GEMEENTE Nijmegen

OVERZICHT

Politieke Avond 06-07-2016
Aanvang: 17:00
Vergaderlocatie: Stadhuis

Tijd	Barbarossakamer	Gebroeders Van Limburgkamer	Theophanukamer	Traianuskamer
17:00	**Burgerronde**	**Burgerronde**	**Burgerronde**	**Burgerronde**
	Geen programma	**Inspraak van burgers** A. Ranshuijsen/S. Bruins	*Geen programma*	**Inspraak van burgers** R. Klein Hemmink/C. Arentz
17:30	**Vragenhalfuurtje** C. van Norel/M. Heffels			
18:00	**Kamerronde**	**Kamerronde**	**Kamerronde**	**Kamerronde**
	Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016 J. Reinhoudt/R. Waumans	**Wensen & Bedenkingen Tussenstand prestatieafspraken woningscorporaties** P. Molenaar/S. Bruins	**Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong** R. Jetten/C. Arentz	**Ontwikkeltraject W4** M. Buck/M. Heffels
19:00	*Geen programma*	**Beantw. art. 39 vragen inzake Brievenbusstickers** G. Visser/S. Bruins	*Geen programma*	**Beantw. art. 39 vragen inzake Lobby van de VNG inzake de Wet Open Overheid** R. Zwart/R. Waumans
19:30				

Tijd	Raadzaal
20:00	1. **Opening en mededelingen**
	2. **Agendavaststelling inclusief de orde van de vergadering**
	3. **Vaststelling besluitenlijst van de vergadering van 8 juni 2016**
	4. **Vaststelling notulen van de vergadering van 25 mei en 8 juni 2016**
	5. **Besluitvorming behandeladviezen van de raadskamers van 22 juni en 6 juli 2016**
	6. **Vaststellen van de voorstellen waarover geen spreektijd gevraagd is**
	7. **Vragen van raadsleden aan het college**
	Besluitvorming agendapunten Politieke Avond van 22 juni 2016
	8. **Raadsvoorstel Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016 (79/2016)** *(DEBATSTUK)*
	9. **Zomernota 2016 (77/2016)** *(DEBATSTUK)*
	Besluitvorming agendapunten Politieke Avond van 6 juli 2016
	10. **Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016 (81/2016)**
	11. **W&B Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties**
	12. **Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (83/2016)**
	Hamerstukken
	13. **Raadsvoorstel Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel (84/2016)**
	14. **Raadsvoorstel Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018 (82/2016)**
	15. **Raadsvoorstel Voortzetting SchoolsOUT 2016-2018 (76/2016)**
	16. **Raadsvoorstel Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) (80/2016)**
	17. **Raadsvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Feitenrelaas Slachthuis/Hilckmann (85/2016)**
	18. **Raadsvoorstel Wijziging huisvestingsverordening 2016 (88/2016)**
	19. **Raadsvoorstel Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan programma Duurzaamheid (87/2016)**
	20. Ingekomen stukken
	Brieven ter afdoening door het college van B&W (tenzij anders vermeld)
	A1. d.d. 17 mei 2016 van de heer Van Munster inzake Breng producten
	A2. d.d. 27 mei 2016 van de heer Van Munster inzake vragen aan Raad over wob verzoek en bezwaarschrift
	A3. d.d. 7 juni 2016 van Greenpeace inzake Belangrijke informatie over uw gemeentelijk stroomcontract
	A4. d.d. 18 juni 2016 van de heer Essers inzake Gebrekkig afhandeling
	A5. d.d. 21 juni 2016 van VDR inzake Voorstel verbindindsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen
	Brief A5 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp op de Politieke Avond van 6 juli 2016
	Brieven ter kennisgeving aan te nemen
	B1. d.d. 27 mei 2016 van Wecycle inzake Benchmark 2015
	B2. d.d. 29 mei 2016 van de heer Pahladsingh inzake Doorbraak Technologie voor Gelderland
	B3. d.d. 31 mei 2016 van v.v. Trekvogels inzake Tweede kunstgrasveld Trekvogels
	B4. d.d. 31 mei 2016 van Platform Nederland Cannabisondernemingen inzake Oproep tot samenwerking van 232 coffeeshops van de VNG-leden
	B5. d.d. 1 juni 2016 van mevrouw Goverde inzake Berendonck
	B6. d.d. 1 juni 2016 van Vereniging Openbare Bibliotheken inzake KinderManifest
	B7. d.d. 2 juni 2016 van de heer/mevrouw Boonstra inzake Biomassa centrales klachten
	B8. d.d. 2 juni 2016 van gemeente Boxtel inzake Motie over gratis ter beschikking stellen VOG's
	B9. d.d. 5 juni 2016 van de heer Peters inzake Open brief de wijk Jerusalem
	B10. d.d. 6 juni 2016 van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake uitspraken Centrale Raad van Beroep betreffende de Wmo 2015
	B11. d.d. 6 juni 2016 van Partij voor de Dieren inzake TTIP en CETA
	B12. d.d. 6 juni 2016 van SSH& inzake Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen
	B13. d.d. 7 juni 2016 van SSH& inzake Jaarverslag SSH& 2015
	B14. d.d. 8 juni 2016 van mevrouw Toonen inzake Woonwagenstandplaats Ackerbroekweg
	B15. d.d. 8 juni 2016 inzake Petitie TTIP-vrij Nijmegen
	Brief B15 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp op de Politieke Avond van 8 juni 2016
	B16. d.d. 8 juni 2016 inzake Petitie Houd onze spoorkuil groen!
	Brief B16 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016
	B17. d.d. 10 juni 2016 van de heer Jetten inzake Ontslag fractievolger
	B18. d.d. 10 juni 2016 van Provincie Gelderland inzake Eenvoudig en snel financiële gegevens van Gelderse gemeenten bekijken
	B19. d.d. 14 juni 2016 van Economic Board Arnhem Nijmegen inzake Nieuwsbrief Regio Arnhem Nijmegen

GEMEENTE Nijmegen

Agenda voor de bijeenkomst in de Barbarossakamer

Datum: woensdag 6 juli 2016
Aanvang: 17:00

Burgerronde

Geen programma

Vragenhalfuurtje

Kamerronde

Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Geen programma

Geen programma

Vragenhalfuurtje

Bijlage - Overzicht burgerronde 6 juli (pdf)

Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016
Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016 (pdf)
Bijlage - Toezegging Tankir inzake RVS Meer- en maatwerk Werkbedrijf 2016 (pdf)

Geen programma

Bijlage - Overzicht burgerronde 6 juli

Overzicht

van insprekers

aangemeld voor de Politieke Avond
van de Raad van de gemeente Nijmegen
op woensdag **6 juli** in het Stadhuis

INTERVIEW INSPRAAK 17.00 uur Gebroeders Van Limburgkamer

Doorontwikkeling Welzijnsorganisaties

- De heer Arie de Vries, NIM maatschappelijk werk
  (voor vragen in de zaal beschikbaar: Mevrouw Susanne Plass, Tandem welzijn, mevrouw Anja van Baardewijk, Swon het seniorennetwerk, mevrouw Rietje Compiet, Het Inter-lokaal)

Raadsvoorstel afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

- Mevrouw Mariken Konert
- Mevrouw Lisa Esselink
- De heer Charles Meijers, ondernemersvereniging Waalsprong
- De heer Johan Plamont, Dorpsraad Oosterhout
- Mevrouw Ingrid van Thiel-Sluiter, bewoners Ressen en Bemmel
- Mevrouw Leonie Schuijt, wijkraad Lent

INSPRAAK REGULIER 17.00 uur Traianuskamer

Raadsvoorstel Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

- De heer Michel Riet

Vragen vragenhalfuurtje Burgerronde 17.30 uur Barbarossakamer

Vragen SP – Acties brandweer

Sinds 6 mei 2015 zijn de vakbonden in onderhandeling met de Brandweerkamer van de VNG over de herzieningen van het overgangsrecht FLO. Deze wijziging is noodzakelijk omdat de huidige regeling door gewijzigde wet- en regelgeving (mn verhoging AOW-leeftijd en vervallen levensloopverlofregeling) niet meer uitvoerbaar is en voor de werknemer grote inkomensnadelen kent. Meer dan een jaar na de start van de onderhandelingen is er nog geen akkoord bereikt en zijn de onderhandelingen afgebroken. Inmiddels voert de brandweer in het hele land acties om hun eisen kracht bij te zetten. Ook onze Nijmeegse brandweerlieden zijn op 27 juni in actie gekomen om duidelijk te maken dat zij een fatsoenlijke regeling willen voor ouder brandweerpersoneel in repressieve functies.

De VNG/Brandweerkamer voert ook namens Nijmegen onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden van het Nijmeegse brandweerpersoneel. Nu de onderhandelingen zijn gestaakt en niet tot een bevredigend resultaat hebben geleid, is het wenselijk om deze impasse te doorbreken.

Daarom heeft de SP-fractie de volgende vragen aan het college van B en W:

1. Is het college van B en W op de hoogte van de (gestaakte) onderhandelingen tussen de vakbonden en de Brandweerkamer van de VNG over de herzieningen van het overgangsrecht FLO?
2. Is het college van B en W met ons van mening dat het wenselijk is dat er snel een fatsoenlijke regeling komt voor ouder brandweerpersoneel in repressieve functies?
3. Is het college met ons van mening dat het wenselijk is dat de VNG/Brandweerkamer verder tegemoet komt aan de redelijke wensen van het brandweerpersoneel zodat er snel een akkoord kan worden gesloten?
4. Is het college van B en W van Nijmegen bereid de VNG/Brandweerkamer op korte termijn op te roepen om:
   a. over alle acht eisen van het brandweerpersoneel in onderhandeling te gaan.
   b. verder tegemoet te komen aan alle redelijke wensen van het brandweerpersoneel zodat er snel een akkoord kan worden gesloten.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

GEMEENTE Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel

6 juli 2016 / 81/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp

Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Programma

Economie & Werk

Portefeuillehouder

T. Tankir

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.

14 juni 2016

Samenvatting

Met dit voorstel vragen wij uw raad een besluit te nemen over de verdeling van de middelen maat- en meerwerk over activiteiten en projecten voor 2016. Het Werkbedrijf voert zijn taken uit binnen het regionaal beleidskader *Werk is de Uitkomst!* Naast deze algemene regionale dienstverlening (basisdienstverlening) zijn er jaarlijks financiële middelen beschikbaar voor lokale prioriteiten en ambities: dit is het maat- en meerwerk. In 2016 is voor het maat- en meerwerk € 2,9 miljoen beschikbaar. Het door uw raad vastgestelde maat- en meerwerk wordt vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) voor 2016 tussen de gemeente Nijmegen en de MGR Rijk van Nijmegen.

Voorstel om te besluiten

1. Het Nijmeegse maat- en meerwerk 2016 vast te stellen, waarbij de volgende verdeling van de beschikbaar gestelde middelen (totaal € 2,9 miljoen) naar activiteiten en projecten wordt aangehouden:
    a. Tijdelijke loonkostensubsidie: € 825.000
    b. Ontwikkeltrajecten: € 750.000
    c. Wijkgericht werken: € 342.000
    d. Versterken van de poortfunctie: € 280.000
    e. Begeleiding zelfstandig ondernemers: € 210.000
    f. Zorgjongeren: € 183.000
    g. Stichting Dagloon: € 30.000
    h. Regelruimte: € 312.000

2. De transitiekosten in 2016 van € 330.466 te dekken uit het product Werk van het programma Economie & Werk.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail

Jona Overmars, 9023, j.overmars@nijmegen.nl

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

We willen dat zoveel mogelijk mensen in de regio mee kunnen doen op de arbeidsmarkt, ook de kwetsbare groepen, zoals de mensen met een arbeidsbeperking. We menen dat werk essentieel is voor mensen; het biedt inkomen, structuur en zingeving. We zijn er van overtuigd dat een inclusieve arbeidsmarkt, meedoen van zoveel mogelijk mensen, noodzakelijk is voor een goede werking van de arbeidsmarkt en voor een krachtige lokale economie.

We zetten in op de eigen verantwoordelijkheid van mensen om werk te vinden. Waar nodig nemen we belemmeringen daarvoor weg en ondersteunen we degenen die dat nodig hebben. Het gaat daarbij niet alleen om hen die structurele ondersteuning op de arbeidsmarkt nodig hebben, maar ook om mensen die een tijdelijk steuntje in de rug nodig hebben om uit de uitkering te raken en een baan te vinden.

De raden in de arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen hebben in het voorjaar 2015 het strategisch arbeidsmarktbeleidskader 'Werk is de uitkomst!' vastgesteld. Hierin staan de gezamenlijke regionale ambities en uitgangspunten beschreven als het gaat om het uitvoeren van de Participatiewet, arbeidsmarktbeleid, het terugdringen van werkloosheid en het bewegen van mensen richting de arbeidsmarkt.

Het Werkbedrijf heeft de opdracht om de Participatiewet uit te voeren binnen dit regionaal beleidskader. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen de basisdienstverlening en de dienstverlening voor maat- en meerwerk. De basisdienstverlening van het Werkbedrijf is gebaseerd op de gemeenschappelijke prioriteiten van de gemeenten in de arbeidsmarktregio. Bovenop deze basisdienstverlening hebben alle gemeenten financiële middelen beschikbaar binnen het Werkbedrijf voor lokale prioriteiten en ambities. In 2016 bedraagt dit voor Nijmegen € 2,9 miljoen.

Wat is de basisdienstverlening?
Het Werkbedrijf ondersteunt mensen bij het vinden en behouden van werk. De kerntaak is arbeidsbemiddeling. Binnen de basisdienstverlening onderhoudt het Werkbedrijf nauwe contacten met bedrijven in de regio en haalt daar werk en vacatures op. Het Werkbedrijf screent en diagnosticeert kandidaten om vast te stellen wat voor iemand de kortste weg naar betaald werk is en wat iemand nodig heeft om dat te krijgen en te behouden. De zelfredzaamheid en begeleidingsbehoefte van een kandidaat bepalen of iemand rechtstreeks naar betaald werk kan (eventueel met lichte ondersteuning, zoals een sollicitatietraining), tijdelijke ondersteuning nodig heeft of structurele ondersteuning (bijvoorbeeld een wettelijke loonkostensubsidie voor een iemand met een arbeidsbeperking). Met als uitgangspunt de vraag naar arbeid van de werkgever zoekt het Werkbedrijf de meest passende kandidaat en realiseert de match. Hierbij worden eventueel voorzieningen ingezet, zoals loonkostensubsidie, een werkgeversbonus of een jobcoach. Hierbij wordt altijd uitgegaan van wat nodig is, afhankelijk van de individuele situatie.
In ons beleid hebben wij vastgelegd dat het Werkbedrijf prioriteit geeft aan mensen die nieuw instromen (in een uitkering), jongeren en arbeidsgehandicapten.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
2

Terugblik resultaten maat- en meerwerk 2015
Het Werkbedrijf is op 1 januari 2015 gestart. Afgelopen jaar hebben we dan ook voor de eerste keer met de MGR Rijk van Nijmegen een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor de inzet van maat- en meerwerk. De resultaten en ervaringen die we hiermee hebben opgedaan, betrekken we bij de verdeling van maat- en meerwerk voor 2016.

De resultaten in 2016 waren als volgt:
- Door inzet van meer- en maatwerk hebben we, bovenop de basisdienstverlening van het werkbedrijf, in totaal circa 1000 Nijmegenaren ondersteund richting de arbeidsmarkt.
- Circa 37 Nijmegenaren hebben door extra inzet van tijdelijke loonkostensubsidie een dienstverband gekregen. Dit zijn mensen die vaak volgens landelijke criteria net wel het wettelijk minimumloon kunnen verdienen en daardoor niet in aanmerking komen voor een (garantie)baan met wettelijke loonkostensubsidie.
- 250 Nijmegenaren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt zijn hebben een leerwerkplek met begeleiding, om te werken aan hun werknemersvaardigheden en zich zo voor te bereiden op een betaalde baan op de arbeidsmarkt.
- Minimaal 200 zorgjongeren zijn door het Jongerenteam van het Werkbedrijf in samenwerking met het sociale wijkteam gevolgd, zodat zij, zodra dat kan, naar werk geleid kunnen worden. Een groot deel van deze jongeren is, aansluitend op of parallel aan het zorgtraject, uitgestroomd naar een (leer)werkplek of een opleiding gaan volgen.
- 50 Nijmegenaren zijn vanuit de bijstandsuitkering begeleid en uitgestroomd als zelfstandig ondernemer.
- Alle Nijmeegse Wsw-ers op de wachtlijst zijn gescreend en gediagnosticeerd om te beoordelen wat hun mogelijkheden zijn. Van hen zijn inmiddels enkelen geplaatst op een reguliere baan met subsidie, een participatieplaats of een leerwerkplek.
- Actiecentrum Hatert werkt heeft, in samenwerking met sociale wijkteams, ruim 500 Nijmegenaren begeleid naar een volgende stap op het gebied van (arbeids)participatie.
- Door extra inzet aan de ‘poort van de bijstand’ hebben we in 2015 75 extra uitkeringsaanvragen kunnen afwijzen vanwege fraude of doordat we de burger verder konden helpen met een meer geschikte andere voorziening (bijv. WIA, WW).

We hebben in 2015 vanuit meerwerk € 1,1 miljoen euro ingezet op de tijdelijke loonkostensubsidies, in te zetten voor 80 plaatsingen. Het aantal gerealiseerde trajecten tijdelijke loonkostensubsidie is daarbij achtergebleven. Het blijkt in de praktijk moeilijk om in individuele gevallen loonkostensubsidie in te zetten. Het Werkbedrijf heeft onder meer gemerkt dat werkgevers vaak om bedrijfsmatige redenen het risico nog niet wilden lopen om een kandidaat in dienst te nemen. In die gevallen is regelmatig eerst een leerwerkplek ingezet. Daarnaast is gebleken dat een groot aantal kandidaten ook zonder inzet van subsidie regulier aan de slag kon. De meerwerk-middelen die het Werkbedrijf in 2015 niet heeft ingezet, zet het Werkbedrijf in 2016 in, om de gemaakte afspraken alsnog te realiseren.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader
- In het visiedocument *Sterke Werkwoorden* is afgesproken dat gemeenten via maat- en meerwerk de ruimte hebben om lokale kleur te geven aan de dienstverlening van het Werkbedrijf.
- In het *Strategisch arbeidsmarktbeleid ‘Werk is de Uitkomst!’* is het regionale beleid vastgelegd waarbinnen het Werkbedrijf zijn taken uitvoert.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

- De afspraken over maat- en meerwerk worden jaarlijks vastgelegd in een *dienstverleningsovereenkomst* (DVO) die voor één jaar geldt en na besluitvorming over de inzet van deze middelen door de raad, wordt gesloten tussen het college en het dagelijks bestuur van de MGR Rijk van Nijmegen.

1.2 Relatie met programma

Het programma Economie en Werk heeft onder meer als doel om vanuit economische ontwikkeling en in samenwerking met bedrijven te werken aan de ontwikkeling en behoud van werkgelegenheid. Het Werkbedrijf heeft als arbeidsbemiddelingsorganisatie de taak om de vraag naar arbeid vanuit werkgevers te verbinden met het aanwezige potentieel aan kandidaten uit de doelgroep van de Participatiewet. Juist door het verbinden van economie, werk en re-integratie en samenwerking met onderwijs kunnen we maximaal inzetten op bestrijding en voorkomen van werkloosheid. Met het maat- en meerwerk kunnen we als Nijmegen onze eigen prioriteiten vormgeven binnen de arbeidsbemiddelingstaken van het Werkbedrijf.

2 Doelstelling

Het doel van dit voorstel is het vaststellen van de inzet van de middelen maat- en meerwerk om uitvoering te geven aan de Nijmeegse prioriteiten. Met de inzet van maat- en meerwerk bereiken we dat:

- We investeren in kansen en perspectief voor de groepen kwetsbare Nijmegenaren op de arbeidsmarkt;
- We dringen het aantal Nijmegenaren in de bijstandsuitkering en daarmee het bijstandsvolume verder terug.

3 Argumenten

Inclusieve arbeidsmarkt: kwetsbare groepen mee laten doen

Ons re-integratiebeleid is niet alleen gericht op uitstroom uit de uitkering voor mensen die relatief veel kans hebben op regulier werk; we streven namelijk ook naar een inclusieve arbeidsmarkt. Met de komst van de Participatiewet hebben we als gemeente verantwoordelijkheid gekregen voor een grotere groep mensen die kwetsbaar is op de arbeidsmarkt. Die groep bestaat uit:

- Mensen die een arbeidsbeperking hebben, maar wel kunnen werken.
- Kwetsbare mensen in de bijstand.
- Zorgjongeren.

I. Mensen die een arbeidshandicap hebben, maar wel kunnen werken.

Dit is de groep die voorheen grotendeels instroomde in Wajong of WSW. Met de Participatiewet zijn er instrumenten bijgekomen die we kunnen inzetten om hen zoveel mogelijk naar reguliere banen te leiden, zoals de wettelijke loonkostensubsidies en garantiebanen.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

II. Kwetsbare mensen in de bijstand

Een deel van de mensen in ons bestand zit al langere tijd in de bijstand en heeft weinig perspectief op werk. Zij hebben een grote afstand tot de arbeidsmarkt die veroorzaakt wordt door bijvoorbeeld gezondheidsproblemen, psychosociale problematiek of een gebrek aan reguliere werkervaring.
Een deel van deze groep kan wel betaald werk verrichten, maar heeft te maken met tijdelijke belemmeringen op gebied van gezondheid of sociale problematiek. Hierdoor zijn zij tijdelijk minder productief en hebben meer dan gemiddeld begeleiding nodig. Zij komen meestal niet in aanmerking voor een garantiebaan, omdat zij niet arbeidsgehandicapt zijn en volgens de landelijke criteria net wel het wettelijk minimumloon kunnen verdienen.
Een ander deel van de groep heeft door meerdere problemen zo'n grote afstand tot de arbeidsmarkt dat zij (voorlopig) niet in staat zijn betaald werk te verrichten. Zij hebben een nieuwe start nodig in een passende omgeving waar zij de begeleiding krijgen die zij nodig hebben en kunnen werken aan onder meer werknemersvaardigheden, structuur en motivatie.

III. Zorgjongeren

Daarnaast is er een groep van enkele honderden Nijmeegse jongeren die kampt met (meerdere) problemen rond gezondheid, verslaving en psychiatrische problematiek. Zij hebben zorg nodig voordat zij toe zijn aan werken. Om deze jongeren ('zorgjongeren') uiteindelijk kansen te bieden op de arbeidsmarkt, willen we hen tijdens het zorgtraject goed in beeld houden, zodat we hen zodra dit mogelijk is kunnen helpen om stappen richting werk te zetten. Hiermee voorkomen we dat zij tijdens of na het zorgtraject in een vacuüm tussen zorg en werk terecht komen.

Via het maat- en meerwerk investeren we in 2016 extra in deze groepen, met name in de groep die niet in aanmerking komt voor een (garantie)baan met wettelijke loonkostensubsidie, maar toch ondersteuning nodig heeft. We zetten in op extra tijdelijke loonkostensubsidies en het begeleiden van Nijmeegse zorgjongeren richting werk. We zetten daarnaast extra ontwikkeltrajecten in, om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die veel begeleiding nodig hebben, te ondersteunen.
We geven het Werkbedrijf de opdracht om intensief samen te werken met andere partners in de wijken en daar mensen met zwaardere problematieken op meerdere leefgebieden te bereiken, en naar een volgende stap richting werk te leiden. Dit *wijkgericht werken* doet het Werkbedrijf samen met sociale wijkteams en regieteams.

Vluchtelingen en statushouders
Statushouders behoren voor een groot deel tot de kwetsbare groep, omdat zij vaak onvoldoende Nederlands spreken, een beperkt netwerk hebben en gemiddeld een lager opleidingsniveau. We willen statushouders zodra dit kan ondersteunen om zinvolle stappen richting werk te zetten, bijvoorbeeld in een ontwikkeltraject met taalondersteuning. We verwachten dat we met de aanwezige mogelijkheden binnen de basisdienstverlening van het Werkbedrijf en extra investeringen via meer- en maatwerk deze groep voldoende kunnen ondersteunen richting arbeidsmarkt. Daarnaast hebben we regelruimte beschikbaar om indien nodig met additionele middelen in te spelen op de behoeften van deze groep. In mei 2016 is bovendien duidelijk geworden dat wij van het rijk middelen krijgen om statushouders

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

naar werk toe te leiden. De precieze hoogte van die middelen is echter nog niet duidelijk. De manier waarop wij die middelen zullen inzetten, zal in een afzonderlijk voorstel aan de raad worden voorgelegd.

Terugbrengen bijstandsvolume: beperken instroom en bevorderen uitstroom
In april 2016 hadden ongeveer 7000 Nijmegenaren een bijstandsuitkering, waarvan ca. 30% is ontheven van arbeidsplicht. Jaarlijks stromen circa 1800 mensen uit de uitkering, waarvan uitstroom naar werk één van de oorzaken is (ongeveer 40% van de uitstroom is vanwege werk, de andere 60% van de uitstroom betreft verhuizing, pensioen, overlijden etc.) De instroom bedraagt jaarlijks circa 2000 personen, waarvan een groot deel instroomt vanwege verhuizing, echtscheiding, beëindiging van een andere uitkering zoals WW, verlies van werk of andere bron van inkomsten.

Met het pakket activiteiten en projecten uit het maat- en meerwerk bevorderen we de uitstroom uit de uitkering naar werk. We versterken wat we al doen om instroom in de bijstand tegen te gaan door te investeren in extra activiteiten aan de poort naar de bijstand. Dit doen we door de aanvragen voor een uitkering te screenen op welke andere voorzieningen de aanvrager recht heeft, zoals WIA, WW of ZW. Daarnaast zetten we extra in op het signaleren en aantonen van fraude bij uitkeringsaanvragen.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
6

Maat- en meerwerk 2016

	Activiteit	**Doelstelling**	**Indicatie # mensen geplaatst / in traject**	**Indicatie # mensen te screenen**	**Totale kosten**
a.	Loonkostensubsidie	Mensen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt, maar niet in aanmerking komen voor wettelijke loonkostensubsidie, met subsidie plaatsen bij een werkgever.	60	180	825.000
b.	Ontwikkeltrajecten	Kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die intensief ondersteunen bij een (ontwikkel)bedrijf.	150	450	750.000
c.	Wijkgericht werken	Interdisciplinaire aanpak voor kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden. Nauwe aansluiting van het Werkbedrijf bij de Nijmeegse wijkteams.	n.v.t.	n.v.t.	342.000
d.	Versterking van de poort	Het verder terugdringen van instroom in de uitkering.	n.v.t.	n.v.t.	280.000
e.	Begeleiding zelfstandigen	Voorkomen dat zelfstandig ondernemers in de uitkering terecht komen, door tijdige ondersteuning bij financiële problemen.	n.v.t.	n.v.t.	210.000
f.	Zorgjongeren	Contact onderhouden met de jongere en de instelling om vorderingen te volgen en indien mogelijk richting werk te leiden.	200	200	183.000
g.	Hilckmann	Projectmatige aanpak begeleiding werkzoekende (oud-)medewerkers Hilckmann.	n.v.t.	n.v.t.	125.000
h.	Stichting dagloon	Activeringstrajecten voor dak- en thuislozen.	40		30.000
i.	Regelruimte	Nieuwe projecten of experimenten kunnen starten inspelend op nieuwe inzichten of ontwikkelingen.	n.t.b.	n.t.b.	187.000
	Totaal				**2.932.000**

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

a. *Loonkostensubsidie*
De tijdelijke loonkostensubsidie is een instrument om kandidaten die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, maar geen arbeidsbeperking (want daarvoor zou de wettelijke loonkostensubsidie ingezet kunnen worden), te kunnen plaatsen bij een werkgever. Het gaat bijvoorbeeld om kandidaten die door psychosociale factoren tijdelijk minder productief zijn. Door de tijdelijk verminderde productiviteit aan de werkgever te compenseren, wordt de kandidaat aantrekkelijk voor de werkgever. Op de werkplek werkt de kandidaat aan zijn vaardigheden, zodat de productiviteit toeneemt en de loonkostensubsidie afgebouwd kan worden.

Loonkostensubsidie is al opgenomen in de basisdienstverlening van het Werkbedrijf, zowel de wettelijke als de tijdelijke. We willen echter meer Nijmeegse kwetsbare mensen op de arbeidsmarkt ondersteunen in het vinden van werk. Daarom investeren we boven op de basisdienstverlening in tijdelijke loonkostensubsidie voor circa 60 mensen.

De totale hoeveelheid in te zetten loonkostensubsidie is dus een optelsom van de middelen in de basisdienstverlening en de middelen in het maat- en meerwerk. Een indicatie is dat we circa 125 Nijmeegse kandidaten met een vorm van loonkostensubsidie door het Werkbedrijf kunnen laten plaatsen. Dit hangt uiteraard mede af van matching op passende vacatures.

b. *Ontwikkeltrajecten*
In eerste instantie richten we ons bij het bemiddelen van onze kandidaten op het vinden en behouden van betaald werk, al dan niet met loonkostensubsidie, of een leerwerkplek zonder aanvullende vergoeding voor de begeleiding. De praktijk laat echter zien dat het niet voor iedereen haalbaar is om direct op deze manier aan de slag te gaan. Een deel van onze doelgroep heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit kan veroorzaakt worden door sociale problematiek, grote taalachterstand, jarenlange werkloosheid (of nog nooit regulier gewerkt), gezondheidsproblemen, etc. Voor een deel van deze kandidaten is een ontwikkeltraject nodig; een traject waarbij veel tijd beschikbaar is voor het begeleiden van de deelnemer.

Een deel van de ontwikkeltrajecten wordt ingezet vanuit basisdienstverlening (circa 80 trajecten voor Nijmeegse inwoners). Daarbovenop geven wij het Werkbedrijf opdracht om vanuit het maat- en meerwerk nog eens 150 trajecten te realiseren.

c. *Wijkgericht werken*
Een deel van onze inwoners heeft te maken met problemen op meerdere leefgebieden, waarbij vaak sprake is van samenloop van problemen op het gebied van ‘werk (en financiële situatie)’ en ‘zorg’. Problemen op andere levensgebieden, versterken vaak problemen op het gebied van werk. Omgekeerd geldt ook dat het vinden van werk of het zetten van stappen richting werk (zoals een opleiding of leerwerktraject), positieve effect kan hebben op het verloop van een zorgtraject en het op orde brengen van de financiële situatie. We hebben in de praktijk van Hatert Werkt gezien dat het effectief is om op wijkniveau samen te werken tussen zorg, welzijn, schuldhulpverlening, inkomen en daar werk op aan te sluiten.

We stellen voor om een deel van de capaciteit van het Werkbedrijf, op basis van afspraken over het Nijmeegse maat- en meerwerk, in te zetten voor ‘wijkgericht werken’. In de praktijk zou dit betekenen dat alle wijkteams de beschikking krijgen over enkele dagdelen per week inzet van een medewerker van het Werkbedrijf. Deze medewerkers vormen voor de

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

wijkteams het eerste aanspreekpunt voor vragen rond het thema Werk. De laagdrempeligheid in de wijk en de korte communicatielijnen tussen sociaal Wijkteam, Werkbedrijf en bijvoorbeeld schuldhulpverlening maken het mogelijk om met name kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden de juiste ondersteuning te bieden en hen zodra dit mogelijk is richting werk te leiden. Het Werkbedrijf zet de zogenaamde ABC-metingen in om vast te stellen welke knelpunten en mogelijkheden er zijn voor iemand om dichter bij een baan te komen.

d. *Versterking van de 'poort' naar de bijstand*
Alle binnenkomende aanvragen voor een bijstandsuitkering worden gescreend op een breed scala aan mogelijke voorliggende voorzieningen (bijvoorbeeld WIA, WAO, WW). Enerzijds omdat we besparingen willen realiseren op de uitkeringslasten, maar ook omdat we (in het belang van de burgers) in voorkomende gevallen mensen willen verwijzen naar de voorziening waar zij recht op hebben. Ook dossieronderzoek maakt onderzoek uit van de screening op voorliggende voorzieningen. Bij vermoedens van fraude bij uitkeringsaanvragen wordt nader onderzoek verricht, zowel in dossiers als indien nodig onderzoek naar de feitelijke woonsituatie.

De uitvoeringskosten voor de extra inspanningen aan de poort worden gedekt uit het maat- en meerwerk. De gemeentelijke afdeling Zorg en Inkomen voert deze werkzaamheden uit.

e. *Begeleiding zelfstandigen*
Zelfstandig ondernemerschap is één van de mogelijkheden om (weer) deel te nemen aan de arbeidsmarkt. We willen dan ook blijven investeren in de begeleiding naar zelfstandig ondernemerschap (wat via de basisdienstverlening verloopt), en de begeleiding van reeds gevestigde ondernemers die door financiële problemen in een uitkeringssituatie dreigen te belanden. Dit laatste bekostigen wij deels middels het maat- en meerwerk. De uitvoering geschiedt door het Ondernemerspunt bij de afdeling Economische Zaken van de gemeente Nijmegen.

f. *Zorgjongeren*
Zorgjongeren zijn jongeren die problemen hebben op meerdere leefgebieden. Zij zijn daardoor nog niet in staat de stap te zetten richting arbeidsmarkt of opleiding. De jongeren uit de regio die eerst een zorgtraject nodig hebben worden teruggeleid naar hun gemeente. De Nijmeegse jongeren blijven bij het jongerenteam van het Werkbedrijf in begeleiding bij een jongerenadviseur met aandachtsgebied zorgjongeren.

De ondersteuning van de Nijmeegse zorgjongeren richt zich met name op regievoering over het traject bij één van de ketenpartners. De zorgjongerenadviseurs zullen regelmatig te vinden zijn bij de sociale wijkteams of bij de lokale toegangspoorten om kandidaten door te spreken. Het wijkteam benadert het Werkbedrijf op het moment dat de jongere werkfit genoeg is om er (eventueel nog parallel aan het zorgtraject) een traject naar werk of school mee op te starten. Vanaf dat moment wordt de jongere overgedragen naar een consulent van het jongerenteam van het Werkbedrijf die het traject samen met de jongere gaat opstarten.

g. *Project Hilckmann*
In het voorjaar van 2016 werd bekend dat Hilckmann (slachthuis en vleeshandel) per direct stopte met de bedrijfsactiviteiten. Hierdoor raakte het personeel werkloos. Voor de werkzoekende oud-medewerkers van Hilckmann willen wij een project opzetten om hen te

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

ondersteunen bij hun zoektocht naar een nieuwe baan. Dit zal worden uitgevoerd door het Werkbedrijf, in samenwerking met een externe partij.

h. Bijdrage aan Stichting Dagloon
Bij Stichting Dagloon krijgen mensen met bijvoorbeeld schulden, verslavingsproblematiek, of psychiatrische stoornissen de mogelijkheid om tegen een vrijwilligersvergoeding werkzaamheden te verrichten. Dit geeft hen sociale contacten, structuur in de dag, en zelfvertrouwen. Zij werken aan hun werknemersvaardigheden, waardoor zij hun kansen op een volgende stap richting betaald werk vergroten.

i. Regelruimte
We willen als gemeente het maat- en meerwerk niet volledig op voorhand invullen, maar enige ruimte overhouden om nieuwe projecten op te starten of afhankelijk van vraagstukken die aandacht vragen, specifieke trajecten in te zetten. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan extra aandacht voor vluchtelingen en statushouders, en ook aan de begeleiding naar werk van mensen met een psychiatrische aandoening.

4 Klimaat
Dit aspect is op dit voorstel niet van toepassing.

5 Risico's
Aan dit voorstel zijn geen risico's verbonden

6 Financiën
In 2016 bedraagt het maatwerk van Nijmegen € 199.000, en het meerwerk € 2.733.000. Het maatwerk maakt deel uit van het participatiebudget binnen het gemeentefonds, het meerwerk betreft inzet van 'eigen' gemeentelijke middelen. De hoogte van het maatwerk is een uitvloeisel van de afspraken die in regionaal verband zijn gemaakt, om het gehele participatiebudget in te zetten. Het inzetten van het meerwerk is een keuze van de gemeente Nijmegen, waar bij de begroting van de MGR en de Stadsbegroting reeds rekening mee is gehouden. Deze middelen zijn daarom beschikbaar binnen het product Werk van het programma Economie en Werk.

Een aantal activiteiten wordt niet door het Werkbedrijf uitgevoerd, maar door onderdelen binnen de gemeentelijke organisatie. Die middelen houden we bij de gemeente en zetten we rechtstreeks daar in waar het werk uitgevoerd wordt. Zo voorkomen we onnodige bureaucratie. In de DVO met de MGR nemen we dan ook alleen die activiteiten op die bij het Werkbedrijf uitgevoerd worden.

In 2016 draagt de Gemeente Nijmegen voor € 330.466 bij aan de transitiekosten van de MGR Rijk van Nijmegen/Werkbedrijf. Deze bijdrage wordt gedekt uit de restant middelen (ultimo 2015) Participatiebudget ad € 1.015.952 zoals die binnen het Product Werk van het programma Economie en Werk zijn gereserveerd.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
10

Overzicht middelen re-integratie 2016:

Budget 2016	**In te zetten voor**	**Omvang budget**
Participatiebudget		11.428.000
- waarvan bijdrage aan basisdienstverlening (incl. organisatie en personeel).	- Tijdelijke loonkostensubsidies - Werkgeversbonussen - Leerwerkplekken - Ontwikkeltrajecten - Proefplaatsingen - Scholing - Diagnose - Participatieplaatsen - Vergoedingen in het kader van traject naar werk	8.357.000
- waarvan lopende verplichtingen		2.872.000
- waarvan Nijmeegs maatwerk	Extra activiteiten en projecten voor ondersteuning kwetsbare Nijmegenaren en tegengaan instroom uitkering	199.000
Meerwerk	Extra activiteiten en projecten voor ondersteuning kwetsbare Nijmegenaren en tegengaan instroom uitkering	2.733.000
Loonkostensubsidies	Inzet wettelijke loonkostensubsidies	822.000
Arbeidsmatige dagbesteding (uit WMO-budget)	Inkoop arbeidsmatige dagbesteding	1.793.000
Totaal		*16.776.000*

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
11

7 Participatie en Communicatie
De inhoud van dit voorstel is in overleg met het Werkbedrijf tot stand gekomen.

8 Uitvoering en evaluatie
We bereiden een dienstverleningsovereenkomst voor maat- en meerwerk voor met het Werkbedrijf conform het visiedocument Sterke Werkwoorden. In de bijlage treft u de concept-dienstverleningsovereenkomst aan, die na vaststelling van dit raadsvoorstel door het college zal worden gesloten met het Werkbedrijf. Het Werkbedrijf gaat aan de slag met de genoemde interventies of zet activiteiten voort die al lopen.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: concept dienstverleningsovereenkomst maat- en meerwerk 2016

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

REGIO
RIJK VAN
NIJMEGEN

Dienstverleningsovereenkomst Meer- en maatwerk Werkbedrijf en gemeente Nijmegen

Partijen;
Opdrachtgever: de gemeente Nijmegen,
te dezer zake krachtens artikel 171, tweede lid, van de Gemeentewet rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer T. Tankir, handelende ter uitvoering van het besluit van het college van Burgemeester en wethouders d.d. xx-xx-2016, hierna te noemen: 'de gemeente';
en
opdrachtnemer: het openbaar lichaam de *modulaire gemeenschappelijke regeling Rijk van Nijmegen*, te dezer zake vertegenwoordigd door de voorzitter Hubert Bruls, handelende ter uitvoering van het besluit van het Dagelijks Bestuur d.d. xx-xx-2016, en de aan haar in artikel 5 van de MGR Rijk van Nijmegen opgedragen taken, hierna te noemen: 'het Werkbedrijf';
Hierna gezamenlijk te noemen: 'partijen',

Overwegende;

- dat door de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeente Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Berg en Dal, Nijmegen en Wijchen een MGR is opgericht ter uitvoering van onder andere de aan haar opgedragen taken in het kader van artikel 7 van de Participatiewet;
- dat de module Werkbedrijf de organisatorische eenheid is die deze taken op het domein van Werk binnen de MGR uitvoert;
- dat voor de uitvoering van taken financiële middelen uit het Participatiebudget met betrekking tot re-integratie door de gemeente aan de MGR worden overgedragen;
- dat met de basisdienstverleningsovereenkomst de overeengekomen dienstverlening en de daarbij behorende uitgangspunten en randvoorwaarden zijn vastgelegd;
- dat met deze meer- en maatwerkovereenkomst afspraken worden gemaakt in aanvulling op de basisdienstverleningsovereenkomst,

Komen partijen als volgt overeen:

Artikel 1. Aanvulling op basisdienstverlening
De algemene opdracht aan opdrachtnemer is vastgelegd in de basisdienstverleningsovereenkomst afgesloten tussen gemeente en het Werkbedrijf. De bepalingen van de basisdienstverleningsovereenkomst zijn van toepassing op onderhavige overeenkomst, voor zover daarvan niet uitdrukkelijk wordt afgeweken.

Artikel 2. Verantwoording en rapportage
Verantwoording van de resultaten aan de gemeenten vindt één keer per kwartaal plaats. In het informatieprotocol is afgesproken welke rapportagemomenten er zijn in frequentie en vorm. In bijlage

1 bij deze overeenkomst zijn de prestatie-indicatoren opgenomen. Gedurende de looptijd van deze overeenkomst is het mogelijk hier met wederzijdse toestemming prestatie-indicatoren aan toe te voegen.

Artikel 3. Verplichtingen Opdrachtnemer

3.1 Meer- en maatwerkafspraken

De volgende werkzaamheden verricht het Werkbedrijf in het kader van meer- en maatwerkafspraken ten behoeve van de gemeente, waarbij bijlage 2: inzet meer- en maatwerk gemeente Nijmegen 2016 onlosmakelijk deel uitmaakt van deze overeenkomst.

a. Ontwikkeltrajecten

Het Werkbedrijf draagt zorg voor de realisering van circa 150 ontwikkeltrajecten voor kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die een intensieve ondersteuningsvraag hebben. Dit doen we door begeleidingsvergoeding beschikbaar te stellen aan de organisatie waar de kandidaat start met zijn of haar ontwikkeltraject. Het streven is om 150 ontwikkeltrajecten te bieden.

b. Inzet tijdelijke loonkostensubsidie

Het Werkbedrijf zet voor 60 kandidaten die tijdelijk minder productief zijn het instrument tijdelijke loonkostensubsidie in. De tijdelijke, loonkostensubsidie is een instrument om kandidaten die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, maar geen arbeidsbeperking, te kunnen plaatsen bij een werkgever. Door de tijdelijk verminderde productiviteit aan de werkgever te compenseren, wordt de kandidaat met een grote afstand aantrekkelijk voor de werkgever. Om tot 60 succesvolle matches te komen, moet het Werkbedrijf circa 180 kandidaten screenen.

c. Wijkgericht werken

Het Werkbedrijf zet een deel van de capaciteit in voor ‘wijkgericht werken’. In de praktijk betekent dit dat alle wijkteams de beschikking krijgen over inzet van een medewerker van het Werkbedrijf voor twee dagdelen per week. Deze medewerkers vormen voor de wijkteams het eerste aanspreekpunt voor vragen rond het thema Werk. De laagdrempeligheid in de wijk en de korte communicatielijnen tussen sociaal Wijkteam, Werkbedrijf en bijvoorbeeld schuldhulpverlening maken het mogelijk om met name kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden de juiste ondersteuning te bieden en hen zo gauw dit mogelijk is richting werk te leiden.

Binnen deze aanpak wordt er gewerkt met de abc-methodiek. Dit diagnose instrument brengt alle belemmerende factoren op het gebied van arbeidsparticipatie in beeld, hierbij komen alle leefgebieden aan bod. Deze methodiek zorgt ervoor dat voorafgaand aan het traject de ondersteuningsbehoefte van de klant op de verschillende leefgebieden volledig in beeld is, zodat er een zo doelgericht mogelijk een traject richting werk kan worden ingezet.

d. Zorgjongeren

Het Werkbedrijf onderhoudt contact met de Nijmeegse jongeren tot 27 jaar die na de uitkeringsaanvraag dan wel melding bij het Jongerenteam in een zorgtraject worden opgenomen. Het Werkbedrijf onderhoudt contacten met de jongere en de instelling die het zorgtraject biedt. Het doel van het onderhouden van de contacten is de monitoring van de vorderingen. Zodra werk of school (weer) in beeld komt, leidt het Werkbedrijf de jongere richting werk of school. Het gaat om 200 Nijmeegse jongeren.

e. Regelruimte

Het Werkbedrijf kan deze middelen na afstemming met de gemeente Nijmegen inzetten voor nieuwe projecten of experimenten, die inspelen op nieuwe inzichten of ontwikkelingen.

Artikel 4. Verplichtingen Opdrachtgever

De gemeente draagt zorg voor het aanleveren van informatie en bestaande afspraken met betrekking tot projecten zoals bedoeld in artikel 3.

Artikel 5. Financiering

5.1 Aanvullend op de financiële afspraken uit de basisdienstverleningsovereenkomst gelden voor meer- en maatwerk de volgende budgetten:

Budget Maatwerk:	€ 199.000
Inzet Meerwerk:	€ 2.733.000
Totaal:	€ **2.932.000**
Waarvan blijft bij gemeente	€ 560.000

Gemeente Nijmegen houdt van de beschikbare middelen meerwerk € 560.000 bij de gemeente en draagt deze niet over aan het Werkbedrijf, omdat dit rechtstreeks ingezet wordt voor activiteiten die de eigen gemeentelijke afdelingen verrichten. Deze activiteiten vallen buiten het bereik van deze dienstverleningsovereenkomst.

5.2 De gemeente draagt deze budgetten over aan het Werkbedrijf. Indien door de opdrachtgever aan het eind van de periode als bedoeld in artikel 7.1 geconstateerd wordt dat de te behalen prestaties niet of onvoldoende gerealiseerd zijn, is het Werkbedrijf verplicht om voor dat deel het budget terug te storten.

Artikel 6. Verlenging en wijziging

6.1 Herziening overeenkomst

Het Werkbedrijf stelt in overleg met de gemeente vóór 1 december vooruitlopend op het einde van deze overeenkomst een voorstel op voor een overeenkomst voor periode volgend op 31 december. Voor 1 januari komen de gemeente en de MGR de overeenkomst van het aankomende jaar overeen.

6.2 Wijziging meer- en maatwerkovereenkomst tussentijds

Tussentijds wijzigen van deze overeenkomst is mogelijk mits schriftelijk overeengekomen.

6.3 Beëindiging dienstverleningsovereenkomst

Bij uittreding van de gemeente uit de MGR Rijk van Nijmegen eindigen zowel de basisdienstverleningsovereenkomst als deze overeenkomst van rechtswege op de datum van uittreding. Met dien verstande dat over de financiële afwikkeling van de lopende trajecten separaat afspraken worden gemaakt.

Artikel 7. Slotbepalingen:

7.1 Ingangsdatum overeenkomst

Deze overeenkomst gaat in op 1 januari 2016 en eindigt op 31 december 2016.

7.2 Citeertitel

Deze overeenkomst wordt aangehaald als Meer- en maatwerkovereenkomst Werkbedrijf en Gemeente Nijmegen.

CONCEPT

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Nijmegen, xx-xx-xx

Namens gemeente Nijmegen:	Namens MGR:
T. Tankir	drs. H.M.F. Bruls
Wethouder Werk, Inkomen, Economische Zaken en Toerisme	Voorzitter MGR Rijk van Nijmegen

CONCEPT

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Bijlage 1 Kritieke prestatie-indicatoren

De kritieke prestatie-indicatoren (kpi's) gespecificeerd voor gemeente Nijmegen :

(1) aantal kandidaten waarvoor de meer- en maatwerkafspraken uit artikel 3 zijn ingezet.
(2) aantal kandidaten dat is uitgestroomd via de meer- en maatwerkafspraken uit artikel 3 en de reden van uitstroom.

Het WerkBedrijf rapporteert niet over de projecten waarvoor Gemeente Nijmegen meerwerkmiddelen binnen de gemeenten heeft gehouden. Deze activiteiten vallen niet onder deze dienstverleningsovereenkomst.

CONCEPT

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Bijlage 2: inzet meer- en maatwerk gemeente Nijmegen 2016

Project	**Doelstelling**	**Indicatie # mensen geplaatst / in traject**	**Totale kosten in € x 1000**
Ontwikkeltrajecten	Kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die intensief ondersteunen bij een (ontwikkel)bedrijf	150	750
Loonkostensubsidie	Mensen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt, maar niet in aanmerking komen voor wettelijke loonkostensubsidie, met subsidie plaatsen bij een werkgever	60	825
Wijkgericht werken	Interdisciplinaire aanpak voor kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden. Nauwe aansluiting van het Werkbedrijf bij de Nijmeegse wijkteams	400	342
Zorgjongeren	Contact onderhouden met de jongere en de instelling om vorderingen te volgen en indien mogelijk richting werk te leiden	200	183
Project oud-werknemers Hilckmann	Projectmatige aanpak begeleiding werkzoekende (oud-)medewerkers Hilckmann.		125
Regelruimte	Nieuwe projecten of experimenten kunnen starten inspelend op nieuwe inzichten of ontwikkelingen.		187
Totaal			**2.932**

CONCEPT

Bijlage - Toezegging Tankir inzake RVS Meer- en maatwerk Werkbedrijf 2016

PORTEFEUILLEHOUDER TANKIR

Toezeggingen
Kamerronde inzake RVS Meer- en maatwerk Werkbedrijf 2016 1. Voortaan zullen de stukken t.a.v. de dvo's (standaard en meer- en maatwerk) tijdig aan de raad worden aangeboden. 2. Er wordt in 2016 een bijeenkomst georganiseerd over re-integratie met werkgevers, (ervarings)deskundigen en de mensen die het betreft.

Bijlage - Toezegging Tankir inzake RVS Meer- en maatwerk Werkbedrijf 2016

Agenda voor de bijeenkomst in de Gebroeders Van Limburgkamer

Datum: woensdag 6 juli 2016
Aanvang: 17:00

Burgerronde

Inspraak van burgers

Kamerronde

Wensen & Bedenkingen Tussenstand prestatieafspraken woningscorporaties

Beantw. art. 39 vragen inzake Brievenbusstickers
Op verzoek van GroenLinks en PvdA

Bijlage - Toezegging Tankir inzake RVS Meer- en maatwerk Werkbedrijf 2016

Inspraak van burgers
Bijlage - Overzicht burgerronde 6 juli (pdf)

Bijlage - Toezegging Tankir inzake RVS Meer- en maatwerk Werkbedrijf 2016

Wensen & Bedenkingen Tussenstand prestatieafspraken woningscorporaties
Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties (pdf)
Brief aan de raad - Overzicht Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties (pdf)

Bijlage - Toezegging Tankir inzake RVS Meer- en maatwerk Werkbedrijf 2016

Beantw. art. 39 vragen inzake Brievenbusstickers
Op verzoek van GroenLinks en PvdA
Vraag aan het College - Vragen art 39 RvO fractie PvdA mogelijke verduurzaming beleid brievenbusstickers (pdf)
Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers (pdf)

Bijlage - Overzicht burgerronde 6 juli

Overzicht

van insprekers

aangemeld voor de Politieke Avond
van de Raad van de gemeente Nijmegen
op woensdag **6 juli** in het Stadhuis

INTERVIEW INSPRAAK 17.00 uur Gebroeders Van Limburgkamer

Doorontwikkeling Welzijnsorganisaties

- De heer Arie de Vries, NIM maatschappelijk werk
  (voor vragen in de zaal beschikbaar: Mevrouw Susanne Plass, Tandem welzijn, mevrouw Anja van Baardewijk, Swon het seniorennetwerk, mevrouw Rietje Compiet, Het Inter-lokaal)

Raadsvoorstel afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

- Mevrouw Mariken Konert
- Mevrouw Lisa Esselink
- De heer Charles Meijers, ondernemersvereniging Waalsprong
- De heer Johan Plamont, Dorpsraad Oosterhout
- Mevrouw Ingrid van Thiel-Sluiter, bewoners Ressen en Bemmel
- Mevrouw Leonie Schuijt, wijkraad Lent

INSPRAAK REGULIER 17.00 uur Traianuskamer

Raadsvoorstel Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

- De heer Michel Riet

Vragen vragenhalfuurtje Burgerronde 17.30 uur Barbarossakamer

Vragen SP – Acties brandweer

Sinds 6 mei 2015 zijn de vakbonden in onderhandeling met de Brandweerkamer van de VNG over de herzieningen van het overgangsrecht FLO. Deze wijziging is noodzakelijk omdat de huidige regeling door gewijzigde wet- en regelgeving (mn verhoging AOW-leeftijd en vervallen levensloopverlofregeling) niet meer uitvoerbaar is en voor de werknemer grote inkomensnadelen kent. Meer dan een jaar na de start van de onderhandelingen is er nog geen akkoord bereikt en zijn de onderhandelingen afgebroken. Inmiddels voert de brandweer in het hele land acties om hun eisen kracht bij te zetten. Ook onze Nijmeegse brandweerlieden zijn op 27 juni in actie gekomen om duidelijk te maken dat zij een fatsoenlijke regeling willen voor ouder brandweerpersoneel in repressieve functies.

De VNG/Brandweerkamer voert ook namens Nijmegen onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden van het Nijmeegse brandweerpersoneel. Nu de onderhandelingen zijn gestaakt en niet tot een bevredigend resultaat hebben geleid, is het wenselijk om deze impasse te doorbreken.

Daarom heeft de SP-fractie de volgende vragen aan het college van B en W:

1. Is het college van B en W op de hoogte van de (gestaakte) onderhandelingen tussen de vakbonden en de Brandweerkamer van de VNG over de herzieningen van het overgangsrecht FLO?
2. Is het college van B en W met ons van mening dat het wenselijk is dat er snel een fatsoenlijke regeling komt voor ouder brandweerpersoneel in repressieve functies?
3. Is het college met ons van mening dat het wenselijk is dat de VNG/Brandweerkamer verder tegemoet komt aan de redelijke wensen van het brandweerpersoneel zodat er snel een akkoord kan worden gesloten?
4. Is het college van B en W van Nijmegen bereid de VNG/Brandweerkamer op korte termijn op te roepen om:
   a. over alle acht eisen van het brandweerpersoneel in onderhandeling te gaan.
   b. verder tegemoet te komen aan alle redelijke wensen van het brandweerpersoneel zodat er snel een akkoord kan worden gesloten.

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Toelichting over de behandeling van:

Brief inzake W&B Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties

Van:	Het college van B&W van 21 juni 2016
Doel:	Wensen en bedenkingen kenbaar maken
Toelichting:	**1. Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties** Begin dit jaar heeft de raad de Woonvisie 2015-2020 vastgesteld. Deze woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. In deze brief informeert het college de raad over de voortgang van het maken van deze prestatieafspraken. Het college gaat in op het nieuwe tripartite overleg tussen corporaties, gemeente en huurdersbelangenverenigingen, de inhoudelijke voortgang, de financiële situatie van de woningcorporaties en het vervolgtraject. Het college geeft de raad in het kader van artikel 160 en 169 van de Gemeentewet de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand. **2. Brief minister Blok** In de brief van het college staat een aankondiging van een brief van minister Blok over de volkshuisvestelijke capaciteit / investeringscapaciteit van de corporaties in de betreffende werkgebieden. Die brief is inmiddels aan de Tweede Kamer gestuurd met in de bijlage een overzicht van *indicatieve* bestedingsruimte van corporaties per gemeente en een aantal opmerkingen daarbij. Die brief is toegevoegd aan de stukken voor de kamerronde. **3. Proces van wensen en Bedenkingen** De volgende procedure wordt gehanteerd: <u>Stap 1: Schriftelijke ronde</u> Direct na de verzending van de raadstukken worden alle fracties uitgenodigd om per email eventuele conceptwensen en -bedenkingen kenbaar te maken. De deadline voor reactie is de donderdag voorafgaand aan de Politieke Avond. In dit geval gaat het dan om donderdag 30 juni aanstaande. De Raadsgriffie zorgt vervolgens voor bundeling en stuurt de conceptwensen en –bedenkingen op de vrijdag die daarop volgt (vrijdag 1 juli) aan alle fracties en het college van B&W. <u>Stap 2: Kamerbespreking</u> De tweede stap betreft de daadwerkelijke kamerbespreking. Deze vindt in dit geval plaats tijdens de Politieke Avond d.d. 6 juli 2016. Tijdens deze bespreking kan onderling van gedachten worden gewisseld over alle wensen en bedenkingen en geven alle fracties aan welke wensen en bedenkingen vanuit hun fractie geformuleerd worden. <u>Stap 3: Schriftelijke ronde</u> Zoals gebruikelijk legt de kamergriffier na de raadskamer aan alle individuele fracties voor of de in de kamerronde geformuleerde wensen en bedenkingen correct zijn verwoord. (**Let op:** De deadline voor reactie is deze keer de donderdag ná de kamerbespreking (donderdag 7 juli) vanwege de Politieke Avond die meteen de week erop al plaatsvindt.)

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

	Vervolgens worden alle wensen en bedenkingen aan alle fracties voorgelegd met het verzoek om aan te geven welke wensen en bedenkingen door de desbetreffende fractie worden gesteund. De deadline voor deze reactie is de maandagavond vóór de bespreking in de besluitronde (in dit geval dus maandagavond 11 juli 2016). Stap 4: Opstellen conceptbrief en besluitvorming Wensen en bedenkingen waarvoor een raadsmeerderheid bestaat worden opgenomen in een conceptbrief die voorligt tijdens de volgende besluitronde. Het seniorenoverleg heeft besloten voortaan dergelijke brieven standaard als stemstuk te agenderen. De wensen en bedenkingen waarvoor géén meerderheid bestaat blijven zichtbaar; alle wensen en bedenkingen worden inclusief de steun per partij als bijlage bij de brief gevoegd en op internet geplaatst. Deze stukken worden op de dinsdag voorafgaand aan de besluitronde aan de gemeenteraad toegezonden (in dit geval dus dinsdag 12 juli 2016). Uiteraard kunnen alle fracties tijdens de besluitronde, indien gewenst, pogen de brief te wijzigen middels een amendement.		
Naam steller: **E-mail steller:**	Bas Böhm b.bohm@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 – 329 34 36
Bijlagen:	1. Brief van het college van B&W inzake 'Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties' d.d. 21 juni 2016 2. Brief van minister voor Wonen en Rijksdienst aan de Tweede Kamer inzake 'Indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties' d.d. 21 juni 2016 en bijlage **Achtergrondinformatie** **Woonvisie: http://www2.nijmegen.nl/wonen/wonen** **Aanvaarde moties en amendementen bij Woonvisie 2015-2020- 27-1-2016** 1. Amendement D66 - Houd de kamermarkt in Nijmegen flexibel! 2. Amendement D66 - Nijmeegse zonnecoöperatie voor een duurzame woonstad! 3. Amendement GroenLinks - Wonen met ambitie (NB: beslispunt 4 is ingetrokken op 17/2/2016) 4. Amendement PvdA - Samen sterker, samen wonen 5. Motie CDA - Laat de wipkip niet z'n uppie staan 6. Motie GroenLinks - Laat deskundige Nijmegenaren meepraten over een duurzame en toegankelijke stad 7. Motie PvdA - Meer middelbare woningen 8. Motie VVD - Meten is weten 9. Motie SP – Versneld bouwen van middeldure- en sociale huurwoningen (17/2/2016)		

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Collegevoorstel
Openbaar

GEMEENTE Nijmegen

Onderwerp

Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties

Programma
Wonen

BW-nummer

Portefeuillehouder
B. Velthuis

Samenvatting
De nieuwe Woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. Conform de nieuwe Woningwet dienen corporaties in redelijkheid aan actueel lokaal volkshuisvestingsbeleid bij te dragen. Via bijgaande brief informeren wij de raad graag over de voortgang van het maken van de prestatieafspraken, zowel procesmatig als inhoudelijk. Ons college is positief gestemd over de tussenstand. We bieden de raad de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand. De wensen en bedenkingen zullen we vervolgens meenemen bij de afronding van bilaterale prestatieafspraken na de zomer.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
RO10, Bas Böhm, 3436

Datum ambtelijk voorstel
13 juni 2016

Registratienummer
16.0005873

Ter besluitvorming door het college
De brief aan de raad over “Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties” vast te stellen, waarin de raad om wensen en bedenkingen wordt gevraagd over de tussenstand inzake de bilaterale prestatieafspraken met 7 woningcorporaties.

Paraaf akkoord | Datum

Steller
Bas Böhm

☒ Alleen ter besluitvorming door het College
☒ Formele consultatie van de Raad

Besluit B&W d.d. 21 juni 2016 **nummer: 3.5**
X Conform advies
☐ Aanhouden
☐ Anders, nl.

Paraaf akkoord | Datum

Bestuursagenda

Portefeuillehouder

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Collegevoorstel

1 Probleemstelling
De nieuwe Woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. Conform de nieuwe Woningwet dienen corporaties in redelijkheid aan actueel lokaal volkshuisvestingsbeleid bij te dragen. Via bijgaande brief informeren wij de raad graag over de voortgang van het maken van de prestatieafspraken, zowel procesmatig als inhoudelijk. We bieden de raad de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand.

2 Juridische aspecten
Het vaststellen van de Woonvisie is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Het maken van prestatieafspraken is een bevoegdheid van ons college. Ons college biedt de gemeenteraad de mogelijkheid om hier vooraf wensen en bedenkingen over kenbaar te maken.

3 Doelstelling
1. De raad te informeren over de voortgang van het maken van bilaterale prestatieafspraken met 7 woningcorporaties; zowel procesmatig als inhoudelijk.
2. De raad de mogelijkheid te bieden wensen en bedenkingen kenbaar te maken over de tussenstand.

4 Argumenten
1. De raad vooraf de mogelijk te bieden wensen en bedenkingen kenbaar te maken
De raad heeft via vaststelling van de Woonvisie de kaders bepaald voor het maken van prestatieafspraken. Ons college informeert de raad graag over de voortgang hiervan en biedt de mogelijkheid om voor de afronding van de bilaterale prestatieovereenkomsten wensen en bedenkingen hierover te uiten.

5 Klimaat
Met de woningcorporaties worden afspraken gemaakt over verduurzaming van hun bezit. De voortgang hiervan staat vermeld in de brief aan de raad.

6 Financiën
Om te bepalen of woningcorporaties in redelijkheid aan de Woonvisie bijdragen is inzicht in de financiële situatie van de corporaties van belang. Hiervoor zijn verkennende gesprekken met corporaties gevoerd en zijn financiële gegevens opgevraagd. Vervolgens is bekeken hoe de corporaties er financieel voor staan, vergeleken met de geldende landelijke normen.

7 Participatie en Communicatie
Met zes corporaties hebben in tripartite vorm werkateliers over de prestatieafspraken plaatsgevonden. Alleen het werkatelier met Mooiland was zonder huurders. Reden is dat Mooiland in ongeveer 130 gemeenten actief is en Koepel Mooiland Allen Samen keuzes moet maken in hun vertegenwoordiging. De uitkomsten van de werkateliers zijn in een stedelijke tripartite overleg met alle corporaties en vertegenwoordigers van huurdersverenigingen besproken. Over de uitkomst hiervan informeert ons college de raad via bijgaande brief.

8 Uitvoering en evaluatie
De wensen en bedenkingen zullen we vervolgens meenemen bij de afronding van bilaterale prestatieafspraken na de zomer.

9 Risico
Er zijn geen risico’s verbonden aan dit voorstel.

Bijlage(n): Brief aan de raad

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Ingekomen stuk D20 (PA 6 juli 2016)

Ruimtelijke Ontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	RO10/16.0005868	Bas Böhm
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties – wensen en bedenkingen		(024) 3293436

Geachte leden van de raad,

Begin dit jaar heeft u de Woonvisie 2015 – 2020, Samenwerken aan goed Wonen, vastgesteld. De nieuwe Woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. Conform de nieuwe Woningwet dienen corporaties in redelijkheid aan actueel lokaal volkshuisvestingsbeleid bij te dragen. In deze brief informeren wij u graag over de voortgang van het maken van de prestatieafspraken. Allereerst gaan wij in op het nieuwe tripartite proces tussen corporaties, gemeente en huurdersbelangenverenigingen. Vervolgens informeren wij u graag over de inhoudelijke voortgang, de financiële situatie van de woningcorporaties en het vervolgtraject.

In het kader van artikel 160 en 169 van de Gemeentewet bieden wij u de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand. De wensen en bedenkingen zullen we vervolgens meenemen bij de afronding van bilaterale prestatieafspraken.

Nieuw proces
De wettelijke kaders voor het maken van prestatieafspraken zijn anders dan voorheen. Ten eerste dienen corporaties in redelijkheid bij te dragen aan een lokale actuele woonvisie. De redelijke bijdrage dient te blijken uit een jaarlijks “bod” van een corporatie dat als basis dient voor het gesprek over prestatieafspraken. Dit gesprek vindt plaats in tripartite vorm; de tweede wijziging. Corporaties, gemeente én huurdersbelangenverenigingen dienen volwaardig aan tafel te zitten. Ons college acht de betrokkenheid en inbreng van huurders van belang en heeft nadrukkelijk invulling gegeven aan een nieuwe tripartite werkwijze en een duurzame samenwerking tussen de drie partijen.

Een tripartite werkwijze betekent nieuwe gezichten, nieuwe verhoudingen, nieuwe verwachtingen. We zitten om tafel met zeven corporaties en zeven huurdersbelangenverenigingen (deels in oprichting). Op de agenda staan de thema’s betaalbaarheid, woningbouwopgave, huisvesting van doelgroepen en wonen met zorg, duurzaamheid en leefbaarheid. Kortom: genoeg ingrediënten voor een complex proces.

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

In complexe processen is het van belang vóóraf te weten wat partijen van elkaar (en zichzelf) verwachten. Taken, rollen en verantwoordelijkheden zijn voor alle drie de partijen anders dan voorheen. Vóórdat er over de inhoud is gesproken hebben er zogenaamde verwachtingensessies plaatsgevonden met huurders en medewerkers van de zeven corporaties en ambtenaren van alle betrokken beleidsdisciplines. In deze sessies stond de vraag centraal: “Wat is uw verwachting van de rol van respectievelijk de huurdersbelangenvereniging, gemeente en corporaties bij het maken van prestatieafspraken?”.
Veelgenoemde punten bij alle partijen zijn openheid, respect, vertrouwen en gelijkwaardigheid. Hieronder gaan we wat dieper in op elke partij. Een belangrijke gezamenlijke constatering is dat dit eerste jaar een leerjaar is. Een jaar waarin we een basis willen leggen voor een duurzame samenwerking in de toekomst. In het najaar evalueren we samen het proces en maken we hierover afspraken voor de komende jaren.

Betekenis per partij
Een tripartite samenwerking betekent voor de gemeente organisatie, facilitering en coördinatie van dit proces. En uiteraard meer dan dat: uit de prestatieafspraken dient de redelijke bijdrage van corporaties aan de Woonvisie te blijken. Tegelijkertijd zitten huurders volwaardig aan tafel. Hun inbreng kan in lijn zijn met de Woonvisie, maar dit hoeft niet. Voor ons college betekent een tripartite proces dus náást het helder maken van de “redelijke bijdrage”, het aangeven op welke punten er in tripartite andere afspraken zijn gemaakt óf op welke punten er wellicht geen tripartite overeenstemming is. Enkel op die manier kunnen huurders volwaardig aan tafel zitten.

Waar ons college het tripartite overleg faciliteert en de bijdrage van corporaties aan de Woonvisie inzichtelijk maakt, zijn corporaties de schakel naar hun huurders en hun interne en externe toezichthouders. Hun plannen worden overlegd met huurders en dienen goedgekeurd te worden door hun Raad van Toezicht, passend binnen de kaders van de Autoriteit Woningcorporaties. Op het moment dat er bij het maken van prestatieafspraken andere keuzes worden gemaakt betekent dit dat bestaande plannen aangepast moeten worden, waarna de toezichthouders uiteraard ook over een aanpassing dienen te oordelen.

Tot slot de huurdersbelangenverenigingen. Voor hen brengt de nieuwe Woningwet de grootste verandering met zich mee. Een volwaardige positie aan tafel betekent meer overleg met de corporatie en gemeente en voor- en nabespreking met de achterban. Het vraagt om inhoudelijke verdieping in de verschillende onderwerpen. Het maken van afspraken betekent dat huurders medeverantwoordelijk worden. Waarbij het overigens een keuze voor de huurdersbelangenvereniging zélf is om een handtekening onder afspraken te zetten. Afhankelijk van de gewenste rol in het tripartite proces is elke huurdersbelangenvereniging vrij hierin een eigen keuze te maken. Een handtekening is niet het hoogste doel voor ons college. Belangrijker vinden we het, zoals huurders zelf hebben aangegeven, een win-win situatie te creëren. Een goede samenwerking die leidt tot betere afspraken en beter wonen in Nijmegen.

Waar staan we nu?
In april en mei zijn er per corporatie inhoudelijke werkateliers georganiseerd. In deze werkateliers is per thema (betaalbaarheid, woningbouwopgave, huisvesting doelgroepen en wonen met zorg, duurzaamheid en leefbaarheid) besproken wat de inzet van de gemeente (Woonvisie) is, hoe de plannen van de betreffende corporatie eruit zien en wat de inzet van huurders is. Ook is

inzichtelijk gemaakt wat de “optelsom“ van de plannen van alle corporaties oplevert. Hiermee wordt voor huurders ook inzichtelijk welke bijdrage hun corporatie aan het geheel levert. Vervolgens is de stedelijke tussenstand besproken in een collectief bestuurlijk tripartite overleg. Hieronder vindt u de uitkomsten en tussenstand per thema.

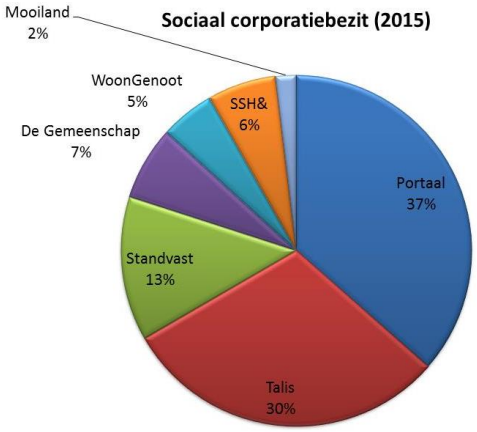

Figuur 1: verdeling sociaal corporatiebezit in Nijmegen. Totaal ca. 30.000 zelfstandige sociale huurwoningen (onzelfstandige woonruimten van de SSH& zijn niet meegerekend).

Betaalbaarheid
In de Woonvisie is de inzet opgenomen om in 2020 het aantal huishoudens in huurwoningen met een betalingsrisico te hebben teruggebracht met 50% ten opzichte van 2015. Hierbij wordt een brede aanpak voorgestaan gericht op woonlasten, bestedingspatroon en inkomsten.

In de werkateliers met corporaties is geconstateerd dat het bereiken van de inzet uit de Woonvisie deels afhangt van afspraken die corporaties, gemeente en huurders maken. Voor een belangrijk deel heeft dit ook te maken met de conjunctuur en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Bij monitoring van deze doelstelling is het van belang om ook deze ontwikkelingen in beeld te brengen.

Alle corporaties zijn aangesloten bij de uitvoering van het Aanvalsplan Armoede en Schulden. Ons college richt momenteel, samen met hen en energieleveranciers en zorgverzekeraars een integraal systeem van vroegsignalering van schulden op. Doel is om hogere schulden en huisuitzettingen te voorkomen. Hierover zal binnenkort, als één van de eerste gemeenten in Nederland, een convenant tussen de aangesloten partijen worden gesloten.

Betaalbaarheid gaat uiteraard ook over voldoende goedkope en betaalbare woningen. Enerzijds gaat dit over het aantal woningen, hierover meer onder de woningbouwopgave. Anderzijds gaat

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

dit over de huurprijs. In de Woonvisie wordt nagestreefd om de goedkope corporatievoorraad (< € 409) te verruimen en op het peil van 1 juli 2014 te brengen, te weten 20% van de sociale corporatieve voorraad. Corporaties onderschrijven dat het van belang is om voldoende goedkope woningen te hebben. Hierbij is hun inzet om te voldoen aan de vraag van de doelgroepen die hier behoefte aan hebben. Dit kán 20% zijn, maar ook meer of minder. De afspraak staat om vraag en aanbod komende jaren te monitoren. De meest actuele vraag zal blijken uit de lokale doorvertaling van WoON2015, waarvan de uitkomsten dit najaar verwacht worden.

In de Woonvisie komen ook de jaarlijkse huurverhogingen aan bod. De inzet in de visie varieert van een poging om inkomensafhankelijke huurverlaging door te voeren tot de huren van huishoudens met inkomens tot € 43.000 niet harder te laten stijgen dan de inflatie. Ons college heeft geconstateerd dat er sprake is van een trendbreuk: er is in algemene zin sprake van gematigde huurverhogingen. De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven verschilt per corporatie. Dit komt onder andere doordat de samenstelling van het woningbezit sterk verschilt. De trendbreuk en de verschillen tussen corporaties blijken onder andere uit de twee grootste corporaties Talis en Portaal. Talis heeft de huren van huishoudens met lage inkomens in woningen met huren boven de aftoppingsgrens (€ 574 of € 628, afhankelijk van het type huishouden) verlaagd en Portaal heeft de huurverhoging dit jaar generiek op 0% gezet. Per 1-1-2017 veranderen de landelijke kaders (weer) en gaat de huursombenadering in.

Afspraken over de woningbouwopgave, huisvesting doelgroepen en duurzaamheid raken uiteraard de betaalbaarheid van het wonen. Per thema maken we inzichtelijk wat de stand van zaken rondom deze afspraken is.

Woningbouwopgave
In de Woonvisie is de verhoogde druk op de sociale huurwoningenmarkt nadrukkelijk geagendeerd. De vraag naar sociale huurwoningen, op basis van WoON2012, is verhoogd met 2.600 woningen vanwege de vluchtelingencrisis en gevolgen van de extramuralisering. In totaal komt dit neer op een behoefte aan 31.200 sociale huurwoningen van corporaties in 2020. Corporaties zien ook dat er sprake is van een hogere druk op de sociale woningmarkt en zetten zich extra in om de woningbouw te versnellen of in tijdelijkheid woningen te realiseren. Hiervoor is begin dit jaar samen met de gemeente een Task Force opgericht die hier invulling aan geeft. Over de eerste resultaten van de versnelling van sociale woningbouw hebben we u eerder geïnformeerd. Afspraken uit de Task Force zullen ook worden opgenomen in de prestatieafspraken.

Ten aanzien van de cijfers uit de Woonvisie geven corporaties, net als bij het thema betaalbaarheid, aan te willen voldoen aan de vraag. Hierbij plaatsen zij vraagtekens of de extra opgave gaat om 2.600 woningen. De afspraak is, zoals eerder vermeld, om vraag en aanbod nauwkeurig te monitoren.

Hieronder zijn de vraag uit de Woonvisie en het aanbod van corporaties inzichtelijk gemaakt.

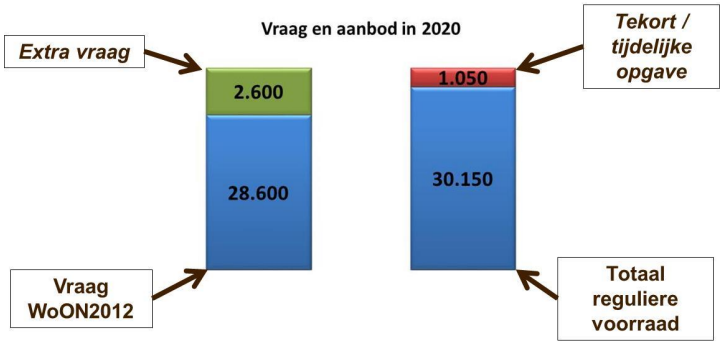

Figuur 2: de vraag naar sociale corporatieve woningen uit de Woonvisie en het aanbod (de sociale corporatieve voorraad in 2020) op basis van de huidige plannen van de corporaties.

Uit deze figuur blijkt dat corporaties in 2020 voldoen aan de vraag uit WoON2012. De Task Force richt zich op invulling van de extra / tijdelijke opgave. Dat er sprake is van extra inzet blijkt uit onderstaande tabel.

	Hard	Zacht	Totaal
Totaal eind 2015	1350	575	1925
Totaal na ateliers	1350	950	2300

Tabel 1: aantal nieuwbouw sociale huurwoningen van corporaties van 2016 tot 2020. Harde plannen zijn zeker, zachte plannen (nog) niet.

Uit de tabel is op te maken dat het aantal zachte plannen in de eerste maanden van 2016 flink is toegenomen. Een positieve ontwikkeling. Om tot uitvoering te komen een gezamenlijke inspanning van zowel corporaties en gemeente vereist. Afspraak is om projectmatig invulling te geven aan deze extra inspanning en na twee jaar te evalueren of en zo ja, welke algemene afspraken hierover gemaakt kunnen worden.

De ontwikkeling van de woningvoorraad van corporaties bestaat uiteraard niet alleen uit toevoeging van sociale huurwoningen. Verkoop, sloop, liberalisatie en eventueel aankoop van woningen hebben invloed op de totale woningvoorraad. Alle corporaties zetten zich primair in op sociale huurwoningen. Alleen Standvast Wonen zet in op een (tijdelijke) kleine uitbreiding van vrije sectorhuurwoningen om de vraag hiernaar te kunnen beantwoorden. Opbrengsten hieruit komen overigens weer ten goede aan de sociale voorraad. De corporaties Portaal, Talis,

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Mooiland en De Gemeenschap zetten zich samen met de gemeente in om beleggers te interesseren voor Nijmegen en zo het aantal middeldure huurwoningen te vergroten en meer menging in de wijk te krijgen.

Verkoop van woningen is bij elke corporatie afgestemd op het strategisch voorraadbeleid en prestatieafspraken over sociale huurwoningen en gemengde wijken. Overigens wordt bij verkoop van huurcomplexen van corporaties ook aan beleggers verkocht. Deze woningen worden vervolgens in de middeldure of dure huursector verhuurd.

Tot slot is op initiatief van huurders het onderwerp huur-koopwoning aan de agenda van de prestatieafspraken toegevoegd. Een huur-koopwoning is een woning die in de eerste jaren wordt gehuurd en vervolgens wordt gekocht door de huurder. HBV De Klink en Portaal onderzoeken de mogelijkheden van realisatie van huur-koopwoningen.

Huisvesting doelgroepen en wonen met zorg
Het thema huisvesting doelgroepen en wonen met zorg maakt onderscheid tussen “vergunninghouders en kwetsbare doelgroepen“ en “wonen met zorg“. Over het eerste onderwerp en de inzet om meer woningen te bouwen voor deze doelgroepen hebben we u geïnformeerd.

Als gevolg van de scheiding van wonen en zorg is de “zwakke instroom” in sommige wijken als risico benoemd in de Stads- en wijkmonitor. Ook corporaties zien dit. De woonbegeleiding van een zorginstantie speelt hier een belangrijke rol. Indien een corporatie signalen heeft dat de woonbegeleiding tekort schiet wordt dit gemeld en kan de gemeente, als contractant, de zorginstantie hierop aanspreken.

De huisvestingsopgave voor ouderen, verzorgd en beschermd wonen blijkt uit het planningskader wonen met zorg. Dit jaar wordt dit, op basis van WoON2015, geactualiseerd. De opgave uit het huidig planningskader wordt door corporaties op hoofdlijnen gedeeld:

- groeiende behoefte aan levensloopgeschikte woningen;
- rolstoelwoningen per woonservicegebied bekijken;
- meer vormen van beschermd en verzorgd wonen nodig;
- 4 prioriteitsgebieden: Centrum, Oost, Midden, Lindenholt

De actualisatie van het planningskader in 2016 houdt concreet in:

- gezamenlijk definities levensloopgeschikt, verzorgd en beschermd wonen bepalen;
- waarde kengetallen bespreken;
- vraag en aanbod inzichtelijk maken;
- opgave per woonservicegebied bepalen.

Een ontwikkeling waar ons college zich zorgen over maakt is dat het in Lindenholt ontbreekt aan een corporatie die het voortouw neemt. Corporaties hebben aangegeven dat zij ook daar aan de lat staan. Over vervolgstappen blijft ons college in gesprek met de corporaties.

Duurzaamheid
Nijmegen wil uiterlijk in 2045 een energieneutrale stad zijn. Om de doelstellingen uit de Parijsverklaring te bereiken dient 75% van de gebouwde omgeving in 2030 energieneutraal te zijn. Ons college wil samen met alle corporaties en huurdersbelangenverenigingen een proces

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

starten dat zich richt op energieneutraliteit. De gezamenlijke inzet in zo´n proces is door zowel huurders als corporaties de afgelopen periode onderschreven. De gemeente zal hierin faciliterend optreden. Er loopt al een onderzoek waardoor er inzicht komt in de mogelijkheden voor een energieneutrale warmtevoorziening per buurt. Dit wordt uitgebreid naar procesbegeleiding en inbreng van expertise met als doel het verkennen van scenario's die leiden tot een energieneutrale woningvoorraad. De scenario's moeten meer zicht geven op de haalbaarheid van een 75% energieneutrale woningvoorraad in 2030. Er is bij corporaties een hele sterke drive om te werken aan energieneutrale woningen en om beter zicht te krijgen op de mogelijkheden die hiervoor in Nijmegen zijn. Hiervoor starten wij, als eerste gemeente in Nederland, een gezamenlijk tripartite proces.

Op korte termijn is de doelstelling van de corporaties een gemiddeld label B in 2020. Waar mogelijk en wenselijk (no-regret) wordt dit versneld. Afspraak is om, naast het tripartite proces gericht op energieneutraliteit, jaarlijks energielabels, de EnergieIndex, het aantal energieneutrale woningen en het verbruik jaarlijks te monitoren.

Leefbaarheid
De inzet op leefbaarheid loopt volgens zowel gemeente, corporatie als huurders, ondanks beperktere wettelijke mogelijkheden, goed. De samenwerkingsstructuur met onder andere sociale wijkteams, regieteams en wijkaanpakplannen is op orde. Actuele gespreksonderwerpen zijn versterking van buurtinitiatieven en het samen optrekken bij signalen van polarisatie. Op onderdelen zijn corporaties kritischer: de contacten tussen corporaties en (nieuwe) sociale wijkteams en de eerder benoemde woonbegeleiding. Over de woonbegeleiding is een procesafspraak gemaakt. Ons college herkent de signalen over de sociale wijkteams en zet in op uitbreiding van capaciteit.

In de bilaterale prestatieafspraken wordt inzichtelijk gemaakt wat corporaties nog mogen op het gebied van leefbaarheid en welke afspraken hierover per wijk worden gemaakt. Op voorhand kan gemeld worden dat de financiële inzet doorgaans op het wettelijk maximum van € 125 per verhuureenheid ligt en dat er niet op de uitvoeringscapaciteit (buurt en sociaal beheer) wordt bezuinigd door corporaties.

Financiën
Om te bepalen of er sprake is van een redelijke bijdrage dient er ook inzicht te zijn in de financiële situatie van de corporaties. De financiële mogelijkheden voor corporaties worden bepaald door de landelijk toezichthouder, de Autoriteit Woningcorporaties (Aw) en door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het WSW is de instantie die bepaalt of een corporatie in aanmerking komt voor zogenaamde geborgde leningen (gunstige leningen door een achtervangconstructie van corporaties en overheden).

Om gemeenten meer inzicht te geven stuurt de minister vóór 1 juli 2016 voor het eerst aan elke gemeente voor elke corporatie een kengetal waarmee wij een indicatie krijgen van de mogelijke extra ruimte voor volkshuisvestelijke inspanningen van corporaties in hun werkgebied. Dit is de volkshuisvestelijke capaciteit ofwel de investeringscapaciteit. Dit kengetal hebben wij tot op heden nog niet ontvangen.

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Ons college acht meer financieel inzicht van belang. Vorig jaar hebben verkennende financiële gesprekken tussen gemeente en corporaties plaatsgevonden. Vervolgens is per corporatie op basis van de laatste meerjarenbegroting bekeken in hoeverre er wordt voldaan aan de normen die de Aw en het WSW stellen. Concreet gaat het om 5 financiële indicatoren die allen boven de landelijke norm dienen te staan om te kunnen investeren. Uit dit onderzoek is gebleken dat de corporaties in algemene zin financieel robuust zijn. Bij twee corporaties zijn de investeringsmogelijkheden op dit moment beperkt doordat óf één indicator van de Aw negatief scoort óf omdat het zogenaamde borgingsplafond voor leningen bij het WSW is bereikt. De overige corporaties scoren net of wat ruimer boven de landelijke normen.

Eerder in deze brief gaven we aan dat corporaties inzetten op extra inspanning. Het is prettig te constateren dat er financieel ook mogelijkheden zijn. Tegelijkertijd zijn deze extra inspanningen nog niet in de plannen van corporaties opgenomen en dient te blijken wat dit betekent voor de financiële situatie. Ons college zal uw raad, ingebed in de jaarlijkse cyclus van prestatieafspraken, informeren over het kengetal van de minister en de investeringsmogelijkheden van de corporaties.

Tussenstand en vervolg
Deze tussenstand is een tussenstand op hoofdlijnen. De bilaterale uitwerking is uiteraard concreter en volledi ger. Wij zullen onder andere het thema Social Return uitwerken in de bilaterale afspraken. Daarnaast worden voor alle benoemde thema's concrete projecten voor de komende twee jaar in de bilaterale overeenkomsten inzichtelijk gemaakt.

Overall is ons college positief gestemd over de start van dit nieuwe tripartite proces en de vorming van prestatieafspraken. Op hoofdlijnen is er weinig verschil van inzicht en teksten voor bilaterale prestatieafspraken zijn in de maak. Tegelijkertijd zijn partijen zich ervan bewust dat het vooral om de uitvoering gaat. Hier zetten we met elkaar de schouders onder. We hebben er vertrouwen in dat we na de zomer de bilaterale prestatieovereenkomsten kunnen afronden en horen graag uw wensen en bedenkingen over deze tussenstand.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
deer Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2016-0000354016

Uw kenmerk

Datum 21 juni 2016
Betreft Indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties

In de Woningwet is opgenomen dat woningcorporaties naar redelijkheid bijdragen aan de uitvoering van het lokale volkshuisvestingsbeleid. Hiertoe brengen corporatie jaarlijks voor 1 juli een 'bod' uit met voorgenomen werkzaamheden. Het is van belang dat gemeenten, huurders en corporaties op lokaal niveau in staat worden gesteld om te komen tot afgewogen op de volkshuisvestelijke opgave en de financiële positie van de corporatie afgestemde prestatieafspraken over onder meer het huurbeleid, onderhoud, nieuwbouw en woningverbetering. Hiervoor hebben zij de beschikking over reguliere informatiebronnen als de (standaard-) informatie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en de Autoriteit woningcorporaties (Aw). Op grond van artikel 42 van de Woningwet alsmede van artikel 38 van het Besluit toegelaten instellingen volkshuisvesting zullen lokale partijen daarnaast een indicatie krijgen van de beschikbare middelen van corporaties die in hun gemeente werkzaam zijn. Dit jaar is het eerste jaar sinds de inwerkingtreding van de herziene Woningwet dat deze indicatieve bestedingsruimte ter beschikking wordt gesteld aan gemeenten en huurders. Met deze brief wil ik uw kamer nader informeren over de indicatieve bestedingsruimte.

Wat wordt verstaan onder bestedingsruimte?
Een woningcorporatie beschikt over maatschappelijk gebonden vermogen om in te zetten voor de volkshuisvesting in Nederland. Het is het vermogen dat ook beschikbaar is om bij wijze van spreken over 50 jaar de dan levende generaties te voorzien van goede, betaalbare woonruimte. Het vraagt om een effectieve en efficiënte inzet van middelen voor zowel huidige als toekomstige generaties. Het is de verantwoordelijkheid van corporaties, huurdersorganisaties en gemeentes om in de prestatieafspraken vast te leggen welke middelen nu ingezet moeten worden voor de prioriteiten die er nu zijn en welke middelen beschikbaar moeten blijven voor volkshuisvestelijke wensen op de middellange of langere termijn.

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

Wijze van bepaling van de indicatieve bestedingsruimte
Per corporatie is een *indicatief* bedrag berekend dat aangeeft in welke mate de betreffende corporatie de financiële ruimte heeft om bestedingen te doen ten opzichte van de investeringen, voorgenomen verkopen en het reeds voorgenomen huurbeleid uit de prospectieve informatie (dPi). De indicatieve bestedingsruimte heeft betrekking op de leencapaciteit die woningcorporaties hebben. Het gaat dus niet om vrije liquide middelen of uit extra inkomsten uit extra verkopen. Om te bepalen wat de ruimte is, zijn de eigen prognoses van de corporatie over de periode 2016-2020 als basis genomen. Gebruik is gemaakt van de meest recente dPi (december 2015). Via een modelmatige berekening is bezien wat ten opzichte van deze prognoses in 2017 de bestedingsruimte is. De reden dat voor dit jaar is gekozen, is omdat dit het eerste jaar is waarvoor een corporatie conform het BTIV met gemeente(n) en huurdersorganisatie(s) in 2016 nieuwe prestatieafspraken gaat maken. Omdat de administratieve of juridische scheiding nog niet heeft plaatsgevonden is de indicatieve bestedingsruimte dit jaar gebaseerd op de gegevens van de gehele woningcorporatie.

Voor de berekende ruimte zijn drie categorieën van bestedingen onderscheiden:

- Investeringen in nieuwbouw van huurwoningen
- Investeringen in renovatie/duurzaamheid van huurwoningen
- Huurverlaging/huurmatiging.

De reden dat verschillende categorieën bestedingen zijn onderscheiden is dat de ruimte die een corporatie heeft om te besteden, mede afhangt van de wijze waarop de beschikbare middelen worden besteed. Investeringen in nieuwbouw of renovatie leiden ook tot inkomsten en hebben derhalve een ander financieel effect dan verlaging van het huurniveau, wat tot een derving van huurinkomsten leidt. Per bestedingscategorie is aangegeven wat maximaal mogelijk is indien alle besteedbare middelen aan die categorie worden besteed. Gebruik van ruimte in de ene categorie gaat ten koste gaan van ruimte in de twee andere categorieën. De voor de categorieën berekende indicatieve bestedingsruimtes zijn dus *niet* optelbaar.

Vervolgens zijn de bedragen per corporatie verdeeld over de gemeente(n) waarin de betreffende corporatie werkzaam is. De verdeling heeft plaatsgevonden naar rato van het aantal gereguleerde (DAEB-) woningen per gemeente waarin de corporatie werkzaam is. Er zijn derhalve per gemeente voor elke corporatie die in die gemeente werkzaam is drie indicatieve bedragen berekend, die per bestedingscategorie afzonderlijk de omvang van de additionele ruimte weergeeft.

Om de omvang van de beschikbare ruimte te bepalen is aangesloten bij het financiële toetsingskader dat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

hanteert bij de beoordeling of de betreffende corporatie in aanmerking komt voor borging van nieuwe leningen. Het gaat daarbij om de volgende financiële ratio's en bijbehorende normen:

- Interest Coverage Ratio (ICR) die minimaal 1,4 dient te zijn,
- Debt Service Coverage Ratio (DSCR) die minimaal 1,0 dient te zijn,
- Loan to Value (LtV) op basis van bedrijfswaarde die maximaal 75% dient te zijn,
- de solvabiliteit op basis van bedrijfswaarde die minimaal 20% dient te zijn, en
- de dekkingsratio (verhouding leningen/ WOZ-waarde bezit) die maximaal 50% mag zijn.

Verder is onder meer rekening gehouden met het maximum bedrag van € 3,5 miljard dat het WSW per corporatie borg staat. Voor een corporatie die in de periode tot en met 2020 bij de uitvoering van de dPi in enig jaar al op een WSW-norm zit of deze over- respectievelijk onderschrijdt is de indicatieve bestedingsruimte nul.

De berekende omvang van de ruimte om te investeren in nieuwbouw van huurwoningen of in woningverbetering is mede afhankelijk van de veronderstellingen die rond deze investering worden gemaakt inzake met name de investerings- en exploitatiekosten, de huuropbrengsten en de looptijd of looptijdverlenging van de investering. De veronderstellingen zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het 'gemiddelde' in Nederland. Lokaal kan dat natuurlijk anders zijn. Bij de nieuwbouw is verder onder meer aangenomen dat de huurwoningen worden gebouwd met een huur onder de laagste aftoppingsgrens voor de huurtoeslag (€ 586,68 in 2016).

Een huurverlaging werkt financieel geheel anders uit dan een investering. Als gevolg van een lager huurniveau zijn de toekomstige inkomsten blijvend lager, waar tevens hogere kosten tegenover staan in de vorm van gestegen rentelasten omdat er extra geleend moet worden om de liquiditeit van de corporatie op hetzelfde peil te houden.

Het model en de berekeningen zijn gemaakt door het bureau Ortec Finance in opdracht van het ministerie van BZK.

De berekende indicatieve bedragen
Op basis van de beschreven uitgangspunten en veronderstellingen over de hoogte van de parameters, zijn de indicatieve bedragen voor de drie categorieën bestedingen als volgt:

Directoraat-eneraal Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

- Nieuwbouw huurwoningen: € 37,1 miljard
- Woningverbetering: € 28,3 miljard
- Lager huurniveau: € 1,1 miljard

De modelmatig berekende omvang van de ruimte om te investeren in nieuwbouw is derhalve circa € 37 miljard voor heel Nederland. Zoals eerder aangegeven is dit de ruimte die beschikbaar is bovenop de voornemens van corporaties voor de komende 5 jaar. Bij stichtingskosten van gemiddeld € 150.000 per woning, komt dit bedrag overeen met circa 245.000 woningen. Ter vergelijking: in 2020 zijn volgens de studie Investeren in Nederland (juni 2015) van het Economisch instituut voor de Bouw (EIB) ongeveer 100.000 extra gereguleerde huurwoningen nodig. De investeringsruimte bij verbetering (renovatie/duurzaamheid) is lager omdat in die bestemming het onrendabele deel relatief groter is. De mogelijkheden om de huren ten opzichte van de prognose in 2017 te verlagen, lijken met ruim € 1 miljard relatief beperkt. Een belangrijke reden hiervoor is dat een lager huurniveau geldt voor alle toekomstige jaren en dus leidt tot een stapeling van gederfde middelen.

De bestedingsruimte bij corporaties kan aanzienlijk uiteen lopen en ook tussen gemeenten en woningmarktregio's kunnen er verschillen zijn. Niet alle corporaties hebben ruimte om extra bestedingen te doen. 24 woningcorporaties hebben geen bestedingsruimte boven op de al reeds voorgenomen werkzaamheden in 2016-2020. Deze 24 corporaties hebben gezamenlijk een kleine 200.000 DAEB-woongelegenheden. Van deze 24 corporaties staan er 5 onder verscherpt financieel toezicht van de Aw. Van de resterende 19 corporaties zijn er 11 die volgens de modelmatige berekening weer positieve ratio's hebben in 2020.

De indicatieve bestedingsruimte is een instrument dat voor het overleg op lokaal niveau gebruikt kan worden en lokaal is dus ook alleen het bedrag voor de lokaal werkzame corporaties relevant. De optelling naar een macro-bedrag is wel relevant om zichtbaar te maken hoeveel middelen er voor Nederland in zijn geheel beschikbaar zijn. Daarbij dienen wel de hierna te maken kanttekeningen bij de berekende bedragen in acht te worden genomen.

In de bijlage is een overzicht opgenomen van de indicatieve bestedingsruimte per gemeente. Deze laat een zekere spreiding zien. Het is echter zinvol om ook de verdeling van bestedingsruimte per woningmarktregio te bezien, aangezien corporaties het vermogen (zonder ontheffing) binnen de regio voor nieuwe activiteiten kunnen inzetten. Tot 1 juli hebben gemeenten de gelegenheid om met voorstellen te komen voor het vormen van woningmarktregio's. Ik zal de Tweede Kamer op korte termijn informeren over de ingediende voorstellen en zal daarbij tevens een overzicht geven van de indicatieve bestedingsruimte per regio.

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

In onderstaande tabel zijn de uit de dPi afkomstige investeringsbedragen voor 2016 tot en met 2020 aangegeven. De berekende indicatieve investeringsruimte komt hier dus bovenop.

Geprognosticeerde investeringen in dPi 2015 (€ miljard)	2016	2017	2018	2019	2020
Nieuwbouw/aankoop DAEB verhuur	3,86	3,45	2,76	2,34	2,38
Nieuwbouw/aankoop niet-DAEB verhuur	0.08	0,07	0,06	0,02	0,02
Woningverbetering	2,32	2,33	2,00	1,84	1,59
Overig	0,17	0,15	0,12	0,10	0,10
Totaal investeringen excl. Koop	6,43	6,00	4,94	4,30	4,08
Nieuwbouw koop	0,15	0,11	0,08	0,04	0,02

Opmerkingen bij de indicatieve berekeningen
De indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties beoogt om huurders-organisaties en gemeenten inzicht te geven in de financiële polsstok van de corporatie. Het oogmerk van de indicatie is nadrukkelijk niet om vanuit het Rijk de lokale onderhandelingsinzet voor te schrijven. De indicatieve berekening leent zich daar naar zijn opzet ook niet voor. De indicatieve bestedingsruimte geeft aan hoeveel middelen er grosso modo beschikbaar zijn voor de volkshuisvesting, maar geeft geen inzicht in het beste moment van besteding.

Bovendien is de indicatieve bestedingsruimte gebaseerd op de ratio's die het WSW hanteert voor *individuele* corporaties. Voor de sector als geheel moeten de normen hoger liggen zodat de sector als geheel in staat is om collega-corporaties die in financiële problemen zijn gekomen te ondersteunen, met name via de saneringsbijdrage. De Aw hanteert voor de solvabiliteit dan ook een sectornorm van 25% terwijl de individuele norm 20% is. Als alle corporaties scherp op deze individuele norm zouden sturen dan zou de sectornorm van 25% dus niet meer gehaald worden en zou er niet meer sprake zijn van een financieel gezonde sector.

Ten derde kunnen corporaties het zelf wenselijk achten om in hun financiële beleid een veiligheidsmarge te hanteren ten opzichte van de WSW-normen voor de financiële ratio's. Dit verkleint de kans dat ze bij financiële tegenvallers onder de norm schieten. In onderstaande tabel is aangegeven wat de extra bestedingsruimte is bij afwijkende normen voor de financiële ratio's (wijziging norm ten opzichte van de basisvariant):

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

€ mld.	Basisvariant	LtV 70% ipv 75%	ICR 1,8 ipv 1,4	Solv 25% ipv 20%	DSCR 1,2 ipv 1,0
Nieuwbouw	37,1	26,2	26,7	33,9	29,2
Verbetering	28,3	20,9	19,0	25,9	21,6
huurmatiging	1,1	0,9	0,7	1,0	0,8

Ten vierde dient de indicatieve bestedingsruimte te worden gezien als de beschikbare ruimte voor volkshuisvesting. Als de berekende bestedingsruimte geheel zou worden gebruikt in een korte periode dan is daarmee het maatschappelijk gebonden vermogen voor alle toekomstige jaren in een keer ingezet ten behoeve van prioriteiten op basis van inzichten in het hier en nu. Dit lijkt niet verstandig gegeven dat inzichten kunnen wijzigen en nu niet goed voorzienbaar is welke uitdagingen in de toekomst liggen. Nieuwe ruimte ontstaat dan namelijk pas als en voor zover de financiële ratio's daarna weer boven de normen uitgroeien.

Ten vijfde zijn de berekende bedragen aan bestedingsruimte voor zowel investeringen als huurmatiging gebaseerd op prognoses die eind vorig jaar zijn aangeleverd (dPi). Ondertussen kunnen de omstandigheden veranderd zijn. De regelgeving is het laatste jaar gewijzigd (onder meer Wet doorstroming huurmarkt) en dit kan van invloed zijn op de prognose van de huurinkomsten. In het nieuwe huurbeleid (Wet doorstroming) is de huursomstijging, inclusief harmonisatie, beperkt tot 1% boven inflatie. Bij een inflatie van 2% in de jaren vanaf 2017, zoals in het rekenmodel is verondersteld in aansluiting op aannames die de Aw hanteert, is de huursomstijging derhalve beperkt tot 3%. De in de dPi veronderstelde huurstijging (rond de 2%) ligt daar binnen, waarbij corporaties in de voornemens al rekening hielden met een gematigd huurbeleid. Voor de periode na 2020 wordt in de dPi al gerekend met een inflatievolgende huurstijging. Indien corporaties, al dan niet vanwege een lage inflatie, een lagere huurstijging realiseren dan verwacht in de dPi, dan wordt hiermee (ceteris paribus) al een deel van de bestedingsruimte voor huurmatiging gebruikt. Behalve de inflatie kunnen ook andere economische verwachtingen zijn aangepast, zoals de rente[1]. Ook is het mogelijk dat corporaties ten opzichte van de voornemens die eind 2015 via dPi zijn aangeleverd, inmiddels het voorgenomen beleid hebben aangepast. Dit kan ook het gevolg zijn van lokale of regionale factoren, zoals een trendbreuk in de demografische ontwikkelingen.

[1] De effecten van een ander inflatie- en rentepercentage op de indicatieve bestedingsruimte zijn met het Ortec-model niet door te rekenen. In het Sectorbeeld 2015 (TK 2015-2016, 29453, nr.409) dat 16 december 2015 aan uw Kamer is verzonden, zijn enkele gevoeligheidsanalyses gemaakt gerelateerd aan financiële ratio's: Een lagere inflatie (gemiddeld 0,75%-punt lager in de jaren 2016 tot en met 2019) verlaagt de ICR van ca. 2,2 naar 2,0 in de periode 2020-2014 en de solvabiliteit van rond de 40% naar iets boven de 35% in deze periode. Een hogere rente (gemiddeld + ca. 1,8% in 2016-2024) verlaagt de ICR van ca 2,2 naar 2,0 in 2020 en 1,7 in 2024 en de solvabiliteit van rond de 40% naar rond de 37% in deze periode.

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

Ten zesde is de indicatieve bestedingsruimte wat betreft de investeringen gebaseerd op sectorale gemiddelden en gestileerde aannames. Specifieke lokale keuzes over bijvoorbeeld renovatie of bouwkwaliteit leiden tot een andere onrendabele top en daarmee tot een andere additionele bestedingsruimte. Tevens is de indicatieve bestedingsruimte, om technische redenen, berekend op basis van de aanname van aanwending in 2017 met de daarbij behorende veronderstellingen voor onder meer de rente, prijzen en WOZ-waarde. Aanwending in andere jaren (met andere parameters) kan derhalve leiden tot een andere bestedingsruimte. Zo betekent aanwending in een jaar waarin (overige omstandigheden gelijk blijvende) de rente voor nieuwbouwfinanciering 1%-punt hoger is dat de bestedingsruimte voor nieuwbouw een kleine € 2 miljard daalt. Het ligt voor de hand dat voor investeringen aan te wenden bestedingsruimte in een later jaar wordt ingezet, met name bij nieuwbouw. Een intensivering van het nieuwbouwprogramma van een corporatie vraagt al gauw 3 tot 5 jaar voordat het leidt tot extra productie en tot uiting komt in de exploitatiekasstromen.

Ten slotte is de indicatieve bestedingsruimte toegerekend naar rato van DAEB-bezit in een bepaalde gemeente. De benodigde volkshuisvestelijke inzet kan echter per gemeente verschillen. Ook dit zal lokaal beslag moeten krijgen bij het maken van prestatieafspraken.

Definitieve toetsing door WSW en oordeel Aw
Indien de bestedingsruimte wordt gebruikt, betekent dat het aantrekken van geborgde leningen. Of het gewenste pakket aan leningen in combinatie met een bepaald huurbeleid borgbaar is, wordt uiteindelijk bepaald door het WSW. Ook als volledig aan de financiële ratio's wordt voldaan kan borging door het WSW achterwege blijven als het WSW de 'business risks' van de corporatie als te hoog inschat. Omgekeerd kan het ook voorkomen dat niet geheel aan de ratio's wordt voldaan maar het WSW op grond van risicobeoordeling en (positieve) verwachtingen omtrent de ratio's toch borging afgeeft. Jaarlijks geeft de Aw een oordeel over de financiële positie van de corporaties. De indicatieve bestedingsruimte kan niet treden in het onafhankelijke oordeel van de Aw.

Verhuurderheffing
In mijn brief over de Evaluatie verhuurderheffing aan uw kamer geef ik aan dat de corporatiesector er gemiddeld financieel goed voor staat, beter dan de raming die destijds is gemaakt ten behoeve van de invoering van de verhuurderheffing. De hier getoonde berekeningen zijn hiermee in lijn.

Tot slot
Gemeenten, corporaties en huurdersorganisaties hebben met de indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties een extra hulpmiddel om inzicht te krijgen in de financiële polsstok van de corporatie. De uitkomsten van de berekeningen alsmede een uitgebreide toelichting op het model zijn vanaf 24 juni openbaar

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

raadpleegbaar via de website www.woningwet2015.nl. Corporaties, gemeenten en huurdersorganisaties worden in kennis gesteld dat de indicatieve berekeningen beschikbaar zijn. Het gebruik en de werking van het model zullen worden geëvalueerd. Daarbij zal in elk geval aandacht worden besteed aan het nut en het gebruik van het model bij de totstandkoming van prestatieafspraken en aan mogelijke financieel-technische veranderingen in of rond het toezicht en de borgingsverstrekking.

De indicatieve bestedingsruimte is een van de informatiebronnen die ter beschikking staan bij het proces van maken van prestatieafspraken. Ook is er de zogeheten Transparantietool van Aedes. Deze tool verschaft inzicht in de effecten op de financiële ratio's van specifieke beleidskeuzes en beleidspakketten op corporatieniveau. Daarbij kunnen desgewenst ook andere normen voor de ratio's worden gehanteerd. Gemeenten en huurders kunnen eveneens inzicht krijgen in de financiële consequenties van de (voorgenomen) plannen van de corporatie en de borgingsmogelijkheden via het rekenmodel financiële ratio's van het WSW.

De aanwezigheid van bestedingsruimte betekent niet dat deze ook in de komende prestatieafspraken moeten worden ingezet. Integendeel, het is het volkshuisvestelijk vermogen dat ter beschikking is voor prioriteiten nu, maar zeker ook voor prioriteiten in de toekomst. Het is van belang om duidelijk te hebben waar de lokale volkshuisvestelijke opgave ligt zodat de beschikbare middelen op effectieve en efficiënte wijze worden ingezet. Ik vertrouw er op, dat met de informatiebronnen die hen ter beschikking staan gemeenten, huurders en corporaties kunnen komen tot afgewogen prestatieafspraken.

De minister voor Wonen en Rijksdienst,

drs. S.A. Blok

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Bijlage

Bedragen per gemeente

Gemeente	Aantal DAEB-woongele-genheden	Bestedingsruimte totaal (x € 1000)			Bestedingsruimte per DAEB-woongelegenheid (x €1)		
		Nieuw-bouw	Verbeter-ingen	Huur-matiging	Nieuw-bouw	Verbeter-ingen	Huur-matiging
Aa en Hunze	2.299	55.896	44.195	1.914	24.300	19.200	830
Aalburg	1.012	25.380	17.390	413	25.100	17.200	410
Aalsmeer	2.714	34.980	27.320	1.423	12.900	10.100	520
Aalten	2.368	383	304	14	200	100	10
Achtkarspelen	3.777	183.690	146.107	3.039	48.600	38.700	800
Alblasserdam	2.684	68.350	54.330	3.126	25.500	20.200	1.160
Albrandswaard	2.619	41.902	33.256	1.124	16.000	12.700	430
Alkmaar	14.957	230.337	182.771	8.788	15.400	12.200	590
Almelo	11.788	174.152	88.259	1.999	14.800	7.500	170
Almere	20.709	422.250	282.290	9.439	20.400	13.600	460
Alphen aan den Rijn	11.766	253.497	200.896	6.865	21.500	17.100	580
Alphen-Chaam	564	4.203	3.338	137	7.500	5.900	240
Ameland	-	-	-	-	-	-	-
Amersfoort	19.366	322.539	257.678	8.634	16.700	13.300	450
Amstelveen	13.564	134.580	103.900	6.426	9.900	7.700	470
Amsterdam	179.357	1.536.720	1.070.850	48.058	8.600	6.000	270
Apeldoorn	20.641	368.847	281.561	11.156	17.900	13.600	540
Appingedam	2.534	8.680	6.900	314	3.400	2.700	120
Arnhem	26.882	483.791	384.904	16.319	18.000	14.300	610
Assen	9.244	147.018	64.159	1.342	15.900	6.900	150
Asten	1.529	54.053	34.253	691	35.400	22.400	450
Baarle-Nassau	331	4.393	3.494	143	13.300	10.600	430
Baarn	2.907	71.106	55.323	1.589	24.500	19.000	550
Barendrecht	4.056	69.833	55.478	1.701	17.200	13.700	420
Barneveld	4.057	121.580	97.260	3.891	30.000	24.000	960
Bedum	1.081	17.502	13.961	474	16.200	12.900	440
Beek	1.693	35.761	28.142	1.171	21.100	16.600	690
Beemster	756	16.501	13.197	400	21.800	17.500	530
Beesel	1.673	13.000	10.400	373	7.800	6.200	220
Bellingwedde	894	16.691	13.208	711	18.700	14.800	800
BergenDal	4.529	84.510	56.147	1.190	18.700	12.400	260
Bergeijk	1.067	10.771	8.321	331	10.100	7.800	310
Bergen(L.)	1.435	40.500	32.200	1.920	28.200	22.400	1.340
Bergen(NH.)	2.650	92.200	73.200	3.220	34.800	27.600	1.220
Bergen op Zoom	9.361	109.891	86.908	4.599	11.700	9.300	490
Berkelland	4.557	118.230	93.590	2.572	25.900	20.500	560
Bernheze	2.340	28.439	22.576	966	12.200	9.600	410
Best	2.429	74.121	58.874	2.651	30.500	24.200	1.090
Beuningen	2.480	57.991	45.969	1.970	23.400	18.500	790
Beverwijk	7.102	108.580	86.432	4.729	15.300	12.200	670
Het Bildt	1.273	43.300	34.400	1.100	34.000	27.000	860
De Bilt	5.269	37.229	29.340	1.471	7.100	5.600	280
Binnenmaas	3.416	131.000	104.000	4.810	38.300	30.400	1.410

Bladel	1.341	8.016	5.386	185	6.000	4.000	140
Blaricum	946	34.620	27.433	1.198	36.600	29.000	1.270
Bloemendaal	1.600	33.718	26.818	1.041	21.100	16.800	650
Bodegraven-Reeuwijk	2.762	69.080	54.862	2.432	25.000	19.900	880
Boekel	594	4.450	3.540	167	7.500	6.000	280
Ten Boer	617	7.499	5.961	208	12.200	9.700	340
Borger-Odoorn	2.594	54.382	43.050	1.788	21.000	16.600	690
Borne	2.291	26.900	21.400	1.100	11.700	9.300	480
Borsele	2.061	17.200	13.700	566	8.300	6.600	270
Boxmeer	2.715	43.500	34.600	1.208	16.000	12.700	440
Boxtel	3.888	114.500	91.490	4.809	29.400	23.500	1.240
Breda	24.843	139.406	110.600	4.586	5.600	4.500	180
Brielle	1.815	-	-	-	-	-	-
Bronckhorst	2.944	78.715	62.394	1.674	26.700	21.200	570
Brummen	3.033	84.218	52.195	1.743	27.800	17.200	570
Brunssum	4.288	47.218	35.690	1.662	11.000	8.300	390
Bunnik	1.045	10.619	7.926	353	10.200	7.600	340
Bunschoten	1.046	41.298	32.709	1.468	39.500	31.300	1.400
Buren	2.093	54.400	42.540	1.995	26.000	20.300	950
Capelle aan den IJssel	11.196	3.590	2.850	120	300	300	10
Castricum	2.576	82.114	65.224	2.871	31.900	25.300	1.110
Coevorden	3.842	77.340	61.329	3.172	20.100	16.000	830
Cranendonck	1.556	11.170	8.561	198	7.200	5.500	130
Cromstrijen	1.386	53.100	42.100	1.950	38.300	30.400	1.410
Cuijk	2.905	39.200	31.200	1.260	13.500	10.700	430
Culemborg	3.316	54.400	43.100	1.750	16.400	13.000	530
Dalfsen	1.971	93.830	74.810	1.816	47.600	38.000	920
Dantumadiel	2.692	19.315	15.381	601	7.200	5.700	220
Delft	25.785	155.210	114.020	7.490	6.000	4.400	290
Delfzijl	3.625	75.703	60.248	3.244	20.900	16.600	890
Deurne	3.333	146.000	91.300	1.820	43.800	27.400	550
Deventer	13.899	267.457	211.677	7.932	19.200	15.200	570
Diemen	4.139	49.884	28.067	964	12.100	6.800	230
Dinkelland	1.532	34.621	27.033	768	22.600	17.600	500
Doesburg	2.087	75.562	60.129	2.215	36.200	28.800	1.060
Doetinchem	7.499	212.863	167.818	4.148	28.400	22.400	550
Dongen	2.486	61.599	48.894	1.682	24.800	19.700	680
Dongeradeel	3.086	21.707	17.257	667	7.000	5.600	220
Dordrecht	16.831	261.230	207.134	8.650	15.500	12.300	510
Drechterland	1.527	19.902	13.283	449	13.000	8.700	290
Drimmelen	2.825	40.024	31.601	1.412	14.200	11.200	500
Dronten	4.777	86.500	44.100	1.030	18.100	9.200	220
Druten	1.956	49.080	38.870	1.631	25.100	19.900	830
Duiven	2.735	72.818	57.927	2.101	26.600	21.200	770
Echt-Susteren	2.817	33.473	25.721	1.093	11.900	9.100	390
Edam-Volendam	2.590	58.700	46.300	1.343	22.700	17.900	520
Ede	10.335	174.528	136.364	3.845	16.900	13.200	370
Eemnes	705	14.100	11.200	355	20.000	15.900	500
Eemsmond	2.412	43.381	34.518	1.487	18.000	14.300	620

Eersel	1.579	5.250	2.840	73	3.300	1.800	50
Eijsden-Margraten	1.256	5.936	4.588	244	4.700	3.700	190
Eindhoven	42.789	1.233.599	981.249	39.343	28.800	22.900	920
Elburg	2.377	80.153	63.516	2.102	33.700	26.700	880
Emmen	14.074	240.995	191.672	9.867	17.100	13.600	700
Enkhuizen	2.791	83.840	66.635	1.710	30.000	23.900	610
Enschede	28.883	318.530	223.200	9.031	11.000	7.700	310
Epe	4.020	85.378	67.824	2.107	21.200	16.900	520
Ermelo	2.736	96.477	76.598	2.561	35.300	28.000	940
Etten-Leur	4.827	190.181	102.733	2.253	39.400	21.300	470
Ferwerderadiel	775	25.217	20.032	645	32.500	25.800	830
Franekeradeel	2.675	75.080	59.363	2.322	28.100	22.200	870
De Fryske Marren	5.764	151.416	120.309	4.903	26.300	20.900	850
Geertruidenberg	3.268	44.115	35.012	1.511	13.500	10.700	460
Geldermalsen	2.082	34.000	26.900	1.090	16.300	12.900	520
Geldrop-Mierlo	4.722	136.400	108.500	4.527	28.900	23.000	960
Gemert-Bakel	2.512	84.471	67.117	3.024	33.600	26.700	1.200
Gennep	1.742	31.200	24.800	1.225	17.900	14.200	700
Giessenlanden	1.202	19.099	15.092	614	15.900	12.600	510
Gilze en Rijen	3.308	41.648	33.094	1.347	12.600	10.000	410
Goeree-Overflakkee	6.461	125.700	93.500	2.768	19.500	14.500	430
Goes	5.343	69.209	54.756	1.880	13.000	10.200	350
Goirle	2.484	32.000	25.400	1.040	12.900	10.200	420
Gooise Meren	5.654	146.595	108.377	4.080	25.900	19.200	720
Gorinchem	6.873	88.600	70.400	1.860	12.900	10.200	270
Gouda	9.666	110.776	86.993	3.773	11.500	9.000	390
Grave	1.193	17.790	14.150	613	14.900	11.900	510
's-Gravenhage	77.868	527.430	418.420	19.998	6.800	5.400	260
Groningen	40.726	411.530	327.630	13.315	10.100	8.000	330
Grootegast	989	19.089	15.250	847	19.300	15.400	860
Gulpen-Wittem	1.253	34.670	22.572	608	27.700	18.000	480
Haaksbergen	2.148	31.491	24.896	1.207	14.700	11.600	560
Haaren	720	18.091	14.438	542	25.100	20.100	750
Haarlem	22.911	122.635	99.594	6.506	5.400	4.300	280
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	459	578	578	84	1.300	1.300	180
Haarlemmermeer	13.406	19.310	17.929	2.520	1.400	1.300	190
Halderberge	4.072	137.730	87.070	1.709	33.800	21.400	420
Hardenberg	5.283	104.900	83.200	3.421	19.900	15.700	650
Harderwijk	5.716	182.900	144.096	4.801	32.000	25.200	840
Hardinxveld-Giessendam	2.198	42.500	33.800	1.610	19.300	15.400	730
Haren	1.505	8.401	6.697	300	5.600	4.400	200
Harlingen	2.504	100.525	65.496	2.584	40.100	26.200	1.030
Hattem	1.393	30.840	24.400	763	22.100	17.500	550
Heemskerk	5.632	148.726	118.576	6.410	26.400	21.100	1.140
Heemstede	2.480	21.002	16.716	893	8.500	6.700	360
Heerde	1.952	42.451	33.562	1.052	21.700	17.200	540
Heerenveen	7.015	162.163	128.864	5.352	23.100	18.400	760

Heerhugowaard	4.873	46.874	37.334	1.958	9.600	7.700	400
Heerlen	16.893	223.291	164.806	6.238	13.200	9.800	370
Heeze-Leende	1.058	6.965	5.538	127	6.600	5.200	120
Heiloo	1.783	58.380	46.298	2.037	32.700	26.000	1.140
DenHelder	10.436	277.621	220.071	9.192	26.600	21.100	880
Hellendoorn	3.375	169.683	120.198	2.375	50.300	35.600	700
Hellevoetsluis	5.337	131.040	104.210	3.643	24.600	19.500	680
Helmond	14.387	357.704	271.458	12.427	24.900	18.900	860
Hendrik-Ido-Ambacht	2.829	147.349	96.482	2.731	52.100	34.100	970
Hengelo	12.267	147.300	115.020	5.887	12.000	9.400	480
's-Hertogenbosch	24.384	374.509	298.413	16.242	15.400	12.200	670
Heumen	1.305	18.500	14.400	302	14.200	11.000	230
Heusden	4.554	96.079	76.758	3.223	21.100	16.900	710
Hillegom	2.206	40.069	30.649	1.374	18.200	13.900	620
Hilvarenbeek	868	11.200	8.920	363	12.900	10.300	420
Hilversum	11.858	334.463	265.009	10.079	28.200	22.300	850
Hof van Twente	3.068	76.717	61.106	2.744	25.000	19.900	890
Hollands Kroon	5.089	124.978	99.401	3.250	24.600	19.500	640
Hoogeveen	7.478	89.920	69.540	3.239	12.000	9.300	430
Hoogezand-Sappemeer	5.596	57.364	45.636	2.281	10.300	8.200	410
Hoorn	10.044	82.651	65.577	2.968	8.200	6.500	300
Horst aan de Maas	2.842	69.066	40.490	1.116	24.300	14.200	390
Houten	4.633	145.791	115.778	4.972	31.500	25.000	1.070
Huizen	5.671	107.872	85.890	2.751	19.000	15.100	490
Hulst	2.654	38.800	29.600	928	14.600	11.200	350
IJsselstein	3.434	55.280	43.982	1.206	16.100	12.800	350
Kaag en Braassem	2.940	150.500	119.900	4.020	51.200	40.800	1.370
Kampen	5.779	65.438	51.754	2.249	11.300	9.000	390
Kapelle	777	10.100	8.030	273	13.000	10.300	350
Katwijk	6.967	242.214	192.171	7.808	34.800	27.600	1.120
Kerkrade	7.853	101.200	77.160	3.812	12.900	9.800	490
Koggenland	738	19.430	12.560	371	26.300	17.000	500
Kollumerland en Nieuwkruisland	1.302	10.162	8.087	301	7.800	6.200	230
Korendijk	997	37.926	30.078	1.390	38.000	30.200	1.390
Krimpen aan den IJssel	4.248	79.564	63.087	2.788	18.700	14.900	660
Krimpenerwaard	6.570	140.838	111.716	4.887	21.400	17.000	740
Laarbeek	2.201	16.216	12.827	325	7.400	5.800	150
Landerd	1.242	18.300	14.600	621	14.700	11.800	500
Landgraaf	5.072	58.480	45.930	2.274	11.500	9.100	450
Landsmeer	1.091	12.775	10.195	522	11.700	9.300	480
Langedijk	2.139	25.967	20.169	613	12.100	9.400	290
Lansingerland	4.294	157.723	125.164	5.143	36.700	29.100	1.200
Laren	850	38.070	28.160	743	44.800	33.100	870
Leek	2.276	33.690	26.282	1.941	14.800	11.500	850
Leerdam	3.370	53.736	42.270	1.700	15.900	12.500	500
Leeuwarden	18.264	286.850	227.000	9.736	15.700	12.400	530

Leeuwarderadeel	907	10.620	8.442	225	11.700	9.300	250
Leiden	21.503	200.569	154.736	9.354	9.300	7.200	440
Leiderdorp	3.033	101.032	78.842	2.281	33.300	26.000	750
Leidschendam-Voorburg	9.124	154.430	123.074	5.046	16.900	13.500	550
Lelystad	9.297	290.698	226.329	8.308	31.300	24.300	890
Leudal	2.130	37.157	25.424	1.085	17.400	11.900	510
Leusden	2.474	77.360	60.120	2.262	31.300	24.300	910
Lingewaal	1.138	18.700	14.800	600	16.400	13.000	530
Lingewaard	3.987	154.284	84.463	2.082	38.700	21.200	520
Lisse	2.860	52.442	41.699	1.920	18.300	14.600	670
Littenseradiel	922	15.219	12.109	608	16.500	13.100	660
Lochem	2.852	60.250	47.823	1.901	21.100	16.800	670
Loon op Zand	2.436	63.900	50.700	1.740	26.200	20.800	710
Lopik	1.002	23.678	18.830	519	23.600	18.800	520
Loppersum	1.365	12.520	9.928	344	9.200	7.300	250
Losser	1.933	27.337	21.808	1.065	14.100	11.300	550
Maasdriel	2.197	75.200	59.500	1.611	34.200	27.100	730
Maasgouw	1.765	32.765	20.581	696	18.600	11.700	390
Maassluis	5.785	157.000	125.000	4.350	27.100	21.600	750
Maastricht	22.715	131.268	95.447	4.468	5.800	4.200	200
De Marne	1.232	19.395	15.454	526	15.700	12.500	430
Marum	962	16.810	13.325	743	17.500	13.900	770
Medemblik	4.526	93.928	62.525	1.906	20.800	13.800	420
Meerssen	1.753	35.131	27.769	924	20.000	15.800	530
Menameradiel	1.298	38.730	30.250	1.000	29.800	23.300	770
Menterwolde	1.611	18.463	14.663	670	11.500	9.100	420
Meppel	4.888	33.513	23.714	475	6.900	4.900	100
Middelburg	6.573	190.346	147.055	6.889	29.000	22.400	1.050
Midden-Delfland	1.533	77.153	61.275	1.928	50.300	40.000	1.260
Midden-Drenthe	3.514	77.346	53.793	1.810	22.000	15.300	520
Mill en Sint Hubert	917	12.400	9.840	398	13.500	10.700	430
Moerdijk	4.335	148.257	93.197	1.815	34.200	21.500	420
Molenwaard	3.279	76.710	60.950	2.374	23.400	18.600	720
Montferland	3.670	73.467	58.350	2.988	20.000	15.900	810
Montfoort	830	19.081	15.122	550	23.000	18.200	660
Mook en Middelaar	633	16.393	13.053	773	25.900	20.600	1.220
Neder-Betuwe	2.587	76.313	59.437	2.881	29.500	23.000	1.110
Nederweert	1.608	65.986	36.325	1.020	41.000	22.600	630
Neerijnen	1.198	25.100	19.860	508	21.000	16.600	420
Nieuwegein	8.370	226.872	156.423	5.587	27.100	18.700	670
Nieuwkoop	2.324	75.249	59.898	1.434	32.400	25.800	620
Nijkerk	3.771	123.111	97.853	3.574	32.600	25.900	950
Nijmegen	33.987	640.283	484.318	18.950	18.800	14.300	560
Nissewaard	14.431	290.330	231.714	8.343	20.100	16.100	580
Noord-Beveland	632	8.263	6.572	225	13.100	10.400	360
Noordenveld	2.905	18.359	12.003	540	6.300	4.100	190
Noordoostpolder	5.119	2.179	1.729	71	400	300	10
Noordwijk	2.144	76.600	60.900	2.800	35.700	28.400	1.310
Noordwijkerhout	2.009	50.800	40.400	1.470	25.300	20.100	730

Nuenen, Gerwen en Nederwetten	1.607	53.448	32.224	827	33.300	20.100	510
Nunspeet	2.626	79.268	62.894	1.901	30.200	24.000	720
Nuth	1.348	20.340	15.210	783	15.100	11.300	580
Oegstgeest	1.730	64.222	51.186	2.059	37.100	29.600	1.190
Oirschot	925	19.004	15.009	607	20.500	16.200	660
Oisterwijk	2.406	31.532	25.117	1.015	13.100	10.400	420
Oldambt	5.289	98.467	78.253	4.158	18.600	14.800	790
Oldebroek	2.215	31.760	25.169	914	14.300	11.400	410
Oldenzaal	4.288	84.382	44.389	1.232	19.700	10.400	290
Olst-Wijhe	1.838	29.300	23.300	1.180	15.900	12.700	640
Ommen	1.411	29.438	23.289	778	20.900	16.500	550
Onderbanken	640	6.658	5.207	261	10.400	8.100	410
Oost Gelre	2.014	35.435	28.307	766	17.600	14.100	380
Oosterhout	7.609	196.683	155.880	6.546	25.800	20.500	860
Ooststellingwerf	3.386	50.532	24.281	525	14.900	7.200	150
Oostzaan	1.152	20.607	16.378	570	17.900	14.200	490
Opmeer	74	1.097	872	31	14.800	11.800	420
Opsterland	3.157	54.188	43.103	2.042	17.200	13.700	650
Oss	11.295	248.194	197.413	10.083	22.000	17.500	890
Oud-Beijerland	2.697	98.424	78.058	3.620	36.500	28.900	1.340
Oude IJsselstreek	4.086	79.323	62.986	2.934	19.400	15.400	720
Ouder-Amstel	1.910	20.853	16.573	872	10.900	8.700	460
Oudewater	1.006	43.684	34.572	1.028	43.400	34.400	1.020
Overbetuwe	4.329	88.307	69.590	2.840	20.400	16.100	660
Papendrecht	4.132	108.000	85.900	5.000	26.100	20.800	1.210
Peel en Maas	3.770	88.880	56.100	1.859	23.600	14.900	490
Pekela	1.634	32.424	25.734	1.390	19.800	15.700	850
Pijnacker-Nootdorp	4.043	9.298	7.191	331	2.300	1.800	80
Purmerend	12.290	159.755	127.081	4.678	13.000	10.300	380
Putten	2.087	68.670	54.340	1.057	32.900	26.000	510
Raalte	4.002	64.501	51.297	2.548	16.100	12.800	640
Reimerswaal	2.175	18.100	14.300	594	8.300	6.600	270
Renkum	3.314	84.207	66.908	2.439	25.400	20.200	740
Renswoude	-	-	-	-	-	-	-
Reusel-De Mierden	726	4.260	2.860	99	5.900	3.900	140
Rheden	6.249	173.612	137.638	4.987	27.800	22.000	800
Rhenen	2.226	69.944	54.291	2.427	31.400	24.400	1.090
Ridderkerk	8.125	280.371	219.199	7.833	34.500	27.000	960
Rijnwaarden	1.428	40.500	19.900	1.320	28.400	13.900	920
Rijssen-Holten	3.086	69.497	55.321	2.391	22.500	17.900	770
Rijswijk	8.417	339.625	248.765	5.720	40.300	29.600	680
Roerdalen	1.794	42.689	25.149	695	23.800	14.000	390
Roermond	8.568	122.003	92.128	4.526	14.200	10.800	530
De Ronde Venen	4.292	104.000	82.800	3.000	24.200	19.300	700
Roosendaal	9.748	79.598	63.257	2.483	8.200	6.500	250
Rotterdam	140.222	441.196	342.692	14.410	3.100	2.400	100
Rozendaal	46	378	301	14	8.200	6.500	300
Rucphen	2.889	74.441	59.111	2.546	25.800	20.500	880

Schagen	4.543	105.910	84.573	2.605	23.300	18.600	570
Scherpenzeel	736	12.382	9.656	284	16.800	13.100	390
Schiedam	12.027	146.850	116.634	5.877	12.200	9.700	490
Schiermonnikoog	143	1.710	1.360	35	12.000	9.500	240
Schijndel	2.321	94.359	75.059	2.158	40.700	32.300	930
Schinnen	965	16.490	12.620	606	17.100	13.100	630
Schouwen-Duiveland	4.126	33.797	26.890	1.503	8.200	6.500	360
Simpelveld	1.255	20.540	16.024	512	16.400	12.800	410
Sint Anthonis	752	10.100	8.060	326	13.400	10.700	430
Sint-Michielsgestel	1.938	56.367	44.822	1.330	29.100	23.100	690
Sint-Oedenrode	1.301	47.600	32.600	852	36.600	25.100	650
Sittard-Geleen	13.525	223.270	172.660	7.997	16.500	12.800	590
Sliedrecht	3.923	26.870	21.270	837	6.800	5.400	210
Slochteren	1.389	19.847	15.851	788	14.300	11.400	570
Sluis	2.475	46.206	33.984	636	18.700	13.700	260
Smallingerland	8.124	185.171	147.573	5.870	22.800	18.200	720
Soest	4.516	43.795	34.935	1.446	9.700	7.700	320
Someren	1.774	14.127	10.654	261	8.000	6.000	150
Son en Breugel	1.079	34.310	27.210	1.258	31.800	25.200	1.170
Stadskanaal	4.730	69.878	54.389	2.819	14.800	11.500	600
Staphorst	621	30.534	24.404	583	49.200	39.300	940
StedeBroec	2.319	73.900	46.900	1.320	31.900	20.200	570
Steenbergen	2.419	44.824	31.136	1.075	18.500	12.900	440
Steenwijkerland	5.392	54.594	43.538	1.369	10.100	8.100	250
Stein	2.416	55.400	40.970	1.764	22.900	17.000	730
Stichtse Vecht	6.382	34.409	27.201	1.264	5.400	4.300	200
Strijen	1.091	41.800	33.100	1.540	38.300	30.300	1.410
Súdwest-Fryslân	11.236	234.333	186.260	8.800	20.900	16.600	780
Terneuzen	5.372	134.445	100.457	3.406	25.000	18.700	630
Terschelling	592	12.400	9.850	328	20.900	16.600	550
Texel	1.310	50.200	40.000	1.070	38.300	30.500	820
Teylingen	3.194	76.840	61.120	2.760	24.100	19.100	860
Tholen	2.630	31.030	24.410	1.277	11.800	9.300	490
Tiel	6.560	108.600	86.200	2.870	16.600	13.100	440
Tilburg	33.718	270.199	214.502	8.883	8.000	6.400	260
Tubbergen	1.003	35.500	28.300	1.530	35.400	28.200	1.530
Twenterand	3.766	85.570	66.270	1.878	22.700	17.600	500
Tynaarlo	2.222	35.847	20.211	624	16.100	9.100	280
Tytsjerksteradiel	2.876	37.259	29.629	843	13.000	10.300	290
Uden	4.712	98.040	77.809	3.647	20.800	16.500	770
Uitgeest	1.246	42.325	33.599	1.484	34.000	27.000	1.190
Uithoorn	4.074	49.353	39.276	2.089	12.100	9.600	510
Urk	885	-	-	-	-	-	-
Utrecht	56.183	967.808	751.019	30.988	17.200	13.400	550
Utrechtse Heuvelrug	5.083	105.549	82.499	3.274	20.800	16.200	640
Vaals	1.563	32.500	25.800	1.100	20.800	16.500	700
Valkenburg aan de Geul	1.550	19.546	14.003	748	12.600	9.000	480

Valkenswaard	4.028	121.705	97.022	3.935	30.200	24.100	980
Veendam	3.298	67.920	53.932	2.897	20.600	16.400	880
Veenendaal	8.782	132.505	105.659	5.321	15.100	12.000	610
Veere	1.200	36.637	29.128	1.291	30.500	24.300	1.080
Veghel	2.782	57.600	45.700	2.150	20.700	16.400	770
Veldhoven	4.567	143.850	114.310	5.140	31.500	25.000	1.130
Velsen	11.071	256.039	203.470	7.400	23.100	18.400	670
Venlo	13.434	311.060	245.877	12.968	23.200	18.300	970
Venray	5.002	120.144	70.514	1.935	24.000	14.100	390
Vianen	2.664	60.600	48.200	1.250	22.700	18.100	470
Vlaardingen	15.011	72.292	57.480	2.844	4.800	3.800	190
Vlagtwedde	1.922	33.440	26.590	1.422	17.400	13.800	740
Vlieland	182	2.180	1.730	44	12.000	9.500	240
Vlissingen	6.961	132.297	105.129	5.287	19.000	15.100	760
Voerendaal	1.157	53.280	42.066	1.544	46.100	36.400	1.330
Voorschoten	2.395	13.890	11.030	504	5.800	4.600	210
Voorst	2.449	37.959	29.952	625	15.500	12.200	260
Vught	2.997	90.652	71.884	2.582	30.200	24.000	860
Waalre	1.315	39.750	31.550	1.412	30.200	24.000	1.070
Waalwijk	6.630	179.878	143.026	4.934	27.100	21.600	740
Waddinxveen	3.332	5.240	3.090	77	1.600	900	20
Wageningen	9.546	57.430	37.617	2.580	6.000	3.900	270
Wassenaar	3.159	75.800	60.300	2.078	24.000	19.100	660
Waterland	1.984	39.231	31.257	981	19.800	15.800	490
Weert	5.508	124.082	73.345	2.038	22.500	13.300	370
Weesp	2.934	3.700	3.700	535	1.300	1.300	180
Werkendam	2.979	53.100	33.810	919	17.800	11.300	310
West-Maas en Waal	1.610	59.500	47.000	1.250	37.000	29.200	780
Westerveld	1.666	26.295	10.205	180	15.800	6.100	110
Westervoort	2.214	58.845	46.825	1.719	26.600	21.100	780
Westland	10.297	119.882	95.184	3.430	11.600	9.200	330
Weststellingwerf	3.593	49.602	39.389	1.899	13.800	11.000	530
Westvoorne	255	2.570	2.050	71	10.100	8.000	280
Wierden	1.677	45.722	36.211	1.795	27.300	21.600	1.070
Wijchen	4.547	91.382	72.379	2.632	20.100	15.900	580
Wijdemeren	2.107	64.864	51.405	1.929	30.800	24.400	920
Wijk bij Duurstede	2.352	35.055	27.834	1.003	14.900	11.800	430
Winsum	1.562	22.959	18.326	622	14.700	11.700	400
Winterswijk	2.556	2.970	2.065	87	1.200	800	30
Woensdrecht	1.777	80.754	64.083	1.573	45.400	36.100	890
Woerden	4.696	116.801	92.645	3.357	24.900	19.700	710
De Wolden	1.855	29.360	11.444	205	15.800	6.200	110
Wormerland	1.946	59.784	47.484	1.888	30.700	24.400	970
Woudenberg	1.057	38.028	15.619	356	36.000	14.800	340
Woudrichem	1.791	47.285	32.087	776	26.400	17.900	430
Zaanstad	25.134	583.190	463.146	21.625	23.200	18.400	860
Zaltbommel	2.673	90.290	66.710	1.642	33.800	25.000	610
Zandvoort	2.755	38.980	16.630	412	14.100	6.000	150
Zederik	1.285	22.133	17.537	830	17.200	13.600	650

Zeewolde	1.932	31.868	25.266	711	16.500	13.100	370
Zeist	8.948	169.062	132.287	7.237	18.900	14.800	810
Zevenaar	4.180	108.046	85.815	3.037	25.800	20.500	730
Zoetermeer	19.196	264.510	209.790	8.334	13.800	10.900	430
Zoeterwoude	545	20.000	15.600	443	36.700	28.600	810
Zuidhorn	1.539	28.200	22.500	1.250	18.300	14.600	810
Zuidplas	4.573	8.090	6.099	128	1.800	1.300	30
Zundert	1.203	30.073	23.894	1.027	25.000	19.900	850
Zutphen	7.051	162.321	128.693	4.760	23.000	18.300	680
Zwartewaterland	1.916	28.800	22.900	949	15.000	12.000	500
Zwijndrecht	7.773	172.578	137.140	7.143	22.200	17.600	920
Zwolle	19.209	143.232	113.452	5.015	7.500	5.900	260

16

D66 Nijmegen

GROENLINKS ZIEN WIJ DE TOEKOMST

Amendement: Houd de kamermarkt in Nijmegen flexibel!

Behorende bij agendapunt 10: Raadsvoorstel Woonvisie 2015-2020.

Eerste indiener: T.F.A. van Elferen (D66)

De raad van Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 27 januari 2016,

Constaterende dat:

- Nijmegen landelijk bekend staat als een levendige studentenstad en innovatieve kennisstad.
- De onderwijsinstellingen in onze stad een significante bijdrage leveren aan de Nijmeegse economie.
- Het voor de continuïteit van deze kennisinstellingen van groot belang is dat studenten in Nijmegen kunnen wonen.
- 70% van het kameraanbod in Nijmegen gerealiseerd wordt door particuliere verhuurders.

Overwegende dat:

- Het op peil houden van het aanbod van kamers van belang is om jongeren de kans te geven in Nijmegen te komen en te blijven wonen.
- Door extra, onnodige regels het aanbod aan kamers in de toekomst in gevaar komt. Nijmegen kan dan immers minder flexibel inspelen op een eventuele groeiende vraag.
- De overlast die door bewoners wordt ervaren zich slechts in enkele delen van de stad voordoet.
- Dure panden en herenhuizen in of aan de rand van het centrum leeg komen te staan als deze te moeilijk kunnen worden omgezet naar kamers.
- Het beperken van de uitgifte van omzettingsvergunningen huidige overlast niet oplost.
- De gemeente zelf aanvullende acties kan ondernemen in de openbare ruimte om overlast te verminderen, naast het voorgenomen communicatiebeleid.

Besluit:
Aan beslispunt 1 toe te voegen: "Met dien verstande dat in paragraaf 5.7 onder het kopje 'aanscherpen vergunningsvoorwaarden'

1. De volgende zinnen worden toegevoegd:
"De gemeente Nijmegen formuleert aanvullend beleid over hoe zij in de openbare ruimte overlast kan tegengaan die veroorzaakt wordt door een tekort aan fiets-parkeerplekken en afvalverwerkingsmogelijkheden. Te denken valt aan het plaatsen van extra fietsenrekken en alternatieven om afvalzakken uit het zicht te onttrekken in straten waar veel kamerverhuurpanden aanwezig zijn."

2. De volgende tekst wordt geschrapt:
"Indien een bestemmingsplanwijziging nodig is wordt er beoordeeld of kamerbewoning qua aard, omvang en uitstraling past in het bestaande woon- en leefklimaat en er geen afbreuk wordt gedaan aan het behoud en bescherming van aanwezige cultuurhistorische waarden."

voor: 28
tegen: 10
aanvaard

CDA Nijmegen

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

3. De tekst
"Doordat de studentenaantallen de komende tijd niet langer stijgen, en op termijn gaan dalen, ontstaat er ruimte om in delen van de stad niet langer omzettingsvergunningen te verlenen. Zo zetten we een rem op de toename van kamerverhuurpanden."

wordt vervangen door:

'De verwachting is dat de studentenaantallen de komende tijd niet meer significant zullen stijgen. De gemeente zal nauwlettend monitoren in hoeverre de vraag en het aanbod van de kamermarkt in Nijmegen in evenwicht zijn en hier de uitgifte van omzettingsvergunningen op afstemmen.'

En gaat over tot de orde van de dag.

T.F.A. van Elferen
D66

PvdA

GroenLinks

Stadspartij

DNF

VVD

SP

CDA

VSP

GewoonNijmegen

Liberaal Nijmegen

D66 Liberaal Nijmegen en Partij van de Arbeid Nijmegen

15

GEWOON NIJMEGEN

GROENLINKS

Amendement: Nijmeegse zonnecoöperatie voor een duurzame woonstad!

Behorende bij agendapunt 10: Raadsvoorstel Woonvisie 2015-2020.

Eerste indiener: T.F.A. van Elferen (D66)

De raad van Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 27 januari 2016,

Constaterende dat:
- In de Duurzaamheidsagenda 2011-2015 de ambitie is uitgesproken dat Nijmegen in 2045 een energieneutrale stad wil zijn.
- De ambities op het gebied van Energielabel B in 2020 in samenspraak met de woningcorporaties onverkort nagestreefd moeten worden.
- Derhalve een versnelling nodig is in de opwekking van schone energie op het vlak van corporatiewoningen.
- Er behoefte is aan concrete actie gekoppeld aan een haalbare business case.

Besluit:

1. Aan beslispunt 1 toe te voegen, met dien verstande dat aan paragraaf 5.4 van de Woonvisie 2015-2020, p. 41, volgend op de alinea over ambitie met energielabel B, de volgende zinsnede wordt toegevoegd:

'Daarnaast zetten wij fors in op energieopwekking op de daken van corporatiewoningen. Wij spreken de ambitie uit om voor 2020 25% van de Nijmeegse corporatiewoningen te voorzien van zonnepanelen. De ambitie willen wij vormgeven door de oprichting van een lokale zonnecoöperatie die in samenwerking met woningcorporaties zal voorzien in plaatsing van zonnepanelen op de daken van sociale huurwoningen in onze stad. Hiervoor zal het college van B&W voor ~~de zomer van~~ rond 2016 met een uitvoeringvoorstel komen.'

En gaat over tot de orde van de dag.

D66 — Tobias van Elferen

PvdA — G.m.m. Schellekens

GroenLinks

Stadspartij DNF

VVD

SP

CDA

Liberaal Nijmegen

VSP

voor: 35
tegen: 3
aanvaard

GewoonNijmegen

CDA Nijmegen

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Toelichting bij amendement: Nijmeegse zonnecoöperatie voor een duurzame woonstad!

D66 wil het tempo waarin verduurzaming van corporatiewoningen wordt gerealiseerd fors versnellen. Om van Nijmegen een toekomstbestendige stad te maken, moeten we nu gebruik maken van de kansen die er liggen. We hebben de kans om een flinke slag te maken in de duurzame energievoorziening. Iedereen voelt de urgentie voor een energietransitie waarmee we het milieu sparen en minder afhankelijk worden van vervuilende fossiele brandstoffen. Nijmegen is een vooruitstrevende stad op het gebied van duurzaamheid en dit voorstel heeft als doel om het enorme zonnestroompotentieel van onze stad te verzilveren.

Wij spreken de ambitie uit om voor 2020 25% van de Nijmeegse corporatiewoningen te voorzien van zonnepanelen. Dit amendement beoogt deze ambitie inclusief uitvoeringsvoorstel in de vorm van de oprichting van een zonnecoöperatie in de Woonvisie op te nemen.

Business case
Wij verzoeken het college over te gaan tot het oprichten van een zonnecoöperatie die met elke woningcorporatie in Nijmegen een samenwerkingsverband kan aangaan. Dit houdt in dat woningcorporaties daken van sociale huurwoningen ter beschikking kunnen stellen voor het plaatsen van zonnepanelen. Huurders nemen het initiatief en doen een aanvraag voor deze zonnepanelen bij de zonnecoöperatie. De constructie houdt in dat huurders een vast bedrag per maand gaan betalen voor het gebruik van de zonnepanelen. Dit bedrag is lager dan wat de huurders normaal voor hun energie betalen. Een belangrijk voorbeeld voor ons voorstel is afkomstig uit Haarlemmermeer.

Praktijkvoorbeeld
Lokaal energiebedrijf Tegenstroom heeft in Haarlemmermeer in korte tijd meer dan 8.000 zonnepanelen kunnen plaatsen. Huurders van een woning van Ymere met een dak waarop 8 zonnepanelen passen en voldoende zonlicht, krijgen van Tegenstroom een aanbieding.[1] De bewoner betaalt een vast bedrag per maand, dat lager ligt dan de waarde van de stroom die ze opwekken. Zo besparen bewoners tientallen euro's per jaar.[2]

Rol van de zonnecoöperatie:
- ✓ De zonnecoöperatie plaatst zonnepanelen en verhuurt deze aan huurders van sociale huurwoningen.
- ✓ De zonnecoöperatie versnelt op die manier de duurzame ambities van de gemeente Nijmegen.
- ✓ Beoordeelt woning op geschiktheid (dakconstructie, ligging, schaduw).

Rol van de woningcorporatie:
- ✓ Stelt daken ter beschikking via een intentie- en uitvoeringsovereenkomst.

---

[1] Zie voor de informatiebrochure: https://tegenstroom.nl/images/nieuwsbrief_2015.pdf
[2] Bekijk ook de veelgestelde vragen over de werkwijze van Tegenstroom: https://tegenstroom.nl/images/QAapril2015.pdf

- ✓ Aanbrengen van zonnepanelen heeft een positief effect op energieprestatie en daarmee het energielabel van de woning.

Rol van de huurder:

- ✓ Huurder krijgt zonnestroom in zijn woning en betaalt een vast huurbedrag per maand voor de zonnepanelen.
- ✓ Krijgt garantie van geen huurverhoging als gevolg van zonnepanelen.
- ✓ Voordeel: huurder mag salderen (geleverde elektriciteit in mindering brengen op de verbruikte elektriciteit vanuit energieleverancier).
- ✓ Overeenkomst met huurder voor 20 jaar, nieuwe huurders nemen contract over (bij verkoop: afkoopregeling van toepassing).

Financiële dekking

Voor de dekking van de investeringskosten is een lening nodig, wanneer deze verstrekt wordt met gemeentegarantie, dan kan deze worden aangegaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten. Het vertrekpunt is dat de investering waarvoor de garantielening wordt verstrekt in 20 jaar wordt terugverdiend. De hoogte van de benodigde financiering moet worden uitgewerkt in het uitvoeringsvoorstel, maar voor de eerste fase van enkele duizenden woningen zal dit bedrag naar verwachting tussen de 3 en 5 miljoen euro liggen.

Tobias van Elferen, raadslid D66
Alexander Thijssen, fractievolger D66

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

2.1.13 VVD stem

(17)

voor: 25
tegen: 12
aanvaard

Amendement

Wonen met ambitie

Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Overwegende dat:

- De woonvisie hét document is waarin de gemeente Nijmegen haar ambitie voor de komende jaren formuleert;
- Deze visie de basis is voor gesprekken met projectontwikkelaars, woongroepen en woningcorporaties om over de uitvoering nadere afspraken te maken;
- Het niet in alle gevallen duidelijk omschreven staat welke resultaten er in 2020 bereikt moeten zijn;

Besluit aan beslispunt 1 toe te voegen: "met dien verstande dat:

1. Voor wat betreft het thema '*Tijdelijke woningbouw*', de volgende tekst, "*In de Waalsprong willen we partijen interesseren voor een paar verkennende pilots op dit terrein*", vervangen wordt door, "*Tot 2020 gaan we in de stad 1.000 tijdelijke woningen realiseren, waarbij het merendeel in de Waalsprong en het Waalfront wordt gebouwd.*"

2. Voor wat betreft het thema "*Duurzaamheid nieuwbouw*", de volgende tekst, "*De komende tijd zetten we in op het maken van afspraken met partijen over concrete projecten en ambities.*", vervangen wordt door, "*Nijmegen streeft naar Energieneutraliteit in 2045. Om de doelstelling die nu in de Parijsverklaring zijn gesteld te halen moet de gebouwde omgeving in 2030 75% energieneutraal zijn. Deze doelstelling moeten we bereiken door het bouwen van passiefhuis-achtige woningen en/of het bouwen van all-electric woningen en/of het aansluiten op het warmtenet of andere warmtebronnen (WKO e.d.), dan wel afkoppelen van het gasnet. De komende tijd zetten we in op het maken van afspraken met partijen over concrete projecten.*"

3. Voor wat betreft het thema "*Betaalbaarheid*", na "*...de risicomijders, de nonchalante betalers en de spenders.*", de volgende tekst toe te voegen, "*Onze inzet is erop gericht om in 2020 het aantal huishoudens met huurwoningen met een betalingsrisico te hebben teruggebracht met 50% tov 2015.*"

4. Voor wat betreft het thema '*Betaalbaarheid als basis voor prestatieafspraken*', aan het einde van de eerste paragraaf de volgende zin toe te voegen, "*...in 2020, zonder te kijken naar inkomenscategorieën. Dat betekent wel dat binnen de huidige planning tot en met 2020 500 extra sociale huurwoningen per jaar gerealiseerd kunnen worden om de 10% extra vraag hiernaar te kunnen voldoen. Dit betekent dan dat deze woningen in vermindering gebracht kunnen worden bij de taakstelling voor middeldure huurwoningen en goedkope*

kunnen worden bij de taakstelling voor middeldure huurwoningen en goedkope koopwoningen."

5. Voor wat betreft het thema '*Economie'*, na de zin *"De huren zijn de afgelopen jaren harder gestegen dan de inkomens.",* toe te voegen, *"Daarom willen we in elk geval tot en met 2018 de huren voor huishoudens met een inkomen tot 43.000 euro niet harder laten stijgen dan de inflatie."*

6. Voor wat betreft het thema '*Economie'*, wordt toegevoegd dat *"Voor alle inkomensgroepen geldt dat van een corporatie die niet in onze regio investeert de huren nooit verhoogt mogen worden, anders dan verhogingen die nodig zijn om de voorraad in onze regio te beheren."*

7. Voor wat betreft het thema *'Actuele marktsituatie, hogere taakstelling vergunninghouders en andere bijzondere doelgroepen'*, de laatste zin vervangen wordt door, *"Dat doen we door een ophoging van de taakstelling voor de totale omvang van sociale voorraad, het doel na te streven om de voorraad echt goedkope woningen (< € 403) op het peil van 1 juli 2014 te brengen, namelijk 20% van de totale corporatievoorraad, en door concreet de mogelijkheden te verkennen om leegkomende gebouwen voor dit doel in te zetten, of anderszins tijdelijke huisvesting te realiseren."*

8. Voor wat betreft het thema '*Betaalbaarheid als basis voor prestatieafspraken'*, de volgende zin wordt toegevoegd, "*Corporaties hebben de administratieve mogelijkheden in huis om de huren inkomensafhankelijk te verhogen. In toekomstige prestatieafspraken proberen we de corporaties ook verlagingen door te laten voeren wanneer het inkomen van een huurder gedaald is. Dat is tot nu toe nog de verantwoordelijkheid van de huurder geweest, maar dat moet anders."*

9. Voor wat betreft het thema 'Woningbouwopgave', de volgende zin aan het einde van de eerste paragraaf wordt toegevoegd: "*Derhalve vullen wij het nee, tenzij-beleid aan met een nieuwe uitzondering, waardoor er in de bestaande stad wel goedkope huurwoningen gebouwd mogen worden."*

10. Voor wat betreft het thema 'Doelgroepen' de volgende zin, "*Deze scheefheid vinden wij acceptabel. Mensen zijn vaak verankerd in de wijk en onderdeel van het sociale weefsel.*" te veranderen in "*De corporaties mogen de huren van de huishoudens met een inkomen van 43.000 euro verhogen met als voorwaarde dat de extra huurinkomsten worden geïnvesteerd in de bouw van nieuwe sociale huurwoningen."*

11. Voor wat betreft het thema '*Onderwerpen prestatieafspraken woningcorporaties'* toe wordt gevoegd dat *"De gemeenteraad inhoudelijk en tijdig geïnformeerd wordt over de ontwikkelingen van de verkennende gesprekken voor de prestatieafspraken, zodat de raad daar waar nodig meedenkt met het prioriteren van de onderwerpen."*

12. Aan de paragraaf '*Programma versus prognose'* wordt toegevoegd "*Voor huurwoningen die niet tot de goedkope categorie behoren verkennen we of deze meer verkocht kunnen worden aan huurders met betaalbare voorwaarden zoals erfpacht of gedeeld eigendom."*

13. Aan de paragraaf '*Wonen met Zorg en Service'* wordt toegevoegd *"Bij de gesprekken met woningcorporaties, zorg- en welzijnaanbieders en andere betrokkenen zetten we in op meer betaalbare zorgwoningen en daarbij behorende welzijnsvoorzieningen die ook toegankelijk zijn voor ouderen met een laag inkomen. Deze welzijnsvoorzieningen zijn belangrijk om eenzaamheid verder terug te dringen."*

14. Aan de paragraaf '*Onderwerpen prestatieafspraken woningcorporaties'* wordt toegevoegd "*Zeggenschap huurders over beleid en strategie woningcorporatie."*

En gaat over tot de orde van de dag,

GroenLinks Pepijn Boekhorst	SP Bart van Berkel	PvdA Giselle Schellekens
DNF Albaer Hillen	VSP Hans van Beurzen	VVD
CDA	D66	GN

Liberaal Nijmegen

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

(18)

Amendement

Samen sterker, samen wonen.

Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Constaterende dat,

- Initiatieven voor gemeenschappelijk wonen tot op heden nog steeds een geliefde leefvorm in Nijmegen is.
- Deze leefvorm haar oorsprong vindt in Nijmegen en past bij de identiteit van de stad.
- Deze leefvorm bijdraagt aan een dynamisch woonklimaat doordat het ruimte geeft aan unieke en innovatieve woonvormen, zoals de Iewan en Stadsnomaden.
- De gemeente op enkele plaatsen in de stad braakliggende grond bezit waar enkele jaren geen activiteit op plaatsvindt.

Overwegende dat,

- Woonverenigingen vaak gericht zijn op het bevorderen van onderlinge solidariteit, hetgeen wij in onze sociale stad alleen maar toe kunnen juichen.
- Enkele jaren geleden de hypotheekgarantie vanuit de gemeente weggevallen is, wat het realiseren van een woonvereniging bemoeilijkt.
- De vraag naar woonverenigingen zal toenemen, door de transitie in de WMO, omdat deze woonvorm in lijn is met de gedachte om mensen langer zorg aan huis te geven middels ondersteuning uit hun directe omgeving en netwerk.

voor: 35
tegen: 3
aanvaard

Besluit,
Aan beslispunt 1 toe te voegen: "met dien verstande dat:

1. In de Woonvisie gesproken wordt van *"Inititieven voor gemeenschappelijk wonen"* in plaats van "*Woongroepen"*.

(19) V: 26 t: 12 aanvaard

2. Voor wat betreft het thema '*Woongroepen'*, de tekst "*Maar woongroepen zullen zelf hun financiering moeten regelen, eventueel in combinatie met een woningcorporatie als opdrachtgever voor de bouw.*", vervangen wordt door, "*Tevens gaan wij de garantieregeling voor initiatieven voor gemeenschappelijk wonen weer opnieuw invoeren.*".

3. Voor wat betreft het thema '*Woongroepen'*, de tekst "*Waar gewenst en ruimtelijk goed inpasbaar zullen wij planologische medewerking verlenen aan deze initiatieven*", vervangen wordt door, "*Waar gewenst zullen wij medewerking verlenen aan deze initiatieven, waaronder planologisch en hierbij zullen wij actief meedenken naar welke locaties in de Waalsprong beschikbaar zijn voor tijdelijke huisvesting van initiatieven voor gemeenschappelijk wonen."*

4. Onder het thema '*Woongroepen*' opgenomen wordt *"De gemeente gaat actief, op eigen initiatief en faciliterend in gesprek gaan met innovatieve wooninitiatieven zoals de Stadsnomaden,*

om zo een stad te zijn die open staat voor het experimenteren met nieuwe woonvormen."

5. Onder het thema '*Woongroepen'* opgenomen wordt "*De gemeente maakt tijdelijk anders bestemmen mogelijk op braakliggende grond om hiermee innovatieve wooninitiatieven actief te stimuleren en te faciliteren.".*

En gaat over tot de orde van de dag,

PvdA Giselle Schellekens	SP	GroenLinks
DNF	D66	VVD
CDA	VSP	GN
Liberaal Nijmegen		

CDA Nijmegen

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

VSP Verenigde Senioren Partij Nijmegen | VVD | Partij van de Arbeid Nijmegen | CDA Nijmegen

(14)

MOTIE : "Laat de wipkip niet in z'n uppie staan"

voor : 34
tegen : 4
aanvaard

Agendapunt 10 : Woonvisie
Eerste indiener : Judith Rotink, CDA fractie

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Constaterende dat:

a) De ambitie van de woonvisie is om, o.a. toekomstgerichte en gevarieerde wijken te hebben die voorzien in de woonbehoefte.
b) In de woonvisie er enkel binnen de Waalsprong aandacht is voor een realiseren van een wijk met diverse woningbouwtypen.
c) In de woonvisie op pagina 33 vernoemd wordt dat het college een concentratie van lage inkomens vermijd.
d) De verwijzingen naar gevarieerde wijken, met uitzondering van pagina 33 en 35, enkel in de ambitie naar voren komen en verder in de Woonvisie afwezig zijn.

Overwegende dat:

a) We het belangrijk achten om stil te staan bij de visie van Nijmegen in 2020 als woonstad.
b) Een visie geen synoniem is voor een ambitie of verlanglijstje.
c) Er binnen de woonvisie wel ruimte moet zijn om de veranderingen in het speelveld te analyseren.
d) De gemeente een versnelling van de woningproductie wil bereiken.
e) De gemeente een inhaalslag wil maken voor wonen met zorg.
f) Wonen ook voor burgers buiten de huurmarkt een essentieel onderdeel van samenleven is.
g) Het onduidelijk is hoeveel woningen voor zorg, sociale huur en andere segmenten er nodig zal zijn na 2020.
h) De woonvisie tevens een lange termijn visie wil belichamen.

Roept het College op om:

a) Een grotere aandacht te vestigen op de essentie van wonen: samenleven.
b) Een goede analyse te maken naar de woningbehoefte binnen Nijmegen op de lange termijn.
c) Binnen de visie niet alleen diversiteit binnen nieuwe wijken, zoals de Waalsprong, maar ook bestaande wijken, zoals Dukenburg, aandacht krijgt.
d) Niet meer te bouwen voor een segment, maar een grotere aandacht te geven aan diversiteit binnen de identiteit van bestaande en nieuwe wijken.

En gaat over tot de orde van de dag,

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

CDA J.M. Rotink	D66	VVD
Liberaal Nijmegen	Gewoon Nijmegen	SP
GroenLinks	PvdA	DNF
VSP		

(11)

Motie

Laat deskundige Nijmegenaren meepraten over een duurzame en toegankelijke stad

Indiener: Pepijn Boekhorst (GroenLinks)
Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Overwegende dat:

- Een groep deskundige Nijmegenaren wil meepraten over ruimtelijke plannen in onze stad;
- Hiervoor recent een Woon Advies Commissie (WAC) Nijmegen is opgericht;
- Deze WAC de gebruikskwaliteit beoordeelt van plannen voor gebouwen en wijken;
- Gebruikskwaliteit gaat over een duurzame, toegankelijke en leefbare stad;
- Deze aspecten minstens zo belangrijk zijn als het beoordelen van de beeldkwaliteit van ruimtelijke plannen;
- De WAC graag op een structurele wijze wil meepraten en adviseren over de bouwplannen;
- De cie Beeldkwaliteit de enige openbare commissie is die alle ruimtelijke (bouw)plannen te zien krijgt en hierover advies uitbrengt aan het college;
- Het wenselijk is om leden van de WAC te laten aansluiten bij de cie Beeldkwaliteit;
- Het college nader dient te onderzoeken hoe dit zo efficiënt, effectief en kostenneutraal kan plaatsvinden.

aanv. v. 34 t. 4

Roept het college op

1. Voor de zomernota 2016 aan de gemeenteraad een voorstel aan te bieden waarin geregeld wordt dat leden van de WAC aansluiting vinden bij de cie Beeldkwaliteit
2. Op zo kort mogelijke termijn een kleine ondersteuningssubsidie voor de WAC te organiseren vanuit de woonbegroting.

(12) v. 24 t. 14 aanvaard

En gaat over tot de orde van de dag,

GroenLinks
Pepijn Boekhorst

SP

PvdA Gmm Schellekens

DNF

D66

VVD

CDA

VSP

GN

Liberaal Nijmegen

Motie

(13)

Meer middeldure woningen

Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Constaterende dat,

- Er in onze stad grote vraag is naar meer middeldure huurwoningen.
- Meer middeldure huurwoningen kunnen zorgen voor meer ruimte bij de sociale huurwoningen: dit bevordert de doorstroom en vermindert het scheefwonen.
- Het college in de Woonvisie aangeeft serieus te willen kijken naar wat nodig is om meer middeldure huurwoningen (tussen € 725 - € 900) te realiseren.

Roept het college op om,

Binnen een half jaar te komen met een aanpak voor woningproductie in de middeldure huur waarin er concrete voorstellen staan over hoe de bouw in dit segment gestimuleerd kan worden.

En gaat over tot de orde van de dag,

PvdA
Giselle Schellekens

SP

GroenLinks

DNF

D66

VVD

CDA

VSP

GN

Liberaal Nijmegen

voor : 38
tegen: 0
unaniem
aanvaard

8

Motie: "Meten is weten"

Motie behorende bij agendapunt 9, Raadsvergadering 27 januari 2016
Agendapunt 9 Raadsvoorstel Uitwerkingsnota Reclamebeleid
1e indiener: I.M. van Dijk

De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 27 januari 2016 ,

Constaterende dat:
- Er een uitwerkingsnota reclamebeleid voor ligt, waarbij de intentie is om binnen 2 jaar na vaststelling te evalueren;
- Er geen invulling wordt gegeven aan de inhoud van de evaluatie of het daadwerkelijke evaluatiemoment.

Overwegende dat:
- Het voorgestelde reclamebeleid grote invloed heeft op de huidige reclame-uitingen in de stad;
- Het naleven van het nieuwe reclamebeleid grote inspanningen vergt van ondernemers, winkeliers, sportverenigingen en organisaties die gebruik maken van reclame om hun boodschap over te brengen;
- Een goede evaluatie bijdraagt aan het formuleren van een door eenieder in de stad gedragen reclamebeleid.

Roept het college op:
De inhoud van de evaluatie met betrekking tot de Uitwerkingsnota Reclamebeleid voor de zomer van 2017 vast te stellen en daarbij zeker de volgende onderdelen in de evaluatie mee te nemen:
- Feedback van zenders van reclame-uitingen op de uitvoering van de Uitwerkingsnota Reclamebeleid;
- De tevredenheid over het proces van aanvraag voor het zenden van een reclameboodschap door de zender waarbij getoetst wordt of de creativiteit van de zender is gewaarborgd;
- De tevredenheid van de zender ten aanzien van het resultaat met betrekking tot de reclameboodschap die de zender uit mag dragen naar aanleiding van de nieuwe beleidsregels reclamebeleid zoals vastgesteld in de Uitwerkingsnota Reclamebeleid;
- Of het aantal onveilige situaties in de stad door toedoen van reclame-uitingen is afgenomen;
- Een toetsing van het aantal uren dat een zender kwijt is in het naleven van de nieuwe reclamebeleidslijnen en of dit aantal uren naar invulling van de zender acceptabel is;
- De tevredenheid van de zender ten aanzien van handhaving en toetsing van de nieuwe reclamebeleidslijnen.

En gaat over tot de orde van de dag.

VVD I.M. van Dijk	PvdA	GroenLinks	SP
VSP	D66	CDA	Gewoon Nijmegen
Stadspartij DNF	Liberaal Nijmegen		

voor: 25
tegen: 13
aanvaard

-fractie Nijmegen
w.nijmegen.sp.nl

stbus 9105
00 HG Nijmegen
24 3292371
ctie@sp.nijmegen.nl

Raadsvoorstel Intrekken beslispunt uit amendement mbt Woonvisie d.d. 27 januari 2016 en motie Versneld bouwen van middeldure- en sociale huurwoningen
Eerste indiener: B. van Berkel, SP-fractie

MOTIE: VERSNELD BOUWEN VAN MIDDELDURE- EN SOCIALE HUURWONINGEN

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 17 februari 2016

Overwegende dat:

- de wachtlijsten voor sociale huurwoningen nog steeds onaanvaardbaar lang zijn;
- de woningwet per 1 juli 2015 extra ruimte geeft om 10 procent meer sociale huurwoningen toe te wijzen aan huishoudens met een inkomen boven de 34.911 euro, waardoor de behoefte aan extra sociale huurwoningen verder toeneemt;
- de behoefte aan middeldure huurwoningen (€715 - €900) groot is bij huishoudens met een inkomen dat net boven modaal ligt;
- een versnelling van de bouw van zowel sociale huurwoningen als middeldure huurwoningen gewenst is;
- gelijktijdige versnelling van beide segmenten (sociale huur en middeldure huur) wenselijk is voor het realiseren van gemengde wijken;
- de bouwversnelling niet ten koste gaat van planexploitaties aangezien het om het versnelde invulling van toekomstige bouwplannen betreft waarvoor een vergelijkbare grondprijs wordt gehanteerd;
- met de bouw van deze huurwoningen, ook met de optie van huur-koop contructies kan worden ge-experimenteerd;
- de bouwversnelling past binnen de provinciale kaders van 10.000 extra woningen tot en met 2023, waardoor een maximale versnelling mogelijk is van jaarlijks 300 extra sociale huurwoningen en 300 extra middeldure huurwoningen tot en met 2020 (in totaal dus 3000 woningen extra).
- de jaarlijkse behoefte aan deze woningen vrij eenvoudig vast te stellen is door het tempo waarmee deze huurwoningen worden afgenomen te beoordelen in samenhang met de ontwikkeling van structurele leegstand elders in de stad;

Verzoekt het college :

- Komende vijf jaar een versnelling van de bouw te realiseren jaar met jaarlijks 300 extra sociale huurwoningen en 300 extra middeldure huurwoningen zolang er aan deze extra woningen behoefte is.

SP B. van Berkel	GroenLinks	PvdA	D66	VVD
CDA	Stadspartij DNF	VSP	GewoonNijmegen	LN

(2) voor: 27
tegen: 11
aanvaard

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

GEMEENTE Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
17 februari 2016 / .../2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:
n.v.t.

Onderwerp
Intrekken beslispunt uit amendement m.b.t. Woonvisie d.d. 27 januari 2016

Programma
Wonen

Portefeuillehouder
B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
n.v.t.

SamenvattingOp 27 januari 2016 heeft de gemeenteraad de Woonvisie Nijmegen 2015-2020 vastgesteld. Daarbij is onder meer het amendement 'Wonen met ambitie' aangenomen. Eén van de beslispunten die met dat amendement is toegevoegd aan het raadsbesluit gaat over het jaarlijks realiseren van 500 extra sociale huurwoningen tot en met 2020. Dit dient binnen de bestaande plannen gerealiseerd te worden ten koste van andere categorieën woningbouw.
Op 27 januari 2016 heeft de gemeenteraad de Woonvisie Nijmegen 2015-2020 vastgesteld. Daarbij is onder meer het amendement 'Wonen met ambitie' aangenomen. Eén van de beslispunten die met dat amendement is toegevoegd aan het raadsbesluit gaat over het jaarlijks realiseren van 500 extra sociale huurwoningen tot en met 2020. Dit dient binnen de bestaande plannen gerealiseerd te worden ten koste van andere categorieën woningbouw.

Gebleken is dat dit beslispunt echter grote financiële consequenties heeft. In 2013 is berekend dat vervanging van een koopkavel door een kavel sociale huur mogelijk is, omdat bij versneld bouwen een 30 procent lagere grondprijs kan worden berekend. Inmiddels is de rente op openstaande leningen voor aangekochte grond zo ver gedaald (en de indexering van de grondopbrengsten gestegen) dat een kostprijsverlaging van maximaal 5 procent mogelijk is bij een bouwversnelling. Vervanging van koopkavels door 2500 kavels sociale huur betekent dat de gemeente hiervoor nu tientallen miljoenen aan verliezen moet inboeken.
Dit gevolg voor de gemeentelijke begroting wordt door de indieners van het amendement onaanvaardbaar geacht en daarom willen zij dit besluit intrekken.

Dit besluit heeft enige spoed vanwege de voorbereiding van de jaarrekening. De accountant zal een dergelijk ingrijpende gebeurtenis tijdens het rekeningproces verwerkt willen zien (er zal een verliesvoorziening ingesteld moeten worden voor genoemd bedrag). De accountant heeft inmiddels het standpunt ingenomen dat het besluit eerst in VGP en rekening verwerkt moeten worden, voordat de accountant zich een oordeel kan vormen.

Voorstel om te besluiten
Uit het aangenomen amendement op de Woonvisie 2015-2020 'Wonen met ambitie' d.d. 27 januari 2016 het vierde punt in te trekken, te weten:

"4. Voor wat betreft het thema 'Betaalbaarheid als basis voor prestatieafspraken', aan het einde van de eerste paragraaf de volgende zin toe te voegen, "...in 2020, zonder te kijken naar inkomenscategorieën. Dat betekent wel dat binnen de huidige planning tot en met 2020 500 extra sociale huurwoningen per jaar gerealiseerd kunnen worden om de 10% extra vraag hiernaar te kunnen voldoen. Dit betekent dan dat deze woningen in vermindering gebracht kunnen worden bij de taakstelling voor middeldure huurwoningen en goedkope koopwoningen."

Brief aan de raad - Overzicht Wensen en Bedenkingen - Tussenstand . . .

Overzicht wensen en bedenkingen
"Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties"

(Politieke Avond d.d. 6 juli 2016)
Versie 1 juli 2016

ALGEMENE OPMERKING

- Het overzicht met wensen en bedenkingen inclusief de steun per fractie wordt tevens op de website geplaatst zodat geïnteresseerden hiervan kennis kunnen nemen.

- Wensen en bedenkingen die door een raadsmeerderheid gesteund worden zullen ook opgenomen worden in de conceptversie van de wensen en bedenkingenbrief die voorligt ter besluitvorming.

WENSEN EN BEDENKINGEN

1. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de (nieuwe) tellingen van het aantal beschikbare corporatiewoningen tenminste 50% van de huurprijzen tussen de onderkant en het midden van de subsidiegrenzen liggen en dit als (nieuwe) norm gestandaardiseerd wordt.

   Gesteund door; VSP
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

2. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de (nieuwe) tellingen van het aantal beschikbare corporatiewoningen de servicekosten betrokken worden in de huurprijs en dit als (nieuwe) norm gestandaardiseerd wordt.

   Gesteund door; VSP
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

3. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de bouw van woningen met zorg (en service) tenminste 50% toegankelijk gemaakt wordt voor (oudere) mensen met een laag inkomen.

   Gesteund door; VSP
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

4. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat er voldoende aandacht wordt gegeven aan divers bouwen in de wijk.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

5. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij het verbouwen van sociale huurwoningen de voormalige (lees: huidige) bewoners geen verhoogde huurprijs moeten gaan betalen.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

CONCEPT

6. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat er vanuit alle partijen aandacht is voor de vergroting van de sociale cohesie in de wijk waar dat mogelijk is.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

7. De gemeenteraad spreekt de bedenking uit dat het huidige gemeentelijke beleid onvoldoende bijdraagt aan de betaalbaarheid van sociale huurwoningen.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

8. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat woningbouwcorporaties zich mede verantwoordelijk voelen voor de Nijmeegse inclusieve samenleving waar statushouders en autochtonen niet tegenover elkaar staan maar elkaar helpen en ondersteunen. Dit betekent dat de corporaties zich maximaal inzetten om te bouwen voor de huidige starters en jongeren op de woningmarkt én voor nieuwkomers.

   Gesteund door; Stadspartij DNF
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

9. De gemeenteraad spreekt de bedenking uit dat de aanpak van het scheefwonen geen onderdeel is van de besprekingen betreffende de prestatieafspraken.

   Gesteund door; VVD
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

10. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat er afspraken worden gemaakt betreffende de aanpak van scheefwonen zodat de sociale huurwoningen die nu bewoond worden door huishoudens met een te hoog inkomen, kunnen worden toegewezen aan die huishoudens voor wie de sociale woningbouw daadwerkelijk is bedoeld.

    Gesteund door; VVD
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

11. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente en corporaties niet alleen de vraag en het aanbod monitoren maar specifiek ook kijken wat de vraag is op wijkniveau, om beschikbaarheid van sociale huurwoningen in ieder segment én in iedere wijk te behouden.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

12. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente meer zicht en invloed heeft op de ambities van corporaties om te verkopen, slopen, liberaliseren en eventueel aan te kopen. Juist omdat dit van grote invloed is op de totale woningvoorraad en de infrastructuur van sociale huurwoningen in onze stad.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

CONCEPT

13. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente binnen een half jaar een plan heeft liggen hoe de buurtinitiatieven versterkt kunnen worden en hoe er samen kan worden opgetrokken bij signalen van polarisatie.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

14. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente met de corporaties in gesprek gaat over welke rol zij voor zichzelf zien weggelegd om bij te dragen aan het behoud van de wijkcultuur.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

15. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente wat betreft verduurzaming een actievere houding aanneemt dan 'faciliterend', en gaat kijken hoe zij individuele huurders (ongeacht ingekomen) kan betrekken bij de duurzaamheidsambities.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

16. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat in de prestatieafspraken wordt gestuurd op minimale verkoop van sociale huurwoningen.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

17. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat in de prestatieafspraken wordt gestuurd op minimale sloop van sociale huurwoningen en zoveel mogelijk wordt ingezet op groot onderhoud en renovatie.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

18. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat in de prestatieafspraken wordt afgesproken dat de Nijmeegse corporaties huurders toestemming geven om zelf duurzaamheidsmaatregelen te nemen (bijv. zonnepanelen plaatsen).

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

19. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat tenminste één van de Nijmeegse corporaties een voortrekkersrol pakt om een zonnecoöperatie op te zetten, waarvan huurders lid kunnen worden en zo meedoen aan duurzame energieopwekking.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

CONCEPT

20. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat tenminste één van de Nijmeegse corporaties een voortrekkersrol pakt om coöperatieve vormen van wonen te stimuleren en te begeleiden.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

21. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de prestatieafspraken met corporaties overeengekomen wordt dat zij eerder voor renovatie kiezen dan voor sloop/nieuwbouw. Zowel in het algemeen, alsook specifiek in de wijk Hengstdal, waar corporatie Standvast voornemens is te gaan slopen.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

22. De gemeenteraad spreekt de wens uit vast te houden aan minimaal 20% goedkope huurwoningen. Deze 20% is de door de raad ingeschatte minimale vraag naar goedkope huurwoningen en is een concrete doestelling. Dit uitgangspunt vervangen door een nieuwe inschatting van ‘de vraag’ naar goedkope huurwoningen zoals ingeschat door de corporaties gaat voorbij aan de eigen inschattingen van de raad en is tevens dermate vaag dat de raad het bereiken van deze doestelling niet zelfstandig kan beoordelen.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

23. De gemeenteraad spreekt de bedenking uit dat bij het maken van de prestatieafspraken gebruikt gemaakt moet worden van de cijfers van WoON2015 en niet WoON2012.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

24. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de 1050 woningen die extra nodig zijn om de totale voorraad op peil te krijgen in 2020 geen tijdelijke woningen zijn maar reguliere huurwoningen en dat daarbovenop geëxperimenteerd wordt met tijdelijke woningen.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

25. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de bespreking van de prestatieafspraken de relevante financiële kengetallen van de corporaties aan de raad worden overlegd.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

CONCEPT

Vraag aan het College - Vragen art 39 RvO fractie PvdA mogelijke . . .

Toelichting over de behandeling van:

Brief Beantwoording art. 39 PvdA inzake brievenbusstickers

Van:	College van B&W d.d. 7 juni 2016		
Doel:	Opinievorming		
Toelichting:	**1. Brief inzake beantwoording art. 39 vragen** Op 24 maart 2016 stelde de fractie van de PvdA schriftelijke vragen aan het college over de mogelijke verduurzaming van het beleid rondom brievenbusstickers. De PvdA vroeg zich onder meer af hoe het college het voorstel beoordeelt om het huidige systeem om te draaien en een zogenaamde JA/JA of JA/NEE sticker te introduceren in de gemeente. Met deze brief geeft het college antwoord op de vragen. **2. Reden van agendering** Op verzoek van de fracties van GroenLinks en de PvdA is de brief geagendeerd in de kamerronde. Daarbij is de volgende motivatie meegegeven: *GroenLinks en de PvdA vinden dat het college met deze antwoorden een te afwachtende houding inneemt en wil de Raad de suggestie voorleggen sneller van start te gaan met de ja-ja-sticker.*		
Naam steller: **E-mail steller:**	Henk van Boxtel h.van.boxtel@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 329 24 30
Bijlagen:	1. Raadsbrief beantwoording art. 39 vragen PvdA omtrent mogelijke verduurzaming van het beleid rondom brievenbusstickers d.d. 7 juni 2016 2. Schriftelijke vragen PvdA omtrent mogelijke verduurzaming van het beleid rondom brievenbusstickers d.d. 24 maart 2016		

Vraag aan het College - Vragen art 39 RvO fractie PvdA mogelijke . . .

Collegevoorstel
Openbaar

GEMEENTE Nijmegen

Onderwerp

Schriftelijke vragen PvdA omtrent mogelijke verduurzaming van het beleid omtrent brievenbusstickers

Programma
Duurzaamheid

BW-nummer

Portefeuillehouder
H. Tiemens

Samenvatting
Op 24 maart heeft de fractie van de Partij van de Arbeid vragen gesteld op grond van artikel 39 van het Reglement van orde van de Gemeenteraad van Nijmegen omtrent het invoeren van Ja/Ja Stickers ten behoeve van het mogelijk verduurzamen van het beleid omtrent brievenbusstickers. Met bijgaande brief beantwoorden wij deze vragen.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
PK40, Henk van Boxtel, 2430

Datum ambtelijk voorstel
23 mei 2016

Registratienummer
16.0005096

Ter besluitvorming door het college

1. De brief aan de fractie van de Partij van de Arbeid betreffende de beantwoording van de vragen over het invoeren van de Ja/Ja Stickers ten behoeve van het mogelijk verduurzamen van het beleid omtrent brievenbusstickers vast te stellen.

Paraaf akkoord | Datum

Steller
Henk van Boxtel

☒ Alleen ter besluitvorming door het College

Besluit B&W d.d. 7 juni 2016 **nummer: 3.9**

☒ Conform advies
☐ Aanhouden
☐ Anders, nl.

Paraaf akkoord | Datum

Bestuursagenda

Portefeuillehouder

Vraag aan het College - Vragen art 39 RvO fractie PvdA mogelijke . . .

Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit
Leefomgevingskwaliteit

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 90 19
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de fractie van de Partij van de Arbeid
t.a.v. mevrouw G. Schellekens

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
	PK40/16.0005006	Henk van Boxtel
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Schriftelijke vragen omtrent mogelijke verduurzaming van het beleid rondom brievenbusstickers	24-3-2016	(024) 3292430

Geachte mevrouw Schellekens,

Allereerst onze excuses voor de verlate beantwoording van uw vragen omtrent brievenbusstickers. Hieronder zullen wij uw vragen beantwoorden.

1. *Bent u het met de PvdA eens dat het goed zou zijn als wij jaarlijks minder afval, bestaande uit reclamedrukwerk, hebben binnen onze gemeente?*

Volgens de ladder van Lansink heeft afvalpreventie de voorkeur. Ons afvalbeleid is hier op gebaseerd.

2. *Bent u het met de PvdA eens dat het systeem dat andere gemeenten hebben ingevoerd een bijdrage levert aan onze duurzaamheidsdoelstellingen?*

Er kan met dit systeem papierverspilling tegengegaan worden. Naast de besparing van papier scheelt de invoering van dit systeem ritten met vuilniswagens door de stad voor de inzameling van oud papier, wat bijdraagt aan een betere luchtkwaliteit. Ook de voertuigbewegingen voor de distributie van het drukwerk voorafgaand aan de bezorging worden minder. Daarnaast is er een reductie van CO2-uitstoot door de verminderde verwerking van weggegooid papier.

3. *Bent u het met de PvdA eens dat het een goede zaak is om het systeem om te draaien en een zogenaamde JA/JA of JA/NEE sticker te introduceren in onze gemeente?*

Gezien de duurzaamheidsdoelstellingen die hiermee mogelijk bereikt worden lijkt het een goede zaak om een dergelijk systeem in te voeren.

Vraag aan het College - Vragen art 39 RvO fractie PvdA mogelijke . . .

Gemeente Nijmegen
Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit
Leefomgevingskwaliteit

4. Op welke termijn zou dit systeem geïntroduceerd kunnen worden in Nijmegen?

Amsterdam is momenteel bezig om de invoering van deze sticker verder uit te werken. Hierbij zoeken ze ook overleg met de branche. Vanaf 2017 wil Amsterdam de sticker invoeren. Wij willen eerst de evaluatie volgen, zodat er meer zicht is op resultaten, draagvlak, praktische zaken met betrekking tot de invoering en eventuele juridische (on)mogelijkheden, om daarna het systeem eventueel in Nijmegen in te voeren.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Vraag aan het College - Vragen art 39 RvO fractie PvdA mogelijke . . .

reg.nr.: 16.0003172
procesverantw.: BA20
INGEKOMEN
25 MAART 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.: 751
afgedaan:

NIJMEGEN STERKER & SOCIALER
PvdA

Nijmegen, 24 maart 2016

Aan: College van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Nijmegen
Van: Giselle Schellekens (Partij van de Arbeid)
Betreft: Schriftelijke vragen omtrent mogelijke verduurzaming van het beleid rondom de brievenbusstickers

Geacht college,

Al lange tijd zijn is de gemeente druk - en goed - bezig met het verduurzamen van onze stad. Graag denken wij als fractie hier actief in mee. Wij geloven immers ook dat een sterke en sociale toekomst gepaard gaat met verduurzaming.

Ditmaal willen wij een groen steentje bijdragen aangaande het beleid rondom de brievenbusstickers. Volgens MilieuCentraal ontvangen huishoudens zonder brievenbusstickers gemiddeld 33 ongevraagde folders per week in hun brievenbus[1]. Dat staat gelijk aan 34 kilo reclamedrukwerk per jaar. De verspreiding van zoveel reclamefolers leidt tot onnodig afval van papier en plastic en is verspilling van energie voor product en transport.
Sommige gemeenten kiezen er daarom voor het beleid om te draaien. Daar waar men nu een sticker moet halen op het stadhuis om géén reclamedrukwerk te ontvangen, zullen bewoners van die gemeenten nu juist naar het stadhuis gaan als zij wél reclamedrukwerk ontvangen. Dit gebeurt door de huidige NEE/NEE en NEE/JA-stickers te vervangen door JA/JA en JA/NEE-stickers. Hiermee verandert de standaard, mensen die wél willen ontvangen moeten een sticker plakken en niet andersom. Dit voorkomt onnodige verspilling van ongelezen drukwerk.

De Partij van de Arbeid heeft derhalve de volgende vragen:

1. Bent u het met de PvdA eens dat het goed zou zijn als wij jaarlijks minder afval, bestaande uit reclamedrukwerk, hebben binnen onze gemeente?
2. Bent u het met de PvdA eens dat het systeem dat andere gemeenten hebben ingevoerd een bijdrage levert aan onze duurzaamheidsdoelstellingen?
3. Bent u het met de PvdA eens dat het een goede zaak is om het systeem om te draaien en een zogenaamde JA/JA of JA/NEE-sticker te introduceren in onze gemeente?
4. Op welke termijn zou dit systeem geïntroduceerd kunnen worden in Nijmegen?

In afwachting van uw antwoorden, verblijf ik,

Hoogachtend,

G.M.M. Schellekens
Gemeenteraadslid Partij van de Arbeid Nijmegen

[1] https://www.milieucentraal.nl/afval/afval-scheiden-en-recyclen/afval-verminderen/reclamedrukwerk/

GEMEENTE Nijmegen

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

ORTEFEUILLEHOUDER TIEMENS

Toezeggingen
Kamerronde inzake art.39 vragen inzake brievenbusstickers 1. Op de gemeentelijke facebookpagina wordt op korte termijn een bericht geplaatst om opnieuw een keer de aandacht te vestigen op de mogelijkheid voor inwoners om bij de gemeente een brievenbussticker (Nee/Nee-sticker en Ja/Nee-sticker) op te halen.

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Agenda voor de bijeenkomst in de Raadzaal

Datum: woensdag 6 juli 2016
Aanvang: 20:00

1. **Opening en mededelingen**
2. **Agendavaststelling inclusief de orde van de vergadering**
3. **Vaststelling besluitenlijst van de vergadering van 8 juni 2016**
4. **Vaststelling notulen van de vergadering van 25 mei en 8 juni 2016**
5. **Besluitvorming behandeladviezen van de raadskamers van 22 juni en 6 juli 2016**
6. **Vaststellen van de voorstellen waarover geen spreektijd gevraagd is**
7. **Vragen van raadsleden aan het college**

Besluitvorming agendapunten Politieke Avond van 22 juni 2016

8. **Raadsvoorstel Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016 (79/2016)** *(DEBATSTUK)*
9. **Zomernota 2016 (77/2016)** *(DEBATSTUK)*

Besluitvorming agendapunten Politieke Avond van 6 juli 2016

10. **Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016 (81/2016)**
11. **W&B Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties**
12. **Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (83/2016)**

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Hamerstukken

13. **Raadsvoorstel Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel (84/2016)**

14. **Raadsvoorstel Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018 (82/2016)**

15. **Raadsvoorstel Voortzetting SchoolsOUT 2016-2018 (76/2016)**

16. **Raadsvoorstel Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) (80/2016)**

17. **Raadsvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Feitenrelaas Slachthuis/Hilckmann (85/2016)**

18. **Raadsvoorstel Wijziging huisvestingsverordening 2016 (88/2016)**

19. **Raadsvoorstel Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan programma Duurzaamheid (87/2016)**

20. Ingekomen stukken

Brieven ter afdoening door het college van B&W (tenzij anders vermeld)

A1. d.d. 17 mei 2016 van de heer Van Munster inzake Breng producten

A2. d.d. 27 mei 2016 van de heer Van Munster inzake vragen aan Raad over wob verzoek en bezwaarschrift

A3. d.d. 7 juni 2016 van Greenpeace inzake Belangrijke informatie over uw gemeentelijk stroomcontract

A4. d.d. 18 juni 2016 van de heer Essers inzake Gebrekkig afhandeling

A5. d.d. 21 juni 2016 van VDR inzake Voorstel verbindindsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen

Brief A5 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp op de Politieke Avond van 6 juli 2016

Brieven ter kennisgeving aan te nemen

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B1. d.d. 27 mei 2016 van Wecycle inzake Benchmark 2015

B2. d.d. 29 mei 2016 van de heer Pahladsingh inzake Doorbraak Technologie voor Gelderland

B3. d.d. 31 mei 2016 van v.v. Trekvogels inzake Tweede kunstgrasveld Trekvogels

B4. d.d. 31 mei 2016 van Platform Nederland Cannabisondernemingen inzake Oproep tot samenwerking van 232 coffeeshops van de VNG-leden

B5. d.d. 1 juni 2016 van mevrouw Goverde inzake Berendonck

B6. d.d. 1 juni 2016 van Vereniging Openbare Bibliotheken inzake KinderManifest

B7. d.d. 2 juni 2016 van de heer/mevrouw Boonstra inzake Biomassa centrales klachten

B8. d.d. 2 juni 2016 van gemeente Boxtel inzake Motie over gratis ter beschikking stellen VOG's

B9. d.d. 5 juni 2016 van de heer Peters inzake Open brief de wijk Jerusalem

B10. d.d. 6 juni 2016 van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake uitspraken Centrale Raad van Beroep betreffende de Wmo 2015

B11. d.d. 6 juni 2016 van Partij voor de Dieren inzake TTIP en CETA

B12. d.d. 6 juni 2016 van SSH& inzake Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

B13. d.d. 7 juni 2016 van SSH& inzake Jaarverslag SSH& 2015

B14. d.d. 8 juni 2016 van mevrouw Toonen inzake Woonwagenstandplaats Ackerbroekweg

B15. d.d. 8 juni 2016 inzake Petitie TTIP-vrij Nijmegen

Brief B15 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp op de Politieke Avond van 8 juni 2016

B16. d.d. 8 juni 2016 inzake Petitie Houd onze spoorkuil groen!

Brief B16 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B17. d.d. 10 juni 2016 van de heer Jetten inzake Ontslag fractievolger

B18. d.d. 10 juni 2016 van Provincie Gelderland inzake Eenvoudig en snel financiële gegevens van Gelderse gemeenten bekijken

B19. d.d. 14 juni 2016 van Economic Board Arnhem Nijmegen inzake Nieuwsbrief Regio Arnhem Nijmegen

B20. d.d. 15 juni 2015 van Stichting Zomerhoofdstad inzake Nijmegen summer capital of Holland

B21. d.d. 16 juni 2016 van mevrouw Goverde-Lips inzake motie TTIP; reflectie van inspreekster

Brief B21 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp tijdens Politieke Avond op 8 juni 2016

B22. d.d. 18 juni 2016 van de heer Winter inzake Toenemen aantal potentiële wit-was winkeltjes/restaurants

B23. d.d. 20 juni 2016 van de heer Essers inzake In strijd met de wet

B24. d.d. 22 juni 2016 van mevrouw Lenders inzake petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni over koppeling statushouders aan de gemeente Nijmegen

Brief B24 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp tijdens Politieke Avond op 22 juni 2016

Brieven nog in behandeling

Geen brieven

Brieven van het college van B&W ter kennisname (tenzij anders vermeld)

D1. d.d. 31 mei 2016 inzake Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

D2. d.d. 31 mei 2016 inzake Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

D3. d.d. 31 mei 2016 inzake Uitvoering motie "Vrijwilligersfonds kleine moeite groot plezier"

D4. d.d. 31 mei 2016 inzake Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en Jeugdhulp 2015

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D5. d.d. 31 mei 2016 inzake Werkwijze en samenstelling ERN

D6. d.d. 7 juni 2016 inzake GR MARN Zienswijze concept-jaarrekening 2015, 1ste begrotingswijziging 2016 en concept-begroting 2017

D7. d.d. 7 juni 2016 inzake Meldpunt geen stage

D8. d.d. 7 juni 2016 inzake Motie "En de Waalsprong demarreert"

D9. d.d. 7 juni 2016 inzake Nachtwinkels

Brief D9 wordt besproken tijdens een kamerronde op de Politieke Avond van 13 juli 2016

D10. d.d. 7 juni 2016 inzake Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

D11. d.d. 7 juni 2016 inzake Startnotitie Sportnota 2017-2020

Brief D11 is besproken tijdens de Politieke Avond op 22 juni 2016

D12. d.d. 9 juni 2016 inzake Politieke Avond van 22 juni 2016

D13. d.d. 14 juni 2016 inzake Zienswijze begroting 2017 Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

D14. d.d. 14 juni 2016 inzake Beantwoording toezegging inzake het aantal WOZ bezwaren en de toekenning hiervan

D15. d.d. 14 juni 2016 inzake Meicirculaire 2016

Brief D15 is te betrekken bij de behandeling van de Zomernota op 6 juli 2016

D16. d.d. 16 juni 2016 inzake De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid

Brief D16 is beproken tijdens de Politieke Avond op 22 juni 2016

D17. d.d. 21 juni 2016 inzake Opheffen Mariënburg BV

D18. d.d. 21 juni 2016 inzake Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de ODRN

D19. d.d. 21 juni 2016 inzake Ontwikkeltraject W4

D19. Brief D19 wordt besproken tijdens de Politieke Avond op 6 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D20. d.d. 21 juni 2016 inzake Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties - wensen en bedenkingen

Brief D20 wordt besproken tijdens de Politieke Avond op 6 juni 2016

D21. d.d. 21 juni 2016 inzake Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

D22. d.d. 21 juni 2016 inzake Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek (motie Hillen)

Brieven van interne organen en adviescommissies

D23. d.d. 30 mei 2016 van de burgemeester inzake Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

1. Opening en mededelingen

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

2. Agendavaststelling inclusief de orde van de vergadering

Bijlage - Nagekomen ingekomen stukken Politieke Avond 6 juli 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

3. Vaststelling besluitenlijst van de vergadering van 8 juni 2016

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 25 mei en 8 juni 2016

Raadsnotulen van 25 mei 2016 (pdf)

Raadsnotulen van 8 juni 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

5. Besluitvorming behandeladviezen van de raadskamers van 22 juni en 6 juli 2016

Bijlage - Behandeladviezen Politieke Avond 22 juni 2016 (pdf)

Bijlage - Behandeladviezen Politieke Avond 6 juli 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

6. Vaststellen van de voorstellen waarover geen spreektijd gevraagd is

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

7. Vragen van raadsleden aan het college

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

8. Raadsvoorstel Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016 (79/2016) *(DEBATSTUK)*

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

9. **Zomernota 2016 (77/2016)** *(DEBATSTUK)*
Voorstel - Zomernota 2016 (pdf)
Brief aan de raad - Antwoorden op openstaande vragen WoonGroeiStad (pdf)
Brief aan de raad - Antwoorden op openstaande vragen Duurzame Stad (pdf)
Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Zomernota 2016 (pdf)
Bijlage - Toezegging Van Hees inzake Zomernota 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

10. Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016 (81/2016)
Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

11. W&B Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties (pdf)

Brief aan de raad - Overzicht Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

12. Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (83/2016)

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (pdf)
Brief aan de raad - Stichting Platform Waalsprong - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (pdf)
Brief aan de raad - Families Lent - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (pdf)
Brief aan de raad - Afschrift petitie TEGEN de Ressense variant als alternatief op de Dorpensingel-Oost - Getekende pagina's ter inzage bij de Griffie (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

13. **Raadsvoorstel Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel (84/2016)**
Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

14. Raadsvoorstel Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018 (82/2016)

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

15. Raadsvoorstel Voortzetting SchoolsOUT 2016-2018 (76/2016)
Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

16. **Raadsvoorstel Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) (80/2016)**
Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

17. **Raadsvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Feitenrelaas Slachthuis/Hilckmann (85/2016)**
Voorstel - Bekrachtiging geheimhouding feitenrelaas tijdslijn Slachthuis Hilckmann en bijbehorende raadsbrief (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

18. Raadsvoorstel Wijziging huisvestingsverordening 2016 (88/2016)
Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

19. Raadsvoorstel Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan programma Duurzaamheid (87/2016)
Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan programma Duurzaamheid (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brieven ter afdoening door het college van B&W (tenzij anders vermeld)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

A1. d.d. 17 mei 2016 van de heer Van Munster inzake Breng producten
Brief aan de raad - Van Munster - Breng producten (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

A2. d.d. 27 mei 2016 van de heer Van Munster inzake vragen aan Raad over wob verzoek en bezwaarschrift
Brief aan de raad - Van Munster - vragen aan Raad over wob verzoek en bezwaarschrift (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

A3. d.d. 7 juni 2016 van Greenpeace inzake Belangrijke informatie over uw gemeentelijk stroomcontract
Brief aan de raad - Greenpeace Belangrijke informatie over gemeentelijk stroomcontract (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

A4. d.d. 18 juni 2016 van de heer Essers inzake Gebrekkig afhandeling
Brief aan de raad - R Essers klacht inzake gebrekkige afhandeling (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

A5. d.d. 21 juni 2016 van VDR inzake Voorstel verbindindsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen
Brief aan de raad - VDR - voorstel verbindindsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief A5 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp op de Politieke Avond van 6 juli 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brieven ter kennisgeving aan te nemen

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B1. d.d. 27 mei 2016 van Wecycle inzake Benchmark 2015
Brief aan de raad - Wecycle - Benchmark 2015 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B2. d.d. 29 mei 2016 van de heer Pahladsingh inzake Doorbraak Technologie voor Gelderland
Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B3. d.d. 31 mei 2016 van v.v. Trekvogels inzake Tweede kunstgrasveld Trekvogels
Brief aan de raad - v.v. Trekvogels Tweede kunstgrasveld Trekvogels (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B4. d.d. 31 mei 2016 van Platform Nederland Cannabisondernemingen inzake Oproep tot samenwerking van 232 coffeeshops van de VNG-leden
Brief aan de raad - Platform Nederland Cannabisondernemingen - Oproep samenwerking 232 coffeeshops VNG-leden (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B5. d.d. 1 juni 2016 van mevrouw Goverde inzake Berendonck
Brief aan de raad - Goverde - Berendonck (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B6. d.d. 1 juni 2016 van Vereniging Openbare Bibliotheken inzake KinderManifest
Brief aan de raad - Vereniging Openbare Bibliotheken - KinderManifest (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B7. d.d. 2 juni 2016 van de heer/mevrouw Boonstra inzake Biomassa centrales klachten
Brief aan de raad - Boonstra Biomassa centrales klachten (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B8. d.d. 2 juni 2016 van gemeente Boxtel inzake Motie over gratis ter beschikking stellen VOG's
Brief aan de raad - Gemeente Boxtel Motie over gratis ter beschikking stellen VOG's (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B9. d.d. 5 juni 2016 van de heer Peters inzake Open brief de wijk Jerusalem
Brief aan de raad - Peters Open brief de wijk Jerusalem (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B10. d.d. 6 juni 2016 van Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake uitspraken Centrale Raad van Beroep betreffende de Wmo 2015
Brief aan de raad - Ministerie van VWenS uitspraken Centrale Raad van Beroep betreffende de Wmo 2015 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B11. d.d. 6 juni 2016 van Partij voor de Dieren inzake TTIP en CETA
Brief aan de raad - Partij voor de Dieren TTIP en CETA (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B12. d.d. 6 juni 2016 van SSH& inzake Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen
Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B13. d.d. 7 juni 2016 van SSH& inzake Jaarverslag SSH& 2015
Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B14. d.d. 8 juni 2016 van mevrouw Toonen inzake Woonwagenstandplaats Ackerbroekweg
Brief aan de raad - Toonen Woonwagenstandplaats Ackerbroekweg (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B15. d.d. 8 juni 2016 inzake Petitie TTIP-vrij Nijmegen
Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief B15 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp op de Politieke Avond van 8 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B16. d.d. 8 juni 2016 inzake Petitie Houd onze spoorkuil groen!
Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief B16 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B17. d.d. 10 juni 2016 van de heer Jetten inzake Ontslag fractievolger
Brief aan de raad - R Jetten Ontslag fractievolger (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B18. d.d. 10 juni 2016 van Provincie Gelderland inzake Eenvoudig en snel financiële gegevens van Gelderse gemeenten bekijken
Brief aan de raad - Provincie Gelderland - Eenvoudig en snel financiële gegevens van Gelderse gemeenten bekijken (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B19. d.d. 14 juni 2016 van Economic Board Arnhem Nijmegen inzake Nieuwsbrief Regio Arnhem Nijmegen
Brief aan de raad - Economic Board Arnhem Nijmegen - Nieuwsbrief Regio Arnhem Nijmegen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B20. d.d. 15 juni 2015 van Stichting Zomerhoofdstad inzake Nijmegen summer capital of Holland
Brief aan de raad - Stichting Zomerhoofdstad - Nijmegen summer capital of Holland (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B21. d.d. 16 juni 2016 van mevrouw Goverde-Lips inzake motie TTIP; reflectie van inspreekster
Brief aan de raad - Goverde-Lips - motie TTIP; reflectie van inspreekster (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief B21 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp tijdens Politieke Avond op 8 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B22. d.d. 18 juni 2016 van de heer Winter inzake Toenemen aantal potentiële wit-was winkeltjes/restaurants
Brief aan de raad - Winter - Toenemen aantal potentiële wit-was winkeltjes restaurants (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B23. d.d. 20 juni 2016 van de heer Essers inzake In strijd met de wet
Brief aan de raad - R Essers - in strijd met de wet (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

B24. d.d. 22 juni 2016 van mevrouw Lenders inzake petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni over koppeling statushouders aan de gemeente Nijmegen
Brief aan de raad - Lenders - petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni over koppeling statushouders aan de gemeente Nijmegen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief B24 kon betrokken worden bij de bespreking over dit onderwerp tijdens Politieke Avond op 22 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brieven nog in behandeling

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Geen brieven

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brieven van het college van B&W ter kennisname (tenzij anders vermeld)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D1. d.d. 31 mei 2016 inzake Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018
Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D2. d.d. 31 mei 2016 inzake Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie
Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D3. d.d. 31 mei 2016 inzake Uitvoering motie "Vrijwilligersfonds kleine moeite groot plezier"
Brief aan de raad - Uitvoering motie Vrijwilligersfonds kleine moeite groot plezier (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D4. d.d. 31 mei 2016 inzake Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en Jeugdhulp 2015
Brief aan de raad - Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en Jeugdhulp 2015 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D5. d.d. 31 mei 2016 inzake Werkwijze en samenstelling ERN
Brief aan de raad - Werkwijze en samenstelling Economische Raad Nijmegen (ERN) (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D6. d.d. 7 juni 2016 inzake GR MARN Zienswijze concept-jaarrekening 2015, 1ste begrotingswijziging 2016 en concept-begroting 2017
Brief aan de raad - GR MARN Zienswijze concept-jaarrekening 2015 1ste begrotingswijziging 2016 en concept-begroting 2017 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D7. d.d. 7 juni 2016 inzake Meldpunt geen stage
Brief aan de raad - Meldpunt geen stage (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D8. d.d. 7 juni 2016 inzake Motie "En de Waalsprong demarreert"
Brief aan de raad - Motie En de Waalsprong demarreert (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D9. d.d. 7 juni 2016 inzake Nachtwinkels
Brief aan de raad - Nachtwinkels (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief D9 wordt besproken tijdens een kamerronde op de Politieke Avond van 13 juli 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D10. d.d. 7 juni 2016 inzake Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen
Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D11. d.d. 7 juni 2016 inzake Startnotitie Sportnota 2017-2020
Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief D11 is besproken tijdens de Politieke Avond op 22 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D12. d.d. 9 juni 2016 inzake Politieke Avond van 22 juni 2016
Brief aan de raad - Politieke Avond 22 juni bespreking zes begrotingsthemas - Zomernota 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D13. d.d. 14 juni 2016 inzake Zienswijze begroting 2017 Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen
Brief aan de raad - Zienswijze begroting 2017 Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D14. d.d. 14 juni 2016 inzake Beantwoording toezegging inzake het aantal WOZ bezwaren en de toekenning hiervan
Brief aan de raad - Beantwoording toezegging inzake aantal WOZ bezwaren en de toekenning daarvan (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D15. d.d. 14 juni 2016 inzake Meicirculaire 2016
Brief aan de raad - Meicirculaire 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief D15 is te betrekken bij de behandeling van de Zomernota op 6 juli 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D16. d.d. 16 juni 2016 inzake De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid
Brief aan de raad - De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief D16 is beproken tijdens de Politieke Avond op 22 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D17. d.d. 21 juni 2016 inzake Opheffen Mariënburg BV
Brief aan de raad - Opheffen Mariënburg BV (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D18. d.d. 21 juni 2016 inzake Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de ODRN
Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de ODRN (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D19. d.d. 21 juni 2016 inzake Ontwikkeltraject W4
Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D19. Brief D19 wordt besproken tijdens de Politieke Avond op 6 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D20. d.d. 21 juni 2016 inzake Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties - wensen en bedenkingen
Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brief D20 wordt besproken tijdens de Politieke Avond op 6 juni 2016

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D21. d.d. 21 juni 2016 inzake Beantwoording technische vragen Zomernota 2016
Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016 (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D22. d.d. 21 juni 2016 inzake Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek (motie Hillen)
Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

Brieven van interne organen en adviescommissies

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake Brievenbusstickers

D23. d.d. 30 mei 2016 van de burgemeester inzake Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten
Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten (pdf)

Bijlage - Nagekomen ingekomen stukken Politieke Avond 6 juli 2016

OVERZICHT VAN NAGEKOMEN INGEKOMEN STUKKEN

Agendering zal plaatsvinden op 14 september 2016

A Brieven ter afdoening door het college van B&W (tenzij anders vermeld)

Geen brieven

B Brieven ter kennisgeving aan te nemen

B1 d.d. 4 juli 2016 van bewoners van Ressen en Bemmel inzke Afschrift petitie TEGEN de Ressense variant als alternatief op de Dorpensingel-Oost

B2 d.d. 4 juli 2016 van GAR Stadsregiotaxi Arnhem Nijmegen inzake GAR Jaarverslag 2015

C Brieven nog in behandeling

Geen brieven

D Brieven van het college van B&W ter kennisname (tenzij anders vermeld)

D1 d.d. 5 juli 2016 inzake De Bastei: bijgestelde ondernemingsplan

D2 d.d. 5 juli 2016 inzake Regulering achterdeur

D3 d.d. 5 juli 2016 inzake Brief accountant over verklaring Stadsrekening 2015

Brieven van interne organen en adviescommissies

Geen brieven

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Besluitenlijst

van de besluitronde van de Politieke Avond
van de Raad van de gemeente Nijmegen
op woensdag **8 juni 2016** om **21:30 uur**
in het stadhuis.

Afwezig: M. van Nijnatten (PvdA)
R. Jetten (D66)
M. Foolen (SP)

Omnummer: 13

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016

1. Opening en mededelingen

- De heer van Nijnatten (PvdA) is afwezig
- De heer Jetten (D66) is afwezig
- Mevrouw Foolen (SP)

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016

2. Agendavaststelling inclusief de orde van de vergadering

Via de vergadermappen van de raadsapplicatie zijn de volgende stukken verspreid:

- Overzicht van nagekomen ingekomen stukken

Orde van de vergadeing:

- De fractie van VVD heeft verzocht agendapunt 11 ‘Raadsvoorstel Uitgeprocedeerde asielzoekers’ te agenderen als stemstuk.
- De fractie van GroenLinks heeft verzocht om vandaag een besluit te nemen over agendapunt 8 ‘Stadsrekening 2015’ en bijbehorende moties en amendementen.

Verzoek tot agenderen:

- De fractie van VVD en Stadspartij DNF hebben verzocht brief D5 inzake Locatiekeuze moskee te agenderen tijdens een volgende kamerronde.

De volgende punten zijn niet in de raadskamers behandeld en voorgesteld wordt om deze als hamerstuk te behandelen:
3, 4, 10, 12 en 13

3. Vaststelling besluitenlijst van de openbare vergaderingen van 25 mei 2016
4. Vaststelling notulen van de vergadering van 11 mei 2016
10. Raadsvoorstel Uitvoeringsplan SLIM op weg (74/2016)
12. Ingekomen stukken
13. Raadsvoorstel Bekrachtiging geheimhouding herziene (concept) grex Waalfront 2015 (78/2016)

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016

Voorstellen aanvaard (m.b.t. Stadsrekening 2015 onder voorbehoud van goedkeurende accountantsverklaring)

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016

3. Vaststelling besluitenlijst van de openbare vergadering van 25 mei 2016

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016

4. **Vaststelling notulen van de vergadering van 11 mei 2016**

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

5. Besluitvorming behandeladviezen van de raadskamers van 8 juni 2016

BEHANDELADVIEZEN POLITIEKE AVOND 8 juni 2016	
Raadsvoorstel Zienswijze begrotingswijziging Veilig Thuis 2016 GGD Gelderland Zuid en vaststellen begrotingswijziging BW-01513 (68/2016)	**HAMERSTUK 8 juni**
Brief Voortgangsrapportage Vastgoed De Waaijer-Waaijenstein	**DEBATSTUK LATERE P.A.**
Debatstuk TTIP-vrij Nijmegen	**DEBATSTUK LATERE P.A.** **(ordevoorstel akkoord bevonden om het stuk op 8 juni als STEMSTUK te behandelen)**

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016

6. Vaststellen van punten waarover geen spreektijd is aangevraagd

Voor de punten 3, 4, 9, 10, 12 en 13 is geen spreektijd gevraagd en daarmee is ingestemd met de voorstellen.

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

7. Vragen van raadsleden aan het college

- Er zijn geen vragen

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

8. Stadsrekening 2015 (65/2016)

Raadsvoorstel d.d. 19 april 2016

1. De Stadsrekening 2015 vast te stellen.
2. Het nadelig jaarrekeningresultaat van € 29.353.132 te onttrekken aan de saldireserve.
3. Het voordelig programmaresultaat van Zorg & Welzijn te storten in de volgende bestemde reserves door een onttrekking uit de saldireserve.
   - Wmo-jeugd: € 8.357.687
   - Wmo beschermd wonen: € 1.400.000.
4. De bestemmingsreserves 'Onderhoud gemeentelijke panden' en 'POG buitensport' in te stellen.
5. De reserves Volkshuisvesting en 'Groen in W-wijken' op te heffen.
6. De begrotingswijziging over investeringskredieten vast te stellen (BW-01474).
7. De begrotingswijziging nummer BW-011471 vast te stellen.

Amendement CDA en VVD: "Mantelzorg voor mantelzorg"
1ste twee indieners: J.M. Rotink en F. Kossen

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 8 juni 2016,
Overwegende dat:

a) Er in 2015 150.000 euro bestemd voor het mantelzorgcompliment niet is besteed,
b) Dit geld naar de reserves voor 2016 wordt overgebracht,
c) Dit geld dan niet langer expliciet voor mantelzorgers is gereserveerd,
d) Met de veranderingen in de WMO het beroep op mantelzorgers alleen maar groter wordt,
e) Hoewel de aanvragen dit jaar verminderd zijn, het belang van mantelzorgers in het huidige zorgklimaat onverminderd belangrijk is,
f) Een vorm van mantelzorg ondersteuning respijtzorg is,
g) Wij met het veld in overleg zijn voor een voorstel ten behoeve van respijtzorg,

Besluit:
Aan beslispunt 3 toe te voegen: "Met dien verstande dat het Geld bedoeld voor het mantelzorgcompliment, maar niet is aangevraagd (150.000 euro) te reserveren en te besteden aan de ondersteuning van mantelzorgers", waarvoor de raad een initiatiefvoorstel voor zal leggen over de wijzen waarop deze besteding plaats zou kunnen vinden (bijvoorbeeld initiatieven omtrent respijtzorg).

En gaat over tot de orde van de dag.

Amendement ingetrokken

Motie PvdA: "De puntjes op de i"
1ste indiener: R.S. Zwart

De Raad van de Gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 8 juni 2016,

Overwegende dat:

- De accountant in zijn conceptverslag met betrekking tot de controle van de Stadsrekening 2015 enkele aanbevelingen doet;

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

- De Auditcommissie in zijn adviesbrief aan de Gemeenteraad inzake de Stadsrekening
  speciale aandacht vraagt voor drie punten in het accountantsverslag;

Spreekt uit:
- De adviezen uit de brief van de Auditcommissie d.d. 17 mei 2016 over te nemen;

En roept derhalve het college op om:
1. Ten aanzien de vastgoedportefeuille in 2016 aan de Raad een voorstel voor te leggen waarin de classificatie in maatschappelijk dan wel bedrijfseconomisch vastgoed wordt bekrachtigd.
2. Ten aanzien van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) in 2016 aan de Raad een voorstel voor te leggen waarin het stellige voornemen om tot concrete ontwikkeling over te gaan wordt bekrachtigd.
3. In 2016 de Gemeenteraad een brief te sturen over de stand van zaken rond de invoering van de VPB.

Motie ingetrokken

Motie D66,CDA en GroenLinks: "Een kopje koffie"

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 8 juni 2016,

Constaterende dat:
- Bij Stips in een gebouw van VSA geen gratis koffie mag worden aangeboden aan bezoekers, maar gebruik moet worden gemaakt van de aanwezige bar met bijbehorende consumptieprijzen
- De Stips zelf geen budget voor hebben voor het kopen van koffie bij de bar van VSA
- Hierdoor bezoekers van voornoemde Stips zelf hun portemonnee dienen te trekken om iets te kunnen drinken

Overwegende dat:
- het in ons land heel gebruikelijk is om bij een gesprek iemand koffie aan te bieden
- het aanbieden van een kopje koffie mensen op het gemak stelt
- het aanbieden van een kopje koffie gastvrij overkomt
- De Stips een cruciale rol vervullen in de wijkgerichte aanpak van zorg en welzijn
- De drempel om naar een Stip te gaan zo laag mogelijk dient te zijn
- Nijmegen zich als gastvrije en zorgzame stad wil profileren voor iedereen

Roept het College op om:
zorg te dragen dat Stip-medewerkers hun bezoekers gratis koffie/thee kunnen aanbieden ongeacht in welk pand de Stip is gevestigd.

Indien hiervoor aparte dekking nodig is, dit binnen de programma's Zorg en Welzijn en/of Sport en Accommodaties op te lossen.

Motie unaniem aanvaard

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Voorstel unaniem aanvaard onder voorbehoud van goedkeurende accountantsverklaring

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016

9. Raadsvoorstel Zienswijze begrotingswijziging Veilig Thuis 2016 GGD Gelderland Zuid en vaststellen begrotingswijziging BW-01513 (75/2016)

Raadsvoorstel d.d. 31 mei 2016
1. De zienswijze over de begrotingswijziging Veilig Thuis 2016 vast te stellen.
2. De brief aan het Algemeen Bestuur van GGD Gelderland-Zuid betreffende de zienswijze over de begrotingswijzing Veilig Thuis 2016 vast te stellen.
3. De compensabele BTW van € 111.333 van de GGD structureel aan de begroting van Zorg &Welzijn toe te voegen.
4. Bijgevoegde begrotingswijziging BW-01513 vast te stellen.

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

10. Uitvoeringsplannen SLIM op weg (74/2016)

Raadsvoorstel d.d. 17 mei 2016
1. De restant bijdrage ad € 3,1 miljoen na aftrek van de voorbereidingskosten, bij vaststelling van de subsidiebeschikking toe te voegen aan de begroting van Mobiliteit product Verkeer.
2. De lasten en baten in de voorbereidingskosten van € 3,5 ton toe te voegen aan de begroting.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging BW01510 vast te stellen.

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

11. Raadsvoorstel Uitgeprocedeerde asielzoekers (73/2016)

Raadsvoorstel d.d. 17 mei 2016
1. Het beleidskader 'Tussen de wal en het schip 2012-2014' te verlengen tot 1 januari 2017.

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016

Voor	33	SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen	3	VVD

Voorstel aanvaard

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

12. Ingekomen stukken

A Brieven ter afdoening door het college van B&W (tenzij anders vermeld)

A1 d.d. 12 mei 2016 van de heer Essers inzake Klacht ex artikel 9:1 Awb

Brief A1 is ter afdoening door de voorzitter van de raad

A2 d.d. 12 mei 2016 van GGD Gelderland-Zuid inzake Begrotingswijziging 2e helft 2016 Veilig Thuis

Brief A2 kon u betrekken bij de kamerbespreking tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016

A3 d.d. 16 mei 2016 van de heer Van Munster inzake Veiligheid station, tunnel en trappen

A4 d.d. 17 mei 2016 van de heer Van Munster inzake Afspraken over breng producten

A5 d.d. 19 mei 2016 van mevrouw Kilkens inzake Ontruiming Ackerbroekweg 52

A6 d.d. 23 mei 2016 van de heer Essers inzake Verzoek om informatie

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

B Brieven ter kennisgeving aan te nemen

B1 d.d. 7 april 2016 van gemeente Mook en Middelaar inzake Motie Veilig Thuis

Brief B1 kon u betrekken bij de kamerbespreking tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016

B2 d.d. 18 mei 2016 van Regio Rijk van Nijmegen inzake Eerste Kwartaalrapportage MGR 2016

B3 d.d. 19 mei 2016 van Centrale Vereniging voor de Ambulante Handel inzake Manifest Samen op de bres voor de markt!

B4 d.d. 25 mei 2016 van Liberaal Nijmegen inzake ontslag fractievolger

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016
D	**Brieven van het college van B&W ter kennisname (tenzij anders vermeld)**
D1	d.d. 13 mei 2016 inzake Overgang cliëntenondersteuners MEE naar NIM
D2	d.d. 17 mei 2016 inzake Antwoorden schriftelijke vragen Stadsrekening 2015
	Brief D2 kon u betrekken bij het debatstuk tijdens de Politieke Avond op 8 juni
D3	d.d. 17 mei 2016 inzake Aanpak Joris Ivensplein
D4	d.d. 17 mei 2016 inzake Informatie Omgevingswet
	Brief D4 is gepresenteerd tijdens de Politieke Avond op 25 mei 2016
D5	d.d. 17 mei 2016 inzake locatiekeuze moskee
D6	d.d. 17 mei 2016 inzake Jaaroverzicht transitie Wmo en Jeugdhulp 2015
	Brief D6 kon u betrekken bij de toelichting tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016
D7	d.d. 19 mei 2016 inzake Nijmegen Fietsstad 2016
D8	d.d. 24 mei 2016 inzake Stand van zaken NEC
D9	d.d. 24 mei 2016 inzake Stand van zaken zwembad Dukenburg
D10	d.d. 24 mei 2016 inzake Startnotitie Gezondsheidsagenda 2017-2020
	Brief D10 is besproken tijdens de kamerbespreking tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016
D11	d.d. 24 mei 2016 inzake Zienswijzen jaarstukken Breed en MGR
	Brief D11 is besproken tijdens de kamerbespreking tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 8 juni 2016
D12	d.d. 24 mei 2016 inzake Beantwoording brief Stichting Hartslag Nijmegen
	Brief D12 is besproken tijdens de kamerbespreking tijdens de Politieke Avond op 8 juni 2016
D13	d.d. 24 mei 2016 inzake Resultaten onderzoek geluidsbeleving hoog belaste woningen langs Prins Maurits
D14	d.d. 24 mei 2016 inzake Voortgang feitenrelaas Slachthuis/Hilckmann
D15	d.d. 24 mei 2016 inzake Toekomstscenario's lokale omroep N1

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

Brieven van interne organen en adviescommissies

Geen brieven

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

13. **Raadsvoorstel Bekrachtiging geheimhouding herziene (concept) GREX Waalfront 2015 (78/2016)**

Raadsvoorstel d.d. 17 mei 2016
Met betrekking tot het aan uw Raad aangeboden, als geheim gemarkeerde brief van het College d.d. 7 juni 2016 met kenmerk D161157763 op grond van art. 25 derde lid Gemeentewet in verband met artikel 10, 2e lid, onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur de door het College van B&W 7 juni 2016 opgelegde geheimhouding te bekrachtigen.

Raadsbesluit d.d. 8 juni 2016
Conform besloten

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

14. **Motie SP: Nijmegen een TTIP-vrije gemeente**
1ste indiener: B. van Berkel

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 8 juni 2016;

Constaterende dat:

de onderhandelingen gekenmerkt worden door een gebrek aan transparantie en een gebrek aan participatie van alle beleidsniveaus, maar ook het middenveld en de burgers;
Europese diplomaten onder TTIP de bevoegdheid hebben om nieuwe wetgevingsvoorstellen toe te staan of te weigeren nog voordat ze zijn voorgelegd aan Europese lidstaten en parlementen;
na het uit handen geven van bevoegdheden aan Brussel, TTIP zal zorgen voor een machtsoverdracht aan de Verenigde Staten, aangezien ook Amerikaanse politici invloed hebben op de nieuwe wetgevingsvoorstellen onder TTIP nog voordat ze zijn voorgelegd aan Europese lidstaten en parlementen;
de onderhandelaars van het verdrag een mechanisme verdedigen waarbij geschillen tussen investeerders en staten (ISDS) buiten de rechterlijke macht om door een tribunaal beslecht kunnen worden. Overheden (ook lokale) zouden daarbij direct overgeleverd worden aan de eisen van particuliere ondernemingen. Dat kan betekenen dat alle regelgeving (sociaal, gezondheid, voedsel, dierenwelzijn, milieu of technologie) die door een overheid wordt goedgekeurd, aangevallen zou kunnen worden door private bedrijven, die vinden dat deze regelgeving hun toekomstige winsten in het gedrang zal brengen. Ook een hervormde ISDS-arbitrage zoals recentelijk naar buiten kwam dit effect zal hebben.

Overwegende dat:
TTIP bedreiging vormt voor publieke diensten door enerzijds de liberaliserings- en dereguleringsagenda die zij voorstaan en anderzijds door de geschillenbeslechting die in dit soort verdragen is opgenomen

onze gemeente haar eigen democratische regels moet kunnen blijven vaststellen, zonder de dreiging van een arbitragezaak;
er verontrustende potentiële gevolgen zijn - vooral op het vlak van concurrentie, sociale normen, milieu, economie, gezondheid, landbouw, intellectueel eigendom, cultuur, en dat het beschermingsniveau van de normen op deze terreinen die gelden binnen de EU behouden moeten blijven.

Spreekt uit:
grote zorgen te hebben over de mogelijke nadelige gevolgen van het TTIP-verdrag voor de beleidsvrijheid van gemeenten alsook op het gebied van sociale zekerheid, voedselveiligheid, dierenwelzijn en milieubescherming, en Nijmegen een TTIP-vrije gemeente te laten zijn.

Raadsbesluitenlijst van 8 juni 2016

En verzoekt het college:

deze zorgen over te brengen aan de Tweede Kamer, de regering, de Europese Commissie, Raad van Ministers van de EU en Europees Parlement.

Dit standpunt van de raad over TTIP actief uit te dragen en de burgers daarover te (laten) informeren wanneer dat aan de orde is.

Voor 18 SP, GroenLinks, PvdA(1), VSP,
Tegen 18 D66, PvdA(2), VVD, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen

Stemmen staken, wordt wederom in stemming gebracht op de volgende raadsvergadering.

De voorzitter,

drs. H.M.F. Bruls

De raadsgriffier,

drs. M.A.H. Heffels

Raadsnotulen van 25 mei 2016

Verslag van de
OPENBARE BESLUITRONDE POLITIEKE AVOND
van de
gemeenteraad van Nijmegen
d.d. 25 mei 2016

***Aanwezig zijn**:*

de leden: dhr. B.K. van Berkel, dhr. P.H.J. Boekhorst, mw. R.M.G. Brouwer, dhr. M.T. Buck, mw. C.M.H Daemen, dhr. J.V.J. van Deurzen, mw. I.M. van Dijk, dhr. P.A. Eigenhuijsen, dhr. T.F.A. van Elferen, dhr. B.G. Friesen, mw. W. Grutters, dhr. R. El Hafi, dhr. Hillen, dhr. J.W.H. van Hooft, dhr. P. Huliselan, dhr. M.J.I. Hulskorte, dhr. M. van Hunnik, dhr. J.L.J. Janssen, dhr. R.A.A. Jetten, dhr. R.A.P. Klein Hemmink, mw. M.F. Kossen, mw. C.B.M. Lamers, dhr. P. van Megen, mw. P.J. Molenaar, dhr. C. van Norel, dhr. P.R. Oomen, mw. A.B. Ranshuijsen, dhr. J.F. Reinhoudt mw. J.M. Rotink, mw. G.M.M. Schellekens. dhr. A. Selman, dhr. M.A.L. Sweep, dhr. S. Vat, dhr. N.P. Vergunst, mw. E.M. Westerveld en dhr. R.S. Zwart

Voorzitter: dhr. H.M.F. Bruls

Griffier: mw. M. Heffels

Wethouder: dhr. L.C.M. Frings, dhr. H.B.W. van Hees, mw. R.D. Helmer-Englebert, dhr. T. Tankir, mevrouw H. Tiemens en dhr. B.J.H.M. Velthuis

Bericht van verhindering van: mw. M. Foolen, dhr. M.J.M. van Nijnatten en mw. G. Visser

Notulist: dhr. J.P.P.A. Wijnen

---

1. Opening en mededelingen

De ***voorzitter***: De vergadering van de raad is geopend (21.30 uur).
Ik heb afmeldingen ontvangen van mevrouw Visser en de heer Van Nijnatten. Zijn er verder nog afmeldingen?

Dhr. ***Van Berkel***: Mevrouw Foolen is ook afwezig.

De ***voorzitter***: Ik heb geen afmelding ontvangen, maar bij dezen dan.
Ik wil onze nieuwe gemeentesecretaris aan u voorstellen, de heer Arne van Hout. Dat klinkt nogal paternalistisch dus laat ik hem graag zelf aan het woord. Met uw welnemen wil hij een groet aan u uitbrengen.

Dhr. ***Van Hout***: Goedenavond. Mijn naam is Arne van Hout. Tot voor kort was ik gemeentesecretaris van de gemeente Bronckhorst, op dit moment de op een na mooiste gemeente van Nederland. Momenteel ben ik dus gemeentesecretaris van Nijmegen. Ik begrijp heel goed dat ik vanuit het dualisme formeel niets met u van doen heb, maar tegelijkertijd ben ik ook wel voor de stelling dat we met elkaar één gemeente zijn. Ik denk dat, als we het de inwoners zouden vragen, het voor hen heel erg ingewikkeld is om een onderscheid te maken tussen alle organen en mensen die hier rondlopen. Omdat ik toch graag een goed Nijmegengevoel wil krijgen, maak ik heel graag kennis met alle fracties. Ik hoop

dan ook dat u voor mij de deur wilt openen en dat u het mij toestaat om via de griffier een afspraak te maken met alle fracties om nader kennis te maken. Dank u wel.
(Applaus.)

De ***voorzitter***: Het applaus is bij acclamatie de instemming met het verzoek. Dank je wel. Ook vanaf deze plek veel succes in deze mooie baan.
Dat gezegd hebbend, dames en heren, moet ik stilstaan bij een treurig feit. Dat betreft het overlijden van de heer Jo Lagerweij die in de periode van 2002 tot 2006 lid was van de gemeenteraad. Ik heb de heer Lagerweij gelukkig persoonlijk gekend en ik denk dat je hem mag noemen als iemand die het beste bewijs is dat het in onze samenleving niet om de leeftijd gaat, maar om hoe je jezelf voelt en welke energie je hebt. Hij is op 3 mei op negentigjarige leeftijd overleden en hij is tot het eind ontzettend actief geweest. Een paar jaar voor zijn lidmaatschap van de raad is hij lid geworden van de VSP waarvoor hij in de raad heeft gezeten. Hij heeft onder andere in de rekenkamer gezeten, toen raadsleden nog lid konden zijn van dat eerbiedwaardige gremium. Hij is in onze raad voornamelijk actief geweest op het gebied van financiën en economie in de commissies die we toen nog hadden. Tot voor kort was hij nog actief voor een groot bedrijf. Hij is lange tijd voorzitter geweest van de veteranen van voetbalvereniging Quick in Nijmegen en ik denk dat veel Nijmegenaren hem daarvan kennen. Alleen al de combinatie veteranen en Quick staat gedurende heel veel decennia voor een bolwerk van voetbalsterkte in onze stad. Jo was iemand die op zijn tijd zeer scherpzinnig kon zijn binnen en buiten de partij en sommigen van ons hebben dat mogen ervaren. Hij was vooral een optimistische doorzetter die ook in 2006, op zijn tachtigste, niet schuwde om in weer en wind en in sneeuw campagne te voeren terwijl anderen er al naar snakten om binnen de warmte op te zoeken. Daar was alle begrip voor, maar Jo riep dan: “Jongens, wij gaan gewoon door!” Zoals ik al zei, het gaat uiteindelijk om de bezieling en de mentaliteit en niet zozeer om de leeftijd die je hebt. Maar ja, er komt altijd een moment dat er niet aan te ontkomen valt. De tragiek is dat de echtgenote van Jo twee maanden geleden is overleden en dat hij toen ernstig ziek werd. Uiteindelijk is hij op 3 mei overleden. Ik stel voor om te gaan staan en een moment stilte in acht te nemen.
Dank u wel.
Mede namens u spreek ik mijn oprechte deelneming uit aan de nabestaanden en de familie. Zijn zoon zit hier op de publieke tribune. Veel sterkte bij het verwerken van dit verlies.

2. Agendavaststelling inclusief de orde van de vergadering

De ***voorzitter***: U hebt via de vergadermappen van de raadsapplicatie het volgende stuk gezien:
- Het overzicht van de nagekomen ingekomen stukken.

De volgende punten zijn niet in de raadskamers behandeld en voorgesteld wordt om deze als hamerstuk te behandelen: 3 en 12 tot en met 16.
Stemt u daarmee in? Dat is het geval.

4. Besluitvorming behandeladviezen van de raadskamers op 25 mei 2016

De ***voorzitter***:
Besluitvorming behandeladviezen van de raadskamers op 25 mei 2016
- Stadsrekening 2015: dit wordt een debatstuk op 8 juni.
- Raadsvoorstel Begrotingswijziging: tijdelijke uitbreiding formatie Sociale Wijkteam, Stips en I&A-lijn: dat is een hamerstuk vanavond.
- Raadsvoorstel Definitieve keuze over de &Pas: dat is een stemstuk vanavond.

Bent u het eens met alle adviezen? Dat is het geval.

5. Vaststellen van de voorstellen waarover geen spreektijd gevraagd is

De ***voorzitter***: Over de punten 3, 10 en 12 tot en met 16 is geen spreektijd gevraagd en daarmee is ingestemd met de voorstellen.

6. Vragen van raadsleden aan het college

De ***voorzitter***: Er zijn geen vragen ingediend.

7. Raadsvoorstel Atelierbeleid

De ***voorzitter***: Dit is een van de twee debatstukken van vanavond. Wie mag ik daarover het woord geven? Mevrouw Grutters, Stadspartij DNF.

Mw. ***Grutters***: Voorzitter, dank u wel. Allereerst wil ik complimenten geven aan het college vanwege de aanzet voor een atelierbeleid voor de lange termijn. Het beleid dat nu voorligt voor een periode van tien jaar, van 2016 tot 2024, is met name gericht op de kansen en het aantrekken van startende kunstenaars middels doorstroom. De term 'doorstroom' geeft een indruk van een beweging ergens naartoe. Helaas stopt het beleidsplan na de eerste huurperiode van vijf jaar en voorziet deze niet in een regeling, een actieplan, als een meer gevestigde kunstenaar na vijf jaar zijn huurovereenkomst beëindigd ziet maar nog niet voldoende kracht heeft om zelf commercieel een atelier te huren. Wij vinden het zaak dat het beleidsplan ook hierin gaat voorzien, want als die huurtermijn is verstreken, wat doen we dan met die gevestigde kunstenaar? We willen die niet wegsturen ten gunste van een startende kunstenaar of misschien zelfs wel uit onze eigen stad jagen. De wethouder heeft in de raadskamer wel aangegeven hierin te willen gaan voorzien, maar er is nog geen concrete actie aangegeven. Daarom dienen wij een motie in waarbij wij het college oproepen tot een voorstel voor de fase na die huurperiode van vijf jaar, want dan kunnen we pas werkelijk van doorstroom spreken. Dan hebben we een beleidsplan dat werkelijk voorziet in een periode van tien jaar en niet een dat stopt na vijf jaar. Daarom willen we graag het college de tijd en de ruimte geven, want het hoeft niet per se binnen nu en een paar maanden. We willen het college hiervoor ook wat handvatten meegeven. We denken hierbij namelijk aan het delen van ateliers tussen starters en juist die gevestigde kunstenaars. Veel kunstenaars doen trouwens hun werk parttime naast hun andere baan. Dat betekent dus niet alleen een hotspot voor starters, maar ook een hotspot voor die combinatie. Bekijk of je een gevestigde kunstenaar kunt belonen voor maatschappelijke betrokkenheid, waarmee je de kunstenaar iets terug laat geven aan de stad. We zien hiervan al voorbeelden – die hebben in het verleden al plaatsgevonden – zoals buurt- en wijkkunstwerken.
Tot slot is de ambitie van 170 ateliers, zeker in vergelijking met Arnhem die al over meer dan 400 ateliers beschikt, niet al te hoog. In 2020 legt het college een ambitie neer om hiervan 75% permanent dan wel semipermanent te laten zijn. Semipermanent betekent langer dan een jaar. Dat betekent dan in absolute gevallen voor 2020 127 ateliers. In theorie zou dat kunnen gaan om 1 permanent atelier en 126 ateliers met een contracttermijn van een jaar of langer. Dat is erg ruim. We willen het college dan ook graag uitdagen om daarin wat specifieker te zijn, bijvoorbeeld om te stellen: fifty-fifty, 60 ateliers permanent en 60 ateliers semipermanent of wat het college denkt dat op een andere manier haalbaar is.
Nogmaals, college, dank voor deze eerste voorzet. Een plan voor tien jaar moet ook een plan van tien jaar behelzen. Alles bij elkaar betekent deze motie dus een concrete oproep aan de wethouder om hieraan tegemoet te komen. Zeker omdat het over de wat langere termijn gaat, hoeft dat wat ons betreft niet eerder dan de zomernota van volgend jaar.
Dank u.

Motie: **Maak van doorstroom geen uitstroom**
1ste indiener: W. Grutters (Stadspartij DNF)
De Nijmeegse gemeenteraad in vergadering bijeen op woensdag 25 mei 2016,
constaterende dat:

- In het nieuwe atelierbeleid doorstroming centraal komt te staan.
- Huurovereenkomsten voor ateliers derhalve worden aangegaan voor een vaste termijn en lopende huurovereenkomsten geleidelijk zullen worden beëindigd.
- Dit betekent dat gevestigde kunstenaars die thans een atelier huren plaats moeten maken voor startende kunstenaars, om zo de doorstroming te realiseren.
- Het aantal ateliers zal toenemen tot 170 in 2018, waarvan 75% (semi-)permanent zal zijn.

Overwegende dat:

- Gevestigde kunstenaars na het verlopen van de huurovereenkomst op de vrije markt onderkomen moeten vinden, terwijl gevestigde kunstenaars, ook zij die succesvol zijn, zelden marktconforme huren kunnen opbrengen.
- Een goed doorstromingsbeleid ook inhoudt dat kunstenaars na de startfase worden begeleid naar een fase 2 en er gemeentes zijn die er wel voor kiezen kunstenaars te begeleiden dan wel onderkomen te blijven bieden.
- Dit tot gevolg zal hebben dat gevestigde kunstenaars sneller zullen gaan besluiten Nijmegen te gaan verlaten, terwijl een gunstig cultureel klimaat waarin ook zij goed kunnen gedijen een positief effect heeft op de stad als geheel.
- Ook de Raad voor Cultuur waarschuwt voor de gevolgen van eenzijdige aandacht voor enkel de jonge kunstenaar en adviseert ook aandacht te houden voor de `midcareer'-ontwikkeling van gevestigde kunstenaars.
- Jonge kunstenaars moeite hebben zelfstandig de genoemde huurprijzen te kunnen opbrengen, en daarbij gebaat zijn bij het werken in clusters van kunstenaars.
- Het voor voldoende talentontwikkeling en het verkorten van de wachtlijst gewenst is te streven naar een zo hoog mogelijk percentage van permanente ateliers.
- Mogelijke oplossingen voor de in de overwegingen genoemde knelpunten zijn:
  - Het delen van ateliers door gevestigde kunstenaars met startende kunstenaars actief stimuleren, en onder die voorwaarde een huurovereenkomst met een gevestigde kunstenaar te verlengen.
  - In overleg treden met particuliere vastgoedeigenaren (bijv. via Vastgoedoverleg Binnenstad) en woningcorporaties met als doel meer ruimte te bieden aan doorstromende gevestigde kunstenaars.
  - Gevestigde kunstenaars tijdig te adviseren bij het verwerven van eigen ateliers.
  - Te onderzoeken of gevestigde kunstenaars die zich aantoonbaar vanuit het atelier inzetten voor maatschappelijke en buurtgerichte activiteiten beloond kunnen worden, bijvoorbeeld in de vorm van een verlenging van de huurtermijn.

Roept het college op:

1. Beleid te formuleren gericht op de fase ná het verlopen van de eerste huurovereenkomst en hiermee te stimuleren dat ook gevestigde kunstenaars zich verder kunnen ontplooien in deze stad, bijvoorbeeld door de eerder genoemde maatregelen in te voeren en nader uit te werken.
2. De ambitie uit te spreken om de verhouding permanente en semipermanente ateliers te stellen op 50%-50% dan wel te benoemen welk percentage permanente ateliers minimaal haalbaar is.
3. De raad te informeren voor de behandeling van de Zomernota 2017.

De ***voorzitter***: Zijn er andere woordmeldingen? Mevrouw Daemen, GroenLinks.

Mw. ***Daemen***: Dank u voor het woord. Goed dat er na een intensief participatietraject een beleidskader ligt voor ons atelierbeleid. Ik was bij een van de eerste grote bijeenkomsten met kunstenaars en toen viel het me al op dat zij het ook vaak niet met elkaar eens zijn. Het was dus een uitdaging om tot dit stuk te komen. Er zijn in ieder geval duidelijke keuzes gemaakt. GroenLinks is blij met de ambitie om jonge kunstenaars aan onze stad te binden, maar tegelijkertijd ook de gevestigde kunstenaars in onze stad te koesteren. Ik wil twee opmerkingen maken. We vinden het een goed idee om met een culturele hotspot te gaan experimenteren, maar we snappen niet waarom de Vasim hiervan uitgesloten is. We denken dat dit feitelijk al een dergelijke plek is. De Vasim profileert zich al lange tijd als een plek voor leren, creëren en beleven. Jonge kunstenaars passen daar wat ons betreft prima bij. Het hoeft ook niet per se het hele pand te zijn; het kan een gedeelte zijn. Als kunstenaars aangeven dat ze

een dergelijke plek zoeken, dat de Vasim een mooi voorbeeld is waar alles samenkomt wat een goed atelier nodig heeft, waarom gaan we dan iets nieuws zoeken?
Daarom wil ik graag bij dezen een motie indienen om in elk geval de Vasim open te houden voor die optie van culturele hotspot en nadrukkelijk de keuze verder bij de kunstenaars te laten.
In aanvulling op de Stadspartij DNF is het mooi om tegelijkertijd de continuïteit te willen waarborgen en doorstroom te bevorderen, maar er is wel een spanning. De wethouder heeft het de vorige keer ook al duidelijk uitgelegd. Er gaan dingen veranderen en dat zal wel even lastig zijn en af en toe wat pijn opleveren. We hebben de vorige keer goed begrepen dat na die periode van vijf jaar geëvalueerd wordt en dat mensen niet zomaar op straat gezet worden. We merken echter wel dat er onder kunstenaars nog heel veel zorgen zijn over die tijdelijke contracten. Daarom zijn we ook mede-indiener van de motie van de Stadspartij DNF om ervoor te zorgen dat dit onderdeel – wat gebeurt er na die vijf jaar – samen met de kunstenaars zorgvuldig wordt uitgewerkt. Wat ons betreft, ligt er een mooi beleidskader om te zorgen voor die continuïteit, de doorstroom en zeker ook de betaalbaarheid van ateliers. We wensen de wethouder veel succes om dit samen met de kunstenaars te gaan uitwerken.
Bedankt.

Motie: **Vasim is juist een optie voor culturele hotspot**
1ste indiener: C. Daemen (GroenLinks)
De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 25 mei 2016,
constaterende dat:
- op pagina 4 staat dat De Honig en De Vasim geen onderdeel vormen van dit atelierbeleid;
- er op pagina 15 wordt voorgesteld om te gaan experimenteren met een culturele hotspot waarbij een pand gekoppeld wordt aan een groep startende kunstenaars om te onderzoeken welk effect dit heeft op de doorstroming;
- op pagina 12 in de beleidsnotitie staat dat kunstenaars aangeven dat atelierpanden idealiter over verschillende type ruimten moeten beschikken (groter en kleiner, expositieruimte, werkplaats) en dat ze daarbij wijzen naar de Honig en Vasim als plekken waar ondernemerschap; expositiemogelijkheden en kunst maken op een mooie manier aan elkaar verbonden zijn.
- op pagina 16 staat dat het initiatief van een culturele hotspot bij de kunstenaars ligt.

Overwegende dat:
- in de cultuurspinnerij De Vasim al veertien jaar culturele kruisbestuiving plaatsvindt tussen diverse kunstenaars en culturele ondernemers;
- de Vasim dus feitelijk al een creatieve hotspot is;
- de voortdurende onzekerheid in combinatie met de verhoogde huurprijzen hebben gezorgd voor het wegtrekken van een aantal kunstenaars;
- kunstenaars aangeven nog steeds graag hun ateliers in De Vasim te willen vestigen.

Roept het college op:
- Cultuurspinnerij de Vasim te beschouwen als locatie voor een culturele hotspot zoals bedoeld op pagina 15 in het atelierbeleid.
- Kunstenaars de optie voor de Vasim als culturele hotspot nadrukkelijk voor te leggen.

En gaat over tot de orde van de dag.

De ***voorzitter***: De heer Huliselan, VVD.

Dhr. ***Huliselan***: Voorzitter, dank u wel. Bij het eerste deel van het betoog van mevrouw Daemen kan ik mij helemaal aansluiten. Ik denk dat het goed is dat er een heel proces geweest is, dat er iets ligt en dat er keuzes gemaakt zijn. Complimenten. We hebben een atelierbeleid dat duidelijk is en helderheid geeft. Dat was ook nodig en niet alleen voor de kunstenaars maar ook voor allerlei andere vraagstukken in de ruimtelijke sfeer. Dus een compliment daarvoor. Ik denk dat het beleid evenwichtig is met de drie pijlers: continuïteit, doorstroom en betaalbaarheid. Alleen kan er bij de doorstroom wat ons betreft nog een tandje bij en kan een aantal dingen erbij. Daarom hebben we een amendement gemaakt en dat dien ik bij dezen in.
Een overheid moet het cultureel ondernemerschap niet echt gaan belemmeren, maar moet juist vrijheid geven en de doorstroom stimuleren. We moeten ook wel een beetje streng zijn. We willen niet aan twee criteria voldoen maar aan drie criteria. We willen ook een soort verplichte inkomenstoets

invoeren. We willen niet na vijf jaar toetsen, maar na drie jaar toetsen. Dat zijn de drie beslispunten van het amendement dat wij indienen. U zult begrijpen, mevrouw Grutters, dat we niet helemaal kunnen meegaan met uw motie, want uw motie staat een beetje haaks op ons amendement. Vandaar dat wij zullen tegenstemmen. We vroegen ons hetzelfde af als mevrouw Daemen die de vraag stelde: waarom de Vasim niet? In die zin kunnen wij de motie van GroenLinks van harte ondersteunen.
Daar wil ik het bij laten, voorzitter. Dank u wel.

Amendement: Atelierbeleid
1ste indiener: P. Huliselan (VVD)
De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 25 mei 2016,
constaterende dat:
- het atelierbeleid handvatten geeft om startende kunstenaars beter te faciliteren;
- het grootste knelpunt nu zit in de doorstroming bij permanente ateliers;
- doorstroming één van de drie pijlers is van het Atelierbeleid.

Overwegende dat:
- er een samenhang is tussen de hoeveelheid (jonge) kunstenaars en de economische groei van een stad;
- de permanente huurcontracten voor een atelier niet 'permanent' zijn maar elke keer voor een jaar worden aangegaan;
- de ateliers die beschikbaar gesteld worden door de gemeente Nijmegen bedoeld zijn voor startende kunstenaars.

Besluit:

aan beslispunt 1 toe te voegen: met dien verstande dat in het hoofdstuk 'Toewijzing ateliers en landelijke trends' onder het kopje 'Nijmegen' de volledige tekst vervangen wordt door de volgende tekst:

1. Voor toewijzing van permanente ateliers hanteren we de volgende criteria:
    1. Diploma erkende kunstopleiding HBO of MBO.
    2. Deelname aan minimaal 3 exposities, voorstellingen e.d. per jaar.
    3. Maakt gebruik van de WIK-regeling en/of heeft in het recente verleden (tot 3 jaar terug) stipendia, beurs of cultuursubsidie ontvangen.
    4. Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.

Indien men aan drie van de vier criteria voldoet komt men in aanmerking voor een permanent atelier.

2. Ook vindt er een verplichte jaarlijkse inkomenstoets (maximum inkomen van € 33.500) plaats. Indien niet aan bovenstaande criteria voldaan wordt, is het alleen mogelijk tijdelijke atelierruimte te huren.

3. Elke drie jaar vindt er een hertoetsing plaats waarbij er gekeken wordt naar alle criteria en de inkomenstoetsen, aan de hand van deze hertoetsing wordt er in overleg met de kunstenaar gekeken naar de mogelijkheid tot doorstroming. Er is een wachtlijst van ongeveer '188 kunstenaars met een (specifieke) atelierwens. Een gedeelte van deze kunstenaars heeft al een atelier en blijft bij SLAK ingeschreven om in aanmerking te komen voor een ander/beter atelier. Wij weten niet welk percentage van de wachtlijst dit betreft.'

En gaat over tot de orde van de dag.

De ***voorzitter***: Ik dank u. Zijn er nog overige woordmeldingen? Een interruptie, mevrouw Grutters? Kort als het kan.

Mw. ***Grutters***: Een vraag aan de heer Huliselan. U vertegenwoordigt een ondernemerspartij. Het zal u niet vreemd voorkomen dat het binnen de ondernemerswereld heel gebruikelijk is om een termijn van vijf jaar te nemen voor een opstart. Waarom vindt u dat een kunstenaar dat in een kortere periode zou moeten kunnen?

Dhr. ***Huliselan***: Weet u, mevrouw Grutters, die vraag hebben wij letterlijk in onze fractie bediscussieerd. Als we kijken naar het atelierbeleid en de kunstenaars, dan willen we graag die startende kunstenaar de ruimte geven. Op dit moment zien we dat er een stagnatie is in de doorstroom. Het lijkt wel

de woningmarkt. Wat moet je dan doen? Je moet dan stimuleren en dan moet je het niet op slot gooien. Vandaar dat wij gezegd hebben: een tandje erbij en we gaan na drie jaar herijken.

De ***voorzitter***: Zijn er overige woordmeldingen? Dat is het geval. De heer Klein Hemmink, Gewoon Nijmegen.

Dhr. ***Klein Hemmink***: Dank u wel, voorzitter. Ik heb het atelierbeleid dat u voorstelt gelezen en ik moet zeggen dat ik het een goed stuk vind. Wat mij daarbij opvalt, is dat er ook terdege rekening gehouden is met vooral de tijdelijke invulling van de gebouwen die wij hier in Nijmegen gebruiken om er ateliers van te maken. Ik denk dat het een goede zaak is dat we de tijdelijke functie daarvan nog een keer benadrukken. We hebben namelijk in Nijmegen – sommigen zeggen dan helaas – een aantal gebouwen dat we nu daarvoor gebruiken omdat het in principe een noodoplossing is voor een aantal jaren. Ik vind dan ook dat dit goed is gedaan.
Ik kom dan even op de motie van GroenLinks omtrent de Vasim. Dat was in principe ook een tijdelijke oplossing. De motie die hier ligt geeft eigenlijk aan dat we van die tijdelijke oplossing een definitieve oplossing maken. Ik denk dat dit niet de bedoeling is. We hebben in Nijmegen – ik noem het maar even – het Honigcomplex ingevuld waar ruimte is geweest. We praten over het slachthuis dat binnenkort vrijkomt en wat we daarmee gaan doen. Dat zijn allemaal ruimtes die we kunnen gebruiken voor die tijdelijke invulling. Ik vind het een evenwichtig verhaal geworden in het voorstel van het college dat we zeggen: we hebben een groot gedeelte dat een tijdelijke invulling krijgt. We hebben genoeg locaties die daarin mee moeten gaan.
Wat dat betreft, kunnen wij voor het verhaal dat het college aangeeft stemmen, maar we zullen bij een aantal moties tegenstemmen omdat wij niet willen dat met een motie van GroenLinks die er nu ligt, meteen de Vasim gelegaliseerd wordt. We gaan er dan namelijk heel veel geld bijleggen want er zit geen dekking onder. Het moet altijd een atelierverhaal blijven.
Dank u.

De ***voorzitter***: Dank u wel. De heer van Deurzen, VSP.

Mw. ***Daemen***: Voorzitter, ik wilde graag nog even reageren.

De ***voorzitter***: Reageren is niet de bedoeling, maar als u een vraag hebt dan kan het wel bij interruptie.

Mw. ***Daemen***: Ik wil inderdaad een vraag stellen. U interpreteert de motie volgens mij anders dan ik haar bedoel. Waar leest u dat ik de Vasim hiermee tijdelijk wil maken? Ik wil het alleen als optie openhouden.

Dhr. ***Klein Hemmink***: We weten hoe de problematiek bij de Vasim is. Op het moment dat u deze optie openhoudt, zoals u de motie bedoelt, gaan ze op de achterste benen staan; als in de krant komt te staan dat er bijvoorbeeld nu bekeken wordt of het hele gebouw gebruikt kan worden als een archeologische opslagruimte. Ik denk dat we binnenkort genoeg gebouwen hebben waar we eigenlijk niets mee kunnen. Als we voor die gebouwen iets kunnen vinden dat zichzelf financieel afdekt zoals bij de Vasim, dan denk ik dat die mensen in de Vasim maar moeten verhuizen naar – ik noem het maar even – het slachthuis als dat nodig is. Dat kan. Met de motie geeft u hen de indruk dat ze inderdaad 'recht hebben op'. Zolang in de Vasim ook nog bedrijven zitten zoals een tentenverhuur, die een huur betaalt die onder de marktprijs ligt en die het hardste gilt dat hij daarin wil blijven zitten, denk ik dat het toch zaak is dat we moeten bekijken dat men zichzelf moet kunnen bedruipen. Als het mogelijk is dat een dergelijk groot gebouw zichzelf financieel kan bedruipen door er een andere functie aan te geven, dan moeten we switchen, want dat is de functie van het tijdelijk verhaal. Anders moet je nooit meer met een tijdelijk verhaal instemmen.

De ***voorzitter***: De heer Van Deurzen heeft het woord.

Dhr. ***Van Deurzen***: Dank u wel, voorzitter. Het is goed dat er nu een atelierbeleidsdocument op tafel ligt met duidelijke beleidskaders en een beleid dat is gericht op continuïteit, doorstroom en betaal-

baarheid. Dat was in het verleden wel eens anders. Deze drie pijlers zorgen ervoor dat excessen niet meer kunnen voorkomen, waarbij kunstenaars van de wieg tot het graf goedkope atelierruimte in bezit hebben en er een permanente claim op leggen ten koste van nieuw startend talent. Dit gebruik, zo u wilt misbruik, van goedkope ruimte wordt met dit atelierbeleid onmogelijk gemaakt en dat is een goede ontwikkeling. Jonge startende kunstenaars krijgen hierdoor meer kans op betaalbare atelierruimte om hun talent te kunnen ontplooien. Ook is het goed dat er maatwerk komt door flexibele tarieven te hanteren met duidelijke afspraken over de eindigheid van huurcontracten. Ook kunstenaars moeten zich realiseren dat hun producten uiteindelijk moeten leiden naar voldoende inkomen om zelfstandig te kunnen leven. Als hun producten niet aanslaan of onverkoopbaar blijken, dan breekt er een tijd van bezinning aan om te denken aan een andere inkomstenbron. Kunstenaars zijn immers per definitie creatief. Maar goed, er zijn ook punten van zorg bij onze fractie over dit beleid. Er wordt gesproken over uitbreiding van atelierruimte naar minimaal 170 ateliers in 2018 en in 2020 zouden daarvan minimaal 128 als permanente locaties worden aangeboden. Hierover wil ik opheldering van de wethouder. Als dit namelijk wordt gerealiseerd binnen het huidige budget, bijvoorbeeld door splitsing van bestaande atelierruimte, dan kunnen wij daarmee wel instemmen. Als hiermee echter wordt bedoeld uitbreiding van het aantal nieuwe locaties door verhoging van het kunst- en cultuurbudget, dan hebben we daar wel moeite mee, tenzij dit wordt gefinancierd uit de verhuur van atelierruimte. Voor onze fractie gaat nu al een te groot deel van het subsidiebudget naar kunst- en cultuurbeleid. Dat mag wat ons betreft wel een beetje minder zijn. Het was wel aardig om te horen dat de wethouder bij de behandeling van de stadsrekening over het programma Cultuur, cultuurhistorie en citymarketing aangaf dat de ruim 25 miljoen euro die hiervoor wordt uitgetrokken toch wel heel veel geld is.
Dank u wel.

De ***voorzitter***: Mevrouw Molenaar, SP.

Mw. ***Molenaar***: Dank u wel, voorzitter. Het was een grote wens van de SP, misschien ook wel van mijn voorganger, om meer kansen te bieden aan jonge startende kunstenaars. Wij zijn dus heel blij met dit beleid dat nu voorligt en dan vooral met de tweede pijler, de doorstroom, waarbij startende kunstenaars een kans krijgen, jonge kunstenaars misschien een kans krijgen, om hun vak uit te oefenen. We zijn ook heel blij met de culturele hotspot die daarbij komt. We zijn heel benieuwd hoe dat uit gaat pakken, maar we gaan het volgen.
Verder is heel mooi aan dit atelierbeleid dat het een atelierbeleid is dat samen met de kunstenaars tot stand is gekomen. Ze zijn daar dus flink bij betrokken. Wij zullen dus instemmen met het raadsvoorstel. Ik heb wel nog een paar opmerkingen bij de moties en het amendement die zijn ingediend.
De motie van Stadspartij DNF. Die kunnen wij wel steunen. Ik vraag me nog wel het volgende af. Als we de ambitie in de verhouding permanente en semipermanente ateliers richting 50%-50% willen brengen, dus het tweede punt, dan kan ik mij voorstellen dat dit financiële consequenties heeft. Ik weet niet of de wethouder daar nu al op kan reageren, maar anders zou ik dat wel graag horen als dit uitgewerkt wordt.
Dan de motie van GroenLinks. Het is misschien een definitiekwestie, maar ik vind het wel belangrijk om het te benoemen. Volgens mij snijden wij onszelf namelijk met deze motie in de vingers. Als wij namelijk de Vasim als culturele hotspot willen benoemen, dan betekent dit volgens de definitie die in het stuk genoemd wordt, dat het een plek wordt voor startende kunstenaars die samen een pand gaan beheren. Volgens mij betekent dit dat de huidige gebruikers, dus de Cultuurspinnerij, er dan uit moet of minder ruimte krijgt. Bovendien, als we het hebben over 170 ateliers, dan zou dat mooi bovenop de Vasim komen in plaats dat we de Vasim daarin meenemen. Ik denk dat het helemaal niet zo gunstig is. Uiteraard ben ik wel voor het idee om daar een mooie culturele broedplaats te maken en dat daar culturele ondernemers zitten zoals we nu al hebben, maar ik denk dat de motie daarbij een achteruitgang is in plaats van een vooruitgang.
Dan tot slot het amendement van de VVD. Dat gaan we niet steunen, want dat belemmert jonge kunstenaars juist in het ontwikkelen van hun werk.
Tot zover. Dank u wel.

De ***voorzitter***: Dank u. Mevrouw Lamers, D66.

Mw. ***Lamers***: Dank u wel, voorzitter. D66 is erg blij met dit raadsvoorstel. Een levendige stad is een stad waar ruimte is voor cultuur. Kunst en cultuur vormen immers een wezenlijk onderdeel van onze stad. Ik vind dat de drie pijlers die in dit stuk staan – de continuïteit, de doorstroom en de betaalbaarheid – heel goed zijn uitgewerkt. Dus hulde aan de wethouder. Ik vind het vooral goed dat ervoor gekozen is om telkens voor maatwerk te kiezen omdat je nu eenmaal niet kunt bepalen wat er over twee jaar gebeurt. Een nieuw kunstenaarscollectief, dat we nu nog helemaal niet kennen, wil misschien wel naar Dukenburg bijvoorbeeld en dat zou dan ook kunnen. Dat vind ik mooi aan het voorstel.
Wat ik belangrijk vind – dat vind ik dus juist goed in het voorstel – is dat die tijdelijkheid erin zit, dat je die doorstroom hebt. Ik denk dat het heel belangrijk is om goed te communiceren over die tijdelijkheid. Dat zijn namelijk dingen die in het vorige beleid nog wel eens mis zijn gegaan. Ik denk dat het heel belangrijk is om de communicatie daarover heel goed te hebben en niet dat mensen zich na een tijdje weer weggestuurd voelen. De afspraak is inderdaad vijf jaar.
Ik zal even ingaan op het amendement en de moties.
De motie van Stadspartij DNF gaan we niet steunen. Dat komt omdat het beleid zelf al zo veel kansen biedt en dat je na vijf jaar echt wel op stoom moet zijn. Voor de verandering ben ik het daarover een keer eens met de heer Van Deurzen. Je hebt dan echt wel mogelijkheden gecreëerd en als je dan nog niet doorgaat, dan is het misschien een goed idee om het anders te gaan doen.
Het amendement van de VVD zullen we ook niet steunen. Wederom, ik vind het een goed stuk en er hoeven niet nog extra regeltjes en zo bij om het te regelen.
Dan de motie van GroenLinks. Ik begrijp mevrouw Daemen. We gaan natuurlijk bij het volgende debat ook weer een beetje praten over de Vasim. Ik begrijp dat u de motie indient. Deze motie suggereert echter dat de Vasim op de eerste plaats nu al heel erg als atelier in gebruik is. Natuurlijk weet ik dat er ateliers zijn; ik ben er ook geweest. Er zijn echter ook heel veel andere dingen in de Vasim, namelijk bedrijven, tentenopslag en cateraars. Dat is op zich helemaal niet erg, maar het zijn dus niet alleen maar ateliers. Net als bij het amendement vind ik het mooie aan dit beleid dat het maatwerk levert, dat de stad een groot palet is waaruit we de hele tijd keuzes maken. Hiermee ga je de Vasim nadrukkelijk vastleggen. Ik vind het juist zo aardig dat we helemaal niets vastleggen en daarom de Vasim ook niet. Om die redenen zullen we die motie ook niet steunen en gaan wij als D66 instemmen met het voorstel.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Zijn er nog andere woordmeldingen? De heer Buck, CDA.

Dhr. ***Buck***: Dank u wel, voorzitter. Ik sluit mij aan bij alle vorige sprekers die gezegd hebben dat het atelierbeleid zoals dat nu is geformuleerd heel goed is, heel evenwichtig is en een goede balans toont tussen eventuele ambitie die wij hebben in de stad en de mogelijkheden die er zijn. Het is ambitieus, maar niet te ambitieus. Het is duidelijk, maar het biedt ook heel veel kansen voor jonge kunstenaars. Die drie pijlers – mevrouw Lamers zei het ook al – vind ik heel goed. Allereerst de pijler van betaalbaarheid. Ik denk dat we het daar allemaal vrij snel over eens zijn. Dan de twee pijlers continuïteit en doorstroom. Als ik sommige bijdragen van de collega's beluister, dan zou het er bijna op lijken dat die twee begrippen met elkaar in tegenspraak zijn en dat zou je ook gemakkelijk kunnen denken. Ik denk juist dat het een aanvulling is. Ik denk dat we enerzijds ervoor moeten waken dat talentvolle kunstenaars, die ook dat talent bewijzen, in Nijmegen kunnen blijven conform de lijn die mevrouw Grutters in haar motie heeft uitgezet en anderzijds dat je bewaakt dat die doorstroom ook daadwerkelijk plaatsvindt. Daar krijg je inderdaad anders een vervelend effect waarin jonge talentvolle mensen worden opgehouden om hun atelier te betrekken. Wat dat betreft, vind ik dat de VVD een zeer nuttig amendement heeft ingediend. Vandaar ook dat het CDA de motie van Stadspartij DNF en het amendement van de VVD steunt. Hoewel die in eerste instantie wellicht met elkaar in tegenspraak lijken te zijn, denk ik juist dat beide aanscherpingen zijn van de pijlers continuïteit en doorstroom.
Tot slot de motie die GroenLinks heeft ingediend. Daar zullen wij niet mee instemmen. Naast de redenen die mevrouw Molenaar noemt, en ook ik ervan overtuigd ben dat we met het aannemen van deze motie onszelf in de vingers zouden snijden, vind ik dit ook niet de geëigende plek om hierover te beginnen. Dat wordt ook aangetoond door het feit dat we het hier over een halfuur nog een keer gaan hebben.
Tot zover.

De ***voorzitter***: Zijn er nog overige woordmeldingen? De heer Zwart, PvdA.

Dhr. ***Zwart***: Dank u wel, voorzitter. De Partij van de Arbeidfractie is ook blij met dit atelierbeleid. Het is ambitieus, het is een goed stuk. De uitgangspunten zijn juist. Die zijn al een paar keer opgesomd en dat zal ik niet nog een keer doen. Doorstroming is natuurlijk een heel belangrijk punt. Ik herinner mij dat doorstroming altijd het doel is geweest van ons atelierbeleid, maar kennelijk is dat niet altijd goed gelukt. Ik ben dan wel benieuwd wat de rol van de uitvoerende partij de Stichting Atelierbeheer SLAK daarbij is, want die is daarbij eigenlijk de uitvoerende partij. Maar goed, het is goed dat er een atelierbeleid is dat ambitieus is. Er is niet heel veel geld voor beschikbaar, namelijk 70.000 euro per jaar. Daar kun je niet ontzettend veel mee doen, maar laten we daar zo veel mogelijk mee doen. Wij zien deze nota ook echt als een kadernota die uitgewerkt moet worden. Dat staat ook in het stuk. Er staat: 'we gaan dit stuk uitwerken en nemen daar de tijd voor tot 2024.' Dat is een mooie agenda en daar zijn we nog wel een tijdje mee bezig. Ik denk dat heel veel punten die aan de orde worden gesteld zoals over de Vasim en over hotspots, allemaal uitgewerkt moeten worden. Mij staat niet helemaal helder voor ogen wat nu precies het verschil is tussen een hotspot en een broedplaats. Volgens mij zijn dit zaken die echt uitgewerkt moeten worden. Qua moties en amendement denk ik daarom dat het beleid dat er nu ligt, eigenlijk alle ruimte biedt. Ik vraag me af of de moties en het amendement iets toevoegen. Ik ben benieuwd naar de reactie van de wethouder op dat punt.

De ***voorzitter***: Die gaan we dan ook aanstonds horen. Het woord is aan wethouder Velthuis.

Wethouder ***Velthuis***: Dank u wel, voorzitter. U ook dank voor uw bijdrages. U geeft enkele belangrijke zaken weer die ook wij als uitgangspunt hebben gekozen voor dit nieuwe atelierbeleid waarin inderdaad een drietal elementen de pijlers zijn onder dat nieuwe atelierbeleid: continuïteit, doorstroom en betaalbaarheid. Het begrip maatwerk mag u daar mogelijk nog min of meer aan toevoegen, maar dat heb ik in de kamer al uitgelegd.
Het nieuwe beleid houdt dus in dat we gaan streven naar 170 ateliers. Dat zijn er meer dan we nu hebben. Daarbij hebben we voor ogen om een aantal ateliers aan te bieden als permanente ateliers en een aantal andere als semipermanent. Bij semipermanent gaan we uit van de markt die zich nu voordoet, een fluctuerende markt, zodat we er snel op kunnen inspelen waarbij we natuurlijk in goed overleg willen gaan met kunstenaars over de duur en de tijd waarin een atelier of een gebouw beschikbaar is. We zitten nu eenmaal in een tijd dat we soms van een gebouw kunnen zeggen dat het een of twee jaar beschikbaar is en soms kunnen we zeggen dat we, voordat we een nieuwe ontwikkeling voor ogen hebben, vijf jaar verder zijn. Daarom zou ik – dan haak ik even direct in op de eerste motie – de stelling om dat in verhouding 50-50 te doen, willen afwijzen. Het heeft meer te maken met het idee dat we een totaal aantal hebben en laat nu de praktijk haar werk doen.

De ***voorzitter***: Een interruptie van mevrouw Grutters.

Mw. ***Grutters***: Ik geef graag de aanvulling met de letterlijke tekst in de motie: 'dan wel te benoemen welk percentage permanente ateliers minimaal haalbaar is.' Die ruimte hebt u wat ons betreft ook.

De ***voorzitter***: De wethouder gaat verder.

Wethouder ***Velthuis***. Ik vond de bijdrage van de heer Van Deurzen heel erg aardig over mijn interpretatie die ik vanavond heb voorgelegd van wat cultuur ons kost. Ik heb het per hoofd van onze bevolking even uitgerekend en ik heb er een heel verhaal bij gehouden over wat ons dat allemaal oplevert, maar dat zegt hij er in zijn betoog niet bij. Hij geeft alleen maar even het deel aan wat het kost. Ik heb inderdaad gezegd dat het een behoorlijke prijs is, maar u krijgt er ook een heleboel voor terug. Wat we er allemaal voor terugkrijgen, dat wil ik hem nog wel eens een keertje uitleggen.
Het is een goede opmerking van de heer Zwart dat er nog een uitwerkingsnotitie zal volgen. Sommigen lijken dat niet helemaal begrepen te hebben. Ik streef ernaar om dit jaar nog met een uitwerkingsnotitie te komen. Op een aantal zaken waarover u nu vragen hebt, zullen we juist in die uitwerkingsnotitie terugkomen.
Dan wat de moties betreft die voorliggen. De strekking van de motie van Stadspartij DNF zou ik willen overnemen, met de toevoeging van wat ik heb gezegd bij uw tweede punt. Ik zou daar in ieder geval de fluctuerende markt voorrang willen verlenen.

Wat de tweede motie betreft, zou ik die willen afraden ook om een aantal redenen dat door u naar voren is gebracht. Als u namelijk de definitie volgt die wij hanteren in de beleidsnotitie voor ateliers, dan hebben we het dus nu over een tijdelijke situatie – daar hebben we het bij hotspots over – en ik zou niet willen aanraden om de Vasim nu plotseling onder dat begrip tijdelijkheid te laten vallen. Vandaar dat ik, de definitie een keer gegeven hebbend in het atelierbeleid, u zou willen aanraden deze motie niet over te nemen. Ik erken dus dat de Vasim een culturele hotspot is, maar misschien niet helemaal van deze tijd en zoals sommigen van u ook hebben aangegeven, zitten er niet alleen kunstenaars. Er zijn ook heel veel mensen die zich juist daar presenteren als culturele ondernemer. In die zin zou ik het begrip culturele hotspot niet centraal willen stellen voor de Vasim.
Tot slot het amendement. Ook daarin tref ik toch een paar zaken aan die ik niet wil ondersteunen. We hebben in het atelierbeleid duidelijk gemaakt dat we vier criteria meegeven aan kunstenaars en daarvan twee willen volgen. De VVD stelt nu voor dat te verhogen van twee tot drie. Ik denk inderdaad dat we beginnende kunstenaars wat dat betreft de helpende hand moeten bieden en met twee criteria kunnen volstaan. Hetzelfde geldt ook voor het argument om vijf jaar terug te brengen naar drie jaar. Ik vind dit te weinig mogelijkheden bieden aan mensen die net aan het begin van hun carrière staan. Daarin zouden we iets toegeeflijker kunnen en moeten zijn.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Ik kijk even of er behoefte is aan een tweede ronde na deze beantwoording en reacties. Mevrouw Daemen in ieder geval nog.

Mw. ***Daemen***: Ja, ik wil nog even kort reageren op de VVD, want dat had ik zojuist nog niet gedaan. Wij hadden na de behandeling in de vorige kamerronde ook het gevoel dat kunstenaarspraktijken zo veel pieken en dalen bevatten dat, als we deze strakke criteria zo vastleggen, we daar de kunstenaars niet mee helpen en dat het juist binnen deze sector belangrijk is om maatwerk te bieden en flexibel te zijn. Vandaar dat we het amendement niet kunnen steunen.
Ik heb volgens mij zojuist wel goed uitgelegd dat de Vasim een heel groot gebouw is en dat het niet gaat om het hele gebouw, maar dat een gedeelte kan dienen als een culturele hotspot en dat de keuze natuurlijk bij de kunstenaars ligt. Het gaat er alleen maar om een optie open te houden. Als ik echter de wethouder zo beluister, dan geeft hij aan dat de Vasim in feite al een culturele hotspot is. We zouden dan ook kunnen zeggen dat we de motie bij dezen intrekken, want de wethouder heeft al gezegd dat hij de Vasim op die manier beloont en ziet. Dan is de motie wat ons betreft op dit moment overbodig geworden en gaan we door naar het volgende debat over deze mooie plek.
Dank u wel.

De ***voorzitter***: De heer Van Deurzen nog, kort.

Dhr. ***Van Deurzen***: Heel kort. Ik vind het jammer dat de wethouder niet gereageerd heeft op mijn opheldering svraag over hoe die 170 ateliers gefinancierd worden. Ik heb daar niets over gehoord. Ik zou dat toch graag willen weten.
De 25 miljoen euro van het totale subsidiebudget van 100 miljoen euro is 25%. We blijven het heel veel geld vinden ondanks de uitleg die u inderdaad in de kamer gaf.

De ***voorzitter***: De heer Huliselan.

Dhr. ***Huliselan***: Voorzitter, dank u wel. Ik herhaal even de woorden van collega Buck. Hij heeft verbindende woorden gesproken tussen doorstroom en continuïteit. Waar wij een beetje bang voor zijn – de heer Zwart noemde dat ook al – is het volgende. De afgelopen periode hebben we beleid uitgezet om doorstroming te stimuleren en u doet een aanzet in uw beleid om een stap in de goede richting te doen. Als het echter op een gegeven moment niet werkt – mevrouw Lamers zei het ook al – dan gaat dat niet en dan moet iemand misschien iets anders gaan doen. Ik blijf bij mijn compliment dat u de goede kant op gaat, maar die combinatie van factoren zorgt ervoor dat het nog net niet genoeg is. Ik constateer dat u gaat kijken naar de motie van mevrouw Grutters; dat is dan de vervolgstap. Ik snap dat er geen meerderheid is voor het amendement, maar ik zou u wel willen uitdagen om te kijken naar de doorstroming en dat we niet over vijf jaar hetzelfde probleem hebben als nu. In die zin kunt u misschien iets vertellen over wanneer we gaan evalueren. Is dat over een jaar of twee jaar of misschien wat eerder? Daar ben ik gewoon nieuwsgierig naar.

Dank u wel.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Als er verder geen woordmeldingen meer zijn, dan kijk ik nog even naar de wethouder.

Wethouder ***Velthuis***: Even heel kort. Het budget dat wij beschikbaar hebben, die 70.000 euro, blijft hetzelfde en daarbinnen moeten we het dus allemaal blijven doen. Wat de doorstroming betreft, heb ik zojuist al uitgelegd dat het een pijler is en dat het een pijler blijft. Het is juist iets wat we willen bevorderen. Het is een van de uitgangspunten.

De ***voorzitter***: Dan stel ik voor om te gaan stemmen, waarbij in ieder geval de motie die is ingediend door GroenLinks is ingetrokken. Dat hebt u gehoord. Dan blijven een motie en een amendement over.
Ik vraag allereerst uw stemmen over de motie 'Maak van doorstroom geen uitstroom', ingediend door Stadspartij DNF met steun van enkele andere fracties. De motie is in stemming.
Met 22 stemmen voor en 14 stemmen tegen is de motie aanvaard.

Dan hebben we het amendement dat is ingediend door de VVD, Geen abstracte maar een realistische doorstroming. Uw stemmen graag.
Met 7 stemmen voor en 29 stemmen tegen is dat amendement verworpen.

Dan hebben we nog het raadsvoorstel maar ik had de indruk dat iedereen dat kon steunen. Dat klopt? Is dat nog steeds het geval? Dat is het geval. Dan is het voorstel unaniem aanvaard. Dank u wel.

8. Brieven ontwikkeling NYMA-kwartier & Samenwerking regionaal depot

De ***voorzitter***: Wie mag ik het woord geven? De heer Vergunst, GroenLinks.

Dhr. ***Vergunst***: Dank u wel, voorzitter. Allereerst moet ik zeggen dat het me heel erg deugd doet dat we vanavond de hele avond over kunst en cultuur praten. Dat zouden we vaker moeten doen. Ik ben daar heel erg blij mee. De Vasim, het NYMA-kwartier. In 2002 had volgens mij niet iedereen gedacht dat dit veertien jaar later nog steeds, om het woord maar te gebruiken, een hotspot is van culturele evenementen, van cultureel ondernemerschap. De hele omgeving heeft een enorme impuls gekregen. Het Waalfront is verder ontwikkeld, dat is een andere culturele hotspot. Honig, met wat er allemaal bij hoort. We hebben daar natuurlijk een prachtige brug gerealiseerd. Het hele gebied ziet er heel anders uit dan in 2002 toen de pioniers van de Cultuurspinnerij op deze plek startten. Dat was op dat moment eigenlijk een heel ongewis avontuur. Ik heb in de gesprekken die ik de afgelopen tijd heb gehad met andere fracties gemerkt dat er een heel breed draagvlak is om van dit gehele gebied – niet alleen het Vasimgebouw maar ook het CP Kelkoterrein dat inmiddels door de gemeente is aangekocht – iets heel moois te maken. Volgens mij zijn we het tot zover heel erg met elkaar eens. In de afgelopen jaren zijn er ook steeds op verschillende momenten andere invullingen voor deze locatie in beeld gekomen. Om heel verschillende redenen – daar hoeven we verder niet heel uitgebreid bij stil te staan – is dat steeds op niets uitgelopen. Dat heeft ons wel heel erg gehinderd in het nadenken over en het concreet maken van wat we nu met dit gebied gaan doen. Zeker voor de culturele ondernemers die hier nu gebruikmaken van deze ruimte was het steeds een belemmering om bepaalde investeringen te doen in het gebouw en in dit gebied. De aanleiding om dit te agenderen is in eerste instantie dat eind 2014 duidelijk was dat het Nationaal vrijheidsmuseum WO II niet gerealiseerd zou worden op deze locatie. We waren toen als fractie heel erg blij dat het college met Wood & Apples – het gaat me niet zozeer om dat bureau – een proces is gestart, dat ook schriftelijk is bevestigd en waarvan u allemaal een afschrift hebt ontvangen, om samen met de Cultuurspinnerij maar ook met andere stakeholders te bekijken wat nu een goede definitieve culturele invulling is voor dit gebied. In die zin was onze verbazing toch wel groot dat dit proces eerst is stopgezet en dat nu ineens weer een andere invulling op tafel is gekomen, namelijk een archeologisch depot voor de hele provincie. Dat leidt weer tot enorme vertraging, tot grote onduidelijkheid en dat zie ik weer als een belemmering voor investering in dit gebied.

Daarom dienen wij een motie waarin wij een paar concrete dingen vragen om in ieder geval dit proces verder af te maken en daarbij de Cultuurspinnerij daarin een volwaardige positie te geven.

Motie: **Geen zwart gat, maar een culturele invulling voor het Vasimgebouw en NYMA-kwartier**
1ste indiener: N. Vergunst (GroenLinks)
De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 25 mei 2016,
constaterende dat:

- de Cultuurspinnerij al veertien jaar culturele evenementen organiseert in het Vasimgebouw;
- vele tientallen (culturele) ondernemers hun brood verdienen met hun werkzaamheden in het Vasimgebouw;
- er al meerdere malen andere invullingen bedacht zijn die uiteindelijk niet gerealiseerd zijn;
- het college besloten heeft het Vasimgebouw aan de provincie ter beschikking te stellen als een van de mogelijke locaties voor een archeologisch depot;
- het college het proces om met de Cultuurspinnerij en onder regie van Wood & Apples een culturele invulling te ontwikkelen voor het Vasimgebouw heeft stop gezet, ondanks de afspraken die hierover gemaakt zijn en schriftelijk vastgelegd.

Overwegende dat:

- het een gemiste kans kan zijn om een groot deel van het Vasimgebouw als depot in te richten en niet toegankelijk te laten zijn voor het publiek;
- het tijd wordt om perspectief te bieden aan (culturele) ondernemers om het Vasimgebouw en het NYMA-kwartier (dus inclusief CP-Kelko) een volwaardige culturele invulling te geven;
- dit alleen mogelijk is als men minimaal een bepaalde periode gebruik kan maken van het gebouw;
- het hierdoor mogelijk wordt voor de cultuurspinnerij om verdere investeringen te doen, zoals het aansluiten op het warmtenet en het installeren van zonnepanelen.

Roept het college op:

- de cultuurspinnerij als volwaardig partner mee te nemen in het proces van de toekomstige invulling van het Vasimgebouw en het NYMA-kwartier en hen voor een periode van minimaal 5 jaar gebruik te laten maken van het gebouw;
- het archeologisch depot niet als harde randvoorwaarde mee te nemen in het vervolgproces en het ambitiedocument, maar als een van de mogelijkheden en de provincie hiervan op de hoogte te
- de raad voor het einde van 2016 te rapporteren over de voortgang hiervan.

En gaat over tot de orde van de dag.

Mw. ***Molenaar***: Voorzitter, ik zou aan de heer Vergunst willen vragen wat hij bedoelt met volwaardig partner. Betekent dit hetzelfde als gelijkwaardig partner of ‘alleen praten met’ of ook besluiten nemen?

Dhr. ***Vergunst***: Ik zou het heel jammer vinden als we het de hele avond over definities gaan hebben. Volgens mij lag er vorig jaar een heel concreet procesvoorstel – dat is ook vastgelegd en daar hebt u ook een afschrift van ontvangen – namelijk dat de gemeente samen met de Cultuurspinnerij en andere stakeholders gaat bekijken wat nu een heel mooie invulling zou zijn voor het Vasimgebouw, maar eigenlijk ook breder voor het NYMA-kwartier. Ons voorstel, zo kunt u onze motie ook lezen, is: ga nu gewoon verder met dat proces.
Het tweede deel van het eerste beslispunt gaat over die vijf jaar. Daar bedoelen we mee: geef nu in ieder geval ook perspectief. We hadden veertien jaar geleden ook kunnen zeggen: jullie mogen daar minimaal vijf jaar of een ander aantal jaren blijven zitten. Dat had dan geleid tot concrete investeringen. Ik zal er nu toch een paar noemen. Als je kijkt naar het Honigterrein, het perspectief van acht jaar, heeft dat ertoe geleid dat mensen daar heel prachtige ruimtes hebben gemaakt. In het geval van de Vasim loopt voor de deur van het Vasimgebouw het warmtenet naar de Waalsprong. Het is een kwestie van inprikken in het warmtenet en dan kun je daar gebruik van maken, maar dat moet wel voor een minimum aantal jaren want anders ga je die investering niet doen. Dat vragen wij dus in deze motie.
Het tweede punt dat wij vragen in deze motie gaat over het depot. Dat is een kans. Dat kan misschien best prima landen in dit gebied, maar stel dat nu niet als een harde randvoorwaarde, maar neem het mee in het proces als een van de mogelijkheden.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Zijn er overige woordmeldingen? Mevrouw Molenaar, SP.

Mw. ***Molenaar***: Dank u wel, voorzitter. Enige tijd geleden werden wij geconfronteerd met een brief over het depot en vooral dat dit nogal wat onduidelijkheid heeft opgeleverd hier, maar zeker ook bij de Cultuurspinnerij. Wij als SP willen heel graag juist nu duidelijk maken dat we die Cultuurspinnerij graag willen behouden voor het NYMA-kwartier, maar zeker ook voor Nijmegen als geheel. Tegelijkertijd hebben we ook een brief van het college gehad over de ontwikkeling van een ambitiedocument met een visie en wat er mogelijk is in dat gebied. Volgens ons is een en een twee en moeten we dat combineren. Als randvoorwaarde voor dat ambitiedocument kun je uitleggen dat er een duurzame oplossing moet komen voor de Cultuurspinnerij. Die mensen verdienen nu wel wat duidelijkheid. De heer Vergunst heeft zojuist al aangegeven dat je veel meer kunt doen als je daar voor een zekere termijn kunt blijven. Wij denken zelf dat vijf jaar nog steeds erg kort is en we zouden GroenLinks dan ook willen oproepen om dat wat op te rekken naar tien jaar. Daarvoor dienen wij graag een motie in.
Ik kan ook meteen reageren op de motie van GroenLinks. Ik heb eigenlijk geen goed antwoord gehad op mijn vraag wat dan een volwaardig partnerschap is. Ik zit ook nog een beetje met het punt van het depot. Het lijkt me heel goed om dat zeker niet uit te sluiten. We wachten nog op een onderzoek daarnaar. Die optie moet heel duidelijk opengehouden worden. Volgens mij staat ook niet in het stuk dat het een randvoorwaarde moet zijn, maar de consequentie zou een randvoorwaarde moeten zijn. Misschien biedt het ook wel kansen.

Dhr. ***Vergunst***: Voorzitter.

De ***voorzitter***: De heer Vergunst.

Dhr. ***Vergunst***: Even over dat depot. Het is bij het tweede beslispunt in onze motie heel expliciet benoemd dat het een van de mogelijkheden blijft. In die zin zou u daarmee kunnen leven, volgens mij.

Mw. ***Molenaar***: U noemt het een randvoorwaarde. In het stuk zelf staat dat de consequentie wordt meegenomen en niet als randvoorwaarde zelf. Ik vind het net iets te ver gaan. Mij lijkt het veel verstandiger om eerst eens af te wachten wat er nu gaat gebeuren met het depot, hoeveel ruimte het in zal nemen als het er al komt, want dat is ook nog maar de vraag. Het is een heel vochtige omgeving en de kans dat er een depot komt, is misschien wel niet eens zo groot als we zouden denken. Kortom, wij willen graag de Cultuurspinnerij steunen door de komende tien jaar in het NYMA-kwartier een plek te garanderen.

Motie: **Een bruisend NYMA-kwartier mét Cultuurspinnerij**
1ste indiener: P. Molenaar (SP)
De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 25 mei 2016,
constaterende dat:
- het college per brief heeft aangegeven bezig te zijn met een ambitiedocument, waarin gekeken wordt naar mogelijkheden en een visie wordt geformuleerd voor het NYMA-kwartier;
- er breed draagvlak is om het NYMA-kwartier tot een bruisende, ambachtelijke en culturele hotspot te ontwikkelen.

Overwegende dat:
- Stichting Cultuurspinnerij de Vasim bewezen heeft een belangrijke bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het NYMA-kwartier - en Nijmegen als geheel - door allerlei activiteiten van de aangesloten culturele ondernemers;
- de Cultuurspinnerij al jarenlang gebruik maakt van de Vasim, maar geen enkele garantie heeft voor de toekomst;
- het voor de Cultuurspinnerij van belang is om te weten waar zij aan toe zijn, zodat ze kunnen investeren, bijvoorbeeld in hun werkruimtes.

Roept het college op om:
de Cultuurspinnerij de garantie te bieden dat zij de komende 10 jaar gebruik kan maken van een locatie in het NYMA-kwartier voor het ontplooien van culturele activiteiten.

Dhr. ***Vergunst***: Voorzitter?

De ***voorzitter***: Er is nog een vraag. De heer Vergunst.

Dhr. ***Vergunst***: Ik heb nog een vraag over de motie van de SP. Over die tien jaar kunnen we op zich nog heel lang discussiëren, maar u hebt het over 'een' locatie in het NYMA-kwartier. Wat ik zo belangrijk vind, is dat er duidelijkheid is over een bepaalde plek en dat het ook interessant is om te investeren in die plek. Je kunt het ook zo lezen dat de Cultuurspinnerij al zwervend over dat hele gebied de komende tien jaar mag blijven. Hoe ziet u dat in verhouding tot het investeren vanuit de Cultuurspinnerij in de plek waar zij dan zou kunnen landen?

Mw. ***Molenaar***: De aanleiding dat dit geagendeerd is, is de brief en dat er een ambitiedocument komt. Dus daar wachten we op. Het lijkt me dan uiteraard onlogisch om te gaan zwerven; gewoon een vaste plek.

De ***voorzitter***: Zijn er nog overige woordmeldingen? De heer Klein Hemmink.

Dhr. ***Klein Hemmink***: Ik heb een vraag aan mevrouw Molenaar. Mevrouw Molenaar, met uw motie geeft u dus in principe een vrijbrief – zo noem ik het maar even – aan de Vasim dat men daar tien jaar mag zitten. Dan is de Vasim toch geen gelijke onderhandelingspartner meer van de gemeente voor de invulling eventueel met het archeologisch archief? Ik snap uw redenatie niet helemaal. Bent u het met mij erover eens dat we nu even de handen vrij moeten houden om te laten onderzoeken hoe we het archeologisch instituut, dat daarvan deel zou kunnen uitmaken, eventueel kunnen inpassen? Met deze motie geeft u de onderhandelingspositie volledig weg aan de Vasim. Ik denk dat dit niet de bedoeling kan zijn van uw motie en zeker niet voor tien jaar, want dan wordt er pas over tien jaar verder gesproken. Wat is uw antwoord daarop?

De ***voorzitter***: Mevrouw Molenaar.

Mw. ***Molenaar***: Ik heb zojuist ook al benoemd dat het volgens mij helemaal niet of-of is. Als dat depot er al komt, zou het in de ideale situatie ook en-en kunnen zijn. Volgens mij sluit dat elkaar helemaal niet uit en dat zal het onderzoek moeten uitwijzen.

Dhr. ***Klein Hemmink***: U bent het toch met mij erover eens dat u nu een voorschot neemt op dat onderzoek door te zeggen dat ze er tien jaar mogen blijven zitten? U blokkeert dan namelijk alles.

Mw. ***Molenaar***: Dat ben ik niet met u eens. Ik heb ook niet gezegd dat het per se in de Vasim moet zijn. Het zou bijvoorbeeld ook nog in het CP Kelkogebouw kunnen zijn. Bent u het niet met mij erover eens dat we de Cultuurspinnerij een keer zekerheid moeten geven?

Dhr. ***Klein Hemmink***: Mijn grootste probleem, zoals ik eerder ook al heb aangegeven, is dat het tijdelijke verhaal direct al wordt geïnterpreteerd als een definitief verhaal. Dat is waar we voor moeten waken. Ik heb daar al verschillende keren voor gewaarschuwd.

De ***voorzitter***: De heer Buck heeft zich gemeld en ik geef hem graag het woord. De heer Buck, CDA.

Dhr. ***Buck***: Dank u wel, voorzitter. Er worden wel eens brieven geagendeerd waarbij je denkt: hier kunnen we als raad het college eens even de duimschroeven aandraaien. Als ik deze brief zie, dan zag mijn fractie daar geen gelegenheid toe. Het college meldt aan de raad: we gaan wat randvoorwaarden vaststellen, dan gaan we in gesprek met de stakeholders, dan gaan we een visie schrijven en we gaan ook nog de markt verkennen en daarna komen we naar u met een ambitiedocument. Ik dacht: helemaal goed; vooral doen. Het is een goede insteek, een prima proces, we horen het wel en dan zien we het ook wel een keer terug. Daar kwam natuurlijk de ontwikkeling bij van een eventueel depot. Ook daar zag ik geen enorme problemen. Heel misschien zou het zo kunnen zijn dat dit een van de drie locaties is waar mogelijk een depot zou kunnen worden gevestigd. Ook daarvan dacht ik:

prima. Als het zover is, dan horen we het wel; dan zien we wat de consequenties zijn voor de gemeente en dan kunnen we een voorstel op zijn merites beoordelen. Laten we wel wezen. Wat wij hier in de raad doen, is niet in het wilde weg iets roepen over dingen die zouden kunnen gebeuren, maar dat is voorstellen inhoudelijk beoordelen op hun merites. Dat het college af en toe de goedheid heeft om een brief te sturen naar de raad om ons in te lichten over de voortgang van situaties, wil niet zeggen dat wij als raad daar dan bovenop moeten springen zonder dat wij weten waar we het nu eigenlijk over hebben. Dat is ook een beetje wat ik mis. Ik mis namelijk de verdere inhoud, die de wethouder wel heeft proberen te geven tijdens het vragenhalfuurtje, over wat precies de rol zal zijn van de Cultuurspinnerij. Daarom vind ik ook de motie die GroenLinks indient tien bruggen te ver gaan, omdat daarbij allerlei dingen worden afgeschoten waarvan wij niet weten wat het effect daarvan zou kunnen zijn voor onze stad. Hoe geweldig of hoe negatief, we weten het gewoon niet. Daarom vind ik de handelwijze die het college voorstelt ook zo gunstig.

Dhr. ***Vergunst***: Voorzitter?

De ***voorzitter***: Een vraag? Dan wel ook echt een vraag, meneer Vergunst.

Dhr. ***Vergunst***: Ik heb een vraag aan het CDA. Wat vindt het CDA van het feit dat het proces dat ingestoken was met Wood & Apples om gezamenlijk te verkennen hoe we dit gebied cultureel kunnen invullen, is stopgezet ondanks dat het schriftelijk is vastgelegd. Wat vindt u daarvan als CDA?

Dhr. ***Buck***: Het CDA vindt dat spijtig maar vindt het goed dat daarna een nieuw proces gestart wordt. Zo gaat dat met trajecten die je ingaat met verschillende partijen. Ze beginnen en je hoopt op een goed einde en soms lukt dat niet. Als het dan niet lukt, dan heb ik voldoende vertrouwen in het college dat dit om moverende redenen is gebeurd. Vervolgens heb ik ook voldoende vertrouwen in het college dat het een brief stuurt over wat er wel gaat gebeuren. Natuurlijk, ben ik het met alle sprekers voor mij erover eens dat de Cultuurspinnerij op een gegeven moment zekerheid verdient. Althans, de heer Klein Hemmink maakte een heel goed statement over dingen die tijdelijk zijn, we weten dat niets zo eeuwig is als dingen die we 'tijdelijk' noemen. Dat is gewoon zo. Over die tijdelijkheid ontstaat vanzelf onzekerheid en dan willen we daar zekerheid omheen inkleuren en dan ontstaan er tegengestelde belangen. Daarom vind ik de motie die de SP indient ook een stuk constructiever dan de motie van GroenLinks omdat de SP een blijk van waardering wil geven aan de Cultuurspinnerij en dat ben ik volledig met de SP eens, zonder daarbij allerlei randvoorwaarden op te leggen van: daar zou het moeten zijn en dat zou het moeten kosten.
Het enige bezwaar dat de CDA-fractie nog heeft bij die motie, is dat het woord 'garantie' wordt gebruikt. Ik wil dus eerst van het college horen hoe het dit beoordeelt. Anders gaan wij namelijk als raad oproepen om een garantie te geven waarvan het college zegt dat het dit niet kan geven. Dat draagt ook weer niet bij aan het proces dat we ingaan met de Cultuurspinnerij. Als het college zegt dat die mogelijkheid er is, dan steunen we die motie van ganser harte.
Verder hoop ik dat we dit debat kunnen voeren op het moment dat er stukken liggen, op het moment dat we weten wat we willen en dan kunnen wij ook als raad zeggen wat we daarvan vinden. Zo moet het volgens mij gaan. Als wij als raad van tevoren vinden dat er iets moet komen, dan zou ik zeggen: fracties, maak gerust een initiatiefvoorstel en dan kunnen we dat op zijn merites beoordelen. Dat is namelijk wat we hier moeten doen.

De ***voorzitter***: Zijn er nog overige woordmeldingen? De heer Huliselan, VVD.

Dhr. ***Huliselan***: Voorzitter, dank u wel. En ik alsmaar denken dat we hier kaderstellend bezig waren, meneer Buck.
Volgens mij is dit best wel een politiek gevoelig onderwerp en moeten we daar als raad iets over vinden voordat we het college op pad sturen in een proces. We zijn het proces gestart en het gaat over de culturele invulling. Even op hoofdlijnen, misschien heel simpel gedacht, maar een depot is in mijn beleving geen culturele invulling. Daar moeten dus goed naar kijken. Daarom vind ik de motie van GroenLinks sympathiek en een heel goede intentie uitspreken dat dit niet zomaar even gebeurt, maar dat het meer tot de mogelijkheden behoort. Ik denk dat iedereen het met elkaar erover eens is dat de Cultuurspinnerij een plek verdiend heeft in deze stad. Of dat nu in de Vasim is of ergens anders, is

nog onderwerp van discussie. Het enige probleem dat we met de motie van GroenLinks hebben, is de vijf jaar. U maakt de vergelijking met de Honig en we weten allemaal dat de Honig in het Waalfront zit en wij daar eigenaar van zijn en wij daar woningbouw gaan ontwikkelen. Dat hebben we bij de Vasim nooit gezegd. We hebben daarvan gezegd dat we daaraan een culturele invulling willen geven. Ik zou het jammer vinden dat, als er bijvoorbeeld over twee jaar een investeerder komt die een heel fantastisch plan heeft dat met de Cultuurspinnerij is ontwikkeld – dat zou zomaar kunnen als de economie aantrekt – we dan een motie hebben en we elkaar voor vijf of tien jaar vastgelegd hebben. Dat zou ik zonde vinden. Dat geeft scheve gezichten. Volgens mij wil mevrouw Molenaar dat ook niet, wil de heer Vergunst dat ook niet en wil niemand dat. Als over twee jaar iemand uit de markt komt om samen met de Cultuurspinnerij daar iets moois te maken, dan moet niet de deur dicht zitten met twee belemmerende moties. Mijn vraag aan de wethouder is dus: als u de motie van GroenLinks nu zodanig interpreteert dat er misschien over twee jaar ruimte is als die mogelijkheid er komt, wat vindt u daar dan van? Zou u dan die motie in die zin wel kunnen steunen? Met die uitleg zouden wij de motie kunnen steunen.
Dank u wel.

De ***voorzitter***: Zijn er nog overige woordmeldingen? Mevrouw Lamers, D66.

Mw. ***Lamers***: Dank u wel, voorzitter. Het Vasimgebouw. Een gebouw dat ooit bij de rafelrand van de stad hoorde maar dat ondertussen een trotse blikvanger is als je via de mooie nieuwe Waalbrug komt aanrijden. Er ligt hier nu inderdaad een brief – de heer Buck zei zojuist al dat het niet gaat om een raadsvoorstel – omdat er eventueel een depot gaat komen.
Ik begrijp de zorgen van de heer Vergunst heel erg goed. Ik begrijp dus ook dat hij vragen is gaan stellen en dat hij het is gaan agenderen. D66 voelt namelijk ook wel dat dit een dossier is waarvoor concrete plannen moeten komen. Er is inderdaad al veertien jaar over gepraat. Ik wil toch benoemen dat de ondernemers in de Vasim zich altijd wel bewust waren van de tijdelijkheid, maar dat kun je niet tot in de eeuwigheid laten duren. Ik snap dat allemaal wel, maar volgens mij los je dit niet op door een brief te agenderen en daar dan moties op te gaan schrijven want het betreft inderdaad een veel groter gebied waar veel mooie plannen voor moeten komen. Het is een beetje knutselen. We gaan dus niet uw hele motie steunen, meneer Vergunst, dat mag duidelijk zijn. Ik wil u toch vragen om de motie gescheiden in stemming te brengen. Ik vind dat er nog geen enkele randvoorwaarde moet zijn, dus dat depot ook niet. Als u de motie gescheiden in stemming wilt brengen, dan zullen we in ieder geval voor dat onderdeel van de motie zeker meestemmen. Ik ben het dus met u erover eens dat we een idee moeten krijgen voor dit kansrijke gebied. Een gebied waarin volgens D66 zeker cultuur een belangrijke plek moet hebben. Ik kijk dan wel even naar de wethouder, want volgens mij moeten we hierover heel snel een veel concreter idee hebben en kunnen we daar niet twee jaar mee wachten. Kan er, wat mij betreft na de zomer, niet een keer een visie liggen over wat we nu echt gaan doen met niet alleen dat gebouw maar met het hele gebied? Dat is dus mijn vraag bij dezen aan het college.
Dank u wel.

De ***voorzitter***: Ik dank u. Zijn er nog andere woordmeldingen? Mevrouw Grutters, Stadspartij DNF.

Mw. ***Grutters***: Voorzitter, dank u wel. Vanuit ons cultuurhistorische hart waren we als stadspartij meteen enthousiast over een plek voor archeologische schatten. De voorwaarde voor ons was wel dat daar een bijbehorende publieksfunctie bij zou moeten komen. Dat is ook door de wethouder toegezegd in tegenstelling tot wat GroenLinks in de motie noemt. Zij gaat ervan uit dat een groot deel van het Vasimgebouw een depot gaat worden en dat dit gesloten is voor het publiek. Er volgt nog een onderzoek en een ambitiedocument op het mogelijke depot. Vooralsnog zouden wij dat liever eerst willen afwachten alvorens aan de voorkant allerlei toezeggingen omtrent jaren en dergelijke te doen. Dat lijkt ons nu wat prematuur. We delen wel de zorg, maar ook na de bespreking van het ambitiedocument kunnen we daar nog op inspringen. Je loopt namelijk het risico – dat is hier al vaker gezegd – dat je met deze moties mogelijke toekomstige ontwikkelingen bevriest. Het lijkt ook wel een beetje op paniekvoetbal alsof iedere verandering een verkeerde move zou zijn en dat hoeft natuurlijk helemaal nog niet het geval te zijn. Dat neemt niet weg – en dat vind ik een schot voor open doel – dat over een ambitiedocument met alle stakeholders moet worden gepraat. De vraag is echter wel – dat lijkt ook wel een beetje in de kern van de discussie hier te zitten – op welk moment het college met die sta-

keholders in gesprek gaat. Doet het dat pas na concrete plannen of gaat men aan de voorkant – in de ideeënfase – al bij elkaar zitten? Naar ons idee zou je dat in beide gevallen moeten doen en zou het college met alle stakeholders moeten praten voordat het ambitiedocument tot stand komt. Dat betekent dan ook dat alle partijen even op elkaar moeten wachten met reageren totdat een concreet voorstel voorligt waarover ook werkelijk gesproken wordt. Dit voorstel moet nog aan de orde komen. Nogmaals, eventueel kunnen we daarna de werkelijke kaders nog een keer met elkaar bespreken. Vooralsnog steunen wij dus beide moties niet.

De ***voorzitter***: Zijn er nog overige woordmeldingen? De heer Zwart, PvdA.

Dhr. ***Zwart***: Dank u wel, voorzitter. Na de aankoop van het CP Kelkopand en het gereedkomen van de stadsbrug is het moment aangebroken om echt goede plannen te maken voor dit gebied. Wat dat betreft, is het ook goed dat we even gewacht hebben en dat we nu plannen gaan maken voor dit ontzettend kansrijk gebied. Wij zouden dan ook heel erg willen pleiten voor zorgvuldigheid. Het proces dat het college voorstelt, gaat daarvan uit. De heer Buck heeft het zojuist zeer fraai verwoord. Dat is de manier waarop we goed kunnen samenwerken. Volgens mij is er raadsbreed heel veel sympathie voor de Cultuurspinnerij. Volgens mij is daar ook binnen het college veel sympathie voor. Het lijkt ons niet nodig om daar op dit moment nadere uitspraken over te doen. We wachten dus ook graag even af hoe het college hier tegenaan kijkt. We lezen in de brief dat de Cultuurspinnerij wordt betrokken bij het proces. Wij zien dan ook geen reden om nu al definitieve uitspraken te doen.

De ***voorzitter***: De heer Hulskorte, VSP.

Dhr. ***Hulskorte***: Dank u wel, voorzitter. Waar praten wij vanavond over? We praten vanavond over de ontwikkeling van het NYMA-kwartier. In de brief van 29 maart geeft u aan wat de nieuwe visie is op de Vasim. U spreekt van een bruisende lifestyleplek waar cultuur, ambacht en vrije tijd een grote rol moeten gaan vervullen. De VSP vindt dit een goed voorstel. Wel willen we enkele gedachten hierover uitspreken. In de aanbeveling van Wood & Apples wordt erover gesproken dat mensen elkaar ontmoeten, ontvangen worden en rondgeleid worden, dat deze ruimten moeten verbinden en een verrijkende functie moeten hebben en dat het vooral een publieke functie moet krijgen. Dat staat er. Met deze uitgangspunten zouden wij ons kunnen voorstellen dat de Vasim gebruikt gaat worden voor een dynamische invulling. Dat betekent voor ons dat deze ruimte op tijd voor een deel een andere invulling krijgt, zodat je met recht kunt spreken van een bruisende lifestyleplek. In onze ogen zou het goed zijn om te denken aan een zo breed mogelijk scala van onderwerpen. Om concreet te zijn, denken we dan bijvoorbeeld aan een wisselruimte waar verschillende onderwerpen op tijd plaatsvinden. Een paar gedachten, die ook geponeerd zijn in de commissie. De heer Vergunst heeft daarover wat meer inhoudelijk gesproken. Wij willen ons toch wat concreter uitspreken omdat de brief van het college verschillende onderwerpen concretiseert. Wij zouden graag willen zien dat zo veel mogelijk Nijmegenaren daar gebruik van kunnen maken en inbreng hebben. Ik geef een paar voorbeelden:

1. er kunnen demonstraties gegeven worden door professionele kunstenaars;
2. je zou kunnen denken dat, omdat Nijmegen de oudste stad is van Nederland, hierop dieper wordt ingegaan met lichtbeelden;
3. je kunt denken aan kinderen van basisscholen die betrokken kunnen worden bij een onderwerp als duurzaamheid;
4. je zou kunnen denken aan schilderijententoonstellingen van kunstenaars.

Zo is er nog een hele rij aan onderwerpen.
Wat betekent dit? Dit betekent dat een dynamische en bruisende plek, bedoeld voor alle Nijmegenaren, ook gebruikt gaat worden. Ik vind het verkeerd dat er vanavond in moties voorstellen worden gedaan voor vijf en tien jaar. Uiteindelijk komt het erop neer dat er over én de brief én de aanbeveling die gegeven is door Wood & Apples, helemaal niet gesproken wordt. Wij vinden het verkeerd om ervan uit te gaan dat ze daar voor een groot deel moeten blijven zitten. In de brief van het college staat duidelijk dat er een nieuwe visie moet komen betreffende de Vasim. Iedereen gaat daaromheen. Niemand spreekt over een nieuwe visie. Met andere woorden: wij zullen de moties niet steunen. Wij hebben vanavond de motie gesteund van de VVD en daarmee geven wij aan hoe wij daarover denken.
Dank u wel.

De ***voorzitter***: U verwijst naar een eerder amendement, geloof ik, van de VVD. Voor de luisteraars thuis, zodat we het allemaal nog kunnen volgen: dat is een amendement bij een ander agendapunt.
Dank u wel.
Zijn er nog andere woordmeldingen? Anders ga ik het college het woord geven. Dat is het geval. Wethouder Velthuis.

Wethouder ***Velthuis***: Dank u wel. We hebben met ons allen moeten constateren dat het idee van het Nationaal vrijheidsmuseum WO II het uiteindelijk niet heeft gehaald. Toen dat duidelijk was, hebben we gezegd dat we moeten komen tot een heroriëntatie. Daarbij is een eerste stap gezet door een bestemmingsplan in te dienen dat gold voor het Vasimterrein, het Mercuriusgebied en het CP Kelkoterrein, waarbij we onder andere een cultuurbestemming voor dit gebied hebben vastgesteld. Dat hebt u als raad gedaan. Daarna zijn we verder gaan denken en tijdens die periode van denken kwam plotseling in de discussie naar voren dat een depot een mogelijkheid was. Ik heb het zelf ervaren alsof een broedende kip werd verstoord in haar arbeid. Een ding is duidelijk: we zijn op dit moment bezig om randvoorwaarden te creëren. Ik wil daar toch even bij stilstaan. Dat is een verantwoordelijkheid van het college en u moet duidelijkheid erover hebben wat onze ideeën zijn. We denken aan een aantal zaken en die zaken zijn duidelijk kaderstellend. Ik heb het dan over ruimtelijke elementen, ik heb het over programmatische elementen en ik heb het over financiële elementen. Dat is een taak waarvan u van ons mag verwachten dat wij deze kaderstellende elementen een belangrijke rol willen laten spelen in de discussie. Mijn voorstel is om u rondom de zomervakantie met dit voorstel te confronteren. Dat kan voor de zomer zijn of mogelijk direct na de zomer. Dat zijn in ieder geval kaderstellende voorwaarden. Mijn verdere voorstel zou zijn om, als die kaderstellende voorwaarden duidelijk en bekend zijn, dan samen met de stakeholders een ambitiedocument te gaan opstellen. Daartoe behoren onder andere de mensen van de Cultuurspinnerij, maar daar horen ook de skaters bij en wellicht ook nog andere partijen om onder andere te verkennen wat in dit geval een eventuele marktbenadering aan voordelen en aan nadelen kan voortbrengen. Ik wil daarbij wel een punt heel erg duidelijk stellen, namelijk dat het uitgangspunt moet zijn dat we komen tot een duurzaam plan. In dat duurzame plan heb ik misschien wel meer tijd voor de Vasim bedacht dan ik in de moties ben tegengekomen. Alles overdenkende, zou ik u willen vragen om de moties aan te houden totdat wij u in ons proces tegemoetkomen met de randvoorwaarden en met het ambitiedocument.

De ***voorzitter***: Misschien nog even om uw toezegging wat duidelijker te maken wat betreft de zomervakantie. Ikzelf praktiseer die niet voor een heel lange tijd, maar ik ken mensen die wel drie maanden daarvoor uittrekken. In alle ernst, kunt u het wat concretiseren vóór welke datum?

Wethouder ***Velthuis***: september voor de randvoorwaarden en eind van het jaar voor het ambitiedocument.

De ***voorzitter***: Dat is een helder vooruitzicht.

Dhr. ***Zwart***: Voorzitter?

De ***voorzitter***: De heer Zwart.

Dhr. ***Zwart***: Mag ik een verhelderende vraag stellen?

De ***voorzitter***: Zeker.

Dhr. ***Zwart***: Begrijp ik nu dat er een raadsvoorstel komt met kaderstellende voorwaarden, nog voordat het ambitiedocument naar de raad komt? Wordt het een notitie of een raadsvoorstel of een …

De ***voorzitter***: Het interessante vind ik dat nu aan mij gevraagd wordt of het een raadsvoorstel kan zijn. Ik heb de neiging om ja te zeggen, maar ik weet eigenlijk niet waar ik dan ja op zeg. Wilt u de vraag nog even toelichten, meneer Zwart? Ik neem aan dat u een raadsvoorstel van de zijde van het college wilt ontvangen.

Dhr. ***Zwart***: Ons is in de brief toegezegd dat er een ambitiedocument komt. Dat is meestal een raadsvoorstel. Ik begrijp dat daar nog iets aan voorafgaat, namelijk kaderstellende voorwaarden. Die kunnen ons meegedeeld worden in een brief of in een notitie of iets dergelijks.

Wethouder ***Velthuis***: Dan hebben we het erover dat de raad inderdaad geïnformeerd wordt over de kaderstellende voorwaarden.

Dhr. ***Zwart***: De raad wordt geïnformeerd. Maar wij hebben uiteraard onze kaderstellende taak. Het is een toelichtende vraag. Er komen kaderstellende voorwaarden. De vraag is: in welke vorm?

Wethouder ***Velthuis***: Zo gauw we daar uit zijn, wordt u daarover geïnformeerd en krijgt u een informatiebrief.

De ***voorzitter***: Meneer Van Hooft, ook hierbij gaat het via de microfoon. Er is een vraag gesteld en er is een antwoord gegeven van de zijde van het college. Ik kijk nog even voor eventuele reacties in de tweede termijn. Dat kan overzichtelijk zijn. Allereerst de heer Vergunst.

Dhr. ***Vergunst***: Dank u wel, voorzitter. Volgens mij zijn we het allemaal met elkaar eens. We vinden allemaal dat er een visie ontwikkeld moet worden en dat in dit gebied een mooie culturele invulling moet komen. Volgens mij heeft ook iedereen zorgen uitgesproken over hoe dat verder moet gedurende het proces. We zijn het niet precies erover eens over hoe we dat moeten invullen. Ik zou allereerst willen reageren op de suggestie van het college om de motie aan te houden. Even puur procesmatig: als ik het goed begrijp, krijgen we op zijn vroegst in september meer duidelijkheid over de randvoorwaarden en wordt dat voor het einde van het kalenderjaar verwerkt in een ambitiedocument dat we dan als raadsvoorstel hier bespreken. Dan zijn we natuurlijk wel weer twee jaar verder nadat bekend werd dat het Nationaal vrijheidsmuseum WO II niet doorgaat. Het is precies de zorg die wij nu hebben dat die onduidelijkheid door blijft gaan en de klok maar blijft doortikken. Wij maken ons daar zorgen over. Volgens mij worden die zorgen ook door andere fracties gedeeld. Ik kom straks nog even bij de vraag van de VVD over die vijf jaar.
Dan wat het proces in september betreft. Ik zie niet in wat er fout aan is om nu als raad het college al suggesties mee te geven over die randvoorwaarden die wij in de motie hebben geformuleerd. Dat is precies wat wij voorstellen.
Dan die vijf jaar, even kijkend naar de VVD. Wat wij ons daarbij voorstellen is, dat een periode van vijf jaar voldoende is om bepaalde investeringen te doen. Het kan dus gebeuren dat over twee jaar of over drie jaar – of een ander tijdstip binnen nu en vijf jaar – bekend wordt dat het niets gaat worden met de Cultuurspinnerij. Sommige mensen op de publieke tribune willen dit misschien niet graag horen, maar dan moeten we misschien zeggen dat we afscheid nemen van elkaar, dat er een andere partij in komt en dat het dan nog een paar jaar zal duren voordat die nieuwe partij op die locatie komt. Alles bij elkaar zijn we dan alweer vijf jaar verder. Zo bedoel ik die vijf jaar in de motie.
Ik heb dan toch nog een vraag aan de SP wat het volwaardig partnerschap betreft. Volgens mij heeft het geen zin – en komen we ook niet nader tot elkaar – om daar heel lang over door te discussiëren. De insteek was: maak dat proces op een goede manier af en betrek de Cultuurspinnerij daarbij. Als ik het woord 'volwaardig' schrap en de SP steunt onder die voorwaarden de motie volwaardig, dan zijn we, denk ik, even goede vrienden.

De ***voorzitter***: Ik kijk nog even of er nog behoefte is van anderen aan de tweede termijn. Mevrouw Molenaar.

Mw. ***Molenaar***: Dank u wel, voorzitter. Ik zit een beetje in dubio. Als we nog een heel proces ingaan, zou ik de wethouder willen vragen om in die randvoorwaarden mee te nemen dat we de Cultuurspinnerij voor een langere termijn gaan behouden in Nijmegen, in het NYMA-kwartier. Vijf jaar is wat ons betreft nog steeds te kort. Ga daarbij uit van tien jaar. Ik begrijp dat we het hierover toch nog gaan hebben en ik wil de motie best aanhouden. Uit uw woorden begrijp ik dat u ook voor een langere periode bent en ik zou dus willen vragen om dat mee te nemen. Uiteraard moet de Cultuurspinnerij een partner zijn in dat proces.

De ***voorzitter***: Dank u wel.

Dhr. ***Vergunst***: Voorzitter, ik heb de SP een vraag gesteld over het woord 'volwaardig'. De concrete vraag is: steunt u dan de motie?

Mw. ***Molenaar***: Wij gaan de motie niet steunen, want ik heb ook nog iets gezegd over het depot en ook dat vijf jaar te kort is. We willen graag naar tien jaar.

De ***voorzitter***: Ik kijk nog even voor de tweede ronde of er nog anderen zijn en daarna komt het college nog even aan het woord. De heer Huliselan.

Dhr. ***Huliselan***: Voorzitter, dank u wel. De heer Vergunst geeft een aanvullende interpretatie aan zijn motie. Mijn vraag aan het college is: interpreteert u die motie, als we die zouden aannemen, ook zo dat we haar zien als suggesties voor uw startnotitie? Dat doen we normaal zo in de ruimtelijke wereld, een startnotitie en dan een ambitiedocument. Dat is voor ons van belang of we de motie zouden steunen of niet.

De ***voorzitter***: Zijn er nog andere woordmeldingen? De heer Zwart.

Dhr. ***Zwart***: Voorzitter, heel kort. Het lijkt ons heel verstandig om de moties aan te houden en na de extra stap die aangekondigd is als raad een zorgvuldig besluit te nemen. Dat lijkt me het meest verstandige.

De ***voorzitter***: Mevrouw Lamers.

Mw. ***Lamers***: Dank u wel, voorzitter. Ik ben heel erg blij met de antwoorden van het college. Ik sluit me volledig aan bij de woorden van de heer Zwart wat de suggestie betreft om de moties aan te houden en als het voorstel er ligt als de raad goed te bespreken wat er met dit mooie gebied moet gebeuren.

De ***voorzitter***: Mevrouw Grutters.

Mw. ***Grutters***: Ik beperk me tot het beamen van de woorden de heer Zwart: de moties aanhouden.

De ***voorzitter***: Zijn er nog andere woordmeldingen? Ik kijk nog even naar beide wethouders, maar ik geloof niet dat nieuwe vragen of punten zijn genoemd. Er is in ieder geval een verzoek tot aanhouding gedaan en ik kijk dus even naar beide indieners dienaangaande.

Mw. ***Molenaar***: Ik zou dan wel graag een reactie van de wethouder willen hebben of hij dit meeneemt in de kaders die gesteld worden en dat wordt meegenomen dat de Cultuurspinnerij daar minimaal tien jaar een plek krijgt.

Wethouder ***Velthuis***: Ik heb zojuist aangegeven wat op een gegeven moment de drie voorwaarden zijn van kaders waar we het over gaan hebben. We moeten het eens worden over de ruimtelijke invulling, we gaan nadenken over de programmatische invulling en we gaan nadenken over de financiën. Ik geef u een voorbeeld als we het hebben over financiën. Ik kan me voorstellen dat je zegt dat de ontwikkeling die wij voor ogen hebben uiteindelijk budgettair neutraal moet zijn. Ik noem een voorbeeld. Ik heb dus niet gezegd dat het dit moet zijn, maar ik noem een voorbeeld.

De ***voorzitter***: Dat is het antwoord. Ik kijk even naar de indieners van de twee moties of zij die moties willen aanhouden. Het gaat om een brief en daar stemmen we verder niet over. Zonder moties dus geen stemfeest. We gaan geen derde ronde houden. Ik heb een duidelijke vraag: wilt u de motie aanhouden of niet.

Dhr. ***Vergunst***: We blijven het college graag inspireren en we willen deze motie dus graag in stemming brengen.

De ***voorzitter***: Uitstekend. Dan kijk ik naar mevrouw Molenaar.

Mw. ***Molenaar***: Wij houden de motie aan.

De ***voorzitter***: U houdt de motie aan. Dat betekent dat we een motie in stemming hebben met uw instemming en dat is de motie die is ingediend door GroenLinks 'Geen zwart gat, maar een culturele invulling voor het Vasimgebouw en NYMA-kwartier'. Dat is de titel van de motie. Uw stemmen graag.
Met 8 stemmen voor en 28 stemmen tegen is de betreffende motie verworpen. De andere motie is uiteraard aangehouden en kan dan te zijner tijd terugkomen.

Er ontstaat opwinding en daar kan ik mij van alles bij voorstellen, maar we hebben nog een stemstuk dames en heren. Nog even geduld.

11. Raadsvoorstel Definitieve keuze over de &Pas

De ***voorzitter***: Meneer Reinhoudt, u wilt een stemverklaring?

Dhr. ***Reinhoudt***: Voorzitter, ik wil graag een stemverklaring afleggen.

De ***voorzitter***: Zijn er meer stemverklaringen? Mevrouw Van Dijk ook. We gaan die stemverklaringen wel kort houden, want anders hadden we alsnog door kunnen gaan.
De heer Reinhoudt heeft het voorrecht, want hij was het eerste die een stemverklaring vroeg.

Dhr. ***Reinhoudt***: Dank u wel. Wij gaan het voorstel van het college steunen, niet omdat we wat voorligt nu een briljant scenario vinden maar omdat er anders helemaal niets gebeurt. Ik heb zelfs een budgetscenario als brief naar de raad gestuurd en volgens mij biedt dat veel meer mogelijkheden. In de bespreking vanavond bleek ook dat veel fracties daar nieuwsgierig naar zijn. De wethouder heeft een duidelijke toezegging gedaan om een goed onderzoek uit te voeren en aan het eind van de zomer te komen met de resultaten van dat onderzoek. Dat wachten we af en dan zullen we het opnieuw agenderen. Vooralsnog zullen we dus het scenario van het college steunen.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Mevrouw Van Dijk.

Mw. ***Van Dijk***: Dank u wel, voorzitter. De VVD heeft een voorkeur voor het budgetscenario dat GroenLinks geïnitieerd heeft, maar dat ligt helaas niet voor vanavond. We hopen dat dit nog handen en voeten gaat krijgen in de toekomst. Wij zouden graag een structurele oplossing zien en geen eenmalige impuls. Vandaar dat wij tegen dit voorstel stemmen.

De ***voorzitter***: Dat is helder. Dat gezegd zijnde, gaan we stemmen over het raadsvoorstel Definitieve keuze over de &Pas. Uw stemmen graag.
Met 33 stemmen voor en 3 stemmen tegen is het voorstel aanvaard.
Dank u wel.

17. Sluiting

De ***voorzitter***: Het klinkt heel indrukwekkend, maar dit agendapunt is niet meer of minder dan de sluiting. Er is geen borrel, voor degenen die totaal in verwarring zijn, maar de volgende keer weer wel en dan zitten we ook midden in het mooiste sporttoernooi van het jaar.

De vergadering is gesloten (22.50 uur).

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Nijmegen d.d. 6 juli 2016.

De voorzitter,	**De raadsgriffier,**
drs. H.M.F. Bruls	**drs. M.A.H. Heffels**

Raadsnotulen van 8 juni 2016

Verslag van de
OPENBARE BESLUITRONDE POLITIEKE AVOND
van de
gemeenteraad van Nijmegen
d.d. 8 juni 2016

***Aanwezig zijn**:*

de leden: dhr. B.K. van Berkel, dhr. P.H.J. Boekhorst, mw. R.M.G. Brouwer, dhr. M.T. Buck, mw. C.M.H Daemen, dhr. J.V.J. van Deurzen, mw. I.M. van Dijk, dhr. P.A. Eigenhuijsen, dhr. T.F.A. van Elferen, dhr. B.G. Friesen, mw. W. Grutters, dhr. R. El Hafi, dhr. Hillen, dhr. J.W.H. van Hooft, dhr. P. Huliselan, dhr. M.J.I. Hulskorte, dhr. M. van Hunnik, dhr. J.L.J. Janssen, dhr. R.A.P. Klein Hemmink, mw. M.F. Kossen, mw. C.B.M. Lamers, dhr. P.J.P. van Megen, mw. P.J. Molenaar, dhr. C. van Norel, dhr. P.R. Oomen, mw. A.B. Ranshuijsen, dhr. J.F. Reinhoudt, mw. J.M. Rotink, mw. G.M.M. Schellekens, dhr. A. Selman, dhr. M.A.L. Sweep dhr. S. Vat, dhr. N.P. Vergunst, mw. G. Visser, mw. E.M. Westerveld en dhr. R.S. Zwart

Voorzitter: dhr. H.M.F. Bruls

Griffier: mw. M. Heffels

Wethouder: dhr. L.C.M. Frings, dhr. H.B.W. van Hees, mw. R.D. Helmer-Englebert, dhr. T. Tankir, mevrouw H. Tiemens en dhr. B.J.H.M. Velthuis

Bericht van verhindering van: dhr. M.J.M. van Nijnatten, dhr. R.A.A. Jetten, mw. M. Foolen

Notulist: mevrouw H.W.M.C. Plaum-den Ouden

---

1. Opening en mededelingen

De ***voorzitter***: Dames en heren, mag ik u verzoeken plaats te gaan nemen zodat wij een aanvang kunnen maken met deze raadsvergadering? Iedereen is zowat gezeten, dan is deze de vergadering van de raad geopend (21.31 uur). Meneer Van Elferen, u houdt de dames naast u onder controle en de heer Reinhoudt weet zelf zijn zitplaats te bereiken. De heer Friesen was er al maar de heer holt net als mevrouw Ranshuijsen naar zijn plek. Mag het daarachter ook wat rustiger? Ik weet niet wat er aan de hand is en dan moet het EK nog beginnen. Dames en heren, vandaag zijn de heren van Nijnatten en Jettten afwezig. Zijn er nog verdere afmeldingen? Er zijn misschien nog plaatsen onbezet maar die raadsleden zullen zo wel komen neem ik aan. Mevrouw Foolen staat ook afgemeld. Ja? Ik kijk naar de griffier of er nog overige mededelingen zijn. Dat is niet geval. Dat brengt mij bij de agendavaststelling.

2. Agendavaststelling inclusief de orde van de vergadering

De ***voorzitter***:
Zoals gebruikelijk is via de vergadermappen van de raadsapplicatie het overzicht van de ingekomen stukken gekomen.

Ten aanzien van de orde heb ik een paar voorstellen en mededelingen.

Allereerst heeft de VVD-fractie gevraagd om agendapunt 11 over de uitgeprocedeerde asielzoekers te agenderen als een stemstuk. Dat wordt dan later vanavond. Dezelfde fractie heeft verzocht de brief onder D5 inzake locatiekeuze moskee te agenderen tijdens een volgende kamerronde. Ik neem aan dat u daarmee kunt instemmen. Mevrouw Van Dijk, als u iets wilt aanpassen dan weet u dat u bij mij aan het goede adres bent.

Mw. ***Van Dijk***: Graag een toevoeging. De agendering van de brief D5 is ook namens de Stadspartij DNF.

De ***voorzitter***: Dan voegen wij die toe. Beide fracties, de VVD en de Stadspartij DNF, verzoeken om brief D5 te agenderen. Ik neem aan dat iedereen daarmee kan instemmen? Ik zie de heer Boekhorst naar de microfoon grijpen. Ja?

Dhr. ***Boekhorst***: Als wij even naar de agenda van vandaag kijken was er binnen mijn fractie een misverstand waarover wij nu precies gaan spreken en waarover wij nu precies gaan stemmen. Ik heb inmiddels begrepen dat het eigenlijk goed mogelijk is vanavond zowel over de moties, amendementen als over de jaarrekening te gaan stemmen. Weliswaar onder voorbehoud van een goedkeurende verklaring van de accountant. Dat zou een ordevoorstel van mij zijn omdat wij vanavond het debat dan keurig kunnen afronden en ons over een maand helemaal kunnen richten op de toekomst, te weten de Zomernota. Bij dezen doe ik dat voorstel aan mijn collega's.

De ***voorzitter***: Ja, ik kijk even rond want dat was inderdaad wel de reden waarom er vandaag formeel geen stemming zou zijn over het raadsvoorstel als wel over eventuele moties en amendementen. Maar op de manier zoals meneer Boekhorst het voorstelt kan het ook. Ik heb ook begrepen dat hij zich daar niet tegen verzet. Ik kijk de kring der gelovigen even rond. De heer Zwart?

Dhr. ***Zwart:*** Ik heb er geen bezwaar tegen tenzij. Er is ook bedacht dat het zo beter zou zijn maar als het college zegt dat er geen bezwaar tegen is dan lijkt het mij prima het helemaal af te ronden vanavond.

De ***voorzitter***: Ik kijk nog even naar anderen of die het ook zo delen of niet. Mevrouw Van Dijk.

Mw. ***Van Dijk***: Ja, wij delen die mening onder voorbehoud van de accountantsverklaring. Wij vinden het heel belangrijk dat nogmaals te benadrukken.

De ***voorzitter***: Ja. Voor degene die net in de kamerronde waren over de jaarrekening van de MGR en Breed tot het procedé Kanspresidium. Het komt allemaal goed, meneer Sweep.

Dhr. ***Sweep***: Voorzitter, wordt het beschreven onder voorbehoud?

De ***voorzitter***. Nou, dat was nog niet bekend heb ik begrepen. Meneer Zwart.

Dhr. ***Zwart***: Betekent onder voorbehoud dat wij, als de accountant geen goedkeurende verklaring geeft, niet instemmen met de jaarrekening? Want dat hoeft natuurlijk niet per se.

De ***voorzitter***: Nee. Nu was voorgesteld de jaarrekening te behandelen bij de Zomernota dus over een maand omdat de aanname is dat er dan een verklaring, in welke vorm dan ook, zou liggen. Dan kunt u het daarin meenemen. Dat kan natuurlijk nog steeds. Als die verklaring er niet komt zal het college bij u moeten terugkomen. Even naar de wethouder van Financiën of ik dat zo correct zeg. Zij knikt ja, dus het klopt wat ik vertel. Als er geen goedkeurende verklaring komt of als er allerlei opmerkingen zijn anders dan een goedkeuring, komt het terug want dan hebben wij geen goedgekeurde jaarrekening. Dan moet het sowieso weer bij u terugkomen.

Dhr. ***Zwart***: Dat hoeft formeel dus niet. Er hoeft geen goedkeurende verklaring te zijn. Dat is helemaal niet nodig.

De ***voorzitter***: Bij dezen zeg ik dan dat dit zo wel de intentie is. Dat was de reden waarom gevraagd was het te behandelen bij de Zomernota want dan zitten wij altijd safe. Maar goed.

Dhr. ***Zwart***: Voorzitter, met deze toelichting kan mijn fractie daar ook mee akkoord gaan.

De ***voorzitter:*** U redt mij, dank u wel. Ja? Dan gaan wij straks dus ook stemmen over het raadsvoorstel en eventuele moties en amendementen. Maar zover zijn wij nog niet want ik heb nog het volgende.

De volgende punten zijn niet in de raadskamers behandeld en voorgesteld wordt deze als hamerstuk te behandelen: 3, 4, 10, 12 en 13.
Kunt u hiermee instemmen? Dat is het geval.

5. Besluitvorming behandeladviezen van de raadskamers op 8 juni 2016

De ***voorzitter***:
- Raadsvoorstel Zienswijze Begrotingswijziging Veilig Thuis 2016 GGD Gelderland Zuid en vaststellen begrotingswijziging BW-01513 (68/2016): dat is een hamerstuk op 8 juni 2016.
- Brief Voortgangsrapportage Vastgoed de Waaijer/Waaijenstein: dat wordt een debatstuk op 13 juli 2016, dat is de reservedatum die dan nodig zou zijn.
- TTIP-vrij Nijmegen: dat wordt een debatstuk op 13 juli 2016.

Dhr. ***Van Elferen***: Voorzitter, het was een afvaardiging van mijn fractie die verzocht om een debatstuk. Maar geheel in lijn met onze inbreng in de kamer dat men er juist niet over wil praten, willen wij toch voorstellen het een stemstuk te maken.

De ***voorzitter***: Dat is een heel originele reden moet ik u zeggen. Ik kijk rond of iedereen ermee akkoord is er een stemstuk van te maken. Dat zou dan vanavond aan de orde zijn. Mevrouw Schellekens?

Mw. ***Schellekens***: Nee, nee, nee.

De ***voorzitter***: Dan wordt het vanavond een stemstuk. Ja, dat was inderdaad ook de afspraak in de kamer. Ik was er vanavond zelf bij. Daar hoorde ik dat ook. Mevrouw Schellekens nog het woord?

Mw. ***Schellekens***: Ja, dank u wel, voorzitter. Het was onze fractie die gevraagd heeft het stuk van de Waaier als debatstuk te agenderen. Als daarvoor een speciale raadsvergadering moet worden gehouden dan lijkt dat mijn populariteit in de raad niet ten goede te komen.

De ***voorzitter***: Ja, dat zou dan moeten. U moet niet te zwaar over uzelf oordelen maar de strekking van uw opmerking delen wij.

Mw. ***Schellekens***: Vandaar dat ik nog graag wil bespreken hoe wij dat beter kunnen inrichten.

De ***voorzitter***: Dat bekijken wij even. Voor de goede orde, voor degene die vinden dat het laat behandeld wordt, kan ik aangeven dat het ermee te maken heeft dat over vier weken de Zomernota wordt behandeld. Daaraan wordt de hele vergadering besteed. Dat maakt het minder voor de hand liggend ook nog een ander voorstel te agenderen. Wij zullen het bekijken, rekening houden met de actualiteit en acuutheid en bepalen wanneer het geagendeerd kan worden.
Bent u het daarmee eens? Dat is het geval.

Wij stemmen het dan nog met u af via de Agendacommissie. Dit waren de behandeladviezen. Daaraan wordt dus nog een debatstuk over een TTIP-vrij Nijmegen toegevoegd.

Raadsnotulen van 8 juni 2016

6. Vaststellen van de voorstellen waarover geen spreektijd gevraagd is

De ***voorzitter***: Over de punten 3, 4, 9, 10, 12 en 13 is geen spreektijd gevraagd en daarmee is ingestemd met de voorstellen.

7. Vragen van raadsleden aan het college

De ***voorzitter***: Er zijn geen vragen aangekondigd.

8. Stadsrekening 2015

De ***voorzitter***: Er is een bepaalde volgorde van sprekers bedacht. Allereerst wil ik het woord geven aan de woordvoerder van de D66-fractie de heer Van Elferen.

Dhr. ***Van Elferen***: Dank u wel, voorzitter. 2015 was een ontzettend bewogen jaar voor onze stad. NSC werd kampioen, op Heumensoord opende de grootste noodopvang voor vluchtelingen in Nederland en de verlengde Wouwe ging open. Maar ook hier, vanuit het stadhuis, gebeurde er ontzettend veel. Om maar eens te beginnen bij het punt zorg. Ik zie dat de wethouder net aanschuift. 2015 was natuurlijk het jaar waarin de transities zouden beginnen. Hoewel het de afgelopen weken eigenlijk ontzettend veel over Veilig Thuis is gegaan, is het onze fractie vooral opgevallen dat het ontzettend goed ging. Nijmegen was echt voorbereid op de transities. Wij zijn daar best trots op. De komende weken zullen wij praten over hoe het gaat met de Stips en met de sociale wijkteams. Allereerst willen wij een motie indienen over de Stips. In die motie roepen wij op koffie en thee gratis te maken als de Stips in een gemeentelijke accommodatie zitten. Het gaat er bij de Stips juist om dat zij in gesprek gaan met mensen. Als men dan een drempel opwerpt om een kop koffie te drinken lijkt ons dat in overeenstemming met de doelstellingen.

Het tweede punt waarover ik het wil hebben, is werk. In 2015 hebben wij gezien dat vrij veel plannen die er voor werk waren niet van de grond kwamen alhoewel de economie langzaam aantrekt. We zien dat van re-integratie-instrumenten zoals loonkostensubsidies amper gebruik is gemaakt. We zien dat de pilot Flexwerken niet goed is gegaan en niet aansloot bij wat er vanuit de markt lag. Wij hopen daar in 2016 veel betere resultaten te zien. Hetzelfde geldt voor het ondernemersklimaat. Toch wel één van de manieren waarop we de aanjagende economie zouden kunnen gebruiken. De doelstelling was een 6,8 te halen maar er werd een 6,5 behaald. Exact hetzelfde cijfer als in 2014. Ondernemers hebben dus in een jaar tijd de stad niet beter beoordeeld terwijl dat wel de ambitie was. Zo geldt voor bedrijfsomgevingen een 6,9 terwijl 7,2 de doelstelling was. Een andere belangrijke motor van de economie is onze binnenstad. We hebben heel veel positief en constructief kunnen praten over hoe wij willen dat de binnenstad eruit gaat zien. Als voorbeeld noem ik de autovrije bouwkade. Maar een punt dat de hele raad belangrijk vindt is leegstand. Er is een provinciaal potje voor dat heet: ‘Steengoed benutten’. Daar is dus door deze stad geen gebruik van gemaakt. Dat roept de vraag op hoe graag men de leegstand wil tegengaan als de hele raad dat zo belangrijk vindt. Wat betreft wonen en stedelijke ontwikkeling wil ik twee korte punten maken. Wonen is wat mij betreft echt de soap van 2015 geworden. In 2014 hebben we de Woonvisie uitgesteld zodat er een overeenkomst met de corporaties kon zijn. Die overeenkomst kwam er eigenlijk niet. Op hoofdlijnen waren de corporaties min of meer akkoord maar de echt belangrijke inhoudelijke punten steunden ze niet of waren er uitgehaald. Uiteindelijk werd gezegd in 2016 te bekijken hoe dat verder uitgewerkt zal worden. Daar hebben we dus niet een jaar op gewacht. Toen te elfder ure de coalitie met een elfpuntenplan kwam dat even de Woonvisie ingefietst moest worden en vervolgens een week later weer teruggetrokken moest worden omdat het een onuitvoerbaar en onbetaalbaar plan was, was de soap compleet. Ik stel vast dat het op dit moment lijkt alsof de gemeente Nijmegen eigenlijk geen Woonvisie heeft. Wat de stedelijke ontwikkeling betreft maken wij ons vooral erg veel zorgen – en dat is echt vorig jaar ontstaan – over de patstelling tussen de provincie en de gemeente. Hoewel het college bij herhaling zegt dat de relatie prima is kunnen wij wel vaststellen dat momenteel de provincie en de gemeente Nijmegen elkaar vooral in de rechtbank

zien en daar maken wij ons grote zorgen over. Waarom zou je strijd zoeken op die portefeuille waar je elkaar keihard nodig hebt? Al was het maar om de hoeveelheid bedrijven en vierkante meters die nog in de plannen staan. Ontzettend goed ging het met Hof van Holland waarbij we door heel veel te kunnen praten over ambitiedocumenten en de raad in een vroeg stadium te betrekken denk ik een plan hebben gemaakt waar iedereen heel blij om was. Omdat wij uiteindelijk een belangrijk punt daaruit, te weten de Warmoes, heel groot hebben gemaakt, geeft misschien ook wel aan hoe tevreden we waren over die hele omgeving die te maken heeft met dat plan. Dan kom ik toch bij het resultaat van de jaarrekening. 30 miljoen euro is uitstekend verklaard in deze jaarrekening. Je kunt goed zien waarom er 30 miljoen euro negatief in deze stad was aan het einde van het jaar. 30 miljoen euro die wij uit onze voorraden hebben gehaald. Maar het is wel een gekke manier van werken als je zegt dat je er aan het einde van de rit achter bent gekomen dat je helaas 30 miljoen euro hebt moeten afboeken. Is niet het hele idee van begroting en verantwoording dat je vooraf probeert te kijken wat er gebeurt? Toen in juni vorig jaar D66 zei: “Laat ons 30 miljoen euro eens even uit de gronden gaan halen”, kregen wij nul op het rekest. Dan dringt zich toch een beeld op van een college dat zegt: wij gaan picknicken met z’n allen, wij doen een zwembroek aan, wij lopen het bos in terwijl het keihard begint te regenen maar wij komen opgewekt terug omdat wij niet door de bliksem zijn geraakt. Nee, dat klopt. Maar wij zien dan liever een college dat van tevoren luistert wat voor weer het wordt en uiteindelijk besluit een weekje later te gaan picknicken. Voorzitter, al met al een jaarrekening waarin een heel bewogen jaar besproken wordt waarbij wij vaststellen dat het college meer overvallen is door gebeurtenissen dan echt een jaar heeft gehad waarop het college voorbereid leek te zijn.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Dan is het woord aan de fractie van de SP. De heer van Hooft.

De heer ***Van Hooft***: Dank u wel, voorzitter. Ja, het ziet er eigenlijk heel goed uit. Het gaat goed met de sport, het zwembad Dukenburg blijft open, het gaat heel goed met cultuur, de podia draaien allemaal zwarte cijfers allemaal in de plus, de bibliotheek scoort met meer uitleningen tegen de landelijke trend in, waar wij het vroeger soms slechter deden dan de landelijke trend doen wij het heden ten dage beter. 92% van de kinderen verlaat met een zwemdiploma de basisschool. Dat was 85%. Dat is nog geen 100% dus wij moeten er nog even een tandje bij zetten maar het is toch een prestatie van formaat. En onze financiën zien er zeer rooskleurig uit. Zeer rooskleurig uit. Waar wij jarenlang grote problemen hadden met onze grondexploitaties zijn die problemen eigenlijk als sneeuw voor de zon verdwenen. En dat hebben wij niet aan onszelf te danken. Dat hebben wij vooral te danken aan de lage rentestand. Als de rente nog steeds 6% of misschien 7% was geweest dan was het vorige college waarschijnlijk failliet gegaan en als die het overleefd hadden bij een dergelijke hoge rentestand dan was in ieder geval zeker dit college failliet gegaan met de hoeveelheid grond die wij hebben. Met zo’n lage rentestand zijn de risico’s feitelijk als sneeuw voor de zon verdwenen. Want wij kunnen heden ten dage dertig jaar lang vast voor minder dan 2% rente lenen. Dat betekent dus dat wij jaarlijks nog maar zo’n 6 miljoen euro hoeven uit te geven op een grondbezit van 300 miljoen euro. Dat was ooit 30 of 40 miljoen euro die wij uitgaven aan rentelasten. Nu nog maar 6 miljoen euro per jaar. Als je je dan realiseert dat de grondprijs jaarlijks ook met 2% stijgt betekent het dat wij op dit moment eigenlijk geen risico lopen. De grondprijs gaat ongeveer net zo hard als de rente. Dat betekent dat het niet bebouwen net zoveel kost of opbrengt als het wel bebouwen. En dat is een groot geluk want wij zijn dus echt van een enorme molensteen verlost. Met name ook omdat wij langdurig zicht hebben op lage rentes. Dat is een belangrijk probleem dat is opgelost.

Dhr. ***Zwart*** interrumpeert: Zou het dan niet aan te raden zijn die grond gewoon eeuwig te laten liggen? Die wordt steeds meer waard en dat is gewoon een hele goede belegging. Daar wordt je gewoon slapend rijk mee.

Dhr. ***Van Hooft***: Nou ja, zolang de grondprijs met 2% of meer stijgt levert het laten liggen meer op dan het bebouwen. Dat is inderdaad waar. Als je voor de komende 30 jaar zeker weet dat je niet meer dan 2% rente hoeft te betalen dan is dat een correcte constatering. Ik zou daar overigens niet voor willen pleiten. Want die grond ligt daar om er huizen op te bouwen. Als het zo zou zijn dat iedereen in Nijmegen een dak boven zijn hoofd heeft en er geen woningnood en wachtlijsten meer zijn dan zou dat nog een overweging zijn. Maar er is nog grote behoefte aan met name betaalbare woningen. En wat is het mooie? Voor ons schijnt de zon maar bij de woningcorporaties schijnt ook de zon. Precies om

diezelfde reden, namelijk die lage rente. Want woningcorporaties hebben in Nijmegen – dat is even met de natte vinger – pak hem beet 1,5 miljard euro aan leningen uitstaan. 1% rentevoordeel is 15 miljoen euro. 2% rentevoordeel is 30 miljoen euro per jaar. Dat is 30 miljoen euro aan investeringscapaciteit want zij hebben de huren fors verhoogd, voor heel Nijmegen in vier jaar tijd met 35 miljoen euro. Daar gaat de verhuurdersheffing af. Dat is op dit moment 16 miljoen euro en volgend jaar 20 miljoen euro. Dat loopt ook nog op naar 30 tot 35 miljoen euro.

Dhr. ***Van Elferen*** interrumpeert: Voorzitter, ik hoor de neer Van Hooft bij herhaling het geld van de woningcorporaties uitgeven zoals ook het afgelopen jaar eigenlijk. Wat is zijn mening over het feit dat afgelopen jaar niet tot een akkoord is gekomen met de woningcorporaties over hoe zij volgens u hun geld zouden moeten uitgeven?

Dhr. ***Van Hooft***: Omdat het allemaal wat langer heeft geduurd. Wat ons betreft had dat sneller moeten gebeuren en misschien ook wel kunnen gebeuren. Maar volgens mij ligt er een Woonvisie en wordt er op dit moment druk onderhandeld over prestatieafspraken. Onze inzet is dan ook dat die prestatieafspraken, waarbij vrij hoge ambities zijn geformuleerd, ook waar gemaakt gaan worden samen met die woningcorporaties. Mede in het licht van het feit dat de zon ook bij de corporaties schijnt. Er is daar 30 miljoen euro investeringscapaciteit door de lage rente. Dat is overigens niet onze verdienste. Maar dankzij de lage rente kan een bedrag van 30 miljoen euro aan investeringscapaciteit ertoe lijden dat er fors en dan ook fors gebouwd kan worden. Dus wat de SP betreft zien wij het zeer rooskleurig in. Dan hebben wij nog een ander probleempje en dat is Buig. Daar ga ik nu niet over uitweiden, dat doe ik bij de Zomernota. Maar ook daarvoor geldt dat er goede en mooie oplossingen zijn die ertoe leiden dat er meer mensen aan het werk komen, dat er minder mensen een uitkering hebben en dat er uiteindelijk daardoor minder kosten zijn. Daar zijn goede oplossingen voor te bedenken en die hebben we hier ook allemaal al eens de revue laten passeren. Daar gaan wij het nog eens over hebben bij de Zomernota. Dan nog één puntje om het lekker duaal te doen. Daarvoor wil ik de burgemeester even aanspreken. Dat gaat over de vrije inloop van de stadswinkel. Om het even leuk af te sluiten. We hadden namelijk een interessant debat in de kamer waar de burgemeester zei dat als wij willen dat er een vrije inloop komt we er dan ook even een paar ton moeten bijleggen. Ik houd altijd wel van mensen die een beetje demagogie gebruiken want dat kun je namelijk zo lekker doorprikken. Ja, u wilt zeggen: 'Dat doet u ook altijd.' Dat is dan toevallig. Ieder zijn eigen mening zullen we maar zeggen. Dat kost tonnen. Ik heb eens nagedacht en denk dat dit toch niet waar kan zijn, meneer de voorzitter. Stel dat wij morgen besluiten om één iemand achter een bureau neer te zetten die dit fulltime doet en niets anders doet dan iedereen die vrij binnenloopt afhandelt. We zetten er dus één desk neer, daar gaat één iemand zitten, die kost ons 50.000 euro per jaar, die zit daar veertig uur per week en die gaat vervolgens de vrije inloop afhandelen. Dat is een domme manier om het op te lossen maar dat kost maximaal 50.000 euro. Dat betekent aan de andere kant dat alle andere mensen die daar zitten dan minder werk hebben want mensen gaan geen twee paspoorten aanvragen omdat zij toevallig vrij kunnen inlopen. Die komen dan niet meer op afspraak. Dat betekent dus dat je aan de andere kant kosten kunt besparen. Ik denk dat je het per saldo kunt inrichten dat het niets extra hoeft te kosten. En ik vind dat wij als gemeente een gemeente moeten zijn die niet alleen de sociaalste gemeente van Nederland maar ook de klantvriendelijkste en de mensvriendelijkste gemeente van Nederland moet zijn. In deze raad is een motie aangenomen – volgens mij vrij breed gesteund – om de vrije inloop van de stadswinkel te handhaven. Die motie werd toen beperkt tot alleen een paar uurtjes in de ochtend. Ik zou u toch willen oproepen met deze wetenschap in het achterhoofd, namelijk dat het geen geld hoeft te kosten of niet veel hoeft te kosten, de vrije inloop op de een of andere wijze maar in ieder geval op een fatsoenlijke manier te herstellen. Daar wilde ik …

Dhr. ***Van Elferen*** interrumpeert: Voorzitter, ik ben een beetje verbaasd dat de heer Van Hooft oproept om iets te gaan doen. Hij heeft er een manier voor gevonden door iemand achter een tafeltje te zetten die dan 50.000 euro per jaar kost. Maar ik zie geen amendement, geen motie, ik mis de voorbereidingen bij zijn plan.

Dhr. ***Van Hooft***: Het aardige is dat de motie om de vrije inloop te handhaven vorig jaar al bij de Zomernota is ingediend. Die is al ingediend en aangenomen. Dat betekent dat de burgemeester of het college die motie gewoon dient uit te voeren. Zo simpel is het eigenlijk. Ik ga niet nog een keer een

motie indienen die tot hetzelfde oproept. Wij zijn hier niet van het kopieerapparaat. Dingen die aangenomen zijn, moeten gewoon uitgevoerd worden.

De ***voorzitter***: Dan geven we het woord aan de VVD-fractie, mevrouw Van Dijk.

Mw. ***Van Dijk***: Dank u wel, voorzitter. Wat de VVD betreft laat de stadsrekening een divers beeld zien. We zien een nadelig resultaat voornamelijk te wijten aan het afboeken op de grondexploitaties en we zien ook een tekort op de bijbudgetten, dat werd zojuist ook al even kort genoemd door mijn collega van de SP. Maar bij de Wmo en huishoudelijke hulp zien we juist weer een overschot. De VVD concludeert dan ook met betrekking tot de decentralisaties en de uitvoering daarvan dat er wethouders zijn die verschillend presteren. Een wethouder Zorg en Welzijn die de decentralisatie met betrekking tot de Wmo huishoudelijk hulp goed op orde heeft, een wethouder die zich bezighoudt met Wajong, WIA et cetera die het niet zo best op orde heeft. Wij stellen dan ook voor dat beide wethouders wat meer met elkaar om de tafel gaan zitten, wat tips en tricks uitwisselen zodat wij in het vervolg over alle decentralisaties kunnen zeggen dat het goed gaat. Met betrekking tot zorg en welzijn hebben wij ook …

Dhr. ***Broekhors***t interrumpeert: Voorzitter, mag ik een vraag stellen aan mevrouw Van Dijk?

De ***voorzitter***: Zeker.

Dhr. ***Broekhorst***: U geeft nu eigenlijk als oplossing voor een flinke financiële uitdaging binnen het programma Werk en Inkomen dat er meer contact moet zijn tussen twee portefeuillehouders. Ik zie een andere mogelijke oplossing. Namelijk dat ons kabinet gemeenten wat minder met grote problemen, financiële problemen, opzadelt en meer investeringsgeld geeft om mensen in onze stad te helpen. Bent u bereid ook dat verhaal aan uw eigen partij in Den Haag en wellicht ook andere partijen over te brengen? Want dat is volgens mij een zinvollere oplossing.

Mw. ***Van Dijk***: Volgens mij ligt daar geen probleem dat vanuit Den Haag deze kant op is gekomen. We zien ook in andere gemeente dat zij rekening hebben gehouden met een tekort op de bijbudgetten. Een groot aantal fracties heeft bij de slotnota afgelopen november al gewaarschuwd hier rekening mee te houden. Een groot aantal gemeenten hield daar ook al rekening mee. Dit college heeft ervoor gekozen daar geen rekening mee te houden en dan loop je dus tegen dit soort tekorten aan. Dat vind ik jammer. D66 gaf zojuist ook aan dat dit college liever gaat picknicken dan het een weekje uit te stellen als het gaat regenen. Ik denk dat dit een heel mooie metafoor is voor het feit dat men wel vooruit kan kijken. Daarom maken we ook begrotingen, daarom kijken we ook vooruit en willen we anticiperen op wat er komen gaat. Dat hebben andere gemeenten gedaan maar daar heeft dit college niet voor gekozen. Dat vind ik heel erg jammer.

Dhr. ***Broekhorst***: Ik vind het vreugdevol te horen dat hier partijen in de raad voor picknicken zijn. Dat zijn wij ook want daarmee ga je het bos in, de natuur in, dat is gezellig en goed maar het mandje waarmee we gaan picknicken, wordt door de rijksoverheid veel te leeg opgegeten waardoor wij in Nijmegen niet de zaken moeten en kunnen doen die nodig zijn. En dat is te betreuren. U schetst hier een karikatuur die dat beeld geen recht doet. Dat vind ik jammer.

Mw. ***Van Dijk***: Wij verschillen daarover van mening. Dat mag gelukkig in dit politieke stelsel. Ik ga door met mijn betoog. Met betrekking tot zorg en welzijn ziet de begroting er goed uit. Samen met het CDA zullen wij zo meteen een motie, nee een amendement indienen, excuus, om te kijken of we het overschot dat er is bij de mantelzorg – bij het mantelzorgcompliment is geld over – kunnen reserveren voor mantelzorgers want zij zijn echt een heel belangrijke steunpilaar in de samenleving en horen daar ook de waardering voor te krijgen. De ‘koffiemotie’ zoals die in de wandelgangen wordt genoemd, werd al door D66 aangekondigd en die steunen wij ook van harte. Wat bij de bespreking van de stadsrekening erg opviel in de ronde over veiligheid is dat een groot deel van de raad inmiddels, net als de VVD, inziet dat het Veiligheidshuis een ontzettend belangrijk project is. En dat wij als raad er erg blij mee mogen zijn dat het goed werkt en dat het zelfs geld bespaart. Dat hebben we uit de cijfers gezien die wij inmiddels hebben gekregen. We zijn dus blij te vernemen dat andere fracties dat

inmiddels ook inzien want het garanderen van een veilige woonomgeving voor iedereen is wat de VVD betreft een van de belangrijkste taken van de overheid. Zonder veiligheid is erg geen sprake van vrijheid. Wat ons wel heel veel zorgen baart, daar hebben wij het vorig jaar bij de stadsrekening ook al over gehad, is de waardering van het ondernemersklimaat. De economische aantrekkelijkheid van onze stad. Daar gaat het niet goed mee. We formuleren als stad zeer matige doelstellingen. We gaan voor een 6,8. We hebben vorig jaar al gepleit dat dit minimaal een 7 en eigenlijk nog veel hoger zou moeten zijn. We realiseren een 6,5. Dat is mager, dat is geen vooruitgang en dat is niet goed. We willen dan ook nogmaals oproepen hiermee aan de slag te gaan met de economische aantrekkelijkheid van de stad. Ondernemers die het ondernemersklimaat en het vestigingsklimaat goed waarderen trekken ook nieuwe ondernemers aan. Dat zorgt voor meer werkgelegenheid en daar is een stad als Nijmegen, een groeiende stad als Nijmegen, zeker bij gebaat. We zien wel dat in 2015 het aantal netto banen is toegenomen en daar zijn we heel erg blij mee. Maar om daarover de loftrompet op te steken lijkt mij ongepast. Begin 2016 hebben wij natuurlijk te maken gehad met een aantal flinke klappen, flinke tegenvallers. Laten we niet te rooskleurig nu vooruitkijken en zeggen dat het goed gaat. Want volgens mij krijgen we zo meteen nog een groot probleem en moet er hard getrokken worden om Nijmegen economisch aantrekkelijk te maken en ervoor te zorgen dat deze stad in elk geval heel snel naar de 100.000 banen gaat die we zo hard nodig hebben. Dank u wel.

Amendement: Mantelzorg voor mantelzorg
Eerste indiener: J.M. Rotink (CDA), F. Kassen (WD)
De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 8 juni 2016,
Overwegende dat:
a) Er in 2015 150.000 euro bestemd voor het mantelzorgcompliment niet is besteed,
b) Dit geld naar de reserves voor 2016 wordt overgebracht,
c) Dit geld dan niet langer expliciet voor mantelzorgers is gereserveerd,
d) Met de veranderingen in de WMO het beroep op mantelzorgers alleen maar groter wordt,
e) Hoewel de aanvragen dit jaar verminderd zijn, het belang van mantelzorgers in het huidige zorgklimaat onverminderd belangrijk is,
f) Een vorm van mantelzorg ondersteuning respijtzorg is,
g) Wij met het veld in overleg zijn voor een voorstel ten behoeve van respijtzorg,
Besluit:
Aan beslispunt 3 toe te voegen: ‘Met dien verstande dat het Geld bedoeld voor het mantelzorgcompliment, maar niet is aangevraagd (150.000 euro) te reserveren en te besteden aan de ondersteuning van mantelzorgers’, waarvoor de raad een initiatiefvoorstel voor zal leggen over de wijzen waarop deze besteding plaats zou kunnen vinden (bijvoorbeeld initiatieven omtrent respijtzorg).
En gaat over tot de orde van de dag.

De ***voorzitter***: Dank u wel. De fractie van GroenLinks.

Dhr. ***Boekhorst:*** Dank u wel, voorzitter. Als je de jaarrekening 2015 bekijkt dan zou je dat kunnen samenvatten als ‘gewoon doen wat nodig is’. Dat typeert wel dit college. Er wordt hard gewerkt aan de dingen die nodig zijn in onze stad voor de mensen in onze stad. Toevallig is het ook nog eens titel van een heel mooi filmpje over hoe wij in Nijmegen met de nieuwe zorgtaken omgaan in deze stad. Gewoon doen wat nodig is. En dat is niet bepaald gemakkelijk want het zijn grillige tijden op belangrijke dossiers zoals het Participatiebudget, zoals de Wmo, de nieuwe zorgtaken, de jeugdhulp. De budgetten fluctueren nogal. Helaas maar één kant op. Het worden er altijd minder, het worden er bijna nooit meer helaas en het is dus heel onzeker wat ons de komende jaren budgettair te wachten staat voor die nieuwe zorgtaken. Daarom ook dit jaar in de rekening een behoorlijk overschot op het programma Wmo. Maar dat wil niet zeggen dat we die lijn de komende jaren zomaar gaan doortrekken. Het college heeft dat zeer terecht gezegd. We zijn een jaar op stoom als gemeente. Op basis van één jaar kun je geen harde conclusies trekken over hoe het de jaren daarna zal gaan. Het is daarom ook heel verstandig dat het overschot binnen het domein van zorg en welzijn wordt gehouden, want geld voor de zorg moet voor de zorg blijven. Daar is het immers voor bedoeld. We zijn blij in de jaarrekening te lezen dat de saldi reserve op orde is. Het is wel flink gedaald maar de risico’s die daarbij horen zijn ook gedaald. Dus is dat evenwicht volledig gelijk gebleven. Sterker nog, door de daling van de risico’s hebben we de saldi reserve eigenlijk toekomstbestendiger gemaakt.

Dhr. ***Van Elferen***: Voorzitter? Is de heer Boekhorst het met mij eens dat als je in de begroting de tegenvallers niet al in beeld hebt en je dus niet weet wat er aankomt en je tevreden bent als je aan het einde van de rit even 30 miljoen euro uit je saldi reserve moet halen, je dat niet zo heel lang meer kunt doen met deze saldi reserve?

Dhr. ***Boekhorst***: Nou, ik zie dat anders dan u omdat ik u net vertelde dat de verhouding tussen het vermogen en de risico's volledig hetzelfde is gebleven ten opzichte van een jaar geleden. Daar is niets aan veranderd en is dus hartstikke bestendig. Ik vind ook dat de min 29 miljoen euro heel goed te verklaren is en ook nodig is voor deze stad. Want wij wilden met z'n allen dat de Waalsprong een wijk wordt met kwaliteit, waar voldoende ruimte is voor groen en sociale huurwoningen. Laten we eerlijk zijn, dat kost geld. Onze fractie, ik denk eigenlijk uw fractie ook wel, heeft dat geld er hartstikke voor over. Dus dan is het helemaal niet erg als je wat meer geld uitgeeft. Geld dat van de gemeente is moet je uitgeven en investeren en niet oppotten. We zijn geen spaarbank.

De ***voorzitter***: Wil de heer Van Elferen nog reageren?

Dhr. ***Van Elferen***: Is de heer Boekhorst het dan met mij eens dat het beter is in te stemmen met de motie die vorig jaar juni vanuit D66 voorlag om 30 miljoen euro voor bijvoorbeeld groen en duurzaamheid in de Waalsprong, zodat je van tevoren besluit iets af te boeken in plaats van dat je er achteraf per ongeluk achter komt dat je dat hebt moeten doen?

Dhr. ***Boekhorst***: Nee, u schetst een beeld dat ik totaal niet herken. Dit college en wij als raad gaan dat straks bestendigen. We doen de dingen op de momenten dat ze nodig zijn. Je moet afboeken en je moet voorzieningen treffen op het moment dat dat nodig is. Dat moet je niet te vroeg doen want dan moet je eerder gaan bezuinigen. Uw motie die u een jaar geleden indiende heb ik natuurlijk gelezen. Toen al. Ik heb hem er ook nog eens even bij gepakt want ik wist dat dit punt naar voren zou komen. Daar hing een heel bezuinigingspakket aan vast. U ging gewoon fors snijden in belangrijke voorzieningen in onze stad. Dan denk ik: volgens mij hebben wij de saldi reserve juist voor tegenvallers, voor zaken die niet gaan zoals bedacht. Dus ik ga liever eerst naar de saldi reserve kijken voordat ik net als u heel pijnlijke bezuinigingen moet nemen. U begint daarmee en dat is de verkeerde volgorde.

De ***voorzitter***: De heer Klein Hemmink heeft nog een vraag voor u.

Dhr. ***Klein Hemmink***: Ja, ik heb nog een vraag. Ik was een beetje verbaasd over de verklaring die u gaf omtrent het verlies van de 21 miljoen euro. U gaf aan dat het ontstaan was door het feit dat wij meer gekozen hebben voor groen in alle stadswijken. Volgens mij heb ik dan iets gemist want het waren volgens mij toch de afschrijvingen op de grondopbrengsten die hierin een heel grote debetrol gespeeld hebben. Ja, en u verklaart dat nu even zo dat we het voor het groen hebben besteed. Bent u het met mij eens dat u van een verkeerd uitgangspunt uitgaat?

Dhr. ***Boekhorst***: Nee, dat ben ik niet met u eens. Wat wij eigenlijk hebben gedaan, is geld bijleggen bij de grondexploitatie en daarmee kun je minder woningen bouwen want je hoeft minder op te halen. Je kunt andere woningen bouwen en je kunt meer ruimte openhouden voor groen. Dat is het hele idee achter dat systeem en dat steunt onze fractie volledig.

Dhr. ***Klein Hemmink***: Ja, ik denk toch dat u verkeerd gaat want de opbrengst van de grondprijs was gewoon laag. Dan gaat u dat vertalen dat op deze manier daar minder woningen op kunnen en dat is dus niet waar. Ik hoop dat u toch een beetje beter in deze zaak duikt voordat u het alleen vertaalt dat we er groen voor gekocht hebben, dat is niet waar.

De ***voorzitter***: De heer Boekhorst vervolgt zijn betoog stel ik voor.

Dhr. ***Boekhorst***: Het is soms fijn dingen anders te zien dan andere partijen. Laten wij het daar maar bij houden. Ik wil nog een indicator uit het heel dikke boekwerk van de stadsrekening benadrukken waar onze fractie ongelofelijk trots op is. Als wij zien dat het energieverbruik in onze stad de afgelopen

jaren met 16,7% is afgenomen dan zijn er maar heel weinig gemeenten die dat kunnen navertellen. Ook dat is nodig willen we de klimaatverandering tegengaan en dat is nodig willen we de energienota van onze inwoners betaalbaar houden. Als we zien hoe hard er gewerkt is aan het programma Duurzaamheid en welke voorbereidingen er zijn getroffen om dat percentage alleen nog maar hoger te maken de komende jaren dan hebben wij, ook met deze stadsrekening, heel veel vertrouwen in een mooie toekomst voor onze stad.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Dan is het woord aan de fractie van Gewoon Nijmegen. De heer Janssen.

Dhr. ***Janssen***: Dank u, voorzitter. De jaarrekening is een feit, mensen. Een verantwoording van de centen die uitgegeven zijn in het jaar. Het verlies is te verklaren uit de grondexploitaties. Iets anders dan dat u zegt, maar ja. Ja goed, gelukkig hebben we de wind mee. De lage rente werkt daaraan mee en het verlies wordt beperkt. Maar laten wij niet te veel hoera roepen mensen. Blijf op uw hoede en laten we hopen dat we de wind mee blijven houden en de negatieve cijfers kunnen ombuigen. Ik denk dat dit het was, meneer de voorzitter. Dank u.

De ***voorzitter***: Ik dank u. Dan is het woord aan de PvdA-fractie. De heer Zwart kan dat misschien net zo snel.

Dhr. ***Zwart***: Misschien wel. Dank u wel, voorzitter. 2015 was een uitdagend jaar. Dat was de ondertitel van het accountsverslag. Misschien is het een soort eufemisme wat accountants vaker hanteren. Maar dit is een zwaar jaar geweest, een moeilijk jaar geweest. Heel veel is goed gedaan. Dingen zijn al benoemd. De decentralisaties in het zorgdomein hebben wij heel goed gedaan. Maar ook de ontwikkeling van de stad gaat heel erg goed. Dat zien we in de grote projecten Waalfront en Waalsprong. Financieel is het zeker een uitdagend jaar geweest. Voor het eerst sinds jaren heeft Nijmegen een negatief rekeningresultaat. Ik kan het mij amper herinneren dat wij dat ooit gehad hebben. En dan nog eens een bedrag van 29 miljoen euro. De oorzaak daarvan is glashelder. 5 miljoen euro bij Buig en 25 miljoen euro wegens noodzakelijke voorzieningen met name voor Bergerden en de Waalsprong. De vraag die je kunt stellen is: ‘Had dit voorkomen kunnen worden?’ Mijn fractie denkt voor een deel wel. Het Buig-tekort is al zo’n beetje twee jaar bekend. Mijn fractie heeft er eerder voor gepleit om dat tekort te erkennen en daarop te anticiperen. Misschien zou je als algemene regel moeten hanteren dat je rijksbudgetten die worden toegekend als basis voor de begroting neemt. Soms zijn die rijksbudgetten heel discutabel maar het is wel de basis waarvan je uit zou moeten gaan. Ik ben benieuwd hoe het college daar tegenaan kijkt. Tegen zo’n basisregel. Dan over de tekorten in de Waalsprong. Ja, misschien hadden die ook wel voorkomen kunnen worden als je hier eerder iets aan gedaan had. Kijk, we hebben vanwege de behoefte om te gaan versnellen snel plannen gemaakt voor Hof van Holland en als je dan gaat tekenen, blijk je opeens duizend woningen minder kwijt te kunnen dan je uiteindelijk gedacht had. Dan moet je dus een verlies nemen. Dat hebben we gedaan en dat is ook goed, dat is reëel maar het is wel belangrijk dat we in de toekomst dit soort optimisme, dat misschien ook wel in plannen zit, zo snel mogelijk zien en daar dan ook iets mee gaan doen. Het optimisme wat de heer Van Hooft heeft dat de problemen zijn opgelost en we ons nergens zorgen over hoeven te maken klopt niet helemaal. Ik kan toch wel een paar problemen noemen. Ik noem dan iets als de werklocaties, daarin zit een enorme overprogrammering en dat gaat ons toch wel weer een bedrag kosten. In algemene zin zou ik het college willen oproepen goed op te letten of er in de plannen optimisme zit en als dat optimisme er is, is het verstandig dat zo snel mogelijk te zien want vroeg of laat komt het toch naar boven.

Dhr. ***Van Hooft***: Voorzitter?

De ***voorzitter***: De heer Van Hooft.

Dhr. ***Van Hooft***: Ik wil de heer Zwart toch iets vragen. Kijk, dat optimisme dat in de plannen zit. Het vorige college heeft dat deel in de Waalsprong dicht gepland, vol gepland, vol met woningen om uiteindelijk niet te hoeven zeggen daar 15 miljoen euro op te moeten afboeken. Maar er is gewoon een rooskleuriger beeld over de opbrengsten geschetst dan praktisch, wenselijk en haalbaar zou zijn in een wijk. Want in zo’n wijk die daar bij wijze van spreken op de tekentafel stond met die woningdicht-

heden werd toen al gezegd: ‘dat wordt wel erg dicht’. Maar vervolgens zegt de accountant dat het wel goed is en zegt dus iedereen dat het wel goed is. Dat schilt eigenlijk 15 miljoen euro. Als dat bedrag van 15 miljoen euro de vorige ronde bezuinigd had moeten worden dan hadden we op allerlei zaken, op voorzieningen in deze stad moeten gaan snijden. Dus. Kijk er is een vorm van zal ik zeggen ‘windowdressing’ gepleegd maar ik ben heel blij dat het gebeurd is. Heel blij want het betekent namelijk dat je het probleem kan oplossen op het moment dat je het ook oplost. Dat is namelijk op het moment dat we gaan bouwen. Dat is het moment waarop we het oplossen. Dan komen de opbrengsten ook binnen. Dat is ook het moment waarop je kunt zeggen: ja, dit was een te hoog ingeboekte opbrengst en die kunnen we nu afschrijven want nu doet het ons geen pijn.

De ***voorzitter***: Maar heeft u ook een vraag aan de heer Zwart?

Dhr. ***Van Hooft***: Ja, de vraag aan de heer Zwart is dus: Waarom wilt u iedere keer zoveel mogelijk vroegtijdig, te vroegtijdig, afschrijven? Waarom schrijven wij niet af op het moment waarop er ook opbrengsten tegenover staan en we kunnen zeggen dat dit het moment is om je verlies te pakken? Dat is namelijk ook het moment waarop je je winsten pakt. Als je dat op die manier doet heb je bijna nooit een probleem. Dank u wel.

Dhr. ***Van Hooft***: Nou ja, het vorige college heeft natuurlijk voor tientallen, vele tientallen miljoenen afgeboekt op de Waalsprong. Dat weet u misschien nog wel. Velen tientallen miljoenen. Kijk, het moet ook. De accountant zegt dat je het moet afboeken als het reëel is. Zodra je de plannen voor Hof van Holland gaat concretiseren dan blijkt dat het niet reëel is. Maar mijn pleidooi zou wel zijn om optimisme, daar waar dat erin zit, eruit te halen. Dat is overigens ook de wet die dat voorschrijft. Je moet reëel begroten. Dus mijn oproep aan het college is niet als men ergens optimisme ziet of als men ziet dat het ergens niet klopt dat te laten zitten tot het moment daar is. Nee, de oproep is om het vanaf nu reëel te bezien. Want vroeg of laat komt het verlies toch. De accountant maakt in zijn verslag hierover ook enkele belangwekkende opmerkingen. De planning in de Waalsprong zowel voor woningen als voor werklocaties wordt door PWC optimistisch genoemd. En dan wijst PWC in het bijzonder naar de plannen voor de Grift en Ressen en misschien ook wel in het bijzonder naar Ressen deel 2, wat eigenlijk al vanaf 2017 geld zou moeten gaan opleveren en waar kantoren zijn gepland. Dat is toch wel een onzeker verhaal. Misschien dat je juist nu het goed gaat in de Waalsprong, nu de verkoop heel goed gaat, de plannen al realistisch moet maken want je moet het dak repareren als het zonnig is. Dat is ook een algemene wijsheid.

Dhr. ***Van Hooft***: Mag ik de heer Zwart nog iets vragen? Gewoon om een beetje …

De ***voorzitter***: Nee niet gewoon.

Dhr. ***Van Hooft***: Nou, gewoon om het een beetje scherper te krijgen.

De ***voorzitter***: Ja.

Dhr. ***Van Hooft***: Ik heb net gezegd dat wij voor 300 miljoen euro leningen hebben uitstaan. Daarvoor betalen we jaarlijks 6 miljoen euro rente. Nou pakken we een stukje van de Grift. Stel dat dat vijf jaar of misschien wel tien jaar langer duurt dan gedacht, dan hebben wij tien jaar lang enkele tonnen aan rente die wij daarvoor betalen. Het is uiteindelijk maar een heel klein stukje vergeleken met dat heel grote gebied. Dat is feitelijk het eigenlijke risico dat je loopt. Als u zegt het nu af te schrijven dan moet je zoveel miljoen euro afschrijven. Terwijl als we over al de jaren zeggen het renteverlies te pakken over de jaren dat het langer geduurd heeft dan gepland praten wij over enkele tonnen. Waarom zouden wij ons voor miljoenen euro’s het schip in praten terwijl we ook jaar in jaar uit het verlies van enkele tonnen kunnen pakken? Die plek zal echt wel ooit bebouwd worden. Het provinciebestuur kan niet gek blijven, het houdt een keer op.

Dhr. ***Zwart***: Goed, in uw redenatie hadden wij de afschrijving bij Hof van Holland dan ook maar beter niet kunnen doen want de rente daarover is maar vrij beperkt. Dus waarom zouden we dat dan afschrijven?

Dhr. ***Van Hooft*** interrumpeert: Het gaat erom …

De ***voorzitter*** interrumpeert: Nee, meneer Van Hooft, ik kijk nu even of de heer Zwart zijn betoog zou willen vervolgen.

Dhr. ***Zwart***: Ja. Mijn pleidooi is gewoon om reëel te begroten. Volgens mij is het goed, dat bent u ook met mij eens, dat we Hof van Holland afschrijven en dat zou bij de Grift ook weleens moeten gaan gebeuren als straks die regionale programmering klaar is. Misschien een allerlaatste opmerking nog, voorzitter. Want wij hebben het over de saldi reserve. De heer Boekhorst zegt terecht dat je die ook moet gebruiken voor dit soort problemen maar het krimpt nu natuurlijk wel. Het is nu ongeveer 55. Het daalt de komende tijd tot onder de 50. Het probleem dat wij nu bij Hof van Holland hebben gehad, zal zich misschien nog wel een keer voordoen als we andere plannen concreet gaan maken. Nou, bij de Grift zal al direct iets gaan gebeuren. In Zuiderveld staan 1200 woningen gepland. Als we daar echt gaan tekenen wat gebeurt er dan? Dat is meer als waarschuwing bedoeld. Je hebt echt wel een stevige reserve nodig en gelukkig hebben wij die nog.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de CDA-fractie. De heer Buck.

Dhr. ***Buck***: Dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen met complimenten over de oplevering van de jaarstukken. Ik had het bij een stuk staan en het begint haast obligaat te klinken maar ik ben echt de eerste die het zegt en ik meen het oprecht. Ze komen het college en de ambtenaren die aan de stadsrekening hebben gewerkt van harte toe omdat ik meen dat het de duidelijkst leesbare stadsrekening is die onze raad tot nu toe heeft gepasseerd. Hij is niet alleen goed te lezen voor raadsleden maar ook voor de inwoners van onze stad. En daarmee brengt de stadsrekening het beeld over het in het afgelopen jaar gevoerde beleid zo transparant mogelijk over naar onze inwoners. Het is overigens ook te prijzen dat het college het initiatief heeft genomen te reflecteren op de les die het zelf geleerd heeft in het afgelopen jaar. Zo'n zelfinzicht is te prijzen en zorgt er ook voor dat wij als raad het college nog beter kunnen controleren. Voorzitter, inhoudelijk bevestigt deze stadsrekening het beeld dat zo prominent aanwezig is in de stad maar ook in het hele land op dit moment. Het zijn onzekere tijden. De stad sluit het jaar 2015 af met een negatief resultaat van bijna 30 miljoen euro. Hoewel de economie voorzichtig aantrekt neemt de werkeloosheid in onze stad nog niet af. De zorgen om onze grondposities worden niet aanzienlijk verminderd. Grote landelijke operaties zoals de decentralisatie van de zorg en de Buig-financiering als gevolg van de invoering van de Participatiewet zullen ook de komende jaren hun sporen nalaten in onze stad. Dat zijn dus onzekere tijden waarin het stadsbestuur zijn uiterste best zal moeten doen om de kracht van de Nijmeegse samenleving goed in te zetten. Het is daarom ook dat wij samen met D66 en de VVD een motie hebben ingediend die gaat over de gastvrijheid in de Stips. Ik weet dat het een hoogst ongebruikelijke manoeuvre is bij de behandeling van de stadsrekening maar ook een handeling die niet veel langer kan wachten. Wie op bezoek gaat bij een Stips dient gastvrij te worden ontvangen en kan niet worden uitgesloten voor een kopje koffie of thee als hij zijn portemonnee niet trekt. Dat lijkt op de enorme rekening waarover wij vandaag spreken een futiel gebaar maar de CDA-fractie is van mening dat dat niet veronachtzaamd mag worden. Hoewel we de neiging hebben, zeker bij dit soort debatten, de samenleving te vatten in bedragen, in indicatoren en prestatiecijfers, is de samenleving veel meer dan de optelsom van die dingen. En daarom mogen wij volgens mij ook tijdens dit debat een appel doen om de medemenselijkheid centraal te doen staan. Als we spreken over medemenselijkheid, voorzitter, dan denken we uiteraard ook aan de talloze vrijwilligers in onze stad. In deze stadsrekening hebben wij kunnen constateren dat dit jaar voor het eerst het budget van het mantelzorgcompliment niet volledig besteed is. Een ontwikkeling die de CDA-fractie zorgen baart. In de kamerronde zijn die zorgen door verschillende partijen gedeeld. Wij spreken dan ook de hoop uit dat volgend jaar het mooie gebaar richting mantelzorgers in onze stad weer volop aangevraagd zal worden. Tot die tijd is het CDA samen met de VVD van mening dat we het geld dat wij afgelopen jaar hebben overgehouden op het gebied van mantelzorg wel in mantelzorg moeten blijven steken. Daarom dienen wij een amendement in dat vooruitloopt op een initiatiefvoorstel dat we binnenkort zullen indienen. Daarbij zorgen wij ervoor dat geld dat in beginsel bedoeld is voor mantelzorgers ook bij mantelzorgers blijft. Als we het hebben over dat belangrijke programma Zorg en Welzijn dat 21% van onze begroting vormt komt misschien de onzekerheid naar boven die ik al eerder

benoemde. We kunnen alleen maar stellen dat we de storm in 2014 enorm goed de baas hebben gekund. We hebben zonder een grote aanloopperiode en met grote risico's in Nijmegen de zorgcontinuïteit gewaarborgd. Maar dat biedt helaas geen zeker beeld naar de toekomst. In de komende jaren zal bezien moeten worden hoe bestendig die continuïteit is. Door alle ontwikkelingen op landelijk gebied hebben we de kosten en risico's nog onvoldoende in kaart, zoals we onlangs hebben mogen zien bij het Veilig Thuis dossier. En dat maakt dat wij zelfs vanuit de situatie die nu zeker lijkt en we trots mogen zijn wat we bereikt hebben als stad nog altijd waakzaam moeten blijven. Waar wij bij zorg en welzijn voor een groot deel afhankelijk zijn van landelijke ontwikkelingen zijn er op tal van thema's in de stadsrekening aan de hand van de lessen die het college zegt geleerd te hebben, nog voldoende keuzes te maken. Hoe gaan wij de werkeloosheid in de stad terugdringen? Hoe vinden we een goede oplossing voor de impasse waarin wij ons bij ons grondbeleid bevinden? En hoe gaan we de grote uitdagingen aan op het gebied van het Buig-budget? Onzekere tijden vragen om een zeker stadsbestuur. Een stadsbestuur dat maatregelen durft te nemen om de moeilijke tijden de baas te zijn. Het is dan ook langs die weg dat we de aankomende Zomernota en begroting zullen beoordelen. Dank u wel.

Motie: Een kopje koffie
indieners: Rachel Brouwer (D66), Judith Rotink (CDA) en Inge van Dijk (WD)
De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 8 juni 2016,
Constaterende dat:
- Bij Stips in een gebouw van VSA geen gratis koffie mag worden aangeboden aan bezoekers, maar gebruik moet worden gemaakt van de aanwezige bar met bijbehorende consumptieprijzen
- De Stips zelf geen budget voor hebben voor het kopen van koffie bij de bar van VSA Hierdoor bezoekers van voornoemde Stips zelf hun portemonnee dienen te trekken om iets te kunnen drinken

Overwegende dat:
- Het in ons land heel gebruikelijk is om bij een gesprek iemand koffie aan te bieden
- Het aanbieden van een kopje koffie mensen op het gemak stelt
- Het aanbieden van een kopje koffie gastvrij overkomt
- De Stips een cruciale rol vervullen in de wijkgerichte aanpak van zorg en welzijn
- De drempel om naar een Stip te gaan zo laag mogelijk dient te zijn
- Nijmegen zich als gastvrije en zorgzame stad wil profileren voor iedereen

Roept het College op om:
zorg te dragen dat Stip-medewerkers hun bezoekers gratis koffie/thee kunnen aanbieden
ongeacht in welk pand de Stip is gevestigd.
• Indien hiervoor aparte dekking nodig is, dit binnen de programma's Zorg en Welzijn en/of Sport en Accommodaties op te lossen.

De ***voorzitter***: Dank u zeer.

Dhr. ***Zwart***: Voorzitter?

De ***voorzitter***: Er is nog een vraag, meneer Zwart?

Dhr. ***Zwart***: Nee, voorzitter. Als u mij na de volgende spreker nog even toestaat. Ik ben net vergeten mijn motie in te dienen. Zou ik die nog even mogen indienen?

De ***voorzitter***: Ja, dat is pech hebben. Dat wordt dan in de tweede termijn maar dan wordt het nog later. Nou, doe dat dan nog meer even. Ja.

Dhr. ***Zwart***: Het kan heel kort. Ik wil graag een motie indienen voorzitter. Die motie roept het college op de aanbevelingen die de auditcommissie gedaan heeft, mede naar aanleiding van de adviezen van de accountant, uit te voeren. De motie dien ik mede in namens de fracties CDA en D66.

Motie: De puntjes op de i
Eerste indiener: R.S. Zwart (PvdA)
De Raad van de Gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 8 juni 2016,
Overwegende dat:
- De accountant in zijn conceptverslag met betrekking tot de controle van de
- Stadsrekening 2015 enkele aanbevelingen doet;
- De Auditcommissie in zijn adviesbrief aan de Gemeenteraad inzake de Stadsrekening
- speciale aandacht vraagt voor drie punten in het accountantsverslag;

Spreekt uit:
- De adviezen uit de brief van de Auditcommissie d.d. 17 mei 2016 over te nemen;

En roept derhalve het college op om:
1. Ten aanzien de vastgoedportefeuille in 2016 aan de Raad een voorstel voor te leggen waarin de classificatie in maatschappelijk dan wel bedrijfseconomisch vastgoed wordt bekrachtigd.
2. Ten aanzien van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) in 2016 aan de Raad een voorstel voor te leggen waarin het stellige voornemen om tot concrete ontwikkeling over te gaan wordt bekrachtigd.
3. In 2016 de Gemeenteraad een brief te sturen over de stand van zaken rond de invoering van de VPB.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan Stadspartij DNF. De heer Hillen geloof ik. Ja.

Dhr. ***Hillen***: Mijn fractie wil deze laatste motie ook mee indienen. Dus bij dezen. Voorzitter, allereerst complimenten over het transparante verhaal dat ons voorgelegd is door het college over de stadsrekening 2015. Terugkijkend op 2015 moeten wij constateren dat de gevolgen van de economische crisis nog heel duidelijk zichtbaar zijn. Die dwingen ons ook tot het voorzichtigheidprincipe en dus moeten wij afboeken op Hof van Holland. Daar hebben we dus bewust gekozen om met een zeer realistisch woningbouw- en detailhandelscenario te gaan werken en daarbij kunnen wij gewoon de cultuurhistorie wat meer tot zijn recht laten komen. Maar tegelijkertijd is onze fractie heel hoopgevend dat ons Nijmegen nog steeds een heel mooie woonstad is die ook echt in trek zal blijven. Dat zie je ook aan de woningmarkt. Wij vertrouwen erop dat er zelfs bij Hof van Holland in de toekomst misschien nog wel positieve dingen kunnen ontstaan, bijvoorbeeld voor winkels, bijvoorbeeld voor senioren maar ook het wonen aan de Waal en de Spiegelwaal is volgens ons nog zeer gewild. Ik denk, meneer Janssen, dat wij de wind mee hebben in die zin. Al is het aan het water. Deze positieve ontwikkelingen in de Waalsprong en de Waalfront geven ons denk ik ook de ruimte om nog eens te kijken naar het coalitieakkoord en nog eens te kijken of we het 'nee-tenzijprincipe' als het gaat om bijvoorbeeld Dukenburg en als het gaat om wonen niet enigszins kunnen afzwakken. Daar zullen wij het na de zomer nog met elkaar over hebben. Maar wonen voor doelgroepen blijft toch een uitdaging. Zowel voor jongeren als voor statushouders want zij verdienen een plek in onze stad. Het is jammer dat de winkelontwikkeling in de Meijhorst in 2015 niet van de grond is gekomen. Dat geeft ook aan dat we op andere grotere werklocaties nog wel bezorgdheid hebben. Het voorzichtig economische herstel is nog niet terug te vinden in bijvoorbeeld de werkeloosheidscijfers en de armoedebestrijding. We moeten in de stad blijven investeren om dat vertrouwen weer terug te krijgen. Het landelijk beleid, dat kan ik met GroenLinks eens zijn, helpt ons niet bepaald bij de bezuinigingen. Ook het werkbudget, waarbij er voortdurend discussie was en wijzigingen van rekenmodellen in 2015 kwamen hebben het ons niet gemakkelijk gemaakt. Maar ik begrijp dat de SP daarvoor over een maand met oplossingen komt. Dus ik ben heel benieuwd. Als het gaat om welzijn hebben we in 2015 flinke transities doorgevoerd of hebben moeten doorvoeren. We hebben die zorgcontinuïteit gegarandeerd. We hebben gewoon gedaan wat nodig was. Chapeau daarvoor. Heel mooi. Maar het wil niet zeggen dat we het geld dat wij nu in het Wmo-budget overhouden ook structureel zullen overhouden zoals het college ook heel duidelijk aangeeft. We moeten er dus verstandig mee omgaan en het is heel verstandig dat bedrag in de Wmo reserve te houden want er komen nog een aantal risico's, ook vanuit buiten Nijmegen. Je ziet dat dit landelijk het geval is. Accountantsverklaringen die overal in heel Nederland blijven hangen, geven aan dat de transities heel heftig zijn, overal, en dat we die misschien landelijk ook te snel hebben ingevoerd. Nou, zorgen zijn er ook een beetje over de jeugdzorg maar ook over de sociale wijkteams en

de Stips. Die moeten nog een flinke kanteling in die verandering meemaken. Daarvoor hebben we ook extra middelen nodig. In onze moderne netwerksamenleving is verbinden van mensen en organisaties hartstikke cruciaal. De Stips en de sociale wijkteams zitten daarbij in de voorste linies in de wijken. Daar is zeker nog welzijnswinst te behalen. Daar gaat het misschien nog meer om dan om het geld. Als bestuur van de stad mogen wij blij zijn met zoveel burgerkracht in onze stad. Bijvoorbeeld het wijkatelier in de Lindehorst. Misschien moeten wij ons als politiek ook maar eens afvragen of we die kanteling voor een deel niet mee moeten maken. Of we die burgerkracht meer ruimte moeten geven. Die discussie willen wij graag binnenkort een keer aangaan. Wij mogen als stad trots zijn op de vele organisaties en de individuele Nijmegenaren die de vluchtelingen hebben geholpen op Heumensoord. Het werk van de scholen voor de vluchtelingenkinderen en de jeugd was een landelijk voorbeeldproject. Dat geeft ons ook vertrouwen in de toekomst. Wij zijn er trots op in een mooie en sociale stad te leven. Dank u wel.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Tot slot is het woord aan de fractie van de VSP. De heer Hulskorte.

Dhr. ***Hulskorte***: Dank u wel, voorzitter. We zijn content met de stadsrekening want die ziet er goed en overzichtelijk uit. Ook het accountantsverslag laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Daarvoor spreken wij onze waardering uit. Toch een paar opmerkingen over de stadsrekening. Er is 10 miljoen euro minder uitgegeven aan zorg en welzijn. Daarvan is 4,1 miljoen euro minder uitgegeven aan huishoudelijke hulp en hulpmiddelen dan verwacht. In de kamerronde kwam naar voren dat het moeilijk te zien is waar dit aan ligt. In onze ogen zou het goed zijn meer aandacht te besteden aan het geven van eenvoudig te vinden informatie met minder administratieve rompslomp voor de aanvrager. Ook hebben heel veel ouderen moeite met de computer en zou in onze organisatie hier zeker rekening mee gehouden moeten worden. Een ander punt dan, voorzitter. In het accountantsrapport staat dat de interne controle tekortschiet. Kan het zijn dat dit te maken heeft met het feit dat er in het verleden veel ambtenaren wegbezuinigd zijn? Dat is onze vraag aan het college. Verder is het jammer dat de decentralisatie op dit moment op onderdelen nog niet kan worden uitgevoerd omdat de betreffende informatie nog niet beschikbaar is. Een ander punt is dat in het accountantsverslag naar voren wordt gebracht dat de risicobeheersing beperkt ingevuld is. Er moet hier meer inzicht geboden worden. Wij vinden ook dat risico's meer gedetailleerd beschreven moeten worden zodat het voor de raad inzichtelijker wordt. Het gaat hier toch immers om veel geld. Een ander punt is de motie die wij ingediend hebben en die raadsbreed is gesteund op 11 november 2015, meneer Van Elferen, met als titel: 'Handhaving vrije inloop'. Die zouden wij graag uitgevoerd zien. De heer Van Hooft heeft daar al over gesproken. Bij de stadswinkel die nu verplaatst is naar de Mariënburg hebben wij als fractie diverse keren kunnen waarnemen dat mensen die geen afspraak hadden gemaakt ook niet geholpen werden als dit niet dringend noodzakelijk was. We hebben als fractie geconstateerd dat 20% van de mensen voor niets naar de stadswinkel komt omdat zij niet direct geholpen kunnen worden. Zou het een oplossing kunnen zijn dat er bijvoorbeeld s' ochtends een paar uur een vrije inloop mogelijk moet zijn? We zien niet in dat dit hogere financiële kosten met zich meebrengt, voorzitter. De betreffende ambtenaren zitten er toch om die tijd en nu niet voor een afspraak maar voor de vrije inloop. Maar dat moet dan wel duidelijk worden aangegeven in bijvoorbeeld De Brug. Voorzitter, de inwoners van Nijmegen zijn er niet voor ons maar wij moeten er zijn voor onze inwoners. Alstublieft, laat de mensen niet voor niets naar de stadswinkel komen. Dank u wel.

De ***voorzitter***: Goed, ten slotte is het woord aan de heer Eijgenhuijsen van Liberaal Nijmegen.

Dhr. ***Eigenhuijsen***: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik zal het iets korter houden en zal ik mij ook beperken tot één onderwerp, namelijk werk en inkomen. In het stuk lezen we dat het aantal uitkeringsgerechtigden in Nijmegen sneller stijgt dan in andere grote gemeenten. Dat heeft een nadelig resultaat opgeleverd in 2015 van 5,5 miljoen euro. Daar tellen wij Hilkman dan nog niet eens bij. In 2015 zijn er 742 mensen uitgestroomd naar werk, zijn er 209 in het kader van de banenafspraak aan werk geholpen en zijn er 14 kandidaten met een loonkostensubsidie aan het werk gekomen. De werkeloosheid in Nijmegen is nog steeds 12% ondanks dat de ambitie hoger lag. Dit is echt klein bio. Dus 742, dat is bij elkaar een kleine 900 mensen in een stad als Nijmegen waar we een behoorlijk aantal uitkeringsgerechtigden hebben. Ik zou dan ook de wethouder willen oproepen hier in 2016, ik zal in de Zomernota

hiervoor ook een voorstel doen, echt op door te pakken en meer mensen aan het werk te helpen. Dank je wel.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Dan is woord van reactie aan het college. Ik geef eerst het woord aan wethouder Tiemens.

Wethouder ***Tiemens***: Dank u wel, voorzitter. De jaarrekening 2015. De jaarrekening 2015 kijkt terug op een grillig jaar zoals meerdere van u hebben geconstateerd en wij allemaal hebben meegemaakt. Een jaar van licht economisch herstel maar dat zien wij inderdaad nog niet terug in werkgelegenheidscijfers en andere zaken die positief zouden kunnen zijn als het economisch iets beter wordt. Dat is een interessante tijd om in te regeren moet ik u zeggen. Wat je dan kunt doen, is dat je je daarop voorbereidt voor zover dat kan en dat hebben wij ook op een aantal punten gedaan. We hebben dat gedaan ten aanzien van de decentralisaties door op voorhand te zeggen dat we datgene wat we over hebben in de reserve stoppen. Als we dan later tekortkomen kunnen wij het daaruit halen. Dat hebben dit jaar dus ook gedaan zodat we volgend jaar kunnen kijken hoe zaken zich ontwikkelen en Den Haag ons hopelijk ook die gelegenheid biedt om het verder te ontwikkelen. Ja, het was nogal wat om dat allemaal in dit jaar op te pakken maar collega Frings zal hierover zo dadelijk nog meer zeggen. Er zijn ook opmerkingen gemaakt over het Buig-budget. Meerdere opmerkingen. Daar hebben wij het bij de begroting ook met elkaar over gehad. Er zijn opmerkingen dat wij ons daar beter op hadden moeten voorbereiden, dat wij het structureler hadden moeten inpassen. Ik herhaal datgene wat wij tijdens de begroting hebben gezegd, namelijk dat het in Nijmegen een heel specifieke situatie is waar wij – tot en met het moment namelijk dat de jaarrekening al naar de raad was en we bezig waren samen met het ministerie te bekijken of er een knop zou kunnen worden aangepast. Dan hadden wij helemaal geen probleem gehad. In de Zomernota zult u zien dat wij de tekorten op Buig structureel oplossen. De heer Zwart stelde voor om de uitgaven conform het rijksbudget te doen. Nou, dat zou wat betreft Buig heel ingewikkeld zijn want een uitkering betreft een recht dat je gewoon verlenen. Als je niet zoveel budget ontvangt als waarop mensen recht hebben dan kun je moeilijk tegen die mensen zeggen dat het geld op is. Ik heb er ook een democratisch bezwaar tegen. Dat wat wij hier allemaal doen is overbodig, dan worden we een soort rijksdienst als wij het een op een doorzetten.

De ***voorzitter***: De heer Zwart.

Dhr. ***Zwart***: Even ter toelichting. Ik bedoel niet we het moeten uitgeven volgens het rijksbudget maar dat we het rijksbudget als uitgangspunt moeten nemen voor de begroting. We wisten hoe groot het budget was. We dachten dat het misschien meer zou worden. Mijn vraag is meer of het niet verstandig is om de budgetten, zoals die verdeeld worden, als uitgangspunt te nemen voor de begroting.

Wethouder ***Tiemens***: Daar zijn wij ook van uitgegaan want we hebben het tekort dat wij hebben voorzien ook in de begroting opgenomen als een uitname uit de saldi reserve. Wij hebben wel gezien dat er een tekort komt. En dat zal in 2016 blijken. Wat betreft de grondexploitaties waren we wel degelijk goed voorbereid. Het is precies zoals de heer Boekhorst zegt. Wij hadden het in de risico's opgenomen. We hadden er reserves voor ingesteld en die hebben wij ook allemaal geïncasseerd zodat de risico's dalen en de reserve daalt maar de verhouding daartussen blijft hetzelfde. Dus wij waren daar uitstekend op voorbereid. Het is alleen wel de vraag wanneer je dat gaat doen. Op het moment dat u ons suggereerde om dat te doen waren wij er nog niet helemaal aan toe. Dat wil niet zeggen dat het ons gewoon is overkomen want wij waren er wel op voorbereid. Het moment waarop wij die afboeking hebben gedaan, daarmee zijn wij nog steeds tevreden. Over Hof van Holland hebben wij met elkaar gedebatteerd. Daarbij hebben wij gewacht op een besluit. Wat betreft Bergerden heeft u op de voet kunnen volgen waarom we het moment hebben gepakt om af te boeken en niet een eerder moment hebben gekozen. Dat heeft ook alles te maken met het feit dat de discussies met de provincie nog niet waren afgerond. Maar nu is dat ten aanzien van Bergerden voor een groot deel wel het geval. In ieder geval zijn wij nu wel zover dat wij ons verlies hebben genomen. Dus is het niet per ongeluk.

De ***voorzitter***: Een korte vraag dan, meneer Van Hooft, omwille van de tijd.

Dhr. ***Van Hooft***: Voorzitter, de wethouder wekt nu de indruk alsof het voorstel van D66 van 30 miljoen euro ongeveer hetzelfde was als het voorstel dat het college nu doet. Alleen was er een belangrijk verschil, namelijk dat met het voorstel van D66 geen risico's omlaaggingen maar dat was gewoon blind afboeken en vervolgens grof gaan bezuinigen. Dat is iets heel anders dan risico's en dekking in de saldi reserve daarvoor omlaag brengen. Dus ik wil u toch vragen in uw verhaal wel duidelijk dat onderscheid te maken. Anders lijkt het net of het college doet wat D66 vroeg maar dat was toch echt niet zo.

De ***voorzitter***: Vrienden komen van alle kanten. De wethouder gaat verder met haar betoog.

Wethouder ***Tiemens***: Als ik u dan allemaal geruststel. Nee, het ging niet over de cijfers maar over uw suggestie dat het op dat moment moest gebeuren en hoe wij dat dan hebben verwerkt. Dat hadden wij natuurlijk zelf bedacht. En hoe nu verder met die grondexploitaties? Ja, dat is onze voortdurende zorg. Dat zult u straks in de Zomernota aantreffen. Die is inmiddels sinds gisteren vrijgegeven. Het is onze voortdurende zorg en natuurlijk hebben wij voor ogen dat er iets gaat gebeuren met die werklocaties dit jaar maar wát is nog in onderhandeling met de hele stadsregio? We moeten daar met de regio Arnhem Nijmegen nog een beetje op oefenen. Daar verwachten we dit jaar ook resultaten van. Daar proberen wij ons zo goed mogelijk op voor te bereiden. De heer Buck en de heer Hillen hebben mooie complimenten uitgedeeld ten aanzien van het jaarverslag en de jaarrekening. Die geef ik graag door aan de mensen die daar heel hard aan hebben gewerkt. Die hebben zij ook daadwerkelijk verdiend. Ik ben blij dat u het heeft opgemerkt. Het is een gesprek dat wij intern voeren wat de raadsleden eigenlijk doen met het jaarverslag en de jaarrekening. Waar doen wij het eigenlijk allemaal voor? Dat gesprek wil ik ook graag met u blijven voeren want daarin willen wij ons steeds verbeteren en ook zodanig dat het een werkdocument is waar wij allemaal ons voordeel mee doen. Meneer Hulskorte, u had een vraag gesteld over de interne controle en of dat misschien iets te maken had met de bezuinigingen op personeel van de afgelopen jaren. Ja, dat zou zo kunnen zijn maar het heeft ook iets te maken met het feit dat dit specifieke onderdeel van onze financiële huishouding best wel iets aan modernisering kan gebruiken. Dat was ook precies de reden dat wij met elkaar de accountant hebben gekozen die wij hebben gekozen omdat die accountant daar ook veel kennis van heeft en daar ook veel suggesties voor doet. Dus dat is eigenlijk precies zoals wij dat hadden bedacht, dat dit een item is dat wij de komende jaren gaan moderniseren en gaan verbeteren. Zo ben je altijd wel met iets bezig dat je kunt verbeteren. Nog een opmerking over de accountantsverklaring. Ik ben blij dat u heeft ingestemd met het ordevoorstel om onder voorbehoud van de accountantsverklaring vanavond de hele beraadslaging over het jaarverslag en de jaarrapportage af te maken. Als college hebben wij er groot vertrouwen in dat die accountantsverklaring komt. Sterker nog, wij hebben zo'n vermoeden dat als wij die niet krijgen een groot deel van het land die niet krijgt. Dus, ik kan mij niet voorstellen dat wij geen accountantsverklaring krijgen. Ik ben blij dat wij vanavond komen tot besluitvorming en ik ga er eigenlijk van uit dat wij hier niet meer op terug hoeven te komen. Dan nog de motie De puntjes op de i waar ik nog even op moet reageren. Het gaat over het advies van de auditcommissie. Vanzelfsprekend nemen wij dat advies heel serieus en zullen we de adviezen opvolgen. Dat zeg ik u toe. Wat het college betreft is daarmee de motie overbodig maar u mag daar gerust over stemmen als u dat wilt. Er is van alles te zeggen over de decentralisaties. Daar gaat collega Frings nog iets over zeggen. De burgemeester wil nog iets zeggen over de vrije inloop van de stadswinkel. De voorzitter mag bepalen wie eerst mag.

De ***voorzitter***: Wethouder Frings.

Wethouder ***Frings***: Dank u, voorzitter. Allereerst wil ik u bedanken voor de complimenten met betrekking tot het onderdeel zorg en welzijn in deze jaarrekening. Het was inderdaad een bijzonder jaar 2015. Er is in heel Nederland nog nooit een dergelijke taakverschuiving geweest sinds de Tweede Wereldoorlog met zo'n korte voorbereidingstijd die zoveel mensen en geld betrof. Wij hebben aan de voorkant ingezet op continuïteit van zorg, continuïteit van zorg, continuïteit van zorg. En dat is ons gelukt. Dat heeft u gelukkig ook gezien. Daarbij zien we dat we wat geld hebben overgehouden in de rekening. Het overgrote deel dat wij hebben overgehouden, betreft de oude Wmo-taken en ik neem u daar toch even in mee. Wij hebben als gemeente niet bezuinigd op de oude Wmo-taken, integendeel. We hadden een lichte groei begroot. Die doet zich niet voor. Ik kan mensen niet dwingen om langs te komen en zorg aan te vragen als dat niet nodig is. Dus die groei doet zich niet voor en die hebben we

wel begroot. Dan betekent dat dus dat je iets overhoudt aan het einde van het jaar. Dat wil dus niet zeggen dat mensen hun zorg niet hebben gekregen. Want dat is een suggestie die buiten de deur plaatsvindt. Als voorbeeld hebben wij bijna 4 miljoen euro overgehouden op niet verzilverde PGB's. Er was dus zorg toegekend maar die is niet verzilverd. Voor een deel komt dat omdat mensen in plaats van een PGB zorg in natura hebben geaccepteerd bij een kleine aanbieder. Dan zie je dus een verschuiving. We hebben meer kleine aanbieders maar op de begroting voor PGB blijft dus geld over. Binnen zorg en natuur kon het binnen het budget. Nou, zo zijn er een aantal zaken aan de voorkant begroot die uiterst onzeker waren. Die hebben uiteindelijk goed uitgepakt. Ik ben dan ook heel blij dat hier een voorstel ligt dat we de gelden die overblijven wel bestemmen binnen de Wmo-reserve want ik heb al eerder gezegd dat de gunstige zaken uit 2015 zich niet automatisch ook voordoen in 2016. Een van de dingen die we zien is dat de aanloop bij de jeugdzorg in 2015 in het eerste halfjaar fors is achtergebleven ten opzichte van de begroting. Ik kan u nu al zeggen dat dit in de tweede helft van 2015 is aangetrokken. Als ik mij niet vergis zal dat ook niet heel anders zijn in de eerste helft van 2016. Daarmee zou je straks weleens een beroep moeten gaan doen op die reserves. Dat in zijn algemeenheid. Ik wil u nog van een ding kond doen en dat is dat ik mij wel zorgen maak over de tweedeling in de samenleving. Dat betreft, u heeft het al vaker gezegd, meneer Hulskorte, de computerisering of de digitalisering. We hebben vanavond gesproken over het verslag van de Stips, de sociale wijkteams en de jaarrekening. Een van de dingen die bij de Stips opvalt is dat van de 15.000 mensen die daar een vraag hebben neergelegd een steeds groter aantal langs komt wandelen dat helemaal niet snapt hoe die digitalisering in elkaar zit. Zij snappen de brief niet. Er komen zelfs mensen langs die zeggen in het ziekenhuis te zijn geweest en dat de dokter heeft gezegd dat als er een nieuwe afspraak gemaakt moet worden, mensen maar op www.mijnradboud.nl moeten kijken. Maar als wij 2 miljoen analfabeten hebben in Nederland waarvan er circa 20.000 in Nijmegen zouden moeten rondwandelen dan krijgen we dus wel een probleem. Je belastingformulier kun je niet eens meer per post invullen. Dus zien wij in de Stips mensen die nog niet digitaal vaardig zijn ook echt terugkomen. Tussen digibeet een digivaardig gaat dadelijk wel een grote kloof ontstaan. Daar hebben wij ook speciaal aandacht voor in de laaggeletterdheidprogramma's. We willen vooral kijken hoe wij mensen daarop kunnen bedienen. Ja, daar hebben we dus wel aandacht voor.

Dhr. ***Buck***: Voorzitter?

De ***voorzitter***: Ik hoor van twee kanten iets. Eerst de heer Buck? Ja.

Dhr. ***Buck***: Ik dacht dat de wethouder aan het einde van zijn betoog was.

Wethouder ***Frings***: Nee, nee, nee.

De ***voorzitter***: Ik zou de wethouder wel willen vragen nog in te gaan op een paar vragen die blijven liggen. Hoe interessant de beschouwing ook was trouwens maar die zou ik graag willen aanvullen want nu gaat de heer Hulskorte erop reageren vermoed ik.

Dhr. ***Hulskorte***: Ja. Ik ben heel blij, meneer de voorzitter, dat u de wethouder toch onderkent. Het probleem dat zich op het ogenblik voordoet komt sterk naar voren toe. We hebben zelf ook onderzoek gedaan. Vooral bij ouderen, dat zijn geen analfabeten hoor, ligt een groot probleem.

De ***voorzitter*** interrumpeert: Wat is uw vraag, meneer Hulskorte?

Dhr. ***Hulskorte***: Daar ligt een groot probleem. Nee, ik ben u erkentelijk dat u dat nu gaat onderschrijven. Dank u wel.

Wethouder ***Frings***: Dank u wel. Dan rest mij in ieder geval nog te reageren op een motie en een amendement, voorzitter. De motie De puntjes op de i constateert voor 2015 geen echt probleem maar doet wel een oproep om in 2016 en verder wat klantvriendelijker te worden om mensen te ontvangen in de Stips. Ik wil u wel toezeggen dat we gaan kijken hoe we dat probleem oplossen. Ik kom er op redelijk korte termijn nog op terug hoe dat er precies uitziet. Wat betreft het amendement op de stadsrekening om de mantelzorgcomplimentgelden die overblijven binnen de Wmo-reserve nog een keer

als aparte reserve te bestemmen moet ik u zeggen dat u dat niet moet doen. Want dan gaan we een hek zetten binnen het hek. We zijn op dit moment bezig met de werving van mensen voor het mantelzorgcompliment. Ik heb die termijn nu weer verlengd tot 1 november 2016. Ik hoop dat er daardoor meer mensen gebruik van gaan maken dan vorig jaar. Vorig jaar waren dat er tweeduizend terwijl er drieduizend begroot waren. Als er dan dit jaar wel meer mensen komen dan die tweeduizend dan wil ik dat geld daar ook graag voor inzetten. Als u zegt een initiatiefvoorstel te gaan maken om te kijken hoe je respijtzorg kan inzetten voor mantelzorgers wil ik u hier wel toezeggen dat ik graag met u meekijk hoe de financiering daarvoor mogelijk is. Dat was het, voorzitter.

De ***voorzitter***: Dank u wel. Ik begreep dat er nog een vraag was met betrekking tot de binnenstad. Ik kijk even naar wethouder Van Hees. Hij kreeg het signaal door, anders moet ik zelf nog iets gaan bedenken nu ik het aankondig. Dat zal ik u niet aandoen.

Wethouder ***Van Hees***: Ja, meneer de voorzitter,het was een vraag of een opmerking. De heer Van Elferen had het hierover. Ik moet dan toch zeggen dat langzaam beeld en werkelijkheid sterk door elkaar lopen. U zegt: 'steengoed benutten dat hebben we niet benut'. Nou, de aanvragen liggen daar. Alleen wordt er door de provincie pas besloten na de vakantie. Wel hebben we voor onze investeringsregeling al 200.000 euro toegezegd gekregen door de provincie. We zijn met de provincie bezig voor 'Steengoed benut' en ook voor de Bergerden laatst. Twee weken geleden hebben er nog drie gedeputeerden met drie wethouders hier drie uur lang rondgelopen door de stad om van alles te bekijken. Dus dat loopt, daar werken we hard aan en ik kan u zeggen dat de leegstand begin 2016 8,8% was. V&D is er bijgekomen maar die wordt weer meer dan gevuld. Daarvan weet u ook dat er gesprekken zijn en dat weet ik zeker. We hebben in de Zomernota 300.000 euro gereserveerd voor het transformatiefonds en praten met de provincie ook om daar aanvulling bij te krijgen. Zij hebben onze aanpak in ieder geval als voorbeeld gesteld voor de provincie voor andere gemeenten om te vertellen hoe wij dat doen. Tot slot dan. Ik laat nu allerlei metingen verrichten. In mei was de leegstand 44% lager dan in september 2015. Wij doen het als Nijmegen dus hartstikke goed en dat wordt ook landelijk beaamd.

Dhr***. Hulskorte***: Voorzitter, mag ik een vraag stellen?

De ***voorzitter***: Ja. De heer Hulskorte.

Dhr. ***Hulskorte***: Ik wil wat vragen. Gebeurt de invulling van V&D al deels voor de vierdaagse of is dat daarna, wethouder?

Wethouder ***Van Hees***: We zijn heel hard bezig geweest met de beeldkwaliteitscommissie en de bouwplannen. Die zijn er nu door. Dus kan men beginnen denk ik. De bedoeling van de eigenaar is dat men rond november klaar moet zijn want er moet veel verbouwd worden. De ingangen et cetera.

De ***voorzitter***: En zo sluipt de toekomst bij een terugblik toch weer naar binnen. Ten slotte is er door twee van u aandacht gevraagd voor de stadswinkel. Allereerst ben ik zeer blij met die aandacht daarvoor want de stadswinkel klinkt als een heel vrolijke naam maar het is gewoon een heel kernachtige activiteit waarvoor er een overheid is. Je kunt over een heleboel taken van een gemeentelijke overheid twisten maar dit zijn monopolistische, zwaar specialistische taken die wij als lokale overheid verrichten, van het uitgeven van een paspoort en rijbewijs tot naturalisatieverzoeken. Zelfs zodanig dat je niet één soort medewerker hebt. Je hebt verschillende soorten medewerkers nodig die bijna permanent op scholing moeten. Er zijn denk ik niet heel veel medewerkers van de gemeente te noemen die zoveel scholing door het jaar heen moeten hebben. Ik zou het persoonlijk niet prettig vinden als ik een naturalisatieverzoek zou overwegen en binnen zou komen en iemand achter een bureau zou zitten die wel heel veel weet over paspoorten maar mij op geen enkele manier zou kunnen helpen. Los van het feit dat als je iemand achter een bureau hebt zitten, deze beste man of vrouw ook recht heeft op vakantie en vrije dagen. Die kan ook ziek zijn dus dat bedrag van die tonnen van mij is minder dan de 50.000 euro van de heer Van Hooft om het maar kort samen te vatten. Ik heb heel veel bewondering voor de stadswinkel en publiekszaken want daar zijn tonnen bezuinigd. Dat was het bedrag dat ik in de kamer om die reden heb genoemd. Ze hebben de kwaliteit van de dienstverlening eerder nog ver-

hoogd dan weten te verlagen. De motie is in die zin ook wel uitgevoerd, meneer Hulskorte. Daar hebben wij trouwens als college u ook een schriftelijke reactie op gegeven al maanden geleden. Dus het komt wel wat laat mag ik zeggen. We hebben op 9 mei jongstleden de stadswinkel nieuwe stijl geopend en het zal best zijn dat er nog mensen zijn die moeten wennen. Het getal van de 20% die tevergeefs komt, herken ik niet. Ik weet niet op welke representatieve enquête dat gebaseerd is. Wat we wel weten van de afgelopen jaren is dat we in de geleidelijke invoering van het op afspraak komen steeds, nadat de gewenning was opgetreden, met heel veel positieviteit worden begroet. Ik vind het goed uitlegbaar in een gemeente die al jarenlang – u heeft er weer veel woorden aan gewijd, ook vanavond weer – veel geld heeft moeten besparen om wat voor reden dan ook toch heel veel service weet te verlenen en tegelijkertijd het zo efficiënt mogelijk doet door onze mensen in te plannen. Natuurlijk is het mogelijk de hele dag daar allerlei mensen neer te zetten. Als er dan in de eerste week van december niemand komt dan is dat pech hebben maar in de zomer komen we om in het werk. Ik vind dat ook niet goed uitlegbaar naar de belastingbetaler en dat zijn diezelfde burgers die daar langskomen. Kortom, we hebben met heel veel besparingen toch een heel goede dienstverlening weten op te bouwen en ik zou u nogmaals een brief kunnen toezeggen om het met al die rekenmodellen nog een keer uit te leggen, maar ik herhaal eigenlijk wat ik er in de kamer al over heb gezegd. Ik denk dat het verstandig is, en dat meen ik echt, om niet alleen voor de leden die toen bij de kamer waren maar voor zoveel mogelijk raadsleden een werkbezoek te organiseren en eens door te nemen dat juist dat specialisme daar gevraagd wordt en wat het betekent voor de inrichting daar en hoe die mensen echt op en top op dienstverlening zijn in de kern. Als u dan zegt: 'Dat zou best weleens zo kunnen zijn, burgemeester, maar we willen het toch anders', dan zeg ik toch nog een keer dat u de portemonnee moet trekken want het is echt te eenvoudig om te zeggen dat we er maar een bureautje moeten neerzetten en het moeten inbouwen. Ik heb hoge verwachtingen van de intelligente doordenker van u, meneer Van Hooft, maar ik heb ook hoge verwachtingen van de intelligentie van onze mensen, mijn mensen, die hier al jaren mee bezig zijn. Dus dat aanbod doe ik wederom en ik zal via de griffier zorgen dat het verzoek bij u langskomt. Ik zou u erg aanraden dat te doen want dan kunnen wij er uitgebreider over spreken. Dat is beter daar dan hier even op een woensdagavond zo af te ronden toch?

Dhr. ***Van Hooft***: Mag ik even een vraag stellen, voorzitter?

De ***voorzitter***: Dat mag want ik was aan het einde van mijn betoog.

Dhr. ***Van Hooft***: Als ik het goed begrepen heb, wordt de motie die ik in november heb ingediend dus niet uitgevoerd? De motie die kamerbreed op twee fracties na gesteund is. U vroeg of het representatief was. Ja, we hebben inderdaad als fractie de moeite gedaan om deze week een enquête te houden concreet daar waar het plaatsvond en we hebben gezien dat 20% van de mensen die binnenkwamen dus niet op afspraak kwam. Dat hebben we concreet gedaan. We hebben die vragen aan die mensen gesteld maar ik vind het heel jammer dat die mensen nu naar huis worden gestuurd. We hebben namelijk in het verleden wel een vrije inloop gehad. Als het noodzakelijk is worden die mensen geholpen, dat heb ik ook gezegd, maar de mensen worden naar huis gestuurd en kunnen een afspraak maken en kunnen terugkomen. Dat vinden wij geen dienstverlening. Hoe u dan ook redeneert en welke motivatie u hier ook neerlegt, wij vinden dit heel vreemd. We vinden het ook heel vreemd dat moties worden aangenomen door praktisch de hele raad en u nu zegt dat u die motie niet uitvoert.

De ***voorzitter***: Ik ontken dat die niet wordt uitgevoerd en u geeft zelf ook aan hoe die wordt uitgevoerd. Dat hebben wij uw raad ook laten weten. Ook de weging. U zou de mensen ook moeten vragen hoe men het vroeger vond toen men twee uur moest wachten en dan nog niet zeker wist of men geholpen werd. Dat debat moeten we niet opnieuw voeren. Wij hebben daarop gereageerd. Ik kijk nog even rond of er nog behoefte is in de tweede termijn een toevoeging te plegen daar waar denk ik uitvoerig op vragen, moties en het amendement is ingegaan. Als dat kort kan, dan kan dat. De heer Van Elferen.

Dhr. ***Van Elferen***: Dank u wel, voorzitter. Een korte reactie. We zullen zo meteen voor de jaarrekening stemmen. Het is een getrouwe weergave en wat dat betreft staat niets dat in de weg. Wat betreft 'Steengoed benut' wil ik er toch vanaf zijn. In 2015 is er eigenlijk pas heel laat een aanvraag binnengekomen. Uiteindelijk is ook besloten 500.000 euro richting de Kolpingbuurt te doen. Er is dus geen

geld uit ‘Steengoed benut’ in 2015 ingezet voor leegstand in onze binnenstad. Dat wil ik hier toch gezegd hebben. Als het om feiten moet gaan dan doe ik daar graag aan mee. Dat was het.

De ***voorzitter***: Ik kijk nog eens rond. De heer Buck heeft nog een opmerking?

Dhr. ***Buck***: Ja, een tweetal opmerkingen, voorzitter. Allereerst steunen wij de PvdA-motie. Die hebben wij ook gezamenlijk ingediend maar dat was zojuist nog niet gebeurd. Bij dezen is dat dus alsnog gezegd. En na ampel beraad met de mede-indieners hebben wij na de duidelijke toezegging van de wethouder besloten het amendement in te trekken.

De ***voorzitter***: Dus het amendement Mantelzorg voor mantelzorg is hiermee ingetrokken. Ik kijk nog even verder of hier nog andere woordmeldingen zijn. De heer Boekhorst.

Dhr. ***Boekhorst***: Ja, dank u wel, voorzitter. De heer Buck heeft net een amendement ingetrokken omdat het college een duidelijke toezegging heeft gedaan. Als we die lijn volgen dan zou ik ook de heer Zwart willen vragen zijn motie in te trekken omdat ik het college heb horen zeggen dat de aanbevelingen van de auditcommissie gewoon worden overgenomen. Dus een vraag aan de indiener om dat te doen omdat de zaken die erin staan gewoon worden opgepakt door het college en uitgevoerd. Verder zou ik nog graag een reactie willen van het college op de motie Een kopje koffie. Ik heb daar in de beantwoording niets … Oh wel, dan hebben wij dat hier collectief even gemist. De reactie was dat u gaat uitzoeken hoe het zit.

De ***voorzitter***: Om het op te lossen. Het was een zeer positieve reactie van de wethouder.

Dhr. ***Boekhorst***: Een zeer positieve reactie die ik nu net gemist heb.

De ***voorzitter***: Dat is toch wel jammer, ja. Het antwoord van de heer Zwart zal zo meteen wel komen. De heer Van Hooft.

Dhr. ***Van Hooft***: We hadden de motie of het amendement Mantelzorg voor mantelzorg ook willen steunen maar nu die ingetrokken wordt omdat de toezegging er ligt is die steun ook niet nodig. Want die heeft u nu van het college. Vandaar ook eigenlijk mijn zelfde vraag aan de PvdA en anderen over de motie De puntjes op de i want dat is ook een toezegging. En onder de motie Een kopje koffie staat onze handtekening niet maar die willen wij ook van harte steunen want ook wij vinden dat je gewoon gastvrij moet zijn in de Stips en hoe dat financieel opgelost wordt dat zien we dan wel. Maar daar moet wel een oplossing voor komen. Over de stadswinkel – komt u maar – het volgende. Een afspraak is een planning voor over een bepaalde tijd. Als je binnenloopt kun je ook een planning maken over een wat kortere tijd. In allebei de gevallen praat je gewoon over de oplossing van een logistiek probleem. En dat kun je doen met een logistiek systeem en dat gebeurt ook want als je alle afspraken gaat inplannen, is dat feitelijk een vorm van planning en logistiek, meneer de voorzitter, of in dit geval eigenlijk … Ja, dit is in de kern geen geldprobleem. Dit is in de kern een systeemprobleem. En toevallig is dat mijn dagelijks werk. Dit soort dingen is oplosbaar. Je kunt plannen, je kunt ook inschatten hoeveel mensen er vrij inlopen en hoeveel capaciteit je daarvoor wilt inruimen. Zoals je ook afspraken inplant en er ook rekening mee houdt dat een x percentage niet komt opdagen. Erger nog, mensen waar afspraken mee zijn gemaakt die om 09.05 uur een afspraak hebben moeten vervolgens in sommige gevallen weleens twintig minuten wachten voor ze geholpen worden. Oftewel het systeem is nooit feilloos want er zitten altijd schommelingen in en daar kun je allemaal tot meer of mindere hoogte rekening mee houden. Dus ook de vrije inloop is een factor die mee te nemen is in hoe je daarmee omgaat. En ik zou u dus één ding willen vragen, namelijk om nogmaals naar deze zaak te kijken hoe dit zonder extra kosten, binnen het logistiek systeem, binnen een slimme manier opgelost kan worden. Dat is te doen maar dat betekent wel dat je de goede middelen daarvoor moet hebben. Als die ontbreken en dat extra geld kost wil ik het graag van u horen maar als de middelen goed zijn en de systemen goed zijn, is dit zonder extra kosten oplosbaar.

De ***voorzitter***: Maar u wordt uitgenodigd voor het werkbezoek. We moeten nu niet hier als manager gaan doen. Iedereen heeft hier zijn rol en de managers zijn in dienst van ons en dat bent u niet. Ik kijk naar de volgende. De heer Zwart.

Dhr. ***Zwart***: Dank u wel, voorzitter. Ik ben blij dat het college de motie overneemt en wat mij betreft is het geen bezwaar om de motie daarom in te trekken als ik daarvoor even naar mijn mede-indieners kijk. Dat is een goed gebruik. In de kamer had ik ook een van de punten gevraagd en toen was het nog niet akkoord maar nu het college het overneemt lijkt het mij prima de motie in te trekken.

De ***voorzitter***: Dus dat betekent dat de motie De puntjes op de i ingetrokken is. Zijn er verder nog woordmeldingen? Ik geloof het niet. Ik kijk nog even naar de wethouder. Ook niet het geval? Dan stel ik voor te gaan stemmen. Dat is tamelijk overzichtelijk. Wij hebben één motie en het raadsvoorstel. Allereerst komt dus de motie Een kopje koffie in stemming. Er zitten hier mensen in de zaal die zich ook 1987 kunnen herinneren. Ja, ja, ja. Dat had u niet verwacht hè. Nummer 5 in de Nederlandse hitparade, meneer Oomen, in de zomer van 1987 VOF de Kunst met 'Een kopje koffie'. En nu u, zoek het maar op. Maar misschien is dat misschien ook wel demografie. Wie zal het zeggen.
Nu stemmen graag over de motie Een kopje koffie. Wie is voor deze motie? Dat zijn alle facties. Die motie is hiermee unaniem aanvaard. Dank u wel.
Dan brengt dat ons bij de stemming over de stadsrekening 2015. Uw stemmen graag. En die is met 36 stemmen voor unaniem aanvaard. Dank u wel.
Dan hebben we dus nog twee stemstukken, dames en heren, allereerst het raadsvoorstel over de asielzoekers. Daar kunnen wij gelijk over stemmen neem ik aan? Ja? Uw stemmen graag over het raadsvoorstel Opvang uitgeprocedeerde asielzoekers. Met 33 stemmen voor en 3 stemmen tegen is het voorstel aanvaard. Dank u wel.

14. Motie Nijmegen een TTIP-vrije gemeente

De ***voorzitter***: Het tweede stemstuk van vanavond gaat over de motie TTIP-vrije gemeente. Het heeft geen agendanummer, daarom noem ik het maar nummer 14, dat is het allerlaatste dan. TTIP-vrije gemeente, de motie die eerder vanavond is besproken in de kamer. De heer Van Berkel.

Dhr. ***Van Berkel***: Even een stemverklaring vooraf als het kan?

De ***voorzitter***: Ja.

Dhr. ***Van Berkel***: We hebben de motie, die nu ook wordt uitgedeeld, heel licht aangepast. Deze doet niet onder voor de motie waar in de kamer over gesproken is maar dat wil ik toch even vermelden. We hebben de titel iets aangepast. Bij het beslispunt is dus toch toegevoegd dat Nijmegen zich dan uitspreekt een TTIP-vrije gemeente te zijn want dat was inderdaad niet helemaal helder in het beslispunt opgenomen. Ik hoop dat iedereen daarmee kan leven. Dan zouden wij er alsnog nu over kunnen stemmen.

Motie Houd een TTIP-vrije gemeente
Eerste indieners: Bart van Berkel, Pepijn Oomen
De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 8 juni 2016;
Constaterende dat:
- de onderhandelingen gekenmerkt worden door een gebrek aan transparantie en een gebrek aan participatie van alle beleidsniveaus, maar ook het middenveld en de burgers;
- Europese diplomaten onder TTIP de bevoegdheid hebben om nieuwe wetgevingsvoorstellen toe te staan of te weigeren nog voordat ze zijn voorgelegd aan Europese lidstaten en parlementen;
- na het uit handen geven van bevoegdheden aan Brussel, TTIP zal zorgen voor een machtsoverdracht aan de Verenigde Staten, aangezien ook Amerikaanse politici invloed hebben op de nieuwe wetgevingsvoorstellen onder TTIP nog voordat ze zijn voorgelegd aan Europese lidstaten en parlementen;

- de onderhandelaars van het verdrag een mechanisme verdedigen waarbij geschillen tussen investeerders en staten (ISDS) buiten de rechterlijke macht om door een tribunaal beslecht kunnen worden. Overheden (ook lokale) zouden daarbij direct overgeleverd worden aan de eisen van particuliere ondernemingen. Dat kan betekenen dat alle regelgeving (sociaal, gezondheid, voedsel, dierenwelzijn, milieu of technologie) die door een overheid wordt goedgekeurd, aangevallen zou kunnen worden door private bedrijven, die vinden dat deze regelgeving hun toekomstige winsten in het gedrang zal brengen. Ook een hervormde ISDS-arbitrage zoals recentelijk naar buiten kwam dit effect zal hebben.

Overwegende dat:

- TTIP bedreiging vormt voor publieke diensten door enerzijds de liberaliserings- en dereguleringsagenda die zij voorstaan en anderzijds door de geschillenbeslechting die in dit soort verdragen is opgenomen
- onze gemeente haar eigen democratische regels moet kunnen blijven vaststellen, zonder de dreiging van een arbitragezaak;
- er verontrustende potentiële gevolgen zijn - vooral op het vlak van concurrentie, sociale normen, milieu, economie, gezondheid, landbouw, intellectueel eigendom, cultuur, en dat het beschermingsniveau van de normen op deze terreinen die gelden binnen de EU behouden moeten blijven.

Spreekt uit:

- grote zorgen te hebben over de mogelijke nadelige gevolgen van het TTIP-verdrag voor de beleidsvrijheid van gemeenten alsook op het gebied van sociale zekerheid, voedselveiligheid, dierenwelzijn en milieubescherming.

En verzoekt het college:

- deze zorgen over te brengen aan de Tweede Kamer, de regering, de Europese Commissie, Raad van Ministers van de EU en Europees Parlement.
- dit standpunt van de raad over TTIP actief uit te dragen en de burgers daarover te (laten) informeren wanneer dat aan de orde is.

De **voorzitter**: Uw stem verzinkt. Dat ligt niet aan u, het ligt aan het geruis aan die zijde in ieder geval en misschien hier ook nog wel een paar aan de andere kant. Kunt u nog een keer aangeven waar de aanpassing zit want we kunnen niet gaan stemmen als we niet weten waarover?

De heer **Van Berkel**: Daar waar staat dat de gemeenteraad zich uitspreekt dan spreken we ons dus uit dat Nijmegen een TTIP-vrije gemeente is. Dat was daarnet nog niet zo in het beslispunt opgenomen. Nu dus wel. Maar op die manier hebben wij het debat ook gevoerd dus ik denk dat dit inhoudelijk …

Dhr. ***Zwart***: Voorzitter, kunnen we even schorsen? Ik wil het wel even lezen.

De ***voorzitter***: Ik vind dat wel lastig moet ik u eerlijk zeggen. Er is aan het begin van de avond voorgesteld er een stemstuk van te maken en dan moeten we er ook op vertrouwen dat er alleen gestemd kan worden. Eerlijk gezegd moet ik dit afkeuren. Dan rest mij eigenlijk niets anders dan te zeggen dat het toch naar de volgende vergadering gaat, meneer Van Berkel. U maakt het zelf nu heel lastig.

Dhr. ***Van Berkel***: Dat begrijp ik. Ik heb natuurlijk even rondgekeken ook bij andere partijen en die waren het in de wandelgangen ermee eens dat dit geen wezenlijke aanpassing is. We hebben zo het debat gevoerd. Dat het gaat over Nijmegen TTIP-vrij, dus dat staat er ook in.

De ***voorzitter***: Ja, maar of het nu wezenlijk is of niet, daarover kunnen we van mening verschillen want volgens mij kan Nijmegen nooit uitspreken TTIP-vrij te zijn. Die jurisdictie hebben wij niet. Nee dat kan niet, meneer Van Berkel. Dan zal ik hem voor vernietiging bij de Kroon moeten voordragen. Met alle respect kan dat natuurlijk niet. Je kunt je niet onttrekken aan de wettelijke regels van het land. Maar los daarvan hoor ik hier mensen zeggen het wel lastig te vinden. En de wandelgangen tellen hier niet. Dus de keuze is dat we moeten schorsen als mensen het nog willen lezen of de motie uitstellen.

Ja, dan stel ik voor even vijf minuten te schorsen zodat iedereen zich even kan buigen over de motie. Dank u wel. Dan is de vergadering geschorst. (23.00 uur)

De ***voorzitter***: Dames en heren, ik stel voor dat wij weer gaan beginnen en de vergadering heropenen. (23.01 uur) De vergadering is hierbij heropend. Ik hoop dat iedereen de aangepaste motie goed tot zich heeft kunnen nemen, inclusief de wijziging. Dan stel ik voor te gaan stemmen, tenzij er nog andere stemverklaringen zijn. Ik kijk even de kring rond. Jawel, de heer Selman. Een stemverklaring?

Dhr. ***Selman***: Onze fractie gaat – hoe zeg je dat – verdeeld stemmen.

De ***voorzitter***: Oké, zijn er nog andere stemverklaringen? Dat is niet het geval.
Dan vraag ik uw stem over de motie Nijmegen een TTIP-vrije gemeente. De gewijzigde versie dus.
Er zijn 18 stemmen voor en 18 stemmen tegen. De stemmen staken. Dan is de motie aangehouden.
Dan stemmen we de volgende vergadering opnieuw hierover. Je ziet maar dat niemand mag wegblijven. Nog even blijven zitten alstublieft. Het spektakel zit vaak aan het einde. Voor degene die niet weet hoe het werkt. De motie wordt dus aangehouden tot de volgende keer, dames en heren. Meneer Jansen, met alle respect. Nee, ik begin me met alle respect nu wel een beetje te ergeren aan de mores in deze raadsvergadering. Dit is de 10de gemeente van het land. De oudste gemeente van het land met 39 raadsleden. U bent het hoogste orgaan van de stad. Als wij ons al niet houden aan de spelregels zoals die zijn opgesteld door de wetgever en onszelf waarom zou iemand van de 172.000 burgers in deze stad dat dan wel doen? Ik heb in het fractievoorzittersoverleg de vorige vergadering geevalueerd en degene die aanwezig waren zijn mijn getuigen. We hebben afgesproken dat we moeten opletten wat we in de raadsvergadering brengen. We zijn hier een besluitvormend orgaan, dit is geen debating club, dit is geen actiecomité. U bent gewoon een besluitvormend orgaan en daar horen wij met elkaar heel serieus mee om te gaan.

Dat gezegd zijnde, is de motie dus aangehouden en wordt er de volgende keer opnieuw over gestemd. Zo zijn de spelregels en dat brengt mij ook bij het einde van deze vergadering. U bent uitgenodigd voor een borrel in het nieuwe restaurant. Dus niet naar beneden gaan maar naar hiernaast.

20. Sluiting

De ***voorzitter***: De vergadering is gesloten. (23.03 uur)

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente
Nijmegen d.d. 6 juli 2016.

De voorzitter, **De raadsgriffier,**

drs. H.M.F. Bruls **drs. M.A.H. Heffels**

Bijlage - Behandeladviezen Politieke Avond 22 juni 2016

Behandeladviezen van de raadskamer van 22 juni 2016	
W&B Concept Grex Waalfront 2015	Doorschuifstuk
Zomernota (77/2016)	DEBATSTUK 6 juli

Bijlage - Behandeladviezen Politieke Avond 6 juli 2016

Behandeladviezen van de raadskamer van 22 juni 2016	
Zomernota (77/2016)	**DEBATSTUK 6 juli**
W&B Concept Grex Waalfront 2015	**DOORSCHUIF STUK**
Behandeladviezen van de raadskamer van 6 juli 2016	
Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016 (81/2016)	**DEBATSTUK 13 juli**
W&B Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties	**STEMSTUK 13 juli**
Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (83/2016)	**DEBATSTUK 13 juli**

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

Voorstel aan de Raad

GEMEENTE Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel

6 juli 2016 / 79/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp

Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

Programma

Bestuur & Middelen

Portefeuillehouder

H.M.F. Bruls

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.

7 juni 2016

Samenvatting

Regelmatig legt uw raad, via aangenomen moties, opdrachten, wensen of verzoeken bij ons college neer. Vervolgens zorgen wij voor de afhandeling daarvan en rapporteren wij terug.

Het bijgevoegde overzicht raadsmoties, geeft de stand van zaken van deze uitvoering aan tot en met mei 2016 van de moties die tot en met 30 maart 2016 zijn aanvaard. De tekstwijzigingen zijn vetgedrukt, zodat makkelijk te zien is wat er sinds de vorige melding veranderd is.
Uit het overzicht blijkt dat er 51 moties afgevoerd kunnen worden, en dat er nog 57 moties gehandhaafd blijven.

Voorstel om te besluiten

1. De voortgangsmeldingen vast te stellen.
2. De moties met de volgende volgnummers uit het voortgangsoverzicht af te voeren: 2, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 21, 25, 29, 31, 34, 38, 39, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 88, 89, 100, 101, 102, 104 en 105.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail

Yeliz Öner, 2239, y.oner@nijmegen.nl

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding
Bijgevoegd overzicht geeft de laatste stand van zaken aan van de uitvoering moties die tot en met 30 maart 2016 zijn aanvaard.
De tekstwijzigingen zijn vetgedrukt zodat gemakkelijk te zien is wat er sinds de vorige melding veranderd is. Uit het overzicht blijkt dat er 51 moties afgevoerd kunnen worden, en dat er nog 57 moties gehandhaafd blijven.
Wij stellen voor om de moties die uitgevoerd zijn respectievelijk in uitvoering zijn af te voeren. De moties waarbij nu een onderzoek gaande is of waarbij nog een aanvullend collegevoorstel moet komen te handhaven.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader
In de raadsvergadering van 22-23 februari 2006 is het amendement 'Laat de raad niet raden' aanvaard. Volgens dit amendement dienen wij de raad halfjaarlijks via een voortgangsrapportage te informeren over de uitvoering van door uw raad aangenomen moties.

1.2 Relatie met programma
In het programma Bestuur & Middelen hebben wij als hoofddoelstelling opgenomen de gemeente Nijmegen op een herkenbare en democratische wijze te besturen. Dat doen we onder andere door heldere informatie-uitwisseling tussen college en raad over de voortgang van de uitvoering van moties.

2 Doelstelling
Adequate informatievoorziening van de raad.

3 Argumenten
Door het overzicht actueel te houden, weet uw raad welke moties zijn uitgevoerd en van welke de uitvoering nog op stapel staat.

4 Klimaat
De klimaatparagraaf is niet op dit voorstel van toepassing.

5 Risico's
Aan dit voorstel zijn geen risico's verbonden**.**

6 Financiën
Dit voorstel heeft geen financiële consequenties.

7 Participatie en Communicatie
Het geactualiseerde overzicht wordt gepubliceerd op de site www.nijmegen.nl.

8 Uitvoering en evaluatie
Over de uitvoering van afzonderlijke moties wordt u per brief door ons op de hoogte gesteld.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: Overzicht aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

Agenda: Besluitronde politieke avond 6 juli 2016
Raadsvoorstel: Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016
Eerste indiener: C.B.M. Lamers (plv. voorzitter)

Amendement:
Uitvoering aanvaarde moties t/m 30 maart 2016

De gemeenteraad, bijeen op 6 juli 2016, overwegende dat:

- Het College voorstelt de moties genoemd onder beslispunt 2 af te voeren;
- De moties met de nummers naar het oordeel van de gemeenteraad als nog niet afgehandeld beschouwd kunnen worden; 15, 46, 50, 60, 65, 69, 78, 100

Besluit:
Beslispunt 2 als volgt te formuleren:
De moties met de volgende volgnummers uit het voortgangsoverzicht af te voeren:
2, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 25, 29, 31, 34, 38, 39, 44, 47, 48, 49, 51, 53
57, 58, 61, 62, 64, 66, 67, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 79, 81, 88, 89,
101, 102, 104 en 105.

Toelichting:
Alle eerste indieners zijn benaderd voor het al dan niet afvoeren van hun openstaande motie(s). Wanneer de eerste indiener geen raadslid meer is, is de fractievoorzitter geraadpleegd. Hierbij gaf een aantal indieners/fractievoorzitters aan dat diverse moties niet afgevoerd kunnen worden. Op grond hiervan wordt voorgesteld beslispunt 2 van het raadsvoorstel te wijzigen.

D66	SP	GroenLinks	
PvdA	VVD	CDA	GN
DNF	VSP	Liberaal Nijmegen	

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

Bijlage

15. Geen Ah zonder zorgwoningen
Indiener is van mening dat deze motie nog niet afgevoerd kan worden. Dit omdat de woningmarkt erg aangetrokken is, en er weer volop mogelijkheden zijn; marktpartijen staan nu anders in de woningmarkt. Talis bijvoorbeeld wil best op de locatie bouwen en zorgwoningen ontwikkelen. Ze hebben daar ook nog een stuk grond direct aan liggen dat ze mee willen nemen in een ontwikkeling daar. Daarnaast is de ontwikkelaar bezig met de plannen uit te werken voor de Albert Heijn en omgeving. De ontwikkelaar kan de motie daarin meenemen.

46. In een studentenhuis voelt ook een jonge starter zich thuis!
Indiener is van mening dat deze motie nog niet afgevoerd kan worden. De motie roept op om in gesprek te gaan met SSHN om in (toekomstige) leegstaande SSHN woningen de mogelijkheden te bekijken of daar ook starters, statushouders en afgestudeerden kunnen worden gehuisvest. Deze motie is tot stand gekomen niet alleen door berichtgeving in de pers maar ook van de SSHN zelf dat er een overschot was of dreigde aan studentenhuisvesting. Daarnaast is er nog steeds sprake van een tekort aan (betaalbare) starterswoningen. De kwestie is dus nog steeds actueel. Het college meldt dat er met de SSHN overleg is en wordt gevoerd. Tussen de besprekingen van oktober 2015 en mei 2016 zitten ongeveer 6 maanden en dit is volgens de indiener een te korte termijn om een betrouwbaar beeld te krijgen m.b.t. al dan niet overschotten bij de SSHN en daarom kan die motie (nog) niet worden afgevoerd.

50. Twee keer de groene zak betalen is een keer te veel!
Indiener is van mening dat deze motie nog niet afgevoerd kan worden. Recent heeft de directeur van de DAR een kennismakingsgesprek gehad met de VSP-fractie. Bij deze gelegenheid is de motie onder zijn aandacht gebracht en wordt over de uitvoering hiervan nog gecommuniceerd. Aandachtspunten hierbij zijn o.a. dat er geen communicatie plaatsvindt met de burgers, d.m.v. reguliere DAR folders en de afvalwijzer over de mogelijkheid om bij de milieustraat een “gratis” groene zak te kunnen krijgen bij aanbieding van restafval. In afwachting van die reactie kan deze motie (nog) niet worden afgevoerd.

60. Transitiefonds, Compacte & Sterke Binnenstad
Indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Het college verwijst naar nieuwe plannen voor een transitiefonds, maar dat staat in de Zomernota. Pas na concrete besluitvorming in de gemeenteraad over transitiebudgetten kan deze motie van de lijst af.

65. Met de stad goan we er voor
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Openbaarheid van de portefeuillehoudersoverleggen is nog niet geregeld.

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

69. Workfast oké, maar wel met alternatief
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Er wordt aangegeven dat indien het Workfast traject geselecteerd is, en er vervolgens weerstand bij de kandidaat wordt ondervonden, men tracht de kandidaat te overtuigen om het toch te proberen. De strekking van de motie was juist dat kandidaten altijd een keuze moest worden geboden. Dat was bedoeld als zijnde een recht van de kandidaat.
Overtuigen is prima, maar de setting tussen kandidaat en re-integratie medewerker is niet perse een gelijkwaardige. Immers de rapportage van maatregelwaardig gedrag hangt altijd boven het hoofd van de kandidaat.
Indien er van het begin af aan gemeld zou worden dat het kiezen van een alternatief voor het Workfast traject een recht is zou de motie recht gedaan worden.

78. Handhaving vrije inloop
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden; hierover is in de besluitronde gedebatteerd, en volgens de indiener is die niet uitgevoerd en kan daarom niet worden afgevoerd.

100. Nijmegen verdient een beter Breed
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Ten aanzien van de motie beter Breed wil de indiener eerst uitgebreidere uitleg wat er met de aanbevelingen gedaan is of wordt.

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

8. Raadsvoorstel Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016 (79/2016)

Raadsvoorstel d.d. 7 juni 2016
1. De voortgangsmeldingen vast te stellen.
2. De moties met de volgende volgnummers uit het voortgangsoverzicht af te voeren: 2, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 21, 25, 29, 31, 34, 38, 39, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 88, 89, 100, 101, 102, 104 en 105.

Amendement: uitvoering aanvaarde moties t/m 30 maart 2016
1e indiener: C.B.M. Lamers

De gemeenteraad, bijeen op 6 juli 2016, overwegende dat:

- Het College voorstelt de moties genoemd onder beslispunt 2 af te voeren;
- De moties met de nummers naar het oordeel van de gemeenteraad als nog niet afgehandeld beschouwd kunnen worden; 15, 46, 50, 60, 65, 69, 78, 100

Besluit:
Beslispunt 2 als volgt te formuleren:
De moties met de volgende volgnummers uit het voortgangsoverzicht af te voeren:
2, 5,6, 7, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 25, 29, 31, 34, 38, 39, 44, 47, 48, 49, 51, 53
57, 58, 61, 62, 64, 66, 67, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 79, 81, 88, 89,
101, 102,104 en 105.

Toelichting:
Alle eerste indieners zijn benaderd voor het al dan niet afvoeren van hun openstaande motie (s). Wanneer de eerste indiener geen raadslid meer is, is de fractievoorzitter geraadpleegd. Hierbij gaf een aantal indieners/fractievoorzitters aan dat diverse moties niet afgevoerd kunnen worden. Op grond hiervan-wordt voorgesteld beslispunt 2 van het raadsvoorstel te wijzigen.

Bijlage
15. Geen Ah zonder zorgwoningen
Indiener is van mening dat deze motie nog niet afgevoerd kan worden. Dit omdat de woningmarkt erg aangetrokken is, en er weer volop mogelijkheden zijn; marktpartijen staan nu anders in de woningmarkt. Talis bijvoorbeeld wil best op de locatie bouwen en zorgwoningen ontwikkelen. Ze hebben daar ook nog een stuk grond direct aan liggen dat ze mee willen nemen in een ontwikkeling daar. Daarnaast is de ontwikkelaar bezig met de plannen uit te werken voor de Albert Heijn en omgeving. De ontwikkelaar kan de motie daarin meenemen.

46. In een studentenhuis voelt ook een jonge starter zich thuis!
Indiener is van mening dat deze motie nog niet afgevoerd kan worden. De motie roept op om in gesprek te gaan met SSHN om in (toekomstige) leegstaande SSHN woningen de mogelijkheden te bekijken of daar ook starters, statushouders en afgestudeerden kunnen worden gehuisvest. Deze motie is tot stand gekomen niet alleen door berichtgeving in de pers maar ook van de SSHN zelf dat er een overschot was of dreigde aan studentenhuisvesting. Daarnaast is er nog steeds sprake van een tekort aan (betaalbare) starterswoningen. De kwestie is dus nog steeds actueel. Het college meldt dat er met de SSHN overleg is en wordt gevoerd. Tussen de besprekingen van oktober 2015 en mei 2016 zitten ongeveer 6 maanden en dit is volgens de indiener een te korte termijn om een betrouwbaar beeld te krijgen m.b.t. al dan niet overschotten bij de SSHN en daarom kan die motie (nog) niet worden afgevoerd.

Voorstel - Overzicht uitvoering aanvaarde raadsmoties tot en met 30 maart 2016

50. Twee keer de groene zak betalen is een keer te veel!
Indiener is van mening dat deze motie nog niet afgevoerd kan worden. Recent heeft de directeur van de DAR een kennismakingsgesprek gehad met de VSP-fractie. Bij deze gelegenheid is de motie onder zijn aandacht gebracht en wordt over de uitvoering hiervan nog gecommuniceerd. Aandachtspunten hierbij zijn o.a. dat er geen communicatie plaatsvindt met de burgers, d.m.v. reguliere DAR folders en de afvalwijzer over de mogelijkheid om bij de milieustraat een "gratis" groene zak te kunnen krijgen bij aanbieding van restafval. In afwachting van die reactie kan deze motie (nog) niet worden afgevoerd.

60. Transitiefonds, Compacte & Sterke Binnenstad
Indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Het college verwijst naar nieuwe plannen voor een transitiefonds, maar dat staat in de Zomernota. Pas na concrete besluitvorming in de gemeenteraad over transitiebudgetten kan deze motie van de lijst af.

65. Met de stad goan we er voor
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Openbaarheid van de portefeuillehoudersoverleggen is nog niet geregeld.

69. Workfast oké, maar wel met alternatief
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Er wordt aangegeven dat indien het Workfast traject geselecteerd is, en er vervolgens weerstand bij de kandidaat wordt ondervonden, men tracht de kandidaat te overtuigen om het toch te proberen. De strekking van de motie was juist dat kandidaten altijd een keuze moest worden geboden. Dat was bedoeld als zijnde een recht van de kandidaat. Overtuigen is prima, maar de setting tussen kandidaat en re-integratie medewerker is niet perse een gelijkwaardige. Immers de rapportage van maatregelwaardig gedrag hangt altijd boven het hoofd van de kandidaat.
Indien er van het begin af aan gemeld zou worden dat het kiezen van een alternatief voor het Workfast traject een recht is zou de motie recht gedaan worden.

78. Handhaving vrije inloop
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden; hierover is in de besluitronde gedebatteerd, en volgens de indiener is die niet uitgevoerd en kan daarom niet worden afgevoerd.

100. Nijmegen verdient een beter Breed
De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Ten aanzien van de motie beter Breed wil de indiener eerst uitgebreidere uitleg wat er met de aanbevelingen gedaan is of wordt.

Amendement unaniem aanvaard

Geamendeerd Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
1. De voortgangsmeldingen vast te stellen.
2. De moties met de volgende volgnummers uit het voortgangsoverzicht af te voeren: 2, 5,6, 7, 10, 11, 12, 14, 17, 21, 25, 29, 31, 34, 38, 39, 44, 47, 48, 49, 51, 53, 57, 58, 61, 62, 64, 66, 67, 70, 71, 73, 75, 76, 77, 79, 81, 88, 89, 101, 102,104 en 105.

Voorstel unaniem aanvaard

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
1	**120201.1**	**Een nieuw verhaal voor Dukenburg**	**1 februari 2012**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**D66**	**T. van Elferen**	**Nee**

Inhoud motie:	De raad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 1 februari 2012, Constaterende dat: In voorliggend raadsvoorstel het mislukken een aantal grote projecten ertoe leidt dat de planexploitatie wordt gewijzigd; - Het college een aantal maatregelen van met name faciliterende en verbindende aard voorstelt om de situatie in Dukenburg te verbeteren; Overwegende dat: De problemen van met name Meijhorst en Malvert zich niet slechts op het vlak van de ontwikkeling van voorzieningen afspelen, maar een integrale aanpak vragen op het gebied van wijkaanpak, stedelijke ontwikkeling en voorzieningen; - Een gedeelte van Dukenburg in Nijmegen een unieke stedelijke dynamiek kent, die in tijden van de ontwikkeling van overige stadsdelen om zijn eigen doelgericht beleid vraagt; Spreekt uit dat: - Er behoefte bestaat aan een plan van aanpak voor dit stadsdeel en een brede politieke discussie hierover; Roept het college op: Voor de zomer van het college een overzicht van de kansen voor de toekomst van Dukenburg aan de raad te zenden om voornoemde discussie te kunnen voeren, waarbij bestaande stukken als het Masterplan Dukenburg als uitgangspunt kunnen gelden;
Voortgang:	**Mei: De afgelopen jaren zijn verschillende punten van zorg aangepakt. Zo is er veel gebeurd op het gebied van wonen en zorg, is het groen aangepakt en hebben corporaties renovaties uitgevoerd. De gesprekken over de vernieuwing van de winkelcentra Meijhorst en Weezenhof lopen nog. Op projectniveau zijn daar waar mogelijk de kansen benut. Voor de knelpunten die er nu nog zijn of dreigen zich voor te gaan doen wordt een plan van aanpak voor een integrale aanpak besproken. Om hier toe te komen zal eerst een gedegen analyse uitgevoerd worden om te bepalen waar zich problemen voordoen, wat die precies zijn en in welk deel van Dukenburg deze zich concentreren. De verschillende afdelingen binnen de gemeente zullen zich hier de komende periode gezamenlijk over buigen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Met het realiseren van het uitvaartcentrum en de start van de bouw van de zorgwoningen op de locatie de Horizon zijn, op winkelcentrum Meijhorst na, alle ontwikkelingen die onderdeel uitmaakten van de palmexploitatie Herstructurering Dukenburg uitgevoerd. De gesprekken over vernieuwing van winkelcentrum Meijhorst lopen nog. We stellen voor deze motie nog niet af te voeren. PA Juli 2015: De gemeenteraad besluit om deze motie als nog niet afgehandeld te beschouwen. Mei 2015: Afgelopen jaren is vooral gekeken welke kansen voor Dukenburg benut kunnen en moeten worden. Die lagen vooral op het gebied van wonen en zorg. Afgelopen jaar zijn zorgwoningen in Malvert gebouwd (wordt binnenkort opgeleverd), is het gezondheidscentrum in Meijhorst gerealiseerd (opening was in april) en heeft grondverkoop van de oude Prins Mauritsschool voor de bouw van zorgwoningen plaatsgevonden (bouw start binnenkort). De onderhandelingen over locatie de Horizon lopen nog. Datzelfde geldt voor de onderhandeling voor de herontwikkeling van het winkelcentrum Weezenhof met daarop de gewenste zorgwoningen. Op het moment dat dit gerealiseerd is, is invulling gegeven aan de gewenste toevoegingen voor beschermd wonen zoals in het planningskader wonen en zorg is voorzien. Voor de locaties die nog herontwikkeld kunnen worden (HAN-locatie en ROC-locatie) wordt gezocht naar een invulling die past binnen de beleidskaders voor onder andere wonen en zorg. Voor Meijhorst geldt dat de onderhandelingen over de herontwikkeling van het winkelcentrum lopen. De ontwikkelaar voor dit gebied is met de planontwikkeling bezig en hij heeft nagenoeg met alle huidige eigenaren een overeenkomst. Dat betekent dat behalve voor wonen en zorg ook de herstructurering van de winkelvoorzieningen in de steigers gezet worden. Tot slot is voor de voormalige woningbouwlocatie aan de Streekweg een andere passende invulling gegeven (DELA). Met de realisatie van dit plan wordt openbare ruimte ook aangepakt. Dat betekent dat de kansen die er lagen en die nodig zijn om er voor te zorgen dat bewoners die in Dukenburg wonen daar ook oud kunnen worden, gerealiseerd dan wel in gang gezet zijn. Winkelcentrum Meijhorst is de enige locatie uit de planexploitatie herstructurering Dukenburg die nog gerealiseerd moet worden. Over de ontwikkelingen in Dukenburg vindt regelmatig afstemming plaats tussen Wijkbeheerder, Wijkmanagement en Ontwikkelingsbedrijf om de ontwikkelingen op elkaar af te stemmen. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Oktober 2014: Er wordt hard gewerkt aan de verschillende onderdelen om de planuitwerking een stap verder te krijgen (Pr. Mauritsschool, Weezenhof, etc). Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.-- PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren. Zie raad 12/03/2014 Februari 2014: Kansen voor Dukenburg liggen er vooral op het gebied van wonen en zorg. Afgelopen periode is vooral benut om de kansen voor wonen en zorg verder uit te werken. In dat kader start de realisatie van het eerste plan voor beschermd wonen in het maisonnettegebied in Malvert rond de zomer van 2014. De gesprekken met Woongenoot over de locatie van de Horizon en met Talis over de oude Prins Mauritsschool voor een invulling met beschermd wonen zijn ver gevorderd. Voor de Weezenhof geldt dat gesprekken lopen over de herontwikkeling van het winkelcentrum in samenhang met het realiseren van zorg wonen en beschermd wonen. PA 20 november 2013: Het college stelt voor de motie niet af te voeren. Oktober 2013: Afgelopen periode is gefocusd op kansen voor wonen en zorg. Begin 2014 wordt het eerste project voor kleinschalig beschermd wonen (voor PG-patienten) gerealiseerd. Sterke/zwakke punten en kansen/bedreigingen zijn ambtelijk onderzocht. Met dit als basis wordt een nieuwe koers voor Dukenburg voorgesteld. Hierbij zal ook contact gezocht worden met betrokken partijen/bewoners in Dukenburg. April 2013:Het opstellen van een nieuw kader voor Dukenburg heeft vertraging ondervonden in afwachting van de stadsvisie en de structuurvisie. Dat betekent niet dat niet gekeken wordt welke kansen benut kunnen worden. Er vindt met verschillende partijen overleg plaats over het benutten van kansen voor het realiseren van zorgwoningen en voorzieningen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
2	**120404.1**	**Opzet locatiegebonden beleid**	**4 april 2012**	**B. van Hees**	**Cultuur, Cultuurhistorie en citymarketing**	**SNN**	**B. van Hees**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 4 april 2012 Overwegende dat: - Evenementen belangrijk zijn als bron van vermaak en ontspanning voor onze inwoners; - Daarnaast van groot belang zijn voor de toeristische aantrekkingskracht en daarmee ook het vestigingsklimaat voor bedrijven bevorderen; - Er ook een keerzijde aan evenementen in de openbare ruimte zit, met name de overlast die deze evenementen met zich mee kunnen brengen voor de bewoners, met name in de binnenstad; - Om een goede afweging te maken bij de inzet van evenementenlocaties het noodzakelijk is om een scherp inzicht te krijgen in de aard en de mogelijkheden van de aangewezen evenementenlocaties; - Het daarbij ook van belang is om de (infrastructurele) randvoorwaarden die meespelen om een evenement te laten slagen in beeld te brengen; - Daarmee de evenementen in te delen in categorieën met specifieke kenmerken; - Op deze wijze een juiste match gemaakt kan worden tussen evenement en locatie; - Daarmee de inwoners van Nijmegen helderheid verschaft wordt over het aantal en type evenement per locatie, met daaraan gekoppeld randvoorwaarden zoals tijdsduur, eindtijd, al of niet versterkte muziek, aantal toegestane decibels etc. Vraagt het college om: • In de verdere uitwerking van het locatiegebonden beleid het volgende mee te nemen: - Een inventarisatie van alle locaties aan de hand van toetsingscriteria; - Het huidig evenementenaanbod te inventariseren en in categorieën onder te brengen; - Vraag en aanbod op elkaar af te stemmen; - Daarbij rekening te houden met de acceptatiegrens van omwonenden; - Daardoor een helder spreidingsbeleid te realiseren; - Het geheel voor inspraak vrij te geven; - De uitkomsten uiteindelijk aan de raad voor te leggen.
Voortgang:	**Mei: Op 19 januari (reg. nr.15.0013386) 2016 hebben wij een brief met een rapportage over de locatieprofielen aan uw raad gestuurd, waarin de aandachtspunten uit de motie zijn verwerkt. Wij beschouwen de motie hiermee als uitgevoerd. Wij stellen voor deze motie af te voeren.** Oktober 2015: We streven nog steeds naar oplevering begin 2016. We stellen voor deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Het werken aan de locatieprofielen heeft vertraging opgelopen. Als gevolg van de komst van de Giro d'Italia en het kroonjaar 2016 is de focus het afgelopen jaar noodgedwongen verlegd. We streven nu naar oplevering begin 2016. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Momenteel wordt gewerkt aan de locatieprofielen van de overige evenementenlocaties. In het voorjaar van 2015 wordt een rapportage opgeleverd en zal uw raad per brief worden geïnformeerd. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren Februari 2014: Op 4 februari 2014 is in het college een tussenrapportage locatiegeboden evenementenbeleid vastgesteld met een toelichtende brief aan de gemeenteraad op basis van drie pilotlocaties Park Brakkenstein, Stadspark De Goffert en Mariënburgplein. In 2014 worden de overige evenementenlocaties onderzocht en verwerkt in een eindrapportage. PA 20 november 2013: College stelt voor om motie niet af te voeren. Oktober 2013: Op 28 mei jongstleden is uw raad per brief geïnformeerd over de stand van zaken m.b.t. de uitvoering van de nota Event Full en de motie(s). Aangegeven is dat we gestart zijn met een pilot Locatie-gebonden Evenementenbeleid voor 3 locaties. De pilot wordt dit najaar afgerond, waarna de overige locaties worden uitgewerkt. Motie is nog niet geheel uitgevoerd. April 2013:Over de uitvoering van deze motie wordt gerapporteerd in een brief aan de raad in het voorjaar 2013. Zie toezegging 7046 bij de 1e evaluatie van het evenementenbeleid. 2012: zie bestuurlijkvolgsysteem

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
3	**130424.1**	**De binnenstad aanvullen vanaf Vlek 14**	**24 april 2013**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**VVD**	**H. Veldman**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 24 april 2013, Overwegende dat: - Een leefbaren binnenstad i ieders belang is; - Nederland al de hoogste winkeldichtheid ter wereld heeft, meer winkels zijn dus niet wenselijk; - De plannen van dit college kunnen leiden tot nog meer concurrentie voor de binnenstad; - Ook online verkopen een bedreiging vormen voor de winkeliers in onze binnenstad; - Online verkopen niet stoppen om 18.00 uur; - Er nu discussie gestart wordt over de openingstijden van winkels; - We moeten inzetten om van onze binnenstad een 'place to be' te maken; - We moeten zoeken naar een aanvullende ontwikkeling voor onze binnenstad; - We moeten kijken naar kansen en uitdagingen en niet naar beperkingen; - Je ook van je binnenstad een online winkelcentrum kunt maken; - Stilstand op Vlek 14 leidt tot hogere oplopende kosten; - Ontwikkelingen op Vlek 14 ook effect hebben op bijvoorbeeld Arnhemse ondernemers. Verzoekt het college: Om met de binnenstadondernemers, binnenstad service Nijmegen en het huis van de binnenstad in gesprek te gaan om de mogelijkheden te onderzoeken om tot een opslag/verzendpunt te komen op Vlek 14 ten behoeve van de binnenstad om op deze manier van de Nijmeegse binnenstad ook een online 'place to be' te maken. Wij denken dan aan het volgende: Op Vlek 14 komt de (extra) voorraad te liggen van de aangesloten binnenstadondernemers; Elk half uur rijdt er een (elektrische) vrachtwagen naar het Nijmeegse centrum om winkels te bevoorraden; De ondernemers hoeven dus maximaal een half uur 'nee' te verkopen; Vanuit dat opslag/verzendpunt worden ook de eventuele online verkopen van de binnenstadondernemers verzonden; bijv. tot 22.00 uur s'avonds; De consument er dus ook voor kan kiezen om haar aankoop te laten versturen in plaats van zelf mee te nemen.
Voortgang:	**Mei: Op 12 mei 2016 heeft de zitting Raad van State plaatsgevonden. De RvS doet ca. 6 weken na zitting uitspraak. Deze periode kan eventueel nog met 6 weken worden verlengd. Met provincie en regiogemeenten is het proces Regionale programmering Werklocaties (RPW) opgestart.** **Dit RPW beoogt de overcapaciteit aan werklocaties (bedrijven, kantoren en perifere detailhandel) in relatie tot de marktvraag in beeld te brengen. Definitieve besluitvorming over de uitkomsten van dit traject worden voorjaar 2017 verwacht. De uitspraak RvS alsmede de uitkomsten RPW zijn bepalend voor het perspectief van een ontwikkeling op de Grift. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Met de reactieve aanwijzing van de provincie Gelderland op het bestemmingsplan Grift Noord is de situatie ongewis geworden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Met het gegeven dat we de Grift nadrukkelijk willen profileren als een bedrijventerrein voor grootschalige logistiek is een delivery concept hier goed denkbaar. Vooralsnog heeft zich nog geen marktpartij gemeld om iets in die vorm op deze locatie te ontwikkelen. Wij stellen voor om deze motie niet af te voeren. Oktober 2014: Uit gesprekken met diverse partijen is gebleken dat het zeer lastig is om een financieel haalbaar delivery concept te realiseren. Het verdienmodel is lastig te organiseren; alles moet kloppen. De locatie vlek 14 is ook onderwerp van gesprek met de provincie Gelderland. Er wordt ook gekeken of en hoe een delivery concept op De Grift denkbaar is. Het is echter de vraag of deze locatie ook door de markt als geschikt wordt ervaren. De voorlopige resultaten van dit onderzoek kunnen in het kader van het ambitiedocument De Grift met uw raad gedeeld worden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren Februari 2014: Op 13 februari 2014 is de haalbaarheid van een delivery hub met een externe partij verkend. PA 20 november 2013: Het college stelt voor de motie niet af te voeren. Oktober 2013: Het onderzoek naar mogelijkheden voor een Delivery Hub Concept is in afronding. Meerdere varianten lijken haalbaar voor zowel vlek 14 als 17. Na het kerstreces zal uw raad via een raadsbrief nader worden geïnformeerd.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
4	**130424.2**	**Geen schoenendozen in een weiland**	**24 april 2013**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**P. Boekhorst**	**Nee**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 24 april 2013, Constaterende dat: - Veel retailparken in het land een matige architectonische uitstraling hebben met name omdat er veelvuldig gebruik wordt gemaakt van schreeuwende kleuren, reclameborden en verlichting; - Dat bij veel retailparken het parkeren van auto's op het maaiveld en in het zicht wordt geregeld; - Dat veel mensen zich ergeren aan zulke 'schoenedozen'in een groene omgeving; - Het college voornemens is een retailpark toe te staan op bouwvlek 14, nabij ressen; - Dat het gebied direct aansluit op de groene landschapszone in de Waalsprong en de uitlopers van park Lingezegen; Overwegende dat: - Er in de stad en in de raad veel weerstand is tegen de ontwikkeling Vlek 14; - In de discussie hierover vooral aandacht is uitgegaan naar de economische en planologische discussie; - Het college daarom de opdracht meekrijgt om dwingende regionale afspraken te maken en alleen ontwikkelingen toe te staan die qua functie en qua vloeroppervlakte niet concurreren met de binnenstad; - Het ook van belang is een uitspraak te doen over de gewenste ruimtelijke kwaliteit voor dit gebied, juist vanwege de ligging in het groen. Roept het college op om: Voorafgaand aan elke ruimtelijke ontwikkeling in vlek 14, afdwingbare afspraken te maken met initiatiefnemers over een goede landschappelijke inpassing van nieuwbouw, waarbij het gebruik van reclame, verlichting en parkeerplaatsen is afgestemd op de groene omgeving.
Voortgang:	**Mei: Met provincie en regiogemeenten is het proces Regionale programmering Werklocaties opgestart. Dit RPW beoogd de overcapaciteit aan werklocaties (bedrijven, kantoren en perifere detailhandel) in relatie tot de marktvraag in beeld te brengen. Definitieve besluitvorming over de uitkomsten van dit traject worden voorjaar 2017 verwacht. Ons college zal na overleg met regiopartners bepalen op welk geschikt moment het bestemmingsplan vlek 14 in procedure kan worden gebracht. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Er is opdracht verstrekt voor een bestemmingsplan 1e fase vlek 14. We realiseren een grote bouwmarkt, een tankstation en een fastfoodrestaurant op deze locatie. We starten met archeologisch onderzoek om beter te kunnen bepalen waar de gebouwen het best gesitueerd kunnen worden. We continueren het overleg met alle belangrijke stakeholders; de provincie, buurgemeenten en ondernemers. Met Hornbach werken we toe aan een verdere detaillering van hun bouwplannen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: De voortgang van de ontwikkeling op locatie Ressen wordt voor een groot deel bepaald door de besprekingen met de provincie Gelderland. Tegelijkertijd gaan wij verder met het traject van een grote bouwmarkt. Hornbach heeft haar eerste verkenningen van gebouw en buitenruimte gepresenteerd bij het Ruimtelijk Kwaliteitsteam. Op 3 april 2014 is dit behandeld. Reactie RKT Waalsprong: Het RKT bedankt de architect voor zijn heldere analyse en toelichting in deze fase van het vooroverleg. Het RKT vindt de beelden die in deze fase zijn getoond veelbelovend voor de uitwerking en complimenteert opdrachtgever en architect met de creativiteit waarmee met de uitgangspunten van het standaard ontwerpconcept van Hornbach een meer locatie-specifiek ontwerp met een ingetogen uitstraling gemaakt is. Het RKT maakt de volgende opmerkingen naar aanleiding van de presentatie: -De toegankelijkheid van het terrein van Hornbach in relatie tot de omgeving moet nog nader bestudeerd worden. Er zijn in het gebied verschillende verkeersstromen van langzaam verkeer, tot klanten en medewerkers en vrachtwagens voor de bevoorrading. Al dit verkeer moet op een logische en veilige manier zijn weg kunnen vinden van en naar Hornbach. Er is nu een ontsluiting aangegeven in de presentatie waarvan nog nader onderzocht moet worden of dit de beste oplossing is. -Het RKT is benieuwd naar de verdere uitwerking van het plan. De schetsen worden positief ontvangen, en het RKT toetst in een volgend overleg graag de uitgewerkte aanzichten, doorsnedes, plattegronden, details, materialisering en bemonstering. -De groene banen die over het dak lopen zijn vrij smal, ook in verhouding tot de groene zones die op het parkeerterrein doorlopen. Het is de vraag of binnen deze maatvoering het dakgroen wel tot ontwikkeling kan komen en daarmee het gewenste visuele effect oplevert. Het was immers de bedoeling om het landschap over het gebouw door te laten lopen. Daarom is het goed om te bekijken of de banen op het dak bijvoorbeeld de zelfde breedte kunnen krijgen als de groene zones op het parkeerterrein. Eventueel kan deze breedte gerealiseerd worden in een trechtervorm; breed bij het begin van de snedes en smaller op het dak. -Het RKT heeft veel waardering voor de heldere compositie van dozen waaruit het complex bestaat en geeft aan dat installaties en dak doorvoeren dit heldere beeld zullen verstoren en daarom inpandig moeten worden opgelost. Het aanbrengen van glasstroken in de platte daken wordt eveneens zeer gewaardeerd. -Reclame uitingen en erfafscheidingen moeten eveneens uitgewerkt worden voor de volgende bijeenkomst. Afgesproken wordt om over één a twee maanden de volgende fase in het ontwerp voor te leggen. Het RKT kijkt met belangstelling uit naar de aanpassingen en uitwerkingen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren. Februari 2014: Afdwingbare afspraken worden geregeld via aanvullende eisen in koopovereenkomsten. Via de Raadscie Waalsprong wordt uw Raad geïnformeerd over de voortgang Vlek 14. PA 20

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

	november 2013: Indiener wil wachten met het afvoeren van de motie op de eerste ontwikkeling die (mogelijk) gaat plaatsvinden om te oordelen of het gelukt is dit te regelen. Oktober 2013: Afdwingbare afspraken worden geregeld via aanvullende eisen in koopovereenkomsten. Het ambitiedocument vlek 14 is hiervoor een belangrijk kader. De motie beschouwen wij hiermee als afgedaan.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
5	**130529.1**	**Nadere uitwerking Knoop Lent**	**29 mei 2013**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**D66**	**T. van Elferen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 29 mei 2013, Overwegende dat: - Er in de nieuwe ontwikkelingsstrategie een verbindingszone tussen de winkelknoop Lent en de Lentse kade is voorzien; - Deze verbindingszone summier wordt beschreven^ - Het uitblijven van een duidelijk plan voor deze zone niet mag leiden tot verrommeling; - Er een nieuwe verkeersituatie ontstaat met de vernieuwde plannen voor de Winkelknoop Lent; - De ontsluiting via de Graaf Allardsingel reeds in uitvoering is; - In deze ontsluiting niet wordt uitgegaan van de vernieuwde kern; - Rondom de Winkelknoop Lent een van de meest verkeersintensieve knooppunten van Nijmegen zal ontstaan; Roept het College van Burgermeester en Wethouders op: 1. Met een concrete uitwerking van de verbindingszone naar de gemeenteraad te komen; 2. Geen ontwikkelingen in voornoemd gebied te plannen voordat deze uitwerking door de gemeenteraad is goedgekeurd. 3. Met een uitgewerkt verkeersplan naar de gemeenteraad te komen, waarin ontsluiting van Winkelknoop Lent wordt geregeld.
Voortgang:	**Mei: In april-mei 2016 is het ambitiedocument Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp behandeld in uw raad. Daarin zijn de hoofdkeuzes gepresenteerd voor de genoemde gebieden Ook is nader ingegaan op de locatie en ontsluiting van het Winkelcentrum; en zijn keuzes gepresenteerd op welke wijze de verbinding tussen de Hoge Bongerd en Hof van Holland zal worden vormgegeven. Het ambitiedocument is door uw raad omarmd. Op dit moment wordt gewerkt aan o.a. het bestemmingsplan(nen) om het winkelcentrum en omgeving, en de woningbouw in Woenderskamp planologisch mogelijk te maken. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Het plan van aanpak om te komen tot versnelling van de woningbouw rond knoop Lent, in combinatie met (tijdelijke) winkelvoorzieningen is op dit moment in uitvoering. In dit proces zal nader worden ingegaan op de wijze van marktbenadering en het betrekken van stakeholders bij deze opgave. Ook zullen de relevante thema's in beeld gebracht worden die verder worden uitgewerkt in 2015. Uw raad is en zal betrokken blijven bij de verdere stappen in de planuitwerking. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Het plan aanpak om te komen tot versnelling van de woningbouw rond knoop Lent, in combinatie met (tijdelijke) winkelvoorzieningen is op dit moment in de maak. In dit plan van aanpak zal nader worden ingegaan op de wijze van marktbenadering en het betrekken van stakeholders bij deze opgave. Ook zullen de relevante thema's in beeld gebracht worden die verder worden uitgewerkt in 2015. Naar verwachting kan dit plan van aanpak in Q1 2015 worden aangeboden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Augustus 2014: In het college-akkoord is opgenomen dat er meer en versneld woningen in de Waalsprong gerealiseerd worden. Met name in het woonmilieu "stadsbuurt" met goede voorzieningen, grotere dichtheid en ook appartementen. Dit betekent dat het gebied rondom knoop Lent in de planning naar voren gehaald wordt. Versnelling van de woningbouw en verbetering van het voorzieningenniveau komen hier samen. Ook de mogelijkheid van een tijdelijk winkelcentrum wordt onderzocht. Deze opgave wordt nader uitgewerkt en de Raad wordt dan nader geinformeerd. PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren. Februari 2014: De uitgetreden GEM-partijen hebben niet van de optie uit de Vaststellingsovereenkomst gebruik gemaakt om winkelvoorzieningen en daar op aansluitend woningen te realiseren. In Q1 2014 wordt gestart met het traject om te komen tot een ambitiedocument die in Q3 2014 wordt het aangeboden voor besluitvorming. Ook is dan een voorstel voor de marktbenadering beschikbaar. PA 20 november 2013: College stelt voor de motie niet af te voeren. Oktober 2013: Het onderzoek naar de invulling van Knoop Lent loopt. We zijn in afwachting van de reactie van de VOK-partijen in Q4 van 2013 om winkelvoorzieningen en het woningcontingent te realiseren conform VOK. Hierna volgt het ambitiedocument Hof van Holland.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

			avond					afvoeren
6	**130529.2**	**Nieuwe toekomst Historische Tuin Lent**	**29 mei 2013**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**M. van Nijnatten**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 29 mei 2013, Overweegt het volgende: In Nijmegen Noord moet nog heel veel werk verzet worden voordat het stadsdeel helemaal compleet is. Door allerlei omstandigheden zijn de ontwikkelingsplannen in het verleden al vaker aangepast en ook nu moeten we de plannen wederom bijstellen. De fasering van de bouwplannen wordt bijgesteld maar het zal ook langer duren voordat we alle huizen gebouwd zullen hebben. Het college wil wel aandacht voor kwaliteit en identiteit in het gebied. Een aantal plekken in Nijmegen Noord is vanuit historie of cultuur beeldbepalend en verdient daarom een plek in het gebied. Op dit moment is het onduidelijk of alle geplande woningen in alle deelgebieden gebouwd zullen worden. Echter in het gebied de Woenderskamp ligt de prachtige Historische Tuin van Lent. Het is een unieke plek in het gebied met een bijzondere boomgaard, museum en een aantal bijzondere activiteiten. De Historische tuin dreigt te verdwijnen als Nijmegen op korte termijn huizen gaat bouwen in de Woenderskamp. Echter als de Historische Tuin nog 10 jaar zou kunnen blijven is het mogelijk om deze unieke plek nog een toekomst te geven. Initiatiefnemers steken hun handen uit de mouwen en zijn bezig met subsidiewerving, sponsors en andere acties. Om de initiatieven te kunnen laten slagen zal er in het bestemmingsplan voor de komende 10 jaar ruimte moeten zijn voor aanvullende activiteiten zoals verkoop, ondersteunende horeca en de mogelijkheid om ter plaatse ruimte te bieden aan zorgprojecten. Echter niets is zo fnuikend voor plannen ais een onzekere toekomst. Spreekt uit dat: 1) De Historische Tuin vanwege de unieke plek met een duidelijke historie van belang is voor de identiteit van Nijmegen Noord 2) de fasering van de bouwplannen nog zo'n lange looptijd kent dat de plek van de Historische Tuin 10 jaar lang niet bebouwd hoeft te worden 3) voor een kansrijke toekomst een tijdelijke aanpassing op de bestemming van de Historische Tuin gewenst is. verzoekt het college 1) De komende tien jaar geen bouwplannen te ontwikkelen op de locatie van de Historische Tuin en in de tussentijd te kijken of schrappen van deze locatie uit de grondexploitatie tot de mogelijkheden behoort en de raad daarover te berichten 2) Medewerking te geven aan (tijdelijke) aanpassing van de bestemming van de Historische Tuin, zodat -naast de museumfunctie- er ondersteunende horeca, verkoop van producten en begeleiding van zorg mogelijk is.
Voortgang:	**Mei: Het afgelopen jaar is gewerkt aan het ambitiedocument Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp dat in april/mei 2016 is behandeld in uw raad en is omarmd. Ook is de herziene Grex vastgesteld waarin de keuzes van het ambitiedocument financieel zijn vertaald.** **In het ambitiedocument is aangegeven dat de historische tuin gezien wordt als een bovenwijkse voorziening die ook een maatschappelijke functie vervult en bovendien een bijzondere groene identiteit heeft. Met vertegenwoordigers van de stichting Historische tuin zijn de mogelijkheden verkend om de tuin deels te incorporeren in de ontwikkeling van het omliggende gebied. Woningbouw rondom de historische tuin is georiënteerd op de tuin, de tuin biedt hierdoor meerwaarde voor de ontwikkeling eromheen en de Waalsprong als geheel. De Historische tuin kan zo ook een meer openbaar karakter krijgen, en het toevoegen van seizoensgebonden horeca en/of een kleine winkel voor (streek)producten zou een extra impuls kunnen zijn.** **Met deze inpassing wordt de historische tuin een plek gegeven in de nieuw te ontwikkelen gebieden. Tijdens de raadsvergadering van 11 mei 2016 is de motie "Geef de Warmoes de ruimte" aangenomen. Hierin wordt uw College opgeroepen: nadrukkelijker in te zetten op uitbreiding van behoud van de historische tuin naar het zuiden (model 2a in het memorandum aan de commissie d.d. 20 april 2016) waarbij de € 0,4 miljoen meerkosten worden gedekt door woningontwikkeling in het plangebied Waaijensteijn of door meer te bouwen tegen of op de dijken; en hierover in goed overleg met het bestuur van De Warmoes te gaan.** **Het eerste overleg met het bestuur van de historische tuin is gepland om nadere afspraken te maken over de inpassing.** **Wij stellen voor om deze motie af te voeren en over de inpassing van de historische tuin te rapporteren via de toelichting op de motie 'Geef de Warmoes de ruimte' van 11 mei 2016.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Bij de integrale planvorming voor Hof van Holland zal deze motie worden meegenomen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Er zijn geen andere ontwikkelingen sinds augustus 2014. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Augustus 2014: Er zijn nog geen bouwplannen voor de locatie van de historische tuin. Met de initiatiefnemers van de historische tuin is voor de zomer 2014 gesproken. Op dit moment is er nog geen concreet zicht op nieuwe activiteiten. De GEM houd contact hierover met de historische tuin. Aansluitend aan de historische tuin is een TAB-initiatief (=tijdelijk anders bestemmen) van start gegaan met stadslandbouw. In de grex GEM zijn geen bouwplannen opgenomen in de komende 10 jaar. Wel worden TAB mogelijkheden voor deze locatie, en tevens andere locaties in de Waalsprong, onderzocht.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

	PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren. Februari 2014: Met geïnteresseerden worden nu gesproken over mogelijkheden voor tijdelijke activiteiten. Medio 2014 wordt hierover meer duidelijkheid verwacht. PA 20 november 2013: Indiener is van mening dat de motie pas afgevoerd kan worden als deze volledig is uitgevoerd. Oktober 2013: In de grex GEM zijn geen bouwplannen opgenomen in de komende 10 jaar. Wel worden TAB mogelijkheden voor deze locatie, en tevens andere locaties in de Waalsprong, onderzocht.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
7	**131002.1**	**Een markthal voor Nijmegen**	**2 oktober 2013**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**GroenLinks**	**J. Reinhoudt**	**Ja**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen op 2 oktober 2013; Overwegende dat: • Door de economische crisis de detailhandel in de binnenstad terugloopt en de leegstand van commerciële ruimten in de laatste jaren is toegenomen; • Veel middenstanders hun deuren sluiten en voor nieuwe ondernemers de drempel om een zaak te openen hoog is; • Er behoefte bestaat bij de bevolking voor alternatieven voor ketenwinkels, supermarkten en winkelcentra; - Er een groeiende belangstelling is voor kleine, onafhankelijke aanbieders en lokale producenten; • Er momenteel geen mogelijkheden bestaan voor kleine handelaren, startende winkeliers en zzp'ers een grotere ruimte te delen om in gezamenlijkheid handel te bedrijven; • Een markthal kansen biedt om aan de binnenstad nieuwe economische waarde toe te voegen. Roept het college van B&W op: In gesprek te gaan met de stakeholders in de binnenstad om een markthal in Nijmegen mogelijk te maken en de raad te informeren over de resultaten van deze gesprekken.
Voortgang:	**Mei: In oktober 2015 hebben wij uw raad per brief geïnformeerd over de resultaten van het onderzoek "Markthal van de Toekomst: kansen voor Nijmegen". In dit onderzoek is inzichtelijk gemaakt wat de rol van de gemeente is als het gaat om de ontwikkeling van een markthal en waar kansen liggen. Conclusie was dat een markthal een mooi concept is en Nijmegen op verschillende vlakken kan versterken. Als gemeente zien we vooral de rol weggelegd van facilitator van een goed initiatief, niet als ontwikkelaar van een markthal. Hiermee hebben wij uitvoering gegeven aan de motie. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Nog dit najaar wordt uw raad geïnformeerd over de mogelijkheden voor een markthal in Nijmegen. Momenteel vinden gesprekken met stakeholders plaats. Wij stellen voor om deze motie niet af te voeren. Mei 2015: De mogelijkheden voor een overdekte markthal worden betrokken bij de uitwerking van onze plannen voor de toekomst van de centrummarkt. In het najaar van 2015 wordt uw raad hierover geïnformeerd. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: In de afgelopen periode zijn met diverse stakeholders gesprekken gevoerd over de overdekte markt in het Honig-pand. Het resultaat hiervan zal in een rapportage aan uw raad worden gemeld. De mogelijkheden voor een overdekte markthal worden betrokken bij de uitwerking van onze plannen voor de toekomst van de centrummarkt. In het voorjaar 2015 wordt uw raad hierover geïnformeerd. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA 12 maart 2014: Bij de uitvraag in februari heeft de raad laten weten de motie vooralsnog niet af te handelen. Februari 2014: - In het 3e kwartaal 2014 zal er een evaluatie zijn van het initiatief van een overdekte markt in het Honigpand; - In februari is uw raad per brief geïnformeerd over de resultaten van de diverse onderzoeken ten aanzien van de markt en het HOV tracé (bus) door de Burchtstraat/Augustijnenstraat en de verschillende alternatieven hieromtrent Ons college stelt voor de motie af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
8	**131002.2**	**In het centrum is 30 km de limiet**	**2 oktober 2013**	**H. Tiemens**	**Mobiliteit**	**De Nijmeegse fractie**	**B. van Hees**	**Nee**

Inhoud motie:	De Nijmeegse gemeenteraad in vergadering bijeen op woensdag 2 oktober 2013 Overwegende dat: • In het actieplan "Versterking Economische Structuur Binnenstad" aangegeven wordt dat de Nijmeegse Binnenstad het gezicht en het hart van de stad is en essentieel voor de toeristische infrastructuur; • In het winkelgebeuren de Binnenstad een eigen rol heeft met allerlei soorten van winkelgedrag in combinatie met horecabezoek en cultuurbeleving; • Dat het college ernaar streeft de waardering van bezoeker en toerist voor de binnenstad te verhogen; • Dat de Binnenstad van plaats om alleen maar te kopen moet veranderen naar een plaats om te zijn en te ontmoeten; • Dat voor al deze uitgangspunten ruimte gemaakt moet worden en randvoorwaarden geschapen; • Dat er daarbij een conflict kan ontstaan tussen de diverse gebruikers van het wegennet in de binnenstad (OV, auto, fietser en voetganger); • Er straten zijn waar levensgevaarlijk hard gereden wordt, met name in de Bloemerstraat; • Dat de Van Berchenstraat en Reguliersstraat al succesvol getransformeerd zijn naar 30 km; • Dat een van de voorgestelde projecten is het verbeteren van het leef-en vestigingsklimaat o.a, door herinrichting van de openbare ruimte van de Smetiusstraat en de Bloemerstraat; Roept het college op: • Om het hele binnenstadsgebied tussen Singels en Waal te verklaren tot 30 km zone;
Voortgang:	**Mei: Deze motie wordt meegenomen in de uitwerking van motie nummer 59 “ruimte voor voetganger en fiets”. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Vanwege de verwevenheid met de motie “Ruimte voor voetganger en fiets” (8 juli 2015 14029) en de noodzaak om een aangepast verkeerscirculatieplan op te stellen wanneer de resterende straten met een 50 Km/h snelheidsregime worden uitgevoerd, nemen wij deze maatregel mee in de lopende onderzoeksopzet voor een autoluwe(r) stadscentrum. De opzet van dit onderzoek wordt dit najaar voorgelegd aan uw raad. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Juli 2015: De gemeenteraad besluit om deze motie als nog niet afgehandeld te beschouwen. Mei 2015: Voorstel om het hele gebied binnen de singels 30 km/h te maken, sluit aan bij de conclusie in de nota Nijmegen Duurzaam Bereikbaar, waarin voor alle wegen binnen de het singelgebied is vastgesteld dat het wenselijk is te onderzoeken of hier een 30km-zone kan worden ingesteld. (zie afb.1). Een aantal wegen zal daarbij mogelijk van functie gaan veranderen van gebiedsontsluitingsweg naar erftoegangsweg. Afb. 1 Nota Nijmegen Duurzaam Bereikbaar: voorstel tot (her)categorisering. Voor de gele wegvakken geldt een wens tot onderzoek naar de categorisering van de weg. In de motie ontbreekt echter een aantal afwegingen die de keuze over het snelheidsregime ook bepalen: Beleid van ons college is dat het openbaar vervoer een belangrijke functie heeft in de bereikbaarheid van de belangrijke bestemmingen in de stad, waaronder natuurlijk zeker de binnenstad. Zowel voor de reiziger als voor de exploitatie van het openbaar vervoer is het van belang de reistijd zo kort en betrouwbaar mogelijk te maken. Bij 30km-regimes zal de reistijd toenemen en de betrouwbaarheid afnemen, ten eerste door de sterkere menging met ander verkeer, ten tweede door de fysieke 30km-maatregelen en ten derde door de regel “voorrang van rechts” die in 30km-gebieden geldt. Toch is 30 km/h bespreekbaar, omdat bussen in de praktijk toch niet harder kunnen rijden, ook al is de maximum snelheid 50. Ons college streeft een veilig verkeerssysteem na. Daartoe passen wij zo veel mogelijk de landelijke richtlijnen toe die gelden voor het ontwerp van een veilig wegennet. Voor een erftoegangsweg geldt als algemene verschijningsvorm: gemengd verkeer (geen fietsvoorzieningen), verharding bij voorkeur klinkers. In principe zijn erftoegangswegen niet geschikt voor hoge verkeersintensiteiten (>5.000 mvt./etmaal) en als route voor verbindende buslijnen. Er is nog een beperkt aantal 50km-wegen in de binnenstad: Voor de route Hertogstraat - Kelfkensbos geldt dat de verkeersintensiteiten dusdanig hoog zijn dat een echt verblijfsgebied hier niet goed te realiseren is. Het instellen van een 30km-zone vereist een wijziging in de verkeerscirculatie en dus de bereikbaarheid van delen van de binnenstad. De Smetiusstraat en de Bloemerstraat zijn onderdeel van het HOV-net. Voor deze straten willen wij op korte termijn met herinrichtingsvoorstellen komen, welke in nauw overleg met omwonenden en belanghebbenden tot stand komen. Bij de herinrichting van deze straten hanteren wij als uitgangspunt een max. snelheid van 30km/uur. Door een zorgvuldige inrichting willen wij ondanks deze lagere snelheid de doorstroming van het openbaar vervoer op peil houden. Waalkade: Voor de oostzijde van de Waalkade start inmiddels een verkenning naar de mogelijkheden om dit deel van de kade aantrekkelijker te maken voor de bezoeker; één van de aandachtspunten is hierbij de inrichting van de openbare ruimte. Wellicht dat dit ook kan leiden tot het uitbreiden van het 30km-regime in westelijke richting. Voor het traject Doddendaal – Parkweg liggen er op dit moment nog geen concrete plannen voor om de straten her in te richten of groot onderhoud te plegen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

	Conclusie: Er is nog een beperkt aantal straten waar de maximum snelheid 50km/uur is. Waar mogelijk zullen wij een 30km-regime instellen (zoals in de Bloemerstraat/Smetiusstraat). Waar het niet mogelijk is de maximum snelheid zonder meer te verlagen, zullen wij de inrichting van de straat nog eens kritisch tegen het licht houden. Dit doen wij per straat zodra er aanleiding is tot het aanpakken van de openbare ruimte. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Oktober 2014: Wij leggen u dit najaar een startnotitie voor waarin wij voorstellen doen over de inhoud van het mobiliteitsplan. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren. Februari 2014: De voorbereidingen voor het mobiliteitsplan zijn gestart. Gelet op de impact en de relatie met andere programma's en beleidskeuzes zal besluitvorming niet voor de nieuwe coalitieperiode plaatsvinden.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
9	**131113.1**	**Geen ruimte voor discriminatie**	**13 november 2013**	**B. Frings**	**Zorg & Welzijn**	**PvdA**	**H. El Karouni**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen in vergadering op 13 november 2013, overwegende dat: discriminatie een hardnekkig maatschappelijk fenomeen is en een aantasting is van de menselijke waardigheid, discriminatie om permanente aandacht vraagt en om actief optreden van burgers, bedrijfsleven, sociale partners, instellingen en overheid, mensen het recht hebben op bescherming tegen discriminatie op grond van geslacht, seksuele gerichtheid, afkomst, religie, levensovertuiging of handicap, preventief discriminatiebeleid geen luxe is maar juist erg van belang is in tijden van economische crisis, waarbij maatschappelijke verhoudingen onder druk staan, vanwege het maatschappelijk belang het gewenst is dat er vooral binnen het onderwijs continu aandacht is voor discriminatie op alle gebied, in de stadsbegroting een bezuiniging is opgenomen voor de subsidie aan Ieder1Gelijk met betrekking tot preventietaken, maar 24 procent van de gemeenten in Nederland een antidiscriminatiebeleid heeft, en Nijmegen vanwege haar cultureel breed samengestelde bevolking hier zeker ook aandacht en beleid voor zou moeten hebben. roept het college op: 1. om in kaart te brengen wat er op het gebied van discriminatie gebeurt en welke maatregelen preventief werken, 2. te onderzoeken met wijken instellingen de gemeente vorm geeft aan antidiscriminatiebeleid, 3. een onderzoek te doen naar het discriminatiebeleid en het pesten binnen het onderwijs, 4. de raad te informeren over deze uitkomsten in een overdrachtsdocument dat voor de nieuwe raadsperiode kan dienen als eerste aanzet voor een Nijmeegs Antidiscriminatiebeleid.
Voortgang:	**Mei: Het onderzoek door Ieder1Gelijk is uitgevoerd. Wij zijn in gesprek met stakeholders, om de verschillende mogelijke acties uit te werken. We informeren de raad later dit jaar over de voortgang. We stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: In juni is het onderzoeksrapport van Ieder1gelijk aan ons toegestuurd en vervolgens doorgestuurd naar uw raad. Op basis van dit rapport wordt nu gewerkt aan een plan van aanpak. Dit plan zullen wij nog dit jaar vaststellen en voorleggen aan uw raad. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Ieder1Gelijk heeft in het voorjaar van 2015 opdracht gekregen om een verdere inventarisatie uit te voeren van wat er bekend is en speelt op het gebied van discriminatie op de arbeidsmarkt. Op basis van de resultaten hiervan, zullen er beleidskeuzes worden voorgelegd aan ons college. Dit zal resulteren in een beleidsplan cq. plan van aanpak, waarbij in ieder geval Ieder1Gelijk een rol zal hebben in de uitvoering van dit beleid. Uw raad zal t.z.t. over dit onderwerp verder geïnformeerd worden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA 19 november 2014: De fractie is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. Fractie wil de beantwoording van het college afwachten Oktober 2014: De planning is om de beantwoording van de motie eind oktober te agenderen voor de collegevergadering en afhankelijk van de agenda in november in uw raadsvergadering. Wij stellen voor om deze motie alvast af te voeren. PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren. Februari 2014: Het inventariserende onderzoek is gestart. De verwachting is dat we voor 1 april het onderzoeksrapport inclusief aanbevelingen voor de nieuwe raad en college gereed zullen hebben. Bureau Ieder1Gelijk is betrokken bij het onderzoek.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
10	**131120.1**	**Zondag in de bus**	**20 november 2013**	**H. Tiemens**	**Mobiliteit**	**D66**	**C. Lamers**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de gemeente Nijmegen, bijeen in vergadering op 20 november 2013, Overwegende dat: a) De Verordening Winkeltijden 2013 verruimde zondagsopening mogelijk maakt, b) De staat gebaat is bij een aantrekkelijke binnenstad op koopzondag, c) Het College reeds van plan is de bussen vanaf de transferia gratis te maken, d) Resultaten uit Arnhem met een proef met goedkoop openbaar vervoer op koopzondag uitwijzen dat (financieel) toegankelijk openbaar vervoer bijdraagt aan de komst van meer bezoekers naar een koopzondag, Roept het College op: 1. Een onderzoek te doen naar stimuleringsmaatregelen voor het openbaar vervoer, waaronder het verlagen van de financiële drempel voor openbaar vervoer op koopzondag. 2. De resultaten van dit onderzoek voor de volgende bestuursperiode met de Raad te delen.
Voortgang:	**Mei: Dit is een oude motie van 2,5 jaar oud, net voor de opening van de Oversteek. Sindsdien is er veel veranderd op het gebied van bereikbaarheid. Ons college wil de indiener(s) vragen of deze motie nog actueel is en om actie vraagt, of dat hij afgevoerd kan worden omdat hij niet relevant meer wordt gevonden.** Oktober 2015: Het gratis maken van het openbaar vervoer op zondag leidt er over het algemeen toe dat mensen die al (betaald) gebruik maakten van het openbaar vervoer, nu gratis mogen reizen. Wellicht dat er een aantal nieuwe klanten bij komen, maar het is vooralsnog niet aannemelijk dat dit een significante toename betreft en voorts is het moeilijk te voorspellen hoeveel dit er zullen zijn. Wij stellen voor de motie niet af te voeren. Mei 2015: Omdat sprake is van twee koopzondagen per maand die nadrukkelijk gepromoot worden, in plaats van één, is besloten de winkelpendel tussen P&R Nijmegen Noord en het centrum op beide koopzondagen te laten rijden. De winkelpendel op koopavonden komt te vervallen, omdat het gebruik van die voorziening zeer gering is. Hierdoor kan de maatregel budgetneutraal worden doorgevoerd. We hebben nog geen inzicht in de kosten om het openbaar vervoer op koopzondagen gratis te maken. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Het onderzoek op deze motie is nog niet afgerond. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA 12 maart 2014: Bij uitvraag van februari heeft het college laten weten de motie nog niet af te voeren. Februari 2014: Wij zullen aan Kermes vragen wat de kosten zijn als we elke zondag gratis of goedkoop openbaar vervoer van en naar het Nijmeegse centrum zouden aanbieden. Er zijn twee mogelijkheden: een aanbod op het ov-chipkaart en/of via papieren kaartjes. Hermes wil het aantal papieren kaartjes minimaliseren vanwege de afhandelingssnelheid en de veiligheid van de chauffeur. Het is wenselijk dat deze zo min mogelijk geld of waardepapieren bij zich heeft. De inkomsten die Hermes misloopt als gevolg van deze lagere kosten, moet gecompenseerd worden door de gemeente en/of ondernemers. Als het aantal extra reizigers zo groot is dat ze niet verwerkt kunnen worden met de huidige bussen, betalen we ook voor de inzet van extra bussen. Daarnaast moeten we inschatten of deze maatregel leidt tot extra bezoekers, of tot minder autogebruik en dus minder parkeerinkomsten. Indien er minder parkeerinkomsten zijn, moeten we die effecten tevens in kaart brengen. Tot slot is het goed om twee varianten te onderscheiden: alle zondagen goedkoop openbaar vervoer, of alleen op de twee zondagen die de winkeliers gezamenlijk open zijn. Per 1 januari 2014 is er een nieuw tariefsysteem in werking getreden voor papieren kaartjes op de bus. Dit systeem is in heel Landsdeel Oost (Stadsregio Arnhem Nijmegen, provincies Gelderland, Overijssel en Flevoland) geïntroduceerd. Het dalretourtje is afgeschaft. We zullen aan Hermes vragen om te monitoren welke effecten dat heeft. We kunnen helaas niet garanderen dat het onderzoek nog voor de volgende bestuursperiode beschikbaar is.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
11	**140212.1**	**Een definitieve locatie voor Rapiditas**	**12 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**DNF**	**B. van Hees**	**Ja**

Inhoud motie:	De Nijmeegse gemeenteraad in vergadering bijeen op woensdag 12 februari 2014 Overwegende dat: • Dat de tennisvereniging Rapiditas al vele jaren op zoek is naar een locatie om op eigen kosten een overdekte tennishal te bouwen bedoeld voor de wintertrainingen; • Dat deze zoektocht bekend is bij college en raad; • Dat op 15 januari 2014 in de kamer een onderzoek, gepresenteerd door het college, besproken is waarin vijf varianten voor de realisatie van de overdekte hal, zij het gedeeltelijk op het terrein van Kolping Dynamo en de Scouting; • Dat n.a.v. deze bespreking de drie betrokken verenigingen op 19 januari met elkaar in gesprek gegaan zijn; • Uitkomst van dit overleg was het voorstel voor een zesde variant, zij het dat deze gelegen is op het terrein van de Universiteit hoek spoorbaan / d'Almarasweg; • Het betreft hier een braakliggend terrein genaamd Hatert B 3578, waarop in het verleden een blokhut van de Scouting stond; • Deze optie al eerder bekeken is maar niet door kon gaan omdat het college dit perceel in december 2010 aan de Universiteit verkocht heeft om daar in de toekomst Guesthouses te realiseren; • Het op dit moment zeer de vraag is of deze bebouwing ooit doorgang zal vinden; Verder overwegende dat: • Als Rapiditas de tennishal zou kunnen realiseren op het genoemde perceel dit voor allepartijen een zeer bevredigende opiossing zal zijn namelijk; • De tennishal komt dan niet op het terrein van Kolping Dynamo en de Scouting; • Er hoeft ook geen kunstgrasveld aangelegd te worden; • De hal is gesitueerd naast het spoor en daar zijn geen omwonenden; • Ook voor het parkeren kunnen ter plekke oplossingen gecreeerd worden; • Echter, als dit niet gerealiseerd mocht worden er dan weer verder gegaan wordt met de uitwerking van een van de vijf eerder geschetste scenario's. Roept het college op: • Om in overleg met de Universiteit te bezien of het genoemde perceel aangekocht kan worden, c.q. geruild met een ander perceel in bezit van de gemeente Nijmegen; • De Raad zo spoedig mogelijk op de hoogte te brengen van de uitkomsten hiervan
Voortgang:	**Mei: Middels een raadbrief heeft ons college op 16 februari 2016 uw raad geïnformeerd over de voortgang in de zoektocht. Vervolgens is de brief in aanwezigheid van portefeuillehouders Velthuis en Helmer op 11 mei besproken in de raadskamer. Uitkomst van dit debat was dat uw raad samen met ons college het standpunt deelt dat de meest wenselijk variant betreft dat Rapiditas op het huidige terrein van de tennisvereniging de tennishal zal inpassen. Het is nu aan Rapiditas om hiervoor een (schets)ontwerp uit te laten werken. Aan de hand van dit ontwerp kan Rapiditas met de gemeente een overeenkomst afsluiten om een bestemmingsplanprocedure te starten. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Uit de haalbaarheidsstudie van de HAN blijkt dat nieuwbouw voor de HAN op deze locatie niet haalbaar en wenselijk is, zeker niet met het tijdspad dat de HAN hiervoor beschikbaar heeft. Daarmee is er ook geen kans voor Rapiditas om op deze plannen mee te liften. Over de consequenties hiervan en de acties die eventueel ingezet moeten worden volgt nog overleg. Mei 2015: Wij verwachten uiterlijk in juni een uitspraak te kunnen doen over de haalbaarheidsstudie die wordt uitgevoerd voor de HAN. Het projectteam is bezig de planologische mogelijkheden te onderzoeken. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Inmiddels hebben er een aantal gesprekken met de Universiteit plaatsgevonden over het initiatief en de grondpositie. Dit wordt voortgezet. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Februari 2014: Er wordt een gesprek voorbereid met de KUN over de mogelijke aankoop van het scoutingterrein t.b.v. een tennishal voor Rapiditas. Na een eerste ambtelijke verkenning zal er een bestuurlijk overleg plaatsvinden. Eind maart komt er een terugkoppeling van deze gesprekken.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
12	**140226.1**	**Denk aan het verkeer op de Groenestraat**	**26 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**D66**	**T. van Elferen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen op 26 februari 2014, *overwegende dat:* • Met vaststelling van het bestemmingsplan Smit-Draadterrein mede beoogd is om de (verkeers)overlast door bezoekers en leveranciers van de supermarkt op de huidige locatie zoveel mogelijk terug te dringen; • Het om redenen van vermijding van leegstand wenselijk is om de nieuwe ruimtelijke ontwikkeling op de huidige locatie zo min mogelijk dwars te zitten; • Er binnen een jaar een actualisatie van het bestemmingsplan Nijmegen Midden plaatsvindt; *Roept het College van Burgemeester en Wethouders op:* 1. Om door middel van een brede bestemmingscategorie en ruime bouwcontouren nieuwe ontwikkelingen aan de Groenestraat op de huidige locatie van de Albert Heijn mogelijk te maken in het geactualiseerde bestemmingsplan Nijmegen Midden; 2. In het geactualiseerde bestemmingsplan Nijmegen Midden echter wel de mogelijkheden voor vestiging van een reguliere supermarkt in te perken. In een verkeersonderzoek dient onderzocht te worden welke winkelvloeroppervlakte ter plaatse mogelijk is, zonder dat opnieuw verkeersproblemen ontstaan.
Voortgang:	**Mei: In het nieuwe bestemmingsplan Nijmegen Midden dat eind 2015 ter visie heeft gelegen is deze motie meegenomen. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Actualisatie van het bestemmingplan Nijmegen-Midden is in voorbereiding. Verwachting is dat het plan dit jaar in procedure gaat. De punten die in de motie genoemd zijn worden meegenomen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Wordt meegenomen in proces van actualisering bestemmingsplan Nijmegen Midden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Maart 2014: Motie wordt meegenomen in het te actualiseren bestemmingsplan Nijmegen Midden

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
13	**140226.2**	**Stadslandbouw op fabrieksterrein**	**26 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**P. Oomen**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen op 26 februari 2014, Overwegende dat: • de zorgwoningen nog niet meteen gebouwd worden; • de termijn voordat ze gerealiseerd worden door de marktontwikkelingen langer zou kunnen duren dan voorzien; • dit een uitgelezen plek is voor stadslandbouw; • hier wel een aantal zaken voor moet worden geregeld; Roept het college op: • de regie te nemen op de plek van de zorgwoningen en met Plegt Vos afspraken te maken over het bestraten van dit deel; • hier tijdelijke stadslandbouw (bijvoorbeeld in grote bakken) toe te staan.
Voortgang:	**Mei: In het kader van de planvorming wordt met Plegt Vos de afspraak gemaakt dat het onbebouwde gedeelte van het terrein, zolang dit onbebouwd blijft, groen ingericht wordt. Eerder heeft Pleg Vos al aangegeven open te staan voor vormen van tijdelijk gebruik.** **Inmiddels heeft ons college deze locatie overigens ook aangewezen als onderzoekslocatie voor het realiseren van tijdelijke woningen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Een tijdelijke groene invulling van dit terrein is pas mogelijk als de funderingen gesloopt zijn en sanering heeft plaatsgevonden. De eigenaar van het terrein heeft aangegeven dat deze werkzaamheden uitgevoerd gaan worden zodra er duidelijkheid is of de supermarkt gebouwd kan gaan worden. Gezien de uitspraak van de Raad van State is dat op dit moment niet mogelijk. Op het moment dat de supermarkt wel gebouwd gaat worden zal de eigenaar de funderingen gaan verwijderen en saneren. Daarna kan het terrein dat voorlopig niet bebouwd wordt in overleg met de eigenaar tijdelijk groen ingevuld worden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Plegt Vos heeft overleg met een omwonende gehad. Dit heeft niet tot een concreet initiatief geleid. Op het moment dat er concrete initiatieven zijn vindt verder overleg plaats over realisatie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Maart 2014: Wij gaan in overleg met Plegt Vos over tijdelijk gebruik.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
14	**140226.3**	**Duidelijkheid!**	**26 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**P. Oomen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen op 26 februari 2014, gelioord de beraadslaging, Draagt het college op: Bij de behandeling van de actualisatie van het bestemmingsplan Nijmegen Midden-Zuid (najaar 2014) duidelijkheid te verschaffen over de ontwikkeling op de huidige plek van de Albert Heijn aan de Groenestraat: met kleinschalige winkels die passen bij het huidige winkelaanbod, om zo eventuele leegstand zoveel mogelijk tegen te gaan.
Voortgang:	**Mei: Het nieuwe bestemmingsplan Nijmegen Midden geeft hier duidelijkheid over. Dit plan heeft al ter visie gelegen. En zal na behandeling van de zienswijzen aan uw raad ter vaststelling worden aangeboden. Na besluitvorming door uw raad kan deze motie worden afgevoerd.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Uitwerking van de motie wordt meegenomen bij de actualisatie van het bestemmingsplan, maar is afhankelijk van de verplaatsingsmogelijkheid van de Albert Heijn. Oktober 2014: Deze motie wordt meegenomen bij de behandeling van de actualisatie van het bestemmingsplan Nijmegen Midden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Maart 2014: Deze motie wordt meegenomen bij de behandeling van de actualisatie van het bestemmingsplan Nijmegen Midden

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
15	**140226.4**	**Geen Ah zonder zorgwoningen**	**26 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**Gewoon Nijmegen**	**R. Klein-Hemmink**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering, op 26 februari 2014 Constaterende dat: Het college het "bestemmingsplan Nijmegen Midden -13 Smitdraadterrein " ter vaststelling aan de raad heeft voorgelegd. Al jaren wordt gediscussieerd over de vestiging c.q. verplaatsing van de AH aan de Groenestraat, zowel met de ontwikkelaar, AH, buurtbewoners en andere belanghebbenden, als in de raad. Uit deze gespreken/onderhandelingen naar voren is gekomen dat iedereen zich kon vinden in het verplaatsen van de AH naar het Smit draadterrein, echter wel met dien verstande dat er tevens op het terrein een aantal zorgwoningen gerealiseerd zouden worden. Het een totaal ontwikkeling zou worden van de ontwikkelaar c.q. de bouwer Klok, in tegenstelling tot het eerste uitgangspunt, namelijk het realiseren van een AH met wat overige detailhandel (winkelruimte) Recentelijk bleek dat Klok B.V. - tegen de afspraken en het draagvlak van o.a. de buurt in - alleen de winkels wil realiseren en afziet van de realisatie van de zorgwoningen. Deze situatie ongewenst is omdat er duidelijk is gekozen om het braakliggende Smitdraadterrein in zijn geheel te ontwikkelen en de plannen tegelijk te realiseren. Overwegende dat: Gelet op het voorgaande, het noodzakelijk is om een koppeling te maken tussen de winkels en de zorgwoningen, om de gemaakte afspraken met partijen gestand te doen. Door een koppeling tevens wordt voorkomen dat een gedeelte van het terrein braak zal blijven liggen, wat ongewenst is. Roept het College van B&W op; 1. Het plangebied als geheel gezien en te behandelen. 2. Een omgevingsvergunning, voor zover mogelijk alleen te verstrekken, als er een totaal plan voor het gehele gebied wordt ingediend.
Voortgang:	**Mei: In oktober 2015 is een coördinatiebesluit vastgesteld waarbij voor de realisatie van de AH gecoördineerd een procedure voor bestemmingsplanwijziging en omgevingsvergunning wordt doorlopen. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** PA 11 november 2015: : Indiener is van mening dat de motie nog kan worden afgevoerd. Oktober 2015: Voor deze motie geldt dat het bestemmingsplan dat de zorgwoningen en AH mogelijk moest maken vernietigd is door de Raad van State. Reparatie voor wat betreft de zorgwoningen is zonder medewerking van Alfa Laval niet mogelijk, verplaatsing van de AH wel. Er ligt een voorstel bij uw raad een coördinatiebesluit te nemen voor de verplaatsing van de AH. Aan de hand hiervan voert uw raad de discussie of de zorgwoningen en de verplaatsing van de AH losgekoppeld kunnen worden. Op 21 oktober staat dit ter besluitvorming op de raadsagenda. Bij een positieve besluitvorming kan deze motie afgevoerd worden. Juli 2015: De gemeenteraad besluit om deze motie als nog niet afgehandeld te beschouwen. Mei 2015: De Raad van State heeft de bestemming detailhandel en maatschappelijke doeleinden (zorgwoningen) vernietigd. De bestemming maatschappelijke doeleinden is op korte termijn niet te repareren. De bestemming detailhandel wel en het is overigens ook gewenst gezien de verkeers- en parkeerproblemen ter plaatse van de huidige Albert Heijn. Op het moment worden de mogelijkheden hiervoor onderzocht voor herstel van het bestemmingsplan voor wat betreft de supermarkt. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Oktober 2014: Geen nieuwe ontwikkelingen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Maart 2014: In het bestemmingsplan is het gebied als totaal beschouwd maar zijn geen voorwaarden opgenomen over moment van realisatie. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor de aanvraag van de Omgevingsvergunning. Deze zal tzt getoetst worden aan het bestemmingsplan. Als de aanvraag past binnen het bestemmingsplan en verder is aan alle wettelijke eisen voldaan, dan moet een vergunning worden verleend.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
16	**140226.5**	**Geen schaduwhinder voor omwonenden bij OPOS**	**26 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**SP**	**B. Velthuis**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 26 februari 2014, Constaterende dat: In het vast te stellen bestemmingsplan Nijmegen Oost - 3 (Opusgebouw) een aanbouw aan de achterzijde mogelijk wordt gemaakt bij het bestaande hoofdgebouw van Opus. Overwegende dat: • Dat het bestemmingsplan aangeeft welke de maximale planologische mogelijkheden zijn; • Dat een zonnestudie is verricht door Storiemans Wijffels Architecten BV d.d. 25 december 2013; • Dat hieruit blijkt dat bij maximale invulling van het bestemmingsplan op sommige momenten van het jaar in enige mate sprake is van wegname van zoninstraling bij een enkele woning aan de Bijleveldsingel / Staringstraat; • Dat er in de fase van de omgevingsvergunning geen verplichting bestaat te kiezen voor een bouwplan conform maximale invulling van de mogelijkheden die het bestemmingsplan biedt; • Dat er ook een bouwplan mogelijk is waarbij wegname van zoninstraling bij een enkele woning aan de Bijleveldsingel / Staringstraat geheel voorkomen kan worden; Roept het college op: 1. Voorafgaand aan de aanvraag omgevingsvergunning in overieg te treden met de exteme ontwikkelaar 2. Zich maximaal in te spannen voor een bouwpian waarbij wegname van zoninstraling bij een enkele woning aan de Bijleveldsingel/ Staringstraat geheel voorkomen kan worden
Voortgang:	**Mei: De uitwerking van de plannen wacht op behandeling bestemmingsplan door de Raad van State. Uitspraak wordt op korte termijn verwacht. Bij planuitwerking blijven gemeente en omwonenden betrokken. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Geen wijziging ten opzichte van maart 2014. Bij nadere planuitwerking zal buurt en gemeente betrokken blijven. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Maart 2014: Er heeft op 24 februari j.l. nog overleg plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de omwonenden, gemeente en de ontwikkelaar. Dit overleg vond in goede sfeer plaats. De omwonenden hebben met de ontwikkelaar afgesproken dat zij met elkaar in overleg blijven en worden betrokken bij de uitwerking van het bouwplan. Ook kijkt de ontwikkelaar nog eens serieus ernaar of het bouwplan zodanig kan worden aangepast dat omwonenden geheel tevreden zijn op het onderdeel schaduwwerking/ hinder. De gemeente zal hier ook bij betrokken blijven.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
17	**140226.6**	**Niet te kort door de bocht**	**26 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**P. Oomen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen op 26 februari 2014, Overwegende dat: • de verkeerscijfers als verstrekt zeer gunstig blijken te zijn t.o.v. de eerdere tellingen en modelmatige afleidingen daarvan; • dit niet overeenkomt met de perceptie van de buurt; • de Groenestraat nu dagelijks files kent; • het college vermoedt dat dit veroorzaakt wordt door een slechte afstelling van de VRI bij de Dobbelmannweg in relatie tot de oude VRI bij de Wezenlaan/Muntweg; Draagt het college op: • Zodra de VRI bij de Wezenlaan/Muntweg vervangen is, een telling te houden en deze aan de raad te rapporteren; • Aan de raad een investeringsplan voor deze piek voor te leggen, als mocht blijken dat de verkeersopstopping niet opgelost is.
Voortgang:	**Mei: Geen nieuwe ontwikkelingen. Zie voortgang onder oktober 2015. De gegevens die zijn gerapporteerd geven geen aanleiding voor het treffen van maatregelen. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** PA 11 november 2015: : Indiener is van mening dat de motie nog kan worden afgevoerd. Oktober 2015: De motie is beantwoord middels een brief van ons college aan de Wijkraad, uw raad heeft in juli hier een afschrift van ontvangen. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Mei 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van maart 2014. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Maart 2014: Via de VRI's kunnen tellingen bijgehouden worden. Dit gebeurt als alles goed is ingeregeld. Voor het tweede punt geldt dat nu al investeringen gedaan worden om de verkeerssituatie te verbeteren. Als mocht blijken dat ondanks alle verbeteringen die nu al doorgevoerd worden er nieuwe problemen ontstaan, dan zal bekeken worden of maatregelen nodig en mogelijk zijn.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
18	**140226.7**	**Een veilige oversteek, op de Groenestraat**	**26 februari 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**Gewoon Nijmegen**	**R. Klein - Hemmink**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering, op 26 februari 2014 Constaterende dat: Het college het "bestemmingsplan Nijmegen Midden -13 Smitdraadterrein" ter vaststelling aan de raad heeft voorgelegd. Al jaren wordt gediscussieerd over de vestiging c.q. verplaatsing van de AH aan de Groenestraat en de invulling van de Groenestraat. Men zich terecht bezorgd maakt over de verkeerssituatie; zeker ook bij de nieuwe T-splitsing die voorzien is voor het Smitdraadterrein / Groenestraat. Hierbij een wezenlijk belangrijk punt is dat op dit punt fietsers en voetgangers moeten oversteken. Dit gebeurt op een zeer drukke verkeersweg. Het daarom noodzakelijk is om hier een goede voorziening te plannen door een zebrapad en een oversteekplaats voor fietsers met verkeerslichten c.q. een gecombineerde oversteekplaats te realiseren. Roept het College van B&W op; 1. Een gecombineerde voetgangers- en fietsersoversteekplaats met verkeerslichten te realiseren op de plaats waar nu alleen een middengeleider is voorzien op het gedeelte tussen de westelijke en oostelijke ontsluiting naar het plangebied.
Voortgang:	**Mei: Geen nieuwe ontwikkelingen. Dit punt wordt meegenomen in de aanpassing van het profiel van de Groenestraat. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen. Als het profiel voor de Groenestraat wordt aangepast wordt de motie meegenomen. Of en wanneer dat gebeurt is afhankelijk van verplaatsing van de Albert Heijn. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van maart 2014. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Maart 2014: Bij de uitwerking van het nieuwe profiel voor de Groenestraat zal een oversteekplaats (zebra) opgenomen worden

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
19	**140514.1**	**Houd Nijmegen in beweging**	**14 mei 2014**	**R. Helmer**	**Sport en accommodaties**	**CDA**	**M. Buck**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 14 mei 2014, Constaterende dat: • Het coalitieakkoord voorziet in een aantal investeringen in sportaccommodaties • Een van de problemen in het huidige accommodatiebeleid de tijdelijkheid van toegekende investeringen is Overwegende dat: • Het duurzamer is om niet alleen te investeren in het heden, maar ook in de toekomst • Investeringen meer renderen wanneer ze ook een goede waarborg voor de toekomst • Deze toekomst voor sportclubs ook bestaat uit een goede voorziening voor eventuele onderhoud/vervanging van accommodaties Roept het College van Burgemeester en Wethouders op: Om bij de uitwerking van de plannen uit de investeringsagenda op het gebied van sport (te weten: Sportpark Staddijk, Meerjaren renovatie zwembaden, Kunstgras hockeyvelden, Renovatie sporthal Meijhorst, Kunstgras voetbalvelden) eveneens te voorzien in een financieel kader met betrekking tot het structurele onderhoud die nodig is aan betreffende investeringen
Voortgang:	**Mei 2016 hockey: Dit jaar wordt, conform de opgave van noodzakelijke vervangingen, een financiële bijdrage verstrekt aan de hockeyclubs voor vervangingsinvesteringen. De hockeyverenigingen hebben recentelijk een aanvraag ingediend voor (tijdelijke) continuering van een subsidie voor onderhoud van de velden.** **Mei 2016 Zwembaden Nijmegen: We hebben eind mei 2016 aan Sportfondsen Nijmegen een financiële bijdrage van € 600.000 verstrekt voor groot onderhoud aan de Goffert en Zwembad West en verstrekken medio juni 2016 aan Stichting Zwembad Dukenburg een financiële bijdrage van € 200.000 voor groot onderhoud aan Zwembad Dukenburg om de zwemvoorziening op een goed en veilig kwaliteitsniveau te houden. Op middellange termijn zien we enkele relevante ontwikkelingen. Het huidige Zwembad West moet gerenoveerd worden of vervangen voor nieuwbouw, de levensduur voor Zwembad Dukenburg is maximaal 10 jaar en Nijmegen-Noord groeit, waardoor de komende decennia een vraag/behoefte naar zwemwater ontstaat voor zwemlessen in Nijmegen-Noord. In 2017 werken we een toekomstvisie uit ten aanzien van de toekomst van zwembaden in Nijmegen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: In het kader van het uitvoeren van het Coalitieakkoord: Is een bijdrage verstrekt aan de hockeysclubs voor vervangingsinvesteringen. Wordt in het 4de kwartaal van 2015 gestart met een onderzoek naar mogelijke inrichtingsscenario's voor sportpark Staddijk Mei 2015: Geen verdere ontwikkeling. Op dit moment zijn we bezig met de uitvoering van de sportnota 2013-2016. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren PA 19 november 2014: Indiener is van mening dat deze motie nog niet kan worden afgevoerd. De uitwerking van het college voorziet volgens de indiener niet in een meer integrale oplossing, zoals de motie wel beoogt. De indiener baseert dit mede op de volgende informatie van het college: "Clubs van de kunstgrashockeyvelden hebben aangegeven geen financiële middelen meer te hebben voor vervangingsinvesteringen. In het coalitieakkoord is opgenomen een bijdrage te verstrekken voor deze investeringen. Dit wordt verwerkt in de stadsbegroting." Oktober 2014: Wij hebben geen aanvullende informatie ten opzichte van juni 2014. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Juni 2014: Het borgen van de kwaliteit van de voorzieningen is vastgelegd in de sportnota. Uitgangspunt is dat beheer en onderhoud opgenomen zijn in de Stadsbegroting. Bij voorstellen voor investeringen in gemeentelijke voorzieningen houden wij intgeraal rekening met deze kosten. Bij (in de motie genoemde) accommodaties die NIET in eigendom zijn van de gemeente, is beheer en onderhoud van de voorzieningen een primaire verantwoordelijkheid van de eigenaren. Wij houden hiermee rekening bij het verstrekken van subsidies (zwembaden). Wij voelen ons verantwoordelijk om een gedeeltelijke bijdrage te verstrekken in de kosten van groot onderhoud i.c. vervanging. Clubs van de kunstgrashockeyvelden hebben aangegeven geen financiële middelen meer te hebben voor vervangingsinvesteringen. In het coalitieakkoord is opgenomen een bedrijage te verstrekken voor deze investeringen. Dit wordt verwerkt in de stadsbegroting. Wij zullen in deze coalitieperiode de inzet van de bovengenoemde financiële middelen evalueren en een voorstel formuleren voor een volgende periode.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	ID	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
20	**140625.1**	**Archeologie - pilot**	**25 juni 2014**	**B. Velthuis**	**Cultuur, Cultuurhistorie en Citymarketing**	**DNF**	**A.Hillen**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering 25 juni 2014, Overwegende dat: • In het nieuwe facetbestemmingsplan archeologie een vrijstellingsgrens geldt van 50 m2 in waarde 3-gebieden; • Daarbij sluipenderwijs veel waardevolle informatie en archeologisch erfgoed verloren kan gaan; • Gezocht moet worden naar een manier om dat te voorkomen; • Het niet eenvoudig is om te achterhalen om hoeveel gevallen het op jaarbasis kan gaan en wat dan de gemeentelijke kosten zouden kunnen zijn; • Gedacht zou kunnen worden aan een simpele procedure voor deze gevallen met weinig administratieve lasten, met een standaard programma van eisen, uitwerking te beperken tot het minimaal noodzakelijke en verslaglegging te combineren in bijvoorbeeld een jaarlijkse archeologische kroniek. In het veld zou voor de concrete werkzaamheden een klein team voldoende kunnen zijn die een algemeen plan van aanpak gebruiken; • Er ruimte gevonden kan worden vo or deze pilot binnen het programma Ruimte en Cultuurhistorie; Spreekt uit dat: het zinvol is gedurende een pilot-jaar te bezien hoe vaak dit soort gevallen zich nu werkelijk voordoen, de kosten daarvan te registreren en daarna terug te rapporteren aan de gemeenteraad; Roept het college op: • Een pilot van een jaar te starten na bekendmaking van het facetbestemmingsplan Archeologie waarbij er ook (licht) archeologisch onderzoek wordt gedaan in waarde 3-gebieden onder de vrijstellingsgrens van 50 m2 en de resultaten daarvan na afloop aan de raad te melden.
Voortgang:	**Mei: Het pilotjaar is inmiddels voorbij. De evaluatie leggen wij nog voor het zomerreces voor aan uw raad. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: in het 4e kwartaal van 2015 zullen we de ervaringen uit de pilot delen met uw raad. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Na het zomerreces van 2015 zullen de in de pilot opgedane ervaringen met uw raad worden gedeeld. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: In een klein aantal gevallen is al beperkt onderzoek gedaan. Momenteel wordt vooral gekeken naar de beste manier om ervoor te zorgen dat deze kleine vergunningvrije ingrepen toch ter attentie van de gemeente worden gebracht. Wij stellen voor deze motie nog niet af te voeren. Juli 2014: Wij nemen goede nota van de raadsbreed geuite zorgen over het mogelijke teloorgaan van archeologiscche waarden in waarde-3 gebieden. Wij delen deze zorgen en zijn van mening dat de motie goede aanknopingspunten biedt voor het vinden van een oplossing. Gedurende een jaar zal dan ook eenpilot worden uitgevoerd langs de in de motie voorgestelde lijnen, en na het zomerreces van 2015 zullen de ervaringen die zo opgedaan met de raad worden gedeeld. Dat kan, afhankelijk van het verloop van de pilot, naar een meer structurele oplossing worden gezocht.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
21	**140709.1**	**Een zomer vol waalkadegasten**	**9 juli 2014**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**DNF**	**W. Grutters**	**Ja**

Inhoud motie:	De Nijmeegse gemeenteraad in vergadering bijeen op woensdag 9 juli 2014, Overwegende dat: De Waalkade voor langere tijd afgesloten is wegens werkzaamheden. De daar aanwezige horecazaken ondervinden hier heel veel last van. Zaken zijn niet of slecht bereikbaar geweest derhalve is het parkeren op het evenementen terrein aan de Waalkade, buiten de reguliere periode van 1/11 tot 1 /4 toegestaan geweest gedurende de werkzaamheden aan de Waalkade. De Waalkadeondernemers ondanks die mogelijkheid toch economisch grote hinder hebben ondervonden van de langdurige werkzaamheden. Er staan 4 panden leeg, 3 panden staan ter overname. Er is behoefte aan een brede toekomstvisie voor dit gebied inclusief visieontwikkeling in samenhang met toekomstig stadseiland. Roept het college op om: 1. Vanaf heden t/m 31 oktober 2014 de parkeerverordening m.b.t. het Waalkade evenemententerrein niet te handhaven waardoor de huidige parkeermogelijkheid wordt verlengd met uitzondering tijdens evenementen op het evenemententerrein. 2. Er een toekomstvisie voor de Waalkade opgesteld wordt, waarbij in samenhang gekeken wordt naar bereikbaarheid [voor alle modaliteiten), aantrekkelijkheid voor het hele gebied van Waalkade, Oostelijke Waalkade, Bastei, Ooypolder bruggetje en de overkant naar het toekomstig stadseiland.
Voortgang:	**Mei: Het raadsvoorstel voor de gewijzigde verordening parkeerbelastingen 2016 is op 11 mei 2016 als hamerstuk vastgesteld. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Aan de hand van diverse werkateliers zijn ideeën opgehaald waarbij de herinrichting van dit deel van de Waalkade aan de orde is geweest. Dit zal binnenkort aan ons college worden voorgelegd. Zodra de toetsing heeft plaatsgevonden worden de haalbare scenario's ter consultatie aan de stad en de toekomstige gebruikers van de Waalkade aangeboden. Het vervolgproces ziet er als volgt uit: Actie planning Voorbereiden scenario´s t/m medio oktober Scenario´s in college 3 november Raadsinformatiebrief november Inloopavond / publieksconsultatie 4 november Sluiting reactietermijn publieksconsultatie 12 november Definitief voorstel in college 1 december Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Oktober 2014: Uw raad heeft op 26 augustus een informatiebrief van ons college ontvangen over de uitvoering van het eerste deel van de motie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
22	**140917.1**	**Groen verbindt: een groene brug tussen Waterkwartier en de Waal**	**17 september 2014**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**N. Vergunst**	**Nee**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 17 September 2014 Overwegende dat: vanaf het begin van de planvorming van het Waalfront de ambitie is opgenomen om groene verbindingszones en open zichtlijnen te realiseren vanaf het Westerpark naar de Waal en het nieuwe te realiseren park 't Fort; deze verbindingszones bijdragen aan een groene en ruimtelijke beleving van dit nieuw te ontwikkelen gebied en kansen bieden voor flora en fauna en het gebied aantrekkelijk maakt voor recreanten en bezoekers; in Waalfront 1.2 de ambities voor compact bouwen en een kwalitatief hoge groene openbare ruimte met open verbindingen weliswaar zijn bijgesteld, maar nog steeds overeind zijn gebleven; in het voorgestelde bestemmingsplan de geplande groene en open verbindingen niet voldoende zijn verankerd; deze groene verbindingszones gerealiseerd kunnen worden door het groen in de wegprofielen te versterken en door niet alle woonblokken en andere bebouwing helemaal gesloten te maken, maar ook openingen te creëren; Spreekt uit dat: - het gewenst is in het plangebied van dit bestemmingsplan kwalitatief sterke en open groene verbindingszones te realiseren tussen enerzijds Westerpark en Waterkwartier en anderzijds de Waal en park 't Fort; - deze aanpassingen gerealiseerd worden binnen de financiële kaders van de grondexploitatie van het Waalfront; Roept het college op om: 1. Het groen dat gepland is op de wegen, zodanig aan te leggen dat er sprake is van zoveel mogelijk brede en aaneengesloten groene zones die ook goed aansluiten bij het al aanwezige groen; 2. Daar waar mogelijk openingen te maken in enkele van de nog te realiseren woonblokken in het zuidelijke gedeelte van het plangebied (tussen Waalbandijk en Weurtseweg); 3. Bij de verdere invulling van het noordelijke gedeelte van het plangebied (tussen Waal en Waalbandijk) voldoende aandacht te geven aan het creëren van groene verbindingszones; 4. Indien het realiseren van de groene ambities van de raad in dit plangebied en de rest van het Waalfront leidt tot obstakels, bijvoorbeeld ten aanzien van de grondexploitatie en de opstelling van projectontwikkelaars, hiervan de raad op de hoogte te brengen en een oplossing aan de raad voor te leggen.
Voortgang:	**Mei: Bij de invulling van Batavia -Noord zal aan uw raad het aangepaste stedenbouwkundig programma van eisen SPVE worden aangeboden. Naar verwachting zal dit in de loop van 2016 plaatsvinden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Bij de invulling van Koningsdaal zal aan uw raad het aangepaste ambitiedocument (incl stedenbouwkundig programma van eisen SPVE) worden aangeboden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. November 2014: Ons college neemt de motie mee in de besprekingen die we voeren met de directie OB Waalfront en de verdere uitwerking van de plannen Waalfront in het algemeen en Koningsdaal in het bijzonder. Voor de uitvoering van de plandelen 5, 6 en 7 van Koningsdaal is het niet meer mogelijk de wensen van uw raad integraal te vertalen. Voor de eerstvolgende plandelen 8 en 9 gaan we ermee aan de slag. Zodra meer bekend is, kunnen we ook aangeven of de 'vergroening' zal leiden tot financiële consequenties of niet

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	ID	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
23	**141015.1**	**We rangeren alleen de goede kant op**	**oktober 2014**	**B.Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**J. Reinhoudt**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 15 oktober 2014, Overwegende dat: • NedTrain voornemens is in de Spoorkuil een Technisch Centrum (TC) te bouwen omdat Nijmegen op een strategische locatie ligt voor de bouw van een TC • Uitstekende bereikbaarheid, ook per spoor, van groot belang is voor Nijmegen en het al dan niet bouwen van een TC op termijn wellicht invloed heeft op dienstregeling tussen Nijmegen en de rest van Nederland • De voorgenomen bouw van een TC tot ongerustheid heeft geleid bij omwonenden • Omwonenden geluidshinder ondervinden van het treinverkeer in de Spoorkuil • Toegang tot het groen in de Spoorkuil van groot is belang voor de woonkwaliteit in Bottendaal en het Willemskwartier • Voor de bouw van het TC een aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk is Roept het college op: Alleen een bestemmingsplan in procedure te brengen en aan de Raad voor te leggen wanneer er met NedTrain en andere betrokken partijen duidelijke afspraken gemaakt zijn over: • Goede inpassing van de werkplaats in het groen, waarbij rekening wordt gehouden met het vlinderlint en de toegang tot het groen voor omwonenden • Integrale ontwikkeling van de Spoorkuil, inclusief seinhuisje, groene looproute en ingangen aan de noord- en zuidkant van de Spoorkuil • Maatregelen die geluidsoverlast tot een minimum beperken zodat te allen tijde de geldende geluidsnormen worden gerespecteerd • Duurzame bouw van de werkplaats, bijvoorbeeld met een groen dak
Voortgang:	**Mei: Onlangs heeft de NS ons bestuur schriftelijk op de hoogte gesteld zat zij de realisatie van het TC in de Spoorkuil heeft gestaakt. Op grond hiervan zal ons college een procesvoorstel doen aan uw raad hoe verder te gaan met de ontwikkelingen van de Spoorkuil. En de wijze waarop de omwonende hierbij betrokken worden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: 1. Nedtrain is momenteel bezig met architect, landschapper en ambtelijke ondersteuning zowel aanpassen gebouw aan omgeving als inpassing gebouw in omgeving en groen gebied aan te passen, waardoorverdere uitwerking iom bewoners kan plaatsvinden. 2. Nedtrain is momenteel bezig met wijkraad de klankbordgroep en – bijeenkomsten voor te bereiden in overleg met ambtelijke ondersteuning (o.a. wijkbeheer). Mei 2015: Met de moederorganisatie van Nedtrain, de NS, zijn afspraken gemaakt dat de spoorkuil integraal onderdeel uitmaakt van de ontwikkeling Centraal Station Nijmegen Is bepaald dat alleen ontwikkelingen in de spoorkuil worden geïnitieerd die passen binnen de vigerende geluidsnormen Hebben NS en Nedtrain toegezegd het resterende groen in dit deel van de spoorkuil in te willen zetten voor de bewoners van Bottendaal en Wolfskuil en daartoe o.a. het seinhuisje tijdelijk te willen verhuren Bereid zijn het ontwerp van het TC in te passen in de omgeving en waar mogelijk in overleg met een klankbordgroep van bewoners wensen in het ontwerp mee te nemen. Wij gaan verder met het uitwerken van een ontwerp bestemmingsplan dat het juridisch kader biedt voor de hierboven vermelde afspraken. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. November 2014: Ons college zal de inhoud van de motie betrekken bij de uitwerking van de plannen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	ID	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
24	**141112.1**	**Opnieuw sneller naar Kleve**	**12 november 2014**	**H. Tiemens**	**Mobiliteit**	**GroenLinks**	**P. Oomen**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 12 november 2014, Overwegende dat: - Nijmegen op een unieke locatie ligt tussen Randstad en Ruhrgebied; - er in de regio Nijmegen-Kleve steeds meer grensoverschrijdende contacten zijn gekomen, zowel wat betreft de kenniscentra in Nijmegen als op het gebied van wonen en recreëren; - grensoverschrijdende spoorverbindingen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van het mobiliteitsprobleem (minder parkeerdruk, minder uitstoot); samenwerking met Duitsland op diverse terreinen zoals werk, onderwijs en cultuur, van belang Is voor Nijmegen en omliggende gemeenten; - Het openbaar vervoer van Nijmegen naar Duitsland nog altijd te wensen overlaat: door de week een keer uur, op zondag een keer in de twee uur (vroegste rond 13.30 uur); Constaterende dat: - In het verleden diverse amendementen en moties zijn aangenomen die oproepen tot een lobby voor het activeren van de spoorlijn richting Kleve (zoals het raadsbreed gesteunde amendement 'Sneller naar Kleve' van 27 juni 2012); De raad op 4 december 2013 heeft uitgesproken dat een Euregionaal Projectbureau een gezamenlijke lobby hiervoor zou moeten coördineren; De raad toen tevens heeft uitgesproken dat zo lang er geen reactivering mogelijk is, er in ieder geval een substantiële verbetering van de grensoverschrijdende busverbinding moet komen; - In Euregio-verband al diverse malen is gewezen op de noodzaak van een betere verbinding; Er concreet nog weinig van de grond is gekomen Roept het college op: - met een concreet plan te komen om op korte termijn beter en hoogwaardig busvervoer te realiseren tussen Nijmegen en Kleve; - de gezamenlijke lobby in een Euregionaal Projectbureau op gang te zetten zodat op langere termijn de spoorlijn kan worden gereactiveerd; de raad over de voortgang in het eerste kwartaal van 2015 in te lichten,
Voortgang:	**Mei: De provincie Gelderland doet samen met de betrokken vervoerders en gemeenten onderzoek naar de mogelijkheden om de busverbinding te verbeteren. De busverbinding is in de OV-visie opgenomen als corridor die versterkt moet worden. Op dit moment worden de mogelijkheden en de effecten op de inzet van materieel, dienstregeling en kosten in kaart gebracht. We verwachten dat de provincie in de tweede helft van 2016 tot besluitvorming komt. Het is nog niet bekend wanneer de verbeteringen dan ingevoerd kunnen worden.** **Ten aanzien van de mogelijke reactivering van de spoorlijn heeft ons college het standpunt ingenomen dat we hier geen initiatief in gaan nemen en dat onze prioriteit qua begroting en lobby niet bij deze spoorlijn ligt, maar bij projecten als de opwaardering van de stations Nijmegen en Nijmegen Heyendaal. We hebben samen met de Stadsregio Arnhem Nijmegen jarenlang energie gestopt in dit project, echter zonder resultaat. Als gemeente is zo'n euregionaal project niet te trekken en de provincie Gelderland ziet te weinig meerwaarde in deze spoorverbinding. Als het beperkt blijft tot Nijmegen – Kleve heeft het te weinig bovenregionale toegevoegde waarde, maar doortrekking naar bijvoorbeeld Dusseldorf heeft weinig zin omdat treinreis Nijmegen – Dusseldorf via Arnhem of Venlo sneller en comfortabeler is. Ons college is van mening dat de gemeente zelf geen energie gaat steken in de mogelijke reactivering. Als er andere partijen zijn die het initiatief willen nemen en budget kunnen vinden, dan zijn we geen tegenstanders. Vanwege het onderdeel 'verbeteren van de busverbinding' stellen we voor de motie nog niet af te voeren.** PA 11 november 2015: : Indiener is van mening dat de motie nog niet kan worden afgevoerd. Oktober 2015: De busverbinding tussen Nijmegen en Kleve wordt geëxploiteerd door het Duitse busbedrijf NIAG onder opdrachtgeverschap van Verkehrsverbund Rhein Ruhr. Gemeente Nijmegen is niet de partij om met een concreet plan te komen. Wij kunnen alleen aan VRR en provincie Gelderland (als concessieverlener in onze regio) vragen met zo'n plan te komen. De reactivering van de spoorlijn Nijmegen – Kleve heeft geen prioriteit bij de provincie Gelderland. Gezien de geringe financiële middelen die er de komende 10 – 15 jaar zijn voor grote infrastructurele projecten, zien wij reactivering daarom als weinig kansrijk. Daarom zijn wij niet voornemens om tijd en middelen in te zetten voor de reactivering van de spoorlijn. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Mei 2015: In het nieuwe coalitieakkoord van provincie Gelderland staat een snelle busverbinding tussen Nijmegen, Kleve en Doetinchem concreet genoemd. Ook grensoverschrijdend vervoer is een speerpunt in zijn algemeenheid van de provincie. Samen met de provincie willen we deze dossiers oppakken richting de Duitse partners en Groesbeek. Ook vanuit Nordrhein Westfalen is aangegeven dat zij initiatief willen nemen ten aanzien van deze OV-verbinding. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. December 2014: We gaan snel met de Stadsregio Arnhem Nijmegen, Hermes, NIAG en de betrokken gemeenten aan tafel om te bespreken hoe we de busverbinding kunnen verbeteren. Dat is conform een bestuurlijke afspraak tussen de betrokken partijen. Het oprichten van een Euregionaal Projectbureau lijkt nu nog te vroeg, vooral omdat het niet duidelijk is welke opdracht dit projectbureau krijgt. Eerst moeten de vier gemeenten langs de lijn een gezamenlijk gedragen visie hebben waarmee overtuigend gelobbyd kan worden. Nu lopen de wensen te ver uiteen om de gezamenlijke lobby te starten. Reactivering lijkt alleen kansrijk als wordt uitgegaan van een trein en deze spoorlijn wordt gezien als onderdeel van een bovenregionale verbinding Nijmegen – Dusseldorf of Nijmegen – Duisburg – Essen. Dan is er een kans dat het Duitse

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

	land Nordrhein Westfalen wil meebetalen. Dat is in strijd met het standpunt dat Nijmegen tot nu toe had en voor Groesbeek was een trein tot op heden onbespreekbaar. Pas als er een door iedereen gedeelde visie is, kan een Euregionaal Projectbureau zinvol zijn. We moeten dan goed kijken wat het kost en hoe deze kosten gedekt gaan worden. Wij informeren uw raad in het eerste kwartaal van 2015.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
25	**141112.2**	**Schoon schip maken**	**november 2014**	**Tankir H. Tiemens**	**Economie en Werk**	**GroenLinks**	**J. Reinhoudt**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 12 november 2014, Overwegende dat: - De gemeente Nijmegen scheepvaartbelastingen heft voor schepen die (tijdelijk) aanmeren aan de Nijmeegse kades en in onze havens; Bij de hoogte van de belastingtarieven op geen enkele wijze rekening wordt gehouden met de uitstoot van CO2, fijnstof en geluid van scheepsmotoren; Er inmiddels circa 10 havengemeenten in Nederland zijn die hun scheepvaartbelastingen 'vergroenen', zoals Rotterdam, Utrecht en Meppel; Het wenselijk is om schippers die kiezen voor schone, stille en zuinige motoren te belonen; Constaterende dat: De gemeenteraad jaarlijks de belastingverordening voor scheepvaarttarieven vaststelt. Roept het college op: - Te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om schepen die schoon, stil en zuinig zijn te belonen met een aangepast tarief voor haven- en liggeld. De gemeenteraad uiterlijk bij de zomernota in 2015 verslag te doen van dit onderzoek en aan te geven welke mogelijkheden het college wil inzetten om deze belastingen te vergroenen.
Voortgang:	**Mei: De vergroening van de scheepvaartbelasting is ingegaan op 1 januari 2016. De Verordening Scheepvaartrechten is hierop aangepast en door uw raad in december 2015 vastgesteld. De mogelijkheden om schepen die schoon, stil en zuinig zijn te belonen met een aangepast tarief voor haven- en liggeld zijn hiervoor onderzocht en het havengeld voor schone vrachtschepen is verlaagd met 15%. De korting die Nijmegen geeft is vergelijkbaar met kortingen die andere havens in Nederland toepassen. Hiermee hebben wij uitvoering gegeven aan de motie. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Voor wijzigingen in de tarieven voor havengelden dient de Verordening Scheepvaartrechten te worden aangepast. Ons antwoord op uw motie zult u vinden in het raadsvoorstel over de aanpassingen van alle belastingverordeningen waartoe wij volgens de gemeentewet bevoegd zijn belasting te heffen. Deze verordeningen worden jaarlijks per 1 januari aangepast aan de inflatie. Voor ons is dit het moment om extra aanpassingen in de havengelden door te voeren en daarmee de tarieven voor schone schepen te verlagen. Het raadsvoorstel over de verordeningen wordt jaarlijks eind november/begin december aan u voorgelegd zodat aanpassingen per 1 januari 2016 in werking kunnen treden. Daarmee geven wij uitvoering aan uw motie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Aan uw raad wordt in het tweede kwartaal van 2015 een voorstel voorgelegd om schone scheepvaart te stimuleren en de financiële consequenties hiervan in kaart te brengen. We stellen voor deze motie nog niet af te voeren. December 2014: Wij maken ons sterk voor duurzame mobiliteit en schonere luchtkwaliteit, naast voor het wegverkeer geldt dit ook voor scheepvaart. Een mogelijkheid om schonere en meer duurzame scheepvaart te stimuleren is het differentiëren van havengelden. Schone schepen betalen minder havengeld dan schepen die niet voldoen aan de normen voor schone luchtkwaliteit. Wellicht liggen ook andere wegen open voor stimulering van schone schepen anders dan via een tariefwijziging. We gaan onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om schone schepen te stimuleren en brengen de (financiële) gevolgen hiervan in kaart. Dit doen wij in het voorjaar van 2015, zodat wij uw raad uiterlijk bij de zomernota 2015 kunnen informeren en een voorstel kunnen voorleggen. We willen daarbij niet over één nacht ijs gaan. Ook schippers hebben het in deze economische tijden moeilijk.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
26	**141203.1**	**Nederwiet, het is er wel, maar toch ook niet**	**3 december 2014**	**H. Bruls**	**Veiligheid**	**GroenLinks**	**N. Vergunst**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 3 december 2014, Overwegende dat: - op 12 december 2012 de gemeenteraad van Nijmegen een motie heeft aangenomen waarin het college gevraagd wordt om aansluiting te zoeken bij andere gemeenten voor een pilot van lokale wietteelt; - op 31 januari 2014 burgemeesters van 54 gemeenten, waaronder Nijmegen, het manifest Joint Regulation hebben ondertekend; - in inmiddels veel van de 54 gemeenten die de Joint Regulation hebben getekend verschillende voorbereidingen worden getroffen en plannen worden gemaakt om regulering van wietteelt mogelijk te maken, bijvoorbeeld in Heerlen, Eindhoven en Utrecht; - recente jurisprudentie nieuwe perspectieven biedt voor mogelijkheden met gereguleerde wietteelt. Zoals bij de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland die op 16 oktober 2014 heeft besloten geen straf op te leggen aan twee henneptelers. Constaterende dat: - de gemeente Nijmegen door het huidige coffeeshopbeleid geconfronteerd wordt met ernstige vormen en omvang van criminaliteit en veiligheidsrisico's; - Nijmegen achter blijft in het aanpakken van deze problemen op andere gemeenten die de Joint Regulation hebben getekend. Roept het college op: - voorbereidingen te treffen voor het kunnen starten van een pilot met gereguleerde wietteelt, waarin eerst het waarborgen van de veiligheid en de juridische consequenties verder onderzocht wordt en waarbij de gemeente toezicht houdt op de productiewijze en de kwaliteit van het product; daarin zowel het beperken van gezondheidsrisico's te betrekken, evenals het tegengaan van criminaliteit; - bij deze inhoudelijke voorbereidingen en in de landelijke lobby afstemming te realiseren met andere gemeenten en de raad ieder kwartaal op de hoogte te houden van de resultaten hiervan.
Voortgang:	**Mei: op 5 januari van dit jaar hebben we op schriftelijke vragen van de fractie van GroenLinks over het advies van de bestuurlijke VNG-werkgroep met betrekking tot het cannabisbeleid geantwoord dat dit advies onze opvatting ondersteunt dat er geen ruimte is om een pilot lokale wietteelt te starten en verder duidelijk maakt dat experimenten eventueel pas aan de orde kunnen zijn nadat er landelijke keuzes zijn gemaakt in een volgende kabinetsperiode. Tevens hebben we in die antwoordbrief aangegeven, dat , mocht er ooit onder landelijke regie ruimte komen voor een beperkt aantal experimenten, Nijmegen zich dan hiervoor beschikbaar zal stellen.** **De gemeente Nijmegen heeft met een aantal andere gemeenten het initiatief genomen voor een aanvullende opdracht aan onderzoekers van de Radboud Universiteit om naast de drugsverdragen ook andere verdragen en daaruit voortvloeiende verplichtingen voor overheden te onderzoeken; en we hebben dit onderzoek ook financieel helpen ondersteunen. De onderzoekers P.H.P.H.M.C. van Kempen en M.I. Fedorova hebben hun onderzoek afgerond en de resultaten daarvan onlangs naar buiten gebracht. De burgemeester heeft daarop de raadsleden en fractievolgers per mail geïnformeerd over de resultaten. Kort samengevat: dit juridische onderzoek toont aan dat er in weerwil van de VN-drugsverdragen volgens het internationaal recht ruimte voor staten kan zijn om cannabisteelt en -handel ten behoeve van de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd te legaliseren. De nationale overheid zal dan oprecht, overtuigend en onderbouwd aannemelijk moeten kunnen maken dat gereguleerd toestaan van teelt en handel een effectievere verwezenlijking van mensenrechten oplevert dan een prohibitief cannabisbeleid in overeenstemming met de drugsverdragen. Dat betekent niet dat gemeenten nu kunnen starten met pilots rondom wietteelt. Het blijft de landelijke overheid die de keuze moet maken om over te gaan tot het gereguleerd toestaan van zulke pilots en het is dus ook aan het Rijk om afgewogen en onderbouwd te bezien of pilots zinvol kunnen zijn of niet en of de inzet ervan alles afwegende wenselijk is. Namens de initiatief nemende gemeenten roept de gemeente Utrecht het Rijk op hierover snel het gesprek aan te gaan. Het VNG-bestuur zal op de ALV op 8 juni 2016 met een standpunt komen op basis van het rapport 'Het failliet van het gedogen' van de bestuurlijke werkgroep 'Modernisering Cannabisbeleid'. Wij stellen voor om deze motie niet af te voeren.** Oktober 2015: Wij blijven de landelijke ontwikkelingen volgen, in het bijzonder het initiatiefwetsvoorstel Regulering voor- en achterdeur van coffeeshops, de bestuurlijke werkgroep toekomstig cannabisbeleid en het aanvullende onderzoek van professor Van Kempen van de Radboud Universiteit naar internationale verdragen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA Juli 2015: De gemeenteraad besluit om deze motie als nog niet afgehandeld te beschouwen. Mei 2015: Tijdens de Politieke Avond van 18 maart 2015 is de raadsbrief "Regulering achterdeur" besproken, waarin we alle relevante aspecten rondom de regulering van wietteelt hebben onderzocht. Hiermee hebben we de motie uitgevoerd. Wij stellen voor om de motie af te voeren. Januari 2015: Wij verwachten in het eerste kwartaal van 2015 uw raad middels een informatiebrief te kunnen informeren over deze motie.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
27	**141203.2**	**Duidelijkheid over N1**	**17 december 2014**	**B. Velthuis**	**Cultuur, Cultuurhistorie en citymarketing**	**D66**	**Lamers**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen In openbare vergadering op 3 december 2014, Overwegende dat: • Kabinet en OLON (Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland) beide inzetten opde vorming van sterke streekomroepen • Het bestuur van N1 reeds zelf initiatieven heeft genomen om te komen tot de vorming van een dergelijke streekomroep • Bestuurlijke draagkracht vanuit de subsidieverstrekker onontbeerlijk is voor dit proces • Het College voornemens is de Raad in het nieuwe jaar te informeren over de stand van zaken bij N1 • Er naar mening van de Raad nog enkele zaken in deze brief verwerkt zouden kunnen worden Roept het College op: 1. Het gesprek met de subsidieverleners (lees: colleges) in de regio aan te gaan om de komst van een streekomroep te bevorderen 2. De Raad in de toegezegde collegebrief van maart eveneens te Informeren over: a) De voortgang van het onder 1 gestelde b) De mogelijkheden voor N1 om meer als informatiekanaal vanuit de gemeente te dienen en de relatie van deze mogelijkheden tot de bekostiging van N1 c) De mogelijkheden voor een eventuele incidentele huurverlaging (bijvoorbeeld onder voorwaarde van het aanspreken van voldoende kapitaal van buiten) d) Een oplossing voor de problematiek met de zendmast van N1, nu deze van het Metterswane-gebouw verwijderd dient te worden
Voortgang:	**Mei: In oktober 2015 hebben we aanvullende subsidie verleend aan N1.Voor de zomer komen we met toekomstscenario's met betrekking tot de toekomst van N1. Bij vaststelling van de Zomernota zal duidelijk worden welk scenario uiteindelijk wordt gekozen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Op 16 juni hebben wij uw raad middels een brief geïnformeerd over de stand van zaken bij N1. Deze brief stond ter kennisname geagendeerd voor de Politieke Avond van 8 juli. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. PA Juli 2015: De gemeenteraad besluit om deze motie als nog niet afgehandeld te beschouwen. Mei 2015: Wij informeren uw raad in juni met een brief over de voortgang N1. Wij stellen voor om deze motie alvast af te voeren. Januari 2015: Wij verwachten in het eerste kwartaal van 2015 uw raad middels een informatiebrief te kunnen informeren over deze motie.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
28	**141217.1**	**Is het of was het: "Sterkste schouders, zwaarste lasten"?!**	**17 december 2014**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**VSP**	**J. van Deurzen**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering op 17 december 2014. Overwegende dat: - er in het coalitieakkoord is afgesproken om de sterkste schouders de zwaarste lasten te laten dragen; tijdens de raadskamerbespreking "bruisende binnenstad" op 5 november jl. door de wethouder werd gezegd dat de binnenstad een plaats van ontmoeting en verbinding moet zijn; op pagina 33 e.v. van de Stadsbegroting 2015-2018 maar ook in de "Overige belastingverordeningen 2015", het voorstel is opgenomen om het bewoner parkeren met 13% tot 25% te verhogen om o.a. de zakelijke parkeervergunningen te kunnen verlagen met 15% tot 19%; het tarief van de bewonersvergunning binnen de singels in de afgelopen 5 jaar is gestegen van € 106,80 naar € 180,- per jaar (waarbij de bezoekersvergunning nog niet is meegerekend); dit een stijging is van bijna 70% (gemiddeld 14% per jaar); in en rond de binnenstad veel huurders wonen die al jaren extra woonlasten hebben o.a. vanwege het toenemende tarief van de bewonersparkeervergunning; de woonquote door deze extra belasting verder is toegenomen ook door de jaarlijkse huurdersheffing van 4-6,5%; hierdoor de aantrekkelijkheid van het wonen in de binnenstad verder zal afnemen; er ook veel gehandicapten en hulpbehoevende ouderen wonen waarvoor (auto)bezoek nodig is, onder andere voor (mantel)zorg en/of (familie)bezoek en om vereenzaming te voorkomen; het ook van belang is dat ouderen langer over eigen vervoer beschikken (auto) om de zelfredzaamheid te bevorderen waardoor zij langer zelfstandig kunnen blijven wonen; aan dit nieuwe belastingvoorstel derhalve veel nadelen kleven. Verzoekt het college: De tariefsverhogingen voor bewonersvergunningen zoals omschreven in de Verordening Parkeerbelastingen 2015 en nader aangeduid in de tarieventabel 1 sub A (Bewonersvergunning) te heroverwegen en/of mogelijkheden te onderzoeken om die tariefsverhogingen te compenseren.
Voortgang:	**Mei: De beantwoording van deze motie wordt meegenomen tijdens de behandeling van het voorstel verordening parkeerbelastingen 2017. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** PA 11 november 2015: : Indiener is van mening dat de motie nog niet kan worden afgevoerd. Oktober 2015: Het voorstel voor de inzet van de € 150.000 extra parkeerinkomsten, -veroorzaakt door het in stand houden van de zondagen waarop betaald parkeren geldt -, behelst o.a. het verlagen van het vergunningstarief voor bewoners in het centrum. Daarmee komt het tarief weer op een gemiddeld niveau. Dit voorstel wordt gekoppeld aan de vaststelling van de verordening parkeerbelastingen 2016. Daarnaast worden de maximumtarieven voor een dag parkeren in de gemeentelijke parkeergarages bijgesteld. Verruimen we de openstelling van de "gratis bewaakt" fietsenstallingen. Ook komen centrumbewoners met de digitalisering van de bezoekersregeling in aanmerking voor een ruimer tegoed aan parkeeruren voor hun bezoek en wordt stadsbreed aan alle houders van de straks digitale bezoekersregeling eenmalig 10 uur gratis parkeren voor hun bezoek toegekend. Op deze manier treffen we tariefmaatregelen die zowel de bewoners, de ondernemers en de bezoekers van/aan onze stad ten goede komen. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Mei 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Januari 2015: In de raadsvergadering van 17 december jl. is toegezegd om een discussiestuk met betrekking tot de tarieven van de parkeervergunningen aan uw raad voor te leggen. Dit ter voorbereiding van de tarieven 2016. Dit discussiestuk wordt voor het zomerreces aan uw raad voorgelegd.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
29	**150128.1**	**Wij wensen Nijmegen een prettige jaarwisseling**	**28 januari 2015**	**H. Bruls**	**Veiligheid**	**GroenLinks**	**P. Boekhorst**	**Ja**

Inhoud motie:	De Gemeenteraad van Nijmegen in vergadering bijeen op 28 januari 2015, Constaterende dat: Het ontsteken van vuurwerk bij de jaarwisseling voor veel mensen een feestelijke gebeurtenis is; Vuurwerk tegelijkertijd voor veel mensen en dieren tot overlast leidt en tot ordeverstorende en onveilige situaties kan leiden; Een kentering in de mening van de Nederlandse bevolking over vuurwerk merkbaar is; Een en ander jaarlijks leidt tot de welbekende `vuurwerkdiscussie'; Overwegende dat: De gemeente een start moet maken met het bespreekbaar maken van de maatschappelijke signalen over vuurwerk en veiligheid; Het belangrijk is dat de gemeente bewoners en instellingen actief uitnodigt om mee te denken over maatregelen om overlast tegen te gaan; Vooralsnog wordt ingezet op vuurwerkvrije zones (vanwege het succes in 29 gemeenten), waarbij de burgemeester op initiatief van bewoners en instellingen vuurwerkvrije zones kan aanwijzen; Het gesprek met bewoners kan leiden tot de inzet van (aanvullende) andere instrumenten om overlast tegen te gaan; Roept het college op om: Een raadsvoorstel te maken waarmee geregeld wordt dat er voor de komende jaarwisseling *door de burgemeester* op initiatief van bewoners en instellingen vuurwerkvrije zones in Nijmegen aangewezen kunnen worden *in het belang van de voorkoming van gevaar, schade of overlast.* Nijmegenaren (al dan niet verenigd) te vragen mee te denken over en invloed uit oefenen op de inhoud van dit raadsvoorstel, door een 'ronde tafel-gesprek' te organiseren over het gebruik van vuurwerk in brede zin en de mogelijkheden om dat gebruik op een veilige manier te doen plaatshebben tijdens de jaarwisseling.
Voortgang:	**Mei: Op 1 december 2015 hebben we uw raad een brief gestuurd met daarin de resultaten van de bijeenkomsten in de stad. De conclusie was dat bewoners en organisaties in Nijmegen geen noodzaak zien voor vuurwerkvrije zones. Deze is tijdens de Politieke Avond van 9 december 2015 met uw raad besproken, waarbij de conclusies zijn geaccepteerd. Wel is er daarna op 17 januari 2016 een nieuwe motie aangenomen ("Klap op de vuurpijl"). Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: op 2 juli jl. is een eerste bijeenkomst geweest met diverse partijen uit de stad en is gesproken over de nut en wenselijkheid van aanwijzing van vuurwerkvrije zones in Nijmegen. Op 19 oktober zal een 2e bijeenkomst plaatsvinden. Daarna zal een algehele terugkoppeling aan uw raad worden gegeven over de opbrengst van deze beide ronde tafel gesprekken. Wij stellen voor deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: in juni vindt met politie , gemeentelijk toezicht en wijkmanagement een bijeenkomst plaats ten behoeve van het schetsen van een kader voor keuzemogelijkheden en randvoorwaarden. Na dit overleg zal het gesprek met vertegenwoordigers uit de wijken plaatsvinden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Februari 2015: Wij hebben uw Raad middels een brief met registratienummer 15.0002325 geïnformeerd.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
30	**150128.2**	**Provincie: Wie A zegt moet ook B zeggen**	**28 januari 2015**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**DNF**	**W. Grutters**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering 28 januari 2015, Overwegende dat: In het Vinex beleid wij als gemeente Nijmegen conform beleid van rijk en provincie de Waalsprong hebben ontwikkeld zowel wat betreft woningen als bedrijventerreinen als infrastructuur met de daarbij behorende planexploitatie. Een woordvoerder van gedeputeerde Josan Meijers recent nogmaals bevestigd heeft dat het Gelderse bestuur niet zal meewerken aan een bouwmarkt in Ressen als onderdeel van de ontwikkeling van de Waalsprong. Dit grote financiële consequenties heeft voor de planexploitatie Waalsprong Als Nijmegen op die manier gedwongen wordt om van onze plannen af te wijken er verwacht mag worden dat Nijmegen daar niet eenzijdig de risico's hoeft te dragen. Constaterende dat De raad besloten heeft tot 2017 geen grootschalige detailhandel te ontwikkelen nabij Ressen, behalve een bouwmarkt; De raad hiermee lokaal haar verantwoordelijkheid heeft genomen voor een regionaal vraagstuk; Het college in opdracht van de gemeenteraad sinds april 2013 actief werkt aan regionale regie over grootschalige detailhandel; Dit tot op heden niet is gerealiseerd; Het wenselijk is dat de provincie Gelderland hierin een actieve, duidelijke en concrete rol pakt; Indien de provincie Gelderland medewerking blijft weigeren aan de ontwikkeling van deze bouwmarkt, Nijmegen financiële compensatie verdient; Het wenselijk is dat hierover helderheid komt vóór de verkiezingen Provinciale Staten in maart 2015 zodat de Nijmeegse kiezer weet waar deze aan toe is. Roept het college op om: Deze motie actief onder de aandacht te brengen van zowel Gedeputeerde Staten als Provinciale Staten Gelderland. Met het verzoek om een heldere uitspraak te doen over het al of niet geven van de medewerking over het vestigen van een bouwmarkt in Ressen. En dat te doen vóór de verkiezing van 18 maart 2015.
Voortgang:	**Mei: Met provincie en regiogemeenten is het proces Regionale programmering Werklocaties opgestart. Dit RPW beoogt de overcapaciteit aan werklocaties (bedrijven, kantoren en perifere detailhandel) in relatie tot de marktvraag in beeld te brengen. Definitieve besluitvorming over de uitkomsten van dit traject worden voorjaar 2017 verwacht. Ons college zal na overleg met regiopartners bepalen op welk geschikt moment het bestemmingsplan vlek 14 in procedure kan worden gebracht. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Rond de zomer 2015 zijn initiatieven gestart om te komen tot een Regionaal Programma Werklocaties. In regionaal verband is een inventarisatie gestart naar bedrijven, detailhandel en kantoren. Ressen zal ook in dit kader besproken worden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Wij hebben nog geen schriftelijk antwoord van Gedeputeerde Staten / Provinciale Staten ontvangen. Wel wordt het overleg met leden van GS voortgezet om tot goede afspraken te komen. Ons college werkt aan fase 1 van het bestemmingsplan voor Ressen. Dit Bestemmingsplan moet de komst mogelijk maken van een grote bouwmarkt, een tankstation en een fastfoodrestaurant. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Februari 2015: Op 24 februari heeft ons College de Gedeputeerde Staten en de Provinciale Staten middels een brief geïnformeerd

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
31	**150211.1**	**Houd social return on investment ook echt sociaal**	**11 februari 2015**	**T. Tankir**	**Economie & Werk**	**SP**	**M. Sweep**	**Ja**

Inhoud motie:	De raad van Nijmegen 11 februari 2015 in vergadering bijeen, Constaterende dat: Op een aantal plaatsen in een aantal branches bij aanbestedingen eisen inzake socialreturn on investement gesteld worden die feitelijk reguliere banen met normale arbeidsvoorwaarden vernietigen; Het werkbedrijf een "plan voor de arbeid"gaat opstellen waarbij aangegeven wordt dat een en ander gevolgen gaat hebben voor de huidige arbeidsplaatsen in de markt; Overwegende dat: Social return on investement geen verkapte bezuiniging op reguliere banen met normale arbeidsvoorwaarden mag betekenen; Er een groot tekort is aan vacatures van reguliere banen met normale arbeidsvoorwaarden: Roept het college op; 1. Er op toe te zien dat het mechanisme van verdringing van reguliere bestaande banen, bij aanbestedingen waarbij sprake is van eisen inzake social return on investment, niet plaats zal vinden. 2. Bij aanbestedingen een zogenaamde verdringingstoets van reguliere banen met normale arbeidsvoorwaarden te hanteren
Voortgang:	**Mei: We hebben de toegezegde brief in november 2015 aan uw raad toegestuurd. De brief is aansluitend daarop in een kamerronde besproken. Daarbij kwam onder andere de verdringingstoets ter sprake. De verdringingstoets is opgenomen in de social-returnverklaring. Ondernemers tekenen ervoor dat er geen verdringing (van reguliere geplaatste werknemers) plaatsvindt. Hiermee geven we ook invulling aan de toezegging die wethouder Tankir ten aanzien van dit punt aan u heeft gedaan. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Wij zullen uw raad in november 2015 informeren middels een brief. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Na het zomerreces zullen wij uw raad middels een brief informeren. Wij stellen voor deze motie nog niet af te voeren. Februari 2015: Ons College ziet deze motie als ondersteuning voor het gevoerde beleid inzake social return. Wij sturen voor het zomerreces een brief aan uw Raad waarin we nader op dit beleid ingaan en met name welke uitgangspunten we hanteren om verdringingseffecten van reguliere arbeid zoveel mogelijk tegen te gaan.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
32	**150211.2**	**Extra geld voor Onderwijs**	**11 februari 2015**	**R. Helmer**	**Onderwijs**	**PvdA**	**A. Selman**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen in vergadering op 11 februari 2015, Constaterende dat: dat de schoolbesturen en het college voor 2015 overeenstemming hebben bereikt over de invulling van een bezuiniging van circa 1,6 miljoen op het beleidsterrein Onderwijs & Ondersteuning jeugd. dat er hiermee van de oorspronkelijke onderzoeksopdracht nog ongeveer 1,5 miljoen resteert. dat verdere bezuinigingen ertoe zullen leiden dat de ondersteuning voor jongeren onverantwoord onderdruk komt te staan. er voor de periode vanaf 2016 nog geen structurele afspraken zijn gemaakt over de invulling van de bezuinigingen. Overwegende dat: wij het van belang vinden dat we kwetsbare jongeren structureel blijven ondersteunen. dat hierover structurele afspraken over gemaakt moeten worden zodat de extra inzet op onderwijs gegarandeerd blijft. Roept het college op: om afspraken te maken met de schoolbesturen over de structurele invulling van de voor 2015 voorgestelde bezuinigingen voor de periode vanaf 2016, zodanig dat de functies die door de schoolbesturen worden overgenomen, zoals coördinatie brede scholen, onderwijsachterstandenbeleid en het flexcollege, geheel en structureel worden overgenomen zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit. de raad jaarlijks te rapporteren over hoe de functies worden ingevuld en welke resultaten bereikt zijn. bij een positief onderhandelingsresultaat de oorspronkelijke onderzoeksopdracht Onderwijs & Ondersteuning Jeugd met een bedrag van C 1,5 miljoen structureel te verlagen. bij de Zomernota 2016 hiervoor voorstellen aan de Raad te doen waarbij gebruik gemaakt kan worden van de structurele ruimte die beschikbaar is op de post 'Voeding saldireserve'
Voortgang:	**Mei: Met de schoolbesturen zijn afspraken gemaakt over de structurele bezuinigingen. Voor het grootste deel zijn deze vastgelegd in beschikkingen (bij subsidieaanvragen) en convenanten (VO). Voor het resterende deel zijn schriftelijke toezeggingen gedaan. De resultaten van de onderzoeksopdracht zijn verwerkt in de Zomernota. Bij de begrotingsbehandeling in 2016 wordt uw raad conform afspraak geïnformeerd hoe de functies worden ingevuld en welke resultaten zijn bereikt. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2016: Met de schoolbesturen zijn afspraken gemaakt over de structurele bezuinigingen. Voor het grootste deel zijn deze vastgelegd in beschikkingen (bij subsidieaanvragen) en convenanten (VO). Voor het resterende deel zijn schriftelijke toezeggingen gedaan. De resultaten van de onderzoeksopdracht zijn verwerkt in de Zomernota. In 2016 wordt uw raad conform afspraak geïnformeerd hoe de functies worden ingevuld en welke resultaten zijn bereikt. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: De afspraken omtrent de bezuinigingen (structureel en met behoud van kwaliteit en functies worden op dit moment vastgelegd in beschikkingen (bij subsidieaanvragen) en convenanten (VO). Uw raad wordt hierover nog voor de zomer van 2015 actief over geïnformeerd. In de Zomernota is een voorstel opgenomen m.b.t. het verlagen van de onderzoeksopdracht met €1,5 miljoen euro structureel. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Februari 2015: Ons College ziet de motie als een ondersteuning van de bezuinigingsafspraken, die in het kader van de onderzoeksopdracht onderwijs & ondersteuning jeugd zijn bereikt na intensieve onderhandelingen met de schoolbesturen. Met u is ons College van mening dat verdere bezuinigingen niet wenselijk zijn, omdat dit de kwaliteit van het onderwijs in Nijmegen zou aantasten en ertoe zou leiden dat belangrijke functies voor (kwetsbare) kinderen en jongeren in de stad verloren gaan. Ons College zal dan ook uitvoering geven aan de motie door op korte termijn afspraken te maken met de schoolbesturen over de structurele invulling van de bezuinigingen. In beschikkingen, subsidievoorwaarden en beleidskaders zal ons College prestatieafspraken vastleggen, waardoor behoud van de functies gegarandeerd is zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit. Ons College zal uw Raad jaarlijks rapporteren over hoe de functies worden ingevuld en welke resultaten bereikt zijn. Bij de Zomernota zal ons College een voorstel doen aan uw Raad voor de dekking van deze motie, waarmee de onderzoeksopdracht Onderwijs & Ondersteuning Jeugd met een bedrag van € 1,5 miljoen structureel wordt verlaagd.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
33	**150304.1**	**Een groene strook strookt met een goede oversteek**	**4 maart 2015**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**D66**	**Van Elferen**	**Nee**

Inhoud motie:	De De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 4 maart 2015, Constaterende dat: - Het college de gemeenteraad een voorstel voorlegt over de gewijzigde vaststelling van bestemmingsplan Nijmegen Mercuriuspark. - Het Mercuriuspark met stadsbrug 'de Oversteek' in het plangebied een belangrijke entree vormt voor onze stad. - De gemeenteraad op 17 september 2014 unaniem de motie 'Groen verbindt: een groene brug tussen Waterkwartier en de Waal' heeft aangenomen bij de vaststelling van het bestemmingsplan Brugkwartier. Overwegende dat: - Het college in het raadsvoorstel tot het wijzigen van het bestemmingsplan en in het bijbehorende beeldkwaliteitplan streeft naar een geleidelijke overgang tussen de woonwijken in Nijmegen-West en het industriegebied in en rondom het plangebied van het Mercuriuspark. - Het vanuit ruimtelijk, milieukundig en leefbaarheidsperspectief in en rondom het plangebied wenselijk is dat de overgang tussen woongebied en industriegebied gepaard gaat met het realiseren van veel groen. - Het creëren van een groene verbinding tussen het Westerpark en de Waal past in een bredere visie van de gemeenteraad om Nijmegen-West op een groene manier te verbinden met de Waal, getuige de eerder genoemde unaniem aanvaarde motie. - Er in het plangebied Mercuriuspark kansen liggen om een groene verbinding te realiseren tussen de Waal en het Westerpark en te werken een waardige entree van Nijmegen. - Deze kansen in het voorliggende plan nog onvoldoende aangegrepen worden door het college, terwijl in het coalitieakkoord (p.20) is afgesproken om meer groenverbindingen te realiseren in de stad om parken en stedelijk groen te verbinden. Roept het college op: 1. De oproep uit de motie 'Groen verbindt: een groene brug tussen Waterkwartier en de Waal' te verbreden en ook van toepassing te verklaren op het plangebied van voorliggend bestemmingsplan en de raad te informeren over de vorderingen in het Brugkwartier en Mercuriuspark ten aanzien van het realiseren van een groene strook tussen de Waal en het Westerpark. 2. Bij de verdere uitwerking van de ontwikkeling van het plangebied, alsmede grondverkoop binnen het plangebied, afspraken te maken met projectontwikkelaars over het ambitievol realiseren van groen binnen hun plannen, zodat op een organische manier een groene strook tussen de Waal en het Westerpark wordt gerealiseerd binnen het plangebied.
Voortgang:	**Mei: Bij de planuitwerking van Batavia-Noord en het mercuriuspark zal deze motie worden meegenomen, Ten aanzien van Batavia-Noord zal uw raad medio 2016 een aangepast stedenbouwkundig programma van eisen worden aangeboden. Het tweede onderdeel zal worden meegenomen bij gesprekken met mogelijk afnemers. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Over de voortgang van het eerste onderdeel van de motie zullen wij uw raad informeren, het tweede onderdeel zal worden meegenomen bij gesprekken met mogelijk afnemers. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
34	**150318.1**	**Ambitie voor de Binnenstad**	**18 maart 2015**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**VVD**	**M. Van Dijk**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 18 maart 2015, Constaterende dat: - De leegstand in de Nijmeegse Binnenstad een probleem is dat onze onverdeelde aandacht verdient; Het leegstandpercentage in de Nijmeegse Binnenstad hoger is dan het landelijke gemiddelde; - Het leegstandpercentage in de Nijmeegse Binnenstad hoger is dan in vergelijkbare (kennis)steden met een aantrekkelijke Binnenstad (bijv. Maastricht, Leiden, Utrecht e.a.); - Het leegstandpercentage in vergelijkbare (kennis)steden met een aantrekkelijke binnenstad lager is dan het landelijke gemiddelde; - Het College voornemens is met een plan van aanpak te komen voor de zomer 2015 aangaande het tegengaan van de leegstand in de Binnenstad; - Het College streeft naar een leegstandspercentage dat gelijk is aan het gemiddelde leegstandpercentage van vergelijkbare (kennis)steden; - Het niet duidelijk is met welke kennissteden het College Nijmegen vergelijkt. Overwegende dat: Ambitie een streven is naar het verkrijgen van een betere positie; Het nodig is de positie van de binnenstad m.b.t. leegstand te verbeteren; Het college hier een eenduidige en heldere ambitie over uit moet spreken; De situatie van Nijmegen objectief moet kunnen worden vergeleken met andere kennissteden. Roept het college op: 1) Een goede en vooraf bepaalde benchmark te ontwikkelen waarbij de resultaten in Nijmegen vergeleken kunnen worden met andere steden 2) Duidelijk voorafgaand aan de benchmark aan de Raad voor te leggen met welke (kennis)steden Nijmegen zich wenst te vergelijken in de benchmark. 3) Een ambitie uit te spreken m.b.t. het terugdringen van de leegstand die minimaal vergelijkbaar is met het gemiddelde van de steden waar Nijmegen zich mee vergelijkt in de benchmark. 4) Een leegstandsregister voor de Binnenstad te ontwikkelen en van daaruit verder te werken naar een leegstandsregister voor de hele stad en de Raad voor het zomerreces te informeren over de voortgang hiervan.
Voortgang:	**Mei: We monitoren leegstand op regelmatige basis. Tijdens de behandeling van de visie "Binnenstad van de Toekomst" heeft uw raad verzocht om op regelmatige basis geïnformeerd te worden over de uitvoering van het Plan van Aanpak in de visie. We hebben er voor gekozen dit aan de hand van een Nieuwsbrief vorm te geven. In de eerst volgende nieuwsbrief die in juni gaat verschijnen presenteren we de actuele leegstandscijfers, inclusief de vergelijking met de leegstandscijfers van ander vergelijkbare kennissteden. Ook in volgende nieuwsbrieven (ieder kwartaal) komt dit thema steeds terug. Ook de recent opgezette pandenbank levert informatie over leegstand in de binnenstad.** **Hiermee hebben wij uitvoering gegeven aan de motie. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** PA 11 november 2015: : Indiener is van mening dat de motie nog niet kan worden afgevoerd. Oktober 2015: In september 2015 is de Visie "Binnenstad van de Toekomst" vastgesteld. In deze Visie is een analyse van leegstand in de Binnenstad opgenomen en is een aanpak gericht op het terugdringen van leegstand gepresenteerd. De komende tijd gaan we aan de slag met deze aanpak. Ambitie blijft om leegstand in de binnenstad zo terug te dringen dat het leegstandspercentage vergelijkbaar is met het gemiddelde van vergelijkbare kennissteden. We monitoren leegstand op regelmatige basis en maken daarbij gebruik van gegevens van Locatus. De Raad wordt op regelmatige basis geïnformeerd over de voortgang van het Actieprogramma, ook over de ontwikkeling van leegstand in de binnenstad. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Mei 2015: Ons college deelt de opvatting dat monitoring van leegstand de aandacht verdient en laat dit thema terugkomen in haar Visie op Transformatie en Aanpak Leegstand. In de recent opgestelde startnotitie zijn aanbevelingen uit de motie, voor zover van toepassing op de binnenstad, opgenomen. We monitoren nu al op regelmatige basis de leegstand in het centrum van Nijmegen. We maken daarbij gebruik van winkelinventarisaties van Locatus. Dit is in Nederland de meest gangbare bron van gegevens over (onder meer) detailhandelsleegstand. We vergelijken de Nijmeegse cijfers steeds met de vergelijkbare kennisssteden Groningen, Enschede, Arnhem, Leiden, Tilburg, Eindhoven en Maastricht. Deze benchmark wordt nog aangevuld met de voorbeeldsteden Den Bosch, Haarlem en Breda. We hebben de ambitie om leegstand in de binnenstad zo terug te dringen dat het leegstandspercentage voor Nijmegen minimaal vergelijkbaar is met het gemiddelde van net genoemde steden. De gegevens zullen worden opgenomen in een leegstandsregister, waarover uw raad op regelmatige basis wordt geïnformeerd. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste	College

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

			avond				indiener	motie afvoeren
35	**150318.6**	**Haal creativiteit naar de binnenstad en geef de binnenstad ruimte voor creativiteit**	**18 maart 2015**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**PvdA**	**G. Schellekens**	**Nee**

Inhoud motie:	Constaterende dat, • *Food Trucks* eetkarren zijn waarin ondernemers hun eigengemaakte voedsel kunnen verkopen; • We elders in het land zien dat gemeente met het toestaan van deze Food Trucks ruimte creëert voor creatieve en innovatieve ondernemers met origineel en onderscheidend assortiment; • Dit de aantrekkelijkheid, beleving en authenticiteit van de binnenstad ten goede komt; Overwegende dat, • Het college de binnenstad wil onderscheiden en transformeren naar 'Place to meet'; • De binnenstad een steuntje in de rug verdient; • De binnenstadondernemers de gelegenheid moeten krijgen op innovatieve en creatieve manier een bijdrage te mogen leveren; • Nijmegen rijk is aan talloze innovatieve en creatieve ondernemers; • De wethouder graag de binnenstad een upgrade wil geven; • De gemeente deze Food Trucks toestemming zou kunnen geven voor tijdelijke standplaatsen; • Er mogelijkheden bestaan voor afgifte vergunningen voor incidentele standplaatsen, zoals bijvoorbeeld gebeurt met standplaatsen waar drie maanden per jaar oliebollenkramen staan; • Bij een Food Truck te denken valt aan een standplaats voor maximaal 4 weken aaneengesloten (ongelimiteerd aantal dagen per week), zodat meerdere initiatieven de gelegenheid krijgen hun waar te verkopen. Roept het college op om, • Vóór 1 juni een 1-jarige pilot uit te schrijven voor drie 'Food truck standplaatsen'; • De pilot bij voorkeur te laten invullen door Nijmeegse ondernemers; • In het kader van de pilot een aantal noodzakelijke regels op leggen m.b.t. veiligheid en hygiëne maar zo min mogelijk hindernissen op te werpen voor de ondernemer; • de raad te informeren over de aanpak en de evaluatie van deze pilot.
Voortgang:	**Mei: Bij de toekenning van standplaatsvergunningen voor Ruimte voor de Rivier in 2016 heeft een selectie plaatsgevonden en hebben we voorrang gegeven aan Foodtrucks. Binnen het nieuwe beleid ten aanzien van standplaatsen zullen we aandacht besteden aan de Foodtrucks. Dit beleid zal in de loop van 2016 door ons vastgesteld worden en uw raad zal hierover worden geïnformeerd. We stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** PA 11 november 2015: : Indiener is van mening dat de motie nog kan worden afgevoerd. Oktober 2015: Het huidige beleid biedt al mogelijkheden voor foodtrucks.We hebben de afgelopen periode diverse evenementen in de stad gehad, waaraan foodtrucks hebben deelgenomen. Er hebben daarnaast drie specifieke “foodtruck-evenementen”plaats gevonden. In Nijmegen-Noord (gebied Hoge Kade) hebben recentelijk foodtrucks gestaan. Hier zijn twee standplaatsvergunningen voor foodtrucks (Ijs en Fris en hapjes) verleend. In het nieuwe standplaatsenbeleid wordt aandacht besteed aan het fenomeen “Foodtrucks”. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Mei 2015: Voor het zomerreces wordt het nieuwe standplaatsenbeleid voorgelegd aan uw raad. Beleid t.a.v. foodtrucks maakt onderdeel uit van dit beleid. Dan wordt een beleidsmatige afweging gemaakt voor alle soorten standplaatsen. Tegelijkertijd wordt een pilot opgezet om op korte termijn drie “Food truck standplaatsen” mogelijk te maken. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
36	**150318.2**	**Invloed van buiten op de binnenstad**	**18 maart 2015**	**B. Van Hees T. Tankir**	**Economie & Werk**	**D66**	**Lamers**	**Nee**

Inhoud motie:	Constaterende dat: - Bij de ontwikkeling van de visie op de Binnenstad geen rekening is gehouden met bestaande en toekomstige locaties met winkel, horeca, cultuur en evenementen, zoals de Honig, de Vasim, andere winkelcentra in de regio en toekomstige ontwikkelingen als de Spoorallee in Zevenaar en Ressen Overwegende dat: - Elke euro maar 1x kan worden uitgegeven en andere locaties dan ook van invloed zijn op de besteding van consumenten in de Nijmeegse binnenstad. Verzoekt het college: 1. Bij Economisch beleid en beleid voor de Binnenstad altijd rekening te houden met de kansen en risico's voor de binnenstad door winkel-, cultuur- en evenementenlocaties in de regio Arnhem-Nijmegen. 2. De raad voor het zomerreces middels een brief te informeren op welke wijze de ontwikkelingen in de Vasim en Honig zich verhouden tot de binnenstad.
Voortgang:	**Mei: Nu we het analyse-deel van de Detailhandelsstructuurvisie hebben uitgevoerd, vinden gesprekken plaats met stakeholders op het gebied van detailhandel en horeca, ook met vertegenwoordigers in de binnenstad. Uitkomsten van deze gesprekken worden meegenomen in deze nieuwe visie. Daarnaast is momenteel een regionaal koopstromen onderzoek in uitvoering, dat rond de zomer 2016 wordt afgerond. Ook deze uitkomsten gaan deel uit maken deel van de nieuwe Detailhandelsstructuurvisie. Ook de wijze waarop de ontwikkeling in de VASIM en de HONIG zich verhouden tot de binnenstad komt terug in de nieuwe Detailhandelsstructuurvisie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: in de Visie “Binnenstad van de toekomst”, die in september is vastgesteld door de Raad wordt de binnenstad afgezet tegen ontwikkelingen in de regio. In de nieuwe Detailhandelsstructuurvisie, die momenteel wordt opgesteld, wordt ingegaan op de voorzieningenstructuur in brede zin en wordt deze geplaatst tegenover ontwikkelingen bij andere locaties in de stad. Zo ook ontwikkelingen in de Honig en Vasim. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Ad 1. Bij Economisch beleid en beleid voor de binnenstad wordt standaard rekening gehouden met ontwikkelingen op het vlak van winkels, cultuur en evenementen die in de stad als geheel en in de regio plaats vinden. Ons college is er voor de gehele stad. Bij beleidsvorming wordt uitgegaan van integraal beleid. Ontwikkelingen dienen in een breder perspectief beoordeeld te worden. Een voorbeeld van beleid waarin dit terug komt is de Detailhandelsstrucuurvisie, die momenteel wordt opgesteld. De visie is van toepassing voor de gehele stad. In deze visie wordt de fijnmazige structuur van Nijmegen, bestaande uit de binnenstad, wijk- en buurtwinkelcentra in zijn geheel tegen het licht gehouden. Ook wordt de Nijmeegse winkelstructuur afgezet tegenover ontwikkelingen in de regio. Ad 2. Voor de zomer informeren wij uw raad middels een brief. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
37	**150318.3**	**Belevingsmarkt in een cultuur-historisch jasje**	**18 maart 2015**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**D66**	**K. Lamers**	**Nee**

Inhoud motie:	Constaterende dat: De zaterdagmarkt op het Kelfkensbos in het Valkhofkwartier ligt. De zaterdagmarkt er onbedoeld voor zorgt dat Museum het Valkhof helemaal verstopt zit achter de warenmarkt De zaterdagmarkt in haar aanbod nu al een uniek karakter heeft Overwegende dat: In de korte termijn visie binnenstad wordt aangeven dat in het derde kwartaal van dit jaar er een nieuwe marktverordening komt. Het Valkhofkwartier oa door haar cultuurhistorische waarde een belangrijke plek voor toeristen in Nijmegen is. Het waardevol is om cultuur, cultuurhistorie en ondernemerschap met elkaar te verbinden en van elkaar te laten profiteren. Roept het college op: *1.* Om in de uitwerking van de nieuwe markt verordening een scenario te maken waarin de zaterdagmarkt op het Kelfkenbos een nieuwe uitstraling heeft, die aansluit bij de omgeving waar de markt gesitueerd is.
Voortgang:	**Mei: Consultatie van de Marktcommissie heeft nog niet geleid tot definitieve overeenstemming inzake herindeling Kelfkensbos, de nieuwe marktverordening en het marktreglement. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Overigens wordt op Kelfkensbos ook invulling gegeven aan een meer groene inrichting van het plein.** Oktober 2015: Consultatie van de Marktcommissie, horeca en Museum het Valkhof over de herinrichting van de zaterdagmarkt heeft op regelmatige basis plaatsgevonden. De afspraak met de Marktcommissie is dat op korte termijn de auto's verdwijnen van het plein. Nog dit kwartaal wordt de beleidsnota "De markt van Morgen" aan de raad voorgelegd, met daaraan gekoppeld de nieuwe marktverordening. De nieuwe herinrichting van de markt komt terug in deze nota. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Momenteel wordt gewerkt aan de herindeling van de centrummarkt. Hierin wordt ook specifiek ingegaan op de markt op het Kelfkensbos. Er vindt in dit kader nauw overleg plaats met Museum het Valkhof, horeca-ondernemers en detailhandel in de straten Kelfkensbos en Jorisstraat. Uitgangspunten zijn: wagens van de kooplieden weg van het plein, geen verrommeling, betere uitstraling, betere zichtlijnen op het museum. Realisatie: 3e kwartaal 2015. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
38	**150318.4**	**Geen nieuwe black box in het Waalfront**	**18 maart 2015**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**D66**	**Van Elferen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen op 18 maart 2015, overwegende dat: • De gemeenteraad zijn kaderstellende en budgetterende rol slechts waar kan maken indien hij inzicht heeft in financiën, risico's en samenwerkingsverhoudingen in het Waalfront; • De gemeenteraad nu slechts op hoofdlijnen beeld heeft van de afspraken en risico's in het Waalfront; • Er tot tevredenheid van de gemeenteraad gerapporteerd wordt over de Waalsprong, middels de kwartaalrapportages; Roept het College van Burgemeester en Wethouders op: • Om met een voorstel naar de gemeenteraad te komen over hoe zij de raad nauwer gaat betrekken bij de financiële situatie van het Waalfront; • In dit voorstel de verslaglegging zoals die nu bij de Waalsprong bestaat (in de kwartaalrapportages) als voorbeeld neemt.
Voortgang:	**Mei: Er is recent een eerste halfjaarlijkse rapportage aangeboden, twee maal per jaar zal op de zelfde wijze worden gerapporteerd.** **Wij hebben hiermee ons inziens invulling gegeven aan deze motie en stellen voor om deze af te voeren.** Oktober 2015: In het laatste kwartaal van 2015 zullen wij uw raad een rapportage aanbieden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: De ontwikkeling van Waalfront vindt plaats via een PPS-constructie waarvan de gemeente en Bouwfonds Property Develeopment (BPD) aandeelhouder zijn. Wij treden in overleg met onze partner BPD over het openbaar verstrekken van (financiële) informatie naar uw raad en de opzet van een informatierapportage. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. April 2015: De ontwikkeling van Waalfront vindt plaats via een PPS-constructie waarvan de gemeente en Bouwfonds Property Develeopment (BPD) aandeelhouder zijn. Wij treden in overleg met onze partner BPD over het openbaar verstrekken van (financiële) informatie naar de raad en de opzet van een informatierapportage

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
39	**150318.5**	**Uitgebreide inbreiding**	**18 maart 2015**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**D66**	**van Elferen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen op 18 maart 2015, overwegende dat: • Projecten als de Waalsprong en het Waalfront ver achter liggen op schema; • Binnenstedelijke inbreiding een directe concurrentie vormt voor deze projecten; • Er in meerdere plannen toch steeds weer wordt gekozen voor inbreiding, meestal op uitsluitend financiële gronden; Roept het College van Burgemeester en Wethouders op: • Kritisch te kijken naar de ruimtelijke wenselijkheid en noodzaak van de voorgenomen inbreidingslocaties en hierover verslag uit te brengen aan de gemeenteraad; • De gemeenteraad een overzicht te sturen van de financiële consequenties van het stoppen van huidige inbreidingsplannen zoals die in het VGP worden benoemd, uitgesplitst per project.
Voortgang:	**Mei: Gelet op de huidige marktomstandigheden en de besluitvorming in het kader van de woonvisie stellen wij voor deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Ons college informeert uw raad na het zomerreces hierover. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
40	**150401.1**	**Aanvalsplan voor de fiets**	**1 april 2015**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**CDA**	**J. Rotink**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 1 april 2015, Overwegende dat: - Nijmegenaren steeds vaker voor de fiets als vervoermiddel kiezen, - De Nijmeegse Raad dit in meerderheid toejuicht, - De toenemende populariteit van de fiets vraagt om voldoende ruimte om fietsen te parkeren op een praktische wijze, - Er op dit moment in de binnenstad een tekort aan fietsparkeerplaatsen is, - Het college in een brief aan de gemeenteraad schrijft: *"Fietsparkeren is een be-langrijk thema als het gaat om het stimuleren van meer fietsgebruik. De gemeente streeft het aanbieden van voldoende, veilige en kwalitatief goede plaatsen na als het gaat om fietsparkeren in de binnenstad en rondom het station."* - Uit het Fietscirculatieplan Binnenstad (oktober 2013) blijkt dat het aantal bezoekers van de binnenstad dat op de fiets komt al jaren stijgt: van 2010 tot 2013 met 10%, - Uit het Fietscirculatieplan Binnenstad blijkt dat de fietsende bezoeker van de bin- nenstad zich steeds netter begint te gedragen, - Verreweg de meeste bezoekers hun fiets in de daarvoor bestemde klemmen par-keren, - Ondanks deze stijgingen het aantal fietsklemmen in het kernwinkelgebied tussen 2009 en 2012 met 30% is gedaald, - Uit het Fietscirculatieplan blijkt dat er een grote discrepantie is tussen de vraag naar een fietsparkeerplek en het aanbod van deze plekken: op populaire locaties in de binnenstad stonden tijdens de metingen tot 2,5 keer zoveel fietsen als dat er klemmen waren, - Er niet alleen een kwantitatief tekort is aan fietsparkeerp lekken, maar ook een te-kort aan klemmen op bepaalde locaties, - Sommige ondernemers slecht bereikbaar zijn voor de binnenstadbezoeker, - Een betere spreiding van fietsenstallingen wenselijk is, - Er derhalve behoefte is aan een sterke uitbreiding van het aantal fietsparkeer-plaatsen voor kort en lang parkeren, - Een 'schone' binnenstad ook van eminent belang is, - Laatsgenoemde twee wensen elkaar niet hoeven te bijten, Roept het College op om: 1. Uit te zoeken wat de kosten zijn om grondige schoonmaakacties periodiek uit te (laten) voeren, waarbij een stallingsgebied volledig wordt gereinigd en alle overgebleven fietsen worden verwijderd en deze informatie terug te koppelen aan de gemeenteraad. 2. Betere naleving van de 15-minuten-regel (fietsen mogen 15 minuten gepar-keerd staan zonder weggehaald te worden) door de AFAC te waarborgen 3. Te onderzoeken of extra fietsenrekken plaatsen (spitsrekken) op drukke plek-ken bij evenementen, in weekenden of andere drukke momenten haalbaar is. (Dit geldt bijvoorbeeld voor situaties rondom warenhuizen, grootwinkelbedrij-ven, markt en sport- en cultuurvoorzieningen.1) 4. Te kiezen voor duidelijke markering van een parkeervrij vak zodat tussenlig-gende doorgangen vrij blijven. Zo bewerkstelligen we dat de doorgangen en hoeken van de straat vrij en toegankelijk blijven voor voetgangers, kinderwa-gens en rolstoelgebruikers. Daarbij houden we winkelpanden toegankelijk en etalages zichtbaar. Zo zorgen we dat fietsen de binnenstad niet zodanig ver-vuilen dat de veiligheid in gevaar komt. 5. Markering en verwijzing van de ondergrondse parkeergarage te optimaliseren. 6. Te zoeken naar duurzame oplossing voor het fietsparkeren van binnenstad-bewoners. Hierbij valt te denken aan inpandige buurtstallingen.2 7. Voor september 2015 met maatregelen in de stad te komen en de werking van deze maatregelen te evalueren met de raad.
Voortgang:	**Mei: in december 2015 heeft een workshop plaatsgevonden met raadsleden/fractievolgers en een delegatie bewoners van het bewonersplatform binnenstad. Daarin is de aanpak conform de raadsnotitie fietsparkeren besproken. De aanpak wordt breed gesteund door aanwezigen. Daarmee geven wij hieraan uitvoering. Wij verwachten lopende dit jaar met bevindingen en conclusies te komen zodat wij de moties lopende dit jaar nog kunnen beantwoorden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: in juni 2015 heeft ons college uw raad een brief gestuurd met de titel "raadsnotitie fietsparkeren". Daarin is ingegaan op de alle opgevoerde vragen betreffende fietsparkeren binnenstad uit voorliggende motie, de motie 13606 'Ga toch fietsen!' en motie 13607 'Geef binnenstadsbewoners een plek voor hun fiets'. De raadsnotitie is aan uw raad voorgelegd ter discussie en meningsvorming, en ter bepaling van maatregelen. Een workshop met raadsleden over het onderwerp is gepland voor het laatste kwartaal van 2015. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Wij informeren uw raad voor het zomerreces over deze motie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
41	**150401.2**	**Ga toch fietsen!**	**1 april 2015**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**GroenLinks**	**E. Westerveld**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 2 april 2015 Overwegende dat: - Fietsen gezond en goedkoop is, zorgt voor minder luchtvervuiling en lawaai; - we in Nijmegen het gebruik van de fiets moeten stimuleren; - het veilig kunnen stallen van een fiets bijdraagt aan de keuze de fiets te kiezen in plaats van een ander vervoersmiddel. Constaterende dat: - bewoners en bezoekers van de Binnenstad vaak te weinig ruimte hebben om hun fiets te stallen; -GroenLinks in mei 2014 schriftelijke vragen stelde over fietsparkeren in het centrum en het onderwerp in oktober 2014 in de raad is besproken; - het college erkent dat er problemen zijn met het fietsparkeren, maar er nog geen concrete plannen zijn om het op te lossen; Roept het college op om: 1. Te inventariseren welke leegstaande panden geschikt zijn om tijdelijk te gebruiken voor stalling; 2. enkele parkeerplaatsen op straat om te bouwen tot fietsenstallingen voor bewoners, bijvoorbeeld in de ringstraten en de Van Schevichavenstraat; 3. verenigingen van eigenaren en bewoners aan te schrijven om met hen te inventariseren of, en zo ja waar behoefte is aan fietsentrommels; 4. te inventariseren op welke plaatsen fietsenrekken bijgezet kunnen worden; 5. op drukbezochte tijdstippen een proef te houden met tijdelijke fietszones. 6. onderzoek te doen naar de wenselijkheid bewoners en ondernemers uit de binnenstad te betrekken bij acties om langdurig ongebruikte fietsen te verwijderen. Bijvoorbeeld dmv een campagne waarbij wordt gewerkt met verschillende kleuren stickers. 7. de raad voor de zomer te informeren over de plannen en een overzicht te sturen van de kosten.
Voortgang:	**Mei: In december 2015 heeft een workshop plaatsgevonden met raadsleden/fractievolgers en een delegatie bewoners van het bewonersplatform binnenstad. Daarin is de aanpak conform de raadsnotitie fietsparkeren besproken. De aanpak wordt breed gesteund door aanwezigen. Daarmee geven wij hieraan uitvoering. Wij verwachten lopende dit jaar met bevindingen en conclusies te komen zodat wij de moties lopende dit jaar nog kunnen beantwoorden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: in juni 2015 heeft ons college uw raad een brief gestuurd met de titel “raadsnotitie fietsparkeren”. Daarin is ingegaan op de alle opgevoerde vragen betreffende fietsparkeren binnenstad uit voorliggende motie, de motie 13605 ‘Aanvalsplan voor de fiets’ en motie 13607 ‘Geef binnenstadsbewoners een plek voor hun fiets’. De raadsnotitie is aan de raad voorgelegd ter discussie en meningsvorming, en ter bepaling van maatregelen. Een workshop met raadsleden over het onderwerp is gepland voor het laatste kwartaal van 2015. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Wij informeren uw raad voor het zomerreces over deze motie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
42	**150401.3**	**Geef binnenstadsbewoners een plek voor hun fiets**	**1 april 2015**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**D66**	**R. Jetten**	**Nee**

Inhoud motie:	De raad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 1 april 2015, Overwegende dat: • mede door de toegenomen verkamering in de binnenstad er op deze locatie veel fietsen bij zijn gekomen de afgelopen decennia; • door de komst van de parkeergarages onder Plein '44 en het nieuwe pand van Doornroosje veel fietsklemmen juist zijn verwijderd; • de fietsenstalling onder Plein '44 maandag tot en met woensdag gesloten is tussen 24.00u en 08.00u en donderdag tot en met zaterdag tussen 05.00u en 08.00u; • het fietstransferium onder Doornroosje nog weinig bekendheid heeft en bovendien relatief ver verwijderd is van locaties in de binnenstad waar veel mensen wonen; • door de bovenstaande punten voor bewoners het aantal mogelijkheden om hun fiets buiten hun pand in de buurt van hun woning te stallen, sterk zijn afgenomen; • de vernieuwde fietsenstalling voor bewoners onder de Molenstraat nog steeds niet geheel gevuld is; Roept het College van Burgemeester en Wethouders op: 1. in overleg met bewoners en belangenorganisaties nog voor de zomer een aantal hofjes aan te wijzen waar fietsklemmen geplaatst kunnen worden; 2. bewoners c.q. pandeigenaren tegelijkertijd aan te schrijven en/of anderszins te wijzen op het vigerend fietsparkeerbeleid in de binnenstad, op te roepen hun fiets zoveel mogelijk in eigen pand te stallen en hen daarnaast te wijzen op de mogelijkheid van het huren van een plek in de fietsenstalling onder de Molenstraat;
Voortgang:	**Mei: : In december 2015 heeft een workshop plaatsgevonden met raadsleden/fractievolgers en een delegatie bewoners van het bewonersplatform binnenstad. Daarin is de aanpak conform de raadsnotitie fietsparkeren besproken. De aanpak wordt breed gesteund door aanwezigen. Daarmee geven wij hieraan uitvoering. Wij verwachten lopende dit jaar met bevindingen en conclusies te komen zodat wij de moties lopende dit jaar nog kunnen beantwoorden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: in juni 2015 heeft ons college uw raad een brief gestuurd met de titel "raadsnotitie fietsparkeren". Daarin is ingegaan op de alle opgevoerde vragen betreffende fietsparkeren binnenstad uit voorliggende motie, de motie 13605 'Aanvalsplan voor de fiets' en motie 13606 'Ga toch fietsen!'. De raadsnotitie is aan de raad voorgelegd ter discussie en meningsvorming, en ter bepaling van maatregelen. Een workshop met raadsleden over het onderwerp is gepland voor het laatste kwartaal van 2015. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Mei 2015: Wij informeren uw raad voor het zomerreces over deze motie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
43	**150429.1**	**Bed, bad & brood**	**29 april 2015**	**B. Frings**	**Zorg & Welzijn**	**CDA**	**M. Buck**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 29 april 2015, Overwegende dat: • regeringspartijen PvdA en VVD besloten hebben uitgeprocedeerde asielzoekers onder te brengen in 5 grote gemeenten, voor beperkte tijd, mits ze meewerken aan hun terugkeer, de gemeente Nijmegen -conform het coalitieakkoord- een zogeheten 'bed, bad en brood'-voorziening biedt, • het Europees Sociaal Comité zich duidelijk heeft uitgesproken dat Nederland moet voorzien in Bed, Bad en Brood-voorzieningen zonder dat daaraan voorwaarden worden verbonden, • de overeenkomst tussen de landelijke regeringspartijen voornoemde voorziening onmogelijk maakt, door gemeenten als Nijmegen te verbieden de voorziening naar eigen inzicht te organiseren, • het voor deze kwetsbare groep mensen van belang is rust te hebben (zoals blijkt uit bijvoorbeeld het Rotterdams model), en de door het kabinet gekozen oplossing juist onrust en onduidelijkheid veroorzaakt, Spreekt uit dat: • de door de regeringspartijen gemaakte afspraak onwenselijk, inhumaan en in strijd met internationale verdragen zijn • de Raad in grote meerderheid de huidige Nijmeegse voorziening wil doorzetten, Roept het College op: • de huidige 'bed, bad en brood'-voorziening in Nijmegen te continueren. • de Raad op te hoogte te stellen over mogelijke consequenties en wijzen om deze in Nijmegen op te vangen. • Nijmegen moet samen optrekken met andere gemeenten, de VNG en het G32-netwerk om deze regeling zo snel als mogelijk van tafel te krijgen en de consequenties gezamenlijk aan te vechten
Voortgang:	**Mei: Op 25 mei 2016 heeft staatssecretaris Dijkhof een brief gestuurd aan de tweede kamer over de voortgang van de onderhandelingen bestuursakkoord uitgeprocedeerde vreemdelingen. De staatssecretaris is in afwachting van een rechtelijke uitspraak die relevant kan zijn voor de kaders van het bestuursakkoord. De zitting van de zaak heeft op 21 april 2016 plaatsgevonden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: De bed, bad en broodvoorziening is voortgezet. Op dit moment vinden onderhandelingen plaats tussen VNG en Rijk over het bestuursakkoord over de uitgeprocedeerden. De bedoeling is om in meerdere steden, verspreid over Nederland, een zogenoemde B4-voorziening te starten (Bed, Bad, Brood en Begeleiding). Ook aan Nijmegen/Arnhem is gevraagd een dergelijke B4 voorziening te organiseren. Wij stellen echter wel als voorwaarde dat we onze taak op een goede manier kunnen uitvoeren. We houden u op de hoogte van de voortgang van de onderhandelingen met het Rijk. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
44	**150527.1**	**Geen risico's met het risicoprofiel**	**27 mei 2015**	**H. Tiemens**	**Bestuur en Middelen**	**PvdA**	**R. Zwart**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 27 mei 2015 Overwegende dat: de gemeente Nijmegen door haar grondpositie aanzienlijke risico's loopt; de gemeente de eventuele gevolgen van deze risico's kan opvangen door een stevig weerstandsvermogen (de saldireserve); de gemeente volgens de Kaderriota Risicomanagement en Weerstandsvermogen (2013) streeft naar een reserve die gelijk is aan het berekende risico (een weerstandsratio van 1,0); deze ratio gezien de Stadsrekening wellicht al snel bereikt wordt; het college in de Stadsrekening voorstelt om het risicoprofiel te verlagen met mogelijke toekomstige winsten (pagina 179 Stadsrekening); het risicovol is om bij projecten met een lange looptijd, zoals de Waalsprong (einddatum 2027), uit te gaan van winsten; dat winsten die in de nabije toekomst optreden (bij bijna afgeronde projecten) nu al worden opgenomen in het ontwikkelingsbeeld van de Saldireserve (zie pagina 182 Stadsrekening, regel 'overige mutaties VGP 2014'); de accountant waarschuwt voor het verwerken van winstverwachtingen in het risicoprofiel (zie brief Auditcommissie 22 april 2015). Roept het college op: indien het college het zinvol vindt om de berekeningswijze van het risicoprofiel te wijzigen hiertoe een voorstel aan de Raad te doen (via een aanpassing van de Kadernota Risicomanagement en Weerstandsvermogen).
Voortgang:	**Mei: een nieuwe kadernota risicomanagement en weerstandsvermogen is in uw raad vastgesteld. Met deze herziene kadernota is voldaan aan de opdracht aan ons college om een herziene nota aan uw raad aan te bieden wanneer ons college anders om wenst te gaan met het bepalen van het risicoprofiel. Hiermee beschouwen wij de motie als uitgevoerd. Wel wordt opgemerkt dat de nieuwe kadernota ook geleid heeft tot een motie "nieuwe kaders" waarbij ons college heeft toegezegd hieraan gevolg te geven. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Vanwege aanpassingen in regelgeving verwachten wij dat we de kadernota risicomanagement en weerstandsvermogen moeten aanpassen. Omdat we het niet efficiënt vinden om binnen korte tijd twee keer de nota aan te passen willen we bovengenoemde aanpassing en eventuele andere wijzigingen in één keer voorleggen. Dit is ook zo opgenomen in de Stadsbegroting 2016 en is ter sprake gekomen in de auditcommissie (van 17 september). Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Juli 2015: Wij zullen de motie uitvoeren. Bij de stadsbegroting 2016 - 2019 zullen wij een aanvulling op de kadernota voorstellen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
45	**150624.1**	**Regels die aansluiten bij iedereen**	**24 juni 2015**	**Tankir B. van Hees**	**Economie & Werk**	**D66**	**Lamers**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 24 juni 2015, Overwegende dat: - de huidige Verordening Winkeltijden Nijmegen 2013 veel vrijheid geeft aan winkeliers om hun eigen openingstijden te bepalen; - eerste paasdag, eerste pinksterdag, eerste kerstdag en nieuwjaarsdag een aantal categorieën winkels nog verplicht is gesloten; - belangrijke feest- en rustdagen voor verschillende mensen en groepen op andere dagen vallen; - iedereen zich in Nijmegen thuis moet voelen en we daarom streven naar een balans tussen mensen die hechten aan (collectieve) rustdagen en de belangen van ondernemers. Roept het College op om: 1 Een breed gesprek te voeren met vertegenwoordigers van ondernemers, werkgevers, werknemers, bewoners en levensbeschouwelijke organisaties over de verplichte sluiting van een aantal categorieën winkels op eerste paasdag, eerste pinksterdag, eerste kerstdag en nieuwjaarsdag en de resultaten van dit gesprek terug te koppelen aan de Raad.
Voortgang:	**Mei: In het kader van de nieuwe Detailhandelsstructuurvisie vinden gesprekken plaats met stakeholders op het gebied van detailhandel en horeca, ook met vertegenwoordigers van bewoners in de binnenstad. De openingstijden van winkels op de feestdagen worden in deze gesprekken meegenomen. Daarnaast wordt nog een gesprek gevoerd met de levensbeschouwelijke organisatie. De resultaten van deze gesprekken zullen we voorleggen aan uw raad. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Op korte termijn wordt een start gemaakt met gesprekken met stakeholders. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. Juli 2015: Wij zullen de motie uitvoeren. Na de zomer starten we met gesprekken met stakeholders rond dit thema om een nauwkeurig beeld te krijgen hoe verschillende betrokken partijen in de stad hierover denken. De resultaten hiervan zullen wij voorleggen aan uw raad.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
46	**150708.1**	**In een studentenhuis voelt ook een jonge starter zich thuis!**	**8 juli 2015**	**B. Velthuis**	**Wonen**	**VSP**	**J. van Deurzen**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering op 8 juli 2015. Overwegende dat: - er de afgelopen jaren fors is geïnvesteerd door de gemeente en de SSHN in nieuwbouw voor studenten; - de wachttijd voor nieuwe studenten hierdoor flink is afgenomen en in sommige delen van de stad er (tijdelijk) leegstand ontstaat en kan ontstaan in studentencomplexen; - het belangrijk is dat deze leegstand zo actief mogelijk wordt aangepakt, te meer omdat er vele Nijmegenaren wachten op een betaalbare woning, zoals jonge starters, jonge statushouders en afgestudeerden. Constaterende dat: toewijzing van het (toekomstige) overschot aan studentenwoningen van de SSHN aan jonge starters, jonge statushouders en afgestudeerden de wachtlijsten voor deze doelgroepen flink kan verkorten; hiervoor nieuwe afspraken met de SSHN nodig zijn. Verzoekt het college: In gesprek te gaan met de SSHN om te kijken welke mogelijkheden er zijn om jonge starters, jonge statushouders en afgestudeerden te huisvesten in (toekomstige) leegstaande studentenwoningen en de Raad over de resultaten van dit gesprek te informeren.
Voortgang:	**Mei: Met de SSHN is en wordt overleg gevoerd. De actuele situatie is nog steeds dat er geen sprake is van leegstand in hun bezit. Met name als gevolg van de doorzettende internationalisering in de universitaire wereld is er zelfs sprake van een beperkte bouwopgave. De SSHN blijft zich daarom voor de komende periode sterk richten op goede en betaalbare huisvesting voor studenten, inclusief (binnenkort) studerende vergunninghouders. Dat is hun primaire taak. Ruimte voor andere doelgroepen is er vooralsnog niet. In de prestatieafspraak met de SSHN worden hierover zaken vastgelegd. Huisvesting van afgestudeerden en starters in het algemeen is doelstelling in de Woonvisie. Die wordt deels ingevuld met projecten als de Nimbus, Handelskade, De Genestetlaan en Metterswane. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: De laatste stand van zaken hebben wij met SSHN en HAN besproken. Aantal nieuwe inschrijvingen studenten is stabiel, leidt niet tot een afnemende vraag van kamers. Gesprek met SSHN en RU volgt binnenkort. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Het klopt dat ook jonge starters, statushouders en afgestudeerden goed en geschikt kunnen wonen in een eenheid van de SSHN. Door de inspanningen op het terrein van de studentenhuisvesting is het structurele tekort voor studenten goeddeels weggewerkt. Maar dat wil niet zeggen dat er nu of op korte termijn sprake is van overschotten en leegstand. Wij zijn op dit moment al periodiek in gesprek met de SSHN om vraag- en aanbodontwikkelingen op de voet te volgen. Dat is nodig omdat de markt dynamisch is: lagere studentenaantallen op termijn (demografisch effect en effect leenstelsel) en een hogere instroom van buitenlandse studenten. Daarnaast drukt goed SSHN-aanbod slecht aanbod van particuliere kamers uit de markt. Mocht op termijn leegstand ontstaan, dan kan verbreding van de doelgroep aan de orde zijn. Wij zullen dit punt met de SSHN bespreken en over de resultaten uw Raad informeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
47	**150708.2**	**10.000 bomen, het moet er nu van komen**	**8 juli 2015**	**H. Tiemens**	**Duurzaamheid**	**DNF**	**W. Grutters**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 8 juli 2015, Overwegende dat; a) In het coalitieakkoord is opgenomen om de komende jaren meer verbinding tussen de groene omgeving van Nijmegen, parken en stedelijk groen in de stad te ontwikkelen middels 'groene linten' en de uitvoering van een 10.000 bomenplan. b) Hiervoor in de stadsbegroting 2014-2018 oplopend € 300.000, jaarlijks uitgetrokken wordt c) Het college een start heeft gemaakt met de groene linten d) Een groene stad bijdraagt aan een gezonde luchtkwaliteit. e) Het college de wens uitspreekt bewonersparticipatie verder te willen stimuleren. Constaterende dat; a) Er meerdere specifieke plekken in de stad zijn waar concreet behoefte is aan meer groen. Als bijvoorbeeld Waalkade, Nijmegen-West, Nijmegen-Midden en in de meer versteende wijken. b) De aanplant van bomen slechts een start is van de noodzakelijke jarenlange groei van bomen op de lange termijn. Er derhalve niet lang gewacht kan worden met fysiek aanplanten van bomen en groen. Roept het college op om; 1. Een concreet plan van aanpak aan de raad te presenteren vóór november 2015 specifiek gericht op de verbindingen van groene lint Waalkade, Waalfront, Nijmegen West 2. In dit plan bewonersparticipatie in groenbeheer voor geheel Nijmegen te stimuleren. 3. Dit financieel te dekken vanuit de reeds bestaande reservering
Voortgang:	**Mei: in onze brief aan uw raad d.d. 12 januari 2016 hebben wij aangegeven hoe invulling te geven aan de ambitie van 10.000 extra bomen: in enkele projecten in 2016 realiseren wij aanplant van ruim 3.000 stuks; en eerder, in deze brief niet gemeld, realiseerden wij aanplant van 1.500 stuks rondom Natuurtuin Goffert. Indachtig de filosofie van Groen Verbindt (Groen van en voor de stad) spelen we waar mogelijk in om de doelstelling van 10.000 te realiseren. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Wij komen in november 2015 met een plan voor 10.000 bomen. Participatie van bewoners is voor deze hoge ambitie onontbeerlijk, uiteraard ook omdat de middelen voor 'Groen Verbindt' beperkt zijn.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
48	**150708.3**	**Altijd Nijmegen, Altijd Zomerhoofstad**	**8 juli 2015**	**B. van Hees**	**Cultuur, Cultuurhistorie en Citymarketing**	**CDA**	**M. Buck**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 8 juli 2015 Overwegende dat: a) 2016 met de komst van de Special Olympics, de Giro d'Italia, het 50-jarig bestaan van Dukenburg, het organiseren van de 100e Vierdaagse en de opening van het stadseiland een bijzonder jaar wordt, b) Het College voor deze gelegenheid geld gereserveerd heeft onder de noemer "Kroonjaar 2016", c) Een groep betrokken Nijmegenaren het idee heeft opgepakt om het kroonjaar 2016 te zien als start van een blijvende propositie van Nijmegen als Zomerhoofdstad van Nederland, d) Dit idee van Nijmegen Zomerhoofdstad het potentieel dat Nijmegen in de zomermaanden heeft optimaal benut, e) We met het omarmen van het idee Nijmegen Zomerhoofdstad niet alleen 2016 een geweldig evenementenjaar voor Nijmegen maken, maar ook duurzaam gebruik blijven maken van de energie die de activiteiten van dit jaar vrijmaken, f) De Stichting Actief Comité Binnenstad Nijmegen (ACBN) op dit moment de meeste kennis en expertise in huis heeft als het gaat over het coördineren van activiteiten van de schaal zoals die in 2016 plaatsvinden, g) De opstartfase van het initiatief Nijmegen Zomerstad de volledige steun van de Nijmeegse Raad verdient, • Roept het College op: 1) Ten behoeve van het initiatief Nijmegen Zomerhoofdstad € 30.000,- vrij te maken uit het product "Nijmegen Ontmoet — Kroonjaar 2016" teneinde dit geld door de Stichting ACBN dan wel Stichting Zomerhoofdstad i.o. te laten investeren in de opstartfase met o.a.. a. Het opzetten van een organisatie- en netwerkstructuur; b. Het opzetten van een Plan van Aanpak; c. Het ontwikkelen van een marketingcampagne; 2) Om tafel te gaan over de ontwikkeling Nijmegen Zomerhoofdstad met de Stichting ACBN dan wel Stichting Zomerhoofdstad i.o. om samen te praten over de ontwikkeling Nijmegen Zomerhoofdstad en hoe de gemeente kan bijdragen aan een grootschalige uitrol van deze (aanvullende) propositie voor de stad in 2016 en verder; 3) De ontwikkelingen rondom Nijmegen Zomerhoofdstad terug te koppelen aan de Raad en de Raad actief te betrekken bij ontwikkelingen rondom dit thema.
Voortgang:	**Mei: Op 12 april 2016 hebben wij overeenkomstig de raadsmotie een bedrag van € 30.000,- toegekend aan de Stichting Zomerhoofdstad.** **Wij beschouwen de motie hiermee als uitgevoerd. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Nadat uw Raad deze motie heeft aangenomen, heeft de projectleiding Kroonjaar 2016 afspraken gemaakt met de initiatiefnemers van Zomerhoofdstad. Daar is de afspraak gemaakt dat Zomerhoofdstad onderdeel gaat uitmaken van het totale programma, zoals dat in 2016 wordt gerealiseerd. Daarmee is het één van de pijlers van 2016. Insteek is dat in 2016 de titel Zomerhoofdstad voor de eerste keer wordt 'geclaimd' en dat in de jaren daarna het op eigen kracht voort kan worden gezet.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
49	**150708.4**	**Afval zwerft op het waalstrandje**	**8 juli 2015**	**R. Helmer**	**Openbare Ruimte**	**Liberaal Nijmegen**	**P. Eigenhuijsen**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 8 juli 2015 Overwegende dat: - Het nu al een paar jaren een behoorlijke rotzooi is na een zomerse dag op het waalstrandje - Na de opening van de Ooij brug dit strand nog beter bezocht wordt maar ook de achtergelaten rotzooi navenant gegroeid is; - Er nu veel vrijwilligers samen met de DAR de handen vol hebben om dit strandje op te ruimen; - Dit een onhoudbare situatie is; Verder overwegende dat: Nederland schoon een sociale zwerfafval regeling kent van €1,19 per inwoner om extra maatregelen te nemen voor een schonere openbare ruimte - Deze vergoeding nu ook al deels gebruikt wordt voor het waalstrandje Roept het college op: - Deze vergoeding zo maximaal mogelijk in te zetten voor het schoonhouden van het waalstrandje - Daarnaast ervoor te zorgen dat de gemeentelijke inspanning om het waalstrandje schoon te houden zo maximaal mogelijk is. Denk hierbij aan inzet DAR, overleg met Staats Bos Beheer, RijksWaterstaat en de vrijwilligers van actie schone Waal.
Voortgang:	**Mei: Wij hebben de motie uitgevoerd. Wij zijn samen met Dar en Staatsbosbeheer gestart met de campagne "Schoon Waalstrand".** **Om het gedrag van de bezoekers te beïnvloeden wordt een campagne inzake gedragsveranderingen op gezet. Daarnaast heeft Dar extra afvalbakken geplaatst. Wij stellen voor om deze motie uit te voeren.** Oktober 2015: Er is nauw overleg met de betrokken partijen. In overleg worden de nodige maatregelen genomen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: We voeren deze motie uit. We zijn in gesprek met betrokken partijen en gaan het schoonhouden optimaliseren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
50	**150708.5**	**Twee keer de groene zak betalen is een keer teveel!**	**8 juli 2015**	**H. Tiemens**	**Openbare Ruimte**	**VSP**	**J. van Deurzen**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering op 8 juli 2015. Overwegende dat: onlangs de milieustraat van de DAR in de Kanaalstraat vernieuwd is en heropend; voor Nijmeegse pashouders het afval in gescheiden vorm kan worden afgeleverd zowel gratis als betaald (restafval); voor het niet te scheiden restafval per kilo moet worden betaald via een weegbrugmethode(*) ongeacht de wijze van aanlevering, al dan niet in de groene zak; aflevering van het restafval in de groene zak bij de DAR-milieustraat zonder bijbetaling niet mogelijk is; dit betekent dat er dubbele afvalstoffenheffing voor restafval in de groene zak(**) moet worden betaald bij aflevering in de milieustraat van de DAR; dit bovendien extra transportkosten met zich meebrengt voor de aanbieder; deze gang van zaken een ongewenste ontwikkeling is en onacceptabel voor de aanbieder van restafval in de groene zak bij de milieustraat van de DAR. Verzoekt het college: In gesprek te gaan met de DAR om op korte termijn het gratis afleveren van restafval in de groene zak mogelijk te maken in de DAR-milieustraat waardoor geen dubbele afvalstoffen-heffing op afleveringen van de groene zak hoeft te worden betaald. De resultaten daarvan te melden aan de gemeenteraad. (*) weegbrugmethode: bij restafval wordt de auto(combinatie) bij het inrijden en uitrijden gewogen waarna op basis van het gewichtsverschil moet worden betaald. (**) in de koopprijs van de groene zak is al afvalstoffenheffing verwerkt
Voortgang:	**Mei: We hebben met de Dar de afspraak dat wanneer een betaalde zak wordt ingeleverd een nieuwe zak kan worden teruggevraagd. Komt overigens zelden voor. Hiermee is de motie uitgevoerd. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** PA 11 november 2015: : Indiener is van mening dat de motie nog niet kan worden afgevoerd. Oktober 2015: Deze motie is uitgevoerd. Wij hebben contact gehad met de DAR en 2 keer betalen is niet meer aan de orde. September 2015: We voeren deze motie uit. Bij het inleveren van een groene zak wordt een lege zak meegegeven.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
51	**150708.6**	**Maak de binnenstad nog bruisender!**	**8 juli 2015**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**VSP**	**M. Hulskorte**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen bijeen in openbare vergadering op 8 juli 2015. Overwegende dat: er in de binnenstad diverse winkels leeg staan; deze leegstand een negatieve uitstraling heeft op onze bezoekers; aan deze negatieve uitstraling een positieve wending kan worden gegeven; door de lege etalages te gebruiken om aan onze toeristen te laten zien wat het Rijk van Nijmegen zoal te bieden heeft; het mes zo aan twee kanten snijdt; we in deze etalages promoten b.v. De Vierdaagse, Orientalis, Giro d'Italia 2016, Afrika Museum, Museum Het Valkhof, Schouwburg, Oorlogsmuseum Groesbeek, NEC enz. Verzoekt het college om: Op korte termijn in contact te treden met eigenaren van lege panden. Betrokken organisaties te benaderen die van de etalages gebruik kunnen maken om hun activiteiten te promoten. De dekking hiervoor te zoeken in het thema 'Bruisende binnenstad' bij budget 'aanpak leegstand'
Voortgang:	**Mei: We hebben positieve ervaring opgedaan met het aankleden van de leegstaande etalages van de V&D en willen dit bij meerdere panden in de binnenstad gaan toepassen. Aankleden van leegstaande etalages is ook één van de projecten die terugkomt in de Transformatieaanpak van de Binnenstad. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Recentelijk (sept 2015) is de nota "Binnenstad van de Toekomst" vastgesteld in uw Raad. In deze notitie is een Plan van Aanpak gepresenteerd. Eén van de Actiepunten is de opzet van een Aanjaagteam Levendige Binnenstad, dat ook aan de slag gaat met op creatieve wijze gebruik maken van etalages. Wij kijken daarbij naar eerdere ervaringen die zijn opgedaan bij het project "Tussentijds". In het vierde kwartaal 2015 komt het Aanjaagteam bij elkaar en gaat aan de slag. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: In de notitie "Binnenstad van de toekomst" wordt een aanpak van leegstand gepresenteerd. We stellen voor om een Aanjaagteam Levendige Binnenstad op te richten. Dit team gaat aan de slag met innovatieve ideeën op cultureel vlak. Het idee om lege etalages te gebruiken om toeristen te laten zien wat het Rijk van Nijmegen te bieden heeft, is een mooi voorbeeld van ideeën die de komende tijd uitgewerkt gaan worden. In 2015 hebben wij bovenop de bestaande middelen van € 200.000 uit het Actieplan "Economisch Offensief Binnenstad" nog € 60.000 extra beschikbaar en in 2016 stellen we € 260.000 beschikbaar voor de aanpak van de leegstand.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
52	**150708.7**	**Nijmegen de groenste stad van Europa!**	**8 juli 2015**	**H. Tiemens**	**Duurzaamheid**	**VSP**	**M. Hulskorte**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen bijeen in openbare vergadering op 8 juli 2015. Overwegende dat: Nijmegen als oudste stad van Nederland door grote evenementen (o.a. Vierdaagse) veel toeristen trekt; het hart van Nijmegen te weinig uitstraling heeft, met name de Burchtstraat en het Kelfkensbos die kaal en kil overkomen; de wekelijkse markt hier voor een deel debet aan is; met enige inventiviteit en creativiteit hiervoor een oplossing kan worden gevonden; het goed zou zijn wanneer de Burchtstraat en het Kelfkensbos aangekleed zouden worden met meer groen (b.v. bloembakken en kleine boompjes); daardoor de genoemde plaatsen een warme en charmante uitstraling krijgen; Nijmegen een van de steden wil zijn om de groenste stad van Europa te worden; de aanvulling van groen op deze plaatsen zeker meehelpt hieraan. Verzoekt het college om: Te onderzoeken of het mogelijk is: De Burchtstraat en Kelfkensbos een meer groene en warme uitstraling te geven. De dekking voor de aankleding te zoeken onder de noemer 'Groen verbindt' (blz. 13 Zomernota)
Voortgang:	**Mei: in onze brief aan uw raad d.d. 12 januari 2016 hebben wij aangegeven hoe invulling te geven aan de ambitie van meer groen in onze binnenstad. In 2016 en volgende jaren willen wij groen in het stadscentrum ook vanuit onze campagne Groen Verbindt stimuleren, als aanvulling op (geplande) groenprojecten (renovatie Valkhofpark, aanleg Groene Loper, vergroening Veerpoorttrap en herinrichting oostelijke Waalkade).** **Daarom hebben wij, samen met Huis van de Binnenstad, de ondernemers uitgenodigd te komen met hun groene ideeën en wensen voor de openbare ruimte. Dit leverde enkele wensen op die momenteel op haalbaarheid worden onderzocht.** **Uw motie 'Nijmegen groenste Stad van Europa!' vraagt om specifieke aandacht voor meer groen in Burchtstraat en Kelfkensbos. Wij hebben met de Binnenstadsmanager en enkele ondernemers een eerste verkenning uitgevoerd. En nu werken wij concreet uit waar op Burchtstraat en Kelfkensbos extra bomen mogelijk zijn. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Extra groen kan inderdaad Burchtstraat en Kelfkensbos een warmere uitstraling geven en wij staan positief tegenover deze constructieve ideeën. Gezien de vele functies (boven- en ondergronds) zijn de mogelijkheden beperkt. En op dit soort locaties is aanbrengen van groen ook relatief kostbaar. Wij gaan ideeën voor extra groen bij stakeholders ophalen en willen vanuit 'Groen Verbindt' in 2016 en mogelijk ook volgende jaren een groen accent zetten op deze locaties

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
53	**150708.8**	**Eenzaamheid van ouderen verder terugdringen!**	**8 juli 2015**	**B. Frings**	**Zorg & Welzijn**	**VSP**	**M. Hulskorte**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering op 8 juli 2015. Overwegende dat: de eenzaamheid onder ouderen, waaronder ook ouderen met een migrantenachtergrond, steeds verder toeneemt; het belangrijk is dat deze mensen niet in een sociaal isolement terecht komen; bezuinigingen er niet toe mogen leiden dat ouderen minder deelnemen aan de samenleving; gebleken is dat de dagopvang voor ouderen een welkome onderbreking is; dagopvang noodzakelijk is om verdere vereenzaming te voorkomen; er voldoende gelegenheid is en blijft voor ontmoeting en activiteiten; het daarom noodzakelijk is dat kleine welzijnsinitiatieven vanuit de wijk gestimuleerd worden die het welzijn van ouderen bevorderen; voor nieuwe initiatieven middelen beschikbaar zijn maar dat die door de gemeente beter onder de aandacht van belangenorganisaties zouden moeten worden gebracht. Verzoekt het college om: Aan belangenorganisaties voor ouderen actiever bekend te maken dat waarderingssubsidies voor welzijnsactiviteiten beschikbaar zijn; Te onderzoeken of de toevoeging van € 200.000 voor dagopvang voor ouderen in 2015 en 2016 structureel aan de begroting kan worden toegevoegd, in het kader van de gedachte planexploitatie sociaal domein.
Voortgang:	**Mei: Wij hebben de afgelopen periode via de belangenorganisaties en lokale initiatieven de mogelijkheid van waarderingssubsidies wederom onder de aandacht gebracht. Daarnaast ondersteunen we initiatieven door ze "op weg te helpen" door het leggen van contacten, met elkaar in verbinding brengen etc. Denk hierbij aan het riksja-fiets-project in het Centrum, dementievriendelijk Hazenkamp etc. etc.** **In de Stip s en de I&A lijn Stip en Sociaal Wijkteam wordt actief een sociale kaart van kleinschalige initiatieven en ontmoetingsmogelijkheden bijgehouden, onder meer voor ouderen. In de Stips is tot nu toe vooral ingezet op de informatie- en adviesfunctie: vanaf dit jaar is wordt er gericht gestuurd op de ontwikkeling van de functie ontmoeting en verbinding. Dit zal in de komende periode zorgen voor extra initiatieven en ondersteuning. Vanaf 2016 zijn er extra middelen beschikbaar gekomen op de begroting Welzijn, onder meer via de uitvoeringsnotitie Vrijwilligerswerkbeleid (€ 50.000 voor maatjesprojecten) en een rijksbijdrage in het kader extramuralisering. Deze middelen zetten we in voor laagdrempelige initiatieven , ontmoeting en dagbestedingsactiviteiten voor ouderen. Hiermee kan de motie als afgehandeld worden beschouwd. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** PA 11 november 2015: Indiener is van mening dat deze motie nog niet afgevoerd kan worden. Oktober 2015: Wij hebben de afgelopen periode diverse aanvragen voor kleine waarderingssubsidies in behandeling genomen van/door particulieren waarvan de activiteiten gericht waren op terugdringen van eenzaamheid. Deze zijn allen door ons gehonoreerd. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. September 2015: Wij gaan hier belangenorganisaties actief op attenderen. Binnen de begroting Zorg en Welzijn bestaat ruimte om kleinschalige welzijnsinitiatieven voor en door ouderen middels een waarderingssubsidie te ondersteunen. Daarnaast streven wij ernaar de dagopvang voor ouderen structureel van voldoende middelen te voorzien. In 2015 en 2016 lossen wij dit binnen de begroting van het programma Zorg en Welzijn op met een extra bedrag van € 200.000.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
54	**150708.9**	**Laat Joris Ivens niet wachten**	**8 juli 2015**	**R. Helmer**	**Openbare Ruimte**	**DNF**	**W. Grutters**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 8 juli 2015, Overwegende dat; a) We actief sturen in oa. thema's als o.a. ''bruisende stad'' ''duurzame stad'' ''wonen en groeistad'' b) Dergelijke thema's ook vragen om actieve pleinen met groen en multifunctionele functies voor ondernemers, stadbezoekers en bewoner Constaterende dat; a)Het hoger gelegen deel van het Joris Ivensplein het uiterlijk heeft van een parkeerterrein maar dit niet meer is en dit deel er zonder functie verlaten en leeg bij ligt b)Een leeg stadsplein niet bijdraagt aan thema's als 'bruisende stad'' ''duurzame stad'' ''wonen en groeistad'' c)Stadspartij DNF inzake Joris Ivensplein in november 2014 artikel 39 vragen heeft gesteld d)In deze art 39 vragen gevraagd is in overleg te gaan met bewoners en ondernemers en hierin enkele suggesties zijn aangeboden als verwijderen parkeervakken en parkeerborden, voorzien van oa. groen en bankjes, bankjes, fietsenrekken e)Het college positief heeft geantwoord f)Echter er tot op heden nog geen voortgangsbrief of plan aan de raad is aangeboden Roept het college op om; Een concreet plan van eerste aanpak nav artikel 39 vragen aan de raad te presenteren vóór november 2015 en hiervoor een maximum bedrag van € 150.000,- te reserveren uit de het investeringsschema
Voortgang:	**Mei: Ons college wil de scope van het project vergroten. Tevens heeft de inspraakavond met betrokkenen te weinig suggesties opgeleverd. Deze maand is een nieuw communicatietraject gestart. Uw Raad wordt binnenkort d.m.v. een brief op de hoogte gebracht van de planning. De uitvoering blijft voor dit jaar gepland staan. Wij stellen voor deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Momenteel wordt een plan van aanpak voorbereid. Alle betrokkenen worden hierbij gevraagd mee te denken. Dit kost meer tijd dan ingeschat. Wij verwachten in november met een plan te komen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: We voeren deze motie uit. In de maand juli 2015 vond al een overleg met de omwonenden plaats. Nu zijn we een plan aan het opstellen dat we in september 2015 aan uw Raad ter bespreking gaan voorleggen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
55	**150708.10**	**Groep Nul: Grote kans voor de kleintjes**	**8 juli 2015**	**R. Helmer**	**Onderwijs**	**PvdA**	**A. Selman**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 8 juli 2015, Overwegende dat: Een goed begin op de basisschool zonder taal-ontwikkelachterstand van groot belang is voor de verdere ontwikkeling van de kinderen. Goede en intensieve samenwerking tussen alle betrokken partijen bijdraagt aan dit belang. Doorgaande leerlijnen tussen vve-programma's en basisonderwijs de ontwikkeling van het kind bevorderen. In veel andere steden positieve ervaringen zijn opgedaan met een groep nul Roept het college op: Het starten van een groep nul in Nijmegen nadrukkelijk te onderzoeken en mee te nemen in verdere uitwerking van haar beleidskaderonderwijs 0-12 jaar
Voortgang:	**Mei: Voor het zomerreces 2016 wordt het beleidskader Onderwijs en Opvang 0 -12 jaar aan uw raad aangeboden. In dit beleidskader wordt aangegeven op welke manier we verdere kwaliteitsverbetering en intensivering van VVE op de voor- en vroegscholen willen realiseren. We hebben hierover gesprekken gevoerd met schoolbesturen, schooldirecteuren, leerkrachten, medewerkers uit de kinderopvang en ouders. Ook zijn we in Rotterdam gaan kijken of en op welke wijze met de Nulgroepen de prestaties van jonge kinderen vroegtijdig en spelenderwijs verbeterd kunnen worden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Er zijn verschillende initiatieven voor verdere kwaliteitsverbetering en intensivering van VVE op voorscholen, zoals de Nulgroepen (Rotterdam) en de Startgroepen, te vinden in grote en middelgrote gemeenten (waaronder Startgroep De wieken in Nijmegen). Mede in het kader van ons in het najaar 2015 te ontwikkelen beleidskader Onderwijs 0-12 'Zoveel kinderen, zoveel kansen' volgen we de bevindingen nauwgezet. We gaan in Rotterdam kijken of met de Nulgroepen de prestaties van jonge kinderen vroegtijdig en spelenderwijs verbeterd worden, zodat ze een betere start maken op het moment dat ze naar de basisschool gaan. Samen met ouders, schoolbesturen en kinderopvangaanbieders onderzoeken we de meerwaarde voor Nijmegen. Belangrijk daarbij is dat er sprake moet zijn van een goede balans tussen ontspanning en spelen enerzijds en het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen anderzijds.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
56	**150708.11**	**Driemaal buurtrecht**	**8 juli 2015**	**R. Helmer**	**Wijken**	**PvdA**	**M. Schellekens**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op dag 8 juli 2015. Constaterende dat, - Nijmegen vol zit met ideeën, kennis en creativiteit. - Het college streeft naar zoveel mogelijk ruimte geven aan de stad (Participatie en actief burgerschap, 2014). - De stadsvisie (2012) spreekt over Gemeente Nijmegen als moderne, betrouwbare en rechtvaardige overheid; minder hindermacht en meer facilitator. - In het coalitieakkoord (2014) staat dat de Nijmegenaren de ruimte krijgen om met initiatieven te komen voor hun buurt, vereniging of ander netwerk. Overwegende dat, - Het college experimenten mogelijk wil maken ter bevordering van de participatie en het actieve burgerschap (Participatie en actief burgerschap, 2014). - Buurtrechten aangetoond hebben daadwerkelijke de ruimte te geven aan burgers om taken in de gemeente op zich te nemen. Roept het college op om, 1. Samen met de werkgroep 'Actief Burgerschap' in 2015 een pilot te starten met het invoeren van buurtrechten: het recht om uit te dagen, te bieden en te bouwen. 2. op korte termijn met de raad in gesprek gaat over burgerparticipatie, alvorens er een brief met voorstel komt vanuit het college.
Voortgang:	**Mei: Wij hebben uw raad middels een brief (registratienummer 16.0000041) geïnformeerd over de uitvoering van deze motie.** **Wij hebben de werkgroep van de raad op 18 mei jl. een update gegeven over de pilot Wijkatelier Lindenholt en de start van een vergelijkend onderzoek door ons naar de processen rondom 4 bewonersbedrijven in Nijmegen gemeld. Aangekondigd is bovendien dat in najaar 2016 beide trajecten zijn afgerond en mede op basis van de resultaten daarvan een verantwoording van ons college aan uw raad zal worden opgesteld m.b.t. uitvoering van de motie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren** Oktober 2015. De voortgangsrapportage burgerparticipatie is gereed en onderweg naar duw raad. De griffie is met de werkgroep Actief Burgerschap in contact over het vinden van een geschikte datum voor het in de motie genoemde gesprek. Er is nog geen datum bekend. Een mogelijke invulling voor een pilot is ambtelijk gevonden en zal in de werkgroep worden voorgesteld. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: We hebben tijdens de Politieke Avond deze motie ontraden, omdat we in Nijmegen vanuit een lange geschiedenis, onze visie op participatie en een groeiend speelveld aan mogelijkheden en goede voorbeelden, bouwen aan een netwerkstructuur van stad en gemeente die eerder vermindering van regels en meer situationeel handelen (maatwerk, flexibel, knelpunten oplossen daar waar ze zich voordoen) vraagt, in plaats van de generieke invoering van nieuwe regels die ook rigide kunnen uitpakken. Uw Raad heeft echter met de motie gevraagd om samen met de werkgroep Actief Burgerschap in 2015 een pilot te starten met het invoeren van buurtrechten. We gaan (en zijn al) aan de slag met de uitvoering van deze motie. We zullen de mogelijkheden voor een pilot met de werkgroep Actief Burgerschap gaan overleggen. Ter voorbereiding hierop gaan we onder meer ook in gesprek met het LSA. In het najaar zullen we uw Raad een voortgangsrapportage over burgerparticipatie aanbieden. Net zoals in de voortgangsrapportage van vorig jaar, zullen we veel aandacht besteden aan voorbeelden uit de praktijk.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
57	**150708.12**	**Nachtburgemeester Nijmegen**	**8 juli 2015**	**B. Velthuis**	**C&C&C**	**GroenLinks**	**Daemen**	**Ja**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 8 juli 2015 Overwegende dat: De nachtburgemeester de afgelopen jaren bewezen heeft een bijdrage te leveren aan de verbinding in de stad tussen mensen, organisaties, cultuur &. ondernemers; De nachtburgemeester het culturele leven van Nijmegen verbindt, stimuleert en op de kaart zet; De activiteiten van de nachtburgemeester zorgen voor regionale en landelijke promotie van Nijmegen als sociale en culturele stad; De raad anderhalf jaar geleden in ruime meerderheid uitsprak dat een financiële bijdrage vanuit de gemeente voor de nachtburgemeester gewenst is; Financiële ondersteuning in het belang is van de continuïteit van de nachtburgemeester; Roept het college op: In de stadsbegroting 2016-2019 voor de jaren 2016, 2017 en 2018 jaarlijks 10.000 euro beschikbaar te stellen voor de nachtburgemeester van Nijmegen en de bijdrage aan het project EDIC hiervoor met 30.000 euro te verlagen (zodat nog 70.000 euro hiervoor resteert).
Voortgang:	**Mei: Op 16 februari 2016 hebben we besloten de stichting Nachtburgemeester een subsidie te verlenen van € 10.000,- p/j voor de jaren 2016 t/m 2018. Dit subsidiebedrag is via een begrotingswijziging vanuit het programma Economie en Werk overgeheveld is naar het programma C&C&C en wordt ten laste gebracht van het deelproductnummer 61278.D.44015. Hiermee hebben wij uitvoering gegeven aan de motie.** **Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Momenteel zoeken we nog naar dekking voor dit project, nu de voorgestelde dekking uit de motie niet haalbaar is. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Ons college is van mening dat de continuïteit van het bestaan van de nachtburgemeester geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is en het best gewaarborgd wordt door de Stichting Nachtburgemeester de samenwerking te laten aangaan met ondernemers, organisaties, bewonersverenigingen én inwoners van Nijmegen. We respecteren echter de wens van uw Raad en voeren deze motie uit. De voorgestelde dekking is niet haalbaar. We zijn op dit moment op zoek naar een andere dekking.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
58	**150708.13**	**Investeer in een toegankelijker Nijmegen**	**8 juli 2015**	**R. Helmer**	**Openbare Ruimte**	**GroenLinks**	**Ranshuijsen**	**Ja**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 8 juli 2015 Overwegende dat: De afgelopen jaren met inzet van oa de Werkgroep Integratie Gehandicapten (WIG) onze stad toegankelijker is geworden door het aanpassen van straten, pleinen en openbare gebouwen; Dit is gebeurd met inzet van middelen uit de Stimuleringsregeling toegankelijkheid; Dit budget echter zo goed als uitgeput is; De toegankelijkheid van onze stad nog op vele plekken beter kan; Nijmegen deze verantwoordelijkheid wil nemen om daarmee te voldoen aan het VN-verdrag voor de rechten van de mens; Er vanuit de WIG en andere ervaringsdeskundigen (langgekoesterde) wensen zijn voor de fysieke ruimte zoals rolstoeltoegankelijke openbare toiletten in het centrum, vernieuwen van op- en afritten in de binnenstad, het realiseren van wachtruimten bij bushaltes etc. Er ook online ambities zijn om de toegankelijkheid te verbeteren: verbeteren informatie op gemeentelijke en andere websites, een makkelijk raadpleegbare app, actueel overzicht van gehandicaptenparkeerplaatsen Er de komende jaren flink wat gebouwen met een maatschappelijke functie verbouwd zullen worden en extra budget wenselijk is om toegankelijkheidsaanpassingen te verrichten (zoals in het Valkhofmuseum); Spreek uit dat: Een plan voor een toegankelijker Nijmegen met bijbehorend investeringsbudget wenselijk is; In de zomernota voor 12 miljoen aan nieuwe investeringen is opgenomen en dat wijzigingen hierin mogelijk zijn zodat geld beschikbaar komt voor investeringen in toegankelijkheid; Hierbij met name gekeken kan worden naar de 3e tranche van de renovatie van de Vereeniging (4.000.000 in 2017) en vervanging speeltoestellen Leemkuil (800.000 euro in 2016, 2017 en 2018). Roept het college op: Een plan voor een toegankelijker Nijmegen op te stellen en dit in 2015 aan de raad aan te bieden. In de stadsbegroting 2016-2019 het investeringschema zodanig te wijzigen, dat er in 2016, 2017 en 2018 jaarlijks 100.000 euro beschikbaar komt om onze stad toegankelijker te maken.
Voortgang:	**Mei: In het najaar van 2105 is de startnotitie “Een openbare ruimte voor iedereen” in uw raad besproken. Het Handboek wordt vervolgens september 2016 aan uw Raad aangeboden. Hiermee is de motie uitgevoerd. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Plan van aanpak is inmiddels opgesteld, binnenkort legt ons college dit voor aan uw raad. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Dit najaar leggen wij een plan aan uw Raad voor, inclusief een concreet dekkingsvoorstel.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
59	**150708.14**	**Ruimte voor voetganger, fiets en consument**	**8 juli 2015**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**VVD**	**van Dijk**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op 8 juli 2015, Constaterende dat: Het kernwinkelgebied en vrijwel alle horeca accent gebieden in de Nijmeegse binnenstad reeds autoluw of –vrij zijn; Een aantal straten met veel winkels en horeca dat nog niet zijn; Deze straten erg druk zijn omdat terrassen, groen, fietsers, voetgangers, autoverkeer en geparkeerde auto's in smalle en beperkte ruimte met elkaar moeten concurreren; Overwegende dat: Uitbreiding van de autoluwe en –vrije zones in de Nijmeegse binnenstad de mogelijkheid biedt voor realisatie van het fietscirculatieplan, uitbreiding van het voetgangersgebied en meer ruimte creëert voor groen en terrassen; Uitbreiding van de autoluwe en –vrije zones in de Nijmeegse binnenstad bijdraagt aan een schonere lucht en een prettiger sfeer voor bewoners, winkelend en uitgaand publiek; Vergelijkbare steden als Amersfoort, Haarlem, Groningen en Utrecht de afgelopen tijd hun autovrije en autoluwe gebieden met succes hebben uitgebreid en straten hebben heringericht ten gunste van fietsers, voetgangers en winkelend publiek; De provincie Gelderland vanuit het programma Steengoed Benutten een mogelijke co-financierder kan zijn voor investeringen die leiden tot een structurele versterking van de Nijmeegse binnenstad; Spreekt uit dat: Ruimte voor voetgangers, fietsers en consumenten in de binnenstad bijdraagt aan een goede bereikbaarheid, prettige sfeer en leefomgeving; Uitbreiding van de autoluwe en autovrije zone kansen biedt voor meer ruimte voor voetgangers en fietsers en uitbreiding van groen en terrassen in die straten; Verzoekt het college: Verschillende varianten uit te werken voor uitbreiding van de autovrije en autoluwe zones in het Stadscentrum en daarbij in ieder geval de volgende aandachtspunten mee te nemen: De mogelijkheden voor uitbreiding van het autoluwe/-vrije gebied in het centrumgebied binnen de singels; Een variant met sluiting van Molenpoortdak en autoluw maken van aan- en afvoerwegen; Mogelijkheden voor het promoten van parkeren aan de randen van het centrum, bijvoorbeeld met speciale tarieven op de Wedren en de Oude Stad; De effecten van uitbreiding van het autoluw/-vrije gebied op de bereikbaarheid van woningen, de bevoorrading van winkels en horeca en de drukte op de singels; Mogelijkheden om het fietscirculatieplan te realiseren in combinatie met uitbreiding van het autoluw/-vrije gebied; Een klankbordgroep van raadsleden, het Huis voor de Binnenstad, Koninklijke Horeca Nederland, bewoners, ondernemers en vastgoedeigenaren te betrekken bij de beoordeling van de varianten; De variantenstudie uiterlijk eind 2015 aan de gemeenteraad voor te leggen;
Voortgang:	**Mei: Eind februari 2016 is een projectteam samengesteld dat een plan van aanpak heeft opgesteld voor uitvoer van de motie. Begin maart heeft een eerste klankbord-bijeenkomst bestaande uit raadsleden plaatsgevonden. In april hebben we stakeholders geconsulteerd. Met stakeholders en experts van de gemeente zijn bouwstenen opgehaald om scenario's te vormen. Voorstel is om twee of drie scenario's te bouwen waarbij de effecten van deze scenario's inzichtelijk gemaakt worden. Planning geeft aan dat eind 2016 de scenario's met hun effecten aangeboden kunnen worden aan uw raad. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: In de 1e helft van november zullen wij uw raad informeren middels een brief. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: We willen uw Raad actief bij het onderzoeksopzet betrekken. Er zijn namelijk meerdere uitgangspunten en/of aannames die nadere uitwerking behoeven voordat we het onderzoek definitief vormgeven. Binnenkort ontvangt uw Raad een brief waarin we dieper ingaan op de vraagstukken en verduidelijking van enkele begrippen, zoals een eenduidige definitie van wat we onder 'autoluw' precies moeten verstaan.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
60	**150708.15**	**Transitiefonds Compacte & Sterke Binnenstad**	**8 juli 2015**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**D66**	**R. Jetten**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op 8 juli 2015, Constaterende dat: Nijmegen een sterke en aantrekkelijke binnenstad heeft; Nijmegen tegelijkertijd ook bedreigingen kent zoals leegstand, onduidelijke functie van verschillende straten en versnippering van het winkelgebied; Reeds bij de Weerbaarheidsanalyse 2012[1] vier straten als licht kwetsbaar en zes straten als kwetsbaar zijn benoemd; De Weerbaarheidsanalyse 2012 al adviseerde om in te zetten op een compactere binnenstad met concentratie van winkels in de hoofdwinkelstraten en direct omliggende straten; Overwegende dat: De Binnenstad gebaat is bij een compact winkelgebied waar winkeliers elkaar kunnen versterken en consumenten kunnen winkelen in diverse en sfeervolle straten; Veel vastgoedeigenaren en winkeliers niet weten hoe of onvoldoende middelen hebben om zelf een transitie te realiseren; De gemeente Nijmegen hierin een faciliterende rol kan vervullen met bijvoorbeeld herverkaveling, aanpassingen van bestemmingen op panden, subsidies voor het ombouwen en opknappen van panden of begeleiding van winkeliers naar een andere locatie; De provincie Gelderland vanuit het programma Steengoed Benutten eventueel als partner van de gemeente Nijmegen kan (financieel) bijdragen aan deze faciliterende rol; Spreekt uit dat: Het wenselijk is om als Nijmegen in te zetten op een compacte en sterke binnenstad met een concentratie van detailhandel in kansrijke en levendige straten; De gemeente Nijmegen een faciliterende rol kan vervullen bij de transitie van straten, wijziging van functies van gebouwen en de verhuizing van winkeliers naar het kernwinkelgebied; Verzoekt het college: Voor de periode 2016-2020 'Transitiefonds Binnenstad' op te richten gericht op de transformatie van bestaande winkelpanden buiten het kernwinkelgebied en ondersteuning van winkeliers bij vrijwillige verhuizing naar een pand in het kernwinkelgebied; Bij de ontwikkeling van de invulling en voorwaarden van dit transitiefonds samen te werken met de provincie Gelderland, het Huis voor de Binnenstad, bewonersverenigingen en vastgoedeigenaren die actief zijn in de Nijmeegse binnenstad; In gesprek te treden met de provincie Gelderland over een mogelijke financiële bijdrage aan een Transitiefonds vanuit het programma 'Steengoed Benutten';
Voortgang:	**Mei: We hebben de afgelopen periode ervaringen opgedaan met een Transformatieaanpak in de Bloemerstraat en Hertogstraat en willen deze aanpak uitbreiden naar andere straten met aanzienlijke leegstand. Het is de bedoeling om net als bij de voorloper, het programma "Economisch Offensief Binnenstad", een transformatieprogramma voor de binnenstad voor drie jaar van in totaal € 900.000, neer te zetten. Aan de hand van gebiedsprofielen wordt nieuwe invulling aan een gebied gegeven dat met duidelijke leegstand te maken heeft. Middelen worden ingezet voor procesbegeleiding en fysieke ingrepen in vastgoed en/of openbare ruimte.** **We hebben daarnaast middelen van de provincie ontvangen (€ 200.000) voor een nieuwe Investeringsregeling voor panden in de binnenstad. Samen met de gemeentelijke bijdrage (€ 100.000,-) en een bijdrage vanuit private partijen (€ 300.000) komen we tot een investering van € 600.000 in panden in de binnenstad. Hiermee hebben wij uitvoering gegeven aan de motie. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: In september is de nota "Binnenstad van de Toekomst" vastgesteld. In het Plan van aanpak van deze nota is aangekondigd dat we de wenselijkheid en haalbaarheid van een Transformatiefonds gaan onderzoeken. Het vierde kwartaal van 2015 gebruiken we voor de opzet van een fonds, indien wenselijkheid en haalbaarheid is gebleken. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: In de notitie "Binnenstad van de toekomst" is het voorstel opgenomen om een Transformatiefonds voor de Binnenstad op te zetten. Voor de voeding en dekking van dit Transformatiefonds hebben we in 2015, bovenop de bestaande middelen van € 200.000 uit het Actieplan "Economisch Offensief Binnenstad", € 60.000 extra beschikbaar en in 2016 stellen we € 260.000 beschikbaar. Dit is nog maar een begin. In de 2e helft van 2015 werken we de aanpak van de leegstand verder uit en geven we verder invulling aan een transformatiefonds. Hierbij onderzoeken we ook de mogelijkheid voor aanvullende provinciale middelen, zoals de regeling Steengoed Benutten en de MIRT-agenda. Wij hebben de afgelopen jaren al flink geïnvesteerd in verfraaiing en renovatie van panden met onder andere de Investeringsregeling voor wederopbouwpanden. In de notitie "Binnenstad van de toekomst" stellen we voor om voor de binnenstad een Investeringsregeling in het leven te roepen met een budgetruimte van € 100.000.

[1] Criteria voor de Weerbaarheidsanalyse waren de kritische massa van het aanbod, de clustering van winkels, het onderscheidend karakter, de schaalgrootte van panden, de internetgevoeligheid, de uitstraling van de openbare ruimte en het vastgoed, de bereikbaarheid en het parkeren, de voetgangersvriendelijkheid, de vergrijzing van ondernemers, de leegstand en de filialiseringsgraad.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
61	**1507008.16**	**Een nieuw leven voor de Molenpoort**	**8 juli 2015**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**D66**	**R. Jetten**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op 8 juli 2015, Constaterende dat: De Molenpoort momenteel onvoldoende onderdeel uit maakt van de binnenstad; Na de (her)ontwikkeling van de Marikenstraat en Plein 1944 de zuidkant van de binnenstad ook een impuls verdient. Overwegende dat: Herontwikkeling van de Molenpoort op vele manieren mogelijk is, zowel met aanpassingen van het bestaande pand als complete nieuwbouw; Naast de Molenpoort ook omringende straten zoals Tweede Walstraat en Vlaamsegas een impuls kunnen gebruiken qua veiligheid, uitstraling en inrichting; Herontwikkeling van het gebied kansen biedt om de Molenpoortkerk weer vol in beeld te plaatsen; De Molenpoort een centrale rol inneemt in de binnenstad van Nijmegen en derhalve een belangrijke functie vervult als toegangspoort van en naar de binnenstad en omliggende straten; Er veel belangen spelen rondom de Molenpoort en de gemeente een faciliterende rol kan spelen door de stakeholders bij elkaar te brengen; Spreekt uit dat: Herontwikkeling van de Molenpoort en omgeving wenselijk is om een nieuwe impuls te geven aan de binnenstad als plek voor beleving én als plek om te wonen; De gemeente Nijmegen een aanjagende en faciliterende rol kan vervullen bij vernieuwing van de Molenpoort en omgeving. Verzoekt het college: In gesprek te treden met de vastgoedeigenaar van de Molenpoort, vastgoedeigenaren van de omgeving Molenpoort en ondernemers en bewoners in en rondom de Molenpoort ten behoeve van een dialoog over de mogelijkheden voor herontwikkeling van dit gebied en de raad uiterlijk eind 2015 over de uitkomsten te informeren.
Voortgang:	**Mei: We hebben met de vastgoedeigenaar een verkenning uitgevoerd, waarbij de principiële vraag is verkend of handhaven van het huidige retailconcept nog levensvatbaar is of dat een alternatief –zoals een markthal – dient te worden overwogen. Uit die verkenning is gebleken dat de vastgoedeigenaar de voorkeur heeft voor het plegen van extra investeringen en het herschikken van functies in het gebouw om de passage functie te optimaliseren. Zo is de verbinding Moenenstraat en de entree van de passage versterkt, is het restaurant verplaatst naar de 1e verdieping, wordt er ruimte geboden voor tijdelijke pop-up stores en is de bewegwijzering en de aankleding opgefrist. Ook spreken we nog met de vastgoedeigenaar over de manier waarop het parkeerregime op het parkeerdek verder kan bijdragen aan een bezoek van de passage. Begin 2016 hebben deze maatregelen er toe geleid dat de leegstand in de passage beperkt was. We informeren uw Raad in de eerstvolgende nieuwsbrief over de stand van zaken met betrekking tot de Molenpoortpassage. Hiermee hebben wij uitvoering gegeven aan de motie. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: In september 2015 is de nota “Binnenstad van de Toekomst vastgesteld door uw raad. In deze nota is de Molenpoortpassage aangewezen als één van de vier aandachtsgebieden. Er is een gemeentelijke projectleider aangewezen, die actief aan de slag gaat met de eigenaar en beheerder van de Molenpoortpassage om leegstand in de passage aan te pakken. Aandachtspunt is ook de inzet en gebruik van de parkeervoorziening in de Molenpoortpassage. Na deze eerste stap zal ook met de omgeving van de Molenpoort, ondernemers en bewoners, gesproken worden over kansen die zij zien voor dit gebied. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: We voeren regelmatig gesprekken met de vastgoedeigenaar van de Molenpoort en andere vastgoedpartijen in de stad. We hebben op 14 juli de notitie “Binnenstad van de toekomst”, een visie op transformatie en aanpak van leegstand vastgesteld. Hierin besteden we specifiek aandacht aan de Molenpoortpassage als één van de 4 aandachtsgebieden in het Centrum. We gaan samen met de eigenaar/beheerder een plan van aanpak met gebiedsconcept ontwikkelen. Bij de uitwerking hiervan kijken we naar thema, branchering en doelgroep. Naast kwaliteitsverbetering van de passage onderzoeken we samen met eigenaar/beheerder en ondernemers naar de mogelijkheden voor het beter inzetten van de parkeervoorziening op de Molenpoortpassage. De notitie “Binnenstad van de toekomst” ligt op 9 september in uw Raad ter besluitvorming voor.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
62	**150708.17**	**Niemand eenzaam**	**8 juli 2015**	**B. Frings**	**Zorg & Welzijn**	**D66**	**R. Brouwer**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 8 juli 2015, Constaterende dat: Eenzaamheid een subjectief gevoel is; Er diverse activiteiten en mogelijkheden lijken te zijn voor mensen die zich eenzaam voelen of die bijdragen om eenzaamheid te voorkomen; Eenzaamheid niet alleen ouderen betreft maar ook jongeren (net afgestudeerden) en mensen met een beperking; Daarnaast is er ook soms sprake van sociale eenzaamheid onder mensen die volop in het leven staan. Er binnen het programma Zorg & Welzijn budgetten beschikbaar zijn voor o.a. welzijn ouderen en kleine welzijnsinitiatieven; Er geen totaaloverzicht is van alle initiatieven en voorzieningen die zich op dit vlak begeven; Overwegende dat: a) De STIPS en Sociale Wijkteams een zo compleet mogelijk (dynamisch) overzicht van alle preventieve initiatieven op het gebied van eenzaamheid trachten te krijgen; b) Er door de toenemende vergrijzing, extramuralisering en kanteling behoefte is aan uitbreiding en vernieuwing van ontmoetingsactiviteiten. c) Het van belang is om mensen actief naar ontmoeting toe te leiden en nieuwe initiatieven te stimuleren; d) De gemeente Nijmegen nog zoekende is hoe in de kanteling binnen de zorgstructuur om te gaan met het faciliteren van (particuliere) initiatieven op zorg- en welzijnsgebied; e) Het bij het ontplooien van (particuliere) initiatieven laagdrempelig moet zijn om (opstart)hulp van de gemeente te krijgen; f) Het college met een uitwerking van de planexploitatie zorg naar de raad komt; Roept het College op om: Proactiever te communiceren over het aanbod aan wijkgebonden en stadsbrede initiatieven om eenzaamheid tegen te gaan (ontmoetingsactiviteiten), bij voorkeur op wijkniveau/straatniveau. Nieuwe initiatieven op het gebied van ontmoeting en eenzaamheid te stimuleren door bekendheid te geven aan de mogelijkheden die de gemeente heeft om deze te faciliteren (zowel financieel als niet financieel) Binnen het programma Zorg en Welzijn en bij de uitwerking van de planexploitatie zorg meer ruimte vrij te maken voor laagdrempelige activiteiten voor burgers door burgers die bijdragen aan preventie en duurdere zorg op langere termijn voorkomen.
Voortgang:	**Mei: Wij hebben de afgelopen periode via de belangenorganisaties en lokale initiatieven de mogelijkheid van waarderingssubsidies wederom onder de aandacht gebracht. Daarnaast ondersteunen we initiatieven door ze “op weg te helpen” door het leggen van contacten, met elkaar in verbinding brengen etc. Denk hierbij aan het riksja-fiets-project in het Centrum, dementievriendelijk Hazenkamp etc. etc.** **In de Stip s en de I&A lijn Stip en Sociaal Wijkteam wordt actief een sociale kaart van kleinschalige initiatieven en ontmoetingsmogelijkheden bijgehouden, onder meer voor ouderen. In de Stips is tot nu toe vooral ingezet op de informatie- en adviesfunctie: vanaf dit jaar is wordt er gericht gestuurd op de ontwikkeling van de functie ontmoeting en verbinding. Dit zal in de komende periode zorgen voor extra initiatieven en ondersteuning.** **Vanaf 2016 zijn er extra middelen beschikbaar gekomen op de begroting Welzijn, onder meer via de uitvoeringsnotitie Vrijwilligerswerkbeleid (€ 50.000 voor maatjesprojecten) en een rijksbijdrage in het kader extramuralisering. Deze middelen zetten we in voor laagdrempelige initiatieven , ontmoeting en dagbestedingsactiviteiten voor ouderen. Hiermee kan de motie als afgehandeld worden beschouwd.** **Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Oktober 2015: Met de huidige aanbieders van basisdagbesteding voeren we op dit moment gesprekken over hun aanbod in de wijken. Daarbij geven we aan dat we vooral ook een doorontwikkeling willen maken met dagbestedingsmogelijkheden waar het accent ligt op ontmoeten. In de doorontwikkeling naar 2016 wordt dit meegenomen in de opdrachtverstrekking. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: We voeren deze motie uit. Het samen met bewoners aanpassen/uitbreiden van wijkactiviteiten op basis van individuele behoeften die de Sociale Wijkteams tegenkomen, is een essentiële taak van de wijkteams (‘omzetten van individuele vragen in collectieve oplossingen). Het gaat dan onder meer om ontmoetingsactiviteiten om eenzaamheidsproblematiek tegen te gaan. De wijkteams hebben samen met de Stips en wijkmanagement een goed overzicht van de mogelijkheden in hun wijk, die via de dynamische wijkagenda’s/WAP’s in kaart worden gebracht, inclusief nieuwe initiatieven. Ook de wijkwebsites (waaronder mijnbuurt.je) geven een actueel beeld van activiteiten en mogelijkheden om buurtgenoten aan elkaar te koppelen. Wij vinden het als college belangrijk om burgerinitiatieven te ondersteunen, ook op het gebied van ontmoeting en eenzaamheid. Wij zullen in onze contacten met relevante partners en initiatiefnemers actief wijzen op de mogelijkheden die hiervoor zijn. Nieuwe initiatieven voor de bestrijding van eenzaamheid willen wij ondersteunen binnen de begroting van Zorg en Welzijn. Het stimuleren van nieuwe initiatieven nemen wij dan ook mee in onze werkwijze van wijkgerichte aanpak.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
63	**150708.18**	**Laat de zon schijnen voor een mooi en groot zonnepark**	**8 juli 2015**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**Gewoon Nijmegen**	**R. Klein - Hemmink**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering, op 8 juli 2015 Constaterende dat: Nijmegen als gemeente duurzaam wil zijn op termijn en in zijn eigen energie zoveel mogelijk zelf wil voorzien. Deze energiebehoefte kan o.a. verkregen worden door windmolens, zonne-energie, bio-energie, witte steenkool etc etc Er, op dit moment, goed wordt ingezet op het plaatsen van zonnepanelen op de daken van woonhuizen. De gemeente Nijmegen voert daar een actief beleid in. Dit is echter kleinschalig van aard en het zou mooi zijn als in de gemeente Nijmegen een groot zonnepanelenpark gerealiseerd kan worden. Het probleem is om een gebied te vinden waar een groot zonnepark gerealiseerd kan worden Op dit moment, bedrijventerrein De Grift Noord in Nijmegen wordt ontwikkeld en het bestemmingplan ter vaststelling voor aan de raad ligt. In dit bestemmingsplan wordt voornamelijk de vestiging van logistieke bedrijven geregeld. Het gaat, gezien het beeldkwaliteitplan, over gebouwen die hier gerealiseerd gaan worden, die doorgaans een groot plat dak hebben. Kortom: Ideaal om hierop de zonnepanelen te leggen . De Grift Noord,in totaal 26 ha groot is, , waarvan de beoogde bebouwde oppervlakte mogelijk zo'n 15 ha is. Als we van deze beoogde oppervlakte effectief op 80 % van deze oppervlakte zonnepanelen kunnen leggen hebben we een zonnepark van 12 ha, met een jaarlijkse opbrengst tussen 12.000 en 20.000 MWH, MWh (afhankelijk van dichtheid plaatsing panelen). Op dit moment al aangegeven wordt dat zonnepanelen zich in 4 tot 5 jaar terug verdienen. Dit betekent een effectief rendement van ca 20% op jaarbasis. Voor grootverbruikers is er de SDE+ regeling waardoor zonnepanelen, ondanks de lagere elektriciteitsprijs, die grootverbruikers betalen, toch rendabel zijn. Het initiatief financieel uitgewerkt moeten worden. De bedrijven, die zich gaan vestigen op De Grift, moeten buiten het duurzaamheideffect ook financieel voordeel hierbij hebben. Welke structuur en exploitatiemodel de gemeente Nijmegen aan het te realiseren zonnepark De grift Noord moet geven, dient uitgewerkt te worden. Het is erg belangrijk om er een duidelijk voordeel aan te koppelen voor de bedrijven . Overwegende dat: Er onderzocht moet worden hoe we dit zonnepark, in het plan De Grift Noord kunnen opnemen als verplichting voor de bedrijven. In kaart gebracht dient te worden hoe er een win-win situatie voor het milieu en de bedrijven gecreëerd kan worden met de realisatie van dit zonnepark Het daarbij erg belangrijk is om er een duidelijk voordeel aan te koppelen voor de bedrijven door o.m. de stroom te kunnen leveren aan de bedrijven zelf en stroom te verkopen aan omwonenden . (bijvoorbeeld via de postcode-regeling) En deze verplichting uit te werken in een soort vestigingsverordening of duurzaamheidplan voor De Grift Noord. Roept het College van B&W op om Te onderzoeken op welke wijze de gemeente bedrijven, die zich op de Grift vestigen kan verplichten of stimuleren om zonnepanelen op hun dak te leggen als onderdeel van zonnepark De Grift Noord op een wijze waarvoor dit ook voor de bedrijven financieel aantrekkelijk is.. Dit in een verordening of duurzaamheidplan De Grift Noord uit te werken en vast te leggen en deze voor te leggen aan de raad voor eind 2015.
Voortgang:	**Mei: Op 12 mei 2016 heeft de zitting Raad van State plaatsgevonden. De RvS doet ca. 6 weken na zitting uitspraak. Deze periode kan eventueel nog met 6 weken worden verlengd. Met provincie en regiogemeenten is het proces Regionale programmering Werklocaties opgestart. Dit RPW beoogt de overcapaciteit aan werklocaties (bedrijven, kantoren en perifere detailhandel) in relatie tot de marktvraag in beeld te brengen. Definitieve besluitvorming over de uitkomsten van dit traject worden voorjaar 2017 verwacht. De uitspraak RvS alsmede de uitkomsten RPW zijn bepalend voor het perspectief van een ontwikkeling op de Grift. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Oktober 2015: Geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van de vorige keer. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. September 2015: Uit het te verrichten onderzoek moet blijken welk instrument het best toegepast kan worden om de beoogde doelstelling van de motie, het stimuleren van de toepassing van zonnepanelen op daken van bedrijven De Grift, daadwerkelijk te realiseren. Dit onder voorbehoud dat het bestemmingsplan voor De Grift, waarin voorzien is in de vestiging van bedrijven, daadwerkelijk invulling kan krijgen. Het bestemmingsplan is door uw Raad vastgesteld. Nu speelt de mogelijkheid van beroep tegen de reactieve aanwijzing van de Provincie. Doelstelling van de gemeente Nijmegen is om in 2045 een energieneutrale stad te zijn. Daarin past het grootschalig toepassen van zonnepanelen. Daken van nieuwe bedrijven zoals op de Grift lijken daarvoor geëigend. Echter bedrijven zullen panelen alleen toepassen als er een positieve businesscase is en ook de bouwconstructie van gebouwen hierop toegerust is. Wij willen onderzoeken onder welke condities een goede businesscase voor bedrijven mogelijk is en welke beleids- en wettelijke instrumenten wij als gemeente kunnen inzetten om dit te bevorderen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
64	**150923.1**	**Geef de uitkeringsgerechtigden hun stem**	**23 september 2015**	**T. Tankir**	**Inkomen & Armoedebestrijding**	**SP**	**M. Sweep**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op 23 september 2015, Overwegende dat: • Er in 2015 door invoering van de Participatiewet grote veranderingen opgetreden zijn voor de cliënten van de gemeente in het kader van het gebruik van een van de uitkeringsvormen. • Inspraak van de cliënten zelf zowel voor betrokkenen en als voor college en gemeenteraad van groot belang kunnen zijn. • De Participatiewet ook aangeeft dat gemeenten verplicht zijn invulling te geven aan die cliëntenparticipatie. Constaterende dat: • Zowel in de nieuwe, als in de vorige verordening klantenparticipatie sprake is van klantenpanels. • Er in 2014 geen invulling gegeven is aan die bepaling. • Er in 2015 ook tot op heden geen invulling gegeven is aan die bepaling, noch een voornemen bestaat dit alsnog te doen. Roept het college op: Om vanaf nu serieus invulling te geven aan het instrument klantenpanels zoals beschreven in de verordening klantenparticipatie.
Voortgang:	**Mei: Wij hebben uw raad op de hoogte gesteld van de voortgang en uitvoering van deze motie middels twee brieven: "Uitwerking klantenparticipatie P-wet 2015" (november 2015) en "Voortgang klantenparticipatie P-wet" (mei 2016).** **Met de aangenomen motie heeft uw raad beoogd de inzet van de klantenpanels in de praktijk meer invulling te geven dan voorheen. We streven ernaar om voor het zomerreces het eerste klantenpanel in te zetten om enkele vraagstellingen met hen te bespreken.** **Hiervoor zijn wij de mogelijkheden aan het verkennen om nieuwe, (digitale) vormen van cliëntenparticipatie in te zetten. Op deze manier zouden klantenpanels op een meer laagdrempelige manier hun ervaring, wensen en behoeften over onze dienstverlening kenbaar kunnen maken.** **Wij stellen voor om deze motie alvast af te voeren.** November 2015: Ons college gaat de motie uitvoeren en zal invulling geven aan het begrip 'klantenpanels'. We overwegen om enkele stellingen te formuleren en (digitaal) voor te leggen om zicht te krijgen op de behoefte en mening van burgers over onze dienstverlening. Voorbeeld: rondom de vormgeving van de &Pas stellingen formuleren met het doel zicht te krijgen op de behoeften onder de doelgroep wat betreft het aanbod via de &Pas om te participeren in brede zin.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
65	**150923.2**	**Met de stad goan we er voor**	**23 september 2015**	**H. Bruls**	**Economie & Werk**	**GroenLinks**	**P. Oomen**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen, op 23 september 2015, constaterende dat: • in artikel 6 lid 2 van de "Regeling Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen City region" het volgende staat: *"Het gemeenschappelijk orgaan stelt voor zijn vergaderingen en die van de in artikel 4 genoemde portefeuillehoudersoverleggen een reglement van orde vast.",* • in de toelichting de volgende tekst staat: *"Bij het bepalen van de wijze van vergaderen in het Reglement van Orde moet in ieder geval aandacht worden besteed aan de wijze van agenderen, het aanleveren van stukken voor een overleg, de handelwijze in het geval de stemmen staken, de taken van de voorzitter, de taken van de ambtelijk secretaris, het beantwoorden van vragen van een raadslid en de verhouding/afstemming tussen het overleg binnen het GO en de portefeuillehoudersoverleggen."* overwegende dat: • in dit reglement van orde dus zaken als inspraak, verspreiding van stukken, informatieverstrekking aan de raadsleden, enzovoorts worden geregeld, • het Gemeenschappelijk Orgaan het reglement van orde vaststelt, voorts constaterende dat: • de portefeuillehoudersoverleggen in feite de plaats van de Stadsregioraadscommissies in gaan nemen, voorts overwegende dat: • raadsleden, burgers en maatschappelijke organisaties de gelegenheid hadden de Stadsregioraadscommissies bij te wonen en de mogelijkheid hadden om in te spreken, • openbaarheid van vergaderingen goed is voor maximale transparantie van de (intern) gemeentelijke besluitvorming, verzoekt het College van B&W: 1. om te bepleiten dat de portefeuillehoudersoverleggen openbaar toegankelijk zijn, om te bepleiten dat burgers en maatschappelijke organisaties in het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem Nijmegen mogelijkheden krijgen om in te spreken, en aan de raad over het resultaat terug te rapporteren,
Voortgang:	**Mei: Uw raad heeft op 3 november 2015 een raadsbrief (registratienummer 15.0011174) ontvangen van ons college over de uitvoering van deze motie. In aanvulling hierop kunnen wij u melden dat op woensdag 17 februari 2016 de Economic Board voor haar eerste officiële vergadering bijeen is geweest. In deze vergadering is ook de commentaarnota (registratienummer: 16.0000846) behandeld met daarin alle wensen en bedenkingen van de raden van de 19 regiogemeenten in relatie tot de Economic Board en het Gemeenschappelijk Orgaan. De suggestie voor een wisselend voorzitterschap is vanuit meerdere zijden gedaan, maar kan pas betekenis krijgen bij de benoeming van een volgende voorzitter. De Economic Board heeft vervolgens uit haar midden een eerste voorzitter en vicevoorzitter gekozen. De heer Bruls is daarbij als voorzitter benoemd en de heer Hielkema als vicevoorzitter.** **Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** November 2015: Uw raad heeft op 3 november jl. een raadsbrief (registratienummer 15.0011174) ontvangen van ons college over de uitvoering van deze motie.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
66	**150923.3**	**Commitment voor de Economic Board**	**23 september 2015**	**H. Bruls**	**Economie & Werk**	**VVD**	**Van Dijk**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op woensdag 23 september 2015, Constaterende dat: de samenwerking tussen Onderwijs, Ondernemingen en Overheid in de Triple Helix/Economic Board erg veel kansen biedt voor de regio; - het goed en hoog tijd is dat deze samenwerking vaste vorm gaat aannemen; De overheid een belangrijke faciliterende rol heeft, maar dat van de drie participerende partijen (Onderwijs, Ondernemingen en Overheid) het onderwijs en ondernemingen de feitelijke motoren van de economie zijn; Onderwijs, ondernemingen en overheid gediend zijn bij een sterke regionale samenwerking om gezamenlijke doelen te realiseren. Overwegende dat: - de Triple Helix/Economic Board zelf gaat over de benoeming van haar voorzitter; de Triple Helix/Economic Board voornemens is Burgemeester Bruis voor te dragen als voorzitter; - om commitment bij alle verschillende partijen die participeren in de Triple Helix/Economic Board te versterken het goed is dat het voorzitterschap van dit nieuw te vormen orgaan tussen de verschillende deelnemende partijen wisselt. Roept het college op: Een verzoek te doen aan de Triple Helix/Economic Board om zorg te dragen voor een wisselend voorzitterschap tussen de verschillenden deelnemende partijen (onderwijs, ondernemingen en overheid) zodat alle partijen vertegenwoordigd in de Triple Helix/Economic Board zich optimaal betrokken voelen bij de Triple Helix/Economic Board.
Voortgang:	**Mei: Uw raad heeft op 3 november 2015 een raadsbrief (registratienummer 15.0011174) ontvangen van ons college over de uitvoering van deze motie. In aanvulling hierop heeft uw raad op 2 februari 2016 een antwoordbrief (registratienummer: 16.0000846) ontvangen in reactie op schriftelijk vragen op grond van artikel 39 van het Reglement van Orde. Hierin is uw raad ook geïnformeerd over het resultaat van het pleidooi voor openbaarheid en inspraakmogelijkheden. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** November 2015: Uw raad heeft op 3 november jl. een raadsbrief (registratienummer 15.0011174) ontvangen van ons college over de uitvoering van deze motie.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
67	**150923.4**	**Geen tijd te verliezen voor de binnenstad**	**23 september 2015**	**B. van Hees**	**Economie & Werk**	**GroenLinks**	**L. Westerveld**	**Ja**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 23 september 2015, *Overwegende dat:* - In het Raadsvoorstel 'Binnenstad van de toekomst' de visie van het college staat beschreven op verschillende deelgebieden van het centrum; - Het voor bewoners, ondernemers en raadsleden wenselijk is te weten wanneer de diverse plannen worden uitgevoerd; *Constaterende dat:* - In het Raadsvoorstel 'Binnenstad van de toekomst' geen planning staat opgenomen; *Verzoekt het college:* - Via een aanvullende brief de raad te informeren over de termijnen waarop de plannen worden uitgevoerd; - De raad op de hoogte te brengen wanneer zich wijzigingen of grote vertragingen voordoen.
Voortgang:	**Mei: Uw raad heeft ons college verzocht haar op regelmatige basis te informeren over uitvoering van het Plan van Aanpak in de visie "Binnenstad van de Toekomst". We hebben er voor gekozen dit aan de hand van een Nieuwsbrief vorm te geven. Inmiddels is de eerste nieuwsbrief in maart uit gekomen. In de volgende nieuwsbrief, die in juni gaat verschijnen komen actuele thema's als leegstandscijfers binnenstad, transformatieaanpak, investeringsregeling en stand van zaken ontwikkellocaties Molenpoort en Waalkade aanbod. De Nieuwsbrief verschijnt eens per drie maanden. Hiermee geven wij uitvoering aan uw motie. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** November 2015: Uw raad heeft op 3 november jl. een raadsbrief (registratienummer 15.0010947) ontvangen van ons college met de laatste stand van zaken omtrent de diverse plannen en projecten in de binnenstad.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
68	**151021.1**	**Experimenteer met vertrouwen**	**21 oktober 2015**	**T. Tankir**	**Inkomen & Armoedebestrijding**	**GroenLinks**	**L. Westerveld**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 21 oktober 2015 Constaterende dat: - In de regio Nijmegen rond de 15.000 mensen werkzoekend zijn; - Er al geruime tijd onvoldoende passende vacatures beschikbaar zijn; - Het totaalbudget Inkomen en Armoedebestrijding van de gemeente Nijmegen 145,6 miljoen euro bedraagt; - 18,5 miljoen euro daarvan uitvoeringskosten zijn; - Ontvangers van een bijstandsuitkering aan erg veel regels moeten voldoen; - De effectiviteit van bestaande Participatiemiddelen soms onduidelijk is; - Diverse rapporten en onderzoeken aantonen dat het huidige systeem kostbaar en inefficiënt is. Verzoekt het college om: 1. Samen te werken met andere gemeenten die experimenten in het kader van de participatiewet aan het opzetten zijn, zodat eventuele toekomstige onderzoeks- en uitvoeringskosten van een Nijmeegs experiment zo laag mogelijk gehouden worden. 2. Zo spoedig mogelijk aan te sluiten bij het lopende overleg van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met diverse gemeenten over experimenten in het kader van de participatiewet.
Voortgang:	**Mei: In februari hebben we u een raadsvoorstel toe doen komen, waarin de stand van zaken beschreven is met betrekking tot deze motie (en de twee latere moties over 'experimenteer met vertrouwen'). We hebben in het raadsvoorstel budget vrijgemaakt om vast te beginnen met de praktische uitvoering van de experimenten. We hebben u geïnformeerd dat er veel contact is geweest andere gemeenten die dergelijke experimenten overwegen, en (op ambtelijk niveau) met het ministerie van SZW. Eind februari verwachtten we een besluit van de staatssecretaris over of er wel of niet geëxperimenteerd mag worden door gemeenten. Dit besluit is uitgesteld tot 'ergens voor het mei-reces', en later tot 'na het mei-reces'. Dit uitstel baart ons zorgen, maar we moeten wachten op een besluit van de staatssecretaris. Indien dit nog veel langer op zich laat wachten, wordt het onzeker of het mogelijk is 1 januari 2017 te beginnen, zelfs al zouden we toestemming krijgen. Momenteel verwachten we meer duidelijkheid te krijgen, op basis van die informatie sturen we een nieuwe brief aan uw raad (en gaan we al dan niet aan de slag). Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** November 2015: Ons college zal de motie uitvoeren en zal hiertoe op korte termijn contact opnemen met de gemeenten die ook bezig zijn met dergelijke experimenten en verzoeken aan te sluiten bij het overleg tussen gemeenten en het ministerie van SZW over de experimenten. Bij de kamerbehandeling van 11 november jl. over de oorspronkelijke moties Experimenteer met vertrouwen (van GroenLinks en SP) is door ons college mondeling verslag gedaan van de voortgang.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
69	**151021.2**	**Workfast oké, maar wel met alternatief**	**21 oktober 2015**	**T. Tankir**	**Economie & Werk**	**SP**	**M. Sweep**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 21 oktober 2015 Constaterende dat: • Het jobcoachingsbedrijf Workfast, waarmee de Gemeente Nijmegen sinds 2013 samenwerkt zowel in Nijmegen als op vele andere plaatsen in het land omstreden is. • Deze slechte *track record* er mede toe geleid heeft dat, ook naar aanleiding van een zwartboek opgesteld door de SP Nijmegen, de gemeenteraad in maart 2015 het college verzocht heeft een onderzoek te laten verrichten naar de tevredenheid van de naar Workfast gestuurde cliënten, • Dit onderzoek aantoont dat de tevredenheid van de Workfast klanten vooral de sollicitatietraining en de hulp bij het opstellen van de CV betreft. • Veel klanten ook na de verbeteringen de druk uitgeoefend door Workfast nog steeds als onredelijk ervaren. • 20% van de klanten zich bang gemaakt voelt, 40% de begeleiding niet stimulerend vindt, 30% zich aangevallen voelt en 25% het gelopen traject maximaal een 4 geeft. • Deelname aan een Workfast traject slechts op vrijwillige basis niet tot de wettelijke mogelijkheden behoort. Overwegende dat: • Bovenstaande cijfers een sociale stad misstaan, • De resultaten van Workfast niet overtuigend zijn • Dwang en drang als uitgangspunt nemen in de regel niet optimaal werkt Verzoekt het college, Om indien men cliënten selecteert voor een Workfasttraject het aanbieden van dat traject altijd gepaard te laten gaan met een alternatief, zodat er voor de betrokken cliënt iets te kiezen valt. En gaat over tot de orde van de dag.
Voortgang:	**Mei: De uitvoering van deze motie loopt als volgt. Het Werkbedrijf doorloopt met de kandidaat een zorgvuldig proces waarin samen bepaald wordt of intensieve begeleiding via Workfast het meest geschikt is voor de kandidaat of dat een alternatief instrument meer geschikt is. Als Workfast niet geschikt is, wordt sowieso iets anders ingezet. Als de kandidaat veel weerstand heeft, wordt deze overtuigd om het toch te proberen, of er wordt iets anders ingezet. In de communicatie met de kandidaat wordt benadrukt dat Workfast een goede kans biedt om snel werk te vinden. Wij stellen voor deze motie af te voeren.** November 2015: Ons college zal de motie als volgt uitvoeren: het Werkbedrijf doorloopt met de kandidaat een zorgvuldig proces waarin samen bepaald wordt of intensieve begeleiding via Workfast het meest geschikt is voor de kandidaat of dat een alternatief instrument meer geschikt is.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
70	**151021.3**	**Zorgvuldig toezien op sanctieprocedures**	**21 oktober 2015**	**T. Tankir**	**Inkomen & Armoedebestrijding**	**D66**	**M. Groothuizen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in vergadering bijeen op 21 oktober 2015, Constaterende dat: • Uit het *Onderzoek Workfast 2015* blijkt dat niet altijd voordat een sanctie is opgelegd een wederhoorgesprek met de belanghebbende is gevoerd; • De vastlegging van de gevolgde sanctieprocedure in de gemeentelijke dossiers te wensen over heeft gelaten; • Het College deze problemen heeft onderkend en heeft aangegeven een nieuwe werkwijze te zullen uitwerken en invoeren; Overwegende dat: • Van de overheid grote zorgvuldigheid moet worden gevraagd, indien zij besluit mensen een sanctie op te leggen; • Sancties op grond van de Participatiewet een grote impact kunnen hebben op mensen; • Het passend is om als Raad toe te zien op de daadwerkelijke implementatie van bovengenoemde maatregelen; Roept het College op om de komende vier jaar twee keer per jaar te rapporteren over de uitvoering van de nieuwe werkwijze en eventuele knelpunten daarbij.
Voortgang:	**Mei: Eind maart hebben wij u een 'effectrapportage sancties' toegestuurd. Hierin hebben wij u geïnformeerd over de sancties die wij op hebben gelegd in het kader van de Participatiewet. In de toekomst nemen we de effecten van maatregelen en boetes mee in de jaarbrief en halfjaarbrief Inkomen. Hiermee hebben we een vast medium om u periodiek (twee maal per jaar) te informeren over alle zaken die de bijstand aangaan (bijstandsontwikkeling, sancties, etc.). Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** November 2015: Ons college zal de motie uitvoeren. We zullen begin 2016 voor de eerste keer rapporteren over het opleggen van de sancties en de daarbij gevolgde procedures.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
71	**151111.1**	**Vrijwilligersfonds, kleine moeite groot plezier**	**11 november 2015**	**B. Frings**	**Zorg & Welzijn**	**DNF**		**Ja**

Inhoud motie:	Constaterende dat: Het aantal Nijmegenaren dat vrijwilligerswerk doet in de afgelopen jaren is gestegen. - Dit mede veroorzaakt wordt door een groeiende vraag naar vrijwilligers door bezuinigingen en decentralisatie. - Daarmee de complexiteit van vrijwilligerswerk ook toeneemt met name in de sector zorg en welzijn. - De gemeente Nijmegen thans de grote waardering voor vrijwilligers laat blijken door eenmaal per jaar het Lokaal Compliment te organiseren Overwegende dat: I.v.m. de groei van het aantal vrijwilligers ook de behoefte aan ondersteuning toeneemt. Er bij veel vrijwilligersorganisaties behoefte is aan ondersteuning bij het motiveren, waarderen, binden en werven van vrijwilligers. Veel vrijwilligers, met name die niet verbonden zijn aan een professionele organisatie, over geen of weinig budget beschikken om te besteden aan het motiveren, waarderen, binden en werven van vrijwilligers Dat binnen iedere vrijwilligersinitiatief er weer eigen specifieke wensen zijn t.a.v. het motiveren, waarderen, binden en werven van vrijwilligers, variërend van het aanbieden van gerichte kennisontwikkeling, het ontwikkelen van persoonlijke competenties tot het organiseren van een bescheiden festiviteit na een bijzondere prestatie of het lanceren van een eigen vrijwilligerswervingscampagne. Met het Lokaal Compliment als belangrijk instrument voor waardering slechts een klein deel (800 tot 1000) van alle Nijmeegse vrijwilligers (53% van het totale inwonersaantal) bereikt en gewaardeerd wordt, en hiermee niet wordt voldaan aan die eigen specifieke wensen tot ondersteuning. Een vrijwilligersfonds wel die ruimte kan bieden aan vrijwilligersinitiatieven om aan die specifieke wensen voor motivatie, waardering, binding en werving invulling te geven. Spreekt uit dat: Het wenselijk is om vrijwilligersinitiatieven met geen of een beperkt budget ruimte te bieden om hun vrijwilligers te motiveren, te binden, te waarderen en te werven en een vrijwilligersfonds (in totaal C 25.000 per jaar beschikbaar) hen die ruimte biedt om middels relatief kleine budgetten (tot maximaal 500 euro) te investeren in het ondersteunen van hun vrijwilligers passend bij hun specifieke wensen. Roept het college op: Met ingang van 2016 een Vrijwilligersfonds in te stellen en hiervoor uiterlijk in februari 2016 een voorstel aan de Raad voor te leggen en de dekking voor dit fonds te halen uit de financiële ruimte die is ontstaan in het programma Bestuur en Middelen door het vrijvallen van de middelen die gereserveerd waren voor het EK Vrouwenvoetbal in 2017.
Voortgang:	**Mei: In juni 2016 ontvangt uw raad een informatie brief van ons college over uitvoering van deze motie Vrijwilligersfonds . Wij stellen voor om deze motie alvast af te voeren.** December 2015: Voor vrijwilligersinitiatieven die geen financiële ondersteuning van de gemeente ontvangen, verder uitwerken of het haalbaar is om met goede voorwaarden in aanmerking te komen voor ondersteuning vanuit een vrijwilligersfonds. Dit wordt meegenomen in de acties 1 en 8 uit de uitvoeringsnotitie vrijwilligerswerkbeleid: - actie 1 "Uitwerken plan om ontmoeting, kennisuitwisseling, deskundigheidsbevordering en waardering van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties te bevorderen." - actie 8 "Betere afstemmen en breder bekend maken van kleine initiatieven" De motie wordt door ons college uitgevoerd met de uitwerking van de uitvoeringsnotitie in 2016 (planning: eind eerste kwartaal 2016).

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
72	**151111.2**	**De vrijwilligers verdienen ondersteuning**	**11 november 2015**	**B. Frings**	**Zorg & Welzijn**	**PvdA**	**M. van Nijnatten**	**Nee**

Inhoud motie:	De Gemeenteraad van de gemeente Nijmegen, bijeen in vergadering op 11 november 2015, Overwegende dat: - het vrijwilligerswerk een niet te missen peiler is onder het lokale Zorg- en Welzijnsbeleid; - het belangrijk is de huidige hoge deelnemersgraad van 53% (circa 90.000 inwoners) te handhaven; - de raad dit jaar het vrijwilligersbeleid vaststellen; - vele organisaties een actieve ondersteuning van het vrijwilligerswerk noodzakelijk acht; - de concrete behoefte aan ondersteuning vrijwilligerswerk niet duidelijk in beeld is; Constaterende dat: - het college voorstelt het wegvallen van de rijksmiddelen Maatschappelijke stages niet te compenseren; - het beschikbare budget voor ondersteuning vrijwilligerswerk € 325.000 bedraagt; - vele professionele instellingen niet zonder ondersteuning voor de vrijwilligers hun opdracht kunnen uitvoeren; Draagt het college op: 1. een vervolg te geven aan de werkbijeenkomsten om: - de behoefte aan algemene en specifieke ondersteuning vrijwilligerswerk duidelijk in beeld te brengen de vorm waarin de algemene ondersteuning aangeboden zal worden en door welke organisatie duidelijk wordt; - de mogelijkheden tot het verwerven van inkomsten door aanbieders van algemene ondersteuning geïnventariseerd wordt; - de wijze waarop de specifieke ondersteuning bij instellingen: de inschakeling vrijwilligers en de daarbij te verzorgen ondersteuning, via zorginkoop nader in te vullen is; eventuele fricties in de financiering in beeld te brengen en daarvoor inkomsten stromen zichtbaar te maken 2. de raad hierover in het voorjaar 2016 te informeren en de nodige voorstellen voor te leggen.
Voortgang:	**Mei: Op dit moment zijn we bezig met het uitvoeren van twee acties die betrekking hebben op deze motie: het opstellen van een maatschappelijke business case maatjesprojecten en de inrichting van een 'Huis van de Vrijwilliger'. De business case maatjesprojecten geeft inzicht in het maatschappelijk effect van 1-op-1 vrijwilligersinitiatieven. Met het Huis van de Vrijwilliger willen we alles wat er op het gebied van vrijwilligers in de stad gedaan wordt beter in beeld brengen, verbindingen leggen en kijken waar nog extra activiteit nodig is. Uw raad zal in het derde kwartaal middels een brief geïnformeerd worden over de uitvoering van deze acties. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** December 2015: Het voorgestelde proces voor onder meer het in kaart brengen van behoeften, duidelijkheid te krijgen in vormen voor algemene ondersteuning en organisatie daarvan en in kaart brengen fricties in financiering, is reeds opgenomen in de acties vanuit de uitvoeringsnotitie vrijwilligerswerkbeleid. De motie wordt door ons college uitgevoerd met de uitwerking van de uitvoeringsnotitie in 2016 (planning: eind eerste kwartaal 2016).

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
73	**151111.3**	**Genoeg is genoeg**	**11 november 2015**	**B. Frings**	**Zorg & Welzijn**	**SP**	**H. van Hooft**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 11 november 2015, overwegende dat: • In het raadsvoorstel Vaststelling uitgangspunten bestuurlijke aanbesteding hulp bij het huishouden als uitgangspunt wordt genomen dat er van goed werkgeverschap sprake moet zijn. • De omschrijving aangaande het salaris van de directie in het raadsvoorstel onduidelijk en vaag is. Er wordt gesproken over een "redelijk" salaris • De Gemeenteraad op 23 april 2013 het raadsvoorstel "lokale WNT inkomensnorm" heeft aangenomen. Hierin is vastgelegd dat ook organisaties die minder dan 50% overheidsmiddelen ontvangen, maar wel meer dan 100.000 euro en hiervan 50.000 euro van de Gemeente Nijmegen onder deze WNT inkomensnorm moet vallen. • In de samenleving hevige verontwaardiging bestaat over de beloning van topbestuurders van zorgorganisaties • Per 1 januari 2015 de Wet normering topinkomens is aangepast, waarbij het maximumsalaris van 178.000 geldt voor salarissen bij publieke en semipublieke sectoren • Onder de semi-publiekelijke organisaties behoren B.V. ziekenhuizen en andere zorginstellingen • Het kabinet wil met deze wet de topinkomens verder beperken. • Er in ieder geval 1 organisatie die op dit moment een contract heeft met de Gemeente Nijmegen de directeur boven de WNT betaald voor een bedrag van 187.535 in 2014 Constaterende dat: • Het de bedoeling is om de bestuurlijke aanbesteding met de huidige partijen die met de Gemeente Nijmegen een contract hebben voor het leveren van de thuiszorg aan te gaan • Een van deze partijen zich niet houdt aan de WNT • De Nijmeegse raad zich al eerder heel duidelijk heeft uitgesproken voor een normering van de beloning • Een beloning van ruim 187.000 euro niet valt onder de omschrijving van een redelijk salaris • Volgens het college de te contracterende aanbieders juridisch niet onder de WNT vallen, omdat het hier gaat om een privaatrechtelijke transactie binnen de regels van de aanbestedingswet 2012. • Eisen stellen aan de betaling van de topbestuurders disproportioneel zou zijn en door de rechter van tafel worden geveegd. Roept het college op: 1. Stevig het gesprek aan te gaan over de betaling van de topbestuurders voor de bestuurlijke aanbesteding start en duidelijk maken dat de Nijmeegse raad grote moeite heeft met deze buitensporige beloningen. 2. Indien aanbieders niet bereid zijn om het salaris van de topbestuurder binnen de WNT te laten vallen zal de Gemeente Nijmegen clienten van deze aanbieders hierover actief informeren en tevens alternatieve thuiszorgorganisaties aanbieden die zich wel aan de WNT houden.
Voortgang:	**Mei: Tijdens de startbijeenkomst van de bestuurlijke aanbestedingsprocedure, waar wethouder Frings ook bij aanwezig was, is dit onderwerp expliciet aan bod gekomen. De partijen is kenbaar gemaakt dat de gemeente Nijmegen moeite heeft met buitensporige betalingen van bestuurders en dat we een salaris boven de WNT-norm dus niet gepast vinden. Te meer omdat de thuiszorgmarkt momenteel hevig onder druk staat en veel hulpen als gevolg daarvan hun baan verliezen. Ook later in de procedure is dit onderwerp aan bod gekomen. De uurtarieven voor de hulp bij het huishouden hebben we daarnaast hoger vastgesteld dan voorheen, zodat ook op die wijze de verhouding tussen de salarishoogten gezonder is. De aanbestedingsprocedure is inmiddels afgerond en we hebben contracten afgesloten met 16 partijen om de hulp bij het huishouden als maatwerkvoorziening overeind te houden in de vorm van resultaatfinanciering. Alle partijen hebben verklaard dat geen van hun medewerkers meer verdient dan de WNT-norm. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** December 2015: Uw raad roept ons college allereerst op om bij de start van de bestuurlijke aanbestedingsprocedure (om te komen tot nieuwe contracten hulp bij het huishouden) te benadrukken dat we grote moeite hebben met buitensporige beloningen. De aanbesteding is inmiddels gepubliceerd en op 10 december vindt de kennismakingsbijeenkomst plaats met de geïnteresseerde partijen. Wethouder Frings zal daarbij zelf aanwezig zijn en de partijen toespreken. Hij zal daarbij de bestuurdersbeloning nadrukkelijk aan bod laten komen. Ook gedurende de procedure zullen we blijven benadrukken dat we vinden dat de salarissen van de hulpen en die van de bestuurders enigszins in een redelijke verhouding dienen te staan. Het tweede deel van de motie roept ons op om cliënten er actief op te wijzen indien ze kiezen voor een aanbieder waarvan de bestuurder niet voldoet aan de WNT. We gaan hier uitvoering aan geven, maar hoe we dat gaan doen weten we nog niet.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
74	**151111.4**	**N1 én de toekomst**	**11 november 2015**	**B. Velthuis**	**C&C&C**	**DNF**	**W. Grutters**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 11 november 2015, Overwegende dat; a) In het coalitieakkoord is opgenomen dat • *"Nl een belangrijke voorziening is om sociale cohesie in Nijmegen te bevorderen".* • de coalitie "De *omroep wil behouden en wil sturen op een toekomstbestendig perspectief"* • Het college onderzoek zal gaan doen naar de meest haalbare toekomstvariant lokaal danwel regionaal (Regionaal Mediacentrum). b) Een regionale samenwerking past in het gemeentelijke beleid van MGR en verdere efficiency door samenwerking met buurgemeenten. c) Het wenselijk is om in Nijmegen een onafhankelijke regionale zender te behouden. d) Er door het college budget gereserveerd was voor N1 tot 20 oktober 2015 e) Dit budget nog niet besteed is Constaterende dat; a) N1 een diepgewortelde organisatie is in het Nijmeegse b) N1 sinds medio 2014 met een nieuw bestuur een goede start heeft gemaakt met de herstructurering van de organisatie. Resulterend in oa. een recentelijk klein nieuw team van professionele krachten met in korte tijd een zichtbare kwaliteitsverbetering. c) Dit team sober doch professioneel is opgebouwd en maar liefst 130 vrijwilligers aanstuurt en jongeren een kans geeft om het vak te leren. d) Het N1 de afgelopen maanden nog niet gelukt is om de achtergebleven inkomsten in te halen en dat N1 mede hierdoor afstevent op een faillissement op korte termijn e) Het college onvoldoende vertrouwen heeft dat N1 er de komende tijd in zal slagen om structureel voldoende inkomsten te behalen; f) Bij een toekomstige inzet voor een mogelijk regionaal mediacentrum niet alleen de kennis en kunde maar de grote mate van vrijwillige inzet en betrokkenheid van 130 Nijmegenaren van N1 behouden moet blijven g) N1 financieel met deze ondersteuning waartoe deze motie oproept oa. de komende maanden de kans krijgt om te overleven zodat men aansluiting kan zoeken bij het nog te vormen Regionaal Mediacentrum; h) De raad op dit moment geen extra structurele middelen ter beschikking zal stellen boven de extra subsidie waartoe deze motie oproept; Roept het college op om; 1. N1 in 2015 te steunen met een bijdrage van € 85.000 en in 2016 met € 50.000 om faillissement te voorkomen en hen de kans te geven aansluiting te zoeken bij het op te richten regionaal mediacentrum en dit te dekken uit de voormalige reservering voor N1 binnen het programma Cultuur, Cultuurhistorie en Citymarketing. 2. Duidelijk een scenario op te stellen met daarin visie, randvoorwaarden en criteria dat minimaal bevat: a) Vorming van een Regionaal Media Centrum, nadrukkelijk gericht op het Rijk van Nijmegen, als beoogd in het coalitie akkoord. b) Een prominente rol voor jongeren en Nijmeegse wijken en Nijmeegse sport. c) Aandacht voor de rol van lokale media in de gemeentelijke communicatie. d) De financiële consequenties 3. Voor de zomernota, uiterlijk vóór 1 mei 2016, hiervan een notitie aan de raad op te stellen waarmee de raad een toekomstige subsidiebijdrage kan toetsen. 4. Om op korte termijn prestatieafspraken te maken met Nl.
Voortgang:	**Mei: Voor de zomer komen we met toekomstscenario's met betrekking tot de toekomst van N1. Op basis van deze scenario's kan uw raad de toekomstige subsidiebijdrage toetsen. Bij vaststelling van de Zomernota zal duidelijk worden welk scenario uiteindelijk wordt gekozen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** December 2015: Ons college zal de motie onder voorwaarden uitvoeren. Uw raad wordt middels een brief hierover geïnformeerd.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
75	**151111.5**	**1000 goede redenen om de G1000 te steunen**	**11 november 2015**	**H. Bruls**	**C&C&C**	**GroenLinks**	**P. Boekhorst**	**Ja**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 11 november 2015, Overwegende dat: Een groep Nijmegenaren het initiatief heeft genomen een burgertop met 1000 Nijme-genaren te organiseren in de vorm van een G1000; De doelstelling van dit initiatief is om op een vernieuwende werkwijze Nijmegenaren te betrekken bij vraagstukken voor onze stad; De kans bestaat dat er andere Nijmegenaren meedenken dan meestal gebruikelijk is; Ervaringen uit andere gemeenten laten zien dat een burgertop veel energie en goede plannen kan opleveren; Dit een waardevolle aanvulling is op het werk en de besluitvorming van de gemeente-raad; Er steun in materiele en financiële zin is toegezegd door Nijmeegse bedrijven, de Radboud Universiteit, HAN en ROC en landelijke instellingen zoals het ministerie van BZK; Een burgertop op 5 maart een waardevolle toevoeging is aan alle activiteiten in het kroonjaar 2016 Spreekt uit dat: 1. De gemeenteraad het initiatief voor een burgertop met 1000 Nijmegenaren van harte ondersteunt en actief zal deelnemen aan de burgertop van 5 maart 2016. Besluit 1. Een eenmalige subsidie te verstrekken aan de organisatie van €35.000 en dit te dekken uit het onderzoeksbudget voor de gemeenteraad.
Voortgang:	**Mei: Met de reactie van december 2015 wordt deze motie beschouwd als uitgevoerd. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** December 2015: In de stadsvisie constateerden we al dat de kracht van onze stad ligt in experiment en vernieuwing. Het sympathieke initiatief van de burgertop, de G1000 past hierbij. U roept op om dit initiatief als raad van harte te ondersteunen, ook ons college is benieuwd naar de uitkomsten van deze burgertop. De eenmalige subsidie die u wenst te verstrekken uit het onderzoeksbudget van de raad, kan door de griffie worden verwerkt.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
76	**151111.6**	**Een volwaardig loon in Nijmegen**	**11 november 2015**	**B. van Hees**	**Bestuur en Middelen**	**PvdA**	**M. van Nijnatten**	**Ja**

Inhoud motie:	De Gemeenteraad van de gemeente Nijmegen, bijeen in vergadering op 11 november 2015, Constaterende dat: - het minimumjeugdloon een knip maakt tussen verschillende groepen jongvolwassenen; een 23-jarige krijgt een volwassen loon en een 18-jarige een jeugdloon; - iedereen een volwaardig loon verdient om in het levensonderhoud te voorzien; - diverse sociale organisaties er onlangs voor hebben gepleit om het minimumjeugdloon in de ban te doen waaronder Young & United, FNV, diverse PJO (is, DWARS en ROOD) en Tweede Kamerfracties (PvdA, SP en GL). Overwegende dat: - het Nederlands minimumjeugdloon relatief laag is (CPB, 2012); - 18 jaar de leeftijd is waarop veel jongvolwassenen het ouderlijk huis verlaten en waarop het domein van de volwassenheid wordt betreden: stemmen, autorijden, zelf verantwoordelijkheid dragen voor schulden en leningen; - een hoger loon stimuleert om aan het werk te gaan; - het uitgangspunt is een gelijk loon voor hetzelfde (soort) werk; Roept het college op om: 1. binnen de gemeente Nijmegen niet het minimumjeugdloon te hanteren voor jongeren van 18 tot en met 22 jaar; 2. bij contractafspraken met aan de gemeente gelieerde partijen (d.m.v. subsidie, deelnemingen en bedrijven waarin we participeren of leveranciers) als voorwaarde te stellen dat het minimumjeugdloon niet wordt gehanteerd voor personen van 18 tot en met 22 jaar. 3. als invloedrijke speler in Nijmegen een ambassadeursrol te spelen tegen het minimumjeugdloon voor personen van 18 tot en met 22 jaar.
Voortgang:	**Mei: In december 2015 hebben wij uw raad meegedeeld dat wij deze motie op de onderdelen 1 en 3 uitvoeren, hiermee beschouwen wij de motie als uitgevoerd. Wij stellen voor deze motie af te voeren.** December 2015: Ons college voert deze motie op de delen 1 en 3 uit.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
77	**151111.7**	**Sta open voor een Open Source**	**11 november 2015**	**B.van Hees**	**Bestuur & Middelen**	**SP**	**H. van Hooft**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op 11 november 2015, Overwegende dat: • De gemeente voornemens is een nieuwe website te ontwikkelen. • Er een nieuwe website moet komen omdat het huidige CMS *(Content Management System)* stopt • De gemeente hier incidenteel 257.000 euro en structureel tot 40.000 euro per jaar voor heeft begroot Constaterende dat: • Als het aan het ministerie van Economische Zaken ligt, overheidsorganisaties vooral Open Source software gebruiken. • Het gebruik van Open Source voordelen heeft. • Een voordeel is dat een Open Source geen licentiekosten met zich meebrengt. • Een voordeel is dat je met een Open Source niet afhankelijk bent van een leverancier. • Een voordeel is dat Open Source software grote communities kent die ervoor zorgen dat het product zo goed mogelijk blijft. • Een voordeel is dat veel kennis over Open Source al aanwezig is in de onze stad, onder andere door de opleidingen HBO-ICT aan de HAN en Informatica aan de Radboud Universiteit. Roept het college op om: 1. Kansen voor open standaarden en open source te onderzoeken, te beginnen bij de realisatie van de nieuwe website op een Open Source CMS. 2. De gemeenteraad hierover voor de zomernota een overzicht te sturen.
Voortgang:	**Mei: Gemeente Nijmegen volgt de landelijke richtlijnen en trends op het gebied van Open Source en Open Standaarden.** **Voor de Open Standaarden volgen wij de richtlijnen van het Nederlands Forum standaardisatie, waar overheden, bedrijfsleven en wetenschap de standaarden uitwerken en beheren. Hierbij hoort het "Pas toe, leg uit" principe. Wij gebruiken de wereldwijde en de daarvan afgeleide landelijke standaarden waar mogelijke en leggen uit waarom we in bepaalde gevallen deze standaarden niet gebruiken. Doordat de standaarden steeds beter worden, breder gebruikt worden en beter gebruikt worden door leverancier van software passen we deze steeds meer toe.** **Voor Open Source ligt dit iets anders.** **De huidige website én de nieuwe website zijn Open Source producten. Daarnaast wordt, waar het mogelijk is (bv voor het maken van digitale atlassen) gebruik gemaakt van Open Source software. Van het Open Source product dat onder onze huidige website zit, zijn we inmiddels de laatste gebruiker in de community (o.a. VPRO, Almere, KNMI, L1, Kankerstichting) en zijn volledig afhankelijk van de leverancier voor nieuwe functionaliteit en onderhoud van de huidige omgeving. De nieuwe website wordt ontwikkeld binnen een gedegen Nederlandse Gemeentelijk community.** **Gemeente Nijmegen besteedt software altijd aan. Bij een aanbesteding scoren we altijd op een mix van Kwaliteit, Kosten en Continuïteit.** **Bedrijven schrijven in op deze aanbestedingen. Er kan altijd door leveranciers worden ingeschreven met Open Source Software. Bij het aanschaffen van software is continuïteit van groot belang, omdat er bedrijfsprocessen vanaf hangen. Deze continuïteit wordt samen met een leverancier geregeld en uitgewerkt in een SLA ook bij Open Source software. De initiële investering is voor Open Source software minimaal of om niet, maar er zijn meer kosten die bij het gebruik van software berekend moeten worden, zoals de kosten voor implementatie en beheer. De licentiekosten van software vormen meestal maar 20% van de totale kosten om software gedurende langere tijd te kunnen gebruiken(Bron: Total Cost of Ownership, Gartner Group, https://en.wikipedia.org/wiki/Total_cost_of_ownership).** **We proberen een Vendor Lockin waarover de laatste tijd veel te doen is, te voorkomen. Recent onderzoek van PWC prijst ons diverse applicatielandschap waarop veel verschillende leveranciers actief zijn.** **Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** December 2015: Ons college hanteert Open Source al als uitgangspunt en voert de motie uit.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
78	**151111.8**	**Handhaving vrije inloop!**	**11 november 2015**	**H. Bruls**	**Dienstverlening en Burgerzaken**	**VSP**	**M. Hulskorte**	**Ja**

Inhoud motie:	Overwegende dat: de stadswinkel nu verplaatst gaat worden naar de Mariënbeurs men alleen op afspraak geholpen kan worden de producten digitaal aangeboden worden het gebruik hiervan gestimuleerd wordt niet iedere Nijmegenaar hiervan gebruik kan of wil maken zelfredzaamheid hier te ver doorschiet. Roept het college op: Dat de vrije inloopfunctie gehandhaafd blijft.
Voortgang:	**Mei: Deze motie is door ons uitgevoerd, zie ook de reactie van december 2015. Wij stellen voor deze motie af te voeren.** December 2015: Voor de nieuwe Stadswinkel is het motto: "Naar de Stadswinkel? Maak altijd een afspraak!" Alle partijen die in de nieuwe Stadswinkel gaan samenwerken (Publiekszaken, Zorg en Inkomen, Economische Zaken, Leerplichtzaken e.a.) hanteren deze werkwijze. Bezoekers die zich zonder afspraak aanmelden in de Stadswinkel zullen worden geholpen, hetzij door een product te leveren (in geval van spoed) hetzij door een afspraak in te plannen voor dezelfde dag, of een later moment. De Stadswinkel levert op deze manier maatwerk, afhankelijk van de vraag van de klant. Voor bezoekers die daar behoefte aan hebben is er hulp van een gastvrouw of gastheer. Voor steeds meer producten is het niet meer nodig naar de Stadswinkel te komen omdat ze digitaal verkrijgbaar (zullen) zijn. Door op deze manier te werken blijft het serviceniveau van de gemeentelijke dienstverlening op peil, ondanks de forse bezuinigingen die inmiddels zijn ingeboekt.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
79	**151111.9**	**Houd de ouderen in beweging**	**11 november 2015**	**R. Helmer**	**Zorg & Welzijn**	**VSP**	**M. Hulskorte**	**Ja**

Inhoud motie:	Overwegende dat: - op het terrein van het OBG honderden ouderen wonen - de jeu de boulesbaan door nieuwbouw verdwenen is - de bewoners graag een nieuwe baan zouden willen hebben - middelen hiervoor ontbreken - in beweging zijn goed is voor ouderen - dit ook bevorderlijk is om eenzaamheid verder terug te dringen. Verzoekt het college: 1. € 6.000,-- vrij te maken voor de aanleg van een nieuwe jeu de boulesbaan plus twee bankjes op het terrein van het OBG 2. dekking te zoeken uit het programma werken.
Voortgang:	**Mei: De aannemer is bezig met het aanleggen van de Jeu de Boulesbaan. Hiermee beschouwen wij de motie als uitgevoerd. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** December 2015: Er wordt onderzocht of er draagvlak is voor het terug plaatsen van de jeu de boulesbaan. Vanuit programma Wijken is budget vrij gemaakt voor deze investering inclusief het onderhoud.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
80	**151111.10**	**Fietser fiets veilig!**	**11 november 2015**	**H. Tiemens**	**Mobiliteit**	**VSP**	**M. Hulskorte**	**Nee**

Inhoud motie:	Overwegende dat: - Nijmegen een fietsstad is - er 20.000 tot 25.000 studenten dagelijks op de fiets zitten - er nog te vaak zonder licht wordt gereden - het een gewoonte wordt om met gsm en oortjes te fietsen - daardoor regelmatig bijna ongelukken gebeuren - er steeds meer irritatie ontstaat bij de overige weggebruikers Roept het college op: 1. om de fietser meer bewust te maken van zijn of haar gevaarlijk gedrag in het verkeer dit probleem meer bekendheid te geven door voorlichting op alle onderwijsinstellingen.
Voortgang:	**Mei: Op dit moment is de inventarisatie in het primair onderwijs nagenoeg afgerond. Wethouder Tiemens gaat zo spoedig mogelijk na de zomervakantie met de basisscholen praten n.a.v. deze inventarisatie. Ook dit jaar is er weer een verlichtingsactie gehouden maar ook een actie waarbij fietsende ouders werden aangezet tot het beschermen van de kinderbeentjes tegen spaakongevallen. Ook daarbij zijn gratis spaakbeschermers verstrekt.** **Wij zullen uw raad op de hoogte houden. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** December 2015: Ons college participeert in het Regionale Overleg Verkeersveiligheid Oost Nederland. In dit overleg wordt een veiligheidsplan uitgewerkt waarin een veelheid van projecten wordt aangeboden waarvan scholen en andere onderwijsinstellingen gebruik kunnen maken (educatieprojecten, maar ook veiligheidscampagnes). Dat is een goede manier om onze verkeersveiligheidsbudget in te zetten. Daarnaast proberen wij ook de inzet hiervan nog effectiever te krijgen. Om die reden zijn wij sinds kort overleg gestart met de scholen voor Primair Onderwijs. De bedoeling is om vooral met de verkeersveiligheid ouders van een school meer overleg te hebben om op het gebied van gedragsprojecten meer gezamenlijkheid te creëren en daardoor meer doelmatigheid. Dit beleid willen wij voortzetten en uitbreiden . Over de voortgang en uitbreiding van dit overleg zullen wij u in het komende jaar op de hoogte houden. In de komende periode zullen berichten in de pers verschijnen die handelen over de fietsverlichtingsacties. Daarnaast wordt door de afdeling communicatie ook gebruik gemaakt van advertenties geplaatst op Facebook over bijvoorbeeld fietsverlichting.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
81	**151111.11**	**Verbonden met water**	**11 november 2015**	**T. Tankir**	**Economie & Werk**	**VVD**	**I van Dijk**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 11 november 2015, Constaterende dat: De energiecentrale GDF Suez per 1 januari 2016 haar deuren sluit; GDF Suez samen met de provincie Gelderland en de Gemeente Nijmegen op zoek is naar een nieuwe bestemming/activiteit voor het GDF Suez terrein; Men nu op zoek is naar duurzame energieprojecten en vestiging van bedrijven in de Energie- en Milieutechnologiesector. Overwegende dat: Nijmegen als stad aan de Waal, de drukst bevaren rivier van Europa, een unieke locatie bezit; Het GDF Suez-terrein aan de Waal en aan het Maas-Waalkanaal gelegen is; Dit bij uitstek een goede vestigingslocatie zou zijn voor een watergebonden bedrijf. Roept het college op: Te streven naar zoveel mogelijk watergebonden bedrijvigheid op het terrein van GDF Suez en daar samen met deze private ei naar een strategie voor te ontwikkelen.
Voortgang:	**Mei: Wij vinden de ontwikkeling van het terrein van ENGIE (voorheen GDF Suez) tot groene delta voor de stad Nijmegen belangrijk. Onder het concept Groene Delta vallen verschillende initiatieven waarvan een aantal watergebonden zijn. Voor een biomassacentrale loopt de procedure. Ook voor LNG bunkeren is inmiddels een aanvraag ingediend bij de Omgevingsdienst regio Nijmegen (ODRN). Andere initiatieven in samenwerking met andere bedrijven (waaronder biomassavergisting, pyrolyse en een biomassawerf) zijn in ontwikkeling en een zonnepark van 4.000 zonnepanelen is gerealiseerd. Het huidige bestemmingsplan voorziet niet in al deze ontwikkelingen. Voor het opstellen van een nieuw bestemmingsplan is een omgevingsvisie noodzakelijk om het oude centrale-terrein te ontwikkelen naar een campus voor zowel research als ook de feitelijke opwekking van nieuwe vormen van duurzame energie. In overleg met ENGIE zijn we gestart met het opstellen van een omgevingsvisie om onze gezamenlijke ambities voor de Groene Delta vorm te geven. Gelet op de verbrede visie op dit terrein stellen wij u voor deze motie af te voeren en u op gezette tijden via planprocedures te infomeren over de voortgang van de Groene Delta.** December 2015: In de beleidsvisie Havens en Kaden (feb. 2010) spreken wij ons uit voor het stimuleren van meer watergebonden bedrijven in de Noord- en Oostkanaalhavens. Overslag van goederen via schip sluit aan bij onze doelstellingen voor duurzame mobiliteit en schonere luchtkwaliteit. Wij omarmen de huidige initiatieven van GDF Suez voor de realisatie van de plannen voor een Groene Delta. Binnen deze plannen wil GDF Suez een biomassacentrale realiseren. De biomassa wordt voor het grootste deel en bij voorkeur per schip aangevoerd waarvoor de loswal van het terrein wordt gebruikt. Tevens heeft GDF Suez het initiatief genomen voor de (her)ontwikkeling van haar insteekhaven voor het tanken van LNG (Liquified Natural Gas) voor scheepvaart en trucks. Beide activiteiten zijn watergebonden. Daarnaast praten wij met het GDF Suez over de vestiging van EMT-bedrijven waarmee synergie bereikt kan worden (co-siting / spin-off) in een open cluster waar ook kennisinstellingen deel van uit maken. In overleg met GDF Suez en de provincie kijken we of en hoe deze bedrijven gebruik kunnen maken van het water.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
82	**151125.1**	**Experimenteer met vertrouwen**	**25 november 2015**	**T. Tankir**	**Inkomen en Armoedebestrijding**	**GroenLinks**	**L. Westerveld**	**Nee**

Inhoud motie:	Constaterende dat: • - In de regio Nijmegen rond de 15.000 mensen werkzoekend zijn; - Er al geruime tijd onvoldoende passende vacatures beschikbaar zijn; - Het totaalbudget Inkomen en Armoedebestrijding van de gemeente Nijmegen 145,6 miljoen euro bedraagt; - 18,5 miljoen euro daarvan uitvoeringskosten zijn; - Ontvangers van een bijstandsuitkering aan erg veel regels moeten voldoen; - De effectiviteit van bestaande Participatiemiddelen soms onduidelijk is; - Diverse rapporten en onderzoeken aantonen dat het huidige systeem kostbaar en Inefficiënt is. Overwegende dat: - Veel werkzoekenden graag aan de slag willen met een betaalde baan, als zzp'er of als vrijwilliger en het huidige beleid dit ontmoedigt; - De gemeente Nijmegen ondernemerschap en eigen initiatief juist zou moeten stimuleren; - Uitkeringsgerechtigden die bijverdienen ook financieel gezien voordelen opleveren voor de gemeente; - Minder bureaucratie voor zowel uitvoeringsinstanties als bijstandsgerechtigden wenselijk is; Verzoekt het college om: 1, Een wetenschappelijk verantwoord experiment te starten met in achtneming van de volgende kaders: a) Een groep deelnemers te selecteren die voldoende groot en divers is om goede monitoring en vergelijking mogelijk te maken. Te streven is naar een zo groot mogelijke groep binnen de budgettaire kaders. b) Deelnemers ontvangen momenteel een (gedeeltelijke) bijstandsuitkering, hebben een arbeidsbeperking (zodanig dat ze voorheen onder de wajong zouden vallen en nu onder de Participatiewet) of zijn zzp'er met een wisselend of niet toereikend inkomen. Deelname is op vrijwillige basis. c) Deelnemers ontvangen een basisbedrag ten minste ter hoogte van het bljstandsniveau. Een aantal lokale toeslagen komen te vervallen, het gemiddelde bedrag hiervan wordt opgeteld bij het te ontvangen bedrag. d) Daarnaast mogen deelnemers aan het experiment bijverdienen zonder dat dit bedrag wordt verrekend. Op een aantal momenten vindt een evaluatie plaats waarna besloten kan worden een maximum bijverdiengrens in te stellen. e) Deelnemers worden vrijgesteld van zoveel mogelijk verplichtingen die belemmerend kunnen werken, zoals de sollicitatieplicht, verhuisplicht, tegenprestatie, boetes en maatregelen. f) Potentiële deelnemers worden vooraf goed en adequaat op de hoogte gesteld van de voorwaarden en eventuele consequenties van deelname. g) Wanneer deelnemers het experiment beëindigen kunnen zij zonder problemen terugvallen onder de op dat moment geldende wet- en regelgeving, zonder aan wachttijden te zijn gebonden. h) De looptijd van het experiment is meerdere jaren, i) Wetenschappers of deskundigen worden nauw betrokken bij de uitwerking, uitvoering en evaluatie van dit experiment. De uitvoering en evaluatie dient wetenschappelijk verantwoord te zijn. 2. Samen te werken met andere gemeenten die soortgelijke experimenten aan het opzetten zijn, zodat onderzoeks- en uitvoeringskosten van dit experiment zo laag mogelijk gehouden worden. 3. Zo spoedig mogelijk aan te sluiten bij het lopende overleg van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met diverse gemeenten. Zodra de wetgever het toestaat, zo spoedig mogelijk aan te vangen met de uitvoering van het experiment. 4. Voor de uitvoerings- en onderzoekskosten 75.000 euro te reserveren en voor de compensatieregeling € 176.000. Voor het eerste jaar dekking te vinden vanuit het programma Bestuur en Middelen. Voor de volgende jaren een claim van € 251.000 op te nemen in de begroting voor dat jaar. 5, De Nijmeegse raad een uitgewerkt voorstel voor te leggen en door middel van een brief ieder kwartaal op-hoogte te stellen van de voortgang. Jaarlijks een onafhankelijk adviesrapport van de onderzoekers te overleggen met daarin, wanneer nodig, voorstellen tot bijsturing.
Voortgang:	**Mei: In februari hebben we u een raadsvoorstel toe doen komen, waarin de stand van zaken beschreven is met betrekking tot deze motie (en de twee latere moties over 'experimenteer met vertrouwen'). We hebben in het raadsvoorstel budget vrijgemaakt om vast te beginnen met de praktische uitvoering van de experimenten. We hebben u geïnformeerd dat er veel contact is geweest andere gemeenten die dergelijke experimenten overwegen, en (op ambtelijk niveau) met het ministerie van SZW. Eind februari verwachtten we een besluit van de staatssecretaris over of er wel of niet geëxperimenteerd mag worden door gemeenten. Dit besluit is uitgesteld tot 'ergens voor het mei-reces', en later tot 'na het mei-reces'. Dit uitstel baart ons zorgen, maar we moeten wachten op een besluit van de staatssecretaris. Indien dit nog veel langer op zich laat wachten, wordt het onzeker of het mogelijk is 1 januari 2017 te beginnen, zelfs al zouden we toestemming krijgen. Momenteel verwachten we eind mei meer duidelijkheid te krijgen, op basis van die informatie sturen we een nieuwe brief aan de raad (en gaan we al dan niet aan de slag). Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.**

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

	December 2015: Ons college geeft direct uitvoering aan de moties door aan te sluiten bij het overleg tussen het ministerie van SZW en de vier gemeenten over soortgelijk. Dit moet ertoe leiden dat het ministerie een AMvB gaat indienen waar in meer of mindere mate de experimenten uit de aangenomen moties onder kunnen vallen. Ons college zal uw raad op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
83	**151125.2**	**Experimenteer met vertrouwen 2**	**25 november 2015**	**T. Tankir**	**Inkomen en Armoedebestrijding**	**SP**	**M. Sweep**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 25 november 2015 Constaterende dat: - In de regio Nijmegen rond de 15.000 mensen werkzoekend zijn; - Er al geruime tijd onvoldoende passende vacatures beschikbaar zijn; - Het totaalbudget Inkomen en Armoedebestrijding van de gemeente Nijmegen 145,6 miljoen euro bedraagt; - 18,5 miljoen euro daarvan uitvoeringskosten zijn; - Ontvangers van een bijstandsuitkering aan erg veel regels moeten voldoen; - De effectiviteit van bestaande Participatiemiddelen soms onduidelijk is; - Diverse rapporten en onderzoeken aantonen dat het huidige systeem kostbaar en inefficiënt is. Overwegende dat: - Veel werkzoekenden graag aan de slag willen met een betaalde baan, als zzprer of als vrijwilliger en het huidige beleid dit ontmoedigt; - De gemeente Nijmegen ondernemerschap en eigen initiatief juist zou moeten stimuleren; - Uitkeringsgerechtigden die bijverdienen ook financieel gezien voordelen opleveren voor de gemeente; - Minder bureaucratie voor zowel uitvoeringsinstanties als bijstandsgerechtigden wenselijk is; Verzoekt het college om een tweede variant van Experimenteer met vertrouwen uit te werken: 1. Een wetenschappelijk verantwoord experiment te starten met in achtneming van de volgende kaders: a) Een groep deelnemers te selecteren die voldoende groot en divers is om goede monitoring en vergelijking mogelijk te maken. Te streven is naar een zo groot mogelijke groep binnen de budgettaire kaders. b) Deelnemers ontvangen momenteel een (gedeeltelijke) bijstandsuitkering, hebben een arbeidsbeperking (zodanig dat ze voorheen onder de wajong zouden vallen en nu onder de Participatiewet) of zijn zzp'er met een wisselend of niet toereikend inkomen. Deelname is op vrijwillige basis. c) Deelnemers ontvangen hun huidige bijstandsuitkering. Iedereen behoudt het recht op lokale toeslagen conform de huidige regelgeving. d) Deelnemers aan het experiment mogen bijverdienen waarbij de helft van de netto bijverdiensten worden verrekend met de uitkering. Indien de bijverdiensten op jaarbasis netto boven de C 12.000,- uitkomen, wordt het meerdere volledig met de uitkering verrekend. Per saldo kan een bijstandgerechtigde hierdoor jaarlijks C 500,- netto per maand gemiddeld bijverdienen. e) Deelnemers worden vrijgesteld van zoveel mogelijk verplichtingen die belemmerend kunnen werken, zoals de sollicitatieplicht, verhuisplicht, tegenprestatie, boetes en maatregelen. f) Potentiële deelnemers worden vooraf goed en adequaat op de hoogte gesteld van de voorwaarden en eventuele consequenties van deelname. g) Wanneer deelnemers het experiment beëindigen kunnen zij zonder problemen terugvallen onder de op dat moment geldende wet- en regelgeving, zonder aan wachttijden te zijn gebonden. h) De looptijd van het experiment is meerdere jaren. i) Wetenschappers of deskundigen worden nauw betrokken bij de uitwerking, uitvoering en evaluatie van dit experiment. De uitvoering en evaluatie dient wetenschappelijk verantwoord te zijn. 2. Samen te werken met andere gemeenten die soortgelijke experimenten aan het opzetten zijn, zodat onderzoeks- en uitvoeringskosten van dit experiment zo laag mogelijk gehouden worden. 3. Zo spoedig mogelijk aan te sluiten bij het lopende overleg van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met diverse gemeenten. Zodra de wetgever het toestaat, zo spoedig mogelijk aan te vangen met de uitvoering van het experiment. 4. Voor de uitvoerings- en onderzoekskosten 75.000 euro te reserveren en voor de uitvoering van de bijverdienregeling C 176.000. Voor het eerste jaar dekking te vinden vanuit het programma Bestuur en Middelen. Voor de volgende jaren een claim van € 251.000 op te nemen in de begroting voor dat jaar. 5. De Nijmeegse raad een uitgewerkt voorstel voor te leggen en door middel van een brief ieder kwartaal op hoogte te stellen van de voortgang. Jaarlijks een onafhankelijk adviesrapport van de onderzoekers te overleggen met daarin, wanneer nodig, voorstellen tot bijsturing.
Voortgang:	**Mei: In februari hebben we u een raadsvoorstel toe doen komen, waarin de stand van zaken beschreven is met betrekking tot deze motie (en de twee latere moties over 'experimenteer met vertrouwen'). We hebben in het raadsvoorstel budget vrijgemaakt om vast te beginnen met de praktische uitvoering van de experimenten. We hebben u geïnformeerd dat er veel contact is geweest andere gemeenten die dergelijke experimenten overwegen, en (op ambtelijk niveau) met het ministerie van SZW. Eind februari verwachtten we een besluit van de staatssecretaris over of er wel of niet geëxperimenteerd mag worden door gemeenten. Dit besluit is uitgesteld tot 'ergens voor het mei-reces',**

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

	en later tot 'na het mei-reces'. Dit uitstel baart ons zorgen, maar we moeten wachten op een besluit van de staatssecretaris. Indien dit nog veel langer op zich laat wachten, wordt het onzeker of het mogelijk is 1 januari 2017 te beginnen, zelfs al zouden we toestemming krijgen. Momenteel verwachten we eind mei meer duidelijkheid te krijgen, op basis van die informatie sturen we een nieuwe brief aan de raad (en gaan we al dan niet aan de slag). Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren. December 2015: Ons college geeft direct uitvoering aan de moties door aan te sluiten bij het overleg tussen het ministerie van SZW en de vier gemeenten over soortgelijk. Dit moet ertoe leiden dat het ministerie een AMvB gaat indienen waar in meer of mindere mate de experimenten uit de aangenomen moties onder kunnen vallen. Ons college zal uw raad op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
84	**151216.1**	**Parkeer de Ooij niet vol**	**16 december 2015**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**P. Oomen**	**Nee**

Inhoud motie:	Overwegende dat: -In het bestemmingsplan parkeerplekken op het terrein worden gerealiseerd die zichtbaar zijn vanaf de polder; -Los van of er een horecafunctie in het bestemmingsplan gerealiseerd wordt, de bouw tot een grotere aanzuiging van autoverkeer leidt; -Bij eventuele heropening van De Polderkamer de parkeerdruk op de toegangspoort tot de Ooypolder verder verhoogd wordt; -Omwonenden signaleren dat er veel wild geparkeerd wordt; Roept het college op: • Met de projectontwikkelaar te zorgen voor een groene inbedding van de parkeerplekken achter de bouw; • Het parkeerverbod aan de Ooysedijk ook met fysieke elementen te handhaven; • Met omwonenden in overleg te blijven om bij te grote parkeeroverlast vergunningparkeren in te voeren aan de Ooysedijk; • Met de gemeente Berg en Dal in overleg te treden over parkeerregulering aan hun kant van de gemeentegrens.
Voortgang:	**Mei:** **A. Het plangebied is gelegen in het nationale landschap 'de Gelderse Poort', deelgebied 'Ooijpolder en Rijnstrangen'. De Provincie Gelderland beschermt de kernkwaliteiten van de nationale landschappen en geeft richting aan ontwikkelingen met kwaliteit. Een goede landschappelijke inpassing in relatie tot het parkeren was zowel voor de gemeente als de provincie een voorwaarde om mee te werken aan dit plan. Daarom is een inrichtingsplan toegevoegd en dat heeft zijn vertaling gekregen in het bestemmingsplan door middel van het opnemen van een voorwaardelijke verplichting (zie artikelen 3.3.2, 4.3.2 en 5.4.2 van de regels van het bestemmingsplan). Bij brief van 16 januari 2015 heeft de Provincie Gelderland aangegeven dat zij zich prima kunnen vinden in onderhavig bestemmingsplan en dat met het opstellen van het inrichtingsplan rekening is gehouden met de kernkwaliteiten van het gebied en dat deze niet alleen behouden blijven maar door het plan ook worden versterkt. Ook de commissie beeldkwaliteit heeft zich positief uitgesproken over het plan. Hiermee is een groene inbedding van de parkeerplaatsen geregeld. De landschappelijke inbedding is geborgd door het bestemmingsplan dat de goedkeuring heeft van de provincie. Bovendien zijn er door wijziging van de bestemming horeca naar wonen veel minder parkeerplaatsen nodig.** **B. Dit punt is opgepakt en maakt onderdeel uit van een totaalvoorstel waar aan gewerkt wordt voor een groter gebied (Ubbergeseweg)..** **C. Een vertegenwoordiging van bewoners heeft samen met de gemeente de situatie ter plekke bekeken. Een van de mogelijke oplossingen is parkeerregulering. Op het moment dat de meerderheid van de bewoners parkeerregulering zou wensen (conform de toepassing van de spelregels voor de invoering van betaald parkeren), kan dat ook op deze locatie ingevoerd worden. Zie verder ook onder punt B.** **D. Met de gemeente Berg en Dal heeft nog geen overleg plaatsgevonden.** **Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.**

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
85	**151216.2**	**Ontketen de samenwerking met de ketenintendant**	**16 december 2015**	**B. Velthuis**	**C&C&C**	**GroenLinks**	**N. Vergunst**	**Nee**

Inhoud motie:	Constaterende dat: - De Raad in 2012 de nieuwe cultuurvisie 'Werken in ketens' heeft vastgesteld; - Ketensamenwerking binnen deze visie een belangrijk onderdeel is; De Raad bij de besluitvorming over de cultuurvisie bijzondere aandacht heeft gevraagd voor de mogelijke effecten van de ketensamenwerking voor kleinere culturele initiatieven en ondernemers; - De door de instellingen aangeleverde nulmeting van de ketensamenwerking meer het karakter van een zelfevaluatie heeft; - Uit deze rapportage blijkt dat de rol van ketenintendant verschillend wordt ingevuld, er onduidelijkheid is over deze rol en dat deze rol niet gefaciliteerd wordt; - Er weliswaar samengewerkt wordt binnen ketens, maar dat er nog veel ruimte is voor verbetering; Overwegende dat: - Ketensamenwerking geen doel op zich is, maar een middel kan zijn om de cultuursector in Nijmegen te versterken; - Op basis van de uitgevoerde nulmeting de opbrengsten van de nieuwe cultuurvisie en met name de ketensamenwerking niet duidelijk zijn; - Een goede rapportage over ketensamenwerking voor de Raad belangrijk is om het werken in ketens te kunnen evalueren; - Er nu meerdere partijen betrokken zijn bij de evaluatie van de ketensamenwerking (college, instellingen, universiteit), waardoor onduidelijk is wie nu verantwoordelijk is voor de kwaliteit ervan; Roept het college op: Voor 1 juli 2016 de raad een nadere rapportage te sturen over de ketensamenwerking, dat wil zeggen een nulmeting conform het eigen voorstel van CNN, zoals dat in november 2014 aan het college is gedaan (zie bijlage); - Aan deze nulmeting een reactie van het college toe te voegen over de wijze waarop het ketenintendantschap is ingevuld, waarbij 'in ieder geval ingegaan wordt op de concrete verwachtingen en taken van de ketenintendant, de wijze waarop zij (financieel) gefaciliteerd worden door de gemeente, en hierbij expliciet aandacht te hebben voor de rol van kleinere culturele initiatieven en ondernemers binnen de keten; - Samen met de ketenintendanten duidelijke afspraken te maken over de vorm en inhoud van volgende rapportages over de ketensamenwerking waarbij de keten en niet de organisatie van de ketenintendant centraal staat.
Voortgang:	**Mei: We hebben afspraken gemaakt met Cultuur Netwerk Nijmegen (CNN), dat samen met de Radboud Universiteit de nulmeting uitvoert. Begin juli levert CNN de nulmeting aan bij ons. De nulmeting wordt voorzien van onze reactie voordat wij hem meteen na het zomerreces naar uw raad sturen. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.**

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
86	**151216.3**	**Laden en oplossen**	**16 december 2015**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**VVD**	**F. Kossen**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 16 december 2015, Constaterende dat: - Het voorliggende bestemmingsplan laden en lossen voor winkeleigenaren aan de Willemsweg enkel mogelijk maakt op het parkeerterrein achter bij de Aldi en op het parkeerterrein in de bestemming groen; - De wethouder constateert dat beide locaties niet in de onmiddelijke nabijheid van de achterzijde van de winkels aan de Willemsweg liggen; - Er al jaren geen passende oplossing is geboden aan de winkeliers aan de Willemsweg en er gedurende deze jaren wel werd gedoogd dat er voor laden en lossen gebruik werd gemaakt van de achterzijde; - Het voorliggende bestemmingsplan onvoldoende rekening houdt met de bezwaren van de ondernemers aan de Willemsweg; Overwegende dat: - Bevoorrading aan de voorzijde niet wenselijk is, omdat de weg niet breed genoeg is voor de vrachtwagens en bussen die worden gebruikt voor het laden en lossen; - Om die reden onveilige situaties en opstoppingen in het verkeer zullen ontstaan; - De winkeliers bovendien constateren dat bevoorrading aan de voorkant niet wenselijk is, omdat de ingangen van de winkels niet geschikt zijn om de voorraden door naar binnen te halen en dezelfde ingangen tevens tegelijkertijd worden gebruikt door klanten; Roept het college op: Erop toe te zien dat voor alle partijen werkbare afspraken worden gemaakt betreffende het blijvende werkelijk gebruik van de achterzijde door de winkeliers voor het laden en lossen van bevoorrading en dat deze afspraken (notarieel) worden vastgelegd.
Voortgang:	**Mei: Er is een overeenkomst gesloten tussen de ontwikkelaar van het terrein aan de Genestetlaan en de bezwaarmakers waarin de bereikbaarheid van de achterzijde is geregeld. De bezwaren bij de Raad van State zijn ingetrokken. Binnenkort zullen de afspraken ook notarieel worden vastgelegd. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.**

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
87	**151216.4**	**Zorgeloos parkeren voor zorg**	**16 december 2015**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**GroenLinks**	**Reinhoudt**	**Nee**

Inhoud motie:	Overwegende dat: • Per 1 januari 2016 de verordening parkeerbelasting 2016 ingaat; • Per 1 januari 2016 de parkeervergunning voor bezoekers uitsluitend nog digitaal wordt aangeboden; • Naast de digitale bezoekersvergunning een mantelzorgvergunning wordt gerealiseerd, waarmee de bewoner 400 parkeeruren per jaar kan aanschaffen; • Deze beschikbaar is voor bewoners die voldoen aan de criteria voor het ontvangen van een mantelzorgconnpliment; • Hiermee de groep zorggebruikers die gebruikt maakt van andere vormen van zorg dan mantelzorg (zoals PGB-zorg, zorg in natura) niet bereikt wordt; • Niet elke zorgverlener of zorgvrager de financiële mogelijkheid heeft structureel deze extra parkeerkosten te kunnen betalen of declareren; • Ook deze groep bewoners zorgverleners wil en moet kunnen laten parkeren; • Deze groep mogelijk niet genoeg heeft aan de reguliere parkeeruren; • Wellicht ook voor gebruikers van mantelzorg 400 parkeeruren per jaar onvoldoende zijn; • 'Het waarschijnlijk om een tamelijk kleine groep bewoners gaat, waardoor een uitbreiding van de zorgvergunning niet veel financiële consequenties zal hebben; Verzoekt het college: • De mogelijkheden te inventariseren voor het uitbreiden van het systeem van zorgvergunningen, zodanig dat bewoners die kunnen aantonen meer parkeeruren nodig te hebben die voor hetzelfde tarief kunnen aanschaffen als de mantelzorgvergunning; • Bij geringe financiële consequenties een dergelijke uitbreiding zo spoedig mogelijk in te voeren en anders dit aan de Raad voor te leggen;
Voortgang:	**Mei: Voor het zomerreces wordt een voorstel tot wijziging van de verstrekkingsgronden Mantelzorgvergunning aan ons College ter vaststelling voorgelegd. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.**

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
88	**160127.1**	**Komt dat zien!**	**27 januari 2016**	**R. Helmer**	**Openbare Ruimte**	**DNF**	**W. Grutters**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 27 januari 2016, Constaterende dat; 1. De uitwerking kadernota reclamebeleid is geformuleerd dat het gebruik van sandwichborden en borden in de openbare ruimte dan wel op particuliere terreinen door circussen niet meer is toegestaan. 2. De uitwerking reclamebeleid gebaseerd is op de kadernota die in mei 2013 door uw raad is aangenomen 3. Echter van een latere datum en wel in november 2013 de traditie van het circus landelijk erkend is als immaterieel (cultuur) erfgoed. Overwegende dat; • De Nederlandse Circus Vereniging (VNCO) aangeeft dat een circus niet louter commercieel is en beschouwd mag worden als culturele ondernemers, als een kunstvorm. • Circus een volkscultuur is gericht op vermaak voor iedereen • Een circus een beperkte tijd heeft om uiting te geven aan haar komst in een bepaalde plaats en het programma, waardoor er in korte tijd veel aandacht nodig is en daarom voor hen de traditionele manier van afficheren van groot belang is. • De huidige wijze van affichering gericht is op hergebruik door de circussen en daarom duurzaam zijn en er zekerheid is dat de affiches worden weggehaald door de circussen. • Er diverse gemeenten in Nederland zijn, waaronder Amsterdam, (inclusief de deelgemeenten), waar het circussen is toegestaan een aantal borden vrij te plaatsen. • De borden ook een uiting van cultuur als onderdeel van het immaterieel erfgoed zijn. • Circussen afficheren te verbieden en hen te verplichten tot de aanwezige reclamemogelijkheden in Nijmegen, voor hen beperkter en duurder is. • De kosten die voortvloeien uit de verplichting om via derden borden te plaatsen onverantwoord zijn ten opzichte van de bedrijfsvoering van met name een reizend circus. Als bekend moet een reizend circus ook leges etc. betalen in het kader van de evenementenvergunning Roept het college op om; Circussen toe te staan gebruik te maken van sandwichborden op particuliere terreinen als deze aan bepaalde standaardeisen voldoet.
Voortgang:	**Mei: De uitvoeringsnota is hier op aangepast en de APV wordt gewijzigd. Hiermee is de motie uitgevoerd, wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Februari: Eerste deel van de motie is verworpen. Het tweede deel “Circussen toe te staan gebruik te maken van borden op particuliere terreinen als deze aan bepaalde standaardeisen voldoen.” Is aangenomen. We zullen daartoe de Uitvoeringsnota reclamebeleid aanpassen en tevens dit bij de eerst volgende wijziging van de APV daarin opnemen. De formulering van de standaardeisen wordt daarbij weergegeven.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
89	**160127.2**	**Wat staat er vandaag op het Nijmeegse menu?**	**27 januari 2016**	**R. Helmer**	**Openbare Ruimte**	**DNF**	**W. Grutters**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 27 januari 2016, Constaterende dat; 1. De uitwerking kadernota reclamebeleid in de APV regels is geformuleerd dat een reclamebord of object binnen de centrumring met daarop productaanduidingen al dan niet vermeld van prijs wordt beschouwd als reclame uiting en derhalve niet is toegestaan 2. Deze aangepaste APV regelgeving uit de uitwerking kadernota reclamebeleid voor horecaondernemers met een terrasvergunning binnen de centrumring betekent dat zij géén productaanduidingen of prijs aanduidingen middels een reclamebord meer mogen voeren op hun eigen terras. Overwegende dat; De uitwerking kadernota reclamebeleid is opgenomen dat horecaondernemers met een terras een informatiezuiltje (maximale hoogte 1,5 m) binnen de grenzen van het terras plaatsen met daarop de openingstijden, een menukaart of prijslijst e.d.. Als toegestaan voorbeeld er in de nota een foto van een muziekstandaard opgenomen: o Van dit informatiezuiltje géén verdere afmetingen bekend zijn o Bij dit informatiezuiltje geen rekening is gehouden met weersomstandigheden als regen en wind. • Onderzoek heeft aangetoond dat gasten hun keuze voor een horecagelegenheid vaak aan de buitenzijde maken. (Mensen kijken wat ze ergens kunnen eten en maken daarop hun keus). • Het daarom wenselijk is dat horecaondernemers aan de buitenzijde aan hun bezoekers laten zien wat hun aangeboden drank en spijzen inhoudt. • Horecaondernemers reeds betalen voor het gebruik van hun terrassen Roept het college op om; 1. Horecaondernemers met een terrasvergunning de mogelijkheid te geven om op hun eigen terras een terrasbord te plaatsen met daarop hun menu/dagaanbieding/openingstijden. 2. Hierin de volgende voorwaarden op te nemen: a) Het betreft losstaande, niet-verlichte enkel- of dubbelzijdige borden en soortgelijke objecten met een zelfstandige constructie. b) Het terrasbord is alleen bedoeld voor (menu's, dagaanbiedingen) van het betreffende horeca bedrijf c) Het terrasbord belemmert niet de toegankelijkheid en veiligheid. d) Het terrasbord staat binnen de grenzen van het eigen terras waarvoor terrasvergunning is verleend e) Het terrasbord mag alleen tijdens openingstijden van het terras worden gepresenteerd f) Maximaal formaat; hoogte 1.2m (uitgeklapt), breedte 0,8m g) Geen felle of fluorescerende kleuren.
Voortgang:	**Mei: De uitvoeringsnota is hier op aangepast en de APV wordt gewijzigd. Hiermee is de motie uitgevoerd, wij stellen voor om deze motie af te voeren.** Februari: We zullen de mogelijkheid van een terrasbord zoals beschreven in de motie opnemen in de Uitwerkigsnota reclamebeleid en zo nodig de APV aanpassen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
90	**160127.3**	**Meten is weten**	**27 januari 2016**	**R. Helmer**	**Openbare Ruimte**	**VVD**	**Van Dijk**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 27 januari 2016, Constaterende dat: - Er een uitwerkingsnota reclamebeleid voor ligt, waarbij de intentie is om binnen 2 jaar na vaststelling te evalueren; - Er geen invulling wordt gegeven aan de inhoud van de evaluatie of het daadwerkelijke evaluatiemoment. Overwegende dat: Het voorgestelde reclamebeleid grote invloed heeft op de huidige reclame-uitingen in de stad; Het naleven van het nieuwe reclamebeleid grote inspanningen vergt van ondernemers, winkeliers, sportverenigingen en organisaties die gebruik maken van reclame om hun boodschap over te brengen; Een goede evaluatie bijdraagt aan het formuleren van een door eenieder in de stad gedragen reclamebeleid Roept het college op: De inhoud van de evaluatie met betrekking tot de Uitwerkingsnota Reclamebeleid voor de zomer van 2017 vast te stellen en daarbij zeker de volgende onderdelen in de evaluatie mee te nemen: Feedback van zenders van reclame-uitingen op de uitvoering van de Uitwerkingsnota Reclamebeleid; De tevredenheid over het proces van aanvraag voor het zenden van een reclameboodschap door de zender waarbij getoetst wordt of de creativiteit van de zender is gewaarborgd; De tevredenheid van de zender ten aanzien van het resultaat met betrekking tot de reclameboodschap die de zender uit mag dragen naar aanleiding van de nieuwe beleidsregels reclamebeleid zoals vastgesteld in de Uitwerkingsnota Reclamebeleid; Of het aantal onveilige situaties in de stad door toedoen van reclame-uitingen is afgenomen; Een toetsing van het aantal uren dat een zender kwijt is in het naleven van de nieuwe reclamebeleidslijnen en of dit aantal uren naar invulling van de zender acceptabel is; De tevredenheid van de zender ten aanzien van handhaving en toetsing van de nieuwe reclamebeleidslijnen.
Voortgang:	**Mei: Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van onze melding van februari. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Februari: We zullen eind voorjaar 2017 met een evaluatievoorstel komen waarin de aangegeven punten worden opgenomen. Tegen de zomer wordt dit voorstel in uw raad besproken en kan uw raad zo nodig extra vragen opgeven. Na de zomer volgt de uitvoering van de evaluatie.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
91	**160127.4**	**Laat deskundige Nijmegenaren meepraten over een duurzame en toegankelijke stad**	**27 januari 2016**	**B. Velthuis**	**Wonen**	**GroenLinks**	**P. Boekhorst**	**Nee**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016, Overwegende dat: Een groep deskundige Nijmegenaren wil meepraten over ruimtelijke plannen in onze stad; Hiervoor recent een Woon Advies Commissie (WAC) Nijmegen is opgericht; Deze WAC de gebruikskwaliteit beoordeelt van plannen voor gebouwen en wijken; Gebruikskwaliteit gaat over een duurzame, toegankelijke en leefbare stad; Deze aspecten minstens zo belangrijk zijn als het beoordelen van de beeldkwaliteit van ruimtelijke plannen; De WAC graag op een structurele wijze wil meepraten en adviseren over de bouwplannen; De cie Beeldkwaliteit de enige openbare commissie is die alle ruimtelijke (bouw)plannen te zien krijgt en hierover advies uitbrengt aan het college; Het wenselijk is om leden van de WAC te laten aansluiten bij de cie Beeldkwaliteit; Het college nader dient te onderzoeken hoe dit zo efficiënt, effectief en kostenneutraal kan plaatsvinden Roept het college op 1. Voor de zomernota 2016 aan de gemeenteraad een voorstel aan te bieden waarin geregeld wordt dat leden van de WAC aansluiting vinden bij de cie Beeldkwaliteit 2. Op zo kort mogelijke termijn een kleine ondersteuningssubsidie voor de WAC te or-ganiseren vanuit de woonbegroting
Voortgang:	**Mei: Zie onze reactie van februari 2016. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Februari: Ons college gaat de motie uitvoeren; consequenties worden nu in beeld gebracht. De raad heeft opgedragen dat vóór de zomernota te doen en daar is ons planning op gericht.

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
92	**160127.5**	**Meer middelbare woningen**	**27 januari 2016**	**B. Velthuis**	**Wonen**	**PvdA**	**G. Schellekens**	**Nee**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016, Constaterende dat - Er in onze stad grote vraag is naar meer middeldure huurwoningen. - Meer middeldure huurwoningen kunnen zorgen voor meer ruimte bij de sociale huurwonin-gen: dit bevordert de doorstroom en vermindert het scheefwonen. - Het college in de Woonvisie aangeeft serieus te willen kijken naar wat nodig is om meer mid-deldure huurwoningen (tussen € 725 - € 900) te realiseren. Roept het college op om, Binnen een half jaar te komen met een aanpak voor woningproductie in de middeldure huur waarin er concrete voorstellen staan over hoe de bouw in dit segment gestimuleerd kan worden
Voortgang:	**Mei: Zie onze reactie van februari 2016. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Februari: De motie wordt door ons college uitgevoerd, in de zin dat die wordt meegenomen in nu te starten onderhandelingen over prestatieafspraken met woningcorporaties en overige woningbouwontwikkelingen. Wij verwachten in juni uw raad verder te kunnen informeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
93	**160127.6**	**Laat de wipkip niet in zijn uppie staan**	**27 januari 2016**	**B. Velthuis**	**Wonen**	**CDA**	**Rotink**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016, Constaterende dat: a) De ambitie van de woonvisie is om, o.a. toekomstgerichte en gevarieerde wijken te hebben die voorzien in de woonbehoefte. b) In de woonvisie er enkel binnen de Waalsprong aandacht is voor een realiseren van een wijk met diverse woningbouwtypen. c) In de woonvisie op pagina 33 vernoemd wordt dat het college een concentratie van lage inkomens vermijd. d) De verwijzingen naar gevarieerde wijken, met uitzondering van pagina 33 en 35, enkel in de ambitie naar voren komen en verder in de Woonvisie afwezig zijn. Overwegende dat: a)We het belangrijk achten om stil te staan bij de visie van Nijmegen in 2020 als woonstad. b) Een visie geen synoniem is voor een ambitie of verlanglijstje. c) Er binnen de woonvisie wel ruimte moet zijn om de veranderingen in het speelveld te analyseren. d) De gemeente een versnelling van de woningproductie wil bereiken. e) De gemeente een inhaalslag wil maken voor wonen met zorg. f) Wonen ook voor burgers buiten de huurmarkt een essentieel onderdeel van samenleven is. g) Het onduidelijk is hoeveel woningen voor zorg, sociale huur en andere segmenten er nodig zal zijn na 2020. h) De woonvisie tevens een lange termijn visie wil belichamen. Roept het College op om: a) Een grotere aandacht te vestigen op de essentie van wonen: samenleven. b) Een goede analyse te maken naar de woningbehoefte binnen Nijmegen op de lange termijn. c) Binnen de visie niet alleen diversiteit binnen nieuwe wijken, zoals de Waalsprong, maar ook bestaande wijken, zoals Dukenburg, aandacht krijgt. d) Niet meer te bouwen voor een segment, maar een grotere aandacht te geven aan diversiteit binnen de identiteit van bestaande en nieuwe wijken
Voortgang:	**Mei: Zie onze reactie van februari 2016. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Februari: De motie wordt door ons college uitgevoerd, resultaten worden meegenomen in uitkomsten woningmarktonderzoek WoOn 2015, die naar verwachting in de zomer 2016 aan uw raad worden gepresenteerd.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
94	**160127.7**	**Zonnetrein of bus, het moet "gratis" zijn voor 65 plus!**	**27 januari 2016**	**B Van Hees**	**Mobiliteit**	**VSP**	**J. Van Deurzen**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad der Gemeente Nijmegen, bijeen in openbare vergadering op 27 januari 2016. Overwegende dat: De Waalkade momenteel toegankelijk is voor doorgaand verkeer van auto en bus; In het voorkeurscenario van het college (scenario 1), "Natuurlijke vrijplaats aan de Waal" en andere scenario's, er geen doorgaand verkeer zal zijn voor auto en bus; De Zonnetrein als mogelijk alternatief vervoer wordt geboden in plaats van de bus voor de bereikbaarheid van de Waalkade in scenario 1 en andere scenario's; - De bus voor 65-plussers in Nijmegen met een 65-plus busabonnement praktisch gratis is; - Het vervangend alternatieve vervoer naar de Waalkade (Zonnetrein) voor 65 plussers met een busabonnement het hele jaar door ook "gratis" zou moeten zijn. Verzoekt het college: Om bij de nadere uitwerking van het door de gemeenteraad gekozen Waalkade scenario de (financiële) consequenties in beeld te brengen wanneer 65-plussers met een "gratis" busabonnement ook van het alternatieve vervoer (Zonnetrein) gebruik zouden kunnen maken zoals nu met de bus.
Voortgang:	**Mei: Voorlopig is er nog geen sprake van inzet van kleinschalige voertuigen zoals de zonnetrein ten behoeve van het openbaar vervoer in het centrum. Daarvoor moet eerst het onderzoek 'Binnenstad, ruimte voor iedereen' worden afgerond en vervolgens moet worden gesproken en zo mogelijk onderhandeld met Breng en de provincie Gelderland over mogelijke aanpassing van de routes. Vooralsnog vraagt deze motie nog niet om een actie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Februari: Op dit moment vervult de zonnetrein vooral een functie tussen parkeerterrein De Oude Stad en de binnenstad van Nijmegen en dus geen openbaar-vervoerfunctie. Als de zonnetrein (of ander kleinschalig vervoersysteem) onderdeel wordt van het OV, ligt het voor de hand om te kijken of 65-plussers hier ook gratis gebruik van kunnen maken. We willen dus best onderzoeken wat de financiële consequenties van dit voorstel zijn. Opgemerkt moet worden dat het 65+ abonnement een overeenkomst is met Breng. Als de zonnetrein geëxploiteerd wordt door een ander bedrijf dan Breng, dan moeten daar aanvullende afspraken over worden gemaakt.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
95	**160217.1**	**Versneld bouwen van middeldure en sociale huurwoningen**	**17 februari 2016**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**SP**	**B. van Berkel**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 17 februari 2016 Overwegende dat: • de wachtlijsten voor sociale huurwoningen nog steeds onaanvaardbaar lang zijn; • de woningwet per 1 juli 2015 extra ruimte geeft om 10 procent meer sociale huurwoningen toe te wijzen aan huishoudens met een inkomen boven de 34.911 euro, waardoor de behoefte aan extra sociale huurwoningen verder toeneemt; • de behoefte aan middeldure huurwoningen (€715 -€900) groot is bij huishoudens met een inkomen dat net boven modaal ligt; • een versnelling van de bouw van zowel sociale huurwoningen als middeldure huurwoningen gewenst is; • gelijktijdige versnelling van beide segmenten (sociale huur en middeldure huur) wenselijk is voor het realiseren van gemengde wijken; • de bouwversnelling niet ten koste gaat van planexploitaties aangezien het om het versnelde invulling van toekomstige bouwplannen betreft waarvoor een vergelijkbare grondprijs wordt gehanteerd; • met de bouw van deze huurwoningen, ook met de optie van huur-koop contructies kan worden ge-experimenteerd; • de bouwversnelling past binnen de provinciale kaders van 10.000 extra woningen tot en met 2023, waardoor een maximale versnelling mogelijk is van jaarlijks 300 extra sociale huurwoningen en 300 extra middeldure huurwoningen tot en met 2020 (in totaal dus 3000 woningen extra). • de jaarlijkse behoefte aan deze woningen vrij eenvoudig vast te stellen is door het tempo waarmee deze huurwoningen worden afgenomen te beoordelen in samenhang met de ontwikkeling van structurele leegstand elders in de stad; Verzoekt het college: • Komende vijf jaar een versnelling van de bouw te realiseren jaar met jaarlijks 300 extra sociale huurwoningen en 300 extra middeldure huurwoningen zolang er aan deze extra woningen behoefte is.
Voortgang:	**Mei: Door ons college zijn op 19 april zeven locaties aangewezen waar onderzoek moet plaatsvinden of (tijdelijke) sociale woningbouw mogelijk is. Deze locaties zijn in een eerste QuickScan als kansrijk beoordeeld.** **Ons College heeft in mei 2016 een zevental locaties aangewezen voor (tijdelijke) woningbouw. Wij verwachten hiermee een belangrijke impuls te geven aan het aanbod van sociale woningen op de korte termijn. De plannen worden nu verder uitgewerkt. Wij stellen voor deze motie nog niet af te voeren.** Maart: Er is inmiddels een ruimtelijke verkenning op hoofdlijnen uitgevoerd naar potentiële locaties voor (tijdelijke) nieuwbouw van sociale huurwoningen. Gezien de urgentie om extra betaalbare woningen toe te voegen is het van belang snel te komen met een lijst van kansrijke locaties. Ons college verwacht hierover eind april een besluit te kunnen nemen. Ook versnelling van het sociale woningbouwprogramma in de Waalsprong wordt onderzocht. Het versneld in productie nemen van de locatie Zuiderveld in de Waalsprong kan hieraan bijdragen. De locatie heeft namelijk deels al een woonbestemming.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
96	**160217.2**	**Voorkom schulden en mantelzorgboete verzoorzaakt door kostendelersnorm**	**17 februari 2016**	**T. Tankir**	**Inkomen & Armoedebestrijding**	**GroenLinks**	**A Ranshuijsen**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 13 februari 2016 **Constaterende dat** • De kostendelersnorm bedoeld is om stapeling van uitkeringen binnen één huishouden te voorkomen; • De kostendelersnorm uitgaat van situaties waarbij de inwonende in staat is zodanig bij te dragen dat daarmee het verlies door toepassing van de kostendelersnorm wordt gecompenseerd; • Dit niet altijd het geval is omdat bij toepassen niet wordt gekeken of de inwonende daadwerkelijk in staat is bij te dragen; • Toepassing van de kostendelersnorm de mensen treft die zich in de laagste inkomensklasse bevinden; • Ons signalen bereiken over mensen die door toepassen van de kostendelersnorm in (grotere) financiële, sociale en gezondheidsproblemen komen. **Overwegende dat** • Dit hooit de bedoeling kan en mag zijn; • Nijmegen investeert in een integrale aanpak om armoede en schulden tegen te gaan; • Het toepassen van de Kostendelersnorm in een aantal situaties haaks staat op deze integrale aanpak, armoede en schulden vergroot, ongelijkwaardige relaties tussen ouder en kind creëert, participatie afremt en mantelzorg ontmoedigt; • Dit naast deze onwenselijke effecten ook leidt tot hogere kosten voor de gemeente. **Verzoekt het college** 1. Expliciet te onderzoeken waarin het toepassen van de kostendelersnorm leidt tot (zeer) onwenselijke situaties. Bijvoorbeeld door een enquête te houden onder de mensen die hiermee te maken hebben (telefonisch of meesturen met post van gemeente) én door informatie op te halen bij Het Inter-Lokaal en Sociale Wijkteams; 2. Daar waar problemen worden geconstateerd al het mogelijke in het werk te stellen om de kostendelersnorm niet te hoeven toepassen en/of deze mensen voldoende andere ondersteuning te bieden die helpt de ontstane onwenselijke situatie op te lossen; 3. Bij het toepassen van de kostendelersnorm mensen expliciet te wijzen op mogelijkheden van bijzondere bijstand en preventief te werk te gaan door bij vermoedens van aankomende problemen te wijzen op andere ondersteuningsmogelijkheden; 4. Gezamenlijk met wethouders van andere gemeenten en VNG nogmaals de onbedoelde en onwenselijke aspecten van de kostendelersnorm onder de aandacht van de Staatssecretaris te brengen met als doel versoepeling van de regelgeving; 5. De raad uiterlijk in het najaar van 2016 te informeren over de bevindingen en voortgang.
Voortgang:	**Mei: We hebben actief het maatschappelijk middenveld via onze cliëntenraad geïnformeerd en verzocht inzichten op individueel niveau te delen. Conform de motie verwachten we u in het najaar verder te informeren. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Maart: We gaan de motie uitvoeren en zullen uw raad hierover in het najaar informeren. We gaan binnenkort de huidige kostendelers schriftelijk informeren over de toepassing van de kostendelersnorm en andere ondersteuningsmogelijkheden. Tevens zullen we actief met het maatschappelijk middenveld en klanten (verenigd in de cliëntenraad) in gesprek treden om de gevolgen van de invoering op individueel niveau inzicht te krijgen. Vervolgens zullen we onze bevindingen met andere gemeenten en de staatssecretaris delen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
97	**160217.3**	**Klap op de vuurpijl**	**17 februari 2016**	**H. Bruls**	**Veiligheid**	**GroenLinks D66, VVD**	**P. Boekhorst**	**Nee**

Inhoud motie:

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 17 februari 2016, Overwegende dat:
- Vuurwerk voor veel Nijmegenaren symbool staat voor een feestelijke jaarwisseling;
- Het belangrijk is te zorgen dat vuurwerk afsteken verloopt met zo min mogelijk zieken-huisslachtoffers en schade aan openbare ruimte en particulier bezit;
- Het wenselijk is overlast voor mensen en dieren zoveel mogelijk te beperken;
- Dit de afgelopen jaren niet op alle fronten gelukt is en het aantal ziekenhuisopnames, overlastmeldingen en schade aan de openbare ruimte flink is;
- Het aantal boetes dat wordt uitgedeeld en HALT-verwijzingen minimaal is;
- Het belangrijk is om lokaal alles in het werk te zetten om de gewonden, de schade en de overlastmeldingen te reduceren en het opvoeren van boetes en Halt verwijzingen hieraan kan bijdragen;
- In steeds meer steden centrale vuurwerkshows worden georganiseerd die een mogelijke rol kunnen spelen bij het reduceren van schade, gewonden en overlast;
- Het kroonjaar 2016 een uitgelezen kans lijkt om als experiment een centrale vuurwerk-show te (laten) organiseren met de jaarwisseling.

	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Ziekenhuisopnames	19	29	7
Overlastmeldingen	66	58	63
Schade openbare ruimte (euro)	23.861	6.404	19.805
Halt verwijzingen	0	0	2
Boetes	0	0	2

Roept de burgemeester op:
1. Zich nadrukkelijk in te spannen in de 'lokale driehoek' om aanvullende tijdelijke capaciteit te verkrijgen voor de aanpak van het bezit, de handel in en het gebruik van illegaal vuurwerk.

Roept het college op
2. In het bestaande gemeentelijk handhavingsprogramma meer aandacht te besteden aan een strengere aanpak van vuurwerkoverlast in de drie weken voorafgaand aan de jaarwisseling;
3. Een voor bewoners laagdrempelig gemeentelijk overlastmeldpunt in te richten per 1 december 2016, zodat er op buurtniveau inzicht is in de ervaren vuurwerkoverlast;
4. Met ondernemers in gesprek te gaan over de mogelijkheid om een centrale vuurwerk-show te organiseren op een voor Nijmegen prominente plaats tijdens de jaarwisseling van het kroonjaar 2016;
5. De raad uiterlijk 1 oktober 2016 een brief te sturen waarin ingegaan wordt op de (tussen)resultaten en mogelijke kosten van de 4 hierboven genoemde punten.

Voortgang:

Mei: Uiterlijk 1 oktober 2016 volgt een brief aan uw raad over de uitvoering van deze motie. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.

Maart: De wens van uw raad zoals vervat in beslispunt 1 zal in de Nijmeegse gezags driehoek geagendeerd worden. Ten aanzien van beslispunt 2 is tijdens de bespreking van de motie door de portefeuillehouder toegezegd dat dit wordt meegenomen in de programmering van de nieuwe Veiliger Wijkteams. De inzet zal zijn om het in te richten laagdrempelige gemeentelijke meldpunt (beslispunt 3) ook in te zetten ten behoeve van de tactische en operationele inzet van de handhavers. De gemeentelijke projectleider voor het Kroonjaar zal de in beslispunt 4 vervatte wens onderzoeken. Uiterlijk 1 oktober zullen we uw raad per brief informeren over de stand van zaken.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
98	**160217.4**	**Met het oog op de toekomst**	**17 februari 2016**	**H. Bruls**	**Veiligheid**	**GroenLinks**	**A. Ranshuijsen**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 17 februari 2016 Constaterende dat: • De camera's in de Stationstunnel daar hangen met het expliciete doel om de subjectieve veiligheidsgevoelens van voetgangers en fietsers te versterken die voortkomen uit de ruimtelijke inrichting van de Stationstunnel. • De burgemeester de camera's in de stationstunnel vanaf 1 juli 2016 een structureel karakter wil geven; • De burgemeester de camera's in de stationstunnel dan niet meer mee wil nemen in de evaluatie; Overwegende dat: • Uit verschillende evaluatiemomenten van 2011 tot aan 2015 blijkt dat de incidenten, vooral diefstal van fietsen en verkeersfeiten) in de Stationstunnel geen aanleiding geven tot het plaatsen van een zwaarwegend middel als toezichtcamera's; • Op basis van de objectieve gegevens die zijn voortgekomen uit de evaluatie heeft de gezags driehoek de conclusie getrokken dat er geen harde argumenten zijn om het cameratoezicht na 1 juli 2016 te verlengen; • Het doel van het toezicht niet voldoet aan de wettelijke eisen rondom cameratoezicht; • Het cameratoezicht op gespannen voet staat met het huidige Nijmeegse coalitieakkoord; • Camera's het zwaarste middel van toezicht zijn dat alleen mag worden ingezet als andere middelen niet helpen of mogelijk zijn; • Er ook steeds andere nieuwe inzichten en technologieën zijn en komen om het ruimtelijk veiligheidsgevoel van o.a. voetgangers en fietsers te vergroten; • Cameratoezicht geen vanzelfsprekendheid moet worden en daarom altijd een evaluatiemoment in de raad moet hebben. Verzoekt het college om: 1. Te onderzoeken welke andere mogelijkheden dan camera's het veiligheidsgevoel van voetgangers en fietsers in de Stationstunnel kunnen vergroten; 2. Bij de ontwikkeling van het stationsgebied het ontwerp van de nieuwe entree aan de westzijde van de Stationstunnel zo te maken dat het veiligheidsgevoel voldoende groot is; 3. Gebruik van cameratoezicht altijd met de raad te evalueren; 4. Het cameratoezicht in de Stationstunnel te verlengen en deze toezicht minimaal een keer in de vijf jaar te evalueren zolang de camera's nog in gebruik zijn.
Voortgang:	**Mei: Op 1 juli 2016 zal de burgemeester het plaatsingsbesluit voor de toezichtcamera's in de Stationstunnel met 5 jaar verlengen. De eerstvolgende evaluatie volgt dan in de eerste helft van 2021. De overige punten worden opgepakt in het traject rondom de ontwikkeling westzijde van de Stationstunnel. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** Maart: Conform bespreking van de motie in uw raad zullen we beslispunten 1 en 2 geïntegreerd oppakken. In 2020 staat het ontwerp gepland van de nieuwe entree aan de westzijde van de Stationstunnel. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar een nieuwe voetgangersverbinding tussen het centrum en het westelijk deel van de stad (door het station en niet meer door de tunnel), maar ook naar andere functionaliteiten in de tunnel (mogelijk parkeerplaatsen voor de stadsbussen) waardoor ook het gebruik verandert. Dan zullen we beoordelen of kunst en licht in de tunnel nog iets kunnen toevoegen aan het gevoel dat gebruikers bij de tunnel hebben, en wat daarvan dan de meerkosten zouden zijn. Voor kunst en licht is geen budget gereserveerd bij de ontwikkeling van het stationsgebied. Mocht op dat moment blijken dat die maatregelen van toegevoegde waarde zijn bovenop de maatregelen die al voorzien zijn, zou uw raad hiervoor dan budget beschikbaar moeten stellen. Na realisatie (niet eerder dan 2025) zal de burgemeester laten beoordelen of toezichtcamera's, gelet op de nieuwe inrichting van de tunnel, nog van toegevoegde waarde zijn. Tot die tijd zal hij het plaatsingsbesluit met telkens 5 jaar verlengen en bij die gelegenheden uw raad een evaluatie doen toekomen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
99	**160302.1**	**Ut Nimweegs experiment**	**2 maart 2016**	**B. van Hees**	**Mobiliteit**	**D66**	**R. el Hafi**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad, bijeen op 2 maart 2016, overwegende dat: • Er verschillende locaties in de stad zijn waar projectontwikkelaars en woningcorporaties nieuwe voorzieningen en woningen willen realiseren, zowel via herstructurering als nieuwbouw; • Projectontwikkelaars en woningcorporaties in sommige gevallen willen afwijken van de parkeernormen, bijvoorbeeld vanwege de doelgroep van de woningen of de nabijheid van OV-voorzieningen; • Maatwerk in de vorm van *'pilot projecten'* omtrent parkeren in dit soort situaties cruciaal kan zijn om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken; • Het college duidelijke en concrete kaders voorstelt voor het loslaten van de parkeernorm voor zeer kleine woningen (<50m2) binnen de singels; • Het afwijken van de parkeernorm een bevoegdheid van het college is; • Het vanuit behoorlijk bestuur wenselijk is om richting projectontwikkelaars en corporaties duidelijkheid te scheppen over de kaders waarbinnen *'pilot projecten'* mogelijk zijn; Roept het College van Burgemeester en Wethouders op: 1) duidelijke kaders voor pilot projecten met woningen groter dan 50m2 vast te stellen waarbij containerbegrippen als *duurzaamheid, klimaatneutraal en groen* concreter worden uitgewerkt. 2) de bij punt 1 genoemde kaders uiterlijk 1 februari 2017 middels een brief aan de raad terug te koppelen.
Voortgang:	**Mei: : Uiterlijk 1 februari 2017 zullen we middels een brief de kaders aan uw raad terugkoppelen. In deze brief zullen we onze ervaringen meenemen uit de uitgevoerde pilot(s). Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** April: Wij delen u mede dat wij gevolg zullen geven aan deze motie. Daarin zullen we onze ervaringen meenemen uit de uitgevoerde pilot(s), waaronder Metterswane. Middels een brief zullen we uiterlijk 1 februari 2017 de kaders aan uw raad terugkoppelen

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
100	**160316.1**	**Nijmegen verdient een beter Breed**	**16 maart 2016**	**T. Tankir**	**Economie & Werk**	**SP**	**M. Sweep**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen op 16 maart 2016 in vergadering bijeen, Overwegende dat: - Er bij de sociale werkplaats Breed, inmiddels onderdeel van het regionale Werkbedrijf Rijk van Nijmegen, sprake lijkt te zijn van een aanzienlijke onvrede onder de WSW-geïndiceerde werknemers aldaar, - Deze onvrede mede af te leiden valt uit het grote aantal klachten dat de SP, bij zowel haar hulpdienst als op het door de SP ingestelde meldpunt bereikt heeft, - Alle raadsleden hier kennis van hebben kunnen nemen aan de hand het door de SP uitgebrachte rapport: "Breed uitgemeten", - Deze klachten vanzelfsprekend subjectief zijn, maar wel een aardig inkijkje geven in de ervaringen en de problemen van veel Breed-medewerkers met en op hun werk, - Een aantal van die problemen op te lossen zijn door invulling te geven aan de aanbevelingen zoals verwoord aan het eind van het rapport: "Breed uitgemeten", Constaterende dat: - Ook de nieuwe directeur van Breed zich voor een deel herkende in het door de SP in haar rapport "Breed uitgemeten" geschetste beeld van de problemen bij Breed, - Dit er mede toe geleid heeft dat er inzake een aantal van de aanbevelingen reeds invulling gegeven wordt of gaat worden, - Een van de aanbevelingen waar invulling aan gegeven gaat worden het instellen van een aparte OR voor de WSW-geïndiceerde betreft, - De WSW situatie voor de, huidig geïndiceerde en bij Breed werkzame werknemers, nog vele jaren in stand zal blijven - De WSW-geïndiceerden veelal een kwetsbare groep mensen is, die extra zorg en aandacht verdient, - De gemeente Nijmegen ten behoeve van deze mensen grote sommen subsidie aan Breed verstrekt, - Breed zowel feitelijk als in formele zin op zal gaan in de gemeenschappelijke regeling Werkbedrijf Rijk van Nijmegen, en deze overgang het perfecte moment is om een aantal verbeteringen te bewerkstelligen, Verzoekt het college om: 1. Serieus werk te maken van de aanbevelingen zoals geformuleerd in het rapport " Breed uitgemeten" en de nieuw op te richten OR voor de WSW-geïndiceerden, bij het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen, conform Wet op de Ondernemingsraden bij de uitwerking van de aanbevelingen te betrekken. 2. De gemeenteraad over de vorderingen via de reguliere kwartaalrapportages Breed/Werkbedrijf Rijk van Nijmegen in een afzonderlijk herkenbare paragraaf te rapporteren. 3. Uiterlijk eind 2016 bij wijze van nulmeting een onafhankelijk tevredenheidsonderzoek onder de WSW-geïndiceerden te houden, waarbij ook de nieuw op te richten OR voor WSW-geïndiceerden conform WOR betrokken wordt, met aandacht voor: a. De groep die beschut werk doet bij Breed en de totale WSW-populatie. b. Het primaire doel van de reorganisatie om 85% van de SW-medewerkers naar passend werk in een zo regulier mogelijke werkomgeving te begeleiden. En welke verandering of verbetering de medewerkers daardoor nu ervaren. c. Hoe de medewerkers ervaren dat zij nu meer in de maatschappij staan dan voor de reorganisatie. 4. De raad over de uitkomsten van het onderzoek in een afzonderlijk herkenbare paragraaf via de reguliere kwartaalrapportages Breed/Werkbedrijf Rijk van Nijmegen te informeren
Voortgang:	**Mei: De verzoeken uit de motie zijn overgenomen; hierover wordt gerapporteerd in de kwartaalrapportages van de MGR. In de eerste kwartaalrapportage van 2016 van de MGR is hierover voor het eerst gerapporteerd. Wij stellen voor de motie af te voeren.** April: Ons college ondersteunt de motie en zal deze uitvoeren. Wij zullen uw raad nader informeren

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
101	**160316.2**	**Laat de Waal niet in het water vallen**	**16 maart 2016**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**L. Westerveld**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 16 maart **Constaterende dat:** - Op 28 maart de feestelijke opening van de Spiegelwaal is; - De Spiegelwaal bij uitstek geschikt is voor mens- en wind aangedreven watersport; - 2016 door Rijkswaterstaat is aangemerkt als 'proefjaar'; - Van de Oosterhoutse waarden een rijk natuurgebied wordt gecreëerd **Overwegende dat:** - Watersport in de Spiegelwaal bijdraagt aan een gezond sport- en beweegklimaat en gestimuleerd zou moeten worden door de gemeente; - Het wenselijk is het natuurgebied bij de Oosterhoutse waarden zo min mogelijk te belasten; - Georganiseerde watersport op basis van mens- en windkracht minder overlast, schade aan de natuur en geluidshinder veroorzaakt en daarom de voorkeur geniet boven gemotoriseerde recreatie; - Roeivereniging De Waal staat te popelen om gebruik te maken van de nevengeul, maar onduidelijke regelgeving in de weg staat; - Het plan van RV De Waal om tijdelijk een botenwagen met stellingen en een hekwerk te plaatsen bij De Stelt uitstekend past bij de visie om 2016 als proefjaar te zien; - Er veel onduidelijkheid bestaat ten aanzien van de rol en de bevoegdheden van Rijkswaterstaat; - Rijkswaterstaat uitnodigingen van de Nijmeegse raad om toelichting te geven op hun taken en bevoegdheden structureel afslaat. **Verzoekt het college om:** Rijkswaterstaat het signaal te geven dat de prioriteit in de Spiegelwaal ligt bij door mens- en windkracht aangedreven watersport; De Nijmeegse raad schriftelijk op de hoogte te brengen van de afspraken tussen gemeente en Rijkswaterstaat; In bestemmingsplannen en gemeentelijk beleid voorrang te geven aan georganiseerde watersport; Tijdelijk bestemmen mogelijk te maken en te faciliteren zodat RV De Waal kan roeien voordat het bastion volledig gereed is; Zo snel mogelijk, maar in ieder geval binnen acht weken duidelijkheid te geven ten aanzien van het plan *vergunning tijdelijke objectplaatsing bij De Stelt* dat door RV De Waal is ingediend bij de gemeente en zowel de roeivereniging als de raad hierover te informeren.
Voortgang:	**Mei: Deze motie is door ons college beantwoord middels brief aan de raad (D161112802). Bespreking van de beantwoording zal plaatsvinden op 8 juni 2016 in Raadscommissie Grex Waalsprong. Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** April: Ons college zal de motie uitvoeren. Binnen de gestelde termijn zullen wij uw raad informeren.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
102	**160316.3**	**Van achterkamer naar openbaarheid**	**16 maart 2016**	**H. Tiemens**	**Mobiliteit**	**GroenLinks**	**P. Boekhorst**	**Ja**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 17 maart 2016, Constaterende dat: Er in onze regio zo'n 10.000 mensen aangewezen zijn op doelgroepenvervoer zoals leerlingen naar het bijzonder onderwijs, ouderen naar de dagbesteding en Wmo-cliënten; Nijmegen dit `doelgroepenvervoer' samen met 18 regiogemeenten organiseert en daarbij gekozen is voor een gemeenschappelijke regeling (een bedrijfsvoeringsorganisatie) hiervoor afspraken zijn gemaakt over de wijze van besluitvorming, taken en bevoegdheden van gemeenten; In artikel 10 lid 1 van de BVO wordt gesteld dat "De vergaderingen van het bestuur met gesloten deuren worden gehouden, voor zover het bestuur niet anders heeft bepaald." Besluiten over doelgroepenvervoer voorheen werden genomen door het bestuur van de Stadsregio en deze besluiten altijd openbaar waren; Spreekt uit dat: Besluitvorming in achterkamertjes niet transparant en daarom niet wenselijk is; Artikel 10 lid 1 van de BVO daarom gewijzigd zou moeten worden in de volgende tekst: "De vergaderingen van het bestuur worden in openbaarheid gehouden, voor zover het bestuur niet anders heeft bepaald" Roept het college op 1. Bovenstaande wens van de gemeenteraad van Nijmegen over te brengen aan de andere 18 gemeenten en zich maximaal in te spannen om bovenstaande tekstwijziging van artikel 10 lid 1 zo spoedig mogelijk door te voeren in de BVO.
Voortgang:	**Mei: In de raad van Arnhem was eenzelfde motie aangenomen. De twee grote steden hebben het voorstel om in openbaarheid te vergaderen ingebracht tijdens de oprichtingsvergadering van de BVO Doelgroepenvervoer en hebben daar een meerderheid voor gekregen. Er zal voortaan in openbaarheid vergaderd worden, tenzij voor een specifiek onderwerp wordt besloten dat dat in beslotenheid moet worden besproken. De regeling moet daarvoor worden aangepast en daarvoor komen wij terug bij uw raad. Voorstel is om de motie af te voeren omdat deze met succes is uitgevoerd.** April: Ons college neemt de motie over. Wij hebben het voorstel voor het vergaderen in de openbaarheid in de bestuursvergadering van de BVO Doelgroepenvervoer ingebracht. Het voorstel is aangenomen door de bestuursvergadering van de BVO en de regeling zal worden voorgelegd aan de 19 gemeenteraden. De raad van Arnhem heeft eenzelfde motie aangenomen, dus het zal een gezamenlijk voorstel van de grote steden worden.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
103	**160316.4**	**Actueel en Reëel risicoprofiel**	**16 maart 2016**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**PvdA**	**R. Zwart**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 16 maart 2016, **Overwegende dat:** - de gemeente Nijmegen door haar grondpositie aanzienlijke risico's loopt; - de gemeenteraad t.b.v. haar sturing en control een goed en actueel inzicht nodig heeft in de bestaande risico's; in het VGP 2016 t.a.v. het Waalfront nog gewerkt wordt met een risicoprofiel uit 2013; in het VGP 2016 het risico rond de opbrengstverwachting van bedrijventerrein De Grift (GREX Waalsprong) niet in het risicoprofiel is meegenomen; in de GREX Waalsprong 2016 de actuele inzichten over opbrengstverwachtingen rond Hof van Holland, Woenderskamp en Broodkorf nog niet zijn meegenomen; **Roept het college op:** 1. In de toekomst bij het VGP, de Stadsrekening en de Begroting de Raad telkens een actueel en volledig inzicht te geven in de gekwantificeerde risico's. 2. Bij de Jaarrekening 2015 (april 2016) in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' een geactualiseerd beeld te geven van de risico's, waarbij ook de hierboven genoemde projecten zijn betrokken. 3. Een actuele GREX Waalsprong op te stellen waarin de actuele ontwikkelingen rond De Grift (in lijn met de herijking van het Regionaal Plan Bedrijventerreinen/Werklocaties), Ressen en Hof van Holland (conform het 'Tussendocument fase 2 Hof van Holland' uit juni 2015) zijn verwerkt.
Voortgang:	**Mei: Ons college zal bij de stadsbegroting 2017-2020 de gevraagde rapportage voor de eerste keer aanbieden. Wij stellen voor de motie nog niet af te voeren wat betreft punt 1. De punten 2 en 3 beschouwen wij als af gedaan met uitzondering van de actualisering van de Grexen Ressen en De Grift na besluitvorming van het RPW-taject.** April: Ons college zich zal beraden op de vorm van de rapportage en de status; geheimhouding op dit stuk lijkt voor de hand te liggen in verband met de vertrouwelijkheid van de opgenomen risico's en het (financieel) nadeel dat de gemeente kan ondervinden bij het openbaar maken hiervan. In de Jaarrekening 2015 worden de risico's van de totale gemeentebegroting weergegeven en zijn deze onderdeel van de beoordeling door de accountant (accountantsverklaring). Onderdeel 3 is uitgevoerd met het collegevoorstel over Hof van Holland d.d. 15 maart 2016. Voor de onderdelen Grift en Ressen zullen wij na afronding van het RPW-traject zonodig een herijking van de Grex in procedure brengen.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
104	**160316.5**	**En de Waalsprong demarreert**	**16 maart 2016**	**B. Velthuis**	**Grondbeleid**	**GroenLinks**	**B. Friesen**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 16 maart 2016, **Constaterende dat** - In het coalitieakkoord een versnelling van de woningbouw is afgesproken ten opzichte van de beoogde 600 woningen per jaar in de Waalsprong vanaf 2016, - In de Voortgangsrapportage Grote Projecten (VGP) 400 woningen zijn gepland in 2016, en pas in 2018 een afzet van meer dan 600 woningen wordt verwacht, - De afgelopen jaren de realisatie van de totale woningproductie steeds onder de prognose heeft gelegen, - Deze vertragingen grotendeels de oorzaak zijn van het slechte exploitatieresultaat en de hoge benodigde risicoreservering, - In Nijmegen er nauwelijks/geen zichtbare maatregelen of regelingen worden getroffen om de woningbouw te versnellen. - Er in het VGP 2015 deze maatregelen ook niet zijn aangekondigd. - Er een versnelling van de woningbouw mogelijk is als projecten eerder gestart kunnen worden, of er meer ruimte is experimenteel te bouwen, - De bouwstart van projecten vooral belemmerd wordt door de financieringsrisico's voor bouwers, - Hierdoor bouwrijpe grond nutteloos en lang rentedragend ligt te wachten, **Overwegende dat** - Een versnelling van bouwprojecten mogelijk is door financieringsbelemmeringen weg te nemen en door andere vormen van bouwontwikkeling te stimuleren (zoals woongroepen, tiny houses etc.), - In het kader van de financiering onderzocht moet worden welke financiële instrumenten beschikbaar zijn (w.o. de 'voorvangconstructie', Ibb starterslening, restschuldlening,...) en op welke wijze deze ingezet kunnen worden. - Daarbij in beeld gebracht moet worden wat de financiële consequenties zijn van mogelijke constructies (inclusief de gevolgen voor het risico en de risicoreservering). - Er veel haast geboden is om de versnelling in 2016 mogelijk te maken. **Verzoekt het college** 1. Te onderzoeken financiële instrumenten ter versnelling van de woningbouw er zijn en in Nijmegen toegepast kunnen worden (w.o. in ieder geval de voorvangconstructie), wat hiervan de te verwachten versnelling is, en wat hiervan de financiële effecten zijn. 2. Hiermee in april met een voorstel naar de raad te komen.
Voortgang:	**Mei: Ons college is nader ingaan op mogelijke instrumenten voor versnelling.** **Deze brief is op 7 juni 2016 aangeboden aan uw raad (D161169153). Wij stellen voor om deze motie af te voeren.** April: Ons college gaat deze motie uitvoeren. Wij zullen de verschillende instrumenten inventariseren en de mogelijke effecten in beeld te brengen in relatie tot de huidige ontwikkelstrategie. Er lopen inmiddels gesprekken met marktpartijen en andere gemeenten. Wij verwachten eind mei uw raad middels een brief te informeren over de resultaten.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
105	**160316.6**	**Verkiezingsborden voor de referendumcampagne**	**16 maart 2016**	**H. Bruls**	**Dienstverlening en Burgerzaken**	**D66**	**R. Jetten**	**Ja**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 16 maart 2016, Constaterende dat: • Op 15 april 2014 het initiatiefvoorstel 'Wet raadgevend referendum' van de Tweede Kamerleden Fokke (PvdA), Voortman (GroenLinks) en Schouw (D66) met de brede steun in de Eerste Kamer is aangenomen. • Op 6 april 2016 voor het eerst gebruik wordt gemaakt van deze wet. • Er 427.939 geldige ondersteuningsverklaringen zijn ingediend voor een referendum over de Associatieovereenkomst met Oekraïne. • Het plaatsen, verwijderenen schoonmaken van 33 verkiezingsborden grofweg €20.000,- kost. Overwegende dat: • Er ongetwijfeld ook Nijmeegse handtekeningen onder deze verklaringen staan. • De gemeente een belangrijke rol heeft om de opkomst te bevorderen bij verkiezingen en referenda Besluit: 1. Uiterlijk twee weken vóór het referendum verkiezingsborden te plaatsen.
Voortgang:	**Mei: Ons college heeft uw raad middels een brief (16.0002851) geïnformeerd op 22 maart 2016.** **Hiermee is de motie uitgevoerd, wij stellen voor om deze motie af te voeren.**

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
106	**160330.1**	**Geen actualisatie van bestemmingsplannen zonder bewoners**	**30 maart 2016**	**B. Velthuis**	**Stedelijke Ontwikkeling**	**PvdA**	**G. Schellekens**	**Nee**

Inhoud motie:	De Raad van de Gemeente Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 30 maart 2016, **Constaterende dat,** • Alle bestemmingsplannen 1x in de 10 jaar moeten worden geactualiseerd, en er nog vele actualisaties van bestemmingsplannen volgen. • Daarnaast tussentijds bestemmingsplannen worden herzien. • Bewoners graag mee willen denken aan de actualisatie en dit als kans zien om hun verbeteringen aan de wijk toe te passen. • Het blijkt dat nu bewoners verrast worden door veranderingen in het geactualiseerde bestemmingsplan, aangaande hun persoonlijke perceel, of directe woonomgeving. **Overwegende dat,** • Het doorlopen proces van het actualisatiebestemmingsplan Oud West door relatief veel bewoners als onprettig is ervaren. • Bewoners vooraf een kans moeten krijgen om mee te denken over de actualisatie van het bestemmingsplan. • Bewoners op de hoogte gebracht moeten worden als er bestemmingswijzigingen voorgesteld worden in het bestemmingsplan voor hun wijk/buurt/perceel. Wij een stad willen zijn waar bewoners idealiter geen advocaat nodig hebben om met de gemeente te communiceren en de huidige situatie dit klaarblijkelijk oproept. • Bij de komst van de Omgevingswet in 2018 / 2019 het bestemmingsplanproces (omgevingsplan) opnieuw tegen het licht wordt gehouden. Dan krijgt ook burgerparticipatie een nog belangrijker rol. **Roept het college o om vanaf de eerstvolgende actualisatie van een bestemmingsplan:** 1. alle bewoners, eigenaren en bedrijven in het plangebied een algemene brief te sturen aankondiging staat van de actualisatie en waarin burgers en bedrijven worden uitgenodigd om waarin een (schriftelijk) hun visie kenbaar te maken. 2. alle bewoners, eigenaren en bedrijven op wiens perceel sprake is van een voorgenomen wijziging van de bestemming hierover via een brief persoonlijk te informeren. Dit vooraf aan de bezwaar en beroepsprocedure. 3. met de komst van de Omgevingswet in 2018 / 2019 een uitgewerkte visie omtrent burgerparticipatie op te stellen.
Voortgang:	**Mei: De melding van april is nog actueel. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** April: Ons college zal de motie uitvoeren in deze zin dat als er sprake is van specifieke bestemmingswijzigingen voor percelen, de eigenaren van deze percelen door middel van een brief daarover worden geïnformeerd. Dit zal niet gebeuren bij generieke wijzigingen die voor het gehele plangebied gelden. Verder zullen bij de start van de actualisatiebestemmingsplannen burgers en bedrijven door middel van een brief hierover worden geïnformeerd. De kosten die met het uitvoeren van deze motie samenhangen worden nog uitgezocht. Daarover wordt uw raad later nader geïnformeerd.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
107	**160330.2**	**Waar geslepen wordt, vallen spaanders**	**30 maart 2016**	**A. Velthuis**	**Stedelijke Ontwikkeling**	**D66**	**K. Lamers**	**Nee**

Inhoud motie:	De gemeenteraad van Nijmegen in openbare vergadering bijeen op 30 maart 2016, Overwegende dat: - De Nijmeegse Slijperij in het projectafwijkingsbesluit behouden blijft; - Het afwijkingsbesluit bebouwing binnen de bijbehorende hindercirkels mogelijk maakt; - In de antwoorden op de zienswijzen het College van B&W lijkt te constateren dat dit aansluit bij het huidig gebruik van de Slijperij; - Deze invulling op dit moment evenwel niet verwerkt in het bestemmingsplan; - Het getuigt van goed bestuur om eigenaar duidelijkheid te geven over de gewenste toekomstige bestemming van deze plek; Roept het College van Burgemeester en Wethouders op: - Om op korte termijn met de eigenaar van de grond van de Nijmeegse Slijperij in gesprek te gaan en een keuze te maken over de toekomst van dit stuk Nijmegen; - Hierover voor de zomer aan de gemeenteraad per brief te rapporteren.
Voortgang:	**Mei: het gesprek heeft inmiddels plaatsgevonden. Wij zullen uw raad op korte termijn hierover informeren middels een brief. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren.** April: Ons college zal de motie uitvoeren door in gesprek te gaan met de heer Burgers van de slijperij. Er is reeds contact geweest met de heer Burgers en een gesprek is reeds gepland.

Rapportage aanvaarde raadsmoties up to date

Motie	Registratienummer	Onderwerp	Datum politieke avond	Portefeuillehouder	Programma	Fractie	Eerste indiener	College motie afvoeren
108		**De Goffert is voor iedereen**	**4 maart 2015**	**H. Tiemens**	**Mobiliteit**	**GroenLinks**	**P. Oomen**	**Nee**

Inhoud motie:	De raad van de gemeente Nijmegen, bijeen op 4 maart 2015; **Overwegende dat:** • Het college opteert voor een snelfietspad door de Goffert (langs het NEC-stadion), die begint bij het Jonkerbosplein en aantakt op de Oude Molenweg, omdat dit duurzaam veiliger, gezonder en goedkoper is dan andere routes; • Er nog veel details onduidelijk zijn en nader ingevuld dienen te worden; Vraagt het college: • Bij de verdere uitwerking van het tracédeel door de Goffert met oplossingen te komen voor de knelpunten: - het niet altijd beschikbaar zijn van het snelfietspad vanwege evenementen en wedstrijddagen; - de impact van de verlichting van het pad (zodat het niet ten koste gaat van de natuur); - bestrijding van winterse omstandigheden zonder dat daarmee de natuur wordt geschaad; - het gezamenlijk gebruik van het pad door voetgangers en fietsers; - de vele kruisingen in het Goffertpark; - gemotoriseerd verkeer dat van het park gebruik zou kunnen maken; • Deze oplossingen vorm te geven samen met betrokkenen (omwonenden, gebruikers zoals medewerkers en studenten van NTC en de RU, milieuorganisaties, fietsersbond); • Over deze oplossingen aan de raad te rapporteren ruim voordat aan de uitvoering wordt begonnen;
Voortgang:	**Mei: Om de beantwoording van de motie af te ronden, zullen we een schouw met de indiener organiseren. Dat zal voor de zomervakantie plaatsvinden. We maken van de schouw een verslag en koppelen dit terug aan uw raad.** November 2015: De indiener is van mening dat de motie nog niet afgevoerd kan worden. De knelpunten zijn volgens de vergadering in de kamer eind juni voor een deel opgelost, maar voor een deel ook niet. In de Kamer is afgesproken om in de praktijk te bekijken of deze knelpunten ook daadwerkelijk gedurende de rit nog tot aanpassing zouden moeten leiden; daarom is het goed om deze motie, die de knelpunten duidelijk benoemt, vooralsnog in de lucht te houden. Oktober 2015: In april 2015 heeft ons college een brief aan uw raad gestuurd waarbij uitvoering is gegeven aan de motie. Alle hierboven genoemde punten zijn daarbij beantwoord. Bij het collegebesluit is de Reactienota 9 maart 2015 gevoegd, met een uitgebreide behandeling van alle inhoudelijke onderwerpen. De reactienota is opgesteld naar aanleiding van de informatie en inspraakavond op 9 maart 2015. In juni 2015 is de reactienota tijdens de politieke avond als brief aan de raad van wijkraad Hazenkamp geagendeerd door de fractie van Gewoon Nijmegen. De fractie vond dat met de reactienota onvoldoende invulling was gegeven aan de motie. Dit werd niet gedeeld en de motie is afgedaan. Wij stellen voor om deze motie af te voeren. Mei 2015: Wij onderzoeken bij de verdere uitwerking van het tracédeel door de Goffert mogelijke oplossingen voor de door u genoemde knelpunten. Wij stellen voor om deze motie nog niet af te voeren

Voorstel - Zomernota 2016

Toelichting op de behandeling van

Raadsvoorstel "Zomernota 2016"

Van:	College van B&W d.d. 7 juni 2016
Doel:	Besluitvorming
Toelichting:	**1. De Zomernota** In de Zomernota heeft het college zijn beleidsvoornemens voor de komende jaren 2017-2020 opgenomen. Er wordt ingegaan op de ontwikkelingen binnen de strategische thema's. In de paragraaf 'Financieel' informeert het college de raad over de financiële positie en de financiële gevolgen die de nieuwe beleidsvoornemens en de afwijkingen op het bestaand beleid hebben. In het financieel beeld zijn niet de effecten uit de meicirculaire opgenomen, over de gemeentefondsuitkeringen voor 2016 en verder. Het moment van publicatie van deze circulaire (31 mei jl.) maakte dit niet mogelijk. De raad zal na het doorrekenen en analyseren van de meicirculaire middels een brief geïnformeerd worden over de uitkomsten. Deze brief wordt naar verwachting 14 juni a.s. vastgesteld door het college, en nagezonden. **2. Procedure behandeling Zomernota** <u>1. Technische Vragen</u> De raad is tot 13 juni in de gelegenheid om technische vragen te stellen over de Zomernota. Op 21 juni zal de beantwoording van de technische vragen door het college worden vastgesteld. Deze beantwoording ontvangt u zo spoedig mogelijk. <u>2. Inspraakavond 15 juni</u> Daarnaast is op 15 juni een aparte inspraakavond georganiseerd over de Zomernota tussen 19.00-20.30 uur op het Stadhuis. De raad ontvangt hierover een separate mail met informatie. <u>3. Kamerbespreking 22 juni</u> Het seniorenconvent heeft besloten om de Zomernota op themaniveau te bespreken tijdens de kamerronde van 22 juni. Het debat in de kamerronde is bedoeld om als raad met elkaar op hoofdlijnen over de Zomernota in debat te gaan. <u>4. Algemene Beschouwingen</u> In de besluitronde van 6 juli a.s. staan de Algemene Beschouwingen gepland en vindt besluitvorming plaats over de Zomernota . **3. Behandeling in kamerrondes** Eerder was het gebruikelijk om per programma kamers te plannen. Nu is gekozen voor een thematische bespreking. Fracties werken echter vaak met fractiespecialismen op basis van de programma's. Voor de meeste programma's is het helder onder welk thema ze vallen, of geeft de inhoud van de Zomernota een goede indicatie. Voor een aantal programma's is dat minder concreet. Om die reden geeft de agendacommissie voor die programma's een richting mee bij welk thema u een onderwerp aan de orde kunt stellen.

Programma's	**Thema's**
Openbare Ruimte	Woon en Groeistad
Wijken	Woon en Groeistad
Sport en Accommodaties	Zorgzame Stad (Sport) Woon en Groeistad (Accommodaties)
Mobiliteit	Woon en Groeistad (integrale verkeersstructuur) Duurzame stad (mobiliteitsmaatregelen m.b.t. schonere lucht en betere leefbaarheid, dynamisch verkeersmanagement, fiets, OV) Bruisende Binnenstad (bereikbaarheid binnenstad)
Cultuur, cultuurhistorie en citymarketing)	Woon en Groeistad (cultureel aanbod, cultuurhistorie, N1) Bruisende Binnenstad (cultuur, cultuurhistorie, citymarketing)
Veiligheid	Zorgzame stad

Voorstel - Zomernota 2016

	Bespreking zonder portefeuillehouder Het college meldt dat een tweetal portefeuillehouders verhinderd is op 22 juni. Het gaat om burgemeester Bruls en wethouder Tiemens (zie brief in bijlage). Het college heeft besloten geen vervangers te sturen naar de betreffende themabesprekingen. Dat betekent dat de thema's Stad in de Regio en Duurzame Stad zonder portefeuillehouder plaatsvinden.		
Naam steller: **E-mail steller:**	Albert Foekens a.foekens@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 - 329 26 43
Bijlagen:	1. Zomernota 2016 incl. Raadsvoorstel Zomernota 2016 2. Brief college inzake afwezigheid collegeleden 'Politieke Avond 22 juni' d.d. 9 juni 2016 3. – NAZENDING - Beantwoording College technische vragen raad over de Zomernota 2016 4. – NAZENDING - Raadsbrief inzake 'Uitkomsten effecten meicirculaire' d.d. 14 juni 2016 **Te betrekken bij de bespreking over het thema Zorgzame Stad** 5. Brief 'Toelichting bijzondere bijstand inrichtingskosten' d.d. 26 april 2016 **Te betrekken bij de bespreking over het thema Woon en Groeistad** 6. Brief 'Toekomstscenario's lokale omroep N1' d.d. 24 mei 2016 Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016		

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Inhoudsopgave

Inleiding 1
Voorstel 5
Thema's 7
- Zorgzame stad 8
- Woon en Groeistad 11
- Stad die werkt en leert 16
- Duurzame stad 19
- Bruisende binnenstad 21
- Stad in de regio 24

Financieel 27
- Financiële programmabegroting 28
- Investeringen 40
- Ontwikkeling weerstandsvermogen en risico's 42
- Winstwaarschuwing lopend jaar 46
- Grondslagen en uitgangspunten 48
- Vernieuwing BBV en Stadsbegroting 51
- Taakmutaties gemeentefonds 53

Colofon 55

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Inleiding

Deze bestuursperiode is nu halverwege. Een logisch moment om te kijken naar wat we hebben gerealiseerd en de opgaven die voor ons liggen. Wij nemen uw Raad mee in de voortgang die we boeken op het Coalitieakkoord en de focus die we de komende jaren willen aanbrengen. We hechten er ook aan onze doorkijk te geven op ontwikkelingen die deze coalitieperiode gaan overstijgen. Tenslotte hebben we ons te verhouden tot deze uitdagingen.

Voortgang Coalitieakkoord

Wij constateren dat we goed op weg zijn met de uitvoering van het coalitieakkoord. Zonder daarin volledig te willen zijn, melden we een aantal ontwikkelingen en dossiers waar we op koers liggen en trots op zijn: er zijn STIP's in alle stadsdelen en op wijkniveau werken partijen beter samen. We hebben ons ingespannen voor een bed-bad-brood voorziening en noodopvang van 3.000 vluchtelingen in Heumensoord. Voor watersport is meer ruimte, de Skatevoorziening Waalhalla is een feit, er worden windturbines gerealiseerd bij de A15, het warmtenet is uitgebreid en het fossiele energieverbruik is afgenomen met maar liefst 15%. Het is gelukt om de bezuiniging op cultuur door te voeren met behoud van activiteiten en een breder publiek bereik. We hebben diverse mobiliteitsmaatregelen genomen voor OV en fiets en de betaaltijd voor parkeren in de binnenstad is gereduceerd. Het waarderingscijfer voor de binnenstad is nog nooit zo hoog geweest.

Ook hebben we het Regionaal Werkbedrijf opgezet, evenals een loonkostensubsidieregeling en een meldpunt om te voorkomen dat jongeren zonder diploma hun opleiding verlaten. Daarnaast is een Ondernemerspunt opgericht, een nieuwe Startup aanpak in uitvoering en wordt Bureau Jeugdzorg meer preventief ingezet. Al deze maatregelen hebben mede geleid tot een – per saldo – groei van de werkgelegenheid. In de wijken wordt de openbare ruimte, via verschillende vormen van bewonersparticipatie, met meer differentiaties ingericht en beheerd. Er is een nieuwe bibliotheek in Nijmegen-West en we zijn trots op de goede scores die we behalen op leefbaarheidsindicatoren in de Stad- en Wijkmonitor.

Zijn alle ambities uit het Coalitieakkoord afgevinkt? Nee. Sommige onderwerpen vragen blijvende aandacht of juist specifieke aandacht in de komende periode. Deze speerpunten en dossiers worden nader toegelicht bij de thema's, denk daarbij onder andere aan de doorontwikkeling van het wijkgericht werken en de opvang en integratie van vluchtelingen. Ook willen we een volgende stap zetten in de W4 samenwerking (welzijnsorganisaties) en een besluit nemen over één regeling voor minima. We realiseren de komende jaren vele woningen in de Waalsprong, starterswoningen en woon-zorg complexen in partnerschap met corporaties. We zetten in op betaalbaarheid, duurzaamheid en extra woningen voor de doelgroepen, waaronder statushouders. De regionale samenwerking willen we verder vormgeven en we hebben daarbij nadrukkelijk aandacht voor de onderkant van de arbeidsmarkt. We gaan verder met de transformatie van de binnenstad naar een place-to-meet, waarbij we ook uitvoering geven aan onze ambities rondom de citymarketing van de historische stad, de kwaliteitsslag voor de centrummarkt en het atelierbeleid.

Langere termijn opgaven

Verschillende opgaven, zoals bijvoorbeeld de transformatie van de binnenstad, zullen doorlopen in een volgende bestuursperiode. We blijven onze focus leggen op de uitvoering van het coalitieakkoord maar dat neemt niet weg dat ook nieuwe ontwikkelingen onze aandacht vragen.

Met in ons achterhoofd de Stadsvisie en het Coalitieakkoord zien wij een aantal uitdagingen die een grote rol (gaan) spelen in onze stad. Wat soms als een frisse wind, soms als een flinke storm door alle inhoudelijke opgaven waait, is de veranderende rol van de overheid en de veranderende verhouding met de stad. Die trend

Voorstel - Zomernota 2016

willen en kunnen we niet negeren, wel simpelweg omarmen. Een Chinees gezegde leert ons dat '*als er een andere wind gaat waaien, sommige mensen muren bouwen terwijl anderen windmolens neerzetten'*. Het Nijmeegse bestuur waait niet met alle winden mee, bouwt molens, houdt koers maar is niet krampachtig, we ademen mee met de stad.

Achteruitgang van een aantal wijken, de trek naar buurgemeenten en een groeiende bevolking hebben de afgelopen jaren geresulteerd in wijkvernieuwing en de sprong over de Waal. Deze periode van grootschalig ingrijpen ligt achter ons, maar de noodzaak om integraal te kunnen investeren op straat- en buurtniveau is onverminderd groot. We kijken daarbij niet alleen naar de nieuwbouwgebieden maar naar alle stadsdelen. Een aantal wijken in Dukenburg verdient extra aandacht. Per buurt, wijk en stadsdeel streven we naar een passend aanbod van wonen, werken, (maatschappelijke) voorzieningen en activiteiten. Willen we gebiedsgericht werken écht verder ontwikkelen, dan moeten we het aandurven om maatwerk te leveren en keuzes uit handen te geven. Dit vraagt om vergaande zelfsturing door partijen in de wijk, een wijkgerichte inzet van instrumenten en het bundelen van investeringen. We onderkennen dat wijken en buurten verschillend (mogen) zijn maar er zullen ook buurten blijven die deze omslag niet zelf kunnen of willen oppakken. Het roept in ieder geval de vraag op hoe wij dit doen, of wij ons anders moeten opstellen en organiseren.

Het op wijkniveau investeren, ingrijpen en samenwerken draagt bij aan ons streven naar een ongedeelde, inclusieve stad. Het is alleen niet voldoende. Voor mensen die hulp nodig hebben blijven individuele maatregelen nodig. De economie trekt langzaamaan weer aan, ook in onze regio. Toch moeten we ons de komende jaren extra richten op de onderkant van de arbeidsmarkt. De verwachtingen dat de economische welvaart van de bovenlaag uiteindelijk zal doorsijpelen naar de onderlaag ('trickle down effecten') blijken maar beperkt uit te komen. De economie vraagt ons om te investeren in de bovenkant én onderkant, door opleidingsinstituten, bedrijven, MKB én overheid, op lokale én regionale schaal. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt willen we maximale ruimte geven aan de uitvoering, waarbij we toewerken naar een volledige ontschotting tussen instrumentarium voor armoedebestrijding en zorg.

Nijmegen is een studentenstad maar we staan nauwelijks bekend als kennisstad. Wellicht moeten we die term meer invulling gaan geven, bijvoorbeeld aan de hand van het concept Health Valley. We hebben ons verbonden aan Health Valley, het biedt ons voldoende perspectief op de ambities die we hebben op de crossovers tussen duurzaamheid, energie, gezondheid en economie.

Nijmegen scoort structureel hoog op de index van aantrekkelijke woonstad en staat goed bekend als oudste stad van Nederland. Het imago van onze stad is levendig, bourgondisch, een tikje anarchistisch, slim en warm en een open gemeenschap. We worden gezien als een gastvrije stad voor anderen, of dat nou wandelaars van de 100^{e} vierdaagse, vluchtelingen, bezoekers van evenementen of studenten zijn. Dat imago van een 'Open Stad' mogen we meer koesteren en uitdragen in houding en gedrag.

Leeswijzer

Het is de tweede keer dat wij uw Raad een Zomernota voorleggen waarmee we de Voorjaarsnota en Perspectiefnota samenvoegen. Wij informeren u met de Zomernota over de voortgang van ons coalitie akkoord en onze strategische thema's. Daarbij kijken we naar de huidige begroting 2016 (peildatum 1 mei) en blikken vooruit naar het nieuwe begrotingsjaar. De Zomernota richt zich op de politieke prioriteiten, mogelijke wijzigingen en bijstellingen en andere keuzes die gemaakt moeten worden vóór de nieuwe begroting.

Aan de hand van de strategische thema's gaan we in op de voortgang en ontwikkelingen en staan stil bij financiële oplossingen voor tegenvallers in het lopende jaar 2016, structurele claims en meerjarige investeringen. Hiermee trachten we de inhoudelijke en financiële discussies te agenderen langs de lijn van de samenhangende thema's.

Voorstel - Zomernota 2016

Claims die betrekking hebben op éénmalige reparaties en claims die niet direct gekoppeld zijn aan grotere thema's maar voornamelijk ingaan op uitvoering en exploitaties, zijn opgenomen in het financieel overzicht. Het moge duidelijk zijn, waar we niets melden, blijven we bij de uitvoering van het beleid binnen de afgesproken financiële kaders.

Ongeveer de helft van onze inkomsten krijgen we van het Rijk via het gemeentefonds. We verwachten uw Raad half juni te kunnen informeren over de meicirculaire en de effecten hiervan. Deze brief wordt opgenomen in de webversie van de Zomernota, te vinden via pcportal.nijmegen.nl.

Deze Zomernota geeft ons college vertrouwen dat we halverwege de coalitieperiode goed op koers zijn met onze ambities en vanuit de huidige financiële situatie de wensen en knelpunten een plek kunnen geven. Ondanks de grote financiële uitdagingen rondom BUIG en armoedebestrijding kunnen wij een Zomernota presenteren die aantoont dat onze boekhouding op orde is. Voor nu, voor het begrotingsjaar 2017 en voor de jaren daarna.

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
6 juli 2016 / 77/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:
6 juli 2016

Onderwerp
Zomernota 2016

Programma
Bestuur & Middelen

Portefeuillehouder
H. Tiemens

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
7 juni 2016

Samenvatting
In deze Zomernota hebben we onze beleidsvoornemens voor de komende jaren 2017 -2020 opgenomen en informeren wij Uw Raad over afwijkingen op het lopend begrotingsjaar.

Net als vorig jaar willen wij het debat met Uw Raad agenderen via de thema's. De nieuwe beleid voornemens en nieuwe investeringswensen zijn daarom zoveel mogelijk geclusterd naar de thema's.
In de paragraaf "Financieel" informeren wij Uw Raad over de financiële positie en de financiële gevolgen die de nieuw beleidsvoornemens en de afwijkingen op het bestaand beleid hebben. In het financieel beeld zijn niet de effecten uit de meicirculaire van het gemeentefonds opgenomen. Het moment van publicatie van deze circulaire maakte dit niet mogelijk. Uw Raad zal na het doorrekenen en analyseren van de meicirculaire geïnformeerd worden over de uitkomsten.

Voorstel om te besluiten
Wij stellen u voor om:

1. De volgende financiële effecten te verwerken in de lopende begroting 2016 en de nieuwe Stadsbegroting 2017 – 2020:
   a. de ontwikkeling van de algemene middelen zoals opgenomen in de paragraaf "Financiële programmabegroting" (middels BW-01478)
   b. de begrotingsaanpassingen bestaand beleid en nieuw beleid zoals opgenomen in de paragraaf "Financiële programmabegroting" (middels BW-01478)
   c. de nieuwe investeringen zoals deze zijn opgenomen in het deel "Investeringen" op te nemen in het investeringsplan
   d. de doorrekening van de kapitaallasten voor begrotingsjaar 2016 vast te stellen, de voorgestelde aanpassingen in de investeringskredieten en de toevoeging van de onderuitputting kapitaallasten van € 0,55 aan de saldireserve zoals toegelicht in het deel "Investeringen" (BW-01479);
   e. de mutaties in de saldireserve die opgenomen zijn in het deel "Ontwikkelingen weerstandsvermogen en risico's
2. de grondslagen en uitgangspunten zoals opgenomen in het deel "Grondslagen en uitgangspunten" voor de jaren 2017 -2010 vast te stellen en te verwerken in de Stadsbegroting 2017-2020;
3. de budget neutrale technische wijzigingen in BW-01480 (zie bijlage "Technische begrotingswijziging Zomernota" in de digitale versie) vast te stellen.

Voorstel - Zomernota 2016

Agendapunt | Raadsbesluit Politieke Avond 6 juli 2016

9. Zomernota 2016 (77/2016)

Raadsvoorstel d.d. 7 juni 2016
Wij stellen u voor om:
1. De volgende financiële effecten te verwerken in de lopende begroting 2016 en de nieuwe Stadsbegroting 2017 – 2020:

a. de ontwikkeling van de algemene middelen zoals opgenomen in de paragraaf “Financiële programmabegroting” (middels BW-01478)
b. de begrotingsaanpassingen bestaand beleid en nieuw beleid zoals opgenomen in de paragraaf “Financiële programmabegroting” (middels BW-01478)
c. de nieuwe investeringen zoals deze zijn opgenomen in het deel “Investeringen” op te nemen in het investeringsplan
d. de doorrekening van de kapitaallasten voor begrotingsjaar 2016 vast te stellen, de voorgestelde aanpassingen in de investeringskredieten en de toevoeging van de onderuitputting kapitaallasten van € 0,55 aan de saldireserve zoals toegelicht in het deel “Investeringen” (BW-01479);
e. de mutaties in de saldireserve die opgenomen zijn in het deel “Ontwikkelingen weerstandsvermogen en risico’s

2. de grondslagen en uitgangspunten zoals opgenomen in het deel “Grondslagen en uitgangspunten” voor de jaren 2017 -2010 vast te stellen en te verwerken in de Stadsbegroting 2017-2020;
3. de budget neutrale technische wijzigingen in BW-01480 (zie bijlage “Technische begrotingswijziging Zomernota” in de digitale versie) vast te stellen.

Motie D66: ‘Steun Anour in de Meijhorst’
1ste indiener: R. El hafi

De raad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 6 juli 2016,

Constaterende dat,

- Stichting Anour sinds november 2015 haar intrekt heeft genomen in het voormalig Kristallis-gebouw in de Meijhorst;
- Een van de twee gebouwen wordt gebruikt als weekendschool, als ontmoetingsplek voor buurtactiviteiten en waar spelende kinderen uit de buurt gebruik kunnen maken van onder andere toiletten;
- De huidige energierekening van Anour bijna 800 euro bedraagt;
- Stichting Anour reeds bezig is om bij haar eigen achterban geld op te h alen voor onderhoud en renovatie van het gebouw;
- De financiële daadkracht van de achterban niet dusdanig sterk is dat alles door hen betaald kan worden;
- De achterban al flink bijdraagt door zelf een deel van het gebouw op te knappen in plaats van mensen in te huren;

Overwegende dat,

- Het college duurzaamheid als een speerpunt in haar coalitieakkoord heeft staan;
- Bewoners van onze stad in een schone en gezonde omgeving hun activiteiten moeten kunnen uitvoeren;
- Met deze investering Anour haar huidige energiekosten direct vermindert en het geld dat hiermee wordt bespaart aan haar kerntaken kan besteden;

Voorstel - Zomernota 2016

Spreekt uit dat,

1. Met Anour in overleg te treden over mogelijkheden om het gebouw te verduurzamen en Anour te ondersteunen bij het aanvragen van lokale, provinciale en landelijke subsidies voor het verduurzamen van het gebouw;
2. In overleg te treden met Anour, omwonenden en de wijkraad om eventuele wensen te inventariseren voor een beperkte opknapbeurt van de openbare ruimte rondom het gebouw van Anour;

En gaat over tot de orde van de dag.

Toelichting

Bijlage

Foto 1: Huidige aanzicht gebouw Anour
Foto 2: Huidige, sterk verouderde CV-installatie gebouw Anour

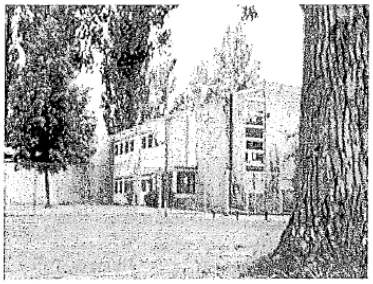

Voor 11 D66, CDA, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen
Tegen 23 SP, GroenLinks, PvdA, VVD, Stadspartij DNF, VSP

Motie verworpen

Motie D66: 'Snelle aanleg Dorpensingel'
1ste indiener: R. El hafi

De raad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 6 juli 2016,

Constaterende dat,

- Op 6 juli 2011 het raadsbesluit 'Dorpensingel-Oost' door de gemeenteraad van Nijmegen is vastgesteld;
- De Dorpensingel-Oost nog niet is aangelegd;
- De gemeenten Nijmegen en Lingewaard onderzoek doen naar alternatieve varianten die tot fors meer verkeer leiden over de Ressensestraat in Ressen en de Vrouwe Udasingel in Lent;

Overwegende dat,

- Bewoners, ondernemers en belangenverenigingen uit Nijmegen, Lent, Bemmel en Ressen zich de afgelopen jaren op meerdere manieren hebben uitgesproken voor de aanleg van Dorpensingel-Oost;
- De provincie Gelderland financiële middelen ter beschikking stelt voor infrastructurele projecten die van belang zijn voor de bereikbaarheid en verkeersveiligheid op lokaal en (sub)regionaal niveau;
- Het sluipverkeer door Lent fors kan toenemen zodra het groot onderhoud aan

de Waalbrug start en het verminderen van sluipverkeer door Lent dus snel gerealiseerd moet worden;
- Tijdens de spits het verkeer aanzienlijk toeneemt en deze grotendeels bestaat uit kinderen die naar school gaan of van school terugkomen;

Spreekt uit dat,
1. Snelle realisatie van de Dorpensingel-Oost wenselijk is;

Verzoekt het college,
1. Een actieve lobby te starten naar provincie Gelderland en gemeente Lingewaard om gezamenlijk in te zetten op realisatie van de Dorpensingel-Oost;
2. Met bewoners, ondernemers en vertegenwoordigde organen uit Bemmel, Ressen, en Lent in gesprek te gaan over het tracé en de inrichting van de Dorpensingel-Oost.

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 15 D66, PvdA, VVD, CDA, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen
Tegen 19 SP, GroenLinks, Stadspartij DNF, VSP

Motie verworpen

Motie SP: 'Investeren in bestaande sportaccommodaties'
1ste indiener: H. van Hooft

De gemeenteraad in vergadering bijeen op 6 juli 2016,

Overwegende dat:
- de gemeenteraad in het najaar de Beleidsnota Sport vast stelt;
- bij verschillende sportclubs grote behoefte is aan investeringen in hun sportaccomommodatie (bv extra kunstgrasveld / renovatie sportzaal etc);
- een investingsbedrag van 3 miljoen euro voor 2017 en 2018 wenselijk is, waarvan het overgrote deel van de investeringen pas in 2018 zal plaatsvinden;
- de begroting meerjarig voldoende ruimte biedt voor dekking van kapitaallasten voor extra investeringen;
- gelijktijdig met deze investeringen in accommodaties maximaal in te zetten op
- verduurzamingsmaatregelen die gedekt kunnen worden met bestaande middelen uit het programma Duurzaamheid

Roept het college op:
1. In de begroting voor 2017 een extra investeringskrediet van 3 miljoen euro beschikbaar te stellen ten behoeve van investeringen in bestaande sportaccommodaties in 2017 en 2018 en de bijbehorende kapitaalslasten op te nemen in het programma Sport en Accommodaties in de begroting 2017 en verder.
2. Bij vaststelling van de Beleidsnota Sport definitief de hoogte van de gewenste investeringen te bepalen in 2017 en verder en deze pas dan vrij te geven ten behoeve van bestaande sportaccommodaties.
3. Bij het toekennen van de investeringen afspraken te maken met sportverenigingen over het verduurzamen van de accommodaties.

Voor 32 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 2 VVD

Motie aanvaard

Voorstel - Zomernota 2016

Motie SP: 'Eendracht maakt Dorpensingel
1ste indiener: H. van Hooft

De gemeenteraad van Nijmegen bijeen op 6 juli 2016

Overwegende dat:
- Op 6 juli 2011 het raadsbesluit `Dorpensingel Oost' door de gemeenteraad is vastgesteld;
- De Dorpensingel-Oost een belangrijk onderdeel voluit van de verkeersstructuur in de Waalsprong.
- De Dorpensingel kan rekenen op draagvlak in Nijmegen-Noord.
- Er momenteel nog een tekort is in de financiering van de aanleg van de Dorpensingel-Oost
- De betrokken gemeenten niet beschikken over de middelen om dit gat te dichten
- Er al eerder onderzoeken zijn gedaan naar alternatieven en die tot op heden geen goed alternatief hebben opgeleverd dat op voldoende draagvlak kan rekenen.
- De provincie een taak heeft in het bevorderen van regionale bereikbaarheid
- De provincie over de voldoende middelen beschikt voor een bijdrage aan de aanleg van de Dorpensingel-Oost.
- De lobby van het vorige en huidige college van Nijmegen richting het vorige en huidige college van Gedeputeerde Staten van Gelderland tot nu toe niks heeft opgeleverd.

Roept Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Gelderland op in de Provinciale begroting van 2017-2020 een investeringsbedrag van 5 miljoen euro voor 2018 vrij te maken ten behoeve van de realisatie van de Dorpensingel-Oost in Lent.

Verzoekt het college van B en W van Nijmegen deze indringende wens van de Nijmeegse gemeenteraad over te brengen aan zowel Gedeputeerde Staten als Provinciale Staten van Gelderland.

Voor 26 SP, D66, PvdA, VVD, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 8 GroenLinks

Motie aanvaard

Motie VVD: 'Regelarm Ondernemend Nijmeegs Domein (ROND)'
1ste indiener: I.M. van Dijk

De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 6 juli 2016,

Constaterende dat:
- Nijmegen in Nederland vooroploopt als duurzame stad;
- Aan duurzaamheidsdoelstellingen van het college ruim voldaan wordt;
- Het bevorderen van economische innovatie één van de drie pijlers is voor het
- programma economie en werk;
- De waardering van het ondernemingsklimaat in Nijmegen relatief laag is;

Overwegende dat:
- Werken naar een circulaire economie een logische vervolgstap is voor Nijmegen als duurzame koploper in Nederland;
- Bestaande regelgeving vaak niet aansluit bij duurzame en circulaire bedrijvigheid die past bij een circulaire economie;

Voorstel - Zomernota 2016

- Duurzame freezones' waar bedrijven kunnen ondernemen zonder al te veel gehinderd te worden door regels, positief bijdragen aan het ondernemersklimaat en daarmee aan werkgelegenheid en de gemeentelijke economie;

Roept het college op:

1) om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om een regelarme ondernemend Nijmeegs domein in te stellen voor bedrijven die aantoonbaar bijdragen aan of toewerken naar een circulaire economie in Nijmegen;
2) in het onderzoek de relevante omgevingswetten en belastingheffingen van het rijk en de gemeente mee te nemen;
3) dit onderzoek te bekostigen uit:
    a) het programma duurzaamheid; en indien dat niet mogelijk is
    b) het onderzoeksbudget van de raad;
4) de bevindingen aan de raad voor te leggen voor het einde van het jaar 2016.

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 23 GroenLinks, D66, PvdA, VVD, Stadspartij DNF, VSP
Tegen 11 SP, CDA, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen

Motie aanvaard

Motie VVD: 'Op het juiste spoor'
1ste indiener: I.M. van Dijk

De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 6 juli 2016,

Constaterende dat:

- Het goederenvervoer over weg, water en spoor belangrijk is voor de Gelderse Corridor;
- Het van groot economisch belang is dat de bereikbaarheid van Nijmegen goed is;
- De Betuweroute nu onvoldoende benut wordt;
- Bedrijven op een duurzame manier over goederenvervoer nadenken en steeds meer bedrijven de voorkeur geven aan een duurzame manier van vervoer, bij voorkeur over spoor;
- De komst van een railterminal in Valburg voor een uitstekende verbinding via spoor kan zorgen;
- De provincie Gelderland stevig inzet op de realisatie van de railterminal in Valburg.

Overwegende dat:

- De mogelijkheden die de Betuwelijn biedt nu onbenut blijven;
- De realisatie van de railterminal een positieve impuls betekent voor de bedrijven die reeds gevestigd zijn in Nijmegen en regio en een extra pullfactor kan zijn voor nieuwe bedrijven om zich willen vestigen in onze regio;
- Na inspanningen van overheid en bedrijfsleven de railterminal in Valburg nog steeds niet van de grond gekomen is;
- De afgelopen jaren de railterminal 'uit het zicht is verdwenen'.

Roept het college op:
Om samen met de Provincie Gelderland en de regio zich hard te maken voor de komst van de railterminal Valburg, proactieve acquisitie te starten ten behoeve van de railterminal Valburg, waarbij Gemeente Nijmegen een voortrekkersrol speelt, en inzichtelijk te maken welke eventuele nationale en Europese gelden beschikbaar zijn

Voorstel - Zomernota 2016

ter ondersteuning van dit project.
En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 17 D66, PvdA, VVD, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen
Tegen 17 SP, GroenLinks, VSP

Stemmen staken, motie wordt opnieuw in stemming gebracht op een volgende raadsvergadering.

Motie GroenLinks: 'Nijmegen, stad in verbinding'
1ste indiener: P. Boekhorst

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 6 juli 2016,

Overwegende dat:
- Nijmegen heeft laten zien dat de noodopvang van 3000 vluchtelingen dankzij inzet van vele vrijwilligers zo goed mogelijk is verlopen;
- Er binnenkort een nieuwe noodopvang zal starten voor 500 vluchtelingen;
- De komende jaren honderden statushouders in onze stad komen te wonen;
- Het van belang is al deze nieuwe Nijmegenaren wegwijs te maken in onze stad, hun sociale netwerk te versterken en het contact tussen nieuwe en oude stadgenoten tot stand te brengen;
- Hiervoor concrete plannen zijn gemaakt door enkele bewezen professionals op dit gebied;

Roept het college op

In de begroting 2017-2020 budget te reserveren voor plannen die inzetten op verbinding tussen vluchtelingen, statushouders en andere Nijmegenaren.

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 30 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, VSP
Tegen 4 VVD, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen

Motie aanvaard

Motie GroenLinks: 'Zorg voor mantelzorgers'
1ste indiener: N. Vergunst

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 6 juli 2016,

Overwegende dat:
- Veel mensen in onze stad een zware verantwoordelijkheid en taak hebben om te zorgen voor iemand uit hun directe sociale omgeving;
- De gemeente als financiële blijk van waardering hiervoor een bedrag geeft aan mantelzorgers;
- Dit bedrag in 2015 is verlaagd van 200 euro naar 150 euro, omdat verwacht werd dat het budget niet toereikend zou zijn;
- In 2015 minder aanvragen zijn ingediend en verstrekt dan begroot en een groot deel van het budget niet is besteed;
- Te verwachten is dat ook in 2016 en volgende jaren er voldoende financiële ruimte is om het bedrag weer terug te brengen naar 200 euro;

Roept het college op

Om binnen het budget voor het mantelzorgcompliment voor 2016 en volgende jaren het bedrag voor het mantelzorgcompliment weer terug te brengen naar 200 euro.

En gaat over tot de orde van dag.

Voor 32 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 2 VVD

Motie aanvaard

Motie GroenLinks: 'Wat heb ik nou aan mijn brug hangen?'
1ste indiener: P. Oomen

De raad, bijeen op 6 juli 2016,

Overwegende dat:
- Sinds de opening van het eiland Veur Lent gebleken is dat mensen vanuit Nijmegen op mooie dagen graag op de fiets naar het eiland gaan;
- Fietsers niet de fiets aan de hand meenemen naar beneden;
- Fietsers evenmin omfietsen via Lent;
- Daardoor veel fietsen op de brug gestald worden;
- Dit vanuit verkeersveiligheid geen gewenste situatie is;
- Bezoekers aan het eiland het bovendien als een nadeel ervaren dat ze de fiets niet gemakkelijk mee kunnen nemen;

Constaterende dat:
- In het coalitieakkoord is afgesproken dat de haalbaarheid van infrastructurele fietsvoorzieningen op Veur Lent (betere op- en afritten voor fietsers vanaf de bruggen) o.a. worden afgewogen binnen het extra geld voor fietsbeleid;
- De in het coalitieakkoord afgesproken gewenste fietspadverbreding van de Waalbrug niet haalbaar is en het college de raad een voorstel zal voorleggen over de besteding van dit vrijvallende krediet;

Roept het college op:
De raad voor te stellen het vrijvallende krediet t.b.v. de fietspadverbreding van de Waalbrug in te zetten voor infrastructurele fietsvoorzieningen op Veur Lent (betere op- en afritten voor fietsers vanaf de bruggen alsook voor verbeterde toegankelijkheid (rolstoelen, rollators, kinderwagens etc) en bovendien voor het verkeersveiliger maken van snelfietsroutes;

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 31 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP(1), Liberaal Nijmegen
Tegen 3 VVD, VSP (1)

Motie aanvaard

Motie GroenLinks: 'N1 Duurzame samenwerking van lokale en regionale media'
1ste indiener: C. Daemen

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 6 juli 2016,

Overwegende dat;
- N1 sinds medio 2014 met een nieuw bestuur een herstart heeft gemaakt met

Voorstel - Zomernota 2016

de herstructurering van de organisatie;
- Dat de afgelopen maanden heeft geleid tot een klein nieuw team van professionele krachten met in korte tijd een zichtbare kwaliteitsverbetering;
- Door eenmalig en voor de laatste keer Nl extra financieel te ondersteunen Nl de kans krijgt om te overleven, een stabiele organisatie kan vormen die gaat bijdragen aan de oprichting van een streekomroep per 1 januari 2018;
- De te vormen streekomroep in het Rijk van Nijmegen zal leiden tot een verdere professionalisering van een omroeporganisatie waarin samenwerking en vernieuwing centraal staan EN zal leiden tot een efficiëntere organisatie met een lagere behoefte aan bekostiging vanuit de gemeente.

Constaterende dat;
- Een onderzoek naar een regionaal mediacentrum uitgevoerd is zoals beoogd in het coalitieakkoord, gericht op partners in de wijde regio (Ede, Apeldoorn, Arnhem, Wageningen) en dit niet kan rekenen op voldoende draagvlak bij die partners.
- De Raad het van belang vindt dat Nl samenwerkt met andere lokale en regionale media. Het College heeft geconstateerd dat het oprichten van een streekomroep in samenwerking met Beuningen, Druten, Berg en Dal, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen wel kan rekenen op voldoende draagvlak.
- Richting een streekomroep inmiddels eerste stappen zijn gezet door de genoemde gemeentes en Nijmegen, Heumen, Mook en Middelaar al een intentieovereenkomst zijn aangegaan.
- N1 gebaat is bij een gezonde financiële positie om de verdere professionalisering en totstandkoming van de streekomroep mogelijk te maken, en deze gezonde financiële positie gebaat is bij consistentie inkomsten.
- Het college stelt dat na de totstandkoming van de streekomroep, die op 01-01-2018 is voorzien, er een lagere behoefte aan bekostiging zal zijn, omdat vanaf dat moment de gezamenlijke gemeenten in de streek verantwoordelijk zijn voor de bekostiging. Hoeveel lager is pas in te schatten als duidelijk is hoeveel gemeenten meedoen en hoe de begroting van die streekomroep eruit gaat zien
- Ondanks de kwalitatieve verbeteringen de eigen inkomsten van Nl achterblijven en er een financiële prikkel moet blijven bestaan om de verdere professionalisering, het oprichten van een streekomroep en het verlagen van de bekostigingsbehoefte vanuit de gemeente te realiseren.
- De middelen die we ter beschikking stellen voor lokale media niet alleen ten goede mag komen ten gunste van één organisatie, maar een stimulans moet zijn voor een rijk medialandschap in de regio.

Roept het college op om;
1. De extra financiële bijdrage (C 130.000 euro in 2016, C 180.000 in 2017) aan duidelijke voorwaarden en ijkpunten te verbinden en gefaseerd uit te keren.
2. Ook andere lokale en regionale media dan alleen Nl te betrekken in de samenwerking en het creëren van een rijk medialandschap,
3. In gezamenlijkheid met Nl en andere lokale en regionale media in overleg te treden met de betrokken gemeentes om tot haalbare voorwaarden, ijkpunten en een gefaseerde uitkering te komen.
4. Om voor de besluitvorming over de begroting 2017-2020 deze heldere voorwaarden en het aantal ijkpunten verbonden aan een gefaseerde uitkering van de extra financiële bijdrage ter goedkeuring aan de raad voor te leggen.

Voor 23 SP, GroenLinks, PvdA, VVD, Stadspartij DNF, VSP
Tegen 11 D66, CDA, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen

Motie aanvaard

Motie GroenLinks: 'Een kroonjaar mag best wat kosten maar niet teveel'
1ste indiener: P. Boekhorst

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 6 juli 2016,

Overwegende dat:
- 2016 een prachtig kroonjaar is voor onze stad met talrijke evenementen;
- Deze evenementen veelal door bewoners en ondernemers worden georganiseerd; Hiervoor in de stadsbegroting 2016-2019 een budget van maar liefst 790.000 euro beschikbaar is gesteld;
- Ondanks dit forse budget het college halverwege het jaar al een financiële claim neerlegt van 55.000 euro vanwege een dreigend tekort;
- Er nog een half jaar resteert om bij te sturen en dit tekort binnen het beschikbare budget op te lossen;

Roept het college op
In de begroting 2017-2020 de knelpunten voor het kroonjaar 2016 a 55.000 euro binnen het budget op te lossen, zodat een claim voor eenmalig geld van tafel gaat;

En gaat over tot de orde van de dag,

Voor 23 SP, GroenLinks, PvdA, VVD, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 11 D66, CDA, Stadspartij DNF

Motie aanvaard

Motie GroenLinks: 'Nijmegen kan nóg groener
1ste indiener: L. Westerveld

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 6 juli 2016,
Overwegende dat:
- Een groene buurt bijdraagt aan het welzijn en de gezondheid van mensen;
- Nijmegenaren bij internetpeilingen en inspraak massaal kiezen voor een groene omgeving;
- Vergroening van de stad een voor bewoners én bezoekers aantrekkelijke vorm van citydressing is;
- Er plannen zijn om centrum en stationsplein te vergroenen en de binnenstad autoluw te maken, maar het nog jaren kan duren voor deze plannen zijn gerealiseerd;
- Tijdelijk groen een mooie manier is om die termijn te overbruggen.

Constaterende dat:
- In andere steden goede ervaringen zijn met pop-up parken;
- Deze parken een uitstekende oplossing zijn om delen van de stad tijdelijk te vergroenen totdat permanente aanpassingen zijn gemaakt.

Roept het college op:
- Een deel van het bedrag van 175.000 euro voor citydressing uit de zomernota te investeren in pop-up parken op Kelfkensbos, de Burchtstraat en het Stationsplein;
- Zo snel mogelijk te starten, zodat de eerste pop-up parken in het voorjaar van 2017 staan.

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 24 SP, GroenLinks, D66(4), PvdA, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 10 D66(3), VVD, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen

Motie aanvaard

Voorstel - Zomernota 2016

Motie GroenLinks: 'En nu vooruit met dat verkeer!'
1ste indiener: P. Oomen

De raad, bijeen op 6 juli 2016,

Overwegende dat:

- Op 6 juli 2011 het raadsbesluit `Dorpensingel Oost' door de gemeenteraad is vastgesteld;
- De Dorpensingel nog niet is aangelegd en dat er nog een groot financieel gat is;
- Lobby om dit gat te dichten een verdere vertraging van jaren zal opleveren;
- Het sluipverkeer door Lent fors kan toenemen wanneer het groot onderhoud aan de Waalbrug begint en dat het verminderen hiervan dus snel gerealiseerd moet worden;
- Tijdens de spits het verkeer aanzienlijk toeneemt en dat deze toename voor een groot deel bestaat uit schoolgaande kinderen (een kwetsbare doelgroep);

Constaterende dat:
- De colleges van B&W van Nijmegen en Lingewaard inmiddels een goedkopere variant in bestudering hebben (de Ressense variant), waarover bestuurlijke consensus is en waarvoor direct middelen ter beschikking zijn;
- Deze variant op zeer korte termijn al gerealiseerd kan worden;

Spreekt uit dat:
- Het onverantwoord is nu opnieuw op een lobby te wachten en dat er nu direct overgegaan moet worden op het verbeteren van de verkeersstructuur in Lent;

Roept het college op:
1. Snel met een plan te komen dat op breed bestuurlijk draagvlak kan rekenen, teneinde de verkeersstructuur in Lent nog voor 2018 te verbeteren;
2. Met bewoners, ondernemers en vertegenwoordigende organen uit Bemmel, Ressen en Lent in gesprek te gaan over de definitieve inrichting;

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 12 GroenLinks, Stadpartij DNF, VSP
Tegen 22 SP, D66, PvdA, VVD, CDA, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen

Motie verworpen

Motie PvdA: 'Geen bezuiniging op werk en inkomen'
1ste indiener: R. Zwart

De raad van de gemeente Nijmegen, bijeen op 6 juli 2016,

Overwegende dat:

- Het college in de Zomernota voorstelt een bezuiniging van € 1 miljoen door te voeren op de bijzondere bijstand (vergoeding voor duurzame gebruiksgoederen);
- Het college in de Zomernota voorstelt om € 1 miljoen te bezuinigen op het re-integratiebudget;
- De cliëntenraad in zijn advies (juni 2016) de voorgenomen bezuiniging op de bijzondere bijstand grotendeels afwijst, o.a. met het argument dat de Nijmeegse vergoedingen hiermee onder de Nibud-norm komen;
- Dat het regionaal werkbedrijf in de startblokken staat om samen met regionale werkgevers zo veel mogelijk werkzoekenden aan een baan te helpen;

Roept het college op om:
- de voorgestelde bezuiniging op de gebruikskosten voor duurzame gebruiksgoederen te schrappen, in lijn met het advies van de Cliëntenraad;
- de korting op het re-integratiebudget van € 1 miljoen te schrappen;
- dit te dekken door meer inzet op het beperken van de instroom en het vergroten van de uitstroom, waarbij we op een respectvolle en stimulerende manier met mensen blijven omgaan;
- bij de behandeling van de Stadsbegroting 2017-2020 (oktober 2016) een voorstel aan de Raad aan
- te bieden met duidelijke financiële doelstellingen alsmede mogelijke oplossingen bij het niet realiseren van de beoogde doelstellingen.

Toelichting
Nijmegen heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in een regionaal werkbedrijf. Hiermee loopt Nijmegen voor op andere regio's. Het is reëel om hiervan de komende tijd effecten te verwachten in de vorm van een verhoogde uitstroom.
De Cliëntenraad Participatiewet heeft in zijn advies over kortingen op de bijzondere bijstand aangegeven dat een besparing van 10% op het totale budget wellicht mogelijk is. Het college wordt gevraagd deze mogelijkheid te onderzoeken en zo mogelijk uit te voeren.

Voor 32 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 2 VVD

Motie aanvaard

Motie PvdA: 'Zeg, ken jij de ombudsman?'
1ste indiener: R. Zwart

De raad van de gemeente Nijmegen, bijeen op 6 juli 2016

Constaterende dat:
- veel burgers voor hun wettelijke rechten en ondersteuning afhankelijk zijn van de gemeente.
- er de laatste twee jaar bij de gemeente Nijmegen een paar duizend klachten en bezwaren zijn binnengekomen betreffende het sociale domein (zorg en inkomen).
- dat het hebben van een gemeentelijke ombudsfunctie wettelijk verplicht

Overwegende dat:
- dat een stap naar de rechter voor het afdwingen van rechten en gemeentelijke steun voor veel mensen een drempel is waardoor mogelijk wettelijke rechten niet worden verkregen.
- er door de decentralisaties veel beslismacht bij de gemeente is komen te liggen (die diep ingrijpt in de dagelijkse praktijk van kwetsbare mensen) die vraagt om een voldoende tegenmacht.
- de huidige invulling van de ombudsfunctie onvoldoende leeft bij Nijmegenaren gezien het lage aantal (2014: 24 en 2015: 75) klachten (op dit moment is Nijmegen aangesloten bij de landelijke ombudsman).
- een ombudsfunctie bezwaren van burgers voortijdig kan ondervangen waardoor langlopende klachtenprocedures kunnen worden voorkomen.
- een lokale ombudsman beter bekend is met praktijk van de Nijmeegse gemeentelijke instellingen dan een landelijke waardoor die effectiever kan optreden.

Roept het college op om:
- onderzoek te doen naar de meerwaarde van een onafhankelijke en adequaat toegeruste ombudsfunctie en de Raad hierover voor het einde van het jaar te

Voorstel - Zomernota 2016

informeren.

Toelichting

Algemeen
Per 1-1-2015 heeft een grootscheepse decentralisatie in het sociaal domein plaatsgevonden (WMO, Jeugdwet en Participatiewet). De behoefte van burgers aan een onafhankelijk partij (die ook goed de wegen kent binnen de gemeentelijke instantie) bij conflicten met de gemeente (en gemeentelijke instanties) is groter dan ooit. De ombudsman heeft een goede reputatie bij burgers en kan mede hierdoor deze rol vervullen.

Wat doet een ombudsman?
De Gemeentelijke Ombudsman behandelt klachten over instanties en personen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. Het is een onafhankelijk instituut dat de gemeente gevraagd en ongevraagd van (bindend) advies voorziet. Daarmee biedt de ombudsman niet alleen een luisterend oor maar is hij of zij ook in staat om te kijken naar oplossingen en om gemeente raden beleidsmatig en procedureel te adviseren over het aanpassen van de regelgeving.

Dekking
Financiële dekking voor het voorstel kan gevonden worden in het overschot dat is ontstaan door het landelijk schrappen van de ouderbijdrage Jeugd. Daarbij moeten ook de kosten voor het huidige landelijke ombudsabonnement (33K) worden meegenomen. *NB: de kosten van een gemeentelijke ombudsman kunnen (deels) worden terugverdiend doordat een ombudsman kosten kan ondervangen. Aannemelijk is dat er kosten kunnen worden bespaard op 1. langlopende gemeentelijke (juridische) procedures 2. de inhuur van externe onderzoeksbureaus en 3. De verbeterde beleidsuitoefening na tussenkomst van de ombudsman waardoor minder klachten te verwachten zijn (raakt aan punt 1).*

Adequate inrichting
De toegevoegde waarde van de gemeentelijke ombudsman (bijv ten opzichte van bestaande reguliere klachtencommissies) is sterk afhankelijk van 1. een voldoende bemensing (inclusief competenties, ervaring en opleiding), 2. de positionering binnen de gemeentelijke organisatie en 3. de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden die zij meekrijgt. Voor een vergelijk van een dergelijk robuuste functie kan de Nijmeegse Rekenkamer als voorbeeld worden gesteld.

Voor 22 SP, GroenLinks, PvdA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP
Tegen 12 D66, VVD, CDA, Liberaal Nijmegen

Motie aanvaard

Motie PvdA: 'Divers is sterk'
1ste indiener: A. Selman

De raad van de gemeente Nijmegen, bijeen op 6 juli 2016

Constaterende dat:
- Het belang van diversiteit benadrukt wordt in het coalitieakkoord 2014-2018.
- In het coalitieakkoord een coördinerend wethouder is aangesteld om diversiteit in het programma Zorg en Welzijn en binnen de gemeente Nijmegen hoog op de agenda te zetten.
- De gemeente Nijmegen en alle gesubsidieerde instellingen een afspiegeling moeten zijn van de samenleving.
- We met ons aanbod zoveel mogelijk bewoners willen bereiken.
- Diversiteit een positieve invloed heeft en zorgt voor een inclusieve samenleving.

Voorstel - Zomernota 2016

Overwegende dat:
- Diversiteit nog steeds onvoldoende aanwezig is binnen veel instellingen en organisaties waar de gemeente mee samenwerkt.
- Diversiteit opgenomen is in de prestatieafspraken met meerdere instellingen (o.a. zorg en welzijn, onderwijs, en woningcorporaties), zonder consequentie bij het niet nakomen van de afspraken hieromtrent.

Spreekt uit:
- Dat een vertegenwoordiging van de Raad in gesprek gaat met de instellingen om de problematiek van dit thema verder uit te diepen en mogelijke oplossingsrichtingen te formuleren.

Roept het college op om:
1. Om in het najaar met een concreet voorstel over diversiteit, en de monitoring daarvan naar de raad te komen.
2. In dit voorstel duidelijke doelstellingen te formuleren.
3. De raad periodiek hierover te informeren.

Voor 21 SP, GroenLinks, PvdA, CDA, Stadspartij DNF
Tegen 13 D66, VVD, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen

Motie aanvaard

Motie PvdA: 'Verduurzaam samen'
1ste indiener: G. Schellekens

De Gemeenteraad, bijeen in vergadering op 6 juli 2016,

Constaterende dat:
- Nijmegen in 2045 energieneutraal wil zijn.
- In 2015 zo'n 59% van de huishoudens in een huurwoning (sociaal of particulier) woont.
- In de Zomernota de interventies voor verduurzaming uitsluitend gericht zijn op corporaties en woningeigenaren.

Overwegende dat:
- Er vele Nijmeegse huurders willen bijdragen aan onze ambitie om energieneutraal te worden.
- De mogelijkheid om duurzaam te wonen niet afhankelijk mag zijn van inkomen of het eigenaarschap van een woning.
- De verduurzaming van huishoudens niet uitsluitend afhankelijk moet zijn van de bereidheid en keuzes van de woningcorporaties.
- De balans tussen interventies voor verduurzaming voor huurders en eigenaren in de Zomernota niet overeenkomt met de daadwerkelijke verhouding.

Roept het college op om:
1. met voorstellen te komen die huurders in staat stellen zelfstandig te verduurzamen, onafhankelijk van de corporaties, en hoe de gemeente hierin gaat faciliteren.
2. Te inventariseren welke regelgevingen bij corporaties in de weg zit voor huurders om zelfstandig te verduurzamen en hier met de corporaties het gesprek over aan te gaan.

Voor 23 GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, VSP
Tegen 11 SP, VVD, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen

Motie aanvaard

Motie CDA: 'De vergeten kracht van Nijmegen'
1ste indiener: M.T. Buck

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 6 juli 2016,

Constaterende dat:
- Sinds 2014 de werkeloosheid licht daalt in Nederland
- Deze dalende werkeloosheidscijfers grotendeels te danken zijn aan het aantal jongeren dat werk vindt
- De werkeloosheid onder 50-plussers niet is gedaald, maar is blijven stijgen
- In vergelijking met andere Europese lidstaten, Nederland een relatief hoog aantal inwoners heeft die langdurig werkeloos zijn
- Een groot deel van deze groep langdurig werklozen ouder is dan 50 (40%)

Overwegende dat:
- Het niet wenselijk is dat nog steeds veel Nijmeegse inwoners boven de 50 langdurig werkeloos zijn
- Er verschillende initiatieven zijn om deze problematiek aan te pakken
- Deze initiatieven elkaar zouden kunnen versterken, zodat er één integrale aanpak ontwikkeld wordt om 50-plussers aan een passende baan te helpen

Roept het College op om:
1. een integrale aanpak te ontwikkelen om de werkloosheid onder 50 plussers te
2. verminderen hierbij gebruik te maken van expertise van verschillende organisaties die hier, al dan niet vanuit de overheid, mee bezig zijn
3. De raad binnen een half jaar te rapporteren over haar bevindingen

En gaat over tot de orde van de dag,

Motie unaniem aanvaard

Motie Stadspartij DNF: 'Motie Hillen 2.0 – Archeologie thuis'
1ste indiener: W. Grutter

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 6 juli 2016,

Constaterende dat;
- In de, door het college uitgevoerde evaluatie van "Motie 1-lillen" mooie archeologische resultaten die anders niet bekend zouden zijn duidelijk naar voren zijn gekomen.
- De evaluatie het belang van de gedane archeologische vondsten onderschrijft
- De evaluatie helder maakt dat de vrijwillige participatie van de Nijmeegse burgers aan archeologisch onderzoek, zelfs zonder absoluut wettelijke noodzakelijkheid, draagvlak heeft en de Nijmegenaren daarmee aangeven hart te hebben voor alles wat met de oudste stad van Nederland te maken heeft.

Overwegende dat;
- Juist de dichte bebouwing van Nijmegen op zo belangrijke historische grond de oorzaak er van is dat bij elke grondberoering er een mogelijkheid bestaat dat er "wel een Romein naar boven komt" en archeologisch onderzoek bijdraagt aan de zichtbaarheid van cultuurhistorie en de profilering als oudste stad van Nederland
- Stadsarcheologen als gevolg van de pilot aangeven dat een vast beleid hierop een belangrijke bijdrage aan archeologische informatie kan geven en het stoppen met archeologische opgravingen bij vergunningvrije bouwactiviteiten daarom niet wenselijk is omdat daardoor veel waardevolle informatie verloren gaat.
- Uit de nieuwe berekeningen van onze middelen die we uit het gemeentefonds

krijgen blijkt dat de maatstaf omgevingsadressendichtheid groter is en dit zal leiden tot een structureel en substantieel voordeel in de toekomst.

Roept het college op om;

1. De uitvoering van de motie Hillen 1.0 om te zetten in structureel beleid.
2. Hiervoor structureel € 50,000,- per jaar op te nemen in de begroting en dit te dekken uit de algemene middelen.

En gaat over tot de orde van de dag,

Voor 28 SP, GroenLinks, D66, PvdA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP(1)
Tegen 6 VVD, CDA, VSP(1), Liberaal Nijmegen

Motie aanvaard

Motie Stadspartij DNF: Valkhof verdient nu doorstart
1ste indiener: W. Grutters

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 6 juli 2016,

Constaterende dat:

- Er budget is gereserveerd voor de restauratie/herinrichting van het Valkhofpark.
- Er in afwachting van de ontwikkeling van de Donjon niet gestart wordt met deze herinrichting.
- Er een Voorlopig Ontwerp is gemaakt voor het Valkhofpark, en deze nog uitgewerkt moet worden naar een Definitief Ontwerp.

Overwegende dat:

- Dat er geen enkele reden is om nu niet aan de slag te gaan met het verdere parkontwerp en het evenementbestendig maken van het park.
- De huidige staat van het Valkhofpark niet strookt met het ambitieniveau en de monumentale status van het park.
- De gebruiksvriendelijkheid voor het Valkhofpark voor zowel de dagelijkse parkbezoeker als voor festivals een impuls verdient
- Deze gebruiksvriendelijkheid verbeterd kan worden door meer zonlicht in het park te brengen en permanente voorzieningen voor evenementen aan te brengen.
- De Donjon geen belemmering hoeft te vormen voor de start van de restauratie/herinrichting van een groot deel van het park, aangezien de vloeroppervlakte van de Donjon zelf een zeer gering deel van het park beslaat, en ook de bouwterreininrichting slechts een deel van het park zal beslaan.
- Het dus mogelijk is nu al te starten met de herinrichting en het gebruiksvriendelijk maken van het grootste deel van het park, zoals de randen en de looppaden rondom (en dit samen kan gaan met de in de Zomernota aangekondigde uitvoering van de restauratie van de burchtmuren).
- Landschapsarchitecten adviseren om een bomenplan uit te werken zodat er meer zonlicht komt op het centrale veld van het park. Dit zorgt ervoor dat het gras zich makkelijker kan herstellen na festivals, en het park aantrekkelijker wordt om te verblijven.
- Het wenselijk is om de bomen op het centrale veld geleidelijk aan te vervangen, omdat bij rooi de stobben niet uitgegraven mogen worden wegens de archeologische bescherming van het bodemarchief. Bij niet geleidelijke vervanging/rooi ontstaat het risico dat veel bomen ineens sneuvelen wegens ziekte (kastanjebomen) of einde levensduur, en er een groot veld van stobben ontstaat.

Voorstel - Zomernota 2016

Roept het college or;:

1. Na het zomerreces aan te vangen met een gefaseerd plan voor herinrichting/restauratie van het Valkhofpark te ontwikkelen, met daarin in ieder geval de herinrichting van de randen van het park met inbegrip van het treffen van permanente voorzieningen voor evenementen
2. Een bomenplan uit te werken dat zorgt voor meer zonlicht op het veld en een geleidelijke vervanging van bomen
3. Te bezien in hoeverre de westkant van het park aan de zijde van De Lindenberg juist de uitgelezen plek is om enerzijds de evenementen-faciliteiten zorgvuldig in te passen als ook te bezien in hoeverre hier (al dan niet semi-permanent) een trappartij van bovenpark naar Lindenberg een meerwaarde kan betekenen

En gaat over tot de orde van de dag,

Voor 30 SP, GroenLinks, D66, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 4 PvdA, VVD

Motie aanvaard

Motie Stadspartij DNF: 'AED Stadsbreed mét warm hart'
1ste indiener: W. Grutters

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 6 juli 2016,

Overwegende dat

- Een van de belangrijkste toekomstige kantelingen in het sociale domein betreffende welzijn, zorg en gezondheid, een beweging naar preventie zal zijn en het gebruik van de AED een daad van het ultieme preventieve handelen is
- Burgerparticipatie en netwerksamenwerking in onze stad daarbij leidend zullen zijn. Immers de overheid treedt steeds verder terug en gaat steeds meer uit van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van burgers
- Het belangrijk is om initiatieven vanuit de samenleving vooruit te helpen
- Het stadsdeel Dukenburg met haar actieve burgers in onze stad het goede voorbeeld geeft
- Stichting AED Dukenburg en de stuurgroep HartslagNijmegen' dit project willen uitbreiden van stadsdeel Dukenburg naar de hele stad en hier een breed draagvlak voor is o.a. bij de specialisten van het Radboud Ziekenhuis
- Een stadsbreed dekkend netwerk van AED en hulpverleners in Nijmegen de overlevingskansen van mensen met een hartstilstand verhogen
- Er nog veel onduidelijk is over de financiën wat betreft aantallen en prijs-kwaliteit-verhouding van de apparatuur en tevens hoe cursussen betaald kunnen worden en welke ambtelijke inzet in buurtaccommodaties en wijkmanagement nodig is
- Het college aangeeft in haar brief van 24 mei 2016 aan Stichting AED Dukenburg en de stuurgroep `HartslagNijmegen' dat ze nog verder wil onderzoeken hoe het project kan worden ondersteund
- Daarmee voor de Gemeenteraad van Nijmegen op dit moment onvoldoende informatie op tafel ligt om via een amendement een wijziging aan te brengen op de Zomernota om de wens van Stichting AED Dukenburg en de stuurgroep 'HartslagNijmegen voor een stadsbreed dekkend netwerk, te realiseren.

Roept het college op om;

1. Minimaal voor de behandeling van de Begroting 2017-2021 de gemeenteraad te informeren over de resultaten van het voorgenomen college-onderzoek en tevens aan te geven wat de kosten zouden zijn om op een zorgvuldige manier de wens van Stichting AED Dukenburg en de stuurgroep 1-lartslagNijmegen' voor een stadsbreed dekkend netwerk (van voornamelijk vrijwilligers), en daarmee een verhoging van overlevingskansen, te kunnen honoreren.

Voorstel - Zomernota 2016

En gaat over tot de orde van de dag

Motie unaniem aanvaard

Motie Liberaal Nijmegen: 'Fietsen in de hele stad'
1ste indiener: P. Eigenhuijsen

Overwegende dat:

- Er veel geld wordt uitgegeven voor snelfietspaden,
- Er veel geld wordt gereserveerd voor Oost en Heyendaal
- Er ook wel aandacht mag zijn voor de fietsende dukenburger

Roept het college op:
1. Om zo spoedig mogelijk (maar in ieder geval voor 31.12.2016) een plan van aanpak te presenteren voor het opnieuw asfalteren van de fietspaden langs de Van Schuylenburg- en Van Apelteren weg
2. Dit te financieren uit het budget "Station Heyendaal"

Gedurende de beraadslaging is de tekst van de beslispunten gewijzigd. De nieuwe beslispunten zien er als volgt uit:

1. Om zo spoedig mogelijk (maar in ieder geval voor 31.12.2016) een plan van aanpak te presenteren voor het opnieuw asfalteren van de fietspaden langs de Van Schuylenburg- en Van Apelteren weg

Voor 29 SP, GroenLinks, D66, PvdA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 5 VVD, CDA

Motie aanvaard

Motie Liberaal Nijmegen: 'Ondernemen in de hele stad'
1ste indiener: P. Eigenhuijsen

Overwegende dat:
- Er volop aandacht is voor de binnenstad,
- Er weinig tot geen aandacht is voor de andere winkelcentra
- Hierbij kunt u denken aan WC Meijhorst, Malvert, Dukenburg, Lindenholt, Jacobslaan en Neerbosch Oost
- Er ook daar ondernemers zitten die het zwaar hebben
- Sommige van deze winkelcentra echt aan het verloederen zijn

Roept het college op:
1. Om zo spoedig mogelijk (maar in ieder geval voor 31.12.2016) een plan van aanpak met financiering te presenteren voor de "andere winkelcentra"

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 32 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 2 VVD

Motie aanvaard

Voorstel - Zomernota 2016

Amendement D66: 'Maak werkzoekende niet het kind van de rekening'
1ste indiener: P. van Megen

De raad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 6 juli 2016,

Constaterende dat,
- Het college in de Zomernota 2016 voornemens is vanaf 2017 €1 miljoen te bezuinigen op het meerwerkbudget re-integratie,

Overwegende dat,
- Werk nog altijd de beste manier is om uit armoede te geraken en een zeer goede manier is voor mensen om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij;
- Het aantal bijstandsgerechtigden in Nijmegen harder stijgt dan het landelijk gemiddelde;
- Het re-integratiebudget hoofdzakelijk bedoeld is om mensen die (langdurig) in de bijstand zitten te begeleiden naar werk;
- Het meerwerkbudget belangrijk is omdat het maatwerk voor specifieke Nijmeegse doelgroepen beter mogelijk maakt;
- De voorgestelde korting van €1 miljoen op het bestaande budget van ca. €2,7 miljoen onwenselijk is omdat het behalen van de doelstellingen wordt bemoeilijkt en de ruimte voor specifiek Nijmeegs beleid wordt beperkt.

Besluit:
Aan beslispunt 1 van het raadsvoorstel "Zomernota 2016" toe te voegen; "Met dien verstande dat de korting op het meerwerkbudget van €1 miljoen in de Zomernota 2016 in elk geval niet doorgevoerd wordt voor 2017 en de benodigde middelen hiervoor te dekken door het bedrag te onttrekken aan de reserve WMO jeugdzorg".

En gaat over tot de orde van de dag

Voor 8 D66, Gewoon Nijmegen
Tegen 26 SP, GroenLinks, PvdA, VVD, CDA, Stadspartij DNF, VSP, Liberaal Nijmegen

Amendement verworpen

Amendement VVD: 'Sla je slag'
1ste indiener: I.M. van Dijk

De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 06 juli 2016,

Constaterende dat:
- In Nijmegen de focus met betrekking tot acquisitie van bedrijven ligt op het behouden van de reeds in Nijmegen gevestigde bedrijven;
- Er in de eerste paar maanden van 2016 enkele (grote) bedrijven failliet gingen of hun werkzaamheden om andere redenen in Nijmegen staakten;
- Nijmegen een groeistad is waarin de beroepsbevolking toeneemt;
- Het aantal banen in Nijmegen onvoldoende meegroeit;
- Nijmegen een interessante plek is voor bedrijven om zich te vestigen vanwege de hoogopgeleide beroepsbevolking, het gunstige woon- en leefklimaat, een aantrekkelijke cultureel aanbod en de goede bereikbaarheid van de stad via weg, water en spoor.

Overwegende dat:
- een proactieve acquisitiestrategie zich richt op het behouden van bestaande bedrijvigheid, maar ook het aantrekken van nieuwe (complementaire) bedrijvigheid;
- Er reeds een bidbook is voor de binnenstad van Nijmegen, maar Nijmegen ook

Voorstel - Zomernota 2016

buiten de binnenstad veel bedrijvengrond beschikbaar heeft;
- Bestaande bedrijven in Nijmegen het visitekaartje zijn voor het aantrekken van nieuwe bedrijven.

Besluit:
Aan beslispunt 1 van het raadsvoorstel Zomernota 2016 toe te voegen: "met dien verstande dat vanaf 2017 en verder jaarlijks structureel 300.000 Euro beschikbaar wordt gesteld om een proactief acquisitiebeleid te kunnen gaan voeren met als doel een toename van de werkgelegenheid in Nijmegen met 10.000 banen. En dit voorstel te financieren door het beperken van de doelgroep van CAZ-verzekeringen."

En gaat over tot de orde van de dag

Voor 3 VVD, Gewoon Nijmegen
Tegen 31 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF,

Amendement verworpen

Amendement CDA: 'Geen gehobby'
1ste indiener: M.T. Buck

De Raad der Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 6 juli 2016,

Constaterende dat:
- in de Zomernota 2016 een bedrag van 100.000€ voor het We Pod-proefproject (»pilot«) wordt uitgetrokken,
- dit bedrag uitsluitend besteed wordt aan externe onderzoeksadviezen,

Overwegende dat:
- het in beginsel niet aan de Gemeente Nijmegen, maar aan marktpartijen, is zulk vooronderzoek te initiëren,
- de reeds bestaande Zonnetrein, de liftinstallatie bij de Veerpoorttrappen en de route langs de Oostelijke Waalkade dit experiment overbodig maken,
- voor het daadwerkelijk laten rijden van de We Pod volgens het College extra provinciaal geld nodig is, waarover nog geen enkele toezegging is gedaan
- de Nijmeegse binnenstad nog altijd te kampen heeft met leegstand,
- een financiële impuls voor het Transformatiefonds (het midden- en kleinbedrijf in) de binnenstad ten goede zal komen,
- financiële ondersteuning van het midden- en kleinbedrijf meer bijdraagt aan een bruisende binnenstad dan onzeker geëxperimenteer,

Besluit:
Aan beslispunt 1 van het raadsvoorstel Zomernota 2016 toe te voegen, met dien verstande dat het bedrag â 100.000€ zoals genoemd op pagina 23 en 31 dat bestemd is voor het We Pod-proefproject wordt herbestemd, en wel zodanig dat het aan het Transformatiefonds Bruisende Binnenstad wordt toegevoegd, waarbij het fonds eveneens bijdragen mag leveren aan de relocatie van bedrijven.

En gaat over tot de orde van de dag.

Voor 13 D66, VVD, CDA, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmegen
Tegen 21 SP, GroenLinks, PvdA, Stadspartij DNF, VSP

Amendement verworpen

Voorstel - Zomernota 2016

Amendement Stadspartij DNF: 'Iedere wijk is prioriteit!'
1ste indiener: W. Grutters

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen in vergadering op 6 juli 2016,

Constaterende dat:
- Er in het coalitieakkoord beschreven staat dat er voorrang wordt gegeven aan de Waalsprong en het Waalfront.
- Er in de Zomernota beschreven staat dat de we nog steeds prioriteit geven aan woningbouw in de Waalsprong en het Waalfront.
- De focus op de Waalsprong en het Waalfront soms ten koste gaat van ontwikkelingen in andere wijken.

Overwegende dat:
- Andere wijken net zoveel aandacht verdienen om de kwaliteit, leefbaarheid en identiteit te waarborgen, alsmede de beschikbaarheid van woningen in verschillende segmenten.

Besluit:
1. Een nieuw beslispunt toe te voegen: "Voor wat betreft het thema "Woon en groeistad" op bladzijde 11 van de Zomernota de volgende tekst 'We geven prioriteit aan woningbouw in de Waalsprong en het Waalfront.' te vervangen door 'Het heeft onze voorkeur om de woningbouw in de Waalsprong en het Waalfront te bevorderen door prioriteit te geven. Mocht dit echter ten koste gaan van ontwikkelingen elders in de stad, waardoor de kwaliteit, leefbaarheid en identiteit in het geding komt, zullen we hier een uitzondering voor maken.'

Voor 32 SP, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, Stadspartij DNF, Gewoon Nijmegen, VSP, Liberaal Nijmegen
Tegen 2 VVD

Amendement aanvaard

Geamendeerd Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Wij stellen u voor om:
1. De volgende financiële effecten te verwerken in de lopende begroting 2016 en de nieuwe Stadsbegroting 2017 – 2020:
   a. de ontwikkeling van de algemene middelen zoals opgenomen in de paragraaf "Financiële programmabegroting" (middels BW-01478)
   b. de begrotingsaanpassingen bestaand beleid en nieuw beleid zoals opgenomen in de paragraaf "Financiële programmabegroting" (middels BW-01478)
   c. de nieuwe investeringen zoals deze zijn opgenomen in het deel "Investeringen" op te nemen in het investeringsplan
   d. de doorrekening van de kapitaallasten voor begrotingsjaar 2016 vast te stellen, de voorgestelde aanpassingen in de investeringskredieten en de toevoeging van de onderuitputting kapitaallasten van € 0,55 aan de saldireserve zoals toegelicht in het deel "Investeringen" (BW-01479);
   e. de mutaties in de saldireserve die opgenomen zijn in het deel "Ontwikkelingen weerstandsvermogen en risico's
2. de grondslagen en uitgangspunten zoals opgenomen in het deel "Grondslagen en uitgangspunten" voor de jaren 2017 -2010 vast te stellen en te verwerken in de Stadsbegroting 2017-2020;
3. de budget neutrale technische wijzigingen in BW-01480 (zie bijlage "Technische begrotingswijziging Zomernota" in de digitale versie) vast te stellen.
4.Voor wat betreft het thema "Woon en groeistad" op bladzijde 11 van de Zomernota de volgende tekst 'We geven prioriteit aan woningbouw in de Waalsprong en het Waalfront.' te vervangen door 'Het heeft onze voorkeur om de woningbouw in de Waalsprong en het Waalfront te bevorderen door prioriteit te geven. Mocht dit echter ten koste gaan van ontwikkelingen elders in de stad, waardoor de kwaliteit, leefbaarheid en identiteit in het geding komt, zullen we hier een uitzondering voor maken.'

Voorstel - Zomernota 2016

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Voor 21 SP, GroenLinks, PvdA, Stadspartij DNF, VSP
Tegen 13 D66, VVD, CDA, Gewoon Nijmegen, Liberaal Nijmege

Voorstel aanvaard

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Thema's

Zes thema's staan centraal:

1. Zorgzame stad
2. Woon- en groeistad
3. Stad die werkt en leert
4. Duurzame stad
5. Bruisende Binnenstad
6. Stad in de regio

Per thema benoemen we onze opgave(n) en leest u vervolgens een korte toelichting op de voortgang en ontwikkelingen. Waar niets wordt gemeld, betekent dit dat het beleid en uitvoering daarvan op orde is en we binnen de afgesproken financiële kaders blijven. Tenslotte vindt u een toelichting op de nieuwe claims en investeringen die gekoppeld zijn aan het thema.
We hechten eraan om nogmaals toe te lichten dat de financiële afwijkingen op het bestaand beleid, éénmalige reparaties en claims die niet direct gekoppeld zijn aan een thema maar voornamelijk ingaan op uitvoering en exploitaties, zijn opgenomen in het financieel overzicht.

De uitdagingen die we nu en de komende jaren hebben rondom Inkomen & Armoedebestrijding en Vluchtelingen zijn niet verbonden aan één thema en zijn voornamelijk financieel van aard. Daarom worden deze claims nader toegelicht in het hoofdstuk financieel.

Voorstel - Zomernota 2016

ZORGZAME STAD

Opgave

We doen wat nodig is voor de kwetsbare inwoners van Nijmegen en willen kinderen en jongeren optimale ontwikkelingskansen bieden. Naast de reeds bestaande taken op het gebied van Inkomen, Onderwijs en Zorg & Welzijn, zijn we sinds 2015 verantwoordelijk voor een uitgebreid pakket aan Wmo- en jeugdtaken. Hiermee kunnen we onze ambitie om een zorgzame stad te zijn beter waar maken. Wij verwachten dat er in 2017, twee jaar na de invoering van de nieuwe taken, voor de inwoners en uitvoerend organisaties meer rust is. We kunnen dan samen met de partners in de stad meer werk maken van de beoogde innovatie die moet leiden tot meer samenhang, zorg dichtbij en inclusieve wijken. We willen de kracht van de mensen in onze stad en hun initiatieven benutten. Ook door ervaringsdeskundigheid en cliënttevredenheid als belangrijke graadmeter te gebruiken voor de kwaliteit van zorg en ondersteuning. We blijven inzetten op preventie en op het creëren van een gezonde leefomgeving.
We zijn als gemeente nu een sterke, invloedrijke financier in de wereld van zorg en welzijn. Die sleutelpositie vraagt van ons een regisserende rol en het aangaan van strategische allianties met aanbieders van zorg en welzijn maar ook met de zorgverzekeraars, de woningcorporaties, het onderwijs en andere partijen. Ook willen we de verbinding tussen inkomen, onderwijs, zorg en welzijn versterken in de dienstverlening naar de burger. Het gebiedsgericht werken is hierbij een belangrijk leidend principe.

Voortgang en ontwikkelingen

We zijn erin geslaagd de ***transitie van de jeugdhulp, begeleiding, dagbesteding en beschermd wonen*** door te voeren met behoud van de zorgcontinuïteit. De basis voor de daadwerkelijke transformatie is gelegd: er staat een nieuwe structuur voor advies & informatie en toeleiding naar ondersteuning, met de Stips, sociale wijkteams, regieteams en het veiligheidshuis.

In de afgelopen periode hebben uitvoeringsvragen en opstartperikelen veel aandacht gevraagd, wat in de eerste operationele fase van zo'n grote veranderingsoperatie te verwachten is. In 2016 willen we het berichtenverkeer goed werkend krijgen zodat we bijvoorbeeld bij beschermd wonen actueel inzicht hebben in de bezetting, wachtlijsten en de geleverde zorg. Dit is nodig om een zorgvuldige omslag te maken van de jaarlijkse groei voorafgaand aan 2015 naar stabilisatie.

Om de beweging naar meer zelfregie, ondersteuning dichtbij en van zwaar naar licht te kunnen maken is een goede basisinfrastructuur nodig van vrijwilligersinitiatieven, wijk-, sport- en cultuuractiviteiten, jongerenwerk, preventieprogramma's, inloopvoorzieningen en welzijnsactiviteiten voor ouderen, gecombineerd met een dekkend netwerk van Stips, sociale wijkteams en regieteams. Onder het motto groen, gezond en in beweging willen we extra energie en dynamiek creëren rondom ***preventie.*** We hebben primair aandacht voor gezondheid en gedrag en niet voor ziekten en zorg: het gaat om het welbevinden van alle inwoners en hoe mensen omgaan met ziekte en beperkingen.

Vanaf 2017 gaan we verder met de transformatie en aan de slag met de samenwerking tussen professionals in zorg-welzijn-onderwijs-werk-inkomen op wijkniveau verder versterken. Om hiervoor meer ruimte te creëren is de capaciteit in het voorveld, bij sociale wijkteams en Stips, uitgebreid. Per wijk wordt een gezamenlijke sociale wijkagenda gemaakt met aandacht voor preventieve en collectieve activiteiten en beschikbaarheid van expertise over specifieke problematiek (zoals GGZ) op zogenaamde vindplaatsen, zoals scholen, huisartsen en andere wijkvoorzieningen. Ook de samenwerking binnen de W4 (Tandem, NIM, Interlokaal en SWON) wordt verder doorontwikkeld om deze ambities op wijkniveau te ondersteunen.

We verlengen in samenwerking met de regiogemeenten de ***contracten*** voor 2017 met de 'Combinatie' (samenwerkingsverband van grote Wmo- en Jeugdhulpinstellingen) en 'kleine' aanbieders voor ambulante begeleiding en dagbesteding (Wmo) en ambulante Jeugdhulp. Ook verlengen we de contracten voor

verblijfsvoorzieningen voor kinderen en jongeren, met aanscherping van de afspraken over kwaliteit en innovatie. Op basis van opgestelde businesscases maken we in deze contracten afspraken met jeugdhulpaanbieders die moeten leiden tot minder en kortere opnames van kinderen en jongeren in behandelvoorzieningen. Dit is mogelijk door in de plaats hiervan (zeer) intensieve behandeltrajecten thuis aan te bieden. We zetten hiermee een beweging in die meerdere jaren in beslag zal nemen.

De bestuurlijke aanbesteding voor ***beschermd wonen*** willen we eveneens in 2017 verlengen met daarbij meer aandacht voor afspraken over vernieuwing en inhoudelijke doorontwikkeling. Ook in het beschermd wonen is immers een transformatie nodig om meer mensen met ernstige psychische problemen zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren en zo goed mogelijk mee te laten doen aan de maatschappij. Dat blijkt de beste manier om de gezondheid, kwaliteit van leven en participatie van deze mensen te bevorderen. Dit vraagt om een integrale aanpak, niet alleen op het gebied van zorg en ondersteuning, maar ook bij werk en dagbesteding, inkomen, wonen en welzijn. Het perspectief is dat beschermd wonen en mogelijk ook de maatschappelijke opvang rond 2020 volledig doorgedecentraliseerd worden naar alle gemeenten en dat de centrumgemeenteconstructie verdwijnt. Alle gemeenten zijn dan verantwoordelijk voor al hun burgers en lossen complexe problematiek in samenwerking op, net als bij Wmo en Jeugdhulp. Daarom ontwikkelen we met de gemeenten in de regio Gelderland-Zuid een gezamenlijke beleidsvisie voor opvang & beschermd wonen inclusief een beleidsplan met concrete acties.

Niet alleen bij de nieuwe taken leggen we een focus op preventie. Ook in het actieplan huiselijk geweld en kindermishandeling willen we meer inzetten op het voorkomen van problemen, eerder signaleren en hulp bieden om escalatie te voorkomen.

Ook andere opgaven blijven op onze agenda het komend jaar. Zo werken we aan een aanpak tegen radicalisering, bevorderen we de participatie van jongeren via Jimmy's (soort jongeren-Stip voor en door jongeren), zijn we van plan opvang te blijven bieden aan uitgeprocedeerde asielzoekers, hebben we in 2016 de hulp bij het huishouden resultaatgericht aanbesteed en wordt het gebundelde doelgroepen vervoer voor het eerst aanbesteed.
In onze sociale stad zien we veel mooie ontwikkelingen en een goede voedingsbodem voor de transformatie. We bouwen aan de samenwerking met belangrijke partners zoals huisartsen, zorginstellingen, zorgverzekeraar VGZ, Radboudumc en de woningcorporaties om een goed nieuw stelsel van zorg en ondersteuning neer te zetten.

In het afgelopen anderhalf jaar is sprake geweest van een sterk ***verhoogde instroom van asielzoekers***. Nijmegen en Heumen hebben gezamenlijk het aanbod gedaan om een noodopvang te faciliteren in Heumensoord. De verhoogde instroom heeft ook geleid tot een verhoging van de gemeentelijke taakstelling om statushouders te huisvesten. Voor 2016 en 2017 komt de taakstelling (zoals het er nu naar uitziet) te liggen tussen de 400 à 450 per jaar. Om dat mogelijk te maken dient extra goedkope woonruimte beschikbaar te komen. Dat willen we realiseren door inzet en ombouw van bestaande panden en gespreide tijdelijke nieuwbouw. Doel is gemengde bewoning.

In november 2015 is een bestuursakkoord gesloten tussen Rijk en VNG namens alle gemeenten. In dat akkoord zaten nog een aantal afspraken die vooral financieel nadere uitwerking nodig hadden. Inmiddels is er een uitwerkingsakkoord dat, aangevuld met een beperkte bijdrage uit de algemene middelen, voldoende ruimte biedt om participatie, inburgering, taalverwerving en integratie in arbeid uit te voeren. Van de jaargang 2013 heeft slechts 30% de inburgeringstoets gehaald (Landelijk cijfer). We willen de slagingskans per statushouder verhogen door met diverse partners in de stad de inburgeringsopgave meer integraal uit te voeren met een verbeterde casusregie. Het taal- en inburgeringsaanbod dient te worden verbeterd en vooral weer gekoppeld te worden met werkervaring of vrijwilligerswerk. Met het COA willen we afspraken maken over een start van de inburgerings- en arbeidsparticipatietrajecten vanuit het AZC.

Het aantal huishoudens dat een beroep moet doen op de bijstand en op het minimabeleid groeit landelijk én ook in Nijmegen. Er zijn in Nijmegen ongeveer 7.000 huishoudens die moeten rondkomen van een bijstandsuitkering of een daaraan verwante uitkering. Het aantal (unieke) personen dat op enig moment gebruik heeft gemaakt van één van onze minimaregelingen stijgt, eind 2015 waren dit er 16.235. De verwachting op basis van armoederapporten van het SCP en CBS is dat de stijgende lijn stabiliseert en gaat dalen door economisch gunstigere tijden. Onze opgave voor de komende tijd is om mensen die door omstandigheden in financieel zwaar weer raken, te ondersteunen door tijdige en correcte verstrekking van een uitkering en minimaregelingen. We zien een toenemende financiële complexiteit voor in het bijzonder mensen met een laag inkomen. Dit betekent dat we ons verder gaan beraden op andere vormen van ondersteuning. Dit doen we op basis van de tien ontwikkellijnen in ons ***aanvalsplan Armoede en Schulden***, waarbij preventie van een problematische schuldensituatie één van de speerpunten is. We maken de verbinding met de Stips en de sociale wijkteams.

Financiële effecten en investeringen

Zorgzame stad; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Programmabegroting						
C14. Project veilige wijken	Veiligheid		-80	-160	-160	-160
Totaal programmabegroting			**-80**	**-160**	**-160**	**-160**
Investeringen						
I17. Renovatie of nieuwbouw van De Hulsen	Zorg en Welzijn					pm
Totaal investeringen						

Programmabegroting

Project veilige wijken

De extra middelen voor de Veiliger Wijkteams is een investering die in het *Beleidskader Integrale Veiligheid 2016-2018* reeds aangekondigd is ter versterking van onze kerntaak ten aanzien van het toezicht op straat en als p.m.-post op de programmabegroting is opgevoerd. Hiervoor zijn extra FTE's nodig. Zonder te schrappen in onze kerntaken voor lokaal veiligheidsbeleid kunnen we dit niet met de huidige middelen uitvoeren. De benodigde middelen bedragen € 80.000 in 2017 en 160.000,- structureel vanaf 2018.

Investeringen

Renovatie of nieuwbouw van De Hulsen

Iriszorg wil graag de voorziening voor maatschappelijke opvang de Hulsen renoveren of nieuwbouw plegen voor deze functie. Vanuit de gemeente willen we hieraan bijdragen. Op dit moment worden de mogelijkheden door Iriszorg onderzocht. Mede afhankelijk van de resultaten van het onderzoek willen we de manier waarop wij bijdragen vormgegeven, dit kan door bijvoorbeeld mede-investering of garantstelling.

Voorstel - Zomernota 2016

WOON EN GROEISTAD

Opgave

Nijmegen is een aantrekkelijke stad om te wonen. Mensen trekken naar de stad en ook Nijmegen zal de komende jaren blijven groeien. Als we tenminste blijven bouwen. Voor de komende tijd hebben we een grote bouw-ambitie om deze groei goed te kunnen accommoderen. Met de ontwikkeling van het Waalfront, de Waalsprong en andere projecten blijven we een dynamische en aantrekkelijke, sterke stad met een goed investeringsklimaat. We geven prioriteit aan woningbouw in de Waalsprong en het Waalfront.
De woningmarkt zit in een opgaande lijn en het aantal transacties zit weer op het oude niveau van voor 2008. Dat biedt de kans om het tempo in de productie op te schroeven in de Waalsprong en het Waalfront. Ook in de bestaande stad zien we dat projecten die stil lagen weer worden opgepakt, zoals de afbouw van Onder Onnes, het voormalig Jacobsterrein aan de Molenweg en het circusterrein in Hatert. Een aantrekkelijke woonstad gaat om meer dan goede en voldoende woningen. Ligging, bereikbaarheid, een goed economisch klimaat, een divers voorzieningenniveau, cultureel aanbod en cultuurhistorische elementen in het stadsbeeld dragen allemaal bij aan de aantrekkelijkheid voor bewoners en bezoekers.

Voortgang en ontwikkelingen

De nieuwe Woonvisie geeft de kaders voor het woonbeleid. Centraal daarin staan de woningbouwopgave van circa 4.000 woningen tot 2020, de betaalbaarheid van het wonen, de verduurzaming van de woningvoorraad, en meer wonen met zorg en service. De uitvoering van de Woonvisie krijgt voor een groot deel zijn beslag in nieuwe ***prestatieafspraken met woningcorporaties*** die we in 2016 afronden. De herziene Woningwet (sinds juli 2015 van kracht) geeft ons daarbij een steun in de rug: corporaties moeten naar redelijkheid bijdragen aan de doelstellingen van de Woonvisie.

We willen zoveel mogelijk voorkomen dat groepen elkaar verdringen op de woningmarkt. Daarom kijken we integraal naar de groepen die moeite hebben met het vinden van een betaalbare woning, zoals vluchtelingen, mensen uit de zorg en starters. De ***gewenste versnelling voor woningbouw*** in de Waalsprong en het Waalfront wordt vanuit diverse programma's ingekaderd en gefaciliteerd in nieuwe bestemmingsplannen en ambitiedocumenten voor projecten. Het herstel van de woningmarkt is hier een belangrijke motor. In de bestaande stad gaan we terughoudend met nieuwe ontwikkelingen om. De versnelling in de productie is nog niet terug te zien in de aantallen opgeleverde woningen, maar wel in de kavelverkopen die eraan vooraf gaan: van 316 kavels in 2013 naar 485 in 2015. We maken meer tempo door een strategie waarbij meer locaties tegelijk naar voren worden gehaald om zo een breed en gedifferentieerd aanbod in de etalage te hebben. De aantrekkende woningmarkt maakt dit mogelijk. Dit geldt ook voor het Waalfront, waarbij de snelle afzet van het plandeel Koningsdaal illustratief is. Dit jaar starten we de procedure voor Hof van Holland.

De vergrijzing, samen met de extramuralisering en de beperking van de toegang tot verpleegtehuizen (gefinancierd vanuit de Wet Langdurige zorg) vragen om een flinke slag in het realiseren van meer ***woningen met zorg***. We streven ernaar dat mensen die zorg nodig hebben zoveel mogelijk in de eigen wijk kunnen blijven wonen. Vanuit de ketensamenwerking zijn we in 2014 gestart met de uitrol van het Planningskader ”Wonen met Zorg“ in 4 prioriteitsgebieden: Centrum, Midden, Oost en Lindenholt. Dit actualiseren we in 2016 en we werken 9 speerpunten verder uit, waaronder de betaalbaarheid en geestelijke gezondheidszorg in de wijk.

Nijmegen is een studentenstad. Aan de Radboud Universiteit en de Hoge School Arnhem-Nijmegen studeren bijna 40.000 studenten waarvan een groot deel in Nijmegen woont. Zij dragen bij aan de uitstraling, dynamiek, en vitaliteit van de stad. Goede en voldoende studentenhuisvesting is daarom van belang. De afgelopen jaren zijn ruim 1.000 extra eenheden voor deze doelgroep opgeleverd. Daarmee is de kwantitatieve nood goeddeels opgelost. Maar we zullen vraag en aanbod blijven monitoren in samenwerking met SSHN, RU en HAN. In het Coalitieakkoord is een aanscherping van het particulier ***kamerverhuurbeleid*** aangekondigd. Onderdeel van het nieuwe beleid zijn onder andere de punten uit het Coalitieakkoord: voortaan is vanaf 3 kamers een

omzettingsvergunning verplicht, en goedkope woningen mogen niet worden verkamerd. Klachten en overlast worden meer gestructureerd en beter aangepakt.

Door de oorlog in het Midden-Oosten en delen van Afrika is het aantal vluchtelingen sterk gestegen. We worden geconfronteerd met een verhoogde instroom van asielzoekers en daarmee een flinke opgave in het ***huisvesten van vergunningshouders***. Iedere gemeente heeft een taakstelling om asielzoekers met een verblijfsstatus te huisvesten. We hebben de verhoogde instroom tijdig onderkend. Recent is de notitie Nijmeegse aanpak verhoogde instroom vluchtelingen vastgesteld. Daarmee zijn de uitgangspunten voor de komende twee jaar duidelijk. Extra woningbouw is nodig omdat we te weinig sociale woningen hebben voor deze extra behoefte.

Wij bereiden de besluitvorming over de ***verkeersstructuur Nijmegen-Noord*** voor. Naast de Dorpensingelvariant onderzoeken we ook de zogeheten 'Ressense variant'.

Binnen de bestaande stad zien we knelpunten rondom de bereikbaarheid van onder meer Nijmegen-Oost en de ***Heyendaal.*** De ontwikkeling van functies op Heyendaal hebben geleid tot een enorme intensivering van de vervoersstromen naar het gebied. In de huidige vorm is er op station Heyendaal te weinig ruimte om deze stromen goed te faciliteren. Er wordt rekening gehouden met een groei van 16% van de gebruikers. Gemeente Nijmegen wil dat station Heyendaal als een knooppunt van trein, bus en fiets kan functioneren, dat voldoende capaciteit en kwaliteit biedt. Het station moeten een passend onderdeel zijn van de moderne campus die Heyendaal in de afgelopen 15 jaar is geworden en die zich in de komende jaren verder zal blijven ontwikkelen. Ook de provincie erkent de upgrading van Heyendaal als een van de speerpunten in de regio.

Voor de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van Campus Heyendaal willen we ook extra investeren in de Heyendaalseweg. Een herprofilering is noodzakelijk waarbij ook de prioriteiten voor de vervoerswijzen aan de orde komen. Binnen het hele Beter Benutten pakket voor de stad Nijmegen, is dit een topprioriteit
Om de doelen en ambities op dit thema te realiseren zijn we als gemeente één van de spelers in een netwerk van partijen en belanghebbenden, in meer horizontale verhoudingen. Om resultaten te boeken leggen we verbindingen en vormen we coalities. We zoeken de samenwerking op waar dat kan. Resultaatgericht, en op zoek naar creatieve oplossingen en minder regels. Voor dit thema, een aantrekkelijke woon -en groeistad, doen we dat met bewoners en huurders (organisaties), projectontwikkelaars en beleggers, woningcorporaties en zorgpartijen.

Financiële effecten en investeringen

Woon- en groeistad; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Programmabegroting						
C3. Restauratie en visualisatie erfgoed	Cult.,cultuurhist. en citymark.	-300				
C4. Nijmegen 1	Cult.,cultuurhist. en citymark.	-130	-180	-180	-180	-180
C15. Aanscherping kamerverhuurbeleid	Wonen		-70	-50	-50	-50
C17. Ambities wonen	Wonen	-46	-61	-61		
Totaal programmabegroting		**-476**	**-311**	**-291**	**-230**	**-230**
Investeringen						
I1. De Bastei	Cult.,cultuurhist. en citymark.	1.150				
I2. Upgrading Villa Nova	Cult.,cultuurhist. en citymark.		1.200			
I4. Watersport nevengeul	Grondbeleid		500			
I7. Bereikbaarheid campus	Mobiliteit		650	650		
I8. Station Heyendaal	Mobiliteit		0	2.000		
I9. Malderburchtstraat	Mobiliteit		300	100		
I10. Daalseweg	Mobiliteit	150	150			
I11. Weurtseweg	Mobiliteit		1.000			
I17. Verkeersmaatregelen Griftdijk	Mobiliteit	572				

Voorstel - Zomernota 2016

Woon- en groeistad; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
I12. Overige onderwijshuisvesting	Onderwijs			3.500		
I13. Investeringen Nijmegen Noord	div.					5.000
I18. Jongerenruimte Nijmegen Noord	Zorg en Welzijn					220
Totaal investeringen		**1.872**	**3.800**	**6.250**		**220**
Saldireserve						
S1. Watersport nevengeul gevolgen GREX	Grondbeleid	-1.000				
S2. VMBO Hatersteweg 404	Grondbeleid	-2.200				
S3. Kristallis Hatertseweg 400	Grondbeleid	-600				
S4. VMBO Nijmegen Noord	Onderwijs	-800				
Totaal saldireserve		**-4.600**				

Programmabegroting

Nijmegen historische stad aan de Waal en Nijmegen verdedigingsstad (€ 300.000,- in 2016)

We gaan proactief investeren in het gebruik en de beleving van het zichtbaar aanwezige erfgoed. We leggen prioriteit bij het ontwikkelen van het Valkhofkwartier. Voor restauratie van de burchtmuren in het Valkhofpark en het leggen van verbinding met de Waalkade (Bastei, Lindenberghaven) en de Burchtstraat leggen we in deze zomernota een claim van € 300.000.

Nijmegen 1

Om Nijmegen 1 levensvatbaar te krijgen en te houden zijn er aanvullende structurele middelen nodig ter hoogte van € 180.000,-. Op 11 mei is er met de Raad gesproken over de toekomst van Nijmegen 1.

Aanscherping kamerverhuurbeleid

In de nieuwe nota kamerverhuurbeleid is besloten om tot een aanscherping van het beleid te komen. Concreet betekent dit er minder vergunningsvrij is, dat er altijd een leefbaarheidstoets moeten worden gedaan en dat er extra aandacht moet zijn voor klachten. Dit kan niet worden uitgevoerd binnen de huidige beschikbare middelen, hiervoor is in 2017 € 70.000,- en vanaf 2018 structureel € 50.000 nodig.

Ambities wonen

In het coalitieakkoord zijn forse ambities opgenomen voor Wonen. Het gaat dan om Wonen in relatie tot, zorg, betaalbaarheid, woningbouwproduktie, verduurzaming en leefbaarheid. Om deze ambities beleidsmatig vanuit het programma wonen waar te kunnen maken is extra inzet nodig. In 2016 gaat het om € 46.000,-, voor de jaren 2017 en 2018 beide om € 61.000,-

Investeringen

De Bastei

In maart is reeds het besluit genomen om voor de realisatie van de Bastei een investeringskrediet van € 1,15 miljoen beschikbaar te stellen vooruitlopend op de integrale afweging bij de zomernota. Dit krediet maakt gebruik van de investeringsruimte die beschikbaar komt met deze zomernota vandaar dat deze is opgenomen.

Upgrading Villa Nova

In mei 2016 wordt er een voorstel gedaan voor het atelierbeleid. Hierin is aangekondigd dat we met en concreet voorstel komen voor het upgraden en aanpassen van het atelierpand. Dit gaat concreet om het pand aan de Villa Novastraat.

Watersport nevengeul

Voor het realiseren van een watersportcentrum in de Bastion Veur Lent is een investering nodig van € 5 miljoen. Deze investering kan niet volledig met de huur worden terugverdiend; vooralsnog nemen we daarvoor een claim van € 0,5 miljoen op in de investeringsruimte.

Overigens wordt naast deze investeringsclaims een claim gedaan van € 1 miljoen op de saldireserve. Dit omdat door allerlei voorzieningen rondom de Bastion niet de ingerekende grondwaarde wordt gerealiseerd.

Bereikbaarheid campus
Binnen Bereikbaarheid van geheel Nijmegen-Oost is de Heyendaalseweg/kwekerijweg-houtlaan het belangrijkste speerpunt. Dit vanwege de grote forse autostromen wat gevolgen heeft voor de verkeersveiligheid en de bereikbaarheid van de Campus.

Station Heyendaal
We willen het station upgraden en toekomstbestendig inrichten, dit vanwege de fors gegroeide vervoersstroom De bruto Investering is ongeveer € 8 miljoen. Er vinden op dit moment al gesprekken plaats met partners NS/ProRail, provincie Limburg en Gelderland en Campuspartners. Onze bijdrage wordt ingeschat op € 2 miljoen.

Malderburchtstraat
Er is al eerder opgeroepen om de verkeersveiligheid van de Malderburchtstraat te verbeteren. Met deze investeringsmiddelen kunnen we dat realiseren.

Daalseweg
Vanuit bewonersparticipatie is aangegeven dat de verblijfsfunctie van de weg meer benadrukt moet worden. Dit was niet eerder bekend en valt buiten de scope / reikwijdte van bestaande budgetten. De meerkosten hiervan zijn € 0,3 miljoen.

Weurtseweg
De herinrichting van de Weurtseweg, is nodig vanwege de woningbouwtempo Nijmegen-West. Voor een goed en veilige fietsverbinding Nijmegen – Beuningen is meer nodig dan er nu in de opzet van het Waalfront is voorzien. De extra kosten worden geraamd op maximaal € 2 miljoen. Waarbij een bijdrage van de provincie wordt verwacht van ca. 50%. Door concessies te doen aan de kwaliteit kunnen de kosten lager uitvallen.

Verkeersmaatregelen Griftdijk
Vanuit verkeersveiligheid en leefbaarheid is het van groot belang dat de investering in de knip Griftdijk en aanleg van de rotonde snel wordt uitgevoerd. Hiervoor is een bedrag van € 722.000 nodig. Binnen de grondexploitatie van de Grote Boel is € 150.000 beschikbaar; het beslag op de investeringsmiddelen bedraagt netto € 572.000.

Overige onderwijshuisvesting
Naast de investeringen in Nijmegen Noord (zie hierna bij 'Diversen') nemen we voor overige onderwijshuisvesting een investeringsbedrag op van € 3,5 mln. De invulling van deze investering is afhankelijk van de uitkomst van onderhandelingen met derden. Voor de nadere invulling van deze investering zullen wij een nader voorstel aan uw Raad ter besluitvorming voorleggen.

Investeringen Nijmegen Noord
We verwachten voor infrastructuur en onderwijsvoorzieningen in Nijmegen Noord een investeringsbedrag nodig te hebben van € 5,0 mln. Hoe deze investering zal worden ingevuld kunnen we op dit moment nog niet aangeven, omdat dit mede afhankelijk is van onderhandelingen die met derden moeten worden afgerond. Voor de nadere invulling van deze investering zullen wij nadere voorstellen aan uw Raad ter besluitvorming voorleggen.

Voorstel - Zomernota 2016

Jongerenruimte Nijmegen Noord
Voor het realiseren van een jongerenruimte in Nijmegen-Noord vragen we een investeringskrediet van € 220.000,-. Hiermee kunnen we de jongeren in Nijmegen Noord een plek bieden om elkaar te ontmoeten en kunnen we mogelijk overlast overlast door gebrek aan een ontmoetplek voorkomen.

Saldireserve
Watersport nevengeul gevolgen GREX
In het afgelopen jaren is duidelijk geworden dat er een hoger verlies in de GREX Waalsprong zal ontstaan. Dit als gevolg van de benodigde buitenruimte voor de watersport en parkeervoorziening. Dit heeft een negatief effect op de GREX van € 1 miljoen bovenop de € 0,5 miljoen die vorig jaar is geclaimd.
Naast deze claim op de saldireserve wordt er voor de watersport in de nevengeul ook een investeringsclaim gedaan omdat naar verwachting de investering niet terugverdiend kan worden met de huuropbrengsten. Overigens is het planproces nog gaande, de huidige inschattingen kunnen dus nog veranderen.

VMBO Hatersteweg 404
De scholengroep Rijk van Nijmegen heeft een samenvoeging van het Canisiuscollege en het Kandinskycollege aangekondigd. Deze twee scholen worden gehuisvest aan de Goffertweg 20. De locatie aan de Hatertseweg 404 wordt conform de doordecentralisatie overeenkomst terug verkocht aan de gemeente. De herontwikkeling van deze locatie naar woningen zal een verlies opleveren in de GREX onderwijshuisvesting van € 2,2 miljoen.

Kristallis Hatertseweg 400
Met Kristallis/Plureyn zijn vanaf 2015 gesprekken gevoerd over de toekomstige huisvesting. De uitkomst van deze gesprekken is dat Kristallis niet gaat verhuizen. In de GREX onderwijshuisvesting is gerekend met een voordelig resultaat van € 6 ton uit de herontwikkeling van deze locatie. Aangezien dit nu niet gebeuren zal deze winst niet gerealiseerd worden en verslechtert de GREX onderwijshuisvesting met € 6 ton.

Onderwijsvoorzieningen Nijmegen Noord
In het investeringsplan reserveren we financiële ruimte voor onderwijshuisvesting In Nijmegen Noord. Een eerste verkenning laat zien dat deze investeringen een nadelig effect hebben op de grondexploitatie. Op dit moment wordt uitgegaan van een verslechtering van het resultaat van de GREX Waalsprong met € 0,8 miljoen.

Voorstel - Zomernota 2016

STAD DIE WERKT EN LEERT

Opgave

We investeren in een sterk, sociaal en duurzaam Nijmegen en verbinden daarbij economie met arbeidsparticipatie en onderwijs. We spannen ons maximaal in voor economische ontwikkeling, state-of-the-art onderwijs en een aantrekkelijke arbeidsmarkt, zodat we optimale ontwikkelkansen bieden en er voor elke inwoner van Nijmegen perspectief op een reguliere baan is. We doen daarbij wat nodig is voor de kwetsbare inwoners van Nijmegen en willen kinderen en jongeren optimale ontwikkelingskansen bieden.

Al deze acties en initiatieven winnen aan kracht door gezamenlijk op te trekken. Samenhangend arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid is een randvoorwaarde voor economische groei, voor innovatie en voor de ontwikkeling van (jonge) mensen tot veelzijdige sociale en verantwoordelijke burgers die een waardevolle bijdrage leveren in werk en samenleving. We hebben daarbij specifieke aandacht voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Belangrijke kernwaarden uit het coalitieakkoord zijn: het benutten van de kracht van de stad, het sociaal en ondernemend profiel van de stad, zorgen voor elkaar met extra ondersteuning voor hen die het nodig hebben.

Voortgang en ontwikkelingen

Het thema 'stad die werkt en leert' begeeft zich op het snijvlak van de programma's Werk & Economie en Onderwijs. Beide programma's willen in hun samenwerking in 2016 het thema – en de hieraan verbonden opgaven - meer concreet maken. Wij zien de volgende rode draad voor de komende periode.

Economische ontwikkeling in het algemeen en in het bijzonder het ***versterken van de bedrijvigheid*** is de sleutel naar meer werk, zowel aan de bovenkant als de onderkant van de arbeidsmarkt. Het gaat dan om het stimuleren van startups, het faciliteren van innovatieve MKB-bedrijven opdat ze groeien en bloeien en kantelen van onze acquisitie naar een proactieve aanpak. Een meerjarige startup aanpak is in uitvoering. Met partners werken we aan een aanpak voor het beter faciliteren van het innovatieve MKB en een acquisitie-aanpak waarbij we bedrijvigheid aan willen trekken die complementair zijn aan de specifieke sterktes van de onder meer de kennisinstellingen.

Onze acquisitie resulteerde onder andere in de vestiging van nieuwe bedrijven op Novio Tech Campus, maar ook elders in de stad. Naast onze inzet voor het behoud en de uitbreiding van bestaande bedrijvigheid, gaan we ons gerichter inzetten op het acquireren van en faciliteren van (nieuwe) bedrijven in een meer samenhangende acquisitieaanpak en minder in individuele casussen. Voorbeeld hiervan is onze integrale Startup aanpak en het faciliteren van GDF-Suez in het proces om de Groene Delta te ontwikkelen.

Vanaf mei 2016 is ons ***Ondernemerspunt*** van start gegaan (een samenvoeging van het Bedrijvenloket/Bureau Zelfstandigen). Hiermee versterken we onze dienstverlening en service aan bedrijven en instellingen. We gaan door met het begeleiden van ondernemers (jaarlijks 200 per jaar, waaronder veel ZZP-ers) bij de 1e stappen naar nieuw ondernemerschap en het adviseren van ondernemers die in financiële problemen dreigen te komen.

Met de ***Economische Raad Nijmegen*** geven we gezamenlijk uitvoering aan de Economische Innovatie Agenda 2020. Er worden concrete resultaten geboekt, zoals een meerjarige stedelijke aanpak om het startup ecosysteem van Nijmegen te versterken, realisatie ondernemers-pitches voor startende bedrijven, lancering van het project Health Accelerator door Rockstart, ontwikkeling strategische acquisitie aanpak samen met bedrijven en kennisinstellingen, facilitering MKB om maximaal te profiteren van Europese innovatiemiddelen, opsporing witte vlekken in ons vestigingsklimaat en genereren van oplossingen zoals huisvesting voor expats en nieuwbouw International School en facilitering van het Internationaal Inscience wetenschapsfilmfestival. Dit voorjaar is een start gemaakt met de economische samenwerking op regionaal niveau; de Economic Board

Arnhem Nijmegen. Naar aanleiding hiervan heeft de ERN haar taken en samenstelling tegen het licht gehouden. Afgesproken is dat de ERN nog meer gaat inzetten op de uitvoering van de economische ontwikkeling en dat de samenstelling van de ERN daarop wordt aangepast.

Sinds 1 januari 2016 werken SW-bedrijf Breed en het ***Regionaal Werkbedrijf*** samen in een organisatie. Het Werkbedrijf voert zijn opdracht uit, conform de uitgangspunten die in het coalitieakkoord zijn benoemd. Er is een loonkostensubsidieregeling opgezet voor de 'niet-wettelijke' doelgroep. Er is een begin gemaakt met de gerichte inzet op discriminatie op de arbeidsmarkt, in samenwerking met Ieder1Gelijk. Het in het coalitieakkoord benoemde 'Plan voor de arbeid' heeft vorm gekregen en heeft in de praktijk invulling gekregen in de werkwijze van het Werkbedrijf, de SAR en het Inclusief Ondernemers Netwerk.

De groei van de werkgelegenheid zit meer aan de bovenkant van de arbeidsmarkt dan aan de onderkant. We constateren dat er sprake is van een kwalitatieve mismatch tussen wat werkgevers vragen en de mogelijkheden van veel mensen in ons uitkeringenbestand. We willen daarom de komende jaren meer aandacht geven aan de ***onderkant van de arbeidsmarkt***, in overleg met onderwijsinstellingen en werkgevers. Daarnaast willen we de mogelijkheden verkennen om de ontwikkeling van sociale ondernemingen verder te bevorderen.

Kenmerkend voor Nijmegen is ons kennisprofiel met ruim 40% hoger opgeleiden. Het trickle down effect van investeringen in topsectoren en in de kenniseconomie lijkt vooralsnog beperkt. De groei van de werkgelegenheid zit meer aan de bovenkant van de arbeidsmarkt dan aan de onderkant. We constateren dat er sprake is van een kwalitatieve mismatch tussen wat werkgevers vragen en de mogelijkheden van veel mensen in ons uitkeringenbestand. De werkloosheid onder lager opgeleiden blijft te hoog; we willen ons samen met onderwijs en bedrijfsleven inzetten om de baankansen voor lager opgeleiden te vergroten. Het aantal huishoudens met een laag inkomen is de afgelopen jaren gestegen naar 17%. We vinden dit te hoog, ook al is dit percentage gemiddeld voor vergelijkbare steden. We willen daarom de komende jaren meer aandacht geven aan de onderkant van de arbeidsmarkt, in overleg met onderwijsinstellingen en werkgevers. Daarnaast willen we de mogelijkheden verkennen om de ontwikkeling van sociale ondernemingen verder te bevorderen.

Cruciaal is onze inzet op ***verbetering van de relatie onderwijs en arbeidsmarkt*** . De beroepsgerichte aspecten van het voortgezet onderwijs willen we verder versterken door onderwijs en bedrijfsleven te faciliteren en waar mogelijk regie te voeren op dit proces. We maken ons sterk voor een extra oriëntatiejaar in het (v)mbo voor jongeren die dat nodig hebben. Aansluitend bij gewijzigd rijksbeleid werken we aan een nieuwe VSV aanpak. In de aanpak van voortijdig schoolverlaten (VSV) is ons streven alle jongeren in deze doelgroep in beeld te hebben en het alle kansen te benutten om het aantal VSV-ers terug te dringen naar nul. Dit doen we via een nieuw regionaal programma VSV en kwetsbare jongeren voor de periode 2016-2021. Uitgangspunt is dat we alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs (dreigen te) verlaten in beeld hebben en met hen een toekomstperspectief ontwikkelen dat hen leidt naar een passende (vervolg)opleiding, arbeidsplaats, zorg of een combinatie daarvan. Maatwerk is het uitgangspunt.

Samen met onderwijsinstellingen en werkgevers hebben we een human capital scan uitgevoerd op het gebied van Cure en Care. Hierdoor hebben we meer zicht op waar het schuurt tussen arbeidsmarkt en onderwijs. Deze vraagstukken pakken we gezamenlijk verder op binnen het zogenaamde ***Zorgpact.*** Dit regionale pact stimuleert samenwerking en concrete projecten van zorg- en onderwijsinstellingen en gemeenten. In navolging van het Zorgpact is er inmiddels ook een TechniekPact.

Er kan geen twijfel over bestaan dat de universiteit en de hogeschool voor Nijmegen van zeer groot belang zijn. Profilering van Nijmegen als kennisstad en als aantrekkelijke vestigingsplaats voor studenten en onderzoekers rekenen wij tot onze taak. Er zijn echter twaalf kennissteden, welke nauwelijks onderscheidend van elkaar zijn. Intussen wordt op universiteiten en hogescholen de noodzaak van profilering steeds harder gevoeld, onder

andere door het vooruitzicht van teruglopende studentenaantallen. Het Rijk vraagt van universiteiten en hogescholen dat zij zich via regionale samenwerking meer richten op het in living labs. Dit biedt een extra basis voor samenwerking met de stad en de ***doorontwikkeling van Kennisstad***. Bijvoorbeeld door het begrip Kennisstad te koppelen aan een specifiek beleidsveld, door sterker de koppeling te zoeken met het HBO en MBO (Technovium), of door de kennis aanwezig bij de wetenschappers in te brengen bij de aanpak van sociaal-maatschappelijke stedelijke vraagstukken (sociale innovatie). Het is tijd om met universiteit, UMC en hogeschool de mogelijkheden te verkennen voor een sterkere alliantie, een pact met de kennispartners in de stad.

Iedereen hoort erbij in Nijmegen. We zetten in op behoud en bundeling van expertise op het gebied onderwijs aan anderstaligen, met doorstart van de Heumensoordschool als regionale onderwijsvoorziening voor het voortgezet onderwijs en uitbreiding van de capaciteit van de Internationale Schakelklassen. Uitgangspunt blijft het aanbieden van een intensief programma voor het verwerven van Nederlandse taal en cultuur, gedurende tenminste één jaar. Daarna gaan leerlingen geheel of gedeeltelijk in de eigen wijk of gemeente naar school. Het succesvolle Project SchoolsOUT wordt de komende jaren voortgezet. We geven handen en voeten aan de complementaire aanpak radicalisering van denkbeelden op basisscholen, in het voortgezet onderwijs en op het ROC.

Het nieuwe beleidskader Onderwijs en opvang 0 – 12 jaar, inclusief uitvoeringsagenda wordt samen met de partners in de stad (waaronder scholen, kinderopvang, docenten, ouders en leerlingen) opgesteld en voor de zomer van 2016 aan de Raad aangeboden. We ***stimuleren ontwikkelingskansen*** en zetten onder andere in op het versterken van de brede samenwerking op en rondom scholen en kinderopvang, educatief partnerschap met ouders en op het vereenvoudigen en verbeteren de toegankelijkheid van VVE en OAB, zodat meer kinderen gebruik kunnen maken van deze regelingen. Vanuit de programma's VSA, Onderwijs, wijken en openbare ruimte zetten we in op het thema spelen - sporten - bewegen: bijvoorbeeld bij de inrichting van de openbare ruimte, in accommodaties en op schoolpleinen, door het aanbieden van activiteiten voor jong en oud.

We verbeteren de ***afstemming tussen onderwijs en zorg***, waarbij in de toegang naar zorg of passend onderwijs wordt uitgegaan van de bekende gekantelde principes als eigen kracht en preventief werken. Belangrijke onderwerpen daarbij zijn: de toegang tot en een dekkende aanbod van onderwijs en zorg in de regio, een actieve aanpak van thuiszitten, het verzamelen van complexe casuïstiek en relevante informatie rondom leerlingenvervoer. Daarnaast zetten we in op een kwaliteitsimpuls van het voortgezet speciaal onderwijs in de stad. We zien dat vooral op de schakels in de onderwijsketen nog winst te behalen is en zetten ons in voor versterking en verbetering.

Hoewel de leerlingenaantallen in de gemeente Nijmegen de komende jaren nagenoeg gelijk blijven, laten de regiogemeenten in periode 2015 – 2035 een krimp zien van 20% tot 30%. Omdat de helft van de leerlingen op de Nijmeegse VO-scholen afkomstig is uit de regiogemeenten, is dat de oorzaak van de krimp in het voortgezet onderwijs. Er is een duidelijk verschil tussen de bestaande stad en het stadsdeel Nijmegen Noord. Boven de Waal stijgt het leerlingenaantal de komende jaren, terwijl ten zuiden van de rivier het aantal leerlingen krimpt. Op sommige scholen zal de krimp zelfs oplopen tot 25%. Vanwege krimpende leerlingenaantallen zijn we actief in gesprek met de schoolbesturen, onder andere op basis van een verkenning van de toekomst van het vmbo in de stad. Ook voor het primair onderwijs en de studiehuizen werken we ***verkenningen uit in overleg met de schoolbesturen***.

Financiële effecten en investeringen

Stad die werkt en leert		2016	2017	2018	2019	2020
programmabegroting						
C12. Preventieve inzet leerplicht	Onderwijs		-437	-437	-415	-394
Totaal programmabegroting			**-437**	**-437**	**-415**	**-394**

Preventieve inzet leerplicht
Eind 2015 is de keuze is gemaakt om Bureau leerplicht - naast de wettelijke taken – te belasten met meer preventieve taken, zodat problemen bij leerlingen eerder worden gezien, sneller worden opgelost en schooluitval wordt voorkomen. Voor het uitvoeren van de wettelijke en preventieve taken is de formatie van bureau leerplicht de afgelopen jaren steeds a-structureel opgehoogd. Om deze taken uit te kunnen voeren en de formatie structureel op orde te krijgen is een structurele uitbreiding nodig van 7 fte; de kosten vanaf 2017 zijn € 437.000.

DUURZAME STAD

Opgave
Nijmegen energieneutraal in 2045.

We houden vast aan het bestaande klimaat- en energiebeleid, dat wil zeggen dat Nijmegen in 2045 energieneutraal moet zijn. We zetten zwaar in op energiebesparing, met 10 % extra besparing in deze coalitieperiode. We zetten ook in op zonne-energie en windenergie en werken aan het optimaal inzetten van het warmtenet. We streven samen met onze regionale partners naar een circulaire en biobased economie die ook moet zorgen voor een positief effect voor de regionale werkgelegenheid en lagere woonlasten voor onze inwoners.

Voortgang en ontwikkelingen
Het fossiele energieverbruik van de stad is over de periode 2008 tot en met 2015 met 16,7% afgenomen. Voor 2015 was ons doel 12% besparing. Hiermee liggen we goed op koers.

We overwegen de doelstelling Nijmegen energieneutraal uit te breiden door tussentijdse doelen vast te stellen, waaronder 75% energieneutraliteit in 2030. Met ***woningcorporaties*** willen we stadsbreed een proces ontwikkelen waarbij we gezamenlijk werken aan een energie neutrale sociale woningvoorraad. We ontwikkelen samen een beeld op hoe de energievoorziening in stadsdelen en buurten er in de toekomst uit kan gaan zien. We gaan ervan uit dat over ongeveer 15 jaar gas geen energiebron meer zal zijn voor de warmtevoorziening van woningen.

Per 1 januari 2016 is de Premieregeling Energiebesparende Maatregelen Particulieren gestopt en de ***Duurzaamheidslening*** uitgebreid. Nu komen ook eigenaren van nieuw te bouwen woningen in aanmerking voor de lening. We hebben het budget van 1,2 miljoen euro uitgebreid met maximaal 2 miljoen euro door eigen middelen in te zetten als rentelast. We zullen de duurzaamheidslening blijven promoten. Voor non-profitorganisaties hebben we ook een lening ontwikkeld: de ***Stimuleringslening*** non-profitorganisaties. Daarnaast kunnen particuliere woningeigenaren ook in 2017 gebruik blijven maken van de diensten van het Loket Duurzaam Wonen.

Als gemeentelijke organisatie hebben we een energiecontract dat loopt tot 1 januari 2018. Daarna moeten we een nieuw contract hebben. We bereiden samen met de gemeenten uit de regio Arnhem-Nijmegen een innovatieve aanbesteding voor ons ***gemeentelijk energieverbruik*** voor. Het doel is om duurzame energie af te nemen, die zoveel mogelijk uit de regio zelf komt. Onze vraag stimuleert een vergroting van energiebronnen, omdat met de huidige capaciteit niet in onze regionale behoefte kan worden voorzien. We houden ook

onverkort vast aan de gemeentelijke ESCo (Energy Service Companies) constructie voor maatschappelijk vastgoed. De besparingen die we hebben gerealiseerd blijven we inzetten voor nieuwe investeringen voor verduurzaming van onze panden.

In deze collegeperiode werken we aan het uitbreiden van het ***warmtenet*** naar meerdere locaties in de stad zoals de campus, het stationsgebied en aangrenzende wijken. We verwachten in 2017 besluiten te kunnen nemen over doortrekking van het warmtenet naar de Heijendaal campus.

De ***windturbines*** aan de A15 worden in het laatste kwartaal van 2016 in gebruik genomen. Het animo voor participatie in het project was zo groot dat dit bijna vanzelfsprekend leidt tot nieuwe initiatieven rondom duurzame energie. We werken actief mee aan deze nieuwe initiatieven, ook op bedrijventerreinen.

We blijven investeren in participatie initiatieven van bewoners, bedrijven, instellingen en scholen, bijvoorbeeld met Power2Nijmegen en "Groen verbindt". Initiatieven van onderop willen we zo goed mogelijk ondersteunen, ruimte geven en verbinden. Waar nodig investeren we ook zelf in duurzaamheidsmaatregelen, zoals fietsroutes, openbaar vervoer, elektrische laadpalen, afvalinzameling.
De ***bereikbaarheid*** van Nijmegen is in de afgelopen jaren flink verbeterd. We hebben voor de resterende bestuursperiode de ambitie om meer te investeren in de fiets(delen), autodelen, elektrische voertuigen en openbaar vervoer (onder andere het station CS en Heyendaal en de WePod of andere schoon en duurzaam openbaar vervoer in de binnenstad). We blijven investeren in dynamisch verkeersmanagement en het beter benutten van wegennet zodat het verkeer beter verdeeld en gespreid wordt gedurende de dag. Mobiliteitsmaatregelen die bijdragen aan een schonere lucht en betere leefbaarheid. De titel Fietsstad 2016 en het wereldfietscongres Velo-city2017 dragen daaraan bij.

De Nijmeegse aanpak van de energietransitie wordt landelijk en internationaal gewaardeerd. Dat biedt kansen om onze aanpak nog een extra boost te geven, bijvoorbeeld met een ***Citydeal*** onder de vlag van de landelijke Agenda Stad. Met een dergelijke citydeal van Gelderse steden verwachten we de verbindingen tussen bedrijfsleven, onderwijs-en onderzoeksinstellingen en overheden structureel te versterken.

Financiële effecten en investeringen

Duurzame stad	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Programmabegroting						
C7. Verduurzaming gemeentelijke energiecontract	Duurzaamheid			-125	-125	-230
Totaal programmabegroting				**-125**	**-125**	**-230**

Programmabegroting

Verduurzaming gemeentelijke energiecontract

We willen het gemeentelijke energie verbruik zoveel mogelijk uit duurzame bronnen uit de regio betrekken. Met de gemeenten uit de regio Arnhem-Nijmegen bereiden we een aanbesteding voor die dit mogelijk gaat maken. Het nieuwe energiecontract kan pas ingaan vanaf 1 januari 2018 omdat ons huidige contract nog tot dat moment loopt vandaar dat de claim is opgevoerd vanaf dat jaar.
De claim loopt op doordat we de duurzame elektriciteit in de regio willen inkopen. Dit is duurder dan elektriciteit van verder weg. Helaas is er in onze regio in 2018 onvoldoende elektriciteit beschikbaar is. In 2020 is er naar verwachting wel voldoende beschikbaar, vandaar dat vanaf dat jaar de claim hoger is.
Het betreft overigens het gemeentelijk energieverbruik voor alle activiteiten: dus bijvoorbeeld de straatverlichting, wijkaccommodaties en gemeentelijke kantoorpanden. De – structurele - meerkosten zullen € 125.000 bedragen vanaf 2018 en vanaf 2020 € 230.000.

Voorstel - Zomernota 2016

BRUISENDE BINNENSTAD

Opgave

De binnenstad van Nijmegen bestaat uit het gebied tussen de singels, Waalkade en het spoor. Er wonen ruim 10.000 mensen en er zijn meer dan 14.000 mensen in diverse sectoren werkzaam. De binnenstad kan rekenen op jaarlijks ruim 13 miljoen bezoekers en vormt de top van het winkel- en uitgaansaanbod in de regio. De binnenstad kent een rijk aanbod aan cultuur- en cultuurhistorie en herbergt een breed scala aan functies. De binnenstad is van belang voor de Nijmeegse economie, omdat een aantrekkelijke binnenstad bijdraagt aan een positieve uitstraling van de stad en een belangrijke vestigingsfactor is voor bewoners en bedrijven. We zetten daarom in op het sterker en nog aantrekkelijker maken van de binnenstad.

De bezoeker komt naar de binnenstad omdat daar wat te beleven valt. Detailhandel is en blijft de belangrijkste trekker van de binnenstad maar ook andere sectoren doen het steeds beter. De bezoeker maakt ook gebruik van het aanbod aan horeca, cultuur, evenementen en de markt. De binnenstad weet zich aan te passen aan veranderingen in de maatschappij en wij willen dit veranderingsproces zoveel mogelijk ondersteunen.
We hebben daarvoor een Agenda voor de Binnenstad opgesteld, waarin een breed scala aan projecten wordt gepresenteerd. We werken bij de uitvoering langs drie pijlers:

- Versterken van aanbod en ambiance in de binnenstad.
- Ondersteunen van het transformatieproces van ‘place to buy ‘ naar ‘place to meet ‘.
- Aanpak van de leegstand.

Naast de agenda hebben we de visie ‘Binnenstad van de toekomst‘ vastgesteld. In deze visie zijn aan de hand van een weerbaarheidsanalyse sterke en kwetsbare gebieden in de binnenstad in beeld gebracht en hebben we een 14-punten aanpak voor leegstand gepresenteerd. Deze aanpak is nu in uitvoering.

Tot slot is de bereikbaarheid en leefbaarheid van de binnenstad middels de raadsmotie ‘Ruimte voor voetgangers, fiets en consument’ in onderzoek.

Voortgang en ontwikkelingen

Naast winkelen wordt beleven in de binnenstad voor bezoekers steeds belangrijker. We ondersteunen het proces van ‘place to buy’ naar ‘***place to meet***‘ door het toestaan van functiemenging en ruimere regels voor lichte horeca-concepten. We verbeteren de culturele programmering door o.a. te sturen op samenwerking en investeringen in culturele voorzieningen in de binnenstad, o.a. de renovatie van de Vereeniging en ontwikkeling van de Bastei. Met ons atelierbeleid sturen we op de creatieve stad. We gaan sturen op meer doorstroming en een groter aantal permanente ateliers. Dit doen we stapsgewijs. Hiermee willen we jonge talentvolle kunstenaars een plek bieden.
Erfgoed draagt bij een aan goed vestigings-, bezoek- en verblijfsklimaat. De zichtbaarheid van de historische gelaagdheid willen we realiseren door van het Valkhofkwartier de poort naar de binnenstad te maken, een logische plek vanwege de historische rijkdom en de toeristische aantrekkingskracht van het Nijmegen omarmt de Waal gebied. We gaan proactief investeren in het gebruik en de beleving van het zichtbaar aanwezige erfgoed. Dit gaan we doen aan de hand van de thema’s *Nijmegen historische stad aan de Waal* en *Nijmegen verdedigingsstad*, thema’s die als een rode draad door onze tweeduizendjarige geschiedenis lopen. We leggen prioriteit bij het ontwikkelen van het Valkhofkwartier als poort naar de binnenstad. Door van het Valkhofkwartier dé cultuurhistorische hotspot van Nijmegen te maken trekken we bewoners en bezoekers naar de binnenstad. Hiervoor gaan we de burchtmuren in het Valkhofpark restaureren en beleefbaar maken en we leggen verbinding met de Waalkade (Bastei, Lindenberghaven) en de Burchtstraat. Binnen citymarketing zullen dit centrale thema’s. zijn Daarbij is het Valkhofkwartier niet alleen de uitvalsbasis naar de binnenstad, maar ook naar de rivier en het Nijmegen omarmt de Waal gebied.

Voorstel - Zomernota 2016

Dat de binnenstad transformeert van ‘place to buy ‘ naar ‘place to meet’, zien we ook terug bij evenementen in de binnenstad. Nu we het merendeel van de locatieprofielen voor evenementenlocaties in het kader van het locatiegebonden evenementenbeleid hebben vastgesteld, gaan we van 2017 tot en met 2020 investeren in ***goede voorzieningen op evenementenlocaties***. Een evenementenlocatie is namelijk meer dan een braakliggend grasveld of asfaltplein. Professionele evenementen vragen om professionele voorzieningen, zoals stroom, water, riool en glasvezel. Daarnaast willen we in het kader van duurzaamheid bij evenementen ervoor zorgen dat vervuilende apparaten, zoals noodaggregaten, tot het verleden behoren. Ook is het van belang om de voorzieningen in de toekomst veilig te kunnen gebruiken, waardoor we ook kosten reserveren voor onderhoud en vervanging.

We volgen de ***leegstandsontwikkelingen*** in de binnenstad op de voet. De ambitie is om het leegstandspercentage in de binnenstad gelijk of lager te laten zijn aan het leegstandspercentage in vergelijkbare kennissteden. We zien dat het centrale A1- winkelgebied waar vooral de filiaal- en ketenbedrijven zijn gevestigd nu ook te maken krijgt met leegstand, door sluiting van V&D en andere landelijke ketens. Toch zien we dat panden in het kernwinkelgebied weer snel een invulling krijgen en dat leegstand vooralsnog meer voorkomt aan de randen van het kernwinkelgebied, in de ringstraten en in de eerder benoemde aandachtsgebieden.

Leegstand is deels afhankelijk van macro-economische ontwikkeling, maar is ook beïnvloedbaar door lokaal beleid. De afgelopen tijd hebben we werk gemaakt van de uitvoering van de ***14-punten aanpak*** uit ‘Binnenstad van de Toekomst ‘ en daar gaan we mee door: de Investeringsregeling is gestart, instrumenten voor acquisitie zijn beschikbaar, belangrijke ontwikkellocaties in de Binnenstad zijn met voorrang opgepakt. We hebben een begin gemaakt met een Transformatieaanpak in de Bloemerstraat en Hertogstraat en willen de aanpak uitbreiden naar andere straten met aanzienlijke leegstand. Het is de bedoeling om net als bij de voorloper, het programma ‘Economisch Offensief Binnenstad’, een transformatieprogramma voor de binnenstad voor drie jaar van in totaal € 900.000, neer te zetten. Aan de hand van gebiedsprofielen wordt nieuwe invulling gegeven aan een gebied dat met duidelijke leegstand te maken heeft. Middelen worden ingezet voor procesbegeleiding en fysieke ingrepen in vastgoed en/of openbare ruimte. Projecten zijn bijvoorbeeld: aanpak gevels en panden, verplaatsen bedrijven, opstellen gebiedsprofielen, acquisitie nieuwe concepten, functieverandering bevorderen, kleinschalige ingrepen in de openbare ruimte, stimuleren ondernemersverenigingen, kwaliteitsslag warenmarkt etc. De aanpak wordt samen met private partijen in de stad, zoals vastgoedeigenaren, Huis voor de Binnenstad en ondernemers uitgevoerd.

We komen met een ***kwaliteitsslag voor de markt***. Inzet is dat de markt dan functioneert volgens de principes van de ‘Markt van morgen‘, vastgelegd in een nieuwe marktverordening en marktreglement. In 2017 zijn de nieuwe beleidslijnen voor standplaatsen in werking.

Goede bereikbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde om meer bezoekers naar de binnenstad te trekken. We geven uitvoering aan de raadsmotie ‘Ruimte voor voetgangers, fiets en consument’. Hiervoor onderzoeken we tezamen met een klankbordgroep van de gemeenteraad varianten voor meer ***autoluwe zones*** in de binnenstad. Dit doen we door eerst de uitgangspunten, wensen en ideeën in kaart te brengen. Vervolgens stellen we een aantal scenario’s op met verschillende keuzes voor de binnenstad. Als laatste stap brengen we de effecten en risico’s van de scenario’s in beeld. Resultaat zal leiden tot scenario’s en keuzes waarover de Raad eind 2016, begin 2017 beslissingen kan nemen. In dit proces betrekken we ondernemers, bewoners en bezoekers van de binnenstad.
In het licht van de toekomst van de binnenstad en de mogelijke inrichting en gebruiksfuncties van de Waalkade onderzoeken we alternatieve vormen van openbaar vervoer maar ook de mogelijke inzet van de zogeheten ‘WEpod’ ofwel een (klein) automatisch voertuig.

Voorstel - Zomernota 2016

Financiële effecten en investeringen

Bruisende Binnenstad		2016	2017	2018	2019	2020
Programmabegroting						
C2. Afsluiting kroonjaar "klap op de vuurpijl"	Cult.,cultuurhist. en citymark.	pm				
C5. Onderhoudsbudget evenemententerreinen	Cult.,cultuurhist. en citymark.			-15	-15	-15
C6. Citymarketing: citydressing en citymaking	Cult.,cultuurhist. en citymark.		-175	-175	-175	-175
C8. Aanpak leegstand binnenstad 2017	Economie en Werk		-300	-300	-300	0
C11. WePod	Mobiliteit	-50	-50			
Totaal programmabegroting		**-50**	**-525**	**-490**	**-490**	**-190**
Investeringen						
I3. Voorzieningen evenemententerreinen	Cult.,cultuurhist. en citymark.		200	200	200	200
Totaal investeringen			**200**	**200**	**200**	**200**

Programmabegroting

Afsluiting kroonjaar "klap op de vuurpijl"

De Raad heeft in de motie “klap op de vuurpijl” aangegeven het kroonjaar 2016 met een afsluitend gemeentelijk vuurwerk te willen afsluiten. We ramen de kosten hiervan pm.

Onderhoudsbudget evenemententerreinen

Vanwege de investeringen in evenementterreinen (zie toelichting hierna bij investeringen) is vanaf 2018 een bedrag van € 15.000 structureel nodig voor het onderhoud.

Citymarketing: citydressing en citymaking

Conform de uitvoeringsagenda Citymarketing 2015-2018 willen we een vervolg geven aan citydressing, communicatie en merchandising, hiervoor is een budget noodzakelijk van € 75.000 per jaar. Voor citymarketing vragen we jaarlijks € 100.000. Deze middelen kunnen eveneens worden gebruikt voor cofinanciering, zodat wij kunnen bijdragen aan nieuwe projecten vanuit de stad.

Transformatieaanpak binnenstad, driejarig programma (jaarlijks € 300.000,- periode 2017-2019).

We voeren een Transformatieaanpak uit in gebieden in de binnenstad met aanzienlijke leegstand. De aanpak wordt samen met partners in de stad uitgevoerd. Het betreft een transformatieprogramma voor de binnenstad voor drie jaar van totaal € 900.000. Het gaat om ingrepen zowel op straatniveau als om projecten en maatregelen voor de gehele binnenstad.

We Pod

Dit betreft een pilot zelfrijdende busjes personenvervoer binnenstad. We kunnen naar verwachting mede gebruik maken van de lopende proef Ede-Wageningen met zelfrijdende busjes voor personenvervoer in de binnenstad en deze voortzetten als een pilot. Dit biedt kansen om verbindingen te leggen tussen Waalkade en binnenstad met name voor de bezoekers die slecht ter been zijn en de cruiseschippassagiers. We moeten daarbij kosten maken voor externe adviezen wat daarvoor nodig is in onze binnenstad. Daarvoor vragen we in de Zomernota een budget voor de jaren 2017 – 2018 van totaal € 100.000.

Investeringen

Voorzieningen evenemententerreinen

We gaan in de periode 2017-2020 per jaar € 200.000 investeren in goede voorzieningen op evenementenlocaties. Het gaat daarbij om zaken als stroom, water, riool en glasvezel. Ook betreft het duurzaamheidsmaatregelen zoals het vervangen van vervuilende apparaten, zoals noodaggregaten. Om voorzieningen in de toekomst veilig te kunnen gebruiken, investeren we ook onderhoud en vervanging.

Voorstel - Zomernota 2016

STAD IN DE REGIO

Opgave

Onze stad heeft belang bij een sterke regio, de regio heeft belang bij een sterke centrumstad. De werkelijkheid stopt nou eenmaal niet bij onze gemeentegrenzen. Het 'daily urban system' van onze inwoners, werknemers en bezoekers beslaat het Rijk van Nijmegen, de regio Arnhem Nijmegen of overstijgt zelfs de provincie- en landsgrenzen.
Afhankelijk van het onderwerp werken we op veel terreinen in regionaal en grensoverschrijdend verband samen. We zetten een zware koers in gericht op structurele samenwerking op regionale schaal, vanuit de veronderstelling dat op veel gemeentelijke taken bundeling van de krachten tot verbetering kan leiden. Een belangrijke voorwaarde voor de regionale én stedelijke ontwikkeling is een goede relatie met het Gelderse provinciebestuur en onze buren, zowel gemeenten als regio's.
Met regionale samenwerking zorgen we voor efficiency- en agglomeratievoordelen, werven we externe middelen, verbeteren we de concurrentiekracht van de lokale en regionale economie, verbeteren we het vestigingsklimaat en de bereikbaarheid en bereiken we draagvlak voor onze educatieve en sociaal-culturele voorzieningen. De inhoudelijke discussies over te bereiken maatschappelijke effecten behoren tot het beleidsdomein van de overige strategische thema's en programma's. Binnen het kader van dit thema voeren we de discussie over de meerwaarde van regionale samenwerking.

Voortgang en ontwikkelingen

Binnen het Rijk van Nijmegen wordt goed samengewerkt. Op een aantal terreinen is de samenwerking geformaliseerd; zo is er flinke voortgang geboekt op de ***Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR) Rijk van Nijmegen***. Het Werkbedrijf heeft vorm gekregen als module binnen de MGR, evenals ICT. Naast de lopende modules zijn er andere thema's en dossiers die we gezamenlijk kunnen oppakken. In 2017 wordt een besluit genomen over een nieuwe module zorginkoop. In het komende jaar streven we naar verdere professionalisering van de ondersteuning en naar het benutten van de MGR als samenwerkingsplatform voor de gemeenten in het Rijk van Nijmegen. Wij beschouwen de MGR ook als een platform waar afstemming over regionale samenwerking bij elkaar komt en waar we regionale samenwerking verder kunnen ontwikkelen. Niet alle regionale samenwerking is in gemeenschappelijke regelingen beklonken en in veel gevallen is dat ook niet nodig.

Democratische legitimiteit is een belangrijke voorwaarde voor regionale samenwerking binnen een gemeenschappelijk regeling. De MGR kan alleen als platform functioneren als de raden ook een actieve rol oppakken en direct betrokken zijn bij de regionale samenwerking en het versterken van de regionale identiteit. Daarom is het van belang om de raden met elkaar te verbinden en bestuurlijke ontmoetingen te organiseren.

In het najaar van 2015 is een start gemaakt met het ***Gemeenschappelijk Orgaan***; een platform voor overleg en afstemming op de beleidsterreinen economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. Hiermee is de regionale samenwerking in de 18 aangesloten gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen opnieuw vorm gegeven. Het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie is gestart met een traject voor de ontwikkeling van een actueel Regionaal Programma Werklocaties (RPW) in nauwe afstemming met de Provincie Gelderland. Er is een integrale MIRT Agenda en bijbehorende Uitnodigingsagenda ontwikkeld als basis voor de provinciale gebiedsopgave ter versterking van het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen. Bureau Brussel is gehandhaafd als gezamenlijke vertegenwoordiging in Brussel en werkt goed samen met de vertegenwoordigingen van Food Valley, Stedendriehoek en provincie. Voor inwoners van de regio die door een beperking geen gebruik kunnen maken van regulier openbaar vervoer hebben we een bestuurlijke samenwerking opgericht. De BVO doelgroepenvervoer is sinds oktober 2015 in uitvoering. In de komende periode wordt een gezamenlijke regionale investeringsagenda opgesteld met een horizon van 10 jaar in navolging van het MIRT proces in het kader van de provinciale Gebiedsopgaven. Na het opheffen van de Stadsregio zijn er nieuwe verhoudingen ontstaan tussen de stedelijke regio Arnhem Nijmegen en de provincie. Met concrete en gezamenlijke acties

(rondom MIRT, omgevingsagenda) moeten we aantonen dat we kunnen denken op een regionaal niveau, elkaar wat gunnen en voor de hele regio vooruitgang kunnen boeken. Er wordt gewerkt aan een website, zodat bewoners en aangesloten gemeenteraden de ontwikkelingen van het Gemeenschappelijk Orgaan goed kunnen volgen.

Met de start van de ***Stichting Economic Board Region Arnhem Nijmegen*** is in het afgelopen jaar een flinke impuls gegeven aan het vertrouwen dat wij (ondernemers, kennisinstellingen en overheden) gezamenlijk in staat zullen zijn om de economische ontwikkeling van de regio vaart te geven. De provincie Gelderland participeert, er is samenwerking met de Food Valley en de Wageningse Universiteit en grote kennisinstellingen en bedrijven investeren. De triple helix samenwerking heeft gekozen voor een scherpe focus op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen. De structuur van de Economic Board staat, sinds maart is een directeur aangesteld en is de bijbehorende projectorganisatie opgeladen.

Op het schaalniveau ***Gelderland Zuid*** wordt zeer intensief samengewerkt rondom Veiligheid en gezondheid (GGD). De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid regelt niet alleen de regionale samenwerking voor brandweerzorg en geneeskundige hulpverlening. Dit is ook het niveau waarop de intensieve afstemming en coördinatie wordt gevoerd op de vluchtelingenopvang.

Binnen Gelderland nemen we deel aan de ***GelreStad***-samenwerking tussen de vier grote steden en de provincie. Het is een lichte en vrijwillige samenwerking. De samenwerking richt zich nu met name op de samenwerking rondom het thema energietransitie, waarbij wij ons zowel landelijk (Agenda Stad) als Europees (Urban Agenda) willen profileren als koploperregio. Een citydeal 'Energietransitie Gelrestad' is in voorbereiding. Ook de organisatie van de Giro D'Italia was onlangs een goede oefening in regionale samenwerking.

Over de landsgrenzen heeft Nijmegen al goede banden met Duisburg en Kleve en worden de relaties met Düsseldorf aangehaald. Sowieso is er een groeiende belangstelling voor de ***Euregio*** vanuit de provincie en regiogemeenten. De Euregio Rijn Waal studeert op mogelijkheden om een platform te creëren voor grensoverschrijdende ontmoetingen en gesprekken tussen bestuurders, ondernemers, maatschappelijke instellingen. Wij zijn al langere tijd van mening dat de Euregio te veel wordt gezien als een loket voor Interregsubsidies. Een meer politiek ontmoetingsforum wordt opgezet speciaal voor volksvertegenwoordigers in de Euregio. Het Nijmeegse gemeentebestuur steunt deze voornemens.

De kaders voor ons Europese en Euregionale beleid zijn beschreven en vastgesteld. Eind 2015 is de uitvoeringsagenda Onbegrensd en Onbevangen 2016-2017 vastgesteld. We leggen ons toe op het realiseren van de genoemde actiepunten. De verdere ontwikkeling van een Platform van de grote Euregio-centrumsteden (Dusseldorf, Duisburg, Moers, Ede, Arnhem) voegen we hieraan toe.

De discussies over regionale economische ontwikkeling hebben een landelijke lading gekregen door het studierapport *Maak Verschil*. Onder coördinatie van het Ministerie van BZK wordt onderzocht of er aanpassingen, versoepelingen en verruimingen moeten komen van de wet gemeenschappelijke regelingen en van de wet financiële verhoudingen, beide wetten zijn ook voor Nijmegen relevant

Ten aanzien van de verschillende mogelijke samenwerkingsconstructies moeten we voortdurend de vraag blijven stellen naar de democratische legitimatie. We willen vermijden dat regionale samenwerking zich voltrekt buiten het zicht en de controle van de democratisch gekozen raden.

Financiële effecten en investeringen

Bij dit thema zijn geen claims.

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Financieel

In het financieel beeld laten we zien hoe de financiële positie zich de komende jaren gaat ontwikkelen. In de financiële programmabegroting laten we bijstellingen zien op de lopende begroting en doen we voorstellen voor nieuw beleid. Twee grote ontwikkelingen lichten we uitgebreider toe: BUIG en de verhoogde asielinstroom. Vervolgens gaan we in het deel "Investeringen" in op de voortgang van het huidige investeringsplan en de nieuwe investeringsclaim.
In "Ontwikkeling weerstandsvermogen en risico's" gaan we in op een aantal claims dat ten laste van de saldireserve komt. Met de uitvoering van de motie "Subtiele systeemwissel" geven wij gehoor aan Uw oproep om inzicht te geven in de ontwikkeling van de weerstandscapaciteit en risicoprofiel op basis van de nieuwe en oude kadernota. Naast de concrete meldingen en de risico's is er in het lopend jaar een aantal onzekerheden. Dit betreft afwijkingen waarvan wij van mening zijn dat Uw Raad daarvan wetenschap moet hebben, maar waarvan we nu nog geen exacte inschatting kunnen maken. Deze onzekerheden zijn opgenomen in het deel "Winstwaarschuwingen lopend jaar".
In het deel Grondslagen en uitgangspunten geven we aan wat de uitgangspunten voor de Stadsbegroting 2017 zijn en onderbouwen we deze.
De vernieuwing van het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) heeft op onderdelen een behoorlijke (financiële) invloed op de Stadsbegroting 2017. In zowel de programmabegroting, de investeringen, het weerstandsvermogen als de grondslagen zijn aanpassingen vanuit de vernieuwing opgenomen. In het onderdeel "Vernieuwing BBV" worden alle veranderingen toegelicht. Daarin zijn ook de veranderingen opgenomen die geen financiële verandering tot gevolg hebben, zoals bijvoorbeeld de verplichte taakvelden.
Het laatste onderdeel betreft de taakmutaties uit het gemeentefonds uit de voorgaande circulaires.

Financiële positie

Met deze Zomernota stellen we voor om in de Stadsbegroting 2017- 2020 een aantal financiële knelpunten een plek te geven. Bijvoorbeeld de financiële tekorten op BUIG. Ook zien we ruimte om belangrijke speerpunten binnen thema's verder vorm te geven.
Financieel leidt dit tot een sluitende begroting in 2017 en in de jaren daarna zelfs een fors positief saldo.
Voor het lopend jaar zullen we helaas weer een beroep moeten doen op de saldireserve. Voor een belangrijk deel wordt dit veroorzaakt door het tekort op BUIG.
We constateren een groei van de investeringsbehoefte. Voor een groot deel hangt deze groei samen met de verdere ontwikkeling van Nijmegen -Noord. Omdat we de nieuwe ontwikkelingen en investeringen willen ondersteunen, stellen we voor om eenmalig de investeringsruimte met € 10 miljoen te verhogen.
In deze zomernota is in het deel "Ontwikkeling weerstandsvermogen en risico's" zowel een uitwerking opgenomen volgens de oude als de nieuwe kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement.
Uit beide benaderingen blijkt dat het weerstandsvermogen in voldoende mate de risico's kan opvangen.
Al met al concluderen we dat de begroting financieel op orde is, we extra ruimte bieden aan nieuwe investeringen en het weerstandsvermogen voldoet.
De risico's op de grondexploitaties blijven helaas onverminderd hoog. Reden om het positief saldo in de jaren 2018 en verder voorlopig nog te reserveren in de saldireserve.

FINANCIËLE PROGRAMMABEGROTING

In dit deel laten we zien welke ontwikkelingen we zien in het huidig begrotingsjaar en hoe de nieuwe meerjarenbegroting er uit komt te zien. Het startpunt is de Stadsbegroting 2016-2019, aangevuld met de besluitvorming in de afgelopen periode.
De financiële ontwikkelingen onderscheiden we in een aantal categorieën. Deze categorieën vormen de hoofdindeling op basis waarvan de verschillende onderdelen worden toegelicht in deze paragraaf.

bedragen * € 1.000,-	2016	2017	2018	2019	2020
Stadsbegroting 2016 - 2019	0	0	0	0	0
Andere besluiten	0	0	0	0	0
Beginstand Zomernota 2016	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Ontwikkeling algemene middelen	1.691	5.616	8.344	10.018	9.532
Nieuw beleid	-626	-1.536	-1.841	-1.628	-2.087
Vluchtelingen 2016-2017	0	0			
BUIG	-4.398	-2.903	-3.704	-3.405	-3.205
Bestaand beleid programma's	-1.539	-1.080	-1.043	-1.879	-1.261
Financieel beeld	**-4.872**	**97**	**1.756**	**3.106**	**2.979**

Ontwikkeling algemene middelen

Met de algemene middelen bedoelen wij de middelen die niet specifiek geoormerkt zijn voor een besteding en waarover Uw Raad beslist hoe deze worden ingezet. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van deze middelen opgenomen. Daarna worden de verschillende onderdelen toegelicht.

bedragen * € 1.000,-	2016	2017	2018	2019	2020
Rente en financiering	1.400	3.560	4.203	4.623	4.109
Heffingen	-600	40	80	120	1.280
Indexeringen	-300	-1.600	-1.600	-1.600	-1.600
Gemeentefonds	1.009	3.274	5.699	6.863	6.631
Areaalontwikkeling	0	-50	-200	-150	-1.050
Vrijval stelposten	182	392	162	162	162
Totaal	**1.691**	**5.616**	**8.344**	**10.018**	**9.532**

Rente en Financiering

Rente en financiering; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
A1. Herfinanciering leningen 2016/resultaat 2016	Bestuur en Middelen	1.400	900	900	900	900
A2. Aanpassing korte rente	Bestuur en Middelen		1.200	1.600	1.800	1.200
A3. Aanpassing lange rente	Bestuur en Middelen		600	600	600	600
A4. Aanpassing rente eigen vermogen	Bestuur en Middelen		1.360	1.603	1.823	2.068
A5. Bijstelling rioolheffing a.g.v. lagere rentekosten	Openbare ruimte		-500	-500	-500	-500
A6. Afloop uitgeleend geld	Bestuur en Middelen					-159
Totaal		**1.400**	**3.560**	**4.203**	**4.623**	**4.109**

Door de aanhoudende lage rente blijven we rentevoordelen ten opzichte van de ramingen realiseren. Naast de voordelen in het lopend begrotingsjaar levert het in 2016 vervangen van aflopende leningen door nieuwe leningen een meerjarig voordeel op van € 0,9 miljoen. Met een gemiddelde rente van 0,7% zijn deze nieuwe leningen goedkoper dan de geraamde 2,5%.

Bij de vernieuwing van de verslaggevingsregels (BBV) staan transparantie en vergelijkbaarheid voorop. In een notitie over rente die afgelopen maart is gepubliceerd stelt de commissie BBV, hoeder van het eenduidig uitvoeren en toepassen van het Besluit begroting en Verantwoording (BBV), dat interne rentepercentages niet hoger mogen zijn dan de rente die wordt betaald over externe leningen. De afgelopen jaren hebben we voor

deze interne rentes 4% gehanteerd. In het deel "Grondslagen en uitgangspunten" stellen we voor om hiervoor 2,5% te gebruiken.

Deze stellige uitspraak heeft een aantal financiële gevolgen voor deze begroting.
De eerste betreft de rentevisie die wij hanteren voor de in de begrotingsperiode aan te trekken geldleningen. Gingen wij voorheen uit van een oploop van de rente naar 4%, nu is er gezocht naar een andere onderbouwing van de rentevisie. In het onderdeel grondslagen en uitgangspunten leggen we uit dat we uitgaan van de rente die wordt gevraagd voor uitgestelde leningen. Dit zijn leningen die nu worden afgesloten maar pas later ingaan. De rente die banken hiervoor vragen is gebaseerd op hun rentevisie, aangevuld met een behoedzaamheidstoeslag. Deze rentevisie leidt tot beduidende lagere rentelasten en daarmee een voordeel in de begroting. Voor de kortlopende en langlopende leningen samen is dit zo rond de € 2 miljoen per jaar.
De nieuwe regels gelden expliciet voor de rente die wij vergoeden op eigen financieringsmiddelen (reserves). Door de daling van 4% naar 2,5% worden de rentelasten lager en kunnen wij een voordeel in de begroting inboeken van € 1,4 miljoen in 2017 oplopend naar € 2,1 miljoen in 2020.
Het laatste effect in de programmabegroting van de nieuwe renteregels betreft de bijstelling van de rioolheffing. Vanwege de daling van de rente worden de lasten voor rioolheffing lager en zullen we het tarief naar beneden bijstellen.
In het deel "Vernieuwing BBV" worden de vernieuwingen van het BBV verder uitgediept.

Als laatste stellen we, net als voorgaande jaren, het financieringsresultaat naar beneden bij vanwege een uitstaande geldlening. Hierop ontvangen wij een relatief hoge rente. Door aflossing op deze lening wordt het voordeel jaarlijks kleiner.

Heffingen

Heffingen; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
A7. Werktuigenvrijstelling	Bestuur en Middelen	-600	-600	-600	-600	-600
A8. Maatregel werktuigenvrijstelling	Bestuur en Middelen	0	600	600	600	600
A9. OZB inkomsten a.g.v. woningbouw	Bestuur en Middelen		40	80	120	480
A10. OZB inkomsten a.g.v. niet-woningen	Bestuur en Middelen					800
Totaal		**-600**	**40**	**80**	**120**	**1.280**

Eind vorig jaar is Uw Raad per brief geïnformeerd over de uitkomsten op een aantal dossiers met betrekking tot de werktuigenvrijstelling. In 2016 leidt dit nog tot een nadeel van € 6 ton. Vanaf 2017 zal, zoals in eerder genoemde brief is aangegeven, het tarief aangepast worden zodat vanaf 2017 de beoogde OZB-opbrengst niet-woningen gehaald gaat worden.
Op grond van de huidige inzichten is de verwachte woningbouwproductie de komende jaren naar boven bijgesteld. Dit levert een hogere OZB-opbrengst woningen op. Voor de OZB niet-woningen gaan we uit van een jaarlijks toename van het belastingareaal. Voor de jaren tot en met 2019 hebben we dit al in de begroting verwerkt, in 2020 nemen we een extra opbrengst op van € 0,8 miljoen.

Indexeringen

Indexeringen; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
A11. Loonontwikkeling 2016	Bestuur en Middelen	-300	-300	-300	-300	-300
A12. Tekort prijspeilontwikkeling 2017	Bestuur en Middelen		-1300	-1300	-1300	-1300
Totaal		**-300**	**-1.600**	**-1.600**	**-1.600**	**-1.600**

Vanuit de cao-afspraken van begin dit jaar en de onverwachte opwaartse bijstelling van de pensioenpremie per 1 april komen we op de loonontwikkelingen in 2016 € 3 ton tekort. Op de totale loonsom van de gemeente is dit 0,3%. Volgens het cpb gaan in 2017 de salarissen met 2,2% en de materiële lasten met 1,3% stijgen. In het gemeentefonds gaat het cpb op dit moment uit van een prijscompensatie van 0,9%. Hoewel dit percentage hoger is dan waarmee de afgelopen jaren voor 2017 is gerekend (0,5%) stijgen de lasten meer. Per saldo betekent dit dat we € 1,3 miljoen tekort komen op de indexering.

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeentefonds

Gemeentefonds; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
A13. Septembercirculaire 2015	Bestuur en Middelen		2.418	4.255	4.672	4.672
A14. Aanpassing aantallen	Bestuur en Middelen	1.009	856	1.444	2.191	1.959
A15. Omgevingsadressendichtheid	Bestuur en Middelen	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal		**1.009**	**3.274**	**5.699**	**6.863**	**6.631**

Uit de septembercirculaire van vorig jaar bleek een fors hogere opbrengst dan de meicirculaire van vorig jaar. In de Stadsbegroting 2016 hebben we al wel de opbrengst voor het jaar 2016 meegenomen. Voor de jaren 2017 en verder hebben we deze voordelen gereserveerd voor de integrale afweging bij deze Zomernota. Het gaat om forse bedragen oplopend van € 2,4 miljoen in 2017 naar € 4,7 miljoen in 2020.
Afgelopen voorjaar hebben we de gemeentefondsuitkering vanuit de septembercirculaire vorig jaar herijkt met de nieuwe aantallen voor de verschillende maatstaven (waaronder woningen, inwoners en bijstandsaantallen). Op grond van deze herijking verwachten we een hogere gemeentefondsuitkering van € 1 miljoen in 2016 oplopend naar € 2 miljoen in 2020.
Tijdens het herijken van de aantallen bleek dat er een nieuwe waarde is vastgesteld voor de omgevingsadressendichtheid (aantal adressen per km2). Deze nieuwe waarde leidt tot een forse toename van de gemeentefondsuitkering. Maar, omdat we onvoldoende zicht hebben op wat dit precies doet in de verdeling van de gemeentefondskoek wachten we voor dit onderdeel de meicirculaire af.

Areaalontwikkeling

Areaalontwikkeling; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
A16. toevoeging kapitaallasten vanuit OZB Woningen	Bestuur en Middelen		-10	-40	-30	-130
A17. stelpost onderhoud Openbare ruimte	Bestuur en Middelen		-40	-160	-120	-520
A18. toevoeging kapitaallst.vanuit OZB Niet-Woningen	Bestuur en Middelen		0	0	0	-400
Totaal		**0**	**-50**	**-200**	**-150**	**-1.050**

De toename van woningen en bedrijven leiden tot meer OZB-inkomsten en een hogere gemeentefondsuitkering. Hiermee passen we de gemeentefonds en belasting raming aan.
We hebben afgesproken dat vanuit de toename van de woningen en niet-woningen de onderhoudsbudgetten voor de Openbare Ruimte en de kapitaallasten worden verhoogd.
Per extra woning gaat het om € 400,- aan onderhoudsbudget Openbare Ruimte. Het investeringsvolume verhogen we door het opnemen van extra kapitaallasten in de begroting. Hierbij gaan we uit van de helft van de areaalontwikkeling niet woningen en € 100 per woning.

Vrijval stelposten

Stelposten; bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
A19. Stelpost EK vrouwenvoetbal	Bestuur en Middelen	20	230			
A20. Knelpunten sociaal domein	Bestuur en Middelen	162	162	162	162	162
Totaal		**182**	**392**	**162**	**162**	**162**

In 2014 hebben we middelen gereserveerd om Nijmegen speelstad te laten zijn voor het EK vrouwenvoetbal. Het gaat om € 20.000,- in 2016 en € 230.000 in 2017. Omdat wij niet geselecteerd zijn als speelstad kunnen de middelen vrijvallen.
In de perspectiefnota 2012 is een bedrag gereserveerd voor het verzachten van ongewenste effecten als gevolg van bezuinigingen in het sociaal domein. Van deze stelpost resteert nog een bedrag van € 162.000,- We stellen voor dit bedrag vrij te laten vallen.

Voorstel - Zomernota 2016

Nieuw beleid

In onderstaande tabel zijnde financiële gevolgen vanuit de nieuwe beleid claims opgenomen. De claims die bij een thema horen worden bij het betreffende thema toegelicht. De claims die niet bij een thema zijn ondergebracht worden in dit deel toegelicht.

bedragen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Zorgzame Stad						
C14. Project veilige wijken	Veiligheid		-80	-160	-160	-160
Woon- en groeistad						
C3. Restauratie en visualisatie erfgoed	Cult.,cultuurhist. en citymark.	-300				
C4. Nijmegen 1	Cult.,cultuurhist. en citymark.	-130	-180	-180	-180	-180
C15. Aanscherping kamerverhuurbeleid	Wonen		-70	-50	-50	-50
C17. Ambities wonen	Wonen	-46	-61	-61		
Stad die werkt en leert						
C12. Preventieve inzet leerplicht			-437	-437	-415	-394
Duurzame stad						
C7. Verduurzaming gemeentelijke energiecontract	Duurzaamheid			-125	-125	-230
Bruisende Binnenstad						
C2. Afsluiting kroonjaar "klap op de vuurpijl"	Cult.,cultuurhist. en citymark.	pm				
C5. Onderhoudsbudget evenemententerreinen	Cult.,cultuurhist. en citymark.			-15	-15	-15
C6. Citymarketing: citydressing en citymaking	Cult.,cultuurhist. en citymark.		-175	-175	-175	-175
C8. Aanpak leegstand binnenstad 2017	Economie en Werk		-300	-300	-300	0
C11. WePod	Mobiliteit	-50	-50			
Niet onder thema						
C1. Verzorging rijbewijzen door RDW	Dienstverlening & burgerzaken		pm	pm	pm	pm
C13. Invoering Omgevingswet	Stedelijke ontwikkeling	-100	-165	-320	-190	-115
C16. Nieuwe huisvestingswet	Wonen		-18	-18	-18	-18
C18. Verruiming investeringsruimte vanaf 2019	Bestuur en Middelen					-750
totaal		-626	-1.536	-1.841	-1.628	-2.087

Verzorging rijbewijzen door RDW

Landelijk wordt op dit moment onderzocht om (een deel van) het uitgeven van rijbewijzen over te dragen van de gemeente aan de RDW. De verandering zal waarschijnlijk al ingegaan per 2017 of 2018. Het is op dit moment nog niet mogelijk om inschattingen te maken wat dit voor publiekszaken gaat betekenen daarom nemen we voor als nog een p.m. post op.

Invoering Omgevingswet / rijksbijdrage invoering omgevingswet

De invoering van de omgevingswet eind 2018 (voorlopige verwachting) is een omvangrijke klus die ingrijpt op een groot aantal werkvelden. Om de omgevingswet op een goede manier in te voeren, is er in 2016 € 1 ton nodig, dit loopt op tot ruim € 3 ton in 2018 en daalt daarna weer tot ca. € 1 ton in 2020. Er is inmiddels een hoofdlijnenakkoord gesloten met het Rijk over de kosten van de stelselherziening. Hierbij is afgesproken dat gemeenten zelf de transitiekosten dragen. Het Rijk draagt de investeringskosten.

Nieuwe huisvestingswet

In de nieuwe huisvestingswet is geregeld dat mantelzorgers urgentie krijgen bij woningtoewijzing. Om dit uit te voeren is vanaf 2017 structureel € 18.000,- nodig.

Verruiming investeringsruimte met éénmalig € 10 miljoen

We zien een toename van de investeringen. Deels heeft dit te maken met de verdere ontwikkeling van Nijmegen Noord. Omdat veel van de investeringen noodzakelijk zijn om een goed voorzieningenniveau neer te

Voorstel - Zomernota 2016

zetten en te handhaven stellen we voor om de investeringsruimte eenmalig met € 10 miljoen te verhogen. Hiervoor voegen we € 7,5 ton toe aan de kapitaallasten in de programmabegroting.
In het deel over investeringen worden de nieuwe investeringen toegelicht.

Vluchtelingen

In februari hebben we de Uitgangspuntennotitie voor de Nijmeegse aanpak Verhoogde Instroom Vluchtelingen 2016-2017 vastgesteld. De vluchtelingenstroom vraagt veel van onze gemeente. Niet alleen de noodopvang, maar vooral de huisvesting en integratie van vergunninghouders. Er wordt een groter beroep gedaan op onze sociale voorzieningen, wat meer middeleninzet vraagt. We zetten in op een succesvolle inburgering en participatie, waarmee statushouders snel en gecoördineerd kunnen starten. Naast de Maatschappelijke begeleiding en een participatietraject (arbeid, scholing, vrijwilligerswerk), is de invoering van casusregie hiervoor van belang, evenals een preventieve aanpak ter voorkoming van schulden(zie ook onderdeel Zorgzame stad).
We hebben op basis van de Uitgangspuntennotitie de extra kosten voor de periode 2016-2017 als gevolg van de verhoogde instroom voor Nijmegen ten opzichte van 2015 in beeld gebracht, met uitzondering van de extra kosten voor de bijstandsuitkeringen (zie ook volgende paragraaf) en de (gezondheids)zorg. De extra (gezondheids)zorgkosten worden de komende periode nader in kaart gebracht.

De extra kosten bestaan uit de tijdelijke extra projectkosten en uit extra programmakosten voor onder meer: maatschappelijke begeleiding en de participatieverklaring, casusregie, bijzondere bijstand (inrichtingskosten en aanvullende bijzondere bijstand voor statushouders jonger dan 21 jaar); budgetbeheer; Bed bad en brood, volwasseneneducatie. Op basis van afspraken in het Bestuursakkoord bedragen de extra kosten voor 2016 en 2017 in totaal € 6,3 mln.

Op 28 april jl. hebben kabinet en VNG een Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom gesloten, waarin nadere financiele afspraken zijn gemaakt naar aanleiding van de extra toename statushouders. Op basis van dit uitwerkingsakkoord verwachten we ca € 3,8 mln. te ontvangen voor de periode 2016-2017, € 1,5 mln in 2016 en € 2,2 mln in 2017. Dit resulteert in een verwacht tekort van € 2,5 mln voor 2016-2017, dat we met een aantal maatregelen grotendeels oplossen. Dit houdt in de ambitie ten aanzien van budgetbeheer gedeeltelijk wordt teruggebracht, dat een deel van de personele projectkosten binnen de afdeling wordt opgelost en bij de inrichtingskosten een versobering wordt doorgevoerd. Voor de extra inzet voor Bed bad en brood, ISK VO en volwasseneneducatie wordt alternatieve dekking gevonden binnen de programma's. Het resulterende tekort van € 362.000 in 2016 en € 385.000 in 2017 brengen we rechtstreeks ten laste van de saldireserve.

Omschrijving	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Kosten:						
projectkosten	Zorg en Welzijn	-275	-447			
Middelen tbv programma Zorg & Welzijn	Zorg en Welzijn	-107	-165			
Trajecten werkbegeleiding/studeren	Economie en Werk	-280	-735			
Middelen vanuit armoedebestrijding	Inkomen & Armoedebest.	-1.900	-1.973			
Middelen Onderwijs	Onderwijs	-33	-360			
Opbrengsten/maatregelen:						
Compensatie Rijk		1.558	2.242			
Project kosten: personele kosten opvange binnen afdeling	Zorg en Welzijn	100	100			
Ambitie budgetbeheer terugbregen	Inkomen & Armoedebestr.	100	150			
Inrichtingskosten: versobering beleid	Inkomen & Armoedebestr.	350	350			
Bed, bad brood: versobering / dekking binnen Z&W	Zorg en Welzijn	92	92			
ISK VO	Onderwijs	33	67			
Volwassen educatie	Onderwijs	0	293			
Nijmeegs deel t.l.v. saldireserve		362	385			
Totaal		**0**	**0**			

De rijksmiddelen zullen volgens het principe “geld volgt statushouder” via verschillende regelingen middels het gemeentefonds worden verstrekt aan gemeenten. We verwachten met de meicirculaire meer duidelijkheid te krijgen over de uitwerking van de regelingen en de eventuele effecten daarvan op het financiele beeld. Deze worden meegenomen in een uitvoerinsgplan dat na de zomer wordt opgesteld, met daarin onder meer een uitwerking van de maatregelen en aandacht voor de benodigde extra inzet op (gezondheids)zorg.

Inkomen & Armoedebestrijding (BUIG)

Voor het programma Inkomen & Armoedebestrijding voorzien we tekorten in 2016 en verder. De hoofdoorzaken van de tekorten zijn:

- Het nadelige effect voor Nijmegen van de invoering van het nieuwe verdeelmodel voor de bijstandslasten.
- Het aantal bijstandsgerechtigden in Nijmegen stijgt harder dan het landelijke gemiddelde
- De toegenomen armoede in Nijmegen vertaalt zich sinds 2015 in een overschrijding van het armoedebudget door met name meer uitgaven aan inrichtingskosten, bewindvoeringskosten en de collectieve aanvullende ziektekostenverzekering (CAZ).

In 2016 verwachten we nu een totaal tekort van € 6,5 miljoen, waarvan € 6,0 miljoen op het product Inkomen en € 0,5 miljoen op het product Armoedebestrijding.

Omschrijving	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Tekort BUIG	Inkomen & Armoede	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
Tekort armoedebestrijding (exclusief statushouders)	Inkomen & Armoede	-500	-1.000	-800	-600	-400
Totaal		**-6.500**	**-7.000**	**-6.800**	**-6.600**	**-6.400**

Ook voor 2017 en verder houden we rekening met een tekort op het programma. Dit ondanks de onzekerheid over de omvang van het budget voor de bijstandslasten in 2017 en verder. Vooralsnog houden we de schatting voor 2016 aan voor 2017 en verder (dus ook in 2017 en verder een mogelijk tekort van € 6,0 miljoen na verwerking van de huidige compensatie via de vangnetregeling). Overigens is de bijstand een open einde regeling waardoor er onzekerheid blijft bestaan over de totale uitgaven in een jaar. Voor 2016 houden we een onzekerheidsmarge aan van maximaal € 0,9 mln.; we hebben dan volledig gebruik gemaakt van de vangnetregeling. Er is geen rekening gehouden met de instroom van nieuwe statushouders, zie punt 1 van de oplossingen in de onderstaande tabel.
Wat betreft armoede verwachten we dat de druk en het beroep op ons minimabeleid enigszins stabiliseert en vanwege de meer gunstige economische prognoses na 2017 gestaag weer afneemt. Aangezien we het armoedebudget in 2016 eenmalig hadden opgehoogd, verwachten we voor 2017 wel een hoger tekort dan in 2016, namelijk een tekort van € 1,0 miljoen. Omdat ook hier sprake is van een open einde regeling houden we voor armoede een onzekerheidsmarge aan van € 0,5 mln. Hierbij hebben wij geen rekening gehouden met de extra kosten die we maken voor de instroom van nieuwe statushouders. Hiervoor is extra geld gereserveerd in het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom. Momenteel vindt er nog een ledenraadpleging plaats. als gemeenten instemmen met het akkoord is het akkoord van kracht en informeren we u over de gevolgen voor Nijmegen.

Naast de inhoudelijke opgave om mensen in een financieel kwetsbare positie te blijven ondersteunen in brede zin van het woord, zullen we als gemeente ook de nadelige financiële effecten van de armoede in onze stad moeten beheersen. Hiertoe stellen we de volgende oplossingen voor:

Omschrijving	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Tekort BUIG	Inkomen & Armoede	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
Tekort armoedebestrijding (exclusief statushouders)		-500	-1.000	-800	-600	-400
Oplossingen						
Effecten uitwerkingsakkoord Verhoogde asielinstroom		1.000	1.000	-250	-250	-250
Extra bijdrage vanuit Werk	Economie & Werk		1.000	1.000	1.000	1.000
Marktconforme vergoedingen voor duurzame gebruiksgoederen	Inkomen & Armoede	500	1.000	1.000	1.000	1.000
Extra bijdrage voor CAZ	Zorg & Welzijn	500	500	500	500	500
Overhevelen taakmutaties naar programma	Bestuur & Middelen	102	597	846	945	945
Totaal oplossingen		2.102	4.097	3.096	3.195	3.195
Totaal		**-4.398**	**-2.903**	**-3.704**	**-3.405**	**-3.205**

Oplossing 1 Effect Uitwerkingsakkoord Verhoogde asielinstroom

Recent is het uitwerkingsakkoord tussen Rijk en VNG over extra financiële middelen door de verhoogde asielinstroom openbaar geworden. Eén onderdeel hiervan betreft de afspraak dat gemeenten voor de verhoogde instroom van statushouders in het lopende jaar voor de extra uitgaven bijstand een beroep kunnen doen op een voorfinancieringsregeling. Alhoewel deze afspraak ook nog verder uitgewerkt moet worden en er op punten nog onduidelijkheden zijn, hebben we het mogelijke effect in de bovenstaande tabel opgenomen.

Oplossing 2 Extra bijdrage vanuit Werk

We zien ons genoodzaakt ons meerwerkbudget voor werk en re-integratie vanaf 2017 structureel met € 1,0 miljoen te verlagen en deze middelen in te zetten voor de dekking van de bijstandslasten. Deze maatregel betekent dat er voor werk en re-integratie (uitgevoerd door het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen) minder geld beschikbaar is. Vooralsnog houden we wél vast aan onze ambities wat betreft perspectief bieden aan mensen op werk. Dit is ook essentieel om de uitstroom uit de bijstand naar werk te beïnvloeden.

Oplossing 3 Marktconforme vergoedingen voor duurzame gebruiksgoederen

Naar aanleiding van signalen uit het maatschappelijk middenveld (met name vanuit Vluchtelingenwerk), hebben we in de afgelopen periode nog eens naar de vergoedingen uit de bijzondere bijstand voor inrichtingskosten en duurzame gebruiksgoederen gekeken. Op basis van dit nader onderzoek hebben we voornemens meer marktconforme vergoedingen te gaan hanteren. We hebben u hierover in onze brief van 26 april 2016 nader geïnformeerd en een eerste debat hierover heeft u gevoerd op 11 mei 2016. Naar aanleiding daarvan hebben we de cliëntenraad Participatiewet verzocht om een nader advies. Dit advies wordt u nog nagezonden.

De precieze omvang van het effect om marktconforme vergoedingen te hanteren, zal afhangen van de definitieve besluitvorming door uw raad. We zullen uw raad in een uitwerkingsnotitie de prognose van de besparing als gevolg van het genomen nader informeren.

Oplossing 4 Extra bijdrage voor CAZ

De CAZ hebben we vanaf 1 januari 2015 ingrijpend veranderd: de inkomensgrens is verhoogd naar 130% van het sociaal minimum en er is een pakket bijgekomen waarin het eigen risico wordt afgedekt. De gemeentelijke bijdrage aan de premie is verhoogd. Dit vertaalt zich naar meer deelnemers aan de CAZ en dus hogere uitgaven. Dit is een positieve ontwikkeling. Door vanaf 2016 structureel € 0,5 miljoen vanuit het programma Zorg & Welzijn over te hevelen naar het programma Inkomen & Armoedebestrijding dragen we bij aan een goede aanvullende verzekering voor met name chronisch zieken en gehandicapten.

Voorstel - Zomernota 2016

Oplossing 5 Overhevelen taakmutaties naar programma

Er staan nog twee taakmutaties in de begroting die raakvlakken hebben met het programma Inkomen & Armoedebestrijding. Het gaat om rijksmiddelen via het Gemeentefonds voor de Participatiewet en voor armoede en schulden. We stellen u voor deze taakmutaties vanaf 2016 structureel toe te voegen aan het programma om in te zetten voor (de tekorten rondom) armoede en schulden. We hebben hierbij rekening gehouden met uw besluit om in 2016 en 2017 uitvoering te geven aan de 'Minima doen mee regeling' als invulling van ons coalitieakkoord te komen tot een integrale regeling voor minima. De geraamde lasten over twee jaar ad € 0,4 miljoen worden gedekt uit de taakmutatie schulden en armoede.

Bestaand beleid

Naast het nieuw beleid zijn er ook voordelen en knelpunten op ons bestaand beleid geconstateerd. In dit deel lichten wij de financiële afwijkingen op het bestaand beleid toe. Een toedeling naar de thema's hebben wij hierbij achterwege gelaten, we volstaan met de duiding naar programma.

Omschrijving	programma	2016	2017	2018	2019	2020
B1. Werkkostenregeling	Bestuur en Middelen	50	50	50	50	50
B2. Gastheerschap regionale samenwerkingsvormen	Bestuur en Middelen					
B3. Dividenduitkering BNG	Bestuur en Middelen	85				
B4. Ondersteuning Vpb	Bestuur en Middelen	pm	pm			
B5. Accountantskosten stads en regiocontract	Bestuur en Middelen	-60				
B6. Liquidiatie stadsregio	Bestuur en Middelen	200				
B7. Terugloop leges reisdocumenten	Dienstverl. & burgerz.				-453	-453
B8. Verkiezingen 2019 - 2020	Dienstverl. & burgerz.				-350	300
B9. Kroonjaar 2016 knelpunten	Cult.,cult.hist.en citym.	-55				
B10. Leerstoel Nijmeegse geschiedenis/Vrede van Nijmegen	Cult.,cult.hist.en citym.		-65	-55	-55	-55
B11. Uitvoering motie Hillen archeologisch onderzoek	Cult.,cult.hist.en citym..	-50				
B12. Taakstelling minimaliseren monumenten beleid	Cult.,cult.hist.en citym.	-33	-33	-33	-33	-33
B13. Taakstelling "geen nieuwe projecten verleden verbeeld"	Cult.,cult.hist.en citym.	-70	-70	-70	-70	-70
B14. Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit Nijmegen	Duurzaamheid	-50	-50	-50	-50	-50
B15. Terugloop opbrengsten kermissen	Economie en Werk	-114	pm	pm	pm	pm
B16. Opbrengst toeristenbelasting	Economie en Werk	-150				
B17. Tekort SW-bedrijf	Economie en Werk	pm	pm	pm	pm	pm
B18. Nog niet gerealiseerde taakstelling product werk	Economie en Werk	-450	-450	-450	-450	-450
B19. Beheer en onderhoud lift Veerpoortrappen	Grondbeleid	-20	-20	-20	-20	-20
B20. Historisch onderzoek Niet Geëxplodeerde Explosieven	Grondbeleid	-65				
B21. Gemeentelijk bijdrage aan Waalfront	Grondbeleid					
B23. Aanbestedings en digitaliserings voordelen parkeren	Mobiliteit	200	200	200	200	200
B24. Bereikbaarheidsfonds	Mobiliteit					
B25. Rijksbijdrage schoolhuisvesting Heumensoord	Onderwijs	233				
B26. Opbrengsten ingezamelde afvalstromen	Openbare ruimte	200	200	200	200	200
B27. Tegenvallende reclame opbrengsten	Openbare ruimte	-200	-200			
B28. Overhevelen Rijksbijdrage grondwatermonitoring	Openbare ruimte	-55	-55	-55	-55	-55
B29. Zwembad Dukenburg: betonrot	Sport en Accomm.	-80				
B30. Zelfbeheer Dukenburg: lagere huur	Sport en Accomm.	-15	-25	-25	-25	-25
B31. Vermindering financiële opgave bouwleges	Stedelijke ontw.	-880	-500	-500	-500	-500
B32. bijdrage Veiligheidssregio herijking verdeling	Veiligheid		-62	-97	-130	-162
B33. Niet realiseren bezuinigingen bijdrage veiligheidsregio	Veiligheid			-138	-138	-138
B34. Project bluswatervoorziening	Veiligheid	-160				
Totaal bestaand beleid		**-1.539**	**-1.080**	**-1.043**	**-1.879**	**-1.261**

Werkkostenregeling

Vanwege de invoering van de werkkostenregeling gelden er andere regels voor de belasting van de onkostenvergoeding voor het bestuur. Dit levert een structureel voordeel op van € 50.000,-

Gastheerschap regionale samenwerkingsvormen

Nijmegen is voor een aantal regionale samenwerkingsvormen gastheer: wij verzorgen de huisvesting en ander faciliteiten. De kosten en opbrengsten die hiermee gemoeid zijn willen we tot uitdrukking brengen onder het

programma Bestuur & Middelen. Hiermee wordt het ook voor het bestuur inzichtelijk om welke omvang het gaat. Per saldo is dit een neutrale wijziging.

Dividenduitkering BNG
Over 2015 keert de Bank Nederlandse Gemeenten in 2016 een hoger dividend uit. Dit levert over 2016 een incidenteel voordeel op van € 85.000,-

Ondersteuning Vpb
Voor de werkzaamheden rondom de vennootschaps belasting verwachten wij extra werkzaamheden. Deze extra werkzaamheden zullen we proberen op te vangen binnen de huidige budgetten.

Accountantskosten stads- en regiocontract
We hebben een opdracht tot meerwerk aan de accountant verstrekt in verband met de eindverantwoording van een aantal subsidieprojecten. De meerkosten hiervan zijn € 60.000,- in 2016.

Liquidatie stadsregio
Vanuit de opheffing van de Stadsregio verwachten we in 2016 een incidentele extra opbrengst van € 2 ton.

Terugloop leges reisdocumenten
Vorig jaar is bij de Zomernota 2015 aangegeven dat vanaf 2019 de legesopbrengsten van reisdocumenten lager gaan worden. De afgelopen periode is onderzocht welke mogelijkheden er binnen het programma zijn voor de dekking van deze kosten. Voor een deel is dit gelukt, maar er blijft vanaf 2019 een - structureel - verschil van € 453.000 dat binnen de huidige kaders niet te besparen valt.

Verkiezingen 2019 en 2020
In 2019 en 2020 is er financiële ruimte voor 1 verkiezing. In 2019 zijn er twee verkiezingsdagen waarop drie verkiezingen worden gehouden (Europees parlement, Provinciale Staten en Waterschapsverkiezingen). In 2020 zijn er geen verkiezingen gepland. De kosten voor een tweede verkiezing zijn € 50.000,- hoger dan van een eerste verkiezing. Dit is een reden dat in 2019 € 350.000,- extra nodig is en er in 2020 € 3 ton vrijvalt.

Kroonjaar 2016 knelpunten
Bij de uitvoering van het kroonjaar vragen we veel van communicatie. Daar lopen we tegen knelpunten aan waarvoor € 30.000,- nodig is om deze op te lossen.
Verder willen we nog een onderzoek uitvoeren naar de effecten van evenementen en initiatieven. De verwachte kosten hiervan zijn € 25.000,-. Overigens is er nog een claim voor het afsluitend vuurwerk van het Kroonjaar, deze is pm opgenomen bij nieuw beleid.

Leerstoel Nijmeegse geschiedenis/Vrede van Nijmegen
Doordat we de citymarketing activiteiten vooral moeten bundelen met activiteiten die vanuit andere programma's worden georganiseerd is er geen budget voor de voortzetting van de leerstoel Nijmeegse geschiedenis aan de RU en de voortzetting van Vrede van Nijmegen Penning. Omdat wij hier wel een groot belang aan hechten stellen we voor structureel € 55.000,- hier voor vrij te maken.
In 2017 willen wij het imago onderzoek uit 2015 herhalen, vandaar dat de claim dat jaar € 10.000,- hoger is.

Uitvoering motie Hillen archeologisch onderzoek
Op 25 juni 2014 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen om één jaar een pilot uit te voeren met het doen van archeologisch onderzoek voor rekening van de gemeente, bij bouwactiviteiten waarvoor geen omgevingsvergunning nodig is (motie Hillen).
Ter uitvoering is in 2015 en 2016 een aantal onderzoeken uitgevoerd. Hierover zal in mei 2016 gerapporteerd worden. Op basis van de ervaringsgegevens uit 2015 schatten we in dat we voor 2016 € 50.000,- tekort komen.

Voorstel - Zomernota 2016

Taakstelling minimaliseren monumenten beleid

In de perspectiefnota 2014 is er bezuinigingstaakstelling op monumentenbeleid geformuleerd van € 85.000,-. Het grootste deel is gerealiseerd door formatie reductie. Voor de overgebleven taakstelling worden geen mogelijkheden gezien om dit binnen het programma op te lossen. Het gaat om € 33.000,- structureel vanaf 2016.

Taakstelling "geen nieuwe projecten Verleden Verbeeld"

In de perspectiefnota 2014 is een bezuinigingstaakstelling geformuleerd van € 70.000,-. In het coalitieakkoord is echter besloten door te gaan met projecten Verleden Verbeeld. Destijds is daar € 1 ton,- beschikbaar voor gemaakt. Hierin was niet het budget meegenomen voor de menskracht op dit te realiseren, die bij de bezuiniging uit 2014 had moeten verdwijnen.
Dit kan niet opgevangen worden binnen het programma; de kosten hiervan bedragen € 70.000,- structureel.

Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit Nijmegen

Sinds 2004 zijn in Nijmegen communicatie, monitoring , metingen en maatregelen voor luchtkwaliteit vooral in Nijmegen-West ontwikkeld. Structurele budgetten hiervoor die afkomstig waren van ISV, provincie Gelderland en Stadsregio zijn grotendeels vervallen. De huidige beschikbare middelen zijn zeker met het oog op de extra taken niet toereikend. Vandaar dat er structureel € 50.000,- geclaimd wordt vanaf 2016.

Terugloop opbrengsten kermissen

We melden voor 2016 een tekort van € 114.000 op de opbrengsten van de kermissen. De reden voor dit tekort is de toenemende concurrentie voor vermaak en de economische crisis waardoor consumenten minder besteden In het najaar willen we op een rij zetten of de opbrengstverwachting deels ook structureel naar beneden moet worden bijgesteld. Mocht dit zo zijn dan komen wij daar in de volgende Zomernota op terug.

Opbrengst toeristenbelasting

Door de vertraging van de bouw in de hotelbranche en het achterblijven van het aantal hotelovernachtingen bij de eerdere prognoses voorzien we een incidenteel tekort van € 150.000,- in 2016. De verwachting is dat dit tekort a-structureel is omdat medio 2016 extra hotelkamers gerealiseerd zullen zijn.

Tekort SW-bedrijf

Binnen het product Werk bestaat een risico op een tekort bij het SW-bedrijf van mogelijk
€ 1.300.000,- in 2016 en € 350.000 in 2017. Dit bedrag kan hoger worden als het Werkbedrijf er niet in slaagt om de gewenste verlaging van ziekteverzuim en verhoging van toegevoegde waarde per SW-medewerker te realiseren. Het management van het SW-bedrijf stuurt op het verkleinen van dit tekort.

Nog niet gerealiseerde taakstelling product werk

Er bestaat nog een oude taakstelling op Participatie en Re-integratie vanuit de voormalige afdeling Werk die nog niet gerealiseerd is. Van de oorspronkelijke omvang van € 900.000 is het Programma in staat om de helft structureel in te vullen. Voor het resterend deel zien we geen mogelijkheden om deze bezuiniging in te lossen. Het gaat om een post van € 450.000 structureel.

Beheer en onderhoud lift Veerpoortrappen

In de planexploitatie Oostelijke Waalkade is niet voorzien in het beheer en onderhoud van de lift bij de Veerpoorttrappen. Binnen het programma is geen ruimte om deze kosten op te vangen. Hierbij gaat het om een bedrag van €20.000,- structureel vanaf 2016.

Historisch onderzoek Niet Geëxplodeerde Explosieven

De bommenregeling is beëindigd. De kosten van het onderzoek zouden uit de voorziening NGE (Niet Geëxplodeerde Explosieven) betaald worden. De voorziening NGE is bij de Stadsrekening 2015 opgeheven en

aan de saldireserve toegevoegd. Vanwege de opheffing van de voorziening in 2015 claimen we nu incidenteel €65.000,- voor 2016.

Gemeentelijk bijdrage aan Waalfront

In het coalitieakkoord is afgesproken om de gemeentelijke bijdrage aan het Waalfront in een jaarlijkse bijdrage van € 1,2 miljoen te doen. In de doorkijk van de saldireserve hielden we hier al rekening mee, maar het is nog niet als zodanig verwerkt in de boekhouding. De melding nu voorziet in het opnemen in de boeken en is budget neutraal.

Aanbestedings- en digitaliserings voordelen parkeren

Het programma realiseert voor 2016 tot en met 2020 een structurele meevaller van €200.000,- door onder andere een gunstige aanbesteding en verregaande digitalisering.

Bereikbaarheidsfonds

In de begroting is nu structureel € 1 ton aan inkomsten opgenomen die wij ontwikkelaars in rekening brengen wanneer niet wordt voldaan aan de parkeereis. Deze inkomsten storten wij vervolgens in de reserve “bereikbaarheidsfonds”. Omdat de werkelijke opbrengsten fluctueren stellen wij voor in de begroting de opbrengst en storting af te ramen. Eventuele ontvangsten zullen we in het jaar melden en storten in het bereikbaarheidsfonds. Dit heeft geen financiële consequenties.

Rijksbijdrage schoolhuisvesting Heumensoord

De huisvesting voor de Heumensoordschool hebben we vanuit het programma onderwijs eind 2015 bekostigd. In het tweede kwartaal ontvangen wij de vergoeding van het ministerie van OCW. Omdat we de kosten al in 2015 hebben genomen leidt dit tot een eenmalig voordeel in 2016 van naar verwachting € 233.000,-

Opbrengsten ingezamelde afvalstromen

In 2016 verwachten we door een betere afvalscheiding door de burger met name meer plastic/blik op te halen dan begroot. De verwachting is dat we eind 2016 aan extra opbrengsten € 200.000,- zullen ontvangen. Als gevolg daarvan melden we hierbij een structureel voordeel van dat bedrag.

Tegenvallende reclame opbrengsten

Naar nu blijkt zijn we niet in staat zijn om het bedrag van € 5 ton aan meeropbrengsten reclame in de Openbare Ruimte te realiseren in 2016 en 2017. In 2018 lopende bestaande contracten af en zal getracht worden deze meeropbrengst te realiseren

Overhevelen Rijksbijdrage grondwatermonitoring

De gemeente heeft een afkoopsom van het Rijk ontvangen van € 0,5 miljoen voor de monitoring van de grondwaterstanden in de Waalsprong. Deze afkoopsom willen we toevoegen aan de Saldireserve en structureel in het programma Openbare Ruimte de exploitatie lasten opnemen. Hiermee vermijden we een moeilijke financiële constructie
Dit leidt tot een structurele claim van € 55.000,- en tot een eenmalige storting inde saldireserve van € 0,5 miljoen (zie verder bij 'Doorkijk Saldireserve')..

Zwembad Dukenburg: betonrot

In zwembad Dukenburg is betonrot geconstateerd. Dit kost € 80.000,- om dit te verhelpen.

Zelfbeheer Dukenburg

Door de overgang naar zelfbeheer medio 2016 is de contractuele huurprijs vanaf de overgang op jaarbasis € 25.000,- lager dan voorheen.

Voorstel - Zomernota 2016

Vermindering financiële opgave bouwleges

We melden een structureel nadeel van € 500.000,- vanaf 2017 als gevolg van de terugloop bouwleges. De huidige financiële opgave is niet haalbaar zonder een drastische legesverhoging of aantasting van onze wettelijke taken. Volledige handhaving van de taakstelling leidt ertoe dat uitvoering van het door ons gewenste beleid door de ODRN niet mogelijk is en wij de uitvoeringsorganisatie met een onrealistische bezuinigingsopgave confronteren. Voor 2016 is het geschatte nadeel € 880.000. Dit is een verwachting. De ODRN werkt namelijk sinds dit jaar met outputfinanciering. Als het aantal bouwaanvragen verder toeneemt, kan dit leiden tot extra kosten. Hier staan hogere legesopbrengsten tegenover, maar of dit positief of negatief uitpakt is afhankelijk van het type bouwaanvragen. We blijven de nieuwe systematiek gezamenlijk monitoren op effecten en kostenontwikkeling. Ook werken we verder aan het invullen van de resterende, structurele opgave.

Bijdrage veiligheidsregio/herijking verdeling

Vanaf 2017 zal de bijdrage aan de veiligheidsregio berekend worden op basis van een nieuw meerjarig verdelingsmodel. Uit dit model komt een hogere bijdrage voor de gemeente Nijmegen. Het model moet nog formeel vastgesteld worden door de gemeenteraden in de regio.
Daarnaast is er een afwijking van € 30.000,- tussen de huidige bijdrage en de bijdrage die in de begroting is opgenomen.
Deze twee samen leiden tot een hogere bijdrage van € 62.000 in 2017 oplopend naar € 162.000 in 2020.

Niet realiseren bezuinigingen op bijdrage veiligheidsregio

In het coalitieakkoord is een bezuiniging opgenomen van € 150.000,- gekoppeld aan meer risico gestuurde handhaving door de brandweer. Deze bezuiniging blijkt onvoldoende draagvlak bij andere gemeenten te krijgen en wordt daarom niet geaccepteerd door de Veiligheidsregio. We stellen daarom voor deze taakstelling af te boeken.

Project bluswatervoorziening

In 2015 is eenmalig € 510.000,- beschikbaar gesteld voor het project bluswatervoorziening aan het spoor. In 2015 is daarvan € 310.000,- uitgegeven, het resterend bedrag is in de jaarrekening als voordelig resultaat vrijgevallen. Om het project in 2016 af te ronden is € 160.000 nodig.

Voorstel - Zomernota 2016

INVESTERINGEN

Voortgang huidige Investeringen

Ten opzichte van de Stadsrekening 2015 zijn er geen grote afwijkingen te melden over de voortgang van de investeringen. Hieronder gaan we in op een aantal belangrijke inhoudelijke ontwikkelingen; het gaat dan vooral over zaken waarover uw raad dit jaar nader wordt geïnformeerd of voorstellen kan verwachten. Voor een uitgebreide toelichting over de voortgang van de besteding van de lopende investeringskredieten verwijzen we naar de desbetreffende bijlage.

In het kader van het investeringskrediet dat nu gereserveerd is voor de Dorpensingel willen we voor de zomer de keuze voor een variant ter besluitvorming aan uw Raad voorleggen.
Een verdere structurele verbetering van de stationsomgeving vergt een vergaande investering op lange termijn. Hierover vindt momenteel bestuurlijk overleg plaats.
Het technische onderzoek van Rijkswaterstaat heeft uitgewezen dat de door ons gewenste fietspadverbreding van de Waalbrug niet haalbaar is. Wij zullen in 2016 aan uw raad een voorstel voorleggen in het kader van het krediet dat gereserveerd is voor 'Waalbrug fiets- en busbaan'.
In de loop van 2016 informeren wij uw raad over de voortgang van het Programma Hoogfrequent Spoor en de gevolgen hiervan voor de investering 'Tunnel Westzijde Spoorzone'.

De kapitaallasten zijn in 2016 € 0,55 miljoen lager dan begroot. Conform staand beleid stellen we voor dit toe te voegen aan de saldireserve.

Bij deze Zomernota stellen we ook een aantal wijzigingen voor ten aanzien van de door uw raad beschikbaar gestelde investeringskredieten. We stellen voor het investeringskrediet van € 2,7 mln. dat gereserveerd is voor de herinrichting van het terrein rond Vasim door te schuiven naar 2017. Daarnaast stellen we voor van het gereserveerde investeringskrediet van € 2,4 mln. voor de aanpak van de Waalkade een bedrag van € 50.000 over te hevelen van 2017 naar 2016; daarmee willen we voorafgaand aan de feitelijke herinrichting een impuls geven aan het aantrekkelijker maken van de Waalkade. Tot slot stellen we voor het krediet voor de Bedrijfsinvesteringen te verlagen met € 0,9 mln. Dit betreft ICT-investeringen die vanaf 2016 niet meer door ons maar door ICT Rijk van Nijmegen worden gedaan. We verlagen daarom ook het budget voor de jaarlijkse kapitaallasten en zetten dit om in een huurvergoeding aan ICT.

De aanpassing van de kapitaallasten en de wijzigingen van de investeringskredieten nemen we mee in begrotingswijziging BW-01479.

Nieuwe investeringen

We willen over de periode 2016 tot en met 2020 voor een bedrag van € 19,2 miljoen aan nieuwe investeringen realiseren. Dat bedrag overschrijdt de investeringsruimte die beschikbaar komt vanuit de jaarschijf 2020; deze is namelijk € 10 miljoen. Omdat veel van de opgevoerde investeringen noodzakelijk of tenminste zeer gewenst zijn stellen we voor de beschikbare investeringsruimte éénmalig met € 10 miljoen te verhogen. De kapitaallasten hiervan, ca. € 0,75 miljoen euro, hebben we als claim meegenomen bij nieuw beleid. Daarmee resteert nog een investeringsruimte van € 0,8 miljoen.

De investeringen die gekoppeld zijn aan een thema zijn bij het desbetreffende thema toegelicht. De investeringen die onder 'overig' staan (zie onderstaande tabel) lichten we hierna kort toe.

Investeringen * € 1.000,-	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Zorgzame Stad						
I19. Renovatie of nieuwbouw van De Hulsen	Zorg en Welzijn					pm
Woon- en groeistad						
I1. De Bastei	Cult.,cultuurhist.,citymark.	1.150				
I2. Upgrading Villa Nova	Cult.,cultuurhist., citymark.		1.200			
I4. Watersport nevengeul	Grondbeleid		500			
I7. Bereikbaarheid campus	Mobiliteit		650	650		
I8. Station Heyendaal	Mobiliteit			2.000		
I9. Malderburchtstraat	Mobiliteit		300	100		
I10. Daalseweg	Mobiliteit	150	150			
I11. Weurtseweg	Mobiliteit		1.000			
I17. Verkeersmaatregelen Griftdijk	Mobiliteit	572				
I12. Overige onderwijshuisvesting	Onderwijs			3.500		
I13. Investeringen Nijmegen Noord	Divers					5.000
I18. Jongerenruimte Nijmegen Noord	Zorg en Welzijn					220
Bruisende Binnenstad						
I3. Voorzieningen evenemententerreinen	Cult.,cultuurhist., citymark.		200	200	200	200
overig						
I14. Kunstgrasvelden	Sport en Accommodaties		400			800
I15. Sportpark Staddijk / Nijmegen zuid	Sport en Accommodaties			pm		
I16. Hardware trekkenwand Schouwburg	Sport en Accommodaties		90			
Totaal		**1.872**	**4.490**	**6.450**	**200**	**6.220**

I14. Kunstgrasvelden
Op basis van de levenscycli van kunstgrasvelden zijn er 2 kunstgrasvelden op Nieuw Balveren, een pupillenveld op sportpark Brakkestein en een veld op het sportpark Oscar Carré aan vervanging toe. Hiervoor is een investeringskrediet nodig van € 1,2 miljoen. Een deel hiervan is in 2017 al nodig.

I15. Sportpark Staddijk / Nijmegen Zuid
Het sportpark Staddijk is op dit moment onveilig en verre van optimaal als het gaat om het tegengaan van diefstal en vandalisme. Op dit moment wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn. We willen dit onderzoek afwachten voordat we een voorstel voor een investering doen en nemen dit pro memorie mee.

I16. Hardware trekkenwand Schouwburg
Vanuit arbo- en bedrijfsvoeringsoptiek is het nodig om de hardware van de trekkenwand te vervangen. De totale investering is € 180.000,-. De helft hiervan willen we als gemeente voor onze rekening nemen, de andere helft kan worden doorberekend aan KKP in de huur.

Wijziging BBV
In Nijmegen hebben we in 2010 ervoor gekozen om het levensduur verlengend onderhoud in de openbare ruimte niet meer als investering te behandelen maar hiervoor budgetten op te nemen in de programmabegroting. De nieuwe BBV-regels maken dat wij dit nu moeten terug draaien.
Vanaf 2017 nemen we daarom investeringskredieten op voor investeringen in de openbare ruimte. De budgetten die nu opgenomen zijn in de programmabegroting halen we weg en worden geleidelijk vervangen door kapitaallasten vanuit de investeringen. In de meerjarenbegroting gaat het om € 5 tot € 8 miljoen per jaar. Op het precieze bedrag komen we terug bij de Stadsbegroting. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen bij het onderdeel 'Ontwikkeling weerstandsvermogen en risico's'.

Investeringen * € 1 miljoen	programma	2016	2017	2018	2019	2020
Biulkkredieten						
Investeringen openbare ruimte	Openbare Ruimte		5 tot 8	5 tot 8	5 tot 8	5 tot 8

Voorstel - Zomernota 2016

ONTWIKKELING WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICO'S

Inleiding

Op 11 mei j.l. is de nieuwe kadernota risicomanagement, weerstandsvermogen en financiële kengetallen aangenomen. Bij de behandeling is de motie aangenomen om in de Zomernota inzicht te geven in zowel de oude als de nieuwe systematiek.
Hoewel het ongebruikelijk is om in de zomernota inzicht te geven in de ontwikkeling van het weerstandsvermogen en risico's nemen we de motie ter harte en zullen in dit deel een doorkijk geven gebaseerd op de oude en nieuwe kadernota. We gaan hierbij overigens uit van de risico inventarisatie bij de Stadsrekening 2015; een actualisatie hiervan is voorzien in het najaar bij de Stadsbegroting 2017.
Voordat we de doorkijk presenteren, gaan we eerst in op een aantal claims dat ten laste van de saldireserve wordt gebracht en de consequenties van de wijziging van de BBV regels.

Nieuwe claims

Watersport nevengeul gevolgen GREX

In het afgelopen jaren is duidelijk geworden dat er een hoger verlies in de GREX Waalsprong zal ontstaan. Dit als gevolg van de benodigde buitenruimte voor de watersport en parkeervoorziening. Dit heeft een negatief effect op de GREX van € 1 miljoen bovenop de € 0,5 miljoen die vorig jaar is geclaimd.
Naast deze claim op de saldireserve wordt er voor de watersport in de nevengeul ook een investeringsclaim gedaan omdat naar verwachting de investering niet terugverdiend kan worden met de huuropbrengsten.
Overigens is het planproces nog gaande, de huidige inschattingen kunnen dus nog veranderen.

VMBO Hatersteweg 404

De scholengroep Rijk van Nijmegen heeft een samenvoeging van het Canisiuscollege en het Kandinskycollege aangekondigd. Deze twee scholen worden gehuisvest aan de Goffertweg 20. De locatie aan de Hatertseweg 404 wordt conform de doordecentralisatie overeenkomst terug verkocht aan de gemeente. De herontwikkeling van deze locatie naar woningen zal een verlies opleveren in de GREX onderwijshuisvesting van € 2,2 miljoen.

Onderwijsvoorzieningen Nijmegen Noord

In het investeringsplan reserveren we financiële ruimte voor onderwijshuisvesting In Nijmegen Noord. Een eerste verkenning laat zien dat deze investeringen een nadelig effect hebben op de grondexploitatie. Op dit moment wordt uitgegaan van een verslechtering van het resultaat van de GREX Waalsprong met € 0,8 miljoen.

Kristallis Hatertseweg 400

Met Kristallis/Plureyn zijn vanaf 2015 gesprekken gevoerd over de toekomstige huisvesting. De uitkomst van deze gesprekken is dat Kristallis niet gaat verhuizen.
In de GREX onderwijshuisvesting is gerekend met een voordelig resultaat van € 6 ton uit de herontwikkeling van deze locatie. Aangezien dit nu niet gebeurt zal deze winst niet gerealiseerd worden en verslechtert de GREX onderwijshuisvesting met € 6 ton.

Afkoopsom grondwater monitoring (storting in saldireserve)

In de claims bestaand beleid is al de afkoop door het Rijk van de monitoring van de grondwaterstanden in de Waalsprong aan de orde gekomen. In de exploitatie leidt dit tot het opnemen van extra onderhoudslasten van € 55.000,-. Aan de saldireserve kunnen we € 0,5 miljoen toevoegen.

Voordeel kapitaallasten 2016

In het deel over de voortgang van de bestaande investeringen hebben we melding gemaakt over een voordeel op de kapitaallasten van € 0,55 miljoen. Conform staand beleid voegen wij dit toe aan de saldireserve.

Kosten verhoogde asielinstroom

In het onderdeel programmabegroting hebben wij Uw Raad een becijfering laten zien van de financiële gevolgen van de verhoogde asielinstroom. De huidige inschattingen leiden tot een nadeel van € 4 ton dit jaar en € 4 ton volgend jaar. Vanwege het bijzonder karakter van deze problematiek vinden wij het zuiverder om dit nadeel rechtstreeks ten laste van de saldireserve te brengen.

Vernieuwing BBV

Er zijn twee aanpassingen van de BBV-regels die invloed hebben op de saldireserve. Hieronder worden deze twee toegelicht. Een uitgebreidere toelichting is te vinden in het deel "Vernieuwing BBV: consequenties voor de Stadsbegroting 2017".

Wijziging BBV-regels maatschappelijk nut investeringen

In het vorige BBV werd onderscheid gemaakt tussen maatschappelijk en economisch nut investeringen. De maatschappelijke nut investeringen waren gedefinieerd als investeringen die geen bedrijfseconomische betekenis hebben maar een maatschappelijke, bijvoorbeeld wegen en bruggen.
In de nieuwe regels zijn de begrippen economisch en maatschappelijk nut investeringen verdwenen en is ervoor gekozen om alle investeringen op de balans op te nemen (te activeren) en hierop gedurende de levensduur af te schrijven. Achtergrond voor deze wijziging is het vergroten van de vergelijkbaarheid tussen gemeenten.
In Nijmegen hebben we er in 2010 voor gekozen om het levensduur verlengend onderhoud in de openbare ruimte niet meer als investering te behandelen maar hiervoor budgetten op te nemen in de programmabegroting.
De nieuwe BBV-regels maken dat wij dit nu (deels) moeten terug draaien.
In de meerjarenbegroting hebben we tussen de € 5 miljoen en € 8 miljoen aan onderhoudsbudgetten voor deze investeringen opgenomen. Voor circa € 5 miljoen verwachten we zeker dat het als investering wordt gezien. Voor een bedrag oplopend naar € 3 miljoen is discutabel of dit als onderhoud of investering gezien wordt. We zullen dit in de komende maanden verder uitwerken en komen bij de begroting hierop terug. Nu gaan we ervan uit dat we zeker € 5 miljoen aan onderhoudsbudgetten weghalen en dit omzetten naar een investeringskrediet. Dit betekent dat we in de programmabegroting vanaf 2017 de onderhoudsbudgetten weghalen en dat deze geleidelijk worden vervangen door kapitaallasten vanuit de investeringen.
Omdat de kapitaallasten geleidelijk toenemen, ontstaat er in de eerste jaren een financieel voordeel in de begroting. Uiteindelijk zullen de kapitaallasten toenemen tot zelfs meer dan het huidige niveau van budgetten. Dit vanwege het toerekenen van rentelasten aan de investeringen.
Het voordelig verschil in de komende jaren dat ontstaat tussen het weghalen van het programmabudget en de kapitaallasten willen we toevoegen aan de saldireserve.

Toegerekende rente aan reserves

In de rentenotitie van de commissie BBV geeft de commissie BBV aan dat het toerekenen van rente aan reserves optioneel is. Wanneer er wordt gekozen om dit wel te doen dan mag het percentage niet hoger zijn dan het gemiddelde percentage dat betaald wordt voor externe leningen, met een afwijking van maximaal 0,5%.
De toegerekende rente wordt in de gemeente Nijmegen aan de saldireserve toegevoegd. Dit maakt dat de saldireserve vrij beschikbaar is en er een continue groei in de begroting is geregeld. In de nieuwe kadernota weerstandsvermogen is aangegeven dat we dit belangrijk vinden. We blijven daarom rente toerekenen aan de reserves.
De hoogte van het rentepercentage moeten we wel aanpassen. In het deel "Grondslagen en uitgangspunten" stellen we voor om 2,5% te hanteren en beargumenteren we waarom.. Met dit percentage wordt de toerekening van rente lager en daarmee dus ook de storting in de saldireserve lager. Het gaat om een bedrag van € 1,4 miljoen in 2017 oplopend naar € 2,1 miljoen in 2020. Deze lagere storting in de saldireserve hebben we meegenomen als een voordelig (treasury)resultaat in de begroting.

Doorkijk saldireserve

In deze alinea laten we de ontwikkeling van de saldireserve zien vanuit de vorige en de nieuwe kadernota risicomanagement, weerstandsvermogen en financiële kengetallen.
Startpunt is de ontwikkeling die in de paragraaf weerstandsvermogen & risicobeheersing van de Stadsrekening 2015 is geschetst. Vervolgens zijn in de ontwikkeling van de saldireserve de hierboven beschreven mutaties meegenomen. Hieronder zijn deze mutaties in tabelvorm samengevat.

bedragen * € 1 miljoen	2016	2017	2018	2019	2020
Watersport nevengeul gevolgen GREX	-1,0				
VMBO Hatersteweg 404	-2,2				
Onderwijsvoorzieningen Nijmegen Noord	-0,8				
Kristallis Hatertseweg 400	-0,6				
Afkoopsom grondwater monitoring	0,5				
Resultaat kapitaallasten 2016	0,6				
Kosten verhoogde asielinstroom	-0,4	-0,4			
Verwacht resultaat 2016	-4,9				
Aanpassingen BBV					
rente reserves naar 2,5%		-1,4	-1,6	-1,8	-2,0
Investeringen Openbare Ruimte		5,0	4,5	4,2	3,7
Totaal	**-8,8**	**3,2**	**3,0**	**2,4**	**1,8**

Risico's in de tijd

Eén van de belangrijke veranderingen in de nieuwe kadernota is het rekening houden met wanneer risico's zich kunnen voordoen. Met deze doorontwikkeling kunnen het risiconiveau en de benodigde weerstandscapaciteit beter op elkaar afgestemd worden. We zien risico's beter aan komen en kunnen eventueel tijdig en zorgvuldig maatregelen treffen om de weerstandscapaciteit hierop aan te passen.
Voor deze zomernota zijn we van het volgende uitgegaan:
de specifieke risico's zijn uitgezet op basis van wanneer een risico zich kan voordoen. De algemene risico's zijn gelijkmatig verdeeld over de tijdsduur dat het risico zich kan voordoen. Uw Raad heeft middels in een motie opgeroepen tot een verdere verfijning van deze kaders. Dit zullen we in aanloop naar de begroting met Uw Raad verder uitwerken.

Hieronder is een grafische weergave opgenomen van de ontwikkeling van het risicoprofiel en weerstandsvermogen op basis van de oude en nieuwe kadernota. De basis is de Stadsrekening 2015 aangevuld met de veranderingen in de saldireserves die eerder in dit deel zijn genoemd.
In beide gevallen zal het weerstandsvermogen in 2018 hoger zijn dan het risicoprofiel.

Voorstel - Zomernota 2016

Ontwikkeling risicoprofiel en weerstandsvermogen oude kadernota

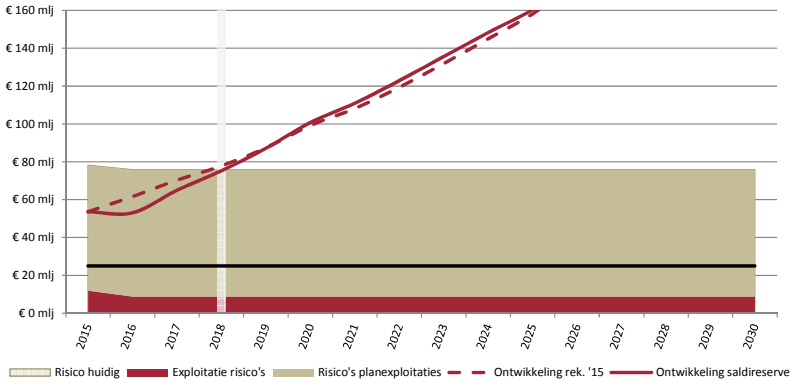

Ontwikkeling risicoprofiel en weerstandsvermogen nieuwe kadernota

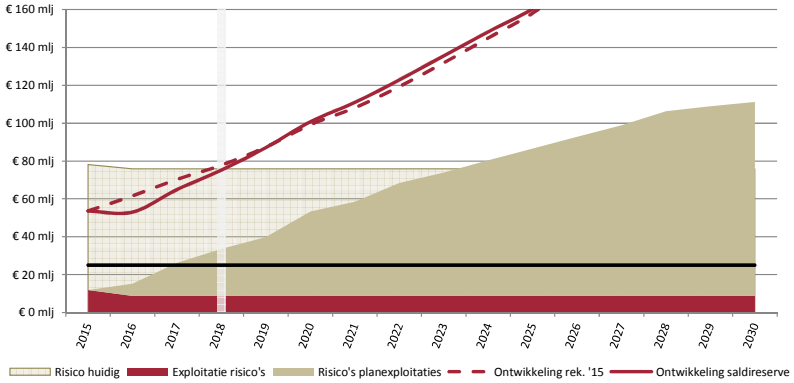

WINSTWAARSCHUWING LOPEND JAAR

Zoals vastgelegd in de door uw Raad vastgestelde Kadernota Financiële kengetallen, Risicomanagement en Weerstandsvermogen toetsen we twee keer per jaar, bij de Stadsbegroting en -rekening, alle risico's. In de tussentijdse verantwoording kijken we daarom alleen naar afwijkingen voor zover die voor het lopende begrotingsjaar relevant zijn en kwantificeren dit zoveel mogelijk.

Hieronder geven we per programma inzicht in de belangrijkste onzekerheden. Op basis van huidige kennis en inzicht zal het totale effect maximaal een nadeel oplevert van € 0,75 mln. Daarbij merken we op dat een aantal effecten niet kwantificeerbaar is.

Bedragen * €1.000	van	tot	Toelichting
Cultuur, cultuurhistorie en Citymarketing			
Giro 2016	180 n	0	
Legesinkomsten Citymarketing	pm	pm	Niet kwantificeerbaar
Dienstverlening & Burgerzaken			
Verkiezingen, referenda	pm	pm	Niet kwantificeerbaar
Economie en Werk			
Markten	80 n	0	
Havens	90 n	0	
Grondbeleid			
Grondexploitaties	pm	pm	Niet kwantificeerbaar
Mobiliteit			
Parkeeropbrengsten	400 n	0	
Sport en Accommodaties			
Huurderving	pm	pm	Niet kwantificeerbaar
Totaal	750 n + pm	pm	

Cultuur, cultuurhistorie en Citymarketing

Giro 2016

We staan als gemeente Nijmegen samen met Apeldoorn, Arnhem en de Provincie garant voor 10 % van het exploitatietekort voor de Giro 2016. Wij schatten in dat, als alle risico's die we nu in beeld hebben zich volledig voordoen, er een maximaal gemeentelijk financieel risico ontstaat van € 180.000
Bij de slotwijziging zullen we hier een voortgangsmelding over kunnen doen.

Legesinkomsten citymarketing

De legesinkomsten van evenementen zijn lastig te voorspellen. In het verleden zijn er ieder jaar minder leges ontvangen dan begroot. We melden bij de slotwijziging opnieuw de voortgang.

Dienstverlening & Burgerzaken

Verkiezingen, referenda

Voor het Referendum, dat gehouden is op 7 april, is vooruitlopend op de verwerking bij de Zomernota, € 291.000 toegekend aan het programma Dienstverlening & Burgerzaken.
Op dit moment gaan we er vanuit dat de daadwerkelijke kosten fors lager zullen zijn, maar moeten alle kosten nog in beeld te brengen. We komen hierop terug bij de slotwijziging.

Economie en Werk

Markten

Net zoals in het afgelopen jaar verwachten we een nadelig effect op de opbrengsten van de markten als gevolg van de schommelende conjunctuur. Vooralsnog lijkt het om een tekort van circa € 80.000 te gaan. In de

afgelopen maanden is duidelijk geworden dat alleen een grondige aanpak een positief effect zal hebben op de (kwaliteits-) ontwikkeling van de Nijmeegse markten. We stellen voor om hierin te investeren om zowel een beleidsmatige als organisatorische aanpak te formuleren en uit te rollen.

Havens
Voor wat betreft de havens zien we een daling in de inkomsten met betrekking tot de overslaggelden van circa € 30.000. Dat is met name aan het faillissement van een bedrijf dat verantwoordelijk was voor 25% van de overslag in de havens toe te schrijven. De verwachtingen voor 2016 zijn hoopvol door de verwachte toename van overslag in schroot. Deze cijfers komen waarschijnlijk pas in de cijfers van 2017 tot uitdrukking.
Tegelijkertijd constateren we een daling met betrekking tot de havengelden van ongeveer € 90.000. De inkomsten van de havengelden kunnen licht toenemen door meer vrachtschepen in de havens en nog niet bekende aankomsten van cruiseschepen aan de Waalkade. Samen met een vertegenwoordiging van aanwezige watergebonden bedrijven kijken we hoe we de overslag in de havens kunnen verbeteren en de havens beter kunnen profileren.

Grondbeleid

Grondexploitaties
Risico's die zijn verbonden aan de projecten in het programma Grondbeleid zijn vertaald in het risicoprofiel. Ten op zichte van het beeld zoals gepresenteerd in de Stadsrekening 2015 zijn er geen veranderingen. Een belangrijk ontwikkeling voor de bedrijventerreinen in 2016 (met name Grift en Ressen) vormt de besluitvorming in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW).

Mobiliteit

Parkeeropbrengsten
De parkeeropbrengsten vallen mede onder druk van een aantal belangrijke winkelsluitingen lager uit. Herbezetting van een aantal winkels en een aantal in het kroonjaar op handen zijnde grote evenementen kunnen daar nog verandering in brengen. Daarnaast neemt de opbrengst vanwege foutparkeerders verder af. Belangrijke oorzaken zijn de verdere digitalisering, stijging van het mobiel parkeren en het hogere gebruik van het garageparkeren.
De ontwikkeling van de parkeeropbrengsten en boetes zijn moeilijk te prognosticeren. Wij stellen dan ook voor om hiervoor een winstwaarschuwing op te nemen van € 0,4 mln. Bij de Slotwijzigingen wordt dit verder gemonitord.

Sport en Accommodaties

Huurderving
Lopende de uitwerking naar trends en huurontwikkeling van onze panden is ook in 2016 sprake van a-structurele huurderving door tijdelijke leegstand of door wisseling van huurders . Mogelijk kan het financiële nadeel dat de tijdelijke leegstand met zich meebrengt worden opgevangen door eenmalige verkoopopbrengsten van af te stoten objecten.

GRONDSLAGEN EN UITGANGSPUNTEN

Areaalontwikkeling inwoners en woningen

In het financieel beeld houden we rekening met de ontwikkeling van de woningbouw en de aantallen inwoners. Hiervoor gebruiken we cijfers van Onderzoek en Statistiek en Bureau Wonen.
Deze aantallen worden onder meer gebruikt in de ramingen van het gemeentefonds en de belastingopbrengsten.

Aantal woningen per 1-1	2016	2017	2018	2019	2020
Woningen per 1-1	79.693	80.943	82.243	83.343	84.243
Woningtoename					
Bestaande stad	450	500	200	200	200
Waalfront	350	350	300	100	100
Waalsprong	450	450	600	600	600
Totaal	**80.943**	**82.243**	**83.343**	**84.243**	**85.143**
Totale woningbouwtoename (productie min sloop)	1.250	1.300	1.100	900	900
Verschil t.o.v. Stadsbegroting '16 (cumulatief)	0	100	200	300	1.200

Ten opzichte van vorig jaar verwachten we een hogere woningbouwproductie. Dit heeft een positief invloed op de hoogte van het gemeentefonds en de OZB-opbrengsten. In de regel "verschil t.o.v. Stadsbegroting '16 (cumulatief)" is het verschil opgenomen tussen de vorige Stadsbegroting en de huidige inzichten. Deze reeks zorgt voor extra financiële ruimte in het gemeentefonds en OZB-opbrengsten.

	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal inwoners per 1-1	173.250	174.600	175.600	176.700	177.800
Toename t.o.v. vorig jaar	1.350	1.000	1.100	1.100	

De reeks van het aantal inwoners is gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hogere beginstand.

Effect op de begroting

De ontwikkeling van de woningen en inwonersaantallen worden gebruikt bij het doorrekenen van het gemeentefonds. Dit blijkt uit de regel " aanpassingen aantallen" in het onderdeel "Algemenen middelen". Overigens is dit een doorrekening gebaseerd op de septembercirculaire 2015.
Per nieuwe woning ramen we € 400,- per jaar aan OZB inkomsten die beschikbaar komen als algemeen dekkingsmiddel. Met uitzondering van de woningbouwproductie in de Waalfront voor dit gebied hebben we afgesproken dat de OZB inkomsten als opbrengst in de GREX worden meegenomen.
Voor de opbrengstontwikkeling van de OZB niet-woningen gaan we uit van een toename van de WOZ-waarde van € 100 miljoen per jaar (ca. 2% van het areaal). Voor de jaren tot en met 2019 is dit al in de begroting verwerkt.
Omdat de toename van het aantal woningen veelal gepaard gaat met een uitbreiding van de openbare ruimte hebben we afgesproken dat er per nieuwe woning € 400,- aan onderhoudsbudget aan het programma openbare ruimte wordt toegevoegd.
Verder voegen we per woning € 100,- en de helft van de opbrengst uit areaalontwikkeling OZB niet-woningen aan de kapitaallasten toe. Hiermee vergroten we onze investeringsvolume.

De hierboven beschreven begrotingseffecten zijn meegenomen in de ontwikkeling van de algemene middelen.

Indexering

Op grond van de cijfers uit het Centraal Economische plan van het Centraal Planbureau (CPB) van 21 maart 2016 komen wij tot de volgende indexeringspercentages:

Indexeringspercentages	loonsom	materiële lasten	Inflatie (CPI)	Gemeentelijke tarieven	T.b.v. subsidies
Verwachting 2017	2,20%	1,90%	1,10%		
Nacalculatie 2016	-0,10%	-0,60%	-0,60%		
Indexeringspercentage 2017	2,10%	1,30%	0,50%	1,83%	1,83%

De voorspellingen van het CPB laten een hogere prijsontwikkeling van de loonsom en de materiële lasten zien dan de prijspeil aanpassing die voor het gemeentefonds is aangekondigd. Hiervoor gaat het CPB uit van 0,9%. Per saldo betekent dit dat we € 1,3 miljoen tekort komen op de indexering.

Rente

De commissie BBV heeft eind maart 2016 de notitie "rente" gepubliceerd. In deze notitie wordt ingegaan op de verwerking van rentelasten en rentebaten en de toerekening van rente.
De commissie BBV heeft in de notitie aangegeven dat de toerekening van rente aan eigen vermogen en het doorbereken van rente aan investeringen gebaseerd moet zijn op het rentepercentage van de lang en kort aangetrokken externe financieringsmiddelen. Het rentepercentage dat gebruikt wordt voor toerekening mag maximaal 0,5% hiervan afwijken.
Op dit moment betalen wij voor onze externe financiering gemiddeld 2,1% rekening houdend met een veiligheidsmarge en de toegestane afwijking stellen we voor een rentepercentage te hanteren van 2,5%.
De rekenrente die we hanteren voor grondexploitaties wordt in de volgende alinea toegelicht.

Voorheen gingen we voor de rente voor extern aan te trekken financieringsmiddelen in het laatste begrotingsjaar uit van de interne rekenrente (4%). We stellen voor deze niet meer te baseren op de toegerekende rente, maar de rente die wij zouden moeten betalen op leningen die we nu afsluiten en pas over vier jaar laten ingaan.
Op grond hiervan komen wij tot de volgende rentepercentage:

	2017	2018	2019	2020
Rekenrente:				
- Inzet van reserves en voorzieningen		2,50%		
- Doorberekening aan investeringen		2,50%		
- Rekenrente voor planexploitaties		2,66%		
Langlopende leningen	1,75%	2,00%	2,25%	2,50%
Kortlopende leningen	0,50%	1,00%	1,75%	2,50%

Planexploitaties

Met de Zomernota worden de parameters voor de doorrekening van de grondexploitaties vastgesteld. Deze parameters worden gebruikt voor de doorrekening van de grondexploitaties waarover wij Uw Raad middels het VGP(peildatum 1 oktober 2016) informeren.

Planexploitaties langlopend	2017	2018	2019	2020	2021	2022 e.v.
Opbrengsten						
- woningen	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
- kantoren	0,00%	0,50%	1,00%	1,50%	2,00%	2,00%
- bedrijfsruimten	1,50%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
- winkelruimten	0,00%	0,50%	1,00%	1,50%	2,00%	2,00%
Grondkosten	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Planexploitaties langlopend	2017	2018	2019	2020	2021	2022 e.v.
Rente	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
Disconteringsvoet	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Planexploitaties kortlopend	2017	2018	2019	2020	2021	2022 e.v.
Opbrengsten						
- woningen	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	n.v.t.
- kantoren	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	n.v.t.
- bedrijfsruimten	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	n.v.t.
- winkelruimten	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	n.v.t.
Grondkosten	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	n.v.t.
Rente	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	n.v.t.
Disconteringsvoet	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	n.v.t.

De parameters zijn gebaseerd op een verkenning van de economische ontwikkelingen. Belangrijke bronnen hierbij zijn het Centraal Economisch Plan van het centraal planbureau, de NEPROM (Vereniging van Nederlandse Projektontwikkeling Maatschappijen), Rabobank, ING, DTZ Zadelhoff en NVM business.

De conclusie op hoofdlijnen is de volgende. De Nederlandse economie herstelt zich gestaag van de grote recessie en de eurocrises. In de verschillende voorspellingen wordt echter ook gewezen op grote onzekerheden, die neerwaarts van aard zijn (zoals de stabiliteit van de Europese Unie: oa Brexit, aanhoudende terroristische dreiging, monetaire beleid in Europa en de VS en Japan, groei in China e.a. opkomende landen, olieprijsontwikkeling en de ontwikkeling van de financiële markten).
Om die reden zijn de parameters ten opzichte van het voorgaande jaar gehandhaafd (woningen; bedrijfsruimten; grondkosten), dan wel licht – negatief - bijgesteld (kantoren, winkelruimten). Mede vanwege de nieuwe BBV-regels is het rente-% dat toegerekend wordt gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over vreemd vermogen. Daarom wordt het rente-% aangepast naar 2,50%. Dit percentage is gelijk aan de omslagrente van de gemeente. De BBV-spelregels hebben ook invloed op het disconterings-%, deze is bepaald op 2,00%. In de Stadsrekening 2015 zijn de effecten van de aangepaste rente-parameter zichtbaar gemaakt in de doorkijk van de saldireserve na 2016 (€ 7.1 miljoen).

Deze actualisatie is niet doorgerekend vanwege de minimale wijzigingen ten opzichte van vorig jaar.

Evenals voorgaande jaren is ook een tweetal alternatieve scenario's verkend. Een negatief scenario, uitgaande van een tegenvallende economische groei, waardoor de opbrengstontwikkeling in de komende jaren lager is en later aantrekt.
In het positieve scenario wordt de voorspelde woningprijsstijging volledig ingerekend en vervalt de negatieve bijstelling van de parameters voor kantoren en winkelruimte. Ook de opbrengsten voor bedrijfsruimte nemen eerder toe. De uitkomsten van beide scenario's worden vermeld in de risicoparagraaf van de Stadsbegroting 2017, maar in lijn met voorgaande jaren niet verwerkt in het weerstandsvermogen.

Tot slot is PWC gevraagd een oordeel over deze parameters te geven. PWC herhaalde de opmerking van vorig jaar, dat bij de bepaling van de parameter grondopbrengsten van woningen is uitgegaan van de ontwikkelingen in de regio Arnhem-Nijmegen en niet van de Nijmeegse markt. Wij merken (wederom) op, dat informatie om een goede voorspelling op stedelijk niveau te doen ontbreekt. De informatie op het niveau van de regio Arnhem-Nijmegen is de afgelopen jaren betrouwbaar gebleken. Informatiebronnen op lokaal niveau (oa. de tussentijdse rapportages voor Waalsprong en Waalfront) bevestigen het beeld.

Ook de overige opmerkingen van PWC geven ons geen aanleiding om de voorgestelde parameters aan te passen.

Voorstel - Zomernota 2016

VERNIEUWING BBV EN STADSBEGROTING

In 2014 heeft de VNG een adviescommissie ingesteld onder leiding van Staf Depla onderzocht op welke manieren de begroting en jaarstukken toegankelijker kunnen worden voor niet financieel specialisten.
In het eindrapport van deze commissie is een aantal aanbevelingen gedaan die in 2015 en 2016 verder zijn uitgewerkt en inmiddels in het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) een plek hebben gekregen of gaan krijgen.

Hieronder wordt kort ingegaan op de veranderingen die betekenis hebben voor de begroting en hoe wij daar mee willen omgaan.
Als eerste wordt ingegaan op een tweetal wijzigingen die een financiële betekenis hebben, daarna wordt ingegaan op een aantal wijzigingen die geen financiële consequenties hebben.

Maatschappelijke nut materiële vaste activa (investeringen)

Materiële vaste activa zijn tastbare “objecten” die duidelijk langer dan een jaar meegaan. Bijvoorbeeld gebouwen, bruggen en auto’s. In het “oude” BBV werden de materiële vaste activa ingedeeld naar economische en maatschappelijke nut investeringen. Maatschappelijke nut investeringen zijn de investeringen die we als gemeente doen in de openbare ruimte vanuit onze publieke taken en niet met het oogmerk om met de investeringen middelen te genereren. Concreet gaat het om bijvoorbeeld wegen en groenvoorzieningen.
Van de economische nut investeringen was voorgeschreven dat we de lasten gedurende de levensduur van de investering moesten nemen. Dit doen we door de investeringen te activeren (op de balans te zetten).
Vervolgens brengen we jaarlijks een deel van de kosten van de investering ten laste van de programma’s: dit heet afschrijven. Voor maatschappelijke nut investeringen was er een keuze of via jaarlijkse afschrijvingen of in één keer de lasten in de begroting nemen.
Voor de “onderhoudsinvesteringen” in maatschappelijke nut investeringen hebben we in 2010 afgesproken deze niet meer als investering maar als onderhoud te zien. Destijds is voor € 58 miljoen aan dergelijke investeringen afgeboekt en zijn er onderhoudsbudgetten bij de programma’s opgenomen.
Hiermee hebben we een eenvoudig en houdbaar systeem gecreëerd dat in de lopende begroting voldoende ruimte biedt om de bestaande openbare ruimte in Nijmegen op peil te houden.
In het licht van het nieuwe BBV is de manier waarop we het levensduur verlengend onderhoud financieel hebben geregeld zeer waarschijnlijk niet correct. We zullen dit type onderhoud moeten gaan activeren en over de gebruiksduur afschrijven.

Op dit moment is in de begroting tussen de € 5 en € 8 miljoen aan budget opgenomen voor dit onderhoud. De financiële consequentie hiervan is dat we de onderhoudsbudgetten bij het programma weghalen en hiervoor een doorlopend investeringskrediet gaan opgenomen.
Dit houdt ook in dat er in de eerste jaren ruimte ontstaat in de programmabegroting, omdat we onderhoudsbudgetten weghalen. Deze ruimte wordt gedurende de komende jaren ingenomen door de kapitaallasten vanuit de investeringen Op langere termijn zullen de lasten op de programma’s toenemen, tot zelfs boven het huidige niveau. Dit omdat er rente lasten aan het programma worden toegerekend. Ons voorstel is om het voordelig verschil in de komende jaren ten gunste van de saldireserve te brengen.

Toerekening rente

Wij betalen rente over de leningen die wij bij derden afsluiten. Deze leningen sluiten we vooral af om onze investeringen te kunnen betalen. We rekenen daarom de rente toe aan de gedane investeringen. Dit doen we met een vaste omslagrente van 4%.
Het toerekenen van de rente zorgt ervoor dat de rentelasten op programma’s terecht komen en zorgt voor een opbrengst bij het product “Financiering”. Deze opbrengst wordt afgezet tegen de werkelijke rentelasten.
De afgelopen jaren leverde dit een fors voordeel op: het financieringsresultaat.
Overigens wordt het omslagpercentage ook gebruikt voor de rente die we vergoeden op de reserves.

De commissie BBV heeft aangegeven dat de percentages die gebruikt worden voor de toerekening aan investeringen en aan de eigen reserves gebaseerd moeten zijn op de gemiddelde rente die wij moeten betalen op onze leningen. De afwijking hierop mag maximaal 0,5% zijn. Op dit moment betalen we gemiddeld zo'n 2,2% op de externe financiering. Op basis hiervan stellen we voor om een rentepercentage van 2,5% te hanteren voor de renteomslag voor de investeringen en de rentevergoeding op de reserves.

Wijziging van omslagrente voor investeringen

Deze wijziging van de omslagrente voor investeringen doet op zich niet heel veel. De toegerekende rentelasten op de programma's worden lager, dit geeft een voordeel. Hier tegenover staat dat de opbrengst bij "financiering" net zoveel lager wordt. Per saldo dus geen budgettair effect.
Dit geldt met uitzondering voor die onderdelen waarbij de rentelasten deel uit maken van een kostendekkend tarief. Dit doet zich voor bij riolering. Het financieel effect hiervan is meegenomen in het financieel beeld.

Wijziging toegerekende rente aan eigen financieringsmiddelen/reserves

De rente die we toerekenen aan onze reserves storten wij nu in de saldireserve. Dit maakt dat de saldireserve vrij beschikbaar is en dat er een continue groei geregeld is. In de Stadsrekening 2015 wordt uitgegaan van een € 4,1 miljoen in 2017, dat oploopt naar € 5,6 miljoen in 2021.
Het verlagen van het percentage van 4% naar 2,5% maakt dat de storting daalt van € 4,1 miljoen naar € 2,6 miljoen. Een verschil van € 1 ,5 miljoen.
Dit verschil komt vrij als voordelig resultaat in de begroting.

Indeling naar takenvelden

In het BBV is het begrip product als een verdere indeling van programma's verdwenen. Daarvoor in de plaats is een uniforme en verplichte indeling van taakvelden gekomen. Voor de begroting 2017 is voorgeschreven om in de begroting een overzicht op te nemen naar taakvelden. In de jaren daarna moeten de takenvelden een plek krijgen in de sturing door de Raad en moet de administratie hierop ingericht zijn.
Voor wat betreft de begroting 2017 gaan we het voorgeschreven inzicht naar taakveld opnemen. We komen later terug op hoe we de taakvelden een plek kunnen geven in de sturing door de Raad.

Voorgeschreven beleidsindicatoren

Een belangrijk doel van de vernieuwing BBV is het vergroten van de vergelijkbaarheid tussen gemeenten. Hiervoor heeft de commissie aangegeven gebruik te willen maken van kengetallen.
Voor de Stadsbegroting 2016 is er een aantal financiële kengetallen voorgeschreven. Vanaf de begroting 2017 zijn voor de taakvelden kengetallen beleidsindicatoren benoemd.
Deze gaan we in de begroting opnemen.

Kosten van overhead – paragraaf bedrijfsvoering

In het vernieuwde BBV wordt voorgeschreven de overhead op één taakveld te verantwoorden en te begroten en niet meer te verdelen naar de andere taakvelden. Door het centraal begroten van de overhead is het niet meer mogelijk om vanuit de taakvelden de tarieven te bepalen. Daarom is in het wijzigingsbesluit van het BBV bepaald dat in de paragraaf lokale heffingen een berekening moet worden opgenomen en een inhoudelijke toelichting over de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen.
We gaan in de komende periode hiermee aan de slag en zullen vooraf aan de begroting een voorstel doen voor hoe we hiermee omgaan.

Veranderingen voor GREX-en

Het vernieuwde BBV heeft ook consequenties voor de manier waarop we omgaan met GREX-en. In het VGP van januari j.l. is hierop al een voorschot genomen. De komende periode zal dit verder uitgewerkt worden. Bij de begroting zullen we de Raad hierover meer kunnen informeren.

TAAKMUTATIES GEMEENTEFONDS

Op te nemen taakmutaties

In de septembercirculaire 2015 en decembercirculaire 2015 heeft het Rijk een aantal taakmutaties opgenomen. In deze Zomernota stellen wij voor deze taakmutaties in de begroting op te nemen. Het gaat om de volgende taakmutaties

	2016	2017	2018	2019	2020
Taakmutaties reeds aan programma toegekend					
Referendum 2016	194				
Versterking aanpak jihadisme	120				
Uitvoeringskosten taaleis participatiewet	43	84	86	88	88
Taakmutatie toe te kennen aan programma					
Besluit risico's zware ongevallen	-94	-87	-84	-85	-85
Mutatie bedragen/aantallen op bestaande taakmutaties					
Maatschappelijke opvang	-57	-64	-64	-64	-64
Sociaal domein WMO	3.773	-122	-169	-195	-195
Vrouwenopvang	7	8	8	8	8
WMO	-2	398	398	398	398
Scootmobielen		58	57	60	60
Brede impuls combinatiefuncties	-8	-8	-8	-8	-8
Aantal leerlingen onderwijshuisvesting	74	157	235	235	235
Nieuwe taakmutaties in afwachting van voorstel					
Jeugdwerkloosheid	100				
Uitvoeringskosten lijfrenteopbouw	102	134	164	190	190

Onderstaande drie taakmutaties zijn al toegekend aan betreffende programma's.

Referendum 2016

In de decembercirculaire is de algemene uitkering verhoogd vanwege de kosten van gemeenten voor het organiseren en uitvoeren van het referendum over de Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en Oekraïne op 6 april 2016. Dit bedrag is al geclaimd door het programma Dienstverlening en Burgerzaken.

Versterking aanpak jihadisme

In het kader van de ondersteuning van gemeenten in hun lokale aanpak van jihadisme met de nadruk op voorkoming van nieuwe aanwas krijgt Nijmegen in 2016 € 120.000. Dit bedrag is al geclaimd door het programma Veiligheid.

Uitvoeringskosten taaleis participatiewet

Op 1 januari 2016 is de Wet taaleis Participatiewet in werking getreden. Deze wet regelt dat bijstandsgerechtigden die onvoldoende de Nederlandse taal beheersen en daardoor worden belemmerd bij hun inschakeling op de arbeidsmarkt, de verplichting wordt opgelegd om de Nederlandse taal te leren. Het programma Inkomen en Armoedebestrijding heeft deze bedragen al geclaimd.

Taakmutatie toe te kennen aan programma

Besluit risico's zware ongevallen

In de september circulaire is vanwege de overdracht van het bevoegd gezag voor alle BRZO-inrichtingen en RIE-4-installaties van gemeenten naar provincies de algemene uitkering verlaagd. De hogere uitname in 2016 houdt verband met de kwaliteitsslag die nodig is bij de vergunningverlening aan enkele bedrijven. Wij stellen voor om deze negatieve stelpost als gevolg van deze verschuiving van taken over te hevelen naar het programma Duurzaamheid. Dit vertaald zich in een lagere bijdrage aan de ODRN.

Voorstel - Zomernota 2016

Taakmutaties waarvan aantallen dan wel bedragen zijn geactualiseerd:

Maatschappelijke opvang

In de septembercirculaire 2015 is het bedrag voor maatschappelijke opvang naar beneden bijgesteld door actualisatie van de maatstafaantallen. Wij stellen voor deze negatieve stelpost over te hevelen naar het programma Zorg en Welzijn.

Sociaal domein WMO

In de decembercirculaire is aangekondigd dat de Integratie uitkering Sociaal Domein per 2016 wordt verhoogd als gevolg van een aantal redenen. Eén daarvan is de aangekondigde wijziging van de Jeugdwet om de ouderbijdrage vanaf 1 januari 2016 te schrappen. Verder heeft er een herberekening plaatsgevonden van de verdeling van de middelen voor Participatie. De belangrijkste wijziging is gelegen in het feit dat de verdeling van de WMO 2015, onderdeel beschermd wonen, voor 2016 gewijzigd wordt. Dit naar aanleiding van een verdiepend onderzoek in alle centrumgemeenten. Voor 2017 en verder dalen de bedragen voor het onderdeel participatie weer. Wij stellen voor om het bedrag voor 2016 toe te kennen aan het programma Zorg en Welzijn en de voor verdere jaren bij de Stadsbegroting 2017 op stelpost te zetten.

Vrouwenopvang

In de decembercirculaire zijn de bedragen geactualiseerd.
Wij stellen voor om deze bedragen toe te kennen aan het programma Zorg en Welzijn.

WMO

De verdeling is gewijzigd door het gebruik van meer actuele aantallen en door de definitiewijziging van de maatstaf woonruimten.
Wij stellen voor om deze bedragen toe te kennen aan het programma Zorg en Welzijn.

Scootmobielen

De verdeling is gewijzigd door het gebruik van meer actuele bedragen.
Wij stellen voor om deze bedragen over te hevelen naar het programma Zorg en Welzijn.

Brede impuls combinatiefuncties

In de decembercirculaire 2015 zijn de bedragen geactualiseerd.
Wij stellen voor om deze bedragen toe te kennen aan het programma Sport en Accommodaties.

Onderwijshuisvesting

Door een wijziging in de aantallen leerlingen VO wordt het budget onderwijshuisvesting verhoogd. Wij stellen voor om deze bedragen toe te kennen aan het programma Onderwijs.

Nieuwe taakmutaties

Jeugdwerkloosheid

In het kader van de aanpak van jeugdwerkloosheid hebben 35 (centrum)gemeenten van de arbeidsmarktregio's middelen voor de uitvoering van regionale plannen ontvangen. Voor ons betekent dit een bijdrage van € 100.000 in 2016. Wij stellen voor om deze middelen in afwachting van een raadsvoorstel op stelpost te zetten.

Uitvoeringkosten lijfrenteopbouw

In de septembercirculaire is het voorstel opgenomen om in de Participatiewet te regelen dat lijfrenten binnen zekere grenzen niet als vermogen worden aangemerkt. Dit heeft een toename van de bijstandspopulatie tot gevolg. Wij stellen voor om deze middelen in afwachting van een raadsvoorstel op stelpost te zetten.

Voorstel - Zomernota 2016

Colofon

UITGAVE
Gemeente Nijmegen

OMSLAG
OptimaForma, Nijmegen

FOTOGRAFIE
Ellen van de Waterbeemd

DRUK
DPN, Nijmegen

Voorstel - Zomernota 2016

Bestuursondersteuning en -advies
Bestuursagenda

ARCHIEFEXEMPLAAR

Extra afschriften voor:

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
9 juni 2016	BA20/16.0005692	M. Sofovic
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Politieke Avond van 22 juni 2016	-	(024) 3292606

Geachte leden van de raad,

Tijdens de Politieke Avond van 22 juni a.s. vindt de eerste bespreking van de Zomernota 2016 plaats. Dan worden de zes begrotingsthema's in de raadskamers behandeld.
Burgemeester Bruls en wethouder Tiemens zijn helaas die avond verhinderd, omdat ze op 22 juni deelnemen aan de manifestatie European Green Capital in Ljubljana, waar de duurzaamste stad van Europa wordt uitgeroepen.

Dit betekent dat de burgemeester niet kan deelnemen aan de bespreking van het thema '*De stad in de regio'* en wethouder Tiemens aan de bespreking van het thema '*Duurzame stad'*.

Hoogachtend,

college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,

drs. H.M.F. Bruls

De Gemeentesecretaris,

mr. drs. A.H. van Hout

Voorstel - Zomernota 2016

Bestuursondersteuning en -advies
Strategie

GEMEENTE Nijmegen

6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 96 10
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	BA40/1515295.00	Karin Heijligers
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Beantwoording technische vragen Zomernota 2016		(024) 3299616

Geachte leden van de Raad,

De fracties van uw Raad hebben schriftelijke vragen gesteld over de Zomernota 2016. Bijgaand geven wij het overzicht van de gestelde vragen met daarbij de antwoorden van ons College.

Hoogachtend,

college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Voorstel - Zomernota 2016

Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Thema Zorgzame Stad

Fractie PvdA	**Webpagina: 7**	**Pagina boekwerk:** 8 - 10
Vraag: Armoede en schuld: Hoewel er duidelijk positieve signalen zijn met betrekking tot het economisch herstel zijn er nog te veel bewoners in armoede en schuld situaties. Voor deze mensen heeft het te lang geduurd en zijn nog niet zodanig hersteld dat deze bewoners snel en op eigen kracht in betere omstandigheden terecht komen. 1. Hoe kan de deskundigheid die in staat is om armoede en schuld situaties aan te pakken meer in de front bij de Stips en de sociale wijkteams worden ingezet? 2. Is er ook voldoende budget om deze bewoners voortvarend te helpen? Krijgen ze daarmee voldoende perspectief op betere tijden?		
Antwoord 1. Wij hebben veel expertise, regelingen en projecten in de stad om mensen effectief te helpen met financiële problemen. Een deel daarvan wordt zeer actief ingezet op wijkniveau, denk aan het Kinderfonds, de Formulierenbrigade en de Wmo-voorzieningen. Bij de doorontwikkeling van de STIPS en SWT's willen we de domeinen Werk, Inkomen, Armoedebestrijding en Schuldhulpverlening nog beter laten aansluiten ten behoeve van kwalitatieve en laagdrempelige ondersteuning in de wijken. 2. Dit is wel een knelpunt. Ten behoeve van de uitvoering van het Aanvalsplan Armoede en Schulden is, onder andere voor een betere aansluiting op wijkniveau, een extra (financiële) impuls gegeven. We merken dat pro-actief aanwezig zijn in de wijk ook leidt tot een hogere ondersteuningsvraag. Dat leidt tot een hoger beroep op regelingen met een open-einde karakter.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 10
Vraag: "Het aantal (unieke) personen dat op enig moment gebruik heeft gemaakt van een van onze minimaregelingen stijgt, eind 2015 waren dit er 16.235. Betreft de genoemde 16.235 unieke personen? Geef een cijfermatige onderbouwing waaruit duidelijk wordt dat het aantal unieke personen dat gebruik maakt van een van onze minimaregelingen stijgt.		
Antwoord Ja, het gaat om 16.235 unieke personen in 2015. Het aantal unieke personen stijgt: In 2012: 13.500 personen. In 2013: 14.257 In 2014: 14.696		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie VVD	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 10
Vraag: Met hoeveel en welke verschillende regelingen voor de minima draagt de gemeente bij aan de stijgende complexiteit van de mensen met een laag inkomen?		
Antwoord De stijgende complexiteit voor mensen met een laag inkomen komt allereerst door een aantal rijksmaatregelen. Zo is de alleenstaande oudernorm per 1 januari 2015 afgeschaft. Alleenstaande ouders ontvangen circa 70% van het wettelijk minimumloon bijstand en van de belastingdienst ontvangen zij het restant via een toeslag. Alleenstaande ouders ontvangen hun inkomen dus vanuit twee instanties (gemeente en belastingdienst). Als zij gaan werken, komt er een derde bij, namelijk de werkgever. De invoering van de kostendelersnorm maakt de inkomenssituatie ook weer wat complexer. Op lokaal niveau hebben we verschillende regelingen die (ongewild) ook kunnen leiden tot complexiteit: het kinderfonds, bijzondere bijstand en de individuele inkomenstoeslag. Sinds 2015 is het de gemeente niet meer toegestaan categoriale regelingen te verstrekken. Dit is alleen nog maar toegestaan bij een aanvullende ziektekostenverzekering. Ook dit is rijksbeleid.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk: 9**
Vraag: Aanpak radicalisering: Hoe groot is de doelgroep?		
Antwoord De caseload in het Veiligheidshuis bedraagt voor heel Gelderland-Zuid zo'n 15 personen. Het gaat hierbij niet om een homogene groep: het opleidingsniveau varieert, evenals andere achtergronden. En het gaat om zowel mannen als vrouwen. Onze inzet is vooral gericht op het tijdig binnenkrijgen en duiden van signalen die een aanwijzing vormen voor radicalisering.		

Fractie PvdA	**Webpagina: 8**	**Pagina boekwerk:** 8
Vraag: Er wordt gesproken over een 'sociale wijkagenda'. 1. welke vaste elementen worden opgenomen in deze agenda? 2. wie wordt bij het opstellen betrokken? 3. Wanneer zijn deze agenda's opgesteld?		
Antwoord 1/2. De gemeente is inmiddels gevorderd met de vaststelling van de Wijkaanpakplannen, waarmee een werkagenda wordt vastgesteld met thema's en agendapunten (van bewoners)over activiteiten en projecten die in een wijk spelen inclusief een overzicht van alle partijen die in die wijk samenwerken met heel veel relevante informatie over de wijk. De volgende stap is dat de Sociale wijkteams, regieteams, Stips en hun partners een 'sociale werkagenda' opstellen waarin wij verder inzoomen op de samenwerking tussen de professionals in het sociale domein en het gezamenlijk realiseren van collectief en preventief aanbod op wijkniveau: van zorg, welzijn, werk en inkomen en onderwijs. De kern wordt gevormd door de vertegenwoordigers van de vierhoek: SWT-Stips-regieteams-wijkmanagement-ambulante teams (Combinatie). Bij deze werkagenda worden ook (andere) zorgaanbieders, huisartsen, basisscholen en andere wijkvoorzieningen betrokken. Er worden nadere afspraken gemaakt over de inzet van expertise in de 0^{e} en 1^{e} lijn en samenwerking, zodat de professionals efficiënt kunnen worden ingezet. En er worden afspraken		

gemaakt over collectieve en preventieve activiteiten en de verbreding van het wijknetwerk.

3. Wij willen in 2017 daadwerkelijk gefaseerd (niet alle wijken tegelijk) starten met het vullen van deze 'sociale werkagenda'. Het gaat daarbij niet om een concreet uitvoeringsplan voor het komende jaar, maar een dynamische agenda die steeds aangevuld wordt met nieuwe acties en projecten. De realisatietermijn is mede afhankelijk van de medewerking van externe partijen en de bezetting van Stips en SWT in relatie tot met name aanmeldingen.

Fractie PvdA	**Webpagina: 8**	**Pagina boekwerk:** 9

Vraag:

1. Hoeveel capaciteit is nu beschikbaar ten behoeve van beschermd wonen? Is dat naar verwachting voldoende in de komende tijd? Is de financiering hiervan via de rijksbijdrage voldoende afgedekt?
2. Welke vernieuwing en inhoudelijke doorontwikkeling staat het college voor ogen? Gaan we hiermee bereiken dat meer mensen met ernstige psychische problemen zo zelfstandig mogelijk functioneren en zo goed mogelijk mee doen aan de maatschappij.

Antwoord

1. We hebben 692 plaatsen en 32.965 uren begeleiding gecontracteerd. Dit is in omvang gelijk aan 2014, het jaar voor de decentralisatie. Daarnaast is er de mogelijkheid van een pgb voor beschermd wonen, voor wie aan de bekwaamheidseisen voldoet.
   We voorzien dat de druk op beschermd wonen de komende tijd hoog blijft en mogelijk toeneemt. Belangrijke redenen zijn de afbouw van behandelplaatsen en opnameduurverkorting in de curatieve GGZ en de toenemende vraag naar zorg voor jonge volwassenen met autisme. Daarbij speelt ook mee dat om de uitstroom te versnellen, meer woningen of lichtere woonvormen nodig zijn en het ontwikkelingsgericht werken in het beschermd wonen nog verder ontwikkeld moet worden.
   De rijksbijdrage voor 2016 is naar de huidige inzichten toereikend, ook om knelpunten die zich dit jaar voordoen op te lossen. Bovendien was er in 2015 een voordeel dat in de bestemmingsreserve is gestort.
   De oplossing voor de toenemende druk is wat ons betreft echter niet uitbreiding van het volume aan intramurale beschermd wonen voorzieningen, omdat dit in de toekomst niet houdbaar is en bovendien niet past in de visie van inclusie en normalisering binnen de GGZ. Via innovatie moet het mogelijk gemaakt worden de grotere groep mensen met psychische aandoeningen die een beroep doet op de Wmo, passend te ondersteunen en participatie te bevorderen.
2. Wij zijn op dit moment bezig met visieontwikkeling en de voorbereiding van een beleidsplan over dit onderwerp. Dit doen wij samen met de gemeenten in onze regio en de betrokken partijen. Wij kunnen u daarom nu nog geen uitgekristalliseerd beeld geven van onze plannen. Wel zullen die in de lijn liggen van het advies van de commissie Dannenberg en tot doel hebben dat mensen met GGZ-problematiek zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren en meedoen in de maatschappij. Het eindplaatje zal in ieder geval zijn dat ook voor deze mensen de ondersteuning veel meer in de thuissituatie en in de wijk zal plaatsvinden, in plaats van dat zij naar een instelling verhuizen. Dit is wel een lange termijnontwikkeling die voor cliënten een grote verandering betekent en veel vraagt van aanbieders (o.m. vastgoed), GGZ-zorgaanbieders, zorgverzekeraars, woningcorporaties, de bestaande infrastructuur voor zorg & welzijn in de wijken en de sociale cohesie.
   Op onderdelen loopt deze ontwikkeling al. Zo is de behoefte aan meer passende woningen voor mensen die kunnen uitstromen uit beschermd wonen, onderdeel van de opdracht van de taskforce huisvesting bijzondere doelgroepen. Wij hebben een maatschappelijke businesscase gedaan naar re-integratie naar werk voor mensen met psychische problemen, die door het Werkbedrijf geïmplementeerd zal worden. Deze zomer starten wij met een maatschappelijke businesscase om de effecten van ambulantisering in kaart te brengen. Wij ondersteunen nieuwe werkwijzen en vormen van ondersteuning van zorgaanbieders die voorkomen dat mensen naar een intramurale voorziening moeten verhuizen. Ook werken we samen met enkele aanbieders om hun plannen voor vernieuwing mogelijk te maken. We zien dat in de sector de vernieuwing ook op gang begint te komen.

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 8
Vraag: 1. Er is een voorstel in ontwikkeling met betrekking tot Dagbesteding ouderen. Wanneer wordt dat voorstel voorgelegd? 2. Wat is het oordeel over de welzijnsituatie bij ouderen? Hoe staat het met de onderlinge verbinding en organisatiegraad? Is dit voldoende om eenzaamheid te voorkomen en te komen tot een zinnige en waardige tijdsbesteding? 3. Een grote groep ouderen verlies bij het ouder worden grip op gedrag en regie op het leven. Dat leidt in diverse situaties tot problemen met politie, schuldeisers, toegang tot voorzieningen en dergelijke. Zijn er voldoende mogelijkheden in Nijmegen om de hulp en begeleiding op te schroeven om dergelijke problemen te voorkomen. Kan er tijdig worden opgeschaald naar beschermd of begeleid wonen met 24 uur zorg?		
Antwoord 1. Er wordt een offertetraject voorbereid voor de lokale inkoop van dagbesteding voor ouderen in 2017, waaraan specialistische dagbesteding voor ouderen wordt toegevoegd. De offerteaanvraag zal na de zomer gereed zijn. 2. In de GGD-monitor die 4-jaarlijks wordt afgenomen onder ouderen, is te zien hoe het staat met het welzijn van ouderen in brede zin. De eerstvolgende GGD-monitor voor ouderen verschijnt in het najaar van 2016. Er is een breed scala aan activiteiten en voorzieningen voor ouderen in Nijmegen. Een overzicht hiervan wordt ontwikkeld en bijgehouden in de Stip. Via de wijknetwerken proberen wij in te spelen op lancunes in het aanbod. Zo zijn in de afgelopen periode door onder andere Stips en Sociale wijkteams nieuwe initiatieven ontwikkeld voor ouderen in de wijk gericht op ontmoeten en verbinden. Overigens is eenzaamheidsproblematiek niet helemaal te voorkomen; eenzaamheid is iets van alle tijden. 3. Als ouderen niet langer thuis kunnen wonen, omdat zij 24-uurstoezicht nodig hebben, komen ze in aanmerking voor de Wet langdurige zorg, oftewel opname in een verpleegtehuis. Wij hebben geen signalen dat er wachtlijsten zijn voor verpleeghuiszorg in (de regio) Nijmegen.		

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 8
Vraag: 1. Hoe is de stand van ontwikkeling Basis GGZ en de ambulante invulling? 2. Is de samenwerking met de huisartsen en POH GGZ van voldoende niveau om deze vorm van hulpverlening en zorg dichtbij voldoende effectief te laten zijn?		
Antwoord 1. De zorgverzekeraars zijn wat betreft 18+ verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Basis GGZ die is ingezet. Inmiddels beschikken de meeste huisartspraktijken over een praktijkondersteuner GGZ (POH GGZ) en functioneert eveneens de generalistische basis GGZ (1e lijnspsychologen) en specialistische GGZ, waar patiënten alleen op verwijzing van de huisarts terecht kunnen. 2. Voor 6 sociale wijkteams is een POH GGZ beschikbaar voor consultatie en advies, als onderdeel van het convenant met zorgverzekeraar Coöperatie VGZ. Hiermee vervullen de POH'ers GGZ in deze wijken een belangrijke verbindende rol tussen huisartsen en sociale wijkteams wat betreft de doelgroep van mensen met psychische problemen.		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 9

Vraag:

Businesscases. Kan er op basis van de opgestelde cases duidelijkheid worden gegeven in:

1. Hoeveel capaciteit en budget er aan de voorkant van de keten en in de wijken wordt ingezet?

2.Hoeveel cliënten kunnen daarmee worden opgevangen?

3. Hoeveel capaciteit en budget er aan de achterkant van de keten in de komende jaren weg gehaald kan worden?

4. Welke meerjaren prognose is hiervoor opgesteld?

Antwoord

1. De maatschappelijke businesscases helpen bij het verkrijgen van dit inzicht over transformatiekansen maatschappelijke opbrengsten. Ze gaan steeds over een deel van de zorg, niet over de hele populatie. Dus we kunnen op grond van de businesscases nog geen conclusies trekken wat betreft het totale programma Zorg en Welzijn over capaciteit en budget aan de voorkant.

2/3. De inzichten in de maatschappelijke businesscase over jeugdhulp geven aan dat de zorg aan de achterkant effectiever en korter kan worden, mits er specialistische intensieve ambulante gezinsbehandeling wordt opgebouwd en mits zorg tijdig wordt ingezet. Voor de cliënten aan de achterkant van de keten zal specialistische zorg nodig blijven, maar de kosten per cliënt zullen op termijn lager worden. Die opbrengsten kunnen op termijn vrij komen voor de voorkant en andere (lichtere en effectievere) interventies. We verwerken deze inzichten in de subsidie- en contracteringsafspraken voor 2017 en verder.

4. Voor jeugd werken we in overleg met zorgaanbieders toe naar een meerjarenplan. Hierover zullen wij de raad informeren in het kader van de contractering 2017.

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 8

Vraag:

Meer preventie en pro actief werken in de basis en eerste lijn gezondheidszorg.

1. Is er in samenwerking met de belangrijke partners zoals huisartsen, zorginstellingen, zorgverzekeraar VGZ/CZ, Radboudumc, CWZ en de woningcorporaties een overzicht opgesteld waarbij dure zorg in de tweede lijn wordt overgeheveld naar de basis en eerste lijn?

2. Is daarbij aangegeven welke verbetering in de zorg bereikt gaat worden en welke kosten bespaard kunnen worden in deze samenhang?

3. Zijn de zorgverzekeraars bereid geldstromen hier om te buigen?

Antwoord

1. Wij hebben een convenant met de grootste zorgverzekeraar in Nijmegen, Coöperatie VGZ. In dit convenant focussen we op 3 thema's: kwetsbare ouderen, gezonde leefstijl en preventie en de keten GGZ. Binnen deze 3 deelprogramma's investeren wij op diverse punten gezamenlijk in preventie en versterking van de eerste lijn. Specifiek zijn wij in de verkennende fase om samen met UMC Radboud een samenwerkingsproject op te starten gericht op gezonde leefstijl. Bij het deelprogramma GGZ (18+) voeren we eerst twee maatschappelijke businesscases uit om zicht te krijgen op welke investeringen in de nulde en eerste lijn en ambulante begeleiding en behandeling nodig zijn voor zorgvuldige ambulantisering van plekken voor behandelopnames en beschermd wonen.
2. De maatschappelijke businesscases die wij uitvoeren moeten enerzijds inzicht geven in de maatschappelijke effecten (op kwaliteit van leven van mensen) en anderzijds in de kosten en baten voor de verschillende financiers. Er zijn twee businesscases over de ambulantisering van de jeugdhulp afgerond, waarvan we de uitkomsten gebruiken voor de inkoop van 2017. De rapporten van de overige businesscase, over o.a. maatjesprojecten, GGZ 18+ en het Amaliakinderziekenhuis verschijnen na de zomer.
3. Op basis van de businesscases gaan wij in gesprek met zorgverzekeraar(s) over de consequenties voor de financiering van zorg.

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 9
Vraag: Asielzoekers, Statushouders en uitgeprocedeerde asielzoekers 1. Welke uitbreiding van woninggelegenheid wordt in 2017 voorzien voor deze groepen? 2. Welke verbetering van het taal- en inburgeringaanbod wordt voorzien? Het is gewenst dat de kwaliteit van dit aanbod op een dergelijk niveau wordt gebracht de groepen succesvol deelnemen. 3. Inzet bij de eigen opvang en ander vrijwilligerswerk en/of arbeidsparticipatietrajecten dragen bij aan snelle inburgering en op eigen kracht deelnemen in de samenleving. Welke maatregelen kunnen we in 2017 verwachten?		
Antwoord 1. Uitgangspunt is, dat er niet apart voor statushouders gebouwd wordt. Doel is, dat ondanks de verhoogde taakstelling statushouders de woningtoewijzing voor bijzondere doelgroepen niet boven de 20% van het aantal woningmutaties gaat komen. Berekend is, dat daartoe ongeveer 200 extra tijdelijke wooneenheden benodigd zijn. 2. De gewenste verbetering zit niet noodzakelijkerwijs in de kwaliteit van het aanbod, hoewel dit op onderdelen ook nog wel kan spelen. Belangrijkste opgave is, dat statushouders beter worden gevolgd en gecoacht in hun inburgeringstraject (casusregie), dat aanbod beter op elkaar wordt afgestemd (netwerkregie), wijkgerichter, eerder starten en vanuit versterking zelfredzaamheid. 3. Er heeft een uitgebreide inventarisatie plaatsgevonden van wensen, mogelijkheden en kansen onder vrijwilligers, professionals en vluchtelingen zelf. Op basis daarvan wordt met alle partijen bepaald wat gedaan moet worden en wie dat het beste kan gaan doen. De uitwerking daarvan zal in het najaar aan uw raad worden gestuurd ter kennisname. Beoogd wordt dat de nieuwe uitvoeringsafspraken gaan gelden voor 2017, maar we hopen in oktober 2016 al te kunnen starten, op basis van tijdelijke aanpassing van bestaande contracten. Vooruitlopend daarop zal voor 1 september een voorlopig plan worden opgesteld voor de invoering van de participatieverklaring. Dit zal later worden opgenomen in het integrale uitvoeringspakket. Natuurlijk gaan we in 2016 door met uitvoering van bestaand beleid, met daarbij o.a. extra inzet op de Griftdijk.		

Thema Woon en Groeistad

Fractie PvdA	**Webpagina:** 12	**Pagina boekwerk:** 13
Vraag: Is er een nadere financiële onderbouwing te geven van de financiën rond het Bastion? Welke opbrengstverwachting is er in de GREX Waalsprong? Welke huur wordt realistisch geacht? Wat wordt bedoeld met ‘allerlei voorzieningen’ rond het Bastion?		
Antwoord Wij zullen uw Raad een integraal voorstel voorleggen over Bastion als de plannen verder zijn uitgewerkt en de onderhandelingen met de partners in een volgende fase zitten. Wij verwachten dit op korte termijn in procedure te kunnen brengen.		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie CDA	**Webpagina:** 11	**Pagina boekwerk:** 12
Vraag: Hoe wil het College de verkeersintensivering van vervoersstromen op de campus Heijendaal en het ruimtegebrek hiervoor aanpakken?		
Antwoord Door uitvoering te geven aan het programma Beter Benutten Vervolg (SLIM op weg) dat loopt t/m 2017 en bestaat uit verschillende aanpakken. Een aanpak in samenwerking met de grote partners (werkgevers Onderwijs, Ziekenhuis) en de partners in het OV. Een aanpak gericht op bewoners, een aanpak gericht op studenten en een aanpak voor versterking van de fietsinfrastuctuur. We voeren projecten uit zoals het stimuleren van de overstap van auto naar fiets/e-bike, het versterken van autodelen / carpoolen, pilots met SLIM roosteren (spreiding collegetijden), stimuleringsproject om studenten buiten de spits te laten reizen op de Maaslijn, het inzetten op digitale mogelijkheden om het reizen in de spits tegen te gaan, denk aan e-Consulting, e-Learning of Flexibel werken. Tevens zetten wij in op een grootschalige verbetering van de kwaliteit van het treinstation Heyendaal, en de aanpak van infrastructuur zoals bijvoorbeeld de Heyendaalseweg.		

Fractie CDA	**Webpagina:** 11	**Pagina boekwerk:** 12
Vraag: Wanneer wordt er nieuws verwacht inzake het onderzoek naar de realisatie van de Dorpensingel en de Ressense variant?		
Antwoord In het raadsvoorstel voor de afronding van de hoofdwegenstructuur Waalsprong westflank dat u is aangeboden, wordt tevens de laatste stand geschetst met betrekking tot de oostflank van de Waalsprong. Dit in vervolg op de raadsbrieven van november 2015 en maart 2016. Voor gemeente Nijmegen telt de besluitvorming in gemeente Lingewaard zwaar, aangezien de Ressense Variant, nog meer dan de Dorpensingel, op grondgebied van Lingewaard ligt. De verwachting is dat zowel Nijmegen als Lingewaard in de loop van dit jaar de omgeving kunnen informeren over de voorkeursvariant, inclusief de wijze van afwaardering van de Vossenpelssestraat. De afgewogen voorkeursoplossing van beide gemeentes kan vervolgens aan de gemeenteraden worden voorgelegd.		

Thema Stad die werkt en leert

Fractie VVD	**Webpagina:** 14	**Pagina boekwerk:** 17
Vraag: Onder ‘voortgang en ontwikkeling’ is te lezen dat er een loonkostensubsidieregeling is opgezet voor de ‘niet-wettelijke’ doelgroep. Wie behoort tot die ‘niet-wettelijke’ doelgroep in?		
Antwoord De ‘niet-wettelijke’ doelgroep kan iedereen zijn die wel tot de doelgroep van het Werkbedrijf behoort, maar niet volgens de Participatiewet ondersteund kan worden met de loonkostensubsidie zoals bedoeld in de Participatiewet. In de Participatiewet is een regeling opgenomen voor mensen met objectief vastgestelde beperking, die minder dan 100% van het minimumloon kunnen verdienen. Dit wordt getoetst volgens bepaalde regels, op basis van de Participatiewet, en is een voor de gemeente vaststaand kader. Dat betekent dus dat deze wettelijke doelgroep relatief klein is. Er zijn ook mensen die naar de mening van onze professionals een periode (bijvoorbeeld 1 jaar) ondersteund moeten worden met loonkostensubsidie, maar		

die niet onder die wettelijke regels vallen voor loonkostensubsidie. Daarvoor hebben wij een lokale (eigenlijk: regionale) loonkostensubsidieregeling.

Fractie VVD	**Webpagina:** 14	**Pagina boekwerk:** 17

Vraag:

"De groei van de werkgelegenheid zit meer aan de bovenkant van de arbeidsmarkt dan aan de onderkant" Graag een cijfermatige onderbouwing van de ontwikkeling van het werkeloosheidscijfer voor Nijmegen per opleidingsniveau in de jaren 2014, 2015 en 2016 (tot zover bekend)

Antwoord

Het is niet mogelijk om in de korte tijd die beschikbaar is voor beantwoording van de technische vragen deze gegevens op te leveren. Daarom geven we hieronder de tekst uit de Stadsmonitor 2015 weer.

Uit Stadsmonitor 2015, programma Economie en Werk, beroepsbevolking en werkloosheid

Naast de CBS-cijfers over het werkloosheidspercentage publiceert ook het UWV cijfers: het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW-ers). In deze administratie zijn alle mensen opgenomen die zich , omdat zij een uitkeringen en/of begeleiding willen, hebben gemeld bij het UWV. Niet al deze mensen zijn werkloos volgens de CBS-definitie (niet iedereen is namelijk actief of zoek naar werk of in staat per direct een baan aan te nemen) waardoor het UWV cijfer hoger is dan het CBS. Eind 2015 waren er ongeveer 600.000 werklozen volgens het CBS-cijfer en 1.000.000 ingeschreven niet- werkenden werkzoekenden bij het UWV.
De ontwikkeling van het UWV-cijfer wordt, behalve door economische ontwikkelingen, ook beinvloed door administratieve beslissingen en regels. Daardoor zijn de NWW-cijfers minder geschikt om ontwikkelingen door de tijd in beeld te brengen. Omdat deze gegevens wel heel gedetailleerd zijn (woonplaats, leeftijd, opleidingsniveau) kunnen ze wel gebruikt worden voor indicatieve vergelijkingen tussen steden.
Opleidingsniveau is een belangrijke indicator voor kansen op de arbeidsmarkt. Zoals in de figuur te zien is is werkloosheid onder mensen met een lage opleiding (dwz zonder startkwalificatie) vele malen hoger dan bij mensen met een hoge opleiding. In Nijmegen is van de hoogopgeleide beroepsbevolking 7% ingeschreven bij het UWV, van de laagopgeleiden meer dan 40%.
In vergelijking tot de situatie in Nederland hebben in Nijmegen vooral de laagopgeleiden erg slechte kansen op de arbeidsmarkt. In heel Nederland staan laagopgeleiden 2 tot 3 maal zo vaak ingeschreven bij het UWV als middelbaar of hoger opgeleiden. In Nijmegen 3 tot 5 keer zo vaak.
Ook in andere kennissteden is dit patroon te zien, maar iets minder extreem dan in Nijmegen.

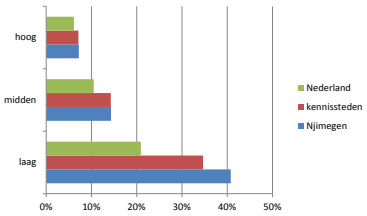

Ook naar leeftijd gezien zijn er grote verschillen in de mate waarin mensen ingeschreven zijn bij het UWV:

- Van alle 50+-ers die in Nijmegen wonen staat ongeveer 15% ingeschreven bij het UWV, van de jongeren tot 27 5%
- In Nijmegen en de andere kennissteden is de leeftijdsklassen 27-49 en 50+ het aandeel ingeschreven een stuk hoger dan gemiddeld in Nederland
- Voor de leeftijdsklasse tot 27 jaar is dat verschil veel kleiner. Toch is dit cijfer niet gunstig te noemen. Door de bevolkingssamenstelling in de kennissteden (veel studenten) zou je immers juist een duidelijk lager dan gemiddeld inschrijvingscijfer verwachten.

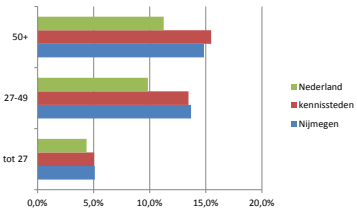

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie VVD	**Webpagina:** 14	**Pagina boekwerk:** 17
Vraag: "Het aantal huishoudens met een laag inkomen is de afgelopen jaren gestegen naar 17%." Wat is de definitie van een huishouden met een laag inkomen die u gebruikt? Graag een cijfermatige onderbouwing van de ontwikkeling van het aantal huishoudens met een laag inkomen in 2014, 2015 en 2016 (tot zover bekend)		
Antwoord Met een laag inkomen wordt hier bedoeld een inkomen onder de 110% van het sociaal minimum. De onderstaande tabel is afkomstig uit de stads- en Wijkmonitor 2016 en geeft inzicht in de ontwikkeling van het percentage huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaalminimum in Nijmegen en Nederland. De cijfers zijn gebaseerd op regionaal inkomensonderzoek en de Miniscan. 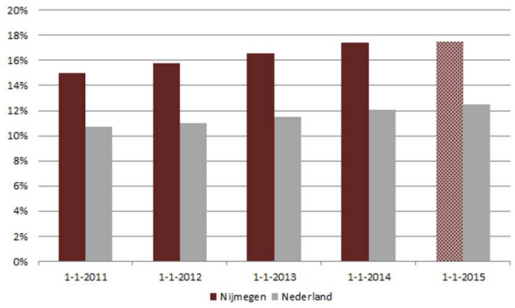 Het aandeel huishoudens met een inkomen tot 110 % in Nijmegen ligt zo'n 5% boven het Nederlandse niveau. Als je alle 400 Nederlandse gemeenten op volgorde van aandeel lage inkomens zet staat Nijmegen op positie 10. Het zijn juist de grotere steden waar veel huishoudens met een laag inkomen wonen. Vergeleken met de steden uit de benchmark kennissteden is het aandeel lage inkomens in Nijmegen gemiddeld.		

Thema duurzame stad

Fractie CDA	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19
Vraag: Wat gaat deze 'Stimuleringslening' voor non-profitorganisaties inhouden en wanneer vernemen wij hier meer van?		
Antwoord De Stimuleringslening non-profitorganisaties is in december 2015 door de raad vastgesteld. (nummer raadsvoorstel 162/2015). De regeling is januari 2016 van start gegaan. De Stimuleringslening non-proforganisaties is voor non-profitorganisaties (verenigingen, stichtingen) om bestaande panden te verduurzamen. Met deze lening kunnen non-profitinstellingen maatregelen financieren, die hun pand energiezuiniger maken. Denk aan vloer-, dak- en gevelisolatie, zonnepanelen en zonneboilers. Partijen kunnen 2.500 tot maximaal 100.000 euro lenen. We kennen een lening toe onder voor behoud van een positieve vermogenstoets door de SVn, de organisatie die de leningen namens de gemeente beheert. De Rente van de lening is momenteel 3.1%. Er zijn tot dusverre nog geen leningen aangevraagd. Na de zomer starten we een gerichte		

communicatiecampagne om de lening bij verengingen en stichtingen onder de aandacht te brengen. Onze ervaring met de Duurzaamheidslening voor particulieren is dat het enige tijd duurt tussen de bekendheid van een lening en wanneer partijen hier gebruik van maken.

Fractie VVD	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19
Vraag: "We overwegen de doelstelling Nijmegen energieneutraal uit te breiden door tussentijdse doelen vast te stellen, waaronder 75% energieneutraliteit in 2030" Wat is het huidige percentage energieneutraliteit? Hoe wordt energieneutraliteit berekend? Zo nee: 75% van wat? Hoe moet dit getal gelezen worden? Wordt bedoeld 75% van het totaal van de gebruikte energie moet ook duurzaam opgewekt worden in de regio? Hoeveel KW/h en GJ moet er duurzaam opgewekt worden om de 75% energieneutraliteit in 2030 te bereiken?		
Antwoord • De huidige doelstelling is 100% energieneutraal in 2045. Het huidige percentage is 7,6%. Eind 2016 is dit naar verwachting 9% en in 2020 15-18%. Verwachting is dat duurzame energie exponentieel groeit in de komende decennia. We zien dit nu al bij het percentage zonne-energie dat jaarlijks bijna verdubbelt. • Energieneutraliteit is het percentage van de totale energie die we als stad verbruiken, dat volledig duurzaam wordt opgewekt in Nijmegen of in de directe omgeving. Daarbij geldt dat als je minder energie verbruikt je minder energie hoeft op te wekken om energieneutraal te zijn. Daarom zetten we in op zowel energiebesparing als duurzame energie-opwekking. • Bij 75% energieneutraliteit wek je 75% van je totale energieverbruik duurzaam in Nijmegen of directe omgeving (regio) op. • Als stad verbruiken we op dit moment (2015) 2.532.767.000 KWh ofwel 9.117.961 GJ energie. Dit is bijna 17% minder dan in 2008 (nulmeting). Als de trend in energiebesparing doorzet (en dat is de verwachting) dan besparen we in 2020 27% energie ten opzichte van 2008 en in 2030 55%. Het stedelijke energieverbruik bedraagt in 2030 naar verwachting rond 1.400.000.000 KWh ofwel 5.040.000 GJ. Willen we hiervan 75% duurzaam opwekken dan is dat: 1.050.000.000 KWh ofwel 3.780.000 GJ.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19
Vraag: We gaan er van uit dat over ongeveer 15 jaar gas geen energiebron meer zal zijn voor de warmtevoorziening van woningen." Waarop is dit gebaseerd?		
Antwoord Het Ministerie van Economische Zaken heeft op 18 januari jl. een rapport gepubliceerd: "Energierapport – Transitie naar Duurzaam". Dit Energierapport geeft een integrale visie op de toekomstige energievoorziening van Nederland en wordt eind dit jaar vertaald in beleid op basis van een landelijke Energiedialoog die op dit moment wordt gevoerd. • Nederland moet in 2050 een energieneutrale gebouwde omgeving en een klimaatneutrale energievoorziening hebben. Dit komt voort uit de gemaakte klimaatafspraken en Europese		

richtlijnen.

- Daarnaast is de productie van ons eigen aardgas eindig. Volgens het Energierapport wordt Nederland ergens in de periode 2025-2030 van netto exporteur, netto importeur van aardgas. Wanneer de winning in Groningen nog verder moet worden teruggeschroefd zal dat omslagpunt eerder bereikt worden.
- Daarbij heeft geïmporteerd aardgas een andere samenstelling en is niet geschikt voor onze huidige verwarmingsinstallaties zonder voorbewerking. De geraamde capaciteit hiervoor is beperkt tot ongeveer de helft van de huidige vraag.
- Verder zijn de meeste gasnetten in Nederland aangelegd tussen 1960 en 1990 en is de gemiddelde levensduur 45 jaar. Daarom wordt bij geplande vervanging nu al gekeken naar alternatieven zoals warmtenetten of all-electric (al dan niet met WKO).
- In het Gelders Energie Akkoord wordt 2035 als datum genoemd dat aardgas is uitgefaseerd in de gebouwde omgeving.

Energierapport 2016:
Het kabinet wil het gebruik van aardgas, naarmate de transitieperiode vordert, steeds meer beperken tot die energiefuncties waar (nog) geen alternatief beschikbaar is. Dat is met de huidige inzichten het geval bij de productie van proceswarmte in de industrie, goederentransport over weg en water en de piekproductie van elektriciteit. Het overige aardgasgebruik, met name voor de productie van ruimteverwarming, zal zoveel en zo snel als mogelijk vervangen worden door CO2-arme alternatieven.

Fractie VVD	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19

Vraag:
"We verwachten in 2017 besluiten te kunnen nemen over de doortrekking van het warmtenet naar de Heijendaalcampus"
Op basis waarvan verwacht u dit?
Wat is het totale kosten en baten overzicht van het eventueel doortrekken van het warmtenet? Graag in uw antwoord in ieder geval het financiële plaatje geven.

Antwoord
De verwachting is gebaseerd op de voortgang in de gesprekken tussen gemeente, provincie, Nuon en Alliander. Nuon en Alliander werken momenteel aan de bouw van de business-case warmtenet van Hezelpoort tot Houtlaan. Het besluit van het wel of niet doortrekken van het warmtenet is afhankelijk van de mogelijke invulling van de (waarschijnlijke) onrendabele top in deze business-case. Naar de huidige inzichten bedragen de investeringskosten voor een warmtenet van Hezelpoort tot Houtlaan, inclusief een aantal aftakkingen naar de bestaande stad en inclusief aansluitingen, 22 miljoen (+/- 30%). Hiervoor wordt dan het verbruik van bijna 13 miljoen m3 aan gas (per jaar) vervangen door warmte.
De komende maanden gaan genoemde partijen en de betrokken campuspartijen onderzoeken of en hoe doortrekking van het warmtenet (financieel) haalbaar is. Wij hopen voor de jaarwisseling u hierover nader te informeren

Fractie CDA	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 20
Vraag: "We hebben voor de resterende bestuursperiode de ambitie om meer te investeren in de fiets(delen), autodelen, elektrische voertuigen en openbaar vervoer": wat wordt bedoeld met het investeren in fiets(delen), autodelen en elektrische voertuigen? Hoe wil het College in deze voertuigen investeren?		
Antwoord Zie ook de antwoorden op de WEPOD vragen. We denken mee met aanbieders van dergelijke systemen. We werpen zo weinig mogelijk belemmeringen op en proberen waar mogelijk te faciliteren en te stimuleren. Bijvoorbeeld door het parkeerbeleid aan te passen, geschikte ruimtes ter beschikking te stellen of ons garant te stellen voor electrische laadinfrastructuur. Verder laten we de markt vooral zijn werk doen. Voor wat betreft electrische laadpalen geldt dat het college van B&W in juni 2015 heeft besloten om 30 nieuwe openbare oplaadpalen voor elektrische auto's te realiseren in Nijmegen. Er zijn 49 aanvragen ingediend. De gemeente heeft in de afgelopen periode onderzocht wat de beste locaties zijn voor de 30 nieuwe palen. Daarbij is geprobeerd alle 49 aanvragers tegemoet te komen. De aanvragers zijn hierover geïnformeerd. De palen zijn gelijkmatig verdeeld over de stad en komen binnen 300 meter van het adres van zoveel mogelijk aanvragers. In de week van 8 februari hebben alle omwonenden een brief gekregen over de gekozen locaties.		

Fractie CDA	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 20
Vraag: We blijven investeren in dynamisch verkeersmanagement en het beter benutten van wegennet zodat het verkeer beter verdeeld en gespreid wordt gedurende de dag." Hoe investeert het College hier in? Wat wordt verstaan onder 'dynamisch verkeersmanagement? Hoe wordt ervoor gezorgd dat het verkeer zo verdeeld is?		
Antwoord Dynamisch verkeersmanagement (DVM) is een palet van maatregelen om het verkeer beter te laten doorstromen. Dat kan door een netwerk van verkeerslichten slim met elkaar te laten communiceren, het maken van scenario's en op-maat afstellingen van verkeerslichten in een traject, het actief sturen van verkeer met matrixborden of tekstpanelen of het instellen van verkeerslichtenregelingen gericht op de vraag / aanbod van het verkeer. Zo kunnen automobilisten bijvoorbeeld op de hoogte worden gebracht van actuele reistijden via de Waalbrug of via de Oversteek. Via het rijksprogramma Beter Benutten Vervolg streven we naar een vermindering van het aantal zwaar vertraagde ritten in de spitsuren door mensen op een ander tijdstip of met een ander vervoersmiddel te laten reizen. Op Heyendaal zou spreiding van de collegetijden of het doen van digitale adviezen tijdens de spitsuren een oplossing kunnen bieden. Via het genoemde Rijksprogramma wordt ook gestreefd naar een regionaal netwerk van informatie van verkeerslichten die aangesloten wordt op de reiskeuzes van automobilisten (C-ITS) middels digitale communicatiemiddelen zoals een app.		

Fractie SP	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 20
Vraag: Waar gaat de 2x 50.000 voor de WePod aan besteed worden? Gaat er ook geld naar de ontwikkeling van het WePod-project zoals dat nu in Wageningen gebeurt? Of wordt het alleen besteed aan een eigen onderzoek naar de bruikbaarheid van het voertuig voor Nijmegen?		
Antwoord De middelen worden gebruikt om ook andere spelers en partners bij het project te betrekken. Er gaat geen Nijmeegs geld naar de ontwikkeling van het project in Ede en Wageningen. Het project in Nijmegen zou een volgende fase in de ontwikkeling van onbemande voertuigen zijn, namelijk onderzoek naar de mogelijke		

werking van het systeem in dicht stedelijk weefsel met multi-gebruik van voetgangers, fietsers enz. Het grootste deel van de financiering moet van externe partijen en de provincie komen, omdat zij profiteren van de kennisontwikkeling. Het Nijmeegse budget is bedoeld voor de kosten die wij als wegbeheerder moeten maken om de WePod hier te kunnen laten rijden en omdat van partners in dit project wordt verwacht dat hun commitment verder gaat dan de inzet van kennis. Nijmegen heeft hierin naar verwachting een concurrente positie ten opzichte van andere steden die hun interesse hebben getoond.

Thema Bruisende Binnenstad

Fractie DNF	**Webpagina:** 20	**Pagina boekwerk: 22**
Vraag: Bij de opmerking “gaan we van 2017 tot en met 2020 investeren in goede voorzieningen op evenementenlocaties”. Om welke locaties gaat het exact?		
Antwoord De komende vier jaar gaan we in onderstaande 12 locaties investeren in goede voorzieningen: De Goffert;; Het Hunnerpark Plein 44 De Ossenwaard Ten oosten van de spoorbrug Het Kronenburgerpark De Grote Markt Kelfkensbos Park Brakkenstein Het Valkhof De Lentse Warande De Lindenberghaven		

Fractie DNF	**Webpagina:** 20	**Pagina boekwerk:** 22
Vraag: Bij “we volgen de leegstandsontwikkelingen in de binnenstad op de voet.”etc. Wat is het huidige percentage?		
Antwoord In de Nieuwsbrief Binnenstad voor de Raad van juni is een artikel opgenomen over leegstandsontwikkelingen in de binnenstad. Hierin staat het jaarlijkse cijfer van Locatus uit januari van 8,8% en dit cijfer is afgezet tegen cijfers van andere vergelijkbare kennissteden. We zitten met de 8,8% net onder het landelijke gemiddelde van 8,9%. We inventariseren daarnaast iedere drie maanden de leegstand op straatniveau. Het percentage wisselt per straat. Wat wel duidelijk is, is dat de leegstand over het algemeen afgenomen is en dat de eerder benoemde aandachtsgebieden Bloemerstraat, Hertogstraat en Molenpoortpassage nog steeds om aandacht vragen. Percentages zijn dagkoersen, zie bijvoorbeeld de effecten van een leegstaande V&D op de cijfers. Het percentage schoot daarmee omhoog van 8,8 naar 16 %. Belangrijker is het verhaal achter de cijfers. Om een meer betrouwbaar beeld te krijgen voeren we om de drie maanden een nadere analyse uit en rapporteren we dit steeds in de Nieuwsbrief. Het artikel in de Nieuwsbrief van juni is het eerste in deze reeks.		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie GL	**Webpagina:** 21	**Pagina boekwerk:** 23
Vraag: Wat is citydressing en waaraan wordt de 175.000 euro extra besteed?		
Antwoord In 2015 is de Uitvoeringsagenda Citymarketing 2015-2018 vastgesteld. De claim voor de Zomernota komt voort uit het vastgestelde uitvoeringsbeleid:. Hierin hebben we € 75.000 voor promoten (niet alleen citydressing (=aankleding van de stad), maar ook communicatie èn merchandising) en € 100.000 voor het benutten van kansen begroot. Het bedrag m.b.t. promoten is gebaseerd op een globale inschatting van kosten die gemaakt worden om de basisvoorzieningen t.b.v. citymarketing op orde te hebben. Denk hierbij aan actueel beeld- en informatiemateriaal. Dat Nijmegen allerwege gekend wordt als Oudste Stad is opbrengst van citymarketing. In het zichtbaar maken van de historie is de Bastei met het Valkhof en de Lindenberghaven van groot belang. Nu er in het project zelf geen geld is gereserveerd voor promotie (zoals dat wel gedaan is voor de Oversteek) zal dit vanuit citymarketing gefinancierd moeten worden, met name ook in het belang van de Binnenstad. Het bedrag m.b.t. Kansen benutten (€ 100.000) is gebaseerd op een globale inschatting van investeringen die gedaan kunnen worden voor het benutten van kansen. De middelen van de gemeente dienen daarbij veelal als cofinanciering van initiatieven vanuit de stad. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het leveren van een bijdrage aan initiatieven uit de stad die de citymarketing versterken zoals bijvoorbeeld de internationale USE-IT stadsplattegrond of het tijdelijke informatiecentrum aan de Waalkade. Deze voorbeelden zijn mede gefinancierd uit citymarketing. Maar we staan ook voor nieuwe kansen die we alleen met budget kunnen realiseren. Denk hierbij aan het vermarkten van het Nijmegen omarmt de Waal gebied, maar ook de verankering van het succes van de Giro. Nijmegen Fietsstad, Velocity zijn kansen om de stad en haar groene omgeving te promoten. Tenslotte willen we nog vermelden dat zowel de post promoten (€75.000) als die van kansen benutten (€100.000) behoudend is begroot, voortbordurend op ervaringsgegevens. Het werkelijk met focus oppakken van citymarketing vraagt om veel meer middelen (zie hiervoor het voorbeeld van de citymarketing van Eindhoven).		

Fractie GL	**Webpagina:** 21	**Pagina boekwerk:** 23
Vraag: De kosten van het gemeentelijk vuurwerk tijdens de afsluiting van het kroonjaar worden pm begroot. Gezien de vuurwerkshow tijdens de Vierdaagsefeesten zijn de kosten toch reeds bekend? Welke stappen zijn reeds ondernomen om ondernemers aan dit initiatief te binden?		
Antwoord De post is PM begroot omdat de uitkomst nog onbekend is of inderdaad zoals de motie stelt, marktpartijen bereid zijn mee in de kosten te dragen. Inmiddels zijn er diverse gesprekken gevoerd en is ook informatie opgehaald bij de gemeente Rotterdam. We verwachten rondom de zomer duidelijk te kunnen maken of de kosten inderdaad PM zijn of dat er gemeentelijk budget benodigd is.		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie DNF	**Webpagina:** 21	**Pagina boekwerk:** 23
Vraag: Bij WePod (budget 2 x 50.000 euro). Bestaat deze pilot uit het daadwerkelijk inzetten van de WePod? Is al bekend hoe lang en hoe vaak? Welk deel van dit budget is gereserveerd voor onderzoek/externe adviezen		
Antwoord De middelen worden gebruikt om ook andere spelers en partners bij het project te betrekken. Er gaat geen Nijmeegs geld naar de ontwikkeling van het project in Ede en Wageningen. Het project in Nijmegen zou een volgende fase in de ontwikkeling van onbemande voertuigen zijn, namelijk onderzoek naar der werking van het systeem in dicht stedelijk weefsel met multi-gebruik van voetgangers, fietsers enz. Het grootste deel van de financiering moet van externe partijen komen, omdat zij profiteren van de kennisontwikkeling. Het Nijmeegse budget is bedoeld voor de kosten die wij als wegbeheerder moeten maken om de WePod hier te kunnen laten rijden en omdat van partners in dit project wordt verwacht dat hun commitment verder gaat dan de inzet van kennis. Nijmegen heeft hierin naar verwachting een concurrente positie ten opzichte van andere steden die hun interesse hebben getoond.		

Thema Stad in de regio

Fractie PvdA	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 25
Vraag: Er wordt gewerkt aan een website': wat is de planning hierbij?		
Antwoord De planning is om de website na het zomerreces te lanceren. Er zullen dan ook digitale nieuwsbrieven verspreid worden.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 24
Vraag: Kunt u een kwantitatieve uiteenzetting geven van de contacten die u heeft in het kader van regionale, nationale en internationale samenwerking per thema?		
Antwoord De contacten zijn zeer divers per vraagstuk Het is ondoenlijk om de contacten (zowel bestuurlijk als ambtelijk) per thema te kwantificeren. Een kwantitatieve opsomming van contacten geeft geen informatie over de intensiteit en de inhoud. Als we weten wat de achtergrond is van deze vraag kunnen we een gewenst overzicht geven van de regionale, nationale en internationale contacten		

Fractie VVD	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 25
Vraag: Is er binnen Gelrestad aandacht voor de ontwikkeling van de binnensteden?		
Antwoord We zien Gelrestad als een netwerk in ontwikkeling dat elkaar op de inhoud kan versterken en gezamenlijk kan optrekken. Binnen het G32 Stedennetwerk is specifieke aandacht voor de ontwikkeling van de Binnensteden, Nijmegen is voorzitter van de G32 themagroep 'vitale binnensteden'. Uiteraard is er ook nadrukkelijk aandacht voor de binnensteden in de samenwerking Arnhem-Nijmegen.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 25
Vraag: Welke gemeentes binnen de veiligheidsregio hebben invulling gegeven aan de opvang van asielzoekers inclusief het aantal plaatsten per gemeente?		
Antwoord Sinds de zomer van 2015 hebben de 16 gemeenten in Gelderland-Zuid al ervaringen opgedaan met (crisis)noodopvang en de realisatie van een al dan niet tijdelijk asielzoekerscentrum (azc). Vanaf eind 2015 voeren ze regelmatig overleg over de opgave die ze allemaal hebben op het gebied van de opvang van vluchtelingen. Recent is besproken dat de gemeenten elkaar onderling steun leveren en dat er nog meer opvanglocaties in Gelderland-Zuid moeten komen. Stand van zaken is als volgt: Nijmegen: 400 plaatsen permanent AZC, 500 plaatsen noodopvang Beuningen: 300 plaatsen tijdelijk AZC		

Overige vragen

Fractie GL	**Webpagina:** 34	**Pagina boekwerk:** 40
Programma: Bestuur en Middelen		
Vraag: Kan de raad de beschikking krijgen over de ambtelijke lijst van mogelijke/wenselijke investeringen voor de jaren 2017-2020		
Antwoord De ambtelijke lijst van wenselijke investeringen is het overzicht dat is besproken op de heidag van ons College. Voorafgaand aan die heidag wordt eerst een ambtelijke inventarisatie gedaan. Dat is een eerste grove inventarisatie waarop technische aanpassingen worden gedaan. Geraamde bedragen kunnen worden aangepast omdat in deze fase subsidiemogelijkheden nog worden verkend of omdat er ruimte elders in de begroting is. Investeringen waarover nog teveel onzekerheid bestaat omdat nader onderzoek nodig is of gesprekken en onderhandelingen met derden in een vroeg stadium zijn, vallen af . En mogelijk vindt nog een verschuiving in jaarschijven en jaarbedragen plaats. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, is er een klein verschil tussen het investeringsplan dat is besproken op onze heidag en wat uiteindelijk in de Zomernota is opgenomen.		

Voorstel - Zomernota 2016

Investeringen Zomernota 2016
Bedragen * € 1.000

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
Investeringswensen heidag College	**2.100**	**5.090**	**7.450**	**200**	**4.720**	**19.560**
Toegevoegd, aangepast						
Technische aanpassing: telfout			-1.000			
I17. Verkeersmaatregelen Griftdijk	572					
I13. Investeringen Nijmegen Noord	-800	-500			1.500	
Vervallen						
Uitbreiding basisschool Het Kleurrijk		-100				
Ontmoetingsplek / flexibele werkruimte Nijmegen noord					pm	
Subtotaal	**-228**	**-600**	**-1.000**	**0**	**1.500**	**-328**
Voorgestelde investeringen Zomernota 2016	**1.872**	**4.490**	**6.450**	**200**	**6.220**	**19.232**

Fractie PvdA	**Webpagina:** 34	**Pagina boekwerk:** 41
Programma: Bestuur en Middelen		

Vraag:
'In het licht van het nieuwe BBV is de manier waarop we het levensduur verlengend onderhoud financieel hebben geregeld zeer waarschijnlijk niet correct. We zullen dit type onderhoud moeten gaan activeren en over de gebruiksduur afschrijven'. Kunt u nader aangeven op grond van welke nieuwe BBV-bepaling dit zou moeten? Kunt u ook een meerjarenperspectief geven van de financiële gevolgen?

Antwoord
De wijzigingen in artikel 59 en 64 van het BBV schrijven voor dat investeringen met maatschappelijk nut vanaf 2017 geactiveerd moeten worden tegen aanschafwaarde en afgeschreven naar gebruiksduur. Dit is nieuw want in de vorige versie van het BBV werd de vrijheid geboden om dergelijke investeringen te activeren of ineens ten laste de exploitatie te brengen. Dit betekent voor ons dat we uitgaven voor onderhoud bij het programma Openbare Ruimte die het karakter hebben van investeringen weer moeten gaan activeren. Zoals op pagina 41 van de Zomernota aangegeven, verwachten we dat we van het jaarlijkse onderhoudsbudget bij Openbare Ruimte een bedrag van € 5 tot € 8 mln. als investering moeten behandelen. We gaan er nu vanuit dat we minimaal een bedrag van € 5 mln. aan onderhoudsbudgetten weghalen en dat daarvoor in de plaats de kapitaallasten van investeringen komen. Het voordeel in 2017 becijferen we nu op € 5 mln. omdat de kapitaallasten van de investering die daarvoor in de plaats komen vanaf 2018 gaan lopen. Dat voordeel loopt geleidelijk af naar € 3,7 mln. in 2020.

Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020
Vervallen onderhoudsbudget	5,0	5,0	5,0	5,0
Kapitaallasten investering		0,5	0,9	1,3
Voordeel	5,0	4,5	4,1	3,7

Vanwege het toerekenen van rentelasten zullen op de langere termijn de jaarlijkse kapitaallasten hoger zijn dan het huidige niveau van onderhoudsbudgetten. In de Zomernota 2016 stellen we voor de jaarlijkse voordelen toe te voegen aan de Saldireserve.

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie VVD	**Webpagina:** 28	**Pagina boekwerk:** 29/30
Programma: Bestuur en Middelen		
Vraag: in 2020 zien we een grotere stijging in de ozb opbrengsten en kosten onderhoud openbare ruimte dan je op basis van de trend zou verwachten, graag een toelichting.		
Antwoord Het nieuwe jaar in de meerjarenperiode, in deze begroting 2020, is in beginsel gelijk aan het voorgaande jaar (2019). De volgende stap is dat we de veranderingen ten opzichte van het vorig jaar toepassen. Voor de OZB-opbrengst is dit de gehele areaaluitbreiding van de niet–woningen en de gehele woningtoename van 2019 naar 2020. Voor de andere jaren in de meerjarenbegroting(2017-2019) is de areaaluitbreiding en woningtoename al opgenomen in voorgaande begrotingen. Het betreft voor deze jaren daarom een (relatief kleine) bijstelling ten opzichte van de vorige begroting. Voor de toename van de budgetten voor onderhoud van de openbare ruimte geldt hetzelfde. In voorgaande begrotingen zijn al budgetten gereserveerd vanuit de woningtoename waarmee we destijds rekende. Voor die jaren is er in deze begroting sprake van een bijstelling. In het toegevoegde jaar 2020 leidt de gehele woningtoename tot budget ophoging. In het deel “grondslagen en uitgangspunten” (webpagina 41) wordt ook op de areaalontwikkeling ingegaan.		

Fractie DNF	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 36
Programma: Cultuur, citymarketing en cultuurhistorie		
Vraag: Bij Leerstoel Nijmeegse geschiedenis / Vrede van Nijmegen (progr. Citymarketing, cultuur, cultuurhistorie) Er wordt vanaf 2017 een budget van 55.000 euro gereserveerd voor de leerstoel Nijmeegse Geschiedenis / Vrede van Nijmegen penning. In de Stadsbegroting 2016-2019 staat vermeld: “Daarnaast is 225.000 euro gereserveerd voor promotie, 300.000 euro voor sociale innovatie en participatie, waar onder ook de bestaande doorlopende projecten Vrede van Nijmegen Penning en de leeropdracht Nijmeegse Geschiedenis, ….”. In het Collegevoorstel dd. 28-9-2015 (registratienummer 15.0010005) wordt voorgesteld de leeropdracht “Geschiedenis van Nijmegen voor een periode van 1 november 2015 tot 1 november 2017, te verlenen (kosten €60.000,- te dekken uit het programma Citymarketing, uitvoeringsprogramma Citymarketing 2015-2018). Zijn deze budgetten nu gestapeld? Wat zijn nu de feitelijke kosten uitgesplitst per jaar voor deze leerstoel en de Vrede van Nijmegen penning?		
Antwoord De budgetten zijn niet gestapeld; de bijzondere leerstoel en de Vrede van Nijmegen Penning worden betaald uit het budget van citymarketing (apart benoemd in de Uitvoeringsagenda Citymarketing 2015-2018). De kosten voor de leerstoel bedragen 30.000 euro per jaar. De opdracht is verstrekt tot einde academisch jaar 2016-2017. Voor de daaropvolgende jaren bestaat het voornemen een nieuwe leeropdracht te verstrekken. De uitreiking van de Vrede van Nijmegen Penning vindt tweejaarlijks plaats. In totaal draagt de Gemeente Nijmegen per uitreiking 50.000 euro bij verdeeld over twee kalenderjaren (€ 25.000 per jaar). De Radboud Universiteit en NXP leveren gezamenlijk voor elke uitreiking € 55.000. Dekking voor beide is voor 2016 gevonden in het ter beschikking gestelde budget voor kroonjaar 2016- ‘Wij zijn Nijmegen’.		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie DNF	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 36
Programma: Cultuur, citymarketing en cultuurhistorie		
Vraag: Bij Kroonjaar 2016 knelpunten. Om welke knelpunten gaat het, en waarom zijn deze uitgaven niet voorzien in de begroting van het kroonjaar? Waar wordt het bedrag van 25.000 concreet aan besteed (output vs. interne kosten)?		
Antwoord De knelpunten betreffen de uitvoering van de communicatie die niet binnen het reguliere takenpakket van de afdeling Communicatie kan worden opgevangen. Het blijkt dat in de uitvoering er toch meer menskracht nodig is dan voorzien. De eerder geraamde kosten waren bestemd voor productiekosten van de communicatie middelen, terwijl voor de inzet van menskracht werd verondersteld dat dit met gesloten portemonnee kon worden opgelost binnen de reguliere formatie Daarnaast is destijds bij de toekenning van het budget bij de zomernota 2015 geen ruimte gereserveerd voor het uitvoeren van een gedegen onderzoek (evenementenmonitor) naar de economische spinoff, omdat pas gaande het jaar duidelijk is geworden, dat ook binnen het programma CCC hiervoor geen middelen beschikbaar zijn.		

Fractie GL	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 36
Programma: Cultuur, citymarketing en cultuurhistorie		
Vraag: Graag ontvangen wij een overzicht van besteding van het budget voor het Kroonjaar 2016, zodat wij de claim voor 55.000 euro beter kunnen beoordelen		
Antwoord Destijds is bij de besluitvorming van de zomernota 2015 door de raad € 875.000,- beschikbaar gesteld voor uitvoering van het Kroonjaar 2016. Daarbij is bewust gekozen om uit dit budget tevens een aantal projecten te bekostigen, die niet specifiek gekoppeld zijn aan Wij zijn Nijmegen, maar wel onderdeel uitmaken van het programma Citymarketing en evenementen, te weten de Leerstoel Nijmeegse geschiedenis en de uitreiking van de penning Vrede van Nijmegen; samen € 55.000,- groot. Later is ook nog op basis van een raadsbrede motie € 30.000,- als subsidie toegekend aan het particuliere initiatief Nijmegen Summer Capital. Daarmee resteert specifiek voor de uitvoering van het project Wij zijn Nijmegen € 790.000,-. Het budget van € 790.000,- is als volgt verdeeld en dient voor de periode 1-8-2015 tot en met 31-12-2016: • Projectorganisatie: menskracht, huisvesting, bureaukosten: € 200.000,- • Budget 2016 project overstijgend, waaronder website, sociale media, communicatie, citymaking en citymarketing: € 215.000,- • Investerings- en stimuleringsfonds sociale en economische innovaties in coproductie € 225.000,-. Hiervan wordt ten behoeve van specifiek de binnenstad € 50.000,- toegekend door het Huis van de Binnenstad • Coördinatie, uitvoeringskosten en beheersmaatregelen in het kader van openbare orde en veiligheid: € 150.000,- • Uitvoeren van een onderzoek naar de effecten van WZN einde 2016: PM • Organiseren van een eye-catcher als afsluiting van 2016: PM.		

Het jaar is nog gaande: ongeveer 50% van het geprognoticeerde budget is besteed, maar op communicatie bijna volledig.
Ter referentie: in 2005 was voor de uitvoering van het project Nijmegen 2000 jaar een bedrag beschikbaar van € 3,3 miljoen. Dat betekent dat Wij zijn Nijmegen beschikt over een kwart van dat budget.

De knelpunten betreffen de uitvoering van de communicatie die niet binnen het reguliere takenpakket van de afdeling Communicatie kan worden opgevangen. Daarnaast is destijds bij de toekenning van het budget bij de zomernota 2015 geen ruimte gereserveerd voor het uitvoeren van een gedegen onderzoek naar de effecten van het Kroonjaar i.c. Wij zijn Nijmegen.

Fractie PvdA	**Webpagina:** 40	**Pagina boekwerk:** 47
Programma: Grondbeleid		
Vraag: Het RPW wordt genoemd als winstwaarschuwing. Is er al iets bekend over de ontwikkeling van de overprogrammering van bedrijventerreinen in de regio? Is die overprogrammering groter of kleiner geworden sinds de vorige inventarisatie?		
Antwoord Wij zullen uw raad informeren over de voortgang van het RPW zodra dat mogelijk is en er stukken zijn waarvan wij met de partners hebben besloten dat deze kunnen worden besproken.		

Fractie GL	**Webpagina:** 35	**Pagina boekwerk:** 41
Programma: Sport en accommodaties		
Vraag: Wanneer een voetbalclub meer behoefte heeft aan een nieuw kunstgrasveld dan aan renovatie, kan dan met budgetten geschoven worden om dit mogelijk te maken?		
Antwoord Binnen de huidige coalitieafspraken is geen ruimte voor de omvorming van natuurgrasvelden in nieuwe kunstgrasvelden. De opgevoerde budgetten worden ingezet om de technisch afgeschreven kunstgras toplagen te vervangen waarmee de velden weer aan de nieuwstaat voldoen. Indien de staat van de toplaag dit vereist of toestaat kan met instemming van het college geschoven worden met de budgetten.		

Fractie GL	**Webpagina:** 40	**Pagina boekwerk:** 47
Programma: Sport en accommodaties		
Vraag: Op bladzijde 47 wordt geschreven dat bij 'sport en accommodaties' objecten worden afgestoten. Welke objecten betreft dit?		
Antwoord Conform het gemeentelijk Vastgoedbeleid worden objecten die geen maatschappelijk of strategisch belang hebben voor de gemeente en waarbij verkoop financieel gunstiger is dan blijven exploiteren afgestoten. Welke concrete panden dat betreft staat niet op voorhand vast maar is onder meer afhankelijk van de markt. De praktijk leert dat er vrijwel ieder jaar wel enkele objecten uit de Vastgoedportefeuille worden verkocht. In 2015 waren dit bijvoorbeeld een woning aan de Heideparkseweg 201 en het voormalige schoolgebouw Meijhorst 24-74. Op dit moment is de gemeente in onderhandeling over Zwanenveld 32-02.		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie GL	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 37/39
Programma: Stedelijke Ontwikkeling / Economie en Werk		
Vraag: Graag ontvangen wij een toelichting op het structureel afboeken van de taakstelling op het product werk en de financiële opgaaf bouwleges		
Antwoord Product werk Op het product Werk/ de afdeling Werk staat een taakstelling van structureel 9 ton. Deze taakstelling kan niet door de Afdeling Werk c.q. het Product Werk worden ingevuld omdat genoemd werkveld uit Rijksmiddelen werd gefinancierd en daarop konden geen lokale taakstellingen worden ingeboekt. Bij de besluitvorming over de oprichting van het Werkbedrijf werd vervolgens het besluit genomen om de taakstelling te realiseren uit de vrijvallende middelen centrale overhead die de ontvlechting van de Afdeling Werk en het product Werk zouden opleveren. Het traject van ontvlechting resulteert nu in een realisatie van de taakstelling van € 4,5 ton. Blijft nog over een tekort van € 4,5 ton. Bij zomernota worden voor dit tekort middelen vrijgemaakt. Bouwleges Ivm de terugloop in bouwactiviteiten tijdens de economische crisis zijn bij de begroting 2014 de verwachte inkomsten aan bouwleges structureel verlaagd met € 1,4 mln. Dit bracht met zich mee dat ook de uitgaven navenant naar beneden zijn bijgesteld met de opgave deze besparing in 2017 gerealiseerd te hebben. Wij hebben de afgelopen jaren onderzocht hoe wij de kosten op het product Vergunningverlening bouwen zoveel mogelijk omlaag konden brengen (dit betreft onze opdracht aan de ODRN) en wij komen nu tot de conclusie dat dit voor een bedrag van € 500.000 per jaar niet realistisch is. Het werk voor vergunningverlening en inspectie is immers niet in die omvang afgenomen. Tegelijkertijd zien wij dat het aantal producten waar leges voor geheven kan worden, afneemt. Dit is voor ons reden om uw raad voor te stellen om een deel van de taakstelling structureel af te boeken.		

Fractie GL	**Webpagina:** 46	**Pagina boekwerk:**
Programma: Zorg en Welzijn		
Vraag: Graag ontvangen wij een toelichting op de technische begrotingswijziging 40 V rondom jongerenparticipatie.		
Antwoord Deze technische begrotingswijziging heeft betrekking op het in 2015 aangenomen initiatiefvoorstel jongerenparticipatie in Nijmegen. Dit voorstel wordt gefinancierd door € 40.000 te bezuinigen op de ondersteuning van Raad en college. Met deze wijziging verwerken we dit besluit in de begroting.		

Voorstel - Zomernota 2016

Fractie DNF	**Webpagina:** 40	**Pagina boekwerk:** 46
Programma: Zorg en Welzijn		
Vraag: “Net zoals in het afgelopen jaar verwachten we een nadelig effect op de opbrengsten van de markten als gevolg van de schommelende conjunctuur. Vooralsnog lijkt het om een tekort van circa € 80.000 te gaan" Kan dit bedrag van 80.000 euro gespecificeerd worden?		
Antwoord Al enige jaren constateren wij dat de marktopbrengsten achterblijven bij de begroting. Ook in de eerste maanden van 2016 zien wij deze ontwikkeling. Als wij deze lijn doortrekken verwachten wij een tekort van € 80.000. We treffen bijsturingsmaatregelen om het tekort op te vangen en/of proberen het tekort binnen het programma op te vangen. We komen met een kwaliteitsslag voor de markt. Inzet is dat de markt dan functioneert volgens de principes van de ‘Markt van morgen‘, vastgelegd in een nieuwe marktverordening en marktreglement. In 2017 zijn de nieuwe beleidslijnen voor standplaatsen in werking.		

Voorstel - Zomernota 2016

Ingekomen stuk D1 (PA 25 mei 2015)

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan: de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
26 april 2016	MO10/ 16.0004063	Golshid Al Eshaq
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Toelichting bijzondere bijstand inrichtingskosten	-	(024) 3293338

Geachte leden van de Raad,

Op 29 maart jongstleden heeft ons college besloten de hoogte van de bijzondere bijstand voor complete wooninrichting en duurzame gebruiksgoederen, voor het merendeel van de goederen, te verlagen met 25%. Naar aanleiding van dit besluit vindt op verzoek van meerdere raadsfracties op 11 mei 2016 een debatronde plaats over dit besluit. Aanvullend is door deze raadsfracties gevraagd of het genomen besluit van 29 maart jl. opgeschort kan worden tot minstens na deze debatronde. Ons college heeft besloten om aan dit verzoek gehoor te geven en het besluit op te schorten tot 1 juli 2016.
In deze brief gaan wij in op onze toezegging[1] om uw raad een brief te sturen waarin:
- een nadere toelichting wordt gegeven over de achtergrond van het besluit van 29 maart jl.;
- omschreven wordt wat dit besluit betekent voor de aanvragers van bijzondere bijstand en
- wordt aangegeven hoeveel procent van het budget wordt ingezet voor inrichtingskredieten.

Richtprijzen Nibud te ruim: een toelichting
Een van de reden dat we voor het merendeel van de producten de vergoedingen verlagen met 25% is omdat we hebben geconstateerd dat veel prijzen die we hanteren hoger liggen dan wat in de praktijk daadwerkelijk nodig is om producten van kwaliteit voor aan te schaffen. Hieronder lichten we toe hoe we tot deze constatering zijn gekomen.

Verkenning actuele markttarieven
Na een verkenning van de actuele tarieven op de markt zijn we ervan overtuigd dat de richtprijzen van het Nibud te ruim zijn. We hebben dit gedaan door de bedragen te verlagen met 25% en te kijken of men hiervoor bij de BCC, Mediamarkt, Scheer en Foppen, leenbakker, Beter Bed en Ikea producten van kan kopen.
Hieruit bleek dat dit voor het merendeel van de producten zeker mogelijk is. Door het verlagen van maximale bedragen met 25% kan men weliswaar geen producten kopen uit het hogere

[1] Deze toezegging is gedaan tijdens de kamerronde op 13 april jl..

segment maar de producten zijn kwalitatief ruim voldoende om een eerste woning mee in te richten of een duurzaam gebruiksgoed mee aan te schaffen. De afgelopen jaren zijn er namelijk meer mogelijkheden op de markt gekomen om goederen van kwaliteit tegen lagere prijzen aan te schaffen. Zo hebben de meeste winkels regelmatig aanbiedingen waardoor producten goedkoper aangeschaft kunnen worden en kan men online producten van verschillende winkels met elkaar vergelijken.

Uitzonderingen
Voor enkele producten hebben we geconstateerd dat voor 75% van de Nibudrichtprijzen geen goede bruikbare producten gekocht kunnen worden. De Nibudprijzen voor deze goederen zijn al passend en daarom blijven we voor deze producten 100% van de Nibudprijzen hanteren. Deze uitzondering geldt voor de volgende producten: kookplaat, televisie en woonstoffering.

Voorbeelden 100% en 75% in vergelijking tot markttarieven
In de tabel 1 hieronder zijn enkele producten en bijbehorende bedragen genoemd. Hiermee wordt een beeld geschetst hoe de verlaging van de Nibudprijzen zich verhoudt ten opzichte van de goedkoopste markttarieven van de eerdergenoemde winkels. Dit voorbeeld is gebaseerd op een aanvraag van een alleenstaande met een zelfstandige woning.

Tabel 1. *Vergelijking bedragen producten t.o.v. markttarieven*

Product	100% Nibud	75% Nibud	Voorbeeld goedkoopste markttarief (geen aanbieding)
Bankstel 2 + 3 zits	€ 1.070,-	€ 800,-	€ 600,-
Stofzuiger	€ 190,-	€143,-	€ 35,-
Wasmachine	€ 370,-	€ 277,-	€ 219,-
Garderobekast 2 deurs	€ 150,-	€ 113,-	€ 70,-
Kookplaat 4-pits met oven	€ 300,-	N.v.t. zie uitzonderingen	€ 270,-

Aanpak andere gemeenten
De manier waarop gemeenten in Nederland omgaan met aanvragen voor duurzame gebruiksgoederen en wooninrichting verschilt aanzienlijk. Gemeenten gaan verschillend om met:
- de toetsing/voorwaarden of iemand in aanmerking komt voor een financiële tegemoetkoming;
- de lijst met producten die zij als noodzakelijk zien;
- het stimuleren van de aanschaf van tweedehandsspullen of nieuwe spullen;
- de manier waarop er financiële tegemoetkoming wordt gegeven (lening bij gemeentelijke kredietbank (GKB) als voorliggend voorziening/leenbijstand/bijstand om niet) en
- de bepaling van de hoogte van de financiële tegemoetkoming (volledige aansluiting bij Nibudprijzen/lagere percentages van de Nibudprijzen/eigen lagere, vastgestelde bedragen).

De manier waarop gemeenten omgaan met de bovenstaande zaken bepaalt of en hoeveel iemand bijzonder bijstand ontvangt voor duurzame gebruiksgoederen en woninginrichting.

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Veel gemeenten stellen zich op het standpunt dat een inkomen op bijstandsniveau voldoende is om te kunnen reserveren voor de aanschaf of vervanging van duurzame gebruiksgoederen. In uitzonderingsgevallen wordt daarvoor op individuele basis bijzondere bijstand verstrekt. Bijvoorbeeld als de noodzaak tot vervanging niet voorzienbaar was of als men door omstandigheden geen geld heeft kunnen reserveren. Als wordt besloten tot het verstrekken van bijzondere bijstand is er de mogelijkheid om een lening bij de GKB of de Individuele Inkomenstoeslag als voorliggende voorziening te beschouwen. In sommige gemeente wordt bijstand verstrekt voor de aanschaf van tweedehandsgoederen.

Nijmeegse aanpak
In Nijmegen gaan we er vanuit dat iemand die drie jaar een inkomen heeft op bijstandsniveau niet heeft kunnen reserveren. In deze gevallen verlenen we bijstand tegen nieuwprijs.
Dit betekent dat iemand die bijvoorbeeld vijf jaar bijstand ontvangt en wiens wasmachine stuk gaat, in principe bijzondere bijstand ontvangt voor de aanschaf van een wasmachine. Deze bijzondere bijstand wordt dan om niet verstrekt: de persoon hoeft dit dus niet terug te betalen.
Voor iemand die minder dan drie jaar een inkomen heeft op bijstandsniveau is de GKB voorliggend met indien nodig een aanvulling in de vorm van leenbijstand. Hierbij geldt dat wanneer de GKB-lening binnen 36 maanden is afgelost, het bedrag van de leenbijstand wordt kwijtgescholden.
In Nijmegen beschouwen wij de Individuele Inkomenstoeslag niet als voorliggende voorziening en is de hoogte van de vergoedingen niet gebaseerd op de aanschaf van tweedehandsgoederen.

Conclusie: Nibudprijzen zijn ruim
Er zijn meer gemeenten die bij hun vergoedingen uitgaan van een percentage van de Nibudprijzen. Uit een eigen verkenning van actuele prijzen zijn we in Nijmegen ervan overtuigd dat kwalitatief goede producten kunnen worden aangeschaft voor minder dan de Nibudprijzen. Door het aangeven van de goedkoopste markttarieven in tabel 1 laten we zien dat we de aanvrager niet verplichten het goedkoopste product aan te schaffen en dat 75% van de Nibudprijzen voldoende is om producten van kwaliteit voor te kopen.

Dat gezegd hebbende wordt er binnen de bijzondere bijstand altijd gekeken naar de persoonlijke situatie van de aanvrager en wordt er indien nodig afgeweken van de richtprijzen. Het vaststellen van richtprijzen is echter nodig ter bevordering van een eenduidige uitvoering.

Gevolgen voor aanvrager
Gevolgen voor de aanvrager is dat de maximale vergoeding voor duurzame gebruiksgoederen en (complete) wooninrichting voor het merendeel van de producten 25% lager is. Voor losse producten zijn in tabel 1 hierboven reeds voorbeelden gegeven wat de gevolgen zijn als er 75% wordt gehanteerd van de Nibudprijs.

In tabel 2 en 3 op de volgende pagina zijn twee voorbeeldaanvragen genoemd voor complete wooninrichting aan de hand van de oude (100% Nibudprijzen) en nieuwe situatie (75% Nibudprijzen).

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Tabel 2. *Complete wooninrichting: echtpaar met 2 kinderen bij 4 kamerbewoning*

	Indien mogelijk GKB geldlening	Aanvullend leenbijstand	Totaal bedrag
Oude situatie	€ 2.630,-	€ 5.900,-	€ 8.530,-
Nieuwe situatie	€ 2.630,-	€ 4.490,-	€ 7.120,-

Tabel 3. *Complete wooninrichting: alleenstaande zelfstandige woning*

	Indien mogelijk GKB geldlening	Aanvullend leenbijstand	Totaal bedrag
Oude situatie	€ 1.860,-	€ 3.690,-	€ 5.550,-
Nieuwe situatie	€ 1.860,-	€ 1.420,-	€ 3.280,-

Percentage uitgaven duurzame gebruiksgoederen/woninginrichting
Een aanvullende vraag in de kamerronde was: hoeveel procent van het budget bijzondere bijstand wordt ingezet voor wooninrichting en duurzame gebruiksgoederen?
Omdat we binnen de bijzondere bijstand door het openeindekarakter van de regelingen niet kunnen spreken van een budget zijn we voor deze vraag uitgegaan van de uitgaven bijzondere bijstand.

In tabel 4 zijn de uitgaven van 2014 en 2015 weergegeven. De percentages zijn uitgedrukt op basis van de uitgaven aan inrichtingskosten en duurzame gebruiksgoederen ten opzichte van de totale uitgaven aan bijzondere bijstand in hetzelfde jaar.

Tabel 4. *Uitgaven + percentage bijzondere bijstand 2014 en 2015*

	2014	2015
Uitgaven bijzondere bijstand*	€ 6.300.000,-	€ 7.800.000,-
Uitgaven bijzondere bijstand: Duurzame gebruiksgoederen/woninginrichting**	€ 2.000.000,-	€ 2.800.000,-
Percentage bijzondere bijstand uitgegeven aan duurzame gebruiksgoederen/woninginrichting	32%	36%

** Dit is exclusief de uitgaven van de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering (CAZ), de Individuele Inkomenstoeslag, de Individuele Studietoeslag, de regeling Meedoen in Nijmegen, regeling chronisch zieken, gehandicapten en ouderen en subsidies.*
*** Dit is exclusief de bedragen van de leningen die uitgekeerd worden via de GKB.*

Prognose uitgaven 2016 en 2017
Bij handhaving van ons besluit om de prijzen met 25% te verlagen is de huidige verwachting dat we het budget armoedebestrijding in 2016 met circa € 0,5 overschrijden. Dit ondanks de eenmalige verhoging van het budget armoedebestrijding met € 0,8 miljoen in 2016. Een globale doorkijk voor 2017 levert het beeld op dat we het budget met circa € 1,0 miljoen overschrijden. Bij deze prognoses hebben we nog geen rekening gehouden met extra aanvragen voor wooninrichting en duurzame gebruiksgoederen van statushouders en anderen. Zoals eerder door

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

ons college aangekondigd zullen we deze problematiek bij de behandeling van de zomernota betrekken.

Wij vertrouwen er op u met deze brief voldoende te hebben ingelicht over het besluit wat we 29 maart jl. hebben genomen.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris a.i.,

drs. H.M.F. Bruls drs. R. Wever

Voorstel - Zomernota 2016

Financiën
Concernexperts

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
14 juni 2016	FA20/16.0005491	Elise van Vuuren
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Meicirculaire 2016	nvt	(024) 3292013

Geachte leden van de Raad,

Op 31 mei 2016 is de meicirculaire 2016 van het Gemeentefonds gepubliceerd. Zoals gebruikelijk infomeren wij uw raad per brief over de betekenis hiervan voor onze gemeente.

In deze brief geven wij eerst een korte samenvatting van de effecten uit de meicirculaire. Vervolgens geven wij een analyse van het effect op het financieel beeld. Daarna gaan wij in op de Integratie Uitkering sociaal domein.

De brief sluit af met een toelichting op de nieuwe taakmutaties, decentralisatie uitkeringen (DU's) en integratie uitkeringen (IU's). Een overzicht van alle aanpassingen van de taakmutaties, DU's en IU's is als bijlage opgenomen.

Samenvatting

De meicirculaire 2016 heeft een aantal positieve effecten voor ons financieel beeld. Ons signaal van vorig jaar blijft echter onverkort van kracht. We maken ons zorgen over de veranderlijke financiering door het Rijk, waardoor het moeilijk is om een stabiel financieel beeld voor de komende jaren te schetsen.

Uit onderstaande tabel blijkt het effect van de doorrekening van de meicirculaire 2016 ten opzichte van de Stadsbegroting 2016. Het verschil tussen deze meicirculaire en de stadsbegroting is aanzienlijk. Bijna € 9 miljoen in 2016 oplopend naar € 17 miljoen in 2020. Over een aantal zaken hebben wij Uw Raad in de afgelopen periode geïnformeerd en hiervan hebben we de financiële effecten in de zomernota meengenomen. Dit zijn de uitkomsten uit de septembercirculaire en de aanpassingen van de aantallen.

In de meicirculaire is verder een aantal taakmutaties, DU's en IU's gewijzigd en zijn er twee nieuwe taakmutaties en drie nieuwe DU's geïntroduceerd. Conform staand beleid zetten wij deze bedragen even apart en zullen in de Stadsbegroting een voorstel doen hoe wij deze bedragen willen inzetten.

Ook de IU sociaal domein is aanzienlijk toegenomen. Voor een deel betreft dit de prijscompensatie 2016 welke we al hebben ingeboekt en de toename beschermd wonen vanwege een gewijzigd verdeelmodel. Deze bedragen reserveren wij voor het programma Zorg en Welzijn.

Rekening houdende met bovenstaande effecten leidt dit tot zeer wisselende effecten op het financieel beeld, zie onderstaande tabel.

Bedragen x €1.000	2016	2017	2018	2019	2020
Stand GF na verwerking meicirculaire	349.307	344.624	348.518	349.902	350.709
Stand GF stadsbegroting 2016-2019	340.551	333.899	332.897	333.666	333.666
Verschil	8.756	10.725	15.621	16.236	17.043
Reeds gemeld:					
septembercirculaire 2015		2.418	4.255	4.672	4.672
verwerking aantallen gemeentefonds in zomernota 2016	1.009	856	1.445	2.191	1.959
correctie aantallen bijstandsontvangers	162	281	380	258	391
bestemd voor DU's, IU's, taakmutaties	937	1482	1620	1937	2.238
bestemd voor IU sociaal domein	5.076	5.920	6.941	7.150	5.776
Effect gemeentefonds op financieel beeld	**1.572**	**-232**	**981**	**28**	**2.008**

Een ander effect op het financieel beeld is dat van de afschaffing van de ouderbijdrage Jeugdwet

Het Rijk heeft besloten om de ouderbijdrage aan de jeugdwet af te schaffen. Hiervoor zijn middelen aan de IU sociaal domein toegevoegd. Uw Raad heeft ons college vorig jaar al op geroepen om dit in Nijmegen te regelen. Hieronder wordt dit verder toegelicht. Dit is destijds ten laste van de algemene middelen gekomen. Meer specifiek is hiervoor een bezuiniging op de organisatie in geboekt. Omdat er nu middelen beschikbaar komen vanuit de IU sociaal domein zullen we in de begroting voorstellen om de bijdrage vanuit de algemene middelen met hetzelfde bedrag te verminderen. Het gaat om € 275.000 structureel.

Met deze wijzigingen ontstaat een ander financieel beeld dan wij in de Zomernota hebben gepresenteerd. Het verwachte tekort in 2016 neemt met € 1,9 miljoen af, in 2017 verandert er nagenoeg niets, in de jaren 2018, 2019 en 2020 neemt het positief saldo verder toe. Deze effecten staan in de navolgende tabel.

Echter: de risico's op de grondexploitaties blijven helaas onverminderd hoog. Daarom herhalen wij hier het advies uit de Zomernota om het positief saldo in de jaren 2018 en verder voorlopig te reserveren in de saldireserve.

Het is mogelijk dat we uit het tweede deel van de herverdeling van het subcluster VHROSV nog een nadelig effect te verwachten hebben bij de septembercirculaire. In de volgende alinea volgt hierop nog een toelichting. Dit is extra reden om behoedzaam om te gaan met het effect van de meicirculaire.

Groot onderhoud gemeentefonds subcluster VHROSV
Onderdeel van de tweede fase van het groot onderhoud van het Gemeentefonds is de verdeling van het subcluster Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing (VHROSV). In de meicirculaire 2015 is deze verdeling gedeeltelijk, te weten voor een/derde deel, ingevoerd

en toen is tegelijkertijd een verdiepingsonderzoek gestart naar de kosten van gemeenten. In deze circulaire is geen nieuwe verdeling gegeven. Resultaten van het onderzoek komen na advies hierover van de VNG en RFV waarschijnlijk in de septembercirculaire. Mogelijk komen hier vanaf 2017 herverdelingseffecten uit voort. Hiermee is deels in de Zomernota 2016 rekening gehouden. Een aantal Zeeuwse gemeenten heeft tijdens het VNG congres een motie ingediend waarin opgeroepen wordt tot volledige doorvoering van de voorgestelde herverdeling van dit subcluster van het gemeentefonds. Van deze gewijzigde verdeling zullen waarschijnlijk kleine gemeenten profiteren en grote gemeenten zullen er op achteruit gaan.

In onderstaande tabel staat het financieel beeld na verwerking van de meicirculaire ten opzichte van de Zomernota.

Veranderingen financieel beeld bedragen x €1.000	2016	2017	2018	2019	2020
Financieel beeld Zomernota 2016	-4.872	97	1.756	3.106	2.979
Effect gemeentefonds	1.572	-232	981	28	2.008
Afschaffing ouderbijdrage jeugdwet	275	275	275	275	275
Financieel beeld na verwerking meicirculaire	**-3.025**	**140**	**3.012**	**3.409**	**5.262**

Analyse effect meicirculaire op financieel beeld

De meicirculaire laat voor alle jaren een positief beeld zien. Het voordeel van € 1,6 in 2016 loopt op naar € 2,0 miljoen in 2020. Er zijn drie belangrijke oorzaken aan te geven:

1. De accresontwikkeling;
2. Het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom met gevolg voor de algemene uitkering van het gemeentefonds;
3. De maatstaf omgevingsadressendichtheid.

Deze drie onderdelen worden hieronder toegelicht.

<u>Accresontwikkeling</u>
De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van ‘samen de trap op en samen de trap af ’ hebben wijzigingen in bepaalde rijksuitgaven (de netto gecorrigeerde rijksuitgaven) direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toename of afname van het Gemeentefonds, voorvloeiend uit de trap op trap af-methode, wordt het accres genoemd.

De accresontwikkeling is, gecorrigeerd voor prijsinvloeden[1], negatief ten opzichte van de vorige stand, de septembercirculaire van vorig jaar. In 2016 wordt deze negatieve accresontwikkeling gecompenseerd door een positieve afrekening van 2014 en 2015. In de jaren 2016 en 2017 wordt de accresontwikkeling beïnvloed door het uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom. Dit diepen we verder uit in de volgende alinea.

[1] Bij de verwerking van de circulaire volgen we, conform staand beleid, voor de prijsontwikkeling de percentages uit de circulaire. Dit is de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product die door het Centraal Plan Bureau is gepubliceerd in de middellange termijnverkenning uit 2016.

Risico
De accressen wijken de afgelopen jaren vaak erg af tussen de circulaires. Vorig jaar bleek bijvoorbeeld dat het accres aanzienlijk gedaald was hetgeen een groot negatief effect voor Nijmegen had. Dit maakt dat we behoedzaam moeten omgaan met de ontwikkeling van de accressen.

Het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom met gevolg voor de algemene uitkering van het gemeentefonds
De rijksuitgaven nemen in 2016 met name toe door extra uitgaven aan asiel op de rijksbegroting. Normaliter zijn de rijksuitgaven aan ontwikkelingssamenwerking geen onderdeel van de accresberekening. Als gevolg van een ruimhartige toepassing van de normeringssystematiek is dit in 2015, 2016 en 2017 nu wel het geval. Tegenover de stijging van de rijksuitgaven voor ontwikkelingssamenwerking staat echter ook een daling van de rijksuitgaven door onder andere een lagere inflatie (waardoor het uitgavenkader van het Rijk daalt) en bezuinigingen bij het Rijk. Dit alles bij elkaar maakt dat het accres voor uitkeringsjaar 2016 naar beneden is bijgesteld.

Het accres 2017 stijgt ten opzichte van de raming van de septembercirculaire 2015. Tegenover de stijging van de rijksuitgaven voor ontwikkelingssamenwerking staat echter ook een daling van het gemeentefonds in verband met het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom. In dit akkoord zijn Rijk en VNG overeengekomen dat de extra middelen worden uitgekeerd aan gemeenten in de vorm van een Decentralisatie-uitkering (DU) volgens het uitgangspunt “geld volgt de vergunninghouder”. Hiervoor is in totaal € 381 mln beschikbaar voor 2016 en 2017. Pas in de septembercirculaire zal duidelijk worden hoe de regeling er exact uit gaat zien. Omdat het Rijk in deze circulaire - vooruitlopend op de DU - de algemene uitkering al heeft verlaagd (met €54,5 mln in 2016 en €190,5 mln in 2017) ontstaat voor met name 2017 een zeer beperkt effect.

Voor de geraamde kosten voor de asielzoekers verwijzen we naar het onderdeel “vluchtelingen” in het hoofdstuk Financiële programmabegroting van de Zomernota 2016.

De maatstaf omgevingsadressendichtheid
Bij het financieel effect van de Meicirculaire willen we het positieve effect van de wijziging van de aantallen van de maatstaf Omgevingsadressendichtheid betrekken. Deze stijging van het aantal adressen per vierkante kilometer is het gevolg van de wijziging van de berekeningsgrondslag van deze maatstaf. De wet BAG is van toepassing verklaard op het gemeentefonds waarin nieuwe adrescoördinaten zijn gebruikt. Bij de voorbereiding van de Zomernota was dit effect al voorzien. Omdat we onvoldoende konden inschatten wat dit precies zou doen in de totale verdeling van het gemeentefonds hebben we dit nog niet mee genomen. Uit de meicirculaire blijkt wel een lager voordeel dan eerst becijferd maar nog steeds een substantieel voordeel dat we structureel kunnen inboeken.

In onderstaande tabel wordt weergegeven wat de oorzaken zijn van de effecten op het financieel beeld na verwerking van de meicirculaire.

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Bedragen * € 1.000,-	2016	2017	2018	2019	2020
Accres ontwikkeling (incluis aanvullend accres)	299	-1.450	-176	-1.377	393
Uitname t.b.v Uitwerkingsakkoord verhoogde asielinstroom Omgevingsadressendichtheid	1.273	1.218	1.157	1.405	1.615
Financieel beeld na verwerking meicirculaire	**1.572**	**-232**	**981**	**28**	**2.008**

3D taken/Integratie-uitkering sociaal domein
Met ingang van 2016 zijn de objectieve verdeelmodellen voor de WMO 2015 en Jeugdzorg van toepassing. Tevens is vanaf 2016 voor beschermd wonen als onderdeel van de WMO een verbeterd historisch verdeelmodel van toepassing.

De macrobudgetten zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2015 gewijzigd. Het grootste deel hiervan wordt gelijkmatig verdeeld over de gemeenten. De belangrijkste mutaties zijn:

- De loon- en prijsbijstelling 2016.
- De afschaffing van de ouderbijdrage Jeugdzorg via aanpassing van de Jeugdwet.
- Compensatie voor een 7-tal centrumgemeenten (Nijmegen niet) voor beschermd wonen in 2016 in verband met het positieve verschil tussen het vernieuwde historisch verdeelmodel 2016 en het oude historische model 2015 van meer dan 5%.
- Afrekening PGB's WMO.
- Gemeentelijke bijdrage aan de uitvoeringskosten van de Sociale Verzekerings Bank.

De verdeling voor 2017 is in deze circulaire definitief wat betreft de maatstaven en gehanteerde aantallen. Daarmee wordt stabiliteit gecreëerd.

Uit de meicirculaire blijkt dat afschaffing van de ouderbijdrage via de Jeugdwet landelijk geregeld wordt en dat aan de integratie-uitkering sociaal domein (macrobudget Jeugdhulp) middelen zijn toegevoegd. Al eerder, op 8 juli 2015, nam uw Raad het amendement 'Daad bij het woord' aan waarin was bepaald dat, zodra het wettelijk mogelijk zou zijn, de ouderbijdrage geheel stop te zetten voor alle vormen van jeugdhulp. Om de wegvallende inkomsten te compenseren heeft uw raad besloten om in de Stadsbegroting 2016 (uit de algemene middelen) structureel middelen toe te voegen aan het programma Zorg en Welzijn (product Jeugd).

Nu bij de meicirculaire €275.000 hiervoor wordt toegevoegd aan het sociaal domein zullen we bij de Stadsbegroting een voorstel doen om enerzijds de begroting van programma Zorg en Welzijn te verlagen met deze € 275.000 en anderzijds €275.000 toe te voegen aan onze algemene middelen.

Integratie- , decentralisatie-, en suppletie-uitkeringen

Bestaande decentralisatie-uitkeringen
In deze circulaire zijn enkele mutaties gemeld bij bestaande regelingen; deze zijn inclusief mutaties van de september- en decembercirculaire 2015 opgenomen in de bijlage.

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Vervolgvel
5

Nieuwe decentralisatie-uitkeringen In deze circulaire zijn voor Nijmegen daarnaast ook drie nieuwe DU's opgenomen. Deze worden hieronder kort toegelicht.

Voorschoolse voorziening peuters
Met deze nieuwe middelen wordt aan alle peuters, waarvan de ouders geen recht op kinderopvangtoeslag hebben, die nu niet naar een voorschoolse voorziening gaan, de mogelijkheid gegeven om naar een voorschoolse opvang te gaan.

Projectstimuleringsregeling Interreg
In het kader van de Interreg Projectstimuleringsregeling ontvangen elf gemeenten waaronder Nijmegen een eenmalige bijdrage van € 23.750. De bijdrage is bedoeld om het ontwikkelen en indienen van Interreg-projecten met een Nederlandse lead-partner te stimuleren.

Pilot Weerbaar opvoeden
Nijmegen krijgt deze nieuwe DU van € 7.704 in 2016 in het kader van de eerste pilot weerbaar opvoeden. Hierin wordt een laagdrempelig aanbod van professionele opvoedondersteuning gestimuleerd.

Taakmutaties
Er zijn twee nieuwe taakmutaties:
- Basisregistratie personen centralisering inschrijving vergunninghouders; er wordt een uitname gedaan uit de algemene uitkering. Dit heeft te maken met de inschrijving van asielzoekers in de Basis Registratie Personen met het oog op snellere doorstroom naar (reguliere) huisvesting.
- Basisregistratie grootschalige topografie. De algemene uitkering wordt vanaf 2017 verhoogd met een bijdrage in de beheerskosten van de Basisregistratie Grootschalige Topografie. Dit is de opvolger van het vorige systeem GBKN waarin aan gemeenten een belangrijk deel van de bijhouding van de grootschalige topografie wordt opgedragen.

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Vervolgvel
6

We zien daarnaast nog enkele kleine taakmutaties. Over het algemeen hebben de taakmutaties geen netto budgettair effect.

In de bij deze brief bijgevoegde bijlage staan de nieuwe en wijzigingen op bestaande taakmutaties, DU's en IU's vermeld.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

	2016	2017	2018	2019	2020
Nieuw					
basisregistratie grootschalige topografie		65.000	67.000	68.000	70.000
basisregistratie personen; centralisering inschrijving vergunninghouders		-47.000	-48.000	-48.000	-51.000
pilot weerbaar opvoeden	7.704				
projectstimulering Interreg V	23.750				
voorschoolse voorziening peuters	103.951	207.902	311.853	415.804	519.755
Bestaand					
DU versterking aanpak jihadisme	120.000				
DU brede impuls combinatiefuncties	-7.696	-7.696	-7.696	-7.696	-7.696
BRZO	-94.000	-87.000	-84.000	-85.000	-85.000
faciliteitenbesluit opvangcentra	39.783				
jeugdwerkloosheid	100.000				
maatschappelijke opvang	5.208	-32.688	-32.688	-32.688	-32.688
referendum 2016	291.000				
scootmobielen		58.000	57.000	60.000	60.000
sociaal domein jeugd	661.621	1.627.098	1.929.902	1.882.500	1.888.471
sociaal domein participatie	-500.866	-731.304	-681.305	-547.744	-1.809.671
sociaal domein WMO beschermd wonen	4.875.034	5.097.692	5.255.900	5.375.635	5.369.574
sociaal domein WMO taken alle gemeenten	40.108	-73.857	436.127	438.760	326.883
uitvoeringskosten lijfrenteopbouw	102.000	134.000	164.000	190.000	210.000
uitvoeringskosten taaleis participatiewet	43.000	84.000	86.000	88.000	88.000
Vrouwenopvang	-104.295	-52.279	-145.535	-145.535	-145.535
WMO	197.167	963.141	963.141	963.141	963.141
aantal leerlingen	109.900	197.000	289.000	471.000	548.000

Voorstel - Zomernota 2016

Ingekomen stuk D15 PA (8 juni 2016)

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
24 mei 2016	MO10/16.0004171	Natalie van den Dobbelsteen
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Toekomstscenario's lokale omroep N1		(024) 3292505

Geachte leden van de Raad,

Op 24 november 2015 hebben wij u bij brief(reg.nr. van 15.0012023) voor het laatst geïnformeerd over de stand van zaken bij lokale omroep N1. In deze brief hebben wij ook beschreven op welke wijze wij de motie gaan uitvoeren.

1. We subsidiëren N1 extra met € 85.000 en € 50.000 en verbinden hier prestatieafspraken aan. Hierover hebben wij op 24 november een besluit genomen.
2. Wij gaan een onderzoek doen naar de mogelijkheden van een Regionaal Mediacentrum (RMC). Hierbij zijn diverse scenario's denkbaar en haalbaar. De rol en positie van de lokale omroep nemen wij mee in het onderzoek naar de mogelijkheden van de vorming van een RMC. Ook hiervoor zijn diverse scenario's denkbaar.
3. Dit onderzoek zal in maart/april besproken kunnen worden met uw Raad, zodat uw Raad met de zomernota een besluit kan nemen over de toekomst van N1. Uitgangspunt hierbij is dat uw Raad een definitief besluit kan nemen over de subsidiëring van N1. Dit om te voorkomen dat er nog jarenlang onzekerheid is over de positie van N1.

Hieronder gaan we in op de stand van zaken van deze drie punten.

<u>Ad 1 Extra subsidie:</u>

Aan de extra subsidie hebben wij een aantal voorwaarden gesteld. N1 moet blijven werken aan een streekomroep, samenwerking met LUX, kwaliteitsverbeteringen en meer inkomsten. Maandelijks is er verslag gedaan en hebben we met elkaar gesproken. Vanaf september 2015 is op alle fronten een kwalitatieve verbetering merkbaar. Dat zien wij niet alleen, maar wordt ook zo ervaren door medewerkers, stakeholders en samenwerkingspartners. De omroep is meer zichtbaar, ze maakt meer en kwalitatief betere programma's en ze zoekt samenwerking binnen stad en in de regio. In april 2016 hebben de omroepen in de regio[1] afspraken gemaakt over samenwerking, gericht op een streekomroep per 1-1-2018. Ook de kwaliteit van de bedrijfsvoering is beter geborgd, door het vastleggen van gemaakte afspraken in protocollen. Het is N1 in 2015 niet gelukt om meer inkomsten

[1] Het betreft de lokale omroepen uit de gemeenten Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar en Wijchen. Berg en Dal doet (nog) niet mee.

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

uit reclame te verwerven. Ook het binnenhalen van betaalde opdrachten lukt mondjesmaat. In 2016 is een verbetering zichtbaar.

Ad 2 Onderzoek
Om het onderzoek naar een RMC goed vorm te kunnen geven, is informatie vergaard via een aantal sporen: Welke voorbeelden zijn er al in het land? Welke partners in de regio zouden betrokken moeten worden en hoe groot is het gebied waarin samenwerking relevant kan zijn? Tonen regionale partners en media interesse?
Om uit te zoeken welke omvang een RMC kan hebben is er contact gezocht binnen de provincie Gelderland. We hebben gesproken met de gemeentes Ede, Apeldoorn, Arnhem en Wageningen. Geen van allen hebben interesse om in de regio Nijmegen de samenwerking op te zoeken. De meeste zijn of bezig lokaal de omroep op orde te brengen, of zijn tevreden met hoe het nu loopt, of vinden het de verantwoordelijkheid van de lokale omroep zelf. Vervolgens hebben we ook met de provincie Gelderland gesproken. Zij zijn momenteel samen met de andere provincies bezig om een visie te ontwikkelen op de regionale omroep. Aanleiding is de nieuwe mediawet waarin de regio omroepen 20% moeten bezuinigen door meer samen te werken. De provincie verwacht voor de zomer een eerste start met een visie op de media te hebben en wil daar later in het jaar ook met gemeentes verder over praten. Dagblad De Gelderlander meldde al eerder in hun eigen krant dat zij niks zien in samenwerking in een RMC.
Op basis van bovenstaande acties concluderen wij dat een RMC op dit moment zonder bovenstaande partners tot stand moet komen. Mogelijk haken zij later wel weer aan. Ondertussen hebben de lokale omroepen in de regio verkend op welke wijze zij kunnen samenwerken. Het onderzoek tot samenwerking wordt begeleid door de Organisatie van Lokale Omroepen Nederland (OLON) en stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO). Een projectleider gaat dit proces te komende 1,5 jaar verder vorm geven met als beoogd eindresultaat een streekomroep per 1-1-2018. In ons vervolgonderzoek hebben wij ons gericht op de mogelijkheden van het vormen van een streekomroep in de regio Nijmegen.

Streekomroep
In de motie van 11 november 2015 vraagt uw Raad om scenario's op te stellen met daarin een visie, randvoorwaarden en criteria gericht op een RMC in het rijk van Nijmegen. We hebben een bureau ingehuurd om mogelijke scenario's te schetsen voor de toekomst van N1 binnen de context van een streekomroep in het rijk van Nijmegen. In bijgevoegd rapport staan drie scenario's beschreven voor de toekomst van N1.

Het rapport " Quick Scan naar mogelijke scenario's m.b.t. vorming van een streekomroep Rijk van Nijmegen " begint met achtergrondinformatie over het medialandschap, de rol en positie van lokale omroepen en gemeentes inclusief de bekostigingsplicht en het vernieuwingsconvenant tussen VNG en de OLON. We beschrijven kort de ontwikkelingen van de afgelopen jaren.

Startpunt van de vorming van streekomroepen vormt het rapport "Sector onder de Radar" uit 2010. Daarin werd geconstateerd dat lokale publieke omroepen hun rol niet (meer) kunnen vervullen door gebrek aan kwaliteit en verlies van bereik. Samen met de veranderde omgeving en de verschraling van de regiojournalistiek vormde dit rapport de aanleiding en de noodzaak om de sector op een nieuwe koers te brengen. In de vijf jaar die volgden heeft de sector zelf de stappen

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

gezet die hebben geleid tot het omarmen van het Lokaal Toereikend Media Aanbod (LTMA[2]) als de nieuwe ambitie voor de sector. De vorming van steekomroepen was een logisch vervolg. Want, lokaal wordt niet langer bepaald door de gemeentegrens maar door de leefwereld van de burger. De ambities zijn vastgelegd in een convenant tussen VNG en OLON. Het eerste convenant stamt uit 2012 en in 2015 is dit geactualiseerd en aangegeven dat het werken in streekomroepen de voorkeur heeft. Eind maart 2016 zijn landelijk vijf bijeenkomsten gehouden, waarin een voorzet voor de samenstelling van de verschillende streken wordt gegeven. Voor de streek Nijmegen wordt gedacht aan het samengaan in een streekomroep van de lokale omroepen van Beuningen, Druten, Berg en Dal, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen, een streek met ca. 313.500 inwoners. Landelijk koerst men op samen voegen van 250 lokale omroepen tot 62 streekomroepen. Verwacht wordt dat straks de aanwijzing naar één administratieve organisatie per streek gaat.

Wij hebben in maart 2015 met de bestuurders van de betrokken gemeenten om de tafel gezeten. Na een presentatie voor de heer Kobes van de NLPO, over de toekomst van de lokale omroep op weg naar een streekomroep hebben wij gepolst hoe iedere gemeente er in staat. Daar is nog geen bestuurlijke uitspraak over, maar men wil aansluiten bij wat de lokale omroepen zelf willen. Voor de zomer komen we opnieuw bij elkaar om de voortgang te bespreken.

Bekostiging van een lokale omroep
Met ingang van 2010 zijn de gemeenten volgens artikel 2.170a van de Mediawet verantwoordelijk (zorgplicht) voor de bekostiging van de lokale publieke media-instellingen.
Het begrip “Lokaal Toereikend Media Aanbod” staat in de Mediawet en vormt de basis voor de maatschappelijke taakstelling en de bekostiging van lokale media-instellingen. De gemeente is verplicht om lokale omroepen te bekostigen op zodanige wijze dat dit media-aanbod gerealiseerd kan worden, voor zover de omroep niet zelf in de middelen kan voorzien. Met de Nederlandse gemeenten zijn afspraken gemaakt over wat het LTMA in moet houden, onafhankelijk van de lokale omstandigheden. Daartoe behoort onder meer het exploiteren van de kanalen radio, tv en internet. Ook het gebruik van social media hoort daarbij. Op alle kanalen is dagelijks nieuws vereist, net als een “professioneel geborgde” journalistiek en bedrijfsvoering. Dat laatste betekent niet alleen met betaalde medewerkers, in tegendeel, want de vrijwilligers vormen het hart van de lokale publieke omroep - maar wel dat de organisatie zelf wordt voorzien van professionele begeleiding en regie. Het is ook niet vastgesteld wat de hoogte van de kosten (mogen) zijn die de omroep daarvoor zou moeten maken. De wijze waarop de lokale omroepen het LTMA willen realiseren is leidend voor de gemeentelijke bekostigingsvraag. Hoewel de lokale toereikendheid van het media-aanbod per geval kan verschillen, worden er al in 2012 in het tussen VNG en OLON afgesloten convenant kwalitatieve eisen gesteld aan een aantal vaste elementen zoals producten (lees content), kwaliteit op het gebied van bedrijfsvoering en redactie/journalistiek en exploitatie. Deze dienen naar behoren verzorgd te zijn.

[2] LTMA stelt eisen aan borging van het mediaproduct (welke mediakanalen, technieken); de relevantie (juistheid, doelgroepen, redactie, journalistiek) en bedrijfsvoering (aansturing organisatie, planning & controle, financiële huishouding)

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
3

Dit betekent dat indien een lokale omroep bij de gemeente een aanvraag voor bekostiging (subsidie) indient, deze vergezeld moet zijn van een beleidsplan met bijbehorende begroting. Ook een balans, waaruit onder andere de financiële positie opgemaakt kan worden en een investeringsoverzicht horen daarbij. De gemeente kan dan een weloverwogen afweging maken of de gevraagde bekostiging in een juiste verhouding staat tot de toereikendheid van het te bieden lokale media aanbod. Indien de beschikking van de gemeente anders uitvalt dan gevraagd, zal dat voldoende gemotiveerd moeten worden.

Ad 3 Scenario's
In de Quick Scan worden drie scenario's onderscheiden:
Scenario 1. Geen extra financiële ondersteuning, huidige bekostiging blijft gehandhaafd.
Scenario 2. Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep wordt gevormd die een LTMA kan realiseren
Scenario 3. Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep niet wordt gerealiseerd en N1 zelfstandig een LTMA kan realiseren.

Wanneer gekozen wordt voor scenario 1 gaat N1 op korte termijn failliet. Hierdoor komt Nijmegen in het derde kwartaal van 2016 zonder lokale omroep te zitten. Er zal zich een nieuw initiatief melden waarmee opnieuw afspraken gemaakt dienen te worden. Dit is een tijdrovend en onzeker traject. De streekomroep zal hierdoor niet op tijd de gewenste vorm krijgen.
Financiële consequenties zijn niet te becijferen en zijn totaal afhankelijk van de startpositie van de initiatiefnemers. Dat de kosten hoger zijn dan de huidige bekostiging lijkt niet onwaarschijnlijk.

Als voor scenario 2 wordt gekozen kan N1 de sinds september 2015 ingezette professionalisering doorzetten en zich ontwikkelen tot een stabiele organisatie die een actieve rol kan spelen bij de ontwikkeling van de streekomroep.
Financiële consequenties: Uitgaande van de cijfers van 2014 en 2015, die beide met een verlies werden afgesloten, en de huidige liquiditeitsprognose en rekening houdend met de extra inzet die nodig is om tot een streekomroep te komen, heeft de omroep voor 2016 en 2017 een minimale bekostiging nodig van € 310.000. Hierin zitten ook financiële middelen (€ 30.000) die N1 in staat stelt de gewenste rol te spelen bij de vorming van de streekomroep en hen tevens per 01-01-2018 laat starten zonder schulden die in een eerdere periode buiten hun invloedssfeer zijn opgebouwd.

Na de totstandkoming van de streekomroep, die op 01-01-2018 is voorzien, zal er een lagere behoefte aan bekostiging zijn, omdat vanaf dat moment de gezamenlijke gemeenten in de streek verantwoordelijk zijn voor de bekostiging. Hoeveel lager is pas in te schatten als duidelijk is hoeveel gemeenten meedoen en hoe de begroting van die streekomroep eruit gaat zien.
De NLPO voert in overleg met het VNG hierover een onderzoek uit waardoor inzicht verkregen wordt in de hoogte van de begroting die een omroep in staat stelt een voldoende Lokaal Toereikend Media Aanbod te verzorgen.

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
4

Indien scenario 3 zich voordoet, namelijk het niet doorgaan van de streekomroep, zal de gemeente Nijmegen na 01-01-2018 N1 zelfstandig moeten bekostigen. N1 zal in dat geval een nieuw bedrijfsplan moet schrijven voor de periode 2018 – 2021 waarin de precieze financiële behoefte bepaald zal moeten worden. Als de doelstelling om een LTMA te verzorgen gehandhaafd blijft, zal de bekostiging voor 2018 en 2019 op het peil blijven dat voor 2016 en 2017 nodig is, namelijk € 310.000. Voor de periode na 2019 kunnen dan andere afspraken gemaakt worden op basis van de dan bestaande situatie.

Uit het onderzoek blijkt tevens dat door het beleid van het huidige bestuur en de werkwijze van de nieuwe professionals binnen N1, de omroep in een korte periode (ca. 6 maanden) een enorme positieve ontwikkeling heeft doorgemaakt. Een ontwikkeling die N1 bij een aangepaste financiering door kan laten groeien tot een sterke en midden in de gemeenschap staande lokale omroep die in staat is om de basis te vormen van een streekomroep.

Aan ieder scenario hangt een verschillend prijskaartje. Uitgaande van de huidige bekostiging van € 130.000 per jaar, ziet de aanvullende financiële subsidie er voor de verschillende scenario's als volgt uit:

	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
scenario 1	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
scenario 2	€ 130.000	€ 180.000	€ 180.000	nnb	nnb
scenario 3	€ 130.000	€ 180.000	€ 180.000	€ 180.000	nnb
nnb: nog nader te bepalen afhankelijk van ingediende begroting					

In navolging van ons coalitieakkoord gaan wij voor scenario twee: een streekomroep per 1-1-2018. Bij de Zomernota 2016 komen wij hierop terug.

Hopelijk hebben wij u voldoende geïnformeerd over de uitvoering van de door uw Raad aangenomen motie.

Hoogachtend,

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Voorstel - Zomernota 2016

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
5

Aantal Bijlagen: Quick scan

Voorstel - Zomernota 2016

FlexManagement pulling together

Quick Scan naar mogelijke scenario's m.b.t. vorming van een streekomroep Rijk van Nijmegen

In opdracht van de gemeente Nijmegen

Uitgevoerd door:

Bert van Valburg
FlexManagement BV

Voorstel - Zomernota 2016

INHOUDSOPGAVE

Pagina

Samenvatting 2
1. Inleiding 5
2. Het huidige medialandschap 6
3. De bekostiging van de lokale omroep 8
4. Ontwikkelingen N1 vanaf 2011 9
5. Omroep N1 anno nu 10
6. Hoe moet N1 nu verder 13
7. Regionale ontwikkelingen 15
8. De vorming van de streekomroep rondom Nijmegen 15
8.1 Algemeen 16
8.2 Het doel van de streekomroep 16
8.3 De planning om tot een streekomroep te komen 18
8.4 De voordelen van deelname aan een streekomroep 19
8.5 Is N1 belangrijk bij de vorming van een streekomroep? 20
8.6 Voordelen voor N1 bij deelname aan een streekomroep 20
8.7 De risico's van deelname aan een streekomroep 20
8.8 De risico's voor N1 bij deelname aan een streekomroep 21
9. Drie toekomstscenario's 23
9.1 Geen extra financiële ondersteuning, huidige bekostiging blijft gehandhaafd 23
9.2 Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep wordt gevormd die een LTMA kan realiseren 23
9.3 Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep niet wordt gerealiseerd en N1 zelfstandig een LTMA kan realiseren 24

Overzicht van bijlagen:

Bijlage 1	Convenant VNG/OLON 2012
Bijlage 2	Vernieuwingsconvenant VNG/OLON/NLPO 2015
Bijlage 3	Uitwerking convenant VNG/OLON 2213
Bijlage 4	Intentieovereenkomst lokale omroepen
Bijlage 5	Stappenplan ten behoeve van vorming streekomroep (NLPO)
Bijlage 6	*Nieuwsvoorziening in de regio 2014 (* Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, Hogeschool Windesheim en DSP-groep)
Bijlage 7	Beleidsinstrumenten gemeentelijke bekostiging lokale omroepen (VNG)
Bijlage 8	Koersplan N1 2014-2016
Bijlage 9	Checklist Lokaal Toereikend Media Aanbod (NLPO)
Bijlage 10	De startnotitie om te komen tot de vorming van een streekomroep (NLPO)
Bijlage 11	N1 Liquiditeitsbegroting 2016
Bijlage 12	Jaarrekening 2013
Bijlage 13	Jaarrekening 2014
Bijlage 14	Concept jaarrekening 2015

Voorstel - Zomernota 2016

Samenvatting

Op verzoek van de gemeente Nijmegen heeft FlexManagement BV onderzocht welke mogelijkheden er zijn om in de regio Nijmegen een streekomroep te vormen, hoe het stappenplan en de bijbehorende planning eruit zien, welke randvoorwaarden een rol spelen en welke rol N1 vanuit haar huidige ontwikkelingen hierin kan vervullen. Dit alles, met als doel de raad scenario's voor te leggen over de toekomstige bekostiging van N1.

De veranderingen in het medialandschap, het consumentengedrag, de techniek en de constatering dat lokale publieke omroepen door een tekort aan financiering al jarenlang niet of nauwelijks aan de wettelijke taakopdracht kunnen voldoen, hebben het noodzakelijk gemaakt het beleid aan te passen. Niets doen was en is nog steeds geen optie. Daarom is er in 2011 vanuit de sector zelf een visie neergelegd die de lokale omroepsector toekomstbestendig moet maken en waarover in 2012 met de VNG afspraken zijn gemaakt[1] en in 2015 zijn vernieuwd met ondersteuning van OCW en het Commissariaat van de Media[2]. Die visie is gericht op vorming van streekomroepen waarbij een standaard kwaliteit wordt gevraagd. Een standaard die omschreven wordt als het Lokaal Toereikend Media Aanbod (LTMA)[3].

Als het gaat om de vorming van een streekomroep in de regio Nijmegen kan gesteld worden dat de lokale omroepen van Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen (ca. 280.000 inwoners) op dit moment (8 april 2016) met elkaar in gesprek zijn om op termijn (01-01-2018) samen een streekomroep te vormen. In maart 2015 is daar al een intentieovereenkomst voor ondertekend[4]. Zij vormen met elkaar een "natuurlijke habitat": "een samenhangend gebied waarin mensen wonen, leven, werken, de dagelijkse of niet-dagelijkse inkopen doen, uitgaan, sporten, onderwijs volgen e.d. Het gaat hierbij om een streek met een eigen geografische, economische en sociaal-culturele identiteit, waarvan de stad - in dit geval Nijmegen - het centrum vormt".
Het stappenplan van de Nederlandse Lokale Publieke Omroep (NLPO) [5] om tot vorming van een streekomroep te komen wordt daarbij als leidraad gebruikt. Het doel is om per 01-01-2018 vanuit een gezamenlijke organisatie een LTMA in die "natuurlijke habitat" te verzorgen. Dit houdt in dat er eisen gesteld worden aan het mediaproduct (welke mediakanalen worden gebruikt om het nieuws te verspreiden), de relevantie (kwaliteit van het nieuws, het bereik) en de bedrijfsvoering (organisatie van de omroep). Om dit vormingsproces te ondersteunen heeft de NLPO een projectmanager ingezet.

N1 dient, als stadsomroep, mede vorm te geven aan de totstandkoming van de samenwerking binnen deze nieuw op te zetten streekomroep. De professionaliseringsslag die N1, na een aantal onrustige jaren, vanaf september 2015 heeft ingezet, geeft alle vertrouwen dat ze deze rol op een passende wijze inhoud kan geven. Zelf omarmen ze deze visie ten volle.

Na het aantrekken van een nieuwe stationsmanager, een teamleider TV en een eindredacteur, is er sprake van een enorme verbetering van de kwaliteit welke door medewerkers, samenwerkingspartners, stakeholders en mensen in de stad als positief merkbaar en zichtbaar

[1] Bijlage 1: Convenant VNG/OLON 2012
[2] Bijlage 2: Vernieuwingsconvenant VNG/OLON/NLPO 2015
[3] Bijlage 3: Uitwerking convenant VNG/OLON
[4] Bijlage 4: Intentieovereenkomst lokale omroepen
[5] Bijlage 5: Stappenplan ten behoeve van vorming streekomroep

bevonden wordt. Er is een toenemend aantal actuele nieuwsberichten op de verschillende mediadragers te zien waarvan de journalistieke kwaliteit door de huidige redactionele aansturing goed te noemen is. Verder is er een toenemend aantal programma's te zien en is er een toename in het aantal samenwerkingspartners op zowel lokaal als provinciaal niveau.
De kwaliteit van de bedrijfsvoering wordt geborgd door het continu vastleggen van gemaakte afspraken in protocollen, functieomschrijvingen ed. De financiële positie wordt in samenwerking met LUX goed gemonitord middels een maandelijks liquiditeitsoverzicht. Onderwerpen waaraan nog gewerkt dient te worden zijn bij de organisatie goed in beeld en hebben volop aandacht.
Al met al een enorme verbetering ten opzichte van de periode voor september 2015.

Om N1 verder door te laten groeien tot een multimediaal, actief en dynamisch communicatieplatform (met een expliciete journalistiek functie!) voor alle geledingen in de stad en hen een duurzame rol te laten spelen binnen de streekomroep zal eerst duidelijkheid verkregen moeten worden over de keuze die de gemeente Nijmegen maakt aangaande de rol die zij N1 toedicht. Als de gemeente het belangrijk vindt dat er zo'n platform blijft en deze een rol heeft richting een goed functionerende lokale democratie zijn er eigenlijk maar twee directe scenario's en één indirect scenario mogelijk. De gemeente kiest ervoor dat N1 zelfstandig een Lokaal Toereikend Media Aanbod kan realiseren of men kiest voor de vorming van een streekomroep (het afgeleide scenario is dat dit proces ook kan mislukken).

Er zijn op basis van het totale onderzoek drie scenario's te onderscheiden:

1. Geen extra financiële ondersteuning, huidige bekostiging blijft gehandhaafd.
2. Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep wordt gevormd die een LTMA kan realiseren.
3. Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep niet wordt gerealiseerd en N1 zelfstandig een LTMA kan realiseren.

Wanneer gekozen wordt voor **scenario 1** gaat N1 op korte termijn failliet. Hierdoor komt Nijmegen in het derde kwartaal van 2016 zonder lokale omroep te zitten. Er zal zich een nieuw initiatief melden waarmee opnieuw afspraken gemaakt dienen te worden. Dit is een tijdrovend en onzeker traject. De streekomroep zal hierdoor niet op tijd de gewenste vorm krijgen.
Financiële consequenties zijn niet te becijferen en zijn totaal afhankelijk van de startpositie van de initiatiefnemers. Dat de kosten hoger zijn dan de huidige bekostiging lijkt niet onwaarschijnlijk.

Als voor **scenario 2** wordt gekozen kan N1 de sinds september 2015 ingezette professionalisering doorzetten en zich ontwikkelen tot een stabiele organisatie die een actieve rol kan spelen bij de ontwikkeling van de streekomroep.
Financiële consequenties: Uitgaande van de cijfers van 2014 en 2015, die beide met een verlies werden afgesloten, en de huidige liquiditeitsprognose en rekening houdend met de extra inzet die nodig is om tot een streekomroep te komen, heeft de omroep voor 2016 en 2017 een minimale bekostiging nodig van € 310.000. Hierin zitten ook financiële middelen (€ 30.000) die N1 in staat stelt de gewenste rol te spelen bij de vorming van de streekomroep en hen tevens per 01-01-2018 laat starten zonder schulden die in een eerdere periode buiten hun invloedssfeer zijn opgebouwd en die zeker niet door de streekomroep overgenomen zullen worden.

Voorstel - Zomernota 2016

Na de totstandkoming van de streekomroep, die op 01-01-2018 is voorzien, zal er een lagere behoefte aan bekostiging zijn, omdat vanaf dat moment de gezamenlijke gemeenten in de streek verantwoordelijk zijn voor de bekostiging. Hoeveel lager is pas in te schatten als duidelijk is hoeveel gemeenten meedoen en hoe de begroting van die streekomroep eruit gaat zien.
De NLPO voert in overleg met het VNG hierover een onderzoek uit waardoor inzicht verkregen wordt in de hoogte van de begroting die een omroep in staat stelt een voldoende Lokaal Toereikend Media Aanbod te verzorgen.

Indien **scenario 3** zich voordoet, namelijk het niet doorgaan van de streekomroep, zal de gemeente Nijmegen na 01-01-2018 N1 zelfstandig moeten bekostigen. N1 zal in dat geval een nieuw bedrijfsplan moet schrijven voor de periode 2018 – 2021 waarin de precieze financiële behoefte bepaald zal moeten worden. Als de doelstelling om een LTMA te verzorgen gehandhaafd blijft, zal de bekostiging voor 2018 en 2019 op het peil blijven dat voor 2016 en 2017 nodig is, namelijk € 310.000. Voor de periode na 2019 kunnen dan andere afspraken gemaakt worden op basis van de dan bestaande situatie.

Uit het onderzoek blijkt tevens dat door het beleid van het huidige bestuur en de werkwijze van de nieuwe professionals binnen N1, de omroep in een korte periode (ca. 6 maanden) een enorme positieve ontwikkeling heeft doorgemaakt. Een ontwikkeling die N1 bij een aangepaste financiering door kan laten groeien tot een sterke en midden in de gemeenschap staande lokale omroep die in staat is om de basis te vormen van een streekomroep.

Waalre, 12 april 2016

Bert van Valburg
FlexManagement BV

Voorstel - Zomernota 2016

1. Inleiding

Wat is de aanleiding voor dit rapport?
De gemeenteraad van Nijmegen heeft in november 2015 unaniem een motie aanvaard, waarin gevraagd wordt om scenario's op te stellen met daarin een visie, randvoorwaarden en criteria gericht op een Regionaal Mediacentrum(RMC) in het rijk van Nijmegen. Bij ieder scenario dienen de randvoorwaarden en de financiële consequenties, voor zover op dit moment te overzien, in beeld gebracht te worden. Inmiddels is afgekaart dat de provincie en het lokale dagblad de Gelderlander vooralsnog geen rol spelen bij het opzetten van een RMC. Hierdoor is de vorming van een RMC buiten beeld geraakt.
Onderzocht moet worden welke mogelijkheden er nu vervolgens zijn in Nijmegen en directe regio om de lokale omroepen echt samen te laten werken en hoe ook andere maatschappelijke organisaties op het gebied van welzijn en cultuur, de wijken, andere clubs op het gebied van media, etc. de omroep kunnen gebruiken als een journalistiek communicatieplatform.

Onderzoeksdoel en de onderzoeksvragen zoals door de gemeente Nijmegen meegegeven:
Het doel van het onderzoek is de raad een keuze te kunnen laten maken over de toekomst van de omroep door te omschrijven wat er nodig is om een streekomroep te vormen in het Rijk van Nijmegen, waarin de volgende zaken belangrijk zijn :

- Welke stappen dienen er gezet te worden om te komen tot een streekomroep
- Welke randvoorwaarden en criteria spelen hierbij een rol
- Welke rol kan N1 vervullen in de streekomroep en wat is daarvoor nodig
- Hoe komt N1 tot een platform voor andere organisaties/bedrijven voor Nijmegen in combinatie met die streekomroep
- Geef inzicht in planning en financiën
- Zijn er alternatieven

Het gewenste resultaat:

- Beschrijving van hoe we kunnen komen tot een streekomroep in het Rijk van Nijmegen en wat de rol van N1 is in dit geheel, inclusief een planning, randvoorwaarden, financiën en risico's.
- Beschrijving van de huidige situatie van N1 op het gebied van hun aanbod, organisatie en financiën en aangeven wat er nodig is om N1 een platform van de stad te laten zijn als onderdeel van de streekomroep.
- Alternatieven beschrijven, voorzien van voor- en nadelen, zoals wat er gebeurt als de huidige bekostiging gehandhaafd blijft; wat er gebeurt als de vorming van de streekomroep ondanks de begeleiding vanuit de NLPO niet lukt; mogelijke andere alternatieven.

2. Het huidige medialandschap

Media vormen de wortels van onze democratische samenleving. Hun informatiefunctie heeft de emancipatie en participatie van burgers in het democratische proces mogelijk gemaakt. In Nederland heeft dat geleid tot een pluriforme publieke omroep en een grote verscheidenheid aan dagbladen en tijdschriften. De verzuilde landelijke publieke omroep heeft herkenning van het eigene gecombineerd met kennisgeving van het andere; het gekleurde krantenlandschap stimuleert interne én publieke discussie, waarop het democratische proces kan groeien. Die waarde van de media moeten we koesteren. Inmiddels heeft het internet zich verankerd in het medialandschap. De traditionele informatiekanalen van kranten, tijdschriften, radio en televisie monden allemaal uit in het internet, dat dé mondiale kennis- en informatievijver is geworden.

De veranderingen in het medialandschap, het consumentengedrag, de techniek en de constatering dat lokale publieke omroepen 4 jaar geleden al niet of te nauwelijks aan de wettelijke taakopdracht konden voldoen, maken het noodzakelijk om te veranderen. Niets doen was en is nog steeds geen optie. Daarom is er in 2011 vanuit de sector zelf een visie neergelegd en door de leden van de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON) herhaaldelijk goedgekeurd. Een visie die de lokale omroepsector toekomstbestendig moet gaan maken en waarover in 2012 met de VNG afspraken zijn gemaakt. Die visie is gericht op vorming van streekomroepen waarbij een standaard kwaliteit wordt gevraagd. Een standaard die omschreven wordt als een Lokaal Toereikend Media Aanbod (LTMA).

<u>De teloorgang van de regiojournalistiek/nieuwsvoorziening in de regio</u>
Praktijk en onderzoek[6] hebben uitgewezen dat commerciële partijen zoals regionale dagbladen steeds meer verdwijnen, terwijl de regionale omroepen zich in de meeste gevallen slechts richten op de grotere steden in hun gebied. (Digitale) private burgerinitiatieven blijken geen echt alternatief te bieden voor deze traditionele nieuwsmedia , omdat zij vaak louter berichten van anderen kopiëren en geen platform zijn voor onderscheiden meningen in het kader van hoor en wederhoor. De publieke lokale omroepen blijken meer en meer onmisbaar om de lokale democratie, de betrokkenheid van burgers en het dualisme tussen gemeenteraad en college werkelijk een kans te geven.
Het blijkt op dit moment meer dan ooit noodzakelijk om een onafhankelijke publiek bekostigde lokale nieuwsvoorziening te hebben. Middels deelname aan de vorming van een streekomroep voor een logisch gebied waarin mensen wonen, leven, werken, de dagelijkse of niet-dagelijkse inkopen doen, uitgaan, sporten, onderwijs volgen en dergelijke, ook wel "natuurlijke habitat" genoemd, geeft men aan mee te willen in deze vernieuwingsbeweging. Hierdoor heeft een streekomroep als groter geheel voldoende mogelijkheden om inkomsten te genereren om de beoogde kwaliteit te leveren zoals omschreven in het LTMA.

Verder is van belang te weten dat provinciale omroepen zich gaan richten op de ontwikkeling van Regionale Media Centra. Dit zijn centra waar verschillende mediabedrijven met elkaar gaan samenwerken om zo krachten te bundelen. Hier is geen plek voor losse lokale omroepen omdat de kwaliteit van vele omroepen onvoldoende is.

[6] Bijlage 6: Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, Hogeschool Windesheim en DSP-groep *Nieuwsvoorziening in de regio 2014 (2015)*

De streekomroep is onmisbaar als het gaat om het bieden van een communicatieplatform waardoor er vanuit de haarvaten van de samenleving nieuws gebracht kan worden, nieuws waar de burgers een grote behoefte aan hebben. De lokale omroepen zijn vaak nog de enige die daar met hun vrijwilligers actief zijn maar waar kwaliteit en continuïteit vaak niet geborgd zijn. Door nu streekomroepen te vormen kan de lokale omroep een blijvende rol van betekenis krijgen zodat unieke waardevolle (hyper-) lokale content aan het platform kan worden toegevoegd.

Toekomst

De aanleiding voor het aangaan van de vorming van een streekomroep is dus gelegen in de dringende noodzaak om te komen tot een verhoging van de maatschappelijke toegevoegde waarde. Juist dan ontstaan er nieuwe kansen en krijgen we door nieuwe technologieën te gebruiken betere mogelijkheden om kwalitatiever, doeltreffender en doelmatiger te opereren als derde laag van het publieke mediabestel. Vastgesteld dient te worden dat dit in de kleinschaligheid van heden ten dage niet te verwezenlijken is.

Doordat lokale omroepen opgaan in streekomroepen geeft dat ook een duidelijk signaal aan de gemeenten. Er wordt immers voor zowel de gemeente als de lokale omroep duidelijkheid geschapen. Middels het LTMA is duidelijk omschreven wat er geleverd moet worden. Als de lokale omroep samen met anderen deze ambitie omarmt, kan die rekenen op collectieve faciliteiten van de Nederlandse Lokale Publieke Omroep. Zonder deze ondersteuning is het voor een omroep welhaast onmogelijk om in de toekomst bereikbaar en relevant te blijven. Het Ministerie van OCW heeft voor de eerste twee jaar financiële ondersteuning toegezegd.

Daarnaast heeft het convenant de steun van de gemeenten verenigd in de VNG, en ook het ministerie van OCW en het Commissariaat voor de Media ondersteunen de vernieuwingskoers. Dat betekent dat omroepen binnen vijf jaar automatisch langs deze nieuwe meetlat, het LTMA, zullen worden gelegd. Bij het niet voldoen kan men op termijn geen gebruik meer maken van de collectieve faciliteiten van de NLPO. Deze is immers opgericht en op basis van de afgesproken toekomstvisie door het ministerie van OCW gefinancierd om streekomroepen te faciliteren.

Voor de streek Nijmegen wordt door de NPLO gedacht aan het vormen van een streekomroep in het Rijk van Nijmegen, een streek met ca. 313.500 inwoners.

3. De bekostiging van de lokale omroep

Burgemeester en wethouders dragen, volgens artikel 2.170a van de Mediawet 2008, zorg voor de bekostiging van het functioneren van de lokale publieke media-instelling in haar gemeente, indien de gemeenteraad na uitvoering van het benodigde onderzoek het Commissariaat voor de Media positief heeft geadviseerd over de representatieve samenstelling van het programmabeleid bepalende orgaan (PBO) van die lokale media-instelling.
In het door het VNG in 2014 opgestelde document "beleidsinstrumenten gemeentelijke bekostiging lokale omroepen"[7] staat uitgebreide informatie.

Met ingang van 2010 zijn de gemeenten mediawettelijk verantwoordelijk (zorgplicht) voor de bekostiging van de lokale publieke media-instellingen.
Deze bekostiging betreft een vergoeding van de kosten die rechtstreeks verband houden met het verzorgen van de lokale publieke mediadienst, voor zover die kosten niet op andere wijzen zijn gedekt en wel op zodanige wijze dat op lokaal niveau in een toereikend media-aanbod (LTMA) kan worden voorzien en continuïteit van bekostiging is gewaarborgd.
De wetgever stelt hierbij drie voorwaarden:

- de desbetreffende kosten mogen niet op een andere wijze zijn gedekt;
- de bekostiging dient op zodanige wijze te geschieden dat op lokaal niveau in een toereikend media aanbod kan worden voorzien;
- de bekostiging dient op zodanige wijze te geschieden dat de continuïteit van bekostiging is gewaarborgd.

Over de hoogte van het bedrag dat de gemeente aan de omroep uit moet keren als bekostiging voor de realisatie van het LTMA is in de wet niets vastgelegd. Het is ook niet vastgesteld wat de hoogte van de kosten (mogen) zijn die de omroep daarvoor zou moeten maken. Naast de bijdrage op grond van artikel 2.170a Mediawet 2008 kan een gemeente aanvullende subsidies verstrekken of op basis van een overeenkomst met de lokale media-instelling als opdrachtgever fungeren voor het maken van media aanbod. In een dergelijke relatie blijft de media-instelling echter eindverantwoordelijk voor de inhoud. De redactionele onafhankelijkheid van programmamakers moet te allen tijde verzekerd zijn.

De wijze waarop de lokale omroepen het LTMA willen realiseren is leidend voor de gemeentelijke bekostigingsvraag. Hoewel de lokale toereikendheid van het media aanbod per geval kan verschillen, worden er al in 2012 in het tussen VNG en OLON afgesloten convenant kwalitatieve eisen gesteld aan een aantal vaste elementen zoals producten (lees content), kwaliteit op het gebied van bedrijfsvoering en redactie/journalistiek en exploitatie. Deze dienen naar behoren verzorgd te zijn.

Dit betekent dat indien een lokale omroep bij de gemeente een aanvraag voor bekostiging (subsidie) indient, deze vergezeld moet zijn van een beleidsplan met bijbehorende begroting. Ook een balans, waaruit onder andere de financiële positie opgemaakt kan worden en een investeringsoverzicht horen daarbij. De gemeente kan dan een weloverwogen afweging maken of de gevraagde bekostiging in een juiste verhouding staat tot de toereikendheid van het te bieden lokale media aanbod.
Indien de beschikking van de gemeente anders uitvalt dan gevraagd, zal dat voldoende gemotiveerd moeten worden.

[7] Bijlage 7: Beleidsinstrumenten gemeentelijke bekostiging lokale omroepen

4. Ontwikkelingen N1 vanaf 2011

In 2011 is N1 onderzocht door het bedrijf Buys Culturele Profielen. Doel van dit onderzoek was te bezien of de activiteiten en taken van de omroep zich verhielden met de omvang van de personele organisatie. De omroep ontving in die tijd ca. € 100.000 subsidie en bestond uit een mix van vaste arbeidskrachten, gesubsidieerde arbeidskrachten, vrijwilligers en stagiaires. Naast de subsidie haalt Omroep Nijmegen1 (cijfers 2010) ca. € 98.000 uit de markt.

Naar aanleiding van bovengenoemd rapport wordt een door de gemeente Nijmegen gefinancierde interim directeur aangetrokken. De opdracht was het zorgdragen voor een stabiele organisatie en het voor 1 juli 2012 inleveren van een rapport met antwoord op de vraag of de omroep toekomst heeft. Eind 2012 wordt een nieuw Beleidsplan opgesteld, waarin naast versterking van de omroep als Nijmeegse nieuwszender en de interne samenhang tussen TV, radio en internet, wordt ingezet op de samenwerking met LUX.

Na het vertrek van de hoofdredacteur en het voltallige bestuur treedt op 1 mei 2014 een nieuw (interim) bestuur aan die direct met allerlei problematische dossiers te maken krijgt (financiën, administratie, toekomstbeleid en sturing). In het in eind 2014 opgestelde koersplan N1 2014-2016[8] wordt aangegeven dat men eerst wil werken aan de totstandkoming van een op alle fronten stabielere situatie binnen de omroep. In dit document worden een aantal uitgangspunten beschreven die de omroep in een beter vaarwater dienen te brengen. Dit wil men doen middels het zoeken van samenwerking, vormen van een streekomroep, ontwikkeling van de medewerkers, een beter journalistiek niveau, het overal bereikbaar zijn van programma's en behalen van betere commerciële cijfers.

In september 2015 worden een nieuwe stationsmanager (a.i.), een teamleider TV en eindredacteur in dienst genomen. Deze nieuwe staf zorgt ervoor dat de eerder omschreven doelen in een razend tempo opgepakt en gerealiseerd worden. Vele moeilijke dossiers worden weggewerkt waardoor het mogelijk werd aan de toekomst van N1 te gaan werken. Het verschil tussen N1 september 2015 en N1 anno nu is groot te noemen.

Uit het bovenstaande mag geconcludeerd worden dat er vanuit een duidelijk omschreven ambitie en visie een nieuwe situatie is ontstaan die past bij een toekomstbestendige organisatie.

[8] Bijlage 8: Koersplan N1 2014-2016 definitief

5. Omroep N1 anno nu

Om inzicht te kunnen krijgen in de toekomstmogelijkheden is het goed om te weten waar de omroep op dit moment staat. Om dit op een juiste wijze te kunnen beoordelen is het media aanbod van N1 tegen het licht gehouden op basis van:

- de criteria die worden genoemd in het convenant VNG/OLON voor een "Lokaal Toereikend Media-Aanbod"
- de daarvan afgeleide en door de OLON opgestelde checklist[9]

Aanbod en kwaliteit van het media-aanbod van N1

Het convenant VNG/OLON en de door de OLON ontwikkelde checklist zijn gebruikt als leidraad voor de onderstaande toetsing van (de kwaliteit) van het media aanbod van N1.

Content en kanalen:

- Het media aanbod van N1 is gericht op de leefomgeving van de burger in een gebied > 100.000 inwoners < 500.000 inwoners (172.114).
  Het is de ambitie van de omroep om naast de kwaliteit van de eigen nieuwsvoorziening en samenwerking in de stad, de samenwerking te verbreden richting de omliggende lokale omroepen. Dit past prima binnen de kaders van het Lokaal Toereikend Media Aanbod (LTMA) en de toekomstvisie van de lokale omroepen om streekomroepen op te zetten, waardoor er wat meer massa ontstaat (280.000 inwoners).
  De eerste stappen daartoe zijn, na het initiatief van N1 in 2015, ingezet.
- Het LTMA gaat uit van dagelijks actueel nieuws op alle relevante platforms. In Nijmegen is dit tijdens werkdagen al zeker het geval, waarbij het aantal relevante nieuwsitems met de week toeneemt.
- In het weekend is sprake van een piketdienst. Deze wordt op dit moment hoofdzakelijk door de eindredacteur ingevuld. Dit soort diensten zijn in het land van de lokale omroepen een unicum.
- N1 maakt gebruik van de volgende kanalen: radio, TV (zowel lineair als on-demand) en internet (interactieve website incl. mobiele apparaten en social media). N1 dient echter een en ander nog goed op elkaar af te stemmen. N1 dient zich de komende periode verder online te ontwikkelen, met name waar het gaat over de uitbreiding van de mogelijkheden van de website in haar relatie met social media. Dit kost echter geld en dat heeft N1 niet.
- Het Commissariaat van de Media controleert ieder jaar of een lokale omroep heeft voldaan aan de geldende ICE normen. Deze norm houdt in dat 50% van de uitzendingen moeten bestaan uit Informatie, Cultuur en Educatie. De omroep voldoet op alle kanalen aan deze normen.

Relevantie en kwaliteit van de redactie/journalistiek:

- De journalistieke kwaliteit en onafhankelijkheid worden sinds september 2015 steeds beter geborgd in een vaste structuur en vaste processen. De omroep beschikt over een redactiestatuut.
- Er wordt samengewerkt met steeds meer culturele en maatschappelijke instellingen. Ook is samenwerking gestart met andere media-instellingen zoals De Nijmegenaar, de Brug, de Gelderlander en Omroep Gelderland.

[9] Bijlage 9: Checklist Lokaal Toereikend Media Aanbod

- De redactionele aandacht voor maatschappelijke stromingen, organisaties, wijken en dorpen kan nog verbeterd worden.
- Er is momenteel sprake van een professioneel aangestuurde journalistiek/redactie. Er is een centrale redactie die bestaat uit de eindredacteur, aangevuld met vrijwilligers en stagiaires die door de professional worden begeleid. De redactie maakt steeds meer gebruik van de standaard journalistieke uitgangspunten en werkmethoden. De betaalde medewerker wordt ook ingezet om de kennis en kunde van de vrijwilligers te verbeteren. Hier ligt, zoals de omroep zelf ook aangeeft, de basis van de steeds constanter wordende kwaliteit. De journalistiek wordt ook op andere wijzen geborgd (o.a. door gekwalificeerde vrijwilligers).

Kwaliteit bedrijfsvoering:

- Er is op dit moment sprake van een steeds beter professioneel geborgde organisatie, ingevuld door een staf bestaande uit een ad interim stationsmanager (0,4 FTE), 3 salesmanagers (op provisiebasis), een eindredacteur (0,8 FTE), teamleider Radio en TV, technische en format zaken, (0,8 FTE), hoofd techniek (vrijwilliger), hoofd P&O (vrijwilliger) en een notulist (vrijwilliger). De verdere functies van verslaggevers, cameramannen, bureaucoördinatoren, fotografen, nieuwslezers, regisseurs, editors, enz. worden ingevuld met vrijwilligers en stagiaires.
  De kwaliteit van het personeels- en vrijwilligersbeleid is mede door het opstellen en vastleggen van het vrijwilligersbeleid, protocollen voor het gebruik van apparatuur, gedragscode en uitwerken van functie- en taakomschrijvingen sterk verbeterd.
  De beloningen met bijbehorende vergoedingen en pensioenregelingen vragen aandacht, deze zijn zeer laag.
  Op dit moment kan N1 via de volgende pakketaanbieders gevolgd worden: KPN, Tele2, Telfort, UPC/Ziggo, Vodafone en XMS.

- Kwaliteit van planning en control:
  Er is door het bestuur een plan van aanpak 2016 opgesteld, waarin op alle onderdelen aandacht is besteed aan zowel bestuurlijke, bedrijfsmatige, personele, financiële als inhoudelijke aspecten. De boekhouding wordt gedaan door LUX. In samenwerking met de stationsmanager worden facturen geboekt en betaald waardoor steeds een goed overzicht is over de financiële stand van zaken. Iedere maand wordt een liquiditeitsoverzicht samengesteld.

- Duurzame financiële bedrijfsvoering:
  Ondanks de kwaliteit van de planning en controle kan van een duurzame financiële bedrijfsvoering geen sprake zijn. Indien de gemeente geen extra middelen ter beschikking stelt is dat op korte termijn de doodssteek voor N1.

  De kosten die N1 maakt (cijfers jaarrekening 2015 (bijlage 14) en liquiditeitsbegroting 2016 (bijlage 11) zijn realistisch, zelfs aan de lage kant te noemen. Zeker als je dit vergelijkt met de kosten die andere lokale omroepen maken die een vergelijkbare kwaliteit nastreven. Voor wat betreft de gemiddelde gemeentelijke bekostiging 2013/2015 (incl. extra middelen) zit N1 aan de ondergrens.

  Kijkend naar de eigen inkomsten heeft N1 vanaf 2013 een dalende lijn gehad. Verwachting is echter dat door de verbetering van de kwaliteit en de daardoor oplopende kijk- en luistercijfers, de

commerciële inkomsten weer zullen gaan stijgen. De tendens daartoe is in Q1 van 2016 duidelijk zichtbaar in de cijfers.

Men is op dit moment doende alle hardware in beeld te brengen en een afschrijvingslijst samen te stellen. Dit kan op de toekomstige financiële positie, van invloed zijn.

Al met al kan gesteld worden dat de lokale omroep N1 sinds september 2015 en rekening houdend met de lage financiële mogelijkheden enorme stappen heeft gemaakt die een duidelijk positieve invloed hebben op alle onderdelen van de bedrijfsvoering, de journalistieke kwaliteit en de verbondenheid met de stad.

Wanneer het gaat over het voldoen aan de eisen van een Lokaal Toereikend Media Aanbod zijn er nog wel wat stappen te maken, maar daar zijn financiële middelen voor nodig. Deze kunnen op twee fronten verkregen worden:

1. Een bekostiging van de gemeente die past bij de ambitie om een LTMA te gaan verzorgen
2. Een omzet uit reclame en producties die hoger is dan nu gerealiseerd wordt.

6. Hoe moet N1 nu verder

Om N1 definitief inhoudelijk, journalistiek en organisatorisch door te laten groeien tot een (inter)actief en dynamisch communicatieplatform wat voldoet aan een Lokaal Toereikend Media Aanbod voor alle geledingen in de stad Nijmegen, dient naast het oplossen van het financiële probleem, nog wel een aantal stappen genomen te worden. Daar is tijd voor nodig.
Hierbij kan gedacht worden aan:

- uitbreiding van de website waardoor deze voor meerdere doeleinden en doelgroepen inzetbaar is;
- inzet van een decentrale mediahub waar derden content kunnen uploaden die door N1 gebruikt kan worden waardoor het makkelijker wordt nieuws en items te verkrijgen, ter beschikking te stellen en via alle media te verspreiden (hier kan een verdienmodel aan gehangen worden);
- verder ontwikkelen van huidige strategie en personele invulling met betrekking tot professionalisering (opstellen werkroosters waaronder ook voor een pool van oproepkrachten voor avond- en weekenddiensten)
- blijvend uitbreiden en intensiveren van samenwerkingsvormen in de stad met stichtingen, verenigingen, activiteitenplatforms, wijkraden, belangenverenigingen, activiteitencommissies in de verschillende wijken op het gebied van de 7 leefgebieden wonen, werken, cultuur, sport, zorg, onderwijs en levensovertuiging.
- verder kan de samenwerking met de gemeente geïntensiveerd worden.

Indien de doorontwikkeling van de website en de decentrale mediahub vorm krijgt, kan men met alle samenwerkingspartners afspraken maken over het uploaden van content. Zaak hierbij is dat er middels dit geboden communicatieplatform een meerwaarde ontstaat voor alle geledingen in de stad. Door hen gebruik te laten maken (wel met tussenkomst van de (stads)redactie) van deze mogelijkheid kan N1 zich tot dé mediapartner in de stad ontwikkelen. Tevens is het mogelijk hieruit een verdienmodel op te zetten.

Voorstel - Zomernota 2016

Schematische weergave decentrale hub N1:

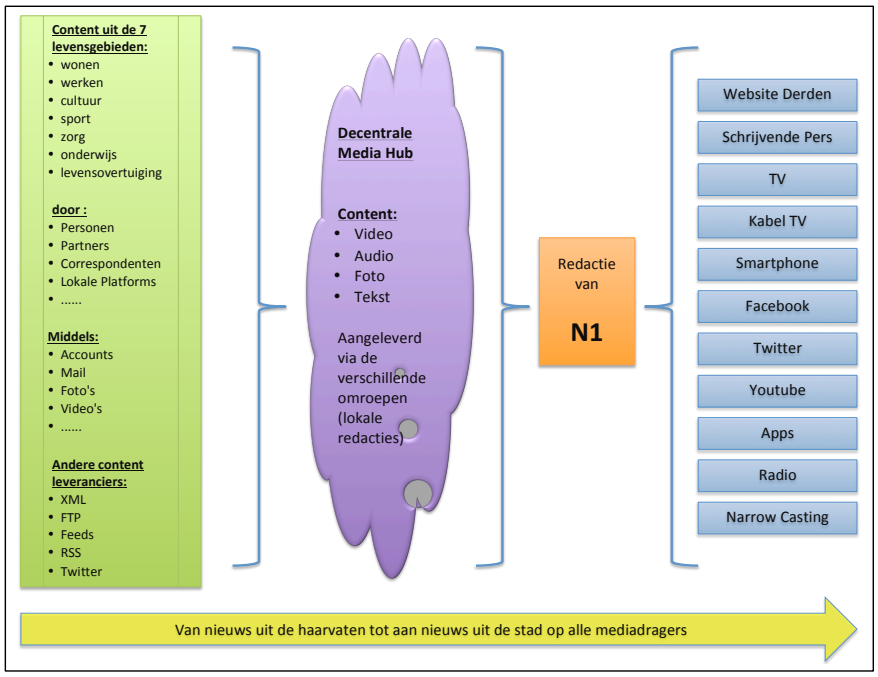

Deze ontwikkeling heeft een aantal voordelen:

1. De "crossmedialiteit" wordt optimaal
2. Er kunnen met hetzelfde aantal mensen meer items geproduceerd worden voor alle mediadragers van N1
3. Het kijk- en luisterbereik zal nog verder stijgen
4. De commerciële waarde van N1 als mediapartner zal groter worden, waardoor de commerciële inkomsten toe zullen nemen
5. Het aantal geïnteresseerde vrijwilligers zal door de positieve uitstraling van N1 toenemen
6. N1 wordt steeds interessanter voor opleidingen als stage-instelling

Indien N1 de komende 21 maanden (tot 01-01-2018) middels een extra financiële bijdrage van de gemeente de kans krijgt zich op deze wijze verder te ontplooien, wordt het dé mediaorganisatie van de stad Nijmegen waar iedereen graag mee zal samenwerken. N1 zal zich dan ontwikkeld hebben tot een partner die vanuit een stabiele en goed georganiseerde organisatie haar mediadiensten aanbiedt aan alle organisaties, bedrijven, instellingen, verenigingen en stichtingen in de stad.

Als N1 zich op deze wijze blijft door-ontwikkelen, zal het ook de stabiele factor zijn van de toekomstige streekomroep die zich momenteel aan het vormen is.

7. Regionale ontwikkelingen

Praktijk en onderzoek hebben uitgewezen dat commerciële partijen zoals regionale dagbladen steeds meer verdwijnen, terwijl de regionale omroepen zich tot nu toe in de meeste gevallen slechts richten op de grotere steden in hun gebied en vaak ver weg staan van de lokale praktijk. Nieuwe commerciële en particuliere media kunnen noch online noch offline op eenzelfde kwalitatief niveau deze leemte opvullen.

De provinciale omroepen ondergaan op dit moment ook een verandering en worden opgedeeld in kleinere eenheden waardoor ze wat minder provinciaal maar meer regionaal gaan werken. Het zal echter voor hen moeilijk blijven om, in tegenstelling tot de lokale omroepen, tot op hyperlokaal niveau aan nieuwsgaring te doen. Samenwerking met de streekomroepen lijkt een kwestie van tijd. Alvorens die samenwerking tot stand komt zal de kwaliteit, uitgedrukt in een voldoende LTMA, van de streekomroep zichtbaar moeten zijn.

Zoals eerder geschreven zet de OLON/NLPO in op de vorming van streekomroepen. In de regio Nijmegen zien we een samensmelting van een aantal lokale omroepen. Zo willen de omroepen van Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen met elkaar gaan samenwerken.
Tijdens gemeenschappelijke vergaderingen om te komen tot een streekomroep trekken de vertegenwoordigers van N1 er, met veel respect voor de andere organisaties, hard aan de samenwerking tussen alle genoemde lokale omroepen te bewerkstelligen. Het willen samenwerken met de omroepen uit de "natuurlijke habitat" rondom Nijmegen wordt door N1 als belangrijke toekomststrategie gezien. Dit initiatief om te komen tot een streekomroep rondom Nijmegen wordt door de NLPO ondersteund. De visie van N1 past bij de toekomstvisie en -strategie van de NLPO. Dit blijkt wel uit het vernieuwde convenant zoals met betrokkenheid van Ministerie van OCW en Commissariaat voor de Media afgesloten is door de VNG en de OLON/NLPO.

De NLPO ondersteunt de vorming van deze streekomroep met het inzetten van een projectleider die het proces ondersteunt en mede vorm geeft. Inzet is om in vier verschillende fasen (zie hoofdstuk 8.3) te komen tot een mediaorganisatie die vanaf 01-01-2018 een lokaal toereikend media aanbod kan verzorgen in de regio Nijmegen.

8. De vorming van de streekomroep rondom Nijmegen

8.1 Algemeen

Eind maart 2016 zijn door de NLPO regiobijeenkomsten gehouden om alle lokale omroepen te informeren over de stand van zaken met betrekking tot de laatste ontwikkelingen binnen OLON/NLPO. Gedurende deze avonden is gesproken over de veranderende omgeving, het Lokaal Toereikend Media Aanbod, de noodzakelijke professionalisering, de ondersteuning van VNG en OCW en de indeling die de NLPO voorstaat als het gaat om de indeling. Op donderdag 24 maart 2015 heeft in Venray zo'n regiobijeenkomst plaatsgevonden waarin de NLPO bij monde van haar directeur, de heer Bernard Kobes een presentatie heeft gegeven over het bovenstaande en de rol van der stakeholders hierin.. Tevens werd duidelijk gemaakt welke lokale omroepen rondom Nijmegen met elkaar een streekomroep dienen te vormen. Wel is aangegeven dat men, goed beargumenteerd, kan verzoeken veranderingen aan te brengen. Er is een "change board" samengesteld, die daar vervolgens een oordeel over geeft. Vereniging Nederlandse Gemeenten, Ministerie van OCW en Commissariaat van de Media maken deel onder andere deel uit van deze board.

Indien omroepen of kleine groepjes omroepen geen deel uit willen maken van een streekomroep is dat natuurlijk mogelijk, maar zeker niet wenselijk. Indien men te weinig omvang heeft, is het gevaar bijzonder groot dat men dan niet kan voldoen aan de eisen die gesteld worden aan het Lokaal Toereikend Media Aanbod. Op termijn, datum staat nog niet vast, zal dat gevolgen hebben voor de bekostiging en de uitzendrechten. De NLPO is hierover nog in overleg met het Ministerie van OCW.

Het totale aantal inwoners binnen het door de NLPO aangegeven gebied waarvoor de streekomroep gaat werken is ca. 315.500.

Regio	lokale omroep	Gemeente	CBS	Inw. Gemeente	Inw. Regio
Nijmegen e.o.	Omroep Berg en Dal	Berg en Dal	1945	34258	313546
Nijmegen e.o.	RTV Totaal	Beuningen	209	25282	313546
Nijmegen e.o.	RTV Totaal	Druten	225	18294	313546
Nijmegen e.o.	Stichting Lokale Media Heumen en Mook en Middelaar	Heumen	252	16383	313546
Nijmegen e.o.	Stichting Lokale Media Heumen en Mook en Middelaar	Mook en Middelaar	944	7762	313546
Nijmegen e.o.	Stichting Waalstad Media	Nijmegen	268	170681	313546
Nijmegen e.o.	Wijchense Omroep/WO	Wijchen	296	40886	313546

De streekomroep wordt door deze schaalgrootte beter in staat gesteld om aanbod, kanalen en organisatie multimediaal te maken, wat noodzakelijk is om een wezenlijke functie te blijven vervullen. Tevens kan het zich ontwikkelen tot de spil van een multimediaal, actief en dynamisch platform in zijn verzorgingsgebied welke voldoet aan de eisen die horen bij het verzorgen van een Lokaal toereikend Media Aanbod.

De streekomroep kan tevens op deze wijze een toekomstbestendige relevante, publieke en lokale media-infrastructuur borgen. Daarbij dient ze zich te ontwikkelen tot een betrouwbare, maatschappelijke partner.

8.2 Het doel van de streekomroep

Het vormen van de streekomroep rondom Nijmegen heeft als doel om op termijn (voor 01-01-2018) te voldoen aan alle eisen die aan het brengen van het Lokaal Toereikend Media Aanbod gesteld worden, waardoor de burgers van Nijmegen en de regio op een actieve wijze van informatie kunnen worden

voorzien en er een actief en dynamisch communicatieplatform geboden kan worden voor burgers, bedrijfsleven, stichtingen, sociaal maatschappelijke veld en de politiek. Deze eisen zijn uitvoerig omschreven in het document Uitwerking Convenant 2014 (bijlage 3). Verkort gaan deze eisen over de kwaliteit van het mediaproduct, de relevantie en de bedrijfsvoering.

- Mediaproduct
  De eerste dimensie betreft de eisen waaraan het mediaproduct dient te voldoen: welke mediakanalen worden benut en welke technieken moeten daarbij minimaal worden ingezet om in het moderne medialandschap een rol van betekenis te kunnen spelen.
- Relevantie
  De tweede dimensie betreft eisen die de relevantie bepalen van wat een publieke lokale omroep levert: daarbij spelen kwaliteit (onafhankelijkheid, juistheid) en bereik (distributie, impact) een belangrijke rol. Zonder enige afbreuk te doen aan de redactionele en journalistieke autonomie, worden eisen gesteld, juist om die redactionele en journalistieke autonomie structureel en systematisch te waarborgen.
- Bedrijfsvoering
  Een derde dimensie betreft de wijze waarop de organisatie van een lokale omroep functioneert, en dan met name waarin zij ondersteund wordt met collectieve voorzieningen. Samenwerking is cruciaal voor een duurzame en volwaardige toekomst, zowel in de regio als op landelijk niveau.

In de praktijk houdt dit in dat naast allerlei doelgroep uitzendingen, iedere dag hyperlokaal, lokaal, streeknieuws en informatie gebracht wordt via alle beschikbare mediadragers (televisie, radio, website, kabelkrant, teletekst, social media, Google+, Twitter en App). Dit is binnen het programmaformat van televisie en radio terug te vinden in de nieuwsblokken, de informatie over raads- en B&W-vergaderingen, informatie over zaken die van belang zijn voor de inwoners van (een deel) van de streek, actualiteiten en discussieprogramma's, dorpskernen, stadsdelen in beeld, live verslagen van evenementen, uitzending door en voor de inwoners van de aangesloten gemeenten.

Hierbij zal gebruik gemaakt worden van een Mediahub, die ingebrachte data (video, audio, foto, tekst) met een druk op de knop, al dan niet gecombineerd en onder toeziend oog van een redacteur, kan doorsluizen naar een van de mediadragers. Dit betekent dat iedereen data kan uploaden en daarmee de streekomroep kan benutten als communicatieplatform.

Hier een schematisch overzicht decentrale hub streekomroep:

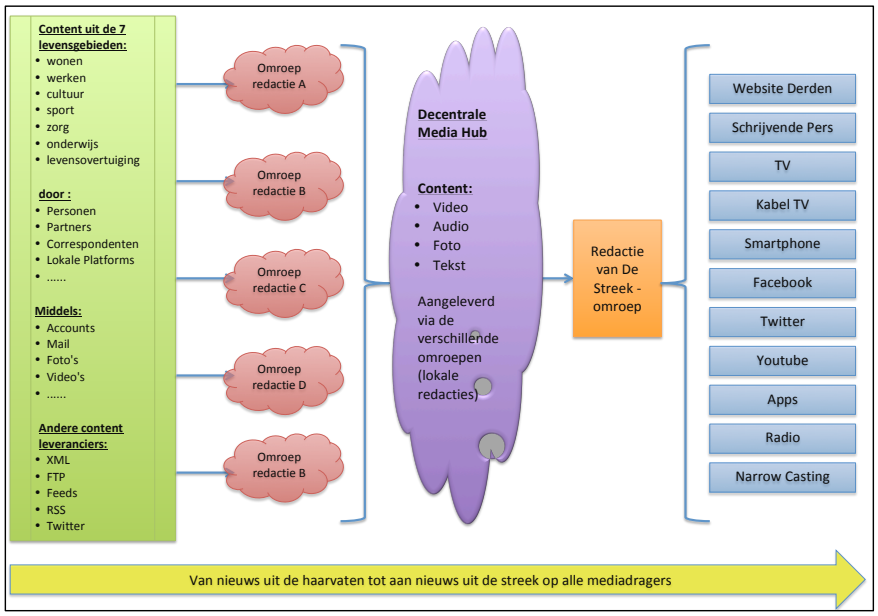

Met dit geheel dient de streekomroep een bijdrage leveren aan de sociale cohesie, gericht te zijn op berichtgeving, informatieoverdracht en samenwerking, een herkenbare cultuur uit te stralen en dat alles in een organisatie die continu in ontwikkeling is.

Op termijn worden er certificaten afgegeven aan die omroepen die voldoen aan het LTMA. Omroepen die straks niet aan het LTMA voldoen hangen consequenties boven het hoofd. Dit certificaat is in samenwerking met het Nederlands Keurmerk Instituut in ontwikkeling. De criteria worden gevormd door de onderdelen van het Lokaal Toereikend Media Aanbod.

Op dit moment wordt in overleg met het VNG een voorbeeld begroting voor een streekomroep opgesteld die gebaseerd is op de basis van de uitgangspunten van het brengen van een Lokaal Toereikend Media Aanbod. Met andere woorden: "wat heb je minimaal aan middelen nodig om een LTMA te kunnen brengen."
De verwachting is dat deze voorbeeldbegroting ca. 1 oktober 2016 beschikbaar zal zijn.

8.3 De planning om tot een streekomroep te komen
Fase 1: (gereed 01-06-2016)
Dit is de fase waarin men afspreekt wat met elkaar te gaan ondernemen met als uiteindelijk doel een streekomroep te zijn. Product van deze fase is een door de NLPO opgesteld startdocument[10], wat door alle deelnemende lokale omroepen is ondertekend.

[10] Bijlage 10: De startnotitie om te komen tot de vorming van een streekomroep

Op dit moment (01-04-2016) worden door de omroepen in en rondom Nijmegen naar aanleiding van een eerder afgesloten intentieovereenkomst gesprekken gevoerd en heeft men ingestemd met de startnotitie die op 10 mei 2016 door de betrokken lokale omroepen ondertekend gaat worden.

Fase 2: (gereed 01-01-2017)
In deze fase spreekt men met elkaar af welk ambitieniveau men ambieert. Het resultaat van deze fase is een breed gedragen en ondertekend document op welke wijze men aan de eisen van het convenant wil gaan voldoen en hoe de streekomroep kan voldoen aan de wensen van de doelgroep.
Voor deze tweede fase heeft de NLPO een format projectopdracht opgesteld die door de omroepen te gebruiken is.

Fase 3: (gereed 01-07-2017)
Dit is de fase waarin men besluiten neemt over de middelen die men in wenst te zetten om het doel te bereiken. Het resultaat is een bedrijfsplan voor de komende drie jaren met een financiële paragraaf.
Voor deze fase heeft de NLPO een format bedrijfsplan opgesteld die de lokale omroepen kunnen gebruiken. De streekgebonden informatie dient men zelf nog toe te voegen.

Fase 4: (gereed 01-01-2018)
In deze fase wordt het bedrijfsplan uitgevoerd, waarvan het resultaat een goed werkende, goed georganiseerde en midden in de samenleving staande streek en lokaal gerichte mediaorganisatie is die op professionele wijze wordt aangestuurd en voldoet aan de eisen die aan een Lokaal Toereikend Media Aanbod gesteld worden.

Om dit proces op een goede wijze te kunnen faciliteren heeft de NLPO een stappenplan opgesteld dat aangeeft welke stappen in welke fase van het proces genomen kunnen worden om te komen tot de vorming van een streekomroep.

Voor dit proces heeft de OLON/NLPO ondersteuning toegezegd in de vorm van een procesbegeleider die een adviserende en faciliterende rol heeft voor de groep lokale omroepen die de streekomroep rondom Nijmegen gaan vormen. Hij is al bij de eerste gesprekken aanwezig geweest.

De rol van N1 in dit gehele proces is een cruciale. De deelnemende lokale omroepen vormen samen een streekomroep omdat men deel is van een natuurlijke habitat rondom Nijmegen: een zogenaamd samenhangend gebied waarin mensen wonen, leven, werken, de dagelijkse of niet-dagelijkse inkopen doen, uitgaan, sporten, onderwijs volgen e.d. Het gaat hierbij om een streek met een eigen geografische, economische en sociaal-culturele identiteit, waarvan de stad, in dit geval Nijmegen, het centrum vormt.

8.4 De voordelen van deelname aan een streekomroep
Indien deelgenomen wordt aan een streekomroep met enige omvang - en daar is hier sprake van - zijn er grote voordelen te behalen op het gebied van kostenreductie waardoor meer financiële middelen ingezet kunnen worden voor de directe doeleinden van een publieke omroep, commerciële opbrengsten, professionele aansturing en redactionele bezetting door mensen in loondienst. Het op dit moment beschikbare budget binnen de losse lokale omroepen wordt samengevoegd tot een budget. Er is dus geen sprake van een door te voeren bezuiniging. Daardoor ontstaat er een financieel

stabielere, duurzamere en kwalitatief goed geleide organisatie, die op allerlei gebieden beter kan en zal presteren.

8.5 Is N1 belangrijk bij de vorming van een streekomroep?
Naast het feit dat N1 de lokale omroep van de centrumgemeente is, is zij om de volgende redenen belangrijk voor de ontwikkeling van de streekomroep:

- N1 is zich momenteel in snel tempo aan het ontwikkelen tot een professioneel gestuurde lokale omroep die belangrijk is voor de stad en de regio
- N1 kan door deelname relevant nieuws en informatie middels alle moderne nieuwsdragers aanleveren bij de inwoners van stad en regio
- N1 heeft een bestuur op afstand wat bekend is met de huidige ontwikkelingen binnen de lokale omroepsector en deze ook op een beleidsmatige wijze ondersteunt, actief uitdraagt en mede vorm geeft
- N1 heeft een staf met een breed netwerk in de stad en daarbuiten die steeds weer op zoek is naar nieuwe samenwerkingsvormen
- de staf van N1 heeft duidelijk omschreven taken op het gebied van directievoering, journalistiek en technische inpassing, wat voor continuïteit zorgt
- N1 heeft inmiddels (hernieuwd) samenwerking met diverse scholen t.b.v. stagiaires
- N1 werkt constructief samen met Omroep Gelderland en Dagblad de Gelderlander
- N1 heeft vrijwilligers werkzaam met een bijbehorend geformaliseerd beleid om hen te faciliteren.

Al met al kan N1, indien ze de gelegenheid krijgt het laatste stuk van de professionalisering door te voeren, een onmisbaar deel van de basis vormen waarop de streekomroep gevormd kan worden. Het interim-bestuur heeft inmiddels aangegeven voorlopig aan te blijven totdat de omroep in een rustiger vaarwater is beland.

8.6 Voordelen voor N1 bij deelname aan een streekomroep
Het voordeel voor N1 is dat men op termijn opgaat in een groter geheel met naar verwachting, voldoende financiële armslag, waardoor men de mogelijkheden heeft om binnen twee jaar voor de regio en dus ook voor de stad Nijmegen een voldoende Lokaal Toereikend Media Aanbod te brengen met alle eerder beschreven eisen die daarbij horen. Hierdoor ontstaat een grotere en stabielere organisatie die vanuit een professionele aansturing voldoende mogelijkheden heeft een toekomstbestendig beleid te voeren.

8.7 De risico's van deelname aan een streekomroep
Het nadeel op dit moment is dat niet alle omroepen er direct van overtuigd zijn dat men op korte termijn wenst op te gaan in een centrale organisatie. Op dit moment (8 april 2016) zijn de lokale omroepen van Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen met elkaar in gesprek over de vorming van zo'n streekomroep. Bij elkaar een gebied met ca. 280.000 inwoners. In eerdere gesprekken hebben deze omroepen aangegeven op termijn deel uit te willen maken van de streekomroep rondom Nijmegen. Een en ander zal sterk afhankelijk zijn van de wijze waarop het proces wordt doorlopen.
Op de lijst van de NLPO staat ook nog de lokale omroep van Berg en Dal. Zij wensen vooralsnog niet aan de gesprekken deel te nemen.

De uitleg van de NLPO om te komen tot streekomroepen is duidelijk, maar lokale argumenten en lokale visies zorgen ervoor dat men soms nog angstig is voor deze stap. Onzekerheid over de eigen inbreng bij de totstandkoming, de achterstand in kennis over hetgeen zich de afgelopen jaren heeft afgespeeld op landelijk niveau, het nog niet weten hoe eigen identiteit in een streekomroep vorm gegeven kan worden en de positie van vrijwilligers spelen daar een sterke rol in. Hier wordt tijdens de initiatiefase veel aandacht aan besteed.

Ook de diverse gemeenten vinden het moeilijk zich een beeld te vormen wat er gaat gebeuren. Ze vragen zich af of ze meer dienen te bekostigen en wat ze er voor terug krijgen.
Het risico is dat men vanuit de landelijke organisatie (NLPO) en vanuit de voorstanders van het vormen van zo'n streekomroep de voordelen niet goed genoeg kan overbrengen waardoor bepaalde omroepen gedurende het proces gaan afhaken.

8.8 De risico's voor N1 bij deelname een streekomroep
Het bestuur en de professionals van N1 hebben aangegeven groot voorstander te zijn van het vormen van een streekomroep. Men onderschrijft de voordelen van een dergelijke verregaande samenwerking die uitmondt in een eenwording en spreekt daar ook enthousiast over.
Om tot een streekomroep te komen zal men tijd en dus ook middelen moeten investeren. In het stappenplan (zie bijlage 5) is te lezen wat er aan inzet van de betrokken bestuurders en medewerkers wordt verwacht in de komende 1,5 jaar. Door deze noodzakelijke inzet is het risico aanwezig dat de huidige professionaliseringsslag vertraging oploopt. De te nemen stappen kosten tijd, wat directe gevolgen heeft voor N1. Er is namelijk nog geen sprake van een financieel stabiele organisatie met gratis menskracht om dit vormingsproces mede als stedelijke lokale omroep te dragen. Sterker nog, de liquiditeitsbegroting geeft aan dat er na juli 2016 geen middelen meer zijn om deze omroep in de lucht te houden.

Het grote risico is dus aanwezig dat N1 na een korte periode van meedenken en meedoen af moet haken omdat er geen middelen meer zijn. De gemeente zal een duidelijke keus moeten maken of er in Nijmegen lokale journalistiek bedreven kan blijven worden en de burgers een communicatieplatform houden waar ze hun mening kwijt kunnen. De weg naar de vorming van een gezonde lokale omroep is sinds september 2015 door N1 op allerlei wijzen ingezet, maar om deze verder door te zetten ontbreekt de benodigde bekostiging

Indien er een toereikend budget ter beschikking wordt gesteld zal die door N1 gebruikt moeten worden voor de volgende twee doelen:
1. De huidige organisatie op basis van concrete plannen verder professionaliseren op de weg die nu al is ingeslagen, waardoor haar rol in de stad verder verstevigd wordt.
2. De huidige organisatie de mogelijkheid geven de streekomroep mede vorm te geven, waardoor op termijn (01-01-2018) regio Nijmegen een streekomroep heeft met alle eerder genoemde voordelen van dien.

Inhoudelijk zijn er bij deelname aan de streekomroep, voor wat betreft de mogelijkheden om nieuws- en andere items te produceren, nauwelijks risico's te benoemen. Zowel nu als Nijmeegse lokale omroep als straks als streekomroep zal men gefocust moeten zijn op de taken die voortkomen uit het brengen van een Lokaal Toereikend Media Aanbod, waarbij de redactie in beide gevallen haar pijlen

voor het grootste gedeelte zal moeten richten op Nijmegen omdat zich daar het meeste nieuws zal voordoen.
Door de vorming van een streekomroep zal er een grotere redactie, zullen er meer verslaggevers en andere ondersteunende medewerkers zijn, die vanuit hun eigen lokale situatie, gebruikmakend van de decentrale hub nieuws en andere onderwerpen genereren. Veelal zijn dit de vrijwilligers die nu al bij hun huidige lokale omroep betrokken zijn voor het genereren van nieuws en programma's uit de eigen omgeving. De inbreng van alle medewerkers van alle betrokken lokale omroepen is van groot belang. Zonder hen kan er geen streekomroep in de lucht gehouden worden.
Het aantal berichten, nieuwtjes en daardoor items zal groot zijn. In een centraal redactieoverleg, waar medewerkers van alle gemeenten bij betrokken dienen te zijn, zal vervolgens bepaald worden welke onderdelen "streek-, lokaal- of hyperlokaal"waardig" zijn.

Als er door omstandigheden vrijwilligers met hun werk stoppen is het aan de bestuurders, professionals en alle andere medewerkers, om vanuit het eerder opgestelde beleid voor nieuwe aanwas te zorgen. Betekent dat de (hyper)lokale verbinding met de inwoners en instellingen, verenigingen, stichtingen, bedrijven en deelnemende gemeenten vanaf het begin van groot belang voor de continuïteit is en zal blijven.

Wel is er sprake van een financieel risico als omroepen voordat de vorming van de streekomroep een feit is, zich terugtrekken en geen deel meer uit wensen te maken van de streekomroep in oprichting. Vooraf zullen met alle stakeholders in dit geheel (omroepen en gemeenten) duidelijke afspraken gemaakt moeten worden en zullen gemeenten goed ingelicht dienen te worden over de voordelen van de vorming van een streekomroep. Nog steeds wordt binnen gemeenten gedacht dat men ten behoeve van een streekomroep veel hogere bekostiging dient te betalen. Dat is echter bij een omvang van ca. 280.000 inwoners (inwonersaantallen van gemeenten die deel wensen uit te maken van de op te zetten streekomroep) nauwelijks het geval.

Technisch gezien loopt N1 als het straks gebruik gaat maken van een decentrale mediahub (zie tekening op pagina 20) geen enkel risico. Ook al zouden omroepen weer terug willen naar de oude situatie, kan N1 gebruik blijven maken van dit interactieve systeem.
Voor zowel N1 als de gemeente Nijmegen is het een enorme kans die met beide handen aangegrepen dient te worden.

Financieel gezien heeft N1 niet veel te kiezen. Op dit moment gebruikt de omroep haar laatste reserves en kan de lasten nog maar enkele maanden, men verwacht tot juli 2016[11], opbrengen. Zonder steun wordt het vormen van een toekomstbestendige streekomroep een onmogelijkheid.

[11] Bijlage 11: N1 Liquiditeitsbegroting 2016

9. Drie toekomstscenario's

Er zijn op basis van het totale onderzoek drie scenario's te benoemen:

1. Geen extra financiële ondersteuning, huidige bekostiging blijft gehandhaafd.
2. Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep wordt gevormd die een LTMA kan realiseren.
3. Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep niet wordt gerealiseerd en N1 zelfstandig een LTMA kan realiseren.

9.1 Geen extra financiële ondersteuning, huidige bekostiging blijft gehandhaafd

Indien de huidige bekostiging in stand gehouden wordt, er dus geen extra financiële ondersteuning komt, gaat N1 in het najaar failliet en heeft de gemeente Nijmegen, ondanks de inspanningen van de huidige organisatie en het reeds geïnvesteerde geld, geen lokale omroep meer. Een nieuwe organisatie zal vervolgens aankloppen om de rechten te krijgen. Deze nieuwe publieke omroep zal zich, als ze de rechten van het Commissariaat van de Media krijgt, eerst moeten ontwikkelen tot een betrouwbare mediapartner voor alle geledingen in Nijmegen alvorens men een de stabiele factor kan zijn bij de vorming van een streekomroep. Een ontwikkeling die op dit moment door N1, na alle bestuurlijke en personele problemen van de afgelopen jaren, sinds september 2015 goed wordt opgepakt.

Het failliet laten gaan lijkt dus, gezien de huidige positieve ontwikkelingen op het gebied van professionalisering van N1, geen alternatief omdat een nieuwe lokale publieke omroep een vergelijkbare weg zal moeten volgen als N1, maar wel, naar verwachting, helemaal van scratch zal moeten beginnen. Er zal door een nieuwe stichting sterk geïnvesteerd dienen te worden in apparatuur, mensen, communicatiemiddelen enz., zodat ook daar naar alle waarschijnlijkheid extra middelen voor ter beschikking gesteld dienen te worden om het gewenste resultaat te verkrijgen.

De financiële gevolgen van de start van een nieuwe lokale omroep zijn niet te becijferen. Wel zal er sprake zijn van een terugslag als het gaat over de uitvoering van de taak die een lokale omroep heeft, namelijk om programma's te maken die zijn gericht op de lokale culturele en de maatschappelijke behoeften en het bieden van een actief communicatieplatform voor alle geledingen binnen de gemeente Nijmegen.
Alles zal afhankelijk zijn van de startpositie (kapitaal, bemensing, materieel, apparatuur, enz.) van de initiatiefnemers en hun verbondenheid met de stad. Een onzekere situatie dus.

9.2 Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep wordt gevormd die een LTMA kan realiseren

Indien wel extra financiële middelen ter beschikking worden gesteld zal dat plaats moeten vinden op basis van concrete plannen, onderbouwd met stappenplannen en een financiële begroting. De doelstelling van deze plannen zou het verder doorvoeren van de ingezette professionalisering dienen te zijn in combinatie met de volgende aandachtspunten:

- Modernisering website
- Afstemming media ten behoeve van cross mediale berichtgeving
- Verdere ontwikkeling van samenwerking met mediapartners
- Samenwerking zoeken met verschillende groeperingen in de wijken

- Meer samenwerking zoeken op de leefgebieden wonen, werken, cultuur, sport, zorg, onderwijs en levensovertuiging
- Samenwerking zoeken/aanbieden met/aan de gemeente
- Samenwerken met de omliggende lokale omroepen richting de vorming van een streekomroep

Op deze wijze kan N1 zich ontwikkelen tot een stabiele en sterke organisatie van waaruit de streekomroep vorm gegeven kan worden.

Nadat de streekomroep in werking is getreden zullen de extra middelen die de gemeente in het verleden ter beschikking heeft moeten stellen afnemen. Dit is echter wel afhankelijk van de grootte van de streekomroep.

Financieel kunnen voor dit scenario de volgende aannames gedaan worden:
Uitgaande van jaarrekeningen 2013[12] en 2014[13], concept jaarrekening 2015[14] en liquiditeitsbegroting 2016 heeft de omroep een gemiddelde bekostiging van € 280.000 nodig om het negatieve vermogen niet verder op te laten lopen. Hierbij is rekening gehouden met de verstrekte bekostiging, de resultaten en een gelijkblijvende bestemmingsreserve. Hierbij zou een aanvullende subsidie moeten worden toegekend vanaf 01-05-2016 tot aan 01-01-2018 om de vorming van de streekomroep ook middels personele inbreng vanuit N1 mogelijk te maken. Hoogte van dit bedrag kan gesteld worden op € 20.000. Tevens zou er extra subsidie gegeven moeten worden om de in het verleden ontstane schulden weg te kunnen werken waardoor een gezondere financiële positie gaat ontstaan. Totaal komt dat neer op een bekostiging in 2016 en 2017 van € 310.000.
Aangezien verondersteld mag worden dat door de professionaliseringsslagen en de betere verbinding met de stad de commerciële inkomsten t.o.v. 2015 en 2016 zullen stijgen, krijgt N1 de mogelijkheid in nieuwe apparatuur te investeren. Iets wat op dit moment noodzakelijk is. Een en ander dient echter in een nader op te stellen plan 2016-2017 uitgewerkt te worden incl. tijdsplan en financiële bijlage.

Na de totstandkoming van de streekomroep, die op 01-01-2018 is voorzien, zal in de lijn van de verwachtingen een lagere behoefte aan bekostiging zijn omdat vanaf dat moment de gezamenlijke gemeenten in de streek verantwoordelijk zijn voor de bekostiging en de omroep zelf meer geld uit de markt haalt. Hoeveel lager is pas in te schatten als duidelijk is hoeveel gemeenten meedoen en hoe de begroting van die streekomroep eruit gaat zien.

9.3 Wel extra financiële ondersteuning waarbij de streekomroep niet wordt gerealiseerd en N1 zelfstandig een LTMA kan realiseren
Indien wel financiële ondersteuning wordt verstrekt, maar de vorming van de streekomroep niet wordt volbracht, zal het bedrag wat nodig is om de stadsomroep op een aanvaardbaar niveau te laten presteren, dus een voldoende goed Lokaal Toereikend Media Aanbod te laten brengen, niet minder worden. Er blijft dan een behoefte van ca. € 310.000. Hierbij mag er dan vanuit worden gegaan dat de commerciële inkomsten zullen stijgen waardoor uitbreiding van staf, aanschaf van apparatuur en

[12] Bijlage 12: Jaarrekening 2013
[13] Bijlage 13: Jaarrekening 2014
[14] Bijlage 14: concept jaarrekening 2015

andere kosten betaald kunnen worden. Tevens kunnen deze inkomsten ervoor zorgen dat op korte termijn voldaan kan worden aan een voldoende LTMA.
Een en ander dient uitgewerkt te worden in een bedrijfsplan 2018-2021 met bijbehorend tijdsplan en begroting.

Voorstel - Zomernota 2016

'Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen' van VNG en OLON

1. Inleiding

Het 'Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen' (oftewel op basis van Mediawet 2008: lokale publieke media-instellingen) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON) is het resultaat van een intensief en ambitieus overleg tussen betrokken partijen. Hierbij zijn tevens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Commissariaat voor de Media (CvdM) aanwezig geweest. Samen zien wij het belang en de noodzaak om de publieke lokale omroepsector op een nieuwe koers te brengen in deze tijd van technologische innovaties, veranderende maatschappelijke behoeften en gedragswijzigingen van de mediaconsument.

Het convenant geeft de ontwikkelrichting aan waarin de sector zich begeeft en de insteek die de gemeenten als belangrijke stakeholders in dat kader kiezen; daarbij wordt binnen de kaders van de huidige Mediawet gebleven. Dat neemt niet weg dat dit vernieuwingsconvenant ook expliciet handvatten bevat voor een duurzame verankering van de lokale publieke media-instellingen in een evoluerend, moderniserend en innoverend omroepbestel binnen een dito wettelijk kader.
Het convenant appelleert in die zin ook aan verantwoordelijkheden die derde betrokken partijen moeten nemen bij de realisatie daarvan.

2. Aanleiding

De aanleiding voor het convenant is gelegen in de ambitie van de sector om te komen tot een verhoging van zijn maatschappelijke toegevoegde waarde. Juist voor deze sector ontstaan kansen: de lokale omroepen zitten in de haarvaten van de samenleving, hebben het meest nabije contact met de burger en krijgen door nieuwe technologieën grote mogelijkheden om kwalitatiever, doeltreffender en doelmatiger te opereren.
Anderzijds zien we nogal eens vertroebelde relaties tussen gemeentelijke overheden en lokale omroepen, waarbij vooral de wederzijdse verwachtingen niet op elkaar aansluiten:
Wat mogen gemeenten en omroepen van elkaar verwachten?
Wat is een lokaal toereikend media-aanbod en tegen welke prijs wordt dat geleverd?
Dat vraagt om een betere planning en verantwoording, direct dan wel indirect, opdat de besteding van overheidsgelden in ieder geval effectief en efficiënt is.

Dat is ook wat het Vernieuwingsconvenant in de kern beoogt: een gedragen antwoord op de vraag wat een lokaal toereikend media-aanbod is en hoe de optimale realisatie daarvan door de sector gestimuleerd, gefaciliteerd en geconditioneerd kan worden. Dat antwoord wordt geformuleerd in algemene en generieke uitgangspunten, die alle ruimte laten voor redactionele autonomie en couleur locale.

3. Context

Media vormen de wortels van onze democratische samenleving. Hun informatie-functie heeft de emancipatie en participatie van burgers in het democratische proces mogelijk gemaakt. In Nederland heeft dat geleid tot een prachtig pluriforme publieke omroep en een grote verscheidenheid aan dagbladen en tijdschriften. De verzuilde landelijke publieke omroep heeft herkenning van het eigene gecombineerd met kennisgeving van het andere; het gekleurde krantenlandschap stimuleert interne én publieke discussie, waarop het democratische proces kan groeien. Die waarde van de media moeten we koesteren.

Voorstel - Zomernota 2016

Inmiddels heeft het internet zich verankerd in het medialandschap. De traditionele informatiekanalen van kranten, tijdschriften, radio en televisie monden allemaal uit in het internet, dat dé mondiale kennis- en informatievijver is geworden. Publiceren is daarbij voor iedereen bereikbaar geworden. Mensen bloggen hun autobiografie, knutselen hun eigen "televisie-uitzending" van de nieuwtjes in hun persoonlijke levenssfeer en hypen zich regelmatig - vanuit de huiskamer als studio - een weg naar hun mondiale “one minute of fame”. Het meest bekeken mediakanaal ter wereld heet niet voor niets YouTube: jij, jouw leven, jouw uitzending staan centraal.

Naast deze individualisering - of misschien wel juist dóór deze individualisering - ontwikkelt zich parallel een nieuwe soort gemeenschapszin. Bijvoorbeeld in online communities: gelijkgestemde individuen vinden elkaar eenvoudig op het internet en vormen virtuele gemeenschapjes van interactieve zenders en ontvangers, waaruit overigens opvallend veel realiteit voortvloeit.
Steeds vaker initiëren deze sites ook maatschappelijke en politieke processen. Belangenverenigingen en burgerinitiatieven vinden hun legitimatie door middel van internetbezoekers en politici beïnvloeden besluitvormingsprocessen door uitgekiend te twitteren. Er verschijnen wijkgerichte televisiewebsites en wethouders houden interactieve blogs bij, waarop burgers tevens problemen in hun buurt via het uploaden van foto’s aan de kaak kunnen stellen. En natuurlijk is de raadsvergadering voor iedereen live te volgen in geluid en beeld.

De kansen van het nieuwe mediaparadigma appelleren aan onze emancipatoire, liberale en democratische verworvenheden en beginselen, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting, vereniging en religie. Door de informatieconcurrentie en de interactieve burgerparticipatie in het mediaproces voorkómen ze juist het verworden van de democratie tot een mediacratie. Actief burgerschap en sociale cohesie in de lokale gemeenschap worden gestimuleerd; verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving worden vergroot en gespreid; solidariteit met mensen met fysieke of mobiele beperkingen neemt toe door hun mediale betrokkenheid bij maatschappelijke activiteiten.
Het zijn reële mogelijkheden van virtuele mediaparticipatie. We zouden het ons moeten wensen, dat onze pluriforme media zich versterken vanuit het onderzoeken van al deze kansen en het behouden van het goede. Maar tussen wens en daad staan wetten in de weg, en praktische bezwaren.

Lokale publieke media-instellingen zullen op het veranderende gedrag van de mediaconsument moeten inspelen, willen zij effectief bereik blijven houden. Zonder nadere maatregelen nivelleert dat bereik en kan de omroep zijn missionaire bestaansrecht niet behouden. Dat vraagt om actie: lokale omroepen moeten zich aanpassen aan het veranderende landschap en gedrag door cross channel te distribueren (radio, tv, internet, mobiel), door lineair en non lineair content aan te bieden en door in deze mediamix content te brengen met maximale relevantie voor de burger, namelijk nieuws en informatie uit diens "natuurlijke habitat".

4. Belangen

Met dit Vernieuwingsconvenant kunnen gemeenten een relevante, publieke en lokale media-infrastructuur borgen. Daarbij zijn de omroepen betrouwbare, maatschappelijke partners. Bovendien kan een einde worden gemaakt aan de individuele conflicten tussen gemeente en omroep over financiering en prestaties: dit leidt tot op heden te vaak tot onnodige en dure rechtszaken.

Door het collectief van lokale omroepen kan met dit convenant een landelijk dekkend netwerk van relevante omroepen worden gerealiseerd: de sector kan zich eenduidig en met een gemeenschappelijk ambitieniveau op het gebied van kwaliteit, effectiviteit en efficiëncy organiseren en presenteren.

Dit convenant speelt tevens in op de belangen van derden. Zo steunt het de invulling van de verantwoordelijkheid van de Minister van OCW voor het publieke bestel en borgt het de bijdrage daaraan vanuit de lokale sector. Media zijn immers de pijler onder publieke informatie, democratie, sociale cohesie en burgerparticipatie. Voor de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) en Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS), de landelijke respectievelijk provinciale collega's van de lokale omroepen, is het van belang dat dit convenant een bijdrage levert aan een betrouwbare lokale media-infrastructuur, die tevens als journalistieke bron kan dienen in de haarvaten van de samenleving. Bovendien maakt dit efficiëncymaatregelen voor hen mogelijk door gebruik te maken van de te realiseren infrastructuur. Het CvdM krijgt met dit convenant de mogelijkheid om meer effectief en meer efficiënt zijn controlerende taak uit te voeren: een van de belangrijkste toetsingscriteria is bijvoorbeeld die van onafhankelijkheid van politieke en commerciële belangen. De afspraken in dit convenant borgen dat structureel, systematisch en organisatorisch. Voor het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) is het van belang dat de distributie-infrastructuur optimaal functioneert: voor kabelbedrijven én voor nieuwe toetreders moet ook de lokale content ontsluitbaar zijn. De inzet van dit convenant is om daartoe een innovatieve technologische infrastructuur te realiseren die dat mogelijk maakt, terwijl daarmee tevens een enorme kostenbesparing gerealiseerd kan worden door de inzet van nieuwe technieken voor digitale distributie. “Last but not least” zijn er vele lokale stakeholders die een groot belang hebben bij het realiseren van de doelstellingen van dit convenant: juist instellingen als bibliotheken, scholen, culturele organisaties, politie, het verenigings- en bedrijfsleven, en uiteindelijk natuurlijk iedere burger zijn gebaat bij de beschikbaarheid van een publiek toegankelijk mediaplatform, dat van en voor iedereen is.

5. Lokaal toereikend media-aanbod

a. Definitie

In de Mediawet 2008 speelt het begrip "lokaal toereikend media-aanbod" een cruciale rol. Ook door de rechter is meermaals beslist dat de realisatie daarvan door de lokale omroepen leidend is voor bijvoorbeeld de gemeentelijke bekostigingsvraag. Hoewel de lokale toereikendheid per geval kan verschillen, is er wel een kwalitatieve ondergrens in aan te geven: toereikend zijn kan niet zonder een aantal vaste elementen en criteria. Het staat vervolgens partijen vrij om daarenboven méér ambitie te formuleren en bijvoorbeeld, naast de bekostiging op basis van de wet aanvullende gelden te verstrekken. Kerndoel van dit convenant is om dit minimale, kwalitatieve niveau vast te leggen als ambitie om in de komende jaren in alle gemeenten in Nederland te realiseren.

Er spelen drie dimensies een rol bij het bepalen van een lokaal toereikend media-aanbod: het productaanbod, de kwaliteit van de omroep en de effectiviteit en efficiëncy van de exploitatie.

b. Producten

Content

Gegeven de missie van de lokale omroep zou de content tenminste aan de volgende criteria moeten voldoen:

- gericht op de natuurlijke habitat van de burger, dus eventueel ook gemeentegrensoverstijgend
- met evenwichtige en volledig dekkende redactionele aandacht voor burgers, straten, buurten, dorpen en steden in het verzorgingsgebied
- dagelijks op alle kanalen multimediaal nieuws en informatie
- met interactie en participatie van burgers en groeperingen
- waarbij tenminste 50% van de mediaproducties informatief, cultureel en/of educatief van aard is

Voorstel - Zomernota 2016

De huidige Informatie, Cultuur en Educatie (ICE)-norm op basis van de Mediawet 2008 staat daarbij kwalitatief niet ter discussie. Maar de wijze waarop de norm wordt berekend, zou daarbij nadere invulling moeten krijgen als 50% van de content die over alle kanalen geaggregeerd gebracht wordt. Hierover is nader overleg met het CvdM nodig.

Kanalen
Op basis van de Mediawet 2008 en in het veranderende medialandschap staat crossmedialiteit centraal: als zender ben je alleen effectief als je een optimale mix kunt brengen van kanalen. Internet is weliswaar hard op weg om hét informatiekanaal te worden, maar zonder de ondersteuning vanuit traditionele massamediale kanalen als radio en tv - en de lineaire programmering daarvan - kan de brede missionaire taakstelling niet worden gerealiseerd: het bereik neemt dan af tot onder een kritisch niveau. Anderzijds kan een omroep niet zonder internet en alle daaruit voortvloeiende ontwikkelingen, zoals social media en mobiele contentdistributie. "Hoe blijft de publieke omroep vindbaar" is overigens een vraag die niet alleen op het lokale niveau speelt: het hele publieke bestel zal daarop een antwoord moeten vinden. En participatie van de lokale omroepen in dat bestel zou wel eens een belangrijke driver daarvan kunnen worden: de waarde van het nieuws (en daarmee de aantrekkings-kracht voor de kijker/luisteraar) is rechtevenredig met de afstand tot dat nieuws. De combinatie van landelijke nieuwsitems voorzien van lokale achtergrondinformatie is erg krachtig en de technische mogelijkheden daarvoor nemen snel toe. Tot slot is het van belang dat alle distributeurs in staat worden gesteld door de lokale omroep om hun content te verspreiden: de oude monopolies van de kabelbedrijven zijn doorbroken en dit leidt tot een breed aanbod van de tv- en radiopakketten in één gebied. Al deze distributeurs met significante aansluitingspercentages zouden de lokale omroep moeten kunnen en mogen uitzenden.

Om die reden stelt het vernieuwingsconvenant dat een lokale publieke omroep tenminste de volgende kanalen moet bedienen om de content te ontsluiten:

- radio (audio): analoog+digitaal, ether, kabel, IP-based
- tv (video): analoog+digitaal, ether, kabel, IP-based
- internet (tekst/foto/a/v): interactieve internetsite incl. mobile devices en social media
- (non-) lineaire distributie: must carry + must offer van lineaire radio-/tv-uitzendingen en centrale non-lineaire distributie

c. Kwaliteit

De tweede dimensie betreft kwaliteit: op welke wijze kan kwaliteit worden gemeten, maar belangrijker nog, hoe kan kwaliteit structureel worden geborgd. Daartoe kwalificeert dit convenant de bedrijfsvoering en de journalistiek als volgt:

- bedrijfsvoering
    - professioneel geborgde organisatie, in de praktijk veelal met vrijwilligers/ onbetaalde krachten
    - kwalitatieve toets/visitatie binnen planning- en controlcyclus door OLON
    - paraplu in de streek (regiefunctie), lokale productie (omroepfunctie)
    - gebruikmaking van landelijke infrastructuur (o.a. distributie: media hub)

- redactie/journalistiek
    - professioneel geborgde journalistiek: kwaliteit en onafhankelijkheid
    - lokale samenwerking met bibliotheken, scholen en culturele organisaties
    - publieke toegankelijkheid (van iedereen, voor iedereen, door iedereen)
    - representatief en goed functionerend programmabeleidbepalend orgaan (PBO)
    - samenwerking binnen publieke bestel

d. Exploitatie

De hierboven genoemde ambitie zal qua product en productieorganisatie veel vragen van de omroepen. In een reflex zullen zowel omroepen als gemeenten dit wellicht direct vertalen in veel hogere budgetten en dus meer gemeentelijke gelden voor de lokale omroepen. Soms zal ook de neiging ontstaan om de prestaties van de huidige lokale omroep te vergelijken met de ambities in dit convenant, en daarmee een negatieve kwalificatie op dit moment ontlokken. Toch is dat allebei niet de insteek van dit convenant.

De afspraken en ambities in dit convenant leiden tot een veel efficiëntere organisatie van de sector door samenwerking en technologische innovaties. Bovendien leiden een landelijk dekkende lokale omroepsector en samenwerkende omroepen tot een kwaliteitsniveau, dat niet alleen een hogere maatschappelijke meerwaarde, maar ook betere mogelijkheden biedt om geld "uit de markt" te halen. Bijvoorbeeld door advertentiemogelijkheden en samenwerking met andere omroepen en uitgevers.

Dit convenant gaat er van uit dat de huidige bekostigingswijze niet wijzigt, hoewel er mogelijk in toekomstige wetgeving nieuwe kaders wenselijk geacht kunnen worden. Hoe dan ook zal het convenant er geen aanleiding toe geven dat individuele gemeenten de reguliere bekostiging en eventuele andere middelen voor de betreffende lokale omroep verlagen, noch dat omroepen met dit convenant in de hand een verhoging van de bekostiging kunnen eisen. Doelstelling is om bij de uitvoering van dit Vernieuwingsconvenant te komen tot een adequaat, efficiënt en effectief bekostigingssysteem. Er zullen eerst organisatorische en infrastructurele resultaten geboekt moeten worden, om die systeemvraag op een juiste en gefundeerde wijze te kunnen beantwoorden.

Daarbij zal een normering plaatsvinden van de vaste basisbekostiging van de organisatorische, journalistieke en technische infrastructuur. Daarbij zal van de omroep worden verwacht dat deze minimaal de helft daarvan zelf acquireert. Overigens is de lokale omroep daarbij tevens een "reguliere" marktpartij voor overheidscommunicatie door gemeenten en andere overheden.

Tot slot komen hier het belang van de burger als mediaconsument en het belang van de burger als belastingbetaler samen. De lokale omroep biedt als gezegd actief en passief toegang tot nieuws en informatie aan de burgers in hun "natuurlijke habitat": een sociaal-cultureel-economische omgeving waarin de burger leeft, werkt en recreëert. Dat wordt niet per definitie, of per definitie niet, begrensd door de lijnen op de bestuurlijke kaart van Nederland. Samenwerking tussen omroepen en tussen gemeenten is noodzakelijk om de burger het voor hem of haar relevante media-aanbod te bieden.

Daarnaast moeten voorzieningen die door de overheid worden meegefinancierd efficiënt omgaan met deze middelen. Het past daarbij niet dat 283 keer het wiel wordt uitgevonden of 283 keer een dure eigen organisatorische en technische infrastructuur wordt opgetuigd. Dat zou het ambitieniveau ook onbetaalbaar maken. Samenwerken op landelijk niveau én in de streek is het sleutelwoord voor gelijktijdige verhoging van de kwaliteit en maatschappelijke waarde en verlaging van de productiekosten daarvan. Landelijk gebeurt dat door de OLON, die steeds meer voorzieningen centraal inkoopt en/of faciliteert. Lokaal dient dat te gebeuren via een regionale regierol vanuit een "paraplu-organisatie" van samenwerkende omroepen: die vorm van streekomroepen wordt het leidende principe bij de vernieuwing van de sector. Hiermee krijgen de haarvaten van de samenleving hun krachtige en herkenbare stem: die van de individuele burger, diens straat, wijk, dorp, stad en streek.

Voorstel - Zomernota 2016

6. Werking

Dit convenant spreekt een ambitie uit voor de sector van de lokale omroepen in Nederland en hun primaire stakeholders, de Nederlandse gemeenten. Wij, de beide ondertekenende partijen voelen ons gecommitteerd aan het vernieuwingsproces dat op basis van het convenant de komende 3 jaar ten uitvoer gebracht gaat worden.
Het verplicht betrokkenen zich in te spannen om dit mogelijk te maken, in samenwerking ook met partners zoals het Ministerie van OCW en het CvdM, met behulp waarvan immers de totale bestuurlijke inbedding geregeld moet worden. Van onze kant is daartoe in ieder geval de bereidheid en het inhoudelijke en procesmatige commitment. Dit convenant is daarin de eerste stap.

Den Haag,
5 juni 2012

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten,
namens deze:
de heer drs. A.A.M. Brok, lid bestuur

De Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland,
namens deze:
de heer M.W. Vroom, voorzitter bestuur

Voorstel - Zomernota 2016

Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen 2015-2018 VNG/OLON/NLPO

1. Inleiding

Drie jaar geleden in juni 2012 is het 'Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen 2012-2015' (oftewel op basis van Mediawet 2008: lokale publieke media-instellingen) tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON) gesloten. Dit was het resultaat van een intensief en ambitieus overleg tussen betrokken partijen. Hierbij zijn tevens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Commissariaat voor de Media (CvdM) aanwezig geweest. Samen zagen wij het belang en de noodzaak om de publieke lokale omroepsector op een nieuwe koers te brengen in een tijd van technologische innovaties, veranderende maatschappelijke behoeften en gedragswijzigingen van de media-consument. Nu we in 2015 drie jaar verder zijn is het tijd om de balans op te maken en het convenant voor een tweede periode van drie jaar te actualiseren mede gelet op nieuwe ontwikkelingen bij de gebruiker, de media en het politieke veld.

Het blijkt op dit moment meer dan ooit noodzakelijk om een onafhankelijke publiek bekostigde lokale nieuwsvoorziening te hebben. De praktijk en onderzoek hebben uitgewezen dat commerciële partijen zoals regionale dagbladen steeds meer verdwijnen, terwijl de regionale omroepen zich in de meeste gevallen slechts richten op de grotere steden in hun gebied. (Digitale) private burgerinitiatieven blijken geen echt alternatief te bieden, omdat zij vaak louter berichten van anderen kopiëren en geen platform zijn voor onderscheiden meningen in het kader van hoor en wederhoor. De publieke lokale omroepen blijken meer en meer onmisbaar om de lokale democratie, de betrokkenheid van burgers en het dualisme tussen gemeenteraad en college werkelijk een kans te geven. Om zoveel mogelijk bewoners van alle leeftijden te kunnen blijven bereiken is het wel noodzakelijk dat zij van alle 'kanalen' gebruik kunnen maken. Het gaat om rechtstreekse/lineaire en niet-rechtstreekse/non-lineaire programma's en activiteiten zoals analoge en digitale radio en tv via ether/kabel/computer, interactief internet via computer, mobiele toepassingen via smartphones en tablets e.d. In de afgelopen drie jaar zijn belangrijke stappen gezet als het gaat om de innovatie van de organisatorische, journalistieke en technische infrastructuur bij de lokale omroepen. Hierbij was er sprake van pionierswerk. De VNG en de OLON zijn derhalve van oordeel dat wij deze vernieuwingsbeweging thans gedurende een tweede periode van drie jaar moeten ondersteunen om deze overal in het land te kunnen laten effectueren.

2. Aanleiding

2.1. Verhoging maatschappelijke waarde

De aanleiding voor het convenant was gelegen in de ambitie van de sector om te komen tot een verhoging van zijn maatschappelijke toegevoegde waarde. Juist voor deze sector ontstaan kansen: de lokale omroepen zitten in de haarvaten van de samenleving, hebben het meest nabije contact met de burger en krijgen door nieuwe technologieën grote mogelijkheden om kwalitatiever, doeltreffender en doelmatiger te opereren als derde laag in het publieke mediabestel.

2.2. Vertroebelde relatie tussen gemeenten en omroepen

Anderzijds zagen we nogal eens vertroebelde relaties tussen gemeentelijke overheden en lokale omroepen, waarbij vooral de wederzijdse verwachtingen niet op elkaar aansluiten: Wat mogen gemeenten en omroepen van elkaar verwachten? Wat is een lokaal toereikend media-aanbod zoals in de Mediawet 2008 voorgeschreven en tegen welke prijs kan dat geleverd worden?

Voorstel - Zomernota 2016

3. Terugblik op convenantsperiode juni 2012- juni 2015

3.1. Kern van het Vernieuwingsconvenant

Het Vernieuwingsconvenant beoogde in de kern een gedragen antwoord te geven op de vraag wat een lokaal toereikend media-aanbod is en hoe de optimale realisatie daarvan door de sector gestimuleerd, gefaciliteerd en geconditioneerd kan worden. Dat antwoord is geformuleerd in algemene en generieke uitgangspunten, die alle ruimte laten voor redactionele autonomie en couleur locale.
De OLON en de VNG waren zelf van oordeel dat het wettelijk voorgeschreven lokaal toereikend media-aanbod het beste vormgegeven kon worden door een omroep functionerend in de woon- en leefomgeving van de burgers dus voor een centrumgemeente of streek, die gebruik maakt van verschillende kanalen (televisie, radio, internet/sociale media, mobiel), voldoet aan de wettelijke eisen op het gebied van informatie, cultuur en educatie en kwalitatief verantwoorde producten levert met een professioneel aangestuurde bedrijfsvoering en journalistiek. Het kan in een gebied gaan om één omroeporganisatie met één zendmachtiging van het CvdM of om een samenwerkingsverband van meerdere lokale omroepen.

3.2. OLON/omroepen

De OLON heeft de uitwerking van het Vernieuwingsconvenant krachtig ter hand genomen en haar leden via een specifiek procesmanagement ondersteuning gegeven bij de beoogde verandering.
Dat is gebeurd via brochures, bijeenkomsten, hulp ter plekke e.d. Ten aanzien van de inhoud heeft zij in een checklist aangegeven wat naar haar idee moet worden verstaan onder een lokaal toereikend media-aanbod zoals in de Mediawet 2008 voorgeschreven. Het gaat er daarbij om hoe de generieke uitgangspunten van de wet en het convenant in de praktijk kunnen worden geoperationaliseerd.
Ook heeft de OLON haar leden assistentie geboden bij het technisch mogelijk maken van de beoogde vernieuwing.

In mei 2015 heeft de OLON in overleg met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO) opgericht. Dit is gebeurd om de technische, facilitaire en administratieve ontwikkelingen te versnellen los van de OLON-verenigingsstructuur.
De Stichting wordt het eerste aanspreekpunt voor de mediale omgeving. Ze regelt zaken die collectief van belang zijn zoals de technische infrastructuur (te beginnen met een landelijke mediahub voor uniforme verspreiding van de lokale programma's aan alle relevante distributeurs/ pakketaanbieders). Bij de content gaat het vooral om reclame, auteursrechten en distributie-vergoedingen. Zij gaat zich oriënteren op de mogelijkheden van collectieve inkoop. Voorts gaat ze een keurmerk voor de lokale omroepen opstellen uitgaande van een lokaal toereikend media-aanbod en hen op basis daarvan toetsen. Er is vooralsnog becijferd dat voor deze omroepen jaarlijks € 50 miljoen nodig is, waarvan de helft/ € 25 miljoen afkomstig uit gemeentelijke middelen. De Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen heeft een raad van toezicht met een voorzitter en vier deskundigen uit de kring van de betrokken stakeholders van wie twee vanuit de lokale omroepen en twee vanuit de publieke sector c.q. de publieke omroep en de gemeenten. De OCW-subsidie voor de landelijke ondersteuning zal op termijn worden verlegd van de vereniging naar de stichting.

De vereniging OLON blijft het formele overlegorgaan van de individuele publieke lokale media-instellingen en houdt zich met name bezig met alle beleidszaken en faciliteiten die de kennis, kunde en expertise binnen de sector van lokale publieke media-instellingen bevorderen. Daarnaast bevordert de vereniging de afstemming van de beleidsvorming tussen de lokale publieke media-instellingen onderling en de afstemming van de beleidsbepaling van de sector als geheel. Zij voedt en monitort de beleidsvorming en activiteiten van de Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen.

Per 1 augustus 2015 zijn er 275 lokale omroepen in Nederland. Deze zijn actief in 367 gemeenten.

- **16** bestaande stadsomroepen (omroepen in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners)
- **10** bestaande streekomroepen (omroepen met een aanwijzing van het Commissariaat voor de Media voor meerdere gemeenten tezamen/meer dan 100.000 inwoners)

- 161 lokale omroepen betrokken bij de vorming van **49** nieuwe streekomroepen (met intentieverklaring).

In totaal zijn er dus **75 streekomroepen** (d.i. een stadsomroep/een fusieomroep of een samenwerkingsverband van lokale omroepen in een streek van circa 100.000 inwoners).
Daarbij zijn 187 van de lokale omroepen “oude stijl” betrokken en ze hebben een aanwijzing voor **259 gemeenten**. Totaal bereik: 12.023.308 inwoners.
De overige 88 lokale omroepen zijn zich nog aan het oriënteren en/of willen niet samenwerken.
De verzorgingsgebieden van bestaande en nieuwe streekomroepen zijn terug te vinden om de interactieve kaart op de website van de OLON.

3.3. VNG/gemeenten

De vernieuwing dient bij de lokale omroepen zelf te beginnen en zij moeten onafhankelijk van overheidsinvloeden kunnen functioneren. Daarom waren de activiteiten van de VNG een afgeleide van die van OLON. Door middel van ledenbrieven, via de site en tijdens bijeenkomsten zijn de gemeenten bestuurlijk en ambtelijk geïnformeerd over het Vernieuwingsconvenant en de gevolgen daarvan. Voorlichting en hulp ter plekke kunnen vanaf 2015 ook geboden worden door twee bestuurlijke ambassadeurs/mediators.

Veel gemeenten blijven nog achter als het gaat om de vernieuwingsslag. Wel heeft een aantal gemeenten het initiatief genomen om omroepen in hun streek te laten samenwerken. Voorts zijn er colleges die in hun akkoord de lokale omroep als essentieel voor de lokale democratie hebben aangewezen. Veel gemeenten blijven ook achter als het gaat om de financiële bijdrage aan de lokale omroepen. In de evaluatie door het CvdM in 2013 over gemeentelijke zorgplicht die de colleges sinds 2010 voor de lokale omroepen op basis van de Mediawet hebben blijkt dat de gemeenten gemiddeld de toen geldende richtsnoer van € 1,30 per woonruimte bekostigden. Maar ook dat er grote verschillen zijn: 59% van de lokale overheden bekostigt gemiddeld € 0,52 minder en bij 1/3 van de omroepen is er sprake van een zorgelijke financiële situatie. Uit het CvdM-jaarverslag 2014 blijkt de gemeentelijke bekostiging voor de lokale omroepen licht te stijgen van € 12,6 naar € 13,1 miljoen.

Het CvdM heeft in zijn evaluatie geen definitie gegeven van en geen uitspraken gedaan over de kosten van een lokaal toereikend media-aanbod. Ook heeft het desgevraagd geen criteria gegeven voor het advies van de gemeenteraad bij de keuze tussen een bestaande lokale omroep en een vernieuwende streekomroep. Dit brengt onzekerheid met zich mee. Ook het zogeheten groot onderhoud van het gemeentefonds heeft per 2015 voor onzekerheid gezorgd. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft daarna op verzoek van de VNG bij de faq’s naar aanleiding van de gemeentefondscirculaire van december 2014 helderheid geschapen: de nieuwe richtsnoer voor de gemeentelijke bekostiging van de lokale omroepen is per 2015 € 1,14 per huishouden geworden, jaarlijks te verhogen/verlagen met het gemeentefondsaccres. Er zijn 7.911.849 huishoudens geraamd tegenover 16.871.473 inwoners, omgerekend gaat dus om een bedrag van € 0,53 per inwoner. Daarmee is duidelijk geworden wat er bij gemeenten financieel binnenkomt voor lokale omroepen. Wat er vervolgens als gemeentelijke bekostiging uit gaat richting lokale omroep is gebaseerd op de individuele beleidskeuze van gemeenten en de vereisten in de Mediawet: de gemeentelijke zorgplicht, de overeenstemming tussen gemeente en omroep over een lokaal toereikend media-aanbod in het betrokken gebied en de waarborg voor continuïteit.

3.4. Betere dialoog tussen gemeenten en omroepen

Voor de OLON stond, daarbij ondersteund door de VNG, in het kader van het Vernieuwingsconvenant de dialoog landelijk en lokaal voorop. Dit heeft ervoor gezorgd dat er niet meer, zoals voorheen, jaarlijks tientallen bezwaarschriften en diverse juridische procedures van de lokale omroepen tegen gemeenten lopen. Maar de situatie is nog niet optimaal. Met name door de nieuwe gemeentefonds-systematiek staat de relatie tussen gemeenten en omroepen weer onder druk.

Voorstel - Zomernota 2016

4. Ontwikkelingen rond de media sinds medio 2012

4.1. Groei digitaal en sociaal mediagebruik

Het digitale gebruik door de burger als mediaconsument neemt nog steeds toe. Televisie kijken en radio luisteren via telefoon of tablet schrijdt voort: 25% kijkt thans via de tablet en 14% via de smartphone, hetgeen een groei van respectievelijk 13% en 75% in een jaar betekent. En ook de informatie en communicatie via sociale media blijven onverminderd hoog.

4.2. Problemen bij traditionele media

De traditionele media hebben het moeilijk. De regionale kranten en de objectieve journalistiek verdwijnen steeds vaker. De regionale publieke omroepen staan vaak ver van de lokale praktijk. Veel lokale omroepen werken noodgedwongen louter met vrijwilligers. Nieuwe commerciële en particuliere media kunnen noch online noch offline op eenzelfde kwalitatief niveau deze leemte opvullen. Twee studies van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek over de Nieuwsvoorziening in de regio 2013 en 2014 laten dit zien. In een derde onderzoek van het Stimuleringsfonds is medio 2015 geconstateerd dat gemeenten lokale en regionale media onmisbaar vinden. De traditionele media hebben een rol voor de lokale politiek in duidende en verslaggevende zin, maar hun waakhondfunctie loopt terug. Zij kunnen sterker dan nu een platform zijn voor interactie en debat onder burgers, terwijl zij ook meer aandacht kunnen geven aan de gemeenteraad. De colleges blijken hun eigen communicatiekanalen maar niet de lokale omroepen versterkt te hebben.

4.3. Bestendiging en innovatie vanuit landelijke en provinciale politiek

De minister van BZK

Minister Plasterk van BZK stelt in zijn 'Agenda lokale democratie' van januari 2015 dat lokaal nieuws en informatie van een goede journalistieke kwaliteit een rode draad voor de lokale democratie vormen. Lokale media hebben volgens hem een functie als waakhond en een rol als facilitator van het debat. Het belang hiervan neemt met de decentralisaties in het sociaal domein alleen maar toe. Daarom is de daling van het aantal en de oplage bij lokale en regionale kranten een aandachtspunt. Ook blijkt dat eenderde van de lokale omroepen in zwaar weer verkeert. Het gat dat hierdoor ontstaat wordt online slechts gedeeltelijk gevuld. Vanuit BZK heeft men derhalve dit voorjaar medewerking verleend aan voorlichtingsbijeenkomsten over lokale media van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek en de VNG. Meer bijeenkomsten en een handreiking met name gericht op gemeenteraden en raadsleden zitten in de pen.

De staatssecretaris van OCW

Staatssecretaris Dekker van OCW heeft mede naar aanleiding van een advies van de Raad voor Cultuur in oktober 2014 zijn brief 'Toekomst publieke mediabestel' naar de Tweede Kamer gezonden. Hij ziet veranderingen bij publiek, aanbieders, wijze van distributie en content. De staatssecretaris meent dat publieke omroepen nodig blijven voor informatie, educatie, cultuur, onafhankelijkheid/betrouwbaarheid en innovatie. Samenwerking met en in de regio en met andere organisaties is noodzakelijk. De landelijke én regionale omroepen vallen dan ook sinds 2014 onder zijn (financiële) verantwoordelijkheid. In deze brief onderschrijft hij de professionalisering en vernieuwing van de lokale omroepen zoals beoogd in het Vernieuwingsconvenant van de VNG en OLON. En hij heeft ons initiatief gehonoreerd met een financiële bijdrage voor het procesmanagement en een landelijke mediahub bij de OLON. Deze laatste maakt het voor de omroepen mogelijk te voldoen aan de verplichting in de Mediawet om hun programma's vanaf 2014 aan te leveren aan nagenoeg alle grote distributeurs/pakketaanbieders. Bovendien moet deze leiden tot kostenbesparing, technische modernisering en nieuwe gezamenlijke producten zoals apps.

Meer samenwerking

Naast de in het Vernieuwingsconvenant van juni 2012 beoogde vorming van streekomroepen/ paraplu's in de streek zijn er de afgelopen jaren nieuwe vormen van samenwerking ontstaan. In Noord-Holland werkt de regionale omroep samen met een aantal lokale omroepen. In 2012 en 2013 was er een subsidieregeling bij het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek voor experimenten rond de

vorming van publiek-private regionale mediacentra. Ook enkele provincies zoals Limburg en Friesland hebben daartoe stimuleringsregelingen in het leven geroepen. En staatssecretaris Dekker geeft in zijn vervolgbrief over het publieke mediabestel van juni 2015 aan om mede op basis van onlangs ingevoegd experimenteerartikel in de Mediawet plannen voor regionale journalistieke samenwerkingsvormen te blijven bekostigen via een nieuwe regeling bij het Stimuleringsfonds.

5. Huidige context

5.1. Media wortels van lokale democratie

Media vormen de wortels van onze democratische samenleving. Hun informatie-functie heeft de emancipatie en participatie van burgers in het democratische proces mogelijk gemaakt. In Nederland heeft dat geleid tot een prachtig pluriforme publieke omroep en een grote verscheidenheid aan dagbladen en tijdschriften. De verzuilde landelijke publieke omroep heeft herkenning van het eigene gecombineerd met kennisgeving van het andere; het gekleurde krantenlandschap stimuleert interne én publieke discussie, waarop het democratische proces kan groeien. Die waarde van de media moeten we koesteren. Inmiddels heeft het internet zich verankerd in het medialandschap. De traditionele informatiekanalen van kranten, tijdschriften, radio en televisie monden allemaal uit in het internet, dat dé mondiale kennis- en informatievijver is geworden.

5.2. Vier toekomstscenario's

Staatssecretaris Dekker schetst in zijn brief over het mediabestel van juni 2015 mede op basis van onderzoek vier toekomstscenario's voor de journalistiek en de media. De overheid moet volgens hem innovatie en ondernemerschap mogelijk maken, maar niet willen sturen. De scenario's bevinden zich technologisch op de as tussen radicale vernieuwing en terughoudendheid. En inhoudelijk gezien betreft het de as tussen do-it-yourself en do-it-for-me.
In 2025 is er theoretisch gezien het volgende mogelijk:

1. Technisch radicaal/Inhoudelijk do-it-yourself: 'wisdom of the crowd'
De burgers bepalen het nieuws. Journalisten zijn feitenverzamelaar, curator en community-manager.

2. Technisch radicaal/Inhoudelijk do-it-for-me: 'a handful of apples'
Een handvol megaconcerns bepalen het nieuws. De traditionele media-instellingen bestaan niet of nauwelijks meer en zij leveren volgens velen een achterhoedegevecht.

3. Technisch terughoudend/Inhoudelijk do-it-yourself: 'the shire'
Er is sprake van kleinschaligheid, zelfredzaamheid en voorzichtigheid. De eigen wijk en regio zijn ankerpunten. Zowel burgerjournalisten als professionals dragen daaraan bij, overigens met vaak herhaling van dezelfde nieuwsfeiten en meningen.

4. Technisch terughoudend/Inhoudelijk do-it-for-me: 'Darwin's game'
Traditionele instellingen zoals overheden en media weten het vertrouwen van het publiek terug te winnen. Zij zijn transparanter en toegankelijker: er is sprake van een echte dialoog. De media-instellingen veranderen sterk door efficiency, samenwerking en experimenteren.

Voorstel - Zomernota 2016

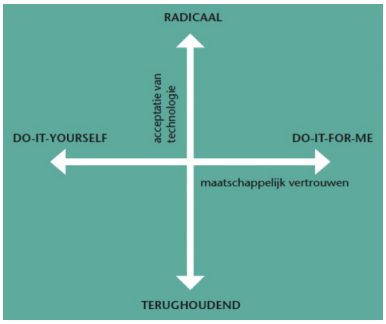

5.3. Lokale vertaling

In het Vernieuwingsconvenant van de VNG en OLON uit 2012 zijn we al ingegaan op de verschillende situaties die zich naar onze verwachting lokaal het meest zullen gaan voordoen. Deze passen thans, voorzien van enige nuanceringen, in de recent geformuleerde toekomstscenario's.

'Wisdom of the crowd': Technisch gevarieerd/Inhoudelijk do-it-yourself

Publiceren is voor iedereen bereikbaar geworden. Mensen bloggen hun autobiografie, knutselen hun eigen "televisie-uitzending" van de nieuwtjes in hun persoonlijke levenssfeer en hypen zich regelmatig - vanuit de huiskamer als studio - een weg naar hun mondiale "one minute of fame". Het meest bekeken mediakanaal ter wereld heet niet voor niets YouTube: jij, jouw leven, jouw uitzending staan centraal.

Naast deze individualisering - of misschien wel juist dóór deze individualisering - ontwikkelt zich parallel een nieuwe soort gemeenschapszin. Bijvoorbeeld in online communities: gelijkgestemde individuen vinden elkaar eenvoudig op het internet en vormen virtuele gemeenschapjes van interactieve zenders en ontvangers, waaruit overigens opvallend veel realiteit voortvloeit.

Steeds vaker initiëren deze sites ook maatschappelijke en politieke processen. Belangenverenigingen en burgerinitiatieven vinden hun legitimatie door middel van internetbezoekers en politici beïnvloeden besluitvormingsprocessen door uitgekiend te twitteren. Er verschijnen wijkgerichte televisiewebsites en wethouders houden interactieve blogs bij, waarop burgers tevens problemen in hun buurt via het uploaden van foto's aan de kaak kunnen stellen. En natuurlijk is de raadsvergadering voor iedereen live te volgen in geluid en beeld.

De kansen van het nieuwe mediaparadigma appelleren aan onze emancipatoire, liberale en democratische verworvenheden en beginselen, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting, vereniging en religie. Door de informatieconcurrentie en de interactieve burgerparticipatie in het mediaproces voorkómen ze juist het verworden van de democratie tot een mediacratie. Actief burgerschap en sociale cohesie in de lokale gemeenschap worden gestimuleerd; verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving worden vergroot en gespreid; solidariteit met mensen met fysieke of mobiele beperkingen neemt toe door hun mediale betrokkenheid bij maatschappelijke activiteiten.

Het zijn reële mogelijkheden van virtuele mediaparticipatie. We zouden het ons moeten wensen, dat onze pluriforme media zich versterken vanuit het onderzoeken van al deze kansen en het behouden van het goede. Maar tussen wens en daad staan wetten in de weg, en praktische bezwaren.

'Darwin's game': Technisch gevarieerd/Inhoudelijk do-it-for-me

Lokale publieke media-instellingen zullen op het veranderende gedrag van de mediaconsument moeten inspelen, willen zij effectief bereik blijven houden. Zonder nadere maatregelen nivelleert dat bereik en kan de omroep zijn missionaire bestaansrecht niet behouden. Dat vraagt om actie: lokale omroepen moeten zich aanpassen aan het veranderende landschap en gedrag door cross channel te distribueren (radio, tv, internet/sociale media, mobiel) en door lineair en non-lineair content aan te bieden. Ook zullen zij in deze mediamix content moeten brengen met maximale relevantie voor de burger, namelijk nieuws en informatie uit diens "natuurlijke habitat"/woon- en leefomgeving.

Voorstel - Zomernota 2016

De dialoog tussen media en burgers is relevanter dan ooit. En ook lokaal zijn efficiency, samenwerking en experimenteren sleutelwoorden.

6. Toekomstig lokaal media-aanbod

6.1. Definitie

In de Mediawet 2008 speelt het begrip "lokaal toereikend media-aanbod" een cruciale rol. Ook door de rechter is meermaals beslist dat de realisatie daarvan door de lokale omroepen leidend is voor bijvoorbeeld de gemeentelijke bekostigingsvraag. Hoewel de lokale toereikendheid per geval kan verschillen, is er wel een kwalitatieve ondergrens in aan te geven: toereikend zijn kan niet zonder een aantal vaste elementen en criteria. Het staat vervolgens partijen vrij om daarenboven méér ambitie te formuleren en bijvoorbeeld, naast de bekostiging op basis van de wet aanvullende gelden te verstrekken. Kerndoel van dit convenant is om dit minimale, kwalitatieve niveau nader vast te leggen als ambitie om in de komende jaren binnen alle gemeenten in Nederland te realiseren.
Er spelen drie dimensies een rol bij het bepalen van een lokaal toereikend media-aanbod: het productaanbod, de kwaliteit van de omroep en de effectiviteit en efficiency van de exploitatie.

6.2. Producten

Content

Gegeven de missie van de lokale omroep zou de content tenminste aan de volgende criteria moeten voldoen:

- gericht op de natuurlijke habitat van de burger dat wil zeggen het gebied waarin deze woont, leeft, werkt, de dagelijkse of niet-dagelijkse inkopen doet, uitgaat, sport, voortgezet onderwijs volgt e.d.; het gaat om een streek of centrumstad met een eigen geografische, economische en sociaal-culturele identiteit, dus vaak ook gemeentegrensoverstijgend
- met evenwichtige en volledig dekkende redactionele aandacht voor burgers, straten, buurten, dorpen en steden in het verzorgingsgebied
- (werk)dagelijks op alle kanalen multimediaal nieuws en informatie
- met interactie en participatie van burgers en groeperingen
- waarbij tenminste 50% van de mediaproducties informatief, cultureel en/of educatief is

De huidige Informatie, Cultuur en Educatie (ICE)-norm op basis van de Mediawet 2008 staat daarbij kwalitatief niet ter discussie. Maar de wijze waarop de norm wordt berekend, zou daarbij nadere invulling moeten krijgen als 50% van de content die over alle kanalen geaggregeerd gebracht wordt. Hierover is nader overleg met het CvdM nodig.

Kanalen

Op basis van de Mediawet 2008 en in het veranderende medialandschap staat crossmedialiteit centraal: als zender ben je alleen effectief als je een optimale mix kunt brengen van kanalen. Internet is weliswaar hard op weg om hét informatiekanaal te worden, maar zonder de ondersteuning vanuit traditionele massamediale kanalen als radio en tv - en de lineaire programmering daarvan - kan de brede missionaire taakstelling niet worden gerealiseerd. Anderzijds kan een omroep niet zonder internet en alle daaruit voortvloeiende ontwikkelingen, zoals social media en mobiele content-distributie. "Hoe blijft de publieke omroep vindbaar" is overigens een vraag die niet alleen op het lokale niveau speelt: het hele publieke bestel zal daarop een antwoord moeten vinden. En participatie van de lokale omroepen in dat bestel zou wel eens een belangrijke driver daarvan kunnen worden: de waarde van het nieuws (en daarmee de aantrekkingskracht voor de kijker/luisteraar) is rechtevenredig met de afstand tot dat nieuws. De combinatie van landelijke nieuwsitems voorzien van lokale achtergrond-informatie is erg krachtig en de technische mogelijkheden daarvoor nemen snel toe. Tot slot is het van belang dat alle distributeurs in staat worden gesteld door de lokale omroep om hun content te verspreiden: de oude monopolies van de kabelbedrijven zijn doorbroken en dit leidt tot een breed aanbod van de tv- en radiopakketten in één gebied. Al deze distributeurs met significante

aansluitingspercentages moeten en mogen op basis van de Mediawet per 2014 de lokale omroep uitzenden.

Om die reden stelt het vernieuwingsconvenant dat een lokale publieke omroep tenminste de volgende kanalen moet bedienen om de content te ontsluiten:

- radio (audio): analoog+digitaal, ether, kabel, IP-based/computer
- tv (video): analoog+digitaal, ether, kabel, IP-based/computer
- internet (tekst/foto/audio/video): interactieve internetsite inclusief gebruik mobile devices (via smartphones, tablets e.d.) en social media
- (non-) lineaire distributie: must carry/wettelijk verplichte deel + must offer van lineaire radio-/tv-uitzendingen en centrale non-lineaire distributie

6.3. Kwaliteit

De tweede dimensie betreft kwaliteit: op welke wijze kan kwaliteit worden gemeten, maar belangrijker nog, hoe kan kwaliteit structureel worden geborgd. Daartoe kwalificeert dit convenant de bedrijfsvoering en de journalistiek als volgt:

Bedrijfsvoering

- professioneel geborgde organisatie, in de praktijk veelal met vrijwilligers/onbetaalde krachten
- kwalitatieve toets/visitatie binnen planning- en controlcyclus door OLON
- lokale productie (omroepfunctie), paraplu in streek of regio (regiefunctie)
- gebruikmaking van landelijke infrastructuur (o.a. distributie: mediahub)
- kijk- en luisteronderzoek (bovenop reguliere bekostiging)

Redactie/journalistiek

- professioneel geborgde journalistiek: kwaliteit en onafhankelijkheid
- lokale samenwerking met bibliotheken, scholen en culturele organisaties
- publieke toegankelijkheid (van iedereen, voor iedereen, door iedereen)
- representatief en goed functionerend programmabeleidbepalend orgaan (PBO)
- samenwerking binnen het publieke bestel

6.4. Exploitatie

Uitgangspunt: Mediawet en gemeentefonds

De hierboven genoemde ambitie zal qua product en productieorganisatie veel vragen van de omroepen. In een reflex zullen zowel omroepen als gemeenten dit wellicht direct vertalen in veel hogere budgetten en dus meer gemeentelijke gelden voor de lokale omroepen. Soms zal ook de neiging ontstaan om de prestaties van de huidige lokale omroep te vergelijken met de ambities in dit convenant, en daarmee een negatieve kwalificatie op dit moment ontlokken. Toch is dat allebei niet de insteek van dit convenant.

Dit convenant gaat er van uit dat de huidige bekostigingswijze niet wijzigt, hoewel er mogelijk in toekomstige wetgeving nieuwe kaders wenselijk geacht kunnen worden. Hoe dan ook zal het convenant er geen aanleiding toe geven dat individuele gemeenten de reguliere bekostiging en eventuele andere middelen voor de betreffende lokale omroep verlagen, noch dat omroepen met dit convenant in de hand een verhoging van de bekostiging kunnen eisen. Doelstelling is om bij de uitvoering van dit Vernieuwingsconvenant te komen tot een adequaat, efficiënt en effectief bekostigingssysteem. Er zullen eerst verdere organisatorische en infrastructurele resultaten geboekt moeten worden, om die systeemvraag op een juiste en gefundeerde wijze te kunnen beantwoorden.

Voorstel - Zomernota 2016

Vaste basisbekostiging: normering
Er zal een normering plaatsvinden van de vaste basisbekostiging voor de organisatorische, journalistieke en technische infrastructuur. Deze is mede afhankelijk van de ontwikkeling van gezamenlijke technieken, producten en inkoop op landelijk niveau. Daarbij zal van de omroep worden verwacht dat deze minimaal de helft van de bekostiging zelf acquireert. Overigens is de lokale omroep daarbij tevens een "reguliere" marktpartij voor overheidscommunicatie door gemeenten en andere overheden.

Samenwerking: efficiënt en marktgericht
De afspraken en ambities in dit convenant leiden tot een veel efficiëntere organisatie van de sector door samenwerking en technologische innovaties. Bovendien leiden een landelijk dekkende lokale omroepsector en samenwerkende omroepen tot een kwaliteitsniveau, dat niet alleen een hogere maatschappelijke meerwaarde, maar ook betere mogelijkheden biedt om geld "uit de markt" te halen. Bijvoorbeeld door advertentiemogelijkheden en samenwerking met andere omroepen en uitgevers.

Daarnaast geldt dat voorzieningen die door de overheid worden meegefinancierd efficiënt moeten omgaan met deze middelen. Het past daarbij niet dat 275 keer het wiel wordt uitgevonden of 275 keer een dure eigen organisatorische en technische infrastructuur wordt opgetuigd. Dat zou het ambitieniveau ook onbetaalbaar maken. Samenwerken op landelijk niveau én in de streek is het sleutelwoord voor gelijktijdige verhoging van de kwaliteit en maatschappelijke waarde en verlaging van de productiekosten daarvan. Landelijk gebeurt dat door de Stichting Nederlandse Lokale Pubieke Omroepen gelieerd aan de OLON, die steeds meer voorzieningen centraal inkoopt en/of faciliteert. Lokaal dient dat te gebeuren via een regionale regierol vanuit een "paraplu-organisatie" van samenwerkende omroepen: die vorm van streekomroepen is voor de mediasector het leidende principe bij de vernieuwing.

7. Belanghebbenden

7.1. Lokaal

De burger
Door de vernieuwing van de lokale omroepen krijgen de haarvaten van de samenleving hun krachtige en herkenbare stem: die van de individuele burger, diens straat, wijk, dorp, stad en streek.
Hier komen het belang van de burger als mediaconsument en het belang van de burger als belastingbetaler samen. De lokale omroep biedt als gezegd actief en passief toegang tot nieuws en informatie aan de burgers in hun "natuurlijke habitat": een sociaal-cultureel-economische omgeving waarin de burger leeft, werkt en recreëert. Dat wordt niet per definitie, of per definitie niet, begrensd door de lijnen op de bestuurlijke kaart van Nederland. Samenwerking tussen omroepen en tussen gemeenten is noodzakelijk om de burger het voor hem of haar relevante media-aanbod te bieden.

Het maatschappelijke middenveld
Er zijn vele lokale stakeholders die een groot belang hebben bij het realiseren van de doelstellingen van dit convenant: juist instellingen als bibliotheken, scholen, culturele organisaties, politie, het verenigings- en bedrijfsleven zijn gebaat bij de beschikbaarheid van een publiek toegankelijk mediaplatform, dat van en voor iedereen is.

De gemeenten
- Lokale politiek
Zoals gemeld heeft recent onderzoek laten zien dat gemeenten lokale en regionale media onmisbaar vinden. Maar de colleges blijken hun eigen communicatiekanalen en niet de lokale omroepen versterkt te hebben. De traditionele media hebben een rol voor de lokale politiek in duidende en verslag-gevende zin, maar hun waakhondfunctie loopt terug. Zij zouden derhalve naast hun rol voor de

burgers meer aandacht moeten geven aan de gemeenteraad en zijn leden. Dit is noodzakelijk voor de lokale democratie en het lokale dualisme.

- Gemeenten 2020
In juni 2015 is de VNG-publicatie De gemeente 2020 verschenen met als kernboodschap:
“Dé opgave van gemeenten voor de komende periode is het versterken en vitaliseren van de lokale democratie. Zij willen een krachtige lokale overheid zijn. Dat vraagt van hen om het op veel vlakken anders te doen, om een antwoord te geven op nieuwe vraagstukken en een nieuwe balans te vinden in de verhouding tussen overheid en de sterk veranderende samenleving Met de inwoner centraal, een krachtige visie op de nieuwe rol van de gemeente en een excellente uitvoering winnen we vertrouwen. En vertrouwen is de basis voor een versterkte lokale democratie”.

De lokale omroepen
- Multimediaal
De lokale omroepen worden via dit convenant in staat gesteld om aanbod, kanalen en organisatie multimediaal te maken, noodzakelijk om een wezenlijke functie te blijven vervullen. Gelet op recente ontwikkelingen rond regionale mediacentra kan een lokale omroep nieuwe stijl tevens trachten een spil te worden van een multimediaal platform in zijn verzorgingsgebied.
- De inwoner centraal
Lokale omroepen moeten vernieuwen om diezelfde redenen als gemeenten, ook voor hen staat de inwoner meer dan ooit centraal. Met dit convenant kunnen gemeenten een toekomstbestendige relevante, publieke en lokale media-infrastructuur borgen. Daarbij zijn de omroepen betrouwbare, maatschappelijke partners. Bovendien kan een einde worden gemaakt aan de individuele conflicten tussen gemeente en omroep over financiering en prestaties: dit leidt tot op heden te vaak tot onnodige en dure rechtszaken.

7.2. Landelijk en provinciaal

De minister van EZ
Voor de minister van Economische Zaken (EZ) is het van belang dat de distributie-infrastructuur optimaal functioneert: voor huidige distributeurs en pakketaanbieders én voor nieuwe toetreders moet ook de lokale content ontsluitbaar zijn. De inzet van dit convenant is om de daartoe gerealiseerde innovatieve technologische infrastructuur uit te bouwen, terwijl daarmee tevens een kostenbesparing bereikt kan worden door de inzet van nieuwe technieken voor digitale distributie.

De minister van BZK
De minister van BZK is doende met een programma ter stimulering van de lokale democratie. Goed functionerende toekomstgerichte lokale omroepen vormen ook volgens hem een onontbeerlijk onderdeel daarvan. Het convenant ondersteunt hem bij zijn streven.

De staatssecretaris van OCW
Het convenant steunt de invulling van de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van OCW voor het publieke bestel en borgt de bijdrage daaraan vanuit de lokale sector. Media zijn immers de pijler onder publieke informatie, democratie, sociale cohesie en burgerparticipatie.

Het Commissariaat voor de Media
Het CvdM krijgt met dit convenant de mogelijkheid om meer effectief en meer efficiënt zijn aanwijzende en controlerende taak uit te voeren: een van de belangrijkste toetsingscriteria is bijvoorbeeld die van onafhankelijkheid van politieke en commerciële belangen. De afspraken in dit convenant borgen dat structureel, systematisch en organisatorisch.

De landelijke en regionale omroepen
Voor de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) en Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS), de landelijke respectievelijk provinciale collega's van de lokale omroepen, is

het van belang dat dit convenant een bijdrage levert aan een betrouwbare lokale media-infrastructuur, die tevens als journalistieke bron kan dienen in de haarvaten van de samenleving.
Bovendien maakt dit efficiencymaatregelen voor hen mogelijk door gebruik te maken van de gerealiseerde infrastructuur.

8. De rol van de convenantspartijen

8.1. Algemene voorlichting

De convenantspartijen continueren de voorlichting aan hun leden over de bedoeling van het Vernieuwingsconvenant via de sites, bijeenkomsten e.d.
Speciale aandacht zal er daarbij zijn in de maand juni tijdens de jaarlijkse Week van lokale omroep, temeer daar deze ongeveer gelijk valt met het VNG-Jaarcongres. Er wordt naar gestreefd om elk jaar een inhoudelijke excursie naar de lokale omroep in de VNG-congresstad organiseren.
De eerdere intentie van een gezamenlijke digitale nieuwsbrief, die vier keer per jaar verschijnt, zal geeffectueerd worden.

8.2. Technische en administratieve infrastructuur

De autonomie van de lokale omroepen blijft voorop staan. Maar om redenen van efficiency en effectiviteit blijken bepaalde onderdelen van de technische, facilitaire en administratieve infrastructuur beter landelijk aangestuurd en vormgegeven te kunnen worden. Dit gebeurt met name door de onlangs opgerichte Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen. Deze draagt voortaan ervoor zorg dat niet alleen lokale omroepen maar ook de bekostigende gemeenten tijdig en adequaat op de hoogte gebracht worden van de verplichtingen, mogelijkheden en aansluitkosten.

8.3. Keurmerk

Er wordt een keurmerk voor de lokale omroepen ontwikkeld en getoetst door de Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen. Vanwege het draagvlak zal zij over de inhoud van dit keurmerk consensus trachten te bereiken met de VNG.

8.4. Ondersteuning ter plekke

De ondersteuning ter plekke aan de lokale omroepen vindt vanuit de OLON plaats.
Indien er onduidelijkheden en problemen met de gemeenten zijn wordt in eerste instantie de VNG ambtelijk ingeschakeld. Biedt dat geen oplossing dan kunnen de twee door de VNG aangewezen bestuurlijke ambassadeurs als intermediair tussen gemeenten en omroepen optreden. Er zal een functiebeschrijving voor hen worden gemaakt die aan alle betrokkenen duidelijkheid biedt.

8.5. Best practices en Onderzoeken

De afgelopen drie jaar zijn te beschouwen als een aanloopperiode voor de vernieuwing. Derhalve kon in deze periode nog geen consensus bereikt worden over de exacte technische, organisatorische, journalistieke en inhoudelijke vormgeving van de lokale omroepen nieuwe stijl. Thans ligt de oplossing enerzijds in het zoeken en uitdragen van best practices. En anderzijds kunnen onafhankelijke onderzoeken van nut zijn. Te denken valt daarbij aan de volgende aspecten: techniek; organisatie(modellen); personeel/professionals en vrijwilligers; inhoud/kwaliteit; rol voor de lokale democratie. Er lopen thans onderzoeken bij twee toonaangevende lokale omroepen, waarvan de resultaten zullen worden afgewacht. Op 1 januari 2016 beslissen de OLON en de VNG of ook aanvullend nog eigen onderzoeken nodig zijn. Indien dat het geval is zullen wij daartoe offertes vragen en een dekkingsplan maken.

8.6. Belangenbehartiging

Daar waar wet- en regelgeving het functioneren en de vernieuwing van het lokale publieke mediabestel belemmeren zullen de OLON en de VNG nog meer dan voorheen samen optrekken om dit ten gunste te veranderen. Bij het CvdM gaat het met name om de procedure voor de aanwijzing van de lokale omroepen. Richting minister van BZK betreft het de continuering van de recent

verkregen plek in het beleid en het programma rond lokale democratie. En met de staatssecretaris van OCW zullen wij overleg blijven voeren over samenwerking, experimenten en bekostiging.

9. Werking

Dit convenant spreekt een ambitie uit voor de sector van de lokale omroepen in Nederland en hun primaire stakeholders, de Nederlandse gemeenten. Wij, de ondertekenende partijen, voelen ons gecommitteerd aan het vernieuwingsproces dat op basis van het convenant voor een tweede periode van drie jaar ten uitvoer gebracht gaat worden.
Het verplicht betrokkenen zich in te spannen om dit mogelijk te maken, in samenwerking ook met partners zoals met name de staatssecretaris van OCW en het CvdM, met behulp waarvan immers de totale bestuurlijke inbedding geregeld moet worden. Van onze kant zijn daartoe in ieder geval de bereidheid en het inhoudelijke en procesmatige commitment. Dit convenant is daarin een nieuwe stap. Het loopt tot 1 januari 2018 of tot wederopzegging.

Arnhem, 13 november 2015

Vereniging van Nederlandse Gemeenten,
H.M.F. Bruls, vice-voorzitter

Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland,
D.S. Vermeulen, voorzitter

Vereniging van Nederlandse Gemeenten,
B. Visser, penningmeester

Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen,
B.H. Kobes, directeur

Voorstel - Zomernota 2016

UITWERKING CONVENANT 2013

Voorstel - Zomernota 2016

Inhoudsopgave

1.	**INLEIDING**	**3**
2.	**CONTEXT**	**3**
2.1.	Missie	3
2.2.	Dimensies van "lokaal toereikend media-aanbod"	4
2.2.1.	*Eisen versus autonomie*	*4*
2.2.2.	*Mediaproduct*	*4*
2.2.3.	*Relevantie*	*4*
2.2.4.	*Bedrijfsvoering*	*4*
3.	**CRITERIA MEDIAPRODUCT**	**5**
3.1.	Kanalen	5
3.1.1.	*Consumentengedrag*	*5*
3.1.2.	*Cross channel*	*5*
3.1.3.	*Samenvatting*	*5*
3.2.	Distributie	5
3.2.1.	*Mediahub voor contributie en distributie*	*5*
3.2.2.	*Data*	*6*
3.2.3.	*Samenvatting*	*6*
3.3.	Focus	6
3.3.1.	*Natuurlijke habitat*	*6*
3.3.2.	*Koepelorganisatie of fusieorganisatie*	*7*
3.3.3.	*Samenvatting:*	*7*
4.	**CRITERIA RELEVANTIE**	**8**
4.1.	Redactie	8
4.1.1.	*Betrouwbaarheid en onafhankelijkheid*	*8*
4.1.2.	*Redactionele kwaliteit*	*8*
4.2.	Kwaliteitsmanagement	8
4.2.1.	*Planning en control*	*8*
4.2.2.	*Instrumentele borging*	*8*
4.3.	Samenvatting:	9
5.	**BEDRIJFSVOERING**	**9**
5.1.	Duurzame financiële bedrijfsvoering	9
5.1.1.	*Zonder winstoogmerk*	*9*
5.1.2.	*Bijzondere karakter van verplichte bekostiging*	*9*
5.2.	Basisbegroting	10
5.2.1.	*Indicatief*	*10*
5.2.2.	*Basisbegroting vanaf EUR 500.000,00*	*10*
5.3.	Productie	10
5.4.	Samenvatting:	10

Voorstel - Zomernota 2016

1. Inleiding

Op 5 juni 2012 sloten de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON) een uniek convenant: samen werd gedefinieerd hoe de toekomst van publieke lokale media0instellingen vormgegeven zou moeten worden in het algemeen, en wat daarbij de invulling zou moeten zijn van het wettelijke begrip “lokaal toereikend media-aanbod”.

Met deze collectieve ambitie is vervolgens aan de slag gegaan door de omroepen en haar vereniging. Met voorliggend document doet de OLON een voorzet voor een verdere verdieping en intensivering van de afspraken tussen lokale overheden en lokale omroepen, op basis waarvan nieuwe beleidsmaatregelen genomen kunnen worden, ook door derde stakeholders zoals het Ministerie van OCW en het Commissariaat van de Media, gericht op een verdere optimalisatie van effectiviteit en efficiency binnen de kaders van het Vernieuwingsconvenant uit 2012.

De voorliggende verdieping stelt zeer hoge en ambitieuze eisen aan lokale publieke omroepen. Wij denken dat we deze kunnen waarmaken. Daarvoor geldt dan wel één allesbepalende randvoorwaarde: de beleidsmatige veranderingen moeten onverkort worden doorgevoerd, zoals het opereren op een schaalgrootte van de “natuurlijke habitat”, het uniform uitleggen van het begrip “het meest lokale initiatief” en het realiseren van een centrale bestuurlijke infrastructuur voor de onafhankelijke lokale omroepen op het gebied van stimuleren, faciliteren en conditioneren.

Met trots leggen we dan ook deze eisen voor die wij van onszelf als prestaties verlangen.

2. Context

2.1. Missie

In meerdere overleggen en beleidsnota’s is reeds vastgesteld dat de positie van publieke lokale omroepen onder zeer grote druk staat. Verwezen wordt naar de bijlage “De lokale omroep is dood, leve de lokale omroep”, waarin deze omstandigheden en het resulterende Veranderprogramma uitgebreid worden toegelicht.

De kapstok voor alle maatregelen en veranderingen is gelegen in de Mediawet, namelijk in de missionaire opdracht van het realiseren van een “lokaal toereikend media-aanbod”. In de definitie en interpretatie daarvan zit de sleutel naar een waardevolle toekomst. Door concreet, kwalitatief en kwantitatief invulling te geven aan dit begrip met draagvlak van alle betrokken maatschappelijke partners, de lokale overheden voorop, kunnen de lokale omroepen werken aan een (collectief en individueel) bestuur en organisatie, die zijn toegerust op het leveren van deze prestaties.

De missie voor publieke lokale media-instellingen is, en blijft:

- het zorg dragen voor een onafhankelijke nieuws- en informatievoorziening aan de lokale samenleving;
- het aanbieden aan de lokale samenleving (mensen, groepen, organisaties) van een crossmediaal platform voor de productie, uitwisseling en uitzending van programma's van ideeën en opinies;
- het stimuleren en faciliteren van de lokale samenleving (mensen, groepen, organisaties) om zelf direct publieke lokale content te produceren en verspreiden.

Het "hogere doel" hierbij is het versterken van de maatschappelijke cohesie, democratie, informatisering, emancipatie en participatie van burgers in hun eigen leefomgeving.

2.2. Dimensies van "lokaal toereikend media-aanbod"

2.2.1. Eisen versus autonomie

Bij de vaststelling van wat een lokale publieke omroep moet leveren - het lokaal toereikende media-aanbod - kunnen we 3 soorten criteria onderscheiden. Buiten deze dimensies blijven omroepen volledig autonoom en zelfstandig: op geen enkele wijze wordt de inhoudelijke, redactionele of journalistieke vrijheid van een omroep ingeperkt door het vastleggen van deze criteria en kenmerken waaraan voldaan moet worden. Sterker nog, juist om te kúnnen komen tot een sterke, autonome mediaorganisatie die in staat is om in het maatschappelijke en politieke krachtenveld een krachtig eigen geluid te laten horen, is invulling van juist de in het convenant genoemde criteria een noodzakelijke randvoorwaarde.

2.2.2. Mediaproduct

De eerste dimensie betreft de eisen waaraan het mediaproduct dient te voldoen: welke mediakanalen worden benut en welke technieken moeten daarbij minimaal worden ingezet om in het moderne medialandschap een rol van betekenis te kunnen spelen.

2.2.3. Relevantie

De tweede dimensie betreffen eisen die de relevantie bepalen van wat een publieke lokale omroep levert: daarbij spelen kwaliteit (onafhankelijkheid, juistheid) en bereik (distributie, impact) een belangrijke rol. Zonder enige afbreuk te doen aan de redactionele en journalistieke autonomie, worden eisen gesteld, juist om die redactionele en journalistieke autonomie structureel en systematisch te waarborgen.

2.2.4. Bedrijfsvoering

Een derde dimensie betreft de wijze waarop de organisatie van een lokale omroep functioneert, en dan met name waarin zij ondersteund wordt met collectieve voorzieningen. Samenwerking is cruciaal voor een duurzame en volwaardige toekomst, zowel in de regio als op landelijk niveau.

3. Criteria Mediaproduct

3.1. Kanalen

3.1.1. Consumentengedrag

Het huidige medialandschap wordt gekenmerkt door consumenten die nieuws en informatie overal en op ieder hun conveniërend moment tot zich nemen. Een mix van kanalen en schermen is cruciaal om als moderne media-instelling de consument te blijven verleiden (boeien) en bedienen (binden). Hoewel er grote verschuivingen optreden in het consumentengedrag, blijft lineaire TV een van de belangrijkste informatiebronnen; ook de traditionele radio is nog steeds een zeer gewaardeerde en gebruikte bron. Steeds meer doet echter het internet haar intrede, zeker niet alleen op de pc en laptop, maar vooral op allerlei nieuwe consumentenapparaten, van mobiele telefoon tot tablet, van spelcomputer tot iPod.

3.1.2. Cross channel

Voor een lokale omroep staat vast dat deze alleen als media-instelling kan opereren, als zij zowel TV als radio als internet als kanaal gebruikt, en dan ook nog in allerlei verschillende vormen. Uitzending gemist is een extreem belangrijke functie, zeker voor “niche”-content; ook is het cruciaal dat de kracht van de publieke omroep als geheel, zoals het massale bereik van de NPO, gebruik wordt in deze kruisbestuiving. Als sprekend voorbeeld daarbij geldt altijd het NOS Journaal, dat ook een lokale editie zou moeten bevatten, geïntegreerd in de landelijke uitzending. Om al dit sorrt redenen zijn minimale eisen gesteld aan de lokale omroepen, om daarin mee te kunnen gaan en om aan dat collectief een bijdrage te kunnen leveren.

3.1.3. Samenvatting

De door een publieke lokale omroep te exploiteren kanalen zijn dan ook tenminste:

- radio (audio):
  - via alle pakketaanbieders conform Distributiewet
  - streaming audio
  - FM
  - DAB+
- tv (video):
  - via alle pakketaanbieders conform Distributiewet
  - streaming video
  - DVB-T (optioneel)
- internet (tekst/foto/a/v):
  - streams
  - interactieve (participatiegerichte) internetsite
  - mobiele app (tenminste iOS, Android)
  - social media (tenminste Twitter, Facebook)

3.2. Distributie

3.2.1. Mediahub voor contributie en distributie

In de nieuwe Distributiewet die eerdaags aangenomen zal worden, wordt de zgn. “must carry”-status van de lokale omroepen uitgebreid naar alle pakketaanbieders. Dat betekent dat het aantal distributeurs van de content van de lokale omroep zeer sterk zal toenemen: waar nu nog vaal slechts één kabelaar de dienst uit maakt, staan straks 5 of meer

pakketaanbieders op de stoep die het signaal willen, c.q. moeten doorgeven. Wanneer de lokale omroepen geen maatregelen nemen, lopen de kosten de spuigaten uit. Uit rechtelijke uitspraken is immers al bekend dat de omroep zelf verantwoordelijk is voor de kosten van het aanbieden c.q. aanleveren van het signaal aan de distributeur.

Op dit punt moeten de omroepen samenwerken en op één wijze aan alle pakketaanbieders tegelijk hun signalen aanleveren, via de zgn. Mediahub. Bovendien neemt het aantal platforms en devices waarop (publieke) content gevonden wordt, hand over hand toe. Zo is Uitzending Gemist hét platform voor het terugkijken van uitzendingen van de publieke omroep. Maar ook het ontsluiten van nieuws en informatie op mobiele telefoons en andere “smart” (lees: met internet verbonden) apparaten, is noodzaak. Live en on demand dus. Dat vraagt om een innovatieve aanlevering (contributie) en verspreiding (distributie). Daarvoor is een collectieve faciliteit onontbeerlijk: de OLON Mediahub.

3.2.2. **Data**

Daarbij geldt dat door de enorme explosie van (via het internet) beschikbare content, de vindbaarheid en herkenbaarheid van de content cruciaal is. We verwijzen naar de (helaas verkeerd getimede en veelal verkeerd begrepen) discussie rondom de merknaam NPO: ondanks alles is duidelijk dat de publieke omroep onderscheidend vermogen en vindbaarheid nodig heeft, om zijn rol nog te kunnen spelen in de toekomst. Data-gegevens die de mediaproducties begeleiden, zoals meta-gegevens, EPG-gegevens (elektronische programmagids) en het HBB-signaal dat de massa van TV combineert met een 1-op-1 relatie van de omroep met de kijker. Tot slot geldt dat steeds beter meetbaar wordt welke IE-rechten door een omroep worden gebruikt - en door de consument worden afgenomen: via playlists (volautomatisch bij te houden tegenwoordig) kan dit gebruik zeer nauwkeurig aan de houder worden vergoed. De jarenlange strijd tegen de (ons inziens veel te hoge) vergoeding aan bijvoorbeeld BUMA/Stemra wordt daarmee veel explicieter onderbouwd.

3.2.3. **Samenvatting**

- live: radio en tv via Mediahub aanbieden aan alle pakketaanbieders conform Distributiewet, internet, apps
- on demand: via Mediahub aanbieden van uitzendingen aan Uitzending Gemist (NPO), internet, apps
- data: EPG-gegevens, playlist, Hbb-signaal

3.3. Focus

3.3.1. **Natuurlijke habitat**

Kernbegrip uit het convenant tussen de VNG en de OLON uit 2012 is de “natuurlijke habitat” van de burger: zijn of haar leefomgeving, die wordt bepaald waar je als burger woont, waar je vaak werkt, boodschappen doet, het theater bezoekt en sporten beoefent.

VNG en OLON hebben vastgesteld dat dat “leefgebied” veelal een stad of een streek is, met daarbinnen voldoende aandacht voor de gemeenschappen in dat gebied, zoals specifieke wijken en dorpen. In eerdere verkenningen van het Ministerie van OCW in het

vorige decennium is het fenomeen van een streekomroep al eens onderzocht; verwezen wordt naar het rapport http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/notas/2009/07/29/streekomroepen-in-nederland.html.

We verwachten dat daarbij tussen de 50 en 100 van dergelijke streken identificeerbaar zijn. In deze streek zal één lokaal toereikend media-aanbod gerealiseerd worden, door één of meer lokale omroepen, vanuit de gedachte dat die streek één sociaal-cultureel geheel vormt waarbinnen mensen leven: hun natuurlijke habitat. Voorbeelden daarvan zijn Twente en De Peel, niet geheel toevallig twee streken waarin pilots zijn gehouden voor regionale samenwerking.

3.3.2. Koepelorganisatie of fusieorganisatie

Op de realisatie van dit lokaal toereikende media-aanbod zal worden gestuurd door één omroeporganisatie, of door één koepelorganisatie die verschillende omroepen in dat gebied vertegenwoordigt en faciliteert. Deze keuze wordt primair bepaald door de lokale omstandigheden.

Het doelgebied zal in de regel meer dan 100.000 inwoners, maar minder dan 500.000 inwoners (excl. G4) beslaan. Binnen dit gebied heeft de omroep een gelijkmatig over steden, wijken en dorpen verdeelde redactionele aandacht, met participerende burgers die als hyperlokale redacteuren vanuit de haarvaten van de samenleving berichten. Burgers en maatschappelijke organisaties participeren in de mediaproducties, die voor tenminste 50% van informatieve, culturele en/of educatieve aard zijn. De ICE-norm wordt daarbij dus gehandhaafd, maar wel uitsluitend gericht op werkelijke producties, in plaats van percentages per kanaal. Daarbij is sprake van werkdagelijks (“vers”) nieuws op radio en TV. Daartoe is er een fulltime nieuwsredactie, die middels piketdiensten ook buiten kantoortijden in geval van calamiteiten “bovenop het nieuws” zit.

3.3.3. Samenvatting:

- gericht op de stadsregio/streek: ca. 100.000 inwoners, < ca. 500.000 inwoners (excl. G4 en zeker geen “provincie”-schaal)
- zelfstandig (fusieomroep) of samenwerkingsverband (paraplu-omroep)
- hyperlokale redacteuren (steden, dorpen, wijken)
- full-time (nieuws-) redactie met piketdiensten buiten kantoortijden
- dagelijks op alle kanalen multimediaal nieuws of informatie
- 50% contentproducties informatief, cultureel en/of educatief (ICE)
- kanaalonafhankelijk, dus ICE op productieniveau i.p.v. kanaalniveau
- interactie met en participatie van burgers en groeperingen in mediaproductie
- werkdagelijks nieuws op radio en TV
- contentproductie = door omroep of derden gemaakte programma’s, niet zijnde non-stop

4. Criteria Relevantie

4.1. Redactie

4.1.1. Betrouwbaarheid en onafhankelijkheid

Een publieke omroep kan alleen relevant zijn als deze betrouwbaar en onafhankelijk is. Dat betekent primair dat de aansturing los moet zijn van commerciële en politieke inmenging. De huidige Mediawet, en in het bijzonder de positie van een goed functionerend PBO daarbij, geeft daar waarborgen voor. Het PBO dient door alle gemeenteraden in de betreffende streek als “representatief” verklaard te zijn. Het PBO verklaart van de c-programma's in de ICE-berekening dat ze aan de eisen voldoen, en stelt het programmabeleid; daarin borgt zij voldoende redactionele aandacht voor alle maatschappelijke stromingen en stimuleert zij participatie van deze stromingen en andere maatschappelijke organisaties. En hoewel de redactionele kwaliteit en onafhankelijkheid door de Hoofdredacteur bewaakt moet worden, geldt tevens het adagium van een lokale omroep die “van iedereen, door iedereen en voor iedereen” is. Dat leidt er ook toe dat binnen het publieke bestel fragmenten van geproduceerde content vrij gebruikt moeten kunnen worden, zowel tussen lokale omroepen onderling, als tussen de verschillende lagen van het bestel (met slechts een handling fee voor de logistieke afhandeling). Daartoe zijn inmiddels overigens ook reeds afspraken gemaakt met de NTR en de NOS.

4.1.2. Redactionele kwaliteit

Een verdere versterking van die betrouwbaarheid en onafhankelijkheid kan worden gerealiseerd door de redactionele kwaliteit te optimaliseren: een goede journalistieke cultuur is de beste garantie daarop. Een professioneel aangestuurde redactie is dan ook een must. Dat betekent ondermeer dat de redactie gebruik maakt van “standaard” journalistieke uitgangspunten en werkmethoden zoals hoor en wederhoor, het controleren van feiten en het doen aan bronvermelding. De redacteuren zijn daarnaast geworteld in de lokale samenleving, zijn zorgvuldig en integer.

4.2. Kwaliteitsmanagement

4.2.1. Planning en control

Sturing op betrouwbaarheid en onafhankelijkheid vraagt om sturing op kwaliteit. Dat begint bij het principe van vrijwillig niet vrijblijvend is, en eindigt bij een professioneel geborgde nieuws- en mediaorganisatie. Alleen dan kan continuïteit gewaarborgd worden en wordt inefficiënt hobbyisme voorkomen. Een publieke lokale omroep werkt met een planning- en controlcyclus, waarbij per 5 jaar een kwalitatieve toets en een visitatie plaatsvindt; daarbij hanteert de omroep een meerjarenbeleidsplan en een jaarlijks business plan. Ook worden kwaliteitsstandaarden gebruikt, zoals een redactiestatuut, en andere sjablonen voor bijvoorbeeld de financiële huishouding, technische voorzieningen en arbeidsvoorwaarden.

4.2.2. Instrumentele borging

De aansluiting op de Mediahub is eveneens een kwaliteitseis, waarbij technische kwaliteit gewaarborgd wordt tegen de hoogst mogelijke kosteneffectiviteit. Tevens opent dat mogelijkheden voor alternatieve en aanvullende individuele en collectieve inkomstenstromen, zoals verkoop van reclamezendtijd.

4.3. Samenvatting:

- goed functionerend PBO, representatief verklaard door betrokken gemeenteraden
- professioneel aangestuurde journalistiek,
- borging journalistieke kwaliteit en onafhankelijkheid in structuur en processen
- standaardgebruik journalistieke werkmethoden als hoor-wederhoor, controleren feiten, bronvermelding, …
- redactie is geworteld in lokale gemeenschap, is onafhankelijk, zorgvuldig, betrouwbaar, integer
- samenwerking bibliotheken, scholen en culturele instellingen
- publieke toegankelijkheid van de media-instelling: van iedereen, voor iedereen, door iedereen
- binnen ICE minimaal 20% in samenwerking met participerende instellingen
- publieke toegankelijkheid van geproduceerde content: vrij gebruik voor publieke omroepen binnen criteria (bronvermelding, onverkort, onversneden, rechten derden)
- handling fee
- professioneel geborgde organisatie met participerende burgers
- gewaarborgde continuïteit
- p&c-cyclus met kwalitatieve toets/visitatie, meerjarenbeleidsplan, jaarplan
- implementatie standaarden (redactiestatuut, PBO, financiële huishouding, technische voorzieningen, op termijn aangepaste CAO PO, …)
- aansluiting landelijke infrastructuur: Mediahub, contentuitwisseling, reclamezendtijd.

5. Bedrijfsvoering

5.1. Duurzame financiële bedrijfsvoering

5.1.1. Zonder winstoogmerk

Een publieke lokale media-instelling is niet gericht op winst, maar zorgt (wel) voor een duurzame financiële huishouding waarin continuïteit is gewaarborgd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gestandaardiseerde financiële administraties en jaarrekeningen, wat zowel de efficiency ten goede komt als de vergelijkbaarheid (en daarmee bestuurbaarheid) van de organisaties afzonderlijk en de sector als geheel vergroot.

5.1.2. Bijzondere karakter van verplichte bekostiging

De lokale omroep respecteert en waardeert het specifieke karakter van haar bekostiging, wat immers specifiek een wettelijk verankerde bekostiging is in plaats van een “reguliere” subsidie. Noblesse oblige, zodat de omroep zich ondanks de bekostigingsplicht zal inspannen om de benodigde bekostiging zo laag mogelijk te houden. Dat leidt ondermeer tot het uitgangspunt dat de omroep zelf tenminste een net zo hoog bedrag “uit de markt” hoort te halen, als dat zij als bekostiging ontvangt. Overigens geldt daarbij dat (content-) productie in opdracht van (lokale) overheden niet als bekostiging geldt, maar tegen marktconforme prijzen afgenomen wordt.

5.2. Basisbegroting

5.2.1. Indicatief

Natuurlijk zijn er altijd lokale uitzonderingen die de regel bevestigen. En natuurlijk is soms sprake van een dermate afwijkende “couleur locale”, dat ook in financieel opzicht er geen vergelijking gemaakt kan worden met landelijke gemiddelden. Echter, op basis van een gemiddelde omroep die een gemiddelde omvang heeft van doelgebied (natuurlijke habitat) en een basisinfrastructuur exploiteert om tegemoet te kunnen komen aan het realiseren van de in dit document ook benoemde criteria van een lokaal toereikend media-aanbod, kan wel een indicatie worden gegeven. Daarbij wordt aangetekend dat hierbij het gebruik maken van collectieve voorzieningen een grote rol speelt; sterker, dit is een randvoorwaarde (er zullen dus nadere afspraken gemaakt moeten worden over de financiering van collectieve instrumenten).

5.2.2. Basisbegroting vanaf EUR 500.000,00

Met dat in gedachten achten we een basisbegroting vanaf EUR 500.000,00 realistisch. Bij de budgettaire sturing is het dan van groot belang om de kosten voor de (organisatorische en technische) infrastructuur en bedrijfsvoering te scheiden van de kosten van mediaproducties. Nogmaals: dit is een indicatie. De OLON werkt aan een standaardbegroting, waarin een deel van de voorzieningen op centraal niveau ingekocht en georganiseerd kan worden, waardoor meer middelen vrijkomen voor werkelijke contentproductie: dát is immers de kernactiviteit van een media-instelling.

5.3. Productie

Tot slot wordt opgemerkt dat de lokale omroep een zeer publieke doelstelling en karakter heeft, maar wel gehouden is aan economische regels en principes: Zo hoort zij marktconforme prijzen te hanteren, ook voor productie voor de (lokale, semi-) overheid. Bovendien zijn deze producties een zeer belangrijke eigen inkomstenbron voor de media-instelling. Daarbij zijn landelijke, collectieve formats en producties een nog onontgonnen terrein, waarop veel maatschappelijke meerwaarde te realiseren valt, landelijk én lokaal.

5.4. Samenvatting:

- duurzame financiële huishouding zonder winstoogmerk
- standaard administratie
- standaard jaarrekening
- basisbegroting papaplu/fusie geprognosticeerd minimaal € 500.000
- eigen inkomsten tenminste even hoog als bekostiging (dus excl. productievergoedingen)
- scheiding kosten bedrijfsvoering/infrastructuur en productiekosten
- sturing op budgetten bedrijfsvoering/infrastructuur op regionaal niveau
- contentproductie voor derden (incl. overheden) tegen marktconforme prijzen
- binnen eigen journalistieke verantwoordelijkheid
- geen onderdeel van de bekostigingsrelatie/-plicht

Voorstel - Zomernota 2016

Intentieovereenkomst tussen besturen van de lokale omroepen: Stichting Lokale Media Heumen, Mook en Middelaar (GL8), WebFM, Wijchense Omroep (WO) en Stichting Waalstad Media (N1).

In de afgelopen periode hebben er diverse bestuurlijke overleggen plaats gevonden tussen de hierboven genoemde omroepen. Gesproken werd o.a. over een beoogde intentieovereenkomst met als kern de volgende inhoud:

1. Elke omroep behoudt de eigen onafhankelijkheid en identiteit;
2. Het opbouwen van een gezamenlijke media organisatie met als doel de productie en distributie van kwalitatief sterke omroepprogramma's (radio en televisie) voor de zendgemachtigde omroepen in de gemeenten Gennep, Mook en Middelaar, Heumen, Druten, Beuningen, Wijchen en Nijmegen, mogelijk ook in andere buurgemeenten. Hierbij wordt gedacht aan b.v. de 4daagse, 7heuvelenloop, sport (topsport en amateursport), gezondheid en natuur;
3. Doel is te komen tot en bijdragen aan efficiëntere bedrijfsvoering, betere programmakwaliteit en aan meer continuïteit en minder kwetsbaarheid;
4. De omroepen gaan met elkaar in overleg hoe de technische faciliteiten onder te brengen en afspraken te maken over de wijze van gebruik van elkaars faciliteiten;
5. Onderzocht zal worden of en zo ja welke juridische structuur het beoogde gezamenlijk in te richten bedrijf zal moeten krijgen;
6. Betrokkenen zijn zich ervan bewust dat de basis van lokale omroeporganisaties bestaat uit de stad Nijmegen, stads- en dorpswijken, kleine en grote dorpskernen. met hun sociale infrastructuur en maatschappelijke activiteiten;
7. Inhoudelijke programma's en reclameboodschappen worden ook daarop afgestemd bij voorkeur met de inzet van medewerkers die lokaal geworteld zijn. Zij maken gebruik van apparatuur van het beoogde mediabedrijf;
8. Naast de voor de verschillende dorpen, de stad en maatschappelijke doelgroepen te onderscheiden programma-inhoud zal gewerkt worden aan gezamenlijke programma's

Voorstel - Zomernota 2016

voor meer doelgroepen en gemeenten (rol PBO). Daarvoor worden gezamenlijk formats ontwikkeld. Te denken bv aan programma's gericht op: "stad en platteland", "natuur en recreatie", "heden en verleden van oorlog en vrede, zoals tweede wereld oorlog, Slag op de Mookerheide, Vrede van Nijmegen, Romeins legioen enz."

9. Ter bevordering van de kwaliteit wordt de uitwisseling van kennis en ervaring bevorderd tussen medewerkers uit verschillende gemeenten;
10. Het is de gemeenschappelijke intentie en visie van de deelnemende omroepen dat hierna een samenwerkingsovereenkomst zal worden opgesteld waarin alle van belang zijnde onderwerpen nader zullen worden uitgewerkt. Te denken is hierbij aan de verdeling van kosten en opbrengsten, mogelijke andere gezamenlijke activiteiten zoals de productie en distributie van audiovisuele reclame;
11. Tot slot wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden voor samenwerking met andere lokale omroeporganisaties in buurgemeenten zodat in de toekomst in de regio een bredere streekomroep zou kunnen ontstaan.

Ondertekend op ..... maart 2015 door:

De heer F. Mulder
Voorzitter
Bestuur Wijchense omroep (WO)

De heer F. van Wijk
Voorzitter
Stichting Lokale Media Heumen, Mook en Middelaar (GL8)

Bestuur WebFM
De heer E. van der Bergh

Bestuur Stg. Waalstad Media
De heer M. Seveke

i.o.
C.F. Roskam
secretaris

# fase	Fase van de vorming van de streekomroep
N.B.	Nodig om project goed te doorlopen
1.0	Lezen van benodigde stukken aangaande de toekomst van de Lokale Omroep
Product:	*goed geinformeerdebesturen die weten wat er ondernomen moet gaan worden en waar ze (op veilige wijze) terecht kan voor (extra) informatie of advies*
1	Initiatieffase
1.1	Organiseren van een eerste bijeenkomst met de verschillende besturen
1.2	Zijn dit de juiste lokale omroepen die bij elkaar zitten? Zo niet, waarom niet en wie dan wel?
	Zie regio-overzicht van de OLON
1.3	Doorlezen, evt wijzigen en ondertekenen van de tekst in het format
1.4	Organiseren van een volgende vergadering
Product	*Ondertekend document dat men samen een streekomroep gaat vormen*
2	Definitiefase
2.1	Accoord gaan met projectorganisatie zoals omschreven in het format de Projectopdracht (hoofdstuk 7)
2.2	Bepalen en vaststellen taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden stuurgroep
2.3	Samenstellen van een stuurgroep, bestaande uit mensen met mandaat
2.4	Bepalen en vaststellen van taken, bevoegdheden,verantwoordelijkheden kartrekker
2.5	Aanstellen van een kartrekker
2.6	Bepalenen vaststellen taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden werkgroep
2.7	Communicatiemoment: Vergadering met alle vrijwilligers van alle deelnemende lokale omroepen
2.8	Samenstellen van een of meerdere werkgroepen
2.9	Gesprekken met de ambtenaren van de verschillende gemeenten ter ideevorming
2.10	Centraal gesprek met alle ambtenaren tegelijk (idee-deling en samenwerking)
2.11	Gesprekken ambtenaren tbv samenwerking op het gebied van reintegratie
2.12	Gesprekken met losse sleutelfiguren
2.13	Gesprekken met huidige partners
2.14	Gesprekken met het bedrijfsleven
2.15	Gesprekken met het sociaal maatschappelijk veld
2.16	Gesprekken met verenigingen
2.17	Gesprekken met bedrijfsleven
2.18	Gesprekken met het onderwijsveld
2.19	Gesprekken met andere (online) media in streek (commercieel en niet commercieel)
2.20	Vertalen gegevens uit gesprekken richting producten
2.21	Bepalen visie en missie
2.22	Schrijven inhoudelijk plan hoe streekomroep invulling geeft aan eisen van convenant
2.23	Plan bespreken en goedkeuren in stuurgroep
2.24	Organiseren bijeenkomst met alle betrokkenen (besturen,, medewerkers, alle stakeholders)
2.25	Communicatiemoment: zowel intern als extern (zie B.9 t/m B.17)
Product	*Breed gedragen en ondertekend document op welke wijze men aan eisen van convenant gaat voldoen en hoe de streekomroep kan voldoen aan de wensen van de verschillende doelgroepen*

# fase	Fase van de vorming van de streekomroep
3	**Ontwerpfase**
3.1	Instellen van werkgroepen
3.2	De werkgroepen (3.2.1 t/m 3.2.8) vertalen de omschreven doelen (zie fase B.) naar concrete voorstellen (functioneel en operationeel)
	3.2.1 activiteiten en mediaaanbod (hoofdstuk 5 bedrijfsplan)
	3.2.2 naamgeving/commercie/marketing (hoofdstuk 6 bedrijfsplan)
	3.2.3 Samenwerking (hoofdstuk 7 bedrijfsplan)
	3.2.4 rechtspersoon (hoofdstuk 8 bedrijfsplan)
	3.2.5 organisatieopbouw en personeelsmanagement (hoofdstuk 9 bedrijfsplan)
	3.2.6 Financien (hoofdstuk 10 bedrijfsplan)
	3.2.7 Techniek en faciliteiten
	3.2.8 PBO (wie dienen daar in te zitten)
3.3	Alle plannen verwerken in een beleidsdocument
3.4	plannen presenteren aan en goed laten keuren door de stuurgroep
3.5	plenaire bijeenkomst met alle besturen en besluit nemen verder te gaan
3.6	waar nodig beleidsplan aanpassen en verder uitwerken
3.7	voor zover nog niet opgericht: oprichting streekomroep (uitwerken statuten)
3.8	communicatiemoment: zowel intern als extern
3.9	definitieve financiele afspraken maken met gemeenten
Product	*concept beleidsplan voor de komende 3 jaar (2017-2020) incl. finaciele paragraaf en tijdspad*
4	**Voorbereidings en uitvoeringsfase**
4.1	Op alle gebieden uitvoering geven aan bedrijfsplan
4.2	Aanstellen van de verschillende bestuursleden (voor bestuur op afstand)
4.3	communicatiemoment: voorstellen bestuursleden en beleidsplan
	Bepalen functieprofiel directeur door nieuw bestuur op basis van voorstel werkgroep fase 3
4.4	Door nieuw bestuur aanstellen van directeur/eindredacteur
4.5	Bepalen van functieprofielen/taakomschrijvingen verdere personeelsleden (betaald en onbetaald)
4.6	Aanstellen verdere personeelsleden (betaald en onbetaald)
4.7	Instellen PBO + bepaling reglement
Product	*Werkende, goed georganiseerde en midden in de samenleving staande streekomroep die op professionele wijze wordt aangestuurd en een LTMA heeft.*
5	**Exploitatie en beheerfase**
5.1	maandelijkse evaluatie van de ontwikkelingen
Product	*Evaluatierapport*
	Certificaat van de NLPO

Voorstel - Zomernota 2016

NIEUWSVOORZIENING IN DE REGIO 2014

LEEGTE IN HET LANDSCHAP

Voorstel - Zomernota 2016

'Je hebt hier de tijd om iets beter na te denken. De omgangsvormen zijn ook nog beschaafd. Komt omdat de media het gemeentehuis niet platlopen. Niet iedere uitglijder of controverse wordt uitvergroot. Voor de omgangsvormen en de besluitvorming in de raad is de afwezigheid van de pers een godsgeschenk.'

Dominic Schrijer (PvdA), burgemeester van Zwijndrecht in:
Binnenlands Bestuur, september 2014, nr. 18.

Voorstel - Zomernota 2016

STUDIES VOOR HET STIMULERINGSFONDS VOOR DE JOURNALISTIEK / S40

NIEUWSVOORZIENING IN DE REGIO 2014

LEEGTE IN HET LANDSCHAP

Henri Beunders
Annelies van der Horst
Justin de Kleuver

met medewerking van:
Willemijn Roorda
Evelien Vos

AMB
Diemen
2015

Voorstel - Zomernota 2016

In de serie 'Studies voor het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek worden werkstukken gepubliceerd die in het kader van een onderzoeksproject met steun of in opdracht van het Stimuleringsfonds tot stand zijn gekomen. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de studie berust bij de auteur(s).

ISBN 97890 79700 77 6

© 2015 Het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek - Den Haag
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaargemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende.

Layout, opmaak, productie: AMB Diemen

uitgeverij AMB – Postbus 7 –1110 AA Diemen – info.amb@xs4all.nl – www.amb-press.nl

Voorstel - Zomernota 2016

Inhoudsopgave

Samenvatting **1**
Aanbevelingen 7

Inleiding 13

1 **Toekomst zonder lokale en regionale media?** 17
1.1 De toekomst is er al 17
1.2 Duidende en kritische journalistiek per medium 19
1.3 Burgers en hun stem 22

2 **Blijvend belangrijk** 25
2.1 Verder op de oude voet 25
2.2 Media zijn 'cruciaal' voor gemeenten 26
2.3 Belang media voor raadsleden 31

3 **Kritisch over kwaliteit** 35
3.1 Soorten lokale media 35
3.2 Kwaliteit berichtgeving media 36
3.3 Van kritisch tot zurig 37
3.4 Media over afdelingen communicatie 38

4 **De nabije toekomst** 41
4.1 De toekomst volgens wethouders en raadsleden 41
4.2 Sociale media 43
4.3 Rol media bij drie decentralisaties 45
4.4 Slotbeschouwing 45

Dankwoord 49

Voorstel - Zomernota 2016

In dit stuk hanteren we de volgende termen en begrippen:

Onafhankelijke lokale en regionale media: lokale en regionale dagbladen, huis-aan-huisbladen, lokale nieuwsbladen, lokale en regionale omroepen en particulieren die nieuws verzorgen via eigen websites, weblogs en sociale media.

Maatschappelijke functie van media: de belangrijkste maatschappelijke functie van de onafhankelijke lokale en regionale media, tenminste de functie waarin wij geïnteresseerd zijn, is de waakhondfunctie: de onafhankelijke kritische stem die de lokale overheid controleert, maatschappelijke kwesties signaleert en duidt, burgers daarover informeert en ze waar mogelijk een stem geeft en zo een bijdrage levert aan de lokale democratie.

Kwaliteitsjournalistiek: het onafhankelijk opdiepen, vergaren van nieuws en dit nieuws conform de missie van het medium op een zo objectief mogelijke manier weergeven; en het toetsen en beoordelen van politiek-bestuurlijk nieuws over al hetgeen dat van belang wordt geacht in de gemeente.

Duidende journalistiek: journalistiek gericht op het uitleggen, verklaren of in context plaatsen van nieuws.

Kritische journalistiek: journalistiek gericht op het problematiseren van bepaalde onderdelen van het nieuws.

Voorstel - Zomernota 2016

Samenvatting

Dit onderzoek, uitgevoerd door DSP-groep en prof. Henri Beunders, gaat over de relatie tussen gemeenten en onafhankelijke lokale en regionale media. We willen weten wat gemeenten vinden van de maatschappelijke functie van de onafhankelijke media en de bijdrage die zij vanuit die functie leveren aan de nieuwsvoorziening over gemeenten. Ook gaan we in op hoe gemeenten hun eigen informatie- en nieuwsvoorziening beoordelen. We hebben in dit onderzoek veldwerk gedaan in drie gemeenten: Almere, Barneveld en Deventer en cases bestudeerd in Bloemendaal, Culemborg en Zutphen. In bijlage 1 bij dit onderzoek zijn de resultaten daarvan te vinden. In bijlage 2 staan de resultaten van een peiling onder alle wethouders en gemeenteraadsleden in Nederland over de rol en toegevoegde waarde van lokale en regionale media. Beide stukken zijn online te vinden op www.dsp-groep.nl en www.persinnovatie.nl.

Grote lokale variëteit

In dit stuk spreken we in algemene zin over de stand van zaken en de ontwikkelingen van de lokale en regionale media. Een eerste vaststelling moet echter zijn dat er een grote lokale variëteit is. Vrijwel geen gemeente is precies dezelfde wat betreft de vorm en inhoud van de lokale informatie- en nieuwsvoorziening; er zijn verschillen in aantal actieve media, hun bereik, de aard van de journalistiek, de wijze waarop de gemeente haar informatievoorziening inricht, het aantal communicatiemedewerkers en de relatie tussen gemeente en media. Ook de sociale samenhang heeft invloed. In de ene gemeente uit de sterke gemeenschapszin zich in sterke lokale media, in de andere gemeente is de sociale samenhang afgekalfd en hebben de lokale media zo goed als afgedaan als bindmiddel.

Vooral schrijvende pers

Wij zijn in dit onderzoek op zoek geweest naar een bepaald onderdeel van de lokale en regionale media: de duidende en kritische journalistiek over zaken die betrekking hebben op het gemeentebestuur en alles wat het publieke belang in de gemeente betreft. We zijn van de veronderstelling uitgegaan dat deze vorm van journalistiek aan belang wint door de decentralisaties in het sociale domein, die gemeenten voor belangrijke beleidskeuzes stellen.

Duidende en kritische journalistiek vinden we vooral terug bij de schrijvende pers, in het bijzonder bij regionale dagbladen met een lokale editie en bij enkele lokale dagbladen. Hun bereik is nog aanzienlijk, maar neemt wel sterk af. Lokale en regionale omroepen doen veel minder een duit in het zakje als het gaat om oorspronkelijke berichtgeving over publieke aangelegenheden: ze zijn – naar eigen zeggen – veelal volgend en zelden initiërend. Gebrek aan journalistieke capaciteit en kwaliteit spelen hen parten en hun focus ligt vaak op andersoortige berichtgeving. Sommige huis-aan-huisbladen doen op beperkte schaal aan kwaliteitsjournalistiek. Huis-aan-huisbladen hebben een groot bereik en bieden in veel gevallen onderdak aan de gemeentelijke informatiepagina's. Een onbekend aantal particulieren doet via digitale media aan lokale (en in mindere mate regionale) berichtgeving. Het deel van hen dat duidende en kritische journalistiek bedrijft is klein.

Vijf voor twaalf, geweest

De journalistiek over gemeentezaken staat onder grote druk. In sommige gemeenten is deze nagenoeg of geheel verdwenen. Ten aanzien van de regionale en lokale dagbladen geldt dat het aantal journalisten daalt en dat teruglopende advertentie-inkomsten en dalende aantallen abonnees bij de bedrijven waar zij in dienst zijn, weinig goeds voor de toekomst voorspellen. Het beeld dat uit dit onderzoek opdoemt is niet wezenlijk anders dan andere onderzoeken uit de afgelopen jaren – ze stellen alle vast dat het structureel slechter gaat met de regionale nieuwsvoorziening[1]. De urgentie neemt wel toe: het is vijf voor twaalf geweest.

Voorlopig wordt er nog geld verdiend met regionale en lokale dagbladen. Dat is wellicht de verklaring waarom de digitalisering bij deze dagbladen achterblijft: goed werkende digitale verdienmodellen zijn nog niet gevonden. Regionale en lokale dagbladen zijn nog steeds vooral gedrukte kranten waar een aantal digitale kanalen aan verbonden is, zonder dat de kernactiviteit – het maken van een krant – fundamenteel is veranderd. Van een gelijkwaardige wisselwerking tussen papier en digitale instrumenten is geen sprake. De journalisten die de digitale berichten verzorgen staan vaak lager in de pikorde dan de journalisten die voor de papieren krant schrijven. Het is de vraag of op de middellange termijn de duidende en kritische journalistiek een goed onderdak heeft bij deze dagbladen. Het is daarom zaak om te kijken naar alternatieven. Lokale en regionale

Noot 1 De belangrijkste publicaties zijn: *De volgende editie* (Commissie Brinkman, 2009), *Zorgen om lokale openbaarheid* (Nieuwenhuijsen, 2012), *Nieuwsvoorziening in de regio* (Stimuleringsfonds voor de Pers, 2013), *De tijd staat open* (Commissie Brakman, 2014) en *Meerstemmigheid laten klinken* (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2014).

omroepen zijn verder op het digitale pad. Bij een aantal omroepen staat de digitale content centraal, en is de website leidend als het gaat om de nieuwsvoorziening. Nadeel is dat de hoeveelheid duidende en kritische journalistiek bij deze media vaak heel beperkt is.

Vraagtekens bij bijdrage aan lokale democratie

We nemen voetstoots aan dat kwaliteitsjournalistiek (nog steeds) een belangrijke waarde heeft voor de lokale democratie. Bij nader inzien kun je daar vraagtekens bij zetten. Over de kwaliteit van de lokale en regionale journalistiek zijn de meningen verdeeld. Van diepgravende onderzoeksjournalistiek is slechts incidenteel sprake. Meestal is hier geen tijd, geld of expertise voor. Van kritische journalistiek soms wel, maar kritische artikelen leveren vanuit de gemeente soms verwijten op van een bewust negatieve berichtgeving ('zurigheid'), of van eenzijdigheid, of van onvoldoende diepgang, onvoldoende achtergrondkennis of van het onvoldoende toepassen van hoor en wederhoor. De kritische journalistiek krijgt ook het verwijt vaker op de man te spelen dan op de bal. Daar staan journalisten tegenover die zorgvuldig en vakbekwaam kritische artikelen schrijven over zaken die zij relevant vinden voor het publieke belang. Wat wel duidelijk is, is dat het aantal journalisten dat dit doet, flink is gedaald vanwege ingekrompen redacties. Daarnaast wordt veel meer gewerkt met zzp'ers wier lokale geheugen minder ver terug gaat en die soms minder kritisch kunnen zijn omdat ze – buiten hun journalistiek werk voor onafhankelijke media – ook opdrachten uitvoeren voor de gemeente waarover zij berichten.

Als de kritische journalistiek te wensen over laat, wat is dan wel de bijdrage van de journalistiek aan de lokale democratie? De lokale en regionale media hebben – in de gemeenten waar ze actief zijn – een toegevoegde waarde in het onafhankelijk verslag doen van wat er in de gemeenteraad en bij het college van B&W speelt. Ze zijn bovendien in staat tot het duiden van deze zaken: ze uitleggen, verklaren of in context plaatsen. Daarnaast hebben ze een belangrijke taak in het berichten over publieke aangelegenheden die niet in de gemeenteraad en het college van B&W aan de orde komen. Tenslotte hebben ze, onder meer via onderzoek onder lezers, kijkers en luisteraars, een beeld van wat burgers interessant en belangrijk vinden; hoewel dat beeld wat betreft politiek-bestuurlijk nieuws beperkt is. Kortom, lokale en regionale media vervullen – in gemeenten waar zij nog voldoende aanwezig zijn – een intermediaire rol tussen gemeente en burger, maar dan vooral in verslaggevende en duidende zin. Vraag blijft of er op lokaal en regionaal niveau mogelijkheden zijn voor versterking van de kritische journalistiek, de 'waakhondfunctie'.
Bij de kanttekeningen over de waarde van de lokale en regionale journalistiek voor de lokale democratie komt de vraag wat het bereik van de artikelen en items is: het aantal

lezers van regionale en lokale dagbladen daalt en jongeren blijken zich een stuk minder te interesseren voor lokaal nieuws dan voorgaande generaties (zie ook onderzoek Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, 2015). Het lijkt wel of deze nieuwe realiteiten nog onvoldoende doorgedrongen zijn tot de lokale dagbladjournalist die gevangene lijkt te zijn geworden van zijn papieren medium.

Voor de colleges van B&W zijn de lokale en regionale media weliswaar belangrijk – artikelen hebben invloed en houden de bestuurders scherp – maar de rechtstreekse communicatie met de burger is voor hen minstens zo belangrijk, zo niet belangrijker. Ze hebben daar bovendien een – in omvang sterk gegroeid – communicatie-apparaat voor gecreëerd. Daar zijn sociale media nog bij gekomen. Raadsleden en wethouders zijn de afgelopen jaren zeer actief geworden op sociale media, met name op Facebook en Twitter. Heel gechargeerd gesteld: gemeenten hebben meer aan hun hoofd dan de relatie met een klein groepje lokale journalisten die ook nog regelmatig stukken schrijven waar het nodige op af te dingen valt.

Gemeenten: lokale en regionale media zijn onmisbaar

De formele en principiële positie van gemeenten – zowel van wethouders als raadsleden – is echter een andere. Zij vinden de onafhankelijke lokale en regionale media van cruciaal belang voor het goed functioneren van de lokale democratie. Daarnaast zeggen ze dat zij de informatie- en nieuwsvoorziening aan burgers niet af kunnen zonder die media. In het bijzonder zien ze een zeer grote rol van de media bij de berichtgeving over de (uitwerking van de) drie decentralisaties in het sociale domein – een kans voor lokale en regionale media om hun rol te vergroten. Als we voorbij gaan aan de mogelijkheid dat we te maken hebben met sociaal wenselijke antwoorden van wethouders en raadsleden, kunnen we verheugd zijn: gemeenten hechten wél aan hun lokale en regionale media en dichten deze een belangrijke rol toe.

In gemeenten waar de lokale en regionale media echt gemarginaliseerd zijn, schort het soms aan informatievoorziening van gemeente naar burgers. De informatievoorziening is er wel, soms zelfs in hoge mate, maar lijkt toch niet goed aan te komen bij een breed publiek. Op het moment dat belanghebbende burgers duidelijk wordt dat er iets zit aan te komen dat hen rechtstreeks aangaat, reageren ze verrast en verbolgen: 'hoe komt het dat we dit nu pas horen!' Boze bewoners, protestpartijen en zelfbenoemde waakhonden – *lone wolfs* – voeren dan soms op weinig genuanceerde wijze oppositie tegen het gemeentebestuur en zetten daarvoor vaak digitale media in. Hun stem is legitiem en waardevol en bereikt in sommige gevallen wél een breed publiek. Maar met een goed functionerende journalistiek zouden burgers waarschijnlijk eerder en beter op de hoogte zijn geweest en, via die media, hun stem eerder hebben kunnen laten horen.

Betrokkenheid burger en gemeenteraad kan beter

Als het gaat om de betrokkenheid van burgers speelt ook de ontwikkeling naar een meer organische, netwerkachtige manier van het ontplooien van activiteiten een rol. Deze horizontale, niet-hiërarchische manier van organiseren vinden we nog maar beperkt terug in de journalistiek en de nieuwsvoorziening, maar zij is groeiende. Particuliere journalistieke initiatieven zijn dun gezaaid en overleven vaak niet lang. Bewonersorganisaties zijn er vele maar zij zetten vaak geen journalistieke middelen in om hun doelstellingen te bereiken. Als het gaat om burgerinitiatieven is de conclusie dat hun bereik onder burgers en, daaraan gekoppeld, hun journalistieke gehalte, nog flink zouden kunnen toenemen. Bestaande onafhankelijke media bieden in toenemende mate een platform voor interactie en debat tussen burgers, onder meer over politiek-bestuurlijke onderwerpen naar aanleiding van berichten in die media. Onafhankelijke media zouden meer invulling kunnen geven aan deze rol. Sociale media zijn steeds belangrijker geworden in de nieuwsvoorziening, onder meer door wethouders en raadsleden, maar als het gaat om interactie met en tussen burgers over politiek-bestuurlijke onderwerpen, dan vervullen ze een beperkte rol: ze worden vooral gebruikt om informatie te zenden en door te linken naar berichtgeving elders – hun journalistieke inhoud is zeer beperkt. Ook hier liggen kansen voor het versterken van het bereik en de kwaliteit van de lokale en regionale journalistiek.

Waar de lokale en regionale journalistiek is verzwakt en de gemeentelijke communicatie, als verlengstuk van het college van B&W, de afgelopen decennia is versterkt, blijft de rol van de gemeenteraad vaak onderbelicht. Met de dualisering van het gemeentebestuur in 2002 kreeg de gemeenteraad een eigen ambtelijke ondersteuning en werd verantwoordelijk voor de eigen externe communicatie. Wat betreft de communicatie is de dualisering niet bepaald geslaagd te noemen. De gemeenteraad maakt zich, als zelfstandig en staatsrechtelijk gezien hoogste onderdeel van het gemeentebestuur, veel te weinig zichtbaar en wordt links en rechts voorbijgesneld door de gemeentelijke communicatieafdeling die onder het college van B&W valt. Niet zelden spreekt het college over wat de gemeente beslist heeft, vóórdat het onderwerp in de gemeenteraad is besproken. Het debat in de gemeenteraad is zo mosterd na de maaltijd, en voor burgers vaak onnavolgbaar en saai. In gemeenten waar de lokale en regionale journalistiek nog voldoende aanwezig is, vervullen journalisten een belangrijke rol in de berichtgeving over de raad aan burgers. In veel andere gemeenten heeft de raad een aanzienlijke communicatie-achterstand, iets dat bovendien nog te weinig beseft lijkt te worden door raadsleden.

Nieuwe oplossingen nodig

Zoals gezegd, gemeenten vinden de functie van lokale en regionale media cruciaal en kunnen niet zonder. Als ze zich rekenschap geven van het feit dat die zelfde media tegelijkertijd onder grote druk staan, dan zou de gemeente zich het lot van die media, op een of andere wijze, moeten aantrekken. Rechtstreekse financiële ondersteuning kan bij de meeste gesprekspartners om principiële redenen niet op veel draagvlak rekenen, noch bij de gemeente, noch bij de media zelf. Het zou de onafhankelijkheid van de media aantasten en wordt daarom onwenselijk geacht. Enkelen zeggen dat het wel degelijk kan – de publieke omroep is immers ook publiek gefinancierd – maar dan moeten er wel strikte voorwaarden aan verbonden zijn om de onafhankelijkheid te waarborgen. Andere manieren lijken kansrijker. De media hebben daarbij een taak, misschien de bedrijven waar zij onderdeel van uitmaken, individuele burgers natuurlijk, maatschappelijke instellingen wellicht, maar ook de overheid moet zijn verantwoordelijkheid nemen of hernemen. Maar hoe?

Aanbevelingen

We doen een aantal voorstellen om de rol van de onafhankelijke regionale en lokale media te versterken. Daarbij zij vermeld dat het bij veel van de geïnterviewde journalisten, wethouders en raadsleden toch wat stil bleef op de vraag naar oplossingen voor de afkalvende lokale en regionale journalistiek. Niet in alle gevallen werd de ernst van het probleem erkend. Belangrijker nog, het eigenaarschap van het probleem bleef vaak in het midden liggen, of werd naar anderen doorgeschoven. Dus wie moet de handschoen oppakken?

Aanbeveling 1. Creëer stichtingen voor onafhankelijke lokale duidende en kritische journalistiek.

Wij stellen voor dat er op gemeentelijk niveau onafhankelijke en professioneel geleide stichtingen (fondsen) worden opgericht die zich bezighouden met het stimuleren van *uitsluitend* kwaliteitsjournalistiek en het vergroten van het bereik ervan. De stichtingen fungeren als waarborg dat er overal onafhankelijke journalistiek bestaat. Ze financieren journalistieke activiteiten en projecten, met als maatstaven kwaliteit en bereik. Daarbij is de achterliggende gedachte dat als je journalistieke capaciteit mogelijk maakt, je er op kunt vertrouwen dat ze burgers helpen en uitdagen kritisch te denken. We kiezen voor stichtingen op gemeentelijk niveau omdat de grote lokale variëteit in de informatie- en nieuwsvoorziening lokaal maatwerk noodzakelijk maakt. Daarnaast krijgt de lokale democratie op gemeentelijk niveau gestalte en is het dus belangrijk dat de stichtingen op hetzelfde niveau opereren.

De stichtingen hoeven niet per definitie in het vaarwater te komen van bestaande media. Het is afhankelijk van de specifieke lokale situatie waar de stichtingen op inzetten. Daar waar bestaande media voldoende voorzien in duidende en kritische journalistiek, hebben de stichtingen (nog) geen taak, tenzij het bereik klein is en er ideeën zijn om het bereik te vergroten. In gemeenten waar de duidende en kritische journalistiek vrijwel verdwenen is, is het de taak van de stichtingen deze opnieuw in het leven te roepen. In gemeenten waar de lokale media marginaal zijn kan de keus van stichtingen zijn om het aandeel van lokale berichtgeving in regionale media te vergroten. Iedere stichting maakt haar eigen afwegingen.

Journalistieke activiteiten en projecten kunnen ingediend worden bij de stichting door bestaande media, zelfstandige journalisten en particuliere initiatieven van burgers. In het bijzonder kunnen jonge, pas-beginnende journalisten gesteund worden als zij goede ideeën hebben. Hier zit een toekomst voor de jonge journalist: vestig je in een gemeente en ga aan de slag als zelfstandig journalist. Om het lokale journalistieke veld op deze manier te versterken kan ook samengewerkt worden met journalistieke opleidingen. Uiteraard kan de stichting ook eigen initiatieven ontplooien om de onafhankelijke journalistiek te stimuleren, denk aan het uitzetten van onderzoek of het laten verrichten van specifieke taken zoals berichtgeving en duiding van de gemeenteraadsvergaderingen.

De financiële middelen van deze onafhankelijke stichtingen zullen moeten komen uit verschillende bronnen, waaronder de gemeente, die immers duidelijk aangeeft zeer te hechten aan onafhankelijke media vanuit democratisch perspectief. We doen daarvoor enkele – budget-neutrale – suggesties. We stellen voor de stichtingen te financieren uit de volgende bronnen:

1. De gemeente, die een deel van haar communicatiebudget bestemt voor de onafhankelijke journalistieke informatie- en nieuwsvoorziening over gemeente en gemeentebestuur.
2. De gemeente, die de wettelijke gemeentelijke bijdrage aan lokale omroepen onderbrengt in de stichting.
3. De gemeente, die de gelden voor het inkopen van de gemeentelijke informatiepagina's in het huis-aan-huisblad in de stichting stopt.
4. De bibliotheek, die redactiefaciliteiten biedt en de informatievoorziening steunt. Gezien het feit dat de gemeentelijke bijdrage voor veel bibliotheken de belangrijkste financieringsbron is, is dit dus tevens een indirecte gemeentelijke steun voor de journalistiek.
5. Schenkingen en donaties van particulieren en particuliere en publieke fondsen.
6. Particuliere bijdragen voor specifieke onderzoeksprojecten, via *crowdfunding*.
7. Het Rijk, dat een deel van de financiering van regionale omroepen kan aanwijzen om regionale en lokale digitalisering te stimuleren waarmee specifieke regionale en lokale *content* beschikbaar komt.

Je zou een vuistregel kunnen opstellen dat voor duidende en kritische journalistiek bijvoorbeeld €2 per inwoners nodig is. Dat zou dan de omvang van de benodigde financiën van een stichting zijn.

Deze onafhankelijke stichtingen kunnen ook een stimulans zijn voor het realiseren van de andere aanbevelingen.

Aanbeveling 2. Focus op digitalisering van de duidende en kritische journalistiek.

Terwijl gemeenten en burgers zich volop digitaal manifesteren en hun sociale media, weblogs en websites als op-zichzelf-staande kanalen gebruiken, met vaak eigen content, blijven regionale en lokale kranten achter. Op de websites van lokale en regionale kranten zijn vooral de uitgeklede versies van artikelen uit de papieren editie te vinden. Achtergrondartikelen ontbreken meestal en als je meer wilt lezen stuit je niet zelden op een betaalmuur. Sociale media als Facebook en Twitter worden vooral ingezet om lezers naar de website of de papieren krant te lokken. Kortom, lokale en regionale kranten zijn vooral papieren kranten gebleven en daarmee heeft de duidende en kritische journalistiek de digitale afslag vooralsnog gemist.

Omdat we de kwaliteitsjournalistiek als een belangrijk onderdeel beschouwen van de lokale democratie, is het zaak ons te richten op het afnemende bereik ervan. We doen een beroep op de lokale en regionale kranten: zij kunnen hun bereik vergroten door hun digitale kanalen veel meer te voorzien van eigenstandige journalistieke content, toegespitst op het kanaal. Ook kan veel meer geëxperimenteerd worden met de wisselwerking tussen digitale kanalen en de papieren krant en kan meer ruimte gegeven worden aan de digitale stem van burgers en burgerinitiatieven. In sommige gemeenten en regio's starten zelfstandige journalisten (digitale) kranten maar het is de vraag of zij voldoende inkomsten weten te genereren om te kunnen bestaan (zie bijvoorbeeld eindhoven52.blogspot.nl).

Naast de lokale en regionale kranten zijn de huis-aan-huisbladen belangrijk. Hun bereik is een stuk groter dan de lokale en regionale kranten en omroepen en ze worden goed gelezen. Vaak zijn de gemeentepagina's onderdeel van het huis-aan-huisblad. Langs twee sporen kan de duidende en kritische journalistiek in huis-aan-huisbladen versterkt worden. Ten eerste kan er journalistiek een stapje extra worden gezet. De gemeentelijke informatie is er al; kan deze niet door een onafhankelijke journalist voorzien worden van duiding? En valt er niet meer werk te maken van de summiere verslagen van de gemeenteraadsvergaderingen, waarvan soms geheel onduidelijk is wie die heeft geschreven? Ten tweede kunnen ook de huis-aan-huisbladen zich digitaal nog meer gaan manifesteren, met content op maat.

Ten aanzien van de lokale en regionale omroepen wordt in sommige regio's al volop geëxperimenteerd met regionale mediacentra – de provincie Limburg investeert hier bijvoorbeeld flink in – die vooral sterk zijn in het leveren van digitale content. Die ontwikkeling is toe te juichen, waarbij de vraag nog wel is of de duidende en kritische journalistiek voldoende aan bod komt, hoe het zit met onafhankelijkheid en of de content daadwerkelijk (meer) mensen bereikt. Het vergezicht is dat in elke gemeente één

onafhankelijk journalistiek digitaal platform is. Daar is ook plaats voor duidende en kritische journalistiek. Naast www.gemeente.nl is er dan een www.gemeente.media.nl aangevuld met andere digitale kanalen.

Aanbeveling 3. Oproep aan gemeenteraad en het college van B&W om de communicatie met burgers én media te verbeteren.

Gemeenteraden en onafhankelijke lokale en regionale media zijn bondgenoten in het vormgeven van het publieke debat, maar opereren veel te vaak onafhankelijk van elkaar. Bewustwording van deze uitdaging is een eerste stap. Gemeenteraad en onafhankelijke journalistiek kunnen door onderlinge uitwisseling en afstemming meer agenderend zijn en meer inwoners bereiken en zo een betere bijdrage leveren aan de lokale democratie. Hiertoe dient de gemeenteraad vanzelfsprekend wel het dualisme hoger in het vaandel te voeren dan nu het geval is.

Het college van B&W is voor haar informatie- en nieuwsvoorziening veel minder afhankelijk geworden van de journalistiek. Waar het aantal lokale journalisten afnam, steeg het aantal medewerkers van de gemeentelijke afdelingen communicatie omgekeerd evenredig. Dat heeft een verwijdering tot stand gebracht. Het is niet vanzelfsprekend dat de journalisten die lokaal actief zijn de burgemeester en wethouders persoonlijk kennen, laat staan dat ze hun mobiele nummer hebben. Contact beperkt zich vaak tot officiële momenten of na een formeel verzoek. Dat heeft vervelende gevolgen voor alle partijen: zonder informeel contact ontstaat frustratie, vervreemding en verharding, sommige wethouders vinden contact met journalisten doodeng.

De simpele aanbeveling is daarom deze: wethouders en burgemeesters, praat 'ns wat meer met journalisten. Spreek verwachtingen over en weer uit, organiseer iedere week een persmoment waar ook ruimte is voor een informeel gesprek als er een week weinig op de agenda staat. Het versterken van het netwerk tussen raad, burgemeester en wethouders enerzijds en journalisten anderzijds, helpt om elkaar sneller te vinden, beter te begrijpen en zo betere informatie en betere journalistiek te creëren. Het zou helpen als ieder college in zijn coalitieakkoord een mediaparagraaf zou opnemen. Dat dwingt tot nadenken over de relatie met de media tijdens de coalitievorming.

Aanbeveling 4. Doe recht aan de *pop-up-belangstelling* van veel burgers voor politiek-bestuurlijk nieuws.

Dit onderzoek betrof politiek-bestuurlijk nieuws, en de verzorging ervan door de lokale en regionale media in structurele zin. Daarnaast gaat nieuws natuurlijk van oudsher over 'de waan van de dag'. De belangstelling van burgers voor lokaal politiek-bestuurlijk nieuws is vaak beperkt tot enerzijds grote incidenten of conflicten, bijvoorbeeld in raad of college en anderzijds zaken die de eigen leefomgeving van burgers – en daarmee de eigen belangen – direct raken. Kenmerk van deze belangstelling is dat ze tijdelijk is: van een week tot hoogstens een paar maanden. Daarover wordt vaak wat meewarig gedaan, maar het kan ook als gegeven worden geaccepteerd en geïncorporeerd in de journalistiek. Dat is namelijk wat mensen raakt.

We denken aan kritische lokale journalistiek over alleen de buurt of wijk waar iemand woont, aangevuld met informatie en nieuws waar de specifieke belangstelling naar uitgaat. We denken ook dat de lokale journalistiek 'boze burgers' – een deelverzameling van betrokken burgers – serieuzer moet nemen en hen zelfs kan helpen om hun grieven en wensen journalistiek te articuleren en te voorzien van duiding. Daarbij hoort het besef dat individuen een bron van informatie zijn – soms zelfs de luis in de pels die vroeger de journalistiek zelf was.

Ook hier kan het voorgestelde digitale platform – www.gemeente.media.nl – een belangrijke rol vervullen. De ingezonden brief kan, mits goed gemodereerd en van context voorzien, op een digitaal platform een hedendaagse pendant krijgen. Een onafhankelijk digitaal platform en andere burgerinitiatieven kunnen de mediale uitwerking zijn van de tendens die al jaren in intensiteit toeneemt: de organische, netwerkachtige en dus meer horizontale manier van het ontplooien van activiteiten door organisaties en burgers.

Voorstel - Zomernota 2016

Inleiding

Voor gemeenten waren onafhankelijke lokale en regionale media het grootste deel van de 20ste eeuw heel belangrijk. Ze vormden het – bijna enige – middel waarmee grote groepen burgers geïnformeerd werden over gebeurtenissen in de gemeente, over gemeentelijk beleid en over de wisselwerking daartussen. Op lokaal niveau waren bijna zonder uitzondering verscheidene journalisten en verslaggevers actief, meestal van verschillende media. Ze hadden ruim de tijd om op pad te gaan en zelfstandig verslag te doen. Mede daardoor waren ze zeer betrokken bij de lokale democratie en beschikten over een grote achtergrondkennis en 'lokaal geheugen'. Zo nodig vertaalden zij de ontwikkelingen naar de belangen van de burgers uit hun achterban of zuil; journalisten waren soms zelfs politiek actief vanuit de overtuiging dat deze combinatie de maatschappelijke relevantie van hun werk vergrootte.

Deze situatie is verleden tijd. De onafhankelijke lokale en regionale media hebben het moeilijk. Bij de kranten lopen de aantallen abonnees en adverteerders terug en zijn de redacties ingekrompen. De lokale en regionale tv en radio staan er ook niet goed voor: hun bereik is klein, hun budgetten vaak beperkt en de professionele journalistieke kwaliteit is soms onvoldoende. Dat heeft zijn weerslag op de kwantiteit, kwaliteit en actualiteit van de berichtgeving over gemeentelijke aangelegenheden. Gemeenten, op hun beurt, zijn ook veranderd; ze hebben – veel meer dan vroeger – andere kanalen en mogelijkheden tot hun beschikking om burgers te informeren: hun eigen websites en publicaties, ondersteund door eigen communicatiemedewerkers, en een participatie-beleid waarmee burgers direct betrokken worden bij beleidsvorming. Daarnaast kan de gemeente via sociale media, ook benut door wethouders en raadsleden, veel mensen direct bereiken en – in ieder geval in theorie – zelf kennis nemen van de 'vox populi'.

De belangrijkste functie van de onafhankelijke lokale en regionale media is de waakhondfunctie: de onafhankelijke kritische stem die de lokale overheid controleert, maatschappelijke kwesties signaleert en duidt, burgers daarover informeert en ze waar mogelijk een stem geeft en zo een bijdrage levert aan de lokale democratie. Omdat het slechter gaat met de lokale en regionale media, neemt de kritische factor af en gaat het slechter met de lokale democratie, zo is de hypothese. Dit onderzoek is een vervolg op het door het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek geïnitieerde onderzoek uit 2013, onder de titel 'Nieuwsvoorziening in de regio'.

Nieuwsvoorziening in de regio (2013)

De Commissie Brinkman had in 2009 vastgesteld dat we ons zorgen moesten maken over de nieuwsvoorziening in het land, en in het bijzonder in de regio. Oorzaken waren teruglopende oplages en advertentie-inkomsten en de komst van internet dat nauwelijks inkomsten opleverde. Opgeroepen werd tot structurele hervormingen. Het Stimuleringsfonds voor de Pers – thans Journalistiek – onderzocht daarop de volgende vraag: 'Blijft de lezer, de kijker, de luisteraar of de gebruiker nu werkelijk verstoken van relevant nieuws uit zijn of haar omgeving?' Daarbij kwam de vraag of de regionale journalistiek nog wel de kracht op kan brengen om het toetsen en beoordelen van bestuurlijk nieuws naar behoren uit te voeren. 'Anders gezegd, wie waakt er (nog) in de regio?', aldus fondsdirecteur René van Zanten. Hij gaf zelf al een aanzet tot het antwoord: steeds meer nieuwsleveranciers (vooral digitaal), steeds minder nieuws, want iedere website of nieuwssite recyclet nieuws van elders.

Piet Bakker vatte het rapport van de diverse onderzoekers samen. In 2012 was er in vijf gemeenten geen regionaal dagblad (2% van de bevolking), terwijl in zo'n 30 gemeenten geen lokale omroep is. Zijn conclusie: er zijn geen 'witte plekken', maar wel 'lichte vlekken' in het lokale medialandschap. Binnen dat landschap zijn er twee tegengestelde ontwikkelingen: bij de traditionele media (print en omroep) neemt het aanbod af, op digitaal gebied neemt het aanbod enorm toe. Dat laatste is kwantitatief, want de content zelf is 'inhoudelijke armoede'. Zijn voorspelling was dat de hoeveelheid informatie zal toenemen. Gemeenten, overheidsdiensten, waterschappen, scholen, theaters, bedrijven, sportclubs, kerken, verenigingen, politieke partijen, kunnen allemaal via hun eigen kanalen informatie verspreiden. En de burgers kunnen ook via de sociale media meedoen, al was het maar via de comments bij de online-nieuwssites.

Of het beter of slechter wordt? Het ene zal beter worden, het andere slechter. Bakker: 'Op sommige gebieden (de hoeveelheid informatie, de mogelijkheden tot discussie en kritiek) kunnen digitale media het verlies bij traditionele media meer dan goed maken. De kwaliteit van informatie en de hoeveelheid onderzoeksjournalistiek zal waarschijnlijk afnemen'.

Over de achtergronden van de neergang van de onafhankelijke lokale en regionale media is nog veel meer geschreven. Wij concentreren ons in dit onderzoek op het perspectief van gemeenten. We zijn benieuwd naar de vraag hoe de relatie tussen gemeenten en media nu is. We willen weten wat gemeenten vinden van de maatschappelijke functie van de onafhankelijke media en de bijdrage die zij vanuit die functie leveren aan de nieuwsvoorziening over gemeenten. Ook gaan we in op hoe gemeenten hun eigen informatie- en nieuwsvoorziening beoordelen.
We beperken ons zo veel mogelijk tot kwaliteitsjournalistiek, in het bijzonder journalistiek die gericht is op het uitleggen, verklaren of in context plaatsen, en

journalistiek waar het problematiseren van een feit, gebeurtenis of ontwikkeling centraal staat.

Onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd met behulp van een subsidie van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode juli 2014 tot januari 2015. Het bestond uit de volgende onderdelen:

- Algemene literatuurstudie. De samenvatting daarvan is te vinden in Bijlage 1, alsmede de literatuurlijst
- Gesprekken met zeven experts op het terrein van media en lokaal bestuur. Een overzicht van geïnterviewden staat in Bijlage 1.
- Onderzoek onder alle wethouders en raadsleden in Nederland. De uitkomsten zijn opgenomen in Bijlage 2, inclusief de onderzoeksverantwoording.
- Veldwerk in de gemeenten Almere, Barneveld en Deventer, inclusief tientallen gesprekken met relevante gesprekspartners. De verslagen van het veldwerk en het overzicht van geïnterviewden zijn te vinden in Bijlage 1.
- Casusonderzoek in Bloemendaal, Culemborg en Zutphen, inclusief gesprekken met de hoofdrolspelers. De cases en de geïnterviewden staan in Bijlage 1.

De uitvoering van dit onderzoek is begeleid door een commissie onder voorzitterschap van Pieter Broertjes. De leden van de begeleidingscommissie staan in Bijlage1.

Wij danken het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek voor het mogelijk maken van dit onderzoek en de begeleidingscommissie voor haar commentaar en suggesties. In het bijzonder dank aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten voor de geboden ondersteuning bij het uitzetten van het online onderzoek onder wethouders en raadsleden.

Leeswijzer

In deze rapportage komen de onderzoeksbevindingen uit interviews, literatuur, enquête, veldwerk en casebeschrijvingen samen. De rapportage bestaat uit vier hoofdstukken:

1. Hoofdstuk 1. In dit hoofdstuk wordt de vraag gesteld hoe een toekomst zonder lokale en regionale media er uit ziet en wat de stand is van de lokale en regionale kwaliteitsjournalistiek.
2. Hoofdstuk 2. In hoofdstuk 2 gaan we in op de vraag hoe belangrijk gemeenten de onafhankelijke lokale en regionale media vinden.

3. Hoofdstuk 3 gaat over hoe gemeenten de onafhankelijke media inhoudelijk beoordelen en over hoe media over gemeenten denken.
4. Hoofdstuk 4 behandelt de ontwikkelingen en uitdagingen waar gemeenten en onafhankelijke media in de nabije toekomst voor gesteld staan. Het hoofdstuk sluit af met een slotbeschouwing die vooruitloopt op de aanbevelingen die in het begin van dit rapport opgenomen zijn.

Bijlagen 1 en 2 bij dit onderzoek zijn online te vinden op www.dsp-groep.nl en op www.persinnovatie.nl.

1.
Toekomst zonder lokale en regionale media?

In dit hoofdstuk constateren we eerst dat het geen vanzelfsprekendheid meer is dat in elke gemeente duidende en kritische lokale en regionale journalistiek aanwezig is. Ter illustratie voeren we de case Almere op. Vervolgens gaan we nader in op verschillende soorten lokale en regionale media en hun aandeel in de duidende en kritische journalistiek. Tenslotte schetsen we hoe burgers in een netwerksamenleving zich op eigen wijze journalistiek (gaan) manifesteren. Bijzondere aandacht is er voor bezorgde en boze burgers, die zich niet voldoende geïnformeerd en vertegenwoordigd achten door de gemeente.

1. De toekomst is er al

Kunnen we wat zeggen over een toekomst zonder onafhankelijke lokale en regionale media? Misschien wel, want in bepaalde opzichten en in bepaalde gemeenten bestaat zo'n situatie al. Er zijn gemeenten waar lokale en regionale media nagenoeg afwezig zijn. Of ze zijn er wel – ze worden bezorgd, je kunt je er op abonneren of naar luisteren of kijken – maar ze berichten niet over zaken die te maken hebben met het gemeentebestuur of het publieke belang. Of ze berichten daar wel over, maar niet op een wijze die je als onafhankelijk en 'kritisch' zou kunnen omschrijven – de informatie wordt bijvoorbeeld bijna rechtstreeks overgenomen van de nieuwsberichten van de gemeente zelf. Dat staat nog los van het bereik onder inwoners, dat, in ieder geval van een deel van de media, zeer klein is. Dus zelfs als de onafhankelijke lokale en regionale media er wel zijn, kunnen inhoud en bereik dermate tegenvallen dat je niet meer kunt spreken van een lokale gemeenschap die toegang heeft tot duidende en kritische politiek-bestuurlijke berichtgeving over de eigen gemeente.

Almere als voorland?
Laten we met dat beeld in het achterhoofd een blik werpen op Almere. In Almere heeft het verleden – waarmee we doelen op een sterke positie voor onafhankelijke lokale media – nooit bestaan. Almere heeft zich vanaf 1975 ontwikkeld uit het niets tot een stad van 195.000 inwoners, waarmee het de zevende stad van Nederland is. Almere was, in ieder geval tot voor kort, een groeigemeente waarin het accommoderen van die groei de belangrijkste prioriteit was voor de gemeente. Maar tot een groei en bloei van lokale en regionale media heeft dat nauwelijks geleid. In Almere zijn negen journalisten verbonden aan onafhankelijke media: zes bij de twee commerciële huis-

aan-huisbladen en drie bij *Omroep Flevoland* (dat gevestigd is in Lelystad) die zich specifiek met Almere bezig houden. De hoeveelheid duidende en kritische artikelen over politiek-bestuurlijke onderwerpen is zeer beperkt. Er is geen betaalde krant met aandacht voor lokaal nieuws. De verklaringen voor dit magere medialandschap zijn wellicht terug te voeren op een gebrek aan interesse in lokaal nieuws, maar meer waarschijnlijk op een onwil ervoor te willen betalen. De inwoners van Almere wonen er om – in een ruime, betaalbare woning – te wonen, niet vanuit een positieve vestigingsplaatskeuze of de behoefte om onderdeel te vormen van een lokale gemeenschap. Een flink deel van de inwoners is noodgedwongen verhuisd uit Amsterdam en werkt daar nog. Almere is multicultureel – ruim 160 verschillende etniciteiten – en bestaat uit zes verspreid liggende kernen. Kortom, Almere is een archipel, bestaat uit eilandjes en er is weinig wat de inwoners aan elkaar bindt en aan Almere bindt. Alleen als er een kwestie aan de orde is die de directe leefomgeving raakt, komen de Almeerders op de been: de enige en laatste keer dat dit gebeurde was in 2012, in de stille tocht ter nagedachtenis van de op het voetbalveld van SC Buitenboys doodgeslagen grensrechter Richard Nieuwenhuizen. In de politiek is er de politieke markt, zoals de publieke interactiemogelijkheid voorafgaand aan de gemeenteraadsvergadering heet, soms druk bezocht. In andere gevallen is de belangstelling voor lokale aangelegenheden doorgaans klein.
Lokale en regionale media staan min of meer aan de zijlijn. Als het gaat om politiek-bestuurlijke informatievoorziening staat de gemeente Almere er dus zo goed als alleen voor. Dat wil zeggen, de gemeentelijke afdeling communicatie beslaat tussen de 40 en 60 fte (afhankelijk van wat men allemaal onder communicatie rekent), hetgeen ongekend is voor Nederlandse begrippen. De enorme communicatiekracht van de gemeente in combinatie met gebrekkige interesse van inwoners in lokale aangelegenheden en beperkte kritische journalistiek leidt tot een informatie-voorziening die vooral door de gemeente gedomineerd wordt en top-down zijn weg naar de samenleving vindt. Dat geeft voeding aan gelatenheid, of zelfs cynisme, zowel bij de media, de inwoners als ook de gemeente, over elkaar en over 'hoe het gaat in Almere'. Uitzicht op verbetering in die situatie is er nog niet, al kondigt het college in het coalitieakkoord 2014-2018 aan meer samen met Almeerders op te willen trekken.

Nu is Almere misschien niet exemplarisch in zijn specifieke omstandigheden, maar er zijn meer gemeenten waar lokale of regionale dagbladen nauwelijks dagelijkse berichtgeving over de gemeente verzorgen. Een voorbeeld is Culemborg, dat op de grens ligt van de verzorgingsgebieden van *De Gelderlander* en *AD editie Utrecht*. De kranten hebben weliswaar (beperkt) aandacht voor gemeentelijke aangelegenheden in Culemborg, maar zelden op een duidende of kritische wijze. Het gevolg is dat inwoners zich regelmatig overvallen voelen door besluiten van de gemeente. Dit leidde zelfs tot de oprichting van een particuliere nieuwssite – *Culemborg Nieuws* – met de

woorden: "Echte ambachtelijke journalistiek verdween de afgelopen vijftien jaar uit stadjes als Culemborg. Tegelijk rukken tablet en smartphone in broekzakken op. Deze ontwikkeling maakt het mogelijk om het journalistieke 'tij' te keren." Het initiatief stopt na een jaar. Reden is een gebrek aan inkomsten; een goed verdienmodel is er niet.

De situaties in Almere en Culemborg zijn misschien geen voorbode van hoe de toekomst eruit komt te zien, maar ze werpen wel een belangrijke vraag op: maken gemeenten zich eigenlijk zorgen over een toekomst waarin duidende en kritische regionale en lokale berichtgeving ontbreekt? Op deze vraag komen we terug in het volgende hoofdstuk.

2 Duidende en kritische journalistiek per medium

Duidende en kritische journalistiek is een tijdsintensieve bezigheid en kan alleen verricht worden door kundige journalisten. Het is daardoor een relatief dure vorm van journalistiek. Traditioneel was het vooral de betaalde schrijvende pers die voorzag in duidende en kritische journalistiek, en zo is het gebleven. Als we spreken over duidende en kritische journalistiek in de regio dan vinden we die vooral terug bij regionale dagbladen met een lokale redactie en editie. Uit onderzoek van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek blijkt dat de papieren dagbladen de beste 'waakhonden' zijn (*Nieuwsvoorziening in de regio*, p. 55) gelet op een naar verhouding groter aantal berichten over lokaal beleid (vergeleken met andere nieuwsmedia als weekbladen, omroepen en hyperlocals). De papieren editie van dagbladen bevatten bovendien gemiddeld twee tot drie keer meer nieuws dan op hun websites wordt aangetroffen. (p. 53)

Lokale en regionale omroepen doen niet veel aan duidende en kritische journalistiek: ze zijn – naar eigen zeggen – veelal volgend en zelden initiërend. Hun doelgroep en insteek zijn vaak ook anders. Regionale omroepen zijn gericht op de *couleur locale* en doen op gemeentelijk niveau alleen verslag van de grotere evenementen en gebeurtenissen. Bij echt grote politieke issues – bijvoorbeeld in Deventer het besluit over een lening aan GoAhead Eagles – doet de regionale omroep verslag van het politieke debat in de gemeenteraad. Ook lokale omroepen hebben vaak een andere focus; het gaat hen om 'gezellig' nieuws, human interest. Daarbij zijn lokale omroepen vaak vrijwilligersorganisaties. Gebrek aan journalistieke capaciteit en kwaliteit speelt hen parten en hun bereik is beperkt. Onder veel raadsleden en wethouders die wij spraken staan ze in laag aanzien als het gaat om het verzorgen van een eigen inhoud.

Sommige huis-aan-huisbladen doen op beperkte schaal aan duidende en kritische journalistiek. Ook bezoeken zij wel eens een raadsvergadering, een evenement of een 'persmoment', en worden af en toe gebeld door burgers naar aanleiding van een publieke kwestie. Een bekend voorbeeld van kritische huis-aan-huisjournalistiek is het huis-aan-huisblad *Ons Utrecht* dat publiceerde over de vergoeding van huisvestingskosten van burgemeester Wolfsen.

> In april 2009 kwam de toenmalige burgemeester van Utrecht, Aleid Wolfsen, in opspraak toen bleek dat hij de publicatie van een artikel in het huis-aan-huisblad *Ons Utrecht* wilde voorkomen. Het artikel ging over een vergoeding voor huisvestingskosten die hij ten onrechte zou hebben ontvangen. De hoofdredacteur wilde het artikel niet schrappen, maar de uitgever ging wel overstag en liet de gehele oplage vernietigen. Wolfsen betuigde later in de gemeenteraad spijt over zijn handelen en beloofde dat hij voortaan voorzichtiger zou zijn in zijn omgang met de pers.
>
> *(Bronnen: www.allesoverutrecht.nl en www.nu.nl, geraadpleegd op 19 november 2013).*

Het huis-aan-huisblad *Deventer Centraal* selecteert af en toe gemeentelijke nieuwsberichten en zet de informatie in een bredere context. In Barneveld schrijft het (wekelijkse) huis-aan-huisblad *Barneveld Vandaag* eigen artikelen over gemeentelijke aangelegenheden. Daarnaast is er een wekelijkse column van de uil Oehoe, die soms kritisch uit de hoek komt over de gemeente.

Huis-aan-huisbladen hebben een groot bereik; ze worden door veel mensen gelezen, ook mensen die nog nauwelijks gebruik maken van digitale media. Huis-aan-huisbladen bieden in veel gevallen onderdak aan de gemeentelijke informatiepagina's; die tevens een (belangrijke) bron van inkomsten voor de bladen zijn.
Een onbekend aantal particulieren doet aan lokale en regionale berichtgeving via digitale media. Het deel van hen dat duidende en kritische journalistiek bedrijft is klein; vaak worden berichten overgenomen van andere media. In enkele gevallen schrijven ze eigen artikelen of publiceren resultaten van eigen onderzoek, vaak over een bepaalde grief die zij hebben ten aanzien van het gemeentelijk beleid of gemeentelijke beslissingen.

Regionale dagbladen staan onder druk, en daarmee ook de duidende en kritische journalistiek over gemeentezaken, die zich concentreert bij deze bladen. Volgens *NRC Handelsblad* (10 december 2014, C12) leest één op de vier Nederlanders van dertien jaar en ouder een regionale krant. De oplagecijfers zijn echter sterk gedaald: ruim 37% in de periode 2000-2013. Bij enkele kranten met veel lokaal draagvlak was de daling de afgelopen jaren minder sterk, zoals de *Barneveldse Krant* en de *stadseditie Deventer* van *De Stentor*. Het lijkt hier echter om uitzonderingen te gaan; een kentering van de

trend van dalende oplages is niet in zicht. *De Stentor* is bovendien onderdeel van een groter bedrijf (nu Wegener en straks waarschijnlijk De Persgroep) en gaat dus mee in de bezuinigingsoperaties. Een andere bedreiging voor de regionale en lokale dagbladen is dat jongeren zich minder interesseren voor lokaal en regionaal nieuws dan voorgaande generaties (zie ook gebruikersonderzoek Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, 2015).

Regionale kranten hebben – onder druk van teruglopende advertentie-inkomsten en dalende aantallen abonnees – al bezuinigd op verslaggevers, redacteuren en op stadsredacties, en de verwachting is dat ze dat zullen blijven doen. Daarmee vermindert het deel van de krant dat uit duidende en kritische artikelen bestaat. Omdat de druk op de verslaggevers groot is, is er vaak weinig tijd om gemeenteraadsvergaderingen te bezoeken en te bouwen aan een sterk netwerk in het lokale bestuur. Dat heeft ook te maken met de combinatie schaalvergroting-bezuinigingen. Wegener voegde in 2003 lokale en regionale kranten waaronder *Deventer Dagblad* en *Zwolse Courant* onder één paraplu: *De Stentor*. In de regio Zwolle werden in 2011 edities samengevoegd, maar dat bleek niet te werken. Lezers herkenden hun gemeente niet meer. De Stentor ontwikkelt op dit moment plannen om oude edities opnieuw in de markt te zetten.

Soms zet de krant zzp'ers in zonder achtergrondkennis en 'lokaal geheugen'. Zeker als de zzp'er in ander werk de gemeente als opdrachtgever heeft, bestaan zorgen bij de redactie over het kritische gehalte van de artikelen. Door de effecten van bezuinigingen neemt de kwantiteit en kwaliteit van de kritische lokale en regionale berichtgeving dan ook af.
Voorlopig wordt er nog geld verdiend met regionale dagbladen en dat is misschien de verklaring voor het feit dat de 'oude' situatie – waarin vooral regionale kranten de kritische journalistiek verzorgen en de overige media daarin een bijrol vervullen – blijft bestaan. Onder regionale en lokale dagbladjournalisten leeft niettemin het sterke besef dat het vijf voor twaalf is (geweest) en dat de redacties digitale ontwikkelingen dreigen te missen. Een knelpunt is dat er nog geen digitale verdienmodellen zijn. Er zijn eerste initiatieven op websites, op Facebook en via andere sociale media – zoals het ophalen van tips en opvattingen en verwijzingen naar artikelen – maar deze bieden geen daadwerkelijk financieel perspectief en worden binnen redacties nog niet als volwaardig gezien. Overigens zijn lokale en regionale televisie en radio verder op het digitale pad. Dat komt ook door innovatiesubsidies. Bij een aantal omroepen staat de digitale content centraal, en is de website leidend als het gaat om de nieuwsvoorziening. Bij zowel sommige huis-aan-huisbladen als de lokale en regionale omroepen wordt de papieren krant of de nieuwsuitzending gezien als een samen-vatting van wat er allemaal op de site is geplaatst en bediscussieerd.

De tijd staat open (maart 2014)

De commissie Brakman bracht namens de Raad voor Cultuur advies uit aan de staatssecretaris van OCW over 'een toekomstbestendige publieke omroep'. De kern van het advies was 'open gooien', zowel ten aanzien van de partijen en mensen die voortaan op 'het platform' van de publieke omroep mochten gaan staan, als wat betreft de 'platforms' in meer materiële zin, d.w.z. de diverse 'dragers' zoals tv, pc, tablet en smartphone. Van de negen adviezen wordt hier de laatste integraal overgenomen omdat deze over het onderwerp van ons onderzoek gaat:

"Op regionaal niveau is een open bestel wenselijk, waarin publieke en private nieuwsorganisaties de krachten kunnen bundelen. Met name op het gebied van nieuws- en informatievoorziening dient er ruimte te zijn voor experimenten en samenwerkingsverbanden tussen de private en publieke sector, tussen dag- en nieuwsbladen en regionale omroepen. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van coöperaties waar door een samenwerkingsverband content wordt geleverd aan omroepen, kranten en nieuwsbladen, en ook aan nieuwe journalistieke initiatieven. Landelijke en regionale omroepen moeten meer programmatisch gaan samenwerken om tot een zo sterk mogelijke publieke nieuwsvoorziening en culturele programmering te komen. De bestuurlijke aansturing van de regionale mediavoorziening dient vanuit een zelfstandig en door regionale partijen benoemd bestuur plaats te vinden." (p.10-11)

De constatering dat de duidende en kritische journalistiek slechts door een beperkt aantal media wordt beoefend en dat er zorgen zijn over de duurzaamheid hiervan, geldt in zijn algemeenheid. Als we kijken op lokaal niveau, dan zien we veel variëteit. Het bereik van regionale dagbladen verschilt aanzienlijk tussen gemeenten; in sommige gemeenten zijn verschillende regionale titels in trek terwijl in andere gemeenten er slechts één krant in de nieuwsvoorziening voorziet; de huis-aan-huisbladen verschillen in journalistieke inhoud en ook de lokale en regionale omroepen verschillen in inhoud en bereik. Zo ontstaat een beeld van een lappendeken van journalistieke activiteit, waarbij sommige gemeenten er relatief goed uitkomen en andere gemeenten min of meer te maken hebben met een journalistiek vacuüm.

3 Burgers en hun stem

Naast de ontwikkelingen in de media zijn er ook ontwikkelingen in de samenleving en bij de overheid die effect zullen krijgen op lokale en regionale journalistiek. 'De overheid' transformeert van een waarborg voor collectieve voorzieningen naar één van de vele partners in een netwerk dat op verschillende manieren zorg draagt voor voorzieningen. Burgers nemen zelf het heft in handen of worden daartoe 'uitgedaagd' door een overheid of maatschappelijke organisatie. Begrippen als Eigen Kracht en

Participatiesamenleving horen hierbij. Naast netwerken waarbinnen mensen voor elkaar zorgen, zien we particulieren afspraken maken over de meeste uiteenlopende zaken, van een eigen energievoorziening tot het beheer van buurthuizen. Media experimenteren met lezerscoöperaties (zoals www.cultuurpers.nl, cultureel persbureau[2] en het voorbeeld van het Duitse dagblad *Die Tageszeitung*), verenigingen en online lidmaatschappen (*De Correspondent*). Verdienmodellen zijn vaak nog niet uitgewerkt of hebben zich nog niet bewezen, maar de ontwikkelingen zijn inspirerend. Wanneer we ze doortrekken naar de regionale en lokale media zou dat betekenen: meer netwerken van lokaal opererende journalisten, meer betrokkenheid van en meer interactie met lezers, kijkers en luisteraars, vooral gebruik makend van digitale media. De eerste schreden op dat pad zijn gezet. In Culemborg bestond kortstondig de particuliere nieuwssite *Culemborg Nieuws*. De *Barneveldse Krant* stelt zijn website open voor nieuws en evenementen die kunnen worden aangedragen door inwoners (een selectie verschijnt in de krant). *De Stentor* stelt pagina's open voor ingezonden brieven. Zowel in Deventer, Zutphen als Barneveld organiseren de kranten samen met andere partijen politieke cafés.

Wanneer de gemeente één van de vele partners wordt, is de vraag hoe zich dat verhoudt tot de toekomst van de lokale democratie en van de gemeenteraad. Wat betreft de relatie met de media zou de gemeenteraad in een netwerksamenleving meer allianties kunnen sluiten met journalisten en kritische burgers. Zowel de media als de gemeenteraad vormen dan knooppunten waar de leden van het netwerk elkaar ontmoeten, discussiëren en elkaar bij de les houden. Zowel media als gemeenteraad vormen dan een platform.

Bijzondere aandacht behoeven ontevreden – en soms ronduit boze – burgers, die we kunnen zien als een deelverzameling van (potentieel) betrokken burgers. Burgers die zich niet gehoord voelen, niet vertegenwoordigd of die anderszins grieven hebben jegens de gemeente, manifesteren zich in toenemende mate digitaal. Wanneer dat op journalistieke wijze gebeurt, is die soms neutraal van toonzetting (bijvoorbeeld *Culemborg Nieuws*) en soms meer opiniërend (neigend naar activisme) denk aan de websites van Stichting Digitaal Almere en sites als www.mijnnoordwijk.nl. Het is de vraag of deze vorm van journalistiek meer voorkomt in gemeenten waarin de onafhankelijke media gemarginaliseerd zijn. In Culemborg en Almere is dat wel het geval, maar de steekproef is te klein om algemene uitspraken te doen. Onvrede over de gemeente uit zich vooral op andere dan journalistieke manieren: door gebruik te

Noot 2 http://www.denieuwereporter.nl/2014/08/zo-werkt-de-lezerscooperatie-cultuurpers (geraadpleegd op 23 december 2014).

maken van inspraak- en participatiemogelijkheden, door brieven te schrijven, door op lokale (protest)partijen te stemmen, door rechtszaken aan te spannen. Deze acties en initiatieven van burgers krijgen lang niet altijd aandacht in de onafhankelijke lokale en regionale media, zeker niet in gemeenten waar de media gemarginaliseerd zijn. De onafhankelijke journalistiek heeft hier een mogelijkheid om (weer) een intermediaire rol tussen burger en gemeentebestuur te spelen.

2.
Blijvend belangrijk

In het vorige hoofdstuk constateerden we dat de duidende en kritische journalistiek op regionaal en lokaal niveau onder druk staat en dat het geen vanzelfsprekendheid meer is dat zij er in elke gemeente aanwezig is. We gingen kort in op de rol van de burger en de ontwikkelingen in de samenleving die de toekomst van de lokale en regionale media kunnen beïnvloeden. In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag hoe belangrijk gemeenten de onafhankelijke lokale en regionale media vinden. Eerst stellen we de vraag hoe gemeenten de toekomst van de lokale en regionale media zien. Daarna leggen we uit dat gemeenten de lokale en regionale media weliswaar als onmisbaar benoemen, maar dat we tegelijkertijd signalen opvangen dat gemeenten wel degelijk zonder de onafhankelijke media (denken te) kunnen. Tenslotte zoomen we in op de positie van de gemeenteraad, die een wezenlijk andere is dan die van het college van B&W.

1. Verder op de oude voet

Maken gemeenten zich eigenlijk zorgen over een toekomst waarin duidende en kritische regionale en lokale berichtgeving ontbreekt? Die zorg blijkt niet heel groot. Het besef is er wel dat de lokale en regionale media een veer hebben moeten laten de afgelopen jaren. De gemeenten waar de lokale en regionale journalistiek ontbreekt, ervaren het gemis daarvan en in veel gemeenten kunnen wethouders, raadsleden en gemeentelijke communicatiemedewerkers zich maar moeilijk een voorstelling maken van een toekomst zonder regionale en lokale media.
Ze zijn aan hun aanwezigheid gewend, zijn – vooral uit principe – blij dat ze er zijn, maken er gebruik van om hun boodschap voor het voetlicht te brengen, hebben de nodige kritiek op hun functioneren, maar hebben de trend van marginalisering nog niet verder doorgetrokken. Ze zien het ook niet als hun verantwoordelijkheid hoe de media er voor staan. Bovendien zijn vooral burgemeesters, wethouders en gemeentelijke communicatiemedewerkers tevreden over de wijze waarop ze hun eigen informatievoorziening hebben ingericht. Aan informatie geen gebrek, dus wat dat betreft geen zorgen, lijkt de conclusie te zijn.

In Deventer bijvoorbeeld ervaart de gemeente *De Stentor* als een lust en als een last. Gevraagd naar de rol van *De Stentor* in het nu, is er kritiek op de scherpte, op het

ontbreken van wederhoor en op de 'sensatiezucht' van de stadsredactie. Tegelijkertijd geven wethouders, raadsleden en ambtenaren toe niet zonder *De Stentor* te kunnen. De krant biedt elke dag weer actuele informatie en duiding, geeft burgers en bestuurders een stem en is een kritische gesprekspartner van gemeenteraad en college van B&W. *De Stentor* beïnvloedt de politieke besluitvorming en het beeld dat burgers hebben van de gemeente. Een toekomst zonder *De Stentor* komt niet vanzelf bij ambtenaren en bestuurders op. De gemeente Deventer verwacht dat zij zelf de burger goed kan informeren (extra inspanning via de website, nieuwsberichten, informatie in huis-aan-huisbladen en waar nodig zogenaamde keukentafelgesprekken) maar in de echte duiding, de kritische factor, de wrijving, de spreekbuis kan de gemeente niet voorzien.

Tegenover de vanzelfsprekendheid die gemeentebestuurders ervaren ten aanzien van de aanwezigheid van de onafhankelijke media en het gebrek aan zorgen over hun afkalving, staat wel een aantal zorgen die gemeentebestuurders niet direct koppelen aan marginaliserende media.
Ten eerste is er de zorg over de ontvangst van hun beleid. 'Komt het eigenlijk wel aan?' Waar het succes van nieuwe films en auto's voor een belangrijk deel afhangt van de publieke opinie, wat weer afhangt van een positief oordeel van spraakmakende mensen, zoals journalisten, is het met beleid niet anders. Tegenover tevredenheid over de gemeentelijke regie over de eigen informatievoorziening staat onzekerheid over 'wat men nu echt denkt' over hun beleid. Een enkeling mist serieuze media, met serieuze commentatoren en columnisten. Ten tweede maken sommige gesprekspartners zich zorgen over de aanhoudende groei van de lokale partijen in de gemeenteraad. 'Hoe krijgen zij hun stemmen?' Gemeenten hebben een veelheid aan communicatie-middelen, maar burgers stemmen in toenemende mate op partijen die geboren zijn uit onvrede over de gemeente, of die het in ieder geval anders willen gaan doen. Ergens knaagt dus onzekerheid bij bestuurders over de informatie- en nieuwsvoorziening. Leveren sterke onafhankelijke lokale en regionale media niet de tegenspraak waar bestuurders zich aan kunnen optrekken?

2. Media zijn 'cruciaal' voor gemeenten

Het belang van onafhankelijke lokale en regionale media is voor gemeenten – ondanks hun geringe betrokkenheid bij die media – zeer groot, blijkt uit de resultaten van een enquête die wij hebben uitgezet onder alle wethouders en raadsleden. Maar als we de uitkomsten nauwgezetter bestuderen dan blijkt het genuanceerder te liggen. En in interviews die wij hielden met gemeenteraadsleden en wethouders gaat het vooral over de inhoud en de kwaliteit van de journalistiek.

Zowel raadsleden (80%) als wethouders (71%) vinden in grote meerderheid dat onafhankelijke lokale en regionale media cruciaal zijn voor het goed functioneren van de lokale democratie.

Figuur 2.1. **Stelling: Onafhankelijke lokale en regionale media zijn cruciaal voor het goed functioneren van de lokale democratie.**

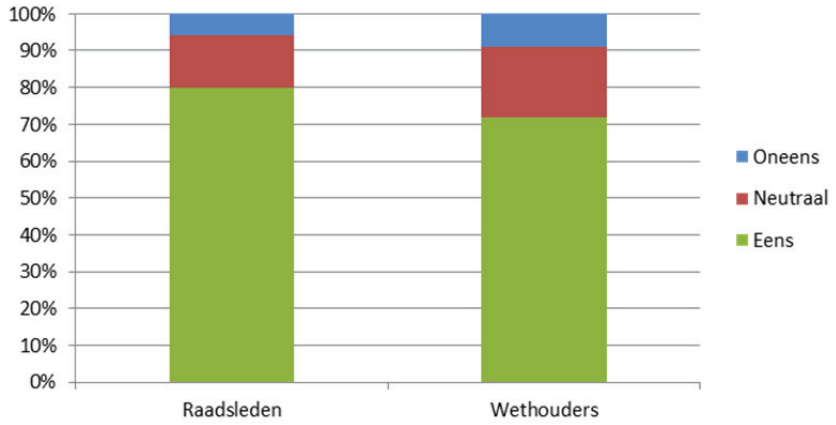

In interviews met wethouders en raadslieden komt dat wezenlijke belang voor de lokale democratie nauwelijks naar voren, maar de invloed op het politieke proces is wel degelijk aanzienlijk. Vragen die de gemeenteraad aan het college stelt, zijn regelmatig gebaseerd op wat eerder in de media is verschenen. In Zutphen zien we dat *De Stentor* de besluitvorming over het Broederenklooster fundamenteel beïnvloedt en raadsleden die van opvatting veranderen bijna tot de orde roept. In Barneveld zorgt de *Barneveldse Krant* ervoor dat de gemeenteraad debatteert over een kritisch rapport van de rekenkamercommissie.

Er is onder wethouders en raadsleden een basale tevredenheid dat er onafhankelijke media zijn die bovendien berichten over politiek-bestuurlijke zaken, maar het gaat hen vooral over het instrumentele nut van de media – het bereiken van mensen – en over de beeldvorming. *De Stentor* bepaalt volgens geïnterviewde wethouders en raadsleden ongeveer 70% van de beeldvorming bij de burgers over het college van B&W. Een goede omgang met de media is dus cruciaal. De bestuursondersteuner in Deventer stelt: “De wethouder die goed om kan gaan met de media, kan ook goed omgaan met de gemeenteraad”.

Naast de positieve betekenis die wethouders en raadsleden aan de media geven, is er ook kritiek; die gaat vooral over de inhoud van artikelen en items. In het volgende hoofdstuk gaan wij daar dieper op in.

We vroegen aan gemeenten of ze de informatie- en nieuwsvoorziening ook zonder de onafhankelijke media afkonden. Dat was duidelijk niet het geval, slechts 7% van de raadsleden en 8% van de wethouders vond dat.

Figuur 2.2. **Stelling: Voor de informatie- en nieuwsvoorziening over het gemeentelijke beleid aan burgers heeft de gemeente de onafhankelijke lokale en regionale media niet nodig.**

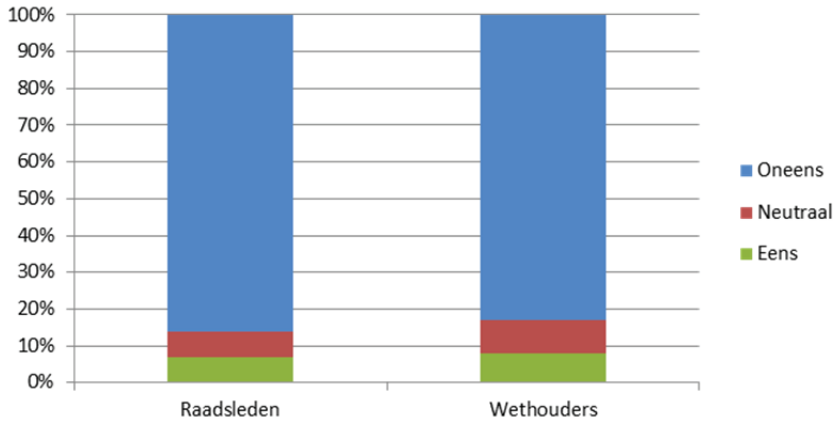

Tegelijkertijd vinden de meeste wethouders en raadsleden dat het college van B&W prima in staat is om het gemeentelijk beleid voor het voetlicht te brengen bij inwoners van de gemeente. Slechts een minderheid van wethouders (23%) en raadsleden (36%) is van mening dat het college van B&W daartoe niet goed in staat is. Er zit spanning tussen de uitkomst dat gemeenten de onafhankelijke media echt nodig hebben en de uitkomst dat gemeenten zelf hun beleid goed kunnen communiceren. Waar zit dan die belangrijke toegevoegde waarde van de onafhankelijke lokale en regionale media?

Er is wat te zeggen voor de stelling dat het college van B&W in staat is om de eigen informatievoorziening te verzorgen, zonder daarbij onafhankelijke media nodig te hebben. De professionaliteit en omvang van de afdelingen communicatie is sterk toegenomen en via digitale media kunnen gemeenten burgers snel en accuraat informeren. In Deventer ziet het team communicatie de media niet als belangrijkste

doelgroep in de informatievoorziening aan de burger. De gemeente stelt ook geen persberichten meer op, maar nieuwsbrieven die zo geschreven zijn dat de informatie ook direct digitaal verspreid kan worden. Soms is een nieuwsbericht uitgebreid met duiding van dat nieuws; “duiding die recht doet aan het beleid van het college”, licht het hoofd communicatie toe.

Ook interactieve beleidsvorming en allerlei vormen van participatie en inspraak hebben het bereik van de gemeente vergroot. Maar of de boodschap van de gemeente wel echt aankomt, is de vraag. Die leest vaak als een ‘goed-nieuwsshow’ en het roept daarom instinctief wantrouwen op – de eventuele pijnpunten worden weggemoffeld alsof er bij voorbaat aan *damage control* gedaan moet worden. De tegenspraak die de onafhankelijke media levert, wordt eerder als onverdacht gezien. Met de komst van drie decentralisaties veranderen de doelgroepen van de gemeentelijke communicatie aanzienlijk: veel van de informatievoorziening is gericht op kwetsbare mensen. Vaak zijn deze groepen digitaal minder vaardig en ook fysiek minder mobiel. Lukt het de gemeente wel om deze doelgroepen te bereiken? En hoe zit het met berichtgeving over zaken die niet goed lopen bij deze gedecentraliseerde verantwoordelijkheden? Wethouders en raadsleden zien dan ook een belangrijke taak weggelegd voor onafhankelijke media in de berichtgeving over de drie decentralisaties. Daarbij bestaat wel de vrees dat de nadruk heel erg zal komen te liggen op miskleunen. De VNG hoopt dat de lokale en regionale media de gemeenten enige ruimte gunnen en in de eerste fase ruim baan geven aan objectieve berichtgeving over de veranderingen zonder op elke slak zout te leggen.

We hebben gevraagd of raadsleden en wethouders het belang van media zien afnemen. We legden hen drie stellingen voor. Daaruit blijkt dat een minderheid van raadsleden en wethouders het belang ziet afnemen, waarbij wethouders iets vaker een afname waarnemen dan raadsleden.

Over de vraag of de rol van de onafhankelijke lokale en regionale media steeds meer wordt overgenomen door sociale media zijn de meningen verdeeld. Wethouders zijn het iets vaker eens met de stelling dat dit inderdaad zo is (37%) dan raadsleden (33%). Met de stelling dat de onafhankelijke lokale en regionale media de afgelopen vijf jaar steeds minder belangrijk zijn geworden voor de informatie- en nieuwsvoorziening, is een minderheid van raadsleden het eens (26%); wethouders zijn het er iets vaker mee eens (35%). Een minderheid van zowel raadsleden (10%) als wethouders (17%) vindt dat door burgerparticipatie en interactieve beleidsvorming de lokale en regionale media minder belangrijk zijn geworden.

Tabel 2.1. **Afname belang onafhankelijke en regionale media, percentage 'eens'**

	raadsleden	*wethouders*
	%	*%*
De rol van onafhankelijke lokale en regionale media wordt steeds meer overgenomen door sociale media.	33	37
Onafhankelijke lokale en regionale media zijn de afgelopen vijf jaar steeds minder belangrijk geworden voor mijn informatie- en nieuwsvoorziening.	26	35
Door de toename van burgerparticipatie en interactieve beleidsvorming zijn onafhankelijke lokale en regionale media steeds minder belangrijk geworden.	10	17

Meerstemmigheid laten klinken (november 2014)

De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling bracht op verzoek van staatssecretaris Dekker advies uit over de democratische functie van de journalistiek. De staatssecretaris vindt dat een levende democratie 'onafhankelijke pluriforme, kwalitatieve journalistiek' nodig heeft. De RMO hanteerde de volgende vraagstelling: "Journalistiek is van grote waarde voor de democratie (vormt het tegengeluid). Door snelle ontwikkelingen in het medialandschap is het onduidelijk hoe de journalistiek haar democratische functies in de toekomst vorm zal geven. Het past de overheid niet om te sturen op specifieke media, maar wat past de overheid wel?" Overigens betreft de vraagstelling zowel de landelijke, regionale als lokale journalistiek.

De RMO constateert dat de digitalisering burgers gelegenheid biedt om snel opvattingen voor en tegen te uiten, maar dat het nog onduidelijk is of al die digitale platforms in staat zijn om de zwakke plekken op te vullen die ontstaan door veranderingen in de media. Als voorbeeld kijkt RMO naar het lokale niveau waar de nieuws- en informatievoorzieningen steeds vaker wegvallen en, zo stelt RMO, de controle op de democratische besluitvorming dan ook wegvalt. Het advies van RMO luidt:
"De neiging om als overheid vanwege deze zorgen interventies te plegen, is misschien wel begrijpelijk, maar ze moet daarbij niet voorbijgaan aan de ontwikkelingen in het medialandschap. Dat betekent dus dat de rol van de overheid niet langer gericht moet zijn op specifieke (massa)media of een specifieke beroepsgroep. De overheid dient een rol te kiezen die relevant is in een veranderend medialandschap. Schaarste van distributiekanalen is geen valide motief meer voor overheidsingrijpen. Bovendien zijn aard en richting van technologische ontwikkelingen nog lang niet uitgekristalliseerd, hetgeen voor technologie-neutraliteit pleit. Het is in de eerste plaats aan burgers en bedrijfsleven om journalistieke producten te innoveren en nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Pas wanneer journalistiek haar democratische functies dan onvoldoende blijkt te kunnen vervullen, is overheidsingrijpen te legitimeren. De overheid moet daarom scherp in de gaten houden of er zwakke plekken in het informatieaanbod ontstaan. Is dit het geval, dan kan ze daar bijvoorbeeld via een onafhankelijk fonds een vangnet voor

> bieden. Om goede journalistiek te bedrijven, zijn niet alleen voldoende capaciteit en middelen nodig, maar ook voldoende toegang tot informatie. De overheid dient haar eigen informatie daarom zo actief en transparant mogelijk aan burgers ter beschikking te stellen."

3. Belang media voor raadsleden

Raadsleden denken verschillend over het belang van onafhankelijke lokale en regionale media. In Barneveld werd dat belang in eerste instantie wat gebagatelliseerd: "De raad zal niet anders gaan functioneren als er geen lokale media meer zijn." In tweede instantie werd daar genuanceerder over geoordeeld. Het belangrijkste medium in Barneveld – de *Barneveldse Krant* - besteedt meer aandacht aan de opvattingen van de gemeenteraadsleden dan aan die van het college. Als dat zou wegvallen, zou de raad een belangrijke spreekbuis verliezen. In Deventer zijn de raadsleden veel meer doordrongen van het belang van de onafhankelijke media. Ze zeggen dat als hun stem via de media gehoord wordt, dat een veel groter effect heeft dan alleen in de gemeenteraad. Onafhankelijke media zijn een soort versterker: je hebt er niet altijd toegang toe, maar als je die wel hebt, word je luid en duidelijk gehoord.

Het belang van onafhankelijke media is misschien groter voor raadsleden dan voor wethouders, die het gemeentelijk communicatie-apparaat tot hun beschikking hebben. Over de vraag of de gemeenteraad de onafhankelijke lokale en regionale media meer nodig heeft dan het college van B&W zijn de meningen verdeeld; de meeste raadsleden (44%) vinden van wel. Nog iets meer raadsleden (52%) vinden dat de standpunten van raadsfracties veel minder in de onafhankelijke lokale en regionale media komen dan de standpunten van het college van B&W. Een meerderheid van raadsleden (67%) vindt dat de gemeentelijke communicatiemiddelen vooral ten goede komen aan het college van B&W.

De griffier van de gemeente Oude IJsselstreek – tevens bestuurslid van de Vereniging voor Griffiers – legt uit dat de positie van raadsleden, die tot de jaren '80 veel gezag hadden, geleidelijk is gaan eroderen. Dat kwam enerzijds door de professionalisering van het wethouderschap – gevoed door opleidingen als bestuurs- en bedrijfskunde – en vergroting van het ambtenarenapparaat, en anderzijds door de lokale en regionale media die steeds minder aandacht gingen besteden aan politiek-bestuurlijke berichtgeving. Volgens hem is het gezag van het raadslid, ondanks de dualisering van het gemeentebestuur, nog niet herwonnen: "Raadsleden zijn nog veel bezig met elkaar en het debat in de raad en dat is niet altijd relevant voor inwoners."

Figuur 2.3. **Belang onafhankelijke media voor gemeenteraad, antwoord op de volgende stellingen:**

Stelling 1. De gemeenteraad heeft onafhankelijke lokale en regionale media meer nodig dan het college van B&W.
Stelling 2. De standpunten van raadsfracties komen veel minder in de onafhankelijke lokale en regionale media dan de standpunten van het college van B&W.
Stelling 3. De gemeentelijke communicatiemiddelen komen vooral ten goede aan het college van B&W en niet aan de gemeenteraad.

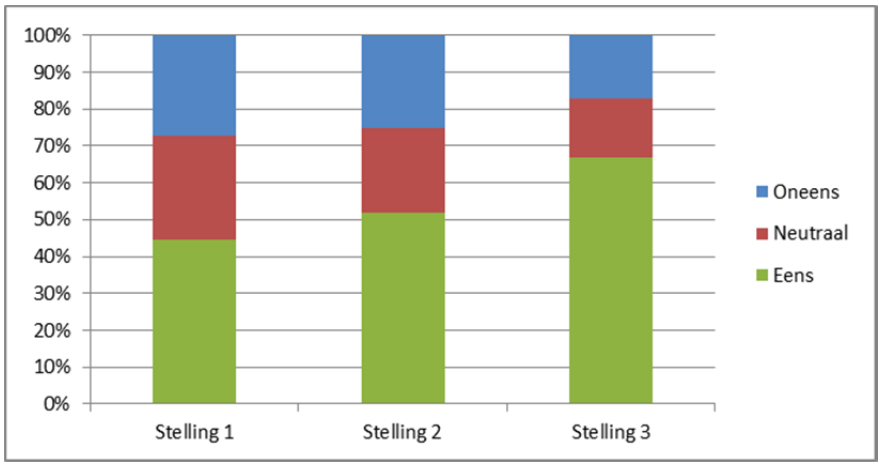

We constateren dat er onderscheid is tussen het communicatiebeleid van de gemeente, de communicatie van een wethouder of burgemeester en die van de gemeenteraad. Sinds de invoering van het duale stelsel is de gemeenteraad zelf verantwoordelijk voor de communicatie naar burgers en media. Dit leidt tot integrale uitzendingen van raadsvergaderingen op de lokale televisie en radio, tot nieuwe vormen van overleg met burgers (raadstafels, fora, markten) ter voorbereiding van de formele besluitvorming en (vooral in verkiezingstijd) het (digitaal) oproepen van burgers om eigen prioriteiten in te brengen. De communicatie die de gemeenteraden hiervoor organiseren, kan actiever, kritischer en intensiever en hier, zo stellen gesprekspartners, ligt een relatie met de onafhankelijke lokale en regionale media voor de hand.

In Deventer en Zutphen zien we dat de lokale edities van *De Stentor* ook een platform zijn voor de opvattingen van burgers en zo een informatiebron vormt voor de debatten in de gemeenteraad. Het medium toetst de besluiten van het college van B&W aan de opvattingen van burgers en de kennis van de betreffende journalist. De gemeenteraad

controleert het college (op hoofdlijnen). Beide functies (of rollen) versterken elkaar en bij meer samenwerking zou sprake kunnen zijn van een stimulans voor de lokale democratie waardoor de kritische noot meer binnen het politiek debat wordt gehaald.

Een knelpunt ten aanzien van de communicatie die de gemeenteraad zelf organiseert zijn wel de bestuurlijke verhoudingen. Zolang de coalitiepartijen het college van B&W automatisch steunen, is de oppositie altijd in de minderheid, ook publicitair. Dan is er ook journalistiek minder eer te behalen in het verdiepen van de eigen communicatie van de gemeenteraad. Oppositiepartijen hebben dus veel belang bij het verstevigen van de relatie met onafhankelijke media.

3.
Kritisch over kwaliteit

De onafhankelijke lokale en regionale media kunnen rekenen op groot draagvlak bij gemeenten, in ieder geval ten principale. In de praktijk ligt de beoordeling over de toegevoegde waarde van de media vaak genuanceerder. In dit hoofdstuk kijken we naar de inhoudelijke beoordeling van de onafhankelijke media. We starten met een blik op verschillende soorten media; daarna laten we zien hoe de kwaliteit van de berichtgeving wordt beoordeeld; vervolgens hebben we het over een specifieke kritiek: die van 'zurigheid' en tenslotte geven we aan hoe media op hun beurt de relatie met de gemeente beoordelen, in het bijzonder met de afdelingen communicatie.

1. Soorten lokale media

Verschillende soorten media kunnen rekenen op een verschillende beoordeling door raadsleden en wethouders. Hoe geven media uw informatie en standpunten weer, vroegen we. Veel raadsleden en wethouders blijven neutraal. Raadsleden zijn vaker negatief dan wethouders: worden zij minder (goed) gehoord dan wethouders? Een opvallende uitkomst is dat zowel wethouders als raadsleden het meest positieve oordeel geven over de berichtgeving van de lokale omroep en het huis-aan-huisblad/het lokale nieuwsblad. Het regionale dagblad en de regionale omroep worden (veel) minder goed beoordeeld. Kennelijk is dicht-bij-huis beter dan wat er op regionale schaal verschijnt. Dat geldt trouwens niet voor het oordeel over websites en weblogs van particulieren; dit is van alle soorten media het minst positief. In het bijzonder wethouders zijn niet te spreken over de verslaggeving in deze media.

Tabel 3.1. **Hoe geven media uw informatie en standpunten weer (in procenten)**

	raadsleden			*wethouders*		
oordeel	*goed*	*gemiddeld*	*slecht*	*goed*	*gemiddeld*	*slecht*
Regionaal dagblad	27	52	21	24	59	17
Huis-aan-huisblad/lokaal nieuwsblad	34	47	19	42	50	8
Regionale omroep	21	53	26	31	54	15
Lokale omroep	35	49	16	51	41	8
Websites en weblogs van particulieren	15	54	31	9	47	44

Deze uitkomsten kunnen we als volgt verklaren. Gemeenten zijn in eerste instantie gericht op informatievoorziening naar burgers toe. Het instrumentele belang van media staat voor hen dus voorop. Vanuit dat perspectief scoren huis-aan-huisbladen hoog. Ze bieden vaak onderdak aan de gemeentepagina's en nemen andere gemeentelijke berichten vaak klakkeloos over. Lokale omroepen berichten ook vaak vrij kritiekloos en vormen daarom geen bedreiging. Regionale dagbladen kunnen dat wel zijn. Ze zijn ofwel onzichtbaar in de gemeente of worden te kritisch bevonden. Ze gaan regelmatig op zoek naar nieuws vóórdat besluiten genomen zijn. Voor bestuurders is het veel onvoorspelbaarder wat hier de berichtgeving wordt. Ze kunnen daar ook echt last van hebben of krijgen, vooral wanneer de krant ruimte biedt aan kritische burgers. Meer ervaren bestuurders kunnen hier natuurlijk mee omgaan, zij hebben incasseringsvermogen en flexibiliteit ontwikkeld; voor meer onervaren en onzekere bestuurders vormt berichtgeving in regionale dagbladen een reëel risico. In dit onderzoek vernamen we uit meerdere bronnen dat veel wethouders, ondanks mediatrainingen, last hebben van 'journalistenangst'. Regionale omroepen zijn vaak onzichtbaar, maar gaan er vol in wanneer er wat speelt. En dan sta je wel met je snufferd op de televisie en vervolgens op YouTube en Facebook. Regionale dagbladen en omroepen, en in het bijzonder websites en weblogs van particulieren, zijn dus vanuit het perspectief van bestuurders moeilijk te regisseren, dus valt de berichtgeving soms anders uit dan gewenst.

2 Kwaliteit berichtgeving media

De beoordeling door gemeenten van de kwaliteit van de berichtgeving door onafhankelijke media, varieert, samengevat, van 'voldoende' tot 'onvoldoende'. Een onverdeeld positief oordeel kwamen we in de interviews niet tegen, laat staan heel groot enthousiasme. Waar komt die zuinigheid vandaan? In het gunstigste geval is er waardering voor de aandacht die politiek-bestuurlijke artikelen genereren voor gemeentelijke aangelegenheden. Daarnaast is er begrip voor het feit dat de media daar 'hun eigen draai' aan geven, waardoor het gemeentelijke standpunt soms minder goed uit verf komt. De enquêteresultaten laten een diffuus beeld zien. De berichtgeving over het gemeentelijke beleid wordt door wethouders en raadsleden in even grote mate 'voldoende' als 'onvoldoende' betiteld.

Als we focussen op duidende en kritische journalistiek – die met name in regionale kranten te vinden is – dan komen er twee signalen naar boven. Ten eerste vinden gemeenten dat lokale en regionale media een duidelijke toegevoegde waarde hebben in het onafhankelijk verslag doen van wat er in de gemeenteraad en bij het college van B&W speelt. Ze vullen deze taak alleen niet altijd naar behoren in. Ten tweede

Figuur 3.1. **Stelling: In mijn gemeente is de berichtgeving over het gemeentelijke beleid door onafhankelijke lokale en regionale media voldoende.**

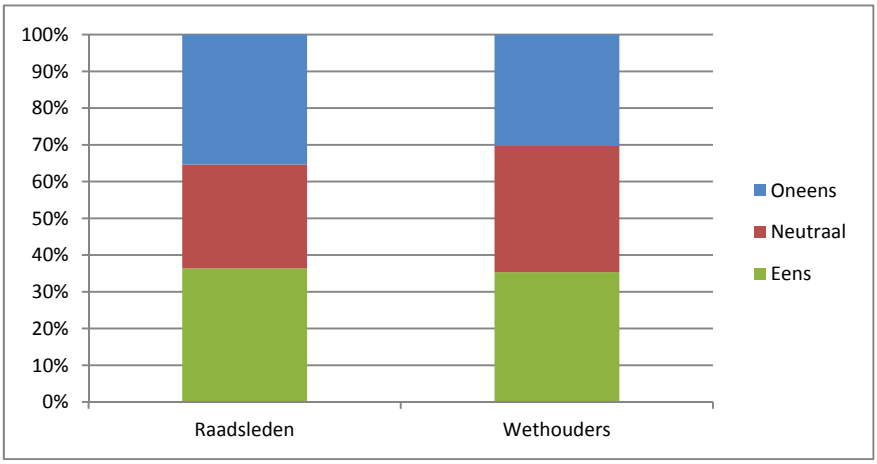

constateren wethouders en raadsleden dat van diepgravende onderzoeksjournalistiek nauwelijks sprake is. Van kritische journalistiek soms wel, maar onder het woord 'kritisch' verstaan ze dan in feite 'negatief' of 'zurig'.

3 Van kritisch tot zurig

Als gemeenten in interviews negatief waren, viel verschillende keren de term 'zurige stukjes', vooral van de zijde van wethouders. Het betreft dan artikelen in onafhankelijke media die (naar hun visie) gericht zijn op een relatief onbelangrijk deelaspect dat uitvergroot wordt, of het doelbewust creëren van tegenstellingen. In Deventer zou *De Stentor* hoor- en wederhoor opzettelijk niet binnen één artikel laten plaatsvinden, waardoor zich een soap ontspint die meerdere dagen in beslag neemt. De chef van de stadsredactie Deventer ontkent dat sprake is van een strategie; wederhoor ontbreekt soms als de gemeente te traag reageert.
Andere geïnterviewde vertegenwoordigers van gemeenten doen enigszins of uitgesproken schamper over het kritische gehalte van de journalistiek en de opmerkzaamheid van journalisten. Zelfs in Barneveld, waar de gemeente zeer te spreken is over het feit dat er een dagelijkse lokale krant is, zijn de raadsleden niet onverdeeld positief. De kritische vragen die ze stellen lezen ze vaak niet terug in de krant en omdat de krant vooral recht wil doen aan de standpunten van alle partijen is van kritische duiding nauwelijks sprake. In Deventer zijn wethouders, raadsleden en

ambtenaren positief over de aanpak van website en weekkrant *Deventer Centraal*. De krant legt een selectie van binnengekomen persberichten voor aan direct betrokkenen en verwerkt de verschillende gezichtspunten in een artikel.

Als het gaat om het kritische gehalte van de journalistiek dan verschillen raadsleden en wethouders van mening. Van de wethouders vindt 59% dat onafhankelijke media het gemeentebestuur kritisch volgen, van de raadsleden vindt maar 40% dat[3]. Het werk van de wethouder ligt meer onder het vergrootglas van de media en dat ervaren wethouders ook zo.

Figuur 3.2. **Stelling: In mijn gemeente wordt het gemeentebestuur kritisch gevolgd door onafhankelijke lokale en regionale media.**

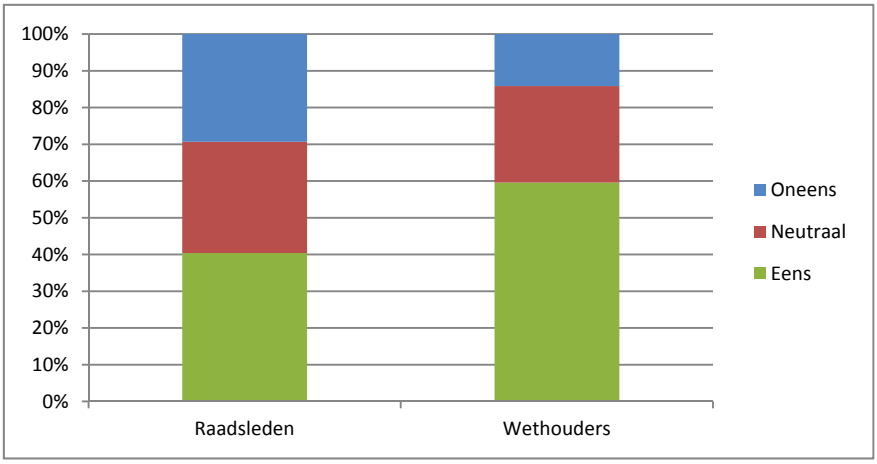

4 Media over afdelingen communicatie

De verhouding tussen de onafhankelijke media en de gemeente en gaat niet alleen om de relatie met het college van B&W en de raadsleden. Juist de relatie met de afdeling communicatie roept veel reacties op van journalisten. De afdeling communicatie staat vaak tussen de media en het college (en ook de ambtenaren) in en is verantwoordelijk voor het grootste deel van de officiële informatievoorziening van de gemeente. De

Noot 3 Raadsleden uit fracties die deelnemen aan de coalitie vinden in 47% van de gevallen dat het gemeentebestuur kritisch wordt gevolg door de media, tegenover 30% raadsleden uit de oppositie.

relatie is formeel te noemen. Met raadsleden en wethouders is de relatie vaak nog informeler van aard

De rol van de gemeentelijke communicatie-afdeling is zowel aanleiding tot vreugde als tot treurnis bij journalisten. In Barneveld krijgen journalisten snel en goed antwoord van het team communicatie. Dat was vroeger minder: toen moest je soms wel een dag wachten om te worden teruggebeld. De nieuwe verhoudingen leiden in Barneveld tot vertrouwen tussen journalisten en de gemeente. Journalisten bellen standaard eerst het team communicatie en als ze toch echt de wethouder willen spreken, dan wordt dat geregeld. Als er niemand van het team communicatie aanwezig is, bellen journalisten rechtstreeks naar de wethouder, en laten het team communicatie dat even weten over de mail. Professionalisering van gemeentelijke communicatie hoeft dus zeker niet tot meer afstand te leiden tussen gemeente en media.

Deventer heeft een persbeleid dat bestaat uit afspraken als 'binnen twee uur antwoord op een vraag, alle media gelijk behandelen, eerlijk antwoord geven en proactief informeren'. Een deel van de media vindt bij navraag dat de gemeente dat niet altijd waarmaakt. De stadsredactie van *De Stentor* klaagt over de termijnen die de gemeente neemt om te antwoorden en verbaast zich over de terughoudendheid van de gemeente in het aanleveren van vooral financiële informatie. De tijd dat journalisten vrijelijk door het gemeentehuis konden lopen is lang voorbij. Met de groei van de afdeling communicatie werden de regels strenger: alle vragen en antwoorden lopen via die afdeling. "Zij begonnen die oorlog, niet wij", verzucht een redacteur van *De Stentor*. Naar aanleiding van kritiek van de media op het gebrek aan openheid voerde de gemeente een persconferentie in. Die vindt plaats op vrijdag (volgens de gemeente omdat op vrijdag alle besluiten rond zijn. Volgens *De Stentor* om een embargo in te kunnen stellen. Maar iedereen weet dat een embargo in Deventer vaak een papieren tijger is, gemeentelijke informatie ligt snel op straat en dus vaak ook al voorafgaand aan de persconferentie).

Ook de lokale omroep vindt het contact met de gemeente lastig. De redactie ervaart dat het team communicatie de eigen lokale media soms in de wacht zet, "terwijl de NOS gelijk wordt doorverbonden". Overigens communiceren de burgemeester en individuele wethouders in Deventer opener en transparanter dan de ambtelijke overheidscommunicatie, oordelen de media. Wethouders geven hun mobiele nummers aan journalisten, maar het directe contact levert soms een negatieve reactie van afdeling communicatie op. Raadsleden en wethouders bellen ook zelf wel naar de media, maar dat is dan meer voor het profileren van goed nieuws. Lekken gebeurt ook, maar dan vaak indirect en tussen neus en lippen door.

Over de inhoud van gemeentelijke persberichten en de gemeentelijke informatiepagina zijn de media weinig enthousiast. De toonzetting van die informatievoorziening is louter positief waarbij de pijnpunten worden weggemoffeld, zo is het oordeel. Een journalist vraagt zich af aan wie die informatie nu eigenlijk gericht is: voor burgers en media is ze niet interessant. Misschien voor de gemeentelijke organisatie zelf? De angst voor fouten – die kunnen leiden tot vragen en debat in de raad of tot juridische aanspraken van burgers – en het op voorhand willen werken aan *damage control* maakt dat informatievoorziening geforceerd positief en ongeloofwaardig overkomt. Het eigenlijke doel van de informatievoorziening, het bewerkstelligen van transparantie over gemeentelijke besluiten en aangelegenheden, behaalt de gemeente zo niet.
Gemeenten denken daar anders over. Wel geven ze een verschuiving aan: waar vroeger hun communicatie nog erg op de media gericht was, is deze nu veel meer direct op de burger gericht. De gemeenten Deventer en Almere hebben het persbericht bijvoorbeeld vervangen door een (digitaal) informatiebericht.

4.
De nabije toekomst

In het vorige hoofdstuk bleek dat wethouders en raadsleden (soms) kritisch zijn over de kwaliteit van de berichtgeving in lokale en regionale media. Op hun beurt zijn media kritisch over de vaak formele verhouding met de gemeentelijke afdelingen communicatie en kan de inhoud van de door de gemeente verstrekte informatie op weinig waardering rekenen. Hoe vinden gemeenten dat media het anders zouden moeten doen? En biedt dit een oplossing voor het probleem van de marginaliserende media? Welke andere ontwikkelingen – zoals de rol van sociale media en de drie decentralisaties – krijgen in de nabije toekomst hun beslag? Ten slotte: bieden deze ontwikkelingen voldoende perspectief voor de versterking van de duidende en kritische journalistiek op lokaal en regionaal niveau?

1. De toekomst volgens wethouders en raadsleden

Het valt op dat wethouders en raadsleden vooral suggesties hebben over hoe de inhoud van de berichtgeving en de werkwijze van de lokale en regionale media verbeterd kan worden. Ze hebben behoefte aan een kwaliteitsslag in de media. Media worden opgeroepen:

- *zich onafhankelijker en kritischer op te stellen.* Te vaak, geven raadsleden aan, laten media hun oor hangen naar bepaalde politieke partijen, naar het college of laten zich voor het karretje spannen van ontevreden burgers. Wethouders leggen de nadruk op een grotere zorgvuldigheid: hoor- en wederhoor moeten vaker worden toegepast.
- *meer informerend en objectief te berichten.* Informerende media zijn neutraal van toon, hebben niet bij voorbaat een stelling ingenomen en berichten waarheidsgetrouw. Dat verslag moet evenwichtiger zijn, volgens raadsleden. Alle standpunten, ook die van de oppositie en de kleine partijen moeten aandacht krijgen. Daarnaast willen raadsleden media die zich opstellen als een partner van raad en college en vanuit een positieve grondhouding werken. Wethouders zeggen: informerende media zijn vrij van politieke kleur, berichten neutraal en staan open voor alle gezichtspunten. Ze geven geen meningen maar presenteren de verschillende invalshoeken opdat burgers zelf hun mening kunnen vormen. Juist dat geeft burgerbetrokkenheid. Daarnaast vinden wethouders dat de standpunten van burgers – ook lager-opgeleiden – meer in de media mogen komen en

dat meer aansluiting mag worden gezocht bij de leefwereld van burgers, daar waar het beleid zijn uitwerking krijgt.

- *actiever en meer betrokken te zijn bij de lokale politiek.* Raadsleden zien media voor zich die actief betrokken zijn bij de lokale politiek, die raadsvergaderingen bezoeken en daar verslag van doen. De behoefte komt onder meer voort uit een ervaren gemis aan (voldoende) berichtgeving over hun gemeente in onafhankelijke lokale en regionale media, het gebrek aan zichtbaarheid en betrokkenheid van journalisten en onvrede over het 'klakkeloos' overnemen van persberichten. Wethouders delen de behoefte aan betrokken lokale en regionale media die zich dagelijks bezig houden met lokaal en regionaal nieuws. Daar past minder aandacht bij voor landelijk nieuws. Daarnaast moet er aandacht zijn voor alle gemeenten, niet alleen voor de grote.
- *meer duiding en achtergronden te bieden.* Kritiek van raadsleden is er op media die klakkeloos berichten overnemen en bewondering voor journalisten die politiek-bestuurlijke ontwikkelingen kunnen vertalen en daar goed over kunnen verhalen. Er is behoefte aan media die meer de tijd nemen voor een onderwerp. Het moet gaan om duiding, verdieping het in perspectief plaatsen van een onderwerp, om zodoende de waan van de dag te overstijgen. Veel wethouders willen media die meer achtergronden brengen, onderwerpen van een context voorzien, met meer aandacht voor nuance. Dus geen snel nieuws en geen hypes.

Kortom, wethouders en raadsleden vinden dat journalisten hun werk beter moeten doen. Daar passen een paar kanttekeningen bij. Zoals sommige bestuurders zelf al aangeven, de lokale en regionale media zijn verzwakt door bezuinigingen. Mede door de afstand die daardoor is ontstaan tussen journalisten en bestuurders is 'ruis' gekomen op de lijn. Een andere kanttekening is dat de gemeentelijke afdelingen communicatie sterk in omvang en activiteiten zijn gegroeid, waarmee de rol van de journalistiek is verminderd. Bovendien is de relatie tussen gemeenten en journalistiek sterker geformaliseerd doordat de afdelingen communicatie als het ware tussen bestuurders en media zijn ingeschoven. Een laatste kanttekening is dat er een spanning zit tussen enerzijds de wens dat media objectiever en informerender zijn, en anderzijds de wens dat ze zich onafhankelijker en kritischer opstellen. Wellicht dat veel gemeentebestuurders toch moeite hebben met het feit dat journalisten op eigen houtje en verantwoordelijkheid artikelen en items mogen maken. Ook hier lijkt, tussen de regels door, de gegroeide afstand tussen journalist en bestuurder – en de toegenomen behoefte om de informatievoorziening te controleren – de verhoudingen parten te spelen.

2. Sociale media

Daar komt een ontwikkeling bij waarin sociale media een belangrijke rol innemen in de communicatie tussen gemeente en burger. De onafhankelijke media doen daar ook aan mee, maar staan toch nog een beetje aan de zijlijn. Ongeveer een derde van raadsleden en wethouders ziet dan ook een afname van de rol van onafhankelijke lokale en regionale media ten faveure van sociale media. Wethouders en raadsleden zijn er best handig in geworden: ze zitten in grote meerderheid op Twitter en in een iets minder grote meerderheid op Facebook. Sociale media worden door raadsleden vooral gebruikt om hun standpunten naar voren te brengen, en door wethouders vooral om mensen te laten weten wat ze aan het doen zijn. Al een enkele keer kwamen we tegen dat een communicatieprofessional voor een wethouder berichten plaatst, in andere gemeenten doen bestuurders het zelf en houdt de afdeling communicatie een 'oogje in het zeil'. Het gaat vooralsnog vooral om zenden, van interactie is maar beperkt sprake.

Tabel 4.1. **'Ik gebruik sociale media vooral om .(in procenten)**[4]

	raadsleden	*wethouders*
mijn standpunten naar buiten te brengen.'	42	19
mensen te informeren over ontwikkelingen in de gemeenteraad/over het beleid van het gemeentebestuur.'	37	27
mensen te laten weten wat ik aan het doen ben.'	30	48
snel mensen te bereiken.'	18	18
aandacht te vestigen op een aspect dat te weinig in de media is geweest.'	17	24
zelf het nieuwsmoment te bepalen.'	13	12
debat te stimuleren.'	11	8
mensen te inspireren.'	10	23
tegenwicht te bieden aan de onafhankelijke media.'	7	6
meningen te peilen.'	6	3

Ook regionale en lokale kranten en omroepen gebruiken sociale media om informatie te geven en volgers te attenderen op artikelen en uitzendingen. Maar sociale media worden nog niet veel gebruikt om daadwerkelijke interactie met lezers op gang te brengen. Kranten en omroepen maken wel gebruik van tipgevers die in toenemende mate mailen of 'appen', en sommige kranten (zoals de *Barneveldse Krant*) plaatsen

Noot 4 Bij deze vraag konden respondenten maximaal twee opties aanvinken.

content van lezers op hun website of starten een Facebookpagina. Vooralsnog is de interactie en de journalistieke content beperkt. In de fysieke krant lukt het beter. In Zutphen en Deventer ontvangt *De Stentor* ingezonden brieven en plaatst deze bijna allemaal op een vast moment in de krant. Zo ontstaat een soort 'stadsplein' dat een *live* vertaling krijgt tijdens politieke cafés. De uitdaging van het inzetten van sociale media is lastiger voor journalisten dan voor gemeentebestuurders. Journalisten – vooral die van de krant – moeten ze zien in te passen in een verdienmodel. Feit is wel dat zolang lokale en regionale onafhankelijke media onvoldoende in staat zijn om een goede mix van oude en nieuwe media te bewerkstelligen, zij jongeren minder zullen aanspreken en interactie met lezers zullen mislopen. Daarmee verliezen zij opnieuw een stukje van hun traditionele rol als intermediair tussen de lokale overheid en burgers. Dat is ook in het nadeel van die overheid en burgers. Het is nu veel meer aan burgers zelf om de informatie te duiden die door gemeentebestuurders – en burgers, actiegroepen en lokale politieke partijen – digitaal wordt verspreid. Het is de vraag of burgers daar echt toe in staat zijn, en wat de gevolgen zijn voor (het draagvlak voor) de lokale democratie.

Zorgen om lokale openbaarheid (voorjaar 2012)

Deze studie naar een 'veranderend medialandschap, gevolgen voor de lokale democratie' die Pieter Nieuwenhuijsen uitvoerde in opdracht van het Stimuleringsfonds voor de Pers is een aggregatie van literatuur en onderzoeksmateriaal die eind 2011 voor handen waren. Met als voorbehoud dat het goed zou zijn wanneer per regio zicht zou bestaan op de regionale 'staat van de openbaarheid', luiden de conclusies (p.25) als volgt:

- *'Het vermogen van lokale en regionale media om hun functies met betrekking tot de lokale openbaarheid te vervullen is afgenomen'.*
- *'De ontwikkeling vertoont de kenmerken van een spagaat. Terwijl de journalistieke infrastructuur in de regio verzwakt, stelt een veranderende bestuurlijke dynamiek de journalistiek juist voor nieuwe uitdagingen'.*
- *'Regionale dagbladen naderen een kritische grens, waarna het bedienen van de lokale openbaarheid niet meer en niet meer overal kan worden verzekerd'.*

Algemeen: huis-aan-huisbladen blijven door hun enorme bereik een factor van betekenis, maar kunnen niet als substituut voor het dagblad gelden. Hyperlokaal, als verzamelnaam voor alles wat er lokaal aan digitaals verschijnt, is wegens gebrek aan journalistieke capaciteit ook geen substituut. De lokale nieuwsportals van grote uitgevers ontberen nog de focus op de publieke zaak, en zijn daarom evenmin een substituut. De publieke regionale omroep lijkt het beste gepositioneerd als substituut, maar heeft, niet alleen wegens de bezuinigingen, 'nog een lange weg te gaan voor ze een geloofwaardig substituut kan zijn voor het dagblad'. (p.26)

3. Rol media bij drie decentralisaties

De uitbreiding van het takenpakket van gemeenten, de drie decentralisaties, lijkt een goede mogelijkheid te zijn voor de onafhankelijke lokale en regionale media om zich meer te manifesteren. De helft van de raadsleden en bijna een derde van de wethouders in Nederland vinden dat de gemeente een groot probleem heeft om informatie over de decentralisaties aan burgers te communiceren. Zowel wethouders als raadsleden vinden in ruime meerderheid dat onafhankelijke lokale en regionale media een belangrijke rol te spelen hebben in deze informatievoorziening en vinden dat de gemeente de media hierbij proactief moet betrekken.

Tabel 4.2. **Stellingen over nieuwe gemeentelijke taken, percentage 'eens'**

	raadsleden	*wethouders*
	%	*%*
De gemeente heeft een groot probleem om informatie over haar nieuwe taken (de decentralisaties in het sociale domein) aan burgers te communiceren.	54	30
Onafhankelijke lokale en regionale media hebben een belangrijke rol te spelen in de informatievoorziening over de nieuwe gemeentelijke taken.	79	75
De gemeente moet onafhankelijke lokale en regionale media proactief betrekken bij de communicatie over de nieuwe gemeentelijke taken.	83	82

Voor de media zijn de decentralisaties echter nog ingewikkelde kost, zij zoeken naar de juiste invalshoeken en vragen zich af waar het daadwerkelijke nieuws zit. Zij zien dat in de gemeenteraad de gelederen tussen coalitie en oppositie nog gesloten zijn – alle partijen willen dat de decentralisaties slagen – en zien dus nog geen politieke invalshoek. De vraag is of ze daarop moeten wachten. De decentralisaties krijgen effect op het niveau van de individuele burger, de straat, buurt en de wijk. Wanneer de media hierover willen berichten zullen ze hun nieuws ook op dat schaalniveau moeten zoeken, zo stelt bijvoorbeeld het hoofd communicatie van de gemeente Deventer.

4. Slotbeschouwing

Het lijkt een glasheldere bevinding: gemeenten vinden de onafhankelijke lokale en regionale media in grote meerderheid van cruciaal belang voor het goed functioneren van de lokale democratie en ze kunnen de informatie- en nieuwsvoorziening aan burgers niet af zonder die kwaliteitsmedia. Als ze zich, zou je denken, dan rekenschap geven van de penibele situatie van die media – in ieder geval wat betreft de kwaliteit en kwantiteit van de duidende en kritische journalistiek – dan volgt als vanzelf de

vraag of gemeenten er wat voor over hebben om die journalistiek in stand te houden. Toch wordt die vraag weinig gesteld door gemeentebestuurders, laat staan dat er een antwoord op komt waarin de gemeente zelf een verantwoordelijkheid heeft.

Dat leidt tot twijfel of de uitspraak van wethouders en raadsleden dat onafhankelijke media onmisbaar zijn, werkelijk op een diepgevoelde overtuiging berust. Misschien hebben we wel te maken met een sociaal wenselijk antwoord. Gezien de kritische noten die men over de inhoud en de werkwijze van de journalistiek kraakt, zou je haast denken van wel. Het kan ook zijn dat gemeentebestuurders nog weinig hebben nagedacht over wat nu precies de toegevoegde waarde is van de onafhankelijke media voor een lokale democratie. Men kent het dogma dat je niet zonder onafhankelijke media kunt, maar in de praktijk ziet men weinig bevestiging daarvan. Gemeenten kunnen een groot deel van de informatievoorziening zelf en als er dan wat verschijnt in de onafhankelijke media over politiek-bestuurlijke zaken dan lijken die artikelen en items de lokale gang van zaken soms eerder in de wielen te rijden dan dat ze er in de ogen van de gemeente een constructieve bijdrage aan leveren. Zo bezien mag er nog wat zendingswerk worden verricht onder gemeentebestuurders. Een goed begin zou al zijn als journalisten en gemeentebestuurders elkaar wat vaker (formeel en informeel) zouden spreken.

De meeste gemeenten zien dus nauwelijks een rol voor zichzelf weggelegd in het ondersteunen van onafhankelijke media. Juist de onafhankelijkheid van de media mag niet in het geding komen – vinden ook de media zelf – en daarom ligt ondersteuning niet in de rede. Rechtstreekse financiële ondersteuning is in ieder geval uit den boze. De enkelen die wel mogelijkheden zien voor ondersteuning – zij wijzen dan bijvoorbeeld op het feit dat lokale, regionale en landelijke omroepen ook ondersteund worden – zien wat in facilitaire en logistieke ondersteuning van onafhankelijke media.

Je kunt het ook anders bekijken. Bovengenoemde ideeën gaan uit van de traditionele indeling van media: kranten en omroepen, elk met eigen organisaties achter zich. Is het niet verstandiger om onze ideeën voor de toekomst alleen te richten op een bepaald onderdeel van de bestaande media, namelijk de duidende en kritische journalistiek? Hoe zorgen we er voor dat deze op lokaal en regionaal niveau kan blijven bestaan en, op plaatsen waar zij is verdwenen opnieuw wordt opgestart? Dit alles in de overtuiging dat als deze vorm van journalistiek wordt versterkt, dat een waardevolle en noodzakelijke bijdrage levert aan de lokale democratie. Je kunt denken aan het oprichten van onafhankelijke stichtingen op lokaal niveau die een fonds vormen waaruit journalistieke projecten en initiatieven worden gefinancierd. De focus van de stichting varieert naar gelang de situatie in de gemeente – daar waar voldoende en kwalitatief goede media aanwezig zijn kan de aandacht bijvoorbeeld meer liggen op

het bereik van de berichtgeving, in andere gemeenten is het eerst nodig om de berichtgeving opnieuw op gang te helpen.

De huidige media zelf bevinden zich in een lastig parket. Vooral de kranten zitten gevangen in een papieren verdienmodel en renderende alternatieven hebben zich nog niet aangediend. Tegelijkertijd nemen aantallen abonnees en advertentie-inkomsten af en zijn dus nieuwe bezuinigingen nodig. Toch zouden met name de papieren media extra stappen moeten zetten om zich digitaal te manifesteren met zelfstandige, op het digitale medium toegespitste, content, al dan niet in samenhang met de niet-digitale middelen. Het binden van jongeren zal anders niet gaan lukken. Op regionaal niveau worden op verschillende plaatsen regionale mediacentra opgezet. Aan deze vaak digitale samenwerkingen zouden alle lokale en regionale media moeten deelnemen. Daarbij moet er wel voor gewaakt worden dat de content ook duidende en kritische journalistiek bevat.

De rol van burgers is enigszins onderbelicht gebleven in dit onderzoek. Het ging ons primair om de relatie tussen gemeenten en media, maar burgers vormen met media en gemeente een driehoek als het gaat om lokale informatievoorziening. In de traditionele verhoudingen vervullen de lokale en regionale media een intermediaire rol tussen burgers en gemeente: media duiden het nieuws over de gemeente en kaarten (min of meer namens burgers) zaken aan, die vervolgens aandacht krijgen van de gemeenteraad. Die verhoudingen liggen inmiddels anders. De gemeente regelt een deel van de zaken zelf met burgers via eigen communicatie en via allerlei participatievormen. Burgers nemen ook eigen (digitale) initiatieven, soms zelfs journalistieke, al vinden die vaak nog geen bestendige vorm. Veel van die initiatieven komen dan ook voort uit een tijdelijke belangstelling voor een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld omdat het de directe leefomgeving raakt. Een andere ontwikkeling is dat de traditionele media in toenemende mate een platform bieden voor de content van burgers. De verhoudingen worden dus minder hiërarchisch en meer netwerk-achtig. Hier zouden de lokale en regionale media nog veel meer op kunnen inspringen, door de interacties tussen gemeente en burgers te faciliteren en te voorzien van journalistieke duiding.

Voorstel - Zomernota 2016

Dankwoord

Wij willen, naast alle gesprekspartners in het veldonderzoek, graag de volgende mensen in het bijzonder bedanken:

Pieter Broertjes (voorzitter begeleidingscommissie): Burgemeester gemeente Hilversum
Marc Chavannes: Politiek columnist NRC Handelsblad, emeritus-hoogleraar Journalistiek Rijksuniversiteit Groningen
Theo Dersjant: Journalist, docent Fontys Hogeschool Journalistiek
Quint Kik: Onderzoeker Stimuleringsfonds voor de Journalistiek
Lammert Landman: Onderzoeker Stimuleringsfonds voor de Journalistiek
Kristel Lammers: Programmamanager VNG
Berend van de Sande: Chef regioredactie De Stentor/Deventer
Nicole Markslag (toehoorder): Ministerie van BZK
Carlo Verhaar (gast/expert): Raadslid gemeente Deventer (GroenLinks, oppositie)
Jan Wildeman (gast/expert): Havenstad FM Appingedam & Delfzijl

Wij danken het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek voor het mogelijk maken van dit onderzoek en de begeleidingscommissie voor haar commentaar en suggesties. In het bijzonder dank aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten voor de geboden ondersteuning bij het uitzetten van het online onderzoek onder wethouders en raadsleden.

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Beleidsinstrumenten gemeentelijke bekostiging lokale omroepen

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Beleidsinstrumenten gemeentelijke bekostiging lokale omroepen

Voorstel - Zomernota 2016

VNG, maart 2014

Voorstel - Zomernota 2016

Inhoudsopgave

1	Gemeentelijke zorgplicht voor lokale omroep per 2010 in mediawet 2008	5
2	Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen 2012-2015 OLON-VNG	7
3	Overzicht bestaande en nieuw te vormen streekomroepen OLON 2014	13
4	Criteria voor advies van gemeenteraad aan Commissariaat voor de Media bij keuze lokale omroep of streekomroep	17
5	Model Intergemeentelijk samenwerkingsconvenant bekostiging Stichting/Vereniging Streekomroep.../Lokale Publieke media-instelling voor gemeenten...	19
6	Model convenant vijf-/meerjaren afspraken bekostiging lokale publieke media-instelling X door gemeente Y 20..-20..	25
7	Model coproductieovereenkomst gemeente-lokale omroep, OLON/VNG januari 2005, in 2012 aangepast aan Mediawet 2008	33
8	Checklist criteria lokaal toereikend media-aanbod, OLON	41
9	Checklist opzet meerjarenbeleidsplan inclusief begroting lokale omroep, OLON/VNG mei 2004	45
10	Gegevens over benodigde uitgaven drie omroepmodellen OLON i.o.m. VNG 2003	49
11	Notitie Kijk- en Luisteronderzoek publieke lokale omroep OLON i.o.m. VNG 2005	51
	P.S. Beleidsinstrumenten Commissariaat voor de media, www.cvdm.nl	51

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

1 Gemeentelijke zorgplicht voor lokale omroep per 2010 in mediawet 2008

Per 2010 staat in de nieuwe Mediawet 2008 artikel 2.170a:

1. Het College van Burgemeester en Wethouders zorgt voor de bekostiging van het functioneren van de lokale publieke media-instelling als de gemeenteraad een advies als bedoeld in artikel 2.62, eerste lid, heeft uitgebracht en daarbij positief heeft geadviseerd over de vraag of de instelling voldoet aan de eis, bedoeld in artikel 2.61, tweede lid, onderdeel c.

2. De bekostiging betreft vergoeding van de kosten die rechtstreeks verband houden met het verzorgen van de lokale publieke omroepdienst, voor zover die kosten niet op andere wijze zijn gedekt, op zodanige wijze dat op lokaal niveau in een toereikend media-aanbod kan worden voorzien en continuïteit van bekostiging is gewaarborgd.

3. Als twee of meer gemeenteraden gezamenlijk een advies als bedoeld in artikel 2.62, eerste lid, hebben uitgebracht, en daarbij positief hebben geadviseerd over de vraag of de instelling voldoet aan de eis, bedoeld in artikel 2.61, tweede lid, onderdeel c, zorgen de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de desbetreffende gemeenten gezamenlijk voor de bekostiging, bedoeld in het eerste lid.

4. Artikel 2.170, tweede en derde lid, is van overeenkomstige toepassing. (dit laatste bekent het volgende:
   2. Aan de bekostiging worden geen voorschriften verbonden die in strijd zijn met het bepaalde bij of krachtens deze wet.
   3. Onze Minister zendt telkens na drie jaar aan de Staten-Generaal een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van het bepaalde in dit artikel in de praktijk.)

Voorstel - Zomernota 2016

2 Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen 2012-2015 OLON-VNG

1. Inleiding

Het 'Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen' (oftewel op basis van Mediawet 2008: lokale publieke media-instellingen) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON) is het resultaat van een intensief en ambitieus overleg tussen betrokken partijen. Hierbij zijn tevens het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het Commissariaat voor de Media (CvdM) aanwezig geweest. Samen zien wij het belang en de noodzaak om de publieke lokale omroepsector op een nieuwe koers te brengen in deze tijd van technologische innovaties, veranderende maatschappelijke behoeften en gedragswijzigingen van de mediaconsument.

Het convenant geeft de ontwikkelrichting aan waarin de sector zich begeeft en de insteek die de gemeenten als belangrijke stakeholders in dat kader kiezen; daarbij wordt binnen de kaders van de huidige Mediawet gebleven. Dat neemt niet weg dat dit vernieuwingsconvenant ook expliciet handvatten bevat voor een duurzame verankering van de lokale publieke media-instellingen in een evoluerend, moderniserend en innoverend omroepbestel binnen een dito wettelijk kader. Het convenant appelleert in die zin ook aan verantwoordelijkheden die derde betrokken partijen moeten nemen bij de realisatie daarvan.

2. Aanleiding

De aanleiding voor het convenant is gelegen in de ambitie van de sector om te komen tot een verhoging van zijn maatschappelijke toegevoegde waarde. Juist voor deze sector ontstaan kansen: de lokale omroepen zitten in de haarvaten van de samenleving, hebben het meest nabije contact met de burger en krijgen door nieuwe technologieën grote mogelijkheden om kwalitatiever, doeltreffender en doel-

matiger te opereren. Anderzijds zien we nogal eens vertroebelde relaties tussen gemeentelijke overheden en lokale omroepen, waarbij vooral de wederzijdse verwachtingen niet op elkaar aansluiten:
Wat mogen gemeenten en omroepen van elkaar verwachten?
Wat is een lokaal toereikend media-aanbod en tegen welke prijs wordt dat geleverd?
Dat vraagt om een betere planning en verantwoording, direct dan wel indirect, opdat de besteding van overheidsgelden in ieder geval effectief en efficiënt is.

Dat is ook wat het Vernieuwingsconvenant in de kern beoogt: een gedragen antwoord op de vraag wat een lokaal toereikend media-aanbod is en hoe de optimale realisatie daarvan door de sector gestimuleerd, gefaciliteerd en geconditioneerd kan worden. Dat antwoord wordt geformuleerd in algemene en generieke uitgangspunten, die alle ruimte laten voor redactionele autonomie en couleur locale.

3. Context

Media vormen de wortels van onze democratische samenleving. Hun informatie-functie heeft de emancipatie en participatie van burgers in het democratische proces mogelijk gemaakt. In Nederland heeft dat geleid tot een prachtig pluriforme publieke omroep en een grote verscheidenheid aan dagbladen en tijdschriften. De verzuilde landelijke publieke omroep heeft herkenning van het eigene gecombineerd met kennisgeving van het andere; het gekleurde krantenlandschap stimuleert interne én publieke discussie, waarop het democratische proces kan groeien. Die waarde van de media moeten we koesteren.

Inmiddels heeft het internet zich verankerd in het medialandschap. De traditionele informatiekanalen van kranten, tijdschriften, radio en televisie monden allemaal uit in het internet, dat dé mondiale kennis- en informatievijver is geworden. Publiceren is daarbij voor iedereen bereikbaar geworden. Mensen bloggen hun autobiografie, knutselen hun eigen “televisie-uitzending” van de nieuwtjes in hun persoonlijke levenssfeer en hypen zich regelmatig - vanuit de huiskamer als studio - een weg naar hun mondiale “one minute of fame”. Het meest bekeken mediakanaal ter wereld heet niet voor niets YouTube: jij, jouw leven, jouw uitzending staan centraal.

Naast deze individualisering - of misschien wel juist dóór deze individualisering - ontwikkelt zich parallel een nieuwe soort gemeenschapszin. Bijvoorbeeld in online communities: gelijkgestemde individuen vinden elkaar eenvoudig op het internet en vormen virtuele gemeenschapjes van interactieve zenders en ontvangers, waaruit overigens opvallend veel realiteit voortvloeit.
Steeds vaker initiëren deze sites ook maatschappelijke en politieke processen. Belangenverenigingen en burgerinitiatieven vinden hun legitimatie door middel van internetbezoekers en politici beïnvloeden besluitvormingsprocessen door uitgekiend te twitteren. Er verschijnen wijkgerichte televisiewebsites en wethouders houden interactieve blogs bij, waarop burgers tevens problemen in hun buurt via het uploaden van foto’s aan de kaak kunnen stellen. En natuurlijk is de raadsvergadering voor iedereen live te volgen in geluid en beeld.

De kansen van het nieuwe mediaparadigma appelleren aan onze emancipatoire, liberale en democratische verworvenheden en beginselen, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting, vereniging en religie. Door de informatieconcurrentie en de interactieve burgerparticipatie in het mediaproces voorkomen ze juist het verworden van de democratie tot een mediacratie. Actief burgerschap en sociale cohesie in de lokale gemeenschap worden gestimuleerd; verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving worden vergroot en gespreid; solidariteit met mensen met fysieke of mobiele beperkingen neemt toe door hun mediale betrokkenheid bij maatschappelijke activiteiten.
Het zijn reële mogelijkheden van virtuele mediaparticipatie. We zouden het ons moeten wensen, dat onze pluriforme media zich versterken vanuit het onderzoeken van al deze kansen en het behouden

van het goede. Maar tussen wens en daad staan wetten in de weg, en praktische bezwaren.

Lokale publieke media-instellingen zullen op het veranderende gedrag van de mediaconsument moeten inspelen, willen zij effectief bereik blijven houden. Zonder nadere maatregelen nivelleert dat bereik en kan de omroep zijn missionaire bestaansrecht niet behouden. Dat vraagt om actie: lokale omroepen moeten zich aanpassen aan het veranderende landschap en gedrag door cross channel te distribueren (radio, tv, internet, mobiel), door lineair en non lineair content aan te bieden en door in deze mediamix content te brengen met maximale relevantie voor de burger, namelijk nieuws en informatie uit diens "natuurlijke habitat".

4. Belangen

Met dit Vernieuwingsconvenant kunnen gemeenten een relevante, publieke en lokale mediainfrastructuur borgen. Daarbij zijn de omroepen betrouwbare, maatschappelijke partners. Bovendien kan een einde worden gemaakt aan de individuele conflicten tussen gemeente en omroep over financiering en prestaties: dit leidt tot op heden te vaak tot onnodige en dure rechtszaken.

Door het collectief van lokale omroepen kan met dit convenant een landelijk dekkend netwerk van relevante omroepen worden gerealiseerd: de sector kan zich eenduidig en met een gemeenschappelijk ambitieniveau op het gebied van kwaliteit, effectiviteit en efficiëncy organiseren en presenteren.

Dit convenant speelt tevens in op de belangen van derden. Zo steunt het de invulling van de verantwoordelijkheid van de Minister van OCW voor het publieke bestel en borgt het de bijdrage daaraan vanuit de lokale sector. Media zijn immers de pijler onder publieke informatie, democratie, sociale cohesie en burgerparticipatie. Voor de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) en Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS), de landelijke respectievelijk provinciale collega's van de lokale omroepen, is het van belang dat dit convenant een bijdrage levert aan een betrouwbare lokale media-infrastructuur, die tevens als journalistieke bron kan dienen in de haarvaten van de samenleving. Bovendien maakt dit efficiëncymaatregelen voor hen mogelijk door gebruik te maken van de te realiseren infrastructuur. Het CvdM krijgt met dit convenant de mogelijkheid om meer effectief en meer efficiënt zijn controlerende taak uit te voeren: een van de belangrijkste toetsingscriteria is bijvoorbeeld die van onafhankelijkheid van politieke en commerciële belangen.
De afspraken in dit convenant borgen dat structureel, systematisch en organisatorisch. Voor het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) is het van belang dat de distributieinfrastructuur optimaal functioneert: voor kabelbedrijven én voor nieuwe toetreders moet ook de lokale content ontsluitbaar zijn. De inzet van dit convenant is om daartoe een innovatieve technologische infrastructuur te realiseren die dat mogelijk maakt, terwijl daarmee tevens een enorme kostenbesparing gerealiseerd kan worden door de inzet van nieuwe technieken voor digitale distributie. "Last but not least' zijn er vele lokale stakeholders die een groot belang hebben bij het realiseren van de doelstellingen van dit convenant: juist instellingen als bibliotheken, scholen, culturele organisaties, politie, het verenigings- en bedrijfsleven, en uiteindelijk natuurlijk iedere burger zijn gebaat bij de beschikbaarheid van een publiek toegankelijk mediaplatform, dat van en voor iedereen is.

5. Lokaal toereikend media-aanbod

a. Definitie

In de Mediawet 2008 speelt het begrip "lokaal toereikend media-aanbod" een cruciale rol. Ook door de rechter is meermaals beslist dat de realisatie daarvan door de lokale omroepen leidend is voor bijvoorbeeld de gemeentelijke bekostigingsvraag. Hoewel de lokale toereikendheid per geval kan verschillen, is er wel een kwalitatieve ondergrens in aan te geven: toereikend zijn kan niet zonder een aantal vaste elementen en criteria. Het staat vervolgens partijen vrij om daarenboven méér ambitie te

formuleren en bijvoorbeeld, naast de bekostiging op basis van de wet aanvullende gelden te verstrekken. Kerndoel van dit convenant is om dit minimale, kwalitatieve niveau vast te leggen als ambitie om in de komende jaren in alle gemeenten in Nederland te realiseren.

Er spelen drie dimensies een rol bij het bepalen van een lokaal toereikend media-aanbod: het productaanbod, de kwaliteit van de omroep en de effectiviteit en efficiëncy van de exploitatie.

b. Producten

Content

Gegeven de missie van de lokale omroep zou de content tenminste aan de volgende criteria moeten voldoen:

- gericht op de natuurlijke habitat van de burger, dus eventueel ook gemeentegrensoverstijgend
- met evenwichtige en volledig dekkende redactionele aandacht voor burgers, straten, buurten, dorpen en steden in het verzorgingsgebied
- dagelijks op alle kanalen multimediaal nieuws en informatie
- met interactie en participatie van burgers en groeperingen
- waarbij tenminste 50% van de mediaproducties informatief, cultureel en/of educatief van aard is

De huidige Informatie, Cultuur en Educatie (ICE)-norm op basis van de Mediawet 2008 staat daarbij kwalitatief niet ter discussie. Maar de wijze waarop de norm wordt berekend, zou daarbij nadere invulling moeten krijgen als 50% van de content die over alle kanalen geaggregeerd gebracht wordt. Hierover is nader overleg met het CvdM nodig.

Kanalen

Op basis van de Mediawet 2008 en in het veranderende medialandschap staat crossmedialiteit centraal: als zender ben je alleen effectief als je een optimale mix kunt brengen van kanalen. Internet is weliswaar hard op weg om hét informatiekanaal te worden, maar zonder de ondersteuning vanuit traditionele massamediale kanalen als radio en tv - en de lineaire programmering daarvan - kan de brede missionaire taakstelling niet worden gerealiseerd: het bereik neemt dan af tot onder een kritisch niveau. Anderzijds kan een omroep niet zonder internet en alle daaruit voortvloeiende ontwikkelingen, zoals social media en mobiele contentdistributie. “Hoe blijft de publieke omroep vindbaar” is overigens een vraag die niet alleen op het lokale niveau speelt: het hele publieke bestel zal daarop een antwoord moeten vinden. En participatie van de lokale omroepen in dat bestel zou wel eens een belangrijke driver daarvan kunnen worden: de waarde van het nieuws (en daarmee de aantrekkingskracht voor de kijker/luisteraar) is rechtevenredig met de afstand tot dat nieuws. De combinatie van landelijke nieuwsitems voorzien van lokale achtergrondinformatie is erg krachtig en de technische mogelijkheden daarvoor nemen snel toe. Tot slot is het van belang dat alle distributeurs in staat worden gesteld door de lokale omroep om hun content te verspreiden: de oude monopolies van de kabelbedrijven zijn doorbroken en dit leidt tot een breed aanbod van de tv- en radiopakketten in één gebied. Al deze distributeurs met significante aansluitingspercentages zouden de lokale omroep moeten kunnen en mogen uitzenden.

Om die reden stelt het vernieuwingsconvenant dat een lokale publieke omroep tenminste de volgende kanalen moet bedienen om de content te ontsluiten:

- radio (audio): analoog+digitaal, ether, kabel, IP-based
- tv (video): analoog+digitaal, ether, kabel, IP-based
- internet (tekst/foto/a/v): interactieve internetsite incl. mobile devices en social media
- (non-) lineaire distributie: must carry + must offer van lineaire radio-ltv-uitzendingen en centrale non-lineaire distributie

c. Kwaliteit

De tweede dimensie betreft kwaliteit: op welke wijze kan kwaliteit worden gemeten, maar belangrijker nog, hoe kan kwaliteit structureel worden geborgd. Daartoe kwalificeert dit convenant de bedrijfsvoering en de journalistiek als volgt:

- bedrijfsvoering
  - professioneel geborgde organisatie, in de praktijk veelal met vrijwilligers/onbetaalde krachten
  - kwalitatieve toets/visitatie binnen planning- en controlcyclus door OLON
  - paraplu in de streek (regiefunctie), lokale productie (omroepfunctie)
  - gebruikmaking van landelijke infrastructuur (o.a. distributie: media hub)

- redactie/journalistiek
  - professioneel geborgde journalistiek: kwaliteit en onafhankelijkheid
  - lokale samenwerking met bibliotheken, scholen en culturele organisaties
  - publieke toegankelijkheid (van iedereen, voor iedereen, door iedereen)
  - representatief en goed functionerend programmabeleidbepalend orgaan (PBO)
  - samenwerking binnen publieke bestel

d. Exploitatie

De hierboven genoemde ambitie zal qua product en productieorganisatie veel vragen van de omroepen. In een reflex zullen zowel omroepen als gemeenten dit wellicht direct vertalen in veel hogere budgetten en dus meer gemeentelijke gelden voor de lokale omroepen. Soms zal ook de neiging ontstaan om de prestaties van de huidige lokale omroep te vergelijken met de ambities in dit convenant, en daarmee een negatieve kwalificatie op dit moment ontlokken. Toch is dat allebei niet de insteek van dit convenant.

De afspraken en ambities in dit convenant leiden tot een veel efficiëntere organisatie van de sector door samenwerking en technologische innovaties. Bovendien leiden een landelijk dekkende lokale omroepsector en samenwerkende omroepen tot een kwaliteitsniveau, dat niet alleen een hogere maatschappelijke meerwaarde, maar ook betere mogelijkheden biedt om geld “uit de markt” te halen. Bijvoorbeeld door advertentiemogelijkheden en samenwerking met andere omroepen en uitgevers.

Dit convenant gaat er van uit dat de huidige bekostigingswijze niet wijzigt, hoewel er mogelijk in toekomstige wetgeving nieuwe kaders wenselijk geacht kunnen worden. Hoe dan ook zal het convenant er geen aanleiding toe geven dat individuele gemeenten de reguliere bekostiging en eventuele andere middelen voor de betreffende lokale omroep verlagen, noch dat omroepen met dit convenant in de hand een verhoging van de bekostiging kunnen eisen. Doelstelling is om bij de uitvoering van dit Vernieuwingsconvenant te komen tot een adequaat, efficiënt en effectief bekostigingssysteem. Er zullen eerst organisatorische en infrastructurele resultaten geboekt moeten worden, om die systeemvraag op een juiste en gefundeerde wijze te kunnen beantwoorden.

Daarbij zal een normering plaatsvinden van de vaste basisbekostiging van de organisatorische, journalistieke en technische infrastructuur. Daarbij zal van de omroep worden verwacht dat deze minimaal de helft daarvan zelf acquireert. Overigens is de lokale omroep daarbij tevens een “reguliere” marktpartij voor overheidscommunicatie door gemeenten en andere overheden.

Tot slot komen hier het belang van de burger als mediaconsument en het belang van de burger als belastingbetaler samen. De lokale omroep biedt als gezegd actief en passief toegang tot nieuws en informatie aan de burgers in hun “natuurlijke habitat”: een sociaal-cultureel-economische omgeving waarin de burger leeft, werkt en recreëert. Dat wordt niet per definitie, of per definitie niet, begrensd door de

lijnen op de bestuurlijke kaart van Nederland. Samenwerking tussen omroepen en tussen gemeenten is noodzakelijk om de burger het voor hem of haar relevante media-aanbod te bieden.

Daarnaast moeten voorzieningen die door de overheid worden meegefinancierd efficiënt omgaan met deze middelen. Het past daarbij niet dat 283 keer het wiel wordt uitgevonden of 283 keer een dure eigen organisatorische en technische infrastructuur wordt opgetuigd. Dat zou het ambitieniveau ook onbetaalbaar maken. Samenwerken op landelijk niveau én in de streek is het sleutelwoord voor gelijktijdige verhoging van de kwaliteit en maatschappelijke waarde en verlaging van de productiekosten daarvan. Landelijk gebeurt dat door de OLON, die steeds meer voorzieningen centraal inkoopt en/of faciliteert. Lokaal dient dat te gebeuren via een regionale regierol vanuit een "paraplu-organisatie" van samenwerkende omroepen: die vorm van streekomroepen wordt het leidende principe bij de vernieuwing van de sector. Hiermee krijgen de haarvaten van de samenleving hun krachtige en herkenbare stem: die van de individuele burger, diens straat, wijk, dorp, stad en streek.

6. Werking

Dit convenant spreekt een ambitie uit voor de sector van de lokale omroepen in Nederland en hun primaire stakeholders, de Nederlandse gemeenten. Wij, de beide ondertekenende partijen voelen ons gecommitteerd aan het vernieuwingsproces dat op basis van het convenant de komende 3 jaar ten uitvoer gebracht gaat worden.
Het verplicht betrokkenen zich in te spannen om dit mogelijk te maken, in samenwerking ook met partners zoals het Ministerie van OCW en het CvdM, met behulp waarvan immers de totale bestuurlijke inbedding geregeld moet worden. Van onze kant is daartoe in ieder geval de bereidheid en het inhoudelijke en procesmatige commitment. Dit convenant is daarin de eerste stap.

Den Haag,
5 juni 2012

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten,
Namens deze:
De heer drs. A.A.M. Brok, lid bestuur

De Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland,
Namens deze:
De heer M.W. Vroom, voorzitter bestuur

3 Overzicht bestaande en nieuw te vormen streekomroepen OLON 2014

z.o.z.

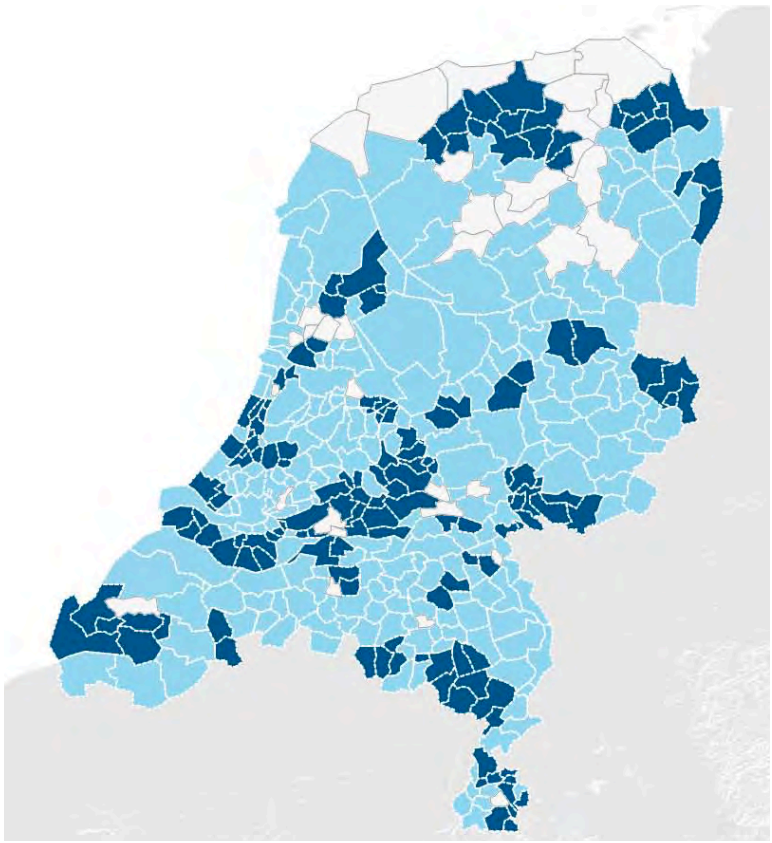

Startkaart publieke omroepen *

Ontwikkelkaart publieke streekomroepen

- Gemeente(n) met publieke omroep voor meerdere gemeente(n)
- Gemeente(n) met publieke omroep voor één gemeente
- Gemeente(n) waar geen omroep actief is

* Huidige situatie publieke omroepen per gemeente per 1 januari 2014

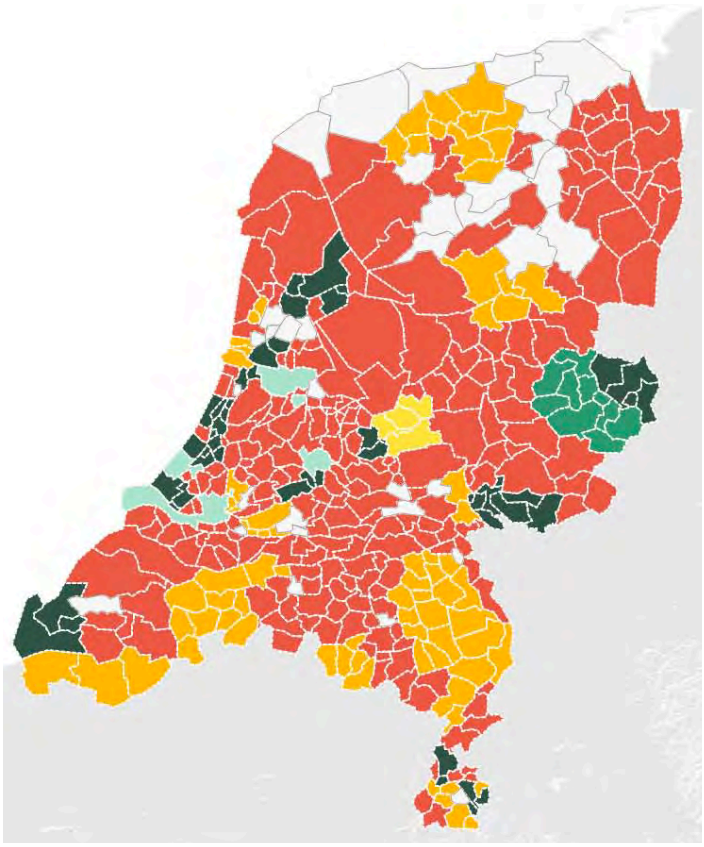

Startkaart publieke omroepen *
Ontwikkelkaart publieke streekomroepen
Gemeente(n) actieve streekomroep
Gezamenlijke streekomroep fusie
Gezamenlijke streekomroep koepel
Streekomroep voor één gemeente
Gemeente(n) streekomroep met een intentieovereenkomst
Intentieovereenkomst fusie
Intentieovereenkomst koepel
Zonder intentieovereenkomst
Gemeente(n) zonder initiatief tot streekomroep
Geen samenwerking in wording
Gemeente zonder omroep

Voorstel - Zomernota 2016

	A. reeds bestaande streekomroepen	aantal omroepen	aantal gemeenten	aantal inwoners
1	Zaanradio	1	2	158.653
2	St. Radio, Televisie West-Friesland	1	7	132.860
3	Lokale Omroep Haarlem	1	3	156.139
4	Omroeporganisatie Nens	1	5	119.996
5	St.Omroep Midvliet	1	2	98.432
6	Holland Centraal	1	4	171.274
7	Stichting WOS	1	3	150.003
8	Omroepstichting ZuidWest	1	2	87.805
9	Liemerse Omroep Stichting	1	5	96.033
10	St.Optimaal FM	1	3	131.078
11	St. Radio Omroep Lopik, IJsselstein en Nieuwegein, RTV9	1	3	109.836
12	St. Mediagroep Eemland, Vallei en Amersfoort	1	2	167.664
13	St. Streekomroep Start	1	2	111.269
15	Stichting Plus	1	3	147.420
16	Stichting Media Walcheren	1	3	114.223
17	Stichting RTV NoordOost Twente	1	4	101.967
18	Amsterdam	1	1	742.884
19	Utrecht	1	1	311.405
	Totaal A	**19**	**55**	**3.108.941**

	B. nieuwe streekomroepen	aantal omroepen	aantal gemeenten	aantal inwoners
1	Alblasserwaard	3	5	121.363
2	De Kempen	2	4	67.726
3	De Peel	5	6	202.898
4	Gelderland Midden	2	2	189.383
5	Groot Alkmaar	2	2	116.514
6	Heuvelland	3	4	61.050
7	IJmond	3	3	145.908
8	IJsselregio	3	3	134.670
9	Land van Cuijk	4	5	88.227
10	Nog geen naam 1 (West Brabant)	8	8	222.523
11	Noord en Oost Friesland	6	12	252.327
12	Noord-Limburg	5	6	284.299
13	Noord-Oost Brabant	4	5	124.375
14	Parkstad	2	2	54.034
15	RMC Twente	10	10	521.297
16	Zeeuws-Vlaanderen	3	3	106.554
17	Zuid-West Drenthe	5	5	137.226
18	VOC Lokaal	3	4	141.236
	Totaal B	**73**	**89**	**2.971.610**

		aantal omroepen	aantal gemeenten	aantal inwoners
	Totaal A: 19 bestande streekomroepen	19	55	3.108.941
	Totaal B: 18 nieuwe streekomroepen	73	89	2.971.610
	Totaal: 37 streekomroepen	92	144	6.080.551

4 Criteria voor advies van gemeenteraad aan Commissariaat voor de Media bij keuze lokale omroep of streekomroep

Uitgangspunt

Uitgangspunt is dat het college c.q. de gemeente in elk geval de zorg heeft voor de bekostiging van een omroep die een lokaal toereikend media-aanbod verzorgt/wil verzorgen zoals bedoeld in artikel 2.170a Mediawet 2008. Ook moet het gaan om een omroep die zich richt op de 'habitat' van de burger zoals bedoeld in het 'Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen' van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland. Vaak betreft dat een centrumgemeente of streek. En om een lokale omroep die zich houdt/wil houden aan de overige Mediawettelijke eisen.

Criteria Mediawet 2008 artikel 2.61 lid

2: Voor aanwijzing komen slechts in aanmerking instellingen die:

a. rechtspersoon naar Nederlands recht met volledige rechtsbevoegdheid zijn;
b. zich volgens de statuten uitsluitend of hoofdzakelijk ten doel stellen het op regionaal respectievelijk lokaal niveau uitvoeren van de publieke mediaopdracht door het verzorgen van media-aanbod dat gericht is op de bevrediging van maatschappelijke behoeften die in een provincie, een gemeente of een deel van de provincie waarop de instelling zich richt leven, en het verrichten van alle activiteiten die nodig zijn om daarmee een publieke taak te vervullen; en
c. volgens de statuten een orgaan hebben dat het beleid voor het media-aanbod bepaalt en dat representatief is voor de belangrijkste in de desbetreffende provincie of gemeente voorkomende maatschappelijke, culturele, godsdienstige en geestelijke stromingen.

Voorstel - Zomernota 2016

Aanvullende criteria van OLON/VNG bij 'beauty contest'/keuze tussen meer omroepen:

Daarnaast kan de gemeenteraad bij meer gegadigden ook het volgende meewegen:

d. brede gerichtheid (met name bereik van jongeren);
e. samenwerking met lokale partners/organisaties;
f. afstemming met andere omroepen en media-initiatieven;
g. aanwezigheid van markt-, luister-/kijk- en klanttevredenheidsonderzoek.

5 Model Intergemeentelijk samenwerkingsconvenant bekostiging Stichting/Vereniging* Streekomroep.../ Lokale Publieke media-instelling voor gemeenten...

DE ONDERGETEKENDE:

1) De gemeente A, ten deze op grond van artikel 171 van de Gemeentewet vertegenwoordigd door de burgemeester in deze aangewezen …., uitvoering gevend aan het besluit van het college van …… en de raad van…. (“gemeente A”);

2) De gemeente B, ten deze op grond van artikel 171 van de Gemeentewet vertegenwoordigd door de burgemeester in deze aangewezen …., uitvoering gevend aan het besluit van het college van … en de raad van…. (“gemeente B”);

3) De gemeente C, ten deze op grond van artikel 171 van de Gemeentewet vertegenwoordigd door de burgemeester in deze aangewezen ….., uitvoering gevend aan het besluit van het college van ….. en de raad van….. (“gemeente C”);

enz.

hierna afzonderlijk te noemen “gemeente” en gezamenlijk “samenwerkende gemeenten”.

Voorstel - Zomernota 2016

OVERWEGENDE DAT:

1. de colleges op basis van artikel 2.170a Mediawet vanaf 2010 de zorg hebben voor de bekostiging van de lokale publieke media-instelling/lokale omroep;

2. de bekostiging de vergoeding van de kosten betreft die rechtstreeks verband houden met het verzorgen van de lokale publieke mediadienst, voor zover die kosten niet op andere wijze zijn gedekt, op zodanige wijze dat op lokaal niveau in een toereikend media-aanbod kan worden voorzien en continuïteit van bekostiging is gewaarborgd;

3. de gemeenteraden op basis van artikel 189 Gemeentewet het gemeentelijke budgetrecht hebben;

4. de gemeenteraden op basis van artikel 2.64 Mediawet een positief advies kunnen uitbrengen over een lokale omroep werkend voor meerdere gemeenten;

5. de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland/OLON en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten/VNG op 5 juni 2012 een 'Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen' hebben gesloten waarin:
   - een lokaal toereikend media-aanbod zoals bedoeld in artikel 2.170a Mediawet nader is uitgewerkt;
   - is opgenomen dat dit het beste bereikt kan worden door een omroep of een samenwerkingsverband van omroepen met een bepaalde massa gericht op de 'habitat' van de burgers, vaak een streek of een centrumgemeente.

en

OVERWEGENDE DAT:

1. de raden van de gemeenten ….gelet op artikel 2.61a en b Mediawet 2008 bij besluiten van .. positief hebben geadviseerd over de rechtspersoonlijkheid en de statuten van de stichting/ vereniging* Streekomroep….(verder: Streekomroep);

2. de raden van de gemeenten… gelet op artikel 2.61c Mediawet 2008 bij besluiten van .. positief hebben geadviseerd over de representativiteit van het programmabeleidsbepalend orgaan van de Streekomroep, waarbij zowel de gemeenten als de Streekomroep het dienaangaande geldende modelreglement van het Commissariaat voor de Media in acht hebben genomen;

3. de colleges ingevolge de Mediawet 2008 in artikel 2.170a per 2010 zorgen voor de bekostiging van het functioneren van de lokale of streekomroep, als de gemeenteraad positief heeft geadviseerd over de representativiteit van het programmabeleidsbepalend orgaan zoals bedoeld in artikel 2.61c Mediawet 2008;

4. het Commissariaat voor de Media op basis van het advies van de gemeenteraad zoals bedoeld in artikel 2.61 Mediawet 2008 en op grond van artikel 2.65 Mediawet 2008 de Streekomroep heeft aangewezen als lokale publieke media-instelling ten behoeve van de gemeenten….. voor een periode van vijf jaar, te weten 20…- 20…;

5. het Commissariaat voor de Media ingevolge artikel 7.11 lid 1 van de Mediawet 2008 belast is met de bestuursrechtelijke handhaving van het bepaalde bij of krachtens deze wet ten gevolge waarvan de gemeenten en de Streekomroep niet gebonden zijn aan het Samenwerkingsconvenant als het Commissariaat strijdigheid met de Mediawet 2008 constateert.

Voorstel - Zomernota 2016

(6. het Agentschap Telecom op basis van de artikel 3.3. Telecommunicatiewet aan de Streekomroep een zendvergunning heeft afgegeven voor een periode van vijf jaar, te weten 20..– 20… , zodat de omroep in deze periode media-aanbod kan verzorgen.)*

(7. de pakketaanbieder via kabel met meer dan 100.000 abonnees op grond van artikel 6.12 tot en met 6.14 Mediawet 2008 de lokale of streekomroep analoog of digitaal moet doorgeven in de gemeenten….)

KOMEN OVEREEN:

1. dat zij wensen samen te werken ten behoeve van de instandhouding van de Streekomroep werkzaam binnen de in de aanhef genoemde gemeenten;

2. dat zij de Streekomroep gezamenlijk willen bekostigen gedurende zijn vijfjarige aanwijzingsperiode vanaf dag-maand-jaar…. tot met dag-maand- jaar;

3. dat de Streekomroep met behulp van de bekostiging door de samenwerkende gemeenten kan voorzien in een lokaal toereikend media-aanbod zoals bedoeld in artikel 2.170a van de Mediawet 2008 en zoals nader uitgewerkt in het "Vernieuwingsconvenant gemeenten-lokale omroepen" tussen OLON en VNG;

4. dat onvoorziene omstandigheden het mogelijk maken om het Samenwerkingsconvenant open te breken; een eventuele negatieve wijziging van de zijde van de gemeenten gaat pas vanaf een volgend kalenderjaar in; een eventuele negatieve wijziging bij de Streekomroep kan onmiddellijk gevolgen hebben.

SPREKEN AF:

1. Overleg

1. tenminste eenmaal per jaar wordt overleg gevoerd. Uiterlijk 15 juni van jaar X over het jaarverslag en de rekening door de Streekomroep van jaar X-1 en over het beleidsplan en de begroting voor X+1;

2. de portefeuillehouder Media van gemeente A roept het onder 1.1. genoemde overleg bijeen;

3. tussentijds overleg is mogelijk. Verzoeken daarvoor dienen te worden gemeld bij de portefeuillehouder Media van gemeente A en worden door hem/haar gehonoreerd.

2. Verlening van de bekostiging

1. de samenwerkende gemeenten bekostigen gelet op artikel 2.170a Mediawet 2008 na financiële beoordeling van de door de Streekomroep ingediende beleidsplan en begroting gezamenlijk het in het artikel bedoelde jaarlijkse tekort exclusief huisvestingskosten van de Streekomroep;

2. de verdeling tussen de samenwerkende gemeenten van de onder 2.1. genoemde bekostiging voor de Streekomroep is conform de verdeling van het aantal woonruimten per gemeente. zoals geldend op peildatum 1 januari van het eerste jaar van de aanwijzings- en bekostigingsperiode;

3. dit bedrag wordt jaarlijks aangepast aan de ontwikkeling van het aantal woonruimten in de gemeenten en geïndexeerd op basis van de ramingen van de loon- en prijsontwikkelingen in de overheidssector zoals die worden gepubliceerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en

Voorstel - Zomernota 2016

Koninkrijksrelaties in de meicirculaires voor het gemeentefonds;

4. elk der gemeenten betaalt in principe de huisvesting van de Streekomroep in de eigen plaats. Nader overleg vindt plaats als de huisvesting geheel of gedeeltelijk gecentraliseerd wordt;

5. elk der gemeenten beslist uiterlijk 31 december over de bekostiging van de Streekomroep voor een volgend jaar.

3. Bevoorschotting en vaststelling van de bekostiging

1. de samenwerkende gemeenten bevoorschotten de Streekomroep op eenzelfde wijze en wel in één* termijn op…. van enig jaar of in vier* termijnen van elk 25% op 1 januari, 1 april, 1 juli en 1 oktober van enig jaar;

2. de vastgestelde bekostiging is in beginsel gelijk aan de verleende bekostiging met de volgende uitzonderingen:
   - als bij de afrekening blijkt dat in afwijking van hetgeen is aangevraagd te weinig activiteiten zijn geleverd voor het beschikbaar gestelde budget, worden de oorzaken hiervan onderzocht. Naar aanleiding van dit onderzoek kan de bekostiging door de gemeenten lager vastgesteld worden;
   - als bij de afrekening blijkt dat het aantal woonruimten in de gemeente, peildatum 1 januari van enig bekostigingsjaar, hoger of lager is geweest dan bij de begroting bekend, dan kan de bekostiging naar rato worden bijgesteld;

3. de Streekomroep mag een eventueel bekostigingsoverschot toevoegen aan de algemene egalisatiereserve tot maximaal … % van de jaarlijkse bekostiging. Een bekostigingstekort dient te worden onttrokken aan de algemene egalisatiereserve.

4. Bijzondere afspraken

1. de gemeenten zien er op toe dat de activiteiten op basis van hun bekostiging door de Streekomroep naar rato worden verdeeld over de deelnemende gemeenten;

2. bij niet nakomen van de onder 1 genoemde verplichtingen door de Streekomroep hebben de gemeenten het recht om zich gezamenlijk of afzonderlijk te wenden tot de landelijke toezichthouder, het Commissariaat voor de Media;

3. elk der gemeenten maakt als uitvloeisel van het intergemeentelijk convenant individuele afspraken met de Streekomroep over de voorwaarden en verplichtingen bij de gemeentelijke bekostiging;

4. elk der gemeenten sluit desgewenst als uitvloeisel van het intergemeentelijke convenant met de Streekomroep een ‘Convenant vijf/meerjaren* afspraken bekostiging lokale publieke media-instelling X door gemeente Y 20..20..’;

5. elk der gemeenten behoudt het recht om een ‘Coproductieovereenkomst gemeente-lokale omroep’ te sluiten, als ze een speciaal programma-onderdeel bij de Streekomroep wil dat ze onder de aandacht van haar bevolking willen brengen.

Voorstel - Zomernota 2016

5. Geschillenregeling

1. de samenwerkende gemeenten zullen eventuele geschillen die mochten ontstaan naar aanleiding van dit convenant in eerste instantie gezamenlijk en onderling proberen op te lossen;

2. indien de samenwerkende gemeenten niet tot een oplossing kunnen komen, zal het geschil aangetekend en bij uitsluiting worden voorgelegd aan een geschillencommissie bestaande uit drie onafhankelijke personen die zullen worden benoemd door….;.

3. de geschillencommissie geeft bij haar uitspraak aan dat de in het ongelijk gestelde partij of partijen aansprakelijk is voor de met de behandeling van de het geschil samenhangende kosten.

Aldus getekend in …voud te … op dag-datum-jaar

…..
namens gemeente A

….
namens gemeente B

….
namens gemeente C

enz

* doorhalen wat niet van toepassing is

Voorstel - Zomernota 2016

6 Model convenant vijf-/meerjaren* afspraken bekostiging lokale publieke media-instelling X door gemeente Y 20..-20..

Ondergetekenden:
De gemeente …., te dezen gelet op artikel 171 Gemeentewet rechtsgeldig vertegenwoordigd door wethouder, de heer/mevrouw*…, handelende ter uitvoering van het besluit van het college van burgemeester en wethouders van…….....nr.....….
hierna te noemen de gemeente

en

De lokale publieke media-instelling, stichting/vereniging* lokale omroep/streekomroep* ….., te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer/mevrouw* …. in zijn/haar* hoedanigheid van voorzitter
hierna te noemen de lokale omroep

Overwegende dat
1. Mediawet 2008:

- de gemeenteraad gelet op artikel 2.61a en b Mediawet 2008 bij besluit van .. positief heeft geadviseerd over de rechtspersoonlijkheid en de statuten van de lokale omroep;
- de gemeenteraad gelet op artikel 2.61c Mediawet 2008 bij besluit van .. positief heeft geadviseerd over de representativiteit van het programmabeleidsbepalend orgaan van de lokale omroep, waarbij zowel de gemeente als de lokale omroep het dienaangaande geldende modelreglement van het Commissariaat voor de Media in acht hebben genomen;

Voorstel - Zomernota 2016

- het college ingevolge de Mediawet 2008 in artikel 2.170a per 2010 zorgt voor de bekostiging van het functioneren van de lokale omroep, als de gemeenteraad positief heeft geadviseerd over de representativiteit van het programmabeleidsbepalend orgaan zoals bedoeld in artikel 2.61c Mediawet 2008;
- het Commissariaat voor de Media op basis van het advies van de gemeenteraad zoals bedoeld in artikel 2.62 Mediawet 2008 en op grond van artikel 2.65 Mediawet 2008 de lokale omroep heeft aangewezen als lokale publieke media-instelling ten behoeve van de gemeente (gemeenten)*….. voor een periode van vijf jaar, te weten 20…- 20…
- het Commissariaat voor de Media ingevolge artikel 7.11 lid 1 van de Mediawet 2008 belast is met de bestuursrechtelijke handhaving van het bepaalde bij of krachtens deze wet ten gevolge waarvan gemeente en lokale omroep niet gebonden zijn aan het convenant als het Commissariaat strijdigheid met de Mediawet 2008 constateert;

  (- het Agentschap Telecom op basis van de artikel 3.3. Telecommunicatiewet aan de lokale omroep een ether-zendvergunning heeft afgegeven voor een periode van vijf jaar, te weten 20..– 20… , zodat de lokale omroep in deze periode media-aanbod kan bieden.)*
  (- de kabelexploitant…..op grond van artikel 6.13 Mediawet 2008 verplicht is de lokale omroep via de analoge kabel door te geven (en bij een significant aantal digitaal aangeslotenen ook via de digitale kabel) in de gemeente (gemeenten)*….)*

2. Bekostiging:
- het bekostigingsproces waarmee uitvoering wordt gegeven aan dit convenant conform de Algemene Subsidieverordening van de gemeente ….plaatsvindt voor zover deze niet in strijd is met het gestelde in de Mediawet 2008;

- de gemeente de bekostiging aan de lokale omroep wil verstrekken gelet op artikel 2.170a lid 2 Mediawet 2008 als een vergoeding van de kosten die rechtstreeks verband houden met het verzorgen van de lokale publieke mediadienst, voor zover die kosten niet op andere wijze zijn gedekt, op zodanige wijze dat op lokaal niveau in een toereikend mediabeleid kan worden voorzien en continuïteit van bekostiging is gewaarborgd.

  (- afstemming in regionaal verband heeft plaatsgevonden gelet op het gegeven dat de omroep een streekomroep is die door meerdere gemeenten bekostigd wordt.)*

3. Beleid:
- het media-aanbod van de lokale omroep op grond van artikel 2.1 lid 2 aanhef en onder d Mediawet 2008 onafhankelijk dient te zijn van overheidsinvloeden en commerciële invloeden;
- de vorm en inhoud van het media-aanbod ingevolge artikel 2.88 lid 1 van de Mediawet 2008 dienen te worden bepaald door de lokale omroep, waarmee deze daarvoor ook verantwoordelijk draagt;
- het beoogde informatieve, culturele, educatieve en andere daarmee samenhangende beleid van de gemeente is vastgelegd in de volgende documenten …… en als volgt kan worden samengevat ……;
- de lokale omroep heeft kennis genomen van dit beleid van de gemeente en de ontwikkelingen in de samenleving en een eigen instellingsbeleid heeft, hetgeen is vastgelegd in het meerjarenbeleidsplan……..;
- het meerjarenbeleidsplan is gebaseerd op de media-opdracht uit artikel 2.70 Mediawet 2008: het aanbod bestaat voor ten minste vijftig procent van de duur uit activiteiten van informatieve, culturele en educatieve aard die in het bijzonder betrekking hebben op de gemeente (gemeenten)

Voorstel - Zomernota 2016

waarvoor het aanbod bestemd is;
- het beleidsplan tevens is gebaseerd op het 'Model meerjarenbeleidsplan grote/kleine* omroep' van de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

4. Meerjarenafspraken:
- het van belang is meerjarenafspraken te maken over het verlenen van bekostiging door de gemeente en de daarvoor door de lokale omroep te verrichten activiteiten in het kader van de publieke media-opdracht zoals neergelegd in artikel 2.1 Mediawet 2008 en het meerjarenbeleidsplan van de omroep;
- hiermee door de gemeente wordt voorzien in de continuïteit van de bekostiging zoals gesteld in artikel 2.170a lid 2 Mediawet 2008;
- het wenselijk is de afspraken vast te leggen in een convenant meerjarenafspraken dat het kader vormt voor een jaarlijks/meerjarig* door de gemeente af te geven beschikking ter concretisering van dit convenant;
- het systeem van bekostiging gelet op de duur van de aanwijzing van en zendvergunning aan de lokale omroep zoals bedoeld in lid 1 in principe uitgaat van cycli van vijf jaren.

hebben partijen de intentie in de convenantsperiode volgens de hierna komende bepalingen te handelen:

1. Algemeen (begripsbepalingen)

1.1. Het begrip bekostiging zoals bedoeld in de Mediawet 2008.

1.2. Het begrip lokale publieke media-instelling zoals bedoeld in de Mediawet 2008 artikel 1.1.

2. Doelstelling van de lokale omroep

2.1. De lokale omroep stelt zich gelet op zijn statuten etcetera* ten doel …

2.2. Deze doelstelling is gebaseerd op de bepaling in artikel 2.61 lid 2 Mediawet 2008 dat de lokale omroep zich volgens de statuten uitsluitend of hoofdzakelijk ten doel stelt het op lokaal niveau uitvoeren van de publieke media-opdracht door het verzorgen van media-aanbod dat gericht is op de bevrediging van maatschappelijke behoeften die leven in een gemeente waarop de instelling zich richt en het verrichten van alle activiteiten die nodig zijn om daarmee een publieke taak te vervullen.

3. Activiteiten publieke media-opdracht

3.1. De lokale omroep overlegt, gelet op de Mediawet 2008 in het bijzonder de artikelen 2.1 en 2.70, in zijn meerjarenbeleidsplan algemene gegevens over de navolgende aspecten aan de gemeente:
- het op lokaal niveau verzorgen van publieke mediadiensten door het aanbieden van media-aanbod op het terrein van informatie, cultuur, educatie en verstrooiing, via alle beschikbare aanbodkanalen;
- het programma-aanbod dat per kanaal voor tenminste 50% van informatieve, culturele en educatieve aard is en dat in het bijzonder betrekking heeft op de gemeente/gemeenten* waarvoor het aanbod bestemd is (het programmavoorschrift);
- de uitwerking van de bepaling dat tenminste 50% van het aanbod door de omroep zelf of in haar opdracht is geproduceerd (het productievoorschrift).

Voorstel - Zomernota 2016

3.2. De lokale omroep overlegt in zijn meerjarenbeleidsplan tevens gegevens over de navolgende aspecten aan de gemeente:

- Media-aanbodsbeleid zoals vastgesteld door het programmabeleidsbepalende orgaan van de omroep c.q. Uitgangspunten programmabeleid.
- Programmering radio
- Programmering (tekst)televisie
- Internetgebruik waaronder website
- Teletekst
- Organisatie
- Huisvesting en techniek
- Inkomsten uit reclame en overige inkomsten
- Financiën

Met als bijlagen:

a. Balans en investeringsoverzicht
b. Overzicht samenstelling programmabeleidsbepalend orgaan, bestuur en medewerkers lokale omroep
c. Statuten omroep
d. Reglement programmabeleidsbepalend orgaan, redactiestatuut enz.
e. P.M. Resultaten kijk- en luisteronderzoek

Bij grote lokale omroepen komen daar nog bij:

- Tekstkanaal
- Marketing, publiciteit en reclame.

(3.3. Dienstverlening
Aanvullend op het convenant kunnen de gemeente en de lokale omroep desgewenst afspraken maken over specifieke dienstverlening van de lokale omroep aan de gemeente, daarbij gebruik makend van het 'Model Coproductieovereenkomst gemeente-lokale omroep' van de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Hierbij worden de eigen redactionele verantwoordelijkheid van de lokale omroep en de Europese en landelijke wetgeving in acht genomen).*

4. Bereik en kwaliteit

4.1. De lokale omroep kan met behulp van extra gemeentegeld periodiek onderzoek laten verrichten naar het bereik van de omroep conform het door de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten aanbevolen model voor Kijk- en Luisteronderzoek.

4.2. De gemeente stelt de lokale omroep desgevraagd financieel en anderszins in staat om eenmaal in de vijf jaar een visitatie te laten uitvoeren met behulp van het te ontwikkelen visitatiesysteem van de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland.*

Voorstel - Zomernota 2016

5. Huisvesting en techniek*

5.1. De lokale omroep beschikt in de gemeente … over de volgende vestiging(-en)*
- ….

5.2. Voor het onderhoud aan genoemde vestiging(-en)* is door de lokale omroep een meerjarenonderhoudsplan opgesteld. Hierin zijn alle werkzaamheden in het kader van groot onderhoud opgenomen, zowel voor de buitenkant als de binnenkant van de opstallen.
óf
5.2. De accommodatie(-s)* van de lokale omroep is eigendom van de gemeente ….
De gemeente … verplicht zich derhalve de onderhoudswerkzaamheden uit te voeren conform een meerjarenonderhoudsplan. Dit plan is onderdeel van het convenantsoverleg.

5.3. De lokale omroep beschikt in de gemeente.. over de volgende technische faciliteiten….. en huurt de volgende ad hoc de volgende technische faciliteiten van derden in….

5.4. Voor de huisvesting en de techniek in eigendom van de lokale omroep worden de gebruikelijke afschrijvingstermijnen gehanteerd.

6. Personeel*

6.1. De gebruikelijke verzekeringen ……zijn door de lokale omroep voor het personeel afgesloten.

6.2. De gemeente heeft een verzekering voor vrijwilligers in haar gebied met een BasisPolis/ PlusPolis* afgesloten.

7. Aanvrage van de bekostiging

7.1. De begroting van de lokale omroep kent in beginsel een opbouw die inzicht geeft in de directe en indirecte kosten per onderscheiden activiteitencategorie, zoals genoemd in artikel 3.

7.2. Conform de Algemene Subsidieverordening dient de lokale omroep uiterlijk op 1 juni (of andere datum)* van het lopende kalenderjaar bij de gemeente de begroting in voor de volgende convenantsperiode
en
7.3. De lokale omroep kan gedurende de convenantsperiode vóór 1 juni (of andere datum)* van enig jaar een verzoek indienen voor een aanvullende bekostiging betrekking hebbende op:
- intensivering of uitbreiding van activiteiten passend binnen de Mediawet 2008 die ten grondslag liggen aan dit convenant;
- niet beïnvloedbare kostenontwikkelingen, zoals noodzakelijke kosten die op grond van de wetgeving dienen te worden gemaakt.

of*
7.2. Conform de Algemene Subsidieverordening dient de lokale omroep uiterlijk op 1 juni (of andere datum)* van het lopende kalenderjaar bij de gemeente de begroting in voor enig volgend jaar van de afgesproken convenantsperiode.

Voorstel - Zomernota 2016

8. Verlening van de bekostiging

8.1. Voor de bekostiging van de activiteiten genoemd in artikel 3 stelt de gemeente ten behoeve van het eerste convenantsjaar 20.. een bekostiging beschikbaar van € …..
Deze bedraagt € … per woonruimte in de gemeente, peildatum 1 januari van het jaar vóór het eerste convenantjaar. Plus extra € …*.

8.2. Onder voorbehoud van vaststelling van de gemeentebegroting door de gemeenteraad heeft de gemeente de intentie voor de jaren 20.., 20.., 20.. en 20.. een bekostiging toe te kennen die is gebaseerd op het bedrag genoemd onder 8.1.
Dit bedrag wordt jaarlijks aangepast aan de ontwikkeling van het aantal woonruimten in de gemeente en geïndexeerd op basis van de ramingen van de loon- en prijsontwikkelingen in de overheidssector zoals die worden gepubliceerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken in de meicirculaires voor het gemeentefonds.

8.3. Een bekostiging verleend voor de gehele convenantsperiode kan door de gemeente worden aangevuld, gelet op een extra aanvrage zoals bedoeld in artikel 7.3.

8.4. De verlening van de bekostiging vindt plaats voor 31 december van het jaar vóór het eerste jaar van de convenantsperiode
of*
8.4. De verlening van de bekostiging vindt plaats voor 31 december voorafgaand aan enig jaar van de convenantsperiode.

8.5. De bevoorschotting door de gemeente ……. vindt jaarlijks plaats ineens/in …. termijnen*.

(8.6. De gemeente levert een eenmalige bijdrage aan de algemene egalisatiereserve van de omroep van 10% van het jaarlijkse bekostigingsbedrag.)*

9. Afrekening van de bekostiging

9.1. In aansluiting op de Algemene Subsidieverordening van de gemeente en het ‘Handboek financiële verantwoording publieke lokale media-instellingen’ van het Commissariaat voor de Media dient de lokale omroep uiterlijk op 1 mei (of andere datum, Commissariaat gebruikt 1 juni)* van het lopende kalenderjaar bij de gemeente over het voorafgaande kalenderjaar in:

- de jaarrekening met balans, bij een bekostiging hoger dan €50.000 per jaar voorzien van een accountantsverklaring;
- een inhoudelijk jaarverslag, waarin in ieder geval is opgenomen een verslag van de activiteiten zoals genoemd in artikel 3.

9.2. De vastgestelde bekostiging is in beginsel gelijk aan de verleende bekostiging met de volgende uitzonderingen:

- als bij de afrekening blijkt dat in afwijking van hetgeen is aangevraagd te weinig activiteiten zijn geleverd voor het beschikbaar gestelde budget, worden de oorzaken hiervan onderzocht. Naar aanleiding van dit onderzoek kan de bekostiging door de gemeente lager vastgesteld worden;
- als bij de afrekening blijkt dat het aantal woonruimten in de gemeente, peildatum 1 januari van enig bekostigingsjaar, hoger of lager is geweest dan bij de begroting bekend, dan kan de bekostiging naar rato worden bijgesteld.

9.3. De lokale omroep mag een eventueel bekostigingsoverschot toevoegen aan de algemene egali-

satiereserve tot maximaal … % van de jaarlijkse bekostiging. Een bekostigingstekort dient te worden onttrokken aan de algemene egalisatiereserve.

10. Verplichtingen vanwege de bekostiging

10.1. De lokale omroep doet onverwijld melding aan het college, zodra aannemelijk is dat de activiteiten, waarvoor de bekostiging is verleend, niet of geheel niet zullen worden verricht of dat niet of geheel niet aan de aan de beschikking tot verlening van de bekostiging verbonden verplichtingen zal worden voldaan.

10.2. Overige verplichtingen:

- de lokale omroep verricht de activiteiten, waarvoor de bekostiging is verleend;
- de lokale omroep informeert het college zo spoedig mogelijk schriftelijk over:
  a. besluiten of procedures die zijn gericht op de beëindiging van de activiteiten, waarvoor bekostiging is verleend, dan wel ontbinding van de rechtspersoon;
  b. relevante wijzigingen in de financiële en organisatorische verhouding met derden;
  c. ontwikkelingen die er toe kunnen leiden dat aan de beschikking tot verlening van de bekostiging verbonden voorwaarden geheel of gedeeltelijk niet kunnen worden nagekomen;
  d. wijziging van de statuten voor zover het betreft de vorm van de rechtspersoon, de persoon van de bestuurder(s), de leden van het programmabeleidsbepalend orgaan en het doel van de rechtspersoon;
- de lokale omroep behoeft de toestemming van het college voor handelingen als vermeld in artikel 4:71 Algemene wet bestuursrecht.

11. Vermogensvorming

11.1. De lokale omroep volgt de door de gemeente bepaalde nadere richtlijnen die gegeven zijn met betrekking tot aard en hoogte van de voorzieningen en afschrijvingen. Hierbij wordt het ‘Handboek financiële verantwoording publieke lokale media-instellingen’ van het Commissariaat voor de Media in acht genomen.

11.2. De vermogenspositie van de lokale omroep wordt bij de onderhandelingen over het convenant en een eventueel volgend convenant betrokken.

11.3. Conform het gestelde in de Algemene Subsidieverordening en onder artikel 10.3.3. behoeft de instelling de goedkeuring van de gemeente bij vervreemding van het vermogen.

12. Wijziging convenant

Indien zich onvoorziene omstandigheden voordoen welke van dien aard zijn dat één van de partijen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van het convenant niet mag verwachten, zullen partijen onderling overleg plegen teneinde te bezien of zij tot overeenstemming kunnen komen omtrent een wijziging van het convenant met het oog op die omstandigheden

Voorstel - Zomernota 2016

13. Duur convenant

Het convenant geldt voor een periode van vijf jaren, het gaat in op 1 januari 2012 en eindigt op 31 december 2016
of*
Als de aanwijzing van de lokale omroep door het Commissariaat voor de Media en de zendvergunning door het Agentschap Telecom reeds vóór 1 januari 2012 zijn ingegaan en dus niet
tot en met 31 december 2016 duren: het convenant geldt van 1 januari 2012 tot datum einde huidige aanwijzing en zendvergunning,

tenzij zich wijziging van omstandigheden voordoen zoals aangegeven in artikel 12.

Datum: _____

Gemeente ……. Lokale omroep…….

De raad van gemeente…heeft gelet op artikel 169 lid 4 Gemeentewet geen wensen en bedenkingen.
De raad van gemeente.. en het bestuur van lokale omroep….hebben met instemming het convenant gelezen.

* Doorhalen wat niet van toepassing is c.q. naar keuze opnemen.

7 Model coproductieovereenkomst gemeente-lokale omroep, OLON/VNG januari 2005, in 2012 aangepast aan Mediawet 2008, zie cursieve delen

OVEREENKOMST

Ondergetekenden:

1) De gemeente Y, waarvan de zetel is gevestigd te (adres), rechtsgeldig vertegenwoordigd door (naam), (functie) hierna te noemen: "de Gemeente"

2) De lokale omroepinstelling X, waarvan de zetel is gevestigd te (adres), rechtsgeldig vertegenwoordigd door (naam), (functie), hierna te noemen: "de Omroepinstelling"

Overwegende:

1. De Gemeente acht het van algemeen belang dat (naast de inzet van andere voorlichtings-middelen) door middel van een (serie) radio- en/of televisie-uitzending(en), hierna te noemen het Programmaonderdeel, informatie wordt verstrekt aan (of: de aandacht wordt gevestigd van) een breed publiek ten aanzien van een onderwerp dat tot het beleidsterrein van de Gemeente behoort;

2. De Omroepinstelling fungeert in de Gemeente als lokale publieke omroep en beschikt als zodanig

Voorstel - Zomernota 2016

over een door het Commissariaat voor de Media verstrekte zendmachtiging voor de gemeente;

3. Krachtens de Mediawet 2008 bepaalt de Omroepinstelling, onverminderd het bij of krachtens deze wet bepaalde, vorm en inhoud van haar programma en is verantwoordelijk voor hetgeen in haar zendtijd wordt uitgezonden. Het programma van de Omroepinstelling is onafhankelijk van commerciële invloeden en, behoudens het bepaalde bij of krachtens de Mediawet 2008, van overheidsinvloeden. Het programmabeleidsbepalende orgaan (PBO) van de Omroepinstelling bepaalt het programmabeleid;

4. Als gevolg van deze wettelijke bepalingen mogen aan bestaande en toekomstige gemeentelijke subsidiëring (bekostiging) geen subsidie(bekostigings)voorwaarden worden gesteld betreffende de vorm en inhoud van de programmering;

5. Partijen dienen daarom separaat van de gemeentelijke subsidiëring (bekostiging) nadere afspraken te maken over coproducties, binnen de mogelijkheden van Europese en landelijke wet- en regelgeving;

6. Onverlet het gestelde onder 3 hebben partijen afspraken gemaakt over de inhoud en vormgeving van het Programmaonderdeel zoals vastgelegd in het programmaconcept, dat tenminste een synopsis van het Programmaonderdeel en een beschrijving van het productie-traject bevat;

7. De Omroepinstelling zal het Programmaonderdeel realiseren, ten behoeve waarvan de Gemeente een door partijen overeengekomen financiële bijdrage zal leveren;

8. De voorgenomen coproductieovereenkomst is waar mogelijk afgestemd op de Aanwijzingen inzake coproducties en andere omroepprogramma's van de minister van Algemene Zaken d.d. 30 juni 2004;

verklaren te zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1 Coproductie

Het Programmaonderdeel zal worden geproduceerd en uitgezonden op basis van het door partijen vastgestelde en als integraal onderdeel van deze overeenkomst aangehechte programmaconcept d.d. …… (datum).

1.2. Het Programmaonderdeel zal worden geproduceerd door de Omroepinstelling of in opdracht van de Omroepinstelling door producent ……(naam).

1.3. De Gemeente heeft de door de Omroepinstelling opgestelde en als integraal onderdeel van deze overeenkomst aangehechte productiebegroting van kosten d.d. (datum) ten bedrage van € … (bedrag) goedgekeurd en verbindt zich om (een door partijen overeengekomen deel van) deze kosten aan de Omroepinstelling te vergoeden.

1.4. Wijziging achteraf van het totaalbedrag van de begroting als bedoeld in artikel 1.3. door wijziging van bepaalde posten in het totaalbedrag van de begroting door de Omroepinstelling kan slechts geschieden met uitdrukkelijke instemming van de Gemeente.

Voorstel - Zomernota 2016

Artikel 2 Vrijwaring

2.1. De Omroepinstelling staat er voor in dat het Programmaonderdeel geen strijd oplevert met enige in Nederland voor de publieke lokale omroep geldende wettelijke bepalingen of toepasselijke branchecodes.

2.2. De Omroepinstelling is niet aansprakelijk jegens de Gemeente en/of derden voor de schade veroorzaakt door niet-uitzending, onvolkomen uitzending of ontijdige uitzending van het Programmaonderdeel indien de oorzaak daarvan is gelegen in overmacht.

Artikel 3 Redactionele onafhankelijkheid

3.1. De redactionele verantwoordelijkheid voor het Programmaonderdeel ligt krachtens artikel 48 van de Mediawet (artikel 288 lid 1 van de Mediawet 2008) bij de Omroepinstelling.

3.2. Partijen zullen periodiek overleggen over de uitvoering van de onderhavige overeenkomst.

Artikel 4 Intellectueel eigendom

4.1. De auteursrechten en andere rechten van intellectuele en industriële eigendom terzake van het Programmaonderdeel berusten bij de Omroepinstelling.

4.2. De Omroepinstelling verstrekt de Gemeente één of meer beeld- of geluidsdragers waarop het Programmaonderdeel is vastgelegd. De Omroepinstelling verleent de Gemeente onherroepelijk toestemming deze beeld- of geluidsdrager(s) onder eigen verantwoordelijkheid te gebruiken voor voorlichtingsdoeleinden.

Artikel 5 Betaling

De Gemeente verbindt zich aan de Omroepinstelling om de in artikel 1.3. genoemde vergoeding als volgt uit te keren:

a. De vergoeding bedraagt de som van € ….. (zegge: ….. Euro) exclusief eventueel verschuldigde omzetbelasting;
b. De betaling van dit bedrag zal, telkens binnen 21 dagen na ontvangst van een gespecificeerde factuur van Omroepinstelling, als volgt geschieden:

1) 70% van het totaalbedrag bij aanvang van de productie van het Programmaonderdeel;
2) 30% van het totaalbedrag na de voltooiing en uitzending van het Programmaonderdeel.

Artikel 6 Ontbinding, opzegging of beëindiging van de overeenkomst

6.1. Met betrekking tot de ontbinding van deze overeenkomst is artikel 6:265 e.v. BW van toepassing.

6.2. Alvorens een partij tot ontbinding van de overeenkomst overgaat, dient overleg met de wederpartij plaats te vinden.

6.3. De overeenkomst kan door de Gemeente tussentijds worden opgezegd indien:
a. aan de Omroepinstelling geen zendtijd meer is toegewezen;
b. de Omroepinstelling in staat van faillissement wordt verklaard, surséance van betaling aanvraagt, de onderneming liquideert, staakt of stil legt.

6.4. De opzegging dient plaats te vinden bij aangetekend schrijven onder vermelding van de reden van opzegging.

6.5. Ingeval van tussentijdse beëindiging vindt restitutie plaats van door de Gemeente betaalde bedragen op basis van hetgeen op dat moment krachtens deze overeenkomst is gepresteerd.

Artikel 7 Duur van de overeenkomst

Deze overeenkomst gaat in bij ondertekening en geldt tot en met ……. (datum).

Artikel 8

Op deze overeenkomst is Nederlands recht van toepassing. Geschillen worden voorgelegd aan de bevoegde rechter te …..

Aldus opgemaakt en getekend in tweevoud op …… te ……

Voor Gemeente: Voor Omroepinstelling:

Voorstel - Zomernota 2016

Toelichting Model coproductieovereenkomst gemeente – lokale omroep

Inleiding

Sinds de invoering van de televisie in Nederland hebben de rijksoverheid en omroepen samengewerkt bij het maken van televisieproducties. De Rijksvoorlichtingsdienst heeft in 2000, naar aanleiding van discussies met de Voorlichtingsraad en de Tweede Kamer, een aantal praktische richtlijnen opgesteld waaraan landelijke coproducties dienen te voldoen. Deze richtlijn is nadien vervangen door de Aanwijzingen inzake coproducties en andere omroepprogramma's van de minister van Algemene Zaken d.d. 30 juni 2004, Stcrt. 19 juli 2004, nr. 135, p. 9.

De Richtlijn en de Aanwijzingen zijn inmiddels ingetrokken. Toch konden ze als uitgangspunt genomen worden voor het opstellen van een coproductieovereenkomst op lokaal niveau, tussen de gemeentelijke overheid en een lokale omroepinstelling. Tevens is gebruik gemaakt van de coproductieovereenkomst die de Gemeente Alkmaar en de Stichting Alkmaar Radio en Televisie eind oktober 2004 hebben afgesloten.

Immers niet alleen de rijksoverheid maar ook gemeenten hebben de behoefte om specifieke beleidsonderwerpen via lokale media voor het voetlicht te brengen.
In de formulering van de gemeenteraad van Alkmaar staat: "het algemeen belang (is) ermee gediend dat de (….) bevolking beter en vaker kennis kan nemen van gemeentelijk beleid (…), zodat inwoners (…..) in staat worden gesteld zich daarover zelfstandig een oordeel te vormen". Lokale omroep wordt door de raad als een geschikt medium beschouwt om "de lokale democratie in volstrekte openbaarheid te laten functioneren".

Bekostiging en coproductie

Veel andere gemeenten zijn zich minder goed bewust van de mogelijkheden én van de beperkingen bij het inschakelen van de lokale omroep bij deze informatievoorziening.
Via kabel en ether is het programma van de lokale omroep voor elke inwoner in de gemeente toegankelijk. Vanuit zijn wettelijke publieke taak is de lokale omroep daarbij gehouden, in zijn programma's voldoende aandacht te besteden aan lokale informatie, cultuur en educatie.

De omroep kan dus een rol spelen in het gemeentelijk openbaar debat en de versterking van de lokale democratie. De omroep is daarbij redactioneel volstrekt onafhankelijk.
Sommige gemeentelijke bekostigingsvoorwaarden staan echter op gespannen voet met deze onafhankelijke positie. Zo is het al dan niet (integraal) uitzenden van raads- en commissievergaderingen van de Gemeente krachtens de Mediawet een vrije keuze van de Omroepinstelling en geen verplichting, die kan worden opgelegd.
Als de Gemeente verlangt, dat de Omroepinstelling specifiek aandacht besteedt aan vergaderingen, onderwerpen, doelgroepen en/of wijken of stadsdelen, dan kan dat alleen in de vorm van een coproductieovereenkomst.

Om helderheid te scheppen over wat gemeenten wel en wat ze niet van de omroep kunnen vragen én de productie van lokale omroepproducties 'van algemeen belang' te stimuleren, hebben de OLON (namens de lokale omroepen) en de VNG (namens de gemeenten) een standaardmodel voor lokale coproducties ontwikkeld. Deze is aan de relevante wetgeving getoetst door het Commissariaat voor de Media.

Mediawet 2008

Een lokale omroepinstelling dient zich te houden aan de Mediawet 2008 en aan beleidsregels die uitgevaardigd worden door het Commissariaat voor de Media, bijvoorbeeld op het gebied van sponso-

ring. Belangrijke bepalingen in relatie tot een coproductieovereenkomst zijn:

Artikel 13c, lid 2 en Artikel 48 Mediawet (Artikel 2.1. lid 2d en Artikel 288 lid 1 Mediawet 2008),
welke de redactionele onafhankelijkheid en eindverantwoordelijkheid van de publieke omroepinstelling vastleggen en respectievelijk als volgt luiden: "De programma's van de publieke omroep zijn onafhankelijk van commerciële invloeden en, behoudens het bepaalde bij of krachtens de wet, van overheidsinvloeden" en " Iedere instelling die zendtijd heeft verkregen bepaalt, onverminderd het bij of krachtens de wet bepaalde, vorm en inhoud van haar programma en is verantwoordelijk voor hetgeen in haar zendtijd wordt uitgezonden".

Artikel 52a Mediawet (Artikel 2.106 Mediawet 2008)
stelt dat programma's die "geheel of gedeeltelijk bestaan uit nieuws, actualiteiten of politieke informatie" niet gesponsord mogen worden. In het verleden werd een gemeente slechts in uitzonderingsgevallen als 'sponsor' in de zin van de Mediawet aangemerkt (dat was alleen het geval als een gemeentebedrijf de programma's betaalt; zie artikel 1 onder ll en mm van de oude Mediawet). Voorts werd financiering van deze programma-categorieën door de overheid "onwenselijk" geacht en in de Richtlijn Coproducties van cofinanciering uitgesloten (zie Aanwijzingen, i.h.b. artikel 2). In de Mediawet 2008 wordt onder artikel 1.1. de overheid in welke vorm dan ook uitgesloten als sponsor. Ook dienen de bijdragen van overheidsinstellingen aan het begin of einde van een programma te worden vermeld.

De kern is, dat de aard van de overeenkomst een samenwerkingsovereenkomst tussen een gemeente en een lokale omroep is en géén productieovereenkomst, waarbij de opdrachtgever, i.c. de gemeente, vorm en inhoud van het programma eenzijdig bepaalt.

Financiering en voorwaarden lokale coproductie
Bij landelijke coproducties was de richtlijn, dat beide partijen, ministerie en omroep, financieel in gelijke mate in de coproductie investeren. Dit om te voorkomen dat de omroepinstelling het vervullen van haar informatieve taak afhankelijk maakt van het coproductieregime. Bovendien wordt de (landelijke publieke) omroep al door de overheid gefinancierd.

In de lokale situatie is de subsidie(bekostigings)relatie zoals gezegd niet zo vanzelfsprekend. Veel omroepen ontvangen slechts een klein bedrag of (tot voor de Mediawet 2008) zelfs in het geheel geen subsidie (bekostiging). In de lokale coproductieregeling wordt dan ook benadrukt dat het hier om een aanvullende geldstroom gaat, waarvoor apart afspraken gemaakt moeten worden.
Daarbij brengt de gemeente de financiering in en heeft de lokale omroep een inbreng 'in natura': de personele inbreng van redactie en productie (omroepmedewerkers en -vrijwilligers) en goedkoop gebruik van de faciliteiten van de omroep alsmede de taken en verantwoordelijkheden van de omroep als lokale zendgemachtigde.

Net als de rijksoverheid zijn OLON en VNG van mening, dat het ongewenst is als lokale omroepen teveel afhankelijk worden van inkomsten uit coproducties. Er dient een gezonde balans te zijn tussen inkomsten die de omroep uit subsidie (de reguliere bekostiging) ontvangt en inkomsten uit coproducties. In geval van verzuim of wanprestatie van een der beide partijen is artikel 6:265 e.v. van het Burgerlijk Wetboek volledig van toepassing.

Auteursrechten
De auteursrechten van het programma berusten bij de producent, veelal de omroepinstelling zelf. Krachtens de wet is de omroepinstelling verantwoordelijk voor de kosten die gemoeid zijn met de

openbaarmaking van het programma via ether en kabel. De lokale omroepen hebben daartoe een collectieve overeenkomst afgesloten met auteursrechtelijke organisaties als BUMA/STEMRA (auteursrecht componisten/schrijvers) en SENA (auteursrecht uitvoerende artiesten).

Bij gebruik van het programma door de gemeente als voorlichtingsmateriaal bijvoorbeeld voor lokale instellingen is sprake van hernieuwde openbaarmaking, waarvoor opnieuw rechten moeten worden afgedragen aan de auteursrechtelijke organisaties. Volgens deze coproductie-overeenkomst zijn deze kosten dan voor rekening van de gemeente en niet voor rekening van de lokale omroep, tenzij ook de hernieuwde openbaarmaking plaats vindt in de zendtijd van de omroepinstelling. Dat laatste kan op basis van een aanvullende overeenkomst.

Voorstel - Zomernota 2016

8 Checklist criteria lokaal toereikend media-aanbod, OLON

Voldoet uw omroep al aan alle criteria van het Lokaal Toereikend Media-aanbod? Door het invullen van de checklist weet u waar uw omroep/samenwerkingsverband staat. Wat gaat er al goed en waar liggen de verbeterpunten?

A. HET MEDIAPRODUCT

1. Focus

Natuurlijke habitat

a. Gericht op stadsregio/streek > 100.000 < 500.000 inwoners?
b. Organisatie model:
   Zelfstandige Stadsomroep?
   Streekomroep fusie?
   Streekomroep paraplu/samenwerkingsverband?

Nieuws en informatie

c. Werkdagelijks actueel nieuws op radio?
d. Werkdagelijks actueel nieuws op tv?
e. Fulltime nieuwsredactie met piketdiensten buiten kantoortijden?
f. 50% van de procucties ICE
g. Voldoende aandacht voor specifieke dorpen/wijken in gebied
   Hoe georganiseerd?...
h. Hyperlokale redacteuren (steden, dorpen, wijken)
i. Interactie met/participatie burgers in mediaproductie
   Op welke wijze?.....

Voorstel - Zomernota 2016

2. Omroep maakt gebruik van alle relevante mediakanalen

Radio (audio)

a. via alle pakketaanbieders (kabel, glasvezel, e.d.)
   Welke:…
b. Streaming audio
c. FM
d. (DAB+ , nog niet beschikbaar)

TV (video)

a. via alle pakketaanbieders (kabel, glasvezel, e.d.)
   Welke:…
b. Streaming video
c. (DVB-T Nog niet beschikbaar)

Internet (tekst/foto/a/vl)

a. Streams
b. interactieve (participatiegerichte) internetsite
   Op welke wijze interactief?....
c. Mobiele app (tenminste IOS, Android)
   Overigen:…
d. Social Media (tenminste Twitter, Facebook)
   Overigen:….

3. (Centrale) contributie en Distributie via OLONMediahub?

Live

a. Wordt live Radio en TV aangeboden aan alle pakketaanbieders?
b. Wordt daarbij gebruik gemaakt van de OLONMediahub?

On Demand

a. Worden uitzendingen aangeboden tbv:
   Internet
   Apps
   Welke apps?....
   (Uitzending Gemist NPO, nog niet beschikbaar)
b. Wordt daarbij gebruik gemaakt van de OLONMediahub?

Data

c. Beschikt de omroep over datagegevens tbv EPG

B. DE RELEVANTIE

1. Redactie

Betrouwbaar en onafhankelijk

a. Borging journalistieke kwaliteit en onafhankelijkheid in structuur en processen
   Hoe?....
b. Goed functionerend PBO
   Komt 3 maal per jaar bij elkaar
   Stelt jaarlijks programmabeleid vast

Voorstel - Zomernota 2016

c. Samenwerking met:
   Bibliotheken
   Scholen
   Culturele en maatschappelijke instellingen
   Welke?...
d. redactionele aandacht voor alle maatschappelijke stromingen/organisaties
   Hoe?...

Redactionele kwaliteit

a. Professioneel aangestuurde journalistiek/redactie.
   Hoe? Betaalde of onbetaalde gekwalificeerde medewerkers?...
b. Redactie maakt gebruik standaard journalistieke uitgangspunten en werkmethoden
c. Redacteuren geworteld in lokale samenleving

2. Kwaliteitsmanagement

Planning en control

a. Vijfjarenbeleidsplan en begroting
b. Jaarlijks businessplan en begroting
c. Vijfjaarlijkse kwalitatieve toets en visitatie
d. Driejaarlijks kijk- en luisteronderzoek
e. Hanteert kwaliteitsstandaarden tav:
   Redactiestatuut/programmastatuut
   Personeelsbeleid
   Financiele huishouding
   Technische voorziening

C. DE BEDRIJFSVOERING

1. Duurzame financiele bedrijfsvoering

a. Maakt gebruikt van gestandaardiseerde administraties en jaarrekeningen

2. Basisbegroting

a. Begroting vanaf 500.000 euro
   Totale begroting 2014:…
b. Eigen inkomsten tenminste even hoog als bekostiging (excl.co-producties)
   Totale eigen inkomsten:…
c. Sturing op budgetten bedrijfsvoeringen infrastructuur op regionaal niveau
   Hoe?...

3. Productie

a. Contentproductie voor derden (inc. overheid) tegen marktconforme prijzen
   Voor wie?...
b. Maakt gebruik van standaard co-productieovereenkomst

Voorstel - Zomernota 2016

9 Checklist opzet meerjarenbeleids-plan inclusief begroting lokale omroep, OLON/VNG mei 2004

NB. De periode loopt bij voorkeur parallel aan de zendvergunning van de omroep, d.w.z. 5 jaar

1. Kleine omroep

1 Voorwoord en samenvatting

2 Uitgangspunten programmabeleid
- Missie, doelstelling, doelgroepen
- Lokale relevantie
- Randvoorwaarden: Mediawet, redactiestatuut

3. Programmering radio
- Programmaschema en toelichting informatieve, culturele en educatieve programma's
- Eventueel: programma's voor doelgroepen; samenwerking regionale omroep

4. Programmering (tekst)televisie
- Idem

5. Teletekst en website
- Opzet, systeem, soorten informatie enz.

Voorstel - Zomernota 2016

6. Organisatie
- Samenstelling en werkwijze Programmabeleidsbepalend Orgaan
- Samenstelling en werkwijze bestuur en redactie
- Deelname omroep in lokaal cultureel/maatschappelijk veld

7. Huisvesting en techniek
- Voorzieningen en faciliteiten

8. Inkomsten uit reclame en overige inkomsten
- Prognose reclame en sponsoring
- Prognose overige inkomsten

9. Financiën
- Overzicht meerjarenbegroting
- Specificatie van de uitgaven en inkomsten
- Uitgaven: algemene kosten, huisvesting en distributie, studio en apparatuur, medewerkers.
- Inkomsten: subsidie, reclame/sponsoring, overige inkomsten.

Bijlagen:

a. Balans en investeringsoverzicht
b. Overzicht samenstelling pbo, bestuur en medewerkers lokale omroep
c. Statuten omroep
d. Reglement Programmabeleidsbepalend Orgaan, redactiestatuut enz.
e. P.M. Resultaten KLO-onderzoek

2. Grote omroep

1. Voorwoord en samenvatting

2. Uitgangspunten programmabeleid
- Missie, doelstelling, doelgroepen
- Lokale relevantie
- Kijk- en luisteronderzoek
- Randvoorwaarden: Mediawet, redactiestatuut

3. Programmering radio
- Programmaschema en toelichting informatieve, culturele en educatieve programma's
- Eventueel: programma's voor doelgroepen; toegangsomroepen; samenwerking regionale en lokale omroepen

4. Programmering televisie
- Als bij radio

5. Programmering tekstkanaal
- Format; soorten lokale en algemene informatie/berichtgeving; muziek; enz.

Voorstel - Zomernota 2016

6. Teletekst en website

- Opzet; soorten lokale en algemene informatie/berichtgeving; functionaliteiten; enz.

7. Organisatie

- Samenstelling en werkwijze Programmabeleidsbepalend Orgaan
- Samenstelling en werkwijze bestuur en redactie
- Deelname omroep in lokaal cultureel/maatschappelijk veld
- Opleidingen intern (en extern, zoals educatieve projecten)

8. Huisvesting en techniek

- Voorzieningen en faciliteiten

9. Marketing, publiciteit en reclame

- Werkwijze, middelen
- Prognose reclame en sponsoring
- Prognose overige inkomsten
- Archivering omroepproducties

10. Financiën

- Overzicht meerjarenbegroting (en stappenplan)
- Specificatie van de uitgaven; hoofdposten:
- Personeel
- Inhuren faciliteiten bij derden
- Huisvesting
- Afschrijving
- Algemene kosten
- Specificatie van de inkomsten; hoofdposten:
- Subsidie programma
- Reclame en sponsoring
- Overige inkomsten (donaties, contributies, nevenactiviteiten)

Bijlagen:

a. Balans en investeringsoverzicht
b. Overzicht samenstelling PBO, bestuur en medewerkers lokale omroep
c. Statuten omroep
d. Reglement PBO, redactiestatuut enz.
e. P.M. Resultaten kijk- en luisteronderzoek

Voorstel - Zomernota 2016

10 Gegevens over benodigde uitgaven drie omroepmodellen OLON i.o.m. VNG 2003

	Model 1 'kleine lokale radio-model' klein: 0-25.000 inw.	**Model 2** 'semi-professionele lokale radiomodel' middelgroot: 25.000-100.000 inw.	**Model 3** 'semi-professionele lokale rtv-model' groot: > 100.000 inw.
Module radio/organisatie (incl. website)			
algemene kosten	14.900	24.700	42.500
kantoor, contributies, bestuurskosten	2.000	2.900	4.200
auteursrechten radio	1.100	3.000	6.100
Verzekeringen	800	1.500	1.700
publiciteit (jingle, drukwerk, overig)	3.000	4.500	6.500
administratie/accountant	1.100	2.400	3.200
reis, verblijf, representatie	1.000	1.900	3.300
reclame en acquisitie	3.000	3.500	4.500
overig (BTW, bankkosten, rentekosten)	2.900	5.000	13.000
huisvestingskosten	18.600	24.200	35.400
Huurkosten	4.700	5.800	10.000
telefoon, energie, beveiliging, onder-houd	5.000	7.000	14.000
kosten digistream incl. afschr. codec 3 jr.	8.900	11.400	11.400
kosten aanvoer kabelkopstation	P.M.	P.M.	P.M.

Voorstel - Zomernota 2016

	Model 1 'kleine lokale radio-model' klein: 0-25.000 inw.	**Model 2** 'semi-professionele lokale radiomodel' middelgroot: 25.000-100.000 inw.	**Model 3** 'semi-professionele lokale rtv-model' groot: > 100.000 inw.
studio-inrichting en apparatuur (incl. reportagezender, RDS)	22.900	41.600	52.700
afschrijving apparatuur 3 jr.	18.300	31.500	31.500
kleine aanschaf, productie, onderhoud	2.600	6.100	14.200
afschrijving en onderhoud zender 5 jr.	2.000	4.000	7.000
vrijwilligers en personeel	23.400	46.800	111.400
professionalisering vrijwilligerswerk (opleiding, verzekering, kantine)	3.400	6.800	11.400
loonkosten personeel	20.000	40.000	100.000
10% kosten onvoorzien	8.000	13.700	24.200
Totaal radio met website	**87.800**	**151.000**	**266.200**

Tekstkanaalmodule	4.200	14.100	17.200
afschrijving 3 jr.	2.400	8.300	8.300
productie, onderhoud, auteursrecht	1.800	5.800	8.900
Televisiemodule	n.v.t.	10.600	68.300
afschrijving 3 jr.		6.500	51.300
productie/onderhoud		4.000	17.000
Teletekstmodule	n.v.t.		4.500
afschrijving 3 jr.			3.400
productie/onderhoud			1.100
10% kosten onvoorzien	400	2.500	9.000
Totaal tekstkanaal & tv & teletekst	**4.600**	**25.200**	**99.000**
TOTAAL	**92.400**	**176.200**	**365.000**

11 Notitie Kijk- en Luisteronderzoek publieke lokale omroep OLON i.o.m. VNG 2005

P.S. Beleidsinstrumenten Commissariaat voor de media, www.cvdm.nl

Voorwoord

Begin 2003 heeft de OLON een rapport gepubliceerd over de financiering van de publieke lokale omroep in Nederland. Uit een eerste reactie van de VNG tijdens de presentatie van deze nota bleek, dat veel gemeenten concrete informatie willen hebben over het functioneren van hun omroep en daarbij denken aan kijk- en luisteronderzoek.

Sommige gemeenten gaan zelfs zover, dat zij onderzoek – en goede onderzoeksresultaten - als voorwaarde stellen alvorens tot subsidiëring wordt overgegaan, zo stelde het CvdM in 2002. Afgezien van het feit dat het stellen van dergelijke directe eisen zich naar de mening van de OLON slecht verhoudt met de positie van de lokale omroep op basis van de Mediawet en het volgens het CvdM zelfs wettelijk onacceptabel is ontbreekt het de gemeenten vaak ook aan inzicht in wat zij van hun lokale omroep aan onderzoeksresultaten kunnen en mogen verwachten. Deze notitie beoogt een handvat te bieden aan gemeenten die overwegen om kijk- en luisteronderzoek naar de lokale omroep uit te (laten) voeren.

1. Lokaal kijk- en luisteronderzoek is gefragmenteerd

Kijk- en luisteronderzoek biedt een omroep informatie over de samenstelling van zijn publiek en geeft relevante feedback over welke programma's goed of minder goed beluisterd of bekeken worden, op welke tijdstippen dat gebeurt, hoe lang geluisterd of gekeken wordt, enz. Met deze informatie kan het ingezette programmabeleid gemonitord worden en krijgt het programma-beleidsbepalende orgaan

(PBO) van de omroep de gelegenheid de ingezette koers bij te stellen, als dat noodzakelijk blijkt. Maar kijk- en luisteronderzoek is uiteraard ook interessant voor andere betrokkenen, zoals adverteerders en financiers (de gemeente). Kijk- en luisteronderzoek is dus belangrijk, ook voor lokale omroepen.

Lokale omroepen worden niet als aparte categorie opgenomen in gestandaardiseerde landelijke metingen zoals het Continu Kijk- en Luister Onderzoek, dat tweemaandelijks door onderzoeks-bureau Intomart wordt uitgevoerd. Dergelijk continu onderzoek is kostbaar en voor de meeste lokale omroepen niet op te brengen.

Kijk- en luisteronderzoek van publieke lokale omroepen is daarom veelal incidenteel van karakter en er zijn maar heel weinig omroepen die enkele jaren achtereen een onderzoek laten uitvoeren.
De meeste lokale omroepen nemen daarbij kleine onderzoeksbureaus of studenten van een universiteit of hogeschool in de arm – en vaak doen ze het ook zelf. Dit komt de onderlinge vergelijkbaarheid – en in sommige gevallen ook de kwaliteit van de resultaten - van het onderzoek niet altijd ten goede.

2. Het belang van een nulmeting

Net zoals er grote verschillen zijn tussen gemeenten, bestaan die ook tussen lokale omroepen. Een ‘gemiddelde’ gemeente bestaat niet en dat geldt ook voor de lokale omroep, die door de gemeente wordt bediend. Gemeentelijke kenmerken als:

- samenstelling van de bevolking (verhouding autochtonen, allochtonen, jongeren, ouderen, gezinnen, alleenstaanden enz.; elke groep gebruikt radio en televisie op een andere wijze);
- ligging (stad, platteland, Randstad, het ‘sociale verzorgingsgebied’ van de omroep);
- karakter van de gemeente (‘oud’ versus ‘nieuw’, forensengemeente, streekgemeente, enz.);
- aanwezigheid andere lokale media (nieuwsblad, lokaal dagblad, commerciële radio, enz.);
- zullen een rol spelen in de positie van de lokale omroep in die gemeente.

Bovendien speelt ook de omroep zelf natuurlijk een belangrijke rol. Factoren als de financiële middelen van de omroep (subsidies en/of reclame enz.) en vooral de inzet, de ervaring en de continuïteit van de veelal op vrijwillige basis werkende omroepmedewerkers zullen invloed hebben op het functioneren van de omroep.

Een gemiddelde lokale omroep in Nederland bestaat dus niet, al hebben sommige gemeenten - en sommige omroepen - natuurlijk combinaties van bovenstaande kenmerken gemeen. Gemeenten die voor hun omroep een referentiekader willen vaststellen, zouden daarom op zoek moeten gaan naar een ‘match’ voor hun gemeente en omroep. In de praktijk zal dat moeilijk uit te voeren zijn. Maar er is een eenvoudiger manier: die van de nulmeting.
De OLON adviseert al sinds jaar en dag aan gemeenten, die door middel van kijk- en luisteronderzoek de verrichtingen van de lokale omroep willen monitoren, eerst een nulmeting uit te voeren. Vervolgens kan in goed overleg met de omroep een doelstelling worden bepaald voor de ontwikkeling van het bereik van omroep binnen de gemeente.

In de visie van de OLON moet bij het bepalen van die doelstelling niet alleen worden gekeken naar de kwantitatieve aspecten van kijk- en luisteronderzoek, maar ook naar kwalitatieve. Een programma kan een laag bereik hebben, maar toch van cultuurpolitieke belangrijke waarde worden geacht (bijvoorbeeld het uitzenden van de gemeenteraadsvergaderingen).
Ook kan de ontwikkeling in het kijken en/of luisteren naar een aantal - voor de lokale gemeenschap van belang geachte ‘informatieve, culturele en educatieve (ICE)’-onderdelen in de programmering - belangrijker worden geacht dan die van de programmering als geheel.

Uiteraard moeten verwachtingen over de ontwikkeling van kijk- en luistergegevens vergezeld gaan een haalbare financiële meerjarenbegroting, waar beide partijen in investeren – de gemeente met bekostiging, de omroep met menskracht en additionele financiële inkomsten.
De OLON zou daarbij wellicht een adviserende rol kunnen spelen.
Uitgangspunt voor de OLON is, dat als een gemeente reëel investeert in een omroep, zij de prestaties van lokale omroep daar na verloop van tijd op kan afrekenen – mits de omroep ook een reële kans heeft gekregen om de gezamenlijk overeengekomen doelstellingen te halen.
Dit pleit volgens de OLON in elk geval voor een subsidiëring over meerdere jaren, op basis van een meerjarenbeleidsplan (bijvoorbeeld door de gemeentelijke bekostiging parallel te laten lopen aan de zendvergunning).

3. Maatstaven van onderzoek

Het week- en dagbereik van de publieke lokale omroep geeft informatie over het wekelijks dan wel dagelijks kijken en/of luisteren naar het station. Ook de landelijke publieke omroep gebruikt dergelijke gegevens (in het eigen KLO-onderzoek), naast de meer gebruikte maatstaven 'luisterdichtheid' en 'marktaandeel', die Intomart bijvoorbeeld gebruikt voor het Continu Luister Onderzoek (CLO).

Deze laatste twee maatstaven zijn voor de lokale omroep minder relevant. De kijk- en luisterdichtheid en het marktaandeel zijn commerciële maatstaven die het kijken of luisteren door specifieke doelgroepen in bepaalde tijdsvakken meten; adverteerders vragen om deze informatie. Bovendien is deze meetmethode bewerkelijk en dus duur. Luisteraars dienen gedurende een week elk kwartier een dagboek bij te houden waarin zij moeten aangeven naar welke zender(s) is gekeken of geluisterd De kijk- en luisterdichtheid en het marktaandeel worden per tijdvak berekend; over een dag (en een week) ontstaat dan een gemiddelde.

Bij vragen naar het week- en dagbereik kan worden volstaan met een enkele (goedgeformuleerde) vraag. Door deze te combineren met informatie over naar welke programma's is gekeken of geluisterd en hoelang, kan informatie worden verkregen over het kijk- en luistergedrag naar de zender.

Verder is de vraag, wat 'harde' gegevens als luisterdichtheid nu eigenlijk voor informatie bieden. Omroepen als Sky Radio, Radio 2 en Radio 538, die de hoogste luisterdichtheid in Nederland hebben, worden veelal als 'muzikaal behang' gebruikt; de nonstop muziekzenders staan bij veel mensen of in bedrijven de hele dag aan.

Voor adverteerders is de jongerenmarkt of vrouwen 30+ bijvoorbeeld interessant. Dus richten veel commerciële omroepen zich op deze specifieke doelgroepen, omdat zij voor 100% afhankelijk zijn van advertentie-inkomsten.
Voor de publieke lokale (en regionale) omroepen, die een 'full service' karakter hebben is veel belangrijker, dat zij over de week of dag verspreid door specifieke interessegroepen beluisterd worden en cumulatief een zo breed mogelijk publiek 'bereiken'.
Met andere woorden, dat de lokale omroep op bepaalde momenten van de dag bewust wordt aangezet, te vergelijken met het NOS Journaal op televisie of de nieuwsbulletins op het hele uur op de radio.

4. Kerngetallen bereik lokale omroep 2005

De incidentele onderzoeken die omroepen (laten) verrichten worden door de OLON zo veel mogelijk geïnventariseerd en geanalyseerd, zodat toch een beeld ontstaat van de ontwikkeling van het kijken

en luisteren naar publieke lokale omroep.

Daarnaast heeft OLON met steun van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap medio 2005 een grootschalig onderzoek naar bereik, waardering en gebruik van de lokale omroepmedia (radio, televisie, kabelkrant, teletekst en website) kunnen laten uitvoeren door onderzoeksbureau Interview. NSS.
Dit gebeurde door middel van een 'mixed mode' onderzoek (internet en telefonisch) in mei-juni 2005 onder 8370 respondenten (13+ jaar) in gemeenten met een lokale omroep (90% van de totale Nederlandse bevolking).

Door gelijktijdig lokale omroepen de gelegenheid te bieden om onderzoek uit te laten voeren binnen dezelfde onderzoeksopzet hoopt de OLON onderzoek onder lokale omroepen te stimuleren en het gemiddelde landelijke beeld met de individuele gegevens de komende jaren verder te kunnen nuanceren. In 2005 deden 11 omroepen hieraan mee. OLON wil het landelijke onderzoek jaarlijks gaan herhalen en omroepen en gemeenten zodoende de gelegenheid bieden aan te haken.

De resultaten van het landelijk onderzoek zijn eind september 2005 gepresenteerd en worden vervolgens in een brochure gepubliceerd.

De onderzoeksresultaten van individuele omroepen kunnen sterk uiteenlopen. Niettemin geeft het landelijke onderzoek het volgende gemiddelde beeld:

Gemiddeld bereik & waardering lokale radio (bron: Interview.NSS, 2005)		
weekbereik (1)	dagbereik (2)	waardering (3)
12%	5%	6,9

Gemiddeld bereik & waardering lokale televisie (bron: Interview.NSS, 2005)		
weekbereik (1)	dagbereik (2)	waardering (3)
17%	7%	6,6

Gemiddeld bereik & waardering lokale kabelkrant (bron: Interview.NSS, 2005)		
weekbereik (1)	dagbereik (2)	waardering (3)
16%	6%	6,6

1 weekbereik: het aantal respondenten dat eenmaal per week of meer kijkt of luistert.

2 dagbereik: het aantal respondenten dat dagelijks kijkt of luistert.

3 waardering: wordt uitgedrukt in een rapportcijfer (1-10).

Om deze resultaten in perspectief te zetten zijn deze tevens afgezet tegen die van de landelijke en regionale (publieke en commerciële) omroepen. Dan blijkt bijvoorbeeld dat lokale radiozenders veel beter worden beluisterd dan grote publieke zenders als Radio 4 en 747 AM en ook beter dan een aantal grote landelijke commerciële zenders.

Ook blijkt dat lokale televisie relatief goed scoort, zeker als wordt bedacht dat de productie-budgetten vaak een fractie van de landelijke omroepmiddelen zijn en veel omroepen niet op dagelijkse basis een volledig programma kunnen verzorgen.

Tenslotte tevens het gebruik en de functie van de verschillende lokale omroepmedia onderzocht. Daaruit blijkt dat lokale omroepmedia vooral worden gebruikt vanwege de lokale informatie op allerlei gebied, die deze media bieden.

Voorstel - Zomernota 2016

Voor meer informatie wordt verwezen naar www.olon.nl.

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

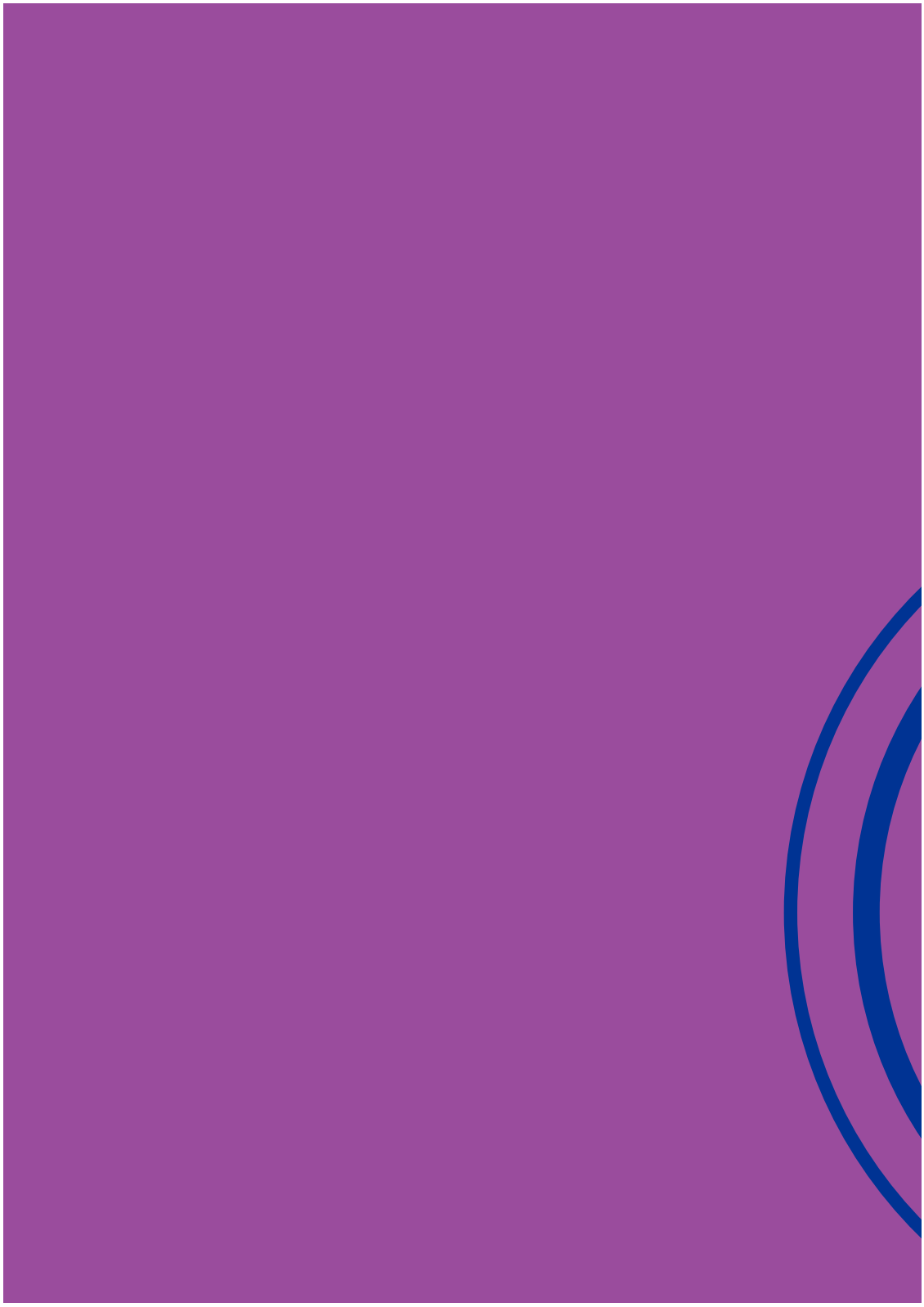

Voorstel - Zomernota 2016

Koersdocument 2014 - 2016

N1 voor Nijmegen, Nijmegen voor N1

Aanleiding voor dit koersdocument is het aftreden van het bestuur van de Stichting Waalstad Media, (hierna te noemen: de omroep) de financiële problemen bij de omroep en de opdracht van de gemeente Nijmegen om aan te geven hoe nu verder.

Deze vraag is het gevolg van de wens van vele inwoners van Nijmegen en gemeentelijke politiek om de eigen lokale omroep in stand te willen houden.

Met als doel de omroep door deze lastige periode te loodsen is door de hoofdredacteur van N1 en de directeur/bestuurder van LUX aan ondergetekende gevraagd een interim-bestuur voor te dragen dat als opdracht krijgt de koers voor de komende vier jaar te bepalen en de verdere samenwerking en integratie tussen N1 en LUX vorm en inhoud te geven. Ook wordt nadrukkelijk gekeken naar meer vormen van samenwerken met o.a. andere omroepen in de regio, het bedrijfsleven, de gemeenten en onderwijsinstellingen.

De gemeente verzocht het nieuwe bestuur een koersdocument op te stellen teneinde de realisatie en de groei te bevorderen van een financieel en organisatorisch levensvatbare, gezonde publieke lokale omroep die innovatief is en daarmee volwaardig invulling kan geven aan haar taak.

De basis voor dit koersdocument is afkomstig uit de u bekende beleidsnota en de concept samenwerkingsovereenkomst (bijlage 1) zoals reeds eerder opgesteld. De aanvullingen zijn het gevolg van opvattingen en ideeën van het nieuwe bestuur op basis van bij hen levende ideeën en plannen.

Indeling:

pag. 2: inhoudelijke uitgangspunten
pag. 5: commercie
pag. 6: financiën
pag. 8: verkoop van producten en reclame. Opleiding en bestuurlijke integratie
pag. 9: strategische scenario's
pag. 11: PBO

NB: De directeur-bestuurder van LUX heeft aangegeven dat het belangrijk is eerst goed stil te staan bij de huidige situatie van N1, te bepalen wat noodzakelijk is om te komen tot een stabiele exploitatie van de omroep en pas dan over te gaan tot integratie (inhoud voor vorm). Hoofdredacteur, medewerkers en het beoogde interim-bestuur onderschrijven dit uitgangspunt.

Voorstel - Zomernota 2016

Inhoudelijke uitgangspunten meerjarenbeleid.

Uitgangspunt 1: Stichting LUX en de omroep geven “Excellentie en Talentontwikkeling in Media” een gezicht!

Samenwerking/integratie werkzaamheden

Het gemeentelijk beleid richt zich op excellentie en talentontwikkeling. Met twee spelers in de cultuursector wordt deze handschoen opgepakt en wordt beleid geformuleerd dat gericht is op het mediaveld. Gekozen is voor de brede term media omdat het gaat over televisie, radio, internet, film en documentaire.
De omroep is een publieke lokale omroep die tot taak heeft “ het aan de lokale samenleving aanbieden van een onafhankelijke nieuws- en informatievoorziening via een crossmediaal platform voor productie/uitzending van programma’s, ideeën en opinies.”
De omroep bestaat nu 4 jaar en kan zich inmiddels meten met de top 10 van lokale omroepen in het land.

Gestart is met twee zelfstandige organisaties waarvan de back office gezamenlijk gehuisvest is. In de periode 2014/2015 wordt gewerkt aan het in elkaar schuiven van beide organisaties. Gezocht wordt naar mogelijkheden om op alle niveaus de twee organisaties te laten profiteren van elkaars faciliteiten; inhoudelijke expertise, administratie, acquisitie, organisatie, techniek, management, bestuur en toezicht. De hiertoe opgestelde samenwerkingsovereenkomst vormt hiervoor de basis. De organisaties gezamenlijk moeten in staat worden geacht om excellentie te tonen. Lux biedt al een hoogwaardig aanbod; de omroep maakt nu een professionaliseringsslag en zal in 2015/2016) naar het beoogde niveau door moeten groeien. Dit biedt kansen om op diverse gebieden kosten te beheersen bv. één accountant, één sales-bureau, gezamenlijke fondsenwerving en ontwikkeling van programma’s.

Als ondersteuning beschikt de omroep nog niet geheel over een productioneel apparaat dat, over de hele linie van de omroep, in staat is deze hoogwaardige inhoud te organiseren maar door goede samenwerking is het reëel te verwachten dat zij (op termijn) hiertoe in staat zal zijn. De gedachtevorming over samenwerking met LUX krijgt langzaam meer vorm en inhoud.

Nadrukkelijk wordt echter ook ingezet op het verbreden van de samenwerking met als doel hierdoor:
- op inhoud nog professioneler te worden;
- op het gebied van techniek minder kwetsbaar te zijn;
- meer financiële armslag te krijgen.

Meer samenwerken door:

- het opzetten van een zg. streekomroep met behoud van eigen zelfstandigheid en identiteit voor iedere individuele omroep. Deelname op basis van overtuiging en voordelen zien in de samenwerking. Deze samenwerking zou in een convenant moeten worden vast gelegd. De gesprekken hierover zijn gaande;
- het actief benaderen van de andere media (bv de Gelderlander), de bedrijventerreinen, het MKB, de binnenstad ondernemers;

- de mogelijkheden tot samenwerking met de overige (semi) culturele instellingen en onderwijs instellingen te onderzoeken;

- met gemeenten samen te werken op het gebied van (politieke) voorlichting en informatie aan haar burgers.

Uitgangspunt 2: Ontwikkeling medewerkers

Medewerkers van de omroep zien de omroep als opstap om regionaal of landelijk aan de slag te gaan. De omroep is geen vrije kweekvijver, er wordt volgens vaste formats en afspraken gewerkt zodat het profiel gehandhaafd blijft.

Lux is het grootste filmhuis van Nederland met het meest gevarieerde aanbod. Die positie willen we bestendigen. Lux heeft met debat kennis en ervaring met het organiseren van programma's van een hoog niveau LUX heeft een netwerk van mensen met kennis en ervaring in het maken van documentaires, met consequente beeldtaal en sterke verhaallijnen.

Deze kennis wordt gebundeld. Talentvolle jonge makers worden uitgedaagd dagelijkse korte items, interviews, talkshows, minidocumentaires te maken. Wat er boven uitspringt, vindt zijn weg via de nationale en internationale netwerken van Lux. Zo geven we talent een podium en een springplank. We ontwikkelen een maakcultuur in media, een nieuwe industrie die bij uitstek past in de kennisintensieve omgeving die Nijmegen is.

Beide organisaties beschikken straks over voldoende productiekracht om een volwaardig radio, televisie, internet en live programma te bieden. Deze productiekracht wordt gerealiseerd met een kleine professionele staf in combinatie met vrijwilligers en een leerbedrijf. In dit leerbedrijf komen studenten te werken van universiteit en hogeschool, met als doel talent in media op te leiden. Deze studenten hebben met name een inhoudelijke opdracht. Voor wat betreft de productionele kracht wordt gebruik gemaakt van het bestaande samenwerkingsverband in het leerbedrijf met ROC's uit de regio.

Uitgangspunt 3: Inhoud van de programma's zijn voor iedereen bereikbaar

- Radio en televisie (Politiek/Bedrijfsleven/maatschappelijke organisaties/Live Debatten/Ontspanning).
- Radio en televisieachtergronden (Politiek/Bedrijfsleven/maatschappelijke organisaties/Live Debatten /Ontspanning)Internet/Social Media.

De media, in termen van activiteiten, nader beschouwd:

Radio

Sinds oktober brengt N1, vanuit de nieuwe radiostudio in de kassahal van Lux, live gepresenteerde programmering van zes uur in de ochtend tot tien uur en op andere dagen 12 uur in de avond. De radioprogrammering bestaat overdag uit een carrousel met nieuws en informatie over de stad. Voor elk uur geldt: Het NOS nieuws + verkeer van VID. Op het halve uur is er een N1 Update met lokaal Nijmeegs nieuws. Door de gehele dagprogrammering heen zijn er reportages, telefonische interviews met aan dacht voor Nijmeegs nieuws, activiteiten, ondernemers en cultuur. Daarnaast zijn er de meer

specialistische programma's zoals Campus on Air voor studenten, het politieke programma De Stem van de Stad waarin iedere zondag twee Nijmeegse politici te gast zijn, N1 Live met aandacht voor de Nijmeegse poppodia en Nijmeegs poptalent, N1C over voetbalclub NEC, Gezond en Wel over de diverse gezondheidsinstelling in en rond Nijmegen.
Ook wordt er uiteraard aandacht besteed aan politieke gebeurtenissen, ontwikkelingen bij het MKB en verslaat N1 in samenwerking met de andere lokale omroepen in de buurt live alle uit- en thuiswedstrijden van NEC.

N1 vervult een belangrijke functie voor haar vrijwillige medewerkers in het opdoen van ervaring. Dat draagt in belangrijke mate bij aan hun maatschappelijke kansen. Radio blijkt een broedplaats van talent. Zo werd een van onze jonge presentatoren bij de Lokale Omroep Awards van 2014 genomineerd tot presentatietalent van het jaar en eindigde hij tevens bij de laatste vijf van de BNN Talent Day.
2 talenten zijn doorgestroomd naar radio 538 en het landelijke Radio 6.

TV

Op tv staat het N1 Nieuws centraal. In een dagelijkse uitzending van één uur die 24 keer wordt herhaald, wordt het nieuws op het hele en halve uur uitgezonden. In de nieuwe tv-studio wordt het nieuws gepresenteerd door diverse nieuwslezers. De rest van het uur wordt aangevuld met programma's zoals Buurten waarin iedere dag een andere Nijmeegse straat centraal staat. Dit programma wordt gemaakt door leerlingen van het ROC. Daarnaast is er dagelijks het weer, KeC (Kunst en Cultuur). Wekelijks zijn er programma's als de N1-gels in samenwerking met de Vrijwilligerscentrale, N1C over NEC, Koken met Coenen waarin wordt gekookt met Nijmeegse koks in Nijmeegse restaurants, Cinimma over de Nijmeegse bioscopen, Gewone bijzondere Nijmegenaren, Nimma TV voor jongeren en Campus TV voor en door studenten. De komende twee jaar volgen we de werkzaamheden aan de nevengeul in het programma Nijmegen omarmt de Waal. Ook zijn er regelmatig diverse specials zoals bijvoorbeeld de Kunstnacht, de vorderingen rond Doornroosje. Ook willen we in de toekomst graag een maandelijks gesprek met de Burgemeester en de raadsvergaderingen live uitzenden.

Het programma de Nijmegen 1-gels was dit jaar bij de Lokale Omroep Awards een van de genomineerden voor Beste TV-Programma 2014. Ook bij tv zien we dat medewerkers soms doorstromen naar regionale of landelijke media.
Voor alle medewerkers en vrijwilligers van N1 geldt dat zij moeten inzien dat de zichtbaarheid van N1 moet worden vergroot o.a. door op locatie altijd kleding met een logo te dragen.

Internet

Naast deze nieuwe radio- en tv-programma's is ook stevig ingezet op internet en sociale media. Ook op het internet is nieuws de belangrijkste factor. Daarnaast zoeken we naar samenwerking, waarbij vooral valt te denken aan projecten met de vele tijdgebonden websites van onze stad. Opvallend is dat de website een jong publiek bereikt: 60% van de bezoekers is tussen de 18 en 34 jaar. Bij radio en tv ligt de gemiddelde leeftijd een stuk hoger.
Sinds 30 juni jl. heeft N1 ook een echte webredactie gekregen. Een nieuw team is begonnen met een roulatiesysteem waarbij er in de ochtend en middag op werkdagen een redacteur verantwoordelijk is voor de inhoud van de site en sociale media. De webredactie krijgt een zeer belangrijke taak in de nieuwsvoorziening van N1. N1 maakt hiermee een inhaalslag die echt nodig is waardoor het nieuws een stuk sneller gebracht kan worden.

Tot slot is het wenselijk dat de noodzakelijke apparatuur aanwezig is en goed functioneert. Hier wordt heel realistisch naar gekeken; er wordt niet gepoogd met de meest geavanceerde en nieuwe apparatuur te werken, het gaat om een basisset voor het kunnen draaien van een lokale omroep. Het realiseren van inhoudelijk en kwalitatief goede beeld- en geluidsproducties is de 'corebusiness' van een omroep. Dat betekent dat de technische faciliteiten op orde moeten zijn. Op dit moment heeft een deel van de apparatuur zijn uiterste houdbaarheidsdatum overschreden en ligt het risico van uitval op cruciale momenten op de loer. Daarnaast willen, en moeten we een kwaliteitsslag maken door de overstap naar uitzendingen in HD. Een veel gehoorde klacht bij kijkers en adverteerders betreft de beeldkwaliteit van de uitzendingen die zichtbaar slechter is dan die van onze 'collega lokale omroepen'.

Als apparatuur wordt gebruikt voor nieuwsdoeleinden, zorgt dat voor een versnelde afschrijving. Hetzelfde geldt wanneer apparatuur wordt gebruikt door onervaren mensen (stagiaires bijvoorbeeld). Het bestuur is zich daarvan bewust en probeert daarom de afspraken die gelden over het zorgvuldig gebruik van apparatuur verder uit werken en met de medewerkers te delen. Onderzocht wordt in hoeverre er ook een uitruil kan plaatsen vinden met collega-omroepen.

Uitgangspunt 4: Commercie

De combinatie LUX/N1 biedt interessante mogelijkheden voor acquisitie van advertenties, sponsoring en bartering. De acquisitie hiervoor is recent gezamenlijk opgezet maar zal verder uitgebouwd moeten worden. Uitgangspunt is de bijgevoegde begroting 2014-2016 waarin een jaarlijkse groei van €10.000,- is opgenomen. In deze tijd wordt dit als een realistische groei geprognosticeerd.

Extra aandacht zal worden besteed aan:
- Donaties (geefwet); kijkers en luisteraars worden gevraagd te doneren aan N1.(extra inkomsten);
- Bedrijven wordt gevraagd in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen de omroep te ondersteunen met gratis diensten;
- Sommige programma formats lenen zich voor product-placing. Voor de financiering van incidentele activiteiten doet de omroep een beroep op fondsen, waaronder het Cultuurfonds Rijk van Nijmegen;
- Partnership. Voor de inhoud van programma's en ook voor dekking van productiekosten, gaat de omroep samenwerkingsverbanden aan;
- Het oprichten van een aparte stichting met als doel het maken van producties.

Concreet vertalen genoemde uitgangspunten en hieraan gekoppelde ambitie zich in:

- dagelijkse nieuwsuitzendingen op radio, tv en internet. Het lokale nieuws, in welke vorm dan ook, is bereikbaar voor alle inwoners van Nijmegen;
- politieke onderwerpen krijgen aandacht d.m.v. debatten (met gebruikmaking van de expertise van Lux op die gebied), interviews en berichtgeving via internet. Zo is er een format ontwikkeld voor het gesprek met de burgemeester en/of wethouders, zijn er opties om het politiek café live te gaan uitzenden en ligt er een format om het ondernemerscafé en de ondernemersbeurs beter onder de aandacht te brengen;
- het maken en uitzenden van een programma over de werkzaamheden van de nevengeul bij Lent.
- het betrekken van de binnenstad ondernemers door hen een podium te geven waar zij hun onderwerpen kunnen bespreken;

het betrekken van de ondernemers op de bedrijventerreinen door inzichtelijk 10.te maken wat zij voor de stad betekenen en v.v.;
- het betrekken van onderwijsinstellingen in de stad bij het beter bekend maken van het onderwijsaanbod, mogelijkheden voor stagiaires,detacheringen en het opzetten van doorlopende leerlijnen van MBO t/m WO;
- vanuit de gemeentelijke visie op maatschappelijk ondernemen partijen en organisaties de mogelijkheid bieden hun doelstellingen te etaleren. Dit levert niet alleen inhoudelijke betrokkenheid op maar zeker ook maatschappelijke verantwoordelijkheid die zich in positieve zin, ook financieel, zal vertalen;
- het, binnen kaders en wettelijke mogelijkheden, maken van producties zoals voorlichtings- en andere informatieve filmpjes en programma's voor gemeenten en bedrijven;
- het met elkaar verbinden van de bovengenoemde onderwerpen.
- het inhoudelijk in de programma's aansluiten op de economische speerpunt sectoren van de Gemeente Nijmegen: Toerisme, Health & Technology, Energie & Milieu en Semiconductors.

Voorwaarde voor het realiseren van deze ambitie is een financiële, beheersmatige en inhoudelijke versterking van beide organisaties, waardoor beide organisaties beter in staat zijn deze doelstellingen te realiseren en zo een bijdrage te leveren aan niet alleen het stedelijk culturele klimaat in Nijmegen maar ook aan politieke, bedrijfsmatige en onderwijs technische ambities van de gemeente, het bedrijfsleven en het onderwijs in stad en regio.

Opzetten van een productiebedrijf.

Het opzetten van een eigen productiepoot zal spoedig nader onderzocht worden. Binnen het bestuur is men er van overtuigd dat alleen dan de subsidie van de gemeente, op termijn, op het huidige niveau kan blijven. Binnen de geldende wet en regelgeving zijn er zeker mogelijkheden, zo laten vergelijkbare omroepen in het land zien. Hiervoor dient dan een aparte stichting in het leven geroepen te worden. De te verwachten resultaten zullen in de meerjaren begroting worden meegenomen maar moeten in het begin zeker niet te optimistisch worden ingeschat.

Het bestuur ziet kansen in een samenwerking met de Gemeente op projectmatige basis waarbij tegen betaling bepaalde projecten voor de gemeente worden uitgewerkt door N1, zodat naast de jaarlijkse subsidie extra inkomsten worden gegenereerd. Concrete plannen hierover worden nog nader uitgewerkt. Om de kwaliteit van de interviews te verbeteren, worden gesprekken met de afdeling communicatie van N1 gevoerd.

Financiën

In de afgelopen periode is (opnieuw) vast komen te staan dat de huidige subsidie en overige inkomsten structureel onvoldoende zijn om een lokale omroep in stand te kunnen houden. Momenteel ontvangt de omroep een financiële bijdrage van het Commissariaat voor de Media van € 103.700, - per jaar.
De gemeente draagt verder structureel € 30.000, - bij aan 1 formatieplaats. Totale bijdrage van € 133.700,--

De omroep heeft op dit moment 3 personen in dienst:

- Hoofdredacteur en eindverantwoordelijk manager: 0.5 fte;
- Programmaleider TV: 1.0 fte;
- Programmaleider Radio: 0.8 fte

Daarnaast zijn er 3 personen als ZZPer actief voor de omroep t.w.:

- een begeleider voor de ROC-leerlingen, werkt voor 20 uur in de week. Deze kosten (ca € 1.000, - per maand) worden momenteel betaald door de omroep. Hierop zal actie richting ROC worden genomen;
- 1 boekhoudkundig medewerker, 8 uur per week, die de gehele administratie verzorgt. Kosten ca € 700, - per maand;
- 1 account manager, die € 1500, - euro per maand ontvangt (ex btw) en 10% commissie over de verkochte reclameproducten.

Conclusie is dat door deze, op dit moment zelfs al ontoereikende, personeelslasten nagenoeg de gehele subsidie wordt verbruikt.

De eigen inkomsten van de omroep bedroegen over 2013 ongeveer € 20.000, - (zie meerjarenbegroting bijlage 2)

Tot slot betaalt de omroep een jaarlijkse huur van € 28.000, - aan de gemeente Nijmegen en bijna € 4.500, - aan servicekosten.

Duidelijk is dat de omroep de exploitatie met de huidige inkomsten niet sluitend krijgt. Wanneer de vergelijking wordt gemaakt met lokale omroepen in gemeenten van vergelijkbare omvang, blijkt dat de bijdrage van de gemeente Nijmegen zeer beperkt is. Idealiter zou de gemeente, naast een beperkte bijdrage in de exploitatie (subsidie ID baan) minimaal moeten voorzien in een bijdrage ter dekking van de huisvestingslasten. Op die manier kan de bijdrage vanuit het Rijk (1,30 per huishouden) volledig ingezet worden voor de ontwikkeling van programma (zoals ook bedoeld). Daarnaast is het wenselijk een bijdrage te krijgen voor de ontwikkeling van specifiek stadsprojecten, zoals bijvoorbeeld de verslaglegging rondom de opening van de brug en de verkiezingen en de realisatie van een platform voor de lokale politiek (raad café, wekelijks gesprek burgemeester). Met een goed lopende en een goed beluisterde en bekeken lokale omroep heeft het stadsbestuur een fantastisch communicatieplatform met haar burgers in handen. Wanneer we de inzet en de mogelijkheden hiervan zouden kapitaliseren komen we op een veelvoud uit van de jaarlijkse bijdrage van de gemeente Nijmegen. Deze bestuurlijke en maatschappelijke meerwaarde nu verzilveren kan N1 de boost geven om in enkele jaren uit te groeien tot een professionele omroep organisatie. Een omroep die op eigen benen kan staan en die past bij het ambitieniveau van de stad en haar bestuur.

Het grote plaatje schetsend vanuit de huidige situatie kan er uitsluitend een duurzame en kwalitatief hoogwaardige lokale omroep functioneren als er jaarlijks € 150.000,-- extra middelen beschikbaar zijn. De enige mogelijkheid dit te realiseren is via een meerjaren subsidie dan wel projectsubsidie. Pas als de organisatie door kan groeien naar een hoger professioneel niveau zullen er mogelijkheden ontstaan meer reclame inkomsten uit de markt te halen.

De huidige situatie laat zien dat hier nu wel een maximale inspanning wordt geleverd door N1, maar dat lokale reclame inkomsten hun plafond kennen. Pas na de gewenste professionalisering zal N1 in staat zijn het aandeel reclame inkomsten binnen de begroting structureel te vergroten naar € 70-100.000 per jaar. Het bestuur verwacht dat dit haalbaar is na een periode van 3 jaar. Op basis hiervan kan er dan overgegaan worden naar een afbouw van subsidie middelen. Zonder een stabiele begroting voor de komende jaren is het niet haalbaar voor N1 de gewenste kwaliteitsslag te maken. De omroep blijft dan in een dilemma verkeren: de randvoorwaarden om over te gaan naar meer eigen - lees commerciële - inkomsten zijn dan niet ingevuld. Mogelijk korte termijn effecten aan de kostenkant van de begroting kunnen er ontstaan door de gewenste integratie met Lux. Dit is nog niet opgenomen omdat deze samenwerking nog niet is geëffectueerd. De directe kostenbesparingen zullen er zeker zijn maar moeten niet overschat worden gezien het relatief lage kostenniveau waarop N1 al opereert.

Verkoop van producten en reclame

De afgelopen begrotingsjaren werd de begroting sluitend gemaakt door met de inkomsten uit producten en reclame het verschil tussen kosten en baten te dichten. Dit is geen goede manier van begroten omdat eigenlijk vooraf al vast stond dat die ambitie niet gehaald zou worden. Uit de voorliggende begroting blijkt dat daar een bedrag van € 60.000, - voor het jaar 2014 is opgenomen. In de jaren erna zullen de inkomsten structureel met € 10.000, - per jaar toenemen tot een totaal van € 80.000, -

Opleiding

Om het onder uitgangspunt 2 geformeerde doel te bereiken dient in beide organisatie te worden geïnvesteerd in het opleiden van medewerkers. Wil de medewerker mee kunnen in de ontwikkeling van de omroep dan zal de omroep ook in de medewerker moeten investeren. Dit is, tot op heden, nooit gebeurd. Om een stabiele, kwalitatief goed programmering te kunnen garanderen met maximale aansluiting op het publiek (incl. gemeente), is het noodzakelijk een aantal sleutelposities met goede mensen in te vullen. N1 is een grote vrijwilligers- en leerorganisatie. En dat koesteren we. Een continue sturing op kwaliteit is dan zeer gewenst. We voorzien dat een aantal functies (met een beperkt aantal uren) vast ingevuld dient te worden. Naast de al genoemde functies moet gedacht worden aan een verantwoordelijke voor Techniek en Automatisering. In de begroting is voor het specifieke opleidingsdoel € 3000, - gereserveerd.

Bestuurlijke integratie

De samenwerking tussen de omroep en LUX krijgt bestuurlijk verder gestalte. Het is de bedoeling dat de Stichting Waalstad Media als dochterstichting wordt ondergebracht bij LUX en dat twee bestuursleden vanuit het bestuur van de omroep zullen overgaan naar de Raad van Toezicht van LUX. In het stappenplan, dat staat opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst, is dit voorzien in het vierde kwartaal van 2015.

De constructie moet voldoen aan de onafhankelijkheid van de omroep en aansluiten op de uitgangspunten en verdere regelgeving zoals die gelden vanuit het Commissariaat voor de Media. De samenwerkingsovereenkomst voorziet in een model waarbij deze onafhankelijkheid gewaarborgd wordt. De constructie wordt voorgelegd aan de OLON.Tot het moment waarop het proces in de samenwerkingsovereenkomst is afgerond, blijft de Stichting Waalstad Media een zelfstandige stichting.

Strategische scenario's

Er zijn diverse strategische scenario's denkbaar voor de toekomst van N1.

Scenario 1.
Het eerste scenario is in het voorgaande al geschetst. Een bredere financiële basis geeft N1 de mogelijkheid om op een voldoende professioneel niveau te functioneren en daarmee de kwaliteit van haar mediaplatforms (TV, Radio, Internet) te garanderen. Professionaliteit is een randvoorwaarde om de komende jaren meer reclamegelden uit de markt te kunnen halen. Verhoging van de inkomsten op de adverteerdersmarkt vraagt om een basisniveau aan middelen, processen en sturing. Ieder jaar dat N1 in staat is deze kwaliteit te leveren kunnen de relaties met adverteerders worden uitgebouwd. Dit geeft uiteindelijk een structurele financiering onder de begroting van de omroep. Hierdoor wordt de lokale omroep minder afhankelijk van subsidies. Zoals in deze notitie al genoemd zijn commerciële inkomsten na 3 jaar op een niveau van € 70.000, tot € 100.000,- structureel haalbaar. De bandbreedte is verklaarbaar omdat economische omstandigheden hier van invloed op kunnen zijn. Dat wil niet zeggen dat er in de komende 3 jaar geen geleidelijke opbouw van commerciële inkomsten mogelijk is. Ieder jaar kan er vooruitgang worden geboekt mits N1 een goede kwaliteit biedt. In de begroting stijgen de reclame inkomsten dan ook komende jaren met € 10.000,-- per jaar.
Hiervoor zal op bestuurlijk niveau ook voldoende strategisch commerciële ervaring aanwezig moeten zijn en zullen programma formats zich moeten aanpassen aan kansen in de markt. Een goed voorbeeld hiervan is een nieuw programma format dat in oktober 2014 wordt gelanceerd onder de naam "024onderneemt". Een programma over bedrijvigheid en ondernemingen in Nijmegen.

Samenvattend scenario 1:
- N1 blijft crossmediaal;
- Verhoging budget tot € 150.000,- (komende jaren)
- Groei commerciële inkomsten moeten op korte én lange termijn tot substantiële vermindering van subsidies leiden.

Scenario 2.
Een ander scenario is denkbaar indien één van de mediaplatforms – nu TV, Radio, en Internet - door N1 worden afgestoten. Daarmee wordt de functie van de lokale omroep weliswaar anders, maar dalen de kosten eveneens. In de huidige kostenstructuur ligt de verhouding tussen televisie, radio en internet op 60:30:10. Televisie is het platform met de hoogste kosten. Dat heeft te maken met het vele locatiewerk, de arbeidsintensiteit van het totale proces (van registratie tot uitzending) en het intensief gebruik van hoogwaardige technische apparatuur. Indien televisie zou vervallen in het aanbod van N1 zou het huidige budget van 2012 en 2013 toereikend zijn om de activiteiten van N1 voort te zetten. Met het weghalen van televisie wordt echter wel de ziel uit de lokale omroep gesneden. Juist het bieden van beelden is datgene wat vele burgers aan een lokale omroep bindt. Het Bestuur is hier ook geen voorstander van maar vindt het realistisch deze optie wel in dit koersdocument te noemen. Een eventuele besparing door het stoppen van de internet activiteiten levert maar een zeer beperkte kostenreductie op. Internetwerkzaamheden zijn sterk redactioneel van aard (ingevuld door vrijwilligers) en de kosten voor distributie van content zijn laag. Juist in een tijd waarin de overgrote meerderheid van de burgers gewend is om via smartphone en tablet nieuws te consumeren zou het niet zinvol zijn dit te beëindigen.

Samenvattend scenario 2:

- Afstoten van televisie activiteiten leidt tot lagere kosten;
- Bestaand budget is dan voldoende om kosten radio en internet te dekken;
- Cross mediale karakter N1 verdwijnt, wegvallen televisie raakt vooral oudere doelgroep; een forse verschraling van het aanbod.

Scenario 3.

In een derde scenario zou sprake kunnen zijn van niet voorzetten van radio. Hiermee zou een aanzienlijke verlaging van de kosten kunnen worden bereikt. Daarmee zou het huidige tekort voor een deel overbrugd kunnen worden. Ook in die situatie blijft er echter nog een structurele financiële behoefte van minimaal € 50.000 euro ten opzichte van het huidige budget (rekening houdend met de eenmalige additionele subsidie van € 50.000) om televisie en internet voort te zetten.
Strategisch zou dit naar de mening van het Bestuur echter geen verstandige keuze. Juist radio kan makkelijk inspelen op de actualiteit in de live uitzendingen. Via radio worden veel luisteraars onderweg en op het werk bereikt. Ook is bij radio de entree voor adverteerders veel lager dan bij het adverteren op televisie. Radio is commercieel gezien vaak een eerste match tussen de lokale omroep en een bedrijf/organisatie uit Nijmegen. Het wegvallen van radio zou de commerciële mogelijkheden om adverteerdersrelaties op te bouwen flink beperken. Het gaat hier immers ook om adverteerders die in een latere fase doorstromen naar televisie.

Samenvattend scenario 3:

- Afstoten radio leidt tot een kostenverlaging en tot een minder groot tekort voor N1;
- In de beoogde commerciële groei van N1 speelt radio een belangrijke rol als eerste kennismaking met adverteerders;
- Een belangrijke doelgroep kleinere adverteerders komt niet meer in beeld als er geen radio is.

Scenario 4.

Een vierde scenario is het beëindigen van alle N1 activiteiten en het opheffen van de stichting. Mogelijk zullen er dan commerciële partijen opstaan die op één van de weggevallen mediaplatforms van N1 in willen springen. Deze partijen zullen echter geen enkele programmatische verantwoordelijkheid als publieke omroep in hoeven te vullen. De grote vraag is of hiermee de doelstellingen van ‘een omroep van en voor alle burgers’ in Nijmegen wordt behaald. Het bestaansrecht van de lokale publieke omroep is – net als de regionale en landelijke publieke omroep – dat ze alle groepen in de samenleving wil bedienen. De kans is groot dat er in een commercieel model tot een selectieve bediening van doelgroepen wordt overgegaan. Ook zal de structurele subsidie per huishouden in Nijmegen vanuit het Commissariaat van de Media verdwijnen.
Ofschoon het Bestuur niet op de politieke stoel wil gaan zitten, is zij bang dat een dergelijke vrije marktwerking belangrijke doelgroepen van Nijmeegse burgers uitsluit omdat deze commercieel minder aantrekkelijk zijn. Gekeken naar de ontwikkelingen in de komende vijf tot tien jaar zal de behoefte van burgers om zich lokaal te informeren verder groeien. Dit blijkt uit vele trendrapporten en onderzoeken. Een goed functionerende lokale omroep kan vele belangrijke doelgroepen bereiken.

Ook voor de beleidsdoelstellingen en nieuwe taken van de Gemeente(n) op het gebied van voorlichting over jeugdzorg, WMO, sport, ouderenbeleid, etc. kan de lokale omroep van grote betekenis zijn. Denk hierbij ook aan het op te richten Werkbedrijf voor de regio. Voor de overheid is de beschikbaarheid van een publieke omroep een belangrijk communicatiekanaal richting haar burgers.

Samenvattend scenario 4:

- Beëindiging is een optie maar publieke omroeptaak valt dan weg in Nijmegen;
- Doorstart mogelijkheden met commerciële exploitanten zijn er misschien maar de publieke functie van de lokale omroep is dan verdwenen. Relevante doelgroepen worden niet meer bereikt;
- Versterking van samenwerkingsmogelijkheden binnen het cultuurbeleid van de gemeente (bijvoorbeeld Lux) valt weg;
- De nu net opgestarte gesprekken over samenwerking in een zg. streek omroep kunnen worden beëindigd waarmee ook de regio functie vervalt.

Tot slot: het PBO (Programma Beleidbepalend Orgaan)

De Mediawet schrijft voor dat lokale omroepen een representatief orgaan hebben dat het beleid voor het media-aanbod bepaalt. Het PBO is een afzonderlijk orgaan binnen de omroep. De leden van het PBO vertegenwoordigen elk een bevolkingsgroep of maatschappelijke stroming binnen de gemeente.

Het PBO stelt het media-aanbodbeleid vast en controleert in dit kader of met de programma's wordt voldaan aan de wettelijke normen. Zo heeft het PBO een sterke binding met het publiek waarop de omroep zich richt. De Mediawet ziet het PBO als een essentieel orgaan.

Bovenstaande doelstelling van het PBO wordt volledig onderschreven. Het nieuwe bestuur zal in goed overleg het PBO bij relevante onderwerpen betrekken en periodiek zal er overleg plaatsvinden tussen het PBO en de Hoofdredacteur.

Deze beknopte visie op de in te zetten koers biedt, met inzet van alle betrokkenen, voldoende perspectief om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien.

Namens bestuur van de omroep N1

Marc Seveke

Voorstel - Zomernota 2016

CHECKLIST CRITERIA LOKAAL TOEREIKEND MEDIA-AANBOD

Voldoet uw omroep al aan alle criteria van het Lokaal Toereikend Media-aanbod?
Door het invullen van de checklist weet u waar uw omroep/samenwerkingsverband staat.
Wat gaat er al goed en waar liggen de verbeterpunten?

A. HET MEDIAPRODUCT

1. Focus

Natuurlijke habitat

a. Gericht op stadsregio/streek > 100.000 < 500.000 inwoners? ☐

b. Organisatie model:
- Zelfstandige Stadsomroep? ☐
- Streekomroep fusie? ☐
- streekomroep paraplu/samenwerkingsverband? ☐

Nieuws en informatie

c. Werkdagelijks actueel nieuws op radio? ☐

d. Werkdagelijks actueel nieuws op tv? ☐

e. Fulltime nieuwsredactie met piketdiensten buiten kantoortijden? ☐

f. 50% van de procucties ICE ☐

g. Voldoende aandacht voor specifieke dorpen/wijken in gebied ☐

Hoe georganiseerd?

h. Hyperlokale redacteuren (steden, dorpen, wijken) ☐

i. Interactie met/participatie burgers in mediaproductie ☐

Op welke wijze?

2. Omroep maakt gebruik van alle relevante mediakanalen

Radio (audio)

a. via alle pakketaanbieders (kabel, glasvezel, e.d.) ☐

Welke:

b. Streaming audio ☐

c. FM ☐

d. (DAB+ , nog niet beschikbaar)

TV (video)

a. via alle pakketaanbieders (kabel, glasvezel, e.d.) ☐

Welke:

b. Streaming video ☐

c. (DVB-T Nog niet beschikbaar)

Internet (tekst/foto/a/v/) ☐

a. Streams ☐

b. interactieve (participatiegerichte) internetsite ☐

Op welke wijze interactief?

c. Mobiele app (tenminste IOS, Android) ☐

Overigen: ☐

d. Social Media (tenminste Twitter, Facebook) ☐

Overigen: ☐

Voorstel - Zomernota 2016

3. (Centrale) contributie en Distributie via OLONMediahub?

Live

a. Wordt live Radio en TV aangeboden aan alle pakketaanbieders? ☐

b. Wordt daarbij gebruik gemaakt van de OLONMediahub? ☐

On Demand

a. Worden uitzendingen aangeboden tbv:

Internet ☐

Apps ☐

Welke apps?

(Uitzending Gemist NPO, nog niet beschikbaar)

b. Wordt daarbij gebruik gemaakt van de OLONMediahub? ☐

Data

c. Beschikt de omroep over datagegevens tbv EPG ☐

B. DE RELEVANTIE

1. Redactie

Betrouwbaar en onafhankelijk

a. Borging journalistieke kwaliteit en onafhankelijkheid in structuur en processen ☐

Hoe?

b. Goed functionerend PBO ☐

Komt 3 maal per jaar bij elkaar ☐

Stelt jaarlijks programmabeleid vast ☐

c. Samenwerking met: ☐

Bibliotheken ☐

Scholen ☐

Culturele en maatschappelijke instellingen ☐

Welke?

d. redactionele aandacht voor alle maatschappelijke stromingen/organisaties ☐

Hoe?

Redactionele kwaliteit

a. Professioneel aangestuurde journalistiek/redactie. ☐

Hoe? Betaalde of onbetaalde gekwalificeerde medewerkers?

b. Redactie maakt gebruik standaard journalistieke uitgangspunten en werkmethoden ☐

c. Redacteuren geworteld in lokale samenleving ☐

2. Kwaliteitsmanagement

Planning en control

a. Vijfjarenbeleidsplan en begroting ☐

b. Jaarlijks businessplan en begroting ☐

c. Vijfjaarlijkse kwalitatieve toets en visitatie ☐

d. Driejaarlijks kijk- en luisteronderzoek ☐

e. Hanteert kwaliteitsstandaarden tav: ☐

Redactiestatuut/programmastatuut ☐

Personeelsbeleid ☐

Financiele huishouding ☐

technische voorziening ☐

Voorstel - Zomernota 2016

C. DE BEDRIJFSVOERING

1. Duurzame financiele bedrijfsvoering

a. Maakt gebruikt van gestandaardiseerde administraties en jaarrekeningen ☐

2. Basisbegroting

a. Begroting vanaf 500.000 euro ☐

Totale begroting 2014:

b. Eigen inkomsten tenminste even hoog als bekostiging (excl.co-producties) ☐

Totale eigen inkomsten:

c. Sturing op budgetten bedrijfsvoeringen infrastructuur op regionaal niveau ☐

Hoe?

3. Productie

b. Contentproductie voor derden (inc. overheid) tegen marktconforme prijzen ☐

Voor wie?

c. Maakt gebruik van standaard co-productieovereenkomst ☐

Voorstel - Zomernota 2016

NLPO
Nederlandse Lokale
Publieke Omroepen

Fase 1: De Startnotitie (waar willen we samen naartoe en waarom)

Van intentieovereenkomst naar een streekomroep

Datum :

Akkoord :

OMROEP	NAAM	PARAAF

Voorstel - Zomernota 2016

NLPO
Nederlandse Lokale Publieke Omroepen

De op het voorblad staande lokale omroepen zijn het met elkaar eens dat er via de huidige intentieovereenkomst een streekomroep gevormd dient te worden om zo hun functie op lange termijn inhoud te kunnen blijven geven.

Alle genoemde omroepen zijn bereid het hieronder beschreven project op een positieve en daadkrachtige wijze met elkaar aan te gaan en te willen voldoen aan de volgende doelen:

a. Door via de in de intentieovereenkomst genoemde onderwerpen te groeien naar één sterke streekomroep
b. brengen van een Lokaal Toereikend Media Aanbod zoals omschreven in het vernieuwingsconvenant welke in 2015 is afgesloten tussen VNG en OLON [1]
c. de eisen die gesteld worden door het Commissariaat van de Media
d. de eisen van de mediawet

FASE IN STAPPENPLAN	INHOUD FASE	BESLISDOCUMENT
Fase 1: Initiatieffase	Waarom willen we samen waar naartoe	Ondertekend document dat men een streekomroep gaat vormen

1 PROJECTBESCHRIJVING IN ZIJN GEHEEL EN VOOR FASE 1 IN HET BIJZONDER

Resultaat van dit totale project (fase 1 t/m 4) is het via de intentieovereenkomst samengaan van de deelnemende en natuurlijk bij elkaar horende (natuurlijke habitat) lokale omroepen in een streekomroep om in staat te zijn de burgers een “lokaal toereikend media aanbod” te bieden conform het convenant OLON en VNG 2012 – 2015 en 2015 – 2018 (zie documenten op de OLON website). Daarnaast is het resultaat van dit proces een breed gedragen bedrijfsplan voor de nieuwe streekomroep inclusief een financiële paragraaf voor de eerste drie jaar.

Doel van deze eerste fase (initiatieffase)
Het doel van deze eerste fase was het innemen van een gezamenlijk standpunt dat men op korte termijn wil gaan voldoen aan het kunnen brengen van een Lokaal Toereikend Media Aanbod en dat daar in fases middels het fuseren tot een streekomroep naartoe gewerkt gaat worden.

1.1 Wat in deze fase te doen/organiseren:

Zie hiervoor het document stappenplan, de fasen 1 t/m 1.4.

[1] Zie voor inhoud convenant OLON –VNG 2012 en vernieuwingsconvenant OLON – VNG 2015: http://www.olon.nl/onderwerp/2055840507

Voorstel - Zomernota 2016

NLPO
Nederlandse Lokale Publieke Omroepen

2 WAAROM DEZE STAP

2.1 Context (Het medialandschap)

Media vormen de wortels van onze democratische samenleving. Hun informatie-functie heeft de emancipatie en participatie van burgers in het democratische proces mogelijk gemaakt. In Nederland heeft dat geleid tot een pluriforme publieke omroep en een grote verscheidenheid aan dagbladen en tijdschriften. De verzuilde landelijke publieke omroep heeft herkenning van het eigene gecombineerd met kennisgeving van het andere; het gekleurde krantenlandschap stimuleert interne én publieke discussie, waarop het democratische proces kan groeien. Die waarde van de media moeten we koesteren. Inmiddels heeft het internet zich verankerd in het medialandschap. De traditionele informatiekanalen van kranten, tijdschriften, radio en televisie monden allemaal uit in het internet, dat dé mondiale kennis- en informatievijver is geworden.

De veranderingen in het medialandschap, het consumentengedrag, de techniek en de constatering dat lokale publieke omroepen 4 jaar geleden al niet of te nauwelijks aan de wettelijke taakopdracht konden voldoen, maken het noodzakelijk om te veranderen. Niets doen was en is nog steeds geen optie. Daarom is er in 2011 vanuit de sector zelf een visie neergelegd en door de leden van de OLON herhaaldelijk goedgekeurd, die de lokale omroepsector toekomstbestendig moet gaan maken. Die visie is gericht op vorming van streekomroepen in combinatie met de eis van een Lokaal Toereikend Media Aanbod (LTMA: zie hiervoor het vernieuwingsdocument op eerder vermelde website van de OLON).

2.2 Teloorgang regiojournalistiek/nieuwsvoorziening in de regio (de omgeving van de lokale omroep)?

Praktijk en onderzoek hebben uitgewezen dat commerciële partijen zoals regionale dagbladen steeds meer verdwijnen, terwijl de regionale omroepen zich in de meeste gevallen slechts richten op de grotere steden in hun gebied. (Digitale) private burgerinitiatieven blijken geen echt alternatief te bieden voor deze traditionele nieuwsmedia , omdat zij vaak louter berichten van anderen kopiëren en geen platform zijn voor onderscheiden meningen in het kader van hoor en wederhoor. De publieke lokale omroepen blijken meer en meer onmisbaar om de lokale democratie, de betrokkenheid van burgers en het dualisme tussen gemeenteraad en college werkelijk een kans te geven.

Het blijkt op dit moment meer dan ooit noodzakelijk om een onafhankelijke publiek bekostigde lokale nieuwsvoorziening te hebben. Middels deelname aan de vorming van een streekomroep kan men aangeven mee te willen in deze vernieuwingsbeweging. Hierdoor heeft een streekomroep als groter geheel voldoende mogelijkheden om inkomsten te genereren om de beoogde kwaliteit te leveren zoals omschreven in het LTMA.

Verder is van belang te weten dat provinciale omroepen zich gaan richten op de ontwikkeling van een streekomroep. Lokale omroepen kunnen niet nog langer wachten om ons te verenigen en te moderniseren. Alleen een geprofessionaliseerde publieke streekomroep maakt kans om een rol van betekenis te spelen. . De streekomroep is onmisbaar als het gaat om het bieden van een communicatieplatform waardoor er vanuit de haarvaten van de samenleving nieuws gebracht kan worden.

2.3 Toekomst

De aanleiding voor het aangaan van de vorming van een streekomroep is dus gelegen in de dringende noodzaak om te komen tot een verhoging van de maatschappelijke toegevoegde waarde. Juist dan ontstaan er nieuwe kansen en krijgen we door nieuwe technologieën te gebruiken betere mogelijkheden om kwalitatiever, doeltreffender en doelmatiger te opereren als derde laag van het publieke mediabestel. Vastgesteld dient te worden dat dit in de kleinschaligheid van heden ten dage niet te verwezenlijken is.

Doordat de lokale omroep op gaat in streekomroepen geeft dat ook een duidelijk signaal aan de gemeenten. Er wordt immers voor zowel de gemeente als de lokale omroep duidelijkheid geschapen. Zo wordt in het VNG-convenant duidelijk omschreven wat er geleverd moet worden en wat daar tegenover staat. Als de lokale omroep samen met anderen deze ambitie omarmt kan die rekenen op collectieve faciliteiten van NLPO. Zonder deze ondersteuning is het voor een omroep welhaast onmogelijk om in de toekomst bereikbaar en relevant te blijven.

Daarnaast heeft het convenant de steun van de gemeenten verenigd in de VNG maar ook het ministerie van OCW en het Commissariaat voor de Media ondersteunen de vernieuwingskoers. Dat betekent dat omroepen binnen 5 jaar automatisch langs deze nieuwe meetlat zullen worden gelegd en bij het niet voldoen geen gebruik meer kunnen maken van de collectieve faciliteiten van de NLPO. Deze is immers opgericht en door het ministerie van OCW gefinancierd om *streek*omroepen te faciliteren.

Onderdeel van het LTMA is verder ook het verzorgingsgebied: de dagelijkse leefomgeving van de burger. Daar is altijd een centrumgemeente bij betrokken.

3 DOEL

Het doel van het vormen van een streekomroep is om op korte termijn, ca. 2 jaar, te voldoen aan alle eisen welke gesteld worden in het vernieuwingsconvenant gemeente-lokale omroepen 2015-2018 VNG/OLON/NLPO en al eerder zijn uitgewerkt. [2]

Wat zijn de doelen binnen een Lokaal Toereikend Media Aanbod:

3.1 Mediaproduct

Het eerste doel gaat over de eisen waaraan het mediaproduct dient te voldoen: welke mediakanalen worden benut en welke technieken moeten daarbij minimaal worden ingezet om in het moderne medialandschap een rol van betekenis te kunnen spelen. Een en ander zal in de volgende fase uitgebreid worden beschreven.

3.2 Relevantie

Het tweede doel gaat over de eisen die de relevantie bepalen van wat wij als streekomroep willen leveren: daarbij spelen kwaliteit (onafhankelijkheid, juistheid) en bereik (distributie, impact) een

[2] Zie document uitwerking convenant VNG-OLON op: http://www.olon.nl/onderwerp/2055840507

belangrijke rol. Er zullen doelen worden omschreven die redactionele en journalistieke autonomie structureel en systematisch waarborgen. Ook deze zullen in de volgende fase uitgebreid worden beschreven.

3.3 Bedrijfsvoering

Het derde doel gaat over de wijze waarop de streekomroep in de toekomst zal gaan functioneren. Samenwerking is cruciaal voor een duurzame en volwaardige toekomst, zowel in de streek, de provincie als op landelijk niveau.

4 BEHEERSING

Om de vorming van een streekomroep goed uit te kunnen voeren heeft de NLPO een Stappenplan "Vorming streekomroep" opgezet. Dit wordt naar aanleiding van evaluaties en onderzoek continu aangepast en aangevuld.

Ondertekenende partijen committeren zich aan de gekozen doelstellingen en het uitgezette stappenplan zoals dat gedurende de komende periode doorlopen zal worden.

5 UITGANGSPUNTEN DIE DEELNEMENDE OMROEPEN MET ELKAAR HEBBEN AFGESPROKEN

Alle deelnemende lokale omroepen

- zijn gericht op het behalen van het projectresultaat (samen gaan tot een werkende streekomroep) binnen de afgesproken randvoorwaarden
- zijn bereid om op een transparante, daadkrachtige, constructieve en flexibele wijze mee te denken, samen te werken en tot besluitvorming te komen
- houden zich aan gemaakte afspraken
- dienen aanwezig te zijn op uitgeschreven vergaderingen, indien niet aanwezig dienen genomen besluiten geaccepteerd te worden
- worden verwacht "lokale omroep" overstijgend te kunnen maar ook te willen denken, met andere woorden: streekomroepbelang stellen boven het eigen (persoonlijke of lokale omroep) belang, men dient dus over de grenzen van de eigen organisatie te kijken
- zorgen voor een positieve besluitvorming in de eigen organisatie
- werken ook goed samen met alle stakeholders zodat er een breed draagvlak ontstaat voor het projectresultaat
- brengen motivatie en energie in het project

6 DE VOLGENDE STAPPEN

Met deze door de besturen van de betrokken lokale omroepen vastgestelde startnotitie kan de volgende stap ondernomen worden en wel het uitvoeren van stap 2: de definitiefase (zie hiervoor ook het stappenplan fase 2).

In ***cursief*** de volgende fase:

FASE IN STAPPENPLAN	INHOUD FASE	BESLISDOCUMENT
Fase 1: Initiatieffase	Waarom willen we samen waar naartoe	Ondertekend document dat men een streekomroep gaat vormen
Fase 2: Definitiefase	***Wat willen we precies, wat willen we bereiken, hoe organiseren we dat we dat kunnen bereiken? Hoe vertalen we de uitgesproken intentie naar onze streek? Welk gebied, welke partijen betrokken? Welke specifieke wensen die afwijken van het model? Waar staan we nu per deelgebied?***	***Breed gedragen en ondertekend document op welke wijze men aan de eisen van het convenant gaat voldoen en hoe de streekomroep kan voldoen aan de wensen van de doelgroep***
Fase 3: Ontwerpfase	Welke middelen dienen we in te zetten om het doel te bereiken?	Concept bedrijfsplan voor de drie komende jaar incl. financiële paragraaf
Fase 4: Voorbereiding en uitvoeringsfase	Wie doet wat, wanneer, waar en hoe, uitvoeren van genomen beslissingen	Het bedrijfsplan wordt doorgevoerd en er ontstaat een werkende, goed georganiseerde en midden in de samenleving staande streekomroep die op professionele wijze wordt aangestuurd en een LTMA heeft.
Fase 5: Exploitatie- en beheerfase	Behouden/evalueren	Evaluatierapport

STICHTING WAALSTAD MEDIA, NIJMEGEN	Liquiditeitsbegroting 2016													
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	juli	aug	sep	okt	nov	dec	totaal
Saldo per 1e van de maand													
RABO betaalrekening	€ 29.031,39	€ 66.893,02	€ 43.152,11	€ 22.473,15	€ 53.926,65	€ 31.965,40	€ 9.079,15	€ 13.759,90	€ (3.206,35)	€ (23.547,60)	€ (14.529,85)	€ (31.871,10)	
Totaal	**€ 29.031,39**	**€ 66.893,02**	**€ 43.152,11**	**€ 22.473,15**	**€ 53.926,65**	**€ 31.965,40**	**€ 9.079,15**	**€ 13.759,90**	**€ (3.206,35)**	**€ (23.547,60)**	**€ (14.529,85)**	**€ (31.871,10)**	
Inkomsten													
Subsidie gemeente	€ 26.526,00	€ -	€ -	€ 26.526,00	€ -	€ -	€ 26.526,00	€ -	€ -	€ 26.526,00	€ -	€ -	€ 106.104,00
Subsidie gemeente ID Banen	€ 7.851,00	€ -	€ -	€ 7.851,00	€ -	€ -	€ 7.851,00	€ -	€ -	€ 7.853,00	€ -	€ -	€ 31.406,00
Extra subsidie gemeente	€ 25.000,00	€ -	€ -	€ 25.000,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 50.000,00
Reclame inkomsten	€ 605,00	€ 2.358,29	€ 3.327,50	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 19.790,79
Overboeking Spaarrekening	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Loonkostensubsidie Startersbeurs	€ -	€ -	€ 1.652,88	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 5.652,88
Omzetbelasting	€ -	€ 2.547,00	€ -	€ -	€ 3.000,00	€ -	€ -	€ 3.000,00	€ -	€ -	€ 3.000,00	€ -	€ 11.547,00
Overige	€ 237,00	€ 477,95	€ 77,14	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 250,00	€ 3.042,09
TOTAAL INKOMSTEN	**€ 60.219,00**	**€ 5.383,24**	**€ 5.057,52**	**€ 62.127,00**	**€ 5.750,00**	**€ 2.750,00**	**€ 37.127,00**	**€ 4.750,00**	**€ 1.750,00**	**€ 36.129,00**	**€ 4.750,00**	**€ 1.750,00**	**€ 227.542,76**
Uitgaven													
Netto loon G. Van Campen	€ 2.067,25	€ 2.067,25	€ 2.067,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 2.607,25	€ 29.667,00
Netto loon A. Ostendorp	€ 500,00	€ 500,00	€ 500,00	€ 500,00	€ 500,00	€ 500,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.000,00
Netto loon J. Beckman	€ -	€ 569,02	€ 500,00	€ 500,00	€ 500,00	€ 500,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 2.569,02
Netto loon M. Daam	€ 2.382,25	€ 2.067,25	€ 3.119,70	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 7.569,20
Vrijwilligersvergoeding J. Van der Ham	€ -	€ -	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 1.500,00
Facturatie Dick Bos, stationmanager	€ -	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 1.573,00	€ 17.303,00
Facturatie Raymond Janssen	€ -	€ 1.966,25	€ 1.966,25	€ 1.966,25	€ 3.146,00	€ 3.146,00	€ 3.146,00	€ 3.146,00	€ 3.146,00	€ 3.146,00	€ 3.146,00	€ 3.146,00	€ 31.066,75
Netto vakantiegeld G. Van Campen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 2.200,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 2.200,00
Betaling aan Arnold Tankus	€ 1.873,28	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1.873,28
Vergoeding pensioenpremie M. Daam	€ -	€ -		€ 605,00	€ 605,00	€ 605,00	€ 605,00	€ 605,00	€ 605,00	€ 605,00	€ 605,00	€ 605,00	€ 5.445,00
Loonbelasting en premies	€ 8.945,00	€ 2.431,00	€ 2.470,00	€ 3.782,00	€ 1.500,00	€ 2.000,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 1.500,00	€ 30.128,00
Huur	€ 2.180,20	€ 2.180,20	€ 2.180,20	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 2.597,00	€ 29.913,60
Schoonmaakkosten	€ -	€ -	€ -	€ 685,00	€ -	€ -	€ 685,00	€ -	€ -	€ 685,00	€ -	€ -	€ 2.055,00
Verzekeringen onroerend goed	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 500,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 500,00
Leaskosten auto's	€ 389,00	€ 634,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 363,00	€ 4.653,00
Schade uitkering auto's	€ -	€ -	€ 500,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 500,00
Tanken	€ 417,21	€ 109,54	€ 324,92	€ 350,00	€ 350,00	€ 350,00	€ 350,00	€ 350,00	€ 350,00	€ 350,00	€ 350,00	€ 350,00	€ 4.001,67
Parkeervergunningen	€ -	€ -	€ 960,06	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 960,00	€ -	€ -	€ 1.920,06
Parkeergelden	€ -	€ -	€ 266,20	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 150,00	€ 1.616,20
Telefoonkosten	€ 748,76	€ 355,05	€ 748,35	€ 375,00	€ 750,00	€ 375,00	€ 750,00	€ 375,00	€ 750,00	€ 375,00	€ 750,00	€ 375,00	€ 6.727,16
Internetkosten	€ 650,42	€ (70,18)	€ (40,13)	€ 900,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 900,00	€ 8.640,11
LUX, administratie	€ -	€ 907,50	€ 1.461,29	€ 450,00	€ 450,00	€ 450,00	€ 450,00	€ 450,00	€ 450,00	€ 450,00	€ 450,00	€ 450,00	€ 6.418,79
Productiekosten Radio	€ -	€ 4.355,23	€ 2.185,57	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 24.540,80
Productiekosten TV	€ 1.130,16	€ 2.467,15	€ 216,55	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 30.813,86
Productiekosten projecten	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.000,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.000,00
OLON / Buma Stemra	€ -	€ 3.653,50	€ -	€ 3.750,00	€ -	€ -	€ 3.750,00	€ -	€ -	€ 3.750,00	€ -	€ -	€ 14.903,50
Overige algemene kosten	€ 1.011,44	€ 843,40	€ 1.659,17	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 1.750,00	€ 19.264,01
Bankkosten	€ 62,40	€ 94,99	€ 145,10	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 200,00	€ 2.102,49
Investering	€ -	€ 2.420,00	€ 2.420,00	€ 2.420,00	€ 2.420,00	€ 2.420,00	€ 2.420,00	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 14.520,00
TOTAAL UITGAVEN	**€ 22.357,37**	**€ 29.124,15**	**€ 25.736,48**	**€ 30.673,50**	**€ 27.711,25**	**€ 25.636,25**	**€ 32.446,25**	**€ 21.716,25**	**€ 22.091,25**	**€ 27.111,25**	**€ 22.091,25**	**€ 21.716,25**	**€ 308.411,50**
RABO betaalrekening	€ 66.893,02	€ 43.152,11	€ 22.473,15	€ 53.926,65	€ 31.965,40	€ 9.079,15	€ 13.759,90	€ (3.206,35)	€ (23.547,60)	€ (14.529,85)	€ (31.871,10)	€ (51.837,35)	
Saldo per einde van de maand	**€ 66.893,02**	**€ 43.152,11**	**€ 22.473,15**	**€ 53.926,65**	**€ 31.965,40**	**€ 9.079,15**	**€ 13.759,90**	**€ (3.206,35)**	**€ (23.547,60)**	**€ (14.529,85)**	**€ (31.871,10)**	**€ (51.837,35)**	

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

Rapport inzake de jaarrekening 2013

Voorstel - Zomernota 2016

INHOUD

RAPPORT

1. Samenstellingsverklaring	3
2. Algemeen	4
4. Ondertekening	4

JAARREKENING

4. Balans per 31 december 2013	6
5.Algemene resultatenrekening	8
6.Grondslagen	9
7.Toelichting op de balans per 31 december 2013	10
8.Toelichting op de algemene resultatenrekening	14

Overige

9. Jaarverslag bestuur	18

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media
T.a.v. het Bestuur
Arsenaalgas 8A
6511 PE Nijmegen

Datum: 30 mei 2014
Kenmerk: JRK13

Geacht bestuur,

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2013 van Stichting Waalstad Media te Nijmegen samengesteld en brengen wij u bijgaand rapport uit omtrent onze bevindingen.

1. SAMENSTELLINGSVERKLARING

Opdracht

Conform uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2013 van Stichting Waalstad Media te Nijmegen bestaande uit de balans per 31 december 2013 en de exploitatierekening over 2013 met toelichting samengesteld.

Verantwoordelijkheid bestuur
Kenmerkend voor een samenstellingopdracht is, dat wij ons baseren op de door het bestuur van de stichting verstrekte gegevens. De verantwoordelijkheid voor de juistheid en de volledigheid van die gegevens en voor de daarop gebaseerde jaarrekening berust bij het bestuur van de stichting.

Verantwoordelijkheid accountant
Het is onze verantwoordelijkheid als accountant om de door u verstrekte opdracht uit te voeren in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de door onze beroepsorganisatie uitgevaardigde gedrags-en beroepsregels.

In overeenstemming met de voor het accountantsberoep geldende standaard voor samenstellingverklaring bestonden onze werkzaamheden in hoofdzaak uit het verzamelen, het verwerken, het rubriceren en het samenvatten van de financiële gegevens. Daarnaast hebben wij de aanvaardbaarheid van de bij het samenstellen van de jaarrekening toegepaste grondslagen op basis van de door de stichting verstrekte gegevens geëvalueerd. De aard en de omvang van deze werkzaamheden zijn zodanig dat wij geen zekerheid omtrent de getrouwheid van de jaarrekening kunnen verstrekken.

Bevestiging

Op basis van de aan onze verstrekte gegevens hebben wij de jaarrekening samengesteld.

2. ALGEMEEN

Onderneming en activiteiten
De onderneming wordt gedreven in de vorm van een stichting. De stichting is op 20 oktober 2006 opgericht.
De activiteiten van Stichting Waalstad Media bestaan uit het verzenden van omroepprogramma's bestemd voor de gemeente Nijmegen.

Bestuur
Per 1 mei 2014 is er een volledig nieuw bestuur aangetreden. Het bestuur bestaat uit:

M.M. Seveke, voorzitter
N.W.L. Nijkamp, secretaris
R.P.A. Mengedé, penningmeester
M.P.M. van den Elzen, bestuurslid
P. Sprenger, bestuurslid

3. Ondertekening

Wij vertrouwen erop hiermee aan uw opdracht te hebben voldaan en zijn graag bereid nadere toelichting te geven.

Hoogachtend,
RH Accountants, Management & Advies

R.E.H. Habashy AA

Voorstel - Zomernota 2016

JAARREKENING

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

4. BALANS PER 31 DECEMBER

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	€	€	€
ACTIEF				
Vaste activa				
Radio inventaris	9.478		13.143	
Televisie inventaris	9.568		16.415	
Kantoorinventaris	3.381		5.340	
		22.427		34.898
Vlottende activa				
Vordering	4.124		22.451	
Overige vordering	16.153		9.762	
		20.277		32.213
TOTAAL ACTIVA		42.704		67.111

Samenstellingsverklaring afgegeven

Voorstel - Zomernota 2016

	31 december 2013		31 december 2012	
	€	€	€	€
PASSIEF				
Vermogen				
Bestemmingsfondsen	-		4.726	
Bestemmingsreserve	35.000		35.697	
Algemene reserve	51.868-		24.301-	
		16.869-		16.121
Kortlopende schulden				
Schulden aan kredietinstellingen	21.040		17.729	
Schulden aan leveranciers	17.543		10.767	
Belasting en premies	3.247-		1.653-	
Overige schulden	24.237		24.146	
		59.573		50.989
TOTAAL PASSIVA		42.704		67.111

Samenstellingsverklaring afgegeven

Stichting Waalstad Media

5. ALGEMENE RESULTATENREKENING

	Begroting 2013	Werkelijk 2013	Werkelijk 2012
	€	€	€
OPBRENGSTEN			
Netto omzet	217.270	169.567	192.451
Som der opbrengsten	217.270	169.567	192.451
KOSTEN			
Personeelskosten	106.750	83.181	52.777
Afschrijvingen	22.400	11.774	16.183
Overige bedrijfslasten	88.120	100.881	129.583
Som der kosten	217.270	195.836	198.543
Resultaat	-	26.269-	6.092-
Financiële baten en lasten	-	1.298	799
NETTO RESULTAAT	-	27.567-	6.892-

Stichting Waalstad Media

6. GRONDSLAGEN VOOR DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

GRONDSLAGEN VOOR DE BALANSWAARDERING

ALGEMEEN

Vorderingen, liquide middelen en schulden

De vorderingen, liquide middelen en schulden worden opgenomen tegen nominale waarden. Voor zover luidend in vreemde valuta worden de bedragen omgerekend tegen de koers per balansdatum.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald door het verschil tussen de omzet en de kosten en de andere lasten van het verslagjaar met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen.

Bedrijfslasten

De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. Lasten worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Opbrengsten

De opbrengsten bedragen de daadwerkelijk in het boekjaar ontvangen omzet.

Financieel resultaat

De rentebaten en -lasten betreffen de op de verslagperiode betrekking hebbende rente-opbrengsten en –lasten.

Stichting Waalstad Media

7. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER

ACTIVA

	31-12-2013	31-12-2012
	€	€
Radio inventaris		
Aanschafwaarde	43.460	29.423
Cumulatieve afschrijving	30.318-	26.204-
Boekwaarde per 1 januari	13.143	3.219
Bij: investeringen	-	14.037
Af: afschrijvingen	3.665-	4.114-
Boekwaarde per 31 december	9.478	13.143
Televisie inventaris		
Aanschafwaarde	87.918	86.571
Cumulatieve afschrijving	71.503-	61.511-
Boekwaarde per 1 januari	16.415	25.060
Bij: investeringen	-	1.347
Af: afschrijvingen	6.847-	9.992-
Boekwaarde per 31 december	9.568	16.415
Kantoorinventaris		
Aanschafwaarde	21.870	21.870
Cumulatieve afschrijving	16.530-	14.453-
Boekwaarde per 1 januari	5.340	7.417
Af: afschrijvingen	1.959-	2.077-
Boekwaarde per 31 december	3.381	5.340

Afschrijvingspercentages 20% per jaar.

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

	31-12-2013	31-12-2012
	€	€
Vorderingen		
Handelsdebiteuren	4.124	33.325
Voorziening dubieuze debiteuren	-	10.874-
	4.124	22.451
Overige vorderingen en overlopende activa		
Waarborgsommen	2.500	2.500
Vooruitbetaald huur	2.146	2.889
Overige vordering	11.507	4.373
	16.153	9.762

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

PASSIEF

Ondernemingsvermogen

	31-12-2013	31-12-2012
	€	€
Bestemmingsfondsen		
Stand per 1 januari	4.726	4.726
Vrijval productiekosten	4.726-	-
Stand per 31 december	-	4.726

Bestemmingsfondsen zijn door derden geoormerkt.

Bestemmingsreserve		
Stand per 1 januari	35.697	35.697
Afnamen	697-	-
Stand per 31 december	35.000	35.697

Bestemmingsreserve is door besluit van het bestuur gevormd en heeft betrekking op aanschaf van apparatuur en personeelskosten

Algemene reserve		
Stand per 1 januari	24.301-	17.409-
Uit resultaatverdeling	27.567-	6.892-
Stand per 31 december	51.868-	24.301-
Kortlopende schulden		
Schulden aan kredietinstellingen		
Liquide middelen		
Rabobank 1	23.727	18.602
Rabobank 2	82	533-
Rabobank 3	2.769-	334-
Kas	0	6-
	21.040	17.729
Schulden aan leveranciers		
Crediteuren	17.543	10.767
	17.543	10.767
Belasting en premies		
Omzetbelasting 4e kwartaal boekjaar	7.212-	6.457-
Loonbelasting	3.965	4.804
	3.247-	1.653-

Stichting Waalstad Media

	31-12-2013	31-12-2012
	€	€
Overige schulden		
Overige schulden	3.001	2.303
Vakantiegeldverplichting	3.686	3.659
Nog te betalen servicekosten	8.665	8.665
Nog te verrekenen 4D TV	2.499	-
Vooruit ontvangen subsidie	6.386	9.520
Totaal	24.237	24.146

Niet in de balans opgenomen verplichting

Huurverplichtingen
Door de stichting is ter zake van het gebruik van het pand aan Arsenaalgas 8 te Nijmegen een huurovereenkomst aangegaan.

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

8. TOELICHTING OP DE ALGEMENE RESULTATENREKENING

	Werkelijk 2013	Werkelijk 2012
	€	€
Omzet		
Subsidie gemeente Nijmegen	103.965	101.821
Omzet reclame/ bartering	41.197	44.668
Baten uit nevenactiviteiten	8.703	11.477
Glazenhuisactie	-	6.000
Overige baten	15.702	28.485
	169.567	192.451
KOSTPRIJSOMZET		
Personeelskosten		
Brutoloon	95.835	81.792
Sociale lasten	17.346	11.634
Loonsubsidie	30.000-	40.649-
Kosten interim management	12.342	67.500
Subsidie interim management	12.342-	67.500-
	83.181	52.777
Afschrijvingen		
Inventaris en inrichting	12.471	16.183
Vrijval bestemmingsreserve	697-	-
	11.774	16.183
Overige bedrijfslasten		
Overige personeelslasten	9.115	6.489
Huisvestingslasten	4.156	35.767
Directe productielasten	-	1.152
Verkooplasten	23.867	16.940
Autolasten	6.350	8.759
Algemene kosten	57.392	60.477
	100.881	129.583

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

	Werkelijk 2013	Werkelijk 2012
	€	€
Overige personeelslasten		
Vrijwilligerskosten	1.600	4.325
Medewerkerskosten	2.883	334
Verzekering	955	955
Reiskostenvergoeding	3.677	525
Acquisitie personeel	-	350
	9.115	6.489
Huisvestingslasten		
Huur	28.080	31.567
Gas/ water /elektra	2.161	-
Onderhoud en reparatie	184	166
Beveiliging	-	33
Compensatie huur	20.000-	-
Overige huisvestingskosten	311	-
Afrekening servicekosten	-	4.000
Verhuiskosten	52.420	-
Compensatie verhuiskosten	59.000-	-
	4.156	35.767
Directe productielasten		
Directe productielasten	-	1.152
Verkooplasten		
Provisies	19.726	11.035
Oninbare debiteuren	324	-
Overige verkoopkosten	395	284
Publiciteit/ logo	1.265	915
Kosten N1 krant	6.382	-
Vrijval bestemmingsfonds	4.726-	-
Sales Productiekosten	500	4.705
	23.867	16.940
Autolasten		
Leasing en huur	4.033	5.030
Bus kosten	-	43
Overige autokosten	2.317	3.685
	6.350	8.759

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

	Werkelijk 2013	Werkelijk 2012
	€	€
Algemene Kosten		
Accountantskosten	3.773	3.773
Verzekering	1.795	1.992
Contributie en abonnementen	2.471	5.026
Telefoonkosten	3.908	4.073
Kantoorkosten	1.796	1.638
Productie/ onderhoud TV en Radio	20.463	25.079
Glazenhuisactie	-	2.508
Kosten 4Daagse TV/Radio	10.540	-
Administratiekosten	1.593	1.206
Internetkosten	3.388	1.485
Porti - en verzendkosten	-	8
Buma Stemra	7.324	6.650
Overige algemene kosten	3.475	5.618
Na gekomen resultaat 2011/2012	3.133-	1.423
	57.392	60.477
Financiële baten en lasten		
Bankrente en -kosten	1.298	799
	1.298	799

Ondertekening bestuur voor akkoord

Nijmegen, 30 mei 2014

M.M. Seveke, voorzitter

R.P.A. Mengedé, penningmeester

N.W.L. Nijkamp, secretaris

M.P.M. van den Elzen, bestuurslid

P. Sprenger, bestuurslid

Samenstellingverklaring afgegeven

Voorstel - Zomernota 2016

Voorstel - Zomernota 2016

Bestuursverslag

Algemeen

In het jaar 2012 is een start gemaakt met het veranderen van de organisatie bij de lokale omroep. Met financiële ondersteuning van de gemeente Nijmegen is er een interim manager aangesteld om het veranderingsproces te begeleiden en te sturen. Het bestuur is hierbij geadviseerd wijzigingen door te voeren in de bedrijfsvoering en de organisatie. Ook hebben er binnen het toenmalige bestuur wijzigingen plaatsgevonden. Er zijn verschillende formele zaken opgepakt en geïnitieerd, financiële doorlichting heeft plaatsgevonden en er is een nieuwe (parttime) hoofdredacteur aangetrokken.

Terugblik 2013

Met de samenwerking van de omroep met *Film- en Debatcentrum Lux* heeft verhuizing van de omroep naar een gemeenschappelijke kantoorruimte plaatsgevonden. Tevens is de radiostudio verhuisd naar een zichtlocatie (etalage) in de kassaruimte van Lux. Door de verhuizing is de omroep er qua behuizing en apparatuur enorm op vooruitgegaan. De voorgestelde administratieve samenvoeging heeft nog niet plaatsgevonden. Doordat de toenmalige directeur/bestuurder van Lux in 2013 geen prioriteit kon geven aan de verdergaande samenwerking, is er niet verder gekomen dan gezamenlijke huisvesting zoals hiervoor beschreven en het opstellen van een samenwerkingsovereenkomst. Met het vertrek van de toenmalige directeur/bestuurder en de aanstelling van een nieuwe directeur/bestuurder is de samenwerking op een laag pitje komen te staan.

Er is een beleidsplan 2013-2016 opgesteld, welke door het bestuur in december 2012 is goedgekeurd. Deze heeft als basis gediend voor de meerjaren-subsidie van de gemeente Nijmegen. De naam van de omroep is gewijzigd van *RTVNijmegen1* in *N1*. Tegelijkertijd is in het najaar van 2013 gestart met een heldere tv-programmering waarin Nijmeegs nieuws de basis is. Op radio is N1 is de omroep op 1 oktober 2013 begonnen met live programma's vanuit de nieuwe radiostudio in Lux. De website is ook vernieuwd. N1.nl is overzichtelijker en duidelijker. Ook hier staat het Nijmeegse nieuws centraal.

Het jaar 2013 is afgesloten met een negatief saldo van ruim € 27.500. Hierdoor is de vermogenspositie van de stichting ook negatief geworden. Door vergroting van de reclame-inkomsten, een structurele verhoging van de gemeentelijke subsidie en een effectievere organisatie zal het exploitatie-saldo omgebogen dienen te worden naar een positief saldo.

Vooruitblik 2014 en verder

Als gevolg van het vertrek van de directeur/bestuurder van Lux is de samenwerking tijdelijk opgeschort. De nieuwe directeur/bestuurder wenst meer financiële zekerheid vanuit de stichting voordat er verder gewerkt wordt aan een intensievere samenwerking vanuit Lux. Daarbij komt dat het voltallige bestuur van N1 eind april 2014 is opgestapt. Inmiddels is er een nieuw bestuur gevormd welke per 1 mei is aangetreden en voortvarend de verschillende dossiers oppakt. Het bestuur positioneert zich als een interim bestuur omdat het in de bedoeling ligt dat er per 1 januari 2016 een zodanige samenvoeging met LUX is gerealiseerd waardoor het bestuur in deze vorm zichzelf overbodig heeft gemaakt. Met de gemeente zal zo snel als mogelijk in gesprek gegaan worden om een substantiële structurele bijdrage in de exploitatie te verkrijgen.

Voorstel - Zomernota 2016

Daarnaast zal het contact met Lux geïntensiveerd worden om te komen tot een samensmelting per 1 januari 2016. Verder heeft het bestuur zich ten doel gesteld te komen tot een gezonde financiële exploitatie. Het bestuur zal een bestuur op afstand zijn, waarbij de directietaken zijn gedelegeerd naar de hoofdredacteur.

Bestuur

Per 1 mei 2014 is er een volledig nieuw bestuur aangetreden. De samenstelling van het bestuur is zodanig, dat er verschillende ervaringsgebieden vertegenwoordigd zijn. Het bestuur bestaat uit:

M.M. Seveke, voorzitter

N.W.L. Nijkamp, secretaris

R.P.A. Mengedé, penningmeester

M.P.M. van den Elzen, bestuurslid

P. Sprenger, bestuurslid

Nijmegen, 28 mei 2014

Namens het bestuur,

M.M. Seveke, voorzitter

Stichting Waalstad Media

Rapport inzake de jaarrekening 2014

Dit rapport heeft 17 pagina's

Nijmegen is altijd N1

Bezoekadres Arsenaalgas 8, 6511 PE Nijmegen | Postadres Postbus 31184, 6503 CD Nijmegen
Email redactie@n1.nl | Website www.n1.nl | Telefoon (024) 360 80 68 | Bank NL69 RABO 0132 2376 52 | KvK 09165073 | BTW NL8172.1092.1.B01

Vind ons op

Voorstel - Zomernota 2016

Inhoudsopgave

Rapport

1 Samenstellingsverklaring 3

2 Algemeen 3

Jaarstukken

Jaarverslag van het bestuur 4

Jaarrekening

Balans per 31 december 2014 5
Winst- en verliesrekening over 2014 7
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2014 8

Voorstel - Zomernota 2016

rh accountants
management & advies

Aan het bestuur van
Stichting Waalstad Media
Arsenaalgas 8A
6511 PE NIJMEGEN

raef habashy aa
van peltlaan 384
6533 xz nijmegen

t 024 3500198
m 06 11254171
e rhaa@hetnet.nl

kvk 09169183
btwnr nl 207795289 b01

Nijmegen, 26 mei 2015

Geacht bestuur,

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2014 van Stichting Waalstad Media te Nijmegen samengesteld en brengen wij u bijgaand rapport uit omtrent onze bevindingen.

1 Samenstellingsverklaring

Opdracht

Conform uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2014 van Stichting Waalstad Media te Nijmegen, bestaande uit de balans per 31 december 2014 en de staat van baten en lasten over 2014 met de toelichting samengesteld.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Kenmerkend voor een samenstellingsopdracht is, dat wij ons baseren op de door het bestuur van de stichting verstrekte gegevens. De verantwoordelijkheid voor de juistheid en de volledigheid van die gegevens en de daarop gebaseerde jaarrekening berust bij het bestuur van de stichting.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Het is onze verantwoordelijkheid als accountant om de door u verstrekte opdracht uit te voeren in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende gedrags- en beroepsregels. In overeenstemming met de voor het accountantsberoep geldende standaard voor samenstellingsopdrachten, bestonden onze werkzaamheden in hoofdzaak uit het verzamelen, het verwerken, het rubriceren en het samenvatten van financiële gegevens. Daarnaast hebben wij de aanvaardbaarheid van de bij het samenstellen van de jaarrekening toegepaste grondslagen op basis van de door de stichting verstrekte gegevens geëvalueerd. De aard van onze werkzaamheden is zodanig dat wij geen zekerheid omtrent de getrouwheid van de jaarrekening kunnen verstrekken.

Bevestiging

Op basis van de aan ons verstrekte gegevens hebben wij de jaarrekening samengesteld onder toepassing van de grondslagen voor de financiële verslaggeving zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Voorstel - Zomernota 2016

2 Algemeen

Onderneming en activiteiten

De onderneming wordt gedreven in de vorm van een stichting. De stichting is opgericht op 20 oktober 2006. De activiteiten bestaan uit het uitzenden van omroepprogramma's bestemd voor de gemeente Nijmegen.

Bestuur

Het bestuur bestaat uit:

- M.M. Seveke, voorzitter
- N.W.L. Nijkamp, secretaris
- R.P.A. Mengedé, penningmeester
- M.P.M. van den Elzen, bestuurslid
- P. Sprenger, bestuurslid

Ondertekening

Wij vertrouwen erop hiermee aan uw opdracht te hebben voldaan en zijn graag bereid nadere toelichting te geven.

Hoogachtend,

RH Accountants, Management & Advies

R.E.H. Habashy AA

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Jaarverslag van het bestuur

Algemeen

Per 1 mei 2014 is er een nieuw bestuur aangetreden nadat het voorgaande bestuur in zijn geheel was opgestapt. Het nieuwe bestuur heeft zich als een interim bestuur gepositioneerd omdat het in de bedoeling ligt dat per 1 januari 2016 er een zodanige samenvoeging met LUX gerealiseerd is, dat het huidige bestuur zichzelf overbodig heeft gemaakt. Bij haar aantreden in mei 2014 werd het nieuwe bestuur geconfronteerd met een paar pijnlijke dossiers. Deze zijn voortvarend opgepakt.

Terugblik 2014

Op het moment dat het nieuwe bestuur op 1 mei 2014 aantrad, werd het, zoals al aangegeven, geconfronteerd met een aantal lastige dossiers. Een belangrijk dossier is de discussie met SLAK, welke als verhuurder van de vorige huisvesting aan de Prins Hendrikstraat 7 optreedt. De discussie behelst de financiële afrekening van gehuurde ruimten en naverrekeningen van servicekosten. Met de directie van SLAK is hier herhaalde malen contact over geweest, zonder dat er overeenstemming is bereikt over de hoogte van de schuld welke de stichting nog zou hebben aan SLAK. Op basis van de bij de stichting bekende gegevens en informatie, heeft de stichting een opstelling gemaakt en het resterende saldo aan SLAK overgemaakt. Wat de stichting betreft is het dossier hiermee gesloten.

Bij het aantreden in mei 2014 bleek ook dat de financiële administratie 2014 niet meer bijgewerkt was. Er was, op verzoek van het voorgaande bestuur, geen enkele financiële administratie 2014 ingeboekt. Met het administratiekantoor die de boekhouding verzorgt is een inhaalslag gemaakt, er is een online administratiepakket ingericht en de achterstanden zijn weggewerkt. Hierdoor is er een beter en tijdiger inzicht ontstaan in de (moeilijke) financiële positie waarin de stichting verkeerd.

De contacten met de gemeente zijn geïntensiveerd, er hebben goede, constructieve gesprekken met de wethouder en zijn ambtenaren plaatsgevonden. Een en ander heeft geresulteerd in een extra financiële bijdrage van de gemeente in de exploitatie van de stichting alsook zijn er financiële middelen beschikbaar gesteld om de noodzakelijke kwaliteitsverbetering bij de TV tak te realiseren. Mede door de extra financiële steun van de gemeente zijn er twee nieuwe camera's aangeschaft.

Met omroepen uit de omliggende gemeenten zijn contacten gelegd. Daar waar de lokale omroepen eerst lijnrecht tegenover elkaar stonden en ieder zijn eigen territorium aan het bewaken en afbakenen was, is er nu op bestuursniveau overleg om gebruik te maken van elkaars kennis, kunde en ervaring. De eerste stap die hierin reeds gezet is, is het tekenen van een intentieovereenkomst om te komen tot één facilitair bedrijf.

Vooruitblik 2015

Het jaar 2015 wordt een belangrijk jaar voor de stichting. De financiële positie van de stichting blijft continue een aandachtspunt. Eind 2014 is een sales medewerker in dienst getreden die ervoor moet zorgen dat er meer reclame- en advertentie inkomsten gerealiseerd worden. Met de gemeente blijven wij in gesprek om hen te blijven informeren over de financiële positie van de stichting alsook over de vorderingen die gemaakt worden op bestuurlijk niveau met de lokale omroepen. Daarnaast zal er in 2015 een start gemaakt worden met de intensievere samenwerking met LUX, dit als voorbereidende werkzaamheden op de beoogde samenvoeging per 1 januari 2016. Voorbeeld hiervan is dat de financiële administratie in het voorjaar van 2015 wordt overgenomen door een medewerker van LUX en dat er daardoor geen inhuur van een externe meer hoeft plaats te vinden.

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Met het vertrek van het Hoofd TV per 1 februari 2015 is er de noodzaak om deze functie opnieuw in te vullen. Hiervoor is reeds een sollicitatieprocedure gestart, waarbij de nieuwe persoon ook tevens Hoofd Nieuws zal moeten worden. Naast de hiervoor genoemde vacature zal het dienstverband met de hoofdredacteur worden uitgebreid van 20 uren per week naar 32 uren per week. Uitgangspunt hierbij is dat de loonkosten in zijn totaliteit ten opzichte van 2014 niet stijgen.

Wij hebben er vertrouwen in dat 2015 een jaar wordt van verdere professionalisering van de omroep en dat de samenvoeging met LUX gestalte gaat krijgen.

Nijmegen, 29 april 2015

Namens het bestuur van Stichting Waalstad Media

M.M. Seveke, voorzitter

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Balans per 31 december 2014

(na resultaatbestemming)

	31 december 2014		31 december 2013	
	EUR	**EUR**	EUR	EUR
Vaste activa				
Materiële vaste activa				
• Radio inventaris	**6.106**		9.478	
• Televisie inventaris	**5.628**		9.568	
• Kantoorinventaris	**1.472**		3.381	
		13.206		22.427
Vlottende activa				
Vorderingen				
• Debiteuren	**2.124**		4.124	
• Belastingen	**4.061**		7.212	
• Overige vorderingen en overlopende activa	**5.020**		16.153	
		11.205		27.489
Liquide middelen				
• Rabobank		**6.055**		2.687
		30.466		52.603

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

	31 december 2014		31 december 2013	
	EUR	**EUR**	EUR	EUR
Eigen vermogen				
Bestemminsgreserve	**35.000**		35.000	
Overige reserves	**–69.276**		–51.869	
		–34.276		–16.869
Kortlopende schulden				
Kredietinstellingen	**28.369**		23.727	
Crediteuren	**8.737**		17.543	
Belastingen	**3.232**		3.965	
Overige schulden en overlopende passiva	**24.404**		24.237	
		64.742		69.472
		30.466		52.603

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Staat van baten en lasten over 2014

	Begroting 2014 EUR	Werkelijk 2014 EUR	Werkelijk 2013 EUR
Baten			
Netto omzet	204.800	187.979	169.567
Som der baten	**204.800**	**187.979**	**169.567**
Lasten			
Personeelskosten	95.300	82.682	83.181
Afschrijvingen op materiële vaste activa	17.000	9.220	11.774
Overige bedrijfskosten	186.150	111.610	100.881
Som der lasten	**298.450**	**203.512**	**195.836**
Resultaat	**–93.650**	**–15.533**	**–26.269**
Financiële baten en lasten	1.500	1.874	1.298
Saldo	**–95.150**	**–17.407**	**–27.567**

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2014

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs verminderd met de daarop toegepaste afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachtte economische levensduur. De volgende afschrijvingspercentages zijn hierbij gehanteerd:

- Kantoorinventaris 20.
- Vervoermiddelen 20.

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd, indien zij de gebruiksduur van het object verlengen.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde; waardering van vorderingen geschiedt onder aftrek van een eventuele voorziening wegens vermoedelijke oninbaarheid, gebaseerd op een individuele beoordeling van de vorderingen.

Grondslagen van resultaatbepaling

Resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de omzet van de verrichte prestaties en diensten en alle hiermee verbonden, aan het verslagjaar toe te rekenen kosten. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen en worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin deze gerealiseerd zijn, verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. Op aanschaffingen in het verslagjaar wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Balans per 31 december 2014

Vaste activa

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Radio inventaris EUR	Televisie inventaris EUR	Kantoor-inventaris EUR
Stand per 1 januari 2014			
Aanschafwaarde	**43.460**	**87.918**	**21.870**
Afschrijvingen	**–33.983**	**–78.350**	**–18.489**
Boekwaarde	**9.478**	**9.568**	**3.381**
Mutaties in de boekwaarde			
Aanschafwaarde niet meer aanwezige activa	**–25.408**	**–59.297**	**–12.326**
Cumulatieve afschrijving niet meer aanwezige activa	**25.408**	**59.297**	**12.326**
Investeringen	**–**	**15.000**	**–**
Ontvangen investeringssubsidie	**–**	**–15.000**	**–**
Afschrijvingen	**–3.371**	**–3.940**	**–1.909**
Per saldo	**–3.371**	**–3.940**	**–1.909**
Stand per 31 december 2014			
Aanschafwaarde	**43.460**	**28.621**	**21.870**
Afschrijvingen	**–37.354**	**–22.993**	**–20.398**
Boekwaarde	**6.106**	**5.628**	**1.472**

Vlottende activa

Vorderingen

	2014 EUR	2013 EUR
Handelsdebiteuren	**2.124**	4.124
Belastingen	**4.061**	7.212
Overige vorderingen en overlopende activa	**5.020**	16.153
	11.205	27.489

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Belastingen

	2014 EUR	2013 EUR
Omzetbelasting	**4.061**	7.212

Overige vorderingen en overlopende activa

	2014 EUR	2013 EUR
Waarborgsommen	**–**	2.500
Vooruitbetaalde huurlasten	**2.520**	2.146
Overige	**2.500**	11.507
	5.020	16.153

Liquide middelen

	2014 EUR	2013 EUR
Rabobank	**1.055**	–82
Rabobank	**5.000**	2.769
	6.055	2.687

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Eigen vermogen

	2014	2013
	EUR	EUR
Bestemmingsreserve	**35.000**	35.000
Overige reserves	**–69.276**	–51.869
	–34.276	–16.869

Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve is door het besluit van het bestuur gevormd en heeft betrekking op de aanschaf van apparatuur en personeelskosten.

Overige reserves

	2014	2013
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	**–51.869**	–24.301
Resultaatbestemming boekjaar	**–17.407**	–27.568
Stand per 31 december	**–69.276**	–51.869

Kortlopende schulden

	2014	2013
	EUR	EUR
Kredietinstellingen	**28.369**	23.727
Crediteuren	**8.737**	17.543
Belastingen	**3.232**	3.965
Overige schulden en overlopende passiva	**24.404**	24.237
	64.742	69.472

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Kredietinstellingen

	2014	2013
	EUR	EUR
Rabobank	**28.369**	23.727

De stichting heeft een rekening-courant faciliteit bij de Rabobank voor een bedrag van EUR 30.000.

Belastingen

	2014	2013
	EUR	EUR
Loonbelasting	**3.232**	3.965

Overige schulden en overlopende passiva

	2014	2013
	EUR	EUR
Vakantiegeldverplichting	**5.477**	3.686
Waarborgsommen	**1.140**	–
Nog te betalen servicekosten	**–**	8.665
Nog te verrekenen 4D TV	**–**	2.499
Af te dragen subsidie Gemeente Nijmegen	**–**	6.386
Vooruitontvangen subsidie Gemeente Nijmegen	**15.000**	–
Accountantskosten	**2.500**	–
Overige	**287**	3.001
	24.404	24.237

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Huurverplichtingen

Door de stichting is ter zake het gebruik van het pand Arsenaalgas 8 te Nijmegen een huurverplichting aangegaan. De jaarlijkse verplichting bedraagt, inclusief gas, water en elektra, ongeveer EUR 26.000 per jaar.

Claim

Door de verhuurder, Stichting SLAK, van het pand Prins Bernardstraat 7 is een claim neergelegd ter grootte van de door hen gestelde achterstallige huurlasten en afrekeningen van gas, water en elektra ter grootte van ongeveer EUR 16.000. Het bestuur van Stichting Waalstad Media is van mening dat zij aan alle verplichtingen jegens Stichting SLAK voldaan heeft. Derhalve is er geen verplichting opgenomen in de jaarrekening.

Barter

Ten behoeve van een barter-deal zal er in 2015 nog voor een bedrag van € 3.772 aan zendtijd ter beschikking worden gesteld.

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2014

Netto omzet

	2014 EUR	2013 EUR
Subsidie Gemeente Nijmegen	**104.806**	103.965
Extra subsidie Gemeente Nijmegen	**25.000**	–
Omzet reclame / bartering	**37.775**	41.197
Baten uit nevenactiviteiten	**17.898**	8.703
Overige	**2.500**	15.702
	187.979	169.567

Lonen en salarissen

		2014 EUR	2013 EUR
Bruto lonen		**87.962**	95.835
Sociale lasten		**16.019**	17.346
Kosten salesmanager		**9.400**	–
Interim management		**–**	12.342
		113.381	125.523
Af :	subsidie interim management	**–**	–12.342
	loonkostensubsidie gemeente Nijmegen	**–30.699**	–30.000
		82.682	83.181

Personeelsbezetting

In het boekjaar waren gemiddeld 3 personeelsleden in dienst (2013 : 3)

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Afschrijvingen materiële vaste activa

	2014 EUR	2013 EUR
Radio inventaris	**3.371**	1.718
Televisie inventaris	**3.940**	444
Kantoor inventaris	**1.909**	3.464
	9.220	12.471

Overige bedrijfslasten

Overige personeelskosten

	2014 EUR	2013 EUR
Vrijwilligersvergoeding	**400**	1.600
Medewerkerskosten	**3.246**	2.883
Verzekeringen	**955**	955
Reiskostenvergoedingen	**2.661**	3.677
Overige	**474**	–
	7.736	9.115

Huisvestingskosten

		2014 EUR	2013 EUR
Huur		**20.880**	28.080
Gas, water en elektra		**4.802**	2.161
Onderhoud en reparatie		**600**	184
Schoonmaakkosten		**1.979**	–
Verhuiskosten		**–**	52.420
Overige		**525**	311
		25.854	82.845
Af :	compensatie huur	**–**	–20.000
	compensatie verhuiskosten	**–**	–59.000
	afboeking verplichting SLAK	**–2.932**	–
		25.854	4.156

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Autokosten

	2014 EUR	2013 EUR
Leasekosten en huur	**2.400**	4.033
Brandstoffen	**2.332**	–
Assurantiepremies	**284**	–
Motorrijtuigenbelasting	**120**	–
Parkeerkosten	**1.629**	–
Parkeervergunningen	**2.326**	–
Kilometervergoedingen	**562**	–
Overige	**643**	2.317
	10.296	6.350

Verkoopkosten

	2014 EUR	2013 EUR
Provisies	**13.593**	19.726
Oninbare debiteurenvorderingen	**–**	324
Publiciteit / logo	**725**	1.265
Kosten N1 krant	**–**	6.382
Representatiekosten	**174**	**–**
Sales productiekosten	**1.183**	500
Overige	**147**	395
	15.822	28.592
Af : vrijval bestemmingsfonds	**–**	–4.726
	15.822	23.866

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Algemene kosten

	2014 EUR	2013 EUR
Accountantskosten	**2.500**	3.773
Verzekeringen	**1.592**	1.795
Contributies en abonnementen	**1.979**	2.471
Telefoonkosten	**3.869**	3.908
Kantoorkosten	**1.832**	1.796
Productie / onderhoud TV en radio	**24.857**	20.463
Kosten 4Daagse TV / Radio	**26.552**	10.540
Administratiekosten	**6.231**	1.593
Internetkosten	**4.285**	3.388
Buma Stemra	**6.187**	7.324
Overige	**347**	3.475
Nagekomen resultaat voorgaande jaren	**–3.329**	–3.133
	76.902	57.392
Af : bijdrage Gemeente Nijmegen in productiekosten	**–25.000**	–
	51.902	57.392

Financiële baten en lasten

Rentelasten en soortgelijke kosten

	2014 EUR	2013 EUR
Bankrente en –kosten	**1.874**	1.298

Ondertekening bestuur

Nijmegen, 29 april 2015

M.M. Seveke, voorzitter

R.P.A. Mengedé, penningmeester

N.W.L. Nijkamp, secretaris

M.P.M. van den Elzen, bestuurslid

P. Sprenger, bestuurslid

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media

Rapport inzake de jaarrekening 2015

CONCEPT

Dit rapport heeft 17 pagina's

Voorstel - Zomernota 2016

Inhoudsopgave

Rapport

1 Samenstellingsverklaring 3

2 Algemeen 3

Jaarstukken

Jaarverslag van het bestuur 4

Jaarrekening

Balans per 31 december 2015 5
Winst- en verliesrekening over 2015 7
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2015 8

CONCEPT

Voorstel - Zomernota 2016

Aan het bestuur van
Stichting Waalstad Media
Arsenaalgas 8A
6511 PE NIJMEGEN

Nijmegen, __ april 2016

Geacht bestuur,

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2015 van Stichting Waalstad Media te Nijmegen samengesteld en brengen wij u bijgaand rapport uit omtrent onze bevindingen.

CONCEPT

1 Samenstellingsverklaring

Opdracht

Conform uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2015 van Stichting Waalstad Media te Nijmegen, bestaande uit de balans per 31 december 2015 en de staat van baten en lasten over 2015 met de toelichting samengesteld.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Kenmerkend voor een samenstellingsopdracht is, dat wij ons baseren op de door het bestuur van de stichting verstrekte gegevens. De verantwoordelijkheid voor de juistheid en de volledigheid van die gegevens en de daarop gebaseerde jaarrekening berust bij het bestuur van de stichting.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Het is onze verantwoordelijkheid als accountant om de door u verstrekte opdracht uit te voeren in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de voor accountants geldende gedrags- en beroepsregels. In overeenstemming met de voor het accountantsberoep geldende standaard voor samenstellingsopdrachten, bestonden onze werkzaamheden in hoofdzaak uit het verzamelen, het verwerken, het rubriceren en het samenvatten van financiële gegevens. Daarnaast hebben wij de aanvaardbaarheid van de bij het samenstellen van de jaarrekening toegepaste grondslagen op basis van de door de stichting verstrekte gegevens geëvalueerd. De aard van onze werkzaamheden is zodanig dat wij geen zekerheid omtrent de getrouwheid van de jaarrekening kunnen verstrekken.

Bevestiging

Op basis van de aan ons verstrekte gegevens hebben wij de jaarrekening samengesteld onder toepassing van de grondslagen voor de financiële verslaggeving zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

2 Algemeen

Onderneming en activiteiten

De onderneming wordt gedreven in de vorm van een stichting. De stichting is opgericht op 20 oktober 2006. De activiteiten bestaan uit het uitzenden van omroepprogramma's bestemd voor de gemeente Nijmegen.

Bestuur

Het bestuur bestaat uit:

- M.M. Seveke, voorzitter
- N.W.L. Nijkamp, secretaris
- R.P.A. Mengedé, penningmeester
- M.P.M. van den Elzen, bestuurslid
- P. Sprenger, bestuurslid

Ondertekening

Wij vertrouwen erop hiermee aan uw opdracht te hebben voldaan en zijn graag bereid nadere toelichting te geven.

Hoogachtend,

RH Accountants, Management & Advies

R.E.H. Habashy AA

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Jaarverslag van het bestuur

Volgt nog

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Balans per 31 december 2015

(na resultaatbestemming)

	31 december 2015		31 december 2014	
	EUR	**EUR**	EUR	EUR
Vaste activa				
Materiële vaste activa				
• Radio inventaris	**3.068**		6.106	
• Televisie inventaris	**2.275**		5.628	
• Kantoorinventaris	**146**		1.472	
		5.489		13.206
Vlottende activa				
Vorderingen				
• Debiteuren	**750**		2.124	
• Belastingen	**381**		4.061	
• Overige vorderingen en overlopende activa	**6.121**		5.020	
		7.252		11.205
Liquide middelen				
• Rabobank		**30.055**		6.055
		42.796		30.466

CONCEPT

Voorstel - Zomernota 2016

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

	31 december 2015		31 december 2014	
	EUR	**EUR**	EUR	EUR
Eigen vermogen				
Bestemminsgreserve	**35.000**		35.000	
Overige reserves	**–76.761**		–69.276	
		–41.761		–34.276
Kortlopende schulden				
Kredietinstellingen	**–**		28.369	
Crediteuren	**3.312**		8.737	
Belastingen	**6.398**		3.232	
Overige schulden en overlopende passiva	**74.847**		24.404	
		84.557		64.742
		42.796		30.466

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Staat van baten en lasten over 2015

	Werkelijk 2015 **EUR**	Werkelijk 2014 **EUR**
Baten		
Netto omzet	178.391	187.979
Som der baten	**178.391**	**187.979**
Lasten		
Personeelskosten	76.131	82.682
Afschrijvingen op materiële vaste activa	7.718	9.220
Overige bedrijfskosten	100.269	111.610
Som der lasten	**184.118**	**203.512**
Resultaat	**–5.727**	**–15.533**
Financiële baten en lasten	1.758	1.874
Saldo	**–7.485**	**–17.407**

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2015

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschafprijs verminderd met de daarop toegepaste afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachtte economische levensduur. De volgende afschrijvingspercentages zijn hierbij gehanteerd:

- Kantoorinventaris 20.
- Vervoermiddelen 20.

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd, indien zij de gebruiksduur van het object verlengen.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde; waardering van vorderingen geschiedt onder aftrek van een eventuele voorziening wegens vermoedelijke oninbaarheid, gebaseerd op een individuele beoordeling van de vorderingen.

Grondslagen van resultaatbepaling

Resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de omzet van de verrichte prestaties en diensten en alle hiermee verbonden, aan het verslagjaar toe te rekenen kosten. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen en worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin deze gerealiseerd zijn, verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. Op aanschaffingen in het verslagjaar wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Balans per 31 december 2015

Vaste activa

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Radio inventaris EUR	Televisie inventaris EUR	Kantoor-inventaris EUR
Stand per 1 januari 2015			
Aanschafwaarde	**43.460**	**28.621**	**21.870**
Afschrijvingen	**–37.354**	**–22.993**	**–20.398**
Boekwaarde	**6.106**	**5.628**	**1.472**
Mutaties in de boekwaarde			
Investeringen	**–**	**–**	**–**
Afschrijvingen	**–3.039**	**–3.353**	**–1.326**
Per saldo	**–3.039**	**–3.353**	**–1.326**
Stand per 31 december 2015			
Aanschafwaarde	**43.460**	**28.621**	**21.870**
Afschrijvingen	**–40.392**	**–26.346**	**–21.724**
Boekwaarde	**3.068**	**2.275**	**146**

Vlottende activa

Vorderingen

	2015 EUR	2014 EUR
Handelsdebiteuren	**750**	2.124
Belastingen	**381**	4.061
Overige vorderingen en overlopende activa	**6.121**	5.020
	7.252	11.205

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Belastingen

	2015	2014
	EUR	EUR
Loonheffing	**364**	–
Omzetbelasting	**17**	4.061
	381	4.061

Overige vorderingen en overlopende activa

	2015	2014
	EUR	EUR
Vooruitbetaalde huurlasten	**2.180**	2.520
Vooruitbetaalde algemene kosten	**1.441**	–
Overige	**2.500**	2.500
	6.121	5.020

Liquide middelen

	2015	2014
	EUR	EUR
Rabobank	**29.031**	–
Rabobank	**1.009**	1.055
Rabobank	**15**	5.000
	30.055	6.055

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Eigen vermogen

	2015	2014
	EUR	EUR
Bestemmingsreserve	**35.000**	35.000
Overige reserves	**–76.761**	–69.276
	–41.761	–34.276

Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve is door het besluit van het bestuur gevormd en heeft betrekking op de aanschaf van apparatuur en personeelskosten.

Overige reserves

	2015	2014
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	**–69.276**	–51.869
Resultaatbestemming boekjaar	**–7.485**	–17.407
Stand per 31 december	**–76.761**	–69.276

Kortlopende schulden

	2015	2014
	EUR	EUR
Kredietinstellingen	**–**	28.369
Crediteuren	**3.312**	8.737
Belastingen	**6.398**	3.232
Overige schulden en overlopende passiva	**74.847**	24.404
	84.557	64.742

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Kredietinstellingen

	2015	2014
	EUR	EUR
Rabobank	**–**	28.369

De stichting heeft een rekening-courant faciliteit bij de Rabobank voor een bedrag van EUR 30.000.

Belastingen

	2015	2014
	EUR	EUR
Loonbelasting	**6.398**	3.232

Overige schulden en overlopende passiva

	2015	2014
	EUR	EUR
Vakantiegeldverplichting	**3.056**	5.477
Waarborgsommen	**1.540**	1.140
Vergoeding juridische kosten A. Tankus	**250**	–
Nog te betalen autokosten	**392**	–
Vooruit ontvangen subsidie loonkosten	**1.400**	–
Netto lonen	**315**	–
Vooruitontvangen subsidie Gemeente Nijmegen	**65.000**	15.000
Accountantskosten	**2.500**	2.500
Overige	**394**	287
	74.847	24.404

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Huurverplichtingen

Door de stichting is ter zake het gebruik van het pand Arsenaalgas 8 te Nijmegen een huurverplichting aangegaan. De jaarlijkse verplichting bedraagt, inclusief gas, water en elektra, ongeveer EUR 26.000 per jaar.

Claim

Door de verhuurder, Stichting SLAK, van het pand Prins Bernardstraat 7 is een claim neergelegd ter grootte van de door hen gestelde achterstallige huurlasten en afrekeningen van gas, water en elektra ter grootte van ongeveer EUR 16.000. Het bestuur van Stichting Waalstad Media is van mening dat zij aan alle verplichtingen jegens Stichting SLAK voldaan heeft. Derhalve is er geen verplichting opgenomen in de jaarrekening.

Barter

Ten behoeve van een barter-deal zal er in 2015 nog voor een bedrag van € 3.772 aan zendtijd ter beschikking worden gesteld.

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Toelichting op de staat van baten en lasten over 2015

Netto omzet

	2015	2014
	EUR	EUR
Subsidie Gemeente Nijmegen	**106.105**	104.806
Extra subsidie Gemeente Nijmegen (coalitieakkoord)	**–**	25.000
Extra subsidie Gemeente Nijmegen (toegekend in 2014 voor 2015)	**15.000**	–
Extra subsidie Gemeente Nijmegen	**45.000**	–
Omzet reclame / bartering	**9.786**	37.775
Baten uit nevenactiviteiten	**–**	17.898
Overige	**2.500**	2.500
	178.391	187.979

Lonen en salarissen

		2015	2014
		EUR	EUR
Bruto lonen		**82.806**	87.962
Ontslag- c.q. transitievergoedingen		**8.561**	–
Sociale lasten		**16.152**	16.019
Kosten salesmanager		**–**	9.400
Interim management		**–**	–
		107.519	113.381
Af :	subsidie interim management	**–**	–
	loonkostensubsidie gemeente Nijmegen	**–31.135**	–30.699
	loonkostensubsidie Startersbeurs	**–253**	–
		76.131	82.682

Personeelsbezetting

In het boekjaar waren gemiddeld 3 personeelsleden in dienst (2014: 3)

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Afschrijvingen materiële vaste activa

	2015	2014
	EUR	EUR
Radio inventaris	**3.039**	3.371
Televisie inventaris	**3.353**	3.940
Kantoor inventaris	**1.326**	1.909
	7.718	9.220

Overige bedrijfslasten

Overige personeelskosten

	2015	2014
	EUR	EUR
Vrijwilligersvergoeding	**400**	400
Medewerkerskosten	**2.286**	3.246
Kantinekosten (bijdrage kosten LUX)	**3.498**	–
Verzekeringen	**378**	955
Reiskostenvergoedingen	**2.617**	2.661
Overige	**375**	474
	9.554	7.736

Huisvestingskosten

	2015	2014
	EUR	EUR
Huur	**21.190**	20.880
Gas, water en elektra	**4.872**	4.802
Onderhoud en reparatie	**–**	600
Schoonmaakkosten	**2.221**	1.979
Overige	**499**	525
	28.782	25.854
Af : afboeking verplichting SLAK	**–**	–2.932
	28.782	25.854

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Autokosten

	2015	2014
	EUR	EUR
Leasekosten en huur	**2.758**	2.400
Brandstoffen	**3.146**	2.332
Assurantiepremies	**10**	284
Motorrijtuigenbelasting	**–**	120
Parkeerkosten	**206**	1.629
Parkeervergunningen	**1.718**	2.326
Kilometervergoedingen	**376**	562
Overige	**1.978**	643
	10.192	10.296

Verkoopkosten

	2015	2014
	EUR	EUR
Provisies	**253**	13.593
Publiciteit / logo	**568**	725
Representatiekosten	**79**	174
Sales productiekosten	**98**	1.183
Overige	**300**	147
	1.298	15.822

CONCEPT

Stichting Waalstad Media, Nijmegen

Algemene kosten

	2015	2014
	EUR	EUR
Accountantskosten	**2.500**	2.500
Verzekeringen	**1.003**	1.592
Contributies en abonnementen	**1.802**	1.979
Telefoonkosten	**4.898**	3.869
Kantoorkosten	**1.912**	1.832
Productie / onderhoud TV en radio	**19.132**	24.857
Kosten 4Daagse TV / Radio	**14.566**	23.569
Administratiekosten	**5.333**	6.231
Internetkosten	**10.939**	4.285
Buma Stemra	**6.594**	6.187
OLON (NOS, ANWB)	**6.512**	2.983
Overige	**252**	347
Nagekomen resultaat voorgaande jaren	**–**	–3.329
	75.443	76.902
Af : bijdrage Gemeente Nijmegen in productiekosten	**–25.000**	–25.000
	50.443	51.902

Financiële baten en lasten

Rentelasten en soortgelijke kosten

	2015	2014
	EUR	EUR
Bankrente en –kosten	**1.758**	1.874

Ondertekening bestuur

Nijmegen, __ april 2016

M.M. Seveke, voorzitter

R.P.A. Mengedé, penningmeester

N.W.L. Nijkamp, secretaris

M.P.M. van den Elzen, bestuurslid

P. Sprenger, bestuurslid

CONCEPT

Brief aan de raad - Antwoorden op openstaande vragen WoonGroeiStad

Openstaande vragen Woon- en Groeistad

1. *Station Heyendaal: Wat zijn plannen concreet?*

   Er zijn nog geen concrete plannen. Op dit moment voeren provincie Gelderland en gemeente Nijmegen in samenwerking met NS, ProRail, Arriva, Breng en campuspartners een haalbaarheidsonderzoek uit naar de mogelijkheden om station Heyendaal op te waarderen. Hierbij worden drie scenario's ontwikkeld die verschillen in ambitie. Het verbeteren van de transfercapaciteit van het station is daarbij een hard uitgangspunt en we bekijken hoe we de herkenbaarheid en de uitstraling van het station kunnen verbeteren zodat het nadrukkelijker onderdeel wordt van de moderne campus die Heyendaal in de laatste 15 jaar is geworden. Daarbij kijken we ook naar de aansluitende verkeersstromen, omdat er sprake is van grote hoeveelheden fietsers, voetgangers, bus- en treinpassagiers. Het ligt in de planning dat betrokken partijen eind 2016 een voorkeursscenario bepalen dat verder uitgewerkt gaat worden en waarbij onze inzet en focus is gericht op het bewerkstelligen van een financiële bijdrage van de diverse partijen. Het bedrag dat nu in de Zomernota is genoemd, is een kwart van het bedrag dat is ingeschat op basis van eerste schetsen. Hier ligt nog geen scherpe kostencalculatie aan ten grondslag en de uiteindelijke kosten zijn mede afhankelijk van het gekozen ambitieniveau dat op draagvlak kan rekenen van onze beoogde partners. Met deze reservering wil gemeente Nijmegen aan de andere partners duidelijk maken dat we groot belang hechten aan de opwaardering van station Heyendaal met een zo hoog mogelijke ambitieniveau passend bij de status en gewenste vervoersmodaliteiten voor de Campus.

2. *De voorgenomen reconstructie van de Malderburchtstraat, fase 2 in 2017. wens: bewoners tijdens zomernotabespreking: Het gedeelte Malderburchtstraat vanaf de Couwenbergstraat tot aan wooncomplex De Delsenhof is een aantal jaren geleden gereconstrueerd en van nieuw asfalt voorzien. Zij wilen geluidsarm asfalt*

   Vraag is of dat kostentechnisch kan en of dit überhaupt vereist is want geluid kan samenhangen met nieuwe inrichting. Toezegging is dit nader te onderzoeken.

3. *Winstwaarschuwing parkeerbedrijf: Bent u nu al bezig om verlies zoveel mogelijk te beperken? Wat zijn daarin de acties Is digitaal parkeren misschien een oplossing?*

   Het betreft hier geen winst, maar lagere ontvangst van parkeerboetes / fiscale opbrengsten. Dit is op zichzelf positief want dit betekent dat mensen een hoge betaalbereidheid hebben, en dat er weinig corcecties / handhaving plaatsvindt aan de achterkant. Dit speelt al geruime tijd. De introductie van de digitalisering heeft er aan bijgedragen dat de betalingsgraad gestegen is en waardoor het aantal naheffingsaanslagen wat opgelegd kan worden gedaald is. Op de eerste plaats hebben we in Nijmegen de mogelijkheid om mobiel te betalen via een app. Daarmee kan ook op straat achteraf de werkelijke parkeertijd afgerekend worden. Deze vorm van betalen maakt een steeds groter onderdeel uit van het totale aantal transacties. Op dit moment betreft het 14% van het totale aantal parkeertransacties in Nijmegen. De maatregelen voortkomend uit de Parkeernota hebben er vervolgens toe geleid dat meer klanten zijn gaan parkeren in de parkeergarages. Inmiddels wordt 31% van alle transacties in de garages afgewikkeld. Daarnaast hebben we de bezoekers parkeervergunningen gedigitaliseerd. Dit betekent dat er geen transacties met de bezoekersvergunning meer via de parkeerautomaat verlopen. In 2016 heeft dit ertoe geleid dat van alle parkeertransacties zo'n 10% via de bezoekersapp is aangemeld. Van alle kort parkeertransacties in 2016 is dus in totaal zo'n 55% gegarandeerd betaald.

Brief aan de raad - Antwoorden op openstaande vragen WoonGroeiStad

Verder zijn alle andere parkeervergunningen gedigitaliseerd. Gevolg hiervan is geweest dat ook bij deze klanten nagenoeg geen naheffingsaanslagen meer worden opgelegd omdat er niet meer op een vignet wordt gecontroleerd. Mutaties en verlengingen zijn snel te doen en worden direct doorgevoerd, vignetten hoeven niet meer zichtbaar achter de voorruit te liggen en er kunnen geen verlopen vignetten meer in het voertuig liggen.
De laatste stap in het digitaliseren zou het verplicht invoeren van het kenteken bij de parkeerautomaat zijn. Het doorvoeren van deze stap leidt niet tot een verhoging van het aantal naheffingsaanslagen maar kan een efficiency effect hebben op de parkeerhandhaving.
Na het digitaliseren van het kortparkeren kan het parkeertoezicht met een scanvoertuig gedaan worden. Het op dit moment overgaan tot het invoeren van deze digitaliseringsstap is echter niet wenselijk vanwege de landelijke ontwikkelingen op het gebied van jurisprudentie mbt de privacy wetgeving en belastingrecht. Verder zijn meerdere gemeenten de afgelopen periode overgegaan op deze vorm van digitalisering. Het is goed om van hun ervaringen te leren alvorens het zelf in te voeren. Tenslotte wordt bij bureau Toezicht integraal gewerkt. Het werken met een scanvoertuig past niet in deze werkwijze.
De neerwaartse ontwikkeling van het aantal naheffingsaanslagen is wel een blijvend effect en zal in de begroting verwerkt moeten worden. Zoals aangegeven komen we met een voorstel bij de Najaarsnota.

Brief aan de raad - Antwoorden op openstaande vragen Duurzame Stad

Openstaande vragen Duurzame Stad

1. *Het CDA vindt het een goede ambitie om samen met woningcorporaties in te zetten op energieneutrale woningen – het blijft een prachtige ambitie om Nijmegen energieneutraal te krijgen – maar dan vragen wij ons wel af waarom het College ervoor kiest om specifiek in te zetten op de sociale woningvoorraad en niet op bijvoorbeeld particuliere woningen? Ook vragen wij ons af of dit ook zal leiden tot huurverhoging voor deze groepen?*

   Sinds 2008 zetten wij ook in op de verduurzaming van particulier woningbezit. Eerst via subsidies en sinds begin dit jaar vooral via goedkope leningen (de Duurzaamheidslening). Tot nu toe heeft ruim 10% van de huiseigenaren gebruik gemaakt van deze regelingen. Particuliere huiseigenaren en particuliere verhuurders zijn een moeilijkere doelgroep om te bereiken dan woningcorporaties waarmee je in een keer afspraken kunt maken voor grote groepen woningen. Met de landelijke ambitie om uiterlijk in 2050 een energieneutrale gebouwde omgeving te hebben en binnen afzienbare termijn van het gas af te gaan voor verwarming van huizen verwachten wij de komende jaren ook van het Rijk meer instrumenten/inspanning om particulieren te bereiken. Na de zomer komt het Rijk met een subsidieregeling voor isolatiemaatregelen bij particuliere woningen. Via ons energieloket Duurzaam Wonen, dat opgeschaald wordt naar de regio, zullen we bewoners hierover informeren en adviseren.
   In sommige gevallen leidt energiebesparing bij coöperatiewoningen tot huurverhoging, maar uitgangspunt is dat de totale woonlasten afnemen.

2. *Het CDA vraagt zich in dezen ook af of het College eventueel van plan is om met deze energieneutraliteit ook aandacht te besteden aan maatschappelijk vastgoed, zoals sportclubs en wijkcentra. Dit is namelijk wellicht ook een interessant aandachtspunt voor de gemeente.*

   We geven veel aandacht aan maatschappelijk vastgoed: de wijkcentra via onze aanpak voor verduurzaming maatschappelijk vastgoed, waarmee 70 van onze eigen panden voor 2020 worden verduurzaamd. In een groot aantal wijkcentra en gemeentelijke sporthallen en kantoorpanden zijn al maatregelen genomen. Voor sportclubs en culturele centra hebben wij aparte regelingen opgesteld om hun panden te verduurzamen. Ook hebben we sportverenigingen geadviseerd hoe zij zelf aan de slag kunnen met het verduurzamen van hun eigen accommodaties. Ruim 30 verenigingen hebben van dit aanbod gebruik gemaakt. Ook hebben we hen geïnformeerd over de subsidie van het Rijk, speciaal voor sportverenigingen die energiebesparende maatregelen willen nemen.

3. *Verder kunnen we lezen dat het College blijft investeren in dynamisch verkeersmanagement. Ik zou in dezen graag de wethouder willen vragen wat voor nieuwe investeringen het College hierin voor ogen heeft en of het College ook nadenkt over een eventuele nieuwe Groene golf?*

   In het kader van Beter Benutten 1 hebben we een grootschalige investering gedaan ten aanzien van het verkeersmanagement en de doorstroming op de S100. Na de opening van De Oversteek hebben we gezien dat de structurele files zijn verdwenen en dat bij incidenten er voldoende mogelijkheden zijn om het verkeer te managen. We gebruiken deze periode om ervaring op te doen en de scenario's te optimaliseren. Ondertussen kijken we vooruit naar de volgende uitdaging, de renovatie van de Waalbrug. Hiervoor investeren we in het vernieuwen van de verkeerslichten op de singels en het optimaliseren van de oversteekbaarheid, met name voor langzaam verkeer. Daarnaast haken we in op de

Brief aan de raad - Antwoorden op openstaande vragen Duurzame Stad

maatregelen vanuit het landelijke C-ITS programma en Talking Traffic. Nieuwe technieken om informatie over de verkeerssituatie en de verkeerslichten beschikbaar te stellen via “de cloud” en daarmee de weggebruiker optimaal te informeren. Met die informatie wordt de weggebruiker ondersteund om zo soepel mogelijk door de stad te verplaatsen en bij incidenten gebruik te maken van het beste alternatief. Daar waar mogelijk en gewenst laten we de verkeerslichten optimaal functioneren binnen een route of binnen een netwerk (groene golf). De verwachting is dat de nieuwe technieken daarbij kunnen helpen. Uiteraard worden de prioriteiten voor de verschillende verkeersstromen daarbij bepaald door de keuze die in de nota Nijmegen Duurzaam Bereikbaar zijn gemaakt

4. De bereikbaarheid van Nijmegen, er wordt meer geïnvesteerd in dynamisch verkeersmangement. Onze vraag is welke maatregelen er vallen onder ''dynamisch verkeersmanagement''? En valt het opnieuw instellen van verkeerslichten om oponthoud tegen te gaan hier ook onder? ?

   Zie hiervoor het antwoord op de vraag hiervoor. Naast deze investeringen besteden we structureel aandacht aan verkeerkundig beheer, waarbij regelmatig wordt gekeken of de verkeerlichten nog naar behoren functioneren en of er aanpassingen nodig zijn om onnodig oponthoud tegen te gaan. Afhankelijk van de plaats van de verkeerregeling in het netwerk vindt deze check ééns in de zeven jaar plaats (of sneller).

5. *Wij willen graag zsm antwoord mbt het warmtenet in heel nijmegen aangaande het gas verbruik over 15 jaar en de problemen die we daarin zien voor inwoners die nog een nieuwe ketel moeten aanschaffen in de komende periode. Kan de wethouder hier meer duidelijkheid over geven?*
   Het signaal van het Rijk dat de gebouwde omgeving Nederland van het gas af moet is nog vers en wordt dit najaar vertaald in concreet beleid. We maken vooruitlopend hierop (ism woningcorporaties) momenteel een plan waar per wijk is aangegeven welke warmte-oplossing de beste is (warmtenet, passiefhuisrenovatie of all-electric) en het meeste rendabel. Uiteraard is het zaak dat er met het oog op ketelvervanging zo snel mogelijk duidelijkheid komt over alternatieven. Voor een versnelde uitrol van het warmtenet en andere alternatieven zijn we echter ook afhankelijk van de keuzes en prikkel/instrumenten die het Rijk hiervoor gaat instellen. Er zijn meerdere mogelijkheden om de warmtevoorziening te verduurzamen. Het bedrijf CE-delft voert momenteel een modelmatige berekening uit die per wijk aangeeft welke duurzame warmtevoorziening voor de woonhuizen de goedkoopste oplossing is. Wij informeren u medio oktober van dit jaar over de uitkomsten.

6. *Stadspartij DNF ziet grote onbenutte kansen in de binnenstad als je op platte daken zonnepanelen kunt plaatsen. Graag willen wij aan de wethouder vragen of zij bereid is in gesprek te gaan met de Vereniging vastgoed eigenaar van de Binnenstad.*

   In de binnenstad zijn enkele grotere daken inmiddels van zonnepanelen voorzien, zoals Stadhuis, Molenstraatkerk, Stadsschouwburg, Mariënbeurs (bibliotheek, archief en filmcentrum Lux). We spelen in op kansen die zich voordoen. Vastgoedeigenaren kunnen informatie opvragen over het plaatsen van zonnepanelen bij het loket duurzaam wonen. Uiteraard zijn we bereid contact op te nemen met de Vereniging van Vastgoedeigenaren in de Binnenstad om met hen de mogelijkheden van zonnepanelen te bespreken.

Brief aan de raad - Antwoorden op openstaande vragen Duurzame Stad

7. *Kosten aangaan een eventueel nieuw energie contract: huidige capaciteit is niet toereikend maar als we eenmaal zelfvoorzienend zijn gaan ook de kosten omhoog. Vraag aan de wethouder: Denkt u niet dat als u energie uit de regio tegen een te hoog tarief gaat inkopen dit uw onderhandelingspositie ondermijnt?*

   Wij kopen met de hele MARN en MRA regio gezamenlijk in, het gaat dus om een collectieve energie-inkoop met 17 gemeenten. Omdat een dergelijke duurzame aanbesteding in Nederland nieuw is hebben wij een (beperkte) financiële prikkel ingebouwd die energieleveranciers aanzet om in deze regio zeer fors in duurzame energieopwekking te investeren. Hiermee wordt voor een relatief klein bedrag een grote hefboomwerking bewerkstelligd.

8. *Recent is op de woonvisie het amendement "Nijmeegse zonnecoöperatie voor een duurzame woonstad!" door de raad aangenomen. Naar aanleiding van een eerdere kamerronde constateer ik een misverstand over de aard van het amendement. Wethouder Tiemens geeft aan dat zij het niet de taak van een overheid ziet om een zonnecoöperatie op te richten. Laat duidelijk zijn dat het amendement niet behelst dat de zonnecoöperatie door de gemeente geëxploiteerd wordt, een goed voorbeeld van wat het amendement wel behelst is de coöperatie 'Tegenstroom' in de gemeente Haarlemmermeer. Is het de wethouder duidelijk welke opdracht het aangenomen amendement haar geeft?*

   Op de website van Tegenstroom staat: ‘Tegenstroom is opgericht door de gemeente Haarlemmermeer, omdat de gemeente ons geloof in sociaal ondernemen deelt. En omdat de gemeente behoefte heeft aan lokaal opgewekte duurzame stroom’. Wij willen coöperaties zoals WindpowerNijmegen en bv. Novio Volta en ook nieuwe coöperaties in oprichting ondersteunen en dat doen we ook al (o.a. via Power2Nijmegen). Deze gaan we als gemeente niet zelf oprichten, zoals in Haarlemmermeer. Uiteraard gaan we wel kijken hoe de aanpak in Haarlemmermeer eruitziet, maar ook de aanpak in andere steden en welke rol de lokale overheid daarin heeft gespeeld. Op basis daarvan beslissen we wat voor Nijmegen een geschikte aanpak kan zijn. Hierover informeren wij u zoals toegezegd eind dit jaar.
   In Nijmegen is ook overigens een groene energie leverancier “Huismerk Energie” actief. Dit bedrijf werkt samen met de Nijmeegse energiecoöperaties.

ORTEFEUILLEHOUDER TIEMENS

Toezeggingen
Besluitronde inzake Zomernota 2016 De gemeenteraad wordt geïnformeerd of wegonderhoud aan de Van Apelterenweg opgenomen is in een onderhoudsplanning.

Bijlage - Toezegging Van Hees inzake Zomernota 2016

PORTEFEUILLEHOUDER VAN HEES

Toezeggingen
Besluitronde inzake Zomernota 2016 1. Het college legt de vraag neer bij de Stichting Donjon of er bereidheid is alvast te beginnen met het ontwerp van het park, ondanks dat de komst van de Donjon nog niet duidelijk is.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel

13 juli 2016 / 81/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp

Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Programma

Economie & Werk

Portefeuillehouder

T. Tankir

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.

14 juni 2016

Samenvatting

Met dit voorstel vragen wij uw raad een besluit te nemen over de verdeling van de middelen maat- en meerwerk over activiteiten en projecten voor 2016. Het Werkbedrijf voert zijn taken uit binnen het regionaal beleidskader *Werk is de Uitkomst!* Naast deze algemene regionale dienstverlening (basisdienstverlening) zijn er jaarlijks financiële middelen beschikbaar voor lokale prioriteiten en ambities: dit is het maat- en meerwerk. In 2016 is voor het maat- en meerwerk € 2,9 miljoen beschikbaar. Het door uw raad vastgestelde maat- en meerwerk wordt vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst (DVO) voor 2016 tussen de gemeente Nijmegen en de MGR Rijk van Nijmegen.

Voorstel om te besluiten

1. Het Nijmeegse maat- en meerwerk 2016 vast te stellen, waarbij de volgende verdeling van de beschikbaar gestelde middelen (totaal € 2,9 miljoen) naar activiteiten en projecten wordt aangehouden:
    a. Tijdelijke loonkostensubsidie: € 825.000
    b. Ontwikkeltrajecten: € 750.000
    c. Wijkgericht werken: € 342.000
    d. Versterken van de poortfunctie: € 280.000
    e. Begeleiding zelfstandig ondernemers: € 210.000
    f. Zorgjongeren: € 183.000
    g. Stichting Dagloon: € 30.000
    h. Regelruimte: € 312.000

2. De transitiekosten in 2016 van € 330.466 te dekken uit het product Werk van het programma Economie & Werk.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail

Jona Overmars, 9023, j.overmars@nijmegen.nl

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

We willen dat zoveel mogelijk mensen in de regio mee kunnen doen op de arbeidsmarkt, ook de kwetsbare groepen, zoals de mensen met een arbeidsbeperking. We menen dat werk essentieel is voor mensen; het biedt inkomen, structuur en zingeving. We zijn er van overtuigd dat een inclusieve arbeidsmarkt, meedoen van zoveel mogelijk mensen, noodzakelijk is voor een goede werking van de arbeidsmarkt en voor een krachtige lokale economie.

We zetten in op de eigen verantwoordelijkheid van mensen om werk te vinden. Waar nodig nemen we belemmeringen daarvoor weg en ondersteunen we degenen die dat nodig hebben. Het gaat daarbij niet alleen om hen die structurele ondersteuning op de arbeidsmarkt nodig hebben, maar ook om mensen die een tijdelijk steuntje in de rug nodig hebben om uit de uitkering te raken en een baan te vinden.

De raden in de arbeidsmarktregio Rijk van Nijmegen hebben in het voorjaar 2015 het strategisch arbeidsmarktbeleidskader 'Werk is de uitkomst!' vastgesteld. Hierin staan de gezamenlijke regionale ambities en uitgangspunten beschreven als het gaat om het uitvoeren van de Participatiewet, arbeidsmarktbeleid, het terugdringen van werkloosheid en het bewegen van mensen richting de arbeidsmarkt.

Het Werkbedrijf heeft de opdracht om de Participatiewet uit te voeren binnen dit regionaal beleidskader. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen de basisdienstverlening en de dienstverlening voor maat- en meerwerk. De basisdienstverlening van het Werkbedrijf is gebaseerd op de gemeenschappelijke prioriteiten van de gemeenten in de arbeidsmarktregio. Bovenop deze basisdienstverlening hebben alle gemeenten financiële middelen beschikbaar binnen het Werkbedrijf voor lokale prioriteiten en ambities. In 2016 bedraagt dit voor Nijmegen € 2,9 miljoen.

Wat is de basisdienstverlening?
Het Werkbedrijf ondersteunt mensen bij het vinden en behouden van werk. De kerntaak is arbeidsbemiddeling. Binnen de basisdienstverlening onderhoudt het Werkbedrijf nauwe contacten met bedrijven in de regio en haalt daar werk en vacatures op. Het Werkbedrijf screent en diagnosticeert kandidaten om vast te stellen wat voor iemand de kortste weg naar betaald werk is en wat iemand nodig heeft om dat te krijgen en te behouden. De zelfredzaamheid en begeleidingsbehoefte van een kandidaat bepalen of iemand rechtstreeks naar betaald werk kan (eventueel met lichte ondersteuning, zoals een sollicitatietraining), tijdelijke ondersteuning nodig heeft of structurele ondersteuning (bijvoorbeeld een wettelijke loonkostensubsidie voor een iemand met een arbeidsbeperking). Met als uitgangspunt de vraag naar arbeid van de werkgever zoekt het Werkbedrijf de meest passende kandidaat en realiseert de match. Hierbij worden eventueel voorzieningen ingezet, zoals loonkostensubsidie, een werkgeversbonus of een jobcoach. Hierbij wordt altijd uitgegaan van wat nodig is, afhankelijk van de individuele situatie.
In ons beleid hebben wij vastgelegd dat het Werkbedrijf prioriteit geeft aan mensen die nieuw instromen (in een uitkering), jongeren en arbeidsgehandicapten.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
2

Terugblik resultaten maat- en meerwerk 2015
Het Werkbedrijf is op 1 januari 2015 gestart. Afgelopen jaar hebben we dan ook voor de eerste keer met de MGR Rijk van Nijmegen een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor de inzet van maat- en meerwerk. De resultaten en ervaringen die we hiermee hebben opgedaan, betrekken we bij de verdeling van maat- en meerwerk voor 2016.

De resultaten in 2016 waren als volgt:
- Door inzet van meer- en maatwerk hebben we, bovenop de basisdienstverlening van het werkbedrijf, in totaal circa 1000 Nijmegenaren ondersteund richting de arbeidsmarkt.
- Circa 37 Nijmegenaren hebben door extra inzet van tijdelijke loonkostensubsidie een dienstverband gekregen. Dit zijn mensen die vaak volgens landelijke criteria net wel het wettelijk minimumloon kunnen verdienen en daardoor niet in aanmerking komen voor een (garantie)baan met wettelijke loonkostensubsidie.
- 250 Nijmegenaren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt zijn hebben een leerwerkplek met begeleiding, om te werken aan hun werknemersvaardigheden en zich zo voor te bereiden op een betaalde baan op de arbeidsmarkt.
- Minimaal 200 zorgjongeren zijn door het Jongerenteam van het Werkbedrijf in samenwerking met het sociale wijkteam gevolgd, zodat zij, zodra dat kan, naar werk geleid kunnen worden. Een groot deel van deze jongeren is, aansluitend op of parallel aan het zorgtraject, uitgestroomd naar een (leer)werkplek of een opleiding gaan volgen.
- 50 Nijmegenaren zijn vanuit de bijstandsuitkering begeleid en uitgestroomd als zelfstandig ondernemer.
- Alle Nijmeegse Wsw-ers op de wachtlijst zijn gescreend en gediagnosticeerd om te beoordelen wat hun mogelijkheden zijn. Van hen zijn inmiddels enkelen geplaatst op een reguliere baan met subsidie, een participatieplaats of een leerwerkplek.
- Actiecentrum Hatert werkt heeft, in samenwerking met sociale wijkteams, ruim 500 Nijmegenaren begeleid naar een volgende stap op het gebied van (arbeids)participatie.
- Door extra inzet aan de ‘poort van de bijstand’ hebben we in 2015 75 extra uitkeringsaanvragen kunnen afwijzen vanwege fraude of doordat we de burger verder konden helpen met een meer geschikte andere voorziening (bijv. WIA, WW).

We hebben in 2015 vanuit meerwerk € 1,1 miljoen euro ingezet op de tijdelijke loonkostensubsidies, in te zetten voor 80 plaatsingen. Het aantal gerealiseerde trajecten tijdelijke loonkostensubsidie is daarbij achtergebleven. Het blijkt in de praktijk moeilijk om in individuele gevallen loonkostensubsidie in te zetten. Het Werkbedrijf heeft onder meer gemerkt dat werkgevers vaak om bedrijfsmatige redenen het risico nog niet wilden lopen om een kandidaat in dienst te nemen. In die gevallen is regelmatig eerst een leerwerkplek ingezet. Daarnaast is gebleken dat een groot aantal kandidaten ook zonder inzet van subsidie regulier aan de slag kon. De meerwerk-middelen die het Werkbedrijf in 2015 niet heeft ingezet, zet het Werkbedrijf in 2016 in, om de gemaakte afspraken alsnog te realiseren.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader
- In het visiedocument *Sterke Werkwoorden* is afgesproken dat gemeenten via maat- en meerwerk de ruimte hebben om lokale kleur te geven aan de dienstverlening van het Werkbedrijf.
- In het *Strategisch arbeidsmarktbeleid ‘Werk is de Uitkomst!’* is het regionale beleid vastgelegd waarbinnen het Werkbedrijf zijn taken uitvoert.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

- De afspraken over maat- en meerwerk worden jaarlijks vastgelegd in een *dienstverleningsovereenkomst* (DVO) die voor één jaar geldt en na besluitvorming over de inzet van deze middelen door de raad, wordt gesloten tussen het college en het dagelijks bestuur van de MGR Rijk van Nijmegen.

1.2 Relatie met programma

Het programma Economie en Werk heeft onder meer als doel om vanuit economische ontwikkeling en in samenwerking met bedrijven te werken aan de ontwikkeling en behoud van werkgelegenheid. Het Werkbedrijf heeft als arbeidsbemiddelingsorganisatie de taak om de vraag naar arbeid vanuit werkgevers te verbinden met het aanwezige potentieel aan kandidaten uit de doelgroep van de Participatiewet. Juist door het verbinden van economie, werk en re-integratie en samenwerking met onderwijs kunnen we maximaal inzetten op bestrijding en voorkomen van werkloosheid. Met het maat- en meerwerk kunnen we als Nijmegen onze eigen prioriteiten vormgeven binnen de arbeidsbemiddelingstaken van het Werkbedrijf.

2 Doelstelling

Het doel van dit voorstel is het vaststellen van de inzet van de middelen maat- en meerwerk om uitvoering te geven aan de Nijmeegse prioriteiten. Met de inzet van maat- en meerwerk bereiken we dat:

- We investeren in kansen en perspectief voor de groepen kwetsbare Nijmegenaren op de arbeidsmarkt;
- We dringen het aantal Nijmegenaren in de bijstandsuitkering en daarmee het bijstandsvolume verder terug.

3 Argumenten

Inclusieve arbeidsmarkt: kwetsbare groepen mee laten doen

Ons re-integratiebeleid is niet alleen gericht op uitstroom uit de uitkering voor mensen die relatief veel kans hebben op regulier werk; we streven namelijk ook naar een inclusieve arbeidsmarkt. Met de komst van de Participatiewet hebben we als gemeente verantwoordelijkheid gekregen voor een grotere groep mensen die kwetsbaar is op de arbeidsmarkt. Die groep bestaat uit:

- Mensen die een arbeidsbeperking hebben, maar wel kunnen werken.
- Kwetsbare mensen in de bijstand.
- Zorgjongeren.

I. Mensen die een arbeidshandicap hebben, maar wel kunnen werken.

Dit is de groep die voorheen grotendeels instroomde in Wajong of WSW. Met de Participatiewet zijn er instrumenten bijgekomen die we kunnen inzetten om hen zoveel mogelijk naar reguliere banen te leiden, zoals de wettelijke loonkostensubsidies en garantiebanen.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

II. Kwetsbare mensen in de bijstand

Een deel van de mensen in ons bestand zit al langere tijd in de bijstand en heeft weinig perspectief op werk. Zij hebben een grote afstand tot de arbeidsmarkt die veroorzaakt wordt door bijvoorbeeld gezondheidsproblemen, psychosociale problematiek of een gebrek aan reguliere werkervaring.
Een deel van deze groep kan wel betaald werk verrichten, maar heeft te maken met tijdelijke belemmeringen op gebied van gezondheid of sociale problematiek. Hierdoor zijn zij tijdelijk minder productief en hebben meer dan gemiddeld begeleiding nodig. Zij komen meestal niet in aanmerking voor een garantiebaan, omdat zij niet arbeidsgehandicapt zijn en volgens de landelijke criteria net wel het wettelijk minimumloon kunnen verdienen.
Een ander deel van de groep heeft door meerdere problemen zo'n grote afstand tot de arbeidsmarkt dat zij (voorlopig) niet in staat zijn betaald werk te verrichten. Zij hebben een nieuwe start nodig in een passende omgeving waar zij de begeleiding krijgen die zij nodig hebben en kunnen werken aan onder meer werknemersvaardigheden, structuur en motivatie.

III. Zorgjongeren

Daarnaast is er een groep van enkele honderden Nijmeegse jongeren die kampt met (meerdere) problemen rond gezondheid, verslaving en psychiatrische problematiek. Zij hebben zorg nodig voordat zij toe zijn aan werken. Om deze jongeren ('zorgjongeren') uiteindelijk kansen te bieden op de arbeidsmarkt, willen we hen tijdens het zorgtraject goed in beeld houden, zodat we hen zodra dit mogelijk is kunnen helpen om stappen richting werk te zetten. Hiermee voorkomen we dat zij tijdens of na het zorgtraject in een vacuüm tussen zorg en werk terecht komen.

Via het maat- en meerwerk investeren we in 2016 extra in deze groepen, met name in de groep die niet in aanmerking komt voor een (garantie)baan met wettelijke loonkostensubsidie, maar toch ondersteuning nodig heeft. We zetten in op extra tijdelijke loonkostensubsidies en het begeleiden van Nijmeegse zorgjongeren richting werk. We zetten daarnaast extra ontwikkeltrajecten in, om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die veel begeleiding nodig hebben, te ondersteunen.
We geven het Werkbedrijf de opdracht om intensief samen te werken met andere partners in de wijken en daar mensen met zwaardere problematieken op meerdere leefgebieden te bereiken, en naar een volgende stap richting werk te leiden. Dit *wijkgericht werken* doet het Werkbedrijf samen met sociale wijkteams en regieteams.

Vluchtelingen en statushouders
Statushouders behoren voor een groot deel tot de kwetsbare groep, omdat zij vaak onvoldoende Nederlands spreken, een beperkt netwerk hebben en gemiddeld een lager opleidingsniveau. We willen statushouders zodra dit kan ondersteunen om zinvolle stappen richting werk te zetten, bijvoorbeeld in een ontwikkeltraject met taalondersteuning. We verwachten dat we met de aanwezige mogelijkheden binnen de basisdienstverlening van het Werkbedrijf en extra investeringen via meer- en maatwerk deze groep voldoende kunnen ondersteunen richting arbeidsmarkt. Daarnaast hebben we regelruimte beschikbaar om indien nodig met additionele middelen in te spelen op de behoeften van deze groep. In mei 2016 is bovendien duidelijk geworden dat wij van het rijk middelen krijgen om statushouders

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

naar werk toe te leiden. De precieze hoogte van die middelen is echter nog niet duidelijk. De manier waarop wij die middelen zullen inzetten, zal in een afzonderlijk voorstel aan de raad worden voorgelegd.

Terugbrengen bijstandsvolume: beperken instroom en bevorderen uitstroom
In april 2016 hadden ongeveer 7000 Nijmegenaren een bijstandsuitkering, waarvan ca. 30% is ontheven van arbeidsplicht. Jaarlijks stromen circa 1800 mensen uit de uitkering, waarvan uitstroom naar werk één van de oorzaken is (ongeveer 40% van de uitstroom is vanwege werk, de andere 60% van de uitstroom betreft verhuizing, pensioen, overlijden etc.) De instroom bedraagt jaarlijks circa 2000 personen, waarvan een groot deel instroomt vanwege verhuizing, echtscheiding, beëindiging van een andere uitkering zoals WW, verlies van werk of andere bron van inkomsten.

Met het pakket activiteiten en projecten uit het maat- en meerwerk bevorderen we de uitstroom uit de uitkering naar werk. We versterken wat we al doen om instroom in de bijstand tegen te gaan door te investeren in extra activiteiten aan de poort naar de bijstand. Dit doen we door de aanvragen voor een uitkering te screenen op welke andere voorzieningen de aanvrager recht heeft, zoals WIA, WW of ZW. Daarnaast zetten we extra in op het signaleren en aantonen van fraude bij uitkeringsaanvragen.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
6

Maat- en meerwerk 2016

	Activiteit	**Doelstelling**	**Indicatie # mensen geplaatst / in traject**	**Indicatie # mensen te screenen**	**Totale kosten**
a.	Loonkostensubsidie	Mensen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt, maar niet in aanmerking komen voor wettelijke loonkostensubsidie, met subsidie plaatsen bij een werkgever.	60	180	825.000
b.	Ontwikkeltrajecten	Kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die intensief ondersteunen bij een (ontwikkel)bedrijf.	150	450	750.000
c.	Wijkgericht werken	Interdisciplinaire aanpak voor kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden. Nauwe aansluiting van het Werkbedrijf bij de Nijmeegse wijkteams.	n.v.t.	n.v.t.	342.000
d.	Versterking van de poort	Het verder terugdringen van instroom in de uitkering.	n.v.t.	n.v.t.	280.000
e.	Begeleiding zelfstandigen	Voorkomen dat zelfstandig ondernemers in de uitkering terecht komen, door tijdige ondersteuning bij financiële problemen.	n.v.t.	n.v.t.	210.000
f.	Zorgjongeren	Contact onderhouden met de jongere en de instelling om vorderingen te volgen en indien mogelijk richting werk te leiden.	200	200	183.000
g.	Hilckmann	Projectmatige aanpak begeleiding werkzoekende (oud-)medewerkers Hilckmann.	n.v.t.	n.v.t.	125.000
h.	Stichting dagloon	Activeringstrajecten voor dak- en thuislozen.	40		30.000
i.	Regelruimte	Nieuwe projecten of experimenten kunnen starten inspelend op nieuwe inzichten of ontwikkelingen.	n.t.b.	n.t.b.	187.000
	Totaal				**2.932.000**

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

a. *Loonkostensubsidie*
De tijdelijke loonkostensubsidie is een instrument om kandidaten die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, maar geen arbeidsbeperking (want daarvoor zou de wettelijke loonkostensubsidie ingezet kunnen worden), te kunnen plaatsen bij een werkgever. Het gaat bijvoorbeeld om kandidaten die door psychosociale factoren tijdelijk minder productief zijn. Door de tijdelijk verminderde productiviteit aan de werkgever te compenseren, wordt de kandidaat aantrekkelijk voor de werkgever. Op de werkplek werkt de kandidaat aan zijn vaardigheden, zodat de productiviteit toeneemt en de loonkostensubsidie afgebouwd kan worden.

Loonkostensubsidie is al opgenomen in de basisdienstverlening van het Werkbedrijf, zowel de wettelijke als de tijdelijke. We willen echter meer Nijmeegse kwetsbare mensen op de arbeidsmarkt ondersteunen in het vinden van werk. Daarom investeren we boven op de basisdienstverlening in tijdelijke loonkostensubsidie voor circa 60 mensen.

De totale hoeveelheid in te zetten loonkostensubsidie is dus een optelsom van de middelen in de basisdienstverlening en de middelen in het maat- en meerwerk. Een indicatie is dat we circa 125 Nijmeegse kandidaten met een vorm van loonkostensubsidie door het Werkbedrijf kunnen laten plaatsen. Dit hangt uiteraard mede af van matching op passende vacatures.

b. *Ontwikkeltrajecten*
In eerste instantie richten we ons bij het bemiddelen van onze kandidaten op het vinden en behouden van betaald werk, al dan niet met loonkostensubsidie, of een leerwerkplek zonder aanvullende vergoeding voor de begeleiding. De praktijk laat echter zien dat het niet voor iedereen haalbaar is om direct op deze manier aan de slag te gaan. Een deel van onze doelgroep heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit kan veroorzaakt worden door sociale problematiek, grote taalachterstand, jarenlange werkloosheid (of nog nooit regulier gewerkt), gezondheidsproblemen, etc. Voor een deel van deze kandidaten is een ontwikkeltraject nodig; een traject waarbij veel tijd beschikbaar is voor het begeleiden van de deelnemer.

Een deel van de ontwikkeltrajecten wordt ingezet vanuit basisdienstverlening (circa 80 trajecten voor Nijmeegse inwoners). Daarbovenop geven wij het Werkbedrijf opdracht om vanuit het maat- en meerwerk nog eens 150 trajecten te realiseren.

c. *Wijkgericht werken*
Een deel van onze inwoners heeft te maken met problemen op meerdere leefgebieden, waarbij vaak sprake is van samenloop van problemen op het gebied van ‘werk (en financiële situatie)’ en ‘zorg’. Problemen op andere levensgebieden, versterken vaak problemen op het gebied van werk. Omgekeerd geldt ook dat het vinden van werk of het zetten van stappen richting werk (zoals een opleiding of leerwerktraject), positieve effect kan hebben op het verloop van een zorgtraject en het op orde brengen van de financiële situatie. We hebben in de praktijk van Hatert Werkt gezien dat het effectief is om op wijkniveau samen te werken tussen zorg, welzijn, schuldhulpverlening, inkomen en daar werk op aan te sluiten.

We stellen voor om een deel van de capaciteit van het Werkbedrijf, op basis van afspraken over het Nijmeegse maat- en meerwerk, in te zetten voor ‘wijkgericht werken’. In de praktijk zou dit betekenen dat alle wijkteams de beschikking krijgen over enkele dagdelen per week inzet van een medewerker van het Werkbedrijf. Deze medewerkers vormen voor de

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

wijkteams het eerste aanspreekpunt voor vragen rond het thema Werk. De laagdrempeligheid in de wijk en de korte communicatielijnen tussen sociaal Wijkteam, Werkbedrijf en bijvoorbeeld schuldhulpverlening maken het mogelijk om met name kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden de juiste ondersteuning te bieden en hen zodra dit mogelijk is richting werk te leiden. Het Werkbedrijf zet de zogenaamde ABC-metingen in om vast te stellen welke knelpunten en mogelijkheden er zijn voor iemand om dichter bij een baan te komen.

d. *Versterking van de 'poort' naar de bijstand*
Alle binnenkomende aanvragen voor een bijstandsuitkering worden gescreend op een breed scala aan mogelijke voorliggende voorzieningen (bijvoorbeeld WIA, WAO, WW). Enerzijds omdat we besparingen willen realiseren op de uitkeringslasten, maar ook omdat we (in het belang van de burgers) in voorkomende gevallen mensen willen verwijzen naar de voorziening waar zij recht op hebben. Ook dossieronderzoek maakt onderzoek uit van de screening op voorliggende voorzieningen. Bij vermoedens van fraude bij uitkeringsaanvragen wordt nader onderzoek verricht, zowel in dossiers als indien nodig onderzoek naar de feitelijke woonsituatie.

De uitvoeringskosten voor de extra inspanningen aan de poort worden gedekt uit het maat- en meerwerk. De gemeentelijke afdeling Zorg en Inkomen voert deze werkzaamheden uit.

e. *Begeleiding zelfstandigen*
Zelfstandig ondernemerschap is één van de mogelijkheden om (weer) deel te nemen aan de arbeidsmarkt. We willen dan ook blijven investeren in de begeleiding naar zelfstandig ondernemerschap (wat via de basisdienstverlening verloopt), en de begeleiding van reeds gevestigde ondernemers die door financiële problemen in een uitkeringssituatie dreigen te belanden. Dit laatste bekostigen wij deels middels het maat- en meerwerk. De uitvoering geschiedt door het Ondernemerspunt bij de afdeling Economische Zaken van de gemeente Nijmegen.

f. *Zorgjongeren*
Zorgjongeren zijn jongeren die problemen hebben op meerdere leefgebieden. Zij zijn daardoor nog niet in staat de stap te zetten richting arbeidsmarkt of opleiding. De jongeren uit de regio die eerst een zorgtraject nodig hebben worden teruggeleid naar hun gemeente. De Nijmeegse jongeren blijven bij het jongerenteam van het Werkbedrijf in begeleiding bij een jongerenadviseur met aandachtsgebied zorgjongeren.

De ondersteuning van de Nijmeegse zorgjongeren richt zich met name op regievoering over het traject bij één van de ketenpartners. De zorgjongerenadviseurs zullen regelmatig te vinden zijn bij de sociale wijkteams of bij de lokale toegangspoorten om kandidaten door te spreken. Het wijkteam benadert het Werkbedrijf op het moment dat de jongere werkfit genoeg is om er (eventueel nog parallel aan het zorgtraject) een traject naar werk of school mee op te starten. Vanaf dat moment wordt de jongere overgedragen naar een consulent van het jongerenteam van het Werkbedrijf die het traject samen met de jongere gaat opstarten.

g. *Project Hilckmann*
In het voorjaar van 2016 werd bekend dat Hilckmann (slachthuis en vleeshandel) per direct stopte met de bedrijfsactiviteiten. Hierdoor raakte het personeel werkloos. Voor de werkzoekende oud-medewerkers van Hilckmann willen wij een project opzetten om hen te

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

ondersteunen bij hun zoektocht naar een nieuwe baan. Dit zal worden uitgevoerd door het Werkbedrijf, in samenwerking met een externe partij.

h. Bijdrage aan Stichting Dagloon
Bij Stichting Dagloon krijgen mensen met bijvoorbeeld schulden, verslavingsproblematiek, of psychiatrische stoornissen de mogelijkheid om tegen een vrijwilligersvergoeding werkzaamheden te verrichten. Dit geeft hen sociale contacten, structuur in de dag, en zelfvertrouwen. Zij werken aan hun werknemersvaardigheden, waardoor zij hun kansen op een volgende stap richting betaald werk vergroten.

i. Regelruimte
We willen als gemeente het maat- en meerwerk niet volledig op voorhand invullen, maar enige ruimte overhouden om nieuwe projecten op te starten of afhankelijk van vraagstukken die aandacht vragen, specifieke trajecten in te zetten. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan extra aandacht voor vluchtelingen en statushouders, en ook aan de begeleiding naar werk van mensen met een psychiatrische aandoening.

4 Klimaat
Dit aspect is op dit voorstel niet van toepassing.

5 Risico's
Aan dit voorstel zijn geen risico's verbonden

6 Financiën
In 2016 bedraagt het maatwerk van Nijmegen € 199.000, en het meerwerk € 2.733.000. Het maatwerk maakt deel uit van het participatiebudget binnen het gemeentefonds, het meerwerk betreft inzet van 'eigen' gemeentelijke middelen. De hoogte van het maatwerk is een uitvloeisel van de afspraken die in regionaal verband zijn gemaakt, om het gehele participatiebudget in te zetten. Het inzetten van het meerwerk is een keuze van de gemeente Nijmegen, waar bij de begroting van de MGR en de Stadsbegroting reeds rekening mee is gehouden. Deze middelen zijn daarom beschikbaar binnen het product Werk van het programma Economie en Werk.

Een aantal activiteiten wordt niet door het Werkbedrijf uitgevoerd, maar door onderdelen binnen de gemeentelijke organisatie. Die middelen houden we bij de gemeente en zetten we rechtstreeks daar in waar het werk uitgevoerd wordt. Zo voorkomen we onnodige bureaucratie. In de DVO met de MGR nemen we dan ook alleen die activiteiten op die bij het Werkbedrijf uitgevoerd worden.

In 2016 draagt de Gemeente Nijmegen voor € 330.466 bij aan de transitiekosten van de MGR Rijk van Nijmegen/Werkbedrijf. Deze bijdrage wordt gedekt uit de restant middelen (ultimo 2015) Participatiebudget ad € 1.015.952 zoals die binnen het Product Werk van het programma Economie en Werk zijn gereserveerd.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
10

Overzicht middelen re-integratie 2016:

Budget 2016	**In te zetten voor**	**Omvang budget**
Participatiebudget		11.428.000
- waarvan bijdrage aan basisdienstverlening (incl. organisatie en personeel).	- Tijdelijke loonkostensubsidies - Werkgeversbonussen - Leerwerkplekken - Ontwikkeltrajecten - Proefplaatsingen - Scholing - Diagnose - Participatieplaatsen - Vergoedingen in het kader van traject naar werk	8.357.000
- waarvan lopende verplichtingen		2.872.000
- waarvan Nijmeegs maatwerk	Extra activiteiten en projecten voor ondersteuning kwetsbare Nijmegenaren en tegengaan instroom uitkering	199.000
Meerwerk	Extra activiteiten en projecten voor ondersteuning kwetsbare Nijmegenaren en tegengaan instroom uitkering	2.733.000
Loonkostensubsidies	Inzet wettelijke loonkostensubsidies	822.000
Arbeidsmatige dagbesteding (uit WMO-budget)	Inkoop arbeidsmatige dagbesteding	1.793.000
Totaal		*16.776.000*

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
11

7 Participatie en Communicatie
De inhoud van dit voorstel is in overleg met het Werkbedrijf tot stand gekomen.

8 Uitvoering en evaluatie
We bereiden een dienstverleningsovereenkomst voor maat- en meerwerk voor met het Werkbedrijf conform het visiedocument Sterke Werkwoorden. In de bijlage treft u de concept-dienstverleningsovereenkomst aan, die na vaststelling van dit raadsvoorstel door het college zal worden gesloten met het Werkbedrijf. Het Werkbedrijf gaat aan de slag met de genoemde interventies of zet activiteiten voort die al lopen.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: concept dienstverleningsovereenkomst maat- en meerwerk 2016

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

10. Raadsvoorstel Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf (81/2016)

Raadsvoorstel d.d. 14 juni 2016

1. Het Nijmeegse maat- en meerwerk 2016 vast te stellen, waarbij de volgende verdeling van de beschikbaar gestelde middelen (totaal € 2,9 miljoen) naar activiteiten en projecten wordt aangehouden:
   a. Tijdelijke loonkostensubsidie: € 825.000
   b. Ontwikkeltrajecten: € 750.000
   c. Wijkgericht werken: € 342.000
   d. Versterken van de poortfunctie: € 280.000
   e. Begeleiding zelfstandig ondernemers: € 210.000
   f. Zorgjongeren: € 183.000
   g. Stichting Dagloon: € 30.000
   h. Regelruimte: € 312.000
2. De transitiekosten in 2016 van € 330.466 te dekken uit het product Werk van het programma Economie & Werk.

Het voorstel wordt geagendeerd als debatstuk tijdens de besluitronde op de Politieke Avond van 13 juli 2016.

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

REGIO
RIJK VAN
NIJMEGEN

Dienstverleningsovereenkomst Meer- en maatwerk Werkbedrijf en gemeente Nijmegen

Partijen;
Opdrachtgever: de gemeente Nijmegen,
te dezer zake krachtens artikel 171, tweede lid, van de Gemeentewet rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer T. Tankir, handelende ter uitvoering van het besluit van het college van Burgemeester en wethouders d.d. xx-xx-2016, hierna te noemen: 'de gemeente';
en
opdrachtnemer: het openbaar lichaam de *modulaire gemeenschappelijke regeling Rijk van Nijmegen*, te dezer zake vertegenwoordigd door de voorzitter Hubert Bruls, handelende ter uitvoering van het besluit van het Dagelijks Bestuur d.d. xx-xx-2016, en de aan haar in artikel 5 van de MGR Rijk van Nijmegen opgedragen taken, hierna te noemen: 'het Werkbedrijf';
Hierna gezamenlijk te noemen: 'partijen',

Overwegende;

- dat door de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeente Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Berg en Dal, Nijmegen en Wijchen een MGR is opgericht ter uitvoering van onder andere de aan haar opgedragen taken in het kader van artikel 7 van de Participatiewet;
- dat de module Werkbedrijf de organisatorische eenheid is die deze taken op het domein van Werk binnen de MGR uitvoert;
- dat voor de uitvoering van taken financiële middelen uit het Participatiebudget met betrekking tot re-integratie door de gemeente aan de MGR worden overgedragen;
- dat met de basisdienstverleningsovereenkomst de overeengekomen dienstverlening en de daarbij behorende uitgangspunten en randvoorwaarden zijn vastgelegd;
- dat met deze meer- en maatwerkovereenkomst afspraken worden gemaakt in aanvulling op de basisdienstverleningsovereenkomst,

Komen partijen als volgt overeen:

Artikel 1. Aanvulling op basisdienstverlening
De algemene opdracht aan opdrachtnemer is vastgelegd in de basisdienstverleningsovereenkomst afgesloten tussen gemeente en het Werkbedrijf. De bepalingen van de basisdienstverleningsovereenkomst zijn van toepassing op onderhavige overeenkomst, voor zover daarvan niet uitdrukkelijk wordt afgeweken.

Artikel 2. Verantwoording en rapportage
Verantwoording van de resultaten aan de gemeenten vindt één keer per kwartaal plaats. In het informatieprotocol is afgesproken welke rapportagemomenten er zijn in frequentie en vorm. In bijlage

1 bij deze overeenkomst zijn de prestatie-indicatoren opgenomen. Gedurende de looptijd van deze overeenkomst is het mogelijk hier met wederzijdse toestemming prestatie-indicatoren aan toe te voegen.

Artikel 3. Verplichtingen Opdrachtnemer

3.1 Meer- en maatwerkafspraken

De volgende werkzaamheden verricht het Werkbedrijf in het kader van meer- en maatwerkafspraken ten behoeve van de gemeente, waarbij bijlage 2: inzet meer- en maatwerk gemeente Nijmegen 2016 onlosmakelijk deel uitmaakt van deze overeenkomst.

a. Ontwikkeltrajecten

Het Werkbedrijf draagt zorg voor de realisering van circa 150 ontwikkeltrajecten voor kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die een intensieve ondersteuningsvraag hebben. Dit doen we door begeleidingsvergoeding beschikbaar te stellen aan de organisatie waar de kandidaat start met zijn of haar ontwikkeltraject. Het streven is om 150 ontwikkeltrajecten te bieden.

b. Inzet tijdelijke loonkostensubsidie

Het Werkbedrijf zet voor 60 kandidaten die tijdelijk minder productief zijn het instrument tijdelijke loonkostensubsidie in. De tijdelijke, loonkostensubsidie is een instrument om kandidaten die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, maar geen arbeidsbeperking, te kunnen plaatsen bij een werkgever. Door de tijdelijk verminderde productiviteit aan de werkgever te compenseren, wordt de kandidaat met een grote afstand aantrekkelijk voor de werkgever. Om tot 60 succesvolle matches te komen, moet het Werkbedrijf circa 180 kandidaten screenen.

c. Wijkgericht werken

Het Werkbedrijf zet een deel van de capaciteit in voor ‘wijkgericht werken’. In de praktijk betekent dit dat alle wijkteams de beschikking krijgen over inzet van een medewerker van het Werkbedrijf voor twee dagdelen per week. Deze medewerkers vormen voor de wijkteams het eerste aanspreekpunt voor vragen rond het thema Werk. De laagdrempeligheid in de wijk en de korte communicatielijnen tussen sociaal Wijkteam, Werkbedrijf en bijvoorbeeld schuldhulpverlening maken het mogelijk om met name kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden de juiste ondersteuning te bieden en hen zo gauw dit mogelijk is richting werk te leiden.

Binnen deze aanpak wordt er gewerkt met de abc-methodiek. Dit diagnose instrument brengt alle belemmerende factoren op het gebied van arbeidsparticipatie in beeld, hierbij komen alle leefgebieden aan bod. Deze methodiek zorgt ervoor dat voorafgaand aan het traject de ondersteuningsbehoefte van de klant op de verschillende leefgebieden volledig in beeld is, zodat er een zo doelgericht mogelijk een traject richting werk kan worden ingezet.

d. Zorgjongeren

Het Werkbedrijf onderhoudt contact met de Nijmeegse jongeren tot 27 jaar die na de uitkeringsaanvraag dan wel melding bij het Jongerenteam in een zorgtraject worden opgenomen. Het Werkbedrijf onderhoudt contacten met de jongere en de instelling die het zorgtraject biedt. Het doel van het onderhouden van de contacten is de monitoring van de vorderingen. Zodra werk of school (weer) in beeld komt, leidt het Werkbedrijf de jongere richting werk of school. Het gaat om 200 Nijmeegse jongeren.

e. Regelruimte

Het Werkbedrijf kan deze middelen na afstemming met de gemeente Nijmegen inzetten voor nieuwe projecten of experimenten, die inspelen op nieuwe inzichten of ontwikkelingen.

Artikel 4. Verplichtingen Opdrachtgever

De gemeente draagt zorg voor het aanleveren van informatie en bestaande afspraken met betrekking tot projecten zoals bedoeld in artikel 3.

Artikel 5. Financiering

5.1 Aanvullend op de financiële afspraken uit de basisdienstverleningsovereenkomst gelden voor meer- en maatwerk de volgende budgetten:

Budget Maatwerk:	€ 199.000
Inzet Meerwerk:	€ 2.733.000
Totaal:	€ **2.932.000**
Waarvan blijft bij gemeente	€ 560.000

Gemeente Nijmegen houdt van de beschikbare middelen meerwerk € 560.000 bij de gemeente en draagt deze niet over aan het Werkbedrijf, omdat dit rechtstreeks ingezet wordt voor activiteiten die de eigen gemeentelijke afdelingen verrichten. Deze activiteiten vallen buiten het bereik van deze dienstverleningsovereenkomst.

5.2 De gemeente draagt deze budgetten over aan het Werkbedrijf. Indien door de opdrachtgever aan het eind van de periode als bedoeld in artikel 7.1 geconstateerd wordt dat de te behalen prestaties niet of onvoldoende gerealiseerd zijn, is het Werkbedrijf verplicht om voor dat deel het budget terug te storten.

Artikel 6. Verlenging en wijziging

6.1 Herziening overeenkomst

Het Werkbedrijf stelt in overleg met de gemeente vóór 1 december vooruitlopend op het einde van deze overeenkomst een voorstel op voor een overeenkomst voor periode volgend op 31 december. Voor 1 januari komen de gemeente en de MGR de overeenkomst van het aankomende jaar overeen.

6.2 Wijziging meer- en maatwerkovereenkomst tussentijds

Tussentijds wijzigen van deze overeenkomst is mogelijk mits schriftelijk overeengekomen.

6.3 Beëindiging dienstverleningsovereenkomst

Bij uittreding van de gemeente uit de MGR Rijk van Nijmegen eindigen zowel de basisdienstverleningsovereenkomst als deze overeenkomst van rechtswege op de datum van uittreding. Met dien verstande dat over de financiële afwikkeling van de lopende trajecten separaat afspraken worden gemaakt.

Artikel 7. Slotbepalingen:

7.1 Ingangsdatum overeenkomst

Deze overeenkomst gaat in op 1 januari 2016 en eindigt op 31 december 2016.

7.2 Citeertitel

Deze overeenkomst wordt aangehaald als Meer- en maatwerkovereenkomst Werkbedrijf en Gemeente Nijmegen.

CONCEPT

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Nijmegen, xx-xx-xx

Namens gemeente Nijmegen:	Namens MGR:
T. Tankir	drs. H.M.F. Bruls
Wethouder Werk, Inkomen, Economische Zaken en Toerisme	Voorzitter MGR Rijk van Nijmegen

CONCEPT

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Bijlage 1 Kritieke prestatie-indicatoren

De kritieke prestatie-indicatoren (kpi's) gespecificeerd voor gemeente Nijmegen :

(1) aantal kandidaten waarvoor de meer- en maatwerkafspraken uit artikel 3 zijn ingezet.
(2) aantal kandidaten dat is uitgestroomd via de meer- en maatwerkafspraken uit artikel 3 en de reden van uitstroom.

Het WerkBedrijf rapporteert niet over de projecten waarvoor Gemeente Nijmegen meerwerkmiddelen binnen de gemeenten heeft gehouden. Deze activiteiten vallen niet onder deze dienstverleningsovereenkomst.

CONCEPT

Voorstel - Inzet maat- en meerwerk Werkbedrijf 2016

Bijlage 2: inzet meer- en maatwerk gemeente Nijmegen 2016

Project	**Doelstelling**	**Indicatie # mensen geplaatst / in traject**	**Totale kosten in € x 1000**
Ontwikkeltrajecten	Kandidaten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die intensief ondersteunen bij een (ontwikkel)bedrijf	150	750
Loonkostensubsidie	Mensen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt, maar niet in aanmerking komen voor wettelijke loonkostensubsidie, met subsidie plaatsen bij een werkgever	60	825
Wijkgericht werken	Interdisciplinaire aanpak voor kandidaten met problemen op meerdere leefgebieden. Nauwe aansluiting van het Werkbedrijf bij de Nijmeegse wijkteams	400	342
Zorgjongeren	Contact onderhouden met de jongere en de instelling om vorderingen te volgen en indien mogelijk richting werk te leiden	200	183
Project oud-werknemers Hilckmann	Projectmatige aanpak begeleiding werkzoekende (oud-)medewerkers Hilckmann.		125
Regelruimte	Nieuwe projecten of experimenten kunnen starten inspelend op nieuwe inzichten of ontwikkelingen.		187
Totaal			**2.932**

CONCEPT

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Toelichting over de behandeling van:

Brief inzake W&B Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties

Van:	Het college van B&W van 21 juni 2016
Doel:	Wensen en bedenkingen kenbaar maken
Toelichting:	**1. Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties** Begin dit jaar heeft de raad de Woonvisie 2015-2020 vastgesteld. Deze woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. In deze brief informeert het college de raad over de voortgang van het maken van deze prestatieafspraken. Het college gaat in op het nieuwe tripartite overleg tussen corporaties, gemeente en huurdersbelangenverenigingen, de inhoudelijke voortgang, de financiële situatie van de woningcorporaties en het vervolgtraject. Het college geeft de raad in het kader van artikel 160 en 169 van de Gemeentewet de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand. **2. Brief minister Blok** In de brief van het college staat een aankondiging van een brief van minister Blok over de volkshuisvestelijke capaciteit / investeringscapaciteit van de corporaties in de betreffende werkgebieden. Die brief is inmiddels aan de Tweede Kamer gestuurd met in de bijlage een overzicht van *indicatieve* bestedingsruimte van corporaties per gemeente en een aantal opmerkingen daarbij. Die brief is toegevoegd aan de stukken voor de kamerronde. **3. Proces van wensen en Bedenkingen** De volgende procedure wordt gehanteerd: <u>Stap 1: Schriftelijke ronde</u> Direct na de verzending van de raadstukken worden alle fracties uitgenodigd om per email eventuele conceptwensen en -bedenkingen kenbaar te maken. De deadline voor reactie is de donderdag voorafgaand aan de Politieke Avond. In dit geval gaat het dan om donderdag 30 juni aanstaande. De Raadsgriffie zorgt vervolgens voor bundeling en stuurt de conceptwensen en –bedenkingen op de vrijdag die daarop volgt (vrijdag 1 juli) aan alle fracties en het college van B&W. <u>Stap 2: Kamerbespreking</u> De tweede stap betreft de daadwerkelijke kamerbespreking. Deze vindt in dit geval plaats tijdens de Politieke Avond d.d. 6 juli 2016. Tijdens deze bespreking kan onderling van gedachten worden gewisseld over alle wensen en bedenkingen en geven alle fracties aan welke wensen en bedenkingen vanuit hun fractie geformuleerd worden. <u>Stap 3: Schriftelijke ronde</u> Zoals gebruikelijk legt de kamergriffier na de raadskamer aan alle individuele fracties voor of de in de kamerronde geformuleerde wensen en bedenkingen correct zijn verwoord. (**Let op:** De deadline voor reactie is deze keer de donderdag ná de kamerbespreking (donderdag 7 juli) vanwege de Politieke Avond die meteen de week erop al plaatsvindt.)

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

	Vervolgens worden alle wensen en bedenkingen aan alle fracties voorgelegd met het verzoek om aan te geven welke wensen en bedenkingen door de desbetreffende fractie worden gesteund. De deadline voor deze reactie is de maandagavond vóór de bespreking in de besluitronde (in dit geval dus maandagavond 11 juli 2016). Stap 4: Opstellen conceptbrief en besluitvorming Wensen en bedenkingen waarvoor een raadsmeerderheid bestaat worden opgenomen in een conceptbrief die voorligt tijdens de volgende besluitronde. Het seniorenoverleg heeft besloten voortaan dergelijke brieven standaard als stemstuk te agenderen. De wensen en bedenkingen waarvoor géén meerderheid bestaat blijven zichtbaar; alle wensen en bedenkingen worden inclusief de steun per partij als bijlage bij de brief gevoegd en op internet geplaatst. Deze stukken worden op de dinsdag voorafgaand aan de besluitronde aan de gemeenteraad toegezonden (in dit geval dus dinsdag 12 juli 2016). Uiteraard kunnen alle fracties tijdens de besluitronde, indien gewenst, pogen de brief te wijzigen middels een amendement.		
Naam steller: **E-mail steller:**	Bas Böhm b.bohm@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 – 329 34 36
Bijlagen:	1. Brief van het college van B&W inzake 'Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties' d.d. 21 juni 2016 2. Brief van minister voor Wonen en Rijksdienst aan de Tweede Kamer inzake 'Indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties' d.d. 21 juni 2016 en bijlage **Achtergrondinformatie** **Woonvisie: http://www2.nijmegen.nl/wonen/wonen** **Aanvaarde moties en amendementen bij Woonvisie 2015-2020- 27-1-2016** 1. Amendement D66 - Houd de kamermarkt in Nijmegen flexibel! 2. Amendement D66 - Nijmeegse zonnecoöperatie voor een duurzame woonstad! 3. Amendement GroenLinks - Wonen met ambitie (NB: beslispunt 4 is ingetrokken op 17/2/2016) 4. Amendement PvdA - Samen sterker, samen wonen 5. Motie CDA - Laat de wipkip niet z'n uppie staan 6. Motie GroenLinks - Laat deskundige Nijmegenaren meepraten over een duurzame en toegankelijke stad 7. Motie PvdA - Meer middelbare woningen 8. Motie VVD - Meten is weten 9. Motie SP – Versneld bouwen van middeldure- en sociale huurwoningen (17/2/2016)		

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Collegevoorstel
Openbaar

GEMEENTE Nijmegen

Onderwerp

Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties

Programma
Wonen

BW-nummer

Portefeuillehouder
B. Velthuis

Samenvatting
De nieuwe Woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. Conform de nieuwe Woningwet dienen corporaties in redelijkheid aan actueel lokaal volkshuisvestingsbeleid bij te dragen. Via bijgaande brief informeren wij de raad graag over de voortgang van het maken van de prestatieafspraken, zowel procesmatig als inhoudelijk. Ons college is positief gestemd over de tussenstand. We bieden de raad de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand. De wensen en bedenkingen zullen we vervolgens meenemen bij de afronding van bilaterale prestatieafspraken na de zomer.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
RO10, Bas Böhm, 3436

Datum ambtelijk voorstel
13 juni 2016

Registratienummer
16.0005873

Ter besluitvorming door het college
De brief aan de raad over “Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties” vast te stellen, waarin de raad om wensen en bedenkingen wordt gevraagd over de tussenstand inzake de bilaterale prestatieafspraken met 7 woningcorporaties.

Paraaf akkoord | Datum

Steller
Bas Böhm

☒ Alleen ter besluitvorming door het College
☒ Formele consultatie van de Raad

Besluit B&W d.d. 21 juni 2016 **nummer: 3.5**
X Conform advies
☐ Aanhouden
☐ Anders, nl.

Paraaf akkoord | Datum

Bestuursagenda

Portefeuillehouder

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Collegevoorstel

1 Probleemstelling
De nieuwe Woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. Conform de nieuwe Woningwet dienen corporaties in redelijkheid aan actueel lokaal volkshuisvestingsbeleid bij te dragen. Via bijgaande brief informeren wij de raad graag over de voortgang van het maken van de prestatieafspraken, zowel procesmatig als inhoudelijk. We bieden de raad de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand.

2 Juridische aspecten
Het vaststellen van de Woonvisie is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Het maken van prestatieafspraken is een bevoegdheid van ons college. Ons college biedt de gemeenteraad de mogelijkheid om hier vooraf wensen en bedenkingen over kenbaar te maken.

3 Doelstelling
1. De raad te informeren over de voortgang van het maken van bilaterale prestatieafspraken met 7 woningcorporaties; zowel procesmatig als inhoudelijk.
2. De raad de mogelijkheid te bieden wensen en bedenkingen kenbaar te maken over de tussenstand.

4 Argumenten
1. De raad vooraf de mogelijk te bieden wensen en bedenkingen kenbaar te maken
De raad heeft via vaststelling van de Woonvisie de kaders bepaald voor het maken van prestatieafspraken. Ons college informeert de raad graag over de voortgang hiervan en biedt de mogelijkheid om voor de afronding van de bilaterale prestatieovereenkomsten wensen en bedenkingen hierover te uiten.

5 Klimaat
Met de woningcorporaties worden afspraken gemaakt over verduurzaming van hun bezit. De voortgang hiervan staat vermeld in de brief aan de raad.

6 Financiën
Om te bepalen of woningcorporaties in redelijkheid aan de Woonvisie bijdragen is inzicht in de financiële situatie van de corporaties van belang. Hiervoor zijn verkennende gesprekken met corporaties gevoerd en zijn financiële gegevens opgevraagd. Vervolgens is bekeken hoe de corporaties er financieel voor staan, vergeleken met de geldende landelijke normen.

7 Participatie en Communicatie
Met zes corporaties hebben in tripartite vorm werkateliers over de prestatieafspraken plaatsgevonden. Alleen het werkatelier met Mooiland was zonder huurders. Reden is dat Mooiland in ongeveer 130 gemeenten actief is en Koepel Mooiland Allen Samen keuzes moet maken in hun vertegenwoordiging. De uitkomsten van de werkateliers zijn in een stedelijke tripartite overleg met alle corporaties en vertegenwoordigers van huurdersverenigingen besproken. Over de uitkomst hiervan informeert ons college de raad via bijgaande brief.

8 Uitvoering en evaluatie
De wensen en bedenkingen zullen we vervolgens meenemen bij de afronding van bilaterale prestatieafspraken na de zomer.

9 Risico
Er zijn geen risico’s verbonden aan dit voorstel.

Bijlage(n): Brief aan de raad

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Ingekomen stuk D20 (PA 6 juli 2016)

Ruimtelijke Ontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	RO10/16.0005868	Bas Böhm
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties – wensen en bedenkingen		(024) 3293436

Geachte leden van de raad,

Begin dit jaar heeft u de Woonvisie 2015 – 2020, Samenwerken aan goed Wonen, vastgesteld. De nieuwe Woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. Conform de nieuwe Woningwet dienen corporaties in redelijkheid aan actueel lokaal volkshuisvestingsbeleid bij te dragen. In deze brief informeren wij u graag over de voortgang van het maken van de prestatieafspraken. Allereerst gaan wij in op het nieuwe tripartite proces tussen corporaties, gemeente en huurdersbelangenverenigingen. Vervolgens informeren wij u graag over de inhoudelijke voortgang, de financiële situatie van de woningcorporaties en het vervolgtraject.

In het kader van artikel 160 en 169 van de Gemeentewet bieden wij u de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand. De wensen en bedenkingen zullen we vervolgens meenemen bij de afronding van bilaterale prestatieafspraken.

Nieuw proces
De wettelijke kaders voor het maken van prestatieafspraken zijn anders dan voorheen. Ten eerste dienen corporaties in redelijkheid bij te dragen aan een lokale actuele woonvisie. De redelijke bijdrage dient te blijken uit een jaarlijks “bod” van een corporatie dat als basis dient voor het gesprek over prestatieafspraken. Dit gesprek vindt plaats in tripartite vorm; de tweede wijziging. Corporaties, gemeente én huurdersbelangenverenigingen dienen volwaardig aan tafel te zitten. Ons college acht de betrokkenheid en inbreng van huurders van belang en heeft nadrukkelijk invulling gegeven aan een nieuwe tripartite werkwijze en een duurzame samenwerking tussen de drie partijen.

Een tripartite werkwijze betekent nieuwe gezichten, nieuwe verhoudingen, nieuwe verwachtingen. We zitten om tafel met zeven corporaties en zeven huurdersbelangenverenigingen (deels in oprichting). Op de agenda staan de thema’s betaalbaarheid, woningbouwopgave, huisvesting van doelgroepen en wonen met zorg, duurzaamheid en leefbaarheid. Kortom: genoeg ingrediënten voor een complex proces.

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

In complexe processen is het van belang vóóraf te weten wat partijen van elkaar (en zichzelf) verwachten. Taken, rollen en verantwoordelijkheden zijn voor alle drie de partijen anders dan voorheen. Vóórdat er over de inhoud is gesproken hebben er zogenaamde verwachtingensessies plaatsgevonden met huurders en medewerkers van de zeven corporaties en ambtenaren van alle betrokken beleidsdisciplines. In deze sessies stond de vraag centraal: “Wat is uw verwachting van de rol van respectievelijk de huurdersbelangenvereniging, gemeente en corporaties bij het maken van prestatieafspraken?”.
Veelgenoemde punten bij alle partijen zijn openheid, respect, vertrouwen en gelijkwaardigheid. Hieronder gaan we wat dieper in op elke partij. Een belangrijke gezamenlijke constatering is dat dit eerste jaar een leerjaar is. Een jaar waarin we een basis willen leggen voor een duurzame samenwerking in de toekomst. In het najaar evalueren we samen het proces en maken we hierover afspraken voor de komende jaren.

Betekenis per partij
Een tripartite samenwerking betekent voor de gemeente organisatie, facilitering en coördinatie van dit proces. En uiteraard meer dan dat: uit de prestatieafspraken dient de redelijke bijdrage van corporaties aan de Woonvisie te blijken. Tegelijkertijd zitten huurders volwaardig aan tafel. Hun inbreng kan in lijn zijn met de Woonvisie, maar dit hoeft niet. Voor ons college betekent een tripartite proces dus náást het helder maken van de “redelijke bijdrage”, het aangeven op welke punten er in tripartite andere afspraken zijn gemaakt óf op welke punten er wellicht geen tripartite overeenstemming is. Enkel op die manier kunnen huurders volwaardig aan tafel zitten.

Waar ons college het tripartite overleg faciliteert en de bijdrage van corporaties aan de Woonvisie inzichtelijk maakt, zijn corporaties de schakel naar hun huurders en hun interne en externe toezichthouders. Hun plannen worden overlegd met huurders en dienen goedgekeurd te worden door hun Raad van Toezicht, passend binnen de kaders van de Autoriteit Woningcorporaties. Op het moment dat er bij het maken van prestatieafspraken andere keuzes worden gemaakt betekent dit dat bestaande plannen aangepast moeten worden, waarna de toezichthouders uiteraard ook over een aanpassing dienen te oordelen.

Tot slot de huurdersbelangenverenigingen. Voor hen brengt de nieuwe Woningwet de grootste verandering met zich mee. Een volwaardige positie aan tafel betekent meer overleg met de corporatie en gemeente en voor- en nabespreking met de achterban. Het vraagt om inhoudelijke verdieping in de verschillende onderwerpen. Het maken van afspraken betekent dat huurders medeverantwoordelijk worden. Waarbij het overigens een keuze voor de huurdersbelangenvereniging zélf is om een handtekening onder afspraken te zetten. Afhankelijk van de gewenste rol in het tripartite proces is elke huurdersbelangenvereniging vrij hierin een eigen keuze te maken. Een handtekening is niet het hoogste doel voor ons college. Belangrijker vinden we het, zoals huurders zelf hebben aangegeven, een win-win situatie te creëren. Een goede samenwerking die leidt tot betere afspraken en beter wonen in Nijmegen.

Waar staan we nu?
In april en mei zijn er per corporatie inhoudelijke werkateliers georganiseerd. In deze werkateliers is per thema (betaalbaarheid, woningbouwopgave, huisvesting doelgroepen en wonen met zorg, duurzaamheid en leefbaarheid) besproken wat de inzet van de gemeente (Woonvisie) is, hoe de plannen van de betreffende corporatie eruit zien en wat de inzet van huurders is. Ook is

inzichtelijk gemaakt wat de “optelsom“ van de plannen van alle corporaties oplevert. Hiermee wordt voor huurders ook inzichtelijk welke bijdrage hun corporatie aan het geheel levert. Vervolgens is de stedelijke tussenstand besproken in een collectief bestuurlijk tripartite overleg. Hieronder vindt u de uitkomsten en tussenstand per thema.

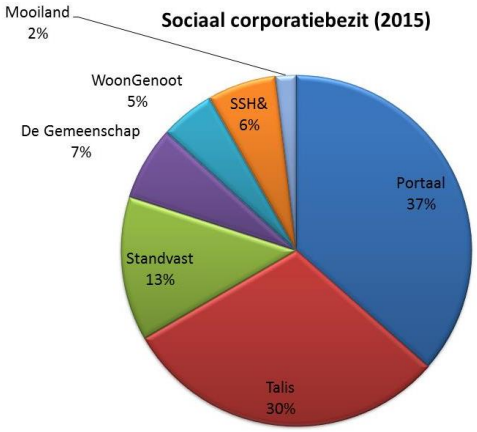

Figuur 1: verdeling sociaal corporatiebezit in Nijmegen. Totaal ca. 30.000 zelfstandige sociale huurwoningen (onzelfstandige woonruimten van de SSH& zijn niet meegerekend).

Betaalbaarheid
In de Woonvisie is de inzet opgenomen om in 2020 het aantal huishoudens in huurwoningen met een betalingsrisico te hebben teruggebracht met 50% ten opzichte van 2015. Hierbij wordt een brede aanpak voorgestaan gericht op woonlasten, bestedingspatroon en inkomsten.

In de werkateliers met corporaties is geconstateerd dat het bereiken van de inzet uit de Woonvisie deels afhangt van afspraken die corporaties, gemeente en huurders maken. Voor een belangrijk deel heeft dit ook te maken met de conjunctuur en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Bij monitoring van deze doelstelling is het van belang om ook deze ontwikkelingen in beeld te brengen.

Alle corporaties zijn aangesloten bij de uitvoering van het Aanvalsplan Armoede en Schulden. Ons college richt momenteel, samen met hen en energieleveranciers en zorgverzekeraars een integraal systeem van vroegsignalering van schulden op. Doel is om hogere schulden en huisuitzettingen te voorkomen. Hierover zal binnenkort, als één van de eerste gemeenten in Nederland, een convenant tussen de aangesloten partijen worden gesloten.

Betaalbaarheid gaat uiteraard ook over voldoende goedkope en betaalbare woningen. Enerzijds gaat dit over het aantal woningen, hierover meer onder de woningbouwopgave. Anderzijds gaat

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

dit over de huurprijs. In de Woonvisie wordt nagestreefd om de goedkope corporatievoorraad (< € 409) te verruimen en op het peil van 1 juli 2014 te brengen, te weten 20% van de sociale corporatieve voorraad. Corporaties onderschrijven dat het van belang is om voldoende goedkope woningen te hebben. Hierbij is hun inzet om te voldoen aan de vraag van de doelgroepen die hier behoefte aan hebben. Dit kán 20% zijn, maar ook meer of minder. De afspraak staat om vraag en aanbod komende jaren te monitoren. De meest actuele vraag zal blijken uit de lokale doorvertaling van WoON2015, waarvan de uitkomsten dit najaar verwacht worden.

In de Woonvisie komen ook de jaarlijkse huurverhogingen aan bod. De inzet in de visie varieert van een poging om inkomensafhankelijke huurverlaging door te voeren tot de huren van huishoudens met inkomens tot € 43.000 niet harder te laten stijgen dan de inflatie. Ons college heeft geconstateerd dat er sprake is van een trendbreuk: er is in algemene zin sprake van gematigde huurverhogingen. De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven verschilt per corporatie. Dit komt onder andere doordat de samenstelling van het woningbezit sterk verschilt. De trendbreuk en de verschillen tussen corporaties blijken onder andere uit de twee grootste corporaties Talis en Portaal. Talis heeft de huren van huishoudens met lage inkomens in woningen met huren boven de aftoppingsgrens (€ 574 of € 628, afhankelijk van het type huishouden) verlaagd en Portaal heeft de huurverhoging dit jaar generiek op 0% gezet. Per 1-1-2017 veranderen de landelijke kaders (weer) en gaat de huursombenadering in.

Afspraken over de woningbouwopgave, huisvesting doelgroepen en duurzaamheid raken uiteraard de betaalbaarheid van het wonen. Per thema maken we inzichtelijk wat de stand van zaken rondom deze afspraken is.

Woningbouwopgave
In de Woonvisie is de verhoogde druk op de sociale huurwoningenmarkt nadrukkelijk geagendeerd. De vraag naar sociale huurwoningen, op basis van WoON2012, is verhoogd met 2.600 woningen vanwege de vluchtelingencrisis en gevolgen van de extramuralisering. In totaal komt dit neer op een behoefte aan 31.200 sociale huurwoningen van corporaties in 2020. Corporaties zien ook dat er sprake is van een hogere druk op de sociale woningmarkt en zetten zich extra in om de woningbouw te versnellen of in tijdelijkheid woningen te realiseren. Hiervoor is begin dit jaar samen met de gemeente een Task Force opgericht die hier invulling aan geeft. Over de eerste resultaten van de versnelling van sociale woningbouw hebben we u eerder geïnformeerd. Afspraken uit de Task Force zullen ook worden opgenomen in de prestatieafspraken.

Ten aanzien van de cijfers uit de Woonvisie geven corporaties, net als bij het thema betaalbaarheid, aan te willen voldoen aan de vraag. Hierbij plaatsen zij vraagtekens of de extra opgave gaat om 2.600 woningen. De afspraak is, zoals eerder vermeld, om vraag en aanbod nauwkeurig te monitoren.

Hieronder zijn de vraag uit de Woonvisie en het aanbod van corporaties inzichtelijk gemaakt.

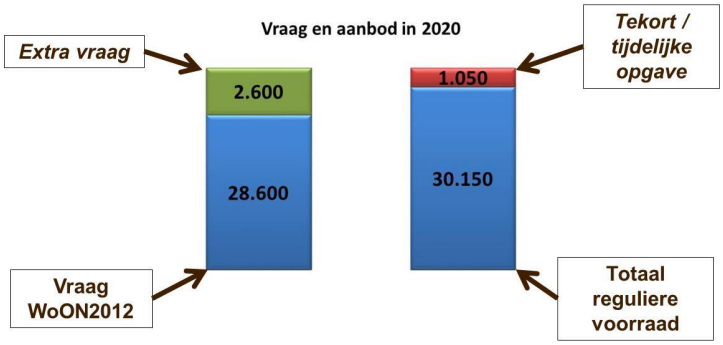

Figuur 2: de vraag naar sociale corporatieve woningen uit de Woonvisie en het aanbod (de sociale corporatieve voorraad in 2020) op basis van de huidige plannen van de corporaties.

Uit deze figuur blijkt dat corporaties in 2020 voldoen aan de vraag uit WoON2012. De Task Force richt zich op invulling van de extra / tijdelijke opgave. Dat er sprake is van extra inzet blijkt uit onderstaande tabel.

	Hard	Zacht	Totaal
Totaal eind 2015	1350	575	1925
Totaal na ateliers	1350	950	2300

Tabel 1: aantal nieuwbouw sociale huurwoningen van corporaties van 2016 tot 2020. Harde plannen zijn zeker, zachte plannen (nog) niet.

Uit de tabel is op te maken dat het aantal zachte plannen in de eerste maanden van 2016 flink is toegenomen. Een positieve ontwikkeling. Om tot uitvoering te komen een gezamenlijke inspanning van zowel corporaties en gemeente vereist. Afspraak is om projectmatig invulling te geven aan deze extra inspanning en na twee jaar te evalueren of en zo ja, welke algemene afspraken hierover gemaakt kunnen worden.

De ontwikkeling van de woningvoorraad van corporaties bestaat uiteraard niet alleen uit toevoeging van sociale huurwoningen. Verkoop, sloop, liberalisatie en eventueel aankoop van woningen hebben invloed op de totale woningvoorraad. Alle corporaties zetten zich primair in op sociale huurwoningen. Alleen Standvast Wonen zet in op een (tijdelijke) kleine uitbreiding van vrije sectorhuurwoningen om de vraag hiernaar te kunnen beantwoorden. Opbrengsten hieruit komen overigens weer ten goede aan de sociale voorraad. De corporaties Portaal, Talis,

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Mooiland en De Gemeenschap zetten zich samen met de gemeente in om beleggers te interesseren voor Nijmegen en zo het aantal middeldure huurwoningen te vergroten en meer menging in de wijk te krijgen.

Verkoop van woningen is bij elke corporatie afgestemd op het strategisch voorraadbeleid en prestatieafspraken over sociale huurwoningen en gemengde wijken. Overigens wordt bij verkoop van huurcomplexen van corporaties ook aan beleggers verkocht. Deze woningen worden vervolgens in de middeldure of dure huursector verhuurd.

Tot slot is op initiatief van huurders het onderwerp huur-koopwoning aan de agenda van de prestatieafspraken toegevoegd. Een huur-koopwoning is een woning die in de eerste jaren wordt gehuurd en vervolgens wordt gekocht door de huurder. HBV De Klink en Portaal onderzoeken de mogelijkheden van realisatie van huur-koopwoningen.

Huisvesting doelgroepen en wonen met zorg
Het thema huisvesting doelgroepen en wonen met zorg maakt onderscheid tussen “vergunninghouders en kwetsbare doelgroepen“ en “wonen met zorg“. Over het eerste onderwerp en de inzet om meer woningen te bouwen voor deze doelgroepen hebben we u geïnformeerd.

Als gevolg van de scheiding van wonen en zorg is de “zwakke instroom” in sommige wijken als risico benoemd in de Stads- en wijkmonitor. Ook corporaties zien dit. De woonbegeleiding van een zorginstantie speelt hier een belangrijke rol. Indien een corporatie signalen heeft dat de woonbegeleiding tekort schiet wordt dit gemeld en kan de gemeente, als contractant, de zorginstantie hierop aanspreken.

De huisvestingsopgave voor ouderen, verzorgd en beschermd wonen blijkt uit het planningskader wonen met zorg. Dit jaar wordt dit, op basis van WoON2015, geactualiseerd. De opgave uit het huidig planningskader wordt door corporaties op hoofdlijnen gedeeld:

- groeiende behoefte aan levensloopgeschikte woningen;
- rolstoelwoningen per woonservicegebied bekijken;
- meer vormen van beschermd en verzorgd wonen nodig;
- 4 prioriteitsgebieden: Centrum, Oost, Midden, Lindenholt

De actualisatie van het planningskader in 2016 houdt concreet in:

- gezamenlijk definities levensloopgeschikt, verzorgd en beschermd wonen bepalen;
- waarde kengetallen bespreken;
- vraag en aanbod inzichtelijk maken;
- opgave per woonservicegebied bepalen.

Een ontwikkeling waar ons college zich zorgen over maakt is dat het in Lindenholt ontbreekt aan een corporatie die het voortouw neemt. Corporaties hebben aangegeven dat zij ook daar aan de lat staan. Over vervolgstappen blijft ons college in gesprek met de corporaties.

Duurzaamheid
Nijmegen wil uiterlijk in 2045 een energieneutrale stad zijn. Om de doelstellingen uit de Parijsverklaring te bereiken dient 75% van de gebouwde omgeving in 2030 energieneutraal te zijn. Ons college wil samen met alle corporaties en huurdersbelangenverenigingen een proces

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

starten dat zich richt op energieneutraliteit. De gezamenlijke inzet in zo´n proces is door zowel huurders als corporaties de afgelopen periode onderschreven. De gemeente zal hierin faciliterend optreden. Er loopt al een onderzoek waardoor er inzicht komt in de mogelijkheden voor een energieneutrale warmtevoorziening per buurt. Dit wordt uitgebreid naar procesbegeleiding en inbreng van expertise met als doel het verkennen van scenario's die leiden tot een energieneutrale woningvoorraad. De scenario's moeten meer zicht geven op de haalbaarheid van een 75% energieneutrale woningvoorraad in 2030. Er is bij corporaties een hele sterke drive om te werken aan energieneutrale woningen en om beter zicht te krijgen op de mogelijkheden die hiervoor in Nijmegen zijn. Hiervoor starten wij, als eerste gemeente in Nederland, een gezamenlijk tripartite proces.

Op korte termijn is de doelstelling van de corporaties een gemiddeld label B in 2020. Waar mogelijk en wenselijk (no-regret) wordt dit versneld. Afspraak is om, naast het tripartite proces gericht op energieneutraliteit, jaarlijks energielabels, de EnergieIndex, het aantal energieneutrale woningen en het verbruik jaarlijks te monitoren.

Leefbaarheid
De inzet op leefbaarheid loopt volgens zowel gemeente, corporatie als huurders, ondanks beperktere wettelijke mogelijkheden, goed. De samenwerkingsstructuur met onder andere sociale wijkteams, regieteams en wijkaanpakplannen is op orde. Actuele gespreksonderwerpen zijn versterking van buurtinitiatieven en het samen optrekken bij signalen van polarisatie. Op onderdelen zijn corporaties kritischer: de contacten tussen corporaties en (nieuwe) sociale wijkteams en de eerder benoemde woonbegeleiding. Over de woonbegeleiding is een procesafspraak gemaakt. Ons college herkent de signalen over de sociale wijkteams en zet in op uitbreiding van capaciteit.

In de bilaterale prestatieafspraken wordt inzichtelijk gemaakt wat corporaties nog mogen op het gebied van leefbaarheid en welke afspraken hierover per wijk worden gemaakt. Op voorhand kan gemeld worden dat de financiële inzet doorgaans op het wettelijk maximum van € 125 per verhuureenheid ligt en dat er niet op de uitvoeringscapaciteit (buurt en sociaal beheer) wordt bezuinigd door corporaties.

Financiën
Om te bepalen of er sprake is van een redelijke bijdrage dient er ook inzicht te zijn in de financiële situatie van de corporaties. De financiële mogelijkheden voor corporaties worden bepaald door de landelijk toezichthouder, de Autoriteit Woningcorporaties (Aw) en door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het WSW is de instantie die bepaalt of een corporatie in aanmerking komt voor zogenaamde geborgde leningen (gunstige leningen door een achtervangconstructie van corporaties en overheden).

Om gemeenten meer inzicht te geven stuurt de minister vóór 1 juli 2016 voor het eerst aan elke gemeente voor elke corporatie een kengetal waarmee wij een indicatie krijgen van de mogelijke extra ruimte voor volkshuisvestelijke inspanningen van corporaties in hun werkgebied. Dit is de volkshuisvestelijke capaciteit ofwel de investeringscapaciteit. Dit kengetal hebben wij tot op heden nog niet ontvangen.

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Vervolgvel
7

Ons college acht meer financieel inzicht van belang. Vorig jaar hebben verkennende financiële gesprekken tussen gemeente en corporaties plaatsgevonden. Vervolgens is per corporatie op basis van de laatste meerjarenbegroting bekeken in hoeverre er wordt voldaan aan de normen die de Aw en het WSW stellen. Concreet gaat het om 5 financiële indicatoren die allen boven de landelijke norm dienen te staan om te kunnen investeren. Uit dit onderzoek is gebleken dat de corporaties in algemene zin financieel robuust zijn. Bij twee corporaties zijn de investeringsmogelijkheden op dit moment beperkt doordat óf één indicator van de Aw negatief scoort óf omdat het zogenaamde borgingsplafond voor leningen bij het WSW is bereikt. De overige corporaties scoren net of wat ruimer boven de landelijke normen.

Eerder in deze brief gaven we aan dat corporaties inzetten op extra inspanning. Het is prettig te constateren dat er financieel ook mogelijkheden zijn. Tegelijkertijd zijn deze extra inspanningen nog niet in de plannen van corporaties opgenomen en dient te blijken wat dit betekent voor de financiële situatie. Ons college zal uw raad, ingebed in de jaarlijkse cyclus van prestatieafspraken, informeren over het kengetal van de minister en de investeringsmogelijkheden van de corporaties.

Tussenstand en vervolg
Deze tussenstand is een tussenstand op hoofdlijnen. De bilaterale uitwerking is uiteraard concreter en volledi ger. Wij zullen onder andere het thema Social Return uitwerken in de bilaterale afspraken. Daarnaast worden voor alle benoemde thema's concrete projecten voor de komende twee jaar in de bilaterale overeenkomsten inzichtelijk gemaakt.

Overall is ons college positief gestemd over de start van dit nieuwe tripartite proces en de vorming van prestatieafspraken. Op hoofdlijnen is er weinig verschil van inzicht en teksten voor bilaterale prestatieafspraken zijn in de maak. Tegelijkertijd zijn partijen zich ervan bewust dat het vooral om de uitvoering gaat. Hier zetten we met elkaar de schouders onder. We hebben er vertrouwen in dat we na de zomer de bilaterale prestatieovereenkomsten kunnen afronden en horen graag uw wensen en bedenkingen over deze tussenstand.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
deer Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2016-0000354016

Uw kenmerk

Datum 21 juni 2016
Betreft Indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties

In de Woningwet is opgenomen dat woningcorporaties naar redelijkheid bijdragen aan de uitvoering van het lokale volkshuisvestingsbeleid. Hiertoe brengen corporatie jaarlijks voor 1 juli een 'bod' uit met voorgenomen werkzaamheden. Het is van belang dat gemeenten, huurders en corporaties op lokaal niveau in staat worden gesteld om te komen tot afgewogen op de volkshuisvestelijke opgave en de financiële positie van de corporatie afgestemde prestatieafspraken over onder meer het huurbeleid, onderhoud, nieuwbouw en woningverbetering. Hiervoor hebben zij de beschikking over reguliere informatiebronnen als de (standaard-) informatie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en de Autoriteit woningcorporaties (Aw). Op grond van artikel 42 van de Woningwet alsmede van artikel 38 van het Besluit toegelaten instellingen volkshuisvesting zullen lokale partijen daarnaast een indicatie krijgen van de beschikbare middelen van corporaties die in hun gemeente werkzaam zijn. Dit jaar is het eerste jaar sinds de inwerkingtreding van de herziene Woningwet dat deze indicatieve bestedingsruimte ter beschikking wordt gesteld aan gemeenten en huurders. Met deze brief wil ik uw kamer nader informeren over de indicatieve bestedingsruimte.

Wat wordt verstaan onder bestedingsruimte?
Een woningcorporatie beschikt over maatschappelijk gebonden vermogen om in te zetten voor de volkshuisvesting in Nederland. Het is het vermogen dat ook beschikbaar is om bij wijze van spreken over 50 jaar de dan levende generaties te voorzien van goede, betaalbare woonruimte. Het vraagt om een effectieve en efficiënte inzet van middelen voor zowel huidige als toekomstige generaties. Het is de verantwoordelijkheid van corporaties, huurdersorganisaties en gemeentes om in de prestatieafspraken vast te leggen welke middelen nu ingezet moeten worden voor de prioriteiten die er nu zijn en welke middelen beschikbaar moeten blijven voor volkshuisvestelijke wensen op de middellange of langere termijn.

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

Wijze van bepaling van de indicatieve bestedingsruimte
Per corporatie is een *indicatief* bedrag berekend dat aangeeft in welke mate de betreffende corporatie de financiële ruimte heeft om bestedingen te doen ten opzichte van de investeringen, voorgenomen verkopen en het reeds voorgenomen huurbeleid uit de prospectieve informatie (dPi). De indicatieve bestedingsruimte heeft betrekking op de leencapaciteit die woningcorporaties hebben. Het gaat dus niet om vrije liquide middelen of uit extra inkomsten uit extra verkopen. Om te bepalen wat de ruimte is, zijn de eigen prognoses van de corporatie over de periode 2016-2020 als basis genomen. Gebruik is gemaakt van de meest recente dPi (december 2015). Via een modelmatige berekening is bezien wat ten opzichte van deze prognoses in 2017 de bestedingsruimte is. De reden dat voor dit jaar is gekozen, is omdat dit het eerste jaar is waarvoor een corporatie conform het BTIV met gemeente(n) en huurdersorganisatie(s) in 2016 nieuwe prestatieafspraken gaat maken. Omdat de administratieve of juridische scheiding nog niet heeft plaatsgevonden is de indicatieve bestedingsruimte dit jaar gebaseerd op de gegevens van de gehele woningcorporatie.

Voor de berekende ruimte zijn drie categorieën van bestedingen onderscheiden:

- Investeringen in nieuwbouw van huurwoningen
- Investeringen in renovatie/duurzaamheid van huurwoningen
- Huurverlaging/huurmatiging.

De reden dat verschillende categorieën bestedingen zijn onderscheiden is dat de ruimte die een corporatie heeft om te besteden, mede afhangt van de wijze waarop de beschikbare middelen worden besteed. Investeringen in nieuwbouw of renovatie leiden ook tot inkomsten en hebben derhalve een ander financieel effect dan verlaging van het huurniveau, wat tot een derving van huurinkomsten leidt. Per bestedingscategorie is aangegeven wat maximaal mogelijk is indien alle besteedbare middelen aan die categorie worden besteed. Gebruik van ruimte in de ene categorie gaat ten koste gaan van ruimte in de twee andere categorieën. De voor de categorieën berekende indicatieve bestedingsruimtes zijn dus *niet* optelbaar.

Vervolgens zijn de bedragen per corporatie verdeeld over de gemeente(n) waarin de betreffende corporatie werkzaam is. De verdeling heeft plaatsgevonden naar rato van het aantal gereguleerde (DAEB-) woningen per gemeente waarin de corporatie werkzaam is. Er zijn derhalve per gemeente voor elke corporatie die in die gemeente werkzaam is drie indicatieve bedragen berekend, die per bestedingscategorie afzonderlijk de omvang van de additionele ruimte weergeeft.

Om de omvang van de beschikbare ruimte te bepalen is aangesloten bij het financiële toetsingskader dat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

hanteert bij de beoordeling of de betreffende corporatie in aanmerking komt voor borging van nieuwe leningen. Het gaat daarbij om de volgende financiële ratio's en bijbehorende normen:

- Interest Coverage Ratio (ICR) die minimaal 1,4 dient te zijn,
- Debt Service Coverage Ratio (DSCR) die minimaal 1,0 dient te zijn,
- Loan to Value (LtV) op basis van bedrijfswaarde die maximaal 75% dient te zijn,
- de solvabiliteit op basis van bedrijfswaarde die minimaal 20% dient te zijn, en
- de dekkingsratio (verhouding leningen/ WOZ-waarde bezit) die maximaal 50% mag zijn.

Verder is onder meer rekening gehouden met het maximum bedrag van € 3,5 miljard dat het WSW per corporatie borg staat. Voor een corporatie die in de periode tot en met 2020 bij de uitvoering van de dPi in enig jaar al op een WSW-norm zit of deze over- respectievelijk onderschrijdt is de indicatieve bestedingsruimte nul.

De berekende omvang van de ruimte om te investeren in nieuwbouw van huurwoningen of in woningverbetering is mede afhankelijk van de veronderstellingen die rond deze investering worden gemaakt inzake met name de investerings- en exploitatiekosten, de huuropbrengsten en de looptijd of looptijdverlenging van de investering. De veronderstellingen zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het 'gemiddelde' in Nederland. Lokaal kan dat natuurlijk anders zijn. Bij de nieuwbouw is verder onder meer aangenomen dat de huurwoningen worden gebouwd met een huur onder de laagste aftoppingsgrens voor de huurtoeslag (€ 586,68 in 2016).

Een huurverlaging werkt financieel geheel anders uit dan een investering. Als gevolg van een lager huurniveau zijn de toekomstige inkomsten blijvend lager, waar tevens hogere kosten tegenover staan in de vorm van gestegen rentelasten omdat er extra geleend moet worden om de liquiditeit van de corporatie op hetzelfde peil te houden.

Het model en de berekeningen zijn gemaakt door het bureau Ortec Finance in opdracht van het ministerie van BZK.

De berekende indicatieve bedragen
Op basis van de beschreven uitgangspunten en veronderstellingen over de hoogte van de parameters, zijn de indicatieve bedragen voor de drie categorieën bestedingen als volgt:

Directoraat-eneraal Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

- Nieuwbouw huurwoningen: € 37,1 miljard
- Woningverbetering: € 28,3 miljard
- Lager huurniveau: € 1,1 miljard

De modelmatig berekende omvang van de ruimte om te investeren in nieuwbouw is derhalve circa € 37 miljard voor heel Nederland. Zoals eerder aangegeven is dit de ruimte die beschikbaar is bovenop de voornemens van corporaties voor de komende 5 jaar. Bij stichtingskosten van gemiddeld € 150.000 per woning, komt dit bedrag overeen met circa 245.000 woningen. Ter vergelijking: in 2020 zijn volgens de studie Investeren in Nederland (juni 2015) van het Economisch instituut voor de Bouw (EIB) ongeveer 100.000 extra gereguleerde huurwoningen nodig. De investeringsruimte bij verbetering (renovatie/duurzaamheid) is lager omdat in die bestemming het onrendabele deel relatief groter is. De mogelijkheden om de huren ten opzichte van de prognose in 2017 te verlagen, lijken met ruim € 1 miljard relatief beperkt. Een belangrijke reden hiervoor is dat een lager huurniveau geldt voor alle toekomstige jaren en dus leidt tot een stapeling van gederfde middelen.

De bestedingsruimte bij corporaties kan aanzienlijk uiteen lopen en ook tussen gemeenten en woningmarktregio's kunnen er verschillen zijn. Niet alle corporaties hebben ruimte om extra bestedingen te doen. 24 woningcorporaties hebben geen bestedingsruimte boven op de al reeds voorgenomen werkzaamheden in 2016-2020. Deze 24 corporaties hebben gezamenlijk een kleine 200.000 DAEB-woongelegenheden. Van deze 24 corporaties staan er 5 onder verscherpt financieel toezicht van de Aw. Van de resterende 19 corporaties zijn er 11 die volgens de modelmatige berekening weer positieve ratio's hebben in 2020.

De indicatieve bestedingsruimte is een instrument dat voor het overleg op lokaal niveau gebruikt kan worden en lokaal is dus ook alleen het bedrag voor de lokaal werkzame corporaties relevant. De optelling naar een macro-bedrag is wel relevant om zichtbaar te maken hoeveel middelen er voor Nederland in zijn geheel beschikbaar zijn. Daarbij dienen wel de hierna te maken kanttekeningen bij de berekende bedragen in acht te worden genomen.

In de bijlage is een overzicht opgenomen van de indicatieve bestedingsruimte per gemeente. Deze laat een zekere spreiding zien. Het is echter zinvol om ook de verdeling van bestedingsruimte per woningmarktregio te bezien, aangezien corporaties het vermogen (zonder ontheffing) binnen de regio voor nieuwe activiteiten kunnen inzetten. Tot 1 juli hebben gemeenten de gelegenheid om met voorstellen te komen voor het vormen van woningmarktregio's. Ik zal de Tweede Kamer op korte termijn informeren over de ingediende voorstellen en zal daarbij tevens een overzicht geven van de indicatieve bestedingsruimte per regio.

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

In onderstaande tabel zijn de uit de dPi afkomstige investeringsbedragen voor 2016 tot en met 2020 aangegeven. De berekende indicatieve investeringsruimte komt hier dus bovenop.

Geprognosticeerde investeringen in dPi 2015 (€ miljard)	2016	2017	2018	2019	2020
Nieuwbouw/aankoop DAEB verhuur	3,86	3,45	2,76	2,34	2,38
Nieuwbouw/aankoop niet-DAEB verhuur	0.08	0,07	0,06	0,02	0,02
Woningverbetering	2,32	2,33	2,00	1,84	1,59
Overig	0,17	0,15	0,12	0,10	0,10
Totaal investeringen excl. Koop	6,43	6,00	4,94	4,30	4,08
Nieuwbouw koop	0,15	0,11	0,08	0,04	0,02

Opmerkingen bij de indicatieve berekeningen
De indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties beoogt om huurders-organisaties en gemeenten inzicht te geven in de financiële polsstok van de corporatie. Het oogmerk van de indicatie is nadrukkelijk niet om vanuit het Rijk de lokale onderhandelingsinzet voor te schrijven. De indicatieve berekening leent zich daar naar zijn opzet ook niet voor. De indicatieve bestedingsruimte geeft aan hoeveel middelen er grosso modo beschikbaar zijn voor de volkshuisvesting, maar geeft geen inzicht in het beste moment van besteding.

Bovendien is de indicatieve bestedingsruimte gebaseerd op de ratio's die het WSW hanteert voor *individuele* corporaties. Voor de sector als geheel moeten de normen hoger liggen zodat de sector als geheel in staat is om collega-corporaties die in financiële problemen zijn gekomen te ondersteunen, met name via de saneringsbijdrage. De Aw hanteert voor de solvabiliteit dan ook een sectornorm van 25% terwijl de individuele norm 20% is. Als alle corporaties scherp op deze individuele norm zouden sturen dan zou de sectornorm van 25% dus niet meer gehaald worden en zou er niet meer sprake zijn van een financieel gezonde sector.

Ten derde kunnen corporaties het zelf wenselijk achten om in hun financiële beleid een veiligheidsmarge te hanteren ten opzichte van de WSW-normen voor de financiële ratio's. Dit verkleint de kans dat ze bij financiële tegenvallers onder de norm schieten. In onderstaande tabel is aangegeven wat de extra bestedingsruimte is bij afwijkende normen voor de financiële ratio's (wijziging norm ten opzichte van de basisvariant):

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

€ mld.	Basisvariant	LtV 70% ipv 75%	ICR 1,8 ipv 1,4	Solv 25% ipv 20%	DSCR 1,2 ipv 1,0
Nieuwbouw	37,1	26,2	26,7	33,9	29,2
Verbetering	28,3	20,9	19,0	25,9	21,6
huurmatiging	1,1	0,9	0,7	1,0	0,8

Ten vierde dient de indicatieve bestedingsruimte te worden gezien als de beschikbare ruimte voor volkshuisvesting. Als de berekende bestedingsruimte geheel zou worden gebruikt in een korte periode dan is daarmee het maatschappelijk gebonden vermogen voor alle toekomstige jaren in een keer ingezet ten behoeve van prioriteiten op basis van inzichten in het hier en nu. Dit lijkt niet verstandig gegeven dat inzichten kunnen wijzigen en nu niet goed voorzienbaar is welke uitdagingen in de toekomst liggen. Nieuwe ruimte ontstaat dan namelijk pas als en voor zover de financiële ratio's daarna weer boven de normen uitgroeien.

Ten vijfde zijn de berekende bedragen aan bestedingsruimte voor zowel investeringen als huurmatiging gebaseerd op prognoses die eind vorig jaar zijn aangeleverd (dPi). Ondertussen kunnen de omstandigheden veranderd zijn. De regelgeving is het laatste jaar gewijzigd (onder meer Wet doorstroming huurmarkt) en dit kan van invloed zijn op de prognose van de huurinkomsten. In het nieuwe huurbeleid (Wet doorstroming) is de huursomstijging, inclusief harmonisatie, beperkt tot 1% boven inflatie. Bij een inflatie van 2% in de jaren vanaf 2017, zoals in het rekenmodel is verondersteld in aansluiting op aannames die de Aw hanteert, is de huursomstijging derhalve beperkt tot 3%. De in de dPi veronderstelde huurstijging (rond de 2%) ligt daar binnen, waarbij corporaties in de voornemens al rekening hielden met een gematigd huurbeleid. Voor de periode na 2020 wordt in de dPi al gerekend met een inflatievolgende huurstijging. Indien corporaties, al dan niet vanwege een lage inflatie, een lagere huurstijging realiseren dan verwacht in de dPi, dan wordt hiermee (ceteris paribus) al een deel van de bestedingsruimte voor huurmatiging gebruikt. Behalve de inflatie kunnen ook andere economische verwachtingen zijn aangepast, zoals de rente[1]. Ook is het mogelijk dat corporaties ten opzichte van de voornemens die eind 2015 via dPi zijn aangeleverd, inmiddels het voorgenomen beleid hebben aangepast. Dit kan ook het gevolg zijn van lokale of regionale factoren, zoals een trendbreuk in de demografische ontwikkelingen.

[1] De effecten van een ander inflatie- en rentepercentage op de indicatieve bestedingsruimte zijn met het Ortec-model niet door te rekenen. In het Sectorbeeld 2015 (TK 2015-2016, 29453, nr.409) dat 16 december 2015 aan uw Kamer is verzonden, zijn enkele gevoeligheidsanalyses gemaakt gerelateerd aan financiële ratio's: Een lagere inflatie (gemiddeld 0,75%-punt lager in de jaren 2016 tot en met 2019) verlaagt de ICR van ca. 2,2 naar 2,0 in de periode 2020-2014 en de solvabiliteit van rond de 40% naar iets boven de 35% in deze periode. Een hogere rente (gemiddeld + ca. 1,8% in 2016-2024) verlaagt de ICR van ca 2,2 naar 2,0 in 2020 en 1,7 in 2024 en de solvabiliteit van rond de 40% naar rond de 37% in deze periode.

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

Ten zesde is de indicatieve bestedingsruimte wat betreft de investeringen gebaseerd op sectorale gemiddelden en gestileerde aannames. Specifieke lokale keuzes over bijvoorbeeld renovatie of bouwkwaliteit leiden tot een andere onrendabele top en daarmee tot een andere additionele bestedingsruimte. Tevens is de indicatieve bestedingsruimte, om technische redenen, berekend op basis van de aanname van aanwending in 2017 met de daarbij behorende veronderstellingen voor onder meer de rente, prijzen en WOZ-waarde. Aanwending in andere jaren (met andere parameters) kan derhalve leiden tot een andere bestedingsruimte. Zo betekent aanwending in een jaar waarin (overige omstandigheden gelijk blijvende) de rente voor nieuwbouwfinanciering 1%-punt hoger is dat de bestedingsruimte voor nieuwbouw een kleine € 2 miljard daalt. Het ligt voor de hand dat voor investeringen aan te wenden bestedingsruimte in een later jaar wordt ingezet, met name bij nieuwbouw. Een intensivering van het nieuwbouwprogramma van een corporatie vraagt al gauw 3 tot 5 jaar voordat het leidt tot extra productie en tot uiting komt in de exploitatiekasstromen.

Ten slotte is de indicatieve bestedingsruimte toegerekend naar rato van DAEB-bezit in een bepaalde gemeente. De benodigde volkshuisvestelijke inzet kan echter per gemeente verschillen. Ook dit zal lokaal beslag moeten krijgen bij het maken van prestatieafspraken.

Definitieve toetsing door WSW en oordeel Aw
Indien de bestedingsruimte wordt gebruikt, betekent dat het aantrekken van geborgde leningen. Of het gewenste pakket aan leningen in combinatie met een bepaald huurbeleid borgbaar is, wordt uiteindelijk bepaald door het WSW. Ook als volledig aan de financiële ratio's wordt voldaan kan borging door het WSW achterwege blijven als het WSW de 'business risks' van de corporatie als te hoog inschat. Omgekeerd kan het ook voorkomen dat niet geheel aan de ratio's wordt voldaan maar het WSW op grond van risicobeoordeling en (positieve) verwachtingen omtrent de ratio's toch borging afgeeft. Jaarlijks geeft de Aw een oordeel over de financiële positie van de corporaties. De indicatieve bestedingsruimte kan niet treden in het onafhankelijke oordeel van de Aw.

Verhuurderheffing
In mijn brief over de Evaluatie verhuurderheffing aan uw kamer geef ik aan dat de corporatiesector er gemiddeld financieel goed voor staat, beter dan de raming die destijds is gemaakt ten behoeve van de invoering van de verhuurderheffing. De hier getoonde berekeningen zijn hiermee in lijn.

Tot slot
Gemeenten, corporaties en huurdersorganisaties hebben met de indicatieve bestedingsruimte woningcorporaties een extra hulpmiddel om inzicht te krijgen in de financiële polsstok van de corporatie. De uitkomsten van de berekeningen alsmede een uitgebreide toelichting op het model zijn vanaf 24 juni openbaar

Directoraat-eneraal
Bestuur en Wonen
Directie Woningmarkt

Datum
21 juni 2016

Kenmerk
2016-0000354016

raadpleegbaar via de website www.woningwet2015.nl. Corporaties, gemeenten en huurdersorganisaties worden in kennis gesteld dat de indicatieve berekeningen beschikbaar zijn. Het gebruik en de werking van het model zullen worden geëvalueerd. Daarbij zal in elk geval aandacht worden besteed aan het nut en het gebruik van het model bij de totstandkoming van prestatieafspraken en aan mogelijke financieel-technische veranderingen in of rond het toezicht en de borgingsverstrekking.

De indicatieve bestedingsruimte is een van de informatiebronnen die ter beschikking staan bij het proces van maken van prestatieafspraken. Ook is er de zogeheten Transparantietool van Aedes. Deze tool verschaft inzicht in de effecten op de financiële ratio's van specifieke beleidskeuzes en beleidspakketten op corporatieniveau. Daarbij kunnen desgewenst ook andere normen voor de ratio's worden gehanteerd. Gemeenten en huurders kunnen eveneens inzicht krijgen in de financiële consequenties van de (voorgenomen) plannen van de corporatie en de borgingsmogelijkheden via het rekenmodel financiële ratio's van het WSW.

De aanwezigheid van bestedingsruimte betekent niet dat deze ook in de komende prestatieafspraken moeten worden ingezet. Integendeel, het is het volkshuisvestelijk vermogen dat ter beschikking is voor prioriteiten nu, maar zeker ook voor prioriteiten in de toekomst. Het is van belang om duidelijk te hebben waar de lokale volkshuisvestelijke opgave ligt zodat de beschikbare middelen op effectieve en efficiënte wijze worden ingezet. Ik vertrouw er op, dat met de informatiebronnen die hen ter beschikking staan gemeenten, huurders en corporaties kunnen komen tot afgewogen prestatieafspraken.

De minister voor Wonen en Rijksdienst,

drs. S.A. Blok

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Bijlage

Bedragen per gemeente

Gemeente	Aantal DAEB-woongele-genheden	Bestedingsruimte totaal (x € 1000)			Bestedingsruimte per DAEB-woongelegenheid (x €1)		
		Nieuw-bouw	Verbeter-ingen	Huur-matiging	Nieuw-bouw	Verbeter-ingen	Huur-matiging
Aa en Hunze	2.299	55.896	44.195	1.914	24.300	19.200	830
Aalburg	1.012	25.380	17.390	413	25.100	17.200	410
Aalsmeer	2.714	34.980	27.320	1.423	12.900	10.100	520
Aalten	2.368	383	304	14	200	100	10
Achtkarspelen	3.777	183.690	146.107	3.039	48.600	38.700	800
Alblasserdam	2.684	68.350	54.330	3.126	25.500	20.200	1.160
Albrandswaard	2.619	41.902	33.256	1.124	16.000	12.700	430
Alkmaar	14.957	230.337	182.771	8.788	15.400	12.200	590
Almelo	11.788	174.152	88.259	1.999	14.800	7.500	170
Almere	20.709	422.250	282.290	9.439	20.400	13.600	460
Alphen aan den Rijn	11.766	253.497	200.896	6.865	21.500	17.100	580
Alphen-Chaam	564	4.203	3.338	137	7.500	5.900	240
Ameland	-	-	-	-	-	-	-
Amersfoort	19.366	322.539	257.678	8.634	16.700	13.300	450
Amstelveen	13.564	134.580	103.900	6.426	9.900	7.700	470
Amsterdam	179.357	1.536.720	1.070.850	48.058	8.600	6.000	270
Apeldoorn	20.641	368.847	281.561	11.156	17.900	13.600	540
Appingedam	2.534	8.680	6.900	314	3.400	2.700	120
Arnhem	26.882	483.791	384.904	16.319	18.000	14.300	610
Assen	9.244	147.018	64.159	1.342	15.900	6.900	150
Asten	1.529	54.053	34.253	691	35.400	22.400	450
Baarle-Nassau	331	4.393	3.494	143	13.300	10.600	430
Baarn	2.907	71.106	55.323	1.589	24.500	19.000	550
Barendrecht	4.056	69.833	55.478	1.701	17.200	13.700	420
Barneveld	4.057	121.580	97.260	3.891	30.000	24.000	960
Bedum	1.081	17.502	13.961	474	16.200	12.900	440
Beek	1.693	35.761	28.142	1.171	21.100	16.600	690
Beemster	756	16.501	13.197	400	21.800	17.500	530
Beesel	1.673	13.000	10.400	373	7.800	6.200	220
Bellingwedde	894	16.691	13.208	711	18.700	14.800	800
BergenDal	4.529	84.510	56.147	1.190	18.700	12.400	260
Bergeijk	1.067	10.771	8.321	331	10.100	7.800	310
Bergen(L.)	1.435	40.500	32.200	1.920	28.200	22.400	1.340
Bergen(NH.)	2.650	92.200	73.200	3.220	34.800	27.600	1.220
Bergen op Zoom	9.361	109.891	86.908	4.599	11.700	9.300	490
Berkelland	4.557	118.230	93.590	2.572	25.900	20.500	560
Bernheze	2.340	28.439	22.576	966	12.200	9.600	410
Best	2.429	74.121	58.874	2.651	30.500	24.200	1.090
Beuningen	2.480	57.991	45.969	1.970	23.400	18.500	790
Beverwijk	7.102	108.580	86.432	4.729	15.300	12.200	670
Het Bildt	1.273	43.300	34.400	1.100	34.000	27.000	860
De Bilt	5.269	37.229	29.340	1.471	7.100	5.600	280
Binnenmaas	3.416	131.000	104.000	4.810	38.300	30.400	1.410

Bladel	1.341	8.016	5.386	185	6.000	4.000	140
Blaricum	946	34.620	27.433	1.198	36.600	29.000	1.270
Bloemendaal	1.600	33.718	26.818	1.041	21.100	16.800	650
Bodegraven-Reeuwijk	2.762	69.080	54.862	2.432	25.000	19.900	880
Boekel	594	4.450	3.540	167	7.500	6.000	280
Ten Boer	617	7.499	5.961	208	12.200	9.700	340
Borger-Odoorn	2.594	54.382	43.050	1.788	21.000	16.600	690
Borne	2.291	26.900	21.400	1.100	11.700	9.300	480
Borsele	2.061	17.200	13.700	566	8.300	6.600	270
Boxmeer	2.715	43.500	34.600	1.208	16.000	12.700	440
Boxtel	3.888	114.500	91.490	4.809	29.400	23.500	1.240
Breda	24.843	139.406	110.600	4.586	5.600	4.500	180
Brielle	1.815	-	-	-	-	-	-
Bronckhorst	2.944	78.715	62.394	1.674	26.700	21.200	570
Brummen	3.033	84.218	52.195	1.743	27.800	17.200	570
Brunssum	4.288	47.218	35.690	1.662	11.000	8.300	390
Bunnik	1.045	10.619	7.926	353	10.200	7.600	340
Bunschoten	1.046	41.298	32.709	1.468	39.500	31.300	1.400
Buren	2.093	54.400	42.540	1.995	26.000	20.300	950
Capelle aan den IJssel	11.196	3.590	2.850	120	300	300	10
Castricum	2.576	82.114	65.224	2.871	31.900	25.300	1.110
Coevorden	3.842	77.340	61.329	3.172	20.100	16.000	830
Cranendonck	1.556	11.170	8.561	198	7.200	5.500	130
Cromstrijen	1.386	53.100	42.100	1.950	38.300	30.400	1.410
Cuijk	2.905	39.200	31.200	1.260	13.500	10.700	430
Culemborg	3.316	54.400	43.100	1.750	16.400	13.000	530
Dalfsen	1.971	93.830	74.810	1.816	47.600	38.000	920
Dantumadiel	2.692	19.315	15.381	601	7.200	5.700	220
Delft	25.785	155.210	114.020	7.490	6.000	4.400	290
Delfzijl	3.625	75.703	60.248	3.244	20.900	16.600	890
Deurne	3.333	146.000	91.300	1.820	43.800	27.400	550
Deventer	13.899	267.457	211.677	7.932	19.200	15.200	570
Diemen	4.139	49.884	28.067	964	12.100	6.800	230
Dinkelland	1.532	34.621	27.033	768	22.600	17.600	500
Doesburg	2.087	75.562	60.129	2.215	36.200	28.800	1.060
Doetinchem	7.499	212.863	167.818	4.148	28.400	22.400	550
Dongen	2.486	61.599	48.894	1.682	24.800	19.700	680
Dongeradeel	3.086	21.707	17.257	667	7.000	5.600	220
Dordrecht	16.831	261.230	207.134	8.650	15.500	12.300	510
Drechterland	1.527	19.902	13.283	449	13.000	8.700	290
Drimmelen	2.825	40.024	31.601	1.412	14.200	11.200	500
Dronten	4.777	86.500	44.100	1.030	18.100	9.200	220
Druten	1.956	49.080	38.870	1.631	25.100	19.900	830
Duiven	2.735	72.818	57.927	2.101	26.600	21.200	770
Echt-Susteren	2.817	33.473	25.721	1.093	11.900	9.100	390
Edam-Volendam	2.590	58.700	46.300	1.343	22.700	17.900	520
Ede	10.335	174.528	136.364	3.845	16.900	13.200	370
Eemnes	705	14.100	11.200	355	20.000	15.900	500
Eemsmond	2.412	43.381	34.518	1.487	18.000	14.300	620

Eersel	1.579	5.250	2.840	73	3.300	1.800	50
Eijsden-Margraten	1.256	5.936	4.588	244	4.700	3.700	190
Eindhoven	42.789	1.233.599	981.249	39.343	28.800	22.900	920
Elburg	2.377	80.153	63.516	2.102	33.700	26.700	880
Emmen	14.074	240.995	191.672	9.867	17.100	13.600	700
Enkhuizen	2.791	83.840	66.635	1.710	30.000	23.900	610
Enschede	28.883	318.530	223.200	9.031	11.000	7.700	310
Epe	4.020	85.378	67.824	2.107	21.200	16.900	520
Ermelo	2.736	96.477	76.598	2.561	35.300	28.000	940
Etten-Leur	4.827	190.181	102.733	2.253	39.400	21.300	470
Ferwerderadiel	775	25.217	20.032	645	32.500	25.800	830
Franekeradeel	2.675	75.080	59.363	2.322	28.100	22.200	870
De Fryske Marren	5.764	151.416	120.309	4.903	26.300	20.900	850
Geertruidenberg	3.268	44.115	35.012	1.511	13.500	10.700	460
Geldermalsen	2.082	34.000	26.900	1.090	16.300	12.900	520
Geldrop-Mierlo	4.722	136.400	108.500	4.527	28.900	23.000	960
Gemert-Bakel	2.512	84.471	67.117	3.024	33.600	26.700	1.200
Gennep	1.742	31.200	24.800	1.225	17.900	14.200	700
Giessenlanden	1.202	19.099	15.092	614	15.900	12.600	510
Gilze en Rijen	3.308	41.648	33.094	1.347	12.600	10.000	410
Goeree-Overflakkee	6.461	125.700	93.500	2.768	19.500	14.500	430
Goes	5.343	69.209	54.756	1.880	13.000	10.200	350
Goirle	2.484	32.000	25.400	1.040	12.900	10.200	420
Gooise Meren	5.654	146.595	108.377	4.080	25.900	19.200	720
Gorinchem	6.873	88.600	70.400	1.860	12.900	10.200	270
Gouda	9.666	110.776	86.993	3.773	11.500	9.000	390
Grave	1.193	17.790	14.150	613	14.900	11.900	510
's-Gravenhage	77.868	527.430	418.420	19.998	6.800	5.400	260
Groningen	40.726	411.530	327.630	13.315	10.100	8.000	330
Grootegast	989	19.089	15.250	847	19.300	15.400	860
Gulpen-Wittem	1.253	34.670	22.572	608	27.700	18.000	480
Haaksbergen	2.148	31.491	24.896	1.207	14.700	11.600	560
Haaren	720	18.091	14.438	542	25.100	20.100	750
Haarlem	22.911	122.635	99.594	6.506	5.400	4.300	280
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	459	578	578	84	1.300	1.300	180
Haarlemmermeer	13.406	19.310	17.929	2.520	1.400	1.300	190
Halderberge	4.072	137.730	87.070	1.709	33.800	21.400	420
Hardenberg	5.283	104.900	83.200	3.421	19.900	15.700	650
Harderwijk	5.716	182.900	144.096	4.801	32.000	25.200	840
Hardinxveld-Giessendam	2.198	42.500	33.800	1.610	19.300	15.400	730
Haren	1.505	8.401	6.697	300	5.600	4.400	200
Harlingen	2.504	100.525	65.496	2.584	40.100	26.200	1.030
Hattem	1.393	30.840	24.400	763	22.100	17.500	550
Heemskerk	5.632	148.726	118.576	6.410	26.400	21.100	1.140
Heemstede	2.480	21.002	16.716	893	8.500	6.700	360
Heerde	1.952	42.451	33.562	1.052	21.700	17.200	540
Heerenveen	7.015	162.163	128.864	5.352	23.100	18.400	760

Heerhugowaard	4.873	46.874	37.334	1.958	9.600	7.700	400
Heerlen	16.893	223.291	164.806	6.238	13.200	9.800	370
Heeze-Leende	1.058	6.965	5.538	127	6.600	5.200	120
Heiloo	1.783	58.380	46.298	2.037	32.700	26.000	1.140
DenHelder	10.436	277.621	220.071	9.192	26.600	21.100	880
Hellendoorn	3.375	169.683	120.198	2.375	50.300	35.600	700
Hellevoetsluis	5.337	131.040	104.210	3.643	24.600	19.500	680
Helmond	14.387	357.704	271.458	12.427	24.900	18.900	860
Hendrik-Ido-Ambacht	2.829	147.349	96.482	2.731	52.100	34.100	970
Hengelo	12.267	147.300	115.020	5.887	12.000	9.400	480
's-Hertogenbosch	24.384	374.509	298.413	16.242	15.400	12.200	670
Heumen	1.305	18.500	14.400	302	14.200	11.000	230
Heusden	4.554	96.079	76.758	3.223	21.100	16.900	710
Hillegom	2.206	40.069	30.649	1.374	18.200	13.900	620
Hilvarenbeek	868	11.200	8.920	363	12.900	10.300	420
Hilversum	11.858	334.463	265.009	10.079	28.200	22.300	850
Hof van Twente	3.068	76.717	61.106	2.744	25.000	19.900	890
Hollands Kroon	5.089	124.978	99.401	3.250	24.600	19.500	640
Hoogeveen	7.478	89.920	69.540	3.239	12.000	9.300	430
Hoogezand-Sappemeer	5.596	57.364	45.636	2.281	10.300	8.200	410
Hoorn	10.044	82.651	65.577	2.968	8.200	6.500	300
Horst aan de Maas	2.842	69.066	40.490	1.116	24.300	14.200	390
Houten	4.633	145.791	115.778	4.972	31.500	25.000	1.070
Huizen	5.671	107.872	85.890	2.751	19.000	15.100	490
Hulst	2.654	38.800	29.600	928	14.600	11.200	350
IJsselstein	3.434	55.280	43.982	1.206	16.100	12.800	350
Kaag en Braassem	2.940	150.500	119.900	4.020	51.200	40.800	1.370
Kampen	5.779	65.438	51.754	2.249	11.300	9.000	390
Kapelle	777	10.100	8.030	273	13.000	10.300	350
Katwijk	6.967	242.214	192.171	7.808	34.800	27.600	1.120
Kerkrade	7.853	101.200	77.160	3.812	12.900	9.800	490
Koggenland	738	19.430	12.560	371	26.300	17.000	500
Kollumerland en Nieuwkruisland	1.302	10.162	8.087	301	7.800	6.200	230
Korendijk	997	37.926	30.078	1.390	38.000	30.200	1.390
Krimpen aan den IJssel	4.248	79.564	63.087	2.788	18.700	14.900	660
Krimpenerwaard	6.570	140.838	111.716	4.887	21.400	17.000	740
Laarbeek	2.201	16.216	12.827	325	7.400	5.800	150
Landerd	1.242	18.300	14.600	621	14.700	11.800	500
Landgraaf	5.072	58.480	45.930	2.274	11.500	9.100	450
Landsmeer	1.091	12.775	10.195	522	11.700	9.300	480
Langedijk	2.139	25.967	20.169	613	12.100	9.400	290
Lansingerland	4.294	157.723	125.164	5.143	36.700	29.100	1.200
Laren	850	38.070	28.160	743	44.800	33.100	870
Leek	2.276	33.690	26.282	1.941	14.800	11.500	850
Leerdam	3.370	53.736	42.270	1.700	15.900	12.500	500
Leeuwarden	18.264	286.850	227.000	9.736	15.700	12.400	530

Leeuwarderadeel	907	10.620	8.442	225	11.700	9.300	250
Leiden	21.503	200.569	154.736	9.354	9.300	7.200	440
Leiderdorp	3.033	101.032	78.842	2.281	33.300	26.000	750
Leidschendam-Voorburg	9.124	154.430	123.074	5.046	16.900	13.500	550
Lelystad	9.297	290.698	226.329	8.308	31.300	24.300	890
Leudal	2.130	37.157	25.424	1.085	17.400	11.900	510
Leusden	2.474	77.360	60.120	2.262	31.300	24.300	910
Lingewaal	1.138	18.700	14.800	600	16.400	13.000	530
Lingewaard	3.987	154.284	84.463	2.082	38.700	21.200	520
Lisse	2.860	52.442	41.699	1.920	18.300	14.600	670
Littenseradiel	922	15.219	12.109	608	16.500	13.100	660
Lochem	2.852	60.250	47.823	1.901	21.100	16.800	670
Loon op Zand	2.436	63.900	50.700	1.740	26.200	20.800	710
Lopik	1.002	23.678	18.830	519	23.600	18.800	520
Loppersum	1.365	12.520	9.928	344	9.200	7.300	250
Losser	1.933	27.337	21.808	1.065	14.100	11.300	550
Maasdriel	2.197	75.200	59.500	1.611	34.200	27.100	730
Maasgouw	1.765	32.765	20.581	696	18.600	11.700	390
Maassluis	5.785	157.000	125.000	4.350	27.100	21.600	750
Maastricht	22.715	131.268	95.447	4.468	5.800	4.200	200
De Marne	1.232	19.395	15.454	526	15.700	12.500	430
Marum	962	16.810	13.325	743	17.500	13.900	770
Medemblik	4.526	93.928	62.525	1.906	20.800	13.800	420
Meerssen	1.753	35.131	27.769	924	20.000	15.800	530
Menameradiel	1.298	38.730	30.250	1.000	29.800	23.300	770
Menterwolde	1.611	18.463	14.663	670	11.500	9.100	420
Meppel	4.888	33.513	23.714	475	6.900	4.900	100
Middelburg	6.573	190.346	147.055	6.889	29.000	22.400	1.050
Midden-Delfland	1.533	77.153	61.275	1.928	50.300	40.000	1.260
Midden-Drenthe	3.514	77.346	53.793	1.810	22.000	15.300	520
Mill en Sint Hubert	917	12.400	9.840	398	13.500	10.700	430
Moerdijk	4.335	148.257	93.197	1.815	34.200	21.500	420
Molenwaard	3.279	76.710	60.950	2.374	23.400	18.600	720
Montferland	3.670	73.467	58.350	2.988	20.000	15.900	810
Montfoort	830	19.081	15.122	550	23.000	18.200	660
Mook en Middelaar	633	16.393	13.053	773	25.900	20.600	1.220
Neder-Betuwe	2.587	76.313	59.437	2.881	29.500	23.000	1.110
Nederweert	1.608	65.986	36.325	1.020	41.000	22.600	630
Neerijnen	1.198	25.100	19.860	508	21.000	16.600	420
Nieuwegein	8.370	226.872	156.423	5.587	27.100	18.700	670
Nieuwkoop	2.324	75.249	59.898	1.434	32.400	25.800	620
Nijkerk	3.771	123.111	97.853	3.574	32.600	25.900	950
Nijmegen	33.987	640.283	484.318	18.950	18.800	14.300	560
Nissewaard	14.431	290.330	231.714	8.343	20.100	16.100	580
Noord-Beveland	632	8.263	6.572	225	13.100	10.400	360
Noordenveld	2.905	18.359	12.003	540	6.300	4.100	190
Noordoostpolder	5.119	2.179	1.729	71	400	300	10
Noordwijk	2.144	76.600	60.900	2.800	35.700	28.400	1.310
Noordwijkerhout	2.009	50.800	40.400	1.470	25.300	20.100	730

Nuenen, Gerwen en Nederwetten	1.607	53.448	32.224	827	33.300	20.100	510
Nunspeet	2.626	79.268	62.894	1.901	30.200	24.000	720
Nuth	1.348	20.340	15.210	783	15.100	11.300	580
Oegstgeest	1.730	64.222	51.186	2.059	37.100	29.600	1.190
Oirschot	925	19.004	15.009	607	20.500	16.200	660
Oisterwijk	2.406	31.532	25.117	1.015	13.100	10.400	420
Oldambt	5.289	98.467	78.253	4.158	18.600	14.800	790
Oldebroek	2.215	31.760	25.169	914	14.300	11.400	410
Oldenzaal	4.288	84.382	44.389	1.232	19.700	10.400	290
Olst-Wijhe	1.838	29.300	23.300	1.180	15.900	12.700	640
Ommen	1.411	29.438	23.289	778	20.900	16.500	550
Onderbanken	640	6.658	5.207	261	10.400	8.100	410
Oost Gelre	2.014	35.435	28.307	766	17.600	14.100	380
Oosterhout	7.609	196.683	155.880	6.546	25.800	20.500	860
Ooststellingwerf	3.386	50.532	24.281	525	14.900	7.200	150
Oostzaan	1.152	20.607	16.378	570	17.900	14.200	490
Opmeer	74	1.097	872	31	14.800	11.800	420
Opsterland	3.157	54.188	43.103	2.042	17.200	13.700	650
Oss	11.295	248.194	197.413	10.083	22.000	17.500	890
Oud-Beijerland	2.697	98.424	78.058	3.620	36.500	28.900	1.340
Oude IJsselstreek	4.086	79.323	62.986	2.934	19.400	15.400	720
Ouder-Amstel	1.910	20.853	16.573	872	10.900	8.700	460
Oudewater	1.006	43.684	34.572	1.028	43.400	34.400	1.020
Overbetuwe	4.329	88.307	69.590	2.840	20.400	16.100	660
Papendrecht	4.132	108.000	85.900	5.000	26.100	20.800	1.210
Peel en Maas	3.770	88.880	56.100	1.859	23.600	14.900	490
Pekela	1.634	32.424	25.734	1.390	19.800	15.700	850
Pijnacker-Nootdorp	4.043	9.298	7.191	331	2.300	1.800	80
Purmerend	12.290	159.755	127.081	4.678	13.000	10.300	380
Putten	2.087	68.670	54.340	1.057	32.900	26.000	510
Raalte	4.002	64.501	51.297	2.548	16.100	12.800	640
Reimerswaal	2.175	18.100	14.300	594	8.300	6.600	270
Renkum	3.314	84.207	66.908	2.439	25.400	20.200	740
Renswoude	-	-	-	-	-	-	-
Reusel-De Mierden	726	4.260	2.860	99	5.900	3.900	140
Rheden	6.249	173.612	137.638	4.987	27.800	22.000	800
Rhenen	2.226	69.944	54.291	2.427	31.400	24.400	1.090
Ridderkerk	8.125	280.371	219.199	7.833	34.500	27.000	960
Rijnwaarden	1.428	40.500	19.900	1.320	28.400	13.900	920
Rijssen-Holten	3.086	69.497	55.321	2.391	22.500	17.900	770
Rijswijk	8.417	339.625	248.765	5.720	40.300	29.600	680
Roerdalen	1.794	42.689	25.149	695	23.800	14.000	390
Roermond	8.568	122.003	92.128	4.526	14.200	10.800	530
De Ronde Venen	4.292	104.000	82.800	3.000	24.200	19.300	700
Roosendaal	9.748	79.598	63.257	2.483	8.200	6.500	250
Rotterdam	140.222	441.196	342.692	14.410	3.100	2.400	100
Rozendaal	46	378	301	14	8.200	6.500	300
Rucphen	2.889	74.441	59.111	2.546	25.800	20.500	880

Schagen	4.543	105.910	84.573	2.605	23.300	18.600	570
Scherpenzeel	736	12.382	9.656	284	16.800	13.100	390
Schiedam	12.027	146.850	116.634	5.877	12.200	9.700	490
Schiermonnikoog	143	1.710	1.360	35	12.000	9.500	240
Schijndel	2.321	94.359	75.059	2.158	40.700	32.300	930
Schinnen	965	16.490	12.620	606	17.100	13.100	630
Schouwen-Duiveland	4.126	33.797	26.890	1.503	8.200	6.500	360
Simpelveld	1.255	20.540	16.024	512	16.400	12.800	410
Sint Anthonis	752	10.100	8.060	326	13.400	10.700	430
Sint-Michielsgestel	1.938	56.367	44.822	1.330	29.100	23.100	690
Sint-Oedenrode	1.301	47.600	32.600	852	36.600	25.100	650
Sittard-Geleen	13.525	223.270	172.660	7.997	16.500	12.800	590
Sliedrecht	3.923	26.870	21.270	837	6.800	5.400	210
Slochteren	1.389	19.847	15.851	788	14.300	11.400	570
Sluis	2.475	46.206	33.984	636	18.700	13.700	260
Smallingerland	8.124	185.171	147.573	5.870	22.800	18.200	720
Soest	4.516	43.795	34.935	1.446	9.700	7.700	320
Someren	1.774	14.127	10.654	261	8.000	6.000	150
Son en Breugel	1.079	34.310	27.210	1.258	31.800	25.200	1.170
Stadskanaal	4.730	69.878	54.389	2.819	14.800	11.500	600
Staphorst	621	30.534	24.404	583	49.200	39.300	940
StedeBroec	2.319	73.900	46.900	1.320	31.900	20.200	570
Steenbergen	2.419	44.824	31.136	1.075	18.500	12.900	440
Steenwijkerland	5.392	54.594	43.538	1.369	10.100	8.100	250
Stein	2.416	55.400	40.970	1.764	22.900	17.000	730
Stichtse Vecht	6.382	34.409	27.201	1.264	5.400	4.300	200
Strijen	1.091	41.800	33.100	1.540	38.300	30.300	1.410
Súdwest-Fryslân	11.236	234.333	186.260	8.800	20.900	16.600	780
Terneuzen	5.372	134.445	100.457	3.406	25.000	18.700	630
Terschelling	592	12.400	9.850	328	20.900	16.600	550
Texel	1.310	50.200	40.000	1.070	38.300	30.500	820
Teylingen	3.194	76.840	61.120	2.760	24.100	19.100	860
Tholen	2.630	31.030	24.410	1.277	11.800	9.300	490
Tiel	6.560	108.600	86.200	2.870	16.600	13.100	440
Tilburg	33.718	270.199	214.502	8.883	8.000	6.400	260
Tubbergen	1.003	35.500	28.300	1.530	35.400	28.200	1.530
Twenterand	3.766	85.570	66.270	1.878	22.700	17.600	500
Tynaarlo	2.222	35.847	20.211	624	16.100	9.100	280
Tytsjerksteradiel	2.876	37.259	29.629	843	13.000	10.300	290
Uden	4.712	98.040	77.809	3.647	20.800	16.500	770
Uitgeest	1.246	42.325	33.599	1.484	34.000	27.000	1.190
Uithoorn	4.074	49.353	39.276	2.089	12.100	9.600	510
Urk	885	-	-	-	-	-	-
Utrecht	56.183	967.808	751.019	30.988	17.200	13.400	550
Utrechtse Heuvelrug	5.083	105.549	82.499	3.274	20.800	16.200	640
Vaals	1.563	32.500	25.800	1.100	20.800	16.500	700
Valkenburg aan de Geul	1.550	19.546	14.003	748	12.600	9.000	480

Valkenswaard	4.028	121.705	97.022	3.935	30.200	24.100	980
Veendam	3.298	67.920	53.932	2.897	20.600	16.400	880
Veenendaal	8.782	132.505	105.659	5.321	15.100	12.000	610
Veere	1.200	36.637	29.128	1.291	30.500	24.300	1.080
Veghel	2.782	57.600	45.700	2.150	20.700	16.400	770
Veldhoven	4.567	143.850	114.310	5.140	31.500	25.000	1.130
Velsen	11.071	256.039	203.470	7.400	23.100	18.400	670
Venlo	13.434	311.060	245.877	12.968	23.200	18.300	970
Venray	5.002	120.144	70.514	1.935	24.000	14.100	390
Vianen	2.664	60.600	48.200	1.250	22.700	18.100	470
Vlaardingen	15.011	72.292	57.480	2.844	4.800	3.800	190
Vlagtwedde	1.922	33.440	26.590	1.422	17.400	13.800	740
Vlieland	182	2.180	1.730	44	12.000	9.500	240
Vlissingen	6.961	132.297	105.129	5.287	19.000	15.100	760
Voerendaal	1.157	53.280	42.066	1.544	46.100	36.400	1.330
Voorschoten	2.395	13.890	11.030	504	5.800	4.600	210
Voorst	2.449	37.959	29.952	625	15.500	12.200	260
Vught	2.997	90.652	71.884	2.582	30.200	24.000	860
Waalre	1.315	39.750	31.550	1.412	30.200	24.000	1.070
Waalwijk	6.630	179.878	143.026	4.934	27.100	21.600	740
Waddinxveen	3.332	5.240	3.090	77	1.600	900	20
Wageningen	9.546	57.430	37.617	2.580	6.000	3.900	270
Wassenaar	3.159	75.800	60.300	2.078	24.000	19.100	660
Waterland	1.984	39.231	31.257	981	19.800	15.800	490
Weert	5.508	124.082	73.345	2.038	22.500	13.300	370
Weesp	2.934	3.700	3.700	535	1.300	1.300	180
Werkendam	2.979	53.100	33.810	919	17.800	11.300	310
West-Maas en Waal	1.610	59.500	47.000	1.250	37.000	29.200	780
Westerveld	1.666	26.295	10.205	180	15.800	6.100	110
Westervoort	2.214	58.845	46.825	1.719	26.600	21.100	780
Westland	10.297	119.882	95.184	3.430	11.600	9.200	330
Weststellingwerf	3.593	49.602	39.389	1.899	13.800	11.000	530
Westvoorne	255	2.570	2.050	71	10.100	8.000	280
Wierden	1.677	45.722	36.211	1.795	27.300	21.600	1.070
Wijchen	4.547	91.382	72.379	2.632	20.100	15.900	580
Wijdemeren	2.107	64.864	51.405	1.929	30.800	24.400	920
Wijk bij Duurstede	2.352	35.055	27.834	1.003	14.900	11.800	430
Winsum	1.562	22.959	18.326	622	14.700	11.700	400
Winterswijk	2.556	2.970	2.065	87	1.200	800	30
Woensdrecht	1.777	80.754	64.083	1.573	45.400	36.100	890
Woerden	4.696	116.801	92.645	3.357	24.900	19.700	710
De Wolden	1.855	29.360	11.444	205	15.800	6.200	110
Wormerland	1.946	59.784	47.484	1.888	30.700	24.400	970
Woudenberg	1.057	38.028	15.619	356	36.000	14.800	340
Woudrichem	1.791	47.285	32.087	776	26.400	17.900	430
Zaanstad	25.134	583.190	463.146	21.625	23.200	18.400	860
Zaltbommel	2.673	90.290	66.710	1.642	33.800	25.000	610
Zandvoort	2.755	38.980	16.630	412	14.100	6.000	150
Zederik	1.285	22.133	17.537	830	17.200	13.600	650

Zeewolde	1.932	31.868	25.266	711	16.500	13.100	370
Zeist	8.948	169.062	132.287	7.237	18.900	14.800	810
Zevenaar	4.180	108.046	85.815	3.037	25.800	20.500	730
Zoetermeer	19.196	264.510	209.790	8.334	13.800	10.900	430
Zoeterwoude	545	20.000	15.600	443	36.700	28.600	810
Zuidhorn	1.539	28.200	22.500	1.250	18.300	14.600	810
Zuidplas	4.573	8.090	6.099	128	1.800	1.300	30
Zundert	1.203	30.073	23.894	1.027	25.000	19.900	850
Zutphen	7.051	162.321	128.693	4.760	23.000	18.300	680
Zwartewaterland	1.916	28.800	22.900	949	15.000	12.000	500
Zwijndrecht	7.773	172.578	137.140	7.143	22.200	17.600	920
Zwolle	19.209	143.232	113.452	5.015	7.500	5.900	260

16

D66 Nijmegen

GROENLINKS ZIEN WIJ DE TOEKOMST

Amendement: Houd de kamermarkt in Nijmegen flexibel!

Behorende bij agendapunt 10: Raadsvoorstel Woonvisie 2015-2020.

Eerste indiener: T.F.A. van Elferen (D66)

De raad van Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 27 januari 2016,

Constaterende dat:

- Nijmegen landelijk bekend staat als een levendige studentenstad en innovatieve kennisstad.
- De onderwijsinstellingen in onze stad een significante bijdrage leveren aan de Nijmeegse economie.
- Het voor de continuïteit van deze kennisinstellingen van groot belang is dat studenten in Nijmegen kunnen wonen.
- 70% van het kameraanbod in Nijmegen gerealiseerd wordt door particuliere verhuurders.

Overwegende dat:

- Het op peil houden van het aanbod van kamers van belang is om jongeren de kans te geven in Nijmegen te komen en te blijven wonen.
- Door extra, onnodige regels het aanbod aan kamers in de toekomst in gevaar komt. Nijmegen kan dan immers minder flexibel inspelen op een eventuele groeiende vraag.
- De overlast die door bewoners wordt ervaren zich slechts in enkele delen van de stad voordoet.
- Dure panden en herenhuizen in of aan de rand van het centrum leeg komen te staan als deze te moeilijk kunnen worden omgezet naar kamers.
- Het beperken van de uitgifte van omzettingsvergunningen huidige overlast niet oplost.
- De gemeente zelf aanvullende acties kan ondernemen in de openbare ruimte om overlast te verminderen, naast het voorgenomen communicatiebeleid.

Besluit:
Aan beslispunt 1 toe te voegen: "Met dien verstande dat in paragraaf 5.7 onder het kopje 'aanscherpen vergunningsvoorwaarden'

1. De volgende zinnen worden toegevoegd:
"De gemeente Nijmegen formuleert aanvullend beleid over hoe zij in de openbare ruimte overlast kan tegengaan die veroorzaakt wordt door een tekort aan fiets-parkeerplekken en afvalverwerkingsmogelijkheden. Te denken valt aan het plaatsen van extra fietsenrekken en alternatieven om afvalzakken uit het zicht te onttrekken in straten waar veel kamerverhuurpanden aanwezig zijn."

2. De volgende tekst wordt geschrapt:
"Indien een bestemmingsplanwijziging nodig is wordt er beoordeeld of kamerbewoning qua aard, omvang en uitstraling past in het bestaande woon- en leefklimaat en er geen afbreuk wordt gedaan aan het behoud en bescherming van aanwezige cultuurhistorische waarden."

voor: 28
tegen: 10
aanvaard

CDA Nijmegen

3. De tekst
"Doordat de studentenaantallen de komende tijd niet langer stijgen, en op termijn gaan dalen, ontstaat er ruimte om in delen van de stad niet langer omzettingsvergunningen te verlenen. Zo zetten we een rem op de toename van kamerverhuurpanden."

wordt vervangen door:

'De verwachting is dat de studentenaantallen de komende tijd niet meer significant zullen stijgen. De gemeente zal nauwlettend monitoren in hoeverre de vraag en het aanbod van de kamermarkt in Nijmegen in evenwicht zijn en hier de uitgifte van omzettingsvergunningen op afstemmen.'

En gaat over tot de orde van de dag.

T.F.A. van Elferen
D66

PvdA

GroenLinks

Stadspartij

DNF

VVD

SP

CDA

VSP

GewoonNijmegen

Liberaal Nijmegen

D66 Liberaal Nijmegen en Partij van de Arbeid Nijmegen

15

GEWOON NIJMEGEN

GROENLINKS

Amendement: Nijmeegse zonnecoöperatie voor een duurzame woonstad!

Behorende bij agendapunt 10: Raadsvoorstel Woonvisie 2015-2020.

Eerste indiener: T.F.A. van Elferen (D66)

De raad van Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 27 januari 2016,

Constaterende dat:
- In de Duurzaamheidsagenda 2011-2015 de ambitie is uitgesproken dat Nijmegen in 2045 een energieneutrale stad wil zijn.
- De ambities op het gebied van Energielabel B in 2020 in samenspraak met de woningcorporaties onverkort nagestreefd moeten worden.
- Derhalve een versnelling nodig is in de opwekking van schone energie op het vlak van corporatiewoningen.
- Er behoefte is aan concrete actie gekoppeld aan een haalbare business case.

Besluit:

1. Aan beslispunt 1 toe te voegen, met dien verstande dat aan paragraaf 5.4 van de Woonvisie 2015-2020, p. 41, volgend op de alinea over ambitie met energielabel B, de volgende zinsnede wordt toegevoegd:

'Daarnaast zetten wij fors in op energieopwekking op de daken van corporatiewoningen. Wij spreken de ambitie uit om voor 2020 25% van de Nijmeegse corporatiewoningen te voorzien van zonnepanelen. De ambitie willen wij vormgeven door de oprichting van een lokale zonnecoöperatie die in samenwerking met woningcorporaties zal voorzien in plaatsing van zonnepanelen op de daken van sociale huurwoningen in onze stad. Hiervoor zal het college van B&W voor ~~de zomer van~~ rond 2016 met een uitvoeringvoorstel komen.'

En gaat over tot de orde van de dag.

D66 — Tobias van Elferen

PvdA — G.m.m. Schellekens

GroenLinks

Stadspartij DNF

VVD

SP

CDA

VSP

GewoonNijmegen

Liberaal Nijmegen

voor: 35
tegen: 3
aanvaard

CDA Nijmegen

Toelichting bij amendement: Nijmeegse zonnecoöperatie voor een duurzame woonstad!

D66 wil het tempo waarin verduurzaming van corporatiewoningen wordt gerealiseerd fors versnellen. Om van Nijmegen een toekomstbestendige stad te maken, moeten we nu gebruik maken van de kansen die er liggen. We hebben de kans om een flinke slag te maken in de duurzame energievoorziening. Iedereen voelt de urgentie voor een energietransitie waarmee we het milieu sparen en minder afhankelijk worden van vervuilende fossiele brandstoffen. Nijmegen is een vooruitstrevende stad op het gebied van duurzaamheid en dit voorstel heeft als doel om het enorme zonnestroompotentieel van onze stad te verzilveren.

Wij spreken de ambitie uit om voor 2020 25% van de Nijmeegse corporatiewoningen te voorzien van zonnepanelen. Dit amendement beoogt deze ambitie inclusief uitvoeringsvoorstel in de vorm van de oprichting van een zonnecoöperatie in de Woonvisie op te nemen.

Business case
Wij verzoeken het college over te gaan tot het oprichten van een zonnecoöperatie die met elke woningcorporatie in Nijmegen een samenwerkingsverband kan aangaan. Dit houdt in dat woningcorporaties daken van sociale huurwoningen ter beschikking kunnen stellen voor het plaatsen van zonnepanelen. Huurders nemen het initiatief en doen een aanvraag voor deze zonnepanelen bij de zonnecoöperatie. De constructie houdt in dat huurders een vast bedrag per maand gaan betalen voor het gebruik van de zonnepanelen. Dit bedrag is lager dan wat de huurders normaal voor hun energie betalen. Een belangrijk voorbeeld voor ons voorstel is afkomstig uit Haarlemmermeer.

Praktijkvoorbeeld
Lokaal energiebedrijf Tegenstroom heeft in Haarlemmermeer in korte tijd meer dan 8.000 zonnepanelen kunnen plaatsen. Huurders van een woning van Ymere met een dak waarop 8 zonnepanelen passen en voldoende zonlicht, krijgen van Tegenstroom een aanbieding.[1] De bewoner betaalt een vast bedrag per maand, dat lager ligt dan de waarde van de stroom die ze opwekken. Zo besparen bewoners tientallen euro's per jaar.[2]

Rol van de zonnecoöperatie:
- ✓ De zonnecoöperatie plaatst zonnepanelen en verhuurt deze aan huurders van sociale huurwoningen.
- ✓ De zonnecoöperatie versnelt op die manier de duurzame ambities van de gemeente Nijmegen.
- ✓ Beoordeelt woning op geschiktheid (dakconstructie, ligging, schaduw).

Rol van de woningcorporatie:
- ✓ Stelt daken ter beschikking via een intentie- en uitvoeringsovereenkomst.

---

[1] Zie voor de informatiebrochure: https://tegenstroom.nl/images/nieuwsbrief_2015.pdf
[2] Bekijk ook de veelgestelde vragen over de werkwijze van Tegenstroom: https://tegenstroom.nl/images/QAapril2015.pdf

- ✓ Aanbrengen van zonnepanelen heeft een positief effect op energieprestatie en daarmee het energielabel van de woning.

Rol van de huurder:

- ✓ Huurder krijgt zonnestroom in zijn woning en betaalt een vast huurbedrag per maand voor de zonnepanelen.
- ✓ Krijgt garantie van geen huurverhoging als gevolg van zonnepanelen.
- ✓ Voordeel: huurder mag salderen (geleverde elektriciteit in mindering brengen op de verbruikte elektriciteit vanuit energieleverancier).
- ✓ Overeenkomst met huurder voor 20 jaar, nieuwe huurders nemen contract over (bij verkoop: afkoopregeling van toepassing).

Financiële dekking

Voor de dekking van de investeringskosten is een lening nodig, wanneer deze verstrekt wordt met gemeentegarantie, dan kan deze worden aangegaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten. Het vertrekpunt is dat de investering waarvoor de garantielening wordt verstrekt in 20 jaar wordt terugverdiend. De hoogte van de benodigde financiering moet worden uitgewerkt in het uitvoeringsvoorstel, maar voor de eerste fase van enkele duizenden woningen zal dit bedrag naar verwachting tussen de 3 en 5 miljoen euro liggen.

Tobias van Elferen, raadslid D66
Alexander Thijssen, fractievolger D66

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

2.1.13 VVD stem

(17)

Amendement

voor: 25
tegen: 12
aanvaard

Wonen met ambitie

Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Overwegende dat:

- De woonvisie hét document is waarin de gemeente Nijmegen haar ambitie voor de komende jaren formuleert;
- Deze visie de basis is voor gesprekken met projectontwikkelaars, woongroepen en woningcorporaties om over de uitvoering nadere afspraken te maken;
- Het niet in alle gevallen duidelijk omschreven staat welke resultaten er in 2020 bereikt moeten zijn;

Besluit aan beslispunt 1 toe te voegen: "met dien verstande dat:

1. Voor wat betreft het thema '*Tijdelijke woningbouw*', de volgende tekst, "*In de Waalsprong willen we partijen interesseren voor een paar verkennende pilots op dit terrein*", vervangen wordt door, "*Tot 2020 gaan we in de stad 1.000 tijdelijke woningen realiseren, waarbij het merendeel in de Waalsprong en het Waalfront wordt gebouwd.*"

2. Voor wat betreft het thema "*Duurzaamheid nieuwbouw*", de volgende tekst, "*De komende tijd zetten we in op het maken van afspraken met partijen over concrete projecten en ambities.*", vervangen wordt door, "*Nijmegen streeft naar Energieneutraliteit in 2045. Om de doelstelling die nu in de Parijsverklaring zijn gesteld te halen moet de gebouwde omgeving in 2030 75% energieneutraal zijn. Deze doelstelling moeten we bereiken door het bouwen van passiefhuis-achtige woningen en/of het bouwen van all-electric woningen en/of het aansluiten op het warmtenet of andere warmtebronnen (WKO e.d.), dan wel afkoppelen van het gasnet. De komende tijd zetten we in op het maken van afspraken met partijen over concrete projecten.*"

3. Voor wat betreft het thema "*Betaalbaarheid*", na "*...de risicomijders, de nonchalante betalers en de spenders.*", de volgende tekst toe te voegen, "*Onze inzet is erop gericht om in 2020 het aantal huishoudens met huurwoningen met een betalingsrisico te hebben teruggebracht met 50% tov 2015.*"

4. Voor wat betreft het thema '*Betaalbaarheid als basis voor prestatieafspraken*', aan het einde van de eerste paragraaf de volgende zin toe te voegen, "*...in 2020, zonder te kijken naar inkomenscategorieën. Dat betekent wel dat binnen de huidige planning tot en met 2020 500 extra sociale huurwoningen per jaar gerealiseerd kunnen worden om de 10% extra vraag hiernaar te kunnen voldoen. Dit betekent dan dat deze woningen in vermindering gebracht kunnen worden bij de taakstelling voor middeldure huurwoningen en goedkope*

kunnen worden bij de taakstelling voor middeldure huurwoningen en goedkope koopwoningen."

5. Voor wat betreft het thema '*Economie'*, na de zin *"De huren zijn de afgelopen jaren harder gestegen dan de inkomens.",* toe te voegen, *"Daarom willen we in elk geval tot en met 2018 de huren voor huishoudens met een inkomen tot 43.000 euro niet harder laten stijgen dan de inflatie."*

6. Voor wat betreft het thema '*Economie'*, wordt toegevoegd dat *"Voor alle inkomensgroepen geldt dat van een corporatie die niet in onze regio investeert de huren nooit verhoogt mogen worden, anders dan verhogingen die nodig zijn om de voorraad in onze regio te beheren."*

7. Voor wat betreft het thema *'Actuele marktsituatie, hogere taakstelling vergunninghouders en andere bijzondere doelgroepen'*, de laatste zin vervangen wordt door, *"Dat doen we door een ophoging van de taakstelling voor de totale omvang van sociale voorraad, het doel na te streven om de voorraad echt goedkope woningen (< € 403) op het peil van 1 juli 2014 te brengen, namelijk 20% van de totale corporatievoorraad, en door concreet de mogelijkheden te verkennen om leegkomende gebouwen voor dit doel in te zetten, of anderszins tijdelijke huisvesting te realiseren."*

8. Voor wat betreft het thema '*Betaalbaarheid als basis voor prestatieafspraken'*, de volgende zin wordt toegevoegd, "*Corporaties hebben de administratieve mogelijkheden in huis om de huren inkomensafhankelijk te verhogen. In toekomstige prestatieafspraken proberen we de corporaties ook verlagingen door te laten voeren wanneer het inkomen van een huurder gedaald is. Dat is tot nu toe nog de verantwoordelijkheid van de huurder geweest, maar dat moet anders."*

9. Voor wat betreft het thema 'Woningbouwopgave', de volgende zin aan het einde van de eerste paragraaf wordt toegevoegd: "*Derhalve vullen wij het nee, tenzij-beleid aan met een nieuwe uitzondering, waardoor er in de bestaande stad wel goedkope huurwoningen gebouwd mogen worden."*

10. Voor wat betreft het thema 'Doelgroepen' de volgende zin, "*Deze scheefheid vinden wij acceptabel. Mensen zijn vaak verankerd in de wijk en onderdeel van het sociale weefsel.*" te veranderen in "*De corporaties mogen de huren van de huishoudens met een inkomen van 43.000 euro verhogen met als voorwaarde dat de extra huurinkomsten worden geïnvesteerd in de bouw van nieuwe sociale huurwoningen."*

11. Voor wat betreft het thema '*Onderwerpen prestatieafspraken woningcorporaties'* toe wordt gevoegd dat *"De gemeenteraad inhoudelijk en tijdig geïnformeerd wordt over de ontwikkelingen van de verkennende gesprekken voor de prestatieafspraken, zodat de raad daar waar nodig meedenkt met het prioriteren van de onderwerpen."*

12. Aan de paragraaf '*Programma versus prognose'* wordt toegevoegd "*Voor huurwoningen die niet tot de goedkope categorie behoren verkennen we of deze meer verkocht kunnen worden aan huurders met betaalbare voorwaarden zoals erfpacht of gedeeld eigendom."*

13. Aan de paragraaf '*Wonen met Zorg en Service'* wordt toegevoegd *"Bij de gesprekken met woningcorporaties, zorg- en welzijnaanbieders en andere betrokkenen zetten we in op meer betaalbare zorgwoningen en daarbij behorende welzijnsvoorzieningen die ook toegankelijk zijn voor ouderen met een laag inkomen. Deze welzijnsvoorzieningen zijn belangrijk om eenzaamheid verder terug te dringen."*

14. Aan de paragraaf '*Onderwerpen prestatieafspraken woningcorporaties'* wordt toegevoegd "*Zeggenschap huurders over beleid en strategie woningcorporatie."*

En gaat over tot de orde van de dag,

GroenLinks Pepijn Boekhorst	SP Bart van Berkel	PvdA Giselle Schellekens
DNF Albaer Hilken	VSP Hans van Beurzen	VVD
CDA	D66	GN

Liberaal Nijmegen

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

(18)

Amendement

Samen sterker, samen wonen.

Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Constaterende dat,

- Initiatieven voor gemeenschappelijk wonen tot op heden nog steeds een geliefde leefvorm in Nijmegen is.
- Deze leefvorm haar oorsprong vindt in Nijmegen en past bij de identiteit van de stad.
- Deze leefvorm bijdraagt aan een dynamisch woonklimaat doordat het ruimte geeft aan unieke en innovatieve woonvormen, zoals de Iewan en Stadsnomaden.
- De gemeente op enkele plaatsen in de stad braakliggende grond bezit waar enkele jaren geen activiteit op plaatsvindt.

Overwegende dat,

- Woonverenigingen vaak gericht zijn op het bevorderen van onderlinge solidariteit, hetgeen wij in onze sociale stad alleen maar toe kunnen juichen.
- Enkele jaren geleden de hypotheekgarantie vanuit de gemeente weggevallen is, wat het realiseren van een woonvereniging bemoeilijkt.
- De vraag naar woonverenigingen zal toenemen, door de transitie in de WMO, omdat deze woonvorm in lijn is met de gedachte om mensen langer zorg aan huis te geven middels ondersteuning uit hun directe omgeving en netwerk.

voor: 35
tegen: 3
aanvaard

Besluit,
Aan beslispunt 1 toe te voegen: "met dien verstande dat:

1. In de Woonvisie gesproken wordt van *"Inititieven voor gemeenschappelijk wonen"* in plaats van "*Woongroepen"*.

(19) V: 26 t: 12 aanvaard

2. Voor wat betreft het thema '*Woongroepen'*, de tekst "*Maar woongroepen zullen zelf hun financiering moeten regelen, eventueel in combinatie met een woningcorporatie als opdrachtgever voor de bouw.*", vervangen wordt door, "*Tevens gaan wij de garantieregeling voor initiatieven voor gemeenschappelijk wonen weer opnieuw invoeren.*".

3. Voor wat betreft het thema '*Woongroepen'*, de tekst "*Waar gewenst en ruimtelijk goed inpasbaar zullen wij planologische medewerking verlenen aan deze initiatieven*", vervangen wordt door, "*Waar gewenst zullen wij medewerking verlenen aan deze initiatieven, waaronder planologisch en hierbij zullen wij actief meedenken naar welke locaties in de Waalsprong beschikbaar zijn voor tijdelijke huisvesting van initiatieven voor gemeenschappelijk wonen."*

4. Onder het thema '*Woongroepen*' opgenomen wordt *"De gemeente gaat actief, op eigen initiatief en faciliterend in gesprek gaan met innovatieve wooninitiatieven zoals de Stadsnomaden,*

om zo een stad te zijn die open staat voor het experimenteren met nieuwe woonvormen."

5. Onder het thema '*Woongroepen'* opgenomen wordt "*De gemeente maakt tijdelijk anders bestemmen mogelijk op braakliggende grond om hiermee innovatieve wooninitiatieven actief te stimuleren en te faciliteren.".*

En gaat over tot de orde van de dag,

PvdA Giselle Schellekens	SP	GroenLinks
DNF	D66	VVD
CDA	VSP	GN
Liberaal Nijmegen		

CDA Nijmegen

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

VSP Verenigde Senioren Partij Nijmegen | VVD | Partij van de Arbeid Nijmegen | CDA Nijmegen

(14)

MOTIE : "Laat de wipkip niet in z'n uppie staan"

voor : 34
tegen : 4
aanvaard

Agendapunt 10 : Woonvisie
Eerste indiener : Judith Rotink, CDA fractie

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Constaterende dat:

a) De ambitie van de woonvisie is om, o.a. toekomstgerichte en gevarieerde wijken te hebben die voorzien in de woonbehoefte.
b) In de woonvisie er enkel binnen de Waalsprong aandacht is voor een realiseren van een wijk met diverse woningbouwtypen.
c) In de woonvisie op pagina 33 vernoemd wordt dat het college een concentratie van lage inkomens vermijd.
d) De verwijzingen naar gevarieerde wijken, met uitzondering van pagina 33 en 35, enkel in de ambitie naar voren komen en verder in de Woonvisie afwezig zijn.

Overwegende dat:

a) We het belangrijk achten om stil te staan bij de visie van Nijmegen in 2020 als woonstad.
b) Een visie geen synoniem is voor een ambitie of verlanglijstje.
c) Er binnen de woonvisie wel ruimte moet zijn om de veranderingen in het speelveld te analyseren.
d) De gemeente een versnelling van de woningproductie wil bereiken.
e) De gemeente een inhaalslag wil maken voor wonen met zorg.
f) Wonen ook voor burgers buiten de huurmarkt een essentieel onderdeel van samenleven is.
g) Het onduidelijk is hoeveel woningen voor zorg, sociale huur en andere segmenten er nodig zal zijn na 2020.
h) De woonvisie tevens een lange termijn visie wil belichamen.

Roept het College op om:

a) Een grotere aandacht te vestigen op de essentie van wonen: samenleven.
b) Een goede analyse te maken naar de woningbehoefte binnen Nijmegen op de lange termijn.
c) Binnen de visie niet alleen diversiteit binnen nieuwe wijken, zoals de Waalsprong, maar ook bestaande wijken, zoals Dukenburg, aandacht krijgt.
d) Niet meer te bouwen voor een segment, maar een grotere aandacht te geven aan diversiteit binnen de identiteit van bestaande en nieuwe wijken.

En gaat over tot de orde van de dag,

CDA J.M. Rotink	D66	VVD
Liberaal Nijmegen	Gewoon Nijmegen	SP
GroenLinks	PvdA	DNF
VSP		

(11)

Motie

Laat deskundige Nijmegenaren meepraten over een duurzame en toegankelijke stad

Indiener: Pepijn Boekhorst (GroenLinks)
Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Overwegende dat:

- Een groep deskundige Nijmegenaren wil meepraten over ruimtelijke plannen in onze stad;
- Hiervoor recent een Woon Advies Commissie (WAC) Nijmegen is opgericht;
- Deze WAC de gebruikskwaliteit beoordeelt van plannen voor gebouwen en wijken;
- Gebruikskwaliteit gaat over een duurzame, toegankelijke en leefbare stad;
- Deze aspecten minstens zo belangrijk zijn als het beoordelen van de beeldkwaliteit van ruimtelijke plannen;
- De WAC graag op een structurele wijze wil meepraten en adviseren over de bouwplannen;
- De cie Beeldkwaliteit de enige openbare commissie is die alle ruimtelijke (bouw)plannen te zien krijgt en hierover advies uitbrengt aan het college;
- Het wenselijk is om leden van de WAC te laten aansluiten bij de cie Beeldkwaliteit;
- Het college nader dient te onderzoeken hoe dit zo efficiënt, effectief en kostenneutraal kan plaatsvinden.

aanw. v. 34 t. 4

Roept het college op

1. Voor de zomernota 2016 aan de gemeenteraad een voorstel aan te bieden waarin geregeld wordt dat leden van de WAC aansluiting vinden bij de cie Beeldkwaliteit
2. Op zo kort mogelijke termijn een kleine ondersteuningssubsidie voor de WAC te organiseren vanuit de woonbegroting.

(12) v. 24 t. 14 aanvaard

En gaat over tot de orde van de dag,

GroenLinks
Pepijn Boekhorst

SP

PvdA Gmm Schellekens

DNF

D66

VVD

CDA

VSP

GN

Liberaal Nijmegen

Motie

13

Meer middeldure woningen

Agendapunt 10, Woonvisie 2015-2020

De raad van de gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op 27 januari 2016,

Constaterende dat,

- Er in onze stad grote vraag is naar meer middeldure huurwoningen.
- Meer middeldure huurwoningen kunnen zorgen voor meer ruimte bij de sociale huurwoningen: dit bevordert de doorstroom en vermindert het scheefwonen.
- Het college in de Woonvisie aangeeft serieus te willen kijken naar wat nodig is om meer middeldure huurwoningen (tussen € 725 - € 900) te realiseren.

Roept het college op om,

Binnen een half jaar te komen met een aanpak voor woningproductie in de middeldure huur waarin er concrete voorstellen staan over hoe de bouw in dit segment gestimuleerd kan worden.

En gaat over tot de orde van de dag,

PvdA
Giselle Schellekens

SP

GroenLinks

DNF

D66

VVD

CDA

VSP

GN

Liberaal Nijmegen

voor : 38
tegen: 0
unaniem
aanvaard

8

Motie: "Meten is weten"

Motie behorende bij agendapunt 9, Raadsvergadering 27 januari 2016
Agendapunt 9 Raadsvoorstel Uitwerkingsnota Reclamebeleid
1e indiener: I.M. van Dijk

De gemeenteraad van Nijmegen, in openbare vergadering bijeen op 27 januari 2016 ,

Constaterende dat:
- Er een uitwerkingsnota reclamebeleid voor ligt, waarbij de intentie is om binnen 2 jaar na vaststelling te evalueren;
- Er geen invulling wordt gegeven aan de inhoud van de evaluatie of het daadwerkelijke evaluatiemoment.

Overwegende dat:
- Het voorgestelde reclamebeleid grote invloed heeft op de huidige reclame-uitingen in de stad;
- Het naleven van het nieuwe reclamebeleid grote inspanningen vergt van ondernemers, winkeliers, sportverenigingen en organisaties die gebruik maken van reclame om hun boodschap over te brengen;
- Een goede evaluatie bijdraagt aan het formuleren van een door eenieder in de stad gedragen reclamebeleid.

Roept het college op:
De inhoud van de evaluatie met betrekking tot de Uitwerkingsnota Reclamebeleid voor de zomer van 2017 vast te stellen en daarbij zeker de volgende onderdelen in de evaluatie mee te nemen:
- Feedback van zenders van reclame-uitingen op de uitvoering van de Uitwerkingsnota Reclamebeleid;
- De tevredenheid over het proces van aanvraag voor het zenden van een reclameboodschap door de zender waarbij getoetst wordt of de creativiteit van de zender is gewaarborgd;
- De tevredenheid van de zender ten aanzien van het resultaat met betrekking tot de reclameboodschap die de zender uit mag dragen naar aanleiding van de nieuwe beleidsregels reclamebeleid zoals vastgesteld in de Uitwerkingsnota Reclamebeleid;
- Of het aantal onveilige situaties in de stad door toedoen van reclame-uitingen is afgenomen;
- Een toetsing van het aantal uren dat een zender kwijt is in het naleven van de nieuwe reclamebeleidslijnen en of dit aantal uren naar invulling van de zender acceptabel is;
- De tevredenheid van de zender ten aanzien van handhaving en toetsing van de nieuwe reclamebeleidslijnen.

En gaat over tot de orde van de dag.

VVD I.M. van Dijk	PvdA	GroenLinks	SP
VSP	D66	CDA	Gewoon Nijmegen
Stadspartij DNP	Liberaal Nijmegen		

voor: 25
tegen: 13
aanvaard

-fractie Nijmegen
w.nijmegen.sp.nl

stbus 9105
00 HG Nijmegen
24 3292371
ctie@sp.nijmegen.nl

Raadsvoorstel Intrekken beslispunt uit amendement mbt Woonvisie d.d. 27 januari 2016 en motie Versneld bouwen van middeldure- en sociale huurwoningen
Eerste indiener: B. van Berkel, SP-fractie

MOTIE: VERSNELD BOUWEN VAN MIDDELDURE- EN SOCIALE HUURWONINGEN

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 17 februari 2016

Overwegende dat:

- de wachtlijsten voor sociale huurwoningen nog steeds onaanvaardbaar lang zijn;
- de woningwet per 1 juli 2015 extra ruimte geeft om 10 procent meer sociale huurwoningen toe te wijzen aan huishoudens met een inkomen boven de 34.911 euro, waardoor de behoefte aan extra sociale huurwoningen verder toeneemt;
- de behoefte aan middeldure huurwoningen (€715 - €900) groot is bij huishoudens met een inkomen dat net boven modaal ligt;
- een versnelling van de bouw van zowel sociale huurwoningen als middeldure huurwoningen gewenst is;
- gelijktijdige versnelling van beide segmenten (sociale huur en middeldure huur) wenselijk is voor het realiseren van gemengde wijken;
- de bouwversnelling niet ten koste gaat van planexploitaties aangezien het om het versnelde invulling van toekomstige bouwplannen betreft waarvoor een vergelijkbare grondprijs wordt gehanteerd;
- met de bouw van deze huurwoningen, ook met de optie van huur-koop contructies kan worden ge-experimenteerd;
- de bouwversnelling past binnen de provinciale kaders van 10.000 extra woningen tot en met 2023, waardoor een maximale versnelling mogelijk is van jaarlijks 300 extra sociale huurwoningen en 300 extra middeldure huurwoningen tot en met 2020 (in totaal dus 3000 woningen extra).
- de jaarlijkse behoefte aan deze woningen vrij eenvoudig vast te stellen is door het tempo waarmee deze huurwoningen worden afgenomen te beoordelen in samenhang met de ontwikkeling van structurele leegstand elders in de stad;

Verzoekt het college :

- Komende vijf jaar een versnelling van de bouw te realiseren jaar met jaarlijks 300 extra sociale huurwoningen en 300 extra middeldure huurwoningen zolang er aan deze extra woningen behoefte is.

SP	GroenLinks	PvdA	D66	VVD
B. van Berkel				
CDA	Stadspartij DNF	VSP	GewoonNijmegen	LN

(2) voor: 27
tegen: 11
aanvaard

Brief aan de raad - Wensen en Bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

GEMEENTE Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
17 februari 2016 / .../2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:
n.v.t.

Onderwerp
Intrekken beslispunt uit amendement m.b.t. Woonvisie d.d. 27 januari 2016

Programma
Wonen

Portefeuillehouder
B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
n.v.t.

SamenvattingOp 27 januari 2016 heeft de gemeenteraad de Woonvisie Nijmegen 2015-2020 vastgesteld. Daarbij is onder meer het amendement 'Wonen met ambitie' aangenomen. Eén van de beslispunten die met dat amendement is toegevoegd aan het raadsbesluit gaat over het jaarlijks realiseren van 500 extra sociale huurwoningen tot en met 2020. Dit dient binnen de bestaande plannen gerealiseerd te worden ten koste van andere categorieën woningbouw.
Op 27 januari 2016 heeft de gemeenteraad de Woonvisie Nijmegen 2015-2020 vastgesteld. Daarbij is onder meer het amendement 'Wonen met ambitie' aangenomen. Eén van de beslispunten die met dat amendement is toegevoegd aan het raadsbesluit gaat over het jaarlijks realiseren van 500 extra sociale huurwoningen tot en met 2020. Dit dient binnen de bestaande plannen gerealiseerd te worden ten koste van andere categorieën woningbouw.

Gebleken is dat dit beslispunt echter grote financiële consequenties heeft. In 2013 is berekend dat vervanging van een koopkavel door een kavel sociale huur mogelijk is, omdat bij versneld bouwen een 30 procent lagere grondprijs kan worden berekend. Inmiddels is de rente op openstaande leningen voor aangekochte grond zo ver gedaald (en de indexering van de grondopbrengsten gestegen) dat een kostprijsverlaging van maximaal 5 procent mogelijk is bij een bouwversnelling. Vervanging van koopkavels door 2500 kavels sociale huur betekent dat de gemeente hiervoor nu tientallen miljoenen aan verliezen moet inboeken.
Dit gevolg voor de gemeentelijke begroting wordt door de indieners van het amendement onaanvaardbaar geacht en daarom willen zij dit besluit intrekken.

Dit besluit heeft enige spoed vanwege de voorbereiding van de jaarrekening. De accountant zal een dergelijk ingrijpende gebeurtenis tijdens het rekeningproces verwerkt willen zien (er zal een verliesvoorziening ingesteld moeten worden voor genoemd bedrag). De accountant heeft inmiddels het standpunt ingenomen dat het besluit eerst in VGP en rekening verwerkt moeten worden, voordat de accountant zich een oordeel kan vormen.

Voorstel om te besluiten
Uit het aangenomen amendement op de Woonvisie 2015-2020 'Wonen met ambitie' d.d. 27 januari 2016 het vierde punt in te trekken, te weten:

"4. Voor wat betreft het thema 'Betaalbaarheid als basis voor prestatieafspraken', aan het einde van de eerste paragraaf de volgende zin toe te voegen, "...in 2020, zonder te kijken naar inkomenscategorieën. Dat betekent wel dat binnen de huidige planning tot en met 2020 500 extra sociale huurwoningen per jaar gerealiseerd kunnen worden om de 10% extra vraag hiernaar te kunnen voldoen. Dit betekent dan dat deze woningen in vermindering gebracht kunnen worden bij de taakstelling voor middeldure huurwoningen en goedkope koopwoningen."

Brief aan de raad - Overzicht Wensen en Bedenkingen - Tussenstand . . .

Overzicht wensen en bedenkingen
"Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties"

(Politieke Avond d.d. 6 juli 2016)
Versie 1 juli 2016

ALGEMENE OPMERKING

- Het overzicht met wensen en bedenkingen inclusief de steun per fractie wordt tevens op de website geplaatst zodat geïnteresseerden hiervan kennis kunnen nemen.

- Wensen en bedenkingen die door een raadsmeerderheid gesteund worden zullen ook opgenomen worden in de conceptversie van de wensen en bedenkingenbrief die voorligt ter besluitvorming.

WENSEN EN BEDENKINGEN

1. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de (nieuwe) tellingen van het aantal beschikbare corporatiewoningen tenminste 50% van de huurprijzen tussen de onderkant en het midden van de subsidiegrenzen liggen en dit als (nieuwe) norm gestandaardiseerd wordt.

   Gesteund door; VSP
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

2. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de (nieuwe) tellingen van het aantal beschikbare corporatiewoningen de servicekosten betrokken worden in de huurprijs en dit als (nieuwe) norm gestandaardiseerd wordt.

   Gesteund door; VSP
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

3. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de bouw van woningen met zorg (en service) tenminste 50% toegankelijk gemaakt wordt voor (oudere) mensen met een laag inkomen.

   Gesteund door; VSP
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

4. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat er voldoende aandacht wordt gegeven aan divers bouwen in de wijk.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

5. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij het verbouwen van sociale huurwoningen de voormalige (lees: huidige) bewoners geen verhoogde huurprijs moeten gaan betalen.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

CONCEPT

6. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat er vanuit alle partijen aandacht is voor de vergroting van de sociale cohesie in de wijk waar dat mogelijk is.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

7. De gemeenteraad spreekt de bedenking uit dat het huidige gemeentelijke beleid onvoldoende bijdraagt aan de betaalbaarheid van sociale huurwoningen.

   Gesteund door; CDA
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

8. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat woningbouwcorporaties zich mede verantwoordelijk voelen voor de Nijmeegse inclusieve samenleving waar statushouders en autochtonen niet tegenover elkaar staan maar elkaar helpen en ondersteunen. Dit betekent dat de corporaties zich maximaal inzetten om te bouwen voor de huidige starters en jongeren op de woningmarkt én voor nieuwkomers.

   Gesteund door; Stadspartij DNF
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

9. De gemeenteraad spreekt de bedenking uit dat de aanpak van het scheefwonen geen onderdeel is van de besprekingen betreffende de prestatieafspraken.

   Gesteund door; VVD
   Niet gesteund door;
   Nog in overweging;

10. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat er afspraken worden gemaakt betreffende de aanpak van scheefwonen zodat de sociale huurwoningen die nu bewoond worden door huishoudens met een te hoog inkomen, kunnen worden toegewezen aan die huishoudens voor wie de sociale woningbouw daadwerkelijk is bedoeld.

    Gesteund door; VVD
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

11. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente en corporaties niet alleen de vraag en het aanbod monitoren maar specifiek ook kijken wat de vraag is op wijkniveau, om beschikbaarheid van sociale huurwoningen in ieder segment én in iedere wijk te behouden.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

12. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente meer zicht en invloed heeft op de ambities van corporaties om te verkopen, slopen, liberaliseren en eventueel aan te kopen. Juist omdat dit van grote invloed is op de totale woningvoorraad en de infrastructuur van sociale huurwoningen in onze stad.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

CONCEPT

13. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente binnen een half jaar een plan heeft liggen hoe de buurtinitiatieven versterkt kunnen worden en hoe er samen kan worden opgetrokken bij signalen van polarisatie.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

14. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente met de corporaties in gesprek gaat over welke rol zij voor zichzelf zien weggelegd om bij te dragen aan het behoud van de wijkcultuur.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

15. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de gemeente wat betreft verduurzaming een actievere houding aanneemt dan 'faciliterend', en gaat kijken hoe zij individuele huurders (ongeacht ingekomen) kan betrekken bij de duurzaamheidsambities.

    Gesteund door; PvdA
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

16. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat in de prestatieafspraken wordt gestuurd op minimale verkoop van sociale huurwoningen.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging;

17. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat in de prestatieafspraken wordt gestuurd op minimale sloop van sociale huurwoningen en zoveel mogelijk wordt ingezet op groot onderhoud en renovatie.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

18. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat in de prestatieafspraken wordt afgesproken dat de Nijmeegse corporaties huurders toestemming geven om zelf duurzaamheidsmaatregelen te nemen (bijv. zonnepanelen plaatsen).

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

19. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat tenminste één van de Nijmeegse corporaties een voortrekkersrol pakt om een zonnecoöperatie op te zetten, waarvan huurders lid kunnen worden en zo meedoen aan duurzame energieopwekking.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

CONCEPT

20. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat tenminste één van de Nijmeegse corporaties een voortrekkersrol pakt om coöperatieve vormen van wonen te stimuleren en te begeleiden.

    Gesteund door; GroenLinks
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

21. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de prestatieafspraken met corporaties overeengekomen wordt dat zij eerder voor renovatie kiezen dan voor sloop/nieuwbouw. Zowel in het algemeen, alsook specifiek in de wijk Hengstdal, waar corporatie Standvast voornemens is te gaan slopen.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

22. De gemeenteraad spreekt de wens uit vast te houden aan minimaal 20% goedkope huurwoningen. Deze 20% is de door de raad ingeschatte minimale vraag naar goedkope huurwoningen en is een concrete doestelling. Dit uitgangspunt vervangen door een nieuwe inschatting van ‘de vraag’ naar goedkope huurwoningen zoals ingeschat door de corporaties gaat voorbij aan de eigen inschattingen van de raad en is tevens dermate vaag dat de raad het bereiken van deze doestelling niet zelfstandig kan beoordelen.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

23. De gemeenteraad spreekt de bedenking uit dat bij het maken van de prestatieafspraken gebruikt gemaakt moet worden van de cijfers van WoON2015 en niet WoON2012.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

24. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat de 1050 woningen die extra nodig zijn om de totale voorraad op peil te krijgen in 2020 geen tijdelijke woningen zijn maar reguliere huurwoningen en dat daarbovenop geëxperimenteerd wordt met tijdelijke woningen.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

25. De gemeenteraad spreekt de wens uit dat bij de bespreking van de prestatieafspraken de relevante financiële kengetallen van de corporaties aan de raad worden overlegd.

    Gesteund door; SP
    Niet gesteund door;
    Nog in overweging

CONCEPT

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Toelichting over de behandeling van:

Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Van:	College van B&W d.d. 14 juni 2016		
Doel:	Behandeladvies geven voor de besluitronde		
Toelichting:	**1. Voorliggende besluitvorming** Het college stelt de raad voor over te gaan tot het verplaatsen van de knip in de Griftdijk Noord naar een locatie direct ten zuiden van de Terralaan (busbaan) en aanvullende verkeersmaatregelen te realiseren; en het begrip 'bewonersvriendelijk' uit het raadsbesluit van mei 2007 (nr. 97/2007) zodanig in te vullen dat ontheffing verleend kan worden conform dit voorstel. **2. Achtergrond - Westflank** In het najaar van 2015 is de verkeerskundige situatie in Nijmegen Noord opnieuw beschouwd door actualisatie en doorrekening van het verkeersmodel. Ten aanzien van de westflank (Griftdijk Noord) verwacht het college de komende jaren een toename van de verkeersintensiteit in het gebied. De locatie van de noordelijke knip levert onvoldoende verkeersreductie op. Na onderzoek is het college tot de conclusie gekomen dat een zuidelijke knip met aanvullende verkeersmaatregelen de beste oplossingsrichting vormt om deze toename in goede banen te leiden. In het raadsvoorstel wordt dieper ingegaan op de zuidelijke knip als hoofdmaatregel, en welke aanvullende verkeersmaatregelen getroffen worden. De (bewonersvriendelijke) knip wordt gerealiseerd in de vorm van een spitsknip. Dit houdt in dat door de week alleen ontheffingshouders tijdens de ochtend – en avondspits gereguleerd voorbij de knip kunnen. Met deze maatregel wordt volgens het college de verkeersintensiteit in deze fase van de ontwikkeling van de Waalsprong voldoende beheerst. Zodra de verkeersintensiteit richting 2025 conform de modelberekeningen toeneemt richting de huidige intensiteit, dient te worden bepaald wat het moment is om de werking van de knip over een groter deel van de dag uit te breiden. Het voorstel is bestuurlijk besproken met de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. Gemeente Overbetuwe bewaakt met betrekking tot de westflank vooral de bereikbaarheid van Oosterhout; voor gemeente Overbetuwe is de wijziging van de locatie voor de knip positief voor de algemene bereikbaarheid van Oosterhout. Het college stelt na besluitvorming een uitvoeringsaanpak op, waarbij rekening wordt gehouden met de bewonerswensen voor de vlotte invoering van aanvullende maatregelen (waar mogelijk), maar ook met de noodzakelijk te nemen project- verkeersbesluiten aanpassen van de legesverordening. Het college verwacht dat eind 2017 alle maatregelen in een juiste volgorde van afhankelijkheid zijn gerealiseerd. **3. Oostflank** Het traject voor de oostflank loopt nog; de stand van zaken van dit project als integraal onderdeel van de verkeersstructuur Waalsprong is opgenomen in een notitie in de bijlage bij dit voorstel.		
Naam steller: **E-mail steller:**	Erwin Olzheim e.olzheim@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 329 2232
Bijlagen:	1. Raadsvoorstel 'Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong' d.d. 14 juni 2016 2. Notitie afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong, verkenning van de varianten west – en oostflank, gemeente Nijmegen, juni 2016 **Achtergrondinformatie** 3. Raadsbrief inzake 'stand van zaken wegenstructuur Waalsprong' d.d. 8 maart 2016 4. Raadsbrief inzake 'stand van zaken wegenstructuur Waalsprong' d.d. 10 november 2015		

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

	5. Brief van Vereniging Dorpsbelangen Ressen d.d. 21 juni 2016 van VDR inzake Voorstel verbindingsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen (staat als brief A5 op de agenda van de PA van 6 juli) 6. Raadsbesluit 97/2007 7. Raadsbesluit 86/2011 Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel

13 juli 2016 / 83/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp
Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Programma
Mobiliteit en Grondbeleid

Portefeuillehouder
H. Tiemens en B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
14 juni 2016

Samenvatting
Het voorstel voorziet in een aanpassing en verdere invulling van het raadsbesluit van mei 2007 ten aanzien van de locatie en uitvoeringswijze van een knip in de Griftdijk als hoofdmaatregel in het kader van de afronding van de hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong.

Voorstel om te besluiten

1. Over te gaan tot het verplaatsen van de knip in de Griftdijk Noord naar een locatie direct ten zuiden van de Terralaan (busbaan) en realisatie van aanvullende verkeersmaatregelen.
2. Het begrip ‘bewonersvriendelijk’ uit het raadsbesluit van mei 2007 (nr. 97/2007) zodanig in te vullen dat ontheffing verleend kan worden conform dit voorstel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

In het najaar 2015 is de verkeerskundige situatie in Nijmegen Noord opnieuw beschouwd door actualisatie en doorrekening van het verkeersmodel. In de raadsbrieven van 10 november 2015 en 9 maart 2016 zijn de ontwikkelingen al breder beschreven.
Ten aanzien van de westflank (Griftdijk Noord) leidt niets doen tot bijna een verdubbeling van de verkeersintensiteit in de huidige situatie van 11.000 voertuigen per etmaal nu tot 19.000 in 2025. Ook de noordelijke knip waartoe u hebt besloten in 2007 levert onvoldoende verkeersreductie op. In de actuele berekeningen betreft de verkeersintensiteit op de Griftdijk Noord bij een noordelijke knip 14.000 voertuigen per etmaal in 2025.
Tegelijkertijd blijft de Griftdijk Noord een belangrijkste gebiedsontsluitingsweg voor de westflank van de Waalsprong, naast de Keizer Hendrik VI singel en de Margaretha van Mechelenweg.

Het onderzoek naar de westflank hebben wij afgerond met de conclusie dat een zuidelijke knip met aanvullende verkeersmaatregelen de beste oplossingsrichting vormt. Behalve een aantal gemeentelijke scenario's is daartoe een veelheid van suggesties voor alternatieve (deel)oplossingen afgewogen die zijn ingebracht tijdens de bewonersbijeenkomsten op 2 februari en 5 april 2016.
Het traject voor de oostflank, gericht op het afwaarderen van de Vossenpelssestraat en Laauwikstraat loopt nog en is een traject van bestuurlijke samenwerking met (vooral) gemeente Lingewaard. De stand van zaken van dit project als integraal onderdeel van de verkeersstructuur Waalsprong is opgenomen in de bijlage "Afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong, verkenning van de varianten west- en oostflank" van juni 2016.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader

Via diverse raadsbesluiten is de verkeersstructuur Waalsprong vormgegeven. Dit voorstel omvat een wijziging ten opzichte het raadsbesluit van 9 mei 2007 (97.2007) en het raadsbesluit van 2011 (nr.86.2011).
Behalve via de besluitvorming met betrekking tot de verkeersstructuur Waalsprong zijn de verkeersmaatregelen voor Nijmegen Noord ook voorgenomen in de Nota Nijmegen Duurzaam Bereikbaar zoals door uw Raad vastgesteld op 12 oktober 2011.

Met betrekking tot de uitvoering van de in dit voorstel genoemde verkeersmaatregelen zijn diverse wettelijke regelingen van toepassing:

- Wet Ruimtelijke Ordening (projectafwijkingsbesluit voor rotonde)
- Wet Geluidshinder
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 (RVV),
- Besluit Administratieve Bepalingen inzake het Wegverkeer
- Legesverordening Nijmegen.
- Wet Bescherming Persoonsgegevens

De noodzakelijke besluiten zullen bij uitvoering van de maatregelen separaat worden genomen. Het nemen van deze besluiten betreft op uitzondering van de legesverordening, allen een collegeverantwoordelijkheid. Gelet op het achterliggende proces van besluitvorming willen wij willen wij het besluit tot een gewijzigde locatie voor de knip en de uitvoeringsvorm aan u voorleggen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

De vaststelling van de jaarlijks verschuldigde leges voor het verkrijgen van een ontheffing voor het inrijverbod zal u worden voorgelegd bij de aanpassing van de legesverordening voor 2017.

1.2 Relatie met programma

Vanuit het onderwerp Verkeer is dit voorstel onderdeel van het programma Mobiliteit.
De afronding van de verkeersstructuur Waalsprong is echter tevens een conditie voor een verdere verantwoorde ruimtelijke ontwikkeling van de Waalsprong, waardoor ook de afstemming met de grondexploitatie Waalsprong (programma Grondbeleid)) van belang is. Meest concreet vormt dit besluit voor de westflank de basis voor de verkeerskundige uitgangspunten voor Hof van Holland en wordt vanuit de grondexploitatie Waalsprong een bijdrage geleverd aan de realisatie van de verkeersmaatregelen (bovenwijkse voorzieningen).

2 Doelstelling

De doelstelling van dit besluit is er op gericht om enerzijds de gebiedsontsluitingsfunctie van de Griftdijk Noord te kunnen blijven garanderen (bereikbaarheid), maar anderzijds de overlast in de vorm van geluid en congestie (spits) en verkeersveiligheid te beheersen (leefbaarheid).

3 Argumenten

Locatie noordelijke knip levert onvoldoende verkeersreductie op

Al bij het raadsbesluit van 2007 bleef de verkeersintensiteit op de Griftdijk hoog (berekend 15.300 voertuigen per etmaal). In de berekening in najaar 2015 betreft dit 14.000 bewegingen.
Daarmee is bereikbaarheid en leefbaarheid van de Griftdijk niet beheerst. In de huidige situatie is met 11.000 voertuigen per etmaal al sprake van congestie en verminderde leefbaarheid in de spits.
Gelet op de functie van de Griftdijk Noord als gebiedsontsluitingsweg, is een intensiteit van circa 9.000-10.000 voertuigbewegingen, met een verminderde spitsdruk, een belasting die meer evenwicht biedt tussen bereikbaarheid en leefbaarheid.

Geconstateerde problemen

Door de hoge verkeersintensiteit in de spits en de typische kenmerken en functies van de Griftdijk (hoogteligging en beschikbare breedte, snelfietsroute, HOV-tracé) is er, samen met de verkeersdrukte, sprake van nog een aantal problemen. Het betreft samengevat de ontsluiting van erftoegangswegen, de oversteekbaarheid voor langzaam verkeer en fietsveiligheid op de fietspaden.

Bijkomend aspect hierbij is het gegroeide aantal vrachtwagens dat, zonder beheersing vanuit de bedrijfssector zelf, regelmatig de kortste route kiest tussen A15 en de Oversteek. Behalve extra verkeersdruk en verkeersveiligheid leidt dit ook tot meer geluid- en trillingsoverlast.

De zuidelijke knip is de meest effectieve en robuuste oplossing

Vanuit de gemeente zijn diverse oplossingsrichtingen verkend. Deze zijn uitgebreid met de ideeën die in de bewonersbijeenkomsten zijn opgehaald.
In totaal betreft het ruim 30 afgewogen (deel)oplossingen, waarvan 3 hoofdoplossingen met aanvullende maatregelen voldoen aan de doelstellingen ten aanzien van leefbaarheid, bereikbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid..
Deze betreffen:

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

1. Griftdijk inrichten als 30km/u gebied
2. Een zuidelijke knip in de Griftdijk (gefaseerde invoer)
3. Meer bestaande infrastructuur openstellen voor autoverkeer en de Griftdijk inrichten als 30km/u gebied.

In de daarop volgende gemaakte afweging leveren de oplossingsrichtingen 1 en 3 teveel andere problemen op en is de robuustheid van de oplossing 1 onzeker. Een knip in de Griftdijk, met een aantal aanvullende maatregelen, voldoet wel volledig aan de doelstelling.
Met een zuidelijke knip kan tegelijkertijd de verkeersintensiteit worden beheerst en kunnen de andere functies van de Griftdijk als snelfietsroute, busroute en gebiedsontsluitingsweg in stand blijven.

De knip wordt gerealiseerd in de vorm van een spitsknip. Door de week kunnen alleen de ontheffingshouders tijdens de ochtend- en avondspits gereguleerd voorbij de knip. Met deze maatregel wordt de verkeersintensiteit in deze fase van de ontwikkeling van de Waalsprong voldoende beheerst. Zodra de verkeersintensiteit richting 2025 conform de modelberekeningen toeneemt richting de huidige intensiteit, dient te worden bepaald wat het moment is om de werking van de knip over een groter deel van de dag uit te breiden..

<u>Zuidelijke knip kan bewonersvriendelijk worden ingericht</u>
In het raadsbesluit uit 2007 is nadrukkelijk gesteld dat een (noordelijke) knip bewonersvriendelijk dient te worden ingericht. In dit voorstel hebben we dit eveneens als uitgangspunt genomen.
Het begrip bewonersvriendelijk is ingevuld als een knip die zonder fysieke vertraging of belemmering 24 uur per dag te passeren is voor bewoners van het ontheffingsgebied zoals in figuur 1 voorgesteld. Tegelijkertijd blijft voor niet-ontheffingshouders ieder adres in de Waalsprong ook bereikbaar zonder het passeren van de knip, bijvoorbeeld via de Margaretha van Mechelenweg.
Voorstel is dan ook alle adressen van het gebied zoals aangegeven op figuur 1 één of desgewenst twee ontheffingen te verlenen, zodat ook de sociale verbanden in de wijk niet gehinderd worden (denk aan ophalen van kinderen van school, bereikbaarheid van de Klif en andere voorzieningen met de auto zonder omrijfactor).

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Figuur 1 Ontheffingsgebied Zuidelijke knip

Het is het voornemen om de knip (de geslotenverklaring) in eerste instantie alleen tijdens de spits op werkdagen in te stellen. Dit zijn namelijk de momenten waarop het probleem zich manifesteert. Hierdoor kan de invoering en gewenning zonder al te veel problemen worden gerealiseerd. Er zullen geen fysieke barrières worden geplaatst; de knip zal worden gehandhaafd met behulp van camera's. De eigenaar van een voertuig die zonder ontheffing de knip passeert, wordt de eerste keer gewaarschuwd door middel van een brief en pas bij een tweede overtreding bekeurd.

De kosten en administratieve belasting voor bewoners in het ontheffingsgebied worden zo laag mogelijk gehouden. De leges per ontheffing voor 2 kentekens zouden bij een bedrag van €10,00 per jaar voldoende kostendekking bieden voor het wettelijk voorgeschreven kostenverhaal. Een

precies bedrag zal u worden voorgelegd in het raadsvoorstel voor het vaststellen van de legesverordening 2017.

De definitieve inrichting en invoeringsaspecten worden na deze besluitvorming verder voorbereid. Eveneens zullen beleidsregels worden opgesteld voor aanvullende ontheffingen voor hulpdiensten, taxi's, transporteurs en zorgdiensten. Hiervoor zal zoveel mogelijk aansluiting worden gezocht bij de bestaande beleidsregels ontheffingen artikel 87 RVV. Afwijkingen zullen in voornoemd beleidsstuk in een nieuw RVV product specifiek voor de zuidelijke knip worden opgenomen.

Aanvullende maatregelen zijn kosteneffectief en ondersteunen op de zuidelijke knip
Met de invoering van de knip kan de verkeersintensiteit worden beheerst. Tegelijkertijd is de overblijvende intensiteit nog zodanig dat de veiligheid voor langzaam verkeer en op de kruisingsvlakken moet worden bevorderd. Ook het verkeer van het zuiden en het noorden moet worden gewezen op de meest logische rijroutes.

De volgende aanvullende maatregelen zijn daarom voorzien:

- De realisatie van een rotonde op de kruising Griftdijk Noord- Terralaan. Hierbij is tevens een gedeeltelijke openstelling van de busbaan voorzien voor het bestemmingsverkeer dat nu afhankelijk is van de aansluiting van de Volsellastraat op de Griftdijk Noord, in samenhang met een afsluiting van de kruising Volsellastraat- Griftdijk Noord;
- de realisatie van een fietsoversteek op de Griftdijk Noord en Terracottastraat;
- het verleggen van de fietspaden bij de erftoegangswegen die aan sluiten op de Griftdijk Noord;
- het instellen van een geslotenverklaring voor vrachtauto's op de Griftdijk Noord tussen Stationsstraat en Oude Groenestraat;
- het verbeteren van wegbewijzering inclusief navigatiesystemen van derden voor de westflank van de Waalsprong gericht op het doorstroomverkeer.

Alle aanvullende maatregelen zijn gericht op bepaalde gebruiksgroepen (vrachtwagen, auto, fiets), maar hebben een breder effect in het kader van de veiligheid, doorstroming en leefbaarheid van andere weggebruikers of bewoners van de Griftdijk en omgeving.
Het wisselende karakter van deze aanvullende maatregelen met betrekking tot kosten, complexiteit en doorlooptijd vergt samen met de zuidelijke knip als hoofdmaatregel een gefaseerde uitvoeringsaanpak.

4 Klimaat

Ten aanzien van dit voorstel zijn er geen klimaataspecten te beschouwen.

5 Risico's

Voorliggend voorstel combineert een hoofdmaatregel (zuidelijke knip) met een aantal aanvullende maatregelen. De uitvoering van de verschillende maatregelen vergt in de voorbereiding diverse besluiten die open staan voor inspraak en bezwaren. Mogelijk wordt hierdoor de wijze, fasering van uitvoering en kosten van de maatregelen beïnvloed.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

6 Financiën

Realisatie
De uitvoering van een knip in de Griftdijk en aanvullende maatregelen vergt een investering van €727.000 ex BTW, waarvan €150.000 is voorzien in de grondexploitatie Waalsprong (Grote Boel). Het nog te dekken deel van €572.000 ex BTW is aangemeld in de Zomernota.

Beheer
De totale jaarlijkse exploitatielasten (kapitaallasten, onderhoud, kostenverhaal leges) van de knip bedragen €30.000. De kosten voor de afgifte van ontheffingen moeten wettelijk verhaald. Afhankelijk van de te vast te stellen hoogte van de jaarlijkse kosten van een ontheffing van de knip, blijft een door Programma Mobiliteit te dekken structurele last over. Deze zal worden aangemeld in de Slotnota 2016 zodra de hoogte van de leges zijn vastgesteld.

7 Participatie en Communicatie

Vanaf de start in najaar 2015 is onderkend dat voor de westflank een overleg met bewoners en belanghebbenden niet alleen gewenst, maar zelfs noodzakelijk was, gelet op de mogelijke breedte van te kiezen (deel)oplossingen. De informatieavonden hebben meer verdieping gegeven op locatiegebonden verkeersproblemen.
Op de eerste en tweede informatieavond konden inwoners en ondernemers tijdens tafelgesprekken meedenken en -praten over een hoofdoplossing (knip) met aanvullende verkeersmaatregelen. Veelgenoemd was de variant ‘Grftdijk 30 km/u-weg in plaats van een knip. Deze variant is modelmatig doorgerekend en afgewogen. De conclusie daarvan is dat de variant voor de specifieke situatie van de Griftdijk niet voldoet.

Op de derde informatieavond op 24 mei is het voorstel dat voor u ligt gepresenteerd aan bewoners en ondernemers en in tafelgesprekken uitgebreid besproken. Door wisselende geluiden is het moeilijk om vast te stellen of de zuidelijke knip als hoofdoplossing voldoende draagvlak heeft. Een groot deel van de bewoners en aanwonenden van de Griftdijk is hier positief over. Mensen die wat verder van de Griftdijk wonen en nieuwe of aanstaande bewoners hebben zich kritisch geuit over een zuidelijke knip, als gevolg van een gevoel van minder goede bereikbaarheid of het principe van kosten voor een ontheffing.
Voor de aanvullende maatregelen is het draagvlak makkelijker te duiden. Het nut van deze maatregelen wordt algemeen onderkend. Op het niveau van de aanvullende maatregelen zal per maatregel nog vaker inspraak met de direct betrokkenen worden georganiseerd.

Complicerend is dat binnen de totale verkeersstructuur Waalsprong het proces om een oplossingsrichting voor de oostflank voor te leggen, een langere doorlooptijd kent dan de westflank. De noodzakelijke en gewenste bestuurlijke samenwerking met gemeente Lingewaard voor het inzichtelijk krijgen van de bestuurlijke oplossingsrichtingen vergt meer tijd dan het proces voor de oplossingsrichting voor de westzijde.
De Wijkraad Lent en de groep Draagvlakalternatief zijn hier erg kritisch over, omdat naar hun mening de integraliteit van de verkeersstructuur Waalsprong als totaal onder druk staat.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Met dit voorstel menen wij echter voor de westflank een vereiste oplossingsrichting te bieden voor de groeiende problematiek. Een oplossingsrichting die, als uitwerking van de eerdere besluitvorming, tegemoet komt aan veel bewonerswensen en past altijd binnen afronding van de integrale verkeersstructuur van de Waalsprong.

Het voorstel is bestuurlijk besproken met de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. Gemeente Overbetuwe bewaakt met betrekking tot de westflank vooral de bereikbaarheid van Oosterhout. Voor gemeente Overbetuwe is de wijziging van de locatie voor de knip positief voor de algemene bereikbaarheid van Oosterhout.

8 Uitvoering en evaluatie

Wij stellen na besluitvorming een uitvoeringsaanpak op, waarbij rekening wordt gehouden met de bewonerswensen voor de vlotte invoering waar mogelijk van aanvullende maatregelen, maar ook met de noodzakelijk te nemen project- , verkeersbesluiten en aanpassing van de legesverordening. Het algemene beeld is dat einde 2017 alle maatregelen in een juiste volgorde van afhankelijkheid kunnen zijn gerealiseerd.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: Notitie afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong, verkenning van de varianten west- en oostflank, gemeente Nijmegen, juni 2016.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

12. **Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (83/2016)**

Raadsvoorstel d.d. 14 juni 2016
1. Over te gaan tot het verplaatsen van de knip in de Griftdijk Noord naar een locatie direct ten zuiden van de Terralaan (busbaan) en realisatie van aanvullende verkeersmaatregelen.
2. Het begrip 'bewonersvriendelijk' uit het raadsbesluit van mei 2007 (nr. 97/2007) zodanig in te vullen dat ontheffing verleend kan worden conform dit voorstel.

Het voorstel wordt geagendeerd als debatstuk tijdens de besluitronde op de Politieke Avond van 13 juli 2016.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

12. **Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (83/2016)**

Raadsvoorstel d.d. 14 juni 2016
1. Over te gaan tot het verplaatsen van de knip in de Griftdijk Noord naar een locatie direct ten zuiden van de Terralaan (busbaan) en realisatie van aanvullende verkeersmaatregelen.
2. Het begrip 'bewonersvriendelijk' uit het raadsbesluit van mei 2007 (nr. 97/2007) zodanig in te vullen dat ontheffing verleend kan worden conform dit voorstel.

Het voorstel wordt geagendeerd als debatstuk tijdens de besluitronde op de Politieke Avond van 13 juli 2016.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

GEMEENTE Nijmegen

Afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong

Verkenning van de varianten west- en oostflank

Gemeente Nijmegen, juni 2016

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en ontwikkelingen

In 2015 is de studie gestart naar de afronding van de wegenstructuur in de Waalsprong. In deze notitie wordt de problematiek beschreven en komen de onderzochte varianten aan de orde. Vervolgens worden de effecten van de varianten in hoofdlijnen beschreven en wordt geconcludeerd welke maatregelen worden geadviseerd. Voor een deel is deze informatie ook al onderdeel geweest van de raadsbrieven van november 2015 en maart 2016. Tenslotte wordt ook het procesverloop beschreven

In het onderzoek naar de problematiek is de verkeerkundige situatie medio 2015 van de Waalsprong als geheel beschouwd. Uit de analyse bleek echter ook dat problematiek en aanpak voor het gebied ten westen van de Prins Mauritssingel en het gebied ten oosten van de Prins Mauritssingel verschillen kent.

Voor de westflank gaat het vooral om de vraag op welke wijze de verkeersintensiteit op de Griftdijk op een aanvaardbaar niveau kan gebracht en gehouden. Dit is vooral een zaak van gemeente Nijmegen en voor gemeente Overbetuwe in relatie tot dorp Oosterhout. De maatregelen die mogelijk zijn, liggen geheel op grondgebied van Nijmegen. Ook is gebleken dat de verkeersproblematiek nadrukkelijker groeit aan de westzijde dan aan de oostzijde.

Voor de oostflank gaat het vooral om de vraag hoe de belasting op de oostflank van de Waalsprong van het verkeer vanuit Bemmel en oostelijk gelegen kernen kan worden verlaagd. De Dorpensingel is voor een deel gelegen op het grondgebied van Lingewaard. Voor de door de gemeente Lingewaard voorgestelde Ressense variant geldt dit nog sterker: De aanpassingen rond de Ressensestraat liggen voor het grootste deel op het grondgebied van Lingewaard. Dat geldt ook voor de Vossenpelssestraat, die parallel moet worden afgewaardeerd.

Er is geen sluitende financiering van de Dorpensingel en noodzakelijke aanvullende infrastructurele aanpassingen. Er ontbreekt nog 4 miljoen euro.

Voor de oostflank kan gemeente Nijmegen pas een besluit nemen als er voldoende zekerheid geboden kan worden over de bestuurlijke en financiële haalbaarheid van de alternatieven. De problematiek rond de Griftdijk vraagt echter ook om een concrete aanpak. Omdat het verkeerssysteem en de ruimtelijke opbouw van het gebied één integraal geheel vormen, hebben wij in de eerste fase van de studie verkend óf en in hoeverre een gescheiden aanpak van west- en oostflank verantwoord is. Dat is het geval gebleken. In paragraaf 1.2 lichten we dit verder toe.

Na een periode van stagnatie in de woningbouw is de laatste tijd een flink herstel te zien in de woningmarkt. Dit heeft ertoe geleid dat de plannen Visveld, Laauwik, Nijland, Vossenpels-Zuid en Lentseveld binnenkort kunnen worden afgerond en dat die van Grote Boel en De Stelt inmiddels zijn gestart. De ontwikkeling van Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp en Vossenpels-Noord wordt voorbereid.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Dit alles leidt tot een toename van de verkeersintensiteiten op de wegen in de Waalsprong. Het afronden van de maatregelen voor de vastgestelde verkeersstructuur komt daardoor nadrukkelijk in beeld. Daarnaast is het voor de planontwikkeling in een aantal van de nieuwe woongebieden nodig dat er nu meer duidelijkheid komt over welke verkeersstromen er te verwachten zijn. Dit is nodig voor de dimensionering van de wegen en kruispunten en het ruimtelijke beeld in de woongebieden.

In 2007 heeft de Raad van Nijmegen een besluit genomen over de wegenstructuur in de Waalsprong. In 2011 heeft de Raad voor de verkeersstructuur ten oosten van de Prins Mauritssingel een aanvullend besluit genomen. Daarmee is de beoogde verkeersstructuur vastgelegd zoals schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding.

In de afgelopen jaren is een groot aantal maatregelen -zoals opgenomen in de besluitvorming van de Raad- gerealiseerd. Hiertoe behoren de aanleg van de Graaf Alardsingel naar De Oversteek, de verbreding en ombouw van de Prins Mauritssingel, en de realisering van het splitsingspunt Lent, de Margaretha van Mechelenweg en de Vrouwe Udasingel. Ook is in het kader van de activiteiten voor de Nevengeul (tijdelijk) al een verbinding gemaakt van de Turennesingel naar de oprit van de Prins Mauritssingel bij de Verlengde Waalbrug. Voor de ontsluiting van een aantal ontwikkellocaties (zoals De Grift, Groot Oosterhout, De Stelt en Vossenpels Zuid) zijn bestemmingsplannen (en dus de ontsluitingswijze) vastgesteld. Ook op het vlak van het openbaar vervoer en de fiets zijn diverse maatregelen getroffen, zoals de aanleg van het RijnWaalpad en de fietstunnels/viaducten de opening van het definitieve station Lent, de HOV-verbindingen en –voorzieningen en P&R Nijmegen Noord.

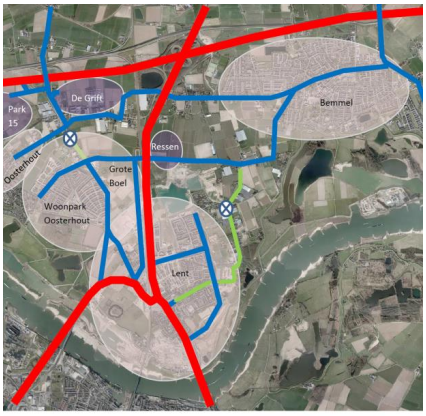

Gewenste verkeersstructuur besluit Raad Nijmegen 2011

Doorstroom- en invalswegen

Overige gebiedsontsluitingswegen

Functiewijziging: 50 → 30km-weg

Knip

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

We zijn nu in de fase beland van de afronding van de maatregelen voor de verkeersstructuur zoals bijna 10 jaar geleden voorzien. Er zijn hierbij nog drie structurerende maatregelen die fundamenteel van invloed (kunnen) zijn op de mogelijke ontsluiting van de ontwikkellocaties en waarover zekerheid moet worden gekregen voordat de locaties verder uitgewerkt kunnen worden. Het gaat daarbij in de westflank over de ("bewonersvriendelijke") knip in de Griftdijk. De term "bewonersvriendelijk" duidt erop dat bewoners van de direct omliggende wijken zelf weinig tot geen hinder ondervinden van een eventuele maatregel. In de oostflank betreft het de aanleg van de Dorpensingel en de knip in de Vossenpelsseroute.

Doel van drie maatregelen is om de leefbaarheid in de omliggende woongebieden te vergroten door het niet-bestemmingsverkeer een andere route aan te bieden.
In de westflank moet de bewonersvriendelijke knip in de Griftdijk (in het besluit van 2007 gelegen tussen Stationsstraat en Oude Groenestraat) er voor zorgen dat de verkeersintensiteit op de Griftdijk beperkt blijft. Vooral nabij Woonpark Oosterhout is nu al sprake van een leefbaarheids- en verkeersprobleem: in de spits is het oprijden en oversteken van de Griftdijk nauwelijks mogelijk. De alternatieve route voor de knip in het raadsbesluit van 2007 leidt via de A15 en de Prins Mauritssingel. Vanwege de vrij grote omrijafstand naar de Waalbruggen zullen veel bewoners (in het Raadsbesluit van 2007 ook die van het dorp Oosterhout) een ontheffing krijgen voor het passeren van de knip.
Voor de oostflank is in 2011 besloten de Dorpensingel aan te leggen, een nieuwe verbinding tussen Ovatonde (Keizer Augustusplein) en de Zandsestraat in Bemmel en de bestaande verbinding tussen Lent en Bemmel via de Vossenpelssestraat te knippen voor alle gemotoriseerd verkeer behalve openbaar vervoer. Integraal onderdeel van dit besluit was tevens de verbinding van de Turennesingel naar de Waalbrug (inmiddels gerealiseerd in het kader van de Nevengeulwerkzaamheden). Doel van deze maatregelen is om het doorgaand verkeer langs de oostflank van de Waalsprong te weren en Bemmel via de Dorpensingel een goede aansluiting op het hoofdwegennet te beiden.

Gelet op de planontwikkelingen in en rond de Waalsprong is het nodig om op korte termijn deze afrondende maatregelen uit te voeren. De maatregelen dienen daarvoor eerst verder te worden uitgewerkt en nogmaals op de effecten beoordeeld aan de hand van de recente ontwikkelingen en ruimtelijke plannen. Zo blijkt voor de westflank de doorstroming in de spits op de Griftdijk nu al een probleem te zijn, terwijl in het verleden verwacht werd dat de capaciteit pas bij duidelijk hogere intensiteiten te kort zou schieten. Daarnaast zijn voor de oostflank onvoldoende financiële middelen beschikbaar voor de aanleg van de Dorpensingel en de benodigde aanvullende maatregelen.

Daarom heeft het college van B&W van Nijmegen opdracht gegeven zowel voor de west- als de oostflank een aantal varianten te onderzoeken op basis waarvan de Raad een besluit kan nemen over de wijze waarop de raadsbesluiten van 2007 en 2011 kunnen worden uitgewerkt. In aanvulling op de vele varianten die in het verleden voor de wegenstructuur zijn onderzocht is gefaseerd een aantal nieuwe varianten onderzocht, waarbij op basis van de resultaten per fase en de inbreng van belanghebbenden nieuwe varianten zijn bekeken. Op basis van een beoordeling op effecten, haalbaarheid en de al genomen besluiten heeft vervolgens een trechtering plaatsvinden naar een aantal meest haalbare opties.

De verkeersintensiteiten per etmaal op een aantal wegvakken voor diverse varianten zijn samengevat in de bijgevoegde tabel (bijlage 1).

1.2. Fase 1: Eerste verkenning van de varianten

In de eerste fase van de studie is in september 2015 een aantal varianten verkeerskundig onderzocht, waarbij de vraag centraal staat: welke verkeersintensiteiten zijn in 2025 te verwachten bij de betreffende varianten? Hierbij is er van uitgegaan dat alle woningbouwplannen in het gebied zijn afgerond en ook alle voorzieningen en werkgelegenheidsgebieden zijn gerealiseerd. Het prognosejaar 2025 is in die zin fictief: waarschijnlijk zal de ontwikkeling van de Waalsprong enkele jaren ná 2025 zijn afgerond; door toch al uit te gaan van een volledige Waalsprong wordt de robuustheid van het wegennet getoetst: is de structuur ook op langere termijn in staat het verkeer op een aanvaardbare wijze te laten doorstromen?

Als basis voor de berekeningen is gebruik gemaakt van het Regionale Verkeersmodel, zoals dat in het hele stadsregiogebied wordt gehanteerd voor de verkeersberekeningen. Dit model wordt ook gekoppeld aan het landelijke model dat het rijk hanteert voor het hoofdwegennet. De wegenstructuur en te onderscheiden woon- en werkgebieden in het Regionale Verkeersmodel zijn fijnmaziger dan in het landelijke verkeersmodel.

Diverse varianten zijn in deze fase zijn onderzocht; bij alle varianten zijn de laatste bouwprogramma's en ontwikkelingen in de Waalsprong toegepast. De varianten betreffen:

1. Raadsbesluiten 2007/2011: De structuur zoals vastgesteld in de Raadsbesluiten van 2007 en 2011.
2. Niets doen: géén knippen en géén Dorpensingel.
3. Maximale belasting Griftdijk: deze variant is doorgerekend om te achterhalen wat er zou gebeuren als in de oostflank de meest maximale verkeersbelemmering wordt uitgevoerd (een harde knip in de Vossenpels zonder de aanleg van een Dorpensingel) en er géén knip in de Griftdijk is.
4. Maximale belasting Prins Mauritssingel: Door de aanleg van de Dorpensingel, een knip in de Vossenpels en een harde knip in de Griftdijk bij de Landschapszone worden de woongebieden maximaal ontzien en wordt duidelijk of dit leidt tot problemen op de Prins Mauritssingel (en evt. ook op de Margaretha van Mechelenweg).
5. Harde knip Griftdijk bij Stationsstraat. Deze variant is conform Raadsbesluit, met één belangrijke wijziging: de knip in de Griftdijk is niét "bewonersvriendelijk". Het doorrekenen van deze variant is ingegeven door het feit dat de knip in het raadsbesluit te weinig verkeersreducerend effect heeft op de Griftdijk bij Woonpark Oosterhout.
6. Bewonersvriendelijke knip Griftdijk bij Landschapszone: Verder grotendeels conform Raadsbesluit. Doel van deze variant is om te bezien of een zuidelijker knip meer verkeersreducerend effect heeft op de Griftdijk bij Woonpark Oosterhout
7. Als 6, maar dan een harde knip: deze variant laat het maximale effect van een knipmaatregel zien.
8. Géén Dorpensingel: voor het overige conform raadsvoorstel. Hierdoor wordt duidelijk welke wegen het verkeer zoekt als de huidige verbinding Lent – Bemmel wordt geknipt maar de Dorpensingel niet wordt aangelegd.
9. Wél Dorpensingel, Vossenpels 30km/u. Verder conform Raadsvoorstel

10. De door de gemeente Lingewaard voorgestelde “Ressense variant”: In plaats van de Dorpensingel een aansluiting via bestaande wegen en busroutes op de Prins Mauritssingel via de Ressense straat bij Ressen.
11. Vrouwe Udasingel: Gelijk aan 10, maar in plaats van aanleg Dorpensingel doortrekken Vrouwe Udasingel naar Vossenpelssestraat (via plangebied Vossenpels-Noord)
12. Vrouwe Udasingel: Gelijk aan 11, ook knip in Griftdijk.
13. Doortrekken Margaretha van Mechelenweg: In deze variant wordt in plaats van de aanleg van de Dorpensingel een nieuwe weg aangelegd tussen de Margaretha van Mechelenweg en de Stationsstraat

Conclusies eerste fase:

- Niets doen is geen optie: vooral in de westflank zal door de geplande woningbouw de verkeersintensiteit sterk toenemen (op de Griftdijk bij Woonpark Oosterhout) bijna een verdubbeling van de verkeersintensiteit. Ook in de oostflank zal het verkeer nog toenemen als gevolg van de ontwikkeling in Vossenpels-Noord en De Stelt. Dat leidt ertoe dat zonder aanvullende maatregelen de verkeersintensiteit op de Vossenpelssestraat en de Laauwikstraat ten oosten van de Turennesingel verder toenemen. De inrichting van de weg is hier niet op berekend.
- In de westflank is het lastig om de verkeersintensiteit op het gewenste niveau te brengen; door de woningbouw rondom de Griftdijk en de “logische” route richting Waalbruggen is de automobilist al snel geneigd om te kiezen voor een route via de Griftdijk. Bij een noordelijke “bewonersvriendelijke” knip neemt de verkeersintensiteit bij Woonpark Oosterhout toe tot 14.000 mvt./etmaal, daarmee verslechtert de toegang tot de wijken, de oversteekbaarheid en doorstroming ten opzichte van de huidige situatie. Alleen varianten met een “harde” knip (=geen ontheffingen voor bewoners) of het verplaatsen van de knip naar het wegvak tussen Oude Groenestraat en de busbaan Italiëstraat leveren voldoende afname van het verkeer op.
- Maatregelen in de westflank leiden niet tot een toename van het verkeer ten oosten van de Prins Mauritssingel. Het niet-bestemmingsverkeer kiest voor de Prins Mauritssingel (en in een aantal varianten voor de Margaretha van Mechelenweg).
- Maatregelen in de oostflank kúnnen wel tot een (beperkte) toename van het verkeer in de westflank (1000 tot 2000 mvt./etmaal) leiden indien de Vossenpels “hard” geknipt wordt en er géén Dorpensingel of alternatief hiervoor wordt aangelegd.
- Op basis hiervan kan geconstateerd worden dat de westflank en de oostflank weliswaar integraal onderdeel vormen van de totale verkeersstructuur, maar dat de aanpak van beide flanken los van elkaar kan geschieden, **mits** in de oostflank een verbinding van Bemmel met de Prins Mauritssingel wordt geboden.
- Bij een 30km/u-inrichting van de Vossenpelsseroute neemt het “doorgaand” verkeer op de route af tot ca. 3.000 mvt./etmaal.
- Om te voorkomen dat de Laauwikstraat ten oosten van de Turennesingel te zwaar belast wordt zal in alle gevallen de ontsluiting van Vossenpels-Noord maar voor een beperkt deel via de Vossenpelssestraat moeten verlopen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Omdat uit de eerste analyse is gebleken dat de maatregelen in de westflank en oostflank wederzijds geen of hooguit een beperkte invloed op elkaar hebben is in de vervolgfase van het project de aanpak van beide flanken gescheiden. [1]

[1] Tijdens de loop van de studie is gebleken dat op twee locaties de input van het model moest worden aangepast:
Dit betreft ten eerste het aantal arbeidsplaatsen en de verkeersproductie van het gebied rond de Cinemec-bioscoop: bij de eerste prognoses was uitgegaan van kantoorwerkgelegenheid, waardoor de verkeersprognoses te laag waren; dit is in de loop van de studie gecorrigeerd, uitgaande van de door Nijmegen gewenste ontwikkeling in dit gebied.
Daarnaast is voor de ontwikkeling van bedrijventerrein De Grift in de eerste plannen de ontsluiting van de Grift-Noord aangehaakt op de Stationsstraat via de al bestaande bedrijfsontsluiting; dit is in latere versies gecorrigeerd op basis van de ontsluiting zoals beschreven in het door de Raad vastgestelde bestemmingsplan; deze verloopt via de Griftdijk.
Onderzocht is of en hoeverre deze aanpassingen van invloed zijn op de resultaten van de verkeersberekeningen en de conclusies. Door de aanpassingen van het model rond het Cinemeccomplex wijzigen de intensiteiten wezenlijk in de directe omgeving van dit complex (Ovatonde), maar is daarbuiten het effect beperkt, omdat het extra verkeer vrijwel totaal via de Prins Mauritssingel wordt afgewikkeld; de toename hier is procentueel beperkt. Door de gewijzigde ontsluiting van de Grift Noord is een duidelijke afname te zien van het verkeer op de Stationsstraat en de rotonde bij de Griftdijk. Op de rest van het wegennet heeft de wijziging geen gevolgen. Beide aanpassingen leiden niet tot andere conclusies over de afronding van de wegenstructuur van de Waalsprong in de west- en de oostflank.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

2. De westflank

2.1. De problematiek

Voor de westflank is in 2007 besloten tot een bewonersvriendelijke knip tussen de rotondes Stationsstraat en Oude Groenestraat. Doel hiervan is om de intensiteit van het autoverkeer op de Griftdijk dusdanig te beheersen dat er sprake is van een leefbare situatie in de omliggende wijken en dat de bereikbaarheid van de wijken en de stad voldoende gegarandeerd is.

Door de maatregelen aan de Prins Mauritssingel en knoop Lent was er de afgelopen jaren aanvankelijk sprake van een afname van het autoverkeer op de Griftdijk. Door de opening van de Oversteek en de woningbouwontwikkeling is de laatste jaren de druk op de Griftdijk weer toegenomen. Momenteel rijden er over de Griftdijk nabij Woonpark Oosterhout bijna 11.000 mvt./etmaal. Het is daar vooral in de spits zo druk dat men de weg nauwelijks kan oversteken, automobilisten uit de wijk moeten lang wachten voor ze de Griftdijk op kunnen en de doorstroming op de Griftdijk verslechtert. Bewoners vinden de situatie (vooral voor fietsers) onveilig.

Terracottastraat/Griftdijk: autoverkeer kan de wijk in de ochtendspits nauwelijks verlaten

Op de weg rijdt ook doorgaand verkeer: momenteel heeft ongeveer 25% van het autoverkeer op de dit deel van de Griftdijk geen herkomst en bestemming binnen het Waalspronggebied en het dorp Oosterhout.

Omdat door de woningbouw in de Waalsprong het aantal inwoners in de westflank aanmerkelijk zal groeien, zal de urgentie van het treffen van maatregelen op korte termijn sterk toenemen. Zonder maatregelen zal de verkeersintensiteit groeien tot 19.000 mvt./etmaal in 2025; dit is vanuit een oogpunt van verkeersveiligheid, leefbaarheid en doorstroming een onaanvaardbare situatie. Uit de eerste verkenning is gebleken dat een noordelijke bewonersvriendelijke knip te weinig effect zal hebben op de verkeersintensiteiten rondom Woonpark Oosterhout; bij zo een maatregel zal de

verkeersintensiteit uiteindelijk niet afnemen maar nog toenemen tot 14.000 mvt./etmaal. Daarmee verslechtert de leefbaarheid en bereikbaarheid van het gebied.

2.2. Verkenning van de mogelijkheden

Om binnen de huidige inrichtingsmogelijkheden van de Griftdijk tot een aanvaardbare situatie te komen is per etmaal een intensiteit tussen de 8.000 en 11.000 mvt./etmaal aanvaardbaar, mits de intensiteit in de spits beperkt wordt (tot plusminus 900 voertuigen per uur). Uit de eerste verkenning is gebleken dat verplaatsen van de bewonersvriendelijke knip naar een zuidelijker locatie wél het gewenste effect op de verkeersintensiteit heeft. Het verplaatsen van de knip betekent dat de verkeerscirculatie en bereikbaarheid in de westflank verandert ten opzichte van de oorspronkelijke plannen. Om die reden is besloten uitgebreid met bewoners en belanghebbenden te overleggen over de problematiek en de mogelijke maatregelen. Hiertoe hebben wij alle bewoners en belanghebbenden van de Waalsprong ten westen van de Prins Mauritssingel uitgenodigd voor een drietal bijeenkomsten in februari, april en mei 2016. Ook de bewoners van het dorp Oosterhout (gemeente Overbetuwe) zijn hiervoor uitgenodigd.

Veel bewoners hebben één of meerdere avonden bezocht. De opkomst varieerde van 150 tot 250 personen.

In de eerste bijeenkomst is vooral ingezoomd op het probleem en de wensen. In de tweede bijeenkomst zijn op basis van de geopperde suggesties twee varianten vergeleken en zijn door de aanwezigen andere maatregelen gesuggereerd. In de derde bijeenkomst heeft de gemeente de voorkeursoplossing toegelicht en de motivering van deze voorkeur.

Over het algemeen werd de geschetste problematiek door een groot deel van de aanwezigen herkend. Over de te nemen maatregelen werd verschillend gedacht. Dat heeft deels ook te maken

met hoe men de Griftdijk gebruikt: bewoners van het dorp Oosterhout rijden met de auto over de Griftdijk naar de Waalbruggen, bewoners van De Elten gebruiken de weg om hun woonstraat te bereiken/verlaten, scholieren fietsen langs de Griftdijk en/of willen hem oversteken, ouders van leerlingen van De Oversteek halen/brengen hun kinderen via de afslag Terracottastraat. En de aanwonenden ervaren vooral de omvang van het verkeer in hun directe woonomgeving. In totaal is een dertigtal suggesties gedaan, variërend van ingrijpende maatregelen in de structuur van de wegen en de woongebieden tot kleine aanpassingen van bestaande kruispunten en van rigoureuze knippen tot vrachtwagenverboden. In grote lijnen zijn de volgende categorieën maatregelen gesuggereerd:

- Variaties op een knip: toch een noordelijke locatie, twee knippen, “harde” knippen of juist een groter ontheffingengebied. Ook over de technische uitvoering van een knip zijn diverse ideeën geopperd.
- Openstellen dan wel aantrekkelijker maken van andere wegen om de intensiteit op de Griftdijk te beperken. Suggesties waren o.m. het openstellen van de busbaan Fruitlaan/Terralaan voor auto’s, het openstellen van de Oosterhoutsedijk, het anders ontsluiten van de woonwijk Grote Boel (nu in ontwikkeling) en het stimuleren van het gebruik van Margaretha van Mechelenweg en Prins Mauritssingel.
- Van de Griftdijk een 30km-weg maken.
- Specifieke maatregelen voor categorieën weggebruikers. Vooral genoemd werden het beperken/verbieden van vrachtverkeer en het verbeteren van de voorzieningen voor fietsers.

2.3. De varianten

Na de eerste bewonersavond is alle inbreng van de bewoners geïnventariseerd. Vanuit deze groslijst zijn de varianten samengesteld met voldoende verkeerskundig effect, waarna deze zijn vergeleken met de situatie indien het oorspronkelijke raadsbesluit uit 2007 zou worden uitgevoerd.

Voor de westflank zijn op basis hiervan de volgende varianten onderzocht:

1. Het raadsbesluit van 2007: Een noordelijke bewonersvriendelijke knip.
2. Een zuidelijke bewonersvriendelijke knip.
3. Openstellen van infrastructuur en Griftdijk 30km/u: openstellen busbaan Fruitlaan/Terralaan en Oosterhoutsedijk en 30km/u op Griftdijk tussen Oude Groenestraat en Terralaan.
4. Een 30km/u-inrichting van de Griftdijk en Italiëstraat.

Alle varianten zijn weer onderzocht op de verkeerseffecten in 2025 na afronding van het bouwprogramma in de Waalsprong. Varianten 2, 3 en 4 beperken alle drie de verkeersintensiteit op de Griftdijk nabij Woonpark Oosterhout en zijn in dat opzicht dus betere oplossingen dan het raadsbesluit uit 2007.

Variant 3 zal ertoe leiden dat er per etmaal ca. 6.000 auto’s rijden over de Fruitlaan/Terralaan. Hiermee is geen rekening gehouden bij inrichting van de weg en de stedenbouwkundige opzet van de woonwijk. Wijkcentrum de Klif en basisschool de Oversteek komen dan aan een weg te liggen met doorgaand verkeer. De oversteeksituaties voor voetgangers en fietsers worden daardoor onveiliger.

Vanwege de geluidbelasting zullen maatregelen getroffen moeten worden; ook het bestemmingsplan moet worden aangepast, omdat de busbaan hierin als zodanig apart bestemd is.

Het openstellen van de Oosterhoutsedijk heeft slechts een te verwaarlozen effect op de intensiteit op de Griftdijk. Het al dan niet toelaten van autoverkeer op de Oosterhoutsedijk kan daarom los gezien worden van de Griftdijkproblematiek.

Variant 4 (30km/u-inrichting Griftdijk en Italiëstraat) beperkt in theorie de verkeersintensiteit op de Griftdijk in voldoende mate. Voordeel is bovendien dat een knip dan overbodig zou zijn en er geen ontheffingen nodig zijn voor de bewoners. `
Probleem van deze variant is dat de uitvoerbaarheid van een 30km/u -maatregel niet goed mogelijk is: Totaal moet een weg ter lengte van ca. 1,5km. als 30km/u-weg worden ingericht. Bij een 30km-inrichting wordt de verblijfsfunctie van de weg belangrijker dan de stroomfunctie. De inrichting van de weg moet ervoor zorgen dat duidelijk is dat men op een 30km/u -weg rijdt. Daarom zullen de aansluitingen met de zijstraten gelijkwaardig moeten zijn: dat wil zeggen dat verkeer van rechts (bijvoorbeeld uit de woonwijk) voorrang heeft. Plateaus en drempels (met bij voorkeur een maximale onderlinge afstand van 100m) moeten er voor zorgen dat de snelheid daadwerkelijk niet te hoog kan worden. Voorts wordt op een 30km/u -weg het fiets- en autoverkeer gemengd; dat betekent dat de fietsers op de weg zullen rijden. Verwacht wordt dat als alle maatregelen getroffen worden er nog altijd zeker 6.000 motorvoertuigen per etmaal over de Griftdijk zullen rijden; voor 30km/u -wegen wordt in de landelijke richtlijnen maximaal een intensiteit van 5.000 mvt./etmaal gehanteerd. Voor een weg van 1,5km is het niet aanvaardbaar dat over zo een grote afstand fietsers met dergelijke hoeveelheden auto's worden gecombineerd. Als echter de fietspaden gehandhaafd worden is de inrichting van de Griftdijk als 30km/u -weg niet geloofwaardig. Bovendien zullen fietsers op de Griftdijk dan voorrang moeten verlenen aan het zijverkeer van rechts.
Het openbaar vervoer zal te maken krijgen met een slechtere doorstroming. In de toekomst zal de HOV-lijn over de Griftdijk rijden; een 30km/u -inrichting past niet in de eisen die het openbaar vervoer stelt aan de doorstroming op HOV-routes.

2.4. Conclusie

Uit de bewonersavonden is gebleken dat het draagvlak voor het treffen van maatregelen groot is, maar dat de meningen verdeeld zijn over wélke maatregelen gewenst zijn. Vooral de optie om de Griftdijk als 30km/u -weg in te richten wordt genoemd als de meest wenselijke oplossing gezien en alternatief voor een knip. Veel bewoners vinden het niet terecht dat een ontheffing moet worden aangevraagd, waarvoor legeskosten moet worden betaald, terwijl ze zelf niet de veroorzaker van het probleem zijn. Daarnaast geeft een aantal bewoners aan dat ze de snelheid op de Griftdijk te hoog vinden en dat een 30km/u -inrichting dat probleem het beste oplost.
Indien een 30km/u -variant reëel uitvoerbaar en handhaafbaar zou zijn, een veilige oplossing voor het fietsverkeer zou bieden én tevens voldoende doorstroming voor het openbaar vervoer zou bieden, dan zou deze de voorkeur moeten krijgen boven een knip. Dat is echter niet het geval.

Dit alles leidt tot de conclusie dat een bewonersvriendelijke knip de beste manier blijft om de verkeersintensiteit op de Griftdijk te kunnen blijven beheersen, zij het op een meer zuidelijke locatie. Omdat momenteel alleen in de spitsen de verkeersintensiteiten te hoog zijn, zal gestart worden met een spitsknip: op werkdagen van 7.00 tot 9.00 uur en van 16.00 tot 18.00 uur. Uiteindelijk zal, als het

woningbouwprogramma in de Waalsprong is afgerond, ook buiten de spits de verkeersintensiteit te hoog worden. Verwacht wordt dat de situatie overdag dan te vergelijken is met de huidige situatie in de spits. Er komt een moment waarop besloten moet worden de knip 24 uur per dag te laten gelden.

De knip wordt geëffectueerd door ten zuiden van de huidige busbaan (Terralaan) een inrijverbod voor motorvoertuigen in te stellen, uitgezonderd lijnbussen. Ontheffinghouders mogen wel langs het inrijverbod rijden; ook hulpdiensten mogen langs de knip. Door middel van een camerasysteem wordt gecontroleerd of men in overtreding is. Er komen geen inzinkbare palen (pollers) die de weg fysiek afsluiten. Dergelijke systemen zijn kostbaar, schadegevoelig en kosten ter plekke erg veel ruimte, omdat er door de hoge verkeersintensiteit meerdere inzinkbare palen per richting nodig zijn en tevens een keermogelijkheid voor auto's moet worden gemaakt.
Bebording bij de rotonde Oude Groenestraat en bij de Graaf Alardsingel moet al duidelijk maken dat de route via de Griftdijk is afgesloten. Vlak voor de knip kan het verkeer alsnog draaien bij een aan te leggen rotonde bij de Aquilastraat (zie 2.5) en bij de afslag Griftdijk / Italiëstraat (deze laatste straat zal bij de planontwikkeling van Woenderskamp worden geschikt gemaakt voor autoverkeer).

Het gebied waar bewoners een ontheffing mogen aanvragen (voor maximaal 2 kentekens) is vrij ruim begrensd. Niet alleen de bewoners dichtbij de knip (die relatief veel moeten omrijden) komen in aanmerking voor een ontheffing, maar ook andere bewoners van het gebied dat ligt ten zuiden van de rotonde Griftdijk/Oude Groenestraat, ten westen van de Prins Mauritssingel en ten noorden van de Graaf Alardsingel.

De gedachte hierbij is dat het woongebied één geheel is en dat daarom ook voor de onderlinge contacten een knip te veel een belemmerende factor is. Het spreekt voor zich dat de begrenzing van een woongebied in zekere mate een arbitraire zaak is. Getracht is zo veel mogelijk een logische grens vast te stellen. Daarbij geldt dat er een limiet gesteld moet worden aan het aantal ontheffinghouders om te voorkomen dat het verkeersreducerend effect van de knip te gering wordt. Het gebied kan dus niet te groot worden.

2.5. Overige maatregelen rond de Griftdijk

Op basis van de verkenningen en de input van de bewoners is voorts nog een scala aan andere aanvullende maatregelen genoemd en onderzocht. Een aantal hiervan zal in aanvulling op het instellen van een knip worden uitgevoerd. Het betreft:

- Een vrachtautoverbod op de Griftdijk. De ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd dat sinds de opening van De Oversteek een deel van het vrachtverkeer vanaf de A15 de Griftdijk als route kiest. Zolang er nog geen 24-uursknip functioneert, is het nodig het zware vrachtverkeer te weren van de Griftdijk. Het vrachtautoverbod zal gelden op een kort wegvak tussen de rotondes Stationsstraat en Oude Groenestraat. Alle adressen blijven bereikbaar via de Griftdijk, de A15, de Prins Mauritssingel en de Keizer Hendrik VI-singel.
  Combinatie van de locatie van het vrachtautoverbod met de knip is niet mogelijk, omdat dit zou leiden tot verwarring en onduidelijke bebording. Als de knip 24 uur per dag geldt, kan overwogen worden dit vrachtautoverbod weer op te heffen.
- Een fietsoversteek met een middengeleider ter hoogte van de Terracottastraat; daarmee wordt de huidige lastige oversteek voor fietsers verbeterd en geanticipeerd op de planontwikkeling in de Grote Boel, waarin op deze locatie een fietsverbinding aanhaakt op de Griftdijk.
- Een rotonde bij de Aquilastraat; deze heeft meerdere functies: hij dient als keerlus voor de automobilisten die per abuis vanuit het noorden de Griftdijk zijn opgereden maar geen ontheffing hebben voor de knip. Daarnaast wordt hier ook de nieuwe ontsluitingsweg voor Grote Boel-Zuid op een veilige manier aangesloten op de Griftdijk. Ten slotte zal in combinatie hiermee ook de verkeerscirculatie naar/via de Volsellastraat worden aangepast. Voorgesteld wordt de huidige lastige aansluiting van de Volsellastraat op de Griftdijk te vervangen door een ontsluiting via de rotonde en de busbaan Terralaan. Dit alles vergt een bestemmingsplanwijziging en zal in samenspraak met de omwonenden en het vervoerbedrijf worden verkend en uitgewerkt.
- Het verleggen van de fietspaden bij de erftoegangswegen. Doordat de Griftdijk iets hoger ligt dan de omgeving en de fietspaden ook iets hoger liggen dan de zijstraten, is het voor automobilisten vanuit de zijstraten lastig om de Griftdijk op te rijden. Door de fietspaden iets af te buigen naar de rijbaan wordt het overzicht voor de automobilisten beter.
- Aanpassen bewegwijzering en de navigatiesystemen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

3. De oostflank

3.1. Problematiek en eerste trechtering

Naar aanleiding van het Raadsbesluit uit 2011 hebben Nijmegen en Lingewaard een bestuursconvenant getekend, waarin is afgesproken dat het tracé van de Dorpensingel verder verkend en uitgewerkt zou worden. Op basis van deze uitwerking, de meer gedetailleerde raming en overleg over de dekking van de kosten kan door beide gemeenteraden een definitief besluit over de Dorpensingel genomen worden.

In dit kader hebben de gemeenten een tracéverkenning uitgevoerd, waarin een vijftal tracés is vergeleken op een groot aantal aspecten. Het voorkeurstracé omvat een nieuw aan te leggen weg van 1100m. en kost € 8,8 mln.; dat is 0,8 mln. meer dan de eerste globale raming. In de ramingen is nog geen rekening gehouden met aanpassingen elders in het wegennet, zoals de aanpassingen van de Vossenpelsseroute, het Vossenhol in Bemmel en de wens om de kruising met het RijnWaalpad ongelijkvloers vorm te geven; dit vergt nog enkele miljoenen euro's.

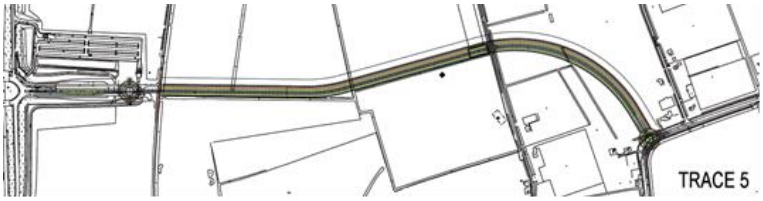

Voorkeurstracé Dorpensingel

De financiering van de Dorpensingel en de andere maatregelen is niet rond. Nijmegen heeft in totaal € 5 mln. gereserveerd voor de investering; Lingewaard heeft maximaal € 1,5 mln. gereserveerd en de voormalige stadsregio heeft voor een fietsvoorziening lángs de Dorpensingel een bijdrage van maximaal € 275.000 toegezegd. De provincie heeft het project opgenomen in het overzicht van de infrastructuurprojecten in Gelderland. Mondelinge en schriftelijke verzoeken om een bijdrage hebben niet geleid tot een provinciale bijdrage. Gelet op het beleid van de provincie om prioriteit te geven aan fiets, openbaar vervoer en benuttingsmaatregelen, heeft het provinciebestuur aangegeven dat binnen de beschikbare budgetten voor mobiliteit er geen ruimte is voor een bijdrage aan de kosten van de Dorpensingel.

Omdat de planontwikkeling in de Waalsprong doorgaat en mede daardoor de verkeersintensiteiten toenemen, is het nodig alternatieve opties in beeld te brengen voor de Dorpensingel.

Voor de oostflank is in de brief aan de Raad van 10 november 2015 aangegeven dat vier varianten worden onderzocht:

1. Aanleg Dorpensingel in combinatie met een 30km/u-inrichting van de Vossenpelssestraat/Laauwikstraat.
2. Een verbinding via de Ressensestraat (de "Ressense variant") met eveneens een 30km/u-inrichting van de route via de Vossenpelssestraat/Laauwikstraat. De gemeente Lingewaard

heeft voorgesteld in plaats van de Dorpensingel de bestaande busaansluitingen van de Ressensestraat op de Prins Mauritssingel (v.v. .) in te zetten voor het autoverkeer.
3. Het doortrekken van de Vrouwe Udasingel via het plangebied Vossenpels-Noord naar de Vossenpelssestraat.
4. Een harde knip in Vossenpelssestraat op grondgebied van gemeente Nijmegen.

Variant 3 (de doortrekking van de Vrouwe Udasingel) is in het verleden in het kader van het MER Verkeersstructuur Waalsprong al onderzocht en op basis daarvan en van de reacties bij de inspraak toen afgevallen. Verkeerskundig is het op zich een logische verbinding en de verkeersdruk op de Laauwikstraat neemt flink af. Nadelen zijn dat de ruimtelijke implicaties groot zijn en er weinig draagvlak voor is; er blijft immers een doorgaande route door Lent gaan.
Bij variant 4 zal het huidige verkeer op de Vossenpelsseroute gedwongen worden via de A15 — Prins Mauritssingel te rijden of via de Ressensestraat naar de Griftdijk. Omdat een deel van de Vossenpelssestraat "achter" de knip zal komen te liggen, zullen deze bewoners en bedrijven dus via Bemmel moeten omrijden om in Nijmegen te komen, tenzij er een ontheffingsregeling komt. Bovendien wordt bij een dergelijke oplossing de westflank extra belast door verkeer uit de oostflank. Voorts heeft Lingewaard zich in het verleden al tegen een knip uitgesproken in het plaatje waarin er een Dorpensingel wordt aangelegd. Als er geen Dorpensingel komt of vervangende verbinding ligt het voor de hand dat Lingewaard een dergelijk besluit zal trachten te voorkomen.

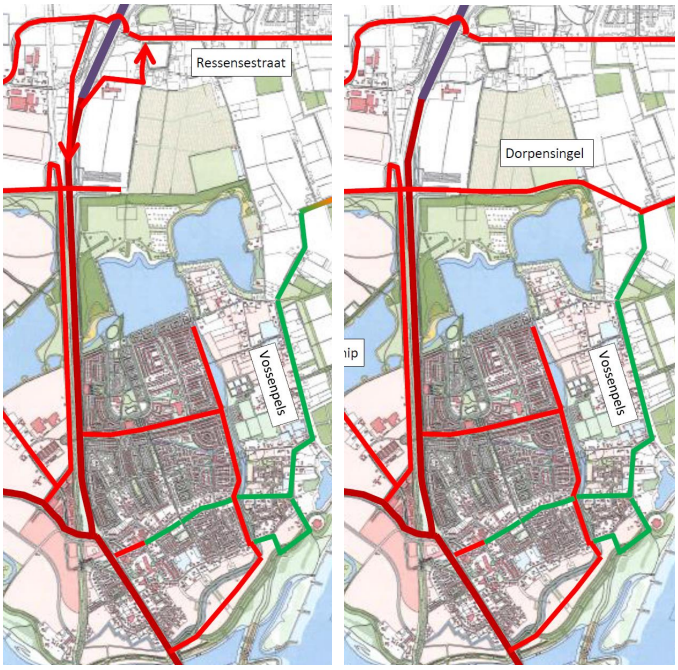

Geconcludeerd kan daarom worden dat de uitvoering van varianten 3 en 4 uitermate lastig blijft. Daarom beperkt de studie zich momenteel tot varianten 1 en 2. In bovenstaande afbeeldingen zijn deze twee varianten weergegeven.

3.2. Variant 2 De Ressense variant

De gemeente Lingewaard heeft voorgesteld als alternatief voor de Dorpensingel de “Ressense variant” te onderzoeken. Deze omvat een aanpassing van bestaande busbaan van A325 naar Ressensestraat v.v. tot een weg voor personenauto’s, vrachtwagens (alleen inkomend Nijmegen) en bussen. Het autoverkeer via deze route wordt via de Ovatonde van het Keizer Augustusplein geleid, zodat er ten noorden van de Ovatonde geen weefbewegingen ontstaan met het verkeer op de hoofdrijbaan van de Prins Mauritssingel/A325. Dergelijke weefbewegingen zouden de doorstroming en de verkeersveiligheid verslechteren.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

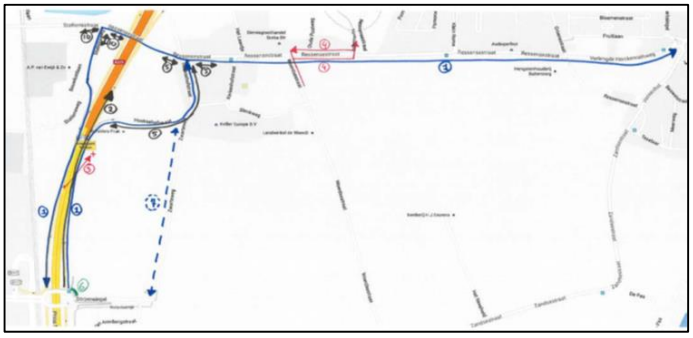

De variant maakt gebruik van de bestaande infrastructuur; op een aantal locaties moet deze worden aangepast:

- Vanaf de Ovatonde zal een extra rijstrook aangelegd worden tot aan de huidige busafrit naar Ressen.
- In de andere richting (stadinwaarts) zal de aansluiting van de busoprit een vloeiender verloop krijgen.
- De aansluitingen op de Stationsstraat en de Ressensestraat worden aangepast waarbij de verbinding Nijmegen – Bemmel v.v. de voorrang krijgt.
- Het RijnWaalpad langs de Ressensestraat wordt voor beide richtingen aan de zuidzijde van de weg gelegd met één centrale oversteek met middengeleider over de Ressensestraat. De wegversmallingen bij de huidige fietsoversteken worden verwijderd.
- De aansluiting van de wijk Klein Rome op de Ressensestraat wordt aangepast: verkeer op de Ressensestraat krijgt weer voorrang.

Vooral de kruising met het RijnWaalpad en de doorstroming van het openbaar vervoer op de Ressensestraat zijn hierbij aandachtspunten. Voor het openbaar vervoer is de huidige rijtijd op het traject gemeten en via een model gesimuleerd voor de toekomstige situatie. Doordat de wegversmallingen bij het RijnWaalpad worden verwijderd zal de rijtijd voor het openbaar vervoer in de spitsen verbeteren; de voorspelde rijtijdwinst is 20 tot 40 seconden.
Bij de uitwerking van de maatregelen moet nog bepaald worden of het op qua verkeersveiligheid verantwoord is om de huidige voorrangssituatie (fietsers hebben voorrang) te handhaven.

3.3. Vergelijking Dorpensingel – Ressense variant

Deze notitie gaat in op de meest relevante zaken voor deze alternatievenstudie, te weten verkeer (bereikbaarheid en doorstroming), verkeersveiligheid, leefmilieu en kosten.

Verkeersintensiteiten

Op de onderstaande afbeeldingen zijn de toe- en afnames van het verkeer in beide varianten weergegeven vergeleken met de variant “Voortzetten huidige situatie”. Door de Dorpensingel neemt het verkeer natuurlijk toe op de Dorpensingel zelf en de Ovatonde. Op de Zandsestraat neemt het verkeer toe van ongeveer 6.000 mvt./etmaal tot 9.000 mvt./etmaal.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

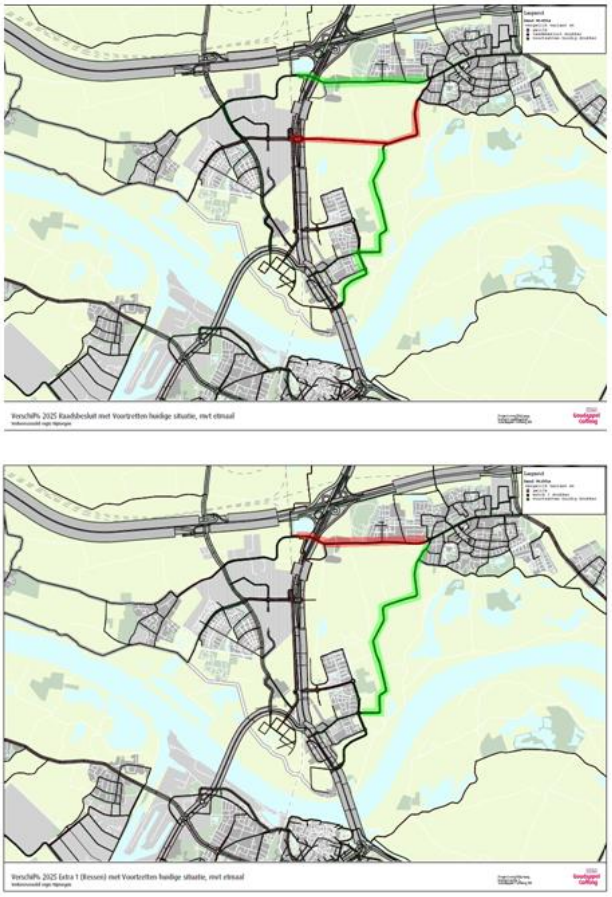

Toe- en afname van verkeer t.o.v. "niets doen" in variant Dorpensingel (boven) en Ressen (onder)

Het verkeer op de Ressensestraat neemt af van 6.000mvt/etmaal naar 3.000mvt/etmaal. Ook op de Vossenpelssestraat - Laauwikstraat is een afname te verwachten; de mate waarin hangt af van de maatregelen op de route.

In de Ressense variant zien we voor de Ressensestraat en de Zandsestraat het omgekeerde effect: Het verkeer op de Ressensestraat neemt toe met tot 9.000 mvt./etmaal (een toename van 3.000 mvt.). Op de Zandsestraat is een afname van het verkeer te zien met 1.500 mvt./etmaal tot 4.500 mvt./etmaal. Ook op het Vossenhol neemt het verkeer af. Op de Hoeksehofstraat neemt het verkeer toe van 100 (alleen bussen en bestemmingsverkeer) naar 4.000 mvt./etmaal.

De afname van het verkeer op de Vossenpelssestraat is vergelijkbaar met die in de variant Dorpensingel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Verkeersveiligheid

Zowel de Zandsestraat als de Ressensestraat heeft vrijliggende fietspaden, de Zandsestraat is een 80km/u -weg, de Ressensestraat een 50km/u -weg. Het Vossenhol is een 50km/u -weg met smalle aanliggende fietsstroken (foto). De Hoeksehofstraat is een 30km/u-zone.

De situatie van een nieuw aan te leggen Dorpensingel volledig ontworpen op basis van CROW-normen is in principe veiliger dan een bestaande route waar de bomen vaak dicht op de weg staan, er smalle fietspaden zijn en uitritten. Aandacht moet bij de variant Dorpensingel dus vooral uitgaan naar de kruisingen en aansluitingen (RijnWaalpad, Woerdsestraat en Zandsestraat). Daarnaast speelt de problematiek van het Vossenhol.

Voor de Ressensestraat zijn de uitritten een aandachtspunt, de oversteek van het RijnWaalpad (voorrang fietsers), de situatie in de Hoeksehofstraat, de toegang tot de boerderij op de huidige busbaan en, in geval van 2 richtingen HOV parallel aan de Zwarteweg, de hoek Hoeksehofstraat met de huidige busbaan.

Bereikbaarheid en doorstroming

Qua bereikbaarheid ontlopen de varianten elkaar voor het gewone autoverkeer niet veel. De Ressense variant vergt meer oriëntatie en oplettendheid van de automobilist. Beide richtingen zijn deels gescheiden. De Ressense variant kent meer woonaansluitingen. Op de A325 moet vanaf Nijmegen uitvoegend naar de route naar Bemmel worden gekozen. Verkeer van Bemmel naar Nijmegen kruist de PMS over het viaduct en voegt in op de strook parallel aan de PMS om vervolgens via de Ovatonde pas echt in te voegen op de PMS zelf.

In de visie van Lingewaard wordt de Hoeksehofstraat niet opengesteld voor vrachtverkeer; op dit onderdeel scoort de variant Dorpensingel dus beter. Indien er wel vrachtverkeer wordt toegelaten via Ressen gaat het om naar schatting 400 vrachtauto's per etmaal, waarvan ongeveer de helft georiënteerd is op Bemmel (en anders via de Vossenpels zouden rijden); de rest gaat naar het westen (de Grift/Griftdijk).

Mits de maatregelen getroffen worden zoals opgenomen in de Ressense variant is de doorstroming in beide varianten voldoende, ook voor het HOV, zolang de OV halte aan de Ovatonde ligt. Uit een simulatie van de ochtend- en avondspitssituatie is gebleken dat de doorstroming voor het openbaar vervoer verbetert doordat de wegversmallingen bij de kruisingen met het RijnWaalpad worden verwijderd en vervangen door een middengeleider met de fietsers in de voorrang.

Leefmilieu

Met de toe-/afname van de intensiteiten ontstaan ook verschillen in aantallen woningen die hinder ondervinden in hun woonomgeving en de mate waarin. Langs de route via de Ressensestraat staan meer woningen dan langs de Zandsestraat/Vossenhol.
Vooral de vier woningen in Ressen langs de Hoeksehofstraat staan dicht op de weg (hier verandert de verkeersintensiteit op de weg ook het meest ingrijpend van 100 nu naar 4000 straks).

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Hoeksehofstraat Ressen

Bij gelijkblijvend snelheidsregiem (30 km/uur) zijn geen geluidmaatregelen nodig langs de Hoeksehofstraat. Voor de kwaliteit van de verbinding zou het snelheidsregiem over het hele tracé uniform moeten zijn (50km/uur). Langs de Ressensestraat zal voor enkele tientallen woningen een Besluit Hogere waarde-procedure moeten worden genomen; verwacht wordt dat dit ook leidt tot het treffen van maatregelen.

De Ressense variant leidt via het dorp Ressen. Langs de Ressensestraat wordt over een lengte van ruim 200 meter het fietspad verbreed en opengesteld voor twee richtingen; dit verandert het ruimtelijk beeld (symmetrische bomenlaan) ter plaatse. Voor de aanpassing van de oversteek van het RijnWaalpad moeten één of twee bomen gekapt worden.

De Hoeksehofstraat krijgt vanuit zijn functie een meer formeel uiterlijk, daar waar deze weg nu een wat informeel uiterlijk heeft, zoals het ontbreken van een trottoir en markeringen. Het belangrijkste effect is natuurlijk de groeiende autodrukte die het rustige straatbeeld beïnvloedt. Dit gebied is het geldende bestemmingsplan beschreven als een beschermd dorpsgezicht; de ingrepen betreffen het aanpassen van de aansluitingen van de Hoeksehofstraat. In formele zin is het beschermd dorpsgezicht geen beletsel voor de te treffen maatregelen omdat de beschermende voorwaarden alleen bouw- en sloopwerken betreffen.

De Dorpensingel doorsnijdt een open landschap met een overwegend agrarisch karakter. De nieuwe weg van 1100m is daarmee een inbreuk op het landschap. Het plangebied kent echter geen bijzondere natuurwaarden.

Omdat in de Ressense variant gebruik gemaakt wordt van het bestaande wegennet, sluit deze variant beter aan op de doelstellingen rond duurzaamheid en Beter Benutten.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Kosten (alles ex BTW)

Dorpensingelvariant
De kosten van de aanleg van de Dorpensingel worden geraamd op € 8,8 mln. (variant 5 met 80km/uur). Een eventuele ongelijkvloerse kruising van het RijnWaalpad met de Dorpensingel is geraamd op € 1,7 mln. (tunnel) of € 1,3 mln. (viaduct).
Het treffen van maatregelen aan het Vossenhol is lastig: de intensiteit vereist feitelijk vrijliggende fietspaden, maar hiervoor is geen ruimte. (lengte wegvak 300m.).

Ressense variant
De kosten hiervan worden geraamd op € 2,8 mln.

Vossenpelssestraat 30km/u
In beide ramingen zijn nog niet opgenomen de kosten van de 30km/u-maatregelen op de Vossenpelssestraat - Laauwikstraat (€ 920.000 in de meest uitgebreide vorm). In paragraaf 3.4 wordt hier nader op ingegaan.

Procedure/uitvoerbaarheid

Voor de aanleg van de Dorpensingel zullen in Lingewaard en Nijmegen bestemmingsplannen moeten worden aangepast. Voor de Ressense variant is dit niet nodig. Ten aanzien van het aanpassen van de doelgroepenstroken en snelheidsregimes dienen verkeersbesluiten te worden genomen.

Voor de Dorpensingel zullen gronden moeten worden verworven, voor de Ressense variant niet.

Aspect geluidhinder is globaal verkend. Bij de Ressense variant is er sprake van een reconstructie in het kader van de wet Geluidshinder. B&W Lingewaard zal een besluit moeten nemen over Hogere waarden-procedures.

Conclusie
De Ressense variant maakt gebruik van bestaande infrastructuur. Daarmee sluit het beter aan op de beleidsuitgangspunten van rijk, provincie en gemeenten.

Beide varianten hebben een vergelijkbaar effect op de verkeersintensiteit via de Vossenpels. Verkeerskundig is er in dat opzicht weinig onderscheid tussen beide varianten.
De Ressense variant leidt (vergeleken met de Dorpensingelvariant) tot meer verkeer via de Ressensestraat en de Hoeksehofstraat en minder verkeer via het Vossenhol. Langs de Ressensestraat moeten in het kader van de Wet geluidhinder besluiten Hogere Waarden worden genomen. Voor het Vossenhol opent de Ressense variant de mogelijkheid 30km/u-maatregelen te treffen.

De Ressense variant vergt geen grondaankopen en bestemmingsplanwijzigingen en is aanmerkelijk goedkoper dan de Dorpensingel. Resumerend kan worden gesteld dat de Ressense variant (en aansluitend het afwaarderen van de Vossenpelssestraat) sneller uitvoerbaar is dan de realisatie van de Dorpensingel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

3.4. De Vossenpelsroute en de ontwikkeling van Vossenpels-Noord

Als er geen maatregelen getroffen worden zal de verkeersintensiteit op de Vossenpels in 2025 6.000 mvt./etmaal bedragen. Op de Laauwikstraat bij Plantjevlag worden dan 9.000 mvt./etmaal verwacht. Daarmee behoort de route tot de rustige gebiedsontsluitingswegen (50km/u-wegen) in de stad, maar de inrichting van de weg past hier niet bij: er zijn te veel uitritten, de fietsstroken zijn te smal en er ontbreken trottoirs. Dit geldt nu al voor de situatie bij Plantjevlag en zal als Vossenpels-Noord is ontwikkeld ook het geval zijn op de Vossenpelssestraat

Laauwikstraat bij Plantjevlag: veel uitritten en voetgangers op fietspad

De huidige intensiteit is te hoog voor een 30km-straat. Doelstelling van de gemeente Nijmegen bij de maatregelen in de oostflank is het beperken van het doorgaand verkeer door het woongebied. Zowel in de variant Dorpensingel als in de Ressense variant is sprake van een afname van het doorgaand verkeer via de Vossenpels, mits de feitelijke snelheden van het autoverkeer verlaagd worden naar 30km/uur. In een 30km-zone staat de verblijfsfunctie voorop. Voor een 30km-weg dient de intensiteit daarom beperkt te worden tot maximaal 5.000 mvt./etmaal. Een aanpassing van de inrichting van de route is dus noodzakelijk. Maatregelen die dan nodig zijn betreffen:

- Mengen van fiets- en autoverkeer (dus geen fietspaden),
- Verkeersplateau's nabij aansluitingen,
- Verkeer van rechts heeft voorrang,
- Snelheidsremmende drempels.

Hoe groot de feitelijke afname van de verkeersintensiteit op de route is, wordt niet alleen door de inrichting van de weg bepaald maar in dit geval ook voor een belangrijk deel door de ontsluitingsstructuur van het te ontwikkelen woongebied Vossenpels-Noord. In dit plangebied zullen 800 woningen komen, goed voor ruim 5.000 autoritten. Indien de Vossenpels-Noord alleen en volledig ontsloten wordt via de Vossenpelsroute, zal daarmee het effect van de 30km/u-maatregelen op de verkeersintensiteit geheel teniet gedaan worden. Daarom is het noodzakelijk voor Vossenpels-Noord de ontsluiting voor autoverkeer voor een deel via 't Buske/ Turennesingel/Vrouwe Udasingel te laten verlopen. Hierbij moet worden voorkomen dat er doorgaand verkeer door de wijk gaat rijden.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

3.5. Alternatief Vereniging Dorpsbelangen Ressen

In een brief aan de gemeente Lingewaard heeft de Vereniging Dorpsbelangen Ressen aangegeven dat zij bezwaren heeft tegen de Ressense variant. De Vereniging wijst op de leefbaarheid in de kern en de waarde die het beschermd dorpsgezicht heeft. Zij draagt een aantal alternatieve maatregelen voor.

Het betreft het doortrekken van de Vrouwe Udasingel naar de Vossenpels; voorts ter ontlasting van het beschermd dorpsgezicht het aanleggen van een nieuwe verbinding tussen Keizer Hendrik VI-singel (lengte 700m.) en de Stationsstraat (in één richting) en aanvullend nog de opties op in de verbindingsboog van knooppunt Ressen twee afritten te maken naar de Ressensestraat en/of de Plaksestraat . De maatregelen zijn weergegeven op onderstaande afbeelding.

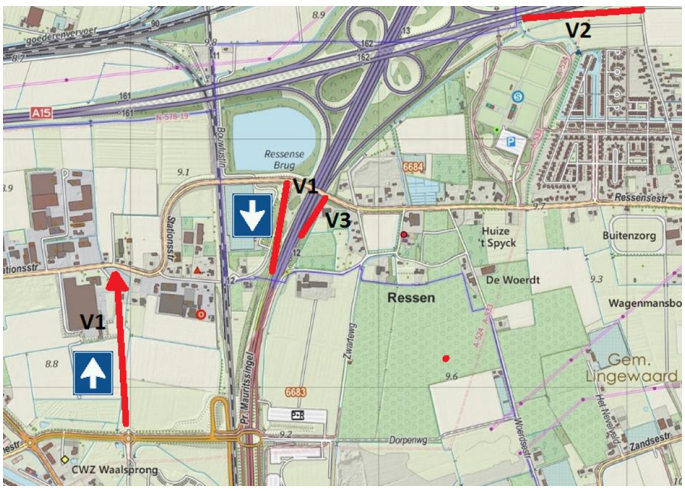

Door deze structuur wordt vooral de verbinding van Nijmegen naar Bemmel minder logisch en ook langer. Een deel van dit verkeer zal daarom toch kiezen voor de route via de Vossenpels. Maatregelen V2 en V3 zijn strijdig met het beleid van Rijkswaterstaat over aansluitingen bij knooppunten en is daarom onhaalbaar. De nieuwe verbinding van de Keizer Hendrik VI-singel doorkruist het plangebied Zuiderveld en beperkt daarmee de exploitatiemogelijkheden van dat gebied. Voorts zal een bedrijfslocatie aan de Griftdijk doorsneden worden.

Ten slotte zal dit leiden tot een toename van de verkeersdruk in de westflank, waarvan eerder al geconstateerd is dat dat zo veel mogelijk voorkomen moet worden.

Ook in deze variant is (net als in de Ressense variant) een toename van het verkeer via de Ressensestraat te verwachten; daarmee onderscheidt deze variant zich nauwelijks van de Ressense variant en zullen ook hogere waardenprocedures nodig zijn.
De Hoeksehofstraat wordt in deze variant ontzien.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Conclusie

Als alternatief voor de Dorpensingel scoren de alternatieven van de Dorpsraad Ressen slechter dan de Ressense variant; in het alternatief van de Dorpsvereniging is net als bij de Dorpensingel nieuwe infrastructuur nodig, in dit geval op een veel minder logische plek dan de Dorpensingel; daarnaast zullen er ook maatregelen nodig blijven aan de Ressensestraat (aanpassen van de weg en geluidsmaatregelen). Voorts beperkt dit de exploitatie- en ruimtelijke mogelijkheden in het plangebied Zuiderveld.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Bijlage 1: Overzicht intensiteiten huidige situatie, raadsbesluiten en varianten (bron: verkeersmodel)

	1. Huidige situatie (najaar 2015)	2.Voortzetten huidige situatie naar afbouw Waalsprong (2025); Geen knippen, Geen dorpensingel, Vossenpels-noord Vossenpels Noord 50% via Vossenpelsestraat 50% via Turennesingel	3. Raadsbesluit 2007 en 2011 situatie 2025; bewonersvriendelijke knip Griftdijk Stationsstraat (noord), harde knip Vossenpelsestraat (noord), dorpensingel, Vossenpels Noord 100% via Vossenpelsestraat 0% via Turennesingel	4. Ressense variant zonder aanpassingen west situatie 2025; Geen knippen, openstellen busbanen Ressen, Vossenpels 30km Vossenpels noord 0% via Vossenpelsestraat, 100% via Turennesingel	5. West situatie 2017 (collegevoorstel zuidelijke knip); bewonersvriendelijke knip Griftdijk (zuid), verder bestaand beleid	6. Ressense variant en Knip Zuid Griftdijk, Turennesingel 0% bewonersvriendelijke knip Griftdijk (zuid), geen dorpensingel, openstellen busbanen Ressen, Vossenpels 30km Vossenpels noord 100% via Vossenpelsestraat, 0% via Turennesingel	7. Ressense variant en Knip Zuid Griftdijk, Turennesingel 100% bewonersvriendelijke knip Griftdijk (zuid), geen dorpensingel, openstellen busbanen Ressen, Vossenpels 30km Vossenpels noord 0% via Vossenpelsestraat, 100% via Turennesingel	8. Alternatief Dorpsvereniging Ressen; retourverbinding aan westzijde PM5 (extra weg tussen Keizer Hendrik VI en Stationsstraat) situatie 2025
1 Ressensestraat	4.900	6.000	3.000	9.000	5.000	9.000	9.000	8.000
2 Dorpensingel			10.000					
3 Vossenpelssestraat	5.800	6.000	0	3.000	6.000	4.500	4.000	5.000
4 Laauwikstraat "Vossenpels"	2.600	9.000	7.000	4.000	4.000	8.000	4.000	8.000
5 Laauwikstraat "Lent"	3.500	5.000	4.000	3.000	4.000	3.500	2.000	3.500
6 Vrouwe Udasingel "Lentseveld"	7.800	13.000	13.000	14.000	8.000	12.000	14.000	12.000
rotonde Lentseveld	8.100	14.000	14.500	14.500	9.000	12.500	14.500	12.000
7 "verlengde" Vrouwe Udasingel "Vossenpels"								
8 Turennesingel	3.900	8.000	8.000	7.000	4.000	7.000	8.000	7.000
9 aansluiting Parmasingel/Pr. Mauritssingel	6.300	10.000	10.000	9.000	7.000	10.000	10.000	10.000
aansluiting Elst Oosterhout	21.250	35.500	31.000	34.000	20.500	32.000	32.000	32.000
10 Griftdijk "de Grift"	15.800	23.000	18.000	23.000	15.000	20.000	20.000	20.000
rotonde dorp oosterhout	18.300	28.500	20.500	25.500	17.500	21.000	20.500	20.000
11 Griftdijk "sportpark"	9.200	18.000	9.000	16.000	8.000	12.000	12.000	11.000
rotonde woonpark oosterhout	17.250	28.500	23.000	27.500	17.000	23.000	23.000	23.000
12 Griftdijk "Woonpark"	10.300	19.000	14.000	19.000	8.000	10.000	10.000	10.000
13 Griftdijk Noord "Landschapszone"	9.000	17.000	13.000	17.000	6.000	9.000	9.000	9.000
14 Griftdijk Noord "Citadel college"	9.000	5.000	6.000	5.000	6.000	5.000	5.000	6.000
15 Margaretha van Mechelenweg "Woenderskamp"	11.700	13.000	16.000	13.000	11.000	17.000	17.000	17.000
16 Margaretha van Mechelenweg "Landschapszone"	2.500	9.000	12.000	10.000	5.000	13.000	13.000	13.000
17 "verlengde" Margaretha van Mechelenweg "de Grift"								3.000
18 Stationsstraat "de Grift"	6.200	9.000	7.000	6.000	6.000	5.000	5.000	5.000
19 Keizer Hendrik VI singel	5.400	13.000	14.000	14.000	8.000	17.000	17.000	19.000
20 Italiestraat "Woenderskamp"	0	14.000	9.000	14.000		6.000	6.000	6.000
21 Graaf Alardsingel "de oversteek"	23.000	39.000	38.000	40.000	24.000	38.000	38.000	38.000
kruispunt oversteek	23.000	40.500	38.500	41.000		39.500	39.500	39.000
22 Graaf Alardsingel "hof van Holland"	23.000	24.000	26.000	25.000	24.000	31.000	31.000	31.000
kruispunt hof van holland	21.750	34.500	37.000	35.000	28.000	42.000	42.000	42.000
23 Graaf Alardsingel "splitsingspunt"	18.800	26.000	26.000	26.000	20.000	29.000	29.000	29.000
24 Parmasingel "spoorviaduct"			3.000		0	0	0	0
30 Prins Mauritssingel "Ressen"	57.300	80.000	87.000	88.000	61.000	84.000	84.000	82.000
ovatonde	5.700	16.000	25.500	20.000	11.000	28.000	28.000	26.000
31 Prins Mauritssingel "Landschapszone"	51.500	64.000	71.000	67.000	56.000	73.000	73.000	72.000
aansluiting Vrouwe Udasingel	54.750	67.000	73.500	70.500	59.000	75.500	76.500	76.000
32 Prins Mauritssingel "Lentse veld"	50.200	59.000	63.000	61.000	54.000	66.000	66.000	66.000
splitsingspunt	57.550	71.500	74.000	71.000	61.000	76.500	76.500	76.000
kruising dorp lent	48.800	60.000	60.000	58.000	50.000	60.000	60.000	60.000
33 Prins Mauritssingel "Lent"	42.600	50.000	51.000	50.000	44.000	52.000	52.000	52.000
34 busbaan richting zuid				5.000				
35 busbaan richting noord/Hoeksehofstraat				4.000				
41 Herckenrathweg	7.400	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
42 verlengde Herckenrathweg	5.500	6.000	5.000	9.000	6.000	9.000	9.000	8.000
43 Vossenhol	4.500	6.000	6.000	4.000	4.500	5.000	5.000	4.500

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Ruimtelijke Ontwikkeling

Ingekomen stuk D6 (PA 30 maart 2016)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
9 maart 2016	RO10/16.0002200	Paul van den Anker
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Stand van zaken wegenstructuur Waalsprong		(024) 3299050

Geachte leden van de Raad,

Afgelopen november hebben wij in de raadsbrief met kenmerk RO10/15.0011376 toegelicht op welke wijze en in welk tijdpad wij tot een raadsvoorstel willen komen met betrekking tot de afronding van de hoofdstructuur wegen in Nijmegen-Noord.

Met deze brief willen wij u een korte tussenstand bieden van de stappen die wij sinds november hebben gezet en welke wij samen met belanghebbenden en u nog willen nemen.

In onze aanpak blijft voorop staan dat wij de wegenstructuur in Nijmegen als een geheel beschouwen. De samenhang van de hele verkeersstructuur voor Nijmegen-Noord (en omliggende gebieden) bewaken wij door iedere oplossingsrichting te toetsen aan de gevolgen voor de hele verkeersstructuur.
Op 2 februari hebben we een drukbezochte informatiebijeenkomst gehouden voor de westflank van de Waalsprong. Een aantal van u was daar bij aanwezig. De uitkomsten uit de informatiebijeenkomst voor de westzijde hebben bevestigd dat de feitelijke verkeersdruk op de Griftdijk, met name in de spits, inmiddels om maatregelen vraagt. Ook de komende renovatie van de Waalbrug vanaf 2017 speelt hierin een rol.
De informatiebijeenkomst heeft ons een verdere inhoudelijke verdieping gegeven op de problematiek en de wijze waarop deze wordt ervaren door de omwonenden en gebruikers van de Griftdijk. De bandbreedte van de aangedragen oplossingen voor de westzijde is breed, maar tegelijkertijd overzichtelijk te ordenen naar maatregelen voor optimalisering van de wijkontsluitingsfunctie van de Griftdijk en maatregelen voor het beheersen van de doorstroomfunctie.

Voor de oostflank hebben wij in onze raadsbrief aangegeven dat er geen zicht is op een sluitende financiering van de Dorpensingel als gevolg van een provinciale bijdrage. Sinds de bespreking in de raadskamer van 9 december is dit beeld niet gewijzigd.
De aanpak van oostflank doen wij in samenwerking met de gemeente Lingewaard. Wij willen de opties in de oostflank en de gevolgen ervan eerst globaal verkennen voordat wij uitgebreid met

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

belanghebbenden hierover spreken. In de Burgerronde van afgelopen 9 december bleek al de zorg van belanghebbenden als gevolg van de opsomming van de alternatieven voor de oostflank in de raadsbrief. Door deze aspecten samen bevindt het participatieproces voor de westflank zich daarmee in een andere fase dan de oostflank.

In het volgende gaan wij in op de stand van zaken met betrekking tot de oost- en de westflank.

Oostflank
Ten aanzien van de oostflank hebben wij de focus gelegd op het onderzoek naar de haalbaarheid van Ressense variant zoals deze is voorgesteld door gemeente Lingewaard. Deze bestaat Zuid-Noord uit een verbinding tussen Nijmegen en Bemmel via Prins Mauritssingel, Keizer Augustusplein (Ovatonde), huidige busbaan, Hoeksehofstraat en Ressensestraat. Noord-Zuid loopt de verbinding tussen Bemmel en Nijmegen via Ressensestraat, Viaduct A325, busbaan A325 en Ovatonde en Prins Mauritssingel. Beide richtingen faciliteren ieder circa 4000 voertuigbewegingen per etmaal in 2025.

Gemeente Lingewaard heeft deze variant in samenwerking met gemeente Nijmegen inhoudelijk uitgewerkt. Het betreft dan met name aanpassingen op kruisingen, oversteken en invoegstroken. De eerste inhoudelijke resultaten zijn positief. De variant vergt aanzienlijke investeringen, maar zal in totaal ruimschoots goedkoper zijn dan de Dorpensingel. Een eerste kosteninschatting bedraagt € 2,6 mln. ex. BTW. Op modelniveau is de Ressense variant verkeerskundig een voldoende alternatief voor de Dorpensingel. Bovendien kan deze variant relatief gezien sneller worden uitgevoerd.

Voor Provincie Gelderland zijn er vooral aandachtspunten met betrekking tot het RijnWaalpad, de doorstroming van het (hoogwaardig) openbaar vervoer en de verkeersafwikkeling op de A325 Voor Rijkswaterstaat geldt als randvoorwaarde dat de ingreep geen negatief effect mag hebben op de afwikkeling op het totale knooppunt Ressen. Eerste ambtelijke gesprekken hebben geleid tot de constatering dat deze punten in principe oplosbaar zijn.

Parallel aan dit onderzoek heeft gemeente Nijmegen onderzocht op welke wijze vorm kan worden gegeven aan de inrichting van de Vossenpelssestraat en Laauwikstraat tot 30km-wegen. In een uitgebreid scenario met maatregelen over een wegvak van in totaal 1,6km bedragen de kosten ca. € 950.000 ex BTW.

De komende weken zal zowel gemeente Lingewaard als gemeente Nijmegen, naast een verdere uitwerking van bovenstaande, overleg voeren met de belanghebbende organisaties, zodat wij u op de hoogte kunnen stellen van het draagvlak voor deze variant.
Indien uw Raad besluit tot de realisatie van de Ressense variant in plaats van de Dorpensingel, zullen wij overgaan tot de aanpassing van het tussen de colleges van beide gemeenten gesloten bestuursconvenant voor de Dorpensingel.

Westflank
Zoals al aangegeven heeft de informatieavond veel inhoudelijke verdieping opgeleverd ten aanzien van de huidige knelpunten op en aan de Griftdijk. Het verslag en de bijdragen van de aanwezigen van deze avond zijn terug te vinden op www.waalsprong.nl.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Onder aanwezigen was draagvlak te vinden voor een vorm van een knip, met name op een zuidelijke locatie.

Behalve heel concrete zorgen omtrent de bereikbaarheid van de wijk bij een knip en het toenemend gebruik door vrachtverkeer bleek ook de bereikbaarheid binnen de wijk en de oversteekbaarheid en veiligheid van de Griftdijk een grote zorg.
Veel oplossingsrichtingen vanuit de aanwezigen waren dan ook hier op gericht.
Wij zullen de komende weken nog verder gebruiken om oplossingsrichting in hoofdlijnen uit werken.
Uitgangspunt blijft daarbij het beperken van de doorstroomfunctie van de Griftdijk, boven het faciliteren hiervan. Dat maakt een knip, in tijd en omvang op maat van de problematiek en op de juiste plek een belangrijke variant. Duidelijk is echter ook dat er meer moet gebeuren om de verkeersstructuur binnen de wijk aan te passen aan de nog lopende gebiedsontwikkelingen.
In die zin is onze denkrichting niet zozeer één maatregel, maar een pakket van een grotere verkeersmaatregel met kleinere aanpassingen in een langere tijdsperiode.

In de tweede bijeenkomst zullen wij onze bevindingen presenteren en om reactie vragen van de belanghebbenden op onze voorstellen. In onze voorstellen zullen wij ook met betrekking tot de westflank de door ons gepeilde meningen van de omgeving aan u meegeven.

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,

drs. H.M.F. Bruls

De Gemeentesecretaris a.i.,

drs. R. Wever

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Ruimtelijke Ontwikkeling

Ingekomen stuk D20 (PA 25 november 2015)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
10 november 2015	RO10/15.0011376	Paul van den Anker
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Stand van zaken verkeersstructuur Waalsprong		(024) 3299050

Geachte leden van de Raad,

In juni heeft ons college toegezegd uw Raad in september te informeren over de voortgang in de realisatie van de Dorpensingel. De problematiek van de Dorpensingel is nauw verbonden is met de andere verkeerskundige maatregelen die nog getroffen moeten worden en de ruimtelijke ontwikkelingen in de Waalsprong. Daarom beperken wij ons in deze brief niet tot de Dorpensingel alleen, maar komt de voortgang op het totale dossier van de verkeersstructuur Waalsprong aan de orde. Wij hebben daartoe inmiddels nieuwe geactualiseerde berekeningen laten maken van de te verwachten verkeersintensiteiten. Dit heeft er toe geleid dat deze informatiebrief u niet in september maar november bereikt.

De ontwikkelingen
Na een periode van stagnatie in de woningbouw is de laatste tijd weer een herstel te zien in de woningmarkt. Dit heeft ertoe geleid dat de plannen Visveld, Laauwik, Nijland, Vossenpels-Zuid en Lentseveld binnenkort kunnen worden afgerond en dat de ontwikkeling van Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp en Vossenpels-Noord wordt voorbereid.
Dit alles leidt tot een toename van de verkeersintensiteiten op de wegen in de Waalsprong. Het afronden van de maatregelen voor de vastgestelde verkeersstructuur komt daardoor nadrukkelijk in beeld. Daarnaast is het voor de planontwikkeling in een aantal van de nieuwe woongebieden nodig dat er nu meer duidelijkheid komt over welke verkeersstromen er te verwachten zijn, zodat hiermee met de dimensionering van de wegen en kruispunten rekening kan worden gehouden en dit ook kan worden afgezet tegen het gewenste ruimtelijke beeld in de woongebieden.

In 2007 heeft uw Raad een besluit genomen over de wegenstructuur in de Waalsprong. In 2011 heeft de Raad voor de verkeersstructuur ten oosten van de Prins Mauritssingel een aanvullend besluit genomen. Daarmee is de beoogde verkeersstructuur vastgelegd zoals schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Vervolgvel
1

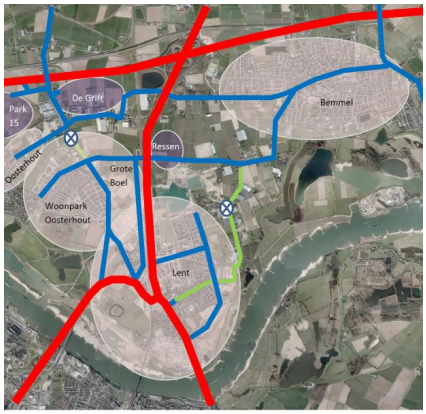

Gewenste verkeersstructuur besluit Raad Nijmegen 2011

Doorstroom- en invalswegen
Overige gebiedsontsluitingswegen
Functiewijziging: 50 → 30km-weg
Knip

In de afgelopen jaren is een groot aantal maatregelen -zoals opgenomen in de besluitvorming van de Raad- gerealiseerd. Hiertoe behoren de aanleg van de Graaf Alardsingel naar De Oversteek, de verbreding en ombouw van de Prins Mauritssingel, splitsingspunt Lent, de Margaretha van Mechelenweg en de Vrouwe Udasingel. Ook is in het kader van de activiteiten voor de Nevengeul (tijdelijk) al een verbinding gemaakt van de Turennesingel naar de oprit van de Prins Mauritssingel bij de Verlengde Waalbrug. Voor de ontsluiting van een aantal ontwikkellocaties (zoals De Grift, Groot Oosterhout, De Stelt en Vossenpels Zuid) zijn bestemmingsplannen (en dus de ontsluitingswijze) vastgesteld. Ook op het vlak van het openbaar vervoer en de fiets zijn diverse maatregelen getroffen, zoals de aanleg van het RijnWaalpad en de fietstunnels/viaducten de opening van het definitieve station Lent, de HOV-verbindingen en –voorzieningen en P&R Nijmegen Noord.
We zijn nu in de fase beland van de afronding van de maatregelen voor de verkeersstructuur zoals bijna 10 jaar geleden voorzien. Er zijn hierbij nog drie structurerende maatregelen die fundamenteel van invloed (kunnen) zijn op de mogelijke ontsluiting van de ontwikkellocaties en waarover zekerheid moet worden gekregen voordat de locaties verder uitgewerkt kunnen worden. Het gaat daarbij in de oostflank over de aanleg van de Dorpensingel en de knip in de Vossenpelsseroute. In de westflank gaat het over het effectueren van de minder prominente functie die de Griftdijk heeft in de hoofdwegenstructuur. De Griftdijk heeft in de nieuwe structuur met name een functie als wijkontsluiting, doorgaand verkeer heeft passende alternatieven middels Prins Mauritssingel/A325 en de Margaretha van Mechelenweg. Een knip is een passende maatregel om de verkeersintensiteit op de Griftdijk in de toekomst te kunnen beheersen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Vervolgvel
2

Oostflank
In uw vergadering van 6 juli 2011 heeft u besloten tot de aansluiting van de Parmasingel/Turennesingel op de Prins Mauritssingel bij de Waalbrug, de aanleg van de Dorpensingel vanaf 2015 en het realiseren van een knip in de Vossenpelssestraat. De Raad heeft toen tevens besloten dat deze drie onderdelen één onlosmakelijk geheel vormen en dat met Lingewaard overleg gevoerd moet worden over de Dorpensingel (die deels op het grondgebied van Lingewaard zal liggen) en de knip. In de Stadsbegroting van Nijmegen is in totaal € 5 mln. opgenomen voor de investeringskosten. Met Lingewaard, de provincie en de stadsregio zou overleg moeten plaatsvinden over (co)financiering van de resterende € 3 mln. Over de drie onderdelen van het raadsbesluit is de stand van zaken als volgt:

1. Aansluiting Parmasingel/Turennesingel bij de Waalbrug
   In het kader van de werkzaamheden voor de Nevengeul is (ter vervanging van de opgang van de Bemmelsedijk) al een tijdelijke verbinding vanaf de Turennesingel naar de Waalbrug gemaakt. Ook in het bestemmingsplan De Stelt is een definitief tracé hiervoor opgenomen. Daarmee wordt voorkomen dat verkeer de Laauwikstraat tussen Prins Mauritssingel en Turennesingel te zwaar belast.

2. Dorpensingel
   Voor de Dorpensingel hebben wij op 11 november 2013 een bestuursconvenant met de gemeente Lingewaard gesloten om de aanleg van de Dorpensingel uit te werken. De tracéverkenning is afgerond en heeft geleid tot een voorkeurstracé. De investeringskosten hiervan bedragen € 8,8 mln. In deze raming is nog geen rekening gehouden met een eventuele ongelijkvloerse kruising met het RijnWaalpad en met de kosten van inrichtingsmaatregelen van de bestaande route (Vossenpelssestraat – Laauwikstraat-Oost) en mogelijke risico's. Op de Stadsbegroting van Nijmegen is in totaal € 5mln. opgenomen. Voorts is er door de stadsregio een kleine bijdrage toegezegd voor de aanleg van een fietspad lángs de Dorpensingel. De gemeente Lingewaard heeft inmiddels besloten maximaal € 1,5 mln. bij te dragen aan de investeringskosten. Resteert voor de Dorpensingel nog een bedrag van ruim € 2 mln. waarvoor nog geen dekking is gevonden. We hebben regelmatig ambtelijk en bestuurlijk met de provincie overleg gevoerd over een mogelijke bijdrage aan de kosten van dit intergemeentelijke project. Dit heeft er toe geleid dat het project is opgenomen in het projectenoverzicht van de provincie (Meerjaren Investeringsagenda Mobiliteit oftewel MIAM). Het college van Gedeputeerde Staten ziet echter in deze bestuursperiode geen ruimte om de komende jaren geld vrij te maken voor de Dorpensingel. Dit leidt ons tot de conclusie dat de financiering van de Dorpensingel nog niet rond is.

3. Knip Vossenpelssestraat
   Voor de knip in de Vossenpelssestraat is met de gemeente Lingewaard overleg gevoerd over de mogelijke locatie en vorm van de knip. De gemeente Lingewaard stelt zich op het standpunt dat de weg altijd toegankelijk moet zijn voor verkeer van/naar Bemmel; in de visie van Lingewaard kan (als de Dorpensingel wordt aangelegd) de verkeersfunctie van de straat wel gewijzigd worden in een 30km-weg.
   Voor de omwonenden hebben wij samen met Lingewaard een informatieavond georganiseerd over de Dorpensingel en de knip, waarbij diverse opties voor de knip zijn gepresenteerd. Deze opties betreffen de technische mogelijkheden en de vraag, wie op welke momenten de knip mag passeren (in bijlage 1 is een verkenning opgenomen van

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

mogelijke uitvoeringsvormen van een knip en de aandachtspunten). De avond vond in Bemmel plaats; waarschijnlijk mede hierdoor was een groot deel van de aanwezigen inwoner van Lingewaard. De meningen op de avond waren verdeeld; veel van de aanwezigen pleitten voor het openhouden van de verbinding voor met name het bestemmingsverkeer.
Omdat de gemeente Lingewaard tegen een knip is, zal de medewerking van Lingewaard aan de Dorpensingel vervallen als er een knip komt. Voorts beperkt deze opstelling ook de locatiemogelijkheden van de knip, omdat een groot deel van de Vossenpelssestraat tevens op het grondgebied van Lingewaard ligt. De locatie van de knip die was opgenomen in het Raadsbesluit (nabij Pelseland) is om deze reden niet haalbaar.

Indien we geen maatregelen treffen blijft het bestaande doorgaand verkeer van Bemmel naar Nijmegen en Lent v.v. over de route via de Vossenpels rijden. Vooral op het oostelijke deel van de Laauwikstraat (bij Plantjevlag) blijft de verkeersintensiteit dan relatief hoog (ca. 9.000 mvt/etmaal). Bij intensiteiten boven de 5.000mvt/etmaal is het lastig om de weg als 30km-weg in te richten, omdat fietsers en auto's op 30km-wegen in principe van dezelfde ruimte gebruik maken.
Daarnaast starten wij momenteel met de visieontwikkeling voor de Vossenpels-Noord, waarbij zekerheid vereist is over de ontsluitingswijze en de verkeersintensiteiten rond het woongebied.

Omdat de woningbouw van de Waalsprong gestaag doorgaat noopt dit ons tot de vraag of er alternatieven voor de korte en lange termijn mogelijk zijn. Wij hebben hierover ook met de gemeente Lingewaard overlegd. Op basis hiervan zien wij voor de oostflank de volgende opties:

1. Vasthouden aan het besluit de Dorpensingel aan te leggen. Dit impliceert dat een oplossing moet worden gevonden voor de nog niet gedekte € 2 mln.; daarnaast is gelet op de opstelling van Lingewaard een knip dan onhaalbaar en zal de route via de Vossenpels (tussen Turennesingel en Zandsestraat) als 30km-verbinding worden ingericht; deze kosten zijn nog niet gedekt.
2. Een verbinding via de Ressensestraat. De gemeente Lingewaard heeft voorgesteld in plaats van de Dorpensingel de bestaande busaansluitingen van de Ressensestraat op de Prins Mauritssingel (v.v.) in te zetten voor het autoverkeer. Een dergelijke variant vergt nadere uitwerking en overleg; zo zal met de wegbeheerders Rijkswaterstaat en de provincie moeten worden gesproken over een veilige oplossing bij de aansluiting op de Prins Mauritssingel – A325. Ook de inpassing van deze route langs Ressen en de kruising met het RijnWaalpad vergt veel aandacht. Een eerste verkenning geeft aan bij dat deze variant de verkeersafname op de Vossenpelsroute nagenoeg vergelijkbaar is met de hierboven beschreven variant 1.
3. Het doortrekken van de Vrouwe Udasingel naar de Vossenpelssestraat als alternatieve verbinding voor de Dorpensingel. Een dergelijke maatregel is verkeerskundig weliswaar logisch, maar past niet in de structuur zoals tot nu in de Raad is vastgesteld. Daarnaast beperkt het de ruimtelijke en exploitatiemogelijkheden van het plangebied Vossenpels-Noord aanzienlijk
4. Het knippen van de Vossenpelsseroute op Nijmeegs grondgebied. Het huidige verkeer op de Vossenpelsseroute wordt dan gedwongen via de A15 – Prins Mauritssingel te rijden of via de Ressensestraat naar de Griftdijk (deze optie vervalt als er ook een knip bij de Stationsstraat komt). Omdat een deel van de Vossenpelssestraat "achter" de knip zal komen te liggen, zullen deze bewoners en bedrijven dus via Bemmel moeten omrijden om in Nijmegen te komen, tenzij er een ontheffingsregeling komt.

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

> Formeel kan Nijmegen als wegbeheerder besluiten een weg af te sluiten voor het autoverkeer. Lingewaard heeft zich al tegen een dergelijke maatregel uitgesproken in het plaatje waarin er een Dorpensingel wordt aangelegd. Als er geen Dorpensingel komt of vervangende verbinding ligt het voor de hand dat Lingewaard een dergelijk besluit zal trachten te voorkomen.

Het mag duidelijk zijn dat aan alle varianten nadelen zijn verbonden. Wij willen de aanleg van de Dorpensingel op langere termijn niet onmogelijk maken, maar vinden het onverantwoord daar op te wachten. Wij willen daarom vooral onze inzet richten op een variant via de Ressensestraat, mede omdat hierbij voornamelijk gebruik gemaakt wordt van bestaande infrastructuur. Wij willen de twee andere opties overigens nog niet afschrijven. Wij zullen de varianten het komende half jaar verder uitwerken. Wij willen uiteindelijk een gedragen besluit en zullen uw Raad en de belanghebbenden intensief in het vervolgproces betrekken.
In de tussentijd handhaven wij de verbinding van de Turennesingel met de Prins Mauritssingel (één van de drie onderdelen van het Raadsbesluit van 2011). Het afsluiten van deze weg zou ertoe leiden dat al het verkeer vanaf de Turennesingel via de Laauwikstraat gaat rijden. Dit is ongewenst, omdat de Laauwikstraat te smal is voor dergelijke intensiteiten. Het zou ook in de afwikkeling van het verkeer bij de aansluiting op de Prins Mauritssingel tot problemen leiden.

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van het huidige wegennet, het in de raadsbesluiten vastgestelde structuur en mogelijke varianten, voor de oost en de westflank.

Westflank
Voor de westflank resteert vanuit de besluitvorming van de Raad als voornaamste verkeerskundige ingreep het knippen van de Griftdijk. Daarnaast spelen nog inrichtings- en ontwerpopgaven rond de aansluitingen van Hof van Holland en de Grote Boel en de dimensionering van de Italiëstraat. De wijze van uitvoering van een knip is hierbij een belangrijke factor.
Uw Raad heeft in 2007 besloten dat ten zuiden van de rotonde Stationsstraat een “bewonersvriendelijke“ knip moet komen. Bewoners van Woonpark Oosterhout, Groot Oosterhout en het dorp Oosterhout zouden 24 uur per dag langs de knip moeten kunnen rijden. De knip zou pas gerealiseerd worden als het leefklimaat van de aanwonenden rond de Griftdijk te zwaar wordt aangetast of milieunormen worden overschreden.
De wijze van uitvoering van de knip, de ontheffingscriteria, de exacte locatie en inrichting van de weg rond de knip zouden later uitgewerkt moeten worden. Verondersteld werd dat de technische mogelijkheden zich zodanig zouden ontwikkelen dat zich steeds meer klantvriendelijker oplossingen zouden aandienen. Voorts is nooit exact vastgesteld wanneer sprake is van het overschrijden van milieunormen of van een onaanvaardbare aantasting van de leefbaarheid.

In de tussentijd is bij de inrichting van de woongebieden en de vaststelling van de bestemmingsplannen al wel uitgegaan van verkeersreducerende maatregelen op de Griftdijk. Gelet op de recente en de te verwachten ontwikkelingen in de woningbouw in de Waalsprong en op de mobiliteitstoename (landelijk en ook in deze regio) is het nodig dat daadwerkelijk maatregelen worden getroffen die de verkeersomvang op de Griftdijk beperken. Als wij géén maatregel treffen zal de intensiteit van het autoverkeer op de Griftdijk ter hoogte van het Woonpark Oosterhout meer dan verdubbelen ten opzichte van de huidige situatie. Waar het nu al

lastig is om in de spits vanuit de toeleidende straten de Griftdijk op te rijden zou dat in de toekomst haast onmogelijk worden. De leefbaarheid rond de Griftdijk komt daarbij in het gedrang.

Daarom gaan wij de komende maanden de opties voor de knip uitwerken. Daarbij willen wij de bewoners en uw Raad intensief betrekken. Voor ons staat hierbij voorop dat maatregelen op de Griftdijk nodig zijn; de exacte locatie van de knip, de bewonersvriendelijkheid, de ontheffingscriteria, de wijze van uitvoering en de mogelijke specifieke tijdvakken van openstelling/sluiting zijn wat ons betreft bespreekbaar en zullen op hun gevolgen moeten worden beoordeeld. Daarnaast brengen wij de juridische aspecten en de financiële gevolgen van de maatregelen in beeld, voor zowel de investering als de exploitatie.

Planning planvorming nieuwe ontwikkelgebieden
In de zomer is het tussendocument Hof van Holland e.o. besproken in de Raadscie GREC Waalsprong Hierin is aangegeven dat fase 3, waar de essentiële uitgangspunten en de uitwerking van de deelvlekken en ontwikkelstrategie Hof van Holland centraal staan, in oktober wordt opgeleverd.
Het hiervoor geschetste vervolgtraject om te komen tot een keuze voor de invulling van de verkeersstructuur Waalsprong heeft gevolgen voor de voorbereiding van Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp. Ook is extra afstemming noodzakelijk gebleken met het waterschap over de eisen ten aanzien van de waterkering (dijk) en de watersingel. Deze onderwerpen zijn dermate belangrijk voor de hoofdstructuur van het plangebied dat duidelijkheid hierover nodig is voordat fase 3 kan worden afgerond.
De verwachting is dat ten aanzien van de waterkering en watersingel er voor het eind van het jaar duidelijkheid ontstaat. Als uitgangspunt voor de planvorming is, om de voortgang van de planvorming niet verder te vertragen, ten aanzien van de verkeersstructuur is gekozen voor het uitgangspunt dat de uiteindelijke intensiteiten op de Griftdijk passen bij de huidige inrichting van de Griftdijk en een vergelijkbaar profiel van de Italiëstraat. Mocht uiteindelijk blijken dat de intensiteiten hier ver van afwijken zal dit mogelijk leiden tot aanpassingen in de plannen voor Hof van Holland. Gezien het voornoemde kunnen wij u het fase 3 document Hof van Holland naar verwachting in februari 2016 aanbieden.
Voor de oostflank wordt een aantal opties verkend die rechtstreeks van invloed zijn op de ontwikkeling van de Vossenpels-Noord. De definitieve afronding van de verkenning Vossenpels-Noord kan dan plaatsvinden nadat er keuzes gemaakt zijn ten aanzien van de verkeersstructuur en verkeersfuncties.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Vervolgvel
6

Ten slotte
Wij willen voor beide flanken via een integrale aanpak komen tot besluitvorming, dit houdt in het betrekken van alle relevante aspecten en betrokkenen. Ter voorbereiding hierop hebben wij inmiddels een aantal mogelijke varianten verkeerskundig laten doorrekenen en globaal verkend op de effecten. In het vervolgtraject willen wij met de belanghebbenden deze en mogelijk andere opties bespreken die passen binnen beleidskaders voor de Waalsprong en de mogelijkheden van de gemeente.
Vóór mei 2016 willen wij u op basis hiervan een voorstel doen toekomen waarin het een en ander is uitgewerkt.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	drs. B. van der Ploeg

Aantal Bijlagen: 1. Verkenning knippen
2. Huidige wegennet en varianten

Bijlage 1

Verkenning knippen

Bijlage bij brief aan Raad over verkeersstructuur Waalsprong

Knippen: Te beantwoorden vragen

- Welke primaire doelgroep(en) hebben recht op ontheffing
  Bewoners, werknemers, bevoorradingsverkeer, openbaar vervoer, hulpdiensten, landbouwverkeer,
- Welke uitzonderingen
  Taxi, regiotaxi, aannemers, verhuizers, thuiszorg, huisartsen, bezorgdiensten, vuilophaaldiensten,
- Welk tijdsinterval
  hele dag, iedere werkdag, spits
- Welke techniek
  Bord (en camera (en fysiek))
- Welke realisatie kosten
- Welke beheerskosten

Bewonersvriendelijk?

- **Definitie bewonersvriendelijk knip:**

- *bestuurders van motorvoertuigen hebben geen doorgang*
- *(Brom)Fietsers hebben doorgang,*
- *Lijndiensten hebben doorgang*
- *Landbouwverkeer heeft doorgang?*
- *Hulpdiensten hebben doorgang*

- *Ontheffingen zijn mogelijk voor:*
- *bewoners van de gebieden rondom de knip*
- *Werknemers van bedrijfsterreinen rondom de knip?*
- *Bedrijfsvoertuigen van bedrijfsterreinen rondom de knip?*
- *Service verkeer (huisartsen, thuiszorg, enz. regiotaxi)*

Bebording

1. Alleen borden

2. Tevens camera's

Starre afsluiting

1. Hek/paaltjes

2. Bussluis

Elektronische afsluiting

1. Alleen met transponder

2. Uitgebreide communicatie

In plaats van knip: Verkeersluw maken

30km-zone

Zo niet!
(weginrichting is niet aangepast)

Zo eventueel wel

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

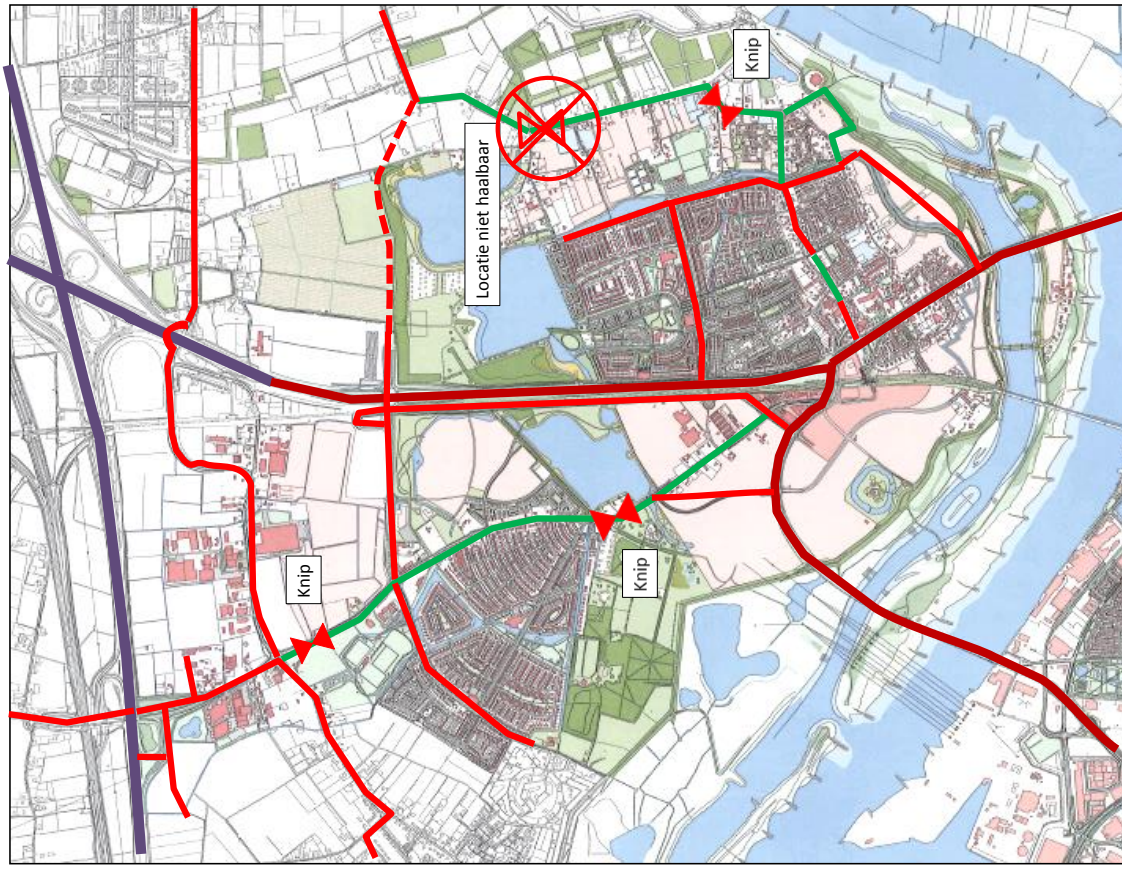

Mogelijke locaties knippen

Bijkomende taken bebording

Gemeente

- Verordening selectieve toegang
- Registratie ontheffinghouders op persoon of kenteken
- Uitgifte papieren ontheffingen
- Monitoren gebruik (past het binnen milieu afspraken)

Politie en OM

- Handhaving via staande houding
- Sanctioneren overtreding

Bijkomende taken camera's

Gemeente

- Verordening selectieve toegang
- Registratie ontheffinghouders op kenteken
- Controle en selectie overtreders
- Aanschrijven overtreders
- Monitoren gebruik (past het binnen milieu afspraken)

Politie en OM

- Handhaving via CJIB

Bijkomende taken 3 fysiek

Gemeente

- Verordening selectieve toegang
- Registratie ontheffinghouders op persoon of kenteken
- Communicatie met verkeerscentrale bij weigering doorgang
- Herstellen schade
- Monitoren gebruik (past het binnen milieu afspraken)

Opties knip in overzicht

Vorm	1. Bebording	1a. Bebording met camera's	2. Fysiek Hek (met fietssluis)	2a. Fysiek Bussluis	3. Elektronisch + fysiek: Poller en transponder	3a. Elektronisch uitgebreid: met communicatie		Geen knip maar weg verkeersluw maken
Voorbeeld								
Passeerbaar door:								
Fiets	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Wel	Wel	Wel	Wel		Wel
Bromfiets	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Wel	Wel	Wel	Wel		Wel
Motor	Te regelen door bord	Te regelen door bord		Te regelen door bord	Te regelen door bord	Te regelen door bord		Wel
OV	Te regelen door bord	Te regelen door bord		Wel	Wel	Wel		Wel
Politie/ziekenauto	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Sleutel	Niet	Wel	Wel		Wel
Brandweer	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Sleutel	Wel	Wel	Wel		Wel
Bewoners e.d. (ontheffing)	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Niet/nauwelijks	Niet	Ontheffing + transponder	Ontheffing + transponder		Wel
Taxi's	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Niet	Niet	Ontheffing + transponder	Ontheffing + transponder		Wel
Touringcars	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Niet	Wel	Ontheffing + transponder	Ontheffing + transponder		Wel
Handhaaf-baarheid	Matig/ slecht	Redelijk	Goed	Goed	Goed	Goed		Hangt af van welke maatregelen getroffen worden
Overtreders	Waarschijnlijk veel	Vooral onbekenden	Geen	Beperkt	Geen	Geen		N.v.t. Wel blijft er doorgaand verkeer mogelijk
Expl. kosten	Laag	Systeem + evt. administratie	Laag	Door schades	Schades + systeem + administratie	Schades + systeem + bemensing + administratie		Flinke investeringskosten (afhankelijk van mate van aanpassen wegprofiel); daarnaast toename exploitatiekosten voor het openbaar vervoer door lagere snelheid.
Schadekans infra	Laag	Laag (vandalisme camera's)	Beperkt	Groot	Afhankelijk van locatie groot	Verhaalbaar		Beperkt
Storingskans	Niet	Mogelijk	Niet	Niet	Mogelijk	Mogelijk		Niet
Verstoring visueel beeld	Zeer beperkt (borden)	Beperkt (borden, camera)	Beperkt (hek/borden)	Bussluis + (veel) borden (+ evt. keerlus)	Bussluis + borden (+ evt. keerlus	Uitgebreide bussluis + borden (+ evt. keerlus		Kan variëren

Bijlage 2

Huidige wegennet en varianten

Bijlage bij brief aan Raad over verkeersstructuur Waalsprong

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

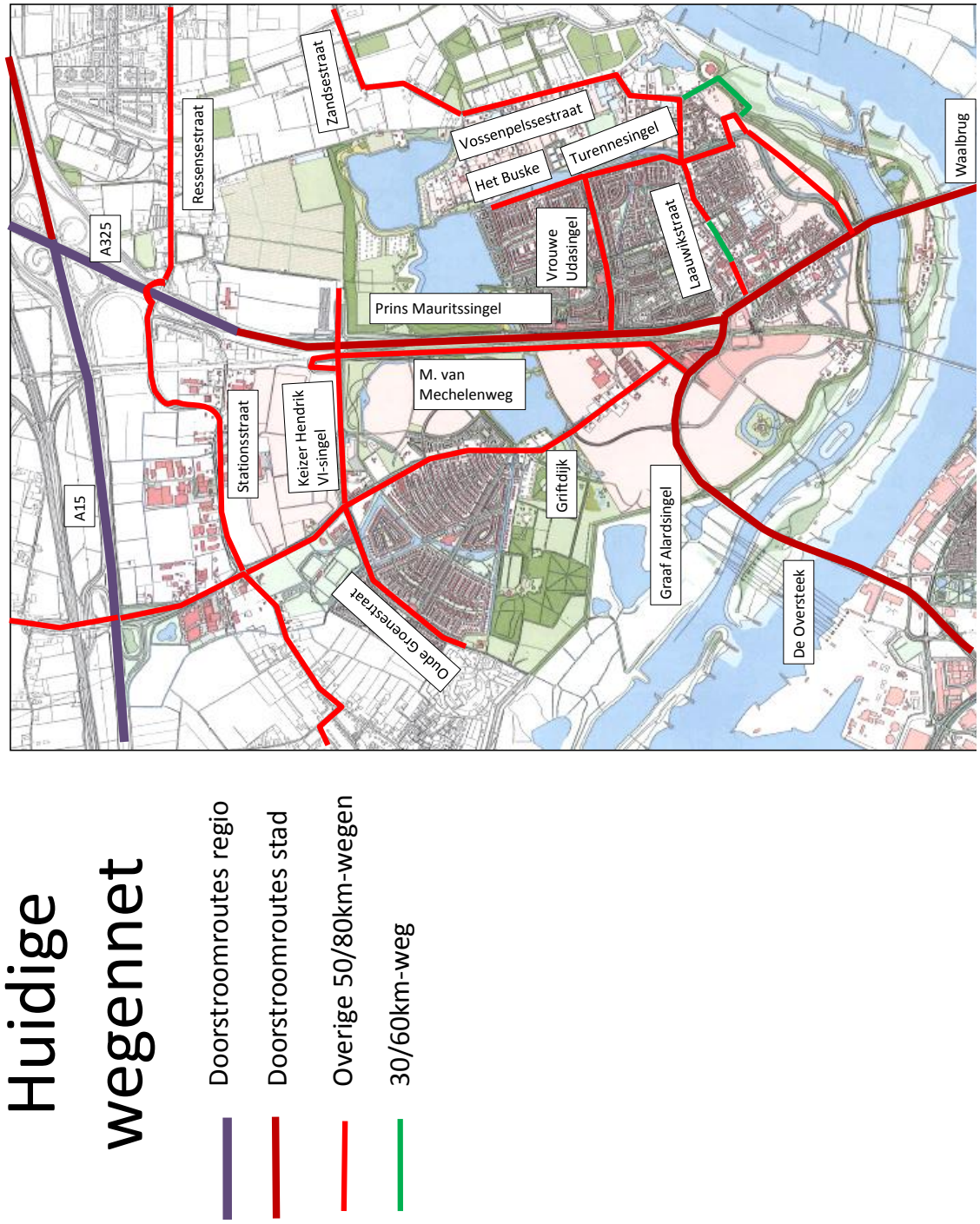

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

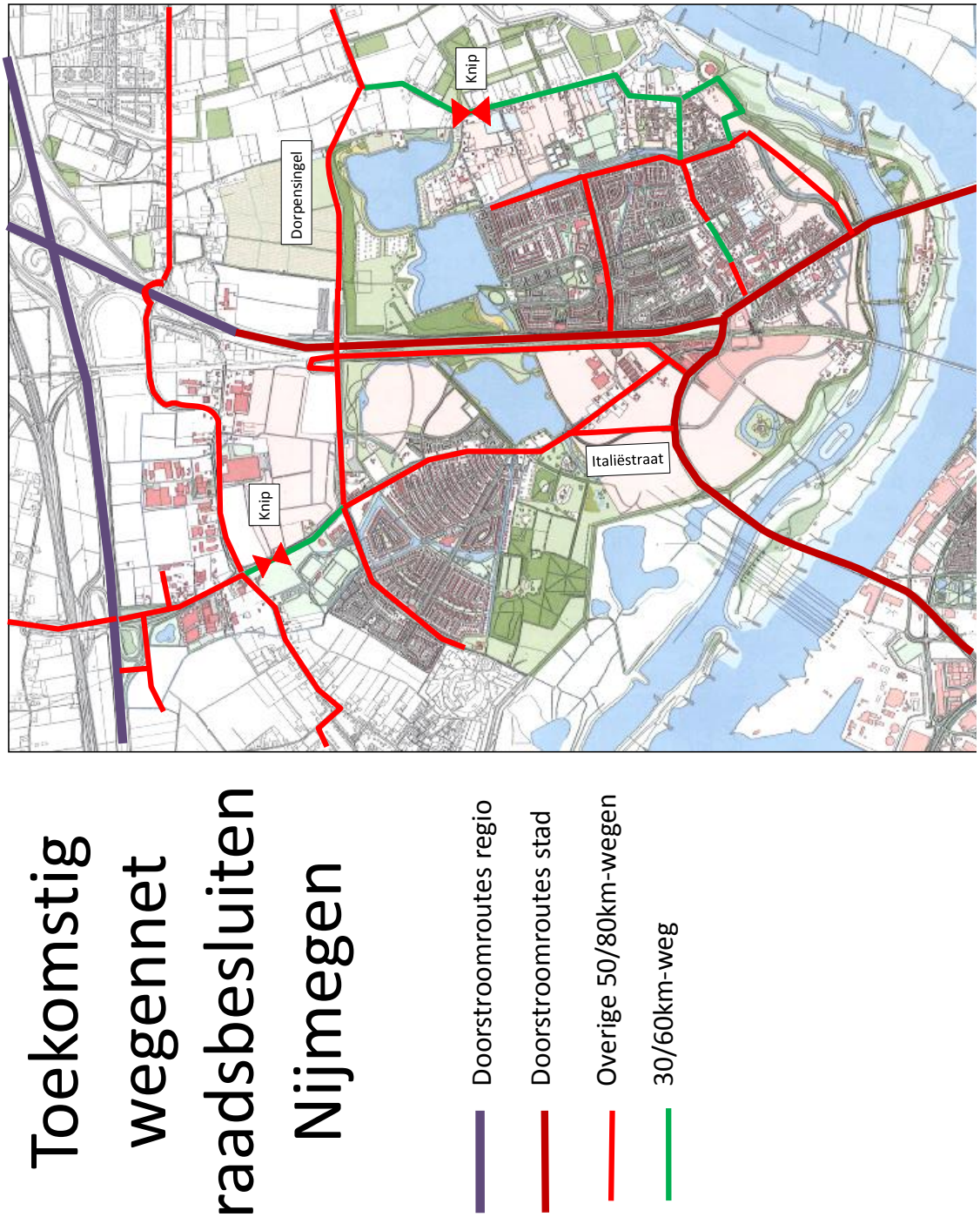

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

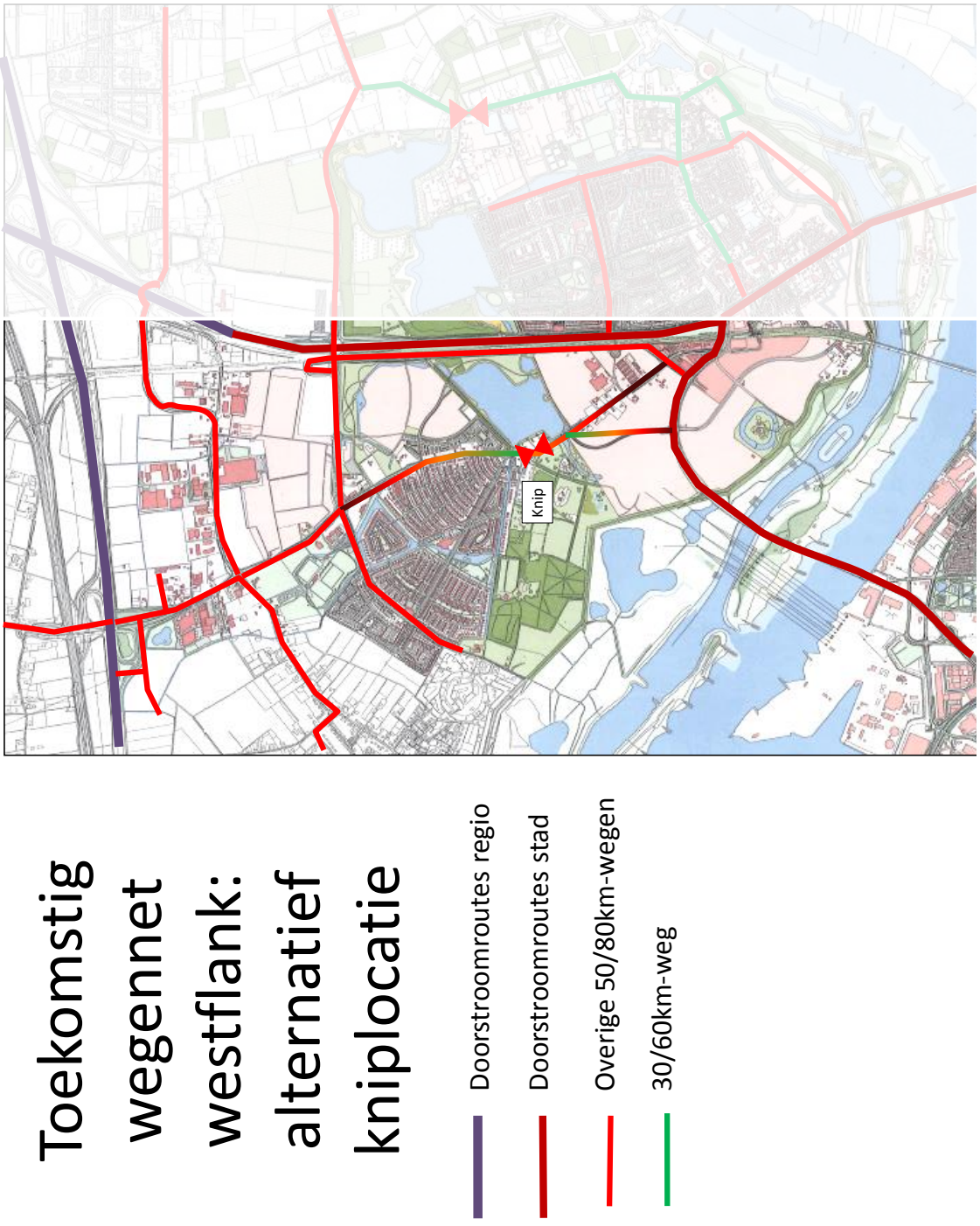

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

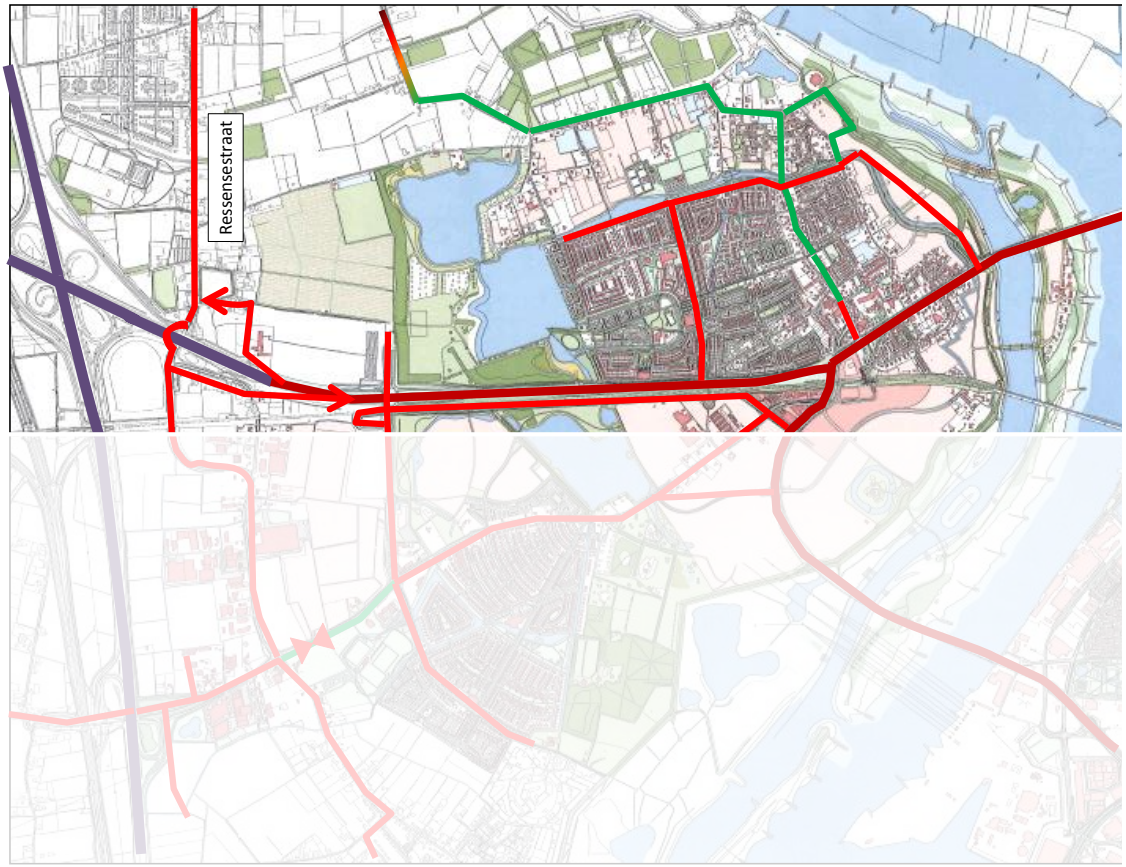

Toekomstig wegennet oostflank: alternatief Ressensestraat

- Doorstroomroutes regio
- Doorstroomroutes stad
- Overige 50/80km-wegen
- 30/60km-weg

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

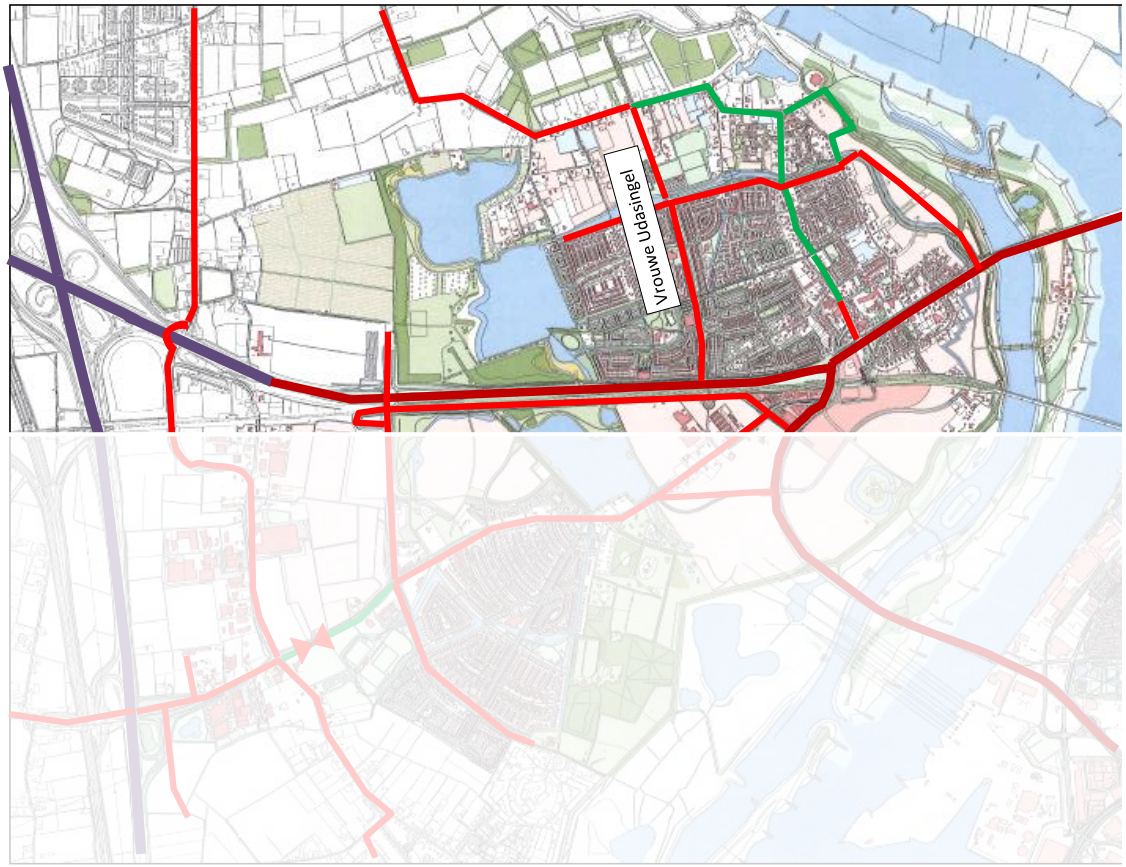

Toekomstig wegennet oostflank: alternatief Vrouwe Udasingel

- Doorstroomroutes regio
- Doorstroomroutes stad
- Overige 50/80km-wegen
- 30/60km-weg

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

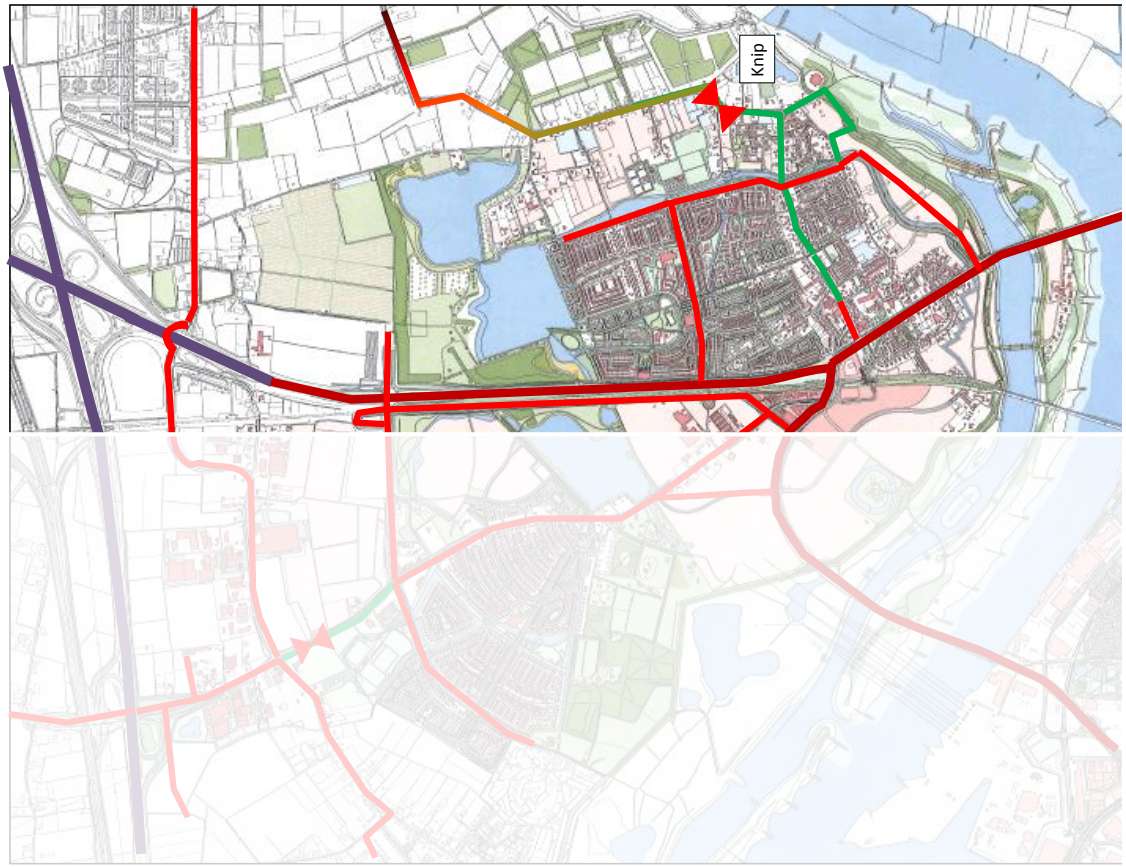

Toekomstig wegennet oostflank: alternatief knip

Doorstroomroutes regio

Doorstroomroutes stad

Overige 50/80km-wegen

30/60km-weg

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

reg.nr.: 16.0006118
procesverantw.: BHSO

INGEKOMEN
21 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr
afgedaan:

A5

College en Raad Gemeente Nijmegen

griffie@nijmegen.nl

Ressen, 21 juni 2016

Betreft: voorstel verbindingsweg Stationsstraat – Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen.

Geacht College en Raad van Nijmegen,

In aansluiting op de verkeersplannen van de Gemeente Nijmegen voor de Westflank, heeft de VDR (Vereniging Dorpsbelangen Ressen) bijgaand voorstel uitgewerkt. Dit voorstel om op de Westflank, de Stationsstraat te verbinden met de Keizer Hendrik VI-singel krijgt massaal steun. Een petitie voor deze verbindingsweg, is ondertekend door Dorpsbelangen Ressen, Dorpsraad Oosterhout en 25 bedrijven, gevestigd aan de Stationsstraat. Dit voorstel is tijdens het locatiebezoek van de raadsleden op 6 juni jl. in het Quintoli gebouw aan de Stationsstraat gepresenteerd.

In het kort samengevat zijn de voordelen van de voorgestelde verbindingsweg Stationsstraat – Keizer Hendrik VI-singel:

- ✓ Verbetert de bereikbaarheid van Ressen, Oosterhout en de bedrijven op de Grift. Vanuit de bedrijven geldt dat natuurlijk ook voor haar werknemers en tevens voor klanten van o.a. de 2 milieustraten gevestigd op de Grift.
- ✓ Ontlast de Griftdijk, inclusief de belangrijke rotonde nabij de benzinepomp van Total
- ✓ Benut beter de Machta van Mechtenelenweg als parallelweg naar de Oversteek. De verbindingsweg sluit via Keizer Hendrik VI-singel goed aan.
- ✓ Sluit goed aan bij de recente plannen van de gemeente Nijmegen voor de buurt Zuiderveld. Voor dit deel van de Waalsprong komt de gemeente op korte termijn met plannen voor woningbouw en een park met zonnepanelen. "Eerst stukje asfalt, dan bouwen" is hiervoor dan toch het beste adagium.

Voor het exacte tracé van de voorgestelde weg zijn meerdere opties mogelijk, op bijgaand kaartje is een logische variant getekend (zie afbeelding 1). Naast aandacht voor het autoverkeer pleiten we ook voor een veilige fietsverbinding op de westflank. Een vrijliggende Noord-Zuid fietsverbinding door Zuiderveld en de Grote Boel, zal de fietsveiligheid op de westflank verbeteren.

In het onverhoopte geval dat deze verbindingsweg niet wordt meegenomen in de verkeersplannen, onderkennen we 2 grote nadelen in het collegevoorstel voor de Westflank:

- ✓ Ressen en de bedrijven aan de Stationsstraat worden onterecht uitgesloten van het voorgestelde " pasjessysteem" en daarmee wordt de bereikbaarheid gereduceerd.
- ✓ Het autoverkeer dat omgeleid gaat worden via Knoop38-A15-PrinsMauritssingel, zal leiden tot extra verkeer langs de Kern Ressen. Dit zal leiden tot extra aantasting van de leefbaarheid in de Kern Ressen en filedruk op Knoop 38.

Graag horen we uw reactie op dit voorstel.

Met vriendelijke groet,
Nms. Bestuur VDR

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

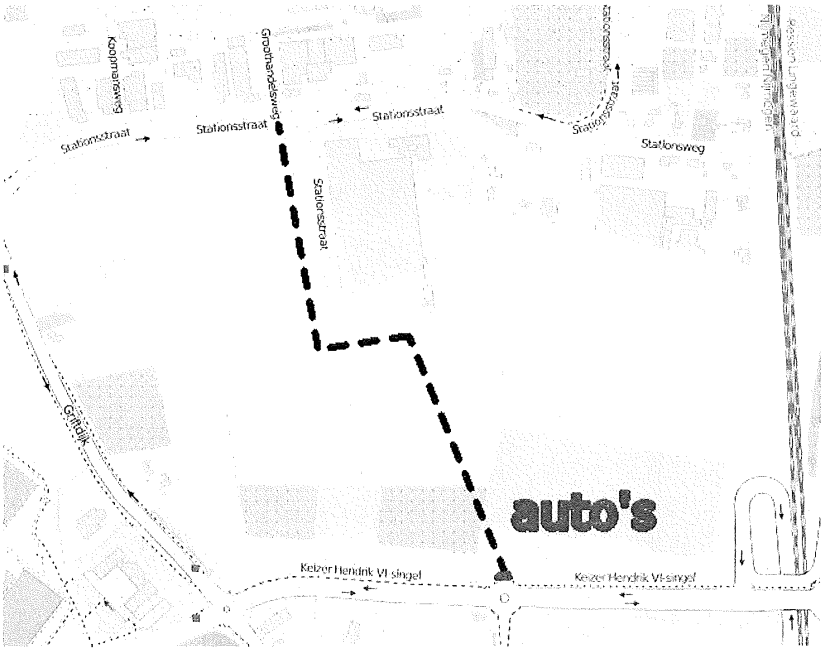

Afbeelding 1: tracë voor verbindingsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI singel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

10. **Verkeersstructuur Waalsprong (97/2007)**

Raadsvoorstel d.d. 27 maart 2007

1. Voor de verkeersstructuur Waalsprong te kiezen voor het Collegealternatief 2-I, dat wil zeggen:
   - Verbreding va de Prins Mauritssingel tussen Ovatonde en het splitsingspunt naar een 2x3strooksweg
   - Inzet va de parallelroutes (Griftdijk en Vossenpelsestraat) en het treffen van maatregelen op deze routes

   Het splitsingspunt naar de Stadsbrug ligt hierbij op de zuidelijke locatie onder het spoor en heeft de vorm van een rotonde.

2. Alleen als de bijdragen van derden onvoldoende zijn, terug te vallen op de optie van een T-aansluiting voor het splitsingspunt.

Motie: **Bewoners e nbedrijven betrekken bij verdere uitvoering verkeersstructuur**
1e indiener M. van Hunnik (SP)

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 9 mei 2007, overwegende dat:
- De bewonersgroepen veel tijd en energie hebben gestoken in het ontwikkelen van alternatieven voor de verkeersstructuur in de Waalsprong;
- De betrokkenheid van belanghebbenden bij de verkeersstructuur van eminent belang is voor het draagvlak en een goede uitvoering;
- De vaart in de ontwikkeling van de verkeersstructuur moet blijven;
- Om de mogelijke negatieve effecten van uitvoering te beperken voor bewoners en bedrijven goede afspraken wenslijk zijn;
- Stimulering van het openbaar vervoer en het gebruik van de fiets een bijdrage kan leveren om het auto gebruik terug te dringen;

Besluit:
1. De bewonersgroepen en bedrijven in de Waalsprong regelmatig en nauw te betrekken bij de optimalisatie en inrichting van de verkeerstructuur en bij de monitoring van de effecten van de verkeersmaatregelen op de leefbaarheid.

Motie ingetrokken

Motie: **Geen transferium zonder HOV**
1e indiener L. van den Broek (D66)

De raad van de gemeente Nijmegen, bijeen in zijn openbare vergadering van 9 mei 2007, overwegende dat
- het college een transferium in Ressen wil aanleggen;
- in Ressen geen treinstation is en dit ook niet gepland staat;
- de idee van een transferium is om automobilisten een aantrekkelijk alternatief te bieden voor de auto;
- met de bus in de file op de A325 aansluiten geen aantrekkelijk alternatief is;
- het succes van een transferium dus bepaald wordt door de aanwezigheid van een treinstation of een andere comfortabele, snelle openbaar vervoer aansluiting.

roept het college op om:
1. Te kiezen voor de aanleg van een transferium daar waar aansluiting op snel en comfortabel openbaar vervoer gegarandeerd is; hierbij heeft een treinstation de voorkeur.

en gaat over tot de orde van de dag.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Voor:	(2)	D66
Tegen:	(33)	PvdA, SP, GL, CDA, VVD, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij, Fractie Bos

Motie verworpen

Motie: **Inzet voor geode fietsverbindingen**
1e indiener W. van Eck (GroenLinks)

De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 9 mei 2007,
overwegende dat,
- Het college de raad vergevorderde plannen voorlegt voor de doorstroming van het autoverkeer aan de noordkant van de Waal;
- Plannen voor realisering van fietsverbindingen in dit gebied minder uitgewerkt zijn;
- Gebruik van de fiets goed is voor de gezondheid, bijdraagt aan verbetering van het leefmilieu, beter is voor het mondiale klimaat én de kans op files vermindert;
- De verkeersveiligheid van fietsers (die onder druk staat) kan verbeteren als tijdig gekozen wordt voor een goede ruimtelijke invulling, onder meer in de vast te stellen bestemmingsplannen;
- De inzet voor veilige en comfortabele fietsverbindingen integraal onderdeel dient te zijn voor de gemeentelijke inspanningen voor de bereikbaarheid en ook hiervoor extra financiële middelen ingezet moeten worden;
- De raad bij de behandeling van de voorstellen voor de verkeersstructuur aan de Noordkant van de Waal in februari 2006 het college met de motie *Stimuleer het gebruik van de fiets met goede ontsluitingen* al heeft opgedragen om twee extra Oost-West fietsverbindingen aan te leggen in de verkeersstructuur;

Verzoekt het College het volgende punt mee te nemen:
1. Voortvarend een plan aan de raad voor te leggen voor realisering van doorgaande fietsverbindingen aan de Noordkant van de Waal. Oost-West verbindingen binnen dit gebied en logische aansluiting met de Snelbinder en beide stadsbruggen dienen hiervan onderdeel te zijn. De dekking hiervan dient integraal onderdeel te zijn van de voor de verkeersstructuur benodigde financiering.

Motie unaniem aanvaard

Motie: **Geen goede bereikbaarheid zonder goed openbaar vervoer**
1e indiener W. van Eck (GroenLinks)

De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 9 mei 2007,
overwegende dat,
- Het college de raad vergevorderde plannen voorlegt om de doorstroming van het autoverkeer aan de noordkant van de Waal te reguleren;
- Plannen voor realisering van (hoogwaardig) openbaar vervoer in dit gebied minder uitgewerkt zijn en onvoldoende financiële dekking hebben, zeker waar het gaat om de Oostkant van de Prins Mauritssingel;
- Goed openbaar vervoer bijdraagt aan verbetering van het leefmilieu, beter is voor het mondiale klimaat en de kans op files vermindert;
- Tijdige realisering van goed openbaar vervoer noodzakelijk is om bewoners en bezoekers van Nijmegen te verlokken minder vaak de auto te gebruiken;
- De inzet voor beter openbaar vervoer onderdeel dient te zijn voor de gemeentelijke inspanningen voor de bereikbaarheid en hiervoor ook extra financiële middelen ingezet moeten worden;

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

Verzoekt het College voortvarend met het volgende aan de slag te gaan:
1. Gelijktijdig met de geplande verbetering van de bereikbaarheid per auto zal worden geïnvesteerd in realisering van (hoogwaardig) openbaar vervoer aan de Noordkant van de Waal. Hiervoor wordt minimaal 5 miljoen Euro extra aangewend, als integraal onderdeel van de voor de bereikbaarheid benodigde financiering.

Motie unaniem aanvaard

Amendement: Kiezen voor de Draagvlakvariant
1e indiener B. Muhren (VVD)

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 9 mei 2007, overwegende dat de Draagvlakvariant op de navolgende punten beter scoort in de MER:
- beter verkeersoplossend vermogen;
- bereikbaarheid dorpskernen beter gewaarborgd;
- betere kansen en mogelijkheden voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer en ketenmobiliteit.

Besluit
Beslispunt 1 geheel te schrappen en te wijzigen in:
1. Voor de verkeersstructuur Waalsprong te kiezen voorde Draagvlakvariant 3A dat wil zeggen:
   a. verbreding Prins Mauritssingel tussen Ovatonde en de aansluiting naar de Stadsbrug naar een 2x3 strooksweg;
   b. aanleggen van de Dorpensingel-Oost
   c. aanleggen van de Parallelroute-West;
   d. aanleggen van een bewonersvriendelijke knip in de Vossenpelssestraat.

Voor:	(14)	CDA, VVD, D66, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij
Tegen:	(21)	PvdA, SP, GL, Fractie Bos

Amendement verworpen

Amendement: Draagvlakalternatief heeft een streepje voor
1e indiener M. van Hunnik (SP)

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 9 mei 2007, overwegende dat:
- Zowel het collegealternatief als het draagvlakalternatief lossen het verkeersprobleem in de Waalsprong in afdoende mate op;
- Het college-alternatief landschappelijk het beste scoort;
- In het collegeakkoord is afgesproken dat bij de beoordeling van de verschillende varianten de gevolgen voor de landschappelijke kwaliteiten, zwaar worden meegewogen.
- Het draagvlakalternatief op het onderdeel verkeer een lichte voorkeur heeft in de MER ten opzichte van het Collegealternatief;
- De commissie MER stelt dat het draagvlakalternatief op openbaar vervoer en oversteekbaarheid voor fietsers beter scoort;
- Er nog aanvullend mobiliteitsonderzoek door de gemeente Lingewaard wordt verricht naar ontsluiting van Bemmel;
- De verdeling van het verkeer over de bestaande Waalbrug en de nieuwe Stadsbrug middels het draagvlakalternatief beter kan worden gedoseerd door middel van de aanleg van een westelijke parallelle route langs de A325/ prins Mauritssingel.
- Dat voor de aanleg van de westelijke parallelle route er een optimale

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

landschappelijke inpassing kan worden gerealiseerd omdat het zoekgebied in het draagvlakalternatief hiervoor maximale ruimte biedt
- De kosten van het draagvlakalternatief vergelijkbaar zijn aan die van het collegealternatief;

Besluit om beslispunt 1 en 2 te wijzigen in:

1a. Voor de uitvoering van de verkeersstructuur Waalsprong voor de westelijke kant te kiezen voor het draagvlakalternatief d.w.z.:
- verbreding van de Prins Mauritssingel tussen de ovatonde en het zuidelijke splitsingspunt naar een 2x3 strooksweg;
- vanaf de Ovatonde een westelijke parallelle route(van 2x1 rijstroken) die zo optimaal mogelijk wordt ingepast;
- een zuidelijke T-splitsing (en als bijdragen van derden voldoende zijn te kiezen voor een zuidelijke rotonde onder het spoor);

1b. Voor de oostelijke kant niet te kiezen voor de Dorpensingel Oost en vooralsnog te kiezen voor de inzet van de oostelijke parallelroute (Vossenpelsestraat) en het treffen van maatregelen op deze route (collegealternatief);

2. Voor de lange termijn worden geen initiatieven genomen om de Dorpensingel-Oost ruimtelijk onmogelijk te maken doordat ontwikkelingen voor Oostelijke kant van de Waalsprong tot een andere afweging kunnen leiden.

Beslispunt 1a

Voor:	(30)	PvdA, SP, CDA, VVD, D66, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij, Fractie Bos
Tegen:	(5)	GL

Beslispunt 1a aanvaard

Beslispunt 1b

Voor:	(21)	PvdA, SP, GL, Fractie Bos
Tegen:	(14)	CDA, VVD, D66, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij

Beslispunt 1b aanvaard

Beslispunt 2 unaniem aanvaard

Raadsbesluit d.d. 9 mei 2007
Voorstel aanvaard met inachtneming van het aanvaarde amendement en met een stemverklaring van raadslid Roorda

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

12. **Dorpensingel Oost (86/2011)**

Raadsvoorstel d.d. 14 juni 2011

1. De beoogde verkeersstructuur voor autoverkeer in Nijmegen Noord vast te stellen conform afbeelding 3 van dit voorstel (de aansluitingsvariant).
2. Te besluiten tot aanleg van de Dorpensingel Oost vanaf 2015.
3. De aansluiting van de Parmasingel op de Prins Mauritssingel bij de Waalbrug volgens de oorspronkelijke plannen uit te voeren.
4. Ons college opdracht te geven verder te overleggen met Lingewaard om de aanleg van de Dorpensingel Oost en de knip in de Vossenpelssestraat daadwerkelijk te realiseren; met de stadsregio en de provincie over bijdragen in de aanlegkosten en voorts de benodigde milieuonderzoeken in gang te zetten.

Motie: **Verkeersveiligheid en leefbaarheid in Lent gaan voor!**
1e indiener M. van Nijnatten (PvdA)

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 6 juli 2011,

Overweegt het volgende:
In Nijmegen Noord gaan in de komende jaren veel gebieden op de schop. Niet alleen om huizen te bouwen, maar ook om de dijk terug te leggen en andere wegen aan te leggen. Duidelijk is dat vanwege de beoogde dijkteruglegging de zgn. “Lentse Oortjes” komen te vervallen. Hierdoor kan het sluipverkeer tijdens de bouwwerkzaamheden niet meer tot voor aan bij de Waalbrug komen. Dit verkeer zal nieuwe sluiproutes door de wijken in Lent gaan zoeken. Verkeer vanuit de regio dat nu via de Vossenpelssestraat naar de Lentse Oortjes rijdt zal ongetwijfeld over de Laauwikstraat en andere onveilige routes door Lent gaan sluipen.
Dit zijn ongewenste verkeersstromen die de leefbaarheid en de verkeersveiligheid in het geding brengen op onbedoelde punten in Lent. Deze verkeersstromen kunnen zich gaan voordoen zolang de nieuwe verkeersstructuur conform het model van de “aansluitingsvariant” nog niet is gerealiseerd.

Spreekt uit dat:
1) Tijdelijke verkeersmaatregelen tijdens te verwachten bouwwerkzaamheden gebruikelijk zijn. (zie bv. tijdelijke afsluiting Oosterhoutsedijk voor autoverkeer gedurende de bouw van de stadsbrug);
2) Een tijdige aankondiging van de verkeersmaatregelen voor gebruikers gewenst is.

Verzoekt het college:
1) Op korte termijn, doch in ieder geval voordat de Lentse Oortjes worden afgesloten, tijdelijk verkeersremmende maatregelen te nemen op de verbinding tussen Lent en Bemmel ter voorkoming van onbedoeld sluipverkeer door Lent.

En gaat over tot de orde van de dag.

Motie unaniem aanvaard

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

Amendement: Verkeersstructuur Nijmegen Noord is één geheel
1e indiener M. van Nijnatten (PvdA)

De raad van Nijmegen in vergadering bijeen op 6 juli 2011,

Constaterende dat:
- er in de afgelopen anderhalf jaar diverse deelbesluiten die betrekking hebben op de verkeersstructuur in Nijmegen Noord aan de raad zijn voorgelegd;
- de verkeersstructuur zoals deze in 2007 is vastgesteld nog steeds niet in zijn gehele samenhang is herzien conform de motie "goede voornemens direct uitvoeren, de dorpensingel oost wordt aangelegd" die het college opriep zo snel mogelijk een besluit aan de raad voor te leggen waarin de verkeersstructuur werd uitgewerkt conform het voorstel van de 'draagvlakvariant';
- het college inmiddels een nieuwe variant heeft uitgewerkt onder de naam 'aansluitingsvariant';
- het in de aansluitingsvariant niet alleen over de dorpensingel oost gaat, maar over alle nieuw aan te leggen wegen in Nijmegen Noord, zoals de westelijke parallelroute, de parmasingel, maar ook te wijzigen wegen zoals de knip in de Vossenpelssestraat, oftewel de hele infrastructuur;
- de verkeersstructuur zoals uitgewerkt onder de naam 'aansluitingsvariant' één onlosmakelijk geheel vormt;
- de beslispunten in het voorstel van het college niet als losse beslispunten maar eveneens als één onlosmakelijk besluit genomen dienen te worden;

Besluit:
- Beslispunt 1 tot en met 4 van het raadsvoorstel "Dorpensingel Oost" te schrappen en te vervangen door het volgende beslispunt;
  "1. De beoogde verkeersstructuur voor autoverkeer in Nijmegen Noord als één onlosmakelijk geheel vast te stellen conform afbeelding 3 van dit voorstel (de aansluitingsvariant), waarbij onder andere wordt besloten;
  a) Tot aanleg van de Dorpensingel Oost vanaf 2015;
  b) Tot aansluiting van de Parmasingel op de Prins Mauritssingel bij de Waalbrug volgens de oorspronkelijk plannen uit 2007;
  c) Het college opdracht te geven verder te overleggen met Lingewaard om de aanleg van de Dorpensingel Oost en de knip in de Vossenpelssestraat daadwerkelijk te realiseren; met de Stadsregio en de Provincie over bijdragen in de aanlegkosten te overleggen en voorts de benodigde milieuonderzoeken in gang te zetten.

Voor: (35) GroenLinks, PvdA, D66, SP, VVD, CDA, Gewoon Nijmegen, Stadspartij Nijmegen NU!
Tegen: (1) VSP

Amendement aanvaard

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2011
Voorstel aanvaard met inachtneming van het aanvaarde amendement

Brief aan de raad - Stichting Platform Waalsprong - Afronding hoofdstructuur . . .

16.000639 3

B

reg.nr.: *Stg. Platform Waalsprong, Turennesingel 52, 6663 GZ Lent KvK:nr.09130897*

procesverantw.: BMO

INGEKOMEN
28 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:

afgedaan:

Platform Waalspong

naar een *volwaardig en duurzaam* stadsdeel

Aan de raad van de Gemeente Nijmegen
T.a.v. alle raadsleden
Korte Nieuwstraat 6
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Onderwerp: verkeersstructuur Nijmegen Noord Lent, 27 juni 2016

Geachte leden van de Gemeenteraad Nijmegen,

Onlangs is door het college van B & W aan uw Raad een voorstel gezonden betreffende "Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong".

Hoewel Platform Waalsprong, conform art. 3.1.1. van BRO, niet om een reactie is gevraagd, hecht het platform er aan toch zijn reactie c.q. visie op het voorstel van B & W met u te delen.

Al twee jaar wordt om actuele verkeersonderzoeken gevraagd, het hele gebied omvattend, waar Platform Waalsprong de maatregelen aan kan toetsen. Helaas zijn deze nog steeds niet beschikbaar gesteld.

Platform Waalsprong betreurt het dat er geen Waalsprong-breed verkeersbesluit komt. Immers alle maatregelen die in Nijmegen Noord genomen worden hebben gevolgen voor het totale gebied.
Voor afslag 38, ontsluiting bedrijventerrein De Grift en ontsluiting via Dorpensingel Oost zijn verkeersmaatregelen nodig die niet los van elkaar kunnen worden gezien.
Met onderstaande situatie wordt dat nog eens nadrukkelijk onderstreept:
Door de knip op de Griftdijk naar het zuiden te verplaatsen is er doorstroom mogelijk vanuit het noorden (Elst) via de Ovatonde. Dit geeft 3000 verkeersbewegingen per etmaal extra op de rotonde ter hoogte van het pompstation. Deze extra verkeersbewegingen zien we nergens terug in de afwegingen. Ook het sluipverkeer (m.n.vrachtverkeer) dat hierdoor door het dorp Oosterhout zal gaan staat nergens beschreven. Datzelfde geldt voor omleidingen van verkeer via Ressen: via de A325 en Prins Mauritssingel.

Brief aan de raad - Stichting Platform Waalsprong - Afronding hoofdstructuur . . .

Stg. Platform Waalsprong, Turennesingel 52, 6663 GZ Lent KvK:nr.09130897

Het B&W voorstel zal leiden tot een toenemend ongewenst sluipverkeer in het betrokken gebied aan zowel de oost- als de westflank.

Platform Waalsprong constateert ook in het voorstel een te geringe aandacht voor de bestaande bedrijven. Voor betrokken bedrijven in het gebied zijn er geen ontheffingsmogelijkheden. Het gevolg van het B&W-voorstel is wel een slechtere bereikbaarheid van deze bedrijven.
Ook komen inwoners uit Ressen aan de westflank ten onrechte niet in aanmerking voor het zgn. 'bewonerspasje'.

Platform Waalsprong ziet graag een compleet verkeersbesluit waar de doorstroming in het hele Waalspronggebied, in het bijzonder de flessenhals De Grift/afslag 38 en Oostflank, naast de Westflank ook gewaarborgd wordt.

Wij vertrouwen er op dat u voornoemde argumenten in uw afweging in voldoende mate meeneemt om uiteindelijk tot een verantwoorde besluitvorming te komen.

Met vriendelijke groet,

Namens Platform Waalsprong

J.T.I. Kropman
Secretaris

Brief aan de raad - Families Lent - Afronding hoofdstructuur wegen westflank . . .

reg.nr.: 16.000637 5
procesverantw.: BM30
B

INGEKOMEN
2 8 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

Van: Ingrid Sluiter [mailto:ingridsluiter@gmail.com]
Verzonden: maandag 27 juni 2016 14:18
Aan: Griffie; Bruls, Hubert BM20; Helmer, Renske BM30; Frings, Bert BM30; Tankir, Turgay BM30; Hees, Ben van BM30; Velthuis, Bert BM30; Tiemens, Harriet BM30
CC: DocInfo
Onderwerp: Brief aan college en aan de raad

Betreft: afschrift brief provincie Gelderland Dorpensingel-Oost / Ressense variant

Geachte burgemeester en wethouders,
Geachte raadsleden,

Afgelopen maanden is door uw gemeente en de gemeente Lingewaard als alternatief op de aanleg van de Dorpensingel-Oost de Ressense variant onderzocht. De Vereniging Dorpsbelangen Ressen heeft geprobeerd bij de gemeente Lingewaard aandacht te vragen voor bescherming van de leefbaarheid en cultuurhistorische en landschappelijke waarden van Ressen.

Ondergetekenden hebben zich nu genoodzaakt gezien richting provincie Gelderland een noodkreet te uiten, mede gelet op de behandeling van de Voorjaarsbegroting door Provinciale Staten Gelderland. Hierbij zenden wij u een afschrift van de brief die gisteren is verzonden.

Op 6 juli a.s. vindt er bij u besluitvorming plaats over de afronding hoofdwegenstructuur Waalspong westflank. In het document "Afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong" wordt ook de oostflank beschreven. Wij verzoeken u dringend aandacht te hebben voor onze bezwaren tegen de Ressense variant. Wij stellen het daarom erg op prijs dat ook u kennis neemt van deze brief aan de provincie.

Binnenkort zullen wij de gemeente Lingewaard een petitie aanbieden en willen dan ook u uitgebreider berichten over onze bezwaren in deze.

Hoogachtend,
mede namens,
Familie Zegers, Hoeksehofstraat 16
Familie Lammers, Oude Postweg 2
Familie Sluiter, Oude Postweg 5
Familie Van Thiel, Ressensestraat 38
Familie Hermsen, Ressensestraat 40
Familie Van Eck-De Weerd, Ressensestraat 46

Ingrid van Thiel-Sluiter

Brief aan de raad - Families Lent - Afronding hoofdstructuur wegen westflank . . .

Provincie Gelderland
Aan Provinciale Staten
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

cc. Gedeputeerde Staten

tevens verstuurd per e-mail:
post@gelderland.nl

Ressen, 26 juni 2016

Betreft: Voorjaarsbegroting - Dorpensingel-Oost / Ressense variant

Geachte leden van Provinciale Staten Gelderland,
Geachte gedeputeerden van provincie Gelderland,

Afgelopen maanden is door de gemeenten Lingewaard en Nijmegen als alternatief op de aanleg van de Dorpensingel-Oost de Ressense variant onderzocht. De Vereniging Dorpsbelangen Ressen heeft tevergeefs geprobeerd bij de gemeente Lingewaard aandacht te vragen voor bescherming van de leefbaarheid en karakteristieke waarden van Ressen. Ondergetekenden zien ons nu genoodzaakt richting u een noodkreet te uiten.

Ressen is een van de oudste cultuur-historische kernen in Gelderland, namelijk de heerlijkheid Ressen, een koningshof uit de 5e eeuw. De kern van Ressen is in diverse beleidsdocumenten alsmede in het bestemmingsplan Park Lingezegen (artikel 29) aangewezen als beschermd dorpsgezicht, waarbij de gronden zijn bestemd voor de bescherming en instandhouding van de binnen het beschermd dorpsgezicht voorkomende, dan wel daaraan eigen landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De eerder door het college vastgestelde Beleidsanalyse Ressen-Dorpskern is ook als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd. Het beschermd dorpsgezicht heeft derhalve een formele basis.

Ressen krijgt de afgelopen jaren enorm veel voor haar kiezen en wordt vanuit alle kanten bedreigd. Het Rijnwaalpad vormt reeds een litteken door het historische Ressen met felgekleurde verlichting en gevaarlijke oversteken. Vanuit het zuiden rust er een enorme druk op Ressen door de uitbreiding van Nijmegen en de ovatonde boven de A325. Vanuit het noorden speelt de doortrekking van de A15. De intensiteiten op de snelwegen rondom Ressen nemen steeds verder toe. De cumulatieve negatieve effecten (zoals geluid en fijnstof) op Ressen van al deze ontwikkelingen zijn enorm. De voltallige raad van gemeente Lingewaard heeft u op 10 maart jl. een brief gestuurd om aandacht te vragen voor deze negatieve milieueffecten en de bescherming van Ressen.

De genoemde ontwikkelingen betreffen bedreigingen om Ressen heen, maar de Ressense variant als alternatief van de Dorpensingel-Oost gaat zelfs dwars door Ressen heen.

Met het openstellen van de bussluizen voor doorgaand verkeer waarmee een (indirecte) aansluiting op de A325 wordt gerealiseerd, zorgt de Ressense variant voor een ernstige aantasting van de leefbaarheid en de cultuurhistorische, landschappelijke en toeristische waarden van Ressen. Het aantal motorvoertuigen op de Verlengde Herckenrathweg en Ressensestraat zal volgens verkeerscijfers van gemeente Nijmegen toenemen van 6.000 naar

Brief aan de raad - Afschrift petitie TEGEN de Ressense variant als alternatief . . .

TEKEN DE PETITIE

TEGEN de Ressense variant als alternatief op de Dorpensingel-Oost

GEEN afstel Dorpensingel-Oost ten koste van Ressen

Al bijna 20 jaar is de Dorpensingel-Oost voorzien; de nieuwe verbindingsweg tussen de Ovatonde en Zandsestraat in Bemmel/Lent. De aanleg van de Dorpensingel-Oost is telkens uitgesteld en nu dreigt er zelfs afstel ten koste van de leefbaarheid in Ressen.

GEEN 9.000 motorvoertuigen per etmaal door Ressen

De gemeenten Nijmegen en Lingewaard zijn voornemens in plaats van de aanleg van de Dorpensingel-Oost bij Bemmel/Lent doorgaand motorverkeer toe te staan over de Verlengde Herckenrathweg, Ressensestraat en Hoeksehofstraat (de zogenoemde "Ressense variant"). In plaats van het huidige aantal van 4.900 motorvoertuigen per etmaal, gaan we naar 9.000. Terwijl met de aanleg van de Dorpensingel-Oost het verkeer over de Ressensestraat zou afnemen tot 3.000 motorvoertuigen per etmaal.

GEEN 4.000 motorvoertuigen p/e door Hoeksehofstraat

De bussluis bij Ressen van en naar de A325 zal worden opengesteld. De karakteristieke en boomrijke straat krijgt dan maar liefst 4.000 motorvoertuigen per etmaal te verwerken, in plaats van de 100 (bussen en bestemmingsverkeer) die er nu rijden. Door al het extra verkeer door Ressen, wordt de leefbaarheid en de cultuur-historische, landschappelijke en toeristische waarde van een van de oudste kernen in Gelderland ernstig bedreigd.

GEEN slechter leefklimaat

De Ressensestraat is nu al erg druk en onveilig. Het verkeer zorgt o.a. voor geluidsoverlast en aantasting van de luchtkwaliteit. Daarnaast krijgt Ressen al genoeg te verduren met de ontwikkelingen van de A325 en het doortrekken van de A15. De intensiteiten op de snelwegen rondom Ressen nemen steeds verder toe. De cumulatieve negatieve effecten van al deze ontwikkelingen zijn enorm.

Ressense variant is NIET de oplossing

De Ressense variant vergt ten opzichte van de Dorpensingel-Oost meer oriëntatie en oplettendheid van de automobilist. Zo kent de Ressense variant meer woonaansluitingen dan de Dorpensingel-Oost. Ten opzichte van de Dorpensingel-Oost staan langs de route van de Ressensestraat meer woningen die hinder ondervinden in hun directe woonomgeving. De Ressense variant is dus geen beter alternatief dan de Dorpensingel-Oost.

Doe mee en teken nu de petitie!

Brief aan de raad - Afschrift petitie TEGEN de Ressense variant als alternatief . . .

TEKEN DE PETITIE
TEGEN de Ressense variant als alternatief op de Dorpensingel-Oost

GEEN afstel Dorpensingel-Oost ten koste van Ressen
Al bijna 20 jaar is de Dorpensingel-Oost voorzien; de nieuwe verbindingsweg tussen de Ovatonde en Zandsestraat in Bemmel/Lent. De aanleg van de Dorpensingel-Oost is telkens uitgesteld en nu dreigt er zelfs afstel ten koste van de leefbaarheid in Ressen.

GEEN 9.000 motorvoertuigen per etmaal door Ressen
De gemeenten Nijmegen en Lingewaard zijn voornemens in plaats van de aanleg van de Dorpensingel-Oost bij Bemmel/Lent doorgaand motorverkeer toe te staan over de Verlengde Herckenrathweg, Ressensestraat en Hoeksehofstraat (de zogenoemde "Ressense variant"). In plaats van het huidige aantal van 4.900 motorvoertuigen per etmaal, gaan we naar 9.000. Terwijl met de aanleg van de Dorpensingel-Oost het verkeer over de Ressensestraat zou afnemen tot 3.000 motorvoertuigen per etmaal.

GEEN 4.000 motorvoertuigen p/e door Hoeksehofstraat
De bussluis bij Ressen van en naar de A325 zal worden opengesteld. De karakteristieke en boomrijke straat krijgt dan maar liefst 4.000 motorvoertuigen per etmaal te verwerken, in plaats van de 100 (bussen en bestemmingsverkeer) die er nu rijden. Door al het extra verkeer door Ressen, wordt de leefbaarheid en de cultuur-historische, landschappelijke en toeristische waarde van een van de oudste kernen in Gelderland ernstig bedreigd.

GEEN slechter leefklimaat
De Ressensestraat is nu al erg druk en onveilig. Het verkeer zorgt o.a. voor geluidsoverlast en aantasting van de luchtkwaliteit. Daarnaast krijgt Ressen al genoeg te verduren met de ontwikkelingen van de A325 en het doortrekken van de A15. De intensiteiten op de snelwegen rondom Ressen nemen steeds verder toe. De cumulatieve negatieve effecten van al deze ontwikkelingen zijn enorm.

Ressense variant is NIET de oplossing
De Ressense variant vergt ten opzichte van de Dorpensingel-Oost meer oriëntatie en oplettendheid van de automobilist. Zo kent de Ressense variant meer woonaansluitingen dan de Dorpensingel-Oost. Ten opzichte van de Dorpensingel-Oost staan langs de route van de Ressensestraat meer woningen die hinder ondervinden in hun directe woonomgeving. De Ressense variant is dus geen beter alternatief dan de Dorpensingel-Oost.

namens Wijkraad Lent
3 juli 2016
voorzitter: A.A. Pennings

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

Voorstel aan de Raad

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
6 juli 2016 / 84/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp
Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

Programma
Grondbeleid

Portefeuillehouder
B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
14 juni 2016

Samenvatting

In het Plantjevlag-gebied zijn bouwkavels uitgegeven aan de watersingel langs de Turennesingel. Hierdoor vervallen er delen van het wandelpad langs de Turennesingel tussen de Steltsestraat en Bekkersland. Door bebouwing en de aanleg van tuinen zijn delen van het pad reeds feitelijk verdwenen. Er blijft op korte afstand een alternatieve wandelroute voorhanden. Aangenomen is dat het pad beschouwd dient te worden als openbaar in de zin van de Wegenwet. Nu delen van het pad niet langer openbaar toegankelijk zijn, dienen deze op grond van de Wegenwet te worden onttrokken aan het openbaar verkeer. De wettelijke procedure hiertoe is opgestart. Het ontwerp-besluit tot onttrekking heeft gedurende 6 weken ter inzage gelegen. Er is binnen deze termijn één zienswijze binnengekomen. Deze geeft geen aanleiding om af te zien van onttrekking aan het openbaar verkeer.
Omdat het uiteindelijke onttrekkingsbesluit behoort tot de bevoegdheid van de gemeenteraad, wordt de raad voorgesteld het twee delen van het wandelpad langs de Turennesingel, zoals aangegeven op situatietekening d.d. 30-07-2015 te onttrekken aan het openbaar verkeer.

Voorstel om te besluiten

De twee delen van het wandelpad langs de Turennesingel, zoals aangegeven op situatietekening d.d. 30-07-2015 conform artikel 9 Wegenwet te onttrekken aan het openbaar verkeer.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail
Marc van den Nieuwenhuizen, 9747, m.van.den.nieuwenhuizen@nijmegen.nl

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

In het Plantjevlag-gebied zijn bouwkavels uitgegeven aan de watersingel langs de Turennesingel. Hierdoor vervallen er delen van het wandelpad langs de Turennesingel tussen de Steltsestraat en Bekkersland. Door bebouwing en de aanleg van tuinen zijn delen van het pad al feitelijk verdwenen. Er blijft op korte afstand een alternatieve wandelroute voorhanden. Aangenomen is dat het pad beschouwd dient te worden als openbaar in de zin van de Wegenwet. Nu delen van het pad niet langer openbaar toegankelijk zijn, dienen deze op grond van de Wegenwet te worden onttrokken aan het openbaar verkeer. De wettelijke procedure hiertoe is opgestart. Het ontwerp-besluit tot onttrekking heeft gedurende 6 weken ter inzage gelegen. Er is binnen deze termijn één zienswijze binnengekomen. Deze geeft geen aanleiding om af te zien van onttrekking aan het openbaar verkeer.
Omdat het uiteindelijke onttrekkingsbesluit behoort tot de bevoegdheid van de gemeenteraad, wordt de raad voorgesteld het twee delen van het wandelpad langs de Turennesingel, zoals aangegeven op situatietekening d.d. 30-07-2015 te onttrekken aan het openbaar verkeer.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader

Onttrekking aan het openbaar verkeer betekent dat bedoelde delen van het wandelpad langs de Turennesingel de status van openbare weg verliezen en in juridische zin betrokken kunnen worden bij de uitgegeven en nog uit te geven kavels in dit deel van het Plantjevlag-gebied grenzend aan de waterloop langs de Turennesingel.
De in de Wegenwet en de Algemene wet bestuursrecht met betrekking tot onttrekking aan het openbaar verkeer voorgeschreven procedure wordt gevolgd (publicatie voornemen, zes weken ter visie, vaststelling door de raad, publicatie raadsbesluit, zes weken ter inzage, melding raadsbesluit aan Gedeputeerde Staten). Onttrekking aan het openbaar verkeer kan plaatsvinden indien daartoe gewichtige en overwegende redenen bestaan en het algemeen belang zich hiertegen niet verzet.

1.2 Relatie met programma

De betreffende stukjes grond kunnen worden betrokken bij de uitgegeven en nog uit te geven kavels in dit deel van het Plantjevlag-gebied grenzend aan de waterloop langs de Turennesingel.

2 Doelstelling

Beoogd wordt in juridische zin de openbare status van de twee gedeelten van het wandelpad langs de Turennesingel op te heffen om zo dit weggedeelte te kunnen betrekken bij de ontwikkeling van dit deel van het Plantjevlag-gebied aan de zijde van de Turennesingel

3 Argumenten

<u>Kavels</u>

Het wandelpad langs de Turennesingel tussen de Steltsestraat en Bekkersland valt deels binnen een aantal bouwkavels. Aan de zuidzijde van de Laauwikstraat zijn hier al woningen gebouwd. Voor kavels aan de noordzijde zijn inmiddels al koopovereenkomsten gesloten. De kavels langs de watersingel zijn uitgegeven tot aan het talud. Gevolg hiervan is dus dat delen van het wandelpad niet meer als zodanig te gebruiken zijn. De bewoners van de kavels

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

hebben belang bij de bescherming van hun eigendom en bij de voorkoming van de aantasting van hun privacy door wandelaars op hun kavels Het talud blijft openbaar gebied. Hier komt een onderhoudspad voor het waterschap. Dit pad is niet bedoeld als een algemeen toegankelijk en te onderhouden wandelpad. Wellicht is het mogelijk om - in overleg met de eigenaren van de kavels en het Waterschap - de toegankelijkheid van dit smalle pad te waarborgen. Daarbij moet wel aangetekend worden dat het pad nooit kan voldoen aan de eisen voor een officieel wandelpad en zeker niet kan fungeren als hondenlosloopgebied, alleen al vanwege de beperkte ruimte en de directe verbindingen met de achtertuinen van de nieuwe bewoners. Daarnaast heeft het Waterschap aangegeven dat een hondenlosloopgebied in strijd is met de hier gerealiseerde natuurlijke oevers en dat de aanwezigheid van hondenpoep niet bijdraagt aan het bereiken van zwemwaterkwaliteit in de Lentse plas.

Wandelroute

Het wandelpad wordt door wandelaars en hondenbezitters gebruikt als een recreatieve route langs de watersingel parallel aan de Turennesingel. Het deels vervallen van het pad heeft tot gevolg dat op delen van de route het tracé langs het water losgelaten moet worden om in plaats daarvan gebruik te maken van een alternatieve route om de bouwkavels heen. Dit kan door gebruikers van de route als hinderlijk of onaangenaam worden ervaren. De route wordt qua afstand echter slechts een klein stukje langer. Eerder dit jaar zijn er via e-mail en via spreektijd tijdens een raadsvergadering al ongenoegens geuit over het deels verdwijnen van het wandelpad.

Ommetje blijft intact

Eis van omwonenden was dat het ommetje in dit gebied intact gehouden moest worden. Daar wordt naar onze opvatting aan voldaan. Het tracé van het pad blijft voor een groot deel in stand en deels schuift het op richting de nabijgelegen Edith Steinstraat en Goethestraat. Hierdoor blijft in onze ogen het ommetje in dit gebied intact.

Bestemmingsplan

In bestemmingsplan Vossenpels-Zuid is planologisch geregeld dat delen van het wandelpad beschikbaar komen voor woningbouw. In het kader van de bestemmingsplanprocedure zijn zienswijzen ingediend maar geen ervan ging over het handhaven van het wandelpad.

Losloopgebied honden

Het wandelpad aan de noordzijde van de Laauwikstraat valt binnen zogenoemd losloopgebied voor honden. Het vrijgeven van gronden voor woningbouw in dit gebied heeft geleid tot een beperking van het gebruik als losloopgebied. Ten noorden van Plant-je-Vlag, vanaf Bekkersland, blijft echter een flink (tijdelijk) stuk losloopgebied over. Honden kunnen hier langs het water nog over een lengte van ongeveer 600 tot 700 meter vrij rond lopen. Wel is het zo dat ook hier op een deel van het terrein op termijn woningbouw zal plaats vinden. Daarnaast ligt er langs het wandelpad/losloopgebied ter hoogte van sportpark Vossenpels een hondenlosloopgebied van ca. 2000 m2, inclusief een omheinde HUP (hondenuitlaatplaats), en een veld waar de honden ook los mogen lopen. Direct ten westen van de Prins Mauritssingel, bij de Eisenhouwertunnel, hebben bewoners in het kader van ‘Tijdelijk Anders Bestemmen’ hondenspeeltuin Fikkie opgericht. Ook daar kunnen honden vrij los lopen. Er zijn kortom voldoende alternatieven. De gemeente inventariseert op dit moment overigens wel nog wat er voor de langere termijn mogelijk is, ook al is veel van de grond al anders bestemd. Daarbij kijken we ook naar samenwerking met Lingewaard. Als zich een mogelijk alternatief aandient, wordt dit aan de bewoners voorgelegd.

Groeiende wijk

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
3

Vossenpels is een buurt in wording waarbij woningbouw de ruimte krijgt. De woningbouw draagt bij aan de voor de gemeente noodzakelijke vergroting van het woningcontingent. Binnen een dergelijk gebied verandert regelmatig de leefomgeving. Het deels vervallen of verleggen van een wandelpad is een ontwikkeling die zich binnen zo'n omgeving redelijkerwijs kan voordoen.

Zienswijze

Bij brief van 12 november 2015 is een zienswijze ingediend door de heer M. Riet en mevrouw C.J.H. Riet – van Hoof, Georg Hegelstraat 4 te Lent waarin kort samengevat het volgende naar voren wordt gebracht:

- Bij de zogenoemde "waterkavels" (kavels B79 t/m B81 en B67) komt het logisch voor dat het wandelpad vervalt
- Voor de overige kavels langs de Turennesingel wordt het logisch gevonden dat hier een struinpad dicht langs het water komt dat niet meer als officieel wandelpad wordt aangemerkt, waar ook niet gefietst wordt en honden niet los mogen lopen
- Het wandelpad ter hoogte van perceel de heer en mevrouw Riet is verplaatst, verdiept aangelegd en smaller geworden. Maar wel breder dan eerder voorgespiegeld en half verhard
- Indien het pad op deze plek blijft zoals het nu is, zal er vanwege de breedte van het pad, de aanwezige halfverharding, gebruik als wandel- en fietsverbinding en het gebruik als hondenlosloopgebied overlast blijven bestaan
- Men is er voorstander van het pad te versmallen en het, zoals al eerder genoemd, niet als officieel wandelpad aan te merken, maar slechts als struinpad

In reactie op deze zienswijze wordt het volgende opgemerkt.

- Onttrekking aan het openbaar verkeer kan plaatsvinden indien daartoe gewichtige en overwegende redenen bestaan en het algemeen belang zich hiertegen niet verzet.
- Uit de ingediende zienswijze maken wij op dat er geen bezwaar bestaat tegen de te onttrekken delen van het pad zoals dat is aangegeven op de bij het ontwerpbesluit behorende situatietekening
- Bij het bepalen van de te onttrekken weggedeelten is uitgegaan van het tracé van het pad zoals dat ook is aangegeven in kavelpaspaspoort E11, de kavel van de heer en mevrouw Riet. Het plaatje hiernaast komt uit dat kavelpaspoort d.d. 16-09-2014 Het aangegeven tracé op dit plaatje wordt

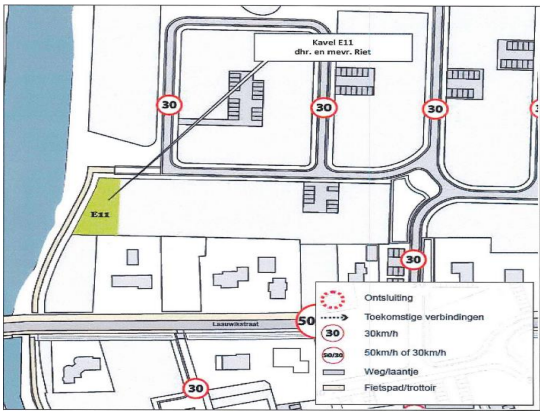

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

Voorstel aan de Raad

aangeduid als fietspad-trottoir. Op grond van onder meer dit kavelpaspoort stellen wij vast dat er tussen kavel E11 en de watersingel aan de Turennesingel een pad is voorzien waar behalve voetgangers ook fietsers gebruik van kunnen maken.
- In antwoord op de opmerking in de zienswijze dat onttrekking van het pad voor de zogenoemde waterkavels een oplossing is, maar voor het kavel van de heer en mevrouw Riet niet tot afname van overlast zal leiden, wijzen wij er op dat er voor genoemde overlast ook andere (juridische) middelen openstaan die deze tegen kunnen gaan
- Mogelijk kan de overlast op eigen erf worden weggenomen door fysieke maatregelen als een afzetting of het aanbrengen van groen
- Daarnaast kan desgewenst worden bezien of het pad ter hoogte van de kavel van de heer en mevrouw Riet meer het karakter van een struinpad kan krijgen. Dit staat echter los van de onttrekkingsprocedure.
- Reeds in het ontwerpvoorstel is aangegeven dat een eventueel (struin)pad niet als hondenlosloopgebied kan gelden. Daarnaast heeft het Waterschap aangegeven dat een hondenlosloopgebied in strijd is met de hier gerealiseerde natuurlijke oevers en dat de aanwezigheid van hondenpoep niet bijdraagt aan het bereiken van zwemwaterkwaliteit in de Lentse plas. De status van hondenlosploopgebied zal hier worden opgeheven. Honden moeten dus aangelijnd zijn. Hondenpoep dient in dit gebied sowieso al opgeruimd te worden. Bij Bureau Toezicht zal onder de aandacht worden gebracht beide punten in het toezicht binnen de openbare ruimte mee te nemen
- De overlast genoemd in de ingebrachte zienswijze beschouwen wij niet als een grond om tot wijziging van de voorgenomen onttrekking van openbare ruimte over te gaan. Voor het tegen gaan van aanhoudende overlast door loslopende honden, hondenpoep en, voor het geval daar aanleiding toe is, fietsers staan andere juridische middelen open.

De ingebrachte zienswijze biedt naar onze opvatting geen nieuwe inzichten die zouden moeten leiden tot wijziging van het voorstel tot onttrekking van de twee delen van het wandelpad aan het openbaar verkeer. De genoemde argumenten tegen elkaar afwegende blijft de gemeente van oordeel dat de argumenten voor onttrekking aan de openbaarheid zwaarder wegen dan de instandhouding van het recreatieve ‘ommetje’ c.q. dan het wijzigen van de voorgenomen onttrekking aan het openbaar verkeer. Aldus bestaat er voldoende grond om over te gaan tot onttrekking aan het openbaar verkeer van de twee delen van wandelpad langs de Turennesingel. Voorgesteld wordt dan ook hiertoe te besluiten.

4 Klimaat
Dit voorstel heeft geen effect op het klimaat.

5 Risico’s
De te volgen wettelijke procedure biedt belanghebbenden de mogelijkheid hun bezwaren tegen onttrekking kenbaar te maken.

6 Financiën
De onttrekkingsprocedure heeft op dit moment geen noemenswaardige financiële consequenties.

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
5

7 Participatie en Communicatie
Het bestemmingsplan en de ontwikkelingen in het gebied zijn destijds onder meer gepresenteerd aan bewoners, Platform Waalsprong en Wijkraad Lent. Daarbij is uitgebreid gesproken over de komst van nieuwe kavels. Mogelijk is daarbij niet voor iedereen duidelijk geweest dat het vrijgeven van kavels logischerwijs zou leiden tot een minder losloopgebied voor honden in de buurt en had dit wat meer aandacht moeten krijgen. Ook in het kader van het opstellen van het stedenbouwkundig plan is uitgebreid gecommuniceerd met bewoners/belanghebbenden.
Onderdeel van de procedure die hoort bij het onttrekken van een weg (pad) aan het openbaar verkeer is dat het voornemen daartoe bekend wordt gemaakt en belanghebbenden hun zienswijze daarover kunnen inbrengen. Na deze fase volgt nu, rekening houdend met de ingekomen zienswijze, besluitvorming door de raad over het onttrekken van het pad aan het openbaar verkeer. Betrokkenen worden geïnformeerd over de uitkomst hiervan.

8 Uitvoering en evaluatie
Door bebouwing en de aanleg van tuinen zijn delen van het pad al feitelijk verdwenen. Na besluitvorming wordt de procedure vervolgd zoals omschreven in paragraaf 1.1 Wettelijk kader of beleidskader.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage(n): situatietekening, zienswijze

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

13. **Raadsvoorstel Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel (84/2016)**

Raadsvoorstel d.d. 14 juni 2016
De twee delen van het wandelpad langs de Turennesingel, zoals aangegeven op situatietekening d.d. 30-07-2015 conform artikel 9 Wegenwet te onttrekken aan het openbaar verkeer.

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Conform besloten

Voorstel - Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

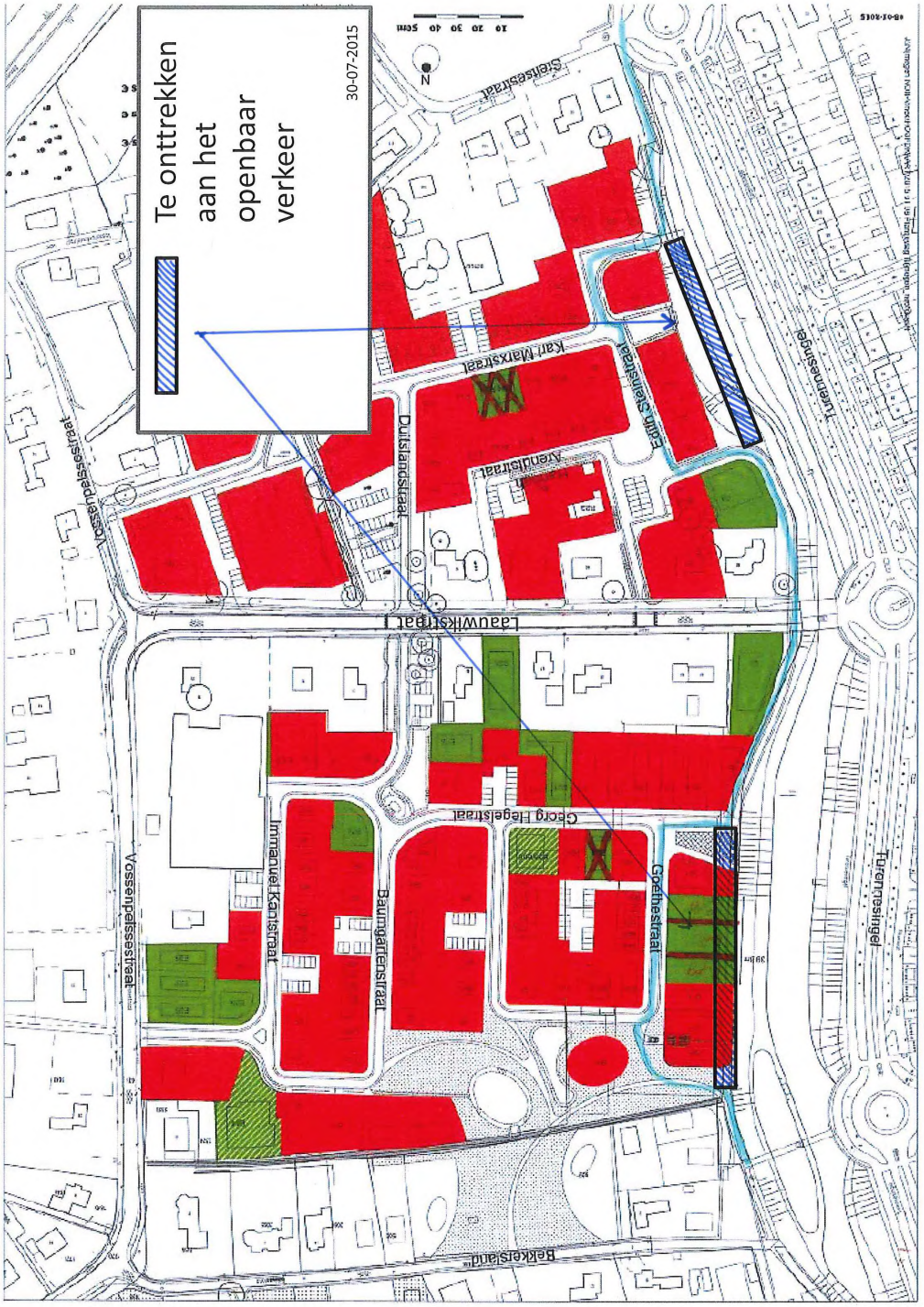

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Voorstel aan de Raad

GEMEENTE Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
6 juli 2016 / 82/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp
Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Programma
Economie & Werk

Portefeuillehouder
B. van Hees

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
14 juni 2016

Samenvatting
Najaar 2015 heeft uw Raad de Beleidsnota “Binnenstad van de toekomst” vastgesteld, met daarin een visie op de transformatie en leegstand. Om leegstand in de Binnenstad tegen te gaan is hierin een 14-punten aanpak gepresenteerd. Eén van de actiepunten is het opstellen van een nieuwe Investeringsregeling voor panden in de Binnenstad. Op 14 juni jl. hebben wij deze “Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018 vastgesteld, onder voorbehoud van goedkeuring door uw Raad van de noodzakelijke begrotingswijziging. In totaal is voor deze regeling een subsidiebedrag van € 300.000 beschikbaar, bestaande uit € 200.000 aan provinciale middelen en € 100.000 aan gemeentelijke middelen. Een zelfde bedrag aan cofinanciering van private investeringen staat hier tegenover. Totale projectkosten komen daarmee op € 600.000.

Voorstel om te besluiten
Bijgaande begrotingswijziging (BW-01514) vast te stellen, waarmee we in de periode 2017-2018 een bedrag van € 200.000 opladen in de begroting van het programma Economie & Werk.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail
Ilse Nieskens, 9748, i.nieskens@nijmegen.nl

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

Najaar 2015 heeft Uw Raad de Beleidsnota “Binnenstad van de toekomst” vastgesteld, waarin opgenomen onze visie op de transformatie en leegstand. Om de transformatie van “place to be” naar “place to meet” vorm te geven en de leegstand tegen te gaan is een 14-punten aanpak gepresenteerd. Eén van de actiepunten is het opzetten van een nieuwe investeringsregeling voor panden in Binnenstad. Naast de economische doelstellingen van deze regeling is in deze regeling rekening gehouden met cultuurhistorische waarden. Op 14 juni jl. hebben wij deze Investeringsregeling Binnenstad 2014-2018 vastgesteld onder voorbehoud van goedkeuring door uw Raad van de noodzakelijke begrotingswijziging. In totaal is voor deze regeling een subsidiebedrag van € 300.000 beschikbaar, waar een zelfde bedrag aan cofinanciering van private investeringen tegenover staat. Totale projectkosten komen daarmee op € 600.000.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader

Het raamwerk voor het toekennen van de betreffende subsidie is de Nijmeegse Kaderverordening. Beleidskader is de 23 september 2015 vastgestelde beleidsnota “Binnenstad van de toekomst” (d.d. 23 september 2015), met hierin een visie en aanpak op transformatie en leegstand in de Binnenstad.

1.2 Relatie met programma

De Investeringsregeling maakt onderdeel uit van het Programma “Economie & Werk”.

2 Doelstelling

Doelstelling van dit voorstel is het verwerken van de verleende provinciale bijdrage van € 200.000 in de gemeentebegroting 2016, op basis waarvan financiële verplichtingen voor de “Uitvoeringsregeling Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018” kunnen worden aangegaan.

3 Argumenten

- Nijmegen heeft een bruisende binnenstad. De binnenstad is hét visitekaartje van Nijmegen, onze grootste bezoekerstrekker, een belangrijke woon- en werklocatie. Belangrijkste functies in de binnenstad zijn detailhandel, horeca, dienstverlening, cultuur, cultuurhistorie en wonen. Tegelijkertijd zien we dat de binnenstad onder druk staat. Leegstand heeft een negatieve invloed op de sfeer en het verblijfsklimaat.
- Ons College wil investeringen bevorderen in straten met een duidelijk toekomstperspectief op winkelgebied, maar waar tegelijkertijd leegstand om aandacht vraagt. Het gaat om de straten, die gelegen zijn buiten het A-1 winkelgebied, maar tegelijkertijd wel duidelijk onderdeel zijn van het compacte winkelgebied: Houtstraat, Stikke Hezelstraat, Lange Hezelstraat, Augustijnenstraat, St. Jorisstraat, Kelfkensbos, Hertogstraat, Bloemerstraat, Smetiusstraat, In de Betouwstraat, Van Welderenstraat en Van Broeckhuysenstraat. Buiten deze straten is ook de Molenstraat als aandachtsgebied bestempeld.

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

- In belangrijke mate draagt ook cultuurhistorie bij aan het vestigings- en verblijfsklimaat in een stad. Gebieden met identiteit kennen per definitie een hoge gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde. Cultuurhistorie, monumenten en andere karakteristieke gebouwen en objecten dragen bij aan de identiteit van een plek en daarmee aan een toekomstbestendige stad, waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven. Daarnaast beoogt de investeringsregeling juist ook een bijdrage te leveren aan de verbetering van de beeldkwaliteit van beeldbepalende panden die de cultuurhistorische waarde van de binnenstad reflecteren en daarmee de aantrekkelijkheid van de binnenstad vergroten.
- Naast deze sociale waarde is ook de economische waarde van erfgoed van belang. De inzet van erfgoed kan een belangrijke aanjager zijn van de lokale economie. De historische stad is een geliefde plek voor niet-keten gebonden winkels, zoals de Lange Hezelstraat laat zien. De binnenstad, waar herinneringen van 2000 jaar te vinden zijn, is een trekpleister voor toeristen.
- De zichtbaar aanwezige geschiedenis, het authentieke materiaal, is hierbij van belang. Historische panden dragen bij aan de beleving en de sfeer van de binnenstad. Denk hierbij aan de vele monumentale gevels in de Lange Hezelstraat en Molenstraat. De afgelopen jaren zijn veel winkelpuien opgeknapt. Soms een reconstructie van een vroegere winkelpui, soms een moderne pui geïnspireerd op een oudere. Dit effect werkt ook na sluitingstijd van de winkels door. Maar ook de historische interieurs kunnen een bijdrage leveren aan de aantrekkelijkheid van onze winkelstraten. Het zichtbaar maken of terugbrengen van historische onderdelen van panden draagt bij aan de doelstelling van de Investeringsregeling Binnenstad en is daarom opgenomen in deze regeling.
- Leegstand is niet alleen een probleem voor de overheid, maar vooral ook voor de vastgoedeigenaar die inkomsten misloopt en de ondernemers die het vestigingsklimaat in hun straat zien verslechteren. Bij aanpak van leegstand is er een rol weggelegd voor gebouweigenaren, huurders, de gemeente en andere betrokkenen. De investeringsregeling geldt als aanjager van eigenaren en ondernemers, om investeringen in hun pand op te pakken.
- Eigenaren en ondernemers komen in aanmerking voor subsidie voor verbouwing en herinrichtingskosten zowel aan de gevel als in het pand die de uitstraling van de bedrijven in de buurt verbeteren en bijdragen aan een beter ondernemers- en vestigingsklimaat.
- Het stimuleren van investeringen in de kwaliteit van panden in de aangewezen straten leidt tot een verbetering van het vestigings- en verblijfsklimaat in de binnenstad. Dit geeft een structurele impuls aan de concurrentiekracht en de uitstraling/beeldkwaliteit van de binnenstad.

4 Klimaat

Het investeren in de (gevels) van de betreffende panden zal leiden tot een langere levensduur van deze panden. Een langere levensduur betekent een besparing op grondstoffen. Dit is gunstig voor het milieu omdat het een reductie betekent van de uitstoot van CO2. Energie kan worden bespaard als gelijktijdig bouwkundige energiebesparende maatregelen worden getroffen.

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

5 Risico's
Er zijn geen risico's verbonden aan dit voorstel.

6 Financiën
Vanuit het programma Economie & Werk is voor deze regeling € 100.000 beschikbaar, door Uw Raad gevoteerd bij de Zomernota 2015 en verwerkt in de gemeentebegroting 2016. Daarnaast stelt de provincie Gelderland een begrotingssubsidie van € 200.000 beschikbaar in het kader van de Gebiedsopgave Stedelijk netwerk Arnhem/Nijmegen, onderdeel Bruisende binnensteden aan de rivier. Provinciale Staten van Gelderland hebben hiertoe op 6 april jl. besloten. Op 22 april 2016 hebben we hiertoe de beschikking ontvangen. Om overschrijding te voorkomen is in de uitvoeringsregeling het bedrag van € 300.000 opgenomen als subsidieplafond. Vergoed wordt maximaal 50% van de verbouwings- en herinrichtingskosten met een maximumbedrag van € 25.000. Zo staat tegenover de provinciale en gemeentelijke middelen van in totaal € 300.000 een bedrag van € 300.000 aan cofinanciering vanuit private investeringen.

7 Participatie en Communicatie
De Uitvoeringsregels Investeringsregeling Binnenstad is als onderdeel van "De binnenstad van de toekomst" besproken met de in de binnenstad actieve interne en externe stakeholders als het Huis voor de Binnenstad, de Werkgroep Vastgoed en de Vereniging van Vastgoedeigenaren. Met de provincie is overleg gevoerd over de mogelijkheden voor het verkrijgen van een provinciale bijdrage in het kader van de gebiedsopgave stedelijk netwerk Arnhem/Nijmegen. Ook tijdens de inloopavonden voor ondernemers, eigenaren en bewoners over de herinrichting van de openbare ruimte in de Bloemerstraat en Smetiusstraat is hiervan melding gedaan. De uitvoeringsregels zullen volgends de gebruikelijke weg digitaal en analoog bij betrokkenen onder de aandacht worden gebracht.

8 Uitvoering en evaluatie
De regeling wordt opengesteld vanaf moment van bekendmaking en heeft een looptijd tot 1 juni 2018. Na 1 juni 2018 worden geen aanvragen meer in behandeling genomen. Dit mede vanwege de afrekeningssystematiek (verantwoording) die naar de provincie dient te geschieden voor 1 sept 2018. Het is mogelijk een aanvraag met terugwerkende kracht in te dienen, met een maximum van 3 maanden na afloop van de werkzaamheden. Kosten gemaakt voor 15 maart 2016 komen niet voor subsidie in aanmerking. De regeling wordt door de afdeling Economische Zaken, team Binnenstad uitgevoerd. Daarbij zal intern ondersteuning worden verleend door Bureau Subsidie (financiële component), afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling/Ruimtelijke Planvorming Archeologie (toets kwaliteit verbetering buitengevels/cultuurhistorie/archeologie) en de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (omgevingsvergunning, controle op uitvoeringsvoorschriften).

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
4

De Provincie wil goed op de hoogte blijven van de voortgang van de activiteiten. Zij worden geïnformeerd via voortgangsoverleggen tussen provincie en gemeente. Daarnaast rapporteren wij een per jaar schriftelijk over de voortgang, voor het eerst per 1 maart 2017. Ook na beëindiging van de looptijd van deze regeling vindt evaluatie plaats. De onder 3 benoemde resultaten zullen hierbij worden betrokken.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage(n): Investeringsregeling 2016-2018

Begrotingswijziging

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 6 juli 2016

14. **Raadsvoorstel Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018 (82/2016)**

Raadsvoorstel d.d. 14 juni 2016
Bijgaande begrotingswijziging (BW-01514) vast te stellen, waarmee we in de periode 2017-2018 een bedrag van € 200.000 opladen in de begroting van het programma Economie & Werk.

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Conform besloten

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

UITVOERINGSREGELING INVESTERINGSREGELING BINNENSTAD 2016-2018

Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Nijmegen,

Artikel 1 Begripsomschrijving

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. de wet: de Algemene wet bestuursrecht;
b. eigenaar: natuurlijk persoon of rechtspersoon die de eigendom heeft over een zaak als bedoeld in artikel 5:1 Burgerlijk Wetboek;
c. ondernemers: ondernemers behorende tot het midden- en kleinbedrijf (max. 50 werknemers) die ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel;
d. aandachtstraten: Augustijnenstraat, In de Betouwstraat, Bloemerstraat, Smetiusstraat, Stikke Hezelstraat, Lange Hezelstraat, Van Welderenstraat, Kelfkensbos, St. Jorisstraat, Hertogstraat, Houtstraat, Van Broeckhuysenstraat en Molenstraat, als benoemd in de nota "Binnenstad van de toekomst", vastgesteld bij raadsbesluit van 23 september 2015;
e. subsidieaanvrager: ondernemer of eigenaar van een pand in een van de onder d genoemde straten;
f. subsidieaanvraag: een financieringsaanvraag vanuit de Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018;
g. College*:* het College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen.

Artikel 2 Reikwijdte en doelstelling van deze regeling

1. Op de subsidieverlening conform deze beleidsregels zijn de Algemene wet bestuursrecht en de Nijmeegse Kaderverordening Subsidieverstrekking van toepassing.
2. Doelstelling van deze investeringsregeling is het verbeteren van het vestigings- en verblijfsklimaat van de aandachtstraten als genoemd in artikel 1 onder d. Hiertoe worden ondernemers en eigenaren gestimuleerd te investeren in zowel de binnenkant als de gevel van hun bedrijfspanden.

Artikel 3 Subsidieverstrekking

1.Een subsidie wordt uitsluitend verstrekt voor:

a. duurzame en aard- en nagelvaste investeringen aan de binnenzijde van de commerciële ruimten van het pand;
b. investeringen die de beveiliging van een bedrijf verbeteren ten gunste van de ondernemer, de medewerkers en/of de bezoekers, zonder de uitstraling van de bedrijvigheid naar de omgeving te verminderen;
c. duurzame en aard- en nagelvaste investeringen die leiden tot verbetering van de fysieke kwaliteit van de buitengevel (voor- en eventueel zichtbare zijgevel) van een pand die de uitstraling van de bedrijvigheid naar de omgeving verbeteren.
d. (bouw)historisch onderzoek- en advieskosten ten behoeve van en de kosten voor restauratie en/of in het zicht brengen van historische elementen, zoals muren, stucplafonds, balklagen en kelders.

2. Er wordt geen subsidie verstrekt voor:

a. verrekenbare of compensabele belastingen, heffingen of lasten;

b. kosten van rente, bankdiensten, financieringen, gerechtelijke procedures, provinciale leges, boetes en sancties;
c. kosten gemaakt na afloop van het project;
d. rolluiken aan de gevel van een pand;
e. reguliere onderhoudskosten;
f. niet noodzakelijke of bovenmatige kosten.

Artikel 4 Criteria

Subsidie wordt slechts verstrekt wanneer aan de volgende criteria wordt voldaan:

a. uit de aanvraag en bijbehorende bescheiden blijkt dat het bedrijf economisch levensvatbaar is:
   - op het niveau van het bedrijf of de persoon van de startende of bestaande ondernemer; en
   - op het niveau van de bedrijfsmatigheid van het initiatief waarvoor subsidie wordt aangevraagd.
b. de financiering mag geen betrekking hebben op sanering van schulden, dan wel op een afbouw van de bedrijfsactiviteiten;
c. de werkzaamheden zijn uitgevoerd conform de eventueel noodzakelijke omgevingsvergunning, overeenkomstig het advies van de Commissie Beeldkwaliteit;
d. het bedrijf moet zich rechtmatig kunnen vestigen dan wel rechtmatig zijn gevestigd;
e. het bedrijf mag niet in staat van faillissement, vereffening, surseance van betaling of akkoord verkeren, dan wel dat of faillissement zijn ingediend dan wel reeds aanhangig zijn;
f. voor nieuwe bedrijven moet de bijdrage een voorwaarde bieden voor een succesvolle start van de onderneming;
g. voor bestaande bedrijven geldt dat de investering een positief effect moet hebben op de prestatie en uitstraling van de betreffende onderneming en daarmee de concurrentiekracht versterkt;
h. historische onderdelen van panden hersteld of zichtbaar gemaakt worden.

Artikel 5 Subsidiabele kosten

Subsidie kan worden verstrekt voor verbouwings- en herinrichtingskosten, veiligheidsvoorzieningen en verbetering van de gevelkwaliteit aan panden in de aandachtstraten als bedoeld in artikel 1 onder d.

Artikel 6 Aanvrager

1. Subsidie wordt verstrekt aan ondernemers of eigenaren van panden in de aandachtstraten zoals genoemd in artikel 1 onder d.
2. Indien de aanvrager een ondernemer betreft moet deze bovendien voldoen aan de volgende criteria:
   a. het bedrijf staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel;
   b. Het bedrijf is gevestigd in een van de aandachtstraten of kan aantonen binnen drie maanden na subsidieverlening te zijn gevestigd in één van deze straten.
3. Onverminderd het bepaalde in de Algemene wet bestuursrecht wordt subsidie geweigerd indien het een pand betreft dat ruimte biedt aan een bedrijf dat onderdeel is van een keten met meer dan 50 werknemers. Voor de Horeca branche geldt dat er geen sprake mag zijn van een uitbreiding van het bestaande aantal vestigingen.

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Artikel 7 Aanvraag

1. Een aanvraag om subsidie dient te worden gericht aan het College.
2. De regeling wordt opengesteld vanaf moment van bekendmaking en heeft een looptijd tot 1 juni 2018. Na 1 juni 2018 worden geen aanvragen meer in behandeling genomen. Dit mede vanwege de afrekeningssystematiek (verantwoording) die naar de provincie dient te geschieden voor 1 sept 2018. Het is mogelijk een aanvraag met terugwerkende kracht in te dienen, met een maximum van 3 maanden na afloop van de werkzaamheden. Kosten gemaakt voor 15 maart 2016 komen niet voor subsidie in aanmerking.
3. De aanvraag voor subsidieverlening dient te worden ingediend door middel van het door het College vastgestelde aanvraagformulier.
4. De bijdrage zal nooit hoger zijn dan de in de beschikking vastgelegde bijdrage.
5. Het College behoudt zich het recht voor om, wanneer zij daartoe aanleiding ziet, de subsidieaanvrager een verklaring omtrent gedrag te laten overleggen en/of een integriteitsonderzoek naar de begunstigde van de subsidie te starten (wet BIBOB).
6. Wanneer de aanvraag tot subsidieverlening wordt gedaan door de onderneming die in het pand is gevestigd, dient het aanvraagformulier vergezeld te gaan van:
   a. een investering- en kostenbegroting onderbouwd met offertes;
   b. een financieringsplan;
   c. een kopie van de inschrijving bij de Kamer van Koophandel;
   d. een kopie van een geldig legitimatiebewijs;
   e. indien van toepassing een verblijfsvergunning of een bewijs dat anderszins een legaal bedrijf wordt gevoerd;
   f. een recent bankafschrift;
   g. een kopie van de laatste jaarstukken goedgekeurd door een accountant;
   h. bij een bestaand bedrijf een kopie van de laatste aangifte inkomstenbelasting;
   i. een kopie van de eventuele benodigde en verleende (omgevings-)vergunningen;
   j. een verklaring omtrent de-minimissteun.
7. Wanneer de aanvraag tot subsidieverlening wordt gedaan door de eigenaar van een (leegstaand) pand, dient het aanvraagformulier vergezeld te gaan van:
   a. een investering- en kostenbegroting;
   b. een financieringsplan;
   c. inschrijving bij het kadaster;
   d. een kopie van de eventuele benodigde (omgevings-)vergunningen;
   e. een verklaring omtrent de-minimissteun.
8. Wanneer de aanvraag tot subsidieverlening wordt gedaan door een persoon die zich bezig houdt met de uitoefening van een vrij beroep dient het aanvraagformulier vergezeld te gaan van:
   a. bij een bestaande praktijk een kopie van de laatste aangifte inkomstenbelasting;
   b. een recent bankafschrift;
   c. een investerings- of kostenbegroting;
   d. een financieringsplan;
   e. indien van toepassing een verblijfsvergunning of een bewijs dat anderszins een legale praktijk wordt gevoerd;
   f. een kopie van de eventuele benodigde (omgevings-)vergunningen;
   g. een verklaring omtrent de-minimissteun.

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Artikel 8 Hoogte van de subsidie

1. De bijdrage bedraagt maximaal 50% van de verbouwings- en herinrichtingskosten of veiligheidsvoorzieningen met een maximum subsidiebedrag van € 25.000,- per pand en een minimuminvesteringsbedrag van € 2.000 per pand.
2. Het subsidieplafond bedraagt € 300.000,-. De subsidieaanvragen worden behandeld op volgorde van binnenkomst.
3. De subsidie-aanvrager kan geen verzoek indienen om voorschotverlening.

Artikel 9 Beslistermijn subsidieaanvraag

1. Het College beslist binnen twaalf weken na ontvangst van de aanvraag. Indien de aanvraag niet volledig is, zal aanvrager binnen vier weken na indiening in de gelegenheid worden gesteld aanvullingen hierop te geven.
2. De termijn bedoeld als in het eerste lid kan door het College in bijzondere omstandigheden ter beoordeling aan het College met een termijn van acht weken worden verlengd. Het College informeert de aanvrager hierover schriftelijk.

Artikel 10 Intrekking, wijziging van de subsidieverlening

Naast de gevallen genoemd in de Algemene wet bestuursrecht kan het College de subsidieverlening intrekken of ten nadelen van de subsidieontvanger wijzigen indien:

a. aanwending/besteding van de subsidie op een andere wijze dan in de subsidieaanvraag gegeven informatie heeft plaatsgevonden;
b. de bedrijfsactiviteiten zijn beëindigd voor de vaststelling van de subsidie;
c. de subsidieontvanger niet beschikt over de eventuele benodigde vergunningen;
d. de subsidieontvanger de bedrijfsactiviteiten beëindigt;
e. de subsidieontvanger zich niet binnen drie maanden na subsidieverlening in één van de aandachtstraten heeft gevestigd;
f. de subsidieontvanger de voorwaarden in deze verordening of de beschikking niet nakomt;
g. de subsidieontvanger in surseance van betaling verkeert of in staat in van faillissement wordt verklaard.

Artikel 11 Subsidievaststelling, -intrekking en -wijziging

1. Bij het verzoek tot subsidievaststelling dient voor het declareren van de kosten gebruik te worden gemaakt van het door het College vastgestelde einddeclaratieformulier.
2. De eindbegunstigde dient uiterlijk drie maanden na afloop van het project een einddeclaratie in bij het College.
3. De vaststelling van de hoogte van de subsidie wordt gebaseerd op de werkelijk gemaakte subsidiabele kosten voor het project.
4. Overheidsmiddelen verkregen uit andere bron die vooraf onvermeld zijn gebleven, worden in mindering gebracht op het in de beschikking toegekende subsidiebedrag. Dit kan leiden tot intrekking van de beschikking dan wel tot een lagere vaststelling van het subsidiebedrag bij de eindafrekening.
5. De gereed melding en het verzoek tot subsidievaststelling bevat:

a. een kostenoverzicht;
b. alle rekeningen en betaalbewijzen (bankafschriften), op datum van betaling gerangschikt;
c. kasbetalingen zijn uitsluitend toegestaan tot een maximum van € 2000,- (kopie bewijs kasboek verplicht). Wanneer er geen bewijs kasboek kan worden overlegd behoudt het College het recht de aanvrager een leveranciersverklaring te laten overleggen;
d. een verklaring dat bij het treffen van de voorzieningen is voldaan aan de voorwaarden waaronder subsidie is verleend;
e. een controleverklaring indien deze bij financiële onduidelijkheden met betrekking tot de juistheid van de overgelegde financiële bescheiden door het College wordt verlangd.

Artikel 12 Hardheidsclausule

Het College kan op verzoek van de aanvrager van de bepalingen van deze regeling afwijken indien dit leidt tot klaarblijkelijke hardheid en onbillijkheid in gevallen van bijzondere aard.

Artikel 13 Citeertitel

Deze regels kunnen worden aangehaald als de "Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018".

Aldus besloten door het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Nijmegen, op …..

De Gemeentesecretaris,

Mr. drs. A.H. van Hout

De Burgemeester,

drs. H.M.F. Bruls

Gemeenteblad

Aanvraagformulier
Uitvoeringsregels Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

-

GEMEENTE Nijmegen

Het ondertekende aanvraagformulier inclusief alle noodzakelijke bijlagen dient verzonden te worden aan:

Gemeente Nijmegen
T.a.v. Bureau Subsidies MO30
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Met behulp van dit aanvraagformulier inclusief alle bijbehorende bijlagen wordt een gemeentelijke subsidie aangevraagd als bedoeld onder artikel 3, lid 1 van deze regeling. Deze regeling is bedoeld voor eigenaren/ondernemers die hun Midden- of Kleinbedrijf exploiteren vanuit een pand dat is gelegen in het onder artikel 1 sub d genoemd gebied.

Gegevens aanvrager

Naam aanvrager	
Postadres	
Postcode en plaats	
Bezoekadres	
Postcode en plaats	

Naam contactpersoon	
Functie	
Telefoonnummer	
Faxnummer	
E-mailadres	
Nummer geldig legitimatiebewijs van de contactpersoon Kopie als bijlage bijvoegen	

Rekeningnummer van de aanvrager waarop de subsidie wordt uitgekeerd Kopie van recent giro/bankafschrift als bijlage bijvoegen (maximaal drie maanden oud)	Rekeningnummer: Ten name van: Plaatsnaam:
Is voor de aanvrager een verzoek om surseance van betaling of faillissement ingediend?	☐ Nee ☐ Ja
Welke omschrijving is voor de aanvrager van toepassing?	☐ Eigenaar van het pand waarvoor een subsidie wordt aangevraagd kopie van eigendomsbewijs als bijlage bijvoegen. ☐ Huurder van het pand waarvoor subsidie wordt aangevraagd kopie van huurcontract als bijlage bijvoegen

Inschrijvingsnummer en datum inschrijving Handelsregister Kamer van Koophandel Kopie van inschrijving als bijlage bijvoegen (maximaal twaalf maanden oud)	Inschrijvingsnummer: …… Datum inschrijving: ……
Rechtsvorm van de aanvrager	☐ eenmanszaak ☐ VOF ☐ BV ☐ NV ☐ Anders, nl. ……
Korte omschrijving van de bedrijfsactiviteiten	
Aantal medewerkers in loondienst	……...FTE
Bent u onderdeel van een groep/keten?	☐ Nee ☐ Ja, naam groep/keten

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

	Aantal medewerkers groep (Fte's): ……
Bent u Btw-plichtig?	☐ Ja, BTW nummer is: …… Indien ja, kopie van opgave BTW nummer door Belastingdienst als bijlage bijvoegen ☐ Nee

Gegevens bedrijfspand waarop de aanvraag betrekking heeft

Adres	
Postcode	
Plaatsnaam	

Gegevens met betrekking tot de aanvraag

Korte omschrijving en opsomming van de investeringen aan de gevel dan wel in het pand waarvoor een subsidie wordt aangevraagd Totale kosten investeringen	1. 2. 3.
Is voor deze investeringen/verbouw een vergunning nodig?	☐ Nee ☐ Ja, te weten ..... Indien Ja, is deze vergunning reeds aangevraagd? ☐ Ja, aanvraagdatum..... ☐ Nee

Binnen welke periode worden de investeringen gerealiseerd? Graag een ruime termijn hanteren i.v.m. mogelijke uitloop van de werkzaamheden	Startdatum: Einddatum:
De gevraagde subsidie bedraagt: (maximaal 50% van de kosten met een maximum van 25.000 euro per pand, het minimuminvesteringsbedrag is € 2.000,-)	€
Overige financiering wordt opgebracht door:	Naam..... bedrag: € .....

	Naam..... bedrag: €..... Naam.....bedrag: €.....
Heeft u de laatste drie jaar reeds eerder een bijdrage ontvangen van een overheid en/of in het kader van een subsidieregeling? Steun verleend uit de Investeringsregeling betreft zogenaamde de-minimissteun. Dit betekent dat steun alleen verleend kan worden wanneer uw onderneming gedurende het lopende belastingjaar en de twee voorafgaande belastingjaren niet reeds meer dan € 200.000 aan overheidssteun heeft ontvangen. Eventueel teveel ontvangen steun moet worden teruggevorderd.	☐ Nee, de-minimisverklaring bijvoegen. ☐ Ja Kopie van beschikking op ontvangen subsidie als bijlage toevoegen

Verwacht Resultaat

De vragen hieronder hebben betrekking op het verwachte resultaat van de geplande investeringen.

Verwachte Resultaten	
Verwachte procentuele stijging jaarlijkse omzet:	%
Verwachte toename werkgelegenheid (FTE):	
Beoogde effect na voltooiing project op het vestigings- en verblijfsklimaat	

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Ondertekening

Ondergetekende verklaart dit aanvraagformulier naar waarheid te hebben ingevuld en akkoord te gaan met alle voorwaarden en regelgeving behorende bij de Investeringsregeling Ringstraten.

Aldus naar waarheid ingevuld,

Plaats	
Datum	
Naam	

Handtekening aanvrager:

Bij dit aanvraagformulier dienen de volgende bescheiden te worden meegestuurd:

Graag aangeven welke bijlagen zijn toegevoegd:

Algemeen
- ☐ Kopie geldig legitimatiebewijs contactpersoon
- ☐ Kopie van een recent bankafschrift
- ☐ Indien van toepassing kopie huurcontract/eigendomsbewijs
- ☐ Kopie van de inschrijving bij de Kamer van Koophandel (maximaal twaalf maanden oud)
- ☐ Kopie van opgave BTW nummer door de Belastingdienst
- ☐ Kopie van vergunningen, noodzakelijk voor de uitoefening van de betreffende bedrijfsactiviteiten
- ☐ Indien relevant kopie van beschikking op eerder ontvangen subsidie
- ☐ de-minimisverklaring*

Specifieke informatie
- ☐ Ondernemersplan, alleen voor startende ondernemer.
- ☐ Investerings- en kostenbegroting, inclusief een specificatie van de kosten van de investeringen. Deze specificatie dient te worden onderbouwd met offertes.
- ☐ Financieringsplan
- ☐ Kopie(omgevings) vergunning indien van toepassing
- ☐ Bij een bestaande onderneming een kopie van de laatste jaarstukken of een kopie van de laatste aangifte inkomstenbelasting

* Een blanco de-minimisverklaring is bij dit aanvraagformulier gevoegd. U dient deze in te vullen, te ondertekenen en samen met het aanvraagformulier in te leveren.

Maak voor uzelf een kopie van dit aanvraagformulier en alle bijgevoegde bescheiden.

Onvolledige aanvragen worden niet in behandeling genomen!

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Declaratieformulier Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Naam-bedrijf	
Adres	
Postcode	
Woonplaats	
beschikkingsnummer	
Contactpersoon	
Telefoonnummer	

Datum	Factuurnummer	Ten name van	Factuurbedrag
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
			€
		TOTAAL UITGAVEN	€

Voor toelichting verwijzen wij naar de voorwaarden die van toepassing zijn op uw subsidieverlening
U dient in dit formulier de totale kosten van de investering op te nemen.

VERKLARING

Hierbij verklaar ik, ……., dat bij het treffen van de voorzieningen aan alle voorwaarden zoals genoemd in de voorlopige verlengingsbeschikking ……..……...is voldaan.

Datum		Handtekening	
Plaats			

Het verantwoordingsformulier kunt u opsturen naar:
Gemeente Nijmegen, afdeling MO30, Postbus 9105, 6500 HG NIJMEGEN

Aanleveren begrotingswijziging

Steller	Anja Arts / Elly Martens
BW	BW-01514 Invest.regeling binn
Soort wijziging	Begrotingswijziging
Soort besluit	BESL-RAAD
Besluitperiode	201606
Omschrijving	Invest.regeling binn

Verrekeningen debet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Verrekeningen credit	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Saldo	goed	goed	goed	goed	goed
Totaal debet	40.000,00	230.000,00	130.000,00	0,00	0,00
Totaal credit	40.000,00	230.000,00	130.000,00	0,00	0,00
Saldo	goed	goed	goed	goed	goed

kpl / product	product specificatie	kosten-soort	wijk	functie	Deb / Cred	2016	2017	2018	2019	2020	Omschrijving
Soort mutatie						MV Meerjr.var.	MV Meerjr.var.	MV Meerjr.var.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	
Document soort						WYZ-MV	WYZ-MV	WYZ-MV	WYZ-MS	WYZ-MS	
0705	O094	85008	D		C	40.000,00	80.000,00	40.000,00	0,00	0,00	bevoorschotting
0705	O094	85008	D		C	0,00	0,00	40.000,00	0,00	0,00	afrekening
0712	D	D	D		D	40.000,00	80.000,00	80.000,00	0,00	0,00	storting OMBD
61352	D	44015	D		D	0,00	150.000,00	50.000,00	0,00	0,00	subsidies
61352	D	84007	D		C	0,00	150.000,00	50.000,00	0,00	0,00	bijdrage provincie
0705	O094	45008	D		D	0,00	150.000,00	50.000,00	0,00	0,00	onttrekking OMBD
0712	D	D	D		D	0,00	-150.000,00	-50.000,00	0,00	0,00	onttrekking OMBD

Financiele bijsluiter begrotingswijziging: BW-01514

Totaal effect wijziging	2016			2017			2018			2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
	0	0	0	150	150	0	50	50	0	0	0	0

05 Economie en Werk

	2016			2017			2018			2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
was	3.780	48.176	44.396	2.872	45.214	42.341	2.194	42.991	40.796	2.144	41.824	39.679
bijdrage provincie				150		-150	50		-50			
subsidies					150	150		50	50			
Totaal 05 Economie en Werk	**3.780**	**48.176**	**44.396**	**3.022**	**45.364**	**42.341**	**2.244**	**43.041**	**40.796**	**2.144**	**41.824**	**39.679**

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Verklaring de-minimissteun

Aanbevolen wordt om alvorens deze verklaring in te vullen eerst de toelichting in de bijlage van dit formulier te lezen!

Verklaring
Hierbij verklaart ondergetekende, dat aan de hierna genoemde onderneming, alsmede aan het eventuele gehele moederconcern waartoe de onderneming behoort,

- **geen de-minimissteun is verleend**
  Over de periode van ……..(*begindatum van het belastingjaar gelegen 2 jaar vóór de datum van ondertekening van deze verklaring*) tot ……..... (datum van ondertekening van deze verklaring) is niet eerder de-minimissteun verleend.

- **beperkte de-minimissteun is verleend**
  Over de periode van……..(*begindatum van het belastingjaar gelegen 2 jaar vóór de datum van ondertekening van deze verklaring*) tot .... (datum van ondertekening van deze verklaring) is eerder de-minimissteun (in welke vorm of voor welk doel dan ook) verleend tot een totaal bedrag van € ..... Of deze de-minimissteun al daadwerkelijk is uitbetaald, doet niet ter zake.

  Een kopie van gegevens waaruit het verlenen van de-minimissteun blijkt, wordt bijgaand verstrekt.

- **reeds andere steun voor dezelfde in aanmerking komende kosten is verleend**
  Voor dezelfde in aanmerking komende kosten is reeds staatssteun verleend tot een totaal bedrag van € …….. Deze staatssteun is verleend op grond van een groepsvrijstellingsverordening of een besluit van de Europese Commissie op ……

  Een kopie van gegevens waaruit het verlenen van staatssteun voor dezelfde in aanmerking komende kosten blijkt wordt bijgaand verstrekt.

Aldus volledig en naar waarheid ingevuld door:

.....(bedrijfsnaam)

…….....(inschrijfnr. KvK)

…….....(naam functionaris en functie)

.....(adres onderneming)

.....(postcode en plaatsnaam)

.....(datum)…….....(handtekening)

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

Toelichting verklaring de-minimissteun

Deze toelichting dient als hulpmiddel bij het invullen van de de-minimisverklaring. Aan de toelichting kunnen geen rechten worden ontleend. De de-minimisverordening nr. 1998/2006 is bepalend[1].

De-minimisverordening en staatssteun
De staatssteunregels in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) (artikel 107 en 108) stellen beperkingen aan overheden als zij steun willen verlenen aan ondernemingen. Deze de-minimisverklaring is nodig voor de provincie/ gemeente/ het waterschap om na te gaan of het voordeel dat uw onderneming door deze de-minimissteun krijgt, past binnen de voorwaarden die de Europese staatssteunregels stellen.

In de de-minimisverordening[2] heeft de Europese Commissie verklaard dat steunmaatregelen (zoals subsidieverlening) tot een bepaalde drempel het handelsverkeer tussen de lidstaten niet ongunstig beïnvloeden en de mededinging niet vervalsen en daarom niet beschouwd worden als staatssteun in de zin van het EG-verdrag. Deze drempel is gesteld op een bedrag van € 200.000 (€ 100.000 voor ondernemingen in de sector wegvervoer). Voor de visserijsector geldt een drempel van € 30.000. Voor de sector van de primaire productie van landbouwproducten, is de drempel gesteld op € 7.500[3].

Dit bedrag geldt per onderneming[4] over een periode van drie belastingjaren. Steun die genoemde drempelbedragen niet overschrijdt, wordt aangemerkt als 'de-minimissteun'.

De de-minimisvrijstelling is van toepassing op steun die aan ondernemingen wordt verleend in alle sectoren. De verwerking en afzet van landbouwproducten valt sinds 1 januari 2007 onder de 'gewone' de-minimisvrijstelling nr. 1998/2006. Van de-minimisregel zijn echter uitgezonderd: exportsteun en steun waardoor binnenlandse producten ten opzichte van ingevoerde producten worden bevoordeeld, steun aan ondernemingen die actief zijn in de kolenindustrie en steun verleend aan ondernemingen in moeilijkheden. Ook steun voor de aanschaf van vrachtwagens ('wegvervoermiddelen voor vracht door ondernemingen die vrachtvervoer voor rekening van derden uitvoeren') valt buiten de de-minimisvrijstelling. In deze gevallen dient steun aangemeld te worden bij de Europese Commissie. De aanmelding wordt gedaan door de provincie/ gemeente/ het waterschap.

Bedrag van de-minimissteun
Door middel van deze verklaring geeft u aan, dat met de huidige subsidieverlening voor uw onderneming alsmede het eventuele gehele moederconcern waartoe uw onderneming behoort, de de-minimisdrempel niet wordt overschreden. U moet daarom nagaan of gedurende het lopende en de twee voorafgaande belastingjaren enige vorm van de-minimissteun door een overheidsinstantie aan uw onderneming is verstrekt.

[1] Voor de sectoren van de primaire productie van landbouwproducten, de visserij en de aquacultuur is de Verordening (EG) Nr. 1860/2004 van de Commissie van 6 oktober 2004 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de-minimissteun in de landbouwsector en de visserijsector bepalend. Deze verordening is gewijzigd door Verordening (EG) Nr. 1998/2006 en Verordening (EG) Nr. 875/2007. [2] Verordening (EG) Nr. 1998/2006 van de Commissie van 15 december 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-verdrag op de-minimissteun. [3] Verordening (EG) Nr. 875/2007 en Verordening (EG) Nr. 1535/2007. [4] Als uw onderneming *niet* als een zelfstandige onderneming kan worden aangemerkt dan dient voor de bepaling van de hoeveelheid ontvangen de-minimissteun ook rekening te worden gehouden met de de-minimissteun verstrekt aan het gehele moederconcern waartoe uw onderneming behoort. Een onderneming wordt als 'zelfstandig' beschouwd indien deze *niet* voor 25% of meer van het kapitaal of van de stemrechten in handen is van één onderneming of van verscheidene verbonden ondernemingen gezamenlijk. Zie Aanbeveling van de Europese Commissie van 6 mei 2003, PbEU, L 124 van 20.5.2003.

Voorstel - Begrotingswijziging Investeringsregeling Binnenstad 2016-2018

De de-minimissteun wordt geacht te zijn verleend op het tijdstip waarop uw onderneming een wettelijke aanspraak op de steun verwerft. Dit betekent concreet de datum waarop het besluit tot subsidieverlening (of verlening van een voordeel) aan uw onderneming is genomen.

Het de-minimisplafond van € 200.000 (respectievelijk € 100.000 / € 30.000 / € 7.500) wordt als subsidiebedrag uitgedrukt. Alle bedragen die dienen te worden gebruikt bij het invullen van de verklaring, zijn brutobedragen vóór aftrek van belastingen. Behalve om subsidieverlening kan het daarbij gaan om leningen tegen gunstige voorwaarden, de verkoop van grond tegen een lagere prijs dan de marktwaarde, vrijstellingen, verlagingen of kwijtschelding van directe of indirecte belastingen etc. Het gaat daarbij niet alleen om steun die u hebt ontvangen van de provincie/ gemeente/ waterschap, maar ook om steun die u heeft ontvangen van andere overheidsinstanties. Ook Europese subsidies dienen te worden meegerekend.

Het is belangrijk om zorgvuldig na te gaan of in uw geval de de-minimisdrempel niet wordt overschreden. Bij het bedrag van de onderhavige subsidieverlening dient u eventuele andere gedurende het lopende en de twee voorafgaande belastingjaren ontvangen de-minimissteun op te tellen. Immers bij overschrijding van de drempel dient de steun aangemeld te worden en kan geen beroep meer worden gedaan op de de-minimisregel. Handelen in strijd met de staatssteunregels uit het EG-verdrag kan in het ergste geval leiden tot terugvordering van de verleende steun!

Samenloop met reguliere staatssteun
Mogelijk heeft uw onderneming voor dezelfde kosten die in aanmerking komen voor de huidige de-minimissteun reeds staatssteun ontvangen, die door de Europese Commissie is goedgekeurd of binnen het toepassingsgebied van een groepsvrijstellingsverordening valt. Het totaalbedrag van de-minimissteun en deze staatssteun mag dan de maxima niet overschrijden die op basis van het relevante besluit van de Europese Commissie of groepsvrijstellingsverordening zijn toegestaan. In het geval bijvoorbeeld voor investeringskosten ten behoeve van het milieu een goedkeuringsbeschikking is gegeven om 30% van de subsidiabele kosten te vergoeden, dan mag bovenop deze steun voor deze zelfde kosten geen de-minimissteun worden verleend. Als u twijfelt of bepaalde steun die u heeft ontvangen goedgekeurde of vrijgestelde steun is, kunt u hierover het beste contact opnemen met de overheid of uitvoeringsinstantie van wie u de steun heeft ontvangen.

Het formulier heeft betrekking op drie situaties:
- uw onderneming alsmede het gehele eventuele moederconcern heeft gedurende het lopende en de twee voorafgaande belastingjaren in het geheel geen de-minimissteun ontvangen,
- uw onderneming alsmede het gehele eventuele moederconcern heeft gedurende het lopende en de twee voorafgaande belastingjaren de-minimissteun ontvangen. Opgeteld bij het bedrag van de huidige subsidieverlening wordt echter het bedrag van € 200.000 niet overschreden (respectievelijk € 100.000 / € 30.000 / € 7.500) of
- uw onderneming alsmede het gehele eventuele moederconcern heeft voor dezelfde kosten die in aanmerking komen voor de huidige subsidie reeds andere vormen van staatssteun ontvangen.

Uiteraard vult u alléén de rubriek(en) in die op uw situatie van toepassing is/zijn. Vergeet u vooral niet om de bijlage(n) bij te sluiten!

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Voorstel aan de Raad

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel

6 juli 2016 / 76/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp

Voorzetting SchoolsOUT 2016-2018

Programma

Onderwijs

Portefeuillehouder

R. Helmer-Englebert

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.

31 mei 2016

Samenvatting

SchoolsOut Nijmegen is het project van de GGD Gelderland-Zuid dat scholen ondersteunt en stimuleert om een positieve norm ten aanzien van seksuele en genderdiversiteit te realiseren. Het past in het streven naar een veilig schoolklimaat waar iedere leerling zichzelf kan zijn ongeacht seksuele voorkeur of identiteit en de sociale acceptatie van lhbt's (lesbische, homoseksuele, biseksuele personen en transgenders). Sinds 2013 wordt SchoolsOUT, naast het voortgezet onderwijs, ook ingezet in het primair onderwijs en het MBO. In SchoolsOUT werkt de GGD nauw samen met COC Nijmegen, DITO en het onderwijs.
Wij hebben de afgelopen periode 2013-2015 positief geëvalueerd en stellen voor de ondersteuning voor het project SchoolsOUT voort te zetten voor de jaren 2016, 2017 en 2018.
De subsidie voor SchoolsOUT wordt gedekt uit het programma Onderwijs.

Voorstel om te besluiten

1. De GGD Gelderland-Zuid een budgetsubsidie te verlenen van € 118.702,- per jaar ten behoeve van SchoolsOUT voor de periode 2016-2018 onder voorbehoud van vaststelling van de Stadsbegroting 2017 en 2018.
2. De budgetsubsidie ten laste te brengen van het programma Onderwijs, product Stimuleren Ontwikkelingskansen.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail

Henk Peereboom, 9216, h.peereboom@nijmegen.nl

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

SchoolsOut Nijmegen is in 2002 gestart als een project over de acceptatie van homoseksualiteit in het Voortgezet Onderwijs. In de afgelopen jaren is het onderwerp verbreed naar de aandacht voor het bredere terrein seksuele diversiteit, daarbij gaat het om de acceptatie van lhbt's (lesbisch, homoseksueel, biseksueel en transgender). Omdat het bij transgenders niet gaat om de seksuele voorkeur, maar om de genderidentiteit gebruiken we vanaf dit jaar het brede begrip 'seksuele en genderdiversiteit'. Sinds 2013 is de doelgroep van SchoolsOUT uitgebreid naar de bovenbouw van het primair onderwijs en het mbo(ROC). De GGD Gelderland-Zuid voert het project uit voor de scholen in Nijmegen in nauwe samenwerking met het COC Nijmegen en het homojongerenorganisatie Dito.

De GGD verzoekt om de voorzetting van de subsidie voor SchoolsOUT voor de periode 2016-2018. Het verzoek is onderbouwd met bijgevoegd projectplan voor deze nieuwe periode inclusief een evaluatie van de periode 2013-2015.

Evaluatie SchoolsOUT 2012-2015
In het projectplan van de GGD is een evaluatie opgenomen met de resultaten die in de afgelopen jaren zijn bereikt. De doelstelling voor deze periode was het consolideren en verdiepen van de aandacht voor seksuele diversiteit in het voortgezet onderwijs en het starten met SchoolsOUT in het primair onderwijs en het ROC Nijmegen.
De meeste tijd van het project is besteed aan het samen met de scholen opzetten en inrichten van een programma rondom seksuele diversiteit, dat is afgestemd op de behoefte en de eigen inzet van deze scholen. |n deze programma's wordt naast de educatie en lesinhoud aandacht besteed aan de aanpassing van hun beleidsplannen, aan de zorgstructuur van de scholen, maar ook aan zichtbaarheid.
Het belangrijkste resultaat

In het *primair onderwijs* zijn 20 van de 43 scholen gestart en actief met SchoolsOUT. Zij zijn aan de slag gegaan met de invulling van de 4 pijlers: educatie, beleid, zorgstructuur en zichtbaarheid. Er was duidelijke groei in de deelname gedurende de afgelopen periode. De scholen besteden in de lessen aandacht aan het onderwerp, maar het beleid op de andere pijlers moet zich nog verder ontwikkelen. Wij zijn tevreden over de implementatie op deze scholen, maar wij constateren ook dat deze scholen vooralsnog ondersteuning nodig blijven hebben om het diversiteitsbeleid een vaste te plaats te geven binnen hun schoolplan. Dat geldt zeker voor de basisscholen die bereid zijn aandacht te besteden aan het thema, maar nog niet actief zijn geworden. Een deel van de basisscholen (20%) vindt het nog lastig om het thema relatievorming en seksualiteit aan de orde te stellen. Wij zullen met deze scholen opnieuw in gesprek gaan over maatwerkondersteuning.

In het *voorgezet onderwijs* zijn alle scholen actief met het thema seksuele diversiteit. 15 scholen consolideerden hun aanpak en 6 scholen zijn (opnieuw) gestart met het thema.
6 scholen zijn erg actief met verschillende activiteiten en deelname aan de Gay Straight Alliance. Uit de evaluatie blijkt dat er in de afgelopen periode vooruitgang is geboekt op de verschillende pijlers; op het onderdeel zorg & signalering zou meer moeten gebeuren.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail
Henk Peereboom, 9216, h.peereboom@nijmegen.nl

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
2

Het ROC Nijmegen is in het schooljaar 2012/2013 gestart met SchoolsOUT, het thema heeft plek binnen hun expertisecentrum en binnen het sociale veiligheidsbeleid van deze opleiding. Er zijn aanzienlijke verschillen tussen de verschillende afdelingen binnen het ROC. De afdeling Zorg & Welzijn is actief op de pijlers, Technovium besteedt sinds 2015 aandacht aan de thema's. De afdeling Economie is er niet aan toegekomen. SchoolsOUT is de directie van het ROC in gesprek om de thema's structureel op te nemen in het vak burgerschap.

De scholen in Nijmegen hebben aangegeven dat zij de actieve benadering, de inspiratie en het aanbod van SchoolsOUT als ondersteunend ervaren en noodzakelijk achten om het thema goed op de agenda te krijgen en te houden.
Wij kunnen concluderen dat in de afgelopen beleidsperiode veel meer leerlingen in het onderwijs in Nijmegen worden bereikt met het thema seksuele diversiteit dankzij de ondersteuning van SchoolsOUT. Blijvende aandacht voor het thema op de scholen en borging in het beleid van de scholen gaat niet vanzelf. Implementatie van de methode is kwestie van lange adem.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader
De Nijmeegse Kaderverordening Subsidies 2011 is van toepassing.

1.2 Relatie met programma
SchoolsOUT wordt gefinancierd en uitgevoerd van het programma Onderwijs. Er is een relatie met het seksuele diversiteitsbeleid van het programma Zorg & Welzijn.

2 Doelstelling

2.1 De hoofddoelstellingen van SchoolsOut voor de beleidsperiode 2016-2018 zijn**:**

- Op de scholen in Nijmegen een positieve norm te realiseren ten aanzien van seksuele en genderdiversiteit, waardoor leerlingen accepteren dat er verschillen zijn in seksuele voorkeur en diversiteit in genderidentiteit.
- SchoolsOUT ondersteunt de scholen bij de borging van de aandacht voor het thema op basis van 4 pijlers: Beleid, Educatie, Zorg & Signalering en Zichtbaarheid

Doelgroep:
Met SchoolsOUT willen wij *alle* leerlingen in de bovenbouw van het primair onderwijs. Inclusief het speciaal (basis)onderwijs, voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs bereiken met voorlichting, educatief aanbod en activiteiten. Naast de tolerantie voor van seksuele diversiteit in het algemeen willen wij in het bijzonder de acceptatie van lhbt-leerlingen bevorderen en van de jongeren die twijfelen over hun genderidentiteit.

2.2 Het consolideren en uitbouwen van de aandacht voor seksuele en genderdiversiteit.
Eind 2018 willen we concreet bereiken dat meer scholen de aandacht voor het thema in de lessen, ook borgen op de andere pijlers van SchoolsOUT:

- 75 % van de po-scholen meedoet op minstens twee van de pijlers educatie, beleid, zichtbaarheid en zorg; een stijging van 25 % ten opzichte van de resultaten uit 2015.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
3

- 95 % van het voortgezet onderwijs meedoet op meerdere pijlers inclusief de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, waarbij in deze periode de aandacht voor de pijler zorg toeneemt. Wij streven. naar een stijging met 5% in 2018.
- Voor het mbo (ROC en Helicon) streven wij naar de deelname van SchoolsOUT op al afdelingen, met een inzet van meerdere pijlers.
- Seksuele en genderdiversiteit koppelen aan het thema Sociale Veiligheid met behoud van de aandacht voor het eigen thema.
- 95% van de scholen vlaggen op de jaarlijkse Coming Out day.
- Alle scholen deelnemen aan de jaarlijkse inspiratiedag van SchoolsOUT.
- Verder onderbouwen van de effectiviteit van SchoolsOUT door onderzoek
- In 2017 een inhoudelijk verkenning uitvoeren op de lerarenopleiding van HAN en RU met het oog op de aandacht voor het thema in deze opleidingen.
- In 2017 sluiten we een geactualiseerd convenant voor een periode van 5 jaar met alle schoolbesturen van po, vo en mbo in Nijmegen, waarin wij de gezamenlijke verantwoordelijkheid en samenwerking gericht op de acceptatie van seksuele en genderdiversiteit herbevestigen.

3 Argumenten

3.1 *Aansluiting bij het Seksuele Diversiteitsbeleid*
SchoolsOUT sluit goed aan bij de algemene doelstelling van ons seksuele diversiteitsbeleid (Zorg en Welzijn), waarin we streven naar verbetering van de positie van lhbt's binnen onze samenleving en het bevorderen van de tolerantie voor en acceptatie van lhbt's.

3.2 *Ambities met SchoolsOUT*
Onze ambitie is dat alle scholen aandacht besteden aan seksuele diversiteit. Wij zullen de schoolbesturen hier ook op aanspreken. Wij kunnen de deelname van alle scholen niet verplichten, maar wij zullen de scholen via SchoolsOUT benaderen, inspireren en aanbieden om mee te denken over hun aanpak en beleid op dit thema. Voor de nieuwe beleidsperiode hebben wij daarom doelstellingen voor de scholen aangescherpt, waarbij wij willen bereiken dat de deelname de aandacht voor de 4 pijlers van ons beleid in 2018 is gestegen.

3.3 *Begeleidingscommissie*
Voor het draagvlak *voor* SchoolsOUT is een begeleidingscommissie ingesteld met vertegenwoordigers van de GGD, po, vo, ROC, gemeente, COC en Dito. In deze commissie worden de ontwikkelingen, de onderzoeken, de plannen en de monitor besproken en adviezen uitgebracht aan de GGD. De evaluatie en het projectplan 2016-2018 worden met een positief voorgelegd aan uw Raad. Het project is ook met instemming besproken in het bestuurlijk overleg met het VO.

3.3 *Roze Stembusakkoord*
In het voorjaar 2014 hebben de meeste fracties het Roze Stembusakkoord ondertekend, waarin als actiepunt is opgenomen dat SchoolsOUT in de coalitieperiode 2014-2018 moet worden voortgezet.

3.*4 Onderzoek naar SchoolsOUT*
Onder de leerlingen uit het 2^{e} en 4^{e} leerjaar van het voortgezet onderwijs in Oost-Nederland wordt om de vier jaar het Emovo-onderzoek uitgevoerd. Daarin zijn vragen opgenomen over de acceptatie van homoseksualiteit. Daardoor kunnen we sinds 2003 volgen hoe de mening van deze doelgroep zich

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Voorstel aan de Raad

ontwikkeld. Uit het Emovo-onderzoek over 2015 blijkt dat de acceptatie van homoseksualiteit onder de jongeren in de regio Nijmegen weer licht gestegen is. Daarmee wordt het beeld bevestigd uit voorgaande onderzoeken dat onze regio al jaren hoger scoort dan de opvattingen van dezelfde doelgroep in Rivierenland en de rest van Oost-Nederland. Binnen de doelgroep zijn er wel verschillen tussen jongens en meiden en tussen vmbo-leerlingen en havo/vwo-leerlingen.

3.5 *Erkenning voor de methodiek van SchoolsOUT*
In 2014 heeft de methode SchoolsOUT een erkenning gekregen van het RIVM als een theoretisch goed onderbouwde interventie' op het terrein van gezondheidsbevordering. Op basis van deze erkenning wordt een onderzoeksvoorstel ontwikkeld om een uitgebreide effectstudie uit te voeren.

4 Risico's
Er zijn geen risico's verbonden aan dit voorstel.

5 Financiën
Op basis van de aanvraag van de GGD verlenen wij een budgetsubsidie van € 118.702 per jaar voor de periode 2016 tot en met 2018. Voor de jaren 2017 en 2018 geldt het voorbehoud van de instemming van Uw Raad met de Stadsbegroting 2017 en 2018. De budgetsubsidie kan ten laste gebracht worden van het programma Onderwijs, product Ontwikkelingskansen onder nummer 60595.S3153.44015.
De kosten van SchoolsOUT bedragen € 118.207 op jaarbasis. De exploitatie van SchoolsOUT bestaat uit personeelskosten van de projectleider voor 28 uur en projectondersteuner voor 12 uur per week en de kosten voor de inspiratiebijeenkomsten, promotiemateriaal, onderhoud website en onkostenvergoedingen.
Vanaf 2017 zal de subsidie worden geïndexeerd op basis van de gemeentelijke index, die wordt vastgesteld bij de stadsbegroting.

6 Participatie en Communicatie
De adviescommissie lhbt heeft een advies uitgebracht over het projectplan van de GGD. De commissie is tevreden dat de inzet van SchoolsOUT in het onderwijs in Nijmegen wordt voortgezet, maar ze plaatsen ze een aantal kanttekeningen bij het plan.
Met bijgevoegde antwoordbrief hebben wij een reactie gegeven op het advies van de adviescommissie een reactie gegeven.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
5

7 Uitvoering en evaluatie

Dit project bespreken wij in de bestuurlijke overleggen met het Primair, Voortgezet Onderwijs en het MBO. In de jaarlijkse verantwoording rapporteert de GGD met een monitor over de voortgang van de inzet SchoolsOUT op alle betrokken scholen in Nijmegen. Daarnaast hebben wij met GGD afgesproken om dit project te evalueren bij afloop in 2018.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage(n): Projectplan SchoolsOUT,
Beschikking

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Agendapunt | Raadsbesluit Politieke Avond 6 juli 2016

15. Raadsvoorstel Voortzetting SchoolsOUT 2016-2018 (76/2016)

Raadsvoorstel d.d. 31 mei 2016
1. De GGD Gelderland-Zuid een budgetsubsidie te verlenen van € 118.702,- per jaar ten behoeve van SchoolsOUT voor de periode 2016-2018 onder voorbehoud van vaststelling van de Stadsbegroting 2017 en 2018.
2. De budgetsubsidie ten laste te brengen van het programma Onderwijs, product Stimuleren Ontwikkelingskansen.

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Conform besloten

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14 024
Telefax (024) 329 29 81
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postadres
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Het bestuur van
GGD Gelderland Zuid
Postbus 1120
6501 BC NIJMEGEN

Verzenddatum	Ons kenmerk	Contactpersoon
	MO30/HP 2016.0234	dhr. H. Peereboom
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Beschikking verlening en bevoorschotting meerjarige budgetsubsidie2016 Project SchoolsOUT (budgetperiode 2016 t/m 2018)	02-11-2015	024-3299216

Bijlage(n): 1-

Geacht bestuur,

Op 02-11-2015 heeft u een subsidieaanvraag ingediend voor de jaren 2016 t/m 2018.

Het college van burgemeester en wethouders heeft op <datum> besloten u deze subsidie[1] te verlenen voor de periode 2016 t/m 2018.
Het subsidiebedrag is bepaald op € 118.702,00 voor het jaar 2016 en op € 118.702,00 per jaar voor de jaren 2017 en 2018/ De subsidie voor de vervolgjaren wordt wel geïndexeerd. Het definitieve subsidiebedrag wordt na afloop van de budgetperiode vastgesteld op basis van uw verantwoording.

Na afloop van de subsidieperiode eindigt de subsidie. Aanvragen voor een volgende periode zullen wij beoordelen op grond van het dan geldende beleid.

Begrotingsvoorbehoud
De subsidieverlening voor de vervolgjaren geldt onder voorbehoud van goedkeuring van de Stadsbegroting voor die jaren door de raad van de gemeente Nijmegen.

Doel en verplichtingen
Het doel van de subsidie, de activiteiten die u daarvoor moet uitvoeren, wat uw verplichtingen zijn, op welke momenten u zich moet verantwoorden en wat de regels zijn in geval van overschotten, tekorten en reservevorming leest u in de bijlage.
Als u niet aan de verplichtingen voldoet, kunnen wij het subsidiebedrag verlagen.

[1] Op deze subsidietoekenning zijn de Nijmeegse Kaderverordening Subsidieverstrekking (2011) en het Uitvoeringsvoorschrift subsidies Directie Inwoners gemeente Nijmegen 2011 van toepassing. Bij deze subsidietoekenning gaat het om een budgetsubsidie. U kunt verordeningen en het uitvoeringsvoorschrift vinden op www.nijmegen.nl

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gemeente Nijmegen
Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling

Voorschotten
U ontvangt de subsidie in de vorm van voorschotten totdat de subsidie definitief is vastgesteld.
Deze voorschotten maken wij voor het jaar 2016 volgens onderstaand schema over op IBAN onder vermelding van 2016.0234.

€

Wordt na besluitvormring gevuld

Vragen
Voor vragen over de betaling van de voorschotten kunt u contact opnemen met dhr. H. Peereboom, medewerker bureau Subsidies, telefoon 024-3299216.
Voor inhoudelijke vragen kunt u contact opnemen met dhr. H. Peereboom, beleidsadviseur afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling, telefoon 024-3299216.

Bezwaar
Bent u het niet eens met dit besluit? Dan kunt u een bezwaarschrift indienen.
Stuur uw bezwaarschrift naar:
College van burgemeester en wethouders
Gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

In uw bezwaarschrift moet in elk geval staan:
- uw naam en adres;
- de datum van uw bezwaarschrift;
- ons kenmerk;
- waarom u het niet eens bent met ons besluit;
- uw handtekening.

Zorgt u ervoor dat u het bezwaarschrift verstuurt binnen 6 weken na de verzenddatum van dit besluit. Daarmee voorkomt u dat wij uw bezwaarschrift niet meer in behandeling nemen.

Hoogachtend,
namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen,

D.G.G. Leenders,
Programmamanager Zorg en Welzijn

@clt-cide@

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gemeente Nijmegen
Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling

Bijlage 1: Doel subsidie

Doel subsidie
De doelstellingen van SchoolsOut voor de beleidsperiode 2016-2018 zijn**:**

- Op de scholen in Nijmegen een positieve norm te realiseren ten aanzien van seksuele en genderdiversiteit, waardoor leerlingen accepteren dat er verschillen zijn in seksuele voorkeur en diversiteit in genderidentiteit.
- SchoolsOUT ondersteunt de scholen bij de borging van de aandacht voor het thema op basis van 4 pijlers: Beleid, Educatie, Zorg & Signalering en Zichtbaarheid

Activiteiten
De subsidie is bestemd voor de volgende activiteiten

- Met SchoolsOUT willen wij *alle* leerlingen in de bovenbouw van het primair onderwijs. Inclusief het speciaal (basis)onderwijs, voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs bereiken met voorlichting, educatief aanbod en activiteiten. Naast de tolerantie voor van seksuele diversiteit in het algemeen willen wij in het bijzonder de acceptatie van lhbt-leerlingen bevorderen en van de jongeren die twijfelen over hun genderidentiteit.

Te leveren prestaties
Het consolideren en uitbouwen van de aandacht voor seksuele en genderdiversiteit.
Eind 2018 willen we concreet bereiken dat meer scholen de aandacht voor het thema in de lessen, ook borgen op de andere pijlers van SchoolsOUT:

- 75 % van de po-scholen meedoet op minstens twee van de pijlers educatie, beleid, zichtbaarheid en zorg; een stijging van 25 % ten opzichte van de resultaten uit 2015.
- 95 % van het voortgezet onderwijs meedoet op meerdere pijlers inclusief de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, waarbij in deze periode de aandacht voor de pijler zorg toeneemt. Wij streven naar een stijging met 5% in 2018.
- Voor het mbo (ROC en Helicon) streven naar de deelname van SchoolsOUT op al afdelingen, met een inzet van meerdere pijlers.
- Seksuele en genderdiversiteit koppelen aan het thema Sociale Veiligheid met behoud van de aandacht voor het eigen thema.
- 95% van de scholen vlaggen op de jaarlijkse Coming Out day.
- Alle scholen deelnemen aan de jaarlijkse inspiratiedag van SchoolsOUT.
- Verder onderbouwen van de effectiviteit van SchoolsOUT door onderzoek
- In 2017 een inhoudelijk verkenning uitvoeren op de lerarenopleiding van HAN en RU met het oog op de aandacht voor het thema in deze opleidingen.
- In 2017 sluiten we een geactualiseerd convenant voor een periode van 5 jaar met alle schoolbesturen van po, vo en mbo in Nijmegen, waarin wij de gezamenlijke verantwoordelijkheid en samenwerking gericht op de acceptatie van seksuele en genderdiversiteit herbevestigen.

Verantwoording
Tijdens de subsidieperiode is er een aantal momenten waarop u zich moet verantwoorden. In onderstaand overzicht leest u wat u wanneer moet aanleveren.

Insturen vóór:		**Wat insturen?**
15 jan.	1017	Gerealiseerde prestaties
1 juni	2017	Verslag van de gerealiseerde activiteiten en de jaarrekening
1 juni	2019	Eindverantwoording en goedkeurende controleverklaring

Specificatie van de tabel
Vóór 1 september moet u een schriftelijke rapportage aanleveren over de activiteiten in de eerste zes maanden van het jaar. Voor de 2e helft van het jaar moet u een prognose afgeven.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gemeente Nijmegen
Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling

Vóór 15 januari moet u een kort overzicht van de uitgevoerde activiteiten aanleveren.

Vóór 1 juni moet u een verantwoording over het voorgaande subsidiejaar insturen. De volgende stukken moeten door het bestuur worden ondertekend en ingediend:

- een verslag van de gerealiseerde activiteiten met daarin een beschrijving van de werkwijze en het resultaat;
- een financieel overzicht waaruit blijkt hoe de subsidie is besteed;
- een jaarrekening over het subsidiejaar, met daarin minimaal een staat van baten en lasten, een balans en een toelichting.

In het verslag van de gerealiseerde activiteiten moet u ingaan op de prestaties en afspraken die in de subsidiebeschikking zijn opgenomen.

Eindverantwoording
Na afloop van de subsidieperiode moet u vóór 1 juni 2019 een verantwoording over de gehele subsidieperiode indienen. Aan de hand van deze verantwoording wordt het definitieve subsidiebedrag over de gehele subsidieperiode vastgesteld. De volgende stukken moeten door het bestuur ondertekend en ingediend:

- een evaluatieverslag van over de gehele subsidieperiode (2016 t/m/ 2018) gerealiseerde activiteiten met daarin een beschrijving van de werkwijze en het resultaat;
- een financieel overzicht waaruit blijkt hoe het totale subsidiebudget voor de gehele periode is besteed;
- een jaarrekening over 2018 met daarin minimaal een staat van baten en lasten, een balans en een toelichting.

Controleverklaring
Bij een totaal aan subsidies boven de € 100.000,00 per jaar moet u bij de verantwoording een controleverklaring voegen. Hierin geeft de accountant een oordeel over:

- hoe u de Nijmeegse Kaderverordening Subsidieverstrekking (2011) en het Uitvoeringsvoorschrift subsidies Directie Inwoners gemeente Nijmegen 2011 heeft nageleefd;
- hoe u de nadere voorschriften en aanwijzingen van de subsidiebeschikking heeft nageleefd;
- of u de subsidie heeft besteed voor het doel waarvoor deze is verleend.

<u>Meldingsplicht</u>
Op het moment dat duidelijk is dat u niet of niet geheel aan de subsidieverplichtingen kunt voldoen, moet u dat schriftelijk melden bij:
College van burgemeester en wethouders
Gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

<u>Overschotten, tekorten en reservevorming</u>
Voor overschotten, tekorten en reservevorming, die verband houden met het gemeentelijk subsidiedeel, geldt het volgende:

- Exploitatieoverschotten en -tekorten komen voor rekening van uw instelling. Deze worden toegevoegd of onttrokken aan de algemene (egalisatie)reserve.
- Wanneer het eigen vermogen op 31 december van het subsidiejaar hoger is dan € 5.000,00 dan mag dit niet meer bedragen dan 10% van de omzet. Als dit het geval is dan wordt dit bij de vaststelling van de subsidie mee in overweging genomen.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Projectplan SchoolsOUT 2016 – 2018

Auteurs	Gerard Molleman en Ursula Prinsen	**Ons kenmerk**	GGD/N/GL/1274/UP/ns
Uitgave	GGD Gelderland-Zuid	**Versie**	
Datum	7 december 2015	**Status**	definitief
Afdeling	Gezond Leven	**Bestandsnaam**	151207 ns Projectplan SchoolsOUT 2016 - 2018.docx

Centraal postadres
Postbus 1120
6501 BC Nijmegen
www.ggdgelderlandzuid.nl
info@ggdgelderlandzuid.nl

Hoofdvestigingen
GGD Gelderland-Zuid

Regio Nijmegen (Nijmegen)
Rivierenland (Tiel)

Bezoekadres
Groenewoudseweg 275
6524 TV Nijmegen

T: (088) 144 71 44
F: (024) 322 69 80

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2

1	**Inleiding**	**3**
2	**Wat is er in de projectperiode 2012-2015 bereikt?**	**4**
3	**Wat willen we de komende jaren 2016-2018 bereiken**	**6**
4	**Organisatie SchoolsOUT**	**8**
5	**Begroting 2016-2018**	**9**

Bijlagen **10**

Bijlage 1. Korte uitleg van het Project SchoolsOUT **11**
Bijlage 2: Evaluatie SchoolsOUT 2012 – 2105 **14**

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

1 Inleiding

De gemeente Nijmegen vindt een veilige en sociale omgeving voor al haar burgers belangrijk. Ze wil voorop blijven lopen in de emancipatie en integratie van seksuele diversiteit. SchoolsOUT is een van de manieren om daaraan bij te dragen.

In deze notitie beschrijven we de plannen hoe we SchoolsOUT in de periode 2016 – 2018 willen voortzetten en dient als onderlegger bij de subsidieaanvraag aan de gemeente Nijmegen.

SchoolsOUT is sinds 2002 actief om de sociale veiligheid te vergroten en seksuele diversiteit te bespreken en te integreren binnen de 27 scholen voor Voortgezet Onderwijs in Nijmegen. Sinds 2012 is het project uitgebreid naar het Primair Onderwijs en het ROC.

Er is een breed draagvlak binnen het onderwijs voor SchoolsOUT. Dat is in 2012 – opnieuw - vastgelegd in een convenant tussen alle Primair Onderwijs scholen, Voortgezet Onderwijs scholen, ROC Nijmegen en de gemeente Nijmegen. Hiermee verbinden scholen en gemeente zich aan het doel om structureel tolerantie en sociale veiligheid rondom het thema seksuele diversiteit op school te vergroten.

Het programma heeft zich ook kwalitatief in de loop der jaren sterk ontwikkeld. In 2014 is SchoolsOUT door het RIVM erkend als "theoretisch goed onderbouwd" en hiermee het enige project in Nederland dat zich op deze veelomvattende wijze inzet voor sociale veiligheid. Voor meer uitleg over SchoolsOUT zie bijlage 1.

Verder blikken we kort terug op wat we in de projectperiode 2012-2015 bereikt hebben en gaan vervolgens in op de doelen voor de komende jaren en beschrijven de activiteiten die daarbij horen en de kosten die daaraan verbonden zijn.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

2 Wat is er in de projectperiode 2012-2015 bereikt?

De doelstelling voor de periode 2012 – 2015 was gericht op het consolideren en verdiepen van de aandacht voor seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs en starten met SchoolsOUT in het Primair Onderwijs en het ROC Nijmegen.
De meeste aandacht wordt besteed aan het samen met scholen opzetten en inrichten van een programma rondom seksuele diversiteit dat past bij de betreffende school. Naast educatie en aandacht binnen de lessen, richten we ons op de pijlers zichtbaarheid, ondersteunend beleid en de zorgstructuur op school.

In de afgelopen periode zijn eveneens een aantal stadsbrede activiteiten uitgevoerd die naast zichtbaarheid voor het thema ook ondersteunend zijn voor de afzonderlijke scholen om seksuele diversiteit binnen de eigen school vorm te geven. Voorbeelden hiervan zijn:

- Jaarlijkse inspiratiedagen voor het onderwijs (5 bijeenkomsten met tussen de 70 en 180 aanwezigen);
- Hijsen regenboogvlag tijdens Coming Out Day (jaarlijks op 11 oktober);
- Gay Straight Alliance (GSA) activiteit, Paarse Vrijdag (jaarlijks in december);
- Jaarlijkse week van de lentekriebels (begin maart);
- Congres en ondertekening convenant in 2012;
- Transgenderbijeenkomst in 2013;
- Presentatie op Regenboogsteden bijeenkomst met minister van OC&W Jet Bussemaker en wethouder Renske Helmer-Englebert (oktober 2014).

In de afgelopen periode zijn een aantal nieuwe producten en interventies ontwikkeld, zoals bijvoorbeeld een roze waaier (met suggesties en do's en dont's) voor het Primair Onderwijs, voorlichting voor het ROC, website Roze Geschiedenis Nijmegen.

Het SchoolsOUT-project is uitgebreid beschreven en gedocumenteerd. In 2014 heeft de RIVM-erkenningscommissie voor interventies op het terrein van gezondheidsbevordering SchoolsOUT het predicaat 'Theoretisch goed onderbouwd toegekend. Op basis van deze erkenning is inmiddels een onderzoeksvoorstel ontwikkeld en ingediend om een uitgebreide effectstudie uit te voeren.

In het **Primair Onderwijs** zijn 20 van de 43 scholen op een of andere manier gestart of bezig met SchoolsOUT. Voor een aantal PO scholen (20%) is het thema relaties en seksualiteit nog spannend. In termen van implementatie zijn we tevreden met de scholen die we bereikt hebben en de resultaten die de afgelopen jaren zijn geboekt. Implementatie vraagt een lange adem.

In het **Voortgezet Onderwijs** zijn alle scholen met het thema diversiteit bezig. 15 scholen consolideren hun aanpak, 6 scholen zijn (opnieuw) gestart met SchoolsOUT en 6 actieve scholen zijn bezig met het doorontwikkelen van hun inzet en steeds meer leerlingen daarbij actief betrekken via bijvoorbeeld Gay Straight Alliance (GSA), samen filmpjes maken of bezoeken van het Roze huis. Zoals uit de tabel blijkt is op de verschillende SchoolsOUT-pijlers voortuitgang geboekt.
In het algemeen lijkt het er op dat op de pijler 'Zorg: Signalering & begeleiding ' op de meeste scholen meer zou kunnen gebeuren.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

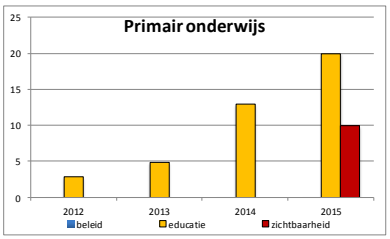

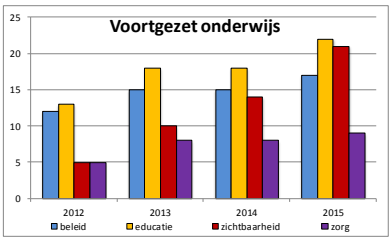

Figuur 1 aantal scholen per pijler

Het **ROC** heeft ongeveer 8000 leerlingen en de verschillen tussen de opleidingen zijn groot. De strategie is erop gericht om zowel via het Expertisecentrum van het ROC SchoolsOUT een plek te laten krijgen in het sociale veiligheidsbeleid van het hele ROC en daarnaast per afdeling SchoolsOUT in te voeren, passend bij de betreffende opleiding.
Op de afdeling Zorg en Welzijn wordt er inmiddels gewerkt aan het thema op de verschillende pijlers. De afdeling Techniek, locatie Technovium en Energieweg richt zich met name op zichtbaarheid. De uitdaging voor de komende jaren is om ook een plek binnen de afdeling Economie te verwerven.

Er ligt momenteel een voorstel bij de directie van het ROC om relationele seksuele vorming en seksuele diversiteit structureel op te nemen in het vak burgerschap voor alle studenten van het ROC.

	Beleid				Educatie				Zichtbaarheid				Zorg			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Zorg en Welzijn					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Economie					X											
Technovium					X	X		X		X		X				
Techniek Energieweg								X				X				

Figuur 2 aandacht voor de pijlers per opleiding

Alle scholen hebben aangegeven dat ze de actieve benadering en ondersteuning vanuit SchoolsOUT en de gezamenlijke stadsbrede acties als erg helpend ervaren en noodzakelijk om met het thema door te gaan.

In de bijlage 2 is een uitgebreidere evaluatie opgenomen.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

3 Wat willen we de komende jaren 2016-2018 bereiken

De doelen voor de jaren 2016-2018 richten zich op:

1. Continueren en uitbouwen van de aandacht voor seksuele diversiteit in Primair - en Voortgezet Onderwijs en het ROC. Eind 2018 willen we dat:
   a. 70 % van de scholen in het Primair Onderwijs meedoet op 1 of meer van de pijlers Educatie, Beleid, Zichtbaarheid en Zorg.
   b. 90% van de scholen in het Voortgezet Onderwijs deelneemt, waarbij een toename zichtbaar is op de pijlers Beleid en Zorg t.o.v. 2015.
   c. Op het ROC de afdelingen Zorg en welzijn, Economie, Techniek locatie Technovium en Energieweg meer hebben gepresteerd op de 4 pijlers.

2. Continueren van en zo mogelijk uitbouwen van de ondersteunende stadsbrede activiteiten zoals:
   a. Jaarlijks hijsen regenboogvlag op Coming Out Day, waarbij in 2018 95% van alle scholen (PO, VO en ROC) meedoen.
   b. Jaarlijkse organisatie van Paarse Vrijdag,
   c. Jaarlijks organiseren van Week van de Lentekriebels samen met de Gezonde Schooladviseurs van de GGD.
   d. Een jaarlijkse inspiratiedag voor het hele onderwijs.
   e. Een hernieuwd en geactualiseerd convenant voor een periode van 5 jaar tussen gemeente en het onderwijs over SchoolsOUT in 2017.

3. Inhoudelijke verdieping en verdere ontwikkeling van SchoolsOUT door:
   a. Seksuele diversiteit de komende jaren sterker te koppelen aan het thema Sociale veiligheid/weerbaarheid. Belangrijk daarbij is het om de eigenheid en zichtbaarheid te behouden van SchoolsOUT.
   b. Het ontwikkelen van nieuwe interventies met partners.
   c. Het verder onderbouwen van de effectiviteit van SchoolsOUT onder andere door het uitvoeren van evaluatieonderzoek naar de werkzaamheid ervan en door de jaarlijkse voortgang van SchoolsOUT per school preciezer in beeld te krijgen en dit als actie-onderzoek in te zetten.
   d. Voor eind 2017 een inhoudelijke verkenning uitvoeren op lerarenopleidingen van de HAN en de Radboud Universiteit om zicht te krijgen wat de toekomstige leraren in hun opleiding aangeboden krijgen over seksuele diversiteit. Dit kan input zijn voor een bijeenkomst samen met het HBO- en WO-onderwijs om een actieplan voor de jaren na 2017 te ontwikkelen.

De verdeling in aandacht voor deze doelen is grofweg 60% voor inzet naar de ondersteuning voor de individuele scholen, 20% naar stadsbrede activiteiten en 15% naar inhoudelijke verdieping en ontwikkeling en 5% naar managen van het project.

Hieronder een selectie van concrete activiteiten om de doelstellingen te realiseren.

Ad 1 en 2. : Continueren/uitbouwen van aandacht voor seksuele diversiteit binnen alle onderwijssoorten en stadsbrede ondersteunende initiatieven.

De inzet van scholen is bepalend voor de mate waarin er aandacht is voor seksuele diversiteit en een daarbij horend veilig schoolklimaat. De meeste aandacht van de projectcoördinator gaat uit naar het ondersteunen en stimuleren om SchoolsOUT in de eigen schoolcontext uit te voeren. Dat betekent voor iedere school maatwerk. Op de verschillende pijlers zal de coördinator initiatieven ontplooien. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om het volgende:

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

M.b.t. de pijler Beleid:
- In het schoolbeleid zijn concrete activiteiten opgenomen op het gebied van seksuele diversiteit met een daarbij passende begroting.
- In het voorjaar van 2016 krijgen alle VO scholen de rapportage van E-MOVO, waarmee iedere school inzicht krijgt in de eigen prestatie m.b.t. tolerantie, sociale afstand en veiligheid op seksuele diversiteit.
- Versterken verbinding tussen SchoolsOUT en een intern ROC netwerk.

M.b.t. de pijler Educatie:
- Streven naar een concrete leerlijn voor de groepen 7 en 8 van het Primair Onderwijs (PO).
- Workshops voor PO-leerkrachten over seksuele ontwikkeling en diversiteit
- Nastreven doorlopende leerlijn over alle leerjaren voor elke VO school.
- Op het ROC doorlopende leerlijn opgenomen in het vak burgerschap.

M.b.t. de pijler Zichtbaarheid:
- De mediatheek/ bibliotheek heeft actueel Roze aanbod, ook digitaal.
- Elke school vlagt op Coming Out Day.
- Stimuleren Paarse Vrijdag en de GSA op VO scholen en ROC locaties.
- Alle scholen steunen nieuw convenant in 2017.

M.b.t. de pijler Zorg:
- Zorg teams van scholen zijn (opnieuw) getraind of begeleid om de sociale veiligheid voor medewerkers en leerlingen te vergroten, inclusief het signaleren/ begeleiden van leerlingen die vragen hebben rondom seksuele diversiteit.

Ad 3: Inhoudelijke verdieping en verdere ontwikkeling van SchoolsOUT

- Nieuwe ontwikkelde interventies opnemen in de SchoolsOUT aanpak.
- Nieuwe interventies ontwikkelen middels afstudeeropdrachten van HAN-studenten (bijv. PABO, CMV en Lerarenopleiding).
- Aandacht voor transgenders opnemen binnen seksuele diversiteit.
- Nieuwe activiteiten voor medewerkers van de school en ouders.
- Actiever aansluiten bij sociale weerbaarheids- en -veiligheidsprojecten binnen de scholen.
- Jaarlijkse voortgangsmonitor per school realiseren en deze inzetten als uitgangspunt voor nieuwe plannen en kwaliteitsverbetering.
- Met Radboud Universiteit effectonderzoek naar SchoolsOUT realiseren.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

4 Organisatie SchoolsOUT

SchoolsOUT is een samenwerking tussen het onderwijs, het COC, de jongerenorganisatie DITO!, roze aanbieders (als AanZ en Mind Mix), de gemeente Nijmegen en de GGD.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering en ondersteuning van het project ligt bij de afdeling Gezond Leven van de GGD. Ursula Prinsen is de projectleider voor 28 uur per week die de scholen ondersteunt, het netwerk met partners en aanbieders in stand houdt, partijen bij elkaar brengt, nieuwe ontwikkelingen stimuleert, contacten met gemeente en landelijke partners onderhoudt en primair het 'gezicht' is van SchoolsOUT.

Nancy Schouten is projectondersteuner voor 12 uur per week. Zij ondersteunt en regelt de praktische organisatie van de stadsbrede activiteiten, de communicatie via o.a. nieuwsbrief en website en de begeleidingscommissie.

Ursula Prinsen en Nancy Schouten maken deel uit van het Gezonde Schoolteam van de GGD en werken nauw samen met de overige gezonde schooladviseurs. Over en weer kunnen ze elkaar goed in stelling brengen binnen het onderwijs.

Het brede draagvlak voor SchoolsOUT komt tot uiting in de samenstelling van de begeleidingscommissie. Deze is als volgt samengesteld:

- Ronald van Bruggen, rector van het Stedelijk Gymnasium namens de rectoren van de VO-scholen;
- Jack van de Logt, bestuursvoorzitter van Conexus, namens het PO;
- Lucienne Hoogewerf, directeur ROC Zorg en welzijn, namens het ROC;
- Hermance Wissink, afdelingsleider onderbouw van het Mondial College namens de schoolleiders van de onderbouw van de VO-scholen;
- Ruth Seuren, voorzitter COC Nijmegen;
- Lucas Schokker namens de homojongerenbeweging DITO!;
- Henk Peereboom, ambtenaar onderwijs/diversiteit gemeente Nijmegen;
- Gerard Molleman, manager Gezond Leven van GGD Gelderland-Zuid;
- Ursula Prinsen, projectleider SchoolsOUT, werkzaam op de afdeling Gezond Leven van GGD Gelderland-Zuid;
- Nancy Schouten, projectondersteuner SchoolsOUT, werkzaam op de afdeling Gezond Leven van GGD Gelderland-Zuid.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

5 Begroting 2016-2018

Uitgangspunt voor de begroting 2016-2018 is het bedrag dat ook de afgelopen beschikbaar is geweest voor het project. Het gaat om € 118.702, - per jaar. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.

Projectleider	28 uur p/w (1108 uur per jaar * € 72,-)	€ 79.800,00
Projectondersteuner	12 uur p/w (475 uur per jaar * € 57,-)	€ 27.075,00
Manager	15 uur per jaar (15 * 105,-)	€ 1.575,00
Onkostenvergoeding/attentie vrijwilligers		€ 1.600,00
Materiaal, website en promotie materiaal		€ 5.000,00
Bijeenkomsten		€ 3.652,00
Totaal		€ 118.702,00

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Bijlagen

	Pagina
Bijlage 1: Korte uitleg van het Project SchoolsOUT	11
Bijlage 2: Evaluatie SchoolsOUT	14

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

Bijlage 1. Korte uitleg van het Project SchoolsOUT

Doel en doelgroep

Het doel van SchoolsOUT is om een positieve norm ten aanzien van seksuele diversiteit te realiseren. Dat moet er toe leiden dat het aantal leerlingen met een homo negatieve houding op het Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs en ROC afneemt. Dit draagt uiteindelijk bij aan een veiliger schoolklimaat.

Definitie positieve norm: kinderen en jongeren weten dat er naast heteroseksuele leerlingen LHBT (Homo, Lesbische, Biseksueel of Transgender) leerlingen zijn. Zij laten zich niet negatief uit over hen, behandelen hen niet anders of negatief en staan open voor contact zoals zij dat hebben met overige klasgenoten.

Het werken aan een positieve norm gebeurt op basis van de vier pijlers: Beleid, Educatie, Zorg en Signalering en Zichtbaarheid. Interventies worden afgestemd op doel en doelgroep, afhankelijk van de mogelijkheden en de wensen van de school zelf.

Samen met de scholen werken we aan kennis, inzicht en vaardigheden met betrekking tot seksuele diversiteit van leerlingen, docenten en medewerkers. Hierdoor worden vooroordelen, discriminatie en overheersende vanzelfsprekendheid van de heteronorm zichtbaar en kunnen ook worden tegengegaan.

SchoolsOUT volgt dezelfde werkwijze als de Gezonde school en werkt nauw samen met de Gezonde schooladviseurs van de GGD. Dit biedt de mogelijkheid om de paraplu van sociale veiligheid breed in te zetten. Binnen het thema sociale veiligheid is SchoolsOUT een belangrijke aanjager waar andere thema's op mee kunnen liften. Scholen die meer geïnteresseerd zijn in de randvoorwaarden van sociale veiligheid, raken door de samenwerking op het thema geïnspireerd door SchoolsOUT.

Doelgroep
SchoolsOUT streeft ernaar om alle scholen in het Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs en het ROC te bereiken. De uiteindelijke doelgroep wordt gevormd door:

- Alle leerlingen in het PO- en VO-onderwijs en op het ROC;
- Specifiek de leerlingen die zich (ook) aangetrokken voelen tot dezelfde sekse, of twijfelen over hun genderidentiteit.

In principe kan SchoolsOUT op iedere school uitgevoerd worden, maar niet alle interventies/werkvormen die worden aangeboden, zijn even bruikbaar voor alle onderwijstypen. Een voorlichting die ontwikkeld is voor het speciaal onderwijs, werkt veelal minder goed op andere niveaus. In alle gevallen is afstemming van de interventie op het doel en de doelgroep (meer in het algemeen: de context) noodzakelijk. SchoolsOUT biedt de mogelijkheid de vorm aan te passen aan de eigen context en identiteit van de school. Dat geldt ook voor christelijke scholen en scholen met veel allochtone jongeren.

De aanpak en het schema
Voor de ondersteuningsactiviteiten vanuit SchoolsOUT werken we met een implementatieplan voor telkens een periode van ongeveer drie jaar. Daarin worden de implementatiedoelen en bijbehorende activiteiten geconcretiseerd voor de uitvoering en verspreiding van SchoolsOUT binnen het onderwijs voor deze periode. Het gaat daarbij zowel om gerichte activiteiten voor individuele scholen als om een stadsbrede implementatie-strategie.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

Een school opereert niet in een vacuüm. Het creëren van een veilig en homopositief schoolklimaat wordt sterk gestimuleerd als alle scholen in een stad of regio daaraan willen werken. De activiteiten richten zich op:

- Bekend maken SchoolsOUT (via nieuwsbrieven, presentaties, gesprekken, etc.);
- Creëren van draagvlak van SchoolsOUT (bijvoorbeeld convenant en begeleidingscommissie, uitvoeren van stadsbrede activiteiten, zoals bijv. vlaggen op Coming Out Day);
- Faciliteren van de uitvoering van SchoolsOUT (zorgen voor gemeentelijk, beleid en financiering en ondersteuning door GGD);
- Borging.

Dit implementatieplan wordt in nauwe samenspraak met de begeleidingscommissie van SchoolsOUT opgesteld. Hierin participeren op strategisch niveau het Primair Onderwijs, het Voortgezet Onderwijs en het ROC, COC Nijmegen, DITO!, gemeente Nijmegen en de GGD. De scholen zelf zijn de belangrijkste uitvoerders.

Binnen scholen wordt een contactpersoon of een werkgroep ingesteld die zich bezighoudt met het uitzetten en stimuleren van activiteiten, het vergroten van het draagvlak en de integrale en structurele inbedding van het thema seksuele diversiteit. Daarnaast zijn binnen scholen de besturen/managers van belang (voor eventueel benodigde middelen en structurele inbedding in beleid) en docenten(-teams) voor de integrale behandeling van het thema.
Een belangrijk deel van de werkzaamheden van de coördinator van SchoolsOUT wordt besteed aan het ondersteunen en stimuleren van het onderwijs.

In het schema op de volgende pagina zijn de activiteiten die vanuit SchoolsOUT worden georganiseerd gevisualiseerd.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

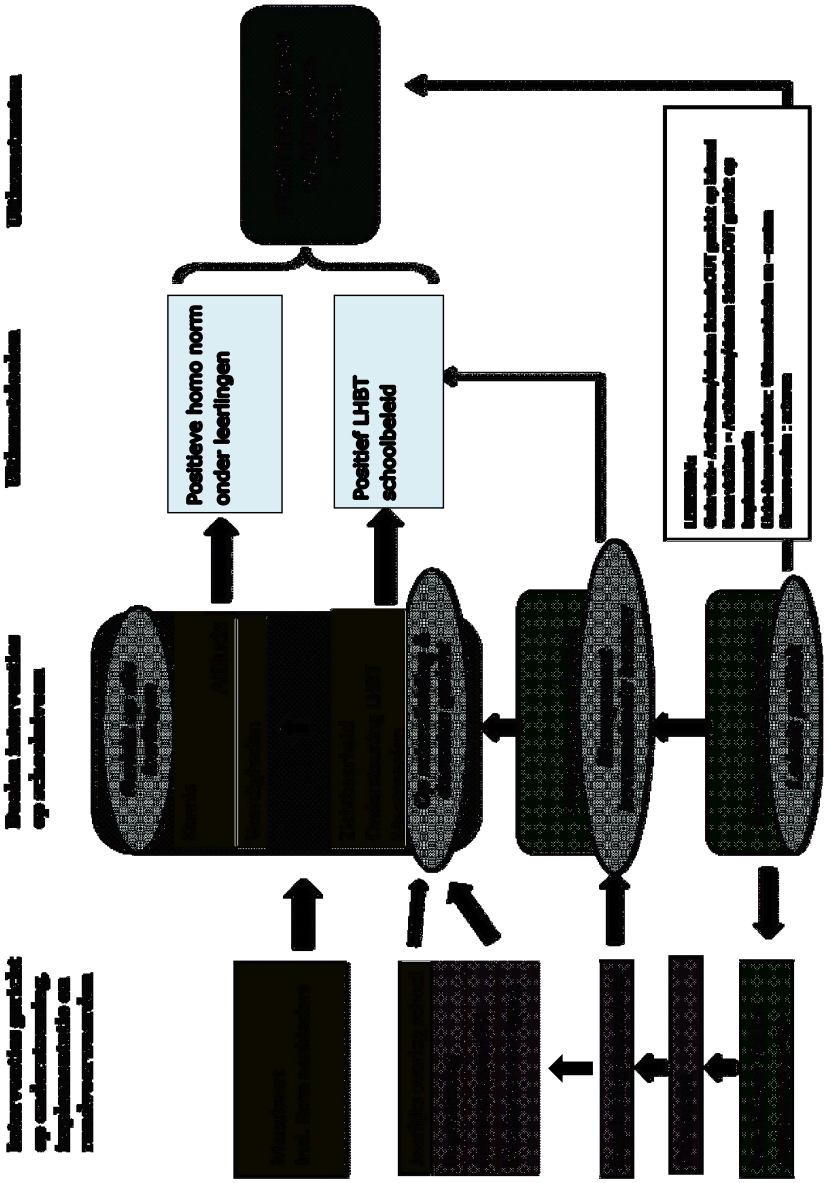

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

Bijlage 2: Evaluatie SchoolsOUT 2012 – 2105

		Pagina
1.	SchoolsOUT	15
2.	Primair Onderwijs	17
3.	Scholen aan het woord in het handboek SchoolsOUT 2014: Hermance Wissink, afdelingsleider en docent, Mondial College Nijmegen	20
4.	Voortgezet Onderwijs	21
5.	Scholen aan het woord in het handboek SchoolsOUT 2014: Jeannette Buijs, beleidsmedewerker, Dominicus College Nijmegen	26
6.	ROC - Nijmegen	27
7.	Overstijgende activiteiten ten behoeve van alle scholen (Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs & ROC)	32
8.	Kwaliteit	33
9.	COC aan het woord in het handboek SchoolsOUT 2014: Joris Blaauw, voorzitter COC Nijmegen	34
10.	Samenvatting	35

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

1. SchoolsOUT

SchoolsOUT is sinds 2002 actief om de sociale veiligheid te vergroten en seksuele diversiteit te bespreken en te integreren binnen het Voortgezet Onderwijs in Nijmegen, sinds 2012 is het project uitgebreid naar het Primair Onderwijs en het Regionaal Opleidingscentrum (ROC).

Door de geformuleerde opdracht van Gemeente Nijmegen om SchoolsOUT uit te breiden naar het ROC en het Primair Onderwijs in Nijmegen, heeft men laten zien dat men voorop wil blijven lopen in de emancipatie en integratie van seksuele diversiteit.

In 2012 tekenden alle Primair Onderwijs scholen, Voortgezet Onderwijs scholen, het Regionaal opleidingscentrum Nijmegen en de gemeente Nijmegen het convenant SchoolsOUT tijdens het landelijke congres Onderwijs uit de kast, in het bijzijn van N. de Nennie van het Ministerie van OC&W. Hiermee verbinden scholen en gemeente zich aan het doel om structureel tolerantie en sociale veiligheid rondom het thema seksuele diversiteit op school te vergroten.

In 2014 is SchoolsOUT door het RIVM erkend als theoretisch goed onderbouwd en hiermee het enige project in Nederland dat zich op deze veelomvattende wijze inzet voor sociale veiligheid.

Als SchoolsOUT zijn we binnen het thema landelijk het meest omvangrijke project, we nemen hiermee een vooraanstaande plek in. De erkenning door het RIVM heeft zelfs een landelijke uitstraling. SchoolsOUT is in 2014 als interventie beschreven en door de erkenningscommissie Gezondheidsbevordering van het CGL/RIVM voorzien van het predicaat "Theoretisch goed onderbouwd". De commissie gaf aan dat de door ons aangeleverde gegevens en argumentatie aanwijzingen gaf voor de effectiviteit van SchoolsOUT. Zij gaven ook het dringende advies om nader en preciezer onderzoek te doen naar de effectiviteit van SchoolsOUT. Opmerkingen RIVM over SchoolsOUT: "SchoolsOUT is een veelomvattend programma dat zich richt op een complex geheel van factoren om een positieve norm met betrekking tot seksuele diversiteit op een school te realiseren. Mooie programmatische aanpak met goed uitgewerkte implementatie strategieën.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

De basismenukaart is verhelderend en geeft inzicht in de minimaal uit te voeren activiteiten voor een school. Sterk punt is het flexibele aanbod waardoor scholen en de mogelijkheid hebben om stapsgewijs het programma uit te breiden."

Vanuit E-MOVO zijn er gegevens beschikbaar van vrijwel de hele populatie leerlingen van de klassen 2 en 4 uit 2003, 2007 en 2011 in Oost-Nederland. Met deze drie onderzoeken gaat het al om 110.000 unieke deelnemers. Met de gegevens van 2015 en 2019 erbij gaan we beschikken over een unieke database van bijna 200.000 leerlingen waarmee de trend van de mate van homo-vriendelijkheid over een periode van 16 jaar kunnen weergeven. Sinds 2007 worden in de regio Nijmegen en sinds 2011 ook Rivierenland verdiepende vragen gesteld over seksuele diversiteit. Aan ieder onderzoek doen ongeveer 11.000 leerlingen mee. In 2019 beschikken we over een dataset van ongeveer 40.000 leerlingen waarmee we deze verdiepende gegevens kunnen analyseren.

Tot nu toe boeken we gestaag vooruitgang, Het aantal jongeren dat het raar vindt dat 2 jongens verliefd zijn of 2 meisjes elkaar kussen is tussen 2003 en 2011 afgenomen van 18% naar 11%. belangrijk is om hier mee door te gaan omdat er nog veel winst te behalen is in de sociale afstand. Leerlingen blijken het minst negatief te zijn over homoseksualiteit in het algemeen. De groep negatieve leerlingen groeit wanneer gekeken wordt naar de sociale afstand ten opzichte van homoseksuelen. Hoe kleiner de sociale afstand wordt hoe moeilijker jongeren het vinden.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

2. Primair Onderwijs

Doelen
SchoolsOUT wil bereiken dat basisscholen in Nijmegen sociaal veilig zijn voor alle leerlingen, medewerkers en ouders en dat alle betrokkenen kennis hebben over seksuele diversiteit. In de oriëntatiefase is het van belang om contact te leggen met alle basisscholen in Nijmegen. Dit om draagvlak te vergroten voor de doelstellingen van SchoolsOUT en hiermee het thema structureel op de agenda van scholen te krijgen. Dit doen we onder andere door contact te onderhouden met alle basisscholen, inspiratiebijeenkomsten te organiseren voor leerkrachten en daar waar mogelijk ouders te betrekken.

Doelgroep
In Nijmegen zijn er 43 basisscholen[1], waarvan 23 basisscholen met een Katholieke overtuiging, 4 Christelijke[2] -, 1 Islamitische -, 1 antroposofische overtuiging en 13 openbare scholen. Ruim 12.000 leerlingen bezoeken deze basisscholen in Nijmegen[3], waarvan alle leerlingen woonachtig zijn in Nijmegen.

In de uitbreiding naar het Primair Onderwijs hebben we ons gericht op de bovenbouwklassen, oftewel de groepen 7 & 8. Deze focus hebben we aangebracht omdat dit het beste aansloot bij het aanbod zoals dat bestond in 2011. De ervaring van SchoolsOUT in het Voortgezet Onderwijs leert dat een concreet aanbod aanzienlijk drempelverlagend werkt om een ingang te krijgen. Voor deze groepen kijken we hoe we het best kunnen aansluiten bij bestaande programma's op het gebied van relaties en seksualiteit, pesten en discriminatie.

De aanpak
Op iedere school werken we met een integrale aanpak gericht op sociale veiligheid in relatie tot seksuele diversiteit. De interventies voor het basisonderwijs hebben een informerend karakter.

Pijlers
Om de doelstelling en hoofddoelen succesvol te realiseren hebben we in het Primair Onderwijs voornamelijk ingezet op drie pijlers.

- Beleid;
- Educatie;
- Zichtbaarheid.

De pijler Zorg met specifieke ondersteuning en inzet op dit vlak heeft in eerste instantie geen prioriteit gehad.

We hebben ingezet op de pijler Educatie omdat we ervan uit zijn gegaan dat hier de meeste kansen op aansluiting te vinden zouden zijn bij bestaande programma's en speerpunten in de verschillende scholen, zoals bijvoorbeeld de Gezonde School.

Op directie- bestuursniveau is uitgezocht hoe dit aanbod ook daadwerkelijk aangeboden kon worden. Er lag een passend aanbod voor de groepen 7 & 8 vanuit de voorlichtingsgroep van COC Nijmegen.

Interventies op de pijler Zichtbaarheid achten wij ook kansrijk omdat vanuit Voortgezet Onderwijs de ervaring is dat deze pijler toegankelijk is voor scholen en dat interventies snel te realiseren zijn. Ook sluit dit aan bij gebruikelijke werkwijzen van basisscholen, waaronder bijvoorbeeld het inrichten van een themahoek of –tafel.

Er is contact gelegd met alle basisscholen in Nijmegen door middel van overleg met alle schooldirecteuren. Alle PO scholen hebben een roze boekenpakket ontvangen, het eerste pakket is overhandigd door wethouder H. Beerten op de basisschool De Muze en er is met de directeuren gesproken over seksuele diversiteit op de

[1] Volgens de site www.schoolwijzernijmegen.nl
[2] Dit betreft een 'algemeen christelijke', een 'protestants christelijke' en twee 'christelijke' basisscholen'.
[3] Onderwijsmonitor, gemeente Nijmegen

eigen school. Een overgroot deel van de bezochte scholen zijn intrinsiek gemotiveerd om met het thema aan de slag te gaan.

Op basis hiervan zijn we met individuele scholen in gesprek gegaan om naar de mogelijkheden en wensen van de scholen te kijken en deze te inventariseren. Hiervoor hebben we wij ons het eerste jaar gericht op minimaal 10 basisscholen, waarna dit uitgebreid is naar alle Nijmeegse basisscholen.

Het vergroten van draagvlak bij basisscholen voor de doelstellingen van SchoolsOUT hebben we op een aantal manieren vormgegeven.

In de begeleidingscommissie van SchoolsOUT heeft bestuursvoorzitter van Conexus, Jack van de Logt plaats genomen als woordvoerder voor het Primair Onderwijs. Afstemmingsoverleg hierover heeft plaatsgevonden met bestuursvoorzitter Rini Braat van de St Josephscholen.

Tijdens het landelijk congres 'Onderwijs uit de kast' op 31 mei 2012 heeft bestuursvoorzitter Rini Braat (St.Joseph scholen) namens het Primair Onderwijs het convenant ondertekend, in gesprekken op scholen blijkt dit een belangrijk onderdeel te zijn in de vergroting van draagvlak.

De nauwe samenwerking met de Gezonde School adviseurs van GGD Gelderland-Zuid en de inspiratiesessies voor leerkrachten uit de bovenbouw van basisscholen hebben bijgedragen aan versterkt draagvlak. De inspiratiebijeenkomsten voor het Primair Onderwijs zijn naar voorbeeld van de succesvolle inspiratiemiddagen voor het Voortgezet Onderwijs georganiseerd.

Contact met de voorzitters van de Interne Contactpersonen (ICP) voor Conexus en de St. Josephscholen heeft geleid tot een deskundigheidsbevordering voor ICP'ers en Intern Begeleiders (IB'ers), de training is gegeven aan 40 ICP'ers en IB'ers voor de Conexus scholen op de Prins Clausschool en voor 12 ICP'ers en IB'ers van de St Josephscholen op Klein-Heyendaal.

GGD Gelderland-Zuid organiseert specifieke voorlichtingsavonden voor ouders over relaties en seksualiteit bij leerlingen van de basisschool. Seksuele diversiteit vormt hier een onderdeel van. Na de uitbreiding van SchoolsOUT naar het PO zijn de ouderavonden en de presentaties opnieuw bekeken en is het onderdeel seksuele diversiteit verder uitgebreid en aangepast.
Daarnaast wil SchoolsOUT ook ouders betrekken. We weten dat ouders veelvuldig betrokken worden op basisscholen en dat hier kansen liggen.
We hebben ouders betrokken bij het ontwikkelen van de roze waaier 'TWEE VADERS TWEE MOEDERS'. Deze waaier is ontwikkeld in samenwerking met Gay and School onderdeel van Schoolenveiligheid.
In gesprek met roze ouders van verschillende basisscholen is gekeken waar je als roze ouders tegenaan loopt als je kinderen naar de basisschool gaan. Eigenlijk is het heel vanzelfsprekend, elk kind in de klas is anders en elk kind verdient aandacht. De waaier is voor leerkrachten en schoolleiders die het prettig vinden om extra handvatten te hebben als zij een kind met twee vaders of twee moeders in de klas hebben. De waaier is goed ontvangen.

Momenteel zijn we in Hatert bezig met een wijk brede pilot, onder andere met Tandem.
In wijkcentra of ouder kind centra (OKC) organiseren we bijeenkomsten voor ouders van basisschool leerlingen over relaties, seksualiteit en diversiteit.

Een groeiend aantal scholen in Nijmegen maakt gebruik van de voorlichtingen die uitgevoerd worden door vrijwilligers van COC Nijmegen, het gaat hier om de voorlichting Horen Zien en Zwijgen. Gebleken is dat een groot deel van de basisscholen bij aanvang van het project nog niet werkte met het thema relaties seksualiteit en het daardoor moeilijk vond om aandacht te besteden aan het thema. We hebben ingezet op het programma Lentekriebels waarin een module seksuele diversiteit is opgenomen.

We gaan ervan uit dat op het moment dat basisscholen ervaring hebben in het werken met een programma Relaties, Seksualiteit en Diversiteit zij ook makkelijker het COC zullen uitnodigen.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

SchoolsOUT evalueert jaarlijks met alle scholen. Daarover wordt per school een voortgangsverslag gemaakt, dit is meteen een stimulans om plannen te maken voor het volgende jaar en voor SchoolsOUT de manier om alle scholen te monitoren.

Conclusie
Er zijn 20 van de 43 PO scholen op een of andere manier gestart of bezig met SchoolsOUT. Voor een aantal PO scholen (20%) is het thema relaties en seksualiteit nog spannend. In termen van implementatie zijn we tevreden met de scholen die we bereikt hebben en de resultaten die de afgelopen jaren zijn geboekt. Implementatie vraagt een lange adem. De scholen hebben aangegeven dat ze de actieve benadering en ondersteuning vanuit SchoolsOUT als erg helpend ervaren en graag willen dat dit gecontinueerd wordt. Het helpt daarbij ook dat er een aantal gezamenlijke stadsbrede acties worden ondernomen, zoals de week van de Lentekriebels, Coming Out Day en de inspiratiedagen.

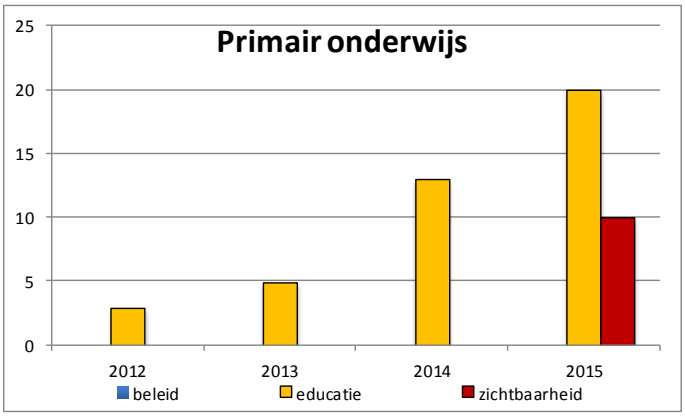

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

3. Scholen aan het woord in het Handboek SchoolsOUT 2014

Hermance Wissink, Afdelingsleider en docent, Mondial College Nijmegen:

'Op het Mondial College, locatie Leuvensbroek, bestaat een lange traditie van "het Parapluproject": een mooie serie mentorlessen die een bijdrage levert aan de sociale weerbaarheid van de leerlingen. Ooit gestart vanuit een samenwerking tussen de GGD en het onderwijs, waarbij eerst een basismodule werd gevolgd (wie is wie en hoe gaan we met elkaar om) en daarna allerlei modules onder deze 'paraplu' konden worden gehangen: bijvoorbeeld veilig naar school fietsen, roken, alcohol, gameverslaving en ook de seksuele diversiteit.

Ook aan personeel werd gedacht. Het beleidsstuk 'De veilige haven' van onze oud-rector Peter Steinmetz heeft ervoor gezorgd dat seksuele diversiteit echt op de agenda is gekomen en onder leiding van Frits Prior zijn collega's gesprekken met elkaar aan gegaan over dit onderwerp. We hebben onder andere een workshop van Mind Mix voor personeelsleden gehad, theater Aan Z komt elk jaar optreden voor klas 3, de nagesprekken zijn ontroerend en zeer zinvol. De voorlichtingsgroep van het COC komt elk jaar op bezoek in onze tweede klassen, bij biologie. Inmiddels is het Parapluproject vervangen door De Gezonde School en hebben we een mooi predicaat. Er gebeurt dus wel van alles, maar het is NIET genoeg!

Want op de gang wordt het woord "homo!" toch nog soms als scheldwoord gebruikt. En waar blijft nou die GSA bij ons op school? Zijn er een keer leerlingen die wat willen, doen ze dat jaar al eindexamen en dan verwatert het weer. En ook collega's zijn altijd maar druk, druk, druk…. en hebben vaak andere prioriteiten. Het heeft permanente aandacht nodig.

Het tekenen van de convenant schept verplichtingen en dat is maar goed ook! De begeleiding en aansporing vanuit de projectleider SchoolsOUT blijft noodzakelijk!'

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

4. Voortgezet Onderwijs

Doelen

Op iedere school werken we met een integrale aanpak gericht op sociale veiligheid in relatie tot seksuele diversiteit. De interventies voor het Voortgezet Onderwijs hebben een meningsvormend karakter.

Het schoolbeleid seksuele diversiteit van elke individuele school bestaat minimaal uit dat wat is vastgelegd in het convenant, aangevuld met het voornemen om elke vier jaar mee te doen aan E-MOVO. Dat laatste garandeert dat er blijvend informatie per school zal zijn over tolerantie, sociale afstand en veiligheid.

Iedere school heeft minimaal in zijn schoolbeleid op het gebied van seksuele diversiteit dat wat is vastgelegd in het convenant en geconcretiseerd in begroting en activiteiten.

Elke school heeft voor het onderdeel Educatie een leerlijn die over het volledig aantal leerjaren loopt. Hierin zijn minimaal de COC voorlichtingsgroep of het interactief theater, bij voorkeur beiden, structureel opgenomen.

Op het gebied van Zichtbaarheid: elke school met een bibliotheek heeft een actueel Roze aanbod op de plank, en heeft homoseksualiteit/seksuele diversiteit opgenomen als zoekterm.

Het aanbod van interventies is actueel, passend, uitgebreid en via verschillende manieren toegankelijk voor alle medewerkers en leerlingen van middelbare scholen in regio Nijmegen.
Er treedt in interventies en aandacht langzamerhand een verschuiving op van de term homoseksualiteit naar de term seksuele diversiteit. Dit geeft ruimte om ook aandacht te besteden aan kennis en bewustwording van leerlingen en team over het bestaan van transgenders.

SchoolsOUT is gecertificeerd volgens de normen van de Erkenningscommissie Interventies van het Centrum Gezond Leven.

Het convenant dat in 2008 op feestelijke wijze tijdens Nationale Coming Out Day is ondertekend, zal in de nieuwe periode geactualiseerd en opnieuw bekrachtigd moeten worden. SchoolsOUT zal met de VO scholen een nieuw convenant opstellen om de doelstellingen van SchoolsOUT verder te realiseren.

Iedere school neemt deel aan E-MOVO 2011: De data die hieruit voortkomen kunnen vergeleken worden met de nulmeting (2003) en met de follow-up uit 2007. Zeker als de data uit 2015 meegenomen worden ontstaat er een longitudinale studie naar tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit op het Voortgezet Onderwijs in Nijmegen, waarmee men causaliteit kan bereiken.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

Doelgroep
Alle locaties voor het Voortgezet Onderwijs in Nijmegen.

Aanpak
De VO locaties in Nijmegen vallen qua activiteiten en inzet op het gebied van de doelen van SchoolsOUT grofweg in drie stadia uiteen:

1. Een groep die (op)nieuw start (6 schoollocaties);
2. Een actieve groep die consolideert en in de onderhoudsfase zit (15 schoollocaties);
3. Een actieve groep die de oude activiteiten voortzet, maar ook toe is aan (ver)nieuwe(nde) activiteiten (6 schoollocaties).

Voor een aantal scholen richt de begeleiding van SchoolsOUT zich met name op het bestendigen en onderhouden van de positieve gang van zaken. Een aantal scholen vraagt om actievere begeleiding omdat het hen moeilijk valt om activiteiten van de grond te krijgen of medewerking van collega's of directie te krijgen. Een aantal VO scholen en scholen voor Speciaal onderwijs is startende en vraagt om intensieve begeleiding bij het organiseren van aandacht voor het thema seksuele diversiteit.

Als we dit uiteenzetten naar de pijlers, dan ontstaat het volgende beeld.
Het beleid op scholen wat betreft seksuele diversiteit heeft steeds meer aandacht, op steeds meer scholen is het programma SchoolsOUT of onderdelen van het programma opgenomen in de jaarplanning. Het opnemen van seksuele diversiteit in de kerndoelen en de aanpassing van sociale veiligheid in de wet per 1 augustus 2015 zijn mooie nieuwe aanvliegroutes.

Op dit moment besteden alle scholen aandacht aan de pijler Educatie, meestal binnen een doorlopende leerlijn in verschillende vakken en leerjaren, die ruim voldoende wordt vormgegeven. Steeds meer scholen kiezen ervoor om voorlichtingen van COC Nijmegen in te zetten, evenals theater van Theater AanZ of Theaterbureau Mind Mix.

Er is relatief ook veel aandacht voor de pijler Zichtbaarheid op de scholen. Op een enkeling na doen alle scholen op uitnodiging van de gemeente Nijmegen mee aan het hijsen van de regenboogvlag op Coming Out Day, een aantal verbindt daar ook voorbereidende lessen aan. Verder hangen er bijvoorbeeld posters in de school, liggen er boekjes over seksuele diversiteit bij de zorgcoördinatoren en de website van SchoolsOUT wordt op de schoolsite genoemd. Er zijn op enkele scholen Gay Straight Alliances (GSA) en/of een roze schoolweek. Bijzonder aan deze initiatieven is dat deze voortkomen uit leerlingen en docenten zelf.

De pijler Zorg heeft de laatste jaren meer vorm gekregen, doorontwikkelen van deze pijler blijft de aankomende jaren ook een belangrijk doel. DITO! en COC jongeren geven aan dat zij meer ondersteuning prettig zouden hebben gevonden in de eigen VO opleiding, we hebben een aantal ideeën geprobeerd uit te voeren. De beste werkende methode lijkt docenten en O.O.P. sensitief te maken voor het thema en LHBT jongeren. Bij een aantal scholen zijn mentoren trainingen gegeven in samenwerking met COC Nijmegen en Dito!

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

Daar waar mogelijk laten we in deze samenwerking (oud) leerlingen van deze scholen participeren in de trainingen. Met name de ervaringen van oud leerlingen spreken zeer tot verbeelding bij mentoren en vergroten de impact van de trainingen.

E-MOVO 2015
In 2015 neemt iedere school deel aan E-MOVO 2015. De data die hieruit voortkomen kunnen vergeleken worden met de nulmeting (2003) en met de follow-up uit 2007 en 2011. Dit laatste garandeert dat er blijvend informatie per school zal zijn over tolerantie. Met de in 2015 meegenomen data ontstaat er een longitudinale studie naar tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit op het Voortgezet Onderwijs in Nijmegen.

Specifieke doelstellingen voor SchoolsOUT Voortgezet Onderwijs voor 2011 – 2015:
Elke school heeft voor het onderdeel Educatie een leerlijn die over een aantal leerjaren loopt, hierin zijn meestal de COC voorlichtingsgroep of het interactief theater van Theater AanZ en/of Theaterbureau Mind Mix opgenomen. De kosten van het inzetten van theater is wel vaker onderwerp van gesprek, met name bij scholen bij wie theater nog niet jaarlijks ingezet wordt.

Teams van een derde van de scholen zijn (opnieuw) getraind of begeleid om de sociale veiligheid voor medewerkers en leerlingen te vergroten.

Op het gebied van zichtbaarheid: Op een enkele school na hijsen alle scholen met Coming Out Day de regenboogvlag.

Elke school met een bibliotheek heeft een actueel Roze aanbod op de plank, seksuele diversiteit opgenomen als zoekterm blijft lastig net zoals de link naar SchoolsOUTweb ook nog weleens van de schools site verdwijnt, blijven checken lijkt vooralsnog de enige oplossing.

Het aanbod van interventies is actueel, passend, uitgebreid en via verschillende manieren toegankelijk voor alle medewerkers en leerlingen van middelbare scholen regio Nijmegen.

Er is opnieuw gestart met het uitbrengen van een nieuwsbrief, met landelijke en lokale items, tips et cetra. Voor het Voortgezet Onderwijs maken we een jaarplanning met zichtbaarheidsacties en inspiratiedagen.

In de interventies is de aandacht van de term homoseksualiteit over gegaan naar de term seksuele diversiteit. Dit heeft ruimte gegeven om ook aandacht te besteden aan kennis en bewustwording van leerlingen en team over het bestaan van transgenders. In het kader hiervan hebben we in oktober 2013 een bijeenkomst georganiseerd voor PO VO en ROC over genderdysforie.

SchoolsOUT is volgens de normen van de Erkenningscommissie Interventies van het Centrum Gezond Leven opgenomen in de database als theoretisch goed onderbouwd. Het convenant dat in 2008 op feestelijke wijze tijdens Nationale Coming Out Day is ondertekend, is in de nieuwe periode geactualiseerd en opnieuw bekrachtigd. Op 31 mei 2012 tijdens het Landelijke congres: Onderwijs uit de kast is dit nieuwe convenant getekend door Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs en ROC met een adhesie betuiging door VO- raad en HBO-raad.

Het draagvlak bij scholen is blijvend groot en scholen nemen steeds meer structureel activiteiten op in hun curriculum of jaarplan. Terwijl het project begon met het ondersteunen van zo'n 13 scholen, ondersteunt SchoolsOUT op dit moment (2015) alle 27 schoollocaties voor Voortgezet Onderwijs in en om Nijmegen.

Ook blijft er animo voor deskundigheidsbevordering op dit terrein bij schoolmedewerkers.

Steeds meer scholen kiezen om voor leerlingen voorlichtingen van COC Nijmegen in te zetten. De voorlichtingen stijgen door de ondersteuning van SchoolsOUT en vinden steeds meer inbedding in het schoolcurriculum. Zat het team Voorlichting jarenlang op zo'n 50 voorlichtingen per jaar, is het in 2015 gestegen naar meer dan 100 voorlichtingen per jaar.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

De GSA blijft voor veel scholen een aantrekkelijke optie. Er waren al op 6 Nijmeegse scholen een Gay Straight Alliance gerealiseerd. GSA's verdwijnen ook weer, het blijkt dat de GSA om de 2 à 3 jaar een nieuwe start vraagt omdat leerlingen van school gaan, dit vraagt om een goede overdracht.
Momenteel onderzoekt COC Voorlichting of met het opnemen van een GSA onderdeel in de COC Voorlichting ze jongeren eerder kunnen motiveren zich in te zetten voor een GSA.
Er zijn docentenbijeenkomsten georganiseerd in het kader van de Gay Straight Alliances.

Uit het rapport 'Do the right thing' van Movisie lijkt de werkwijze film en theater het meest kansrijk. Het gaat dan om film en theaterstukken die het voor elkaar krijgen empathie voor homoseksuele karakters te wekken bij de heteroseksuele kijker. Deelnemers blijken niet alleen die ene hoofdpersoon positiever te gaan waarderen, maar de meer positieve waardering slaat ook over naar alle homoseksuelen.

Theater AanZ en theaterbureau Mind Mix zijn binnen SchoolsOUT een belangrijk onderdeel van het programma.

Samen met de roze aanbieders blijven we ook werken aan kwaliteitsverbetering, afgelopen jaar is er gewerkt aan een gezamenlijk werkschema t.b.v. de projectleider. In dit schema geven roze aanbieders de ervaringen en contacten per school aan. Dit om de situatie per school vanuit verschillende uitgangspunten te kunnen bezien.

Evaluatie
SchoolsOUT evalueert jaarlijks met alle scholen. Daarover wordt per school een voortgangsverslag van gemaakt, dit is meteen een stimulans om plannen te maken voor het volgende jaar en voor SchoolsOUT de manier om alle scholen te monitoren.

Conclusie
In het algemeen is er tevredenheid en belangstelling op het thema. Er is betrokkenheid maar zeker ook een worsteling om het thema overeind te houden.

Er zijn 15 scholen die integraal op SchoolsOUT inzetten en op de scholen waar dit nog onvoldoende gebeurd kan de paraplu sociale veiligheid winst opleveren. De brede samenwerking binnen de Gezonde School en de verbinding op verschillende thema's kan voor scholen inspiratie en motivatie opleveren naar beide kanten. Belangrijk blijft dat SchoolsOUT haar eigenheid behoud en daarin voor de scholen zichtbaar blijft.

Verder lijkt het er op dat op de pijler Zorg winst te behalen is. Daarbij valt op dat nog steeds bij veel scholen niet bekend is of er LHBT collega's zijn. Bij elkaar opgeteld over alle participerende scholen en alle honderden medewerkers die hier werkzaam zijn, is er naar informatie van de contactpersonen per school, slechts een handjevol collega's waarvan bekend is dat zij homo, lesbisch of bi zijn. Het is niet duidelijk wat de betekenis daarvan is, maar het is wel iets om aandacht voor te hebben. Als mensen in het schoolteam LHBT zijn en ze zouden er iets over willen vertellen, is er dan afdoende veiligheid om hierin een keuze te hebben?

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

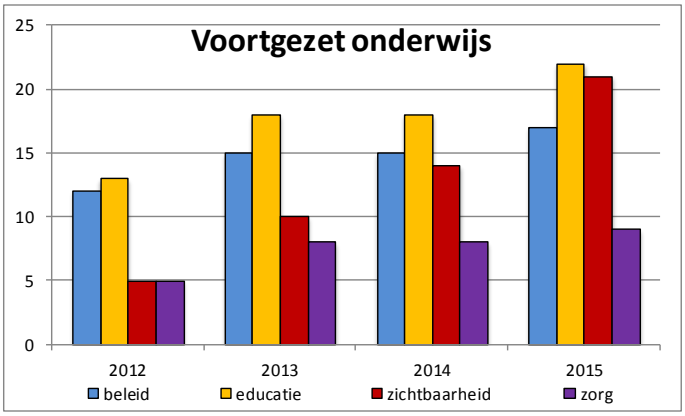

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

5. Scholen aan het woord in het Handboek SchoolsOUT 2014

Jeannette Buijs, beleidsmedewerker, Dominicus College Nijmegen:

'Seksuele diversiteit is geen gemakkelijk onderwerp om te bespreken, al weten we dat dit alle leerlingen op school aan gaat. Het is een keuzelesonderwerp van meestal de docent biologie, maatschappijleer of verzorging en is zeker niet in het lessen en toetsen verankerd. In school zijn er altijd wel medewerkers die begaan zijn met dit onderwerp. Niet alleen docenten maar ook een roostermaker of conciërge kan behoefte voelen seksuele diversiteit op school bespreekbaar te maken. Dat kan persoonlijk zijn of vanuit directe betrokkenheid maar ook door ervaringen met oud-leerlingen. Maar altijd geldt dat als je (bijna) alleen staat in de school, de kans klein is dat je het aandurft over homoseksualiteit e.d. te beginnen. Voor mij was de eerste aanzet een bezoekje van de projectleider van SchoolsOUT. Daarmee had ik een opdracht in handen en een excuus om de aandacht te vragen van schoolleiding en docenten over hoe de school seksuele diversiteit bespreekbaar maakt. Gelukkig kwam de projectleider het jaar erop weer en werd na mijn inventarisatie een volgende stap gezet namelijk actief aan de slag op school. In de lessen maar ook daarbuiten. Via de jaarlijkse inspiratiemiddagen georganiseerd door de projectleider, ontmoette ik contactpersonen op andere scholen en kwam een uitwisseling op gang. Je kunt leren van elkaars successen en blunders maar ook komt in beeld wat bij je eigen school en populatie past en dus kansrijk is. Via de projectleider kwam ik ook in contact met diverse aanbieders en vernieuwing in het aanbod voor scholen. Er volgden leerzame, gezellige maar ook ontroerende ontmoetingen waardoor ik de drive en lef kreeg door te gaan. Leerlingen die enthousiast betrokken raakten bij bv de GSA gingen na het examen (be)vrij(d) van school af maar de terughoudendheid en angst bij jonge leerlingen blijf ik zien. De eerste klasser die niet weet te reageren op het woord homoseksualiteit, lesbisch zijn. De derde klasser die wel voorlichting wil geven over de GSA in de eerste klas…. De bovenbouwleerlingen die een feest maken van de Paarse Vrijdag. De terugkerende aandacht en stimulans vanuit SchoolsOUT blijven nodig want ik voorvoel dat wat nu zorgvuldig opgebouwd is, weer als een pudding in elkaar zakt als de externe aandacht wegvalt. We zijn er nog niet.'

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

6. ROC Nijmegen

Doelen
In de oriëntatiefase is het van belang om contact te leggen met alle afdelingen binnen het ROC.
Dit om draagvlak te creëren voor de doelstellingen van SchoolsOUT en hiermee het thema op de agenda te krijgen.

We hebben ons in eerste instantie gericht op de locatie Campusbaan aangezien in de eerste oriëntatie is gebleken dat hier het meest draagvlak bestaat voor de doelen van SchoolsOUT.

In de oriënterende fase worden een aantal sporen tegelijk bewandeld:

- Oriëntatie op opleidingen en de (toekomstige) beroepspraktijk van deze opleidingen;
- Draagvlak creëren en bestaand draagvlak verder vergroten voor doelstellingen van SchoolsOUT;
- Ontwikkelen en uitvoeren van op maat interventies;
- Onderzoek naar draagvlak en mogelijkheden in de andere sectoren van ROC Nijmegen;
- Ontwikkeling meerjarenplan.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

Doelgroep
Aan ROC Nijmegen studeren ruim 12.000 studenten: 52% daarvan is man en 48% vrouw. 8% van de totale populatie is van allochtone afkomst. De studenten komen grotendeels uit Nijmegen, Groesbeek, Gennep en Boxmeer. Ruim 1% van de studenten komt uit Duitsland.

Het onderwijs op het ROC wordt ingedeeld in vier niveaus. Verreweg de meeste studenten studeren op het middelbaar beroepsonderwijs, dat is niveau 3 en 4. Dit zijn ruim 8000 studenten, ofwel 70%. De overige 30% volgt funderend beroepsonderwijs op niveau 1 en 2[4]. Binnen het beroepsonderwijs zijn twee leerwegen mogelijk: de beroep opleidende leerweg (BOL) en de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). Op de BOL-opleidingen wordt het grootste deel van de tijd de opleiding op de school gevolgd en bij BBL in de beroepspraktijk (min. 60%).

Bij ROC Nijmegen[5] werken ruim 1100 medewerkers, verdeeld over 176 opleidingen variërend van Allround kapper tot Beveiliger. De opleidingen worden aangeboden op 14 verschillende locaties. De hoofdsectoren vallen uiteen in de sector Techniek, de sector Zorg, Welzijn & Educatie, de sector MBO College De Maasvallei en tenslotte de sector Economie.

Aanpak
SchoolsOUT is geschikt voor verschillende scholen. Op iedere school werken we met een integrale aanpak gericht op sociale veiligheid in relatie tot seksuele diversiteit. Op het ROC wordt de nadruk niet alleen gelegd op meningsvorming maar is ook uitbreid naar toepassing in de beroepspraktijk.

Pijlers
Ook bij ROC Nijmegen heeft SchoolsOUT voor ogen gehad dat om de doelstelling en hoofddoelen succesvol te realiseren er inzet moet plaatsvinden op alle vier de pijlers. De startsituatie was als volgt:

De pijler Educatie werd als zeer kansrijk geacht. Mede omdat er een aantal initiatieven ontwikkeld zijn als aanbod voor ROC Nijmegen. Zo is er een voorstelling van Theater AanZ `Geen Gezicht' en komt ook de voorlichtingsgroep van COC Nijmegen op ROC Nijmegen. Ook theater- en vormingsbureau Mind Mix heeft eveneens passend aanbod.

De laatste jaren heeft SchoolsOUT behoorlijke progressie geboekt op de pijler Zichtbaarheid. Het blijkt voor Voortgezet Onderwijs scholen een laagdrempelige pijler te zijn om interventies op in te zetten en er is aanbod ontwikkeld dat ook, eventueel in aangepaste vorm, voor het ROC bruikbaar zou kunnen zijn.

Voor wat betreft de pijler Beleid verwachten wij dat SchoolsOUT inzet zal leveren met het oog op resultaten op de langere termijn. De ervaringen in het Voortgezet Onderwijs laten zien dat interventies op deze pijler een lange adem nodig hebben om succesvol te zijn. Positief is, dat vanuit eerder onderzoek en verkennende gesprekken blijkt dat er op verschillende afdelingen van het ROC wordt gestreefd naar een structureel, geïntegreerd aanbod op het thema seksuele diversiteit.
Het vergroten van draagvlak voor de doelstellingen van SchoolsOUT hebben we op verschillende manieren vormgegeven.

Gestart is met een gesprek met manager studenten processen. Deze manager heeft als afgevaardigde van het ROC plaatsgenomen in de begeleidingscommissie en een projectleider voor SchoolsOUT op de afdeling Zorg en welzijn aangesteld. Met de komst van deze de projectleider op de afdeling Zorg en Welzijn, en twee enthousiaste docenten is er een werkgroep samengesteld.
Vanaf schooljaar 2012/2013 is deze werkgroep actief, in de werkgroep zijn de verschillende afdelingen van Zorg en Welzijn vertegenwoordigd. Er is een jaarplanning en een plan van aanpak op de verschillende pijlers gemaakt. In de jaarplanning zijn de pijlers Beleid, Educatie en Zichtbaarheid opgenomen.

[4] http://www.roc-nijmegen.nl/student/onderwijsinfo/algemene-informatie/opleidingsniveaus
[5] Met ROC Nijmegen bedoeld: de studenten en docenten van de sectoren Techniek, Economie en Zorg & Welzijn in Nijmegen.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

De docenten zijn betrokken en gemotiveerd maar vinden dat het project SchoolsOUT binnen de school in de structuur van de school opgenomen zou moeten worden. Zij voelen zich te veel alleen verantwoordelijk. Dit lijkt de energie die er is om aan het thema te werken weg te nemen.

Beleid
Op 31 mei 2012 tijdens het landelijk congres 'Onderwijs uit de kast' heeft Rutger den Haan, directeur Strategie en Beleid, namens het ROC het convenant ondertekend. In gesprekken op het ROC met docenten blijkt dit een belangrijk onderdeel te zijn in de vergroting van draagvlak.
Op management-/beleidsniveau is er draagvlak om structureel aandacht te besteden aan seksuele diversiteit. In 2014 heeft de directeur Zorg en Welzijn als woordvoerder van het ROC plaatsgenomen in de begeleidingscommissie van SchoolsOUT.

Educatie
In 2013 en 2015 heeft theater AanZ voorstellingen gespeeld op het ROC.
In 2013 voor de afdelingen Zorg en Welzijn, Economie en Technovium.
In 2015 voor de afdeling Zorg en welzijn, Technovium en de locatie techniek op de Energieweg.

De voorstelling "Geen gezicht "gaat over seksuele diversiteit en religie, na de voorstelling is er een groepsdiscussie over het thema seksuele diversiteit met de verschillende groepen. In alle gevallen hebben docenten aangegeven dat ze na aanleiding van de voorstelling gezien hebben hoe belangrijk het is om het thema bespreekbaar te maken.

Op de afdeling Zorg en Welzijn geeft COC Voorlichting ieder jaar op verschillende afdelingen op initiatief van de afdeling Zorg en Welzijn voorlichting. Voor de afdeling Zorg en Welzijn zijn er lessen ontwikkeld hoe om te gaan met seksuele diversiteit in de zorg.

Zichtbaarheid
Zichtbaarheid blijkt ook voor het ROC een laagdrempelige pijler te zijn om interventies op in te zetten. Homojongerenorganisatie Dito! heeft een belangrijke functie in deze pijler Zichtbaarheid op het ROC. Tijdens manifestatieachtige activiteiten bieden ze altijd ondersteuning.

Coming Out Day, het ROC besteedt op Coming Out Day zichtbaar aandacht aan seksuele diversiteit onder andere door net als in het Voortgezet Onderwijs de regenboog vlag te hijsen.
Sinds 2013 neemt locatie Campusbaan en locatie Technovium deel aan het vlaggen op Coming Out Day. Dit jaar heeft ook de locatie Energieweg hieraan deel genomen.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Op Paarse Vrijdag 2013 is er aandacht besteed aan zichtbaarheid door samen met Dito en COC jongeren op de Plaza van de Campusbaan het thema met jongeren bespreekbaar te maken door middel van flyeren en uitdelen van paarse polsbandjes, Op de Afdeling Zorg en Welzijn zijn er voorafgaand aan Paarse Vrijdag lessen ontwikkeld en gegeven over seksuele diversiteit in verschillende klassen. Dit resulteerde in meisjes met paarse hoofddoeken op Paarse Vrijdag, wat in schril contrast was met de jongens van economie die niet op de Plaza wilden zijn deze dag.

In de werkgroep geven de docenten van het Technovium al snel aan dat de aanpak op het Technovium op een andere manier vormgegeven zal moeten worden, bang dat teveel nadruk op het thema niet goed zal

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

vallen bij studenten en docenten. Er wordt gekozen voor vooral zichtbaarheidsacties naast theater voor jongeren. Theater AanZ speelt "Geen Gezicht" in het bijzijn van directeur Hanneke Berben en locatiedirecteur Wiebe Terpstra. De groepsdruk is duidelijk zichtbaar er zijn zelfs jongeren die aangeven dat de sociaal wenselijke antwoorden om de hoek wel verdwenen zullen zijn.

Paarse Vrijdag wordt mooi neergezet, door de afdeling Bouw worden sponning en deuren gemaakt, door de schilderafdeling in de paarse verf gezet, door media design van tekst voorzien.
De deuren worden in de kantine deuren geplaatst en tijdens de pauze mogen jongeren door de deur uit de kast, er worden foto's gemaakt en Nijmeegse Annie verhoogt de feestvreugde. De locatie directeur staat open voor het thema op het Technovium en geeft het voorbeeld door duidelijk in het paars tijdens de activiteit aanwezig te zijn.

In de werkgroep ontstaat meer en meer behoefte aan borging van het thema in programma's. Met de komst van directeur Lucienne Hoogwerf afdeling Zorg en Welzijn in de begeleidingscommissie wordt er gekozen om een voorstel te schrijven voor de 3 directeuren. In 2014 is er naar aanleiding hiervan een afspraak met locatiedirecteur Wiebe Terpstra. Afgesproken word dat we een pilot draaien op het Technovium en de Energieweg, het plan is om met het thema aan te sluiten bij School of live en burgerschap. Vanuit de Energieweg sluit er een docent aan om het programma vorm te geven.

In het kader hiervan heeft afgelopen september AanZ de voorstelling 'Geen Gezicht' gespeeld op de Campusbaan, Technovium en de Energieweg.

Het voorstel om relationele -, seksuele vorming en seksuele diversiteit structureel op te nemen voor alle studenten van het ROC in het programma ligt nog steeds op tafel, of het opgenomen wordt in het vak burgerschap of in het Gezonde School programma is nog onduidelijk.

Coming Out Day 2015 hebben alle afdelingen de regenboogvlag gehesen. Technovium heeft een regenboogvlag van 11 meter in het Atrium opgehangen.

Evaluatie
SchoolsOUT evalueert jaarlijks met alle betrokkenen. Daarover wordt per afdeling een voortgangsverslag van uitgebracht deze gegevens zijn dan in de meeste gevallen uitgangspunten voor vervolg.

Conclusie
Op management-/beleidsniveau is er draagvlak om structureel aandacht te besteden aan seksuele diversiteit. Er is contact met de verschillende locatiedirecteuren en afdelingsleiders.
Het ROC heeft in 2012 het convenant ondertekend tijdens het landelijke congres 'Onderwijs uit de kast'.

In de begeleidingscommissie van SchoolsOUT heeft Lucienne Hoogwerf, directeur Zorg en Welzijn plaatsgenomen als woordvoerder voor het ROC.

Het draagvlak is uitgebreid van locatie Campusbaan, Sector Zorg, Welzijn met locatie Technovium en locatie Energieweg.

Er is op verschillende manieren gewerkt met het vormgeven van een werkgroep. Het ROC Nijmegen heeft een projectleider aangesteld die samen met de projectleider van de GGD Gelderland-Zuid uitvoering heeft gegeven aan activiteiten in het kader van SchoolsOUT. Dit bleek een te smalle basis voor het hele ROC. Een docentenwerkgroep lijkt tot nu toe het best te werken, met activiteiten gericht op de eigen afdeling en waar mogelijk ROC breed.

Er ligt momenteel een voorstel bij de directie van het ROC om relationele seksuele vorming en seksuele diversiteit structureel op te nemen in het vak burgerschap voor alle studenten van het ROC.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

	Beleid				Educatie				Zichtbaarheid				Zorg			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Zorg en Welzijn					x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Economie					x											
Technovium					x	x		x		x		x				
Techniek Energieweg								x				x				

Figuur 3 aandacht voor de pijlers per opleiding

7. Overstijgende activiteiten

Inspiratiebijeenkomsten

SchoolsOUT heeft in 2011, 2012, 2013, 2014 en in 2015 inspiratiebijeenkomsten voor mentoren, docenten, leerkrachten, directieleden, contactpersonen van deelnemende scholen en leerlingen georganiseerd, dit om nog meer input te verzamelen om in te zetten op scholen. Scholen presenteren de eigen projecten rondom seksuele diversiteit en er is een aanbod vanuit SchoolsOUT en andere organisaties. De middag vindt plaats op een school, waaruit voor de betreffende school ook het commitment aan het thema spreekt.

Het Helicon VMBO Groen was in 2011 gastschool voor het VO, 30 aanwezigen.
2012 bijeenkomst op het stedelijk Gym voor PO VO ROC, 100 aanwezigen.
2013 Transgenderbijeenkomst voor PO VO ROC, 50 aanwezigen.
2013 bijeenkomst voor het PO op basisschool Het Talent, 100 aanwezigen.
2014 bijeenkomst voor het PO op basisschool Prins Clausschool, 70 aanwezigen.
2015 bijeenkomst op het Montessoricollege voor het PO VO ROC, 180 aanwezigen.

Coming Out Day

Iedereen moet zichzelf kunnen zijn, zich geaccepteerd en sociaal veilig voelen. Op school, op straat, op het werk en in de sport. De regenboogvlag symboliseert dit voor LHBT's. De vlaggen worden gehesen om deze boodschap gezamenlijk kracht bij te zetten, een zichtbare ondersteuning van de gemeente Nijmegen voor LHBT's.

In 2013 zijn de Voortgezet Onderwijs scholen samen met de Gemeente Nijmegen begonnen met vlaggen. Tijdens Coming Out Day 2015 hebben op een enkele school na alle Voortgezet Onderwijs scholen de regenboog vlag gehesen, 10 Primair Onderwijs scholen, ROC campusbaan, Technovium en afdeling Techniek aan de Energieweg, gemeente Nijmegen en St. Stevenstoren. Verder deden dit jaar mee:

- Doornroosje
- Politie
- NEC (De Goffert)
- GGD Gelderland-Zuid
- De W4 (de grote welzijnsorganisatie in de Castellatoren)
- Theater AanZ
- Theaterbureau Mind Mix
- COC Nijmegen/ roze huis
- Wijkaccommodaties en Jongerencentra (20)
- Gemeentelijke sport en recreatie accommodaties (45)

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Regenboogsteden akkoord
Tijdens de ondertekening van het regenboogsteden akkoord in Nijmegen op 10 oktober 2014, waarbij minister van OC&W Jet Bussemaker aanwezig was heeft SchoolsOUT een presentatie gegeven over de aanpak en effectiviteit van het project.

8. Kwaliteit

Met het beschrijven van SchoolsOUT in 2014 en de erkenning door het RIVM als theoretisch goed onderbouwd is er een flinke stap gezet in de doorontwikkeling van het project en de daarbij behorende kwaliteit.

Met de lopende aanvraag bij ZonMw is er vervolg gegeven aan de kwaliteitsontwikkeling van het project. Resultaten uit dit effect-onderzoek, waarbij het onder andere gaat over de implementatie-mogelijkheden van het programma zijn erg relevant voor de verdere ontwikkeling van SchoolsOUT.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

8. COC aan het woord handboek SchoolsOUT 2014

Joris Blaauw, voorzitter COC Nijmegen:

Sinds de start van het project Voortgezet Onderwijs en Homoseksualiteit is COC Nijmegen nauw betrokken bij de voortgang en ontwikkeling van – wat inmiddels – SchoolsOUT heet. Als lid van de begeleidingscommissie wordt meegedacht over de doelstellingen van het project en worden contacten gelegd met andere roze aanbieders. Het echte werk wordt echter geleverd door onze voorlichters: jonge mensen die zichzelf kwetsbaar durven op te stellen om zo het onderwerp seksuele diversiteit bespreekbaar te maken in het onderwijs. Op basis van doordachte en geteste werkvormen gaan zij het gesprek aan met leerlingen. Onze voorlichters zijn geen gastdocenten, maar gelijkwaardige gesprekspartners. Ze zitten met de leerlingen in een kring en beantwoorden vragen die er leven en proberen vooroordelen te nuanceren.

Die voorlichting wordt echter in veel steden gegeven, wat is er zo bijzonder aan Nijmegen? De integrale samenwerking tussen alle betrokkenen. Verbetering van de positie van LHBT-leerlingen wordt in Nijmegen gedragen door een alliantie van scholen, docenten, belangenorganisaties, GGD en gemeente. Samen maken zij zich hard voor veilige scholen en tegen discriminatie en homo negativiteit. Door de nauwe contacten is iedereen goed op elkaar ingespeeld en wordt alles uit de kast gehaald om leerlingen te informeren en LHBT-leerlingen en –docenten te ondersteunen.

Aangezien de organisatie van het project in handen ligt van de GGD hoeft ons team voorlichting zich niet druk te maken over acquisitie. Voorlichters kunnen dus al hun tijd besteden aan voorlichtingen, trainingen en de ontwikkeling van nieuwe interventies. Het convenant 'verplicht' scholen het thema seksuele diversiteit te agenderen: gegarandeerd werk voor onze actieve club voorlichters.

Ik wens iedere stad een eigen SchoolsOUT. Ik ben er van overtuigd dat de nauwe samenwerking, de voortdurende evaluatie door scholen, GGD en begeleidingscommissie en het commitment (niet in de laatste plaats uitgedrukt door een stevige financiering) vanuit de gemeente een succesverhaal van de Nijmeegse aanpak hebben gemaakt. Leerlingen in Nijmegen – met name op actieve SchoolsOUT scholen – zijn veel sterker positief over seksuele diversiteit dan leerlingen elders in Oost Nederland.

Ik ben trots op het mooie resultaat dat geboekt is. De oudste *roze* stad van Nederland heeft met SchoolsOUT een uniek exportproduct te bieden!

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

Gelderland-Zuid

9. Samenvatting

De doelstelling voor de periode 2012 – 2015 was gericht op het consolideren en verdiepen van de aandacht voor seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs en starten met SchoolsOUT binnen in het Primair Onderwijs en het ROC Nijmegen.

De meeste aandacht wordt besteed aan het samen met scholen opzetten en inrichten van een programma rondom seksuele diversiteit dat past bij de betreffende school. Naast Educatie en aandacht binnen de lessen, richten we ons op de pijlers Zichtbaarheid, ondersteunend Beleid en de Zorgstructuur op school.

In de afgelopen periode zijn eveneens een aantal stadsbrede activiteiten uitgevoerd die naast Zichtbaarheid voor het thema ook ondersteunend zijn voor de afzonderlijke scholen om seksuele diversiteit binnen de eigen school vorm te geven. Voorbeelden hiervan zijn:

- Jaarlijkse inspiratiedagen voor het onderwijs (5 bijeenkomsten met tussen de 70 en 180 aanwezigen);
- Hijsen regenboogvlag tijdens Coming Out Day (jaarlijks op 11 oktober);
- GSA activiteit, Paarse Vrijdag (jaarlijks in december);
- Jaarlijkse week van de lentekriebels (begin maart);
- Congres en ondertekening convenant in 2012;
- Transgenderbijeenkomst in 2013;
- Presentatie op Regenboogsteden bijeenkomst met Minister van OC&W Jet Bussemaker en wethouder Renske Helmer-Englebert (oktober 2014).

In de afgelopen periode zijn een aantal nieuwe producten en interventies ontwikkeld, zoals bijvoorbeeld een roze waaier (met suggesties en do's en dont's) voor het basisonderwijs, voorlichting voor het ROC, website Roze Geschiedenis Nijmegen.

Het SchoolsOUT-project is uitgebreid beschreven en gedocumenteerd. In 2014 heeft de RIVM-erkenningscommissie voor interventies op het terrein van gezondheidsbevordering SchoolsOUT het predicaat 'Theoretisch goed onderbouwd toegekend. Op basis van deze erkenning is inmiddels een onderzoeksvoorstel ontwikkeld en ingediend om een uitgebreide effectstudie uit te voeren.

In het **Primair Onderwijs** zijn 20 van de 43 scholen op een of andere manier gestart of bezig met SchoolsOUT. Voor een aantal PO scholen (20%) is het thema relaties en seksualiteit nog spannend. In termen van implementatie zijn we tevreden met de scholen die we bereikt hebben en de resultaten die de afgelopen jaren zijn geboekt. Implementatie vraagt een lange adem.

In het **Voortgezet Onderwijs** zijn alle scholen met het thema diversiteit bezig. 15 Scholen consolideren hun aanpak, 6 scholen zijn (opnieuw) gestart met SchoolsOUT en 6 actieve scholen zijn bezig met het doorontwikkelen van hun inzet en steeds meer leerlingen daarbij actief betrekken via bijvoorbeeld Gay Straight Alliance, samen filmpjes maken of bezoeken van het Roze huis. Zoals uit de tabel blijkt is op de verschillende SchoolsOUT-pijlers voortuitgang geboekt.
In het algemeen lijkt het er op dat op de pijler 'Zorg: Signalering & begeleiding ' op de meeste scholen meer zou kunnen gebeuren.

Voorstel - Voorzetting SchoolsOUT 2016-218

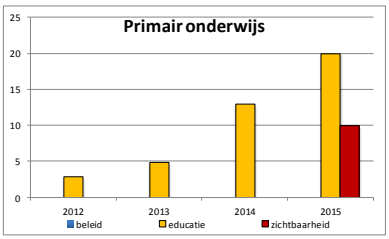

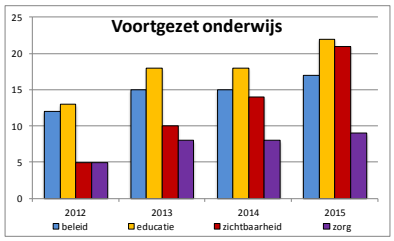

Figuur 4 aantal scholen per pijler

Het **ROC** heeft ongeveer 8000 leerlingen en de verschillen tussen de opleidingen zijn groot. De strategie is erop gericht om zowel via het Expertisecentrum van het ROC SchoolsOUT een plek te laten krijgen in het sociale veiligheidsbeleid van het hele ROC en daarnaast per afdeling SchoolsOUT in te voeren, passend bij de betreffende opleiding.

Op de afdeling Zorg en Welzijn wordt er inmiddels gewerkt aan het thema op de verschillende pijlers. De afdeling Techniek, locatie Technovium en Energieweg zicht zich met name op Zichtbaarheid. De uitdaging voor de komende jaren is om ook een plek binnen de afdeling Economie te verwerven.

Er ligt momenteel een voorstel bij de directie van het ROC om relationele seksuele vorming en seksuele diversiteit structureel op te nemen in het vak burgerschap voor alle studenten van het ROC.

	Beleid				Educatie				Zichtbaarheid				Zorg			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Zorg en Welzijn					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Economie					X											
Technovium					X	X		X		X		X				
Techniek Energieweg								X				X				

Figuur 5 aandacht voor de pijlers per opleiding

Alle scholen hebben aangegeven dat ze de actieve benadering en ondersteuning vanuit SchoolsOUT en de gezamenlijke stadsbrede acties als erg helpend ervaren en noodzakelijk om met het thema door te gaan.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Voorstel aan de Raad

GEMEENTE Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel

6 juli 2016 / 80/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp

Raadsvoorstel gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg)

Programma

Grondbeleid

Portefeuillehouder

B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.

7 juni 2016

Samenvatting

Het plangebied ligt in Nijmegen Oost, ten zuiden van het historische centrum en maakt onderdeel uit van een enkele jaren geleden gerealiseerd inbreidingsplan aan weerszijden van de Bandoengstraat. Het bijgevoegde bestemmingsplan maakt in het voormalige schoolgebouw op de hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg c.q. op het achterterrein stadswoningen, appartementen en rijenwoningen en een groeninrichting mogelijk.

Met ingang van 24 maart 2016 heeft het bestemmingsplan Nijmegen in ontwerp gedurende 6 weken ter visie gelegen. Over het ontwerpplan is 1 zienswijze ingediend. Ambtshalve is er een wijziging in het ontwerpplan doorgevoerd. Het bestemmingsplan kan door de gemeenteraad gewijzigd worden vastgesteld.

Voorstel om te besluiten

1. Vast te stellen de gegeven beoordeling van de ingekomen zienswijze op het ontwerpbestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg);
2. Het bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg Heyendaalseweg) gewijzigd vast te stellen, overeenkomstig de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het bestand NL.IMRO.0268.BP7004-VG01 met bijbehorende bestanden;
3. Geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail

Marco Doove, 9704, m.doove@nijmegen.nl

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding
Het plangebied ligt in Nijmegen Oost, ten zuiden van het historische centrum en maakt onderdeel uit van een enkele jaren geleden gerealiseerd inbreidingsplan aan weerszijden van de Bandoengstraat. Het bijgevoegde bestemmingsplan maakt in het voormalige schoolgebouw op de hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg c.q. op het achterterrein stadswoningen, appartementen en rijenwoningen en een groeninrichting mogelijk.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader
De Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht zijn hier van toepassing. Op grond van artikel 3.1 Wet ruimtelijke ordening beslist de gemeenteraad omtrent de (gewijzigde) vaststelling van het bestemmingsplan. De vaststellingsprocedure is geregeld in artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening.

1.2 Relatie met programma
Het plan past binnen programma Grondbeleid.

2 Doelstelling
Het doel van onderhavig bestemmingsplan is het juridisch-planologisch kader te scheppen voor het plan. Aan uw raad wordt voorgesteld het bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) gewijzigd vast te stellen.

3 Argumenten
In de huidige situatie is er sprake van een voormalig schoolgebouw, de kweekschool, waar tijdelijk studenten waren gehuisvest. Ten gevolge van een brand, is een groot deel van de kap verwoest en is het pand onbewoonbaar geworden.

In het voorliggende plan wordt de bestaande bebouwing grotendeels gehandhaafd. De vleugels die haaks op de achtergevel van het hoofdgebouw staan worden gesloopt. In het hoofdgebouw worden nu 16 grondgebonden stadswoningen en 5 appartementen gerealiseerd. De appartementen bevinden zich in het scharnierpunt van het gebouw. Op het achterterrein worden in het verlengde van de topgevels, die op de uiteinden van het hoofdgebouw zijn gesitueerd, rijenwoningen gerealiseerd. Het gaat om 2 rijtjes nieuwbouw met ieder 5 grondgebonden woningen. De rijen bestaan uit 2 bouwlagen voorzien van een zadeldak en ook hier weer op de uiteinden topgevels.
De voorgevels van de rijenwoningen op het achterterrein en de erfafscheiding van de achtertuinen van de stadswoningen/ appartementen in het hoekgebouw, vormen samen de randen van een plantsoen. Dit plantsoen vormt de beëindiging van de Bandoengstraat en wordt ingekaderd door een keerlus. De keerlus heeft tot doel om het gehele terrein te kunnen ontsluiten en alle woningen bereikbaar te maken voor hulpdiensten.

Ten aanzien van de nog aanwezige kapel kan worden opgemerkt dat onderzocht gaat worden of delen hiervan gedeeltelijk behouden kunnen worden. De resten van deze kapel staan dan als een relict uit het verleden in de openbare ruimte.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Het parkeren wordt opgelost in diverse parkeerkoffers naast het hoofdgebouw en in een strook langsparkeren aan de achterzijde van het plantsoen. Ontsluiting van het terrein voor gemotoriseerd verkeer vindt via de Bandoengstraat plaats. Er zijn langzaamverkeers-verbindingen tussen de Bandoengstraat en de Groesbeekseweg en de Bandoengstraat en de Heyendaalseweg.

Met ingang van 24 maart 2016 heeft het bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) in ontwerp gedurende 6 weken ter visie gelegen. Over het ontwerpplan is een zienswijze ingediend. De indieners van deze zienswijze zijn:

- Bewoners Delistraat 19 te Nijmegen

Op deze plaats wordt verwezen naar de zienswijzennota, waarin de ingekomen zienswijze is weergegeven en van een gemeentelijke reactie is voorzien. Voor de originele versie van de zienswijze wordt verwezen naar de kopie van de zienswijze in de bijlagen. Ambtshalve is de volgende juridisch bindende wijziging gedaan:

- In de regels onder artikel 5.3 Specifieke gebruiksregels lid b: “mits de aanleg daarvan de duurzame instandhouding van de waardevolle bomen niet in de weg staat. Dit dient aangetoond te worden in een nader op te stellen Bomen Effect Analyse” toegevoegd.

Het bestemmingsplan kan door uw raad gewijzigd worden vastgesteld.

4 Klimaat

Bij de aanvraag om omgevingsvergunning worden de ambities, geformuleerd in de nota Duurzaamheid in Uitvoering 2013-2017, meegenomen.

5 Risico’s

Tegen het gewijzigd vastgestelde bestemmingsplan kunnen gedurende de beroepsperiode van 6 weken door belanghebbenden die een zienswijze hebben ingediend beroepschriften worden ingediend bij de Raad van State. Belanghebbenden die geen zienswijze hebben ingediend, kunnen uitsluitend nog tegen de wijzigingen in de regels en op de verbeelding beroep instellen. Een gunstige afloop van de juridische procedure is vooraf niet te garanderen.

6 Financiën

Het perceel maakt deel uit van de grondexploitatie Groesbeekseweg-Heyendaalsweg welke op 1 juli 2003 door de gemeenteraad van Nijmegen is vastgesteld.
De grondexploitatie bevat kosten voor aankoop van grond en gebouw, diverse grondwerkzaamheden, inrichting van de nieuwe openbare ruimte en de gemeentelijke plankosten. De ontwikkeling en realisatie van de woningen in/nabij het bestaande schoolpand vindt voor eigen rekening en risico van een ontwikkelaar plaats.
Het betreft een particulier initiatief waarbij de gemeentelijke kosten middels een exploitatieovereenkomst met de ontwikkelaar worden verrekend.
Derhalve kan gesteld worden dat de bestemmingswijziging financieel-economisch uitvoerbaar is. Via een aanvullende exploitatieovereenkomst is het kostenverhaal anderszins verzekerd

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Voorstel aan de Raad

en hoeft bij de vaststelling van het bestemmingsplan geen exploitatieplan vastgesteld te worden.

7 Participatie en Communicatie

De gemeente heeft op maandagavond 11 april jl voor de buurt en andere belanghebbenden een informatieavond georganiseerd. Tijdens deze avond is een aantal vragen gesteld over de eventuele ontwikkelingen van het naastgelegen perceel aan de Groesbeekseweg (Vrije School). Omwonenden zullen daar separaat over worden geïnformeerd.
Reclamanten krijgen het raadsvoorstel en de zienswijzennota toegezonden. Tevens worden reclamanten door de Griffie uitgenodigd voor de behandeling in de raad. Daarbij wordt gewezen op de mogelijkheid om bij de raad over het bestemmingsplan in te spreken. Na de besluitvorming in de raad krijgen reclamanten het raadsbesluit toegezonden en wordt hen gewezen op de beroepsmogelijkheid bij de Raad van State.

8 Uitvoering en evaluatie

Het bestemmingsplan zal bekend worden gemaakt op www.overheid.nl (in de Staatscourant en in het Gemeenteblad). Het bestemmingsplan is in te zien bij de Informatiebalie in de Stadswinkel van de gemeente Nijmegen en op de gemeentelijke website: http://www2.nijmegen.nl/gemeente/inspraak Daarnaast wordt het bestemmingsplan aan de landelijke website www.ruimtelijkeplannen.nl aangeboden.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage(n): Zienswijzennota
Ter inzage: Bestemmingsplan, Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna Groesbeekseweg/Heyendaalseweg en kopie originele zienswijze

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

16. **Raadsvoorstel Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld – 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) (80/2016)**

Raadsvoorstel d.d. 7 juni 2016
1. Vast te stellen de gegeven beoordeling van de ingekomen zienswijze op het ontwerpbestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek GroesbeeksewegHeyendaalseweg);
2. Het bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg Heyendaalseweg) gewijzigd vast te stellen, overeenkomstig de geometrisch bepaalde planobjecten als vervat in het bestand NL.IMRO.0268.BP7004-VG01 met bijbehorende bestanden;
3. Geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 Wet ruimtelijke ordening.

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Conform besloten

Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg)

bestemmingsplan

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Inhoudsopgave

Toelichting (ontwikkel-/postzegelplannen)		**5**
Hoofdstuk 1	**Inleiding**	**7**
1.1	Aanleiding	7
1.2	Ligging en begrenzing plangebied	7
1.3	Vigerend bestemmingsplan	8
1.4	Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2	**Planbeschrijving**	**11**
2.1	Beschrijving huidige situatie	11
2.2	Beschrijving toekomstige situatie	12
Hoofdstuk 3	**Beleidskader**	**15**
3.1	Inleiding	15
3.2	Rijksbeleid	15
3.3	Provinciaal beleid	16
3.4	Gemeentelijk beleid	17
3.5	Conclusie	18
Hoofdstuk 4	**Sectorale aspecten**	**19**
4.1	Inleiding	19
4.2	Wonen	19
4.3	Verkeer	20
4.4	Milieu	21
4.5	Water	28
4.6	Natuur & Landschap	29
4.7	Archeologie en Cultuurhistorie	32
Hoofdstuk 5	**Plansystematiek**	**45**
Hoofdstuk 6	**Uitvoerbaarheid**	**47**
6.1	Inleiding	47
6.2	Economische uitvoerbaarheid	47
6.3	Maatschappelijke uitvoerbaarheid	47
Hoofdstuk 7	**Vooroverleg**	**49**
Regels		**51**
Hoofdstuk 1	**Inleidende regels**	**53**
Artikel 1	Begrippen	53
Artikel 2	Wijze van meten	61
Hoofdstuk 2	**Bestemmingsregels**	**65**
Artikel 3	Groen	65
Artikel 4	Tuin	67
Artikel 5	Verkeer	69
Artikel 6	Wonen	71
Artikel 7	Waarde - Archeologie 2	74
Artikel 8	Waarde - Cultuurhistorie 2	77
Hoofdstuk 3	**Algemene regels**	**79**
Artikel 9	Anti-dubbeltelregel	79
Artikel 10	Algemene bouwregels	80
Artikel 11	Algemene gebruiksregels	81
Artikel 12	Algemene afwijkingsregels	82
Artikel 13	Overige regels	83

Hoofdstuk 4	**Overgangs- en slotregels**	**85**
Artikel 14	Overgangsrecht	85
Artikel 15	Slotregel	87

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Toelichting (ontwikkel-/postzegelplannen)

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Met het plan wordt beoogd om 16 stadswoningen, 5 appartementen, 2x 5 rijenwoningen met bergingen alsmede parkeerplaatsen te realiseren.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

De planlocatie ligt in Nijmegen Oost, ten zuiden van het historische centrum en maakt onderdeel uit van een enkele jaren geleden gerealiseerd inbreidingsplan aan weerszijden van de Bandoengstraat. De locatie bevindt zich op de hoek Groesbeeksweg-Heyendaalseweg en vormt tevens de beëindiging van de Bandoengstraat.

De gronden in het plangebied zijn kadastraal bekend als gemeente Hatert sectie G nummers 1736 tot en met 1739. Het plangebied beslaat een oppervlakte van circa 8786 m².

Op onderstaande luchtfoto is de ligging van het plangebied in de directe omgeving weergegeven. De exacte begrenzing van het plangebied is ingetekend op de verbeelding behorend bij het bestemmingsplan.

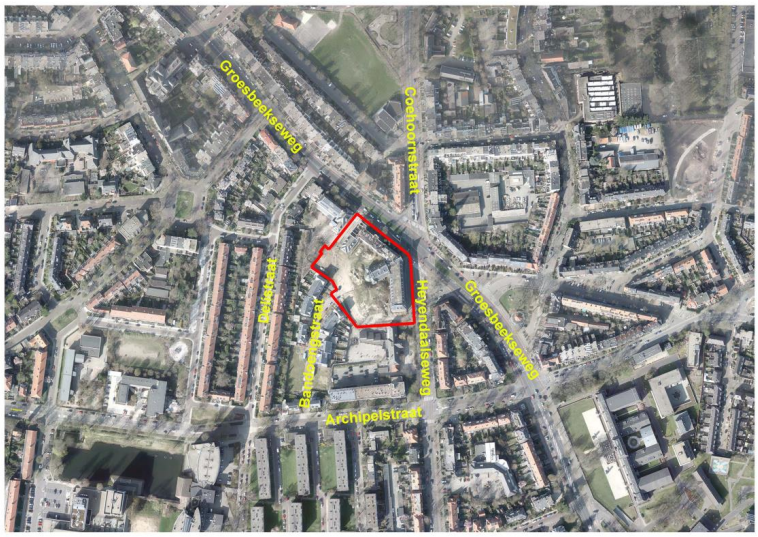

1.3 Vigerend bestemmingsplan

Het vigerend bestemmingsplan betreft het plan Nijmegen Bottendaal Galgenveld, dat door de raad op 6 juli 2011 is vastgesteld en op 16 januari 2013 onherroepelijk geworden is. De beoogde ruimtelijke ontwikkeling past qua maatvoering en groeninrichting (net) niet in dit bestemmingsplan.

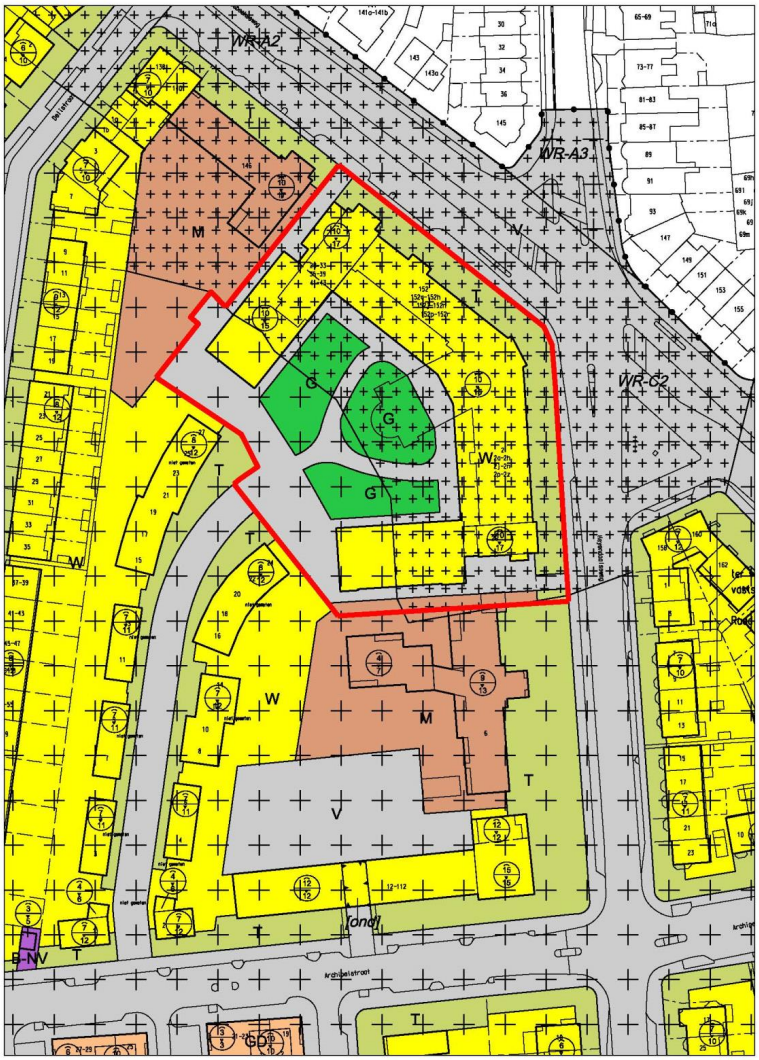

Uitsnede: vigerend bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld met de plangrenzen

Onderhavige bestemmingsplanherziening vormt vanwege deze strijdigheid met het vigerend bestemmingsplan het juridisch en planologisch kader voor de beoogde ontwikkeling.

1.4 Leeswijzer

Het voorliggende bestemmingsplan bestaat uit een verbeelding met bijbehorende planregels en gaat vergezeld van een toelichting. De planregels en de verbeelding vormen de juridisch bindende elementen van het bestemmingsplan.

De toelichting bestaat uit een planbeschrijving. De toelichting van dit bestemmingsplan is opgebouwd uit zeven hoofdstukken. De opbouw van de hoofdstukken is zodanig dat er sprake is van een logische volgorde in vraagstelling (wat, waarom, waar, hoe, etc.).

Na dit inleidende hoofdstuk volgt hoofdstuk 2 'Planbeschrijving', dit gaat in op de beschrijving van de huidige situatie van het plangebied en directe omgeving. Daarnaast worden de ontwikkelingen die het plan mogelijk maakt op een rij gezet. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het relevante beleid op rijks-, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau. Daarbij wordt bekeken of de voorgestane ontwikkeling in lijn is met dit beleid. In hoofdstuk 4 wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan aangetoond. Vanuit de verschillende van invloed zijnde haalbaarheidsaspecten zoals externe veiligheid, luchtkwaliteit en water wordt in dit hoofdstuk beschreven waarom de ontwikkeling die voorliggend bestemmingplan mogelijk maakt, uitgevoerd kan worden. In hoofdstuk 5 wordt de plansystematiek toegelicht. Er wordt een antwoord gegeven op de vraag hoe hetgeen in voorliggend plan is vastgelegd juridisch wordt geregeld. Hoofdstuk 6 geeft inzicht in economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan. In het laatste hoofdstuk van dit bestemmingsplan wordt verslag gedaan van het (voor)overleg.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 2 Planbeschrijving

2.1 Beschrijving huidige situatie

In de huidige situatie is er sprake van een voormalig schoolgebouw, de kweekschool, waar tot voor een jaar geleden tijdelijk studenten waren gehuisvest. Ten gevolge van een brand, is een groot deel van de kap verwoest en is het pand onbewoonbaar geworden.

Het voormalige schoolgebouw ligt op een prominente plek, namelijk op de hoek van de Groesbeekseweg-Heyendaalseweg. Het gebouw voorziet in een vleugel langs de Groesbeekseweg en een vleugel aan de Heyendaalseweg. Deze vleugels lopen parallel aan de straat.
Op de hoek ligt het scharnierpunt van het gebouw die een verbijzondering vormt tussen de twee vleugels. Het scharnierpunt voorziet in een topgevel en heeft een hogere kap dan de aangrenzende vleugels.

Het gebouw ontleent zijn karakteristiek aan de typerende volumeopbouw. Het bestaat uit 3 bouwlagen en 1 bouwlaag in de kap. De onderste bouwlaag ligt deels verdiept waardoor er een half verdiept souterrain ontstaat. De begane grond ligt daardoor iets verhoogd ten opzichte van het maaiveld en/of de straat.

Voor het overige valt op dat het pand wordt ingeklemd door twee andere schoolgebouwen die in dezelfde periode gerealiseerd zijn. De westelijk en zuidelijk gelegen schoolgebouwen bestaan uit 2 bouwlagen en een kap en zijn daardoor net een fractie kleiner dan het hoekgebouw. De naastgelegen school aan de Groesbeekseweg ligt nagenoeg in dezelfde rooilijn als het hoekgebouw. De naastgelegen school aan de Heyendaalsweg daarentegen ligt met zijn rooilijn een stuk verder naar achteren. Op het plein voor de dit gebouw ligt een speelplein.

aanzicht hoekgebouw (zonder Bandoengstraat)

Voorgeschiedenis
Voordat het voorliggend plan er lag was er sprake van een plan met circa 50 appartementen in het voormalige schoolgebouw gecombineerd met circa 26 grondgebonden woningen aan weerszijden van de Bandoengstraat. Bij de verbouw van het voormalige schoolgebouw naar appartementen, werd uitgegaan van het behoud van de voorgevel van het pand en nieuwbouw aan de achterzijde. De bestaande vleugels aan de achterzijde (de kapel en zijvleugel aan de zijde van perceel Groesbeekseweg 146) zouden worden vervangen door twee nieuwe zijvleugels aan de achterzijde. Een ervan grenzend aan perceel Groesbeekseweg 146 en een andere grenzend aan perceel Heijendaalseweg 6.

vorig bouwplan met 50 appartementen en 26 grondgebonden woningen

De voormalige school met de nieuwe aangebouwde vleugels omkaderen een binnenplein die de beëindiging van de Bandoengstraat zou gaan vormen. Ter plaatse van het binnenterrein was een parkeerkelder ten behoeve van het parkeren van de appartementen gepland.

Inmiddels zijn er 27 grondgebonden woningen gerealiseerd aan weerszijden van de Bandoengstraat en van de appartementen die in een latere fase gerealiseerd zouden worden is afgezien. Dit had onder andere te maken met de crisis die zijn intrede deed tijdens de bouw van de grondgebonden woningen. De vraag naar appartementen nam af en sloot niet langer meer aan bij de vraag op de markt.

Het gevolg is dat enkele jaren later, na een brand in het hoofdgebouw, wordt gekozen voor een ander programma. In plaats van appartementen wordt ingestoken op grondgebonden stadswoningen binnen het bestaande gebouw. Het hoofdgebouw blijft intact en de bestaande vleugels aan de achterzijde (kapel en eerde genoemde zijvleugel) worden gesloopt. Het totaal aantal woningen (voorheen ca. 50 appartementen), de bebouwingsintensiteit en de parkeerdruk neemt door deze ontwikkeling af. Concreet komt het erop neer dat er in plaats van ca. 50 appartementen nu 26 grondgebonden woningen en 5 appartementen worden gerealiseerd. Ten aanzien van de bereikbaarheid en de ontsluiting van het gebied zijn er geen wijzigingen.

2.2 Beschrijving toekomstige situatie

In het voorgelegd plan wordt in tegenstelling tot eerdere plannen de bestaande hoofdbebouwing grotendeels gehandhaafd. De vleugels die haaks op de achtergevel van het hoofdgebouw staan worden gesloopt. In het hoofdgebouw worden grondgebonden stadswoningen en enkele appartementen gerealiseerd. De appartementen bevinden zich in het scharnierpunt.

Op het achterterrein worden in het verlengde van de topgevels, die op de uiteinden van het hoofdgebouw zijn gesitueerd, rijenwoningen gerealiseerd. Het gaat om 2 rijtjes nieuwbouw met ieder 5 grondgebonden woningen. De rijen bestaan uit 2 bouwlagen voorzien van een zadeldak en ook hier weer op de uiteinden topgevels. De begane grond wordt enigszins verhoogd en eventueel voorzien van een deels verdiepte kelderlaag. Op deze wijze wordt aangesloten op de karakteristiek beletage die ook aanwezig is bij het hoofdgebouw en ook bij de reeds bestaande nieuwbouw.

De voorgevels van de rijenwoningen op het achterterrein en de erfafscheiding van de achtertuinen van de stadswoningen/ appartementen in het hoekgebouw, vormen samen de randen van een plantsoen. Dit plantsoen vormt de beëindiging van de Bandoengstraat en wordt ingekaderd door een keerlus. De keerlus heeft tot doel om het gehele terrein te kunnen ontsluiten en alle woningen bereikbaar te maken voor hulpdiensten.

Ten aanzien van de nog aanwezige kapel kan worden opgemerkt dat onderzocht gaat worden of delen hiervan gedeeltelijk behouden kunnen worden en zoja welke delen dat zullen zijn. De resten van deze kapel staan dan als een relict uit het verleden in de openbare ruimte. De rug van het plantsoen wordt bepaald door de erfafscheidingen van de achtertuin van de stadswoningen in het hoofdgebouw en worden dan ook meegenomen in het ontwerp van de planlocatie.

Het parkeren wordt opgelost in diverse parkeerkoffers en in een strook langsparkeren aan de achterzijde van het plantsoen. Het parkeren vindt hoofdzakelijk plaats aan de achterzijde.

Impressie van planlocatie (niet definitief)

Het programma van dit plan bestaat uit:

- 16 stadswoningen
- 5 appartementen
- 2x 5 rijenwoningen

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 3 Beleidskader

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het voor het plan relevante ruimtelijke beleid en wetgeving besproken.

3.2 Rijksbeleid

Besluit ruimtelijke ordening

Met ingang van 1 januari 2012 is het gewijzigde Besluit ruimtelijke ordening (Bro) in werking getreden.

Aan het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is op 1 oktober 2012 de ladder voor duurzame verstedelijking toegevoegd als procesvereiste. Teneinde zorgvuldig ruimtegebruik te stimuleren, acht het kabinet het van belang dat provincies en gemeenten de benutting van ruimte motiveren in alle categorieën ruimtelijke besluiten. Daartoe is in artikel 3.1.6 van het Bro een artikellid ingevoegd (artikel 3.1.6, tweede lid), op grond waarvan overheden nieuw te realiseren stedelijke ontwikkelingen standaard dienen te motiveren met behulp van een drietal opeenvolgende stappen.

a. er wordt beschreven dat de voorgenomen stedelijke ontwikkeling voorziet in een actuele regionale behoefte;

b. indien uit de beschrijving, bedoeld in onderdeel a, blijkt dat sprake is van een actuele regionale behoefte, wordt beschreven in hoeverre in die behoefte binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan worden voorzien door benutting van beschikbare gronden door herstructurering, transformatie of anderszins, en;

c. indien uit de beschrijving, bedoeld in onderdeel b, blijkt dat de stedelijke ontwikkeling niet binnen het bestaand stedelijk gebied van de betreffende regio kan plaatsvinden, wordt beschreven in hoeverre wordt voorzien in die behoefte op locaties die, gebruikmakend van verschillende middelen van vervoer, passend ontsloten zijn of als zodanig worden ontwikkeld.

Aan artikel 3.1.6 van het Bro is een nieuw lid toegevoegd met als doel om buiten twijfel te stellen dat aan het stellen van regels in onder andere een bestemmingsplan slechts ruimtelijke ordeningsmotieven ten grondslag mogen liggen, en dus geen economische gronden.

Sub a (Actuele) regionale behoefte

Ter onderbouwing van de actuele regionale behoefte naar woningen kan worden verwezen naar (regionale) woningmarktonderzoeken, verkenningen en visies.

Het meest actuele onderzoek naar regionale behoefte is in afspraken per gemeente binnen de regio door het college van B&W vastgelegd (februari 2015). Tussen de gemeentebesturen van de subregio Nijmegen en omstreken zijn afspraken gemaakt over het woningbouwprogramma voor de periode tot 1 januari 2020 op basis van het zogenaamde stoplichtmodel. In deze afspraken is de totale regionale woningbehoefte aangegeven. Op basis van deze regionale behoefte is voor de gemeente Nijmegen een opgave van ruim 4.300 woningen in beeld. In de woningbouwplannen voor de gemeente Nijmegen staan 3.800 woningen gepland. Dit betekent dat er nog ruimte is voor toevoeging van extra woningen. Tevens staat het plan van de hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg groen aangegeven in het zogenaamde stoplichtmodel.

De regionale behoefte en deze regionale afspraak geeft de kwantitatieve behoefte aan woningen in Nijmegen weer.

De meest actuele visie/onderzoek in de gemeente Nijmegen is de woningmarktverkenning (De Nijmeegse Woningmarkt 2013-2020) die op 18 februari 2014 is vastgesteld. Deze woningmarktverkenning geeft per woonmilieu/wijk een basis voor nieuwe woonontwikkelingen in de stad.

De locatie aan de Groesbeekseweg-Heyendaalseweg ligt in het woonmilieu stedelijk compact. Hier is met name behoefte aan grondgebonden (huur)woningen. Op deze plek bestaat de mogelijkheid om in bestaand gebied een toevoeging van grondgebonden woningen te realiseren.

Het woningbouwplan geeft een impuls voor het gebied door het aanpakken van het afgebrande hoofdgebouw en zorgt voor afronding van een straatbeeld. Daarnaast vormt de toevoeging van groen voor de woongebouwen een aanvulling op de wijk.

Sub b Benutting van beschikbare gronden

Er is hier sprake van herontwikkeling van binnenstedelijk gebied. Het plan voorziet hiermee in een goede benutting van het bestaande stedelijke gebied.

Sub c Motivering locatie buiten bestaand stedelijk gebied

De gehele ontwikkelingslocatie valt binnen het bestaande stedelijke gebied van Nijmegen. Stap 3 van de duurzaamheidsladder hoeft daarmee niet te worden doorlopen.

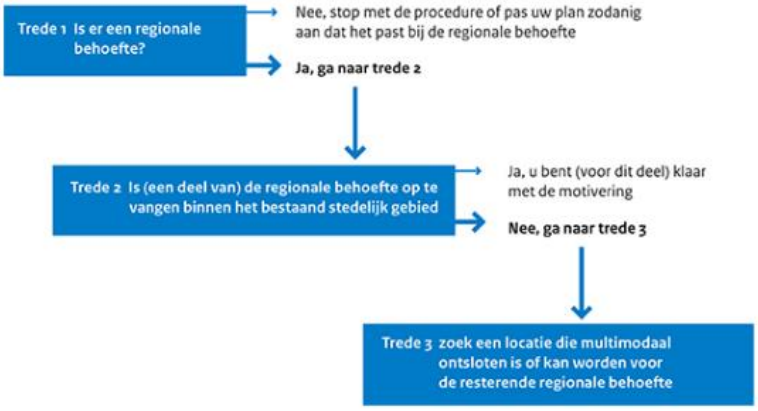

Figuur 1: Ladder voor duurzame verstedelijking

3.3 Provinciaal beleid

Omgevingsvisie Gelderland

Op 14 januari 2014 stelde het college van Gedeputeerde Staten de Omgevingsvisie en de bijbehorende Omgevingsverordening vast. In de Omgevingsvisie staan de hoofdlijnen en in de Omgevingsverordening de regels. Het Waterplan, het Provinciaal Verkeer en Vervoer Plan, het Streekplan, het Milieuplan en de Reconstructieplannen zijn herzien en samengebracht in de nieuwe Omgevingsvisie. De vaststelling door Provinciale Staten heeft op 24 september 2014 plaatsgevonden. Op 17 oktober 2014 zijn beide beleidsstukken in werking getreden. Het vormgevingsbeleid vervangt de Structuurvisie (Streekplan 2005) en de Ruimtelijke Verordening Gelderland.

De provincie richt zich meer op de kwaliteit van het bestaande, omdat uitbreiding steeds minder aan de orde zal zijn. De transformatie van het gebruik van bestaande gebouwen, centra en voorzieningen naar nieuwe invullingen is essentieel. De provincie ondersteunt partijen graag om tot goede invullingen en keuzes te komen via procesondersteuning, faciliteren en/of kwaliteitsateliers.

3.4 Gemeentelijk beleid

Structuurvisie Nijmegen 2013
In december 2013 heeft de Raad de Structuurvisie 2013 vastgesteld. Deze geeft het ruimtelijk beleid weer tot 2020. Duurzame stedelijke ontwikkelingen staan centraal in de structuurvisie, dit basisprincipe hangt samen met de volgende drie integrale ruimtelijke pijlers:

- Typisch Nijmegen, de ambitie is om de bestaande en voor Nijmegen unieke kwaliteiten zoveel mogelijk te behouden en waar mogelijk te versterken. De typerende kwaliteiten zijn: de unieke ligging in het landschap, de ruimtelijke dragers van de stad, de historische gelaagdheid, de dynamiek: Nijmegen is een stad in beweging en de duurzaamheid krijgt een prominente rol in deze visie met een brede invulling.

- Economische structuurversterking, de ruimtelijke kwaliteit van een stad is afhankelijk van de economische aantrekkingskracht. We willen ruimte bieden voor de ontwikkeling van de economische dynamiek van een wijk. We willen de creativiteit van ondernemers de ruimte geven.

- Karakteristieke wijken, onze ambitie is om wijken te hebben waarin mensen graag wonen met een variatie in het aanbod van woningen (zowel in woningtype als in prijsklasse).

Meer dan in de afgelopen jaren zet de gemeente Nijmegen, samen met partners, in op organisch en vraaggericht ontwikkelen, waar mogelijk in minder complexe projecten. De uitdaging is om daarbij het aanbod beter toe te snijden op de vraag vanuit de markt met meer aandacht voor de wensen van bewoners door burgerparticipatie, maatwerk, tijdelijk gebruik van leegstaande gebouwen en braakliggende terreinen, innovatieve oplossingen en een focus op duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit.

Duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit betekent dat we zorgvuldig omgaan met de ruimte in en om de stad. Het accent zal de komende jaren in de wijken meer op consolidatie en kleinschalige vernieuwing komen te liggen. De focus ligt op behoud, verduurzaming, eigentijdse aanpassingen, herbestemming en transformatie van bestaande woningen en gebouwen naast de ontwikkeling van het Waalfront, Nijmegen CS en de Waalsprong.

De ruimtelijke inrichting van steden wordt steeds meer een doorslaggevende economische concurrentiefactor. Hoge ruimtelijke kwaliteit wordt steeds belangrijker in de concurrentiestrijd met andere steden. Steden worden aantrekkelijker door samenwerking met bedrijfsleven, kennisinstellingen en bewoners te stimuleren, door een goede bereikbaarheid op openbaar vervoersknooppunten en door het aanbieden van toplocaties voor talent en investeerders. Minstens zo belangrijk is het ontwerpen en aanbieden van concurrerende woonmilieus, met hoogwaardige voorzieningen, voldoende recreatiemogelijkheden, cultuur en leefkwaliteit. We zullen steeds meer met gemengde bestemmingen in bestemmingsplannen werken, om economische kansen mogelijk te houden.

Coalitieakkoord 2014-2018, Samen voor Nijmegen: sociaal, duurzaam en ondernemend
De coalitie wil initiatieven van inwoners, ondernemers en organisaties aanmoedigen. Nijmegenaren krijgen de ruimte om met initiatieven te komen, de rol van de coalitie is het verbinden van initiatiefnemers en het stimuleren van partnerships. De afgelopen jaren zijn al belangrijke stappen gezet om onze stad nog groener en duurzamer in te richten. Dit proces wordt voortgezet. Er is veel draagvlak en initiatief bij bewoners, grote en kleine bedrijven om duurzamer te bouwen en meer natuur en landbouw binnen onze stadsgrenzen te brengen. Wij ondersteunen deze initiatieven, geven ruimte en leggen verbindingen.

Onze ambitie is dat Nijmegen een aantrekkelijke woon- en groeistad blijft. Betaalbaarheid en kwaliteit van woningen is daarvoor een belangrijke voorwaarde. Door een goede samenwerking met partners werken we aan een evenwichtige woningvoorraad in Nijmegen. Samen met hen pakken we de bouwopgave om Nijmegen in de toekomst te kunnen laten groeien voortvarend op, met prioriteit voor de Waalsprong en Waalfront. Dat betekent echter niet dat de ontwikkeling van de bestaande stad tot stilstand komt. Maar we gaan scherper beoordelen wat de toegevoegde waarde is van een project op basis van de criteria die door de Raad zijn vastgesteld: strategische maatschappelijke relevantie, versterking voorzieningen, leefbaarheid, verbetering differentiatie woningaanbod, doelgroepenbeleid, stadium ontwikkeling, financieel.

3.5 Conclusie

Het hierboven genoemde beleid/wetgeving staat de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling niet in de weg.

Hoofdstuk 4 Sectorale aspecten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de op het plan betrekking hebbend sectoraal beleid behandeld.

4.2 Wonen

Woonvisie Nijmegen 2009-2020
Het gemeentelijk beleid op het gebied van wonen is vastgelegd in de Woonvisie 2009-2020, Wonen Leeft! In deze nota wordt het woonbeleid uiteengezet tot 2020. In de woonvisie worden de volgende strategische keuzes gemaakt voor Nijmegen:

Ongedeelde stad: voorkomen van een tweedeling tussen de bestaande stad en de Waalsprong en binnen wijken en stadsdelen. Het doel blijft om woonmilieus te realiseren waarin mensen graag wonen, met een positief gewaardeerd woonklimaat. Leefbaar, schoon, en veilig en met variatie in het aanbod zodat mensen niet noodgedwongen hun wijk uitmoeten als ze aan een nieuwe stap in hun wooncarrière toe zijn. Het behoud van deze doorstromers komt de leefbaarheid en sociale structuur ten goede. De gemeente richt zich op binnenwijkse wooncarrières en meer treden op de woonladder. Daarvoor is het ook nodig dat het aanbod, de spreiding en de kwaliteit van voorzieningen in orde is.

Bewoners binden: is het tweede centrale uitgangspunt. De gemeente wil zorgen dat mensen een positieve keuze kunnen maken. Dat kan alleen als de gemeente rekening houdt met de individuele wensen en financiële mogelijkheden. Dat kan met een adequaat nieuwbouwbeleid waarbij de gemeente ook als kwaliteitsimpuls de kansen benut om nieuwe bewoners aan te trekken. Dat betekent sterke wijken waar mensen een wooncarrière kunnen maken, die levensloopbestendig zijn en waarin voldoende variatie is in huur en koop, woningtype en prijsklassen.

De locatie hoek Groesbeekseweg-Heijendaalseweg ligt in de wijk Galgenveld. De wijk maakt onderdeel uit van stadsdeel Nijmegen-Oost. Het woon- en leefklimaat binnen Galgenveld geeft een stabiel beeld en scoort bovengemiddeld in Nijmegen. Er is ook een diversiteit aan groepen bewoners, wat eveneens positief wordt ervaren. Gezien de positieve beelden op woonkwaliteit en leefbaarheid is geen extra inzet vanuit het woonbeleid nodig in deze wijk.

Nieuwe woonvisie
Het college heeft besloten om in 2014 te starten met het opstellen van een nieuwe en meer actuele woonvisie. De conceptversie is in juli 2015 vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders. Sinds 2009, het moment waarop de huidige woonvisie is vastgesteld, is het speelveld en de verhouding tussen partijen behoorlijk veranderd. Tegen deze achtergrond is een nieuwe woonvisie gewenst om in een veranderende omgeving richting en focus te geven aan de opgaven in de stad. Belangrijke onderleggers voor de nieuwe woonvisie zijn de vastgestelde nota's ”De Nijmeegse Woningmarkt 2013-2020”, en het “Planningskader wonen met zorg 2014”. Ook heeft er op stadsregionaal niveau nog onderzoek plaatsgevonden naar de betaalbaarheid van het wonen. De betaalbaarheid van het wonen staat prominent op de agenda van de woonsector. Ook krijgt het een belangrijke plek in de nieuwe woonvisie. De nieuwe woonvisie wordt geen blauwdruk, maar geeft wel een duidelijke richting. Met een helder sturingsperspectief, dat recht doet aan de veranderende rol en positie van de overheid. Die nieuwe woonvisie heeft geen gevolg voor de ingezette ontwikkeling van het project Groesbeekseweg-Heijendaalseweg. De herstructurering van het complex is in lijn met zowel woonvisie als het concept van de nieuwe woonvisie.

De Nijmeegse Woningmarktverkenningen 2013-2020
Op 18 februari 2014 is de nieuwe woningmarktverkenning “De Nijmeegse Woningmarkt 2013-2020) vastgesteld. De woningmarktverkenningen geven de basis aan voor nieuwe woonontwikkelingen in de wijk. De lijn is behoudend voor nieuwe ontwikkelingen in dit gebied. Een uitzondering daarop is een toevoeging op het gebied van wonen en zorg of als de ontwikkeling een duidelijke meerwaarde heeft voor de wijk. Dit zal per geval bekeken worden.

Ook in het Coalitieakkoord is vastgelegd dat de Waalsprong en het Waalfront prioriteit hebben bij woningbouwontwikkeling. Voor de rest van de stad wordt een terughoudend beleid gevoerd, het zogenaamde 'nee, tenzij-beleid'. Dat is nodig omdat de jaarlijkse opnamecapaciteit van koop- en huurwoningen is begrensd op 600 tot 900 woningen per jaar. Het honoreren van teveel plannen in de bestaande stad kan de Waalsprong en het Waalfront vertragen, die daardoor meer gaan kosten dan ze nu doen. We hebben wel een stevige woningbouwopgave, maar die is gebaseerd op een groei die gedurende jaren plaatsvindt.

Dit “nee, tenzij” beleid betekent niet automatisch dat we woningbouwontwikkeling in de bestaande stad op slot zetten. Nieuwe woningbouwontwikkelingen worden getoetst aan de volgende criteria: strategische maatschappelijke relevantie, versterking voorzieningen, leefbaarheid, verbetering differentiatie woningaanbod, doelgroepenbeleid, stadium planontwikkeling en financiële gevolgen voor de gemeente.

Door een brand is het hoofdgebouw van de locatie verwoest. Het herstructureren van het karakteristieke complex en daarbinnen realiseren van woningen op die plek is van belang om de leefbaarheid en aanzien van het gebied weer te verbeteren. Het realiseren van woningen achter het hoofdgebouw heeft direct verband met de ontwikkeling van het hoofdgebouw en geldt als afronding van het totale nieuwbouwgebied (Bandoengstraat). Tevens is er een financiële koppeling gemaakt tussen hoofdgebouw en rijwoningen erachter.

De woningmarktverkenningen geeft voor de woonbehoefte op deze plek met name grondgebonden (huur) woningbouw aan. Zowel in de duurdere categorie als goedkopere prijscategorie zit een uitbreidingsbehoefte. Daarnaast is er beperkt ruimte voor dure etagekoopwoningen.

Deze voorstaande ontwikkeling van 10 rijwoningen achter het hoofdgebouw en 16 stadswoningen en 5 appartementen in het hoofdgebouw, past hiermee binnen het woonbeleid.

4.3 Verkeer

Bereikbaarheid

Gemotoriseerd verkeer:
Het plangebied ligt aan de Groesbeekseweg/Heijendaalseweg. Het parkeren vindt deels plaats op het parkeerterrein binnen het plangebied aan de Heyendaalseweg en wordt aan deze weg ontsloten.
De Groesbeekseweg en Heijendaalseweg zijn wegen die vallen onder de categorie gebiedsontsluitingsweg.

Voor het deel van het plangebied dat niet direct aan de Groesbeekseweg/Heijendaalseweg ligt is het gebied te bereiken via de Bandoengstraat. De Bandoengstraat betreft een weg die valt onder de erftoegangswegen.

Voor gemotoriseerd verkeer is er geen verbinding tussen het parkeerterrein aan de Heyendaalseweg en het achtergelegen terrein aan de Bandoengstraat.

Langzaam verkeer:
Het plangebied kan vanuit zowel de Heyendaalseweg en de Groesbeekseweg als de Bandoengstraat ontsloten worden door fiets en voetganger.

Openbaar vervoer:
Voor gebruik van het openbaar vervoer is het plangebied aangewezen op de haltevoorzieningen van de Heyendaalseweg. Deze bevinden zich op ca. 300 meter loopafstand, ter hoogte van het kruispunt Heyendaalseweg-Archipelstraat.

Expeditie
Het expeditieverkeer ontsluit op dezelfde wijze als het overige gemotoriseerde verkeer.

Parkeren
Het aantal parkeerplaatsen wordt berekend aan de hand van de beleidsregels voor parkeren. Dit is een uitwerking van de door Burgemeester en Wethouders vastgestelde 'Nota Parkeernormen Gemeente Nijmegen Herziening (2016). Het plangebied valt in de sterk stedelijke zone "schil / overloopgebied".

Verkeersveiligheid
Aan de hand van de wegencategoriseringskaart uit de nota Nijmegen Duurzaam bereikbaar (augustus 2012) is bepaald welke snelheidsregime er geldt. Op de GOW-plus, GOW-basis en de industrieterreinen geldt 50 km/h. Voor de rest binnen bebouwde kom geldt 30 km/h.

Het plangebied ligt aan een gebiedsontsluitingsweg met een maximumsnelheid van 50 km/h.

Verkeerstoename:
De verkeerstoename is beperkt en wordt verdeeld over de 2 wegen waarop het plangebied aansluit. De toename van het verkeer is voor de Heyendaalseweg niet significant. Voor de Bandoengstraat is er wel een merkbare verkeerstoename maar de verkeersintensiteit is voor deze straat zeer gering.

4.4 Milieu

4.4.1 Bedrijvigheid

Bedrijvigheid in de zin van de Wet milieubeheer is die bedrijvigheid die onder het activiteitenbesluit valt of een omgevingsvergunning nodig heeft. Een bepaalde activiteit is een inrichting indien zowel sprake is van een bedrijfsmatige omvang binnen een zekere begrenzing als een vermelding van de activiteit in bijlage 1 van het Besluit omgevingsrecht. In het nieuwe bestemmingsplan zal de toelaatbaarheid van bedrijven en bedrijfsactiviteiten gekoppeld worden aan de Staat van Bedrijfsactiviteiten Model Nijmegen. Dit is een lijst waarin de meest voorkomende bedrijven en bedrijfsactiviteiten in Nijmegen al naar gelang de te verwachten belasting voor het milieu zijn ingedeeld in een aantal categorieën. Omdat de Staat van Bedrijfsactiviteiten wordt gebruikt voor de milieuzonering in het kader van bestemmingsplannen zijn hierbij alleen de ruimtelijk relevante milieuaspecten waaronder geluid, geur, stof, gevaar, verkeer en visuele aspecten van belang. De Staat van Bedrijfsactiviteiten Model Nijmegen is een verbijzonderde afgeleide van de VNG publicatie “Bedrijven en milieuzonering”.

Aan de noordzijde van het plangebied ligt aan de Groesbeekseweg de middelbare school 'De Meander'. Aan de zuidzijde bevindt zich een Montessori basisschool. In bijlage 4 van de VNG publicatie zijn scholen opgenomen in categorie B. Voor deze categorie is een goede bouwkundige afscheiding van woningen voldoende om hinder te voorkomen. De planinvulling is zodanig dat aan deze afscheiding kan worden voldaan. De speelplaats van de Montessori school wordt afgeschermd door de school zelf en zal dus geen overmatige hinder veroorzaken op het plangebied. Tevens betreft het hier een bestaande situatie ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan. De speelplaats van de Meander bevindt zich ook op korte afstand van het nieuwe plangebied. De gevel van de nieuwe woningen die haaks op de Groesbeekseweg en de kweekschool worden gebouwd komen in het huidige plan iets verder van de speelplaats te liggen dan in het vigerende bestemmingsplan het geval is. Wat betreft de (stem-)geluidniveaus van de speelplaats op de gevel is er dus sprake van een verbetering ten opzichte van de bestaande situatie. Rekening houdend met bovenstaande kan worden gesteld dat de ontwikkeling niet leidt tot een onaanvaardbaar hinderniveau voor de toekomstige bewoners van het plangebied.

4.4.2 Bodem

De bodemkwaliteit is beoordeeld op basis van het volgende rapport:

Verkennend en nader Milieukundig bodemonderzoek op het terrein aan de Groesbeekseweg 152 te Nijmegen, projectnummer 82030033, 26 maart 2003. Fugro Ingenieursbureau B.V.

Uit het bodemonderzoek blijkt:

- De grond is licht tot matig verontreinigd met nikkel, lood, kwik en PAK;
- Ter plaatse van de voormalige sporthal is de bodem sterk verontreinigd met PAK;
- Het grondwater is niet onderzocht;
- Er is indertijd niet overal naar asbest gekeken volgens de huidige NEN 5707.

Op basis van het onderzoek was er wel plaatselijk een sterke verontreiniging met PAK nabij de voormalige gymzaal achter het terrein. De omvang van de verontreiniging werd geschat op 10-15 m2 (hierbinnen wordt de interventiewaarde voor PAK overschreden). De verontreiniging was vanwege de beperkte omvang geen geval van ernstige bodemverontreiniging in het kader van de Wet bodembescherming. De sanering van deze PAK verontreiniging heeft plaatsgevonden in juli 2005. De verontreinigde grond is tot 0,5 m-mv ontgraven. Onder dit niveau werd geen bijmenging met sintels meer waargenomen. Na verwijdering van de verontreinigde grond zijn putwand/bodem monsters genomen. Uit de analysestaten van genomen grondmonsters bleek dat ten noorden en oosten van de locatie nog overschrijdingen van de terugsaneerwaarden voorkwamen. Ter plaatse van de oostelijke wand is niet verder gesaneerd omdat hier een boom staat. Ten noorden is niet verder gesaneerd omdat hier, door Fugro tijdens het nader bodemonderzoek van maart 2003, met kenmerk 82030033, aanvullende boringen zijn verricht. Hierbij zijn in geen van de genomen monsters verhoogde gehalten gemeten. Het genomen grondmonster liet dus een incidentele overschrijding van het PAK gehalte zien. Om die reden wordt aangenomen dat sprake is van een geringe restverontreiniging van circa 14 m3.

Bij bouwwerkzaamheden aan de zijde van de Groesbeekseweg werd in 2007 een ondergrondse minerale olietank lek gestoten waarbij een gedeelte van de minerale olie in de tank onder de fundering van de gevel terecht is gekomen. Dit kon toen om technische redenen niet worden weggehaald. Deze verontreiniging is er dus nog steeds en zal nog gesaneerd moeten worden. Het is een nieuw geval van bodemverontreiniging dat in principe onmiddellijk moet worden opgeruimd. Dat is indertijd niet gebeurd omdat uitstel werd gegeven. Daarna brak de crisis in 2009 aan en ging het bouwproject niet meer door.

Conclusie:
Uit de bodemonderzoeken en sanering enkele jaren geleden, blijkt dat er met uitzondering van de minerale olieverontreiniging ter plaatse van de Groesbeekseweg, geen andere ernstige bodemverontreinigingen worden verwacht.

Bij het aanvragen van de Omgevingsvergunning zal er wel opnieuw een bodemonderzoek conform de NEN 5740 en 5707 (asbest) moeten komen.

Volgens het onderzoeksrapport is op de locatie een bodemverontreiniging aanwezig met minerale olie. Gezien de geringe omvang is de verwachting dat bij het realiseren van de gewijzigde bestemmingen er geen maatschappelijke en financiële belemmeringen ten gevolge van deze bodemverontreiniging zijn.

4.4.3 Geluid

Algemeen:
De Wet geluidhinder (Wgh) is van toepassing binnen de wettelijke vastgestelde zone van een weg. Wegen waarvoor een maximum toegestane snelheid geldt van 30 km/uur en die binnen een als woonerf aangeduid gebied liggen zijn niet gezoneerd en daardoor niet onderzoeksplichtig.

Het huidige plan hanteert het uitgangspunt om het bestaande pand op te delen in ééngezinswoningen/herenhuizen en appartementen in plaats van het oorspronkelijke plan om er uitsluitend appartementen te realiseren. Deze locatie ligt binnen de zone van onder andere de Groesbeekseweg en de Heyendaalseweg.

De voorkeurswaarde uit de Wgh voor wegverkeer bedraagt 48 dB. Deze waarde mag bij voorkeur niet worden overschreden. Als de voorkeurswaarde wordt overschreden kan onder voorwaarden een hoge waarde worden vastgesteld. In de Wgh en de “Beleidsregels Hogere Waarden Wet geluidhinder” staan deze voorwaarden omschreven.

Hogere waarde besluit 27 juni 2008
In 2008 is reeds een hogere waarde besluit vastgesteld. In dit hogere waarde besluit zijn respectievelijk voor 30 en 24 woningen hogere waarden verleend als gevolg van de Heyendaalseweg en de Groesbeekseweg van maximaal 59 dB en 55 dB. In het nu voorliggende plan zal sprake zijn van 16 herenhuizen, 5 appartementen en 2x 5 rijwoningen (aan de achterzijde) in het bestaande pand/bouwvlak. Met deze aantallen kan voldaan worden aan het hogere waarde besluit. Sommigen voldoen al aan de voorkeurswaarde.

Het bestaande hogere waarde besluit houdt rekening met de aanvullende voorwaarden uit het hogere waarde beleid zoals geluidluwe gevels, buitenruimten en indelingseisen.

Verbouw en het Bouwbesluit 2012
In het geval van verbouw geldt voor het binnenniveau als enige eis het zogenaamde 'rechtens verkregen niveau'. Het rechtens verkregen niveau is de kwaliteit van het plan op het moment van realisatie. Bijvoorbeeld als een te verbouwen pand eerst een kantoor was en vervolgens een woning moet worden is het enige wat het Bouwbesluit eist dat het niveau van het realisatiejaar van het kantoor wordt gehandhaafd. Of voor dit pand het rechtens verkregen niveau is vast te stellen is de vraag aangezien het dateert van voor het Bouwbesluit. Het plan voorziet nu in de realisatie van ééngezinsherenhuizen die een bepaalde luxe uitstraling moet krijgen. Bij een dergelijke opzet past ook een goed akoestisch binnenklimaat. Daarom wordt aanbevolen een binnenniveau te hanteren van 33 dB dat ook geldt voor nieuwbouw. Aanvullend wordt dan ook aanbevolen extra aandacht te besteden aan de akoestische kwaliteit van de woningscheidende wanden.

Conclusie
Het bestaande hogere waarde besluit biedt voldoende garanties voor een goed leefklimaat ondanks de gewijzigde opzet van het plan. Voor de woningen die in het bestaande pand gerealiseerd moeten worden wordt, ondanks de vrijheid die het nieuwe bouwbesluit biedt, toch aanbevolen uit te gaan van een binnenniveau van 33 dB. De akoestische kwaliteit van de woningscheidende wanden verdient daarbij bij behandeling van de aanvraag om Omgevingsvergunning extra aandacht.

4.4.4 Luchtkwaliteit

Bestaande situatie
De luchtkwaliteit in het plangebied wordt met belast door de verkeersuitstoot van de Heyendaalseweg en de Groesbeekseweg. Overige bronnen zijn voor zover bekend niet relevant of niet aanwezig.

Uit recent luchtkwaliteitsonderzoek van de gemeente Nijmegen blijkt dat langs de bovengenoemde wegen geen overschrijding van grenswaarden plaatsvindt. Formeel hoeft boven het wegdek en direct langs de weg (binnen 10 meter van de rand van de weg) niet aan de grenswaarden voldaan te worden.

Toetsing aan regelgeving
Bij toetsing van een ruimtelijk plan op luchtkwaliteit moet conform regelgeving gelet worden op de volgende 2 aspecten:

a. Het plan als veroorzaker van verkeer en daardoor bron van slechte luchtkwaliteit.

b. Het plan als te beschermen object tegen slechte luchtkwaliteit.

Ad a. Het plan als veroorzaker van verkeer en daardoor bron van slechte luchtkwaliteit.
In de Wet milieubeheer titel 5.2 ('Wet luchtkwaliteit') zijn luchtkwaliteitseisen opgenomen. Deze betreffen de stoffen: zwaveldioxide, stikstofdioxide (NO2), stikstofoxiden, fijn stof (PM10), koolmonoxide, benzeen, benzo(a)pyreen, lood en ozon. In Nederland worden over het algemeen alleen overschrijdingen geconstateerd voor de stoffen NO2 en PM10. Het luchtkwaliteitsonderzoek beperkt zich dan ook tot deze 2 stoffen. De grenswaarden voor NO2 en PM10 uit de Wet luchtkwaliteit zijn weergegeven in onderstaande tabel. De regelgeving met betrekking tot luchtkwaliteitseisen is verder uitgewerkt in AMvB's en Ministeriële regelingen. Bij het faciliteren van ruimtelijke plannen moet volgens de Nederlandse wetgeving de verandering van de luchtkwaliteit door het plan worden getoetst.

Tabel: luchtkwaliteit

	norm	ingangsdatum
Jaargemiddelde grenswaarde NO_2	40 ìg/m^3	1 januari 2015
Jaargemiddelde grenswaarde PM10	40 ìg/m^3	1 juni 2011
Daggemiddelde grenswaarde PM10	max. 35 dagen/jaar > 50 ìg/m^3	1 juni 2011
Jaargemiddelde grenswaarde PM2,5	25 ìg/m^3	1 januari 2015

Een ruimtelijke ontwikkeling kan doorgang vinden indien aannemelijk kan worden gemaakt dat:
- de ruimtelijke ontwikkeling, al dan niet in combinatie met aan het project verbonden maatregelen, niet in betekende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit, of;
- de luchtkwaliteit door de ruimtelijke ontwikkeling, al dan niet in combinatie met aan het project verbonden maatregelen, per saldo verbetert of tenminste gelijk blijft (Wm artikel 5.16.1.b.1°), of;
- bij een beperkte verslechtering van de luchtkwaliteit vanwege de ruimtelijke ontwikkeling, de luchtkwaliteit in een gebied rondom het project per saldo verbetert (Wm artikel 5.16.1.b.2°). De verbetering en verslechtering zullen beide moeten gelden voor overschrijdingssituaties en dienen te worden betrokken op de concentraties van NO2 en/of PM10, of;
- de ruimtelijke ontwikkeling is beschreven in, past binnen, of is in elk geval niet strijdig met een vastgesteld programma zoals het NSL (Wm artikel 5.16.1.d), of;
- er geen grenswaarden worden overschreden door de ruimtelijke ontwikkeling.

Wat betreft de bijdrage van een plan aan de luchtkwaliteit is het Besluit Niet In Betekenende Mate Bijdragen (Luchtkwaliteitseisen) van belang, die gelijk met de wetswijziging van kracht is geworden. Plannen die niet meer dan 3% bijdragen aan een verslechtering van de luchtkwaliteit, hoeven niet getoetst te worden aan de luchtkwaliteitseisen in de Wet Milieubeheer, hoofdstuk 5.

Aanvullend aan de actieprogramma's van Rijk, Provincie en Regio heeft Nijmegen een eigen luchtplan, dat onder meer voorziet in doorstromingsmaatregelen voor het wegverkeer; schonere bussen; stimulering transitie naar schonere brandstoffen; stadsdistributie voor het Centrum en privilegebeleid voor toegang naar het Centrum. In een bestemmingsplanprocedure zal aangetoond moeten worden dat ten tijde van de realisatie van het plan, eventueel met beschreven en geborgde maatregelen, aan de normen voor luchtkwaliteit voldaan kan worden.

Voor het onderhavige plan is geen specifiek luchtkwaliteitsonderzoek uitgevoerd omdat vooralsnog het plan geen nieuwe ontwikkelingen toelaat die ten opzichte van de bestaande functie een dermate grote verkeersaantrekkende werking hebben dat een verslechtering van meer dan 3% te verwachten is. Het aantal woningen dat in het plan gerealiseerd gaat worden is daarvoor te klein. Daarmee wordt voor dit aspect voldaan aan de luchtregelgeving.

Ad b. Het plan als te beschermen object tegen slechte luchtkwaliteit.
Op 16 januari 2009 is het Besluit “gevoelige bestemmingen (luchtkwaliteitseisen)” in werking getreden. Met deze amvb wordt de bouw van zogenaamde gevoelige bestemmingen in de nabijheid van (snel)wegen beperkt. Het besluit heeft als doel het beschermen van mensen met een verhoogde gevoeligheid voor fijn stof (PM10) en stikstofdioxide (NO_2), met name kinderen, ouderen en zieken. Over gemeentelijke wegen zegt het besluit niets en is derhalve geen beperking voor het plan. De volgende gebouwen met de bijbehorende terreinen zijn aangemerkt als gevoelige bestemming: scholen, kinderdagverblijven, en verzorgings-, verpleeg- en bejaardentehuizen. Ziekenhuizen, woningen en sportaccommodaties worden dus niet als gevoelige bestemming gezien.

In de recente landelijke "GGD-Richtlijn medische milieukunde: luchtkwaliteit en gezondheid" adviseert de GGD ten aanzien van het bouwen van gevoelige bestemmingen langs drukke gemeentelijke wegen (meer dan 10.000 mvt/etm):

- geen afstandscriterium;
- niet bouwen direct langs een drukke weg (dus niet in 1^{e} lijnsbebouwing);
- GGD heeft het advies “niet in 1^{e} lijnsbebouwing” aangevuld met dat dit minimaal moet gelden binnen 50 meter van de rand van de drukke gemeentelijke weg.

De gemeente Nijmegen conformeert zich zo veel mogelijk aan deze GGD-richtlijn. Indien in het plangebied gevoelige bestemmingen worden gebouwd, dienen deze derhalve niet in de eerste lijnsbebouwing langs bovengenoemde drukke wegen geplaatst te worden.

In het plangebied worden alleen woningen gerealiseerd. Volgens de richtlijn zijn dat geen gevoelige bestemmingen. Daarnaast is het zo dat het plan verder dan 10 meter van de weg ligt. Wel is het zo dat de wegen een hogere intensiteit hebben dan 10.000 mvt/etmaal. Echter vinden ter plaatse van de plangrens geen overschrijdingen plaats van de grenswaarden en kan diepgaander onderzoek achterwege blijven.

4.4.5 Externe veiligheid

De gemeente heeft de wettelijke plicht externe veiligheid mee te wegen in de besluitvorming over ruimtelijke ontwikkelingen. In deze afweging is het van belang de risico's te beschouwen die ontstaan door inrichtingen vallend onder het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en risicovolle transportroutes. Voor het plaatsgebonden risico (PR) zijn grenswaarden voor kwetsbare objecten aangegeven en richtwaarden voor beperkt kwetsbare objecten. Het groepsrisico (GR) dient verantwoord te worden. In de nabijheid van het plangebied bevinden zich echter geen risicobronnen. Op grond van deze afwezige risico's is de beoogde ontwikkeling derhalve acceptabel.

4.4.6 Fysieke veiligheid

Het aspect fysieke (brand)veiligheid stelt voorwaarden aan de inrichting van de openbare ruimte, de situering van gebouwen ten opzichte van elkaar, de bluswatervoorziening en de bereikbaarheid. De van toepassing zijnde voorwaarden worden genoemd:

Inrichting openbare ruimte: ontvluchting en zelfredzaamheid
Hoe de openbare ruimte is ingericht, is van invloed op de mate waarin hulpdiensten de incidentlocatie kunnen bereiken en betrokkenen bij een incident in staat zijn een locatie te ontvluchten. In dit kader zijn de mogelijkheden voor ontvluchting en zelfredzaamheid binnen het plangebied getoetst. Hierbij gaat het er bijvoorbeeld om dat vluchtroutes in gebouwen goed aansluiten op de omgeving.

Aan de hand van het voorgelegde plan kunnen wat betreft de inrichting van de openbare ruimte geen beperkingen worden geconstateerd.

Situering van gebouwen
In verband met brandveiligheid kan het Bouwbesluit voorwaarden stellen aan de afstand tussen gebouwen onderling en de positionering ten opzichte van elkaar.

Op basis van het huidige plan zien wij op voorhand geen bijzondere beperkingen. Eventuele nadere eisen kunnen in het kader van de omgevingsvergunning gesteld worden.

Bluswatervoorziening
Het Bouwbesluit 2012 stelt eisen aan de beschikbaarheid van bluswater. Afstand van de bluswatervoorziening(en) tot de brandweertoegang van gebouwen dient maximaal 40 meter te bedragen. De benodigde capaciteit van een dergelijke voorziening is voor de panden in dit plangebied minimaal 30 m^3 water per uur.

Op basis van het huidige plan zien wij geen beperkingen.

Bereikbaarheid
Wat bereikbaarheid betreft is het voor dit plangebied belangrijk dat de panden in het plangebied langs twee onafhankelijke routes door brandweervoertuigen zijn te bereiken; doodlopende wegen dienen zoveel mogelijk vermeden te worden. Indien toch sprake is van een doodlopend einde dan dient er een keervoorziening gerealiseerd te worden. Daarbij zijn de dimensionering van de wegen en de bereikbaarheid van de hoofdtoegang van de gebouwen van belang. De afstand van de openbare weg of ontsluitingsweg op particulier terrein tot de toegang van het pand mag volgens het Bouwbesluit 2012 niet meer dan 10 meter bedragen en er dient een opstelplaats voor het voertuig te zijn. Het wegprofiel in geval van een doodlopende weg met keervoorziening dient minimaal 4,5 meter te zijn en over de gehele breedte verhard.

Het plangebied wordt ontsloten middels een doodlopende weg, met keerlus. Op basis van het huidige plan zien wij geen beperkingen, mits aan bovenstaande voorwaarden wordt voldaan.

De conclusie luidt dat vanuit het oogpunt van fysieke veiligheid de brandweer geen beperkingen ziet ten aanzien van het voorliggende bestemmingsplan.

De voorwaarden t.a.v. bereikbaarheid en bluswatervoorziening zijn opgenomen in het Bouwbesluit 2012 en de nota 'Randvoorwaarden en Richtlijnen Brandweer Nijmegen m.b.t. bluswater en bereikbaarheid'.

4.4.7 Klimaat

Nijmegen streeft er naar om als stad energieneutraal te worden en de stad aan te passen aan klimaatveranderingen. Dit kan door energiegebruik te beperken en duurzame energiebronnen te gebruiken en door gebruik te maken van materialen uit vernieuwbare bronnen.

Daarnaast leidt klimaatverandering tot wijzigende omstandigheden zoals extremer weersomstandigheden en een stijgende energieprijs. Opgaven op deze plek zijn het voorkomen van oververhitting en het realiseren van berging voor neerslag

Met andere overheden en bouwpartijen in de regio hebben we in het Groen Akkoord afgesproken om de milieuprestatie van gebouwen met de GPR-systematiek uit te drukken en deze te publiceren. GPR scoort op vijf thema's de milieuprestatie van gebouwen en kan ingezet worden om de integrale kwaliteit van gebouwen te waarborgen en verbeterpunten op te sporen. Als de ontwikkelaar nog geen licentie voor dit systeem heeft, kan de gemeente er één voor dit project ter beschikking stellen.

Voor zorgwoningen is een aparte module van GPR ontwikkeld. Hiermee is het eenvoudig om inzicht te geven of en hoe de woningen voldoen aan de eisen op levensloopbestendigheid.

Voor woongebouwen liggen kernpunten bij terugdringen van de CO2 uitstoot en aanpassing aan veranderde weersomstandigheden. Bijkomend voordeel hierbij is dat dit leidt tot lagere beheerlasten en een gezonder, comfortabeler gebouw.

Om de mogelijkheden per plan in beeld te brengen kan de voor het bouwplan noodzakelijke installatie ontwerp aangevuld worden met een energiescan. Hierin kunnen zowel de warmtevraag als de koelingsbehoefte onderzocht worden. Op die manier kan de bijdrage van dit project aan de hierboven genoemde doelstellingen in beeld worden gebracht.

De huidige regelgeving vereist al een relatief laag energiegebruik. Voor de toekomst wordt volledig energie neutrale bouw nagestreefd. Wij adviseren in eerste instantie het gebouw op deze ambitie te opwerpen (bijvoorbeeld gebruikmakend van de principes van passiefhuisbouw) en vervolgens te toetsen in hoeverre dit in de geraamde bouwsommen past. Dit geeft de mogelijkheid om indien het budget te krap is voor volledig energieneutrale woningen, die elementen achterwege te laten (zoals zonnepanelen) die bij een verdere verduurzamingsslag alsnog toegevoegd kunnen worden, terwijl er wel een optimale gebouwschil en daarop afgestemde installatie ontworpen worden.

In de gebouwde omgeving zijn voor energiegebruik en oververhitting de oriëntatie van de bebouwing en de manier waarop met de bezonning is omgegaan bepalende factoren.

Het microklimaat wordt bepaald door de verhouding tussen bebouwd en begroend oppervlak en de relatie tussen bebouwde en groene structuren. Een goed groenontwerp helpt oververhitting tegen te gaan en vangt neerslag en luchtverontreiniging op.

4.4.8 Niet gesprongen explosieven

Het plangebied ligt in een gebied met een verhoogde kans op explosieven. De veiligheid ten opzichte van explosieven moet altijd verzekerd zijn voor er grondwerk verricht wordt. Het gebied is onderzocht en volledig vrijgegeven.

4.5 Water

De watertoets
Voor de ruimtelijke aspecten heeft het Nationaal Waterplan de status van structuurvisie. Hierin zijn water en ruimtelijke ontwikkelingen geïntegreerd, conform de nieuwe Wet ruimtelijke ordening, Woningwet, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en Bouwbesluit 2012 en de Waterwet.

Binnen de volgende documenten is de watertoets verankerd:

- Nota Anders Omgaan met Water (Kabinetsstandpunt over het waterbeleid 21e eeuw, dec. 2000)
- Bestuursakkoord Water (mei 2011)
- Landelijke Handreiking Watertoets 3 (RIZA, december 2009)
- Waterplan 2010 – 2015 (WP4)
- Waterbeheerplan 2010-2015 (Waterschap Rivierenland 30 oktober 2009)
- Grondwaterbeleidsplan Waterschap Rivierenland 2011-2014

Algemeen
Het plangebied maakt deel uit van de bestaande waterhuishoudkundige inrichting van het gebied Galgenveld. Voor dit gebied zijn het Waterplan Nijmegen (2001), het Gemeentelijk Rioleringsplan 2010 tot en met 2016 en de Nota Afkoppelen en infiltreren hemelwaterafvoer (2013) relevant. Er vinden geen wijzingen plaats als gevolg van de voorgenomen bestemming.

Oppervlaktewater
Binnen het plangebied en directe omgeving is geen oppervlaktewater aanwezig.

Grondwater
Het plangebied bevindt zich niet in een grondwaterwingebied of grondwaterbeschermingsgebied.

Uitgangspunt bij nieuwe stedelijke in- en uitbreidingen is dat grondwaterneutraal gebouwd wordt. Dat wil zeggen dat de oorspronkelijke grondwaterstanden en -stromen in de omgeving niet wijzigen. Dit kan bereikt worden door:
- een grondwater gerelateerde locatiekeuze: geen stedelijke uitbreidingen in gebieden met (kans op) hoge grondwaterstanden;
- maatregelen te treffen bij bouwrijp maken en tijdens de bouw (ophogen, goede structuur van het oppervlaktewatersysteem, voorkomen verdichting bodemstructuur);
- een waterproof bouwkundig ontwerp van woningen en gebouwen (bijvoorbeeld kruipruimteloos).

Om grondwateroverlast in bestaand stedelijk gebied te beperken zet de gemeente in eerste instantie in op bouwkundige maatregelen. Pas als dit onvoldoende soelaas biedt komen drainerende of onttrekkende oplossingen in beeld.

Dit sluit ondergronds bouwen niet uit. Ondergronds bouwen is toegestaan mits voldoende technische maatregelen worden getroffen zodat de bouw waterdicht is.

Riolering/ hemelwater
De riooltechnische ontsluiting van het plangebied bevindt zich aan de Bandoengstraat. De riolering is uitgevoerd als gescheiden stelsel. Vanuit het bouwbesluit 2012 geldt de verplichting om vuilwater en hemelwater op een verantwoorde manier te verwerken. Vuilwater wordt verplicht op het openbaar riool aan te sluiten. Hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. De gemeente Nijmegen hanteert bij het duurzaam omgaan met hemelwater de nota 'Afkoppelen en infiltreren hemelwater'.

Schoon hemelwater dient in de bodem te worden geïnfiltreerd. Bij infiltratie van hemelwater dient waar mogelijk conform convenant Duurzaam bouwen in het KAN 2000, gebruik te worden gemaakt van duurzame bouwmaterialen.

Voor plannen waarbij geïnfiltreerd wordt, moet een waterhuishoudkundig plan bij de gemeente worden ingediend.

4.6 Natuur & Landschap

Flora en faunawet
Op 1 april 2002 is de Nederlandse Flora- en faunawet in werking getreden. Deze wet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten. De Flora- en faunawet bundelt alles wat te maken heeft met de bescherming van flora en fauna in Nederland die voorheen in verschillende wetten was opgenomen. Ook is de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn (Europees) en het CITES-verdrag (overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde soorten wilde dieren en planten) in de Flora en faunawet verwerkt. Hierdoor heeft Nederland één wet voor de bescherming van alle in het wild voorkomende beschermde soorten.

Het doel van deze wet is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. Deze wet hanteert daarbij het “nee, tenzij principe”. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn. Alleen onder strikte voorwaarden zijn afwijkingen van de verbodsbepalingen mogelijk. Hiertoe zal een ontheffing ex artikel 75 moeten worden aangevraagd. In de Flora- en faunawet is daarnaast een zogenaamde 'algemene zorgplicht' opgenomen. De zorgplicht is van toepassing op alle planten en dieren, ongeacht of ze wettelijk beschermd zijn. De zorgplicht houdt in dat er bij ingrepen zoals bouwactiviteiten altijd zorgvuldig moet worden omgegaan met de aanwezige planten en dieren. Schadelijke activiteiten moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. Het bevoegd gezag voor de Flora- en faunawet is het Ministerie van EZ.

De bestemming ter plaatse van de bestaande bebouwing wijzigt niet. Vandaar dat flora en fauna voor dit bestemmingsplan niet aan de orde is. Wel dient voor sloopwerkzaamheden en eventuele aanpassingen aan de gevels een quickscan flora en fauna te worden uitgevoerd om na te gaan of het gebouw een functie heeft voor beschermde soorten. Wanneer dat middels een quickscan niet kan worden uitgesloten is een vervolgonderzoek nodig. Bij negatieve effecten op beschermde soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd.

Groenplan De groene draad
Het groenbeleid is vastgelegd in 'De groene draad - kansen voor het Nijmeegse groen' en heeft als doelstelling:

- inzicht te geven in het totaal van groene ontwikkelingen in en om de stad en hun onderlinge samenhang;
- een sturingsinstrument voor het bestuur te zijn voor groene ontwikkelingen in de stad;
- vanuit een groen toekomstperspectief een gids of leidraad te zijn voor toekomstige stedelijke ontwikkelingen;
- de groene ambities te benoemen voor de komende jaren die vertaald worden in een uitvoeringsprogramma.

De hoofdgroenstructuur en de hoofdbomenstructuur zijn de basis en de ruggengraat van het groen in Nijmegen. Deze structuren houden we dan ook in stand. In bestemmingsplannen gaat het dan om de bestemmingen Groen, Natuur en Bos. Daarnaast kennen ook andere plekken een groene bestemming bijvoorbeeld kleinere groenplekken op wijkniveau. Binnen dit plangebied worden de drie versnipperde groenbestemmingen geclusterd tot één groter vak met de bestemming groen.

Op onderstaande kaart is het vlakgroen van de hoofdgroenstructuur weergegeven. Hierop is te zien dat het plangebied geen onderdeel uitmaakt van het vlakgroen van de hoofdgroenstructuur.

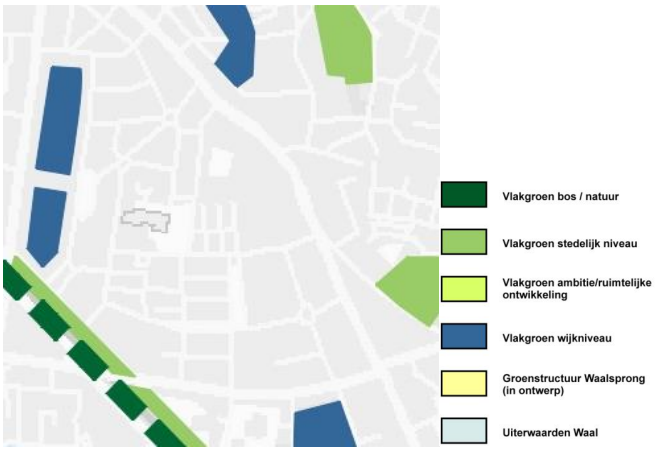

Het openbaar groen in de omgeving bestaat vooral uit parkjes, zoals het Julianapark, de begraafplaats in Altrade, het javabosje en het Limos-terrein. Het versterken van de onvolledige laanbomenstructuur van de Groesbeekseweg kan een belangrijke stempel drukken en kwaliteitsimpuls bieden aan de herkenbaarheid en beleving van de wijk.

Handboek stadsbomen
Het Handboek Stadsbomen is een uitwerking van het Groenplan “De Groene draad, kansen voor het Nijmeegse groen'. Het Handboek Stadsbomen vormt het kader voor inrichtingsplannen en beheerplannen voor de openbare ruimte waar het bomen betreft. Het handboek is daarnaast te definiëren als toetsingskader voor ruimtelijke plannen en initiatieven en biedt inzicht in de beleidsuitgangspunten ten aanzien van bescherming, aanplant, beheer en kap van bomen.

De hoofddoelstelling van het Handboek Stadsbomen is het waarborgen van de duurzame instandhouding van het Nijmeegs bomenbestand door middel van behoud èn ontwikkeling.

De volgende uitgangspunten staan daarbij centraal:
- Optimale inzet van middelen.
- Waarborgen van een vitaal bomenbestand.
- Zorgen voor draagvlak; zorgvuldig afwegen, bewust besluiten en tijdig communiceren.
- Meer bomen en meer kronen. Inzet op kwantiteit en kwaliteit.

Het Handboek Stadsbomen heeft betrekking op alle bomen binnen de gemeentegrenzen. Dat zijn dus niet alleen de park-, laan- en straatbomen, maar ook bomen in tuinen en op particuliere terreinen.
In het Handboek Stadsbomen is de hoofdbomenstructuur opgenomen. Deze structuur vormt samen met de hoofdgroenstructuur de basis van het groen in Nijmegen. De hoofdbomenstructuur leggen we niet vast in bestemmingsplannen maar wordt wel beschreven in de toelichting en speelt daarmee wel een rol in bestemmingsplannen.

De bomen aan de Groesbeekseweg en de Heyendaalsweg behoren tot de primaire hoofdbomenstructuur. De situering van inritten en dergelijke dient hierop afgestemd te worden. Op het achterterrein van het perceel staan 2 grote bomen. De conditie van de bomen is verminderd. Voorheen waren meerdere (grote) bomen aanwezig waarvan er 2 uiteindelijk zijn overgebleven. Op het naastgelegen terrein (achter perceel 146) staan meerdere bomen. 3 bomen daarvan zijn als “waardevolle boom” aangemerkt. De groeiplaats (kroonprojectie plus 2 meter) van deze 3 waardevolle bomen krijgt in het bestemmingsplan de aanduiding 'waardevolle boom'. De groeiplaats van deze bomen grenst aan/overlapt het plangebied en dient gerespecteerd te worden. Werkzaamheden binnen het plangebied kunnen gevolgen hebben voor de bestaande bomen waaronder de 3 waardevolle bomen. Bomen in een stedelijke omgeving worden gemiddeld maar enkele tientallen jaren oud. Het aantal bomen dat de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen van de laatste decennia wèl heeft doorstaan is dus beperkt. Dat maakt dat de oudere bomen binnen het bomenbestand een bijzondere categorie vormen waarvoor een zwaarder beschermingsregime is gewenst zodat een zo goed mogelijke ontwikkeling en bescherming van deze bomen is gegarandeerd. De groeiplaats van de te behouden bomen dient gerespecteerd te worden. Voor alle te handhaven bomen geldt dat ontgravingen, ophogingen en verdichting van de bodem binnen de groeiplaats, evenals het opkronen van de bomen een negatieve invloed kunnen hebben op de conditie van de bomen. Vandaar dat een BEA (Boom Effect Analyse) noodzakelijk is bij een voorgenomen ingreep binnen de groeiplaats. Deze analyse zal in dat geval bij de uitwerking van het ontwerp m.b.t. de openbare ruimte gebeuren.

4.7 Archeologie en Cultuurhistorie

4.7.1 Cultuurhistorische waarden

Rijksbeleid
Cultuurhistorie speelt een belangrijke rol bij de ruimtelijke inrichting van ons land. Het geeft identiteit en kwaliteit aan een gebied. Om deze redenen heeft het rijk de beleidslijn ingezet om cultuurhistorie onderdeel te laten zijn van het afwegingskader bij het opstellen van bestemmingsplannen. Deze beleidslijn is verwoord in de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg uit 2009 en heeft geleid tot wijziging van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) sinds 1 januari 2012. Met het gewijzigde Bro zijn gemeenten wettelijk verplicht cultuurhistorie deel uit te laten maken van het afwegingskader voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het rijk vraagt hiermee aan gemeenten om bij het opstellen van bestemmingsplannen, projectafwijkingsbesluiten en beheersverordeningen gebouwen, objecten en structuren met cultuurhistorische waarde te inventariseren en daaraan conclusies te verbinden en in het bestemmingsplan te verankeren.

De Monumentenwet 1988 vormt de basis voor de monumentenzorg. Rijksmonumenten worden op basis van deze wet aangewezen, evenals rijksbeschermde stadsgezichten. Het perceel op de hoek van de Groesbeekseweg en de Heyendaalseweg ligt binnen het rijksbeschermd stadsgezicht 'de negentiende-eeuwse stadsuitleg', dat in 2013 werd aangewezen.

Gemeentelijk beleid
Het gedachtengoed uit de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg en het gewijzigde Besluit ruimtelijke ordening is aanleiding geweest om ook het gemeentelijk erfgoedbeleid te actualiseren. Dit heeft geresulteerd in de Nota Cultureel Erfgoed, die op 15 mei 2013 door de raad is vastgesteld.

Deze nota beschrijft op welke manier erfgoed kan bijdragen aan de ambitie van de gemeente Nijmegen om de identiteit van de stad te behouden en te versterken. Hiervoor worden drie strategieën ingezet: duurzame ruimtelijke ontwikkeling, kennis & inspiratie en bescherming & instandhouding.

De strategie duurzame ruimtelijke ontwikkeling heeft betrekking op een toekomstbestendige stad, waar erfgoed ingezet wordt om bij gebiedsontwikkelingen de eigen identiteit van de locatie te behouden of te versterken. De verplichtingen vanuit het Besluit ruimtelijke ordening en de daaruit voortvloeiende beleidsvrijheid die we als gemeente hebben, zetten we in om deze ambitie te kunnen realiseren. Erfgoed is namelijk een factor die kwaliteit geeft aan de ruimte en daarmee ruimtelijke ontwikkelingen kan verrijken. De cultuurhistorische elementen die onderdeel zijn van de identiteit van de stad kan men niet allemaal als beschermd monument of gezicht aanwijzen, maar zijn wel onderdeel van de manier waarop we onze stad beleven, inrichten en gebruiken. De cultuurhistorische beleidskaart is de basis voor de cultuurhistorische inbreng bij het opstellen van ruimtelijke plannen.

Het bestemmingsplangebied valt binnen gebiedstype 4 van de cultuurhistorische beleidskaart. In beschermde gebieden (gebiedstype 4) is cultuurhistorie de bepalende factor bij het opstellen van ruimtelijke plannen. Er is in deze gebieden sprake van een bijzonder karakter, met een samenhang tussen het stedenbouwkundig plan, het bebouwingsbeeld, de architectuur van de bebouwing en eventueel het aanwezige groen. Uitgangspunt is de bestaande situatie zoveel mogelijk te handhaven en ontwikkelingsmogelijkheden af te stemmen op de cultuurhistorische waarden en karakteristieken. Er is gedetailleerde aandacht voor cultuurhistorie. In bestemmingsplannen zorgen planregels en passende functies voor behoud van de cultuurhistorische waarden.

De gemeentelijke monumentenverordening uit 2012 vormt de basis voor de aanwijzing en bescherming van gemeentelijke monumenten. Groesbeekseweg 150-152 is sinds 2000 een gemeentelijk monument. De bescherming richt zich op het exterieur en dan met name op de voor- en zijgevels. De achtergevel, kapel en het interieur vallen buiten de bescherming.

Uitsnede Cultuurhistorische Beleidskaart – het plangebied valt binnen gebiedstype 4 (rood)

Historisch-ruimtelijke ontwikkeling
Het plangebied ligt op de zuidwestelijke hoek van de Groesbeekseweg en de Heyendaalseweg. Het betreft het terrein van het gemeentelijk monument Groesbeekseweg 150-152, dat aan de zuidwestzijde aansluit op de recente bebouwing aan weerszijden van de Bandoengstraat.

Op de topografische militaire kaart van 1895 is het terrein, dat is gelegen op het Galgeveld, nog onbebouwd. De Groesbeekseweg is wel herkenbaar, de Heyendaalseweg is nog een zandpad en het verlengde ervan, de huidige Coehoornstraat stuit op de restanten van het Fort Kijk in de Pot. Na de opheffing van de vesting Nijmegen in 1874, werden de stadsmuren en vestingwallen gesloopt. Op de vrijkomende terreinen rond de oude stad werd een net van singels en radialen aangelegd, dat aansloot op de bestaande uitvalswegen. Tussen 1880 en 1915 verrees hier een ruim opgezet woongebied voor hoofdzakelijk welgestelden.

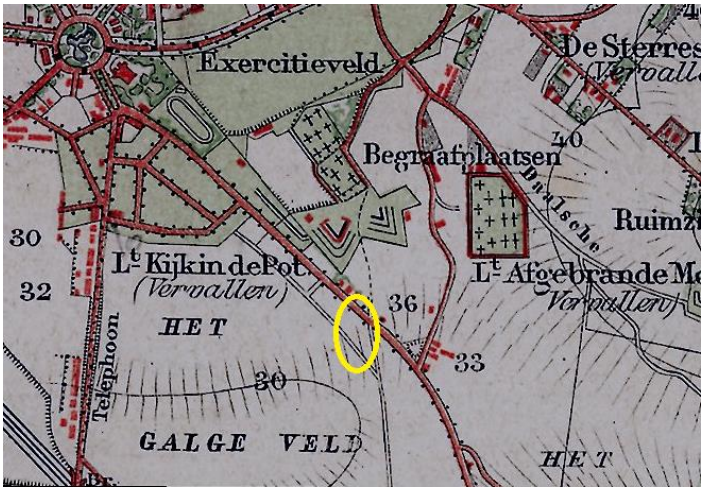

Buiten de voormalige stadswallen was ook plaats voor allerlei R.K. instellingen zoals kloosters, studiehuizen en opleidingsinstituten. Reeds bestaande instituten verhuisden vanuit de oude stad, andere vestigden zich nieuw in Nijmegen, vooral na de stichting van de R.K. Universiteit in 1923. De congregatie Filles de la Sagesse was sinds 1903 in Nijmegen gevestigd. Zij hielden zich bezig met de opleiding van katholieke onderwijzeressen. Door de subsidieregeling van de nieuwe onderwijswet uit 1920 kregen zij de gelegenheid om een nieuw gebouw te betrekken op de hoek van de Groesbeekseweg en de Heyendaalseweg naar ontwerp van de Heerlense architect Jozef Seelen. Het gebouw dat in 1924 gereed kwam bestond uit twee vleugels, een klooster en een kweekschool, die een stompe hoek vormen met op het snijpunt aan de binnenzijde de kapel. Ook tot het complex behoorden de school Groesbeekseweg 146 (gemeentelijk monument) en twee lagere scholen aan de Heyendaalseweg (gewijzigd) en de Archipelstraat (gesloopt).

Op de bovenstaande kaart uit 1923 is te zien dat de Heyendaalseweg inmiddels deels is verhard en doorgetrokken naar het centrum als Coehoornstraat. De normaalschool aan de Groesbeekseweg is al gebouwd.

Cultuurhistorische waarden
In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit tot rijksbeschermd stadsgezicht staat het als volgt: “Het beeld van de Groesbeekseweg wordt op de hoek met de Heyendaalseweg in belangrijke mate bepaald door de gevelwanden van het daar in de jaren twintig gebouwde klooster- en scholencomplex”. Naast de stadsbeeldbepalende ligging heeft het gebouw ook waarde als goed en redelijk gaaf voorbeeld van een R.K. schoolgebouw uit het interbellum en als een uiting van de katholieke emancipatie, die vooral in Nijmegen volop tot uiting kwam in ambitieuze scholenbouwprojecten. De bescherming beperkt zich tot de straatgevels, de dakopbouw, de zijgevels tussen Groesbeekseweg 146 en 152 en het hekwerk, aldus het raadsbesluit van 22 maart 2000. De kapel is niet beschermd, maar heeft wel cultuurhistorische waarde als typologisch en functioneel onderdeel van het complex.

Effect van planvoornemen op cultuurhistorische waarden
Het planvoornemen heeft betrekking op het gehele perceel op de hoek van de Groesbeekseweg en de Heyendaalseweg. De twee vleugels van het gebouw langs beide straten blijven integraal behouden, de haakse vleugel aan de noordwestzijde wordt aan de achterzijde gesloopt en de kapel die al eerder was wegbestemd wordt gesloopt. Achter de hoofdvleugels wordt links en rechts een blokje nieuwe bebouwing mogelijk gemaakt. De plaats van de kapel in het scharnierpunt van de twee vleugels krijgt de bestemming verkeer (deels) en groen. Met de sloop van de deels beschermde (alleen de rechter zijgevel) noordwestelijke achtervleugel en de onbeschermde kapel gaat een deel van de cultuurhistorische waarde van het gebouw verloren. Door het integraal behoud van beide vleugels blijft echter ook meer cultuurhistorische waarde behouden dan gezien de reikwijdte van de bescherming (alleen de voor- en zijgevels, de kappen en het hekwerk) strikt noodzakelijk was. Op de plaats van de gesloopte achtervleugel is woningbouw gepland, waardoor het gebouw wat volume betreft weer wordt 'aangeheeld'. Het andere blokje nieuwbouw is gepland op het binnenterrein aan de zuidzijde van het monument.

Door de beoogde ruimtelijke ingrepen worden cultuurhistorisch waardevolle structuren weliswaar ten dele aangetast, maar dat verlies wordt gecompenseerd door het integraal behoud van de beide hoofdvleugels. Voorts heeft de eigenaar/ opdrachtgever de wens om een (klein) deel van de te slopen kapel te behouden met als doel de identiteit van het terrein achter het complex te versterken en daarmee het beoogde groen op die plek betekenis te geven. Daarnaast krijgt de vrijwel haaks op de achterzijde van het complex toelopende Bandoengstraat op deze manier een goede beëindiging en blijft het verleden van de plek zichtbaar. Het beoogde bestemmingsplan laat binnen de bestemming groen een hoogte van 5 meter toe voor bouwwerken geen gebouw zijnde. Het behoud van een fragment van de kapel, (een deel van) de halfronde vorm van de apsis tot de eerste dakrand, verhoogt de leesbaarheid van dit relict en de vroegere functie en verschijningsvorm van het gehele complex. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt wordt dit van groot belang geacht.

Achterzijde vleugels Groesbeekseweg en Heyendaalseweg met in het scharnierpunt de reeds wegbestemde kapel

Verankering van cultuurhistorisch waarden in dit bestemmingsplan
In dit bestemmingsplan is de dubbelbestemming 'Waarde - Cultuurhistorie 2' toegekend aan de gronden, vanwege de ligging van het plangebied binnen het van rijkswege beschermde stadsgezicht 19e-eeuwse stadsuitleg. Aan deze dubbelbestemming zijn regels gekoppeld die gericht zijn op het behoud van cultuurhistorische waarden. In het bestemmingsplan is de bebouwingsgrens aan de straatzijde getrokken om het bestaande gebouw. Integraal behoud van de voor het stadsgezicht van belang zijnde gevels aan de Groesbeekseweg en Heyendaalseweg is daardoor mogelijk. De beschreven cultuurhistorische waarden worden derhalve in voldoende mate geborgd.

Toetsingskader
Gelet op het feit dat het plangebied valt binnen het van rijkswege beschermde stadsgezicht 19e-eeuwse stadsuitleg dient de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed bij ingrijpende, structurele en of stedenbouwkundige wijzigingen in het van Rijkswege beschermde stadsgezicht in het kader van het wettelijk vooroverleg als een belanghebbende instantie betrokken te worden. Dit is bij dit plan niet het geval. De gemeentelijke Commissie Beeldkwaliteit adviseert het College van B&W over het bouwen in het van rijkswege beschermde stadsgezicht en vanzelfsprekend over het wijzigen en deels slopen van het gemeentelijk monument in het kader van de Omgevingsvergunning.

4.7.2 Archeologie

Archeologische uitgangsprincipes
Archeologie is binnen de planologie een conserverende waarde. Immers, archeologie is een niet aanvulbare waarde, wat wil zeggen wat eenmaal vernietigd is, nooit meer hersteld kan worden. Vandaar dat de omgang met archeologie zo op behoud is gericht. Behoud, bij voorkeur in situ, staat voorop, en dit principe zien we op elk niveau van archeologiebeleid terug.

De wens om archeologie in situ te behouden heeft verschillende achtergronden. Ten eerste het uitgangspunt dat de natuurlijke conservering de beste is, en ten tweede dat archeologie in zijn context begrepen moet worden. Een archeologische vondst, of het nu een voorwerp of een structuur is, is een drager van informatie, in relatie tot zijn omgeving. Het zal altijd iets kunnen zeggen over de lokale geschiedenis, vaak over de regionale geschiedenis en soms ook over de nationale geschiedenis of zelfs internationale geschiedenis. Archeologie zonder context heeft duidelijk aan waarde verloren.

Een derde uitgangspunt is de aanname dat toekomstige generaties mogelijk betere vormen van archeologisch onderzoek zullen hebben. Typerend voor gravend archeologisch onderzoek is dat het onderzoek het onderzoeksobject vernietigd: je kunt het maar eenmaal onderzoeken. Dit verklaart de nadruk op het goed documenteren van wat er tijdens het onderzoek aangetroffen wordt, zowel in het veld als nadien bij de uitwerking. Vandaar de hoop dat door nieuwe technieken dit mogelijk zal veranderen. Zouden we nu alles opgraven dan kan men later nooit meer onderzoek doen.

Een vierde en niet onbelangrijk punt is de economische kant van archeologisch onderzoek. Dit kan erg duur zijn, waardoor bijvoorbeeld de economische haalbaarheid van een plan in het geding kan komen. Maatregelen om de bodem niet of maar beperkt te verstoren zijn dan ook economisch zinvol.

Archeologie geeft inzicht in de (lokale) geschiedenis, en kan een belangrijke identiteitsdrager zijn. Het streven is om cultuurhistorische waarden, waaronder archeologie, mee te nemen bij inrichtingsplannen. Gebieden met een grote cultuurhistorische waarde hebben naast een grote leefbaarheid vaak ook een hogere economische waarde.

Rijksbeleid
Met de ondertekening van het Verdrag van Valletta (Malta) in 1992 is in Nederland de beleidsmatige zorg voor het archeologisch bodemarchief aanzienlijk toegenomen. In het verdrag staat: Archeologische waarden dienen als onvervangbaar onderdeel van het culturele erfgoed te worden meegenomen en te worden ontzien bij de ontwikkeling en besluitvorming van ruimtelijke plannen. Mocht bescherming onvoldoende mogelijk zijn dan dient, volgens dit verdrag, de informatie te worden onttrokken aan de bodem via archeologisch onderzoek. Uitgangspunt hierbij is dat de initiatiefnemer van de verstoring van het bodemarchief de kosten van het onderzoek dient te dragen. Inmiddels zijn de uitgangspunten van het Verdrag in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd in de Monumentenwet 1988 via de wijzigingswet Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMz, 1-9-2007).

Provinciaal beleid
De provincies hebben nog maar een beperkte rol als het om archeologie gaat. Door de Monumentenwet 1988 is de rol van het rijk en de provincies sterk afgenomen, ten gunste van de gemeenten. Deze zijn verantwoordelijk voor het opnemen van archeologie in bestemmingsplannen en voor het daarvan afgeleide vergunningenstelsel. Er zijn enkele uitzonderingen hierop: de provincies zijn verantwoordelijk voor ontgrondingen, en kunnen op basis daarvan aan de ontgrondingsvergunning ook voorwaarden stellen die betrekking hebben op archeologie. Tevens is de provincie bevoegd gezag bij inpassingsplannen en bij mer-trajecten op provinciaal niveau.

De provincie Gelderland kent een groot belang toe aan goed archeologisch beleid op gemeentelijk niveau, en heeft daarom de instelling van regioarcheologen gefaciliteerd, zodat vrijwel alle Gelderse gemeenten kunnen beschikken over gedegen archeologische ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van archeologisch beleid. Daarnaast heeft de provincie voor een drietal grotere regio's zogenaamde kennisagenda's laten opstellen, om zo de bestaande kennis en kennislacunes inzichtelijk te maken. De provincie Gelderland is verder actief betrokken bij de nominatie van de Romeinse grenszone, de Limes, tot Unesco werelderfgoed. Het is de bedoeling dat de onder deze status vallende terreinen ook planologisch beschermd gaan worden.

Gemeentelijk beleid
Het archeologiebeleid van de gemeente Nijmegen is er, in overeenstemming met het Verdrag van Valletta (Malta) en de Monumentenwet 1988, op gericht om het bodemarchief zoveel mogelijk te ontzien. Indien dat niet mogelijk is, wordt voorafgaande aan de bodemverstoring archeologisch onderzoek verricht. De wijze van onderzoek wordt bepaald op basis van de vast te stellen archeologische waarden en de aard en omvang van de bodemingrepen. De archeologische (in bredere zin: cultuurhistorische) kennis die hierbij wordt vergaard, levert informatie op die mede als inspiratiebron kan dienen voor het ontwerp van een gebouw of bij het inrichten van de openbare ruimte. Zo kan het 'verhaal van de plek' ook door toekomstige generaties nog worden gelezen. De Structuurvisie voor Nijmegen uit 2013 legt nadrukkelijk een koppeling tussen archeologie en lokale identiteit, en als bron of inspirator voor toerisme, een economisch belangrijke factor in de economie van de gemeente Nijmegen.

Het zal duidelijk zijn dat een betere bescherming van het bodemarchief en vooral ook het tijdig meewegen van de archeologische belangen vraagt om een zo goed mogelijk inzicht in de verwachte ligging, verspreiding en aard van het bodemarchief. Om deze reden heeft Bureau Archeologie en Monumenten van de gemeente Nijmegen een archeologische beleidskaart ontwikkeld (ABAK), waarop de belangrijkste archeologische vindplaatsen en zones en hun waardering zijn aangegeven. Deze kaart is onderdeel van de Nota Nieuw Beleid (2013) en in een bijgewerkte vorm van het facetbestemmingsplan archeologie (2014). De op de kaart aangeduide waarden worden overgenomen in (nieuwe) bestemmingsplannen. Nieuwe inzichten worden in deze kaart verwerkt en waar nodig zullen deze zo overgenomen worden in nieuwe bestemmingsplannen.

Het streven van de gemeente Nijmegen is in eerste instantie gericht op behoud *in situ*. Planaanpassingen kunnen de kosten voor archeologisch onderzoek overbodig maken, of sterk beperken. Initiatiefnemers wordt dan ook aangeraden in een vroeg stadium met de gemeente in overleg te gaan inzake de mogelijkheden om te kijken naar de best mogelijke opties. Het kan daarbij gaan om adviezen voor de soort van archeologisch onderzoek die het beste gekozen kan worden, of om de mogelijkheden van archeologie sparend bouwen te bekijken.

Archeologie binnen het plangebied
Het plangebied ligt in een gebied met de archeologische waarde 2, een dubbelbestemming. Voor de waarden 1, 2 en 3 gelden de regels van het geldende facetbestemmingsplan Archeologie (2014). Bij waarde 0 is er geen sprake (meer) van behoudenswaardige archeologie, hier zijn dan ook geen regels voor opgenomen.

Een waarde 2 gebied heeft een hoge archeologische verwachtingswaarde, die door de dubbelbestemming beschermd wordt. Aan een waarde 2 gebied zijn ondergrenzen verbonden, waarbij archeologisch onderzoek noodzakelijk wordt. Deze grenzen bedragen voor de geplande ingreep een oppervlak van tenminste 100 m^2 en een verstoring of bodemingreep die dieper dan 30 cm gaat.

Het plangebied ligt binnen een terrein waarvan al langer de waarde vaststaat. Dit is beschreven in de catalogus van terreinen die bij de Nijmeegse Archeologische Beleidskaart (Gemeente Nijmegen, Archeologische Beleidskaart gemeente Nijmegen, Beschrijving van de terreinen, Nijmegen 2009) hoort. Het gaat om het terrein Z-10.

Afb. Plangebied (zwarte stippelijn) op de topografische kaart met in kleuren de verschillende archeologische waarden. Geel: waarde 1, zalmroze: waarde 2 (dubbelbestemming), oranje: waarde 3 (dubbelbestemming). Gebieden waar geen kleur aan gegeven is hebben geen archeologische waarde (meer).

Terrein Z-10 Weg naar Mook en Cuijk
Het bestemmingsplangebied ligt aan de zuidwestelijke kant van de Nijmeegse stuwwal, op een door erosie gevormde spoelzandwaaier. Het ligt op een van de vingervormige waaiers die hier net de overgang van circa 35 m + NAP naar 30 m +NAP maakt. Het terrein heeft een hoge verwachting gekregen op basis van de (veronderstelde) Romeinse weg van Nijmegen naar Cuijk. Verderop in de bossen van Heumensoord is deze weg nog steeds zichtbaar in het landschap, wat in het bebouwde Nijmegen niet (meer) het geval is. Daarmee is het exacte verloop van de weg in dit deel onduidelijk. Vermoed wordt dat deze echter in het centrum uitkomt en aansluit op de weg die onder de tegenwoordige St. Jorisstraat / Kelfkensbos ligt. Deze weg verbond Nijmegen met de andere Romeinse nederzettingen in het Maasdal en verder zuidelijk.

Wegen structureren niet alleen het landschap, ze bepalen ook in hoge mate waar nieuwe nederzettingen en andere menselijke activiteiten zich manifesteren. Een bekend voorbeeld uit de Romeinse tijd is dat de grafvelden zich voornamelijk aan de randen van nederzettingen bevinden, gericht op de (grotere) wegen. In de (vroege) middeleeuwen lijken Romeinse wegen ook nog in gebruik te zijn, zodat ook in die tijd nog boerderijen en dergelijke langs de oude wegen vermoed kunnen worden.

Naast de archeologische resten uit de Romeinse tijd kunnen in het plangebied ook vondsten en sporen voorkomen uit oudere, prehistorische perioden. Dit kan zelfs terug gaan tot de steentijd. Daarnaast kunnen ook jongere resten verwacht worden, met name uit de Tweede Wereldoorlog.

In 2007 is voorafgaand aan nieuwbouw ten zuiden van het plangebied een munitiesanering achter het hoofdgebouw van de school uitgevoerd. Om onduidelijke redenen is daarbij geen archeologisch onderzoek uitgevoerd, wat wel had gemoeten. Wel konden nog enkele vondsten geborgen worden, die alle samenhangen met de Tweede Wereldoorlog. De meest opvallende vondst is een deels vergaan bordje met het opschrift “voor Joden verboden”.

Dit bord heeft door zijn grote impact al in diverse tentoonstellingen gefigureerd. Een vergelijkbaar exemplaar is opgenomen in een landelijk project waar de Tweede Wereldoorlog aan de hand van 100 voorwerpen herinnerd wordt.

De voormalige kweekschool is in de oorlog gevorderd geweest door de Duitse bezetter (De bron is een map met gegevens van het Nederlandse verzet uit de Tweede Wereldoorlog, bewaard in het Regionaal Archief Nijmegen: RAN 77 Geheime Dienst Rayon Gelderland, nr. 18). Het werd gebruikt voor de legering van (delen van) de 365 Stamm Kompagnie en de 365 MG Kompagnie. De ervaring in Nijmegen met dergelijke voor grootschalige legering gevorderde kloosters en scholen is dat de gebouwen na de bevrijding vervolgens in gebruik zijn genomen door de geallieerden. Toen deze na maanden uit Nijmegen wegtrokken werden veel spullen in oude schuilplaatsen of nieuw gegraven kuilen gedumpt. Het gaat daarbij zowel om scherpe munitie als allerlei (kapot) huisraad en uitrustingstukken. Met uitzondering van de munitie zijn dit archeologische vondsten.

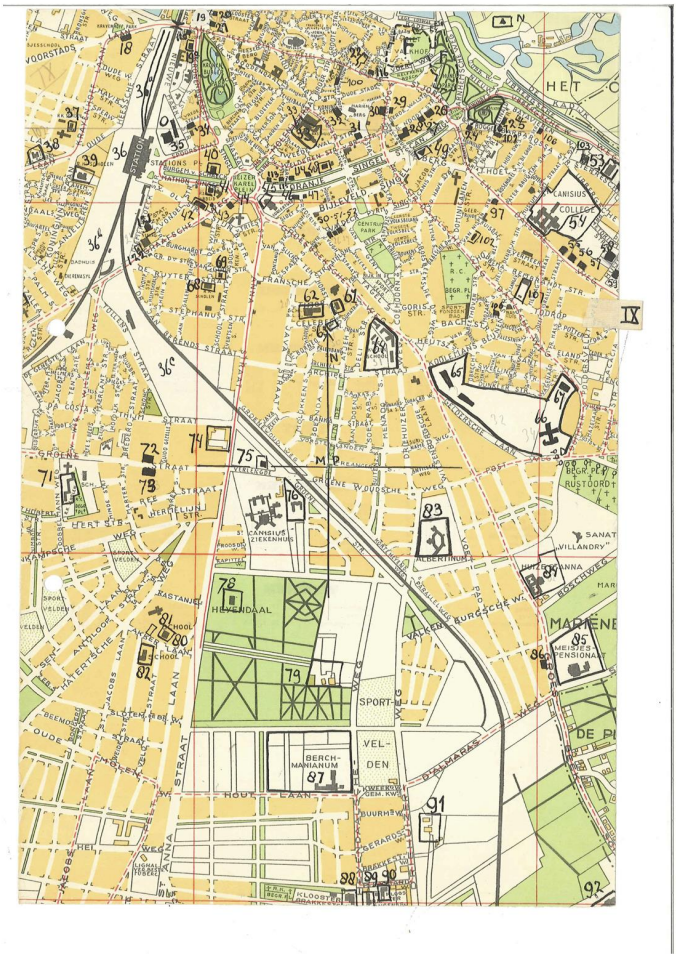

Afb. Uitsnede van een door het Nederlandse verzet gemaakte kaart met door de Duitsers in gebruik zijnde gebouwen, stellingen e.d. in Nijmegen. Nummer 64 is het complex van de R.K. Kweekscholen. Uit: RAN 77, nr. 18.

Geconcludeerd kan worden dat binnen het gesaneerde deel sprake is geweest van een behoudenswaardige archeologische vindplaats. Zeer aannemelijk is dat deze doorloopt tot binnen het voorliggende plangebied. Omdat dit niet 100% zeker is kan de bestaande dubbelbestemming, waarde archeologie 2, op het gebied blijven liggen. Dit betekent, in het licht van de plannen, dat onderzoek noodzakelijk zal zijn voor het verkrijgen van de vereiste omgevingsvergunning.

Benodigd onderzoek
Indien een plan op basis van het bestemmingsplan vergunningplichtig is, kunnen voorwaarden ten aanzien van archeologie aan de vergunning worden verbonden. Uitgangspunt hierbij is de verplichting van initiatiefnemer om het bevoegd gezag te voorzien van gegevens die aantonen hoe het met de archeologische waarden is gesteld, zodat een besluit genomen kan worden over hoe hiermee om te gaan bij de planrealisatie. De exacte eisen zullen pas geformuleerd kunnen worden als de concrete, bodemverstorende ingrepen, bekend zijn, en welke impact de voorgenomen ingrepen op die waarden hebben. Ten laatste bij de vergunningaanvraag zullen die als concrete plannen bekend moeten zijn.

In samenspraak met het bevoegd gezag kan bepaald worden welke ingrepen wel of niet raadzaam zijn, en indien uitgevoerd, welke gevolgen daar vanwege de archeologie voor de initiatiefnemer aan verbonden zullen worden.

Deze maatregelen, en de archeologische onderzoeken die vooraf kunnen gaan aan een dergelijk besluit, worden bij voorkeur als maatwerk toegepast. Ze worden dus zoveel mogelijk per geval bekeken.

Er zijn verschillende opties voor het te verrichten archeologisch onderzoek, die hieronder kort worden weergegeven.

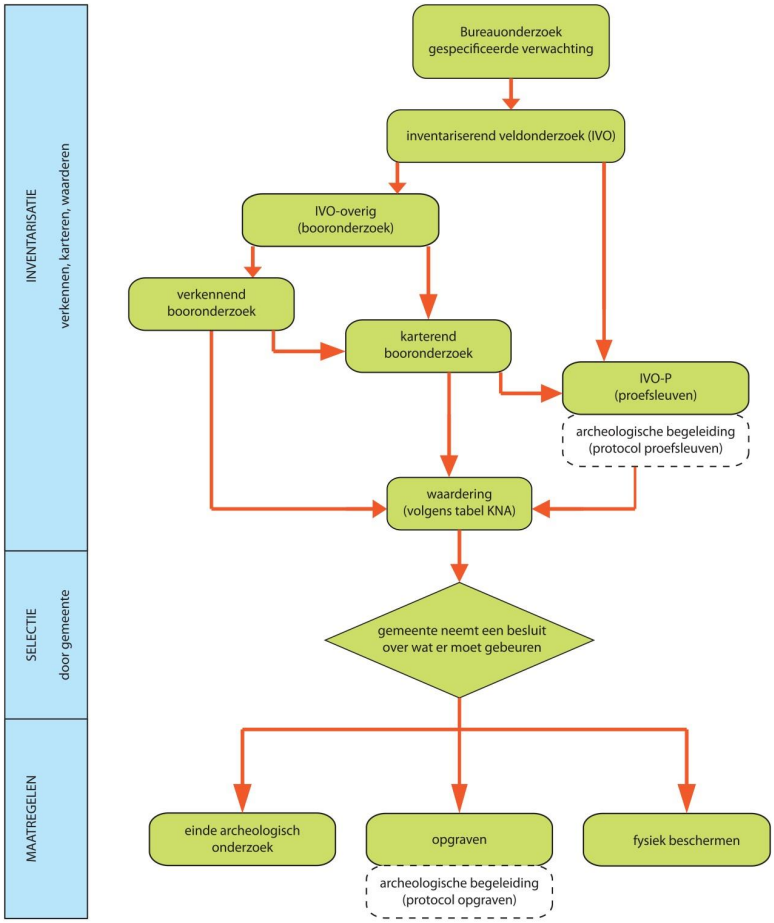

Afb. Uitgebreid archeologisch onderzoekschema, naar de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).

Het ruitje in het midden van de bovenstaande afbeelding staat voor het rapport dat moet aantonen hoe het met de archeologie binnen het plangebied is gesteld. De daarboven staande onderzoekstappen kunnen elkaar opvolgen, maar er kan ook gekozen worden om maar één bepaald soort onderzoek uit te voeren. In het algemeen geldt dat hoe lager men in de boom komt, hoe hoger de kosten worden, maar ook dat de data die gegenereerd worden steeds beter worden.

Op basis van het advies kan de gemeente maatregelen opleggen. Deze variëren van het vrijgeven van het terrein tot het nemen van langdurige fysieke beschermingsmaatregelen. Een andere vorm kan het behoud van de archeologische waarden zijn door middel van een opgraving. Dit wordt ook wel behoud *ex situ* genoemd.

Meldingsplicht art. 53 Monumentenwet 1988
Archeologische vondsten gedaan bij niet-archeologisch onderzoek moeten gemeld worden, op basis van artikel 53 van de Monumentenwet 1988. Dit soort vondsten wordt aangeduid als toevalsvondst.

Om het documenteren van toevalsvondsten mogelijk te maken verdient het de aanbeveling de volgende standaardtekst bij de vergunningverlening op te nemen, die refereert aan de wettelijke meldingsplicht van archeologische waarden (ex artikel 53 Monumentenwet 1988):

Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij Onze minister. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Deze melding kan ook worden gedaan bij de gemeentearcheoloog.

Kansen
Ontwikkelingen binnen het plangebied kunnen ook kansen bieden om de lokale geschiedenis te verbeelden. Dat kan door middel van tijdens archeologisch onderzoek aangetroffen vondsten en sporen op de een of andere manier te gebruiken, of door in een breder kader te kijken naar de historie van de locatie.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 5 Plansystematiek

Voor het plan is aangesloten bij het Standaard bestemmingsplan van de gemeente Nijmegen, waarin de standaardvoorschriften en een standaard kaartbeeld zijn geformuleerd. Verder is voor het plan aangesloten bij de bewoordingen en opbouw van planregels conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmings Plannen (SVBP). Ten slotte voldoet het plan aan de bepalingen zoals opgenomen in de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening.

Voor onderhavige ontwikkeling is gekozen voor de bestemmingen: "Groen (G)", "Tuin (T)", "Verkeer (V)" en "Wonen (W)", de dubbelbestemmingen "Waarde - Archeologie 2 (WR-A2)" en "Waarde - Cultuurhistorie 2 (WR-C2)" en o.a. de aanduiding "waardevolle boom".

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 6 Uitvoerbaarheid

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan besproken.

6.2 Economische uitvoerbaarheid

Het perceel maakt deel uit van de grondexploitatie Groesbeekseweg-Heyendaalsweg welke op 1 juli 2003 door de gemeenteraad van Nijmegen is vastgesteld.

De grondexploitatie bevat kosten voor aankoop van grond en gebouw, diverse grondwerkzaamheden, inrichting van de nieuwe openbare ruimte en de gemeentelijke plankosten. De ontwikkeling en realisatie van de woningen in/nabij het bestaande schoolpand vindt voor eigen rekening en risico van een ontwikkelaar plaats.

Het betreft een particulier initiatief waarbij de gemeentelijke kosten middels een exploitatieovereenkomst met de ontwikkelaar worden verrekend.

Derhalve kan gesteld worden dat de bestemmingswijziging financieel-economisch uitvoerbaar is. Via een aanvullende exploitatieovereenkomst is het kostenverhaal anderszins verzekerd en hoeft bij de vaststelling van het bestemmingsplan geen exploitatieplan vastgesteld te worden.

6.3 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Voor dit bestemmingsplan is op 14 oktober 2015 een vooraankondiging gepubliceerd. Conform de inspraakverordening heeft er inspraak plaatsgevonden via de zienswijzenprocedure. Het ontwerpbestemmingsplan heeft gedurende 6 weken van 24 maart tot en met 4 mei 2016 ter visie gelegen. De tervisielegging is gepubliceerd op 23 maart 2016.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 7 Vooroverleg

Er spelen geen rijks-, water- dan wel provinciale belangen. Met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft geen vooroverleg plaatsgevonden. Hiervan is alleen sprake bij ingrijpende, structurele en of stedenbouwkundige wijzigingen in het van Rijkswege beschermde stadsgezicht. Dit is bij dit plan niet het geval.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Regels

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) met identificatienummer NL.IMRO.0268.BP7004-VG01 van de gemeente Nijmegen.

1.2 bestemmingsplan:

de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanbouw

een aan een hoofdgebouw aangebouwd gebouw, dat op de grond staat, dat in bouwkundig opzicht ondergeschikt is aan het hoofdgebouw en dat een aparte ruimte vormt die al dan niet vanuit het hoofdgebouw bereikbaar is.

1.4 aangebouwd bijgebouw

een bijgebouw dat direct grenst aan een aan- of uitbouw en niet tevens aan het hoofdgebouw. Voor een aangebouwd bijgebouw geldt de definitie van een bijgebouw, met uitzondering van de eis van vrijstaandheid.

1.5 aan huis verbonden beroepsactiviteiten

een dienstverlenend beroep, dat op kleine schaal in of bij een woning wordt uitgeoefend, waarbij de woning in overwegende mate haar woonfunctie behoudt en de desbetreffende beroepsuitoefening een ruimtelijke uitstraling heeft die in overeenstemming is met de woonfunctie.

1.6 aan huis verbonden bedrijfsactiviteiten

- het verlenen van diensten en/of;
- het uitoefenen van ambachtelijke bedrijvigheid (geheel of overwegend door middel van handwerk uit te oefenen) en/of;
- het voeren van de administratie van bedrijfsactiviteiten die (behoudens genoemde administratieve werkzaamheden) niet ter plaatse worden uitgeoefend;
- het verstrekken van logies en ontbijt (bed and breakfast);

waarvan de aard, omvang en uitstraling zodanig zijn dat de activiteit in of bij de woning met behoud van de woonfunctie ter plaatse kan worden uitgeoefend.

1.7 aanduiding

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.8 aanduidingsgrens

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.9 achtergevel

de bestaande achtergevel.

1.10 achtergevellijn

de achterste grens van het bouwvlak en het verlengde daarvan.

1.11 archeologische waarden

Onder archeologische waarden kunnen worden verstaan:

- archeologische verwachtingswaarden;
- vastgestelde archeologische waarden of resten.

1.12 archeologische verwachtingswaarde

de kans op archeologische vondsten of informatie.

1.13 archeologisch deskundige

de gemeentelijk (beleids)archeoloog of een andere door het College van Burgemeester en Wethouders aan te wijzen deskundige op het gebied van de archeologie.

1.14 archeologisch onderzoek

onderzoek (bureauonderzoek en/of boren en/of geofysisch onderzoek en/of graven en/of begeleiden) verricht door een dienst, bedrijf of instelling beschikkend over een opgravingsvergunning conform de Monumentenwet 1988.

1.15 bebouwing

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.16 bed and breakfast

een overnachtingsmogelijkheid gericht op het bieden van de mogelijkheid tot een toeristisch en veelal kortdurend verblijf met het serveren van ontbijt. Een bed- en breakfast heeft maximaal 4 kamers en 8 slaapplaatsen.

1.17 beperkt kwetsbaar object

- verspreid liggende woningen, woonschepen en woonwagens van derden met een dichtheid van maximaal twee woningen/woonschepen/woonwagens per hectare, en dienst- en bedrijfswoningen van derden.
- Kantoorgebouwen, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt.
- Hotels en restaurants, voorzover zijn niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt.
- Winkels, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt.
- Sporthallen, zwembaden en kampeerterreinen.
- Sport- en kampeerterreinen en terreinen voor recreatieve doeleinden, voorzover zij niet als kwetsbar object kunnen worden aangemerkt.
- Bedrijfsgebouwen, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt.
- Objecten die met bovenstaande gelijkgesteld kunnen worden uit hoofde van de gemiddelde tijd per dag gedurende welke personen daar verblijven, het aantal personen dat daarin doorgaans aanwezig is en de mogelijkheden voor zelfredzaamheid bij een ongeval, voorzover die objecten geen kwetsbare objecten zijn.
- Objecten met een hoge infrastructurele waarde, zoals een telefoon- of electriciteitscentrale of een gebouw met vluchtleidingsapparatuur, voorzover die objecten wegens de aard van de gevaarlijke stoffen die bij een ongeval kunnen vrijkomen, bescherming verdienen tegen dat ongeval.

1.18 beschermd stadsbeeld

stadsbeelden die overeenkomstig de bepalingen van de gemeentelijke monumentenverordening zijn aangewezen als beschermde stadsbeelden en waarvan een kaart met daarop aangegeven de begrenzing van het te beschermen gebied is opgenomen in het gemeentelijk monumentenregister Nijmegen.

1.19 beschermd stadsgezicht

stadgezicht dat ingevolge artikel 35 van de Monumentenwet is aangewezen, met ingang van de datum van publicatie van die aanwijzing in de Nederlandse Staatscourant.

1.20 bestaand

a. bestaande bouwwerken: een legaal bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning;
b. bestaand gebruik: het legale gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan.

1.21 bestemmingsgrens

de grens van een bestemmingsvlak.

1.22 bestemmingsvlak

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.23 BEVI-bedrijf

bedrijf vallend onder de werkingssfeer van artikel 2 lid 1 a tot en met f van het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen.

1.24 bevoegd gezag

bestuursorgaan dat bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een aanvraag om een omgevingsvergunning of ten aanzien van een al verleende omgevingsvergunning.

1.25 bijgebouw

een, vrijstaand, in functioneel en bouwkundig opzicht aan het hoofdgebouw ondergeschikt gebouw op hetzelfde bouwperceel, dat op de grond staat. Als functioneel ondergeschikt gebouw wordt verstaan een gebouw dat bedoeld en ingericht is ten behoeve van (huishoudelijke) berging, hobby- en/of stallingsruimte. Als een bijgebouw wordt gebruikt ten behoeve van volgens het bestemmingsplan of deze beleidsregels toegelaten aan huis verbonden beroeps- of bedrijfsactiviteiten of huisvesting in verband met mantelzorg, dan is de eis van functionele ondergeschiktheid niet van toepassing.

1.26 bouwen

het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk, alsmede het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen van een standplaats.

1.27 bouwhistorisch onderzoek

in een schriftelijke rapportage vastgelegd onderzoek naar de bouw-, verbouwings- en gebruiksgeschiedenis en bouwhistorische kwaliteit van een monument in de vorm van een bouwhistorische inventarisatie, -verkenning, -opname of -ontleding, uitgevoerd overeenkomstig de “Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek”.

1.28 bouwgrens

de grens van een bouwvlak.

1.29 bouwlaag

een doorlopend gedeelte van een gebouw dat door op gelijke of bij benadering gelijke hoogte liggende vloeren of balklagen is begrensd, zulks met inbegrip van de begane grond en met uitsluiting van onderbouw en zolder. Daar waar gesproken wordt over de 'eerste bouwlaag' wordt bedoeld de bouwlaag op (dan wel bij benadering op) de begane grond. De 'tweede bouwlaag' is de bouwlaag direct boven de 'eerste bouwlaag'.

1.30 bouwperceel

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.31 bouwperceelsgrens

een grens van een bouwperceel.

1.32 bouwvlak

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.33 bouwwerk

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.34 cultuurhistorische waarden

waarden die zijn gekoppeld aan de beschavingsgeschiedenis, ondergebracht als historisch (steden)bouwkundig erfgoed, historisch landschappelijk erfgoed of archeologisch erfgoed.

1.35 daknok

hoogste punt van een schuin dak.

1.36 dakvoet

laagste punt van een schuin dak.

1.37 erf

de gronden met een woonbestemming gelegen binnen het bouwperceel maar buiten het bouwvlak.

1.38 escortbedrijf

de natuurlijke persoon, groep van personen of rechtspersoon, die bedrijfsmatig of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, prostitutie aanbiedt, die op een andere plaats dan in de bedrijfsruimte wordt uitgeoefend (escortservices, bemiddelingsbureaus, overige).

1.39 evenement

evenement zoals bedoeld in de Algemene Plaatselijke Verordening voor de gemeente Nijmegen (APV).

1.40 gebieden met een hoge archeologische verwachting

deze gebieden onderscheiden zich vanwege een hoge tot zeer hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten.

1.41 gebieden van zeer grote archeologische waarde

voor deze gebieden staat het vast dat zich archeologische resten in de bodem bevinden.

1.42 gebouw

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.43 geluidsgevoelige functies

geluidsgevoelige functies als bedoeld in de Wet geluidhinder, te weten:

<u>geluidsgevoelige gebouwen</u>

a. woningen;
b. andere geluidsgevoelige gebouwen:
1. onderwijsgebouwen;

2. ziekenhuizen;
3. verpleeghuizen;
4. verzorgingstehuizen;
5. psychiatrische inrichtingen;
6. kinderdagverblijven.

geluidsgevoelige terreinen

I. een standplaats als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder e, van de Huisvestingswet (woonwagen);
II. ligplaats in het water, bestemd om door een woonschip te worden ingenomen.

1.44 gevelbreedte

de breedte van de gevel waar tegenaan wordt gebouwd.

1.45 historisch stedenbouwkundig erfgoed

fysieke verschijningsvorm en geschiedenis van de gebouwde omgeving.

1.46 hoekovergang

een aan- of uitbouw die buiten de gevelbreedten van het hoofdgebouw wordt gerealiseerd en die een verbinding vormt tussen een aan- of uitbouw aan de voorgevel en een aan- en of uitbouw aan de zijgevel van het hoofdgebouw.

1.47 hoofdbebouwing

hoofdgebouw(en) inclusief aan- en/of uitbouwen.

1.48 hoofdgebouw(en)

gebouw of gebouwen, die op een bouwperceel door zijn aard, constructie en/of afmetingen dan wel gelet op de bestemming als belangrijkste bouwwerk(en) valt aan te merken.

1.49 huisvesting in verband met mantelzorg

huisvesting in of bij een woning van één huishouden van maximaal twee personen, van wie ten minste één persoon mantelzorg verleent aan of ontvangt van een bewoner van de woning.

1.50 kwetsbaar object

- Woningen, woonschepen en woonwagens, niet zijnde beperkt kwetsbare objecten.
- Gebouwen bestemd voor het verblijf, al dan niet gedurende een gedeelte van de dag, van minderjarigen, ouderen, zieken of gehandicapten, te weten:
  1. ziekenhuizen, bejaardenhuizen en verpleeghuizen;
  2. scholen;
  3. gebouwen of gedeelten daarvan, bestemd voor dagopvang van minderjarigen.
- Gebouwen waarin doorgaans grote aantallen personen gedurende een groot gedeelte van de dag aanwezig zijn, zoals:
  1. kantoorgebouwen waaronder begrepen bedrijfskantoren en hotels met een bruto vloeroppervlak van meer dan 1.500 m² per object;
  2. complexen waarin meer dan 5 winkels zijn gevestigd en waarvan het gezamenlijke bruto vloeroppervlak meer dan 1.000 m² bedraagt, en winkels met een totaal bruto vloeroppervlak van meer dan 2.000 m² per winkel, voor zover in die complexen of in die winkels een supermarkt, hypermarkt of warenhuis is gevestigd.
- Kampeer- en andere recreatieterreinen bestemd voor het verblijf van meer dan 50 personen gedurende meerdere aaneengesloten dagen.

1.51 mantelzorg

intensieve zorg of ondersteuning, die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende, ten behoeve van zelfredzaamheid of participatie, rechtstreeks voortvloeiend uit een tussen personen bestaande sociale relatie, die de gebruikelijke hulp van huisgenoten voor elkaar overstijgt, en waarvan de behoefte met een verklaring van een huisarts, wijkverpleegkundige of andere door de gemeente aangewezen sociaal-medisch adviseur kan worden aangetoond.

1.52 moestuin

gronden waarop op kleine schaal groenten, kruiden, bloemen en/of fruit worden verbouwd dan wel geteeld.

1.53 omgevingsvergunning

vergunning voor activiteiten als genoemd in artikel 2.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

1.54 ondergronds bouwwerk

a. een (gedeelte van een) gebouw dat gelegen is onder het niveau van de begane grondvloer van dat gebouw, waarbij de hoogte van die begane grondvloer nergens hoger ligt dan 0,25 meter boven het aansluitende maaiveld ter plaatse van de hoofdtoegang;
b. een zelfstandig voor mensen toegankelijk bouwwerk waarvan de bovenkant nergens hoger is dan het maaiveld van het bouwperceel ter plaatse van dat bouwwerk.

1.55 onzelfstandige woning

een woning waarbij een of meer voor bewoning noodzakelijke voorzieningen (zoals een keuken, douche en toilet) worden gedeeld met andere bewoners van het pand. Een onzelfstandige woning kan wel een eigen toegang hebben. Voorbeelden zijn kamerbewoning, een woongroep en een meergeneratiewoning.

1.56 overig bouwwerk

een bouwkundige constructie van enige omvang, geen pand zijnde, die direct en duurzaam met de aarde is verbonden.

1.57 overkapping

een op de grond staand, plat afgedekt bouwwerk, bestaande uit ten minste een dak, niet zijnde een gebouw.

1.58 pand

de kleinste bij de totstandkoming functioneel en bouwkundig-constructief zelfstandige eenheid die direct en duurzaam met de aarde is verbonden en betreedbaar en afsluitbaar is.

1.59 parkeren

een geparkeerd voertuig is een voertuig dat langer stilstaat dan nodig is voor het in- en uitstappen of voor het laden en lossen.

1.60 perceelsgrens

de grens van een bouwperceel.

1.61 permanente bewoning

bewoning van een ruimte als hoofdverblijf door dezelfde persoon.

1.62 prostitutie

het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele diensten ten behoeve van een ander tegen vergoeding.

1.63 raamprostitutie

een seksinrichting met één of meer ramen van waarachter de prostituee/prostitué tracht de aandacht van passanten op zich te vestigen.

1.64 recreatieve voorzieningen

op verblijfs- en dagrecreatie gerichte voorzieningen, niet zijnde een sportvoorziening, zoals: kampeerterrein, kampeerboerderij, recreatiewoning en een volkstuin.

1.65 seniorenwoning

woning bestemd voor zelfstandig wonende ouderen (55+).

1.66 seksinrichting

een voor het publiek toegankelijk gebouw of bouwwerk, geen gebouw zijnde dan wel onderkomen, waarin bedrijfsmatig of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht, of vertoningen van erotisch-pornografische aard plaatsvinden. Onder een seksinrichting worden in elk geval verstaan een seksbioscoop, seksautomatenhal, sekstheater, een parenclub of een prostitutiebedrijf, waaronder tevens begrepen een erotische massagesalon, al of niet in combinatie met elkaar.

1.67 straatmeubilair

de op of bij de weg behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zoals: verkeerstekens, wegbebakeningen, bewegwijzeringen, verlichting, halteaanduidingen, parkeerregulerende constructies, road barriers, afvalinzamelsystemen, openbare toiletvoorzieningen, brandkranen, informatieborden, fietsenstallingen, papier- en plantenbakken, zitbanken, communicatievoorzieningen, abri's en dergelijke.

1.68 straatprostitutie

het op straat door handelingen, houding, woord, gebaar of op andere wijze, passanten tot seksuele handelingen te bewegen, uit te nodigen dan wel aan te lokken.

1.69 uitbouw

een op de grond staand en aan een hoofdgebouw aangebouwd gebouw dat in bouwkundig opzicht ondergeschikt is aan het hoofdgebouw en dat een vergroting betreft van een in het gebouw gelegen ruimte.

1.70 verblijfsgebied

binnen de bestemming Verkeer gelegen gronden vooral bedoeld voor voetgangers en niet voor doorgaand verkeer.

1.71 voorgevel

de bestaande voorgevel.

1.72 voorgevellijn

de voorgevel van het hoofdgebouw en het verlengde ervan.

1.73 wadi

voorziening voor de infiltratie van regenwater. Een wadi is een laagte waarin het regenwater zich kan verzamelen en in de bodem kan infiltreren.

1.74 werk

een werk, geen bouwwerk zijnde.

1.75 wonen

de huisvesting van één of meerdere personen in een gebouw, niet zijnde een woonwagen of woonboot.

1.76 woning

een (gedeelte van een) gebouw dat dient voor de huisvesting van een of meer personen, niet zijnde een woonwagen of woonboot.

1.77 zeer kwetsbaar object

een object dat bestemd is voor groepen beperkt zelfredzame personen. Van beperkte zelfredzaamheid is sprake wanneer personen in geval van een calamiteit niet in staat zijn zichzelf zonder hulp van buitenaf in veiligheid te brengen, zoals kinderen, ouderen, gehandicapten en gedetineerden. Voorbeelden van zeer kwetsbare objecten zijn grote zorgcomplexen, ziekenhuizen, detentiecentra, peuterspeelzalen, kinderdagverblijven, basisscholen en begeleid wonen met 24-uurs zorg.

1.78 zelfstandige woning

een woning met een eigen toegang waarbij de voor bewoning noodzakelijke voorzieningen (zoals een keuken, douche en toilet) niet gedeeld hoeven te worden met andere bewoners van het pand.

1.79 zijgevel

de bestaande zijgevel.

1.80 zorgwonen

de huisvesting van één of meerdere personen in een gebouw, niet zijnde een woonwagen of woonboot, waarbij met behulp van zorg/ondersteuning door derden, zelfstandig gewoond wordt.

1.81 zorgwoning

een woning in een wooncomplex die bedoeld is voor mensen die uitsluitend met behulp van zorg/ondersteuning door derden zelfstandig kunnen wonen. Het betreft daarbij een woning die geschikt is voor rollatorgebruik dan wel voor rolstoelgebruik. In het wooncomplex zijn extra voorzieningen aanwezig, zoals een ontmoetingsruimte.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij de toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de afstand van een gebouw tot een zijdelingse perceelsgrens

de afstand gemeten vanaf het dichtst bij de perceelsgrens gelegen punt van het gebouw tot aan de zijdelingse perceelsgrens.

2.2 de afstanden tussen lijnen

afstanden tussen lijnen worden gemeten van het hart van de ene lijn tot het hart van de andere lijn.

2.3 de diepte van een bouwwerk, niet zijnde een hoofdgebouw

de afstand gemeten vanaf het verste punt van het bouwwerk loodrecht op de gevel waartegen het bouwwerk wordt aangebouwd.

2.4 de bouwhoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een bouwwerk, geen gebouw zijnde, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, lichtkoepels, dakkapellen, lucht- en liftkokers, (brand)trappen, zonnepanelen, andere technische ruimten en/of technische constructies, hekwerken, luifels, balkons en antennes.

2.5 de bouwhoogte van een dakopbouw

vanaf de afdekking van de bovenste bouwlaag tot aan het hoogste punt van de dakopbouw.

2.6 de bouwhoogte van een kap

vanaf de bovenkant goot, boeibord of daarmee gelijk te stellen constructiedeel tot aan het hoogste punt van de kap.

2.7 de dakhelling

langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak.

2.8 gevellijn

de plaats vanaf waar de bouw- en goothoogte van het aangrenzende maatvoeringsvlak wordt gemeten.

2.9 de inhoud van een bouwwerk

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidingsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.10 goothoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeiboord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel, met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, lichtkoepels, dakkapellen, lucht- en liftkokers, (brand)trappen, zonnepanelen, andere technische ruimten en/of technische constructies, hekwerken, luifels, balkons en antennes.

Voor de meest voorkomende dakvormen is in onderstaande schetsen aangegeven waar de goothoogte wordt bepaald.

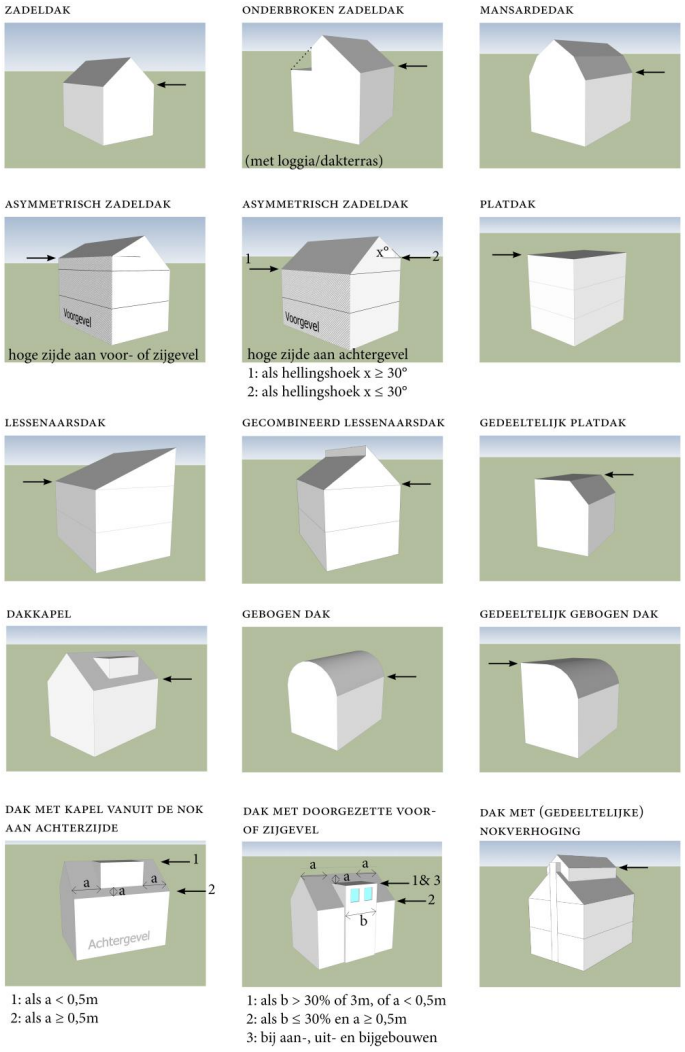

2.11 de oppervlakte van een bouwwerk

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.12 het bebouwde oppervlakte

de buitenwerks gemeten oppervlakte van de verticale projectie van alle in een nader aan te geven gebied aanwezige, al dan niet ondergrondse, bouwwerken, met uitzondering van ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zoals pompputten, luifels en balkons.

2.13 het bebouwingspercentage

het percentage dat de oppervlakte van (een gedeelte van) het bouwvlak aangeeft dat binnen de aanduiding 'bouwvlak' maximaal mag worden bebouwd. Dit percentage geldt voor elk afzonderlijk bouwperceel. Bij kavelsplitsing geldt dit percentage zowel voor de gezamenlijke bouwpercelen als voor ieder afzonderlijk bouwperceel.

2.14 het peil

de plaats vanwaar in het kader van dit bestemmingsplan de hoogte wordt gemeten als bedoeld “bouw- en goothoogte” en als volgt bepaald:

a. voor bouwwerken boven het maaiveld, waarvan de hoofdtoegang onmiddellijk aan een (al dan niet openbare) weg grenst: de hoogte van de kruin van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
b. voor bouwwerken boven het maaiveld, waarvan de hoofdtoegang niet onmiddellijk aan de hiervoor bedoelde weg grenst: de hoogte van het aansluitende afgewerkte maaiveld ter plaatse van de hoofdtoegang;
c. voor bouwwerken onder het maaiveld, het peil van het bijbehorende bovengrondse hoofdgebouw;
d. voor drijvende bouwwerken: de waterlijn;
e. in de andere gevallen: de gemiddelde hoogte van het aansluitende afgewerkte maaiveld.

2.15 het vloeroppervlak

de totale oppervlakte, binnenwerks gemeten, van alle ruimten ondergronds, op de begane grond, de verdiepingen, de zolder en de bijbehorende aan- en uitbouwen.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Groen

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Groen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. groenvoorzieningen;
b. bijbehorende voorzieningen zoals: sport- en speelvoorzieningen, in- en uitritten en fiets- en voetpaden;
c. wadi's, water en waterhuishoudkundige voorzieningen, overstortvijvers, rioolbuffers, alsmede daarbij behorende voorzieningen zoals duikers, kunstwerken en overbruggingen;
d. erfafscheidingen en geluidwerende voorzieningen, zoals geluidswallen en geluidsschermen;
e. ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, (brand)trappen, luifels en balkons, ten behoeve van het aangrenzende hoofdgebouw in de naastgelegen bestemming;
f. (bouw)werken ten algemenen nutte zoals bedoeld in artikel 10.2.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemene bouwregels

Op deze gronden mogen ten behoeve van de bestemming uitsluitend worden gebouwd:

a. ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, (brand)trappen, luifels en balkons, ten behoeve van het aangrenzende hoofdgebouw in de naastgelegen bestemming;
b. gebouwen en overkappingen ten behoeve van (bouw)werken ten algemenen nutte zoals bedoeld in artikel 10.2;
c. bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde.

3.2.2 Specifieke bouwregels

De in artikel 3.2.1 genoemde bouwwerken zijn toegestaan voor zover voldaan wordt aan de volgende regels:

a. aangrenzend aan het hoofdgebouw van de naastliggende bestemming mogen ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, (brand)trappen, luifels en balkons, worden gebouwd met een maximum diepte van 2 meter;
b. de bouwhoogte van erfafscheidingen mag niet meer dan 2 meter bedragen, de bouwhoogte van palen, (licht)masten en ballenvangers niet meer dan 15 meter en de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, mag niet meer dan 5 meter bedragen, met dien verstande dat reclamemasten zijn uitgesloten.

3.3 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met deze bestemming, wordt in ieder geval verstaan:

het gebruik van gronden ten behoeve van parkeren.

3.4 Afwijken van de gebruiksregels

Het bevoegd gezag kan door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in artikel 3.1 ten behoeve van moestuinen onder de voorwaarden dat:

a. het gaat om het telen van groenten, kruiden, kleinfruit en bloemen;
b. het uitsluitend gaat om hobbymatig gebruik van de gronden als moestuin;
c. het oprichten van gebouwen niet is toegestaan;
d. het gebruik als moestuin geen onevenredige hinder oplevert voor omliggende (woon)functies.

Artikel 4 Tuin

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Tuin' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. tuinen en groenvoorzieningen;
b. gebouwen behorend bij het op hetzelfde bouwperceel gelegen hoofdgebouw(en);
c. ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, (brand)trappen, entreetrappen, luifels en balkons, ten behoeve van het aangrenzende hoofdgebouw in de naastgelegen bestemming;
d. in- en uitritten, parkeervoorzieningen en overige verhardingen behorend bij het op hetzelfde bouwperceel gelegen bebouwing;
e. wadi's, water en waterhuishoudkundige voorzieningen, alsmede daarbij behorende voorzieningen zoals duikers, kunstwerken en overbruggingen.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemene bouwregels

Op deze gronden mogen ten behoeve van de bestemming uitsluitend worden gebouwd:

a. aan- en uitbouwen;
b. bijgebouwen;
c. erfafscheidingen en andere bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde.

4.2.2 Specifieke bouwregels

De in artikel 4.2.1 genoemde bouwwerken zijn toegestaan voor zover voldaan wordt aan de volgende regels:

a. aangrenzend aan het hoofdgebouw mogen worden gebouwd:
    1. aan- en uitbouwen met een maximum diepte van 1,5 meter gemeten vanaf de gevel van het hoofdgebouw. De goothoogte mag ten hoogste de hoogte van de beganegrondlaag van het hoofdgebouw bedragen en de bouwhoogte mag ten hoogste de hoogte van de direct daarboven gelegen bouwlaag bedragen. Voor zover de aan- of uitbouw vóór de voorgevellijn wordt gerealiseerd, geldt een maximum breedte van 60% van de betreffende gevelbreedte (voorgevel) van het hoofdgebouw. De aan- of uitbouw moet geheel binnen de betreffende gevelbreedte (voor- of zijgevel) van het hoofdgebouw worden opgericht. Als uitzondering hierop geldt dat een hoekovergang is toegestaan;
    2. bestaande aan- en uitbouwen en overkappingen met een diepte van meer dan 1,5 meter gemeten vanaf de gevel van het hoofdgebouw zijn toegestaan en mogen worden vernieuwd of veranderd, mits de afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot;
    3. het is toegestaan, indien en voor zover er in de tuin recht vóór de voorgevel van het hoofdgebouw een bestaand bijgebouw aanwezig is, de ruimte tussen het hoofdgebouw en dat bestaande bijgebouw te bebouwen met aan- en uitbouwen mits:
        - aangesloten wordt bij de bouwhoogte van het bijgebouw tot maximaal de bouwhoogte van de eerste bouwlaag van het hoofdgebouw;
        - het bestaande bijgebouw na gereedkoming van het bouwplan voldoet en blijft voldoen aan de definitie van bijgebouw, met uitzondering van de eis van vrijstaandheid;
    4. ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, brandtrappen, luifels en balkons zijn toegestaan, met een maximum diepte van 1,5 meter gemeten vanaf de gevel van het hoofdgebouw; entreetrappen zijn toegestaan tot een maximum diepte van 3 meter gemeten vanaf de gevel van het hoofdgebouw;
b. bestaande bijgebouwen zijn toegestaan en mogen worden vernieuwd of veranderd, mits de afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot;

c. de bouwhoogte van erfafscheidingen mag in de tuin niet meer dan 1 meter bedragen. De bouwhoogte van andere bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, mag niet meer dan 4 meter bedragen. Zwembaden, jacuzzi's en gebouwde vijvers, alsmede de daarvoor benodigde bouwwerken zijn niet toegestaan.

4.3 Specifieke gebruiksregels

Indien de gronden mede bestemd zijn voor waarde-cultuurhistorie is het gebruik van parkeren niet toegestaan.

Artikel 5 Verkeer

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Verkeer' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wegen met een functie voor verblijf en verplaatsing, verkeerswegen (waaronder fiets- en voetpaden), openbaar vervoer, kunstwerken, parkeervoorzieningen en fietsenstallingen;
b. bijbehorende voorzieningen zoals: groen-, sport- en speelvoorzieningen en taluds;
c. ter plaatse van de aanduiding "waardevolle boom" voor het behoud van de waardevolle boom;
d. wadi's, water en waterhuishoudkundige voorzieningen, alsmede daarbij behorende voorzieningen zoals duikers, kunstwerken en overbruggingen;
e. erfafscheidingen en geluidwerende voorzieningen, zoals geluidswallen en geluidsschermen;
f. ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, (brand)trappen, luifels en balkons, ten behoeve van het aangrenzende hoofdgebouw in de naastgelegen bestemming;
g. (bouw)werken ten algemenen nutte zoals bedoeld in artikel 10.2.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Algemene bouwregels

Op deze gronden mogen ten behoeve van de bestemming uitsluitend worden gebouwd:

a. gebouwen en overkappingen ten behoeve van fietsenstallingen;
b. gebouwen en overkappingen ten behoeve van (bouw)werken ten algemenen nutte zoals bedoeld in artikel 10.2;
c. bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde;
d. ter plaatse van de aanduiding "waardevolle boom" is geen bebouwing toegestaan.

5.2.2 Specifieke bouwregels

De in artikel 5.2.1 genoemde bouwwerken zijn toegestaan voor zover voldaan wordt aan de volgende regels:

a. de oppervlakte van gebouwen en/of overkappingen ten behoeve van fietsenstallingen mag per fietsenstalling niet meer bedragen dan 20 m^2. De bouwhoogte van fietsenstallingen mag niet meer dan 3 meter bedragen;
b. aangrenzend aan het hoofdgebouw van de naastliggende bestemming mogen ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, (brand)trappen, luifels en balkons, worden gebouwd met een maximum diepte van 2 meter;
c. de bouwhoogte van palen, (licht)masten en ballenvangers mag niet meer dan 15 meter en de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, mag niet meer dan 5 meter bedragen, met dien verstande dat reclamemasten zijn uitgesloten.

5.3 Specifieke gebruiksregels

a. Tot een gebruik, strijdig met deze bestemming, wordt in ieder geval verstaan het gebruik van garageboxen voor enige vorm van detailhandel en/of horeca;

b. ter plaatse van de aanduiding "waardevolle boom" zijn parkeervoorzieningen niet toegestaan, mits de aanleg daarvan de duurzame instandhouding van de waardevolle bomen niet in de weg staat. Dit dient aangetoond te worden in een nader op te stellen Bomen Effect Analyse.

5.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

5.4.1 Omgevingsvergunningsplicht

Het is verboden op of in de gronden ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle boom' zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning van het bevoegde gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren:

a. het uitvoeren van heiwerken of het anderszins indrijven van voorwerpen in de bodem;
b. het aanleggen van oppervlakteverhardingen;
c. het veranderen van het huidige maaiveldniveau door ontginnen, bodem verlagen, egaliseren, afgraven of ophogen;
d. het kappen van bomen, of het anderszins verrichten van handelingen die de conditie, levensverwachting, groeiplaats en (beeld)kwaliteit van de boom aantasten;
e. aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- en telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties en apparatuur;
f. het aanleggen van waterpartijen of vergraven, verruimen of dempen van waterpartijen;
g. het uitvoeren van werkzaamheden welke bodemverdichting tot gevolg hebben.

5.4.2 Uitzonderingen

Het in lid 5.4.1 vervatte verbod geldt niet voor werken of werkzaamheden die:

a. betrekking hebben op normaal onderhoud en beheer;
b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan;
c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning.

5.4.3 Toelaatbaarheid

De werken of werkzaamheden als bedoeld in lid 5.4.1 zijn slechts toelaatbaar voor zover geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de waardevolle boom.

5.4.4 Adviesprocedure voor omgevingsvergunningen voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 5.4.1 wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de groen deskundige omtrent de vraag of door het verlenen van de omgevingsvergunning het behoud van de waardevolle boom wordt aangetast en welke voorschriften, ter bescherming van de waardevolle boom, aan de omgevingsvergunning moeten worden verbonden. Het bevoegd gezag kan een BomenEffectAnalyse verlangen.

Artikel 6 Wonen

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Wonen' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. wonen;
b. aan huis verbonden beroeps- en bedrijfsactiviteiten zoals bedoeld in artikel 11.1;
c. bijbehorende voorzieningen zoals verhardingen, parkeer- en groenvoorzieningen;
d. ter plaatse van de aanduiding "waardevolle boom" voor het behoud van de waardevolle boom;
e. wadi's, water en waterhuishoudkundige voorzieningen, alsmede daarbij behorende voorzieningen zoals duikers, kunstwerken en overbruggingen.

6.2 Bouwregels

6.2.1 Algemene bouwregels

Op deze gronden mogen ten behoeve van de bestemming uitsluitend worden gebouwd:

a. gebouwen en overkappingen;
b. bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde;
c. ter plaatse van de aanduiding "waardevolle boom" is geen bebouwing toegestaan.

6.2.2 Specifieke bouwregels

De in artikel 6.2.1 genoemde bouwwerken zijn toegestaan voor zover voldaan wordt aan de volgende regels:

a. hoofdgebouwen mogen uitsluitend worden opgericht binnen de aanduiding 'bouwvlak';
b. ten aanzien van gebouwen en overkappingen binnen de aanduiding 'bouwvlak' gelden de volgende bepalingen:
    1. het bouwperceel binnen de aanduiding 'bouwvlak' tot maximaal het ter plaatse van de aanduiding 'maximum bebouwingspercentage' aangegeven bebouwingspercentage mag worden bebouwd; indien geen bebouwingspercentage is aangegeven mag het bouwperceel binnen de aanduiding 'bouwvlak' geheel worden bebouwd;
    2. de goot- en bouwhoogte van hoofdgebouwen binnen de aanduiding 'bouwvlak' niet meer mogen bedragen dan ter plaatse van de aanduiding 'maximum goot- en bouwhoogte' is aangegeven;
    3. de bouwhoogte van aan- en uitbouwen mag niet hoger zijn dan de hoogte van de hoofdbebouwing ter plaatse van de aan- of uitbouw;
    4. de goothoogte van bijgebouwen mag ten hoogste 3 meter en de bouwhoogte mag ten hoogste 5 meter bedragen;
    5. de goothoogte van overkappingen mag ten hoogste 3 meter en de bouwhoogte mag ten hoogste 4 meter bedragen;
c. aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen mogen op het bouwperceel zowel binnen als buiten de aanduiding 'bouwvlak' worden opgericht; buiten de aanduiding 'bouwvlak' gelden de volgende bepalingen:
    1. aangrenzend aan de hoofdbebouwing mogen aan- en uitbouwen worden gebouwd tot maximaal 3 meter achter de achtergevellijn of tot maximaal 4 meter vanaf de zijgevel van het oorspronkelijk hoofdgebouw, met dien verstande dat de lengte van de loodrechte lijn vanaf het midden van de achtergevel van de aan- of uitbouw tot de kruising met de achterste perceelsgrens minimaal 5 meter is. Bestaande aan- en uitbouwen dieper dan 3 meter achter de achtergevellijn of 4 meter vanaf de zijgevel van het oorspronkelijk hoofdgebouw zijn toegestaan en mogen worden vernieuwd of veranderd, mits de afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot;
    2. er op de perceelsgrens wordt gebouwd of anders een afstand van tenminste 1 meter tot de perceelsgrens wordt aangehouden;

3. indien de aan- en uitbouw tot gevolg heeft dat tegen een bestaand bijgebouw wordt aangebouwd, is dit toegestaan, mits het bestaande bijgebouw na gereedkoming van het bouwplan voldoet en blijft voldoen aan de definitie van bijgebouw met uitzondering van de eis van vrijstaandheid. Ten aanzien van het aangebouwde bijgebouw blijven de bouwregels voor bijgebouwen van toepassing;
4. de hoogte van aan- en uitbouwen moet aansluiten bij de bouwhoogte van de hoofdbebouwing. Daarbij geldt dat de goothoogte ten hoogste de hoogte van begane grondlaag van de hoofdbebouwing ter plaatse van de geplande aan- of uitbouw mag bedragen en de bouwhoogte mag ten hoogste de hoogte van de direct daarboven gelegen bouwlaag bedragen;
5. de goothoogte van bijgebouwen mag ten hoogste 3 meter bedragen. Voor de bouwhoogte gelden, voor zover hoger dan 3 meter, de volgende bepalingen:
   - het bijgebouw moet worden voorzien van een schuin dak;
   - de dakvoet ligt niet hoger dan 3 meter;
   - de daknok wordt gevormd door twee of meer schuine dakvlakken, met een hellingshoek van niet meer dan 55°;
   - de hoogte van de daknok is niet meer dan 5 m en wordt verder begrensd door de volgende formule: maximale daknokhoogte [m] = (afstand daknok tot de perceelsgrens [m] x 0,47) + 3.
6. de bouwhoogte van overkappingen mag ten hoogste 3 meter bedragen;
7. de totaal bebouwde oppervlakte mag ten hoogste 50% van de oppervlakte van het erf bedragen, met een maximum van 50 m². Openlucht zwembaden, jacuzzi's en gebouwde vijvers, alsmede de daarvoor benodigde bouwwerken zijn toegestaan. De totaal bebouwde oppervlakte mag in dat geval ten hoogste 75% van de oppervlakte van het erf bedragen, met een maximum van 75 m^2. De bouwhoogte van deze bouwwerken geen gebouwen zijnde bedraagt maximaal 1,5 meter;

d. erfafscheidingen en andere bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, mogen zowel binnen als buiten de aanduiding 'bouwvlak' worden opgericht, met dien verstande dat:
   1. aangrenzend aan de woning mogen ondergeschikte bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, zoals erkers, brandtrappen, luifels en balkons, worden gebouwd met een maximum diepte van 2 meter; entreetrappen zijn toegestaan tot een maximum diepte van 3 meter;
   2. de bouwhoogte van erfafscheidingen mag niet meer dan 2 meter bedragen en de bouwhoogte van andere bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, mag niet meer dan 4 meter bedragen;
e. bij realisering van een nieuwe geluidsgevoelige functie waarvoor op grond van de Wet geluidhinder een hogere waarde is vastgesteld, moet worden voldaan aan het hogere waarden besluit en de daaraan verbonden voorwaarden.

6.3 Specifieke gebruiksregels

a. Tot een gebruik, strijdig met deze bestemming, wordt in ieder geval verstaan bewoning van, al dan niet aangebouwde, bijgebouwen;

b. ter plaatse van de aanduiding "waardevolle boom" zijn parkeervoorzieningen niet toegestaan.

6.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

6.4.1 Omgevingsvergunningsplicht

Het is verboden op of in de gronden ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle boom' zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning van het bevoegde gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren:

a. het uitvoeren van heiwerken of het anderszins indrijven van voorwerpen in de bodem;
b. het aanleggen van oppervlakteverhardingen;
c. het veranderen van het huidige maaiveldniveau door ontginnen, bodem verlagen, egaliseren, afgraven of ophogen;
d. het kappen van bomen, of het anderszins verrichten van handelingen die de conditie, levensverwachting, groeiplaats en (beeld)kwaliteit van de boom aantasten;
e. aanbrengen van ondergrondse transport-, energie- en telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties en apparatuur;
f. het aanleggen van waterpartijen of vergraven, verruimen of dempen van waterpartijen;
g. het uitvoeren van werkzaamheden welke bodemverdichting tot gevolg hebben.

6.4.2 Uitzonderingen

Het in lid 6.4.1 vervatte verbod geldt niet voor werken of werkzaamheden die:

a. betrekking hebben op normaal onderhoud en beheer;
b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan;
c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning.

6.4.3 Toelaatbaarheid

De werken of werkzaamheden als bedoeld in lid 6.4.1 zijn slechts toelaatbaar voor zover geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de waardevolle boom.

6.4.4 Adviesprocedure voor omgevingsvergunningen voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 6.4.1 wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de groen deskundige omtrent de vraag of door het verlenen van de omgevingsvergunning het behoud van de waardevolle boom wordt aangetast en welke voorschriften, ter bescherming van de waardevolle boom, aan de omgevingsvergunning moeten worden verbonden. Het bevoegd gezag kan een BomenEffectAnalyse verlangen.

Artikel 7 Waarde - Archeologie 2

7.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde - Archeologie 2 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden (gebieden met een hoge archeologische verwachting).

7.2 Bouwregels

7.2.1 Algemene bouwregels

Op deze gronden mogen ten behoeve van de bestemming Waarde - Archeologie 2 uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde worden gebouwd.

7.2.2 Specifieke bouwregels

a. de bouwhoogte van bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, mag niet meer dan 4 meter bedragen, met dien verstande dat palen en (licht)masten hoger mogen zijn;
b. op deze gronden mag ten behoeve van de overige voor deze gronden geldende bestemmingen, in afwijking van het bepaalde in de bijbehorende bouwregels, niet worden gebouwd, tenzij aan een van onderstaande voorwaarden wordt voldaan:
    1. er op basis van archeologisch onderzoek of anderszins is aangetoond dat op de betrokken locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
    2. het bouwplan betrekking heeft op een of meer van de volgende activiteiten of bouwwerken: vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte, voor zover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van bestaande fundering;
    3. het bouwplan is gesitueerd tot maximaal 3 meter uit de fundering van een bestaand gebouw;
    4. geen grondwerk wordt verricht dieper dan 0,30 meter onder maaiveld;
    5. het totaal bebouwd oppervlak van aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen van het bouwperceel maximaal 100 m^2 bedraagt;
    6. het gaat om bestaande bouwwerken.

7.3 Afwijken van de bouwregels

7.3.1 Afwijkingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 7.2.2 onder b voor bouwwerken ten behoeve van de overige voor deze gronden geldende bestemmingen.

7.3.2 Toelaatbaarheid

Een omgevingsvergunning kan worden verleend indien op basis van archeologisch onderzoek of anderszins is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet onevenredig (kunnen) worden geschaad.

7.3.3 Adviesprocedure voor afwijkingen

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 7.3.1 wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de archeologisch deskundige omtrent de vraag of door het verlenen van de omgevingsvergunning archeologische waarden (kunnen) worden aangetast en welke voorschriften, ter bescherming van de archeologische waarden, aan de omgevingsvergunning moeten worden verbonden. Aan een omgevingsvergunning kunnen voorschriften worden verbonden zoals:

a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische waarden in de bodem kunnen worden behouden, zoals: alternatieven voor heiwerk, het aanbrengen van een beschermende bodemlaag of andere voorzieningen die op dit doel zijn gericht;
b. tot het doen van opgravingen in de zin van artikel 1 onder h van de Monumentenwet 1988;
c. het begeleiden van de activiteiten waarvoor een omgevingsvergunning is verleend door een daarvoor aangewezen archeologisch deskundige;
d. het doen van nader archeologisch onderzoek.

7.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

7.4.1 Werken en werkzaamheden

Het is verboden op of in de in lid 7.1 bedoelde grond zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning van het bevoegde gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren:

a. grondwerkzaamheden, waartoe worden gerekend het afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, alsmede het graven of vergraven, verruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren, het aanleggen van drainage en het verwijderen van bestaande funderingen;
b. het ophogen van de bodem met meer dan 1 meter;
c. het tot stand brengen en/of in exploitatie brengen van boor-en pompputten;
d. het aanleggen, verbreden of verharden van wegen, voet-, ruiter- of rijwielpaden, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen,
e. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en/of het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen in de grond;
f. het verlagen van het waterpeil;
g. het aanleggen of rooien van bos of boomgaard waarbij stobben worden verwijderd;
h. het omzetten van grasland in bouwland;
i. het aanleggen van nieuwe ondergrondse transport-, energie-,of telecommunicatieleidingen en daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur.

7.4.2 Uitzonderingen

Het in lid 7.4.1 vervatte verbod geldt niet voor werken en werkzaamheden indien aan een van onderstaande voorwaarden wordt voldaan:

a. op basis van archeologisch onderzoek of anderszins is aangetoond dat op de betrokken locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
b. de werken en werkzaamheden in de bodem niet dieper gaan dan 0,30 meter onder het maaiveld;
c. de oppervlakte van werken en werkzaamheden als bedoeld onder 7.4.1 onder d niet groter is dan 100 m^2;
d. de werken en werkzaamheden:
    1. betrekking hebben op normaal onderhoud en beheer;
    2. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan;
    3. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning;
    4. het archeologisch onderzoek betreffen.

7.4.3 Toelaatbaarheid

De werken of werkzaamheden als bedoeld in lid 7.4.1 zijn slechts toelaatbaar voor zover op grond van archeologisch onderzoek of anderszins is aangetoond dat de archeologische waarden hierdoor niet onevenredig (kunnen) worden geschaad.

7.4.4 Adviesprocedure voor omgevingsvergunningen voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 7.4.1 wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de archeologisch deskundige omtrent de vraag of door het verlenen van de omgevingsvergunning archeologische waarden (kunnen) worden aangetast en welke voorschriften, ter bescherming van de archeologische waarden, aan de omgevingsvergunning moeten worden verbonden.

7.5 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd met toepassing van artikel 3.6, lid 1, onder a van de Wet ruimtelijke ordening het bestemmingsplan te wijzigen door:

a. de bestemming Waarde - Archeologie 2 als bedoeld in lid 7.1 geheel of gedeeltelijk te doen laten vervallen indien op basis van archeologisch onderzoek of anderszins is aangetoond dat op de betrokken locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn en niet langer archeologische begeleiding of zorg nodig is;
b. de bestemming Waarde - Archeologie 3 op te nemen indien op basis van archeologisch onderzoek of anderszins is aangetoond dat ter plaatse behoudenswaardige archeologische waarden aanwezig zijn.

Artikel 8 Waarde - Cultuurhistorie 2

8.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde - Cultuurhistorie 2 aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de cultuur historische waarden van de gronden, in het bijzonder het beschermd stadsgezicht 19e eeuwse Stadsuitleg.

8.2 Bouwregels

Op deze gronden mag ten behoeve van de overige voor deze gronden geldende bestemmingen, in afwijking van het bepaalde in de bijbehorende bouwregels, niet worden gebouwd.

8.3 Afwijken van de bouwregels

8.3.1 Afwijkingsbevoegdheid

Het bevoegd gezag kan door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 8.2 voor bouwwerken ten behoeve van de overige voor deze gronden geldende bestemmingen.

8.3.2 Toelaatbaarheid

Een omgevingsvergunning kan worden verleend indien de cultuurhistorische waarden door de bouwactiviteiten niet onevenredig (kunnen) worden geschaad.

8.3.3 Adviesprocedure voor afwijkingen

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 8.3.1 wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de commissie Beeldkwaliteit omtrent de vraag of door het verlenen van de omgevingsvergunning cultuurhistorische waarden (kunnen) worden aangetast en welke voorschriften, ter bescherming van de cultuurhistorische waarden, aan de omgevingsvergunning moeten worden verbonden.

8.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

8.4.1 Werken en werkzaamheden

Het is verboden op of in de in lid 8.1 bedoelde grond zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning van het bevoegde gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of te laten uitvoeren:

a. het ophogen of verlagen van de bodem met meer dan 1 meter;
b. het aanleggen, verbreden of verharden van wegen, voet-, ruiter- of rijwielpaden, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen;
c. het uitvoeren van heiwerkzaamheden en/of het op een of andere wijze indrijven van voorwerpen in de grond;
d. het kappen van bomen.

8.4.2 Uitzonderingen

Het in lid 8.4.1 vervatte verbod geldt niet voor werken en werkzaamheden indien:

a. betrekking hebben op normaal onderhoud en beheer;

b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van dit plan;
c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning.

8.4.3 Adviesprocedure voor omgevingsvergunningen voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 8.4.1 wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de commissie Beeldkwaliteit omtrent de vraag of door het verlenen van de omgevingsvergunning cultuurhistorische waarden (kunnen) worden aangetast en welke voorschriften, ter bescherming van de cultuurhistorische waarden, aan de omgevingsvergunning moeten worden verbonden.

8.5 Omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk

8.5.1 Sloopverbod

Het is verboden op of in de in lid 8.1 bedoelde grond zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning van het bevoegde gezag bestaande bouwwerken te slopen, tenzij:

het slopen van een bestaand bouwwerk binnen het beschermd stadsgezicht op basis van het voorheen geldende bestemmingsplan niet omgevingsvergunningplichtig was en waarvan de sloop reeds in uitvoering was ten tijde van de inwerkingtreding van het plan.

8.5.2 Adviesprocedure voor omgevingsvergunningen voor het slopen van een bouwwerk

Alvorens het bevoegd gezag beslist over een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 8.5.1 wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de commissie Beeldkwaliteit omtrent de vraag of door het verlenen van de omgevingsvergunning cultuurhistorische waarden (kunnen) worden aangetast en welke voorschriften, ter bescherming van de cultuurhistorische waarden, aan de omgevingsvergunning moeten worden verbonden.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 9 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 10 Algemene bouwregels

10.1 Beeldende kunst

Het oprichten van bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, ten behoeve van beeldende kunst en gedenktekens zijn binnen alle bestemmingen toegestaan tot een maximum bouwhoogte van 15 meter, met dien verstande dat de regels van de dubbelbestemmingen en algemene aanduidingsregels onverkort van toepassing zijn.

10.2 (Bouw)werken ten algemenen nutte

Het oprichten van bouwwerken ten algemenen nutte, zoals: transformatorhuisjes, schakelhuisjes, bemalingsinrichtingen, gasdrukregel- en meetstations, kabels en leidingen, straatmeubilair, infiltratievoorzieningen, voorzieningen ten behoeve van koude- en warmteopslag, wachthuisjes voor verkeers- en parkeerdiensten en schuilgelegenheden, is binnen alle bestemmingen toegestaan, met dien verstande dat:

a. de inhoud van elk gebouw niet meer mag bedragen dan 50 m³;
b. de oppervlakte van elke overkapping niet meer mag bedragen dan 20 m²;
c. de goothoogte van gebouwen niet meer dan 3 meter mag bedragen en de bouwhoogte van gebouwen niet meer dan 5 meter mag bedragen;
d. de bouwhoogte van overkappingen niet meer dan 3 meter mag bedragen;
e. voor de bouwhoogte van andere bouwwerken, geen gebouwen of overkappingen zijnde, de bouwregels van de geldende bestemming van toepassing zijn;
f. de regels van de dubbelbestemmingen en algemene aanduidingsregels onverkort van toepassing zijn.

10.3 Ondergronds bouwen

Bouwen onder peil ten behoeve van de bestemming is toegestaan, met dien verstande dat:

a. bouwen onder peil is toegestaan binnen de aanduiding 'bouwvlak' ten behoeve van op de begane grond toegestane functies;
b. bouwen onder peil is toegestaan binnen de aanduiding 'bouwvlak' ten behoeve van ondergrondse parkeervoorzieningen;
c. bouwen onder peil binnen de bestemming Wonen is tevens buiten de aanduiding 'bouwvlak' toegestaan, voor zover bovengronds aan- en uitbouwen zijn toegestaan dan wel tot zover als de bestaande bovengrondse aan- of uitbouw reikt;
d. bouwen onder peil binnen de bestemming Tuin is toegestaan, mits grenzend aan het hoofdgebouw met een maximum diepte van 1,5 meter dan wel tot zover als de bestaande bovengrondse aan- of uitbouw reikt;
e. bouwen onder peil ten behoeve van bouwwerken ten algemenen nutte zoals bedoeld in artikel 10.2 is toegestaan;
f. bestaande ondergrondse gebouwen en bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zijn toegestaan;
g. de regels van de dubbelbestemming en algemene aanduidingsregels onverkort van toepassing zijn.

Artikel 11 Algemene gebruiksregels

11.1 Aan huis verbonden beroeps- en bedrijfsactiviteiten

11.1.1 Bouwregels

Ten behoeve van het onder lid 2 toegestane gebruik, mag in afwijking van de betreffende bestemming voor dit gebruik worden gebouwd, met dien verstande dat de daarvoor geldende bouwregels onverminderd van kracht blijven.

11.1.2 Specifieke gebruiksregels

In gebouwen die ingevolge deze regels gebruikt mogen worden als woning (inclusief bijbehorende aan- en uitbouwen) is de uitoefening van aan huis verbonden beroeps- en/of bedrijfsactiviteiten toegestaan. Tevens is de uitoefening van aan huis verbonden beroeps- en/of bedrijfsactiviteiten toegestaan in bijgebouwen bij woningen. Voor aan huis verbonden beroeps- en bedrijfsactiviteiten gelden de volgende voorwaarden:

a. maximaal 35% van het vloeroppervlak van de woning mag tot ten hoogste 50 m² worden gebruikt voor een aan huis verbonden beroeps- en/of bedrijfsactiviteit;
b. degene die de activiteiten in de woning uitvoert, dient tevens de bewoner van de woning te zijn;
c. de activiteiten dienen qua aard, omvang en uitstraling te passen in een woonomgeving;
d. er mag geen horeca of detailhandel ter plaatse plaatsvinden, uitgezonderd een beperkte verkoop als ondergeschikte activiteit en in relatie met een aan huis verbonden beroeps- en/of bedrijfsactiviteit;
e. de activiteiten mogen geen nadelige invloed hebben op de normale afwikkeling van het verkeer en geen onevenredige parkeerdruk veroorzaken;
f. het gebruik mag niet leiden tot beperking van de gebruiksmogelijkheden van omliggende percelen.

11.2 Evenementen

Evenementen zijn binnen alle bestemmingen toegestaan, mits hiervoor vergunning is verleend op grond van de Algemeen Plaatselijke Verordening.

11.3 Seksinrichting of escortbedrijf

11.3.1 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met de bestemming, wordt in ieder geval verstaan een gebruik van gronden en gebouwen ten behoeve van:

a. een seksinrichting of een escortbedrijf voorzover binnen de geldende bestemming geen aanduiding 'seksinrichting' is opgenomen;
b. raam- en straatprostitutie.

Artikel 12 Algemene afwijkingsregels

Het bevoegd gezag kan door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van de bepalingen van dit plan, voor zover het een in beperkte mate afwijking van de maatvoering betreft, noodzakelijk om het bouwwerk zodanig te laten aansluiten op een bestaande, legale situatie dat dit vanuit architectonisch en/of bouwkundig opzicht een verbetering is.

Artikel 13 Overige regels

13.1 Parkeerregels

13.1.1 Algemene parkeerregels

Het is verboden te bouwen dan wel het gebruik van gronden en/of bouwwerken te wijzigen indien er niet wordt voldaan aan de op grond van dit artikel gestelde eisen ten aanzien van parkeren, stallen, laden en lossen.

13.1.2 Specifieke parkeerregels bij bouwplannen

a. indien een bouwplan daartoe aanleiding geeft, moet ten behoeve van het parkeren of stallen van auto's in voldoende mate ruimte zijn aangebracht op de bij het bouwplan behorende en daartoe bestemde gronden. De parkeer- en stallingsbehoefte wordt bepaald op de wijze zoals beschreven in de beleidsregels Parkeren.
b. de onder sub a bedoelde ruimte voor het parkeren of stallen van auto's moet afmetingen hebben die zijn afgestemd op gangbare personenauto's. Aan deze eis wordt geacht te zijn voldaan:
    1. indien de afmetingen van bedoelde parkeerruimten ten minste 2,50 m bij 5,00 m en ten hoogste 3,25 m bij 6,00 m bedragen met dien verstande dat als de parkeerruimte tevens fungeert als toegang tot het gebouw de afmetingen ten minste 3,00 m bij 5,00 m dienen te bedragen;
    2. indien de afmetingen van een gereserveerde parkeerruimte voor een gehandicapte - voor zover die ruimte niet in de lengterichting aan een trottoir grenst - ten minste 3,50 m bij 5,00 m bedragen;
c. indien een bouwplan daartoe aanleiding geeft, moet ten behoeve van het laden of lossen van goederen in voldoende mate ruimte zijn aangebracht op de bij het bouwplan behorende en daartoe bestemde gronden.

13.1.3 Specifieke parkeerregels bij gebruikswijzigingen

a. indien het wijzigen van het gebruik van gronden en/of bouwwerken daartoe aanleiding geeft, moet, voor wat betreft de toename in parkeer- of stallingsbehoefte, in voldoende mate ruimte zijn aangebracht op die gronden of op de bij die bouwwerken behorende en daartoe bestemde gronden. De parkeer- en stallingsbehoefte wordt bepaald op de wijze zoals beschreven in de beleidsregels Parkeren.
b. de onder sub a bedoelde ruimte voor het parkeren of stallen van auto's moet afmetingen hebben die zijn afgestemd op gangbare personenauto's. Aan deze eis wordt geacht te zijn voldaan:
    1. indien de afmetingen van bedoelde parkeerruimten ten minste 2,50 m bij 5,00 m en ten hoogste 3,25 m bij 6,00 m bedragen met dien verstande dat als de parkeerruimte tevens fungeert als toegang tot het gebouw de afmetingen ten minste 3,00 m bij 5,00 m dienen te bedragen;
    2. indien de afmetingen van een gereserveerde parkeerruimte voor een gehandicapte - voor zover die ruimte niet in de lengterichting aan een trottoir grenst - ten minste 3,50 m bij 5,00 m bedragen;
c. indien het wijzigen van het gebruik van gronden en/of bouwwerken daartoe aanleiding geeft, moet, voor wat betreft de toename in de behoefte aan laad- en losruimte, in voldoende mate ruimte zijn aangebracht op die gronden of op de bij die bouwwerken behorende en daartoe bestemde gronden.

13.1.4 Afwijken van de parkeerregels

Het bevoegd gezag kan door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 13.1.1, 13.1.2 en 13.1.3. Het bevoegd gezag neemt hierbij, conform de beleidsregels Parkeren, in overweging of:

a. het voldoen aan die bepalingen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit;
b. er op andere wijze in de benodigde parkeer-, stallings-, laad- of losruimte wordt voorzien;
c. er een financiële voorwaarde dient te worden gesteld.

13.1.5 Specifieke gebruiksregels

Ruimte(n) voor het parkeren of stallen van motorvoertuigen, bromfietsen en fietsen, voor zover de aanwezigheid van deze ruimten krachtens deze parkeerregels is geëist, dient te allen tijde voor dit doel beschikbaar te blijven. Ander gebruik wordt aangemerkt als strijdig gebruik.

13.2 Voorrangsregeling bestemmingen

Bij toepassing van de bestemmingen uit Hoofdstuk 2 geldt, indien op deze gronden een (enkelvoudige) bestemming samenvalt met een dubbelbestemming, primair het bepaalde met betrekking tot de dubbelbestemming.

Indien twee of meer dubbelbestemmingen samenvallen, dient de volgende prioriteitenvolgorde te worden aangehouden:

a. in de eerste plaats de planregels van artikel 7 Waarde - Archeologie 2;
b. in de tweede plaats de planregels van artikel 8 Waarde - Cultuurhistorie 2.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 14 Overgangsrecht

14.1 Overgangsrecht bouwwerken

14.1.1 Algemeen

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

14.1.2 Afwijken bij omgevingsvergunning

Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het bepaalde in artikel 14.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in artikel 14.1.1 met maximaal 10%.

14.1.3 Uitzonderingen

Artikel 14.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

14.2 Overgangsrecht gebruik

14.2.1 Algemeen

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

14.2.2 Strijdig gebruik

a. Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in artikel 14.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.
b. Indien het gebruik, bedoeld in artikel 14.2.1, na het tijdstip van inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

14.2.3 Uitzonderingen

Artikel 14.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 15 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan 'Nijmegen Bottendaal Galgenveld - 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg)'.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

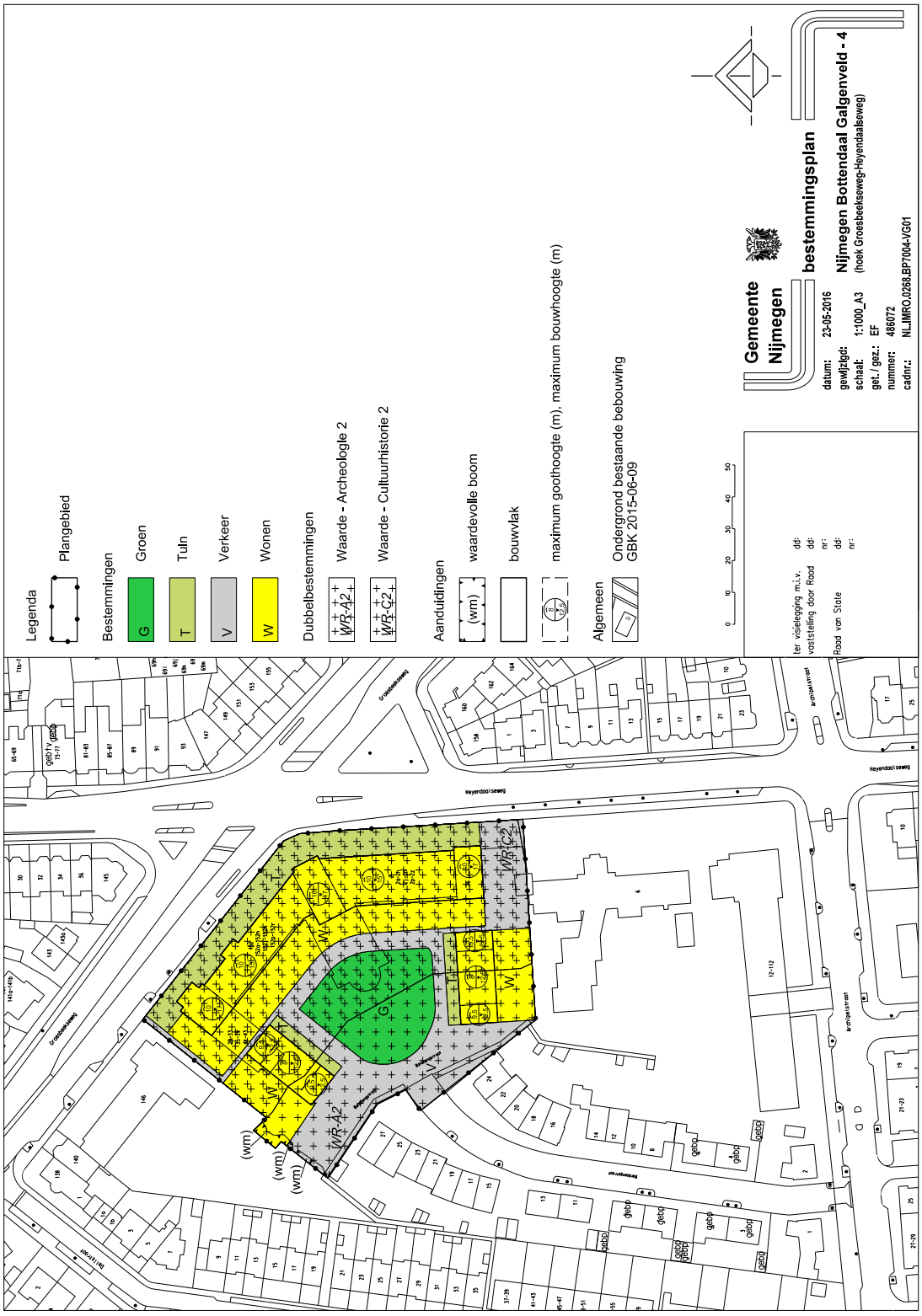

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Zienswijzennota ontwerpbestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld – 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg)

Algemeen

Het ontwerpbestemmingsplan Nijmegen Bottendaal Galgenveld– 4 (hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg) maakt in het voormalige schoolgebouw aan de Groesbeekseweg-Heyendaalseweg c.q. op het achterterrein stadswoningen, appartementen, rijenwoningen en een groeninrichting mogelijk. Het plangebied ligt in Nijmegen Oost, ten zuiden van het historische centrum en maakt onderdeel uit van een aantal jaren geleden gerealiseerd inbreidingsplan aan weerszijden van de Bandoengstraat. De locatie bevindt zich op de hoek Groesbeekseweg-Heyendaalseweg en vormt tevens de beëindiging van de Bandoengstraat.

Het ontwerpbestemmingsplan heeft gedurende 6 weken van 24 maart tot en met 4 mei 2016 ter visie gelegen. Gedurende deze periode konden zienswijzen worden ingediend. Er is 1 zienswijze ingekomen.

Zienswijze en reactie van gemeente

Indiener zienswijze
Bewoners Delistraat 19, 6524 KM Nijmegen

Inhoud zienswijze
“Inmiddels hebben wij kennis genomen van het voornemen om het bestemmingsplan aan te passen aan de nieuwbouw die gaat plaatsvinden aan het eind van de Bandoengstraat. Wij zijn woonachtig aan de Delistraat en hebben direct zicht op het project. Vandaar dat ik middels deze weg een zienswijze wens in te dienen. Helaas konden we niet aanwezig zijn op de voorlichtingsavond, maar hebben inmiddels wel via buurtbewoners begrepen wat hier is besproken. Naar aanleiding hiervan wensen wij de navolgende zienswijze naar voren te brengen.

De omgeving, de hoeveelheid groen maakt dat er veel vogels aanwezig zijn in onze tuinen. Er zitten veel vogels in de heggen (Liguster) tussen de achtertuinen, in de klimop op de muur tussen de brandgang en de speelplaats van de school en in de bomen. Met name de bomen op de speelplaats van de Meander en de drie bomen die in het plan zijn aangemerkt als 'waardevolle bomen' zorgen voor een aanvliegroute van de vogels. Het behoud van deze bomen is dan ook van groot belang, zowel voor de vogels als voor de diversiteit en het woongenot van de bewoners aan de (oneven zijde) van de Delistraat. Tijdens de voorlichtingsavond is hier ook over gesproken, het gevoel van medebewoners was dat er geprobeerd zal worden de bomen te laten staan, maar mocht dit lastig zijn dat ze alsnog zullen sneuvelen. Het document 'de verbeelding' bestuderend op de website van de gemeente dan is deze vrees denk ik terecht, de bomen hebben nauwelijks ruimte gezien de bebouwing. Het verzoek is dan ook hierop alert te zijn en als (duurzame) gemeente erop toe te zijn dat het behoud van de bomen een belangrijk punt is voor de projectontwikkelaar.

De openheid van het gebied zal worden beperkt doordat er bebouwing zal plaatsvinden aan de beide zijden van 'de oude school'. Dit is, vooral omdat het een vol bebouwd gebied is, jammer.

Ik wil u verzoeken om het behoud van de bomen en de leefbaarheid voor de vogels mee te nemen in het vaststellen van de wijziging van het bestemmingsplan. Er wordt in het ontwerpbestemmingsplan

genoemd dat er moet worden voldaan aan hetgeen genoemd in de Flora en Faunawet, dergelijke onderzoeken hebben voor zover ik kan zien nog niet plaatsgevonden. Hierop kan dan ook nog niet worden gereageerd.

Het is onduidelijk op welke wijze de ommuring van het plan zal plaatsvinden, hierin kan ook rekening worden gehouden met groen en vogels, ik verzoek u de projectontwikkelaar hierop te attenderen. Er wordt uitgegaan van het behoud van de stenen muur als afscheiding tussen de speelplaats achter de Meander (en verder) en de brandgang achter onze huizen."

Reactie van gemeente

<u>Inleiding</u>
Voorop gesteld kunnen wij alle begrip opbrengen voor de geuite zorg voor het betreffende gebied. In voorliggend bestemmingsplan wordt minder bebouwing mogelijk maakt dan nu in het vigerend bestemmingsplan mogelijk is. Uit onderstaande bouwtekeningen is duidelijk af te leiden dat de geplande bebouwing achter het bestaande hoekgebouw op de hoek Groesbeekseweg - Heyendaalseweg veel kleinschaliger is geworden en verder van het perceel Groesbeekseweg 146 is af komen te liggen dan bij het oude bouwplan het geval was. In het voorliggend bestemmingsplan zijn er bebouwingsmogelijkheden weggehaald omdat er voor een andere woningbouwprogramma is gekozen.

Oud bouwplan *Nieuw bouwplan*

<u>Bomen op de verbeelding en in de regels</u>
Middels aanduidingen op de verbeelding en in de bijbehorende regels van het voorliggende bestemmingsplan zijn in tegenstelling tot het nu vigerende bestemmingsplan drie bomen die met hun kroon boven het plangebied hangen extra beschermd. Dit is een bewuste keuze om zo de kwaliteiten in het gebied te kunnen behouden. Het behoud van deze bomen sorteert tevens voor op de ontsluitings- en herontwikkelingsmogelijkheden van het belendende perceel van Groesbeekseweg 146.

<u>Groen op perceel Groesbeekseweg 146</u>
Ten aanzien van het overige groen op het perceel Groesbeekseweg 146 kan in voorliggend bestemmingsplan geen aanpassing worden gemaakt, omdat het simpelweg niet binnen de plangrenzen ligt c.q. niet tot het plangebied behoort.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

Het zal onderdeel uit gaan maken van een bestemmingsplanherziening voor het belendende perceel die momenteel in voorbereiding is. Het betreft een herbestemming van het bestaande pand en een uitwerking van het gehele perceel. Ook in dit plan zullen het bestaande groen en de aanwezige bomen de benodigde aandacht krijgen.

De huidige groensituatie verandert niet of nauwelijks. De vogels en omwonenden behouden hun waardevolle bomen. Voor de uitvoering van de werkzaamheden is een quickscan flora en fauna uitgevoerd (Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna aan de Groesbeekseweg/ Heyendaalseweg te Nijmegen, 18 december 2015). Uit dit onderzoek is gebleken dat diverse algemene broedvogels gebruik maken van het plangebied. Alle vogels zijn beschermd tijdens het broedseizoen. De aanwezigheid van algemene broedvogels gedurende het broedseizoen kan niet worden uitgesloten in de dichtere struiken en bomen op en grenzend aan de planlocatie. Teneinde effecten op broedvogels te voorkomen dienen ontwikkelingen buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Het broedseizoen is geen standaardperiode, het is van belang dat er geen broedgeval aanwezig is.

<u>Openheid van het gebied (achterterrein hoekgebouw)</u>
Ten aanzien van de openheid van het achterterrein van het hoekgebouw kan worden opgemerkt dat dit gedeelte al bebouwd kan worden in de huidige, vigerende situatie. Door aanpassing/reparatie van het vigerende bestemmingsplan komt er juist meer groen in het plangebied en worden er bebouwingsmogelijkheden beperkt. Dit is een positieve ontwikkeling en een verbetering ten aanzien van het vigerende bestemmingsplan.

<u>Erfafscheiding nieuwbouw</u>
Om aan te sluiten op de groenkwaliteit van het achterterrein van Groesbeekseweg 146 en het achterterrein van het hoekgebouw Groesbeekseweg-Heyendaalseweg is gekozen voor groene erfafscheidingen aan de achterzijde van de nieuw te bouwen woningen. De erfafscheiding tussen de woonpercelen Delistraat en Groesbeekseweg 146 wordt in dit plan niet aangepast omdat het niet binnen het plangebied ligt.

Voorstel - Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Nijmegen Bottendaal . . .

BLOM ECOLOGIE
ECOLOGISCH ADVIES & ONDERZOEK

PROJECTS & DEVELOPMENT BV
T.a.v. dhr. G. van Gorp
Spaarndammerdijk 23
2064 KM Spaarndam

BLOM ECOLOGIE
ADVIES & ONDERZOEK
Kerkstraat 4
4181 AB Waardenburg
t 06-44179899
e info@blomecologie.nl
i www.blomecologie.nl
RegioBank 85.01.07.326
BTW NL1182.37.020.B01
KvK 55488609

Datum	18 december 2015
Kenmerk	BE/2015/233/r
Uw kenmerk	Email d.d. 4 december 2015
Auteur(s)	C.J. Blom

Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna aan de Groesbeekseweg/Heyendaalseweg te Nijmegen

Langs de kruising Groesbeekseweg/Heyendaalseweg te Nijmegen is de voormalige Rooms Katholieke kweekschool voor onderwijzeressen gesitueerd. Het schoolgebouw uit 1924 is thans niet meer in gebruik. Slokker Vastgoed heeft het gebouw aangekocht met de intentie woningen te realiseren. Gedurende enkele jaren is het pand 'anti-kraak' bewoond. Sinds een brand in 2014, die een deel van het pand heeft verwoest, is het gebouw niet meer bewoond. Slokker Vastgoed is voornemens om een deel van het pand te verbouwen en te slopen ten behoeve van woningbouw. Op het buitenterrein worden tevens woningen gerealiseerd die aansluiten bij de recent gerealiseerde woningen aan de Bandoengstraat. De voorgevel van het schoolgebouw (aanzicht) dient in oorspronkelijke staat te worden behouden/hersteld.

De voorgenomen activiteiten hebben mogelijk een negatief effect op beschermde flora en fauna en/of beschermde natuurgebieden. Slokker Vastgoed is wettelijk verplicht onderzoek te verrichten naar de aanwezigheid van beschermde flora en fauna en de mogelijk effecten van de ruimtelijke ingreep daarop. Middels deze ecologische quickscan wordt de (potentiële) aanwezigheid van beschermde flora en fauna en de betekenis van het plangebied voor deze soorten in kaart gebracht.

Het huidige bestemmingsplan dient gewijzigd te worden vastgesteld ten behoeve van de herontwikkeling van het schoolgebouw en de realisatie van de nieuwbouwwoningen. Het nieuwe bestemmingsplan voor de locatie wordt verzorgt door Projects & Development BV. Projects & Development BV heeft Blom Ecologie verzocht het plangebied te onderzoeken op aanwezigheid van beschermde flora en fauna en vervolgens deze te toetsen aan de effecten van de werkzaamheden en vigerend beleid.

Onderzoeksdoel

Middels dit oriënterende onderzoek worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- Welke, krachtens de Flora- en faunawet, beschermde flora en fauna zijn (potentieel) aanwezig in het plangebied?

eco·lo·gie (de; v) 1 wetenschap die de betrekkingen tussen de organismen en hun omgeving bestudeert, 2 die betrekkingen zelf; *eco·lo·gisch* (bijvoeglijk naamwoord, bijwoord) 1 m.b.t. de ecologie, 2 milieuvriendelijk; *flo·ra* (de; v(m); meervoud: flora's) 1 alle planten van een bep. gebied, 2 boek dat de opsomming en beschrijving ervan bevat; *fau·na* (de; v(m); meervoud: fauna's) 1 de dierenwereld van een gebied.

- Welke negatieve effecten treden mogelijk op voor (potentieel) aanwezige flora en fauna en/of beschermde natuurgebieden als gevolg van de werkzaamheden?
- Leiden de werkzaamheden, gelet op de verwachtte negatieve effecten, tot overtreding van de Flora- en faunawet, gebiedsbescherming en/of vigerend beleid?

Planlocatie
De planlocatie bestaat uit het schoolgebouw van de voormalige Rooms Katholieke kweekschool voor onderwijzeressen en het omliggende terrein. De voorgevel (beschermd stadsgezicht) van het schoolgebouw is langs de kruising Groesbeekseweg/Heyendaalseweg gesitueerd. Het gebouw bestaat uit twee vleugels (noordelijk en zuidelijk) en een kapel. De vleugels hebben drie verdiepingen en een kelder. De steense muren zijn opgetrokken uit baksteen, het dak is gedekt met leistenen. De noordelijke gelegen vleugel is tijdens een brand in 2014 grotendeels verwoest. De kapel bestaat heeft een klokkentoren. Het gebouw is gedurende enkele jaren 'anti-kraak' bewoond. Sinds de brand in 2014 is het pand niet meer bewoond. Veel ruimtes zijn beschadigd en/of vernield, tevens zijn veel gebruiksvoorwerpen achtergelaten door de voormalige bewoners. Het omliggend terrein bestaat is hoofdzakelijk braakliggend. Langs het gebouw is sprake van spontane ontwikkelingen van kruidachtige vegetatie, struiken en bomen. Tevens zijn er enkele grotere solitaire bomen aanwezig. In bijlage 1 is een aantal foto's opgenomen die een impressie geven van de planlocatie en de directe omgeving hiervan.

De planlocatie wordt begrensd door de Groesbeekseweg/Heyendaalseweg (oost/noordoost), basisschool Vrijeschool Meander (noordwest), woningen aan de Bandoengstraat (zuidwest) en de Montessori Rooms Katholieke Basisschool (zuid). De directe omgeving bestaat uit een historische stadskern met bijbehorende woonhuizen en functies, woonwijken, winkelvoorzieningen, sociale voorzieningen en stedelijke infrastructuur.

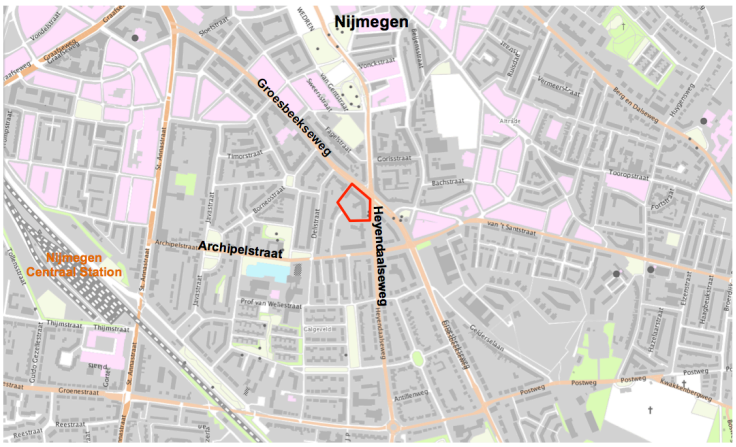

Figuur 1 Het rode kader weergeeft de ligging van de planlocatie aan de Groesbeekseweg/Heyendaalseweg te Nijmegen (bron: ruimtelijkeplannen.nl).

Functieverandering en effecten
De beoogde ingrepen zijn permanent van karakter. Het schoolgebouw wordt grotendeels inpandig verbouwd, enkele delen worden gesloopt. De voorgevel is aangemerkt als monumentaal en dient derhalve behouden te blijven. Ter hoogte van het bestaande gebouw (herenhuizen) en langs de zuid- en noordwestgrens zullen woningen (twee woonblokken zoals

in de Bandoengstraat) worden gebouwd. De Bandoengstraat zal worden aangesloten op de Heyendaalseweg en/of Groesbeekseweg. De kapel blijf deels behouden en zal worden ingericht als een herinneringsplaats aan de voormalige RK kweekschool (figuur 2). De solitaire boom nabij de kapel blijft behouden. De definitieve planuitwerking is nog niet vastgesteld. Onderstaand volgt een beknopte opsomming van de beoogde ingrepen en effecten:

- herontwikkeling schoolgebouw en sloop enkele onderdelen: algemene sloopwerkzaamheden, afvoer sloop materiaal (laden en transport);
- snoei/kap bomen en struiken t.b.v. sloop en nieuwbouw: kapwerkzaamheden en afvoer van groen (laden en transport);
- deel terrein bouwrijpmaken: vergraven, aanbrengen puin, aanleg nutsvoorzieningen;
- realisatie 16 herenhuizen en 5 appartementen in voormalige school en twee woonblokken (nieuwbouw) op het terrein: allerhande bouwwerkzaamheden (o.a.: timmer-, beton-, metsel-, installatie, stuc-, schilderwerkzaamheden);
- revitalisatie kapel: diverse algemene bouw- en restauratiewerkzaamheden;
- revitalisatie terrein; allerhande (straat)werkzaamheden (p-plaatsen en ontsluiting), aanplant groen, plaatsen voorzieningen en dergelijke.

Negatieve effecten die op kunnen treden voor beschermde soorten zijn: vernietiging en/of afname van geschikt leefgebied (permanent of tijdelijk) en opzettelijke verstoring (tijdelijk).

Figuur 2 *Het rode kader weergeeft de ligging van de planlocatie aan de Groesbeekseweg/Heyendaalseweg te Nijmegen. Een deel van de bestande bebouwing wordt gesloopt en maakt geen onderdeel uit van de nieuwe bebouwing (geel). De kapel (groen) blijft behouden. In 2014 is een groot deel van de noordelijke vleugel verwoest (oranje) (bron: ruimtelijkeplannen.nl).*

Methode

Inventarisatie

De inventarisatie is een oriënterend onderzoek waarbij gedetailleerd een beoordeling wordt gegeven van de aanwezigheid van de specifieke potentie voor beschermde flora en fauna in het plangebied, de betekenis van het plangebied voor de aanwezige soorten en de effecten van de voorgenomen ingrepen op de soorten. De quickscan bestaat uit veldbezoek en raadpleging van externe bronnen.

Veldbezoek

Het veldbezoek is een momentopname van de aanwezige beschermde flora en fauna. Tijdens het veldbezoek wordt het plangebied nauwkeurig onderzocht waarbij ook gelet wordt op sporen en delen of restanten van planten en/of dieren. Het veldbezoek heeft plaatsgevonden op 7 december 2015. De inventarisatie is uitgevoerd op de planlocatie. De weersomstandigheden tijdens het veldbezoek waren; droog, 8/8 bewolkt, 12° Celsius en windkracht 1-2 (Bft.)

Externe bronnen

Er zijn al gegevens bekend over dit plangebied en de directe omgeving hiervan (bijlage 3). Deze gegevens worden onder andere beheerd in rapporten en naslagwerken en door het Natuurloket (www.natuurloket.nl). Raadpleging van externe bronnen levert nuttige aanvullende informatie op en daarmee een vollediger beeld van de (mogelijk) aanwezige flora en fauna.

Beoordeling

Op basis van de bureaustudie en veldonderzoek wordt per soortgroep besproken wat de potentie van de planlocatie en de invloedsfeer daarvan is en welke effecten daarop te verwachten zijn. Omdat voor algemeen beschermde soorten per definitie vrijstelling geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen, is specifiek gelet op zwaarder en strikt beschermde soorten (Ff-wet; tabel 2 & 3).

Vaatplanten

Zwaarder beschermde vaatplanten en/of sporen en delen hiervan zijn niet aangetroffen op de planlocatie (Ff-wet; tabel 2 & 3). Oude gebouwen en muren zijn potentieel geschikt als groeiplaats van kwetsbare en strikt beschermde muurvegetatie. Alle muren en gevels van het gebouw zijn nauwkeurig geïnspecteerd op groei-/standplaatsen van deze soorten. Tegen de voorgevel van het gebouw zijn diverse individuen van gele helmbloem aangetroffen (Ff-wet, tab. 2). Er zijn ingrepen voorzien aan de voorgevel van het pand. Bij renovatie werkzaamheden dient volgens een goedgekeurde gedragscode te worden gewerkt. Gedurende de werkzaamheden dienen de standplaatsen te worden ontzien.

Figuur 3 Op enkele locaties tegen de voorgevel zijn groeiplaatsen van gele helmbloem aangetroffen. De ontwikkeling leidt niet tot aantasting van deze groeiplaatsen.

In de directe omgeving van de planlocatie is het voorkomen van daslook, klein glaskruid, lange ereprijs, prachtklokje, rapunzelklokje, ruig klokje, steenanjer, steenbreekvaren, stijf hardgras, tongvaren wilde marjolein en zomerklokje bekend (bijlage 2). De planlocatie is geschikt leefgebied voor een aantal muurplanten. Deze muurplanten zijn evenals gele helmbloem in de periode van het veldbezoek te herkennen. Er zijn geen andere beschermde muurplanten aangetroffen. Voor andere soorten geldt dat ze ook in de winterperiode ter herkennen zijn en niet zijn aangetroffen op de locatie of dat het biotoop op de planlocatie zeer matig geschikt tot ongeschikt is voor desbetreffende soort (bijv. lange ereprijs, prachtklokje en ruig klokje).
Langs alle gevels en op het terrein is sprake van verruiging. Het gehele terrein is beperkt begroeid met algemene kruidachtige vegetatie, struiken en bomen. De biotopen in het plangebied betreffen voedselrijke habitats in een gecultiveerde omgeving. Gelet op de habitatpreferentie en landelijke verspreiding betreft de locatie geen leefgebied van beschermde soorten alsmede de aangetroffen soorten. Mits de standplaatsen van gele helmbloem niet worden aangetast kunnen negatieve effecten ten aanzien van beschermde vaatplanten worden uitgesloten.

Zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn, geen sporen aangetroffen van (beschermde) zoogdieren. In de directe omgeving is de aanwezigheid van eekhoorn, steenmarter, wild zwijn, bever en das bekend (bijlage 2). De locatie is ongeschikt voor eekhoorn (ontbreken naald-/loofbos), wild zwijn (stedelijk gebied, geen dichte bosstructuur of aansluiting hierop), bever (geen aansluiting op grote rivieren of plassen) en das (geen geschikt biotoop en geïsoleerde ligging). De steenmarter kan voorkomen in stedelijk gebied. De soort heeft voorkeur voor een parkachtig of kleinschalige (agrarisch) landschap. De steenmarter leeft solitair, het territorium heeft een omvang naar gelang de kwaliteit (m.n. voedselaanbod). De aanwezigheid van de steenmarter is onmiskenbaar te herkennen aan een penetrante urinelucht. Andere sporen die duiden op aanwezigheid van de soort zijn: uitwerpselen, gebruikssporen (krassen), voedselvoorraden en prooiresten. Geen van deze sporen zijn, na intensieve inspectie, waargenomen op de locatie. De aanwezigheid van steenmarter kan worden uitgesloten.
Op de locatie zijn geen grote(re) en relevante vegetatiestructuren aanwezig voor zoogdieren. De planlocatie ligt in een stedelijk omgeving en grenst aan woningen, wegen en twee basisscholen. De toegankelijkheid en inrichting van de locatie zijn beperk geschikt voor grondgebonden zoogdieren. De aanwezigheid van enkele algemene opportunistische soorten kan niet worden uitgesloten. Deze soorten betreffen onder andere: huismuis, veldmuis, woelmuis, egel, mol, bruine rat en bunzing. Het is echter onwaarschijnlijk dat de planlocatie een essentiële functie heeft voor deze soorten.
De meeste potentieel voorkomende soorten zijn in staat om bij verstoring als gevolg van de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen zich naar andere locatie te begeven en aldaar te vestigen. Vorengenoemde soorten zijn dermate opportunistisch dat ze in de directe omgeving voldoende vestigingsmogelijkheden hebben. Negatieve effecten op beschermde zoogdieren kunnen worden uitgesloten.

Vleermuizen

Laanvormige bomenrijen, oude bomen met gaten en scheuren, (oude) huizen met kieren en spleten en/of andere structuurrijke groenelementen kunnen een functioneel onderdeel zijn van het vleermuishabitat (Limpens et al., 1997; Dietz et al., 2011). Binnen een straal van 0-1 km van de planlocatie is het voorkomen van de volgende soorten bekend: franje staart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis (bijlage 2).
Het schoolgebouw heeft geen spouw. De daken en kelders van de vleugels zijn van buitenaf niet toegankelijk voor vleermuizen. Dit maakt het gebouw ongeschikt als verblijfplaats voor gewone dwergvleermuis en laatvlieger, Tevens is in de noordelijke vleugel een zeer sterke olielucht aanwezig wat de kelder per definitie ongeschikt maakt. De kapel heeft eveneens geen spouw, de zolder van de kapel is echter wel toegankelijk voor vleermuizen. Middels openingen in de luiken, een kruipgat en de klokkentoren kunnen vleermuizen op de zolder komen. Gelet op de toegankelijkheid is de zolder van de kapel is nauwkeurig geïnspecteerd op de aanwezigheid van

vleermuizen en/of sporen hiervan. Op de zolder zijn enkele oude uitwerpselen aangetroffen van gewone grootoorvleermuis. Omdat het een beperkt aantal uitwerpselen betreft lijkt het een voormalige hangplaats van een solitair dier te indiceren. Er zijn geen (dode) individuen, prooiresten of andere aanwijzingen dat de zolder recentelijk in gebruik is geweest. De gewone grootoorvleermuis neemt grote prooien mee naar een hangplaats, dergelijke hangplaatsen zijn herkenbaar aan uitwerpselen en prooiresten. De soort is relatief opportunistisch en neemt snel nieuwe plekken in als verblijfplaats. De verblijfplaatsen bestaan onder andere uit: boomholten, zolders, spleten in gebouwen/objecten en vensterluiken. Gedurende het veldbezoek was er sprake van een duidelijk voelbare tochtstroom op de gehele zolder. De voormalige bewoners of andere personen hebben onder andere het toegangsluik tot de zolder ontwricht. Mogelijk is de verblijfplaats door het ontstaan van een ander klimaat met tochtstroom ongeschikt geraakt voor de soort en heeft deze een andere verblijfplaats betrokken. Er kan tenminste gesteld worden dat de verblijfplaats geen essentiële functie meer heeft. In combinatie met het enigszins opportunistische karakter van de soort is het aannemelijk dat de zolder buiten gebruik is geraakt en er derhalve geen sprake meer is van een verblijfplaats.
Op het terrein zijn geen lineaire (groene) structuren, structuurrijke vegetatie of oppervlakte water aanwezig. Vleermuizen maken gebruik van een fijn vertakt foerageernetwerk. Dit netwerk wordt opportunistisch gebruikt, het actuele prooiaanbod is bepalend voor de locatie van foerageren. Gelet op de inrichting van de locatie en het relatief lage prooiaanbod op de locatie is het niet waarschijnlijk dat het terrein een essentieel foerageergebied is voor vleermuizen. De werkzaamheden kunnen echter wel leiden tot de (tijdelijke) verstoring van passerende en foeragerende vleermuizen (vorengenoemde soorten) als gevolg van verlichting. Gedurende de ontwikkeling dient de locatie minimaal en op een vleermuisvriendelijke wijze verlicht te worden.

Figuur 4 De zolder van de kapel heeft diverse openingen waardoor er sprake is van een continue luchtstroom wat ongeschikt is voor vleermuizen.

Ten aanzien van de verlaten verblijfplaats van gewone grootoorvleermuis geldt dat zolder recentelijk aannemelijk niet in gebruik is geweest. Tevens bestaat de indruk dat de (solitaire!) verblijfplaats ongeschikt is geraakt door een verandering van de abiotische omstandigheden. Derhalve leiden de beoogde ingrepen niet tot aantasting van een vaste rust- en verblijfplaats en/of aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort. De initiatiefnemer

voornemens om aan de kapel (herdenkingsplaats) voorzieningen te treffen ten gunste van vleermuizen. In de nieuwe situatie zal wederom sprake zijn van een geschikte verblijfplaats voor meerdere vleermuissoorten. Mits rekening wordt gehouden met (terloops) foeragerende en passerende vleermuizen (vorengenoemde soorten) kunnen significant negatieve effecten voor vleermuizen worden uitgesloten.

Amfibieën en reptielen

Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën en reptielen en/of sporen daarvan aangetroffen in het plangebied. In de omgeving is het voorkomen bekend van: kleine watersalamander, kamsalamander, gewone pad, rugstreeppad, bruine kikker, bastaardkikker, meerkikker, hazelworm en zandhagedis (Creemers & Van Delft, 2009; telmee.nl, bijlage 2). De aanwezigheid van reptielen kan worden uitgesloten.

De kamsalamander prefereert diepe(re) heldere wateren als voorplantingshabitat, het landhabitat bestaat uit heggen, bossen en struwelen. Beide onderdelen dienen op korte afstand van elkaar te liggen. Op de planlocatie en aangrenzende percelen is geen geschikt leefgebied aanwezig voor de soort.

De rugstreeppad (Ff-wet tabel 3) is een typische pionierssoort. Het optimale habitat bestaat uit een dynamische zandig gebied met een natuurlijk of door de mens veroorzaakt pionierkarakter (Creemers & Van Delft, 2009). Verder wordt de soort in mindere mate in diverse landschapstypen aangetroffen. Het pioniersstadium van een landschap bepaalt in hoge mate de aanwezigheid van de soort en is dan ook een karakteristiek element in potentiele habitats. Als de soort in de directe omgeving van een locatie voorkomt waar een pionierssituatie gaat ontstaan is de kans groot dat de soort dit gebied bevolkt. Rugstreeppadden kunnen zich honderden meters per dag verplaatsen (Creemers & Van Delft, 2009).

De huidige situatie van de het terrein is ongeschikt voor de soort. Gedurende de sloop- en bouwwerkzaamheden kan echter het door de rugstreeppad geprefereerde habitat ontstaan. Gelet op de geïsoleerde ligging, het ontbreken van geschikt habitat (o.a. t.b.v. migratie), beperkte oppervlakte, hoge mate van verstoring en de beperkte periode dat de locatie eventueel geschikt zal zijn, is de kans op vestiging marginaal.

In het plangebied is nauwelijks natuurlijke begroeiing aanwezig. De aangrenzende tuinen, rommelige overhoekjes en vegetatie bieden beperkt geschikt landhabitat voor vorengenoemde soorten. De incidentele aanwezigheid van algemeen voorkomende amfibieën kan derhalve niet uitgesloten worden. Voor deze soorten geldt echter vrijstelling in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen. De boogde ontwikkeling leidt niet tot de aantasting van het leefgebied van beschermde amfibieën en reptielen. Ten aanzien van rugstreeppad geldt dat bij de ontwikkeling wel geschikt leefgebied kan ontstaan. Gelet op de relatief geïsoleerde ligging en de beperkte hoeveelheid onbebouwde areaal, lijkt de relatieve kans op aanwezigheid van de rugstreeppad klein. Bij de herontwikkeling en sloop van gebouwen dienen maatregelen getroffen te worden om bevolking door de soort (en derhalve effecten hierop) te voorkomen (zie aanbevelingen).

Vissen

Er zijn geen voorgenomen ingrepen van toepassing met betrekking tot oppervlaktewater. Effecten op (beschermde) vissen kunnen worden uitgesloten.

Insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en ongewervelde

In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek geen (sporen en/of delen van) beschermde vlinders, libellen of overige ongewervelden aangetroffen. In december zijn de meeste insectensoorten overigens niet of nauwelijks waarneembaar. Op de locatie zijn geen typische elementen aangetroffen die duiden op de mogelijke aanwezigheid van kwetsbare en zeldzame soorten. Voor meer algemene soorten van de groepen: kevers, sprinkhanen, dag- en nachtvlinders, libellen, bijen, wespen, vliegen, spinnen, mijten, mieren et cetera geldt dat de bebouwing, vegetatie en het terrein onderdeel van het leefgebied kunnen zijn.

Voor beschermde insecten geldt dat op basis van landelijke verspreiding, habitatpreferentie en het ontbreken van specifieke kenmerken (bijv. vennetjes, dood hout, oude bossen, typische waardplanten) het voorkomen kan worden uitgesloten. De beoogde ontwikkeling leidt derhalve niet tot effecten op beschermde insecten

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn op de planlocatie: houtduif, kauw, ekster en gaai waargenomen. De waarnemingen betreffen zowel foeragerende als rustende en overvliegende vogels. Op de planlocatie zijn geen oude nesten of jaarrond beschermde nestlocaties aangetroffen.
Huismus, gierzwaluw, spreeuw en kauw zijn typische gebouwbewonende soorten in het stedelijk gebied. De nest- en/of verblijflocaties van huismus en gierzwaluw zijn het gehele jaar beschermd (categorie 1 t/m 4). De nesten van spreeuw en kauw alleen als er sprake is van ecologisch zwaarwegende redenen (categorie 5). Alle gevels en dakranden zijn visueel geïnspecteerd op de aanwezigheid van nestmateriaal, gebruikssporen en potentiële nestlocaties. In de gevels zijn geen geschikte nissen, gaten of dergelijke die door vorengenoemde soorten gebruikt zouden kunnen worden als nestlocatie. De daken van leisteen zijn dusdanig afgewerkt met lood dat het niet mogelijk is om onder de overstekende leistenen te kruipen. De leistenen zijn bevestigd op houten planken waardoor er onvoldoende ruimte is voor vogels om een nest te creëren.
In de directe omgeving is de aanwezigheid van steenuil en kerkuil bekend. Beide soorten maken gebruik van gebouwen als vaste rust- en verblijfplaats. De aanwezigheid van uilen is afhankelijk van een aantal aspecten waaronder: rust en voldoende voedsel (muizen). In het gebouw en op het terrein zijn geen sporen van uilen (nestlocaties, veren, braakballen, krijtsporen en individuen) aangetroffen. De overige beschermde soorten die in de directe omgeving van het plangebied voorkomen prefereren een dusdanig specifiek habitat dat niet op de planlocatie aanwezig is.
Alle vogels zijn beschermd tijdens het broedseizoen. De aanwezigheid van algemene broedvogels gedurende het broedseizoen kan niet worden uitgesloten in de dichtere struiken en bomen op en grenzend aan de planlocatie. Teneinde effecten op broedvogels te voorkomen dienen ontwikkelingen buiten het broedseizoen (indicatief 15 maart- 15 juli) te worden uitgevoerd of indien de werkzaamheden in het broedseizoen worden opgestart dient voorafgaand een nestcontrole te worden uitgevoerd door een ter zake deskundig persoon. Het broedseizoen is geen standaardperiode, het is van belang dat er geen broedgeval aanwezig is.

Figuur 5 De dakrand is dusdanig afgewerkt dat vogels niet kunnen nestelen onder de leistenen of oversteek hiervan.

Gebiedsbescherming

De planlocatie maakt geen deel uit van een beschermd behorende tot het Gelders Natuurnetwerk, Groene ontwikkelingszone (figuur 6) en Natura2000 gebieden. De ruimtelijke ingrepen zijn dermate beperkt dat een negatief effect door externe werking op doelsoorten en

instandhoudingsdoelen in omliggende beschermde natuurgebieden tevens uitgesloten is. Tevens is er geen sprake van aantasting van de landschappelijke kwaliteit doordat de voorgevel in oorspronkelijke staat blijft behouden.

Figuur 6 De planlocatie (rood omlijnd) maakt geen onderdeel uit van een beschermd landschapstype. Donkergroen: Gelders Natuurnetwerk (GNN) en lichtgroen: Groene ontwikkelingszone (bron: flamingo.prvgld.nl).

Conclusies

- In het plangebied of de directe omgeving daarvan komen beschermde diersoorten van de Flora- en faunawet voor. Het plangebied heeft, behoudens gele helmbloem, geen essentiële of specifieke functie voor zwaarder en strikt beschermde soorten (tabel 2 & 3). De groeilocaties van gele helmbloem dienen te worden ontzien. Bij de sloop en realisatie dient te worden voorkomen dat de rugstreeppad zich vestigt op de locatie. Om verstoring van eventueel passerende en foeragerende vleermuizen te voorkomen dient tijdens de werkzaamheden geschikte verlichting te worden toegepast (zie aanbevelingen). In de dichtere struiken en bomen kunnen broedgevallen van algemene broedvogels voorkomen.
- De ruimtelijke ingrepen leidden, behoudens gele helmbloem, vleermuizen, rugstreeppad en broedvogels, mogelijk tot verstoring van algemene voorkomende en licht beschermde soorten. Met uitzondering van gele helmbloem worden beschermde soorten waarvoor geen vrijstelling geldt in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen en conform de Flora- en faunawet niet verwacht. Nader onderzoek naar het voorkomen van soorten wordt niet nodig geacht.
- Mits gewerkt wordt zoals aanbevolen leiden de werkzaamheden aannemelijk niet tot overtreding van de Flora- en faunawet. Er behoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet (art. 75) aangevraagd te worden.
- De planlocatie maakt geen onderdeel uit van het Gelders Natuurnetwerk, Groene ontwikkelingszone of Natura2000. Effecten als gevolg van externe werking op overige beschermde gebieden in de directe omgeving zijn uitgesloten.

Voorwaarden

- Tijdens ontwikkelingen moet voorzichtig worden gehandeld met alle voorkomende flora en fauna (Zorgplicht).

- Wanneer ondanks zorgvuldig handelen, onderzoek en advies schade lijkt te ontstaan voor beschermde flora en fauna, dient direct contact opgenomen te worden met een ter zake deskundige.
- Gedurende ontwikkelingen de aanwezige vegetatie of bodemateriaal rondom de te slopen opstallen (takken, stronken e.d.) gefaseerd verwijderen. Dit om bodembewonende dieren de kans te geven in de nabijgelegen omgeving een ander leefgebied te benutten.
- Gedurende ontwikkelingen wordt gelegenheid gegeven aan dieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden.
- Ten aanzien van gele helmbloem dienen de werkzaamheden aan de voorgevel conform een goedgekeurde gedragscode te worden uitgevoerd.
- Ten aanzien van broedvogels dienen de werkzaamheden buiten de kwetsbare periode te worden uitgevoerd c.q. opgestart. Het broedseizoen betreft indicatief de periode 15 maart t/m 15 augustus. Het broedseizoen betreft echter geen standaardperiode, het is van belang of er ene broedgeval aanwezig is ongeacht de periode. Indien de werkzaamheden om moverende redenen in het broedseizoen (ongeacht de periode) plaatsvinden dient, alvorens deze uitgevoerd worden, door een ter zake deskundige te worden vastgesteld of er broedende vogels of nesten aanwezig zijn. De deskundige geeft aan welke maatregelen eventueel van toepassing zijn.
- Werkzaamheden uitsluitend tussen zonsopkomst en zonsondergang uitvoeren of een vleermuisvriendelijke verlichtingswijze toepassen teneinde verstoring van vleermuizen in directe omgeving te voorkomen. Hieronder kan onder ander worden verstaan; beperkte hoogte van lichtmasten, verlichting naar beneden richten en convergeren, toepassing van UV-vrije verlichting, gebruik van sterk bundellicht vermijden et cetera.
- Ten aanzien van rugstreeppad geldt dat de soort gedurende de sloop en ontwikkeling de locatie kan bevolken (zie voor meer informatie bijlage 2). In de periode april t/m augustus/september dient te worden voorkomen dat er potentiële voortplantingswateren ontstaan door het terrein voortdurend te egaliseren en met name de delen waar niet gewerkt wordt. In het gehele jaar maar met name in de periode oktober t/m maart dienen het ontstaan van potentiële verblijf- en overwinteringslocaties te worden vermeden. Hopen puin en ander sloopafval dient direct te worden afgevoerd. Een alternatief voor bovenstaande werkwijze is gehele uitrastering van de gehele werklocatie middels een amfibieënscherm. Welke werkwijze wordt toegepast is ter beoordeling aan de uitvoerend partij. Indien ondanks de zorgvuldige aanpak rugstreeppadden worden aangetroffen moeten de werkzaamheden worden gestaakt. Een ter zake deskundige geeft aan op welke wijze de werkzaamheden hervat kunnen worden.
- Ten aanzien van het voornemen om aan de kapel voorzieningen te treffen voor vleermuizen en/of broedvogels adviseren we om reeds bij de planvorming en bij de uitvoering een ter zake deskundige te betrekken.

Literatuur

Bang, P. & P. Dahlström, 2005. Tierspuren. Fährten, Fraβspuren, Losungen, Gewölle und andere. BLV Buchverlag GmbH & Co. KG, München

Creemers, R.C.M & J.J.C.W. van Delft (ravon)(redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. -Nederlandse fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden

Dietz, C., O. von Helversen, D. Nill & P.H.C. Lina, 2011. Vleermuizen: alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika: biologie, kenmerken en bedreigingen. Tirion Natuur, Utrecht

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Twisk, P., A. van Diepenbeek & J.P. Bekker, 2010. Veldgids Europese Zoogdieren, KNNV Uitgeverij, Zeist

Websites
www.quickscanhulp.nl
www.flamingo.prvgld.nl
www.ruimtelijkeplannen.nl
www.sovon.nl
www.telmee.nl
www.vleermuisprotocol.nl
www.waarneming.nl

We hopen u met deze rapportage voldoende te hebben geïnformeerd. Mochten er desondanks vragen zijn kunt u vrijblijvend contact opnemen.

Met vriendelijke groet,

ing. C.J. Blom

Bijlage 1 Fotografische impressie
Bijlage 2 Verspreidingsdata Natuurloket (NDFF)
Bijlage 3 Ecologie rugstreeppad

© BLOM ECOLOGIE
KERKSTRAAT 4 - 4181 AB WAARDENBURG

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld.

Blom Ecologie is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie.

De medewerkers van Blom Ecologie voldoen aan de criteria die door het Ministerie van Economische Zaken zijn opgesteld ten aanzien van een deskundige persoon. Onze medewerkers hebben een specifieke opleiding genoten, hebben ervaring met ecologische vraagstukken en/of zijn aantoonbaar actief op het gebied van soorten bescherming.

Bijlage 1 Fotografische impressie

Figuur 1 *De planlocatie betreft de voormalige RK kweekschool voor onderwijzeressen aan de Groesbeekseweg/Heijendaalseweg te Nijmegen (foto: voorzijde pand)*

Figuur 2 *De beoogde ingrepen bestaan uit de sloop (van een deel van) het pand en de realisatie van woningen. De kapel blijft deels behouden als herinneringsmonument (foto: achterzijde pand).*

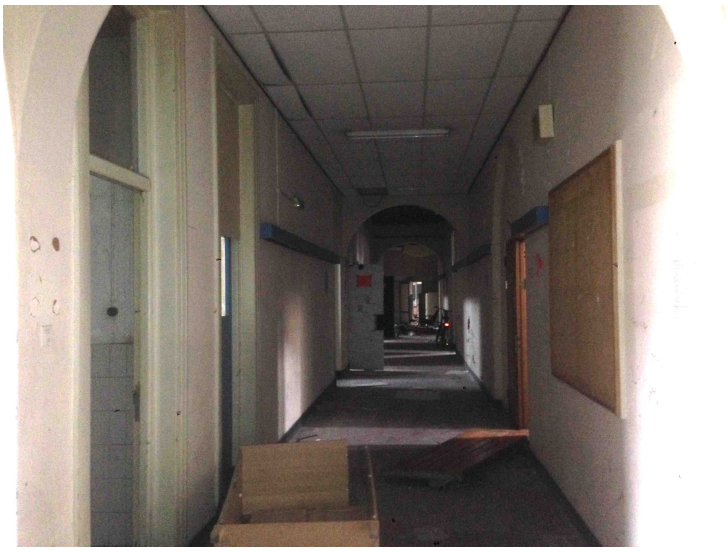

Figuur 3 *Het gebouw is enkele jaren 'anti-kraak' bewoond. Sinds de brand in de noordelijke vleugel in 2014 is het pand onbewoond. Overal zijn de sporen van intensieve bewoning zichtbaar.*

Figuur 4 *De achterzijde van het perceel sluit aan op de Bandoengstraat. De twee woonblokken die zijn voorzien op het perceel worden opgetrokken in een overeenkomstige bouwstijl (foto: vanaf planlocatie naar Bandoengstraat).*

Bijlage 2 Verspreidingsdata Natuurloket (NDFF)

Soort	Soortgroep	Bescherming	Afstand
Alpenwatersalamander	Amfibieën	tabel II	0 - 1 km
Vliegend hert	Insecten - Kevers	tabel II	0 - 1 km
Daslook	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Gele helmbloem	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Klein glaskruid	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Lange ereprijs	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Prachtklokje	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Rapunzelklokje	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Ruig klokje	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Steenanjer	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Steenbreekvaren	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Stijf hardgras	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Tongvaren	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Wilde marjolein	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Zomerklokje	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Kleine modderkruiper	Vissen	tabel II	0 - 1 km
Eekhoorn	Zoogdieren	tabel II	0 - 1 km
Steenmarter	Zoogdieren	tabel II	0 - 1 km
Wild zwijn	Zoogdieren	tabel II	0 - 1 km
Kamsalamander	Amfibieën	tabel III	0 - 1 km
Rugstreeppad	Amfibieën	tabel III	0 - 1 km
Rivierrombout	Insecten - Libellen	tabel III	0 - 1 km
Hazelworm	Reptielen	tabel III	0 - 1 km
Zandhagedis	Reptielen	tabel III	0 - 1 km
Bittervoorn	Vissen	tabel III	0 - 1 km
Boomvalk	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Buizerd	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Gierzwaluw	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Grote Gele Kwikstaart	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Havik	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Huismus	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Kerkuil	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Ooievaar	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Ransuil	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Roek	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Slechtvalk	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Sperwer	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Steenuil	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Wespendief	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Zwarte Wouw	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Bever	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Das	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Franjestaart	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Gewone dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Gewone grootoorvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Laatvlieger	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Rosse vleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Ruige dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Watervleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km

Bijlage 3 Ecologie rugstreeppad

Herkenning

De rugstreeppad (*Bufo calamita*) is middelgrote pad met een lengte van circa 4,5-7 cm en korte poten. De rug heeft een grijsbruine kleur met groenige vlekken, de buik is lichtgrijs met grijszwarte vlekken. Over de gehele rug is karakteristieke lichtgele lengtestreep afgetekend. De ogen zijn geelgroen met een horizontale pupil. Mannetjes zijn in de paartijd te onderscheiden van vrouwen door een paars/blauwe verkleuring van de keel. De rugstreeppad heeft een typische en harde roep die over een afstand van 1-3 kilometer hoorbaar is (Creemers & Van Delft, 2009).

De larven van rugstreeppad zijn maximaal 2,5 centimeter lang en zwart van kleur. Oudere larven hebben een lichte keelvlek en soms een rugstreep (Diepenbeek & Creemers, 2006).

Gedrag

De rugstreeppad is een typische pioniersoort die opportunistisch profiteert van tijdelijke gunstige omstandigheden. Klimatologische veranderingen vormen in sterke mate een trigger voor migratie, voortplanting en dergelijke. Onderstaande periodes zijn dan ook indicatief.

De overwintering vindt plaats van oktober/november tot en met maart. De eerste dieren kunnen vanaf begin maart de overwinteringslocatie verlaten om vervolgens al dan niet direct door te trekken naar de voortplantingslocaties. Mannen komen hier doorgaans eerder aan dan vrouwen (Creemers & Van Delft, 2009). De voortplanting vindt plaats van april-september met een hoogtepunt van half april-mei.

Habitat en verblijfplaatsen

Het geprefereerde habitat van de rugstreeppad bestaat uit een dynamisch milieu met vergraafbaar zand of fijne grond en pionierskarakter. Veelal bestaan deze uit onbeschaduwde laagbegroeide terreinen met een macroreliëf.

De vaste rust- en verblijfplaatsen van de soort kunnen worden onderscheiden in het voortplantings-, zomer- en overwinteringshabitat. Het voortplantingshabitat is aquatisch de overige habitats terrestrisch. De functionele leefomgeving bestaat uit het terrein in en tussen deze habitats.

De voorplantingslocatie bestaat uit veelal temporele, ondiepe en vegetatieloze wateren. Voorbeelden hiervan zijn greppels, rijsporen, regenplassen en geschoonde sloten. De zomer en- en winterlocaties bevinden zich in hoogwatervrije terreinen. Voor de overwintering gebruikt de rugstreeppad bestaande (muizen)holletjes, graaft zich in of kruipt onder materialen zoals: stenen, boomstammen, banden en houtstapels. Voorwaarde voor het winterhabitat is dat deze plaatsen vorstvrij moeten zijn.

Populatieomvang

Rugstreeppadden verspreiden zich in diverse richtingen waardoor de minimale populatie omvangen en bijbehorend oppervlakte voor de gunstige staat van instandhouding locatiespecifiek is. Als vuistregel wordt gehanteerd dat een populatie minimaal uit 50-200 dieren bestaat en in verbinding staat met andere populaties (Anonymus, 2011).

Voorstel - Bekrachtiging geheimhouding feitenrelaas tijdslijn Slachthuis . . .

Voorstel aan de Raad

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
6 juli 2016 / 85/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp
Bekrachtiging geheimhouding feitenrelaas/tijdslijn Slachthuis en bijbehorende raadsbrief

Programma
Grondbeleid

Portefeuillehouder
B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
21 juni 2016

Samenvatting
Burgemeester en Wethouders hebben op 21 juni 2016 een besluit genomen waarbij op grond van artikel 25, tweede lid van de Gemeentewet, in verband met artikel 10, tweede lid, onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur, geheimhouding is opgelegd op de aan uw Raad te verstrekken feitenrelaas/tijdslijn Slachthuis en bijbehorende brief. Op grond van artikel 25, derde lid van de Gemeentewet vervalt deze geheimhouding als deze niet in de eerstvolgende vergadering van de Raad bekrachtigd wordt door de Raad. Dit voorstel voorziet in dit bekrachtigingsbesluit door de Raad.

Voorstel om te besluiten

1. Met betrekking tot het aan uw Raad aangeboden, als geheim gemarkeerde feitenrelaas/tijdslijn Slachthuis d.d. 13 juni 2016 met kenmerk D161196121 en de brief van het College van 21 juni 2016 met kenmerk D161199939 op grond van artikel 25, derde lid Gemeentewet in verband met artikel 10, tweede lid onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur de door het College van B&W 21 juni 2016 opgelegde geheimhouding te bekrachtigen.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail
Bertine Schouten, 2710, b.schouten@nijmegen.nl

Voorstel - Bekrachtiging geheimhouding feitenrelaas tijdslijn Slachthuis . . .

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding
Burgemeester en Wethouders hebben op 21 juni 2016 een besluit genomen waarbij op grond van artikel 25, tweede lid van de Gemeentewet, in verband met artikel 10, tweede lid, onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur, geheimhouding is opgelegd op de aan uw Raad te verstrekken feitenrelaas/tijdslijn Slachthuis en bijbehorende brief. Op grond van artikel 25, derde lid van de Gemeentewet vervalt deze geheimhouding als deze niet in de eerstvolgende vergadering van de Raad bekrachtigd wordt door de Raad. Dit voorstel voorziet in dit bekrachtigingsbesluit door de Raad.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader
Wet openbaarheid van bestuur en Gemeentewet.

1.2 Relatie met programma
Dit voorstel heeft betrekking op het programma Grondbeleid.

2 Doelstelling
Het onder geheimhouding informeren van de Raad.

3 Argumenten
Geheimhouding is noodzakelijk om de financiële belangen van de gemeente te beschermen.

4 Klimaat
Dit voorstel heeft geen consequenties voor het klimaat.

5 Risico's
Het opleggen van de geheimhouding is een beheersmaatregel om de financiële belangen van de gemeente te kunnen blijven borgen.

6 Financiën
Dit voorstel heeft geen financiële gevolgen.

7 Participatie en Communicatie
Ter bescherming van de financiële belangen van de gemeente waartegen het belang van openbaarheid niet opweegt, wil het College geheimhouding opleggen. De Raad moet het door het College opgelegde geheimhouding bekrachtigen. Op straffe van het vervallen ervan.

8 Uitvoering en evaluatie
De Raad moet de door het College opgelegde geheimhouding bekrachtigen.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Voorstel - Bekrachtiging geheimhouding feitenrelaas tijdslijn Slachthuis . . .

17. Raadsvoorstel Bekrachtiging geheimhouding Feitenrelaas Slachthuis/Hilckmann (85/2016)

Raadsvoorstel d.d. 21 juni 2016
1. Met betrekking tot het aan uw Raad aangeboden, als geheim gemarkeerde feitenrelaas/tijdslijn Slachthuis d.d. 13 juni 2016 met kenmerk D161196121 en de brief van het College van 21 juni 2016 met kenmerk D161199939 op grond van artikel 25, derde lid Gemeentewet in verband met artikel 10, tweede lid onder b en g van de Wet openbaarheid van bestuur de door het College van B&W 21 juni 2016 opgelegde geheimhouding te bekrachtigen.

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Conform besloten

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Voorstel aan de Raad

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
6 juli 2016 / 88/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp
Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Programma
Wonen

Portefeuillehouder
B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
21 juni 2016

Samenvatting
Op 29 september 2015 heeft uw raad de Huisvestingsverordening Nijmegen 2016 vastgesteld. Deze verordening is regionaal afgestemd met alle gemeenten in de woningmarktregio Arnhem Nijmegen en functioneert nu een half jaar naar volle tevredenheid. Dat neemt niet weg dat in het de tekst van de verordening nog een aantal fouten zijn geslopen. Dit staat het functioneren van de verordening niet in de weg. Maar met dit voorstel willen we deze zaken toch rechtzetten. Het gaat om gedateerde afkortingen, een ontbrekende of foute verwijzing en een actualisatie van een bijlage. Met dit voorstel worden een aantal technische zaken rechtgezet. Het gaat dus niet om een inhoudelijke aanpassing van de regels.

Voorstel om te besluiten
1. De huisvestingsverordening Nijmegen 2016 A vast te stellen, onder gelijktijdige intrekking van de huisvestingsverordening Nijmegen 2016.
2. De inwerkingtreding van de verordening te bepalen op de dag na datum van bekendmaking, .

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail
Wim van der Velde, 3437, w.van.der.velde@nijmegen.nl

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

De huisvestingsverordening Nijmegen 2016 die per 1 januari van dit jaar van kracht is werkt naar volle tevredenheid. Dat vinden alle regiogemeenten en de corporaties. Maar zeker zo belangrijk is dat de woningzoekenden vrijwel niets hebben gemerkt van de overgang op 1 januari. Dat neemt niet weg dat in de tekst van de verordening toch een aantal fouten zijn geslopen. Die zitten het functioneren niet in de weg maar zijn toch storend. Met dit voorstel worden deze zaken rechtgezet.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader

Het wettelijk kader wordt gevormd door de Huisvestingswet 2014. Het beleidskader wordt gevormd door de bestaande huisvestingsverordening die nu in technische zin wordt aangepast.

1.2 Relatie met programma

Wonen

2 Doelstelling

Fouten en omissies in de bestaande verordening repareren.

3 Argumenten

Een verordening met foutjes staat slordig

Foute verwijzingen, ontbrekende definities en gedateerde afkortingen staan slordig. Dat wordt nu opgelost.

Het gaat om de volgende punten:

1. In de aanhef is de verwijzing naar de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek toegevoegd.
2. Afkorting "ook wel IBRI-verklaring genoemd" onder Begripsbepaling "Inkomensverklaring" is geschrapt. Deze verklaring heet niet meer zo.
3. Definitie van “huisvestingsvergunning” is onder Begripsbepalingen opgenomen.
4. In de Begripsbepaling woningmarktregio is "Mook en Middelaar" geschrapt. Deze gemeente neemt niet deel. “Groesbeek” is vervangen door “Berg en Dal”.
5. De afkorting “BRP” wordt gewijzigd in “Basis Registratie Personen (BRP)”
6. "2. Bijlage voorschriften (…) " wordt veranderd in: 2. Bijlage richtlijnen (…)
7. "2. Bijlage …(artikel 8, lid 4...) wordt veranderd in: 2. Bijlage …(artikel 8, leden 2 en 3...)
8. Bijlage 2 “Richtlijnen voor …(artikel 8, lid 4...)” wordt veranderd in: Bijlage Richtlijnen voor …(artikel 8, leden 2 en 3...).
9. De inhoud van deze bijlage 2 is op een aantal punten geactualiseerd.
10. Artikel 6a en bijlage 4 is toegevoegd als verwijzing naar de gebieden die in het kader van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek(Wbmgp) zijn aangewezen.
11. In artikel 10a en 10b is ook naar de Wbmgp verwezen.

In het aanvullende artikel 6 A is een correcte verwijzing opgenomen naar de gebieden waarin op basis van de Wbmgp (Rotterdamwet) sprake is van aanvullende voorwaarden bij woningtoewijzing. Dit zijn de Ackerbroekweg, Kop Tolhuis en Teersdijk, zoals aangewezen

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Voorstel aan de Raad

door de minister voor Wonen en Rijksdienst bij beschikking van 2 februari 2015. Uw raad heeft de minister hierom in 2014 verzocht. Overigens wordt de Rotterdamwet binnenkort aangevuld met een Amvb om het gebruik van politiegegevens een goede juridische basis te geven. Zodra deze maatregel van kracht is en de inhoud bekend, zal de huisvestingsverordening waarschijnlijk opnieuw een wijziging moeten ondergaan.

4 Klimaat
Dit voorstel heeft geen relatie met het klimaatvraagstuk en onze doelstellingen op dat terrein.

5 Risico's
Het niet doorvoeren van de technische wijzigingen zal leiden tot opmerkingen van het ministerie over de toepassing van de Rotterdamwet.

6 Financiën
De technische wijzigingen hebben geen financiële gevolgen. De kosten van uitvoering van de verordening zijn gedekt in het programma Wonen.

7 Participatie en Communicatie
Over de technische wijzigingen is overleg gepleegd met de woningcorporaties op regionaal niveau. Met bewoners is niet opnieuw overlegd.

8 Uitvoering en evaluatie
De uitvoering is gemandateerd aan de woningcorporaties.
In de verordening is bepaald dat deze 3 jaar na inwerkingtreding wordt geëvalueerd.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

18. Raadsvoorstel Wijziging huisvestingsverordening 2016 (88/2016)

Raadsvoorstel d.d. 21 juni 2016
1. De huisvestingsverordening Nijmegen 2016 A vast te stellen, onder gelijktijdige intrekking van de huisvestingsverordening Nijmegen 2016.
2. De inwerkingtreding van de verordening te bepalen op de dag na datum van bekendmaking, .

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Conform besloten

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Huisvestingsverordening Nijmegen 2016A

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

De raad van de gemeente Nijmegen;
Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van Nijmegen;
Gelet op de artikelen 4, eerste lid, 5, 6 en 35 van de Huisvestingswet 2014, en artikel 8 van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek;

Besluit vast te stellen de Huisvestingsverordening Nijmegen 2016A

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

Aanbodmodel	Toewijzingssystematiek voor woonruimten die aan woningzoekenden worden aangeboden op basis van het meettijdcriterium.
CIZ-indicatie	CIZ staat voor Centrum Indicatiestelling Zorg. Het CIZ verleent indicaties voor zorg die vanuit de WLZ (Wet Langdurige Zorg) wordt geleverd.
Corporatie	Toegelaten instelling als bedoeld in artikel 70 van Woningwet die feitelijk werkzaam is in een of meer gemeenten in de woningmarktregio.
Doorstromer	Woningzoekende die bij verhuizing binnen of naar de regio een zelfstandige woonruimte (huur of koop) in Nederland leeg achterlaat.
Herstarter	Woningzoekende die een zelfstandige woonruimte verlaat zonder dat deze woonruimte beschikbaar komt; dit vanwege echtscheiding, beëindiging partnerregistratie of samenwoning (minimaal gedurende twee jaar, zoals bedoeld in art. 267 lid 3 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek).
Huishouden	Een alleenstaande, of twee of meer personen die een gemeenschappelijke huishouding voeren of willen gaan voeren.
Huishoudinkomen	Het gezamenlijke verzamelinkomen als bedoeld in artikel 2.3 van de Wet Inkomstenbelasting 2001 van de bewoners van een woonruimte met uitzondering van de kinderen in de zin van artikel 4 van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen, met dien verstande dat in het eerste lid van dat artikel voor 'belanghebbende' telkens wordt gelezen 'huurder'.
Huisvestingsvergunning	Een vergunning als bedoeld in art. 8 eerste lid van de wet.
Huurtoeslaggrens	De huurprijs als bedoeld in artikel 13 lid 1 sub a van de Wet op de huurtoeslag. De huurtoeslaggrens geeft de maximale huur van sociale huurwoningen aan en tevens de maximale huur waarbij een huurder

	nog in aanmerking kan komen voor huurtoeslag. Per 1 januari 2015 bedraagt deze grens € 710,68. Het bedrag wordt door het Rijk vastgesteld.
Inkomensverklaring	Een officiële verklaring van de Belastingdienst betreffende de inkomensgegevens over een bepaald belastingjaar.
Inschrijfduur	De periode dat een starter geregistreerd staat als woningzoekende in een register van woningcorporaties in de regio.
Levensloopgeschikte woonruimte	Woonruimte die geschikt is voor een bewoner met een fysieke woningbeperking, als bedoeld in bijlage 2.
Lotingmodel	Toewijzingssystematiek voor woonruimten die aan reguliere woningzoekenden worden aangeboden op basis van loting zonder dat de meettijd hierbij van invloed is.
Maatwerk	Toewijzing van woonruimte die in afwijking van de regels van het aanbod- of lotingmodel door de woningcorporaties op basis van bemiddeling of in de vorm van experimenten.
Mantelzorg	Hulp als bedoeld in artikel 1.1.1 van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.
Meettijd	Tijd tussen de datum waarop een woningzoekende geregistreerd staat (de registratiedatum) in een register van woningcorporaties in de woningmarktregio en het moment waarmee deze woningzoekende reageert op een woonruimte.
Registratiedatum	Voor een starter het eerste moment van inschrijving (inschrijfdatum) in het register van een in de woningmarktregio werkzame corporatie. Voor een doorstromer en herstarter de datum waarop deze persoon in de Basisregistratie personen (BRP) staat geregistreerd op het zelfstandig woonadres op het moment van inschrijven.
Rolstoelgeschikte woonruimte	Woonruimte die geschikt is voor een bewoner die is aangewezen op een rolstoel, als bedoeld in bijlage 2.
Starter	Woningzoekende die bij verhuizing geen zelfstandige woonruimte achterlaat.
Student	Degene die staat ingeschreven aan een universiteit, hogeschool of MBO instelling (niveau 4).
Vergunninghouder	Vergunninghouder als bedoeld in artikel 1, eerste lid onder g van de wet.
Verhuurdersverklaring	Verklaring van de (laatste) verhuurder omtrent het woon- en betalingsgedrag van een woningzoekende.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Wmo-indicatie	Indicatie afgegeven door burgemeester en wethouders aan woningzoekenden, die vanwege de aard van hun fysieke beperking zijn aangewezen op een levensloopgeschikte of rolstoelgeschikte woonruimte, zoals aangegeven in bijlage 2.
Wet	De Huisvestingswet 2014.
Woningmarktregio	De regio waarin de volgende gemeenten zijn gelegen: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Duiven, Doesburg, Druten, Heumen, Lingewaard, Montferland, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar.
Woningzoekende	Een meerderjarig persoon die in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit of van een geldige verblijfstitel en is ingeschreven in het registratiesysteem als bedoeld in artikel 3, en het huishouden, waarvan hij deel uitmaakt.
Woonduur	De periode dat een huishouden aaneengesloten de huidige zelfstandige woonruimte in Nederland bewoont, conform de gegevens van de Basisregistratie Personen (BRP).
Zelfstandige woonruimte	Woonruimte die door een huishouden kan worden bewoond zonder dat het huishouden daarbij afhankelijk is van wezenlijke voorzieningen buiten die woonruimte, dan wel een standplaats voor een woonwagen.
Zorgwoning	Woonruimte die deel uitmaakt van een cluster woonruimten die door een corporatie is aangewezen voor woningzoekenden met een CIZ-indicatie, die minder goed in staat zijn om geheel zelfstandig te opereren op de woningmarkt en allerlei vorm van ondersteuning nodig hebben die alleen in en rond de woonruimte op een passende manier gegeven kan worden. Voor het leveren van deze benodigde zorg- en/of dienstverlening is sprake van een samenwerkingscontract tussen corporatie en zorgleverancier. De zorgaanbieder beheert bij voorkeur zelf de wachtlijst van klanten en bepaalt de voorrangsregels van toewijzing.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Hoofdstuk 2 De huisvestingsvergunning

Artikel 2 Aanwijzing vergunningplichtige woonruimte

1. Zelfstandige woonruimten in eigendom van een corporatie met een huurprijs beneden de huurtoeslaggrens als bedoeld in artikel 13, eerste lid, onder a, van de Wet op de huurtoeslag mogen niet voor bewoning in gebruik worden genomen of gegeven als daarvoor geen huisvestingsvergunning is verleend.
2. Het bepaalde in lid 1 geldt niet voor zorgwoningen.

Artikel 3 Registratie van woningzoekenden

1. Corporaties dragen in het kader van deze verordening zorg voor het aanleggen en bijhouden van een uniform registratiesysteem van woningzoekenden.
2. Registratie als woningzoekende in dit systeem kan vooraf plaatsvinden of tegelijkertijd met de eerste reactie op een aangeboden woonruimte.
3. Uitschrijving als woningzoekende vindt plaats:
   a. Op schriftelijk verzoek van de woningzoekende of diens nabestaanden;
   b. Na constatering van verwijtbare nalatigheid, zoals het niet tijdig doorgeven van gewijzigde relevante gegevens of het verstrekken van onjuiste informatie over de betreffende inschrijving.

Artikel 4 Aanvraag en inhoud huisvestingsvergunning

1. Een aanvraag om een huisvestingsvergunning wordt ingediend op het moment dat zekerheid bestaat over de te betrekken woonruimte door gebruikmaking van een door burgemeester en wethouders vastgesteld formulier.
2. Bij de aanvraag worden de volgende gegevens verstrekt:
   a. omvang van het huishouden dat de woonruimte gaat betrekken;
   b. huishoudinkomen;
   c. naam en adres van de huurder;
   d. adres, naam van de verhuurder en huurprijs van de te betrekken woonruimte;
   e. beoogde datum van het betrekken van de woonruimte;
   f. indien van toepassing, een afschrift van de indicatie voor een woonruimte met een speciale voorziening rond toegankelijkheid en gebruik;
   g. indien van toepassing, de urgentie van de woningzoekende;
   h. indien van toepassing, een positieve verhuurdersverklaring.
3. De huisvestingsvergunning vermeldt in ieder geval:
   a. adres van de woonruimte waarop de vergunning betrekking heeft;
   b. aan wie de vergunning is verleend;
   c. het aantal personen dat de woonruimte in gebruik neemt.

Artikel 5 Aanbod van woonruimte

1. Het aanbod van de in artikel 2 aangewezen woonruimte wordt door de corporaties bekendgemaakt door publicatie op een toegankelijk, bij voorkeur gemeenschappelijk, digitaal platform.
2. De bekendmaking bevat in ieder geval:
   a. het adres en de huurprijs van de woonruimte;
   b. de mededeling dat de woonruimte niet voor bewoning in gebruik genomen mag worden als daarvoor geen huisvestingsvergunning is verleend,

c. en indien van toepassing, de criteria en voorrangsregels voor het verlenen van de benodigde huisvestingsvergunning.

3. Elke woonruimte die op deze wijze wordt verhuurd wordt binnen twee weken na ondertekening van het huurcontact op hetzelfde digitale platform verantwoord.

Artikel 6 Hoofdregel woningtoewijzing

1. Corporaties bieden vrijkomende zelfstandige woonruimten aan volgens het aanbodmodel dan wel het lotingmodel, tenzij het om maatwerk gaat, als bedoeld in artikel 9.
   De corporaties geven bij de publicatie van het aanbod duidelijk aan welke zelfstandige woonruimten volgens het aanbodmodel worden toegewezen, welke volgens het lotingmodel en voor welke woonruimten aanvullende criteria gelden in het kader van het maatwerk.
2. Een woningzoekende kan op elk moment voor maximaal twee zelfstandige woonruimten in het aanbod- of lotingmodel waarvoor de reactietermijn nog open is, zijn of haar belangstelling kenbaar maken.
3. Iedere op basis van het aanbodmodel gepubliceerde zelfstandige woonruimte wordt na sluiting van de reactieperiode aangeboden aan de woningzoekende met de hoogste urgentie en vervolgens aan de woningzoekende met de langste meettijd, met inachtneming van het gestelde in de artikelen 8 en 10a en 10b. Wanneer twee woningzoekenden met een urgentieverklaring reageren op dezelfde woning, dan gaat de houder van de urgentieverklaring met de oudste ingangsdatum voor. Wanneer twee woningzoekenden met een urgentieverklaring die op dezelfde datum is toegekend reageren op dezelfde woning, dan heeft degene met de langste meettijd voorrang.
4. De op basis van het lotingmodel toe te wijzen zelfstandige woonruimte wordt toegewezen volgens een geautomatiseerde lotingprocedure.
5. Van het totale vrijkomende woningaanbod dient jaarlijks circa 15% volgens het lotingmodel te worden aangeboden.
6. Een corporatie mag per jaar maximaal 30% van het vrijkomend aanbod van de zelfstandige woonruimten die bij deze corporatie in eigendom zijn uitsluiten voor urgent woningzoekenden als bedoeld in artikel 10a.

Artikel 6 A Woningtoewijzing Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (Wbmgp)

1. Woningzoekenden die minder dan zes jaar voorafgaand aan de aanvraag van een huisvestingsvergunning onafgebroken ingezetene zijn van de woningmarktregio komen slechts in aanmerking voor een huisvestingsvergunning voor het in gebruik nemen van een woonruimte als bedoeld in artikel 2 die is gelegen in de gebieden die door de Minister voor Wonen en Rijksdienst zijn aangewezen bij beschikking van 2 februari 215, kenmerk 2014-0000661742, indien zij beschikken over:

   a. Een inkomen op grond van het in dienstbetrekking verrichten van arbeid;
   b. Een inkomen uit zelfstandig beroep of bedrijf;
   c. Een inkomen op grond van een regeling voor vrijwillig vervroegd uittreden;
   d. Een ouderdomspensioen als bedoeld in de Algemene Ouderdomswet;
   e. Een ouderdoms- of nabestaandenpensioen als bedoeld in de Wet op de Loonbelasting 1964; of
   f. Studiefinanciering als bedoeld in de Wet studiefinanciering 2000.

2. Burgemeester en wethouders kunnen aan een woningzoekende die niet voldoet aan de eisen, genoemd in het eerste lid, een huisvestingsvergunning verlenen, indien het weigeren van die huisvestingsvergunning tot een onbillijkheid van overwegende aard zou leiden

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Artikel 7 Weigering en acceptatie van woonruimten

1. De woningzoekende die volgens het lotingsmodel een uitnodiging voor het bezichtigen van een zelfstandige woonruimte krijgt en hierop niet reageert binnen de reactietermijn die door de corporaties wordt gesteld, dan wel de woonruimte accepteert en er alsnog vanaf ziet, wordt gedurende drie maanden uitgesloten van het lotingsmodel. Gedurende deze periode kan de woningzoekende wel blijven reageren op woonruimten die volgens het aanbodmodel worden aangeboden.
2. De woningzoekende die een zelfstandige woonruimte accepteert, behoudt de opgebouwde meettijd die vervolgens wordt vermeerderd met de woonduur in de nieuwe woonruimte.

Artikel 8 Voorrang bij woonruimte van bepaalde aard, grootte of prijs (passendheidscriteria)

1. De corporaties wijzen woonruimten passend toe conform het bij of krachtens het bepaalde in de Woningwet.
2. Levensloopgeschikte woonruimten kunnen door de corporaties als zodanig worden gelabeld en worden bij voorrang verhuurd aan woningzoekenden die hiervoor een door burgemeester en wethouders afgegeven Wmo-indicatie hebben.
3. Rolstoelgeschikte woonruimten worden door de corporaties als zodanig gelabeld en in eerste instantie verhuurd aan woningzoekenden die hiervoor een door burgemeester en wethouders afgegeven indicatie hebben. De woonruimten kunnen zowel op basis van bemiddeling worden verhuurd als op basis van het aanbodmodel.
4. Zelfstandige studentenwoningen kunnen als zodanig door een corporatie worden gelabeld. Gelabelde zelfstandige studentenwoningen worden toegewezen aan studenten.
5. In het geval zelfstandige woonruimten vallen onder de woonvorm woongroep krijgen woningzoekenden die lid zijn van de organisatie die de woongroep beheert, voorrang.

Artikel 9 Maatwerk

1. Corporaties mogen jaarlijks maximaal 20% van het totale vrijkomende woningaanbod afwijkend van hetgeen in artikel 6 is bepaald toewijzen. Dit is in de eerste plaats ten behoeve van de huisvesting van bijzondere doelgroepen. Maar daarnaast kan het gaan om specifieke beleids- en toewijzingsexperimenten.
2. In het geval van beleids- en toewijzingsexperimenten gaat het per definitie om maatregelen van tijdelijke aard. De betreffende corporatie stelt burgemeester en wethouders hiervan in kennis en maakt zo nodig nadere afspraken met betreffende burgemeester en wethouders.
3. Voor zover woonruimten waarop het maatwerk van toepassing is worden aangeboden via het aanbod- of lotingmodel, dient expliciet in de aanbiedingsadvertentie te worden vermeld dat sprake is van maatwerk.

Artikel 10a Voorrang bij urgentie

1. Voor de in artikel 2 aangegeven woonruimten, met uitzondering van de woonruimten die door de minister voor Rijksdienst en Wonen zijn aangewezen bij beschikking van2 februari 215, kenmerk 2014-0000661742, wordt bij het verlenen van huisvestingsvergunningen voorrang gegeven aan urgent woningzoekenden.
2. De woningzoekenden worden ingedeeld in de volgende urgentiecategorieën:
   a. woningzoekende vergunninghouders als bedoeld in artikel 28 van de wet;
      Deze woningzoekenden worden door een corporatie bemiddeld naar een woonruimte.
   b. woningzoekenden die verblijven in een voorziening voor tijdelijke opvang van personen die in verband met problemen van relationele aard of geweld hun woonruimte hebben verlaten;

Deze woningzoekenden worden door een corporatie bemiddeld naar een woonruimte.
   c. woningzoekenden aan wie een mantelzorgurgentieverklaring is verstrekt;
      Deze woningzoekenden zoeken zelf een woonruimte.
   d. woningzoekenden aan wie een herstructureringsurgentieverklaring is verstrekt.
      Deze woningzoekenden hebben de keuze om zelf te zoeken naar een woonruimte of door een corporatie te worden bemiddeld naar een woonruimte.
   e. woningzoekenden aan wie een noodurgentieverklaring is verstrekt.
      Deze woningzoekenden zoeken zelf naar een woonruimte.
3. Als meerdere urgent woningzoekenden in aanmerking komen voor een huisvestingsvergunning wordt de rangorde als volgt bepaald:
   1. als eerste komen in aanmerking woningzoekenden aan wie een herstructureringsurgentieverklaring is verstrekt;
   2. als tweede komen in aanmerking woningzoekende vergunninghouders;
   3. als derde komen in aanmerking woningzoekenden die verblijven in een voorziening voor tijdelijke opvang van personen die in verband met problemen van relationele aard of geweld hun woonruimte hebben verlaten;
   4. als vierde komen in aanmerking woningzoekenden aan wie een mantelzorgurgentieverklaring is verstrekt;
   5. als vijfde komen in aanmerking woningzoekenden aan wie een noodurgentieverklaring is verstrekt.

Artikel 10b Urgentieverklaringen

1. Een corporatie kan een herstructureringsurgentieverklaring verstrekken aan een woningzoekende die vanwege sloop of ingrijpende renovatie de woonruimte moet verlaten en daar niet terugkeert.
2. Burgemeester en wethouders kunnen een mantelzorgurgentieverklaring verstrekken aan een woningzoekende die in de gemeente mantelzorg verleent of ontvangt,
   a. waarbij sprake is van een ondersteuningsvraag,
   b. waarbij sprake is van een mantelzorgrelatie waarin de mantelzorger minimaal 10 uur per week besteedt aan het bieden van mantelzorg, en
   c. waarbij de verwachting is dat de mantelzorgrelatie minimaal een jaar in stand blijft.
3. Burgemeester en wethouders kunnen een noodurgentieverklaring verstrekken aan een woningzoekende die zich in een persoonlijke noodsituatie bevindt, indien deze noodsituatie:
   a. niet door betrokkene zelf is veroorzaakt of kon worden voorkomen, en
   b. niet door betrokkene zelf kan worden opgelost.
4. Een urgentieverklaring kan worden ingetrokken, indien de woningzoekende weigert een door een corporatie aan hem aangeboden woonruimte te aanvaarden.
5. De urgentieverklaringen als bedoeld in de leden 1 en 3 zijn geldig voor het verkrijgen van woonruimten in de woningmarktregio, met uitzondering van de woonruimten die door de minister voor Rijksdienst en Wonen zijn aangewezen bij beschikking van2 februari 2015, kenmerk 2014-0000661742.
6. De urgentieverklaringen als bedoeld in de leden 2 en 3 hebben een geldigheidsduur van vier maanden. Deze geldigheidsduur kan worden verlengd met drie maanden.
7. De urgentieverklaringen vervallen door het aanvaarden van een aangeboden woonruimte.

Artikel 11 Voorwaarden bij noodurgentieverklaring

1. Aan het verstrekken van een noodurgentieverklaring kunnen voorwaarden verbonden worden. Een urgentieverklaring onder voorwaarden kan worden verstrekt aan personen in bijzondere

omstandigheden of aan personen met zodanig ernstige psychische en/of psychosociale problemen dat woonbegeleiding geïndiceerd is.
2. Voorwaarden die opgelegd kunnen worden zijn:
   a. acceptatie van begeleiding;
   b. toewijzing van een specifiek geschikte woonruimte.
3. Het verbinden van voorwaarden aan de urgentieverlening wordt in de urgentieverklaring gemotiveerd.

Hoofdstuk 3 Wijzigingen in de woonruimtevoorraad

Deel 1 Onttrekking, samenvoeging en omzetting van woonruimte

Dit deel is uitsluitend van toepassing in de gemeenten Arnhem en Nijmegen.

Artikel 12 Aanwijzing vergunningplichtige woonruimte

1. Het verbod als bedoeld in artikel 21 van de wet, eerste volzin en onder a tot en met c geldt voor alle woonruimten die zijn gelegen in de gemeente Nijmegen.
2. Het eerste lid is niet van toepassing bij onttrekking van woonruimte ten behoeve van kantoor- of praktijkruimte of uitoefening van een vrij beroep indien de te onttrekken woonruimte niet groter is dan een derde deel van de gebruiksoppervlakte van de woonruimte met een maximum van 45 m2 en degene die de ruimte gebruikt zelf als hoofdbewoner in de woonruimte woont.

Artikel 13 Aanvraag vergunning

Een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 21, eerste volzin en onder a tot en met c van de wet wordt ingediend door gebruikmaking van een door burgemeester en wethouders vastgesteld formulier.

Artikel 14 Voorwaarden en voorschriften

Burgemeester en wethouders kunnen aan een vergunning als bedoeld in artikel 21 van de wet voorwaarden en voorschriften verbinden.

Artikel 15 Weigeringsgronden

1. Een vergunning als bedoeld in artikel 21, eerste volzin en onder a tot en met c van de wet kan worden geweigerd als:
   a. naar het oordeel van burgemeester en wethouders het belang van behoud of samenstelling van de woonruimtevoorraad groter is dan het met de onttrekking, samenvoeging of omzetting gediende belang;
   b. het onder a genoemde belang niet kan worden gediend door het stellen van voorschriften en voorwaarden aan de vergunning;
   c. het verlenen van de vergunning zou kunnen leiden tot een onaanvaardbare inbreuk op een geordend woon- en leefmilieu in de omgeving van het betreffende pand.
2. Burgemeester en wethouders kunnen een vergunning verlenen voor tijdelijke onttrekking indien de aanvrager aantoont dat een situatie bestaat die een tijdelijke woonruimteonttrekking rechtvaardigt en waarbij vaststaat dat die onttrekking niet langer dan vijf jaar zal duren.

Deel 2 Splitsing van woonruimte (alleen Arnhem)
Dit deel is uitsluitend van toepassing in de gemeente Arnhem.

Artikel 16 Aanwijzing vergunningplichtige gebouwen

Het verbod als bedoeld in artikel 21, eerste volzin en onder d van de wet, geldt voor alle gebouwen in de wijken Centrum, St. Marten/Sonsbeek-Zuid en Spijkerkwartier van de gemeente Arnhem, zoals aangegeven op de bij deze verordening behorende kaarten.

Artikel 17 Aanvraag vergunning

Een aanvraag als bedoeld in artikel 21, eerste volzin en onder d van de wet wordt ingediend door gebruikmaking van een door burgemeester en wethouders vastgesteld formulier.

Artikel 18 Voorwaarden en voorschriften

Aan een vergunning als bedoeld in artikel 21 , eerste volzin en onder d van de wet van de wet kunnen burgemeester en wethouders voorwaarden en voorschriften verbinden.

Artikel 19 Weigeringsgronden

Een vergunning als bedoeld in artikel 21, eerste volzin en onder d van de wet kan door burgemeester en wethouders worden geweigerd op de gronden als bedoeld in artikel 15, eerste lid.

Hoofdstuk 4 Overige bepalingen

Artikel 20 Monitoring en verantwoording

1. De woonruimteverdeling vormt onderwerp van een systeem van monitoring en verantwoording. De informatie wordt geleverd door de corporaties die belast zijn met de uitvoering van de woonruimteverdeling.
2. De rapportage bevat in ieder geval de gegevens zoals weergegeven in bijlage 3. Burgemeester en wethouders kunnen aanvullende gegevens verlangen.
3. De rapportage van de monitoring en verantwoording wordt eenmaal per jaar voorgelegd aan burgemeester en wethouders.
4. De werking van de verordening zal uiterlijk 3 jaar na inwerkingtreding integraal worden geëvalueerd.

Artikel 21 Bestuurlijke boete

1. Burgemeester en wethouders kunnen een bestuurlijke boete opleggen voor overtreding van de verboden, bedoeld in de artikelen 8, eerste en tweede lid, en 21 van de wet en voor het handelen in strijd met de voorwaarden of voorschriften, bedoeld in artikel 24 van de wet.
2. De op te leggen bestuurlijke boete voor een overtreding van het verbod, bedoeld in artikel 8, eerste van de wet bedraagt ten hoogste het bedrag dat is vastgesteld voor de eerste categorie, bedoeld in artikel 23, vierde lid, van het Wetboek van Strafrecht.
3. De op te leggen bestuurlijke boete voor overtreding van de verboden, bedoeld in de artikelen 8, tweede lid, of 21 van de wet, of voor het handelen in strijd met de voorwaarden of voorschriften,

bedoeld in artikel 24 bedraagt ten hoogste € 5.000. Deze boete bedraagt ten hoogste € 10.000 als de woonruimte waarop de overtreding betrekking heeft bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd.
4. Indien een bestuurlijke boete is opgelegd voor een overtreding van de in het derde lid genoemde verboden, en binnen vijf jaar herhaling van deze overtreding plaatsvindt, bedraagt de op te leggen bestuurlijke boete ten hoogste 150% van de bedragen genoemd in het derde lid.

Artikel 22 Onvoorziene gevallen

1. In de gevallen waarin deze verordening niet voorziet beslissen burgemeester en wethouders, waarbij zij zich uitsluitend zullen laten leiden door overwegingen betrekking hebbend op de evenwichtige en rechtvaardige verdeling van schaarse woonruimte.
2. Burgemeester en wethouders kunnen van het bepaalde in deze verordening afwijken of afwijking daarvan toestaan ten behoeve van experimenten die in het belang zijn van de volkshuisvesting.

Artikel 23 Overgangsrecht

Aanvragen om woningtoewijzing die zijn ingediend en woningtoewijzingen die zijn verleend op grond van de Regionale huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013 worden geacht te zijn ingediend onderscheidenlijk te zijn verleend op grond van deze verordening.

Artikel 24 Inwerkingtreding verordening en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na die van bekendmaking en vervalt op 31 december 2019.
2. Deze verordening wordt aangehaald als Huisvestingsverordening (naam gemeente) 2016.

De verordening heeft de volgende bijlagen:
1. Toelichting bij de Huisvestingsverordening (naam gemeente) 2016;
2. Bijlage Richtlijnen voor levensloopgeschikte en rolstoelgeschikte woonruimten (artikel 8, lid 2 en 3 Huisvestingsverordening Gemeente Nijmegen 2016);
3. Bijlage monitorgegevens (artikel 20 Huisvestingsverordening Nijmegen 2016;
4. Beschikking van de Minister voor Wonen en Rijksdienst d.d. 2 februari 2015.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van (datum)

De griffier,

Drs. M.AH. Heffels

De voorzitter,

Drs. H.M.F. Bruls

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Bijlage 1
Toelichting bij de Huisvestingsverordening Nijmegen 2016

1. Inleiding
Deze toelichting maakt deel uit van de Huisvestingsverordening (naam gemeente) 2016 waarin de uitvoering van de woonruimteverdeling wordt geregeld. De verordening is gebaseerd op de Huisvestingswet 2014.

2. Aanwijzing vergunningplichtige woonruimte (artikel 1)
De Huisvestingswet 2014 bepaalt in artikel 7, eerste lid, dat de huisvestingsverordening categorieën goedkope woonruimte kan aanwijzen die niet voor bewoning in gebruik mogen worden genomen of gegeven indien daarvoor geen huisvestingsvergunning is verleend.
In de Huisvestingsverordening wordt nu bepaald dat deze vergunningsplicht geldt voor zelfstandige woonruimten in eigendom van een corporatie met een huurprijs beneden de huurtoeslaggrens als bedoeld in artikel 13, eerste lid, onder a, van de Wet op de huurtoeslag. In artikel 13, eerste lid onder a van de Wet op de huurtoeslag wordt de rekenhuur genoemd. Volgens artikel 5, eerste lid van deze wet is de rekenhuur de huurprijs, vermeerderd met de servicekosten.
De vergunningsplicht geldt niet voor zorgwoningen. Zorgwoningen zijn woonruimten die deel uitmaken van een cluster woonruimten die door een corporatie is aangewezen voor woningzoekenden met een CIZ-indicatie, die minder goed in staat zijn om geheel zelfstandig te opereren op de woningmarkt en allerlei vorm van ondersteuning nodig hebben die alleen in en rond de woonruimte op een passende manier gegeven kan worden. Voor het leveren van deze benodigde zorg- en/of dienstverlening is sprake van een samenwerkingscontract tussen corporatie en zorgleverancier. De zorgaanbieder beheert bij voorkeur zelf de wachtlijst van klanten en bepaalt de voorrangsregels van toewijzing

3. Registratie (artikel 2)
Voor iedere ingeschreven woningzoekende is de registratiedatum de basis voor de meettijd. Bij de eerste inschrijving wordt bepaald of een woningzoekende starter, doorstromer of herstarter is. Voor een starter wordt de registratiedatum gevormd door het moment dat deze zich inschrijft als woningzoekende. Voor een doorstromer of herstarter wordt de registratiedatum bepaald door de datum waarop de woningzoekende woont in de huidige woning volgens de gegevens van de Basisregistratie Personen (BRP) van de betreffende gemeente. Wanneer sprake is van twee herstarters uit eenzelfde huishouden (bijvoorbeeld echtscheiding waarbij beide ex partners een koopwoning achterlaten en willen verhuizen naar een sociale huurwoning) krijgen zij beide de woonduurdatum die op hen van toepassing zijn.
Voor doorstromers die willen gaan samenwonen en daarbij beiden een afzonderlijke zelfstandige sociale huurwoonruimte in Nederland leeg achterlaten, geldt als meettijd de som van de meettijd van deze twee afzonderlijke doorstromers. Deze optelling geldt eenmalig, in die zin dat bij eventuele volgende verhuizingen qua meettijd wordt gehandeld als ware toepassing van deze regel/deze optelling nooit heeft plaatsgevonden.

4. Controle van gegevens (artikel 2)
De gegevens waarmee een woningzoekende geregistreerd staat worden door de betreffende corporatie gecontroleerd op het moment van toewijzing van een woning. De woningzoekende is verantwoordelijk voor het actueel houden van zijn inschrijfgegevens.

In het geval van een duurzaam gemeenschappelijke huishouding moet deze aangetoond worden door middel van:
- de huwelijksakte

- of het samenlevingscontract
- of akte van partnerregistratie
- of een uittreksel van de Basisregistratie Personen (BRP) waarin aangetoond wordt dat men minimaal de voorgaande twee jaar met maximaal 2 meerderjarigen heeft samengewoond.

Het verbreken van de duurzaam gemeenschappelijke huishouding moet aangetoond worden door middel van:

- een schriftelijke verklaring, ondertekend door beide partijen, waaruit blijkt dat de duurzaam gemeenschappelijke huishouding verbroken is
- of een echtscheidingsconvenant
- of een akte van ontbinding geregistreerd partnerschap
- of een officieel document van ontbinding van het samenlevingscontract.

5. Procedure huisvestingsvergunning (artikelen 3 en 4)
De corporaties zorgen voor het aanleggen en bijhouden van een uniform registratiesysteem van woningzoekenden. (artikel 3).
Zodra een woning door een corporatie wordt aangeboden aan een woningzoekende, kan deze bij de betrokken corporatie een aanvraag om een huisvestingsvergunning indienen, volgens een door burgemeester en wethouders vastgesteld formulier. De corporaties zijn gemandateerd om een huisvestingsvergunning te verlenen.

6. Verantwoording verhuurde woonruimte (artikel 5)
Elke woonruimte die verhuurd wordt, zal door de corporatie verantwoord worden via voor het publiek toegankelijk media. Dit gebeurt binnen twee weken na afgifte van de huisvestingsvergunning en het tekenen van het huurcontract. Er wordt minimaal verantwoord:

- het adres;
- het aantal reacties;
- de meettijd c.q. code voor wijze van rangordebepaling c.q. manier van toewijzing.

7. Onderscheid tussen aanbodmodel en lotingmodel (artikel 6)
Volgens artikel 6, vijfde lid van de verordening dient van het totale vrijkomende woningaanbod jaarlijks circa 15% volgens het lotingmodel te worden aangeboden. De corporatie kan binnen deze verdeling zelf kiezen welke woningen volgens aanbodmodel worden aangeboden en welke volgens het lotingmodel. In de laatste categorie zal het met name gaan om woningen voor woningzoekenden die snel een woning nodig hebben en niet in aanmerking komen voor een urgentie. Het gaat in het lotingmodel dus niet om het aanbieden van de minst courante woningen, maar om woningen die de beste match hebben met de beoogde categorie woningzoekenden. Uiteraard kunnen de woningcorporaties via monitoring het aanbod via het lotingmodel optimaliseren.

Van het totale woningaanbod dient 15% via loting te worden aangeboden. Omdat de situatie van zowel vraag als aanbod per gemeente en woningcorporatie kan verschillen hanteert de gemeente een bandbreedte van minimaal 13% en maximaal 17%. Dit percentage geldt per woningcorporatie. Jaarlijks wordt per gemeente en per woningcorporatie gemonitord hoeveel woningen via het lotingmodel worden aangeboden, wat voor woningen het zijn en aan welke doel groepen ze worden verhuurd.

Mocht verhuring binnen het gekozen systeem niet tot verhuur leiden, dan is de corporatie vrij in het kiezen van de methode om tot verhuring van de woning te komen.

7A. Wbmgp (Rotterdamwet)
In Nijmegen zijn een aantal delen van de stad aangewezen in het kader van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek. Hier worden extra voorwaarden aan woningzoekenden gesteld om leefbaarheidsproblematiek beheersbaar te maken en op te lossen. In dit artikel wordt dit geregeld. Bij het aanbod van Entree wordt deze afwijkende procedure vermeld.

8. Woningtoewijzing (artikel 7)
De woning wordt aangeboden op volgorde van de kandidatenlijst, zoals die ontstaat na toepassing van de gekozen rangordebepaler (aanbodmodel, lotingmodel dan wel maatwerk).

Binnen het aanbodmodel wordt zowel voor starters als doorstromers en herstarters de meettijd bepaald door de registratiedatum. Op dit begrip is al onder punt 3 ingegaan.
Als het gaat om de meettijd van starters, kan de registratiedatum nauwkeurig worden bepaald (niet alleen door de dag, maar ook door het tijdstip). In het geval van doorstromers is het denkbaar dat twee kandidaten voor dezelfde woning een gelijke registratie datum hebben. In dat geval wordt de rangorde bepaald door de leeftijd, oud voor jong.

Als een woningzoekende in aanmerking komt voor meer dan één woning, start in principe voor alle betreffende woonruimten een aanbiedingsproces. Dit is ongeacht het model dat gekozen is.

Voorwaarde voor toewijzing is een positieve verhuurdersverklaring en een inkomensverklaring (voor zover van toepassing) en correcte inschrijfgegevens. Een inkomensverklaring kan bij de Belastingdienst worden aangevraagd via een zogeheten IBRI-formulier.

De corporatie verstrekt na acceptatie van de woningtoewijzing namens het burgemeester en wethouders de huisvestingvergunning aan de nieuwe huurder. Burgemeester en wethouders verstrekken daartoe een formulier aan de corporatie.

9. Weigering huurcontract (artikel 8)
De woningcorporatie kan besluiten een kandidaat geen huurcontract aan te bieden. Redenen zijn onder andere huurschuld bij de huidige of een vorige verhuurder of het veroorzaken van ernstige overlast. Tevens zal de aanbieding ingetrokken worden indien blijkt dat de relevante gegevens van de woningzoekende in het woningzoekendenregister niet juist zijn of als de woningzoekende weigert medewerking te verlenen aan het controleren van die gegevens. De weigering gebeurt schriftelijk aan de betreffende kandidaat met opgaaf van reden(en) en met verwijzing naar de mogelijkheid daartegen een klacht in te dienen.

10. Toewijzing van levensloopgeschikte en rolstoelwoningen (artikel 8)
De Wmo-indicatie voor een levensloopgeschikte woning of een rolstoelwoning vindt op lokaal niveau plaats en wordt in de hele woningmarktregio geaccepteerd. Het maakt daarbij niet uit of de indicatie binnen of buiten de woningmarktregio is afgegeven.
Het verlenen van een Wmo-indicatie is een besluit waartegen op grond van de Algemene wet bestuursrecht bezwaar en beroep kan worden aangetekend. Het college van burgemeester en wethouders dat de Wmo-indicatie afgeeft neemt zelf de bezwaar- en beroepschriften in behandeling.

Voor de richtlijnen waaraan de betreffende woningen moeten voldoen, wordt verwezen naar bijlage 2. Levensloopgeschikte woningen zijn bedoeld voor mensen met een (lichte) fysieke beperking. Op lokaal niveau kunnen burgemeester en wethouders en de in de gemeente werkzame corporaties afspraken maken over de toewijzing van deze woningen.

Rolstoelwoningen die via het aanbodmodel worden geadverteerd, worden in eerste instantie uitsluitend aangeboden aan woningzoekenden met een indicatie voor een levensloopgeschikte c.q. rolstoelwoning. Indien deze woningen twee keer vruchteloos worden aangeboden, wordt de derde keer bij voorrang geadverteerd voor woningzoekenden met de betreffende indicatiestelling. Indien er dan weer geen kandidaten zijn voor deze woning, wordt hij bij de derde keer adverteren op basis van de normale volgordebepaling aan een andere woningzoekende toegewezen.

11. Maatwerk (artikel 9)

Per corporatie mag maximaal 20% van het vrijkomende aanbod onder de huurtoeslaggrens aangewend worden voor maatwerk. De 20% is berekend over het totaal aantal voor verhuur beschikbare woningen. Voor landelijk werkzame corporaties geldt deze in relatie tot het totaal aantal mutaties dat zij binnen de woningmarktregio hebben. Voor corporaties met minder dan 20 mutaties per jaar kan met het burgemeester en wethouders een afwijkend, hoger percentage maatwerk worden afgesproken.

Het maatwerk heeft in de eerste plaats betrekking op het via bemiddeling huisvesten van specifieke doelgroepen, zoals:

- De huisvesting van woningzoekenden met een Wmo-indicatie voor een rolstoelgeschikte woning. Een woningzoekende met een dergelijke indicatie maakt de keus tussen zelfstandig op zoek gaan naar een aangepaste woning of gebruik maken van bemiddeling. De Wmo-indicatie vindt op lokaal niveau plaats en wordt in de hele woningmarktregio geaccepteerd. Het maakt daarbij niet uit of de indicatie binnen of buiten de woningmarktregio is afgegeven.
- De huisvesting van cliënten via of op voordracht van maatschappelijke instellingen of bij uitstroom van cliënten uit instellingen.
- 'Tweede kans' huisvesting na huisuitzetting.

De corporatie(s) verantwoorden achteraf de verhuringen die onder meer zijn gedaan in het kader van bemiddeling via voor het publiek toegankelijke media (bijv. verantwoordingstabel) en in hun jaarlijkse verslaglegging.

12. Urgentie (artikel 10a en 10b)

Algemeen

De deelnemende gemeenten en corporaties in de woningmarktregio hanteren hetzelfde urgentiebeleid. Er wordt overal met dezelfde urgentiecriteria gewerkt.
Daartoe is er in de woningmarktregio één regionale urgentiecommissie werkzaam. De urgentiecommissie woonruimteverdeling is namens burgemeester en wethouders van de contactgemeente belast met het behandelen van alle aanvragen om noodurgentie. De benoeming van de leden van deze commissie valt onder verantwoordelijkheid van dit college. De werkzaamheden van de commissie zijn vastgelegd in het Reglement urgentieaanvragen woonruimteverdeling, dat deel uitmaakt van de bestuursovereenkomst die gemeenten in de woningmarktregio hebben gesloten.

Rangordebepaling

Een urgent woningzoekende gaat voor een regulier woningzoekende, tenzij voor de betreffende woning de voorrang voor urgent woningzoekenden is uitgesloten. Dit laatste is in de presentatie van de woning (bijvoorbeeld in de advertentie) duidelijk kenbaar gemaakt. Als er twee of meer urgent woningzoekenden reageren op dezelfde woning, wordt de rangorde van de urgent woningzoekenden bepaald op de wijze zoals bepaald in artikel 10a.

Mantelzorg

Ontvangers en verleners van mantelzorg moeten voldoen aan de volgende voorwaarden om voor urgentie via een mantelzorgurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10b in aanmerking te komen:

- Er is sprake van een ondersteuningsvraag
- Er is sprake van een mantelzorgrelatie
- De mantelzorger besteedt minimaal 10 uur per week aan mantelzorg
- Er is sprake van langdurige ondersteuning waarbij de verwachting bestaat dat de mantelzorgrelatie minimaal 1 jaar na de verklaring in stand blijft

Daarnaast kan de afstand of reistijd tussen de ontvanger en verlener van mantelzorg bij de beoordeling van een aanvraag om een mantelzorgurgentieverklaring worden betrokken.
De mantelzorgurgentieverklaring is alleen geldig in de gemeente die deze verklaring heeft afgegeven. Dit is de gemeente waar de mantelzorg wordt verleend of ontvangen.
Het verstrekken van een mantelzorgurgentieverklaring is een besluit waartegen op grond van de Algemene wet bestuursrecht bezwaar en beroep kan worden aangetekend. Het college van burgemeester en wethouders dat de mantelzorgurgentieverklaring afgeeft neemt zelf de bezwaar- en beroepschriften in behandeling.
Woningzoekenden die mantelzorg verlenen of ontvangen worden niet bemiddeld naar een woning.

Noodsituatie

- Er is sprake van een persoonlijke noodsituatie.
- Een (andere) woning in de regio moet een oplossing zijn voor de huidige noodsituatie.
- De huidige woning is niet geschikt (te maken) om het probleem, waarin het huishouden verkeert, te verhelpen.
- De noodsituatie moet zodanig ernstig zijn dat het onverantwoord is deze langer dan vier maanden te laten voortbestaan, geteld vanaf het moment van behandeling van de aanvraag door de urgentiecommissie.
- De noodsituatie moet buiten de schuld (of nalatigheid) van betrokkene zijn ontstaan. Betrokkene is niet verwijtbaar verantwoordelijk te stellen voor het ontstaan of voortbestaan van de problemen. Voor zover er sprake is van verwijtbare verantwoordelijkheid voor ontstaan of voort bestaan van het probleem geldt dit tot een maximum van 3 jaar na het ontstaan van de woonnoodsituatie.
- De noodsituatie was voor betrokkene niet te voorzien, ofwel betrokkene was niet in staat tijdig maatregelen te nemen om de (huidige of aanstaande) woonnoodsituatie te voorkomen.
- Verder was betrokkene niet in staat daarop te anticiperen door middel van tijdig reageren c.q. inschrijven als woningzoekende in de woningmarktregio.
- Van betrokkene wordt verwacht eerst zelf aantoonbaar naar een oplossing van het probleem gezocht te hebben, voordat een noodurgentieverklaring wordt aangevraagd.

Het verstrekken van een noodurgentieverklaring is een besluit waartegen op grond van de Algemene wet bestuursrecht bezwaar en beroep kan worden aangetekend.

Begeleiding en bemiddeling

Aan het verstrekken van een noodurgentieverklaring kunnen voorwaarden worden verbonden (artikel 11 verordening). De voorwaarden kunnen gelden voor personen in bijzondere omstandigheden of voor personen met zodanig ernstige psychische en/of psychosociale problemen dat woonbegeleiding geïndiceerd is. De voorwaarden die opgelegd kunnen worden, zijn:

- acceptatie van begeleiding;
- toewijzing van een specifiek geschikte woning.

Aan woningzoekenden waarbij begeleiding als voorwaarde is gesteld, kan de woningcorporatie bij woningtoewijzing de eis stellen dat zij deze begeleiding daadwerkelijk accepteren. Weigering van begeleiding kan er toe leiden dat de woningzoekende niet in aanmerking komt voor de woning.

Bij de toewijzing van een specifiek geschikte woning wordt de urgente bemiddeld en gaat dus niet zelf op zoek naar een woning.

13. Kosten aanvraag noodurgentieverklaring
Voor de woningzoekende bedragen de kosten voor het aanvragen van een noodurgentieverklaring € 55,00 (peildatum 1 januari 2015). Dit zal worden geregeld in de Belastingverordening van de contactgemeente.

14. Overige zaken

Bestuurlijke boete (artikel 21)
In artikel 2 is bepaald dat zelfstandige woonruimten in eigendom van een corporatie met een huurprijs beneden de huurtoeslaggrens als bedoeld in artikel 13, eerste lid, onder a, van de Wet op de huurtoeslag niet voor bewoning in gebruik mogen worden genomen of gegeven als daarvoor geen huisvestingsvergunning is verleend. Het handelen zonder huisvestingsvergunning is een overtreding waartegen een bestuurlijke boete kan worden opgelegd. De bestuurlijke boete bedraagt ten hoogte € 405.
Ook tegen het onttrekken, samenvoegen, omzetten of splitsen van een woonruimte (artikel 15 van de huisvestingsverordening) zonder vergunning kan een bestuurlijke boete worden opgelegd. De bestuurlijke boete bedraagt dan ten hoogte € 5.000. De boete bedraagt ten hoogste € 10.000 ingeval de woonruimte bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd. Bij herhaling van de overtreding kunnen deze boetes worden verhoogd met ten hoogste 50%.

Calamiteiten
Corporaties hebben de mogelijkheid om in geval van calamiteiten, zoals brand en bij levensbedreigende situaties, huurwoningen direct toe te wijzen.

Woningruil
Woningruil valt buiten de regels van de Huisvestingsverordening en telt dan ook niet mee als vrijkomend huuraanbod. Het betreft wel een mutatie en moet daarom meegenomen worden in de verantwoording.

Woonwagen en/of -standplaatsen
Woonwagen en/of -standplaatsen worden bij voorkeur via het aanbodmodel verdeeld.
In enkele gemeenten in deze regio worden deze standplaatsen via bemiddeling verdeeld. Indien dit het geval is telt dit mee als maatwerk.

Overgangsrecht
Op grond van artikel 23 worden procedures rond woningtoewijzing die hun grondslag vinden in de Regionale huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013 afgewikkeld volgens de nieuw vastgestelde verordening. Omdat urgentieverklaringen zijn gericht op woningtoewijzing is het overgangsrecht mede van toepassing op aanvragen om een urgentieverklaring die zijn ingediend en urgentieverklaringen die zijn verleend op grond van de Regionale huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Bijlage 2 Richtlijnen voor levensloopgeschikte woonruimten en rolstoelgeschikte woonruimten (artikel 8, lid 2 en lid 3 Huisvestingsverordening Nijmegen 2016A)

Levensloopgeschikte woonruimten

1. Goed bereikbare entree

De entree van de woonruimte dient goed bereikbaar te zijn, dat wil zeggen dat een bewoner/ bezoeker die gebruik maakt van loophulpmiddelen de woning goed moet kunnen gebruiken:

a. De toegangsroute naar een woning dient verhard en voldoende stroef te zijn
b. Breedte van de toegangsroute dient groter dan 900 mm te zijn
c. Hoogteverschil dient kleiner dan 250 mm te zijn, te overbruggen met helling niet steiler dan 1:12
d. De toegangsroute naar een woongebouw dient verhard en voldoende stroef te zijn
e. Breedte van de toegangsroute groter dan 1200 mm
f. Hoogteverschil tussen 250 en 500 mm, te overbruggen met een helling niet steiler dan 1:12
g. Hoogteverschil vanaf openbare weg mag niet meer zijn dan 500 mm
h. Bij appartementen dient een lift aanwezig te zijn voor woonruimten die niet op de begane grond liggen.
i. Aan de buitenzijde van de voordeur dient een vrije ruimte van minimaal 1200 x 1200 mm te zijn, op waterpas niveau. Aan de binnenzijde minimaal 1200 m breed en 1500 mm diep met ruimte voor een garderobe.

2. Indeling

Alle primaire ruimten (woonkamer, keuken, toilet, hoofdslaapkamer en badkamer) dienen op één bouwlaag te liggen. Als er verblijfsruimten op meer dan één bouwlaag liggen, zijn ze onderling verbonden door een veilige trap. Als de primaire ruimten (woonkamer, keuken, toilet, hoofdslaapkamer en badkamer) op meer dan één bouwlaag liggen, moet tevens de mogelijkheid aanwezig zijn om een traplift aan te brengen.

3. Drempels en draaicirkels
   a. In de woonruimte zijn lage (max. 20 mm) of geen drempels. Dat geldt ook voor de toegangsdeuren tot de woonruimte of het woongebouw (in het geval van appartementen e.d.).
   b. Als dat laatste niet mogelijk is, dienen hogere drempels door een hellingbaan te worden overbrugd.
   c. De afmetingen van de keuken, hoofdslaapkamer en badkamer dienen zodanig te zijn dat een draaicirkel van 1200 mm mogelijk is.
   d. In het geval van een afzonderlijk toilet dient de toegangsdeur bij voorkeur haaks op de lengterichting van de toiletpot te staan.

4. De vertrekken
   a. Voor alle vertrekken geldt dat alle deurposten minimaal 750 mm breed zijn.
   b. Een woonruimte van minimaal 19 m^2 en een breedte van minimaal 3,30 m, ruimte voor zitten en eten, voldoende vrij uitzicht.
   c. Een privé buitenruimte (balkon, terras) van minimaal 2000 x 1200 mm, met de bereikbaarheid conform punt 1c.
   d. Een open of gesloten keuken met een aanrechtlengte van bij voorkeur 2400 mm en een vrije ruimte achter het aanrecht van minimaal 1200 mm diep.

e. Een hoofdslaapruimte van minimaal 10 m^2, een breedte van minimaal 2700 mm, een vrije bewegingsruimte aan minimaal één lange zijde van een tweepersoonsbed en naar een garderobe kast van minimaal 800 mm.
f. Een badruimte met een bij voorkeur drempelloze douche, wastafel en toilet, en antislipvloer.
g. Wanneer sprake is van drie of meer slaapkamers een apart tweede toilet van minimaal 1100 mm x 850 mm.

5. Indien sprake is van een woongebouw (zoals bij appartementen) dienen de volgende voorzieningen te worden getroffen:
   a. De aanwezigheid van een intercom/videofoon.
   b. Een goede verlichting in de hal, trappenhuizen, bergingen, enz.
   c. Een goed voor rollatorgebruikers bereikbare entree.
   d. Een goed voor rollatorgebruikers bereikbare berging.
   e. Bij de entree van het woongebouw een vrije ruimte aan de buitenzijde van minimaal 1500 mm x 1500 mm, op waterpas niveau.
   f. In de entreehal een vrije ruimte van 1500 x 1500 mm excl. een vaste zitplaats voor 2 personen
   g. Een lift met een binnenbreedte van minimaal 900 mm breed en 1300 mm diep, met schuifdeur of automatische deur .
   h. Verkeersruimten (gangen, galerijen e.d.) van minimaal 1200 mm breed.
   i. Licht of elektrisch bedienbare deuren van minimaal 800 mm breed en drempelloos dan wel met een lage drempel.
   j. Een stalling en oplaadpunt voor een scootmobielen.

6. In de woonruimte dient voldoende comfort (binnenklimaat) te zijn. Indien sprake is van een woongebouw dient dit gebouw voldoende veiligheid (sociale veiligheid, valveiligheid) binnen en buiten de woonruimte te bieden.

Corporaties kunnen overeenkomstig certificaat A (rollatorgeschikt) van het Handboek WoonKeur Bestaande Bouw aanvullende eisen stellen**.**

<u>Rolstoelgeschikte woonruimten</u>

Naast de hierboven voorschriften voor levensloopgeschikte woningen gelden voor <u>rolstoelgeschikte</u> woonruimten de volgende <u>aanvullende</u> voorschriften:

a. Goed bereikbare entree
   a. De bezoekbaarheid van de woning dient goed te zijn, dat wil zeggen dat een bewoner/bezoeker die gebruik maakt van een rolstoel de woning goed moet kunnen gebruiken.
   b. Aan de buitenzijde van de voordeur dient een vrije ruimte van minimaal 1500 mm x 1500 mm te zijn, op waterpas niveau. Aan de binnenzijde eveneens minimaal 1500 mm x 1500 mm diep met ruimte voor een garderobe.

1. De vertrekken
   a. Een privé buitenruimte (balkon, terras) van minimaal 2000 mm x 1500 m.
   b. Een hoofdslaapruimte van minimaal 12 m^2, een breedte van minimaal 3000 mm, een vrije bewegingsruimte aan minimaal één lange zijde van een tweepersoonsbed en naar een garderobe kast van minimaal 900 mm;

c. De afmetingen van de keuken, hoofdslaapkamer en badkamer dienen zodanig te zijn dat een draaicirkel van 1500 mm mogelijk is.
d. Het aanrecht dient onderrijdbaar en nastelbaar te zijn voor iemand in een rolstoel.
e. Een badruimte met extra ruimte in voor de grotere draaicirkel van een rolstoel en extra parkeerruimte naast closet en douchezitje.

2. In het geval van een woongebouw (zoals bij appartementen) dienen dat alle deuropeningen minimaal 850 mm breed en drempelloos te zijn. Indien dit niet anders kan, dient een drempel max. 20 mm hoog te zijn).

3. Indien sprake is van een woongebouw (zoals bij appartementen) dienen de volgende voorzieningen te worden getroffen:
   a. Een goed voor rolstoelgebruikers bereikbare berging met een bergingsgang van minimaal 1100 mm breed.
   b. Verkeersruimten (gangen, galerijen e.d.) van minimaal 1500 mm breed.
   c. Bij voorkeur licht of elektrisch bedienbare deuren van minimaal 850 mm breed en drempelloos.

Bijlage 3 Monitorgegevens (artikel 20 van de Huisvestingsverordening Nijmegen)

De inhoud van de monitorrapportage bevat in ieder geval:

1. Een overzicht van de actief woningzoekenden.
Totalen per jaar
En naar de volgende onderscheiden doelgroepen:
Starters
Doorstromers
Inkomensgroepen
Leeftijdsgroepen
Herkomst
Urgent woningzoekenden

2. Een overzicht van de verhuurde woningen
Totalen per jaar
En naar de volgende onderscheiden doelgroepen:
Starters
Doorstromers
Inkomensgroepen
Leeftijdsgroepen
Herkomst

3. Slaagkansen
Totalen
En naar de volgende onderscheiden doelgroepen
Starters
Doorstromers
Inkomensgroepen
Leeftijdsgroepen

4. Monitoring aanpassingen 2013
Behoud meettijd bij verhuizing
Toewijzing naar verdeler (bemiddeling, meettijd, loting, direct te huur)
Sanctie “geen reactie bij loten

5. Verhuisbewegingen
Weergave verhuisbewegingen (>10) binnen en tussen gemeenten in de woningmarktregio.

6. Weergave kerngegevens voor de woningmarktregio en per gemeente.

Een en ander bij voorkeur volgens het in 2014 door Entree gehanteerde model.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Bijlage 4. Beschikking van de Minister voor Wonen en Rijksdienst in het kader van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (artikel 6a).

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Overzicht technische aanpassingen Huisvestingsverordening Nijmegen 2016A

Onderstreept: nieuw
Doorgehaald: wordt verwijderd

Aanhef
Toevoegen:
… en artikel 8 van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek .

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

Toevoegen:

Huisvestingsvergunning	Een vergunning als bedoeld in art. 8 eerste lid van de wet

Aanpassen:

Inkomensverklaring	Een officiële verklaring van de Belastingdienst betreffende de inkomensgegevens over een bepaald belastingjaar ~~(ook wel een IBRI-verklaring genoemd).~~
Woningmarktregio	De regio waarin de volgende gemeenten zijn gelegen: Arnhem, Beuningen, Duiven, Doesburg, Druten, Berg en Dal ~~Groesbeek,~~ Heumen, Lingewaard, Montferland~~, Mook en Middelaar~~, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar.
Woonduur	De periode dat een huishouden aaneengesloten de huidige zelfstandige woonruimte in Nederland bewoont, conform de gegevens van de Basisregistratie Personen (BRP).

Hoofdstuk 2 De huisvestingsvergunning

Hierin wordt een artikel 6a toegevoegd om zodoende een correcte en verplichte verwijzing naar de toepassing van de Wbmgp te realiseren. Dit heeft ok gevolgen voor artikel 10a eb 10b.

Toevoegen:
Artikel 6 A Woningtoewijzing Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (Wbmgp)

1. Woningzoekenden die minder dan zes jaar voorafgaand aan de aanvraag van een huisvestingsvergunning onafgebroken ingezetene zijn van de woningmarktregio komen slechts in aanmerking voor een huisvestingsvergunning voor het in gebruik nemen van een woonruimte als bedoeld in artikel 2 die is gelegen in de gebieden die door de Minister voor Wonen en Rijksdienst zijn aangewezen bij beschikking van 2 februari 215, kenmerk 2014-0000661742, indien zij beschikken over:

    a. Een inkomen op grond van het in dienstbetrekking verrichten van arbeid;
    b. Een inkomen uit zelfstandig beroep of bedrijf;
    c. Een inkomen op grond van een regeling voor vrijwillig vervroegd uittreden;
    d. Een ouderdomspensioen als bedoeld in de Algemene Ouderdomswet;

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

e. Een ouderdoms- of nabestaandenpensioen als bedoeld in de Wet op de Loonbelasting 1964; of
f. Studiefinanciering als bedoeld in de Wet studiefinanciering 2000.

2. Burgemeester en wethouders kunnen aan een woningzoekende die niet voldoet aan de eisen, genoemd in het eerste lid, een huisvestingsvergunning verlenen, indien het weigeren van die huisvestingsvergunning tot een onbillijkheid van overwegende aard zou leiden

Artikel 10a Voorrang bij urgentie
Toevoegen:

1. Voor de in artikel 2 aangegeven woonruimten, met uitzondering van de woonruimten die door de minister voor Rijksdienst en Wonen zijn aangewezen bij beschikking van2 februari 215, kenmerk 2014-0000661742, wordt bij het verlenen van huisvestingsvergunningen voorrang gegeven aan urgent woningzoekenden.

Artikel 10b Urgentieverklaringen

Toevoegen:
1. De urgentieverklaringen als bedoeld in de leden 1 en 3 zijn geldig voor het verkrijgen van woonruimten in de woningmarktregio, met uitzondering van de woonruimten die door de minister voor Rijksdienst en Wonen zijn aangewezen bij beschikking van2 februari 2015, kenmerk 2014-0000661742.

Hoofdstuk 3 Wijzigingen in de woonruimtevoorraad

Artikel 12 Aanwijzing vergunningplichtige woonruimte

Aanpassen:
~~1.~~ Het verbod als bedoeld in artikel 21 van de wet, eerste volzin en onder a tot en met c geldt voor alle woonruimten die zijn gelegen in de gemeente Nijmegen ~~in het gebied Binnenstad en Singels van de gemeente Arnhem zoals aangegeven op op de bij deze verodeniung behorende kaarten~~

Hoofdstuk 4 Overige bepalingen

Hierin worden foute verwijzingen en consistentie in terminologie hersteld. Daarnaast wordt een bijlage toegevoegd voor Nijmegen in verband met de Wbmgp

Artikel 24 Inwerkingtreding verordening en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2016 en vervalt op 31 december 2019.
2. Deze verordening wordt aangehaald als Huisvestingsverordening (naam gemeente) 2016.

De verordening heeft de volgende bijlagen:
1. Toelichting bij de Huisvestingsverordening (naam gemeente) 2016;
2. Bijlage Richtlijnen ~~voorschriften~~ voor levensloopgeschikte en rolstoelgeschikte woonruimten (artikel 8, lid 2 en 3 Huisvestingsverordening Gemeente Nijmegen 2016);

3. Bijlage monitorgegevens (artikel 20 Huisvestingsverordening Nijmegen 2016;
4. Beschikking van de Minister voor Wonen en Rijksdienst d.d. 2 februari 2015 (artikel 6a Huisvestingsverordening Nijmegen 2016).

Bijlage 2 Richtlijnen voor levensloopgeschikte woonruimten en rolstoelgeschikte woonruimten (artikel 8, lid 2 en lid 3 Huisvestingsverordening Nijmegen 2016

Deze bijlage is geheel geactualiseerd

Levensloopgeschikte woonruimten

1. Goed bereikbare entree

De entree van de woonruimte dient goed bereikbaar te zijn, dat wil zeggen dat een bewoner/ bezoeker die gebruik maakt van loophulpmiddelen de woning goed moet kunnen gebruiken:

a. De toegangsroute naar een woning dient verhard en voldoende stroef te zijn
b. Breedte van de toegangsroute dient groter dan 900 mm te zijn
c. Hoogteverschil dient kleiner dan 250 mm te zijn, te overbruggen met helling niet steiler dan 1:12
d. De toegangsroute naar een woongebouw dient verhard en voldoende stroef te zijn
e. Breedte van de toegangsroute groter dan 1200 mm
f. Hoogteverschil tussen 250 en 500 mm, te overbruggen met een helling niet steiler dan 1:12
g. Hoogteverschil vanaf openbare weg mag niet meer zijn dan 500 mm
h. Bij appartementen dient een lift aanwezig te zijn voor woonruimten die niet op de begane grond liggen.
i. Aan de buitenzijde van de voordeur dient een vrije ruimte van minimaal 1200 x 1200 mm te zijn, op waterpas niveau. Aan de binnenzijde minimaal 1200 m breed en 1500 mm diep met ruimte voor een garderobe.

2. Indeling

Alle primaire ruimten (woonkamer, keuken, toilet, hoofdslaapkamer en badkamer) dienen op één bouwlaag te liggen. Als er verblijfsruimten op meer dan één bouwlaag liggen, zijn ze onderling verbonden door een veilige trap. Als de primaire ruimten (woonkamer, keuken, toilet, hoofdslaapkamer en badkamer) op meer dan één bouwlaag liggen, moet tevens de mogelijkheid aanwezig zijn om een traplift aan te brengen.

3. Drempels en draaicirkels
   a. In de woonruimte zijn lage (max. 20 mm) of geen drempels. Dat geldt ook voor de toegangsdeuren tot de woonruimte of het woongebouw (in het geval van appartementen e.d.).
   b. Als dat laatste niet mogelijk is, dienen hogere drempels door een hellingbaan te worden overbrugd.
   c. De afmetingen van de keuken, hoofdslaapkamer en badkamer dienen zodanig te zijn dat een draaicirkel van 1200 mm mogelijk is.
   d. In het geval van een afzonderlijk toilet dient de toegangsdeur bij voorkeur haaks op de lengterichting van de toiletpot te staan.

4. De vertrekken
   a. Voor alle vertrekken geldt dat alle deurposten minimaal 750 mm breed zijn.

b. Een woonruimte van minimaal 19 m^2 en een breedte van minimaal 3,30 m, ruimte voor zitten en eten, voldoende vrij uitzicht.
c. Een privé buitenruimte (balkon, terras) van minimaal 2000 x 1200 mm, met de bereikbaarheid conform punt 1c.
d. Een open of gesloten keuken met een aanrechtlengte van bij voorkeur 2400 mm en een vrije ruimte achter het aanrecht van minimaal 1200 mm diep.
e. Een hoofdslaapruimte van minimaal 10 m^2, een breedte van minimaal 2700 mm, een vrije bewegingsruimte aan minimaal één lange zijde van een tweepersoonsbed en naar een garderobe kast van minimaal 800 mm.
f. Een badruimte met een bij voorkeur drempelloze douche, wastafel en toilet, en antislipvloer.
g. Wanneer sprake is van drie of meer slaapkamers een apart tweede toilet van minimaal 1100 mm x 850 mm.

5. Indien sprake is van een woongebouw (zoals bij appartementen) dienen de volgende voorzieningen te worden getroffen:
   a. De aanwezigheid van een intercom/videofoon.
   b. Een goede verlichting in de hal, trappenhuizen, bergingen, enz.
   c. Een goed voor rollatorgebruikers bereikbare entree.
   d. Een goed voor rollatorgebruikers bereikbare berging.
   e. Bij de entree van het woongebouw een vrije ruimte aan de buitenzijde van minimaal 1500 mm x 1500 mm, op waterpas niveau.
   f. In de entreehal een vrije ruimte van 1500 x 1500 mm excl. een vaste zitplaats voor 2 personen
   g. Een lift met een binnenbreedte van minimaal 900 mm breed en 1300 mm diep, met schuifdeur of automatische deur .
   h. Verkeersruimten (gangen, galerijen e.d.) van minimaal 1200 mm breed.
   i. Licht of elektrisch bedienbare deuren van minimaal 800 mm breed en drempelloos dan wel met een lage drempel.
   j. Een stalling en oplaadpunt voor een scootmobielen.

6. In de woonruimte dient voldoende comfort (binnenklimaat) te zijn. Indien sprake is van een woongebouw dient dit gebouw voldoende veiligheid (sociale veiligheid, valveiligheid) binnen en buiten de woonruimte te bieden.

Corporaties kunnen overeenkomstig certificaat A (rollatorgeschikt) van het Handboek WoonKeur Bestaande Bouw aanvullende eisen stellen**.**

<u>Rolstoelgeschikte woonruimten</u>

Naast de hierboven voorschriften voor levensloopgeschikte woningen gelden voor <u>rolstoelgeschikte</u> woonruimten de volgende <u>aanvullende</u> voorschriften:

a. Goed bereikbare entree
   a. De bezoekbaarheid van de woning dient goed te zijn, dat wil zeggen dat een bewoner/bezoeker die gebruik maakt van een rolstoel de woning goed moet kunnen gebruiken.
   b. Aan de buitenzijde van de voordeur dient een vrije ruimte van minimaal 1500 mm x 1500 mm te zijn, op waterpas niveau. Aan de binnenzijde eveneens minimaal 1500 mm x 1500 mm diep met ruimte voor een garderobe.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

1. De vertrekken
   a. Een privé buitenruimte (balkon, terras) van minimaal 2000 mm x 1500 m.
   b. Een hoofdslaapruimte van minimaal 12 m^2, een breedte van minimaal 3000 mm, een vrije bewegingsruimte aan minimaal één lange zijde van een tweepersoonsbed en naar een garderobe kast van minimaal 900 mm;
   c. De afmetingen van de keuken, hoofdslaapkamer en badkamer dienen zodanig te zijn dat een draaicirkel van 1500 mm mogelijk is.
   d. Het aanrecht dient onderrijdbaar en nastelbaar te zijn voor iemand in een rolstoel.
   e. Een badruimte met extra ruimte in voor de grotere draaicirkel van een rolstoel en extra parkeerruimte naast closet en douchezitje.

2. In het geval van een woongebouw (zoals bij appartementen) dienen dat alle deuropeningen minimaal 850 mm breed en drempelloos te zijn. Indien dit niet anders kan, dient een drempel max. 20 mm hoog te zijn).

3. Indien sprake is van een woongebouw (zoals bij appartementen) dienen de volgende voorzieningen te worden getroffen:
   a. Een goed voor rolstoelgebruikers bereikbare berging met een bergingsgang van minimaal 1100 mm breed.
   b. Verkeersruimten (gangen, galerijen e.d.) van minimaal 1500 mm breed.
   c. Bij voorkeur licht of elektrisch bedienbare deuren van minimaal 850 mm breed en drempelloos.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Gemeenteblad Nijmegen

Jaartal / nummer
2013 / 026

Naam
Beleidsregels onttrekking, samenvoeging en omzetting 2013

Publicatiedatum
15 januari 2013

Opmerkingen

- **Vaststelling** van de beleidsregels bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 15 januari 2013, agendapuntnummer. 3.4.

  De inwerkingtreding is in het voorstel bepaald op 16 januari 2013, op welk tijdstip het voorgaande gemeenteblad (GB2011-048 is vervallen.

Aantal bladzijden / verkoopprijs
12 / € 0,60

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Beleidsregels onttrekking, samenvoeging en omzetting 2013

1. Inleiding
Het reguleren van wijzigingen in de bestaande woonruimtevoorraad is één van de instrumenten ter bescherming van de omvang en de samenstelling van de woningvoorraad. De Huisvestingswet geeft het formele kader voor regels op het gebied van wijzigingen in de woonruimtevoorraad. Het Algemeen Bestuur van het Stadsregio Arnhem Nijmegen heeft deze in de Regionale Huisvestingsverordening van toepassing verklaard op de Gemeente Nijmegen. Deze verordening biedt ruimte voor nader (gemeentelijk) beleid, zowel over de vraag, of een vergunning voor onttrekking, samenvoeging of omzetting al dan niet kan worden verleend, als over de vraag onder welke voorwaarden een vergunning kan worden verleend. Dit nadere beleid kan in de vorm van beleidsregels door burgemeester en wethouders worden vastgesteld.
Het bepaalde in deze beleidsregels is van toepassing op alle woonruimte in Nijmegen, ongeacht de huur- of koopprijs, tenzij anders vermeld.

2. Wanneer is een vergunning nodig?
Artikel 30 van de Huisvestingswet bepaalt, dat het zonder vergunning van burgemeester en wethouders niet is toegestaan woonruimte, die behoort tot een in de Huisvestingsverordening aangewezen categorie:

a) aan de bestemming tot bewoning te onttrekken, of voor een zodanig gedeelte aan die bestemming te onttrekken, dat die woonruimte daardoor niet langer geschikt is voor bewoning door een huishouden van dezelfde omvang als waarvoor deze zonder zodanige onttrekking geschikt is (economische onttrekking of sloop);
b) met andere woonruimte samen te voegen;
c) van zelfstandige in onzelfstandige woonruimte om te zetten.

Onder zelfstandige woonruimte wordt hier verstaan een woonruimte welke een eigen toegang heeft en welke door een huishouden kan worden bewoond zonder dat dit daarbij afhankelijk is van wezenlijke voorzieningen buiten die woonruimte.

Onttrekkings- en samenvoegingsvergunningen
Bovenstaand betekent dat een vergunning is vereist voor elk van reguliere bewoning door een huishouden afwijkend gebruik van een woning. Hieronder valt onder andere het geheel of gedeeltelijk aan de bestemming tot bewoning onttrekken ten behoeve van gebruik als bedrijfs-, winkel- of kantoorruimte, sloop, samenvoeging met een andere woning, e.d..

Omzettingsvergunningen (kamerverhuur)
Een vergunning voor omzetting van zelfstandige in onzelfstandige woonruimte is vereist indien vergunning wordt aangevraagd ten behoeve van de realisatie van 5 of meer wooneenheden (onzelfstandige woonruimten), danwel ten behoeve van bewoning door 5 of meer personen. Indien een omzettingsvergunning wordt aangevraagd voor een goedkope grondgebonden eengezinswoning gelden er strengere eisen:

- Voor *goedkope grondgebonden eengezinswoningen* (grondgebonden eengezinswoningen met een WOZ-waarde ónder de door de Stadsregio Arnhem Nijmegen vastgestelde grens van een goedkope koopwoning (2012: € 172.000)) gelden strengere vergunningvereisten voor omzetting van zelfstandige in onzelfstandige woonruimten. Omzetting van zelfstandige in onzelfstandige woonruimte van goedkope grondgebonden eengezinswoningen ten behoeve van realisatie van maximaal 2 wooneenheden, danwel bewoning tot en met 2 personen, is vergunningvrij. Vanaf 3 wooneenheden, danwel 3 personen, is voor dit type woningen een omzettingsvergunning vereist.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

3. Wanneer wordt een vergunning niet verleend?
Een onttrekkings-, samenvoegings- of omzettingsvergunning wordt door burgemeester en wethouders niet verleend, indien het belang van het behoud of de samenstelling van de woonruimtevoorraad groter is dan het met het onttrekken, samenvoegen of omzetten gediende belang en het belang van het behoud of de samenstelling van de woonruimtevoorraad niet door het stellen van voorwaarden en voorschriften voldoende kan worden gediend.
Hiervan is in ieder geval sprake, indien:

a) de woning waarop de aanvraag betrekking heeft is gelegen in het stadscentrum en de onttrekking wordt aangevraagd ten behoeve van een economische functie, met uitzondering van:
    i. een economische functie waarbij overnachtingsaccommodatie voor toeristisch verblijf wordt toegevoegd (hotel, pension, bed&breakfast); of
    ii. een economische functie waarbij toilet-, opslag- en/of kantoorruimte wordt toegevoegd op de eerste verdieping gelegen boven een middelzware of zware horecagelegenheid (categorie 2a of 3 Staat van horeca-activiteiten (model Nijmegen)).
b) vergunning wordt aangevraagd ten behoeve van omzetting van een zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte(n), de woning waarop de aanvraag betrekking heeft, een eengezinswoning betreft, op het moment van aanvraag een WOZ-waarde heeft ónder de door de Stadsregio Arnhem Nijmegen vastgestelde grens van een goedkope koopwoning (2012: € 172.000) én de vergunning wordt aangevraagd ten behoeve van realisatie van méér dan 3 wooneenheden, danwel ten behoeve van bewoning van het gebouw door méér dan 3, niet in het verband van een huishouden levende, personen.
c) vaststaat of redelijkerwijs moet worden aangenomen dat het verlenen van de vergunning zou leiden tot een ontoelaatbare inbreuk op de leefbaarheid in het gebouw of in de omgeving van het gebouw waarop de vergunning betrekking heeft.
d) de onttrekkingsvergunning wordt aangevraagd ten behoeve van sloop.

Indien het belang van het behoud of de samenstelling van de woonruimtevoorraad níet groter is dan het met het onttrekken van de bestemming tot bewoning, het samenvoegen met andere woonruimte of het omzetten van zelfstandige in onzelfstandige woonruimten gediende belang en het belang van het behoud of de samenstelling van de woonruimtevoorraad wél door het stellen van voorwaarden en voorschriften voldoende kan worden gediend, wordt een vergunning door burgemeester en wethouders verleend.

4. Wanneer wordt een vergunning ingetrokken?
Een vergunning kan door burgemeester en wethouders worden ingetrokken, indien:

- de vergunning is verleend op grond van door de vergunninghouder verstrekte gegevens waarvan deze wist of redelijkerwijs kon vermoeden dat zij onjuist of onvolledig waren;
- de aan de vergunning verbonden voorwaarden en voorschriften niet worden nagekomen;
- de vergunninghouder één jaar na het onherroepelijk worden van de vergunning daarvan nog geen gebruik heeft gemaakt, of de woonruimte waarvoor de vergunning is verleend langer dan één jaar niet meer in gebruik is;
- vaststaat of redelijkerwijs moet worden aangenomen dat het in stand laten van de vergunning zou leiden tot een ontoelaatbare inbreuk op de leefbaarheid in het gebouw of in de omgeving van het gebouw waarop de vergunning betrekking heeft;
- het aantal onzelfstandige woonruimten afwijkt van het in de aanvraag vermelde aantal;
- er meer, niet in het verband van een huishouden levende, personen in het gebouw wonen, dan in het in de aanvraag vermelde aantal.

Het college gaat niet eerder tot intrekking van de vergunning over, voordat degene tegen wie het besluit tot intrekking wordt genomen bij aangetekende brief in kennis is gesteld dat het voornemens is, dat het de vergunning zal intrekken, indien voor een nader te bepalen datum niet zodanige maatregelen en/of voorzieningen zijn getroffen, dat alsnog aan de desbetreffende bepalingen van deze beleidsregels wordt voldaan en hij/zij in de gelegenheid is gesteld zich door of namens het college te doen horen.

5. Beleidsregels vergunningverlening

5.1 Behoud of samenstelling van de woningvoorraad

Het eerste beleidsuitgangspunt is het belang van het behoud of de samenstelling van de woningvoorraad. De belangen, die de aanvrager bij zijn aanvraag heeft aangevoerd moeten worden afgezet tegen het gemeentelijk belang bij handhaving van de concrete woonruimte. De gemeente beschermt daarbij de belangen van de categorie personen, die voor dergelijke woonruimte in aanmerking wensen te komen. De belangen van overige personen (bewoners, buren, derden-belanghebbenden) spelen normaliter geen rol. Hun belangen worden door andere wetten en regelgeving dan de Huisvestingswet gediend (Burgerlijk Wetboek, Wet ruimtelijke ordening, Woningwet, Bouwbesluit, Wet Milieubeheer, Wet Geluidhinder, APV, Wabo, Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte, etc.).

Bij het behoud of de samenstelling van de woningvoorraad speelt ook leefbaarheid een rol. Uit de totstandkomingsgeschiedenis van de Huisvestingswet blijkt dat deze wet mede ziet op bescherming van de leefbaarheid door middel van regulering van de samenstelling van de woonruimtevoorraad, teneinde de negatieve effecten op de omgeving door het op een bepaalde wijze van bewonen van een woning te beperken (Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak, 22 november 2006). Hierbij valt o.a. te denken aan parkeer- en verkeersoverlast, botsing van levensstijlen en aantasting van de leefbaarheid door gebrekkige integratie.

De regionale huisvestingsverordening bepaalt dat burgemeester en wethouders voorwaarden en voorschriften aan een vergunning kunnen verbinden, voor zover deze voorwaarden kunnen voorzien in het belang van de voorziening in de behoefte aan woonruimte. Naast diverse andersoortige voorwaarden (bijv. voorwaarden t.a.v. de termijn of het gebruik) kan ook de voorwaarde worden gesteld om een onttrekking reëel of financieel te compenseren. Reële compensatie is het vervangen van te onttrekken woonruimte door vergelijkbare woonruimte. Financiële compensatie betekent dat degene die een woning onttrekt, een financiële bijdrage stort ten behoeve van het budget voor wonen-boven-winkels, dat door de gemeente wordt ingezet voor de instandhouding of uitbreiding van de woningvoorraad.

5.1.1 Economische onttrekking in het stadscentrum

Nijmegen zet zich al geruime tijd in voor behoud en versterking van de woonfunctie in het stadscentrum, onder meer door het stimuleren van ‘wonen-boven-winkels’. Een stadscentrum met een stevige woonfunctie komt de leefbaarheid en herbergzaamheid in dit gebied, vooral na sluitingstijd van de winkels, ten goede. Bovendien biedt het centrum een uniek woonmilieu dat goed aansluit bij de wensen van een deel van de woningzoekenden (met name jongeren, studenten en andere kleine huishoudens met een stedelijke leefstijl). De vraag naar woonruimte in het stadscentrum is onverminderd hoog. Dit heeft geleid tot de beleidsregel dat in het stadscentrum onttrekking ten behoeve van economische functies in beginsel niet wordt toegestaan. Bij een aanvraag hiervoor neemt het college in overweging dat bij een afweging van de belangen van de aanvrager en het belang van behoud van de woonruimtevoorraad het

belang van de woonruimtevoorraad mogelijk financieel of reëel kan worden gecompenseerd (zie *Reële en financiële compensatie*).

Bij aanvragen voor economische onttrekking zet het college, zoals bij elke aanvraag voor een onttrekkingsvergunning, de belangen die de aanvrager heeft aangevoerd af tegen het gemeentelijk belang bij handhaving van de concrete woonruimte. Uiteraard dient hierbij tevens aan de overige toepasselijke regelgeving (bijv. bestemmingsplan, bouwregelgeving, Wet BIBOB, Drank- en Horecawet). Zie hiervoor ook de horecawijzer van de gemeente Nijmegen.

Onder het stadscentrum wordt verstaan: de beide zijden van de Smetiusstraat, Bloemerstraat Augustijnenstraat, Burchtstraat, Kelfkensbos, Gerard Noodtstraat, van Broeckhuysenstraat, van Welderenstraat, In de Betouwstraat alsmede de daartussen gelegen straten en de beide zijden van de Lange Hezelstraat, de Stikke Hezelstraat en Houtstraat.

Uitzonderingen
Twee uitzonderingen gelden op het in beginsel weigeren van aanvragen ten behoeve van economische onttrekking in het stadscentrum en de bijbehorende compensatieregeling.

Ten eerste kan het college uitzondering maken voor onttrekking van woonruimte ten behoeve van een economische functie waarbij overnachtingsaccommodatie voor toeristisch verblijf wordt gecreëerd, zoals een hotel, pension of bed&breakfast. Dit wordt in beginsel wel toegestaan. Net als wonen-boven-winkels, zorgt een dergelijke functie voor verbetering van de leefbaarheid in het gebied. Daarnaast zorgt het voor verbetering van de toeristische aantrekkingskracht van Nijmegen. Uit hotelonderzoek (2008) blijkt ook dat er ruimte is voor uitbreiding van het hotelaanbod in Nijmegen.

Ten tweede kan het college uitzondering maken voor onttrekking van woonruimte op de eerste verdieping gelegen boven een middelzware of zware horecagelegenheid (bedrijven die vallen onder categorie 2a of 3[1]) in het centrum. Het betreft de volgende bedrijven: bar, bierhuis, biljartcentrum, café, proeflokaal, shoarma/grillroom, zalenverhuur, dancing, discotheek, nachtclub, partycentrum. Indien een onttrekkingsvergunning wordt aangevraagd ten behoeve van het creëren van toilet-, opslag- en/of kantoorruimte op de eerste verdieping gelegen boven de betreffende horecagelegenheid dan kan het college vergunning verlenen. Voorwaarde voor vergunningverlening is dat de aanvrager op basis van objectieve argumenten kan aantonen dat het realiseren van woonruimte op de betreffende verdieping redelijkerwijs niet haalbaar is en dat de nieuwe functie geen belemmering oplevert voor een (bestaande) woonfunctie op eventueel aanwezige hogere of naastgelegen bebouwing.

Reële en financiële compensatie
Indien toestemming voor onttrekking in het stadscentrum na belangenafweging en compensatie wordt verleend, dient bij voorkeur reëel te worden gecompenseerd: vervanging van de te onttrekken woonruimte in het stadscentrum door toevoeging aan de voorraad van vergelijkbare woonruimte eveneens in het stadscentrum. Van reële compensatie is sprake indien een bedrijfsruimte wordt omgezet in woonruimte of nieuwe woonruimte wordt gecreëerd. Van reële compensatie is sprake als deze nieuwe woonruimte naar aard, ligging, kwaliteit en prijsniveau (minimaal) gelijkwaardig is aan de onttrokken woonruimte: de

[1] Staat van horeca-activiteiten (model Nijmegen)

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

omvang en de kwaliteit van de woonruimtevoorraad, zowel in technische zin als in prijs/kwaliteitverhouding, blijft dan op peil.

Een vereiste daarbij is, dat de nieuwe woonruimte is of wordt gecreëerd met het oog op de onttrekking, en dat hierbij geen beroep wordt gedaan op financiële steun van de gemeente. De onttrekking wordt eerst toegestaan nadat de nieuwe woonruimte aan de voorraad is toegevoegd, tenzij door de aanvrager een waarborgsom of bankgarantie wordt verstrekt ter grootte van het bedrag, dat had moeten worden betaald indien sprake was van financiële compensatie. Als de aanvrager zijn verplichtingen ten aanzien van reële compensatie binnen de gestelde termijn nakomt, wordt dat bedrag volledig gerestitueerd. In het andere geval vervalt dit bedrag aan het budget voor wonen-boven-winkels. Als reële compensatie niet mogelijk is, kan dus ook financiële compensatie worden aangeboden.

Degene die de vergunning aanvraagt stort in dat geval een door burgemeester en wethouders vast te stellen bedrag in het gemeentelijk budget voor wonen-boven-winkels. De gemeente zal dit geld aanwenden ten behoeve van handhaving of uitbreiding van de woningvoorraad.
Op basis van de Subsidieverordening Stedelijke Vernieuwing kunnen subsidies worden verstrekt, waarmee wordt gestimuleerd dat leegstaande bedrijfsruimten of leegstaande etages boven winkels in het Stadscentrum worden omgezet tot woningen. In beginsel worden de kosten gesubsidieerd die worden gemaakt voor het uitvoeren en aanbrengen van voorzieningen in woningen, en de kosten van voorzieningen waarmee leegstaande (bedrijfs-)woningen boven winkels een eigen opgang krijgen in plaats van een toegang via de winkelruimte.

- *Hoogte financiële compensatie*

Het tarief wordt afgestemd op de schade, die de woningvoorraad door de onttrekking wordt aangebracht: een onttrokken woning zal immers moeten worden vervangen, ofwel, omgekeerd geredeneerd: als een woning niet onttrokken zou worden, zou deze niet vervangen behoeven te worden.
Burgemeester en wethouders stellen in deze beleidsregels vast dat per vierkante meter gebruiksoppervlakte (zijnde de totale vloeroppervlakte van een woonruimte, vast te stellen cf. NEN 2580) geldt, ten aanzien van alle soorten te onttrekken woningen in het stadscentrum, het volgende compensatiebedrag: € 340,--.

- *Vrijstelling van compensatie*

Als een onttrekkingsvergunning wordt aangevraagd voor woonruimte, waarvan de bruikbaarheid of inzetbaarheid voor de huisvestingsmogelijkheden in de gemeente Nijmegen aantoonbaar minder is dan normaliter van dergelijke woonruimte zou mogen worden verwacht, kan gehele of gedeeltelijke vrijstelling van compensatie worden verleend.
Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien de woning een zeer geïsoleerde ligging heeft, bij een gebrekkige en problematische bouwkundige constructie van de woning, of als zich andere, vergelijkbare factoren voordoen, waardoor het (gemeentelijk) belang bij handhaving van de bestemming van die woning geringer is.

De aanwezigheid van dergelijke factoren moet met objectieve argumenten worden gestaafd, en bij de aanvraag worden toegelicht. Indien de aanvrager aannemelijk maakt, dat deze factoren zich voordoen, kunnen burgemeester en wethouders bij het verlenen van de vergunning gehele of gedeeltelijke vrijstelling van compensatie verlenen.

Tijdelijke onttrekking in het stadscentrum

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

In uitzonderingssituaties is tijdelijke onttrekking in het stadscentrum denkbaar. Hierbij moet de aanvrager aannemelijk maken, dat de onttrekking voorziet in een tijdelijke behoefte van maximaal 5 jaar, en dat een andere oplossing redelijkerwijs niet mogelijk is.
In geval van tijdelijke onttrekking dient de aanvrager een waarborgsom te betalen, die even hoog is als de financiële compensatie die verschuldigd zou zijn indien voor onbepaalde termijn zou worden onttrokken. Voor elk jaar of deel van het jaar, waarin de woonruimte onttrokken is geweest, vervalt 10% van de waarborgsom aan de gemeente.

De woonruimte moet binnen 12 weken na afloop van de termijn waarvoor de vergunning is verleend, weer toegevoegd zijn aan de voorraad, ten minste in de staat waarin de woonruimte verkeerde ten tijde van de indiening van de aanvraag om onttrekking. Indien de woonruimte weer in een goede staat aan de woningvoorraad is toegevoegd, wordt het restant van de waarborgsom aan de aanvrager terugbetaald. Over waarborgsommen of compensatiegeld wordt geen rente vergoed.

5.1.2 Kamerbewoning
Prijsgrens
Eén van de doelstellingen uit de gemeentelijke woonvisie is zorg te dragen voor voldoende woningen voor de lage inkomens. Betaalbaarheid is in het Nijmeegse woonbeleid van oudsher een rode draad. Nijmegen ondersteunt de relatief grote doelgroep met een laag inkomen. Met name voor jonge gezinnen is het moeilijk een betaalbare eengezinswoning te vinden. Ter bescherming van de goedkope grondgebonden eengezinswoningvoorraad is de prijsgrens voor een goedkope grondgebonden eengezinswoning opgenomen waaronder geen omzettingsvergunning wordt verleend voor realisatie van méér dan 3 wooneenheden, danwel voor bewoning van het gebouw door méér dan 3, niet in het verband van een huishouden levende, personen. Deze prijsgrens (WOZ-waarde: € 172.000) geldt voor de gehele gemeente Nijmegen.

Leefbaarheid
Sinds 1999 voert Nijmegen een liberaal kamerverhuurbeleid. Vergunningen voor omzetting van zelfstandige in onzelfstandige woonruimten werden in principe overal verleend. De aanwezigheid van een flinke studentenpopulatie draagt bij aan de kennisstad Nijmegen en het karakter en de sfeer van de Nijmeegse stedelijke samenleving. Bovendien blijft Nijmegen mede dankzij de goede opleidingsmogelijkheden groeien. De aantrekkelijkheid van Nijmegen als stad om te studeren is dan ook zeer gebaat bij goede huisvestingsmogelijkheden voor studenten. Gezien de aanhoudende vraag naar studentenhuisvesting is er ook alle reden toe het kameraanbod op peil te houden en waar mogelijk te vergroten.

Over het algemeen gaat kamerbewoning goed samen met andere bewoningsvormen. Op sommige locaties zijn er echter klachten over (al dan niet ervaren) overlast bij kamerbewoning. Het gaat dan om overbewoning, herrie, een gebrekkige uitstraling van het pand of slecht onderhouden tuinen met fietswrakken en/of vuilniszakken. De overlast wordt veroorzaakt door studenten, maar ook door niet-studenten zoals (tijdelijke) arbeidsmigranten of werkende jongeren.

Veel van deze klachten kunnen worden aangepakt op basis van andere regelgeving. Zo legt de Woningwet nadrukkelijk een zorgplicht op aan de eigenaar van een pand en legt ook het Bouwbesluit 2012 de verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de geldende brandveiligheidseisen bij de eigenaar en exploitant. De gemeente oefent toezicht uit op deze regelgeving. In geval van overbewoning geldt de bouwverordening, waarin is opgenomen dat

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

het verboden is een woning te bewonen met of toe te staan dat een woning wordt bewoond door meer dan één persoon per 12 m2 gebruiksoppervlakte. In geval van geluidsoverlast of afval in voortuinen kan op basis van de APV opgetreden worden. Toezichthouders surveilleren hiervoor in de wijken en treden, op basis van eigen waarneming of meldingen, op. Zo worden eigenaren van kamerverhuurpanden aangesproken indien afval in voortuinen wordt geplaatst en er wordt bijvoorbeeld afgesproken dit afval in containers op te slaan. Als sluitstuk kan overtreding van regelgeving leiden tot bestuurs- of strafrechtelijke sancties.

De ambitie is om kamerbewoning zoveel mogelijk op peil te houden en waar mogelijk te vergroten. Bij vergunningverlening wordt de leefbaarheid echter ook in ogenschouw genomen.

- *Aanwijzing wijk*

Ter bescherming van de leefbaarheid kan het college bepalen dat in een wijk omzettingsvergunningen enkel worden verleend voor bewoning aan maximaal 3, niet in een huishouden levende, personen. Bij de aanwijzing van een wijk neemt het college het volgende in overweging:

1. *Er is sprake van een kwetsbare leefbaarheidssituatie*
   Om de leefbaarheidssituatie te beoordelen wordt gebruik gemaakt van gegevens uit de Stads- en wijkmonitor. Met een gemiddeld rapportcijfer van een 7,3 uit 2012 en een 7,5 uit 2009 scoren de woonbuurten constant goed. Nijmegen kent echter ook een aantal aandachtswijken die lager scoren op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. In deze wijken is sprake van een kwetsbare leefbaarheidssituatie.
2. *Er is ontoelaatbare overlast door kamerbewoning*
   Bij de beoordeling hiervan weegt het college twee aspecten:
   a. Het aantal klachten over en handhavingsacties tegen overlast door kamerbewoning;
   b. Een advies van de afdeling wijkmanagement.

Individuele gevallen

Indien vaststaat of redelijkerwijs moet worden aangenomen dat het verlenen of in stand laten van een omzettingsvergunning zou leiden tot een ontoelaatbare inbreuk op de leefbaarheid in het gebouw of in de omgeving van het gebouw waarop de vergunning betrekking heeft kan het college besluiten de bewoning van het gebouw te beperken tot maximaal 3, niet in het verband van een huishouden levende, personen.

Het college zal hiertoe pas besluiten indien eerdere handhavingsacties niet tot een verbetering van de leefbaarheid in of in de omgeving van het betreffende gebouw hebben geleid. Bij handhavingsacties kan gedacht worden aan optreden tegen geluids-, stank-, of afvaloverlast, maar ook aan het verwijderen van fietswrakken. Alvorens wordt overgegaan tot beperking van een vergunning zal een vergunninghouder (conform handhavingsprotocol) eerst schriftelijk worden gewaarschuwd, waarna bij gebleken aanhoudende overlast een voornemen tot beperking van de vergunning zal volgen. In het voornemen tot beperking van de vergunning zal worden opgenomen op welk moment en onder welke voorwaarden de vergunning daadwerkelijk wordt beperkt. Tevens wordt opgenomen onder welke voorwaarden en onder het treffen van welke voorzieningen de vergunning in stand gelaten kan worden.

Indien ook het beperken van de omzettingsvergunning na een langere periode niet heeft geleid tot een verbetering van de leefbaarheid in het gebouw of in de omgeving van het betreffende

gebouw, kan het college besluiten tot intrekking van de vergunning. Hiervoor gelden dezelfde voorwaarden als voor het beperken van een vergunning.

Indien een vergunning wordt in getrokken mag op het betreffende adres minimaal één jaar geen enkele vorm van kamerverhuur plaatsvinden. Na deze periode is elke vorm van kamerverhuur vergunningplichtig gedurende een periode van nog eens twee jaar. Het college kan gedurende deze periode bovendien voorwaarden aan een eventuele vergunning stellen, zoals een maximum aantal bewoners.

5.1.3 Sloop
Onttrekking ten behoeve van sloop wordt in beginsel afgewezen tenzij de onttrekking geschiedt door de gemeente, een ander overheidsorgaan of een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 70 Woningwet en met de onttrekking het volkshuisvestingsbelang, het belang van herstructurering, stadsvernieuwing of het algemeen belang is gebaat. In die gevallen wordt vrijstelling van de onttrekkingsvergunning en eventuele verschuldigde compensatie verleend.

Onttrekking t.b.v. sloop door overige aanvragers kan wel vergund worden onder het stellen van voorwaarden die het nadeel voor de volkshuisvesting opheffen.

5.2 Overige geldende regels
Indien wijzigingen in de woonruimtevoorraad aan de orde zijn gelden niet alleen deze beleidsregels, maar dient tevens, indien van toepassing, voldaan te worden aan de overige vigerende regelgeving, zoals de Wabo, het bestemmingsplan en de Wet Bibob.

Indien woonruimte aan de bestemming tot bewoning wordt onttrokken, zullen eventuele hoger gelegen woonverdiepingen, die niet in de vergunning zijn begrepen, door middel van een aparte toegang bereikbaar moeten blijven.
Kamergewijze verhuur: indien een woonfunctie wordt gecreëerd voor “het niet gemeenschappelijk deel van een woonfunctie waarin zich vijf of meer wooneenheden bevinden” gelden de regels voor kamergewijze verhuur uit het Bouwbesluit 2012. Voorheen waren deze regels opgenomen in het Besluit brandveilig gebruik bouwwerken (het Gebruiksbesluit). Overigens is een woonfunctie voor kamergewijze verhuur een verbijzondering van de reguliere woonfunctie en moet de woning die gebruikt wordt als “woonfunctie voor kamergewijze verhuur” op zich ook altijd voldoen aan de eisen die voor een woning gelden.

6. Hardheidsclausule
In bijzondere gevallen kan het college, goed gemotiveerd en in het belang van de volkshuisvesting, afwijken van de bepalingen in deze beleidsregels.

7. Overgangsrecht
In illegale situaties als voornoemd niet handhavend op te treden op het aantal personen (en dus de bestaande situatie te legaliseren), als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
1. er wordt aangetoond dat er reeds vóór de inwerkingtreding van het beleid met betrekking tot omzettingsvergunningen (d.d. 31 maart 2011) sprake was van structurele bewoning door meer dan drie personen, die niet een gezamenlijke huishouding voerden (te controleren via inschrijving in de GBA);

2. er zijn niet eerder sancties opgelegd vanwege woongerelateerde overlast (als gevolg van o.a. geluid, afval of achterstallig onderhoud van percelen) vanuit het betreffende kamerverhuurpand;
3. er is geen sprake van overbewoning van het pand (in de zin van de bouwverordening);
4. er wordt – indien van toepassing - voldaan aan de eisen voor brandveilig gebruik op basis van het Bouwbesluit;
5. er wordt tenminste voldaan aan de bouwkundige voorschriften op basis van het Bouwbesluit;
6. er is niet eerder handhavend opgetreden op basis van strijdigheid met (de gebruiks-voorschriften in) het ter plaatse geldende bestemmingsplan.

Indien niet wordt voldaan aan één van deze voorwaarden zal alsnog handhavend opgetreden worden op basis van het geformuleerde beleid. Dat betekent concreet dat zonodig het aantal bewoners zal worden teruggebracht tot maximaal drie, niet in het verband van een huishouden levende, personen (zie stroomschema's die als bijlagen bij deze beleidsregels zijn opgenomen).

8. Inwerkingtreding en citeertitel
Deze beleidsregels treden in werking de dag na publicatie. De "Beleidsregels onttrekking, samenvoeging en omzetting 2011" komen daarbij te vervallen.
De beleidsregels kunnen aangehaald worden als "Beleidsregels onttrekking, samenvoeging en omzetting 2013".

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Bijlage 1: STROMENSCHEMA VERGUNNINGAANVRAAG KAMERVERHUUR

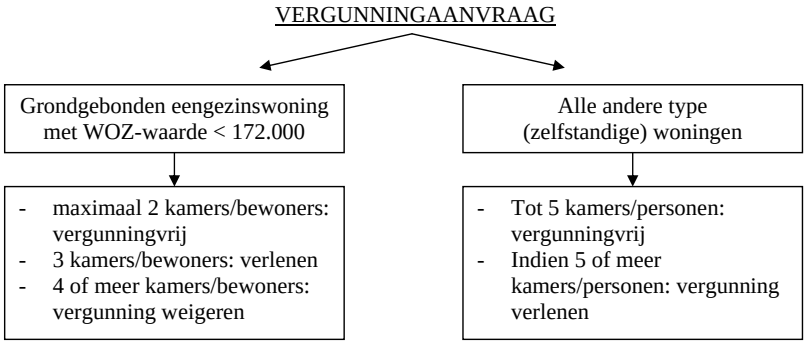

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Bijlage 2: STROMENSCHEMA HANDHAVING KAMERVERHUUR

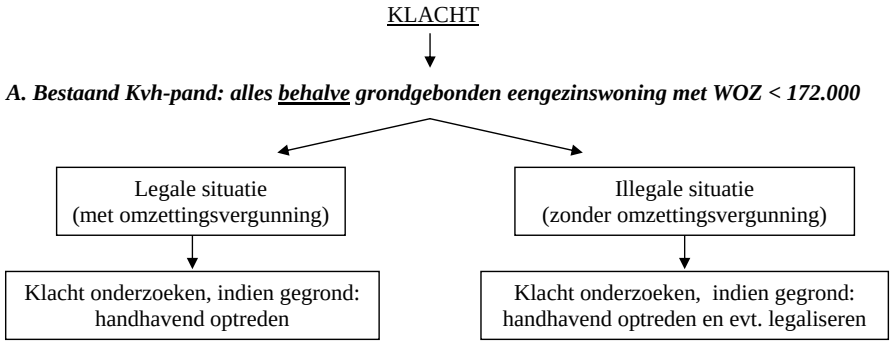

Gronden:
- Brandveiligheid (Bouwbesluit)
- Bouwkundig (Bouwbesluit)
- Overbewoning (Bouwverordening)
- Woonoverlast: geluid, verrommeling (Bouwverordening, APV)

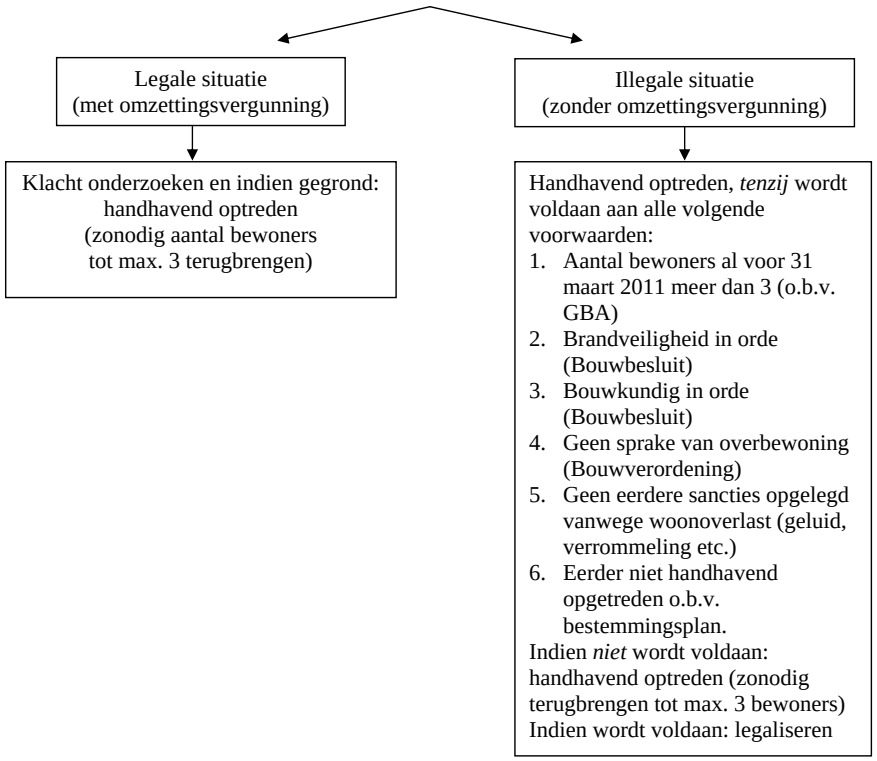

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20017 2500 EA Den Haag

Gemeenteraad van Nijmegen
de voorzitter, de heer H.M.F. Bruls
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Directoraal-Generaal Wonen en Bouwen

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20017
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Contactpersoon
Simone Barel
simone.barel@minbzk.nl

Kenmerk
2014-0000661742

Uw kenmerk

Datum 2 februari 2015
Betreft Besluit op aanvraag om toepassing Wbmgp in door de gemeenteraad voorgelegde gebieden

Geachte gemeenteraad,

Met uw aanvraag die ik op 6 oktober 2014 heb ontvangen, heeft u op grond van artikel 5, tweede lid van de Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (hierna: Wbmgp) een verzoek ingediend tot aanwijzing van vier gebieden waarin aan woningzoekenden op grond van artikel 8 en 9 van de Wbmgp eisen kunnen worden gesteld.
Bij brief van d.d. 3 november 2014 heb ik u verzocht om nadere informatie betreffende het genoemde verzoek. Op 15 december jongstleden heb ik deze aanvullende informatie ontvangen. Naar aanleiding van het verzoek heb ik op grond van artikel 6, derde lid van de Wbmgp bij brief van d.d. 5 november jongstleden advies ingewonnen bij zowel de Stadsregio Arnhem Nijmegen als de Provincie Gelderland. Beide hebben advies uitgebracht. Die adviezen heb ik in de voorbereiding van dit besluit betrokken.

De Wbmgp biedt gemeenten een aanvullend instrumentarium om gebieden die kampen met grootstedelijke problematiek, waar sprake is van een opeenstapeling van problemen van sociale, economische en fysieke aard, er weer bovenop te helpen.

De toepassing van de maatregelen inzake de toegang tot de woningmarkt op grond van artikel 8 en 9 van de Wbmgp is een ultimum remedium; deze maatregelen kunnen niet preventief worden ingezet. Aantoonbaar moeten eerst andere, minder ingrijpende maatregelen zijn ingezet en in de toekomst consistent worden voortgezet. De gegeven bevoegdheden kunnen worden toegepast om de maatregelen te ondersteunen die al genomen werden en nog worden ter verbetering van de positie van de aangewezen gebieden.

U geeft in uw aanvraag aan dat u sinds 2003 aanvullende eisen hanteert voor het in gebruik nemen van een woning, namelijk het hebben van inkomen uit werk. Het stellen van eisen aan de aard van het inkomen van woningzoekenden is voor particuliere huurwoningen en voor woningen van woningcorporaties uitsluitend mogelijk op basis van de Wbmgp en kan niet via andere overeenkomsten of convenanten geregeld worden. Met uw aanvraag bent u voornemens daaraan te voldoen.

Bovendien geeft u in uw aanvraag aan dat aan woningzoekenden de eis wordt gesteld dat ze geen strafblad mogen hebben. Op ambtelijk niveau is met uw gemeente besproken dat voor deze eis op dit moment geen juridische basis

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

bestaat. Ik kan u meedelen dat een wetsvoorstel voor wijziging van de Wbmgp in verband met de selectieve toewijzing op grond van overlastgevend, crimineel, extremistisch of radicaal gedrag in voorbereiding is (de openbare consultatie is afgerond). Na de parlementaire besluitvorming zal ik u over de screeningsmaatregelen nader informeren.

Uw aanvraag betreft de aanwijzing van vier gebieden:
Kolpingbuurt,
Kop Tolhuis,
Teersdijk en
Ackerbroekweg.

Ik spreek mijn waardering uit voor het feit dat u met de aanvraag voor aanwijzing van de gebieden zeer gericht te werk gaat en bovendien verschil aanbrengt in de benodigde periode voor de aanwijzing. Het betreft ruim 400 adressen in vier gebieden waarvoor u toestemming vraagt om de maatregelen uit hoofdstuk 3 van de Wbmgp te mogen toepassen.

1. Beoordeling van het verzoek tot aanwijzing van de vier gebieden

In mijn beoordeling zal ik, waar nodig, een onderscheid maken tussen de vier gebieden.

In artikel 6 van de Wbmgp worden de volgende criteria genoemd die de gemeenteraad in de aanvraag tot aanwijzing van de gebieden bij de minister voor Wonen en Rijksdienst voldoende aannemelijk moet maken, namelijk dat:

- de beoogde aanwijzing van de in de aanvraag genoemde gebieden noodzakelijk en geschikt is voor het bestrijden van grootstedelijke problematiek in de gemeente, en voldoet aan de eisen van subsidiariteit en proportionaliteit;
- woningzoekenden, aan wie als gevolg van die aanwijzing geen huisvestingsvergunning kan worden verleend voor het in gebruik nemen van woonruimte in de aangewezen gebieden, voldoende mogelijkheden houden om binnen de regio waarin de gemeente is gelegen passende huisvesting te vinden.

U hanteert onder andere de ontwikkeling op de drie indicatoren bewonerswaardering, veiligheid en percentage uitkeringsgerechtigden, als toetsingscriteria voor het aanvragen van de gebiedsaanwijzingen. In de zogenaamde Stadspeiling van de gemeente Nijmegen worden de bewonerswaardering woon- en leefklimaat en het percentage bewoners dat zich onveilig voelt in de eigen buurt, gemeten. Uit de stadsgetallen haalt u de meting van het percentage uitkeringsgerechtigden (Wet Werk en Bijstand) in de beroepsbevolking per buurt. Door de kleine omvang van de gebieden, heeft u op dat schaalniveau niet altijd cijfers ter beschikking, maar maakt u gebruik van cijfers die op een hoger gebiedsniveau de problematiek onderbouwen.

Noodzakelijkheid
De Wbmgp geeft in artikel 6, eerste lid, aan dat de gemeenteraad aannemelijk moet maken dat de beoogde aanwijzing van de in de aanvraag genoemde gebieden noodzakelijk is voor het bestrijden van grootstedelijke problematiek in de betreffende gebieden.

Uit onderstaande figuur blijkt dat in 2013 het stedelijk gemiddelde van de bewonerswaardering een 7,6 bedroeg. Het stedelijk gemiddelde van het percentage van bewoners die zich onveilig voelen bedroeg 18%. In 2012 bedroeg het stedelijk gemiddelde van het percentage WWB-gerechtigden 5,2%.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Figuur 1

Datum
2 februari 2015

indicator*	Kop Tolhuis		Teersdijk		Ackerbroekweg		Kolpingbuurt		Wolfskuil		Willemskwartier		Neerbosch-Oost		Nijmegen	
	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013
1.	6,4	6,8	6,4	6,8	6,5	6,7	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,9	7,5	7,6
2.	30%	24%	30%	24%	23%	24%	23%	26%	23%	26%	23%	26%	26%	25%	19%	18%
	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012
3.	7,5%	9,1%	7,5%	9,1%	5,5%	7,3%	6,3%	9,1%	6,1%	6,7%	6,9%	8,1%	6,3%	7,9%	4,3%	5,2%

Indicator 1 = bewonerswaardering woon- en leefklimaat
Indicator 2 = % dat zich onveilig voelt in eigen buurt
Indicator 3 = % WWB in beroepsbevolking

** U geeft aan soms cijfers toe te passen die op een hoger gebiedsniveau zijn verzameld (voor groepen gelijksoortige wijken, waar deze gebieden ook toe behoren).*
Kop Tolhuis => cijfers aandachtsgebieden Dukenburg
Teersdijk => cijfers aandachtsgebieden Dukenburg
Ackerbroekweg => cijfers aandachtsgebieden Lindenholt
Kolpingbuurt, Willemskwartier, Wolfskuil => cijfers aandachtsgebieden Oude stadswijken

De wijken waar de vier aan te wijzen gebieden gelegen zijn, heeft u op die indicatoren vergeleken met het stedelijke gemiddelde. Uit de figuur blijkt dat de gebieden ten opzichte van het stedelijk gemiddelde een lagere bewonerswaardering hebben, een hoger percentage bewoners hebben dat zich onveilig voelt én een hoger percentage WWB-gerechtigden.

De figuur laat zien dat de gemeente Nijmegen ook andere wijken heeft met vergelijkbaar slechte scores op genoemde indicatoren. De reden waarom u voor de gebieden Wolfskuil, Willemskwartier en Neerbosch-Oost geen aanvraag tot toepassing van de Wbmgp doet, is omdat de aanvraag voor de vier gebieden ook gebaseerd is op andere informatie, zoals signalen van omwonenden en politie over overlast, verloedering en illegale praktijken.

De **Kolpingbuurt** omschrijft u als een woonbuurt met hardnekkige en taaie leefbaarheidsproblemen, zoals langdurige werkloosheid. De zorg voor de woonomgeving van bewoners is minimaal en het percentage huishoudens in de buurt dat behoefte heeft aan intensieve zorgbegeleiding is extreem hoog, namelijk 25%.

U geeft daarbij tegelijkertijd wel aan dat de buurt een positieve ontwikkeling doormaakt. Vanwege de ingezette positieve ontwikkeling vraagt u slechts om aanwijzing van de Kolpingbuurt tot 1 januari 2016.

De leefbaarheidsproblemen in de wijk **Tolhuis** concentreren zich in een aantal straten aan de kop van deze wijk. Het betreft een relatief kwetsbare groep bewoners met soms ernstige veiligheidsproblemen, een lage sociale samenhang, hoge werkloosheid en een groot aantal multiprobleemhuishoudens.

Op de woonwagenlocatie **Teersdijk** heeft uw gemeente een grootschalige herstructurering uitgevoerd. U geeft aan dat regulering van de instroom noodzakelijk is om de resultaten van deze fysieke aanpak te borgen en de leefbaarheid in dit gebied te verbeteren. Het werkloosheidscijfer is hoog en recent gestegen.

De **Ackerbroekweg** is, net als de Teersdijk, een woonwagenlocatie, maar heeft

slechts 15 standplaatsen en 7 huurwoningen. U geeft aan dat de leefbaarheidsproblemen een grote negatieve uitstraling hebben naar de directe omgeving en dat er sprake is van problemen in de sfeer van de openbare orde. Ik kom tot de conclusie dat in deze vier gebieden sprake is van een cumulatie van leefbaarheidsproblemen. Daarmee is de noodzakelijkheid voor de toepassing van de maatregelen uit hoofdstuk 3 van de Wbmgp voldoende aannemelijk gemaakt.

Geschiktheid
De Wbmgp geeft in artikel 6, eerste lid, aan dat de gemeenteraad aannemelijk moet maken dat de beoogde aanwijzing van de in de aanvraag genoemde gebieden geschikt is voor het bestrijden van grootstedelijke problematiek in de gemeente.

Uit onderstaande figuur blijkt dat voor de vier gewenste aan te wijzen gebieden het percentage WWB-gerechtigden hoger ligt dan het stedelijk gemiddelde.

Figuur 1

Indicator*	Kop Tolhuis		Teersdijk		Ackerbroekweg		Kolpingbuurt		Wolfskuil		Willemskwartier		Neerbosch-Oost		Nijmegen	
	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013
1.	6,4	6,8	6,4	6,8	6,5	6,7	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,9	7,5	7,6
2.	30%	24%	30%	24%	23%	24%	23%	26%	23%	26%	23%	26%	26%	25%	19%	18%
	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012
3.	7,5%	9,1%	7,5%	9,1%	6,5%	7,3%	6,9%	8,1%	6,1%	6,7%	6,6%	8,1%	6,3%	7,0%	4,9%	5,2%

Indicator 3 = % WWB in beroepsbevolking

Voor alle vier gebieden geeft u aan dat goedwillende bewoners vertrekken en de negatieve spiraal is ingezet. Het verbeteren van de verhouding tussen uitkeringsgerechtigden en werken is een belangrijk onderdeel van uw aanpak om de leefbaarheidssituatie te verbeteren. In alle vier gebieden is die balans de afgelopen periode ongunstiger geworden. Relatief meer dan in andere wijken.

In de vier gebieden wordt door de woningbouwcorporatie sinds 2003 de eis 'inkomen uit werk' (minimaal 10% boven de bijstandsnorm) gehanteerd. In het Wijkaanpakplan Kolpingbuurt 2012 t/m 2015 staat opgenomen dat dat beleid "effectief is gebleken om de heersende cultuur in de buurt te doorbreken. [...] Zo is het in de buurt niet langer normaal om niet te werken." De daling van het aantal WWB-gerechtigden in de Kolpingbuurt heeft overigens, zo blijkt uit bovenstaande tabel, nog niet geleid tot een daling van het totaal van het aantal WWB-gerechtigden in de wijk waar de Kolpingbuurt onderdeel van uitmaakt.

U geeft aan dat u de inkomensgrens voortaan op 100% in plaats van 110% van de bijstandsnorm zult leggen. Dit is conform de bedoeling van artikel 8, zoals dat tijdens de parlementaire behandeling van de Wbmgp eind 2005 is gewisseld.

Ik kom tot de conclusie dat de geschiktheid van de toepassing van de maatregelen uit hoofdstuk 3 van de Wbmgp voldoende aannemelijk is gemaakt.

Subsidiariteit
De Wbmgp geeft in artikel 6, eerste lid, aan dat de gemeenteraad aannemelijk moet maken dat andere minder ingrijpende instrumenten zijn ingezet en dat het inzetten van dit instrumentarium alleen, geen afdoende oplossing biedt voor de geconstateerde grootstedelijke problematiek.

In het Wijkaanpakplan Kolpingbuurt 2012 t/m 2015, het Wijkaanpakprogramma Tolhuis-Teersdijk 2013-2014 en uw aanvullende informatie beschrijft u op overzichtelijke wijze welke activiteiten door welke instantie met welke frequentie worden ingezet om de vier gebieden te ondersteunen. U geeft daarbij terecht aan dat de stabiliteit van de inzet van een groep ervaren werkers een belangrijke bijdrage geleverd heeft aan het succes van de aanpak. Politie, woningbouwcorporatie en gemeente werken hierin samen. Zo richt u uw aanpak op bewonersinitiatieven, jongeren (leerplicht), zet u gecoördineerde zorginzet in voor multiproblem- en overlasthuishoudens en is politie en Bureau Toezicht en Handhaving zichtbaar actief in de gebieden.

Ik kom tot de conclusie dat de toepassing van hoofdstuk 3 van de Wbmgp plaatsvindt in aanvulling op de inzet van andere minder ingrijpende instrumenten, waarmee voldoende aannemelijk is gemaakt dat wordt voldaan aan het subsidiariteitsvereiste.

Proportionaliteit
De Wbmgp geeft in artikel 6, eerste lid, aan dat de gemeenteraad aannemelijk moet maken dat de inzet van de maatregelen uit hoofdstuk 3 van de Wbmgp proportioneel is.
De gemeenteraad moet op basis van artikel 6, tweede lid, van de Wbmgp tevens voldoende aannemelijk maken dat woningzoekenden aan wie als gevolg van de aanwijzing geen huisvestingvergunning kan worden verleend voor het in gebruik nemen van woonruimte in de aangewezen gebieden, voldoende mogelijkheden hebben om binnen de regio waarin de gemeente is gelegen, passende huisvesting te vinden.

In uw aanvraag geeft u aan dat de gemeente Nijmegen 30.000 sociale huurwoningen heeft. Met deze aanvraag verzoekt u mij circa 400 woningen aan te wijzen, wat neerkomt op 1,3%. De gemiddelde mutatie in deze complexen ligt op 8%, wat inhoudt dat er jaarlijks bij circa 30 woningen de aanvullende eisen zullen worden gesteld.

Bij zowel het dagelijks bestuur van de stadsregio Arnhem Nijmegen als Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland heb ik advies ingewonnen over de mogelijkheden voor woningzoekenden aan wie als gevolg van de aanwijzing geen huisvestingsvergunning kan worden verleend, om binnen de regio passende huisvesting te vinden.

De Stadsregio Arnhem Nijmegen ziet voldoende mogelijkheden voor woningzoekenden die als gevolg van deze maatregel niet in deze vier gebieden terecht kunnen.

De provincie Gelderland onderschrijft in grote lijnen de analyse van de problematiek, maar vraagt zich af of voor woningzoekenden met een woonwagenachtergrond de reguliere sociale huurwoningen ook als passende huisvesting gelden. U heeft hierop reeds gereageerd met het argument dat sinds de afschaffing van de Woonwagenwet in 1999 reguliere huurwoningen ook een alternatief zijn voor standplaatsen.

Ervan uitgaande dat een woonwagenbewoner bij verhuizing de voorkeur geeft aan een woonwagenstandplaats, vind ik het van belang om in mijn afweging het aantal woonwagenstandplaatsen binnen de gemeente Nijmegen en binnen de regio Arnhem Nijmegen te betrekken. De gemeente Nijmegen heeft 83 standplaatsen, waarvan 62 op de locatie Teersdijk, 15 op de Ackerbroekweg en 6 verspreid over de rest van de gemeente. In de regio Arnhem Nijmegen zijn, inclusief de gemeente Nijmegen, zo'n 380 standplaatsen. Met dit aantal zie ik op dit moment geen belemmeringen voor het vinden van passende huisvesting.

Het verheugt mij dat u aangeeft vanaf nu geweigerde woningzoekenden te zullen volgen tot een andere woning is gevonden. Daarmee kunt u monitoren of de aanwijzing negatieve effecten voor bepaalde groepen oplevert. Dat levert waardevolle informatie op voor de evaluatie van de toepassing van de maatregelen van de Wbmgp. Ik verzoek u om in deze monitor extra oog te houden voor woningzoekenden met een woonwagenachtergrond en de termijn waarop passende woonruimte wordt gevonden.

Ik kom gelet op vorenstaande tot de conclusie dat voldoende aannemelijk is gemaakt dat de maatregelen uit hoofdstuk 3 van de Wbmgp proportioneel zijn en dat woningzoekenden aan wie als gevolg van de aanwijzing geen huisvestingvergunning kan worden verleend voor het in gebruik nemen van woonruimte in de aangewezen gebieden, voldoende mogelijkheden hebben om binnen de regio waarin de gemeente is gelegen, passende huisvesting te vinden.

Beslissing
Op basis van het voorgaande en gelet op artikel 5, eerste lid, van de Wbmgp besluit ik hierbij tot aanwijzing van de gebieden Kolpingbuurt, Kop Tolhuis, Teersdijk en Ackerbroekweg als gebieden waarin de maatregelen uit hoofdstuk 3 van de Wbmgp kunnen worden toegepast.
Op basis van artikel 5, tweede lid, betreft het hier de toestemming voor aanwijzing tot vier jaar na dagtekening van deze brief. Voor de Kolpingbuurt betreft het toestemming tot 1 januari 2016. De termijn kan op aanvraag van de gemeenteraad nog vier maal worden verlengd met vier jaren als aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. De onderbouwing waarom de toepassing van de maatregel uit hoofdstuk 3 van de Wbmgp nog steeds nodig is, zal na iedere verlengingsperiode zwaarder dienen te zijn.

Ten slotte maak ik u, op basis van artikel 7 van de Wbmgp, erop attent dat de minister voor Wonen en Rijksdienst de aanwijzing, bedoeld in artikel 5, intrekt indien blijkt dat:
a. niet langer wordt voldaan aan de voorwaarden gesteld in artikel 6, eerste lid, of
b. de woningzoekenden, aan wie als gevolg van de aanwijzing, bedoeld in artikel 5, geen huisvestingsvergunning kan worden verleend voor het in gebruik nemen van woonruimte in de aangewezen gebieden, onvoldoende mogelijkheden hebben om binnen de regio waarin de gemeente is gelegen voor hen passende huisvesting te vinden, of
c. de gemeenteraad een verzoek indient tot intrekking van de aanwijzing.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Volledigheidshalve maak ik u erop attent dat ik de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal en de provincie Gelderland zal informeren over de hierboven genoemde beslissingen.

Datum
2 februari 2015

Kenmerk
2014-0000661742

De minister voor Wonen en Rijksdienst,

drs. S.A. Blok

U kunt binnen zes weken na bekendmaking van dit besluit, daartegen per brief bezwaar maken bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Postbus 20011, 2500 EA Den Haag.
Het bezwaarschrift moet zijn ondertekend, voorzien zijn van een datum alsmede de naam en het adres van de indiener en dient vergezeld te gaan van een omschrijving van het besluit waartegen bezwaar wordt gemaakt en de gronden waarop het bezwaar berust en, zo mogelijk, een afschrift van het besluit waartegen het bezwaar is gericht. Het niet voldoen aan deze eisen kan leiden tot niet ontvankelijkheid van het bezwaarschrift.

Algemene inlichtingen over het indienen van een bezwaarschrift in het kader van de Algemene Wet Bestuursrecht kunt u verkrijgen door het downloaden of aanvragen van de brochure "bezwaar en beroep tegen een beslissing van de Overheid" van het ministerie van Veiligheid en Justitie bij de informatiedienst van de Rijksoverheid. Deze dienst is bereikbaar via www.rijksoverheid.nl, het gratis telefoonnummer1400 op werkdagen van 08.00 tot 20.00 of per email via een contactformulier vermeld op http://www.rijksoverheid.nl/contact.

Voorstel - Technische wijziging huisvestingsverordening 2016

Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan . . .

Voorstel aan de Raad

GEMEENTE Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
6 juli 2016 / 87/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp
Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan programma Duurzaamheid

Programma
Duurzaamheid

Portefeuillehouder
H. Tiemens

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
21 juni 2016

Samenvatting
Het bodembudget wordt via een decentralisatie-uitkering binnen het gemeentefonds uitgekeerd. Dit budget is vastgesteld op basis van het convenant “Bodem en ondergrond” van 17 maart 2015 en toegewezen via de meicirculaire 2015. De middelen moeten worden besteed volgens het convenant.
Deze middelen moeten via een begrotingswijziging worden toegewezen aan het programma Duurzaamheid.

Voorstel om te besluiten
- De rijksbijdrage van € 5.831.535,- (decentralisatie uitkering bodem) in te zetten over de jaarschijven 2016 – 2020 binnen het programma Duurzaamheid
- De bestemmingsreserve Decentralisatie uitkering Bodemsanering in te stellen
- De begrotingswijziging BW-01449 vast te stellen

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail
Sjaak Broekman 2434, s.broekman@nijmegen.nl

Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan . . .

Voorstel aan de Raad

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

Naast apparaatsmiddelen voor de uitvoering van de wettelijke taak bodem ontvingen we tot 2015 voor het bestedingsplan bodem een bijdrage via het Uitvoeringsprogramma Stedelijke Vernieuwing (ISV). Dit wordt sinds 2015 uitgekeerd via het gemeentefonds.
In de meicirculaire 2015 is voor Nijmegen een bijdrage vastgesteld van € 5.831.535,- voor de periode 2016-2020. De middelen hiervoor willen wij via een begrotingswijziging toewijzen aan het programma Duurzaamheid.

2 Wettelijk kader of beleidskader

Na 2020 moeten alle vervuilde bodemlocaties veilig zijn voor mensen en milieu. Dit betekent dat deze locaties gesaneerd moeten zijn, dat de risico's van de vervuiling onder controle zijn of dat er tijdelijke beveiligingsmaatregelen zijn genomen. Dit staat in het Convenant Bodem en ondergrond 2016-2020 dat op17 maart 2015 is ondertekend door IenM, IPO, VNG en Unie van Waterschappen. Hieraan heeft onze gemeente zich ook gecommitteerd.
Deze overeenkomst vormt samen met de Wet bodembescherming het wettelijk kader.

Vanuit deze kaders volgen deze taken:

A. Onderzoek en sanering (potentiele) spoedlocaties
De afgelopen jaren hebben we in het kader van het landsdekkend beeld veel onderzoek gedaan naar locaties waar op basis van historische informatie risico's verwacht zouden kunnen worden. Het onderzoek spitst zich nu nog toe op een kleine 20 locaties locaties, die globaal als volgt over Nijmegen zijn verspreid:

- Centrum: 4 locaties
- Waalsprong: 1 locatie
- Industrieterrein Noordkanaalhavens: 3 locaties
- Industrieterrein Oostkanaalhavens: 3 locaties
- Industrieterrein Winkelsteeg: 5 locaties

Binnen de wet bodembescherming worden drie vormen van risico ten gevolge van bodemverontreiniging onderscheiden: voor mensen, voor het ecosysteem en voor verspreiding in het grondwater. De genoemde 20 locaties zijn allemaal locaties waar (mogelijk) risico's voor verspreiding in het grondwater optreden. In onze formele opgave aan het Ministerie van I en M zijn geen verontreinigingen opgenomen die op dit moment een risico voor mensen vormen. Maar wij voorzien wel dergelijke locaties als gevolg van functiewijziging van bedrijfsterrein naar woongebied.

In de periode 2016-2020 moeten eigenaren van bovenstaande terreinen worden aangezet tot actie. Maar wij moeten ook zelf terreinen onderzoeken en/of saneren, omdat we daar eigenaar van zijn of omdat we als vangnet moeten optreden.

B. Onderzoek en sanering van ontwikkelingslocaties
Daar waar bodemverontreiniging een (financiële) belemmering vormt voor ontwikkeling, zetten we bodemgelden in voor sanering.

Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan . . .

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
2

De ervaring heeft geleerd dat het maken van een gedetailleerd onderzoeks- en saneringsprogramma niet zinvol is. Dit heeft een aantal redenen:
- er is onzekerheid over de uitkomsten van bodemonderzoeken en dus over de mate en omvang van verontreinigingen
- het ontwikkelprogramma is ook indicatief; de planning van ontwikkelingen is afhankelijk van veel factoren.

De Biezenstraat, Spoorzone station Westzijde en de Oostelijke Waalkade zijn ontwikkelingslocaties waarvan wij verwachten dat de bodemkwaliteit niet voldoet voor de gewenste ontwikkeling.

C. Overige werkzaamheden in het kader van het convenant
Volgens het convenant is het budget ook bedoeld voor uitvoering van afspraken waar niet direct een wettelijke taak aan ten grondslag ligt. Deze afspraken hebben echter wel een sterke relatie met het in ontwikkeling zijnde beleid en nieuwe wetgeving en hebben veel te maken met integrale benadering van omgevingsfactoren, zoals:
- Uitwerking geven aan de opgaven van STRONG (landelijke STRuctuurvisieONderGrond)
- Voorbereiding op de nieuwe wetgeving (de Wet bodembescherming wordt opgenomen in de Omgevingswet):
- Beleid voorbereiden ten behoeve van de nieuwe wetgeving in de vorm van omgevingsvisie en -plan

Daarnaast zijn er afspraken gemaakt ten aanzien van:
- Onderzoeken waar nazorglast verminderd kan worden voor eigenaren
- Ontwikkelen van een visie ten aanzien van beheer voormalige stortplaatsen

3 Relatie met programma
Ons voorstel gaat over een begrotingswijziging ten behoeve van de decentralisatie-uitkering bodem. Bodem valt onder het programma Duurzaamheid.

4 Doelstelling
De decentralisatie uitkering bodem voor de periode 2016-2020 toe te wijzen aan het programma Duurzaamheid en voor een deel van de uitkering een bestemmingsreserve in te stellen.

5 Argumenten
1. Sinds 2015 wordt de vergoeding voor het uitvoeren van de wettelijke taken en voor het bestedingsplan voor bodem niet meer afzonderlijk uitgekeerd. Alle middelen worden nu ontvangen via het gemeentefonds en wij willen dit met een begrotingswijziging toevoegen aan het programma Duurzaamheid.
2. De decentralisatie-uitkering wordt specifiek ingezet voor de uitvoering van het “Convenant Bodem en ondergrond 2016-2020” waaraan wij ons als gemeente hebben gecommitteerd. Bovendien worden hiermee ruimtelijke projecten mogelijk gemaakt. Van de beschikbare middelen worden specifieke bodemprojecten gefinancierd.
3. Een bestemmingsreserve is zeer geschikt voor uitgaven zoals deze die, als gevolg van in de tijd niet vooraf geheel te bepalen onttrekkingen, geen regulier patroon kennen, maar wel gemaximeerd zijn tot de voor dit doel beschikbare middelen in de

bestemmingsreserve. Het instellen van een bestemmingsreserve voor deze uitgaven voldoet aan de volgende criteria: de jaarlijkse uitgaven zijn vooraf moeilijk te bepalen en er is een concreet bestedingsdoel. Aan het criterium van schommelingen van > € 1 miljoen per jaar wordt niet voldaan, maar aangezien de jaarlijkse uitgaven moeilijk te voorspellen zijn en naar verwachting sterk afwijken van de jaarlijkse bijdrage via het gemeentefonds is het instellen van een bestemmingsreserve toch de gewenste oplossing.

6 Klimaat
Dit voorstel heeft geen gevolgen voor het klimaat.

7 Risico's
Aan dit voorstel zijn geen risico's verbonden.

8 Financiën
Voor de uitvoering van het bestedingsplan bodem 2016-2020 wordt via een decentralisatie-uitkering binnen het gemeentefonds door het Ministerie van Infrastructuur & Milieu € 5,83 miljoen beschikbaar gesteld. Deze middelen worden voor deze periode toegevoegd aan het programma Duurzaamheid, dit komt neer op € 1.166.307 per jaar.

Hieronder is het bestedingsplan voor 2016 weergegeven en de indicatieve programmakosten over de jaren 2017-2020. We hebben jaarlijks te maken met vaste uitvoeringskosten (o.a. vaste personeelslasten) van € 330.000. De programmakosten zijn, zoals al eerder aangegeven, sterk afhankelijk van de projecten van in het betreffende jaar. Het convenant loopt tot en met 2020.

	2016	2017	2018	2019	2020	
A. Onderzoek en sanering (potentiele) spoedlocaties	€ 175.000	pm	pm	pm	pm	
B. Onderzoek en sanering van ontwikkelingslocaties	€ 520.000					
C. Overige werkzaamheden in het kader van het convenant	€ 125.000					
Programmakosten (indicatief)	€ 820.000	€ 700.000	€ 530.000	€ 1.140.000	€ 990.000	€ 4.180.000
Uitvoeringskosten (vast)	€ 330.000	€ 330.000	€ 330.000	€ 330.000	€ 330.000	€ 1.650.000
Totale kosten	€ 1.150.000	€ 1.030.000	€ 860.000	€ 1.470.000	€ 1.320.000	€ 5.830.000
Bijdrage GF	€ 1.166.000	€ 1.166.000	€ 1.166.000	€ 1.166.000	€ 1.166.000	€ 5.830.000
Bestemmingsreserve	€ 16.000	€ 136.000	€ 306.000	-€ 304.000	-€ 154.000	€ 0

9 Participatie en Communicatie
Over het besluit wordt op de gebruikelijke manier gecommuniceerd.

Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan . . .

Voorstel aan de Raad

Vervolgvel
4

10 Uitvoering en evaluatie
Onze verantwoording vindt plaats via de jaarrekening. Aan het Rijk hoeft geen verantwoording te worden afgelegd.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage(n):
Begrotingswijziging BW-01449
Bestemmingsreserve Decentralisatie uitkering Bodemsanering

Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan . . .

Agendapunt	Raadsbesluit Politieke Avond 6 juli 2016

19. **Raadsvoorstel Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan programma Duurzaamheid (87/2016)**

Raadsvoorstel d.d. 21 juni 2016
- De rijksbijdrage van € 5.831.535,- (decentralisatie uitkering bodem) in te zetten over de jaarschijven 2016 – 2020 binnen het programma Duurzaamheid
- De bestemmingsreserve Decentralisatie uitkering Bodemsanering in te stellen
- De begrotingswijziging BW-01449 vast te stellen

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2016
Conform besloten

Aanleveren begrotingswijziging

Steller	Sjaak Broekman
BW	BW-01449 Decentr.uit **Let op, lees eerst de WERKINSTRUCTIE die op het intranet staat.**
Soort wijziging	Begrotingswijziging
Soort besluit	BESL-RAAD
Besluitperiode	201606
Omschrijving	Decentr.uitkering bo

Verrekeningen debet	16.000,00	136.000,00	306.000,00	304.000,00	154.000,00
Verrekeningen credit	16.000,00	136.000,00	306.000,00	304.000,00	154.000,00
Saldo	goed	goed	goed	goed	goed
Totaal debet	-252.500,00	-132.500,00	37.500,00	35.500,00	-114.500,00
Totaal credit	-252.500,00	-132.500,00	37.500,00	35.500,00	-114.500,00
Saldo	goed	goed	goed	goed	goed

kpl / product	product specificatie	kosten- soort	wijk	functie	Deb / Cred	2016	2017	2018	2019	2020	Omschrijving
Soort mutatie						MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	
Document soort						WYZ-MS	WYZ-MS	WYZ-MS	WYZ-MS	WYZ-MS	
60780	S1982	40000	T002690		D	-1.166.307,00	-1.166.307,00	-1.166.307,00	-1.166.307,00	-1.166.307,00	Budget meicirc. 2015-0000299186
60543	S0263	84004	D		C	-9.800,00	-9.800,00	-9.800,00	-9.800,00	-9.800,00	Correctie DUB
61070	S0806	84004	D		C	-258.700,00	-258.700,00	-258.700,00	-258.700,00	-258.700,00	Correctie DUB
61070	S0806	43039	D		D	881.807,00	761.807,00	591.807,00	1.201.807,00	1.051.807,00	Verdeling DUB 2016-2020
61248	F061	46012	D		D	16.000,00	136.000,00	306.000,00			Bestemmingsreserve DU Bodemsa
61248	F061	86004	D		C				304.000,00	154.000,00	Bestemmingsreserve DU Bodemsa
0520	F061	86014	D		C	16.000,00	136.000,00	306.000,00			Bestemmingsreserve DU Bodemsa
0520	F061	46032	D		D				304.000,00	154.000,00	Bestemmingsreserve DU Bodemsa
0712	D	D	D		D	16.000,00	136.000,00	306.000,00	-304.000,00	-154.000,00	Bestemmingsreserve DU Bodemsa

Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan . . .

Soort mutatie	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.	MS Meerjr.strc.

Voorstel - Toewijzing Decentralisatie-uitkering Bodem 2016-2020 aan . . .

Bijlage reserves

Naam reserve	Decentralisatie-uitkering Bodemsanering
Soort reserve	Bestemmingsreserve
Nummer	F061
Instellingsdatum raadsbesluit	(bij raadsbesluit)
Doel	Egalisering jaarlijkse Decentralisatie-uitkering Bodemsanering in de periode 2016 tot en met 2020.
Bestedingsplan	Het raadsvoorstel beschrijft een globaal bestedingsplan in de periode 2016 t/m 2020. Een precieze planning is niet mogelijk, vanwege onder meer de afhankelijkheid van ruimtelijke ontwikkelingen.
Voeding van de reserve	Nijmegen ontvangt in de periode 2016 t/m 2020 jaarlijks 1,1 miljoen via het Gemeentefonds voor uitvoering bodemtaken. Het verschil tussen deze middelen en de jaarlijkse werkelijke kosten bepalen de voeding van de reserve.
Wordt rente toegevoegd?	Nee
Gewenste omvang	N.v.t.
Einddatum reserve	31-12-2020; tenzij nieuwe Gemeentefondsmiddelen.

Verloop van de reserve	**Bedragen x € 1.000**
Boekwaarde begin van het jaar	0
Stortingen/onttrekkingen:	
Exploitatiesaldo bodemsanering bij jaarrekening	pm
Boekwaarde eind van het jaar	**0**

Nijmegen ontvangt in de periode 2016 t/m 2020 jaarlijks 1,1 miljoen via het Gemeentefonds voor uitvoering bodemtaken. Het verschil tussen deze middelen en de jaarlijkse werkelijke kosten bepalen de voeding van de reserve: afhankelijk van een voordelig of nadelig rekeningsaldo betreft het een storting in resp. onttrekking aan de reserve.
De begrote bedragen zijn:
- 2016: € 16.000 (toevoeging);
- 2017: € 136.000 (toevoeging);
- 2018: € 306.000 (toevoeging);
- 2019: -€ 304.000 (onttrekking);
- 2020: -€ 154.000 (onttrekking).

Brief aan de raad - Van Munster - Breng producten

A1

Geachte Gemeente 17-05-2016
nijmegen

reg.nr.: 16.00050004
procesverantw.: ROID

INGEKOMEN
17 MEI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.: -1.811

ONTVANGSTBEVESTIGING VERZONDEN

onderwerp.
breng-producten.

op 03-04-2016 heb ik u een brief gestuurd.
over breng producten brief ontvangs 05-04-2016
nummer. 16.0003502
graag zou ik willen weten of u al iets
bekend is over dit onderwerp.
breng producten zoals breng Fietsen, breng auto's.
en breng servicewinkel nijmegen. eerder gaf de
gemeente aan dat dit zou komen als stadion
gereed klaar zou zijn. stadion gereed is al wel
een tijdje klaar maar er zijn nog geen breng-
producten te zien deze producten zouden eigenlijk
in 2013 er al zijn gaf Hermes aan nu 2016
zijn deze producten er nog niet gemeente gaf aan
dat producten zouden komen als stadion gereed
klaar zou zijn (2014) het gaat om breng-producten
op stadion nijmegen en Arnhem. in nijmegen is een
breng loket geen servicewinkel.
Dit is een herinnerings brief van brief 05-04-2016.
Dank u.

Vele onderzoeken gedaan
in andere steden zoals
Breda, arnhem, Eindhoven
en venlo. daar werkt alles
wel goed en hoog meerwaarding

A. Van Munster
Bosbessen 26
6532 NS nijmegen

Brief aan de raad - Van Munster - vragen aan Raad over wob verzoek en . . .

A2

Bur: BW-SO
Nr: 16.000.5447
1 JUNI 2016
.07.51
Ingekomen
Gemeente Nijmegen

27-05-2016

onderwerp Geachte Gemeente Raad
vragen aan Raad. nijmegen,
over wob verzoek + bezwaarschrift

Op 14 september 2015 stuurde ik een wob-verzoek in over onderwerp Rede van advies stellen Directeur m van Lohuizen en aanstelling Dhr Vroome (Novio) op 29-10-2015 kreeg ik het bericht dat er geen informatie was over dit onderwerp ik diende op 02-11-2015 een bezwaar schrift in op 30-12-2015 geeft de gemeente aan dat bezwaar schrift niet is ontvangen terwijl ik het bezwaar heb ingediend bij de balie aan het gemeentehuis. Op 20-01-2016 geeft de gemeente aan dat ik gelijk had en dat het bezwaar op tijd was het was hondelijk terwijl gevraagt na 3 maanden nog geen bericht te hebben Dus vermijn al lang verstreken dus gemeente is in gebreken blijf staat bij tot 8 weken voor geen 3 maanden opnieuw geen gehoor bijna 14 weken verder geeft de Gemeente aan een hoorzitting te willen plannen hoorzitting is op 18-03-2016 na de hoorzitting hoor ik weer weken geen bericht na 2 meldingen in mei 2016 hoor ik op 23 mei 2016 eindelijk bericht het bezwaarschrift is ongegrond. Verbaasd verzoek afgewezen afgesproken was ook dat ik een copie van de geluids opnamen zou krijgen heb ik tot heden niet gehad. al met al een wob verzoek met een simpele vraag + bezwaar. heeft meer dan 8 maanden geduurd. ik ben blij dus niet mee eens ten eerste houd de gemeente zich niet aan de termijnen, ten tweede Raak gemeente bezwaarschriften kwijt (Die ik 2x opnieuw heb ingediend.) ten derde geeft de gemeente

Brief aan de raad - Van Munster - vragen aan Raad over wob verzoek en . . .

Geen antwoord op een simpele vraag. de Gemeente was enige aandeel houder van Novio dus moeten deze stukken bij de gemeente zijn. (geen openbaar van zaken)

vragen aan de Raad.

vraag 1

Wat vind de Raad ervan dat een wob aanvraag + herinnerschrijf meer dan 8 maanden heeft geduurd. en dat de Gemeente zich niet houd aan de wettelijke Termijnen (4 tot 8 weken) wettelijk 4 weken. niets tegen bericht dat gemeente aangeeft wat niet is gebeurd.

vraag 2

Wat vind de Raad Dat gemeente nijmegen herinnerschrijven buitenmaat en de werkwijze waarop de Gemeente in deze zaak werkt

vraag 3

wat vind de Raad dat gemeente afspraken niet na komt en niet antwoord op vragen of berichten

vraag 4.

kan de Gemeente Raad mijn vertellen waar ik de gegeven waar ik om vraag dan wel kan krijgen of wel opvragen

Brief aan de raad - Van Munster - vragen aan Raad over wob verzoek en . . .

vraag 5.

Wat vind de Raad ervan dat op een simpele vraag geen antwoord kan of mag worden gegeven en dat dit meer dan 8 maanden moet duren.

vraag 6

ik heb veel extra kosten moeten maken daar zijn termijnen overschreden (6 tot 8 weken) en het heeft kaken van bezwaarschriften die ik ze opnieuw moest maken en indienen wat vind de Raad ervan als ik een vergoeding vraag. (vind de Raad dat gemeente die moet toekennen).

Graag wil ik schriftelijk een Reactie op de 6 vragen van de Gemeente Raad. (Dus 6 antwoorden) ik ga er van uit dat u mijn binnen 2 weken een ontvangs bericht stuurt en binnen 4 weken mijn de antwoorden kunt geven op mijn vragen. ik wacht op bericht van u. Terug.

Dank u.

Datum. - 27-05-2016.

Hoogachtend.

E. Van Munster.
Bosbesstraat 26
6542 NS nijmegen.

7

Dit is niet de eerste keer dat de gemeente te laat is met gegevens over een wob verzoek. eerder gebeurde dit ook al bij de wob verzoek die was ingediend over verkoop van Nuno toen waren stukken van de wob ook niet op tijd en de eerste keer zelfs niet volledig ook toen heeft de gemeente het terwijl al eens overschreden + niet volledige wob verstrekt. later zijn hoofdstukken nog nagekeerd van het wob verzoek deze niet volledig en veel te laat nu is dit opnieuw het geval. ik zou graag uitleg hierover willen van de Gemeente.

Brief aan de raad - Van Munster - vragen aan Raad over wob verzoek en . . .

wettelijk staat voor een wob-verzoek niets tegen bericht 4 weken aan langer zijn als gemeente dit schriftelijk aangeeft

Dit is niet het geval.

Gemeente heeft alleen ontvangstbrief gestuurd. verder geen tegen bericht Dus geld termijn van 4 weken.

14 september 2015 aanvraag wob verzoek ingediend.

29 oktober 2015 uitslag wob-verzoek.

termijn overschreden. (7 weken) 3 weken (4) + 3 weken. wettelijk 4 tot 6 weken. (niets tegen bericht) niet het geval.

Bezwaarschrift ingediend op 02 november 2015

op 30 december 2015 geeft gemeente aan geen bezwaarschrift te hebben ontvangen. op 05 januari 2016 bezwaarschrift opnieuw ingediend + bewijs 2 november 2015.

op 1 februari 2016 melding gemaakt bij gemeente Raad over werkwijze gemeente, het niet na komen van. afspraken en huisregels van bezwaarschrift

tot 04 maart 2016 geen gehoor van gemeente.

op 04 maart 2016 uitnodiging Hoorzitting.

Hoorzitting vindt plaats op 10 maart 2016.

Locatie stadhuis.

op 19 maart 2016 opnamen hoorzitting gevraagt (Geluids)

23 mei 2016 (uitslag bezwaarschrift / Hoorzitting)

geen opnamen / Geluids ontvangen.

25 mei 2016 beroep.

termijn van bezwaarschrift / Hoorzitting ver overschreden.

8 maanden verder. dus termijn ver overschreden.

27-05-2016

Brief aan de raad - Greenpeace Belangrijke informatie over gemeentelijk . . .

reg.nr.: 16.0005703
procesverantw.: BM50

A3

INGEKOMEN
08 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

Van: schone energie.nl [mailto:schone.energie.nl@greenpeace.org]
Verzonden: dinsdag 7 juni 2016 10:35
Aan: Heffels, Mirande BM50
Onderwerp: t.a.v. Gemeenteraad - Belangrijke informatie over uw gemeentelijke stroomcontract

Geachte raadsleden,

Onderzoeksbureau SOMO heeft in opdracht van Greenpeace voor alle Nederlandse gemeenten de stroomcontracten in kaart gebracht. Gemeenten worden daarin gerangschikt op de duurzaamheid van de afgenomen stroom. De gemeente Nijmegen heeft echter geen gehoor gegeven aan het verzoek om informatie over het stroomcontract. Ik wil u nogmaals vriendelijk verzoeken deze gegevens alsnog aan te leveren, zodat wij Nijmegen in de ranglijst kunnen opnemen.

Consumenten in Nederland stappen massaal over naar groene stroomproducenten, maar de gemeenten waarin zij wonen sluiten nog steeds contracten af met grote kolenboeren zoals Eon. Op het eerste gezicht lijkt het stroomlandschap redelijk groen: slechts 24 van de 308 onderzochte gemeenten kopen grijze stroom in. Maar van de 284 gemeenten die stellen groen in te kopen, doet meer dan de helft dit door middel van 'groenwassen' met Garanties van Oorsprong (GVO's). Grijze (kolen)stroom wordt ingekocht, maar de gemeente is officieel 'groen' door er groencertificaten bij te nemen. Kolenstroom is bijzonder slecht voor het klimaat. Nederland heeft met de ondertekening van het klimaatakkoord in Parijs beloofd om alles op alles te zetten om klimaatverandering te beperken. Het is van het grootste belang dat gemeenten hier hun steentje aan bijdragen.

Als gemeente kunt u kiezen voor echt groene stroom door in de gunningcriteria (Nederlandse) windstroom op te nemen. Greenpeace heeft hiervoor een handige checklist opgesteld. Het gehele SOMO rapport over de stroom in Nederlandse gemeenten kunt u downloaden via greenpeace.nl/gemeentestroom.

Wij wensen u veel succes toe bij het kiezen van de volgende stroomleverancier voor Nijmegen. Mocht u naar aanleiding van deze brief nog vragen hebben, dan hoor ik dat graag. Gegevens over uw huidige stroomcontract kunnen naar dit emailadres worden verzonden.

Met vriendelijke groet,

Jorien de Lege
Campagneleider Klimaat & Energie
Greenpeace Nederland
tel: 06 21296919
mail: schone.energie.nl@greenpeace.org

Brief aan de raad - R Essers klacht inzake gebrekkige afhandeling

Rob Essers

Niek Engelschmanlaan 129
6532 CR Nijmegen
024 - 355 81 71
rob@gaypnt.demon.nl

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
			18 juni 2016

Onderwerp	Bijlage(n)
gebrekkige afhandeling	2.

Geachte leden,

Op 18 juni 2016 ontving ik bijgevoegde brief (verzenddatum 15 juni 2016; kenmerk PI70/ 16.0005925) die "Namens Burgemeester en Wethouders" is ondertekend door het Hoofd afdeling Personeel Informatie Facilitair. Betreft het hier een krachtens mandaat genomen besluit waarbij artikel 10:10 van de Algemene wet bestuursrecht niet in acht genomen is?

Mijn verzoek om informatie d.d. 23 mei 2016 was gericht aan de Raad van de gemeente Nijmegen en niet aan Burgemeester en Wethouders. Het (standaard)antwoord getuigt ook niet van goede organisatie.

In mijn verzoek heb ik aangegeven dat het gevraagde brondocument een kaartje met de geometrie van de openbare ruimte moet bevatten. Zonder kaartje is er geen sprake van een *als zodanig aangewezen* buitenruimte. De buurtnamen Fabrica, Ulpia en Waalhavenkwartier in de woonplaats Nijmegen kunnen niet worden aangemerkt als een openbare ruimte in de zin van de Wet basisregistraties adressen en gebouwen (zie artikel 1, onder n). Waarom is het raadsbesluit d.d. 17 mei 2016 toch als brondocument ingeschreven in de BAG?

Van een deugdelijke registratie is geen sprake. De vraag hoe kaartbeheerders van diverse (stads)plattegronden en navigatiesystemen moeten weten waar de buurtgrenzen liggen, is niet beantwoord. Er wordt ook niet ingegaan op de ligging van *De Waalhaeve* (bouwjaar 2005) en de onjuiste registratie van een groot aantal objecten in dit complex.

Ik verwacht op mijn verzoek om informatie een behoorlijk antwoord van of namens uw raad. Met de gebrekkige afdoening door derden neem ik geen genoegen. Dit schrijven dient als klacht ex artikel 9:1 van de Algemene wet bestuursrecht aangemerkt te worden.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

drs. R.C. Essers

Brief aan de raad - R Essers klacht inzake gebrekkige afhandeling

Personeel, Informatie en Facilitair
Functioneel Beheer Fysiek Domein

GEMEENTE Nijmegen

Marienburg 30
6511 PS Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

R.C. Essers
Niek Engelschmanlaan129
6532 CR Nijmegen

Verzenddatum	Ons kenmerk	Contactpersoon
15 juni 2016	PI70/16.0005925	MMKiki van Heijst
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Wob besluit	23-5-2016	

Op 23 mei 2016 diende u een verzoek in op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB), geregistreerd onder nummer 16.0005194.

In de zin van de Wet openbaarheid van bestuur vraagt u om een kopie van het brondocument in de BAG waarin de geometrie van de openbare ruimte ID 0268300000001831, 0268300000001832 en 0268300000001833 is vastgelegd.
Er is navraag gedaan. Er is geen brondocument dat betrekking heeft op de geometrie van bovengenoemde openbare ruimte.

Als u het niet eens bent met dit besluit, kunt u een bezwaarschrift indienen bij:
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG NIJMEGEN

Zorgt u ervoor dat u het bezwaarschrift indient binnen zes weken na de dag waarop deze brief is verstuurd. Daarmee voorkomt u dat wij uw bezwaarschrift niet meer kunnen behandelen omdat u het te laat indient. Het bezwaarschrift bevat ten minste:

- uw naam, adres en handtekening;
- de datum waarop u uw bezwaarschrift schrijft;
- een omschrijving van het besluit waar u het niet eens mee bent (u kunt bijvoorbeeld datum en kenmerk van deze brief vermelden of een kopie meesturen);
- de reden waarom u het niet eens bent met dit besluit.

Hoogachtend,
Namens Burgemeester en Wethouders,

Peter Kluver
Hoofd afdeling Personeel Informatie Facilitair

Brief aan de raad - R Essers klacht inzake gebrekkige afhandeling

Rob Essers

Niek Engelschmanlaan 129
6532 CR Nijmegen
024 - 355 81 71
rob@gaypnt.demon.nl

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
			23 mei 2016

Onderwerp	Bijlage(n)
verzoek om informatie	1.

Geachte leden,

Op 10 mei 2016 heeft u als het bevoegde gemeentelijke orgaan de buurtnamen **Fabrica**, **Ulpia** en **Waalhavenkwartier** vastgesteld. Het raadsbesluit is op 17 mei 2016 ingeschreven in de BAG en op 23 mei 2016 gepubliceerd in *Gemeenteblad 2016,* nr. 65135.

Volgens de BAG is sprake van drie openbare ruimten van het type 'Administratief gebied'. In artikel 1 van de Wet basisregistraties adressen en gebouwen staat:

> n. openbare ruimte: door het bevoegde gemeentelijke orgaan als zodanig aangewezen en van een naam voorziene buitenruimte die binnen één woonplaats is gelegen;

Bij het benoemen van (nieuwe) openbare ruimten is het verplicht bij het betreffende brondocument een kaartje op te nemen met de geometrie van die openbare ruimte; zie ook *Processenhandboek BAG, versie 2013,* onderdeel 1.4.4.

Bij raadsvoorstel 63/2016 ontbrak het vereiste kaartje. Het gemeenteblad waarin het raadsbesluit d.d. 10 mei 2016 is gepubliceerd, bevat geen informatie over de exacte ligging van de drie buurten. Voor het centrale deel van het Waalfront zijn twee buurtnamen vastgesteld.

Hoe moeten kaartbeheerders van diverse (stads)plattegronden en navigatiesystemen weten waar de buurtgrenzen liggen? Is er zonder tekening met de geometrie wel sprake van een 'openbare ruimte' in de zin van Wet basisregistraties adressen en gebouwen? Uw raad heeft verzuimd om de van een naam voorziene buitenruimte als zodanig aan te wijzen.

Het is de vraag of Fabrica, Ulpia en Waalhavenkwartier wel kunnen worden aangemerkt als openbare ruimte van het type 'Administratief gebied'. De registratie van het raadsbesluit d.d. 10 mei 2016 in de BAG is discutabel. Hoe betrouwbaar zijn de gegevens in de Basisregistraties Adressen en Gebouwen?

In welke buurt ligt het complex *De Waalhaeve* (bouwjaar 2005)? Op 17 november 2015 heb ik het college reeds gewezen op de onjuiste registratie van de 183 verblijfsobjecten aan de Nina Simonestraat en de Waalbandijk. Volgens de BAG bestaat het complex uit slechts drie panden en bevinden alle verblijfsobjecten zich in hetzelfde pand.

Brief aan de raad - R Essers klacht inzake gebrekkige afhandeling

De correctie van de onjuiste gegevens in het gebouwenregister laat nog op zich wachten. Mijn ongevraagde advies heeft wel geleid tot het aanpassen van de geometrie van de Nina Simonestraat en Waalbandijk in het adressenregister. Het raadsbesluit d.d. 16 maart 2016 is gepubliceerd in *Gemeenteblad 2016*, nr. 36508.

Het raadsbesluit d.d. 10 mei 2016 roept de concrete vraag op in welke buurt de adressen Nina Simonestraat 2 t/m 158 Nijmegen en Waalbandijk 1 t/m 207 Nijmegen liggen.

Aan de registratie van openbare ruimte ID 0268300000001831, ID 0268300000001832 en ID 0268300000001833 behoort een brondocument ten grondslag te liggen waarin de geometrie is vastgelegd. Kunt u mij een kopie toesturen? Uw raad dient dit verzoek om informatie met in achtneming van de Wet openbaarheid van bestuur te behandelen.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

drs. R.C. Essers

Brief aan de raad - VDR - voorstel verbindindsweg Stationsstraat - Keizer . . .

reg.nr.: 16.0006118
procesverantw.: BHSO

INGEKOMEN
21 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr
afgedaan:

A5

College en Raad Gemeente Nijmegen

griffie@nijmegen.nl

Ressen, 21 juni 2016

Betreft: voorstel verbindingsweg Stationsstraat – Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen.

Geacht College en Raad van Nijmegen,

In aansluiting op de verkeersplannen van de Gemeente Nijmegen voor de Westflank, heeft de VDR (Vereniging Dorpsbelangen Ressen) bijgaand voorstel uitgewerkt. Dit voorstel om op de Westflank, de Stationsstraat te verbinden met de Keizer Hendrik VI-singel krijgt massaal steun. Een petitie voor deze verbindingsweg, is ondertekend door Dorpsbelangen Ressen, Dorpsraad Oosterhout en 25 bedrijven, gevestigd aan de Stationsstraat. Dit voorstel is tijdens het locatiebezoek van de raadsleden op 6 juni jl. in het Quintoli gebouw aan de Stationsstraat gepresenteerd.

In het kort samengevat zijn de voordelen van de voorgestelde verbindingsweg Stationsstraat – Keizer Hendrik VI-singel:

- ✓ Verbetert de bereikbaarheid van Ressen, Oosterhout en de bedrijven op de Grift. Vanuit de bedrijven geldt dat natuurlijk ook voor haar werknemers en tevens voor klanten van o.a. de 2 milieustraten gevestigd op de Grift.
- ✓ Ontlast de Griftdijk, inclusief de belangrijke rotonde nabij de benzinepomp van Total
- ✓ Benut beter de Machta van Mechtenelenweg als parallelweg naar de Oversteek. De verbindingsweg sluit via Keizer Hendrik VI-singel goed aan.
- ✓ Sluit goed aan bij de recente plannen van de gemeente Nijmegen voor de buurt Zuiderveld. Voor dit deel van de Waalsprong komt de gemeente op korte termijn met plannen voor woningbouw en een park met zonnepanelen. "Eerst stukje asfalt, dan bouwen" is hiervoor dan toch het beste adagium.

Voor het exacte tracé van de voorgestelde weg zijn meerdere opties mogelijk, op bijgaand kaartje is een logische variant getekend (zie afbeelding 1). Naast aandacht voor het autoverkeer pleiten we ook voor een veilige fietsverbinding op de westflank. Een vrijliggende Noord-Zuid fietsverbinding door Zuiderveld en de Grote Boel, zal de fietsveiligheid op de westflank verbeteren.

In het onverhoopte geval dat deze verbindingsweg niet wordt meegenomen in de verkeersplannen, onderkennen we 2 grote nadelen in het collegevoorstel voor de Westflank:

- ✓ Ressen en de bedrijven aan de Stationsstraat worden onterecht uitgesloten van het voorgestelde " pasjessysteem" en daarmee wordt de bereikbaarheid gereduceerd.
- ✓ Het autoverkeer dat omgeleid gaat worden via Knoop38-A15-PrinsMauritssingel, zal leiden tot extra verkeer langs de Kern Ressen. Dit zal leiden tot extra aantasting van de leefbaarheid in de Kern Ressen en filedruk op Knoop 38.

Graag horen we uw reactie op dit voorstel.

Met vriendelijke groet,
Nms. Bestuur VDR

Brief aan de raad - VDR - voorstel verbindindsweg Stationsstraat - Keizer . . .

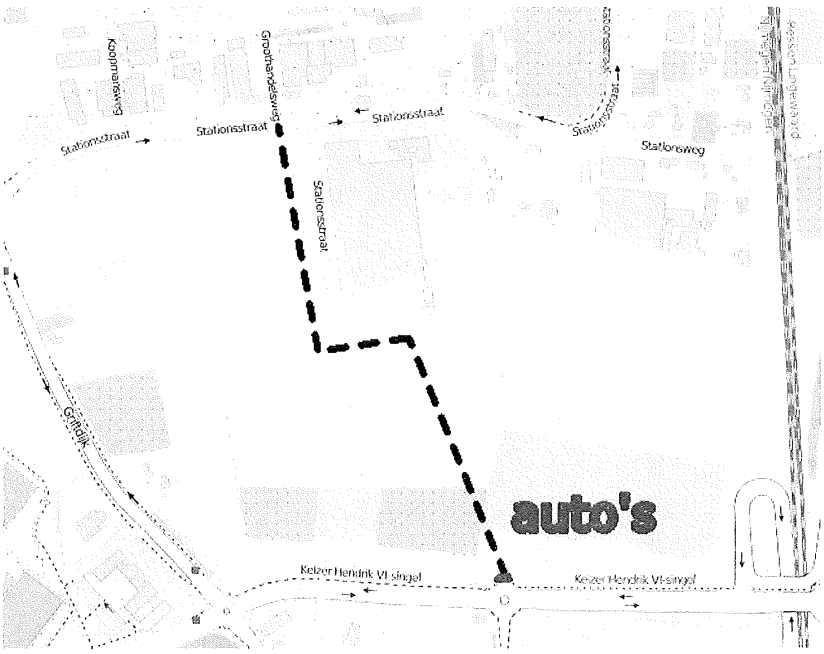

Afbeelding 1: tracë voor verbindingsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI singel.

Brief aan de raad - Wecycle - Benchmark 2015

reg.nr.: 16.0005501
procesverantw.: BMSO

INGEKOMEN
02 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.: 751
afgedaan:

B1

wecycle

Gemeente Nijmegen
t.a.v. de Gemeenteraad
Postbus 571
6500AN Nijmegen

Zoetermeer, 27 mei 2016

Telefoon : (079) 7 600 611
Onze ref. : 2016.027/GEM/wvb
Uw ref. :
Betreft : Benchmark 2015

Geachte leden van de Gemeenteraad,

Uw gemeente wil minder restafval, op een verantwoorde manier met afval omgaan en tegelijk worden ontzorgd. Daarom heeft u met Wecycle een samenwerkingsovereenkomst voor inzameling van afgedankte elektrische apparaten en energiezuinige lampen (e-waste).

Uw gemeente is via Wecycle verzekerd van optimale recycling van alle e-waste. Hierdoor worden grondstoffen maximaal hergebruikt, schadelijke stoffen veilig verwijderd, illegale export voorkomen en CO2-uitstoot vermeden. Via deze brief informeren wij u over de inzamelresultaten van uw gemeente.

Benchmark
Wecycle heeft voor het zesde jaar op rij een benchmark uitgevoerd naar de afgifte van e-waste via de gemeentelijke milieustraten. Dit levert voor 2015 voor uw gemeente het volgende resultaat op:

	Gemiddeld ingezameld per inwoner (in kilo's)
Uw gemeente	5,0
Bij gemeenten in dezelfde stedelijkheidsklasse	5
Alle Wecycle-gemeenten	4,6

Meer informatie over de benchmark vindt u op wecycle.nl/benchmark.

Wecycle Recycle Certificaat
./. Bij deze brief ontvangt u het Wecycle Recycle Certificaat 2015 voor uw gemeente. Hierop ziet u hoeveel e-waste uw gemeente heeft afgegeven, welk materiaalhergebruik dit heeft opgeleverd en hoeveel CO2-uitstoot is vermeden.

Brief aan de raad - Wecycle - Benchmark 2015

Inzamelresultaat verbeteren
Wecycle helpt u graag bij het verder verbeteren van de inzameling van e-waste. Om de inzameling via de milieustraat te stimuleren, kan uw gemeente gratis gebruik maken van communicatiemateriaal en beleids- en uitvoeringsadvies.

./. Dit najaar start een campagne om uw inwoners te stimuleren e-waste in te leveren op de milieustraat en daarbij het lokale goede doel te ondersteunen. Zie de bijgevoegde folder voor nadere informatie.

Contact
Wilt u in gesprek met Wecycle, bijvoorbeeld over het Recycle Certificaat of wilt u informatie over hoe u meer e-waste kunt inzamelen, neem dan contact op met onze adviseur Eric van der Schans via eric.vanderschans@wecycle.nl of (079) 7600 671.

Met vriendelijke groet

drs. J.D. Vlak
algemeen directeur

Brief aan de raad - Wecycle - Benchmark 2015

Wecycle Recycle Certificaat 2015

Nijmegen werkt samen met Wecycle. Daarmee is deze gemeente er zeker van dat afgedankte elektrische apparaten op een verantwoorde manier worden ingezameld en optimaal gerecycled. Dit Wecycle Recycle Certificaat is een overzicht van de afgegeven hoeveelheid, met welk percentage dit is gerecycled en de vermeden CO_2-uitstoot.

Gemeente:
Nijmegen

Periode:
1 januari – 31 december

Hoeveelheid apparaten	Materiaalhergebruik
844.100 kilo	82%

Wecycle rapporteert de resultaten van de inzameling en hergebruik aan het Nationaal (W)EEE Register.

Terugdringing broeikaseffect

Door optimale recycling van elektrische apparaten én de vernietiging van cfk's uit koel- en vriesapparaten, wordt de uitstoot van CO_2 vermeden. Dit draagt bij aan de terugdringing van het broeikaseffect. Nijmegen heeft hieraan de onderstaande bijdrage geleverd.

Vermeden CO_2-equivalenten

door recycling	1.197.600 kilo
door vernietiging van cfk's	1.625.500 kilo
Totaal	**2.823.100 kilo**

Overzicht resultaat recycling apparaten

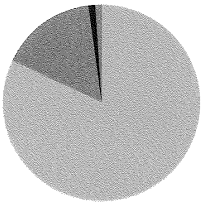

materiaalhergebruik	82%
teruggewonnen energie	15%
verbrand	1%
gestort	2%

Uitsplitsing materiaalhergebruik

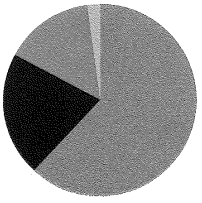

metalen	62%
plastics	21%
glas	15%
overige grondstoffen	2%

Mei 2016

Jan Vlak
Algemeen directeur

Percentages zijn gemiddelden over alle gemeenten die samenwerken met Wecycle.

Wecycle

Brief aan de raad - Wecycle - Benchmark 2015

Doe ook mee met de

WECYCLE INZAMELACTIE

Najaar 2016
1 oktober t/m 31 december

Optimale recycling van alle e-waste is belangrijk in de circulaire economie en de milieustraat is hierbij een belangrijk inzamelkanaal. Om die reden voert Wecycle dit najaar weer samen met veel gemeenten een grootschalige inlevercampagne. Hierbij maken lokale goede doelen opnieuw kans op een sponsorcheque t.w.v. €1.000,-.

- Promoot uw milieustraat
- Stimuleer inzameling (klein) e-waste
- Steun een lokaal goed doel

Winnaars Wecycle sponsorcheque

Wecycle levert 1000 euro op voor Oranje comité

Wecycle ondersteunt de Milieujutter

@vogel_hospitaal Haarlem wint 1000 euro door @wecycle inzamelactie elektrische apparaten. bit.ly/TnA1LVE

Gemeente Diemen
Weth. Grondel reikte op Recycleplein cheque van Wecycle inleveractie uit aan Repair Café. Inleveraars bedankt.

BO viert Feest blij met cheque van 1000 euro

Zo werkt de inzamelactie

1. Inwoners leveren hun oude elektrische apparaten en/of spaarlampen in
2. Ze gaan **ter plekke** op hun smartphone naar wecycle.nl/inleveren
3. Ze checken in, scoren punten en maken zelf ook kans op een prijs!

Kies uw eigen lokale goede doel!

Geef vóór 18 september uw gewenste lokale goede doel door aan Wecycle via uw Wecycle-pagina of via **info@wecycle.nl**. Gemeenten die geen eigen keuze doorgeven, spelen automatisch voor de lokale Oranjevereniging. Volg het stappenplan (zie onderaan ommezijde).

Hoe kiest u een lokaal goed doel?

Kijk voor tips op de volgende pagina

wecycle.nl/inleveren

wecycle

Brief aan de raad - Wecycle - Benchmark 2015

Media
Lokale media, online en social media

Eerste week oktober landelijke verspreiding

Huis-aan-huis tabloid: Nationale E-waste Recyclekrant

- **Lokale betrokkenheid door koppeling goed doel**
- **Feiten & cijfers**
- **Edutainment met prijzen**

Bestel gratis extra exemplaren

Verspreid de tabloid via gemeentehuis, bibliotheek of het lokale goede doel. Mail uw verzoek zo snel mogelijk naar **info@wecycle.nl** OP=OP

Hoe kunt u als gemeente of coördinerende organisatie optimaal meedoen aan de inzamelactie?

- Bepaal zelf een lokaal goed doel of doe dit met behulp van inwoners (zie tips hieronder). Zonder keuze speelt u deze ronde automatisch voor de lokale Oranjevereniging.
- Promoot uw milieustraat en de wedstrijd met de gratis communicatiekit
  - Op de milieustraat zelf
  - In eigen communicatiemiddelen
- Organiseer een kick-off en fotomoment op uw milieustraat

Stappenplan

1. Plaats een oproep voor het aanmelden van lokale goede doelen (met motivatie)
   - Via social media (Facebook / Twitter)
   - Via de gemeentewebsite
   - Via advertenties in h.a.h.-blad
2. Laat de burgers stemmen (bijvoorbeeld via likes op Facebook of via e-mail)
3. Maak zelf een keuze en baseer de keuze op motivatie
4. Maak de keuze breed bekend in de gemeente
5. Ondersteun actief het lokale goede doel in de eigen communicatie
6. Voor de winnaars: maak gebruik van de ontvangen cheque voor een lokaal p.r.-moment

Tip **Gebruik de kant en klare elementen in de gratis communicatiekit op uw Wecycle-pagina**

Campagnekalender

April	Gratis communicatiekit gereed
April - Augustus	Keuze lokaal goed doel
18 september	Deadline keuze lokaal goed doel via Wecyclepagina of via **info@wecycle.nl**
1 oktober	Start inzamelwedstrijd met verspreiding Nationale E-waste Recyclekrant
Januari 2017	Verzending promotionele cheques naar de 25 winnende gemeenten

PRINTED

FSC www.fsc.org RECYCLED Papier gemaakt van gerecycled materiaal FSC® C006253

Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland

29-5-2016

reg.nr.: 16.0005943
procesverantw.: BHSO
B2

INGEKOMEN
01 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

afgedaan:

Van: "Remond Pahladsingh" <remond.pahladsingh@gmail.com>
Aan: "Griffie" <griffie@Nijmegen.NL>, "DocInfo" <Gemeente@nijmegen.nl>
Onderwerp: Doorbraak Technologie voor Gelderland.

Brief voor de Gemeenteraad en B&W Nijmegen

p/a: Contact met de raadsgriffie
Korte Nieuwstraat 6
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen
Tel.nr: 024-329 90 30
E-mail: griffie@nijmegen.nl<mailto:griffie@nijmegen.nl>

Geachte Gemeenteraad en B&W Nijmegen:

Om uit de huidige mondiale energie-crisis te komen is er Doorbraak Technologie in de energievoorziening nodig, Ik heb mijn uitvinding the STGR (Simple Thorium Gascooled Reactor) via de Gemeente Wijchen, als Doorbraak Technologie, willen opstarten. Zie bericht onderaan dit bericht.

Het mogelijk inkomen van 40 miljard $ per jaar is misschien te groot voor Wijchen. Ik heb niets meer vernomen.

Helaas willen de investeerders niet meer wachten en zal vrijwel alle werkgelegenheid naar het buitenland verdwijnen.

Ik wil toch nog proberen om een hoofdkantoor in Nederland te behouden. Ik verwacht dat het zeker 500 banen voor hoogopgeleide personen zal opleveren.Het liefst in Nijmegen!

Ik ben bereid om een presentatie over de technologie te geven zodat men weet waarover het gaat.
Op 10 februari 2016 was er een artikel van de heer Chris van Alem van de Gelderlander, over de STGR, in de krant.

Graag verneem ik of er uwerzijds belangstelling is voor de STGR als Doorbraak Technologie voor de energievoorziening.
Doorbraak Technologieën hebben in het verleden bewezen honderd duizenden banen op te leveren.

Het zal jammer zijn als dit alles aan Nederland voorbij gaat.

Bijgevoegd zend ik u de brochure van de STGR.

Hoogachtend
Ir. Remond R. Pahladsingh
TEN|Energy - President
Tolhuis 6212
6537 TG Nijmegen
Mobiel 06 26902117

Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland

---------- Forwarded message ----------
From: Remond Pahladsingh
<remond.pahladsingh@gmail.com<mailto:remond.pahladsingh@gmail.com>>
Date: 2016-05-29 10:03 GMT+02:00
Subject: STGR industrie in Wijchen
To: h.verheijen@wijchen.nl<mailto:h.verheijen@wijchen.nl>,
p.loermans@wijchen.nl<mailto:p.loermans@wijchen.nl>,
r.engels@wijchen.nl<mailto:r.engels@wijchen.nl>,
g.gerrits@wijchen.nl<mailto:g.gerrits@wijchen.nl>,
a.schaap@wijchen.nl<mailto:a.schaap@wijchen.nl>

Geachte B&W Wijchen:

Enige tijd geleden heb ik u aangegeven dat ik graag in Wijchen wilde starten met de STGR als Doorbraak Technologie, Doorbraak Technologieën hebben bewezen honderd-duizenden banen te realiseren.
Ik heb niets meer van u vernomen.

Recentelijk heb ik de heer Sibert van Gaal in het Mozaïek ontmoet. Ik heb mijn energie project met hem besproken.

De heer van Gaal heeft mij toen voorgesteld om mw. A.Schaap te benaderen, voor mijn voorstel om via Wijchen mijn energiecentrale op de Internationale Markt te brengen. Heel veel werkgelegenheid en c.a. 40 miljard Euro per jaar.

Het is nu vrijwel zeker dat ik naar het buitenland zal moeten vertrekken. In Nederland van nu is er geen plaats voor Innovatie.

Mijn uitvinding zou voor de industrie van Wijchen en/of Gelderland veel kunnen betekenen.

Indien nodig was Ik bereid om een presentatie over mijn uitvinding te geven. Indien ik de industrie zou kunnen toe spreken zou het veel duidelijkheid kunnen opleveren.

Helaas heb ik ook van mevrouw Schaap niets meer vernomen.

Daar ik dus niets meer uit Wijchen heb vernomen, zal ik nu de gemeente Nijmegen benaderen. De heer van Gaal gaf reeds aan dat het STGR project misschien te groot was voor Wijchen.

Ik moet nu de gemeente Nijmegen benaderen, omdat het vrijwel zeker is dat het over grote deel van deze uitvinding naar het buitenland gaat. Er wordt nu met twee heel grote Europese landen onderhandeld. Zo zou ik nog wat werkgelegenheid in Gelderland kunnen behouden.

Ik wil u nu aangeven dat ik verder afzie van een bedrijf in Wijchen, en zal proberen om toch nog een deel van de werkgelegenheid in Nederland te houden.

Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland

Met vriendelijke groet,

Ir. Remond R. PAHLADSINGH
TEN|Energy - President
Tolhuis 6212
6537 TG Nijmegen
Mobiel 06 26902117

Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland

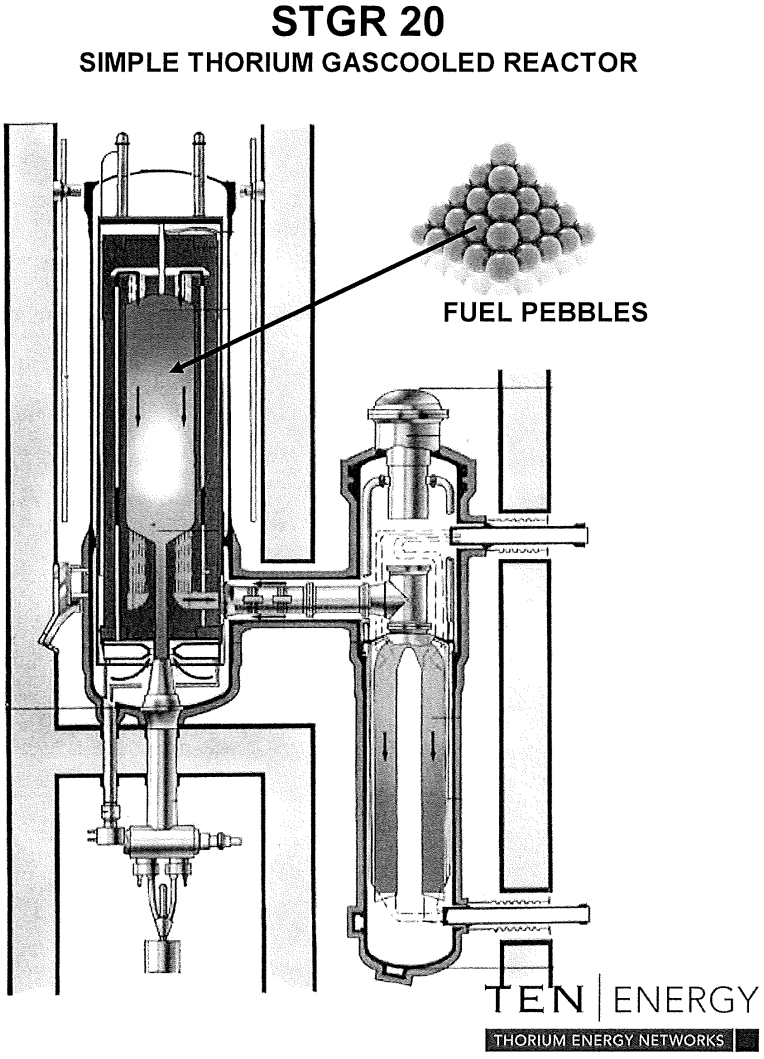

Nijmegen, 2015-May-15

TEN|ENERGY – Tolhuis 6212, 6537 TG Nijmegen, The Netherlands
e-mail: Remond.Pahladsingh@gmail.com Tel: + 31 24 6425883 Cell: +31 6 2690 2117

Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland

Introduction:
The STGR 20 is a HTGR – High Temperature Helium Gascooled Reactor with a 50 MW thermal heat output.
It is a CHP –Combined Heat and Power – plant and produces 20 MW of electric power through two (2) skidmounted 10.000 kW turbine-generator sets.

In the STGR 20 about 20 MW thermal heat, at 1.5-2.5 bar and 120 degrees Celsius, is used to produce 5.000.000 litres/day of high quality water through a MED- Multi Effect Distillation Unit.

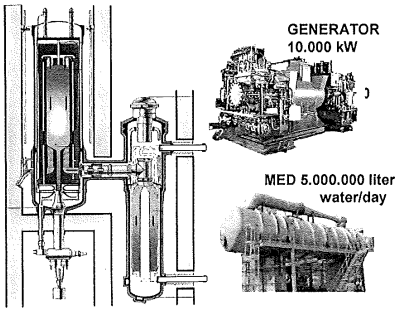

The process schematic of the turbine-generator set is shown below.

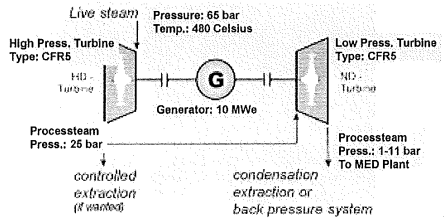

By using the STGR as CHP plant high fuel efficiency, over 80%, is obtained whereby the heat can be used to produce high quality water, for residential heating, for air-conditioning using absorption cooling or as process heat etc.

STGR Fuel Pebble:
The fuel of the STGR 20 is the Graphite Fuel Pebble containing about 10.500 TRISO fuel kernels in each pebble.

INHERENTLY SAFE STGR FUEL

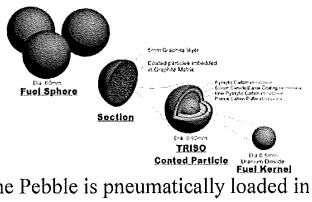

The Pebble is pneumatically loaded in the reactor and will through the Multi-Pass system, during its' fuel life-time of 3 years, go on average 6 times through the reactor-core. The STGR has no Refuelling-Stop.

The design of the fuel is such that aside of Thorium many other fuel types can be used in the TRISO Fuel kernel. In the picture below 5 types of fuels are shown. This means that the STGR can also help to get rid of the Plutonium and U233 by burning these in the TRISO-kernel. These combined with the preferred fuel, Thorium, solve expensive storage problems for dangerous materials. Furthermore in the STGR the MOX-elements give a much higher burn-up, better fuel efficiency, when compared with LWR –Light Water Reactors.

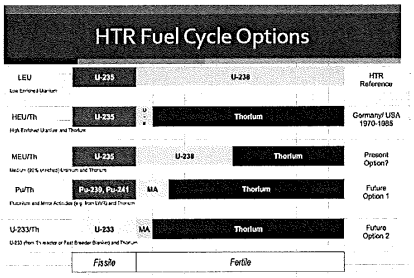

The STGR is an inherently safe reactor; this means that a core damage accident is not possible in the STGR; CDF=0. The Pebble temperature will, by the design of the reactor, not exceed 1100 ° Celsius while graphite remains stable up to about 2500° Celsius.

Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland

Production of the Fuel Pebble:
The uranium fuel plant, fuel enrichment and fuel assemblies, for the current nuclear reactors is a capital intensive multi-billion massive, difficult to change, industry.

The production of the STGR Fuel Pebble is a simple and low cost process as shown below. A fuel plant to produce fuel for about 30 STGR plants will cost about 30 million dollar.

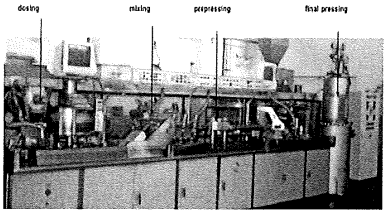

Pressing line for spherical fuel elements

Construction time for such a fuel plant is 24 months.

Safety of the STGR 20:
The international nuclear industry has prepared criteria for Generation IV nuclear reactors to be on the market in 2030. When the Generation IV criteria: 1-enhanced safety, 2-minimal waste, 3-better economics and 4-proliferation resistant fuel, are applied to the STGR, the STGR 20 is a Generation V reactor.

GENERATION I TO IV REACTORS AND TEN-ENERGY GENERATION V STGR

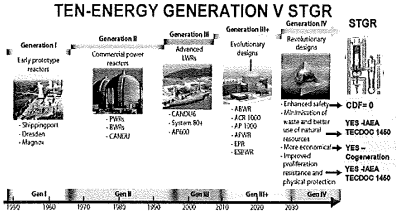

Deregulation and the Digital Society:
It has to be mentioned that the STGR also is the better solution for the Deregulated energy market and the Digital Society. The inherently safe STGR 20 can be introduced in our local Distributed Generation Networks where high quality power is needed. This is a great advantage for Power Quality and reduces T&D costs.

GRID FOR THE DIGITAL SOCOIETY AND THE STGR 20 IN THE LOCAL GRID

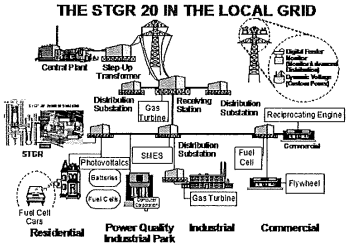

Attractive applications STGR:
-Drinking water solution
The STGR 20 is a CHP plant and this means that is can be the solution for the water scarcity problem in the world; the situation by 2025 is shown here.

THE STGR 20 CAN SOLVE THE COMING DRINKING WATER SCARCITY PROBLEM

Projected Water Scarcity in 2025

According to the IWMI the southern hemisphere is facing an enormous shortage of drinking water. But also in West China and India the water scarcity will be serious and a threat to life. Here the STGR can perform the excellent solution that is possible with co-generation (CHP).
By solving the drinking-water scarcity the STGR combines low cost drinking water with low-cost electricity.

-Food preservation solution
The "Used Pebbles" from the STGR 20,

Brief aan de raad - Pahladsingh Doorbraak technologie voor Gelderland

after 3 years use in the STGR reactor, are a useful source of Gamma-Rays. Using Gamma-Rays for agricultural produce and food preservation is a widely used technology whereby radioactive Cobalt and Caesium are used. The Vice-President of the USA wants to limit the production of radioactive Cobalt and Caesium which are man-made isotopes. The "Used Fuel" of the STGR 20 could be the better solution.

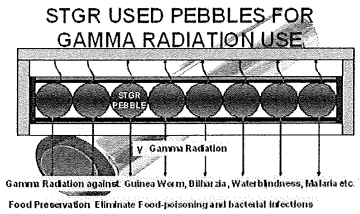

Not only for Food preservation but these "Used Pebbles" could solve the huge humanitarian problems with the parasite and bacteria from water-born diseases.

-The Hydrogen Economy

It is know in the scientific world that the Hydrogen economy can only come with cheap, and inherently safe, nuclear power.

We will have to create clean air in our cities to be able to live a healthy life; for us and for generations to come.
The hydrogen technology, combined with the Fuel-Cell cars and buses are an excellent solution to solve the air-pollution problems in all densely populated cities.

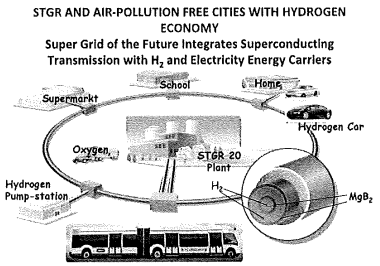

By combining the hydrogen and fuel cell technology with the STGR Thorium technology, we also eliminate greenhouse gas emission and air-pollution.

New Developments:

With the fast changes in the world also new needs become reality. Most of the time it is difficult to add new infrastructure and buildings, such as power stations, in our congested cities. The Nepal disaster is a tragic example. The world and the UN experience serious logistic problems during disasters by nature, wars and climate change, to provide basic needs such as electricity and drinking water at the sites where the relieve is urgently needed. The "Used Fuel Pebbles" are an ideal heat-source to stop deforestation in the cold regions and in the mountains.

-Barge-mounted STGR power stations.

TEN|Energy will work with companies in the China, India, Indonesia to manufacture barge-mounted power station with more modular STGR 20 units. These barge-mounted plants will be in the range of 100 MW to 200 MW electric power output and 25 to 50 million litres of high quality water per day. India and Indonesia are interested in this concept and will be ready to build these power stations as soon as the orders are placed.

TEN|Energy Partners

The partners of TEN|Energy at the moment are shown below; it is expected that soon the number of partners will increase for new or needed knowledge, technology, experience and Joint Ventures.

Belgoprocess · SCK•CEN · Geldof · COVRA N.V. · urenco · TEN | ENERGY · ITM POWER

For information: Contact **TEN|Energy** or local partner.

Brief aan de raad - v.v. Trekvogels Tweede kunstgrasveld Trekvogels

31-05-2016

reg.nr.: 16.0005448 BJ
procesverantw.: BM50
INGEKOMEN
01 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.: 750
afgedaan:

v.v. TREKVOGELS
Nijmegen
1922

Luciaweg 25, 6523 NK Nijmegen

Aan de leden van de gemeenteraad van Nijmegen, t.a.v fractievoorzitters

Cc College van B&W, t.a.v. wethouder Renske Helmer.

Geachte leden van de gemeenteraad,

Er wordt op dit moment gewerkt aan de voorbereiding van een nieuwe sportnota door de gemeente. Vervolgens zal er een accommodatienota worden opgesteld. Wij willen u met deze brief en de bijlage deelgenoot maken van de problemen waar voetbalvereniging Trekvogels mee kampt. Wij zijn een bloeiende voetbalvereniging in Nijmegen Oost, met een grote diversiteit aan teams en spelers. We hebben echter een accommodatie die onder de maat is. Daarmee wordt het steeds lastiger om al die teams te laten voetballen. Er is geen ruimte voor de uitbreiding van velden. Wel is het mogelijk, om een grasveld om te zetten naar kunstgras. Daarmee wordt een groot deel van onze problemen opgelost. Wij vragen u mee te werken aan deze investeering. Wij willen graag meedenken met de gemeente in de realisatie van de sportnota. Wij willen een belangrijke rol blijven spelen in Nijmegen Oost. Wij zien ook mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de financiering van een tweede kunstgrasveld.

In de bijlage vertellen we wat meer over de voetbalvereniging Trekvogels. Wij willen u graag uitnodigen om bij ons op de accommodatie te komen kijken. Dat zou bij voorbeeld kunnen aanstaande zondag, 5 juni. Dan speelt Trekvogels Vrouwen 1 de laatste wedstrijd van het seizoen thuis. Wij nodigen u graag uit, om daar bij aanwezig te zijn. **Wij ontvangen u graag om 13.00 uur op zondag 5 juni**. Wilt u even laten weten of u aanwezig kunt zijn op 5 juni op onderstaand emailadres.

Mocht u niet kunnen op 5 juni, maar wel een bezoek willen brengen aan de accommodatie, vragen we u ook dat even te vermelden in een mail aan dit mailadres. Uiteraard zijn we bereid eventuele vragen te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,

Piet Geerts, secretaris

Jan Wijnia, voorzitter **Mail: wijnia.trekvogels@glazenkamp.net**

Brief aan de raad - v.v. Trekvogels Tweede kunstgrasveld Trekvogels

Noodzakelijke verbetering accommodatie v.v. Trekvogels

Tweede Kunstgrasveld noodzakelijk

Op de Kwakkenberg in Nijmegen-Oost bevindt zich aan de Luciaweg de accommodatie, waar 53 voetbalteams van voetbalvereniging Trekvogels iedere week voetballen. Het is een mooie locatie, maar wel veel te krap. We hebben één kunstgrasveld, een (smal) wetraveld (half kunst en een beetje gras) en een grasveld. Er is geen ruimte om velden toe te voegen in de mooie bosrijke omgeving. Dat betekent, dat we zoeken naar mogelijkheden om de beschikbare ruimte beter te benutten. Dat kan, door het grasveld te vervangen door een kunstgrasveld. Wij vragen aan college en gemeenteraad van Nijmegen om hier aan mee te werken. Het is een belangrijke voorziening voor Nijmegen Oost, waar 80% van onze jeugd woont. Trekvogels vraagt aan de gemeente om deze noodzakelijke investering te doen. Wij willen meedenken aan een gedeeltelijke financiering door de club. We nodigen alle fracties uit de gemeenteraad uit om te komen kijken op de Kwakkenberg. Er moet iets gebeuren!

De club

V.v. Trekvogels is een trotse voetbalclub uit Nijmegen-Oost. Mét autochtone Nijmegenaren uit de 'oude' wijken als Hengstdal, Spoorbuurt en het Rode Dorp én nieuwkomers die naar Nijmegen kwamen om te studeren of te werken en het gezellige Oost niet meer willen verlaten. Maar ook met leden uit het AZC op het Limosterrein. Die rijke schakering aan mannen en vrouwen, van jong tot oud, maakt Trekvogels tot een prachtige en unieke club. Bovendien ligt het op het mooiste plekje van Nijmegen, bovenop de Kwakkenberg. Daar wil iedereen wel voetballen. Trekvogels is met ruim 1.000 leden één van de grootste voetbalclubs van Nijmegen, met een groeiende jeugdafdeling, een bloeiende zaterdag- en zondagtak en drie damesteams. Voor de prestatie, of om gewoon lekker te voetballen, Trekvogels is er voor iedereen die een leuke voetbalclub zoekt. Omdat de meeste leden uit Nijmegen-Oost komen, is Trekvogels een belangrijke vereniging voor dit deel van de stad.

Historie accommodatie

In april 1922 werd door een groep jonge kerels uit de 'arbeiderswijken' van Nijmegen-Oost de voetbalvereniging Trekvogels opgericht. De ruim 90-jarige geschiedenis van Trekvogels heeft zich op verschillende locaties afgespeeld. Trekvogels speelde in het begin van haar bestaan op verschillende plekken in Nijmegen-Oost, maar streek in 1928 neer op het terrein dat lokaal bekend stond als 'de hangmat'. Het veld lag ongeveer op de plaats waar nu de Beukstraat en de Hengstdalseweg liggen. In

de oorlogsjaren was het ook voor Trekvogels een moeilijke tijd en er werd in mei 1940 een fusie aangegaan met de vereniging Oost Nijmegen. De naam werd TONC (Trekvogels Oost Nijmegen Combinatie). Door de oorlogshandelingen, bijna iedereen was in militaire dienst of was verplicht te werk gesteld in Duitsland, kon amper een elftal worden samengesteld. In 1946 kwam de oude naam Trekvogels weer terug en kwam het voetbal weer goed op gang. Er werd nog tot 1949 op het oude vertrouwde onderkomen in het Hengstdal gespeeld waarna Trekvogels moest wijken voor woningbouw.
Na een aantal jaren op Heijendaal (waar nu de universiteitsgebouwen staan) gespeeld te hebben, kwam in 1950 een veld beschikbaar op het huidige complex op de Kwakkenberg. Een veld, samen met Oranje Blauw. De andere twee velden werden bezet door Korfbalvereniging Noviomagum en het toen nog zo genoemde Orion Boys, nu Orion. Bij Orion Boys speelden de middenstanders en de jongens uit de hogere sociale klassen, de arbeiders werden lid van Trekvogels.
De te kleine accommodatie stond een verdere groei van beide verenigingen in de weg. Er werd uiteindelijk een oplossing gevonden door een speelveld aan te leggen op de Westerhelling. Dat was een oplossing voor een korte periode, maar voor wederom verdere groei moest een nieuwe oplossing worden gevonden. Die kwam er. Vanaf 2006 is Trekvogels bespeler geworden van het gehele complex op het sportpark "De Kwakkenberg". Orion verhuisde naar een nieuw sportcomplex aan de Groesbeekseweg. Een enorme verbetering voor alle partijen.

De gemeente Nijmegen realiseerde, samen met Trekvogels, een mooie accommodatie, bestaande uit een clubhuis met drie velden, waaronder één kunstgrasveld, één wetraveld (natuurgrasveld met kunstmatige bodemopbouw) en één grasveld. Door de uitbreiding van de accommodatie is de vereniging flink gegroeid. Maar de populariteit heeft ook zijn keerzijde.

Doelgroep van de Trekvogels
De samenleving, dat zijn wij. Zo valt de Trekvogels het beste te omschrijven. Want voor wie doen we het allemaal? Momenteel telt Trekvogels ruim 1.000 leden (53 teams; 17 heren seniorenteams, 3 dames seniorenteams en 33 jeugdteams) en is daarmee één van de grotere verenigingen in Nijmegen en omstreken.

Een groot deel van de leden binnen alle geledingen bestaat uit spelers uit Nijmegen-Oost en omgeving, waaronder de statushouders uit het AZC. Het andere deel is een gemêleerd gezelschap bestaande uit onder meer studenten en net afgestudeerden. Voetbal is de verbindende factor, maar de club is zoveel meer. Het is een ontmoetingsplek voor jong en oud, op en buiten het veld. Sociaal en gezellig. De accommodatie wordt bijvoorbeeld gebruikt als vertrekpunt voor diverse wandeltochten, als repetitielocatie voor de Kwakbergband, en als uitvalsbasis voor carnavalsvereniging de Narrevogels. Studenten van het ROC en de HAN vervullen er stageplekken. Leden halen het oud papier op in de wijk. Trainers hebben een signalerende rol voor kinderen met een psychosociale problematiek. Kortom, voor alle leden, de buurt en de wijk, vervult Trekvogels een grote sociale functie.

Het knelpunt
Een andere intensieve gebruiker van de accommodatie is het tegenover gelegen Montessoricollege. Ruim 1.100 scholieren hebben gymles op alle doordeweekse dagen gedurende de schooltijden. Met al deze gebruikers wordt de accommodatie, waarvan met name de drie velden, dus zeer intensief gebruikt. In feite wordt er, op twee maanden in de zomer (herstel van de velden, door allereerst het inzaaien van nieuw gras) en één maand in de winter na, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat, zeven dagen in de week gevoetbald of gegymd. Een berekening van de KNVB leert dat alleen al bij de belasting door Trekvogels (voor trainingen en wedstrijden) zeven grasvelden nodig zijn, ofwel

drieënhalf kunstgrasveld. Meer velden dan er feitelijk liggen. Aangezien de ruimte ontbreekt om meer velden aan te leggen, is de grote wens de aanleg van een tweede kunstgrasveld. De belastbaarheid van een kunstgrasveld is immers ruim twee keer zo groot als van een gewoon grasveld. Roeiend met de riemen die er zijn, is er inmiddels een stop op nieuwe seniorenteams en ook de groei van de jeugd wordt nauwlettend gevolgd. Iedereen is van harte welkom, maar de accommodatie heeft de capaciteitsgrenzen al enige tijd geleden bereikt.

Waarom een tweede kunstgrasveld?

Meer actieve sporters; 'Bewegen is gezond'

De gemeente Nijmegen stimuleert het actief sporten bij haar inwoners in hun eigen buurt, zodat een hoog ledenaantal bijdraagt aan het stimuleringsbeleid van de gemeente. Behalve bevordering van sportbeweging en een gezonde leefstijl, geeft Trekvogels ook invulling aan opvoeding en ontwikkeling van jongeren, en draagt Trekvogels bij aan de integratie van onder meer statushouders.

Meer speeltijd

Op een kunstgrasveld kunnen per dag meer wedstrijden worden gespeeld dan op een normaal grasveld.

De speeltijd op een normaal veld is gelimiteerd omdat het gras anders te zwaar wordt belast. Daarom biedt het vervangen van een normaal veld door een kunstgrasveld extra speeltijd. Het aantal wedstrijden en trainingen per jaar zal toenemen, ook omdat de uitval door afgelastingen (weersomstandigheden) als gevolg van de niet optimale gesteldheid van de grasvelden beperkt is. Na een paar regenachtige dagen of een aantal fikse buien zijn die velden onbespeelbaar.

Wedstrijdwaardig speelveld

Het intensieve gebruik van het gras- en wetraveld leidt tot niet-wedstrijdwaardige speelvelden en dus tot ongeschiktheid voor wedstrijdgebruik. Een kunstgrasveld biedt ook bij intensief gebruik een wedstrijdwaardig speelveld.

Minder blessures

Kunstgrasvelden zijn vlakker dan natuurgrasvelden, waardoor het aantal blessures zal afnemen.

Proces tweede kunstgrasveld

De gemeente Nijmegen is eigenaar van de velden. Trekvogels betaalt maandelijks huur voor het gebruik ervan. De logische eerste stap voor de aanleg van een tweede kunstgrasveld was dan ook een financieringsverzoek aan de gemeente. In de vorige Nijmeegse sportnota is ons knelpunt erkend. Door de verantwoordelijke ambtenaren van de gemeente en de werkgroep 'kunstgrasveld Trekvogels' zijn in goed overleg diverse scenario's opgesteld en mogelijkheden verkend. Op de gemeentelijke begroting bleek echter geen financiële ruimte voor deze investering. Een nieuwe sportnota is in de maak en tevens een accommodatienota. Voor Trekvogels reden om nogmaals nadrukkelijk te pleiten voor een tweede kunstgrasveld. Door de vereniging is aangegeven, dat wij dit samen met de gemeente willen ontwikkelen en ook een financiële bijdrage willen leveren, bijvoorbeeld in een aanpassing van de huur.

Dit betekent dus voor nu dat de club ook zelf financiële middelen bijeen wil brengen voor een tweede kunstgrasveld. De financiële huishouding van de club is op orde. In de jaarlijkse begroting zijn de inkomsten iets groter dan de uitgaven en zijn er voldoende reserves om eventuele tegenvallers op te vangen. De club is nu financieel gezond en de doelstelling is om dat ook in de toekomst te blijven.

De financiering van een tweede kunstgrasveld zal voor een groot deel uit een contributieverhoging gefinancierd moeten worden. Voor het andere deel wordt gezocht naar andere partijen die een

Brief aan de raad - v.v. Trekvogels Tweede kunstgrasveld Trekvogels

bijdrage zouden kunnen leveren en wordt bekeken in welke mate activiteiten georganiseerd kunnen worden om de middelen te kunnen genereren.

De financiële opzet
De gemeente Nijmegen heeft medio 2015 een begroting opgesteld voor de aanleg van een (tweede) kunstgrasveld. Daarbij zijn de kosten voor de aanleg als volgt gespecificeerd:

Aanleg toplaag	€ 280.265	afschrijvingsperiode 10 jaren
Aanleg sporttechnische laag	€ 87.358	afschrijvingsperiode 20 jaren
Aanleg onderbouw	€ 76.877	afschrijvingsperiode 40 jaren
Totaal	€ 444.500	

Voor de berekening van de jaarlijkse gebruiksvergoeding (annuïteit) gebruikt de gemeente hun vaste rekenrente van 4%. Daarvan uitgaande is de jaarlijkse annuïteit berekend op € 44.867.

Werkwijze en planning
Om niet alleen nu als club de financiën op orde te hebben, maar ook in de toekomst, zullen alle benodigde middelen beschikbaar moeten zijn alvorens te investeren in een tweede kunstgrasveld. Doelstelling is om na het volgend speeljaar, tijdens de zomerstop in juni 2017, het betreffende veld aan te kunnen leggen. In die periode zal de gemeente Nijmegen ook voor een aantal andere clubs onder meer de toplaag van hun kunstgrasvelden moeten vervangen. In de aanbesteding van die projecten in het voorjaar van 2017, zou de aanleg voor dat tweede veld bij de Trekvogels kunnen worden meegenomen. Mogelijk valt op deze wijze nog een financieel voordeel te behalen. Deze planning impliceert dat de financiën begin 2017 rond moeten zijn.

Vragen beantwoorden wij graag. Wij nodigen u van harte uit voor een verdere toelichting op dit verzoek en een bezoek te brengen aan onze vereniging.

Nijmegen, mei 2016

Bestuur Voetbalvereniging Trekvogels

Secretaris Piet Geerts

Voorzitter Jan Wijnia

(wijnia.trekvogels@glazenkamp.net)

Brief aan de raad - Platform Nederland Cannabisondernemingen - Oproep . . .

B4

reg.nr.: 16.00054482
procesverantw.: BH50

Oproep tot samenwerking van 232 coffeeshops aan de VNG-leden

INGEKOMEN
01 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

Den Haag, 31 mei 2016

class.nr.:
afgedaan:

Geachte leden van de VNG,

Op 8 juni 2016 legt het VNG-bestuur tijdens de ALV een resolutie aan u voor waarin wordt gepleit voor een landelijk programma van experimenten met een geregelde cannabisketen. Het standpunt van het VNG-bestuur is onder meer gebaseerd op het rapport 'Het failliet van het gedogen' van de bestuurlijke werkgroep 'Modernisering cannabisbeleid'. Als betrokken coffeeshopexploitanten hebben wij met veel interesse kennisgenomen van dat rapport. Wij delen de analyse dat het huidige beleid inconsistent is. De conclusie dat er na 40 jaar een einde moet komen aan het gedoogbeleid, delen wij echter niet.

De gesignaleerde problemen in het rapport hebben voor een belangrijk deel te maken met inconsistent beleid ten aanzien van de gehele cannabisketen (van productie tot en met verkoop). Het denkbeeld in het rapport dat de coffeeshop toe is aan vervanging gaat voorbij aan de bestaande cannabiscultuur in ons land. De coffeeshop is in de afgelopen decennia uitgegroeid tot een veilige, vertrouwde plek voor Nederlandse cannabisconsumenten en vormt de hoeksteen van het Nederlandse cannabisbeleid. Ondergetekende coffeeshops werken met gekwalificeerd personeel en streven naar een goede relatie met de buurt en het lokaal bestuur. We geven voorlichting over de risico's van cannabis en ontzeggen minderjarigen de toegang. Daarmee leveren wij een positieve bijdrage aan het beschermen van de volksgezondheid en vervullen wij een belangrijke functie in het verbeteren van het maatschappelijke en sociale klimaat in de gemeenten waarin we actief zijn. De coffeeshop is een geïntegreerd onderdeel van onze samenleving. Deze voordelen blijven onderbelicht in het rapport.

Beleidsmakers en justitie plaatsen coffeeshopexploitanten vaak in een negatief daglicht en gaan bij de formulering van beleid voorbij aan de expertise uit de coffeeshopbranche. Onwetendheid is daardoor veelal de leidraad van het beleid, waardoor de samenleving de afgelopen jaren regelmatig met ongewenste neveneffecten van maatregelen is geconfronteerd, zoals bij de invoering van het B-criterium en I-criterium.

Ons wordt onder meer kwalijk genomen dat wij zaken doen in het criminele circuit. Maar dat verwijt heeft iets dubbels. De inkoop van cannabis is illegaal, dus wij moeten wel zaken doen met illegale toeleveranciers. Dat is een uitvloeisel van het gedogen van coffeeshops. Een coffeeshopexploitant kan domweg niet anders. Dat wil echter niet zeggen dat hier sprake is van doelbewust crimineel handelen. Voor de meeste coffeeshopexploitanten geldt dat zij liever zaken zouden doen met erkende toeleveranciers. De overheid laat op dit moment geen enkele ruimte rond de teelt, het vervoer en de inkoop van cannabisproducten. Toch wordt verwacht dat coffeeshops voldoende hasj en wiet in voorraad hebben om te kunnen

beantwoorden aan de vraag van consumenten. Zo niet, dan komen consumenten terecht bij straatdealers of andere illegale dealers wat tot ongewenste situaties op het gebied van de openbare orde en de volksgezondheid leidt.

Ook zouden coffeeshops te veel getransformeerd zijn tot commerciële verkooppunten. De omvang van coffeeshops hangt voor een belangrijk deel samen met het aantal coffeeshops in de regio. In driekwart van de Nederlandse gemeenten zijn coffeeshops niet toegestaan. Daardoor is de druk op de 103 gemeenten die wel coffeeshops hebben nodeloos groot. Volgens de meest recente cijfers van het Trimbos-instituut consumeren 870.000 Nederlanders regelmatig cannabis. De afgelopen jaren is het aantal coffeeshops volgens onderzoeksbureau Intraval afgenomen van 846 in 1999 tot 582 in 2015. De sterke daling van het aantal coffeeshops heeft onder andere te maken met de handhaving van contraproductief beleid (zoals het afstandcriterium dat geen enkele invloed heeft op de cannabisconsumptie onder minderjarigen). De gevolgen van de daling van het aantal coffeeshops zijn onvoldoende geëvalueerd. Ondertussen krijgen de overgebleven coffeeshops het steeds drukker. Dit kan leiden tot overlastproblematiek aan de voordeur en veiligheidsproblematiek aan de achterdeur.

In aanvulling op het rapport willen wij daarom de volgende punten onder de aandacht brengen:

1. Handelsvoorraad

Wij ervaren in toenemende mate problemen die samenhangen met de voorraad in de coffeeshop. De gedoogde handelsvoorraad is 500 gram. De dagelijkse praktijk dwingt coffeeshops om die handelsvoorraad meerdere keren per dag aan te vullen. Aangezien het aanvoeren van de handelsvoorraad niet onder het gedoogbeleid valt, moet dit illegaal gebeuren. Dat brengt extra veiligheidsrisico's met zich mee. Het aanhouden van een handelsvoorraad buiten de coffeeshop wordt al evenmin gedoogd. Deze extra voorraad wordt regelmatig in beslag genomen door de politie. Dat zorgt voor een toename van illegale hennepteelt, de in beslag genomen cannabis moet immers opnieuw worden geteeld om aan de vraag te kunnen voldoen.

Met het vergroten van de toegestane maximale handelsvoorraad van de coffeeshop, bijvoorbeeld door een koppeling te maken tussen de handelsvoorraad en de belastingaangifte, kunnen bovengenoemde veiligheidsrisico's worden teruggedrongen. Dit is ook op hoofdlijnen de conclusie van de adviescommissie Drugsbeleid, die in 2009 door de ministers van VWS, Justitie en BZK is ingesteld om te bekijken op welke punten het drugsbeleid aanpassing verdient om het 'toekomstbestendig' te maken. Uiteraard moeten afspraken over de handelsvoorraad wel onderdeel uitmaken van het (lokale) Bibob-beleid.

Brief aan de raad - Platform Nederland Cannabisondernemingen - Oproep . . .

2. Gecontroleerde teelt

Wij willen in onze coffeeshops graag cannabisproducten verkopen waarvan de herkomst en samenstelling bekend is. Ook willen wij eisen kunnen stellen aan de omstandigheden waaronder de cannabis is geteeld. Dat biedt voordelen op het gebied van de veiligheid en openbare orde rondom teeltlocaties en waarborgt de bescherming van de volksgezondheid voor cannabisconsumenten.

3. Coffeeshops onderdeel van de oplossing

Coffeeshops zijn onderdeel van de oplossing, niet van het probleem. Wij zijn bereid te investeren in experimenten die tot doel hebben de kwaliteit van het product te bevorderen en de veiligheid te verbeteren. Met een beetje goede wil en een (lokale) aanpassing van de Wet Bibob kunnen burgemeesters ervoor zorgen dat coffeeshopexploitanten niet worden afgerekend op slecht levensgedrag voor het aanhouden van een handelsvoorraad en het telen van cannabis voor coffeeshops. Dat maakt lokale experimenten met gecontroleerde teelt mogelijk.

Wij roepen u op bovenstaande punten mee te nemen bij uw beslissing over de resolutie over de modernisering van het cannabisbeleid.

Tot slot, wij hechten aan een goede verstandhouding met het lokale bestuur en zijn bereid de dialoog aan te gaan over hoe coffeeshops en gemeenten elkaar kunnen versterken. Graag zouden wij de ervaringen en expertise die wij in 40 jaar hebben opgedaan, inbrengen bij de modernisering van het cannabisbeleid. Wij kunnen ertoe bijdragen dat het beleid voldoende wordt afgestemd op de bestaande cannabiscultuur en de behoeften en beperkingen van cannabisconsumenten.

Hoogachtend,

Myranda Bruin, T 06 55 16 52 00, E mm.bruin@planet.nl
Bart Vollenberg, T 06 39 39 20 64, E bart.vollenberg@gmail.com

Namens:
Actieve Bredase Coffeeshops (ABC)
Bond van Cannabis Detaillisten (BCD)
Leidse Vereniging van Cannabis Detaillisten (LVCD)
Platform Cannabisondernemingen Nederland (PCN)
Stichting Maatschappij en Cannabis
Team Haarlemse Coffeeshopondernemers (THC)
Vereniging Coffeeshops Eindhoven (VCE)
De Achterdeur: Vereniging van Tilburgse coffeeshops (VDA)
Vereniging van Haagse Coffeeshophouders (VHCS)
Vereniging Officiële Coffeeshops Maastricht (VOCM)
Vereniging Rotterdamse Coffeeshop Ondernemers (VRCO)

Brief aan de raad - Platform Nederland Cannabisondernemingen - Oproep . . .

Coffeeshops:
Alkmaar: Any Time, High Time
Almere: Koffie & Dromen
Amsterdam: 1e Hulp, Abraxas, Amnesia, Baba, Babylon, Barney's, Barney's lounge, Best Friends Centrum, Best Friends Oost, Betty Boop, Boerejongens, Boerejongens West, Bros, Bullwackie, City Hall, Coffeeshop 137, Dampkring, De Bij, De Kade, De Keeper, De Kuil, De Republiek, De Supermarkt, De Tweede Kamer, DNA, Dutch Flowers, El Guapo, El Marssa, Goa, Green Place, Greenhouse Centrum, Greenhouse Lounge, Greenhouse Namaste, Greenhouse Tolstraat, Grey Area, Happy Feelings, Het Ballonnetje, Het Filiaal, High Time, Hugo de Groot, Hunters, Johnny, Kadinsky, Kashmir, Katsu, Loft, Magic, Media, Mediterrannee, Mellow Yellow, Millennium, Original Dampkring, Papillon, Popeye, Prix d'Ami, Relax, Resin, Rock-it, Roxy, Ruthless, Sensemillia, Siberië, Smoke Palace, Smokey, Speak Easy, Stones, t Keteltje, The Border, The Bulldog Energy, The Bulldog Havri, The Bulldog Port 26, The Bulldog Rock Shop, The Bulldog The First, The Noon, The Rookies, The Stud, Utopia, Voyagers, Warda I, Warda II, Ying Yang
Beverwijk: Life, Stingray, Splif, Taffne
Breda: De Baron, Fly 'n High, Het Paradijs, Majestik, Pax, Purple Rain, Sky, The Cat
Bussum: Piramide
Den Bosch: Expres'Zo, Grass Company, Meetpoint, Pistache
Den Haag: Achterhuis, Bazra, Blue en White, Boereschuurtje, Cremers, De Hut, De Mazzelaar, Demo, Dizzy Duck, Fly High, Fly II, Galaxy, Greenhouse III, Happy Smile, Le Mistral, Meneer Jansen, No limit, Simpel minds, Sky High, Space Ball, Sympathy, The Box, The Crow, The Game, Waterworld
Eindhoven: Apotheker, Casablanca, Cool, Euro Garden, High Times, Indian Dylan, Meetpoint, Pink, Upstairs
Enkhuizen: De Poort
Eygelshoven: Quiam
Goes: Aarden
Gorinchem: De Bovenstad, De Vrolijke Gaper, Havenzicht
Groningen: De Driemaster, Dees, De Vliegende Hollander, Reykjavik, Taverne Oasis, The Clown
Haarlem: Birdy, Dreamland, Easy Going, Empire, High Times, Join us, Key-West, Liberty, Maximillian, Regine, Sandman, Take Away, The Lounge, Willie Wortel's Indica, Willie Wortel's Sativa, Willie Wortel's Sinsemilla
Hellevoetsluis: Barbershop
Hengelo: Rokade
Hoofddorp: De Groene Gaper, Superfly
Leerdam: Notos
Leeuwarden: De Os, Koffiehuis De Zone
Leiden: Bebob, Coffee en Dreams, Double Aa, Eerste kamer, Goa, Groenewoud, Happy Days, High Society, Paradise, Relaxed, t Leidseplein
Lelystad: Koffie & Dromen
Lisse: Happy Days

Maassluis: Quasi
Maastricht: Black Widow, Club '69, Cool Running, Easy Going, Fantasia, Heaven 69, Kosbor, Lucky Time, Maxcy's, Mississippi, Missouri, Slow Motion
Nijmegen: De Kronkel
Purmerend: Anna, Splif
Roermond: Skunk, Sky
Rotterdam: Charlois, Collosseum, De Grasspriet, De Huyskamer, Happy Days, Inpetto, Out of Time, Out of Time's Puck, Pluto, The 4 floors
Sittard-Geleen: Relax, Skunk
Soest: Hacas
Tilburg: Africa, Casa, Crackers, De Muze, Maximillian, Ochtendgloren, Pasja, The Grass Company, Toermalijn
Utrecht: Hi-Lo, 't Grasje
Venlo: Nobody's Place
Vlissingen: Aarden
Weert: Paradox, Stadkoffiehuis De Hobbit
Zwijndrecht: Xpresso
Zwolle: Sky High, The New Balance

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

reg.nr.: 16.00054500
procesverantw.: BMSO
INGEKOMEN
01 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.: 750
afgedaan:

Van: Goverde [mailto:h.goverde@chello.nl]
Verzonden: woensdag 1 juni 2016 9:44
Aan: Griffie
Onderwerp: ter info voor raadsleden: persbericht Berendonck

Geachte raadsleden van de gemeente Nijmegen,

Ter informatie sturen wij , Vrienden van de Berendonck, u bijgaand persbericht.

Wij vragen u de inhoud goed te overwegen omdat het plezier dat zoveel Nijmegenaren aan de Berendonck beleven 'verknald' wordt zoals de titel van het persbericht zegt.

(Een groot Wellness centre in wat nu het mooiste en rustigste deel van de Berendonck is, en een autoweg daarheen achter de rug van de badgasten langs, en gedeeltelijk langs de oever.)

In de vorige ronde heeft Nijmegen het opgenomen voor haar bewoners, zie de brief* die de gemeenteraad van Nijmegen 20 nov 2012 schreef aan de gemeenteraad van Wijchen.

Een zinsnede daaruit: *De plannen voor de Berendonck zouden naar ons oordeel veel aan kwaliteit winnen als dit onderdeel niet (of in een veel kleinere variant) wordt uitgewerkt, temeer daar deze nieuwe accommodatie andere wellness-voorzieningen in de brede omgeving kannibaliseert.*

Wij zouden het op prijs stellen als de gemeenteraad weer een dergelijk geluid zou laten horen, nu vooral wat betreft die nieuwe weg, want dit keer mag alleen geprotesteerd worden tegen *wijzigingen* m.b.t. het vorige bestemmingsplan. Het vernieuwde bestemmingsplan komt 30 juni in de raad in Wijchen.

Met vriendelijke groet,

Greet Goverde, Tolhuis 2402, 6537MH Nijmegen, h.goverde@chello.nl, 024-3443678

Rina Pijnappels, Korenbloemstraat 15 6602 CE Wijchen, <rinapijnappels@gmail.com> 024-6422660

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

Collegevoorstel
Openbaar

GEMEENTE Nijmegen

Onderwerp
Brief aan gemeenteraad Wijchen over ontwerp bestemmingsplan Berendonck

Programma / Programmanummer
Ruimte & Cultuurhistorie / 1031

BW-nummer

Portefeuillehouder
H. Kunst

Samenvatting
Het ontwerp bestemmingsplan voor de Berendonck maakt de ontwikkeling van nieuwe vormen van recreatie mogelijk zoals een outdoorcentrum, groepsaccommodaties en ook een Welness-centrum. Met bijgevoegde brief aan de gemeenteraad van Wijchen spreken we waardering uit over de investeringen in de Berendonck en tegelijkertijd spreken zorg uit over de aanleg van een sauna en welness centrum en bijbehorende voorzieningen zoals ontsluiting en parkeren.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
SO10, Matthijs Lenis, 9182

Datum ambtelijk voorstel
12 november 2012

Registratienummer
12.0020645

Ter besluitvorming door het college
1. Brief aan de gemeenteraad van Wijchen vast te stellen.

	Paraaf akkoord	Datum
Leidinggevende M.A. Versleijen, SO10		
Programmamanager P. Oomens		
Programmadirecteur P. Steijn		

☒ Alleen ter besluitvorming door het College

Besluit B&W d.d. 20 november 2012 nummer: 3.13
☒ Conform advies
☐ Aanhouden
☐ Anders, nl.

	Paraaf akkoord	Datum
Bestuursagenda		
Gemeentesecretaris		
Portefeuillehouder		

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

Collegevoorstel

1 **Probleemstelling**
De gemeente Wijchen is voornemens (middels het ontwerp bestemmingsplan voor de Berendonck) om nieuwe vormen van recreatie mogelijk te maken zoals een outdoorcentrum, groepsaccomodaties en ook een Welness-centrum. Hiervoor moet bos gekapt worden, een ontsluiting en parkeervoorzieningen aangelegd worden. Dit tast natuurwaarden aan in een voor Nijmegen belangrijk natuur- en recreatiegebied zoals een dassenburcht. Ook wordt door de aanleg het voor bezoekers toegankelijke deel van de Berendonck verkleind.

2 **Juridische aspecten**
Tot 15 november heeft het ontwerp bestemmingsplan Berendonck van de gemeente Wijchen ter visie gelegen. Deze brief valt buiten de zienswijze periode. Het betreft een brief aan de gemeenteraad van Wijchen. De gemeente Wijchen is niet verplicht te reageren op de brief in het kader van de bestemmingsplanprocedure, omdat het buiten de termijn valt. Maar de gemeente Nijmegen maakt met de brief haar visie op het gebied kenbaar en spreekt de zorgen uit over de ontwikkeling van het welness-complex.

3 **Doelstelling**
Vaststellen van bijgevoegde brief.

4 **Argumenten**
Voor de aanleg van een saunacomplex inclusief bijbehorende voorzieningen moet bos gekapt worden. In het gebied is nu een dassenburcht aanwezig. Ook ten behoeve van de ontsluiting voor auto's (parallel aan de A73) is nieuwe infrastructuur nodig die drukke paden bij het fiets- en voetgangerstunneltje naar Dukenburg kruist. Hierdoor wordt de toegankelijkheid van het gebied aangetast.

5 **Klimaat**
n.v.t.

6 **Financiën**
n.v.t.

7 **Communicatie**
Het betreft een brief van het College van B&W van Nijmegen aan de gemeenteraad van Wijchen.

8 **Uitvoering en evaluatie**
Na vaststelling van de brief wordt deze verzonden aan de gemeente Wijchen.

9 **Risico**
n.v.t.

Bijlage(n): Brief aan gemeente Wijchen

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

Stadsontwikkeling
Bureau Planologie en Ruimtelijke Ordening

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 96 99
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postadres
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Wijchen
Postbus 9000
6600 Ha Wijchen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
	SO10/12.0020629	Matthijs Lenis
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Reactie op bestemmingsplan Berendonck	n.v.t.	(024) 3299182

Geachte leden van de gemeenteraad Wijchen,

De Berendonck is ook voor de inwoners van Nijmegen een belangrijk recreatiegebied voor o.a. zwemmen, golven, fietsen, wandelen etc. De hierin te ontwikkelen plannen zoals in het ontwerp bestemmingsplan wordt voorgesteld, hebben geleid tot zorg bij inwoners, ondernemers en milieu-organisaties in Nijmegen. Zij hebben hun zorg bij ons en de Raad kenbaar gemaakt. Wij hechten eraan om namens de Raad van Nijmegen een reactie te geven op de voorgenomen plannen.

Allereerst willen wij ook onze waardering uitspreken over de Berendonck, een gebied dat oorspronkelijk gebouwd is om de druk op andere gebieden zoals de Hatertse en Overasseltse Vennen te verminderen en dat de afgelopen 30-40 jaar ook zo heeft gefunctioneerd. Jarenlang heeft de Berendonck ca. een half miljoen bezoekers per jaar aangetrokken maar de afgelopen jaren is een teruggang in bezoekers waar te nemen tot ca. 300.000. Het is daarom ook belangrijk dat in het gebied wordt geïnvesteerd en nieuwe vormen van recreatie worden aangebracht. In de ontwikkelingsvisie uit 2006 die in overleg met de gemeente Wijchen door de RGV werd ontwikkeld en in december 2006 is vastgesteld, worden hiervoor voorstellen gedaan. Zoals uitbreiding van de golfbaan, een officieel naturistenstrand, een outdoorcentrum, horecavoorziening, groepsaccomodatie, een kwaliteitsimpuls van de algemene voorzieningen en een sauna / welnesscentrum. In het bestemmingsplan Berendonck worden deze voorstellen ruimtelijk vastgelegd. Wij spreken dan ook onze waardering uit dat de gemeente Wijchen de Berendonck actief de herontwikkeling van de Berendocnk oppakt en daarmee een kwaliteitsimpuls geeft aan het gebied zodat het voor de komende jaren ook een belangrijk recreatiegebied blijft, ook voor Nijmegenaren.

De zorg die in Nijmegen leeft, is dat de inmiddels ontstane natuurwaarden onvoldoende samengaan met de herontwikkeling van de Berendonck. Herontwikkeling moet ons inziens samengaan met behoud van de natuurwaarden in het gebied en staat op gespannen voet met de grootschaligheid van één van de voorgestelde maatregelen, het aanleggen van een sauna / welness centrum. De afgelopen decennia heeft de natuur zich fantastisch ontwikkeld en het gebied kent nu belangrijke natuurwaarden, zoals een dassenburcht en mooie rustige groengebieden. Door de aanleg van een sauna / welness centrum en bijbehorende bebouwing en flinke parkeervoorziening wordt het voor bezoekers toegankelijke deel van de Berendonck sterk verkleind en natuur-

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

Gemeente Nijmegen
Stadsontwikkeling
Bureau Planologie en Ruimtelijke Ordening

waarden aangetast. Het kappen van bos, en de toenemende drukte (ook in de avond), tast met name de functie van het gebied aan voor mensen die het beleven als een rustig, groen gebied. Ook ten behoeve van de ontsluiting voor auto's (parallel aan de A73) is nieuwe infrastructuur nodig die drukke paden bij het fiets- en voetgangerstunneltje naar Dukenburg kruist. Hierdoor wordt de toegankelijkheid van het gebied aangetast. De plannen voor de Berendonck zouden naar ons oordeel veel aan kwaliteit winnen als dit onderdeel niet (of in een veel kleinere variant) wordt uitgewerkt, temeer daar deze nieuwe accommodatie andere wellness-voorzieningen in de brede omgeving kannibaliseert.

Wij hopen dan ook, samen met vele belanghebbenden uit Nijmegen, dat een dergelijke grootschalige ontwikkeling in een voor Nijmegen belangrijk recreatie- en natuurgebied niet plaatsvindt en tot aanpassing van het bestemmingsplan leidt.

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls drs. B. van der Ploeg

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

Persbericht

Je kunt de Berendonck maar één keer verknallen....

Op 30 juni 2016 stemt de gemeenteraad van Wijchen over het bestemmingsplan Thermen Berendonck. Voor veel mensen in Nijmegen en Wijchen is dit een gruwel en de werkgroep 'Vrienden van de Berendonck' zal dan ook al het mogelijke doen om dit te voorkomen.

Hans Jaegers, Panhuisweg Alverna: *Als dat plan wordt aangenomen moet (volgens een uitspraak van de Raad van State) de toegangsweg[1] zo dicht mogelijk bij de oever van de recreatieplas gelegd worden. Dat betekent dat deze weg vanaf de Oude Teersdijk vlak achter de toiletgebouwen en langs de fietsenstalling naar de oever loopt, door het bos/moeras gebied naar de nieuw aan te leggen parkeerplaats voor 700 auto's. Voorbij het pad naar 'het bruggetje' zou dan het saunacomplex komen.[2]*
Jammer voor de strandbezoekers, al die auto's vlak langs de ligweide. Jammer voor de kinderen uit Dukenburg, veilig door het tunneltje naar het strand kan niet meer.
Jammer voor de wandelaars en fietsers, want de fietspaden, wandelpaden, ruiterpaden en mountainbikeroutes aan die kant verdwijnen. Jammer voor het mooiste stuk van de Berendonck, auto's en steen in plaats van bomen en struiken.

Greet Goverde uit Tolhuis: *Over die nieuwe weg moeten lopende en fietsende badgasten vanuit Dukenburg (gepakt en gezakt), recreatie-fietsers, auto's van de Graafseweg naar het wellness centre - waaronder vracht/bestelwagens van leveranciers - , wandelaars etc. allemaal gezamenlijk hun weg zoeken naar hun bestemming. Dat wordt uitkijken.*
Ruim baan voor de gasten van 'Thermen Berendonck' terwijl de toiletblokken voor de badgasten op het strand bijna nooit open zijn en verwaarloosd worden. Die leuke speelplek (kasteel en waterglijbaan) is afgebroken omdat de beheerders naar huis gestuurd waren waardoor er meer vandalisme kwam.
Er zullen veel bomen gekapt worden voor het parkeerterrein en de gebouwen; zo'n 2 hectares kaalslag en verstening. Het is gedaan met de rust en natuur, en de heikikker, de rugstreeppad, de alpenwatersalamander , de hermelijnen, en vogels zoals het ijsvogeltje en de groene specht moeten een veilig heenkomen zoeken, maar dat valt niet mee in de hedendaagse wereld.

Ton de Bruin, Tolhuis: *dat 'Thermen Berendonck' veel werkgelegenheid op zou leveren is een sprookje. Leisurelands voert een rapport aan van een horeca-adviesbureau dat niet gespecialiseerd is in de wellness-branche en geen onderzoek gedaan heeft bij bedrijven in de regio, dus het rapport is gebaseerd op aannames. De plannen voor een wellness centre in Cuijk en de uitbreidingsplannen van Sanadome zijn ook niet meegenomen.*
De wellnessmarkt staat enorm onder druk.[3]Links en rechts worden gratis kaartjes weggegeven want er is overcapaciteit; dit wordt bevestigd door onderzoek van de Rabobank. In totaal telt het verzorgingsgebied van Thermen Berendonck 42 wellnessbedrijven en binnen een uur rijden zijn er nog eens zo'n 20. Er zijn in Nederland enkele jaren geleden in 5 jaar acht grote 'wellness resorts' failliet gegaan. De gemeente gaat ervan uit dat bedrijven die misschien failliet gaan best omgebouwd kunnen worden tot iets anders, maar van een sauna maak je zomaar geen kantoor. Kortom, er kunnen waarschijnlijk evenveel bewoners van Wijchen en Nijmegen hun baan in bestaande sauna's kwijtraken als er kunnen solliceteren in een nieuw centrum.

Rina Pijnappels, Natuur en Milieu Wijchen: *Handige manoeuvres van de gemeenteraad Wijchen: alleen op de wijzigingen t.a.v. het oude bestemmingsplan mogen 'zienswijzen' worden ingediend. En*

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

die nieuwe weg wordt buiten het (vernieuwde) bestemmingsplan Thermen Berendonck gehouden: die valt, zo vindt men, onder 'het buitengebied' in het algemeen. Onbespreekbaar dus? Misschien niet bespreekbaar in de raad maar des te meer daarbuiten.
En past bomenkap, extra CO2 uitstoot door het verkeer, veel water- en chloor- en energieverbruik binnen het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Wijchen en van de andere gemeentes die aandeelhouder van 'Leisurelands' zijn? Dit is niet waar de Berendonck oorspronkelijk voor was bedoeld: men wilde de druk op de Hatertse Vennen verminderen en rust en natuur bieden voor de stedeling. Maar als de huidige plannen doorgaan is het: 'never a dull moment': bijna 24 uur per dag drukte op de Berendonck.
Met enige creativiteit kunnen goed toegankelijke rust, natuur- en waterrecreatie als kernwaarden behouden blijven; denk aan een opgeknapt strand met leuke speelgelegenheden en een echt avontuurlijke natuurspeelplaats, in plaats van groen dat slechts fungeert als decor van betaalde accommodatie. Of denk aan stukjes bos verhuren voor outdoor survival kampjes, LARP weekends (Live Action Role Playing), frisbee matches op het strand, etc.

Werkgroep 'Vrienden van de Berendonck' zal zich de komende tijd laten horen en zal proberen te voorkomen dat het vernieuwde bestemmingsplan op 30 juni door de gemeenteraad van Wijchen wordt goedgekeurd, en dat het voorgoed gedaan is met de rust in de Berendonck.

De groep bestaat uit bewoners van Dukenburg en Wijchen, Natuur en Milieu Wijchen, Stichting de Zevensprong (bewonersvertegenwoordiging Dukenburg), buurtgroep Panhuisweg.

Zie ook de facebook pagina 'Berendonck Bedreigd'.

Namens Werkgroep ' Vrienden van de Berendonck' :

Greet Goverde, Tolhuis 2402, 6537MH Nijmegen, h.goverde@chello.nl, 024-3443678
Rina Pijnappels, Korenbloemstraat 15 6602 CE Wijchen, <rinapijnappels@gmail.com> 024-6422660

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

---

[1] *Zie tekening, bijgevoegd. De huidige vrijliggende paden worden afgebroken een alles moet over één weg om de das meer ruimte te geven. Dit is door Leisureland bedacht en onder deze voorwaarden heeft de Raad van State in februari bezwaren volgens de Flora en Fauna wet ongegrond verklaard.*

[2] *foto's uit rapport Karres, Bijlage 17. Tussen het wellness centre en 'het bruggetje' wordt een eiland met begroeïng aangelegd*

[3] *Een wetenschappelijke studie uitgevoerd op verzoek van het RGV, (http://gpm.ruhosting.nl/mt/2012-MA-PL-44BeltJeffrey.pdf) noemt factoren waarom de recreatiemarkt in toenemende mate vol onzekerheden zit. O.a.: 'Er is duidelijk te zien dat er veel toe- en uittreders zijn…'(blz. 29). Bedrijven komen en gaan in steeds sneller tempo. Dat geldt zeker voor de wellness markt. De kleinere sauna's in de buurt zal 'Thermen Berendonck' mogelijk wel kunnen overrulen, maar hoe groot wordt de concurrentie van de geplande Fitland-projecten? Zonder hotel redden ze dat niet.*

Brief aan de raad - Goverde - Berendonck

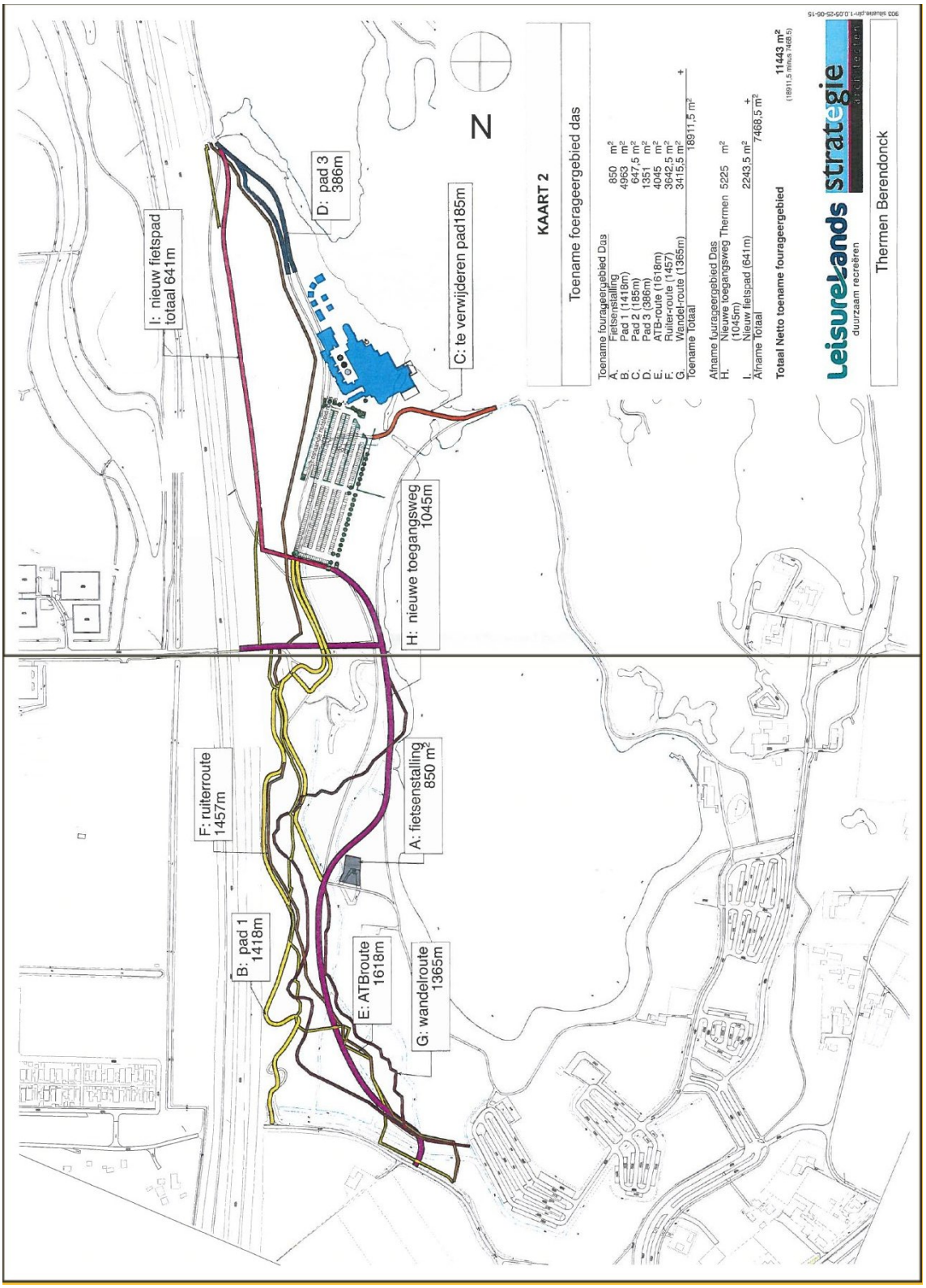

Brief aan de raad - Vereniging Openbare Bibliotheken - KinderManifest

reg.nr.: 16.0005476
procesverantw.: BHSO
INGEKOMEN
01 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.: 75
afgedaan:

B6

Vereniging Openbare Bibliotheken

Aan :
College van B&W en Gemeenteraad

datum	ons kenmerk	contactpersoon
1 juni 2016	7410-00/16-00543/CW/FvB/sd Uw kenmerk	Francien van Bohemen
onderwerp	**doorkiesnummer**	**e-mail**
KinderManifest	070-3090540	bohemen@debibliotheken.nl

Geachte leden van de gemeenteraad en geachte leden van het college van B&W,

Politici moeten meer rekening houden met de wensen, rechten en meningen van kinderen. Dat blijkt uit onderzoek van de Vereniging van Openbare Bibliotheken in samenwerking met onderzoeksinstituut Qrius en de Kindercorrespondent.

KinderManifest
De resultaten van het onderzoek zijn in de vorm van een KinderManifest aangeboden aan minister Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Twee kinderen van de Nederlandse Kinderjury, Amira en Benjamin, hebben het KinderManifest aangeboden tijdens een interview dat zij met de minister hadden. Hij beloofde de bevindingen van de kinderen mee te nemen naar de ondertekening, samen met zijn Europese collega's van het 'Pact of Amsterdam' welke op 30 mei jl. heeft plaatsgevonden. Het KinderManifest is die dag tevens aangeboden aan alle Europese ministers die het Pact of Amsterdam hebben ondertekend en aan de directeur van Openbare Bibliotheek Amsterdam.

Pact van Amsterdam
De EU Urban Agenda is de gezamenlijke inspanning van de Europese Unie, de lidstaten en Europese Netwerken van Steden om het belang van de stedelijke dimensie bij Europese en nationale beleidsmakers scherper op het netvlies te krijgen. Doel: de kwaliteit van leven in Europese steden te verbeteren en te borgen. De focus is gericht op steden, niet omdat het platteland er niet toe doet, integendeel, maar omdat de economische kracht zich voornamelijk in de steden ophoudt, en verwacht wordt dat in heel Europa de trek naar steden steeds verder zal toenemen. Op 30 mei ondertekenen de Europese landen het Pact van Amsterdam waarin deze ambities zijn samengebracht.
Onderwerpen die aan de orde komen in de Urban Agenda zijn ondermeer:

- Werk en skills in de lokale economie
- Huisvesting

Muzentoren, Wijnhaven 6 • 2511 GA Den Haag • Postbus 16146 • 2500 BC Den Haag • T 070 309 05 00 •
vereniging@debibliotheken.nl • www.debibliotheken.nl • Deutsche Bank NL51DEUT0519009223 • BIC DEUTNL2N •
KVK Den Haag 40407381

Brief aan de raad - Vereniging Openbare Bibliotheken - KinderManifest

- Armoede
- Inclusie van vluchtelingen en migranten
- Circulaire economie
- Duurzame ontwikkeling en 'groene' oplossingen
- Energietransitie
- Luchtkwaliteit en klimaatbeleid
- Stedelijke mobiliteit
- Digitale transitie en toegang tot informatie

Iedere gemeente heeft vanuit uiteenlopende invalshoeken te maken met (een aantal van) deze thema's. Bibliotheken en andere maatschappelijke en culturele instellingen zijn eveneens actief betrokken bij meerdere onderwerpen. Veelal trekken we daarin ook samen op. Deze opvatting vinden we ook terug in het Pact of Amsterdam waarin het belang van maatschappelijke en culturele partners, waaronder bibliotheken, specifiek wordt benoemd. In het Pact wordt het opgenomen o.a. voor gelijke toegang tot informatie, een zaak waar bibliotheken zich hard voor maken.

Wat vinden kinderen belangrijk?
De bibliotheken hebben, om een vertaalslag te maken naar de praktijk van vandaag, vervolgens ingezet op het ontwikkelen van een KinderManifest. Zij hebben dat mogelijk gemaakt omdat kinderen de grootste gebruikersgroep zijn van de openbare bibliotheek.

Uit het onderzoek dat als onderlegger dienst voor het KinderManifest, blijkt dat kinderen zich zorgen maken over wat er in de wereld gebeurt en dat ze het belangrijk vinden om daarover mee te denken en mee te praten. Ruim 85% van de kinderen vindt dat volwassenen meer rekening met kinderen moeten houden

'Gezond en gelukkig zijn', 'vrienden' en 'familie' zijn voor kinderen het belangrijkst. Geld verdienen scoort heel erg laag. Kinderen vinden het belangrijk dat iedereen gelijke kansen heeft. Ongeacht afkomst, huidskleur of geloof. En ze vinden het belangrijk dat mensen goed voor elkaar maar ook voor het milieu en de aarde zorgen. Kinderen willen heel erg graag zichzelf kunnen zijn. Ze willen wonen in een fijne buurt. En ze willen heel erg graag dat kinderen in alle landen veilig kunnen leven. Scholen, ouders en politici zouden daar meer aandacht aan moeten besteden. Ze geven zichzelf het cijfer 8,1 als antwoord op de vraag hoe gelukkig ze zijn!

Wat bieden wij u aan!
U ontvangt hierbij van ons een digitale versie van het KinderManifest evenals een **korte film** rond de lancering daarvan. Wij vragen u om samen met de kinderen in uw gemeente, de bibliotheek en andere relevante instellingen in gesprek te gaan over hoe er nog beter geluisterd kan worden naar de mening van onze kinderen. Wij vragen u ook om dit KinderManifest in de gemeentelijke democratie mee te laten wegen. Op de site van de Vereniging Openbare Bibliotheken kunt u meer gedetailleerde informatie vinden over de uitkomsten van het onderzoek dat Qrius in onze opdracht heeft uitgevoerd www.debibliotheken.nl.

Brief aan de raad - Vereniging Openbare Bibliotheken - KinderManifest

Vereniging Openbare Bibliotheken

Wij hopen en wensen dat dit een bijdrage levert aan de gemeentelijke afwegingen en besluitvorming. Bibliotheken spannen zich in voor een goed geïnformeerde samenleving met grote mensen en kinderen die mee kunnen doen.

Mocht u vragen hebben over het KinderManifest dan kunt u een bericht sturen naar Francien van Bohemen bohemen@debibliotheken.nl

Met vriendelijke groet,

Cor Wijn
directeur a.i.

Brief aan de raad - Vereniging Openbare Bibliotheken - KinderManifest

Kindermanifest

Wij, kinderen in Nederland, willen graag meedenken over de toekomst van de wereld, Europa, ons land en onze steden en dorpen. We vragen alle volwassenen naar ons te luisteren. Ook onze mening telt!

Wij vinden het belangrijk dat:

1. **Politici, leraren en ouders meer naar kinderen luisteren**
2. **Elk kind gelijke kansen krijgt en zichzelf kan zijn**
3. **We beter voor het milieu en de aarde zorgen**
4. **We beter voor elkaar zorgen**
5. **Kinderen mogen meepraten over belangrijke beslissingen**
6. **Kinderen overal ter wereld veilig zijn**
7. **Volwassenen, net als wij, gelukkig zijn**

Alleen als volwassenen meer naar kinderen luisteren, kunnen we met elkaar zorgen voor een betere wereld.

De kinderen van Nederland

de Bibliotheek

lezen
STICHTING LEZEN

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Kindercorrespondent

Brief aan de raad - Boonstra Biomassa centrales klachten

reg.nr.: 16.0005496 B7
procesverantw.: BMSO

INGEKOMEN
02 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.: 751
afgedaan:

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: B. Boonstra [mailto:postbusmailverkeer@gmail.com]
Verzonden: donderdag 2 juni 2016 9:31
Onderwerp: Biomassa centrale's klachten

Geachte raadsleden,

De biomassa centrale in Zwolle zorgt voor veel overlast. Een overzicht van klachten treft u hier aan:
http://www.petities24.com/forum/166553/start/0

Overzicht biomassa centrale's:
http://www.avih.nl/biomassakaart/

U ziet dat in Duitsland en België er een paar staan en Nederland helemaal vol zit. Kennelijk wordt er goed aan verdiend. Maar kijkt de overheid ook naar de keerzijde? Zie ook
nrc.nl/handelsblad/2013/12/21/houtrook-wordt-genegeerd-als-bron-van-fijnstof-1328104

Klacht over de biomassa centrale Zwolle voorbeeld:

Het is een enorme stank. Als we onze dochter ophalen of wegbrengen naar school, dan stinkt het soms zo erg op het schoolplein, dat je er benauwd van wordt. Ook meld onze dochter dat ze soms vanwege de stank niet buiten kunnen spelen in de pauzes.
Als de wind zelfs draaid dan hebben wij zelfs last van de stank en moeten wij onze ramen dicht doen thuis. Wij wonen zelfs aan de andere kant van de rotonde. Dit kan niet gezond zijn.

Op Milieu centraal vinden we een heel klein stukje kritische tekst:

https://www.milieucentraal.nl/klimaat-en-aarde/energiebronnen/biomassa/

Mocht u overwegen een biomassa centrale te plaatsen in uw gemeente:
Wilt u de mensen hierover inlichten welke gevolgen het kan hebben op de gezondheid? Of dat u een voorproefje gaat nemen door de rook en stank te gaan verspreiden in een stad en de mensen vragen of ze dat willen?

Kunt u aangeven of er in uw gemeente een biomassa centrale gepland staat? En hoe staat uw gemeente hier tegenover? En als er al eentje
staat: Hoe bent u tot dit besluit gekomen? En welke informatie heeft u gemeente hierover ontvangen? Wordt de politiek geregeerd door de politiek of door het bedrijfsleven? Met welke lobbyisten heeft uw gemeente zoal contact? En zo ja, zijn die lobbyisten objectief?

Met vriendelijke groet,

B. Boonstra
www.houtrookoverlast.nl

Brief aan de raad - Gemeente Boxtel Motie over gratis ter beschikking stellen . . .

reg.nr.: 16.0005566 BS
procesverantw.: BMSO
INGEKOMEN
03 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.: 751
afgedaan:

Van: BOX-Griffie [mailto:griffie@boxtel.nl]
Verzonden: donderdag 2 juni 2016 13:01
Aan: Petra Rooijackers
Onderwerp: Motie over gratis ter beschikking stellen VOG's

Geacht college, geachte gemeenteraad,

De gemeenteraad van de gemeente Boxtel heeft op 17 mei 2016 een motie aangenomen 'oproep gratis ter beschikking stellen VOG's. De gemeenteraad spreekt hierin onder meer uit dat het wenselijk en tevens noodzakelijk is dat het kabinet VOG's voor vrijwilligers – die zijn aangesloten bij een vrijwilligersorganisatie waarbij voor de uitvoering van het vrijwilligerswerk een VOG vereist of wenselijk is - (eveneens) gratis ter beschikking te stellen.

Ik breng u, namens de gemeenteraad van de gemeente Boxtel, deze motie graag onder uw aandacht. Wilt u de motie verspreiden onder uw gemeenteraad en college, met het verzoek de motie te ondersteunen en Tweede Kamer en Kabinet te informeren over de gemeentelijke beraadslagingen over deze motie.

Voor de volledigheid vermeld ik dat de motie tevens is verspreid onder de volgende personen/organisaties:
- de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
- de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- de vaste Kamercommissie van Veiligheid en Justitie ter bespreking
- de vaste Kamercommissie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport ter bespreking
- alle gemeenteraden en colleges met verzoek deze motie te ondersteunen, als ook Kamer en Kabinet te informeren over de respectievelijke gemeentelijke beraadslaging
- de Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- het Nederlands Genootschap van Burgemeesters
- Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV), de belangenorganisatie voor het vrijwilligerswerk in Nederland
- Landelijk Overleg Vrijwilligersorganisaties in Zorg en Welzijn

Met vriendelijke groet,

meewerkend boxtel

Inge Smits

(waarnemend) raadsgriffier

Brief aan de raad - Gemeente Boxtel Motie over gratis ter beschikking stellen . . .

Markt 1, 5281 AT Boxtel

Postadres: Postbus 10.000, 5280 DA

Telefoon: 0411-655285

Mobiel: 06-37003116

E-mail: ism@boxtel.nl

Disclaimer Gemeente Boxtel

Aan de inhoud van dit e-mailbericht kunnen geen rechten worden ontleend.
Mocht u dit alsnog wensen dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken aan ondergetekende.
De informatie in dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde.
Verstrekking aan en gebruik door anderen is niet toegestaan.

Brief aan de raad - Gemeente Boxtel Motie over gratis ter beschikking stellen . . .

aangenomen

D66
SP
VVD
BALANS
~~CDA~~
Combinatie 95

CDA
INDOX
PvdA GroenLinks

17 mei 2016
~~H.M.Smits~~

MOTIE VREEMD AAN DE ORDE VAN DE DAG
OPROEP GRATIS TER BESCHIKKING STELLEN VOG'S

De gemeenteraad van Boxtel in vergadering bijeen op dinsdag 17-05-2016
constaterende dat:

- vrijwilligerswerk de kurk is waarop de (lokale) gemeenschap drijft;
- vrijwilligers veelal worden ingezet bij kwetsbare hulpvragers en kwetsbare situaties;
- een Verklaring Omtrent het Gedrag (hiema: VOG) een nuttig instrument is om de kwaliteit van vrijwilligerswerk beter te borgen en (maatschappelijke) risico's die verbonden kunnen zijn aan de inzet van vrijwilligers te minimaliseren;
- kennis genomen hebbend van: de situatie dat er per I maart 2016 door de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie een prijsverhoging op VOG's is doorgevoerd van 38%, hetgeen is opgenomen in de 'Regeling vergoeding verklaring omtrent het gedrag en gedragsverklaring aanbesteden'; de maatschappelijke onrust op zowel nationaal als lokaal niveau die deze prijsverhoging met zich meebrengt;
- duidelijke signalen dat de kosten die het aanvragen van VOG's voor vrijwilligerswerk met zich meebrengt zwaar drukt op het (veelal beperkte) budget dat vrijwilligersorganisaties tot hun beschikking hebben;
- berichtgeving dat vrijwilligersorganisaties constateren dat hun financiële draagkracht in voorkomende gevallen ontoereikend is om deze prijsverhoging op te vangen, op grond waarvan organisaties het aanvragen van VOG's achterwege laten of voornemens zijn achterwege te (gaan) laten;

Spreekt uit:

- waardering te hebben voor het kabinetsvoornemen om de huidige gratis VOG's structureel te borgen voor vrijwilligers die actief zijn bij vrijwilligersorganisaties die werken met jongeren en/of mensen met een verstandelijke beperking (www.gratisvog.nl);
- dat de prijsverhoging van VOG's niet te rijmen valt met de door het kabinet beoogde grotere rol van vrijwilligerswerk in de samenleving, zoals die ook voortvloeit uit onder andere de decentralisaties;
- dat het voeren van inhoudelijk consistent beleid met zich meebrengt dat het gratis ter beschikking stellen van VOG's zich niet beperkt tot de doelgroepen jongeren en mensen met een verstandelijke beperking en tevens recht doet aan het belang dat wordt gehecht aan vrijwilligerswerk;
- dat het wenselijk, maar tevens noodzakelijk is dat het kabinet VOG's voor vrijwilligers - die zijn aangesloten bij een vrijwilligersorganisatie waarbij voor de uitvoering van het vrijwilligerswerk een VOG vereist of wenselijk is - eveneens gratis ter beschikking gaat stellen;
- dat deze oproep navolging en brede steun verdient om landelijk vergroting van draagvlak te realiseren en derhalve brede verspreiding van deze motie aan de orde dient te zijn.

verzendt deze motie aan:

- de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de vaste Kamercommissie van Veiligheid en Justitie ter bespreking
- de vaste Kamercommissie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport ter bespreking

Brief aan de raad - Peters Open brief de wijk Jerusalem

reg.nr.: 16.0005702
procesverantw.: BMSO

INGEKOMEN
08 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

BG

Van: J&A Peters <peterswittehuis91@gmail.com>
Datum: 5 juni 2016 19:14:05 CEST
Aan: gemeente@nijmegen.nl, Raadsgriffie gemeente Nijmegen <griffie@nijmegen.nl>
Onderwerp: Open brief de wijk jerusalem

Aan Burgemeester en Wethouders van de gemeente Nijmegen,

Woningvereniging Talis geeft bij onze bewoners vergaderingen steeds aan in overleg met u te zijn over groot onderhoud van de wijk Jerusalem. Aangezien wij nooit een regel op papier gezien hebben zijn wij benieuwd hoe u tegen dit proces van inspraak aan kijkt. Of kunt u ons vertellen wat Talis in overleg met uw ambtenaren besproken heeft?

Brief aan de raad - Peters Open brief de wijk Jerusalem

WETEN WAAR WE BEGONNEN ZIJN

Talis 11april 2014
Bouwkundige inspectie woningen Jerusalem van 14 april t/m 22 mei 2014 door Search
Talis juli 2014 zomer nieuwsbrief een paar alinea over technisch onderzoek
Talis oktober 2014 herfst nieuwsbrief mogelijk groot onderhoud
Wij wachten op een definitief besluit van onze raad van toezicht. Zij beslist of er groot onderhoud plaats vindt en zo ja binnen welk budget.
De verwachting is dat nog dit jaar een besluit genomen wordt. Wanneer het groot onderhoud door gaat, organiseren we een bewonersavond om u te informeren over wat dit inhoudt
Talis 11 december uitnodiging bewonersavond er vindt op 16 december geen door Talis georganiseerde avond plaats.
Verplaats naar 12 januari 2015
Talis 20 januari 2015 uitnodiging voor inspraak groot onderhoud te houden 25 februari 2015 Talis 3 februari 2015 nieuwsbrief groot onderhoud
Talis 25 februari overleg B,P.G.
Talis 8 april overleg B.P.G.
B.P.G. Gestart met bewoners enquête weinig respons Talis, in mei 2016 vragen vanuit ondersteuning van Talis naar enquête.
Talis 19 mei overleg B.P.G.
Bewoners brief naar Talis
Talis 21 juni overleg B.P.G. door vakantie uitgesteld
Talis nieuwsbrief 4 juni groot onderhoud
start datum later
De startdatum uitvoering van de werkzaamheden schuift op. Tijdens de bewonersavond in januari is de verwachting uitgesproken dat er na de zomer gestart zou worden met de uitvoering van de werkzaamheden vanwege de uitkomst van het flora en fauna onderzoek zal dit echter niet eerder zijn dan voorjaar 2016
Search een inspectiebureau voor bestaande bouw,heeft een destructief onderzoek uitgevoerd in de hoogbouw en in de laagbouw,om zo de staat van de woningen te beoordelen.
15 juli brief jan naar Talis namens B.P.G.
16 juli brief wethouder Bert Velthuis
15 sept brief aan Talis
Talis 30 september overleg B.P.G. afscheid van Search/sgs intron alleen onderdelen uit het rapport worden gebruik.
15 oktober Talis en B.P.G. commissie beeldkwaliteit
19 november brieven van B.P.G. aan Talis
21 november antwoord Talis aan B.P.G.
Talis 2 december overleg B.P.G.
Talis 15 december nieuwsbrief.
Talis 13 januari 2016 overleg B.P.G.
Nieuw onderzoek bureau Nieman-Kittlitz Search rapport afstand van genomen
Talis 20 januari 2016 overleg B.P.G.
Met Ronald Leushuis vastgoed directeur Talis
Februari moeizaam overleg met Talis over ondersteuning
09-02-2016 Ronald Leushuis uitspraak wij gaan groot onderhoud doen in Jerusalem budget 3 miljoen (De Gelderlander)
Talis 9 maart overleg B.P.G.
29 maart communicatie tussen Jan en Ilse praten over hoofdpunten.
20 april mail verkeer met Talis
29 april mail verkeer met Talis
Na Odette gaat nu ook Lara ons verlaten lees vooral haar motivatie.
10 mei scenario uitkomsten met rapport brandveiligheid
24 mei agenda met de mededeling geen uitkomsten scenario
Talis 1 juni overleg B.P.G.

vr.gr. jan peters

Brief aan de raad - Peters Open brief de wijk Jerusalem

Open brief betreffende de wijk Jerusalem

Aan het bestuur van woningvereniging Talis,

Al ruim twee jaar geleden heeft het bestuur en raad van commissarissen van woning vereniging Talis aangegeven Groot Onderhoud te willen plegen in de wijk Jerusalem. Voornamelijk om het energielabel op te krikken.

In de nieuwsbrief van 3 februari 2015 stond o.a.
"Waarde van de wijk.
Wij hebben er in overleg met de gemeente voor gekozen om de woningen niet te slopen en nieuwbouw te plegen omdat we geloven dat de structuur van deze wijk Jerusalem een beeldbepalende wijk is in Nijmegen, met bijzondere type woningen. Daarnaast zorgen de bewoners voor een uitstraling van de wijk die we willen behouden."

In ons laatste overleg met de heer Ronald Leushuis (directeur onroerend goed van Talis) van 20 januari 2016 waren wij hoopvol gestemd dat de 3 scenario's doorberekend (budget 3 miljoen, De Gelderlander 9 februari 2016) ons aangeboden zouden worden op 1 juni 2016.

Maar niet dus!

Tijdens de vergadering van 1 juni bleek maar weer eens dat er nauwelijks overleg is tussen het bestuur en de projectgroep van Talis. Deze weten zelf ook niet meer waar ze aan toe zijn. Kunnen geen vuist maken en lijken volledig afhankelijk van het bestuur.
De vakantie staat voor de deur. Het zou ons erg verbazen als het besluit niet over de vakantie heen getild wordt.
Dit heeft tot gevolg dat ons wooncomfort, binnen- en buitenshuis afgenomen is door het uitstel van uw "onderhoud" programma, en door de onzekerheid van de bewoners. Ze investeren beiden niet meer in de huurwoningen.

Afgaande op het kordate optreden en de positieve uitlatingen van de bestuurders in de media en/of op congressen zien wij dit op geen enkele manier terug in besluitvorming over de wijk Jerusalem.
Begrijpelijk dat onze geduld opraakt. Daarom verzoeken wij u om samen met de gemeente Nijmegen tot een besluit te komen.

Brief aan de raad - Peters Open brief de wijk Jerusalem

Als u in een wijk als de Kolpingbuurt 70.000,— euro per woning investeert, dan neem ik aan dat Jerusalem deze investering meer dan waard is.

In deze brief zit, als bijlage, een overzicht van 2,5 jaar vergaderen.
Vermeldt staat de keren dat de Bewoners Project Groep(B.P.G.) met afgevaardigden van uw organisatie in gesprek is geweest.
Begrijpelijk dat we ons gefrustreerd voelen door het uitblijven/uitstellen van besluitvorming door Talis.
We zijn dit traject ingegaan met veel energie en inzet voor onze wijk.

Ons geduld is op!

Als U de verslaglegging van het aantal vergaderingen leest zult U begrijpen waarom.

Het woord is nu aan Talis.

Vriendelijke groet

Bewoners Project Groep

Jan Peters(coördinator)

P.s. Deze brief gaat ook naar B en W en naar diverse kranten.

Meer info over Jerusalem:

website: http://www.jerusalem-nieuw.nl
Facebook: https://www.facebook.com/aireynijmegen

Brief aan de raad - Ministerie van VWenS uitspraken Centrale Raad van . . .

reg.nr.: 16.0005701
proc.verantw.: BMSO

INGEKOMEN
08 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

B16

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

College van Burgemeester en Wethouders

Directie Maatschappelijke Ondersteuning
Parnassusplein 5
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij

T 070 340 79 11
F 070 340 78 34

Kenmerk
Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum 6 juni 2016
Betreft Uitspraken Centrale Raad van Beroep betreffende de Wmo 2015

Geacht college,

Op 18 mei jl. heeft de Centrale Raad van Beroep (CRvB) een aantal leidende uitspraken gedaan over de Wmo 2015[1]. De belangrijkste punten die uit de gewezen uitspraken voortvloeien zijn:

- Huishoudelijke hulp is een voorziening die onder de Wmo 2015 valt; onder het voeren van een gestructureerd huishouden valt mede de zorg voor het schoon en op orde houden van het huishouden, alsook het kunnen beschikken over schoon beddengoed en schone kleding.
- Het doorverwijzen van inwoners naar private schoonmaakondersteuning betreft geen algemene voorziening in de zin van de Wmo 2015.
- Een maatwerkvoorziening in de vorm van modules is onder voorwaarden toegestaan. De normen van deze modules moeten zijn gebaseerd op objectief onderzoek. Indien uit het onderzoek voortvloeit dat in het concrete geval maatwerk geboden dient te worden, kan niet worden volstaan met standaardoplossingen (dit betekent: onderzoek in het individuele geval en zo nodig afwijken).
- De toekenning van huishoudelijke verzorging, overeenkomstig artikel 4 van de (oude) Wmo 2007, in resultaatsgebieden 'een schoon en leefbaar huis' vereist een duidelijke maatstaf; de gemeente moet vastleggen welke concrete ondersteuning wordt geboden om het resultaat te bereiken.

De CRvB bevestigt daarmee een aantal belangrijke vereisten die uit de Wmo 2015 voortvloeien.

In deze brief ga ik in op voornoemde punten en de consequenties die deze voor uw lokale beleid en de uitvoering daarvan kunnen hebben. De verdiepende analyse voor uw gemeente is primair aan u. Ik vraag u de uitspraken van de CRvB goed te bestuderen en voor zover nodig uw verordening, beleid(regels) en uitvoering daarvan hiermee in overeenstemming te brengen. Voor een aantal gemeenten zal dit betekenen dat de gemeenteraad nieuwe besluiten moet nemen. Ik vind het belangrijk dat deze aanpassingen op de kortst mogelijke termijn

[1] ECLI:NL:CRVB:2016:1402, ECLI:NL:CRVB:2016:1403 en ECLI:NL:CRVB:2016:1404, ECLI:NL:CRVB:2016:1491

worden doorgevoerd, zodat uw inwoners niet onnodig lang in onzekerheid verkeren. Het belang van de cliënt en diens ondersteuning dient voorop te staan, voorkomen moet worden dat cliënten zich in deze periode alsnog genoodzaakt voelen zich tot de rechter te wenden.

Uitspraken CRvB
De hoogste bestuursrechter heeft vier heldere uitspraken gedaan. De uitspraken scheppen een duidelijk kader en geven richting aan de uitvoering van de wet die ik beoogd en uitgedragen heb. Voornoemde uitspraken laten zien waar de essentie van de Wmo 2015 over gaat; het leveren van passende maatschappelijke ondersteuning voor iedereen die dat nodig heeft. Op hoofdlijnen komen de vier uitspraken op het volgende neer.

- *Huishoudelijke hulp is een prestatie die onder de Wmo 2015 valt.*
  De CRvB komt tot het oordeel dat de wetsgeschiedenis geen enkel aanknopingspunt bevat waarbij de wetgever heeft willen breken met de (oude) Wmo 2007 en evenmin dat het voeren van een gestructureerd huishouden als bedoeld in artikel 1.1.1 van de Wmo 2015 niet mede de zorg voor het schoon en op orde houden van het huishouden zou omvatten, alsook de zorg voor het kunnen beschikken over schoon beddengoed en schone kleding[2].

- *Algemene voorziening vs. maatwerkvoorziening*
  Nu de CRvB tot het oordeel is gekomen dat huishoudelijke hulp een prestatie is die onder de Wmo 2015 valt, is het aan u om te bezien of deze prestatie in de vorm van een algemene voorziening en of een maatwerkvoorziening wordt aangeboden. De CRvB komt tot het oordeel dat wanneer een algemene voorziening voorhanden is, deze als basisvoorziening voorliggend kan zijn op een eventueel in aanvulling daarop te verstrekken maatwerkvoorziening. Op het moment dat in de gemeente huishoudelijke hulp in de vorm van een algemene voorziening wordt aangeboden, dient onderzocht te worden of die algemene voorziening voor betrokkene ook financieel haalbaar is. De eventueel te heffen eigen bijdrage voor de algemene voorziening dient door de gemeenteraad in de verordening te worden vastgelegd.

- *Het doorverwijzen van een cliënt naar private schoonmaakondersteuning betreft geen algemene voorziening zoals bedoeld onder de Wmo 2015.*
  Uit de tekst en toelichting van artikel 1.1.1 van de Wmo 2015[3] volgt dat een aanbieder zich jegens het college verbindt om een algemene voorziening te leveren. Een derde die zich uitsluitend jegens de cliënt verbindt tot het leveren van bepaalde activiteiten, diensten of zaken betreft in dit verband geen aanbieder in de zin van de Wmo 2015. Indien de gemeente een cliënt verwijst naar private schoonmaakondersteuning en er alleen een contract bestaat tussen het schoonmaakbedrijf en de cliënt, betreft de huishoudelijke hulp geen voorziening in de zin van de Wmo 2015[4].

- *Het toekennen van standaardmodules dient te berusten op een gedegen onderzoek van het individuele geval en waarnodig dient van de standaard afgeweken te kunnen worden.*
  Reeds in eerdere uitspraken heeft de CRvB geoordeeld dat een college van

[2] ECLI:NL:CRVB:2016:1402, ECLI:NL:CRVB:2016:1403
[3] De aanbieder betreft een natuurlijk persoon of rechtspersoon die jegens het college gehouden is een algemene voorziening of een maatwerkvoorziening te leveren.
[4] ECLI:NL:CRVB:2016:1404

burgemeester en wethouders bevoegd is om ter invulling van het begrip schoon en leefbaar huis beleidsregels vast te stellen[5]. Deze regels mogen echter niet willekeurig zijn en dienen te berusten op objectieve criteria steunend op deugdelijk onderzoek (verricht door derden die geen belang hebben bij de uitkomst). Dit onderzoek moet inzicht bieden in de vraag welk niveau van schoon voor een huishouden verantwoord is, welke concrete activiteiten daarvoor verricht moeten worden, hoeveel tijd daarvoor nodig is en met welke frequentie deze activiteiten verricht moeten worden om te kunnen spreken van een schone en leefbare woning. Hetzelfde geldt voor prestaties die gericht zijn op het kunnen beschikken over schone en draagbare kleding en schoon beddengoed. Wanneer bij het opstellen van dergelijke regels wordt voldaan aan deze vereisten kan van modules gebruik worden gemaakt. Daarbij wordt door de CRvB opgemerkt dat de toepassing van modules moet berusten op een onderzoek naar alle van belang zijnde feiten en omstandigheden van het individuele geval en dat bovendien vaste lijn moet zijn dat van een module wordt afgeweken indien de noodzaak daartoe blijkt uit het onderzoek. Voor iedere cliënt geldt dus dat indien het onderzoek uitwijst dat in het concrete geval maatwerk moet worden geboden, niet kan worden volstaan met standaardoplossingen[6].

- *Het toekennen van huishoudelijke verzorging in resultaatgebieden dient een duidelijke maatstaf te bevatten.*
  Hoewel de CRvB uitspraak heeft gedaan over de (oude) Wmo 2007 is deze uitspraak ook van belang voor de uitvoering van de huidige wet. De CRvB oordeelt dat het toekennen van huishoudelijke verzorging in resultaatsgebieden een duidelijke maatstaf mist in de toepassing in de betreffende beleidsregels terwijl ook het toekenningbesluit geen inzicht verschaft in de vraag op welke concrete wijze invulling wordt gegeven aan het bereiken van de resultaten een schoon en leefbaar huis en het kunnen beschikken over schone en draagbare kleding. Bovendien wordt ook niet duidelijk hoe met de te behalen resultaten een als compensatie te kwalificeren resultaat van de huishoudelijke verzorging kan worden verkregen. De gemeente moet vastleggen welke concrete zorg wordt geboden om het resultaat te bereiken[7].

Oproep aan u
Ik roep u op om uw verantwoordelijkheid te nemen en binnen uw gemeente op de kortst mogelijke termijn te bezien of de uitspraken van de CRvB aanleiding zijn om uw verordening, beleid(sregels) en de uitvoering daarvan aan te passen en daarmee de wet na te leven.

Ongeacht de door u gemaakte keuzes ten aanzien van de vormgeving van de ondersteuning en het karakter van de financiering (pxq model; resultaatbekostiging) geldt dat uw afweging dient te berusten op een gedegen onderzoek van het individuele geval. In het individueel geval kan ondersteuning in de vorm van een module een uitkomst zijn, echter in alle gevallen moet bij de toekenning rekening gehouden zijn met de individuele omstandigheden van de cliënt. De module is niet de norm, maar een passende bijdrage die erop gericht is dat iemand zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kan blijven.
Mocht u werken met (standaard)modules dan dienen deze geobjectiveerd en

[5] ECLI:NL:CRVB:2015:4262 en ECLI:NL:CRVB:2016:430.
[6] ECLI:NL:CRVB:2016:1402, ECLI:NL:CRVB:2016:1403
[7] ECLI:NL:CRVB:2016:1491

deugdelijk onderbouwd te zijn. Daar waar u als gemeente de ondersteuning als resultaat heeft gedefinieerd moet u ervoor zorgen dat wordt vastgelegd met welke concrete ondersteuning dit resultaat wordt bereikt.

Voor zover de uitspraken van de CRvB voor u aanleiding zijn uw huidige beleid aan te passen is het van groot belang hierover helder te communiceren met uw inwoners. U zult daarbij aanvullende acties moeten ondernemen om deze (nieuwe of gewijzigde) voorzieningen aan uw burgers te kunnen bieden. Deze acties houden mijn inziens ook in dat u zult bezien hoe u tegemoet kunt komen aan inwoners die een afwijzing op hun aanvraag hebben ontvangen voor ondersteuning op basis van bestaand beleid dat strijdig is met de uitspraken van de CRvB, ook al hebben zij daartegen geen bezwaar gemaakt of beroep ingesteld. Uiteraard geldt deze oproep ook voor cliënten die zich momenteel nog in procedures bevinden. Om te voorkomen dat cliënten lang in onzekerheid blijven en zich genoodzaakt voelen hun recht te gaan halen bij de rechter is het aan u om snel duidelijkheid aan uw inwoners te geven en de vereisten die uit de Wmo 2015 voorvloeien na te leven. Ik verwacht in dit kader dat u met uw inwoners in gesprek zult gaan om te bekijken welke ondersteuning op dit moment passend is, daarbij wellicht vooruitlopend op nog te ontwikkelen c.q. vast te stellen beleid. Op deze manier wordt aan kwetsbare mensen zo spoedig mogelijk de voor hen noodzakelijke ondersteuning geboden en kunnen onnodige procedures of nieuwe rechtszaken zoveel mogelijk worden voorkomen. In dit kader juich ik ook initiatieven als de lokale ombudsfunctie van harte toe om eventuele geschillen tussen cliënt en uw gemeente op een laagdrempelige manier aan de voorkant op te lossen, zodat de gang naar de rechter in zoveel mogelijk situaties voorkomen kan worden.

Mijn dringende oproep aan u is om uw verantwoordelijkheid te nemen in overeenstemming met de uitspraken van de CRvB en het in deze brief daarover gestelde. In dit kader zal ik op de voet volgen of de uitspraken van de CRvB, en daarmee de kern van de wet, voldoende (snel) opvolging krijgen en waar nodig zal ik in het kader van het interbestuurlijk toezicht in contact treden met individuele gemeenten.

Tot slot

Met de uitspraken van de CRvB heeft u duidelijkheid gekregen over de interpretatie van de wet door de hoogste bestuursrechter. Ik vind het belangrijk om te benoemen dat (ook) de CRvB grote beleidsvrijheid toekent aan gemeenten bij de uitvoering van de Wmo 2015. De CRvB refereert in zijn uitspraken aan de wetsgeschiedenis die stelt dat de te treffen maatwerkoplossingen heel divers van aard kunnen zijn. Eén oplossing bestaat niet. Meerdere wegen kunnen leiden naar Rome. Voor ieder van deze wegen geldt dat voldaan moet worden aan datgene wat in de Wmo 2015 is bepaald en de regels van de Algemene wet bestuursrecht.

Samen met de VNG zal ik bezien of, en hoe we u praktische ondersteuning kunnen bieden met de uitvoering van de uitspraken van de CRvB, waarbij de door u ingeslagen weg met betrekking tot de vernieuwing gerealiseerd blijft. De spelregels die ANBO heeft opgesteld met betrekking tot het doen van een zorgvuldig onderzoek kunnen hierbij van pas komen. Deze spelregels beschrijven het kader met normen waaraan het proces van melding tot en met maatwerkvoorziening moet voldoen, welke normen u kunnen helpen bij het vormgeven van een zorgvuldige toegang tot de Wmo 2015 voor uw inwoners.

Brief aan de raad - Ministerie van VWenS uitspraken Centrale Raad van . . .

Directie Maatschappelijke Ondersteuning

Een afschrift van deze brief zal aan uw gemeenteraad en Tweede Kamer worden gezonden.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

drs. M.J. van Rijn

Brief aan de raad - Partij voor de Dieren TTIP en CETA

BM

Partij voor de Dieren
Afdeling Gelderland

reg.nr.: 16.0005700
procesverantw.: BMSO

INGEKOMEN
08 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.: 750
afgedaan:

Aan de raadsleden van de gemeente Nijmegen

Nijmegen, 6 juni 2016

Betreft: TTIP en CETA

Geachte raadsleden van onze gemeente Nijmegen,

A.s. woensdag staat bij u TTIP op de agenda.
In lijn daarmee zou tegelijkertijd ook CETA op de agenda moeten staan.

Zoals bekend zijn TTIP en CETA vrijhandelsverdragen tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten (TTIP) en Canada (CETA). Deze vrijhandelsverdragen en de daarbij horende ISDS-clausule , een omstreden arbitragemechanisme en onderdeel van de handelsverdragen, zetten onze democratie op losse schroeven.
TTIP en CETA maken de weg vrij voor bedrijven die winst willen maken ten koste van klimaat, milieu, natuur, dierenwelzijn, voedselzekerheid en -veiligheid, volksgezondheid, mensenrechten, privacy, arbeidsomstandigheden en de keuzevrijheid van consumenten. Deze verdragen gaan uit van kortetermijndenken en stellen de winstbelangen van grote multinationals boven een eerlijke en duurzame samenleving. Dat moeten we zien te voorkomen.

TTIP
Zeker op het gebied van landbouw en voedsel zal TTIP verstrekkende gevolgen hebben. De harmonisering van productstandaarden en veiligheidsvoorschriften binnen TTIP zal er toe leiden dat de Europese standaarden voor onder andere milieu en dierenwelzijn omlaag gehaald zullen worden.
We kunnen straks miljoenenclaims verwachten van Amerikaanse bedrijven als we milieuregels willen aanscherpen. Zo dreigt voor de Canadese staat Quebec een miljoenenboete vanwege hun schaliegasverbod. Ecuador moet zelfs 2,3 miljard dollar ophoesten, omdat ze toestemming voor oliewinning in de Amazone hebben ingetrokken. Maar ook bestaande (democratisch tot stand gekomen) wetgeving en zelfs verdragen als het wereldwijde Klimaatverdrag kunnen onder vuur komen te liggen.
Met TTIP willen de VS ook de risicobeoordeling voor levensmiddelen verzachten en dus eigenlijk het Europese voorzorgsbeginsel afzwakken.

Bij geschillen tussen een bedrijf en een overheid beslist een speciale rechtbank, waarin bedrijven de meerderheid hebben. Buitenlandse bedrijven kunnen zo buiten de rechter om schadeclaims tegen overheden indienen. Onze eigen regels en onze eigen rechters worden hierdoor buitenspel gezet voor het economische belang van multinationals.

Partij voor de Dieren
Afdeling Gelderland

gelderland@partijvoordedieren.nl
afdelinggelderland.partijvoordedieren.nl

Brief aan de raad - Partij voor de Dieren TTIP en CETA

Partij voor de Dieren
Afdeling Gelderland

Lokale gevolgen
De verplichtingen van het akkoord zullen bindend zijn voor alle bestuursniveaus en dus kan ook de stad Nijmegen gedwongen worden eigen beleid te wijzigen. Dit vormt een rechtstreekse bedreiging voor de lokale democratie in Nijmegen. Zo kunnen de ecologische wijze van onkruidbeheersing en de 'gentech-vrij verklaring' onder druk komen te staan. En als een bedrijf in Nijmegen wil gaan fracken, is dat iets waar we weinig meer over te zeggen hebben.
Andere lokale regels omtrent milieu, economie, gezondheid, landbouw en cultuur kunnen eveneens worden geschaad. We weten van eerdere handelsverdragen wat de gevolgen kunnen zijn. Zo werd Hamburg gedwongen de bouw toe te staan van een ongewenste kolencentrale.

CETA
Ook het vrijhandelsverdrag met Canada, CETA genaamd, baart ons grote zorgen. De onderhandelingen hierover hebben de afgelopen jaren plaatsgevonden achter gesloten deuren, en nu hebben de Europese Unie en Canada hun handtekening al onder dit verdrag gezet. De Europese Commissie wil zelfs voorkomen dat de lidstaten nog iets te zeggen hebben over dit verdrag. Door dit verdrag zal het onmogelijk zijn nog voorwaarden te stellen aan de producten die vanuit Canada de EU binnen komen. Dat is onaanvaardbaar.

De Partij voor de Dieren wil geen vrijhandel ten koste van het klimaat, milieu, natuur, dierenwelzijn, voedselzekerheid en -veiligheid, volksgezondheid, mensenrechten, privacy, arbeidsomstandigheden en de keuzevrijheid van consumenten. En met ons willen heel veel Nijmegenaren dit niet.

Steeds meer gemeenten en provincies roepen de regering en de landelijke partijen op om TTIP en CETA te verwerpen of verklaren zich 'TTIP-vrij'. In Nederland staat de teller al op 21 gemeenten, 3 provincies en 1 waterschap. In andere Europese landen, waaronder België, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Oostenrijk en Spanje, zijn er al honderden gemeenten die zich tegen TTIP hebben uitgesproken. Goed voorbeeld doet goed volgen!

Met klem vragen wij u, raadsleden en volksvertegenwoordigers van Nijmegen, u tegen TTIP en CETA uit te spreken en van Nijmegen een TTIP-vrije en liefst ook CETA-vrije gemeente te maken.

Wij wensen u veel wijsheid toe bij de discussie en bij het nemen van uw besluit.

Met vriendelijke groet,

Rianne Wolters
Coördinator Partij voor de Dieren, werkgroep Nijmegen

Michelle van Doorn
Voorzitter Partij voor de Dieren, afdeling Gelderland

Partij voor de Dieren
Afdeling Gelderland

gelderland@partijvoordedieren.nl
afdelinggelderland.partijvoordedieren.nl

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wenen is bewegen

reggnr.: 16.0005710
procesverantw.: BH56
INGEKOMEN
08 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.:
afgedaan:

BR

Gemeenteraad Nijmegen
T.a.v. Raadsgriffie
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Datum: 6 juni 2016
Onderwerp: Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Geachte relatie,

'Wonen is bewegen', zo luidt de veelzeggende titel van ons Ondernemingsplan 2016-2020 dat ik u hierbij graag aanbied. In dit plan leest u wat onze ambities zijn, waarmee we als studentenhuisvester soepel meebewegen met onze dynamische doelgroep.

Speerpunten
Betaalbaar wonen, een divers woonaanbod, goede service en moderne communicatie, de stap naar Arnhem, een toekomstproof vastgoedbeleid en investeren in duurzaamheid, dit zijn in kernwoorden onze speerpunten. Wij sluiten hiermee aan op de wensen en behoeften van onze (toekomstige) bewoners en op de actuele ontwikkelingen, zoals de internationalisering en flexibilisering van het onderwijs, de invoering van het leenstelsel en de digitalisering van onze klant.

SSH&
De aansluiting op de veranderende wereld hebben we ook zichtbaar gemaakt in de vorm van een eigentijdse 'look'. Trots presenteer ik u hierbij tevens ons nieuwe logo; vertrouwd, maar toch anders. In het frisse en jeugdige oranje beeldmerk ziet u dat de 'N' is veranderd in het teken '&'. Hiermee onderstrepen we onze uitbreiding naar Arnhem en benadrukken we de samenwerking met onze bewoners, onderwijsinstellingen, gemeenten, collega-corporaties en andere stakeholders; een samenwerking die zorgt dat we onze ambities waar kunnen maken.

Samenwerking
Samenwerking is ook het sleutelwoord geweest bij de totstandkoming van het ondernemingsplan. Met veel enthousiasme dachten onze studenten en stakeholders met ons mee. Daarbij merkte ik een grote betrokkenheid bij onze organisatie. Mijn hartelijke dank gaat uit naar iedereen die een bijdrage leverde aan dit ondernemingsplan. Hiermee is een stevig fundament gelegd, waarop we de komende jaren gezamenlijk verder bouwen voor studenten in Nijmegen & Arnhem!

Met vriendelijke groet,

Kees Stunnenberg
directeur-bestuurder

Laan van Scheut 4
Nijmegen
Postbus 1175
6501 BD Nijmegen

024 - 359 49 39
info@sshn.nl
www.sshn.nl

Handelsregister 41055121
BTW 0034.69.062
IBAN NL18RABO0102074674
BIC RABONL2U

SSH& is een merknaam van de Stichting SSHN

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

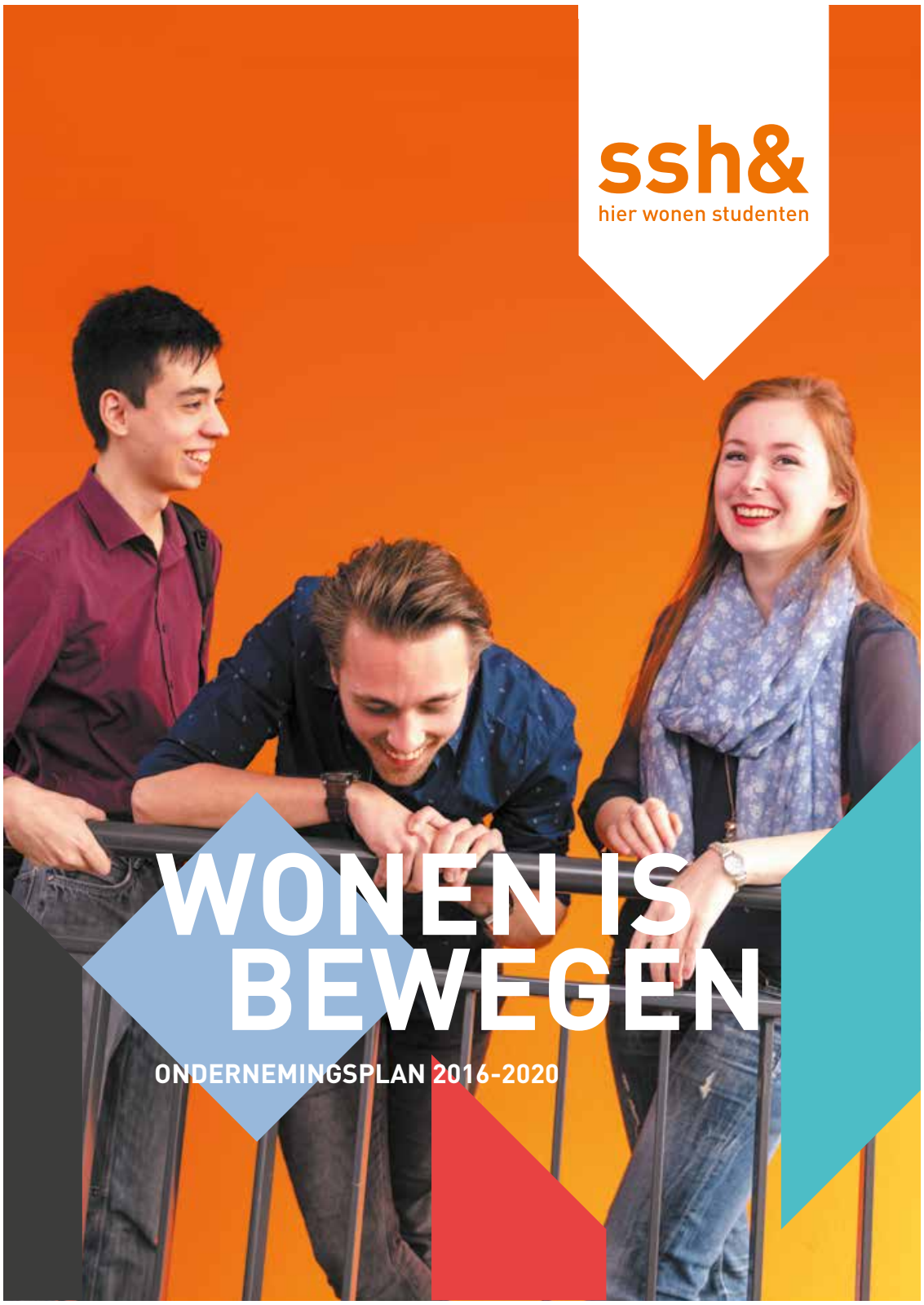

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Wij zijn er voor studenten die op kamers willen. Studenten die een eigen plek zoeken, een thuis tijdens de studententijd. En met veel plezier kort of lang in Nijmegen of Arnhem willen wonen
www.sshn.nl

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Colofon

Ontwerp & tekst Puntkomma www.puntkomma.nl
Fotografie Eric Scholten www.conceptinbeeld.com
Anthoney Fairley www.anthoneyfairley.nl

ondernemingsplan
2016-2020

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

INHOUD

Onze ambitie staat vast P6

1 Hier wonen studenten P8
2 Wonen is bewegen P10
3 We letten op de kosten P14
4 Iedereen is van de wereld P18
5 We bieden service op maat P22
6 We gaan naar Arnhem P24
7 We kiezen bewust P28
8 We bewegen mee P30

ONZE AMBITIE STAAT VAST

Studenten leiden een snel en dynamisch leven, vol ontdekkingen en ervaringen. In de collegebanken, maar zeker ook daarbuiten. Veel studenten gaan op kamers en leren op eigen benen te staan, vaak met huisgenoten. Maar ook het wonen is beweeglijk voor studenten. Ze verhuizen regelmatig, altijd op zoek naar de perfecte woonplek. Aan ons om met hen mee te bewegen. Zodat we ze niet in de weg staan, maar juist kunnen helpen op een manier die bij studenten past. Dit ondernemingsplan zet een nieuwe koers uit voor onze toekomst, maar houdt stevig vast aan ons fundament: het betaalbaar en goed huisvesten van studenten.

"Wij zijn er voor de student in Nijmegen & Arnhem."

Onze ambitie staat vast. Maar matcht het ook met onze doelgroep? Daarom gaan we het gesprek aan. Nog meer dan we al deden. Dat gaan we persoonlijk doen, maar ook online (website, Facebook, WhatsApp). Zodat we nog beter kunnen aansluiten op hun specifieke wensen en behoeften.

In dit ondernemingsplan geven we aan hoe we omgaan met ontwikkelingen en veranderingen in de markt. We vinden het belangrijk dat studenten die een kamer zoeken de kamer ook kunnen betalen. Daarom letten we op de betaalbaarheid en houden we de kosten in de hand. Jaarlijks komen er ook meer internationale studenten naar Nijmegen en Arnhem. Wat betekent dit voor ons aanbod? En hoe gaan we daarmee om? Verder willen we zo optimaal mogelijk aansluiten op de wensen van studenten. Een kamer met goede service en betrouwbare faciliteiten hoort daar zeker bij. Een andere punt is onze uitbreiding naar Arnhem. Een stad met veel kansen en mogelijkheden, waar we het startpunt willen zijn voor studenten die een kamer zoeken.

Kortom, veel uitdagingen voor de boeg. En dat begint al met onze naam. We wijzigen onze naam op een genuanceerde

manier. Van SSHN naar SSH&. Het klinkt bekend en ziet er vertrouwd uit. En toch is het heel anders. Het &-teken straalt samenwerking uit. Want wonen als student is meer dan alleen het huren van een kamer. Wij leveren de kamer & de student maakt er een mooie tijd van. Het maakt ons ook minder gebonden aan alleen Nijmegen. Natuurlijk, Nijmegen is onze bakermat. Maar wij zijn er voor de student in Nijmegen & Arnhem. Daarnaast is onze nieuwe naam aangevuld met een ijzersterke pay-off: 'Hier wonen studenten'. En zo is het!

Tot slot: SSH& is een krachtige organisatie. We hebben alles in ons om met deze ontwikkelingen en veranderingen mee te bewegen. Ik heb er dan ook alle vertrouwen in dat we met elkaar en samen met de stakeholders onze ambitie waar gaan maken.

Kees Stunnenberg

Kees Stunnenberg,
directeur-bestuurder SSH&

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

We zijn er voor studenten die op kamers willen. Studenten die een eigen plek zoeken, een thuis tijdens de studententijd. En met veel plezier kort of lang in Nijmegen of Arnhem willen wonen.

Hier wonen studenten
Bij SSH& wonen studenten. In alle soorten en maten. Studenten die met spoed een kamer zoeken, internationale studenten, studenten die een master of minor in Nijmegen of Arnhem willen volgen en studenten die de levendigheid opzoeken en midden in de stad tussen de kroegen en cafés willen wonen. Hoe verschillend ook, al die studenten hebben één ding met elkaar gemeen. Ze zoeken allemaal een eigen plek om te wonen. Een veilige en vertrouwde omgeving in een nieuwe stad. Een warm welkom. Een thuis tijdens je studententijd. Daar waar het gebeurt; tussen alle andere studenten in Arnhem of Nijmegen. Een kamer die je energie geeft en waar je met veel plezier voor lange of korte tijd kan wonen. Waar je nooit alleen bent en waar je samen met je huisgenoten en medestudenten de beste tijd van je leven beleeft.

Hier wonen promovendi, aio's, PhD's en gastonderzoekers
Ook promovendi, aio's, PhD's en gastonderzoekers wonen bij SSH&. Zij zijn van harte welkom in ons Guesthouse of één van de zelfstandige woningen op Proosdij en Vossenveld. Het gaat om een klein deel van ons woningbezit, maar is daarmee niet onbelangrijk.

Op naar Arnhem
SSH& is al jaren een bekende naam in Nijmegen. Het is ons doel om in Arnhem net zo bekend te worden. We willen dat iedere (internationale) student die een kamer zoekt in Arnhem zijn of haar zoektocht begint bij SSH&.

Onze missie:
SSH& is een actieve organisatie, die staat voor voldoende, goede en betaalbare huisvesting en daarbij behorende dienstverlening voor studerende jongeren in Nijmegen en Arnhem en tevens voor aanverwante doelgroepen en personen die hier kort verblijven. SSH& streeft naar een optimale benutting van haar specifieke expertise door samenwerking met andere organisaties en woningcorporaties.

pizza
Turks
2
WONEN IS
BEWEGEN
P10
ondernemingsplan
2016-2020

Studenten leiden een snel en dynamisch leven, vol ontdekkingen en ervaringen. In de collegebanken, maar zeker ook daarbuiten. Zo ook bij het wonen. Om het verandertempo van onze doelgroep bij te houden, doen we steeds meer online en bieden we onze diensten steeds meer op maat aan.

Iedere student is anders

Iedere student is anders en heeft andere wensen en behoeften. Studenten die op zoek zijn naar een tijdelijke kamer, zoeken een andere kamer dan studenten die voor langere tijd in een kamer willen wonen. De een wil in de stad, de ander bij de campus. En niet iedere student heeft dezelfde portemonnee. Daar houden we rekening mee. Door goed te luisteren naar wat studenten nodig hebben, kunnen we nog beter aansluiten op deze (woon)wensen en behoeften.

Vraag versus aanbod

Uit de landelijke monitor studentenhuisvesting blijkt dat het aantal studenten de komende jaren groeit, maar minder fors dan de afgelopen jaren. Tegelijkertijd geven onderwijsinstellingen aan dat het aantal internationale studenten de komende jaren sterk toeneemt. Dit betekent dat er nog steeds meer vraag dan aanbod is en daarom willen we zowel in Nijmegen als in Arnhem ons aanbod vergroten. Om in Arnhem aan die vraag te voldoen, transformeren we de voormalige Rijkswaterstaattoren tot een studentencomplex met 294 eenheden. In Nijmegen willen we zorgen voor meer kamers op het moment dat er meer vraag is (piekmaanden vanaf de zomer). Nu moeten studenten met een reisurgentie een aantal maanden wachten tot er een kamer beschikbaar is. Dit willen we versnellen.

Geen talent verloren

SSH& is verantwoordelijk voor de huisvesting van studenten. Maar wat gebeurt er met hen en het talent wanneer de studie is afgerond? Waar gaan ze dan wonen? Veel goedkope en passende woonruimte is er helaas niet. En de verwachting is dat de prijzen van goedkope woonruimte verder zullen stijgen. Met als gevolg dat veel afgestudeerden naar een andere stad vertrekken of weer bij hun ouders gaan wonen. SSH& vindt het belangrijk dat het talent dat in Nijmegen en Arnhem is ontwikkeld, ook daar blijft. Daarom bieden we studenten de mogelijkheid om tot één jaar na afronding van de studie bij ons te blijven wonen. Ook gaan we het gesprek aan met andere woningcorporaties om te zien wat we gezamenlijk voor afgestudeerde studenten kunnen betekenen.

Ontwikkelingen gaan snel

De herziene Woningwet is per 1 juli 2015 van kracht gegaan, waardoor onze mogelijkheden en flexibiliteit onder druk staan en we op zoek moeten naar nieuwe kansen. Ook betekent de grote vluchtelingenstroom dat we rekening moeten houden met de mogelijkheid dat er een beroep wordt gedaan op onze inzet. Waar we kunnen, leveren we onze bijdrage. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het huisvesten van vergunninghouders die van plan zijn te gaan studeren.

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Studeren, wonen, uitgaan, sport, vrienden; het studentenleven is leuk, maar kost ook veel geld. Studenten letten daarom goed op de prijs van een kamer. Wat vindt een student echt belangrijk? En wat heeft de student ervoor over? Uiteindelijk gaat het om de beste prijs-kwaliteitverhouding. Want met het beetje geld dat ze hebben, willen ze wel waar voor hun geld.

Wij begrijpen dat helemaal. Daarom letten wij op onze kosten. We willen natuurlijk wel dat studenten onze kamers en appartementen ook daadwerkelijk kunnen betalen. Dat geldt voor alle wooneenheden. Ook de duurdere en grotere kamers zonder recht op huurtoeslag. Daarom voeren we maar beperkte huurstijgingen in. En als het even kan, gaan we de huur van de duurdere kamers zelfs verlagen. Zodat ook deze wooneenheden betaalbaar blijven. Dat doen we met het oog op de toekomst: wat als studenten het niet meer kunnen betalen? We doen er alles aan om dit te voorkomen.

"Wat heeft een student écht nodig? En wat niet?"

Lage lasten, hoge service

Betaalbaar wonen, gaat verder dan alleen de huurprijs. We zijn kritisch op alles wat we inkopen. We investeren in duurzaamheid, zodat de prijs voor gas, water en licht nog lager kan. En houden de servicekosten zo laag als het kan, zonder op kwaliteit in te leveren. We stellen regelmatig de vraag: "Wat heeft een student écht nodig? En wat niet?"

Banksaldo niet toereikend?

Als je een kamer huurt, dan moet je dat natuurlijk ook kunnen betalen. Wanneer een student de kamer toch niet kan betalen, dan kijken we samen hoe dit komt en hoe we dit het beste kunnen oplossen. Door vroeg het gesprek aan te gaan, voorkomen we dat de schuld oploopt. We schelden niets zomaar kwijt, maar zoeken een passende oplossing. Zoals een betalingsregeling of tijdelijke uitstel van betaling.

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Ons ondernemingsplan maakten we niet achter ons bureau, maar in gesprek met stakeholders en onze huurders. We ging online in gesprek met studenten via de Opp App, een speciale app voor het ophalen van ideeën. Offline spraken we met studenten in interessante én smakelijke Pizzasessies, zoals hier op de foto."

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

4
IEDEREEN
IS VAN
DE WERELD

Of je nu met spoed een kamer zoekt, als internationale student een jaar naar Nederland komt om te studeren of een master of minor volgt in Nijmegen of Arnhem. Bij ons is iedere student van harte welkom.

Welcome home
Nijmegen en Arnhem zijn erg populair onder de internationale studenten. En dat willen we graag zo houden. Daarom geven we ze direct bij ontvangst een warm welkom. Met respect voor taal en cultuur. We bekijken de mogelijkheden van 'mixed housing': een goede mix van Nederlandse en internationale studenten. En of je nu een maand, semester of vier jaar bij ons woont, dat maakt geen verschil.

Met wederzijds respect
Wij vinden dat onze huurders zelf verantwoordelijk zijn voor het schoon, heel en veilig houden van hun eigen kamer of appartement. Of je er nu kort of lang woont. Dat gaat natuurlijk niet altijd goed. Soms is er overlast of laat de student zijn kamer niet netjes achter. Dat willen we graag voorkomen, het liefst gezamenlijk. We gaan nog duidelijker communiceren en zorgen ervoor dat we meer aanwezig zijn in onze complexen en studentenhuizen.

Shortstay or go?
Van alle wooneenheden is in 2020 zo'n 25% beschikbaar voor shortstay. Deze kamers en appartementen zijn er vooral voor internationale studenten. Maar zijn ook beschikbaar voor studenten die dringend op zoek zijn naar een kamer. De vraag naar shortstay neemt steeds verder toe. Tegelijkertijd willen steeds meer studenten zelf een kamer kiezen en zien welke kamers beschikbaar zijn. Daarom gaan we over op een digitaal reserveringssysteem. Waarmee studenten, al voordat ze naar Nijmegen of Arnhem gaan, een eigen kamer kunnen kiezen. Zoals een shortstaykamer, standaardkamer of tijdelijke onder (ver)huur. Studenten met een onoverbrugbare reisafstand krijgen daarbij voorrang op andere studenten. Dat vinden we wel zo eerlijk.

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

& Onderwijsinstellingen

De Radboud Universiteit, de HAN, het Radboudumc en andere onderwijs-instellingen reserveren ieder jaar een aantal gemeubileerde kamers voor inter-nationale studenten. Dat gaat in goede samenwerking, waardoor leegstand en bijbehorende kosten worden voorkomen en de studenten gegarandeerd een kamer hebben bij aankomst. We breiden het aantal shortstaykamers de komende jaren uit, ook voor reguliere studenten. Daarbij zoeken we meer de directe aansluiting bij de tijdelijke woonwens van studenten, zonder tussenkomst van de onderwijs-instellingen. Daarmee houden we tegelijk de risico's op leegstand beheersbaar.

En de wereld is van iedereen

Studenten reizen de hele wereld over, op zoek naar hun plek en bestemming. Natuurlijk willen ze daarin wat te kiezen hebben. Met de groei van onze shortstay-portefeuille en de stap van 'toewijzing' naar 'kies je kamer' bieden we studenten de mogelijkheid om zelf een kamer te kiezen die bij ze past. Immers, iedereen is van de wereld en de wereld is van iedere student.

5
WE BIEDEN
SERVICE
OP MAAT
P22
ondernemingsplan
2016-2020

We willen graag dat iedere student met veel plezier en naar tevredenheid bij ons woont. Als dat ons lukt, is onze missie geslaagd!

We vinden het belangrijk dat iedere student een leuke studententijd heeft. En daar hoort een kamer bij met goede service en betrouwbare faciliteiten. We realiseren ons dat niet iedere student hetzelfde is en hetzelfde wil. Maar wat wil een student eigenlijk? De beste manier om daarachter te komen, is door het gewoon te vragen. Persoonlijk, via de website en via social media. Uiteraard kunnen we niet alles. Het moet wel uitvoerbaar, betaalbaar en beheersbaar blijven. Ook willen we de veiligheid niet uit het oog verliezen en zorgen dat het milieu niet extra belast wordt.

De digitale student

Een studentenkamer zonder internet is als WhatsApp zonder smartphone. Studenten zijn veel online. En dus doet ook SSH& de komende jaren steeds meer online. Een voorbeeld is het reserveringssysteem. Een ander voorbeeld is een nieuw online klantportaal, waarmee studenten veel zaken zelf kunnen regelen. Hier kunnen zij voortaan zelf het huurcontract afsluiten, storingen melden of een afspraak maken met een complexbeheerder. En dat is wel zo makkelijk.

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

SSH& is al jaren een bekende naam in Nijmegen. Studenten die een kamer zoeken in Nijmegen weten ons al decennia goed te vinden. Na Nijmegen gaan we nu ook aan de slag voor studenten in Arnhem. Het is ons doel om in Arnhem net zo bekend te worden, zodat studenten daar makkelijker (via SSH&) een kamer kunnen vinden.

Van SSHN in Nijmegen, naar SSH& in Arnhem en Nijmegen

Arnhem is een stad met veel kansen. Als je hier bekend wilt worden onder studenten, dan moet je ook kritisch kijken naar je eigen naam. En dat hebben we gedaan. Onze naam is altijd direct gelinkt geweest aan Nijmegen en we willen in Arnhem niet bekend staan als studenten-huisvester in of uit Nijmegen. Tegelijkertijd willen we onze naamsbekendheid in Nijmegen niet zomaar weggooien. Uiteindelijk zijn we tot het besluit gekomen om onze naam op subtiele wijze aan te passen. We veranderen van SSHN naar SSH&. Daarmee behouden we onze naamsbekendheid in Nijmegen en beschikken we over een bekende naam die we zowel in Nijmegen als in Arnhem kunnen gebruiken. Kortom, een naam die ons nog beter past.

Hét portaal in Arnhem

We willen dat iedere student die in Arnhem een kamer zoekt, zijn of haar zoektocht begint bij SSH&. Daarvoor gaan we actief de lokale samenwerking aan met collega-corporaties, particuliere verhuurders, gemeente, onderwijsinstellingen (hbo en roc) en studentenverenigingen. Samen werken we aan een portaal waar studenten makkelijk en snel een kamer vinden.

Op naar 600 kamers

600 kamers; dat wordt ons aanbod in Arnhem. Daarvan bieden we een groot deel gemeubileerd aan, omdat het in Arnhem vooral om internationale studenten gaat. De eerste ontwikkelingen in Arnhem zijn al zichtbaar, zoals de transformatie van de voormalige Rijkswaterstaattoren in Presikhaaf. Ook gaan we aan de slag met nieuwbouw en gaan we de samenwerking aan met Arnhemse corporaties.

Zichtbare start in Arnhem

We gaan naar Arnhem. Sterker, we zijn al in Arnhem. We transformeren de voormalige Rijkswaterstaattoren naar studentenwoningen. Vanaf 2017 wonen hier 294 studenten op steenworp afstand van de onderwijsinstellingen en winkelcentrum Presikhaaf. De perfecte plek voor studenten. De transformatie is een belangrijke en tegelijkertijd ook meteen een zichtbare start van onze plannen in Arnhem. De kamers en woningen zijn betaalbaar, het gebouw is duurzaam ontwikkeld en iedere Arnhemse student is van harte welkom. Kortom, een prachtproject!

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

7
WE KIEZEN
BEWUST

Studenten veranderen, de vraag verandert en er komen steeds meer internationale studenten naar Nijmegen en Arnhem. Aan SSH& de taak om hierop in te spelen en bewuste keuzes te maken voor de lange termijn.

Meer vraag en meer ander aanbod
Elk jaar zijn er meer studenten op zoek naar een kamer dan dat er kamers zijn. Daarom breiden we uit met ruim 900 kamers. De vraag neemt toe en tegelijkertijd verandert de vraag. Elk studiejaar is er aan het begin een piek in de vraag naar kamers. Ook verwelkomen we ieder jaar meer internationale studenten. Aan ons om ervoor te zorgen dat er voldoende shortstaykamers beschikbaar te zijn, zonder afbreuk te doen aan het aanbod van reguliere kamers. Een ander aandachtspunt is onderhuur. Studenten die tijdelijk in ons werkgebied komen studeren of stage lopen en daarvoor een kamer zoeken, krijgen vaak via onderhuur een kamer aangeboden. We gaan studenten hierbij helpen en dit actief faciliteren.

We gebruiken iedere steen
Ondanks de invoering van het leenstelstel en de verwachte afname van het aantal Nederlandse studenten dat een kamer zoekt, blijft er in ons werkgebied een grote vraag naar studentenkamers. We verwachten dat de vraag naar goedkope kamers toeneemt en daar kunnen we ons huidig aanbod goed voor gebruiken. We zetten in op betaalbaarheid en duurzaamheid. We renoveren als het nodig is en kijken of we onze duurdere kamers eventueel in prijs kunnen verlagen. Ons vastgoed moet ook in de toekomst passen bij de woonwensen van onze doelgroep. Daarom zetten we onze portefeuille strategisch in en is naast nieuwbouw en verbouw ook verkoop geen taboe.

Duurzaam versus betaalbaar
Duurzaam verantwoord ondernemen vinden we belangrijk. Daarom investeren we in duurzaamheid. We willen de energieprestaties van ons vastgoed verbeteren, waardoor onze huurders daadwerkelijk 20% minder fossiele brandstoffen verbruiken. Verschillende maatregelen dragen hieraan bij. Bijvoorbeeld wanneer we zelf onze energie opwekken, extra isolatie aanbrengen, pelletketels gebruiken of aansluiten op stadsverwarming. We werken ook aan bewustwording. We stimuleren studenten het energieverbruik te matigen. Iedere maatregel wegen we zorgvuldig af. Het mag geen negatieve invloed hebben op de huurprijs en het wooncomfort van onze studenten. Een betaalbare kamer staat bij ons voorop.

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Een krachtige organisatie beweegt mee, anticipeert op ontwikkelingen, kijkt vooruit en investeert in samenwerking en medewerkers.

Het einddoel voor 2020 staat vast.
De route er naartoe en de invulling pakken we samen met onze medewerkers en stakeholders op. We betrekken onderwijsinstellingen en onze huurdersorganisatie SPH bij de ontwikkeling van het reserveringssysteem. We praten met studenten over wat ze nodig hebben en wat niet.
SSH& zoekt nadrukkelijk de samenwerking. We gaan actief de lokale samenwerking aan met onze huurdersbelangenvereniging SPH, collega-corporaties, de gemeente Nijmegen & Arnhem, onderwijsinstellingen, particuliere verhuurders en studentenverenigingen.

Grofweg zijn er vijf grote opgaven:

1 **Studenten zijn steeds meer online**
En dus doen wij steeds meer online. Een goed voorbeeld is het online klantenportaal, waarmee studenten makkelijk en snel veel zelf kunnen regelen. Daarnaast gaan we aan de slag met digitalisering en social media. Studenten maken dagelijks gebruik van WhatsApp en Facebook. Dus kunnen wij niet achterblijven.

2 **De vraag verandert**
Studenten veranderen en onze dienstverlening verandert mee. We maken een omslag van bouwen naar beheren en van aanbod naar service op maat. We vragen studenten wat ze echt nodig hebben en wat ze ervoor willen betalen. Deze omslag vraagt ook het nodige van onze medewerkers. Daar gaan we samen aan werken. Ook blijven we scherp op waar het beter kan en waar het beter moet.

3 **We bouwen 900 nieuwe eenheden**
Meer studenten betekent meer vraag naar kamers. De komende jaren krijgen we er ruim 900 kamers bij. Deels in beheer en deels door nieuwbouw. Deels in Arnhem en deels in Nijmegen. We groeien uiteindelijk naar 7.400 kamers.

4 **Hoe gaan we om met risico's?**
We hebben alles onder controle. We volgen de nieuwe Woningwet die per 1 juli 2015 is ingegaan, komen afspraken na en leggen alles vast. Ook zijn we ons bewust van mogelijke risico's en daarom verbreden we het risicomanagement. We blijven op onze kosten en uitgaven letten en houden ons aan de strenge normen. Uiteraard houden we het wel werkbaar voor onze medewerkers. Zo voorkomen we dat we in de problemen komen met controlerende instanties en zorgen we ervoor dat we de juiste dingen doen.

5 **Aansluiting met studenten**
Studenten veranderen met de dag. Om de aansluiting te vinden, moeten wij ook veranderen. Dit heeft direct invloed op onze cultuur. De manier waarop we communiceren, met elkaar omgaan en samenwerken met stakeholders en studenten. Daar gaan we mee aan de slag. We investeren in onze mensen en stellen onszelf de vraag: welk gedrag past het beste bij studenten van vandaag en morgen?

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

Brief aan de raad - SSH& Ondernemingsplan SSH& - Wonen is bewegen

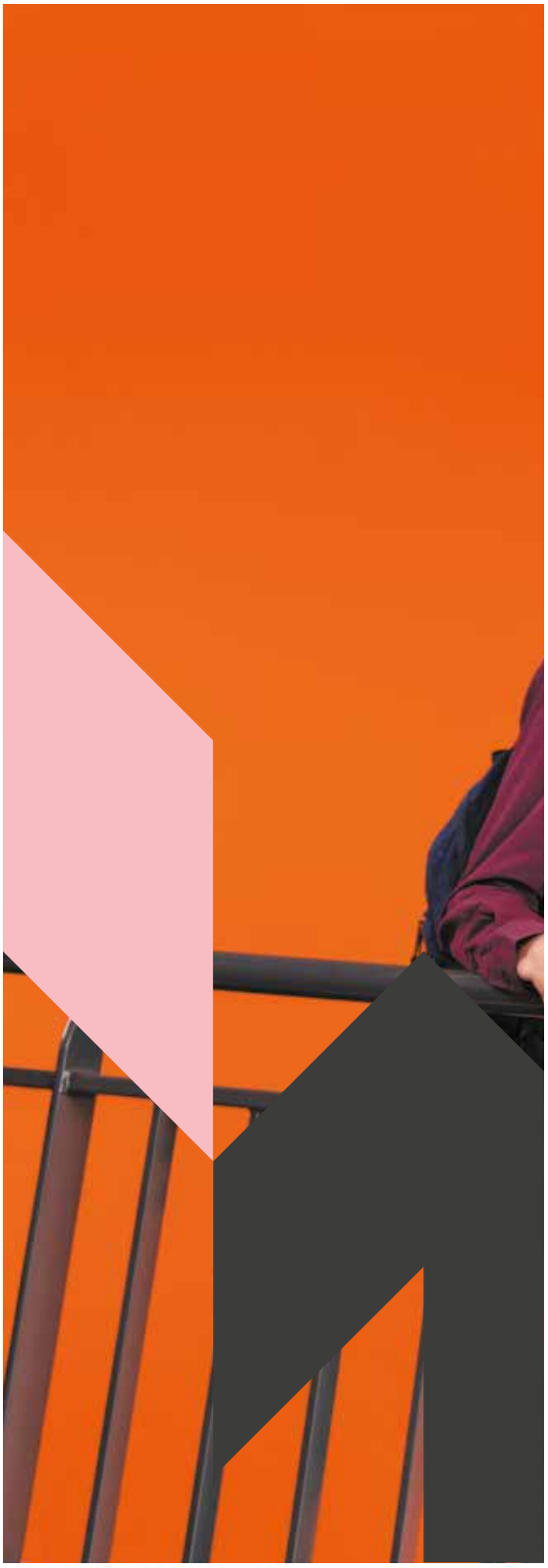

Laan van Scheut 4
Nijmegen
Postbus 1175
6501 BD Nijmegen

024 - 359 49 39
info@sshn.nl
www.sshn.nl

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

reg.nr.: 16.0005710
procesverantw.: BMSO

INGEKOMEN
08 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

BB

Gemeenteraad Nijmegen
T.a.v. Raadsgriffie
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Datum: 7 juni 2016
Onderwerp: Jaarverslag SSH& 2015

Geachte relatie,

Een jaar vol verandering, zo is 2015 voor SSH& kort en bondig te omschrijven. Allereerst in de aansturing van onze organisatie: ik trad aan als nieuwe bestuurder, ons MT wijzigde in samenstelling en de Raad van Commissarissen telde een aantal wisselingen. Ook maakten we vorig jaar de sprong naar onze provinciehoofdstad, waarmee we ook de Arnhemse studenten een fijn thuis bieden. En we zetten in 2015 de eerste (interactieve) stappen op weg naar ons nieuwe Ondernemingsplan.
In het Jaarverslag 2015, dat ik u hierbij graag aanbied, leest u over deze en overige prestaties van SSH&.

Naast 'veranderen', deden we ook in 2015 wederom wat men van ons is gewend; het bieden van voldoende, goede en betaalbare huisvesting aan studenten uit binnen- en buitenland. Ons ruime aanbod zorgde ervoor dat 2015 ruim 3.700 nieuwe huurcontracten telt. Tevens maakten we onze naam waar als 'dé huisvester voor internationale studenten'; in 2015 sloten we binnen enkele dagen maar liefst 1.200 contracten af met buitenlandse studenten.

Forse inspanningen pleegden we eveneens op het gebied van onderhoud, duurzaamheid en leefbaarheid. Zo zijn onze betrokken complexbeheerders dagelijks aan de slag om in en rondom de complexen en stadspanden voor een fijne, schone en veilige woonomgeving te zorgen.

Hoogtepunt vormde de oplevering van ons nieuwe wooncomplex Mariënbosch. Samen met mede-eigenaar Mooiland verbouwden we dit rijksmonument met aansluitende nieuwbouw tot 349 prachtige studenteneenheden. Dit hoogtepunt vierden we met de officiële opening op 7 juli 2015. Voor dit project zijn zowel SSH& als Mooiland veel dank verschuldigd aan de provincie Gelderland voor de doorslaggevende subsidie.

Ik wens u veel leesplezier met ons Jaarverslag 2015, in geheel nieuwe stijl. Want al waren wij vorig jaar nog 'gewoon' SSH**N**, in deze terugblik op 2015 hebben we onze nieuwe SSH**&**-huisstijl ook reeds doorgevoerd.

Met vriendelijke groet,

Kees Stunnenberg
directeur-bestuurder

Laan van Scheut 4
Nijmegen
Postbus 1175
6501 BD Nijmegen

024 - 359 49 39
info@sshn.nl
www.sshn.nl

Handelsregister 41055121
BTW 0034.69.062
IBAN NL18RABO0102074674
BIC RABONL2U

SSH& is een merknaam van de Stichting SSHN

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

INHOUD

	Kengetallen	P5
	Een jaar vol verandering	P7
1	Bij ons wonen studenten	P8
2	Bij ons woon je betaalbaar	P14
3	Wij investeren in de relatie met onze huurders	P18
4	Wij bouwen aan ons vastgoed	P22
5	Een hoge leefbaarheidsfactor	P30
6	Onze financiële huishouding	P34
7	Good, beter best governance	P40
8	Wij managen onze risico's	P46
9	Samen werkt het	P52
10	Een organisatie in beweging	P56
11	De Raad van Commissarissen spreekt	P60
12	Jaarrekening	P66
13	Controleverklaring accountant	P104

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Wij zijn er voor studenten die op kamers willen. Studenten die een eigen plek zoeken, een thuis tijdens de studententijd. En met veel plezier kort of lang in Nijmegen of Arnhem willen wonen.

www.sshn.nl

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

KENGETALLEN

Vastgoed

	2015	2014	2013
Wooneenheden in eigendom	5.665	5.671	5.293
Wooneenheden in beheer	773	556	260
Totaal wooneenheden	**6.438**	**6.227**	**5.553**
Garages, parkeerplaatsen	264	264	263
Café/winkels	3	3	3
Totaal verhuureenheden	**6.705**	**6.494**	**5.819**
Mutatiegraad	26%	28%	31%
Huurachterstand in % van de bedrijfsopbrengsten	0,55%	0,98%	0,58%
Huurderving (oninbaar) in % van de bedrijfsopbrengsten	0,01%	0,04%	0,02%
Onderhoudslasten excl. vervangingen per eenheid in eigendom	466	765	886

Financiële kwaliteit

	2015	2014	2013
Solvabiliteit eigen vermogen op basis van historische kostprijs	36,1%	33,0%	32,5%
Liquiditeit, current ratio	1,1	1,0	1,1
Rentabiliteit gemiddeld eigen vermogen	11,9%	-7,6%	9,7%

Personeel

	2015	2014	2013
Aantal fte's	35,8	35,7	35,4
Aantal wooneenheden per fte	179,9	174,4	156,9

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

EEN JAAR VOL VERANDERING

Noem het toeval, maar sinds mijn aantreden in februari 2015 zijn veranderingen aan de orde van de dag. Binnen én buiten SSH&. Zo was er de komst van de nieuwe Woningwet en Governancecode. Trad er een vers managementteam aan. Waren er verschillende wisselingen in de Raad van Commissarissen. En maakten we de definitieve stap richting Arnhem. Dan heb ik het alleen nog maar over de veranderingen. Want ondertussen hielden we ons uiteraard volop bezig met onze kerntaak: het verhuren van betaalbare woonruimte aan 'onze' studenten.

Studenten. Een mooiere doelgroep bestaat niet. Al is het alleen al omdat ze een wereld aan ervaring, nieuwe technologieën, frisse ideeën, de laatste trends en vooral zichzelf meenemen. Daar willen, nee: moeten we als SSH& op inspelen. Uitgaan van ons huuraanbod was jarenlang vanzelfsprekend, maar is niet meer van deze tijd. Zeker sinds we steeds meer internationale short stayers verwelkomen, moeten we meer van onszelf laten zien. Hoe we dat doen, is treffend verwoord en verbeeld in ons nieuwe ondernemingsplan. De hiervoor noodzakelijke ingrediënten hebben we dit jaar onder meer verzameld per app én tijdens pizzasessies waarin medewerkers, studenten, studentenplatform-leden en andere stakeholders informatie haalden en brachten als basis voor onze nieuwe koers. Hún nieuwe koers. De koers van een maatschappelijk betrokken organisatie die in beweging is. Die talenten wil boeien en binden aan de stad waar ze studeren.

Voor mij persoonlijk was 2015 een jaar van uitersten. Bepaalde ik als SSH&-manager Vastgoed jarenlang min of meer mijn eigen agenda, als directeur-bestuurder kreeg ik opeens te maken met een nieuw, vastomlijnder speelveld waar ik op een creatieve manier de ruimte zocht en vond om toch dat te doen wat nodig is. Verder stond ik geregeld op de zeepkist tijdens jubilea, maar hield ik ook mijn eerste afscheidsrede ooit na het overlijden van een geliefde collega. Als ik één ding nog beter heb leren zien en begrijpen is dat SSH& een collegiale, sterke organisatie is. Een harmonieuze club mensen met gevoel voor samenspel en verstand van zaken.

"Maar tegelijkertijd zijn we misschien ook wel de mooiste eend in de verhuurvijver."

We zijn in corporatieland een wat vreemde eend in de bijt, maar tegelijkertijd zijn we misschien ook wel de mooiste eend in de verhuurvijver. Tenminste, dat vinden we zelf. Of dat toeval is? Lees ons jaarverslag-nieuwe-stijl en overtuig uzelf.

Veel leesplezier!

Kees Stunnenberg,
directeur-bestuurder SSH&

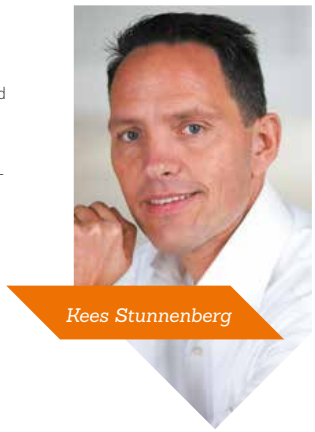

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

SSH& verzorgt een gevarieerd woonaanbod voor studenten. Vaak krijgen eerstejaars voorrang, afhankelijk van hun (reis)situatie. Ook zijn we er voor (internationale) studenten en een aantal andere hoger onderwijs gerelateerde doelgroepen. Studenten die stoppen of hun diploma hebben gehaald, maken zo snel mogelijk ruimte voor nieuwe studenten.

Wie woonruimte zoekt, zal SSH& vinden

SSH& is een gewaardeerde gast op verschillende voorlichtingsbijeenkomsten voor aanstaande studenten. Hier vertellen we wie we zijn en wat we te bieden hebben. Ook staan we stil bij de manier van inschrijven. Nogal wat eerstejaars zijn enthousiast over ons verhaal en melden zich aan voor woonruimte via onze website. Inschrijven is mogelijk vanaf 1 november, ruim voor het begin van het studiejaar (september) het jaar erop. Uiteraard mogen studenten zich ook tijdens hun studie inschrijven.
Als SSH& huisvesten we ook internationale studenten. Zij melden zich eerst bij het International Office van hun onderwijsinstelling en komen via een doorverwijzing bij ons terecht.

Welkom eerstejaarsstudenten ...

	2015	2014
RU	2.337	2.441
HAN	1.302	1.358
Overig	100	112
Totaal	**3.739**	**3.911**

... en ouderejaarsstudenten

	2015	2014
RU	289	398
HAN	344	316
Overig	67	71
Totaal	**700**	**785**

Wel of geen reisurgentie?

	2015	2014
Reisurgentie	32%	30%
Geen reisurgentie	68%	70%

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Kortdurend leenstelsel-effect?
Volgens de Landelijke monitor studentenhuisvesting gaan (aankomende) eerstejaarsstudenten vanwege het leenstelsel later op kamers. Deze daling is voorzien, al lijkt deze van korte duur. Op 1 november 2015 hebben zich meer studenten ingeschreven dan het jaar ervoor We houden de vinger aan de pols.

Ruim 1600 eerstejaarskamers ...
SSH& heeft een gevarieerd woonaanbod voor eerstejaarsstudenten. De complexen Hoogeveldt, Vossenveld en Galgenveld bestaan vooral uit onzelfstandige kamers. Het complex Leeuwenstein bevat semi-zelfstandige units. In totaal gaat het om ruim 1.600 eenheden voor eerstejaarsstudenten. Aankomend eerstejaarsstudenten mogen vanaf de eerste donderdag in juli voor aanvang van het studiejaar reageren op ons woonaanbod.
Omdat eerstejaarsstudenten uit het collegejaar 2014/2015 makkelijker een kamer vinden, daalt het aantal reacties op ons woningaanbod in de maand mei. Daarom laten we aankomend eerstejaarsstudenten (2015/2016) al vanaf 1 juni reageren op ons aanbod.

... zonder en mét urgentie
Studenten die van station naar station langer dan twee uur onderweg zijn, krijgen reisurgentie en dus voorrang bij de toewijzing van huisvesting. Tussen 1 juni 2014 en 31 december 2014 hebben we 583 reisurgente eerstejaarsstudenten van studiejaar 2014/2015 gehuisvest. Een record, dankzij de oplevering van het Nijmeegse eerstejaarscomplex Leeuwenstein. Terug naar 2015. De eerste vijf maanden zijn 355 studenten zonder reisurgentie van studiejaar 2014/2015 gehuisvest. Tussen 1 juni 2015 en 31 december 2015 hebben we 381 studenten met reisurgentie van studiejaar 2015/2016 aan een ruimte geholpen. Daarmee zijn alle 'reisurgenten' succesvol geplaatst. Doel bereikt!

Alle keuze voor ouderejaarsstudenten
Ouderejaarsstudenten hebben de keuze uit onzelfstandige eenheden, zelfstandige eenheden en tweepersoons appartementen. Met een totaal van meer dan 2000 kamers is sprake van een ruim aanbod waar studenten wekelijks op kunnen reageren.

Gemiddeld aantal reacties ouderejaars complexen, per type eenheid (excl. nieuwbouw)

Eenpersoons onzelfstandig	55
Eenpersoons zelfstandig	69
Tweepersoons	20
Driekamerappartementen	20
Tijdelijke woonruimte	4

Gemiddelde inschrijftijd ouderejaars complexen, per type eenheid (in maanden)

Eenpersoons onzelfstandig	31
Eenpersoons zelfstandig	51
Tweepersoons	28
Driekamerappartementen	105
Tijdelijke woonruimte	15

Intern verhuizen? Wees er snel bij!
Studenten mogen binnen hun complex verhuizen naar een vergelijkbare wooneenheid. Komt er iets geschikts vrij, dan is snelle (re)actie nodig: weg is weg. Sommige studenten verhuizen graag naar een ander wooncomplex. Dat kan. Door te reageren op het aanbod of via een voordracht.
In 2015 zijn 390 studenten intern verhuisd, van wie 153 binnen het eigen complex of (vooral) het stadspand. 249 huurders wagen de stap naar een ander complex, wat leidt tot het vrijkomen van 183 eerstejaars kamers. En heel mooi: de ingebruikname van Mariënbosch geeft de interne doorstroming een enorme boost. Door de oplevering van dit fraaie project komen kamers vrij in andere complexen.

Onderhuur: soepel én streng tegelijk
Studenten mogen hun wooneenheid onder bepaalde voorwaarden onderverhuren. Zo houden ze hun ruimte aan, besparen ze kosten en maken ze een andere student

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

blij met goede, tijdelijke huisvesting. Onze voorwaarden zijn soepel, maar één ding accepteren we niet: illegale onderhuur waarvoor we geen schriftelijke toestemming hebben gegeven. Gaat een student in de fout? Dan laten we de huurovereenkomst ontbinden. In 2015 zijn 426 onderhuurcontracten afgesloten.

Kijken, 'keuren', kiezen

In sommige SSH&-panden of -woonheden kiezen studenten hun toekomstige huisgenoten uit via coöptatie. Vrijkomende kamers komen niet op onze website. Bewoners brengen het aanbod zelf onder de aandacht, organiseren kijkavonden en kiezen vervolgens de in hun ogen meest geschikte kandidaat uit. Coöptatie gebeurt in stadspanden, gekoppelde eenheden of op coöptatiegangen. Van alle 1.584 kamers zijn er in 2015 422 via het 'kijken-keuren-kiezen'- principe verhuurd.

Woonruimte ... nú!

Sommige studenten hebben door persoonlijke omstandigheden heel dringend woonruimte nodig. Liever vandaag nog dan morgen. Zij kunnen een brief aan de Commissie van Toezicht (CvT) schrijven. De commissie bestaat uit drie studenten, SSH& verzorgt de secretariële ondersteuning. Afhankelijk van de situatie, neemt de commissie een beslissing. In 2015 zijn 63 aanvragen binnengekomen. Hiervan is ruim de helft (36) goedgekeurd. Ook brieven van jonge studerende gezinnen op zoek naar een appartement, komen bij de CvT binnen.

Studenten komen, studenten gaan

Een goede doorstroming is noodzakelijk om woonruimte voor (aankomende) eerstejaarsstudenten vrij te maken. Daarom kijken we ieder jaar of onze bewoners nog studeren via een studiebewijscontrole bij hun onderwijsinstelling. Bewoners hebben hiervoor in hun huurcontract toestemming gegeven. Studeert iemand niet meer? Dan dient de wooneenheid uiterlijk eind juli van het volgende jaar te zijn verlaten. In 2015 hebben we ruim 5.100 studenten gecontroleerd. Voor 700 zit de studie er (bijna) op; 260 zijn dit jaar al vertrokken. Van de mensen die we in 2014 hebben aangeschreven, zijn er in 2014 ruim 230 en in 2015 ruim 180 uitgestroomd.

Short stay ...

Als SSH& zijn we dé huisvester voor internationale studenten die (vaak voor korte tijd) in Nijmegen of Arnhem studeren. Speciaal voor hen hebben we volledig gemeubileerde kamers, verspreid over verschillende complexen. Internationale master- of uitwisselingsstudenten komen niet rechtstreeks bij ons binnen, maar melden zich eerst aan via het International Office van hun onderwijsinstelling. In 2015 hebben we binnen enkele dagen ruim 1.200 contracten afgesloten met internationale studenten; een prachtige prestatie van ons team verhuur.

... you're more than welcome!

SSH& verhuurt in 2015 gemeubileerde kamers aan internationale RU-studenten op Hoogeveldt, Vossenveld, Galgenveld en in het nieuwe Talia-gebouw. Tot en met begin februari wonen er nog studenten op ons complex aan de Griftdijk. Vanaf het tweede semester is er ruimte in onze nieuwe Guesthouse-appartementen. Internationale HAN-studenten (Nijmegen) vinden een plekje op Vossenveld en op het Leeuwensteinplein of de Zoomstraat als ze in Arnhem studeren. Voor internationale studenten aan de Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL) zijn vanaf 17 augustus 2015 tot en met 1 februari 2016 5 kamers op Hoogeveldt en 18 kamers aan het Leeuwensteinplein gereserveerd.

	2015	2014
RU	608*	573
HAN Nijmegen	90	85
HAN Arnhem	129	142
VHL	23**	-

* excl. 22 nieuwe Guesthouse appartementen die tijdelijk door de RU zijn ingezet voor Short Stay

** VHL huurt tijdelijk 18 kamers van HAN Arnhem en 5 van HAN Nijmegen

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

'Mijn mama en papa studeren'

Voor studerende moeders en vaders heeft SSH& 25 appartementen beschikbaar in het Galgenveld-complex en het complex op de hoek van de Jacob Canisstraat en de Berg en Dalseweg. Hier mogen twee studerende volwassenen en een kind wonen.

153 nieuwe, particuliere kamers

Door het grote kamertekort-in-vooral-de-zomer organiseren we samen met gemeenten en hoger onderwijsinstellingen een campagne om (potentiële) particuliere verhuurders hun kamer(s) via de SSH&-website aan te laten bieden. Dit doen we al jaren. In 2015 is niet actief geadverteerd, maar zijn toch 153 nieuwe kamers op onze site aangeboden; 60 in de periode tussen 1 juli en 1 oktober.

Be our guest

In Nijmegen verblijven geregeld buitenlandse PhD-studenten, gastonderzoekers, docenten en hoogleraren op uitnodiging van de RU. Speciaal voor deze internationale gasten stellen we PhD-eenheden beschikbaar. Het gaat om 32 appartementen op het Vossenveld-complex en 31 een- en tweepersoonsappartementen aan de Muzenplaats.
Nieuwe medewerkers, gastonderzoekers en gastdocenten van de universiteit, het ziekenhuis (Radboudumc) en alle hieraan gelieerde instituten bieden we ruimte in het Guesthouse voor een periode van maximaal een jaar. Het Guesthouse is in 2015 met 32 eenheden uitgebreid en telt eind van het jaar in totaal 103 een- en tweepersoonsappartementen.

Fijn, zo'n driekamerappartement

Sommige studenten willen graag wat meer ruimte, bijvoorbeeld als ze gaan samenwonen. Via Entree verhuren we verschillende grotere eenheden. Boeckstaetehof herbergt 144 volledig zelfstandige driekamerappartementen, het complex Vredeburg heeft er 41. De meettijd bij Entree bepaalt welke student een van deze ruimtes krijgt. Daarbij moet de nieuwe bewoner een SSH&- studentenwoning achterlaten.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

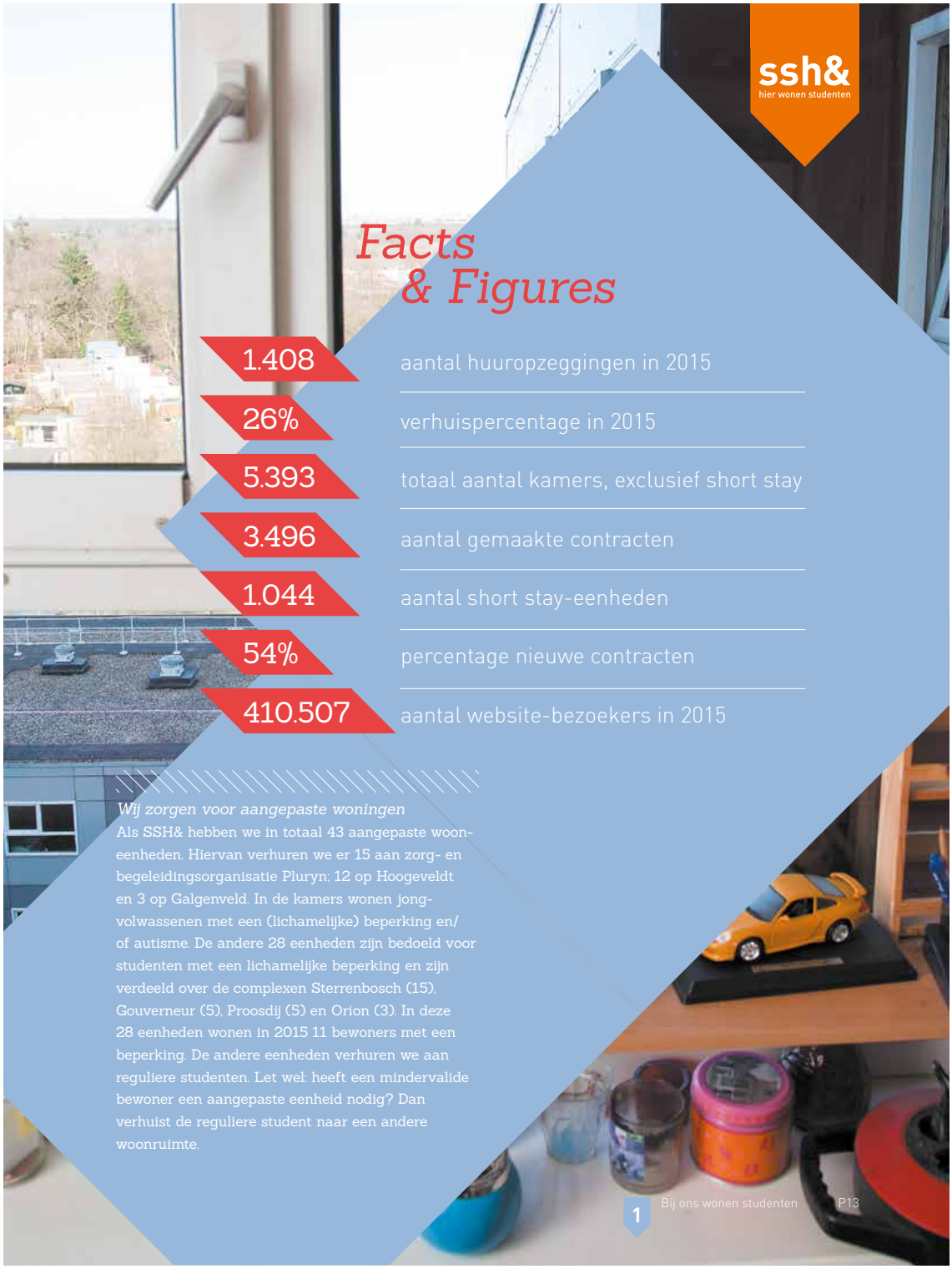

2
BIJ ONS
WOON JE
BETAALBAAR

Dankzij ons slimme, ruimhartige huurbeleid en de relatief lage servicekosten maken we huren betaalbaar voor eigenlijk al onze bewoners. Bij eventuele betalingsachterstanden of een dreigende huisuitzetting gaan we voor een persoonlijke aanpak. En dat helpt.

Huurbeleid met een hoofdletter B
Studenten met hun vaak smalle beurs willen liefst zo goedkoop mogelijk wonen. Als SSH& voeren we dan ook een huurbeleid met een hoofdletter B. Onze woningen zijn in grote aantallen Beschikbaar. En heel Belangrijk: Bewust Betaalbaar. Onze huren stijgen maar in Beperkte mate, terwijl veel jongeren in aanmerking komen voor (tijdelijke) huurkorting.

Zo houden we het betaalbaar
In 2015 bedraagt de kale huurprijs plus subsidiabele servicekosten voor jongeren tot 23 jaar maximaal € 403,06. We hebben een aantal duurdere eenheden voor 23-min-studenten via een korting op de kale huur afgetopt tot € 403,06, zodat ook zij in aanmerking komen voor huurtoeslag. Dit allemaal vanuit de gedachte om 90% van onze woningvoorraad betaalbaar te houden. Daarin zijn we ruimschoots geslaagd. In 2015 komt 93% van al onze woningen voor jongeren onder de 23 in aanmerking voor subsidie, waardoor de woningen betaalbaar blijven voor onze doelgroep. Als SSH& onderscheiden we ons ook van huisjesmelkers. Wij leveren hogere kwaliteit voor een passende prijs. In de particuliere sector betalen studenten meer voor een lagere kwaliteit.

Nieuw woningwaarderingsstelsel
Per 1 oktober 2015 is het woningwaarderingsstelsel (WWS) voor zelfstandige woningen aangepast. Niet langer zijn woonomgeving, woonvorm en hinderlijke situaties bepalend voor de punten, maar de WOZ-waarde van de woning. Hierdoor zijn de maximale huurprijzen gewijzigd. Dit heeft zo zijn gevolgen. Ook voor onze huurders. Nu de maximaal toegestane huurprijs van een aantal woningen onder de huidige huurprijs ligt, is de kale huur van deze eenheden vanaf 1 oktober 2015 verlaagd. Ook is een eventuele korting op de kale huur aangepast.

Facts & Figures

36%	kamers met een kale huurprijs onder de 200 euro
324	zittende huurders met een verlaagde kale huurprijs vanwege het nieuwe WWS
€ 97,58	de kale huurprijs van de goedkoopste kamer

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Kale huur onzelfstandige eenheden per prijsklasse (2015)

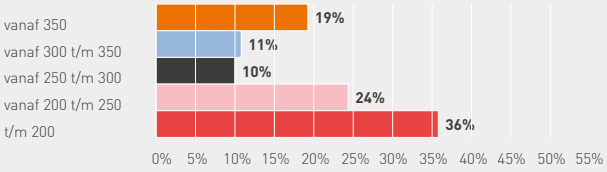

Kale huur zelfstandige eenheden per prijsklasse (2015)

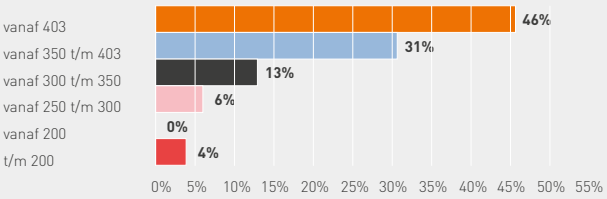

Ons huurbeleid 2015-2016

Per 1 juli 2015 gaan onze 'zittende' huurders 1,53% meer huur betalen. Dit is minder dan de maximaal toegestane niet inkomensafhankelijke huurverhoging van 2,5%. Verder trekken we de huur voor huurders met recht op huurtoeslag (boven € 229,64 per maand) op tot 95% van de maximaal toegestane huur. Behalve als de huur al meer is dan 95%. De 95%-regel voeren we ook in voor nieuwe huurcontracten bij onze stadspanden. De huur voor huurders van onze onzelfstandige wooneenheden zonder recht op huurtoeslag trekken we op tot 85% van de maximaal toegestane huur. Behalve als deze al meer is dan 85%. Ten slotte komt er een speciale regeling voor huurders van alle aangewezen onzelfstandige wooneenheden en alle zelfstandige eenpersoons wooneenheden in Mariënbosch, De Gouverneur, Orion en Sterrenbosch. Zij krijgen tijdelijk korting als ze meer (subsidiabele) huur betalen dan € 403,06 om onder de maximaal toegestane huur te blijven. Maar deze korting vervalt als de huurder in kwestie de leeftijd van 23 bereikt.

Lage kosten, prima service

Een andere belangrijke B in ons huurbeleid is die van Beheersbare servicekosten en zo laag mogelijke woonlasten. Ons servicepakket omvat een uitgebreid pakket aan leveringen en diensten.
In 2015 hebben wij € 8.011.476 aan vaste en variabele servicekosten doorberekend aan onze huurders. Het bedrag aan kale huurinkomsten dit jaar bedraagt € 20.880.341 (exclusief beheer of verhuur door derden). Servicekosten en communicatie gaan bij ons hand in hand. Zo hebben we de afrekening servicekosten 2014 en de begroting servicekosten 2015/2016 zoveel mogelijk met de huurdersorganisatie besproken. En er is een brief met de afrekening van de servicekosten 2014 richting al onze huurders gestuurd.

Mogen we even vangen?

Betaalachterstanden zijn vervelend, zowel voor ons als onze huurders. Vaak is niet eens sprake van kwade opzet, maar schiet betalen er door drukte of andere verplichtingen bij in. Daarom hebben we in 2015 het moment van aanmanen vervroegd. Dat klinkt dreigender dan het is. We sturen een aanmaning, vaak gevolgd door een belletje van iemand van onze financiële afdeling. Die persoonlijke aanpak werpt zijn vruchten af. Van alle huurders hebben er eind 2015 146 een huurachterstand van gemiddeld € 478 per persoon. Wat een aanzienlijke daling betekent ten opzichte van 2014. En bedraagt de huurachterstand in 2014 4,3% van de maandhuur; in 2015 is dat nog maar 2,5%. Ook de huurderving wegens

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

79% variabele (service)kosten

Van alle servicekosten bestaat 79% uit variabele kosten. Hieronder vallen gas, water, elektra, schoonmaakonderhoud, tuinonderhoud, zuiveringslasten en gemeentelijke heffingen. De vaste servicekosten gaan op aan (het onderhoud van) stoffering, meubilering, koelkasten, kookplaten, wasmachines, wasdrogers en binnenschilderwerk.

Niemand het huis uit

In 2015 zijn drie huisuitzettingen aangezegd, maar uiteindelijk niet uitgevoerd. Dit omdat de huurder zelf is vertrokken en/of op de valreep de huurachterstand heeft betaald.

Facts & Figures

3836 aantal aanmaningen

631 aantal sommaties

oninbaarheid daalt flink: van € 12.153 naar € 5.894.

We houden het persoonlijk

Als SSH& doen we er alles aan om huurders met problemen te helpen. Zo voorkomen we niet alleen huisuitzettingen en veel leed, maar besparen we huurders ook de nodige kosten. Het inschakelen van een deurwaarder zien we echt als een allerlaatste pressiemiddel. Daarom nemen we verschillende maatregelen om huurachterstanden op te lossen. Bij één maand huurachterstand sturen we na 10 dagen eerst een aanmaning. Levert dit niets op? Dan sturen we één maand later een sommatie met een betalingstermijn van 16 dagen. Geeft de huurder dan nog niet thuis, dan zoeken we contact om samen tot een passende oplossing te komen. Pas als die oplossing er (nog) niet komt, schakelen we de deurwaarder in. Dan nog geven we het niet op en vragen we één van onze complexbeheerders via persoonlijk contact met de huurder een eventuele huisuitzetting te voorkomen. Heeft een internationale shortstay student een betalingsachterstand? Dan nemen wij contact op met de onderwijsinstelling. Deze gaat vervolgens aan de slag met het oplossen van het probleem.

Forse daling huurderving

In 2015 zijn we door leegstand € 38.467 misgelopen. Dat is relatief weinig en dus een prima resultaat. Zeker als je bedenkt dat ruim de helft van dit bedrag (€ 21.105) voor rekening komt van de leegstand op het Griftdijk-complex dat eind 2015 aan de Gemeente Nijmegen is overgedragen en nu verhuurd wordt door collega corporatie De Gemeenschap. Ter vergelijking: in 2014 kwam de huurdervingsteller nog uit op € 92.842.

"Er is geen tot nauwelijks leegstand, omdat de aansluitende verhuur perfect verloopt. Met dank aan de grote vraag vanuit de studenten en de inzet van onze organisatie."

Mieke Kroon
medewerker afdeling Verhuur & Communicatie

3
WIJ INVESTEREN IN DE RELATIE MET ONZE HUURDERS

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Als SSH& besteden we veel tijd aan en energie in de relatie met onze huurders. Omdat het moet én ... omdat we dat graag willen. In 2015 hebben we onder meer de samenwerking met ons huurdersplatform geïntensiveerd. Ook is bewuster werk gemaakt van de communicatie en interactie met de bewoners.

Nieuwe rol Stichting Platform Huurdersbelangen (SPH)
Met de invoering van de nieuwe Woningwet hebben huurders meer invloed op de voorgenomen prestaties van woningcorporaties. Hierdoor is de rol van ons huurdersplatform SPH versterkt, in lijn met wat de wet van ons verwacht. En dat betekent nogal wat, onder meer voor de samenwerking tussen ons als 'SSH& de corporatie' en SPH.

Actieve bemoeienis, mooie resultaten
Door de veranderde rol van SPH is de onderlinge samenwerking geïntensiveerd, met alle mooie resultaten van dien. Zo heeft SPH zich actief bemoeid met ons nieuwe ondernemingsplan in de vorm van een stevig advies over onze nieuwe koers. Daarnaast bracht SPH de nodige tips en bruikbare adviezen in tijdens de contract-onderhandelingen tussen SSH& en Ziggo over de levering van TV en internet. Ook stemde SPH in met de invoering van het nieuwe Jongerencontract voor ex-studenten op onze complexen Boeckstaetehof en Vredeburg. Uiteraard stonden het huurbeleid en de manier van service-kostenafrekening op de agenda tijdens besprekingen tussen SSH& en SPH.

Wisseling in SPH-samenstelling
SPH bestaat uit een bestuur en een algemene commissie. De leden van de algemene commissie benoemen de bestuursleden. In de samenstelling van het SPH-bestuur vonden in 2015 een aantal wisselingen plaats. Eind 2015 bestond het bestuur uit: Hans Kemerink op Schiphorst (voorzitter), Harm Verbeek (secretaris) en Sander van Eldijk (penningmeester).

Solide basis voor de toekomst
SPH is in 2015 ook 'naar buiten toe' op meerdere terreinen goed bezig geweest. Zo waren SPH-bestuurders actief betrokken bij (de oprichting van) de Nijmeegse stedelijke koepel van huurdersorganisaties. En onderhield het huurdersplatform via spreekuren, e-mails en - later in het jaar - via Whatsapp, contact met onze huurders. Met de komst van een eigen kantoor, investeringen in scholing en een stevige begroting, legde SPH een solide basis voor de toekomst.

Klachten

Soort klacht	2015	2014	2013
Over het gedrag van SSH& of ingehuurde bedrijven of medewerkers	9	9	7
Over huurverhoging/servicekosten/puntenwaardering	7	6	7
Over de staat van de woning/directe omgeving	15	12	14
Over het gedrag van (mede-) bewoners	17	15	18
Over door SSH& in rekening gebrachte kosten	4	3	9
Over inbraak/diefstal of poging daartoe	6	4	7
Diversen	22	13	25
Totaal	**80**	**62**	**87**

Bewonersparticipatie nieuwe stijl

SSH& maakte in 2015 meer werk van bewonersparticipatie. Symbool voor die 'bewonersparticipatie nieuwe stijl' stond onder meer de Opp App; een speciale app voor het ophalen van ideeën voor het nieuwe ondernemingsplan. Symbolisch én smakelijk waren de pizza's (en de biertjes) die leden van ons managementteam meenamen tijdens afspraken met huurders om te praten over het wonen bij SSH&. Ook 'nieuwe stijl' is dat onze huurders in een aantal gevallen de kans kregen om een aantal kleuren en stijlen voor het schilderwerk en de vloerbedekking in de algemene ruimtes zelf uit te kiezen. Op Westerhelling ten slotte wilden een aantal bewoners graag een moestuin in de binnentuin. De initiatiefneemster peilde de interesse bij andere bewoners die het plan ook wel zagen zitten. In het voorjaar van 2016 start de aanleg van de moestuin. De eerste SSH& moestuinclub is een feit!

Klachten handelen we netjes af

Met ruim 6.500 huurders is het niet zo raar dat wij als SSH& weleens een klacht ontvangen. Het aantal officiële klachten is met zo'n 80 per jaar niet erg hoog. Maar elke klacht is er één teveel. Wel leren we keer op keer veel van klachten, omdat we zo als organisatie ontdekken waar we wat kunnen verbeteren. De meeste klachten gaan over het gedrag van (mede-) bewoners. Wat niet zo raar is, omdat de meeste huurders samen voorzieningen delen. Volstaat de klachtafhandeling via onze reguliere procedure niet voor de klant, dan kan deze zich wenden tot de Geschillencommissie. Dit is in 2015 niet één keer voorgekomen.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

4
WIJ BOUWEN AAN ONS VASTGOED

Als SSH& verhuren en beheren we bijna 6.500 woonruimtes. Hiermee zijn we de grootste aanbieder van studenteneenheden in Nijmegen en Arnhem. We zijn trots op ons vastgoed. Daarom gaan we er (energie) zuinig mee om en investeren we bewust in duurzaamheid.

Wij verhuren en ... beheren
SSH& verhuurt 6.438 wooneenheden in Nijmegen en Arnhem aan hoofdzakelijk studenten. Hiervan hebben we er 5.665 zelf in eigendom. De overige 773 verhuren en beheren we namens woningcorporaties, een zorginstelling, een particuliere belegger en een parochie. Deze samenwerking geeft ons letterlijk meer ruimte. Of beter: gaf. Door veranderde wetgeving zijn beheermogelijkheden beperkt tot samenwerking met collega woningcorporaties. Hiermee vervalt een voor ons interessante manier van samenwerken.

Eigendom en beheer in 2015

	Onzelfstandig	Zelfstandig	Totaal
Eigendom	3.803	1.862	**5.665**
Beheer	213	560	**773**
Totaal	**4.016**	**2.422**	**6.438**

22 complexen, 64 stadspanden
In Nijmegen zijn wij eigenaar van 22 complexen en 64 stadspanden. Van de in totaal 5.665 eenheden-in-eigendom is bijna 70% 'onzelfstandig'.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Stadspanden en wooncomplexen

	Onzelfstandig	Zelfstandig	Totaal
Boeckstaetehof	-	144	**144**
Doddendaal	120	26	**146**
Galgenveld	423	76	**499**
Gouverneur (1/3e)		69	**69**
Graafse Ringpad	72	-	**72**
Heidepark	-	106	**106**
Hoogeveldt	1.013	-	**1.013**
Jacob Canisstraat	150	3	**153**
Jonkerbosch	49	4	**53**
Mariënbosch (176/349e)	4	172	**176**
Orion	-	231	**231**
Proosdij	136	234	**370**
Stadspanden	446	11	**457**
Sterrenbosch	-	443	**443**
Talia	347	-	**347**
Thijmstraat	145	26	**171**
Van der Brugghenstraat	35	-	**35**
Van Nispenstraat	4	50	**54**
Vossenveld	605	33	**638**
Vredeburg	108	46	**154**
Welgelegen	44	75	**119**
Westerhelling	102	113	**215**
Totaal	**3.803**	**1.862**	**5.665**

Ook in de aanbieding

Naast 6.438 woonheden verhuurt SSH& ook 11 garages, 253 parkeerplaatsen, één café en twee winkels.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Beheer per organisatie in 2015

	Onzelfstandig	Zelfstandig	Totaal
CV Heyendaal	-	138	**138**
Mooiland	103	173	**276**
Vivare	49	98	**147**
Portaal	19	-	**19**
ZZG	-	150	**150**
Particuliere belegger	34	1	**35**
Parochie	8	-	**8**
Totaal	**213**	**560**	**773**

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Goed onderhoud mag wat kosten
In 2015 hebben we ongeveer € 4,2 miljoen besteed aan het onderhoud van onze complexen. Dit bedrag is opgegaan aan planmatig onderhoud (€ 2,3 miljoen), jaarlijks onderhoud (€ 0,9 miljoen) en klachten- en mutatieonderhoud (€ 1,0 miljoen). Het totale onderhoudsbedrag valt € 0,8 miljoen lager uit dan de begrote € 5,0 miljoen. Dit omdat voor bijna € 0,7 miljoen is doorgeschoven aan kosten en voor € 0,1 miljoen aan posten is vervallen. Door de verlengde (lage) btw-regeling tot juli 2015 vallen onze onderhoudskosten iets lager uit (€ 0,2 miljoen) dan begroot.

Belangrijkste 'doorgeschoven' project is de aanpassing van het Hoogeveldt-terrein. Idee is om het complex mooier en veiliger te maken in combinatie met het sluiten van de openbare weg. Wij willen graag dat de gemeente Nijmegen het initiatief neemt. De gemeente op haar beurt ziet ons juist als aangewezen partij om draagvlak in de buurt te creëren. Hierdoor is het dit jaar (nog) niet tot actie gekomen. In 2016 geven we met de bewoners en omwonenden nieuwe energie aan het plan.

Da's een best verhaal!
Van de uitgaven voor bouwkundige zaken is in 2015 ruim € 250.000,- besteed aan asbestverwijdering in woningen op onze complexen Galgenveld, Proosdij en Westerhelling. Door deze actie zijn bijna al onze woningen 'schoon'. Wat heet? We lopen ruim voor op de wetgeving die voorschrijft dat uiterlijk 2024 alle woongebouwen asbestvrij moeten zijn.

Uitgaven planmatig onderhoud in 2015

hoofdgroep	x € 1.000,-
bouwkundig	881
schilderwerk	503
verwarming, lucht en water	355
elektrische installaties	317
groenvoorzieningen	125
advies en projectbegeleiding	124
Totaal	**2.305**

Wist je dat ...
... driekwart van de advies- en projectbegeleidingskosten zijn besteed aan duurzaamheidsadvies (ca. € 58.000,-) en bouwkundig advies (ca. € 38.000)?
... tijdens de jaarlijkse legionella-controle de toegestane drempel nergens is overschreden?
... we met het vernieuwen van keukens, douches en toiletten in een aantal stadspanden het wooncomfort voor de bewoners aanzienlijk hebben verbeterd?

Daar krijg je energie van
Als SSH& doen we er alles aan om energie te besparen. Zo houden we onze woningen betaalbaar en proberen we onze foot print tot een minimum te beperken.

Een mooi(er) gemiddelde
Op basis van het aantal door ons verhuurde zelfstandige eenheden (2.422) scoren we in 2015 gemiddeld energielabel B. De energielabels en -indiceswaarden staan in de grafiek hiernaast.

We steken ons licht op
Dit voorjaar hebben we de energieprestatie van 714 zelfstandige eenheden op onze complexen Jonkerbosch, Galgenveld, Jacob Canisstraat, Proosdij, Vossenveld, Welgelegen, Westerhelling en Leeuwenstein gemeten. De 'Energie Index' op het energieprestatiecertificaat is vervolgens in het woningwaarderingsstelsel opgenomen. Verder zijn we vanwege aangescherpte regelgeving gestart met het labelen van onzelfstandige eenheden in 34 gebouwen.

Als een zonnetje
We zijn trots op het feit dat we dit jaar de grens van 2.000 zonnepanelen zijn gepasseerd. Momenteel staat de teller op 2.105 panelen. Samen garanderen ze een CO2-besparing

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

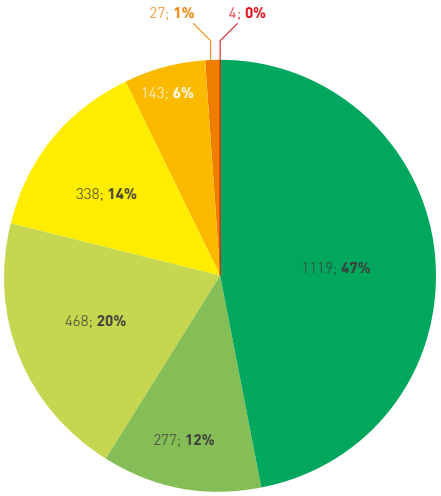

Energetische waarden SSH& huidig (zelfstandige eenehden)

Label	EI
A	‹1,20
B	1,21 - 1,40
C	1,41 - 1,80
D	1,81 - 2,10
E	2,11 - 2,40
F	2,41 - 2,70
G	› 2,70

van maar liefst 243.000 kg per jaar. De panelen leveren 442.000 kWh op, genoeg om 2.018 laptops een jaar lang te laten draaien. Onze huurders profiteren direct van hun lagere energierekening, want we rekenen onze investeringskosten niet door.

Led's make things ..

In 2015 zijn waterbesparende maatregelen genomen in complex Leeuwenstein. Hiermee slaan we twee vliegen in één klap: het (warm) waterverbruik én het voor de verwarming noodzakelijke gasverbruik dalen. Verder hebben we een intelligente stooklijn bij complex Galgenveld aangelegd. Ten slotte zijn dit jaar de traditionele armaturen in complex Sterrenbosch vervangen door efficiënt in te regelen ledverlichting.

Gebouwbeheersysteem

We zijn in 2015 gestart met de bouw van een uitgebreid gebouwbeheersysteem. Dit systeem helpt bij het efficiënter inregelen van alle installaties in onze gebouwen. Hiermee zorgen we voor de juiste capaciteit op de juiste momenten. Dit zorgt niet alleen voor comfort bij onze huurders wanneer het nodig is, maar bespaart ook energie wanneer het kan.

Dat zit vast goed

Dit najaar zijn we begonnen met de update van ons Strategisch Vastgoedbeleid (SVB). De uitgangspunten in ons in 2016 te verschijnen ondernemingsplan vormen de basis. Vooruitlopend op wat komen gaat hebben we het toekomstplan voor het complex Van Nispenstraat onderzocht en alvast een aantal energiebesparingsscenario's opgesteld. Begin 2016 bepalen we welke weg we inslaan.

Groene kwasten

Voor het schilderen van ons binnen- en buitenwerk gebruiken we zoveel mogelijk ecologische verf van Sikkens. Dit jaar zijn zo'n 7.000 liter muurverf en 1.500 liter lakken en primers opgegaan.

SSH& BOUWT, BEHEERT EN STOOT AF

Talia: daar zit muziek in
Op 10 februari is nieuwbouw-complex Talia officieel geopend. Het complex vormt één geheel met het vernieuwde poppodium Doornroosje en het eronder gelegen openbare fiets-transferium. Met de bouw van Talia zijn in totaal 347 studenten-kamers gerealiseerd. Na de ope-ning heeft de aannemer de laatste puntjes op de 'i' gezet. Meest in het oog springend is daarbij misschien wel de oplevering van de daktuin. En niet onbelangrijk: het Talia-project is binnen het investeringsbudget van € 24,7 miljoen afgerond.

Mariënbosch: rijk(s) monument
Nog een feestje is de opening van complex Mariënbosch op 7 juli 2015. Het verbouwde rijksmonument biedt plaats aan 133 zelfstandige en 4 onzelfstandige studenteneenheden, de aansluitende nieuwbouw telt 212 zelfstandige eenheden. De (her)bouw van Mariënbosch is een één-tweetje tussen SSH& en collega-corporatie Stichting Mooiland. Veel dank zijn we verschuldigd aan de provincie Gelderland dat een subsidie van € 4 miljoen toekende. Ook dit project blijft met een begroot bedrag van € 34,5 miljoen binnen budget.

'.. als warme broodjes ..'
"De nieuwe eenheden in ons complex Mariënbosch gingen als warme broodjes over de toonbank. We boden de eenheden in 2 weken aan, zodat elke woningzoekende steeds voldoende keuze en kans had op een woning. In de eerste week reageerden meer dan 700 woning-zoekenden op 149 eenheden. In de tweede week reageer-den 600 woningzoekenden op de resterende eenheden."

Ruimte voor inbreiding
Het is zonde om niet of nauwelijks gebruikte vierkante meters onbe-nut te laten. Daarom hebben we dit jaar een aantal algemene ruimtes verbouwd tot zelfstandige wooneen-heden. De opbrengst mag er zijn. In ons complex Sterrenbosch zijn 32 nieuwe woningen gekomen, aan het Gouverneur-complex zijn 12 appartementen toegevoegd. Het Gouverneur-project is binnen het budget van € 0,7 miljoen afgerond. De Sterrenbosch-klus blijft met een begroot investeringsbedrag van € 1,6 miljoen ook vrijwel binnen budget. Met slim schuiven zijn ook in twee stadspanden nog twee studentenkamers toegevoegd.

Extra (ver)huur
Sinds mei 2015 verhuren we namens een particuliere belegger 35 (vooral onzelfstandige) wooneenheden in een complex aan de Dominicanenstraat in Nijmegen-Oost. Afgesproken is een (ver)huurperiode van 15 jaar.

Statushouders op de Griftdijk
Op 1 oktober hebben we ons tijde-lijke complex aan de Griftdijk na een gedeeltelijke sloop overgedragen aan de Gemeente Nijmegen en worden nu verhuurd door collega corporatie De Gemeenschap. Het pand biedt straks plaats aan jonge asielzoekers uit Eritrea. Als SSH& dragen we graag ons steentje bij aan een comfortabel verblijf en snelle verhuizing van de statushouders. Zo zijn de gebouwen extra gecontroleerd op brandveiligheid en de balkons verbeterd. Ook hebben we meubels, wasmachines, drogers en andere apparatuur laten staan voor gebruik.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Kijk eens wat er staat!
De voormalige Rijkswaterstaattoren ademt straks duurzaamheid. In het gebouw is stadsverwarming aanwezig en het dak biedt plaats aan een maximum aantal zonnepanelen. Dak en gevels zijn optimaal geïsoleerd, wat zorgt voor meer comfort. Het ventilatiesysteem ten slotte is uitgevoerd met warmteterugwinning. Dit beperkt warmteverlies.

Ondertussen in Arnhem ...
Als SSH& slaan we onze vleugels uit naar Arnhem. Vanuit die gedachte hebben we dit najaar de voormalige Rijkswaterstaattoren aan het Gildemeesterplein gekocht. Met hulp van een provinciale subsidie van €1,0 miljoen uit het Impulsplan Wonen en een gemeentelijke subsidie van € 0,5 miljoen. Eind 2016 vindt oplevering plaats van het complex dat 144 zelfstandige en 150 onzelfstandige eenheden telt. Het investeringsbudget betreft € 21,6 miljoen. Leuk detail: met ruim 14.000 m2 oppervlakte is dit de grootste kantoortransformatie buiten de Randstad.

'.. zeer in trek ..'
"Het nieuwe complex aan de Dominicanenstraat heeft veel reacties opgeleverd van woningzoekenden. Met ruim 200 reacties op 35 eenheden zijn de kamers zeer in trek. Toch werd niet alles in 1 keer verhuurd. Mogelijk komt dit doordat alle kamers in dit complex anders zijn en de huurprijzen ook sterk variëren."

'.. meer dan 8 keer overtekend ..'
"De nieuwe eenheden in de Gouverneur werden makkelijk verhuurd en meer dan 8 keer overtekend. Er kwamen maar liefst 102 reacties binnen op een totaal van 12 eenheden."

5 EEN HOGE LEEFBAAR-HEIDSFACTOR

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Als SSH& doen we er alles aan om de leefbaarheid op en rondom onze wooncomplexen te handhaven en waar kan, naar een nog hoger niveau te tillen. Twee (f)actoren zijn daarbij van onschatbare waarde: onze complexbeheerders en een goed doortimmerd afvalbeleid.

Onze 10 complexbeheerders

De SSH&-complexen en -stadspanden zijn in goede handen bij onze 10 complexbeheerders, daarbij ondersteund door één assistent complexbeheerder en één medewerker technisch beheer. De complexbeheerders fungeren vaak als persoonlijk welkomstcomité voor eerstejaarsstudenten. Ze zijn voor alle bewoners een vertrouwd gezicht, een eerste aanspreekpunt en ideale vraagbaak. Onze beheerders zien toe op goed functionerende, veilige en schone gebouwen, maar komen ook in actie bij verstoring van rust en regelmaat als bewoners zich niet aan de huisregels houden.

Speciale short stay-aandacht

Door het groeiend aantal internationale huurders is in 2015 Jeroen Roeling als complexbeheerder aangetrokken. Jeroen richt zich specifiek op onze short stay-bewoners. Ervaring leert dat zij vaak hun eigen wensen en behoeften hebben. Zo komen en gaan short stayers soms op andere momenten dan onze 'reguliere' huurders. Ook hebben ze meestal gemeubileerde woonruimte nodig. Vanwege de taalbarrière en mogelijke culturele verschillen is het bovendien handig dat ze uitleg krijgen over onze manier van doen en laten.

Voorkomen is beter dan ...

Onze beheerders hebben ook een belangrijke preventieve taak. Ze zien toe op het regelmatig snoeien van struiken, bomen en perken rondom hun complex. Daarnaast zorgen ze voor goed werkende verlichting en degelijk hang- en sluitwerk. Dit vooral om ongenode gasten buiten de deur te houden. In 2015 hebben we extra preventieaandacht besteed aan de complexen Heidepark en Graafse Ringpad. Bij Heidepark is een pad verwijderd om overlast van 'onbedoelde gebruikers' te beperken. Bij Graafse Ringpad heeft de gemeente Nijmegen op ons verzoek een grote snoeiactie uitgevoerd. Verder is intensief contact geweest met de politie vanwege een gluurder die zich ophield rondom de complexen Proosdij en Welgelegen. De gluurder is opgepakt.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Leefbaarheid in cijfers

In 2015 is ruim € 1.000.000 aan leefbaarheid gespendeerd. Ruim € 600.000 hiervan komt voor rekening van de SSH&. Een deel is doorbelast aan onze huurders in de vorm van servicekosten.

Leefbaarheid (in € 1.000)

	Uitgaven	Doorbelasting	Onrendabel
Terreinen/bestratingen/ groenvoorzieningen	366	254	112
Hulp in en rondom de complexen	167	125	42
Complexbeheerders	622	149	473
Totaal	**1.154**	**528**	**626**

Afval? Welk afval?

Waar (veel) studenten wonen, is een gedegen afvalbeleid belangrijk. In dat kader hebben we in 2015 met de gemeente Nijmegen en de DAR overlegd over de plaatsing van ondergrondse afvalcontainers. Met succes, want er is groen licht gegeven voor ondergrondse containerplaatsing op de complexen Hoogeveldt en Westerhelling. De uitvoering krijgt in 2016 zijn beslag en de kans is groot dat meer complexen in 2017 volgen. Met de containeractie ontmoedigen we het afvaltoerisme en verfraaien we de aanblik van onze terreinen. Een opsteker voor onze bewoners én de wijk.

Medewerker short stay Jeroen Roeling vol enthousiasme aan de slag

‘Méér én positiever contact met onze internationale studenten’

Met de aanstelling van Jeroen Roeling op 1 september 2015 speelt SSH& gericht en actief in op de toename van het aantal internationale studenten. De jonge short stay medewerker blikt terug op zijn eerste halfjaar, waarin hij studenten wegwijs maakte en volop plannen smeedde om zijn nieuwe functie verder uit te bouwen.

“Ik werk ...
... op alle complexen waar internationale short stay studenten verblijven; vier in Nijmegen en twee in Arnhem. Iedere dag ben ik als vast aanspreekpunt op een ander complex aanwezig. Studenten kunnen met al hun vragen en opmerkingen bij mij terecht. Vaak hebben ze heel praktische vragen, willen ze bijvoorbeeld weten waar ze een internetkabel voor hun Apple-laptop kunnen kopen. Ik probeer studenten ook dingen zelf te laten doen, voed ze een beetje op. Een douche-verstopping is vaak gemakkelijk te verhelpen door het putje even schoon te maken.”

“Wekelijks maak ...
... ik een rondje langs alle gangen. Ik laat mijn gezicht zien, steek af en toe mijn hoofd om de deur van de keuken om te controleren hoe alles eruit ziet. Of gewoon, om een praatje te maken. Studenten waarderen persoonlijk contact, ik ben hun rechtstreekse lijntje met SSH&. Anders dan vroeger zijn er niet alleen méér contactmomenten met onze internationale studenten, ze zijn vaak ook positiever. Dat is iets waar ik scherp op let. Natuurlijk ben ik streng waar het om schoonmaak, geluid en onderhoud gaat. Maar ik complimenteer mensen ook geregeld als een keuken of doucheruimte er netjes uitziet.”

“Sinds september ...
... ben ik in dienst van SSH&. Het werk, de doelgroep, mijn collega’s; ik vind het allemaal even leuk. Ook omdat ik alle ruimte krijg om mijn functie verder vorm te geven. Momenteel werk ik een aantal ideeën uit. Zo heb ik het plan om een smiley-scorekaart te maken. Studenten verdienen smileys als ze hun gang, keuken en sanitair goed schoonhouden. Winnen ze 10 keer een groene smiley, dan krijgen ze een beloning. Een krat bier of zo. Het blijven toch studenten. Verder wil ik alle schriftelijke communicatie richting studenten verder verbeteren en de plastic afvalinzameling beter organiseren. Ook denk ik eraan om spullen van vertrokken studenten, zoals fietsen, meubilair en apparatuur, beschikbaar te stellen aan nieuwkomers. Het past in ons duurzaamheidsstreven en is bovendien een mooie manier om studenten bij hun omgeving te betrekken, bewuster te maken.”

‘Studenten waarderen persoonlijk contact, ik ben hun rechtstreekse lijntje met SSH&’

“Jarenlang waren ...
... de complexbeheerders verantwoordelijk voor de gang van zaken rondom internationale studenten. Ze deden het er als het ware bij. Dat kon ook, gezien het kleine aantal short stayers. Ondertussen zijn dit er bijna 1.000, dus ik neem de beheerders flink wat werk uit handen. En daar zijn ze heel blij mee. De meest hectische periodes zijn de tweejaarlijkse mutatierondes, eind januari en midden juli als studenten gaan en komen. Tot nu toe heb ik er één meegemaakt. Mijn taak is ervoor te zorgen dat in een periode van maximaal 48 uur alle kamers worden schoongemaakt, alle apparatuur goed werkt en er eventueel onderhoud plaatsvindt. Dit keer moest alles binnen 24 uur gebeuren. En dat lukte. Door een strakke planning en goede afstemming met de verschillende onderhoudsbedrijven zagen 350 kamers er weer uit als nieuw. Over een aantal maanden mag ik weer aan de bak, dan staan er tussen de 1300 en 1400 mutaties op het programma. Een uitdaging? Dat zeker. Maar ik heb er zin in!”

6
ONZE FINANCIËLE HUISHOUDING
P34
Jaarverslag 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Als SSH& houden we onze organisatie op verschillende manieren financieel 'op koers'. Daarin zetten we goede stappen, zo bewijzen de hoofdzakelijk positieve cijfers op onze jaarrekening. Wel is het verstandig om nu al in te spelen op toekomstige uitgaven en investeringen.

Begroot en geboekt
Waar we over 2015 een positief resultaat van € 3,3 miljoen hadden begroot, hebben we uiteindelijk een positief resultaat na belastingen van € 5,2 miljoen geboekt. Wel is de bedrijfswaarde met € 5 miljoen gedaald, onder meer vanwege de aanpassing van ons huurbeleid en wijzigingen in het Woning-waarderingsstelsel (WWS).

Bedragen x €1000	werkelijk 2015	begroting 2015	verschil
bedrijfsopbrengsten	31.528	30.223	1.305
bedrijfslasten	21.271	22.436	-1.165
bedrijfsresultaat	10.257	7.787	2.470
financiële baten en lasten	2.481	2.515	-34
resultaat voor belasting	7.776	5.272	2.504
latenties en VPB	2.605	1.977	628
resultaat na belasting	5.171	3.295	1.876

Hogere bedrijfsopbrengsten ...
Onze bedrijfsopbrengsten vallen in 2015 € 1,3 miljoen hoger uit dan begroot. Dit omdat we bij het opstellen van de begroting nog geen rekening hadden gehouden met de huurbijdrage van Stichting Mooiland aan het complex Mariënbosch en met de huuropbrengsten van het complex Dominicanenstraat van een particuliere belegger. Ook hebben we dit jaar meer vergoedingen ontvangen. Dit zijn vooral variabele en vaste servicekosten van nog niet in de begroting opgenomen nieuwbouwcomplexen en huurpanden; per saldo goed voor een bedrag van € 0,4 miljoen. Ten slotte is € 0,2 miljoen meer aan huuropbrengsten binnengekomen. Dit omdat de verwachte hogere leegstand vanwege het leenstelsel (grotendeels) achterwege bleef. Ook ging er wat van de opbrengsten af door het afstoten van complex Griftdijk en het verlenen van huurkorting aan jonge huurders.

... lagere bedrijfslasten
Onze bedrijfslasten vallen in 2015 € 1,2 miljoen lager uit dan begroot. Zo is € 0,3 miljoen minder uitgegeven aan personele lasten en is de in de begroting opgenomen saneringssteunheffing van € 0,5 miljoen voor 2015 niet geheven. Verder gaven we vanwege doorgeschoven en vervallen posten voor € 0,6 miljoen minder uit aan onderhoud en is voor de huurpanden Mariënbosch en Dominicanenstraat € 0,7 miljoen meer aan huurpenningen afgedragen. Ten slotte hebben we voor € 0,1 miljoen minder aan belasting betaald en zijn de afschrijvingen en waardeverandering € 0,2 miljoen lager dan begroot. Reden voor het verschil in latenties is een extra toevoeging aan de fiscale voorziening onderhoud.

Verenigingen van Eigenaren
Eind 2015 heeft SSH& een meerderheidsbelang in de Vereniging van Eigenaren van de complexen Mariënbosch, Talia, Jacob Canisstraat en een aantal stadspanden.

SSH& ... ACTUELE DEELNEMINGEN

... Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
Per 17 maart 1997 is SSH& geregistreerd deelnemer in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). De gemeente Nijmegen maakt gebruik van de generieke achtervang. Hierdoor mag SSH& een beroep doen op alle borgings- en leenfaciliteiten. We houden een obligo aan van ruim € 2,6 miljoen, als bijdrage aan de garantieregeling voor de gehele sector. Aan het WSW is een volmacht afgegeven, zodat het fonds direct een recht van hypotheek kan vestigen op het ingezette onderpand voor een bedrag van € 207 miljoen. Vooruitlopend op de komst van zo'n 300 studentenwoningen in de voormalige Rijkswaterstaattoren is financiering met WSW-garantie aangevraagd. De gemeente Arnhem is gevraagd te zorgen voor de generieke achtervang.

... CV Heyendaal
Met het oog op de ontwikkeling en exploitatie van 207 zelfstandige eenheden voor complex De Gouverneur hebben we op 6 juli 2007 met Stichting Woningcorporaties Het Gooi en Omstreken en Woningstichting Ons Huis de Commanditaire Vennootschap (CV) Heyendaal opgericht. Binnen de vennootschap neemt iedere corporatie één derde deel van de exploitatie voor haar rekening. SSH& is beherend vennoot, de andere twee partijen zijn stille vennoten. Er zijn heldere afspraken gemaakt over zeggenschap, beheer, vergoedingen en uittredingscondities. De CV-resultaten hebben we voor een derde deel in de winst- en verliesrekening meegeconsolideerd. In 2015 zijn 12 nieuwe eenheden gerealiseerd in de voormalige algemene ruimtes van De Gouverneur.

Grip op financieel beheer
Via treasury management houden we grip op het financieel beheer van ons werkkapitaal, onze geldstromen en liquiditeit en het rentemanagement daarvan. Zo waarborgen we de financiële continuïteit en houden we financieringskosten minimaal. Als SSH& werken we met een treasury statuut. Hierbinnen moeten alle activiteiten plaatsvinden. Het statuut is in 2015 geactualiseerd.
De mutaties in onze leningen- en beleggingsportefeuille zijn afgestemd op de randvoorwaarden in het treasury statuut. Zo zorgen we ervoor dat we voldoende geld in kas hebben en onze renterisico's spreiden tegen een zo laag mogelijke vermogenskostenvoet. Bij SSH& buigt een treasury commissie zich over de treasury activiteiten. De commissie heeft in 2015 driemaal vergaderd. Inhoudelijke steun krijgt de commissie van Thésor, een extern adviesbureau.

Leningen voor nu en later
Onze totale geborgde leningenportefeuille bedraagt eind 2015 bijna € 72 miljoen. De gemiddelde rentevoet over de eind 2015 nog uitstaande leningen is 3,3%. We bewaken onze liquiditeitspositie op maandbasis. Hiervoor hebben we een kasgeldfaciliteit van € 2 miljoen en een roll over lening met een variabele hoofdsom. Is er voor de langere termijn geld nodig, dan sluiten we langlopende leningen af. Zo bouwen we voldoende flexibiliteit in onze financiering in.

Onze financiële instrumenten
Als SSH& zijn we voorzichtig in het gebruik van derivaten voor de afdekking van onze renterisico's. In 2011 hebben we een swap afgesloten. Deze is in 2014 ingegaan en loopt 43 jaar door met een hoofdsom van € 12,5 miljoen tegen een vaste rente van 3,92%. Sinds 2008 hadden we al twee swaps in portefeuille, met een hoofdsom van elk € 5 miljoen. Deze lopen door tot 2022 en 2025. Van een directe opeisbaarheid van onderpand of gelden, de zogenaamde marginverplichting, is geen

Risico's en ratio's

Inzicht in mogelijke risico's verkrijgen we ook via de uitwerking van de door het WSW gebruikte financiële ratio's bij de beoordeling van corporaties. Basis van deze beoordeling is een raamwerk van vijf financiële ratio's die zijn gekoppeld aan sturende normstellingen: de Interest Coverage Ratio (ICR), de Debt Service Coverage Ratio (DSCR), de Loan To Value (LTV), de Solvabiliteitsratio en de Dekkingsratio. WSW past deze ratio's toe bij individuele borgingsverzoeken, bij verzoeken van aanvullend faciliteringsvolume, bij de beoordeling van de jaarcijfers en bij de beoordeling van de prognose.

sprake. Voor een hoofdsom van € 17,5 miljoen is een Mutual Break Loss clausule opgesteld. Beide partijen mogen deze overeenkomst opzeggen, waarna mogelijk een herfinanciering met margeverrekening moet plaatsvinden. Voor de swap van € 12,5 miljoen speelt dit pas in 2021, voor de twee van € 5 miljoen in 2020. In 2016 stellen we een plan van aanpak op met maatregelen om tijdig en zo nodig risicomatigend te anticiperen. De marktwaarde eind 2015 bedraagt negatief € 12,6 miljoen. In 2014 was dat nog € 13,8 miljoen.

We voldoen aan de WSW-normen

De vijf financiële ratio's (zie kader hierboven) zijn gebaseerd op de jaarcijfers en de meerjarenbegroting 2016-2025, conform de rekenmethodiek van het WSW. SSH& voldoet in 2015 en de jaren erna tot en met 2020 ruimschoots aan de WSW-normstelling van alle financiële ratio's. Omdat we in een niche markt opereren, zijn we gevoeliger voor een aantal risico's. Mede daarom hanteren we zelf hogere normen in ons treasury statuut en ondernemingsplan.

Inspelen op leenstelsel en huurtoeslag

Risico's voor ons als SSH& zijn onder meer de mogelijke gevolgen van de invoering van het leenstelsel en de eventuele wijzigingen van de huurtoeslag. Verder moeten we als studentenhuisvester aan extra eisen op het gebied van brandveiligheid en legionellapreventie voldoen. SSH& heeft geen verkoopprogramma. We kunnen dus geen extra middelen genereren om bijvoorbeeld een aanvullende liquiditeitenbuffer voor het derivatenrisico te vormen.

	Norm WSW	Norm SSH&	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Solvabiliteit bedrijfswaarde (%)	≥ 20%	35%	59,8	56,9	59,3	61,8	64,9	65,9
Loan to Value bedrijfswaarde (%)	≤ 75%	60%	35,7	40,7	35,9	33,6	29,7	29,3
Dekkingsratio (%)	≤ 50%	35%	24,1	27,8	24,6	22,9	20,2	19,8
ICR	≥ 1,4	1,0	5,46	2,44	2,46	2,93	4,22	3,33
DSCR	≥ 1,0	1,4	3,27	2,70	2,18	2,43	2,84	2,80

De tabel verklaard ...

... de solvabiliteit meet de omvang van het weerstandsvermogen van SSH& in relatie tot het totale vermogen op basis van de bedrijfswaarde. Hierbij hanteert het WSW als minimumgrens 20%.

... De Loan to Value geeft de verhouding tussen de schulden en bedrijfswaarde weer. Het WSW hanteert hier een bovengrens van 75%.

... de dekkingsratio is de verhouding tussen de onderpandwaarde van het bij het WSW ingezette onderpand en het schuldrestant van door het WSW geborgde leningen. Bij de beoordeling van deze ratio hanteert het fonds een maximum van 50%.

... de ICR laat zien in welke mate SSH& de rente-uitgaven op het vreemd vermogen kan voldoen uit de kasstroom uit operationele activiteiten. Het WSW hanteert bij de beoordeling van deze ratio een minimum van 1,4 (uit de kasstromen moeten we tenminste 140% van de rentelasten kunnen betalen).

... de DSCR meet of en hoe de corporatie genoeg kasstromen kan genereren om voldoende aflossingen op het vreemd vermogen te voldoen. Het WSW heeft deze ratio vastgesteld op minimaal factor 1.

... verder is ook een inschatting gemaakt van de binnen het maximaal toegestane borgingsplafond beschikbare ruimte om de geborgde leningenportefeuille bij het WSW te herfinancieren dan wel uit te breiden.

Onze bedrijfswaarde neemt af

Onze bedrijfswaarde in 2015 bedraagt € 190 miljoen. Enerzijds is onze waarde gestegen door de ingebruikname van complex Mariënbosch (+ € 11,7 miljoen), de verlaging van de discontovoet van 5,25% naar 5%, de verlaging van de onderhoudskostenparameter en variabele lasten met 0,5% (+ € 15,8 miljoen). Verder doet de gewijzigde bedrijfswaardeberekening van post- naar mediorumerando (+ € 5 miljoen) een extra duit in het zakje. Anderzijds is onze bedrijfswaarde gedaald door de aanpassing van het huurbeleid (- € 22 miljoen), de verlaging van de huren van onze onzelfstandige eenheden en zelfstandige eenheden naar respectievelijk 85% en 95% van de maximale huur. Ook de verlaging van de huren tot aan de aftoppingsgrens van € 576,87 en een grotere onderhoudspost (- € 14,6 miljoen) dragen bij aan de daling. Al met al is onze bedrijfswaarde in vergelijking met 2014 per saldo € 5 miljoen afgenomen.

Ontwikkeling EV en solvabiliteit ultimo jaar op basis van historische kostprijs

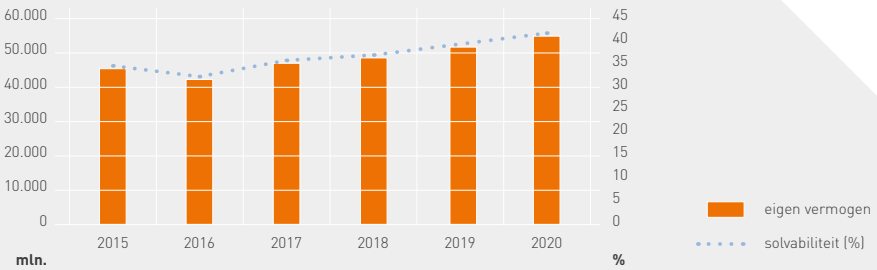

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Facts & Figures

€ 46,1 miljoen ons eigen vermogen eind 2015

Stijgende fiscale lasten
Sinds een paar jaar betaalt SSH& integrale vennootschapsbelasting. Voor 2015 is ruim € 1 miljoen aan verliescompensatie uit voorgaande jaren verrekend. Hierdoor zijn we bijna € 0,1 miljoen aan vennootschapsbelasting verschuldigd. Om enig uitstel van betaling te krijgen, hebben we een fiscale onderhoudsvoorziening gevormd via de opname van € 5,6 miljoen aan passieve latenties. De posten 'vaste servicekosten' en 'energievoorziening' hebben fiscaal een andere waarde dan die in onze commerciële jaarrekening. Speciaal hiervoor hebben we op onze balans een actieve latentie van € 1,9 miljoen gereserveerd. De komende jaren zijn we als SSH& per saldo betaler, omdat verliescompensatie niet meer mogelijk is. Onze fiscale last loopt dan ook geleidelijk op, vanaf 2018 tot ruim boven de € 2 miljoen per jaar. De SSH&-investeringscapaciteit zal op termijn verzwakken. Met 'dank' aan de wetgever die geen rekening heeft willen houden met de onrendabele top op investeringen bij de vaststelling van de fiscale winst (deze mogen we niet als zodanig op de fiscale winst in mindering brengen).

Oplopende verhuurdersheffingen
Onzelfstandige eenheden zijn vrijgesteld van de verhuurdersheffing. Zelfstandige eenheden niet. Door de verdere beperking van de investeringsruimte lopen de heffingen op tot ruim € 1 miljoen per jaar in 2020. Zonder deze heffing zouden we voor dit bedrag de rente voor € 33 miljoen aan leningen kunnen betalen; genoeg voor de financiering en bouw van 350 studentenwoningen. Gemeente Nijmegen verlaagt in drie jaar tijd de afvalstoffenheffing van woninggebruiker (huurder) naar woningeigenaar, via de WOZ heffing. Daarmee staat de gemeente met stip bovenaan de ranglijst 'hoogste WOZ lasten in Nederland'.

Duurzaam investeren
Als non-profit organisatie maakt SSH& zich sterk voor voldoende en goede huisvesting voor studerende jongeren. De komende jaren zetten we via een gematigd huurbeleid in op betaalbare huren. Ook investeren we in de uitbreiding van ons bezit en in duurzaamheid (€ 1 miljoen per jaar). Idee is om vanaf 2020 ook aanzienlijke bedragen te spenderen aan ons 70'er en 80'er jaren woonbestand. Welke investeringen hiervoor noodzakelijk zijn, moeten we nog berekenen.

Waakzaamheid geboden!
SSH& heeft de middelen om de komende jaren te investeren. Onze financiële uitgangspositie is goed. Toch mag dat geen reden zijn om achterover te leunen. Waakzaamheid is geboden. Al is het alleen al vanwege de eventuele verdere ingrepen in de huurtoeslag, de veranderende fiscale regelgeving, nieuwe wet- en regelgeving en de onzekerheden op de markt voor studentenhuisvesting.

7
GOOD, BETTER
BEST
GOVERNANCE

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

SSH& speelt een belangrijke maatschappelijke rol. Good governance helpt ons deze rol zo goed mogelijk te vervullen. Onder meer via bekwaam bestuur, verantwoord toezicht, heldere regels en ... het doen en laten van onze mensen.

SSH& wil haar werk zo goed en betrouwbaar mogelijk uitvoeren. We maken heldere afspraken, laten anderen in onze keuken meekijken en houden ons aan wetten en regels. Ook leggen we verantwoording af over wie we zijn en wat we doen. Verder zijn we open over de (omgang met) eventuele risico's die ons beleid met zich meebrengt. Dat is good governance voor ons.

Wij hebben zo onze principes

Bij het in praktijk brengen van good governance speelt de nieuwe Governancecode Woningcorporatie 2015 een belangrijke rol. De governance-principes helpen ons bij het inrichten van de bestuurlijke organisatie en de praktische uitwerking van onze missie.

We hebben onze principes vastgelegd in de volgende documenten:

- statuten SSH&;
- integriteitscode SSH&;
- klokkenluidersregeling;
- treasurystatuut;
- de jaarlijks te actualiseren governance-jaaragenda SSH&;
- reglement werkwijze Raad van Commissarissen;
- profielschets Raad van Commissarissen;
- actuele rooster van aftreden.

Maatschappelijk betrokken? Dat bewijzen we!

SSH& is een maatschappelijk betrokken onderneming. Dat willen we graag bewijzen door ons te houden aan de Aedescode. Deze verplicht ons te laten zien waarvoor we staan en waarop we aanspreekbaar zijn. Ook beloven we via de code voor kwaliteit te gaan en ons verantwoordelijk op te stellen. Zo niet? Dan mag de buitenwereld of een van de ruim 500 andere Aedes-leden ons hierop aanspreken.

Goed bestuur = continuïteit + kwaliteit

Volgens de Governancecode mogen corporatiebestuurders maximaal vier jaar aan het roer van hun organisatie staan. Hierna volgt een herbenoeming van (steeds) maximaal 4 jaar. De benoeming van SSH&-directeur Kees Stunnenberg is ingegaan vóór invoering van de nieuwe governancecode. Hij heeft dus een contract voor onbepaalde tijd. Hiermee kiest SSH& bewust voor continuïteit. En voor kwaliteit. Kees heeft veel ervaring met bouw in de volkshuisvesting. De afgelopen tien jaar was hij hoofd Vastgoed en Beheer en verantwoordelijk voor onder meer de nieuwbouw van het Talia-complex.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Regels tegen het licht
SSH& heeft de invoering van de nieuwe Woningwet aangegrepen om alle statuten en reglementen kritisch tegen het licht te houden. Zo is in 2015 een nieuw treasurystatuut vastgesteld. Ook zijn we begonnen met het bepalen van de nieuwe SSH&-statuten. Vaststelling vindt plaats in 2016. Dan staan ook het reglement werkwijze Raad van Commissarissen en het beleggings- en investeringsstatuut op de agenda. Alle andere reglementen zijn of blijven ongewijzigd in 2015. Ook is begonnen met aanpassingen van de organisatiestructuur, zoals de nieuwe Woningwet voorschrijft. Andere aanpassingen volgen in 2016.

'Nee' tegen belangenverstrengeling
In 2015 bestaat de Raad van Commissarissen (RvC) uit zeven leden. Eén lid is werkzaam bij de Radboud Universiteit (RU), één lid werkt op de Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN). Beide commissarissen zijn vanuit hun functie ook bestuurslid in hun (Nijmeegse) onderwijsinstelling. Dat mag niet meer volgens de nieuwe Woningwet, vanwege de schijn van belangenverstrengeling. De twee commissarissen zijn in 2015 afgetreden en opgevolgd door twee nieuwe commissarissen uit de hoger onderwijsinstellingen; beiden niet-bestuursleden.

Een kwestie van cultuur
Good governance is meer dan strikte regelgeving alleen. Het is ook een kwestie van cultuur, een manier van werken. Onze governance-principes krijgen pas betekenis als bestuur, management en toezichthouders zich herkennen in onze maatschappelijke taak. Net als dat onze missie en visie pas gaan leven als iedereen in de organisatie ernaar handelt. Daarom hebben we onze medewerkers tijdens speciale sessies meer verteld over bedoeling en gevolgen van de nieuwe Governancecode 2015, de nieuwe herziene Woningwet en het ondernemingsplan 2016-2020.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Voormalig bestuurder Max Derks (l.) en huidig bestuurder Kees Stunnenberg (r.)

Hoe governance wil je het hebben?
In 2015 zijn SSH&-breed verschillende sessies gehouden waarbij onze mensen zelf input leverden voor het ondernemingsplan 2016-2020. Deze bewuste actie blijkt een schot in de roos. Medewerkers herkennen zich in de nieuwe doelstellingen en raken betrokken bij een plan dat de toekomst van SSH& verwoordt en verbeeldt: hún toekomst.

Betrouwbaar bestuursmodel
SSH& werkt al jaren volgens hetzelfde bestuursmodel. Het bestuur van de stichting is in handen van de directeur-bestuurder. Deze is verantwoordelijk voor doelstellingen, strategie, financiering en risicobeheersing. Kortom: voor het beleid en dus de resultaten. Ook het nieuwe ondernemingsplan komt uit de koker van de directeur-bestuurder. De Raad van Commissarissen (RvC) houdt toezicht op het bestuursbeleid en de algemene gang van SSH&-zaken. Ook voorziet de RvC de directeur-bestuurder gevraagd en ongevraagd van advies. Beide partijen houden elkaar op de hoogte van wat ze doen. Ook zijn ze samen verantwoordelijk voor een goede naleving van de governance code.

Kees Stunnenberg is behalve directeur-bestuurder van SSH& ook voorzitter van de Medezeggenschapsraad van basisschool De Wieling in Haalderen. Benieuwd naar de taken en nevenfuncties van de RvC-leden? Blader dan verder naar pagina 64.

Max Derks geeft het stokje door ...
Op 14 februari 2015 neemt directeur-bestuurder Max Derks na 26 jaar officieel afscheid van de organisatie. Hij gaat met pensioen en geeft het stokje door aan Kees Stunnenberg, SSH&-man in hart en nieren. Kees gaat voor onbepaalde tijd als directeur-bestuurder aan de slag. Zijn taken, bevoegdheden, rechten, verplichtingen en andere bepalingen zijn vastgelegd in een bestuurdersovereenkomst die hij op 1 september 2014 afsloot in het kader van Max' opvolging.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Wie verdient wat?
De beloning van bestuurder Kees Stunnenberg voldoet aan de Wet Verlaging Bezoldigingsmaximum Wet Normering Topinkomens publieke en semipublieke sector (WNT-2). Die van oud-bestuurder Max Derks past binnen het overgangsrecht van de Wet Normering Topinkomens publieke en semipublieke sector. De exacte getallen staan in de jaarrekening in hoofdstuk 13.2.

Uiterst integer
SSH& streeft naar een cultuur waar medewerkers de ruimte krijgen om te zeggen en denken wat ze willen. Dit zorgt ervoor dat onze mensen integer met elkaar omgaan en met hun vak. Precies wat nodig is om onze maatschappelijke doelstellingen goed uit te voeren. Belangrijk hulpmiddel hierbij is onze integriteitscode; een handige leidraad waarin de belangrijkste SSH&-cultuuraspecten zijn beschreven.

Prestaties van formaat
SSH& doet zijn werk prima. Dat bleek ook uit de visitatie door bureau Raeflex in 2014. Steekwoorden in een zeer positieve recensie waren onder meer 'prestaties van formaat', 'goede en flexibele dienstverlening', 'breed ingezette competenties' en 'een continue kwaliteit van besturing'. De gemiddelde score van 7,7 was veelzeggend. De volgende visitatie staat gepland in 2018. Op naar weer zo'n goede prestatie!

Een bestuurdersleven lang leren
Het besturen van SSH& is een uitdaging. Zeker in een maatschappij die per minuut verandert. Dat vergt parate kennis, vraagt om actuele vaardigheden. Veel bestuurders houden hun kennis en vaardigheden al bij. Vaak vrijblijvend. Vanaf 1 januari 2015 zijn bestuurders van woningcorporaties verplicht tot Permanente Educatie (PE). Ook Kees Stunnenberg. Net als alle andere bestuurders moet hij binnen drie jaar 108 PE-punten halen. In 2015 is Kees gestart met de academische leergang 'Bestuurder Nieuwe Stijl' aan de Tias School for Business and Society. Dit leverde 45 PE-punten op. In 2016 rondt Kees deze Tias-leergang af.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

8
WIJ MANAGEN ONZE RISICO'S
Beter dan de concurrentie
Een marktrisico-in-opkomst is de toenemende concurrentie op de studentenwoningmarkt, zij het vaak in een hoger huursegment. Hierbij gaat het vooral om nieuwe initiatieven op het gebied van woonruimtereservering voor met name buitenlandse gasten, zoals Nestpick. Wij onderkennen deze ontwikkelingen en proberen in prijs-/service-verhouding en reserveringsgemak beter te zijn dan onze concurrenten.
P46
Jaarverslag 2015

Net als andere vastgoedorganisaties loopt ook SSH& strategische, operationele en financiële risico's. Wij zijn ons daarvan bewust. Sommige risico's accepteren we, anderen proberen we te minimaliseren. Wij identificeren en beheersen deze risico's zodanig dat we aan wet- en regelgeving voldoen én de kwaliteit van onze dienstverlening waarborgen.

STRATEGISCHE RISICO'S

De grote invloed ...
Van Europese regelgeving op het gebied van staatssteun tot de toenemende invloed van gemeenten en huurders op het huurbeleid. Van ingrepen in de wet op de huurtoeslag tot de invoering van het leenstelsel. Strategische politieke keuzes hebben niet alleen impact op het geld dat we vandaag en morgen kunnen inzetten. Ze beïnvloeden ook onze beleidsafwegingen en –keuzes voor de langere termijn. Daarom analyseren wij financiële en organisatorische effecten van gewijzigde wet- en regelgeving om risico's te beheersen.

... van politieke ontwikkelingen
In onze maandelijkse managementoverleggen en in de kwartaalvergaderingen van de Raad van Commissarissen zijn in 2015 samen met een extern adviseur politieke ontwikkelingen en nieuwe regels besproken en mogelijke risico's voor SSH& in kaart gebracht. Ook hebben we steeds gekeken of bij aanpassingen in regelgeving rekening is gehouden met onze positie als studentenhuisvester. Dit doen we met steun van het landelijk samenwerkingsverband Kences en de gezamenlijke instellingen voor Hoger Onderwijs.

Minimale woningmarktrisico's ...
Ander belangrijk strategisch risico is de situatie op de woningmarkt. Hoeveel studenten zijn er? Is sprake van een gespannen of krappe markt? En: sluiten woonwensen van klanten aan op de beschikbare voorraad? Onze woningmarktrisico's zijn in 2015 minimaal. We kennen nauwelijks leegstand en de vraag naar studentenkamers is nog altijd groter dan het aanbod.

... dankzij gedegen monitoring
We monitoren studentenaantallen aan de hand van de uitkomsten van de gezamenlijke landelijke studentenmonitor Apollo van Kences en het ministerie van BZK. Deze dient als basis voor de inrichting van ons portefeuillemanagement (strategisch voorraadbeleid). Ook brengen we de effecten van het leenstelsel in kaart. Verder overleggen we met de hoger onderwijsinstellingen over de short stay-programma's en de daaruit voortvloeiende woningbehoefte. De klanttevredenheidsenquête ten slotte wijst uit dat onze bewoners tevreden zijn met ons aanbod.

...en een sterk ondernemingsplan
We anticiperen met ons nieuwe ondernemingsplan op toekomstige ontwikkelingen op de markt voor studentenhuisvesting. Bij de totstandkoming van het ondernemingsplan maakten we 'what if' scenario's en berekenden we de gevolgen van mogelijke risico's. We zetten in op het beheersen van marktrisico's door een gematigd huurbeleid, investeringen in energiemaatregelen voor blijvend lage woonlasten en een nieuw strategisch voorraadbeleid voor onze hele portefeuille.

OPERATIONELE RISICO'S

Betrouwbare construct(ie)
Wie operationeel risico zegt, zegt projectontwikkeling. Soms lopen projecten vertraging op, blijven benodigde vergunningen achterwege of zijn verplichtingen niet geautoriseerd. Ook kan het gebeuren dat aannemers afwijken van het programma van eisen, onjuiste of geen aanbestedingsprocedures volgen of niet voldoen aan de bouwregelgeving. Hier willen wij zo min mogelijk risico's lopen. Wij beperken eventuele projectrisico's met een zeer uitgewerkt technisch en functioneel programma van eisen. Ook werken we bij voorkeur op 'design and construct'-basis. Of, als er al een ontwerp is, op 'engineering and construct' basis.

Als extra slot op de deur ...
... vragen we de Raad van Commissarissen om alle investeringen en extra uitgaven goed te keuren en lopende projecten te monitoren. Ook houdt onze projectcoördinator Ontwikkeling alle projectresultaten nauwkeurig in de gaten, gebruikmakend van de meest actuele cijfers. Onze financiële afdeling ten slotte stelt bedrijfswaardeberekeningen op die het managementteam vervolgens goedkeurt.

Onze beheersinstrumenten
Voor een betrouwbare operationele gang van zaken zijn we afhankelijk van een goed lopende administratieve organisatie en gedegen interne controles. Op dit vlak proberen we risico's tot een minimum te beperken. Om risico's op dit vlak te beperken, beschikken we over een ruim arsenaal aan beheersinstrumenten, zoals:

- functiebeschrijvingen voor het personeel;
- het vastleggen van de procuratie;
- actuele beschrijvingen van bestaande procedures;
- werkbeschrijvingen van alle primaire processen;
- maand- en kwartaalrapportages;
- een integriteitsprotocol/gedragscode, onder meer om fraude te vermijden;
- een Klokkenluidersregeling;
- de scheiding van uitvoering, registratie en betaling;
- de stroomlijning van onze processen;
- verbetering van onze begrotingscyclus met bijbehorende scenarioanalyse, door de invoering van het softwareprogramma Wals van Ortec;
- de ondertekening van betalingen door twee bevoegde functionarissen.

Soft controls
Wij vertrouwen onze medewerkers. Daarom geven we ze een zekere mate van zeggenschap over hun eigen werk. Ook dat is een vorm van beheersing. Zijn toch maatregelen nodig om medewerkers 'bij te sturen'? Dan doen we waar mogelijk en nodig een appel op soft controls, zoals voorbeeldgedrag, bespreekbaarheid en handhaving. Wij geloven dat juist deze ontastbare kwaliteiten belangrijk zijn bij het managen van onze risico's.

Fiscaal op orde
Corporaties zijn gebonden aan een strak fiscaal regime. Wie zich niet aan de regels houdt, mag rekenen op forse naheffingen en hoge boetes. Om fiscale risico's tot een minimum te beperken, maken we geregeld gebruik van externe expertise. In het kader van Horizontaal Toezicht en de beheersing van fiscale risico's en processen onderhouden we een Tax Control Framework (TCF). Hierin laten we expliciet zien dat we 'in control' zijn en transparant werken. We zijn ons tijdig bewust van (fiscale) risico's en optimalisatiemogelijkheden en hebben constant oog voor de kwaliteit van onze (fiscale) verslaggeving. Fiscale wijzigingen hebben een grote impact op onze financiële positie. Vanaf 2016 betalen we als SSH& netto-vennootschapsbelasting.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

De fiscale onderhoudsvoorziening is dan nog de enige faciliteit voor uitstel van betaling. De Belastingdienst wil waarschijnlijk ook deze faciliteit beperken, wat op termijn behoorlijke consequenties voor ons kan hebben.

Planmatig onderhoud
Onze onderhoudslasten kunnen hoger uitvallen door onvoldoende inzicht in woningbezit en door (onverwachte) marktontwikkelingen. We ondervangen deze risico's onder meer via de inspectie van onze woningen bij elke mutatie en de jaarlijkse actualisatie van de (meerjaren) onderhoudsbegroting. Ook controleren we periodiek alle technische installaties en plegen we regelmatig planmatig onderhoud.

Afspraak is afspraak
Als wij werkzaamheden uitbesteden, verwachten we dat leveranciers hun afspraken nakomen. Zeker bij grote onderhouds- en nieuwbouwopdrachten. Om risico's zoveel mogelijk te beperken, streven we naar stabiele relaties met onze leveranciers. Ook stellen we modelovereenkomsten op met uitgebreide garantie- en nakomingsbepalingen. De overeenkomsten werken we geregeld bij. In Aedes-verband doen we mee met een TNO-onderzoek naar de optimalisatie van onze opdrachtgeversrol in onderhoudsprogramma's (regisserend opdrachtgeverschap). Dit onderzoek is in 2015 gestart en loopt door in 2016.

Hoezo complexe regelgeving?
De nieuwe Herzieningswet en andere (complexe) regelgeving leiden tot extra administratieve en organisatorische rompslomp. Een financieel reglement en voorstel voor splitsing van DAEB/niet DAEB (Dienst Algmeen Economisch Belang) zijn dan ook in voorbereiding. Verder hebben we de regelgeving om minstens 90% van de vrijgekomen sociale huurwoningen toe te wijzen aan de doelgroep ingepast in ons systeem. Ook zijn afspraken met Kences en het ministerie van BZK gemaakt over de specifieke positie van studenten.

Veranderende vermogenspositie
Medio 2016 ronden we de actualisatie van het Strategisch Vastgoed Beheer af. Dit proces heeft impact op onze vermogenspositie na 2020. Dit vanwege de (renovatie)plannen van onze 70-er en 80-er jaren complexen, zoals Hoogeveldt, Galgenveld en Proosdij.

FINANCIËLE RISICO'S

Financieel gezond, maar ...
Wij zijn een financieel gezonde organisatie. Onze exploitatie heeft een positieve cashflow. Toch sluiten we niet uit dat onze verdiencapaciteit de komende jaren terugloopt. Van (negatieve) invloed zijn onder meer de daling van het studentenaantal, de kleinere portemonnee van onze doelgroep door het leenstelsel, de mogelijke wijziging van de Wet op de huurtoeslag en het verplicht aanhouden van middelen voor onze derivaten. We bewaken onze financiële positie in een treasurystatuut. Hierin staan alle treasury-activiteiten, inclusief treasuryjaarplan en liquiditeitsprognose.

Renterisico's indekken
In corporatieland is een sterk dalende rente minstens zo risicovol als een stijgende rente. Om toekomstige renterisico's te beperken hebben wij drie derivaten (swaps) aangetrokken. De derivaten zijn gekoppeld aan een rollover lening. Derivaten an sich kunnen risicovol zijn. Daarom gaat het gebruik ervan gepaard met strenge interne en externe regelgeving, zoals weerspiegeld in ons treasurybeleid. Door de lage rente lopen we bij twee swaps liquiditeitsrisico's. Dit omdat we een Mutual Break Loss Clausule hebben afgesproken waarbij beide partijen de swap tegen marktwaarde mogen afrekenen. SSH& is bezig met een plan van aanpak om alle mogelijke risico's in te dekken.

Met het oog op de toekomst
Via ons treasurybeleid willen we voldoende financieringsmiddelen beschikbaar hebben tegen een zo laag mogelijk prijs. Wij financieren onze activiteiten met borging door de WSW. Daarom zorgen we voor cq. sturen we nadrukkelijk op een positieve kasstroomontwikkeling en voldoen we aan de financiële ratio's volgens de specifieke WSW-uitgangspunten. Op basis van onze huidige en geprognosticeerde financiële ratio's en de ontwikkeling van onze kasstromen, verwachten wij ook voor de toekomst genoeg borging te krijgen om onze investeringen te financieren.

Liever financierbaar
Onze belangrijkste financiële risico's zijn behalve het niet kunnen waarborgen van onze financiële continuïteit, de rente-, financierings- en liquiditeitsrisico's. Voldoen we niet aan de risiconormen, dan komen we onder verscherpt toezicht/curatele van de Autoriteit Woningcorporaties. Ook kunnen we geen leningen aantrekken, omdat het WSW niet garant wil staan. Voor onze financiële continuïteit en financierbaarheid hanteren we een hogere interne normering dan de door de AW/WSW gestelde ondergrenzen <zie hoofdstuk 'Onze financiële dienstverlening'>. Dit omdat we uiteindelijk ook op lange termijn financierbaar willen blijven.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Van onderwijsinstelling tot woningcorporatie, van gemeente tot provincie: SSH& werkt met verschillende partijen samen om een optimaal woonaanbod te garanderen. Voor studenten in Nijmegen én steeds vaker ... in Arnhem.

Onze resultaten behalen we in goede samenwerking met verschillende partijen. In 2015 werkten we samen met hoger onderwijsinstellingen, collega-corporaties, onze brancheorganisatie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de provincie Gelderland. Ook hebben we veel met stakeholders gesproken in verband met ons nieuwe ondernemingsplan (in wording).

Samen zoeken

Als studentenhuisvester werken we vanzelfsprekend nauw samen met hoger onderwijsinstellingen. Belangrijk thema in ons contact met de Radboud Universiteit (RU) en de Hogeschool voor Arnhem en Nijmegen (HAN) dit jaar is de korte-verblijf-huisvesting (short stay) van internationale studenten. Nieuw in 2015 is onze samenwerking met Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL).
De hogeschool heeft door de verhuizing van hun Wageningse vestiging naar Velp een acuut huisvestingprobleem. We spelen hier snel op in door kamers - die de HAN op dat moment niet nodig heeft - in Nijmegen en Arnhem beschikbaar te stellen.

Samen investeren

Belangrijk en bijzonder is onze samenwerking met verschillende woningcorporaties. Treffend voorbeeld is Stichting Mooiland, waarmee we in de afgelopen jaren 100 kamers in een aantal stadspanden hebben gerealiseerd. Absolute hoogtepunt in 2015 is de feestelijke opening van het gezamenlijk ontwikkelde Mariënbosch, waarbij SSH& als verhuurder optreedt.
Wie samenwerking en investeren zegt, zegt Commanditaire Vennootschap Heyendaal; het in 2007 gestarte een-twee-drietje tussen SSH& en de woningcorporaties Ons Huis (Apeldoorn) en Gooi en Omstreken (Hilversum). Samen exploiteren we sinds 2009 wooncomplex De Gouverneur in Nijmegen; SSH& is de verhuurder.

Samen verhuren

Met woningcorporatie Vivare dragen we sinds 2014 zorg voor de verhuur van ruim 140 kamers voor internationale short stay-studenten (HAN/VHL) in de Arnhemse complexen Zoomstraat en Leeuwensteinplein. Vivare is eigenaar, SSH& doet het beheer.

Samen optrekken

SSH& is al jaren actief en trouw deelnemer van Kences, de brancheorganisatie voor studentenhuisvesting. Binnen Kences werken alle studentenhuisvesters samen, vaak aan specifieke onderwerpen. In 2015 hebben we ons licht laten schijnen over het thema 'Wonen als talent in de stad'. Het uitgangspunt mag duidelijk zijn: studenten leveren de stedelijke en regionale economie veel op.

Wist je dat ...

... dankzij de inzet van Kences het Bouwbesluit is vereenvoudigd? Dit betekent kleiner bouwen (15m^2) met minder knellende regels;
... de nieuwe (strenge) Woningwet verhuur van derden, zoals beleggers, bemoeilijkt? Sinds 2015 is het lastiger om met andere partijen woningen te realiseren. Samenwerking met woningcorporaties is nog wel mogelijk, maar beheer voor beleggers lijkt geen optie meer voor de toekomst. SSH& heeft een kleine beheerportefeuille.
... studentenhuisvesting minder aandacht krijgt vanuit Den Haag, mede ingegeven door een daling van het aantal uitwonende studenten? Dit terwijl studenten in veel steden nog lang op een ruimte wachten. En de internationalisering van het hoger onderwijs is gebaat bij voldoende gegarandeerde huisvesting.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

De handige scenario's van Apollo

De in 2015 uitgevoerde Landelijke Monitor Studentenhuisvesting van Kences (Apollo 2015) geeft een heldere kijk op ontwikkelingen in onze markt. Apollo 15 werkt met handige scenario's, waarin mogelijke effecten van het nieuwe leenstelsel zijn verwerkt. Voor ons is het instrument dan ook een essentiële 'vinger aan de pols'. Tegelijk verschaft het input voor ons nieuwe ondernemingsplan.

Samen huisvesten van statushouders

Als SSH& maken we deel uit van het Platform Nijmeegse Woningcorporaties (PNW). Belangrijk actiepunt in 2015 is de huisvesting van statushouders. We hebben hierin geholpen door het Griftdijk-complex over te dragen (met tussenkomst van de gemeente) aan De Gemeenschap.
De komende 4 jaar biedt het complex plaats aan zo'n 100 jonge statushouders en een aantal HAN-studenten die de groep ondersteunen. Statushouders met studieplannen krijgen vanaf 2016 onderdak in een van onze complexen. Hier zijn eind 2015 criteria voor opgesteld. Komend jaar willen we de samenwerking rondom statushouders met gemeente, vluchtelingenwerk, UAF en het hoger onderwijs verder vormgeven.

Samen werken aan goed wonen

De nieuwe Woningwet vraagt om jaarlijkse prestatieafspraken tussen gemeenten en corporaties. Basis voor deze afspraken is een vastgestelde woonvisie. In 2015 maakte de gemeente Nijmegen een nieuwe woonvisie, getiteld 'samen werken aan goed wonen'. Het concept van de nieuwe woonvisie ging eind 2015 de inspraakronde in. De gezamenlijke woningcorporaties (PNW) werkten aan een gezamenlijk bod op de nieuwe gemeentelijk woonvisie. Als SSH& deden we mee in dit bod, vooralsnog alleen met onze zelfstandige huurwoningen. Na vaststelling van ons ondernemingsplan begin 2016, haken we volledig aan. Samen met huurdersorganisatie SPH zetten we ons in voor een goed bod op de woonvisie voor 1 juli 2016. Hierna maken we jaarlijks prestatieafspraken.

Hallo Arnhem!

Waar we met Nijmegen al heel lang prettig samenwerken, ligt een mooie samenwerking met Arnhem in het verschiet. De stad ziet ons als dé portal voor de studentenhuisvesting in Arnhem, is zichtbaar blij met onze komst. En wij? Wij willen ons voor 100% gaan bewijzen. Te beginnen met de ontwikkeling van de voormalige Rijkswaterstaattoren in Presikhaaf, waarvoor we gemeentelijke en provinciale subsidie hebben gekregen. SSH& draagt in 2015 actief bij aan de invulling van de Arnhemse Woonprincipes (Woonvisie) en brengt in 2016 een 'bod op de woonvisie' uit in Arnhem.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

SSH& is een organisatie in beweging. Dat bewijst het ook in 2015. Kees Stunnenberg neemt het stokje over van Max Derks. Ook het managementteam ondergaat een metamorfose, terwijl ideeën voor het ondernemingsplan 2016-2020 vorm krijgen.

Door onze efficiënte manier van werken boeken we goede resultaten met relatief weinig mensen. Daar zijn we trots op, maar vraagt ook veel van de inzet van ons team. De SSH&-organisatie is opgedeeld in de afdelingen Vastgoed en Beheer, Financiën en Control en Verhuur en Communicatie met elk een eigen manager. Samen met de directeur-bestuurder vormen zij het managementteam (MT).

Nieuw, nieuw, nieuw

Met de aanstelling van een nieuwe directeur-bestuurder en twee nieuwe managers krijgt ons management team in 2015 een ander gezicht. Na een dienstverband van 26 jaar gaat Max Derks met pensioen. Zijn opvolger is Kees Stunnenberg, voormalig hoofd Vastgoed en Beheer bij SSH&. Moniek Derks op haar beurt volgt Kees op als nieuwe manager Vastgoed en Beheer. José Ros moet het door haar ziekte noodgedwongen rustig aan doen. Vincent Buitenhuis volgt haar begin 2015 op als nieuwe manager Strategie en Wonen. José blijft het MT adviseren totdat zij eind mei helaas de strijd tegen haar ziekte verliest. Met José nemen we afscheid van een collega die zich 45 jaar met hart en ziel heeft ingezet voor de organisatie. In de zomer van 2015 gaat onze directiesecretaresse Emmy Arts na een dienstverband van 27 jaar met pensioen. Rebecca Luijten volgt haar op. Zij gaat aan de slag voor de directie en de Raad van Commissarissen.

Maak kennis met ons managementteam

Directeur-bestuurder	Max Derks (tot 14 februari 2015) Kees Stunnenberg (vanaf 14 februari 2015)
Manager Financiën en Control	René Scholten
Manager Vastgoed en Beheer	Kees Stunnenberg (tot 14 februari 2015) Moniek Derks (vanaf 18 mei 2015)
Manager Strategie en Wonen	Vincent Buitenhuis

* De titel 'hoofden' is met het aantreden van het nieuwe MT veranderd in 'managers'.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Organisatieschema en personele bezetting in 2015

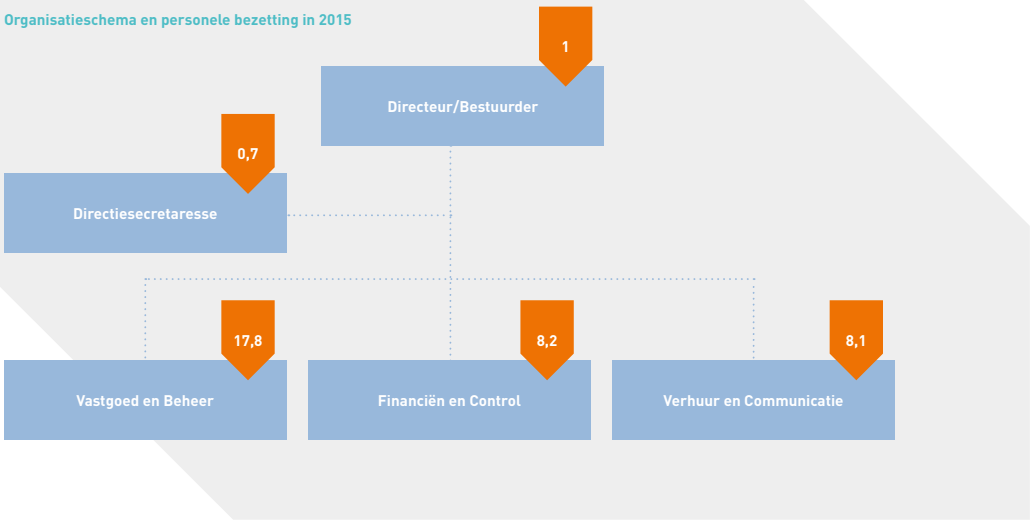

Constante kwantiteit
Qua omvang is de organisatie in 2015 niet gegroeid. De teller staat nog steeds op bijna 36 Fte. De gemiddelde leeftijd is iets afgenomen, van 48 jaar naar 47,6 jaar. Dit vanwege de vervanging van gepensioneerde collega's. Hieronder staan meer interessante feitjes over onze organisatie.

	2015	2014
Aantal medewerkers	39	39
Fte's	35,8	35,7
Mannen	22	22
Vrouwen	17	17
Deeltijd	12	12
Gemiddelde leeftijd	47,6	48
Ziekteverzuim*	3,8%	3,4%

*langjarig gemiddelde 2011-2015: 3,4%

Op naar een (nog) lager ziekteverzuim
SSH& is een gezonde organisatie. Onze mensen verzuimen niet of nauwelijks. In 2015 is het ziekteverzuimcijfer 3,8%. Iets hoger dan het jaar ervoor. Ruim 60% van het totale ziekteverzuim is langdurig verzuim (zes weken of meer). Waarbij we zwangerschapsverlof niet meetellen. Ons langjarig gemiddelde ziekteverzuim is 3,4%. Ondanks het al lage ziekteverzuim, leggen we de lat hoog. De komende jaren zetten we in op een gemiddeld ziekteverzuimpercentage van 3% (of lager).

Werken aan gezond personeel
Het management is actief betrokken bij verzuimbegeleiding en besteedt veel aandacht aan goede arbeidsomstandigheden. Zo mogen medewerkers sporten bij het fitnesscentrum of de sportschool van hun keuze.

Wist je dat ...
... ons Sociaal Medisch Team (SMT) minstens twee keer per jaar bij elkaar komt? In het SMT zitten de directeur-bestuurder, de manager Strategie en Wonen en de bedrijfsarts. Samen houden ze het ziekteverzuim en eventuele werkgerelateerde problemen in de gaten.
... we elke vier jaar een Preventief Medisch Onderzoek (PMO) organiseren? Onze PMO-scores zijn goed. Medewerkers zijn gezond en betrokken bij hun werk. Ook waarderen ze SSH& als werkgever. Het volgende PMO is gepland in 2018.
... we een klachtencommissie voor ongewenste intimiteiten en een

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

externe vertrouwenspersoon hebben? In 2015 is de klachtencommissie niet benaderd. Ook zijn geen gevallen van ongewenst gedrag gemeld.

ROndje OR
In 2015 zijn OR-verkiezingen gehouden. Dit heeft geleid tot één wijziging in de driekoppige Ondernemingsraad. Tot 1 september bestaat de OR uit Gerie Verhoeven (voorzitter), Elfie Kraetz (vice-voorzitter) en Vincent Kersten (secretaris). Na 1 september zijn Gerie Verhoeven en Vincent Kersten nog steeds in functie. De plaats van Elfie Kraetz is ingenomen door Huberdien Hornikx.

Aan het woORd
In 2015 hebben OR en bestuurder een aantal keer vergaderd. Gespreksthema's zijn onder meer (de gevolgen van) de nieuwe Woningwet, het ondernemingsplan 2016-2020, de Werkkostenregeling, de nieuwe Woondiensten-cao en de resultaten van het Preventief Medisch Onderzoek (PMO). De OR doet ertoe. Mooi voorbeeld is de invoering van een meer flexibele werktijdenregeling, waarin een aantal belangrijke OR-inzichten zijn verwerkt. Zo krijgen parttimers meer mogelijkheden om hun vrije dagen te compenseren.

Naar een nieuw ondernemingsplan
In 2015 is de basis gelegd voor het nieuwe SSH&-ondernemingsplan (2016-2020). We spreken uitgebreid over onze toekomstplannen met hoger onderwijsinstellingen, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en onze huurdersorganisatie SPH. Onze medewerkers leveren hun inbreng tijdens personeelsbijeenkomsten, via een klankbordgroep en onze Ondernemingsraad. Ook leggen we een direct lijntje met onze huurders via de OPP-app. Hieraan doen zo'n 350 studenten actief mee. Daarnaast organiseren we pizzasessies bij de studenten thuis. Onze interactieve aanpak levert mooie, leuke, creatieve ideeën op en daarmee een stevige basis voor een krachtig ondernemingsplan.

SSH& volop in de belangstelling
In 2015 halen we geregeld op verschillende manieren het nieuws. Zo krijgen de bestuursoverdracht en de officiële opening van Talia in februari veel aandacht. In mei volgt een nieuw hoogtepunt met de oplevering van Mariënbosch, samen met collegacorporatie Mooiland. Journalisten weten ons ook te vinden als we ons tijdelijke complex Griftdijk overdragen aan collegacorporatie De Gemeenschap. De Griftdijk-locatie gaat plaatsbieden aan maximaal 100 jonge statushouders. De wens van velen om een topsporthuis in Nijmegen te realiseren blijkt mediageniek, maar het vinden van een geschikte locatie lukt in 2015 nog niet. Na de zomer staan we in de krant met onze interactieve route naar een nieuw ondernemingsplan. En in het najaar lezen de mensen meer over de start van de verbouwing van de voormalige Rijkswaterstaattoren in Arnhem

11
DE RAAD VAN COMMISSARISSEN SPREEKT
P60
Jaarverslag 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Als 'organisatie in beweging' is het belangrijk continu de vinger aan de pols te houden, structureel te kijken of alles reilt, zeilt en loopt zoals we voor ogen hebben. Hierin speelt onze Raad van Commissarissen (RvC) ook in 2015 een belangrijke rol.

Met raad en daad

De RvC ziet onder meer toe op het functioneren van het bestuur en de dagelijkse gang van organisatiezaken. Ook houdt de RvC in de gaten of we financieel alles op orde hebben en houden én hoe we ons beleid in de praktijk handen en voeten geven.

Wie, wat, hoe RvC in 2015?

Naam	Functie	Datum eerste aantreden	Datum aftreden (allen her-benoembaar)	Benoemd op voordracht van	Behaalde PE punten in 2015
drs. V.H.Th. (Vincent) Paes	Voorzitter	4-9-2013	3-9-2017	RvC	6
mr. J.M.H.B. (Jan Hein) Gerritsen*	Plv. voorzitter	19-4-2011	13-4-2015	RvC	0
drs. J.L.P.A. (Han) Dankaart MCM	Plv. voorzitter	13-4-2015	13-4-2019	RvC	11
mw. drs. E. Th. M. (Betty) Rikken	Lid	1-7-2013	1-7-2017	RvC	4
mw. drs. Chr. (Chriss) van Pul**	Lid	16-4-2013	16-4-2017	Huurders (algemeen)	4
drs. J. (Jasper) de Wit**	Lid	16-4-2012	16-4-2016	Huurders (platform)	0
drs. J.J.A. (Jef) van de Riet***	Lid	16-3-2015	16-3-2019	Radboud Universiteit	0
drs. ing. G.H. (Gerrit) Averesch***	Lid	16-3-2015	16-3-2019	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	0

* Jan Hein Gerritsen heeft zich in september 2014 wegens privéomstandigheden teruggetrokken. Vanaf dat moment vervult hij geen actieve rol meer in de RvC. In april 2015 volgt Han Dankaart hem op.

** Chriss van Pul en Jasper de Wit zijn in 2015 niet langer SSH&-huurder. Beiden blijven aan tot nieuwe kandidaten voor de twee huurderszetels zijn gevonden.

*** de benoeming van Jef van de Riet en Gerrit Averesch heeft plaatsgevonden op voordracht van de onderwijsinstellingen, conform de huidige SSH&-statuten. In 2016 worden de statuten aangepast, in lijn met de nieuwe Woningwet. Een van de gevolgen is dat de voordrachtszetel voor onderwijsinstellingen komt te vervallen.

ONZE MANIER VAN WERKEN

Vergaderen en ... fietsen

In 2015 vergadert de RvC zes keer in aanwezigheid van de bestuurder. Afhankelijk van de onderwerpen schuiven er één of meerdere MT-leden aan. Verder bespreekt de raad met de huurdersorganisatie de procedure voor invulling van de twee vacante huurderszetels én woont de RvC-voorzitter een OR-overleg bij. Zoals gebruikelijk is een RvC-vertegenwoordiging aanwezig bij formele en informele activiteiten, waaronder het Nieuwjaarsontbijt en de openingen van de complexen Talia en Mariënbosch. In mei stappen de RvC-leden tijdens hun jaarlijkse uitstapje op de fiets om een aantal deels nieuwe SSH&- complexen te bezoeken.

Goed geïnformeerd

De bestuurder informeert de raad over de begroting, jaarverslagen, managementrapportages en aanvullende (schriftelijke) mededelingen over beleid en bedrijfsvoering. Basis van de jaarlijkse vergadercyclus is de governance-jaaragenda. Vaste agendaonderdelen zijn de goedkeuring van de jaarrekening en begroting, de treasuryrapportage en de eigen evaluatie.

EEN JAAR VOL AFWISSELING

Over bestuur(der)szaken gesproken ...

In februari neemt Kees Stunnenberg het bestuurdersstokje over van Max Derks. Vanzelfsprekend staat de raad stil bij dit bijzondere feit. Met de benoeming van drie nieuwe leden is ook binnen het RvC-bestuur sprake van een wijziging. Jef van de Riet en Gerrit Averesch zijn voorgedragen door respectievelijk de Radboud Universiteit en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Han Dankaart is benoemd na een wervingsprocedure door bureau Public Spirit. Omdat onze huurdersleden Jasper de Wit en Chriss van Pul in 2015 uit hun SSH&-onderkomen verhuizen, hebben we huurdersorganisatie SPH gevraagd twee nieuwe leden voor te dragen. Eind 2015 is de procedure nog in volle gang. Dit heeft alles te maken met de in juli 2015 ingevoerde benoemingsprocedure bij de Autoriteit Wonen. De nieuwe aanpak vraagt wat meer tijd dan voorheen.

... complexen en studenten ...

De exploitatie van het tijdelijke studentencomplex aan de Griftdijk in Lent is in 2015 beëindigd. Een jaar eerder dus dan gepland. Reden: er stonden steeds vaker kamers leeg vanwege het (extra) aanbod op de nieuwe complexen Talia en Mariënbosch. Op verzoek van de gemeente Nijmegen zijn vijf van de zeven units blijven staan en overgedragen aan collega-corporatie De Gemeenschap. De raad is ingenomen met de bescheiden bijdrage die SSH& hiermee levert aan een belangrijk maatschappelijk vraagstuk. In het verlengde hiervan heeft de raad met het bestuur overlegd over de eventuele huisvesting van statushouders in eigen SSH&-complexen. Dit overleg heeft geleid tot beleid waarin we ruimhartiger omgaan met de definitie 'student'. Jonge statushouders die willen gaan studeren, kunnen vanaf 2016 bij SSH& terecht. We treffen voorbereidingen om te zorgen voor een goed begeleidend

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Waarvoor dank

De RvC bedankt het bestuur, alle SSH&-medewerkers en leden van huurdersplatform SPH hartelijk voor hun inzet en betrokkenheid in 2015. Iedereen heeft vanuit zijn of haar taak en positie prestaties geleverd die de organisatie opnieuw een stap verder hebben gebracht.

traject, van het begin tot eind, om het goed uit te kunnen voeren en het initiatief te doen slagen.

... en het nieuwe ondernemingsplan

De RvC houdt graag voeling met de praktijk en is geïnteresseerd in de koers die SSH& vaart en gaat varen. Vanuit die gedachte toont de raad grote betrokkenheid bij het nieuwe ondernemingsplan 2016 – 2020. Op verschillende momenten zijn met de bestuurder tussenversies besproken. Ideeën van de raad over de (toekomstige) samenwerking met stakeholders zijn hierin meegenomen en verwerkt in de eindversie van het plan. Over ondernemen gesproken: de RvC en het SSH&-bestuur hebben in 2015 nagedacht over de verdere verkenning van studentenhuisvesting in Arnhem. Vanzelfsprekend is daarbij gesproken over de voortgang van het project in de voormalige Rijkswaterstraattoren.

Invoering jongerencontract

SSH& heeft in 2015 besloten om voor een paar complexen het zogenaamde jongerencontract in te voeren. Dit contract maakt tijdelijke huurcontracten mogelijk, vergelijkbaar met het campuscontract voor studenten. We spelen hiermee vanaf 2016 in op de woningnood onder jongeren, omdat het de doorstroming bevordert. De RvC heeft met instemming kennis genomen van dit besluit.

Audit en remuneratie

De voorzitter en plaatsvervangend voorzitter van de RvC zijn binnen SSH& samen verantwoordelijk voor de audit- en remuneratiecommissie. Voorafgaand aan elke vergadering is er een overleg met bestuurder en controller. De RvC-agenda wordt voorbereid en de onderwerpen die met de audit- en remuneratiefunctie te maken hebben, worden uitgebreid besproken. Anders dan in voorgaande jaren is de plaatsvervangend voorzitter in 2015 voorzitter van beide commissies. Met het oog op de nieuwe governance-code nemen we de inrichting van de commissies de komende tijd opnieuw onder de loep.

Wetten en wijzigingen

De in 2015 geïntroduceerde nieuwe Woningwet en governancecode zijn ook van invloed op de RvC- statuten. Zo hebben onderwijsinstellingen niet langer het recht om een commissaris voor te dragen. Dit om alle schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. De onderwijsinstellingen zijn immers belangrijke SSH&-stakeholders. Het aantal RvC leden neemt daarom af van zeven naar vijf. Dit heeft ook gevolgen voor de man/vrouw verdeling. Zie hiervoor hoofdstuk 13.2 in de jaarrekening. Ook nieuw is dat de huurdersorganisatie niet-huurders mag voordragen voor de huurderszetel. De statutenwijziging krijgt zijn beslag in het voorjaar van 2016.

Honorering leden RvC

De honorering van de RvC-leden valt binnen de WNT-grenzen en staat exact vermeld in de jaarrekening in hoofdstuk 13.2.

Voor de (d)raad ermee!

De RvC heeft op 27 november onder externe begeleiding zijn eigen functioneren geëvalueerd. Gekeken is onder meer naar hoe ieder RvC-lid voldoende kritisch heeft bijgedragen aan het toezicht op SSH&. De zelfevaluatie is op dit punt positief afgerond. Ander agendapunt was de onderlinge taakverdeling, in het bijzonder de commissie-bezetting. Verder zijn de werkgeversrol en het rooster van aftreden besproken. De invulling van afspraken en aanbevelingen staat in 2016 op het programma.

Functioneren bestuurder

Met aftredend bestuurder Max Derks is in 2015 geen functioneringsgesprek gevoerd. Afgesproken is dat de raad begin 2016 een functioneringsgesprek heeft met Kees Stunnenberg, de nieuwe bestuurder.

NEVENFUNCTIES

Vincent Paes
- Directeur/aandeelhouder VP-beheer BV Nijmegen
- Bestuurder/Aandeelhouder Bioshape Tanzania en Fuel4Energy BV
- Personal coach/ Trainer bij Paes Consultancy (onderdeel van VP beheer BV)
- Betrokken bij diverse ontwikkelingsprojecten in Congo, Mali en Tanzania op gebied Wegenbouw, Utiliteitsbouw, Toerisme en Energiewinning
- Kernteamlid van de Stichting United by Passion (inspiratienetwerk)
- Voorzitter William Yang Foundation (psychosociale opvang kankerpatiënten)
- Voorzitter Raad van Toezicht St Maartenskliniek
- Voorzitter Raad van Commissarissen Sportfondsen Nijmegen

Jan Hein Gerritsen
- Partner bij Censum Finance & Treasury

Han Dankaart
- Hoofd managementondersteuning / concerncontroller Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden
- Lid Raad van Commissarissen Patrimonium Woonservice te Veenendaal
- Lid Rekenkamercommissie gemeente Geldermalsen
- Lid Raad van Toezicht SKO Batavorum te Elst
- Lid Raad van Commissarissen Stichting Woningbeheer Betuwe (tot 1 juni 2015)

Betty Rikken
- Rayondirecteur KION Nijmegen (tot mei 2015)
- Sectormanager Regio's, GGD Hart voor Brabant (vanaf 1 juni 2015)

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Chriss van Pul
- Student bedrijfskunde Radboud Universiteit Nijmegen (tot oktober 2015)
- Student-assistant prof. dr. Jan Jonker (tot oktober 2015)
- Project/procesmanager Rodax Invest Duo B.V. (vanaf september 2015)
- Eigenaresse CVProjects

Jasper de Wit
- Senior adviseur Openbaar bestuur & organisatie en Regionale samenwerking bij BMC Advies

Jef van de Riet
- secretaris college van bestuur RU Nijmegen directeur cluster ondersteuning
- lid Raad van Toezicht Tweesteden Ziekenhuis Tilburg (tot april 2015)
- directeur Radboud Holding BV (q.q.)
- secretaris van het Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties (VKMO)

Gerrit Averesch
- Adjunct-directeur Instituut Engineering, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Bestuurslid Provinciale Afdeling SGP Gelderland
- Bestuurslid Landelijke Onderwijsvereniging RMU/GOLV
- Lid Raad van Toezicht Jacobus Fruytier Scholengemeenschap (per 11 mei 2015)
- Landelijke Partijadviesraad SGP (per 1 juli 2015)

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

INHOUD

JAARREKENING GECONSOLIDEERD

1 Geconsolideerde Balans

2 Geconsolideerde winst- en verliesrekening

3 Kasstroomoverzicht geconsolideerd

4 Grondslagen Algemene Toelichting

5 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

6 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

7 Belangrijke inschattingen ten aanzien van waardering en resultaatbepaling

8 Kasstroomoverzicht

9 Toelichting op de geconsolideerde balans

10 Financiële instrumenten

11 Niet in de balans opgenomen regelingen

12 Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

13 Overige informatie

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

1. Geconsolideerde Balans
(voor voorgestelde resultaatbestemming) (x € 1.000)

	Ref	31 december 2015	31 december 2014
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1		
Sociaal Vastgoed in exploitatie		114.827	106.948
Sociaal Vastgoed in ontwikkeling voor eigen exploitatie		1.866	7.284
Onroerende en roerende zaken ten dienste van exploitatie		1.045	1.051
		117.738	**115.283**
Financiële vaste activa	2		
Latente belastingvordering		1.908	2.287
		1.908	**2.287**
Totaal vaste activa		119.646	117.570
Vlottende activa			
Vorderingen	3		
Huurdebiteuren		176	280
Overige vorderingen		2.545	2.233
Overlopende activa		169	223
		2.890	**2.736**
Liquide middelen	4		
Liquide middelen		5.194	3.874
		5.194	**3.874**
Totaal vlottende activa		8.084	6.610
Totaal generaal		**127.730**	**124.180**

	Ref	Geconsolideerde jaarrekening SSHN 31 december 2015	31 december 2014
PASSIVA			
Eigen vermogen	**5**		
Onverdeeld resultaat na belasting		5.171	0
Overige reserves		40.959	40.959
		46.130	**40.959**
Voorzieningen	**6**		
Voorziening vaste servicekosten		730	802
Voorziening onrendabele top		0	4.031
Latente belastingverplichting		5.593	3.465
Voorziening energie		52	116
Voorziening verlieslatende contracten		580	0
		6.954	**8.414**
Langlopende schulden	**7**		
Leningen kredietinstellingen		66.000	66.750
Waarborgsommen		323	532
Overige schulden		935	986
		67.258	**68.268**
Kortlopende schulden	**8**		
Schulden aan leveranciers		1.878	816
Belastingen en premies sociale verzekeringen		0	22
Te betalen vpb		99	0
Overige schulden		3.503	3.432
Overlopende passiva		1.542	1.800
Rekening courant CV Heyendaal		366	470
		7.388	**6.540**
Totaal generaal		**127.730**	**124.180**

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

2. Geconsolideerde winst- en verliesrekening
(x € 1.000)

	Ref	2015	2014
Bedrijfsopbrengsten			
Huren	9	20.970	18.858
Vergoedingen	10	7.831	6.950
Overige bedrijfsopbrengsten	11	2.727	1.539
Som der bedrijfsopbrengsten		**31.528**	**27.347**
Bedrijfslasten			
Afschrijving op materiele vaste activa	12	4.213	3.897
Overige waardeverandering (im)materiele vaste activa	13	-36	5.432
Lonen en salarissen	14	2.011	2.001
Sociale lasten		285	332
Pensioenen		315	343
Lasten onderhoud	15	2.641	4.337
Overige bedrijfslasten (incl. te restitueren servicekosten)	16	11.842	10.256
Som der bedrijfslasten		**21.271**	**26.598**
Bedrijfsresultaat		**10.257**	**749**
Financiele baten en lasten			
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	17	38	137
Rentelasten en soortgelijke kosten	18	-2.519	-2.806
Som financiele baten en lasten		**-2.481**	**-2.669**
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering voor belastingen		**7.776**	**-1.920**
Latenties	19	-2.506	-1.322
Belastingen	20	-99	0
Resultaat na belastingen		**5.171**	**-3.242**

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Kasstroomoverzicht 2015 geconsolideerd
(indirecte methode) (x € 1.000)

	2015		2014	
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat	10.257		749	
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen	4.213		3.897	
Vrijval/dotatie voorziening vaste servicekosten	-72		-674	
Vrijval/dotatie voorz. latente belastingen	2.506		1.322	
Vrijval/dotatie voorz. Energiebudget	-64		-481	
Vrijval/dotatie voorz. verlieslatende contracten	580		0	
Waardeverandering mat. vaste activa	-36		1.100	
Resultaat belastingen	-2.605		-1.322	
Ontvangen rente	39		137	
Betaalde rente	-1.621		-2.287	
Verandering in werkkapitaal:				
Mutatie vorderingen	-154		-1.968	
Mutatie kortlopende schulden	847		-24.178	
		13.890		**-23.705**
Kasstroom uit bedrijfsoperaties				
Transitorische rente	-898		-519	
		-898		-519
Kasstroom uit operationele activiteiten		**12.992**		**-24.224**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investeringen in materiële vaste activa	-6.632		-19.064	
Onrendabele top	-4.031		4.031	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		**-10.663**		**-15.033**
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Ontvangsten nieuwe leningen	15.000		22.500	
Aflossing/aanpassingen leningen	-15.750		-9.250	
Mutatie waarborgsommen	-209		-330	
Mutatie overige schulden	-50		-51	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		**-1.009**		**12.869**
Toename/afname geldmiddelen		**1.320**		**-26.388**
saldo liquide middelen 31-12-2014	3.874		30.262	
saldo liquide middelen 31-12-2015	5.194		3.874	
Mutatie liquide middelen	**1.320**		**-26.388**	

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

4. Algemene Toelichting

De SSHN is een stichting met de status van "toegelaten instelling volkshuisvesting". Zij heeft specifieke toelating in Nijmegen en de overige gemeenten van het stedelijk Knooppunt Arnhem-Nijmegen (KAN) en is werkzaam binnen de juridische wetgeving van uit de Woonwet en het Besluit Beheer Sociale Huursector. De vestigingsplaats is Nijmegen.

4.1 Regelgeving

De SSHN heeft zowel de enkelvoudige jaarrekening als de geconsolideerde jaarrekening opgesteld met inachtneming van artikel 26, eerste lid, van het Besluit Beheer Sociale Huursector. Dit artikel schrijft de toepassing van BW2 Titel 9 voor, behoudens enkele specifieke uitzonderingen. Verder zijn de door de Raad voor de Jaarverslaggeving uitgegeven richtlijnen toegepast, waaronder Richtlijn 645 Toegelaten Instellingen Volkshuisvesting in het bijzonder. De jaarrekening is opgemaakt op 4 april 2016.

4.2 Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie worden opgenomen de financiële gegevens van de SSHN en haar groepsmaatschappijen. Dit betreft alle maatschappijen waarmee zij een organisatorische en economische eenheid vormt. De SSHN participeert sinds ultimo 2008 enkel in de CV Heyendaal als beherend vennoot. De SSHN participeert met stichting Woningcorporatie Het Gooi en Omstreken uit Hilversum en Woningstichting "Ons Huis" uit Apeldoorn ieder voor een derde deel in de CV. Binnen de CV wordt aan de Prof. Bellefroidstraat te Nijmegen een woongebouw van 207 eenheden geëxploiteerd. Deze CV Heyendaal is proportioneel als deelneming in de consolidatie opgenomen.

Vanaf de oprichtingsdatum (6 juli 2007) worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van deze CV opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. Proportioneel in de consolidatie worden opgenomen deelnemingen in entiteiten voor zover eenzelfde invloed op het beleid kan worden uitgeoefend als door elk der overige participanten. Looptijd en rechtsvorm zijn hierbij niet van belang. Waarderingsgrondslagen van SSHN groepsmaatschappijen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de SSHN. Daar waar van de gegevens in totaliteit geen belangrijke invloed uitgaat op de geconsolideerde winst- en verliesrekening is van correctie van de grondslagen afgezien.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn opgenomen de financiële gegevens van SSHN en haar groepsmaatschappijen per 31 december van het boekjaar. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen waarin beslissende zeggenschap wordt uitgeoefend.

Resultaten uit transacties met en tussen groepsmaatschappijen zijn in de geconsolideerde jaarrekening volledig geëlimineerd. Resultaten uit transacties met en tussen deelnemingen die tegen nettovermogenswaarde gewaardeerd worden, worden proportioneel verantwoord. Resultaten uit transacties met en tussen deelnemingen die tegen kostprijs worden gewaardeerd, worden volledig verantwoord, tenzij zij in wezen niet zijn gerealiseerd.

4.3 Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de directie van de SSHN zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

4.4 Salderen

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:
- een deugdelijk juridisch instrument is om het actief en de post van vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen; en
- het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te werken

4.5 Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten zoals vorderingen, effecten en schulden,als afgeleiden financiële instrumenten verstaan. Alle aan- en verkopen volgens standaard markconventies van financiële activa worden opgenomen per transactiedatumdat wil zeggen de datum waarop de groep de bindende overeenkomst aangaat. Voor de grondslagen van de primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost. Voor de waardering en verwerking van afgeleide instrumenten wordt verwezen naar de afzonderlijke paragraaf Derivaten en hedge accounting.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

5. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

5.1 Algemeen

5.1.1 Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van voorgaand jaar.

5.1.2 Verwerking verplichtingen

In de jaarrekening worden naast juridisch afdwingbare verplichtingen tevens feitelijke verplichtingen verwerkt die kunnen worden gekwalificeerd als "intern geformaliseerd en extern gecommuniceerd". Hiervan is sprake wanneer uitingen namens de SSHN zijn gedaan richting huurders, gemeenten en overige stakeholders aangaande verplichtingen inzake toekomstige renovaties en toekomstige nieuwbouwprojecten. Een feitelijke verplichting is gekoppeld aan het besluitvormingsproces van de corporatie rondom projectontwikkeling. Van een feitelijke verplichting is sprake als er een getekende aannemingsovereenkomst aan ten grondslag ligt.

5.2 Materiële vaste activa

5.2.1 Onroerende en roerende zaken in exploitatie

Sociaal vastgoed in exploitatie

Classificatie en kwalificatie

Op grond van de herziene Richtlijn 645 is met ingang van 1 januari 2012 het vastgoed in exploitatie op objectniveau geclassificeerd naar sociaal en commercieel vastgoed, rekening houdend met de criteria van de Beschikking van de Europese Commissie d.d. 15 december 2009 aangaande de staatssteun voor toegelaten instellingen. Op grond van deze criteria omvat het sociale vastgoed de woningen met een huurprijs tot aan de huurliberalisatiegrens (huurtoeslaggrens), het commercieel vastgoed is voor de SSHN minimaal en beperkt tot enkele winkels en een café. De SSHN heeft haar sociaal vastgoed (op portefeuilleniveau) als bedrijfsmiddel gekwalificeerd, gelet op het beleid van de corporatie waarbij vooral het realiseren van de volkshuisvestelijke taken centraal staat.

Complexindeling

Het woningbezit is opgedeeld naar groepen van kasstroomgenerende eenheden (complexen) waarvoor een per groep gelijksoortig gericht huur- en onderhoudsbeleid is bepaald. Bij de indeling naar complexen wordt derhalve rekening gehouden met onderlinge verschillen in vastgoedsturing van de corporatie ten aanzien van huur, onderhoud, bouwjaar. Verder zijn hierbij bepalende factoren: lokatie, woningtype, doelgroep en prijsklasse. De indeling sluit derhalve aan op het strategische vastgoedbeleid van de corporatie.

Waardering bij eerste verwerking

Bij eerste verwerking wordt het sociaal vastgoed in exploitatie gewaardeerd tegen de kostprijs (verkrijgings- of vervaardigingsprijs) minus eventuele investeringssubsidies. De verkrijgings- of vervaardigingsprijs wordt bepaald als de som van de bestede externe kosten en de direct toe te rekenen uitgaven. Verder wordt rente tijdens de bouw op vreemd vermogen geactiveerd. Voor onroerende zaken waarvoor specifieke financiering is aangetrokken, wordt de interestvoet van deze specifieke financiering gehanteerd. Voor zover geen specifieke leningen zijn aangetrokken, wordt de geactiveerde rente berekend op basis van de gewogen gemiddelde rente over de rentedragende schulden.

Uitgaven na eerste verwerking

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Uitgaven na eerste verwerking (na-investeringen) die voldoen aan de algemene activeringscriteria worden geactiveerd, rekening houdend met het positief waardeverschil van de bestaande kasstroomgenerende eenheid (complex, product-marktcombinatie) waarop de na-investering betrekking heeft. Het deel van de na-investering dat niet wordt gedekt uit het positief waardeverschil van de bestaande kasstroomgenerende eenheid en uit de toename van de bedrijfswaarde als gevolg van de na-investering, wordt ten laste van de winst-en-verliesrekening verantwoord onder 'Overige waardeveranderingen materiële vaste activa'. De waardevermindering van de kostprijs als gevolg van de afwaardering naar lagere bedrijfswaarde na eerste verwerking wordt bepaald op het niveau van de kasstroomgenerende eenheid. De waardevermindering wordt separaat tot uitdrukking gebracht en in het resultaat verantwoord als bijzonder waardeverminderingsverlies.

Waardering na eerste verwerking
Vanaf boekjaar 2012 waardeert de SSHN het sociaal vastgoed in exploitatie (gekwalificeerd als bedrijfsmiddel) na eerste verwerking tegen kostprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gebaseerd op de verwachte gebruiksduur en rekening houdend met de componentenbenadering en verminderd met bijzondere waardeverminderingen. Indien de afschrijvingsmethode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaan, worden deze als een schattingswijziging verantwoord.
De afschrijving vangt aan zodra het sociaal vastgoed beschikbaar is voor exploitatie. De in de toekomst te maken kosten van sloop worden in het jaar dat de exploitatie door sloop in de toekomst wordt beëindigd ten laste van het resultaat in dat jaar verantwoord.

Kosten van groot onderhoud
In de kostprijs van de materiële vaste activa worden de kosten van groot onderhoud opgenomen, zodra deze kosten zich voordoen en aan de activeringscriteria is voldaan. De boekwaarde van de te vervangen bestanddelen wordt dan als gedesinvesteerd beschouwd en ineens ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht (toepassing componentenbenadering). Alle overige onderhoudskosten worden direct in de winst- en verliesrekening verwerkt.

5.2.2 Onroerende en roerende zaken in ontwikkeling

Het betreft investeringen in bestaande complexen (woningverbetering, herstructurering) en nieuwe complexen (nieuwbouw). Waardering vindt plaats tegen de kostprijs (verkrijgings- of vervaardigingsprijs) onder aftrek van bijzondere waardeverminderingen als gevolg van een lagere realiseerbare waarde. De verkrijgings- of vervaardigingsprijs wordt bepaald als de som van de bestede externe kosten en de direct toe te rekenen kosten uit hoofde van voorbereiding, toezicht en directievoering. Tevens wordt rente tijdens de bouw op vreemd vermogen geactiveerd.
De bijzondere waardevermindering wordt in de jaarrekening verantwoord bij het aangaan van feitelijke investeringsverplichtingen inzake het sociaal vastgoed . Hiervan is sprake zodra voldaan wordt aan de criteria 'intern geformaliseerd en extern gecommuniceerd'.

5.2.3 Onroerende en roerende zaken ten dienste van de exploitatie

De onroerende en roerende zaken ten dienste van de exploitatie worden gewaardeerd tegen de kostprijs (verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs), minus eventuele investeringssubsidies, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingsverliezen. Er wordt geen rente op schulden in de vervaardigingsprijs opgenomen. De afschrijving is lineair en gebaseerd op de verwachte gebruiksduur rekening houdend met de restwaarde. Indien de verwachting omtrent de afschrijvingsmethode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, worden zij als een schattingswijziging verantwoord.
Buitengebruik gestelde onroerende en roerende zaken ten dienste van de exploitatie worden gewaardeerd tegen de kostprijs dan wel de lagere opbrengstwaarde. Indien de verwachte opbrengstwaarde belangrijk hoger is dan de boekwaarde en besloten is tot verkoop, wordt overgegaan tot een incidentele

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

herwaardering die verwerkt wordt als ongerealiseerde waardestijging in het eigen vermogen. Bij de realisatie van de waardestijging wordt deze als een afzonderlijke post in de winst-en-verliesrekening verwerkt.
De onroerende en roerende zaken ten dienste van de exploitatie worden niet langer in de balans opgenomen na vervreemding of wanneer geen toekomstige prestatie-eenheden van het gebruik of de vervreemding worden verwacht.

5.3 Financiële vaste activa

5.3,1 Deelnemingen

De deelnemingen van de SSHN in groepsmaatschappijen en andere deelnemingen (niet-groepsmaatschappijen) waarin zij invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd.
Overeenkomstig deze methode, worden genoemde deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van de SSHN in de nettovermogenswaarde vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen vanaf het moment van verwerving, bepaald volgens de grondslagen zoals vermeld in deze jaarrekening. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van de SSHN in het resultaat van de deelnemingen opgenomen.
Haar aandeel in de rechtstreekse vermogensvermeerderingen en -verminderingen van de deelnemingen wordt ook in de wettelijke reserve opgenomen met uitzondering van herwaarderingen van activa die als ongerealiseerde waardestijging in het eigen vermogen worden verwerkt.
Indien de waarde van de deelneming gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode nihil is geworden, wordt deze methode niet langer toegepast en blijft de deelneming bij ongewijzigde omstandigheden op nihil gewaardeerd. Hierbij worden andere langlopende belangen in de deelneming die feitelijk worden aangemerkt als een onderdeel van de netto-investering, ook meegenomen. Indien en voor zover geheel of ten dele voor de schulden van de deelneming wordt ingestaan respectievelijk een feitelijke verplichting bestaat de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening opgenomen.

5.3.2 Overige financiële vaste activa en effecten

Bij de eerste verwerking van financiële activa worden deze opgenomen tegen reële waarde vermeerderd met - behalve de tegen reële waarde met waardeveranderingen in de W&V-rekening verwerkte financiële activa - de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten. Alle aan- en verkopen volgens standaard marktconventies van financiële activa worden opgenomen per de transactiedatum, d.w.z. de datum waarop de groep de bindende overeenkomst aangaat. De reële waarde is normaliter gelijk aan de kostprijs.

De waardering na eerste verwerking is hierna toegelicht onder de afzonderlijke posten van de overige financiële vaste activa. Voor de categorie derivaten wordt verwezen naar de afzonderlijke paragraaf "6.3.9 Financiële instrumenten".

Bijzondere waardeverminderingen van financiële activa
Op elke balansdatum wordt beoordeeld of een financieel actief of een groep van financiële activa bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Voor alle categorieën financiële activa die tegen (geamortiseerde) kostprijs worden gewaardeerd, wordt bij aanwezigheid van objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen, de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardevermindering bepaald en in de winst-en-verliesrekening verwerkt.
De omvang van dit verlies wordt bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief, en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument. Een voorheen opgenomen waarderingsverlies wordt teruggenomen, indien de afname van de waardevermindering verband houdt met

een objectieve gebeurtenis na afboeking, tot maximaal het bedrag dat benodigd is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs ten tijde van de terugname als geen sprake zou zijn geweest van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies dient in de winst-en-verliesrekening te worden verwerkt. De boekwaarde van de vorderingen wordt verlaagd met gebruikmaking van een voorziening wegens oninbaarheid.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

5.4 Vorderingen

5.4.1 Huurdebiteuren

Waardering geschiedt tegen nominale waarde, rekening houdend met een voorziening voor mogelijke oninbaarheid gebaseerd op een statische benadering. Momenteel zijn er geen redenen om een voorziening te vormen.

5.4.2 Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

5.5 Classificatie Eigen Vermogen / Vreemd Vermogen

Een financieel instrument of de afzonderlijke componenten van het instrument worden in de geconsolideerde jaarrekening als vreemd vermogen of als eigen vermogen geclassificeerd overeenkomstig de economische realiteit van de contractuele overeenkomst waaruit het financieel instrument voortvloeit. Rente, dividenden, baten en lasten met betrekking tot een (deel van een) financieel instrument worden in de jaarrekening opgenomen afhankelijk van de classificatie van het financieel instrument als financiële verplichting respectievelijk als eigen-vermogensinstrument.

5.6 Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld door uitstroom van middelen en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, met uitzondering van de voorzieningen die tegen contante waarde worden gewaardeerd als het effect van de tijdswaarde materieel is.

5.6.1 Voorziening pensioenen

De pensioenregeling voor personeel in dienst van de SSHN is ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds Woningcorporaties (SPW). Deze hoofdregeling (SPW) betreft een toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds. Hierbij is een pensioen toegezegd aan personeel op de pensioengerechtigde leeftijd, afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. Deze toegezegd-pensioenregeling is verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde-bijdrageregeling.

5.6.2 Voorziening vaste servicekosten

Vaste servicekosten betreffen verstrekkingen variërend van meubilair, koelkasten/drogers, glasverzekering, stoffering e.d. aan bewoners. Tekorten en overschotten worden niet rechtstreeks met de individuele bewoners verrekend maar leiden tot een mutatie in deze voorziening vaste servicekosten.

5.6.3 Voorziening onrendabele top

Verwachte verliezen als gevolg van onrendabele investeringen nieuwbouw worden als bijzondere waardeverandering in mindering gebracht op de boekwaarde van het complex waartoe de investeringen gaan behoren. Indien en voor zover de verwachte verliezen de boekwaarde van het betreffende complex

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

overtreffen wordt voor dit meerdere een voorziening gevormd. Onder verwachte verliezen wordt in dit verband verstaan de netto contante waarde van alle investeringsuitgaven minus aan deze investering toe te rekenen ontvangsten.

5.6.4 Latente belastingverplichting

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de boekwaarden die in deze jaarrekening gevolgd worden anderzijds. De berekening van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen geschiedt tegen de belastingtarieven die op het einde van het verslagjaar gelden, of tegen de tarieven die in de komende jaren gelden, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld.

Latente belastingvorderingen uit hoofde van verrekenbare verschillen en beschikbare voorwaartse verliescompensatie worden opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee verliezen kunnen worden gecompenseerd en verrekeningsmogelijkheden kunnen worden benut. De berekening van de latente belastingvorderingen en -verplichtingen geschiedt tegen de op het einde van het boekjaar geldende belastingtarieven.

Latente belastingen worden verantwoord voor tijdelijke verschillen inzake groepsmaatschappijen, deelnemingen en joint ventures, tenzij de SSHN in staat is het tijdstip van afloop van het tijdelijk verschil te bepalen en het niet waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil in de voorzienbare toekomst zal aflopen. Latente belastingvorderingen zijn opgenomen onder de financiële vaste activa, latente belastingverplichtingen zijn opgenomen onder de voorzieningen.

5.6.5 Voorziening energie

Ten behoeve van stimulering duurzame energie is deze voorziening getroffen. Besteding vindt plaats aan zonneboilers en zonnecollectoren, bemeteringsysteem en andere vormen van duurzame opwekking van energie.

5.7 Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.
Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt samen met de verschuldigde rentevergoeding zodanig bepaald dat de effectieve rente gedurende de looptijd van de schulden in de winst-en-verliesrekening wordt verwerkt.

De aflossingsverplichting voor het komend jaar van de langlopende schulden is opgenomen onder de kortlopende schulden.

5.8 Overige activa en passiva

Voor zover in het bovenstaande niet anders is aangegeven worden activa en passiva gewaardeerd op nominale waarde. Hierbij wordt op vorderingen, indien dit noodzakelijk is, een voorziening wegens mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht.

5.9 Reële waarde van financiële instrumenten

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

De reële waarde van de financiële instrumenten die op actieve markten worden verhandeld per de verslagdatum, wordt bepaald op basis van genoteerde beurskoersen zonder aftrek van transactiekosten. Voor financiële instrumenten die niet op een actieve markt worden verhandeld, wordt de reële waarde bepaald met passende waarderingsmethoden. Dergelijke methoden zijn onder meer:
- het gebruik maken van recente marktttransacties, tussen onafhankelijke partijen
- het gebruik maken van de actuele reële waarde van een ander instrument dat nagenoeg hetzelfde is
- analyse op basis van contant gemaakte kasstromen of andere waarderingsmodellen

Een overzicht van de reële waarde van de financiële instrumenten wordt verschaft in de toelichting op de financiëele instrumenten

5.10 Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en passiva

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

5.11 Operationele leasing

Leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen verbonden aan de eigendom niet bij de SSHN ligt, worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

6. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

6.1 Algemeen

Baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben voorzover deze gerealiseerd zijn. De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en overigens wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

6.1.1 Opbrengstverantwoording

Opbrengsten uit de levering van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper. Opbrengsten uit de levering van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

6.1.2 Bijzondere posten

Bijzondere posten zijn baten of lasten die behoren tot de gewone bedrijfsuitoefening, maar op grond van de aard, omvang of het incidentele karakter afzonderlijk worden toegelicht, teneinde een goed inzicht te geven in het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening van de corporatie en met name de ontwikkeling daarin. Bijzondere posten worden met het oog op de analyse en de vergelijkbaarheid van de resultaten zoveel als mogelijk naar aard en omvang afzonderlijk en ongesaldeerd toegelicht.

6.2 Bedrijfsopbrengsten

6.2.1 Huren

De huuropbrengsten zijn het resultaat van het gevoerde huurprijsbeleid van de groep, rekening houdend met de door het Rijk bepaalde kaders (zoals maximale huurverhoging, maximaal redelijke huur en maximale huursomstijging) en onder aftrek van huurderving wegens leegstand en oninbaarheid. De jaarlijkse huurverhoging is van overheidswege gebonden aan een maximum.

6.2.2 Vergoedingen

Het betreft de vergoedingen, die de huurders, naast de kale huur, verschuldigd zijn voor energiekosten, schoonmaakkosten, kosten complexbeheerder en dergelijke. Deze vergoedingen zijn gebaseerd op de geraamde kosten. Jaarlijks vindt er op grond van de werkelijke kosten verrekening met de bewoners plaats. Verder betreft het hier ook vergoedingen, die de huurders betalen voor een per complex variërend pakket aanvullende diensten (koelkasten, meubilair, glasverzekering, stoffering e.d.). Tekorten en overschotten van laatstgenoemde vergoedingen worden via de voorziening vaste servicekosten verrekend.

6.2.3 Overheidsbijdragen

Hieronder worden bijdragen of subsidies van de overheid alsmede de toerekening van de BWS-subsidie vanuit de egalisatierekening BWS verantwoord.

6.2.4 Overige bedrijfsopbrengsten

Hieronder vallen de huuropbrengsten van de huurpanden en de niet zijnde woningen. Daarnaast betreft het vergoedingen van administratiekosten voor huurcontracten en wachtlijsten. Via de servicekosten tenslotte worden vergoedingen ontvangen voor administratiekosten en voor het beheer van de wooncomplexen.

6.3 Bedrijfslasten

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

6.3.1 Afschrijvingen op (im)materiële vaste activa

De afschrijvingen op materiële vaste activa worden gebaseerd op basis van de verkrijging- of vervaardigingprijs minus de grondwaarde. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte economische levensduur. Met een mogelijke restwaarde wordt geen rekening gehouden. Over de grondwaarde wordt niet afgeschreven.

6.3.2 Overige waardeveranderingen (im)materiële vaste activa

De overige waardeveranderingen worden gebaseerd op de waardering van de betreffende activaposten. De onder deze post verantwoorde bedragen hebben betrekking op een afboeking dan wel terugneming van een bijzondere waardevermindering. Deze bijzondere waardevermindering ontstaat door een jaarlijkse toets van de reële waarde ten opzichte van de waarde gebaseerd op boekwaarde.

6.3.3 Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en verliesrekening voor ze verschuldigd zijn aan werknemers.

6.3.4 Pensioenen

De SSHN heeft een pensioenregeling bij de Stichting Pensioenfonds voor de woningcorporaties (SPW). Dit betreft een toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds. Hierbij is een pensioen toegezegd aan personeel op de pensioengerechtigde leeftijd, afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. Deze toegezegd-pensioenregeling is verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde-bijdrageregeling.
De SSHN betaalt op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan het pensioenfonds. Behalve deze premies heeft de SSHN geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregelingen. De SSHN heeft in geval van een tekort bij het fonds geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan hogere toekomstige premies De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze tot een terugstorting leiden of tot een vermindering van toekomstige betalingen.

6.3.5 Lasten onderhoud

Onder deze post worden alle direct aan het verslagjaar toe te rekenen kosten van onderhoud verantwoord. Van toerekenbaarheid is sprake als de daadwerkelijke werkzaamheden in het verslagjaar hebben plaatsgevonden.
Reeds aangegane verplichtingen waarvan de werkzaamheden nog niet zijn uitgevoerd op balansdatum worden verwerkt onder de niet uit de balans blijkende verplichtingen.
De SSHN kent geen eigen onderhoudsdienst, zodat er alleen sprake is van kosten van derden.
De lasten van onderhoud onderscheiden zich van activeerbare kosten door het feit dat er geen sprake is van een waardeverhoging van het actief.

6.3.6 Overige bedrijfslasten

De overige bedrijfslasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

6.3.7 Belastingen

Corporaties zijn verplicht over hun integrale activiteiten vennootschapsbelasting te betalen sinds 2008. Een en ander is vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst (VSO2). In deze VSO zijn specifieke bepalingen opgenomen met betrekking tot de waardering van posten op de fiscale openingsbalans en de wijze van resultaatname. De belasting over het resultaat wordt berekend op basis van het in de winst- en verliesrekening verantwoorde resultaat, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten. Tevens wordt rekening gehouden met de wijzigingen in de latente belastingvorderingen en -schulden uit hoofde van respectievelijk wijzigingen in het belastingtarief, herbeoordeling van de mogelijkheid tot realisatie van latente belastingvorderingen of een wijziging van de verwachte realisatie van een actief- of passiefpost. De aldus bepaalde belastingpost wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking heeft op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

6.3.8 Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

7. Belangrijke inschattingen ten aanzien van waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening wordt overeenkomstig BW2 Titel 9 opgesteld. Het management dient daartoe bepaalde veronderstellingen en schattingen te maken die van invloed zijn op de waardering van activa en verplichtingen, op de resultaatbepaling en de rapportage van voorwaardelijke activa en verplichtingen. De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen een subjectieve of complexe beoordeling van het management:

- Materiële vaste activa, minimum waarderingsregel
- Timing en verwerking van onrendabele investeringen nieuwbouw en herstructurering

7.1 Materiële vaste activa, minimum waarderingsregel

Onroerende en roerende zaken in exploitatie worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs of vervaardigingprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en (naar verwachting duurzame) bijzondere waardeverminderingen. Een bijzonder waardeverminderingverlies is het bedrag waarmee de boekwaarde de reële waarde duurzaam overschrijdt. Van duurzaamheid is sprake wanneer de verwachte reële waarde gedurende een periode van ten minste vijf jaar lager is dan de boekwaarde. De reële waarde wordt afhankelijk gesteld van de voorgenomen bestemming van complexen. De reële waarde van de onroerende zaken in exploitatie bestemd voor de verhuur is de bedrijfswaarde. De onroerende zaken kunnen voor langere of kortere termijn voor verhuur worden aangehouden.

De uitgangspunten van de reële waarde zijn deels afhankelijk van de interne beleidsvoornemens van de SSHN. Deze beleidsvoornemens komen ondermeer tot uitdrukking in het strategisch voorraadbeheer waarbij eigen keuzes worden gemaakt ten aanzien van verhuur, levensduur, kwaliteits- en huurniveaus. Voor zover mogelijk hanteert de SSHN binnen de sector gangbare uitgangspunten.

7.2 Timing en verwerking van onrendabele investeringen nieuwbouw en herstructurering

In de jaarrekening worden naast juridisch afdwingbare verplichtingen tevens feitelijke verplichtingen verwerkt die kunnen worden gekwalificeerd als "intern geformaliseerd en extern gecommuniceerd". Hiervan is sprake wanneer uitingen namens de corporatie zijn gedaan richting huurders, gemeenten en overige stakeholders aangaande verplichtingen inzake toekomstige nieuwbouwprojecten. Van een feitelijke verplichting is sprake indien de aannemingsovereenkomst inzake nieuwbouw ondertekend is.

De aannames gedaan bij de financiele impact van bovengenoemde feitelijke verplichtingen kunnen afwijken bij daadwerkelijke realisatie van de projecten. Planvorming kan ondermeer wijzigingen in de tijd ondergaan door bewegingen in het prijs/kwaliteitsniveau van leveranciers, wettelijke procedures en aanpassingen in de voorgenomen bouwproductie.

7.3 Verwerking fiscaliteit

Ten aanzien van de acute belastinglast en belastinglatenties in de jaarrekening heeft de SSHN een aantal standpunten ingenomen die eerst bij afwerking van de aangifte over de verslagjaren 2008 tot en met 2014 door de fiscus zullen worden getoetst. De belangrijkste standpunten betreffen:

- De waardebepaling van het vastgoed voor de beginbalans;
- Het onderscheid tussen onderhoudskosten en investeringen;
- De verwerking van de vaste servicekosten;
- Het treffen van een onderhoudsvoorziening.

Dientengevolge kan de fiscale last over 2015 en voorgaande jaren nog wijzigingen ondergaan en de belastinglatenties een andere waarde kennen.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

8. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij deze methode wordt het nettoresultaat aangepast voor posten van de winst- en verliesrekening die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in het verslagjaar, mutaties in de balansposten en posten van de winst- en verliesrekening waarvan de ontvangsten en uitgaven niet worden beschouwd als behorende tot de operationele activiteiten.

De liquiditeitspositie in het kasstroomoverzicht bestaat uit de liquide middelen onder aftrek van bankkredieten. In het kasstroomoverzicht wordt onderscheid gemaakt tussen operationele, investerings- en financieringsactiviteiten.

De kasstromen uit hoofde van de financiering zijn gesplitst in kasstromen met betrekking tot mutaties in de hoofdsom (opgenomen onder financieringsactiviteiten) en betaalde interest (opgenomen onder operationele activiteiten). De investeringen in materiële vaste activa worden opgenomen onder aftrek van de onder overige schulden voorkomende verplichtingen.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. De verkrijgingprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De geldmiddelen die in de verworven groepsmaatschappij aanwezig zijn, zijn van de aankoopprijs in aftrek gebracht.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

9. Toelichting op de geconsolideerde balans
(x € 1.000)

Ref

ACTIVA

VASTE ACTIVA

1 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa zijn in het navolgende schema samengevat.

Onroerende en roerende zaken in exploitatie

	Sociaal Vastgoed in exploitatie	Onroerende zaken niet zijnde woningen	Overige zaken in exploitatie	Sociaal Vastgoed in ontwikkeling	Kantoren	Overige zaken ten dienste van de exploitatie	Totaal
Verkrijgingsprijzen	170.036	4.910	3.137	11.987	1.803	1.274	193.147
Cumulatieve afschrijvingen	-49.833	-166	-2.917	0	-1.146	-906	-54.967
Cumulatieve waardemutaties	-14.348	-3.872	0	-4.703	0	25	-22.898
Boekwaarde ultimo 2014	**105.856**	**872**	**221**	**7.284**	**657**	**393**	**115.283**
Inv. Marienbosch	14.350	0	0	-11.987	0	0	2.363
Investeringen	1.832	54	11	5.618	41	175	7.731
Desinvesteringen	-2.000	0	0	0	0	-23	-2.023
Afschrijvingen	-3.908	-26	-69	0	-105	-104	-4.213
Afschrijvingen desinvesteringen	1.586	0	0	0	0	11	1.598
Waardeverandering	-1.048	-227	-	-3.752	0	0	-5.027
Waardeverandering Marienbosch	-2.677	0	0	4.703	0	0	2.026
Totaal mutaties	**8.134**	**-199**	**-57**	**-5.418**	**-64**	**59**	**2.455**
Verkrijgingsprijzen	184.218	4.964	3.149	5.618	1.844	1.426	201.218
Cumulatieve afschrijvingen	-52.155	-192	-2.985	0	-1.251	-999	-57.582
Cumulatieve waardemutaties	-18.073	-4.099	0	-3.752	0	25	-25.899
Boekwaarde ultimo 2015	**113.990**	**673**	**163**	**1.866**	**593**	**452**	**117.738**

Het complex Marienbosch is in 2015 in gebruik genomen. De totale investering is nu zichtbaar in 'Sociaal Vastgoed in expl.'

Aantal woningen

In de post onroerende zaken zijn 1862 zelfstandige en 3803 onzelfstandige woningen opgenomen. De panden en wooncomplexen zijn gebouwd op eigendomsgrond, behalve complex Sterrenbosch dat op erfpacht grond van de RU gebouwd is.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Afschrijvingsmethode en -termijnen

Alle materiële vaste activa worden op basis vanaf 2011 lineair volledig afgeschreven, vanaf 2012 wordt de componentenmethode toegepast. Daarbij wordt op grond niet afgeschreven en bedragen de afschrijvingstermijnen respectievelijk voor het casco 50 jaar, voor de installaties, afhankelijk van het soort wordt in 35/20/15 jaar afgeschreven en de inrichting, keukens en douches in 15 jaar.

Overige Zaken in exploitatie

In de overige zaken zijn begrepen posten met een boekwaarde van € 28.561 die worden gefinancierd door middel van financial lease. Alle overige vaste activa, zoals het studenteninternet en andere zaken, zijn juridisch en economisch in vrije eigendom van de SSHN.

Onroerende zaken in ontwikkeling

De post onroerende zaken in ontwikkeling betreft investeringen in de projecten 'Mariënbosch', 'RW5 Toren' en 'Dominicanenstraat'.

Overige zaken ten dienste van de exploitatie

In deze post is begrepen de kantoorinventaris, computerapparatuur en auto's. Er wordt lineair afgeschreven op basis van de volgende verwachte gebruiksduur:

- bedrijfsterreinen: geen afschrijving
- automatisering: 3 jaar
- bedrijfsauto's: 3 jaar
- inventaris kantoor: 5 of 10 jaar
- kantoorgebouw (excl. grond): 50 jaar
- het kantoorgebouw wordt als geheel en niet naar componenten afgeschreven aangezien de invloed van het verschil in afschrijving op het resultaat en vermogen niet significant is.

De actuele waarde (vervangingswaarde of lagere bedrijfswaarde) van de onroerende en roerende zaken ten dienste van de exploitatie, met uitzondering van de bedrijfsterreinen en kantoorpanden, wijkt niet significant af van de historische kostprijs.

Zekerheden

Er zijn geen activa als zekerheid gesteld voor de verstrekte leningen. Het bezit is geheel gefinancierd met kapitaalmarktleningen onder overheidsgarantie.

Verzekeringen

Alle onroerende zaken zijn verzekerd tegen brand, ontploffing, vlieg, storm en blikseminslagschade. De kamers en woningen zijn zonder onderdekking verzekerd op een collectieve polis van KENCES. Jaarlijks wordt de premie aangepast aan het indexcijfer voor nieuwbouwwoningen zoals dit door het CBS wordt berekend.

WOZ - waarde

De totale waarde van de onroerende en roerende zaken in exploitatie en ten dienste van de exploitatie bedraagt op basis van de waarde welke gehanteerd wordt voor de onroerende zaak belasting (peildatum 01-01-2015) in totaal € 242 miljoen.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Bedrijfswaarde onroerende en roerende zaken in exploitatie

Het totale bezit van de SSHN is gericht op verhuur aan studerenden. Voor de beleidsvoering wordt de bedrijfswaarde van het bezit van de SSHN per complex berekend. Jaarlijks wordt de historische kostprijs getoetst aan de bedrijfswaarde. Waardering vindt plaats op basis van de minimumwaarderingsregel. De bedrijfswaarde wordt gevormd door de contante waarde van de kasstromen uit hoofde van toekomstige exploitatieopbrengsten en toekomstige exploitatielasten over de geschatte resterende levensduur van de complexen. De bedrijfswaarde is gebaseerd op doorexploitatie van het sociaal vastgoed totdat het vastgoed door sloop teniet gaat. Hierbij wordt een restwaarde voor de grond ingerekend, afgeleid van de huidige bestemming van het sociaal vastgoed (i.c. sociale huurwoning). De kasstroomprognoses zijn gebaseerd op redelijke en onderbouwde veronderstellingen die de beste schatting van het bestuur weergeven van zijn beleid en de economische omstandigheden die van toepassing zullen zijn gedurende de resterende economische levensduur van het complex. Deze veronderstellingen zijn nader geconcretiseerd in de onderstaande uiteenzetting van de gehanteerde uitgangspunten.

Bedrijfswaarde uitgangspunten 2015	2015-2020	2021 en verder
Huurstijging	1,0%	2,0%
Huurderving (0,1%)	1%	0,5%
Mutatiegraad	28%	28%
Variabele lasten stijging	2%	2,5%
Onderhoudskosten stijging	2%	2,5%
Rekenrente uitgangspunten	5%	5%
Minimum levensduur in jaren	15	15

De kasstroomprognoses zijn voor de eerste vijf jaar gebaseerd op de intern geformaliseerde meerjarenbegroting waarbij voor de verwachte gecontracteerde en niet gecontracteerde onderhoudsuitgaven, erfpacht en overige contracten is ingerekend. De kosten van planmatig en groot onderhoud worden gebaseerd op de in de meerjarenonderhoudsbegroting onderkende cycli per component. Voor latere jaren worden de kasstroomprognoses geschat door extrapolatie van de meerjarenbegroting gebruikmakend van een vast groeipercentage voor inflatie en huurstijging. De opbrengsten voor de administratiekosten huurcontracten, de opbrengsten voor de inschrijving op de wachtlijsten en de beheervergoeding van o.a. het complex De Gouverneur zijn als overige baten in de bedrijfswaarde ingerekend. De uitgaven voor het planmatige onderhoud zijn, conform de meerjarenonderhoudsbegroting, voor alle complexen ingerekend. De te betalen vennootschapsbelasting maakt geen onderdeel uit van de bedrijfswaarde.
De periode waarover contant gemaakt wordt loopt parallel met de geschatte resterende levensduur van de complexen/investering variërend van 15 tot 49 jaar, de minimale levensduur is gesteld op 15 jaar.
De bedrijfswaarde bedraagt in het verslagjaar € 190 miljoen en is met een bedrag van € 5 mln. gedaald ten opzichte van de bedrijfswaarde ultimo voorgaand verslagjaar.
De voornaamste oorzaken voor deze mutatie zijn: de ingebruikname van complex Mariënbosch (+€ 11,7 mln.), uitbreiding van De Gouverneur (+€0,3 mln.), verlaging discontovoet van 5,25% naar 5% (+€ 6,6 mln.), verlaging van de variabele lasten en onderhoudskosten percentages van 3% naar 2,5% (+€9, 2 mln.), effect van wijziging berekeningswijze bedrijfswaarde van post- naar medionumerando (+€ 5mln.), aanpassing van het huurbeleid (-€ 22 mln.) door het verlagen van de huren naar 85% voor onzelfstandige eenheden en 95% bij zelfstandige eenheden en door aanpassing van de huren aan de toewijzingsgrens van € 576,87, aanpassing onderhoudsbeleid (-€ 14,6 mln.) en overige mutaties (-€1,2 mln.).

Ref	Geconsolideerde jaarrekening SSHN 2015	2014
Financiële vaste activa		
Latente belasting vorderingen		
De samenstelling van verwerkte en niet opgenomen beschikbare verrekenbare tijdelijke verschillen en compensabele verliezen is als volgt:		
latentie vaste sk voor 2008	0	7
latentie compensabele verliezen	0	447
latentie agio leningen portefeuille	0	115
latentie vaste sk na 2008	1.713	1.487
latentie commerciele voorziening vaste servicekosten	182	201
latentie voorziening energiebudget	13	29
Boekwaarde per 31 december	**1.908**	**2.287**
Totaal financiële vaste activa	**1.908**	**2.287**

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

VLOTTENDE ACTIVA

Ref		2015	2014
3 Vorderingen			
Huurdebiteuren			
Te vorderen van huidige bewoners		85	248
Te vorderen van vertrokken bewoners		91	32
Totaal huurdebiteuren		**176**	**280**

Deze zijn nominaal gewaardeerd.
De huurachterstanden bedragen ultimo boekjaar 0,84 % (2014: 1,5 %) van de bruto jaarhuur.

Overige vorderingen			
Te vorderen omzetbelasting		2.253	2.172
Diverse debiteuren		128	30
Vordering Gemeenten / Provincien		0	31
Pensioenfonds		154	0
Te vorderen loonheffing		10	0
Totaal overige vorderingen		**2.545**	**2.233**

Van de totale BTW vordering bedraagt k€ 2.286 de verrekening van de btw ivm short-stay verblijf over 2014 en 2015.
Het grootste deel van de vordering is gevormd door de nieuwbouw van complex Talia, waar 155 eenheden zijn gelabeld als short-stay eenheden.

Overlopende activa			
Te vorderen rente banken en beleggingen		0	58
Voorraad linnen- en keukenpakketten		18	10
Te vorderen Mooiland		4	17
Overige overlopende activa		147	138
Totaal overlopende activa		**169**	**223**
Totaal vorderingen		2.890	2.736
4 Liquide middelen			
Direct opvraagbaar:			
Rabobank		1.310	246
Overige banken		3.828	3.625
Op termijn uitgezet:			
Depositorekening		56	3
Totaal liquide middelen		**5.194**	**3.874**
Totaal vlottende activa		8.084	6.610

Het gehele deel van de liquide middelen staat ter vrije beschikking van de SSHN.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Toelichting op de geconsolideerde balans
(x € 1.000)

Ref		2015	2014
	PASSIVA		
	5 Eigen vermogen		
	Overige reserves		
	Saldo per 31 december	40.959	44.200
	Totaal herrekende overige reserves per 1 januari	**40.959**	**44.200**
	Jaarresultaat		
	Jaarresultaat	5.171	-3.242
	Totaal herrekende overige reserves per 31 december	**46.130**	**40.959**
	Totaal eigen vermogen	46.130	40.959

6 Voorzieningen

	Voorziening vaste servicekosten	Voorziening onrendabele top	Voorziening latente belasting verplichtingen	Voorziening energiebudget	Voorziening verlieslatende contracten	Voorziening totaal
Saldo per 1 januari	802	4.031	3.465	116	0	8.414
Dotatie	1.663	0	2.127	0	580	4.370
Ontrekking	-1.735	-4.031	0	-64	0	-5.830
Saldo per 31 december	**730**	0	**5.593**	**52**	**580**	**6.954**

De voorziening latente belastingverplichtingen is gevormd voor belastbare tijdelijke verschillen in de fiscale waardering en de waardering van de materiële vaste activa. In 2012 is er fiscaal een onderhoudsvoorzieing gevormd. De voorzieningen zijn als een verplichting op lange termijn aan te merken.
Het saldo op de voorziening 'onrendabele top' , dat betrekking had op de bouw van de RWS toren, is in 2015 opgenomen als waardevermindering binnen de MVA.
De voorziening 'verlieslatende contracten' is gevormd i.v.m. een negatieve bedrijfswaarde van complex 'Van Nispenstraat'.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Ref

2015 **2014**

7 Langlopende schulden

	2015 looptijd korter dan 5 jaar	2015 looptijd langer dan 5 jaar	2015 totaal	2015 rentevoet	2014 totaal	2014 rentevoet
Leningen kredietinste...	3.500	62.500	66.000	2,24 %	66.750	2,38 %
Waarborgsommen	323	0	323	1,00 %	532	2,00 %
Overige schulden	935	0	935	0,00 %	985	0,00 %

De aflossingsverplichtingen binnen 12 maanden na afloop van het jaar zijn opgenomen onder de kortlopende schulden. De aflossingsverplichting voor 2016 bedraagt € 1.750.000.

Leningen kredietinstellingen		
Saldo leningen per 1 januari	**66.750**	**53.500**
Ontvangen nieuwe leningen	15.000	22.500
Afgelost in boekjaar	-14.000	-7.500
Af te lossen leningen in het volgende jaar	-1.750	-1.750
Saldo leningen per 31 december	**66.000**	**66.750**

Voor de door het WSW geborgde leningen heeft de SSHN zich verbonden het onderliggend onroerend goed in exploitatie met een WOZ waarde van € 207 miljoen niet zonder toestemming te bezwaren, van bestemming te veranderen, te vervreemden of teniet doen gaan.
De reële waarde van de langlopende leningen bedraagt -/- k€ 96.587.

Waarborgsommen		
Waarborgsommen nominaal	284	482
Renteverplichting waarborgsommen	39	50
Totaal waarborgsommen	**323**	**532**

De waarborgsommen betreffen de volgens huurovereenkomst van huurders ontvangen bedragen, die dienen als eerste zekerheid voor de voldoening van het bedrag dat bij beëindiging van de huurovereenkomst door de huurder verschuldigd moet zijn aan mutatiekosten en achterstallige huur. Aan nieuwe huurders wordt geen waarborgsom meer gevraagd.

De huurders ontvangen hier een interestvergoeding voor. Vanaf 2004 t/m 2009 bedraagt het interestpercentage 4%, in het jaar 2010 3,5%, 2011 2,5% en 2012, 2013 en 2014 2%. Voor 2015 is gerekend met 1%. De waarborgsom inclusief de rente wordt bij beëindiging van de huurovereenkomst verrekend c.q. terugbetaald. De reële waarde van de waarborgsommen bedraagt: € 288.374.

Overige schulden		
Saldo per 1 januari	**985**	**1.036**
Aflossing	-50	-50
Saldo per 31 december	**935**	**986**

Totaal langlopende schulden	**67.258**	**68.268**

Ref	Geconsolideerde jaarrekening SSHN 2015	2014
8 Kortlopende schulden		
Schulden aan leveranciers	1.378	816
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Pensioenfonds	0	22
Totaal belastingen en premies sociale verzekeringen	**0**	22
Te betalen VPB	99	0
Overige schulden		
Te verrekenen/restitueren variabele servicekosten	1.541	1.099
Reguliere aflossingen in het volgende jaar	1.750	1.750
Overige schulden algemeen	212	583
Totaal overige schulden	3.503	3.432
Overlopende passiva		
Niet vervallen renteverplichting ultimo boekjaar	899	908
Vooruitontvangen huren huidige en toekomstige bewoners	141	129
Niet opgenomen vakantiedagen	135	230
Nog te ontvangen facturen onderhoud	285	450
Overige overlopende passiva	82	83
Totaal overlopende passiva	1.542	1.800
Rekening courant CV Heyendaal		
Rekening courant CV Heyendaal	366	470
Totaal rekening courant CV Heyendaal	**366**	470
Totaal kortlopende schulden	7.388	6.540

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

10 Financiële instrumenten

Binnen het treasurybeleid van de SSHN dient het gebruik van financiële instrumenten ter beperking van inherente (rente-, looptijden- en markt-)risico's. Op grond van het vigerende interne treasurystatuut, versie juni 2015, is het gebruik van financiële instrumenten, onder voorwaarden toegestaan om tegenvallers in het jaarlijkse renteresultaat tegen te gaan.

Valutarisico
De SSHN is alleen werkzaam in Nederland en loopt geen valutarisico.

Renterisico
De SSHN loopt renterisico over de rentedragende vorderingen (met name onder financiële vaste activa, effecten en liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden (waaronder schulden aan kredietinstellingen).
Voor vorderingen en schulden met variabele renteafspraken loopt de SSHN risico ten aanzien van toekomstige kasstromen, met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt de SSHN risico's over de marktwaarde.
Met betrekking tot de vorderingen worden geen financiële derivaten met betrekking tot renterisico gecontracteerd. Met betrekking tot bepaalde vastrentende schulden (schulden aan kredietinstellingen) heeft de SSHN renteswaps gecontracteerd, zodat zij vaste rente ontvangt en variabele rente betaalt.

Kredietrisico
De SSHN heeft geen significante concentraties van kredietrisico.

Liquiditeitsrisico
De SSHN beschikt over een kredietfaciliteit bij haar huisbankier zonder verstrekking van nadere zekerheden. Zekerheden, het eerste hypotheekrecht over de panden zijn wel verstrekt aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.
De effecten opgenomen onder de financiële vaste activa en de vlottende activa worden gewaardeerd tegen de reële waarde. Alle overige in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn gewaardeerd tegen de (geamortiseerde) kostprijs. Dit is de nominale waarde, tenzij anders vermeld. Financiële instrumenten, zoals renteswaps, worden in beginsel gewaardeerd tegen marktwaarde, waarbij baten en lasten voortvloeiend uit veranderingen in de reële waarde in de winst- en verliesrekening worden verwerkt. Deze uitgangspunten kunnen voor de verslaggeving tot ongewenste resultaten leiden. Bij een daling van de (vaste) rente na afsluiting van bijvoorbeeld een (payer) swap zou dit - naast de reguliere rentebetalingen - kunnen leiden tot jaarlijks fluctuerende resultaten, terwijl het doel van de constructie juist is de rentelasten voor meerdere jaren te fixeren.
Onder voorwaarden kan om deze reden 'hedge accounting' worden toegepast dat - bij een effectieve toepassing - geen schommelingen in het resultaat veroorzaakt. Hiervoor is het noodzakelijk dat de 'hedge-relatie' (de relatie tussen het instrument en het afgedekte renterisico) effectief is en op een goede wijze wordt gedocumenteerd. De SSHN maakt binnen de kaders van haar treasurybeleid gebruik van afgeleide financiële instrumenten zoals renteswaps ter afdekking van de gelopen risico's inzake de renteschommelingen. Zij gebruikt deze instrumenten uitsluitend indien er een onderliggende lening aanwezig is en de toepassing tot een positie van de totale leningen/beleggingen-portefeuille leidt welke vergelijkbaar is met een positie zonder gebruik te maken van deze instrumenten. De groep heeft een aantal renteswaps afgesloten om renterisico's voortvloeiend uit leningcontracten met een variabele rente af te dekken. Dergelijke financiële instrumenten worden bij de eerste waardering in principe gewaardeerd tegen de reële waarde. Deze instrumenten worden gewaardeerd tegen kostprijs onder toepassing van kostprijshedge-accounting. De waardemutaties van de swaps worden bij een effectieve hedge niet in het resultaat verwerkt zodat de beoogde vaste rente wordt gerealiseerd.

Op het moment van de eerste verantwoording worden de derivaten gerubriceerd onder de reikwijdte van RJ 290 op portefeuillebasis in de subcategorieën derivaten met toepassing van kostprijshedge-accounting en overige derivaten.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Derivaten met toepassing van kostprijshedge-accounting
De afdekkingen worden verwerkt volgens kostprijshedge-accounting, waarbij wordt voldaan aan de volgende daartoe gestelde voorwaarden:
- de algemene hedgestrategie, hoe de hedgerelaties passen in de doelstellingen van risicobeheer en de verwachting aangaande de effectiviteit van deze hedgerelaties zijn gedocumenteerd;
- de in het soort hedgerelatie betrokken hedge-instrumenten en afgedekte posities zijn gedocumenteerd;
- de ineffectiviteit is in de winst-en-verliesrekening onder de post financiële baten en lasten verwerkt.

De afdekkingen die aan deze voorwaarden voor hedge-accounting voldoen, worden als volgt verantwoord:
Indien de afgedekte post tegen kostprijs in de balans wordt verwerkt, dan wordt ook het derivaat tegen kostprijs gewaardeerd. Zolang de afgedekte post in de kostprijshedge nog niet in de balans is verwerkt, wordt ook het hedge-instrument niet geherwaardeerd. Indien de afgedekte positie van een verwachte toekomstige transactie leidt tot een financieel actief of een financiële verplichting, dan worden de daarmee verbonden nog niet in het resultaat verwerkte winsten of verliezen in dezelfde periode(n) in de winst- en verliesrekening verantwoord als waarin het verkregen actief of de aangegane verplichting van invloed is op resultaat.
Indien de afgedekte positie van een verwachte toekomstige transactie leidt tot de opname van een niet-financieel actief of een niet-financiële verplichting of indien een verwachte toekomstige transactie betreffende een niet-financieel actief of een niet-financiële verplichting een bindende overeenkomst wordt waarvoor kostprijshedge-accounting wordt toegepast, worden de hiermee samenhangende nog niet in het resultaat verwerkte winsten en verliezen verantwoord in de winst-en-verliesrekening in dezelfde periode(n) als waarin het verworven actief of de aangegane verplichting het resultaat beïnvloedt.
Tot het moment van verantwoording in de winst-en-verliesrekening, worden eventueel gerealiseerde winsten of verliezen van hedge-instrumenten als overlopende posten op de balans opgenomen.

Kostprijshedge-accounting wordt beëindigd indien:
Het hedge-instrument afloopt, wordt verkocht, beëindigd of uitgeoefend. Het cumulatieve gerealiseerde resultaat op het hedge-instrument dat nog niet in de winst-en-verliesrekening was verwerkt toen er sprake was van een effectieve hedge, wordt afzonderlijk in de overlopende posten in de balans verwerkt tot de afgedekte transactie plaatsvindt.
De hedge-relatie niet meer voldoet aan de criteria voor hedge accounting. Indien de afgedekte positie een in de toekomst verwachte transactie betreft, vindt de verwerking van de hedgeresultaten als volgt plaats:
Indien de verwachte transactie naar verwachting nog plaatsvindt, wordt hedge accounting vanaf dat moment stopgezet. Het hiermee samenhangende cumulatieve resultaat op het hedge-instrument dat in de periode waarin de hedge effectief was buiten de winst-en-verliesrekening of off-balance was gehouden, blijft afhankelijk van de situatie off balance of op de balans.
Indien de verwachte transactie naar verwachting niet meer plaatsvindt wordt het hiermee samenhangende cumulatieve resultaat op het hedge-instrument dat in in de periode waarin de hedge effectief was buiten de winst-en-verliesrekening of off-balance was gehouden, naar de winst-en-verliesrekening overgebracht.

Overige derivaten (zonder toepassing van kostprijshedge-accounting)
Overige derivaten met een beursgenoteerde onderliggende waarde worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de reële waarde. Baten en lasten die voortvloeien uit veranderingen in de reële waarde worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Overige derivaten met een onderliggende waarde die niet-beursgenoteerd zijn, worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de kostprijs. Baten en lasten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt zodra de derivaten aan een derde worden overgedragen of een bijzondere waardevermindering ondergaan. Indien de reële waarde negatief is, wordt een voorziening opgenomen voor verlieslatende contracten.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

11. Niet in de balans opgenomen regelingen

Huurverplichtingen

Het jaarlijks bedrag van met derden aangegane huurverplichtingen van onroerend goed bedraagt in totaal k € 1.989 (exclusief beheervergoeding). Totale verplichting alle jaren is k€ 19.016 , waarvan < 5 jr k€ 8.230 en > 5 jaar k€ 10.786.

Obligo WSW

Het WSW stelt zich borg jegens de geldgever voor de betaling van de leningsverplichtingen. Op grond van deze borgstelling zijn corporaties verplicht een obligo aan te houden ter grootte van een bepaald percentage (2015: 3,85%) over het schuldrestant van de door hun aangetrokken en door het WSW geborgde leningen. Met deze obligoverplichting staan woningcorporaties als deelnemer van het WSW garant voor elkaar. Per 31 december 2015 heeft de SSHN een aangegane obligoverplichting van € 2,541 miljoen (2014: € 2,570 miljoen). Deze verplichting is voorwaardelijk: zij is opeisbaar indien de borgstellingsreserve (risico- of garantievermogen) van het WSW niet voldoende is om op grond van aanspraken van geldgevers de betalingsverplichtingen van WSW-deelnemers over te nemen.

Verbonden partijen

Gedurende 2015 is de directeur bestuurder opgetreden als bestuurder-vennoot van de CV Heyendaal. Binnen deze CV vindt de exploitatie plaats van complex de Gouverneur.

Aangegane leningen transacties

In 2015 is een roll over leningen van € 5 miljoen aangetrokken en heeft er tweemaal een opslagherziening voor een basisrentente lening plaatsgevonden.

Treasury

In juni 2015 is een nieuw treasurystatuut door de Raad van Commissarissen goedgekeurd. Het treasurybeleid is uitgevoerd vanuit het treasury jaarplan 2015, met daarin opgenomen het financieel beleid vastgesteld door de Raad van Commissarssen. In het treasurystatuut wordt het gebruik van niet complexe derivaten onder voorwaarden toegestaan. Deze instrumenten worden uitsluitend toegepast in het kader van beperking van renterisico's/looptijdrisico's.

Toegepaste grondslagen voor de verwerking van deze instrumenten zijn volledig in overeenstemming met hetgeen algemeen aanvaard is. Hieronder wordt nader informatie verstrekt over de instrumenten die gebruikt worden voor het beheersen van rente- en looptijdenrisico's, alsmede over de omvang en risico's van deze instrumenten. Het rente- en looptijdenbeleid van de corporatie is erop gericht jaarlijks niet meer dan 10% renterisico te lopen ten opzichte van de totale leningenportefeuille.

De SSHN heeft ter afdekking van haar toekomstig renterisico's derivaten afgesloten met de volgende modaliteiten:-3 swaps met hoofdsom van in totaal € 22,5 miljoen, de SSHN ontvangt variabele 3 maands Euribor rente en betaalt een vaste rente. Aan de swaps zijn (roll over)leningen gekoppeld. Voor een tweetal swaps met een hoofdsom van € 17,5 miljoen is een Mutual Break Loss clausule afgesproken in 2020/2021, waarbij de mogelijkheid bestaat voor beide partijen de swaps tegen marktwaarde verrekening te ontbinden. De 3 renteswaps, totaal € 22,5 miljoen hebben ultimo 2015 een negatieve marktwaarde van circa € 12,6 miljoen (2014 € 13,8 miljoen). De looptijden zijn respectievelijk € 5 miljoen tot 2022 met vaste rente van 5,13%, € 5 miljoen tot 2025 tegen een rente van 3,88% en € 12,5 miljoen tot 2057 tegen een rente van 3,93%. SSHN zal in de eerste helft van 2016 een plan opstellen om de benodigde maatregelen te treffen om tijdig en zo nodig risicomatigend te anticiperen.

Aansprakelijkheid ingevolge art. 2:403 BW

SSHN heeft aansprakelijkheidsstellingen overeenkomstig artikel 2:403 BW voor haar aandeel in

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

groepsmaatschappij CV Heyendaal afgegeven.

Operationele lease

De groep heeft als lessee operationele leasecontracten voor multifunctionele kopiers en ondergrondse vuilcontiners afgesloten. De toekomstige minimale leasebetalingen daarvan zijn € 4104,-.

Prestatieafspraken

De SSHN heeft met de gemeente Nijmegen meerjarige afspraken 2010-2014 gemaakt over de ontwikkeling van woningen en energiebesparende maatregelen. Deze afspraken zijn met een jaar verlengd in 2015. Door invulling van het huidige bouwprogramma voldoet de SSHN ruimschoots aan deze overeenkomst. In 2016 worden er nieuwe afspraken met de gemeente Nijmegen gemaakt.

Herzieningswet Toegelaten Instellingen Volkshuisvesting

De Eerste Kamer stemde dinsdag 17 maart 2015 unaniem in met de herzieningswet Toegelaten Instellingen Volkshuisvesting. Dit wetsvoorstel beoogt het functioneren van woningcorporaties als ondernemingen met een maatschappelijke taak te verbeteren. Daartoe worden de Woningwet en een aantal andere wetten gewijzigd. Naast het effect op de relatie met de externe stakeholders zal de herzieningswet ook van invloed zijn op het te voeren beleid door de corporatie. Vanuit de herzieningswet worden restricties gelegd op activiteiten en het te volgen huurbeleid. De mogelijke effecten doen zich voor bij het kunnen ontwikkelen van bestaande projectenportefeuille, de samenstelling en financiering van het niet DAEB bezit, de wijze waarop woningtoewijzing dient plaats te vinden en de huurprijs die gevraagd kan worden. Dit kan zijn weerslag hebben op kasstromen en daarvan afgeleid de waardering van het vastgoed. Omdat op onderdelen Algemene Maatregelen van Bestuur nog moeten worden ingevuld en de uitwerking door de corporatie van bovenstaande nog dient plaats te vinden is het op dit moment niet mogelijk om de financiële effecten te kwantificeren.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

12. Toelichting op de geconsolideerde winst - en verliesrekening

(x € 1.000)

Ref		2015	2014
	Bedrijfsopbrengsten		
	9 Huren		
	Te ontvangen netto huren:		
	Woningen en woongebouwen in exploitatie	21.010	18.963
	Huurderving wegens leegstand	-37	-93
	Huurderving wegens oninbaarheid	-3	-12
	Totaal huurderving	**-40**	**-105**
	Totaal huren	**20.970**	**18.858**

De jaarlijkse huurverhoging per 1 juli 2015 bedraagt gemiddeld 1,53%, excl. harmonisatie. Daarnaast zijn in 2015, naast een aantal nieuwe eenheden binnen bestaande complexen, ook nieuwe complexen in gebruik genomen, t.w. Marienbosch en Dominicanenstraat. De bijdrage hiervan aan de totale huursom over 2015 bedraagt 5,85%.

	10 Vergoedingen		
	Overige goederen leveringen en diensten:		
	Opbrengsten variabele servicekosten	5.831	5.198
	Opbrengsten vaste servicekosten	1.658	1.481
	Opbrengsten kabel / tv complexen	342	271
	Totaal vergoedingen	**7.831**	**6.950**
	11 Overige bedrijfsopbrengsten		
	Huren huurpanden en niet zijnde woningen	2.126	1.015
	Vergoeding adm.kosten huurcontracten	62	66
	Vergoeding adm.kosten inschrijving wachtlijsten	111	115
	Vergoeding adm.kosten via servicekosten	156	142
	Vergoeding kosten complexbeheerders	145	136
	Overige vergoedingen	127	65
	Totaal overige bedrijfsopbrengsten	**2.727**	**1.539**

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Bedrijfslasten

Ref		2015	2014
12	**Afschrijvingen op materiële vaste activa**		
	Onroerende en roerende zaken in exploitatie		
	Woningen en woongebouwen	3.912	3.623
	Onroerende zaken niet zijnde woningen	26	26
	Overige zaken in exploitatie	69	69
	Totale afschrijvingen onroerende en roerende zaken in exploitatie	**4.007**	**3.718**
	Onroerende en roerende zaken t.d.v. de exploitatie		
	Kantoorpand en kantoorruimten	102	101
	Overige zaken tdv exploitatie	104	78
	Totale afschrijvingen onroerende en roerende zaken t.d.v. de exploitatie	**206**	**179**
	Totale afschrijvingen onroerende en roerende zaken in exploitatie	**4.213**	**3.897**

Over de grond vindt er geen afschrijving plaats.

13	**Overige waardeveranderingen (im)materiële vaste activa**		
	Waardevermindering	2.269	5.432
	Waardevermeerdering	-2.305	0
	Overige waardeverandering (im)materiele vaste activa	**-36**	**5.432**

De waardevermindering ad k€ 2269 betreft de complexen Van Nispenstraat (k€ 989), Talia (k€ 1053) en garages Sterrenbosch (k€227). De waardevermeerdering ad k€ 2305 betreft een correctie op de onrendabele top van de RWS toren (k€ 279) en van complex Marienbosch (k€ 2026).

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Ref	2015	2014
14 Personele kosten		
Lonen en salarissen	2.011	2.001
Sociale lasten	285	332
Pensioenen	315	343
Totaal personeelskosten	**2.611**	**2.676**

Ten opzichte van 2014 is het personeelsbestand gemiddeld afgenomen met 0,4 fte naar 35,8 fte per ultimo.

15 Lasten onderhoud		
Groot/projectmatig onderhoud	1.348	2.769
Planmatig/jaarlijks onderhoud	601	708
Klachten/mutatie-onderhoud	692	860
Totaal lasten onderhoud	**2.641**	**4.337**

16 Overige bedrijfslasten (incl. te restitueren servicekosten)		
Beheerskosten		
Overige personele kosten	150	123
Algemene beheers- en administratiekosten	673	661
Automatiseringskosten	337	363
Bestuurskosten	60	41
Subtotaal beheerskosten	**1.220**	**1.188**
Heffingen		
Belastingen	923	801
Verzekeringen	56	42
Saneringssteun CFV	0	702
Verhuurdersheffing	619	0
Subtotaal heffingen	**1.598**	**2.085**
Overige bedrijfslasten		
Bedrijfslasten huurpanden/niet zijnde woningen	1.697	624
Overige lasten incl. te verrekenen servicekosten	7.340	6.281
Diverse bedrijfslasten	-23	0
Subtotaal overige bedrijfslasten	**9.014**	**6.905**
Accountantskosten		
Accountantskosten	10	78
Totaal accountantshonoraria	**10**	**78**

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de Stichting en de in de consolidatie betrokken maatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties)

Totaal overige bedrijfslasten	**11.842**	**10.256**

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Ref		2015	2014
Financiële baten en lasten			
17 Rentebaten en soortgelijke opbrengsten			
Ontvangen rente			
Rente rekeningcourant tegoeden		0	-4
Rente deposito's		0	-95
Rente overig		-38	-38
Totaal rentebaten		**-38**	**-137**
18 Rentelasten en soortgelijke kosten			
Rente leningen onder overheidsgarantie		2.514	2.793
Overige rentelasten		5	13
Totaal rentelasten en soortgelijke kosten		**2.519**	**2.806**
19 Latenties			
Mutatie latente belastingen vaste serv.kst voor 2008		7	-69
Mutatie latente belastingen leningen		0	-203
Mutatie latente belastingen onderhoud		2.127	260
Mutatie compensabele verliezen		447	1.153
Mutatie latent belastingen vaste serv.kst na 2008		-225	-299
Mutatie latente belastingen agio leningen		116	198
Mutatie latente belastingen voorz vaste serv.kst.		18	162
Mutatie latente belastingen voorz energiebudget		16	120
Totaal mutaties latenties		**2.506**	**1.322**
20 Belastingen			
Verschuldige winstbelasting		99	0
Totaal verschuldige winstbepaling		**99**	**0**

Voor 2015 is is de verrschuldigde winstbelasting vastgesteld op K99.
De post verschuldigde vennootschapsbelasting van het boekjaar betreft de naar verwachting te betalen belasting over het belastbaar bedrag van het boekjaar, rekening houdend met de fiscale faciliteiten en de fiscale waarderingsregels volgens de vaststellingsovereenkomst (VSO), berekend aan de hand van belasting-tarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten. Het gemiddelde wettelijke belastingtarief bedraagt 25%. De lagere effectieve belastingdruk wordt veroorzaakt door het benutten van fiscale verliescompensatie en fiscaal vrijgestelde winstbestanddelen. Dit betreft ondermeer verschillen in de verwerking van resultaten uit projectontwikkeling, afschrijvingen op het vastgoed, de verwerking van interest en de fiscaal niet aftrekbare heffing van het Centraal Fonds Volkshuisvesting.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

13. Overige informatie

13.1 Werknemers

Gedurende het jaar 2015 had de corporatie gemiddeld 39 werknemers in dienst. Dit aantal is gebaseerd op het aantal fulltime equivalenten.

13.2 Bestuurders en commissarissen

De SSHN voldoet nog niet aan de verplichte verdeling man- vrouw in de Raad van Commissarissen van minimaal 30% vrouw (2 leden van de 7 zijn vrouw). In 2016 wordt de omvang van de RvC teruggebracht naar 5 leden, waarmee wel aan de 30% doelstelling wordt voldaan. Er zal in de toekomst bij aanstelling van nieuwe leden rekening gehouden moeten worden met de diversiteitbepaling in het kader van de Wet bestuur en toezicht (Wbt).
Er is één directeur/bestuurder (man) aangesteld die directie voert over de organisatie.
Vanaf boekjaar 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht (Besluit van 15 november 2012).
Toegelaten instellingen vallen bij algemene maatregel van bestuur onder de strekking van de WNT. Voor topfunctionarissen van toegelaten instellingen geldt daarnaast een aanvullende regeling zoals opgenomen in de regeling bezoldigingsmaxima topfunctionarissen toegelaten instellingen volkshuisvesting. Op grond van de WNT en deze regeling dienen de individuele inkomensgegevens van topfunctionarissen te worden gerapporteerd.
De beloning van de heer Stunnenberg voldoet aan de Wet Verlaging Bezoldigingsmaximum Wet normering Topinkomens publieke en semi publieke sector (WNT-2).
De bezoldiging van de heer Derks past binnen het overgangsrecht van de Wet Normering Topinkomens publieke en semipublieke sector. De uitbetaling van verlofdagen ziet voor circa €26.000 toe op opgebouwde uren in 2012 en eerder, voor circa €30.000 op opgebouwde uren in 2013 en voor circa €4.000 op opgebouwde uren in 2014.
De opgave is als volgt (in euro's):

Functie(s)	directeur/bestuurder	directeur/bestuurder
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 14/2	14/2 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1
Individueel WNT maximum naar rato duur dienstverband;	€ 18.345 (is: € 148.800 / (45/365))	**€ 130.862,47**
SSHN valt in categorie F van de sectorale bezoldigingsstaffel	overgangsrecht	
Bezoldiging		
Salaris	€ 19.572,46	€ 106.886,83
Bijtelling auto	€ 583,58	€ 7.641,03
-/- onverschuldigd betaald bedrag; reeds verrekend	-	€ -8.784,38
Subtotaal salaris	**€ 20.156,04**	**€ 105.743,48**
Gratificatie pensionering	€ 11.827,00	
Uitbetaalde verlofdagen 2011 tm 2015 i.v.m. niet opgenomen sabbatical	€ 60.042,00	
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	€ 21.406,77
Totaal bezoldiging 2015	**€ 92.025,04**	**€ 127.150,25**
Totaal bezoldiging 2014	€ 163.445,00	-

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

De bezoldiging van de Raad van Commissarissen (Toezicht) kan als volgt worden gespecificeerd:

bedragen x € 1	V.H.T.L. Paes	J.M.H.B. Gerritsen	J.L.P.D. Dankaart
Functie(s)	voorzitter	plv. voorzitter	plv. voorzitter
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 13/4	13/4 - 31/12
Beloning op jaarbasis	€ 7.875	€ 7.400	€ 7.400
Individueel WNT maximum 15%/10%	**€ 22.320**	**€ -**	**€ 10.681**
Betaald in 2015	€ 7.875	€ -	€ 3.453
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Bezoldiging 2014	€ 6.563	€ 7.400	€ -

bedragen x € 1	E.T.M. Rikken	F.Stöteler	G.H. Averesch
Functie(s)	lid	lid	lid
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 1/1	16/3 - 31/12
Beloning op jaarbasis	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500
Individueel WNT maximum 15%/10%	**€ 14.880**	**€ 14.880**	**€ 11.822**
Betaald in 2015	€ 2.500	€ 1.250	€ 729
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
Bezoldiging 2014	€ 2.500	€ 2.500	€ -

bedragen x € 1	C.F.A.M. van Pul	J. de Wit	J. van de Riet
Functie(s)	lid	lid	lid
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning op jaarbasis	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500
Individueel WNT maximum 15%/10%	**€ 14.880**	**€ 14.880**	**€ 14.880**
Betaald in 2015	€ 2.500	€ 2.500	€ -
Duur dienstverband in 2014	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
Bezoldiging 2014	€ 3.021	€ 2.500	€ -

1) Bij deze leden van de RvC zal het resterende gedeelte van de bezoldiging over 2015 in 2016 worden verrekend.

13.3 Resultaatbestemming

Het resultaat wordt toegevoegd aan de algement reserve na goedkeuring van het jaarverslag door de Raad van Commissarissen.

13.4 Toelichting gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen vermeldenswaardige gebeurtenissen na balansdatum.

13.5 Algemene toelichting

De jaarrekening betreft geconsolideerde cijfers. In de cijfers is 1/3e deel van de deelneming van CV Heyendaal ad. 5.8 mln. geconsolideerd.

13
CONTROLE-
VERKLARING
ACCOUNTANT

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Building a better working world

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Stichting SSHN

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Stichting SSHN te Nijmegen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2015 en de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

In artikel 127, tweede lid, van het Besluit toegelaten instellingen volkshuisvesting 2015 is bepaald dat het Besluit beheer sociale-huursector (Bbsh) tot 1 januari van het eerstvolgende verslagjaar na inwerkingtreding van de Woningwet van toepassing blijft voor de jaarrekening, het jaarverslag, het volkshuisvestingsverslag en het onderzoeken en beoordelen van die verslagen door de accountant. Dit betekent dat voor verslagjaar 2015 het Bbsh zijn kracht heeft behouden voor deze onderwerpen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de toegelaten instelling is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de bepalingen inzake de jaarrekening en het jaarverslag als opgenomen in artikel 26, eerste lid, van het Bbsh, de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en richtlijn 645 van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Het bestuur van de toegelaten instelling is voorts verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT, en het controleprotocol in rubriek A van bijlage 4 bij de Regeling toegelaten instellingen volkshuisvesting 2015. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Building a better working world

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de toegelaten instelling. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de toegelaten instelling gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting SSHN per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met artikel 26, eerste lid, van het Bbsh, de bepalingen van en krachtens de WNT en richtlijn 645 van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 28, onderdeel b, van het Bbsh, voor wat betreft het in dit artikel genoemde jaarverslag, melden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig de van toepassing zijnde bepalingen van titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder g, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 391 lid 4 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Zwolle, 11 april 2016

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. M. Rooks RA

Brief aan de raad - SSH& Jaarverslag SSH& 2015

Laan van Scheut 4
Nijmegen
Postbus 1175
6501 BD Nijmegen

024 - 359 49 39
info@sshn.nl
www.sshn.nl

reg.nr.: 16 00057356
procesverantw.: B-SOB14
INGEKOMEN
09 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.:
afgedaan

ONDERWERP WOONWAGENS STANDPLAATS ACKERBROEKWEG

Ik BEN MANISKA EN SCHRIJF U DEZE BRIEF OMDAT IK AL ± 8 JAAR BEZIG BEN OM EEN STANDPLAATS TE KRIJGEN OM EEN WAGEN TE PLAATSEN. JAREN IS MIJ VERTELD ALS BIJV DE TEERSDIJK KLAAR WAS, EEN GOEDE KANS ZOU MAKEN OP EEN PLAATS, HEB AL DIE JAREN GEWACHT EN MET VEEL SPANNING - STRESS AFGEWACHT. WETH. VELTHUIS - PEPIJN OOMEN ZIJN ZELF NOG ZO'N 5-6 JAAR GELEDEN BIJ ONS THUIS IN DE WAGEN GEWEEST OM ER OVER TE PRATEN MAAR DAAR IS HET OOK BIJ GEBLEVEN. OOK EEN GESPREK GEHAD MET MEVR. KUNST EN DAN KLINKT HET HOOPVOL. MAAR IS OOK AL ENKELE JAREN GELEDEN, BEN NU 7 MAANDEN ZWANGER EN GEEN EIGEN PLEK OM TE WONEN, HAN NU GEEN HANG OP DIT BEZORGT MIJ ZEER VEEL STRESS WAT ONZE GEZONDHEID NIET TEN GOEDE KOMT, TERWIJL ER AL JAREN 2 STANDPLAATSEN LEEG STAAN EN ER 1 PLAATS LEEGKOMT DAAROM VIND IK HET ZEER ONRECHTVAARDIG EN NIET TE GELOVEN DAT HET NIET LUKT OM EEN STANDPLAATS TE KRIJGEN IN DE GEMEENTE NIJMEGEN TERWIJL DAT MIJ WEL IS BELOOFD DAAROM ZOU IK GRAAG OP 22 JUNI POLITIEKE AV. DIT PERSOONLIJK KUNNEN UITLEGGEN

BIJ VOORBAAT DANK
AFZ. MANISKA TOONEN

Brief aan de raad - Toonen Woonwagenstandplaats Ackerbroekweg

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

B15

TTIP-vrij Nijmegen

Nijmegen een ttip vrije gemeente

Teken de petitie Wat is TTIP? Facebook Flyer

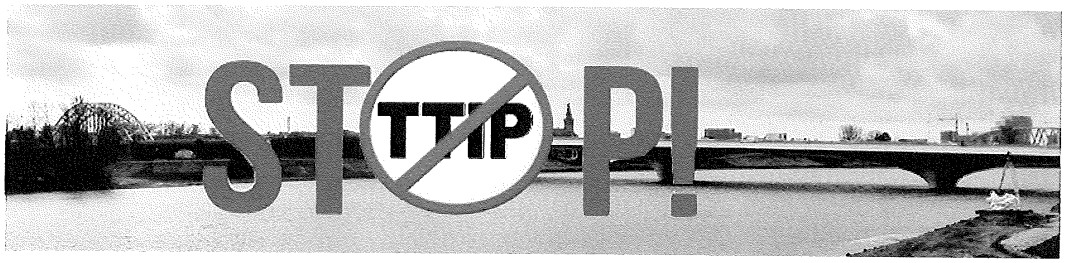

Op onze petitie-website hebben in totaal 392 mensen getekend.
347 zijn via email bevestigd.
Daarvan kunnen wij, indien gewenst, in excel aanleveren:
voornaam, achternaam, datum van ondertekening, email adres en
fysiek adres en geboortedatum (deze laatste twee zijn niet altijd ingevuld).

Daarnaast hielden we een handtekeningen actie op straat.
Hier tekenden in totaal 427 mensen, bijna allemaal uit Nijmegen.
Zij tekenden met voor- en achternaam, emailadres of handtekening, en woonplaats.

In totaal: 392 + 427 = 819 handtekeningen.

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

TTIP-vrij Nijmegen

Nijmegen een ttip vrije gemeente

Teken de petitie | Wat is TTIP? | Facebook | Flyer

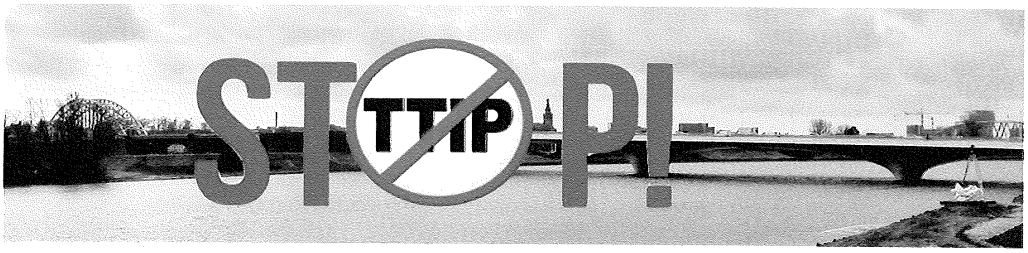

Teken de petitie

Hoe meer burgers zich bezorgd maken en onze petitie ondertekenen, hoe sterker we staan bij de gemeente. We willen graag dat de gemeente Nijmegen TTIP vrij verklaart en ook uitdraagt waarom. Er tekenden al **347** mensen **online**. Daarnaast tekenden circa **400** mensen **schriftelijk**. We willen er graag rond de 1000 in totaal hebben. Tekent u ook?

Petitie

VOORNAAM *

ACHTERNAAM *

EMAIL *

BEVESTIG EMAIL *

STRAAT

POSTCODE

GEBOORTEDATUM

Wij, inwoners van de gemeente Nijmegen,

zijn er zeker van dat het

TTIP-vrijhandelsakkoord

tussen de EU en de V.S. negatieve effecten zal hebben op het gebied van

democratie, mensenrechten, voedselveiligheid en milieu.

Naar verwachting zal TTIP leiden tot verlaging van de normen in de EU, o.a. op het vlak van

- milieu (schaliegas/fracking, toestaan van thans verboden chemische bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw, gmo gewassen),
- voedselveiligheid (hormoonvlees, schadelijke desinfecteermiddelen, schadelijke stoffen in verzorgingsmiddelen, etc.*)
- werkgelegenheid (hogere werkloosheid, lage lonen).

Het TTIP-verdrag biedt internationale bedrijven bovendien de gelegenheid om privatisering van publieke diensten af te dwingen.

AGENDA

- 08/06/2016 : 18:00 - 20:00
  Aanbieden petitie aan de gemeente

LINKS

- Milieudefensie: hulp bij acties tegen TTIP
- Video Arjen Lubach 15-03-2015
- Filmpje Wikileaks
- Teken de landelijke petitie voor een referendum over TTIP en CETA

Nieuwste handtekeningen

347	Ronald N.	05 juni
346	M. B.	05 juni
345	J. B.	05 juni
344	Laurence R.	05 juni
343	Theo B.	05 juni
342	Madeleine V.	05 juni
341	Pepijn O.	05 juni
340	Yvette P.	05 juni
339	Steven v.	04 juni
338	K v.	04 juni
337	Sylvia v.	04 juni
336	margreet b.	04 juni
335	laurens v.	04 juni
334	Katherine D.	04 juni
333	Anke H.	04 juni
332	Anna T.	04 juni
331	Christine B.	04 juni

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

Een onderdeel van TTIP is het Regulatory Cooperation Body, een adviesorgaan bestaande uit Amerikaanse en Europese ambtenaren en specialisten, dat achter gesloten deuren Europese regelgeving gaat beoordelen op handelsbelemmeringen al vóór die regelgeving het politieke proces in gaat.

Een ander onderdeel van dit verdrag is een arbitragecommissie** waarin geschillen tussen investeerders en staten buiten de rechterlijke macht van een land om beslecht kunnen worden. Dat betekent dat alle regelgeving waartoe door een overheid wordt besloten, aangevochten kan worden door private bedrijven, die schadevergoeding kunnen eisen als nieuwe wetgeving hun winst bedreigt.

De verplichtingen van het akkoord zullen bindend zijn voor alle bestuursniveaus en dus zou ook de stad Nijmegen gedwongen kunnen worden om eigen initiatieven en beleid te wijzigen of te annuleren. Dit zou ertoe kunnen leiden dat

- Nijmegen vervuilend verkeer in de binnenstad weer zal moeten toelaten,
- subsidies voor onderwijs of lokale culturele evenementen verboden worden
- de gentech-vrij verklaring nietig wordt verklaard
- de ecologische wijze van onkruidbeheersing onder druk komt te staan

Het samenbrengen van Europese en Amerikaanse markten leidt bovendien tot verlies van afzetmogelijkheden voor de ontwikkelingslanden, wat indruist tegen 'Nijmegen Fairtrade gemeente' (m.i.v. 31 maart 2016)

Wij verzoeken daarom de gemeenteraad,

in navolging van Amsterdam en 21 andere gemeentes in Nederland,

stelling te nemen tegen het TTIP-vrijhandelsakkoord

en burgers en ondernemers hiertegen te beschermen.

.....

** een voorbeeld: Europa heeft 1.377 stofjes in make-up en zaken als tandpasta verboden, en Amerika slechts 11. In Europa hanteren we namelijk het principe: voor de zekerheid verbieden, als je niet weet of het kwaad kan. (bij gevaar niet oversteken). In Amerika is het: je mag het pas verbieden als wetenschappelijk bewezen is dat het schadelijk is. De regels zijn daar dus (onverantwoord?) veel soepeler.*
Zie http://www.somo.nl/news-nl/Feitenfabels_Hdst_3t.pdf

***n.b. Dit zogenaamde ISDS arbitrage mechanisme (Investor-State Dispute Settlement) is inmiddels in het CETA verdrag met Canada vervangen door het Investment Court System (ICS), op initiatief van staatssecretaris Ploumen en EU commissaris Cecilia Malström. Een andere afkorting, en enkele verbeteringen zoals transparantie en de mogelijkheid van hoger beroep, maar nog steeds dezelfde fundamentele tekortkomingen:*

- *Bedrijven en beleggers krijgen rechten die veel verder gaan dan waar ons rechtssysteem nu in voorziet,*
- *Door compensatie te vorderen kunnen bedrijven gemakkelijk druk op overheden uitoefenen en daarmee plannen voor betere wet- of regelgeving voorkomen*
- *Het vervangende ICS blijft een overbodig, parallel rechtssysteem. Er is geen enkele reden waarom buitenlandse beleggers meer of verdergaande rechten nodig hebben dan de rechten die nu in nationale en Europese wetgeving zijn vastgelegd.*

(Met dank aan foodwatch, 29 jan. 2016. Open brief Foodwatch aan minister Ploumen)

☑ **HOU ME OP DE HOOGTE VAN DEZE CAMPAGNE!**

Onderteken nu!

347 signatures

Deel met uw vrienden:

facebook

Nederlandse gemeenten die zich al uitspraken tegen TTIP. Eind maart: **21 gemeenten, 3 provincies en 1 waterschap.**
Maar het leeft ook in Europa, klik op de kaart voor de laatste stand.

Local authorities against TTIP in Europe

330	Carolne v.	04 juni
329	Sharaya A.	04 juni
328	margriet P.	04 juni
327	Arnolf H.	03 juni
326	José T.	03 juni
325	Dennis G.	03 juni
324	Wil B.	03 juni
323	Danielle B.	03 juni
322	Michelle G.	03 juni
321	Arne B.	03 juni
320	janneke v.	03 juni
319	Thijmen S.	03 juni
318	Lieke W.	03 juni
317	Kirsten G.	03 juni
316	Elles E.	03 juni
315	Laurens R.	03 juni
314	Sofie S.	03 juni
313	Leontien C.	03 juni
312	Vincent v.	03 juni
311	Esther W.	03 juni
310	Rob F.	03 juni
309	kim g.	03 juni
308	Noortje K.	03 juni
307	Mark v.	03 juni
306	Liza B.	03 juni
305	Anissa F.	03 juni
304	Tim R.	03 juni
303	Anouck d.	03 juni
302	Diederik E.	03 juni
301	Laudy H.	03 juni
300	Loren B.	03 juni
299	ien W.	02 juni
298	Jos H.	02 juni

< >

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

Wij, inwoners van de gemeente Nijmegen,

zijn er zeker van dat het TTIP vrijhandelsakkoord tussen de EU en de V.S.

negatieve effecten zal hebben op het gebied van

democratie, mensenrechten, voedselveiligheid en milieu.

Naar verwachting zal TTIP leiden tot verlaging van de normen in de EU, o.a. op het vlak van

- milieu (schaliegas/fracking, toestaan van thans verboden chemische bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw, gmo gewassen),
- voedselveiligheid (hormoonvlees, schadelijke desinfecteermiddelen, schadelijke stoffen in verzorgingsmiddelen, etc.*)
- werkgelegenheid (hogere werkloosheid, lage lonen).

Het TTIP-verdrag biedt internationale bedrijven bovendien de gelegenheid om privatisering van publieke diensten af te dwingen.

Een onderdeel van TTIP is het Regulatory Cooperation Body, een adviesorgaan bestaande uit Amerikaanse en Europese ambtenaren en specialisten, dat achter gesloten deuren Europese regelgeving gaat beoordelen op handelsbelemmeringen al vóór die regelgeving het politieke proces in gaat.

Een ander onderdeel van dit verdrag is een arbitragecommissie** waarin geschillen tussen investeerders en staten buiten de rechterlijke macht van een land om beslecht kunnen worden. Dat betekent dat alle regelgeving waartoe door een overheid wordt besloten, aangevochten kan worden door private bedrijven, die schadevergoeding kunnen eisen als nieuwe wetgeving hun winst bedreigt.

De verplichtingen van het akkoord zullen bindend zijn voor alle bestuursniveaus en dus zou ook de stad Nijmegen gedwongen kunnen worden om eigen initiatieven en beleid te wijzigen of te annuleren. Dit zou ertoe kunnen leiden dat

- Nijmegen vervuilend verkeer in de binnenstad weer zal moeten toelaten;
- subsidies voor onderwijs of lokale culturele evenementen verboden worden
- de gentech-vrij verklaring nietig wordt verklaard
- de ecologische wijze van onkruidbeheersing onder druk komt te staan.

Het samenbrengen van Europese en Amerikaanse markten leidt bovendien tot verlies van afzetmogelijkheden voor de ontwikkelingslanden, wat indruist tegen 'Nijmegen Fairtrade gemeente' (m.i.v. 31 maart 2016)

Wij verzoeken daarom de gemeenteraad,

in navolging van Amsterdam en 21 andere gemeentes in Nederland,

stelling te nemen tegen het TTIP-vrijhandelsakkoord

en burgers en ondernemers hiertegen te beschermen.

Noten: z.o.z.

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

** een voorbeeld: Europa heeft 1.377 stofjes in make-up en zaken als tandpasta verboden, en Amerika slechts 11. In Europa hanteren we namelijk het principe: voor de zekerheid verbieden, als je niet weet of het kwaad kan. ('bij gevaar niet oversteken'). In Amerika is het: je mag het pas verbieden als wetenschappelijk bewezen is dat het schadelijk is. De regels zijn daar dus (onverantwoord?) veel soepeler.*
Zie http://www.somo.nl/news-nl/Feitenfabels_hfdst_3t.pdf

** *n.b. Dit zogenaamde ISDS arbritrage mechanisme (Investor-State Dispute Settlement) is inmiddels in het CETA verdrag met Canada vervangen door* het *Investment Court System (ICS), op initiatief van EU commissaris Cecilia Malström. Een andere afkorting, en enkele verbeteringen zoals transparantie en de mogelijkheid van hoger beroep, maar nog steeds dezelfde fundamentele tekortkomingen:*

- *Bedrijven en beleggers krijgen rechten die veel verder gaan dan ons rechtssysteem nu voorziet,*
- *Door compensatie te vorderen kunnen bedrijven gemakkelijk druk op overheden uitoefenen en daarmee plannen voor betere wet- of regelgeving voorkomen*
- *Het vervangende ICS blijft een overbodig, parallel rechtssysteem. Er is geen enkele reden waarom buitenlandse beleggers meer of verdergaande rechten nodig hebben dan de rechten die nu in nationale en Europese wetgeving zijn vastgelegd.*

Met dank aan foodwatch, 29 jan. 2016: http://www.foodwatch.org/nl/onze-campagnes/onderwerpen/standpunt-ttip/actuele-nieuwsberichten/foodwatch-schrijft-open-brief-naar-minister-ploumen/

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

PETITIE NIJMEGEN TTIP-VRIJ

Wij, inwoners van de gemeente Nijmegen, zijn er zeker van dat het TTIP-vrijhandelsakkoord tussen de EU en de V.S. negatieve effecten zal hebben op het gebied van democratie, mensenrechten, voedselveiligheid en milieu.

Naar verwachting zal TTIP leiden tot verlaging van de normen in de EU, o.a. op het vlak van

- milieu (schaliegas/fracking, toestaan van thans verboden chemische bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw, gmo gewassen),
- voedselveiligheid (hormoonvlees, schadelijke desinfecteermiddelen, schadelijke stoffen in verzorgingsmiddelen, etc.)
- werkgelegenheid (hogere werkloosheid, lage lonen).

Het TTIP-verdrag biedt internationale bedrijven bovendien de gelegenheid om privatisering van publieke diensten af te dwingen.

Een onderdeel van TTIP is het Regulatory Cooperation Body, een adviesorgaan bestaande uit Amerikaanse en Europese ambtenaren en specialisten, dat achter gesloten deuren Europese regelgeving gaat beoordelen op handelsbelemmeringen al vóór die regelgeving het politieke proces in gaat.

Een ander onderdeel van dit verdrag is een arbitragecommissie waarin geschillen tussen investeerders en staten buiten de rechterlijke macht van een land om beslecht kunnen worden. Dat betekent dat alle regelgeving waartoe door een overheid wordt besloten, aangevochten kan worden door private bedrijven, die schadevergoeding kunnen eisen als nieuwe wetgeving hun winst bedreigt.

De verplichtingen van het akkoord zullen bindend zijn voor alle bestuursniveaus en dus zou ook de stad Nijmegen gedwongen kunnen worden om eigen initiatieven en beleid te wijzigen of te annuleren. Dit zou ertoe kunnen leiden dat

- Nijmegen vervuilend verkeer in de binnenstad weer zal moeten toelaten;
- subsidies voor onderwijs of lokale culturele evenementen verboden worden
- de gentech-vrij verklaring nietig wordt verklaard
- de ecologische wijze van onkruidbeheersing onder druk komt te staan.

Het samenbrengen van Europese en Amerikaanse markten leidt bovendien tot verlies van afzetmogelijkheden voor de ontwikkelingslanden, wat indruist tegen 'Nijmegen Fairtrade gemeente' (m.i.v. 31 maart 2016)

Wij verzoeken daarom de gemeenteraad,

in navolging van Amsterdam en 21 andere gemeentes in Nederland,

stelling te nemen tegen het TTIP-vrijhandelsakkoord

en burgers en ondernemers hiertegen te beschermen.

Aan de achterzijde is ruimte om uw handtekening te plaatsen.

Deze formulieren uiterlijk dinsdag 7 juni inleveren bij Milieucentrum de Broeikas, Tweede Walstraat 19a in Nijmegen (centrum).
De handtekeningen worden tijdens de politieke avond op woensdag 8 juni aangeboden aan de gemeente.

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

	A	B
1	Voornaam	Achternaam
2	Tobias	Weijers
3	Ronald	Nobel
4	M.	Beijering Enninga
5	J.	Beijering Enninga
6	Laurence	Rosien
7	Theo	Beckers
8	Madeleine	Verhallen
9	Pepijn	Oomen
10	Yvette	Peters
11	Christel	Hoogland
12	David	Tamonob
13	Steven	vd Staaij
14	K	van Evert
15	Sylvia	van den Ing
16	margreet	bierens
17	Theo	Van wijngaarden
18	laurens	van eijck
19	Katherine	Duffy
20	Anke	Hoefnagels
21	Anna	Treurniet
22	Christine	Bomfeld
23	Jetske	Tinnevelt
24	M.d.C.	Solar Gomez
25	Caroline	van Kooten
26	Sharaya	Azizian
27	margriet	Peters
28	Arnolf	Hendriks
29	José	Terpstra
30	Dennis	Gaens
31	Wil	Bertrams
32	Danielle	B
33	Michelle	Geraerts
34	Arne	Broekhoven
35	janneke	van lieshout
36	Nathan	Wijnja
37	Thijmen	Sietsma
38	Lieke	Wouters
39	Kirsten	Goedhart
40	Elles	Erkens
41	Laurens	Raming
42	Sofie	Steffens
43	Nelis	Claassen
44	Eva	Bertrams
45	Leontien	Coolegem
46	Vincent	van Dongen
47	Esther	Weijman
48	Rob	Felix
49	kim	geilman
50	Noortje	Kleine Schaars
51	Mark	van Doorn
52	Liza	Boon
53	Anissa	Foukalne
54	Tim	Reuten
55	Elise	Beek
56	Anouck	de Jong
57	Daud	van Gelder
58	Diederik	Eichelsheim

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

59	Kevyn	van der Linden
60	Clara	Krieger
61	Laudy	Heuvel
62	Loren	Brouwers
63	Katrin	Kesting
64	ien	Wildenburg
65	Jos	Hustings
66	Joost	Tellman
67	Thomas	Koehler
68	Linde	van Heeringen
69	Mathilde	Roza
70	Lily	van den Broek
71	Wim	Stolk
72	J	Thijs
73	Gertie	Thijs
74	Myriam	Thijs
75	John	Maynard
76	Bart	Peeters
77	koen	tornij
78	Jacqueline	Vellinga
79	Peer	Verbruggen
80	Darinka	Thijs
81	Sem	van Helden
82	Marita	Verbeet
83	Thijs	Driessen
84	Pjotr	Timmerman
85	Marjo	van Mierlo
86	Paula	van Dijnen
87	Matthias	van Hunnik
88	Ellie	Vroegop
89	André	Disselhorst
90	Marc	van Lieshout
91	Willem	Titulaer
92	Charlotte	van Veen
93	William	Tang
94	Elisabeth	Steenkamer
95	Jacqueline	arnts
96	Bart	Versteegen
97	Maaike	Borsboom
98	M.	Grever
99	Jan	Ruyssenaars
100	francien	blitz-rutten
101	Frans	Ockers
102	Quirine	van Haaren
103	Hans	Cornelissen
104	Sjaan	de Winkel
105	S	verhaagh
106	Dersing	Singelenberg
107	Gerard	de Winkel
108	hans	schraven
109	Diny	Maynard
110	Wilma	Dekkers
111	Mary	Koehler
112	Esther	Van Zuilen
113	Bart	Spijkerboer
114	Bep	Kosse
115	Paulien	Jonker
116	Peter	van den Kroonenberg
117	Ineke	de Jong

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

118	Kim	Lotterman
119	Gabi	Stoffelen
120	Cees	van den Bergh
121	Marian	Bemer
122	Chantal	Gerritsen
123	Rinaldo	van der Kroef
124	Siem	Ottenheim
125	Sjef	Jongen
126	C.L.M. (Toos)	Starmans
127	Saskia	van Cleef
128	Ineke	Christiaans
129	jacob	werkman
130	Dory	van Dooren
131	Fred	Overweg
132	Marjo	Janssen
133	Lotte	Verhulsdonck
134	robert	voorbergen
135	rob	vermeulen
136	Marleen	Koppers
137	Ruben	Broers
138	Loek	Peters
139	Bernhard	Portier
140	Berry	Lentjes
141	gied	Hurkens
142	h.	wendelaar
143	Evan	Karageorgos
144	Bas	Nordkamp
145	Ruben	Scheffer
146	Chantal	Bakker
147	Julia	Norget
148	Yvonne	Kersten
149	Boris	van Meurs
150	Hans-Christiaan	Heilbron
151	Saskia	Mink
152	Martijn	van Beek
153	Gonnie	Lamers
154	Wim	Verbruggen
155	Marianne	Devitt-Awater
156	Jos	van der Sterre
157	henk	vaneer
158	Erna	van Vondel
159	Micha	van Weert
160	Elke	Linders
161	Louis	van den Hengel
162	Willeke	Beckeringh
163	Maaike	van Gilst
164	Bert	van Geffen
165	Luuk	Dinjens
166	Layal	Wessels
167	Yara	Wessels
168	Anja	Wessels
169	Catharina	van Hagen
170	Michel	van der Wolk
171	Bas	de Haan
172	Emma	Pluim
173	Ellen	rozer
174	johanna	kinzer
175	Ellen	L.
176	Kathelijn	Acket

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

177	harold	teunissen	
178	madelon	Teunissen	
179	F	Schifferling	
180	harold	teunissen	
181	Ron	ten Westenend	
182	Marij	Bernards	
183	Suzanne	Maas	
184	M	Bogaard	
185	Ellis	Vd wijst	
186	Zoë	McLachlan	
187	Sander	Weijers	
188	Tim	Annink	
189	Berend	Titulaer	
190	D	Moderman	
191	Mladen	Matic	
192	A	Dumont	
193	Bob	Arends	
194	Maria	Blankenborg	
195	Franz	Kunst	
196	Marian	Maters	
197	*Dana*	*Marquardt*	
198	E.	Vermeeren	
199	Mariës	H	
200	gerard	k.	
201	Paul	Spauwen	
202	nathalier	dickhoff	
203	Thabo	Zijlstra	
204	Pouwel	Slurink	
205	Aloy	Van Kempen	
206	Marleen	Smit	
207	Jacques	Luijten	
208	Paul	Baars	
209	laila	zahra	
210	Ab	van Haren	
211	Sietske	den Dunnen	
212	Maria	Stadthaus	
213	Jan-Wieger	van den Berg	
214	saskia	t	
215	jeroen	doolaard	
216	Reiné	Gadellaa	
217	Michelle	van Doorn	
218	Myriam	Teulings	
219	nanne	Boekholt	
220	Krijn	van der Velden	
221	Ralph	Schmitz	
222	Rickey	B.	
223	Erwin	Labijt	
224	paul	van leur	
225	cecile	van de zand	
226	willy	zijlstra	
227	Swantje	Schäfer	
228	Gerda	Tax	
229	Maartje	Wenting	
230	Mark	de Rooij	
231	Tim	Zeegers	
232	asia	less	
233	Liesbeth	van der Gang	
234	Gonda	herszkowicz	
235	Aram	Scholten	

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

236	Irene	Seijdel
237	Willem	Heijmans
238	Niki	Heffels
239	Armand	Schmitz
240	Paul	van Hemert
241	Rob	Berends
242	Michel	Harteman
243	Mireille	de Roo - Harteman
244	René	Meeuws
245	Stijn	Koek
246	Corry	Elferink
247	Brigit	van der Heijden
248	Erik	Broersen
249	Cyriel	Kroes
250	Rebekka	Noest
251	Toto	Kersten
252	A.	Woudenberg
253	Anne Bouwe	Klinkhamer-van Rens
254	Victor	Van Oeyen
255	riek	molle sanders
256	Fiona	Walrave
257	An	Smit
258	Ratna	Pelle
259	Angel	Verbeeten
260	Hans	Cillissen
261	norb	brouwer
262	M.	H.
263	Margo	Nieman
264	Caroline	Uden, van
265	Berry	Grondhuis
266	Stas	Uittenbogaard
267	Astrid	Struijk
268	Linda	L
269	Helle	Stekelenburg
270	S.J.	Meijer
271	Marieke	Arnts
272	Myranda	De Booij
273	Ewelina	Hagen
274	Yuri	De vaan
275	Eva	Vee
276	Bart	van den Broek
277	Peter	Arts
278	Richard	van Vlaanderen
279	Maaike	Teunissen
280	Stella	Vergeest
281	R	Hammecher
282	Johanna	Klaassen
283	Audrey	Lamers
284	Michel	Almazo Garcia
285	Zwaantje	De Vries
286	Leena	Oksanen
287	Erika	Landman
288	Sandra	Almazo Garcia
289	Petra	de Vries
290	Marieke	Vlijm
291	Raoul	Hulzink
292	Sophie	Voets
293	Maikel	van Ginneken
294	Esther	Vink

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

295	Yurre	Wieken
296	Anne	Martens
297	Heleen	van der Wilt
298	Imke	R.
299	Chantal	Bruijsetn
300	Micha	Bude
301	Bas	Blij
302	Sietske	Hoogenboom
303	barbara	coljee
304	Esther	Bosbach
305	Brigitte	De Kok
306	Jose	Keultjes
307	Jeroen	Langendam
308	Lara	Beentjes
309	Maarten	Visschers
310	Niek	Edeling
311	Marja	Van Lierop
312	Bart-Jaap	Verbeek
313	Bram	Wolters
314	Kees	Huppelschoten
315	Alie	Verbaas
316	Ronald	Aalders
317	Kay	geurts
318	Stijn	Krooshof
319	Freddy	Langeler
320	Joska	Hendrikx
321	Janne	van den Bosch
322	erik	peters
323	olga	hendrikx
324	Mark	Hagers
325	Ramon	Lambregts
326	Tess	Wiskerke
327	Els	Bussink
328	John	V.
329	madelon	hekking
330	Ineke	Blomsma
331	Juul	Kruijs
332	Mariette	Verburgh
333	Arja	Funke
334	Tineke	Boeijen
335	Willeke	van Det
336	Ernic	Kamerich
337	Greet	Goverde
338	Michaela	van Montfort
339	Christa	Sommer
340	willem	oosterbaan
341	Paulie	Wijman
342	Irene	Maat
343	Hanneke	Michels
344	Els	van Dongen
345	Lucas	Buur
346	Femke	Klein
347	Jean	Mennens
348	Eline	Lauret
349	Steve	Vrosch
350	Josée	Clerx
351	Natascha	van Zelst
352	Bibi	Cornelissen
353	Everdien	van Kesteren

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

354	Anke	de Jong
355	Gerard	Meijers
356	Kees	Thijs
357	Agnes	Jansen
358	pim	de bruijn
359	Jorit	Smits
360	Dianne	Overmars
361	Argé	Nieuwenhuijzen
362	lori	van der burgt
363	Lauke	Nijssen
364	Anna	Vonk
365	Werner	van de Wiel
366	Nathalie	van Gerrevink
367	Maarten	Verbaarschot
368	Jeroen	Swarte
369	Birgit	Peters
370	Lara	Willems
371	Jan	De kluis
372	Marjolein	Hermsen
373	HJM	van Hal
374	Julia	Mattern
375	Harm	Jacobs
376	Henk	van den Berg
377	Mariena	Steensma
378	Petra	Ybeles Smit
379	René	Van wissing
380	Daan	Verkuil
381	Frank	Koopman
382	yvon	hollander
383	Marie	Methorst
384	Diede	Vries
385	Rekha	Corbeek
386	Viola	van Alphen
387	Theo	Arts
388	Ton	de Bruin
389	Gemma	Meijer
390	Ton	Scholten
391	Lia	Pol
392	Karla	Mulder
393	Jasper	Teunissen

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Susanne van Stratum
Stijn van Uffelen
Alexandra Lisnert
Sjen Rens
Carmen Dimmendaal
Eline van den Muijsenberg
Djuna Bántli
Dirk Brouwstra
Elmar van de Ree
Asim Cagri Kemaroglu
Michael Kool
Noortje Smeltink
Sem Jaspers
Daniel Mumbs Steinberg
Sam Heijnen
Rob van Braeckhoven
Joren Pijnenburg
Diede Otten
Tobias Bartels
Ollie Peijnenburg
Lucas Hoppener
Renée Pieterse
Kars Kock
Tom Heggens
Joanne Lips
Jarm Oostdijk
Francisca Oosterkamp
Oisin Teevan
JORDI FARRAS CASALS
Elise Vis
Marlyn Wagenaar
Rens Janssen
Sandra Timmermans
Lina Smit

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

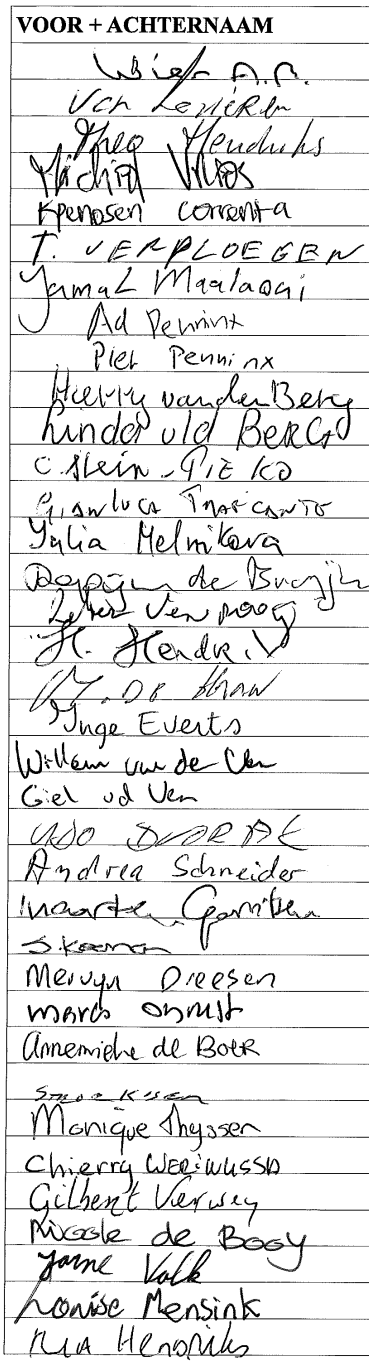

VOOR + ACHTERNAAM
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
RAZZEL YONG LO
Irene Maas
W.v. Gent.
Chris v/d Meer
Wendy Ebbers
A. Doerrijan
W. Vergeer
Johan Vergeer
C Gillessen
B Gillessen
Pud Dool
Bjorn Lohke
Natasja v. Tirgen
JAN ROELOFS
Connie Verberne
Jan Snijkassen
Mientje "
Raymond KROBE
Aga vd Kooy
CORRIE BLADDER
J P. Assmann
Timothy Assmann
A Rijmers
W. Rijmers
Ruko Ich
Anton Rutten
Ress Janssen
Rene Janssen
Ward Theunissen
Stan Rutten
Kiki Rewinkel
Michael Weijers
Joris Vonk Peters
Wim Nillesen
Stuart Sheppard

35

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Danaika Smeeman
Roel Hoek.
Alus Hendriks
Sbuuds de Jonge.
Conny Peters
CHRIS REDSIVA
Hannete Mooren

7

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Miranda Daniels
Nikhil Rao
Jasmijn Ceulijes
Erica Hemmekam
Veerle Verhoeven

5

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

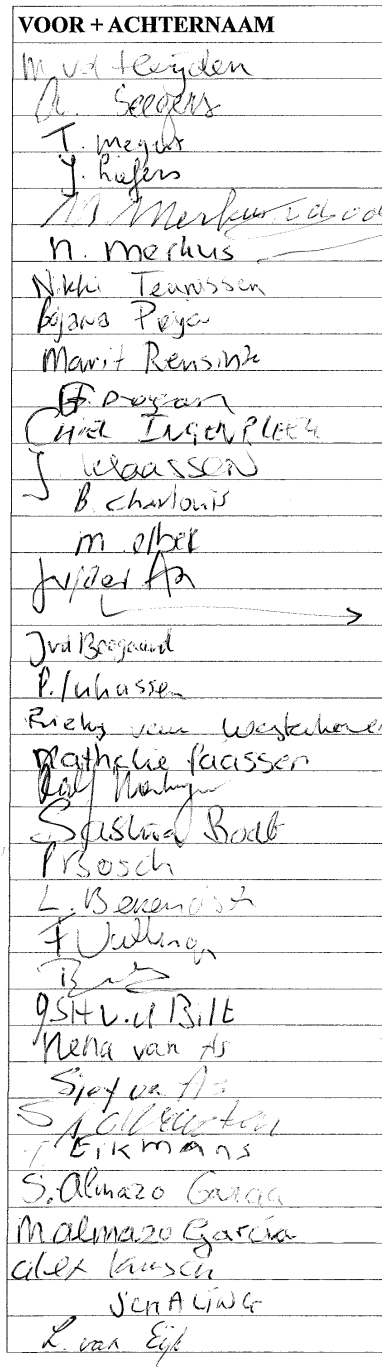

VOOR + ACHTERNAAM
M. v.d. Heijden
A. Seegers
T. Meijer
J. Rijkers
M. Merkus
N. Merkus
Nikki Teunissen
Bojana Prijon
Marit Rensink
[illegible]
Carel Ingenpleeg
J. Haasen
B. Charlouis
M. Elbers
Jurjen Ap
Jvd Boogaard
P. Luhassen
Rieky van Westerhoven
Mathalie Haasen
[illegible]
Sjaak Bodt
P Bosch
L. Berendsen
F Vullings
[illegible]
G.S.H.v.d. Bilt
Nena van As
Siep van As
S. Akkerman
Eikmans
S. Almazo Garcia
M almazo Garcia
alex lanssen
JENALING
L van Eijk

35

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Aejan Ceppen
Marlia Nina Thomassen
Jennie Krijtjes
Hetti Pieters
Micki van Beuningen
Janneke Sinnema
Mark
Kees Berend 't Eerd
[illegible]
M. te Boekhorst
R.W.A.v. Loveren
F. Tuhes
I. Wustefeld
B. Oztürk

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
José Seelen
Frans van Wanrooij
Van de Klerk

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

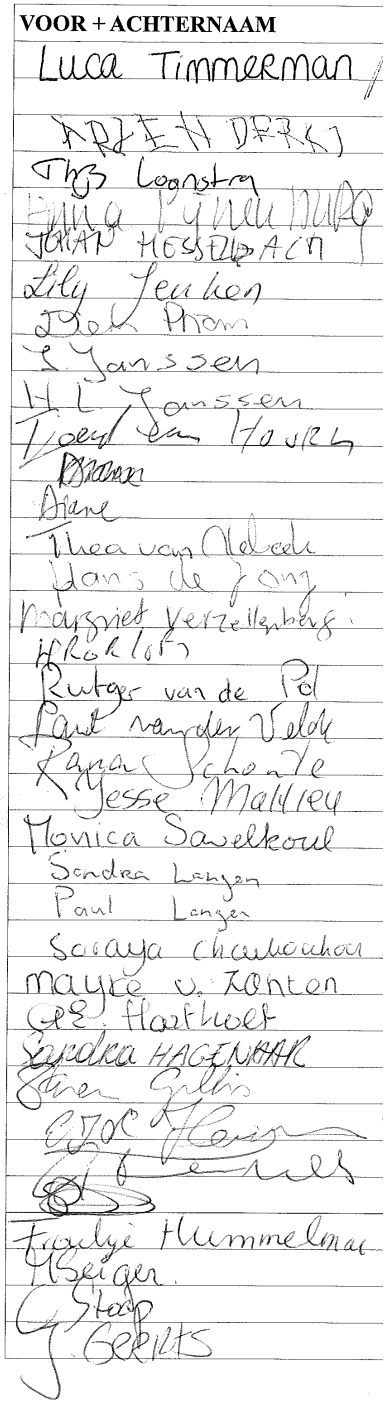

VOOR + ACHTERNAAM
Luca Timmerman
ADRIEN DEZEL
Thijs Loonstra
Lilia Pyhlik Mulder
JOHAN HOSSELAAR
Lily Jenken
Bob Prom
S. Janssen
H L Janssen
Joep van Houdt
Diane
Thea van Abbek
Hans de Jong
Margriet Verzellenberg
H Roelofs
Rutger van de Pol
Paul van der Veldt
Kaya Schonke
Jesse Mallien
Monica Savelkoul
Sandra Langen
Paul Langen
Soraya Chaouchaa
Mayke v. Zanten
Lee Hasthoek
Sandra HAGENAAR
Sanen Gelin
Ezoe Hein
Frauke Hummelman
M Seiger
Steep
Gerrits

33

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

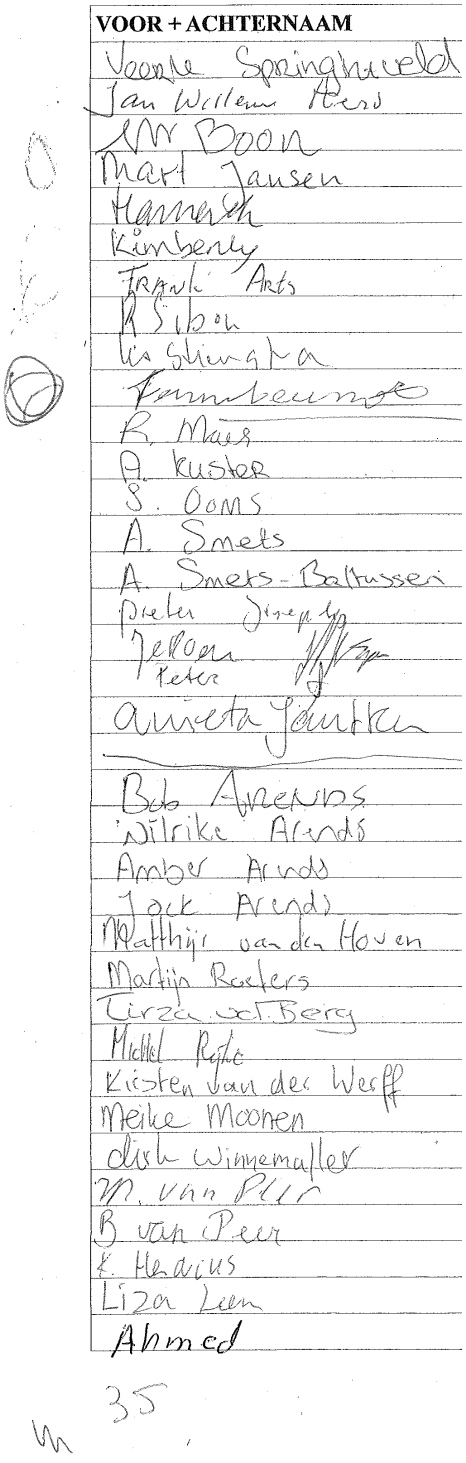

VOOR + ACHTERNAAM
Veerle Springhuebot
Jan Willem Arens
MR Boon
Mart Jansen
Hannah
Kimberly
Frank Arts
R Sibon
[illegible]
[illegible]
R. Maas
A. kuster
S. Ooms
A. Smets
A. Smets - Baltussen
Pieter [illegible]
Jeroen Peter
Aniveta Jantsen
Bob Arends
Wilrike Arends
Amber Arends
Jack Arends
Matthijs van den Hoven
Martijn Reeters
Tirza v.d. Berg
Michiel Rijke
Kirsten van der Werff
Meike Moonen
Dirk Wimmenauer
M. van Peer
B van Peer
E. Hendrikus
Liza Lem
Ahmed

35

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Bianca van Reeken
nicola Rinaldi
Jeffrey vd Bosch
S.V. Avco
Arjen Besselink
Arthur Janssens
Desireè Bluyssen
Roy Cobussen
Sylvia Cobussen - Voorn
Lesbeth Jans
Miguel Machado Pont
Esther Gebhardt
Tim Rijs
V Lijk
B. Huijnen
Gino Praat
Yan Derks
Tessa van Thiel
Yvonne Castelijns
Louis Rombdel
Aris van Dijk
Joyce Batden
M Batden
C. Menkveld
L-ys Eyir
Stijn Krol
Kelly plessiers
Teun Kuijvenhoven
Astrid Loeffen
Tristan
Inge Keesen
Leonie Heuzel
Halim Jarrar
[illegible]
[illegible]
Rogier Kalsbeek

35

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

/

VOOR + ACHTERNAAM
Dee Janssen
Roosmarijn van Beelen
Jenner vd Hagen
CLARENCE ROSE
C.E. Ydema
Hans BAKS
Laura Ouderkerken
Alrik Wekking
Jacobine Misbachtegel
Anneke de Jager
JAMES TIMMERMANS
Ritjens - Gerard
Marleen Bron
A.G. Mundt
Hilda de Vries
De MARCO
Mijs Verheyen
M. Verschueren
P.M.T. Bus - Zijma
Chajim Bakker
Mirjam Dowker
Caroline van der Venne
Nieke Sindram

23

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Coppens, Gerrie
Eijphout, Joos
Veenhuizen, Sonja
Schoutrop Marjo
Janneke Sluyter
Stefan Joosten
Marijn Kliegenberg
Ingrid Roth
Ole Braunschmann
Malve Falk
Marit Zwaveling
Thea Bruysten
Hobbert Overmeer
Dirk v.Baar
Raul Marrero
Stijn Boer
Wilhelmina Koppelman
Helen Roos
Marc Van Mees
Saskia de Jager
René Guillaux
Fanny Wentz
Marcel van Kuyk
Annelie v Amstel
Jaap v/d Berg
Yannick Roos
Boerkens
Jimmy Morden
Coza Eijkelhof
Yvette Haas
Dawit Tilahun
Kees Spaan
Hetty Verstege

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Paul Spekhart
M. v. Erp
W. Meeuwsen
R Lamers
K. Verboom
v. d. Heuvel
M. ahmet
Hofman A.C
C Vlieregting
J Vaessen
Y. Mutters
M Vooren
Anja v. Duuren
Magda Tuinstra
Rob Kleijkers
[illegible]
Ruth
Mia Haasse
Berry Peters v Dijk
Amber Pieperse
M. Hekking
M. Vieten
Geertje Sikma
Karel Sauer
Eva Nijsten
Mahran Begyaper
H. Mehr
Guido Claassen
Joan Pkt
M. de Graaf

31

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

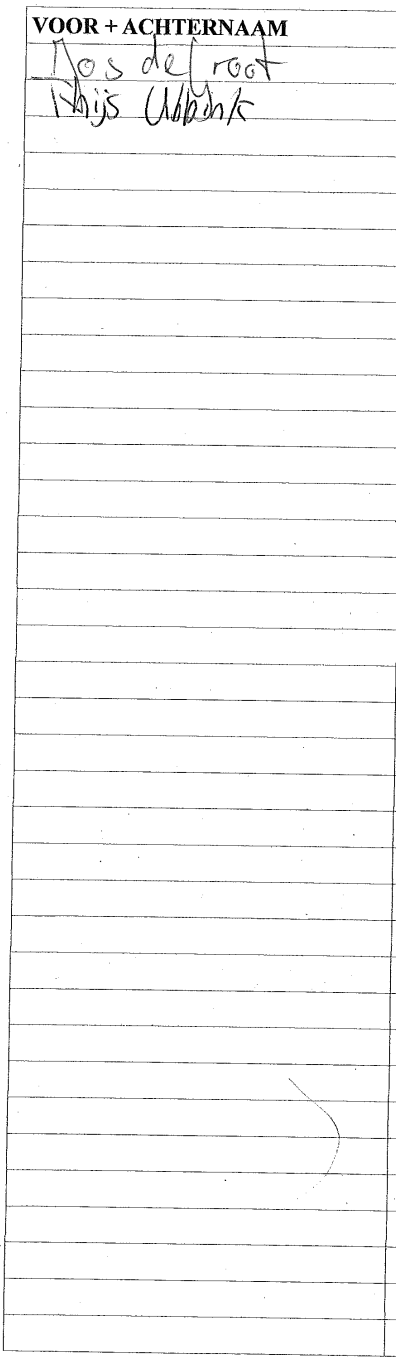

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

PETITIE NIJMEGEN TTIP-VRIJ

Wij, inwoners van de gemeente Nijmegen, zijn er zeker van dat het TTIP-vrijhandelsakkoord tussen de EU en de V.S. negatieve effecten zal hebben op het gebied van democratie, mensenrechten, voedselveiligheid en milieu.

Naar verwachting zal TTIP leiden tot verlaging van de normen in de EU, o.a. op het vlak van

- milieu (schaliegas/fracking, toestaan van thans verboden chemische bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw, gmo gewassen),
- voedselveiligheid (hormoonvlees, schadelijke desinfecteermiddelen, schadelijke stoffen in verzorgingsmiddelen, etc.)
- werkgelegenheid (hogere werkloosheid, lage lonen).

Het TTIP-verdrag biedt internationale bedrijven bovendien de gelegenheid om privatisering van publieke diensten af te dwingen.

Een onderdeel van TTIP is het Regulatory Cooperation Body, een adviesorgaan bestaande uit Amerikaanse en Europese ambtenaren en specialisten, dat achter gesloten deuren Europese regelgeving gaat beoordelen op handelsbelemmeringen al vóór die regelgeving het politieke proces in gaat.

Een ander onderdeel van dit verdrag is een arbitragecommissie waarin geschillen tussen investeerders en staten buiten de rechterlijke macht van een land om beslecht kunnen worden. Dat betekent dat alle regelgeving waartoe door een overheid wordt besloten, aangevochten kan worden door private bedrijven, die schadevergoeding kunnen eisen als nieuwe wetgeving hun winst bedreigt.

De verplichtingen van het akkoord zullen bindend zijn voor alle bestuursniveaus en dus zou ook de stad Nijmegen gedwongen kunnen worden om eigen initiatieven en beleid te wijzigen of te annuleren. Dit zou ertoe kunnen leiden dat

- Nijmegen vervuilend verkeer in de binnenstad weer zal moeten toelaten;
- subsidies voor onderwijs of lokale culturele evenementen verboden worden
- de gentech-vrij verklaring nietig wordt verklaard
- de ecologische wijze van onkruidbeheersing onder druk komt te staan.

Het samenbrengen van Europese en Amerikaanse markten leidt bovendien tot verlies van afzetmogelijkheden voor de ontwikkelingslanden, wat indruist tegen 'Nijmegen Fairtrade gemeente' (m.i.v. 31 maart 2016)

Wij verzoeken daarom de gemeenteraad,

in navolging van Amsterdam en 21 andere gemeentes in Nederland,

stelling te nemen tegen het TTIP-vrijhandelsakkoord

en burgers en ondernemers hiertegen te beschermen.

Aan de achterzijde is ruimte om uw handtekening te plaatsen.

Deze formulieren uiterlijk dinsdag 7 juni inleveren bij Milieucentrum de Broeikas, Tweede Walstraat 19a in Nijmegen (centrum).
De handtekeningen worden tijdens de politieke avond op woensdag 8 juni aangeboden aan de gemeente.

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Maria Muñoz
Yilmaz Gumuş
J. C. Cabell
T. Dewi
2 Fitria
Wouter Greven
Lilia Smeets
Wouter Weijtamp
Leisian Salakhutdinova
Leidy Bayona
Jeger Simonsz

Brief aan de raad - Petitie TTIP-vrij Nijmegen

VOOR + ACHTERNAAM
Marcelino Boggers
Marco Rijntjes
Rob Oostdam
Peter Eijssen
Brian Eek
Adolf
Henry v Engelen
Gelein
Nicole de Groen
[illegible]
[illegible]
Alexander Timmers
Marijn Donker
Nonja Landegent
Eligijus Haiskus
Hanna Abdn
Tym Wanders
Thomas Engelen

16

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

NAMENS 1097 BEWONERS: B16

Houd onze spoorkuil groen!

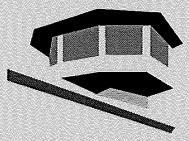

info en aanmelden nieuwsbrief
spoorkuil.bottendaal@gmail.com

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

8 juni 2016

INHOUD DEZE MAP:

711 HANDTEKENINGEN

SET OP 11 MEI 2016

386 HANDTEKENINGEN

TOTAAL: 1097

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Johann Winterhager	Van Dulckenstraat 6
LA ROSA CARLO	JAN DE WITSTRAAT 52
[illegible] Genemans	Heyssdalseweg 13
S Broche	Fruitlaan 22
ERIC Schmidt	P.O. Box 2156. Jekerweg 2 A/21
anouk kolk	graafseweg 26
Jenny Bergman	Ds. ter haarstraat 22
EUGENE ARTS	BURGT VD BERGHSTR 3
[illegible] Heiden	Witte de Withstr 28
[illegible]	Cassella str. 57
M Geene	Van Goorstr. 42
L. Lestrade	Scheidingsweg 62
Amina	Willem Barents-straat 51

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Helen Brassen	Burghardtk. de Bo
Hans van Vlodrop	Piet Heinestraat 30
Jozzy Rubesch	Dr. Jan Berendsenlaa
[illegible] vd Voort	Jan v Galenstr 10
Hans Krommendijk	De Ruyterstr. 16
Renée Cleer	Vondelaanmon 11, 12
Josbeh Buurman	Bud Berghst
Paula Gromada	Dr J. Bu
Jaki Rath	Vondelstraat 32
Traut Knappstein	Tromps tr. 31
Germain Franax	Dr Jan Berendsstaat 126
Maarten Kromp	De Ruyterstr 117
Yara Houtenbrink	Vondelstraat 39

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
A. Peeters	J. v. Galenstr 8
E. Kuijpers	Rotterdamstraat 12
D. Schotel	Graafseweg 99
Sem v. Grunsven	Burghardt v.d. Bgg
Kim Peters	
Thomas van Hoogh	Graafseweg 241
Debbie van Nunen	Ernestastraat
Marijn Janssen	Graafseweg 22
Sam Bogers	Graafseweg 60
J. Loohuis	van Oldenbarneveltstr 6
FRANK DE ZWAFER	KARTUIZERHOF 28
Jeroen de Ridder	graafseweg 99
J. Louws	Grevenbeekseweg 242

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Anna [illegible]	Sint Annastraat 80
Ekaterina Chernyshova	Graafsewes 33
OZDER	
[illegible]	St Stephanusstraat 76
Hans Coesel	Jan v. Speykstr 44
Nels Claassen	Stijn Buysstraat 18
Nick Palmen	Willem Barentszstraat 34
Dirck Pons	St. Annastraat 25
Linda Dirkzwager	St. Stephanusstr. 151
Jacqueline v.d. Bosch	Graafendwarsstraat 49
S. Mackay	Groenstr 33
Anja Leenderts	J. v. Speykstr. 25
TR Schulte	Jo Galenstr

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Jos Wouters	B. vd Burghstr. 96
De Wit	Piet Heinstraat 56
Bovendse	Zanneloemstr 8
Carlyn Melsen	B v d Beeghstraat 76
Corry Beenbaeck	Abeelstr 17
HENK WESTMAAS	RIDDERSPOOR 70
Lian v Doorn	De Ruyterstr 207
Emile Pennings	Castellastr 38
M.R.B. Baron	Graafseweg 13
J Vullings	IR Weverstraat 10
M. Reder	B v d Beeghstr. 44
M van Elk	Holtermanstraat 11
Irene vd Voort	De Ruyterstr. 88

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Anne den Teuling	Wilde Goolstraat 87
Jet Westbroek	Graafsedwarsstraat
Nard deWaal	Molenstraat 91
romy reuper	Stijn Buysstr 6A
Jeremy Oedemans	Stijn Buysstraat 29
Marlène Lampsmis	St. Stephanusstraat 2a
Benjamin Akwasi	Van Goorstraat 70
Anouk Abegg	Graafseweg 67
Jules Verdijk	van Oldenbarneveltsstraat 35
Derk Haverkamp	Graafseweg 73
Coen Maas	Koningslaan 79
Helene v. Verseveld	Flauw 46
M Kramer-Dark	Grote Str 31 Semeer

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Sanne,	De Ruyterstraat
Joni Wanders	Dr Jan Bouwensstr.
Anita	Slimmelinksstraat
S.d MASSEE	GRAAFSEWEG 84
Betty	Jan van Galenstr 31
Renaldo	ROZENSTEEG 19
Sara	van Goorstraat 52
Bart	Graafseweg 66
Ricardo	Vondelstraat 62
Remco	Laarweg 23
Lara	Vondelstraat 31
Thomas	
Atie	St. Anna

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Emma Bertrams	Van Slichtenhorststraat 19
Ian Raaymakers	Griecksweg 5D
Anke	Sint Annaster
Jeanette Caenen	Leemptstraat
Jan Enink	Fransen 77A
Ahmed Jamma	DR. Schaepmanstraat
Ellen van Kampen	St Annastraat 128
Lex Goossens	Burgheert V/D Bergh St
Sinan Ca	Graafschapwarsstr. 77
Ingrid Aalderink	V. Dulchenstraat 15
Sietske Kerkkamp	W Barentszstr. 32
Rien van Dornburgh	Stijn Buysstraat 39
Will Schramsen	v Diemerbroeckestr. 129

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Tim Gaulhofer	Fransestraat 9
Bas Fraan	Piet Heinstr. 62
Ellen	Afjchstraat 53
v.d. Maarel	v. PELT LAAN 348
S. Hoekstra	Hofertsew. 192
R. Heuduks	Graafsedwarsstr 46
Ron Tenwinkel	Piet Heinstr. 48
Bep Hoek	van Haemstaerchstraat 1
[illegible]	[illegible]
Paul Roelofs	Graafseweg 104
Gulu Roelofs	Graafseweg 104
Jan v.d. Meer	Burghardt v.d. Berghstr. 7
Yannick Reiz	Burghard v. d. Berghstraat

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Mieke v.d. Heuvel	v. Dulckenstr. 28
Bob Leyens	DR. J. Berendsstr. 106
Catoo van Bolderen	DR. J. Berendsstr. 64
Eva stoop	Stijn Buijsstraat
Hanneke Schweitzer	Dr J. Berendsstr 104
Ramon Grothause	Graafseweg 52
Wouter Heuckels	Graafseweg 95
Anna Laura van der Laan	Van Dulckenstraat 35
LIVEI	Van Dulckenstraat 35
Kevin Kaulena	Jansstraat 19
Irene Engels	Schoolstraat 145A
Claudia Dekkers	St Anna str. 46
Fabian Fransen	Fransestraat 63

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Pia Helmich	Heyendaalseweg 19
Carlos Morales	Moerdijk Terrashof 18
Yvonne Jurgens	Groesbeekseweg 188
Arwind Datadien	Andreaslaan 57
Julia Cremers	Prof. Bekkerlaan 30g
Mark Anneveldt	Prof Schrijnenstraat 6
Evelien Rodolfen	Prof. Hoogveldstr. 11
Jeroen Slot	Pegasusplaats 208
Ivy Berendschot	Vondelstraat 42
Fabian Hoet	Vossendijk 101-3
Jan Schoone, BSc	Groesbeekseweg 97
Coen Borghans	Prof. Huijbersstraat 101
Jesper vd Eijnden	Uilenstraat 34

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Aernout Casier	Wolfstraat 100
Rieke v. Aerle	Molukkenstraat 40
Simone v/d Berg	Molukkenstraat 40
Frans Van Hoeckes	Dr Bavinckstr 3
Thijs v.d. Aa	Dr. Jan Berendsstraat 6
Rowan Fraunt	Dr Jan Berendsstraat 6
Pim Vranenburg	Franciscusstraat 31
Dan Wendlam	St. Annastraat 121
Steye v/d Meulen	Prof. Hoogveldstr. 21
Yvonne Florissen	Pontanusstraat 27 Nijmegen
A. Gielack	Sint Annastraat 280 Nij
Zeelen	—
Schreuders	Sint Annastraat 108

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
C in der Bosch	Castellaanraat 63
Jill Smit	St. annastraat 257
Hilde Helmink	Piet Heinstraat 2g
Jan Helmink	Piet Heinstraat 2g
Arjen Messelkamp	Piet Heinstr 22
Patrick Vorsterbosch	Piet Hein 18
Suzy van Eekelen	Piet Hein 18
E Leuleman	de Ruyterstr. 143
Cloosterman	Biesmanstraat 5
F. Verkuylen	Castellaanbraat 122
F Kelderman	~~Hoornkel~~ Jan van Galenstraat 23
L. Harder	Jan v. Galenstr. 33
M. Berkers	Schoolstraat 41

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Robyn Kane	St. Stephanusstraat 116
MARIE NIETVELD	"
S.H.J.W. v. Oers	169
Lies v. Dijk	120
J.C. Rozendaal	" 173
B.J. Peeginh	" 177
E. Ernst	Middelstr 54
T. Vandrix	St. Stephanusstr. 120
Y. v.d. Weegen	St. Stephanusstr 122
Miske Calsbeek	" 124
David van Berk	St. Stephanusstr 108
Floor van Burck	st. Stephanusstr. 10
Marco Tolk	Jan v. Galenstraat 22

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
AARTS, C.	JAN v. GALENSTR. 32
Van Beckum	Jan v Galenstr 38
Gum Schneider	Jan v. Galenstraat 42
Gerda Kiekenschyn	" 62
Marian Brenters	Jan v. Galenstr. 69
Andre Middendorp	Jan v. Galenstraat 66
Hans van der Heide	Jan van Galenstr. 67
Maureen Bol	Witte de Withstr. 54
Betty Seunts	J. v. Galenstraat 46
A Gijsbers	" " 46
A. BORREMANS	" " 46
Heleen v.d Wilt	Jan v. Galenstraat 47
Pascale Braam	" " 40

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Hugo Parsons	Talia SSHN Nijmegen
Edith Libbert	Trompstr Nijmeg
Cara Haukes	St. Annastraat Nijmegen
Judith Willemsen	steijnstraat 33 Arnhem
Harry Hendriks	ST annastraat 70
Jasmijn Caimans	pred. Beamstraat 6H
P. Tkomp	EVERTSENSTR 13
A.J Schwartz	Evertsenst. 26
M. Verhagen	v. Diemerbroeck 57
Jeanne-marie knops	Piet Heinshaat 11
Sam van Keulen	van Spaenstraat 33
Sven Boot	Kan Boenenstraat 26a
Tom Nelissen	Graafseweg 37

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Dennis Vleerkmans	keizer karelplein 5
Marik Elens	
Anke Moeck	Hoenebuegerhof 2
Yentl Vosters	Van Goorstraat 92
Johan Vermeule	Schoolstraat 44
Ed Spaargaren	Jan van Speybrstr.
Sandra Kox	Rosa mmmstr.
Lamara	ST Annastraat
H. Brouwers	Utrh. Poortstr 51
CA Steenhuis	Contactstraat 70
W. Wemmink	Coehoornhof 87
M. Waldeliker	Jan v. Galenstraat 24
AMR Vdkluk	Bambistraat 12

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Christoph Unruh	Utrechtsebaan 278
SAM VAN Coesfeld	JAN DE WITTSTRAAT 35
BRAM Willems	Holterbarenstraat 2
Anke v. Dijk	v. Meemskerckstr 25
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
M Raadhouwer	Graafseweg 61
vd Meulen	Graafseweg 41
M. Bilen	Dr. Jan Berendsstaat 26D
M. Porpinet	Stationsplein 9
Claudia Fisch	D. Jan Berendsstaat
S Gobanoglu	Schoolstr. 130
M. Lamberts	Graafseedwarsstr. 55
JJG Thijssen	Stallenbergweg 98
Chris Vrolijken	chrisvrolijken@hotmail.com
R Graanser	Schoolstr 116
R. ten Brundel	graafseweg 97
L v MAREN	P. v P. BERGAST 165
Edith Koopman	Piet Heinstraat

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Camila van Ham	Prof. Huijbersstraat 103
Sabine de Man	Madoerastraat 15
Kirsten Dirkx	St. Annastraat 123
Bas Pouwer	St. Jacobslaan 4a8
Thomas vd Sande	Franseskraat 9
Ivo Maalman	Delistraat 54
Teun te Loo	Nieuwenstraat 2
A. Wagemaar	Kwakkenbergweg 290
C. Mooren	Alb. Schweitzerl. 36
Caeny van Klemm	Onde Groenendaalse weg 68
V Bron	Prof Huygensstr 71
Esther Bauer	Stationsplein 9
Michelle ten Brink	Prof. Bellefroidlaan 143

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
J. & E. Van der Meer	Vondelstrae
"	"
MAP. Potters	Stijn Buysstraat 1
J. vd Braak	Korhoensraat 22
D. van Rijckevorsel	Goalseweg 12
Jo Berends	J. v. Galenstaat 11
N.E Janssen	St. stephanusstraat 171
N. Steegemans	Burghardt van de Berghstraat
Sophie Vink	Jan van Galenshaat 82
Cecile van de Beek	Jan van galenstraat 82
Gabrielle van Vlerken	Burghardt v/d Berghstr 32
Joel Jacobs	aanbudestraat 27
Jesse Haaker	amundsenstraat 70

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Manja Willemsen	Schadstraat 116 Nijm
Ravan Ud Kerkhof	graafse weg 2
Niels Reinders	Leenpot Skwat 7c
Rick U Haaren	graafsedwarsstraat 39
Gijs Pater	de Ruyterstr. 84
Teun Goossens	Lange Hezelstraat 139
Mariëlle Rutten	Van Dulckenstr 40
Nienke Vreesuijk	Professor Bronsstraat 41
Adelina Fahnenstich	Piet Heinstr. 65
Ceciliavanteeseling	Graafsedwarsstr. 73
Wieke Stolte	Wezenlaan 34
Joep Steijaert	St Stephanusstraat 70
Gerard Schrijling	v. Oldenbarneveltstraat 4

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Willem Drijfhout	rondeltraat 117
Wieke Nieuws	Meerleeclorp 14
Annelies Huishof	Sint Martensbl 2
Loeki Overvold	van Goorstraat 57
C. v Dijk	Castellastr 68
B van Wolfen	Castellast 44.
R v Rijckevorsel	Jan de Wittstr
MJ Wiering	Jan van galenstraat 29
Mina Pellizzini	Leempiestraat 7
Mandy ter Braak	Burghdat van den Berghstr 43
Rienke v. Grinsven	Grafseweg 90
Steffanie de Wit	Burghdat van Berghstr 143
Helen de Vries	Castellastr 128

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Daan Langendam	Fr. Vervestraat 1
Gaby ter Beek	Stijn Buyssh. 42
Tilman Harpe	Vonckstraat 14
Joel wenting	
Jace Glasmacher	Piethein straat 3E
Samuel Mango	Wolfskuil
Sam Vorstenbosch	
Anita Kalden	Witte de Withstr. 46
Sophie	Piethein straat 5T
Julia daanen	
Aoife Swoop	De Ruyterstraat 195
Gonny Wolters	Van Oldenbarneveltstr 71
Vera v.d Broek	B. v. d Berghstraat 173

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
C. Albers	J. v. Speykstraat 4
N. Schouten	J v Galenstraat 7
Morris	—
Nestera	de Ruyterstraat 34
Hoffen	" "
B v Hapert	Stijn Buysstr 9
Rob Pechler	stijn Buysstraat 94
Denise v. Ruiterbeek	Semmelinkstraat 63
Joan Treurniet	Semmelinkstraat 63
Rosa Zalingen	Professorlaan 19
Maarten Hendrick	Professor Brouwstraat
Jaq. Smeets	Oude Graaven. weg 224
Perez	Jan Willemsvaart 133

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Pietsma	Molenveldlaan
Beggenvoet	Molenveldlaan
V. Haastrecht	Molenveldlaan
Ter Haak	JAVA
S. Meerwijk	
R. Hoven	Heyendaalseweg 48
Marian Ophelders	van Nispenstr. 186
J. Wedholma	Rijksstraatweg 181
M. Terwisscha	Jemmelinkstr. 35
S. Heijmans	Dr. Jan Berendstraat 8
G.v. Gemert	Stijn Buysln. 42
I. Kuijper	V. Heemskerckstr. 114
Peter Vos	Slichtenhorst 47

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
H. Kerel	Vossenloon 75
A. Spierings	Pastoor Schelstraeteweg
G. Bohny	Julianastraat 8
A. de Winter	Ericalaan 35
L Manuscama	Sloetstraat 18
Rikke Verstyle	Daalsedijk 7
[illegible] Beyerch	Graafsedijk weg.
M. van Dael	St. Stephanusstraat 10
J. van Beek	Burgemeester 14
Gijs Ebisch	Vonkelstraat 6
Hanna Boerboo	Jan v Galenstr 61
John Brom	v Duikerenstr 14
An Hofmans	Jan de Wittstr. 10

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
M. VERHOEVEN	JAN V. GALENSTR. 17
R. Peter	Kraaistraat 85 [illegible]
Gebr Gulden	Van Slichtenhorststraat [illegible]
LT Kaessen	Burgh. v.d. Bergh str. [illegible]
Maya Bos	Graafsedwarsstr. 55
M Stasse	Castellashoek 28
[illegible] Janssen	Maarlenderstraat 17
C Schulte	Buc B str
S WIDDERSHOVEN	GRAAFSEWEG S
d. Haard	Stellingsstr. 85
E. Wielings	Molenweg 77
J. de Koning	GRAAFSEWEG 62
G. Brandel	Burgtandt van den Bergh str. [illegible]

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Linde	Graafseweg 6
[illegible]	Piet Heinstraat 47
Jos Veenen	Burgh. v.d. Berghstr 50
E Buijsters	Ridderspoor 21
H.W. van Rest	Stijn Buijsstraat 56A
Bas de Boer	St. Stephanusstraat 62
Mariche Vlooswijk	Franzestraat 65
A Venhoek	Graafseweg 30
T. Bakker	De Bramdasstr 64
J. Verhoeven	Piet Heinstr 27
Bianca	Hendrikus
Dh Spaetens	Castellastr 95
Linaar ?	Waalwijkseweg 217

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
J. Ringeling	Van Limburg Stirumstr 43
W. Drenthen	Jan van Galenstraat
R. Gagliardi	Van Goorstr 92
P. v. Barneveld	Van Goorstraat 92
L. v. Houte	Jan de Wittstr. 63
St[illegible] van Houte	Jan de Wittstraat 63
[illegible] Hoeberigs	Vondelstraat 121
[illegible]lze Jansse	Jan v Galenst 36
D. v. Eekert	Burghardt 4/b/Berghstr 65
G. Bunnik	v. Meerdervoortstr 11
D. vd Geijn	Keplerstr 40
S. Raben	J.L.M. RABEN@live.c
L. Bennink	Bijleveld singel 151

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Elle Bekker	van Trierstraat 19
Lisanne Jansen	St. Annastraat 24
Larissa de Jong	Oude Graafseweg 108
Wieta Rennaerts	van Trierstraat 7
Samira El-Tarkaki	Willem Barentszstraat 15
BO Pleteers	Graafseweg 29
Floor Geurdens	Burghardt vd
Tess v. Heumen	Jan van Galenstr 23
Jan Jacobs	Poorgsth 22
[illegible]	Brd Bloysstraat 72
Bart Spangenberg	van Oldenbarneveltstraa
[illegible]	[illegible]
Thérèse v Baal	Jv Galenstr 2

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Jeroen Kluiver	St Stephanus 36
S v.d. Spot	Hövel 13 Kranenburg
A. Elkouaai	Jan Van Speykstraat 2
H. Rooyakker	Graafsedwarsstr. 56
E. Heldens	Dr. Jan Berendsstraat 62
O. van Beckum	Graafsedwarsstraat 56
Mina Veerman	Floraweg 09
Jokke Sajoer	VAN Goorstraat 9
Ria Traaffloren	Wilhelmina Wilhelmstr. 6
Spek Arts	De Ruyterstr 145
W.L. Gevards	W. Barentszstraat 39
Marlies Fennema	Graafseweg 37
Natonja Burger	Graafsedwarsstr 7

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
G.M. Hageman	Castellastr. 67.
R. Casteren	De Ruyterstraat 140
A. Vos	Vondelstraat 46
E. v.d Bos	Jan de Wittstr 13
Khabiri	Polhuis 33-30
Jan Kooijen	Graafsewaterbaan 54
Hugo Visser	Jan de wittstraat 70
Gringerhof Born	Elverstenstraat
Emil Gruden	Heerbaanweg 37
Wilke Bezet	De Ruyterstr. 145
Pedra Pauli	St. Stephanusstraat 2.
Rene Hayes	" " "
Elise Loete	Trompstraat 17

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Nadine	st Annastraat
Gerdy Willems	Da Costastr. 22
Esma	St. Annastraat
Dirk Jan	De Ruyterstr 20 B
Middel [illegible]	Strijn Bingenstaat 47
Dina Lahlaym	Pierre Lallemeitstraat 562
Anna Benaiche	Wilemsweg 18
noah	[illegible]
Febe	Piet Heinstraat 25
Job	Sint Annastraat
Tim Smit	st Annastraat
Peter Eefjes	Jan de Willestr 15
Rob Wiefen	v. Oldenbarneveldtstr

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Riet van Dorst	Jan de Witstr. 20
Marlies [illegible]	Prof. v.d. Meydenstr. 34
Laura Hubner	Schoolstraat 25
R.S. Vissch	[illegible]
Yvo Stoel	[illegible]
patrick Elven	[illegible]
y. koek	[illegible]
Erik van As	Schoolstraat 25
Carlisa Metterdaj	Sionsweg 2
maaike Sanpst	Vadelstraat 15
Daga Oalthuis	[illegible]
Margot Visser	Eiermarct 15
Freek van de Weerd	[illegible]

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Maaf de Klein	Sint Annastraat 67
Stijn Berends	Vondelstr. 52
Lucas Sillen	Stijn Buysstraat
J. v. Bergen	
G. v. d. Cao	v. Oldenbarneveltstr
Adrian Goijn	Groesbeekse Weg 21
Juliette Reijnen	van Goorstraat 26
F. AL	Pontanusstr. 18
Douwe v/d Laan	Arend Noordduijnstraat 23
Jurgen Verhagen	Everstenstraat 3
Samm	Cantus
Freya Angenent	Sweersstraat 25
Anne Biezemans	Stijn Buysstraat 59

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Rick van Eijsden	Vondelstraat 9a
Maaike Jongia	Castellashaar 79
Marsijn Wijnhof	Sint Annastraat 75
Michael Loosterman	Spoorstraat 114
Lucile Braam	Graafsedwarsstr. 76
Nanniki Kruizinga	Burghardt vd Beighstr. 24
Lillian Vd Brand	v Goorstraat 83
Tim van den Bergh	stijn Buysstraat 2 6512GP
Marty Huwae	~~Bisdomstr~~ Graafseweg 97
Dennis Tiepma	vondelstr 15
Maaike Sedhorst	neptunusstr 4
Sally Meeuwsen	Von. Oldenbarneveltstr 514
Loek Vuijk	Burghardt vd Beighstr 57

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Fruzan Omar	Bijleveldsingel 167
Loes Dellaert	Van Oldenbarneveltstr. 26
Petra Smits	Jan de Wittstr 58
Hanelle koop	Graafseweg 47 a
[illegible]	[illegible]
Daryl Geysbers	Graafsebaan weg 351
Daan de Buin	Willemsweg 34
melanie meijers	Vossenveld 105
Jasper Lauwers	Jacob Catsstr 73
Sabine Bor	Sint Annastraat 90
Ellen van Nueten	Van Oldenbarneveldstr
HIDAYAT	Hoogeveldt
Vieve Goossens	Everlosenstraat 14

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Griekje Dress	Schoolstr. 14g
Frans van Wanel	Graafseweg 34
Jos van Dongen	Vondelshof
Gerda de Vries	Willem Barentszstr. 22
D.J. Burgersdijk	Tollenssheat 153
D.A. Wennekes	Jan de Wittstr. 51
Eva Bertrams	Keizer Karelplein 22
Wouter v. Dam	v. Oldenbarneveltstraat 53
Weelhorn	Jans Galeistr 65
nina de Ryck	St. Thomashof 6
Voon	Pontanusstr 126
Simone Riemann	St. Annastr. 273
T.M. Dijkstra	Athlonestr 61

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Ihs Haeland	Jan van Tabbestraat 81
Pepijn Lucas	Graafseweg 20
C Loerakker	Ceslaerstraat 62
Nadine Mol	De Ruyterstraat 39
D. Bisschops	Vondelstr. 156
Willem schuurman	Stijn Buysstraat 56
Linsey Rogerdijk	de Ruyterstraat 169
Christa Toenhake	Graafse dwarsstr. 63
Marieke Hermsen	Jan de Wittstraat 55
Irene ter Heijde	Bloemenhof 28
Pleuni vd Boom	Steynbuis 59
Wies Jolink	St Annastraat 55
Geertjan Ebbers	

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
jessie kriel	waterruinlaan 8, Vleuten
Talina. D	Jaffastraat 3, Utrecht
N. Pernet	Gerard Noodtstr Nijmegen
L. de Haagh	de geer wijchen
S.v. Eekelen	Achter de Kamp, Ameerstoort
Joan Heesch	Castella str 46
J. van den Nosselaar	Jan de Wittstraat 6-8
H. Verweers	Jan v. Scheltstr. 11
D. de Paauw	Holtermanstraat 19
E. van Leeuwen	Burghardt 1d Bergh str. 124
O. Pogyn	School straat 108
M. SALEM	DR JAN BEGRSTAAT 2(
L. de Haas	M. van Galenstr

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Ahmed	
E. Hendriks	Sint Annastr. 68
H. moerbeek	Evertsenstraat 38
J Verheijen	B v.d. Berghstr. 90
F. Rutten	de Ruyterhaat 23
L Bos	B. Berghstraat 95
T Diemel	Minervaplaats 139
H Vaksmeer	Schoolstraat 59
R. v. d. Werkhof	Ruyterstr. 28
G.M. Kosten	Malukkenstraat 32
V. Powers	Ruyterstr 28
H. Wanders	B.v.d. Berghstr 46
C Vroegelsang	Utrechtstraat 21

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
[illegible]	Heyaenrijckstraat
M. Broeders	v. Hervelthplein 4
Julien	van Goorstraat 2
Peer	St. Stephanusstr. 90
Jerre Perenboom	Stationsplein 9 K46
Merel van der Aa	Graafseweg 55y
"	"
Keer De Luthuis	Cockellaan 14
Dennis Garrido	Burghardt od Beghstraat
Maurice Vrijen	Oude Graafseweg 20
Paul Spekdoor	Tolweg 63
Nina Verduijn	Graafseweg 58a

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Seth vd Hoeven	Albers Pistoriusweg 11
Maarten Campman	Burghardt van der Bergstraat 7(
Lia Hendriks	Sluyn Buyssstr. 15
J Hegras	Gastellaanstraat 25
Sterre van Bakel	Jan van Galenstraat 2
Jeroen	Jan de WITTSTR. 6(
Anton v. Loojengoed	de Ruijterstraat 113
S v Sloten	Ravensbergerstr 36
A Bakker	Fahrenheitstraat 67
R. den Ouden	Burghardt v.d Bergstraat
M Pluk	Burghardt vd Bergstra
Roel Winter	Trompstr 17

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Tom van Els	Burghardt v.d. Berghstraat
Mc Borendeers	Berg en Dalseweg 120
Yaki van den Linden	~~Nijmegen~~ Paten Wijngaarden 24
Maurice v. Heeren	St anna 204
Laurens Duyts	Nonnenstraat 6
Sam Vanbeek	Burchtstraat 80
Mees Duyts	11 jr 80
Simone Pekes	st. Peterlaan 57

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
M. Robles	Jan v. Galenstr. 30
W. Vonk	Castellastr. 132
R v.d. Bos	Graafsedwarsstraat 10
P. Höppener	Graafseweg 140
P. van Megen	Hofdijkstraat 7
M. Lodewijker	Van Goorstr. 10
W. v. Zaal	Jan de Wittstr 63
D. Pols	Fr. Wernstr. 12
J. v. Hunt	Graafsedwarsstr. 47

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Leonie Nieboer	Graafseweg 91
Kevin Karsten	Graafseweg 91
Jurre Engbers	Dirk Heinstraat 6c
G.v. Nisselrooy	Haverbeveldweg 282
Isabelle Janser	Roothaarstraat 32
Corry Floor	Burghardt vd bergstraat 4
Frank Bungersdyk	De Ruyterstraat 4
P.v.d. Wouw	Mr. Franckenstr. 31E

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Mevr. Waaijvanger-Troelstralaan 42, 6871 CS	
Lisethe Janssen	Parngetweg 13, 5866 JE
Renske ter Maat	Graafsenweg 10a Nijmegen
Olinde Hermans	Sennelinkstraat 40
Amin Zaid	Bilderssant 11 6de
Eva Verwoolde	

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Janine	Sint Annastr. 17
Ambee	Franciscusstr.
Tim	kopachol 26
Gerwen	oude groenewoudseweg 24
Kirsten	Multatuliplaats 36c
Jason	Molukkenstraat 190
Lunk	Jan de Wittstraat 6
Peet-Jan	De Ruyterstraat 188
Marga vd Heuvel	De Ruyterstr. 180
esther Aarts	Graafsedijkstr 14D

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Rick van Hout	Graafse dwarsstraat 28
Johan Jacobs	Pietersheimstraat 36
Margolein Kobes	Graafse dwarsstraat 28

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Rinny van der Meer	V Heemskerckstraat 10
Heidi vd Hoogenhof	Piet Heinstraat 25
Dian v.d. Sloot	Castellastraat 40

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Janneke Grooters	Schutteheiweg 37 Klimmen
Sophie van Kuijen	Graafsedwasshaak 14 B

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Houd onze spoo

Naam	Adres
Karen Put	Weurtseweg 222
R.ia Heyman	Eutenerplein 105

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - Petitie Houd onze spoorkuil groen

Woensdag 8 juni

Beste leerkracht

Een handtekeningenlijst voor in de klas.
Vanavond biedt de actiegroep
HOUD ONZE SPOORKUIL GROEN
waaronder t voetbalveld en t
minivoetbalveldje valt....
(ONS VOETBALVELD MOET BLIJVEN)
opnieuw vele handtekeningen aan B&W
tijdens de raadsvergadering aan.
⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽⚽
Het is meer dan fijn wanneer de kinderen
vanochtend de lijst mogen invullen.
Handtekening is natuurlijk prima maar de
jongste kunnen ipv. een tekening maken.
Bedankt voor jullie medewerking.
en dank aan de directie.

Namens de werkgroep Spoorkuil
Bottendaal
Edith (drama)

ons voetbalveld moet bli

Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Roos	botterdaal	11	ja
Roos		11	ja
tim		11	ja
Marieke		11	ja
Yaran		12	ja
Sabine		46	ja
Jorrit		11	Ja
Janne		11	Ja
klara		11	ja
Zaza		11	ja
Miki		11	ja
Cara		48	ja
Liv		11	ja

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet bli

Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Hannah		12	Ja
Willem	~~willemsenaar~~ stijn buysstraat 56	11	Ja
Silazjah		12	ja
lina		12	ja

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet blij
Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
jasper	jan van galenstraat 69	11	ja
Bruno	~~xx~~	11	JA
Aman		11	ja
Simon		10	JA
		10	ja
		10	
Juul		11	ja
		11	ja
		11	ja
Bodil		11	ja
Noortje		10	JA
BART	V. goortraat 40	11	JA
RICO	?	11	ja

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet blij
Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Kobe	burghardv. d berg	11	JA
Sam		11	ja
merdan	akkerwinde	11	ja
James	Kroneburgerlaan	11	JA
wouter		10	ja beetje
manon	–	10./11	ja ja ja!

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet blij
Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Tore		9	Ja
siem		8	JA
Yente		9	ja
ivo		9	ja
Evan		9	ja
[illegible]		[illegible]	[illegible]
[illegible]		8	ja
douwe		8	ja
joep		8	ja
jim		9	ja
amin		9	ja
Loes		9	ja
jolina		9	ja

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet blij
Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Juliette		9	ja
Rosa		8	ja
[illegible]		,	ja

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet blij
Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Ravi		7	ja
Evi		7	ja
[illegible]		8	ja
Eveline		7	ja
Elf Koor		7	ja
Julia		7	nee
Lila		7	nee
sterre		7	ja
Lina		7	nee
Tino		8	ja
Sonny		7	nee
[illegible]		8	[illegible]
bruus		64	ja

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet blij
Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Ruud	RA	8	ja
Jinte		8	ja
Bente		8	ja
Nora		8	nee
Link		7	ja
Nikki ☺		8	nee
Jaden		8	nee
Bea		7	ja!!
Mats		7	ja!!!!
FEE		7	ja
Rosa		8	ja
melissa		8	
eefke		8	JA

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

ons voetbalveld moet blij
Houd onze spoorkuil groe

VOORNAAM	ADRES (hoeft niet)	Hoeveel jaar ben je?	Ken je 't voetbalveld?
Liyan	25	6	ja
[illegible]		7	ja
[illegible]		7	ja
[illegible]		7	ja
[illegible]		7	ja
[illegible]		7	mee
[illegible]		6	[illegible]
[illegible]		6	ja
[illegible]		7	
[illegible]			
nathan		7	ja
[illegible]		6	ja ja
			ja

Werkgroep Spoorkuil Bottendaal

Brief aan de raad - R Jetten Ontslag fractievolger

B17

De gemeenteraad van Nijmegen

De heer H.M.F. Bruls, voorzitter

Postbus 9105

6500 HG Nijmegen

Nijmegen, 10 juni 2016

Geachte Voorzitter,

Via deze weg wil ik u en de gemeenteraad informeren dat de heer Alexander Thijssen ontslag neemt als fractievolger namens de fractie van D66 Nijmegen. De heer Thijssen is onlangs verkozen tot afdelingsvoorzitter van D66 Rijk van Nijmegen. Binnen onze partij is een dubbelrol in zowel bestuur als fractie niet toegestaan.

Ik dank de heer Thijssen voor zijn inzet voor D66 en de stad Nijmegen en wens hem veel succes toe in zijn nieuwe rol.

Hoogachtend,

R.A.A. Jetten

Brief aan de raad - Provincie Gelderland - Eenvoudig en snel financiële . . .

reg.nr.: 16.000589S5 B18
procesverantw.: BM50

INGEKOMEN
14 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

klasse:
afgedaan:

Van: Scholten, Gerrit [mailto:g.scholten@gelderland.nl]
Verzonden: vrijdag 10 juni 2016 11:16
Aan: Griffier Buren; Griffie Culemborg; Griffier Lochem ; Griffier Maasdriel; Griffie Neder-Betuwe; Griffie Neerijnen; Griffie; Griffier Tiel ; Griffie Zaltbommel; griffie Neerijnen (koen.steenbergen@neerijnen.nl); Wim van Beem (Buren); Wim van Beem (Culemborg); Waltraut Vroege-Bootsman; Erwin van der Neut (eneut@nederbetuwe.nl); Heffels, Mirande BM50; Monique Muurling
Onderwerp: Eenvoudig en snel financiele gegevens van Gelderse gemeenten bekijken

Beste griffiers/geachte griffies,

Wilt u deze mail ter kennis brengen aan de raadsleden in uw gemeente?

De financiële gegevens van Gelderse gemeenten die wij beoordelen en verzamelen in het kader van het financieel toezicht presenteren wij op een website.
Deze website hebben wij recent uitgebreid met een dashboard. Nu kunt u met 2 of 3 klikken gegevens op het scherm krijgen in een overzichtelijke grafiek of tabel.

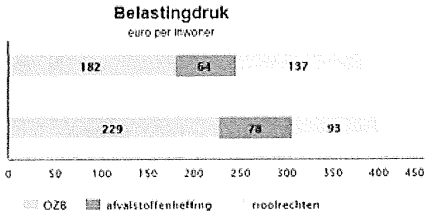

U vindt het dashboard op http://ftgelderland.databank.nl/

Met vriendelijke groeten,

Gerrit Scholten
Adviseur Gemeentefinanciën | Afdeling Kwaliteit Openbaar Bestuur (KOB)| Team Interbestuurlijk Toezicht (IBT) | 026-359 98 72 | Werkdagen ma t/m vr van 07.30-16.00 uur | g.scholten@gelderland.nl |Meer informatie: www.gelderland.nl/financieeltoezicht

provincie
Gelderland

postadres: Postbus 9090, 6800 GX Arnhem
PS: De provincie Gelderland ontvangt uw post graag digitaal via post@gelderland.nl

De financiële gegevens van Gelderse gemeenten on-line vergelijken? Kijk op http://ftgelderland.databank.nl/
Denk aan het milieu voordat u dit bericht print!

Brief aan de raad - Economic Board Arnhem Nijmegen - Nieuwsbrief Regio . . .

B 19
reg.nr.: 16.0005999
procesverantw.: BNSO
INGEKOMEN
15 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.:
afgedaan:

Van: Donk, Marion van der [mailto:M.vanderDonk@overbetuwe.nl] **Namens** Asseldonk, Toon van
Verzonden: dinsdag 14 juni 2016 15:18
Aan: Griffie; 'raadsleden@arnhem.nl'; 'griffie@wijchen.nl'; 'griffie@arnhem.nl'; Griffie; 'j.v.workum@bergendal.nl'; 'A.Dewkalie@beuningen.nl'; 'clugriffie@doesburg.nl'; 'griffie@druten.nl'; 'm.gijsbers@duiven.nl'; 'griffie@heumen.nl'; 'raadsgriffie@lingewaard.nl'; 'd.berends@montferland.info'; 'griffier@mookenmiddelaar.nl'; 'j.le.comte@renkum.nl'; 'griffie@rijnwaarden.nl'; 'k.schaap@rozendaal.nl'; 'griffie@westervoort.nl'; 'griffie@zevenaar.nl'
CC: 'Henk Berg-van-den'; Wijngaards, Maaike; 's.helbig@theeconomicboard.com'; 'Matthijs Kop'; Hendriks, Kyra; Asseldonk, Toon van
Onderwerp: Nieuwsbrief Regio Arnhem Nijmegen

Beste Griffiers,

Hierbij ontvangt u een nieuwsbrief, welke ik samen met de directeur van de Economic Board opstelde. De nieuwsbrief biedt relevante informatie voor de gemeenteraadsleden van de regiogemeenten.
Ik verzoek u vriendelijk om deze nieuwsbrief **per omgaande** door te sturen naar uw gemeenteraadsleden.
Bij voorbaat dank.

Met vriendelijke groeten,

Toon van Asseldonk
Lid Economic Board Arnhem Nijmegen

Brief aan de raad - Economic Board Arnhem Nijmegen - Nieuwsbrief Regio . . .

regio arnhem nijmegen

Nieuwsbrief Toon van Asseldonk aan het GO Regio Arnhem Nijmegen

Juni 2016

In deze nieuwsbrief interviews met **Toon van Asseldonk**, burgemeester van Overbetuwe, lid van The Economic Board en vertegenwoordiger van het GO en **Sigrid Helbig**, directeur van The Economic Board.

Toon van Asseldonk: "Een brede regionale scope"

U vertegenwoordigt de regiogemeenten in de Economic Board. Hoe vult u deze rol in?
Ik ben inderdaad gevraagd om in de Board met name de belangen van de regiogemeenten te behartigen. Dit mede omdat ik voorzitter was van de werkgroep die de haalbaarheid van deze vorm van triple helix-samenwerking onderzocht. Naast mij doen de beide andere gemeentevertegenwoordigers (dhr. Bruls, burgemeester van Nijmegen en dhr. König, wethouder van Arnhem) dat uiteraard ook. Mij is gevraagd om - als burgemeester van de centraal in de regio gelegen gemeente Overbetuwe - accent te leggen op de regiogemeenten. Mijn aandacht zal dan ook gericht zijn op belangen voor de gehele regio en die van de regiogemeenten daarin. Dat betekent overigens niet dat ik voorafgaand aan iedere vergadering van de Board steeds weer input ophaal bij de afzonderlijke gemeenten dan wel over elke besluitvorming verantwoording afleg. Ik acht dat niet werkbaar en haalbaar, bovendien strookt dat niet met de manier waarop de board wil en moet werken. Ik koppel de ontwikkelingen van de Board structureel terug in het regionale portefeuillehouderoverleg Economie. Daar heb ik bestuurders reeds aangegeven hoe ik mijn rol zie; met een brede regionale scope maar zonder enige 'last of ruggenspraak'. Zij hebben mij hiertoe unaniem het vertrouwen gegeven. Daarnaast ben ik gevraagd te gaan fungeren als voorzitter van de financiële auditcommissie van de Board. Ik doe dat uiteraard graag en zal met dezelfde blik deze rol invullen en de belangen van de regiogemeenten hierin zo goed mogelijk behartigen. Daarmee houd ik ook rechtsreeks zicht op de besteding van de (overheids) middelen.

Ziet u naast het informeren van de portefeuillehouders Economie ook een rol voor uzelf weggelegd voor informatieverstrekking aan de gemeenteraden van de regiogemeenten?
De Economic Board gaat zich inzetten op de profilering en de economische ontwikkeling van de gehele regio. Dat zou moeten leiden tot meer bedrijvigheid en dus ook meer werkgelegenheid en welvaren voor de hele regio. Daar moet je vertrouwen in hebben en je realiseren dat die effecten pas op de langere termijn echt zichtbaar worden. Dat vertrouwen heb ik, wat overigens niet betekent dat ik de activiteiten van de Economic Board niet kritisch zal volgen. Maar ik vraag dat vertrouwen van de gemeenteraden ook.

Ik zal daarom niet proactief elke gemeenteraad separaat informeren. Ik vind het in hoofdzaak de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke portefeuillehouders om hun raadsleden goed te informeren. Om ook raadsleden toch zo goed mogelijk te betrekken, zal ik de Economic Board vragen dit najaar een bijeenkomst te

Brief aan de raad - Economic Board Arnhem Nijmegen - Nieuwsbrief Regio . . .

beleggen voor alle raadsleden die nader geïnformeerd willen worden over de voortgang en activiteiten van de Board. Bij een dergelijke bijeenkomst zal ik, samen met de directeur, een toelichting geven en vragen beantwoorden.
Met de inzet van deze nieuwsbrief willen wij vragen beantwoorden. Het opstellen en verzenden van deze nieuwsbrief is dan ook mijn initiatief geweest om er zo voor te zorgen dat raadsleden goed geïnformeerd zijn over de board.

Een van de speerpunten is ook 'Food'. Is het nog steeds inzet om de regio FoodValley te betrekken en zo ja hoe?
Wat mij betreft wel. Daarom ben ik ook blij dat burgemeester van der Knaap van Ede deelneemt in de board. Hij zit daar als voorzitter van de regio FoodValley. Op termijn zou ik ook graag vertegenwoordigers van bedrijven en kennisinstellingen uit die regio in de Economic Board willen zien.

Sigrid Helbig

Sigrid Helbig: "Het gaat erom dat we nu daadwerkelijk aan de slag gaan."

U bent aangesteld per 1 maart 2016. Welke stappen zijn er sinds uw komst gezet?
Uiteraard ben ik begonnen met een uitgebreide kennismakingsronde met de bestuursleden van de Board. We hebben onderzocht wie onze strategische partners zouden kunnen zijn en ik ben gesprekken aangegaan om te weten te komen hoe ze aankijken tegen een regionale samenwerking. Ik heb echt heel veel gesprekken gevoerd en voel me af en toe net een spons die alle informatie en indrukken opzuigt. Ik heb even in mijn agenda geteld: tijdens de eerste 100 dagen heb ik 138 gesprekken gevoerd en dan zijn de vele ontmoetingen op events zoals de Giro d'Italia nog niet eens meegeteld.

De praktische zaken zijn nu grotendeels ingevuld: we hebben nu een logo, een kantoor, de werkplekken zijn ingericht, de boekhouding opgezet, verzekeringen geregeld, de telefoon is aangesloten en we hebben alles gedaan wat je moet doen om een organisatie op te zetten. Wat dat betreft zijn we een echte start up!

Op 15 september organiseren wij een regiobreed event om ons te presenteren en te vertellen wat we gaan doen. We nodigen relevante relaties binnen en buiten de regio uit om hen te informeren en te betrekken bij de Economic Board. Het event vindt plaats in het

Brief aan de raad - Economic Board Arnhem Nijmegen - Nieuwsbrief Regio . . .

nieuwe Van der Valk Hotel Nijmegen-Lent. Met de voorbereidingen is het bureau inmiddels intensief bezig.

Laten we het eens hebben over het logo: wat wilt u hiermee uitdrukken?

Het logo wil vooral de samenwerking uitbeelden tussen telkens drie onderdelen. De Triple Helix: bedrijfsleven - overheden - kennisinstellingen. Dan de speerpunten: Food - Health - Energy en de cross-overs. Tenslotte de regio: Arnhem - Wageningen - Nijmegen.
De punten buiten de driehoek symboliseren dat er een buitenwereld bestaat, dat we niet navelstaren maar onze blik naar buiten richten en daar verbindingen aangaan. Daarnaast vind ik het geweldig dat we nu 'The Economic Board' heten en deze naam ook als domeinnaam hebben kunnen claimen.

Waaraan worden de door de gemeenten ingebrachte middelen besteed?
In eerste instantie natuurlijk aan de opzet van de organisatie. Heel concreet: staffing, laptops, website, IT en organisatie. Het inkomend budget ligt vast, dat zijn de middelen die ons vanuit de gemeenten ter beschikking worden gesteld. Vanuit dit gegeven heb ik nu een voorlopig uitgavenbudget opgezet. Ik hoop wel dat we gelden die we dit jaar ontvangen mee mogen nemen naar volgend jaar om daar mooie dingen mee te doen. Daar moet nog uitsluitsel over komen.

We gaan prudent met de gelden om. We kozen tweedehands kantoormeubilair, wat niet alleen goed is voor de portemonnee maar ook duurzaam is. Bijzonder blij ben ik met alle '*in kind*' bijdragen door de leden van de Board. Een paar voorbeelden: de Radboud Universiteit stelde een prachtige kantoorruimte ter beschikking. We zitten pal naast het Radboud Innovation Center in een inspirerende omgeving. Via Alliander beschikken we binnenkort over een fulltime marketingmanager, Eiffel stelt een marketing strateeg beschikbaar met wie we mogen sparren en een professor van de Faculteit der Managementwetenschappen van de Radboud Universiteit begeleidde de decision room sessie. De provincie stelt mankracht en expertise ter beschikking voor statistieken en cijfermateriaal en VNO-NCW Midden een deeltijd medewerker die nu als business representative voor ons aan de slag is.

Hoe ziet de strategie eruit?
Voor de tweede bijeenkomst van de Board, half mei, organiseerde ik een decision room-sessie. Dit is een interactieve sessie waarbij de leden over een aantal relevante items om hun visie werd gevraagd via speciale software. Het resultaat van deze sessie helpt bij de verdere focus voor de inzet van de Board. Ik verwerk de resultaten nu in een zogenaamd 'business canvas' zodat we in een oogopslag zien wat onze strategie is, wie onze partners zijn en welke toegevoegde waarde de Economic Board heeft. Vervolgens dient het canvas weer als input voor het formuleren van 'het verhaal van de regio'.

Het ultieme doel van de Economic Board is en blijft het versterken van de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen-Wageningen. Om dit doel te behalen zal de Board zich de komende periode specifiek gaan richten op een drietal activiteiten. Ten eerste: communiceren. Hiermee bedoel ik de branding van de regio, wat is ons DNA, wat stralen we uit en welke communicatiekanalen gebruiken we hiervoor? We willen de regio krachtig positioneren. We hebben net een sessie over onze marketingstrategie voltooid en de uitwerking en implementatie van het marketingplan zijn in de maak.
Onze tweede activiteit: verbinden. Binnen de regio is reeds lang voor de oprichting van de

Brief aan de raad - Economic Board Arnhem Nijmegen - Nieuwsbrief Regio . . .

Economic Board veel georganiseerd en gemobiliseerd. Mijn diepste geloof is dat we vooral niet dunnetjes moeten overdoen waar anderen al mee bezig zijn. Er is al een aantal bijzonder goede initiatieven en organisaties die rond onze speerpunten Food, Health en Energy echt iets hebben neergezet en toegevoegde waarde leveren zoals Health Valley, Kiemt en Food Valley. Daarnaast zijn er goede samenwerkingen en initiatieven met een specifiek aandachtspunt zoals Techniekpact en organisaties als NovioTech Campus en Kleefse Waard die zich vooral richten op start-ups. Met al deze partijen zoeken en vinden we de samenwerking: wees vooral geen concurrent van elkaar maar versterk elkaar. Uit al mijn gesprekken blijkt overigens dat de andere partijen er net zo over denken en ik krijg oprecht de indruk dat men graag met de Economic Board wil samenwerken.
Ten derde: aanjagen. De Economic Board biedt een platform voor en is gericht op kennisdeling en samenwerking. Er zullen activiteiten en projecten worden uitgevoerd. Deze mogen ook geëtaleerd worden: laat eens zien wat je hebt! We richten ons op de buitenwereld en alle activiteiten die we organiseren en projecten die we ondersteunen moeten uitademen dat ze de regionale economie versterken. Ook hier wil ik liever geen herhaling van zetten en is het nadrukkelijk niet de bedoeling om weer een uitvoerig strategisch plan op te stellen. Er zijn al tal van plannen geschreven die (soms gedeeltelijk) voor de Economic Board bruikbaar zijn. Denk bijvoorbeeld aan de MIRT-agenda, de City Deals, de Provinciale Economische Verkenning, het Sociaal Pact en het BVNL-rapport met uitgebreide SWOT-analyse. Daarnaast is er in de opmaat naar het instellen van de Economic Board veel aan het papier toevertrouwd. We zijn nu bezig om uit al deze rapporten en ideeën een lijst te distilleren om projecten en activiteiten op korte termijn te vertalen in een concreet actieplan. Het gaat erom dat we nu daadwerkelijk aan de slag gaan. Deze zaken bespreken we in de derde bijeenkomst van de Board in juli.

Als de stichting de begroting heeft vastgesteld, is deze dan openbaar en kunnen de gemeenteraden hier dan over beschikken?
U zult begrijpen dat er op dit moment nog met posten wordt geschoven. Veel hangt af van de keuzes die binnenkort worden gemaakt voor communicatie en projecten. Verder ben ik principieel voor transparantie en ben door mijn nevenfuncties als commissaris en toezichthouder ook bekend met de noodzaak en wenselijkheid van 'good governance'. Daarom is er nu uit het midden van de leden van de Economic Board een financiële auditcommissie samengesteld die zich specifiek richt op het controleren van de financiën en toeziet op de verantwoording van de bestedingen. Toon van Asseldonk is als representant van de (regio) gemeenten voorzitter van deze commissie.

Als de begroting door de Board definitief is vastgesteld, wordt deze uiteraard inzichtelijk en kunnen raadsleden hierover beschikken. Dit betekent overigens niet dat de gemeenteraden vervolgens over de begroting besluiten kunnen nemen. Besluitvorming over de begroting is aan de Economic Board.

Laatste vraag: wat vindt u tot nu toe van uw nieuwe baan?
Ik had natuurlijk verwacht dat deze baan leuk en uitdagend zou zijn, anders had ik hem niet aangenomen. Ik ben echter verrast hoe spannend hij is, in de zin van 'exciting' en met hoeveel 'exposure' hij gepaard gaat. Ik was officieel nog niet in functie, maar toen de gemeenten een persbericht lieten uitgaan, kreeg ik opeens heel veel verzoeken om kennis te maken. Ik spreek bijzonder veel interessante mensen die echt iets te melden hebben. Mensen die gepassioneerd zijn over de regio en die kansen zien om een goed verhaal uit te

dragen. Dit alles geeft me ontzettend veel energie, ik ben er 24/7 mee bezig.

In mijn vrije tijd ben ik hartstochtelijk diepzeeduiker. Mijn man is nu op duiksafari *(lacht).* Hij zei: 'Dat je zo nodig weer carrière moet maken is jouw probleem - ik ga lekker duiken'. En ik moet zeggen: hij heeft gelijk! Nu appen we zodra hij internetverbinding heeft op zee en vertelt hij wat hij onder water allemaal voor moois heeft gezien. Gisteren nog appte hij dat hij tijdens een duik een groep dolfijnen tegenkwam. Ik app dan terug: 'Dat mag zo zijn, maar *IK* zit lekker bij de Economic Board'.

Brief aan de raad - Stichting Zomerhoofdstad - Nijmegen summer capital of . . .

reg.nr.: 16.0005997
procesverantw.: BHSO

INGEKOMEN
15 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.: 751
afgedaan:

R20

Aan: Gemeenteraad van Nijmegen

Nijmegen, 15 juni 2016

Geachte raadsleden,

Helaas kunnen we niet aanwezig zijn bij de inspraakavond van 15 juni over de Zomernota. Bij deze willen we u dan ook per brief informeren.

Allereerst waarderen we het dat de raad op 8 juli 2015 een motie heeft aangenomen, die voor een startbedrag (30.000,-) heeft gezorgd vanuit het budget van Wij zijn Nijmegen, waarmee Stichting Zomerhoofdstad een basisstructuur heeft kunnen ontwikkelen. Denk daarbij aan de website www.summercapital.nl, social media, offline uitingen zoals grote borden en ondersteuning van vrijwilligers.

We zien onze activiteiten als citymarketing van onderop. We willen samen met het bedrijfsleven, culturele sector en evenementen in de stad een nieuwe propositie ontwikkelen die past bij Nijmegen en de regio en die aantrekkelijk is voor de werving van toeristen en studenten. We organiseren zelf niets; we willen vooral verbinden, aanjagen en vermarkten. Een mooi voorbeeld is Splash, de waterglijbaan in de binnenstad. De organisator, een jonge Nijmeegse ondernemer, was geïnspireerd door Summer Capital. Inmiddels hebben we tachtig partners in de stad en de regio die een ondersteuningsverklaring hebben ondertekend en meehelpen om van Summer Capital een succes te maken. Dat gebeurt via social media, Summer Capital borden bij events en door sommige partijen via directe sponsoring.

Helaas is het beschikbare budget onvoldoende voor een grootschalige vermarkting van de propositie. De door RBT Kan bedachte campagne voor de Randstad en buitenland blijft vooralsnog in de kast liggen in afwachting van budget. Subsidiering door de provincie is dit jaar niet tot stand gekomen vanwege een overtekening van de subsidiepot. Desondanks proberen we met guerrilla-marketing landelijke media te halen en naamsbekendheid te verwerven. Onze uitingen op het internet zijn grotendeels in het Engels. Daarmee hebben we de enige Engelstalige site en Facebookpagina over Nijmegen die toegankelijk is voor buitenlandse toeristen. Maar ook een campagne die aantrekkelijk is voor jongeren van 18 tot 35 jaar; een doelgroep die naar ons idee te weinig werd bereikt via de reguliere promotiecampagnes.

Vanwege het relatief lage budget zien we dit jaar dan ook als een startjaar, waarin we de basis leggen voor volgende jaren. We zijn bezig met versteviging van de ondersteuningsstructuur in de stad, het opbouwen van een team met vrijwilligers en werving van volgers en likes op onze social media. Citymarketing is dan ook geen sprint maar een marathon. Het heeft slechts zin om de stad op een bepaalde manier te positioneren als je dat consequent volhoudt en voldoende bewijslast blijft genereren. Wat dat laatste betreft hebben we voor dit jaar niet te klagen. Tot nu toe is het sinds 1 mei elk weekend raak met veel activiteiten en kunnen we met recht de titel van zomerhoofdstad claimen. Inmiddels staan we dan ook op die manier bekend op Wikipedia en heeft de Rough Guide interesse in opname van Nijmegen als de Summer Capital of Holland in de gids over Nederland.

We zijn bezig met citymaking en citmarketing en daarmee zijn we actief met een collectief goed. Natuurlijk is het noodzakelijk dat partijen in de stad financieel bijdragen. Voor dit jaar is dat een derde deel van het totale budget. Maar zonder overheidssteun lukt het niet, zeker niet om een professioneel uitgezette campagne op te zetten buiten Nijmegen. Daarom zien we graag een meerjarig commitment van de gemeente voor de Summer Capital propositie. We zien dat het aanslaat bij het lokale bedrijfsleven, regiogemeenten, bij evenementen en de (social) media. En dat terwijl de zomer nog volop moet beginnen.

Indien er vragen zijn, willen we graag met u in overleg.

Hoogachtend,

Bestuur van Stichting Zomerhoofdstad

Jan van der Meer	Edwin Niemantsverdriet	Sander Ederveen (projectleider)
Erik de Gans	Michiel Vries	Luc Dirks (Chef social media)
Wouter van Balveren		

Brief aan de raad - Goverde-Lips - motie TTIP; reflectie van inspreekster

reg.nr.: 16 0006040
procesverantw.: BMSO
B21

INGEKOMEN
16 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

Van: Goverde [mailto:h.goverde@chello.nl]
Verzonden: donderdag 16 juni 2016 11:14
Aan: Griffie
Onderwerp: motie TTIP; reflectie van inspreekster

Nijmegen, Geachte gemeenteraadsleden, geachte leden van het College van B & W,

Als inspreker betreffende de TTIP-motie wil ik in twee punten graag even terugkomen op mijn ervaringen tijdens de politieke avond 8 juni.

1. Wij stelden het op prijs dat wij in mochten spreken, al was het maar drie minuten. Er waren enkele raadsleden aanwezig.

Wel jammer dat de her Huliselan van de VVD de insprekers als een stel makke schapen van Milieudefensie neerzette *(' Knap dat Milieudefensie dit voor elkaar krijgt, dan horen we daar ook weer eens wat van').* N.B: dit was GEEN actie van Milieudefensie. Alle leden van het team dat zich inzette voor de handtekeningen-actie zijn vanuit een verschillende achtergrond deskundig. De heer Michel Wolk is actief binnen Greenpeace en zelf ben ik secretaris van Platform Aarde Boer Consument. Dit platform is de 'trekker' van een coalitie van alle landbouwsectoren (in weerwil van de LTO) met de FNV en - inderdaad – Milieudefensie. Deze coalitie heeft in april een brief naar de Tweede Kamer gestuurd over TTIP, en onze mening is al in de kamer besproken en in een motie neergelegd, zie http://aardeboerconsument.nl/nieuwe-coalitie-boerenorganisaties-milieudefensie-en-fnv-agrarisch-groen-ttip-en-ceta-presenteert-zich

Aangezien de discussie later op de avond deels niet inhoudelijk was maar focuste op 'dit is een internationaal verdrag en gaat niet over gemeentes' voeg ik de hoofdpunten van mijn betoog hieronder nog eens toe zodat ALLE raadsleden er nota van kunnen nemen. Zie vooral punt 2: effect op het lokale bestuursniveau.

2. De burgemeester verzette zich tegen de in de motie geuite wens het standpunt actief uit te dragen. Dat 'actief' kan ons inziens ook achterwege blijven, dat helpt misschien. Maar vooral hopen wij dat hij na heroverweging toch ook de ernst en relevantie van onze bewaren inziet, zodat hij er minder moeite mee heeft. Jammer was dat hij de insprekers niet serieus leek te nemen: '*Dit is net zoiets als in de jaren 80, toen het over de kruisrakketten ging: 'deze gemeente waarschuwt de NAVO nog één keer!'* . Burgers her en der in het land proberen met dit soort acties 'van onderop' druk uit te oefenen op de overheid; dat is ook een vorm van democratie en dient als zodanig op prijs te worden gesteld.

Met vriendelijke groet, Greet Goverde-Lips,
Tolhuis 2402, 6537MH Nijmegen, 3443678

Argumenten vóór de motie:
(vanwege mogelijke vervorming in e email: zie ook bijlage)

Brief aan de raad - Goverde-Lips - motie TTIP; reflectie van inspreekster

1. **Kenmerken TTIP verdrag:**

- het gaat voor 80% om 'standaarden gelijk trekken' (harmoniseren van regelgeving). Slechts 20% om importtarieven verlagen / opheffen, want die zijn er al niet veel meer.
- 80% van de bepalingen betreft landbouw en chemie.
- De twee machtsblokken hanteren verschillende criteria:
    - EU: voorzorgsprincipe: als je het niet zeker weet, niet doen / goedkeuren ('Bij gevaar niet oversteken')
    - VS: iets mag pas verboden worden als wetenschappelijk bewezen is wat de gevolgen / gevaren zijn.

Brief aan de raad - Goverde-Lips - motie TTIP; reflectie van inspreekster

Argumenten vóór de TTIP- motie:

1. Kenmerken TTIP verdrag:

- Het gaat voor 80% om 'standaarden gelijk trekken' (harmoniseren van regelgeving). Slechts 20% om importtarieven verlagen / opheffen, want die zijn er al niet veel meer.

- 80% van de bepalingen betreft landbouw en chemie.

De twee machtsblokken hanteren verschillende criteria:

EU: voorzorgsprincipe: als je het niet zeker weet, niet doen / goedkeuren ('Bij gevaar niet oversteken')

VS: iets mag pas verboden worden als wetenschappelijk bewezen is wat de gevolgen / gevaren zijn.

Voorbeeld: lichaamssverzorging: in de EU zijn 1337 stofjes verboden, in de VS slechts 11

Meestal gelden de laagste normen. Bij onenigheid neemt men bijv. een gemiddelde. Door deze strengere Europese normen zijn Europese / Nederlandse landbouwproducten duurder: Amerikaans varkensvlees is bijvoorbeeld 30% goedkoper. De Europese markt zal overstroomd worden door Amerikaanse landbouwproducten.

2 Effect op alle bestuursniveaus , ook lokaal

Voorbeeld:

a. Quebec kreeg 250 miljoen boete omdat ze fracking (boring naar schaliegas) weerden. Een Amerikaanse en een Canadese maatschappij hebben in Nederland ook al proefboringen aangevraagd. Er is nu landelijk een moratorium in Nederland, maar kan dat gehandhaafd blijven?

b. Een ander voorbeeld is het bedrijf Vattenfall, dat al eerder succesvol een rechtszaak tegen de Duitse stad Hamburg aanspande over de stedelijke milieuregels. Hierna zwakte Hamburg haar regels af. *'Met de dreiging van een miljoenenclaim, ga je wel twee keer nadenken.'*

c. Gevaar dreigt ook voor Groningen: EXXON is voor 50% eigenaar van de NAM: gaan ze eisen dat alle gas sneller uit de grond gehaald wordt? Gaan ze eventuele schadevergoeding betalen?

3. Voeding

Alléén voedselveiligheid geldt (in mindere mate dan in de EU), géén dierenwelzijn, geen arbeidsomstandigheden etc.

De EU is al 2 jaar bezig met een richtlijn voor hormoonverstorende middelen. Er wordt door de VS en EU bedrijven zoals Bayer en BASF nu zware druk uitgeoefend om die richtlijn te laten varen vanwege 'vergaande negatieve gevolgen voor internationale handel'

4. Arme landen

Volgens de 'oorsprongregels' (rules of origin) gelden lagere importtarieven alleen voor de VS en de EU, andere landen betalen meer om naar hen te exporteren. Het wordt een heel groot handelsblok van de twee grootste exporteerders die ook de normen voor de rest van de wereld bepalen; 'the rest against the west'.

Geopolitiek is ook een belangrijk aspect: Hilary Clinton noemde TTIP 'een economische NAVO.'

Dit is de verkeerde weg, de weg naar nog meer export = vervoer = CO2, in plaats van de weg naar een beter klimaat en minder inkomensongelijkheid.

Deels uit SOMO brochure 'feiten en fabels' (pdf lezen)

Zie http://ttipvrijnijmegen.nl/8-juni-inspreken-en-aanbieden-petitie/ voor een uitgebreid verslag van de inspraak vn van de bespreking in de raad, met meer info over TTIP in de vorm van commentaar door de TTIP-werkgroep

Brief aan de raad - Winter - Toenemen aantal potentiële wit-was winkeltjes . . .

reg.nr.: 16.0006140
procesverantw.:
INGEKOMEN
21 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN
class.nr.:
afgedaan:

B22

Van: Roel Winter [mailto:roel.winter@hotmail.com]
Verzonden: zaterdag 18 juni 2016 22:40
Aan: DocInfo
Onderwerp: T.a.v. de gemeenteraad - kleine wasjes - grote wasjes - laat maar lekker draaien

Geachte Raad.

Als bewoner van uw gemeente maak ik mij zorgen om het toenemend aantal potentiële (en waarschijnlijke) wit-was winkeltjes, wit-was stores, wit-was-belwinkeltjes, tijdelijke wit-was restaurants op onmogelijke plekken die volledig worden verbouwd voor een ton of meer en na een jaar zonder klandizie weer worden opgeheven. Ik kan ze met m'n neus aanwijzen.... in het centrum en zeker ook in de wijken. Uw Raadsneus kan dat wellicht ook zonder moeite.

Onlangs liep ik nog een echt 'uit de kluiten gewassen' semi-restaurant binnen, zal ik maar zeggen, met de vraag of ze wellicht wilden meedoen aan een festival dat hen heel wat publiek op zou leveren. Ik was daar binnen, prime time, vrijdagavond, terras 300m2 binnen nog eens 400 m2 en niet één klant. Toplocatie. Naarmate ik mijn verhaal deed werd het mij duidelijk dat de eigenaar helemaal niet zat te wachten op mijn voorstel, op mijn vragen, op publiek, laat staan op een grote toeloop van veel publiek op een evenement. Stel je voor.....wat dat zou betekenen: geen inkoop, geen voorraad, geen personeel voorhanden.... hellup, paniek.

De officiële leegstand in Nijmegen zal helaas met nog zo'n 15% toenemen schat ik, tot 25%, als alle 'cover-up-winkeltjes' worden meegeteld. Want het is niet alleen witwas, maar ook grijze wasjes. Kleine wasjes, grote wasjes, laat maar draaien.

Nog nooit, in al die 20 jaar dat ik in Nijmegen woon, heb ik de gemeente of de Gelderlander ook maar 1 bericht zien plaatsen over witwassen, laat staan over het ontmantelen van witwasvastgoed.

En nou verwacht u uiteraard een slimme vraag. Een vraag die u als raad kunt beantwoorden. helaas, die heb ik niet.

Wel groeten,
Roel Winter

Brief aan de raad - R Essers - in strijd met de wet

Rob Essers

Niek Engelschmanlaan 129
6532 CR Nijmegen
024 - 355 81 71
rob@gaypnt.demon.nl

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
			20 juni 2016

Onderwerp	Bijlage(n)
in strijd met de wet...	4.

Geachte leden,

Het raadsbesluit d.d. 25 mei 2016 (onderwerp: *Straatnaamgeving Professor van Melsenpad*) is in strijd met de wet. In mijn brief d.d. 30 april 2016 heb ik de burgemeester expliciet op de tekortkomingen van raadsvoorstel 70/2016 gewezen. In de bijlage vindt u de bepalingen uit de Spellingwet en het Besluit bekendmaking spellingvoorschriften 2005 die van toepassing zijn bij de vaststelling van straatnamen.

In de eed (verklaring en belofte) die u heeft afgelegd staat onder meer: "Ik zweer (beloof) dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van de raad naar eer en geweten zal vervullen."

Bij de voorbereiding van een besluit vergaart het bestuursorgaan de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen. Bij een zorgvuldige voorbereiding van de besluitvorming had u kunnen en moeten weten dat ook de geometrie van het Professor van Melsenpad discutabel is. De reactie op mijn WOB-verzoek heb ik pas ontvangen nadat uw raad het voorstel als hamerstuk heeft afgedaan.

Het raadsbesluit is op 20 juni 2016 09:00 gepubliceerd in *Gemeenteblad 2016*, nr. 80724.
Van een goede naamgeving van de openbare ruimte is geen sprake. Kennelijk kan ik er niet op vertrouwen dat de bestuursorganen van de gemeente Nijmegen zich aan de wet houden.
U zou er verstandig aan doen deze brief niet voor kennisgeving aan te nemen.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

drs. R.C. Essers

Brief aan de raad - R Essers - in strijd met de wet

Rob Essers

Niek Engelschmanlaan 129
6532 CR Nijmegen
024 - 355 81 71
rob@gaypnt.demon.nl

Aan de Burgemeester van Nijmegen
de heer drs. H.M.F. Bruls

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
			30 april 2016

Onderwerp	Bijlage(n)
raadsvoorstel 70/2016	2

Geachte heer Bruls,

Op 26 april 2016 heeft het college besloten aan de Raad voor te stellen:

> 1. Overeenkomstig bijgaande tekening met nummer 498631, versie 1 aan het grijs gearceerde pad, openbare ruimte van het type weg, in de wijk Galgenveld, in de woonplaats Nijmegen, de naam **Professor van Melsenpad** te geven**.**

Het voorstel is in strijd met de wet. Bij de voorgestelde naam zijn de spellingvoorschriften niet in acht genomen. De juiste schrijfwijze van de naam is **Professor Van Melsenpad**. De relevante wettelijke bepalingen treft u aan in de bijlage.

Ook de voorgestelde geometrie van de openbare ruimte roept vragen op. Het voorstel gaat volledig voorbij aan eerdere raadsbesluiten. Ik heb het college inmiddels om informatie verzocht (zie bijlage). De opmerking op vervolgvel 1 dat paden niet standaard benoemd worden, strookt niet met de richtlijnen van de VNG:

> **3.1.7 Eisen voor de straatnaamtekening**
> Het beleid moet erop zijn gericht dat de gehele openbare ruimte van de gemeente van namen is voorzien. Ook aan delen van de openbare ruimte waar waarschijnlijk nooit huisnummers zullen worden uitgegeven. Te denken valt aan parken, bossen, plantsoenen of sierwateren. Voor het opmaken van processen-verbaal bij ongelukken en misdrijven, alsmede bij calamiteiten als brand en ongelukken is het van belang als elk deel van de openbare ruimte een naam heeft.

Bron: *Benoemen, nummeren en begrenzen; Handboek voor gemeenteambtenaren die zijn belast met het benoemen van de openbare ruimte, het nummeren van vastgoedobjecten en het begrenzen van gebieden. Tweede, gewijzigde druk.* Den Haag: VNG Uitgeverij, 2005 (pp. 89-90)

Met vriendelijke groet en hoogachting,

drs. R.C. Essers

Brief aan de raad - R Essers - in strijd met de wet

Wettelijke bepalingen

Spellingwet

Artikel 2
1. De schrijfwijze van de Nederlandse taal waartoe het Comité van Ministers beslist, wordt gevolgd bij de overheidsorganen, bij de uit de openbare kas bekostigde onderwijsinstellingen, alsook bij de examens waarvoor wettelijke voorschriften zijn vastgesteld.
2. Onder een overheidsorgaan als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan:
   a. een orgaan van een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld, of
   b. een ander persoon of college met enig openbaar gezag bekleed.

Besluit bekendmaking spellingvoorschriften 2005

Artikel 1
Met ingang van 1 augustus 2006 geschiedt de schrijfwijze van de Nederlandse taal bij de in artikel 2 van de Spellingwet bedoelde overheidsorganen, bij de uit de openbare kas bekostigde onderwijsinstellingen en bij de examens waarvoor wettelijke voorschriften zijn vastgesteld, volgens:
a. de leidraad die is opgenomen in de bijlage die bij dit besluit hoort, en
b. de woordenlijst die ter inzage is gelegd in de bibliotheek van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Leidraad *(Bijlage behorende bij artikel 1, onder a, van het Besluit bekendmaking spellingvoorschriften 2005)*

16. Hoofdletters of kleine letters?

16.1 hoofdletter voor een eigennaam

(...) De meeste spellingregels zijn niet van toepassing op eigennamen, die immers worden gekozen en doorgegeven mét een schrijfwijze. We respecteren deze soms afwijkende schrijfwijze van namen op grond van het donorprincipe*. Dat geldt ook voor plaats- en straatnamen en voor namen van instellingen en bedrijven. De officiële spelling betreft alleen het gebruik van hoofdletters.

16.2 persoonsnamen

regel 16.B
(1) De voornaam en de familienaam van een persoon schrijven we met een hoofdletter.
(2) Voorzetsels* en lidwoorden in sommige familienamen krijgen in Nederland een kleine letter als er een voornaam, initiaal of familienaam aan voorafgaat. Volgens de Belgische wetgeving worden deze elementen altijd geschreven zoals ze in het geboorteregister staan.

(...)

regel 16.D
Een samenstelling* met een persoonsnaam behoudt de hoofdletter. Alleen als de genoemde persoon niet betrokken is bij het nieuwe begrip schrijven we het woord met kleine letter.

zie ook https://onzetaal.nl/taaladvies

Brief aan de raad - R Essers - in strijd met de wet

Rob Essers

Niek Engelschmanlaan 129
6532 CR Nijmegen
024 - 355 81 71
rob@gaypnt.demon.nl

S P O E D
Burgemeester en Wethouders van Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
			29 april 2016

Onderwerp
verzoek om informatie

Bijlage(n)
-

Geacht college,

Met een beroep op de wet openbaarheid van bestuur verzoek ik u hierbij om kopieën van alle documenten die betrekking hebben op de naamgeving van het pad in het verlengde van de Professor Schrijnenstraat dat op onderstaande tekening is aangeduid met een rode pijl.

-

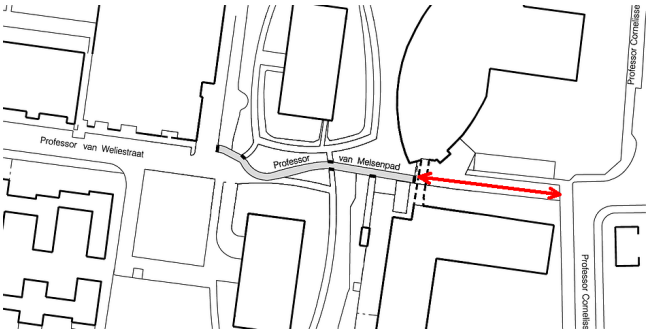

tekening 49863, versie 1 *(detail)*

achtergrond
Op 15 april 1964 kreeg het verlengde van de Professor Schrijnenstraat tussen de Professor Cornelissenstraat en de Molukkenstraat eveneens de naam Professor Schrijnenstraat.
Dit besluit is in 1970 ingetrokken. Hiervoor is de naam Professor van Weliestraat in de plaats gekomen (raadsbesluit d.d. 13 mei 1970). De Professor van Weliestraat is genummerd vanaf de Professor Cornelissenstraat. De naamgeving van de Professor Cornelissenstraat is sinds het raadsbesluit d.d. 10 juni 1953 niet meer gewijzigd.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

drs. R.C. Essers

Brief aan de raad - R Essers - in strijd met de wet

Personeel, Informatie en Facilitair
Functioneel Beheer Fysiek Domein

GEMEENTE Nijmegen

Marienburg 30
6511 PS Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

R.C. Essers
Niek Engelschmanlaan129
6532 CR Nijmegen

Verzenddatum	Ons kenmerk	Contactpersoon
24 mei 2015	PI70/16.0004694	Kiki van Heijst
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
WOB besluit	29-4-2016	

Op 29 april 2016 diende u een verzoek in op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB), op 2 mei 2016 geregistreerd onder nummer 16.0004495.

U vraagt om kopieën van documenten in de zin van de Wet openbaarheid van bestuur die betrekking hebben op de naamgeving van het pad in het verlengde van de Professor Schrijnenstraat in de woonplaats Nijmegen, op de tekening in uw verzoek aangeduid met een rode pijl.

Besluiten met betrekking tot straatnaamgeving zijn openbaar en voor een ieder opvraagbaar bij het Regionaal Archief Nijmegen.
Er is navraag gedaan. Er zijn geen andere documenten die betrekking hebben op de naamgeving van het pad in het verlengde van de Professor Schrijnenstraat in de woonplaats Nijmegen.

Als u het niet eens bent met dit besluit, kunt u een bezwaarschrift indienen bij:
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG NIJMEGEN

Zorgt u ervoor dat u het bezwaarschrift indient binnen zes weken na de dag waarop deze brief is verstuurd. Daarmee voorkomt u dat wij uw bezwaarschrift niet meer kunnen behandelen omdat u het te laat indient. Het bezwaarschrift bevat ten minste:

- uw naam, adres en handtekening;
- de datum waarop u uw bezwaarschrift schrijft;
- een omschrijving van het besluit waar u het niet eens mee bent (u kunt bijvoorbeeld datum en kenmerk van deze brief vermelden of een kopie meesturen);
- de reden waarom u het niet eens bent met dit besluit.

Brief aan de raad - R Essers - in strijd met de wet

Hoogachtend,
Namens Burgemeester en Wethouders,

Peter Kluver
Hoofd afdeling Personeel Informatie Facilitair

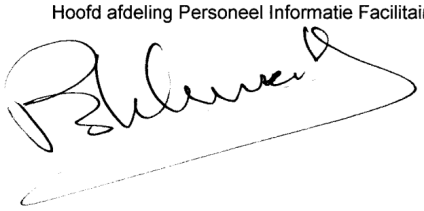

:

Brief aan de raad - Lenders - petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni . . .

reg.nr.: 16.0006186
procesverantw.: BMSO

B24

INGEKOMEN
22 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

Van: moniek lenders [mailto:monieklenders@gmail.com]
Verzonden: woensdag 22 juni 2016 11:06
Aan: Griffie
CC: Selman, Ammar BM40
Onderwerp: petitie voor de gemeenteraad en de burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen ter ondersteuning van het debat 22 juni over koppeling statushouders aan de gemeente Nijmegen

Beste lezer,

Bij deze vragen wij u de bijgevoegde petitie
GEEF VLUCHTELINGEN UIT HEUMENSOORD DE MOGELIJKHEID TERUG TE KEREN NAAR NIJMEGEN onder de aandacht te brengen van de Burgemeester en Wethouders van de gemeente Nijmegen en de Gemeenteraad van de gemeente Nijmegen. Dit ter ondersteuning van het debat over koppeling statushouders aan de gemeente Nijmegen d.d. 22 juni 2016.

Wij kunnen zelf niet op het debat aanwezig zijn, vandaar dit verzoek

I n deze petitie vragen de ondertekenaars de burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen met de COA contact te leggen om voormalige bewoners van Heumensoord die een status hebben en willen wonen in Nijmegen zoveel mogelijk te koppelen aan de gemeente Nijmegen.

Ongeveer 1000 mensen hebben deze petitie ondertekend.

met vriendelijke groet

Moniek Lenders

Brief aan de raad - Lenders - petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni . . .

zoeken in petities
U, de petitionaris
Start een petitie|inloggen

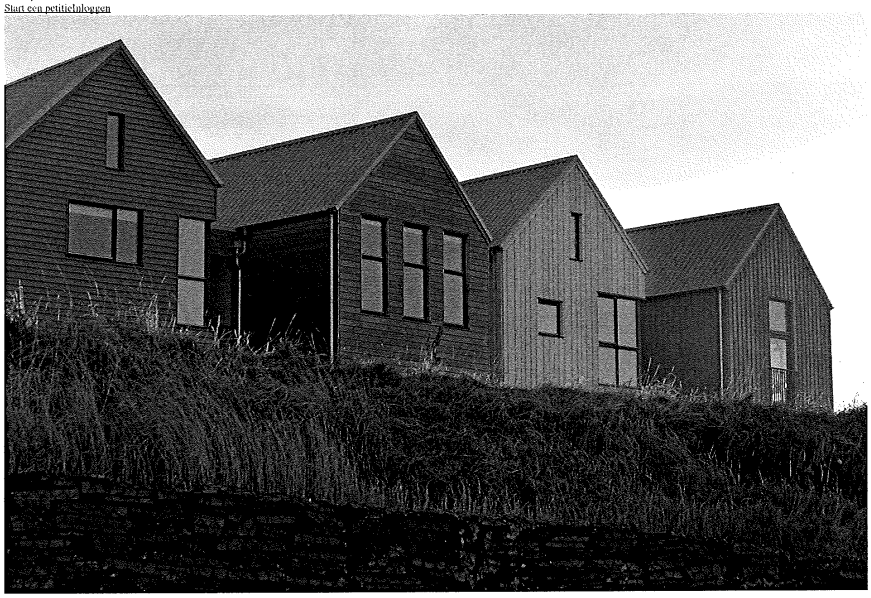

Geef vluchtelingen uit Heumensoord de mogelijkheid terug te keren naar Nijmegen

1002 ondertekeningen

Vluchtelingen uit Heumensoord hebben in de tijd dat ze in Nijmegen woonden mensen uit Nijmegen leren kennen, er zijn vele vriendschappen ontstaan: de inburgering is voor hen in feite al begonnen. Wat zou er mooier zijn dat deze mensen die in Nijmegen willen wonen, omdat ze hier al een netwerk hebben opgebouwd, de kans krijgen dat ook daadwerkelijk te doen?

Teken deze petitie

Ondertekeningen

Search

Anoniem
LinkMeld
ongeveer een uur
elze van Baardewijk
Nijmegen
LinkMeld
ongeveer 2 uur
Eef Hoogenkamp
Nijmegen
LinkMeld
ongeveer 7 uur
F. Kessler
Nijmegen
LinkMeld
ongeveer 8 uur
Lianke Breekland
Nijmegen
LinkMeld
ongeveer 8 uur
Anoniem
LinkMeld
ongeveer 11 uur
S. Lenk
Nijmegen
LinkMeld
ongeveer 11 uur
Anoniem
LinkMeld
ongeveer 12 uur
Anoniem
LinkMeld
ongeveer 12 uur
Anoniem
LinkMeld
ongeveer 21 uur
Jose Wichers-Bots
Nijmegen
LinkMeld
ongeveer 21 uur
anneke leisink
nijmegen

Brief aan de raad - Lenders - petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni . . .

LinkMeld
ongeveer 22 uur
Kees en Netty Megens.verweij
Nijmegen
LinkMeld
1 dag
Anoniem
LinkMeld
1 dag
Anoniem
LinkMeld
1 dag
Krisan Eszter
Wageningen
LinkMeld
1 dag
Jitske Jonkman
Heveadorp
LinkMeld
1 dag
Anoniem
LinkMeld
1 dag
Lieke Meijs
Nijmegen
LinkMeld
1 dag
A. van de Laak
Nijmegen
LinkMeld
1 dag
Anoniem
LinkMeld
1 dag
Doro Krol
Nijmegen 20 juni 2016 0m 10.53 uur
LinkMeld
1 dag
Jan Krijnen
Nijmegen
LinkMeld
1 dag
Rita van Hulst
Nijmegen
LinkMeld
1 dag
J Bijlsma
Nijmegen
LinkMeld
2 dagen
Anoniem
LinkMeld
2 dagen
Anoniem
LinkMeld
2 dagen
Anoniem
LinkMeld
3 dagen
Anoniem
LinkMeld
3 dagen
Anoniem
LinkMeld
3 dagen
Anoniem
LinkMeld
3 dagen
Anoniem
LinkMeld
3 dagen
Dorus Broekman
Nijmegen
LinkMeld
3 dagen
Abdulhameed taher agha
Arnhem
LinkMeld
4 dagen
frank Windt
nijmegen
eigenaar Uit-koken
LinkMeld
4 dagen
Th.J.L.M. van Grunsven
Wijchen
LinkMeld
4 dagen
Philip van Rijthoven
Nijmegen
LinkMeld
4 dagen
Anoniem
LinkMeld
4 dagen
Anoniem
LinkMeld
4 dagen
Tarek khattab
Arnhem
LinkMeld
4 dagen
Rosa de Jong

Brief aan de raad - Lenders - petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni . . .

Nijmegen
LinkMeld
4 dagen
Marco crooijmans
Nijmegen
LinkMeld
4 dagen
Gerard Bonneke
Nijmegen
LinkMeld
4 dagen
Franca Snoeijs
Nijmegen
Vrijwilliger Heumensoord en blijvend vriend van een aantal Syrische vluchtelingen.
LinkMeld
4 dagen
Ingrid Derks
Nijmegen
LinkMeld
4 dagen
Roelinde Boot
Oosterbeek
beeldend kunstenaar/ sieraad ontwerper
LinkMeld
4 dagen
Anoniem
LinkMeld
4 dagen
Alaa ajlani
Luttelgeest
LinkMeld
4 dagen
Angélique Jonge
Beuningen Gld
LinkMeld
5 dagen
M. Loeffen
Nijmegen
begrip voor het idee
LinkMeld
5 dagen
G Stoffelen
nijmegen
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
b heskamp
den haag
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
A. Swart
Arnhem
LinkMeld
5 dagen
mans naber
nijmegen
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
Anoniem
LinkMeld
5 dagen
Hans Boer
Wijchen
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Marij van den bosch
Maastricht
LinkMeld
6 dagen
Hanno Cramer
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Maayke Gieben
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
L. Akkerman
Nijmegen
Trainer, coach, therapeut en mentor UAF

Brief aan de raad - Lenders - petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni . . .

LinkMeld
6 dagen
Odile de Ras
Bunde
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
L. Fontein
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
A.R. Kilkens Stichting Kompas mengelmoes sociale activering en integratie
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Frank Tarenskeen
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Harrie Arts
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
C.H. van Deursen
Nijmegen
Docent
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Theo Boogert
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Kuijpers, E
nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
R van Rooij
Nijmegen
Student toegepaste psychologie
LinkMeld
6 dagen
Dineke Bonnier
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Jet Crone
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
J. Van de woestijne
Ooij
LinkMeld
6 dagen
Koen van der Kolk
Nijmegen
Woonbegeleider Kubuszorg
LinkMeld
6 dagen
N. Wolter
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen

Brief aan de raad - Lenders - petitie ter ondersteuning van het debat 22 juni . . .

Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Anoniem
LinkMeld
6 dagen
Jop van Dijk
Nijmegen
LinkMeld
6 dagen
HE van Eendenburg
Amsterdam
LinkMeld
6 dagen
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Populaire woonplaatsen

- nijmegen: 523

Geef vluchtelingen uit Heumensoord de mogelijkheid terug te keren naar Nijmegen

Vluchtelingen uit Heumensoord hebben in de tijd dat ze in Nijmegen woonden mensen uit Nijmegen leren kennen, er zijn vele vriendschappen ontstaan: de inburgering is voor hen in feite al begonnen.
Wat zou er mooier zijn dat deze mensen die in Nijmegen willen wonen, omdat ze hier al een netwerk hebben opgebouwd, de kans krijgen dat ook daadwerkelijk te doen?
Deel deze petitie
https://terugnaarheumensoord.petities.nl

Updates

- 21-06-2016 Petities.nl met marktkraam op bevrijdingsfestival Het Vrije Westen
- 21-06-2016 BNR.nl: "Referendum smaakt naar meer, maar is niet zomaar georganiseerd"
- 27-02-2016 Interview met petitionaris Bart-Jan Oosting
- 01-02-2016 Nieuwe website een maand oud
- 18-02-2016 Bevestigen ondertekening (nog) niet met Outlook Mobile
- 29-12-2015 De indiendatum voor alle petities is nu verlengd tot in 2016
- 12-10-2015 We waren onbereikbaar
- 10-09-2015 Lokale democratie vernieuwen met experimenten
- 31-05-2015 Meer ondertekenaars met een opiniestuk
- 16-03-2015 Hoe moeten we petities.nl verbeteren?
- 20-10-2014 Ondertekenaars in actie
- 27-06-2014 Nieuwsbrief met nieuwe petities: Petities Nieuws

- Help
- Start een petitie
- Petities
- Loketten
- Beheer uw petities
- Updates
- Uw privacy
- Over petities.nl
- Steun ons

Doneer en steun Petities.nl

Adres

Stichting Petities.nl
Tolhuisweg 2
1031 CL in Amsterdam
020 7854412

- Contact
- Contactformulier
- webmaster@petities.nl
- @petities op Twitter

Hosting gesponsord door
XS4ALL

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Ingekomen stuk D1 (PA 6 juli 2016)

Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit
Leefomgevingskwaliteit

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 90 19
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Verzenddatum	Ons kenmerk	Contactpersoon
31 mei 2016	PK40/16.0005071	Katja Zee
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018		(024) 3293076

Geachte leden van de Raad,

In 2013 is de nota Cultureel Erfgoed door uw Raad vastgesteld. In deze nota worden drie strategieën benoemd die passen bij een moderne erfgoedzorg: *Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, Kennis & inspiratie en Bescherming & instandhouding*. Met de vaststelling van het *Uitvoeringsplan Verleden Verbeeld 2016 & Vooruitblik 2017-2018* (in bijlage) geven we uitvoering aan de tweede strategische lijn: *Kennis en inspiratie*.

Het uitvoeringsplan Verleden Verbeeld moet resulteren in een krachtig erfgoedaanbod in de stad. Vanuit het coalitieakkoord 2014-2018 is structureel €100.000,- beschikbaar voor de doorontwikkeling van Verleden Verbeeld. Deze middelen worden als dekking ingezet voor het Uitvoeringsplan Verleden Verbeeld 2015-2018.*Het Uitvoeringsplan 2016 en vooruitblik 2017-2018* is een vervolg op *Uitvoeringsplan 2015 & aanpak Uitvoeringsplan 2016-2018*. In het eerste plan is een beschrijving opgenomen van de concrete projecten die worden voorzien voor 2016. De concrete invulling van de besteding voor de jaren 2017-2018 volgt nog. Door jaarlijks een uitvoeringsplan op stellen, kunnen we snel en flexibel reageren op de behoeften vanuit de stad.

Aanpak Uitvoeringsplan Verleden Verbeeld 2016-2018
Zoals voorgesteld in het laatste plan zijn in 2015 en begin 2016 verschillende gespreksronden georganiseerd met bewoners en cultuurhistorische organisaties, ondernemers en anderszins betrokkenen. Op basis hiervan is een aantal speerpunten geformuleerd als leidraad voor de projecten in 2016-2018.
Bij de uitvoering van projecten willen wij de stad intensief betrekken. Zo leunt de wijze waarop het onderdeel Particuliere Initiatieven is aangepakt, zwaarder op de lokale expertise.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Gemeente Nijmegen
Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit
Leefomgevingskwaliteit

We faciliteerden een jury om tot weloverwogen adviezen aangaande de ingediende projectideeën te komen. De jury selecteerde de projecten die de meeste meerwaarde voor de stad zouden opleveren. Ook bij andere projecten zoeken we meer interactie met en vragen we participatie van de inwoners, zoals bij verschillende projecten onder Nijmegen graaft verder. Waar het mogelijk is willen we mensen mee laten helpen bij opgravingen en onderzoek. Op deze manier kan Nijmegen meer profiteren van de geschiedenis door deze effectiever te benutten voor de versterking van de binding van bewoners, bedrijven en organisaties met de stad.

Uitvoeringsplan Verleden Verbeeld
Vanuit het coalitieakkoord 2014-2018 is structureel €100.000,- beschikbaar voor de doorontwikkeling van Verleden Verbeeld. In onderstaande tabel is de besteding van de middelen voor 2016 opgenomen. De concrete invulling van de besteding voor de jaren 2017-2018 volgt nog. Door jaarlijks een uitvoeringsplan op stellen, kunnen we snel en flexibel reageren op de behoeften vanuit de stad.

PROJECT 2016	**BESTEDING 2016**
1. Erfgoed in ruimtelijke projecten en plannen • Nijmegen graaft verder! • Uit het depot terug naar de stad	 35.000 20.000
2. Ontsluiten van bestaand erfgoed • Open Monumentendag/24 uur van de Nijmeegse geschiedenis • Nijmegen historische stad	 7.000 23.000
3. Particulier initiatief • Tenminste vier particuliere initiatieven, met maximale bijdrage van €3.000,- per initiatief.	12.000
Onvoorzien	3.000
TOTAAL	**100.000**

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Gemeente Nijmegen
Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit
Leefomgevingskwaliteit

Vervolgvel
2

Met de uitvoering van Verleden Verbeeld willen we met verschillende partners in de stad de rijke geschiedenis van Nijmegen nog beter zichtbaar en ervaarbaar te maken. Doel is om meer te kunnen profiteren van de Nijmeegse geschiedenis. De aanwezigheid van cultureel erfgoed heeft een positieve invloed op de sociale economische ontwikkeling van de stad. Erfgoed heeft de potentie om mensen met elkaar en met de stad te verbinden. In toenemende mate wordt, ondersteund door onderzoeken, erkend dat erfgoed een belangrijke sociaal- economische locatiefactor is. Daarnaast vergroot de aanwezigheid van erfgoed de aantrekkelijkheid van de stad. Een sterke aanwezigheid van cultureel erfgoed kan helpen om bezoekers en bedrijven naar de stad te trekken en degenen die daar al wonen aan de stad te binden. Het is de geschiedenis die maakt dat de Nijmegenaar trots is op deze oudste stad van het land, die Nijmegen aantrekkelijk maakt voor bezoekers en die bijdraagt aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven.

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage:
Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018
Verslag expertmeeting Verleden Verbeeld
Rapportage peiling Verleden Verbeeld 2015
Imago voormeting 2015

Verleden Verbeeld

Uitvoeringsplan 2016 en vooruitblik 2017-2018

De toegevoegde waarde van erfgoed voor de stad

Gemeente Nijmegen

GEMEENTE Nijmegen

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Inleiding

De uitvoering van Verleden Verbeeld is onderdeel van het programma Cultuur, cultuurhistorie en citymarketing. Met Verleden Verbeeld willen we met verschillende partners in de stad de rijke geschiedenis van Nijmegen nog beter zichtbaar en ervaarbaar te maken. Doel is om meer te kunnen profiteren van de Nijmeegse geschiedenis. De zichtbare geschiedenis van de stad, historische bouwwerken, stedenbouwkundige en landschappelijke structuren, vormt al een sterke basis voor de beleving van het erfgoed. De gemeente zet zich in voor het behoud en inzet van cultureel erfgoed om de identiteit te versterken en Nijmegen te maken tot een stad waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven.
Met het uitvoeringsplan Verleden Verbeeld onderzoeken we extra mogelijkheden om het erfgoedaanbod in de stad te laten ontdekken. Vanuit het coalitieakkoord 2014-2018 is structureel €100.000,-beschikbaar voor de doorontwikkeling van Verleden Verbeeld. Deze middelen worden als dekking ingezet voor het Uitvoeringsplan Verleden Verbeeld 2015-2018.

In 2015 heeft ons college het Uitvoeringsplan 2015 & aanpak Uitvoeringsplan 2016-2018 vastgesteld. We gaven aan dat we in gesprek wilden gaan met de stad en dat deze gesprekken de basis moesten zijn voor een uitvoeringsplan met concrete projecten voor 2016-2018. Inmiddels hebben we op verschillende manieren input opgehaald uit de stad. In mei 2015 zijn we via een expertmeeting in gesprek gegaan met circa 20 cultuurhistorische organisaties. De informatie die daar is opgehaald over de zichtbaarheid en beleefbaarheid van de geschiedenis in Nijmegen hebben wij gebruikt voor een aantal vervolgacties zoals een enquête onder Nijmegenaren in het najaar van 2015, een open oproep tot het indienen van particuliere initiatieven op het gebied van erfgoed eind 2015/begin 2016 en een brainstormbijeenkomst over publieksparticipatie en erfgoed in het begin van 2016. De resultaten van het in 2015 verrichte onderzoek naar het imago van Nijmegen onder Nederlanders zijn ook gebruikt als input voor het Uitvoeringsplan 2016-2018.

Hieronder worden de verschillende activiteiten en onderzoeken beschreven en de speerpunten van het Uitvoeringsplan Verleden Verbeeld 2016-2018 die hieruit zijn voortgekomen.

Expertmeeting
In mei 2015 werd een expertmeeting georganiseerd om input te krijgen voor de uitvoering van het gemeentelijk uitvoeringsprogramma Verleden Verbeeld 2016-2018. Tijdens de meeting was een 20-tal organisaties aanwezig die met elkaar en de gemeente in gesprek ging hoe de geschiedenis

van Nijmegen nog beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt kan worden. De aanwezigen hebben samen een aantal kansrijke ideeën gepresenteerd en gezamenlijk beoordeeld op de volgende randvoorwaarden: concreet, haalbaar, samenwerking, draagvlak (bijlage). Naast de verschillende projectideeën was bij het cultuurhistorische veld de gezamenlijke behoefte aan meer samenhang in de vorm van een digitale infrastructuur. Aan de gemeente werd gevraagd of deze hierin kan faciliteren.

Onderzoek imago van Nijmegen
Nijmegen heeft een stevig imago als historische stad. Uit in 2015 verricht onderzoek naar het imago van Nijmegen onder Nederlanders komt naar voren dat men positief staat tegenover het profileren van Nijmegen als historische stad.

32 % van de deelnemers aan het landelijk imago onderzoek denkt spontaan aan zaken die met de geschiedenis van de stad te maken hebben. Bij de vraag wat de oudste stad van Nederland is, is Nijmegen het meest genoemd (35% 'Nijmegen, 31% 'Maastricht' en 16% 'Amsterdam'). Van alle voorgelegde beschrijvingen van Nijmegen (onder meer loopstad, studentenstad, cultuurstad, kennisstad en duurzame stad) vinden de Nederlanders historische stad' de meest passende (76%).

Afbeelding: Beelden die Nederlanders bij Nijmegen hebben; hoe groter een beeld, hoe vaker dit beeld is genoemd

Op bovenstaande afbeelding is te zien hoeveel respondenten de Romeinse geschiedenis van Nijmegen, Nijmegen als oud(st)e stad en Karel de Grote noemen. Wanneer deze categorieën worden samengenomen gaat het om 37% van de mensen dat aan één of meer zaken uit de geschiedenis van Nijmegen refereert.

Van de bezoekers, die de stad bezochten om de geschiedenis te ervaren, is een opvallend hoog percentage positief over wat Nijmegen op dat vlak te bieden heeft (94%). En het ervaren van de geschiedenis is veel genoemd als reden waarom men de stad in de toekomst gaat bezoeken. De meest genoemde reden is het gaan bekijken van de binnenstad.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Publieksenquête Verleden Verbeeld
Eind 2015 is door de afdeling Onderzoek & Statistiek een peiling over Verleden Verbeeld gehouden. De peiling geeft zicht op de bekendheid van en waardering voor bestaande initiatieven om het verleden van Nijmegen herkenbaar, zichtbaar en voelbaar te maken. Verder laat de peiling zien hoe men denkt over nieuwe ideeën hiervoor, waarmee deze input oplevert voor het uitvoeringsplan Verleden Verbeeld voor de komende jaren. Aan de peiling hebben 1.310 mensen deelgenomen (1.230 panelleden uit het digitaal stadspanel Nijmegen en nog eens 80 belangstellende Nijmegenaren). De volledige rapportage is als bijlage toegevoegd.

Veel respondenten vinden de omschrijving ‘historische stad’ goed bij Nijmegen passen (90%). Alleen studentenstad scoort nog hoger (98%). Een ruime meerderheid weet bij de vraag waar in Nijmegen men de Romeinse tijd herkent, terugziet of voelt spontaan één of meer zaken te noemen. Dat geldt ook voor de middeleeuwen en de Tweede Wereldoorlog. Voor de Vrede van Nijmegen is dat niet het geval. Een meerderheid geeft aan dat men in de stad weinig tot niets over deze gebeurtenis terugziet.

Een aantal initiatieven in het kader van Verleden Verbeeld wordt spontaan genoemd (bijvoorbeeld routes en visualisaties m.b.t. de Romeinse tijd en de *Liberation route*). Andere initiatieven worden nauwelijks spontaan genoemd (bijvoorbeeld de Romeinse kijkkast op de St. Josephhof, de visualisaties van de middeleeuwse Hertsteegpoort en de stadsmuur op het Hertogplein). De ´Verloren Toren´ wordt wel spontaan genoemd, maar dan als iets uit de Romeinse tijd (in plaats van uit de middeleeuwen).

Als doorgevraagd wordt op de verschillen bestaande initiatieven voor het zichtbaar maken van het verleden van Nijmegen, blijken diverse initiatieven goed bekend en veel gezien/bezocht te zijn. Ook worden veel initiatieven aantrekkelijk gevonden.

	bekend	gezien/bezocht	aantrekkelijk
Huis van de Nijmeegse Geschiedenis in Mariënburgkapel	85%	47%	83%
Open monumentendag in Nijmegen	85%	39%	93%
resten van Romeinse stadsmuur onder casino aan Waalkade	83%	64%	48%
visualisaties middeleeuwse Hertsteegpoort en stadsmuur op Hertogplein	73%	60%	47%
reconstructie van 'Verloren Toren' in fietsenkelder onder Plein '44	64%	49%	77%
De 'Vrede van Nijmegen zaal' in Museum Het Valkhof	62%	43%	76%
Nijmegen graaft!: publieksopgraving in april-mei 2014 in het Waalfront	62%	6%	86%
Liberation route in Nijmegen en omgeving	54%	11%	79%
visualisaties verdwenen St. Janskapel en twee grafkeldertjes op Korenmarkt	39%	25%	79%
Tijdpad: wandeling langs het Romeins verleden in Nijmegen-Oost	36%	9%	73%
024geschiedenis (24 uur van de Nijmeegse geschiedenis)	24%	9%	85%
reconstructie 9 meter hoge Romeinse zuil in Eikstraat in Nijmegen-Oost	22%	12%	55%
Romeinse kijkkast op de St. Josephhof	21%	9%	48%

Figuur 1: Percentage dat het initiatief kent, percentage dat het initiatief gezien/bezocht heeft en percentage dat het initiatief aantrekkelijk vindt.

Er zijn 19 nieuwe ideeën voor het zichtbaar maken van het verleden van Nijmegen voorgelegd. Voor de meeste daarvan geldt dat een (ruime) meerderheid ze als goede ideeën bestempelde.

Men mocht de drie beste nieuwe ideeën kiezen. Het meest aangevinkt zijn:

- beter zichtbaar maken van de Romeinse geschiedenis in het centrum (38%);
- website met alle historische locaties en evenementen (31%);
- beter zichtbaar maken van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in het centrum (27%);
- gebouwen in de historische binnenstad toegankelijk maken voor bezoek (27%);
- resten van de Romeinse muur terugbrengen op de Waalkade (24%).

Diverse ideeën, die relatief veel als ´beste ideeën´ aangevinkt zijn, hebben betrekking op het centrum. Ideeën met betrekking tot zaken buiten het centrum (Kops Plateau, nieuwbouwwijken) zijn minder aangevinkt. Dat geldt ook voor de ideeën over de presentatie rondom archeologische vondsten.

Verder valt op dat de ideeën met betrekking tot de Romeinse tijd, de Tweede Wereldoorlog en de middeleeuwen over het algemeen beter scoren dan de ideeën met betrekking tot andere periodes (Bataafse geschiedenis, interieurs einde 19e/begin 20e eeuw, industrieel verleden). Wel valt op dat ´meer aandacht voor de middeleeuwse schilders Gebroeders van Limburg´ heel weinig is aangevinkt (4%).

Aan het slot van de vragenlijst kon men nog aanvullingen op de nieuwe ideeën geven. Relatief veel genoemd zijn manieren om de communicatie en informatie over de initiatieven te verbeteren, het duidelijk(er) zichtbaar maken van vooroorlogs Nijmegen (bijvoorbeeld met foto´s in het centrum) en meer aandacht voor de historie van de Waalkade.

Particuliere initiatieven
Tegelijkertijd met het online gaan van de enquête werd via verschillende (*social*)*media* extra aandacht gevestigd op de mogelijkheid om vanuit Verleden Verbeeld een bijdrage te krijgen voor de uitvoering van particuliere cultuurhistorische initiatieven.

Normaal gesproken kunnen mensen het hele jaar door voorstellen indienen. De voorstellen worden door de portefeuillehouder cultuurhistorie beoordeeld. Voor de eerste projecten in 2016 is een andere variant gekozen. Er is een oproep gedaan in de stad om voorstellen (die voldoen aan de vooraf gestelde voorwaarden) in te dienen bij de gemeente.

Tussen 1 december 2015 en 13 januari 2016 was het mogelijk om voorstellen voor particuliere initiatieven in te dienen bij de gemeente Nijmegen. Projectvoorstellen maakten kans op een bijdrage van maximaal € 3000,- uit het budget Verleden Verbeeld (totaal budget €12.000,-). De initiatieven dienden bij te dragen aan het zichtbaar maken van de Nijmeegse geschiedenis, breed gedragen te worden in de samenleving en openbaar en toegankelijk te zijn. De ingezonden projectplannen werden beoordeeld door een voor deze gelegenheid samengestelde jury. De jury werd voorgezeten door Dolly Verhoeven, bijzonder hoogleraar Nijmeegse en Gelderse geschiedenis aan de Radboud Universiteit. De andere juryleden waren Rob Jaspers (journalist bij De Gelderlander), Angela Verkuijlen (nachtburgemeester Nijmegen) en Martijn Vermeulen (docent Pax Christi college Druten, geschiedenisleraar van het jaar 2015).

Er zijn 17 inzendingen ontvangen, ruim tweemaal zoveel als het aantal binnengekomen aanvragen in 2015. De juryleden hebben de projecten beoordeeld vanuit de voorwaarden die gesteld zijn door de gemeente. Op inhoud vonden ze elk ingediend project waardevol en zinvol, maar er lag een taak om de projecten te beoordelen binnen de gestelde voorwaarden. De jury adviseerde de gemeente Nijmegen bij te dragen aan vijf projecten (in rangvolgorde) en daarnaast een zesde project in de overwegingen mee te nemen. De gehonoreerde projecten worden in het uitvoeringsplan nader omschreven.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Thema-bijeenkomst publieksparticipatie
Vanuit de gedachte dat het leren kennen van de eigen geschiedenis voor iedereen waardevol is wilde de gemeente vanuit het programma Verleden Verbeeld onderzoeken hoe we de mensen die we doorgaans minder snel bereiken toch kunnen betrekken bij de geschiedenis van de eigen omgeving. Via de traditionele methoden en projecten wordt deze doelgroep te weinig bereikt. Dit vraagt dus een andere aanpak. Voor de themabijeenkomst heeft de gemeente met een aantal ervaringsdeskundigen op het gebied van publieksparticipatie uitgenodigd.

Uit de bijeenkomst kwam een aantal aanbevelingen:

- Het is essentieel om naar de mensen/wijk toe te gaan of om vanuit de wijk te werken. Daarbij is het van belang dat gewerkt wordt met mensen uit de wijk. Sommige bewoners hebben “gezond wantrouwen tegenover alles dat van bovenaf komt”. Bepaalde mensen zijn de spil om deze bewoners ook mee te krijgen.
- De bestaande netwerken vormen een belemmering: er zitten veelal dezelfde partijen (erfgoedinstanties) aan tafel. Werk eens andersom, niet vanuit het beleid, maar begin ergens: kies een groep waarmee je iets wilt en bouw van daaruit verder.
- Het is belangrijk om een aantal kaders vast te leggen, maar probeer vervolgens experimenteel te zijn. Als je andere mensen wilt bereiken, moet je het ook anders aanpakken. Er zit een kracht in *trial and error*). Van het proces zelf kun je leren: er ontstaat vanzelf een blauwdruk voor andere projecten.
- Waarom wil je eigenlijk een nieuwe groep bereiken? Vraag je af: wat hebben wij als erfgoed te bieden aan de mensen? Het is belangrijk om heel goed te definiëren wat je wilt. Een project heeft alleen zin als de kans groot is dat het een blijvend effect heeft, anders besteed je veel tijd en energie in iets dat niet beklijft. Voel aan of er grond is, “plant geen bloemen in de woestijn”.
- Het zou interessant zijn om te kijken naar welke problemen er spelen. Kan historie als aanleiding dienen om dat bespreekbaar te maken? Zet het in als middel in plaats van als doel. Probeer erfgoed in te zetten voor andere maatschappelijke zaken en probeer het te objectiveren.

Speerpunten 2016-2018

Zoals hiervoor beschreven hebben in 2015 en begin 2016 verschillende onderzoeken en meetings met experts plaatsgevonden met als focus: hoe kan het verleden van Nijmegen nog beter voor de inwoners en bezoekers worden belicht? Daarbij zijn experts binnen en buiten de gemeente geraadpleegd en is niet alleen het Nijmeegse publiek benaderd, maar heeft er ook het landelijk onderzoek plaatsgevonden. Ook is voor het eerst in 2015 actief via *social media* gevraagd om ideeën aan te dragen om in aanmerking te kunnen komen voor een bijdrage vanuit Verleden Verbeeld.

De aanbevelingen en resultaten van de meetings en onderzoeken en de ervaringen met de nieuwe aanpak Particuliere initiatieven zijn vertaald naar drie speerpunten:

1. Focus op de toegevoegde waarde van erfgoed voor de stad
Met Verleden Verbeeld willen we met verschillende partners in de stad de rijke geschiedenis van Nijmegen nog beter zichtbaar en ervaarbaar te maken. Doel is om meer te kunnen profiteren van de Nijmeegse geschiedenis. De focus ligt binnen Verleden Verbeeld minder op het verder uitdiepen van de inhoudelijke waarde van ons erfgoed, maar op het benutten van de toegevoegde waarde van erfgoed voor de stad.

De waarde van erfgoed wordt in de bundel ‘Cultureel erfgoed op waarde geschat (2013)’ nader toegelicht door Jos Bazelmans. In zijn artikel ‘Waarde in meervoud. Naar een nieuwe vormgeving en waardering van erfgoed’, stelt hij het volgende:

“In de professionele erfgoedzorg wordt de waardering van erfgoed vrijwel uitsluitend in wetenschappelijk-inhoudelijke of cultuurhistorische termen gedefinieerd. In de waardering wordt uitdrukking gegeven aan de objectieve staat of conditie van het object – denk bijvoorbeeld aan gaafheid – en aan de betekenis die het erfgoed heeft voor de geschiedschrijving van professionele archeologen, kunst- en architectuurhistorici, historisch--geografen en historici. Het perspectief van eigenaren, gebruikers, belanghebbenden en belangstellenden wordt niet of slechts zijdelings meegewogen. Andersoortige waarden, zoals bijvoorbeeld gebruikswaarde, marktwaarde, belevingswaarde of levensbeschouwelijke waarden spelen nauwelijks of geen rol.”

Wat Bazelmans hiermee bedoeld is dat we geneigd zijn de waarde van erfgoed te meten op basis van wetenschappelijke en cultuurhistorisch inhoudelijke gronden, terwijl de waarde ook wordt bepaald door de (maatschappelijke) functie, de marktwerking, de beleving en zelfs de persoonlijke overtuiging die iemand heeft bij erfgoed. Als we het hebben over deze waarden, is de leidende vraag: 'Wat voegt erfgoed toe aan onze maatschappij?'.

Het antwoord is complex en omvat meer dan het op waarde schatten van de betekenis die erfgoed heeft voor de geschiedschrijving of van de conditie van een bepaald object. Deze toegevoegde waarden ontstaan ook niet vanzelf en zijn niet per sé inherent aan erfgoed in het algemeen, maar zorgen er wel voor dat ons erfgoed midden in de maatschappij komt te staan.

Bij de uitvoering van Verleden Verbeeld 2016-2018 wil de gemeente nog scherper de focus leggen op de toegevoegde waarde van erfgoed voor onze maatschappij. Dit doen wij vanuit de gedachte dat erfgoed een grote maatschappelijke en economische waarde heeft voor onze stad. Bij het onderkennen van de toegevoegde waarde van erfgoed spelen andere waarderingsmechanismen een rol. Naast de historische waardering van de wetenschapper en professional, is ook de mate waarin de gebruiker het erfgoed waardeert van belang. De meeste mensen zijn namelijk, ook zonder gedegen historische kennis, heel goed in staat te vertellen wat erfgoed met hen doet: van welke betekenis of waarde het is en welk verhaal het hen vertelt.

De toegevoegde waarde van erfgoed komt goed tot uitdrukking in erfgoed als belangrijke sociaal-economische locatiefactor, in de bijdrage aan de stedelijke identiteit en aan de belevingswaarde van onze bruisende (binnen)stad. Uit verschillende studies blijkt dat de aanwezigheid ervan de aantrekkelijkheid van de stad vergroot. Een sterke aanwezigheid van cultureel erfgoed kan helpen om bezoekers, bedrijven en instellingen naar de stad te lokken en degenen die daar al wonen aan de stad te binden. Erfgoed dient daarmee een maatschappelijk belang.

2. Benutten van kennis en expertise van inwoners

Als het gaat om het benutten van de toegevoegde waarde van erfgoed, zijn de inwoners onze ervaringsdeskundigen. Zij ervaren de effecten van de erfgoedprojecten. Bij de ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma is daarom actief gebruik gemaakt van de expertise en input van bewoners.

Ook de wijze waarop het onderdeel Particuliere Initiatieven is aangepakt leunt zwaarder op de lokale expertise. We faciliteerden een jury om tot weloverwogen adviezen aangaande de ingediende projectideeën te komen. De jury selecteerde plannen waarvan zij dachten dat deze een meerwaarde zouden leveren voor de stad.

3. Gemeente als verbinder, netwerker en facilitator

De gemeente is steeds minder vaak initiatiefnemer van cultuurhistorieprojecten. De tijd waarin de burger verwachtte dat de gemeente alle plannen zelf uitvoert is voorbij. We merken steeds vaker dat mensen sociaal maatschappelijk willen bijdragen met goede ideeën en deze ook zelf uit kunnen en willen uitvoeren. Wel is vaak nog de hulp van de gemeente nodig als verbinder, netwerker en facilitator om projecten gerealiseerd te krijgen. Voor de gemeente is uiteraard een aantoonbaar algemeen belang een voorwaarde bij het helpen van bewoners om ideeën tot ontwikkeling te brengen. Dat doen we soms door te helpen en te ondersteunen, maar ook door ideeën in zijn geheel op te pakken en uit te voeren.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Uitvoeringsplan 2016

De hierboven beschreven speerpunten zijn uitgangspunt voor de keuze voor projecten voor de komende jaren. De uitvoering geschiedt langs een drietal hoofdlijnen:
Erfgoed in ruimtelijke projecten en plannen, Ontsluiten van bestaand erfgoed en Particuliere initiatieven). Hieronder volgt een toelichting op het uitvoeringsplan 2016, een aantal projecten is al in uitvoering. Voor de jaren 2017 en 2018 wordt een separaat uitvoeringsplan gemaakt. Voor 2016 is ten opzichte te van de besteding in 2015 een aantal posten gewijzigd. We hebben gemerkt dat de voortzetting van Nijmegen graaft! beantwoordt aan een grote maatschappelijke behoefte bij Nijmegenaren om betrokken te worden en geïnformeerd te worden over archeologische projecten. En ook de Open monumentendag en 024 Nijmeegse geschiedenis kunnen op een groeiende publieke belangstelling rekenen. Om deze redenen is de bijdragen aan beide projecten verhoogd.

Project 2016	**Besteding 2016**
1 Erfgoed in ruimtelijke projecten en plannen • Nijmegen graaft! • Uit het depot terug naar de stad	 35.000 20.000
2 Ontsluiten van bestaand erfgoed • Open monumentendag/24 uur van de Nijmeegse Geschiedenis • Nijmegen historische stad	 7.000 23.000
3 Particulier initiatief • Tenminste vier particuliere initiatieven met een maximale bijdrage van €3000 per initiatief	 12.000
Onvoorzien	3.000
Totaal	100.000

Hieronder volgt een korte beschrijving van de verschillende onderdelen en de concrete plannen, zoals ze tot nu toe bekend zijn.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

1.Erfgoed in ruimtelijke projecten en plannen

Nijmegen graaft (verder)!
De publieksopgraving 'Nijmegen graaft' tussen 14 april en 18 mei 2014, waarbij het publiek kon meegraven was een groot succes. Met de ervaringen die we hebben opgedaan is een structuur opgezet om bij archeologische opgravingen het publiek te kunnen betrekken en te infomeren. Dit wordt per project toegespitst, omdat het bijvoorbeeld vaak niet mogelijk is om het publiek te laten meegraven vanwege de veiligheid en de tijdsdruk, maar wel om rondleidingen te organiseren.

Bastei
De opgravingen op de plaats van het nog te bouwen centrum voor natuur en cultuurhistorie De Bastei hebben al vele opmerkelijke resten uit het verleden opgeleverd. De oudste muurresten dateren uit de Romeinse tijd en lijken een voorzetting te zijn van de Romeinse muur bij het casino op de Waalkade. De stadsmuur en stadstoren uit de 13^{e} eeuw zijn tevoorschijn gekomen op de binnenplaats van de Stratemakerstoren, de 16^{e} eeuwse opvolger. Maar ook muren uit de 12e eeuw en 13e-eeuwse stadsmuur en toren en restanten van huizen tot en met de jongste muren uit de 20e eeuw geven een beeld van hergebruik en nieuwbouw door de eeuwen heen. Ze vormen als het ware een spectaculaire opstapeling van 2000 jaar geschiedenis. Tijdens de opgravingen van de Bastei worden extra publieksactiviteiten georganiseerd zoals rondleidingen en lezingen. Tegelijkertijd wordt het Huis van de Nijmeegse Geschiedenis benut om op een vaste plek geïnteresseerden te voorzien van meer informatie, zoals een expositie met de eerste vondsten en folders.

Ruimte voor de Waal
Tijdens de housewarming van Ruimte voor de Waal op 28 maart, Tweede Paasdag, werd een expo ingericht in de dorpsschuur Lent met een aantal archeologische vondsten uit het gebied en informatieposters. Daarnaast waren er rondleidingen met een archeologisch thema.

Stauferstele en onderzoek Barbarossaruïne
Nijmegen is uitverkoren door het *Komitee der Stauferfreunde* om een *Stauferstele* te ontvangen, een natuurstenen monument. Deze wordt geplaatst op het Valkhof waar tussen de twaalfde en dertiende eeuw vier generaties van het geslacht Hohenstaufen, een belangrijke rol hebben gespeeld, van keizer Barbarossa tot en met koning Hendrik VII. Voordat de stèle wordt geplaatst,

vindt er archeologisch onderzoek plaats, omdat de bodem van de Valkhofheuvel sporen bevat vanaf de prehistorie doorlopend tot en met de Tweede wereldoorlog. Daar willen we het publiek over informeren. Datzelfde willen we ook doen bij het bouwhistorisch onderzoek aan de muren van de Barbarossaruïne dat de Universiteit Leiden wil uitvoeren. Beide projecten lenen er zich voor om informatie via de website van de ArcheoHotspot – Nijmegen (zie onder) te laten zien, zoals bijvoorbeeld opgenomen Interviews met de onderzoekers.

Soldaat Knodsenburg
De 17e-eeuwse soldaat die in het depot van archeologie ligt, wordt verder onderzocht. De soldaat is gevonden tijdens archeologisch onderzoek nabij het fort Knodsenburg. Het skelet is met de omringende grond als een blok geborgen en naar het archeologisch depot van de gemeente Nijmegen vervoerd. Het onderzoek aan het skelet en de objecten die nog om hem heen liggen, geven meer inzicht in de leeftijd, eventuele ziektes van de soldaat, zijn uitrusting en de omstandigheden waaronder hij sneuvelde. Van het proces worden film en foto-opnames gemaakt, die via de website van het Huis van de Nijmeegse Geschiedenis en de ArcheoHotspot-Nijmegen (zie onder) worden vertoond.

Open depot
Tijdens het Open Monumentenweekend en de maand van de Geschiedenis willen we in het gemeentelijk depot van archeologie open stellen voor publieksbezoek. Het thema zal zijn *Onderzoek in de Romeinse stad Ulpia Noviomagus*, met als aandachtspunten de opgravingen in het gebied van de Romeinse stad, maar ook het onderzoek aan de vondsten zoals aardewerk, dierlijk bot en metaal. Hoe gaat dat en wat levert het onderzoek op? Ook onderzoek naar de topografie van de stad door de tijd heen komt aan de orde. Het is mede bedoeld als achtergrond voor het project *Amfitheater in Nijmegen-west?* en het onderzoek in de *ArcheoHotspot* aan het aardewerk uit Ulpia Noviomagus. Tijdens de 24 uur van de Nijmeegse geschiedenis zal in het archeologisch depot het resultaat van beide projecten, waarbij we met publiek onderzoek doen naar het Romeins verleden, worden gepresenteerd.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

ArcheoHotspot
Vanaf juni zal in Nijmegen de ArcheoHotspot gerealiseerd zijn. Er bestaat al een aantal ArcheoHotspots in Nederland, zie www.archeohotspots.nl . De provincie Gelderland heeft het initiatief genomen om in aansluiting hierop ook in Nijmegen een ArcheoHotspot te realiseren met medewerking van Museum Het Valkhof, de vrijwilligers in de archeologie (AWN), gemeente Nijmegen en de Radboud Universiteit. De ArcheoHotspot wordt voorlopig ondergebracht in het voormalig Museum Kamgebouw. Het is de bedoeling dat het in 2017 een plaats krijgt in Museum het Valkhof als de herinrichting is gerealiseerd.

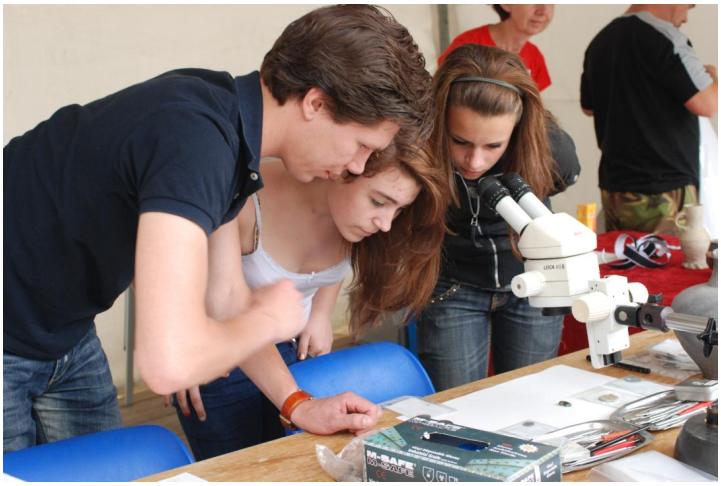

De achterliggende gedachte achter de hotspot is dat het hele archeologische proces inzichtelijk wordt. De bezoeker van de ArcheoHotspot moet niet alleen in staat worden gesteld om de archeoloog aan het werk te zien en vragen te kunnen stellen aan die archeoloog, hij moet de verbinding kunnen voelen door het te onderzoeken materiaal zelf vast te kunnen pakken en door zelf mee te kunnen helpen en zijn steentje bij te dragen in het archeologische werkproces. ArcheoHotspots maakt zo archeologie voor iedereen aanraakbaar en toegankelijk. Het zijn verrassende ontmoetingsplaatsen waar vrijwilligers en professionals, liefhebbers en experts, jong en oud elkaar online (*skype*) en *on site* (letterlijk op de opgraving) kunnen treffen.
We leveren een bijdrage door een voortzetting van een onderzoek van een van onze archeologen te laten uitvoeren. Bij een opgraving in Nijmegen-west, de Romeinse stad Ulpia Noviomagus, zijn de aardewerkvondsten uit een deel van de stadsgracht geanalyseerd. Daarbij kwamen veel bijzondere stukken tevoorschijn, zoals kelken en enorme schalen, die misschien te maken hebben met de cultus van de god Mithras. De aanwijzingen zijn echter nog te mager. Op het Maasplein zijn twee tempels tevoorschijn zijn gekomen en de voortzetting van dezelfde gracht. De vondsten uit deze gracht zijn nog niet onderzocht, maar kunnen nog meer aanwijzingen opleveren. Het gaat om serieus archeologisch onderzoek, waarbij de gestelde hypothese kan worden bevestigd of weerlegd. Inzicht in archeologisch onderzoek, het beschrijven van Romeins aardewerk en de mensen die ooit op het Maasplein hun offers aan de goden kwamen brengen. De archeoloog komt in het kader van dit project ook een masterclass Romeins aardewerk geven.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Amfitheater in Nijmegen oost!
Op de plek waar in de Romeinse tijd een amfitheater lag (Rembrandtstraat en omgeving), wordt in het najaar van 2016 werkzaamheden uitgevoerd in het kader van de vernieuwing van de riolering. Sporen van het amfitheater zijn aangetroffen bij rioleringswerkzaamheden in de jaren 70 van de vorige eeuw. Nu zullen de sleuven breder en dieper moeten worden aangelegd, waarbij meer Romeinse resten tevoorschijn kunnen komen. Als extra activiteit willen we als de omstandigheden het toelaten, het publiek laten meehelpen met het onderzoek door het zeven van grond die vrijkomt bij het graven van de sleuven. We gaan dit in de vorm gieten van een 'ArcheoHotspot op locatie' met een verbinding naar de ArcheoHotspot in het voormalig Museum Kamgebouw.

Amfitheater in Nijmegen-west?
In dezelfde periode waarin het riool in de omgeving van de Rembrandtstraat wordt vernieuwd is in Museum Het Valkhof de tentoonstelling 'Gladiatoren, helden van het Colosseum' te zien (vanaf 1 oktober). Deze twee evenementen geven aanleiding om ook in Nijmegen-west, de plek van de grootste stad van Romeins Nederland in andere delen van de stad aandacht te besteden aan de daar aanwezige Romeinse geschiedenis. Zo zou Nijmegen-West in hypothese een aannemelijke plek kunnen zijn voor een amfitheater in de Romeinse stad Ulpia Noviomagus die daar gesitueerd was. Aan de hand van onderzoeken naar locatie en inrichting van Romeinse steden en aan de hand van de beschikbare informatie die de archeologen hebben verzameld uit de tientallen opgravingen in Nijmegen west, is het interessant om met de bewoners daar in gedachten een zoektocht te ondernemen naar een mogelijke plek voor een amfitheater. Inwoners worden niet alleen uitgedaagd om mee te denken met de archeologen, maar ook wordt *crowdsourcing* ingezet. In tegenstelling tot *crowdfunding* vragen we niet om geld, maar om data, namelijk het inventariseren van de Romeinse objecten die de mensen in hun buurt hebben gevonden en de verhalen die er over de ronde doen. Met deze objecten zouden de bewoners zelf de vitrine in het wijkcentrum de Biezantijn kunnen inrichten. Het doel hiervan is niet alleen het besef te vergroten dat in Nijmegen-west in de Romeinse tijd de grootste stad heeft gelegen, maar ook om onze kennis van de Romeinse stad gezamenlijk te vergroten.

Uit het depot terug naar de stad
De gemeente heeft niet alleen veel archeologische vondsten in het depot, maar ook veel historisch bouwmateriaal. We brengen authentiek materiaal terug naar de stad, waar dat mogelijk is naar de plek waar het oorspronkelijk is gebruikt. Voor het historisch bouwmateriaal zal dat niet altijd mogelijk zijn. We zorgen voor een goede inbedding in de locatie door het verhaal van het materiaal ter plekke te vertellen.

Tuin Radboud Ziekenhuis
Het Radboud Ziekenhuis onderzoekt de mogelijkheid om grotere historische bouwfragmenten die in het archeologisch depot en op de werf van de gemeente Nijmegen liggen, in een semi openbare tuin bij het ziekenhuis te plaatsen. De bouwelementen worden dan weer zichtbaar voor iedereen en geven zo een blik op de lange geschiedenis van Nijmegen.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Hezelstraat museumstraat
De beide Hezelstraten staan bekend als de ‘oudste winkelstraat’. De monumentale panden met daarin winkels en horeca geven de straten een historische sfeer. Een aantal ondernemers heeft zelfs een of meerdere kelders bij de winkelruimte getrokken. We willen samen met de ondernemers de historie nog dichterbij brengen door objecten die bij archeologisch onderzoek in de omgeving van de Hezelstraat zijn aangetroffen - soms zelfs ter plekke - weer terug te brengen door ze in een vitrine te plaatsen. In combinatie met de bouwhistorische informatie kunnen bezoekers en inwoners het verleden dat nu al zichtbaar is op een hoger niveau beleven.

2. Ontsluiten van bestaand erfgoed

Open Monumentendag en 24 uur van de Nijmeegse Geschiedenis
Beide evenementen hebben een vaste plaats veroverd in Nijmegen. De Open Monumentendag is zeer bekend bij 85% van de ondervraagden in het publieksonderzoek (zie tabel op pagina 4), waarvan 83% het een aantrekkelijk evenement vindt. De 24 uur van de Nijmeegse geschiedenis is een stuk minder bekend, maar de waardering is net zo hoog als die voor de Open Monumentendag. Van de ondervraagden kent 24% het evenement en daarvan vindt 85% het aantrekkelijk.

Nijmegen historische stad
Het Regionaal Archief Nijmegen is bezig met het ontwikkelen van een digitale infrastructuur voor het onderbrengen van alle cultuurhistorische informatie uit de Nijmegen. Het moet resulteren in een instrument voor het cultuurhistorische veld en de inwoners en bezoekers van Nijmegen om op verschillende manieren kennis te nemen van de geschiedenis, bijvoorbeeld via kaarten of via een wiki. Wij willen in samenspraak met de bouwers van de website gegevens aanleveren over de verschillende tijdperiodes, zodat een solide bron van informatie kan worden gemaakt.

Monumentschildjes
De Nijmeegse gemeentelijke en rijksmonumenten zijn (indien de eigenaar daar toestemming voor geeft) herkenbaar aan monumentenschildjes op de gevel. De schildjes moeten de zichtbaarheid van monumentaal erfgoed in de stad vergroten. De gemeente verzorgt het beheer van de schildjes. De schildjes voor gemeentelijk monumenten zijn hetzelfde als die voor de voor de rijksmonumenten, behalve dat er een tweekoppige adelaar is toegevoegd.

Fietsroute Luxe achter de limes
Deze route wordt ontwikkeld in het kader van het cultuur- en erfgoedpact van de provincie Gelderland. Het is een samenwerkingsproject met de gemeentes Heumen en Wijchen. Het project heeft als doel om het luxe leven in het achterland van de Romeinse grens, de limes, te belichten. Het luxe leven in de Romeinse stad Ulpia Noviomagus en de Romeinse villa's in de omgeving worden door middel van een fietsroute met elkaar verbonden. Hieraan gekoppeld worden nieuwe visualisaties op belangrijke punten in de participerende gemeenten gerealiseerd. In Nijmegen is gekozen voor het Romeinse badgebouw dat gedeeltelijk op het terrein van de Honigfabriek is

opgegraven. De nieuwe visualisatie moet de afmetingen van het badgebouw en de rol die het baden speelde in het alledaagse leven in de Romeinse stad belichten.
De fietsroute voert verder naar twee villa's met een tumulus (grafheuvel) in Overasselt-Schatkuilseweg (gemeente Heumen) en in Wijchen-Tienakker via zoveel mogelijk interessante Romeinse plekken. De route wordt gekoppeld aan de al bestaande infrastructuur van Spannende Geschiedenis. De drie hierboven genoemde sites promoveren daarmee ook tot POI (Point Of Interest) binnen Spannende Geschiedenis. Met behulp van sfeerimpressies en filmpjes worden de POI's voorzien van verbeeldende elementen. Bovendien wordt aan de route een app gekoppeld, waarmee ter plaatse nog eens extra informatie kan worden verkregen.

Ruimte voor de Waal
Twee delen van betonnen wegversperringen uit de Tweede Wereldoorlog die bij het archeologisch onderzoek rondom de Waalbrug tevoorschijn kwamen, zijn teruggeplaatst als een herinnering aan de oorlogstijd. De blokken vallen onmiddellijk op, liggend naast de weg naar de Waalbrug en dichtbij hun oorspronkelijke standplaats tijdens de oorlog**.** De Duitsers plaatsten in 1943 meerdere blokken op de oprit naar de Waalbrug aan de Lentse kant. Tientallen inslagen van kogels en granaatscherven vertellen de heftige strijd om de Waalbrug in september 1944. In verslagen van geallieerde soldaten werden ze 'roadblocks' of 'roadbarriers' genoemd. Met de terugplaatsing van de twee meest aansprekende blokken komt weer een stuk van het verleden terug in de stad. Er wordt nog een informatiebord ontworpen en geplaatst.

Het noordelijk deel van het historische fort Knodsenburg is opgegraven om ruimte te maken voor de nevengeul. Het zuidelijk deel is bewaard gebleven en bevindt zich nog in de dijk. Op de plek van de bewaard gebleven resten willen we, als dat mogelijk is, de restanten van de bakstenen

ingangspartij van het fort terugplaatsen. De historische belevenis wordt daarbij versterkt door ook kleiner vondstmateriaal terug te brengen, zoals aardewerkscherven (in beton gegoten) en onderdelen van door oververhitting kapot gesprongen kanonslopen.

3. Particuliere initiatieven

De gemeente Nijmegen wil de particuliere projecten blijven stimuleren. De middelen die beschikbaar zijn kunnen net het sluitstuk zijn of kunnen als aanjager worden ingezet om andere middelen te genereren. Voor het eerst heeft de gemeente via de (*social*) media gevraagd aan de inwoners om ideeën voor een verbeelding van het verleden in te sturen, tussen december 2015 en 15 januari 2016. Van de 17 inzendingen zijn drie projecten uitgekozen om een bijdrage te ontvangen. Drie andere projecten zijn wel genomineerd, maar om in aanmerking te komen voor een bijdrage moeten ze nog iets worden aangepast, met de aanvragers is hierover contact gelegd. Het resterende bedrag is beschikbaar voor projecten die in de loop van dit jaar nog worden ingediend.

- Het beeld van de kaaisjouwer op de Waalkade. Het is vrij onbekend dat de Waalkade in het verleden geen recreatieplek was zoals nu, maar een werkplek waar goederen vanuit de schepen naar de bovenstad werden gesjouwd. Een verbeelding van dit stukje verleden kan bij mensen interesse opwekken om er meer over te willen weten.
- Gedenkteken bominslag Kapokfabriek Bottendaal. Bij de Kapokfabriek zijn op 2 oktober 1944 bijna 100 slachtoffers gevallen. De aanvraag betreft een enorm invloedrijke gebeurtenis die nog niet zo goed belicht is. Bovendien zal het gedenkteken worden aangebracht op een zijgevel van een huis zo dicht mogelijk op de plek waar het is gebeurd.
- Besiendershuis - Spoekie , een project dat “verrassend anders” is. Zowel het thema als de invulling spreekt aan. De bezoeker wordt meegenomen in een spannend plot gebaseerd op historische feiten die met het Besiendershuis hebben te maken. Acteurs, film, geluid en virtuele middelen zorgen voor een spannende belevenis van 15 minuten in het historische pand zelf.

Deze werkwijze is ons goed bevallen. Ook de jury was enthousiast en stelde zich voor een volgende keer weer beschikbaar. Daarom gaan we eind 2016 en eind 2017 op dezelfde manier te werk voor de aanvragen van bijdrages voor 2017 en 2018.

Vooruitblik 2017-2018

Voor deze jaren zal de invulling van de besteding niet worden veranderd ten opzichte van 2015 en 2016. Sommige projecten die hierboven zijn, kunnen in de komende jaren een vervolg krijgen, zoals Hezelstraat-museumstraat en de inhoudelijke bijdrages voor de digitale infrastructuur voor de Nijmeegse cultuurhistorie die door het Regionaal Archief Nijmegen wordt ontworpen. Het is moeilijk om nu al te voorzien welke kansen en mogelijkheden de komende jaren zullen brengen. Zeer schematisch kan het volgende worden geschetst:

Voor de projecten in het kader van 'Nijmegen graaft (verder)!'willen we per jaar:

- Twee onderzoeken verzorgen die in de ArcheoHotspot kunnen worden uitgevoerd, vergelijkbaar met het onderzoek aan de scherven uit Nijmegen-west. Dat kan bijvoorbeeld materiaal zijn uit beerputten, bij uitstek geschikt om uitspraken te doen over de welvaart of armoede van de gebruikers.
- Bij een aantal geschikte opgravingen rondleidingen verzorgen en als dat mogelijk is, het publiek laten meegraven.
- In het Huis van de Nijmeegse Geschiedenis tentoonstellingen verzorgen over recent archeologisch onderzoek of over al wat ouder onderzoek naar aanleiding van herinrichtingsplannen, zoals het Valkhofpark en de Waalkade.
- Als het *crowdsourcing* project *Amfitheater in Nijmegen-west?* dat in 2016 uitgevoerd gaat worden, succesvol is, willen we een soortgelijke project in 2017 herhalen in Nijmegen-noord (met de bewoners uit dat stadsdeel) en in 2018 in een ander stadsdeel.
- Tijdens de herinrichting van het Valkhofpark willen we aandacht besteden aan het archeologisch onderzoek dat in de loop der jaren is verricht en de bijzondere betekenis van

deze plekken voor Nijmegen. In het Valkhofpark kan dit gepaard gaan met een publieksopgraving, waarbij we het publiek de verstoorde grond op de plaats van de verdwenen muziekkapel te laten zeven. Daar kunnen zich nog veel archeologische objecten in bevinden, die in het verleden niet zijn herkend.

In het kader van 'Uit het depot terug naar de stad' willen we:

- bij de herinrichting van de Waalkade de mogelijkheid onderzoeken of het restant van de Romeinse muur dat onderdeel uitmaakte van de in 1987 gevonden muur bij de bouw van het casino, kan worden gebruikt bij visualisaties op de Waalkade. De stukken muur liggen sinds hun ontdekking in de tuin van het voormalig Museum Kam. De conditie van de brokken muurwerk is zodanig slecht dat ze niet in hun geheel kunnen worden gebruikt. Maar losgebikte bouwfragmenten kunnen wel in aanmerking komen.
- De herinrichting van het Valkhofpark is aanleiding om de historische bouwfragmenten die nog tot in de vorige eeuw bij de Barbarossaruïne lagen, weer terug te leggen in het park. Een deel van de fragmenten ligt momenteel op de werf van de gemeente.

De gemeente blijft actief op zoek naar de mogelijkheden die zich voordoen om het verleden van de stad dichter bij de bewoners en bezoekers van Nijmegen te brengen. Contact houden en samenwerken met cultuurhistorische partners en bewoners in de stad is daarbij belangrijk, met als doel het realiseren van aansprekende projecten die breed worden gedragen door de stad. Het zichtbare, rijke verleden van Nijmegen wordt al door velen aantrekkelijk gevonden, zoals uit publieksonderzoek blijkt. Verleden Verbeeld kan daar een extra dimensie aan geven, zodat de stad nog meer kan profiteren van haar verleden. Nijmegen is de oudste stad van Nederland en is daar trots op!

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

VERSLAG EXPERTMEETING VERLEDEN VERBEELD
20 MEI 2015, STADHUIS NIJMEGEN, van 19.30 tot 21.30 uur
Lijst van aanwezigen in bijlage

Voorzitter is prof. dr. Dolly Verhoeven, bijzonder hoogleraar geschiedenis van Nijmegen. Als gast is Evert Leusink, strategisch adviseur Gemeente Apeldoorn uitgenodigd bij deze avond.

Wethouder Ben van Hees, Cultuurhistorie, Binnenstad & City Marketing spreekt een woord van welkom uit. Deze bijeenkomst is bedoeld om ideeën op te halen bij de organisaties in het cultuurhistorische veld. Deze ideeën worden benut voor de beleidsperiode 2016-2018.

Maerle Snabel, senior beleidsadviseur Cultuurhistorie Gemeente Nijmegen licht het proces verder toe: Het uitvoeringsplan Verleden Verbeeld is voor 2015 vastgesteld. In de vorige beleidsperiode hebben we diverse projecten met en voor de stad gerealiseerd. Projecten in de openbare ruimte zoals de visualisatie Verloren Toren Plein 1944, projecten die bijdragen aan de beleving van geschiedenis zoals Nijmegen Graaft! en bijdragen aan particuliere initiatieven, zoals brandgangroute.

Voor de invulling van projecten voor de komende jaren wil de gemeente graag nog meer input uit de stad. Naast deze expertmeeting komt er ook een publieksbijeenkomst waarin we in gesprek gaan met de mensen in de stad.

Kaders projecten beleidsperiode 2016-2018:
-Ze betreffen presentatie, beleving of behoud van erfgoed.
-Ze zijn in het algemeen belang.
-Er is sprake van cofinanciering.
-2016 wordt een belangrijk jaar met veel jubilea en belangrijke evenementen.
-Romeinen – Middeleeuwen-WO II zijn in ieder geval belangrijke perioden voor Nijmegen, maar wellicht ook andere periodes?

Financiering 2016-2018
Voor Cultuurhistorie is een bedrag van 200.000 euro beschikbaar:
100.000 euro > huisvesting en formatie Huis van de Nijmeegse Geschiedenis
100.000 euro voor projecten

Ideeënworkshop
D. Verhoeven: we gaan in 6 gemengde groepjes aan het werk, gevolgd door de presentatie van de twee beste/mooiste ideeën per groepje. De overige ideeën graag mailen naar m.snabel@nijmegen.nl. E. Leusink verzorgt het eindcommentaar.
Kernbegrippen voor de ideeën:

- Concreet
- Haalbaar
- Samenwerking
- Draagvlak

Groep 1

1. Carillons Augustijnenstraat en Koningsplein weer laten spelen.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

I.s.m. Het Muziekfestival, Huis van de Binnenstad
2. Het oude stratenplan van Plein 1944 zichtbaar maken in de nieuwe bestrating van Plein 1944 en in de parkeergarage beelden laten zien van het plein vóór WO II. Dit kan bijvoorbeeld in relatie met kunst.

Reactie uit de zaal:
Ad1) Hier wordt aan gewerkt.
Ad 2) Voorwerpen die tijdens archeologisch onderzoek gevonden zijn meenemen in de verbeelding. Betrek de verhalen erbij 'wat is er op deze plek gebeurd', brandgrens etc.
Zijn de oude expositiepanelen van de Verborgen wereld van Plein 1944 te gebruiken?

Groep 2
1. Breng industrieel erfgoed meer onder de aandacht, het is een deel van de identiteit van Nijmegen. Het is een thema dat dichtbij de mensen staat, dit geldt ook voor de verdwenen fabrieken en bedrijven.
2. Digitaal portaal ontwikkelen dat alle historische initiatieven in beeld brengt.

Reactie uit de zaal:
Ad1) Goed om ook aandacht aan industrieel erfgoed te besteden.
Ad 2) Naast een digitaal portaal is er ook behoefte aan een kaart met informatie waaruit de bezoeker zelf een keuze kan maken.

Groep 3
1. Lent; de verdwenen boerderijen visualiseren bijvoorbeeld in de vorm van kijkdozen op de dijk.
2. Romeinse muurresten die nu in de tuin van dependance van Museum Het Valkhof (GM Kamstraat) liggen terugbrengen naar de Waalkade. Dit vertelt het verhaal van Romeins Nijmegen maar ook het verhaal van de omgang met cultureel erfgoed. Het past ook goed binnen de vernieuwde Waalkade en het Valkhofkwartier.

Reactie uit de zaal:
Aanvullend hierop zou je ook iets met videomapping op het Casino kunnen doen.

Groep 4
1. Digitale infrastructuur (digitaal portaal) aanleggen en die door de verschillende cultuurhistorische partijen in de stad laten vullen, inclusief routes e.d.

Reactie uit de zaal:
Kan de gemeente de hardware faciliteren van een dergelijk portaal?
Ook vullen met verhalen.
Wat is je doelgroep? De toeristische bezoekers zijn vaak ouderen en groepen, kun je hen ook hiermee bereiken. Jongeren zijn wel belangrijk.
Genoemd zijn portaal – platform –kijkdoos-verhalen-plattegrond> dit kan bij elkaar gebracht worden met een infrastructuur als basis.
Zowel de cultuurhistorische sector zelf als de informatie is versnipperd en vraagt om een ketenbenadering.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Groep 5

1. Thematische wandelingen ontwikkelen zoals RK, WO II, wijkwandelingen etc.
2. Gebroeders van Limburg beter visualiseren in de stad, ter plekke van het Huis van de gebroeders van Limburg. Bijvoorbeeld met kijkvensters naar de kelder. Er komt een informatiepaneel over de schilders.

Groep 6

1. Gemeente: meer verbinding en samenhang in de vorm van een ketenbenadering.
2. Gemeente: meer focus op 'Nijmegen oudste stad', entréebordjes herinvoeren 'Welkom in de oudste stad', het is een unique sellling point, onuitwisselbaar.

Commentaar Evert Leusink

- Er zijn veel en mooie ideeën ingebracht, ze zijn bruisend en concreet. Chapeau!
- Houd goed de doelgroep voor ogen; oud/jong - toerist – scholier – gewone burger
- Losse ideeën zonder plan maken cofinanciering moeilijk.
- Advies: zorg voor focus en samenhang! Zoek verbinding met economie – kunst – natuur. Nijmeegs routebureau voor content? Ketenbenadering.

Conclusie

D. Verhoeven: Er zijn heel veel bruikbare en goede ideeën ingebracht. Hier kunnen we mee aan de slag. Bij het veld is behoefte aan samenhang in de vorm van meer infrastructuur zowel fysiek (ketenbenadering) als digitaal (portaal). Kan de gemeente hierin faciliteren?

Afsluiting

Wethouder van Hees dankt alle aanwezigen voor hun medewerking en geeft aan dat alle ingebrachte ideeën worden voorgelegd tijdens de publieksbijeenkomst. Ook hiervoor worden de aanwezigen uitgenodigd.

Verslag Anne Wevers, 9 juni 2015

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Verleden Verbeeld

Peiling onder digitaal stadspanel (december 2015)

Inhoudsopgave

Samenvatting	**2**
Inleiding	**4**
Uitkomsten	**5**

Conceptversie: 4-2-2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Ad Manders
tel.: 024-329 22 77 / 024-329 98 89 (O&S)
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Samenvatting

Inleiding

Eind 2015 is onder het digitaal stadspanel Nijmegen een peiling over Verleden Verbeeld gehouden. De peiling geeft zicht op de bekendheid van en waardering voor bestaande initiatieven om het verleden van Nijmegen herkenbaar, zichtbaar en voelbaar te maken. Verder laat de peiling zien hoe de panelleden denken over nieuwe ideeën hiervoor, waarmee deze input oplevert voor het uitvoeringsplan Verleden Verbeeld voor de komende jaren. Aan de peiling hebben 1.230 panelleden en nog eens ruim 80 belangstellende Nijmegenaren deelgenomen.

Uitkomsten

Veel respondenten vinden de omschrijving 'historische stad' goed bij Nijmegen passen (90%). Alleen studentenstad scoort nog hoger (98%).

Een ruime meerderheid weet bij de vraag waar in Nijmegen men de Romeinse tijd herkent, terugziet of voelt spontaan één of meer zaken te noemen. Dat geldt ook voor de middeleeuwen en de Tweede Wereldoorlog. Voor de Vrede van Nijmegen is dat niet het geval. Een meerderheid geeft aan dat men in de stad weinig tot niets over deze gebeurtenis terugziet.

Een aantal initiatieven in het kader van Verleden Verbeeld wordt spontaan genoemd (bijvoorbeeld routes en visualisaties m.b.t. de Romeinse tijd en de Liberation route). Andere initiatieven worden nauwelijks spontaan genoemd (bijvoorbeeld de Romeinse kijkkast op de St. Josephhof, de visualisaties van de middeleeuwse Hertsteegpoort en de stadsmuur op het Hertogplein en de visualisaties van de verdwenen St. Janskapel en de twee grafkeldertjes op de Korenmarkt). De ´Verloren Toren´ wordt wel spontaan genoemd, maar dan als iets uit de Romeinse tijd (in plaats van uit de middeleeuwen).

Als doorgevraagd wordt op de verschillen bestaande initiatieven voor het zichtbaar maken van het verleden van Nijmegen, blijken diverse initiatieven goed bekend en veel gezien/bezocht te zijn. Ook worden veel initiatieven aantrekkelijk gevonden.

	bekend	gezien/bezocht	aantrekkelijk
Huis van de Nijmeegse Geschiedenis in Mariënburgkapel	85%	47%	83%
Open monumentendag in Nijmegen	85%	39%	93%
resten van Romeinse stadsmuur onder casino aan Waalkade	83%	64%	48%
visualisaties middeleeuwse Hertsteegpoort en stadsmuur op Hertogplein	73%	60%	47%
reconstructie van 'Verloren Toren' in fietsenkelder onder Plein '44	64%	49%	77%
De 'Vrede van Nijmegen zaal' in Museum Het Valkhof	62%	43%	76%
Nijmegen graaft!: publieksopgraving in april-mei 2014 in het Waalfront	62%	6%	86%
Liberation route in Nijmegen en omgeving	54%	11%	79%
visualisaties verdwenen St. Janskapel en twee grafkeldertjes op Korenmarkt	39%	25%	79%
Tijdpad: wandeling langs het Romeins verleden in Nijmegen-Oost	36%	9%	73%
024geschiedenis (24 uur van de Nijmeegse geschiedenis)	24%	9%	85%
reconstructie 9 meter hoge Romeinse zuil in Eikstraat in Nijmegen-Oost	22%	12%	55%
Romeinse kijkkast op de St. Josephhof	21%	9%	48%

Figuur 1: Percentage dat initatief kent, percentage dat initiatief gezien/bezocht heeft en percentage dat initiatief aantrekkelijk vindt.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

De volgende initiatieven scoren op alle drie de punten - bekend, bezocht/gezien en aantrekkelijk - goed:
- Huis van de Nijmeegse Geschiedenis;
- Open Monumentendag;
- Reconstructie ´Verloren Toren´;
- ´Vrede van Nijmegen zaal´ in Museum Het Valkhof.

En de volgende initiatieven scoren op alle drie de punten minder goed:
- reconstructie Romeinse zuil in Nijmegen-Oost;
- Romeinse kijkkast op de St. Josephhof.

Vijf initiatieven zijn relatief minder gezien/bezocht, maar scoren hoog op aantrekkelijkheid:
- Nijmegen graaft!: publieksopgraving in april-mei 2014 in het Waalfront;
- Liberation route in Nijmegen en omgeving;
- visualisaties verdwenen St. Janskapel en twee grafkeldertjes op Korenmarkt;
- Tijdpad: wandeling langs het Romeins verleden in Nijmegen-Oost;
- 024geschiedenis (24 uur van de Nijmeegse geschiedenis).

Er zijn 19 nieuwe ideeën voor het zichtbaar maken van het verleden van Nijmegen voorgelegd. Voor de meeste daarvan geldt dat een (ruime) meerderheid ze als goede ideeën bestempeld.

Men mocht de drie beste nieuwe ideeën kiezen. Het meest aangevinkt zijn:
- beter zichtbaar maken van de Romeinse geschiedenis in het centrum (38%);
- website met alle historische locaties en evenementen (31%);
- beter zichtbaar maken van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in het centrum (27%);
- gebouwen in de historische binnenstad toegankelijk maken voor bezoek (27%);
- resten van de Romeinse muur terugbrengen op de Waalkade (24%).

Diverse ideeën, die relatief veel als ´beste ideeën´ aangevinkt zijn, hebben betrekking op het *centrum*. Ideeën m.b.t. zaken buiten het centrum (Kops Plateau, nieuwbouwwijken) zijn minder aangevinkt. Dat geldt ook voor de ideeën m.b.t. archeologische vondsten en opgravingen.

Verder valt op dat de ideeën m.b.t. de *Romeinse tijd*, de *Tweede Wereldoorlog* en de *middeleeuwen* over het algemeen beter scoren dan de ideeën m.b.t. andere persiodes (Bataafse geschiedenis, interieurs einde 19e/begin 20e eeuw, industrieel verleden). Wel valt met betrekking tot de middeleeuwen op dat ´meer aandacht voor de middeleeuwse schilders Gebroeders van Limburg´ heel weinig is aangevinkt (4%).

Aan het slot van de vragenlijst kon men nog aanvullingen op de nieuwe ideeën geven. Relatief veel genoemd zijn manieren om de communicatie en informatie over de initiatieven te verbeteren, het duidelijk(er) zichtbaar maken van vooroorlogs Nijmegen (bijvoorbeeld met foto´s in het centrum) en meer aandacht voor de historie van de Waalkade.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Inleiding

In de periode 2011-2014 is gewerkt aan de uitvoering van het “Masterplan Verleden Verbeeld; zichtbaar en beleefbaar maken van de rijke geschiedenis van Nijmegen”. Daarna heeft het college het “Uitvoeringsplan 2015 & Aanpak uitvoeringsplan 2016-2018” vastgesteld. Voor de uitvoering van projecten ná 2015 wil het college de stad intensief betrekken. Eind 2015 is in overleg met de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling een peiling onder het digitaal stadspanel over Verleden Verbeeld uitgevoerd, die zowel met de uitvoering van de afgelopen jaren als met de projecten voor de komende jaren te maken heeft. De peiling laat zien in hoeverre de panelleden de in de afgelopen jaren gerealiseerde initiatieven kennen en bezocht hebben en hoe ze deze waarderen. En de peiling laat zien hoe de panelleden denken over een aantal ideeën voor nieuwe initiatieven. Met dat laatste levert de peiling input voor het uitvoeringsplan voor de komende jaren. Er wordt gestreefd naar een plan dat door verschillende partijen in de stad - bewoners, cultuurhistorische organisaties, ondernemers en anderszins betrokkenen - gedragen wordt.

Het digitaal stadspanel bestaat uit een grote groep burgers (december 2015: circa 3.950 leden), die bereid zijn om een aantal keer per jaar een korte vragenlijst in te vullen over een onderwerp dat binnen de gemeente speelt. De leden zijn evenwichtig gespreid naar leeftijd en stadsdeel. Desondanks is het panel niet helemaal representatief voor de Nijmeegse bevolking. Zo is het aandeel hoger opgeleiden onder de panelleden relatief hoog.
Aan de peiling over verleden verbeeld hebben 1.230 panelleden deelgenomen (een respons van 31%).
De verdeling naar stadsdeel voor de respondenten sluit goed aan bij die voor de volwassen Nijmegenaren. Voor de verdeling naar leeftijd is dat anders; aan de peiling hebben relatief veel 50-64-jarigen en relatief weinig 18-34-jarigen deelgenomen.

De vragenlijst kon - behalve door de panelleden - ook door andere belangstellende Nijmegenaren ingevuld worden. Daartoe is via sociale media een oproep gedaan. Ruim 80 Nijmegenaren hebben gehoor gegeven aan die oproep. De uitkomsten voor die Nijmegenaren liggen dicht in de buurt van die voor de panelleden. Daarom zijn in deze rapportage de uitkomsten voor de panelleden en de overige Nijmegenaren niet apart weergegeven.

We bedanken stagiaire Kristel Henquet voor haar bijdrage aan deze peiling (ontwikkelen van vragenlijst en hulp bij verwerken uitkomsten).

Uitkomsten

Ziet men Nijmegen als historische stad?

Aan het begin van de vragenlijst zijn 17 omschrijvingen van Nijmegen voorgelegd, waaronder *historische stad*. Voor iedere omschrijving kon men aangeven hoe goed men deze bij Nijmegen vindt passen. In mei 2015 hebben we deze vraag ook voorgelegd aan Nederlanders (nulmeting naar imago van Nijmegen in het kader van breder onderzoek naar de effecten van het speciale evenementenjaar 2016).

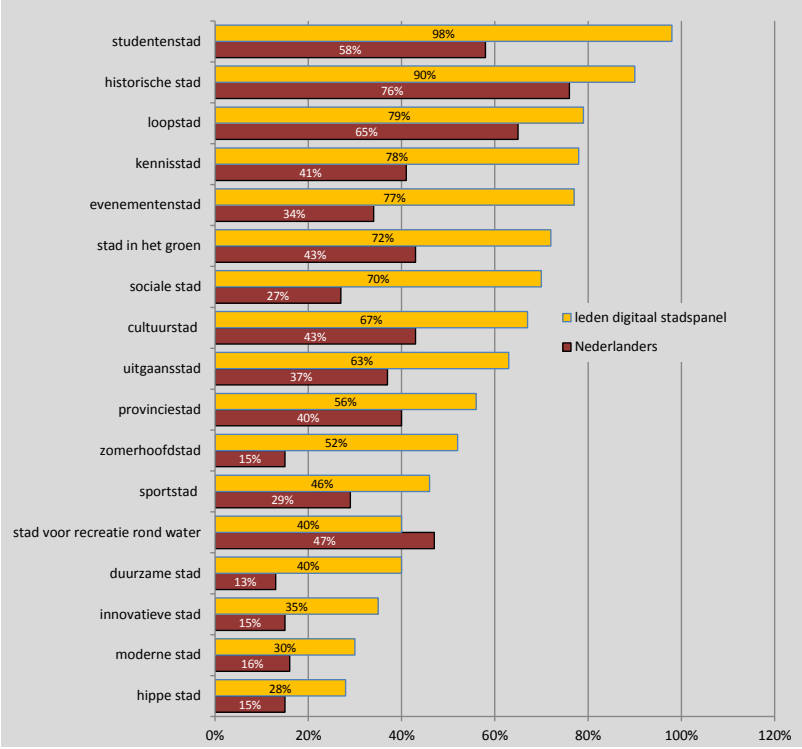

Figuur 2: Welke omschrijvingen vindt men goed bij Nijmegen passen?

Van de panelleden vindt 90% de omschrijving *historische stad* goed bij Nijmegen passen. Alleen *studentenstad* scoort nog hoger (98%). Bij de Nederlanders staat *historische stad* bovenaan; 76% vindt deze omschrijving goed bij Nijmegen passen.

Wat roepen verschillende historische periodes op?

Aan de panelleden zijn vier belangrijke perioden/gebeurtenissen uit de Nijmeegse geschiedenis voorgelegd. Per periode/gebeurtenis is gevraagd waar men deze in Nijmegen concreet herkent, terugziet of voelt. Daarbij is aangegeven dat men bijvoorbeeld locaties, reconstructies, gebouwen, exposities of routes kon noemen. Het gaat om een open vraag. Men moest spontaan zaken noteren en kon dus niet kiezen uit diverse antwoordmogelijkheden.

Romeinse tijd

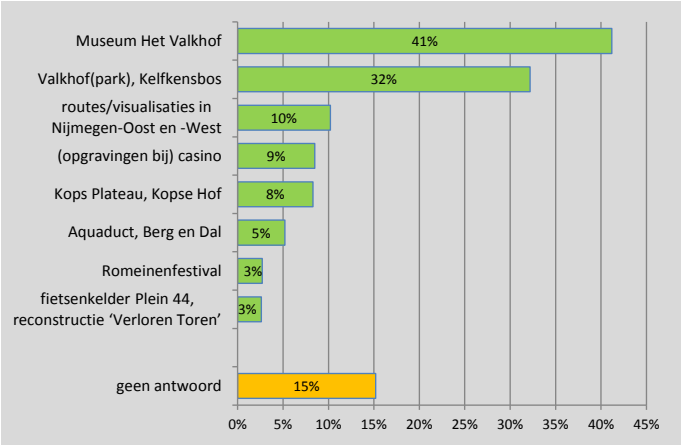

Figuur 3: De Romeinse tijd herkent, ziet of voelt men in Nijmegen in …

Een ruime meerderheid van de panelleden noemt één of meer zaken bij de vraag waar in de stad men de Romeinse tijd herkent, terugziet of voelt (85%). Het meest genoemd zijn Museum Het Valkhof en Valkhof(park)/Kelfkenbos. Ook initiatieven in het kader van Verleden Verbeeld worden genoemd (routes/visualisaties). Een van die initiatieven wordt nauwelijks genoemd, namelijk de Romeinse kijkkast op de St. Josephhof. Opvallend is dat een aantal panelleden de reconstructie van de Verloren Toren noemt. Deze toren stamt uit de middeleeuwen.

Middeleeuwen

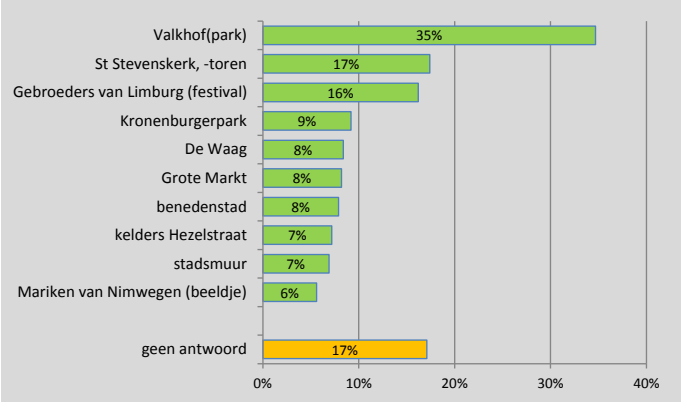

Figuur 4: De middeleeuwen herkent, ziet of voelt men in Nijmegen in …

Een ruime meerderheid van de panelleden noemt één of meer zaken bij de vraag waar in de stad men de middeleeuwen herkent, terugziet of voelt (83%). Het meest genoemd is Valkhof(park), gevolgd door St Stevenskerk/-toren en Gebroeders van Limburg(festival).
Enkele initiatieven in het kader van Verleden Verbeeld worden nauwelijks spontaan genoemd: de visualisaties van de middeleeuwse Hertsteegpoort en de stadsmuur op het Hertogplein, de visualisaties van de verdwenen St. Janskapel en de twee grafkeldertjes op de Korenmarkt en de reconstructie van de 'Verloren Toren' in de fietsenkelder onder Plein 44 (laatste is wel genoemd bij Romeinse tijd).

Vrede van Nijmegen

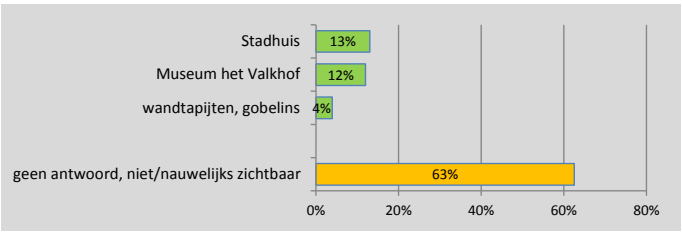

Figuur 5: De Vrede van Nijmegen herkent, ziet of voelt men in Nijmegen in …

Een meerderheid geeft aan dat men de Vrede van Nijmegen niet of nauwelijks in Nijmegen herkent, terugziet of voelt (63%). Voor zover men dat wel doet, noemt men vooral het stadhuis en Museum Het Valkhof.

Tweede Wereldoorlog

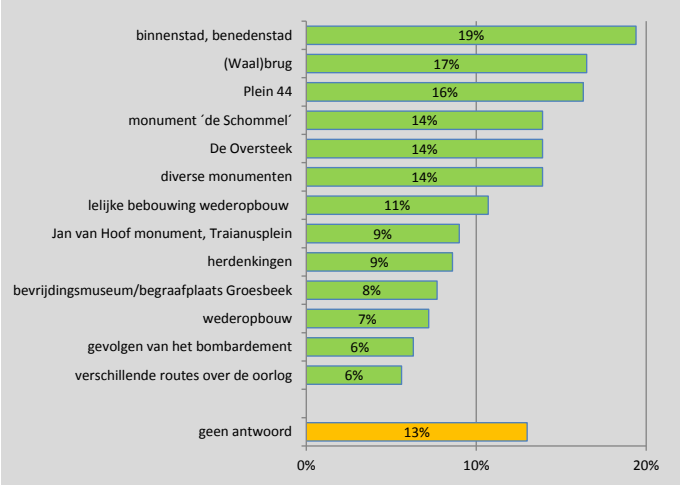

Figuur 6: De Tweede Wereldoorlog herkent, ziet of voelt men in Nijmegen in …

Een ruime meerderheid van de panelleden noemt één of meer zaken bij de vraag waar in de stad men de Tweede Wereldoorlog herkent, terugziet of voelt (87%). Het meest genoemd zijn binnen-/benedenstad, de Waalbrug, Plein 44, het monument ´de Schommel´ en De Oversteek. Ook een initiatief in het kader van Verleden Verbeeld (Liberation route) wordt genoemd.

Bekendheid bestaande initiatieven voor zichtbaar maken van verleden

Aan de panelleden zijn 13 initiatieven voorgelegd, die de afgelopen jaren ontwikkeld zijn - deels in het kader van Verleden Verbeeld - om de geschiedenis van Nijmegen in en rondom de stad meer zichtbaar te maken. Per initiatief kon men aangeven of men het kent en bezocht heeft.

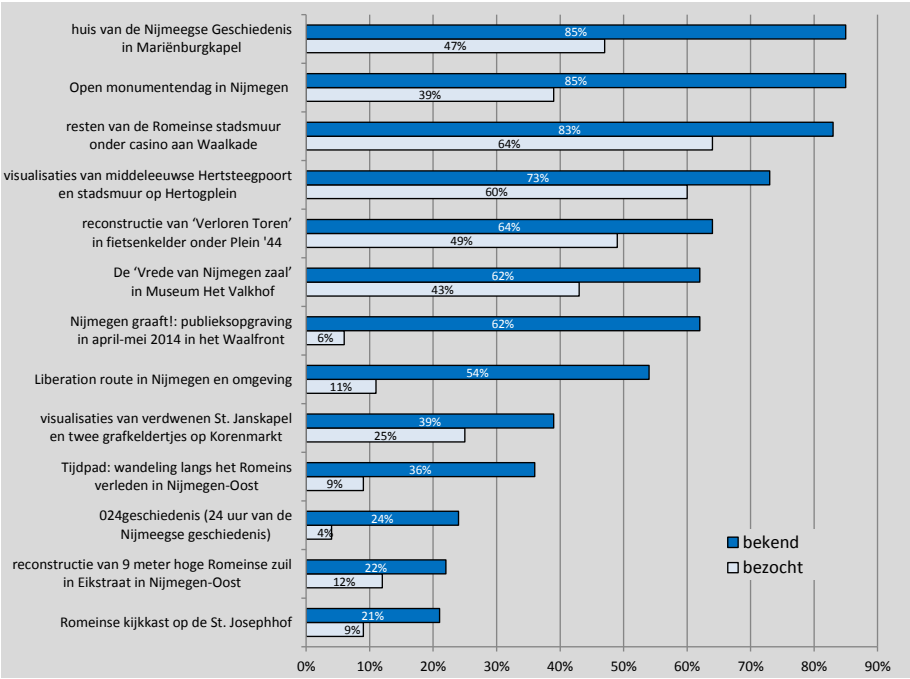

Figuur 7: Bekendheid bestaande inigtiatieven om verleden meer zichtbaar te maken.

De bekendste initiatieven zijn: het huis van de Nijmeegse Geschiedenis (bij 85% bekend), de Open Monumentendag (eveneens bij 85% bekend) en de resten van de Romeinse stadsmuur onder het casino (bij 83% bekend).

Ook goed bekend zijn enkele initiatieven, die spontaan (bij de vorige vraag) niet heel veel genoemd zijn: de visualisaties van de middeleeuwse Hertsteegpoort en de stadsmuur op het Hertogplein (73%), de reconstructie van de 'Verloren Toren' in de fietsenkelder onder Plein 44 (64%) en de 'Vrede van Nijmegen zaal' in Museum Het Valkhof (62%).

En ook voor andere initiatieven geldt dat (veel) meer panelleden ze kennen dan dat ze deze spontaan noemen: de Liberation route, de visualisaties van de verdwenen St. Janskapel en de twee grafkeldertjes op de Korenmarkt, de wandeling langs het Romeins verleden in Nijmegen-Oost, de reconstructie van de Romeinse zuil in de Eikstraat in Nijmegen-Oost en de Romeinse kijkkast op de St. Josephhof.

De volgende initiatieven zijn door relatief veel panelleden gezien/bezocht:

- resten Romeinse stadsmuur onder casino (64%);
- visualisaties middeleeuwse Hertsteegpoort en stadsmuur op Hertogplein (60%);
- reconstructie ´Verloren Toren´ (49%);
- Huis van de Nijmeegse geschiedenis (47%);
- ´Vrede van Nijmegen zaal´ in Museum Het Valkhof (43%);
- Open Monumentendag in Nijmegen (39%).

Waardering voor bestaande initiatieven

Aan de panelleden die een initiatief gezien/bezocht hebben, is gevraagd naar een oordeel erover.
Men kon kiezen uit vijf antwoordmogelijkheden; van ´zeer aantrekkelijk´ tot ´zeer onaantrekkelijk´.

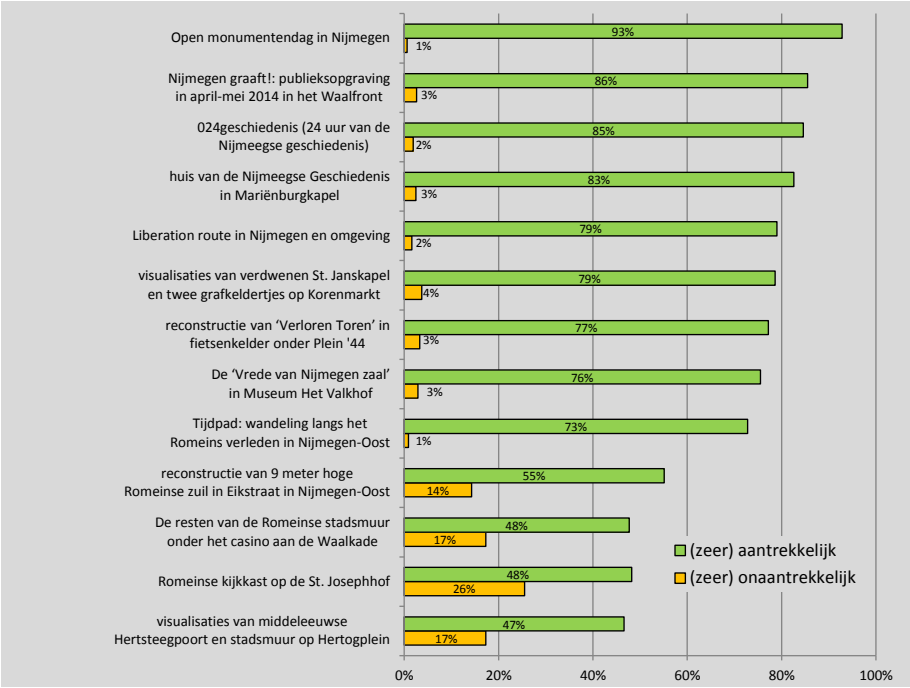

Figuur 8 Oordeel over de inititaiven die men gezien/bezocht heeft.

Voor alle initiatieven geldt dat de groep die het initiatief aantrekkelijk vindt (veel) groter is de dan de groep die het tegenovergestelde vindt. Bij 9 initiatieven is dat verschil heel groot en vindt tussen de 73 en 93% het initiatief aantrekkelijk (versus tussen de 1 en 3% onaantrekkelijk). Bij 4 initiatieven is dat verschil kleiner - maar nog altijd groot - en vindt tussen de 47 en 55% het initiatief aantrekkelijk (versus tussen de 14 en 26% onaantrekkelijk).

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Ranglijsten bestaande initiatieven

In de onderstaande figuur hebben we ranglijsten voor de 13 bestaande initiatieven weergegeven: voor de bekendheid, voor het gezien/bezocht hebben en voor het oordeel (aantrekkelijkheid).
De relatief gunstige scores hebben we groen gemarkeerd. Dit geeft een compact overzicht van welke initiatieven goed bekend, veel gezien/bezocht én positief beoordeeld worden, en andersom van welke iniatieven minder bekend, minder gezien/bezocht en relatief minder gunstig beoordeeld worden.

RANGLIJSTEN:	bekend	gezien/bezocht	aantrekkelijk
	54-85%	39-64%	73-93%
Huis van de Nijmeegse Geschiedenis in Mariënburgkapel	1	4	4
Open monumentendag in Nijmegen	1	6	1
resten van Romeinse stadsmuur onder casino aan Waalkade	3	1	11
visualisaties middeleeuwse Hertsteegpoort en stadsmuur op Hertogplein	4	2	13
reconstructie van 'Verloren Toren' in fietsenkelder onder Plein '44	5	3	7
De 'Vrede van Nijmegen zaal' in Museum Het Valkhof	6	5	8
Nijmegen graaft!: publieksopgraving in april-mei 2014 in het Waalfront	6	12	2
Liberation route in Nijmegen en omgeving	8	9	5
visualisaties verdwenen St. Janskapel en twee grafkeldertjes op Korenmarkt	9	7	6
Tijdpad: wandeling langs het Romeins verleden in Nijmegen-Oost	10	10	9
024geschiedenis (24 uur van de Nijmeegse geschiedenis)	11	13	3
reconstructie 9 meter hoge Romeinse zuil in Eikstraat in Nijmegen-Oost	12	8	10
Romeinse kijkkast op de St. Josephhof	13	10	12

Figuur 9 Ranglijsten voor 13 bestaande initiatieven voor het zichtbaar maken van het verleden: percentage dat initatief kent, percentage dat initiatief gezien/bezocht heeft, percentage dat initiatief aantrekkelijk vindt.

De volgende initiatieven scoren op alle drie de punten groen:
- Huis van de Nijmeegse Geschiedenis;
- Open Monumentendag;
- Reconstructie ´Verloren Toren´;
- ´Vrede van Nijmegen zaal´ in Museum Het Valkhof.

En de volgende initiatieven scoren op alle drie de punten grijs:
- reconstructie Romeinse zuil in Nijmegen-Oost;
- Romeinse kijkkast op de St. Josephhof.

Vijf initiatieven zijn relatief minder gezien/bezocht, maar scoren hoog op aantrekkelijkheid:
- Nijmegen graaft!: publieksopgraving in april-mei 2014 in het Waalfront;
- Liberation route in Nijmegen en omgeving;
- visualisaties verdwenen St. Janskapel en twee grafkeldertjes op Korenmarkt;
- Tijdpad: wandeling langs het Romeins verleden in Nijmegen-Oost;
- 024geschiedenis (24 uur van de Nijmeegse geschiedenis).

Oordeel over nieuwe ideeën voor zichtbaar maken van verleden

Aan de panelleden zijn 19 nieuwe ideeën voorgelegd voor het meer zichtbaar maken van het verleden van Nijmegen. Het zijn ideeën aangereikt door de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling. Een deel van de ideeën is door de panelleden naar voren gebracht in eerdere peilingen onder het digitaal stadspanel (peiling over Verleden Verbeeld, uitgevoerd eind 2010; peiling over opening van De Oversteek, uitgevoerd eind 2013). Per idee is gevraagd of men dit een goed of slecht idee vindt om het historische profiel van de stad te versterken.

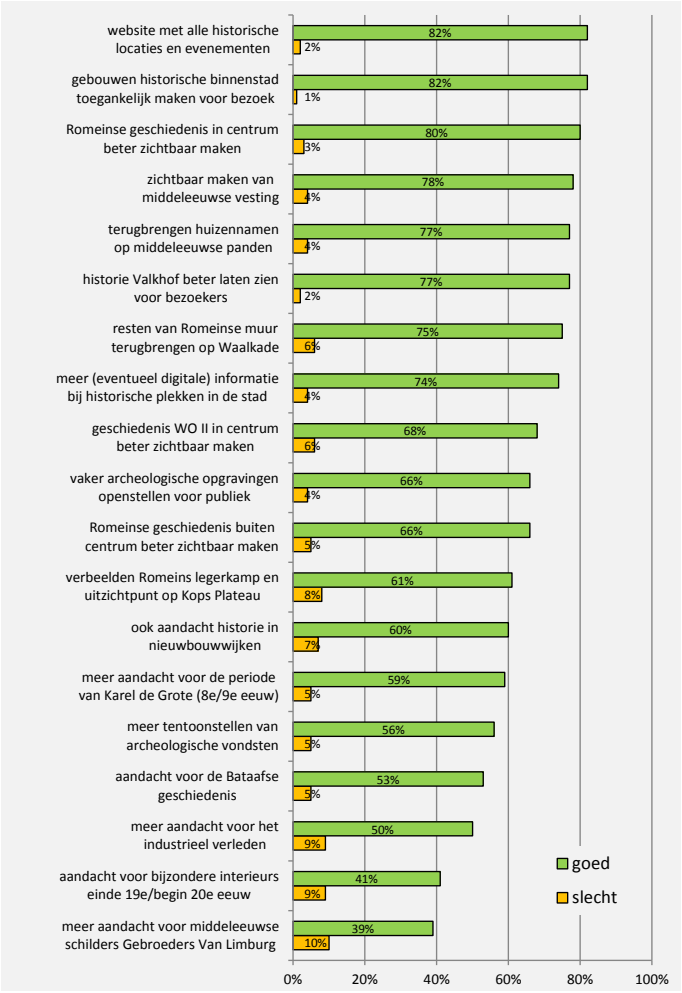

Figuur 10 Percentage dat het idee een goed dan wel slecht idee vindt voor het versterken van het historisch profiel van de stad.

Voor alle ideeën geldt dat de groep die het idee goed vindt veel groter is dan de groep die het idee slecht vindt. Voor veel ideeën geldt dat een ruime meerderheid het een goed idee vindt voor het versterken van het historich profiel van de stad. Bij twee ideeën ligt het percentage ´goed idee´ onder de vijftig procent: aandacht voor bijzondere interieurs eind 19e/begin 20e eeuw en meer aandacht voor de Gebroeders van Limburg.

Beste nieuwe ideeën voor zichtbaar maken van verleden

Na de beoordeling van de 19 nieuwe ideeën is gevraagd om de drie beste ideeën te kiezen.

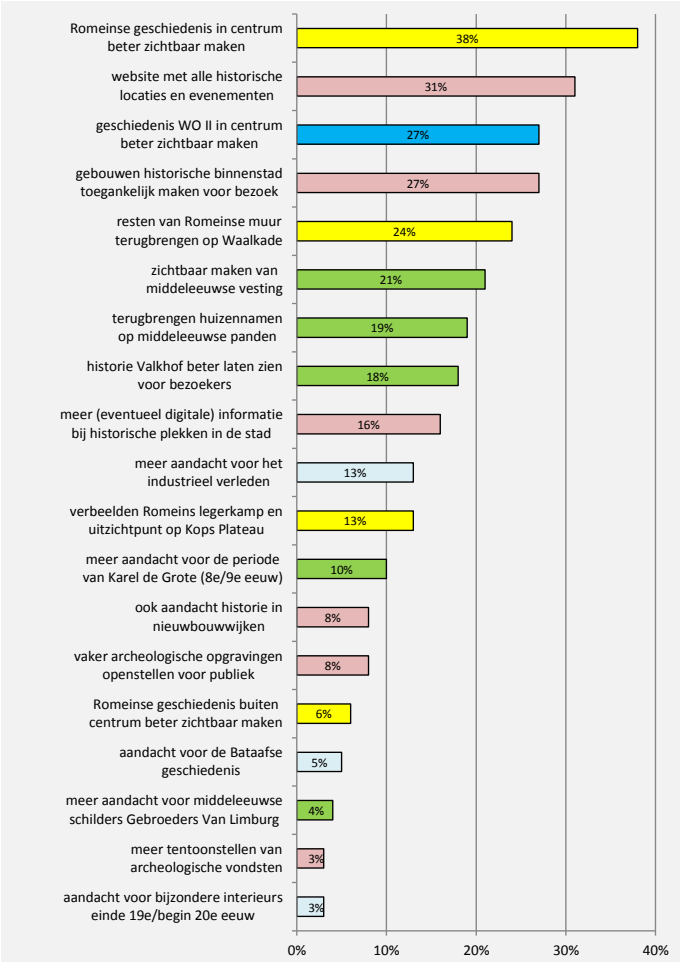

Figuur 11 Beste nieuwe lideeën voor het zichtbaar maken van het verleden van Nijmegen.

Het meest aangevinkt als één van de drie beste ideeën is ´het beter zichtbaar maken van de Romeinse geschiedenis in het centrum´ (38%), gevolgd door ´een website met alle historische locaties en evenementen´ (31%), ´het beter zichtbaar maken van de geschiedenis van WOII in het centrum´ (27%), ´gebouwen in de historische binnenstad toegankelijk maken voor bezoek´ (27%) en ´resten van de Romeinse muur terugbrengen op de Waalkade´ (24%).
Diverse ideeën, die relatief veel als ´beste ideeën´ aangevinkt zijn, hebben betrekking op het *centrum*. Ideeën m.b.t. zaken buiten het centrum (Kops Plateau, nieuwbouwwijken) zijn minder aangevinkt. Dat geldt ook voor de ideeën m.b.t. archeologische vondsten en opgravingen.

Verder valt op dat de ideeën m.b.t. de *Romeinse tijd*, de *Tweede Wereldoorlog* en de *middeleeuwen* over het algemeen beter scoren dan de ideeën m.b.t. andere persiodes (Bataafse geschiedenis, interieurs einde 19e/begin 20e eeuw, industrieel verleden). Met betrekking tot de middeleeuwen valt op dat ´meer aandacht voor de middeleeuwse schilders Gebroeders van Limburg´ heel weinig is aangevinkt als één van de beste ideeën (4%).

Eigen ideeën voor zichtbaar maken van verleden

De laatste vraag aan de panelleden was of ze zelf nog ideeën hadden om de Nijmeegse geschiedenis in de stad en omgeving zichtbaar te maken.

De meest genoemde ideeën zijn:

- Communicatie- en informatievoorziening verbeteren (“meer info = meer draagvlak”):
  - App: bij wandel- en fietsroutes of in het algemeen. Eventueel met audio bij de routes. Met een zoekfunctie om online dingen op te zoeken.
  - Website: alle informatie bij elkaar, zowel informatief (bijv. jaarkalender, evenementen) als inhoudelijk (locaties, routes, oude kaarten).
  - Brochure of boekje (ook) op papier: met een kalender, verwijzingen, adressen, plattegronden en historische informatie. Eventueel in de vorm van een flyer die met De Brug meekomt, of bijvoorbeeld een halfjaarlijks gratis magazine.
  - Historische stadsgids/handboek Nijmegen, waarmee burgers zelf gasten in de stad kunnen rondleiden.
- Veelvuldige roep om de initiatieven die er al zijn bekender te maken. Veel panelleden geven aan niet te weten wat er allemaal is en dit jammer te vinden.
- Duidelijk(er) zichtbaar maken van vooroorlogs Nijmegen door middel van oude foto’s op straat, met name rondom het station en de Grote Markt. Of door een tentoonstelling te organiseren over verloren erfgoed.
- Meer aandacht voor historie aan de Waalkade, een belangrijke plek van de oudheid tot nu. Hier kan ook de link met het heden goed gelegd worden: oude constructies zoals kranen terugplaatsen of naar aanleiding van de nevengeul ingaan op het belang van de Waal voor Nijmegen.

Andere vaker genoemde ideeën zijn:

- Aandacht voor industrialisatie, herbestemming oude fabriekspanden.
- Zichtbaar maken van (opgraving) Fort Krayenhoff.
- Gebied Kops Plateau herinrichten (vergelijkingen met Xanten).
- Maatregelen treffen m.b.t. ‘lelijke’ nieuwbouw HEMA, V&D en Holland Casino.
- Focus op grote projecten; durf duidelijke keuzes te maken.
- Probeer meer geschiedeniseducatie op basisscholen en middelbare scholen in Nijmegen te bewerkstelligen.
- Historische locaties in het centrum toegankelijk maken: kelders Lange Hezelstraat, gangenstelsels onder Grote Markt, Latijnse school en andere historische gebouwen.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

- Aandacht voor geologie (ijstijden).
- Zorg ervoor dat de opgravingen bij de Bastei blijvend en duurzaam zichtbaar worden gemaakt.
- Aandacht voor vestingwerken en poorten.
- Betere toelichting en onderhoud van het Valkhof (ook totaalplaatje door de tijd heen weergeven).
- Indien meer aandacht voor specifieke perioden, dan komen Romeinen en WO II het meest voor.
- Ook aandacht voor de recente geschiedenis, die staat veel dichter bij ons. Realiseer je dat het heden het verleden van de toekomst is: leg vast, documenteer. Ook aandacht voor de Waal past hier goed bij.
- Wandelingen en borden door de tijd heen: (grafische) tijdlijnen, verhaallijnen door de eeuwen door de stad, kruisverbanden leggen etc.
- Er zijn al genoeg ideeën. Voer die eerst uit.
- Bij aankomst in Nijmegen zichtbaar maken dat je in de oudste stad bent: aan de grote wegen, op het centraal station.
- Aandacht voor historie in de wijken (bijv. Dukenburg), werkgroepen, historiserend bouwen en renoveren, informatieborden woonwijken.
- Aandacht voor alledaagse geschiedenis en gewone man. Ook de minder fraaie kanten belichten, zoals onderdrukking Bataven, horige boeren in de Middeleeuwen, omstandigheden van fabrieksarbeiders, lot van Joden in WO II.
- Iets doen met de oude tramlijn (of oude tram weer laten rijden).
- Benut lege etalages verlaten winkelpanden in de binnenstad.
- Verzorg historische wandelen voor nieuwe studenten, bewoners en vluchtelingen.
- Verbied (neon)reclame op oude panden en historische gebieden.
- Meer aandacht voor Marike van Nimwegen. Bijvoorbeeld een jaarlijkse theatervoorstelling op de Grote Markt.
- Meer aandacht voor historie tijdens de Vierdaagse.

Bij de genoemde ideeën komen de volgende tegenstellingen naar voren:

- Meer zichtbaar maken met reconstructies en/of visualisaties tegenover het uitsluitend tonen van origineel materiaal.
- Spanning tussen heden en verleden: nog meer aandacht voor de geschiedenis tegenover concentreren op heden en vooruitgang.
- Voor- en tegenstanders voor herbouw van donjon.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Het imago van Nijmegen

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Het imago van Nijmegen

Welk beeld hebben Nederlanders in 2015 van Nijmegen?

Datum: september 2015

Colofon
Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Marieke Selten/Ad Manders
tel.: (024) 329 98 89
e-mailadres: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

Verkrijgbaar
via www.nijmegen.nl
(onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies 3

1.1 Het imago van Nijmegen 3
1.2 Een bezoek aan Nijmegen 5
1.3 Aandacht voor kroonjaar 2016 7

2 Inleiding 8

2.1 Onderzoeksvragen 8
2.2 Methode 8
2.3 Het imago van de stad bij verschillende groepen 9
2.4 Rapportage 10

3 Hoe denkt men over Nijmegen? 11

3.1 Hoe vaak komt men in Nijmegen? 11
3.2 Beelden bij de stad 12
3.3 Nijmegen in gesprekken 13
3.4 Hoe aantrekkelijk vinden Nederlanders de stad? 14

4 Waarvoor komt men naar Nijmegen? 15

4.1 Hoe denken niet-bezoekers over een bezoek aan Nijmegen? 15
4.2 Waarvoor kwamen bezoekers naar Nijmegen? 17
4.3 Een weekendje Nijmegen 19

5 Nijmegen in de media 21

5.1 Hoe vaak ziet/hoort men iets over Nijmegen? 21
5.2 Via welke kanalen bereikt men nieuws over Nijmegen? 21
5.3 Waarover gaat berichtgeving rond Nijmegen? 22

6 De profilering van Nijmegen 27

6.1 Nijmegen als… 27
6.2 Altijd Nijmegen 32

7 Bijlage 34

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Samenvatting en conclusies

Dit onderzoek beschrijft het beeld dat Nederlanders van Nijmegen hebben in 2015[1]. Dit maakt als voormeting deel uit van een onderzoek naar de effecten van het kroonjaar 2016 op de bekendheid en het imago van Nijmegen.

De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

- Wat voor beeld hebben Nederlanders van Nijmegen en in hoeverre sluit dit aan bij hoe de stad zich profileert?
- Hoe groot is de belangstelling onder Nederlanders om Nijmegen te bezoeken en wat zijn redenen om dat te doen?

De conclusies m.b.t. deze onderzoeksvragen worden beschreven in paragraaf 1.1 en paragraaf 1.2, gevolgd door een overzicht van hoe mensen in verschillende levensfases over Nijmegen denken. Paragraaf 1.3 gaat in op de media-aandacht tot zover voor de kroonjaarevenementen die op landelijke media-aandacht kunnen rekenen.

1.1 Het imago van Nijmegen

Waaraan denken Nederlanders als het over Nijmegen gaat? **De belangrijkste associatie bij de stad is de Vierdaagse**; 43% van de Nederlanders denkt bij Nijmegen spontaan[2] aan dit evenement. Veel mensen vinden 'loopstad' dan ook een passende beschrijving van Nijmegen (66%).
Tegelijk is het beeld van Nijmegen als evenementenstad niet opvallend sterk (34% vindt dit een passende omschrijving van de stad). Niet veel Nederlanders denken bij Nijmegen aan een ander evenement dan de Vierdaagse.

Daarnaast heeft Nijmegen een stevig imago als historische stad; 32% denkt spontaan aan zaken die met de geschiedenis van de stad te maken hebben. Bij de vraag wat de oudste stad van Nederland is, is Nijmegen het meest genoemd[3] (35% 'Nijmegen, 31% 'Maastricht' en 16% 'Amsterdam'). Nijmegen werd na de viering van het 2000-jarig bestaan van de stad (in 2005) het vaakst genoemd als oudste stad van Nederland (in 2004 waren dat nog Amsterdam en Maastricht) en weet dat in 2015 vast te houden. Verder vindt men 'historische stad' de beste beschrijving van de stad (76%). De ambitie om Nijmegen te profileren als oudste stad met bijzondere geschiedenis komt hiermee goed uit de verf.

Verder denken veel Nederlanders bij Nijmegen spontaan aan de ligging aan de Waal (34%) en beamen vrij veel mensen (45%) dat Nijmegen een stad is voor recreatie rond het water. Dit laatste is verrassend, omdat er veel discussie is over de aantrekkelijkheid van de

[1] De enquêtering heeft plaatsgevonden in mei 2015.
[2] Naar de beelden die opkomen bij Nijmegen is gevraagd d.m.v. een open vraag; er is geen gebruik gemaakt van vaste antwoordcategorieën.
[3] Respondenten wisten bij het beantwoorden van deze vraag niet dat het onderzoek over Nijmegen ging; dat werd pas na deze vraag duidelijk.

Waalkade en omdat de gebiedsontwikkeling "Nijmegen omarmt de Waal" nog niet is afgerond.

Tot slot is **het beeld van Nijmegen als stad met universiteit en studenten belangrijk** (26% spontaan genoemd). Toch is **het beeld van Nijmegen als kennisstad bij de 'gemiddelde Nederlander' niet opvallend sterk**; 40% vindt deze beschrijving passend en weinig Nederlanders zien Nijmegen als moderne, innovatieve of duurzame stad. Dit zegt niets over hoe het beeld van Nijmegen als kennisstad is bij andere relevante groepen (bedrijven, instellingen, influentials/topbeslissers, potentiële nieuwe inwoners).

Afbeelding 1 geeft een samenvatting van de beelden die Nederlanders noemden bij Nijmegen. Hoe groter een woord is, hoe vaker dit is genoemd.

Afbeelding 1 Beelden die Nederlanders bij Nijmegen hebben; hoe groter een beeld, hoe vaker dit beeld is genoemd

Inwoners uit de gemeenten rondom Nijmegen noemen naast de belangrijkste beeldbepalers (de Vierdaagse, historie, stad aan de rivier en studentenstad) vooral locaties in de stad (35%) en bezigheden als winkelen en uitgaan (34%). Dit is voor de hand liggend voor mensen die de stad vaker bezoeken.

7% van de Nederlanders heeft geen enkel beeld bij Nijmegen. Het gaat vooral om mensen met een grotere (psychologische) afstand tot Nijmegen; mensen die niet in de buurt van Nijmegen wonen of (bijna) nooit in de stad komen. Zij weten minder vaak of een beschrijving (bijvoorbeeld evenementenstad) bij Nijmegen past, hebben minder een beeld van wat Nijmegen te bieden heeft en zeggen minder vaak iets over Nijmegen tegen te komen in de media. Daarbij zal ook een rol spelen, dat mensen meer aandacht hebben voor nieuws over onderwerpen waarmee ze bekend zijn. Bij mensen die Nijmegen nauwelijks kennen zal een bericht over de stad daarom minder goed 'blijven hangen'. Dit impliceert dat bij mensen met een grote (psychologische) afstand tot Nijmegen, minder ruimte is om een divers beeld van de stad neer te zetten.

4 - Inleiding

Gevraagd is of men weet wat de stadsslogan van Nijmegen is, waarbij kon worden gekozen uit vier slogans. 8% van de Nederlanders heeft voor 'Altijd Nijmegen' gekozen. Dat wil zeggen dat 92% niet de juiste slogan aan Nijmegen weet te koppelen. Mensen die de slogan 'Altijd Nijmegen' hebben gekozen, vinden deze veel vaker bij de stad passen (27%) dan mensen die voor een andere slogan gingen (7%).

Nederlanders waarderen Nijmegen met een gemiddeld rapportcijfer van 6,8. Deze waardering stijgt naarmate men vaker in de stad komt; regelmatige bezoekers geven gemiddeld een 7,6. Hieraan gerelateerd is de waardering voor de stad van mensen uit de regio ook hoger (7,3).

1.2 Een bezoek aan Nijmegen

Een kwart van de Nederlanders is het afgelopen jaar één of meerdere keren in Nijmegen geweest. Zij hadden **vooral alledaagse bezoekredenen**, zoals een bezoek aan bekenden (32%), zakelijke bezoek (22%) of een bezoek voor vrije tijdsdoeleinden als winkelen (31%) of eten buiten de deur (21%). Bezoekers met een bepaalde bezoekreden (bijvoorbeeld winkelen), zijn doorgaans positief over wat Nijmegen op dat vlak te bieden heeft (bijvoorbeeld het winkelaanbod). Zo is 94% van de bezoekers die de stad bezocht om de geschiedenis te ervaren, positief over wat Nijmegen op dat vlak te bieden heeft. Voor (bijna) alle terreinen geldt dat 80 à 90% van de gebruikers (zeer) positief is over het Nijmeegs aanbod.

Ruim de helft van de Nederlanders heeft de stad nooit of lang geleden bezocht maar zou dit (misschien) wel willen. Gekeken naar de redenen waarom zij Nijmegen zouden willen bezoeken, vallen **activiteiten met een toeristisch karakter** op; het bekijken van de binnenstad (54%), **het ervaren van de geschiedenis** (30%), wandelen en fietsen (27%) en museumbezoek (19%). Het ervaren van de geschiedenis is nog belangrijker voor mensen die graag een weekend in Nijmegen willen doorbrengen. Het imago van Nijmegen als historische stad, komt hiermee duidelijk terug in de bezoekwensen die mensen hebben. Hoewel men bij Nijmegen al snel aan de Vierdaagse denkt, speelt dit evenement als motivatie om Nijmegen een keer te bezoeken een bescheiden rol (genoemd door 10% van de mogelijke bezoekers).

Ongeveer 20% van de Nederlanders is nooit of lang geleden in Nijmegen geweest en heeft geen interesse om de stad te bezoeken. Dat heeft vooral te maken met de afwezigheid van een reden om Nijmegen te bezoeken ("wat in Nijmegen kan, kan ook in andere steden") en niet met 'gebreken' aan de stad (bijvoorbeeld als het gaat om het aanbod en de bereikbaarheid).

Er zijn verschillen in wat mensen in verschillende levensfases in Nijmegen doen en hoe zij over de stad denken. Deze verschillen zijn weergegeven in onderstaand overzicht.

Brief aan de raad - Verleden Verbeeld Uitvoeringsplan 2016-2018

Inwonend en niet studerend

- **Het beeld van Nijmegen als stad aan de rivier is minder belangrijk.**
- **Hebben van alle levensfases het vaakst geen beeld bij de stad.**
- **Het cultureel aanbod is voor hen, in vergelijking met de andere groepen, onbelangrijk.**
- **Worden (nog) beter dan de andere groepen bereikt via de televisie.**

Studenten

- **Deze groep denkt bij Nijmegen vooral aan de opleidingsmogelijkheden. Zij denken minder dan de andere levensfases (hoewel nog steeds veel!) aan de Vierdaagse. Ook is het historisch karakter en Nijmegen als stad aan de rivier is voor hen minder belangrijk.**
- **Studenten worden beter dan de andere groepen bereikt via nieuwssites en sociale media. De radio biedt minder kansen.**

Work&have fun
(jonge werkenden zonder kinderen)

- **Het historisch karakter is voor deze groep minder belangrijk dan voor andere groepen. Deze groep bezoekt de stad vaker om te winkelen of om zakelijke redenen dan andere groepen.**
- **Deze groep wordt beter dan andere groepen bereikt op nieuwssites.**

Nesting&caring
(mensen met thuiswonende kinderen)

- **Mensen in deze levensfase komen vaker dan andere groepen naar de stad om te winkelen of vanwege zakelijk bezoek. Zij komen minder vaak voor horecabezoek.**

Fifty&fit
(45-plussers zonder thuiswonende kinderen)

- **Het historisch karakter is voor deze groep belangrijker dan voor andere groepen. Van alle groepen komen zij het vaakst om te wandelen of fietsen.**
- **Deze groep wordt beter dan andere groepen bereikt via de krant. Het bereik via nieuwssites en sociale media is klein.**

Ouderen

- **Voor ouderen is het historisch karakter van de stad het meest belangrijk (in vergelijking met andere groepen). Ook denken zij het vaakst aan de Tweede Wereldoorlog. Zij komen vaker dan andere groepen om de binnenstad te bekijken of voor museumbezoek. Ouderen zien Nijmegen dan ook vaker als cultuurstad.**
- **Zijn het meest positief over de stad.**
- **Ouderen worden goed bereikt via de krant, niet via nieuwssites en sociale media.**

1.3 Aandacht voor kroonjaar 2016

Ongeveer de helft van de Nederlanders ziet wel eens iets over Nijmegen in de media. Meest genoemd hierbij (70%) is de Vierdaagse, die niet voor niets het meest beeldbepalend voor de stad is. Uit monitoring van de media-aandacht voor Nijmegen (tussen januari en augustus 2015), blijkt dan ook het **belang van de Vierdaagse bij het genereren van aandacht voor de stad**. Naast de aandacht die gepaard gaat met (niet-structurele) gebeurtenissen als de brand in de Notenhout en het kampioenschap van NEC, is er gedurende de Vierdaagsweek de meeste-aandacht voor Nijmegen. Wanneer alleen naar berichtgeving rond de Vierdaagse wordt gekeken, levert dat duizenden (sociale) media berichten op, waarvan 265 afkomstig uit dagbladen; 15 van deze berichten besteedden aandacht aan de 100e editie van de Vierdaagse. Wat de 100e editie doet met de toch al grote aandacht voor de Vierdaagse, zal monitoring in de komende jaren uitwijzen. Hoewel veel minder dan de Vierdaagse, is er ook aandacht in dagbladen voor de werkzaamheden rond de Waal (87 stukken, veelal in de Gelderlander) en de Giro d'Italia (37 stukken). Het project rond de Waal wordt dan ook regelmatig genoemd door Nederlanders die iets over Nijmegen hebben gehoord of gezien (12%). Een klein aantal gaf aan iets over de Giro te hebben gezien.

2 Inleiding

In 2016 vinden in Nijmegen diverse speciale evenementen plaats. Sommige daarvan kunnen op landelijke aandacht rekenen; het gaat om de 100e editie van de Vierdaagse, het finishen van een etappe van de Giro d'Italia en de afronding van de dijkteruglegging bij Lent. Hiermee wordt 2016 een kroonjaar dat, bijvoorbeeld vanwege de media aandacht die met de evenementen gepaard gaat, kansen biedt voor het versterken van het imago van de stad. Het doel van dit onderzoek is om te meten wat het effect is van het kroonjaar op de bekendheid en het imago van Nijmegen. Dit maakt deel uit van een bredere monitoring van de kosten en baten (bijvoorbeeld de economische spin off) van evenementenjaar 2016.

2.1 Onderzoeksvragen

We onderzoeken wat het kroonjaar doet met het imago van de stad bij *inwoners*, *Nederlanders* (die niet in Nijmegen wonen) en *Duitsers in de grensstreek*. Ten aanzien van de Nederlanders zal het onderzoek bestaan uit een imagometing voorafgaand (in 2015) aan kroonjaar 2016 en een meting daarna (begin 2017)[4]. Deze rapportage bevat de resultaten van de imagometing in 2015, onder Nederlanders. Deze zullen worden vergeleken met de resultaten van de imagometing onder Nederlanders na het kroonjaar. Daarbij zal worden gekeken wat het kroonjaar doet met de beeldvorming over Nijmegen en de belangstelling om de stad te bezoeken. Om deze vragen te zijner tijd te kunnen beantwoorden, staan in de rapportage over het imago van Nijmegen in 2015, de volgende vragen centraal:

- Wat voor beeld hebben Nederlanders van Nijmegen en in hoeverre sluit dit aan bij hoe de stad zich profileert?
- Hoe groot is de belangstelling onder Nederlanders om Nijmegen te bezoeken en wat zijn redenen om dat te doen?

2.2 Methode

Om vast te stellen hoe Nederlanders over Nijmegen denken, is een enquête opgesteld. Deze bevat vragen over de beelden die men bij de stad heeft, hoe men de stad beoordeelt (zowel afzonderlijke aspecten als de totale stad), waarvoor men de stad bezoekt of zou willen bezoeken en of men beschrijvingen van de stad (oude stad, kennisstad) passend vindt.

Deze enquête is voorgelegd aan 8000 personen die niet in Nijmegen wonen, door gebruik te maken van het panel van I&O Research[5]. Dit is gebeurd in mei (2015), om de publiciteit rond de Vierdaagse voor te zijn. De enquête is ingevuld door 2700 respondenten. Het

[4] T.a.v. Nijmegenaren en Duitsers vindt alleen een nameting plaats. In het geval van de Nijmegenaren is hiervoor gekozen omdat er voldoende gegevens beschikbaar zijn over hoe Nijmegenaren de stad nu zien. Wat betreft Duitsers in de grensstreek is het slechts mogelijk om een kleine steekproef te bevragen. Daarom zal het om indicatieve resultaten gaan en is besloten om de investering te beperken tot een nameting.

[5] I&O Research streeft naar een zo representatief mogelijk panel. Dit gebeurt door respondenten bij te werven in benodigde groepen en niet te werken met zelfaanmelding van respondenten.

responspercentage is daarmee 34%. Dit is vrij hoog. Mogelijk sprak het onderwerp van de enquête (wat voor beelden heeft u bij een Nederlandse stad) de respondenten aan. Respondenten wisten niet over welke stad de enquête zou gaan. Het bestand is gewogen naar regio en leeftijd; voor iedere regio die wordt onderscheiden geldt dat de verdeling van leeftijdsklassen overeenstemt met de daadwerkelijke verdeling.

Daarnaast is de berichtgeving rond de evenementen van 2016 bijgehouden. Hiervoor is de online media monitoring programma Obi4Wan gebruikt. Dit programma verzamelt berichtgeving in dagbladen, nieuwssites en sociale media. Naast de hoeveelheid berichten biedt het programma de mogelijkheid om te kijken naar zaken als teneur, bronnen en auteurs. Door de berichtgeving te monitoren kan worden gekeken hoeveel aandacht een evenement krijgt in verschillende media, wanneer de berichtgeving op gang komt en wanneer een evenement weer uit de aandacht verdwijnt.

2.3 Het imago van de stad bij verschillende groepen

Om een goed beeld te krijgen van het imago van Nijmegen, wordt vaak een groepsonderscheid gemaakt dat voor een vraag relevant kan zijn (bijvoorbeeld hoe vaak men de stad heeft bezocht). Twee groepsindelingen die veel worden gebruikt behoeven toelichting. Het eerste is het onderscheid naar regio. Hierbij is Nederland namelijk als volgt verdeeld:

- Gemeenten rond Nijmegen; 14 gemeenten[6] in Gelderland, Noord-Brabant, Limburg
- Midden; rest Gelderland, Utrecht, Flevoland
- Zuid-Oost; rest Noord-Brabant en rest Limburg
- Zuid-West; Zeeland en Zuid-Holland
- Noord-West; Noord-Holland
- Noord; Friesland en Groningen
- Oost; Drenthe en Overijssel

Daarnaast wordt een onderscheid naar levensfase en daaraan gekoppeld consumeergedrag gemaakt. Op basis van leeftijd, huishoudenssamenstelling en werksituatie worden de volgende groepen onderscheiden:

Inwonend en niet studerend
De groep inwonend (bij ouders/verzorgers) en niet studerend is vaak jong, maar redelijk koopkrachtig. Vaak zijn woonlasten afwezig of laag.

Studenten
Net als de groep inwonend en niet studerend, bestaat deze groep veelal uit jonge mensen. Ze hebben minder te besteden dan de groep inwonend en niet studerend en zijn doorgaans sterker cultureel georiënteerd.

[6] Heumen, Wijchen, Beuningen, Overbetuwe, Lingewaard, Groesbeek, Druten, Mook- en Middelaar, Gennep, Grave, Cuijk, Mill en Sint Hubert, Boxmeer, Sint Anthonis.

Work&have fun
Deze groep bestaat uit jonge alleenstaanden en stellen zonder kinderen. Zij hebben relatief veel vrije tijd en koopkracht, wat een enigszins hedonistische levensstijl mogelijk maakt.

Nesting&caring
Dit zijn de huishoudens met kinderen. De tijd en bestedingsmogelijkheden van deze groep kennen beperkingen. Het consumentgedrag van deze groep kenmerkt zich daarom vaak door doelgerichtheid en efficiëntie.

Fifty&fit
'The silver generation'; zijn wat ouder en hebben geen kinderen (meer) in huis wonen. Deze groep heeft doorgaans veel vrije tijd, is actief en koopkrachtig.

Ouderen
De groep ouderen heeft veel vrije tijd en is door bij leeftijd behorende lichamelijke beperkingen vaak minder mobiel.

Van de groep inwonend en niet studerend is een beperkt aantal enquêtes beschikbaar. In sommige gevallen ontbreekt daarom informatie over deze groepen.

2.4 Rapportage

Deze rapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 3 wordt besproken hoe Nederlanders over Nijmegen denken. Wat voor beelden hebben ze bij de stad en wat is de algemene indruk van Nijmegen? Hoofdstuk 4 gaat in op waarvoor mensen naar Nijmegen (willen) komen. Hoofdstuk 5 beschrijft de berichtgeving over Nijmegen in de media. In hoofdstuk 6 wordt besproken of de manier waarop Nijmegen zich profileert, aankomt bij het publiek. De conclusies van dit onderzoek zijn beschreven in het hoofdstuk 'samenvatting en conclusies'.

3 Hoe denkt men over Nijmegen?

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe Nederlanders over Nijmegen denken; wat voor beeld hebben mensen, waarover gaat het als men het over Nijmegen heeft en hoe waardeert men de stad? Om te beginnen wordt in paragraaf 3.1 beschreven hoe vaak men in Nijmegen komt. In paragraaf 3.2 wordt beschreven waar mensen aan denken bij Nijmegen. Praten mensen wel eens over Nijmegen en zo ja, waarover gaat het dan? Hierop wordt ingegaan in paragraaf 3.3. Paragraaf 3.4 beschrijft hoe aantrekkelijk men Nijmegen vindt.

3.1 Hoe vaak komt men in Nijmegen?

Een kwart van de Nederlanders is het afgelopen jaar één of meerdere keren in Nijmegen geweest. Ruim de helft is nooit of lang geleden bezocht maar zou dit (misschien) wel willen. Ongeveer 20% is nooit of lang geleden in Nijmegen geweest en heeft geen interesse om de stad te bezoeken. Dit is te zien in Figuur 1.

Hoe vaak men in Nijmegen komt, hangt logischerwijs sterk samen met de regio waar men woont. Van de inwoners uit de regiogemeenten is 7% nooit of lang geleden in Nijmegen geweest. In de regio's midden en zuid-oost is dit ongeveer 65%. Van de mensen uit de overige regio's komen tussen de 79% (oost) en 89% (noord) niet of nauwelijks in Nijmegen.

Tot slot verschillen mensen in verschillende levensfases enigszins in hoe vaak zij in Nijmegen komen; de groep inwonend en niet studerend valt op. Van hen heeft 5% de stad afgelopen jaar bezocht, tegen ongeveer 25% in de andere groepen. Onder de mensen die geen interesse hebben om Nijmegen te bezoeken, zijn relatief veel ouderen. Vermoedelijk heeft dit ermee te maken dat veel mensen in deze groep minder mobiel zijn, want ouderen zijn bovengemiddeld positief over Nijmegen (zie paragraaf 3.4). De groep work&have fun geeft relatief vaak aan interesse te hebben om de stad te bezoeken.

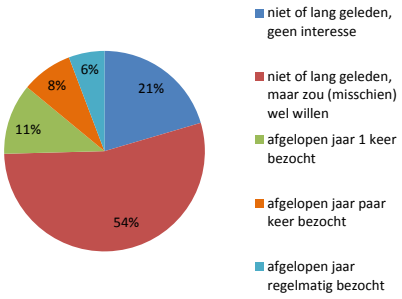

Figuur 2 Hoe vaak bezoeken Nederlanders Nijmegen

3.2 Beelden bij de stad

Wat voor beelden hebben Nederlanders bij Nijmegen? Om hier antwoord op te geven is de respondenten gevraagd om (maximaal) vijf dingen te noemen die bij hen opkomen als het gaat over Nijmegen. Het gaat om een open vraag: men kon niet kiezen uit antwoordmogelijkheden, maar moest spontaan zaken noemen. De belangrijkste associatie bij de stad is de Vierdaagse (en bijbehorende feesten); voor een kwart van de Nederlanders is dit het eerste dat in ze opkomt. Als het gaat om het totale percentage dat de Vierdaagse noemt (dus niet alleen als eerstgenoemd beeld), stijgt dit aandeel tot 43%. Figuur 2 geeft een overzicht van de beelden die Nederlanders bij Nijmegen hebben.

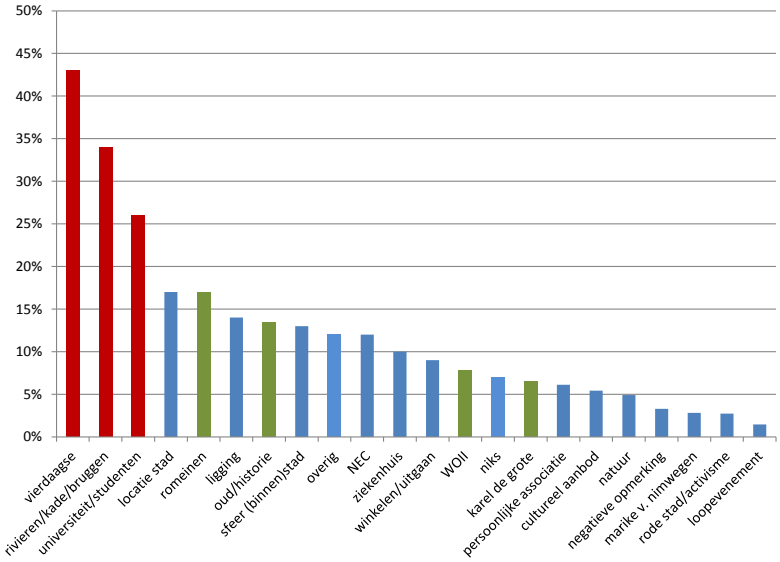

Figuur 2 Beelden die Nederlanders bij Nijmegen hebben

Na de Vierdaagse wordt het beeld van Nijmegen als stad aan de rivier (34%) en Nijmegen als stad met universiteit en studenten (26%) veel genoemd (de rode staven). Daarnaast komt Nijmegen als stad met historie duidelijk terug. In Figuur 2 is te zien hoeveel respondenten de Romeinse geschiedenis van Nijmegen, Nijmegen als oud(st)e stad en Karel de Grote noemen (deze zijn groen weergegeven in de figuur). Wanneer deze categorieën worden samengenomen gaat het om 37% van de mensen dat aan één of meer zaken uit de geschiedenis van Nijmegen refereert.

Respondenten die bij Nijmegen aan een locatie in de stad dachten, noemden het vaakst het Valkhof, het Keizer Karelplein, het Goffert- en Kronenburgerpark. Bij 'overig' komen zaken terug als het Nijmeegs accent, katholicisme en opmerkingen over Nijmegen als drukke dan wel kleine stad. Een beperkt deel van de Nederlanders heeft negatieve associaties bij Nijmegen (3%). De meeste negatieve opmerkingen gaan over het parkeren in het centrum en de bereikbaarheid. Tot slot had 7% geen enkel idee bij Nijmegen.

Voor inwoners van de gemeenten rondom Nijmegen is het beeld een beetje anders. Daar denken mensen bij Nijmegen veel vaker aan locaties in de stad (35%), winkelen/uitgaan (34%) en de sfeer in de (binnen)stad (23%) dan mensen die verder weg wonen (respectievelijk 16%, 9% en 13%). Dit zal komen doordat mensen uit de omgeving van Nijmegen vaker iets in de stad ondernemen en de stad beter kennen dan de 'gemiddelde Nederlander'. De (door Nederlanders) meest genoemde beelden (de Vierdaagse, Nijmegen als stad aan de rivier, studentenstad en stad met historie) worden door mensen binnen en buiten de regio ongeveer even vaak genoemd.

Verder zijn de beelden die men bij Nijmegen heeft afhankelijk van de levensfase waarin men zich bevindt. Tabel 1 laat de verschillen tussen de 6 levensfasen zien.

Inwonend&niet studerend	Studenten	Work&have fun	Nesting& caring	Fifty&fit	Ouderen
▪ Hebben vaakst van de groepen geen enkel beeld bij de stad (24%). ▪ Minder beeld van stad aan de rivier (19%). ▪ Cultureel aanbod is relatief onbelangrijk (0,5%; bij de andere levensfasen is dit ongeveer 5%).	▪ Universiteit/ studenten meest belangrijk (37%). ▪ Vierdaagse minder grote rol (24%). ▪ Historisch karakter minder belangrijk (22%) dan voor andere groepen. ▪ Minder beeld van stad aan de rivier (21%).	▪ Historisch karakter speelt minder grote rol (24%) dan bij andere levensfasen.	▪ Noemen Vierdaagse het vaakst (47%) van alle groepen.	▪ Noemen de Vierdaagse het vaakst (48%) van alle groepen.	▪ Historisch karakter door deze groep meest genoemd (51%) ▪ Noemen de Tweede Wereldoorlog het vaakst van alle groepen (13%).

Tabel 1 Beelden van Nijmegen naar levensfase

3.3 Nijmegen in gesprekken

Ruim een derde van de Nederlanders heeft (in het afgelopen jaar) wel eens over Nijmegen gesproken. De meeste mensen hebben het dan over wat er in de stad te doen is/een mogelijk bezoek. Ook gaat het vaak over persoonlijke zaken die zijn gerelateerd aan Nijmegen (zoals in Nijmegen woonachtige familie), de Vierdaagse en het wonen of studeren in Nijmegen. Verder valt op dat de werkzaamheden aan de Waal zijn genoemd als gespreksonderwerp. Figuur 3 bevat een overzicht van de onderwerpen van gesprekken over Nijmegen.

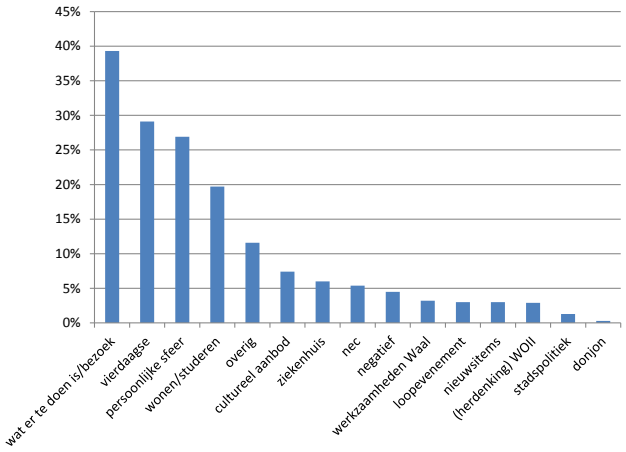

Figuur 3 Over welke onderwerpen praten mensen die het over Nijmegen hebben?

3.4 Hoe aantrekkelijk vinden Nederlanders de stad?

Nederlanders waarderen Nijmegen met een gemiddeld rapportcijfer van 6,8. Overigens onthoudt ongeveer een tiende zich van een oordeel.

Wanneer het rapportcijfer tussen de zes levensfasen wordt vergeleken, blijkt dat dit verschilt. De groepen inwonend en niet-studerend, studenten en work&have fun beoordelen Nijmegen met (ongeveer) een 6,6. Nesting&caring en fifty&fit geven rond de 6,9 en ouderen geven een 7. Verder zijn er verschillen voor regio's; inwoners uit de regio rondom Nijmegen zijn met een 7,3 veel positiever zijn over de stad. Ook regio Noord (7) en Oost (6,9) vallen positief op. Wanneer wordt gekeken naar hoe vaak men in Nijmegen komt, is er sprake van 'bekend maakt bemind'; hoe vaker men in Nijmegen komt, hoe positiever men over de stad denkt. Dat is te zien in Figuur 4.

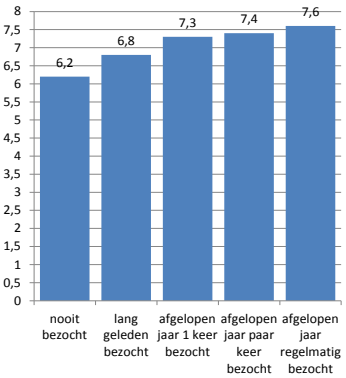

Figuur 4 Algemene oordeel over Nijmegen naar frequentie bezoek

4 Waarvoor komt men naar Nijmegen?

Waarvoor willen mensen die nooit of lang geleden in Nijmegen zijn geweest naar Nijmegen komen? Dit wordt beschreven in paragraaf 4.1. En wat waren de bezoekredenen van mensen die het afgelopen jaar in Nijmegen zijn geweest? Dit komt aan bod in paragraaf 4.2. We zien dat voor mensen die Nijmegen in het afgelopen jaar hebben bezocht, de 'alledaagse' bezoekredenen (zoals bezoek aan bekenden of zakelijk bezoek) belangrijk zijn. Bij bezoekwensen van mensen die in hun dagelijks leven niet in Nijmegen komen, voeren meer toeristische activiteiten de boventoon (zoals het bekijken van de binnenstad). Paragraaf 4.3 gaat over hoe men denkt over een weekendje Nijmegen.

4.1 Hoe denken niet-bezoekers over een bezoek aan Nijmegen?

In Figuur 1 is te zien dat ruim de helft van de Nederlanders nooit of lang geleden in Nijmegen is geweest, maar de stad (misschien) wel wil bezoeken. In Figuur 5 is te zien waarvoor zij dat willen doen.

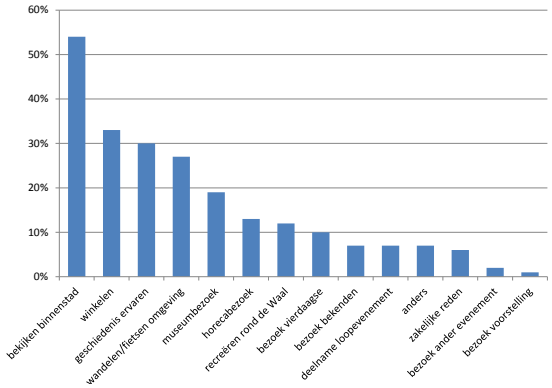

Figuur 5 Waarvoor zou men Nijmegen willen bezoeken?

In vergelijking met bezoekredenen van Nederlanders die Nijmegen in het afgelopen jaar hebben bezocht, vallen de activiteiten met toeristisch karakter op; men heeft meer interesse in het bekijken van de binnenstad (54%), de geschiedenis van de stad (30%), wandelen en fietsen (27%) en het bezoeken van een museum (19%).Voor mensen die opvallend positief zijn over een stedentripje naar Nijmegen, is het ervaren van de geschiedenis nog belangrijker; van hen geeft 40% dit als bezoekwens op. Ook winkelen wordt veel genoemd (33%). Winkelen wordt als bezoekwens ongeveer even vaak gegeven als reden waarvoor mensen in het afgelopen jaar in Nijmegen waren (31%). Hoewel Nederlanders bij Nijmegen al snel aan de Vierdaagse(feesten) denken, speelt het evenement als motivatie om Nijmegen een keer te bezoeken een bescheiden rol. 10% van de mensen die de stad (misschien) willen

bezoeken, noemt de Vierdaagse(feesten) als reden. Daarmee is een bezoek aan de Vierdaagse, in vergelijking met andere redenen om de stad te bezoeken, vrij onbelangrijk. Tot slot merkten respondenten bij 'anders' vaak op, dat ze Nijmegen gaan bezoeken "als het een keer zo uitkomt".

Ruim een vijfde van de Nederlanders is nooit of lang geleden in Nijmegen geweest en heeft geen interesse om de stad te bezoeken. Hierbij spelen de volgende redenen een rol (men kon meerdere redenen geven):

- Ik heb geen reden om juist Nijmegen te bezoeken; 80%
- Ik bezoek liever andere steden; 26%
- Nijmegen is te ver weg voor mij; 21%
- Ik verwacht dat Nijmegen te weinig te bieden heeft; 9%
- Andere reden; 5%
- Ik verwacht dat Nijmegen slecht bereikbaar is; 3%

Het zit hem volgens deze mensen dus vooral in de afwezigheid van een reden om Nijmegen wél te bezoeken; wat in Nijmegen kan, kan ook in andere steden. Ook de afstand tot de stad speelt voor sommige mensen een rol. Serieuze gebreken aan de stad (met betrekking tot het aanbod en de bereikbaarheid) worden weinig genoemd. Mensen met een andere reden om de stad niet te bezoeken, geven vaak aan dat ze sowieso geen steden bezoeken (bijvoorbeeld omdat men slecht ter been is of niet van steden houdt). Dit heeft dus weinig met een bepaalde stad te maken, maar met steden in het algemeen.

Aan de mensen die Nijmegen nauwelijks kennen, is gevraagd hoe zij verwachten dat het aanbod op een aantal terreinen is. Dit is te zien in Figuur 6, waarbij een onderscheid is gemaakt voor mensen met of zonder bezoekwens.

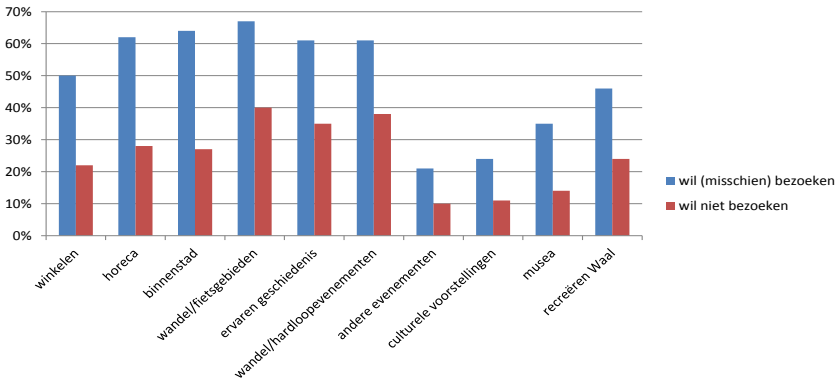

Figuur 6 Wat verwacht men van het aanbod op diverse terreinen in Nijmegen?

16 - Waarvoor komt men naar Nijmegen?

Mensen met een bezoekwens zijn op alle terreinen positiever over het aanbod dan mensen die geen interesse hebben om Nijmegen te bezoeken. Dat komt omdat de eerste groep minder vaak geen oordeel heeft (tussen 20% en 50%) dan de tweede groep (tussen de 50% en 70%); in beide groepen zijn nauwelijks mensen die op enig terrein een onaantrekkelijk aanbod verwachten. Mensen die Nijmegen (misschien) willen bezoeken, verwachten vooral veel van de Nijmeegse wandel- en fietsgebieden, bezienswaardigheden in de binnenstad, de geschiedenis van de stad, horeca en wandel- en hardloopevenementen. Het aanbod in evenementen (anders dan wandel- en hardloopevenementen) en culturele voorstellingen wordt het laagst beoordeeld. Dat laatste is opvallend: Nijmegen behoort al jaren tot de steden met een relatief omvangrijk cultureel aanbod[7].

4.2 Waarvoor kwamen bezoekers naar Nijmegen?

Een kwart van de Nederlanders is het afgelopen jaar een of meerdere keren in Nijmegen geweest. In Figuur 7 is te zien welke redenen zij voor hun bezoek hadden.

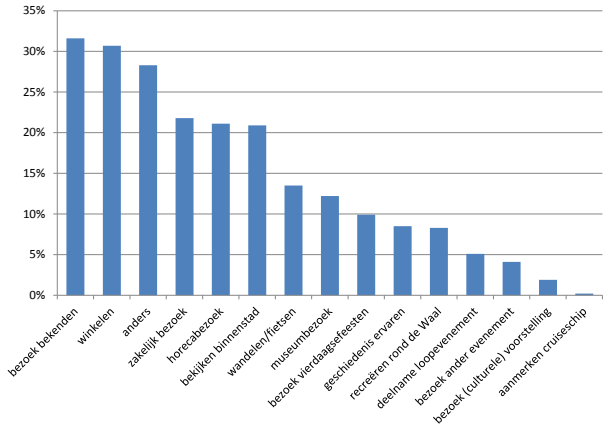

Figuur 7 Waarvoor heeft men het afgelopen jaar Nijmegen bezocht

In vergelijking met de bezoekwensen van mensen die nooit of lang geleden in Nijmegen zijn geweest, vallen logischerwijs de alledaagse bezoekredenen op. Men kwam het vaakst in Nijmegen voor een bezoek aan bekenden (32%), om zakelijke redenen (22%) of voor vrije tijdsdoeleinden als winkelen (31%) of een horecabezoek (21%) (winkelen en horecabezoek gaan ook vaak samen). Toch is ook het bekijken van de binnenstad vrij belangrijk (21%), al speelt het een kleinere rol dan voor de 'aspirant-bezoekers' (54%). Onder 'anders' zijn veelgenoemde zaken een bezoek aan het ziekenhuis en het aandoen van Nijmegen in het voorbijgaan. Net als bij niet-bezoekers die Nijmegen willen bezoeken, speelt de Vierdaagse als bezoekreden geen grote rol.

[7] Bron: Atlas voor gemeenten.

Waarvoor men naar Nijmegen komt, verschilt per levensfase. In onderstaande tabel zijn de verschillen hierin te zien. Omdat het aantal bezoekers in de groepen inwonend en niet studerend en studenten te klein was, wordt op deze levensfases niet ingegaan.

Work&have fun	Nesting& caring	Fifty&fit	Ouderen
▪ Winkelen belangrijker (35%) dan voor andere groepen. ▪ Zakelijk bezoek belangrijker (35%). ▪ Ervaren geschiedenis minder belangrijk (2%).	▪ Winkelen belangrijker bezoekreden dan andere groepen (35%). ▪ Zakelijk bezoek belangrijker (26%). ▪ Horeca minder belangrijk (14%).	▪ Wandelen en fietsen belangrijker (19%) dan voor andere groepen.	▪ Bekijken binnenstad veel belangrijker (36%). ▪ Museumbezoek veel belangrijker (26%). ▪ Geschiedenis ervaren belangrijker (12%) dan voor andere groepen.

Tabel 2 Redenen om Nijmegen te bezoeken naar levensfase

In Figuur 8 is te zien hoe het aanbod op verschillende terreinen wordt beoordeeld door bezoekers die van dat aanbod gebruik hebben gemaakt. Zo is te zien dat vrijwel alle bezoekers die naar Nijmegen kwamen om te wandelen/fietsen, de wandel- en fietsmogelijkheden rond Nijmegen (zeer) aantrekkelijk vinden (99%). Ook bezoekers die kwamen voor de geschiedenis van de stad, zijn te spreken over het aanbod hieromtrent; 94% van hen vindt het aanbod (zeer) aantrekkelijk. Ook het aanbod in wandel- en hardloopevenementen wordt positief beoordeeld, wat gezien de bekendheid van de Vierdaagse te verwachten is. Voor het aanbod op de meeste terreinen geldt dat meer dan 80% (zeer) tevreden is. Het minst positief is men over het aanbod van 'overige' evenementen (d.w.z. evenementen die niet over wandelen of hardlopen gaan); velen hebben zich onthouden van een oordeel. Mogelijk komt dit omdat mensen alleen een oordeel kunnen geven over het bezochte evenement en niet over het totale evenementenaanbod. Dit kan te maken hebben met het feit dat de jaarlijkse evenementen in de stad, behalve uiteraard de Vierdaagse, geen landelijke uitstraling hebben. Alleen de Vierdaagse komt voor in de landelijke top 100 van evenementen[8] en heeft daarin al vaak op de eerste plaats gestaan.

[8] Bron: Top 100 Evenementen Monitor, Respons

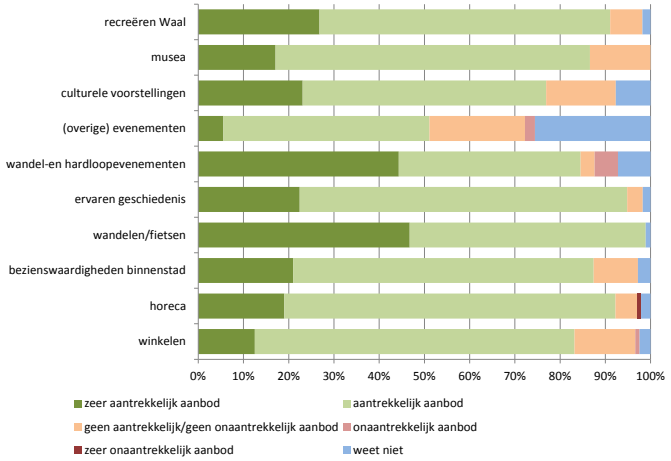

Figuur 8 Oordeel van het aanbod op verschillende terreinen door gebruikers

4.3 Een weekendje Nijmegen

Hoe aantrekkelijk vinden Nederlanders Nijmegen om een weekendje weg door te brengen? Het gemiddelde rapportcijfer voor een stedentrip in Nijmegen is een 6,5.

Per levensfase verschilt het rapportcijfer waar men een weekend Nijmegen mee beoordeelt. Inwonend en studerend (6,3), studenten (6,2) en work&have fun (6,1) geven het laagste cijfer. Deze groepen zijn ook in hun algemene beeld van Nijmegen minder positief dan de andere groepen (zie paragraaf 3.4). Ouderen waarderen een weekendje Nijmegen het hoogst, met een 6,7.

Ook tussen de regio's zijn er verschillen; een stedentrip Nijmegen wordt het hoogst gewaardeerd in regio Noord (6,9) en het laagst in regio Midden (6,2). Regio Noord heeft ook het meest positieve algemene beeld van Nijmegen (zie paragraaf 2.4).

Tot slot zijn er opvallende verschillen voor hoe vaak men Nijmegen bezoekt. Dit is weergegeven in Figuur 9**.** Het lijkt erop dat een stedentrip Nijmegen het leukst wordt gevonden als men een beeld bij de stad heeft, maar er niet al te vaak komt. Mensen die de stad het afgelopen jaar 1 keer hebben bezocht waarderen een weekendje Nijmegen namelijk het hoogst. Deze waardering is lager door mensen die de stad vaker bezoeken; voor hen is in de stad wellicht niet meer zo veel te 'ontdekken'. Mensen die de stad nooit of enige tijd geleden hebben bezocht, hebben het minst zin in een weekendje Nijmegen. Deze groep heeft misschien minder idee van wat ze in Nijmegen kan doen.

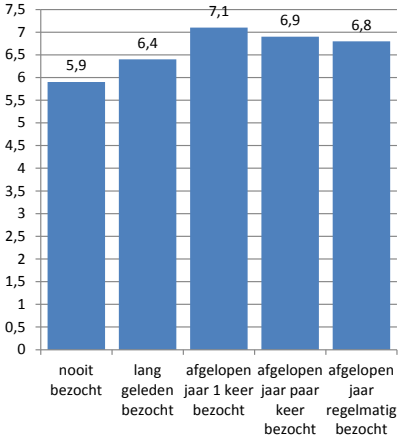

Figuur 9 Waardering van een weekendje Nijmegen naar hoe vaak men er komt

5 Nijmegen in de media

Dit hoofdstuk gaat over of, hoe en wat Nederlanders over Nijmegen horen of zien in de media. Hierbij is bijzondere aandacht voor de grote evenementen van 2016; de Vierdaagse, de opening van de nevengeul en de Giro d'Italia.

5.1 Hoe vaak ziet/hoort men iets over Nijmegen?

Ongeveer de helft van de Nederlanders heeft het afgelopen jaar iets over Nijmegen gezien of gehoord in de media. Dit percentage verschilt per regio; 74% van de inwoners uit de gemeenten rondom Nijmegen heeft iets over de stad gezien of gehoord, tegen 36% in regio Noord. Wanneer wordt gekeken naar hoe vaak men in Nijmegen komt zijn de verschillen nog groter; 83% bij regelmatige bezoekers tegen 34% bij mensen die nooit in Nijmegen zijn geweest. Mensen in de regio rondom Nijmegen en frequente bezoekers zullen vaker nieuws over Nijmegen tegenkomen (onder meer vanwege regionale media). Anderzijds zal ook een rol spelen, dat nieuwsberichten over iets waarmee men bekend is, beter worden onthouden. Wie Nijmegen vaker bezoekt, zal zich daarom beter herinneren dat hij de afgelopen tijd iets over Nijmegen heeft gehoord of gezien.

5.2 Via welke kanalen bereikt men nieuws over Nijmegen?

Hoe heeft nieuws over Nijmegen mensen bereikt? In Figuur 10 is weergegeven via welke kanalen men iets over Nijmegen heeft gehoord en/of gezien (dit kon natuurlijk via meerdere kanalen). Het vaakst is dat via de televisie. Dit is voor alle 6 de levensfases het geval. Ook de krant heeft een groot bereik. Er zijn verschillen tussen hoe mensen in verschillende levensfases zijn bereikt met nieuws over Nijmegen. Dit is weergegeven in Tabel 3.

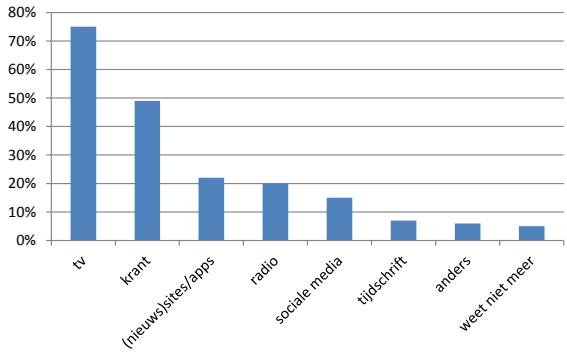

Figuur 10 Via welke kanalen heeft men iets over Nijmegen gehoord/gezien?

Inwonend& niet studerend	Studenten	Work&have fun	Nesting& caring	Fifty&fit	Ouderen
▪ TV wat vaker genoemd dan andere groepen (81%).	▪ Vaker via nieuwssites (49%). ▪ Vaker via sociale media bereikt (38%). ▪ Radio minder groot bereik (10%).	▪ Vaker bereikt via nieuwssites (42%).	▪ Gemiddeld beeld.	▪ Noemen krant vaker (78%). ▪ Nieuwssites (12%) en sociale media (9%) minder dan andere groepen.	▪ Vaker bereikt via de krant (77%). ▪ Nieuwssites (8%) en sociale media (5%) minder dan andere groepen.

Tabel 3 Via welke mediakanalen bericht over Nijmegen, naar levensfase

5.3 Waarover gaat berichtgeving rond Nijmegen?

Naar de media-aandacht rond Nijmegen is op twee manieren gekeken. Allereerst is de respondenten gevraagd wat zij over Nijmegen zijn tegengekomen in de media. Daarnaast is gebruik gemaakt van online media-monitoring tool Obi4Wan. Dit programma verzamelt berichtgeving rond een onderwerp uit dagbladen, sociale media (waaronder discussiefora), blogs en nieuwssites. Het gaat dus alleen om geschreven media; TV en radio blijven buiten beschouwing. De monitoring beslaat de periode van januari 2015 tot begin augustus 2015.

In Figuur 11 is te zien wat mensen hebben gehoord of gezien over Nijmegen. De Vierdaagse is het meest genoemde onderwerp; 70% (van de mensen die iets over Nijmegen tegenkwamen in de media) hoorde iets over dit evenement. Op afstand volgt berichtgeving over NEC (16%), de werkzaamheden aan de Waal (12%) en de Radboud (zowel universiteit als ziekenhuis) (11%). Wat opvalt is dat 5% iets over de (herdenking van) de Tweede Wereldoog heeft gezien en een klein aantal noemt de Giro d'Italia.

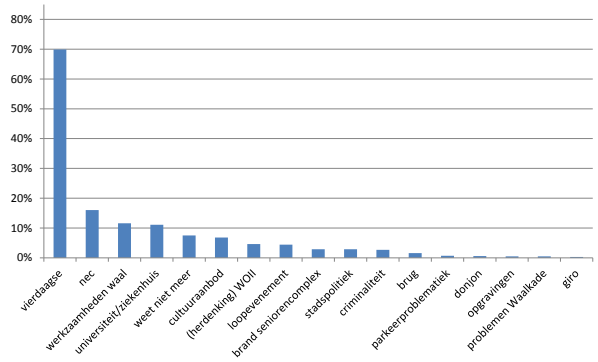

Figuur 11 Wat hebben Nederlanders in de media gehoord/gezien over Nijmegen?

Online monitoring voor de totale berichtgeving rond Nijmegen geeft inzicht in wanneer de meeste berichten worden verspreid. Dit is te zien in Figuur 12. Te zien is dat het totaal aantal berichten rond Nijmegen[9] normaal gesproken rond de 2500 schommelt. Er is een aantal opvallende pieken. Ten eerste op 20 februari; dit gaat om berichtgeving over de brand in de Notenhout. De piek op 20 maart komt ook door gebeurtenissen rond deze brand. De volgende piek is op 3 april en wordt veroorzaakt door het kampioenschap van NEC. De piek op 1 mei is afkomstig van reuring rond een mogelijk ebolageval in Nijmegen. Tot slot is de aandacht rond de Vierdaagseweek duidelijk terug te zien; deze bereikt een piek op 21 juli, de dag dat de wandelaar startten. De belangrijke rol van de Vierdaagse om de stad 'op de kaart' te zetten, wordt hiermee onderstreept.

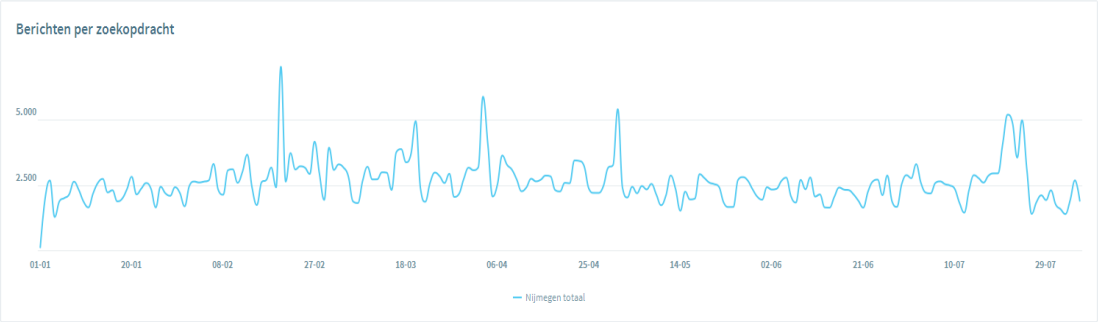

Figuur 12 Wanneer is de berichtgeving rond Nijmegen het grootst?

Hoe zit het met de media-aandacht voor wat volgend jaar belangrijke kroonjaarevenementen zullen zijn? Zowel uit de enquêtegegevens als de online monitoring blijkt de omvangrijke aandacht voor de Vierdaagse. Wat de 100e editie doet met de toch al grote aandacht voor de Vierdaagse, zal monitoring in de komende jaren uitwijzen.
Uit de enquêtegegevens blijkt verder dat er media-aandacht is voor de werkzaamheden rond de Waal en (in mindere mate) voor de Giro, hoewel het veel minder is dan voor de Vierdaagse. Ook de resultaten van de online monitoring laten aandacht voor deze onderwerpen zien. Meer hierover is opgenomen in de volgende paragrafen.

5.3.1 De (honderdste) Vierdaagse

Tussen januari en begin augustus 2015 werden via Obi4Wan een kleine 28.000 berichten binnengehaald over de Vierdaagse. Ruim 75% van deze berichten zijn Tweets; de rest van de berichten is afkomstig van Facebook, dagbladen en nieuwssites.

In Figuur 13 is te zien op welke momenten de meeste aandacht was voor de Vierdaagse. Logischerwijs is het aantal berichten het grootste gedurende het evenement. Vanaf 8 juli neemt het aantal berichten toe. Het hoogtepunt van 3670 berichten wordt bereikt op 21 juli, met de start van de marsen. Vanaf 31 juli is het aantal berichten weer vergelijkbaar met de

[9] Het gaat hierbij om alle berichten waarin Nijmegen wordt genoemd; ook als dat terloops is

aantallen in het begin van juli. Ook in de periode voor de Vierdaagse zijn er momenten waarop relatief veel over de Vierdaagse wordt bericht. Een voorbeeld hiervan is het piekje van 167 berichten op 2 februari; de dag waarop de inschrijving voor wandelaars startte.

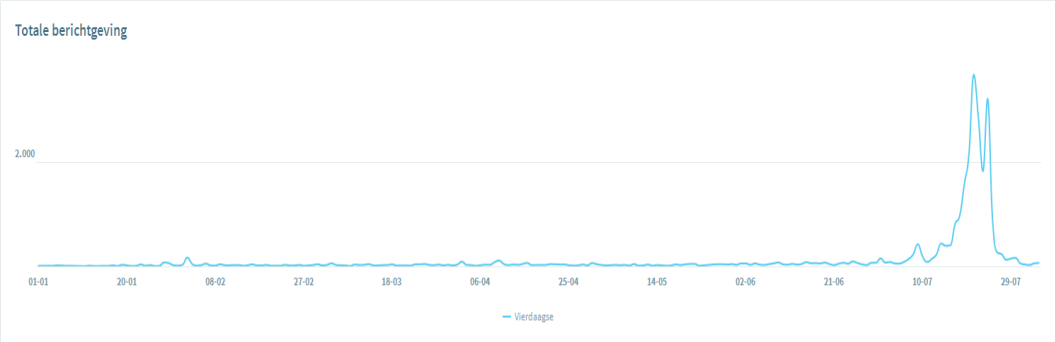

Figuur 13 Wanneer is er de meeste aandacht voor de Vierdaagse

Er is nader gekeken naar de 265 berichten uit dagbladen; om welke dagbladen gaat het en wat waren de onderwerpen? In Figuur 14 is te zien dat verreweg de meeste berichten (174) afkomstig zijn uit de Gelderlander. Daarnaast zijn zowel in regionale dagbladen (52) als landelijke dagbladen (43) stukken over de Vierdaagse gepubliceerd.

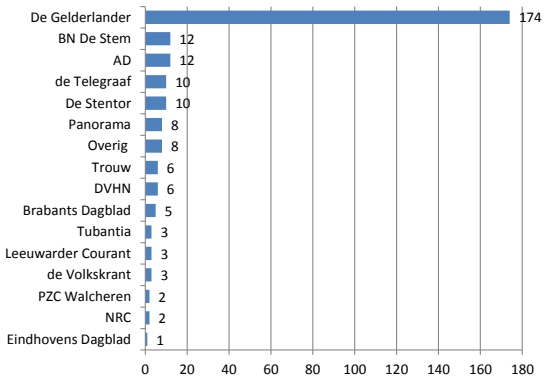

Figuur 14 In welke dagbladen verschijnen berichten over de Vierdaagse

Figuur 15 geeft inzicht in de onderwerpen van de berichtgeving rond de Vierdaagse. Het vaakst gaat het over wandelaars. Het gaat dan om berichten over het aantal wandelaars/uitvallers of ervaringen van wandelaars. Ook over de festiviteiten (bijvoorbeeld de programmering van de optredens) wordt veel bericht. De 100e editie van de Vierdaagse is al een onderwerp; hierover zijn 15 stukken verschenen.

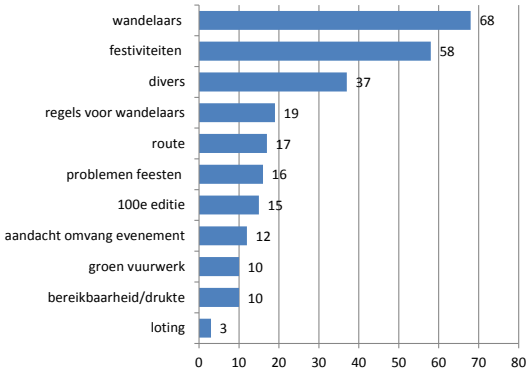

Figuur 15 Onderwerpen van de berichtgeving rond de Vierdaagse

5.3.2 De werkzaamheden rond de Waal

In vergelijking met de berichtgeving rond de Vierdaagse is het aantal berichten over de werkzaamheden rond de Waal, veel kleiner (in totaal ongeveer 3500 berichten). 87 van deze berichten zijn afkomstig uit dagbladen; vrijwel allemaal (83) uit de Gelderlander.

In Figuur 16 is naar datum het aantal berichten te zien over de werkzaamheden rond de Waal. De berichtgeving kent verschillende pieken. Ten eerste op 4 april, vanwege het opgengaan van de Promenadebrug en de bekendmaking van een prijsvraag over een naam voor de nevengeul. Vervolgens is er een piek op 22 juni, bij het opengaan van de Verlengde Waalbrug, en op 9 juli, als de uitslag van de naamprijsvraag bekend is.

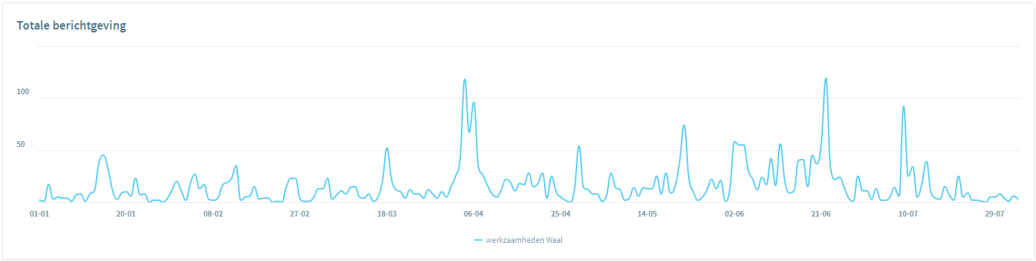

Figuur 16 Berichtgeving over de werkzaamheden aan de Waal

5.3.3 De Giro d'Italia

Over de rol van Nijmegen bij de start van de Giro in 2016 zijn tussen januari en augustus 2016 ongeveer 1400 berichten verschenen. In Figuur 17 is te zien dat de meeste berichten zijn verschenen op 26 juni; toen werd bekend gemaakt dat de start van de Giro daadwerkelijk in

Gelderland zou plaatsvinden. Een andere gebeurtenis die is terug te zien in Figuur 17 is de bijeenkomst op het Stadhuis waar inwoners konden meedenken over de invulling van de Giro in Nijmegen. Dit is terug te zien aan de kleine piek op 23 maart en de kleinere pieken die daarop volgen.

In dagbladen heeft de komst van de Giro naar Nijmegen (en Arnhem en Apeldoorn) tot 37 berichten geleid. De meeste van deze berichten zijn verschenen in de Gelderlander (17 berichten) en de Stentor (12 berichten).

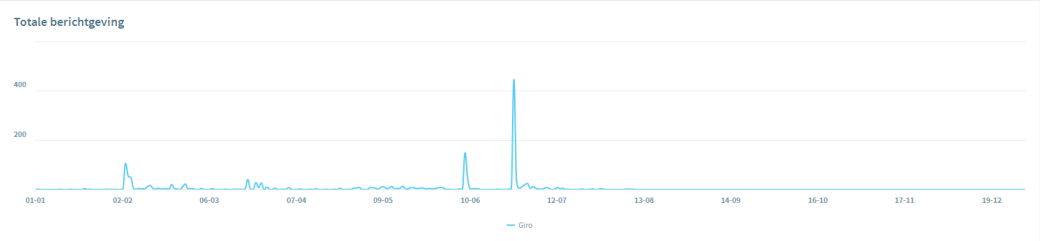

Figuur 17 Berichtgeving over komst van de Giro naar Nijmegen

6 De profilering van Nijmegen

Nijmegen heeft stevige ambities op het gebied van citymarketing. Centraal staat Nijmegen als oudste stad met bijzondere historie. Daarnaast wordt ingezet op Nijmegen Kennisstad: volop in ontwikkeling als het gaat om wetenschap, economie, duurzaamheid en innovatie. Daarnaast zijn er citymarketing-initiatieven die door de stad ingegeven worden, zoals Nijmegen Cultuurstad door culturele organisaties. In hoeverre komen deze manieren waarop Nijmegen zich profileert, aan bij het publiek? Dit komt aan bod in paragraaf 6.1. In paragraaf 6.2 wordt ingegaan op stadsslogan 'Altijd Nijmegen'.

6.1 Nijmegen als…

In de volgende subparagrafen wordt beschreven wat voor beschrijvingen Nederlanders van toepassing achten op Nijmegen. Daaruit blijkt dat Nederlanders Nijmegen in hoge mate zien als historische stad. Het daarnaast geambieerde beeld van Nijmegen als kennisstad kan nog versterkt worden. Verder blijkt het beeld van Nijmegen als loopstad en studentenstad sterk aanwezig te zijn.

Diverse beschrijvingen van Nijmegen (historische, kennis-, cultuur-, loop- en evenementenstad) vertonen een patroon, waarbij mensen uit de regio een beschrijving vaker passend vinden dan mensen die verder weg wonen. Mensen die verder weg wonen hebben vaker geen idee of een label passend is. Hetzelfde geldt voor de frequentie van bezoek aan de stad; hoe vaker men in Nijmegen komt, hoe beter men de beschrijvingen passend vindt. Hoe minder men Nijmegen bezoekt, hoe vaker men geen oordeel heeft over of een beschrijving passend is. Logischerwijs hebben mensen met een grotere (psychologische) afstand tot Nijmegen, minder een beeld bij de stad.

6.1.1 Historische stad

Belangrijk aan de Nijmeegse citymarketing is het uitdragen van Nijmegen als oudste stad. Uit de enquête blijkt dat deze manier van profilering aankomt bij het publiek. Bij de (meerkeuze)vraag wat de oudste stad van Nederland is, is Nijmegen (met 35%) de stad die het meest wordt gekozen. Nijmegen wordt op de voet gevolgd door Maastricht, dat door 31% wordt aangemerkt als oudste stad. Dit is te zien in Figuur 18 (links). Inwoners uit regiogemeenten noemen Nijmegen veel vaker (72%). Voor mensen uit andere regio's ligt dit tussen de 27% (Noord) en 36% (Zuid-West), waarbij Nijmegen steeds de meest genoemde stad is. Uitzondering is regio Zuid-Oost; hoewel Nijmegen ook daar door 34% wordt genoemd, is Maastricht met 41% het meest genoemd. Ook – en aan het verschil naar regio gerelateerd- is er een verschil naar hoe vaak men de stad heeft bezocht; hoe vaker men in Nijmegen komt, hoe vaker Nijmegen als oudste stad wordt genoemd. Dit is te zien in Figuur 18 (rechts).

In 2006, na de viering van het 2000-jarig bestaan van Nijmegen (in 2005), noemde 29% van de Nederlanders Nijmegen als oudste stad van Nederland. Hiermee was Nijmegen de meest genoemde stad. Voor 'Nijmegen 2000' (in 2004) werd Nijmegen door 12% genoemd en waren

Amsterdam (28%) en Maastricht (18%) de meest genoemde steden. Hoewel de percentages enigszins verschillen – waarschijnlijk door verschillen tussen beide onderzoeken[10] – wijst onderhavig onderzoek erop dat Nijmegen het effect van 'Nijmegen 2000' goed heeft vastgehouden.

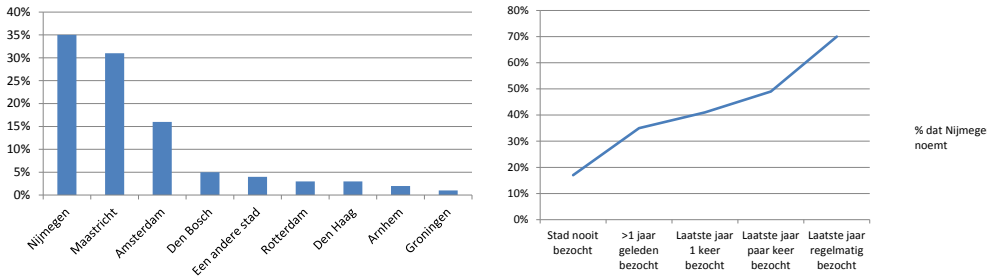

Figuur 18 De oudste stad van Nederland volgens Nederlanders (links) en aandeel dat Nijmegen noemt naar frequentie van bezoek (rechts).

Gezien het grote aantal mensen dat Nijmegen als oudste stad van Nederland noemt, is het niet verwonderlijk dat men de beschrijving 'historische stad' in hoge mate van toepassing vindt; 76% van de Nederlanders vindt deze beschrijving (zeer) passend. 16% heeft geen idee. Er zijn nauwelijks mensen die de beschrijving (helemaal) niet vinden passen. Dit is te zien in Figuur 19. Hiermee is Nijmegen als historische stad de beschrijving die door Nederlanders het meest wordt herkend.

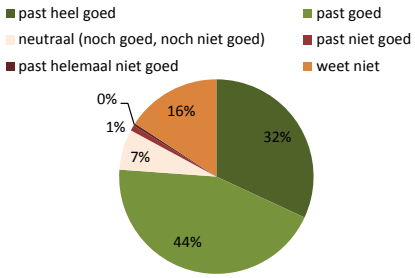

Figuur 19 In hoeverre vindt men Nijmegen een 'historische stad'?

De groepen fifty&fit en ouderen kunnen zich het meest vinden in deze beschrijving (respectievelijk 81% en 89%). De beschrijving vindt het minst (maar nog altijd veel) weerklank onder studenten (63%) en work&have fun (65%). Dit verschil komt doordat

[10] Voor de evaluatie Nijmegen 2000 zijn minder respondenten geënquêteerd (300) dan in dit onderzoek (2670). Ten tweede verschilt de enquêtering; telefonisch voor Nijmegen 2000 en digitaal in dit onderzoek. De formulering van de vraag over de oudste stad van Nederland was in beide onderzoeken identiek, maar was bij Nijmegen 2000 open gesteld, terwijl het in onderhavig onderzoek een meerkeuzevraag betrof.

laatstgenoemde groepen vaker geen uitgesproken idee hebben van de toepasselijkheid van het label (kiezen vaker 'neutraal' en 'weet niet').

Dat Nijmegen een stevig imago als historische stad heeft, is ook terug te zien in de beelden die mensen bij de stad hebben. In paragraaf 3.2 is opgemerkt dat 37% van de Nederlanders aan de geschiedenis denkt als het gaat over Nijmegen. Voor de groepen die Nijmegen het meest als historische stad zien – fifty&fit en ouderen – is dit respectievelijk 40% en 52%. Door mensen die Nijmegen nauwelijks kennen maar de stad wel willen bezoeken, is het ervaren van de geschiedenis één van de belangrijkste bezoekredenen (genoemd door 30%). Voor mensen die de stad nauwelijks kennen maar die positief zijn over een weekendje Nijmegen is dit zelfs 40%. In dat opzicht vormt het historisch karakter van Nijmegen een belangrijke motivatie om de stad te bezoeken. Als bezoekreden van mensen die het afgelopen jaar in Nijmegen waren speelt het ervaren van de geschiedenis een beperkte rol (genoemd door 9% van de bezoekers in het afgelopen jaar). Wederom is dit aandeel echter het hoogst onder ouderen (12%), tegen bijvoorbeeld 2% bij work&have fun.

6.1.2 Kennisstad

De citymarketing rondom kennisstad behelst het profileren van Nijmegen als stad in ontwikkeling als het gaat om wetenschap, economie, duurzaamheid en innovatie. Om zicht te krijgen op hoe Nederlanders dit zien, zijn verschillende beschrijvingen voorgelegd. In Figuur 20 is te zien hoe Nederlanders hierover denken.

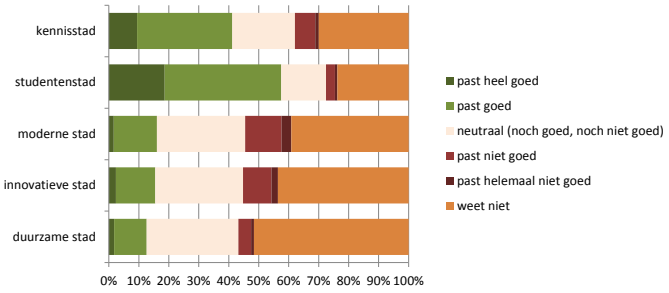

Figuur 20 In hoeverre vindt men Nijmegen een 'kennisstad'?

In de figuur is te zien dat vrij veel mensen (41%) de omschrijving 'kennisstad' bij Nijmegen vinden passen. Dominant is het beeld van Nijmegen als kennisstad echter niet. Studentenstad is één van de beschrijvingen die Nederlanders het beste bij Nijmegen vinden passen (57%). De vraag is echter waar men bij een studentenstad aan denkt; de aanwezigheid van een universiteit of het 'studentenleven'. De aan 'kennisstad' gelieerde beschrijvingen (moderne/innovatieve/duurzame stad) behoren tot de beschrijvingen die de minste bijval krijgen. Dit zegt echter niets over hoe het beeld van Nijmegen als kennisstad is bij andere relevante groepen (bijvoorbeeld bedrijven, instellingen, influentials/topbeslissers, potentiële nieuwe inwoners).

Geen van de zes levensfases die in dit onderzoek worden onderscheiden, springt eruit bij het onderschrijven van Nijmegen als kennisstad. Vooral voor studenten is dit opvallend, aangezien zij zich sterker bewust zijn van Nijmegen als universiteitsstad. Wel is het zo dat hoogopgeleiden het vaker eens zijn met de beschrijving van Nijmegen als kennisstad (47%) dan middelbaar- en laagopgeleiden (35%).

6.1.3 Cultuurstad

In Figuur 21 is te zien hoe Nederlanders denken over 'Nijmegen Cultuurstad'. 43% vindt cultuurstad een toepasselijke omschrijving van de stad. In vergelijking met andere beschrijvingen is dat vrij goed.

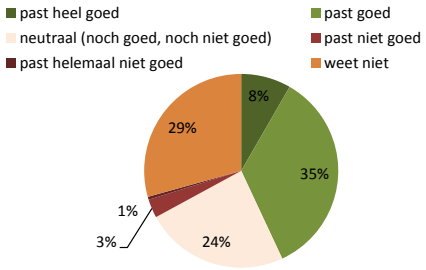

Figuur 21 In hoeverre vindt men Nijmegen een 'cultuurstad'?

Ouderen zien Nijmegen wat vaker als cultuurstad (54%), de groep inwonend en niet studerend vindt dit het minst passend (30%). Er zijn geen betekenisvolle verschillen tussen mensen met verschillende opleidingsniveaus. Tot slot is het zo dat mensen die vinden dat Nijmegen een cultuurstad is, wat vaker naar de stad komen voor een (culturele) voorstelling of museumbezoek (16%) dan mensen die dit geen passende beschrijving vinden (11%).

6.1.4 Loopstad

'Loopstad' als beschrijving van Nijmegen kan rekenen op veel bijval (66%). 'Sportstad' is voor Nederlanders minder herkenbaar (30%). Dit is te zien in Figuur 22. Er zijn geen groepen die Nijmegen opvallend vaak zien als loopstad. De toepasselijkheid van 'loopstad' heeft waarschijnlijk vooral te maken met de Vierdaagse; mensen die de beschrijving passend vinden, denken bij Nijmegen vaker aan de Vierdaagse (48%) dan mensen die de beschrijving niet passend vinden (33%). Er zijn niet veel Nederlanders die bij Nijmegen spontaan aan de andere loopevenementen denken (zoals de Zevenheuvelenloop en de Marikenloop; 1%).

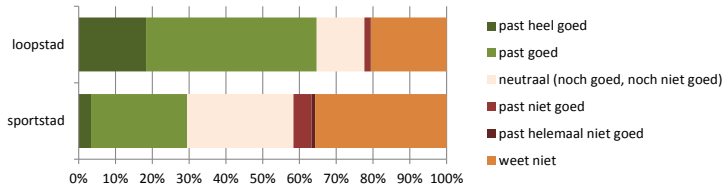

Figuur 22 In hoeverre vindt men Nijmegen een 'loopstad'?

6.1.5 Zomerhoofdstad

In het voorjaar van 2015 formuleerde oud-wethouder Jan van der Meer de ambitie om Nijmegen als zomerhoofdstad te profileren. De gedachte hierachter is dat het in de zomer goed toeven is Nijmegen; er zijn veel festivals/evenementen en water en natuur zijn dichtbij. In Figuur 23 is te zien in hoeverre deze titel volgens Nederlanders bij Nijmegen past, en hoe zij denken over eigenschappen van de stad die aanleiding zijn om Nijmegen zomerhoofdstad te noemen (evenementen en nabijheid van natuur).

In de figuur is te zien dat 'zomerhoofdstad' nog weinig weerklank vindt; gezien het korte bestaan van de term is dat logisch. Sommige eigenschappen waar Nijmegen als zomerhoofdstad op bouwt krijgen meer bijval. Ongeveer 45% van de Nederlanders vindt Nijmegen als stad in het groen en als stad met water herkenbaar; in vergelijking met de andere beschrijvingen is dat vrij veel. De toepasselijkheid van 'evenementenstad' (34%) is niet opvallend. Ondanks de Vierdaagse als belangrijkste associatie bij Nijmegen, is het beeld van Nijmegen als evenementenstad niet erg sterk.

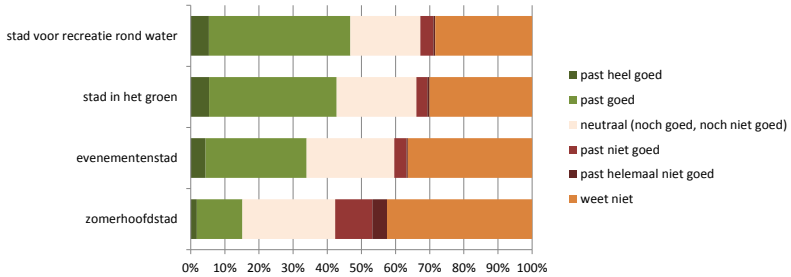

Figuur 23 In hoeverre vindt men Nijmegen een 'kennisstad'?

6.1.6 Tot slot…

Tot slot bevat Figuur 24 nog een aantal andere beschrijvingen, die we vaker tegenkomen als het over Nijmegen gaat. 'Uitgaansstad' en 'sociale stad' vindt men niet bijzonder goed of bijzonder slecht passen. 'Hippe stad' is één van de beschrijvingen waar mensen Nijmegen het minst in herkennen.

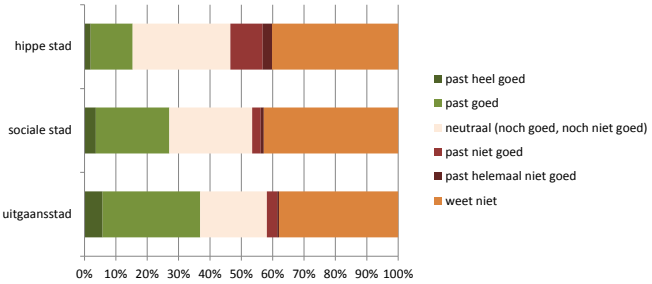

Figuur 24 In hoeverre vinden men bepaalde beschrijvingen van Nijmegen toepasselijk

6.2 Altijd Nijmegen

Bij het onderzoek zijn aan de respondenten vier stadsslogans voorgelegd met de vraag of zij wisten welke slogan bij Nijmegen hoorde. 'Weet niet' was geen antwoordmogelijkheid; respondenten is gevraagd om in dat geval te gokken[11]. In Figuur 25 is te zien dat 8% van de Nederlanders voor 'Altijd Nijmegen' heeft gekozen; 92% koos anders. Dit percentage is hoger onder mensen die in de regio van Nijmegen wonen (26% tegen 5 - 12% in andere regio's), maar vooral onder mensen die regelmatig in de stad komen. Van hen herkent 36% de slogan, tegen 5 à 10% bij mensen die de stad nooit, lang geleden of het afgelopen jaar een paar keer hebben bezocht. Opvallend is dat de slogan pas echt 'blijft hangen' bij mensen die regelmatig in de stad komen; het maakt weinig verschil of men nooit, of het afgelopen jaar een paar keer in Nijmegen is geweest.

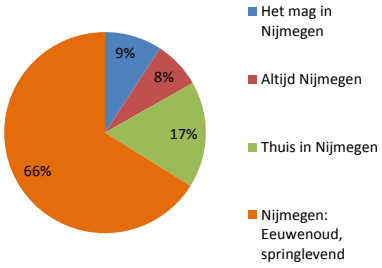

Figuur 25 Herkenning van 'Altijd Nijmegen'

Na de vraag over wat de slogan van Nijmegen is, is aangegeven dat 'Altijd Nijmegen' het juiste antwoord is. Daarbij is gevraagd hoe passend men deze slogan voor Nijmegen vindt.

[11] We hebben voor dit gedwongen meerkeuzeformat gekozen om in meest brede zin vast te stellen hoeveel mensen bekend zijn met de slogan; de mensen die de slogan spontaan kunnen noemen en de mensen die dit niet kunnen maar bij wie de juiste slogan wel 'een belletje doet rinkelen'.

Mensen die 'Altijd Nijmegen' hebben gekozen, vinden hem vaker (zeer) passend (27%) dan mensen die dachten dat een andere slogan de juiste was (7%). Omgekeerd vinden mensen die dachten dat een andere slogan juist was 'Altijd Nijmegen' vaker (helemaal) niet passend (24%), tegen 8% bij mensen die voor 'Altijd Nijmegen' hebben gekozen. In beide groepen hebben de meeste mensen geen uitgesproken oordeel (kiezen voor 'neutraal' of 'weet niet'). Dit is te zien in Figuur 26.

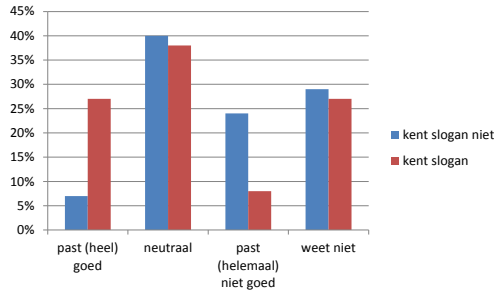

Figuur 26 Beoordeling van 'Altijd Nijmegen'

Mensen die de slogan niet bij Nijmegen vinden passen, lichten dit het met afstand het vaakst toe door te stellen dat hij niks over de stad zegt of op iedere stad zou kunnen slaan. Een voorbeeld:

> *"Zo'n slogan kan bij iedere stad en is dus wat mij betreft niet onderscheidend en uniek genoeg."*

Andere toelichtingen zijn dat de slogan 'verwaand' is, dat 'Altijd Nijmegen' ook negatief uitgelegd kan worden en niet wijst op de ouderdom van de stad.

> *"Ik vind het nogal getuigen van overmoed. ALTIJD Nijmegen? Er is nog heel veel meer moois en interessants in de wereld en dat is dus lang niet ALTIJD Nijmegen. "*

> *"Klinkt mij negatief in de oren, net of ze altijd ergens de dupe van zijn."*

> *"Geeft geen raakvlak met de oudste stad van Nederland."*

Daarentegen zijn er ook toelichtingen van mensen (die de slogan wel passend vinden) die vinden dat uit 'Altijd Nijmegen' wél het historisch karakter van de stad blijkt.

> *"Gaat over het verleden en toekomst."*

7 Bijlage

	Regio	Midden	Zuid-Oost	Zuid-West	Noord-West	Noord	Oost	Totaal
Hoe vaak komt men in Nijmegen?								
Nog nooit geweest	0%	15%	8%	30%	38%	34%	22%	22%
Langer dan jaar geleden geweest	7%	50%	60%	53%	45%	55%	52%	52%
Afgelopen jaar één keer geweest	6%	13%	13%	12%	8%	7%	12%	12%
Afgelopen jaar paar keer geweest	22%	11%	12%	4%	7%	3%	8%	8%
Afgelopen jaar regelmatig geweest	65%	11%	7%	1%	2%	1%	6%	6%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Zag/hoorde men het afgelopen jaar iets over Nijmegen in de media?								
Ja, veel	18%	5%	1%	2%	1%	1%	2%	2%
Ja, het een en ander	56%	50%	53%	44%	44%	35%	49%	47%
Nee	26%	45%	46%	54%	55%	64%	49%	50%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Wat denkt men dat de oudste stad van Nederland is?								
Amsterdam	6%	20%	9%	13%	26%	20%	16%	16%
Arnhem	2%	2%	0%	3%	1%	3%	3%	2%
Den Bosch	4%	5%	8%	6%	2%	5%	6%	5%
Den Haag	0%	3%	2%	4%	4%	4%	2%	3%
Groningen	0%	0%	1%	0%	0%	5%	2%	1%
Maastricht	15%	30%	41%	27%	29%	28%	28%	31%
Nijmegen	72%	34%	34%	36%	33%	27%	34%	35%
Rotterdam	0%	2%	2%	5%	1%	3%	3%	3%
Anders	1%	4%	3%	6%	4%	5%	5%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Vindt men Nijmegen een 'historische stad'?								
Past heel goed	47%	29%	37%	32%	30%	27%	31%	32%
Past goed	43%	47%	46%	39%	46%	45%	45%	44%
Neutraal	8%	7%	5%	7%	7%	8%	6%	7%
Past niet goed	0%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	1%
Past helemaal niet goed	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%	0%

Weet niet	2%	15%	11%	21%	16%	17%	17%	16%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 1. Overzicht van verschillen tussen de regio's

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit
Proces en Projectmanagement

Ingekomen stuk D2 (PA 6 juli 2016)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 90 19
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
31 mei 2016	PK10/16.0004769	René Holslag
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie		0646344477

Geachte leden van de Raad,

Op 1 januari 2018 loopt het gemeentelijk energiecontract af. Op 3 april 2015 hebben de gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen besloten dat ze samen duurzame energie willen inkopen, die bij voorkeur regionaal is opgewekt en waarvan de energiebronnen nog gerealiseerd moeten worden. Dit laatste omdat dit bijdraagt aan de realisatie van meer duurzame energieopwekking in de regio. We hebben een marktconsultatie gehouden en onze aanbestedingsstrategie bepaald. Op 21 april 2016 hebben de beleidsmedewerkers en portefeuillehouders uit de 17 gemeenten van de regio Arnhem Nijmegen in principe overeenstemming bereikt over de uitgangspunten voor deze aanbesteding. Met het Collegebesluit (16.0004769) zijn de uitgangspunten, zoals verwoord in de nota “Aanbesteding duurzame energie” vast gesteld. In juli volgt een tweede besluit over de uitvraag van de twee aanbestedingen (elektriciteit en gas). Die gaat gepaard met een samenwerkingsovereenkomst. Vanaf september hopen we de uitvraag te kunnen publiceren.

Doelstelling van de aanbesteding.
Door middel van enkele Europese aanbestedingen willen we overeenkomsten afsluiten met elektriciteits- en gasleveranciers, zodat wij en de regiogemeenten groene elektriciteit kunnen gebruiken. Door onze inkoop van energie te koppelen aan de realisatie van additioneel duurzaam opwekvermogen in de regio, leveren we een bijdrage aan de doelstellingen op het gebied van duurzame energie, zoals verwoord in de Duurzaamheidsagenda en de regionale Routekaart “De Groene Kracht”. Door het beschikbaar stellen van gronden en/of mogelijkheden voor de opwekking van duurzame energie maken wij het aantrekkelijker voor energieleveranciers om zich voor de aanbesteding in te schrijven.

De doelstelling van de aanbesteding is als volgt gedefinieerd:
Zo maximaal mogelijk, duurzame additioneel regionaal opgewekte energie (elektriciteit), in te kopen tegen een acceptabele prijs zodat een substantiële bijdrage wordt geleverd aan de

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

duurzaamheidsdoelstelling. De ambitie is om zo spoedig mogelijk 100% groene additioneel regionaal opgewekte energie (elektriciteit) in te kopen.

Het belang van deze gezamenlijke aanbestedingen.

1. *Duurzaamheid*

Nederland loopt ver achter op de Europese afspraken op het gebied van duurzame energieopwekking. Eind 2014 kwam 5,5% van alle verbruikte energie in Nederland uit hernieuwbare bronnen. In de EU scoren alleen Malta en Luxemburg slechter. De landen van de EU moeten in 2020 gemiddeld 20 % duurzame energie opwekken. De eisen verschillen per land. Nederland haalt daarbij de gestelde 14% in 2020 maar verwachting niet, terwijl negen andere EU landen nu al voldoen aan de eisen voor 2020. Als Nijmegen willen we 2030 willen we een energie neutrale organisatie en in 2045 een energie neutrale stad zijn. (Duurzaamheidsagenda). Als gemeente willen en kunnen we bij inkoop en aanbestedingen het goede voorbeeld geven. We willen launching customer zijn om een extra impuls te geven aan de transitie naar duurzame energieopwekking. Met deze aanbesteding dagen wij de markt uit om aan onze vraag te voldoen. We geven hiermee een concrete invulling van ons duurzaam inkoopbeleid.

2. *Financiën*

Hoe groter het aantal deelnemende gemeenten des te meer volume, des te gunstiger we kunnen aanbesteden en des te lager de prijs zal zijn.

3. *Economische belangen.*

Ook is de aanbesteding een kans om bij te dragen aan de regionale economie en werkgelegenheid. Op deze wijze wordt er een gigantisch bedrag in de regio geïnvesteerd. De totale omvang van de aanbesteding kan de € 200.000.000 overschrijden. Een aantal lokale ondernemers kan hier van profiteren. Door te investeren in de energieopwekking in de regio zorgen we er ook voor dat de financiële middelen in de regio blijven. We betalen immers niet voor (fossiele) energie van elders.

4. *Regionale uitstraling*

Geen enkele andere gemeente of regio is ons met een aanbesteding die zo duurzaam is en van zo'n grote omvang voorgegaan. Dit is daarom een uniek project, waarmee we het verschil willen maken. De regio Arnhem Nijmegen wordt hiermee weer nadrukkelijk op de kaart gezet.

5. *Regionale samenwerking.*

Een project van deze omvang en uitstraling draagt bij aan een verbetering van de regionale samenwerking

Belangrijkste uitgangspunten.

Om over te kunnen gaan tot het formuleren van het bestek voor de uitvraag van de aanbesteding, worden eerst de uitgangspunten vastgesteld. Deze zijn richtinggevend voor het vervolg en zijn verwoord in het informatiedocument "Aanbesteding duurzame energie".

1. *Groene energie en certificaten*

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

We willen in ieder geval dat de elektriciteit die (nog) niet in de regio wordt opgewekt duurzaam is en uit Nederland komt. Voorlopig is die garantie alleen te verkrijgen via certificaten voor oorsprong.

2. *Kosten van duurzame energie.*
   Deelnemende gemeenten reserveren een bedrag (€7.50 per MWh, totaal voor hele regio € 689.000/jaar) als beloning voor daadwerkelijk in de regio additioneel opgewekte energie. Deze “groene verleiding” moet een hefboom-effect hebben. Omdat alleen wordt uitgekeerd als de opwek is gerealiseerd, is dit een maximum bedrag dat misschien over jaren pas wordt bereikt
3. *Mogelijkheden / Gronden*
   Uit de marktconsultatie is gebleken dat leveranciers om opwek te realiseren mogelijkheden (o.a. gronden) nodig hebben. Niet de gemeente maar de regio staat daarbij centraal. Gemeenten moeten dit mogelijk maken. Marktwerking en vrijheid van handelen voor gemeenten staat daarbij voorop. Het is de bedoeling dat elke gemeente zich inspant mogelijkheden te vinden en een niet-commercieel tarief voor de gronden rekent. Het is niet de bedoeling dat gemeente hier aan verdienen, want het doel is een maatschappelijk belang.
4. *Lokale initiatieven.*
   We willen lokale initiatieven de mogelijkheid bieden mee te draaien (onderdeel te laten uitmaken) van dit project, tegelijkertijd willen we niet dat ze als een prooi worden opgeslokt. In de volgende fase wordt dit uitgangspunt nog meer SMART geformuleerd.
5. *Contracttermijn*
   Enerzijds willen we de leverancier voldoende mogelijkheid bieden in tijd om opwek in de regio te realiseren en vervolgens de kans te geven om van de periode van de SDE+ subsidie gebruik te maken, anderzijds willen we voldoende mogelijkheden hebben om wanneer de resultaten erg tegenvallen, in te kunnen grijpen. De mogelijkheden hiervoor liggen in een contracttermijn met verlenging (eventueel zelfs met opzegging van het contract) en met een bonus/malus-systeem. Het % waarbij we tevreden/ontevreden zijn, wordt in de bestek fase nader geformuleerd.

Budget op de meerjarenbegroting voor de “Groene Verleiding”.
Dit is een opslag van € 7,50 per MWh voor alle duurzame energie opwekking die de leverancier additioneel in de regio realiseert. Voor Nijmegen is dat € 230.000 per jaar. Omdat het nieuw geld betreft, zal deze reservering een bevoegdheid van de Raad van elke gemeente zijn. Hiervoor nemen wij een claim op in de zomernota. Garantie op de bijdrage per gemeente moet uiterlijk 1 december worden geleverd.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Projectmanagement en Ruimtelijke Kwaliteit
Proces en Projectmanagement

Vervolgvel
3

Ik hoop dat we u hiermee voldoende hebben geïnformeerd, voor uitgebreidere informatie verwijzen wij naar het Collegevoorstel en het bijbehorende informatiedocument “Aanbesteding duurzame energie, de uitgangspunten”.

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

GEMEENTE Nijmegen

Collegevoorstel
Openbaar

Onderwerp
Aanbesteding duurzame energie in de regio Arnhem Nijmegen: de uitgangspunten

Programma
Openbare Ruimte | Duurzaamheid

BW-nummer

Portefeuillehouder
R. Helmer-Englebert | H. Tiemens

Samenvatting
Op 1 januari 2018 loopt het gemeentelijk energiecontract af. Op 03-04-2015 hebben de gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen besloten dat ze samen duurzame energie willen inkopen, die bij voorkeur regionaal is opgewekt en waarvan de energiebronnen nog gerealiseerd moeten worden. We hebben een marktconsultatie gehouden en onze aanbestedingsstrategie bepaald. Op 21 april 2016 hebben de beleidsmedewerkers en portefeuillehouders uit de 17 gemeenten overeenstemming bereikt over de uitgangspunten voor deze aanbesteding. Met dit Collegevoorstel worden de uitgangspunten per gemeente door de verschillende colleges vast gesteld. In juli volgt een tweede voorstel over de uitvraag van de aanbesteding. Die gaat gepaard met een samenwerkingsovereenkomst. Vanaf september hopen we de uitvraag te kunnen publiceren.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
PK10, René Holslag, 2169

Datum ambtelijk voorstel
25 april 2016

Registratienummer
16.0004228

Ter besluitvorming door het college

1. Het document “Aanbesteding duurzame energie: informatiedocument”, met daarin de 40 uitgangspunten voor de uitvraag, vast te stellen.
2. De meerkosten van maximaal € 230.000 (opslag €7,50 per MWh voor alle duurzame energie opwekking die de leverancier in de regio realiseert) beschikbaar te stellen, onder voorbehoud van vaststelling van de zomernota door de Raad.
3. Akkoord te gaan met de aanvang van de volgende fase in de aanbesteding en de projectgroep de opdracht te geven om op basis van de 40 uitgangspunten de uitvraag te formuleren door middel van een bestek.
4. De brief aan de raad over “Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie” vast te stellen.

	Paraaf akkoord	Datum
Steller René Holslag		

☒ Alleen ter besluitvorming door het College
☒ Actief informeren van de Raad

Besluit B&W d.d. **nummer:**
☐ Conform advies
☐ Aanhouden
☐ Anders, nl.

	Paraaf akkoord	Datum
Bestuursagenda		
Portefeuillehouder		

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Collegevoorstel

1 Probleemstelling

Op 1 januari 2018 loopt het gemeentelijk energiecontract af. Op 3 april 2015 hebben de gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen besloten dat ze samen duurzame energie willen inkopen, die bij voorkeur regionaal is opgewekt en waarvan de energiebronnen nog gerealiseerd moeten worden. We hebben een marktconsultatie gehouden en onze aanbestedingsstrategie bepaald. Op 21 april 2016 hebben de beleidsmedewerkers en portefeuillehouders uit de 17 gemeenten overeenstemming bereikt over de uitgangspunten voor deze aanbesteding. Met dit Collegevoorstel worden de uitgangspunten per gemeente door de verschillende colleges vast gesteld. In juli volgt een tweede voorstel over de uitvraag van de twee aanbestedingen (elektriciteit en gas). Die gaat gepaard met een samenwerkingsovereenkomst. Vanaf september hopen we de uitvraag te kunnen publiceren.

Tot aan het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst voor de aanbesteding hebben alle gemeenten zich verbonden en worden de kosten van deze aanbesteding betaald uit het regionale MARN/MRA-programma “De Groene Kracht”. Voor de komende aanbesteding zijn de verschillende gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen samen opdrachtgever. Uiteindelijk sluiten de gemeenten individueel een contract af.

<u>Het belang van deze gezamenlijke aanbestedingen.</u>

Naast duurzaamheid ligt het belang van deze aanbesteding ook op gebied van financiën, economie en werkgelegenheid, regionale uitstraling en samenwerking.

1. Duurzaamheid

Op diverse schaalniveaus hebben we afspraken gemaakt om meer duurzame energie op te gaan wekken. Denk aan:

- Gemeentelijk: in 2030 willen we een energieneutrale organisatie en in 2045 een energieneutrale stad zijn (Duurzaamheidsagenda)
- Regionaal: in 2050 is de regio Arnhem-Nijmegen een energieneutrale regio (MARN/MRA-programma “De Groene Kracht”).
- Nationaal: in 2020 is 14% van onze energie duurzaam opgewekt (SER Energieakkoord)
- Internationaal: het EU beleid is gericht op het bereiken van 20% duurzame energieopwekking in 2020 en 27% in 2030.

Nederland loopt achter op de gemaakte afspraken. Om de doelstellingen te kunnen bereiken is ieders inzet nodig. Ook die van ons.
Als gemeente willen en kunnen we bij inkoop en aanbestedingen het goede voorbeeld geven. We willen launching customer zijn om een extra impuls te geven aan de transitie naar duurzame energieopwekking. Met deze aanbesteding dagen wij de markt uit om aan onze vraag te voldoen. We geven hiermee een concrete invulling van ons duurzaam inkoopbeleid.

2. Financiën

Hoe groter het aantal deelnemende gemeenten des te meer volume, des te gunstiger we kunnen aanbesteden en des te lager de prijs zal zijn. Gemeenten die besluiten niet mee te doen moeten zelf aanbesteden. Afgezien van de extra inspanning die dit betekent, heeft ook het kleinere volume mogelijk een negatieve invloed op de prijs.

3. Economische belangen.

Ook is de aanbesteding een kans om bij te dragen aan de regionale economie en werkgelegenheid. Op deze wijze wordt er een gigantisch bedrag in de regio geïnvesteerd. De totale omvang van de aanbesteding kan de € 200.000.000 overschrijden. Een aantal lokale

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

ondernemers kan hier van profiteren. Door te investeren in de energieopwekking in de regio zorgen we er ook voor dat de financiële middelen in de regio blijven. We betalen immers niet voor (fossiele) energie van elders.

4. Regionale uitstraling

Geen enkele andere gemeente of regio is ons met een aanbesteding die zo duurzaam is en van zo'n grote omvang voorgegaan. Dit is daarom een uniek project, waarmee we het verschil willen maken. De regio Arnhem Nijmegen wordt hiermee weer nadrukkelijk op de kaart gezet.

5. Regionale samenwerking.

Een project van deze omvang en uitstraling draagt bij aan een verbetering van de regionale samenwerking. In de projectgroep en in de regionale bijeenkomsten zie je al hoe gemeenten elkaar ondersteunen. Het betreft dan kennisuitwisseling en inventarisatie van mogelijkheden tot energieopwekking. Verschillende wethouders hebben aangegeven dat een dergelijk groot gemeenschappelijk doel bijdraagt aan de samenwerking.

2 Juridische aspecten

Vanwege de aard van de raamovereenkomst en de omvang van de middelen, die er mee gemoeid zijn (waarde boven de Europese drempel van € 207.000) moeten we twee Europese aanbestedingsprocedure doorlopen: één voor elektriciteit en één voor gas. Iedere gemeente fungeert zelf als opdrachtgever voor beide aanbestedingen.

Op de uit te voeren aanbesteding is de aanbestedingswet 2012 van toepassing als implementatie van de EG-Richtlijn 2004/18/EG van toepassing.

Gemeenten zijn ieder zelf verantwoordelijk voor het garanderen van de nodige financiële middelen op de meerjarenbegroting voor de opslag voor de "groene verleiding". Hiermee bedoelen we de meerkosten uit beslispunt 2. Dat is de incentive, die als 'hefboom' werkt voor de energieleverancier om in onze regio te investeren. Deze incentive is enkel en alleen voor de daadwerkelijk gerealiseerde regionale additionele duurzame energie. Deze begroting wordt door de gemeenteraden vastgesteld.

3 Doelstelling

Door middel van een Europese aanbesteding willen we overeenkomsten afsluiten met elektriciteits- en gasleveranciers, zodat wij en de regiogemeenten groene elektriciteit en gas kunnen gebruiken. Door onze inkoop van energie te koppelen aan de realisatie van additioneel duurzaam opwekvermogen in de regio, leveren we een bijdrage aan de doelstellingen op het gebied van duurzame energie, zoals verwoord in de Duurzaamheidsagenda en de regionale Routekaart "De Groene Kracht". Door het beschikbaar stellen van gronden en/of mogelijkheden voor de opwekking van duurzame energie maken wij het aantrekkelijker voor energieleveranciers om zich voor de aanbesteding in te schrijven.

De doelstelling van de aanbesteding is bij de uitgangspunten als volgt gedefinieerd:
Zo maximaal mogelijk, duurzame additioneel regionaal opgewekte energie (elektriciteit), in te kopen tegen een acceptabele prijs zodat een substantiële bijdrage wordt geleverd aan de duurzaamheidsdoelstelling. De ambitie is om zo spoedig mogelijk 100% groene additioneel regionaal opgewekte energie (elektriciteit) in te kopen.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Collegevoorstel

Vervolgvel
3

Definitie duurzame energie
"Hernieuwbare energie is afkomstig van energiebronnen die onuitputtelijk zijn en telkens opnieuw kunnen worden gebruikt voor het opwekken van energie zonder milieuschade. Voorbeelden zijn waterkracht, zonne-energie (via zonnepanelen), windenergie (via windturbines) en energie uit biomassa (bv. vergisting van groente-, fruit- en tuinafval, vergisting van mest of slib of verbranding van houtafval)."

Definitie regionaal
"Het geografisch gebied gevormd door de gemeentegrenzen van de deelnemende gemeenten."

Definitie duurzame additioneel opgewekte energie
"Duurzame energie afkomstig van nieuwe opwekinstallaties die voor 1 januari 2015 niet aanwezig zijn en waarvoor tevens op deze datum zowel nog geen SDE+ aanvraag is gedaan als ook geen omgevingsvergunning is aangevraagd."

Het project heeft ten doel d.m.v. onze aanbesteding de opwekking van energie in de regio maximaal te stimuleren, dat gebeurt A) door de wijze waarop we de aanbesteding inrichten en B) door zo veel mogelijk gemeenten te laten meedoen. A) is daarbij leidend en d.m.v. goede afstemming en samenwerking proberen we B) te maximaliseren.

4 Argumenten
Om over te kunnen gaan tot het formuleren van het bestek voor de uitvraag van de aanbesteding, worden eerst de uitgangspunten vastgesteld. Deze zijn richtinggevend voor het vervolg en zijn verwoord in het informatiedocument "Aanbesteding duurzame energie".

4.1 Vaststelling document Aanbesteding duurzame energie met de 40 uitgangspunten.
Een korte uitleg per onderwerp staat hier vermeld. Voor een uitgebreide tekst verwijzen we naar de bijlage waarin het document integraal staat opgenomen. De getallen tussen de haakjes verwijzen naar de uitgangpunten. Een aantal uitgangspunten wordt nog meer SMART geformuleerd. Dit gebeurt bij het vaststellen van het bestek voor de uitvraag.

4.1.1. *Uitgangspunten t.a.v. Garantie startdatum* (1,2,3)
Het is noodzakelijk dat alle deelnemende gemeenten de garantie krijgen dat er op 01-01-2018 zowel gas als elektriciteit wordt geleverd.

4.1.2 *Uitgangspunten aparte aanbestedingen voor gas en elektra* (4,5,6,7)
Vanwege verschillen in looptijd van de contracten en vanwege het onderscheid in duurzaamheid (gas grijs ingekocht), wordt voorgesteld met twee gescheiden aanbestedingen te werken die ieder door de projectgroep worden uitgevoerd.

4.1.3. *Uitgangspunten doelstelling aanbesteding* (8 en 9)
De doelstelling moet garanderen dat de geleverde energie echt duurzaam is en dat er straks sprake is van een additionele opwek van elektriciteit in de regio. Zie paragraaf doelstelling.

4.1.4 *Groene energie en certificaten* (10 en 11)
We willen in ieder geval dat de elektriciteit die (nog) niet in de regio wordt opgewekt duurzaam is en uit Nederland komt. Voorlopig is die garantie alleen te verkrijgen via certificaten voor oorsprong.

4.1.5. *Kosten van duurzame energie.* (12,13,14)
Deelnemende gemeenten reserveren een bedrag (€7.50 per MWh, totaal voor hele regio € 689.000/jaar) als beloning voor daadwerkelijk in de regio additioneel opgewekte energie. Deze "groene verleiding" moet een hefboom-effect hebben. Omdat alleen wordt

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

uitgekeerd als de opwek is gerealiseerd, is dit een maximum bedrag dat misschien over jaren pas wordt bereikt. De garanties van oorsprong Nederland (kosten € 2,50 per MWh totaal regio €275.000 maken deel van de € 689.000) moeten minimaal worden uitgegeven. Als het lukt om met deze beloning regionale opwek fors te stimuleren is het rendement van deze investering maximaal (€ 415.000 voor een investering van tussen de € 55 miljoen en € 1.340 miljoen.
Ook als gemeenten zelf als marktpartij optreden zal dit niet lukken nog los van het gegeven dat geen enkele gemeente de kwaliteit hiervoor in huis heeft.

4.1.6. *Mogelijkheden / Gronden* (15,16,17,18,19)
Uit de marktconsultatie is gebleken dat leveranciers om opwek te realiseren mogelijkheden (o.a. gronden) nodig hebben. Niet de gemeente maar de regio staat daarbij centraal. De uitgangspunten hierbij zijn bedoeld om dit mogelijk te maken. Marktwerking en vrijheid van handelen voor gemeenten staat daarbij voorop. Het is de bedoeling dat elke gemeente zich inspant mogelijkheden te vinden en een niet-commercieel tarief voor de gronden rekent. Het is niet de bedoeling dat gemeente hier aan verdienen, want het doel is een maatschappelijk belang.

4.1.7. *Lokale initiatieven.* (20)
We willen lokale initiatieven de mogelijkheid bieden mee te draaien (onderdeel te laten uitmaken) van dit project, tegelijkertijd willen we niet dat ze als een prooi worden opgeslokt. In de volgende fase wordt dit uitgangspunt nog meer SMART geformuleerd.

4.1.8. *Contracttermijn* (21,22,23,24)
Enerzijds willen we de leverancier voldoende mogelijkheid bieden in tijd om opwek in de regio te realiseren en vervolgens de kans te geven om van de periode van de SDE+ subsidie gebruik te maken, anderzijds willen we voldoende mogelijkheden hebben om wanneer de resultaten erg tegenvallen, in te kunnen grijpen. De mogelijkheden hiervoor liggen in een contracttermijn met verlenging (eventueel zelfs met opzegging van het contract) en met een bonus/malus-systeem. Het % waarbij we tevreden/ontevreden zijn, wordt in de bestek fase nader geformuleerd.

4.1.9. *Aanbestedingsprocedure.* (25,26,27,28,29,30,31,32,33)
Om de aanbesteding goed te laten verlopen zijn procedurele uitgangspunten geformuleerd.

4.1.10 *Doel, samenwerking en planning* (35,36,37,38,39,40)
Om de samenwerking tussen de gemeenten goed te laten verlopen en om op tijd klaar te zijn zodat er op 01-01-2018 elektriciteit en gas wordt geleverd, zijn afspraken gemaakt over samenwerking, go/ no go-moment, een samenwerkingsovereenkomst en is een bijbehorende planning gemaakt.

4.2*. *Budget reserveren op de meerjarenbegroting van maximaal € 230.000 voor de gemeente Nijmegen "Groene Verleiding".
Dit is een opslag van € 7,50 per MWh voor alle duurzame energie opwekking die de leverancier additioneel in de regio realiseert. Hoewel het een maximum betreft (minimaal is het € 92.000 per jaar), moet dit bedrag bij aanvang van de aanbesteding wel gegarandeerd zijn. Deze bedragen zijn afhankelijk van het aandeel dat elke gemeente heeft in de afname van energie in de regio in het betreffende jaar. Dit betekent dat energiebesparing van invloed kan zijn op de hoogte van het bedrag. Omdat het nieuw geld betreft zal deze reservering meestal een bevoegdheid van de Raad van elke gemeente zijn. Garantie op de bijdrage per gemeente moet uiterlijk 1 december worden geleverd. Om de planning van het project niet te veel te belasten, is het wenselijk deze garantie zo snel mogelijk na de zomer te leveren. Indien budgetgarantie voor 80% van het gezamenlijke volume is gegarandeerd kan de aanbesteding starten.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Collegevoorstel

4.3. Akkoord gaan met aanvang volgende fase en opdracht te geven een bestek te formuleren voor de uitvraag.
De 40 uitgangspunten vormen de basis van het bestek voor de uitvraag. De projectgroep zal op onderdelen de uitgangspunten nog meer SMART formuleren. Het bestek voor de uitvraag is half juli gereed, na goedkeuring van de deelnemende gemeenten en ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst, start de uitvraag na 1 september maar uiterlijk 1 december.

5 Klimaat
Door onze inkoop van energie te koppelen aan de realisatie van additioneel duurzaam opwekvermogen in de regio, leveren we een wezenlijke bijdrage aan de doelstellingen op het gebied van duurzame energie, zoals verwoord in de Duurzaamheidsagenda en in het regionale MARN/MRA-programma “De Groene Kracht”. De aanbestedingen bieden kansen om het streven naar een energieneutrale organisatie, stad en regio een impuls te geven.

6 Financiën
De omvang van de aanbesteding vanaf 2018 voor wat betreft het aandeel Nijmegen zal circa €600.000,- gas en € 900.000,- elektra betreffen. De budgetten hiervoor staan in de genoemde programma’s. Door gezamenlijk aan te besteden, verwachten we schaalvoordelen te bereiken.

De kosten voor de “Groene Verleiding” tussen de € 125.000,- en €230.000,- worden opgenomen in de Zomernota 2016. Deze kosten zijn voor de programma's, die nu ook de energie verbruiken en betalen: Openbare Ruimte, Vastgoed, Sport en Accommodaties en Personeel, Informatie en Facilitair. De kosten hiervoor nemen wij op in een claim in de zomernota.

De proceskosten van deze aanbesteding (ruim € 100.000) worden, als alle gemeenten meedoen, gedekt uit De Groene Kracht. Indien gemeenten afhaken, het budget De Groene Kracht uitgeput is of deze kosten worden overschreden, wordt dit naar rato betaald door de deelnemende gemeenten.

7 Participatie en Communicatie
De deelnemende gemeenten worden via hun vertegenwoordigers in de projectgroep en in het regionale Klimaatberaad op de hoogte gehouden van de voortgang. Daarnaast wordt het proces met alle betrokken beleidsmedewerkers, inkopers en wethouders van elke gemeente op hoofdlijnen besproken. Er is sprake van meerdere bijeenkomsten per jaar en alle beslispunten worden daarbij voorgelegd. Zowel de regio Arnhem als de regio Nijmegen zijn ruim vertegenwoordigd in de projectgroep.

8 Uitvoering en evaluatie
Voor de aanbesteding is een extern inhoudelijk deskundige ingehuurd. Een werkgroep bestaande uit de projectleider, een adviseur van bureau Inkoop, milieubeleidsmedewerkers, inkopers, voert samen met de extern deskundige de werkzaamheden uit.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

9 Risico

Volgende risico's zijn denkbaar:

1. Voor de aanbesteding kan blijken dat er gemeenten zijn die afhaken. In dat geval worden de proceskosten voor de overige deelnemende gemeenten, waaronder Nijmegen, groter. Inhoudelijk hoeft dit geen gevolgen te hebben.
2. Voor de overige risico's is een risicodossier opgesteld met bijbehorende beheersmaatregelen. Dit dossier zal bij het volgend collegevoorstel over de definitieve uitvraag en de samenwerkingsovereenkomst (juli 2016) als bijlage worden toegevoegd.

Bijlagen: Aanbesteding duurzame energie: informatie over de uitgangspunten
Brief aan de raad

Aanbesteding duurzame energie:

Informatiedocument over de uitgangspunten

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Inhoud

1. Inleiding 3
2. Garantie startdatum levering energie 6
3. Aparte aanbestedingen Gas / Electra 7
4. Doelstelling van de aanbesteding 9
5. Groene energie en certificaten 11
6. Kosten duurzame energie 14
7. Mogelijkheden / Gronden 19
8. Lokale initiatieven 22
9. Contracttermijn 24
10. Aanbestedingsprocedure 26
11. Doel project, samenwerking en planning 29

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

1. Inleiding

In het kader van de inkoop van energie voor gemeenten hebben de gemeenten uit de MARN-regio opdracht gegeven te verkennen in hoeverre in de aanbesteding duurzaamheidsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden. De gemeenten uit de MARN- regio willen de inkoop van energie koppelen aan realisatie van additioneel en duurzaam opwekvermogen in de regio. Dit in verband met de doelstelling in 2050 een energieneutrale regio te hebben. De behoefte van de MARN-regio was ongeveer 42 GWh elektriciteit en 3,5 miljoen m3 gas per jaar. Door besparingen is het de verwachting dat de behoefte aan gas en electra in 2030 is teruggebracht naar 70% tot 80% ten opzichte van het huidige gebruik op peildatum 1 januari 2015. Deze hoeveelheid zou in 2030 in de regio additioneel moeten worden opgewekt.

In Q4 2014 is een marktconsultatie gehouden onder 9 potentiële leveranciers van energie. Daar blijkt dat zo'n 5 leveranciers interesse hebben voor een aanbesteding die gekoppeld is aan investeren in duurzame energieopwekking in de regio. Hieraan werden door de marktpartijen meestal 2 voorwaarden gekoppeld:

- een voldoende langjarig contract zodat in combinatie met SDE subsidie een businesscase sluitend is te krijgen;
- gronden beschikbaar stellen die gebruikt kunnen worden voor aanleg zonnepanelen en/of windturbines.

Inmiddels is duidelijk geworden dat niet alleen de MARN gemeenten maar ook de gemeenten van de MRA (regio Arnhem) met deze aanbesteding willen meedoen. Tot aan het go/no go moment voor de aanbesteding hebben alle gemeenten zich verbonden en worden de kosten van deze aanbesteding betaald uit de "Groene Kracht". Dit betekent een verdubbeling van de vraag (90 GWh), dus ook naar locaties. Voor de komende aanbesteding zijn de verschillende gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen samen opdrachtgever. We spreken daarom van af nu over gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen.

In de aanbesteding van de levering van energie worden aanvullende eisen gesteld. De energie moet regionaal en additioneel worden opgewekt met de bedoeling de energietransitie te versnellen. In de projectgroep is besproken of dit nu wel de meest efficiënte is om het doel van transitie te bereiken.

De eis aan de leverancier voor nieuwe opwekinstallaties in de regio te zorgen lijkt een omweg, omdat de grootste hindernis wordt gevormd door het ruimtelijk beleid van de gemeenten zelf. Via de eis aan de leverancier geven de gemeenten uiteindelijk indirect en aan zich zelf een opdracht op het gebied van de ruimtelijke ordening. Die vraag kunnen de gemeenten in principe ook zonder clausules in een leveringscontract direct aan zich zelf stellen.

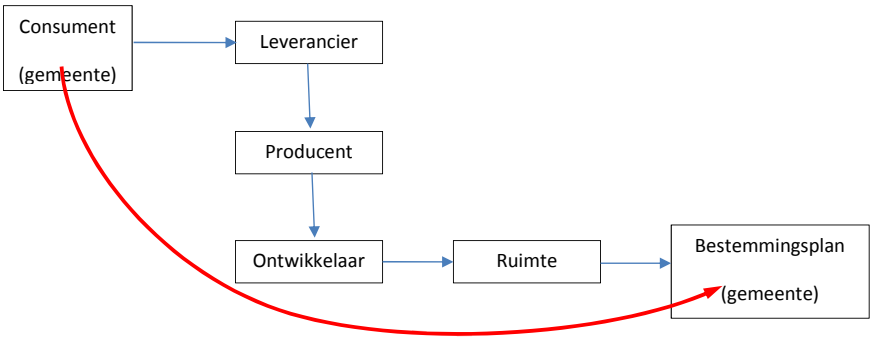

De gemeente kan ook zelf het initiatief nemen in het wijzigen van bestemmingsplannen. De ervaring leert, dat wanneer zich kansen voor doen, ontwikkelaars zich van zelf melden en de markt zijn werk doet. Dat geldt voor meubelboulevards en industrieterreinen en ook voor locaties met potentie voor de opwekking van duurzame energie.

De projectgroep deelt deze theoretische analyse, maar tot nu toe levert het ruimtelijk energiebeleid van de gemeentes niet de gewenste snelheid van de ontwikkeling op. Daarom is de projectgroep van mening, dat het toch nuttig is de druk via de marktpartijen door middel van deze aanbesteding te vergroten om zo tot versnelling van realisatie van de opwekking van duurzame energie te komen.

Uitgangspunten bij de aanbesteding
In de bijeenkomst van 21 april zijn de uitgangspunten op basis waarop straks de uitvraag wordt geformuleerd vastgesteld. In de onderstaande tekst staan de beslispunten gegroepeerd naar onderwerp. In de bijlage met dezelfde nummering staat een inhoudelijke onderbouwing van elk beslispunt.

Belang van de aanbesteding voor de regio
Met het Collegevoorstel worden de uitgangspunten per gemeente door de verschillende colleges vast gesteld. In juli volgt een tweede voorstel over de uitvraag van de aanbesteding. Die gaat gepaard aan een samenwerkingsovereenkomst. Vanaf september hopen we de uitvraag te kunnen publiceren.

Tot aan het ondertekenen van de samenwerkinmgsovereenkomst voor de aanbesteding hebben alle gemeenten zich verbonden en worden de kosten van deze aanbesteding betaald uit de “Groene Kracht”. Voor de komende aanbesteding zijn de verschillende gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen samen opdrachtgever. Uiteindelijk sluiten de gemeenten individueel een contract af.

<u>Het Belang van deze gezamenlijke aanbestedingen</u>

Naast duurzaamheid ligt het belang van deze aanbesteding ook op gebied van financiën, economische en werkgelegenheid en regionale samenwerking.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

1. *Duurzaamheid*

Op diverse schaalniveaus hebben we afspraken gemaakt om meer duurzame energie op te gaan wekken. Denk aan:

- Gemeentelijk: in 2030 willen we een energie neutrale organisatie en in 2045 een energie neutrale stad zijn (Duurzaamheidsagenda)
- Regionaal: in 2050 is de regio Arnhem-Nijmegen een energie neutrale regio (Routekaart "De Groene Kracht")
- Nationaal: in 2020 is 14% van onze energie duurzaam opgewekt (SER Energieakkoord)
- Internationaal: het EU beleid is gericht op het bereiken van 20% duurzame energieopwekking in 2020 en 27% in 2030.

Nederland loopt achter op de gemaakte afspraken. Om de doelstellingen te kunnen bereiken is ieders inzet nodig. Ook die van ons. Als gemeente willen en kunnen we bij inkoop en aanbestedingen het goede voorbeeld geven. We willen als launching customer zijn om een extra impuls te geven aan de transitie naar duurzame energieopwekking. Met deze aanbesteding dagen wij de markt uit om aan onze vraag te voldoen. We geven hiermee een concrete invulling van ons duurzaam inkoopbeleid.

2. *Financiën*

Hoe groter het aantal deelnemende gemeenten des te meer volume, des te gunstiger we kunnen aanbesteden en des te lager de prijs zal zijn. Gemeenten die besluiten niet mee te doen moeten zelf aanbesteden (gemeenten uit de regio Arnhem kunnen alleen hu optie lichten als ze allemaal afhaken). Afgezien van de extra inspanning die dit betekent, heeft ook het kleinere volume mogelijk een negatieve invloed op de prijs.

3. *Economische belangen.*

Ook is de aanbesteding een kans om bij te dragen aan de regionale economie en werkgelegenheid. Op deze wijze wordt er een gigantisch bedrag in de regio geïnvesteerd. De totale omvang van de aanbesteding kan de € 200.000.000 overschrijden. Een aantal lokale ondernemers kan hier van profiteren. Door te investeren in de energieopwekking in de regio zorgen we er ook voor dat de financiële middelen in de regio blijven. We betalen immers niet voor (fossiele) energie van elders.

4. *Regionale uitstraling*

Geen enkele andere gemeente of regio is ons met een aanbesteding die zo duurzaam is en van zo'n grote omvang voorgegaan. Dit is daarom een uniek project, waarmee we het verschil willen maken. De regio Arnhem Nijmegen wordt hiermee weer is nadrukkelijk op de kaart gezet.

5. *Regionale samenwerking.*

Een project van deze omvang en uitstraling draagt bij aan een verbetering van de regionale samenwerking. In de projectgroep en in de regionale bijeenkomsten zie je al hoe gemeenten elkaar ondersteunen. Het betreft dan kennisuitwisseling en inventarisatie van mogelijkheden tot energieopwekking. Verschillende wethouders hebben aangegeven dat een dergelijk groot gemeenschappelijk doel bij draagt aan de samenwerking.

2. Garantie startdatum levering energie

Per 1 januari 2018 loopt het huidige contract met onze energieleveranciers af. Er is dan ook geen mogelijkheid meer om optiejaren te lichten. Voor de gemeenten uit de MARN-regio is 2017 al als optie jaar gelicht. Het is hoe dan ook noodzakelijk dat deelnemende gemeenten niet op enig moment verstoken zijn van energie.

In de planning van de lopende aanbesteding dient rekening te worden gehouden met een implementatietermijn. Dat betekent dat op 1 januari 2018 de tarieven middels klikken moeten vastgesteld zijn voor heel 2018 en dat alle aansluitingen zijn overgezet naar de nieuwe leveranciers. Uiterlijk 1 september 2017 moet de opdracht aan een leverancier zijn gegund.

Klikken kan tot 1 oktober en voor het omzetten van alle aansluitingen is minimaal 3 maanden nodig.

Uitgangspunt 1. De aanbestedingsprocedure moet zodanig worden ingericht dat er voldoende tijd is om te klikken en alle aansluitingen over te zetten (gunning uiterlijk is september 2017).

Uitgangspunt2. De projectgroep stemt haar werkwijze zo af dat levering van energie (elektriciteit en gas) op 1 januari 2018 is gegarandeerd.

Uitgangspunt 3. De projectgroep formuleert een plan B voor de gemeenten uit de regio Nijmegen, voor het geval er door niet te voorziene tegenvallers onvoldoende tijd is om deze aanbesteding te realiseren. 1 Mei 2017 is het laatste moment om van deze aanbesteding over te stappen naar een plan B. De gemeenten uit de regio Nijmegen gaan dan over tot een korte traditionele eenvoudige aanbesteding. De gemeenten uit de regio Arnhem kunnen als plan B alsnog de opties lichten voor de jaren 2018 en 2019.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

3. Aparte aanbestedingen Gas / Electra

Aanleiding
In veel gemeenten worden aardgas en elektriciteit gelijktijdig aanbesteed. Dit ligt waarschijnlijk in het historisch gegeven, dat de energiemarkt in zijn geheel op het zelfde moment geliberaliseerd is. Vanaf dat moment konden elektra en gas op de markt ingekocht worden. Op de kalender viel dat moment tegelijk, maar het zijn twee gescheiden markten.

Sommige leveranciers zijn op beide markten actief en je kunt daarom wel beiden in één aanbesteding inkopen, maar er zijn veel meer leveranciers, die maar één product kunnen aanbieden. De aanbieders die zich onderscheiden op het gebied van duurzame elektriciteit, leveren lang niet altijd gas.

Energierapport 2016
De energiemarkt is sterk in beweging. De komende jaren staan in het teken van een sterke energietransitie naar duurzame bronnen. Deze verloopt voor gas heel anders als voor elektriciteit.

Elektriciteit
Elektriciteit wordt gezien als groene energiebron voor de toekomst voor zowel onze huidige elektriciteitsvraag, maar ook voor het verwarmen van gebouwen en transport. De verwachting is dan ook dat de vraag naar elektriciteit de komende decennia eerder groeit dan afneemt. Er ontstaat daardoor een grote behoefte aan duurzaam opgewekte elektriciteit. De bestaande infrastructuur moet nog wel aangepast worden op meer elektriciteit uit zon en wind, maar is in beginsel geschikt.

Aardgas
Aardgas is een eindige bron die de komende 15 jaar wordt uitgefaseerd (Energierapport 2016) in de gebouwde omgeving. In Parijs is onlangs op de energietop besloten de verwarming van gebouwen helemaal zonder aardgas te doen. De infrastructuur moet daarvoor worden gewijzigd. En eigenlijk weten we nog niet helemaal hoe dat moet. Gebouwen zullen verwarmd gaan worden via warmtenetten, elektriciteit, zonnewarmte en warmtepompen (elektrisch aangedreven). Groen gas is geen vervanger voor aardgas in deze. Het is afhankelijk van de aanvoer van biomassa en daardoor beperkt beschikbaar. De huidige vraag naar aardgas kan maar voor een paar procent ingevuld worden met groen gas. Het beetje groene gas wat wel geproduceerd kan worden kan het best ingezet worden in transport en industriële processen, waar eigenlijk geen goed alternatief voor aardgas is (Energierapport 2016).

De ambitie om het aardgasnet in vijftien jaar af te bouwen, maakt dat het niet voor de hand ligt via deze aanbesteding te investeren in bijvoorbeeld de productie van biogas. De andere alternatieven voor verwarming zijn veelal installatietechnisch en gebouw gebonden en gekoppeld aan gemonopoliseerde warmtenetten of het uitfaseren van de gasvraag door elektra.

Looptijd contract aardgas
De vraag naar gas zal de komende jaren sterk afnemen door alternatieven voor gebouwverwarming. Het ligt dan niet voor de hand de lasten van de extra investering voor groen gas op de afnemende vraag te laten drukken. Omdat de ontwikkelingen in de infrastructuur die er aankomen slecht te overzien zijn, is het wenselijk de looptijd van het leveringscontract voor aardgas beperkt te houden en niet in te zetten op regionale opwekking van groen gas voor gebouwverwarming.

De energieprijs is door klikken tot maximaal 4 jaar vooruit vast te zetten. Daarom zou je altijd graag voor vier jaar vooruit een leverancier hebben. Wettelijk zijn er beperkingen aan de duur van een raamovereenkomst. Daarom zijn periodes van vier tot zes jaar gebruikelijk, waarvan een gedeelte meestal optioneel.

Looptijd contract elektra
De investeringen in installaties voor het opwekken van duurzame elektriciteit worden ondersteund met de SDE-regeling. Om de leverancier tijd te geven installaties te ontwikkelen kan hierbij aangesloten worden. Dat betekent, dat na realisatie van projecten (binnen max. 5 jaar), de contractperiode met vijftien jaar kan worden verlengd.

Omdat er uiteindelijk zeer verschillende contracten, met andere partners, andere leveranciers en andere termijnen worden afgesloten stelt de projectgroep voor ook twee gescheiden aanbestedingen te doen.

Uitgangspunt 4. Aardgas wordt ingekocht op traditionele wijze voor een korte periode (3 jaar + 2 optiejaren).

Uitgangspunt 5. Elektriciteit wordt voor een lange periode ingekocht met een eis aan de leverancier te investeren in additionele duurzame opwekinstallaties in de regio(zie uitgangspunt 21).

Uitgangspunt 6. Niet alle gemeenten moeten perse in beide aanbestedingen mee doen. Het zijn gescheiden trajecten met eventueel verschillende gemeenten die mee doen.

Uitgangspunt 7. Dit betekent tevens 2 samenwerkingsovereenkomsten, 2 planningen en gescheiden go/no go-momenten.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

4. Doelstelling van de aanbesteding

Om invulling te geven aan de kwalitatieve en kwantitatieve ambities is een heldere doelstelling nodig. Zo'n doelstelling moet echter ook de ruimte bieden aan lokale verschillen.

Doelstelling aanbesteding
Zo maximaal mogelijk, duurzame additioneel regionaal opgewekte energie (elektriciteit), in te kopen tegen een acceptabele prijs zodat een substantiële bijdrage wordt geleverd aan de duurzaamheidsdoelstelling.

De ambitie is om zo spoedig mogelijk 100% groene additioneel regionaal opgewekte energie (elektriciteit) in te kopen.

Definitie duurzame energie
"Hernieuwbare energie is afkomstig van energiebronnen die onuitputtelijk zijn en telkens opnieuw kunnen worden gebruikt voor het opwekken van energie zonder milieuschade. Voorbeelden zijn waterkracht, zonne-energie (via zonnepanelen), windenergie (via windturbines) en energie uit biomassa (bv. vergisting van groente-, fruit- en tuinafval, vergisting van mest of slib of verbranding van houtafval)."

Kanttekeningen biomassa
We hebben aangegeven als stad en regio energieneutraal te willen zijn. Dat impliceert dat je die opwekking op je eigen grondgebied realiseert. In dat kader is het goed te realiseren dat veel biomassa vaak van elders komt. Je kunt je dan afvragen in hoeverre geïmporteerde biomassa, die je hier verbrandt of vergist wel 'energieneutraal' is.

Denk daarbij aan transportverliezen (fossiele energie) en afhankelijkheid van andere regio's. Daarnaast willen we ook niet dat elders bossen worden gekapt of 'leeggeroofd" om ons van energie te voorzien. Ook willen we niet dat biomassa concurreert met de voedselvoorziening, denk aan maiskolven om energie op te wekken.

Kanttekeningen energie uit bodem
We verwachten dat geothermie (warmte uit de bodem, al dan niet omgezet naar stroom) een steeds groter gaat worden. Dit kan in principe ook voor regionale elektriciteitsopwekking, maar is op dit moment nog erg ingewikkeld en nog onzeker. Daarbij wil je voorkomen dat er (onherstelbare) schade wordt verricht aan de bodem en ondergrond door de boringen.

Kolencentrales en kernenergie
Duurzame energie is tevens energie opgewekt door een hernieuwbare bron die voor praktisch onbeperkte tijd te gebruiken moet zijn en die daarbovenop ook nog weinig milieuschade met zich meebrengt. Elektriciteit uit kolencentrales met CO_2-afvang en -opslag, of kernenergie is daarmee uitgesloten.

Definitie regionaal
Het geografisch gebied gevormd door de gemeentegrenzen van de deelnemende gemeenten.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

De definitie van regionaal is van belang omdat we ook als regio straks energie neutraal willen zijn. Voor aanlevering vangrondstof voor biomassa hanteren we mogelijk een iets ruimer gebied als blijkt dat net over de grens in Duitsland goede mogelijkheden zijn die hemelsbreed vlakbij liggen (lage transportkosten). Ook voor windenergie hanteren we het begrip regio. Uit de Marktconsultatie bleek dat het niet perse rendabeler is om dit op zee op te wekken. Hier spelen meer factoren een rol. Voor de gemeenten als consument heeft het in ieder geval geen invloed op de prijs voor stroom.

Definitie duurzame additioneel opgewekte energie
Duurzame energie afkomstig van nieuwe opwekinstallaties die voor 1 januari 2015 niet aanwezig zijn en waarvoor tevens op deze datum zowel nog geen SDE+ aanvraag is gedaan als ook geen omgevingsvergunning is aangevraagd.

Een vraag die nog moet worden beantwoord is of het geven van de bonus (€680.000) een vorm van staatssteun is. In hoeverre is er sprake op de energiemarkt van een algemene vrijstellingsverordening van staatssteun?

Tot slot
Onze voorkeur gaat uit naar zon, wind en water. Deze voorkeur is groter dan die voor geïmporteerde biomassa. De Duurzame energie(bronnen) dienen zoveel mogelijk uit de regio te komen (dit is met name van belang voor biomassa) en zonder milieuschade opgewekt te worden. Gas, kolenenergie en kernenergie waarderen we dan ook negatief.

Uitgangspunt 8. Voor de aanbesteding bovenstaande doelstelling te hanteren en deze als zodanig op te nemen in het visiedocument.

Uitgangspunt 9. Definities voor duurzame energie, regionaal en additioneel op te nemen volgens bovenstaand advies, waarbij het tempo van vergroening als gunningscriterium wordt opgenomen in de aanbesteding. Bij het opstellen van het bestek worden deze criteria smart geformuleerd.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

5. Groene energie en certificaten

We willen als regio Arnhem-Nijmegen groene, duurzaam opgewekte energie inkopen . We willen daarbij verder gaan dan hoe we het afgelopen jaren hebben gedaan, namelijk het inkopen van grijze energie en het “afkopen van onze schuld” door certificaten. Maar hoe zit dat nou met die certificaten? Een korte uitleg.

Een mix van stroom
Een windmolen produceert duurzame, groene stroom. Deze stroom wordt in het landelijk - en zelfs internationaal – elektriciteitsnet geïnjecteerd. Dat gebeurt ook met de stroom van een andere windmolens en ook de stroom geproduceerd door kernenergie en steenkolen. Als de groene stroom eenmaal op het elektriciteitsnet zit, is deze niet meer traceerbaar. De groene stroom wordt gemengd met stroom die uit andere bronnen is geproduceerd. Oftewel: uit elk stopcontact komt dezelfde stroom.

Certificaat als bewijs voor groene stroom
Om toch aan te kunnen tonen dat de klant voor de duurzame stroom heeft betaald, krijgt hij certificaten. Een certificaat legt vast waar en hoe de groene stroom is opgewekt. Een andere manier om aan te tonen dat je groene, duurzame stroom koopt is er niet. Behalve als je zelf zonnepanelen op je dak legt en het systeem direct aansluit op je stroomvoorziening of als je een directe kabel van de windmolen naar je gemeentehuis trekt. Of we het nou willen of niet, we zijn bij de inkoop van groene stroom afhankelijk van certificaten.

In Nederland zijn nu al een aantal windmolen- en zonneparken die stroom opwekken. Daar hoort dus een bepaalde hoeveelheid certificaten bij. In 2015 werd in Nederland 37% van alle elektriciteit als groene stroom verkocht. Maar slechts 11% van alle in Nederland geproduceerde elektriciteit komt uit hernieuwbare bronnen als wind, zon en biomassa. Dat betekent dat de overige groene stroom door de leveranciers in het buitenland wordt gekocht en aan de Nederlandse klanten verkocht. (Bron: WISE – World Information Service on Energy). Dat zijn dan certificaten die verbonden zijn aan de productie van stroom in bijvoorbeeld Noorwegen, Zuid-Korea of waar dan ook.

Je krijgt wat je vraagt
We willen juist de opwek van duurzame stroom in Nederland – en liever nog in de regio – een impuls geven. Dan zijn die certificaten inderdaad niet wat we willen. Ze dragen niet bij aan ons doel. Ter illustratie: Als in Nederland alle gemeenten meer groene stroom afnemen, dan wordt er niet voor alle gemeenten extra groene stroom geproduceerd. Leveranciers kopen dan waarschijnlijk groen certificaten uit het buitenland in. Daarmee lijk je dan geen invloed op de productie van groene stroom in Nederland te hebben.

Echter, als je wél let op de herkomst van de groene stroom en daaraan eisen stelt, dan heb je wel degelijk invloed! Als meer gemeenten om duurzame stroom, geproduceerd in Nederland (of in de regio) vragen en deze certificaten worden schaars, dan komt er een impuls voor de leveranciers én de producten om meer werk te maken van de opwek van duurzame energie in ons land. Want ze

willen aan de vraag voldoen en daarvoor is aanbod nodig. Dat is het eenvoudige principe van de marktwerking.

Alternatief
In plaats van groene stroom (en dus certificaten) in te kopen, kun je ook niet-groene stroom, oftewel grijze stroom inkopen. Koop je grijze stroom in, dan koop stroom in die geproduceerd is door fossiele brandstoffen zoals steen- of bruinkool en/of kernenergie. Grijze stroom is goedkoper. Het geld dat je dan bespaart kun je inzetten voor andere zaken, bijvoorbeeld om duurzaamheidsprojecten in je eigen gemeente op weg te helpen. Of om zonnepanelen op het dak te plaatsen. Echter, het gaat hier om maximaal 600.000 euro per jaar voor de hele regio. Als je dat inzet voor projecten in de gemeenten, dan is impact kleiner, ook op de gemeentelijke CO2 footprint, dan samen groene stroom inkopen. Door dit bedrag in te zetten voor de aanbesteding groene energie, zorg je voor een verandering, dat uiteindelijk een hoger rendement gaat opleveren.

Consequentie
Als we groene stroom uit Nederland en de regio inkopen (en dus certificaten krijgen) dan betekent dat automatisch dat we niet voor de volgende twee opties kiezen:
- inkopen van stroom zoals we dat afgelopen jaren hebben gedaan, namelijk: grijze stroom inkopen, die gemeenten – naar eigen keuze - achteraf wel of niet vergroenen door het kopen van certificaten.
- inkopen van grijze stroom in en het geld, dat we besparen, inzetten voor duurzaamheidsprojecten in de eigen gemeenten.

Risico
Op het moment dat alle gemeenten en nog meer andere partijen groene stroom uit Nederland vragen, dan kan het zijn dat de vraag hoger is dan het aanbod. Dat is nu nog niet aan de orde. We verwachten ook niet dat dit per januari 2018 het geval zal zijn.
Omdat wij nu al om groene Nederlandse stroom vragen, houden leveranciers hier rekening mee en zullen zij een deel groene Nederlandse stroom voor ons reserveren. Als ze dat niet doen, dan komen zij immers hun aanbod en dus de contractafspraken niet na. Dat risico willen zij niet lopen.

Gas
Dit alles geldt ook voor groen gas. Groen gas uit Nederland is echter wel duurder omdat het product schaars is. Willen we kunnen zeggen dat al ons energie groen en uit Nederland is, dan moeten we bereid zijn de hoge prijs ervoor te betalen. Alternatieven zijn:
a. groen gas uit Europa of elders uit de wereld.
b. grijs gas inkopen en (vooraf/gelijktijdig) vergroenen met CO2 certificaten met het Gold Standard. (Dat is hoe we het afgelopen jaren ook hebben gedaan, al vergroenden we het toen achteraf.)
c. grijs gas (aardgas). We kunnen dan niet communiceren dat we groene energie inkopen! Alleen groene stroom.

Tot slot
Ons doel is niet het inkopen van certificaten. We willen groene, duurzame energie inkopen. Bij voorkeur uit de regio en anders uit Nederland. Aan certificaten ontkomen we echter niet. Die krijgen we er hoe dan ook bij. Ook als onze stroom straks voor de volle 100% uit onze regio en uit additionele bronnen komt.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Uitgangspunt 10. Voor stroom: Voor het deel dat we niet duurzaam, regionaal en additioneel opwekken, kopen groene Nederlandse stroom in (en krijgen daarbij hoe dan ook certificaten). We overschrijden daarbij niet het afgesproken prijsplafond. Dit zijn eisen vooraf bij de aanbesteding.

Uitgangspunt 11. Voor gas beslist iedere gemeente zelf of er achteraf al dan niet wordt vergroend met certificaten.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

6. Kosten duurzame energie

A. Kosten duurzame elektriciteit

We willen als regio Arnhem-Nijmegen groene, duurzaam opgewekte energie inkopen die bij voorkeur wordt opgewekt in de regio en bij voorkeur ook wordt geproduceerd uit nieuwe, additionele duurzame installaties. Door bij de aanbesteding van energie voorwaarden te stellen aan de energieleverancier verwachten we dat we duurzame opwekking van additionele duurzame energie in de regio kunnen bevorderen. Maar wat betekenen deze extra voorwaarden voor de kosten van de elektriciteit ?

Huidige kosten van elektriciteit
De gemeenten uit de regio Arnhem-Nijmegen betalen in 2016 ongeveer € 8,7 miljoen euro per jaar (exclusief BTW) aan elektriciteitskosten voor een totaalverbruik van 91,9 GWh. In deze schatting zijn alle kosten, ofwel de kosten van transport, meterdiensten, energiebelasting en de leverancierskosten meegenomen. De verdeling van de kosten per Gemeente is in de bijlage weergegeven.

Beïnvloedbare kosten
In onderstaande staafdiagrammen is te zien dat de energiekosten voor een groot deel bepaald worden door tarieven waar gemeenten door een aanbesteding van energie geen invloed op hebben. Dit zijn de transport- en meterdienstenkosten, energiebelasting en de BTW. Het deel van de kosten dat wel door de aanbesteding van energie kan worden beïnvloed is het leveranciers deel van € 4,26 miljoen euro per jaar (oranje deel van de linker staaf) ofwel 48% van de totale kosten exclusief BTW.

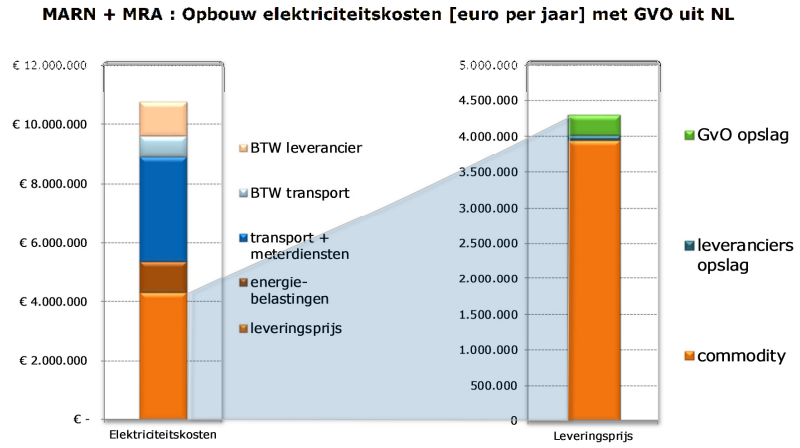

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Opsplitsing beïnvloedbare kosten
De energiekosten die door de aanbesteding worden beïnvloed kunnen weer opgesplitst worden in de kosten voor de elektriciteit (commodity), de extra kosten voor duurzame elektriciteit (GVO opslag) en de kosten die de leverancier vraagt voor het organiseren van de energielevering (leveranciers opslag). Dit is aangegeven in het rechterstaafdiagram.

-GVO opslag(3,1%)
De GVO opslag is een vergoeding die betaald wordt voor de duurzame eigenschap van de elektriciteit. Door aanschaf van een GVO (Garantie Van Oorsprong) wordt de elektriciteitsproductie van een duurzame bron toegewezen aan de eigenaar. Voor de productie van elektriciteit van een Windmolen in Nederland wordt in de markt een prijs van € 3,00/MWh (incl BTW) gevraagd wat betekent dat de duurzame kosten **3*,1 % van de totale kosten*** bedragen.

-Leveranciersopslag(1%)
De leveranciersopslag is een vergoeding die de leverancier vraagt voor het organiseren van de energielevering. Contractafspraken over de service (facturering, contactmomenten, volumebandbreedte), over de wijze van prijsvorming (in een keer inkopen of in delen) zijn bepalend voor deze kostencomponent. Deze kosten zijn variabel maar zullen rond de ***1% van de totale kosten*** liggen.

-Commodity(44%)
Commodity is de naam die in de energiehandelsmarkt wordt gegeven voor het "kale" product elektriciteit. Dit is een handelsmarkt waarvan de prijzen fluctueren op grond van wereldwijde ontwikkelingen. Op basis van de prijzen in 2016 betekent dit dat de kosten voor commodity rond ***44% van de totale kosten*** bedragen.

Effect van duurzame opgewekte energie op de beïnvloedbare kosten
Doordat er bijzondere eisen worden gesteld aan de duurzaam additionele regionaal opgewekte energie die wordt geleverd zal de markt daar een (extra)vergoeding voor vragen. Deze vergoeding resulteert in een verhoging van de GVO opslag. In de marktconsultatie is leveranciers gevraagd naar deze verhoging. Leveranciers verwachten dat een prijs van € 7,50/MWh (ex BTW) gevraagd wordt (verhoging dus €4,50/MWh) wat betekent dat de additionele regionale duurzame kosten **7 *,4% van de totale kosten*** bedragen (een verhoging van 3,1% naar 7,4% ofwel een meerprijs voor regionale additionaliteit van +4,3%).

Deze verhoging van de GVO opslag heeft niets te maken met de werkelijke investeringen in duurzame opwekcapaciteit. Deze miljoeneninvesteringen worden namelijk door subsidies (SDE+) mogelijk gemaakt en daarbij spelen de GVO opslagen geen rol van betekenis.

Effect van de energiemarkt op de beïnvloedbare kosten
De handelsmarkt voor energie zorgt ervoor dat de prijzen voor commodity fluctueren op grond van wereldwijde ontwikkelingen. Deze fluctuaties waren de afgelopen jaren van de grootte orde 50% per jaar. Een schatting voor de verhoging of verlaging van de energiekosten veroorzaakt door fluctuaties van de energiemarkt bedraagt ***+15 % tot -10% van de totale kosten***. Dit effect is 3 keer zo groot als de verwachte meerprijs voor additionele duurzame regionale energie (+4,3%).

Wat zijn we bereid te betalen voor regionaal additionele energie?
Op basis van het huidige gebruik is een inschatting gemaakt van de meerkosten (€ 688.924,- ex BTW) per jaar voor de totale regio. Dit is dan ook het maximale bedrag dat een gemeente extra kwijt is. In de eerste jaren zullen de meerkosten een deel van dit maximale bedrag zijn omdat alleen de meerprijs geldt voor dat aandeel dat daadwerkelijk regionaal additioneel wordt opgewekt. In de praktijk ligt dit bedrag dus de eerste 5 jaar veel lager omdat dan nog lang niet alle opwekking is gerealiseerd. Wel moeten gemeenten er voor zorgen dat ze dit bedrag op de begroting vanaf 2018 hebben gereserveerd.

Uitgangspunt 12. Deelnemende gemeenten aan de aanbesteding zijn bereid een maximaal bedrag (€ 688.924,- ex. BTW voor de totale regio) jaarlijks te besteden aan duurzame regionaal additioneel opgewekte elektriciteit. Dit is tevens het maximum zodat gemeenten vooraf weten wat de maximale meerkosten zijn. De bedragen per Gemeente staan in de navolgende bijlage. De percentuele verdeling in de bijdrage komt tot stand op basis van het jaarlijks werkelijke verbruik per gemeente.

Uitgangspunt 13. Zolang de elektriciteit (nog) niet regionaal additioneel opgewekt wordt zijn dus de meerkosten uit beslispunt 12 niet van toepassing. In dat geval is de eis dat er Nederlandse duurzaam opgewekte elektriciteit (met GVO's) wordt geleverd en gemeenten zijn bereid daarvoor de kosten van € 275.570,- ex. BTW voor de totale regio te betalen.

SCHATTING ELEKTRCITEITSKOSTEN PER GEMEENTE VOOR DUURZAAMHEIDSSCENARIO'S

TOTAAL MARN + MRA 91,9 [GWh /jaar]

		SCHATTING 2016	BASIS 2016 NL GVO	scenario 100% "AR"
	Aandeel elektrische energie per gemeente	**KOSTEN leverancier, netbeheer en energiebelasting**	**Duurzame energie:Opslag per MWh**	**Additionele Regionale energie: Opslag per MWh**
			€ 3,00	€ 7,50
		Totale kosten [E]	duurzaamheids-kosten	duurzaamheids-kosten
		[euro/jr, ex btw]	Beslispunt 2	Beslispunt 1
		€ 8.863.636		
			[euro/jr, ex btw]	[euro/jr, ex btw]
	[obv cijfers 2015/2016]	Schatting	Schatting	Schatting
	Aandeel kWh	Totale kosten [E]	Totale extra opslag	Totale extra opslag
TOTAAL MARN + MRA	**100%**	**€ 8.864.210**	**€ 275.570**	**€ 688.924**
Beuningen	2,3%	€ 207.760	€ 6.459	€ 16.147
Druten	2,0%	€ 177.299	€ 5.512	€ 13.780
Heumen	1,0%	€ 89.896	€ 2.795	€ 6.987
Berg en Dal	3,4%	€ 304.257	€ 9.459	€ 23.647
Nijmegen	33,1%	€ 2.934.546	€ 91.229	€ 228.072
Mook en Middelaar				
Wijchen	3,9%	€ 348.527	€ 10.835	€ 27.087
Arnhem	29,2%	€ 2.586.054	€ 80.395	€ 200.987
Overbetuwe	3,9%	€ 349.482	€ 10.865	€ 27.162
Zevenaar	3,8%	€ 339.040	€ 10.540	€ 26.350
Rijnwaarden	1,1%	€ 98.574	€ 3.064	€ 7.661
Renkum	3,2%	€ 283.536	€ 8.815	€ 22.036
Rozendaal	0,1%	€ 7.957	€ 247	€ 618
Duiven	3,1%	€ 277.710	€ 8.633	€ 21.584
Doesburg	1,1%	€ 94.281	€ 2.931	€ 7.328
Westervoort	0,9%	€ 83.243	€ 2.588	€ 6.470
Lingewaard	3,4%	€ 305.227	€ 9.489	€ 23.722
Rheden	4,3%	€ 376.820	€ 11.715	€ 29.286

NB: De meerprijs is afhankelijk van het geleverde volume (kWh). Zodra er sprake is van een beperkt aandeel regionaal additioneel opgewekte elektriciteit zal alleen voor dat aandeel in de levering de hogere prijs gelden. Voorbeeld: bij levering

aan de totale regio van 90% duurzame elektriciteit en 10% duurzame regionale additionele elektriciteit geldt een meerprijs van 90% maal € 275.570,- plus 10% maal € 688.924,- voor het totaal van het elektriciteitsvolume van 91,9 GWh.

Uitgangspunt 14. Gemeenten reserveren tijdig het maximale bedrag voor regionaal additioneel (zie tabel) op hun begroting. Zie uitgangspunt 21 over nadere consequenties!

B. Gaskosten duurzame energie: hoe zit het?

We willen als regio Arnhem-Nijmegen groene, duurzaam opgewekte energie inkopen die bij voorkeur wordt opgewekt in de regio en bij voorkeur ook wordt geproduceerd uit nieuwe, additionele duurzame installaties. Maar wat betekenen deze voorwaarden voor de kosten van gas ?

Prijs voor duurzaam gas

In tegenstelling tot duurzaam opgewekte elektriciteit is duurzaam geproduceerd gas met een garantie van oorsprong (GVO), ook wel groen gas genoemd, nauwelijks beschikbaar in Nederland. In veel gevallen kiezen afnemers voor aardgas waarbij de CO_2 uitstoot gecompenseerd wordt door middel van CO_2 certificaten.

SCHATTING GASKOSTEN (EX BTW) PER GEMEENTE VOOR DUURZAAMHEIDSSCENARIO'S
Uitgangspunt zijn de kentallen voor de voor Gemeente Nijmegen 2015

TOTAAL MARN + MRA 8,43 [milj m3 /jaar]

	Aandeel gasvolume per gemeente	SCHATTING 2016 KOSTEN leverancier, netbeheer en energiebelasting	CO2 gekompenseerd (certificcaten):Opslag per m3	Additionele Regionale opgewe3kt Gas met GVO's uit NL: Opslag per m3
			€ 0,01	€ 0,10
		Totale kosten [G]	duurzaamheids-kosten	duurzaamheids-kosten
		[euro/jr, ex btw]		
		€ 3.294.731		
	[obv cijfers 2015/2016]	Schatting	[euro/jr, ex btw] Schatting	[euro/jr, ex btw] Schatting
	Aandeel kWh	Totale kosten [E]	Totale extra opslag	Totale extra opslag
TOTAAL MARN + MRA	**100%**	**€ 3.304.187**	**€ 82.422**	**€ 824.215**
Beuningen	1,6%	€ 51.491	€ 1.317	€ 13.175
Druten	2,2%	€ 71.348	€ 1.826	€ 18.255
Heumen	0,5%	€ 16.124	€ 413	€ 4.125
Berg en Dal	5,2%	€ 170.163	€ 4.354	€ 43.538
Nijmegen	29,0%	€ 954.659	€ 24.426	€ 244.262
Mook en Middelaar				
Wijchen	3,5%	€ 113.853	€ 2.913	€ 29.131
Arnhem	30,8%	€ 1.013.444	€ 25.930	€ 259.303
Overbetuwe	4,7%	€ 155.890	€ 3.989	€ 39.887
Zevenaar	5,9%	€ 194.495	€ 4.976	€ 49.764
Rijnwaarden	0,9%	€ 30.346	€ 776	€ 7.764
Renkum	2,8%	€ 93.170	€ 2.384	€ 23.839
Rozendaal	0,2%	€ 7.883	€ 202	€ 2.017
Duiven	1,3%	€ 43.029	€ 1.101	€ 11.009
Doesburg	2,5%	€ 82.873		
Westervoort	0,1%	€ 4.769	€ 122	€ 1.220
Lingewaard	2,5%	€ 83.634	€ 2.140	€ 21.399
Rheden	6,6%	€ 217.017	€ 5.553	€ 55.527

De beperkte beschikbaarheid van groen gas met GVO's uit Nederland is dan ook merkbaar aan de prijs. Voor GVO's groen gas ligt in 2016 de marktprijs rond € 0,10/m3 gas. Ten opzichte van de groothandelprijs (commodity prijs) van rond de € 0,16/m3 aardgas is dat een grote prijsverhoging

(+60%). Voor CO_2 uitstoot gecompenseerd gas worden prijzen van rond de € 0,01/m3 gas gevraagd. Het effect op de gaskosten is per gemeente voor deze twee keuzes aangegeven in navolgende tabel. De beslispunten voor gasinkoop zijn geformuleerd in de toelichting “Aparte percelen Gas/Electra”.

C. Elektriciteitskosten duurzame energie: wat is mogelijk indien ik zelf investeer?

De gemeenten uit de regio Arnhem-Nijmegen betalen in 2016 ongeveer € 8,7 miljoen euro per jaar (exclusief BTW) aan elektriciteitskosten voor een totaalverbruik van 91,9 GWh. In deze schatting zijn alle kosten, ofwel de kosten van transport, meterdiensten, energiebelasting en de leverancierskosten meegenomen. Indien volledig duurzaam opgewekte elektriciteit uit de regio wordt ingekocht is de verwachting dat daarvoor € 688.924,- ex. BTW voor de totale regio jaarlijks als extra kosten betaald moet worden. De vraag is wat er mogelijk is aan duurzame opwekking indien de gemeenten dit jaarlijkse bedrag zelf zouden investeren.
Het rendement van direct investeren in duurzame projecten is puur op financiële middelen veel lager dan het hefboom-effect dat deze duurzame aanbesteding heeft.

Wat kost een installatie die jaarlijks 91,9 GWh duurzaam opwekt?
Op basis van eenvoudige kentallen kan ruwweg ingeschat worden dat voor het opwekken van het totale elektriciteitsverbruik van 91,9 GWh een miljoeneninvestering benodigd is. In bijgaande tabel is te zien wat dit betekent voor een investering in 100% windenergie of in 100% zonne-energie.

Duurzame opwekking 91,9 GWh	**Aantal (benodigd oppervlak)**	**Vermogen [MW]**	**Investering (schatting)**
Windmolens (2,5 MW per stuk)	15 (59 ha)	37	€ 54,5 miljoen
OF			OF
Zonne-energie (260Wp per paneel)	414.000 (180 ha)	108	€ 138 miljoen

Het effect van zelf investeren
Indien de gemeenten besluiten om de jaarlijks verwachte meerkosten aan duurzame elektriciteit van € 688.924,- (ex. BTW) niet aan de leverancier te betalen maar zelf te gebruiken om duurzame opwekinstallaties te financieren zijn er meerdere mogelijkheden. Bij elke mogelijkheid zullen de gemeenten wel de GVO’s opeisen voor eigen gebruik en omdat de marktprijs daarvan € 275.570,- bedraagt zal dit betaald moeten worden en blijft er dus € 413.354,- over voor financiering.

Het jaarlijkse bedrag wordt dan bijvoorbeeld gebruikt voor rentebetalingen + aflossing zodat een lening afgesloten kan worden waarmee geïnvesteerd kan worden in duurzame opwekking. **Met € 413.354,- kan bij een looptijd van 15 jaar dan een (risicovolle) investering van nog geen € 5 miljoen gefinancierd worden. Dit is aanzienlijk minder dan de investering die nodig is om 91,9 GWh op te wekken. Daarentegen weet je zeker dat voor de extra investering van € 413.354 100% van de elektriciteit in de regio wordt opgewekt.** Om maximaal rendement te hebben zouden gemeenten zelf kunnen besluiten het gereserveerde bedrag van € 413.354 dat nog niet wordt uitgekeerd aan regionaal additionele opwekking in duurzame projecten te investeren.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

7. Mogelijkheden / Gronden

Uit de marktconsultatie is gebleken dat partijen bereid zijn te investeren in duurzame energieopwekking in de regio. Zij hebben aangegeven dat dit eenvoudiger wordt wanneer de aanbestedende partij optreedt als partner en ondersteunt bij het verkrijgen van mogelijkheden (o.a. gronden, water) en bijvoorbeeld vergunningen. Die wens is helder in de zin dat er zonder grondposities in de regio geen additionele regionale duurzame energieopwekking met wind- of zonne-energie mogelijk is. Verder kan er zonder omgevingsvergunning geen SDE+ subsidie aangevraagd worden. Voor deze vergunning moeten echter weer leges worden betaald. Naast gronden wordt er ook gesproken over “mogelijkheden”. Hieronder verstaan we o.a. waterkracht, oppervlakte op daken, oppervlakte op water en eventueel ons nu nog niet bekende mogelijkheden.

Dat ‘ondersteuning’ of een vorm van partnerschap van de aanbestedende partij nodig is om het tot een succes te maken is zeker, maar hoever ga je daarin?

A. Gronden en mogelijkheden

Voor elke vorm van energieopwekking in de regio is een locatie (grond of water) nodig. De marktpartij die de aanbesteding wint heeft gronden nodig om onze ambities te kunnen realiseren. Dat hoeven echter niet perse gemeentelijke gronden te zijn. De partij moet ‘de markt op’ om grondposities te verwerven. In hoeverre gaan wij hem daarbij helpen? Hieronder een tweetal uitersten met voor- en nadelen.

1. **We kunnen gronden en andere mogelijkheden vooraf alloceren en in een lijstje aanbieden met de betreffende gemeenten, grondposities en prijzen daarbij.** *Voordeel* hiervan is veel gemak voor de partij die de aanbesteding wint (hij krijgt het op een presenteerblaadje aangeboden). *Nadeel* is dat gemeenten (grondbedrijven niet op deze manier ‘met de billen bloot’ willen als het gaat om grondposities en dat het voor ingewikkelde politieke discussies en onderlinge verrekening-systematieken gaat leiden (staat haaks op: *keep it simple*).
2. **We doen niks en laten het volledig aan de markt over.** De marktpartijen zullen de betreffende gemeenten gaan bevragen over grondposities en andere mogelijkheden en met hen in onderhandeling gaan over prijzen. Dit kan zonder enkele vorm van regulering leiden tot een prijsopdrijvende werking en tot een kleinere kans dat de aanbesteding slaagt binnen de gestelde termijn.

Een **tussenvorm** is die waarbij we de markt wel de markt laten en de marktpartijen zelf op zoek laten gaan naar gronden en andere mogelijkheden, al dan niet privaat of publiek. Hierbij zijn de verschillende gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor het wel of niet aanbieden van gronden of andere mogelijkheden en de condities waaronder zij dit doen. Daarbij geven we wel een aantal uitgangspunten mee:

1. Deelnemende gemeenten moeten erop voorbereid zijn dat ze een vraag van marktpartij(en) kunnen verwachten m.b.t. gronden en andere mogelijkheden. M.a.w. voordat de aanbesteding start, hierover met hun grondbedrijf hebben nagedacht en positie bepaald.
2. Deelnemende gemeenten spreken af dat zij een inspanningsverplichting hebben om bij het aanbieden van gronden en andere mogelijkheden voor deze aanbesteding te handelen

vanuit het maatschappelijk belang en niet alleen vanuit het commercieel belang en hun grondbedrijven ook meenemen in deze gedachte.

3. Wanneer een marktpartij gronden van derden wil verkrijgen en de gemeente vraagt om hierin te actief bemiddelen of te verwerven, dan zal de gemeente dat in principe niet doen. Dat is een taak van de marktpartij zelf. De marktpartij mag aan derden wel vermelden dat zij in deze handelt in opdracht van de gemeenten uit de regio Arnhem Nijmegen.
4. Wanneer gemeente graag willen dat lokale energiecoöperaties een rol krijgen in deze aanbesteding kunnen zij deze ook 'koppelen' aan eventuele gronden en andere mogelijkheden die zij aanbieden aan de marktpartij.

B. Omgevingsvergunning

Daar waar het gaat om het verkrijgen van een omgevingsvergunning is wel onze hulp nodig. Zonder omgevingsvergunning kan een partij namelijk geen SDE+ subsidieaanvragen, op basis waarvan de business case moet worden gemaakt. Hieraan zitten echter leges gekoppeld die vooraf betaald moeten worden en mogelijk ook planschadekosten aan derden als er een anterieure overeenkomst is.

Om de marktpartij tegenmoet te komen zou er iets verzonnen moeten worden dat op het moment dat de SDE+ niet wordt toegekend de omgevingsvergunning kan worden 'herroepen' of ingetrokken of dat leges alleen betaald hoeven worden bij realisatie van het project. Dit zou dan collectief geregeld moeten worden. Advies is om hier met een groepje specialisten/juristen naar te kijken.

Actie: De projectgroep faciliteert gemeenten bij het benaderen van andere partijen voor te leveren van mogelijkheden voor energieopwekking (meestal gronden). Te denken valt aan Provincie, Pro Rail, Rijks Water Staat, Natuurorganisaties en particulieren.

Uitgangspunten met betrekking tot de mogelijkheden/gronden:

Uitgangspunt 15. Gemeenten inventariseren (inspanningsverplichting) vóór oktober 2016 mogelijkheden voor de opwekking op hun grondgebied en streven ernaar om inclusief particuliere gronden en lokale initiatieven zoveel mogelijk te leveren. Het ideaal is alle benodigde opwekking binnen de regio.

Uitgangspunt 16. Uitgangspunt is dat de markt zelf moet zoeken om tot 100% te komen en het aanbod van gemeenten en andere partijen daarin meeneemt.

Uitgangspunt 17. Onderhandeling over de prijs (voor grond of andere benodigdheden) is een zaak van iedere partij die iets te bieden heeft. Er wordt vooraf geen bandbreedte t.a.v. de grondprijs afgesproken. Wel wordt benadrukt dat er sprake is van een maatschappelijk doel en het is daarom niet de intentie een commerciële prijs te vragen.

Het kan zo zijn dat het voor een gemeente aantrekkelijk is om gronden aan te bieden. Het is waarschijnlijk zo dat de marktpartij de bussinesscase het makkelijkst rond krijgt met de goedkoopste grond. Daarnaast spelen ook andere lokale omstandigheden een belangrijke rol zoals de afstand tot aansluiting op het netwerk. Omdat alleen met relatief lage grondprijzen een bussiness-case rond is te krijgen, zal het verschil in en effect van grondprijzen uiteindelijk nihil zijn. Het is ook niet de

bedoeling dat gemeenten via deze aanbesteding verlies op afgeboekte gronden proberen goed te maken.

Uitgangspunt 18. Regionale opwek staat centraal, het maakt in principe niet uit in welke gemeente wordt opgewekt. De vergoedingen daarvoor worden dus gemeenschappelijk betaald ongeacht de plek in de regio waar de opwek wordt gerealiseerd.

Uitgangspunten met betrekking tot vergunningen

Uitgangspunt 19. Hoewel leges en plankosten etc. een bron van zorg zijn om business cases rond te krijgen, gaan we er van uit dat dit een bedrijfsrisico is voor de leverancier.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

8. Lokale initiatieven

We willen als regio Arnhem-Nijmegen groene, duurzaam opgewekte energie (elektriciteit) inkopen die bij voorkeur wordt opgewekt in de regio en bij voorkeur ook wordt geproduceerd door nieuwe, additionele duurzame installaties. Door bij de aanbesteding van energie voorwaarden te stellen aan de energieleverancier verwachten we dat we duurzame opwekking van additionele duurzame energie in de regio kunnen bevorderen. Maar wat is de rol van lokale duurzame initiatieven ten opzichte van de rol van een grote partij die de duurzame energie mag leveren?

Leveranciersrol bij levering van elektriciteit
Elke afnemer van elektriciteit uit het openbare net heeft een leverancier nodig die de administratieve zaken rondom de levering voor de afnemer regelt. Dit is zo vastgelegd in de elektriciteitswet. Bij grote volumes moet een leverancier ook kapitaalkrachtig genoeg zijn om de energie van te voren in te kopen op de energiemarkt. Kleine leveranciers zijn niet kapitaalkrachtig genoeg om de 91,5 GWh aan de regio Arnhem-Nijmegen in te kopen en vervolgens te leveren aldus Hellemans.

Lokale initiatieven en de leveranciersrol
Bij veel lokale initiatieven voor duurzame opwekking werken partijen samen met leveranciers omdat de initiatiefnemers zelf de energie niet door kunnen en mogen leveren aan de eindgebruiker. Voorbeeld hiervan is het initiatief Windpark Nijmegen-Betuwe. De energie van deze coöperatie wordt verkocht aan Huismerk Energie die dit vervolgens weer levert aan consumenten en bedrijven. Het is dus gebruikelijk dat leveranciers en lokale initiatieven samenwerken.

Belang van lokale initiatieven voor de leverancier
Lokale duurzame initiatieven voor wind- en zonne-energie krijgen vaak te maken met weerstand vanuit lokale belanghebbenden. Ervaring leert dat het succes van duurzame initiatieven groter wordt indien lokale belanghebbenden in een vroeg stadium betrokken worden bij de ontwikkeling. Ook voor de leverancier van additionele duurzame regionale energie zal dit een belangrijke factor zijn.

Aanbesteding kan lokale initiatieven bevorderen
Bij de aanbesteding van additionele duurzame regionale energie kan als eis of wens worden opgenomen dat lokale initiatieven door de leverancier moeten worden ontwikkeld of ondersteund moeten worden.
Leveranciers zijn ook (deels) afhankelijk van lokale initiatieven. Ze zouden gek zijn als ze niet in contact treden met lokale initiatieven. Bovendien dragen die initiatieven juist bij aan onze doelstelling van regionaal additioneel.

Door de druk te leggen op de partijen met elkaar te gaan samenwerken, leggen we ook een druk op de relatie tussen deze partijen. De lokale initiatieven van onze inwoners zullen niet groot en zwaar genoeg zijn om direct mee te dingen in de aanbesteding. Er is een asymmetrie tussen de lokale initiatieven en de partijen die dat wel kunnen. Lokale initiatieven mogen straks partner worden , maar geen prooi van grote maatschappijen.

Uitgangspunt 20. We stimuleren in de aanbesteding dat partijen gebruik maken van lokale initiatieven. Dit nemen we als “wens” op in de aanbesteding of in een aparte percelen regeling.. Andersom stimuleren we dat lokale initiatieven positie kunnen verwerven in de aanbesteding bij partijen door middel van bonus en boetes.

In de aanbesteding is het juridisch niet toegestaan uitgangspunt 20 als “eis” in de aanbesteding op te nemen. Het is aan iedere gemeente als het haar eigen gronden betreft of bij het verlenen van de noodzakelijke vergunningen te zien hoe zij met lokale initiatieven wil omgaan. Het is niet zo dat per definitie gronden voor deze aanbesteding voor gaan op lokale initiatieven.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

9. Contracttermijn

Aanleiding
Uit de marktconsultatie is gebleken dat partijen meer bereid zijn te investeren in duurzame energieopwekking als de contracttermijn langer is. Dat heeft te maken met het huidige subsidieregime voor duurzame energie, waarbij een SDE+ subsidie voor 15 jaar exploitatie verkregen kan worden.
Vraag is hoe we gehoor kunnen geven aan de oproep van marktpartijen op een manier waarin we toch flexibiliteit houden en zicht op het behalen van onze doelstelling: 100% additioneel regionale duurzaam opgewekte energie.

A) Aanbestedingstermijn
Bij de aanbesteding zouden we onderscheid moeten maken in een periode waarin de marktpartij de duurzame energievoorziening mag realiseren en de exploitatieperiode. Wanneer wij additionele regionale duurzame energieopwekking (ADRE) vragen krijgt een partij maximaal 5 jaar de tijd om dit te realiseren en bij realisatie een verlenging van het contract met 15 jaar.
Voor het geval een partij na 5 jaar bijvoorbeeld wel SDE+ heeft ontvangen maar nog niet geheel klaar is met realisatie van het project (bv bij windturbines) kunnen we eventueel de lopende contractperiode met 1 of 2 jaar verlengen.

Waarom deze constructie? Wanneer een partij geen SDE aanvraagt is er geen business case voor duurzame energie. Dus alleen het deel waarvoor binnen nu en 5 jaar SDE verkregen wordt zal gerealiseerd worden.

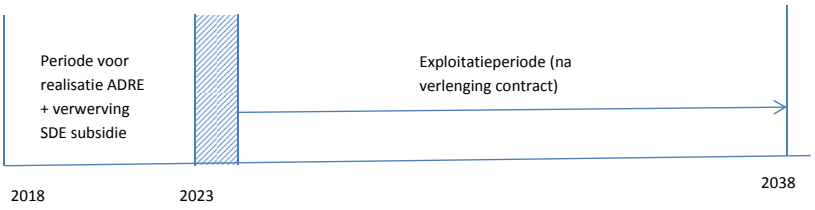

B) Geheel of gedeeltelijk verlengen?
Een afweging die we moeten maken is

1. Of we als een partij na 5 jaar bv. 50% ADRE heeft weten te realiseren, we dan het hele contract met 15 jaar verlengen,
2. Of dat we dat alleen voor het deel ADRE doen. En dan een nieuwe aanbesteding starten voor het perceel wat nog niet ADRE is.
3. We besteden het totaal opnieuw aan onder de voorwaarde dat het deel dat inmiddels in de regio wordt opgewekt wordt overgenomen of meegenomen door de nieuwe leverancier.

Nadeel (bij 1) van het 100% aanbesteden voor 15 of 20 jaar is dat we tussentijds niet meer kunnen inspelen op een sterk in beweging zijnde markt en een partij die na 5 jaar geen 100% ADRE heeft gerealiseerd daarna achterover kan leunen.

Voordeel (bij 2) van deze manier is dat we de markt scherp èn in beweging houden en zo een maximaal deel ADRE zullen weten te bewerkstelligen. Ook kunnen we de systematiek of aanbestedingsperioden veranderen op het moment dat andere financieringsmechanismen dan de huidige SDE hun intrede doen.

Nadeel (bij 2) is dat we om de 5 jaar zullen moeten aanbesteden (maar dat doen we nu ook al) en dat er meerdere percelen met meerdere leveranciers kunnen ontstaan. Dat is praktisch vrijwel onuitvoerbaar.

Voordeel (bij 3) is dat de voordelen van 2 worden meegenomen en er toch slechts sprake is van één leverancier.

Uitgangspunt 21. De aanbesteding aangaan voor vijf jaar, waarbij het gehele contract wordt verlengd met 10 jaar (en een optie voor nog eens 5 jaar), indien er een voldoende percentage (tenminste... % van het deel dat is afgesproken in de aanbesteding) in de regio is gerealiseerd. Bij het opstellen van het bestek wordt dit % smart geformuleerd.

Uitgangspunt 22. We behouden ons het recht voor om indien we het % gerealiseerd in regio te laag vinden, het totaal opnieuw aan te besteden. Dit punt wordt voor de uitvraag nog nader uitgewerkt.

Uitgangspunt 23. We hanteren een bonus/malus systeem om de leverancier te prikkelen om opwekking in de regio te realiseren.

Uitgangspunt 24. Wanneer binnen de contractperiode van 5 jaar een project nog niet geheel gerealiseerd is (en er wel zicht op is) is er de mogelijkheid de lopende contractperiode met 1 of 2 jaar te verlengen.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

10. Aanbestedingsprocedure

De afgelopen periode is veel gesproken over een langdurige opdracht. Daarbij is de bedoeling dat de elektriciteit voor de gemeentelijke panden in de toekomst additioneel regionaal opgewekt wordt. De gemeenten hebben weinig kennis van de energiemarkt. We worden in het aanbestedingsproces bijgestaan door Energieadviesbureau Hellemans, maar we willen tijdens de contractduur een "partner" contracteren met kennis van zaken. Een partner, omdat niet exact helder is wat en hoe we additioneel opgewekte energie kunnen krijgen. We hebben daar een partner met kennis van zaken voor nodig. De gemeenten willen haar rol als Opdrachtgever invullen door hulp te bieden met mogelijkheden en kennis van vergunningenprocedures en communicatie naar belanghebbenden. Samen komen we tot een resultaat wat we voor ogen hebben.

De wetgeving: Aanbestedingswet 2012.
We gaan met 17 gemeenten samen inkopen en we een contract (met optiejaren) voor 15 jaar. De opdrachtwaarde voor energie is voor 2016 10 miljoen euro per jaar. Dat betekent dat met deze bedragen een Europese Aanbesteding verplicht is te volgen.
Er zijn verschillende aanbestedingsprocedure te kiezen: Openbare procedure, Niet Openbare Procedure, Concurrentiegerichte dialoog, Dynamisch aankoopsysteem.

Bij de afweging van de procedure is het belangrijk om te kijken naar:
- Veel of weinig marktpartijen beschikbaar, inzet leverancier
- Complexiteit van de opdracht
- Vertrouwelijkheid
- Contractvorm

Voor deze opdracht zijn er weinig leveranciers, de opdracht is complex en de inzet van leverancier is groot.

Uitgangspunt 25. We gaan een Europese Openbare procedure volgen.

Contractvorm
De volgende stap is een contractvorm en een gunningsmethodiek kiezen. De mogelijke contractvormen zijn een contract, raamcontract of raamovereenkomst. Voor een contract zijn het afnames helder, duidelijk en SMART. Het resultaat is bekend en meetbaar. Voor een raamcontract zijn het minimale afnames bekend en gegarandeerd. Maar het toekomstige afnames niet. Beide contract mogen voor een langere periode worden afgesloten. Hierbij is geen beperking. De contracten voor elektra worden met 1 leverancier afgesproken. Wil je meer leveranciers, dan moet je percelen hanteren.

Voor een raamovereenkomst zijn afnames niet bekend. Er wordt geen enkele garantie gegeven. Een raamovereenkomst mag een maximale looptijd hebben van 4 jaar. Het moet met 1 of meer dan 2 leverancier worden afgesloten. Hierbij is percelen niet nodig.

Uitgangspunt 26. We kiezen voor 1 partner voor elektra.

Uitgangspunt 27. We willen een raamcontract met bandbreedtes voor de flexibiliteit van KWh.

Uitgangspunt 28. We gaan met de leverancier voor elke gemeente een contract aan.

Het onderwerp lokale initiatieven is erg belangrijk. Verwacht wordt dat de leverancier de lokale initiatieven nodig heeft om additionele energie op te wekken. Daar waar het initiatief niet nodig is, willen we als opdrachtgever toch dat de leverancier deze initiatieven gebruikt. Het is belangrijk om dit in de aanbesteding aan te geven. Er zijn verschillende manier om hier invloed op te hebben:

1. Als minimum eis. Echter dit is in conflict met BVP
2. Als gunningscriteria: De leverancier die dit het beste waarborgt, krijgt meeste punten. Te denken valt aan de werkwijze, maar ook of de leverancier al lokale initiatieven heeft opgenomen in zijn programma.
3. Verplichten om met lokale leveranciers te werken en deze als onderaannemer mee te nemen Boete of Bonus. Een boete en/of bonus opleggen om leverancier te dwingen om lokale initiatieven te gebruiken.

Uitgangspunt 29. We kijken binnen het contract waar de mogelijkheden zijn om invloed op de leverancier uit te oefenen. Voornamelijk over het betrekken van lokale partijen.

Gunningsmethodiek

De gunningsmethodiek is de manier waarop je de " offerte" van de leverancier gaat beoordelen en hoe je tot een keuze komt. Binnen de Europese procedures zijn verschillende methodiek mogelijk. Je bent als Opdrachtgever vrij om te kiezen. Een van de methodes is Best Value Procurement. Gevraagd wordt een maximaal kwaliteitsniveau binnen budget. Je bekijkt welke risico's aanvaardbaar zijn, je selecteert een leverancier op zijn aanpak, risico en kansen inschatting en de meeste waarde voor zijn diensten. Maar ook welke leverancier het beste lokale projecten betrekt. Je legt beperkt eisen op.

Uitgangspunt 30. We laten de manier waarop het additionele deel wordt uitgevoerd over aan de Leverancier en vertrouwen erop dat zij de expertise hebben om het uit te voeren. Wij toetsen de resultaten als opdrachtgever. Daarmee kan BVP worden toegepast.

Contractmanagement

Bij het aangaan van een contract is het beheersen en controleren van de afspraken uit het contract belangrijk. Met de keuze van een contractvorm en gunningsmethodiek leg je ook vast hoe je het contract gaat toetsen. In het geval van BVP toets je meer op de haalbaarheid en onderbouwing van de plannen van de leverancier en op het resultaat. Je beoordeeld niet zijn werkwijze, maar de uitgangspunten hiervan. Voor het beheersen van een contract met 17 gemeente is coördinatie van groot belang.

Uitgangspunt 31. We gaan een contractmanagementteam opzetten voor de duur van het contract. Dit bestaat in ieder geval uit de coördinatie door het team met de leverancier met alle gemeenten. Het contractmanagementteam moet hiervoor een mandaat ontvangen.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Uitgangspunt 32. De ambitie, zoals verwoord in de doelstelling is leidend. We willen zo veel als mogelijk bij de werkwijze van de markt aansluiten. Dat betekent dat de marktpartij die het hoogste % duurzaam regionaal, additioneel levert in combinatie met een reële business case, wint.

Uitgangspunt 33. We kiezen voor een openbare aanbesteding, waarbij meerdere partners (afhankelijk van de kwaliteit van hun inschrijving) in de 1e fase kunnen door gaan, waarbij uiteindelijk 1 (hoofd)leverancier overblijft (die zelf afspraken kan maken met andere leveranciers en producenten).

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

11. Doel project, samenwerking en planning

Intentie
Het is de intentie van de gemeenten om gezamenlijk de energie-inkoop aan te besteden. De reden hiervoor is enerzijds dat een grotere aanbesteding waarschijnlijk een gunstiger prijs oplevert. Anderzijds willen al deze gemeenten met deze aanbesteding aan de duurzaamheidsdoelstelling bijdragen en als launching customer optreden voor regionale opwekking van energie. In een brief hebben de gemeenten bevestigd dat ze aan de voorbereidingen van de aanbesteding mee willen doen. Bovendien is van uit de “Groene Kracht” een budget beschikbaar gesteld voor de financiering van het proces.

Uitgangspunt 34. Het project heeft ten doel d.m.v. onze aanbesteding de opwekking van energie in de regio maximaal te stimuleren, dat gebeurt a) door de wijze waarop we de aanbesteding inrichten en b) door zo veel mogelijk gemeenten te laten meedoen. A. is daarbij leidend en d.m.v. goede afstemming en samenwerking proberen we B. te maximaliseren.

Samenwerkingsovereenkomst
Om aan deze samenwerking uitdrukking te geven wordt een samenwerkingsovereenkomst door alle gemeenten die mee doen, getekend. Om er voor te zorgen dat alle partijen de doelstelling en uitgangspunten onderschrijven worden twee go/ no go momenten aan gehouden (goedkeuring van de uitgangspunten en van het programma van eisen). De uitgangspunten en het programma van eisen wordt door de colleges van de verschillende gemeenten vast gesteld. De projectgroep faciliteert de gemeenten door concept-collegevoorstellen aan te bieden. Iedere gemeente beslist zelf of ook een Raadsvoorstel noodzakelijk is. Maar voor we tot de gezamenlijke uitvraag over gaan moet duidelijk zien wie er mee doet. Na ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst is deelname verplicht. Het streven is alle gemeenten aan boord te houden, maar ook als er gemeenten afvallen, gaat de aanbesteding door. Er is geen sprake van een minimum aantal gemeenten.

Om draagvlak te creëren voor deze innovatieve aanbesteding is het van belang dat alle partijen goed geïnformeerd zijn. De projectgroep doet voorstellen t.a.v. uitgangspunten, programma van eisen en wijze van proces van aanbesteden. In het overleg van wethouders en beleidsmedewerkers van de deelnemende gemeenten worden de voorstellen vastgesteld. Vanwege een breed draagvlak zijn, zowel uit de regio Arnhem als de regio Nijmegen 3 gemeenten vertegenwoordigd. Via het “Klimaatberaad” (beleidsmedewerkers), via het wethouders -aanbestedingsoverleg en via een digitale nieuwsbrief of korte memo’s worden de deel nemende gemeenten (wethouders en beleidsmedewerkers) in de loop van het proces inhoudelijk zo goed mogelijk op de hoogte gebracht.

Uitgangspunt 35. De samenwerking tussen de gemeenten die willen deelnemen aan de aanbesteding duurzame energie op de bovenstaande wijze (2 x vaststelling colleges en ondertekende samenwerkingsovereenkomst) vorm te geven.

Uitgangspunt 36**.** De projectgroep spant zich in om de informatieachterstand bij niet aan de projectgroep deelnemende gemeenten en bij bestuurders weg te nemen. Dit gebeurt via Klimaatberaad, wethouders -aanbestedingsoverleg en memo’s.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Planning
Onze wensen /eisen t.a.v. de planning zijn:
- 1 januari 2018 in werking treden nieuw contract (continuering levering)
- Circa een half jaar tijd tussen sluiten contract en start levering energie voor implementatie (inrichten beheer) en Klikken Prijs.

Om te kunnen starten met de voorbereiding van de aanbesteding moet duidelijkheid zijn over de uitgangspunten waarmee gewerkt kan worden om de uitvraag (voorbereiding aanbesteding) te kunnen starten. Het eens worden over deze uitgangspunten is het eerste Go- no go moment. Afgeleid van dit moment is de vertaling van deze uitgangspunten in een collegevoorstel en besluitvorming vaststelling hiervan door de Gemeenten die inderdaad willen meedoen aan deze aanbesteding

Uitgangspunt 37. 1e Go-no go moment is overeenstemming van de uitgangspunten , bekrachtigd door een collegevoorstel.

Het tweede Go/ no go Moment is het vaststellen van de aanbestedingsstukken en het mogen starten van de aanbesteding. Hiermee conformeren de deelnemende gemeenten aan de vertaling van de uitgangspunten naar de uitvraag. Daarmee dus ook aan het resultaat van de aanbesteding mits deze voldoet aan de uitvraag. Dit is ook het moment dat de Samenwerkingsovereenkomst getekend moet zijn.

Uitgangspunt 38. 2e Go-no go moment is het akkoord op de aanbestedingsstukken, inclusief het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst, bekrachtigd door een collegevoorstel.

Het eerste moment valt in mei 2016 (vaststelling van uitgangspunten) en het tweede moment uiterlijk op 1 december 2016 (besluitvorming op aanbestedingstukken inclusief ondertekening samenwerkingsovereenkomst. Dit zijn uiteraard indicatieve datums. Het sterk afwijken (vertragen) heeft invloed op de inkoopvoorbereiding.

In het onderdeel van de planning staat de inkoopvoorbereiding die, zoals eerder vermeld, kan starten als de uitgangspunten duidelijk zijn en pas afgerond kan worden als de samenwerkingsovereenkomst getekend is (Dan is nl. ook duidelijk over welk volume de aanbesteding gaat). De Inkoop voorbereiding is in deze planning ruim voor de zomervakantie gereed. In deze planning start de uitvraag op 1 december . De (indicatieve) planning van dit proces is op basis van een BVP-proces (Openbaar Europees). Ook binnen het aanbestedingsproces kunnen nog extra stappen etc. nodig zijn, waardoor er vertraging kan optreden. Er is onder andere reserve tijd ingeruimd voor een rechtszaak. Er is dus binnen de planning ruimte om tegenvallers op te vangen. Het contract moet ca. 3 maanden voor levering getekend worden zodat implementatie en klikken voldoende tijd heeft.

Nieuwe planning is toegevoegd.
Vertraging kan optreden. Er is dus binnen de planning ruimte om tegenvallers op te vangen.

Contractfase
Er is de wens geuit dat het contract circa een half jaar voor levering getekend moet worden. Dat is in deze huidige (voorlopige planning) ook haalbaar.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Duidelijk mag zijn dat alle risico's op vertragingen in besluitvorming en vertragende factoren rond inkooprisico's deze termijn kan beïnvloeden. Ook de mate waarin wij zelf afspraken waar kunnen maken beïnvloed de planning. (beoordelen aanbiedingen, interviews, presentaties, komen tot def. Uitvoeringsplan). De ruimte die er nu dus is (of lijkt te zijn) in de planning zal zeker nodig zijn om tegenvallers op te vangen.

Uitgangspunt 39. Het project/proces te vervolgen op basis van de uitgangspunten van deze (voorlopige) planning.

Om te kunnen aanbesteden moet er dekking zijn. Hoewel de meerkosten voor 100% Regionaal/additioneel beperkt zijn in verhouding tot de totale kosten (7,4% en pas als alles is gerealiseerd dus zeker niet de eerste 5 jaar) moet dit wel gegarandeerd zijn. Dit betekent dat gemeenten vanaf eind 2018 dit bedrag (of een deel daarvan) gedekt moeten hebben.
Voor sommige gemeenten is het een probleem dat de meerkosten in de meerjarenbegroting moeten opnemen. Deze worden meestal pas in november door de Raad goed gekeurd. Dit betekent dat theoretisch gemeenten in november nog kunnen afhaken omdat de Raad het niet goedkeurt. De uitvraag van de aanbesteding kan dus dan pas in december (na uitvraag mogen er geen wijzigingen meer komen in de deelnemende gemeenten). Dit is te laat. Voorgesteld wordt dat gemeenten een Raadsbesluit laten nemen vooruitlopend op de vaststelling van de begroting. Dit kan op het moment dat goedkeuring voor de aanbesteding (uitvraag)naar de Raad gaat, als onderdeel van het Raadsvoorstel.

Wenselijk uitgangspunt aanbesteding:
Voordat de aanbesteding op de markt wordt gezet moeten een aantal zaken duidelijk zijn, onder andere welke gemeenten meedoen (met een inschatting van de energie behoefte). Deelname moet dan gegarandeerd zijn (samenwerkingsovereenkomst).
Feitelijke begrotingscyclus:
Het tijdpad van de begrotingscyclus (aanleveren van stukken) is als volgt
- (Kadernota: medio april)
- Meerjarenbegroting: mei/juni

Besluitvorming door de raad:
- (Kadernota: medio juni)
- MJB: medio november

Dilemma in tijd:
Garantie: krijgen we medio november 2016, maar is nodig in september 2016.

Om toch alle gemeenten de kans te bieden mee te doen. Spreken we in de samenwerkingsovereenkomst af dat alleen als de Raad de meerjarenbegroting niet goed keurt er nog mogelijk is om niet mee te doen. Tekening samenwerkingsovereenkomst is voor september. Als blijkt dat vrijwel alle gemeenten de financiële garantie al eerder kunnen geven start de uitvraag eerder dan eerste week september. Tijdens de aanbestedingsprocedure mag maximaal 20% van de omvang worden gewijzigd.

Brief aan de raad - Regionale aanbesteding inkoop duurzame energie

Uitgangspunt 40. Gemeenten zorgen er voor dat er tijdig garanties van de Raad zijn ten aanzien van de goedkeuring /dekking van de extra kosten voor duurzaamheid (zie tabel opslagkosten elektra voor additionele regionale energie. Dat betekent uiterlijk 1 december zodat in de eerste week van december de uitvraag kan starten.

Brief aan de raad - Uitvoering motie Vrijwilligersfonds kleine moeite groot plezier

Ingekomen stuk D3 (PA 6 juli 2016)

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
31 mei 2016	MO10/16.0004138	Charlotte Berens
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Uitvoering motie "Vrijwilligersfonds kleine moeite groot plezier"		(024) 3299199

Geachte leden van de Raad,

Met deze brief willen wij uw Raad informeren over de wijze waarop wij uitvoering geven aan uw motie van 11-11-2015: “Vrijwilligersfonds kleine moeite groot plezier”. In deze motie roept u ons college op een Vrijwilligersfonds in te richten voor vrijwilligersinitiatieven met geen of een beperkt budget en hen hiermee de ruimte te bieden om hun vrijwilligers te motiveren, te binden, te waarderen en nieuwe vrijwilligers te werven middels relatief kleine budgetten (maximaal €500 per aanvraag).

Het fonds wordt per 1 juli 2016 laagdrempelig ingericht met weinig kaders zodat het voor vrijwilligersinitiatieven makkelijk is het fonds aan te spreken. Het fonds kan aangesproken worden voor scholing van de vrijwilligers, het aanvragen van een verklaring omtrent gedrag (VOG) voor organisaties die geen gebruik kunnen maken van de gratis regeling VOG of als ondersteuning bij diverse vormen van waardering. We dekken het Vrijwilligersfonds uit het programma Zorg en Welzijn. De uitvoeringsnotitie Vrijwilligerswerkbeleid is vastgesteld voor de periode 2016-2018. In 2018 zullen we het fonds tegelijkertijd met het beleid evalueren. Voortzetting van het fonds zal meegenomen worden in de nieuwe notitie vrijwilligerswerkbeleid.

Hoogachtend,

college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,

drs. H.M.F. Bruls

De Gemeentesecretaris,

mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en . . .

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Ingekomen stuk D4 (PA 6 juli 2016)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
31 mei 2016	MO10/16.0005242	Leonie Braks
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en Jeugdhulp 2015	--	(024) 3292480

Geachte leden van de Raad,

Met deze brief informeren wij u over de bijgestelde Jaarrapportage 2015 Wmo, Jeugdhulp, Beschermd wonen regio Nijmegen van het Regionaal Ondersteuningsbureau (ROB). U heeft onlangs deze Jaarrapportage ontvangen, maar deze bevatte nog niet de financiële eindafrekening en subsidievaststelling over 2015. Hierbij sturen wij u de definitieve jaarrapportage 2015 inclusief eindafrekening en subsidievaststelling.

Jeugdhulp en Wmo
Tijdens de voorbereiding op de decentralisatie hebben de regiogemeenten voor Jeugdhulp het Regionaal Transitie Arrangement (RTA) afgesproken met het Rijk. Hierin zijn budgetgaranties afgesproken. Deze zijn bedoeld om een zachte landing mogelijk te maken voor de cliënten die Jeugdhulp hadden op 1 januari 2015 (zorgcontinuïteit). De budgetten zijn gebaseerd op het RTA. De realisatie van de Jeugdhulp laat een diffuus beeld zien. Op de lichte vormen van zorg (blok B), met name begeleiding en behandeling, is er sprake van een onderbesteding. De oorzaak ligt grotendeels in de trage opstart na 1 januari. In het derde en vierde kwartaal is de zorginzet weer ‘op peil’ en is er dus een einde gekomen aan de trage start. Op de jeugdhulp met verblijf (blok C) is sprake van een overbesteding. In deze vormen van zorg zitten jeugdigen doorgaans lang en zijn dus minder flexibel om de forse bezuiniging te kunnen opvangen.

Nijmegen komt in bijgevoegde Jaarrapportage van het ROB per saldo uit op een beperkt tekort van bijna € 4 ton voor de individuele Jeugdhulpvoorzieningen (blok B en C, zie de tabel voor Nijmegen op p. 67 van de Jaarrapportage van het ROB). Het overschot op de nieuwe ambulante Wmo (begeleiding en dagbesteding, blok B) is per saldo € 1,5 ton (zie tabel voor Nijmegen op p. 33).

Afrekening Combinatie
Voor blok B is een contract gesloten met de Combinatie, het samenwerkingsverband van (in 2015) 18 zorgaanbieders. De Combinatie heeft hiervoor een voorschot ontvangen van € 29,6 miljoen regionaal. De zorg en ondersteuning die de Combinatie heeft geleverd in 2015 heeft zij

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

verantwoord aan de regiogemeenten en kwam uit op € 23,3 miljoen. In totaal dus een onderproductie van € 6,3 miljoen.

Het RTA is als volgt toegepast: als de productie van een zorgaanbieder in 2015 voor de regio lager was dan de RTA-garantie, is het budget van het RTA toegepast. Dit betreft regionaal een bedrag van € 2,2 miljoen. De € 6,3 miljoen onderproductie van de Combinatie daalt hierdoor naar € 4,1 miljoen.

Daarnaast is met de Combinatie een productie-bandbreedte van 10% afgesproken: als de productie binnen de 90% en 110% van de afgesproken productie (nulmeting) ligt, kunnen ze het ontvangen voorschot behouden en vindt er geen verrekening (terugvordering of nabetaling) plaats. Buiten deze marges is vastgelegd dat er een gesprek volgt dat kan leiden tot aanpassing van het reeds versterkte budget. Omdat het bedrag binnen de bandbreedte (€ 1,6 miljoen) niet wordt meegerekend, leidt ook dit tot een lager bedrag aan terugvordering: van € 4,1 naar € 2,5 miljoen.

Beschermd Wonen
Voor beschermd wonen GGZ (Wmo) gaat centrumgemeente Nijmegen over 2015 € 1,2 miljoen terugvorderen, daar waar minder zorg geleverd is dan ingekocht en bevoorschot. Dit bedrag is nog onder voorbehoud van beperkte aanpassingen die administratief worden verwerkt: nog niet alle controleverklaringen zijn ontvangen en nog niet alle controlewerkzaamheden zijn afgerond.

Jaarrapportage Wmo & Jeugdhulp en Stadsrekening
Alle afrekeningen zijn verwerkt in bijgevoegde Jaarrapportage 2015 Wmo, jeugdhulp, beschermd wonen regio Nijmegen. In de jaarcijfers volgens de stadsrekening 2015 van de gemeente Nijmegen hebben wij deze financiële effecten niet volledig kunnen meenemen. Dat komt doordat ten tijde van het vrijgeven van deze cijfers de controle op de verantwoordingen en de onderhandelingen met de zorgpartijen niet waren afgerond. Ook nu nog kunnen er zich wijzigingen in de cijfers voordoen. De afrekeningen bij beschermd wonen GGZ zijn nog niet definitief en we hebben nog geen definitieve verantwoording van de SvB over de PGB-uitnutting 2015.

We hebben bij de jaarcijfers in de stadsrekening 2015 een inschatting gemaakt van de geleverde zorg in 2015 en we hebben in de stadsrekening 2015 middelen gereserveerd voor de afrekeningen die nog moeten plaatsvinden. Hiermee kunnen we de financiële effecten van dit voorstel uit het programma Zorg & Welzijn dekken. Wij informeren uw Raad over eventuele nagekomen afwijkingen. Zodra de jaarcijfers (beschermd wonen en PGB) definitief zijn zullen we uw Raad informeren over de verschillen tussen deze cijfers en de stadsrekening 2015.

Wijzigingen definitieve versie Jaarrapportage 2015 regio Nijmegen
De Jaarrapportage 2015 Wmo, Jeugdhulp, Beschermd wonen regio Nijmegen is gewijzigd ten opzichte van de vorige versie. De jaarrapportage 2015 die wij op 17 mei 2015 hebben vastgesteld verschilt op de volgende punten met de definitieve Jaarrapportage:

- Bij de Wmo is paragraaf 1.2.5 over de eigen bijdrage en CAK aangepast op basis van actuele informatie over de oorzaak van het verschil tussen begroting en daadwerkelijke realisatie van de eigen bijdrage. Er is gekozen voor een andere presentatiewijze en er zijn enkele bedragen aangepast doordat er aanvullende gegevens zijn aangeleverd door aanbieders.

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

- De 10% afspraak met de Combinatie is berekend op basis van de verstrekte voorschotten, in de vorige versie was dit berekend op basis van de productieafspraken (nulmeting). Dit heeft effect op verdeling van de onder-/overbesteding van de Combinatie over de regiogemeenten. Hierdoor wijzigen de tabellen op pagina 11, 33, 44, 54 en 66.
- Enkele subsidiebedragen in blok C zijn aangepast vanwege nieuwe informatie. Dit heeft effect op de bedragen in de tabellen op pagina 50, 54, 66, 70.

In de laatste vergadering vóór de zomer komt de Stadsrekening terug ter besluitvorming met de formele accountantsverklaring. Dan zullen wij uw Raad informeren over het schattingsverschil. Het voornemen van ons College is om het schattingsverschil niet meer te verwerken in de stadsrekening 2015. We gaan er dan wel vanuit dat het verschil binnen de goedkeuringstolerantie van de accountant valt. Dat wil zeggen dat het schattingsverschil zodanig van omvang is dat het geen consequenties heeft voor de strekking van de accountantsverklaring. Wij willen dit verwerken in het boekjaar 2016 en direct verrekenen in de bestemde reserves Wmo-Jeugd en Wmo beschermd wonen.

Voor verdere toelichting verwijzen wij u naar bijgevoegde Jaarrapportage.

Met vriendelijke groet,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Bijlagen: 1

Regionaal Ondersteuningsbureau

Jaarrapportage 2015 Wmo Jeugdhulp Beschermd wonen

Regio Nijmegen

Managementrapportage team
26-5-2016

Brief aan de raad - Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en . . .

Inhoud

Inleiding....3

1. Regionaal beeld Wmo....10

1.1 Inleiding 10

1.2 Zorginzet in relatie tot budget....10

1.2.1 Blok B De Combinatie....12

1.2.2 Blok B Kleine Aanbieders....14

1.2.3 Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders....15

1.2.4 Begeleiding/dagbesteding ZG - landelijk raamcontract....15

1.2.5 Eigen Bijdrage....16

1.2.6 Pgb....17

1.3 Wmo cijfers per gemeente....18

1.3.1 Berg en Dal....18

1.3.2 Beuningen....21

1.3.3 Druten....24

1.3.4 Heumen....27

1.3.5 Mook en Middelaar....30

1.3.6 Nijmegen....33

1.3.7 Wijchen....36

2. Regionaal beeld Jeugdhulp....39

2.1 Inleiding 39

2.2 Zorginzet in relatie tot het budget....43

2.2.1 Blok B Combinatie....43

2.2.2 Blok B Kleine Aanbieders....44

2.2.3 Blok C1 Zorg met verblijf....46

2.2.4 C2 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering....48

2.2.5 Landelijk transitie arrangement (LTA)....50

2.2.6 Persoonsgebonden budgetten (pgb)....51

2.2.7 Ingezette (verbeter)acties Jeugd in 2015....52

2.2.8 Conclusies....54

2.3 Jeugdhulp cijfers per gemeente....56

2.3.1 Berg en Dal....56

2.3.2 Beuningen....58

2.3.3 Druten....60

2.3.4 Heumen....62

2.3.5 Mook en Middelaar....64

2.3.6 Nijmegen 66
2.3.7 Wijchen 68
2.4 Verevening Blok C 70
3. Regionaal beeld Beschermd wonen 71
3.1 Inleiding 71
3.2 Meldingen, wachtlijsten en uitstroom 72
3.2.2 Wachtlijst 74
3.2.3 Uitstroom 75
3.3 Contracten Beschermd wonen 2015 75
3.3.2 Financieel beeld: gecontracteerde zorg in relatie tot gerealiseerde zorg 76
3.3.3 Pgb-Beschermd wonen 78
3.3.4 Eigen bijdragen 78
3.4 Conclusies 79

Brief aan de raad - Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en . . .

Inleiding

Kernboodschap

2015 was het eerste jaar van de decentralisaties van de voormalige AWBZ en de Jeugdhulp, de transitie in het sociale domein. Vanaf 1 januari zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning aan inwoners op het gebied van Wmo, Jeugdhulp en beschermd wonen. Tot dan toe lag deze verantwoordelijkheid bij de provincie, het zorgkantoor of het Rijk. Doel van de transitie is om de zorg en ondersteuning dichter bij de inwoners te regelen waardoor deze lichter, integraler en korter kan worden geleverd. Mensen worden op deze manier beter geholpen en de zorg wordt efficiënter en goedkoper. Dat is ook noodzakelijk om de forse bezuinigingen van het Rijk op te vangen.

Het afgelopen jaar, 2015, was in vele opzichten een bijzonder jaar. Om de zorg te kunnen bieden werden in 2014 contracten gesloten met aanbieders; gezamenlijk als Combinatie, de 170 'Kleine Aanbieders' en de partijen die jeugdhulp met verblijf, jeugdbescherming en beschermd wonen volwassenen leveren. Er werden in alle gemeenten Sociale Wijkteams in diverse verschijningsvormen ingericht, die de toeleiding naar zorg en ondersteuning moesten vormgeven. Toegang Beschermd Wonen bij de GGD is de onderzoeken voor beschermd wonen gaan doen, administratieve backoffices bij gemeenten en aanbieders moesten aan de slag met het nieuwe stelsel en alle onduidelijkheid die daarbij hoort. Uitdagingen waren het inregelen van de (ICT)-systemen, een nieuwe manier van financiering, het opstellen en uitrollen van administratieve en financiële werkprocessen en protocollen, informatie-uitwisseling, het converteren van oude productcodes naar nieuwe bouwstenen en het daarmee leren werken.
Daarnaast zat er veel tijd en energie in het leren kennen van elkaar, met aandacht voor de verschillende rollen en verantwoordelijkheden van elke partij en de manier van werken die daarbij hoort.

Met al die veranderingen was de belangrijkste opdracht voor 2015 de zorgcontinuïteit aan de inwoners te garanderen en te waarborgen dat aanbieders de zorg en ondersteuning ook konden (blijven) bieden. We denken dat de regio daarin geslaagd is. Het feit dat er heel weinig klachten zijn binnen gekomen onderstreept dit. Maar we zijn er nog lang niet!

We hebben samen met onze partners, de zorgaanbieders en toeleiders (wijkteams, maar ook artsen en andere verwijzers), nog een weg te gaan. Op basis van de resultaten in 2015 kunnen we nog weinig stevige conclusies trekken.

Deze jaarrapportage laat zien dat er sprake is van een onderbesteding op de Wmo en beschermd wonen, ofwel dat er geld overblijft ondanks de bezuiniging. Dit beeld is landelijk zichtbaar en heeft de laatste weken veel media aandacht gekregen. Dit beeld is lastig te duiden en we zijn voorzichtig om hier conclusies aan te verbinden. Zo blijft er op persoonsgebonden budgetten (pgb's) veel geld over terwijl de inkomsten uit de Eigen Bijdrage juist weer achter blijven.

De regio is in 2015 binnen het budget voor jeugdhulp gebleven, ondanks de bezuinigingen. Tijdens de voorbereiding op de decentralisatie hebben de regiogemeenten een *Regionaal Transitie Arrangement (RTA)* afgesproken met het Rijk. Hierin zijn budgetgaranties afgesproken. Deze zijn

bedoeld om een 'zachte landing' mogelijk te maken voor de cliënten die op 1 januari 2015 in zorg waren (zorgcontinuïteit). De budgetten zijn hierop gebaseerd. De realisatie van de jeugdhulp laat een diffuus beeld zien. Op de lichte vormen van zorg, met name begeleiding en behandeling, is er sprake van een onderbesteding. De oorzaak ligt grotendeels in de trage opstart na 1 januari. Op de jeugdhulp met verblijf is er sprake van een overbesteding. In deze vormen van zorg zitten jeugdigen doorgaans lang en zijn dus minder flexibel om de forse bezuiniging te kunnen opvangen. Desondanks heeft de regio toch per saldo bezuinigd op jeugdhulp met verblijf. De inzet van pgb's blijft ver achter op budget en de inzet van de landelijk gecontracteerde specialistische jeugdhulp laat een kleine overbesteding zien. Kortom, er wordt volop ingezet op het bieden van passende hulp voor jeugdigen, zo veel mogelijk in een gezinscontext, en het tijdig inzetten van de hulp. In het derde en vierde kwartaal van 2015 is de zorginzet weer 'op peil' en is er dus een einde gekomen aan de trage start. Dit werkt door op de zorginzet en daarmee de budgetten voor 2016.

Voor de komende jaren blijft het de uitdaging om kwalitatief verantwoorde zorg en ondersteuning binnen de beschikbare budgetten te bieden.

In deze jaarrapportage rapporteert het Regionaal Ondersteuningsbureau (ROB) Regio Nijmegen[1] over de productiegegevens van 2015. Er wordt in de hoofstukken één en twee gerapporteerd over de contracten die de 7 gemeenten in de regio Nijmegen (percelen) hebben afgesloten voor Wmo en Jeugdhulp. Daarnaast wordt er in hoofdstuk drie gerapporteerd over beschermd wonen. Gemeente Nijmegen is als centrumgemeente[2] verantwoordelijk voor beschermd wonen GGZ, dat onderdeel uitmaakt van de Wmo.

De regio Nijmegen heeft ervoor gekozen om te werken met een sturingsmodel dat uitgaat van drie kernthema's: betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit (uit de Beleidsnota "Kracht door verbinding" juli 2013). In 2014 is besloten dat het ROB over 2015 rapporteert over het kernthema betaalbaarheid, aangevuld met cliënttevredenheid (als onderdeel van het thema Kwaliteit). Dit laatste gebeurt lokaal: ieder college onderzoekt met de uitvoering van de landelijke Klantervaringsonderzoeken voor Wmo en Jeugdhulp hoe cliënten de kwaliteit van de ondersteuning ervaren. Dit is een verplichting die de Wmo en de Jeugdwet stellen aan de gemeente. De vragen gaan over de toegankelijkheid en kwaliteit van de ondersteuning en of deze bijdraagt aan de zelfredzaamheid en participatie van de cliënt. De uitkomsten van de Klantervaringsonderzoeken worden later dit jaar gepubliceerd. Daarnaast zijn aanbieders wettelijk verplicht de kwaliteit systematisch te bewaken, te beheersen en te verbeteren. Als opdrachtnemer zijn zij verantwoordelijk voor het leveren van kwalitatief goede diensten. Aanbieders beschrijven dit ook in hun jaarverslagen. Het ROB doet steekproeven en voert kwaliteitsgesprekken over alle onderdelen van kwaliteit: cliënttevredenheid, klachten, inspectierapporten, kwalificering personeel, cliëntenparticipatie en medezeggenschap. Na de zomer worden de raden geïnformeerd over de kwaliteit van de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet.

[1] Projectorganisatie van de samenwerkende gemeenten in de regio Nijmegen. De samenwerkende gemeenten regio Nijmegen zijn: Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen en Wijchen.
[2] Gemeente Nijmegen is centrumgemeente voor de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Gennep, Heumen, Lingewaal, Mook en Middelaar, Neder-Betuwe, Neerrijnen, Nijmegen, Tiel, West Maas en Waal en Wijchen

In deze rapportage worden gegevens op regioniveau en op gemeenteniveau gepresenteerd in de volgende blokken (Wmo en Jeugdhulp):

CONTRACTEREN			
LOKAAL	**REGIONAAL**		
BLOK A 1. Inloop ontmoeting 2. Belevingsgerichte dagbesteding ouderen en vervoer	**BLOK B** 1. Ontwikkelingsgerichte dagbesteding, dagbehandeling, kortdurend verblijf en vervoer jeugd; (Specialistische) ontwikkelingsgerichte dagbesteding, kortdurend verblijf en vervoer volwassenen 2. Ambulante trajecten (begeleiding, hulp en behandeling, observatie en diagnostiek) jeugd; Ambulante trajecten (begeleiding) volwassenen	LOKAAL	UITVOEREN
	BLOK C 1. Pleegzorg en (semi)residentiele zorg voor jeugd (zorg met verblijf) 2. Jeugdbescherming en jeugdreclassering	REGIONAAL	
	Beschermd Wonen (centrumgemeente, inclusief regio Rivierenland) 1. Intramuraal verblijf (GGZ-C3 t/m 6, inclusief of exclusief dagbesteding) 2. Extramurale begeleiding (GGZ-C3 t/m 6, inclusief of exclusief dagbesteding) 3. Vervoer 4. Ambulante begeleiding volwassenen	REG.	

Regio Nijmegen heeft met veel bestaande zorgaanbieders contracten gesloten om de bestaande zorg en zorg voor nieuwe instroom te waarborgen. In deze contracten is uitgegaan van een te verwachte zorggebruik in 2015.

Blok A betreft algemene Wmo-voorzieningen die toegankelijk zijn zonder een gesprek en onderzoek door het sociaal (wijk)team, zoals het maatschappelijk werk, welzijns- en inloopvoorzieningen en basisdagbesteding voor ouderen. Deze voorzieningen worden lokaal per gemeente gecontracteerd en vormen dus geen onderdeel van deze jaarrapportage. Deze rapportage gaat dus over de voorzieningen in blok B, C en beschermd wonen.

In 2014 heeft Regio Nijmegen de zorgvormen in blok B gezamenlijk aanbesteed. De zorg is meervoudig onderhands[3] ingekocht bij de Combinatie. De Combinatie is een samenwerkingsverband van 18 zorgaanbieders (Entréa, Iriszorg, Driestroom, Pluryn, ’s Heeren Loo, ProPersona, RIBW Nijmegen en Rivierenland, Unik, ZZG, Kalorama, Sint Jan de Deo, Waalboog, ZMW, Proteion, ZoZijn, Malderburch, TVN en Karakter). De Combinatie heeft over 2015 een budget ontvangen dat gebaseerd was op het te verwachte zorggebruik. In de loop van 2015 is dit budget bijgesteld op basis van een zogenaamde nulmeting.

[3] Aanbestedingsvorm waarbij een selectie van aanbieders wordt uitgenodigd om een offerte in te dienen.

Daarnaast zijn er in blok B regionaal 170 raamovereenkomsten afgesloten met “Kleine Aanbieders” die zijn ingekocht met een openbare aanbesteding[4]. De Kleine Aanbieders factureren hun geleverde zorg. In de rapportage zijn wel budgetten opgenomen per gemeente om inzichtelijk te maken hoeveel geld er gereserveerd was voor de door Kleine Aanbieders geleverde zorg.

Voor de zorgproducten in blok C zijn subsidieovereenkomsten afgesloten. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen C1, pleegzorg en (semi) residentiële zorg en C2, Jeugdbescherming en –reclassering. C1 aanbieders zijn zowel regionaal gecontracteerd als in een bovenregionaal samenwerkingsverband met de zeven Gelderse jeugdhulpregio’s (G7).

Over de overheveling van beschermd wonen is in het voorjaar 2014 pas besloten, veel later dan de jeugdhulp en de AWBZ-begeleiding waardoor de tijd voor de voorbereiding en het inkooptraject voor deze taak zeer beperkt is geweest. De (materiële) verantwoordelijkheid van deze taak is ondergebracht bij centrumgemeenten. Voor de regio Rijk van Nijmegen en Rivierenland is gemeente Nijmegen de centrumgemeente en voert Nijmegen de regie op het beschermd wonen. Het inkooptraject is uitgevoerd door de gemeente Nijmegen, waarbij is afgestemd met de bestuurlijke vertegenwoordiging van de regio (wethouders van de gemeenten Druten, Heumen, Tiel en Culemborg).

Voor de inkoop van beschermd wonen hebben wij voor 2015 afspraken gemaakt met 27 zorgaanbieders van Zorg in Natura (ZIN) waarmee de zorg voor de cliënten in 2015 wordt gecontinueerd. Dit zijn allen zorgaanbieders die reeds mensen uit onze regio in zorg hebben. Met deze aanbieders hebben we budgetplafonds afgesproken. Contractueel houden deze budgetplafonds in dat de zorgaanbieder tot aan het budgetplafond de geleverde zorg betaald krijgt tegen de gecontracteerde tarieven. Het budget per aanbieder is bepaald aan de hand van een gegevensuitvraag bij de zorgaanbieders over de realisatie en prognose van 2014, niet op de beschikbare capaciteit. Het budgetplafond is de basis voor de maandelijkse voorschotbetaling in 2015. Naderhand rekenen we af op basis van de daadwerkelijk geleverde productie tot maximaal het plafondbedrag.

Daarnaast zijn er door de VNG ook afspraken gemaakt met zorgaanbieders in het kader van de functie ZG (Zintuiglijk Gehandicapten, Wmo) en in het kader van het Landelijk Transitie Arrangement Jeugd. Deze instellingen zijn dus niet regionaal gecontracteerd, maar in deze rapportage laten we wel het regionale beeld zien van de uitgaven op deze contracten.

De gegevens in deze jaarrapportage zijn gebaseerd op verschillende bronnen:

- Steekproefsgewijze vergelijking van de productiecijfers met de beschikkingen van de gemeenten;
- Kwartaalgesprekken met alle aanbieders van de Combinatie, een aantal Kleine Aanbieders, beschermd wonen aanbieders en alle C aanbieders[5];
- Verantwoordingsformulieren inclusief de controleverklaringen van de aanbieders;
- CAK gegevens over de eigen bijdragen;
- SVB gegevens over het pgb;
- Regionaal Transitie Arrangement (budgetgaranties jeugdhulp 2015);

[4] Aanbestedingsvorm waarbij iedereen zich kan inschrijven en een offerte kan indienen.
[5] C aanbieders: gesubsidieerde zorgaanbieders in blok C. Er zijn ook zorgaanbieders in blok C die geen subsidie ontvangen, maar PxQ bekostigd worden, dus direct op geleverde productie worden betaald.

- VNG gegevens over het Landelijk Transitie Arrangement voor de Landelijke specialistische jeugdhulp;
- Gemeentelijke gegevens over landelijk raamcontract zintuigelijk gehandicapten.

In deze jaarrapportage zijn we uitgegaan van de cijfers die op dit moment bij de het ROB bekend zijn. We hebben geprobeerd alle verantwoordingen over 2015 die worden aangeleverd door de zorgaanbieders, zo zorgvuldig mogelijk te verwerken. We kunnen echter niet garanderen dat de cijfers 100% correct en volledig zijn. Voor het bepalen van het resultaat van de Combinatie, de vaststelling van de subsidies en de daaraan gekoppelde regionale verrekening geldt dat we deze pas definitief kunnen maken als we alle controleverklaringen van de betreffende instellingen hebben ontvangen.

De verwachting is dat het berichtenverkeer ergens in de zomer van 2016 operationeel zal zijn. Vanaf dat moment zal het berichtenverkeer de bron van de rapportages worden. Dat is ook het moment waarop de financiële informatie uitgebreid wordt met kwaliteitsinformatie. Op dit moment wordt er gewerkt aan het operationeel maken van de kwaliteitsindicatoren.

De belangrijkste bevindingen uit de jaarrapportage van 2015 zijn:

Wmo

- Onderbesteding Combinatie: zowel op blok B1 (dagbesteding, kortdurend verblijf en vervoer) als B2 (ambulante begeleiding) blijft de realisatie in 2015 achter op de vastgestelde productie (nulmeting);
- Overbesteding Kleine Aanbieders: de overbesteding bij deze groep aanbieders wordt grotendeels verklaard omdat ze per 2015 een Zorg In Natura (ZIN) contract met de regio hebben en niet langer op pgb-basis werken. We zien dit ook terug in de onderbesteding bij de pgb's;
- Inkomsten uit de eigen bijdrage blijven achter. Oorzaak wordt met aanbieders en CAK onderzocht;
- Geen conclusies, wél gespreksonderwerpen;
  Cijfermatig is het beeld duidelijk. De inhoudelijke verklaringen die daarbij horen niet; we hebben wel een aantal mogelijke verklaringen en suggesties voor het beeld dat we zien maar dat zijn nog geen harde conclusies. Eerder onderwerpen die nader onderzoek vragen of nader besproken kunnen worden in de perceelgesprekken met de Combinatie.

Jeugdhulp

- Onderbesteding blok B: deze manifesteert zich met name op de behandeling (bij specifieke partijen) en minder op begeleiding en dagbesteding. Uit gesprekken met aanbieders en wijkteams wordt aangegeven dat dit te maken heeft met de transitie, de 'trage' start in de eerste helft van het jaar;
- Onderbesteding pgb's: onder andere vanwege het feit dat er een aantal Kleine Aanbieders nu zorg in natura leveren, waar zij voorheen pgb hulp leverden.
- Begroting en realisatie Kleine Aanbieders ongeveer gelijk; wel een significante overbesteding op dyslexie. Deze was verwacht omdat de aantallen jeugdigen in dyslexie-zorg overeenkomen met de landelijke gemiddelden maar het meegekomen Rijksbudget hiervoor onvoldoende is;
- Overbesteding blok C1; hier is een overbesteding van ongeveer 5%. Qua zorgsoort zien we dit vooral in de Jeugd-LVG bij de gezinshuizen en de driemilieuvoorzieningen. Dit komt door een hoge mate van afhankelijkheid van zorgcontinuïteit. De verblijfsduur van cliënten in de Jeugd-LVG is relatief lang. In de sector J&O zien we geen grote overbesteding. Ook hier geldt dat de trage start begin 2015 heeft gespeeld. Onderbesteding is in Blok C1 vooral aan de orde bij Jeugdzorg Plus, vanwege het woonplaatsbeginsel. Ook in het Beschermd wonen en klinische opnames is sprake van een lichte onderbesteding. Per saldo is er op zorg met verblijf bezuinigd ten opzichte van 2013 en er is een lichte verschuiving waarneembaar naar meer kinderen in een gezinssetting;
- Onderbesteding blok C2; verschuiving tussen Gecertificeerde Instellingen, aanbieders van Jeugdbescherming en Jeugdreclassering heeft in 2015 al beperkt plaatsgevonden. De verwachting is dat dit in de komende jaren verder zichtbaar wordt. Wij zijn gehouden aan de betaling van de zorg die aan de hand van een rechterlijke maatregel, wordt ingezet. Waar mogelijk wordt afgestemd met de betrokken voogden.

Beschermd wonen

- Onderbesteding onverwacht: de realisatie is lager dan het beschikbaar budget. Noch uit de monitoringsgegevens, noch uit de kwartaalgesprekken of uit andere bronnen, hadden wij aanwijzingen dat de realisatie achter zou blijven bij de contractering en begroting. Waar mogelijk sprake is van een structureel effect gaan we in gesprek met de aanbieders. Meestal gaat het dan om aanbieders uit de ouderenzorg die een beperkt aantal overgangscliënten met een GGZ C-indicatie hebben;
- De druk op beschermd wonen lijkt toe te nemen: beleidskeuzes op andere terreinen, zoals de afbouw van klinische behandelplaatsen en verkorting van de behandelduur in de forensische zorg, lijken bij te dragen aan een groter druk op het beschermd wonen GGZ;
- Zorgverzwaring: de cliënten met de lichtere ZZP's stromen uit en daarvoor in de plaats komen mensen die een zwaardere zorgbehoefte hebben. De kosten per persoon of per plaats nemen daardoor toe, bij gelijkblijvend budget;
- Pgb en eigen bijdragen blijven voorlopig nog onzeker: Voor het pgb en de eigen bijdragen hebben we te maken met ingewikkelde processen die via landelijke uitvoeringsorganisaties lopen en die nog niet goed ingeregeld zijn. We kunnen daarom nog geen conclusies verbinden aan de cijfers;
- Budgetdiscussie eiste veel aandacht op: het budget beschermd wonen 2015 is door het Rijk in de loop van het jaar verlaagd. Bij de herverdeling van het budget werden wij ook geconfronteerd met een dreigende verlaging van ons budget voor 2016 e.v. Door intensief onderzoek en lobby om aan te tonen dat deze herziene budgetverdeling niet klopte hebben wij zware bezuinigingen kunnen afwenden. Dit is wel ten koste gegaan van aandacht voor de inhoud en de transformatie;
- Sturen op transformatie: Het budget groeit niet meer mee met het beroep op beschermd wonen. Daardoor is de decentralisatie, die een decentralisatie zonder bezuiniging zou zijn, toch wel degelijk een omslag van groei naar begrenzing. Zonder verandering van de bestaande werkwijze in de hele sector is het niet mogelijk om de verzwaring en de effecten van de afbouw GGZ behandelbedden e.d. op te vangen. Dus ook in het beschermd wonen is een transformatie nodig.

1. Regionaal beeld Wmo

1.1 Inleiding

De Wmo-voorzieningen hebben we in de regio Nijmegen ingedeeld in 'blokken':

- **Blok A** met algemene voorzieningen die toegankelijk zijn zonder een gesprek en onderzoek door het sociaal (wijk)team, zoals het maatschappelijk werk, welzijns- en inloopvoorzieningen en basisdagbesteding voor ouderen. Deze voorzieningen worden lokaal per gemeente gecontracteerd en vormen dus geen onderdeel van deze jaarrapportage.
- **Blok B** met maatwerkvoorzieningen die toegankelijk zijn via de Lokale Toegangspoort; de sociale wijkteams die in diverse vormen in alle gemeenten zijn ingericht. Het gaat enerzijds om ontwikkelingsgerichte dagbesteding, kortdurend verblijf en vervoer (B1) en anderzijds om begeleidingstrajecten (B2) voor mensen die zelfstandig wonen. Deze Wmo-voorzieningen zijn regionaal gecontracteerd. Het ROB doet het contractmanagement voor deze voorzieningen. Voor blok B is zowel een contract gesloten met de Combinatie (samenwerkingsverband van 18 aanbieders[6]) als met zo'n 170 (waarvan ongeveer de helft Wmo-aanbieders) 'kleine' aanbieders die een raamovereenkomst (nul-uren-contract) met de regio hebben. Hierover wordt in deze jaarrapportage gerapporteerd.

Beschermd wonen GGZ valt ook binnen de Wmo. Nijmegen voert dit als centrumgemeente uit voor de regio's Rijk van Nijmegen en Rivierenland. De gegevens hierover nemen we apart in hoofdstuk 4 op. Daarnaast is met de decentralisatie ook de Arbeidsmatige Dagbesteding in de Wmo-budgetten opgenomen. Financieel en inhoudelijk gaat deze rapportage daar echter niet op in. De uitvoering van de Arbeidsmatige Dagbesteding en daarmee ook de verantwoording loopt via het regionale Werkbedrijf Rijk van Nijmegen.

1.2 Zorginzet in relatie tot budget

Onderstaande tabel bevat het regionale budget blok B voor de Combinatie (voorschot) en Kleine Aanbieders (begroting).

Aanbieders	Voorzieningen		Bedrag
Combinatie: Dichterbij (UniK), Driestroom, Pluryn, RIBW, 's Heeren Loo, ZZG, Kalorama, Waalboog, TVN, Sint Jan de Deo, ZoZijn, ZMW, Proteion, Malderburch	B1: ontwikkelingsgerichte dagbesteding, kortdurend verblijf en vervoer en B2: begeleidingstrajecten voor mensen die zelfstandig wonen	Oorspronkelijk Wlz-uitname Definitief 2015	**€ 12.927.000** **€ 114.000** **€ 12.813.000**
Kleine Aanbieders (totaal 170, waarvan zo'n 70 tot 80 voor Wmo)	Idem		**€ 2.862.000**
Totaal			**€ 15.675.000**

Door afrondingsverschillen kunnen de totalen in deze tabel afwijken van het regionale beeld en de cijfers per gemeente.

De budgetafspraak (= het voorschot) met de Combinatie is afgeleid van het macrobudget van het Rijk en in oktober 2014 vastgesteld. In de loop van 2015 is het oorspronkelijke bedrag nog gecorrigeerd met de uitname die het Rijk uit het macrobudget heeft gedaan vanwege de cliënten die de mogelijkheid hadden om te kiezen om via de Wet langdurige zorg (Wlz) hun zorg te ontvangen. Deze Wlz-uitname bedroeg voor de Wmo € 114.000.

[6] Vanaf 2016 nog 17 aanbieders, Sint Jan de Deo is uit de Combinatie gestapt.

We zetten de realisatie in dit rapport af tegen het uitbetaalde voorschot. Dit voorschot is voor de Wmo bepaald op de historische inschatting van de productie 2012. Deze gegevens zijn medio 2014 gegenereerd uit alle bronnen die op dat moment beschikbaar waren.
Als onderdeel van het contract met de Combinatie is daarnaast in de loop van 2015 ook een zogenaamde nulmeting (of startsituatie) afgesproken. De nulmeting is gebaseerd op gegevens die de instellingen zelf hebben aangeleverd. De nulmeting is gebruikt om afspraken te maken over de productie die de Combinatie in 2015 zou moeten leveren. Het betreft een grove inschatting. De nulmeting wijkt af van het budget dat de Combinatie als voorschot heeft ontvangen. Omdat de nulmeting slechts een technisch middel is om tot afrekening met de Combinatie te komen, gebruiken we deze in de rapportage niet om de realisatie-cijfers te verklaren en te duiden.

In onderstaande tabel zijn de financiële cijfers voor de Wmo voor de hele regio voor 2015 opgenomen. Aan het einde van dit hoofdstuk zijn deze cijfers per gemeente opgenomen.

Totaal	**Budget**	**Realisatie**	**Sub tot.**	**Verschil**
Eigen bijdrage	-8.735	-7.106		-1.630
PGB B1 en B2	6.482	4.864		1.618
Kleine aanbieders	2.862	4.872		-2.010
Combinatie B1	3.975	1.712		
Combinatie B2	8.838	6.758		
Combinatie B1 en B2	12.813	8.470	4.343	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		1.281	-1.281	
Onderbesteding Combinatie				3.062
Totaal				**1.040**

*Bedragen * € 1.000*

- € 1,6 miljoen heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 1,6 miljoen heeft betrekking op minder inzet PGB. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 2,0 miljoen heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een verschuiving van pgb's naar ZIN bij de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 3,1 miljoen heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. Er is aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 12,8 miljoen. In 2015 is voor € 8,5 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 4,3 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 1,3 miljoen. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 3,1 miljoen.

1.2.1 Blok B De Combinatie

Onderstaande staafdiagram geeft voor de Wmo de realisatie in 2015 door de Combinatie voor de regio weer. De realisatie (de aantallen zijn omgerekend naar budget) is de roze balk. Deze is afgezet tegen het uitbetaalde voorschot (oranje). Het valt direct op dat de realisatie voor zowel B1 als B2 fors lager uitvalt. Hieronder geven we per product een toelichting op het verschil.

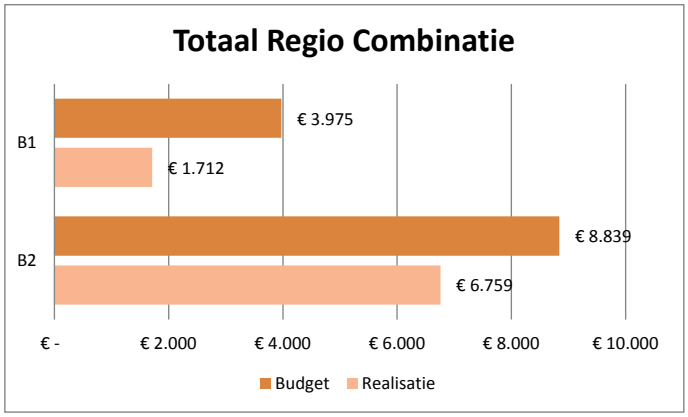

*Bedragen * € 1.000*

Blok B1 Combinatie: dagbesteding

Er is sprake van een onderbesteding bij de dagbesteding. Een klein deel van deze doelgroep betreft ouderen. Een mogelijke verklaring die uit gesprekken met diverse wijkteams naar boven komt is dat er minder wordt doorverwezen naar maatwerkvoorzieningen in blok B en meer wordt ingezet op de algemene voorzieningen die elke gemeente zelf in blok A heeft georganiseerd en gefinancierd. Dit verhaal wordt herkend door de aanbieders van de Combinatie die deze dagbesteding voor ouderen bieden; zij geven aan dat er in 2015 nauwelijks nieuwe instroom was. De geleverde zorg betrof vooral zorgcontinuïteit. Omdat het onderscheid tussen dagbesteding voor ouderen in blok A en in blok B als kunstmatig en niet werkbaar wordt ervaren, is het voornemen om dit per 2017 op te heffen door de dagbesteding voor ouderen volledig bij blok A onder te brengen.
De andere doelgroepen maken het overgrote deel van de dagbesteding uit. Dit betreft met name mensen met een psychiatrische of verstandelijke beperking. Hier is de achterblijvende realisatie lastiger te verklaren, behalve voor het deel van de cliënten dat een beroep op de Wlz kon doen. Dit is een onderwerp voor nader onderzoek en gesprek.

Blok B1 Combinatie: vervoer

Het gerealiseerde vervoer komt voor de Combinatie vrijwel overeen met de verwachting. Er is regionaal een onderbesteding van zo'n 5%. Momenteel loopt er een aanbestedingstraject om al het gemeentelijke vervoer bij een regionale regiecentrale onder te brengen. Onderzocht wordt wat hiervan de mogelijke gevolgen voor het Wmo vervoer zijn en of dat op termijn ook bij deze regiecentrale ondergebracht moet worden.

Blok B1 Combinatie: kortdurend verblijf

Kortdurend verblijf werd in 2015 vrijwel niet ingezet onder de Wmo. De realisatie bedraagt slechts 105 etmalen. We vermoeden echter dat er wél een behoefte aan een vorm van respijtzorg bestaat die nu echter nog onvoldoende zichtbaar is. Deze behoefte proberen we in 2016 beter in beeld te

krijgen via gesprekken met wijkteams, aanbieders en steunpunten mantelzorg. We onderzoeken daarnaast samen met aanbieders de mogelijkheden om in 2016 nieuwe initiatieven te starten om mantelzorgers die overbelast zijn even een adempauze te bieden zodat zij de zorg vol kunnen blijven houden.

Blok B2 Combinatie: begeleiding (regulier)

Er is sprake van een onderbesteding op de reguliere begeleiding. Deze onderbesteding wordt grotendeels (zo'n 30.000 uur) verklaard door een groep cliënten die in 2015 – tegen de verwachting in – onder de Zorgverzekeringswet (Zvw) gedeclareerd kon worden. Deze cliënten hadden in 2015 óf zorg uit de Zvw, óf Wmo-zorg óf een combinatie van beiden. Eind 2015 bleek dat de betreffende aanbieder dat administratief nog niet kon scheiden. De geleverde zorg is uiteindelijk volledig onder de Zvw gedeclareerd. Deze bijna 30.000 uren bedragen omgerekend zo'n € 1,2 miljoen. Dit is een éénmalig 'voordeel' omdat deze scheiding tussen Zvw en Wmo in 2016 wél gemaakt kan worden.

Blok B2 Combinatie: specialistische begeleiding

Er is sprake van een onderbesteding op de specialistische begeleiding. Een mogelijke verklaring wordt genoemd door diverse aanbieders in de kwartaalgesprekken. Zij geven aan dat aan het begin van een begeleidingstraject meer uren begeleiding nodig zijn dan later in het traject. De oorspronkelijke toewijzing door het wijkteam wordt op die eerste benodigde inzet gedaan. Als later in het traject minder uren nodig zijn, loopt de feitelijke realisatie steeds verder achter ten opzichte van de toewijzing. Of dit inderdaad zo is, zal getoetst worden bij zowel de wijkteams/Lokale Toegangspoort als de Combinatie in de perceelgesprekken.

1.2.2 Blok B Kleine Aanbieders

De Kleine Aanbieders laten regionaal een overbesteding zien (+ 71%) ten opzichte van de begroting. Dit is een overschrijding van het beschikbare budget met € 2.021.000. Dit wordt deels verklaard door een verschuiving van pgb naar ZIN (zie ook 1.2.6). De overschrijding zien we in alle gemeenten in meer of mindere mate terug. Zie onderstaande tabel:

Gemeente	Begroting	Realisatie	Resultaat
Berg en Dal	258	480	- 222
Beuningen	88	226	- 138
Druten	114	154	- 40
Heumen	43	187	- 144
Mook en Middelaar	72	108	-36
Nijmegen	1.961	3.279	- 1.318
Wijchen	326	448	- 122
TOTAAL	**2.862**	**4.883**	**- 2.021**

*Bedragen * € 1.000*
Door afrondingsverschillen kan het gepresenteerde totaal afwijken van de optelsom

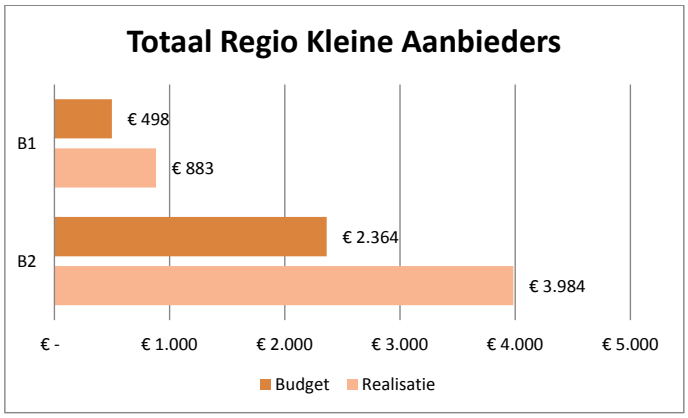

In de regio is 80% van de zorg geleverd door de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 4.882.722= € 3.906.178):

1. ZorgPlus
2. Kenniscentrum AD(H)D en ASS B.V.
3. Bureau Beckers
4. Stg. Zahet
5. Plushome BV
6. SZZ Samenwerkende zorgboeren
7. BOTS begeleiding BV
8. Home Instead Thuisservice Nijmegen
9. Stichting STAN
10. Dahlia Kracht B.V.
11. Stichting GrandCare
12. Mundozorg
13. OBG
14. Socra

15. Professionals in NAH
16. Miloud Consultancy
17. Via-zorg
18. Humazorg
19. Stichting Siza
20. Proteion
21. ‘s Heeren Loo
22. Thuiszorg ELELE
23. Domus Magnus

1.2.3 Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders

Aan het begin van 2015 was de verdeling van de geleverde zorg ingeschat op zo’n 80-20: ongeveer 80% van de zorg zou door de Combinatie geleverd worden en 20% door de Kleine Aanbieders. Uit de realisatiecijfers blijkt nu dat deze verdeling anders ligt: de Combinatie heeft 70% van het totale volume geleverd, de Kleine Aanbieders 30%.

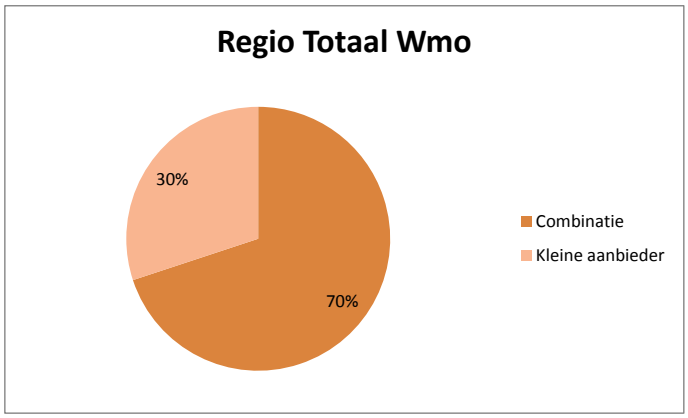

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Bij de nieuwe instroom is het aandeel van de Kleine Aanbieders nog groter: 42% (en 58% Combinatie) terwijl bij de bestaande klanten (zorgcontinuïteit) het aandeel kleiner is: 25% Kleine Aanbieders en 75% Combinatie.

1.2.4 Begeleiding/dagbesteding ZG - landelijk raamcontract

De VNG heeft namens alle gemeenten landelijks inkoopafspraken gemaakt voor begeleiding en dagbesteding voor zintuigelijk gehandicapten (ZG). Ook de gemeenten in de regio Nijmegen zijn aangesloten op de landelijke raamovereenkomst voor specialistische begeleiding en dagbesteding voor mensen met zintuiglijke beperkingen. Er is voor deze landelijke aanpak gekozen omdat het om een specifieke en kleine doelgroep en om een specialistische vorm van ondersteuning gaat. Het betreft acht gecontracteerde landelijke aanbieders met veel expertise op dit gebied. De overeengekomen tarieven zijn onderdeel van de landelijke inkoopafspraken ZG en hebben betrekking op 2015, 2016 en 2017.

Het gaat om ondersteuning aan:

- Doofblinden (Kentalis, GGMD, Kalorama)
- Visueel (Bartimeus, Robbert Coppes Stichting, Visio)
- Vroegdoven (Kentalis, GGMD, Noorderbrug, Gelderhorst)

In onderstaande tabel staan zijn de begroting en de realisatie van de landelijk ingekochte zorg voor 2015 tegen elkaar afgezet. Regionaal zijn we ruim binnen de begroting gebleven. Ook hier zien we weer grote verschillen tussen de gemeenten.

	Begroot	Realisatie	Verschil
Beuningen	65	16	49
Druten	9	0	9
Berg en Dal	47	38	9
Heumen	5	0	5
Mook en Middelaar	0	0	0
Nijmegen	109	104	5
Wijchen	29	9	19
Totaal	**264**	**168**	**96**

*Bedragen * € 1.000*

1.2.5 Eigen Bijdrage

Cliënten betalen voor Wmo voorzieningen een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Het vaststellen, opleggen, innen en afdragen van deze eigen bijdrage gebeurt landelijk, door het Centraal Administratie Kantoor (CAK). Hiertoe ontvangt het CAK periodiek van alle zorgaanbieders en gemeenten informatie over de geleverde uren Wmo-zorg (huishoudelijke hulp, begeleiding, dagbesteding etc.), de verstrekte hulpmiddelen/voorzieningen en de betaalde pgb's. Het CAK is bevoegd om inkomensgegevens bij de Belastingdienst op te vragen waarna het mogelijk wordt de eigen bijdrage aan cliënten te factureren. Uit informatie over de afgelopen jaren blijkt dat het CAK bijna alle opgelegde eigen bijdrage incasseert en aan ons afdraagt. Dit is gunstig omdat het debiteurenrisico voor de gemeente is. In tabel:

Eigen bijdrage	Begroot	Realisatie	Verschil
Berg en Dal	816	664	152
Beuningen	439	348	91
Druten	319	266	53
Heumen	340	203	138
Mook en Middelaar	140	111	29
Nijmegen	5.781	4.794	987
Wijchen	900	719	181
Totaal	**8.735**	**7.106**	**1.630**

*Bedragen * € 1.000*
Deze bedragen zijn inclusief huishoudelijke hulp en beschermd wonen

De eigen bijdrage voor de Wmo was voor de regio begroot op ruim € 8,7 miljoen (inclusief huishoudelijke hulp en beschermd wonen). Hiervan is in 2015 zo'n € 7,1 miljoen opgelegd. Een verschil van ruim € 1,6 miljoen. Het verschil valt grotendeels te verklaren door dat er minder zorg is verleend dan gecalculeerd was waardoor er minder eigen bijdrage is opgelegd.

Wettelijk is bepaald dat de aanlevering door de aanbieders dient te geschieden. Medio 2015 werd duidelijk dat dit moeizaam verliep; een groot deel van de aanbieders had nog geen cliënten aangemeld. Dit had onder meer te maken met problemen van technische aard: codes van onze bouwstenen kwamen niet overeen met codes die het CAK hanteerde. Ook kwam het voor dat gemeenten de regionale bouwsteen-codes verschillend vertaalden richting CAK. Om dit te verbeteren zijn we met de zorgaanbieders en het CAK in gesprek zijn gegaan over het in beeld brengen en aanpakken van de knelpunten.

De gemeente Wijchen kwam met het signaal dat de eigen bijdrage leidt tot zorgmijdend gedrag: wijkteams horen aan de keukentafel dat burgers de eigen bijdrage te hoog vinden en om die reden af zien van hulp of ondersteuning. Dit lijkt vooralsnog om een handvol burgers te gaan. De hoogte van de eigen bijdrage is een lokale aangelegenheid en in de regio zeer wisselend geregeld: de gemeente Nijmegen heeft juist een voor inwoners zeer gunstig eigen bijdrage beleid en herkent dit signaal niet. Voor de rest van de regio is geen zicht op de omvang van de mogelijke zorgmijders.

1.2.6 Pgb

Zoals onderstaande tabel laat zien, blijven de uitgaven voor pgb's fors achter bij de begroting.

Wmo	Begroot	Realisatie	Verschil
Berg en Dal	496	441	55
Beuningen	360	303	57
Druten	540	311	228
Heumen	234	187	48
Mook en Middelaar	187	101	86
Nijmegen	3.902	3.084	818
Wijchen	763	437	326
TOTAAL	**6.482**	**4.864**	**1.618**

*Bedragen * € 1.000*

Dit geldt voor alle gemeenten in de regio en sluit aan bij de trend van de afgelopen jaren dat het aantal pgb-houders terugloopt. Los van deze trend is een belangrijke verklaring dat veel Kleine Aanbieders die voorheen vooral met pgb's werkten, sinds 2015 een raamovereenkomst voor Zorg In Natura met de regio hebben. Hierdoor kan veel zorg ingezet worden zonder dat een pgb nodig is. De onderbesteding bij de pgb's komt dan ook grotendeels overeen met de overschrijding bij de Kleine Aanbieders.
Daarnaast is het pgb omgezet naar een zogenaamd 'trekkingsrecht'. Vanaf 1 januari 2015 krijgen budgethouders met een pgb het budget niet meer op hun eigen rekening gestort maar gaat de betaling via de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De SVB verzorgt vervolgens de betalingen aan de zorgverleners. Het trekkingsrecht is ingevoerd om onrechtmatig gebruik van het pgb te voorkomen. Deze wijziging heeft, samen met de strengere criteria om een pgb te kunnen beheren, ook geleid tot een afname van het aantal pgb's.

1.3 Wmo cijfers per gemeente

In de volgende paragrafen staan de Wmo cijfers uitgesplitst naar de gemeente. In paragraaf 1.2 zijn de cijfers over eigen bijdrage, pgb en Kleine Aanbieders en de bevindingen per zorgproduct door de Combinatie toegelicht. Voor de afzonderlijke gemeenten presenteren we hieronder de cijfers en tabellen.

1.3.1 Berg en Dal

Berg en Dal	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Eigen bijdrage	-816	-664		-152
PGB B1 en B2	496	441		55
Kleine aanbieders	258	480		-222
Combinatie B1	470	281		
Combinatie B2	945	680		
Combinatie B1 en B2	1.416	960	456	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		142	-142	
Onderbesteding Combinatie				314
Totaal				**-5**

*Bedragen * € 1.000*

- € 152.000,- heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 55.000,- heeft betrekking op minder inzet PGB. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 222.000,- heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een uitstroom uit de pgb naar de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 314.000,- heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. In Berg en Dal is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 1,4 miljoen. In 2015 is voor € 960.000,- aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 456.000,-. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 142.000,-. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 314.000,-

Realisatie Berg en Dal

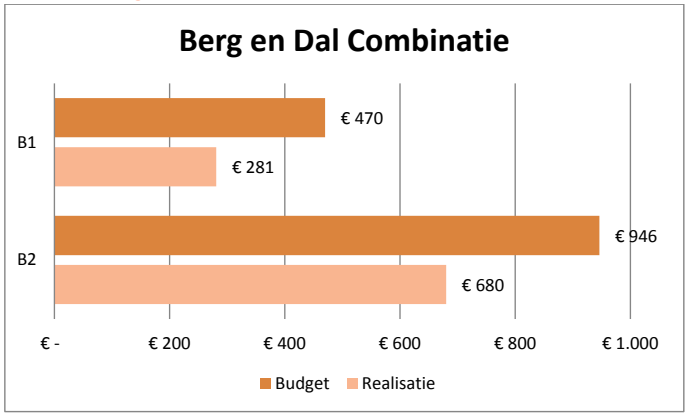

*Bedragen * € 1.000*

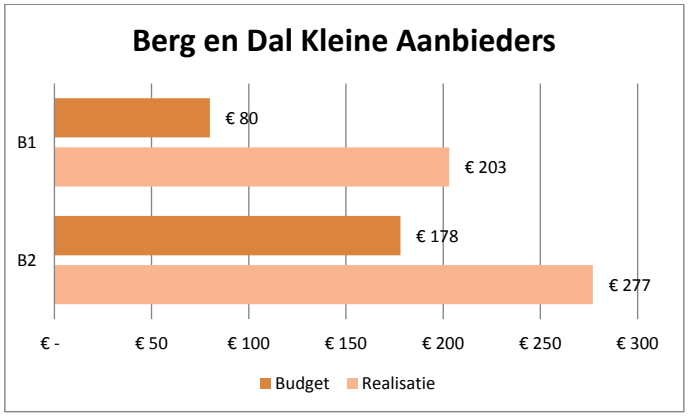

*Bedragen * € 1.000*

Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders Berg en Dal

In onderstaande grafiek is de verdeling van de totaal geleverde zorg en ondersteuning aan cliënten in Berg en Dal opgenomen: 66% van de productie wordt door de Combinatie geleverd, 34% door de Kleine Aanbieders.

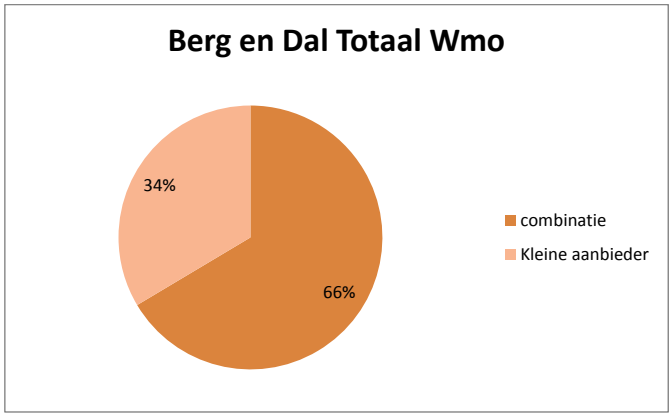

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Kleine Aanbieders Berg en Dal

In Berg en Dal is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 480.200 = € 384.160):

1. SZZ Samenwerkende zorgboeren
2. ZorgPlus
3. Stg. Zahet
4. Plushome BV
5. Zozijn
6. TVN
7. Kenniscentrum AD(H)D en ASS B.V.
8. BOTS begeleiding BV

1.3.2 Beuningen

Beuningen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Eigen bijdrage	-439	-348		-91
PGB B1 en B2	360	303		57
Kleine aanbieders	88	226		-138
Combinatie B1	227	92		
Combinatie B2	466	358		
Combinatie B1 en B2	693	450	243	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		69	-69	
Onderbesteding Combinatie				173
Totaal				**2**

*Bedragen * € 1.000*

- € 91.000,- heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 57.000,- heeft betrekking op minder inzet PGB. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 138.000,- heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een uitstroom uit de pgb naar de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 173.000,- heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. In Beuningen is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 693.000,-. In 2015 is voor € 450.000,- aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 243.000,-. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 69.000,-. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 173.000,-

Realisatie Beuningen

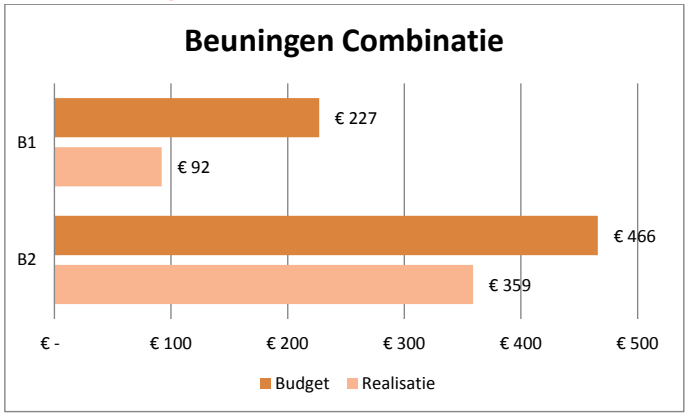

*Bedragen * € 1.000*

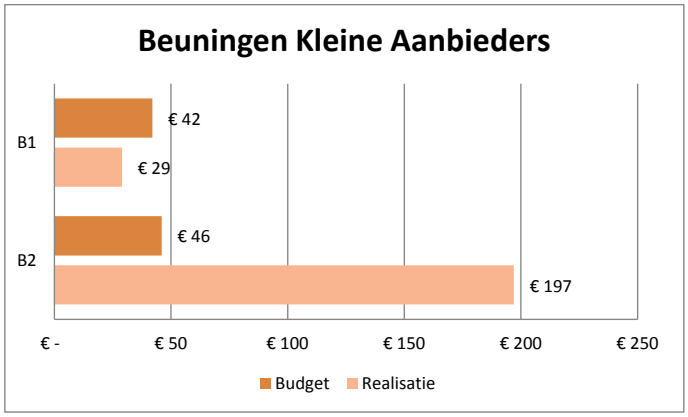

*Bedragen * € 1.000*

Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders Beuningen

In onderstaande grafiek is de verdeling van de totaal geleverde zorg en ondersteuning aan cliënten in Beuningen opgenomen: 67% van de productie wordt door de Combinatie geleverd, 33% door de Kleine Aanbieders.

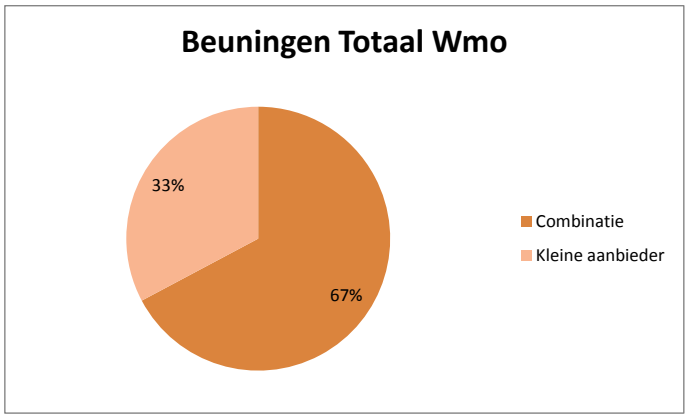

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Als we deze productie uitsplitsen naar zorgcontinuïteit en nieuwe instroom, zien we dat de Kleine Aanbieders relatief een groter aandeel in de nieuwe instroom hebben: 39%. Bij de continuïteit van zorg bedraagt hun aandeel 29%.

Kleine Aanbieders Beuningen

In Beuningen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 226.108 = € 180.886):

1. Stichting GrandCare
2. Kenniscentrum AD(H)D en ASS B.V.
3. Bureau Beckers
4. ZorgPlus
5. Stichting Siza
6. Doederij
7. SZZ Samenwerkende zorgboeren

1.3.3 Druten

Druten	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Eigen bijdrage	-319	-266		-53
PGB B1 en B2	540	311		228
Kleine aanbieders	114	154		-40
Combinatie B1	231	149		
Combinatie B2	452	233		
Combinatie B1 en B2	683	382	301	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		68	-68	
Onderbesteding Combinatie				233
Totaal				**368**

*Bedragen * € 1.000*

- € 53.000,- heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 228.000,- heeft betrekking op minder inzet PGB. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 40.000,- heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een uitstroom uit de pgb naar de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 233.000,- heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. In Druten is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 683.000,-. In 2015 is voor € 382.000,- aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 301.000,-. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 68.000,-. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 233.000,-

Realisatie Druten

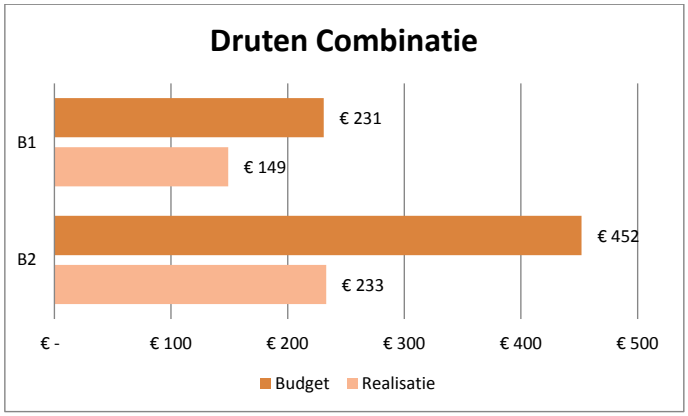

*Bedragen * € 1.000*

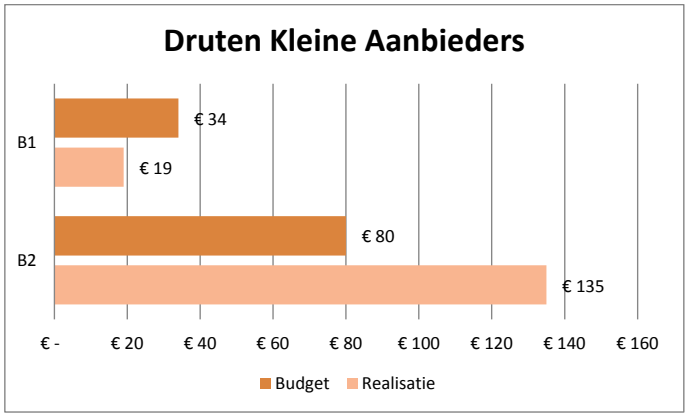

*Bedragen * € 1.000*

Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders Druten

In onderstaande grafiek is de verdeling van de totaal geleverde zorg en ondersteuning aan cliënten in Druten opgenomen: 74% van de productie wordt door de Combinatie geleverd, 26% door de Kleine Aanbieders.

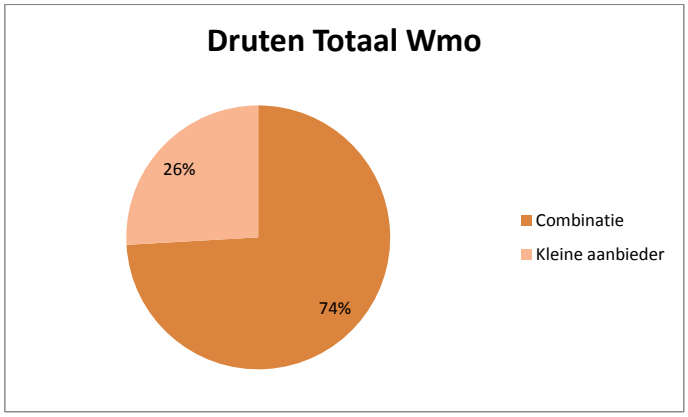

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Als we deze productie uitsplitsen naar zorgcontinuïteit en nieuwe instroom, zien we dat de Kleine Aanbieders relatief een groter aandeel in de nieuwe instroom hebben (37%). Bij de continuïteit van zorg bedraagt hun aandeel 22%.

Kleine Aanbieders Druten

In Druten is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 154.123 = € 123.298):

1. BOTS begeleiding BV
2. Professionals in NAH
3. Plushome BV
4. Kenniscentrum AD(H)D en ASS B.V.
5. JP van de Bentstichting
6. SZZ Samenwerkende zorgboeren

1.3.4 Heumen

Heumen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Eigen bijdrage	-340	-203		-138
PGB B1 en B2	234	187		48
Kleine aanbieders	43	187		-144
Combinatie B1	265	94		
Combinatie B2	477	167		
Combinatie B1 en B2	742	261	481	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		74	-74	
Onderbesteding Combinatie				407
Totaal				**173**

*Bedragen * € 1.000*

- € 138.000,- heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 48.000,- heeft betrekking op minder inzet pgb. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 144.000,- heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een uitstroom uit de pgb naar de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 407.000,- heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. In Heumen is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 742.000,-. In 2015 is voor € 261.000,- aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 481.000,-. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 74.000,-. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 407.000,-

Realisatie Heumen

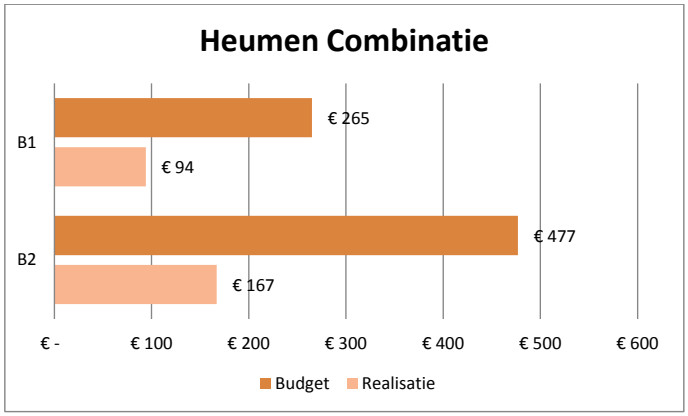

*Bedragen * € 1.000*

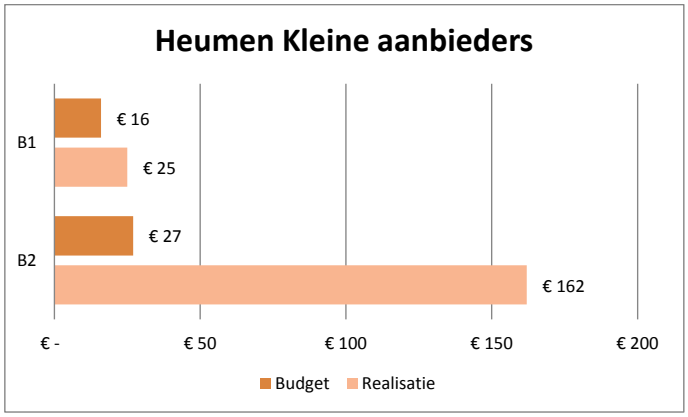

*Bedragen * € 1.000*

Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders Heumen

In onderstaande grafiek is de verdeling van de totaal geleverde zorg en ondersteuning aan cliënten in Heumen opgenomen: 76% van de productie wordt door de Combinatie geleverd, 24% door de Kleine Aanbieders.

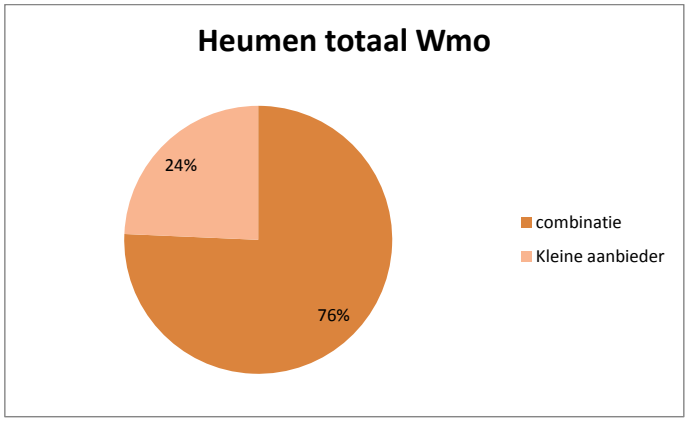

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Als we deze productie uitsplitsen naar zorgcontinuïteit en nieuwe instroom, zien we dat de Kleine Aanbieders relatief een groter aandeel in de nieuwe instroom hebben (30%). Bij de continuïteit van zorg bedraagt hun aandeel 22%.

Kleine Aanbieders Heumen

In Heumen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 187.381 = € 149.905):

1. Stichting GrandCare
2. Kalorama (is in Heumen geen onderdeel van de Combinatie, maar Kleine Aanbieder)
3. Stichting STAN
4. Bureau Beckers
5. Professionals in NAH
6. Stichting Siza
7. Kenniscentrum AD(H)D en ASS B.V.

1.3.5 Mook en Middelaar

Mook en Middelaar	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Eigen bijdrage	-140	-111		-29
PGB B1 en B2	187	101		86
Kleine aanbieders	72	108		-36
Combinatie B1	111	16		
Combinatie B2	113	79		
Combinatie B1 en B2	224	95	129	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		22	-22	
Onderbesteding Combinatie				107
Totaal				**128**

*Bedragen * € 1.000*

- € 29.000,- heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 86.000,- heeft betrekking op minder inzet PGB. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 36.000,- heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een uitstroom uit de pgb naar de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 107.000,- heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. In Mook en Middelaar is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 224.000,-. In 2015 is voor € 95.000,- aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 129.000,-. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 22.000,-. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 107.000,-

Realisatie Mook en Middelaar

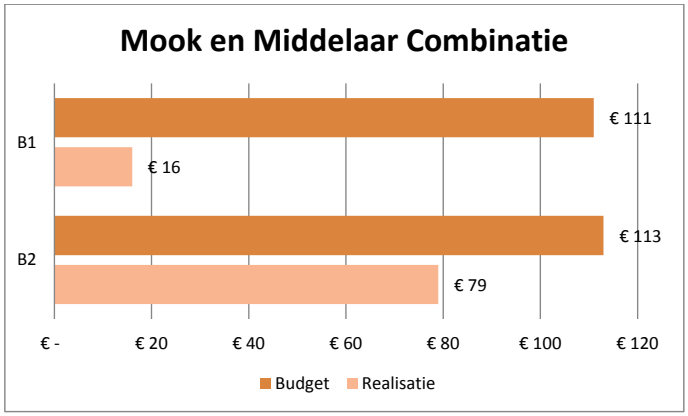

*Bedragen * € 1.000*

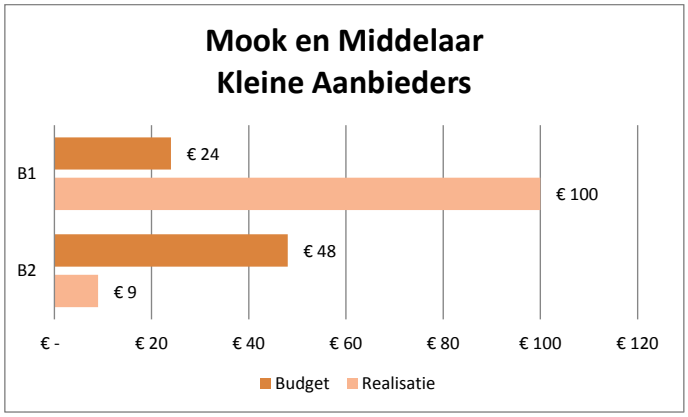

*Bedragen * € 1.000*

Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders Mook en Middelaar

In onderstaande grafiek is de verdeling van de totaal geleverde zorg en ondersteuning aan cliënten in Mook en Middelaar opgenomen: 31% van de productie wordt door de Combinatie geleverd, 69% door de Kleine Aanbieders. Mook wijkt hierin sterk af van alle andere gemeenten in de regio.

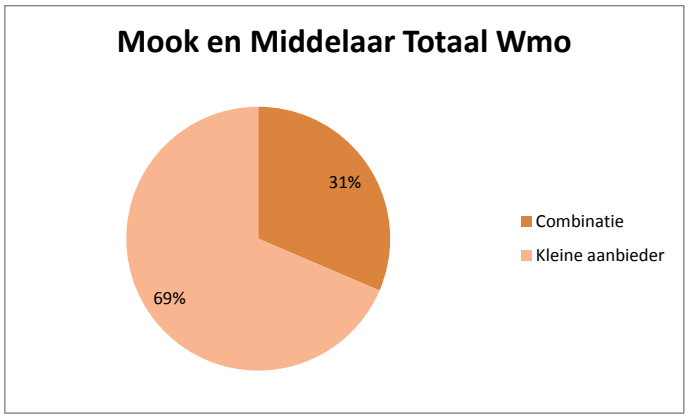

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Als we deze productie uitsplitsen naar zorgcontinuïteit en nieuwe instroom, zien we dat de Kleine Aanbieders relatief een iets kleiner aandeel in de nieuwe instroom hebben (65%). Bij de continuïteit van zorg is hun aandeel gelijk aan het totaal: 69%.

Kleine Aanbieders Mook en Middelaar

In Mook en Middelaar is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 108.359= € 86.687):

1. Proteion
2. Kalorama (is in Mook en Middelaar geen onderdeel van de Combinatie, maar Kleine Aanbieder)

1.3.6 Nijmegen

Nijmegen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Eigen bijdrage	-5.781	-4.794		-987
PGB B1 en B2	3.902	3.084		818
Kleine aanbieders	1.961	3.268		-1.307
Combinatie B1	2.340	933		
Combinatie B2	5.584	4.576		
Combinatie B1 en B2	7.924	5.509	2.415	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		792	-792	
Onderbesteding Combinatie				1.623
Totaal				**147**

*Bedragen * € 1.000*

- €987.000,- heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 818.000,- heeft betrekking op minder inzet PGB. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 1,3 miljoen heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een uitstroom uit de pgb naar de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 1,6 miljoen heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. In Nijmegen is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 7,9 miljoen. In 2015 is voor € 5,5 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 2.4 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 792.000,-. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 1,6 miljoen.

Realisatie Nijmegen

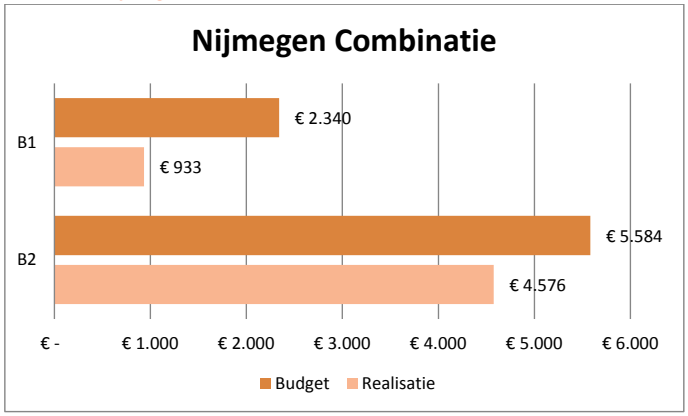

*Bedragen * € 1.000*

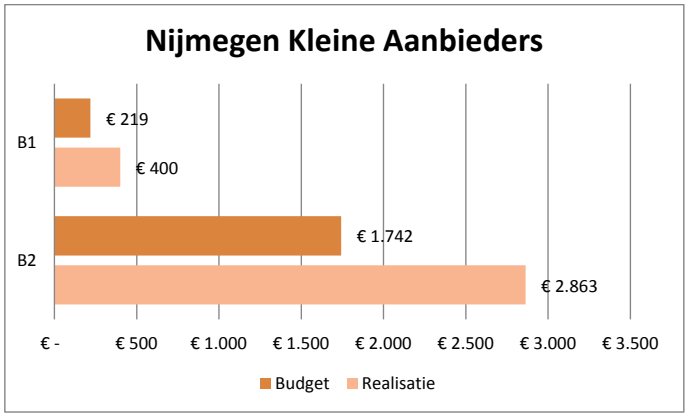

*Bedragen * € 1.000*

Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders Nijmegen

In onderstaande grafiek is de verdeling van de totaal geleverde zorg en ondersteuning aan cliënten in Nijmegen opgenomen: 77% van de productie wordt door de Combinatie geleverd, 23% door de Kleine Aanbieders.

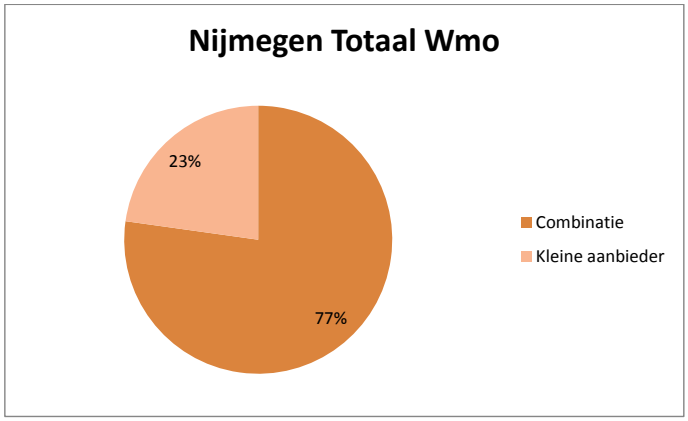

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Kleine Aanbieders Nijmegen

In Nijmegen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 3.278.564 = € 2.622.851):

1. ZorgPlus
2. Kenniscentrum AD(H)D en ASS B.V.
3. Bureau Beckers
4. Stg. Zahet
5. Dahlia Kracht B.V.
6. Plushome BV
7. Stichting STAN
8. Socra
9. BOTS begeleiding BV
10. OBG
11. Mundozorg
12. Miloud Consultancy
13. Home Instead Thuisservice Nijmegen
14. Humazorg
15. Via-zorg
16. Domus Magnus
17. Stichting OnderDak
18. Professionals in NAH
19. Thuiszorg ELELE
20. I Care BV

1.3.7 Wijchen

Wijchen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Eigen bijdrage	-900	-719		-181
PGB B1 en B2	763	437		326
Kleine aanbieders	326	448		-122
Combinatie B1	330	149		
Combinatie B2	800	664		
Combinatie B1 en B2	1.131	813	317	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		113	-113	
Onderbesteding Combinatie				204
Totaal				**228**

*Bedragen * € 1.000*

- € 181.000,- heeft betrekking op een lager ontvangst aan eigen bijdragen. Dit betreft een nadelig effect, met naar verwachting een a-structureel karakter.
- € 326.000,- heeft betrekking op minder inzet PGB. Dit betreft een voordelig effect met een structureel karakter.
- € 122.000,- heeft betrekking op een overbesteding bij de Kleine Aanbieders. Dit is deels te verklaren door een uitstroom uit de pgb naar de Kleine Aanbieders. Daarnaast wordt een groter deel van de nieuwe instroom doorverwezen aan de Kleine Aanbieders.
- € 204.000,- heeft betrekking op een onderbesteding bij de Combinatie, met naar verwachting een a-structureel karakter. In Wijchen is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en ook verstrekt van € 1,1 miljoen. In 2015 is voor € 813.000,- aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 317.000,-. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op de onderbesteding van € 113.000,-. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 204.000,-

Realisatie Wijchen

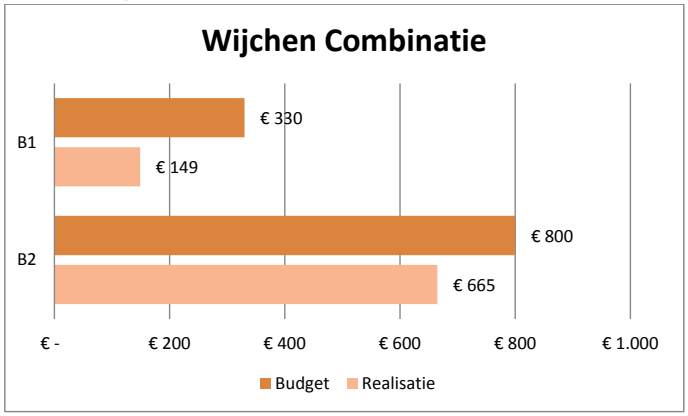

*Bedragen * € 1.000*

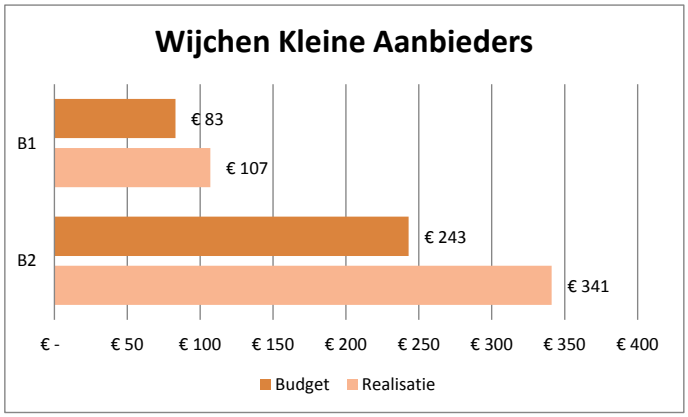

*Bedragen * € 1.000*

Verdeling Combinatie - Kleine Aanbieders Wijchen

In onderstaande grafiek is de verdeling van de totaal geleverde zorg en ondersteuning aan cliënten in Wijchen opgenomen: 63% van de productie wordt door de Combinatie geleverd, 37% door de Kleine Aanbieders.

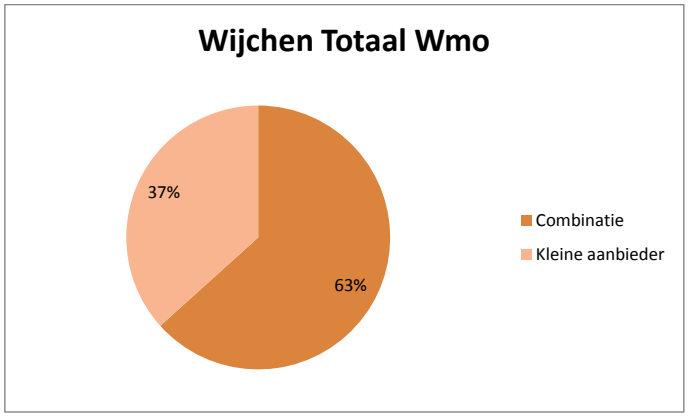

Aandeel in de geleverde zorg in eenheden, niet in cliënten of budget

Kleine Aanbieders Wijchen

In Wijchen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 447.987 = € 359.390):

1. Home Instead Thuisservice Nijmegen
2. Kenniscentrum AD(H)D en ASS B.V.
3. ZorgPlus
4. Drie Handen BV h.o.d.n. "Bij ons"
5. Zorgboerderij Henricus Hoeve
6. SOC Nederland
7. Bureau Beckers
8. BOTS begeleiding BV
9. ZMW
10. Stichting STAN

2. Regionaal beeld Jeugdhulp

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk rapporteert het Regionaal Ondersteuningsbureau over de uitvoering van de jeugdhulp in 2015 die valt onder de Jeugdwet. De Jeugdwet regelt de uitvoering van alle jeugdhulp, die vóór 1 januari 2015 was ondergebracht bij de provincies (Jeugd en Opvoedhulp), de zorgverzekeraars (Jeugd-Geestelijke Gezondheidszorg) en het zorgkantoor (de licht verstandelijk gehandicaptenzorg).

Tijdens de voorbereiding op de transitiedatum van 1 januari 2015 hebben de regiogemeenten het *Regionaal Transitie Arrangement (RTA)* afgesproken met het Rijk. Afhankelijk van de zorgvorm is een budgetgarantie afgesproken variërend van 80% tot 92% van de omzet in 2013 voor alle instellingen die werkzaam zijn in onze regio. Voor Jeugd-GGz was dit 2012. De garanties zijn bedoeld om voor cliënten die in 2014 in zorg zaten en ook in 2015 zorg dienden te ontvangen een zo zacht mogelijke landing te regelen. Er waren hieromtrent grote zorgen bij het Rijk. Er is hiermee zorgcontinuïteit (voor de inwoners) en systeemcontinuïteit (voor de instellingen) geboden.

Op basis van dit RTA zijn eind 2014 alle contracten gesloten voor de totale jeugdhulp in de regio Nijmegen. De jeugdhulp is onder te verdelen in de volgende blokken:

- Blok B1 Dagbesteding, dagbehandeling en kortdurend verblijf door de Combinatie en de Kleine Aanbieders;
- Blok B2 Begeleiding en ambulante trajecten door de Combinatie en de Kleine Aanbieders;
- Blok C1 Zorg met verblijf in pleegzorg, gezinshuizen of residentiële voorzieningen (zowel regionaal als bovenregionaal georganiseerd);
- Blok C2 jeugdbescherming en jeugdreclassering (maatregelen die door de rechtbank ten behoeve van kinderen worden opgelegd, het gedwongen kader);
- Pgb's voor alle met uitzondering van het gedwongen kader;
- Het Landelijk Transitie Arrangement, landelijke aanbieders van zeer specialistische zorg.

Voor nagenoeg alle bovengenoemde onderdelen hebben we een beeld dat we hebben afgestemd met de aanbieders via kwartaalgesprekken. In deze gesprekken is aandacht besteed aan de inhoudelijke duiding van de gegevens. Daarnaast is voor alle cliënten gekeken of deze wel door onze regio betaald moeten worden (controle op woonplaatsbeginsel).

De regio heeft in 2015 contracten met zo'n 150 zorgaanbieders op het gebied van jeugdhulp. De aanbieders binnen Blok B zijn aanbesteed en hebben een inkoopcontract. De aanbieders binnen Blok C zijn gesubsidieerd. Dit is regionaal georganiseerd. De gemeente Nijmegen heeft namens de regiogemeenten de subsidies verleend. Voor de bovenregionale zorg werd in 2015 samengewerkt binnen de G7 (de zeven Gelderse jeugdhulp regio's).
Daarnaast heeft de VNG contracten gesloten met de landelijk opererende zorgaanbieders in het kader van het Landelijk Transitie Arrangement (LTA). Het ROB heeft informatie van 40 partijen in Nederland die zijn gecontracteerd om deze zeer specialistische dienstverlening aan te bieden, zoals bijvoorbeeld het Leo Kannerhuis (behandeling).

In totaal wordt er in deze rapportage verantwoording afgelegd over *€ 59 miljoen* aan jeugdhulp in de regio Nijmegen.

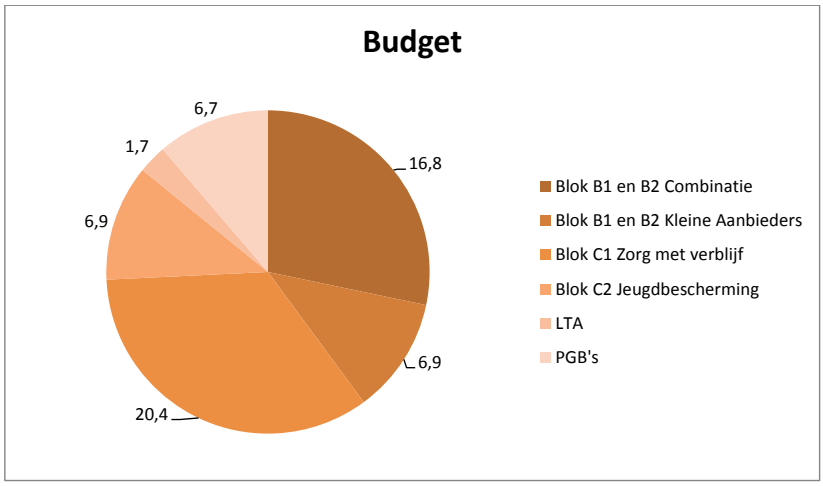

Bedragen * € 1.000.000

Contracten naar indeling in Blokken

Regionaal Blok B Combinatie:

Instelling	Voorzieningen		Bedrag
's Heeren Loo, Pro Persona, Karakter, Dichterbij, Entrea, De Driestroom, Pluryn, RIBW, Iriszorg	B1 Dagbehandeling, dagbesteding en kortdurend verblijf (logeren), B2 Ambulante hulp en begeleiding.	Oorspronkelijk: Wlz uitname: Definitief:	€ 17.685.226 € 904.895 **€ 16.780.331**

Voor blok B is een contract gesloten met de Combinatie, een samenwerkingsverband van 18 aanbieders die zowel jeugdhulp als Wmo uitvoeren voor de regio Nijmegen. De in de tabel genoemde 9 aanbieders zijn de aanbieders die daadwerkelijk jeugdhulp leveren.
De budgetafspraak met de Combinatie is afgeleid van het macrobudget van het Rijk en in oktober 2014 vastgesteld. Deze is als voorschot verleend. In de loop van 2015 is het oorspronkelijke bedrag nog gecorrigeerd met de uitname die het Rijk uit het macrobudget heeft gedaan vanwege de cliënten die de mogelijkheid hadden om te kiezen om via de Wet langdurige zorg (Wlz) hun zorg te ontvangen. Deze Wlz-uitname bedroeg voor de Jeugd € 904.895.

We zetten de realisatie in dit rapport af tegen het bevoorschotte budget. Dit bevoorschotte budget is gebaseerd op de historische inschatting van de productie 2013, waarop ook het RTA is gebaseerd. Deze gegevens zijn medio 2014 gegenereerd uit alle bronnen die tot dan voorhanden waren, zoals van de provincie en van Vektis (Rijksgegevens van Zorgverzekeringswet en AWBZ).
Als onderdeel van het contract met de Combinatie is daarnaast in de loop van 2015 ook een zogenaamde nulmeting (of startsituatie) afgesproken. De nulmeting is gebaseerd op gegevens die de instellingen zelf hebben aangeleverd. De nulmeting is gebruikt om afspraken te maken over de productie die de Combinatie in 2015 zou moeten leveren. Het betreft een grove inschatting. De nulmeting wijkt af van het budget dat de Combinatie als voorschot heeft ontvangen. Omdat de nulmeting slechts een technisch middel is om tot afrekening met de Combinatie te komen, gebruiken we deze niet in de rapportage om de realisatie-cijfers te verklaren en te duiden.

Regionaal Blok B Kleine Aanbieders:

Instelling	Voorzieningen	Bedrag
ongeveer 80-90 aanbieders	B1 Dagbehandeling, dagbesteding en logeren B2 Ambulante hulp en begeleiding	**€ 6.879.705**

Bij de Kleine Aanbieders is sprake van een ingeschat totaalbudget per gemeente op basis van de historische inschatting van de productie 2013 van de belangrijkste Kleine Aanbieders (die toen bekend waren). Hierop is ook het RTA gebaseerd. De Kleine Aanbieders krijgen hun daadwerkelijke productie betaald tegen de regionaal vastgestelde Bouwsteentarieven.

Regionaal Blok C1 zorg met verblijf:

Instelling	Voorzieningen	Bedrag
Entréa	Pleegzorg, gezinshuis, 24-uursbehandelgroep in de wijk	€ 5.426.664
Pluryn	Beschermd wonen, 24-uursbehandelgroep in de wijk	€ 1.557.384
Driestroom	Gezinshuis	€ 1.482.406
Karakter	Opname en langdurige klinische opname GGz, Crisisopvang klinische GGz	€ 2.981.343
IrisZorg	Opname en langdurige klinische opname GGz, Crisisopvang klinische GGz (verslavingszorg)	€ 657.975
RIBW Nijm R'land	Beschermd wonen Jeugd-GGz en J-(L)VG	€ 493.000
Pactum	Pleegzorg, gezinshuis, 24-uursbehandelgroep in de wijk	€ 117.165
Lindenhout	Pleegzorg, gezinshuis, 24-uursbehandelgroep in de wijk	€ 346.459
William Schrikker Groep	Pleegzorg	€ 272.100
RIBW Arnhem Veluwevallei	Beschermd wonen Jeugd-GGz en J-(L)VG	€ 175.000
Pro Persona	Opname en langdurige klinische opname GGz, Crisisopvang klinische GGz	€ 133.000
Subtotaal		**€ 13.642.496**
Betalingsregelingen overige C1 aanbieders	Alle vormen van zorg met verblijf	€ 670.160
Totaal		**€ 14.312.656**

Bovenregionaal Blok C1 zorg met verblijf:

Instelling	Voorzieningen	Bedrag
Entréa	Terreingebonden residentiele voorzieningen Jeugd en Opvoedhulp, crisisbedden en ambulante spoedhulp	€ 2.658.370
Pluryn	Terreingebonden residentiele voorzieningen Jeugd en Opvoedhulp, Behandelcentra ZZP 4 en 5 (L)VG, JeugdzorgPLus, crisisbedden en ambulante spoedhulp	€ 1.383.207
OGHeldringstichting	JeugdzorgPLus	€ 1.386.280
Intermetzo	Terreingebonden residentiele voorzieningen Jeugd en Opvoedhulp, Behandelcentra ZZP 4 en 5 (L)VG, JeugdzorgPlus, crisisbedden en ambulante spoedhulp	€ 464.795
Koraalgroep	Terreingebonden residentiele voorzieningen Jeugd en Opvoedhulp, Behandelcentra ZZP 4 en 5 (L)VG	€ 170.795
Horizon	Terreingebonden residentiele voorzieningen Jeugd en Opvoedhulp, Behandelcentra ZZP 4 en 5 (L)VG, JeugdzorgPlus, crisisbedden en ambulante spoedhulp	€ 44.006
Totaal		**€ 6.107.453**

Daarnaast hebben Lindenhout, 's-Heerenloo en Pactum een 0-uren contract.

Regionaal Blok C2 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering:

Instelling	Voorzieningen	Bedrag
Jeugdbescherming Gelderland	Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	€ 4.220.948
	Voorveld-producten: consultatie en advies, drang, spoedzorg, nazorg, zorgmeldingen	*€ 1.359.122*
William Schrikker Groep	Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	€ 1.208.000
Leger des Heils	Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	€ 72.979
Subtotaal (zonder voorveld)		***€ 5.501.927***
Totaal		**€ 6.861.049**

Ook de budgetten van alle subsidies in Blok C zijn gebaseerd op de historische inschatting van de productie 2013 van de aanbieders. Van al deze aanbieders waren toen gegevens. Hierop is ook het RTA gebaseerd.

Landelijk arrangement:

Aanbieders	Voorzieningen	Bedrag
40 landelijke aanbieders	Zeer specialistische jeugd en opvoedhulp, Jeugd-GGz en Jeugd-LVG	**€ 1.747.736**

Persoonsgebonden budgetten (pgb's):

Instelling	Voorzieningen	Bedrag
Aanbieders jeugdhulp	Alle vormen van jeugdhulp m.u.v. gedwongen kader	**€ 6.756.142**

Exclusief

Er zijn geen prestaties verwerkt wat betreft eventuele lokale uitgaven, zoals een innovatiebudget op Blok B, en de prestaties van de regionale innovatie Blok C1 (€401.000). Via dit innovatiebudget zijn de time-outvoorzieningen MoederKindHuis en Huis om te Zijn deels gefinancierd. Daarnaast is er een project gedaan op integrale spoedhulp van de J&O en Jeugd-LVG. Hierover volgt een separate rapportage.

2.2 Zorginzet in relatie tot het budget

We presenteren in dit hoofdstuk productie-eenheden in Blok B, plekken in Blok C1 en trajecten in Blok C2[7].

2.2.1 Blok B Combinatie

Instelling	Voorzieningen
's Heeren Loo, Pro Persona, Karakter, Dichterbij, Entrea, Driestroom, Pluryn, RIBW, Iriszorg	B1 dagbehandeling, dagbesteding en logeren B2 ambulante hulp en begeleiding

We presenteren hieronder het budget in relatie tot de realisatie, gecorrigeerd voor de budgetgaranties RTA:

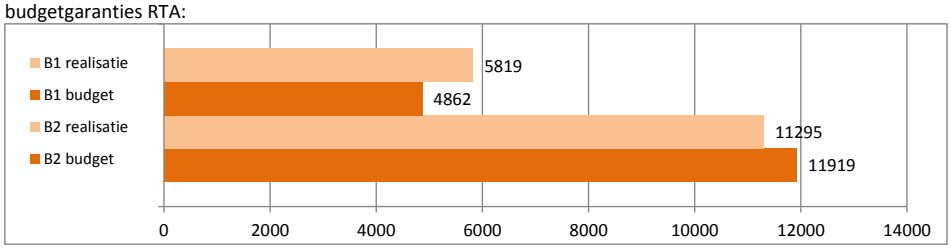

*Bedragen * € 1.000*

We presenteren hieronder de realisatie 2015 voor de Combinatie Blok B:

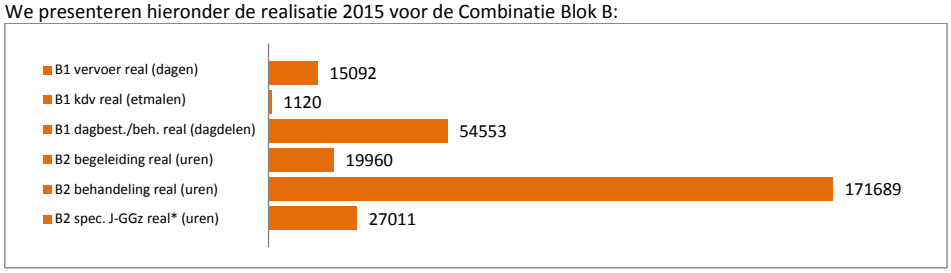

In het Blok B1 is de realisatie hoger dan het budget. Uit analyse van de gegevens en gesprekken met de aanbieders weten we dat het gebruik van kortdurend verblijf (logeren) is toegenomen. Bij dagbesteding en dagbehandeling zijn de verschillen tussen realisatie en de historische gegevens klein. Het is hier lastig aangeven of qua zorginzet de aantallen significant zijn toe- of afgenomen. Bij vervoer is de realisatie lager dan voorheen.

Wat betreft Blok B2 kan geconcludeerd worden dat de realisatie door de Combinatie lager is dan het budget. De onderbesteding zit vrijwel volledig bij de behandelproducten (behandeling kort, middel, lang en specialistische Jeugd-GGz). Met name in de sector J&O (Entrea) en in mindere mate de Jeugd-GGz (vooral ProPersona) is sprake van een onderbesteding. De realisatie is lager geweest dan de RTA budgetgaranties. Deze zijn in alle gevallen gerespecteerd.
De lage instroom, bij met name de J&O in de eerste helft van het jaar 2015, veroorzaakt dit beeld. De oorzaak is onderwerp van gesprek geweest. Er is sprake geweest van een trage start na de transitie op 1 januari. Zowel aanbieders als gemeenten (wijkteams, sociale teams) hebben veel processen opnieuw moeten inrichten en hebben zich tot elkaar moeten leren verhouden. Dat kostte

[7] *We hebben geen unieke cliënten in beeld over het gehele jaar 2015. Deze gegevens zijn voor 2015 niet voorhanden. Voor 2016 brengen we via de productiemonitor Initi8 wel unieke cliënten in beeld.*

tijd. Na de zomervakantie is de instroom op gang gekomen en zien we een 'normaler' beeld in de verwijzingen.

Voor de Jeugd-GGz geldt nog steeds dat de verwijzingen voornamelijk door de huisartsen worden gedaan. Zij hebben minder te maken gehad met de bovengenoemde effecten van de transitie in de eerste helft van het jaar. Landelijk was het beeld in 2015 dat de Jeugd-GGz veel vragen kreeg en er sprake was van wachtlijsten. In Nijmegen is dit beeld niet zichtbaar en is ook niet herkend in het veld. Voor Karakter Jeugd-GGz geldt overigens wel dat er sprake is geweest van een wachtlijst in 2015. Met de aanbieders van Jeugd-GGZ en J&O, de huisartsen, jeugdartsen en een afvaardiging van de wijkteams is gesproken over een betere verwijzing naar de hulp. Dit heeft geresulteerd in concrete afspraken waardoor verwijzingen nauwkeuriger kunnen worden gedaan en er rekening kan worden gehouden met eventuele wachtlijsten. Hierdoor kunnen cliënten eerder geholpen worden.

Bij het product begeleiding zien we een iets ander beeld. Begeleiding lijkt ietwat toegenomen te zijn. Het verschil tussen realisatie en de historische gegevens is klein. Het is dus lastig aan te geven of qua zorginzet er sprake is van een significant verschil t.o.v. de historie.

Hieronder presenteren we budget in relatie tot realisatie 2015 Combinatie Blok B, gecorrigeerd voor RTA, inclusief effect contractafspraken:

Regio	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Combinatie B1	4.862	5.926		
Combinatie B2	11.919	11.123		
Totaal	16.781	17.049	-268	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		303	-303	
Overbesteding Combinatie				-571

*Bedragen * € 1.000*

De regiogemeenten hebben aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 16,8 miljoen. In 2015 is voor € 17,0 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een overbesteding van € 0,3 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een overbesteding van € 0,6 miljoen.

2.2.2 Blok B Kleine Aanbieders

Instelling	Voorzieningen
ongeveer 80-90 aanbieders	Ambulante hulp en begeleiding, dagbehandeling, dagbesteding en logeren

We presenteren het budget versus de realisatie 2015 voor de Kleine Aanbieders regionaal:

Regio	Budget	Realisatie	Verschil
Kleine Aanbieders	6.880	6.900	-20

Bij de Kleine Aanbieders is de gerealiseerde productie min of meer gelijk aan de geraamde productie in 2013. De verklaring daarvoor is niet makkelijk te geven, omdat we in 2013 geen compleet beeld hadden van het aantal Kleine Aanbieders in onze regio. We hebben gewerkt met productiegegevens 2013 uit Vektis (landelijk systeem). Dit was verre van compleet. Een groot deel van de Kleine Aanbieders dat nu geproduceerd heeft in onze regio zat daar niet in.

Bij de Kleine Aanbieders is in 2015 €6,9 miljoen gerealiseerd. Het gros van de productie binnen de Kleine Aanbieders bestaat uit Jeugd-GGz, namelijk €5,2 miljoen. Hiervan wordt door de specialistische Jeugd-GGz €4,2 miljoen en via de basis-Jeugd-GGz €1 miljoen gerealiseerd. De grote partijen in deze regeling zijn onder andere de coöperatie Vrijgevestigden, Parnassia, Virenze en YesWeCanClinics.

Vermeldenswaardig is de samenwerking die binnen de GGZ partijen -zowel Combinanten als ook Kleine Aanbieders- is ontstaan. Men heeft elkaar opgezocht om voor de patiënten maar ook voor bijvoorbeeld de verwijzers de ketensamenwerking zo goed mogelijk te organiseren. Overigens is bij deze intensievere samenwerking ook Entrea vanuit de Combinatie betrokken.

Binnen de €4,2 miljoen aan specialistische Jeugd-GGz bedraagt het onderdeel Dyslexiezorg €2,1 miljoen. Het via Vektis geraamde budget dyslexiezorg bedraagt voor onze regio ongeveer €1 miljoen. Hierop is ons macrobudget 2015 gebaseerd. Het verschil is te verklaren doordat Vektis maar twee grote dyslexieaanbieders in onze regio kende (RID en Marant), terwijl we in onze regio met 11 dyslexieaanbieders werken. Het tekort op dyslexiezorg bedraagt in 2015 dus meer dan €1 miljoen. We weten niet of de inzet van dyslexiezorg in 2015 is afgenomen t.o.v. de werkelijke inzet in 2014. De grote partijen RID en Marant hebben een stijgende omzet van zo'n 20% t.o.v. de Vektis gegevens 2013. In de loop van 2015 zijn we met de dyslexieaanbieders gesprekken gaan voeren. We willen voor 2016 de inkoop op een andere manier organiseren.

De overige € 1,7 miljoen bestaat uit Jeugd-LVG en J&O aanbieders. Hierin zitten o.a. begeleiding voor Jeugd-LVG door bijvoorbeeld Bureau Bots, Bureau Beckers en Kenniscentrum ADHD en ASS. Daarnaast ambulante J&O hulp door bijvoorbeeld OGHeldringstichting en Stichting Meander.

Realisatie Kleine Aanbieders 2015 in totalen per zorg type:

Aanbieders per zorgvorm	**Regio totaal**
Specialistische Jeugd GGz, dyslexie	2,1 mln
Specialistische Jeugd GGz, overig	2.1 mln
Basis-GGz	1.0 mln
Jeugd-LVG en J&O hulp	1.7 mln

Er is een redelijk groot aantal Kleine Aanbieders dat helemaal geen productie heeft gerealiseerd in onze regio. Dit komt omdat men zich 'voor de zekerheid' heeft ingeschreven in onze regio zonder van te voren te weten of men cliënten zou werven. Andere redenen zijn bekendheid bij de verwijzers of te grote concurrentie op bepaalde producten of thema's.

In de Regio Nijmegen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 6.899.735= € 5.519.788):

1. Marant
2. Regionaal Instituut Dyslexie
3. Virenze
4. BOTS begeleiding BV
5. Kruip, Praktijk voor Kinder- en Jeugdpsychotherapie
6. Opdidakt BV
7. OPM Nijmegen
8. Rebis
9. OG Helderingstichting
10. Yes We Can Clinics
11. Stichting Dr. Leo Kannerhuis
12. Parnassia Groep BV
13. VGG Zorg BV
14. Leger des Heils Gelderland
15. TVN
16. Dyslexiecentrum Wijchen
17. Meander
18. Tijhuis Psychologenpraktijk voor Kind en Jeugd
19. Compass GGZ en Scharwachter GGZ
20. Bureau Beckers
21. Humazorg
22. Radboud Universiteit Nijmegen
23. Stichting GGNet
24. Psychologen Thujapark
25. De Orthopedagogenpraktijk

2.2.3 Blok C1 Zorg met verblijf

Instelling C1 Regionaal	**Voorzieningen**
Entréa, PLuryn, Driestroom, Karakter, Iriszorg, RIBW Nmg, RIBW Arnhem, Pactum, Lindenhout, WSG, ProPersona, Betalingsregelingen overigen	Pleegzorg, gezinshuis, 24-uursbehandelgroep in de wijk, beschermd wonen, opname oa langdurig GGz, Crisisopvang klinische GGz en verslavingszorg
Instelling C1 Bovenregionaal	**Voorzieningen**
Entréa, Pluryn, OGHeldringstichting, Intermetzo, Koraalgroep, Horizon, Lindenhout, Pactum, sHeerenloo	Terreingebonden residentiele voorzieningen Jeugd en Opvoedhulp, Behandelcentra ZZP 4 en 5 (L)VG, JeugdzorgPLus, crisisbedden en ambulante spoedhulp

We presenteren hieronder voor Blok C1 het aantal bezette plekken (realisatie) ten opzichte van het aantal gesubsidieerde (bevoorschotte) plekken 2015:

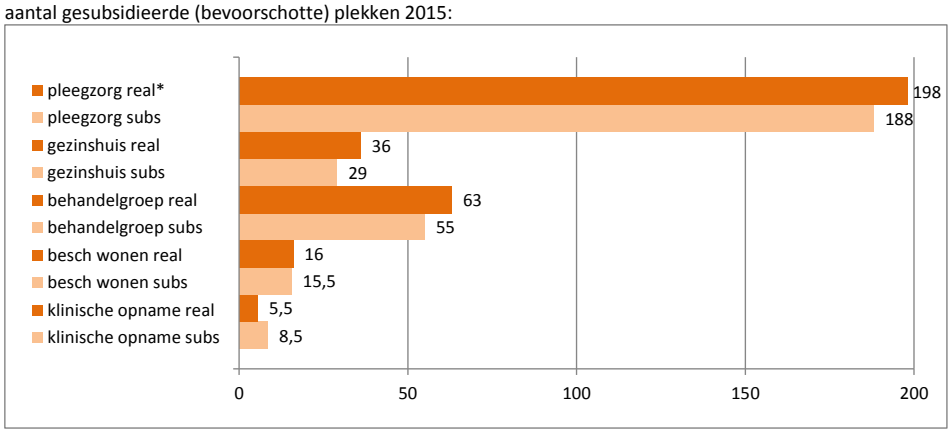

* Bij de realisatie van de pleegzorg zijn de netwerkonderzoeken niet meegenomen in de tabel.

Alle pleegzorgaanbieders (Entrea, Pactum, Lindenhout en de William Schrikker Groep) hebben meer plekken gerealiseerd dan gesubsidieerd. Er heeft binnen de pleegzorg een kleine verschuiving plaatsgevonden naar meer netwerkpleegzorg en minder bestandspleegzorg (waarbij de ouders niet uit het eigen netwerk van het kind komen).
De overbesteding van de gezinshuiszorg zit vooral bij Entrea en Driestroom. Gezinshuizen hebben vanaf het tweede kwartaal van 2015 eigenlijk allemaal vol gezeten. De gezinshuizen van de Jeugd-LVG zijn erg 'populair' bij verwijzers. De druk op de gezinshuizen is daarentegen de afgelopen jaren ook groot geweest.

Entrea en Pluryn zetten meer plekken behandelgroepen in dan gesubsidieerd. Er kan voorzichtig geconcludeerd worden dat het in de sectoren Jeugd-LVG en J&O niet is gelukt om minder plekken te realiseren. Dit heeft grotendeels te maken met de doelgroep en voor de Jeugd-LVG met de lange doorlooptijd van de trajecten.

In de klinische GGz zien we een lichte afname van trajecten (klinische opnames). Met name Karakter had bij aanvang in 2015 al een zeer korte doorlooptijd van de trajecten en een beperkte caseload in de kliniek, doordat er vóór 2015 al veel bezuinigd was. Hierdoor bestaat er op dit punt weinig ruimte om verder te korten. Wat verder opvalt is dat de verslavingskliniek en ook beschermd wonen (Vince) van Iriszorg beperkt ingezet wordt, daar waar het gaat om de 18- leeftijdsgroep. Als reden is aangegeven dat in het begin van 2015 de doorstroming niet goed op gang is gekomen.

In de cijfers zijn ook de betalingsregelingen van de overige C1 aanbieders meegenomen. Deze zijn niet gesubsidieerd, maar hebben een regeling voor een plaatsing van één of meer kinderen met zorgcontinuïteit. Hierin zitten 19 plekken pleegzorg en 7 plekken gezinshuiszorg. De grootste partijen zijn Leger des Heils, Unik, Oosterpoort (regio N.O. Brabant) en De Karmel (regio Arnhem).

We presenteren hieronder voor Blok C1 Bovenregionaal het aantal bezette plekken (realisatie) ten opzichte van het aantal gesubsidieerde plekken 2015:

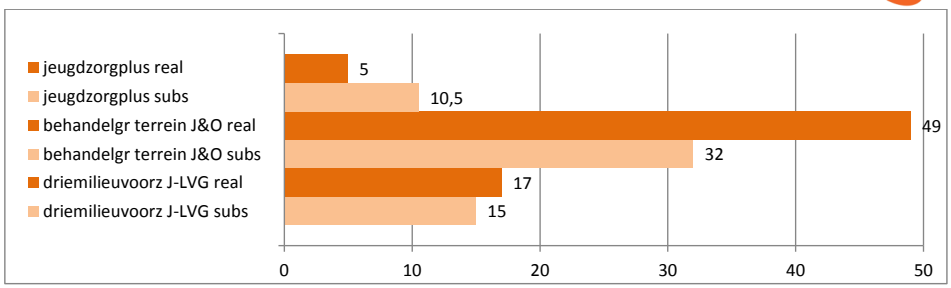

In *Blok C1 bovenregionaal* valt op dat de gerealiseerde plekken behandelgroepen terrein voor de J&O en driemilieuvoorzieningen voor de Jeugd-LVG hoger is dan de subsidie. De subsidie is verleend op basis van historische bezetting in 2013 en een bezuiniging van 20%. De bezuiniging is vrij fors voor deze zorgvormen, omdat er weinig cliëntverloop in zit. Vandaar dat het nauwelijks te verwachten is dat op deze zorgvormen meteen een bezuiniging van 20% gerealiseerd kon worden. De overbesteding op de behandelgroepen J&O zit vooral bij Pluryn en voor een beperkt deel bij Entrea. Daarnaast is er bij Pluryn een hogere realisatie op de driemilieuvoorzieningen Jeugd-LVG dan gesubsidieerd. Er is met Pluryn afgesproken dat er in kaart wordt gebracht hoe deze ontwikkelingen te verklaren zijn en hoe we deze voor 2016 en verder kunnen bijsturen.

JeugdzorgPlus wordt voor onze regio uitgevoerd door de OGHeldringstichting. Deze plekken zijn afgenomen in 2015 voor onze regio. Voor een groot deel heeft de lagere inzet te maken met verschuivingen in het woonplaatsbeginsel.

Daarnaast zijn er 36 bovenregionale trajecten ambulante spoedhulp van Entrea ingezet (niet in tabel). De realisatie is minder dan geraamd. Dat is opvallend, want we wilden wel meer ambulante spoedtrajecten inzetten, juist om uithuisplaatsing te voorkomen.

Heeft dit alles geleid tot minder kinderen in zorg t.o.v. 2013? Al met al kunnen we niet voldoende hard maken dat er in 2015 minder kinderen in deze zorgvormen verblijven t.o.v. 2013, simpelweg omdat we geen goede totaalgegevens hebben vanuit de historie, zijnde de oude regelingen J&O, Jeugd-LVG (peiljaar 2013) en Jeugd-GGz (peiljaar 2012). Ook weten we niet precies of de gemiddelde verblijfsduur is afgenomen t.o.v. 2013. De gemiddelde verblijfsduur ligt voor de behandelgroepen op zo'n 10 à 11 maanden, voor behandelgroepen in de Jeugd-LVG zelfs hoger. De gemiddelde duur voor gezinshuizen ligt op 3 jaar en voor pleegzorg hoger dan 3 jaar.

2.2.4 C2 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering

Instelling	Voorzieningen
Jeugdbescherming Gelderland, William Schrikker Groep, Leger des Heils	Jeugdbescherming en Jeugdreclassering JBG: Voorveldproducten, zijnde consultatie en advies, drang, spoedzorg, nazorg, zorgmeldingen. Ook met WSG afspraken over inzet van drang.

We presenteren hieronder voor Blok C2 het aantal trajecten dat is gerealiseerd ten opzichte van het aantal gesubsidieerde trajecten 2015:

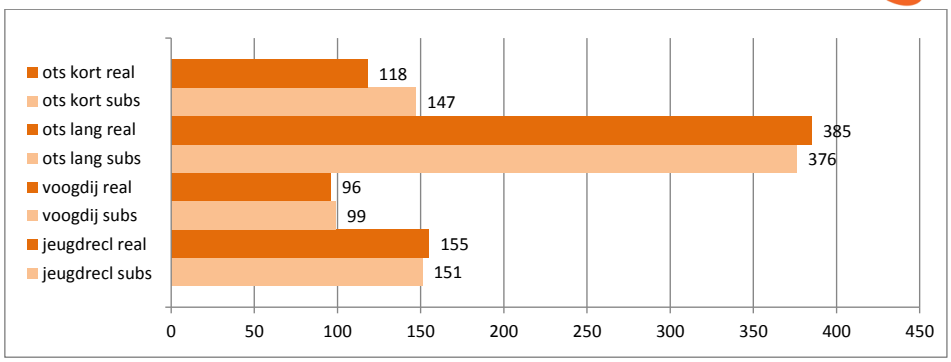

*Voorveldproducten niet meegenomen

Er zijn in 2015 20% minder korte OTS-trajecten ingezet dan begroot. Daarnaast zien we bij het aantal OTS-trajecten langer dan een jaar een ander beeld. Hier is 2% meer ingezet dan begroot. Dit is vooral te verklaren door al lopende trajecten in 2014 die verlengd zijn. De rechtbank neemt de besluiten tot het inzetten van een OTS-traject . De gemeenten en aanbieders hebben daar geen directe invloed op.

De inzet van zowel de voogdij als de jeugdreclassering is min of meer gelijk aan de subsidie. Het totaal aantal ingezette trajecten is 3% lager dan het gesubsidieerde aantal. Bij deze jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen staat het aantal trajecten vrijwel gelijk met het aantal kinderen.

Zijn er t.o.v. het peiljaar 2013 minder trajecten ingezet? Ja, want er is ook nog 8% bezuinigd op het budget voor de maatregelen, bij gelijkblijvend tarief. In 2013 was de inzet van het aantal maatregelen in onze regio 850. Er is in 2015 dus een afname van zo'n 11% van het aantal maatregelen. De verwachting is dat deze daling, die zich ook landelijk laat zien, in 2016 zal doorzetten. Met name de inzet van de langdurige maatregelen wordt minder.

We zien verschuivingen binnen de inzet door de Gecertificeerde Instellingen. Er is meer inzet bij William Schrikker Groep en Leger des Heils en minder bij JBG. Dit komt met name doordat de Rechtbank gericht de maatregel op kan leggen bij een specifieke Gecertificeerde Instelling en dit veelal zal doen aan de hand van het voorstel door de Raad voor de Kinderbescherming. De verwachting is dat ook in 2016 dit verder gaat verschuiven. Wij zijn (ook in 2016) gehouden aan de budgetgarantie zoals die door toenmalig Staatssecretaris Teeven is opgelegd voor Jeugdbescherming Gelderland. Echter aan de hand van de ingezette zorg en de daarmee samenhangende middelen is in overleg met Jeugdbescherming Gelderland een deel van de onderbesteding ingezet bij Veilig Thuis.

Voorveld-producten Jeugdbescherming Gelderland (JBG)
Hierover rapporteren we in dit rapport geen financiële gegevens. Er is sprake van een lumpsum financiering op basis van beschikbaarheid van functies. De insteek is om drangtrajecten ter voorkoming van dwang in te zetten. Het heeft tijd nodig voordat deze wenselijke verschuiving ook zichtbare effecten gaat opleveren.

Een groot aantal cliënten ontvangt een drangtraject en er kan een nazorgtraject worden ingezet wanneer de maatregel is afgelopen. Dit wordt door Jeugdbescherming Gelderland (JBG) en in beperkte mate door de William Schikker Groep aangeboden.
JBG voert ook consultatie en advies uit en heeft een spoeddienst. Dit zijn beschikbaarheidsfuncties. Behalve dat het beschikbaarheidsfuncties zijn is het ook belangrijk dat het voorveld en de verwijzers gesteund en versterkt worden in kennis en kunde. Wij richten ons ook op een zo duurzaam mogelijke inzet van de beschikbare kennis.

Blok C Budget (C1 regionaal en bovenregionaal en C2) en realisatie:

Regio	Budget	Realisatie	Verschil
Jeugd C1 overige instellingen	670	1.064	
Jeugd C1 boven regionaal	6.107	6.954	
Jeugd C1 regionaal	13.642	13.579	
Subtotaal C1			-1.177
Jeugd C2	5.502	5.635	-133
Subtotaal blok C	25.922	27.231	-1.310

*Bedragen * € 1.000*

We zien dat in Blok C1 regionaal en bovenregionaal (zorg met verblijf) dat er een overbesteding is van €1 miljoen. De redenen zijn gegeven in het vorige hoofdstuk. Op het totale budget van € 20,4 miljoen is dit een overbesteding van 6%. Door de bezuinigingen van het Rijk zijn we gestart op 1-1-2015 met een bezuiniging van 10% op pleegzorg, 15% op de regionale gezinshuis en behandelgroepen en 20% op de bovenregionale zorg (t.o.v. het budget 2013). De overbesteding is minder groot dan de bezuiniging. Dus per saldo hebben we bezuinigd.

De overbesteding zit met name op de bovenregionale zorg. De overbesteding zit vooral bij de behandelgroepen van Pluryn. Wanneer we C1 regionaal en C1 overige regionale instellingen (pleegzorg of gezinshuizen) samen bezien, zien we dat budget min of meer gelijk is aan de realisatie. Toch zijn er meer plekken gerealiseerd. Hoe kan dat? Dit heeft te maken met o.a. tariefkortingen, het realiseren van meer ‘goedkopere’ plekken (o.a. pleegzorg) en het feit dat er een afname is van de dure plekken Jeugd-GGz. Tegelijkertijd is er een onderbesteding van de ambulante DBC’s van Karakter binnen Blok C (gekoppeld aan verblijf).

De inzet van Blok C2 jeugdbescherming en jeugdreclassering is lager dan de begroot. De subsidies aan de partijen zijn verleend op basis van 92% t.o.v. peiljaar 2013. Er is dus een daling ten opzichte van het peiljaar 2013 waar te nemen. Het is een gewenste ontwikkeling om minder maatregelen uit te spreken. Echter dit kan van jaar tot jaar en van gemeente tot gemeente verschillen en hangt nadrukkelijk af van de gerechtelijke uitspraken.
In de tabel hebben we de inzet van de preventieve producten van JBG *niet* opgenomen: consultatie en advies, dranghulpverlening en spoedzorg. In totaal bedraagt deze inzet € 1,3 miljoen. Ook hier zien we een onderbesteding.

2.2.5 Landelijk transitie arrangement (LTA)

Aanbieders	Voorzieningen	Bedrag
40 landelijke aanbieders	Zeer specialistische jeugd en opvoedhulp, Jeugd-GGz en Jeugd-LVG	**1.748**

*Bedragen * € 1.000*

Namens alle gemeenten heeft de VNG landelijke raamovereenkomsten gesloten met aanbieders van jeugdhulp met een landelijke schaal en een specialistische functie. De vraag en aanbod voor schaarse en voornamelijk landelijk georganiseerde functies kan op deze manier zo effectief mogelijk op elkaar aansluiten. De VNG heeft met deze geselecteerde groep zorgleveranciers prijsafspraken gemaakt voor diverse soorten zorg, zoals gespecialiseerde opvang, gespecialiseerde Jeugd-LVG en gespecialiseerde vormen van GGZ, zoals eetstoornissen, autisme, forensische psychiatrie en transgenderproblematiek. Om deze zorg te kunnen financieren is 2,56% van het macrobudget jeugdhulp gereserveerd in de begroting van de regiogemeenten. Voor de regio is dit in totaal een bedrag van € 1,7 miljoen.

Aan het einde van het jaar heeft de VNG een overzicht gestuurd met de kosten voor 2015. In onderstaande tabel zijn de begroting en de realisatie van de landelijk ingekochte zorg voor 2015 tegen elkaar afgezet (inclusief de kosten van het onderhanden werk).

LTA	Begroot	Realisatie	Verschil
Beuningen	140	45	96
Druten	83	25	58
Berg en Dal	167	195	-28
Heumen	84	163	-79
Mook en Middelaar	21	83	-61
Nijmegen	1.029	1.153	-124
Wijchen	224	393	-170
Totaal	**1.748**	**2.057**	**-309**

*Bedragen * € 1.000*

Voor de regio als totaal zien we een tekort van € 309.138,-. Per gemeente zien we zowel positieve als negatieve resultaten. Dit komt doordat dit relatief dure trajecten zijn, die moeilijk te voorspellen zijn. Een of slechts enkele cliënten méér in deze vormen van zorg heeft een groot effect op de kosten. Zie voor de resultaten per gemeente paragraaf 2.3.

2.2.6 Persoonsgebonden budgetten (pgb)

Instelling	Voorzieningen	Bedrag
Aanbieders jeugdhulp	Alle vormen van jeugdhulp m.u.v. gedwongen kader	**€ 6.756.142**

*Bedragen * € 1.000*

We presenteren hieronder de begroting versus de realisatie 2015 van de pgb's Jeugd voor de regio:

Jeugd	Begroot	Realisatie	Verschil
Beuningen	410	361	49
Druten	392	237	155
Berg en Dal	657	367	290
Heumen	418	412	5
Mook en Middelaar	183	115	67
Nijmegen	3.689	2.778	911
Wijchen	1.008	913	95
Totaal	**6.756**	**5.183**	**1.573**

*Bedragen * € 1.000*

In de Wmo en de Jeugdwet heeft de cliënt de keuzevrijheid tussen ondersteuning in natura en een persoonsgebonden budget. Het pgb is een geldbedrag dat mensen krijgen om binnen bepaalde regels ondersteuning en/of zorg zelf in te kopen en te organiseren.
Om fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik van het pgb tegen te gaan, is het trekkingsrecht ingevoerd. Daarbij krijgen mensen het geld niet meer op de eigen rekening, maar krijgt de Sociale Verzekeringsbank (SVB) de opdracht om het pgb te beheren voor haar budgethouders. De SVB verzorgt op basis van een zorgverleningsovereenkomst en declaraties de betalingen aan de zorgverleners. Zowel de gemeente als de budgethouders ontvangen betalingsoverzichten.
De kosten voor pgb's zijn in het afgelopen jaar minder geweest dan verwacht waardoor een positief resultaat van € 1,6 miljoen ontstaat op de jeugdhulp.

Wat is de verklaring voor de afname? Wanneer cliënten een herindicatie krijgen kiezen ze vaker voor zorg in natura dan voor pgb. Hiervoor zijn twee redenen:
1. Zorgaanbieders die voorheen veelal met pgb werkten zijn nu Kleine Aanbieder geworden. Dit veroorzaakt een verschuiving van minder kosten aan pgb naar hogere kosten voor Kleine Aanbieders.
2. De criteria om in aanmerking te komen voor een pgb zijn strenger geworden. Het sociaal wijkteam toetst of cliënten in voldoende mate bekwaam zijn om een pgb te organiseren, cliënten moeten een pgb plan opstellen en slechts bij uitzondering mag een mantelzorger optreden als zorgverlener. Er zijn ook cijfers per gemeente: zie paragraaf 2.3.

2.2.7 Ingezette (verbeter)acties Jeugd in 2015

Blok B

De regiogemeenten heeft samen met de aanbieders een groot aantal maatregelen genomen in 2015 om de zorg te verbeteren. Dit is een aantal van de relevante maatregelen:

- Inzet van ambulante teams van de Combinatie, die zijn opgestart gedurende 2015. Zij werken samen met de wijkteams en sociale teams. De samenwerking kent wisselende successen en er was nog onvoldoende bekendheid;
- Karakter levert een praktijkondersteuner kinder- en jeugdpsychiatrie in Wijchen bij de huisartsen als schakel tussen huisartsen/jeugdartsen en sociaal team. Deze levert consultatie en advies aan onder meer de Combinatie-partijen. Wijchen heeft dit in samenwerking met de provincie Gelderland en Karakter, bekostigd;
- De Combinatie gaat i.s.m. de gemeenten de uitwerking van het casemanagement een verbeterslag geven in 2016;
- Inzet van professionals jeugd, afkomstig uit het voormalige Bureau Jeugdzorg, in de wijkteams en sociale teams;
- Er is veel gedaan aan het bekend maken van de ingekochte zorg bij de gemeenten en de verwijzers, o.a. via de website, STIP's, wijkteams en sociale teams, maar ook via de zorgmarkt;
- Om wachtlijsten zo veel mogelijk te beperken is overleg gevoerd tussen de betrokken Jeugd-GGz partijen, de J&O, de huisartsen en wijkteams om de verwijzingen zo goed en vlot mogelijk te organiseren.

Blok C1

De regiogemeenten heeft samen met de aanbieders een aantal maatregelen genomen in 2015 om de zorg te verbeteren, de toeleiding te verbeteren en de groei van zorg met verblijf af te remmen:

- We zetten *time out voorzieningen* in (vier voorzieningen) om de urgente vraag naar bedden op te kunnen vangen. De terugkeer naar huis na 28 dagen is speerpunt bij het inzetten van deze variant.
- We maken afspraken met *voogden* dat zij altijd afstemmen met *wijkteams en sociale teams* bij verwijzingen.
- We zetten het *beschikbaarheidsschema zorg met verblijf* in bij de verwijzers (voogden, wijkteams en regieteams). Zij kunnen zien we er plek heeft. Zo benutten we beter de beschikbare plekken.
- We zetten beheersmaatregelen in, onder andere een *opnamestop,* om overbesteding zoveel als mogelijk tegen te gaan. Er zijn in 2015 twee opnamestops ingezet. Bij een opnamestop dient er vooraf toestemming voor plaatsing te komen vanuit de regiogemeenten. Opnamestops gelden *niet* voor crisisplaatsing en er is altijd de mogelijkheid om onder omstandigheden een uitzondering te maken.
- We bespreken met de aanbieders uit zowel Blok C als de Combinatie om meer horizontaal af te stemmen om een betere spreiding van cliënten te bewerkstelligen en lege plekken beter te benutten.
- Met de pleegzorgaanbieders is een aanzet geleverd om te komen tot een plan om pleegzorg in alle mogelijke vormen meer en beter in te kunnen zetten. Dit plan voor de pleegzorg wordt in de eerste helft van 2016 verwacht.

Blok C2

- Het transformatieplan JBG is gereed en wordt geïmplementeerd;
- Er is veel inzet gedaan om de vrijwillige hulpverlening van JBG bekend te maken bij de sociale wijkteams;
- Er is een gemeentelijke voorzitter van het Casus Overleg Bescherming aangesteld;
- Met de C2 aanbieders is gesproken om meer drang in te zetten en wat hiervoor nodig is;
- Met de WSG is gesproken over het meer en zichtbaarder aansluiten bij de vraag, specifiek voor hun Jeugd LVG doelgroep, en meer aanwezig te zijn in de regio.

2.2.8 Conclusies

Positief resultaat

In totaal in de regio zien we een positief resultaat. Dit betekent dat er in het geheel van de jeugdhulp onderbesteed is. De bezuiniging van het eerste jaar is hiermee gerealiseerd. Op Blok B Combinatie is sprake van een overbesteding. Op de pgb's is een forse onderbesteding. De realisatie van de Kleine Aanbieders is gelijk aan het budget. Op Blok C zien we een overbesteding. Deze zit vooral op Blok C1 bovenregionaal.

Regio	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	1.748	2.057		-309
PGB B1 en B2	6.756	5.183		1.573
Kleine aanbieders	6.880	6.900		-20
Combinatie B1	4.862	5.926		
Combinatie B2	11.919	11.123		
Combinatie B1 en B2	16.781	17.049	-268	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		303	-303	
Overbesteding Combinatie				-571
Jeugd C1 overige instellingen	670	1.064		
Jeugd C1 boven regionaal	6.107	6.954		
Jeugd C1 regionaal	13.642	13.579		
Jeugd C2	5.502	5.635		
Subtotaal blok C	25.922	27.231		-1.310
Effect verevening op C				0
Totaal				**-637**

*Bedragen * € 1.000*

Overbesteding Blok B

Op Blok B Combinatie zien we in totaal een overbesteding. De overbesteding zit op B1 dagbesteding, dagbehandeling en kortdurend verblijf. Het onderdeel vervoer is wel afgenomen. We zien een onderbesteding op het product behandeling B2 in de J&O en Jeugd-GGz. Uit gesprekken met aanbieders en wijkteams wordt aangegeven dat dit te maken heeft met de start in de eerste helft van het jaar. Er was sprake van lage instroom in de eerste helft van het jaar 2015. De oorzaak is onderwerp van gesprek geweest. Er is sprake geweest van een trage opstart na de transitie op 1 januari 2015. Zowel aanbieders als gemeenten (wijkteams, sociale teams) hebben veel processen opnieuw moeten inrichten en hebben zich tot elkaar moeten leren verhouden. Na de zomervakantie is de instroom op gang gekomen en zien we een 'normaler' beeld in de verwijzingen. Bij het product begeleiding zien we geen significatie toe- of afname.
In Blok B zien we bij de Kleine Aanbieders dat begroting en realisatie min of meer gelijk zijn. Binnen de Kleine Aanbieders zien we bij het onderdeel dyslexie een relatief grote overbesteding.

Overbesteding Blok C1 Zorg met verblijf

In totaal is er een overbesteding van ongeveer 6% bij Blok C1 zorg met verblijf. Qua zorgsoort zien we dit vooral in de Jeugd-LVG bij de gezinshuizen en de driemilieuvoorzieningen. Dit is met name te

verklaren door een hoge mate van afhankelijkheid van zorgcontinuïteit. De verblijfsduur van cliënten in de Jeugd-LVG is relatief lang. In de sector J&O zien we geen grote overbesteding. Ook hier geldt dat de trage start begin 2015 een rol heeft gespeeld. De instroom is vanaf de zomervakantie op gang gekomen en bereikte pas in het vierde kwartaal het 'oude niveau' van voor de transitie weer.
Onderbesteding is in Blok C1 vooral aan de orde bij Jeugdzorg Plus, vanwege het woonplaatsbeginsel. Ook in het beschermd wonen en klinische opnames is sprake van een lichte onderbesteding.
Per saldo is er op zorg met verblijf bezuinigd ten opzichte van 2013, omdat de overbesteding van 6% minder groot is dan de bezuiniging van gemiddeld 15% op de diverse zorgvormen binnen de verblijfszorg.

Er kan voorzichtig geconcludeerd worden dat er in de periode 2013 - 2015 een lichte verschuiving heeft opgetreden naar meer gezinsgerichte vormen van zorg (m.n. gezinshuizen en pleegzorg). Dit sluit aan bij onze beleidsdoelen.

Afschalen van Blok C naar blok B zien we nog niet in de cijfers. Doorlooptijdverkorting, versnelling van de uitstroom en het meer inzetten van ambulante hulp zien we nog niet terug in de cijfers. Dit is onderwerp van gesprek met de aanbieders. We dienen ons vooral de vraag te stellen hoe we dit in 2016 en verder willen bewerkstelligen. Waar we het met de aanbieders over eens zijn, is dat het tijd kost om de beleidsdoelen te bereiken.

Overbesteding Blok C2 Jeugdbescherming

Ondanks dat er in Blok C2 sprake is van een overbesteding, is er toch een afname van het aantal maatregelen voor jeugdbescherming (OTS). Er zijn ten opzichte van 2013 minder OTS-en. Dit heeft vooral te maken met een afname van maatregelen bij JBGelderland. Bij William Schrikker Groep en Leger des Heils is er geen sprake van afname.
In sommige gemeenten is het aantal OTS-en hoger dan begroot. De reden hiervoor is niet direct te duiden en heeft te maken met het aantal gerechtelijke uitspraken wat ten behoeve van kinderen in een bepaalde regio is gedaan.

Effect voor 2016

We hebben in 2015 in de laatste weken van het derde kwartaal en het vierde kwartaal een toename van de instroom gezien op vrijwel de gehele jeugdhulp, maar vooral in Blok C1. Dit heeft een aantal redenen:

- De instroom in de eerste helft van het jaar 2015 is erg laag, vanwege de opstart van het nieuwe stelsel. Aanbieders hebben moeten wennen aan de systematiek van de gemeente en het werken met wijkteams in plaats van met Bureau Jeugdzorg.
- Gangbare seizoensinvloeden: zomervakantiedip en meer drukte in en na de herfst.

De verwachting is dat er voor 2016 over het gehele jaar meer zorginzet zal zijn dan het beeld in 2015 laat zien.

2.3 Jeugdhulp cijfers per gemeente

In de volgende paragrafen staan de Jeugd cijfers uitgesplitst naar de gemeente. In het regionale deel is al een toelichting gegeven op de cijfers over alle zorgvormen. Omdat we geen specifiekere duiding van de cijfers op gemeenteniveau hebben, gaan we de algemene toelichting niet per gemeente herhalen. In alle gevallen wordt de RTA budgetgarantie gerespecteerd. We duiden alleen gemeente-specifieke en opvallende zaken.

2.3.1 Berg en Dal

Berg en Dal	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	167	195		-28
PGB B1 en B2	657	367		290
Kleine aanbieders	921	732		189
Combinatie B1	315	368		
Combinatie B2	1.120	1.022		
Combinatie B1 en B2	1.436	1.390	45	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		67	-67	
Overbesteding Combinatie				-21
Jeugd C1 overige instellingen	64	45		
Jeugd C1 boven regionaal	969	1.122		
Jeugd C1 regionaal	971	1.384		
Jeugd C2	431	677		
Subtotaal blok C	2.435	3.228		-794
Effect verevening op C				621
Totaal				**257**

*Bedragen * € 1.000*

LTA en PGB Berg en Dal

- In Berg en Dal is er een overbesteding op het LTA. Er is dus meer specialistische landelijke zorginzet dan geraamd.
- Er is in Berg en Dal, net als in de meeste regiogemeenten, een overschot op het pgb budget. Dit overschot is relatief groot. Hiervoor is in paragraaf 2.3 een verklaring voor gegeven.

Blok B Combinatie Berg en Dal

- Op Blok B Combinatie zien we in Berg en Dal het volgende. Op Blok B2 zit een onderbesteding en op B1 een overbesteding, maar in iets mindere mate. In Berg en Dal zit de onderbesteding vooral bij B2 behandeling van Entrea en voor een, in vergelijking met de andere gemeenten, relatief groot deel bij ProPersona. Op B1 zit in totaal een overbesteding bij de Combinatie t.o.v. het budget. Bij alle functies B1 (dagbesteding en dagbehandeling, kortdurend verblijf en vervoer) is er sprake van een onderbesteding.
- In Berg en Dal is aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 1,4 miljoen. In 2015 is voor € 1,4 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 0,0 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op het totaal van € 0,7 miljoen. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de

realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een overbesteding van € 0,2 miljoen.

Blok B Kleine Aanbieders Berg en Dal

- Op Blok B Kleine Aanbieders is sprake van een onderbesteding. Dat is ook in Beuningen en Mook en Middelaar het geval, maar in de rest van de regio niet.
- In Berg en Dal is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 731.794= € 585.436):

1. Marant
2. Regionaal Instituut Dyslexie
3. BOTS begeleiding BV
4. Meander
5. Rebis
6. Virenze
7. OG Helderingstichting
8. Parnassia Groep BV
9. De Orthopedagogenpraktijk
10. OPM Nijmegen
11. Raadthuys Psychologen
12. Boland & Van Broekhoven

Blok C Berg en Dal

Er is in Berg en Dal een overbesteding op C1 bovenregionale zorg. Dit heeft vooral te maken met enkele cliënten die in JeugdzorgPlus (OGHeldring) zitten.

Berg en Dal heeft een overbesteding op C1 regionaal. In het derde kwartaal was er nog sprake van een onderbesteding. Dit betekent dat de instroom in het vierde kwartaal is toegenomen. Dit zit vooral bij Pluryn, Karakter en in mindere mate bij Lindenhout.

Voor C1 overige aanbieders (betalingsregelingen overige aanbieders) heeft Berg en Dal een kleine onderbesteding. Dit betekent dat er relatief veel van de gesubsidieerde aanbieders gebruik wordt gemaakt en dus weinig van ‘onbekende’ aanbieders.

Berg en Dal heeft een behoorlijk forse overbesteding op C2 jeugdbescherming. In de regio is gemiddeld sprake van onderbesteding. Er is sprake van relatief veel lange OTS-en en daarnaast is er in januari gestart met een relatief hoog aantal zorgcontinuïteit casussen, die door JBG meegenomen zijn uit 2014.

2.3.2 Beuningen

Beuningen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	140	45		96
PGB B1 en B2	410	361		49
Kleine aanbieders	888	791		97
Combinatie B1	376	454		
Combinatie B2	881	867		
Combinatie B1 en B2	1.257	1.321	-64	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		-24	24	
Overbesteding Combinatie				-40
Jeugd C1 overige instellingen	54	11		
Jeugd C1 boven regionaal	341	486		
Jeugd C1 regionaal	1.812	1.359		
Jeugd C2	303	265		
Subtotaal blok C	2.510	2.121		389
Effect verevening op C				-178
Totaal				**412**

*Bedragen * € 1.000*

LTA en PGB Beuningen

- In Beuningen is er een onderbesteding op het LTA. Er is in Beuningen dus minder specialistische landelijke zorginzet dan geraamd.
- Er is in Beuningen, net als in Nijmegen, een overschot op het pgb budget. Hiervoor is in paragraaf 2.2.8 een verklaring voor gegeven.

Blok B Combinatie Beuningen

- Op Blok B Combinatie zien we in Beuningen het volgende. Op Blok B2 zit een onderbesteding. Deze onderbesteding zit vooral bij behandeling van Entrea en voor een deel bij ProPersona. Een kleine overbesteding zit bij Driestroom. Bij de functie (specialistische) begeleiding (B2) is sprake van een kleine overbesteding in de Combinatie in Beuningen. In de regio als totaal is de functie gelijk gebleven. Op B1 dagbesteding en dagbehandeling, vervoer en kortdurend verblijf (B1) is sprake van een overbesteding.
- In Beuningen is aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 1,3 miljoen. In 2015 is voor € 1,3 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een overbesteding van € 0,6 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op het totaal van € 0,2 miljoen. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een overbesteding van € 0,4 miljoen.

Blok B Kleine Aanbieders Beuningen

- Op Blok B Kleine Aanbieders is sprake van een onderbesteding. Dat is ook in Berg en Dal en Mook en Middelaar het geval, maar in de rest van de regio niet.
- In Beuningen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 790.504 = € 632.403):

1. Marant
2. Parnassia Groep BV
3. Yes We Can Clinics
4. Psychologen Thujapark
5. Virenze
6. Rebis
7. Regionaal Instituut Dyslexie
8. Opdidakt BV
9. Aalsterveld Psychologen
10. Dyslexiecentrum Wijchen
11. Sentio, psychologen en orthopedagogenpraktijk
12. OG Helderingstichting
13. Logeerhuis Bijzonder / DeniseZorg
14. BOTS begeleiding BV
15. Stichting Dr. Leo Kannerhuis

Blok C Beuningen

Er is in Beuningen sprake van een onderbesteding op Blok C in totaal. Een overbesteding zit in Beuningen alleen op de bovenregionale zorg, met name bij Pluryn.

Op Blok C1 regionaal zit een onderbesteding in totaal in Beuningen, maar er is wel sprake van een redelijk forse overbesteding bij Driestroom gezinshuizen. De onderbestedingen zitten bij Entrea, Karakter en Iriszorg.

Voor C1 overige aanbieders (betalingsregelingen overige aanbieders) heeft Beuningen onderbesteding. Dit betekent dat er relatief veel van de gesubsidieerde aanbieders gebruik wordt gemaakt.

Op C2 Jeugdbescherming is sprake van een kleine onderbesteding, conform het regionale beeld. Dit zit met name bij Jeugdbescherming Gelderland.

2.3.3 Druten

Druten	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	83	25		58
PGB B1 en B2	392	237		155
Kleine aanbieders	308	470		-162
Combinatie B1	328	242		
Combinatie B2	571	563		
Combinatie B1 en B2	899	805	94	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		40	-40	
Onderbesteding Combinatie				53
Jeugd C1 overige instellingen	32	0		
Jeugd C1 boven regionaal	261	209		
Jeugd C1 regionaal	392	336		
Jeugd C2	314	312		
Subtotaal blok C	998	857		141
Effect verevening op C				-71
Totaal				**175**

*Bedragen * € 1.000*

LTA en PBG Druten

- In Druten is er een onderbesteding op het LTA. Er is dus minder specialistische landelijke zorginzet dan geraamd.
- In Druten is er een onderbesteding van het pgb-budget, net zoals in de regio als geheel.

Blok B Combinatie Druten

- Op Blok B Combinatie zien we in Druten het volgende beeld. Op Blok B2 is sprake van een onderbesteding. In Druten zit de productie de bij behandeling en de specialistische Jeugd-GGz iets boven de begroting. Het verschil is niet zo heel groot. De functie (specialistische) begeleiding (B2) is nagenoeg gelijk aan de begroting. Op B1 zit een redelijk grote onderbesteding bij de Combinatie. Bij de functie dagbesteding en dagbehandeling is sprake van een relatief grote onderbesteding. Op kortdurend verblijf zit een kleine overbesteding en op vervoer zit wederom een onderbesteding.
- In Druten is aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 0,9 miljoen. In 2015 is voor € 0,8 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 0,1 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op het totaal van € 0,4 miljoen. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 0,5 miljoen.

Blok B Kleine Aanbieders Druten

- Blok B Kleine Aanbieders laat een overbesteding zien. Dat ligt in de lijn der verwachting, omdat we bij voorbaat wisten dat we van het Rijk onvoldoende middelen zouden ontvangen. Met name in de GGz, onderdeel dyslexie, zit in Druten de overbesteding (Opdidakt, BNT-consult en Marant).
- In Druten is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 470.099 = € 376.079):

1. Opdidakt BV
2. BNT-Consult
3. Compass GGZ en Scharwachter GGZ
4. Mw. A. Remmerde (Psychologenpraktijk Artz & partners
5. OG Helderingstichting
6. Marant
7. Oosterpoort
8. Praktijk voor Kinder- en Jeugdpsychologie Maas en Waal
9. Meander

Blok C Druten

Druten heeft een onderbesteding op bovenregionale zorg. In Druten is minder zorg in behandelgroepen op terrein ingezet dan begroot. Druten heeft één cliënt in JeugdzorgPlus, die aan het eind van het derde kwartaal is ingestroomd.

Daarnaast is sprake van een kleine onderbesteding op regionale C1 zorg (gezinshuizen, pleegzorg, fasehuizen). In Druten is relatief veel zorggebruik bij Karakter.

In Druten is geen gebruik gemaakt van C1 overige aanbieders (betalingsregelingen overige aanbieders). Dit betekent dat er uitsluitend van de gesubsidieerde aanbieders gebruik wordt gemaakt en dus niet van ‘onbekende’ aanbieders.

De productie van C2 Jeugdbescherming loopt in lijn met de regio. Er is een lichte onderbesteding.

2.3.4 Heumen

Heumen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	84	163		-79
PGB B1 en B2	418	412		5
Kleine aanbieders	407	407		-1
Combinatie B1	127	179		
Combinatie B2	474	414		
Combinatie B1 en B2	602	594	8	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		35	-35	
Overbesteding Combinatie				-27
Jeugd C1 overige instellingen	31	0		
Jeugd C1 boven regionaal	78	177		
Jeugd C1 regionaal	567	577		
Jeugd C2	214	187		
Subtotaal blok C	891	941		-50
Effect verevening op C				-13
Totaal				**-164**

*Bedragen * € 1.000*

LTA en PGB Heumen

- In Heumen is er een relatief forse overbesteding op het LTA. Er is dus meer specialistische landelijke zorg ingezet dan geraamd.
- In Heumen is de besteding van het pgb-budget nagenoeg gelijk aan de begroting.

Blok B Combinatie

- Op Blok B Combinatie zien we in Heumen het volgende. Op Blok B2 zit een onderbesteding bij behandeling en in mindere mate bij specialistische Jeugd-GGz, respectievelijk bij Entrea en ProPersona. Bij de functie (specialistische) begeleiding (B2) is ook sprake van een onderbesteding bij de Combinatie. Op B1 zit een overbesteding bij de Combinatie t.o.v. het budget.
- In Heumen is aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 0,6 miljoen. In 2015 is voor € 0,6 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een onderbesteding van € 0,0 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op het totaal van € 0,4 miljoen. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een overbesteding van € 0,3 miljoen.

Blok B Kleine Aanbieders Heumen

- Op Blok B Kleine Aanbieders is de realisatie gelijk aan de begroting. Ook in Heumen zijn dit vooral vrijgevestigde psychologenpraktijken, maar bijvoorbeeld ook kortdurend verblijf (logeren) van Leo Kanner Huis.
- In Heumen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 407.195 = € 325.756):

1. Marant
2. TVN
3. Stichting Dr. Leo Kannerhuis
4. Yes We Can Clinics
5. BOTS begeleiding BV
6. Rebis
7. Regionaal Instituut Dyslexie
8. Virenze
9. Meander
10. Psychologenpraktijk TROMP

Blok C Heumen

Heumen heeft een forse overbesteding op bovenregionale zorg. Dit heeft te maken met casussen bij Pluryn, Entrea en één casus bij Lindenhout (Dushihuis).

Daarnaast is sprake van een overbesteding op regionale C1 zorg (gezinshuizen, pleegzorg, fasehuizen). Net als in andere gemeenten was er in het derde kwartaal nog een onderbesteding. Dit heeft vooral te maken met instroom in voorzieningen van Entrea en Karakter.

Van C1 overige aanbieders (betalingsregelingen overige aanbieders) heeft Heumen geen gebruik gemaakt. Dit betekent dat er alleen van de gesubsidieerde aanbieders gebruik wordt gemaakt en dus weinig van ‘onbekende’ aanbieders.

De productie van C2 Jeugdbescherming loopt in lijn met de regio. Er is een lichte onderbesteding.

2.3.5 Mook en Middelaar

Mook en Middelaar	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	21	83		-61
PGB B1 en B2	183	115		67
Kleine aanbieders	290	146		144
Combinatie B1	5	54		
Combinatie B2	34	135		
Combinatie B1 en B2	39	190	-151	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		-4	4	
Overbesteding Combinatie				-147
Jeugd C1 overige instellingen	8	87		
Jeugd C1 boven regionaal	0	38		
Jeugd C1 regionaal	16	168		
Jeugd C2	52	37		
Subtotaal blok C	76	330		-254
Effect verevening op C				249
Totaal				**-3**

*Bedragen * € 1.000*

LTA en PGB Mook en Middelaar

- Er is voor Mook en Middelaar een overbesteding op het LTA. Dit heeft met name te maken met één plaatsing.
- Er is in Mook en Middelaar een overschot op het pgb budget, conform het regionale beeld.
- Op Blok B Combinatie zien we in Mook en Middelaar het volgende. Mook en Middelaar is de enige gemeente in de regio waarbij sprake is van een overbesteding in totaal. Dit heeft te maken met de verhouding tussen de Combinatie en de Kleine Aanbieders in relatie tot de oplading van de begroting. Overbesteding is vooral aan de orde bij de instellingen die behandeling leveren binnen B2, m.n. Pluryn. Net als in de rest van de regio is er onderbesteding bij Entrea en ProPersona. Onderbesteding is ook aan de orde bij de functie begeleiding (B2). Op B1 zit een overbesteding bij de Combinatie. Bij de functie dagbesteding en dagbehandeling is er sprake van een overbesteding. Deze zit bij Pluryn. Bij kortdurend verblijf zit een kleine onderbesteding.
- In Mook en Middelaar is aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 0,04 miljoen. In 2015 is voor € 0,19 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat sprake is van een overbesteding van € 0,15 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op het totaal van € 0,04 miljoen. Het betreft de contractafspraak die de 10% regeling wordt genoemd: wanneer de realisatie tussen de 90% en 110% ten opzichte van het afgesproken budget (nulmeting) bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een overbesteding van € 0,15 miljoen.

Blok B Kleine Aanbieders Mook en Middelaar

- Op Blok B Kleine Aanbieders is sprake van een onderbesteding. Dat is ook in Berg en Dal en Beuningen het geval, maar in de rest van de regio niet. De Kleine Aanbieders in Mook en Middelaar bestaan grotendeels uit kleine psychologenpraktijken. Er zitten weinig grote Limburgse jeugd-aanbieders bij, zoals wellicht wel te verwachten viel (wel KoraalGroep).
- In Mook en Middelaar is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 146.086 = € 116.869):

1. OPM Nijmegen
2. Rebis
3. BCO Onderwijsadvies B.V.
4. SZZ Samenwerkende zorgboeren
5. Koraal Groep
6. Regionaal Instituut Dyslexie
7. Stichting GGNet
8. Mutsaersstichting
9. Virenze
10. Psychotherapie Praktijk Malden
11. Psychologenpraktijk Maas en Niers

Blok C Mook en Middelaar

Op C1 bovenregionaal is er sprake van een overbesteding. Er is één cliënt bij Pluryn.

Op C1 regionaal is er sprake van een overbesteding in Mook en Middelaar. Zeker bij deze vormen van zorg kunnen kleine aantallen tot grote verschuivingen in de realisatie leiden. Overbesteding is te verklaren door de zorginzet bij Karakter.

Mook en Middelaar heeft een overbesteding op het budget voor C1 overige instellingen. Rubicon factureert pleegzorgcliënten en daarnaast is er instroom van een gezinshuiszorgcliënt bij Dichterbij in het derde kwartaal.

Op C2 is er sprake van een kleine onderbesteding, conform het regionale beeld. Dit zit met name bij Jeugdbescherming Gelderland.

2.3.6 Nijmegen

Nijmegen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	1.029	1.153		-124
PGB B1 en B2	3.689	2.778		911
Kleine aanbieders	3.210	3.336		-126
Combinatie B1	3.215	3.586		
Combinatie B2	7.214	6.635		
Combinatie B1 en B2	10.429	10.221	208	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		150	-150	
Onderbesteding Combinatie				58
Jeugd C1 overige instellingen	395	758		
Jeugd C1 boven regionaal	3.504	4.040		
Jeugd C1 regionaal	8.131	7.961		
Jeugd C2	3.662	3.462		
Subtotaal blok C	15.693	16.221		-528
Effect verevening op C				-586
Totaal				**-395**

*Bedragen * € 1.000*

LTA en PGB Nijmegen

- Er is voor Nijmegen een overbesteding bij het LTA. Dit heeft met name te maken met plaatsingen in het Leo Kannerhuis (autisme) en de Seyscentra (eetstoornissen).
- Er is in Nijmegen een overschot op het pgb budget.

Blok B Combinatie Nijmegen

- Op Blok B Combinatie zien we in Nijmegen het volgende. Op B2 zit een onderbesteding die relatief fors is in vergelijking met de meeste andere regiogemeenten. In Nijmegen zit de onderbesteding vooral bij behandeling van Entrea en voor een deel bij ProPersona. Dit betekent dat het gros van de onderbesteding zit op de behandeltrajecten en voor een deel bij de specialistische Jeugd-GGz. Bij de functie (specialistische) begeleiding (B2) is er sprake van een kleine onderbesteding in de Combinatie in Nijmegen. Bij B1 functie dagbesteding, dagbehandeling en kortdurend verblijf is er sprake van een overbesteding.
- In Nijmegen is aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 10,4 miljoen. In 2015 is voor € 10,2 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 0,2 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op het totaal van € 0,2 miljoen. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een onderbesteding van € 0,1 miljoen.

Blok B Kleine Aanbieder Nijmegen

- Bij blok B Kleine Aanbieders is er sprake van een overbesteding. Dat ligt in de lijn der verwachting, omdat we bij voorbaat wisten dat we van het Rijk onvoldoende middelen zouden ontvangen. Met name in de GGz, en ook in het onderdeel dyslexie daarbinnen, hebben we in Nijmegen de bezuiniging niet volledig kunnen realiseren.
- In Nijmegen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 3.336.282= € 2.669.026):

1. Regionaal Instituut Dyslexie
2. Marant
3. Virenze
4. OPM Nijmegen
5. Kruip, Praktijk voor Kinder- en Jeugdpsychotherapie
6. BOTS begeleiding BV
7. Leger des Heils Gelderland
8. OG Helderingstichting
9. TVN
10. Tijhuis Psychologenpraktijk voor Kind en Jeugd
11. Stichting Dr. Leo Kannerhuis
12. Humazorg
13. Bureau Beckers
14. Yes We Can Clinics
15. Rebis
16. Opdidakt BV
17. Parnassia Groep BV
18. Anne Hermans
19. Radboud Universiteit Nijmegen
20. Hoge&partners
21. VGG Zorg BV

Blok C Nijmegen

Er is voor Nijmegen een overbesteding op C1 bovenregionale zorg. Dit heeft te maken met cliënten die in orthopedagogische behandelcentra (L)VG en driemilieuvoorzieningen J&O zitten. Zij zitten hierin relatief lang. Hoofdzakelijk als gevolg van zorgcontinuïteit is deze overbesteding ontstaan. Voor Nijmegen geldt m.n. een overbesteding bij de terreinvoorzieningen van Entrea en Pluryn.

Voor de C1 gesubsidieerde regionale zorg is de realisatie en begroting min of meer gelijk aan elkaar. Overbesteding zitten hier m.n. bij Puryn en Entrea en voor een klein deel bij RIBW en Pluryn. Onderbestedings zitten bij m.n. Driestroom, IrisZorg en Karakter. Voor C1 overige aanbieders (betalingsregelingen) hebben we een overbesteding.

In Nijmegen is er op C2 Jeugdbescherming een onderbesteding van 10% opzichte van de begroting. Er worden in Nijmegen, net als gemiddeld in de rest van de regio, minder maatregelen uitgesproken.

2.3.7 Wijchen

Wijchen	Budget	Realisatie	Sub tot.	Verschil
Landelijk transitie arrangement Jeugd	224	393		-170
PGB B1 en B2	1.008	913		95
Kleine aanbieders	856	1.018		-161
Combinatie B1	496	1.042		
Combinatie B2	1.624	1.486		
Combinatie B1 en B2	2.120	2.528	-408	
Voorlopig effect 10% contractafspraak Combinatie		39	-39	
Overbesteding Combinatie				-447
Jeugd C1 overige instellingen	86	162		
Jeugd C1 boven regionaal	954	882		
Jeugd C1 regionaal	1.754	1.794		
Jeugd C2	526	695		
Subtotaal blok C	3.319	3.533		-213
Effect verevening op C				-22
Totaal				**-919**

*Bedragen * € 1.000*

LTA en PGB Wijchen

- Net als in Nijmegen, is er in Wijchen een overbesteding op het LTA. Deze is wel relatief fors. Dit heeft met name te maken met plaatsingen in het Leo Kannerhuis (autisme) en de Seyscentra (eetstoornissen).
- In Wijchen is de uitnutting van de pgb's iets lager dan het budget.

Blok B Combinatie Wijchen

- Op Blok B Combinatie zien we in Wijchen het volgende. In Wijchen is er sprake van een onderbesteding bij B2 behandeling en B2 begeleiding. Op Blok B1 zit een forse overbesteding bij de Combinatie t.o.v. het budget. Bij de functies dagbesteding en dagbehandeling en kortdurend verblijf zit de overbesteding. De functie vervoer kent een kleine onderbesteding.
- In Wijchen is er aan de Combinatie een voorschot beschikbaar gesteld en verstrekt van € 2,1 miljoen. In 2015 is voor € 2,6 miljoen aan zorg gerealiseerd. Dit houdt in dat er sprake is van een overbesteding van € 0,4 miljoen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de contractafspraken met De Combinatie. De contractafspraken hebben een voorlopig effect op het totaal van € 0,0 miljoen. Het betreft de contractafspraak over de 10% regeling: als de realisatie tussen de 90 en 110% ten opzichte van het budget bedraagt vindt er geen verrekening plaats. Dit houdt in dat er sprake is van een overbesteding van € 0,4 miljoen.

Blok B Kleine Aanbieders Wijchen

- Blok B Kleine Aanbieders laat een overbesteding zien. Dat ligt in de lijn der verwachting, omdat we bij voorbaat wisten dat we van het Rijk onvoldoende middelen zouden ontvangen. Met name in de GGz, en ook in het onderdeel dyslexie daarbinnen, zit in Wijchen de overbesteding.
- In Wijchen is 80% van de zorg geleverd voor de volgende Kleine Aanbieders (80% van € 1.017.774 = € 814.220):

1. Kruip, Praktijk voor Kinder- en Jeugdpsychotherapie
2. Dyslexiecentrum Wijchen
3. VGG Zorg BV
4. BOTS begeleiding BV
5. Opdidakt BV
6. Regionaal Instituut Dyslexie
7. Stichting Dr. Leo Kannerhuis
8. Compass GGZ en Scharwachter GGZ
9. Marant
10. Rebis
11. Yes We Can Clinics
12. Virenze
13. LeerSaam wijchen

Blok C Wijchen

Op Blok C bovenregionale zorg zien we een onderbesteding bij Wijchen. In het laatste kwartaal is de instroom toegenomen. Wijchen heeft geen cliënten in de JeugdzorgPlus (OGHeldring), maar wel cliënten bij Entrea, Intermetzo en Pluryn.

Op C1 regionaal (gezinshuizen, pleegzorg, behandelgroepen in de wijk) zien we in Wijchen dat realisatie en begroting min of meer gelijk zijn. Ook hier is sprake van een toename in het derde en vierde kwartaal. De relatief grootste overbestedings in Wijchen zitten bij Karakter (kliniek), Entrea en Driestroom.

Voor C1 overige aanbieders (betalingsregelingen overige aanbieders) heeft Wijchen een overbesteding.

Op C2 heeft Wijchen een overbesteding van ongeveer 20%. Dat is een opmerkelijk gegeven. In de regio is gemiddeld sprake van onderbesteding van 11%. In Wijchen is er sprake van relatief veel OTS- en langer dan een jaar en deze nemen ook langzaam toe gedurende de maanden. Er is daarnaast in januari gestart met een relatief hoog aantal zorgcontinuïteit casussen, die door JBG meegenomen zijn uit 2014. De overbesteding zit verdeeld over de drie gecertificeerde aanbieders, maar die van JBG is relatief groot vanwege de zorgcontinuïteit casussen. De aanleiding waardoor het aantal maatregelen hoger is dan in de overige gemeenten, is vooralsnog niet goed te duiden. Dit hangt immers af van het aantal besluiten van de rechtbank om deze trajecten in te zetten. We zijn hierover in gesprek met de instellingen.

2.4 Verevening Blok C

Voor de Blok C zorg hebben de gemeenten Nijmegen gemandateerd om de subsidies te verlenen. Alle voorschotten van de regiogemeenten zijn door Nijmegen geïnd en verleend aan de aanbieders. De methodiek voor de verevening die in de regio in het PFO is afgesproken is als volgt. De kosten worden in de tabel per gemeente verantwoord en gaan ten laste van het budget van de individuele gemeente. Er is voor gekozen om de voor- en nadelen te scheiden, waarbij eerst de voordelen teruggegeven worden aan die gemeenten die minder zorg verbruikt hebben dan dat zij aan budget ingebracht hebben. Vervolgens verdelen we de nadelen over alle gemeenten naar rato van de inbreng van het budget.

Het voordeel van dit model is dat er een eenvoudige prikkel is ingebouwd om het zorgverbruik in toom te houden en het geeft mogelijkheden om de risico's te spreiden.

In onderstaande tabel is de verevening uitgewerkt voor de blokken C1 regionaal, C1 boven regionaal, C1 betalingsregelingen overige aanbieders en C2 jeugdbescherming.

Verevening Blok C								
	Budget	In %	Realisatie	Resultaat	Verdeling voordeel	Verdeling nadeel	Totaal	Effect verevening
Beuningen	2.510	9,7%	2.121	389	389	-178	211	-178
Druten	998	3,9%	857	141	141	-71	70	-71
Heumen	891	3,4%	941	-50	-	-63	-63	-13
Mook en Middelaar	76	0,3%	330	-254	-	-5	-5	249
Nijmegen	15.693	60,5%	16.221	-528	-	-1.114	-1.114	-586
Wijchen	3.319	12,8%	3.533	-213	-	-236	-236	-22
Berg en Dal	2.435	9,4%	3.228	-794	-	-173	-173	621
	25.922	100%	**27.231**	**-1.310**	**530**	**-1.840**	**-1.310**	-

In de kolom *Effect* staat aangegeven wat het totale resultaat is per gemeente na de verevening: budget in relatie tot realisatie minus het vereveningseffect. Dit bedrag correspondeert met het bedrag in de gemeentetabel.

In de kolom *Totaal* is aangegeven welk bedrag elke gemeente gaat betalen aan de 'regiopot' (bij Nijmegen) als gevolg van de verevening.

Nijmegen zal de nadeelbedragen innen van de regiogemeenten en zal een collegevoorstel opstellen waarbij deze bedragen worden uitgekeerd aan de aanbieders met een overbesteding en geïnd van de aanbieders met een onderbesteding. Dit doen we middels subsidievaststellingen. Deze vaststellingen zijn conform minimale budgetgaranties RTA (Regionaal Transitie Arrangement) 2015.

3. Regionaal beeld Beschermd wonen

3.1 Inleiding

Met de invoering van de Wmo 2015 is de gemeente Nijmegen als centrumgemeente verantwoordelijk voor de voormalige AWBZ-functie beschermd wonen GGZ. Nijmegen is centrumgemeente voor de gemeenten Berg & Dal, Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Geldermalsen, Gennep, Heumen, Lingewaal, Mook & Middelaar, Neder-Betuwe, Neerrijnen, Nijmegen, Tiel, West Maas & Waal en Wijchen en voert het beschermd wonen uit voor deze hele regio.

Beschermd wonen is een maatwerkvoorziening in de vorm van onderdak en begeleiding aan personen met een ernstige psychiatrische aandoening die niet in staat zijn om zich zonder 24-uurs toezicht en begeleiding op eigen kracht te handhaven in de samenleving. Voor het merendeel gaat het om cliënten die de intramurale zorg in natura (ongeveer 700 cliënten) krijgen of als Volledig Pakket Thuis (VPT). Voor een kleiner deel gaat het om burgers die extramurale overbruggingszorg ontvangen of de zorg zelf inkopen met een pgb (280 cliënten).

In deze rapportage zijn de gegevens ten aanzien van de zorg, de uitvoering en de bijbehorende uitgaven over 2015 opgenomen. De uitgaven voor dit jaar betreffen voor het overgrote deel de kosten van zorg voor bestaande cliënten waarvoor op grond van het overgangsrecht in 2015 dezelfde zorg als in 2014 wordt geleverd, zolang dit jaar de indicatie doorloopt. Voor mensen met een indicatie voor beschermd wonen (ZZP GGZ-C) betekent het overgangsrecht dat indicaties voor beschermd wonen vijf jaar geldig blijven, tot en met 31 december 2019. Alleen als de indicatie eerder afloopt, geldt het overgangsrecht tot de einddatum van de indicatie.

Wanneer beschermd wonen is verstrekt via een pgb geldt voor dit pgb een overgangsrecht tot maximaal 1 januari 2016. Dit betekent dat bij alle cliënten die onder dit overgangsrecht vallen voor 31 december 2015 de verzilveringsvorm pgb geherindiceerd moeten worden. De gemeente wil deze herbeoordelingen zorgvuldig uitvoeren. Daarom heeft de gemeente besloten de herindicaties van cliënten die gebruik maken van een pgb binnen beschermd wonen te verlengen tot minimaal 1 mei 2016.

In deze MARAP doen wij verslag van de in- en uitstroom uit beschermd wonen over 2015 in paragraaf 3.2. In paragraaf 3.3 gaan we in op de contractering en geven we ons voorlopige beeld van de uitnutting van de budgetten voor gecontracteerde zorg (zin) en het pgb. Op basis van deze gegevens over aantallen cliënten en bestede middelen trekken wij in paragraaf 3.4 onze conclusies over 2015.

Bronnen

Voor deze jaarrapportage hebben we ons gebaseerd op de verantwoordingsformulieren van de aanbieders beschermd wonen en de nominatieve staten die zij hebben aangeleverd. Ook nemen we de informatie mee die we hebben uit de kwartaalgesprekken met de zeven grootste aanbieders beschermd wonen, de gegevens van het CAK over de eigen bijdragen en van de SVB voor het pgb. Het beeld in deze MARAP is nadrukkelijk een voorlopig beeld, omdat we nog met een aantal onzekerheden te maken hebben:

- De verantwoordingsformulieren van de aanbieders komen niet altijd overeen met de nominatieve staten en de accountantsverklaringen zijn nog niet beschikbaar waardoor er geen definitieve duidelijkheid is over de gerealiseerde zorg;
- De SVB komt pas in juni met de afrekening over 2015.

3.2 Meldingen, wachtlijsten en uitstroom

3.2.1 Meldingen

Het college heeft de GGD aangewezen om het onderzoek (indicatiestelling) voor beschermd wonen uit te voeren. Zij voeren de taak uit voor de gemeenten in het Rijk van Nijmegen en Rivierenland. In januari 2015 is de GGD gestart met de uitvoering van de taak Toegang beschermd wonen voor mensen die een beroep doen op deze maatwerkvoorziening. Hier wordt bepaald of iemand in aanmerking komt voor beschermd wonen.

Tabel 1: Aantal meldingen & afgegeven adviezen Beschermd wonen (peildatum 30 november 2015)

Totaal ontvangen meldingen	**370**
waarvan afgerond	289
waarvan advies BW	250
Nieuwe indicaties	110
Herindicaties	140
waarvan pgb-aanvraag	73
waarvan ZIN	177

Uit de bovenstaande tabellen constateren wij dat 250 van de 289 afgeronde meldingen hebben geleid tot een positief advies ten aanzien van beschermd wonen, waarvan 110 nieuwe indicaties en 140 herindicaties. Van de 250 positieve adviezen zijn 73 indicaties afgegeven in pgb vorm en 177 in zorg in natura. Het aantal meldingen lag het hoogst in de maanden juni, september en oktober 2015. Dit heeft een aantal redenen:

- De instroom in de eerste helft van het jaar 2015 is lager dan de tweede helft van het jaar. Dit vanwege de opstart van het nieuwe stelsel. Aanbieders en cliënten hebben moeten wennen aan de systematiek van de gemeente en het nieuwe toegangspoort GGD in plaats van het Zorgkantoor;
- Gangbare seizoensinvloeden: zomervakantie (studenten die zich aanmelden) en ook meer drukte in en na de herfst.

Tabel 2: Totaal aantal geïndiceerde cliënten Beschermd wonen

	Aantal geïndiceerde cliënten Beschermd wonen	
	31-12-2015	**31-12-2014**
Aantal geïndiceerde cliënten	1175	1140
Waarvan ZIN	923	-
Waarvan pgb	252	-

Tabel 3: Zorgzwaartepakket van cliënten Beschermd wonen

Zorgzwaartepakket	Indicaties per ZZP			Percentage toe-/ afname t.o.v. 1-1-2014
	1-1-2014	1-1-2015	30-11-2015	+/-
ZZP 1	20	10	8	-20%
ZZP 2	130	85	53	-38%
ZZP 3	545	565	531	-6%
ZZP 4	230	260	314	+21%
ZZP 5	205	245	255	+4%
ZZP 6	10	10	12	+20%

Het overgrote deel van de cliënten heeft een GGZ-C 3 en 4. Wat opvalt in bovenstaande cijfers beschermd wonen is de toename van het aantal mensen met een indicatie beschermd wonen. Enerzijds een lichte groei van het aantal geïndiceerde cliënten maar anderzijds ook de zorgverzwaring die in 2015 heeft plaatsgevonden. Ten opzichte van 1-1-2014 zien we een stijging van het aantal personen met een ZZP 4 en 5 en een daling van de lagere ZZP's. Daarmee kunnen we constateren dat de zorgzwaarte aan het toenemen is. Daarnaast valt de (lichte)groei van pgb op in de regio.

Achterliggende oorzaak van de zorgverzwaring is waarschijnlijk de afbouw van de ZZP's 1 en 2[8] in beschermd wonen. Deze plaatsen worden ingevuld door mensen met een zwaardere zorgbehoefte. De effecten doen zich in sterkere mate voor bij beschermd wonen inclusief dagbesteding ten opzichte van de ZZP's zonder dagbesteding. Een belangrijk reden voor de stijging lijkt de doorstroom van GGZ-B indicaties naar GGZ-C, mogelijk versneld vanwege de afbouw van klinische behandelplaatsen in de GGZ. Daarnaast kan een gedeelte van de groei toegeschreven worden aan de instroom vanuit jeugdzorg en mogelijk ook vanuit forensische aanbieders. In al deze sectoren wordt gewerkt aan verkorting van behandelduur en snellere doorstroom. Hierdoor neemt de druk op het beschermd wonen GGZ toe.

In beginsel dachten wij dat de groei van de pgb's veroorzaakt wordt doordat de afgesproken budgetplafonds van de ZIN-aanbieders bereikt zijn en er lange wachtlijsten zijn bij ZIN-aanbieders. Het is dan niet meer mogelijk om beschermd wonen te bieden als ZIN, maar wel in de vorm van een pgb, wat voor cliënten aantrekkelijker maakt om eerder voor een pgb te kiezen. Uit de verantwoordingen van de ZIN-aanbieders en de inventarisatie van de wachtlijsten is echter gebleken dat dit niet het geval is. We constateren bij bijna de helft van de ZIN- aanbieders een onderbesteding. Daarnaast lijken het aantal actief wachtenden cliënten ook mee te vallen (zie paragraaf 3.2.2).

Een gedeelte van de groei in pgb toe te schrijven aan de start/uitbreiding van een aantal kleinschalige wooninitiatieven in de regio.

[8] Vanaf 1 januari 2013 komen inwoners die aan profielen ZZP 1 en ZZP 2 voldoen niet meer in aanmerking voor beschermd wonen. Voor cliënten die op 1 januari 2015 al een indicatie ZZP 1 of ZZP 2 hadden, geldt maximaal nog een overgangsrecht van vijf jaar (t/m 31 december 2019).

3.2.2 Wachtlijst

Al in het eerste kwartaal van 2015 bleek er bij de inventarisatie van het beschermde wonen in de regio een wachtlijst te zijn bij de aanbieders voor verblijf met ondersteuning. Er is al jarenlang een wachtlijst is voor GGZ beschermd wonen plekken, ook voor de decentralisatie. Dit zal ook in de komende jaren het geval zijn.

Een van de speerpunten de komende jaren in de samenwerking tussen de gemeente en de aanbieders beschermd wonen is het inzicht krijgen in en terugdringen van de wachtlijst voor beschermd wonen. Aanbieders, GGD en gemeente willen vraag en aanbod ten aanzien van beschermd wonen zo goed mogelijk afstemmen en wachtlijst zoveel mogelijk beperken.

In onderstaande tabel is de grootte van de wachtlijst weergegeven. Deze cijfers zijn gebaseerd op een uitvraag onder de 7 grote beschermd wonen aanbieders.

Tabel 4: Aantal wachtenden cliënten Beschermd wonen (per 31-12-2015)

Aantal wachtenden cliënten Beschermd Wonen	
	2015
Actief wachtend[9]	**37**
Wens wachtend[10]	36
Slaap wachtend[11]	22
Totaal	95

De wachtlijst voor beschermd wonen vergt nadere uitleg. Het aantal van 95 wachtenden is namelijk gebaseerd op de gegevens van de aanbieders zelf. De verwachting is dat na verschillende opschoonacties de wachtlijst daalt en dat we beter zicht en grip krijgen op de wachtlijst. Dit is noodzakelijk om tot een aanpak van de wachtlijst over te gaan waarbij de focus ligt op de 37 actief wachtenden.

Wanneer een cliënt niet direct kan instromen zal de zorg en ondersteuning die men op dat moment krijgt zoveel mogelijk worden gecontinueerd. Indien dit onvoldoende (of niet langer beschikbaar is) of uitbreiding van de ondersteuningsvraag urgent is, kan op basis van maatwerk overbruggingszorg worden geboden vanuit beschermd wonen. Deze overbruggingszorg is meestal extramurale zorg, maar kan ook Volledig Pakket Thuis (VPT) zijn: een ZZP zonder verblijfsaanbod.

Dat neemt niet weg dat wij in 2016 met de zorgaanbieders verder zullen overleggen welke mogelijkheden er binnen het budgettair kader zijn om wachtlijsten en wachttijden te beperken. Gezien de beperkte financiële middelen is een toename van meer intramurale plekken beschermd wonen niet de te bewandelen weg voor het bestrijden van de wachtlijst. Eerder zal er gekeken moeten worden naar toegang (en duur) beschermd wonen, een centrale wachtlijst, inzicht in wachttijden (ontwikkelingen in) groepen cliënten op de wachtlijst en daarop inspelen, de mogelijkheden voor VPT, en door uitstroommogelijkheden te bevorderen. Voor dat laatste geldt dat er goede samenwerking nodig is tussen gemeente, zorgaanbieders en de woningbouwcorporaties.

[9] Cliënten die wachten op zorg en voor wie de situatie zodanig urgent is dat het welzijn van de cliënt of diens directe omgeving wordt bedreigd vanwege het gebrek aan passende zorg (wachtend buiten zijn/haar wil om);
[10] Cliënt wil de geïndiceerde zorg alleen ontvangen van de zorgaanbieder van voorkeur en/of heeft een voorkeur voor een bepaalde woonvorm of locatie.
[11] Cliënt wil de geïndiceerde zorg nu nog niet ontvangen.

3.2.3 Uitstroom

Om een beter inzicht te krijgen in de dynamiek van de wachtlijst, is het tevens belangrijk te weten hoeveel cliënten er jaarlijks uitstromen. De wachtlijst (aan de voorkant) is erg afhankelijk van de uitstroommogelijkheden van cliënten (aan de achterkant). Voor het beschermd wonen valt deze gemiddelde wachttijd niet te bepalen, omdat er nog weinig betrouwbare informatie is over de uitstroom. Landelijk onderzoek over 2013 geeft echter aan dat 16% op jaarbasis uitstroomt. Dit percentage is echter om meerdere redenen onbetrouwbaar:

- Ten eerst vielen in 2013 ook nog lichtere zorgzwaartepakketten onder het beschermd wonen, waardoor de uitstroom waarschijnlijk hoger uitviel dan in de huidige situatie;
- Daarnaast is het waarschijnlijk dat een deel van de genoteerde uitstroom in feite doorstroom is: een cliënt verlaat de keten niet, maar verhuist enkel van de ene voorziening naar de andere.

Wij komen, onder voorbehoud, op basis van de cijfers van de backoffice uit op gemiddeld 11% uitstroom in 2015.

Monitoren uitstroomcijfers

In de nabije toekomst moet het wel mogelijk worden om de uitstroom voor beschermd wonen goed in beeld te brengen. Een belangrijke factor hierbij is dat aanbieders allemaal overgaan op berichtenverkeer, dat het mogelijk maakt op individueel niveau trajecten te volgen.

3.3 Contracten Beschermd wonen 2015

3.3.1 Contractering 2015

Net als bij de andere decentralisaties geldt ook hier het uitgangspunt: het Rijksbudget is werkbudget. Ten aanzien van beschermd wonen geldt daarbij dat sprake is van een regionaal budget dat de gemeente Nijmegen als centrumgemeente ontvangt en besteedt.

In 2015 zijn er 27 aanbieders beschermd wonen gecontracteerd. Met deze aanbieders hebben we budgetplafonds afgesproken. Contractueel houden deze budgetplafonds in dat de zorgaanbieder tot aan het budgetplafond de geleverde zorg betaald krijgt tegen de gecontracteerde tarieven. In het contract is tevens vastgelegd dat als er sprake is van onderbesteding de gemeente gerechtigd is om de niet geleverde zorg te verrekenen met de aanbieder. De meeste aanbieders hebben begin 2015 een jaarfactuur aan de gemeente gestuurd. De jaarfactuur was gebaseerd op het gecontracteerde budgetplafond. De gemeente heeft vervolgens maandelijks 1/12 deel van het jaarbedrag naar de desbetreffende aanbieders overgemaakt.

Afgelopen drie maanden hebben de zorgaanbieders de door hen geleverde zorg in 2015 via de zogenoemde verantwoordingsformulieren ingediend bij de gemeente. Wij willen benadrukken dat het hier nog om een voorlopige verantwoording gaat. De definitieve vaststelling van de geleverde zorg in 2015 vindt plaats na ontvangst van de controleverklaringen van de accountant van de zorgaanbieders.

In onderstaand tabel is een overzicht opgenomen van alle ZIN aanbieders waarmee wij in 2015 een contract hebben afgesloten voor Wmo-beschermd wonen.

Tabel 5: Totaal aantal ZIN-aanbieders 2015

ZIN aanbieders	
1. Driestroom	15. Stichting Luciver
2. Eleos	16. Stichting Zahet
3. Humazorg	17. Syndion Oost
4. IrisZorg	18. STMR
5. JP van den Bent Stichting	19. Waalboog
6. Leger des Heils	20. Woonzorgnet
7. Lelie Zorggroep	21. Yulius
8. Malderburch	22. Zorgcentra de Betuwe
9. Moria	23. Zorgcentra Huize Rosa
10. De Ontmoeting	24. Zorggroep Maas en Waal
11. Pantein	25. Zorglus
12. Pluryn	26. Zorgcentra Rivierenland Tiel
13. RIBW	27. ZZG Zorggroep
14. Stichting Gasthuis St. Jan de Deo	

Sectorvreemden

Een aanzienlijk deel van de cliënten beschermd wonen (ongeveer 35 cliënten) verblijft niet in een GGZ instelling maar in de sector voor Verzorging en Verpleging (VV) of de sector Verstandelijk Gehandicapten (VG). Deze cliënten zijn daar vanwege een mix van problematiek (GGZ in combinatie met somatiek en/of verstandelijke beperking) goed op hun plek. Uitgangspunt 2015: alle cliënten blijven waar mogelijk op hun verblijfsplek. De verdeling van de financiële middelen door het Rijk is gebaseerd op het principe: indicatie is leidend en dus zijn deze cliënten meegerekend bij het budget beschermd wonen.

3.3.2 Financieel beeld: gecontracteerde zorg in relatie tot gerealiseerde zorg

Intramurale zorg

In 2015 zijn er in totaal ruim 247.032 zorgdagen geleverd. Omgerekend naar cliënten betekent dit dat er aan 677 cliënten intramurale zorg is geleverd (365 dagen = 1 cliënt). Vanwege in- en uitstroom is het aantal unieke cliënten op jaarbasis uiteraard groter. Gecontracteerd was een aantal van 252.593 zorgdagen (692 cliënten). In 2015 zijn er derhalve 5.561 zorgdagen minder geleverd dan gecontracteerd; dit is een afwijking van 2,2%. De afwijking in financiële zin bedraagt ruim € 213.000 (gecontracteerd € 38.137.000; gerealiseerd € 37.924.000).

Extramurale zorg

In 2015 zijn er in totaal ruim 28.883 zorgeenheden geleverd. Bij zorgeenheden kan het gaan om uren (begeleiding, persoonlijke verzorging) en dagdelen (dagbesteding). Voor 2015 hebben we een aantal van 32.965 zorgeenheden gecontracteerd. In 2015 zijn er derhalve 4.081 zorgeenheden minder geleverd dan gecontracteerd; dit is een afwijking van 12,4%. De afwijking in financiële zin bedraagt ruim € 402.000 (gecontracteerd € 1.220.000; gerealiseerd € 818.000).

Onderstaande grafieken geven een beeld van de gecontracteerde en geleverde intra- en extramurale zorg in 2015 (aantallen en financieel).

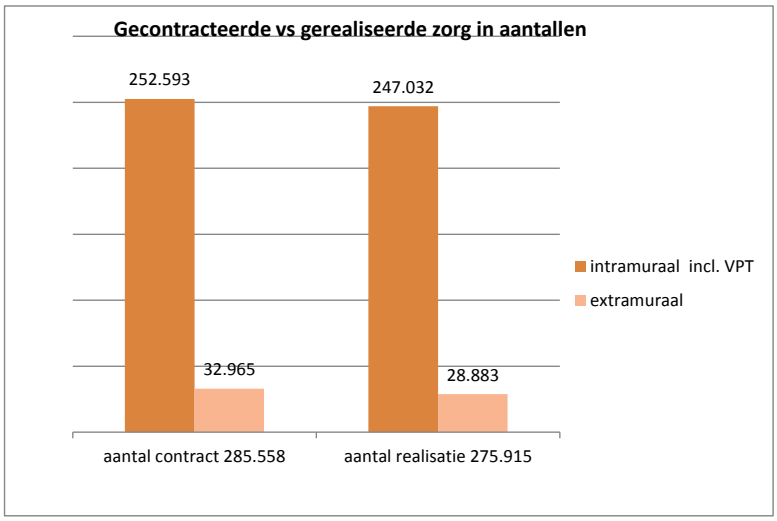

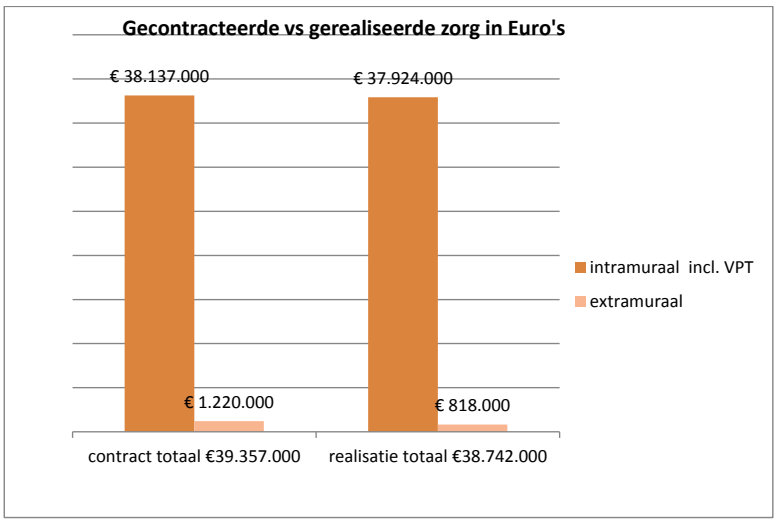

Wmo-Beschermd wonen heeft 2015 ‘afgesloten’ met een voordelig resultaat van ca. € 1,4 mln.
In onderstaande tabel zijn de ontvangsten (Rijksbudget en eigen bijdragen) en uitgaven (ZIN, pgb en overige kosten) over het jaar 2015 weergegeven.

Budget 2015 (bron: decembercirculaire 2015)	
Centrumgemeente Nijmegen	€ 45,7
Landelijk	€ 1.399
Percentage Nijmegen	3,27%
Eigen bijdragen cliënten	€ 2,1

Budget beschermd wonen		**€ 45,7**
Eigen bijdrage		**€ 2,1**
Beschikbare middelen 2015		**€ 47,9**
Realisatie zorg in natura (ZIN)	€ 38,1	
Pgb	€ 7,5	
Uitvoeringskosten	€ 0,8	
Overige kosten	€ 0,0	
Totale uitgaven		**€ 46,5**
Resultaat 2015		**€ 1,4**

*Bedragen * € 1 mln*

Het budget beschermd wonen voor 2015 is door het Rijk in de loop van het jaar verlaagd van €48,3 miljoen naar €45,7 miljoen. Door deze bijstelling verdween elke budgettaire ruimte voor innovatie of het oplossen van knelpunten. Bij deze herverdeling van het budget werden wij ook geconfronteerd met een dreigende verlaging van ons budget voor 2016 en verder, aanvankelijk met bijna € 13 miljoen, later met €5,5 miljoen. Door intensief onderzoek om aan te tonen dat deze herziene budgetverdeling niet klopte en lobby voor een correcte verdeling, hebben wij in nauwe samenwerking met de zorgaanbieders zware bezuinigingen kunnen afwenden.

3.3.3 Pgb-Beschermd wonen

In 2015 hebben circa. 280 personen (budgethouders) een pgb-budget beschermd wonen ontvangen. Het totaal aan berekende pgb-budgetten in 2015 bedroeg ca. € 9,5 mln. (bron: bestand backoffice en bestand SVB). Mede op basis van een door de SVB afgegeven rekenmodule met peildatum 1 maart, hebben we berekend dat er een bedrag van € 7,5 mln. door de budgethouders beschermd wonen wordt gedeclareerd. Dit betekent dat er op de genoemde peildatum een uitnutting van 79% van het totale budget werd voorzien.

Ten opzichte van het begrote pgb bedrag van € 8 mln. is er een voorlopig resultaat behaald van € 0,5 mln. We spreken nog van een voorlopig resultaat omdat:

- De rekenmodule van de SVB is gebaseerd op een inschatting van de SVB; pgb budgethouders kunnen nog declareren ten laste van het jaar 2015;
- Er vindt nog een bestandscontrole plaats door de SVB (controle tussen bestand gemeente en bestand SVB);

De definitieve eindafrekening van de SVB wordt pas in juni verwacht.

3.3.4 Eigen bijdragen

Binnen het totaal aan eigen bijdragen is het nog niet mogelijk te zien wat er exact binnenkomt voor beschermd wonen (totaalbedrag voor alle maatwerkvoorzieningen). Het CAK int de eigen bijdragen Wmo. Beschermd wonen maakt onderdeel uit van Wmo, maar is niet apart zichtbaar in de door het

CAK beschikbaar gestelde Wmo-monitor. Een deel van deze bijdrage (pgb deel) komt binnen bij de regiogemeenten, als pgb-houders buiten Nijmegen wonen.

We ontvangen periodiek van het CAK (Servicedesk Relatiebeheer) een opgave van de afdrachten Wmo en Wmo beschermd wonen aan de gemeente Nijmegen. Op basis van de verhouding Wmo versus Wmo beschermd wonen hebben we de opgelegde eigen bijdragen aan beschermd wonen cliënten berekend. Voor 2015 komen we uit op een bedrag van € 2.145.000 aan opgelegde eigen bijdragen beschermd wonen. De verwachte opbrengt die het Rijk had berekend, is €2,8 miljoen. De werkelijke opbrengst wijkt daar dus aanzienlijk van af.

3.4 Conclusies

Onderbesteding onverwacht

Ook al gaat het nog om een voorlopig beeld, de realisatie is lager dan het beschikbaar budget en dit is voor ons grotendeels onverwacht. Noch uit de monitoringsgegevens, noch uit de kwartaalgesprekken of uit andere bronnen, hadden wij aanwijzingen dat de realisatie achter zou blijven bij de contractering en begroting, eerder het omgekeerde. Tussen de aanbieders zijn er grote verschillen, sommige aanbieder hebben overbesteding geleverd, bijna de helft van de aanbieders heeft onderbesteding.

We verwachten dat de onderbesteding deels astructureel is. Waar mogelijk sprake is van een structureel effect gaan we in gesprek met de aanbieders. Meestal gaat het dan om aanbieders uit de ouderenzorg die een beperkt aantal overgangscliënten met een GGZ C-indicatie hebben.

Budget niet optimaal ingezet

Onze bedoeling was om aan de hand van realisatiecijfers tussentijds bij te kunnen sturen om het budget voor beschermd wonen zo optimaal mogelijk in te zetten. Dat is niet mogelijk gebleken met de gegevens waarover wij beschikten. De monitoringsgegevens zijn daarvoor niet volledig en betrouwbaar genoeg gebleken. Dit is bijzonder jammer, omdat er ook een wachtlijst is. Tussentijds herschikken kan alleen als bij alle aanbieders en bij ons het berichtenverkeer goed werkt. We hebben de aanbieders dan ook opnieuw aangespoord om het berichtenverkeer z.s.m. werkend te krijgen.

De druk op Beschermd wonen lijkt toe te nemen

Het aantal personen met een indicatie is in 2015 licht toegenomen. Uit de CIZ-rapportages weten we dat zich ook voor 2015 jaarlijks een stijging voordeed. Beleidskeuzes op andere terreinen, zoals de afbouw van klinische behandelplaatsen en verkorting van de behandelduur in de forensische zorg, lijken bij te dragen aan een groter druk op het beschermd wonen GGZ. Daarbovenop zien we dat vooral de mensen met de lichtere ZZP's uitstromen en dat daarvoor in de plaats mensen beschermd gaan wonen die een zwaardere zorgbehoefte hebben. De kosten per persoon of per plaats nemen daardoor toe, bij gelijkblijvend budget.

Wat we tot nu toe niet goed kunnen verklaren is de discrepantie tussen het stijgend aantal cliënten en de achterblijvende uitgaven.

Pgb en eigen bijdragen blijven voorlopig nog onzeker

Voor het pgb en de eigen bijdragen hebben we te maken met ingewikkelde processen die via landelijke uitvoeringsorganisaties lopen en die nog niet goed ingeregeld zijn. We kunnen daarom nog geen conclusies verbinden aan de cijfers.

Budgetdiscussie eiste veel aandacht op

2015 was een turbulent jaar waarin nog veel ingeregeld moest worden en dat bovendien overschaduwd werd door langdurige onzekerheid over het budget voor 2016 en verder. Pas in november werd het definitieve budget voor 2016 bekend en wisten we zeker dat ons budget t.o.v. de meicirculaire 2014 niet zou dalen naar € 34,5 miljoen, maar in 2016 € 47,3 bedraagt. De onzekerheid over het budget en de dreiging van een zware bezuiniging heeft een stempel gedrukt op het contracteringsproces voor 2016. Bovendien is in 2015 enorm veel tijd en capaciteit besteed aan het aantonen dat de budgetverdeling niet klopte en de lobby om hier landelijk gehoor voor te vinden. Dit is ten koste gegaan van aandacht voor de inhoud en de transformatie.

Sturen op transformatie

Het budget groeit niet meer mee met het beroep op beschermd wonen en de zorgbehoefte van de mensen die beschermd wonen nodig hebben. Daardoor is deze decentralisatie, die een decentralisatie zonder bezuiniging zou zijn, toch wel degelijk een omslag van groei naar begrenzing. Zonder verandering van de bestaande werkwijze in de hele sector is het niet mogelijk om de verzwaring en de effecten van de afbouw GGZ behandelbedden e.d. op te vangen. Ook in het beschermd wonen is een transformatie nodig: intramurale zorg behouden voor mensen met behoefte aan intensieve zorg en de hoogste mate van bescherming en toezicht. Tussenvormen met lichtere regimes en nieuwe arrangementen ontwikkelen voor wie kan en om de kloof tussen beschermd wonen en zelfstandig wonen met ambulante begeleiding beter overbrugbaar te maken. Dit is een lange termijnvraagstuk en voor de oplossing zijn veel partijen nodig: alle gemeenten in de regio met hun lokale ondersteuningsaanbod, woningcorporaties, zorgverzekeraars, de aanbieders beschermd wonen, GGZ-aanbieders e.a.

Aan deze transformatie gaan we werken. De komende jaren zal frictie helaas onvermijdelijk zijn omdat er tijdig nodig is om nieuwe arrangementen te ontwikkelen, aan de grotere behoefte aan woningen te voldoen, meer gekanteld te gaan werken in de sector, het lokale ondersteuningsaanbod ook toe te snijden op mensen met ernstige psychische problematiek enz.

Brief aan de raad - Afrekening en subsidievaststelling nieuwe Wmo en . . .

Regionaal Ondersteuningsbureau Regio Nijmegen
contracteringregio@nijmegen.nl

26 mei 2016

Brief aan de raad - Werkwijze en samenstelling Economische Raad Nijmegen . . .

Ingekomen stuk D5 (PA 6 juli 2016)

Economie
Economische Ontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 95 80
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
31 mei 2016	EZ20/16.0005030	Wijnand Kok
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Werkwijze en samenstelling ERN		(024) 3299142

Geachte leden van de raad,

Door de oprichting van de regionale triple helix Economic Board Arnhem Nijmegen ontstaat een overlap met de lokale triple helix Economische Raad Nijmegen. Stakeholders hebben te kennen gegeven dat het aantal “tafels” zoveel mogelijk dient te worden beperkt. Het doel is dan ook om de triple helix op lokaal en regionaal niveau complementair aan elkaar te laten zijn.

De ERN werkt aan de uitvoering van de Economische Innovatie Agenda 2020 (voorjaar 2014 vastgesteld door de raad) op de programmalijnen versterken bedrijvigheid, innovatie, human capital en internationale profilering. Hierbij ligt de inhoudelijke focus bij Health en Education, maar ook kansen in andere sectoren worden benut. Daarnaast versterkt de ERN het Nijmeegse vestigingsklimaat door de lokale witte vlekken weg te nemen. De Economic Board heeft als inhoudelijke focus het versterken van de crossovers tussen Health, Energy en Food. Deze focus wijkt af van de taken van de ERN die meer aan generieke programmasporen werkt. Een duidelijke overlap zit er in het programmaspoor (inter)nationale profilering. De samenstelling van de Economic Board van Arnhem Nijmegen is weliswaar breder, maar kent ook een overlap met de ERN. Deels zitten dezelfde organisaties (en vertegenwoordigers) aan de beide tafels.

Het is van belang te herkennen en erkennen dat taken en daaruit voortvloeiende projecten op meerdere schaalniveaus kunnen worden belegd: dat van de individuele organisatie, de stad en de regio. De huisvesting van expats én de verkenning van de congresfaciliteiten zijn voorbeelden van projecten die op het schaalniveau van de stad Nijmegen worden belegd én ook vragen om een vorm van triple helix samenwerking. Internationale profilering is juist iets dat op het schaalniveau van de regio en dus door de Economic Board kan worden opgepakt.

De ERN blijft dan ook bestaan maar verandert van samenstelling, zodat er enerzijds geen overlap met de strategische Economic Board ontstaat én anderzijds aangesloten wordt op de verdere operationalisering van de EIA 2020. Tussen ERN en Economic Board wordt onder meer geschakeld als er schaalvraagstukken aan de orde zijn. Daarbij is het mogelijk dat

Gemeente Nijmegen
Economie
Economische Ontwikkeling

uitvoeringsagenda's (bijvoorbeeld op het vlak van de internationale profilering) regionaal worden opgesteld en projecten van die agenda lokaal worden geïnitieerd en uitgevoerd. De wethouder Economische Zaken gaat de komende weken invulling geven aan de verdere samenstelling van de ERN. De ERN komt in de nieuwe samenstelling voor het zomerreces voor het eerst bijeen.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - GR MARN Zienswijze concept-jaarrekening 2015 1ste . . .

Ruimtelijke Ontwikkeling

Ingekomen stuk D6 (PA 6 juli 2016)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
7 juni 2016	RO10/16.0005155	Ralph Breuer
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Zienswijze concept-jaarrekening 2015, 1ste begrotingswijziging 2016 en concept-begroting 2017		(024) 3292729

Geachte leden van de Raad

Op 31 maart 2016 heeft de GR MARN de concept-jaarrekening 2015 en concept-begroting 2017 (inclusief meerjarenraming 2018-2020) aan ons aangeboden en op 25 april 2016 de concept eerste wijziging begroting 2016. De GR MARN verzoekt om een zienswijze op deze financiële jaarstukken te geven. Deze bevoegdheid is door u gedelegeerd aan ons college.

Geen van de documenten geven ons aanleiding om bedenkingen in te brengen. Wij hebben het Algemeen Bestuur daarom medegedeeld dat wij kunnen instemmen met de concept-jaarrekening 2015, de concept eerste wijziging begroting 2016 en de concept-begroting 2017.

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Meldpunt geen stage

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Ingekomen stuk D7 (PA 6 juli 2016)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
7 juni 2016	MO10/16.0005245	Otto Ritsema
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Meldpunt geen stage		(024) 3292465

Geachte leden van de gemeenteraad Nijmegen,

Ons college vindt het van groot belang dat alle jongeren in onze gemeente de kans krijgen zich optimaal te ontwikkelen. Het behalen van een schooldiploma en startkwalificatie is daarin een belangrijke stap. Als onderdeel van hun schoolloopbaan hoort daar vaak ook een stage bij. We willen ervoor zorgen dat het niet kunnen vinden van een stageplek geen reden is om school zonder diploma te verlaten. Met deze brief willen wij uw gemeenteraad informeren over ons besluit om een meldpunt geen stage in te richten. Hiermee realiseren we ook één van de punten uit ons coalitieakkoord ‘Samen voor Nijmegen 2014-2018’.

Aanleiding meldpunt geen stage
Er zijn verschillende redenen waarom wij een meldpunt geen stage willen opzetten:

1) Wij hebben een wettelijke taak om voortijdig schoolverlaten (vsv) te voorkomen. We hebben signalen dat jongeren uitvallen of niet aan een opleiding kunnen starten omdat ze geen stageplek kunnen vinden. We beschikken echter over onvoldoende ‘harde’ gegevens over de Nijmeegse situatie. Die willen we met het meldpunt naar boven halen.
2) Uit landelijke onderzoeken blijkt dat jongeren met een allochtone achtergrond meer moeite moeten doen om een stage te vinden of zelfs geen stageplek aangeboden krijgen. Samenhangend met het eerste punt willen we in beeld brengen of dit ook in Nijmegen aan de orde is.
3) Er is een landelijk meldpunt stagetekorten van het Kenniscentrum Stichting Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven. Dit richt zich enkel op ‘stagetekorten’ en niet op andere knelpunten waar jongeren tegen aanlopen. Daarmee staat het meldpunt ver van de Nijmeegse jongeren af. Met een eigen meldpunt ondervangen wij dit.

Wat gaat het meldpunt doen?
De uitvoerende taken van het meldpunt hebben we in onderling overleg bij het Regionaal Werkbedrijf Rijk van Nijmegen ondergebracht. Zij hebben lijnen met onderwijs en werkgevers, en zijn bekend met de benadering van jongeren die vragen hebben rond scholing en/of werk. Voornaamste taak van het meldpunt is om aantallen, redenen en achtergrond bij de meldingen in beeld te brengen. Maar tegelijkertijd willen we ook de jongere passende ondersteuning bieden.

Brief aan de raad - Meldpunt geen stage

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
1

Volgt een jongere onderwijs, dan zullen wij contact opnemen met de onderwijsinstelling om hen te wijzen op hun rol en zorg te dragen dat de onderwijsinstelling de jongere verder ondersteunt in het vinden van een passende stage. Wil een jongere een (BBL-)opleiding starten, maar hij kan de hiervoor benodigde stage niet vinden, dan bekijken we wat we hierin voor hem kunnen betekenen.

Het meldpunt is bedoeld voor jongeren woonachtig in de regio Nijmegen in de leeftijd van 16 tot 27 jaar. We concentreren ons op jongeren die willen gaan studeren aan/of studeren op MBO. Aanleiding hiervoor is dat dit onzes inziens meest kwetsbare groep is.

Hoe houden we u geïnformeerd?
Het meldpunt stellen we in voor de periode van twee jaar om vervolgens te kunnen beoordelen hoe nu verder. De looptijd is voorzien van juni 2016 tot en met mei 2018. Ons college stelt vóór juni 2017 een tussenevaluatie op. De eindevaluatie stellen we vóór mei 2018 op. Deze evaluaties zullen wij als college met uw raad delen.

Formele opening meldpunt
Start van het meldpunt is voorzien in juni. Formele opening verrichten we middels een mini-conferentie over arbeidsmarktdiscriminatie. Uw raad is hiervoor uitgenodigd.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Motie En de Waalsprong demarreert

Ingekomen stuk D8 (PA 6 juli 2016)

Ontwikkelingsbedrijf
Projectontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 96 10
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Verzenddatum	Ons kenmerk	Contactpersoon
7 juni 2016	OB10/D161169153	Ruben Hümmels
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Motie “En de Waalsprong demarreert”		(024) 3299647

Geachte leden van de raad,

In de motie “En de Waalsprong demarreert”, zoals aangenomen in de openbare vergadering van 16 maart 2016, wordt het college verzocht te onderzoeken welke financiële instrumenten er zijn ter versnelling van de woningbouw en in Nijmegen toegepast kunnen worden, wat hiervan de te verwachten versnelling is, en wat hiervan de financiële effecten zijn. Middels deze brief wordt allereerst de huidige situatie omschreven en de strategie die op dit moment wordt gevolgd. Daarna wordt een inventarisatie gemaakt van de financiële instrumenten en hun toepasbaarheid op de Nijmeegse situatie en op welke instrumenten uw College wil inzetten.

Ontwikkelingen afgelopen jaren.
We hebben in de Waalsprong de afgelopen jaren een flinke stijging gezien in de verkoop van kavels en de opbrengsten die hiermee gepaard gingen. In het dieptepunt van de crisis (2009-2011) werden ca. 50-80 kavels per jaar verkocht. Vanaf 2012 is de trend positief. In onderstaande tabel staan de cijfers voor de laatste drie jaar weergegeven.

	Aantal kavels	**Opbrengsten**
2013	320	13,9 mln
2014	453	22,6 mln
2015	486	27,9 mln

Hiermee zijn in 2015 ca. 50 meer kavels gerealiseerd dan in de grondexploitatie waren opgenomen. De opbrengsten uit verkoop van kavels zijn waren in 2015 11% hoger dan in de grondexploitatie was opgenomen. Het aantal sociale woningen dat is ontwikkeld in de afgelopen jaren zit aan de bovenkant van de verwachtte bandbreedte. Talis en Portaal hebben in de periode van 2013 t/m 2015 296 kavels ten behoeve van de realisatie van sociale huurwoningen afgenomen. Dit ligt aan de bovenkant van de in het kader van de ontvlechting van de PPS afgesproken aantallen (225-300).

Strategie
Vanaf 2013 is ingezet op een vraaggerichte ontwikkelstrategie. Deze is ingevuld door in te zetten op zo groot mogelijke diversiteit. Dit maakt de Waalsprong aantrekkelijk voor verschillende doelgroepen om zo breed mogelijke markt te kunnen bedienen en hiermee het volume te vergroten.

Deze diversiteit zien wij op een aantal vlakken:
- Woonmilieus (palet aan deelgebieden met verschillend karakter)
- Woningtypes
- Financieringsvormen (bijv. huur/koop/erfpacht)
- Ontwikkelconcepten (bijv. Plant je Vlag, zelfbouw, IbbN, woongroepen, reguliere projectbouw, etc.)

We passen hierbij een gedifferentieerd grondprijsbeleid toe, waarbij het verschil in kwaliteit van de locaties tot uiting komt. Omdat de prijs is afgestemd op de kwaliteiten van de locatie vormt de prijs ook geen belemmering voor de ontwikkeling van deze locaties.

Een andere pijler uit de vraaggerichte strategie is marketing. We hebben het imago van de Waalsprong in de markt zien groeien van een standaard Vinex-wijk tot een plek met aantrekkingskracht voor verschillende soorten Nijmegenaren. De stijgende populariteit wordt ook bevestigd door onderzoek dat wij hebben gedaan onder woningzoekenden. De aantrekkingskracht heeft met de kwaliteit van de locatie te maken, maar ook met de activiteiten die worden ondernomen om de Waalsprong op de kaart te zetten. Hierbij richten wij ons op de Waalspong als geheel, maar ook op de deelgebieden met een eigen karakter. Op dit moment zetten wij in op het verder versterken van de het imago van de Waalsprong. Het Rivierpark en De Waaijer spelen hierbij een cruciale rol. Naast de nabijheid van het stadscentrum zijn dit unieke kwaliteiten die de potentie van de Waalsprong de komende jaren verder vergroten. Met tijdelijke invulling willen we hier mensen het gebied in trekken om ze de omgevingskwaliteiten te laten ontdekken.

Tot slot is het aannemelijk dat het prioriteringsbeleid van de gemeente, met focus op de Waalsprong en het Waalfront, de afgelopen jaren heeft bijgedragen aan de forse stijging van de verkochte kavels voor woningbouw in de Waalsprong.

Voor de komende jaren is het de uitdaging om zo divers mogelijke locaties te kunnen blijven aanbieden om zo de markt te kunnen blijven bedienen en de verkoop te maximaliseren. Naast de afronding van Laauwik, Vossenpels Zuid en het Nijland, wordt in de Grote Boel en De Stelt de komende jaren de meeste productie gegenereerd. Zo snel mogelijk komt daar de ontwikkeling van Hof van Holland bij. Deze locatie heeft grote potentie. Niet alleen vanwege de aantallen die hier gerealiseerd kunnen worden, maar ook vanwege het specifieke karakter van deze plek. In Hof van Holland zetten we in op verschillende deelplannen die tegelijk in procedure kunnen, om het risico op vertraging van het hele gebied zoveel mogelijk te beperken. En om de diversiteit ook binnen dit gebied zo groot mogelijk te maken. Daarnaast wordt overwogen om de volgende fase van de Vossenpels (deels) versneld in ontwikkeling te nemen. Zuiderveld wordt in het kader van zoals benoemd in de ‘Quickscan versnelling sociale woningbouw’ d.d. april 2016 ingezet als versnellingslocatie voor goedkope woningbouw. In Zuiderveld zijn mogelijk meer programmatische mogelijkheden die voor versnelde ontwikkeling zorgen. Dit wordt op dit moment in beeld gebracht. Het grootste risico voor de genoemde ontwikkelingen en versnellingen is gelegen in de te doorlopen procedures. Om de besluitvorming te bespoedigen en risico´s hierin te beperken wordt bij de start van het project veel energie gestoken in het betrekken van deze stakeholders.

Er zijn op dit moment aan de *aanbodkant* van de markt (bouwers, ontwikkelaars, corporaties en beleggers) veel geïnteresseerde partijen die woningen willen ontwikkelen. Het tempo dat we kunnen maken wordt echter niet alleen bepaald door de aanbodkant van de markt, maar vooral door de *vraagkant*. Het uiteindelijke tempo dat we realiseren hangt namelijk af van de verkoop en verhuur aan *eindgebruikers*.

De gemeente voert als gebiedsontwikkelaar regie op de aanbodkant van de markt. Ten eerste doen we dit, zoals omschreven, door zoveel mogelijk diversiteit en kwaliteit aan te bieden. Ten tweede voeren we regie om ´overaanbod´ te voorkomen. Als we teveel vergelijkbare projecten tegelijk in de markt laten zetten bereikt geen enkel project de kritische massa die nodig is voor een haalbare ontwikkeling.

(Financiële) stimuleringsinstrumenten
Sinds het aanbreken van de crisis zijn er verschillende (financiële) instrumenten ontwikkeld om de gebiedsontwikkeling uit het slop te trekken. In het begin van de crisis waren deze instrumenten vooral gericht op de aanbodkant van de markt. In de Waalsprong zijn tot nu toe wel stimuleringsmaatregelen toegepast, maar louter gericht op het stimuleren van de vraagkant van de markt. Het werken met IBBN-regeling is hier een voorbeeld van. Hiermee hebben we met een financieringsfaciliteit een doelgroep in de Waalsprong gekregen die anders deze stap waarschijnlijk niet gemaakt had. Daarnaast is geëxperimenteerd met het toepassen van erfpacht.

Hieronder worden de belangrijkste mogelijke financiële instrumenten beschreven, eerst instrumenten gericht op de aanbodzijde daarna instrumenten voor de vraagzijde.

Stimulering van het aanbod
Voorvangconstructie
Om het risico op onverkochte woningen of hoge financieringskosten te beperken wordt bij nieuwbouwprojecten over het algemeen een voorverkooppercentage gehanteerd. De projectontwikkelaar start niet met het project voordat een bepaald percentage woningen, meestal circa 70%, zijn verkocht. Ontwikkelaars hanteren een voorverkoopeis, maar ook banken en borgverstrekkers. De financiering of borgstelling wordt pas verstrekt als een bepaalde voorverkoop is behaald.

De voorvangconstructie richt zich op het verschil tussen het werkelijke voorverkooppercentage en de voorverkoopeis van de financiers. De gemeente staat garant voor dit deel van de voorverkoop. De projectontwikkelaar kan op basis van deze garantstelling eerder financiering krijgen en eerder met de uitvoering starten. Als de voorverkoopeis wordt gehaald vervalt de garantstelling. Als de voorverkoopeis later of niet wordt gehaald, zijn er verschillende mogelijkheden. De gemeente betaalt de extra financieringskosten over het gegarandeerde deel, neemt de prijsverlaging om de verkoop te bespoedigen voor haar rekening of neemt uiteindelijk de gerealiseerde woningen over (zie achtervangconstructie hierna). Deze constructie is in de gemeente Utrecht toepast om vastgelopen projecten te stimuleren.

Achtervangconstructie
Bij een achtervangconstructie geeft de gemeente een afnamegarantie voor onverkochte woningen. Indien gerealiseerde woningen na een bepaalde periode niet verkocht zijn, neemt de gemeente (een deel van) deze woningen af, vaak tegen gereduceerde prijzen. De woningen worden tijdelijk verhuurd en op termijn verkocht. De gemeente kan een achtervangconstructie alleen, of met bijvoorbeeld een woningcorporatie opzetten. Voor deze vorm van stimulering zijn in de beginjaren van de crisis verschillende fondsen ingericht.

Financieringsfaciliteiten
Met verschillende instrumenten kan de gemeente faciliteren in de financiering van projecten. De gemeente kan garant staan voor (een deel van) de lening van de projectontwikkelaar bij haar financiers. Daarnaast kan de gemeente zelf onder voorwaarden leningen verstrekken. Dit instrument is maatwerk, omdat het sterk afhankelijk is van de financiële situatie van de verschillende betrokken partijen.

Brief aan de raad - Motie En de Waalsprong demarreert

Beoordeling van aanbodgerichte instrumenten
Door bovenstaande instrumenten zullen in sommige gevallen marktpartijen eerder tot realisatie overgaan. Drempels om het project op te starten worden immers weggenomen, doordat risico's worden overgenomen. Dit effect is echter tijdelijk omdat de achterliggende vraag van consumenten naar woningen niet gestimuleerd wordt. Er is wel sprake van een (theoretisch) positief effect omdat de nieuwbouwwoningen 'op voorraad' beter kunnen concurreren met bestaand aanbod, voor de doelgroep die snel over een woning wil kunnen beschikken. Als dit effect zichtbaar is zal het naar verwachting over kleine aantallen gaan. De belangrijkste kanttekening is dat instrumenten gericht op het aanbod tot ongewenste prikkels bij marktpartijen kunnen leiden. Met behulp van de instrumenten worden mogelijk projecten gerealiseerd die onvoldoende aansluiten op de wensen van de consument. Door deze aanbodsturing in plaats van vraagsturing kan leegstand of overproductie ontstaan. De risico's van slechte projecten komen bij deze regelingen voor rekening van de gemeente. De omvang van de risico's zijn fors omdat de maatregelen niet alleen betrekking hebben op de grond, maar op de gehele woning. Omdat het in de gevallen dat het risico optreedt meestal gaat om projecten die niet goed aansluiten op de actuele marktvraag. Dit kan ervoor zorgen dat de gemeente langjarig betrokken blijft en/of moet afwaarderen.

Waarom zijn deze instrumenten in het verleden dan wel toegepast? Deze instrumenten werkten aan het begin van de crisis, omdat de markt zich nog niet had aangepast aan de veranderde omstandigheden. Inmiddels wordt in kleinere tranches ontwikkeld. Dit maakt de financiering overzichtelijker en maakt het makkelijker om goed op de actuele marktvraag in te spelen. Ook zijn er door partijen nieuwe manieren gevonden om projecten te financieren, bijvoorbeeld via private equity. Doordat veel ontwikkelaars ook met een vraaggerichte ontwikkelstrategie zijn gaan werken zorgen zij dat ze veel vroeger in het proces in contact komen met potentiele bewoners en hiermee wordt beter aangesloten op de marktvraag.

Ook op dit moment kunnen in specifieke gevallen aanbodgerichte maatregelen nog steeds werken. De instrumenten zijn vooral effectief bij grote projecten, die niet gefaseerd ontwikkeld kunnen worden. Vaak gaat het hierbij om in het verleden opgestarte projecten die zijn vastgelopen en betrokken partijen in de patstelling terecht zijn gekomen. De specifieke omstandigheden zijn bepalend voor de mogelijkheden om instrumenten succesvol in te zetten.

In de Waalsprong is het toepassen van aanbodgerichte stimuleringsmaatregelen niet voor de hand liggend. Voorverkooppercentages blijken ook in de praktijk niet het struikelblok te zijn. Als projecten niet het percentage voorverkoop halen heeft dit vooral te maken met het feit dat zij niet voldoen aan de vraag. In dat geval worden de projecten opnieuw ontwikkeld of aangepast. Op het moment dat voor deze projecten gekozen zou zijn voor een aanbodgerichte stimuleringsmaatregel komen de gevolgen hiervan voor rekening van de gemeente en ontstaat een mismatch tussen vraag en aanbod.

Overigens is het toepassen van achtervangconstructies in de Waalsprong afgelopen jaren door marktpartijen zelf toegepast. In een aantal projecten is primair ingezet op verkoop van de woningen. Als achtervang is in deze projecten afgesproken dat een belegger de onverkochte woningen vervolgens als huurwoning gaat exploiteren. De ontwikkelaar betaalt een premie als hij uiteindelijk van de regeling gebruik maakt, omdat de betreffende woningen tegen een lagere prijs aan de belegger worden geleverd.

Stimulering van de vraag
Verkoopgarantie huidige woning
Het bezit van de huidige woning kan een belemmering zijn om een nieuwbouwwoning te kopen. Het risico bestaat immers dat de consument de huidige woning niet kan verkopen. Om dit risico voor de consument weg te nemen verstrekt de gemeente bij aankoop van een nieuwbouwwoning een verkoopgarantie voor de huidige woning (bijvoorbeeld tegen een vooraf vastgestelde prijs op basis van een percentage van de taxatiewaarde). Indien deze woning niet wordt verkocht, neemt de gemeente de woning over tegen de overeengekomen garantieprijs. De woningen worden ondergebracht in een fonds, dat kan worden ingericht als een ´revolving fund´ om het totale risico te begrenzen. Hiervoor dient dan een exploitatiemaatschappij te worden opgericht. Deze constructie is aan het begin van de crisis toegepast op verschillende plekken, waaronder door Provincie Noord-Brabant. In de loop van de crisis zijn marktpartijen ook faciliteiten gaan bieden om het risico van de verkoop van de huidige woning voor kopers kleiner te maken.

Ondanks dat ook marktpartijen faciliteiten bieden, zal het toepassen van deze regeling waarschijnlijk een versnellend effect hebben. In de praktijk is gebleken dat de regeling en de invulling van het beheer bewerkelijk en kostbaar is. De gemeente kan op deze manier eigenaar worden van een zeer versnipperde portefeuille aan woningen (de kopers van nieuwbouwwoningen laten woningen achter op zeer diverse locaties). De woningen die in het betreffende fonds terecht komen zijn relatief gezien ook incourante woningen. De kans is dus groot dat de gemeente langjarig met deze onverkochte woningen blijft zitten en/of deze woningen moet afwaarderen. Het middel is bij deze regeling op dit moment in de praktijk erger dan de kwaal.

Erfpacht
De gemeente kan grond in erfpacht uitgeven aan de eindafnemers. Voor consumenten ontstaan dan iets lagere maandlasten. In tegenstelling tot een hypotheek bij volledig eigendom (verplicht 100% aflossen voor renteaftrek) wordt bij erfpacht namelijk niet afgelost op de grond. Een nieuwbouwwoning kan zo voor een grotere groep binnen bereik komen.

Voor commerciële afnemers (beleggers) is erfpacht minder interessant. Het door middel van erfpacht beperken van rente- of aflossingsverplichtingen zijn voor deze partijen niet relevant.

De risico’s bij erfpacht zijn door wetgeving voor de gemeente zeer beperkt. Wel ontstaat een financieringsbehoefte bij de gemeente. De grond wordt immers niet direct betaald, maar de betaling wordt uitgespreid over een lange periode. Daarnaast vraagt erfpacht beheer en administratie door de gemeente.

Enige tijd geleden is besloten deze mogelijkheid voor uitgifte van gronden in de Waalsprong aan te bieden, te beginnen op kleine schaal (pilot). Op dit moment worden de contracten hiervoor uitgewerkt. Aandachtspunt wordt hierbij gevormd door de voorwaarden voor mogelijke canonherziening en beperkingen t.a.v. het gebruik van de grond. Afhankelijk van de condities kan erfpacht namelijk een waardedrukkend effect hebben. Op basis van de resultaten van deze pilot kan worden besloten om dit breder in te zetten.

Starterslening / Ik Bouw Betaalbaar Nijmegen (IbbN)
De starterslening overbrugt het verschil tussen de aankoopprijs van de eerste woning en de maximale hypotheek bij de bank. De Starterslening heeft een rentevaste periode van vijftien jaar. De eerste drie jaar betaalt de consument geen rente en aflossing. Bij voldoende inkomen gaat rente en aflossing daarna lopen.

Als dit niet het geval is worden rente en aflossing afgestemd op het inkomen. De starterslening is een bewezen concept met overzichtelijke risico's. De regeling wordt in Nijmegen en in de Waalsprong actief gepromoot en ook goed gebruikt.

De regeling Ik Bouw Betaalbaar Nijmegen is specifiek gericht op zelf bouwen en berust op hetzelfde principe als de starterslening. De consument financiert een deel van de woning (70%) met een reguliere hypotheek. Het overige deel financiert IbbN tegen gunstige voorwaarden. De regeling maakt zelf bouwen voor een bredere doelgroep toegankelijk. IbbN is een verruiming van de starterslening. De IbbN regeling is de Waalspong in een eerste tranche succesvol toegepast (38 woningen). Op dit moment wordt de regeling geëvalueerd. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar de handlingkosten en het risico voor de gemeente. Ook het risico voor de kopers wordt hierbij meegenomen. Deze worden namelijk gestimuleerd een hogere lening aan te gaan dan op basis van de normen wordt geadviseerd en bij de IbbN regeling is sprake van een terugbetalingsverplichting van de rentekorting.

Restschuldfaciliteit
Als de waarde van de huidige woning lager is dan de hypotheek, ontstaat bij verkoop een restschuld. Deze restschuld kan een belemmering zijn voor de aankoop van een nieuwbouwwoning, zeker als de restschuld gefinancierd moet worden. In het verleden gingen banken hier terughoudend mee om. De overheid heeft in 2015 de termijn verlengd waarin de rente van deze restschuld aftrekbaar blijft. Banken zijn ook iets soepeler geworden en de meeste banken bieden hier inmiddels faciliteiten voor aan. Met een restschuldfaciliteit financiert de gemeente deze schuld. Gegeven het feit dat de faciliteiten voor het financieren van de restschuld zijn vergroot, ligt het voor de hand deze risicoafweging bij de banken te laten.

Stimuleren (middeldure) huur
In de Waalsprong is de laatste 5 jaar circa 12,5% van de woningen in de geliberaliseerde huursector gerealiseerd. Deels zijn dit projecten die direct door de GEM aan beleggers zijn verkocht, deels projecten die zijn doorverkocht door projectontwikkelaars aan beleggers, al dan niet als achtervang voor onverkochte woningen. Gezien de aantrekkende markt zal deze laatste categorie naar verwachting op termijn minder toegepast gaan worden. Omdat het ontwikkelen van huurwoningen een lagere verkoopopbrengst oplevert zal dit segment vanuit de markt bij een aantrekkende markt steeds minder aandacht krijgen. Dit segment kan indien nodig extra gestimuleerd worden door een deel van het programma apart te oormerken in de ontwikkeling. Hiermee kunnen marktpartijen verplicht worden deze woningen in de huur te realiseren (met de verplichting om de betreffende woningen ook voor een bepaalde periode te blijven verhuren). Dit heeft consequenties voor de grondprijzen voor deze locaties. Omdat huurwoningen een lagere waarde hebben is er ook sprake van een lagere grondprijs. Daarnaast geldt dat beleggers behoorlijke eisen stellen aan de locaties waarop zij investeren, en graag de mogelijkheid willen hebben om de woningen binnen een bepaalde periode alsnog te kunnen verkopen. Projectontwikkelaars (en zeker de ontwikkelende bouwers) halen aan de andere kant voordeel uit de combinatie met huurwoningen omdat dit zekere bouwomzet is en zorgt voor schaalvergroting. Dit weegt, zeker in een gezonde koopmarkt, niet altijd op tegen de lagere waarde van de huurwoning. Hierbij dient te worden opgemerkt dat met de huidige kapitaalmarkt het verschil in waarde tussen een koopwoning en huurwoning kleiner is geworden. Dit zorgt ervoor dat dit segment ook in de huidige situatie door de markt kan worden bediend. De combinatie van deze factoren vormt een kwetsbaar evenwicht. Het is niet precies te voorspellen hoe dit zich de komende jaren gaat ontwikkelen. Op dit moment wordt nog steeds een substantieel deel van het programma in de huur gerealiseerd. We monitoren welke mix aan huur- en koopwoningen wordt aangeboden door de markt.

Brief aan de raad - Motie En de Waalsprong demarreert

Ontwikkelingsbedrijf
Projectontwikkeling

Vervolgvel
6

Conclusie:
Het college zal:
- blijven inzetten op vraaggerichte ontwikkelstrategie, gericht op diversiteit en gemengde wijken. Dit om zo breed mogelijke doelgroep te kunnen bedienen en hiermee de afzet te maximaliseren;
- Het Rivierpark, De Waaijer en de andere kwaliteiten van het gebied inzetten om de Waalsprong op de kaart te zetten
- Blijven investeren in gebiedsmarketing en tijdelijke invulling van gebieden om de Waalsprong onder de aandacht te brengen;
- Bij het inzetten van financiële stimuleringsmaatregelen vooral kijken naar instrumenten die de vraagkant stimuleren:
    - Afronden pilot erfpacht. Op basis van het resultaat overwegen om dit actief te gaan inzetten voor meer locaties in de Waalsprong;
    - Blijven stimuleren en promoten van de starterslening;
    - Op basis van evaluatie IbbN regeling besluiten om mogelijke tweede tranche in ontwikkeling te nemen
- De realisatie van geliberaliseerde huur monitoren. Bij structurele terugval van dit segment wordt de afweging om de realisatie van huurwoningen apart geoormerkt te programmeren (verplichting meegeven om woningen in de huur te ontwikkelen en te blijven exploiteren), met bijbehorende voor- en nadelen, ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend.
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Nachtwinkels

Ingekomen stuk D9 (PA 6 juli 2016)

Economie
Economische Ontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 95 80
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
7 juni 2016	EZ20/16.0002801	Lizzy Eijkhout
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Nachtwinkels	-	(024) 3292762

Geachte leden van de raad,

Bij brief van 24 juni 2015 heeft de raad op ons verzoek zijn wensen en bedenkingen gegeven ten aanzien van ons ontwerpbesluit om het aantal ontheffingen voor nachtwinkels in Nijmegen te maximeren op twee. De raad heeft de wens uitgesproken het aantal ontheffingen vrij te laten, en dat ook binnen de road barriers een nachtwinkel mogelijk moet zijn. Daarnaast heeft u bedenkingen uitgesproken over de verplichting ten aanzien van betaalmiddelen en over het feit dat nachtwinkels alleen op autobereikbare locaties moet zitten.

Naar aanleiding daarvan hebben we besloten maximaal twee ontheffingen in het stadscentrum en maximaal twee buiten het stadscentrum te verlenen. Daarnaast hebben we een aantal beleidsregels vastgesteld.

We maken op voorhand geen keuze voor exacte locaties, waar wel of geen nachtwinkels mogen vestigen. Ondernemers van nachtwinkels kunnen zelf de afweging maken of de specifieke locatiekenmerken (autobereikbaarheid, parkeergelegenheid) aansluiten bij hun winkel/doelgroep. In verband met mogelijke overlast ten aanzien van geluid, parkeren, winkeldiefstal, openbare orde en veiligheid (openbaar dronkenschap), willen we toch vasthouden aan een maximum aantal ontheffingen voor nachtwinkels in de stad. Dit omdat onduidelijk is of en in welke mate deze overlast daadwerkelijk gaat plaatsvinden. Ervaringen in andere gemeenten (waar geen specifieke beleidsregels voor nachtwinkels zijn vastgesteld) laten zien dat nachtwinkels niet meer problemen veroorzaken dan bijvoorbeeld horecabedrijven, die ook ’s nachts open mogen.

Aan de andere kant mag verwacht worden dat nachtwinkels zorgen voor een toename van bezoekers en verkeersbewegingen op de betreffende locatie, wat kan leiden tot (geluid)overlast voor de omgeving. Ook moet bij de ervaringen van andere gemeenten opgemerkt worden dat nachtwinkels elders niet na 02.00 uur geopend mogen zijn en soms zelfs maar tot 24.00 uur. Ook zijn er gemeenten die de verkoop van alcohol na een bepaalde tijd verbieden. In de praktijk blijkt namelijk dat de verkoop van alcohol een belangrijk deel van de omzet is van nachtwinkels. In andere gemeenten liggen de nachtwinkels ook niet in de buurt van het uitgaansgebied. In Nijmegen zullen echter twee winkels toegestaan worden in het stadscentrum, hetgeen een reëel risico inhoudt op indrinken en rondhangende jongeren.

Brief aan de raad - Nachtwinkels

Gemeente Nijmegen
Economie
Economische Ontwikkeling

Vervolgvel
1

Omdat we vinden dat nachtwinkels passen bij een stad als Nijmegen en aansluiten bij de actuele vraag, maar we nog geen ervaring hebben met dit type winkels willen wij voor de komende twee jaar een proef houden met vier nachtwinkels in de stad. Gezien de hierboven genoemde argumenten hebben we nadere beleidsregels vastgesteld. In de beleidsregels is opgenomen dat:

- nachtwinkels een maximale omvang mogen hebben van 150 m2 winkelvloeroppervlak;
- verkoop van alcoholische dranken na 22.00 uur niet is toegestaan. De verkoopvitrines of verkoopstellingen met alcoholische dranken dienen vanaf 22.00 uur afgesloten te zijn.
- nachtwinkels in gemengde gebieden liggen (zoals stadscentrum, wijkwinkelcentra) en waar niet uitsluitend gewoond wordt;
- voor gebieden buiten het stadscentrum geldt dat ze aan een doorgaande weg/radiaal moeten liggen;
- er voldoende parkeergelegenheid moet zijn in de nabijheid van de nachtwinkel;
- nachtwinkels goed bereikbaar moeten zijn, zowel voor consumenten als voor handhavende diensten,
- aan de ontheffing in ieder geval de nadere bepaling wordt verbonden dat ondernemers van nachtwinkels in het stadscentrum worden verplicht het convenant mee te ondertekenen, dat tussen supermarkten en politie is gesloten ten aanzien van de verkoop van alcohol tijdens evenementen. Hierin staat dat deze winkels, in verband met de veiligheid, twee uur voor, tijdens en twee uur na een evenement geen alcohol in glas mogen verkopen.

De aanvragen worden voor advies voorgelegd aan de politie en interne afdelingen binnen de gemeente. Per locatie kan de politie gericht advies geven over flankerende maatregelen om te voorkomen dat onnodige overlast ontstaat. Hiervoor kunnen aanvullende voorschriften en beperkingen in de ontheffing worden opgenomen. Deze aanvullende voorschriften (bijvoorbeeld ten aanzien van beveiliging, bevoorrading of betaling) worden niet op voorhand in de ontheffing opgenomen.

Twee jaar na het verlenen van de eerste ontheffing worden de beleidsregels geëvalueerd. In de evaluatie wordt in ieder geval meegenomen het aantal ontheffingen, de beleidsregels, de mate van overlast en de ervaringen met nachtwinkels. Bij een positieve evaluatie kan een maximum aantal nachtwinkels worden vrijgelaten.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Ingekomen stuk D10 (PA 6 juli 2016)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
7 juni 2016	MO10/16.0004528	Natalie van den Dobbelsteen
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen		(024) 3292505

Geachte leden van de Raad,

Iedere vier jaar voeren wij samen met de podia in Nijmegen een publieksonderzoek uit. De behoefte aan meer inzicht in het publiek van de podia en in de waardering voor de podia stamt uit 2002. Samen met de culturele podia in Nijmegen is toen gestart met een eerste publieksonderzoek. Inmiddels heeft het onderzoek voor de vierde keer plaatsgevonden. Uit het onderzoek komen verbeterpunten voor de podia naar voren. Door het onderzoek om de vier jaar te herhalen, krijgen de gemeente en de podia inzicht in wat het oppakken van verbeterpunten en veranderingen in het aanbod, de accommodatie en de service opleveren.
Het onderzoek richt zich op het publiek van De Vereeniging en de Schouwburg, Doornroosje, LUX en het Lindenberg Theater. Via deze brief informeren wij u over de uitkomst van het onderzoek. Inmiddels heeft op 7 juni jongsleden de presentatie van het onderzoek plaatsgevonden. De woordvoeders cultuur van alle partijen zijn uitgenodigd om deze presentatie bij te wonen.

Het onderzoek geeft een beeld van de volgende zaken:
- De samenstelling van het publiek;
- Het oordeel van het publiek over het aanbod, de accommodatie en de service;
- De bestedingen van bezoekers in de stad.

Samenvattend levert het onderzoek de volgende resultaten op:

Waardering voor de podia is nog steeds hoog
Een ruime meerderheid van de bezoekers is tevreden over de kwaliteit, diversiteit en omvang van het aanbod. In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over het aanbod licht toegenomen.
Voor alle bevraagde aspecten met betrekking tot de accommodaties en de service geldt dat de groep, die er tevreden over is, veel groter is dan de groep ontevredenen. De tevredenheid over de accommodatie van het nieuwe Doornroosje is een stuk hoger dan die over de oude vestiging. En ook de verbouwing van De Vereeniging in 2015 heeft geleid tot een toegenomen tevredenheid over deze accommodatie.

Meer overlap tussen bezoekers Doornroosje en bezoekers van de andere podia
In vergelijking met 2011 is de overlap tussen het publiek van Doornroosje en het publiek van de andere podia groter geworden. Dit heeft onder meer te maken met de verbreding van het publiek van Doornroosje. Dit is meer gespreid over de verschillende leeftijdsklassen dan in 2011 en onder de bezoekers is het aandeel met een hoger inkomen gestegen.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
1

Podia trekken relatief veel hoger opgeleiden, Stadsschouwburg trekt een breder publiek
Net als bij de voorgaande metingen zien we dat alle podia relatief veel hoger opgeleiden trekken. Alleen voor de Stadsschouwburg is het beeld afwijkend. Dit is het enige podium dat naar evenredigheid bezoekers uit alle stadsdelen weet te trekken. Het percentage lager en middelbaar opgeleiden onder de bezoekers van de Stadsschouwburg is hoger dan bij de andere podia (26% tegenover 6 tot 18% bij de andere podia).

Effecten van uit het dal klimmen van de economie zijn zichtbaar
De meting eind 2015 laat enkele ontwikkelingen zien, die deels lijken samen te hangen met het uit het dal klimmen van de economie. Bij enkele podia is het aantal bezoekers en/of de gemiddelde zaalbezetting in 2015 toegenomen (LUX, de Stadsschouwburg, De Vereeniging en Doornroosje). Bij verschillende podia is de tevredenheid over de toegangsprijzen ten opzichte van 2011 wat toegenomen (De Vereeniging, de Stadsschouwburg en LUX). En bij bijna alle podia zijn de bestedingen van de bezoekers in het podium en/of elders in de stad toegenomen.

Uitgaven in de stad door de bezoekers van de podia zijn fors gestegen
Jaarlijks geven de bezoekers van de podia naar schatting 7,9 miljoen euro in de stad uit (exclusief de uitgaven in de podia). Dat is meer dan anderhalf keer de het geraamde bedrag in 2011 (5,1 miljoen euro). In 2007 - voor de economische crisis - was het geraamde bedrag 6,5 miljoen euro. De stijging van de bestedingen elders in de stad heeft onder meer te maken met de opening van het nieuwe Doornroosje in het centrum (bestedingen van de bezoekers van Doornroosje elders in de stad zijn bijna verviervoudigd) en de invoering van betaald parkeren in de avonduren.
Op basis van landelijke cijfers over de jaarlijkse omzet per arbeidskracht in de horeca en detailhandel en de geraamde bestedingen in de stad door de podia bezoekers, is geraamd wat deze bestedingen voor de werkgelegenheid in de horeca en de detailhandel betekenen: naar schatting 0,5% van detailhandelsbanen en 4% van de horecabanen in Nijmegen-Centrum hangen samen met het podia bezoek. De toename van de uitgaven in de stad door de podia bezoekers heeft bijgedragen aan de groei van het aantal horecabanen in Nijmegen-Centrum (in 2015 6% hoger dan in 2012). Het aantal horecabanen (2.650) komt steeds meer in de buurt van het aantal banen in de detailhandel (3.000). Deze ontwikkeling laat zien dat - naast winkelen - ”beleven” voor bezoekers van de binnenstad steeds belangrijker wordt.

Vanaf 8 juni 2016 vindt u het publieksonderzoek naar de culturele podia op de gemeentelijke website nijmegen.nl

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Publieksonderzoeken Nijmeegse podia

meting eind 2015

Inhoudsopgave

Samenvatting	**2**
Inleiding	**9**
De Vereeniging	**11**
De Stadsschouwburg	**17**
LUX	**22**
Doornroosje	**28**
Merleyn	**34**
Het Lindenberg Theater	**39**
Bijlage: vergelijking tussen de podia	**44**

Datum: 2 mei 2016

Gemeente Nijmegen
Onderzoek en Statistiek
contactpersoon: Ad Manders
tel.: 024-329 22 77 / 024-329 98 89 (O&S)
email: onderzoek.statistiek@nijmegen.nl

www.nijmegen.nl (onderdeel gemeente > onderzoek en cijfers)

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Samenvatting

Eind 2015 heeft de gemeente samen met de gesubsidieerde podia in Nijmegen voor de vierde keer een publieksonderzoek bij de podia uitgevoerd. De vorige meting vond najaar 2011 plaats.
Bij alle podia is gewerkt met dezelfde standaardvragenlijst, waardoor de uitkomsten voor de afzonderlijke podia goed met elkaar vergeleken kunnen worden.

Het onderzoek geeft een beeld van de volgende zaken:

- samenstelling publiek;
- oordeel publiek over het aanbod, de accommodatie en de service;
- de bestedingen van bezoekers in de stad.

Hieronder is een samenvatting van de uitkomsten opgenomen. We beginnen met enkele algemene bevindingen, gevolgd door de bevindingen per podium.

Algemene bevindingen

Waardering voor de podia nog steeds hoog
Net als in 2011 geldt voor alle podia dat een ruime meerderheid van de bezoekers tevreden is over de kwaliteit, diversiteit en omvang van het aanbod. De groep ontevredenen is klein (variërend van minder dan één procent tot een paar procent). In de figuur hieronder is de mate van tevredenheid over de kwaliteit van het aanbod opgenomen.

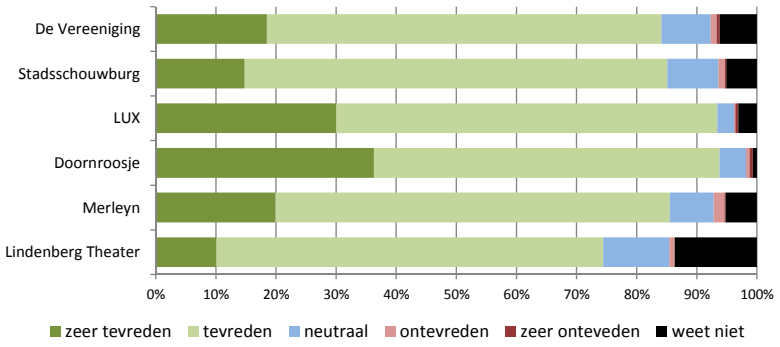

Figuur 1: tevredenheid over kwaliteit aanbod

Bij enkele podia is de tevredenheid over het aanbod wat toegenomen (Doornroosje, het Lindenberg Theater, LUX en de Stadsschouwburg).
Veel bezoekers zouden (misschien) wel vaker naar voorstellingen willen gaan. Echter, bij geen enkel podium is het aanbod een belangrijke bezoekbelemmering. Veruit de meest genoemde bezoekbelemmering is een gebrek aan tijd ('te weinig tijd' en 'andere vrijetijdsbestedingen').
Bezoekers van de Stadsschouwburg noemen daarnaast ook relatief vaak de kosten van het voorstellingenbezoek.
Het oordeel over de informatieverstrekking over het programma is sinds de vorige meting nog verder verbeterd. Een zeer ruime meerderheid heeft geen behoefte aan andere manieren van informatieverstrekking over de programmering.
De totaalwaardering voor de accommodaties van de podia is net als in 2011 heel positief. Het aandeel bezoekers dat in het algemeen tevreden is over de accommodatie varieert tussen de 91 en 97%. Bij

Doornroosje en De Vereeniging is het percentage 'zeer tevreden' fors gestegen. En ook bij de Stadsschouwburg is de tevredenheid over de accommodatie wat gestegen.

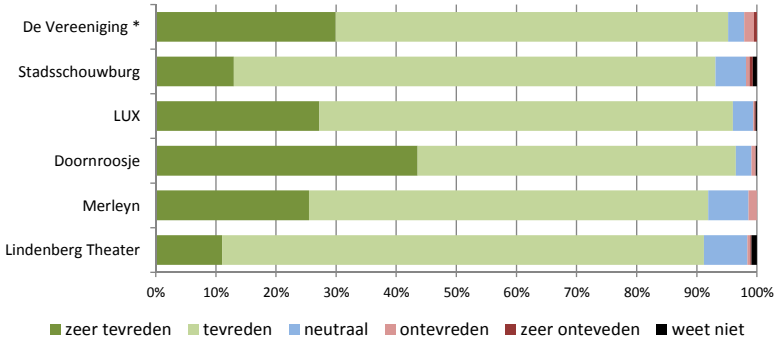

Figuur 2: tevredenheid over accommodatie
*** percentages voor De Vereeniging gelden voor de bezoekers die er na de verbouwing in 2015 een voorstelling hebben bezocht**

Voor alle bevraagde aspecten met betrekking tot de accommodaties en de service geldt dat de groep, die er tevreden over is, veel groter is dan de groep ontevredenen. Er zijn maar weinig verbeterpunten, die door wat grotere groepen bezoekers genoemd zijn.

Meer overlap tussen bezoekers Doornroosje en bezoekers andere podia
In vergelijking met 2011 is de overlap tussen het publiek van Doornroosje en het publiek van de andere podia groter geworden. Dit heeft onder meer te maken met de verbreding van het publiek van Doornroosje. Dit is meer gespreid over de verschillende leeftijdsklassen dan in 2011 en onder de bezoekers is het aandeel met een hoger inkomen gestegen. Het bereik van Doornroosje onder de Nijmeegse bevolking (percentage volwassen Nijmegenaren dat wel eens naar Doornroosje gaat) ligt nu meer in de buurt van De Vereeniging en de Stadsschouwburg dan in 2011.

Podia trekken relatief veel hoger opgeleiden, Stadsschouwburg trekt een breder publiek
Net als bij de voorgaande metingen zien we dat alle podia relatief veel hoger opgeleiden trekken. Daarbij aansluitend trekken de podia relatief veel bezoekers uit stadsdelen waar meer hoger opgeleiden wonen. Alleen voor de Stadsschouwburg is het beeld afwijkend. Dit is het enige podium dat naar evenredigheid bezoekers uit alle stadsdelen weet te trekken. Het percentage lager en middelbaar opgeleiden onder de bezoekers van de Stadsschouwburg is hoger dan bij de andere podia (26% tegenover 6 tot 18% bij de andere podia).

Effecten van uit het dal klimmen economie
In 2011 hadden we diverse aanwijzingen voor negatieve effecten van de economische crisis op het bezoek aan de Nijmeegse podia. De meting eind 2015 laat enkele ontwikkelingen zien, die deels lijken samen te hangen met het uit het dal klimmen van de economie. Bij enkele podia is het aantal bezoekers en/of de gemiddelde zaalbezetting in 2015 toegenomen (LUX, de Stadsschouwburg, De Vereeniging en Doornroosje). Bij verschillende podia is de tevredenheid over de toegangsprijzen ten opzichte van 2011 wat toegenomen (De Vereeniging, de Stadsschouwburg en LUX). En bij bijna alle podia zijn de bestedingen van de bezoekers in het podium en/of elders in de stad toegenomen.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Uitgaven in de stad door de bezoekers van de podia fors gestegen
Jaarlijks geven de bezoekers van de podia naar schatting 7,9 miljoen euro in de stad uit (exclusief de uitgaven in de podia). Dat is meer dan anderhalf keer de het geraamde bedrag in 2011 (5,1 miljoen euro). In 2007 - voor de economische crisis - was het geraamde bedrag 6,5 miljoen euro.
Van die 7,9 miljoen wordt naar schatting 4,4 miljoen uitgegeven door bezoekers van buiten de stad en 3,5 miljoen door de Nijmeegse bezoekers. De stijging van de bestedingen elders in de stad heeft onder meer te maken met de opening van het nieuwe Doornroosje in het centrum (bestedingen van de bezoekers van Doornroosje elders in de stad zijn bijna verviervoudigd) en de invoering van betaald parkeren in de avonduren. Voor het parkeren moet bedacht worden dat de uitgaven van bezoekers daarvoor niet heel hoog hoeven te zijn; voor het in de avonduren parkeren in de garages wordt een laag tarief gerekend (€0,50 per uur)[1].
Ook het uit het dal klimmen van de economie lijkt van invloed op de gestegen bestedingen in de stad (forse stijging van uitgaven elders in de stad door bezoekers van de Stadsschouwburg, het Lindenberg Theater, Doornroosje en Merleyn).

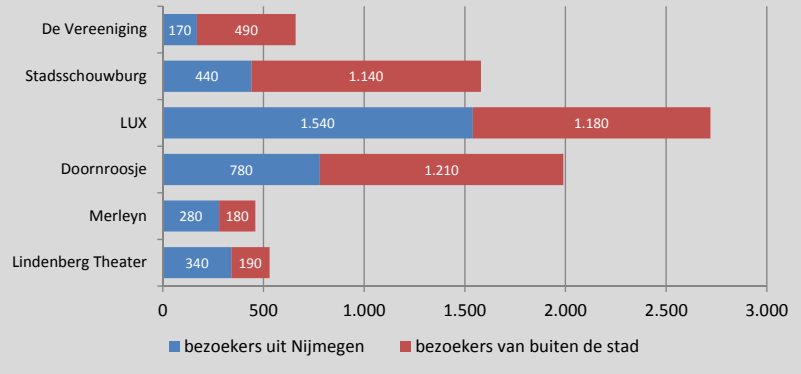

Figuur 3: bestedingen elders in de stad door bezoekers van de podia (x 1.000 euro)

Uitkomsten per podium

De Vereeniging

- Van de bezoekers van De Vereeniging komt 60% van buiten Nijmegen.
  De belangstelling voor de voorstellingen in De Vereeniging is relatief groot bij personen vanaf 40 jaar, hoger opgeleiden en bewoners van Nijmegen-Oost en Nijmegen-Midden.
  In vergelijking met 2015 zijn er geen grote veranderingen in de samenstelling van het publiek.

- Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod (68 tot 84%); een beperkt deel is er ontevreden over (2 à 3%). De tevredenheid over de kwaliteit en de diversiteit van het aanbod is in vergelijking met 2011 licht afgenomen. De afname van de tevredenheid over de diversiteit zou onder meer te maken kunnen hebben met het geringere aantal voorstellingen in 2015 vanwege de verbouwing.

[1] Als de respondenten, die aangeven dat ze geld aan parkeren besteed hebben, gemiddeld 3 euro aan parkeerkosten hebben betaald, dan komt de raming van het jaarlijkse bedrag aan parkeerkosten voor de bezoekers van de podia uit op circa €500.000.

- Een zeer ruime meerderheid is tevreden over de accommodatie (94% tevreden; 1% ontevreden). We zien effecten van de aanpassing van de luchtbehandeling in de grote zaal in 2014 en de verbouwing in 2015; het oordeel over de garderobe, het sanitair en de zaalverwarming is veel positiever dan in 2011. Bezoekers, die De Vereeniging na de verbouwing bezocht hebben, zijn vaker 'zeer tevreden' over de accommodatie (30% tegenover 15% van de bezoekers, die De Vereeniging voor het laatst voor de verbouwing bezochten). Er zijn geen verbeterpunten met betrekking tot de accommodatie, die door grote groepen bezoekers genoemd zijn.

- We meten veranderingen in het beeld dat men van De Vereeniging heeft. Vaker dan in 2011 hebben de respondenten de termen 'mooi', 'warm' en 'duur' aangevinkt.

- Het oordeel over de service is over het algemeen positief en ten opzichte van 2011 weinig veranderd. De tevredenheid over de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en drinken is licht verbeterd. Tegelijk is het meest genoemde verbeterpunt voor de personen, die De Vereeniging na de verbouwing bezocht hebben, dat het in de pauze te druk is bij de bars (8%). Dit is meer als verbeterpunt genoemd dan in 2011.

- Jaarlijks geven de bezoekers van De Vereeniging naar schatting €660.000 in de stad uit (exclusief de bestedingen in De Vereeniging). Het gaat vooral om uitgaven in horecagelegenheden en voor parkeren en weinig om uitgaven in winkels. Het grootste deel van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€490.000).

De Stadsschouwburg

- Ruim de helft van de bezoekers van De stadsschouwburg komt van buiten Nijmegen (54%). De belangstelling voor de voorstellingen in de Stadsschouwburg is relatief groot bij vrouwen en minder groot bij jongvolwassenen. De Stadsschouwburg is het enige podium waarvoor geldt dat de Nijmeegse bezoekers evenredig gespreid zijn over alle Nijmeegse stadsdelen. Daarbij aansluitend trekt de schouwburg meer lager en middelbaar opgeleiden dan de andere podia.
  Ten opzichte van 2011 zien we veranderingen in de samenstelling van het publiek: aandeel bezoekers uit Nijmegen-Oost gedaald, aandeel bezoekers beneden de 40 jaar gestegen, aandeel lager en middelbaar opgeleiden gestegen, aandeel met een gemiddeld inkomen gestegen, aandeel liefhebbers van popmuziek gestegen en aandeel liefhebbers van toneel, klassieke muziek, opera en ballet/dans gedaald.

- Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod (77 tot 85%); een beperkt deel is er ontevreden over (1 tot 3%). In vergelijking met de voorgaande meting zijn iets meer bezoekers tevreden over de diversiteit van het aanbod (77%).

- Een zeer ruime meerderheid is tevreden over de accommodatie (93% tevreden; 1% ontevreden). Dat is een lichte verbetering ten opzichte van 2011 (89% tevreden en 2% ontevreden). In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en drinken verbeterd (76% tevreden; was 67% in 2011). In 2012 is in de schouwburg een theatercafé ingericht, waar men na afloop van de voorstelling terecht kan voor een drankje. Er zijn geen verbeterpunten, die door grote groepen bezoekers genoemd zijn. Diverse verbeterpunten zijn deze keer minder genoemd dan in 2011 (te warm/koud in de zaal, te weinig parkeermogelijkheden en entree/foyer gezelliger maken).

- Het beeld dat men van de Stadsschouwburg heeft, is ten opzichte van 2011 niet sterk veranderd.

- Het oordeel over de service is over het algemeen positief en op een aantal punten licht verbeterd (wat meer tevredenheid over de servicegerichtheid van het personeel, de online kaartverkoop, de telefonische kaartverloop en de informatievoorziening op de website).

- Jaarlijks geven de bezoekers van de Stadsschouwburg naar schatting €1.580.000 in de stad uit (exclusief de bestedingen in de Stadsschouwburg). Het gaat vooral om uitgaven in horecagelegenheden en voor parkeren en weinig om uitgaven in winkels. Het grootste deel van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€1.140.000).
  De raming in 2011 leverde een veel lager bedrag op (€990.000). Dit heeft te maken met het gestegen aandeel bezoekers dat buiten de Stadsschouwburg geld uitgeeft in de horeca en aan parkeren.

LUX

- Circa twee derde van de bezoekers van LUX komt uit Nijmegen.
  De belangstelling voor voorstellingen in LUX is relatief groot bij vrouwen, hoger opgeleiden en bewoners van Nijmegen-Oost. De helft van de bezoekers geeft aan vaste klant van LUX te zijn. Dat is wat meer dan in 2011. In vergelijking met 2011 zijn er enkele veranderingen in de samenstelling van het publiek: aandeel uit Nijmegen en aandeel jongvolwassenen wat toegenomen[2].

- Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod (86 tot 93%); een beperkt deel er ontevreden over (1%). In vergelijking met de vorige meting zijn iets meer bezoekers tevreden over de kwantiteit en kwaliteit van het aanbod.

- Een zeer ruime meerderheid is tevreden over de accommodatie (96% tevreden; minder dan 1% ontevreden). Er zijn geen verbeterpunten, die door grote groepen bezoekers genoemd zijn.

- We meten veranderingen in het beeld dat men van LUX heeft. In vergelijking met 2011 hebben nu minder respondenten de termen 'modern', 'mooi' en 'grootstedelijk' aangevinkt. Meer respondenten hebben 'vertrouwd' aangevinkt. Dit laatste sluit aan bij de toename van het percentage bezoekers, dat aangeeft vaste klant te zijn.

- Het oordeel over de service is over het algemeen positief. In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over de informatieverstrekking en kaartverkoop via de website van LUX toegenomen.

- Jaarlijks geven de bezoekers van LUX naar schatting €2.720.000 in de stad uit (exclusief de bestedingen in LUX). Het gaat om vooral om uitgaven in horecagelegenheden en in winkels en voor parkeren. Ruim 40% van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€1.180.000).

---

[2] De toename van het aandeel jongvolwassenen blijkt niet uit het publieksonderzoek, maar wel uit gegevens van LUX over de kaartverkoop. Het aandeel jongvolwassenen in de totale kaartverkoop steeg van 4,4% (9.551) in 2014 naar 8,0% (18.004) in 2015. Dit is te verklaren door de ontwikkeling in de studentenmarketing, de nieuwe festivals als InScience en de groei van bestaande festivals als Go Short. Verder trekken de samen met Radboud Reflects georganiseerde debatten veel studenten en is het aantal leerlingen dat via educatieve programma's LUX bezoekt ten opzichte van 2014 verdubbeld. Deze laatstgenoemde groepen zijn niet meegenomen in de steekproef voor het publieksonderzoek.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Doornroosje

- Ruim zestig procent van de bezoekers van Doornroosje komt uit Nijmegen. Van de bezoekers van buiten de stad komt 30% uit de buurgemeenten en 70% van verder weg.
  De belangstelling voor optredens in Doornroosje is relatief groot bij personen onder de 40 jaar, hoger opgeleiden en bewoners van Nijmegen-Oost en Nijmegen-Centrum.
  Ten opzichte van 2011 zien we veranderingen in de samenstelling van het publiek: aandeel bezoekers boven de 40 jaar gestegen, aandeel met een hoger inkomen wat gestegen en aandeel uit Nijmegen wat gestegen.

- Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod (84 tot 93%); een beperkt deel is er ontevreden over (1 tot 2%). In vergelijking met 2011 zijn iets meer bezoekers tevreden over kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod.

- Een zeer ruime meerderheid is tevreden over de accommodatie (97% tevreden; minder dan 1% ontevreden). In vergelijking met 2011 is de groep die 'zeer tevreden' is flink groter (44% tegenover 31% in 2011). Ten opzichte van het oude Doornroosje is de tevredenheid over diverse aspecten van de accommodatie nu fors hoger. Dat geldt voor het beeld/zicht in de zalen, het geluid in de zalen, de totale uitstraling van de zalen, de zaalverwarming en het sanitair. Voor de garderobe en de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en drinken geldt het tegenovergestelde. Daar is men nu minder tevreden over dan ten tijde van het oude Doornroosje. Veruit het meest genoemde verbeterpunten met betrekking tot de accommodatie is de drukte en slechte doorstroming bij de garderobe (door 11% genoemd). Verder zijn er geen verbeterpunten, die door grote groepen bezoekers genoemd zijn.

- Het beeld dat de bezoekers van het nieuwe Doornroosje hebben is behoorlijk anders dan het beeld dat de bezoekers van het oude Doornroosje hadden. In vergelijking met 2011 hebben nu veel meer respondenten de termen 'duur', 'grootstedelijk', 'aansprekend', 'modern' en 'mooi' aangevinkt. Ook de termen 'voor iedereen' en 'overzichtelijk' zijn vaker aangevinkt dan in 2011.

- Het oordeel over de service is over het algemeen positief.

- Jaarlijks geven de bezoekers van Doornroosje naar schatting €1.990.000 in de stad uit (exclusief de bestedingen in Doornroosje). Het gaat vooral om uitgaven in horecagelegenheden en winkels en voor parkeren. Circa 60% van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€1.210.000).
  Het geraamde bedrag in 2011 was veel lager (€520.000). Dit heeft te maken met het veel grotere bezoekersaantal in het nieuwe Doornroosje én met het gestegen aandeel bezoekers dat buiten Doornroosje geld uitgeeft in horecagelegenheden en winkels en aan parkeren.

Merleyn

Ruim twee derde van de bezoekers van Merleyn komt uit Nijmegen. Van de bezoekers van buiten de stad komt 20% uit de buurgemeenten en 80% van verder weg.
De belangstelling voor optredens in Merleyn is relatief groot bij personen onder de 40 jaar, hoger opgeleiden en bewoners van Nijmegen-Oost en Nijmegen-Centrum.
In vergelijking met 2011 is de samenstelling van het publiek wat veranderd: aandeel uit Nijmegen - en daarbinnen het aandeel uit Nijmegen-Oost - gestegen, aandeel boven de 40 jaar gestegen en aandeel met een hoger inkomen gestegen.

- Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod (67 tot 86%); een beperkt deel is er ontevreden over (1 tot 4%). Ten opzichte van 2011 zijn wat

minder bezoekers tevreden over de kwantiteit en diversiteit van het aanbod. De tevredenheid over de kwaliteit is iets gestegen.

- Een zeer ruime meerderheid is tevreden over de accommodatie (92% tevreden; 1% ontevreden). In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over een aantal aspecten van de accommodatie afgenomen: het geluid in de zaal, de zaalverwarming en de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en drinken.

- Het beeld dat men van Merleyn heeft, is ten opzichte van 2011 niet sterk veranderd.

- Het oordeel over de service is over het algemeen positief. De tevreden over de informatievoorziening via de website is wat afgenomen.

- Jaarlijks geven de bezoekers van Merleyn naar schatting €460.000 in de stad uit (exclusief de bestedingen in Merleyn). Het gaat vooral om uitgaven in horecagelegenheden en winkels en voor parkeren. Circa 40% van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€180.000).
  De raming in 2011 leverde een veel lager bedrag op (€200.000). Dat heeft te maken met het gestegen aantal bezoekers én met het gestegen aandeel bezoekers dat buiten Merleyn geld uitgeeft in horecagelegenheden en winkels en aan parkeren.

Het Lindenberg Theater

- Van de bezoekers van het Lindenberg Theater komt 70% uit Nijmegen.
  De belangstelling voor voorstellingen in het Lindenberg Theater is relatief groot bij hoger opgeleiden, vrouwen en bewoners van Nijmegen-Oost en Nijmegen-Midden en minder groot bij jongvolwassenen. Wel behoren tot het publiek relatief veel liefhebbers van jeugdtheater. In vergelijking met 2011 zien we geen grote veranderingen in de samenstelling van het publiek.

- Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod (70 tot 75%); een beperkt deel is er ontevreden over (1 tot 2%). Ten opzichte van 2011 zijn meer bezoekers tevreden over de kwantiteit en diversiteit van het aanbod.

- Een zeer ruime meerderheid is tevreden over de accommodatie (91% tevreden; minder dan 1% ontevreden). Enkele zaken, die in 2011 relatief vaak als verbeterpunt genoemd werden, zijn nu duidelijk minder genoemd: weinig zitcomfort, te warm in de zaal en de mogelijkheid bieden om een drankje mee naar de zaal te nemen. Er zijn deze keer geen verbeterpunten, die door grote groepen genoemd zijn.

- Het beeld dat men van het Lindenberg Theater heeft, is ten opzichte van 2011 in enkele opzichten veranderd. Deze keer is minder vaak ‘modern’ en ‘warm’ aangevinkt, en vaker ‘vertrouwd’.

- Het oordeel over de service is over het algemeen positief.

- Jaarlijks geven de bezoekers van het Lindenberg Theater naar schatting €530.000 in de stad uit (exclusief de bestedingen in het Lindenberg Theater). Het gaat vooral om uitgaven in horecagelegenheden en voor parkeren en ook om uitgaven in winkels. Ruim een derde van die bestedingen wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€190.000).
  De raming in 2011 leverde een lager bedrag op (€390.000).

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Inleiding

Aanleiding voor de onderzoeken

In 2000 bleek dat de gesubsidieerde culturele podia in Nijmegen en de gemeente een gemeenschappelijke onderzoeksbehoefte hadden. Er was behoefte aan meer zicht op welke groepen wel en niet met het Nijmeegse cultuuraanbod bereikt werden en aan informatie over de waardering voor het aanbod. Dat leidde tot de uitvoering van twee typen onderzoek in 2002: een bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie onder de volwassen Nijmegenaren en gestandaardiseerde publieksonderzoeken bij de grote gesubsidieerde culturele podia. Bezoekers van de afzonderlijke podia kregen voor het eerst dezelfde vragenlijst voorgelegd, zodat een goede vergelijking tussen de podia mogelijk werd. Afgesproken werd om het onderzoek om de 4 of 5 jaar te herhalen.

Uitvoering van de onderzoeken

In 2002 werden de nulmetingen uitgevoerd. Vervolgmetingen vonden plaats in 2007, 2011 en 2015, steeds in het najaar of aan het einde van het jaar.
Het bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie voert de gemeente uit als een onderdeel van de Burgerpeiling. De resultaten van de meting in 2015 zijn opgenomen in de Stads- en Wijkmonitor 2016 (in te zien via swm.nijmegen.nl; zie programmatekst over cultuur en cultuurhistorie).

De publieksonderzoeken gaan over De Vereeniging, de Stadsschouwburg, LUX, Doornroosje, Merleyn en het Lindenberg Theater. Merleyn is geen gesubsidieerd podium. Het valt onder een eigen stichting. Dat Merleyn toch bij de publieksonderzoeken meegenomen wordt, heeft te maken met het feit dat Doornroosje hier sinds mei 2008 de programmering verzorgt.

Net als in 2011 zijn alle vragenlijsten digitaal ingevuld. Bij alle podia zijn steekproeven getrokken uit de personen die in 2014 en 2015 online tickets bestelden. Een deel van deze mensen koopt of reserveert ook op andere manieren tickets[3].
In LUX vindt er in vergelijking met de andere podia nog veel kaartverkoop aan de kassa plaats. Daarom zijn voor het publieksonderzoek bij LUX ook respondenten geworven bij de kaartverkoop aan de kassa (naast dat er een steekproef getrokken is uit degenen die online kaartjes bestelden). Dat is eind 2015 en begin 2016 gedaan.
Bij alle podia is het streefaantal van minimaal 400 respondenten gehaald.

Hoewel het benaderen van bezoekers voor de publieksonderzoeken deze keer wat anders is verlopen, kunnen we de uitkomsten voor 2015 goed vergelijken met die van de vorige meting in 2011.
Voor de Stadsschouwburg en De Vereeniging geldt dat het benaderen van bezoekers voor het publieksonderzoek licht afwijkt van de manier waarop dat in 2011 gedaan is. Toen werden personen benaderd, die online kaarten besteld hadden voor een selectie uit de voorstellingen. Echter, bij die selectie werd er goed op gelet dat die voorstellingen een goede afspiegeling van het totale aanbod vormden.
Voor LUX en het Lindenberg Theater geldt dat het benaderen van bezoekers voor het onderzoek sterker afwijkt van de manier waarop dat in 2011 gedaan is. In 2011 zijn alle respondenten bij de kaartverkoop aan de kassa geworven. We hebben echter geen aanwijzingen dat de groepen respondenten voor LUX en het Lindenberg Theater daardoor sterk afwijken van die in 2015:

- In 2011 gold voor 33% van de respondenten van LUX dat de laatst bezochte voorstellingen een theatervoorstelling was. Bijna al die personen maakten ook gebruik van LUX voor

[3] Het is niet zo dat mensen of alleen maar online kaarten kopen of alleen maar kaarten aan de kassa kopen of alleen maar telefonisch kaarten reserveren. Dat zien we terug in de uitkomsten van het publieksonderzoek: respondenten hebben vaak een mening over meer vormen van kaartverkoop.

filmvoorstellingen. In 2015 zien we dat 35% van de respondenten van LUX aangeeft dat men er wel eens theatervoorstellingen bezoekt. Ook voor deze groep geldt dat bijna alle personen ook filmvoorstellingen in LUX bezoeken.
- In 2011 gold voor 79% van de respondenten van het Lindenberg Theater dat de laatst bezochte voorstelling een voorstelling door professionele artiesten was. In 2015 geldt dat voor 82% van de respondenten.

Voor Doornroosje en Merleyn is het benaderen van bezoekers voor het onderzoek op dezelfde manier gedaan als in 2011. Toch zien we in dat het aandeel bezoekers van dance-activiteiten onder de respondenten in 2015 lager is dan in 2011, terwijl het aandeel dance-activiteiten in de programmering niet sterk veranderd is. Daarom hebben we voor Doornroosje en Merleyn een weging op de resultaten voor 2015 toegepast, waardoor het aandeel bezoekers van dance-activiteiten in de respondentengroep gelijk is aan 2011 (32% voor Doornroosje en 24% voor Merleyn).

Beschrijving van de resultaten van de publiekonderzoeken

In de onderliggende rapportage zijn de uitkomsten per podium beschreven. Daarbij gaan we in op:
- de samenstelling van het publiek;
- het oordeel over het aanbod;
- het oordeel over de accommodatie;
- het oordeel over de service;
- de vergelijking met de andere podia;
- veranderingen ten opzicht van de vorige meting.

In bijlage 1 is een vergelijking tussen de podia opgenomen.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

De Vereeniging

Beschrijving podium

In concertgebouw De Vereeniging vinden diverse soorten muziekoptredens plaats, zoals klassieke muziekconcerten, optredens van moderne/populaire muziekartiesten en wereldmuziekconcerten. Jaarlijks komen op de tussen de 100 en 130 voorstellingen (inclusief culturele verhuringen) tussen de 52.000 en 67.000 bezoekers af[4]. In 2015 was De Vereeniging een aantal maanden gesloten vanwege een verbouwing en vonden er minder voorstellingen plaats (90). Wel was het gemiddeld aantal bezoekers voor die voorstellingen een stuk hoger (ruim 600) dan in de jaren daarvoor (ruim 500 voor de jaren 2012, 2013 en 2014).

De meeste optredens vinden plaats in de concertzaal, die plaats biedt aan 1.376 personen. Bij concerten van moderne/populaire artiesten worden maximaal 1.800 bezoekers toegelaten, waarbij het deels om staanplaatsen gaat. Daarnaast vinden er optredens plaats in de ING-zaal (225 zitplaatsen).

In vergelijking met 2011 (vorige meting publieksonderzoek) is er het een en ander veranderd. In de zomer van 2014 is de luchtbehandeling in de grote zaal aangepast. En van 1 juni tot 1 oktober 2015 was De Vereeniging tijdelijk gesloten in verband met een grootscheepse renovatie. De voorgevel en de foyer zijn in oude staat teruggebracht, het restaurant en het café zijn samengevoegd, de garderobe is verplaatst en de toiletgroepen zijn gemoderniseerd en ondergronds uitgebreid.

De Burgerpeiling 2015 laat zien dat een kwart van de volwassen Nijmegenaren wel eens naar De Vereeniging gaat. Voor Doornroosje meten we een ongeveer even hoog percentage (24%), voor het Lindenberg Theater een lager percentage (20%) en voor de Stadsschouwburg (29%) en LUX (49%) hogere percentages.

Samenstelling publiek

- Een meerderheid van de bezoekers komt van buiten de stad (60%); circa 45% daarvan komt uit de buurgemeenten. De rest komt vooral uit de rest van Gelderland, het noordelijk deel van Limburg en het oostelijk deel van Noord-Brabant.
  Bij de bezoekers uit Nijmegen zijn de bewoners uit Nijmegen-Oost en Nijmegen-Midden relatief sterk vertegenwoordigd. Bewoners uit Nijmegen Nieuw-West en Lindenholt gaan relatief weinig naar De Vereeniging.
- De belangstelling voor de voorstellingen in De Vereeniging is relatief groot bij personen vanaf 40 jaar[5].
- Een ruime meerderheid van de bezoekers is hoger opgeleid (82%).
- Ruim de helft van de bezoekers geeft aan dat het huishoudensinkomen tamelijk gemiddeld is, een derde bestempelt dit inkomen als hoog en 10% als laag.
- Circa 60% heeft bij de vraag naar de hoofbezigheid overdag ‘betaald werk, eigen bedrijf’ aangevinkt.
- Circa 70% heeft geen thuiswonende kinderen.
- Gevraagd is voor welke soorten voorstellingen men belangstelling heeft. Het meest aangevinkt zijn ‘klassieke muziek’ (59%), ‘filmhuisfilms’ (52%) en ‘popmuziek’(51%), gevolgd door ‘cabaret’ (44%) en ‘toneel’ (35%).
  Gevraagd is voor wat voor soorten voorstellingen met vaker naar De Vereeniging gaat. Het

[4] Het gaat hier niet om verschillende bezoekers, maar om bezoeken.
[5] Deze uitkomst is niet alleen op basis van het publieksonderzoek. Omdat we weten dat de bereidheid om deel te nemen aan het publieksonderzoek bij de podia bij de jongvolwassenen relatief laag is, hebben we ook gekeken naar de uitkomsten van het bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie, dat najaar 2015 is uitgevoerd.

meest aangevinkt is 'concerten klassiek muziek' (44%), gevolgd door 'concerten popmuziek' (24%) en 'concerten andere soorten muziek' (14%).

- Van de bezoekers van De Vereeniging behoort een meerderheid ook tot het publiek van LUX (61%). Verder behoort 45% ook tot het publiek van de Stadsschouwburg. Ten opzichte van 2011 is de overlap met het publiek van Doornroosje toegenomen (22% bezoekt ook Doornroosje; was 7%).
- Het aanbod is de belangrijkste reden voor een bezoek aan De Vereeniging. Veruit de meest aangevinkte redenen voor het laatste voorstellingenbezoek zijn 'houd van genre, mijn smaak' (59%) en 'vanwege artiesten' (46%).
  Dat men voor De Vereeniging en niet voor een ander podium kiest, heeft vooral te maken met de afstand ('dichtbij huis') en de goede zaal/accommodatie.
- Een derde van de bezoekers geeft aan vaker dan twee keer per jaar naar voorstellingen in De Vereeniging te gaan. Veel bezoekers zouden (misschien) wel vaker willen gaan dan ze nu doen. De meest genoemde bezoekbelemmering is een gebrek aan tijd ('te weinig tijd', 'andere vrijetijdbestedingen'), gevolgd door de kosten van het voorstellingenbezoek (23%).

In vergelijking met 2011 zien we weinig veranderingen in de samenstelling van het publiek.
Ten opzichte van 2011 behoren er tot het publiek minder liefhebbers van wereldmuziek.

Oordeel over aanbod

Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod. Het aandeel ontevredenen is klein (2 à 3%).

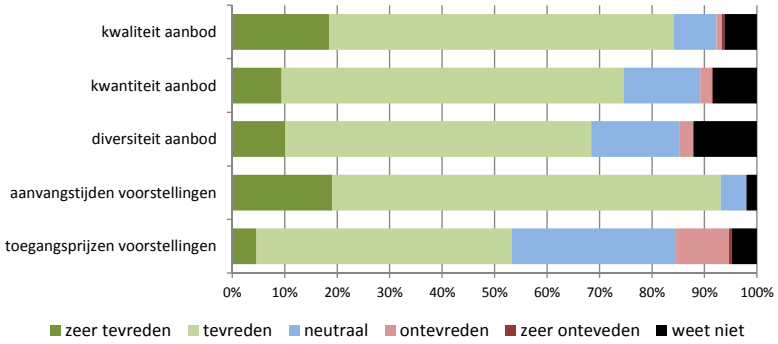

Figuur 4: tevredenheid over aanbod

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

In vergelijking met de voorgaande metingen zijn iets minder bezoekers tevreden over de kwaliteit en de diversiteit van het aanbod. De afname van de tevredenheid over de diversiteit zou onder meer te maken kunnen hebben met het geringere aantal voorstellingen in 2015 vanwege de verbouwing. Het percentage dat tevreden is over de toegangsprijzen (53%) is hoger dan bij de vorige meting.

	2002	2007	2011	2015
kwaliteit aanbod				
tevreden	89	88	87	84
ontevreden	1	1	<1	2
kwantiteit aanbod				
tevreden	75	78	75	75
ontevreden	5	1	2	2
diversiteit aanbod				
tevreden	70	70	71	68
ontevreden	6	3	3	3
toegangsprijzen				
tevreden	61	47	45	53
ontevreden	14	15	11	11
aanvangstijden				
tevreden	*	93	96	93
ontevreden	1	1	1	0

Figuur 5: tevredenheid over aanbod, vergelijking met eerdere metingen

Voor het op de hoogte blijven over het programma is de website van De Vereeniging en de Stadsschouwburg het belangrijkst - 57% volgt het programma via deze site -, gevolgd door de seizoenbrochure (38%) en de digitale nieuwsbrief (28%). In vergelijking met 2011 worden de digitale nieuwsbrief en Facebook (9%) vaker gebruikt om op de hoogte te blijven van het programma, terwijl de seizoenbrochure iets minder vaak gebruikt wordt.
Een zeer ruime meerderheid (95%) heeft geen behoefte aan een andere manier van informatieverstrekking over het programma.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over het programma voorgelegd, bijvoorbeeld 'boeiend' versus 'saai'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende veruit het hoogst: 'boeiend' (61%) en 'afwisselend' (53%).

Oordeel over accommodatie

Voor zeven aspecten van de accommodatie is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat een ruime meerderheid tevreden is en een kleinere groep ontevreden

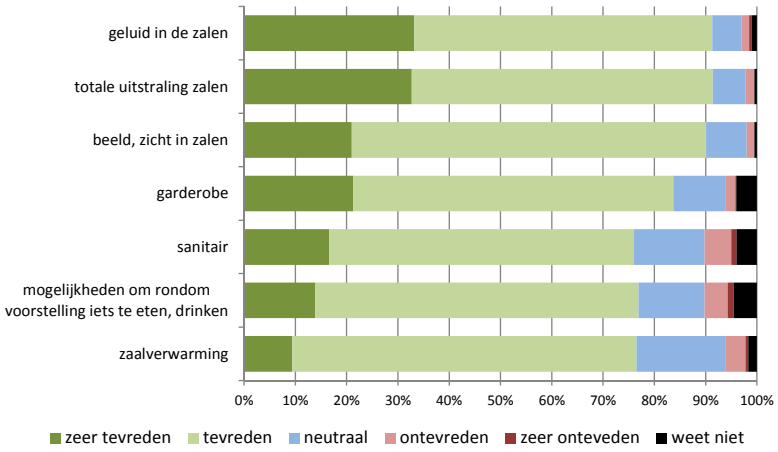

Figuur 6: tevredenheid over aspecten van de accommodatie

In vergelijking met 2011 zien we een toegenomen tevredenheid over het sanitair (76% tevreden; was 60% in 2011), de garderobe (84% tevreden; was 75% in 2011) en ook de zaalverwarming (77% tevreden; was 63% in 2011). Hier meten we de effecten van de aanpassing van de luchtbehandeling in de grote zaal in 2014 en de verbouwing in 2015. Voor diverse aspecten van De Vereeniging geldt dat bezoekers, die dit podium na de verbouwing bezocht hebben, er veel positiever over oordelen dan de bezoekers, die dat niet gedaan hebben:

- tevreden over sanitair (67% van bezoekers voor verbouwing; 86% van bezoekers na verbouwing);
- tevreden over garderobe (78% van bezoekers voor verbouwing; 91% van bezoekers na verbouwing);
- tevreden over totale uitstraling zaal (88% van bezoekers voor verbouwing; 95% van bezoekers na verbouwing).

Ook de tevredenheid over de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten/drinken is ten opzichte van 2011 wat groter. Tegelijk is het meeste genoemde verbeterpunt door respondenten, die De Vereeniging na de verbouwing bezocht hebben, dat het in de pauze te druk is bij de bar (8%). Dit is meer als verbeterpunt genoemd dan in 2011.

Gevraagd is om een totaaloordeel over de accommodatie. Net als in 2011 is 94% van de bezoekers in het algemeen tevreden over de accommodatie en is 1% er ontevreden over. Bezoekers, die De Vereeniging na de verbouwing bezocht hebben, zijn vaker 'zeer tevreden' over de accommodatie (30% tegenover 15% van de bezoekers, die De Vereeniging voor het laatst voor de verbouwing bezochten).

Interessant is welke verbeterpunten ten aanzien van de accommodatie genoemd zijn door bezoekers die na de verbouwing in De Vereeniging zijn geweest. De meeste genoemde verbeterpunten zijn:

- missen van zitplaatsen bij de bars, in de foyer (4%);

- meer, betere toiletten (3%);
- drukte bij garderobe (3%);
- slecht geluid bij popconcerten (3%);
- airco maakt geluid, geeft tocht (3%).

In vergelijking met 2011 zijn de volgende verbeterpunten minder genoemd: te weinig / te kleine toiletten, te warm in de zaal en te weinig parkeermogelijkheden. Meer genoemd dan in 2011 zijn: missen van zitplaatsen bij de bars/in de foyer, airco maakt geluid/geeft tocht en slecht geluid bij popconcerten.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over de uitstraling van De Vereeniging voorgelegd, bijvoorbeeld 'grootstedelijk' versus 'provinciaal'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'aansprekend' (77%), 'toegankelijk' (68%), 'warm' (66%), 'duur' (53%) en 'grootstedelijk' (50%). Voor twee termen geldt dat bezoekers, die De Vereeniging na de verbouwing bezocht hebben, deze vaker aangevinkt hebben dan de bezoekers, die dat niet gedaan hebben:

- 'duur' (45% van bezoekers voor verbouwing; 62% van bezoekers na verbouwing);
- 'warm' (62% van bezoekers voor verbouwing; 70% van bezoekers na verbouwing).

In vergelijking met 2011 zijn de volgend termen vaker aangevinkt: 'duur' en 'grootstedelijk'.

Er zijn ook vijf keer twee tegengestelde termen voorgelegd over het beeld dat men van de Vereeniging heeft, bijvoorbeeld 'modern' versus 'traditioneel'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'vertrouwd' (77%), 'mooi' (67%) en 'overzichtelijk' (67%). Voor één term geldt dat bezoekers, die De Vereeniging na de verbouwing bezocht hebben, deze vaker aangevinkt hebben dan de bezoekers, die dat niet gedaan hebben:

- 'mooi' (71% van bezoekers voor verbouwing; 80% van bezoekers na verbouwing).

In vergelijking met 2011 is er vaker 'modern' aangevinkt (gestegen van 11 naar 18%) en minder vaak 'traditioneel' (gedaald van 53 naar 40%). Verder is vaker 'voor een bepaalde groep' (gestegen van 24 naar 33%) en minder vaak 'voor iedereen' (gedaald van 47 naar 39%) aangevinkt.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Oordeel over service

Voor zeven aspecten van de service is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat de groep die er tevreden over is veel groter is dan de groep die er ontevreden over is.

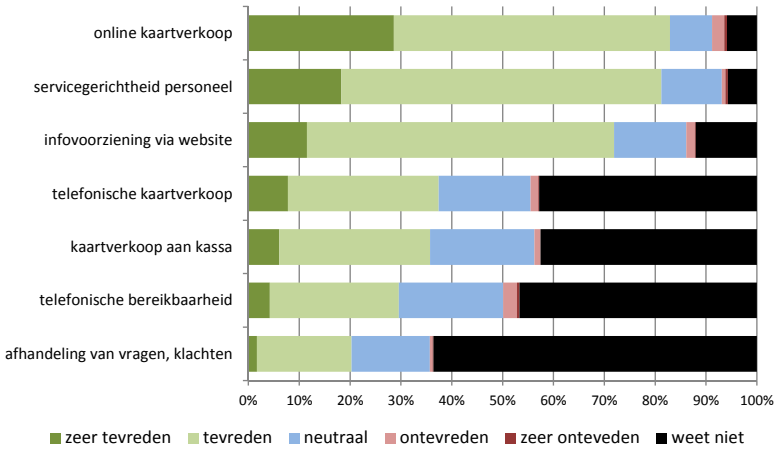

Figuur 7: tevredenheid over aspecten van de service

Het oordeel over de service is ten opzichte van 2011 weinig veranderd.

Uitgaven van bezoekers

Twee derde van de bezoekers geeft rondom het voorstellingenbezoek geld uit in De Vereeniging aan eten en/of drinken. Gemiddeld gaat het om een bedrag van €12.30 (bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat is hoger dan in 2011 (€8.30).

Ruim de helft van de bezoekers (53%) geeft rondom het voorstellingenbezoek in De Vereeniging geld uit elders in de stad. In 2011 gold dat voor een lager percentage van de bezoekers (25%), maar toen hoefde men 's avonds meestal nog niet te betalen voor het parkeren. Een op de vijf bezoekers geeft geld uit in de horeca in de stad. Het combineren van een bezoek aan De Vereeniging met winkelen komt weinig voor. Gemiddeld geven de bezoekers €11,40 in de stad uit (exclusief de uitgaven in De Vereeniging; bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat bedrag is vergelijkbaar met 2011.

Jaarlijks geven de bezoekers van De Vereeniging naar schatting ruim €660.000 elders in de stad uit[6]. Dat bedrag ligt in de buurt van de raming uit 2011. Het grootste deel van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€490.000).

[6] Berekening van de raming: 60% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers van buiten de stad plus 40% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers uit Nijmegen. De bestedingen in De Vereeniging zijn niet meegerekend.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

De Stadsschouwburg

Beschrijving podium

Jaarlijks komen op de tussen de 170 en 190 voorstellingen (inclusief culturele verhuur) in de Stadsschouwburg tussen de 85.000 en 100.000 bezoekers af[7]. Voor de Stadsschouwburg was 2015 een goed jaar. Er kwamen 98.407 bezoekers op de 189 voorstellingen af, tegenover gemiddeld ruim 88.000 voor de drie jaren daarvoor. Ook het gemiddeld aantal bezoekers per voorstelling was in 2015 wat hoger (521) dan in de jaren daarvoor (gemiddeld bijna 500 voor de jaren 2012, 2013 en 2014).
De theaterzaal van de schouwburg telt ruim 900 zitplaatsen.

In vergelijking met 2011 (vorige meting publiekonderzoek) is er het een en ander veranderd. In 2012 zijn de tapijten in de foyer veranderd naar rood. Ook is toen het theatercafé ingericht in wat voorheen een kleine zaal was. In 2013 zijn de aankleding, zitplaatsen en bar van dit café aangepakt. Het theatercafé is altijd open na de voorstelling. Ook vinden hier steeds vaker 'na-programma's' plaats.

De Burgerpeiling 2015 laat zien dat 29% van de volwassen Nijmegenaren wel eens naar de Stadschouwburg gaat. Voor LUX meten we een hoger percentage (49%), voor de andere podia een lager percentage (25% voor De Vereeniging, 24% voor Doornroosje en 20% voor het Lindenberg Theater).

Samenstelling publiek

- Een meerderheid van de bezoekers komt van buiten de stad (56%); circa 45% daarvan komt uit de buurgemeenten. De rest komt vooral uit de rest van Gelderland, het noordelijk deel van Limburg en het oostelijk deel van Noord-Brabant.
  De Stadsschouwburg trekt bezoekers uit alle stadsdelen. Het is niet zo dat bezoekers uit bepaalde stadsdelen opvallend sterk of juist opvallend weinig vertegenwoordigd zijn.
- De belangstelling voor de voorstellingen in de Stadsschouwburg is relatief minder groot bij jongvolwassenen[8].
- Tot de bezoekers behoren meer vrouwen (65%) dan mannen.
- Drie kwart van de bezoekers is hoger opgeleid.
- Bijna twee derde van de bezoekers geeft aan dat het huishoudensinkomen tamelijk gemiddeld is, 28% bestempelt dit inkomen als hoog en 8% als laag.
- Ruim 70% heeft bij de vraag naar de hoofbezigheid overdag 'betaald werk, eigen bedrijf' aangevinkt.
- Ruim de helft van de bezoekers heeft geen thuiswonende kinderen, en ruim 40% heeft die wel.
- Gevraagd is voor welke soorten voorstellingen men belangstelling heeft. Het meest aangevinkt zijn 'cabaret' (70%) en 'popmuziek' (59%), gevolgd door 'musical' (46%), 'filmhuisfilms' (42%), 'films in het algemeen' (42%), 'toneel' (40%) en 'ballet/dans' (31%).
  Gevraagd is voor wat voor soorten voorstellingen met vaker naar de Stadsschouwburg gaat. Het meest aangevinkt is 'cabaretvoorstellingen' (50%), gevolgd door 'musicals' (27%), 'toneelvoorstellingen' (26%), 'concerten popmuziek' (25%) en 'dansvoorstellingen' (22%).
- Van de bezoekers van de Stadsschouwburg behoort ruim de helft ook tot het publiek van LUX (53%). Verder behoort 43% ook tot het publiek van De Vereeniging. Ten opzichte van 2011 is

[7] Het gaat hier niet om verschillende bezoekers, maar om bezoeken.
[8] Deze uitkomst is niet alleen op basis van het publieksonderzoek. Omdat we weten dat de bereidheid om deel te nemen aan het publieksonderzoek bij de podia bij de jongvolwassenen relatief laag is, hebben we ook gekeken naar de uitkomsten van het bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie, dat najaar 2015 is uitgevoerd.

de overlap met het publiek van Doornroosje toegenomen (23% bezoekt ook Doornroosje; was 11%).

- Het aanbod is de belangrijkste reden voor een bezoek aan de Stadsschouwburg. Veruit de meest aangevinkte redenen voor het laatste voorstellingenbezoek zijn 'houd van genre, mijn smaak' (55%) en 'vanwege artiesten' (44%).
  Dat men voor de Stadsschouwburg en niet voor een ander podium kiest, heeft vooral te maken met de afstand ('dichtbij huis').
- Een op de drie bezoekers geeft aan vaker dan twee keer per jaar naar voorstellingen in de Stadsschouwburg te gaan. Veel bezoekers zouden (misschien) wel vaker willen gaan dan ze nu doen. De meeste genoemde bezoekbelemmeringen zijn de kosten van het voorstellingenbezoek en een gebrek aan tijd ('te weinig tijd', 'andere vrijetijdbestedingen').

In vergelijking met 2011 zien we enkele veranderingen in de samenstelling van het publiek: minder mensen uit Nijmegen-Oost, meer bezoekers beneden de 40 jaar, meer lager en middelbaar opgeleiden en meer mensen met een gemiddeld inkomen. Ten opzichte van 2011 behoren tot het publiek nu meer liefhebbers van popmuziek en minder liefhebbers van toneel, klassieke muziek, opera en ballet en dans.

Oordeel over aanbod

Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod. Het aandeel ontevredenen is klein (1 tot 3%).

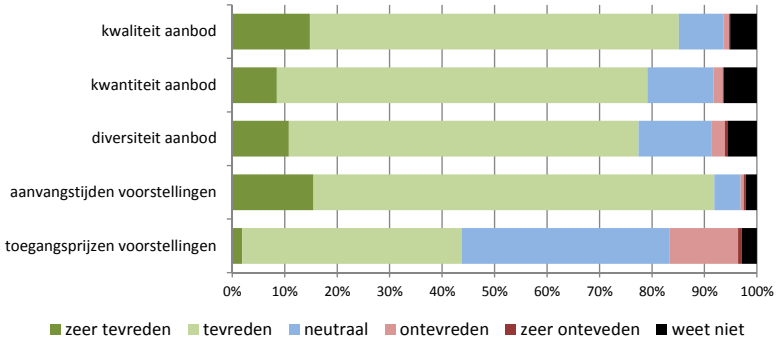

Figuur 8: tevredenheid over aanbod

In vergelijking met 2011 zijn iets meer bezoekers tevreden over de diversiteit van het aanbod (77%). Ook het percentage dat tevreden is over de toegangsprijzen (44%) is wat hoger dan bij de vorige meting.

	2002	2007	2011	2015
kwaliteit aanbod				
tevreden	86	86	83	85
ontevreden	7	2	1	1
kwantiteit aanbod				
tevreden	81	80	80	79
ontevreden	8	2	2	2
diversiteit aanbod				
tevreden	75	73	73	77
ontevreden	15	4	5	3
toegangsprijzen				
tevreden	50	41	39	44
ontevreden	27	15	17	14
aanvangstijden				
tevreden	*	91	95	92
ontevreden	5	1	<1	1

Figuur 9: tevredenheid over aanbod, vergelijking met eerdere metingen

Voor het op de hoogte blijven over het programma is de website van de Stadsschouwburg en De Vereeniging het belangrijkst - 67% volgt het programma via deze site -, gevolgd door de seizoenbrochure (42%) en de digitale nieuwsbrief (31%). In vergelijking met 2011 worden de digitale nieuwsbrief en Facebook (9%) vaker gebruikt om op de hoogte te blijven van het programma. Zes procent maakt gebruik van de gezamenlijke dansbrochure van de Stadsschouwburg en LUX[9]. Een zeer ruime meerderheid (96%) heeft geen behoefte aan een andere manier van informatieverstrekking over het programma.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over het programma voorgelegd, bijvoorbeeld 'boeiend' versus 'saai'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende veruit het hoogst: 'boeiend' (57%) en 'afwisselend' (57%).

[9] Ter vergelijking: van de bezoekers van podiumvoorstellingen in LUX maakt 9% hier gebruik van.

Oordeel over accommodatie

Voor zeven aspecten van de accommodatie is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat een ruime meerderheid tevreden is en een kleinere groep ontevreden

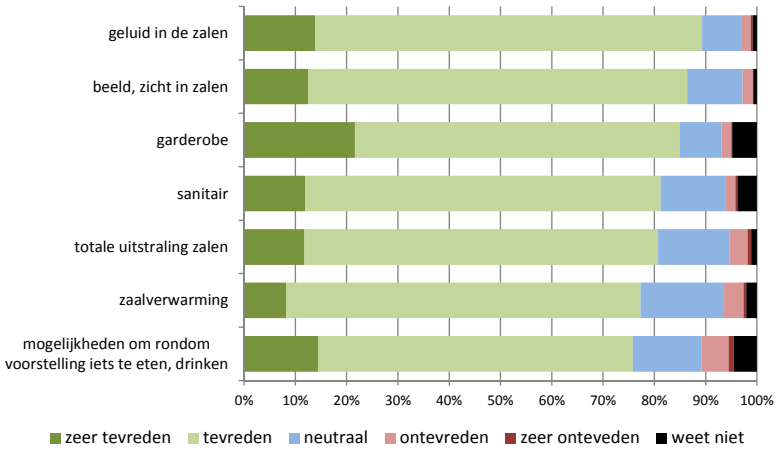

Figuur 10: tevredenheid over aspecten van de accommodatie

In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en drinken hoger (76% tevreden; was 67% in 2011). In 2012 is in de Stadsschouwburg een theatercafé ingericht, waar men na afloop van de voorstelling terecht kan voor een drankje.

Gevraagd is om een totaaloordeel over de accommodatie. Het aandeel dat tevreden is over de accommodatie is toegenomen van 89% in 2011 naar 93% in 2015; 1% is er ontevreden over (2% in 2011).

De meeste genoemde verbeterpunten met betrekking tot de accommodatie zijn:

- te weinig (dames)toiletten (2,5%);
- moderniseren zaal, accommodatie is nodig (2%);
- te warm in de zaal, op balkon (2%);
- entree/foyer gezelliger maken (1%);
- riet op balkons weghalen (1%).

In vergelijking met 2011 zijn de volgende verbeterpunten minder genoemd: te warm in de zaal, te koud in de zaal, te weinig parkeermogelijkheden en entree/foyer gezelliger maken.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over de uitstraling van de Stadsschouwburg voorgelegd, bijvoorbeeld 'grootstedelijk' versus 'provinciaal'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende veruit het hoogst: 'toegankelijk' (65%) en 'aansprekend' (58%). In vergelijking met 2011 is vaker 'aansprekend' aangevinkt.

Er zijn ook vijf keer twee tegengestelde termen voorgelegd over het beeld dat men van de Stadsschouwburg heeft, bijvoorbeeld 'modern' versus 'traditioneel'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende veruit het hoogst: 'vertrouwd' (71%) en 'overzichtelijk' (66%).

Oordeel over service

Voor zeven aspecten van de service is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat de groep die er tevreden over is veel groter is dan de groep die er ontevreden over is.

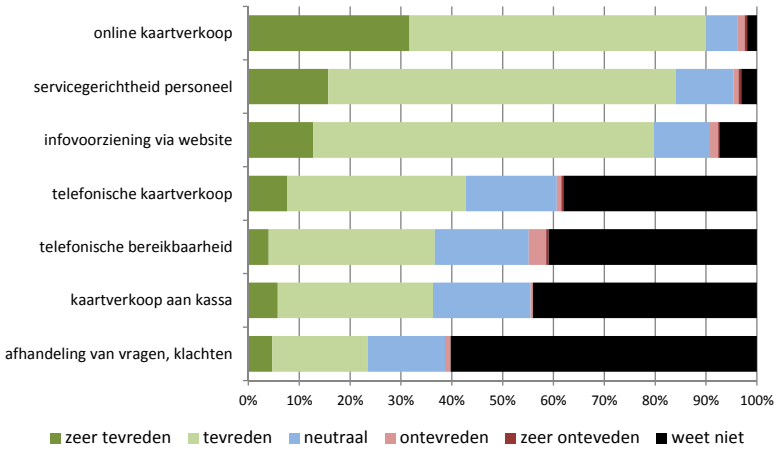

Figuur 11: tevredenheid over aspecten van de service

In vergelijking met 2011 zien we een lichte toename van de tevredenheid over de servicegerichtheid van het personeel, de online kaartverkoop, de telefonische kaartverloop en de informatievoorziening op de website. Het meeste genoemde verbeterpunt is dat het in de pauze te druk is bij de bars (4%), maar dit is wel minder genoemd dan in 2011.

Uitgaven van bezoekers

Twee derde van de bezoekers geeft rondom het voorstellingenbezoek geld uit in de Stadsschouwburg aan eten en/of drinken. Gemiddeld gaat het om een bedrag van €6,90 (bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat is iets lager dan in 2011 (€7,20).

Bijna twee derde van de bezoekers (64%) geeft rondom het voorstellingenbezoek in de Stadsschouwburg geld uit elders in de stad. In 2011 gold dat voor een lager percentage van de bezoekers (27%), maar toen hoefde men 's avonds meestal nog niet te betalen voor het parkeren.
Ruim een kwart van de bezoekers geeft geld uit in de horeca in de stad (was 20% in 2011). Het combiner en van een bezoek aan de Stadsschouwburg met winkelen komt weinig voor.
Gemiddeld geven de bezoekers €17,50 in de stad uit (exclusief de uitgaven in de Stadsschouwburg; bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat bedrag is hoger dan in 2011 (€10,10).
Jaarlijks geven de bezoekers van de Stadsschouwburg naar schatting €1.580.000 elders in de stad uit[10]. Dit is een veel hoger bedrag bij de raming in 2011 (€990.000).
Het grootste deel van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€1.140.000).

[10] Berekening van de raming: 54% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers van buiten de stad plus 46% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers uit Nijmegen. De bestedingen in de Stadsschouwburg zijn niet meegerekend.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

LUX

Beschrijving podium

LUX is een arthouse, vlakkevloer- (theater, dans, muziek) en debatpodium, ondersteund door een grand café. De programmering speelt in op actuele maatschappelijke thema's, en zoekt regelmatig de interdisciplinaire kruisbestuiving en het grensvlak tussen kunst en wetenschap. De vestiging LUX Mariënburg beschikt over vijf filmzalen plus een multifunctionele zaal (samen 625 zitplaatsen) én nog een muziek- en theaterzaal met 174 tot 235 zitplaatsen, waarin bij concerten ruimte is voor circa 350 staanplaatsen. De vestiging Oranjesingel beschikt over twee zalen (142 zitplaatsen in totaal).
LUX trekt jaarlijks met circa 11.000 filmvoorstellingen circa 200.000 bezoekers[11]. In 2015 lag het aantal wat hoger dan in de twee jaar daarvoor (204.000).
Daarnaast trekt LUX met circa 170 theatervoorstellingen, muziekoptredens en debatten jaarlijks circa 20.000 bezoekers. In 2015 lag dit aantal hoger dan in de jaren daarvoor (28.000), vooral door een toename van het aantal bezoekers per voorstelling.

Van de grote podia in Nijmegen heeft LUX het grootste bereik onder volwassen Nijmegenaren; 49% van hen geeft aan voorstellingen in LUX te bezoeken (Burgerpeiling 2015).

Samenstelling publiek

- Circa twee derde van de bezoekers komt uit Nijmegen. Van de bezoekers van buiten de stad komt de helft uit de buurgemeenten. De rest komt vooral uit de rest van Gelderland, het noordelijk deel van Limburg en het oostelijk deel van Noord-Brabant.
  Bij de bezoekers uit Nijmegen zijn de bewoners uit Nijmegen-Oost relatief sterk vertegenwoordigd. Bewoners uit Nijmegen-Zuid, Dukenburg en Lindenholt gaan relatief weinig naar LUX.
- Ruim 60% van de bezoekers is vrouw.
- Binnen alle leeftijdscategorieën is er veel belangstelling voor de voorstellingen in LUX[12].
- Negentig procent van de bezoekers is hoger opgeleid.
- Van de bezoekers geeft 47% aan dat het huishoudensinkomen tamelijk gemiddeld is, 35% bestempelt dit inkomen als hoog en 18% als laag.
- Circa twee derde heeft bij de vraag naar de hoofbezigheid overdag 'betaald werk, eigen bedrijf' aangevinkt.
- Zeventig procent van de bezoekers heeft geen thuiswonende kinderen.
- Gevraagd is voor welke soorten voorstellingen men belangstelling heeft: het meest aangevinkt zijn 'filmhuisfilms' (84%), 'films in het algemeen' (48%), 'popmuziek' (49%) en 'cabaret' (48%), gevolgd door 'toneel' (43%), 'klassieke muziek' (37%), 'wereldmuziek' (33%) en 'ballet/dans' (32%).
  Gevraagd is voor wat voor soorten voorstellingen met vaker naar LUX gaat. Het meest aangevinkt is 'filmvoorstellingen' (91%), gevolgd door 'theatervoorstellingen' (22%), 'concerten' (19%), 'debatten' (15%), 'filmfestivals' (14%) en 'dansvoorstellingen' (10%).
- Van de bezoekers van LUX behoort circa de helft ook tot het publiek van de Stadsschouwburg (52%) en De Vereeniging (52%). Ten opzichte van 2011 is de overlap met het publiek van Doornroosje toegenomen (36% bezoekt ook Doornroosje; was 27%). Ook bezoekt ruim de helft van het publiek van LUX het Honigcomplex/Brebl.

---

[11] Het gaat hier niet om verschillende bezoekers, maar om bezoeken.
[12] Deze uitkomst is niet alleen op basis van het publieksonderzoek. Omdat we weten dat de bereidheid om deel te nemen aan het publieksonderzoek bij de podia bij de jongvolwassenen relatief laag is, hebben we ook gekeken naar de uitkomsten van het bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie, dat najaar 2015 is uitgevoerd.

- De belangrijkste redenen voor een bezoek aan LUX zijn het aanbod ('houd van genre, mijn smaak'), goede recensies over het aanbod en het beleven van een avondje uit ('voor de gezelligheid, avondje uit').
  Dat men voor LUX en niet voor een ander podium kiest, heeft te maken met de leuke sfeer, de goede zalen/accommodatie en de afstand ('dichtbij huis'). De helft van de bezoekers geeft aan vaste klant van LUX te zijn. Dat is wat meer dan in 2011.
- Ruim de helft van de bezoekers gaat meer dan 6 keer per jaar naar voorstellingen in LUX. Veel bezoekers zouden (misschien) wel vaker willen gaan dan ze nu doen. Veruit de meeste genoemde bezoekbelemmering is een gebrek aan tijd ('te weinig tijd', 'andere vrijetijdbestedingen').

In vergelijking met 2011 zijn er enkele veranderingen in de samenstelling van het publiek: aandeel uit Nijmegen en aandeel jongvolwassenen wat toegenomen[13].

Oordeel over aanbod

Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod. Het aandeel ontevredenen is heel klein (1%).

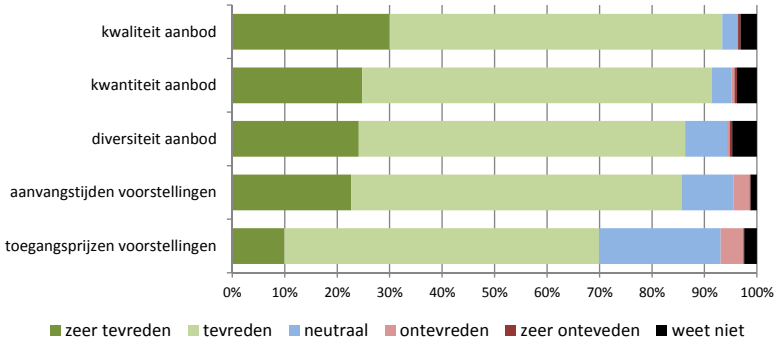

Figuur 12: tevredenheid over aanbod

[13] De toename van het aandeel jongvolwassenen blijkt niet uit het publieksonderzoek, maar wel uit gegevens van LUX over de kaartverkoop. Het aandeel jongvolwassenen in de totale kaartverkoop steeg van 4,4% (9.551) in 2014 naar 8,0% (18.004) in 2015. Dit is te verklaren door de ontwikkeling in de studentenmarketing, de nieuwe festivals als InScience en de groei van bestaande festivals als Go Short. Verder trekken de samen met Radboud Reflects georganiseerde debatten veel studenten en is het aantal leerlingen dat via educatieve programma's LUX bezoekt ten opzichte van 2014 verdubbeld. Deze laatstgenoemde groepen zijn niet meegenomen in de steekproef voor het publieksonderzoek.

In vergelijking met de vorige meting zijn iets meer bezoekers tevreden over kwantiteit en kwaliteit van het aanbod en is de tevredenheid over de toegangsprijzen iets toegenomen.

	2002	2007	2011	2015
kwaliteit aanbod				
tevreden	93	92	90	93
ontevreden	2	<1	<1	<1
kwantiteit aanbod				
tevreden	94	88	88	92
ontevreden	1	1	<1	1
diversiteit aanbod				
tevreden	85	78	85	86
ontevreden	5	2	<1	1
toegangsprijzen				
tevreden	71	72	67	70
ontevreden	14	7	5	5
aanvangstijden				
tevreden	*	81	86	86
ontevreden	13	3	2	3

Figuur 13: tevredenheid over aanbod, vergelijking met eerdere metingen

Voor het op de hoogte blijven over het programma is de website van LUX het belangrijkst - 83% volgt het programma via deze site -, gevolgd door via bekenden (31%).
Van de bezoekers van podiumvoorstellingen in LUX maakt 27% gebruik van de gezamenlijke seizoensbrochure van LUX en De Lindenberg[14]. En 9% van die bezoekers maakt gebruik van de gezamenlijke dansbrochure van LUX en de Stadsschouwburg[15].
Een zeer ruime meerderheid (97%) heeft geen behoefte aan een andere manier van informatieverstrekking over het programma.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over het programma voorgelegd, bijvoorbeeld 'boeiend' versus 'saai'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende veruit het hoogst: 'boeiend' (84%), 'afwisselend' (80%) en 'vernieuwend' (70%).

[14] Ter vergelijking: van de bezoekers van het Lindenberg Theater maakt 38% hier gebruik van.
[15] Ter vergelijking: van de bezoekers van de Stadsschouwburg maakt 6% hier gebruik van.

Oordeel over accommodatie

Voor zeven aspecten van de accommodatie is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor zes aspecten geldt dat een ruime meerderheid tevreden is en een kleinere groep ontevreden. Over de garderobe is men minder tevreden (37% tevreden en 13% ontevreden).

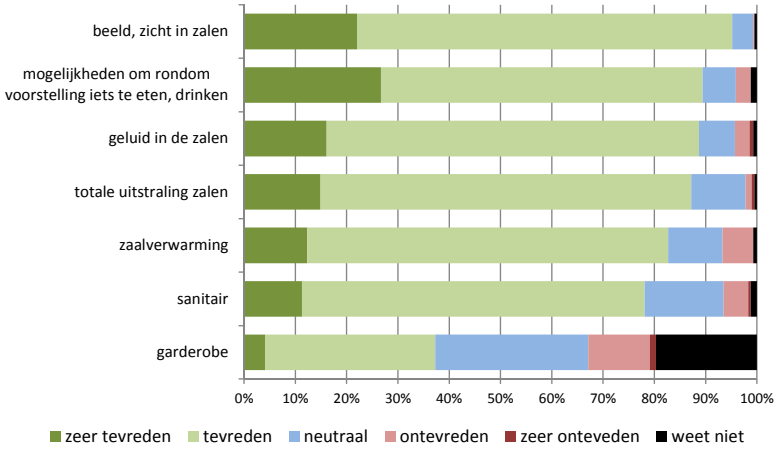

Figuur 14: tevredenheid over aspecten van de accommodatie

In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over enkele aspecten wat groter geworden, namelijk over de zaalverwarming (83% tevreden; was 77% in 2011) en over de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en drinken (89% tevreden; was 83% in 2011).

Gevraagd is om een totaaloordeel over de accommodatie. Net als in 2011 is een zeer ruime meerderheid tevreden (96%; was 94% in 2011); minder dan 1% is er ontevreden over (2% in 2011).

De meeste genoemde verbeterpunten met betrekking tot de accommodatie zijn:

- staat van toiletten (5%);
- andere (bewaakte) garderobe (3%);
- te koud in zalen (3%);
- te weinig plaatsen in café (3%);
- geluid bij films te hard afgesteld (2%);
- toiletten beter schoonmaken (2%);
- te warm in zalen (2%);
- akoestiek café verbeteren (2%);
- onvoldoende zitcomfort (1,5%).

Dit lijstje verbeterpunten lijkt op het lijstje uit 2011. Twee punten zijn deze keer iets meer genoemd: akoestiek in café verbeteren en geluid bij films zachter zetten.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over de uitstraling van LUX voorgelegd, bijvoorbeeld ‘grootstedelijk’ versus ‘provinciaal’. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: ‘aansprekend’ (83%), ‘toegankelijk’ (74%), ‘warm’(67%) en ‘grootstedelijk’ (62%).
In vergelijking met 2011 hebben nu minder bezoekers de termen ‘grootstedelijk’ en ‘duur’ aangevinkt.

Er zijn ook vijf keer twee tegengestelde termen voorgelegd over het beeld dat men van LUX heeft, bijvoorbeeld 'modern' versus 'traditioneel'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'vertrouwd' (91%), 'overzichtelijk' (67%), 'mooi' (67%) en 'modern' (63%). In vergelijking met 2011 hebben nu meer bezoekers 'vertrouwd' aangevinkt, en minder bezoekers 'modern' en 'mooi'.

Gevraagd is of men voor het bezoeken van filmvoorstellingen een voorkeur heeft voor één van beide locaties van LUX: Mariënburg of Oranjesingel. Van de respondenten geeft 11% aan nog nooit een filmvoorstelling in LUX Oranjesingel bezocht te hebben (was 36% in 2011). Van de respondenten, die beide locaties bezocht hebben, heeft ruim de helft een voorkeur voor LUX Mariënburg (was ruim veertig procent in 2011) en 6% voor LUX Oranjesingel (ook 6% in 2011). Circa 40% heeft geen voorkeur (bijna de helft in 2011) en een paar procent heeft 'weet niet' aangevinkt. De groep met een voorkeur voor LUX Mariënburg is dus groter geworden.

Oordeel over service

Voor zeven aspecten van de service is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat de groep die er tevreden over is veel groter is dan de groep die er ontevreden over is.

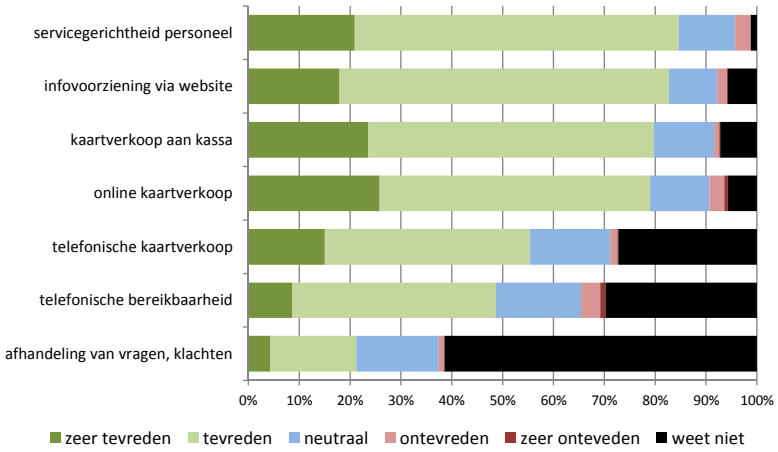

Figuur 15: oordeel over aspecten van de service

In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over de online kaartverkoop (79% tevreden; was 65% in 2011) en de informatievoorziening via de website (83% tevreden; was 74% in 2011) verbeterd. Het meeste genoemde verbeterpunt met betrekking tot de service is dat de klant-/servicegerichtheid van het personeel beter kan (door 2% genoemd).

Uitgaven van bezoekers

Van de bezoekers geeft 85% rondom het voorstellingenbezoek geld uit in LUX voor eten en/of drinken (was 76% in 2011). Gemiddeld gaat het om een bedrag van €11,80 (bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat is iets hoger dan in 2011 (€10,70).

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Bijna de helft van de bezoekers (46%) geeft rondom het voorstellingenbezoek in LUX elders in de stad geld uit. In 2011 gold dat voor een lager percentage van de bezoekers (33%), maar toen hoefde men 's avonds meestal nog niet te betalen voor het parkeren. Bijna een kwart van de bezoekers geeft geld uit in de horeca in de stad (was ruim een kwart in 2011). En 8% combineert een bezoek aan LUX met winkelen. Gemiddeld geven de bezoekers €12,10 in de stad uit (exclusief de uitgaven in LUX; bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat bedrag is iets hoger dan in 2011 (€11,20).

Jaarlijks geven de bezoekers van de LUX naar schatting €2.720.000 elders in de stad uit[16]. Dit bedrag ligt in de buurt van de raming in 2011.
Ruim 40% van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€1.180.000).

[16] Berekening van de raming: 32% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers van buiten de stad plus 68% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers uit Nijmegen. De bestedingen in LUX zijn niet meegerekend.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Doornroosje

Beschrijving podium

Op 1 oktober 2014 werd het nieuwe Doornroosje officieel geopend. Doornroosje beschikt over twee zalen: een rode (1.100 staanplaatsen) en een paarse (400 staanplaatsen). Het oude Doornroosje had twee kleinere zalen (400 en 175 personen).
Doornroosje programmeert verschillende soorten muziek, waaronder pop, rock, singer-songwriter en dance. Sinds halverwege de jaren negentig is het aantal dance-activiteiten sterk toegenomen. Bij ruim de helft van de activiteiten in Doornroosje gaat het om concerten. Bij de rest van de activiteiten gaat het grotendeels om dance. Ook zijn er feesten/activiteiten voor specifieke doelgroepen.
In 2015 trok Doorroosje met 238 geprogrammeerde activiteiten in totaal 133.546 bezoekers[17]. In het oude Doornroosje kwamen jaarlijks op tussen de 180 en 190 geprogrammeerde activiteiten circa 60.000 bezoekers af.
Sinds mei 2008 verzorgt Doornroosje de programmering in Merleyn. Doornroosje zet zich verder in voor activiteiten op buitenlocaties (onder meer Valkhof Festival, Kids 'n Billies, Bevrijdingsfestival en FortaRock) en werkt samen met andere podia (onder meer grootschalige concerten in samenwerking met de Stadsschouwburg en De Vereeniging en de Stevenskerk Live concerten tijdens de Vierdaagsefeesten). Ook beheert Doornroosje Openluchttheater De Goffert. Het totaal aantal bezoeken voor alle activiteiten, waar Doornroosje in 2015 bij betrokken was, lag op circa 297.000. Al die activiteiten dragen er aan bij dat Nijmegen op de ranglijst van het aantal popconcerten voor de 50 grootste steden in Nederland bijna bovenaan staat (Bron: Atlas voor gemeenten 2015).

De Burgerpeiling 2015 laat zien dat het bereik van Doornroosje onder volwassen Nijmegenaren meer dan ten tijde van het oude Doornroosje in de buurt van De Vereeniging en de Stadsschouwburg ligt; 24% van de volwassen Nijmegenaren gaat wel eens naar Doornroosje (29% voor de Stadsschouwburg, 25% voor De Vereeniging, 20% voor het Lindenberg Theater). Alleen voor LUX geldt dat het bereik duidelijk hoger ligt (49%).

Samenstelling publiek

- Ruim zestig procent van de bezoekers komt uit Nijmegen. Van de bezoekers van buiten de stad komt 30% uit de buurgemeenten en 70% van verder weg.
  Bij de bezoekers uit Nijmegen zijn de bewoners uit Nijmegen-Oost en Nijmegen-Centrum relatief sterk vertegenwoordigd. Bewoners uit Dukenburg en Lindenholt gaan relatief weinig naar Doornroosje.
- Tot de bezoekers behoren wat meer mannen (55%) dan vrouwen.
- De belangstelling voor optredens in Doornroosje is relatief groot bij personen onder de 40 jaar[18].
- Een ruime meerderheid van de bezoekers is hoger opgeleid (87%).
- Ruim de helft van de bezoekers (55%) geeft aan dat het huishoudensinkomen tamelijk gemiddeld is, 27% bestempelt dit inkomen als hoog en 18% als laag.
- Drie kwart heeft bij de vraag naar de hoofbezigheid overdag 'betaald werk, eigen bedrijf' aangevinkt, 19% 'student/scholier'.
- Gevraagd is voor welke soorten voorstellingen men belangstelling heeft. Het meest aangevinkt zijn 'popmuziek' (81%) en 'filmhuisfilms' (58%), gevolgd door 'films in het algemeen'(46%), 'dance' (41%) en 'cabaret' (40%).

[17] Het gaat hier niet om verschillende bezoekers, maar om bezoeken.
[18] Deze uitkomst is niet alleen op basis van het publieksonderzoek. Omdat we weten dat de bereidheid om deel te nemen aan het publieksonderzoek bij de podia bij de jongvolwassenen relatief laag is, hebben we ook gekeken naar de uitkomsten van het bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie, dat najaar 2015 is uitgevoerd.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

- Ten opzichte van 2011 is de overlap met het publiek van andere podia toegenomen: 70% van de bezoekers van Doornroosje bezoekt ook LUX (was 63%), 37% bezoekt ook de Stadsschouwburg (was 27%) en 33% bezoekt ook het Lindenberg Theater (was 22%). Verder bezoekt circa zestig procent van het publiek van Doornroosje ook het Honigcomplex/Brebl.
- De belangrijkste reden voor een bezoek aan Doornroosje is het aanbod ('houd van genre, mijn smaak' en 'vanwege artiesten'), gevolgd door het beleven van een avondje uit ('voor de gezelligheid, avondje uit').
  Dat men voor Doornroosje en niet voor een ander podium kiest, heeft vooral te maken met de afstand ('dichtbij huis'), de goede zalen/accommodatie - duidelijk meer aangevinkt dan in 2011 - en de leuke sfeer.
- Drie kwart van de bezoekers gaat minstens 3 keer per jaar naar optredens in Doornroosje. Ruim een derde van de bezoekers geeft aan vaste klant van Doornroosje te zijn. De respondenten konden de namen invullen van culturele podia buiten de stad, waar ze vaste klant van zijn. Enkele podia zijn elk door circa 1% aangevinkt: Luxor Live, Paradiso, 013, Roepaen, de Melkweg en Tivoli/Vredenburg.
  Veel bezoekers zouden (misschien) wel vaker naar Doornroosje willen gaan dan ze nu doen. Veruit de meest genoemde bezoekbelemmering is een gebrek aan tijd ('te weinig tijd', 'andere vrijetijdbestedingen').

In vergelijking met 2011 is de samenstelling van het publiek behoorlijk veranderd:

- aandeel boven de 40 jaar gestegen;
- aandeel met betaald werk/eigen bedrijf gestegen;
- aandeel met hoger inkomen wat gestegen;
- aandeel uit Nijmegen wat gestegen.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Oordeel over aanbod

Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod. Het aandeel ontevredenen is klein (1 tot 2%).

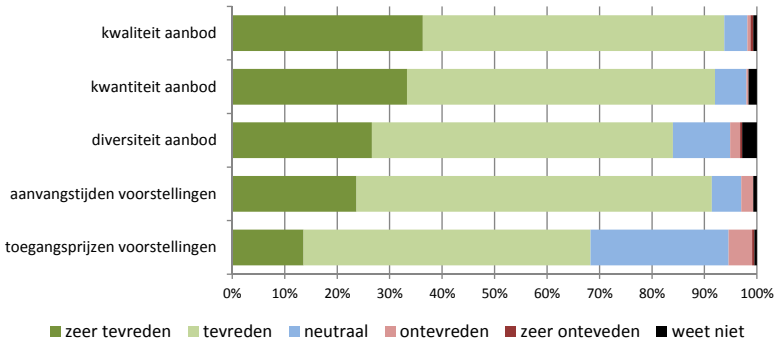

Figuur 16: tevredenheid over aanbod

In vergelijking met de vorige meting zijn iets meer bezoekers tevreden over de kwantiteit, kwaliteit en diversiteit van het aanbod. De tevredenheid over de toegangsprijzen is in vergelijking met 2011 wat afgenomen.

	2007	2011	2015
kwaliteit aanbod			
tevreden	84	91	94
ontevreden	2	1	1
kwantiteit aanbod			
tevreden	81	88	92
ontevreden	1	<1	<1
diversiteit aanbod			
tevreden	72	80	84
ontevreden	2	3	2
toegangsprijzen			
tevreden	69	76	68
ontevreden	6	5	5
aanvangstijden			
tevreden	78	91	91
ontevreden	3	2	2

Figuur 17: tevredenheid over aanbod, vergelijking met eerdere metingen

Voor het op de hoogte blijven over het programma zijn de digitale nieuwsbrieven/emailberichten en de website van Doornroosje het belangrijkst - beide informatiekanalen worden door ruim zeventig procent gebruikt -, gevolgd door Facebook (56%) en via bekenden (42%).
Bijna niemand heeft behoefte aan een andere manier van informatieverstrekking over het programma.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over het programma voorgelegd, bijvoorbeeld 'boeiend' versus 'saai'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende veruit het hoogst: 'boeiend' (81%), 'afwisselend' (79%) en 'vernieuwend' (71%).

Oordeel over accommodatie

Voor zeven aspecten van de accommodatie is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor zes aspecten geldt dat een ruime meerderheid tevreden is en een kleinere groep ontevreden.
Ook over de garderobe is een meerderheid tevreden. Wel is de groep, die daarover niet tevreden is, duidelijk groter dan bij de andere aspecten (14%).

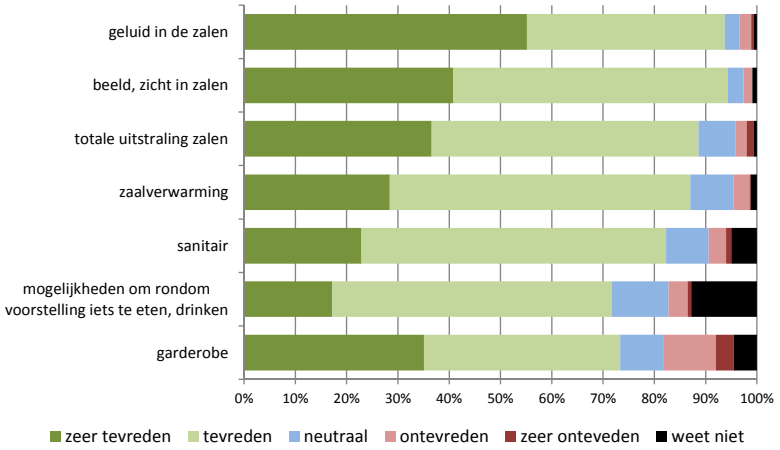

Figuur 18: tevredenheid over aspecten van de accommodatie

In vergelijking met het oude Doornroosje is de tevredenheid over diverse aspecten van de accommodatie nu fors hoger. Dat geldt voor het beeld/zicht in de zalen (94% tevreden; was 77% in 2011), het geluid in de zalen (94% tevreden; was 81% in 2011), de totale uitstraling van de zalen (89% tevreden; was 77% in 2011), de zaalverwarming (87% tevreden; was 64% in 2011) en het sanitair (82% tevreden; was 50% in 2011).
Voor de garderobe geldt het tegenovergestelde. Daar is men nu minder tevreden over dan ten tijde van het oude Doornroosje (73% tevreden; was 83% in 2011). Ook de tevredenheid over de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en/of drinken is nu lager (72% tevreden; was 83% in 2011).

Gevraagd is om een totaaloordeel over de accommodatie; 97% is tevreden over de accommodatie (94% in 2011) en minder dan 1% is er ontevreden over (1% in 2011). In vergelijking met 2011 is de groep die 'zeer tevreden' is flink groter (44%; was 31% in 2011).

Veruit het meest genoemde verbeterpunt met betrekking tot de accommodatie is de drukte en slechte doorstroming bij de garderobe (door 11% genoemd). Andere meer keer genoemde verbeterpunten zijn:

- toiletten (inrichting, aantal) (4%);
- slecht geventileerde rookruimte (4%);
- geluid te hard, slecht afgesteld (3%).

Bij het oude Doornroosje waren de meest genoemde verbeterpunten: de zaalverwarming (te warm), de geluidsafstelling (te hard of slecht geluid) en de staat van de toiletten. Deze punten werden wat vaker genoemd dan nu.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over de uitstraling van Doornroosje voorgelegd, bijvoorbeeld 'grootstedelijk' versus 'provinciaal'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'aansprekend' (89%), 'toegankelijk' (85%) en 'grootstedelijk' (66%).
In vergelijking met 2011 hebben nu veel meer bezoekers de termen 'duur', 'grootstedelijk' en 'aansprekend' genoemd.

Er zijn ook vijf keer twee tegengestelde termen voorgelegd over het beeld dat men van Doornroosje heeft, bijvoorbeeld 'modern' versus 'traditioneel'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'vertrouwd' (86% - dit is opvallend, want het nieuwe Doornroosje was ten tijde van het onderzoek ruim één jaar open), 'modern' (87%), 'mooi' (80%) en 'overzichtelijk' (78%).
In vergelijking met 2011 hebben nu veel meer bezoekers 'modern' en 'mooi' aangevinkt. Ook de termen 'voor iedereen' en 'overzichtelijk' zijn vaker aangevinkt.

Oordeel over service

Voor zes aspecten van de service is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat er maar heel weinig bezoekers ontevreden over zijn.

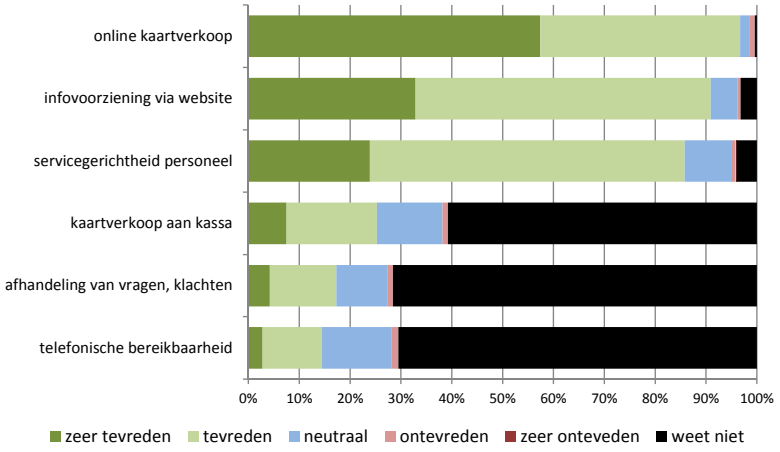

Figuur 19: oordeel over aspecten van de service

In vergelijking met 2011 heeft men vaker geen oordeel over de kaartverkoop aan de kassa. Dit zal te maken hebben met het toegenomen belang van de online kaartverkoop.
De meest genoemde verbeterpunten met betrekking tot de service zijn dat het aanbod van snacks te beperkt is (door 1% genoemd) en dat er geen geld voor het toiletbezoek gevraagd zou moeten worden (ook door 1% genoemd).

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Uitgaven van bezoekers

Rondom het bezoek aan een optreden in Doornroosje geeft een zeer ruime meerderheid van de bezoekers (97%) geld uit voor eten en/of drinken in Doornroosje. Gemiddeld gaat het om een bedrag van €18,80 (bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat bedrag ligt in de buurt van het gemiddelde bedrag dat in 2011 in het oude Doornroosje werd uitgegeven.

Ruim de helft van de bezoekers (53%) geeft rondom het bezoek aan Doornroosje elders in de stad geld uit. In 2011 gold dat voor een lager percentage van de bezoekers (32%). Dit heeft ter maken met het grotere aandeel bezoekers, dat geld betaalt voor het parkeren van de auto (invoering betaald parkeren 's avonds). Een derde van de bezoekers geeft geld uit in de horeca in de stad (was ruim een kwart in 2011). En 6% combineert een bezoek aan Doornroosje met winkelen (was 2% in 2011). Gemiddeld geven de bezoekers €14,40 in de stad uit (exclusief de uitgaven in Doornroosje; bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat bedrag is een stuk hoger dan we in 2011 voor het oude Doornroosje gemeten hebben (€9,00).

Jaarlijks geven de bezoekers van Doornroosje naar schatting €1990.000 elders in de stad uit[19]. Dat is bijna vier keer het geraamde bedrag in 2011 (520.000).
Circa 60% van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€1.210.000).

[19] Berekening van de raming: 38% van het aantal bezoekers in 2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers van buiten de stad plus 62% van het aantal bezoekers in 2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers uit Nijmegen. De bestedingen in Doornroosje zijn niet meegerekend.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Merleyn

Beschrijving podium

Merleyn is geen gesubsidieerd podium. Het valt onder een eigen stichting. Dat Merleyn toch bij de publieksonderzoeken meegenomen is, heeft te maken met het feit dat Doornroosje sinds mei 2008 de programmering op deze locatie verzorgt. De zaalcapaciteit bedraagt 200 personen. Ongeveer de helft van de activiteiten zijn concerten en de rest van de activiteiten valt bijna allemaal onder dance. Jaarlijks komen op de circa 160 activiteiten richting de 30.000 bezoekers af[20]. In 2015 werden er met 160 activiteiten circa 26.500 bezoekers getrokken.

De Burgerpeiling 2015 laat zien dat 8% van de volwassen Nijmegenaren wel eens naar een optreden in Merleyn gaat (tegenover 24% voor Doornroosje).

Samenstelling publiek

- Ruim twee derde van de bezoekers komt uit Nijmegen. Van de bezoekers van buiten de stad komt circa 20% uit de buurgemeenten en 80% van verder weg.
  Bij de bezoekers uit Nijmegen zijn de bewoners uit Nijmegen-Oost en Nijmegen-Centrum relatief sterk vertegenwoordigd. Bewoners uit Dukenburg en Lindenholt gaan relatief weinig naar Merleyn.
- 64% van de bezoekers is man.
- De belangstelling voor optredens in Merleyn is relatief groot bij personen onder de 40 jaar[21].
- Een ruime meerderheid van de bezoekers is hoger opgeleid (90%).
- De helft van de bezoekers geeft aan dat het huishoudensinkomen tamelijk gemiddeld is, 27% bestempelt dit inkomen als hoog en 22% als laag.
- Circa zeventig procent heeft bij de vraag naar de hoofbezigheid overdag 'betaald werk, eigen bedrijf' aangevinkt, een kwart 'student/scholier'.
- Gevraagd is voor welke soorten voorstellingen men belangstelling heeft. Het meest aangevinkt zijn 'popmuziek' (84%) en 'filmhuisfilms' (60%), gevolgd door 'films in het algemeen' (45%), 'dance' (35%) en 'cabaret' (34%).
- Van de bezoekers van Merleyn behoort circa negentig procent ook tot het publiek van Doornroosje en circa zeventig procent ook tot het publiek van LUX. Verder bezoekt ruim zestig procent van het publiek van Merleyn ook het Honigcomplex/Brebl.
- De belangrijkste reden voor een bezoek aan Merleyn is het aanbod ('houd van genre, mijn smaak' en 'vanwege artiesten'), gevolgd door het beleven van een avondje uit ('voor de gezelligheid, avondje uit').
  Dat men voor Merleyn en niet voor een ander podium kiest, heeft vooral te maken met de afstand ('dichtbij huis'), de leuke sfeer en dat de optredende artiesten alleen in Merleyn te zien zijn.
- Circa de helft van de bezoekers gaat minsten 3 keer per jaar naar optredens in Merleyn; 1 op de 5 bezoekers geeft aan vaste klant van Merleyn te zijn. De respondenten konden de namen invullen van culturele podia buiten de stad, waar ze vaste klant van zijn. Twee podia zijn beide door circa 1% aangevinkt: de Effenaar en Tivoli/Vredenburg.
  Veel bezoekers zouden (misschien) wel vaker willen gaan dan ze nu doen. Veruit de meest genoemde bezoekbelemmering is een gebrek aan tijd ('te weinig tijd', 'andere vrijetijdbestedingen').

---

[20] Het gaat hier niet om verschillende bezoekers, maar om bezoeken.

[21] Deze uitkomst is niet alleen op basis van het publieksonderzoek. Omdat we weten dat de bereidheid om deel te nemen aan het publieksonderzoek bij de podia bij de jongvolwassenen relatief laag is, hebben we ook gekeken naar de uitkomsten van het bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie, dat najaar 2015 is uitgevoerd.

In vergelijking met 2011 is de samenstelling van het publiek wat veranderd:

- aandeel uit Nijmegen - en daarbinnen het aandeel uit Nijmegen-Oost - wat gestegen;
- aandeel mannen wat gestegen;
- aandeel boven de 40 jaar gestegen;
- aandeel met betaald werk/eigen bedrijf gestegen;
- aandeel met een hoger inkomen gestegen.

Oordeel over aanbod

Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod. Het aandeel ontevredenen is klein (1 tot 4%).

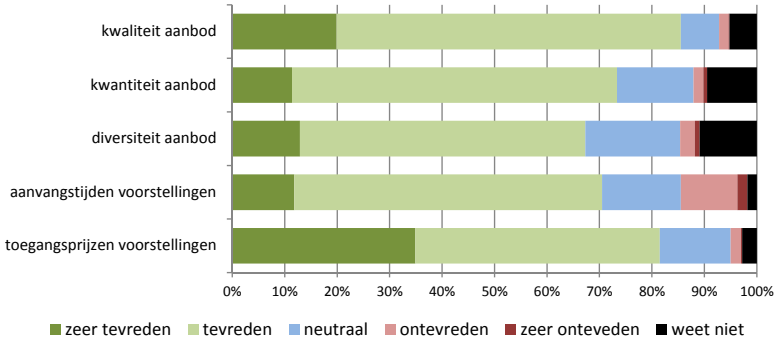

Figuur 20: tevredenheid over aanbod

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Ten opzichte van 2011 zijn minder bezoekers tevreden over de kwantiteit en diversiteit van het aanbod. De tevredenheid over de kwaliteit van het aanbod en de toegangsprijzen is iets gestegen. De tevredenheid over de aanvangstijden van de optredens is wat afgenomen. Een vaker genoemd verbeterpunt heeft betrekking op die aanvangstijden; 6% van de bezoekers zou willen dat de optredens vroeger beginnen. Een deel daarvan geeft aan dat men na afloop van een optreden met het openbaar vervoer naar huis wil kunnen gaan. Tegelijk geeft een deel aan te weten dat Merleyn geen toestemming heeft om eerder met de optredens te beginnen.

	2011	2015
kwaliteit aanbod		
tevreden	84	86
ontevreden	2	2
kwantiteit aanbod		
tevreden	82	73
ontevreden	2	3
diversiteit aanbod		
tevreden	75	67
ontevreden	3	4
toegangsprijzen		
tevreden	82	82
ontevreden	4	2
aanvangstijden		
tevreden	75	71
ontevreden	10	13

Figuur 21: tevredenheid over aanbod, vergelijking met eerdere metingen

Voor het op de hoogte blijven over het programma is de website van Doornroosje/Merleyn het belangrijkst - 82% van de bezoekers volgt het programma via deze site -, gevolgd door Facebook (50%), digitale nieuwsbrieven/emailberichten (35%) en via bekenden (40%).
Bijna niemand heeft behoefte aan een andere manier van informatieverstrekking over het programma.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over het programma voorgelegd, bijvoorbeeld 'boeiend' versus 'saai'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'boeiend'(76%), 'afwisselend' (75%), 'niet voor kinderen' (67%) en 'vernieuwend' (56%).

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Oordeel over accommodatie

Voor zeven aspecten van de accommodatie is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor vier aspecten geldt dat een ruime meerderheid tevreden is en een kleinere groep ontevreden.
Ook over de zaalverwarming, het geluid in de zaal en het sanitair is een meerderheid tevreden. Wel is het aandeel, dat daarover niet tevreden is, groter dan bij de andere aspecten (9 tot 11%).

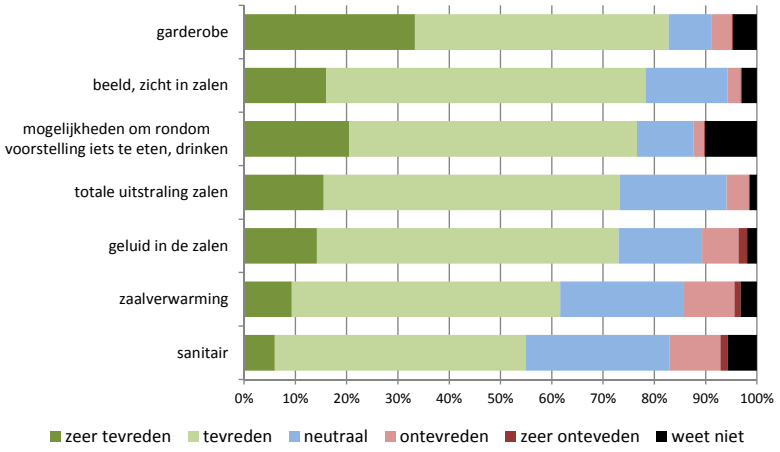

Figuur 22: tevredenheid over aspecten van de accommodatie

In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over een aantal aspecten van de accommodatie wat gedaald: het geluid in de zaal (73% tevreden; was 83% in 2011), de zaalverwarming (62% tevreden; was 69% in 2011) en de mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en/of drinken (77%; was 86% in 2011).

Gevraagd is om een totaaloordeel over de accommodatie; 92% is tevreden over de accommodatie (94% in 2011) en 1% is er ontevreden over (eveneens 1% in 2011).
De meest genoemde verbeterpunten met betrekking tot de accommodatie zijn:

- geluid te hard, slecht afgesteld (6%);
- slechte ventilatie/airco, te warm in de zaal (6%);
- toiletten (inrichting, aantal) (6%);
- te druk bij ingang en café voordat mensen de zaal in mogen (2%).

De eerste twee punten werden vier jaar geleden minder vaak genoemd (door 3%).

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over de uitstraling van Merleyn voorgelegd, bijvoorbeeld ‘grootstedelijk’ versus ‘provinciaal’. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: ‘toegankelijk’ (80%) en ‘aansprekend’ (73%).
Er zijn ook vijf keer twee tegengestelde termen voorgelegd over het beeld dat men van Merleyn heeft, bijvoorbeeld ‘modern’ versus ‘traditioneel’. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: ‘vertrouwd’ (81%) en ‘overzichtelijk’ (69%).
Het beeld dat men van Merleyn en van de uitstraling ervan heeft is ten opzichte van 2011 niet sterk veranderd.

Oordeel over service

Voor zes aspecten van de service is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat er maar heel weinig bezoekers ontevreden over zijn.

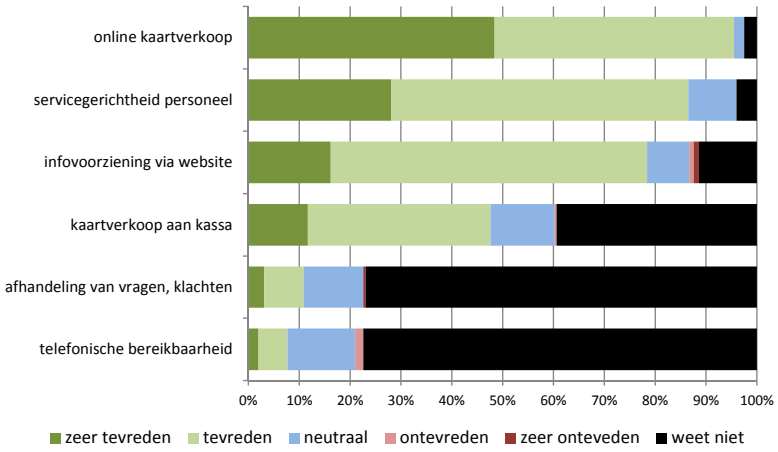

Figuur 23: tevredenheid over aspecten van de service

In vergelijking met 2011 is de tevreden over de informatievoorziening via de website wat afgenomen (78% tevreden; was 87% in 2011). Verder is de tevredenheid over de online kaartverkoop toegenomen en heeft men vaker geen oordeel over de kaartverkoop aan de kassa. Dit duidt erop dat de online kaartverkoop belangrijker geworden is.

Uitgaven van bezoekers

Rondom het bezoek aan een optreden in Merleyn geeft een zeer ruime meerderheid van de bezoekers (97%) geld uit voor eten en/of drinken in Merleyn. Gemiddeld gaat het om een bedrag van €16,80 (bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat is iets hoger dan in 2011 (€15,00).
Zestig procent van de bezoekers geeft rondom het bezoek aan Merleyn elders in de stad geld uit. In 2011 gold dat voor een lager percentage van de bezoekers (44%). Dit heeft onder meer te maken met het grotere aandeel bezoekers, dat geld betaalt voor het parkeren van de auto (invoering betaald parkeren 's avonds). Bijna de helft (47%) geeft geld uit in de horeca in de stad (was 38% in 2011). Meer dan in 2011 geven bezoekers aan een bezoek aan Merleyn te combineren met winkelen (8% tegenover 1% in 2011). Gemiddeld geven de bezoekers €17,10 in de stad uit (exclusief de uitgaven in Merleyn; bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat bedrag is een stuk hoger dan we in 2011 gemeten hebben (€8,30).
Jaarlijks geven de bezoekers van Merleyn naar schatting €460.000 elders in de stad uit[22]. Dat is fors hoger dan het in 2011 geraamde bedrag (200.000).
Circa 40% van die uitgaven wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€180.000).

[22] Berekening van de raming: 32% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers van buiten de stad plus 68% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers uit Nijmegen. De bestedingen in Merleyn zijn niet meegerekend.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Het Lindenberg Theater

Beschrijving podium

Het Lindenberg Theater, dat in oktober 2006 werd geopend, is het resultaat van de fusie tussen De Lindenberg en Het Steigertheater. Het Lindenberg Theater bestaat uit een theatercafé en drie theaterzalen: de Lindenbergzaal (398 zitplaatsen), de Steigerzaal (144 zitplaatsen) en de Karolingenzaal (72 zitplaatsen).
Circa een derde van het aanbod van het Lindenberg Theater bestaat uit muziek- en theatervoorstellingen van professionele artiesten, waaronder jeugdvoorstellingen. De rest van het aanbod bestaat uit amateurvoorstellingen, waaronder voorstellingen van cursisten.
Jaarlijks komen er op de 350 tot 400 geprogrammeerde activiteiten tussen de 36.000 en 38.000 bezoekers af[23].

De praktijk leert dat aan het publieksonderzoek bij het Lindenberg Theater vooral bezoekers van voorstellingen van professionele artiesten meedoen.

Samenstelling publiek

- Een meerderheid van de bezoekers komt uit Nijmegen (70%); bijna de helft van de bezoekers van buiten de stad komt uit de buurgemeenten. De rest komt vooral uit de rest van Gelderland, het noordelijk deel van Limburg en het oostelijk deel van Noord-Brabant.
  Bij de bezoekers uit Nijmegen zijn de bewoners uit Nijmegen-Oost en Nijmegen-Midden relatief sterk vertegenwoordigd. Bewoners uit Dukenburg en Lindenholt gaan relatief weinig naar het Lindenberg Theater.
- De belangstelling voor voorstellingen in het Lindenberg Theater is minder groot bij jongvolwassenen[24]. Wel behoren tot het publiek in vergelijking met alle andere podia veel liefhebbers van jeugdtheater[25].
- Tot de bezoekers behoren meer vrouwen (65%) dan mannen.
- Een ruime meerderheid van de bezoekers is hoger opgeleid (88%).
- Ruim de helft van de bezoekers geeft aan dat het huishoudensinkomen tamelijk gemiddeld is, 34% bestempelt dit inkomen als hoog en 14% als laag.
- Ruim 70% heeft bij de vraag naar de hoofbezigheid overdag 'betaald werk, eigen bedrijf' aangevinkt.
- Circa 45% van de bezoekers heeft thuiswonende kinderen.
- Gevraagd is voor welke soorten voorstellingen men belangstelling heeft. Het meest aangevinkt zijn 'filmhuisfilms' (67%), 'cabaret' (65%) en 'popmuziek' (56%), gevolgd door 'toneel' (48%), 'films in het algemeen' (39%), 'klassieke muziek' (30%), 'wereldmuziek' (30%) en 'ballet en dans' (30%). Gevraagd is voor wat voor soorten voorstellingen met vaker naar het Lindenberg Theater gaat. Het meest aangevinkt zijn 'cabaret' (36%) en 'toneel, theater' (30%), gevolgd door 'concerten' (23%), 'jeugdtheater' (18%), 'amateurtheater (13%), 'cursistenpresentaties' (12%), 'dansfeesten' (12%) en 'lezingen' (5%).
- Van de bezoekers van het Lindenberg Theater behoort ruim drie kwart ook tot het publiek van LUX (78%). Ook gaan veel bezoekers van het Lindenberg Theater naar de Stadsschouwburg (63%), het Honigcomplex/Brebl (52%), De Vereeniging (49%) en

---

[23] Het gaat hier niet om verschillende bezoekers, maar om bezoeken.
[24] Deze uitkomst is niet alleen op basis van het publieksonderzoek. Omdat we weten dat de bereidheid om deel te nemen aan het publieksonderzoek bij de podia bij de jongvolwassenen relatief laag is, hebben we ook gekeken naar de uitkomsten van het bevolkingsonderzoek cultuurparticipatie, dat najaar 2015 is uitgevoerd.
[25] Het onderzoek is verricht onder mensen die online kaartjes hebben gekocht. Dat zijn allemaal volwassenen. Tot die volwassenen behoren ouders die met hun kinderen naar jeugdtheater in het Lindenberg Theater gaan.

Doornroosje (39%). Ten opzichte van 2011 is de overlap met het publiek van Doornroosje toegenomen.

- De belangrijkste reden voor een bezoek aan het Lindenberg Theater is het aanbod ('vanwege artiesten, regisseur, e.d.' en 'houd van genre, mijn smaak').
  Dat men voor het Lindenberg Theater en niet voor een ander podium kiest, heeft vooral te maken met de afstand ('dichtbij huis') en met dat bepaalde voorstellingen alleen in het Lindenberg Theater te zien zijn.
- Een derde van de bezoekers gaat minsten 3 keer per jaar naar optredens in het Lindenberg Theater. Veel bezoekers zouden (misschien) wel vaker willen gaan dan ze nu doen. Veruit de meest genoemde bezoekbelemmering is een gebrek aan tijd ('te weinig tijd', 'andere vrijetijdbestedingen'). Minder bezoekers dan in 2011 geven aan dat ze nog maar één keer in het Lindenberg Theater geweest zijn, en meer bezoekers dat ze er 1of 2 keer per jaar naartoe gaan.

In vergelijking met 2011 zien we geen grote veranderingen in de samenstelling van het publiek (meer liefhebbers van popmuziek en minder liefhebbers van jazz).

Oordeel over aanbod

Een ruime meerderheid is tevreden over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod. Het aandeel ontevredenen is klein (1 à 2%).

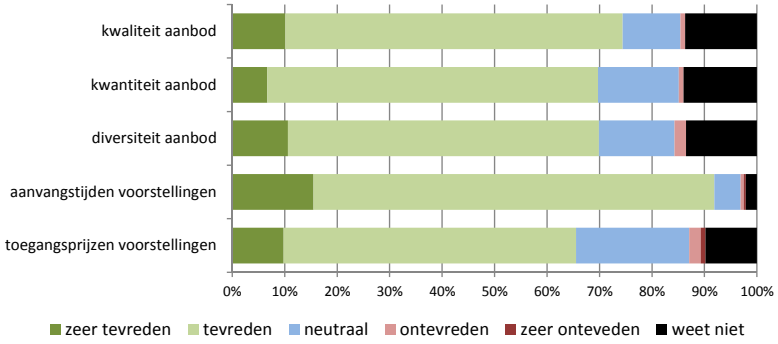

Figuur 24: tevredenheid over aanbod

Ten opzichte van 2011 zijn meer bezoekers tevreden over de kwantiteit en diversiteit van het aanbod.

	2007	2011	2015
kwaliteit aanbod			
tevreden	61	75	75
ontevreden	1	<1	1
kwantiteit aanbod			
tevreden	52	64	70
ontevreden	2	<1	1
diversiteit aanbod			
tevreden	53	63	70
ontevreden	3	<1	2
toegangsprijzen			
tevreden	55	65	66
ontevreden	4	4	3
aanvangstijden			
tevreden	75	83	83
ontevreden	2	2	<1

Figuur 25: tevredenheid over aanbod, vergelijking met eerdere metingen

Voor het op de hoogte blijven over het programma is de website van De Lindenberg het belangrijkst - 52% van de bezoekers volgt het programma via deze site -, gevolgd door de gezamenlijke seizoensbrochure van De Lindenberg en LUX (38%[26]) en via bekenden (33%). Ten opzichte van 2011 blijven meer mensen op de hoogte van de programmering via de website van het podium (was 42%), digitale nieuwsbrieven en emailberichten van het podium (18%; was 10%) en Facebook (13%; was 7%). De maandfolder wordt veel minder gebruikt dan in 2011 (6%; was 29%).

Een zeer ruime meerderheid (96%) heeft geen behoefte aan een andere manier van informatieverstrekking over het programma.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over het programma voorgelegd, bijvoorbeeld 'boeiend' versus 'saai'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'ook voor kinderen' (62%), 'boeiend' (61%) en 'afwisselend' (60%).

[26] Ter vergelijking: van de bezoekers van podiumvoorstellingen in LUX maakt 27% hier gebruik van.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Oordeel over accommodatie

Voor zeven aspecten van de accommodatie is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor alle aspecten geldt dat een ruime meerderheid tevreden is en een kleine groep ontevreden.

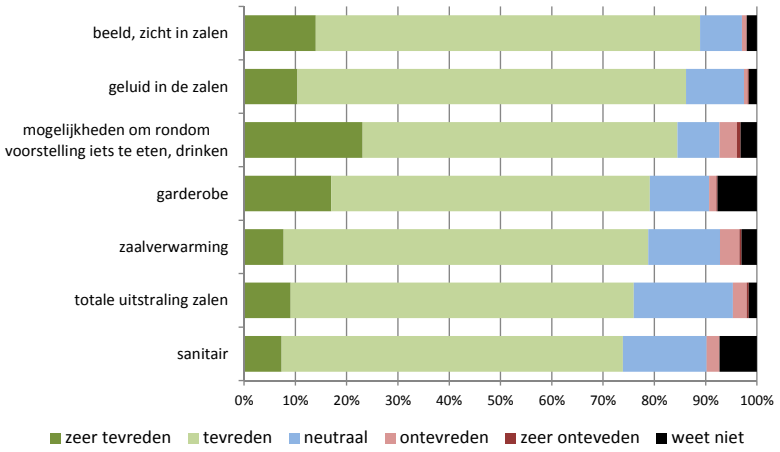

Figuur 26: tevredenheid over aspecten van de accommodatie

In vergelijking met 2011 zijn er geen grote veranderingen in de tevredenheid over de genoemde aspecten.

Gevraagd is om een totaaloordeel over de accommodatie; 91% is tevreden over de accommodatie (90% in 2011) en minder dan 1% is er ontevreden over (1% in 2011).
De meest genoemde verbeterpunten met betrekking tot de accommodatie zijn:

- toiletten te oud;
- stoelen/banken te hard, niet comfortabel;
- geen goede bewegwijzering naar zalen;
- te warm in de zaal.

Elk van deze punten is door een klein aandeel genoemd (circa 1%).
Enkele zaken, die in 2011 relatief vaak als verbeterpunt genoemd werden, zijn nu duidelijk minder genoemd: weinig zitcomfort, te warm in de zaal en het niet mee mogen nemen van een drankje naar de zaal.

Er zijn vijf keer twee tegengestelde termen over de uitstraling van het Lindenberg Theater voorgelegd, bijvoorbeeld 'grootstedelijk' versus 'provinciaal'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'toegankelijk' (67%), 'aansprekend' (63%) en 'warm' (54%).
Er zijn ook vijf keer twee tegengestelde termen voorgelegd over het beeld dat men van het Lindenberg Theater heeft, bijvoorbeeld 'modern' versus 'traditioneel'. Van de in totaal tien voorgelegde termen scoren de volgende het hoogst: 'vertrouwd' (73%), 'mooi' (49%) en 'voor iedereen' (47%).
In vergelijking met 2011 is vaker 'vertrouwd' aangevinkt (73% tegenover 65% in 2011) en minder vaak 'modern' (40% tegenover 53% in 2011) en 'warm' (54% tegenover 62% in 2011).

Oordeel over service

Voor zeven aspecten van de service is gevraagd of men daar tevreden over is. Voor al die aspecten geldt dat de groep die er tevreden over is veel groter is dan de groep die er ontevreden over is.

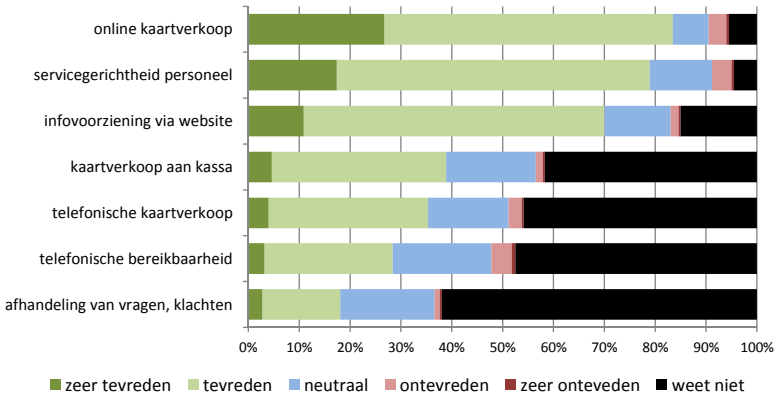

Figuur 27: tevredenheid over aspecten van de service

In vergelijking met 2011 is de tevredenheid over de online kaartverkoop toegenomen en heeft men vaker geen oordeel over de kaartverkoop aan de kassa en de telefonische kaartverkoop. Dit zal te maken hebben met het toegenomen belang van de online kaartverkoop.
Het meest genoemde verbeterpunt met betrekking tot de service is de lange wachttijd voor het bestellen van drank in de pauze (door 4% genoemd). Ook wat vaker genoemd (door circa 1%) is de lange wachttijd bij de zaal voorafgaand aan de voorstelling.

Uitgaven van bezoekers

Rondom het bezoek aan een optreden in het Lindenberg Theater geeft een ruim drie kwart van de bezoekers (78%) geld uit voor eten en/of drinken in het Lindenberg Theater. Gemiddeld gaat het om een bedrag van €10,00 (bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat is hoger dan in 2011 (€7,50).
Bijna de helft van de bezoekers (47%) geeft rondom het bezoek aan het Lindenberg Theater elders in de stad geld uit. In 2011 gold dat voor een lager percentage van de bezoekers (33%), maar toen hoefde men 's avonds meestal nog niet te betalen voor het parkeren. Een op de vijf bezoekers geeft geld uit in de horeca in de stad. En 4% combineert een bezoek aan het Lindenberg Theater met winkelen.
Gemiddeld geven de bezoekers €14,90 in de stad uit (exclusief de uitgaven in het Lindenberg Theater; bezoekers, die niets hebben uitgegeven, zijn meegeteld bij de berekening van dit gemiddelde). Dat bedrag is hoger dan we in 2011 gemeten hebben (€10,20).
Jaarlijks geven de bezoekers van het Lindenberg Theater naar schatting €530.000 elders in de stad uit[27]. Dat is meer dan het in 2011 geraamde bedrag (390.000).
Ruim een derde van die bestedingen wordt gedaan door bezoekers van buiten de stad (€190.000).

[27] Berekening van de raming: 30% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers van buiten de stad plus 70% van het gemiddelde jaarlijkse aantal bezoekers in de periode 2012-2015 maal de gemiddelde uitgaven in Nijmegen door bezoekers uit Nijmegen. De bestedingen in het Lindenberg Theater zijn niet meegerekend.

Bijlage: vergelijking tussen de podia

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
woonachtig in:						
Nijmegen	40	46	68	62	68	70
buurgemeenten	27	25	16	11	6	14
rest Gelderland	13	14	4	8	9	6
Noord-Brabant	8	9	5	7	9	3
Limburg	7	5	4	3	3	2
elders	5	2	3	8	5	4
stadsdeel (Nijmeegse bezoekers) (1):						
Nijmegen-centrum (7%)	7	5	10	14	14	7
Nijmegen-Oost (20%)	34	24	36	32	39	32
Nijmegen-Oud-West (8%)	6	7	5	13	10	11
Nijmegen-Nieuw-West (10%)	3	9	9	6	7	7
Nijmegen-Midden (11%)	17	14	16	14	13	17
Nijmegen-Zuid (14%)	12	12	8	10	7	11
Dukenburg (13%)	7	10	6	3	1	5
Lindenholt (9%)	3	9	2	2	2	3
Nijmegen-Noord (9%)	10	9	8	7	6	7
geslacht:						
man	48	35	37	55	64	35
vrouw	52	65	63	45	36	65
leeftijd:						
<25 jaar	4	6	6	20	24	5
25-39 jaar	14	25	21	37	37	24
40-54 jaar	26	35	28	31	28	38
55+	55	35	44	12	11	32
herkomst:						
niet-westers	2	4	6	5	4	6
opleiding:						
hoog	82	74	90	87	90	88
laag, middelbaar	18	26	10	13	10	12

(1) Tussen haakjes staat welk percentage van de totale Nijmeegse bevolking in het stadsdeel woont.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
inkomen (eigen inschatting):						
laag	10	8	18	18	22	14
gemiddeld	54	64	47	55	51	52
hoog	36	28	35	27	27	34
hoofdbezigheid overdag:						
betaald werk, eigen bedrijf	59	71	64	75	69	72
scholier, student	4	6	6	19	25	6
huisvrouw/-man	9	8	8	1	1	5
vrijwilligerswerk	8	5	8	<1	2	7
anders	20	10	14	4	3	11
huishoudenssituatie:						
2 volw. met thuisw. kinderen	26	38	23	26	28	40
1-oudergezin met thuisw. kinderen	2	4	5	3	4	5
2 volw. zonder thuisw. kinderen	45	41	43	31	26	31
alleenstaand	26	14	27	33	35	20
anders	2	2	2	7	7	3
heeft vooral belangstelling voor:						
toneel	35	40	43	18	20	48
cabaret	44	70	48	40	34	65
klassieke muziek	59	25	37	13	11	30
opera, operette	21	12	8	1	2	9
koormuziek	22	7	14	1	1	13
harmonie, fanfare, brassband	7	2	3	2	1	3
popmuziek	51	59	49	81	84	56
wereldmuziek	22	18	33	23	26	30
jazz	21	12	24	22	22	21
blues	15	10	19	23	24	10
dance	8	14	14	41	35	13
musical	25	46	15	9	7	23
ballet, dans	26	31	32	13	11	30
filmhuisfilms	52	42	84	58	60	67
films in het algemeen	33	42	48	46	45	39
literaire bijeenkomst	12	8	25	10	12	15
debat	8	5	19	6	11	10
jeugdtheater	5	15	9	5	4	25

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
andere podia/voorzieningen bezocht in voorgaande jaar:						
De Vereeniging	*	43	51	38	31	49
Stadsschouwburg	45	*	52	37	34	63
LUX	61	53	*	70	69	78
Doornroosje	22	23	36	*	92	39
Merleyn	7	6	15	47	*	15
Lindenberg Theater	18	25	40	33	31	*
Museum Het Valkhof	40	33	55	24	26	43
Honigcomplex, Brebl	33	29	56	61	65	52
Carolus en/of Calypso	26	41	39	42	44	41
redenen bezoek laatst bezochte voorstelling:						
houd van genre, mijn smaak	59	54	53	75	69	34
vanwege artiesten, regisseur, e.d.	46	44	18	60	61	54
aanbevolen door anderen	8	8	13	15	20	17
vanwege goede recensies	4	8	31	4	5	6
voor gezelligheid, avondje uit	25	33	43	42	43	26
vanwege onderwerp	5	6	19	*	*	11
redenen voorstelling in dit podium bezocht en niet elders:						
alleen hier te zien	18	15	22	26	36	34
dichtbij huis	63	76	42	72	65	47
goede zaal, accommodatie	50	24	45	69	35	15
leuke sfeer	24	15	53	59	55	27
op advies van anderen	5	2	3	7	11	8
kom hier graag, ben vaste klant	16	14	50	36	20	9
frequentie bezoek aan podium:						
dit was de eerste keer	9	8	2	7	15	13
<1 keer per jaar	21	16	1	3	7	13
1-2 keer per jaar	37	47	9	14	25	41
3-6 keer per jaar	22	25	32	48	36	27
>6 keer per jaar	11	4	55	28	17	6

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
behoefte om vaker naar podium te gaan:						
nee	15	11	16	13	14	13
misschien	56	48	48	43	49	56
ja	30	40	36	45	37	31
redenen waarom men niet vaker: naar podium gaat:						
te duur	23	40	15	20	9	13
te weinig tijd	26	29	42	42	41	39
andere vrijetijdsbestedingen	32	23	36	27	26	37
jonge kinderen, regelen oppas	7	13	8	11	11	15
aanbod	5	5	<1	9	13	4
afstand	3	1	1	3	4	3
manieren waarop men op de hoogte blijft van aanbod:						
internetsite podium	57	67	83	72	82	52
internetsite Nijmegen Cultuurstad	4	3	5	5	7	9
andere internetsite	6	2	3	2	3	2
digitale nieuwsbrief, email podium	28	31	23	72	35	18
Facebook	9	9	10	56	50	13
Twitter	2	1	2	6	5	2
Cultuurladder	8	6	12	4	4	11
seizoensbrochure Vereeniging/Stadsschouwburg	38	42	*	*	*	*
podiumbrochure LUX/Lindenberg	*	*	15	*	*	38
dansbrochure LUX/Stadsschouwburg	*	6	4	*	*	*
maandfolder	*	*	19	*	*	6
posters, affiches	17	20	21	28	26	15
lokale, regionale kranten	20	14	11	2	3	17
via partner, vrienden, bekenden	18	19	31	42	40	33
behoefte aan andere manier van infoverstrekking over aanbod:						
nee, is prima zo	95	96	97	99	99	96
ja:	5	4	3	<1	<1	4
via digitale nieuwsbrief, email	4	3	<1	<1	<1	2

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
kwaliteit aanbod						
tevreden	84	85	93	94	86	75
ontevreden	2	1	<1	1	2	1
kwantiteit aanbod						
tevreden	75	79	92	92	73	70
ontevreden	2	2	1	<1	3	1
diversiteit aanbod						
tevreden	68	77	86	84	67	70
ontevreden	3	3	1	2	4	2
toegangsprijzen						
tevreden	53	44	70	68	82	66
ontevreden	11	14	5	5	2	3
aanvangstijden						
tevreden	93	92	86	91	71	83
ontevreden	0	1	3	2	13	<1
beeld van programmering						
moeilijke onderwerpen	9	5	29	5	11	7
makkelijke onderwerpen	18	21	9	31	26	15
boeiend	61	57	84	81	76	61
saai	6	6	4	3	5	5
ook voor kinderen	24	42	35	4	3	62
niet voor kinderen	16	7	12	46	67	3
traditioneel	26	20	4	3	8	8
vernieuwend	21	22	70	71	56	38
eenzijdig	4	6	2	5	6	3
afwisselend	53	57	80	79	75	60

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
zaalverwarming						
tevreden	77	77	83	87	62	79
ontevreden	5	4	6	3	11	4
geluid in zalen						
tevreden	91	89	89	94	73	86
ontevreden	2	2	4	3	9	1
beeld, zicht in zalen						
tevreden	90	86	95	94	78	89
ontevreden	2	2	<1	2	3	1
totale uitstraling zalen						
tevreden	91	81	87	89	73	76
ontevreden	2	4	2	3	5	3
garderobe						
tevreden	84	85	37	73	83	79
ontevreden	2	2	13	14	4	2
mogelijkheden om rondom voorstelling iets te eten, drinken						
tevreden	77	76	89	72	77	84
ontevreden	6	6	3	4	2	4
sanitair						
tevreden	76	81	78	82	55	74
ontevreden	6	2	5	4	11	3
servicegerichtheid personeel						
tevreden	81	84	85	86	87	79
ontevreden	1	2	3	1	0	4
online kaartverkoop						
tevreden	83	90	79	97	96	84
ontevreden	3	2	4	1	0	4
telefonische kaartverkoop						
tevreden	37	43	55	*	*	35
ontevreden	2	1	2	*	*	3
kaartverkoop aan kassa						
tevreden	36	36	80	25	48	39
ontevreden	1	<1	1	1	<1	2
infovoorziening via website						
tevreden	72	80	83	91	78	70
ontevreden	2	2	2	<1	2	2
telefonische bereikbaarheid						
tevreden	30	37	49	14	8	28
ontevreden	3	4	5	1	2	5
afhandeling van vragen, klachten						
tevreden	20	24	21	17	11	18
ontevreden	1	1	1	1	<1	1

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
beeld van instelling						
onbekend	5	4	1	2	7	6
vertrouwd	77	71	91	86	81	73
voor iedereen	39	44	30	50	30	47
voor bepaalde groep	33	25	48	27	47	28
modern	18	23	63	87	25	40
traditioneel	40	28	11	4	29	14
mooi	75	46	67	80	36	49
lelijk	10	14	10	6	15	13
verwarrend	6	5	9	5	6	19
overzichtelijk	67	66	67	78	69	43
beeld van uitstraling						
goedkoop	5	8	7	6	54	22
duur	53	33	36	36	4	12
toegankelijk	68	65	74	85	80	67
ontoegankelijk	9	8	8	5	7	10
grootstedelijk	50	29	62	66	41	31
provinciaal	12	19	9	7	22	22
aansprekend	77	58	83	89	73	63
afstotend	3	6	3	3	4	6
koel	5	10	6	13	7	8
warm	66	47	67	54	58	54

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

	De Vereeniging	Stads-schouwburg	LUX	Doornroosje	Merleyn	Lindenberg Theater
algemeen oordeel accommodatie						
tevreden	94	93	96	97	92	91
ontevreden	1	1	<1	<1	1	<1
uitgaven in podium						
geeft in podium geld uit aan eten, drinken	67	65	85	97	97	78
gemiddelde uitgaven hiervoor in €	12,30	6,90	11,80	18,80	16,80	10,00
uitgaven in de stad						
geeft rondom bezoek aan podium geld uit in de stad	53	64	46	53	60	47
gemiddelde uitgaven hiervoor in €:						
voor alle bezoekers	11,40	17,50	12,10	14,40	17,10	14,90
voor Nijmeegse bezoekers	7,50	10,50	10,20	9,40	13,90	13,30
voor bezoekers van buiten de stad	13,90	23,20	16,60	23,90	19,60	17,40
uitgaven in de stad voor:						
eten, drinken	19	27	23	33	47	20
winkelen	1	2	8	6	8	4
parkeren	38	46	24	18	17	33
taxi, bus	4	4	4	9	6	3

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Als we de bezoekers van De Vereeniging vergelijken met het gemiddelde beeld van de bezoekers van alle podia in Nijmegen, dan zijn dit enkele opvallende afwijkende uitkomsten:

- Meer bezoekers uit de regio.
- Meer 55-plussers.
- Minder overlap met het publiek van Doornroosje, Merleyn en het Honigcomplex/Brebl.
- 'Gezelligheid, avondje uit' en 'leuke sfeer' minder aangevinkt als redenen voor het voorstellingenbezoek.
- Meer bezoekers die niet zo vaak (minder dan 3 keer per jaar) naar het podium gaan.
- Een lagere tevredenheid over de toegangsprijzen.
- Beeld van het programma: minder vaak 'vernieuwend' en 'afwisselend' aangevinkt.
- Een grotere tevredenheid over de garderobe en de totale uitstraling van zalen.
- Beeld van de instelling: vaker 'traditioneel' en 'mooi' aangevinkt.
- Beeld van de uitstraling: vaker 'duur' aangevinkt.

Als we de bezoekers van de Stadsschouwburg vergelijken met het gemiddelde beeld van de bezoekers van alle podia in Nijmegen, dan zijn dit enkele opvallende afwijkende uitkomsten:

- Meer bezoekers uit de regio.
- Minder bezoekers uit Nijmegen-Centrum en Nijmegen-Oost, meer bezoekers uit Dukenburg en Lindenholt.
- Meer vrouwen.
- Meer lager en middelbaar opgeleiden.
- Meer bezoekers met een gemiddeld huishoudensinkomen.
- Minder alleenstaanden.
- Minder overlap met het publiek van Doornroosje, Merleyn en het Honigcomplex/Brebl.
- Afwijkende bezoekredenen: 'dichtbij huis' meer genoemd; 'leuke sfeer' en 'goede zaal/accommodatie' minder genoemd.
- Meer bezoekers die niet zo vaak (minder dan 3 keer per jaar) naar het podium gaan.
- Een lagere tevredenheid over de toegangsprijzen.
- Beeld van het programma: minder vaak 'vernieuwend' en 'boeiend' aangevinkt, vaker 'ook voor kinderen' aangevinkt.
- Een grotere tevredenheid over de garderobe.
- Beeld van de instelling: minder vaak 'modern' en 'mooi' aangevinkt.
- Beeld van de uitstraling: minder vaak 'grootstedelijk', 'aansprekend' en 'warm' aangevinkt.

Als we de bezoekers van LUX vergelijken met het gemiddelde beeld van de bezoekers van alle podia in Nijmegen, dan zijn dit enkele opvallende afwijkende uitkomsten:

- Meer bezoekers uit Nijmegen.
- Meer vrouwen.
- Meer 55-plussers.
- Meer overlap met het publiek van De Vereeniging, de Stadsschouwburg, Het Lindenberg Theater, Museum Het Valkhof en het Honigcomplex/Brebl.
- Afwijkende bezoekredenen: meer aangevinkt zijn 'goede recensies', 'vanwege het onderwerp', 'voor de gezelligheid, avondje uit' en 'leuke sfeer'.
- Meer bezoekers die vaak komen (meer dan 6 keer per jaar) en meer bezoekers die zichzelf beschouwen als vaste klant.
- Tevredenheid over kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod wat groter.
- Tevredenheid over de toegangsprijzen wat groter.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

- Beeld van het programma: vaker 'vernieuwend', 'afwisselend', 'boeiend' en 'moeilijke onderwerpen' aangevinkt.
- Meer onvrede over de garderobe.
- Meer tevredenheid over mogelijkheden om rondom de voorstelling iets te eten en/of drinken.
- Beeld van de instelling: vaker 'modern', 'vertrouwd' en 'voor bepaalde groep' aangevinkt.
- Beeld van de uitstraling: vaker 'grootstedelijk', 'aansprekend' en 'warm' aangevinkt.

Als we de bezoekers van Doornroosje vergelijken met het gemiddelde beeld van de bezoekers van alle podia in Nijmegen, dan zijn dit enkele opvallende afwijkende uitkomsten:

- Meer bezoekers van verder weg.
- Meer mannen.
- Meer personen onder de 40 jaar en minder 55-plussers.
- Meer scholieren/studenten.
- Meer overlap met het publiek van LUX, Merleyn en het Honigcomplex/Brebl.
- Afwijkende bezoekredenen: meer aangevinkt zijn 'houd van genre, mijn smaak', 'vanwege artiesten', 'dichtbij huis', 'vanwege goede zalen/ accommodatie' en 'leuke sfeer'.
- Meer bezoekers die regelmatig komen (minstens 3 keer per jaar) en meer bezoekers die zichzelf als vaste klant beschouwen.
- Tevredenheid over de kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van het aanbod wat groter.
- Tevredenheid over de toegangsprijzen wat groter.
- Beeld van het programma: vaker 'vernieuwend', 'afwisselend' en 'boeiend' aangevinkt.
- Meer onvrede over de garderobe.
- Grotere tevredenheid over het geluid in de zalen, het beeld/zicht in de zalen, de totale uitstraling van de zalen, de zaalverwarming en het sanitair.
- Beeld van de instelling: vaker 'modern', 'mooi', 'overzichtelijk' en 'voor iedereen' aangevinkt.
- Beeld van de uitstraling: vaker 'grootstedelijk', 'aansprekend' en 'toegankelijk' aangevinkt.

Als we de bezoekers van Merleyn vergelijken met het gemiddelde beeld van de bezoekers van alle podia in Nijmegen, dan zijn dit enkele opvallende afwijkende uitkomsten:

- Meer mannen.
- Meer personen onder de 40 jaar en minder 55-plussers.
- Meer scholieren/studenten.
- Meer overlap met het publiek van LUX, Doornroosje en het Honigcomplex/Brebl.
- Afwijkende bezoekredenen: meer aangevinkt zijn 'houd van genre, mijn smaak', 'vanwege artiesten', 'alleen hier te zien' en 'leuke sfeer'.
- Tevredenheid over de kwantiteit en diversiteit van het aanbod wat lager.
- Minder tevredenheid over de aanvangstijden van de optredens.
- Grotere tevredenheid over de toegangsprijzen.
- Beeld van het programma: wat vaker 'vernieuwend', 'afwisselend' en 'boeiend' aangevinkt.
- Meer onvrede over de zaalverwarming, het geluid in de zalen en het sanitair.
- Beeld van de instelling: vaker 'voor bepaalde groep' aangevinkt; minder vaak 'mooi' en 'modern' aangevinkt.
- Beeld van de uitstraling: vaker 'goedkoop' aangevinkt.

Brief aan de raad - Publieksonderzoek bij de podia in Nijmegen

Als we de bezoekers van het Lindenberg Theater vergelijken met het gemiddelde beeld van de bezoekers van alle podia in Nijmegen, dan zijn dit enkele opvallende afwijkende uitkomsten:

- Meer Nijmegenaren.
- Meer vrouwen.
- Meer personen met thuiswonende kinderen (meer liefhebbers van jeugdtheater).
- Meer overlap met het publiek van LUX, de Stadsschouwburg en De Vereeniging.
- Afwijkende bezoekredenen: minder aangevinkt zijn 'houd van genre, mijn smaak', 'voor de gezelligheid, avondje uit', 'leuke sfeer', 'goede zaal, accommodatie' en 'dichtbij huis'; meer aangevinkt zijn 'alleen hier te zien' en 'vanwege artiesten, regisseur, e.d.'.
- Relatief weinig bezoekers beschouwen zichzelf als een vaste klant van het podium.
- De tevredenheid over kwaliteit en kwantiteit van het aanbod is wat lager.
- Beeld van het programma: veel vaker 'ook voor kinderen' aangevinkt en minder vaak 'vernieuwend', 'boeiend' en 'afwisselend'.
- Minder tevredenheid over de totale uitstraling van de zalen en wat meer tevredenheid over de garderobe.
- Beeld van de instelling: minder vaak 'overzichtelijk' en 'mooi' aangevinkt en wat vaker 'voor iedereen'.
- Beeld van de uitstraling: minder vaak 'duur', 'grootstedelijk' en 'aansprekend' aangevinkt.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Ingekomen stuk D11 (PA 6 juli 2016)

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
7 juni 2016	MO10/16.0003025	Austin van Gaal
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Startnotitie Sportnota 2017-2020		(024) 3299848

Geachte leden van de raad,

Hierbij bieden wij u de startnotitie aan voor de ontwikkeling van de nieuwe nota Sport en bewegen 2017-2020. In deze startnotitie geven wij, op basis van maatschappelijke ontwikkelingen en de evaluatie van het beleid in de afgelopen periode, de koers aan voor het sportbeleid in de komende vier jaar.

Wij delen met deze startnotitie onze ambitie om in 2020 dé Gelderse sport en beweegstad te zijn. Niet alleen qua naam, maar juist omdat wij als inclusieve stad sporten en bewegen voor alle inwoners mogelijk maken en hen motiveren te bewegen en sporten. Het ongekende succes van de Giro ‘d Italia en de energie die de Special Olympics 2016, de Zevenheuvelenloop en de Vierdaagse los maken zijn voor ons vliegwielen om sport structureel te versterken middels bijvoorbeeld het project Uniek Sporten, een mogelijke groei van de Ronde van Nijmegen en een uitbreiding van het aantal loop-en wandelgroepjes in de wijk. Sport en bewegen in Nijmegen is laagdrempelig, verbindend en motiverend. Met de kracht van sport en bewegen bouwen we onze positie verder uit!

Wij versterken de in 2013 ingezette ontwikkeling en leggen het accent in de nieuwe periode wederom op de breedtesport. ‘Meedoen’ staat centraal. Sporten en bewegen is uitdagend, leuk, gezellig en geeft je een goed gevoel. Het heeft hierdoor een gunstig effect op je fitheid en sociaal welzijn.

Wij streven naar een hoge sportieve participatie, met aandacht voor bepaalde groepen in een specifieke positie. We leggen in het sportbeleid het accent op de bijdrage van breedtesport aan de inclusieve samenleving. Deze ontwikkeling is in de huidige beleidsperiode ingezet en willen we in het nieuwe sportbeleid versterken. Met verschillende thema’s leggen we in de startnotitie accenten voor de komende jaren.

De startnotitie is geschreven op basis van evaluaties, diverse werkbezoeken, ontwikkelingen binnen andere programma’s, onderzoeken en (beleids)documenten. Hiermee wordt een koers neergezet die we, na bespreking met uw Raad, nog breed neer zullen leggen binnen het sportveld en bij belangrijke partners.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
1

Wij hopen binnenkort met u van gedachten te kunnen wisselen over de inhoud van deze startnotitie. Zijn in deze startnotitie alle relevante thema's benoemd die we de komende maanden uit dienen te werken? En biedt de voorgenomen wijze van consultatie voldoende kansen voor sportverenigingen en andere partners om een bijdrage te leveren?

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

GEMEENTE Nijmegen

Startnotitie Sport en bewegen 2017-2020

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

1. Inleiding

Deze notitie is het startpunt voor de ontwikkeling van een nieuwe Nijmeegse nota sport en bewegen. Het huidige sportbeleid is beschreven in het *Beleidsplan sport en bewegen 2013-2016 'Sportief en Vitaal.* Vanaf 2013 is beleidsmatig een koerswijziging ingezet. De fysieke basisinfrastructuur was in jaren daarvoor gelegd met de ontwikkeling van nieuwe/goede sportaccommodaties. De focus is vanaf 2013 komen te liggen op instrumentele functie van sport en bewegen oftewel waar sport een bijdrage aan kan leveren. Wij versterken deze ingezette ontwikkeling de komende jaren en beschrijven in deze startnotitie onze voorgenomen koers ten aanzien van het sportbeleid.

In de volgende paragraaf geven we onze visie en ambitie weer op sport en bewegen de komende jaren. Deze globale richting is het startpunt om het gesprek met verenigingen en de stad te starten. Hoe we hiertoe zijn gekomen volgt uit de volgende hoofdstukken. In hoofdstuk 2 schetsen we kort relevante trends en ontwikkelingen, zowel landelijk, provinciaal als lokaal in andere relevante programma's. Deze ontwikkelingen schetsen de vele kansen, maar ook de noodzaak voor focus die wij mogelijk moeten maken. In hoofdstuk 3 schetsen we kort het proces leidend tot de nieuwe Nijmeegse sportnota. In bijlage 1 kijken we uitgebreid terug naar de huidige beleidsperiode; hebben we onze doelstellingen gerealiseerd, welke aandachtspunten zien we? In bijlage 3 worden de theoretische hoofdmodellen voor sportbeleid gepresenteerd. Deze zijn in opdracht van de Vereniging Sport en Gemeenten ontwikkelt en biedt ondersteuning bij het maken van beleidsmatige keuzes.

1.1. Sport en bewegen in de komende jaren

Waar gaan we naar toe? Accenten in het Nijmeegse sportbeleid

Hieronder geven wij ambitie weer, waar wij prioriteit aan geven, en welke invulling wij geven ten aanzien van deze aandachtsgebieden.

Visie

Sport en bewegen geeft mensen plezier, voldoening en beleving. Boven dit alles levert sport en bewegen ook een belangrijke bijdrage aan het vergroten van de gezondheid en sociaal welzijn. Wij houden sporten in Nijmegen voor iedereen toegankelijk en streven naar een inclusieve stad. We streven naar hoge beweeg- en sport deelname tijdens een heel sportzaam leven, zowel bij jeugd, jongeren, studenten, volwassenen en ouderen. Wij hebben met name aandacht voor de groepen die hierin achterblijven en plegen waar nodig vraaggericht specifieke inzet om mensen te motiveren of ondersteunen.
Goede accommodaties, en sterke verbindingen tussen sport en andere maatschappelijke terreinen en de organisaties die daarin actief zijn, zijn belangrijke randvoorwaarden voor het bereiken van onze doelen op sportgebied.

Ambitie

Nijmegen is in 2020 dé Gelderse sport en beweegstad. Niet alleen qua naam, maar juist omdat wij als inclusieve stad sporten en bewegen voor alle inwoners mogelijk maken en hen motiveren te bewegen en sporten. Het ongekende succes van de Giro 'd Italia en de energie die de Special Olympics 2016, de Zevenheuvelenloop en de Vierdaagse los maken zijn voor ons vliegwielen om sport structureel te versterken middels bijvoorbeeld het project Uniek Sporten, een mogelijke groei van de Ronde van Nijmegen en een uitbreiding van het aantal loop-en wandelgroepjes in de wijk. Sport en bewegen in Nijmegen is laagdrempelig, verbindend en motiverend. Met de kracht van sport en bewegen bouwen we onze positie verder uit!

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Themagericht

Wij versterken de in 2013 ingezette ontwikkeling en leggen het accent in de nieuwe periode wederom op de breedtesport. 'Meedoen' staat centraal. Sporten en bewegen is uitdagend, leuk, gezellig en geeft je een goed gevoel. Het heeft hierdoor een gunstig effect op je fitheid en sociaal welzijn. Dit bereiken we door bloeiende verenigingen, een hoge deelname aan sportactiviteiten, een vraag- en wijkgerichte aanpak en samenwerking en afstemming tussen beleidsprogramma's en daarin opererende organisaties.

Nijmegen is een sportstad. Dat dragen we de komende jaren uit en bouwen we verder uit. Door te investeren in sport, bewegen en evenementen zetten we Nijmegen op de kaart. Sport en bewegen biedt ongekende kansen: op het gebied van gezondheid, sociaal welzijn, het leren van normen en waarden, een ontwikkeling van eigenwaarde, innovatie en een bijdrage aan een inclusieve samenleving. We zijn ons er van bewust dat we niet alles kunnen en keuzes moeten maken. We hebben echter wel ambities en realiseren dit middels een themagerichte sturing. We werken per thema samen met wisselende, externe partners zoals provincie, andere gemeenten en programma's.

Centrale thema's in onze sport- en beweegagenda voor de komende jaren zijn:

- **Inclusief**: sporten en bewegen voor iedereen: jong en oud, met en zonder beperking. Samen waar mogelijk, apart waar nodig.
- **Laagdrempelig en dichtbij**: wij motiveren, ondersteun en sluiten aan bij de vraag en de energie die in een wijk aanwezig is.
- **Vrijwilligers:** we ondersteunen sportverenigingen en lichte verbanden bij de diverse uitdagingen waar vrijwilligers voor komen te staan. Verenigingen met zijn vele vrijwilligers zijn essentieel, dé kracht van sport.
- **Gezondheid:** met sporten en bewegen leveren we een belangrijke bijdrage aan de uitdaging waar we op gebied van gezondheid en welzijn voor staan.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

- **Profilering**: waar mogelijk pakken we de kansen om sportevenementen naar Nijmegen te krijgen die bij het DNA van onze stad horen. Evenementen zijn geen doel op zich, maar zij dragen bij aan onze ambitie om sport en bewegen impulsen te geven.

We willen de komende periode op bovenstaande thema's nog meer vanuit verschillende beleidsterreinen gezamenlijk optrekken.

	Inclusief	Laagdrempelig en dichtbij	Vrijwilligers	Gezondheid	Profilering
Programma Zorg & Welzijn *1.*	x	X	x	x	
Programma Onderwijs	x	X		x	
Programma Wijken		X	x		x
Programma Duurzaamheid				x	
Progr. Inkomen en Armoede	x				
Programma Cultuur, cultuurhistorie en Citymarketing					x
Progr. Stedelijke ontwik.		X			

1. Inclusief product WMO, Jeugd en Gezondheid

Om bovenstaande ambities te realiseren moeten we de komende jaren de fysieke basis op orde houden. Goede sportaccommodaties vormen namelijk een belangrijke basis voor de kwaliteit van het sportaanbod. Onze binnen- en buitensportaccommodaties zijn grotendeels op orde, de afgelopen jaren lag de focus op het op orde houden van de kwaliteit van de huidige accommodaties. Tevens investeren, verbeteren en versterken we sport in Nijmegen onder meer met Talent Centraal en onderzoeken we de mogelijkheden van het Bastion voor watersport. De kwaliteit de komende jaren op orde houden is niet alleen een kwestie van 'nieuw voor oud', we moeten tevens met de veranderende sportlandschap meebewegen en de voorzieningen up-to-date houden. Dit geldt zowel voor de binnen-en buitensportaccommodaties als het Triavium.

De komende 10 jaar groeit Nijmegen-Noord aanzienlijk. Bij de ontwikkeling van Hof van Holland wordt ingezet op een groen kralensnoer, wat sporten en bewegen in de wijk stimuleert. Tegenover de groei van Nijmegen Noord staat een vergrijzing van de rest van de stad. Hoe kunnen we herontwikkelingen in de bestaande stad gebruiken om bewegen te stimuleren? En wat betekent deze demografische ontwikkeling voor onze buitensportvoorzieningen in de stad? Parallel aan dit beleidsplan werken we een specifieke visie uit op de Nijmeegse buitensportaccommodaties.

Naast de algemene sportaccommodaties voorzien we in Nijmegen ook in zwemaccommodaties. Met de motie "Ondersteun zelfbeheer zwembad Dukenburg" en de exploitatie per 1 juli 2016 op basis van zelfbeheer houden we het huidige voorzieningenniveau op niveau. Op middellange termijn zien we enkele relevante ontwikkelingen. Het huidige Zwembad West moet gerenoveerd worden of vervangen voor nieuwbouw, de levensduur voor Zwembad Dukenburg is nog maximaal 10 jaar en Nijmegen-Noord groeit, waardoor de komende decennia een vraag/behoefte naar zwemwater ontstaat voor zwemlessen in Nijmegen-Noord. In 2017 werken we een toekomstvisie uit ten aanzien van toekomst zwembaden in Nijmegen.

Sportverenigingen willen regelmatig hun clubhuizen op orde houden, uitbreiden of aanpassen aan de maatschappelijke rol die ze spelen in hun wijk. Zij kunnen dat niet alleen. Als vrijwilligersorganisatie hebben ze vaak beperkte financiële mogelijkheden. Sportverenigingen

kunnen bijvoorbeeld niet bij reguliere banken aan geldleningen komen voor uitbouw of renovatie van hun clubhuis. Wij hebben de afgelopen jaren verschillende verenigingen gefaciliteerd door garantiestellingen en/of geldleningen te verstrekken. Wij faciliteren verenigingen ook de komende jaren hiermee en hanteren hiervoor het gemeentebrede beleidskader 'Verstrekken lening of garantie'.

Wij houden een breed sportaanbod in Nijmegen op orde. Maar sportverenigingen kennen niet alleen periodes van ambitie en groei, maar ook periodes dat ze het moeilijk hebben. Als een sportvereniging financieel in zwaar weer zit gaan we uiteraard met ze om tafel. We verwachten daarbij dat verenigingen de boekhouding op tafel leggen. Gezamenlijk verkennen we of de vereniging op langere termijn levensvatbaar is/kan worden. Verenigingen komen onder 'verscherpt toezicht', waarbij we alle inzet en openheid van zaken verwachten. Deze verkenning kan tot ondersteunende maatregelen leiden, maar ook tot de conclusie dat we geen levensvatbare toekomst voor de vereniging zien.

Buitensportaccommodaties

De Rekenkamer heeft in haar onderzoek *'Sport geld en de stad. Financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente'* verschillende adviezen en constateringen opgenomen. Eén van de constateringen is de lage dekkingsgraad van buitensportaccommodaties. Vanwege deze constatering, de groei van Nijmegen Noord /vergrijzing van de rest én de behoefte aan een beleidskader voor buitensportaccommodaties wordt een separate startnotitie Buitensportaccommodaties voorbereid. Parallel aan dit beleidsplan werken we een specifieke visie uit op de Nijmeegse buitensportaccommodaties. De huidige verwachting is dat deze startnotitie in het najaar van 2016 gereed is. Deze processen worden op elkaar afgestemd, bv als het gaat om het consulteren van sportverenigingen.

Verkenningen en vraagstukken

In het traject leidend tot de sportnota starten we verkenningen op diverse thema's. Een voorbeeld hiervan is een verkenning samen met de programma's Onderwijs en Zorg & Welzijn, product Gezondheid; op welke wijze kunnen wij een inclusieve stad realiseren door elkaar bij gezamenlijke doelstellingen de komende jaren versterken? En hoe kunnen we dit zo concreet mogelijk maken, bijvoorbeeld door een gezamenlijke themagerichte aanpak. Concreet zien wij kansen om samen met Gezondheid, Onderwijs en de onderwijsbesturen een Beweegagenda op te stellen waarin, naast het 'Bewegen', ook thema's zoals Open Schoolplein, bewegend leren, voeding en gezondheid nader uit te werken onderwerpen zijn. We haken aan bij de energie die samenwerkingspartners hebben en willen met hen experimenten starten met als doel deze ook te verduurzamen[1]. Maar wij zien meerdere kansen en hebben hiervoor al:

- Een onderzoek gestart naar de succesfactoren van Gezonde (sport)kantines. Met de uitkomst van dit onderzoek kunnen we verenigingen en commerciële uitbaters beter faciliteren met vragen over een implementatie van een Gezonde (sport)kantine;
- Een onderzoek gestart naar de mogelijkheden van Open Clubs in Nijmegen. Sportverenigingen hebben de afgelopen decennia ook 'marktaandeel' verloren. Waar in 1980 nog 60% van de sportende inwoners via verenigingen sporten, is dat in 2013 nog maar ruim 30%. Echter, het percentage inwoners dat sport bij een vereniging is vanaf 1980 maar met 10% gedaald en is de afgelopen 10 jaar constant gebleven op 23%. Deze ontwikkeling is mogelijk doordat met name mensen die vroeger niet sporten, dit nu in fitnessscholen en lichte verbanden zijn gaan doen. Sportverenigingen hebben kansen door breder te kijken dan hun huidige sport(aanbod) en verbindingen zoeken met bijvoorbeeld andere sportverenigingen, maatschappelijke en zorgorganisaties, scholen en ondernemers.

[1] Beleidskader Opvang en Onderwijsbeleid 0-12: hoofdstuk: Rijke Ontwikkelomgeving (gemeente Nijmegen 2016)

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Afhankelijk van de mogelijkheden, omgeving en cultuur van de vereniging kan dit leiden tot een vernieuwend sport-en beweegaanbod (bv een informeel hardloopclubje voor de ouders tijdens de hockeytraining van hun kinderen), het beschikbaar stellen van accommodatie aan buurtbewoners en het ontwikkelen van een niet-sport gerelateerd aanbod (variërend van een maaltijdservice voor buurtgenoten tot integratie en begeleiding van specifieke doelgroepen in de vereniging). Uitgangspunt moet daarbij de ambitie van de vereniging zijn;

- Een visie ontwikkeld op de doorontwikkeling van Sport en Bewegen Plus, de door Sportservice Nijmegen georganiseerde sport- en beweegactiviteiten voor volwassenen met chronische aandoeningen /ouderen.
- Een evaluatie uitgevoerd naar de huidige beleidsregels Sport en Bewegen. De aanbevelingen van de Rekenkamer en de uitkomsten van de evaluatie nemen we mee bij de uitwerking van nieuwe beleidsregels Sport en Bewegen.
- een enquête uitgezet Onder de Nijmeegse sportverenigingen. In deze enquête hebben we naar hun ervaringen gevraagd over de huidige beleidsregels Sport. Tevens hebben we enkele verbetermogelijkheden op gebied van communicatie en samenwerking opgehaald.

Het gesprek met de verenigingen is al gestart; vanaf eind februari tot begin april bezochten we een vijftiental sportverenigingen en lichte verbanden. Het betrof een dwarsdoorsnede van sportend Nijmegen; klein en groot, groeiend en krimpend, in Nijmegen-Noord en Dukenburg, binnen-en buitensport. Niet met de verwachting om daarmee een totaalbeeld te hebben, maar wel om met deze bezoeken knelpunten en goede voorbeelden op te halen en vraagstukken te delen. Concrete opbrengst aan vraagstukken en aandachtspunten die uit deze bezoeken voortkomen, zijn:

- Vrijwilligers zijn essentieel, zowel bij verenigingen als lichte verbanden. De kwetsbaarheid en afhankelijkheid van vrijwilligers is en blijft een belangrijk kwestie;
- Verschillende verenigingen hebben wensen en ambities ten aanzien van de accommodatie; meer maatwerk, een eigen/gerenoveerde sporthal, een (extra) kunstgrasveld. Wij willen meewerken aan maatwerk, maar accommodatiewensen van verenigingen hebben financiële consequenties voor deze verenigingen.
- Daarbij benadrukt een aanzienlijk deel van de verenigen de betaalbaarheid van sportaccommodaties; de huur van een sportaccommodatie drukt bij veel verenigingen zwaar op de begroting, huurverhogingen moeten doorberekend worden aan de leden. Hierdoor staat de laagdrempeligheid onder druk.
- Hoe maken/houden we sport in brede zin bereikbaar voor de gehele stad, statushouders, mensen met een handicap maar ook voor volwassenen met een laag inkomen?

Een verscheidenheid aan vraagstukken die uitgewerkt moeten worden en onderwerp van gesprek te zijn met verschillende partners in de stad:

- Welke accentverschuivingen voeren we ten opzichte van voorgaande jaren door en tot welke concrete resultaten dient dit te leiden?
- Vrijwilligers in de sport zijn essentieel om wijkinitiatieven en sportverenigingen mogelijk te maken. Zij zijn beiden belangrijke partners om onze sport-en beweegdoelstelling te realiseren. Waar hebben zij de komende jaren behoefte aan?
- We ondersteunen verenigingen momenteel om de kwaliteit op orde te houden door verschillende vormen van verenigingsondersteuning door clinics en begeleiding bij belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen en uitdagingen waar verenigingen voor staan. Met het project Spelplezier/Veilig sportklimaat motiveren en ondersteunen we sinds eind 2015 verenigingen bij vele vraagstukken en kansen waar zij mee aan de slag gaan. Voorbeelden hiervan zijn positief coachen, persten alcoholbeleid en LHBT-acceptatie. Op welke wijze continueren wij dit succesvolle project de komende jaren?

- Zijn er drempels en/of vraagstukken voor verenigingen op 'open club ' te zijn en maatschappelijke rol maximaal in te vullen? Zo ja, hoe kunnen we die weghalen? En wat betekent 'open club' zijn voor de accommodatie?
- Hoe faciliteren we als gemeente verenigingen die een maatschappelijke rol willen vervullen, maar zoekende zijn naar invulling?
- Hoe ontwikkelen het wijkgericht werken vanuit sportservice door sluiten we aan bij de wijkagenda vanuit Zorg & Welzijn. Hoe bundeling we de krachten en activiteiten in de wijk, samen met STIPS, gezondheidsmakelaars en sociaal wijkteam?
- Nijmegen is met de Radboud Universiteit en de Hogeschool Arnhem Nijmegen een echte studentenstad; de studenten zorgen voor energie en dynamiek in de stad. Kunnen we de sport in Nijmegen versterken door de samenwerking tussen studenten(top)sport en burgerverenigingen een impuls te geven? En maken we daarmee Nijmegen aantrekkelijker voor nieuwe studenten en huidige bewoners?
- Dient er, conform de aanbeveling van de Rekenkamer, afzonderlijk aandacht aan het beleid van privatisering van accommodaties van sportverenigingen besteed te worden?
- Is het wenselijk om onze beweegdoelstellingen te herformuleren? Er is een 'Nederlandse Norm Gezond Bewegen', waarbij de doelstelling is om 5 dagen per week minimaal 30 minuten aaneengesloten matig intensief te bewegen. En er is een 'Fitnorm': 3 keer per week tenminste 20 minuten intensieve lichaamsbeweging. Wenselijk, maar vaak ook lastig te realiseren. Mensen gaan niet bewegen om aan bovenstaande normen te voldoen, maar wel om zich fitter te voelen en voldoende uithoudingsvermogen te hebben om met de kleinkinderen te kunnen spelen. Hoe sluiten we bij deze intrinsieke motivatie aan en maken we resultaat van onze inzet in een nieuwe beleidsperiode zichtbaar?

Richting weergegeven om gesprek te kunnen voeren
Met deze startnotitie is een richting neergezet, opdat wij hiermee met de Raad, de adviescommissies, de stad en de sportverenigingen breder het gesprek kunnen voeren. Deze koers zal de komende maanden bijgesteld, aangevuld en geconcretiseerd worden in het proces leidend tot de Sportnota 2017-2020, welke wij in het 4^{e} kwartaal van 2016 aan de raad voorleggen.

2. Ontwikkelingen en kansen

In bijlage 2 presenteren we uitgebreid de beleidsontwikkelingen bij landelijke en provinciale (sport)partners. Tevens zijn daar de relevante ontwikkelingen bij andere programma's in beeld gebracht. Belangrijke ontwikkelingen voor het nieuwe Nijmeegse sportbeleid zijn:

- Vergrijzing en afname van het aantal kinderen in Nijmegen
- Groei van sporten buiten verenigingsverband en in de buurt
- Ambitie van Rijk en Provincie om toonaangevende sportevenementen naar Gelderland te halen om zo sport, economie en sportdeelname een impuls te geven
- Ontwikkeling van open clubs biedt mogelijkheden voor sport én wijk
- Behoefte van verenigingen en losse verbanden aan ondersteuning, zodat zij kunnen inspelen op de wensen en behoeften van hun vrijwilligers en de taken die er liggen hierop aanpassen.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Het is 2020. Gelderland bruist van sportiviteit en Nederland weet dat. In de provincie Gelderland worden jaarlijks tal van sportevenementen gehouden die veel toeschouwers trekken en zorgen voor een economische en maatschappelijke impuls.

De actieve sportverenigingen in Gelderland staan midden in de maatschappij. De goede sportvoorzieningen en ondersteuning biedt talenten de mogelijkheid door te groeien naar de top. Op alle niveaus is er oog voor sporters met een beperking. De belangrijke rol van sport in Gelderland straalt af naar het bedrijfsleven. De Gelderse economie profiteert van het goede sportklimaat en maakt Gelderland een aantrekkelijke provincie.
Uit: Gelderland Sport! 2016-2019

Bovenstaande ontwikkelingen en ambities bieden vele kansen. Kansen om met een laagdrempelig en wijkgericht aanbod de sport-en beweegdeelname onder volwassenen te vergroten. Kansen om de samenwerking in de wijk tussen de combinatiefunctionarissen en de Stips, gezondheidsmakelaars, sociale wijkteams en ambulante teams versterken. En hierdoor, samen met de goede infrastructuur van sportaccommodaties en actieve sportverenigingen, een aanzienlijke bijdrage te leveren aan het welzijn en de positieve gezondheid[2] van de inwoners van Nijmegen. Kansen om de maatschappelijke kracht van sport versterken door onder meer de ontwikkeling van open clubs. Waardoor sportvoorzieningen en sportclubs sociaal en fysiek toegankelijk moeten zijn voor iedereen, ongeacht leeftijd, etnische achtergrond, seksuele voorkeur of beperking. Kansen om met het onderwijs Bewegend Leren een impuls te geven en tot een Beweegagenda te komen.

Wij kiezen voor sport en willen sport in Nijmegen de komende jaren versterken. Wij gaan de komende maanden, samen met verenigingen, de sportsector en andere programma's, onderzoeken op welke thema's wij energie en synergie zien, waar samenwerking elkaar versterkt en tot welke concrete resultaten dit leidt.

3. Vervolg proces

Na aanbieding van deze startnotitie aan de raad, volgt – afhankelijk van de agenda en wensen van de raad – bespreking met de raad. Vervolgens willen wij met de diverse maatschappelijke partners in gesprek om de koers en invulling daarvan, zoals beschreven in deze startnotitie, uit te werken, aan te scherpen en concreet te maken, met doelstellingen en acties voor de komende jaren. De raad wordt uitgenodigd om aan de bijeenkomsten voor de sportsector deel te nemen.

Consultatie belanghebbenden

In enkele consultatie c.q. 'rondetafelgesprekken' willen we tussen juni en oktober 2016 (uiteraard buiten de vakantieperiode), met externe vertegenwoordigers uit het veld van onderwijs, gezondheidszorg en georganiseerde sport (veld- en zaalsport) in gesprek. Wij organiseren voor de sportsector twee bijeenkomsten (één begin juli en eentje begin september). Sportverenigingen kunnen in een carrouselvorm actief meedenken over zowel de gepresenteerde thema's (hebben we de belangrijkste?) als suggesties en ideeën geven hoe we de hierop de komende jaren resultaten kunnen bereiken.

Wij gaan op basis van deze startnotitie in gesprek met de Adviescommissie Allochtonen, Adviescommissie Homo-Lesbisch beleid, Seniorenraad en het Platform Gehandicaptenbeleid om het gesprek te voeren over de voorgenomen koers, hun deze adviezen betrokken bij de uitwerking van de startnotitie tot een beleidsplan. In het beleidsplan stellen we, gekoppeld aan de doelen, een set van indicatoren voor waar de Raad de komende jaren via de begrotingscyclus geïnformeerd wordt en de realisatie van de doelstellingen kan monitoren.

[2] Gezondheid niet als doel op zich, maar een waarde die belangrijk is om andere doelen te bereiken, zoals kunnen werken, leren en meedoen in de maatschappij.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Planning
Globaal ziet de planning leidend tot het beleidsplan er dan als volgt uit:

Juli 2016 (onder voorbehoud agenda raad):
- Kamerronde over Startnotitie Sport: bespreking startnotitie. Resultaten worden betrokken bij uitwerking Sportnota 2017-2020

Juli – Oktober:
- Op basis van startnotitie in gesprek met gemeentelijke adviescommissies
- Organiseren van een bijeenkomst begin juli en begin september voor de sportsector
- Brede consultatie van betrokkenen vanuit sport, onderwijs, maatschappelijke instellingen, zorg, bedrijfsleven. Waar mogelijk wordt dit gesprek gelijktijdig gevoerd met partners ter oplading van de Agenda Gezondheid
- Uitwerking Nota Sport en bewegen
- Besluitvorming in college

4e kwartaal 2016:
- Bespreking Nota Sport en besluitvorming in raad

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Bijlage 1 Evaluatie Beleidsplan sport en bewegen 2013-2016 'Sportief en Vitaal' en de beleidsregels Sport en Bewegen

Het huidige sportbeleid van de gemeente Nijmegen is beschreven in het *Beleidsplan sport en bewegen 2013-2016 'Sportief en Vitaal*. In dit beleidsplan wordt uitgegaan van vijf lijnen in het sportbeleid:

- Beleidslijn 1: Breedtesport, sport en bewegen voor iedereen
- Beleidslijn 2: Sport, bewegen en welzijn
- Beleidslijn 3: Relatie topsport – breedtesport
- Beleidslijn 4: Infrastructuur voor sport en bewegen
- Beleidslijn 5: Sport voor de stad, citymarketing en evenementen

Hieronder zijn aan de hand van deze lijnen de belangrijkste doelstellingen, resultaten en bevindingen weergegeven per beleidslijn. Deze doelstellingen en ambitie zijn voor een deel geconcretiseerd door indicatoren en beoogde resultaten (streefpercentages) ultimo 2016 te benoemen. In de begrotingen / jaarrekeningen hebben wij de voortgang gemonitord en gerapporteerd. Hier presenteren we kort de stand van zaken ultimo 2015 per beleidslijn.

Beleidslijn 1: Breedtesport, sport en bewegen voor iedereen
In de periode 2012-2016 willen wij met betrekking tot het thema Breedtesport de onderstaande doelen bereiken:

1. *Op peil houden van de sportdeelname op minimaal het niveau van 2011.*
2. *Het percentage Nijmegenaren dat zich vrijwillig inzet in de sport blijft minimaal op het niveau van 2011.*
3. *In stand houden van het huidige hoge kwaliteitsniveau sportorganisaties.*

Resultaten
Ad 1: Op peil houden van de sportdeelname op minimaal het niveau van 2011.
In 2013 is voor deze lijn geen indicator benoemd voor de sportdeelname van basisscholieren. Maar de inzet van combinatiefunctionarissen op basisscholen waar beweegachterstand het grootste is draagt bij aan een hogere sport-en beweegdeelname. Uit de kindermonitor van de GGD (2013) blijkt dat 70% van de basisscholieren lid is van een sportvereniging.

De volgende indicatoren zijn in 2013 benoemd, hierop wordt jaarlijks in de jaarrekening de voortgang gepresenteerd:

- *% middelbare scholieren dat aan sport doet*

De afgelopen jaren hebben we hier als gemeente onder meer een stimuleringsbijdrage geleverd door de inzet van combinatiefunctionarissen bij het voortgezet onderwijs waar de beweegachterstand het grootste is. We willen bewegen en sporten stimuleren via tussen schoolse en naschoolse programma's gericht op bewegen met o.a. beweeggames en clinics van sportverenigingen. Bij het voortgezet onderwijs gaat het om het speciaal, praktijk-en regulier onderwijs op maximaal VMBO-niveau, inclusief het Flexcollege. In overleg met de schoolbesturen werken we vanaf medio 2015 met een inschrijfronde. Hierdoor kunnen de scholen zelf aangeven op welke manier zij invulling willen geven aan de thema's sport, bewegen en Gezonde Leefstijl voor hun leerlingen. De school kan zelf kiezen wat het beste past bij de leerlingen en welke stimulerende rol de combinatiefunctionaris daarbij speelt. Naast de inzet van combinatiefunctionarissen zetten we tevens sportdocenten in om bewegen en sporten bij deze doelgroep te stimuleren.

Doel/Ambitie: ultimo 2016 sport 84% van de middelbare scholieren.
Realisatie: ultimo 2015 sport 88% van de middelbare scholieren.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

- *% volwassenen dat minimaal 12 keer per jaar aan sport doet*

De afgelopen jaren hebben we hier als gemeente een stimuleringsbijdrage geleverd door de inzet van combinatiefunctionarissen. We stimuleren sport- en beweegdeelname in wijken én bij doelgroepen waar een achterstand is geconstateerd. Zo stimuleren wij aangepast sporten, omdat deze groep aanzienlijk minder beweegt en sport. Daarnaast zetten wij in op het terugdringen van beweegachterstand bij kinderen die onvoldoende zwemvaardig zijn. Als kader voor de inzet van combinatiefunctionarissen zijn de volgende onderdelen relevant:

- **Sportstimulering** is gericht op het stimuleren van de sport- en beweegdeelname in Nijmegen. In steeds sterkere mate wordt een beroep op sport en bewegen gedaan in het bredere beleid gericht op gezondheid en welzijn. Het gaat daarbij niet altijd om sport, maar ook om andere vormen van lichaamsbeweging.
- We streven naar **sterke sportverenigingen**, die belangrijke partners zijn bij het bereiken van onze doelstellingen ten aanzien van sport.
- Binnen het domein van de topsport richten wij ons op het faciliteren van **talentontwikkeling**, omdat daarmee bij uitstek de relatie tussen breedte- en topsport gelegd wordt. Wij bestendigen de huidige samenwerking met onder meer HAN, Topsport Gelderland en Nijmeegse sportverenigingen, maar kiezen er ook bewust voor om deze niet te intensiveren.

We zetten de combinatiefunctionarissen bij het onderdeel Sport op een drietal wijze in op bovenstaande drie onderdelen:

- Inzet combinatiefunctionaris/buurtsportcoach **in de wijk**: wij willen de sport- en beweegdeelname in wijken stimuleren waar de grootste beweegarmoede is. De buurtsportcoach verbindt verenigingen, legt relaties met de wereld van Sport, Onderwijs, Zorg en Welzijn en ondersteunt samen met sportconsulenten beweeginitiatieven van inwoners. Voor de combinatiefunctionarissen zijn de in de wijk actieve verenigingen het vertrekpunt, maar hij/zij maakt uiteraard gebruik van het al in de wijk aanwezig netwerk. Bij het indelen en verdelen van combinatiefunctionarissen over verschillende stadsdelen betrekken wij actief afdeling Wijkmanagement. Tevens stemmen wij af met het onderdeel Gezondheid van het programma Zorg & Welzijn en de GGD vanwege de huidige inzet van beweeg -en gezondheidsmakelaars.
- Inzet combinatiefunctionaris **op een thema**: met een geconcentreerde inzet op thema's als aangepast sporten, zwemvaardigheid en talentontwikkeling willen wij stadsbreed verbindingen leggen tussen onder meer sportverenigingen, onderwijs en zorginstellingen.
- Inzet combinatiefunctionaris **bij een vereniging**: wij zetten de komende jaren wederom combinatiefunctionarissen in bij individuele verenigingen. Wij kiezen er echter wel voor om deze inzet in duur en capaciteit terug te brengen. Een meerjarige inzet van een combinatiefunctionaris op één vereniging blijkt niet substantieel meer op te leveren dan een korte, intensieve inzet bij specifieke verenigingsvragen. Daarnaast is de afgelopen jaren in de praktijk gebleken dat intern gerichte én extern gerichte inzet moeilijk samen gaan. Voor de komende periode dient een vereniging hier een keuze op te maken.

Doel/Ambitie:	ultimo 2016 sport 67% van de volwassenen minimaal 12 keer per jaar.
Realisatie:	ultimo 2015 sport 76% van de volwassenen minimaal 12 keer per jaar.

Ad 2: Het percentage Nijmegenaren dat zich vrijwillig inzet in de sport blijft minimaal op het niveau van 2011.

Uit de sportverenigingsmonitor 2013 blijkt dat bij een meerderheid van de verenigingen het aantal vrijwilligers in de voorgaande vier jaar weinig veranderd is (59). Het aantal verenigingen met een toename van het aantal vrijwilligers (9) is iets groter dan het aantal verenigingen met een afname (6).

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Doel/Ambitie:	ultimo 2016 is vrijwillige inzet in de sport minimaal op het niveau van 2011.
Realisatie:	Uit sportverenigingsmonitor (2013) blijkt dat vrijwillige inzet in de sport op het niveau van 2011.

Ad 3: In stand houden van het huidige hoge kwaliteitsniveau sportorganisaties.

- *% volwassenen dat lid is van een sportvereniging*

Tevreden leden blijven lid van een sportvereniging. Uit de Burgerpeiling blijkt dat percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging constant blijft, wat in lijn ligt met landelijke ontwikkelingen. Om het aantal leden constant te houden moeten onze verenigingen doorlopend forse inspanningen plegen. We ondersteunen verenigingen om de kwaliteit op orde te houden door verschillende vormen van verenigingsondersteuning, variërend van Uniek Sporten (specifiek gericht op aangepast sporten) tot clinics en begeleiding bij belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen en uitdagingen waar verenigingen voor staan. Middels het project Spelplezier/Veilig sportklimaat stimuleren en ondersteunen we verenigingen bij vraagstukken en kansen waar zij mee aan de slag willen gaan.

Doel/Ambitie:	ultimo 2016 is 23% van de volwassenen lid van een sportvereniging.
Realisatie:	ultimo 2015 is 23% van de volwassenen lid van een sportvereniging.

Voor sportverenigingen ligt, naast het behouden van de volwassen leden, de focus en uitdaging vaak op de instroom van nieuwe jeugdleden. Door de sportverenigingen wordt daarom et programma “Sport jij al” zeer gewaardeerd. Hiermee bieden wij de sportverenigingen een laagdrempelige mogelijkheid om hun sport bij basisscholieren onder de aandacht te brengen.

Samengevat: de doelstellingen op deze beleidslijn zijn allen gerealiseerd.

Beleidslijn 2: Sport, bewegen en welzijn

In de periode 2012-2016 willen wij met betrekking tot sport, bewegen en welzijn de volgende doelen bereiken:

1. *Verhoging van de beweegdeelname van Nijmegenaren, in alle lagen van de bevolking. De speerpunten die wij bij de beschrijving van de hoofddoelstellingen hebben benoemd, zijn hierbij leidend.*
2. *Versterken van de relatie tussen sport en gezondheid, bijvoorbeeld door middel van de ‘Gezonde vereniging’ en het uitwerken van de samenwerkingsafspraken met zorgverzekeraar VGZ.*
3. *We ontwikkelen minimaal twee innovatieve, wijkgerichte sport- en beweeginitiatieven.*
4. *Toename van het aantal scholen dat, waar mogelijk binnen het concept Gezonde School, een structurele aanpak voor sport en bewegen uitvoert.*

Resultaten

Verschillende producten van Sportservice Nijmegen dragen bij aan beleidslijn 1 en 2 om de sport- en beweegdeelname op peil te houden/ te verhogen. Een korte opsomming hiervan:

- Sportdocenten op Sportieve Scholen. Zij bieden zelf sport aan, en maken kennismaking met verenigingen mogelijk (onder andere middels ‘Sport Jij Al’), nemen sportadviestesten af en informeren kinderen over mogelijkheden met de sportgids;
- Met Uniek Sporten werken we aan de structuur en helpen we verenigingen om aanbod voor mensen met een beperking aan het sporten te krijgen;
- Sportdocenten Sport en Bewegen Plus geven sportlessen aan kwetsbare volwassenen en aan senioren. Soms zelfstandig, soms samen met sportverenigingen om het aanbod op termijn over te kunnen dragen aan verenigingen;

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

- En diverse medewerkers die op verschillende wijze bijdragen aan verhoging van sport- en beweegdeelname; beweegmakelaar via beweegactiviteiten voor zorggroepen in enkele wijken (bv via laagdrempelige beweeggames), sportconsulenten die bijdragen aan het bewustwordingsproces (SGSXL, leerlingvolgsysteem, informele sportgroepen) en sportleiders die activiteiten in de wijk organiseren.

Ad 1: *Verhoging van de beweegdeelname van Nijmegenaren, in alle lagen van de bevolking.*
Deze doelstelling is met de volgende indicatoren geconcretiseerd, gemonitord en bij de jaarrekening gepresenteerd:

- % basisscholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt

De afgelopen jaren hebben we hier als gemeente de afgelopen jaren een stimuleringsbijdrage geleverd door de inzet van combinatiefunctionarissen voor beweegonderwijs op 8 basisscholen. Vanaf medio 206 zijn wij op 10 basisscholen actief. We zetten in op basisscholen waar leerlingen een beweeg-en sportachterstand hebben. De inzet en spreiding van de combinatiefuncties over het basisonderwijs in Nijmegen sluit tevens goed aan op de reeds aanwezige capaciteit aan reguliere vakleerkrachten beweegonderwijs en inzet van sportdocenten.
De inzet van deze combinatiefunctionarissen draagt bij aan een verhoging van de sportdeelname (beleidslijn 1) als de sportdeelname.

Doel/Ambitie:	ultimo 2016 beweegt 76% van de basisscholieren minimaal 7 uur per week.
Realisatie:	ultimo 2015 beweegt 68% van de basisscholieren minimaal 7 uur per week.

- % middelbare scholieren dat minimaal 7 uur per week beweegt

De afgelopen jaren hebben we hier als gemeente onder meer een stimuleringsbijdrage geleverd door de inzet van combinatiefunctionarissen bij het voortgezet onderwijs waar de beweegachterstand het grootste is. We willen bewegen en sporten stimuleren via tussenschoolse en naschoolse programma's gericht op bewegen met o.a. beweeggames en clinics van sportverenigingen. Bij het voortgezet onderwijs gaat het om het speciaal, praktijk-en regulier onderwijs op maximaal VMBO-niveau, inclusief het Flexcollege.

Doel/Ambitie:	ultimo 2016 beweegt 71% van de middelbare scholieren minimaal 7 uur per week.
Realisatie:	ultimo 2015 beweegt 67% van de middelbare scholieren minimaal 7 uur per week.

- % volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm

De door ons gedane inzet op sporten en bewegen is onder beleidslijn 1 weergegeven. Landelijk is het percentage dat aan de beweegnorm voldoet 60%, met onderstaande indicator hebben we een forse ambitie uitgesproken welke niet gerealiseerd is.

Doel/Ambitie:	ultimo 2016 beweegt 78% van de volwassenen minimaal 7 uur per week.
Realisatie:	ultimo 2015 beweegt 66% van de volwassenen minimaal 7 uur per week.

Ad 2 Versterken van de relatie tussen sport en gezondheid, bijvoorbeeld door middel van de 'Gezonde vereniging' en het uitwerken van de samenwerkingsafspraken met zorgverzekeraar VGZ
De afgelopen periode is deze relatie versterkt. De focus lag daarbij op projecten waar laagdrempelige beweegprogramma's waarin kennis, ervaring en kwaliteiten van GGD en Sportservice elkaar versterken door de inzet van beweeg- gezondheidsmakelaars. De gezondheids- en beweegmakelaars zorgen voor de verbinding tussen welzijn, zorg en het 'reguliere' sport- en beweegaanbod in de buurt. Door het maken van nieuwe combinaties en dwarsverbanden tussen organisaties en financiële stromen, wordt optimaal ingezet op het stimuleren van gezonde leefstijl en het verminderen van gezondheidsverschillen.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

De beweegmakelaar van Sportservice werkt veelal stadsbreed in een initiërende, innoverende, coördinerende en netwerkgerichte functie op het gebied van sport- en beweegstimulering veelal in ketensamenwerking met betrekking tot de doelgroep kwetsbare volwassenen. Hoofddoelen hierbij zijn het vergroten van het bereik en uitbreiden van het sport- en beweegaanbod in het algemeen en van Sportservice Nijmegen in het bijzonder onder de noemer 'Sport en Bewegen Plus', en structureel verbinden van gezondheidsthema's met beweegactiviteiten.

Doel/Ambitie:	Versterken van de relatie tussen sport en gezondheid.
Realisatie:	Door de inzet van beweeg- gezondheidsmakelaars is de verbinding tussen welzijn, zorg en het 'reguliere' sport- en beweegaanbod in de buurt ontwikkeld.

Ad 3 We ontwikkelen minimaal twee innovatieve, wijkgerichte sport- en beweeginitiatieven.
In verschillende wijken zijn laagdrempelige sport-en beweeginitiatieven ontstaan; sommige geïnitieerd door wijkbewoners en vrijwilligers (zoals de 'Wolf is Los'), anderen door Sportservice en door sportverenigingen. Waar nodig en wenselijk gestimuleerd en ondersteund door Sportservice Nijmegen. Enkele voorbeelden hiervan zijn 'Lindenholt Loopt', Lentsport, de Beweegtuin in Hatert, en de diverse ommetjes die zijn ontwikkeld. Vanaf medio 2015 zetten wij combinatiefunctionarissen in op stadsdelen om sport- en beweeginitiatieven in de wijken verder te stimuleren en ondersteunen.

Doel/Ambitie:	We ontwikkelen minimaal twee innovatieve, wijkgerichte sport- en beweeginitiatieven.
Realisatie:	De afgelopen jaren zijn meerdere wijkgerichte sport- en beweeginitiatieven ontwikkelt en bestendigd.

Ad 4 Toename van het aantal scholen dat, waar mogelijk binnen het concept Gezonde School, een structurele aanpak voor sport en bewegen uitvoert
Vanuit de programma's Gezondheid, Onderwijs en Sport wordt het belang van gezonde school erkent. Er wordt in Nijmegen, samen met de GGD, veel inzet gepleegd op dit thema. Dit heeft ertoe geleid dat in Nijmegen ondertussen 21 Sportieve scholen zijn. Tevens wordt er momenteel, i.s.m. de GGD, op minstens 15 scholen gewerkt aan de aanpak 'De Gezond School'. In de Gemeente Nijmegen zijn er;

- 5 basisscholen met het Thema certificaat Sport & Bewegen.
- geen basisscholen met Thema Certificaat Voeding.
- 3 sportverenigingen met een gezonde kantine.

Wij zetten fors in en zien de inzet, energie en successen op deze thema's. Op vrijwel alle voortgezet onderwijsscholen waar een combinatiefunctionaris actief is staat het thema Gezondheid/ Gezonde leefstijl prominent op de agenda. Een aantal scholen heeft al het predicaat gezonde school en/of gezonde kantine. Hieronder Kandinsky College, Flex College, Mondial College, Citadel College en Mondial College. De andere voortgezet onderwijsscholen met een CF hebben de ambitie om een dergelijk certificaat te behalen in de komende periode. Maar we zien ook dat er regelmatig een bewust keuze wordt gemaakt om niet voor een vignet te gaan vanwege de formele verantwoordingseisen. De keuze om wel/niet voor een vignet te gaan is uiteindelijk een verantwoordelijkheid van de school, wij zien het behalen van certificaten niet als doel op zich.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Doel/Ambitie:	Toename van het aantal scholen dat, waar mogelijk binnen het concept Gezonde School, een structurele aanpak voor sport en bewegen uitvoert.
Realisatie:	Er zijn in Nijmegen ondertussen 21 Sportieve scholen. Tevens wordt er momenteel, i.s.m. de GGD, op minstens 15 scholen gewerkt aan de aanpak 'De Gezond School' en staat op vrijwel alle voortgezet onderwijsscholen waar een combinatiefunctionaris actief is staat het thema Gezondheid/ Gezonde leefstijl prominent op de agenda.

Samengevat: Op de meeste indicatoren hebben wij de gewenste resultaten behaald. Ons doel op de beweegnorm voor scholieren (7 uur per week) en volwassenen (vijf keer per week minimaal een half uur per dag matig-intensief bewegen) is ondanks alle inspanningen niet gerealiseerd. Gekeken moet worden of we te ambitieus zijn geweest hoe we doelstellingen op deze beleidslijn zijn allen gehaald.

Beleidslijn 3: Relatie topsport – breedtesport
Doelstellingen gericht op het versterken van de relatie topsport – breedtesport:

1. *Wij zetten in op talentontwikkeling, tenminste 100 talentvolle sporters worden ondersteund door de frontoffice topsport/breedtesport.*
2. *Verdere versterking van de professionaliteit van topsport(organisaties) in Nijmegen.*
3. *De rolmodelfunctie van topsporters draagt bij aan het sport- en beweegklimaat in Nijmegen. Topsporters en topsportorganisaties zetten zich als ambassadeur in voor maatschappelijke doelen.*

Resultaten
Ad 1 *Wij zetten in op talentontwikkeling, tenminste 100 talentvolle sporters worden ondersteund door de frontoffice topsport/breedtesport.*
Er zijn minimaal 80 talentvolle sporters ondersteund door frontoffice topsport/breedtesport.

Doel/Ambitie:	Tenminste 100 talentvolle sporters worden ondersteund door de frontoffice topsport/breedtesport.
Realisatie:	Er zijn minimaal 80 talentvolle sporters ondersteund door frontoffice topsport/breedtesport.

Ad 2. *Verdere versterking van de professionaliteit van topsport(organisaties) in Nijmegen*
Hierop zijn de afgelopen jaren verschillende concrete stappen gezet:
- Er is door ons een netwerk opgericht voor sportverenigingen met een hoge prestatieambitie. Verschillende thema's waar de verenigingen verbeterslagen in willen maken worden geagendeerd, variërend van voeding tot begeleiding van talenten en hun ouders. Door dit netwerk, waar veel specifieke kennis en ervaring zit, kunnen sportverenigingen ook van elkaar leren. Binnen dit netwerk worden deze talentclubs ondersteund en geïnformeerd op bestuurlijk, organisatorisch en trainer/coach niveau. Op dit moment maken 16 ambitieuze clubs deel uit van het netwerk.
- Er hebben afgelopen jaar 5 inhoudelijke netwerk bijeenkomsten plaatsgevonden waar op interactieve wijze kennis en ervaring gedeeld is op het gebied van talentontwikkeling (voeding, mentaal, sportmedisch, ouders, breed motorisch opleiden).
- Er hebben bij minimaal 5 verenigingen met een hoge prestatieambitie interventies binnen de verschillende leerlijnen/topsport leefstijl (voeding, prestatiegedrag, strength&conditioning, ouders) plaatsgevonden.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Doel/Ambitie:	Verdere versterking van de professionaliteit van topsport(organisaties) in Nijmegen
Realisatie:	De kennis en professionaliteit van sportverenigingen in Nijmegen om talenten en topsporters te begeleiden is versterkt.

Ad 3. De rolmodelfunctie van topsporters draagt bij aan het sport- en beweegklimaat in Nijmegen.
De afgelopen jaren hebben we het volgende gerealiseerd:
In samenwerking met verenigingssport Utrecht (VSU) hebben we het concept “Toppers bij jou op school” (TBJOS) in één jaar tijd vertaald van de provincie Utrecht naar de situatie in Nijmegen en de provincie Gelderland. Met structurele hulp van het Johan Cruijff college Nijmegen, het talentennetwerk van Topsport Gelderland, het onderwijs (PO-VO) en met hulp van een presentatie expert zijn we gaan bouwen aan een eigen “TBJOS” programma dat maximaal voorziet in het vliegwiel effect om jonge kinderen enthousiast te maken voor de sport of om nog meer te gaan sporten.

Parallel hieraan hebben we geïnvesteerd in de Nijmeegse en Gelderse talentvolle sporters die met dit project hebben geleerd zichzelf nog beter te profileren waarmee hij/zij zich persoonlijk verder kan door ontwikkelen. Zij gaan tegen een kleine vergoeding de klassen in om hun waardevolle ervaringen, passie en gedrevenheid breed delen om kinderen/jongeren in beweging te krijgen. Vragen als “hoe belangrijk is het om te durven dromen”, “hoe belangrijk is het om hier omheen goed te plannen”, “wat heb ik nodig om mijn doel te bereiken” enz. enz. Aanvullend op deze presentatie nemen ze de kinderen van de school mee de gymzaal in om ze kennis te laten maken met hun sport. Met TBJOS zijn we sinds oktober 2015 succesvol op tour langs lagere en middelbare scholen in Nijmegen en hebben er minimaal 35 presentaties/clinics plaatsvinden op Nijmeegse scholen en scholen in de directe omgeving. We werken op provinciaal niveau samen en sluiten op verschillende wijze aan bij relevante (top)sportevenementen in Nijmegen en Gelderland:
- In het kader van de Giro hebben er van maart t/m mei 2016 20 presentaties/clinics in Gelderland plaatsgevonden.
- In het kader van Gelders Goud zijn er in de periode van 9 mei t/m 10 juni 2016 6-8 presentaties/clinics in Gelderland geweest.
- In het kader van BMX Papendal Bike Event vonden tussen februari en april 2016 10 presentaties/clinics in Gelderland plaats.

Aan de uitreiking van de Nijmeegse SPORTprijzen 2015 hebben meer dan 10 EK/WK/RIO sporters hun medewerking verleend, als rolmodel en met hun successen inspireren en enthousiasmeren zij inwoners van Nijmegen.

Doel/Ambitie:	Topsporters dragen bij aan het sport-en beweegklimaat in Nijmegen
Realisatie:	Topsporters dragen met hun voorbeeldfunctie, passie en ervaringen bij aan sportmotivatie van actieve sporters én niet-sporters.

Samengevat: Ons doel om de relatie tussen topsport – en breedtesport te versterken is gerealiseerd. Het aantal topsporters die wij daarbij hebben ondersteund is licht achtergebleven bij de doelstelling.

Beleidslijn 4: Infrastructuur voor sport en bewegen
Wij willen voorzien in een kwalitatief goede basisinfrastructuur van sport- en beweegaccommodaties en voorzieningen. Wij streven er naar om ook in het gebruik van accommodaties het sporten en bewegen voor alle Nijmegenaren zo goed mogelijk te faciliteren.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Resultaat
Om de binnen- buitensportaccommodaties in een kwalitatief goede staat te houden en zo een goede basisstructuur voor sport en beweging te bieden hebben we in de afgelopen 4 jaar regulier onderhoud uitgevoerd op basis van meerjarig en planmatig onderhoud en voldaan aan de keuringsverplichtingen van sportbonden voor zowel natuur- en kunstgrasvelden, gebouwen als sportinventaris. Daarnaast hebben we de volgende highlights gerealiseerd:

* Realisatie Sporthal De Triangel
* Invoering van een digitaal verhuursysteem voor de binnensportaccommodaties
* Buitengevel sporthal Horstacker gerenoveerd
* Renovatie Jan Massinkhal
* Renovatie sportvloer gymzalen Uranusstraat, Palembangstraat, Weezenhof, Dominicanenstraat.
* Renovatie Sporthal én sportvloer Meijhorst
* Herstructurering sportpark Marienbosch (ORION): velden omleggen, aanleg extra (kostendekkend) kunstgrasveld
* Renovatie Sportpark De Biezen incl. nieuwbouw kleedkamerunit (SCH)
* Realisatie 4de veld Nieuw Balveren (OSC)
* Judo en kleedgebouw schoolsport sportpark Fagelstraat geheel gerenoveerd
* Toplaag vervangen van 4 natuurgras velden, namelijk bij Honk en Softbal (Hazenkamp), Oscar Carré (SV Nijmegen), Staddijk Noord (Oranje blauw), D'almarasweg (Kolping/Dynamo)
* Toplaag na onafhankelijke toetsing en op basis van meerjarig onderhoud vervangen bij 5 kunstgrasvelden: 2 x sportpark Vossenpels (DVOL), 1x Heemraad (Brakkenstein), 1x Marienbosch (ORION) en 1x Luciaweg (Trekvogels)

De sport-en recreatiemogelijkheden in kunstijsbaan Triavium hebben we de afgelopen jaren in stand gehouden door een professionele exploitatie van deze ijsbaan. Om de kwaliteit van sportaccommodaties te garanderen is in het coalitieakkoord een investeringsruimte van ruim € 1,6 miljoen gecreëerd voor die situaties waar vervangingsinvesteringen tot problemen leiden, onder andere bij kunstgras voor hockey en voetbal. Hiervan wordt van 2015 tot en met 2018 een kleine € 1,2 miljoen geïnvesteerd in de vervanging van hockey kunstgrasvelden om het huidige sportaanbod op orde te houden.

Doel/Ambitie:	Voorzien in een kwalitatief goede basisinfrastructuur van sport- en beweegaccommodaties en voorzieningen.
Realisatie:	Een kwalitatief goede basisinfrastructuur is aanwezig,

Samengevat: de doelstelling op deze beleidslijn is gerealiseerd.

Beleidslijn 5: Sport voor de stad, citymarketing en evenementen
Doelstellingen gericht op sport, citymarketing en evenementen:

1. *Voorafgaand en tijdens grote sportevenementen zijn er, bij voorkeur verspreid door de stad, side-events voor alle Nijmegenaren.*
2. *Voor sport- en andere evenementen houdt de gemeente een evenementenkalender bij, om afstemming en synergie tussen evenementen te bevorderen.*
3. *De loopsport is, met evenementen als de Vierdaagse, Zevenheuvelenloop en Marikenloop, bepalend voor het sportieve imago van Nijmegen en wordt vanuit die optiek ondersteund door de gemeente.*

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Resultaat

Ad 1: Voorafgaand en tijdens grote sportevenementen zijn er, bij voorkeur verspreid door de stad, side-events voor alle Nijmegenaren.

Bij grote sportevenementen wordt de organisator uitgedaagd te kijken op welke wijze het evenement een stimulans is voor de breedtesport en/of speciale doelgroepen een plek krijgen in het programma. Bij een groot topsportevenement als de Giro zetten wij ook actief in om side-events over de gehele stad mogelijk te maken (bv via piazza's) en ook vele en diverse programma's en doelgroepen te betrekken. Van jong tot oud, van topfit tot aangepast sporten. Bij de keuze voor het stimuleren van side-events van bv de Giro is hier nadrukkelijk rekening mee gehouden.

De afgelopen jaren hebben we ons ingezet om het EK Vrouwenvoetbal in 2017 en de Special Olympics in 20016 naar Nijmegen te krijgen. Het EK Vrouwenvoetbal bood kansen om het meisjesvoetbal, wat de afgelopen jaren een vlucht heeft genomen, een extra impuls te geven. Nederland heeft het toernooi toegewezen gekregen, helaas is vanwege de samenloop met de Vierdaagse de keuze op andere speelsteden gevallen.

De Special Olympics zal in 2016 wel in onze regio plaatsvinden en draagt met verschillende side-events, variërend van de openingsceremonie tot aan de side-events bij de sporttoernooien, bij aan de inclusieve stad die ons voor ogen staat.

De afgelopen jaren hebben er in Nijmegen vele grote studentensporttoernooien en Nederlands studentenkampioenschappen plaats gevonden. In 2013 vond het GNSK, oftewel het Groot Nederlands Studentenkampioenschap in Nijmegen plaats. Tijdens deze kampioenschappen werden gelijktijdig voor 19 sporten het Nederlands studentenkampioenschap gehouden. We zien kansen waarbij de studentensport en burgersport in Nijmegen elkaar de komende jaren kunnen versterken.

Ad 2:Voor sport- en andere evenementen houdt de gemeente een evenementenkalender bij, om afstemming en synergie tussen evenementen te bevorderen.

De gemeente Nijmegen kent een evenementenkalender. Vanwege de hoeveelheid en verscheidenheid van evenementen is het niet wenselijk om een separate sportkalender bij te houden, de sportevenementen zijn in de gemeentelijke evenementenkalender opgenomen zodat ook synergie en afstemming tussen andersoortige evenementen plaats kan vinden. In het project "Wij zijn Nijmegen" wordt deze kruisbestuiving en samenwerking tevens gestimuleerd.

Samen met de provincie Gelderland, Apeldoorn, Arnhem en Ede werken we samen in Gelrestad. In Gelrestad stemmen we evenementen af en maken, waar mogelijk gebruik van de synergie tussen evenementen. Dit samenwerkingsverband biedt ons kansen om sportevenementen naar Nijmegen te krijgen die bij het DNA van onze stad horen.

Ad 3: De loopsport is, met evenementen als de Vierdaagse, Zevenheuvelenloop en Marikenloop, bepalend voor het sportieve imago van Nijmegen en wordt vanuit die optiek ondersteund door de gemeente.

De gemeente Nijmegen heeft, met het programma Economische Zaken als trekker, een partnership afgesloten met zowel de stichting Vierdaagsefeesten als de stichting DE4DAAGSE (de wandelmarsen). Het programma Sport & Accommodaties is, om de loopsport te promoten, in 2013 een partnership voor 3 jaar aangegaan met de Stichting 7-Heuvelenloop, organisator van de Zevenheuvelenloop, Marikenloop en sinds 2015 ook de Stevensloop. Dit partnership is in 2015 geëvalueerd, gekozen is om een nieuw partnership voor drie jaar aan te gaan. Bij de totstandkoming van het nieuwe partnership zijn de te realiseren doelstellingen vastgesteld samen met de programma's Milieu, Economische Zaken, en Cultuur & Citymarketing & Cultuurhistorie. Recentelijk

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

hebben we de ambitie van Stichting 7-heuvelenloop onderschreven om het NK halve marathon naar onze stad te krijgen. Aan dit partnership is een jaarlijkse subsidie verbonden.

Daarnaast hebben wij de loopsport verstrekt door een bijdrage aan Nijmegen Global Athletics en de talenten van Team Zevenheuvelen.

Thermometer topsportevenementen
Op verzoek van de Raad hebben we in 2014 een 'thermometer topsportevenementen' ontwikkelt. Wij hebben bewust gekozen om geen specifiek beleidskader topsportevenementen te ontwikkelen, omdat iedere afweging om een topsportevenement al dan niet te ondersteunen, maatwerk is. Ieder topsportevenement heeft zijn eigen specifieke betekenis en waarde voor de sport en de stad. Wij hanteren een set aan 14 criteria in de vorm van een 'Thermometer Topsportevenementen om met behulp van deze thermometer tot een goed onderbouwde afweging en keuze te kunnen komen. Vanuit het sportbeleid) wordt daarbij specifiek naar 3 criteria gekeken, namelijk of het om een eenmalig topsportevenement of een periodiek terugkerend evenement gaat en wat de relatie / samenhang is met andere evenementen in Nijmegen. De uniekheid van het (top-)sportevenement en de mate van stimulans van de breedtesport / verwachte toename van sportdeelname zijn de andere twee criteria.

Samengevat: de doelstellingen op deze beleidslijn zijn gerealiseerd.

Evaluatie beleidsregels "Sport en Bewegen gemeente Nijmegen 2013"
Als nadere uitwerking van de vijf gepresenteerde beleidslijnen zijn in 2013 de beleidsregels "Sport en Bewegen gemeente Nijmegen 2013" opgesteld. Sportverenigingen en sportorganisaties kunnen op basis van deze beleidsregels subsidie aanvragen voor diverse zaken, zoals aangepast sporten, sportstimulering, innovatie, jubilea, topsportevenementen etc. De Rekenkamer constateert in het rapport *'Sport geld en de stad. Financiële ondersteuning van sportverenigingen door de gemeente'* dat slechts een klein deel van de verenigingen gebruik maakt van deze (directe) subsidies en het aandeel van sportvereniging in de onderzoeksperiode daalt naar 10%. Het lijkt zeer onwaarschijnlijk dat de overige sportverenigingen subsidies financieel niet nodig hebben. Sluiten de subsidies niet goed aan bij de behoeftes van de verenigingen? Zijn verenigingen niet voldoende op de hoogte van de (directe) subsidies waarvan ze gebruik kunnen maken? Of zijn verenigingen wel geïnformeerd, maar zijn er praktische redenen om subsidies niet aan te vragen?

Naar aanleiding van het rekenkameronderzoek (en in voorbereiding op de nieuwe Sportnota) hebben we onderzoek uit laten voeren naar de huidige beleidsregels en aanbevelingen gevraagd om in de toekomst de inzet van directe subsidies voor sport te verbeteren. Het onderzoek is in een afrondende fase, we vatten het onderzoek en de voorlopige conclusies/aanbevelingen kort samen.

<u>Probleemstelling</u>
Hoe kan de gemeente Nijmegen in de periode 2017-2020 invulling geven aan het directe sportsubsidiebeleid voor sportverenigingen, om de gemeentelijke sportdoelstellingen te realiseren?

<u>Onderzoeksdoelstelling</u>
Inzicht krijgen in de mogelijkheden van directe sportsubsidies volgens:

- De gemeente Nijmegen
- Vergelijkbare gemeenten in Nederland
- Sportverenigingen binnen de gemeente Nijmegen

om een advies uit te kunnen brengen hoe de gemeente Nijmegen directe sportsubsidies kan inzetten om het sportbeleid te ondersteunen.

Onderzoeksvragen

1. Hoe hebben vergelijkbare gemeenten in Nederland de verdeling van sportsubsidies ingericht?
2. Zijn sportverenigingen in de gemeente Nijmegen op de hoogte van de directe subsidies waar zij recht op hebben, hoe zij deze kunnen aanvragen en hoe beoordelen de verenigingen de aanwezige sportsubsidies?
3. Hoe beoordelen de sport- verenigingen en organisaties de huidige subsidiemogelijkheden, in hoeverre sluiten deze aan bij hun eigen wensen en behoefte en wat zouden zij in het nieuwe beleidsplan graag terug- of anders zien?
4. Wat zijn de (financiële en praktische) gevolgen van het inpassen van een nieuw sportsubsidiebeleid voor sportverenigingen binnen de gemeente Nijmegen?

In het onderzoek is een grootschalige enquête gehouden onder alle Nijmeegse sportverenigingen, gecombineerd met verschillende diepte-interviews bij sportverenigingen en vergelijkbare gemeenten.

Onderzoeksvraag	Onderzoeksmethode	Bron/model
Zijn sportverenigingen in de gemeente Nijmegen op de hoogte van de directe subsidies waar zij recht op hebben, hoe zij deze kunnen aanvragen en hoe beoordelen de verenigingen de aanwezige sportsubsidies?	*Kwantitatief onderzoek*	- Enquête onder alle sportverenigingen binnen de gemeente Nijmegen.
Sluit de huidige subsidiemogelijkheden aan bij de ambities van de verenigingen?	*Kwantitatief onderzoek*	- Enquête onder alle sportverenigingen binnen de gemeente Nijmegen.
Hoe hebben vergelijkbare gemeenten in Nederland de verdeling van sportsubsidies ingericht?	*Desk research* *Kwalitatief onderzoek*	- Sportsubsidiebeleidsplannen van andere steden in Nederland bestuderen. - Drie interviews met beleidsmedewerkers sport van vergelijkbare steden in Nederland.
Wat zijn de (financiële) gevolgen van het inpassen van een nieuw sportsubsidiebeleid voor sportverenigingen binnen de gemeente Nijmegen?	*Kwalitatief onderzoek*	- Diepte interview met vijf sportverenigingen binnen de gemeente Nijmegen. - Diepte interview met drie sportorganisaties binnen de gemeente Nijmegen.

Voor de vergelijking met andere steden is voor de benchmark wordt gelet op een aantal kenmerken;

- Demografische kenmerken
- Geografische ligging
- Sportbeleid

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Rekening houdend met bovenstaande kenmerken is eerst binnen de provincie Gelderland gekeken. Dit resulteert in Arnhem en Apeldoorn. Beide steden hebben een vergelijkbaar inwoneraantal en werken vaak samen met de gemeente Nijmegen op sportgebied. Begin mei 2016 is er bijvoorbeeld een grote samenwerking rondom de Giro d 'Italia tussen deze drie steden. Voor steden buiten de provincie is vooral rekening gehouden met het sportbeleid. Daaruit kwamen Enschede en Eindhoven naar voren. Beide hebben recent nieuw sportbeleid opgesteld en kampten in het verleden met dezelfde uitdagingen waar de gemeente Nijmegen op dit moment voor staat. Uiteindelijk was er in de gemeente Arnhem geen enthousiasme om mee te werken aan dit onderzoek en is Tilburg toegevoegd aan dit onderzoek.

Belangrijkste conclusies
De gemeente Nijmegen kent een zestal sport-en beweegsubsidies. In het huidige sportbeleid wordt de inzet en doel van de subsidies niet expliciet neergezet. Belangrijk is dat in de toekomst de relatie tussen doelstellingen en subsidies helder geformuleerd wordt. Hierdoor wordt inzichtelijk wat de gemeende beoogd met subsidies en wordt meetbaar of een subsidie dat beoogde doel bereikt.

Van de drie gemeenten die naast de gemeente Nijmegen zijn onderzocht, kan worden geconcludeerd dat zij een gevarieerd sportbeleid hanteren, met sterk uiteenlopende budgetten voor sportsubsidies. De gemeente Enschede voert net zoals de gemeente Nijmegen een beleid gericht op sportstimulering, gezondheid en maatschappelijke verbondenheid. Enschede richt zich voornamelijk op de maatschappelijke verbondenheid die sportverenigingen teweeg kunnen brengen in de maatschappij. De gemeente Eindhoven zet in op een heel breed, integraal sportbeleid. De nadruk ligt in de praktijk op communicatie met de sportverenigingen. Hiervoor zet Eindhoven ruim 3 keer zoveel medewerkers in als Nijmegen. De gemeente Apeldoorn zet vol in op citymarketing; met citymarketingmiddelen worden grote sportevenementen naar de stad gehaald.

De gemeente Enschede heeft zoals gezegd de meeste raakvlakken met de gemeente Nijmegen wanneer het gaat om sportbeleid. Op subsidiegebied zijn er aanzienlijke verschillen. Het subsidiebudget van de gemeente Enschede is bijna twee keer zo hoog. De jeugd- en seniorensubsidie zorgt voor (financiële) stabiliteit bij de verenigingen en met extra activiteiten die verenigingen binnen de wijk ontplooien kunnen verenigingen additionele subsidie genereren. Het subsidiebeleid is duidelijk gekoppeld aan het sportbeleid en eenvoudig te meten.
Belangrijkste taak voor de gemeente Nijmegen is om de bekendheid van het sportbeleid onder de verenigingen te vergroten. De resultaten van de enquête tonen aan dat, indien een vereniging bekend is met het sportbeleid, deze zich ook in zekere mate betrokken voelt bij datzelfde beleid.

Uit de enquête bij Nijmeegse sportverenigingen blijkt dat niet alle subsidies even effectief en/of bekend bij de verenigingen. Bijna 50% van de verenigingen is niet op de hoogte van het feit dat ze recht hebben op directe subsidies. Uit de enquête, de interviews met verenigingen en de gesprekken met medewerkers van de gemeente Nijmegen kan geconcludeerd worden dat overwogen kan worden de volgende subsidies te verwijderen:

- Innovatie en Samenwerking
- Topsportevenementen
- Sport- en beweeginitiatieven
- Jubileum

Sportverenigingen vinden voornamelijk de subsidie voor deskundigheidsbevordering en de jubileumsubsidie succesvol. Subsidie voor trainingsuren aangepast sport is cruciaal om aanbod voor de gehandicapte sporters in stand te houden.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Aanbevelingen uit het onderzoek

- In de toekomst dient de relatie tussen subsidie en sportbeleid helder en meetbaar geformuleerd te worden waardoor inzichtelijk wordt wat de gemeente beoogt met de subsidies, hoe de subsidies passen binnen het sportbeleid en hoe meetbaar gemaakt wordt of een subsidie het beoogde doel bereikt.
- Nijmegen dient veel aandacht te besteden aan goede communicatie met de sportverenigingen wil men het beleid laten slagen. Dat geldt zowel bij verandering van het sportbeleid, dat inzichtelijk en meetbaar moet zijn, als bij invoering van nieuw sportbeleid.
- De gemeente Nijmegen dient de bekendheid van het sportbeleid onder de verenigingen te vergroten. Hiervoor dient de communicatie met de verenigingen verbeterd te worden.
- Maak helder welk model ten grondslag ligt aan het sportsubsidiebeleid en wat de gevolgen hiervan zijn voor het subsidiebeleid voor individuele verenigingen.
- Voor een effectieve communicatie met de gemeente heeft het de voorkeur dat er één aanspreekpersoon per sportvereniging komt.
- Gebruik een deel van de vrijkomende subsidiegelden om 2 of 3 medewerkers[3] aan te stellen die, als het gaat om sportbeleid en subsidies, directe contacten met de sportverenigingen onderhouden. Deze medewerkers krijgen, tot een vooraf vastgesteld maximum, ruimte om zelf subsidiegelden toe te kennen.
- Faciliteer samenwerking tussen sportverenigingen en opleidingen die in Nijmegen gevolgd kunnen worden. Te denken valt aan vaktechnische ondersteuning van penningmeesters door studenten accountancy, inzet van studenten in de horeca in sportkantines of samenwerking met fysiotherapeuten, bewegingsagogen etc. Beide partijen hebben hier baat bij, het zorgt voor verbinding tussen verenigingen enerzijds en universiteit, HBO´s, MBO´s, ROC etc., anderzijds en vergroot de sociale cohesie.
- Gebruik sport als onderdeel van de promotie van de stad Nijmegen. Een goed voorbeeld hiervan is de Giro d'Italia, mei 2016.

[3] Uit onderzoek blijkt dat Apeldoorn en Eindhoven meer Fte's beschikbaar hebben voor het uitvoeren van het sportbeleid en de communicatie met sportverenigingen. Respectievelijk 4,5 en 5 Fte's. Nijmegen heeft 1,5 FTE. Van Enschede is dit onbekend.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Bijlage 2 Trends en ontwikkelingen

Om de koers te kunnen bepalen presenteren we de beleidsontwikkelingen en kansen bij landelijke en provinciale (sport)partners alsmede ontwikkelingen in andere programma's.

Algemene trends

Een aantal maatschappelijke ontwikkelingen brengt specifieke gevolgen voor het sportbeleid mee.

Vergrijzing en afname van het aantal kinderen

De samenleving wordt ouder en in de bestaande stad neemt het aantal kinderen af. Bij het formuleren van het sportbeleid, maar ook bij de inrichting van de openbare ruimte of bij het maken van bestemmingsplannen dient rekening gehouden te worden met deze tendens. Ten aanzien van Nijmegen-Noord hebben we een afwijkende uitdaging, namelijk hoe we dit jonge, groeiende stadsdeel faciliteren met voldoende en goede sportvoorzieningen.

Sporten buiten verenigingsverband

Mensen kiezen ervoor om te sporten buiten verenigingsverband. Dit zijn met name volwassenen, die sporten in de openbare ruimte, in informeel groepsverband, bij sportscholen, bootcamps en dergelijke. Echter, de toename van het sporten buiten verenigingsverband leidt niet tot een afname van de ledenaantallen bij sportverenigingen; het leidt tot een toename van de sportdeelname.
De organisatievorm waarin mensen in een informeel groepsverband (bijvoorbeeld: hardloopclubje, het 'iedere-vrijdagmiddag-voetbalteam') samen sporten noemen we hier 'lichte verbanden'.

Rijksoverheid

De Rijksoverheid streeft een grote diversiteit aan doelstellingen na waar gemeenten in meer of mindere mate bij kunnen aanhaken.

- Sport en bewegen in de buurt: De overheid wil ervoor zorgen dat de gezonde keuze ook een gemakkelijke keuze wordt. Bijvoorbeeld doordat er een sportveld in de buurt is. Of omdat sport makkelijk te combineren is met werk of school. Via Sport en bewegen in de buurt wil de Rijksoverheid dit doel bereiken. Belangrijke maatregelen zijn:
  - Buurtsportcoaches: moeten jong en oud motiveren om meer te gaan sporten of bewegen;
  - Sportimpuls: subsidie voor sportactiviteiten voor mensen die niet of nauwelijks aan sporten toekomen;
  - Kennisuitwisseling.
- Grenzeloos actief: Het sportaanbod voor mensen met een beperking moet dichtbij huis beschikbaar zijn, in de eigen buurt, zoveel mogelijk bij bestaande sportverenigingen. Iedereen moet met één druk op de knop kunnen zien welk passend sportaanbod er in de omgeving te vinden is.
- Veilig sporten: Mensen moeten in een veilige omgeving kunnen sporten, met duidelijke spelregels. Geweld, discriminatie en bedreigingen horen niet thuis in de sport.
- Topsport: Nederland wil als sportland bij de top 10 van beste sportlanden in de wereld horen. De prestaties van topsporters dragen hieraan bij. Prestaties van topsporters motiveren anderen om te gaan sporten.
- Sportevenementen: de Rijksoverheid wil het mogelijk maken dat sportbonden toonaangevende internationale sportevenementen naar Nederland halen. Met het organiseren van deze evenementen zet Nederland zich op de kaart als sportland, de economie krijgt een impuls en het kan sportdeelname motiveren.
- Eerlijke en sportieve competitie: De Rijksoverheid werkt samen met maatschappelijke organisaties om doping en matchfixing tegen te gaan.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

- Onderzoek en vernieuwing in de sport: Sport levert een belangrijke bijdrage aan de economie. Bijvoorbeeld met (vernieuwende) sportproducten, sportevenementen en sportvoorzieningen.
- Sport en onderwijs: Voor kinderen is sporten niet alleen goed om te leren bewegen, maar ook om zich sociaal te ontwikkelen. De Rijksoverheid vindt het belangrijk dat scholen aandacht hebben voor sport, beweging en gezonde leefstijl.

De provincie Gelderland
De provincie Gelderland heeft in december 2015 een nieuw beleidsplan vastgesteld en zet in op drie thema's: de economische kracht van sport, de maatschappelijke kracht van sport en de sportieve kracht door excellente prestaties met expliciete aandacht voor sporters met een beperking.

- *Economische kracht van sport*

Sportevenementen zijn niet alleen goed voor de sport en beleving, maar kunnen ook een grote economische spin-off genereren voor Gelderland. Tot 2019 wil de provincie 80 grote sportevenementen naar Gelderland halen. Hierbij richt de provincie zich op de kernsporten atletiek en wandelen, judo, paardensport, tennis, volleybal en de wielersport. Naast de Giro in 2016 staan ook evenementen als het WK Jonge Paarden en misschien wel het EK Indoor Atletiek in 2019 op de Gelderse Sportkalender.

- *Maatschappelijke kracht van sport*

De provincie wil de maatschappelijke functie van sportverenigingen en –parken in dorpen en wijken van steden versterken en toekomstbestendig maken door middel van de open club gedachte. Hier bestaat geen vaste formule voor, maar centraal staat wel dat sportverenigingen verbindingen zoeken met bijvoorbeeld andere sportverenigingen, maatschappelijke en zorgorganisaties, scholen en ondernemers. De provincie zorgt er tevens voor dat (buiten) ruimtes aantrekkelijker worden om te sporten en te bewegen. Zo kan de kwaliteit van routenetwerken voor de fiets-, wandel- en paardensport worden verbeterd en worden leegstaande gebouwen (tijdelijk) geschikt gemaakt voor sportactiviteiten.

- *Sportieve kracht door excellente prestaties*

Sporttalenten kunnen op steun van de provincie rekenen, met name ten aanzien van de begeleiding van sporttalenten met een status. Doe coaching is gericht op presteren, school en welzijn. Talenten en toppers in worden ingezet als Gelderse ambassadeurs, talenten in aangepaste sport worden actief geworden.

Relatie met en ontwikkelingen in andere programma's
Sport heeft en houdt zijn specifieke doelfunctie; de passie voor een sport en het plezier bij sporten is de primaire reden waarom mensen sporten, samen komen in sportverenigingen en zich hiervoor inzetten. De afgelopen jaren heeft sport beleidsmatig steeds meer een 'middel-functie' gekregen. De Vereniging Sport en Gemeenten heeft het visiedocument "Nederland Sportland: Visie op de rol van de gemeente in de realisatie van Nederland Sportland " vastgesteld. Hierin zijn vier hoofdmodellen gepresenteerd, welke gemeenten kunnen helpen richting te geven aan het sportbeleid. In bijlage 3 presenteren we dit kader en vatten de modellen (en de belangrijkste varianten in een model) samen.

De meerwaarde van sport wordt ook gezien en gebruikt in andere programma's. En sport heeft oog voor deze ontwikkeling. Het is goed om de functie en rol van sport te schetsen in relatie tot de toekomstige ontwikkelingen in andere programma's.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

- *Onderwijs*

Binnen het onderwijs/scholen willen we meer vraaggericht i.p.v. aanbodgericht werken. Insteek is: daar ondersteunen waar energie zit en de wil om het uiteindelijk (zoveel mogelijk) zelf voort te zetten. Onze inzet is zoveel als mogelijk op basis van tijdelijkheid. Een nieuwe ambitie is om, in samenspraak met de Kinderopvangorganisaties in Nijmegen/programma Onderwijs, in te zetten op bewegen in de kinderopvang.

- *Zorg en Welzijn (algemeen)*

Aangepast en uniek sporten voor ouderen en mensen met beperkingen blijven we stimuleren. Hiervoor is de verbinding tussen het jeugd- en Wmo-beleid enerzijds en sport anderzijds van belang. Wij gaan de ervaringen met het wijkgericht werken door de combinatiefunctionarissen evalueren. Op basis van deze evaluatie bezien we in hoeverre het zinvol is om deze manier van werken verder uit te breiden door de samenwerking tussen de combinatiefuncties en de Stips, sociale wijkteams en ambulante teams te versterken. Uniek sporten biedt, in samenwerking met (speciaal) onderwijs en zorginstanties kansen om zoveel mogelijk mensen met een beperking te laten sporten. Sport en Bewegen Plus én de Beweegmakelaar bieden wijkgericht beweegactiviteiten voor kwetsbare volwassenen. Voor een deel van onze inwoners is de sociale component integraal onderdeel, zo niet het belangrijkste aspect, van hun sportdeelname. Denk hierbij aan een 70+er die met leeftijdsgenoten op de woensdagochtend in het wijkcentrum gymt. In de voorbereiding op de nieuwe sportnota bespreken we met professionals hoe die verbinding het beste vorm gegeven kan worden, zodat ze van elkaar kunnen profiteren.

- *Product Gezondheid*

Sport, bewegen en gezondheid liggen in elkaars verlengde. Daarmee is voor gezondheidsbeleid en het stimuleren van een gezonde leefstijl en het tegengaan van gezondheidsachterstanden een goede infrastructuur van sportaccommodaties en actieve sportverenigingen van groot belang. Bewegen en het stimuleren van bewegen is één van de belangrijke elementen om gezondheid te bevorderen. Samen optrekken zowel op beleid als uitvoering is de afgelopen jaren opgepakt en willen we ook verder versterken door samenwerking op het thema Gezondheid. Mogelijkheden zijn sterkere samenwerking van beweegmakelaar/ gezondheidsmakelaar met de eerstelijnszorg, realiseren van een beweegvriendelijke omgeving, verbinden en inzet op kwetsbare groepen, bijvoorbeeld met uniek sporten als het gaat om sport, bewegen en stimuleren van een gezonde leefstijl en gezond ouder worden, sport en bewegen plus en de opgave om mensen zolang mogelijk vitaal en zelfstandigheid thuis te laten wonen. Samen met onderwijs kan de gezamenlijke aanpak gezonde school beter. Een ander onderdeel is de gezonde sportkantine en het naleven van de leeftijdsgrens voor het schenken van alcoholische dranken. Hierin zijn stappen gezet in het afgelopen jaar, maar hier moeten nog vervolgstappen in gezet worden.

Dit jaar zal ook Nijmeegse Gezondheidsagenda worden opgesteld. Het proces en de totstandkoming van beide beleidsdocumenten loopt gelijk op en daar waar dat kan gezamenlijk uitgevoerd. Dit zal resulteren in twee aparte beleidsdocumenten met een overlappend gezamenlijk deel. Wij gaan in het vervolgproces, bij de oplading van de nota Sport en Bewegen en de Nijmeegse gezondheidsagenda, gezamenlijk de gesprekken met externe partners aan en stemmen ambities en doelstellingen op elkaar af. Dit gezamenlijk deel zal zich richten op waar sportbeleid en gezondheidsbeleid elkaar kunnen versterken zoals werken aan een beweegvriendelijke leefomgeving, gezonde sportkantine en het naleven van de leeftijdsgrens voor het schenken van alcoholische dranken, versterken en verbinden van sport en bewegen plus voor kwetsbare groepen aan zorg en welzijn, en samen met onderwijs een gezamenlijke aanpak gezonde school.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

- *Jeugd*

In het Beleidskader WMO & Jeugd "**Veur Mekäör; zorg en welzijn dichtbij"** zijn de uitgangspunten voor jongerenwerk uitgewerkt. In relatie tot sport zijn de volgende uitgangspunten relevant:

- De dagbesteding wordt zo lokaal mogelijk georganiseerd, zoveel mogelijk aansluitend op lokaal aanwezige voorzieningen(waaronder aanwezige (gemeentelijke) sportaccommodaties).
- Ondersteunen van vrijetijdsactiviteiten en -voorzieningen voor (o.a.) mensen met een beperking ondersteunen, zoals aangepast sporten.
- Ondersteuningsmogelijkheden voor vrijetijdsbesteding. De toegankelijkheid tot sportverenigingen wordt momenteel vergroot door de vergoeding van Stichting Leergeld als bijdrage in contributies/sportattributen van sportverengingen. Dit wordt voor het grootste deel gefinancierd vanuit het programma Inkomen en Armoedebestrijding;
- Sport- en culturele voorzieningen moeten sociaal en fysiek toegankelijk moeten zijn voor iedereen, ongeacht leeftijd, etnische achtergrond, seksuele voorkeur of beperking.

Voor de komende jaren zien we nog kansen:

- VO en PO onderwijs en inzet van combinatiefunctionarissen met een signalering en doorverwijsfunctie gericht op gezondheid (bijv. drugs) en sportstimulering in samenwerking met de GGD en JGZ-verpleegkundigen.
- Jongerenwerk en sport in de wijkgericht werken actief samen en zorgen voor een structureel lidmaatschap van een vereniging of toewerken naar gezamenlijke evenement als bijv. Stevensloop.

- *Economie en evenementen*

De aantrekkelijkheid van een stad als vestigingslocatie voor bewoners en ondernemingen wordt, naast de bereikbaarheid van banen, de levendigheid van de stad en een fraaie en dynamische binnenstad, ook bepaald door evenementen. Evenementen zorgen voor een economische spin off en vormen een belangrijk instrument voor citymarketing. En niet alleen in maar vooral buiten het centrum van Nijmegen leveren evenementen een belangrijke bijdrage aan een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en de sociale cohesie in een buurt of wijk. Ook sportevenementen leveren hieraan een belangrijke bijdrage, of het nu om topsportevenementen gaat, zoals de Giro d'Italia, of om sportevenementen zoals de Zevenheuvelenloop, de Vierdaagse Wandelmarsen of een sportevenement in de wijk gaat. Sportevenementen hebben daarnaast vaak als effect dat het de breedtesport stimuleert. Het is voor de gemeente Nijmegen van groot belang om (top)sportevenementen binnen onze gemeentegrenzen te hebben of te halen.

- *Wijken*

Wij zien een ontwikkeling dat steeds meer bewoners in informeel verband met elkaar gaan bewegen en sporten. Mensen plaatsen een oproep op Facebook of in de wijkbladen en vormen met elkaar clubjes zoals 'De wolf is los', wandelclubjes voor ouderen/moeders/etc. De kansen vanuit Sport liggen voor wijken vooral bij de jongerenaanpak. Sport is voor professionals een middel om jongeren bij elkaar te krijgen, om hun vertrouwen te winnen en evt. gesprekken over mogelijke problemen aan te gaan. De jongeren komen op die manier in zicht op een manier die voor hen niet bedreigend is.

- *Milieu*

Duurzaamheid is een speerpunt in het coalitieakkoord 2014-2018. We hebben de doelstelling om in 2045 een energie-neutrale stad te zijn (Duurzaamheidsagenda 2011-2015). Dat bereiken we door energiebesparing en de opwekking van duurzame energie. Deze doelstelling bereiken we als

overheid niet alleen. De inzet van alle partijen is nodig. Sportverenigingen en sportevenementen kunnen hier ook een bijdrage aan leveren.
De clubhuizen van buitensportverenigingen zijn in eigendom van de sportverenigingen zelf. De verenigingen hebben daarom ook zelf de primaire verantwoordelijkheid voor de kwaliteit en duurzaamheid van de accommodaties. Vanwege de maatschappelijke functie die sportverenigingen hebben, zijn ze een belangrijke partner om grote groep mensen (ook jongeren) in aanraking te laten komen met de voordelen van energiebesparing, de opwek van duurzame energie en zaken als afvalscheiding en schone mobiliteit. Afgelopen jaren hebben we sportverenigingen geholpen bij de bewustwording en hebben we handvatten aangereikt om hun accommodaties te verduurzamen. Het Rijk heeft een subsidieregeling voor energiebesparende maatregelen voor sportverenigingen ingevoerd.

Voor de sportaccommodaties die tot de gemeentelijke vastgoedportefeuille behoren, is in 2013 het "Masterplan verduurzamen gemeentelijk vastgoed" opgesteld en worden in dit traject verduurzaamd.

- *Ruimtelijke ontwikkeling*

In Nijmegen zien wij onder meer de combinatie van de Waalbrug en de Oversteek als aantrekkelijke wieler, jogging en wandelroute. De combinatie tussen sport, bewegen en spelen vervaagt. Zo maken bijvoorbeeld de vele bootcampclubs in onze stad gebruik van o.a. het Goffertpark en de Limos en bieden ze middels simpele speelattributen een uitdagend sportaanbod aan. Het is van belang om al bij de initiatieffase bij de inrichting van onze openbare ruimte rekening te houden met de mogelijkheden die wij kunnen bieden aan deze vormen van sport en bewegen.

- *Vrijwilligers*

Mensen willen wel actief zijn maar door de veranderende samenleving moeten zij steeds vaker werk, zorgtaken en vrije tijd combineren. Het vrijwilligerswerk moet daarom te combineren zijn met andere taken en behoeften. Lichte verbanden en sportverenigingen zijn grotendeels afhankelijk van vrijwilligers. Om deze vrijwilligers te kunnen behouden is het essentieel dat zij inspelen op de wensen en behoeften van de vrijwilligers en de taken die er liggen hierop aanpassen. De combinatiefunctionarissen kunnen de verenigingen hierin goed ondersteunen.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Bijlage 3 Hoofdmodellen sportbeleid

De Vereniging Sport en Gemeenten heeft het visiedocument “Nederland Sportland: Visie op de rol van de gemeente in de realisatie van Nederland Sportland “ vastgesteld. Hierin zijn vier hoofdmodellen gepresenteerd, welke gemeenten kunnen helpen richting te geven aan het sportbeleid. Wij gebruiken dit kader en lichten kort de modellen (en de belangrijkste varianten in een model) toe om de keuzemogelijkheden voor uw raad te schetsen. De vier hoofdmodellen zijn:

1. Sportstimuleringsmodel
2. Sociale ontwikkelingsmodel
3. Economische ontwikkelingsmodel
4. Integrale model

Sportstimuleringsmodel

In het sportstimuleringsmodel staat de vergroting van de sportdeelname onder alle lagen van de bevolking centraal. Sport wordt hierbij beschouwd als iets waarvan het voordeel pas op de lange termijn zichtbaar is. Binnen het sportstimuleringsmodel kan een gemeente nadruk kan leggen op twee facetten van haar sportbeleid, namelijk:
- het accommodatiebeleid. Dit is het onder de kostprijs verhuren van sportaccommodaties aan lokale sportverenigingen. Hiermee worden de kosten voor het beoefenen van sport gedrukt;
- het sportstimuleringsbeleid. In deze variant wordt de sport naar het faciliteren van accommodaties ook ondersteund op het organisatorische vlak.

Figuur 1 Het sociale ontwikkelingsmodel

Sociale ontwikkelingsmodel

In het sociale ontwikkelingsmodel wordt het sportstimuleringsmodel uitgebreid doordat de gemeente er voor kiest de sport in te zetten voor doelstellingen van welzijns- en volksgezondheidbeleid. Binnen dit model wordt sport ingezet voor sociale doelstellingen, die kunnen worden bereikt als mensen zelf sport gaan beoefenen of (mede organiseren). De breedtesport, gezondheid en ontmoeting staat dus centraal, voor topsport is geen tot beperkte aandacht.
Binnen dit model kan gekozen worden om de focus te leggen op sport, bewegen en gezondheid met een nadrukkelijke koppeling aan het gezondheidsbeleid. Specifieke focus op stimuleren van maatschappelijke verbondenheid is een tweede optie.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Figuur 2 Het sociale ontwikkelingsmodel

Economische ontwikkelingsmodel
Het economische ontwikkelingsmodel is de tweede set bouwstenen die kan worden toegevoegd aan het basismodel. In dit model ligt het accent naast sportstimulering op de inzet van sport ter bevordering van de lokale economie. Binnen het economische beleidsmodel zijn drie varianten zoals zichtbaar is in figuur 3.

Figuur 3. Het economische ontwikkelingsmodel

Binnen het economische ontwikkelingsmodel is de eerste variant is voor veel gemeenten de belangrijkste variant. Sport ingezet bij de city- of regiomarketing en draagt bij dat de gemeente wordt herkend als aantrekkelijke toeristische bestemming, woonplaats en/of plaats van vestiging voor een bedrijf. Een andere belangrijk punt waar citymarketing voor dient is de veronderstelde bijdrage van topsport aan de 'trots op de eigen stad'.

In de tweede variant staat de rol van sport op innovatief niveau centraal. Sport kan in deze variant gebruikt worden door verschillende instanties zoals onderwijsinstellingen of technologisch geavanceerde om bepaalde innovaties te realiseren op het gebied van bijvoorbeeld voeding of (kleding)materialen. Tevens kan een gemeente door een bijzondere clustering van (top)sportvoorzieningen, evenementen of organisaties op innovatie gerichte bedrijven proberen naar haar gemeente te trekken.

De laatste variant bestaat uit het creëren van werkgelegenheid door sport. Bijvoorbeeld door sportartikelenfabricage en –distributie of bouwers en exploitanten van sportaccommodaties.

Brief aan de raad - Startnotitie Sportnota 2017-2020

Integrale model
Het integrale model is een optelsom van voorgaande modellen (zie afbeelding 4). Een gemeente kan voor een bepaalde wijk met veel ouderen het sociale ontwikkelingsmodel toepassen om sport, bewegen en gezondheid te bevorderen. Daarnaast kan diezelfde gemeente als geheel het economische ontwikkelingsmodel hanteren door grote evenementen naar de stad te halen en daarmee de focus te leggen op city marketing.

Figuur 4. Het integrale model

Brief aan de raad - Politieke Avond 22 juni bespreking zes begrotingsthemas - . . .

Bestuursondersteuning en -advies
Bestuursagenda

ARCHIEFEXEMPLAAR

Extra afschriften voor:

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
	BA20/16.0005692	M. Sofovic
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Politieke Avond van 22 juni 2016	-	(024) 3292606

Geachte leden van de raad,

Tijdens de Politieke Avond van 22 juni a.s. vindt de eerste bespreking van de Zomernota 2016 plaats. Dan worden de zes begrotingsthema's in de raadskamers behandeld.
Burgemeester Bruls en wethouder Tiemens zijn helaas die avond verhinderd, omdat ze op 22 juni deelnemen aan de manifestatie European Green Capital in Ljubljana, waar de duurzaamste stad van Europa wordt uitgeroepen.

Dit betekent dat de burgemeester niet kan deelnemen aan de bespreking van het thema '*De stad in de regio'* en wethouder Tiemens aan de bespreking van het thema '*Duurzame stad'*.

Hoogachtend,

college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,

drs. H.M.F. Bruls

De Gemeentesecretaris,

mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Zienswijze begroting 2017 Gemeenschappelijk Orgaan . . .

Ingekomen stuk D13 (PA 6 juli 2016)

Bestuursondersteuning en -advies
Strategie

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 96 10
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
14 juni 2016	BA40/ 16.0005721	Karin Heijligers
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Zienswijze begroting 2017 Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen		(024) 3299616

Geachte leden van de raad,

Het Bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen heeft ons het concept begroting 2017 aangeboden. De gemeente Nijmegen heeft de mogelijkheid hierop een zienswijze kenbaar te maken. Wij informeren u middels deze brief over de zienswijze die wij hebben verzonden.

Onze zienswijze luidt dat wij instemmen met de begroting 2017.

Na december 2016, één jaar na de formele oprichting van het Gemeenschappelijk Orgaan, wordt gestart met de evaluatie van de regionale samenwerking. Wij hechten aan de gemaakte afspraak om de werking van het Gemeenschappelijk Orgaan inhoudelijk en zorgvuldig te evalueren.

Mocht bij de eindafrekening 2016 blijken dat de inwonerbijdrage ruim voldoende is, dan verwachten wij dat zal leiden tot een bijstelling van de inwonerbijdrage.

Tenslotte, in plaats van jaarlijks één Regiodag te organiseren, zouden wij graag zien dat er meerdere kleinschalige bijeenkomsten door het jaar plaatsvinden. Hiermee ontstaat ruimte voor een andere invulling en kunnen ook nadrukkelijk raadsleden worden uitgenodigd te participeren.

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Beantwoording toezegging inzake aantal WOZ bezwaren en . . .

Ingekomen stuk D14 (PA 6 juli 2016)

Financiën
Concernexperts

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
14 juni 2016	FA20/16.0005441	Wietse Peijzel
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Beantwoording toezegging inzake het aantal WOZ bezwaren en de toekenning hiervan		(024) 3299766

Geachte leden van de Raad,

Tijdens de behandeling van de stadsrekening in de kamerronde op 25 mei 2016 is de volgende toezegging gedaan:

1. De raad wordt voor de zomer geïnformeerd over de vraag van de heer Buck inzake het aantal bezwaren die zijn ingediend aangaande de WOZ en toekenning van deze bezwaren.

In 2015 zijn er 1.827 WOZ bezwaren binnengekomen op in totaal 90.343 WOZ beschikkingen. Derhalve is op slechts 2% van de beschikkingen bezwaar gemaakt. Hiervan was 29% gegrond en daarmee 71% ongegrond. Uiteindelijk is er derhalve van slechts 0,6% van alle WOZ beschikkingen bepaald dat de waarde aangepast diende te worden.

WOZ bezwaren

Jaar	Aantal WOZ beschikkingen	Aantal WOZ bezwaren	in %
2015	90.343	1.827	2,02%
2014	90.392	2.313	2,56%
2013	88.941	3.397	3,82%
2012	88.751	3.096	3,49%

Gegrond/ongegrond
De redenen om een bezwaarschrift gegrond te verklaren kan verschillende oorzaken hebben. Niet zozeer het fout waarderen maar er kan informatie boven tafel komen die bureau belastingen niet op voorhand kan weten. Bijv. een belanghebbende geeft aan dat er in een pand asbest is

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

ontdekt, dat er sprake is van achterstallig onderhoud, of inpandig blijkt dat keuken en badkamer gedateerd zijn.

Deze bewaren leiden tot een gemiddelde waardevermindering van ongeveer € 25.000,- per woning (in 2014). Voor de niet woningen is de gemiddelde waardevermindering lastiger aan te geven omdat de waarden per object zodanig verschillen dat het gemiddelde een vertekend beeld zou geven.

Een bezwaar wordt ongegrond verklaard als de WOZ-beschikking voor het juiste pand is verstuurd, aan de juiste belanghebbende is gericht en/of de waarde na een grondige en gedegen beoordeling door de taxateur correct is vastgesteld.

Als er, voor wat betreft de gegrond- of ongegrondverklaring van bezwaren in 2015, vergeleken wordt met voorgaande jaren dan wijken de percentages niet of nauwelijks af. Een constant beeld dus. Dit in tegenstelling tot het aantal bezwaren, hier laten de cijfers een afname zien.

WOZ bezwaren gegrond en ongegrond.

	Aantal WOZ	Gegrond		Ongegrond	
Jaar	bezwaren	in %	Aantal	in %	Aantal
2015	1.827	29%	530	71%	1.297
2014	2.313	28%	648	72%	1.665
2013	3.397	28%	951	72%	2.446
2012	3.096	28%	867	72%	2.229

Landelijk
Bovendien, landelijk vergeleken, is het percentage gegrond in Nijmegen erg laag. Op de website van de waarderingskamer staan landelijke cijfers vanuit een benchmarkonderzoek. Uit deze cijfers blijkt dat Nijmegen het, vergeleken met het gemiddelde van alle gemeenten, prima doet. Zowel het percentage bezwaren als het percentage gegronde bezwaren ligt aanzienlijk lager dan het landelijke gemiddelde.

Vergelijk benchmark 2014 waarderingskamer

	Alle gemeenten	Nijmegen
Percentage woningen onder bezwaar	2,40%	
Percentage niet woningen onder bezwaar	7,30%	
		2,56%*
Percentage bezwaren woningen gegrond	42,60%	
Percentage bezwaren niet woningen gegrond	48,00%	
		28%*

* De cijfers vanuit Nijmegen zijn niet gesplitst in woningen en niet woningen

Bron: www.waarderingskamer.nl/woz-in-cijfers/feiten-over-de-woz/

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Concluderend kunnen we derhalve stellen dat Nijmegen op het gebied van het aantal bezwaren en het gedeelte daarvan wat gegrond is verklaard uitstekende cijfers laat zien. Hoewel de cijfers op het eerste gezicht hoog lijken, blijkt het tegendeel waar.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Meicirculaire 2016

Ingekomen stuk D15 (PA 6 juli 2016)

Financiën
Concernexperts

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
14 juni 2016	FA20/16.0005491	Elise van Vuuren
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Meicirculaire 2016	nvt	(024) 3292013

Geachte leden van de Raad,

Op 31 mei 2016 is de meicirculaire 2016 van het Gemeentefonds gepubliceerd. Zoals gebruikelijk infomeren wij uw raad per brief over de betekenis hiervan voor onze gemeente.

In deze brief geven wij eerst een korte samenvatting van de effecten uit de meicirculaire. Vervolgens geven wij een analyse van het effect op het financieel beeld. Daarna gaan wij in op de Integratie Uitkering sociaal domein.

De brief sluit af met een toelichting op de nieuwe taakmutaties, decentralisatie uitkeringen (DU's) en integratie uitkeringen (IU's). Een overzicht van alle aanpassingen van de taakmutaties, DU's en IU's is als bijlage opgenomen.

Samenvatting

De meicirculaire 2016 heeft een aantal positieve effecten voor ons financieel beeld. Ons signaal van vorig jaar blijft echter onverkort van kracht. We maken ons zorgen over de veranderlijke financiering door het Rijk, waardoor het moeilijk is om een stabiel financieel beeld voor de komende jaren te schetsen.

Uit onderstaande tabel blijkt het effect van de doorrekening van de meicirculaire 2016 ten opzichte van de Stadsbegroting 2016. Het verschil tussen deze meicirculaire en de stadsbegroting is aanzienlijk. Bijna € 9 miljoen in 2016 oplopend naar € 17 miljoen in 2020. Over een aantal zaken hebben wij Uw Raad in de afgelopen periode geïnformeerd en hiervan hebben we de financiële effecten in de zomernota meengenomen. Dit zijn de uitkomsten uit de septembercirculaire en de aanpassingen van de aantallen.

In de meicirculaire is verder een aantal taakmutaties, DU's en IU's gewijzigd en zijn er twee nieuwe taakmutaties en drie nieuwe DU's geïntroduceerd. Conform staand beleid zetten wij deze bedragen even apart en zullen in de Stadsbegroting een voorstel doen hoe wij deze bedragen willen inzetten.

Brief aan de raad - Meicirculaire 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Ook de IU sociaal domein is aanzienlijk toegenomen. Voor een deel betreft dit de prijscompensatie 2016 welke we al hebben ingeboekt en de toename beschermd wonen vanwege een gewijzigd verdeelmodel. Deze bedragen reserveren wij voor het programma Zorg en Welzijn.

Rekening houdende met bovenstaande effecten leidt dit tot zeer wisselende effecten op het financieel beeld, zie onderstaande tabel.

Bedragen x €1.000	2016	2017	2018	2019	2020
Stand GF na verwerking meicirculaire	349.307	344.624	348.518	349.902	350.709
Stand GF stadsbegroting 2016-2019	340.551	333.899	332.897	333.666	333.666
Verschil	8.756	10.725	15.621	16.236	17.043
Reeds gemeld:					
septembercirculaire 2015		2.418	4.255	4.672	4.672
verwerking aantallen gemeentefonds in zomernota 2016	1.009	856	1.445	2.191	1.959
correctie aantallen bijstandsontvangers	162	281	380	258	391
bestemd voor DU's, IU's, taakmutaties	937	1482	1620	1937	2.238
bestemd voor IU sociaal domein	5.076	5.920	6.941	7.150	5.776
Effect gemeentefonds op financieel beeld	**1.572**	**-232**	**981**	**28**	**2.008**

Een ander effect op het financieel beeld is dat van de afschaffing van de ouderbijdrage Jeugdwet

Het Rijk heeft besloten om de ouderbijdrage aan de jeugdwet af te schaffen. Hiervoor zijn middelen aan de IU sociaal domein toegevoegd. Uw Raad heeft ons college vorig jaar al op geroepen om dit in Nijmegen te regelen. Hieronder wordt dit verder toegelicht. Dit is destijds ten laste van de algemene middelen gekomen. Meer specifiek is hiervoor een bezuiniging op de organisatie in geboekt. Omdat er nu middelen beschikbaar komen vanuit de IU sociaal domein zullen we in de begroting voorstellen om de bijdrage vanuit de algemene middelen met hetzelfde bedrag te verminderen. Het gaat om € 275.000 structureel.

Met deze wijzigingen ontstaat een ander financieel beeld dan wij in de Zomernota hebben gepresenteerd. Het verwachte tekort in 2016 neemt met € 1,9 miljoen af, in 2017 verandert er nagenoeg niets, in de jaren 2018, 2019 en 2020 neemt het positief saldo verder toe. Deze effecten staan in de navolgende tabel.

Echter: de risico's op de grondexploitaties blijven helaas onverminderd hoog. Daarom herhalen wij hier het advies uit de Zomernota om het positief saldo in de jaren 2018 en verder voorlopig te reserveren in de saldireserve.

Het is mogelijk dat we uit het tweede deel van de herverdeling van het subcluster VHROSV nog een nadelig effect te verwachten hebben bij de septembercirculaire. In de volgende alinea volgt hierop nog een toelichting. Dit is extra reden om behoedzaam om te gaan met het effect van de meicirculaire.

Groot onderhoud gemeentefonds subcluster VHROSV
Onderdeel van de tweede fase van het groot onderhoud van het Gemeentefonds is de verdeling van het subcluster Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing (VHROSV). In de meicirculaire 2015 is deze verdeling gedeeltelijk, te weten voor een/derde deel, ingevoerd

en toen is tegelijkertijd een verdiepingsonderzoek gestart naar de kosten van gemeenten. In deze circulaire is geen nieuwe verdeling gegeven. Resultaten van het onderzoek komen na advies hierover van de VNG en RFV waarschijnlijk in de septembercirculaire. Mogelijk komen hier vanaf 2017 herverdelingseffecten uit voort. Hiermee is deels in de Zomernota 2016 rekening gehouden. Een aantal Zeeuwse gemeenten heeft tijdens het VNG congres een motie ingediend waarin opgeroepen wordt tot volledige doorvoering van de voorgestelde herverdeling van dit subcluster van het gemeentefonds. Van deze gewijzigde verdeling zullen waarschijnlijk kleine gemeenten profiteren en grote gemeenten zullen er op achteruit gaan.

In onderstaande tabel staat het financieel beeld na verwerking van de meicirculaire ten opzichte van de Zomernota.

Veranderingen financieel beeld bedragen x €1.000	2016	2017	2018	2019	2020
Financieel beeld Zomernota 2016	-4.872	97	1.756	3.106	2.979
Effect gemeentefonds	1.572	-232	981	28	2.008
Afschaffing ouderbijdrage jeugdwet	275	275	275	275	275
Financieel beeld na verwerking meicirculaire	**-3.025**	**140**	**3.012**	**3.409**	**5.262**

Analyse effect meicirculaire op financieel beeld

De meicirculaire laat voor alle jaren een positief beeld zien. Het voordeel van € 1,6 in 2016 loopt op naar € 2,0 miljoen in 2020. Er zijn drie belangrijke oorzaken aan te geven:

1. De accresontwikkeling;
2. Het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom met gevolg voor de algemene uitkering van het gemeentefonds;
3. De maatstaf omgevingsadressendichtheid.

Deze drie onderdelen worden hieronder toegelicht.

<u>Accresontwikkeling</u>
De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van ‘samen de trap op en samen de trap af ’ hebben wijzigingen in bepaalde rijksuitgaven (de netto gecorrigeerde rijksuitgaven) direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toename of afname van het Gemeentefonds, voorvloeiend uit de trap op trap af-methode, wordt het accres genoemd.

De accresontwikkeling is, gecorrigeerd voor prijsinvloeden[1], negatief ten opzichte van de vorige stand, de septembercirculaire van vorig jaar. In 2016 wordt deze negatieve accresontwikkeling gecompenseerd door een positieve afrekening van 2014 en 2015. In de jaren 2016 en 2017 wordt de accresontwikkeling beïnvloed door het uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom. Dit diepen we verder uit in de volgende alinea.

[1] Bij de verwerking van de circulaire volgen we, conform staand beleid, voor de prijsontwikkeling de percentages uit de circulaire. Dit is de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product die door het Centraal Plan Bureau is gepubliceerd in de middellange termijnverkenning uit 2016.

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Risico
De accressen wijken de afgelopen jaren vaak erg af tussen de circulaires. Vorig jaar bleek bijvoorbeeld dat het accres aanzienlijk gedaald was hetgeen een groot negatief effect voor Nijmegen had. Dit maakt dat we behoedzaam moeten omgaan met de ontwikkeling van de accressen.

Het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom met gevolg voor de algemene uitkering van het gemeentefonds
De rijksuitgaven nemen in 2016 met name toe door extra uitgaven aan asiel op de rijksbegroting. Normaliter zijn de rijksuitgaven aan ontwikkelingssamenwerking geen onderdeel van de accresberekening. Als gevolg van een ruimhartige toepassing van de normeringssystematiek is dit in 2015, 2016 en 2017 nu wel het geval. Tegenover de stijging van de rijksuitgaven voor ontwikkelingssamenwerking staat echter ook een daling van de rijksuitgaven door onder andere een lagere inflatie (waardoor het uitgavenkader van het Rijk daalt) en bezuinigingen bij het Rijk. Dit alles bij elkaar maakt dat het accres voor uitkeringsjaar 2016 naar beneden is bijgesteld.

Het accres 2017 stijgt ten opzichte van de raming van de septembercirculaire 2015. Tegenover de stijging van de rijksuitgaven voor ontwikkelingssamenwerking staat echter ook een daling van het gemeentefonds in verband met het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom. In dit akkoord zijn Rijk en VNG overeengekomen dat de extra middelen worden uitgekeerd aan gemeenten in de vorm van een Decentralisatie-uitkering (DU) volgens het uitgangspunt “geld volgt de vergunninghouder”. Hiervoor is in totaal € 381 mln beschikbaar voor 2016 en 2017. Pas in de septembercirculaire zal duidelijk worden hoe de regeling er exact uit gaat zien. Omdat het Rijk in deze circulaire - vooruitlopend op de DU - de algemene uitkering al heeft verlaagd (met €54,5 mln in 2016 en €190,5 mln in 2017) ontstaat voor met name 2017 een zeer beperkt effect.

Voor de geraamde kosten voor de asielzoekers verwijzen we naar het onderdeel “vluchtelingen” in het hoofdstuk Financiële programmabegroting van de Zomernota 2016.

De maatstaf omgevingsadressendichtheid
Bij het financieel effect van de Meicirculaire willen we het positieve effect van de wijziging van de aantallen van de maatstaf Omgevingsadressendichtheid betrekken. Deze stijging van het aantal adressen per vierkante kilometer is het gevolg van de wijziging van de berekeningsgrondslag van deze maatstaf. De wet BAG is van toepassing verklaard op het gemeentefonds waarin nieuwe adrescoördinaten zijn gebruikt. Bij de voorbereiding van de Zomernota was dit effect al voorzien. Omdat we onvoldoende konden inschatten wat dit precies zou doen in de totale verdeling van het gemeentefonds hebben we dit nog niet mee genomen. Uit de meicirculaire blijkt wel een lager voordeel dan eerst becijferd maar nog steeds een substantieel voordeel dat we structureel kunnen inboeken.

In onderstaande tabel wordt weergegeven wat de oorzaken zijn van de effecten op het financieel beeld na verwerking van de meicirculaire.

Brief aan de raad - Meicirculaire 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Bedragen * € 1.000,-	2016	2017	2018	2019	2020
Accres ontwikkeling (incluis aanvullend accres)	299	-1.450	-176	-1.377	393
Uitname t.b.v Uitwerkingsakkoord verhoogde asielinstroom Omgevingsadressendichtheid	1.273	1.218	1.157	1.405	1.615
Financieel beeld na verwerking meicirculaire	**1.572**	**-232**	**981**	**28**	**2.008**

3D taken/Integratie-uitkering sociaal domein
Met ingang van 2016 zijn de objectieve verdeelmodellen voor de WMO 2015 en Jeugdzorg van toepassing. Tevens is vanaf 2016 voor beschermd wonen als onderdeel van de WMO een verbeterd historisch verdeelmodel van toepassing.

De macrobudgetten zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2015 gewijzigd. Het grootste deel hiervan wordt gelijkmatig verdeeld over de gemeenten. De belangrijkste mutaties zijn:

- De loon- en prijsbijstelling 2016.
- De afschaffing van de ouderbijdrage Jeugdzorg via aanpassing van de Jeugdwet.
- Compensatie voor een 7-tal centrumgemeenten (Nijmegen niet) voor beschermd wonen in 2016 in verband met het positieve verschil tussen het vernieuwde historisch verdeelmodel 2016 en het oude historische model 2015 van meer dan 5%.
- Afrekening PGB's WMO.
- Gemeentelijke bijdrage aan de uitvoeringskosten van de Sociale Verzekerings Bank.

De verdeling voor 2017 is in deze circulaire definitief wat betreft de maatstaven en gehanteerde aantallen. Daarmee wordt stabiliteit gecreëerd.

Uit de meicirculaire blijkt dat afschaffing van de ouderbijdrage via de Jeugdwet landelijk geregeld wordt en dat aan de integratie-uitkering sociaal domein (macrobudget Jeugdhulp) middelen zijn toegevoegd. Al eerder, op 8 juli 2015, nam uw Raad het amendement 'Daad bij het woord' aan waarin was bepaald dat, zodra het wettelijk mogelijk zou zijn, de ouderbijdrage geheel stop te zetten voor alle vormen van jeugdhulp. Om de wegvallende inkomsten te compenseren heeft uw raad besloten om in de Stadsbegroting 2016 (uit de algemene middelen) structureel middelen toe te voegen aan het programma Zorg en Welzijn (product Jeugd).

Nu bij de meicirculaire €275.000 hiervoor wordt toegevoegd aan het sociaal domein zullen we bij de Stadsbegroting een voorstel doen om enerzijds de begroting van programma Zorg en Welzijn te verlagen met deze € 275.000 en anderzijds €275.000 toe te voegen aan onze algemene middelen.

Integratie- , decentralisatie-, en suppletie-uitkeringen

Bestaande decentralisatie-uitkeringen
In deze circulaire zijn enkele mutaties gemeld bij bestaande regelingen; deze zijn inclusief mutaties van de september- en decembercirculaire 2015 opgenomen in de bijlage.

Brief aan de raad - Meicirculaire 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Vervolgvel
5

Nieuwe decentralisatie-uitkeringen In deze circulaire zijn voor Nijmegen daarnaast ook drie nieuwe DU's opgenomen. Deze worden hieronder kort toegelicht.

Voorschoolse voorziening peuters
Met deze nieuwe middelen wordt aan alle peuters, waarvan de ouders geen recht op kinderopvangtoeslag hebben, die nu niet naar een voorschoolse voorziening gaan, de mogelijkheid gegeven om naar een voorschoolse opvang te gaan.

Projectstimuleringsregeling Interreg
In het kader van de Interreg Projectstimuleringsregeling ontvangen elf gemeenten waaronder Nijmegen een eenmalige bijdrage van € 23.750. De bijdrage is bedoeld om het ontwikkelen en indienen van Interreg-projecten met een Nederlandse lead-partner te stimuleren.

Pilot Weerbaar opvoeden
Nijmegen krijgt deze nieuwe DU van € 7.704 in 2016 in het kader van de eerste pilot weerbaar opvoeden. Hierin wordt een laagdrempelig aanbod van professionele opvoedondersteuning gestimuleerd.

Taakmutaties
Er zijn twee nieuwe taakmutaties:
- Basisregistratie personen centralisering inschrijving vergunninghouders; er wordt een uitname gedaan uit de algemene uitkering. Dit heeft te maken met de inschrijving van asielzoekers in de Basis Registratie Personen met het oog op snellere doorstroom naar (reguliere) huisvesting.
- Basisregistratie grootschalige topografie. De algemene uitkering wordt vanaf 2017 verhoogd met een bijdrage in de beheerskosten van de Basisregistratie Grootschalige Topografie. Dit is de opvolger van het vorige systeem GBKN waarin aan gemeenten een belangrijk deel van de bijhouding van de grootschalige topografie wordt opgedragen.

Brief aan de raad - Meicirculaire 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

Vervolgvel
6

We zien daarnaast nog enkele kleine taakmutaties. Over het algemeen hebben de taakmutaties geen netto budgettair effect.

In de bij deze brief bijgevoegde bijlage staan de nieuwe en wijzigingen op bestaande taakmutaties, DU's en IU's vermeld.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage

Brief aan de raad - Meicirculaire 2016

Gemeente Nijmegen
Financiën
Concernexperts

	2016	2017	2018	2019	2020
Nieuw					
basisregistratie grootschalige topografie		65.000	67.000	68.000	70.000
basisregistratie personen; centralisering inschrijving vergunninghouders		-47.000	-48.000	-48.000	-51.000
pilot weerbaar opvoeden	7.704				
projectstimulering Interreg V	23.750				
voorschoolse voorziening peuters	103.951	207.902	311.853	415.804	519.755
Bestaand					
DU versterking aanpak jihadisme	120.000				
DU brede impuls combinatiefuncties	-7.696	-7.696	-7.696	-7.696	-7.696
BRZO	-94.000	-87.000	-84.000	-85.000	-85.000
faciliteitenbesluit opvangcentra	39.783				
jeugdwerkloosheid	100.000				
maatschappelijke opvang	5.208	-32.688	-32.688	-32.688	-32.688
referendum 2016	291.000				
scootmobielen		58.000	57.000	60.000	60.000
sociaal domein jeugd	661.621	1.627.098	1.929.902	1.882.500	1.888.471
sociaal domein participatie	-500.866	-731.304	-681.305	-547.744	-1.809.671
sociaal domein WMO beschermd wonen	4.875.034	5.097.692	5.255.900	5.375.635	5.369.574
sociaal domein WMO taken alle gemeenten	40.108	-73.857	436.127	438.760	326.883
uitvoeringskosten lijfrenteopbouw	102.000	134.000	164.000	190.000	210.000
uitvoeringskosten taaleis participatiewet	43.000	84.000	86.000	88.000	88.000
Vrouwenopvang	-104.295	-52.279	-145.535	-145.535	-145.535
WMO	197.167	963.141	963.141	963.141	963.141
aantal leerlingen	109.900	197.000	289.000	471.000	548.000

Brief aan de raad - De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid

Ingekomen stuk D16 (PA 6 juli 2016)

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
16 juni 2016	MO10/ 16.0005792	Tom Groeliker
Onderwerp	Datum uw brief	Doorkiesnummer
De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid		06-11392305

Geachte leden van de Raad,

Tijdens de kamerronde van 11 mei 2016 hebben wij u toegezegd voor 30 juni a.s. te informeren over het advies dat in opdracht van de gemeente Tiel is opgesteld inzake de positionering van Veilig Thuis Gelderland-Zuid. Dit advies is opgesteld door bureau VanMontfoort. Bureau VanMontfoort adviseert de gemeente Tiel om Veilig Thuis definitief onder te brengen bij de GGD Gelderland-Zuid (GGD GZ).

De gemeenteraad van Tiel heeft op 16 december 2015 een motie aangenomen die de wethouder van Tiel verzoekt een onderzoek te starten naar de mogelijkheden om niet-wettelijke contracttaken van de GGD, waaronder Veilig Thuis, elders onder te brengen. De gemeenteraad van Tiel heeft de noodzaak tot dit onderzoek specifiek voor Veilig Thuis nog eens bekrachtigd in de aangenomen motie van 23 maart.

In haar vergadering van 28 april 2016 heeft het Algemeen Bestuur van de GGD GZ als onderdeel van het Aanvalsplan Veilig Thuis besloten om de uitkomsten van dit onderzoek van de gemeente Tiel te willen ontvangen en te betrekken bij de besluitvorming over de begroting en het al dan niet definitief onderbrengen van Veilig Thuis bij de GGD GZ m.i.v. 1 januari 2017.

Samenvatting Advies VanMontfoort:
Bureau VanMontfoort heeft 4 organisatievormen onderzocht, te weten:
1. Veilig Thuis blijft ondergebracht bij de GGD GZ;
2. Veilig Thuis wordt ondergebracht in een zelfstandige stichting;
3. Veilig Thuis wordt ondergebracht bij een andere organisatie;
4. Veilig Thuis wordt ondergebracht bij een andere Veilig Thuis organisatie.

Bureau VanMontfoort concludeert dat het onderbrengen van Veilig Thuis in een andere juridische constructie dan bij de GGD GZ, geen extra voordelen oplevert, maar wel tot meer vertraging zal leiden in het ontwikkel- en verbeterproces. Geadviseerd wordt om de huidige structuur met een interim-directeur voor Veilig Thuis met een aparte positionering binnen de GGD GZ voor de duur

Brief aan de raad - De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid

vanmontfoort

DE TOEKOMST VOOR VEILIG THUIS GELDERLAND-ZUID

Keuzenotitie

Woerden, 30 mei 2016

Annika Verhagen
Peter Kouwenberg

In opdracht van de gemeente Tiel

vanmontfoort.nl

Brief aan de raad - De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid

Colofon

© VanMontfoort

Woerden, 31 mei 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van VanMontfoort. Bij overname is bronvermelding verplicht.

Brief aan de raad - De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid

vanmontfoort

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Vraagstelling 4
1.2 Oorsprong Veilig Thuis 5
1.3 Bestaande organisatie 6
1.4 Werkwijze 7
1.5 Visie van onze gesprekspartners op de huidige situatie 7

2 Organisatorische vormgeving 9
2.1 De GGD 9
2.2 Een zelfstandige stichting 10
2.3 Een andere organisatie: Jeugdbescherming Gelderland 11
2.4 Een andere Veilig Thuis organisatie 11
2.5 Het Veiligheidshuis 12

3 Conclusie en advies 13
3.1 Organisatie 13
3.2 Inhoud 14
3.3 Ketenregisseur 14
3.4 Advies 15

4 Over de schrijvers 16

Bijlage Veilig Thuis: meer dan de som der delen 17

Brief aan de raad - De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid

1 Inleiding

1.1 Vraagstelling

Op 21 april 2016 vraagt de gemeente Tiel via de heer P. (Peter) Kouwenberg van Jeugdzorg Expert aan VanMontfoort of zij een quickscan willen uitvoeren inzake de onderbrenging van Veilig Thuis Gelderland-Zuid (hierna te noemen Veilig Thuis).

Veilig Thuis is voor de gemeente Tiel ondergebracht bij de GGD Gelderland-Zuid. Ook de andere negen gemeenten uit regio Rivierenland en zeven gemeenten uit Rijk Nijmegen participeren in dit Veilig Thuis. De resultaten van Veilig Thuis zijn nog niet op orde. Op 22 april jl. is Veilig Thuis voor een maximale periode van 6 maanden door de Inspecties Jeugdzorg en Gezondheidszorg onder verscherpt toezicht gesteld. Er is zowel een verbeterplan (op basis van het inspectierapport november 2015) als een aanvalsplan en er zal een interim-bestuurder worden benoemd. De gemeenteraden in Rivierenland maken zich zorgen en willen meer zicht en invloed op Veilig Thuis om hun kaderstellende en controlerende taak goed te kunnen uitvoeren. De gemeenteraad van Tiel heeft op 16 december 2015 een motie aangenomen die de wethouder verzoekt een onderzoek te starten naar de mogelijkheden om niet-wettelijke contracttaken van de GGD, waaronder Veilig Thuis, elders onder te brengen. De gemeenteraad heeft de noodzaak tot dit onderzoek specifiek voor Veilig Thuis nog een bekrachtigd in de aangenomen motie van 23 maart. In haar vergadering van 28 april 2016 heeft het Algemeen Bestuur van de GGD Gelderland-Zuid als onderdeel van het Aanvalsplan Veilig Thuis besloten om dit onderzoek van de gemeente Tiel te onderschrijven en te verbreden naar alle deelnemende gemeenten van de Gemeenschappelijke Regeling GGD Gelderland-Zuid. In onderhavige quickscan wordt onderzocht welke organisatievorm het beste past bij Veilig Thuis Gelderland-Zuid (aansluiten bij bestaande organisatie, bij een ander Veilig Thuis, een aparte stichting of aansluiten bij Gemeenschappelijke Regeling GGD).

De onderliggende vragen voor dit onderzoek zijn:
- Huidige situatie: Doorzetten van het huidige verbetertraject bij GGD Gelderland-Zuid. Wat zijn de meest in het oog springende voor- en nadelen hiervan?
- Alternatieven: Welke alternatieve mogelijkheden zijn er om Veilig Thuis onder te brengen? Wat zijn de meest in het oog springende voor- en nadelen hiervan?
- Advies: Welke onderbrenging van Veilig Thuis leidt het snelst tot een stabiel en goed functionerend Veilig Thuis?

De onderzoeksvraag van de gemeenteraad Tiel wordt inmiddels ondersteund door alle gemeenten in Rivierenland en Rijk Nijmegen. Derhalve beperken onze interviews zich niet alleen tot de gemeente Tiel, maar worden ook interviews gehouden met vertegenwoordigers van gemeenten uit Rivierenland en Rijk Nijmegen.
Wij zullen in ons advies ook stilstaan bij een aantal onderwerpen, die wij naast de organisatorische vormgeving zijn tegengekomen, en die wij van groot belang achten voor een goede ontwikkeling van Veilig Thuis.

1.2 Oorsprong Veilig Thuis

In Veilig Thuis is vanaf 1 januari 2015 het Steunpunt Huiselijk Geweld en het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) samengebracht, maar ook het Meldpunt Bijzondere Zorg neemt deel, dat met betrekking tot het tijdelijk huisverbod een adviesrol en regierol heeft. Tot 1 januari 2015 regelde de Wet op de Jeugdzorg dat iemand (een willekeurig burger, een professional of de politie) die zich zorgen maakt over een kind, deze zorg kan melden bij Bureau Jeugdzorg. Veruit de meeste van deze meldingen waren afkomstig van de politie. Deze zorgmeldingen van de politie kwamen allemaal binnen bij Bureau Jeugdzorg en werden besproken in het Veiligheidshuis.

Het is goed te realiseren dat deze verschillende onderdelen qua opdracht en werkwijze tot 1-1-2015 zeer veel van elkaar verschilden.
Het *Advies en Meldpunt Kindermishandeling*, was zoals de naam zegt een *Meldpunt,* waarin onderzoek kon worden gedaan naar de vermoedelijke mishandelingsituatie. In het onderzoek werden gegevens over het kind en het gezin verzameld, die duidelijk moesten maken of er sprake is van kindermishandeling en de problemen die spelen. Het ging vooral uit van de belangen van het kind.
Het *Steunpunt Huiselijk Geweld* was een *Steunpunt*, dat vrouwen ondersteunde in situaties van relationeel geweld en ontving nauwelijks meldingen en deed geen onderzoek.
Het *Meldpunt Bijzondere Zorg* was een Meldpunt voor overlast en had een advies- en regierol m.b.t. het Tijdelijk Huisverbod.
De *zorgmeldingen (meldingen met concrete zorgen over veiligheid) en zorgsignalen (signalen met zorgen over een kind, bijvoorbeeld winkeldiefstal)* van de politie kwamen bij Bureau Jeugdzorg binnen en daar werd besloten hoe deze verder werden afgehandeld, bijvoorbeeld naar het AMK of naar een welzijnsorganisatie zoals maatschappelijk werk.
Het Veiligheidshuis Gelderland Zuid speelt een belangrijke rol in de samenwerking, afstemming en aansluiting van preventie, straf en nazorg. Daarmee draagt het bij aan het vergroten van de veiligheid, het terugdringen van de criminaliteitscijfers en het terugdringen van recidive (Bron: Ministerie van VenJ). Het Veiligheidshuis richt zich primair op daders en strafbare feiten.

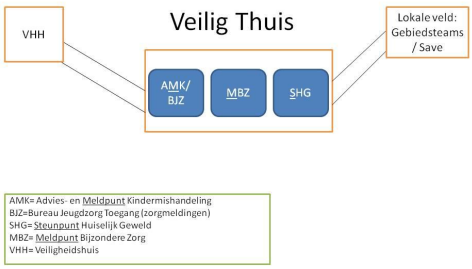

In bovenstaand figuur wordt de vertaling van de oorsprong naar de huidige situatie geschetst.

In de bijlage wordt uitgebreider ingegaan op de ontstaansgeschiedenis, de ambitie en de keten van Veilig Thuis Gelderland-Zuid.

1.3 Bestaande organisatie

Per 1 januari 2015 zijn het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en het Meldpunt Bijzondere Zorg (MBZ) en Toegangsmedewerkers Zorgmeldingen van Bureau Jeugdzorg samengevoegd tot één integraal advies- en meldpunt voor zowel huiselijk geweld als kindermishandeling: Veilig Thuis, advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis Gelderland-Zuid is ondergebracht bij de GGD Gelderland-Zuid. De medewerkers zijn nog in dienst van hun moederorganisaties: Jeugdbescherming Gelderland (AMK en zorgmeldingen), Moviera (voorheen de front-office SHG), de GGD (het Meldpunt Bijzondere Zorg). De medewerkers van het Meldpunt Bijzondere Zorg werken slechts een deel van hun beschikbare uren voor Veilig Thuis en nog deels voor het Meldpunt. Veilig Thuis Gelderland Zuid. bedient 16 gemeenten in het zuiden van de provincie Gelderland en de Limburgse gemeente Mook en Middelaar.

In oktober 2015 hebben de inspecties onderzoek gedaan bij Veilig Thuis. Het doel van het onderzoek was om te bepalen in hoeverre Veilig Thuis voldeed aan de verwachtingen uit het toetsingskader:

- voldoen aan (wettelijke) randvoorwaarden;
- zicht houden op de veiligheid en ervoor zorgt dat acuut onveilige situaties worden opgeheven en;
- voorzien in de voorwaarden om een verantwoorde uitvoering van zijn taken te kunnen realiseren.

De inspecties stelden dat Veilig Thuis Gelderland-Zuid aan alle verwachtingen uit het toetsingskader moet voldoen. Dit is bij 8 van de 24 verwachtingen het geval.

Veilig Thuis Gelderland-Zuid moest concrete verbetermaatregelen treffen die ertoe moeten leiden dat voldaan wordt aan alle verwachtingen. Veilig Thuis heeft op 18 november 2015 een verbeterplan gepresenteerd waarin concrete verbetermaatregelen zijn aangekondigd.
Doordat de gemeenteraden van Rivierenland onvoldoende zicht en grip op de situatie bij Veilig Thuis Gelderland-Zuid kregen en zij zich wel zorgen maakten, vonden zij dat zij hun controlerende taak onvoldoende konden uitvoeren. In het Algemeen Bestuur van de GGD is op 14 april 2016 daarom afgesproken dat het besluit over de overdracht van de medewerkers van het AMK naar de GGD en het besluit over de structureel benodigde formatie vanaf 2017 wordt uitgesteld tot 30 juni 2016. Tevens is afgesproken dat de gemeenteraden voor 30 juni hierover een zienswijze kunnen geven. Parallel aan dit proces vragen de gemeenteraden aan wethouders om alternatieven te onderzoeken voor het onderbrengen van de taak Veilig Thuis. Het gaat daarbij om alternatieven die sneller tot de juiste verbeteringen bij Veilig Thuis leiden.

Naar aanleiding van een onaangekondigd bezoek op 15 april 2016 concluderen de Inspecties dat Veilig Thuis Gelderland-Zuid de afgelopen maanden een vertekend beeld over de wachtlijst aan de Inspecties heeft gegeven. De Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie voor de Gezondheidszorg hebben Veilig Thuis Gelderland-Zuid daarop met ingang van 22 april 2016 onder verscherpt toezicht gesteld. De Inspecties stellen vast dat hun vertrouwen in de aanpak en werkwijze van de directie van de GGD, onderdeel Veilig Thuis Gelderland-Zuid, ernstig geschaad is. Daarnaast

hebben de Inspecties er onvoldoende vertrouwen in dat Veilig Thuis Gelderland-Zuid de wachtlijsten binnen redelijke termijn kan wegwerken. Naar aanleiding hiervan stelt het Algemeen Bestuur van de GGD een aanvalsplan vast en is naast de inzet van een interim-bestuurder voor Veilig Thuis onderhavige quickscan verbreed naar alle deelnemende gemeenten van de Gemeenschappelijke Regeling GGD Gelderland-Zuid, waar momenteel Veilig Thuis is ondergebracht, waarvan de eerste twee jaar in de vorm van een project, te weten van 2015 tot 2017.

1.4 Werkwijze

Na een verkenning met de opdrachtgever en analyse van de beschikbare documenten zijn gesprekken gevoerd met diverse stakeholders rondom de vraag waar Veilig Thuis Gelderland-Zuid ondergebracht dient te worden, om het snelste en beste resultaat te kunnen behalen. Het doel van deze gesprekken is om vanuit verschillende invalshoeken informatie op te halen, die volgens de geïnterviewden relevant is, om mee te nemen in het advies van de quickscan. Er zijn gesprekken gevoerd met:

- Afvaardiging raadsleden gemeente Tiel, vanuit hun kaderstellende rol voor het onderzoek
- Vertegenwoordiging van het dagelijks bestuur GGD Gelderland-Zuid
- Afdelingshoofd Veilig Thuis Gelderland-Zuid
- Betrokken ambtenaren Rijk Nijmegen
- Betrokken ambtenaren Rivierenland
- Bestuurder Veiligheidshuis (burgemeester gemeente Tiel)
- Medewerker Veiligheidshuis
- Bestuurder en regiomanager vanuit Jeugdbescherming Gelderland
- Projectmanager Veilig Thuis Gelderland-Midden en Gelderland-Noord & Oost
- Vertegenwoordiger VNG met de landelijke opdracht om te komen tot een kwalitatief goed en duurzame Veilig Thuis organisatie.

Op basis van deze interviews zijn de alternatieven gewogen worden in relatie tot het zo snel mogelijk krijgen van een stabiel en kwalitatief goed functionerend Veilig Thuis Gelderland-Zuid.

1.5 Visie van onze gesprekspartners op de huidige situatie

In de diverse gesprekken in deze quickscan zijn door de gesprekspartners de volgende punten genoemd. De voorbereidingstijd voor de invoering van Veilig Thuis is te kort geweest om een kwalitatief goede organisatie neer te kunnen zetten. Er is daarbij door de GGD onderschat welke impact het samenvoegen van het AMK en SHG met zich meebracht.

Na de start heeft het ontbroken aan de juiste sturing en ontwikkeling. Vooral ook aan visie en aan zicht op de noodzakelijke inhoudelijke ontwikkelingen van Veilig Thuis en de samenvoeging van de verschillende culturen. Daarbij moet aangetekend worden dat Veilig Thuis niet een “simpel samenvoegen” van verschillende werkwijzen is, maar een geheel nieuw te ontwikkelen werkwijze. (zie ook de bijlage “Veilig Thuis: meer dan de som der delen)”.

Er is veel wisseling van management geweest, waarbij het ontbrak aan inhoudelijke kennis van Veilig Thuis en de keten waarin het zich bevindt. Om de (interne) processen op orde proberen te krijgen, was Veilig Thuis sterk intern gericht (processen) en is er onvoldoende geïnvesteerd in de samenwerking intern (cultuur) en met de keten. Door onvoldoende verbinding met het voorliggend veld (o.a. gebiedsteams) en het veiligheidshuis in combinatie met het feit dat landelijk is afgesproken dat de politie alle zorgmeldingen en zorgsignalen bij Veilig Thuis meldt, is de wachtstapel en werkvoorraad sterk opgelopen. Ook de landelijke campagnes spelen daarbij een rol. Bij het bepalen van de aanvangsproductie van Veilig Thuis zijn de zorgmeldingen en zorgsignalen van de politie aan Bureau Jeugdzorg (toegang) echter ook onvoldoende meegenomen. De zorgsignalen worden niet, zoals voorheen, indien mogelijk direct afgeschaald naar de het voorliggend veld/gebiedsteams (bij BJZ werd ongeveer 50% direct afgeschaald) maar doorlopen het triageproces binnen Veilig Thuis. Dit zorgt voor veel extra werk.

Door de hoge werkdruk onder de medewerkers hebben zij onvoldoende ruimte gehad voor en sturing gehad op het ontwikkelproces, zowel qua cultuur als inhoud. De medewerkers zijn nog bij diverse organisaties in dienst, werkten niet bij elkaar op één plek en er werd met verschillende systemen gewerkt. Hierdoor lukte het onvoldoende om hierop sturing te geven.
Doordat het ontbrak aan sturingsinformatie zijn het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van de GGD en daarmee de gemeenteraden onvoldoende meegenomen in de problematiek.
Daarnaast zijn de gemeenteraden, ondanks hun zorgen, onvoldoende geïnformeerd over de problemen en oorzaken daarvan bij Veilig Thuis. Ook ontbrak het aan een goede onderbouwing voor de toename van de financiering voor Veilig Thuis.
Ondanks dat een aantal van de risico's van te voren bekend waren, is er onvoldoende op geanticipeerd en gereageerd om deze af te wenden.
Het beeld zoals geschetst hierboven zijn punten die in de gesprekken van de quickscan zijn genoemd.

2 Organisatorische vormgeving

Idealiter volgt de keuze voor het type organisatie uit de inhoud. Maar er is geen logische dwingende redenering vanuit het handelingsprotocol[1] van Veilig Thuis naar één bepaalde organisatievorm. De beroepskrachten moeten echter wel weten van wie ze hun salaris krijgen en sturing en personeelsbeleid moeten door één organisatie worden uitgevoerd. Onduidelijkheid over de organisatie geeft onduidelijkheid en onzekerheid voor medewerkers en gaat daardoor verstorend werken. Het is dan ook begrijpelijk, dat al onze gesprekspartners hebben benadrukt, dat er op korte temrijn een keuze gemaakt moet worden over de organisatievorm.
Er zijn vier hoofdvormen waaruit een keuze gemaakt kan worden:

- Veilig Thuis blijft ondergebracht bij de GGD
- Veilig Thuis wordt ondergebracht in een zelfstandige stichting
- Veilig Thuis wordt ondergebracht bij een andere organisatie
- Veilig Thuis wordt ondergebracht bij een andere Veilig Thuis organisatie.

Binnen iedere hoofdvorm zijn nog weer varianten mogelijk

2.1 De GGD

De visie om Veilig Thuis onder te brengen bij de GGD was dat binnen de GGD breed integraal gekeken wordt (Bijzondere zorg en Jeugdgezondheidszorg) en dat is een meerwaarde voor Veilig Thuis dat zich ook integraal zal richten op de doelgroep 0-100 jaar. Daarbij maakt de GGD ook onderdeel uit van de veiligheidsketen. De GGD is bovendien onderdeel van diverse netwerken zoals ouderenzorg en thuiszorg, waar gesignaleerd kan worden.

Voordelen

1. Het *eerste voordeel* van deze vorm is dat de gemeenten middels de bestaande gemeenschappelijke regeling direct kunnen sturen op de uitvoering van Veilig Thuis. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor Veilig Thuis en kunnen beslissingen vanuit beleid of politiek vrij direct in de organisatie doorvoeren.
2. Een *tweede voordeel* is dat de medewerkers Jeugdbescherming Gelderland en Moviera reeds voorbereid zijn op een overdracht naar de GGD.

Nadelen

1. De kleine afstand tussen de politiek en het beleid enerzijds en de uitvoering anderzijds, kan evenwel gezien worden als een *eerste nadeel*. De uitvoering kan hierdoor een ambtelijk en meer bureaucratisch karakter krijgen.
2. Een *tweede nadeel* is dat een gemeenschappelijke regeling niet automatisch betekent dat er makkelijk gestuurd kan worden. Het politiek bestuur wordt daarnaast ook kwetsbaar wanneer de uitvoering niet goed loopt. Het is dan direct de verantwoordelijkheid van het politiek bestuur.

[1] Het handelingsprotocol van Veilig Thuis is landelijk vastgesteld en een leidende werkwijze voor Veilig Thuis organisaties.

Binnen de regio Rivierenlanden en Rijk Nijmegen zijn er geen andere organisaties met de brede integrale blik zoals de GGD. Hierdoor zal de keuze voor een andere organisatie niet aansluiten bij de visie zoals deze bij de start van Veilig Thuis was geformuleerd.

2.2 Een zelfstandige stichting

Een stichting kan door of op initiatief van de gemeenten worden opgericht. De medewerkers van Veilig Thuis komen allen in dienst van de stichting. De gemeenten verlenen de stichting subsidie en geven als opdracht het uitvoeren van de taken van Veilig Thuis.

Voordelen

1. Het *eerste voordeel* van deze variant is dat de uitvoering op afstand staat van het beleid en de politiek. De stichting staat los van de ambtelijke structuur en cultuur en kan daardoor wellicht gemakkelijker aansluiten bij het lokale veld en de veiligheidsketen. Er is meer duidelijkheid over wie Veilig Thuis uitvoert en zolang de gemeente de stichting financiert is er continuïteit en zekerheid voor de medewerkers.
2. Een *tweede voordeel* is dat de governancestructuur (structuur van waarborging van samenhang en transparantie in het bestuur en toezicht van een organisatie) bij een stichting is gegarandeerd. De Raad van Toezicht moet daarvoor diverse commissies hebben op het gebied van bedrijfsvoering en kwaliteit, en deze commissies moeten zich veel dieper in de haarvaten van de organisatie begeven.

Nadelen

1. Een *eerste nadeel* van deze variant is, dat deze stichting feitelijk een monopolist is, zonder directe sturing van de overheid. De vraag is welke middelen de gemeenten dan hebben om te sturen, wanneer de uitvoering niet verloopt naar tevredenheid.
   Het verminderen of intrekken van de subsidie is de ultieme maatregel, maar dat leidt tot problemen bij de uitvoering van de taak, waar de gemeenten verantwoordelijk voor zijn. De meest voor de hand liggende vorm is invloed van de gemeenten op de Raad van Toezicht en de directie, maar dit vraagt wel bijzondere regelgeving. Een ander middel is het beperken van de subsidie tot een bepaalde termijn. Weliswaar wordt de subsidie jaarlijks opnieuw vastgesteld, maar de gemeente kan bepalen, dat er na bijvoorbeeld 4 jaar een evaluatie zal plaatsvinden, waarbij ook de constructie van de stichting opnieuw zal worden bezien, met als mogelijkheid dat er dan alsnog gekozen wordt voor een van de andere varianten.
2. Een *tweede nadeel* is dat de omvang van Veilig Thuis Gelderland-Zuid met maximaal 35 fte te klein is om de stichting met de bijbehorende ondersteuning, overhead en structuren vorm te geven. De ondersteuning en overhead van deze stichting zullen te groot worden voor het aantal mensen dat daadwerkelijk in het primaire proces werkt. Hierdoor zal dit een kostbare constructie worden. In Kennemerland is er daarom voor dit moment tijdelijk gekozen voor deze constructie maar daar worden alle ondersteunende taken afgenomen van een welzijnsorganisatie. Ook zou een gezamenlijke stichting met Veilig Thuis Gelderland-Noord en Gelderland-Midden qua schaalgrootte tot de mogelijkheden behoren. Deze mogelijkheid wordt nader uitgewerkt onder punt 2.4.

2.3 Een andere organisatie: Jeugdbescherming Gelderland

Voor het onderbrengen bij een andere organisatie komt voor de korte termijn alleen Jeugdbescherming Gelderland naar voren, die daar ook toe bereid is.

Voordelen

1. Een *eerste voordeel* om Veilig Thuis hier onder te brengen is dat Jeugdbescherming Gelderland gewend is om te gaan met veiligheidsvraagstukken van kinderen. Ook heeft Jeugdbescherming Gelderland een infrastructuur heeft, waar registratie en bv. een klachtenregeling voor Veilig Thuis makkelijk in te passen is.
2. Een *tweede voordeel* is het feit dat Jeugdbescherming Gelderland een stichting is en de politiek alleen in een opdrachtsgeversrol komt.

Nadelen

1. Een *eerste nadeel* is dat de taak Jeugdbescherming per 2017 ook bij een andere organisatie dan bij Jeugdbescherming Gelderland kan worden ingekocht; er is immers vanaf die datum sprake van de mogelijkheid diensten in te kunnen kopen bij een andere organisatie.
2. Een *tweede nadeel* is dat Jeugdbescherming Gelderland alleen ervaring met de doelgroep jeugd heeft en niet de integrale kennis en ervaring op de complete doelgroep van Veilig Thuis (ook volwassenen).
3. Een *derde nadeel* is dat bij lange na niet bij alle partijen een positief beeld bestaat over en vertrouwen is in Jeugdbescherming Gelderland.
4. Een *vierde nadeel* is dat dit een onverwachte overdracht betekent voor de medewerkers die nu bij de GGD in dienst zijn, wat tot extra onrust onder het personeel zal leiden.

2.4 Een andere Veilig Thuis organisatie

Bij het samengaan van Veilig Thuis Gelderland-Zuid met een ander Veilig Thuis organisatie ligt een fusie met Veilig Thuis Gelderland-Midden en/of Veilig Thuis Gelderland-Noord & Oost het meest voor de hand.

Voordelen

1. Een *groot voordeel* is dat inhoud, ontwikkeling, protocollen en registratie sterk overeenkomen.

Nadelen

1. Een *eerste nadeel* is dat Veilig Thuis Gelderland-Noord & Oost en Gelderland-Midden op dit moment zelf middenin een ontwikkeling zitten, waarbij zij voornemens zijn om zich anders te organiseren dan nu. Dit zal daarom op korte termijn geen organisatorische stabiliteit opleveren. Veilig Thuis Gelderland-Noord & Oost zal een zelfstandige stichting worden en Veilig Thuis Gelderland-Midden zal als een aparte stichting onder de GGD gaan vallen.
2. Een *tweede nadeel* is dat met zoveel extra gemeenten het bestuurlijke opdrachtgeverschap vele malen complexer wordt.

Dit laatste geldt ook voor aansluiting bij een ander (goed functionerend) Veilig Thuis buiten de provincie, omdat het aantal gemeenten ook dan enorm veel groter zal zijn dan nu het geval is.

3. Een *derde nadeel* is dat dit een onverwachte overdracht betekent voor de medewerkers, wat tot extra onrust onder het personeel zal leiden.

2.5 Het Veiligheidshuis

Onderbrenging bij het Veiligheidshuis is *geen optie* omdat het Velligheidshuis een samenwerkingsverband is en geen rechtspersoon. Het Veiligheidshuis heeft bovendien een andere focus dan Veilig Thuis. Het Veiligheidshuis richt zich op strafbare feiten en de daders. Veilig Thuis richt zich op signalen en de slachtoffers.

3 Conclusie en advies

3.1 Organisatie

Het realiseren van een andere organisatievorm kost tijd, geld en inzet van management en zal tot extra onrust bij het personeel leiden. Tijd, geld en inzet moet de komende periode juist aangewend worden om te komen tot de juiste ontwikkeling van Veilig Thuis. Een andere organisatorische constructie, dan onderbrenging bij de GGD, valt te vergelijken met het inrichten van een huis (ontwikkelen), terwijl de bouwers tegelijkertijd de constructie veranderen. Ook is het niet te verwachten dat dit tot een kostenbesparing zal leiden. Vanuit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat het onderbrengen van Veilig Thuis, anders dan bij de GGD, geen extra voordelen oplevert, maar wel tot meer vertraging zal leiden in het ontwikkel- en verbeterproces.
Met de komst van de interim-bestuurder voor Veilig Thuis met volledig mandaat, waardoor Veilig Thuis voorlopig een aparte plek binnen de GGD inneemt, inclusief een eigen sturingsstructuur en begroting, kan alle energie gestoken worden in de ontwikkeling en verbetering. Daarom adviseren wij ***alle medewerkers onder te brengen bij de GGD ten behoeve van het Project Veilig Thuis***, zodat ook daadwerkelijk één sturing en personeelsbeleid (inclusief beoordeling) kan plaatsvinden. In dat kader is het ook van groot belang dat de medewerkers, die zich binnen het Meldpunt Bijzondere Zorg met het Tijdelijk Huisverbod bezighouden, geheel in het Project worden ondergebracht.

Om ook bestuurlijk de juiste focus en aandacht aan Veilig Thuis te kunnen besteden, adviseren wij binnen het dagelijks bestuur een ***portefeuillehouder*** aan te stellen voor Veilig Thuis. Deze is dan voor de interim-bestuurder en voor de bestuurlijke spelers en gemeenteraden de bestuurlijke vertegenwoordiger van Veilig Thuis.

Het is een utopie om te verwachten dat, gezien de stand van zaken, Veilig Thuis over een half jaar zover zal zijn dat het verscherpt toezicht er af gaat, tenzij de Inspectie alleen de ontwikkelingsrichting als toets neemt. Dat is echter onwaarschijnlijk Er moet simpelweg te veel worden gedaan om tot verbetering te komen. Het zou al heel wat zijn als er 50% van de doelen gehaald wordt, waarbij gekozen kan worden voor de meest kritische doelstellingen. Voor een volledige doorontwikkeling leert de ervaring elders dat daar zeker nog twee jaar voor uitgetrokken moet worden. In bijvoorbeeld de provincie Utrecht is Veilig Thuis al eerder dan 1 januari 2015 gestart. Bij Veilig Thuis Gelderland-Zuid heeft het tempo van de ontwikkeling te laag gelegen, waardoor Veilig Thuis op achterstand staat.
Ons advies is daarom om het huidige construct (aparte sturingsstructuur en begroting) vanaf dit moment ***als een apart, zelfstandig project binnen de GGD gedurende deze periode van twee jaar*** te behouden en na deze periode de situatie te evalueren.

3.2 Inhoud

Zoals eerder vermeld is Veilig Thuis meer dan de optelsom van de bloedgroepen. Veilig Thuis vraagt voor alle medewerkers een totaal nieuwe werkwijze. Immers nooit eerder zijn de meldingen voor jeugd en volwassenen bij elkaar gebracht zoals nu bij Veilig Thuis. De zorg zelf voor jeugdigen en volwassenen is nog steeds opgedeeld in twee gescheiden werelden. [2] Dit vraagt ontwikkeltijd en cultuurverandering van alle betrokkenen.
Opvallend is dat de inhoudelijke innovatieve kant ook nu, in het huidige construct, niet geborgd is. Deskundigheid, onder andere op het gebied van het handelingsprotocol en de ketenafspraken, alsmede kennis van inhoudelijk ontwikkeling en opleidingen, ontbreekt.
Een ***Programmamanager***, ter ondersteuning van de huidige afdelingsmanager, die dit projectmatig onder de hoede neemt, is ons inziens een noodzaak voor dit innovatieproces. Alleen op deze wijze kunnen de ontwikkelingen in onder andere cultuur, werkprocessen en aansluiting bij de keten binnen Veilig Thuis vanuit de inhoud goed vorm gaan krijgen. Deze programmamanager is een zwaargewicht op de inhoud, het proces en cultuurveranderingen en is verantwoordelijk voor de (inhoudelijke) innovatie en ontwikkeling van Veilig Thuis. De positionering van de Programmamanager ten opzichte van de interim-bestuurder en de afdelingsmanager zal door de interim-bestuurder nader uitgewerkt moeten worden.
We adviseren om Veilig Thuis Gelderland-Zuid en de Programmamanager te ondersteunen met een ***expertgroep***. Hierin zitten naast de Programmamanager ervaren deskundigen van goedwerkende Veilig Thuisorganisaties om de kwalitatieve input te vergroten en te leren van de best practices. Het is de verantwoordelijkheid van de interim-bestuurder om hier op een goede wijze vorm aan te geven.

Vanzelfsprekend zijn aan de inzet van de Programmamanager voor de duur van (minimaal) 2 jaar en de expertgroep kosten verbonden. Daarom adviseren wij om voldoende ontwikkelbudget te realiseren. Dit ontwikkelbudget is eenmalig en verdient zich terug in structurele kwaliteit voor inwoners in kwetsbare situaties.

3.3 Ketenregisseur

De grote hoeveelheid zorgmeldingen lijkt Veilig Thuis te overvallen. Landelijk is afgesproken dat de politie alle meldingen van zorg en zorgsignalen meldt bij Veilig Thuis. Er wordt daarop te weinig snel doorgezet (een melding van een winkeldiefstal kan bijvoorbeeld direct naar het gebiedsteam worden doorgezet). Dit zou de overbelasting sterkt verminderen. In Utrecht bijvoorbeeld is het aantal Veilig Thuisonderzoeken gehalveerd door de Save werkwijze, waarbij kort gezegd de gebiedsteams structureel worden versterkt met Jeugdbeschermingskennis. Ook in Rivierenland wordt gewerkt volgens de Save werkwijze.

De af- en opschaling en de visie daarop vraagt dus maximale aandacht. Het is aan te bevelen zowel in Rivierenland als in Rijk Nijmegen vanuit de gemeenten ***ketenregisseurs*** aan te stellen om dit proces te faciliteren en te organiseren.

[2] Alleen in de GGD's en de GGZ komt een combinatie van zorg voor kinderen en volwassenen voor

Daarnaast is het goed als Veilig Thuis met de deelnemers van het Veiligheidshuis op korte termijn rond de tafel gaat om te komen tot goede samenwerkingsafspraken rondom triage en afstemming. In Twente is bijvoorbeeld de politie dagelijks aanwezig en beschikbaar bij Veilig Thuis op de werkvloer voor afstemming en overleg.

3.4 Advies

Blijf Veilig Thuis Gelderland-Zuid onderbrengen bij de GGD Gelderland-Zuid. Zet daarbij het huidige construct met een interim-bestuurder voor Veilig Thuis met een aparte positionering en verantwoordelijkheid voor de duur van twee jaar voort tot 1 juni 2018. Evalueer dan dit construct. Om de noodzakelijke inhoudelijke ontwikkeling te realiseren zal een (inhoudelijk) programmamanager voor dezelfde periode aan het managementteam toegevoegd moeten worden om vanuit deze inhoud de noodzakelijke verbeteringen door te voeren. Deze programmamanager zal ondersteund worden door een expertgroep, waarin ervaren deskundigen vanuit andere Veilig Thuisorganisaties participeren.
Daarnaast zal structureel de inzet van twee ketenregisseurs noodzakelijk zijn om bij problemen in de samenwerking tussen Veilig Thuis en de rest van de keten het op- en afschalen te faciliteren en te coördineren.

4 Over de schrijvers

Annika Verhagen werkt al ruim twintig jaar binnen de jeugdzorg en jeugdhulpverlening, waarvan 15 jaar bij de Raad voor de Kinderbescherming. Binnen VanMontfoort is haar aandachtsgebied Veilig Thuis, Sociale Wijkteams en gemeenten. Ze adviseert onder andere gemeenten bij de ontwikkeling van de wijkteams en hoe deze te positioneren en organiseren. De samenwerking met Veilig Thuis is daar altijd onderdeel van. Zo heeft ze recentelijk de gemeente Breda geadviseerd over de organisatievorm voor de jeugdteams.

Peter Kouwenberg was o.a. jarenlang voorzitter van de Raad van bestuur van de William Schrikker Groep, en als zelfstandige adviseur adviseerde hij de Gemeente Den Haag over de vormgeving van Centrum voor Jeugd en Gezin. Hij schreef een rapport over de transitie van het gedwongen kader in opdracht van de Tweede Kamer, was Kwartiermaker Veilig Thuis in Amsterdam en in Utrecht en realiseerde de fusie die leidde tot Veilig Thuis Flevoland. Hij was adviseur gedwongen kader voor Rivierenland, is expert adviseur voor de Transitie Autoriteit Jeugdzorg en veranderingsmanager Jeugdbescherming Utrecht-Flevoland bij het Leger des Heils.

Bijlage **Veilig Thuis: meer dan de som der delen**

In ons onderzoek kwamen wij regelmatig misverstanden tegen over de rol en betekenis van Veilig Thuis. Daarom hebben gaan wij daar in deze bijlage wat uitvoeriger op in.

De bouwstenen
In Veilig Thuis is het Steunpunt Huiselijk Geweld en het Advies en Meldpunt Kindermishandeling samengebracht, maar ook het Meldpunt Bijzondere Zorg, dat met betrekking tot het tijdelijk huisverbod een adviesrol en regierol heeft en de voormalige Toegangsmedewerkers van Bureau Jeugdzorg bij wie vroeger de zorgmeldingen van de politie binnenkwamen.

Het is goed te realiseren dat deze verschillende onderdelen qua opdracht en werkwijze tot 1-1-2015 zeer veel van elkaar verschilden.
Het *Advies en Meldpunt Kindermishandeling*, was zoals de naam zegt een *Meldpunt,* waarin onderzoek kon worden gedaan naar de vermoedelijke mishandelingsituatie. In het onderzoek werden gegevens over het kind en het gezin verzameld, die duidelijk moesten maken of er sprake is van kindermishandeling en de problemen die spelen. Het ging vooral uit van de belangen van het kind.
Het *Steunpunt Huiselijk Geweld* was een *Steunpunt*, dat vrouwen ondersteunde in situaties van relationeel geweld en ontving nauwelijks meldingen en deed geen onderzoek.
Het *Meldpunt Bijzondere Zorg* was een Meldpunt voor overlast en had een advies- en regierol m.b.t. het Tijdelijk Huisverbod.
De *zorgmeldingen (meldingen met concrete zorgen over veiligheid) en zorgsignalen (signalen die kunnen duiden op veiligheidsproblemen, bijvoorbeeld winkeldiefstal van een brood)* van de politie kwamen bij Bureau Jeugdzorg binnen en daar werd besloten hoe deze verder werden afgehandeld, bijvoorbeeld naar het AMK of naar een welzijnsorganisatie zoals maatschappelijk werk. Alle zorgmeldingen en zorgsignalen werden ook in het Veiligheidshuis besproken.

De ambitie
Zoals eerder vermeld, is Veilig Thuis meer dan de optelsom van de bloedgroepen. Veilig Thuis vraagt voor alle medewerkers een totaal nieuwe werkwijze. Immers nooit eerder zijn de meldingen voor jeugd en volwassenen bij elkaar gebracht zoals nu bij Veilig Thuis. De zorg voor jeugdigen en volwassenen is nog steeds opgedeeld in twee gescheiden werelden.[3] Intern en extern vraagt dit om ontwikkeltijd en cultuurverandering van alle betrokkenen, binnen de organisatie en in de keten,

De Inspectie beschrijft Veilig Thuis in haar Onderzoek naar de Kwaliteit van Veilig Thuis (2015) als volgt:
Door in Veilig Thuis expertise op het gebied van kindermishandeling en expertise op het gebied van geweld in afhankelijkheidsrelaties samen te voegen, ontstaat een bundeling van krachten. Veilig Thuis is het expertisecentrum voor alle vormen van verwaarlozing, mishandeling en geweld in afhankelijkheidsrelaties. Veilig Thuis beschikt ook over expertise op het gebied van ouderenmishandeling, financiële uitbuiting, eergerelateerd geweld, genitale verminking,

[3] Alleen in de GGD's en de GGZ komt een combinatie van zorg voor kinderen en volwassenen voor

huwelijksdwang en seksueel misbruik. Althans dat is de toekomst, waar alle Veilig Thuis organisaties naar toe werken.

AMK= Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
BJZ=Bureau Jeugdzorg Toegang (zorgmeldingen)
SHG= Steunpunt Huiselijk Geweld
MBZ= Meldpunt Bijzondere Zorg
VHH= Veiligheidshuis

De keten

Veilig Thuis is een meld,- advies, onderzoeks- en schakelpunt. Een schakelpunt enerzijds naar de wijkteams en anderzijds naar het Veiligheidshuis. Veilig Thuis biedt zelf geen hulp.
Het grote risico bij het opzetten van Veilig Thuis is dat er een groot onderzoek- en verdeelcentrum ontstaat voor allerlei zaken, ook voor zaken die minder ernstig zijn. Dat is wat er nu in Rivierenland is gebeurd.
De veiligheid van de burgers is ook een verantwoordelijkheid van het wijkteam en op dat niveau zouden vroegtijdig en snel veel signalen en meldingen afgevangen kunnen worden. Omdat de wijkteams zich vaak niet voldoende op inhoud en volume voelen toegerust voor deze taak, is bijvoorbeeld in de provincie Utrecht drie jaar voor de transitie begonnen om samen met alle gemeenten en het voormalige Bureau Jeugdzorg een visie en werkwijze te ontwikkelen, die dat mogelijk zou maken. Dit is SAVE (Samenwerken aan Veiligheid).
De SAVE teams zijn gepositioneerd direct achter de gebiedsteams. De SAVE-medewerkers sluiten tijdelijk aan bij het lokale gebiedsteam op het moment dat de veiligheid van een kind bedreigd wordt of als een jongere dreigt af te glijden in de criminaliteit. SAVE treedt terug zodra de situatie weer stabiel en veilig genoeg is. Het lokale gebiedsteam is de constante contactpersoon en coördinator voor het gezin.
Door deze werkwijze is in Utrecht het aantal onderzoeken in Veilig Thuis teruggebracht naar de helft van voor 2015.

SAVE in Rivierenland

In Rivierenland is gekozen om per 1 januari 2015 de SAVE-werkwijze in te voeren. Het Praatstuk PFO Rivierenland d.d. 11 februari 2016 zegt hierover het volgende: Onze regionale doelstelling om in de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld een beweging naar voren te maken (naar gebiedsteams en SAVE-teams) is door de knelpunten aan de achterkant (bij Veilig Thuis) volledig teruggedraaid in 2015;
Landelijk was vooraf de inschatting dat 80% van de activiteiten gemoeid met zorgmeldingen

thuishoort bij de gebiedsteams. Regionaal was voor 2015 besloten 50% van de formatie voor zorgmeldingen in te zetten binnen de drie gebiedsgerichte SAVE teams. Op dit moment wordt de formatie zorgmeldingen oorspronkelijk bestemd voor inzet binnen het SAVE team (aan de voorkant) volledig ingezet binnen Veilig Thuis (aan de achterkant).

Registratie
Een registratiesysteem voor Veilig Thuis moet van *scratch on* worden opgebouwd en een goedwerkend registratiesysteem ontwikkelen kost een paar jaar, zoals de ervaring bij het nieuwe registratiesysteem van de gecertificeerde Instellingen leert, en heeft in aanvang nog veel kinderziektes.

Financiën
De eerste cijfers van de benchmark die Jan Dirk Sprokkereef voor de VNG uitvoert laat zien dat de kosten van Veilig Thuis tussen de € 6.000,- / € 7.000,- per 1000 inwoners per jaar ligt. Het aantal inwoners in Gelderland Zuid is 551.000. Voor Gelderland-Zuid betekent dit tussen de 3,3 en 3,9 miljoen euro per jaar. Er moet echter rekening worden gehouden met een extra ontwikkelbudget voor 2 à 3 jaar, zeker nu in de ontwikkeling van Veilig Thuis een achtstand is ontstaan. Wat de noodzakelijke structurele kosten en incidentele ontwikkelkosten van Veilig Thuis Gelderland-Zuid zijn, is de opdracht aan de interim-bestuurder om middels een begroting duidelijk en inzichtelijk te maken.
De VNG heeft gecommuniceerd dat het samenvoegen van AMK en SHG een efficiencywinst zou kunnen opleveren. Gezien de beschrijving hierboven van Veilig Thuis, zijn wij zeer terughoudend met dergelijke uitspraken. Natuurlijk kan het aandeel van Veilig Thuis in de keten worden teruggedrongen als er meer op wijkteam wordt geïnvesteerd. Maar dan worden dáár meer kosten gemaakt.
Als er sprake moet zijn van efficiencywinst dan zou deze kunnen ontstaan doordat de wijkteams vroegtijdiger betrokken zijn bij een zaak, er minder crisissen komen en er minder van zware residentiële zorg gebruik gemaakt hoeft te worden. Daarop inzetten is ons inziens reëler. Een gesloten jeugdzorgplaatsing kost immers op jaarbasis rond de € 100.000,-.

Brief aan de raad - De toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
1

van twee jaar te continueren tot 1 juni 2018. Tevens adviseert bureau VanMontfoort een inhoudelijk programmamanager aan te stellen tot 01 juni 2018 die ondersteund wordt door een expertgroep en twee ketenregisseurs.

Argumenten van het College:
Wij onderschrijven de conclusie van het rapport. De separate aansturing op directieniveau voor een periode van twee jaar draagt naar ons idee bij aan de ontwikkeling van een stabiel en kwalitatief sterker Veilig Thuis. Dit is belangrijk voor een goede inbedding van Veilig Thuis binnen de keten van jeugd, zorg en veiligheid. Hierdoor zal de duurzame veiligheid van de kwetsbare doelgroep die Veilig Thuis bedient naar verwachting verder toenemen. Positionering binnen de GGD GZ heeft als voordeel voor de medewerkers dat er geen grote organisatorische verandering plaats hoeft te vinden en dat op korte termijn zekerheid kan worden gegeven over tijdelijke aanstellingen en detacheringen vanuit andere organisaties. Daarnaast biedt dit het management de mogelijkheid het team goed en integraal te kunnen ondersteunen en aansturen.

Ten aanzien van de managementstructuur steunen wij de stevige inrichting voor deze fase. Het op orde krijgen van Veilig Thuis is onze prioriteit. Op termijn zal bekeken moeten worden wat een goede balans is tussen de omvang van het management en de omvang van de organisatie. Wat betreft de bestuurlijke verantwoordelijkheid vinden wij het belangrijk dat deze gedragen wordt door het gezamenlijke Dagelijks en Algemeen Bestuur van de GGD GZ, aangezien alle gemeenten in de regio gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor Veilig Thuis.

Op 30 juni 2016 zal het Algemeen Bestuur van de GGD GZ besluiten nemen over de positionering van Veilig Thuis en de begroting voor 2017. Wij zullen u als Raad na 30 juni 2016 vragen om een zienswijze die meegenomen wordt naar het Algemeen Bestuur van 06 oktober 2016 waar de begroting 2017 definitief wordt vastgesteld.

Als bijlage bij deze brief ontvangt u het rapport de toekomst voor Veilig Thuis Gelderland-Zuid.

Hoogachtend,

college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Aantal Bijlagen: Rapport voor de toekomst

Brief aan de raad - Opheffen Mariënburg BV

Ingekomen stuk D17 (PA 6 juli 2016)

Ontwikkelingsbedrijf
Projectontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 96 10
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	OB10/16.0005647	Diana van Eldik
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Opheffen Mariënburg BV		(024) 3299456

Geachte leden van de Raad,

Op 12 maart 1996 is tussen de gemeente Nijmegen, ING Vastgoed BV en de VOF Mariënburg BV een samenwerkingsovereenkomst gesloten. De gemeente Nijmegen heeft Nijmegen Mariënburg BV opgericht om fiscaal transparant deel te nemen in de VOF Mariënburg. Binnen de VOF is het project Mariënburg gerealiseerd.
Inmiddels is het project afgerond en is de VOF opgeheven.
Nu kan ook de BV Nijmegen Mariënburg ontbonden worden.

De ontbinding is het logisch gevolg van het succesvol afronden van het project Mariënburg en heeft geen politieke, personele of grote financiële gevolgen. Daarnaast stelt de kadernota dat de verbonden partij wordt opgeheven als de beleidsdoelstelling en daarmee het project is gerealiseerd.

Uitschrijving bij de kamer van koophandel geschiedt door de directie van de BV.

Hoogachtend,

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Ingekomen stuk D18 (PA 6 juli 2016)

Milieu
Bodem & Water

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 95 81
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	16.0005886	Loes van Wersch
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de ODRN	31 maart 2016	(024) 3292874

Geachte leden van de Raad,

Ter informatie sturen wij u hierbij een afschrift van onze brief aan de ODRN, waarin wij onze reactie op de concept-jaarrekening 2015 en ontwerpbegroting 2017 van de ODRN hebben verwoord. We stemmen in met deze documenten.

Hoogachtend,

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls Mr. Drs. A.H. van Hout

Bijlagen:
- Brief aan de ODRN

Ter inzage bij de Griffie:
- Advies Regionale Adviesfunctie Jaarrekening 2015 ODRN
- Advies Regionale Adviesfunctie Begroting 2017 ODRN
- Jaarrekening en jaarverslag 2015 ODRN
- Begroting 2017 ODRN

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Omgevingsdienst
Regio Nijmegen

Omgevingsdienst Regio Nijmegen

Jaarstukken

(Bestaande uit Jaarverslag en jaarrekening)

2015

Datum: 22 maart 2016
Versie: dagelijks bestuur- C007

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Inhoudsopgave

0. BESTUURSSAMENVATTING 5

1. INLEIDING 8

2. TERUGBLIK 2015 8

3. BESTUUR ODRN 10

4. UITVOERING PROGRAMMA'S 12

4.1 Vergunningverlening 12
4.2 Handhaving en toezicht 13
4.3 BRZO en complexe vergunningverlening 14
4.4 Projecten 17
4.5 Wat heeft het gekost? 18

5. GELEVERDE PRESTATIES NAAR DEELNEMERS 19

6. BEDRIJFSVOERING 21

6.1 De mens in de organisatie 21
6.2 Communicatie 23
6.3 Juridische kwaliteitszorg 23
6.4 Kwaliteitscriteria 24
6.5 Dienstverleningsovereenkomsten 24
6.6 Processen en werkwijzen 25
6.7 Informatievoorziening 25
6.8 Productiviteit 26
6.9 Klachten (personeel gerelateerd) 27

7. JAARREKENING 2015 28

7.1 Algemeen 28
7.2 Balans 31
7.3 Toelichting op de balans 33
7.4 Het overzicht van baten en lasten 38
7.5 Wet normering topinkomen 41
7.6 Initiële kosten ten laste van opstartbudget 43

8. PARAGRAFEN 45

8.1 Financiële paragraaf 45
8.2 Risicoparagraaf en weerstandsvermogen 45

8.3 Bedrijfsvoering 48
8.4 Onderhoud kapitaalgoederen 48
8.5 Risico-inventarisatie 49

9. BIJLAGEN 52

9.1 Overzicht formatie per 31 december van het jaar 52
9.2 Staat van activa 53
9.3 Nadere toelichting van geleverde prestatie naar de deelnemers 53
9.4 Leden Algemeen Bestuur 63
9.5 Controleverklaring Ernst & Young Accountants LLP 64
9.6 Verklarende woordenlijst 65

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

0. Bestuurssamenvatting

Bestuur

Na de verkiezingen van de her in te delen gemeenten Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Ubbergen, is dhr. J.G.M. Thijssen teruggekeerd in het Algemeen Bestuur maar nu namens de nieuwe gemeente Groesbeek (na 1 januari 2016 Berg en Dal geheten). Hij is tevens wederom verkozen in het Dagelijks Bestuur met de portefeuille Financiën. In maart heeft de verkiezing plaatsgevonden voor de Staten van de provincie Gelderland. De vertegenwoordiger namens de provincie, de heer J.J. van Dijk, is na de verkiezing teruggekomen als vertegenwoordiger namens de provincie Gelderland en is in de vergadering van 2 juli jl. wederom gekozen als voorzitter.

Uitvoering programma's

Vergunningverlening

In 2015 zijn 891 milieu gerelateerde vergunningverleningszaken afgerond. Het betreft hier een optelsom van alle reguliere en uitgebreide Wabo-procedures met de activiteit milieu, de meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, Besluit landbouw en het Besluit mobiel breken, de vooroverleggen en alle specialistische adviezen. Daarnaast zijn er per 31 december 2015 nog 402 milieu gerelateerde vergunningverleningszaken lopend. Voor de activiteit bouwen zijn er 4.000 zaken binnengekomen in 2015.

Handhaving en toezicht

De totale planning van alle uitvoeringsprogramma's (HUP) voor 2015 opgeteld bedroeg 860 initiële controles. Hiervan zijn 800 controles van de verschillende HUP's uitgevoerd. Dit is 93% van het totaal. Naast de geplande controles uit het HUP 2015 zijn 329 controles uitgevoerd als zogenaamde inschieters. In totaal zijn dus 1.129 milieucontroles uitgevoerd in 2015. De inschieters zijn controles naar aanleiding van klachten, opleveringscontroles maar ook controles op basis van waarnemingen van inspecteurs. Daarnaast hebben wij in totaal 829 bouwinspecties uitgevoerd voor gemeenten Groesbeek en Nijmegen en de provincie Gelderland.

Alle meldingen / milieuklachten van burgers zijn opgevoerd in de webapplicatie S@men. Dagelijks worden deze klachten opgepakt en in behandeling genomen. Er zijn 498 milieuklachten binnen gekomen. Hiervan hebben er 22 geleid tot handhaving. Daarnaast zijn er 346 bouwklachten binnengekomen.

Brzo en complexe vergunningverlening

In 2015 zijn binnen 58 BRZO-inspecties uitgevoerd, waarvan 41 voor de provincie Gelderland en 17 voor de provincie Overijssel alsmede 100 Wabo inspecties waarvan 73 voor de provincie Gelderland en 27 voor de provincie Overijssel. In 2015 zijn 315 complexe milieugerelateerde vergunningverleningszaken afgerond in het stelsel van Gelderse omgevingsdiensten. Het betreft hier een optelsom van alle reguliere en uitgebreide Wabo-procedures met de activiteit milieu, de meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, Besluit landbouw en het Besluit mobiel breken, de vooroverleggen en

alle specialistische adviezen bij complexe bedrijven Daarnaast zijn er per 31 december 2015 nog 270 milieu gerelateerde vergunningverleningszaken lopend.

Bedrijfsvoering

Personeel

Het ziekteverzuim over 2015 is laag: 3,81% en ook de meldingsfrequentie van 1,22 ligt ruim onder de landelijke norm van 1,50. Met bijna alle personeelsleden is in 2015 driemaal een gesprek gevoerd : aan het begin van het jaar een planningsgesprek, halverwege het jaar een voortgangsgesprek en aan het eind van het jaar een evaluatiegesprek. Driemaal per jaar met elkaar in gesprek is relatief veel maar de ervaringen aan werknemers- en werkgeverskant zijn zeer positief.

Communicatie

De ODRN is een nog jonge organisatie die bestaat uit medewerkers van verschillende overheidsorganisaties. Het wordingsproces van een eigen interne identiteit en organisatiecultuur staat of valt bij de kwaliteit van interne communicatie. Daarom hebben we daar in de eerste 9 maanden van het jaar ook weer veel aandacht aan besteed.
Een uitstekend hulpmiddel daarbij is het vernieuwde intranet dat in april 2015 live is gegaan en de toepasselijke naam: OnDeRoNs heeft gekregen.
Half oktober 2015 is de communicatiediscipline opnieuw ingevuld. De eerste weken is de communicatieadviseur bezig geweest met een gespreksronde onder MT- en Stafleden. Doel hiervan was om de wensen op het terrein van communicatie helder te krijgen en te bezien in hoeverre die konden worden meegenomen in het te ontwikkelen communicatieplan 2016. Meer dan eerst zou daarin de focus moeten liggen op externe communicatie, waaronder positionering en profilering van de ODRN in het kader van de ontwikkeling richting een outcome georiënteerde organisatie. Op basis van de gesprekken is een eerste prioritering gesteld van vijf focuspunten: Profilering – Digitalisering – Incidentenmanagement – Relatiemanagement - Kwaliteit- & klantgerichtheid. Deze punten zullen begin 2016 verwerkt en uitgewerkt worden in het Communicatieplan 2016.

Kwaliteitscriteria en -zorg

De opdrachtgevers en het bestuur hebben aangegeven groot belang te hechten aan een professionele uitvoeringsdienst en verlangen efficiency en prestatieverbetering, zodat kwalitatief goede producten tegen een redelijke prijs worden geleverd. Een permanent proces van leren en verbeteren is ingezet, geschoeid op de leest van het INK-model. Daarmee wordt borging van kwaliteit aangebracht zodat de ODRN tot volle wasdom komt, nakomt wat zij afgesproken heeft en aan de gestelde kwaliteitscriteria blijft voldoen. De zorg voor kwaliteit maakt dus integraal deel uit van de ODRN-bedrijfsvoering en voldoet aantoonbaar aan de vastgestelde kwaliteitscriteria. Hieraan is vorm en inhoud gegeven door het opstellen van duidelijke, werkbare en door medewerkers gedragen protocollen en processen in een digitaal handboek en ondersteund met één informatiesysteem (WRS) voor alle medewerkers.

Werkprocessen

Het afgelopen jaar heeft de ODRN al haar primaire werkprocessen verbeterd door medewerkers te betrekken bij het herontwerp en verspillingen te elimineren. Ze heeft tevens de werkprocessen vastgelegd in bedrijfsprocesmodel, processchema's en Wabo registratie systeem. Ze verrijkt met werkinstructies, standaarden, mijlpalen,

sturingsinformatie en weblinks en deze verspreid via een digitaal handboek als ook verankerd door het aanwijzen van proceseigenaren en inrichten van een verbetercyclus.

Dit heeft een duidelijkere toedeling van verantwoordelijkheden en taken, kostenbesparing door reduceren overbodige handelingen (automatisering taken), overzicht op zaken en documenten, meer inzicht in workload en prestaties, kunnen sturen op realiseren KPI's, snel in kunnen werken nieuwe medewerkers, een effectiever verbeterproces en het voorkomen van risico's opgeleverd. Kortom meer grip op de bedrijfsvoering.

Informatievoorziening

De ODRN heeft diverse systemen in gebruik voor het primaire proces. In 2015 heeft een doorontwikkeling van Wabo-registratiesysteem (WRS) plaatsgevonden waardoor Powerforms (het systeem voor milieuhandhaving) is uitgefaseerd. Hiermee is WRS in combinatie met Corsa (ons documentmanagementsysteem) hét kernsysteem van de ODRN.
Tevens is bij de oplevering van de nieuwe versies van WRS de Gelderse Zaaktypecatalogus en de productencatalogus geïmplementeerd en is een nieuwe wijze van tijdschrijven geïntroduceerd. Hierdoor hoeven de medewerkers de informatie niet meer op twee plaatsen (WRS en tijdschijfsysteem) vast te leggen, waardoor de kans op fouten drastisch is verminderd. Op basis hiervan en door de ontwikkeling van een facturatiemodule binnen WRS, is de ODRN vanaf 2016 in staat om output gefinancierd te werken.

Financiën

Financieel was het een redelijk goed jaar voor de ODRN. Financiële tegenvallers zijn niet opgetreden en het strakke budgetbeheer heeft uiteindelijk geleid tot een positief exploitatiesaldo van 466.000 euro en na reservebestemming van 766.000 euro. Het a structurele voordeel is ontstaan door overschot op het budget kapitaallasten en de realisatie in 2015 van extra opdrachten en een tweetal subsidiebijdragen. Verder is de risico-inventarisatie geüpdatet naar de stand per 31 december 2015.

1. Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag (incl. de jaarrekening 2015) van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN). Qua opzet sluit dit jaarverslag aan bij eerder uitgebrachte Bestuursrapportages (BERAP) uitgebreid met de voor de jaarafsluiting noodzakelijke onderdelen, zoals balans en verplichte paragrafen.

2. Terugblik 2015

In 2015 heeft de ODRN geïnvesteerd in de kwaliteit van onze dienstverlening en het behalen van de afgesproken prestaties. Belangrijk is daarbij dat er verbinding bestaat naar onze opdrachtgevers maar ook naar onze externe partners . We hebben in 2015 naar de gemeenten en de provincies Gelderland en Overijssel, stevig ingezet om permanent goede kwaliteit te leveren.

BRZO-Uitvoering

In 2014 hebben wij vanuit de positie als één van de 6 BRZO-omgevingsdiensten actief de voorbereidingen getroffen om bij de wijziging van bevoegd gezag van de BRZO bedrijven naar de provincies per 1 januari 2016 slagvaardig van start te kunnen gaan. De dienst neemt daarbij de aanbevelingen die rapport van de Rekenkamer Oost heeft neergelegd ter harte. De Rekenkamer adviseert de beide provincies, en dan met name de provincie Overijssel, het opdrachtgeverschap duidelijker in ter vullen. Op basis van het gegeven mandaat die voor deze taak door beide bevoegde gezagen is neergelegd dienen de provincies een goede opdracht te formuleren dat in een jaarprogramma is te vertalen. Daarbij heeft de ODRN de verplichting zich te verantwoorden over de voortgang van uitvoering van dat programma. Het personeel dat de BRZO-taak uitvoert voor vergunningverlening, toezicht en handhaving volgt een verplicht opleidingsplan dat getoetst is aan de kwaliteitscriteria.

In het programma Impuls - het gezamenlijk programma van de 6 BRZO-omgevingsdiensten - is de ODRN portefeuillehouder van het programma onderdeel vergunningen. De harmonisatie van vergunningvoorschriften, het beheer van die voorschriften en het uniform gebruik ervan is één van de belangrijke doelstellingen van dit deel van het programma.

Uitvoeringsprogramma 2015

Het uitvoeringsprogramma 2015 dat ieder van onze deelnemers/partners in 2015 heeft laten uitvoeren was in 2015 nog gestoeld op inputfinanciering. Dat betekent dat prestaties en kwaliteit als belangrijke indicatoren zijn genomen. Vanaf 2016 zal daar na de implementatie van de producten en dienstencatalogus de besteding van de beschikbare middelen een belangrijk indicator zijn. Verbetering van de cyclus die tot de uitvoeringsplannen komen is zeker nog mogelijk. De constatering is anderzijds gerechtvaardigd dat het opdrachtgeversoverleg binnen onze regio steeds meer kwalitatieve meerwaarde laat zien. Uniformering van opdrachten, DVO en mandaten is nog niet helemaal gerealiseerd maar er zijn in 2015 belangrijke inhoudelijke stappen gezet.
Voor een goede invulling door de ODRN van het uitvoeringsprogramma van ieder van de partners moet het programma op voorhand duidelijk zijn zodat bijsturing mogelijk is op

de momenten dat er ambtelijk of bestuurlijk behoefte aan is. We hebben als dienst het accounthouderschap uitermate serieus ingevuld en dat heeft de ODRN enkele belangrijke conclusies/ aandachtspunten opgeleverd.
Als eerste conclusie dient de verzakelijkte relatie met het bevoegd gezag - de opdrachtgever – kwalitatief in balans te worden gehouden door met de partners te praten over de gewenste kwaliteit van de uitvoering. Oftewel: niet alleen de kwantiteit van het uitgevoerde programma is belangrijk maar ook de kwaliteit of het effect van de uitvoering van het uitvoeringsprogramma naar de omgeving. Dat is een belangrijk punt van aandacht. Op 1 januari 2016 is immers de omslag naar de outputfinanciering een feit geworden. Op het punt van doorontwikkeling naar outcome zijn we sinds eind 2015 met de gemeenten en provincie in gesprek hoe de ODRN daarin – mede ook gelet naar de komst van de Omgevingswet – betekenisvol kan opereren.
Belangrijk tweede conclusie is dat de uitvoering van de werkprogramma's in 2015 een resultaat te zien geeft waarbij tegen de 100 % is geleverd.

In 2015 hebben we binnen het Gelders stelsel samen met de Hogeschool Gelderland een leergang opdrachtgeverschap/ accounthouderschap ontwikkeld.

Taakstelling en producten

Na de gemeentelijke herindeling per 1 januari 2015 heeft de gemeente Groesbeek in 2015 voor de eerste keer zijn vrijwillige taken bij de ODRN neergelegd. Ook de provincie Gelderland heeft bij de ODRN in 2015 enkele uitvoerende taken neergelegd t.w. de provinciale risicokaart externe veiligheid en de uitvoering van de provinciale programma's Geluid en Lucht. De ODRN is daarmee gemeten aan de kwaliteitscriteria 2.1. robuust.
In 2015 heeft de ODRN zich voorbereid om voor de gemeenten Beuningen en Heumen de vrijwillige bouwtaken uit te gaan voeren. Wij hebben daartoe samen met deze beide gemeenten een workload opgesteld en daar de kostprijs tegen aan gezet. In 2016 zullen beide gemeenten een besluit nemen over de uitvoering van de vrijwillige bouwtaken. In 2015 zijn de door de ODRN met de deelnemende partners afgesloten de werkafspraken en de processen verregaand geharmoniseerd. Die harmonisatie was zeer wenselijk, niet in de laatste plaats omdat het de totstandkoming van de productcatalogus in 2015 heeft bespoedigd. Qua beprijzing hebben die producten voor alle opdrachtgevers een zelfde opbouw. Daarmee ontstaat voor de opdrachtgevers een keuzemogelijkheden naar de aard en omvang van af te nemen producten. Het jaar 2015 was het proefjaar voor de implementatie van deze producten- en diensten catalogus.

Ten opzichte van de rapportages in 2013 zijn de systemen nu beter ingeregeld, medewerkers zijn zich bewuster van het tijdschrijven en er lekt minder menskracht weg aan activiteiten die niet direct te maken hebben met het primaire proces. Daarmee wordt de rapportage inzichtelijker voor alle partijen.

Dienstverleningsovereenkomst met de gastheer

De huisvesting en de andere PIOFAH-taken worden door gastheer Nijmegen geleverd. In de dagelijkse gang van zaken gaat het best goed, maar natuurlijk zijn er onderdelen welke geoptimaliseerd kunnen worden waarbij wij denken aan het beheer van onze WRS applicatie en de prestatie van het computernetwerk. Overleg daarover vindt plaats als onderdeel van de evaluatie die wij in 2016 samen met de gemeente Nijmegen hopen af te ronden.

Vennootschapsbelasting

In 2015 heeft accountantskantoor Deloitte een inventarisatie naar een eventuele vennootschapsplicht voor de ODRN gedaan. In de wet modernisering vennootschapsplicht overheidsondernemingen (VPB), die met ingang van 1 januari 2016 van kracht wordt, schuilt namelijk het gevaar dat de ODRN zomaar VPB-plichtig is, omdat we als onderneming worden aangemerkt. Momenteel bekijken we welke maatregelen we precies moeten treffen. De inventarisatie van Deloitte geeft ons daarvoor een goed handvat. Overigens is de inventarisatie stelselbreed gedaan en ook de te treffen maatregelen gaan in nauw overleg met de andere omgevingsdiensten in Gelderland.

3. Bestuur ODRN

Nieuw bestuur

Na de verkiezingen van de her in te delen gemeenten Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Ubbergen, is dhr. J.G.M. Thijssen teruggekeerd in het Algemeen Bestuur maar nu namens de nieuwe gemeente Groesbeek. Hij is tevens wederom verkozen in het Dagelijks Bestuur met de portefeuille Financiën. In maart heeft de verkiezing plaatsgevonden voor de Staten van de provincie Gelderland. De vertegenwoordiger namens de provincie, de heer J.J. van Dijk, is na de verkiezing teruggekomen als vertegenwoordiger namens de provincie Gelderland en is in de vergadering van 2 juli jl. wederom gekozen als voorzitter.

Vlak voor de zomer heeft het bestuur vooral stilgestaan bij de jaarrekening 2014 en de begroting 2016. Het jaar 2014 is met een positief exploitatiesaldo afgesloten. Het Algemeen Bestuur heeft in juli besloten het exploitatiesaldo deels te bestemmen voor uitkering aan de deelnemers in de ODRN en een even groot deel te reserveren voor de omslag van input- naar outputfinanciering. Tevens heeft het Algemeen Bestuur ingestemd met de begroting 2016 die in balans is en voor het eerst uitgaat van outputfinanciering. Na vaststelling van de stukken zijn deze ingezonden aan het Ministerie van BZK.
Naast de financiële stukken zijn wederom een aantal onderwerpen vastgesteld die te maken hebben met de interne organisatie van de ODRN.

Wijziging gemeenschappelijke regeling

Door de herindeling en een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen is de tekst van de gemeenschappelijke regeling (GR) ODRN aan wijziging toe. Het voorstel daartoe is door het bestuur in procedure gebracht. De deelnemers in ODRN besluiten daartoe. Na besluitvorming bij de deelnemers zal door de provincie Gelderland de nieuwe tekst worden gepubliceerd en kan daarna in werking treden.
De wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen bevat een wijziging voor het publiceren van besluiten van de ODRN zelf. Dit zijn niet de besluiten uit het primaire proces zoals vergunningen e.d. maar besluiten zoals bijvoorbeeld de personele regelingen. Met ingang van dit jaar is het mogelijk geworden dat gemeenschappelijke regelingen een eigen publicatieblad hebben zoals gemeenten en provincies. De ODRN heeft inmiddels ook een dergelijk publicatieblad dat te vinden is op www.overheid.nl. Hierin worden bepaalde besluiten van de ODRN gepubliceerd zoals personele regelingen en verstrekte ondermandaten.

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Nieuwe dienstverleningsovereenkomsten

Vanwege de herindeling en de uitbreiding van de taakoverdracht diende een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met de nieuwe gemeente Groesbeek te worden afgesloten. Daardoor was het ook noodzakelijk het mandaat te vernieuwen. Het Dagelijks Bestuur heeft met de nieuwe overeenkomst ingestemd. Voor wat het mandaat betreft heeft het Dagelijks Bestuur met deze mandaatverstrekking ingestemd. De reden voor de instemming door het Dagelijks Bestuur is dat de mandaten worden verstrekt door andere organisaties dan de ODRN. In een dergelijk geval dient het bestuur met de mandaatverstrekking aan de directeur in te stemmen. Naast een nieuwe overeenkomst met de gemeente Groesbeek is eveneens een nieuwe overeenkomst met de Provincie Gelderland afgesloten.

Jaarverslag klachten en Jaarverslag archiefinspectie

Het verslag van de klachtencoördinator is uitgebracht en besproken door het Dagelijks Bestuur. Daarin wordt door de coördinator verslag gedaan van de in 2014 binnengekomen klachten. Het Algemeen Bestuur heeft dit Jaarverslag voor kennisgeving aangenomen. Ook heeft de archiefinspecteur een verslag uitgebracht over de stand van het archief. Daarbij zijn een aantal aanbevelingen gedaan. Het Dagelijks Bestuur heeft opdracht verstrekt deze aanbevelingen uit te werken en uit te voeren. Daartoe zijn de eerste stappen al gezet.

Producten- en dienstencatalogus

Zoals vermeld wordt de input-financiering in 2015 afgesloten en gaat met ingang van 1 januari 2016 de ODRN werken met output-financiering. Om dit mogelijk te maken heeft de ODRN een Producten- en dienstencatalogus opgesteld waarin de producten en diensten staan vermeld die door ODRN geleverd kunnen worden. Na eerst door het Dagelijks Bestuur te zijn vastgesteld heeft het Algemeen Bestuur hiermee op 26 november jl. ingestemd. Met ingang van 1 januari 2016 zal de ODRN aldus gaan werken met deze catalogus.

Diverse overige onderwerpen

Het Dagelijks Bestuur heeft in september ingestemd met een kadernota Inkoopbeleid en daarbij behorende inkoopvoorwaarden.
Zowel het Dagelijks als het Algemeen Bestuur hebben ingestemd met de zogenaamde BERAP, Bestuursrapportage over stand van zaken van de geleverde producten en diensten per 1 oktober 2015. Dit jaar was vooral van belang omdat aan het einde van 2015 de periode van inputfinanciering wordt afgesloten.
Tevens zijn een flink aantal regelingen voor het personeel door het Dagelijks Bestuur vastgesteld en van toepassing verklaard op de ODRN. Deze regelingen worden centraal in het Gelders stelsel besproken tussen werknemers en werkgevers, het zogenaamde Centraal Georganiseerd Overleg (CGO). Indien men op het niveau van het CGO het met elkaar eens is geworden dienen de regelingen nog door elk bestuur separaat per omgevingsdienst te worden vastgesteld.
Tot slot hebben het Dagelijks en Algemeen Bestuur ingestemd met het controleprotocol voor de controle van de jaarrekening 2015 en hebben Ernst & Young opdracht verstrekt de controle van de rekening ter hand te nemen.

4. Uitvoering programma's

4.1 Vergunningverlening

Wat doen we?

Voor de gemeenten Nijmegen, Groesbeek en de Provincie verzorgen we "Wabobreed" de vergunningverlening. Dat betekent dat we zowel de vergunningverlening voor de zogenaamde BRIKS-taken (bouwen, reclame, inritten, kappen en slopen) verzorgen alsook de vergunningverlening voor milieu. Daarnaast verlenen we voor de gemeente Nijmegen op grond van de APV en Leegstands-wet enkele vergunningen (o.a. bouwobjecten, reclamemeldingen, woning-onttrekking en leegstandsvergunning). Voor de gemeente Groesbeek was het dan ook het eerste BRIKS-jaar.

Voor de gemeenten Groesbeek, Beuningen, Heumen, Druten en Wijchen verzorgen we de vergunningverlening voor het onderdeel milieu.
De ODRN stelt voor de hele provincie voor de zogenaamde complexe bedrijven de omgevingsvergunningen op voor het onderdeel milieu. De verantwoording van deze activiteiten vindt plaats in hoofdstuk 4.3.

Wat hebben we bereikt?

Inmiddels zijn met alle deelnemers werkafspraken gemaakt over de te volgen werkwijzen en te hanteren procedures in het kader van vergunningverlening. Wat hierbij opvalt is dat er een grote verscheidenheid is aan processen en systemen. Hierdoor is de werkwijze voor iedere deelnemer verschillend. In de bijlage 9.3 is per gemeente een overzicht gegeven van de uitgevoerde werkzaamheden op het gebied van vergunningverlening en handhaving.

Wabo-vergunningen met activiteit milieu

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van het aantal zaken (milieugerelateerd) per opdrachtgever dat in 2015 is afgerond. Het betreft hier een optelsom van alle zaken: reguliere en uitgebreide Wabo-procedures met de activiteit milieu, meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, besluit landbouw en het Besluit mobiel breken, de vooroverleggen en alle specialistische adviezen (zoals externe veiligheid, ruimtelijke ordening, geluid en bodem).

Opdrachtgever	Aantal afgerond	Aantal Lopend
Beuningen	108	35
Druten	81	51
Groesbeek	58	32
Heumen	21	20
Nijmegen	173	139
Wijchen	331[1]	33
Provincie Gelderland	119	92

Wabo-vergunningen met de activiteit bouwen

De ODRN voert de Wabo-taak Briks uit voor gemeenten Groesbeek, Nijmegen en de provincie Gelderland. In 2015 zijn er in totaal 4.000 zaken ingekomen. Hiervan zijn ongeveer 600 zaken voor gemeente Groesbeek opgepakt, 200 voor de Provincie Gelderland en 3.200 zaken opgepakt voor de gemeente Nijmegen. Opvallend is de nagenoeg gelijkblijvende aantallen voor de gemeente Nijmegen en de Provincie. Bij 8 Wabo-besluiten is een vergunning 'van rechtswege' toegekend, waardoor de 100% binnen de termijn net niet wordt gehaald (99%). Van de van rechtswege verleende vergunningen zijn er 5 ontstaan door een ICT-storing in de landelijke OLO. Deze kwamen pas na de wettelijke termijn bij de ODRN binnen.

Voor de provincie Gelderland worden vergunningprocedures uitgevoerd bij bedrijven die vallen onder bevoegd gezag van de provincie. Het kan hier gaan om BRZO-bedrijven uit de hele provincie. Maar ook om bedrijven onder bevoegd gezag van de provincie in het werkgebied van de ODRN. In totaal zijn voor de provincie 30 procedures met de activiteit Bouwen afgerond in 2015

4.2 Handhaving en toezicht

Wat doen we?

Voor alle partners is een handhavingsuitvoeringsprogramma 2015 (HUP) opgesteld met te controleren bedrijven en uit te voeren projecten. Voor de gemeenten Groesbeek en Nijmegen is daarnaast ook een werkplan gemaakt op het gebied inspecties Briks. Het HUP voor de 6 regiogemeenten en de provinciale bedrijven in het ODRN-gebied omvat 860 geplande milieucontroles voor 2015. Alle bedrijven zijn ingedeeld in categorieën (A1 t/m D4/5). Per categorie is gerekend met het kengetal conform de regionale maatlat aangepast op basis van het tijdschrijfsysteem van de ODRN. Deze kengetallen zijn inmiddels verwerkt in een productencatalogus.

Wat hebben we bereikt?

Er zijn 800 milieucontroles van de verschillende gemeentelijke HUP's uitgevoerd. Dit is 93% van het totaal. Naast de geplande controles uit het HUP 2015 zijn 329 controles uitgevoerd als zogenaamde "inschieters". In totaal zijn dus 1129 controles uitgevoerd in

[1] Waarvan 263 keer milieuadvies bij bouwactiviteit

2015. Inschieters zijn controles naar aanleiding van klachten, opleveringscontroles maar ook controles op basis van waarnemingen van inspecteurs.
In de tabel op pagina 15 staan de toezicht- en handhavingsactiviteiten opgesomd. Het geplande aantal is afkomstig uit het HUP 2015. De gerealiseerde getallen geven de werkzaamheden over 2015 weer. Verderop in het jaarverslag worden per opdrachtgever de cijfers nader uitgewerkt.

Alle meldingen/milieuklachten van burgers worden opgevoerd in de webapplicatie S@men. Dagelijks worden deze klachten opgepakt en in behandeling genomen. Er zijn 498 milieuklachten (in 2014: 404) binnen gekomen. Hiervan hebben er 22 geleid tot een controlebezoek. Daarnaast zijn er 346 bouwklachten (in 2014: 278) ingediend waarvan 310 voor gemeente Nijmegen in 2014: 249). Er is een toename in het aantal klachten te zien. Dit kan te maken hebben met de bekendheid van het meldingsprogramma S@men.

Producten milieu	gepland voor 2015	werkelijk uitgevoerd 2015
Aantal controles	**860**	**800**
Aantal meldingen in S@men		**498**
Aantal klachten leidend tot handhaving		**22**
Aantal hercontroles milieu		**429**
Aantal Voornemen LOD		**90**
Aantal LOD		**30**

Producten Bouw	gepland voor 2015	werkelijk uitgevoerd 2015
Aantal geïnspecteerde bouwdossiers		**829**
Aantal klachten		**346**

4.3 BRZO en complexe vergunningverlening

Wat doen we?
De ODRN is verantwoordelijk voor de uitvoering van de werkzaamheden op het gebied van de majeure risicobedrijven. Het gaat om bedrijven die vallen onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) voor zowel milieu als bouwen (dit laatste alleen indien het bevoegd gezag dit aan de ODRN heeft gemandateerd) in Oost Nederland (Overijssel en Gelderland). Daarnaast gaat het om bedrijven die vallen onder categorie 4 van Bijlage 1 van de Richtlijn industriële emissies (RIE). Het gaat op dit moment om in totaal 56 bedrijven (50 BRZO en 6 RIE categorie 4). De ODRN heeft voor de taken van vergunningverlening, toezicht en handhaving bij majeure risico bedrijven het mandaat gekregen van 21 gemeenten en 2 provincies. Tussen de ODRN en de betreffende bevoegde gezagen of omgevingsdiensten zijn ook dienstverleningsovereenkomsten gesloten.

De vergunningverlening, toezicht en handhaving van de majeure risico bedrijven in Nederland worden door zes BRZO omgevingsdiensten in Nederland uitgevoerd. Deze omgevingsdiensten hebben gezamenlijk de ambitie uitgesproken om te functioneren alsof sprake is van één organisatie. Daarnaast is integrale samenwerking belangrijk met de andere instanties zoals ILT, SZW, OM en de veiligheidsregio's. Om deze ambities te realiseren zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd.

Wat hebben we bereikt?

Het ministerie van Infrastructuur & Milieu heeft geld beschikbaar gesteld in het kader van de kwaliteitsverbetering en uniformering van de BRZO-werkzaamheden. Dit is gefinancierd uit het landelijke programma Impuls Omgevingsveiligheid. Gezamenlijk met de andere BRZO-omgevingsdiensten is een jaarprogramma opgesteld en zijn diverse projecten opgestart zoals de uniformering en kaderstelling van vergunningverlening, het verbeteren van de inspectiemethodiek, het opstellen van een actueel landelijk vergunningenoverzicht BRZO, het ontwikkelen van een nieuwe landelijke gemeenschappelijke inspectieruimte (GIR), de database waarin de inspecteurs hun rapporten aanmaken en archiveren, en vele anderen. ODRN levert de projectleider voor enkele projecten, zoals de uniformering en kaderstelling vergunningverlening.

Extra opleidingen

In de eerste helft van 2015 hebben alle medewerkers die BRZO-taken uitvoeren zogenaamde entreetoetsen ingevuld waarin ze opleidingen en ervaringen vastleggen. De toetsen zijn beoordeeld door de Hogeschool Utrecht op basis van de kwaliteitscriteria 2.1 Voor elke medewerker wordt nu een individueel opleidingsplan uitgewerkt. Vanaf september 2015 zijn de opleidingen gestart. De opleidingen lopen door tot eind 2016. Het streven is dat op 1 januari 2017 iedereen aan de eisen voldoet.

Uitvoeringsprogramma inspecties

In de onderstaande tabel staan de toezicht-activiteiten opgesomd m.b.t. de BRZO-inspecties, Wabo-inspecties en beoordelingen veiligheidsrapportages (VR) in Gelderland en Overijssel (zowel provinciaal als gemeentelijk bevoegd gezag). De tabel laat het geplande aantal uit de BRZO jaarplanning zien naast de gerealiseerde getallen over 2015. De planning is in 2015 gerealiseerd met dien verstande dat sommige bedrijven afhankelijk van de omstandigheden (bijv. het naleefgedrag van het bedrijf) op dat moment vaker of minder vaak zijn geïnspecteerd.

BRZO Oost	Gepland in 2015	Gereed per 31-12-15
Aantal BRZO controles	57	58
Gelderland	41	41
Overijssel	16	17
aantal Wabo controles	95	100
Gelderland	66	73
Overijssel	29	27
Beoordeling VR	4	4

VERGUNNINGVERLENING BIJ COMPLEXE BEDRIJVEN

Wat doen we?

De ODRN verzorgt de vergunningverlening voor het onderdeel milieu voor complexe bedrijven in Gelderland. Het gaat hierbij vaak (maar niet alleen) om IPPC- en BRZO-bedrijven.
We verzorgen deze vergunningverlening, behalve voor de ODRN, ook voor de 6 overige Omgevingsdiensten (OD's) in Gelderland. Bij de werkzaamheden voor de overige omgevingsdiensten zijn wij verantwoordelijk voor de inhoud en totstandkoming van de vergunning terwijl de OD waar de aanvraag wordt gedaan (geografische dienst) verantwoordelijk is voor het proces. Wij leveren de vergunningen aan in de vorm van een advies. De geografische omgevingsdienst verzorgt (afhankelijk van mandaat) o.a. publicatie en verzending van de vergunning.

Bij BRZO-bedrijven zijn wij zowel verantwoordelijk voor de inhoud als voor het proces. De ODRN verzorgt tevens de vergunningverlening voor BRZO-bedrijven in landsdeel Oost.

Wat hebben we bereikt?

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van het aantal lopende vergunningenprocedures per omgevingsdienst in Gelderland. Wij adviseren de andere omgevingsdiensten over het milieudeel in de WABO-vergunning. De andere omgevingsdiensten verzorgen de besluitvorming, publicatie en verzending.

Overzicht procedures Omgevingsdiensten

Omgevingsdienst	Afgeronde procedures	Lopende procedures
Achterhoek (ODA)	48	45
Regio Arnhem (ODRA)	44	26
De Vallei (OddV)	22	29
Noord Veluwe (ODNV)	38	17
Rivierenland (ODR)	32	30
Veluwe IJssel (OVIJ)	12	31
Regio Nijmegen (ODRN)	119	92
Totaal	**315**	**270**

Met de andere OD's is er frequent contact over de diverse procedures en producten. Dit intensieve overleg is noodzakelijk om de voortgang van de procedures te waarborgen en om de communicatie met partijen en belanghebbenden op niveau te houden.

4.4 Projecten

Binnen het programma Advies en Projecten wordt de behandeling van bezwaar- en beroepschriften tegen door ons genomen besluiten uitgevoerd voor zover deze binnen het aan ons verleende mandaat vallen. Daarnaast worden binnen dit programma de juridische advieswerkzaamheden uitgevoerd die niet rechtstreeks gerelateerd zijn aan onze vergunningverlenings- en handhavingsprocessen. Te denken valt bijv. aan juridische adviezen op het gebied van de invoering van de Omgevingswet of adviezen over de opzet/inhoud van een gemeentelijke legesverordening v.w.b. de aan onze gemandateerde taken. Voor wat betreft Projecten gaat het om specifieke projecten die buiten onze gebruikelijke werkzaamheden vallen. Een voorbeeld hiervan is participeren aan/meedenken over de wijze waarop binnen Nijmegen het project “Tijdelijk Anders Gebruiken” ingericht en uitgevoerd kan worden.

4.5 Wat heeft het gekost?

lasten

nr.	Omschrijving	begroting 2015 primitief	begroting 2015 na wijz.	werkelijk 2015	resultaat 2015
1	Salarissen en sociale lasten	7.399.000	8.166.400	6.941.579	1.224.821
2	Opleidingskosten	145.000	164.000	168.578	-4.578
3	Inhuur	0	0	2.471.347	-2.471.347
4	Piofah taken gastheercompensatie	270.000	270.000	270.000	0
5	Piofah gastheer	1.172.000	1.172.000	1.220.000	-48.000
6	Kapitaallasten	399.000	399.000	154.394	244.606
7	Overige materiele kosten	917.000	1.120.600	1.043.961	76.639
8	Bijdrage regionaal stelsel	137.000	137.000	141.564	-4.564
	Totaal lasten	**10.439.000**	**11.429.000**	**12.411.422**	-982.422

baten

nr.	Omschrijving	begroting 2015 primitief	begroting 2015 na wijz.	werkelijk 2.015	resultaat 2.015
9	Baten bovenregionale taken	1.856.500	1.856.500	1.984.719	-128.219
10	Deelnemersbijdragen	8.582.500	9.572.500	9.872.500	-300.000
	Subtotaal baten	**10.439.000**	11.429.000	11.857.219	-428.219
	Eenmalige baten:				
11	-diverse opdrachten			686.002	-686.002
	-subsidies			336.346	-336.346
	Totaal baten	**10.439.000**	**11.429.000**	**12.879.566**	-1.450.566
	verschil lasten en baten -voordelig-				468.144
	bijdrage uit bestemmingsreserve ter dekking van de hogere inhuur kosten				300.000
	Resultaat .-voordelig-				768.144

Voor toelichting op de verschillen wordt verwezen naar paragraaf 7.4 van dit jaarverslag.

5. Geleverde prestaties naar deelnemers

Onderstaand wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden van de ODRN in 2015. In paragraaf 9.3 zijn deze cijfers per deelnemer nogmaals opgenomen met een verklarende toelichting.

Geleverde prestaties naar deelnemers

omschrijving	Beuningen	Druten	Groesbeek	Heumen	Nijmegen	Wijchen	Provincie
Inbreng 2015	511.600	390.000	1.411.200	208.500	5.582.600	429.400	1.339.200
Bedrag geschreven	460.394	357.571	1.368.045	249.620	4.996.098	397.252	1.484.686
Realisatie (percentage)	90%	92%	97%	120%	90%	93%	111%
Planning HUP 2015	134	100	127	84	253	162	35
Controles uitgevoerd (aantal)	130	93	117	69	242	149	35
Controles uitgevoerd (percentage)	97%	93%	92%	82%	96%	92%	100%
Inschieters / extra	33	48	23	16	175	33	1
Aantal hercontroles	48	38	40	33	194	66	10
Aantal milieuklachten in S@men	42	8	14	87	299	23	25
Aantal klachten leidend tot handhaving	1	1	1	0	18	1	0
Aantal geïnspecteerde bouwdossiers			297		499		46
Aantal bouwklachten in S@men			36		310		0
Aantal bouwaanvragen			349		1.575		125
Aantal sloopmeldingen			208		746		46
Aantal gebruiksmeldingen			6		174		9
Aantal leegstandswet aanvragen			14		152		0
Aantal kapaanvragen			50		118		10
Aantal reclameaanvragen			15		104		8
Aantal gebruiksvergunningen			2		46		0

6. Bedrijfsvoering

6.1 De mens in de organisatie

Ook in 2015 hebben we ernaar gestreefd dat de ODRN een dienst is waar medewerkers met betrokkenheid en inzet werkzaam zijn. Het behoeft geen betoog dat een adequaat personeelsbeleid de cruciale succesfactor is voor het ook op langere termijn kunnen blijven realiseren van de aan de ODRN gevraagde prestaties.

Wat wilden we bereiken

In 2014 hebben we ernaar gestreefd dat de 'juiste mens op de juiste plaats in de organisatie' zou komen te zitten, omgeven door heldere transparante arbeidsvoorwaarden en regelingen en faciliteiten in een prettig en gezond werkklimaat. Dat moest zorgen voor een medewerker die goed is toegerust voor zijn taak. Dat wilden we realiseren in een organisatie die qua omvang (fte's) en kwaliteit op maat is en goed toegerust is op haar taak, oftewel een organisatie en medewerkers die voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.1.

Wat hebben we bereikt?

We hebben medewerkers gefaciliteerd in hun persoonlijke professionele ontwikkeling. Dit is gedaan door het voeren van evaluatiegesprekken als onderdeel van de jaargesprekkencyclus die de basis vormen voor de Vlootschouw die in oktober 2015 heeft plaatsgevonden. Daarmee hebben we een duidelijker beeld gekregen van de kwaliteit van de medewerkers. Ook is de medewerkers gevraagd na te denken over de besteding van het hen ter beschikking staande Individueel Loopbaan Budget (ILB) van jaarlijks 500 euro.

In het kader van de kwaliteitscriteria is in 2015 is de voorbereiding gestart van het E-Portfolio traject in samenwerking met Yacht. Deze zal verder uitgerold worden in het eerste kwartaal van 2016. Daarnaast is in 2015 ook een Huishoudelijk Reglement opgesteld en vastgesteld in overleg met de Ondernemingsraad.

Tevens hebben we medio 2015 specialistische taken van de Provincie Gelderland overgenomen op het gebied van geluid en lucht. De betroffen provinciaal medewerkers zijn medio 2015, vooruitlopend op een definitieve plaatsing per 1 januari 2016, bij de ODRN gedetacheerd. Inmiddels is conform het GSP de plaatsingsprocedure uitgewerkt, begeleid en uitgevoerd.

In de Expertgroep P&O, waarin de P&O'ers van de verschillende Gelderse Omgevingsdiensten samenwerken, wordt er gewerkt aan een gezamenlijke Visie op HRM. In 2015 is o.a. vorm gegeven aan een twee stap in het Werving & Selectiebeleid in het kader van Gelders arbeidsmarkt, Implementatie functieboek HR21 en de HR – gesprekkencyclus. Deze zullen binnen de ODRN in 2015 ver op maat geïmplementeerd worden. Waarbij concreet alle medewerkers in het kader van HR21 hun definitieve normfunctie krijgen toegewezen.

.

Arbeidsverzuim als gevolg van ziekte

In de begroting 2015 is voor arbeidsverzuim[2] als gevolg van ziekte de norm gesteld op 5%. De registratie over 2015 toont aan dat het daadwerkelijke lager is dan de norm, maar wel hoger dan vorig jaar: 3,81% voor 2015 tegen 1,61% voor 2014. In 2015 is met name het lange verzuim is sterk gestegen.
Uitgesplitst naar verzuimduur ziet dit er over 2015 als volgt uit:

Verzuimduur	percentage
kort [t/m 7 dagen]	0,71
middel [8 t/m 42 dagen]	0,60
lang [43 t/m 365 dagen]	2,50
Totaal	**3,81**

Meldingsfrequentie

De meldingsfrequentie is het totaal aantal ziekmeldingen in één kalenderjaar gedeeld door het gemiddeld aantal personeelsleden in één kalenderjaar. De (landelijke) norm hiervoor is 1,5: dus elke medewerker meldt zich gemiddeld anderhalf keer per jaar ziek. De werkelijke meldingsfrequentie voor de ODRN is 1,22.

Planningsgesprekken

Ons streven was om in 2015 minimaal met 90% van de medewerkers een dergelijk gesprek te hebben. Het werkelijk percentage medewerkers waarmee planningsgesprekken gevoerd is, ligt op 95%[3].Hiermee is de doelstelling voor 2015 gehaald.

Evaluatiegesprekken

In het laatste kwartaal 2015 hebben de evaluatiegesprekken plaatsgevonden. Ons streven was om in 2015 minimaal met 90% van de medewerkers een dergelijk gesprek te hebben. Het werkelijk percentage medewerkers waarmee evaluatiegesprekken gevoerd is, ligt op 93%. De doelstelling over 2015 is dus gehaald.

[2] Bij het verzuim gaat het om de medewerkers die een formeel dienstverband hebben bij de ODRN. Alle medewerkers die bij de ODRN werkzaam zijn via bijvoorbeeld de Gastheer Nijmegen, de Provincie Gelderland of via een andere constructie, tellen niet mee bij dit getal.
[3] Het gaat bij zowel de planningsgesprekken en de evaluatiegesprekken om de medewerkers die een formeel dienstverband hebben bij de ODRN. Alle medewerkers die bij de ODRN werkzaam zijn via bijvoorbeeld de Gastheer Nijmegen, de Provincie Gelderland of via een andere constructie, tellen niet mee bij dit getal.

6.2 Communicatie

De ODRN is een nog jonge organisatie die bestaat uit medewerkers van verschillende overheidsorganisaties. Het wordingsproces van een eigen interne identiteit en organisatiecultuur staat of valt bij de kwaliteit van interne communicatie. Daarom hebben we daar in de eerste 9 maanden van het jaar ook weer veel aandacht aan besteed.
Een uitstekend hulpmiddel daarbij is het vernieuwde intranet dat in april 2015 live is gegaan en de toepasselijke naam: OnDeRoNs heeft gekregen.
Half oktober 2015 is de communicatiediscipline opnieuw ingevuld. De eerste weken is de communicatieadviseur bezig geweest met een gespreksronde onder MT- en Stafleden. Doel hiervan was om de wensen op het terrein van communicatie helder te krijgen en te bezien in hoeverre die konden worden meegenomen in het te ontwikkelen communicatieplan 2016. Meer dan eerst zou daarin de focus moeten liggen op externe communicatie, waaronder positionering en profilering van de ODRN in het kader van de ontwikkeling richting een outcome georiënteerde organisatie. Op basis van de gesprekken is een eerste prioritering gesteld van vijf focuspunten: Profilering – Digitalisering – Incidentenmanagement - Relatiemanagement - Kwaliteit- en klantgerichtheid Deze punten zullen begin 2016 verwerkt en uitgewerkt worden in het Communicatieplan 2016.
Qua middelenontwikkeling is een presentatie voorbereid voor de Ondernemersvereniging van bedrijventerrein TPG West, eind oktober. In deze presentatie is gekozen voor uitgebreid gebruik van beeld, een trend die intern zal worden doorgezet.
Daarnaast wordt geparticipeerd in de overleggen van de ExpertGroep Communicatie van het Gelderse Stelsel, waarin druk is geijverd voor een herziening van de website voor het stelsel en de daarin begrepen Omgevingsdiensten, met als doel: meer flexibiliteit en versatiliteit aan te brengen, inclusief nieuwe CMS en design. Datzelfde gebeurde overigens met de Gemeente Nijmegen. Ook is de ODRN vertegenwoordigt in het overleg van de landelijke werkgroep Communicatie voor de BRZO-OD's en heeft een aanzet gegeven voor een meer inhoudelijke samenwerking. De laatste maand van het jaar werden uren gemaakt voor BRZO in het kader van het Wob-verzoek door de NOS. En is een slotoffensief qua communicatie voorbereid en uitgevoerd rond het e-portfolio voor VTH medewerkers.

6.3 Juridische kwaliteitszorg

In 2015 is een plan van aanpak voor de juridische kwaliteitszorg opgesteld. Dit plan van aanpak voorziet in de 1e fase (tot 1 januari 2016) vooral in het maken van werkafspraken met de partners/opdrachtgevers voor wat betreft de behandeling van bezwaar- en beroepschriften tegen de door de ODRN in mandaat genomen besluiten. Deze werkafspraken zijn/worden gekoppeld aan het binnen de ODRN gehanteerde WaboRegistratieSysteem (WRS) waarbinnen nieuwe procedures zijn opgenomen voor de behandeling van bezwaar- en beroepsschriften. Dit proces zal na het eerste kwartaal 2016 worden afgerond.

6.4 Kwaliteitscriteria

Landelijk geldt dat iedere omgevingsdienst aantoonbaar gaat voldoen aan de kwaliteitscriteria. De ODRN geeft met behulp van de zelfevaluatie sinds 2013 jaarlijks inzicht in de mate waarin zij voldoet aan de landelijke kwaliteitscriteria. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt in de zogenaamde deskundigheids- en procescriteria. De ODRN voldoet op de belangrijkste onderwerpen aan de criteria voor kritieke massa, heeft haar bedrijfsvoering zeer goed op orde en verzorgd de dienstverlening aan gemeente en provincie conform afspraak. Met het inzicht dat de zelfevaluatie gegeven heeft, zijn diverse projecten uitgevoerd om te kunnen voldoen aan de criteria en dit duurzaam te borgen. Met het Dienstplan 2015-2016 wordt daar projectmatig invulling aan gegeven. De uitgevoerde eindmeting met alle Gelderse omgevingsdiensten in december 2015, heeft dat uitgewezen.
De opdrachtgevers en het bestuur hebben aangegeven groot belang te hechten aan een professionele uitvoeringsdienst en verlangen efficiency en prestatieverbetering, zodat kwalitatief goede producten tegen een redelijke prijs worden geleverd. Een permanent proces van leren en verbeteren is ingezet, geschoeid op de leest van het INK-model. Daarmee wordt borging van kwaliteit aangebracht zodat de ODRN tot volle wasdom komt, nakomt wat zij afgesproken heeft en aan de gestelde kwaliteitscriteria blijft voldoen. De zorg voor kwaliteit maakt dus integraal deel uit van de ODRN bedrijfsvoering en voldoet aantoonbaar aan de vastgestelde kwaliteitscriteria. Hieraan is vorm en inhoud gegeven door het opstellen van:
- duidelijke, werkbare en door medewerkers gedragen protocollen en processen in een digitaal handboek;
- ondersteund met één informatiesysteem (WRS) voor alle medewerkers.

Kwaliteitsmanagement levert de ODRN:

- Het continu verbeteren van processen en producten;
- Levering van kwalitatief goede producten tegen een goede prijs;
- Actuele sturingsinformatie en rapportage over geleverde prestaties;
- Het op beheersbare wijze laten verlopen van werkprocessen;
- Borging van kwaliteitseisen die wij aan onszelf stellen en/of ons opgelegd worden;
- Inzicht in verwachtingen van afnemers en daaraan beter kunnen voldoen;
- Voorkomen van onkosten door vermindering van verspilling en fouten;
- Verhoging van kwaliteitsbewust handelen bij alle medewerkers.

6.5 Dienstverleningsovereenkomsten

In 2015 is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met Groesbeek overeengekomen vanwege naast de herindeling van de betreffende gemeenten de overdracht van een aantal taken vanuit Groesbeek naar de ODRN. Tevens is met de provincie Gelderland een nieuwe dienstverleningsovereenkomst afgesloten. Bij de laatste overeenkomst is een knip gemaakt tussen het algemene deel (basisovereenkomst) en de specificaties. Deze laatste kunnen door een bepaling in de basisovereenkomst afgesloten worden tussen de directeur van de dienst en de provincie Gelderland. Deze specificatie zal einde van dit jaar gereed zijn.

6.6 Processen en werkwijzen

Het afgelopen jaar heeft de ODRN al haar primaire werkprocessen verbeterd door medewerkers te betrekken bij het herontwerp en verspillingen te elimineren, ze vastgelegd in bedrijfsprocesmodel, processchema's en Wabo registratie systeem. Deze vervolgens verrijkt met werkinstructies, standaarden, mijlpalen, sturingsinformatie en weblinks en verspreid via een digitaal handboek, verankerd door het aanwijzen van proceseigenaren en het inrichten van verbetercyclus.

Dit heeft een duidelijkere toedeling van verantwoordelijkheden en taken, kostenbesparing door reduceren overbodige handelingen (automatisering taken), overzicht op zaken en documenten, meer inzicht in workload en prestaties, kunnen sturen op realiseren KPI's, snel in kunnen werken nieuwe medewerkers, effectiever verbeterproces, voorkomen risico's opgeleverd. Kortom meer grip op de bedrijfsvoering.

6.7 Informatievoorziening

De ODRN heeft diverse systemen in gebruik voor het primaire proces. In 2015 heeft een doorontwikkeling van WRS plaatsgevonden waardoor Powerforms (het systeem voor milieuhandhaving) is uit gefaseerd. Hiermee is WRS in combinatie met Corsa (ons documentmanagementsysteem) hét kernsysteem van de ODRN.
Tevens is bij de oplevering van de nieuwe versies van WRS de Gelderse Zaaktypecatalogus en de productencatalogus geïmplementeerd en is een nieuwe wijze van tijdschrijven geïntroduceerd. Hierdoor hoeven de medewerkers de informatie niet meer op twee plaatsen (WRS en tijdschijfsysteem) vast te leggen, waardoor de kans op fouten drastisch is verminderd. Op basis hiervan en door de ontwikkeling van een facturatiemodule binnen WRS, is de ODRN vanaf 2016 in staat om output gefinancierd te werken.
Ook heeft de ODRN inmiddels de beschikking over basisrapportages waardoor wij in staat zijn op zowel product- als programmaniveau de benodigde stuur- en verantwoordingsinformatie te genereren.
Op basis hiervan gaat de ODRN het jaar 2016 in waarbij de basis van de informatievoorziening op orde is en verder gewerkt kan worden aan verfijning en verdieping.

Door overdracht van alle BRIKS-taken van de gemeente Groesbeek worden alle nieuwe zaken per 01-01-2015 in de systemen van de ODRN afgehandeld. Hiervoor zijn in 2015 de systemen zodanig aangepast dat ook de informatievoorziening naar de gemeente Groesbeek geregeld is. Zo zijn de BAG-gegevens gekoppeld, is een nieuw ontwikkelde adviesmodule in gebruik genomen voor de informatie-uitwisseling t.b.v. adviesaanvragen en hebben medewerkers van de gemeente Groesbeek toegang gekregen tot WRS en Corsa zodat zij over alle relevante informatie kunnen beschikken.
De overdracht van alle lopende en archiefwaardige zaken in het systeem van de gemeente Groesbeek heeft vertraging opgelopen. Belangrijke oorzaken hierbij zijn het verschil in de drie geautomatiseerde werkomgevingen (Squit) van de voormalige gemeenten Millingen,

Ubbergen en Groesbeek enerzijds en de beschikbare capaciteit van de consultants anderzijds. De verwachting is dat dit het eerste kwartaal van 2016 zal worden afgerond.

Vanwege het gastheerschap van de gemeente Nijmegen is besloten om voor het strategisch informatiebeleidsplan van de ODRN daar waar mogelijk, aan te sluiten bij die van gemeente Nijmegen. Aangezien de gemeente Nijmegen haar strategisch beleidsplan in 2015 is begonnen om dit te herzien, is afgesproken dat de ODRN hierbij aansluit. Het strategisch informatiebeleidsplan van de ODRN zal medio 2016 worden opgeleverd.
De strategische visie van de ODRN ten aanzien van de informatiestructuur om WRS en Corsa uit te bouwen en te optimaliseren, past binnen de ontwikkelingen van het stelsel. Binnen het stelsel is besloten om de informatievoorziening vorm te gaan geven m.b.v. de Scrum-methode. Inmiddels is er binnen het stelsel een gezamenlijke set van kerngegevens vastgesteld. Vervolgens zijn deze per omgevingsdienst getoetst middels een “nulmeting”. Hierbij bleek dat de ODRN de informatievoorziening al redelijk goed op orde heeft doordat zij goed aansluit op deze set van kerngegevens. Daarnaast zijn kwaliteitscriteria opgesteld voor een informatiesysteem, passend bij omgevingsdiensten. Ook hieruit bleek dat de systemen van de ODRN in basis hieraan voldoen en daarmee goed scoren. Daar waar de ODRN minder scoort, is voorzien in de doorontwikkeling die in 2016 gaat plaatsvinden.

6.8 Productiviteit[4]

In onderstaande grafiek is een overzicht gegeven over de gerealiseerde productiviteit van het afgelopen jaar. In de begroting is de norm voor de productiviteit bepaald op 72% voor een heel jaar. In de grafiek is deze norm als horizontale zwarte lijn aangegeven. Uit de grafiek blijkt dat de norm net niet gehaald is en dat de werkelijke productiviteit over 2015 uitgekomen is op 69% (2014:70%).

Waarom halen een aantal afdelingen halen de norm (nog) niet?:
De eerste 9 maanden van 2015 zijn veel medewerkers bezig geweest met het bouwen en testen van het nieuwe vergunningen registratie systeem (WRS). Het nieuwe WRS systeem is in 2016 onmisbaar bij de outputfinanciering. Deze hiermee gepaard gaande uren zijn echter niet rechtstreeks toe te wijzen aan een product en als improductief verantwoord.

[4] De definitie die we voor productiviteit gebruiken: productiviteit zijn de uren die medewerkers direct op de producten schrijven.

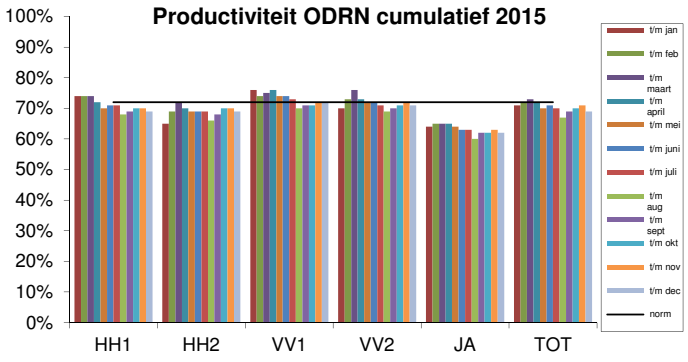

6.9 Klachten (personeel gerelateerd)

In 2015 zijn 5 personeel gerelateerde klachten ingediend. In een separaat jaarverslag zal hierover worden gerapporteerd.

7. Jaarrekening 2015

7.1 Algemeen

Begroting 2015

De begroting 2015 is in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 26 juni 2014 vastgesteld en ter goedkeuring verzonden aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De volgende grondslagen, waarop de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd, zijn bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de financiële overzichten. De jaarrekening is opgesteld volgens de voorschriften van het BBV. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.
Voor zover het BBV niet anders voorschrijft, zijn de baten en lasten toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.
Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Er wordt annuïtair afgeschreven. De looptijden zijn 3, 5 of 10 jaar en variëren omdat ze afhankelijk zijn van de soort investering:

-Inrichting	10 jaar
-ICT applicaties	05 jaar
-ICT PC's e.d.	03 jaar

Uitzettingen en overlopende activa

Vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Met eventuele oninbaarheid is in de waardering rekening gehouden.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn tegen de nominale waarde opgenomen en omvat het banksaldo.

Bestemmingsreserve

Onder een bestemmingsreserve wordt verstaan een reserve, waaraan door het bestuur een bepaalde bestemming is gegeven.

Nog te bestemmen rekeningresultaat
Het nog te bestemmen rekeningresultaat is het resultaat in het boekjaar. Het nog te bestemmen rekeningresultaat wordt ter bestemming voorgelegd aan het Algemeen Bestuur.

Voorzieningen
Onder de voorzieningen zijn opgenomen voorzienbare verplichtingen, verliezen en of risico's voor zover de omvang hiervan redelijkerwijs is in te schatten dan wel van derden verkregen middelen die specifiek moeten worden besteed. De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde

Vaste schulden
De leningen met een looptijd langer dan een jaar worden hieronder tegen de nominale waarde opgenomen, verminderd met de reeds gedane aflossingen.

Vlottende passiva
De vlottende passiva hebben een looptijd korter dan een jaar. De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Borg- en garantstellingen
Buiten de balanstelling wordt – voor zover van toepassing – het bedrag genoemd waarvoor er borg- of garantstellingen zijn afgegeven.

Resultaat na bestemming
Het resultaat na bestemming is het resterende resultaat na reeds bestemde mutaties in de reserves. Het resultaat wordt ter besluitvorming voorgelegd aan het Algemeen Bestuur.

Verordeningen
De diverse verordeningen op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording zijn door het Algemeen Bestuur van de ODRN vastgesteld. Het Algemeen Bestuur heeft Ernst en Young de opdracht tot controle verstrekt en heeft daarbij ingestemd met het accountantsprotocol 2015.

Rechtmatigheid: normenkader
Voor wat de toetsing aan de rechtmatigheid betreft is door het Algemeen Bestuur bij het vaststellen het accountantsprotocol het normenkader vastgesteld waaraan de rekening dient te worden getoetst.

- Wet gemeenschappelijke regelingen;
- Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Nijmegen;
- Gemeentewet;
- Provinciewet;
- Algemene wet bestuursrecht;
- Besluit begroting en verantwoording voor provincies en gemeenten;
- Fiscale wetgeving;
- Wet financiering decentrale overheden;
- Europese aanbestedingsregels;
- Besluit accountantscontrole decentrale overheden;

- Wet BIBOB;
- SISA-protocol;
- Ambtenarenwet;
- Fiscale wetgeving;
- Sociale verzekeringswetten;
- Arbeidsomstandighedenwet;
- CAR/UWO.
- Wet milieubeheer;
- Wet investeringsbudget stedelijke vernieuwing;
- Wet bodembescherming;
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht;
- Wet openbaarheid van bestuur en alle krachtens deze wetgeving vastgestelde AMvB's;
- Aanbestedingswet
- Wet normering Topinkomens

Overige in de gemeenschappelijke regeling van de ODRN en de jaarprogramma's voor de gemeenten en provincie opgenomen wetten en verordeningen waarvan de uitvoering is opgedragen aan de ODRN

Daarnaast is nadere (interne) regelgeving vastgesteld door het Algemeen Bestuur. De interne verordeningen c.q. regelgeving vallen voor het jaar 2015 onder het normenkader van de Financiële Rechtmatigheid:

- Tekst Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Nijmegen;
- Financiële verordening ODRN (2012);
- Controleverordening ODRN (2012);
- Treasurystatuut;
- Notitie inzake het weerstandsvermogen;
- AB- en DB besluiten.

Controletoleranties

Hierbij wordt aangesloten bij de maximale goedkeuring- en rapportagetoleranties, zoals die wettelijk in het BAPG zijn vastgesteld, te weten 1% van de lasten voor fouten en voor onzekerheden in de controle 3%. Deze toleranties gelden zowel voor de getrouwheid als voor de rechtmatigheid. Elke fout of onzekerheid boven 50.000 euro wordt gerapporteerd.

7.2 Balans

Balans ODRN 2015

bedragen in euro's

Activa	ultimo 2015	ultimo 2014	Passiva	ultimo 2015	ultimo 2014
VASTE ACTIVA			**VASTE PASSIVA**		
materiele vaste activa			**eigen vermogen**		
investeringen met een economisch nut	822.305	453.736	algemene reserve	200.000	300.000
			bestemmingsreserve	0	0
			Het gerealiseerde resultaat volgend uit het		
TOTAAL VASTE ACTIVA	822.305	453.736	overzicht van baten en lasten	768.144	423.691
			totaal eigen vermogen	968.144	723.691
			voorzieningen		
			voorziening harmonisatietoelage	817.997	888.415
VLOTTENDE ACTIVA			voorziening verlof stuwmeren	284.011	284.011
uitzettingen met een rentetypische looptijd <1 jaar			voorziening reiskosten	189.102	255.423
-vorderingen op openbare lichamen	395.594	604.553			
-Uitzettingen in 's Rijks schatkist	1.760.875	2.071.525	TOTAAL VASTE PASSIVA	2.259.254	2.151.540
-overige vorderingen	667	1.010			
Liquide middelen	36.700	312.433	**VLOTTENDE PASSIVA**		
			netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd <1 jaar		
overlopende activa			-schulden aan openbare lichamen	836.436	1.031.849
vooruitbetaalde bedragen	451.688	617.000	-overige schulden	302.420	0
nog te ontvangen bedragen	309.742				
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	2.955.266	3.606.521	**overlopende passiva**		
			-verplichtingen	149.004	250.881
			-vooruitontvangen bedragen	230.457	625.987
			TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	1.518.317	1.908.717
TOTAAL	3.777.571	4.060.257	**TOTAAL**	3.777.571	4.060.257

Bedragen in euro's

7.3 Toelichting op de balans

VASTE ACTIVA

Materiele vaste activa

Investeringen met een economisch nut.
Onderstaand is een overzicht gegeven van de gedane investeringen in het boekjaar. Over de gedane investeringen In 2015 is gerekend met een half jaar afschrijving en rente. Over de investeringen gedaan in 2013 en 2014 is met een heel jaar rente en afschrijving gerekend.

Omschrijving		euro
Boekwaarde 1 januari 2015		453.736
Aanschaffingen in het jaar:		
Aanpassing en inrichting kantoorpand	36.062	
Ict applicaties	397.934	
ICT: pc's en laptop's	54.078	
Totaal aangeschaft	488.074	
Af: afschrijving 2015	119.505	
		368.569
Boekwaarde per 31 december 2015		**822.305**

Het verloop van de materiele vaste activa is als volgt

investeringen met economisch nut	boek waarde 1-1-2015	investe ringen	des investe ringen	af-schrijv-ingen	bijdragen van derden/ reserves	afwaar-deringen	boek waarde 31-12-2015
inrichting	330.994	36.062		35.212			331.844
ICT applicaties	88.651	397.934		55.932			430.654
ICT Pc's e.d.	34.091	54.078		28.362			59.807
totaal	**453.736**	**488.074**		**119.505**			**822.305**

VLOTTENDE ACTIVA

Uitzettingen met een rente typische looptijd van < 1 jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening van nul euro in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Vorderingen op openbare lichamen	395.594
-betreft het debiteurensaldo per ultimo 2015	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	1.760.875

Met ingang van januari 2014 is de ODRN verplicht te "schatkistbankieren" dit houdt in dat de ODRN al het meerdere boven een bedrag van 1.000.000 euro op de normale rekening courant bij de BNG moet afstorten bij het Rijk die dit tegen een zeer geringe rentvergoeding gebruikt als eigen financieringsmiddel. Bij behoefte kan de ODRN wel weer over dit tegoed beschikken. Zoals uit onderstaand overzicht blijkt is in het jaar 2015 het drempelbedrag niet overschreden.

omschrijving	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
Drempelbedrag	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	226.861	413.274	438.529	369.615
Ruimte onder het drempel bedrag	773.139	586.726	561.471	630.385
Overschrijding	0	0	0	0

Overige vorderingen	667

Liquide middelen

Bank	36.700

Het betreft hier het saldo van de (enige) rekening-courant van de ODRN bij de BNG. Dit saldo stemt overeen met het desbetreffende bankafschrift.

Overlopende activa

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Vooruitbetaalde bedragen

Betreft kosten van het vertrekarrangement van ex-medewerkers van de gemeente Nijmegen. In 2015 is door de gemeente Nijmegen conform het eerder vastgestelde aflossingsschema 165.312 euro afgelost.	451.688

Nog te ontvangen bedragen

De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel en betreft	
-BRZO subsidie	160.077
-GUOV subsidie via provincie Gelderland	13.292
Overige nog te ontvangen bedragen	
-Briks taken provincie Gelderland	104.843
-Diverse kleinere bedragen	31.530
Totaal	**309.742**

Zie voor aanvullende toelichting de subsidies onderstaand overzicht:

Omschrijving	Saldo 1 januari 2015	toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo Per 31-12-2015
BRZO subsidie	0	253.812	93.735	160.077
GUOV	0	79.534	66.242	13.292
Totaal	**0**	**333.346**	**159.977**	**173.369**

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Algemene reserves	totaal
Boekwaarde 1-1-2015	300.000
Onttrekking:	
Terugbetaald aan de deelnemers	100.000
Boekwaarde per 31-12-2015	**200.000**

Deze reserve dient als risico afdekking voor eventuele negatieve resultaten in de bedrijfsvoering die, eerder dan bij inputfinanciering, op kunnen treden bij outputfinanciering. In 2015 is 100.000 euro aan de deelnemers van de ODRN terugbetaald. De reserve heeft nu het maximale niveau zoals dat eerder door de regionale adviesfunctie voor de ODRN is berekend.

Bestemmingsreserve	totaal
Boekwaarde 1-1-2015	0
Toevoeging:	
Gedeelte van het rekeningresultaat 2014	300.000
Onttrekking:	
Ten gunste van exploitatie 2015	300.000
Boekwaarde per 31-12-2015	**0**

Als resultaatbestemming 2014 is besloten 300.000 te bestemmen ter dekking van de te maken inhuurkosten voor implementatie van het WRS systeem.

Gerealiseerd resultaat	totaal
Gerealiseerd resultaat per 1-1-2015	423.691
bestemd:	
-uitgekeerd aan deelnemers	-123.691
-storting in bestemmingsreserve	-300.000
Gerealiseerd resultaat 2015	768.144
Nog te bestemmen	**768.144**

Het Gerealiseerde resultaat over 2014 is door het algemeen bestuur bestemd bij vaststelling van de rekening 2014. het positieve gerealiseerde resultaat over 2015 dient hierover nog door het Algemeen Bestuur te worden bestemd.

Voorzieningen

Ingestelde voorzieningen

Het Dagelijks Bestuur heeft bij besluit van 4 september 2014 besloten tot instelling van een drietal voorzieningen. Dit was noodzakelijk omdat de provincie de verplichtingen jegens de ODRN, voortkomend uit het GSP, heeft afgekocht. Het betreft de afkoop van:
Harmonisatietoelage: verschil tussen werkelijk bruto salaris bij provincie en het salaris volgens het functiehuis bij de ODRN gedurende het dienstverband van de medewerker.
Verlofstuwmeer: verlof saldi per 1 april 2013 maal het per medewerker betreffende uurtarief.
Reiskosten woon- werkverkeer: vergoeding gedurende 4 jaar van kosten openbaar vervoer van de extra kosten die de medewerker moet maken

Onttrekking aan voorzieningen

De werkelijke kosten in enig jaar worden aan de voorziening onttrokken en ten gunste van de exploitatie gebracht waardoor voor deze kosten budgettaire neutraliteit gerealiseerd wordt. Voor alle duidelijkheid en de compleetheid moet opgemerkt worden dat in de voorziening Verlofstuwmeren ook het bedrag wordt gestort dat in 2013 ter zake van de gemeente Nijmegen is ontvangen. Dit bedrag stond in de jaarrekening 2013 op de balans als vooruit ontvangen bedrag.

Overzicht

voorzieningen	harmonisatie toelage	verlof stuwmeer	reiskosten woon-werk	totaal
saldo 1-1-2014	0	0	0	0
bij: toevoegingen				
-van provincie	957.574	161.348	303.228	1.422.150
-balanspost (van GN)		160.038		160.038
subtotaal	957.574	321.386	303.228	1.582.188
af: onttrekkingen 2014				
-werkelijk uitbetaald	69.159	37.375	47.805	154.339
saldo per 31-12-2014	**888.415**	**284.011**	**255.423**	**1.427.849**
af: onttrekkingen 2015	70.418	0	66.321	136.739
Saldo per 31-12-2015	**817.997**	**284.011**	**189.102**	**1291.110**

VLOTTENDE PASSIVA

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd <1jaar

Schulden aan openbare lichamen		
-BTW 4e kwartaal 2015	301.636	
-Loonheffing 4e kwartaal 2015	331.805	
-pensioenpremie 4e kwartaal 2015	85.873	
-diversen	117.122	
Totaal schulden aan openbare lichamen		**836.436**
Overige schulden		302.420

Overlopende passiva

Transitorische passiva	
-verplichtingen	149.004

Vooruit ontvangen bedragen

Opstartbudget, restant per 31 december 2015		91.479
Vooruit ontvangen van de provincie Gelderland en nog te besteden in 2016:		
-NBW projectbudget	38.978	
-Project budget energiebesparing	100.000	
		138.978
Totaal vooruit ontvangen bedragen		**230.457**

Einde 2015 hebben wij van de provincie een opdracht in het kader van de NatuurBeschermingsWet (NBW) gekregen met een bijbehorend projectbudget van 50.000 euro. Inmiddels is het project gestart en zijn er uitgaven gedaan tot en bedrag van 11.022 euro. Het restant van 38.978 euro wordt overgeheveld naar 2016.

Het provinciaal project energiebesparing wordt in eerst in 2016 ter hand genomen vandaar dat het bijbehorende budget naar 2016 wordt overgeheveld.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Met de gemeente Nijmegen is een dienstverleningsovereenkomst (DVO) op het gebied van de PIOFACH taken afgesloten. In deze DVO zijn opgenomen de te verlenen diensten, met prijsafspraak, die de gemeente Nijmegen als Gastheer aan de ODRN verleend. De ingangsdatum van overeenkomst is 1 april 2013 en geldt voor de duur van 6 jaar. De huur van het kantoorpand is onderdeel van deze dienstverleningsovereenkomst. De omvang van deze DVO was naar het prijspeil van 1 april 2015 2 miljoen euro per jaar.

7.4 Het overzicht van baten en lasten

Op de volgende pagina is een overzicht gegeven van de uitgaven en inkomsten versus begroting over 2015. Het jaar 2015 is afgesloten met een voordelig exploitatieresultaat van 468.144 en als rekening wordt gehouden met de onttrekking uit de bestemmingsreserve van 768.144. Opvalt dat er voor inhuur fors meer is uitgegeven dan wat er aan budget via vacatureruimte beschikbaar was. De implementatie van WRS heeft extra, overigens geplande, inhuurkosten veroorzaakt en ook voor de in 2016 ontvangen extra opdrachten was soms inhuur noodzakelijk.

lasten

nr.	Omschrijving	begroting 2015 primitief	begroting 2015 na wijz.	werkelijk 2015	resultaat 2015
1	Salarissen en sociale lasten	7.399.000	8.166.400	6.941.579	1.224.821
2	Opleidingskosten	145.000	164.000	168.578	-4.578
3	Inhuur	0	0	2.471.347	-2.471.347
4	Piofah taken gastheercompensatie	270.000	270.000	270.000	0
5	Piofah gastheer	1.172.000	1.172.000	1.220.000	-48.000
6	Kapitaallasten	399.000	399.000	154.394	244.606
7	Overige materiele kosten	917.000	1.120.600	1.043.961	76.639
8	Bijdrage regionaal stelsel	137.000	137.000	141.564	-4.564
	Totaal lasten	**10.439.000**	**11.429.000**	**12.411.422**	-982.422

baten

nr.	Omschrijving	begroting 2015 primitief	begroting 2015 na wijz.	werkelijk 2.015	resultaat 2.015
9	Baten bovenregionale taken	1.856.500	1.856.500	1.984.719	-128.219
10	Deelnemersbijdragen	8.582.500	9.572.500	9.872.500	-300.000
	Subtotaal baten	**10.439.000**	11.429.000	11.857.219	-428.219
	Eenmalige baten:				
11	-diverse opdrachten			686.002	-686.002
	-subsidies			336.346	-336.346
	Totaal baten	**10.439.000**	**11.429.000**	**12.879.566**	-1.450.566
	verschil lasten en baten -voordelig-				468.144
	bijdrage uit bestemmingsreserve ter dekking van de hogere inhuur kosten				300.000
	Resultaat .-voordelig-				768.144

Toelichting op de verschillen groter dan 25.000 euro.

1 Salarissen en sociale lasten

Per 31 december is er ten opzichte van de begroting een fors voordeel op de salarissen en sociale lasten ontstaan. Dit voordeel wordt veroorzaakt doordat niet de gehele formatie is bezet. Er is dus sprake is van vacatureruimte. Wij noemen deze vacatureruimte de flexibele schil en vangen daarmee de pieken en dalen in de uitvoeringsvraag mee op. Tegenover dit voordeel staat een nadeel op de post inhuur omdat daar voor het overgrote deel de kosten geboekt worden die wij uit de vacatureruimte betalen.

3 Inhuur

Aan inhuur is meer uitgegeven dan in de begroting geraamd, maar dat wil niet zeggen dat er dan meteen sprake is van een budgettaire overschrijding. De dekking voor deze kosten zit namelijk in de vorm van de flexibele schil bij de begrotingspost 'salarissen en sociale lasten' en voor 2015 ook (aan de batenkant) in de extra inkomsten door aanvullende opdrachten en subsidiegelden. Voor 2015 zijn de inhuurkosten extra hoog uitgevallen. Dit als gevolg van extra inhuur ten behoeve van inspecties voor de gemeente Nijmegen (hiervoor heeft de gemeente Nijmegen een extra budget van 300.000 beschikbaar gesteld) en daarnaast is fors ingehuurd voor de implementatie van WRS. Ook hiervoor was extra budget aanwezig in de vorm van een onttrekking uit de reserve

5 piofah gastheer

Door de komst van de medewerkers van de gemeente Groesbeek per 1 januari 2015 is de vergoeding die de ODRN aan de Gastheer dient te betalen aangepast.

6 Kapitaallasten

In de begroting is gerekend met rente en afschrijving over de ter beschikking gestelde investeringskredieten. Per 31 december 2015 zijn nog niet alle beschikbare kredieten uitgegeven waardoor er een a-structureel voordeel op de kapitaallasten ontstaat.

8 Overige materiele kosten

Ten opzichte van de begroting is er een gering voordeel opgetreden, ontstaan door een veelheid van kleinere plussen en minnen op de verschillende kostensoorten.

9 Baten bovenregionale taken

De baten op de *extra* stelselopdrachten op projectenbasis zijn wat hoger uitgevallen dan waarmee in de begroting was rekening gehouden.

10 Deelnemersbijdragen.

Van de gemeente Nijmegen is 300.000 euro meer ontvangen. Dit betreft een aanvullend budget voor de uitgevoerde bouwinspecties volgens scenario 2.

11 Eenmalige baten

Diverse opdrachten

In 2015 is tot een totaalbedrag van 686.002 euro aan extra opdrachten uitgevoerd. Het betreffen de volgende opdrachten:

-provincie Gelderland, uitvoering Briks taken	104.842

-provincie Gelderland, uitvoering specialistische taken geluid en lucht	258.415
-gemeente Heumen, Heumensoord	27.300
-gemeente Nijmegen, div. opdrachten afd. veiligheid	98.685
- MARN, vergoeding voor taakuitvoering	50.000
-Omgevingsdienst nl, diversen opdrachten	83.760
-SUEZ energie Nederland, advies bij MER aanvraag	63.000
Totaal	**686.002**

Subsidies

In 2015 is tot een totaalbedrag van 336.346 euro aan subsidieopbrengsten verantwoord.

Naam subsidie	Bedrag van de Declaratie	Ontvangen voorschot	Nog te ontvangen
GUOV	79.534	66.242	13.292
BRZO	256.812	96.735	160.077
Totaal	**336.346**	**162.977**	**173.369**

GUOV

Betreft provinciaal subsidie uit het Gelders uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid 2015. Er is een subsidie beschikking ontvangen tot een bedrag van 82.802 euro. Op basis van de werkelijke tijdsbesteding binnen de ODRN is er 79.534 euro gedeclareerd. Definitieve afrekening vindt in 2016 plaats.

BRZO

Betreft een projectsubsidie voor het eerste deelprogramma BRZO (Besluit Risico Zware Ongevallen) van de impuls Omgevingsveiligheid 2015. Er is een subsidiebeschikking ontvangen tot een maximaal bedrag van 311.631 (ex btw) euro. Op basis van de werkelijke tijdsbesteding binnen de ODRN is er 256.812 euro gedeclareerd. Definitieve afrekening vindt in 2016 plaats.

Inzicht artikel 28

Er is geen sprake van een structurele toevoeging/onttrekking van reserves en een post onvoorzien is in de begroting *niet* beschikbaar.

7.5 Wet normering topinkomen

De Wet normering topinkomens (WNT) is van toepassing op de ODRN. Op grond van de WNT moet de ODRN een aantal zaken publiceren bij de jaarrekening. Dit betreft onder meer wie topfunctionarissen zijn in de zin van de WNT. Op basis van de WNT kwalificeren de bestuursleden zich als topfunctionarissen van de ODRN (zowel personen in dienstbetrekking (secretaris/directeur) als personen anders dan in dienstbetrekking, de bestuursleden.

Bij de ODRN ontvangen de bestuurders geen bezoldiging. De secretaris/directeur heeft een ambtelijke aanstelling bij de ODRN en valt binnen bezoldigingsstructuur van de ODRN die afgeleid is van de CAR – UWO en de ambtelijke schalen voorkomende bij gemeenten. Deze bezoldiging komt niet boven het maximumbedrag uit noch zijn er door de ODRN

beëindigingsuitkeringen gedaan aan topfunctionarissen. De GR ODRN kent geen toezichthouders (RvC/RvT) zoals in de WNT omschreven.
Bij de ODRN heeft in 2015 geen beëindiging van de werkzaamheden van topfunctionarissen en doorbetaling van salaris plaatsgehad noch zijn in 2015 afspraken gemaakt met betrekking tot non-activiteitsregelingen. Op basis van het voorgaande en rekening houdend met de bepalingen in de WNT, gelden geen overgangsregelingen en termijnen voor topfunctionarissen bij ODRN.
De ODRN kent geen bonussen en andere variabele beloningen en heeft die in 2015 dan ook niet gedaan aan topfunctionarissen. Aangezien er geen betalingen zijn gedaan aan bonussen zijn er ook geen onverschuldigde betalingen ingevolgde de WNT gedaan bij de ODRN en zijn er geen acties door de ODRN noodzakelijk geworden om de bedragen aan onverschuldigde betalingen terug te vorderen van de topfunctionaris.

Op basis van de WNT dient de ODRN van de topfunctionaris, ook al worden de normen niet overschreden, toch enkele gegevens te publiceren. Voor wat de ODRN betreft kwalificeert alleen de secretaris/directeur zich als zodanig. Onderstaand zijn de door de WNT vereiste gegevens weergegeven:

G.J.W. Bouman, Secretaris/directeur.
De heer G.J.W. Bouman is het gehele jaar in dienst geweest van de ODRN tegen een beloning van 100.287 euro. De omvang van zijn dienstverband was 1,0 fte. De belaste variabele vergoedingen hebben 862 euro bedragen. Daarnaast is er aan pensioenpremie 15.590 Het totaal bedraagt derhalve 116.739 euro. In vergelijking met 2014 is deze als volgt:

Omschrijving	2015	2014
Omvang dienstverband	1.0 fte	1.0 fte
Beloning	100.287	98.484
Belaste variabele vergoeding	862	1320
Uitbetaling verlofstuwmeer	0	27.998
Pensioenpremie	15.590	16.308
Totaal	**116.739**	**144.110**

Het bestuur bestaat uit de volgende personen (bezoldiging 0 euro)

Algemeen Bestuur

Naam	Functie
o Dhr. H.A.M. van den Berg (Heumen)	lid
o Mevr. A.M.J. Schaap (Wijchen)	lid
o Dhr. P. de Klein (Beuningen)	lid
o Dhr. J.J. van Dijk (Prov. Gelderland)	voorzitter
o Dhr. B.J.H.M. Velthuis (Nijmegen)	lid
o Dhr. M.H.T. Lepoutre (Druten)	lid
o Dhr. J.G.M. Thijssen (Groesbeek))	vicevoorzitter

Dagelijks Bestuur	
Naam	**Functie**
○ Dhr. P. de Klein (Beuningen)	lid
○ Dhr. J.G.M. Thijssen (Groesbeek)	vicevoorzitter
○ Dhr. J.J. van Dijk (Prov. Gelderland)	voorzitter
○ Dhr. B. Velthuis (Nijmegen)	lid

7.6 Initiële kosten ten laste van opstartbudget

Per 31 december 2015 is van het opstartbudget nog een bedrag over van 91.479 euro. conform eerder gemaakte afspraken zal aan het Algemeen Bestuur worden voorgesteld dit bedrag in 2016 aan de ODRN deelnemers terug te betalen.

Budget			**305.602**
Uitgaven		**2015**	
P&O strategische ondersteuning	33.750		
Versterking programmamanagement	72.071		
Kwaliteitszorg	99.409		
communicatie	8.893		
totaal uitgaven per 31 december 2015		214.123	-214.123
nog beschikbaar per 31 december 2015			**91.479**

Wat hebben we gerealiseerd:

P&O Strategische ondersteuning

De middelen voor P&O zijn ingezet om de agenda op P&O gebied voor de komende jaren op een rij te krijgen en uit te voeren: Vaststelling gemeenschappelijk functiehuis gebaseerd op HR 21, kennis en vaardighedenmatrix en de E-portfolio.

Versterking programma management

Met de beschikbare middelen is binnen de ODRN een Dienstplan opgesteld. Het Dienstplan is de routekaart voor een periode van twee jaar voor hetgeen de ODRN wil bereiken, welke acties/projecten we daarvoor moeten ondernemen en welke middelen we daarvoor beschikbaar hebben. Zo willen we:

- Voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.1;
- Invulling geven aan de door ons genoemde ambities in het Uitvoeringsplan;

- De gemaakte afspraken en resultaten in de dienstverleningsovereenkomsten nakomen;
- Organisatieontwikkeling tot wasdom laten komen.

Voor de uitvoering van het Dienstplan is gekozen voor een projectstructuur. Ook belangrijke projecten die worden uitgevoerd ten behoeve van de kwaliteitscriteria, zoals het formuleren van risico-criteria bouw en milieu, staan hierin geprogrammeerd.

Kwaliteitszorg :

Binnen de ODRN is het INK-model geïmplementeerd. De primaire en secundaire processen zijn verdeeld naar proces-eigenaren. Momenteel loopt de analyse naar de kwaliteit en effectiviteit van elk van die processen. Een permanent proces van leren en verbeteren is ingezet.
Uitvoering geschiedt via de project-aanpak die is opgenomen in het Dienstplan (zie hieronder). Binnen het lean-spoor worden de processen geanalyseerd en in de meest effectieve vorm vastgelegd. Voorbeelden van de projecten die doorlopen in 2015:

- Digitaal Handboek processen;
- Slim bouwen van een bouwwerk;
- Digitaal toezicht;
- Optimalisatie van de front-office.

Inzet van middelen zit met name in projectbegeleiding , systeemaanpassingen en implementatie vanuit een adviseur BPM.

Communicatie

Investering zit met name op een communicatieplan staat op drie pijlers:

- Intern naar medewerkers via een adequaat intranet;
- Naar wethouders en gemeenteraden (presentaties);
- Brandjes binnen het VTH primaire proces die actief om slimme communicatie vragen.

8. Paragrafen

8.1 Financiële paragraaf

Uitgangspunten

De gemeenschappelijke regeling houdt zich voor wat het financieel beleid betreft aan de Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen.
Het resultaat, positief dan wel negatief, wordt op basis van het vastgestelde jaarverslag door het algemeen bestuur bestemd.

Treasury

In de vergadering van het Algemeen Bestuur van d.d. 13 december 2012 is het treasurystatuut van de gemeenschappelijke regeling vastgesteld. Op verzoek van het ministerie van BZK is nog een kleine technische wijziging doorgevoerd. Het gewijzigde statuur is op 18 oktober 2013 door het Algemeen bestuur vastgesteld.

Verslag over het jaar 2015

Het treasury statuut bepaalt dat elk jaar bij het jaarverslag verslag wordt gedaan van de ontwikkelingen daarin gedurende het jaar. Refererend aan de Wet fido wordt in het statuut de treasuryfunctie omschreven als: “het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico’s.”

De gelden die de gemeenschappelijke regeling niet direct nodig heeft gehad voor haar exploitatie staan op de rekeningcourant rekening bij de BNG.

Risicoparagraaf

In deze paragraaf worden alle risico’s opgenomen en toegelicht.

Omzetbelasting

Ten aanzien van de BTW geldt dat de ODRN volledig in de BTW heffing is betrokken en voor 100% vooraftrek geniet.

8.2 Risicoparagraaf en weerstandsvermogen

De toenemende complexiteit van de samenleving, het complexe stelsel van afspraken waarbinnen wij opereren en de snel veranderende wet- en regelgeving dwingt ons tot groot risicobewustzijn. Het is van belang inzicht te hebben in de risico’s die zich manifesteren bij de uitvoering van onze taken, de oorzaken op te sporen en om daarbij passende maatregelen te treffen. In veel gevallen is er bij daadwerkelijk optreden van het risico ook sprake van financiële schade bij de ODRN en dus ook voor de deelnemers daarin.

WEERSTANDSCAPACITEIT

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, op te vangen. Binnen de ODRN zou aanwezige weerstandscapaciteit uit twee posten kunnen worden berekend:

- Post onvoorzien (structurele weerstandscapaciteit)
- Reserves (a-structurele weerstandscapaciteit)

Aanvankelijk was voor de opbouw van een weerstandsvermogen in de begroting een 1% storting opgenomen, maar die is inmiddels als gevolg van een besluit van het AB via begrotingswijziging teruggeraamd. Belangrijk motief daarvoor was dat de ODRN eerst een identificatie van de risico's diende te plegen. Ook de post onvoorzien is als gevolg van dat besluit teruggeraamd. De opbouw van de a-structurele weerstandscapaciteit is afhankelijk van toekomstige voordelige jaarrekeningresultaten. Opbouw van structurele weerstandscapaciteit is niet mogelijk omdat we niet beschikken over een post onvoorzien.

RISICOANALYSE

Voor de analyse van de risico's binnen ODRN zijn het bedrijfsplan, uitvoeringsplan en de meerjarenbegroting als uitgangspunt genomen aangevuld met de tot nu opgedane praktijkkennis. Het benoemen van risico's is goed te doen, maar het kwantificeren van risico's is normaal gesproken al moeilijk maar krijgt bij de vorming van een nieuwe organisatie een extra dimensie omdat er nog geen specifieke bedrijfservaring is opgedaan c.q. aanwezig is.

De nu bekende risico's opgenomen met vermelding of het risico financieel [1] dan wel niet financieel [2] is. Vervolgens is aangegeven wat de gevolgen zijn als het risico zich voordoet en wat de te nemen beheersmaatregel dient te zijn.

Beheersmaatregelen

Om de risico's te kunnen beheersen moeten beheersmaatregelen worden genomen. Deze maatregelen moeten leiden tot risicobewustzijn van medewerkers en management van de ODRN en daarna tot bepaalde vaardigheden binnen de ODRN. Voorbeelden hiervan zijn pro-activiteit of continu monitoring. Soms kan een risico makkelijk worden ondervangen door een verzekering, voor andere risico's dienen meer ingewikkelde oplossingen te worden gezocht. Ook kan het zijn dat bewust een risico wordt aanvaard omdat de kosten van de beheermaatregel in de buurt komen van het feitelijke risico. Feit is dat [bijna] elke beheersmaatregel geld kost en het dan ook noodzakelijk is dat voor elke maatregel een kosten/baten analyse wordt gemaakt.

Restrisico

Ook al zijn er beheersmaatregelen genomen dan nog kan het zijn dat er een risico overblijft: het zogenoemde restrisico. Zaak is dan dit restrisico zo nauwkeurig mogelijk te kwantificeren:

Kwantificering van de risico's

In paragraaf 8.5 van dit hoofdstuk zijn de nu bekende risico's beschreven met vermelding van de beheersmaatregel en tevens aangegeven of er nog sprake is van een restrisico. Dit restrisico is vervolgens gekwantificeerd:

a. Welk bedrag is ermee gemoeid

Om tot een waardering van een risico te komen dienen ook de [financiële] gevolgen/ impact van een risico te worden geschat. Vaak is niet exact aan te geven wat de omvang van een risico in financiële zin zal zijn en zal met een schatting moeten worden volstaan.

b. Hoe groot is de kans dat het zich voordoet

Voor elk risico is een inschatting gemaakt van de kans dat zich een risico voordoet. Daarbij is gebruik gemaakt van de volgende kans-klasse indeling:

Klasse	waarschijnlijkheid	kans
1	zeer klein	10%
2	klein	25%
3	gemiddeld	50%
4	groot	75%
5	zeer groot	90%

Normaal gesproken vindt de inschatting van de kans voor de verschillende risico's ook plaats op basis van eigen historische gegevens, maar die ontbreken nu nog, waardoor het kans-percentage nog redelijk grof is gehouden. In de toekomst zal dit verder verfijnd worden en gaat er gewerkt worden met een procentenrange binnen de klassen. Als bijvoorbeeld voor klasse 1 van 0% tot 10%; klasse 2 van 11% tot 25% etc. waardoor de kans in de risico inventarisatie ook bijvoorbeeld op 3% gezet kan worden

WEERSTANDSVERMOGEN

Het totaal van de risico's is becijferd op 755.000 euro. Er mag echter van worden uitgegaan dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. Er kan dan ook rekening gehouden worden met een dempingsfactor. Deze dempingsfactor geeft de kans aan dan dat alle risico's tegelijkertijd optreden. Omdat specifieke bedrijfservaring nog ontbreekt is met het vaker in den lande gehanteerde getal van 0,6 gerekend.

De benodigde weerstandscapaciteit is dan:

0,6 * 755.000 = 453.000 euro

WEERSTANDSNORM

Over het algemeen wordt het benodigd weerstandsvermogen gerelateerd aan het risicoprofiel van een organisatie en wordt onder het weerstandsvermogen verstaan de vrij inzetbare reserves (algemene reserve). Bij Gemeenschappelijke Regelingen geldt dat de deelnemers (voor ODRN zijn dat gemeenten én provincie) verantwoordelijk zijn voor een GR; dat wil zeggen dat ingeval van calamiteiten de deelnemers de achtervang zijn voor het oplossen van de (financiële) problemen. Daarmee behoort dus bij de deelnemers de weerstandscapaciteit voor de risico's van de GR aanwezig te zijn. Met dit uitgangspunt is de vraag dan ook legitiem of een GR wel een weerstandsvermogen nodig heeft. Het geheel achterwege laten van een buffer, maakt echter dat de GR geen enkele ruimte heeft in hun eigen bedrijfsvoering en dat wordt ook als ongewenst beschouwd. Deze afwegingen hebben geleid tot het standpunt dat voor de politiek/ bestuurlijke risico's de deelnemers aan zet is, maar dat voor de bedrijfsvoeringsrisico's wel een reserve bij de GR aanwezig behoort te zijn.
Met deze overweging in gedachte heeft de Regionale Advies Functie in 2014 de notitie "kader weerstandsvermogen voor gemeenschappelijke regelingen" opgesteld. Volgens dit kader bedraagt de ODRN weerstandsnorm voor de bedrijfsvoeringsrisico's 200.000 euro. Dit bedrag is als volgt berekend: 1.000 euro per fte/medewerker; 0,5% van de opgenomen geldleningen

in verband met renterisico's; 1% van de totale uitgaven; 1% van de inkomsten exclusief vaste bijdragen.
Aangezien het beschikbare weerstandsvermogen per 1 januari 2015 300.000 euro bedroeg is in 2015, conform het besluit van het Algemeen Bestuur, 100.000 euro aan de deelnemers terugbetaald.

Nb. Het verschil tussen de benodigde weerstandscapaciteit (453.000 euro) en het berekende bedrag aan bedrijfsvoeringsrisico's (200.000 euro) zal door de deelnemers van de ODRN in hun paragraaf verbonden partijen min of meer moeten worden voorzien.

VERPLICHTE KENGETALLEN

Netto schuldquote
Niet van toepassing omdat er binnen de ODRN geen financiële vaste activa aanwezig is.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Niet van toepassing omdat er en geen financiële vaste activa aanwezig is en er ook geen leningen zijn verstrekt.

Solvabiliteitsratio
Het eigen vermogen als bedoeld in art 42[5] van de BBV gedeeld door het totaal van de passiva in het verslag jaar: 668.144/3.908.129= 17.

Structurele exploitatieruimte
Structurele lasten minus de structurele baten plus de structurele toevoeging aan de reserves minus structurele onttrekkingen aan de reserves gedeeld door het gerealiseerde saldo van de baten.
Niet van toepassing omdat er binnen de ODRN geen structurele exploitatieruimte aanwezig is.

8.3 Bedrijfsvoering

Verwezen wordt naar hoofdstuk 3 voor het bestuur en naar hoofdstuk voor de overige onderdelen betrekking hebbende op deze paragraaf.

8.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Investeringen die omgevingsdiensten hebben, zitten regulier in huisvesting, ICT en wagenpark. Dit geldt ook voor de ODRN. De paragraaf kapitaalgoederen heeft tot doel om te laten zien hoe de ODRN de instandhouding van de kapitaalgoederenvoorraad waarborgt. Aangezien er geen panden in bezit zijn, betreffen dit de huurdersinvesteringen in de nieuwe werkplekken en de ICT-investeringen. Deze worden tegen een reële termijn annuïtair

[5] Artikel 42 van de BBV
1 Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.
2 Het in het eerste lid bedoelde resultaat wordt afzonderlijk opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen.

afgeschreven zodat er na het einde van de levensduur een vrijval is die gelijk is aan de jaarlast en enkel nog voor prijsontwikkelingen geïndexeerd hoeft te worden.

8.5 Risico-inventarisatie

Op de volgende 2 pagina's is de risico-inventarisatie opgenomen. Per 31 december 2015 is deze inventarisatie geüpdatet naar de laatste stand van zaken. Ten opzichte van de vorige inventarisatie hebben zich de volgende mutaties voorgedaan:

Naam risico	Weerstands component	Reden mutatie
efficiencytaakstelling	-75.000	Taakstelling is gerealiseerd waardoor het risico op frictiekosten niet meer aanwezig is.
Automatisering	-75.000	Door optimalisatie van WRS is het risico van productieverlies niet meer aan de orde
Bouwcrisis	0	De bouwcrisis is van de baan. Er komt weer een constante stroom aan werk voorbij. De verhouding tussen grote en kleine bouwwerken is stabiel en zal naar verwachting alleen maar positief toenemen i.p.v. afnemen.
VVGB gelden	-175.000	Het gedachte risico dat de gemeenten de VVGB gelden voor zich zouden kunnen gaan houden is gelukkig geen waarheid gebleken. De VVGB gelden zijn allemaal naar de ODRN overgeheveld.
Totaal	**-325.000**	**Lagere weerstandscomponent**

risico-inventarisatie

update per 31 december 2015

eigenaar	nr.	naam risico	beschrijving	soort risico	gevolgen als risico zich voordoet	beheersmaatregel	rest risico	kwantificering risico: in euro's	kwantificering risico: kans aanduiding	kwantificering risico: kans in %	weerstands component
RT	2	Afspraken dienst-verleningovereenkomsten	Met de deelnemers worden afspraken gemaakt over de dienstverlening en de informatievoorziening over en weer voor de taakuitoefening. De begroting is gebaseerd op een uniforme VTH-procesgang. Afwijkende situaties per deelnemer kunnen de efficiencydoelstellingen onder druk zetten. Het is ook van belang de afspraken met de andere RUD's juridisch goed te verankeren omdat de ODRN werkgever is van medewerkers die door de provincie en andere RUD's worden bekostigd (voor BRZO en complexe vergunningverlening). Ook het feit dat de direct gerelateerde productiekosten [zoals advieskosten] niet aan de ODRN zijn overgedragen draagt niet bij aan een efficiënte bedrijfsvoering	1	Meer uren noodzakelijk om taak te verrichten dan waarmee op basis van de norm rekening is gehouden	Contact opnemen met betreffende opdrachtgever indien situatie zich voordoet; Er komt een evaluatie van de huidige afspraken; Er wordt een bedrijfsvoeringsinstrument ontwikkeld om e.e.a. goed te kunnen monitoren	ja, geraamd op 1 a 2 fte's	100.000	groot	75	75.000
NM	3	Complexiteit van de organisatie van stelseltaken	Het risico dat gemandateerde bevoegdheden en verantwoordelijkheden onduidelijk zijn en niet helder zijn vastgelegd.	1	Gebreken in de communicatie waardoor informatie niet of niet tijdig doorkomt; te late publicatie van vergunningsaanvragen en besluiten. Aanpassing van de regelgeving waardoor taak vervalt.	Er wordt extra capaciteit (1/2 fte) in de coördinatie van de stelseltaken gestopt om het in goede banen te leiden.	ja	1.000.000	klein	25	250.000
MD	5	Output-financiering	Bij outputfinanciering kan de vraag afwijken van de aannames in de begroting	1	Dekkingsprobleem op de loon- en materiele kosten	Vraag mag maximaal 2% afwijken. Daarboven zal deelnemer bij moeten dragen	ja, 2%	200.000	zeer klein	10	20.000
GB	6	Achterstallig onderhoud	Workload is gebaseerd op bestanden van partners uit 2011. (VV en HH)	1	Verkeerde aannames en achterstallig werk	Nul situatie onderzoek bij BRZO bedrijven, afspraken maken met opdrachtgevers in kwestie; opschonen dossiers	ja	150.000	middel	50	75.000
JV	7	Inbreng partners	Overdracht van het werk is op basis van eigen inschatting van de deelnemers en niet op basis van de maatlat kengetallen waardoor er te weinig personele capaciteit beschikbaar is.	1	Vergunningen worden kunnen niet worden afgegeven; aantasting van de leefomgeving	Er wordt extra ingehuurd	ja, 5 fte	300.000	groot	75	225.000

risico-inventarisatie

update per 31 december 2015

eigenaar	nr.	naam risico	beschrijving	soort risico	gevolgen als risico zich voordoet	beheersmaatregel	rest risico	kwantificering risico: in euro's	kwantificering risico: kans aanduiding	kwantificering risico: kans in %	weerstands component
MD	8	Privatisering van de bouwregelgeving	Risico dat BWT of onderdelen daarvan door gemeenten bij private partijen wordt neergelegd en ODRN uiteindelijk [delen van] de BWT taak verliest of n de toekomst niet gaat krijgen van gemeenten.	1	Boventallig personeel	Ontwikkelingen worden nauwgezet gevolgd en vertaalt naar wat dit voor de ODRN zal kunnen betekenen	ja, helft van beschik-bare bouw-capaciteit	1.000.000	zeer klein	10	100.000
GB	10	Calamiteit bij bedrijf.	ODRN kan verwijt krijgen niet goed te hebben gehandeld of onvoldoende te hebben gecommuniceerd	2	Opdrachtgevers en burgers weinig vertrouwen in ODRN, claims, negatieve pers	Communicatieplan/protocol vanuit de gemeente geeft aan hoe te handelen bij bij calamiteiten	nee				
GB	11	Taakuitvoering	Hieronder verstaan we het risico van aansprakelijkstelling bij de reguliere taakuitvoering.	1	Betalen van schadevergoedingen	Aansprakelijkheidsverzekering afgesloten	nee				
GB	12	Begrotingsrisico	Er is geen sprake van een post onvoorzien. Bij de opbouw van een nieuwe organisatie komen er altijd onverwachte [structurele] kosten naar voren.	1	Bij tegenvallers zal beroep op deelnemers moeten worden gedaan	Maandelijkse rapportages aan de directeur. Kwartaalrapportages aan bestuur	ja	100.000	zeer klein	10	10.000
GB	13	Rechtmatigheid	Het niet voldoen aan de rechtmatigheidseisen kan leiden tot juridische procedures en claims	2	ODRN wordt geacht rechtmatig [d.w.z. overeenkomstig wet en regelgeving] te handelen. Het onvoldoende rechtmatig functioneren doet afbreuk aan het imago van het gestelde vertrouwen in de ODRN	Het rechtmatigheid aspect vormt onderdeel van de controle verklaring	nee				
Totaal											755.000

9. bijlagen

9.1 Overzicht formatie per 31 december van het jaar

Afdeling	Formatie	Bezetting	flex. schil
OD00 Directie	1,00	1,00	0,00
OD10 Staf en secretariaat	6,17	6,97	-0,80
OD20 Handhaving 1	22,08	19,06	3,02
OD30 Handhaving 2	15,50	15,68	-0,18
OD40 Vergunningverlening 1	26,69	19,69	7,00
OD50 Vergunningverlening 2	30,28	24,62	5,66
OD60 Juridisch Advies	17,42	16,60	0,82
Eindtotaal	**119,14**	**103,62**	**15,52**

Toelichting

De formatie van de ODRN bedraagt 119,14 fte. Momenteel is 103,62 fte bezet op de netto vaste formatie. Het verschil ad 15,52 fte is de flexibele schil. Deze flexibele schil is bezet met tijdelijk personeel o.a. via detachering maar ook via inhuur. Binnen de ODRN wordt nu maar ook in de toekomst bewust gewerkt met een flexibele schil om de pieken en dalen in de uitvoeringsvraag op te kunnen vangen.

9.2 Staat van activa

staat van activa
2015

Aktiva	boek waarde 31-12-2014	vermeerder-ingen in het jaar	afschrijving in het jaar	boek waarde 31-12-2015	rente 5%	totaal kapitaal lasten
inrichting (meubilair vloerbedekking e.d.)						
jaar 2013	**297.321**		30.921	**266.400**	14866	**45.787**
jaar 2014	**33.673**		2.857	**30.815**	1684	**4.541**
jaar 2015		36.062	1.433	**34.628**	902	**2.335**
ICT applicaties						
jaar 2013	**28.317**		7.618	**20.699**	1416	**9.034**
jaar2014	**60.334**		12.305	**48.029**	3017	**15.322**
jaar2015		397.934	36.008	**361.926**	9948	**45.957**
ICT Pc's laptops, tablets en printers						
jaar 2013	**24.047**		15.903	**8.144**	1202	**17.105**
jaar 2014	**10.044**		3.882	**6.162**	502	**4.384**
jaar 2015		54.078	8.577	**45.501**	1352	**9.929**
Totaal	**453.736**	488.074	119.505	**822.305**	34.889	**154.393**

bij nieuwe investeringen in het jaar van aanschaf halfjaar afschrijving en half jaar rente.

9.3 Nadere toelichting van geleverde prestatie naar de deelnemers

Onderstaand wordt per deelnemer een overzicht geschetst van de werkzaamheden in de 2015. Er zijn per gemeente detailoverzichten beschikbaar van de afgehandelde milieuvergunningzaken, de uitgevoerde controlebezoeken en de geregistreerde klachten / meldingen in S@men die separaat aan de gemeente worden toegestuurd. Naast het controleprogramma worden projecten uitgevoerd. Voordat ingegaan wordt op de specifieke werkzaamheden per deelnemer een kort overzicht van de uitgevoerde en lopende projecten.

Gemeente Beuningen

In de tabel wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden in 2015 van de ODRN in de gemeente Beuningen.

Omschrijving	waarde
Inbreng 2015	€ 511.600
Bedrag geschreven	€ 460.394
Realisatie (percentage)	90%
Planning HUP 2015	134
Controles uitgevoerd	163
Waarvan controles uit HUP 2015	130
Aantal hercontroles (deels voortvloeiend uit HUP 2014)	48
Waarvan aantal voornemen LOD	12
Aantal LOD	1
Klachten	42
Aantal verstrekte vergunningen	10
Aantal behandelde meldingen	92
Waarvan besluit bodemkwaliteit	67
Aantal uitgebrachte specialistische adviezen	54
Aantal vooroverleg	1

De inbreng van de gemeente Beuningen voor 2015 bedraagt € 511.600, -. Er is voor € 460.394, - arbeid verricht in de gemeente Beuningen. Er is dus 90% van het beschikbare budget besteed.

In totaal zijn 163 initiële milieucontroles uitgevoerd, waarvan 130 uit het uitvoeringsprogramma 2015. Daarnaast zijn 48 hercontroles uitgevoerd, deels voortvloeiend uit een initiële controle uit 2014. Er zijn in deze periode 42 klachten/meldingen binnengekomen, waarvan er 41 binnen de termijn zijn afgehandeld. Bij het vuurwerkverkooppunt binnen de gemeente Beuningen is een afsluitende controle uitgevoerd.

Er zijn 108 vergunningverleningszaken afgehandeld in deze periode. Het betrof hier 25 meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, 67 meldingen in het kader van het besluit bodemkwaliteit, 6 reguliere procedures, 4 uitgebreide procedures en 1 vooroverleg evenals 5 specialistische adviezen.

Gemeente Druten

In onderstaande tabel wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden in 2015 van de ODRN in de gemeente Druten

omschrijving	waarde
Inbreng 2015	€ 390.000
Bedrag geschreven	€ 357.571
Realisatie (percentage)	92%
Planning HUP 2015	100
Controles uitgevoerd	141
Waarvan controles uit het HUP 2015	93
Aantal hercontroles (deels voortvloeiend uit HUP 2014)	38
Aantal voornemen LOD	9
Aantal LOD	2
Klachten	8
Aantal verstrekte vergunningen	17
Aantal behandelde meldingen	49
Waarvan besluit bodemkwaliteit	25
Aantal uitgebrachte specialistische adviezen	13
Aantal vooroverleg	1

De inbreng van de gemeente Druten voor 2015 bedraagt € 390.000, -. Er is voor € 357.571, - arbeid verricht in de gemeente Druten. Er is dus 92% van het beschikbare budget besteed.

In totaal zijn 141 initiële controles uitgevoerd. Hiervan zijn er 93 initiële uit het uitvoeringsprogramma 2015 (gepland 100 controles). Daarnaast zijn 48 controles uitgevoerd, deels voortvloeiend uit het uitvoeringsprogramma 2014. Ook hebben 38 hercontroles plaatsgevonden (deels naar aanleiding van een initiële controle uit 2014), hiervan hebben er 9 geleid tot een voornemen LOD en 2 tot een dwangsombeschikking.

Er zijn 8 klachten/meldingen binnengekomen, waarvan er 7 binnen de termijn zijn afgehandeld.

Er zijn 81 vergunningverleningszaken afgehandeld in deze periode. Het betrof hier 24 meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, 25 meldingen in het kader van het besluit bodemkwaliteit en 10 reguliere en 7 uitgebreide procedures evenals 10 specialistische adviezen en 1 vooroverleg.

Gemeente Groesbeek

Onderstaand wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden in 2015 van de ODRN in de gemeente Groesbeek.

Omschrijving	waarde
Inbreng 2015	€ 1.411.200
Bedrag geschreven	€ 1.368.045
Realisatie (percentage)	97%
Milieu	
Planning HUP 2015	127
Controles uitgevoerd	140
Waarvan controles uit het HUP 2015	117
Aantal hercontroles (voortvloeiend uit HUP 2014)	40
Aantal voornemen LOD	11
Aantal LOD	4
Klachten	14
Aantal verstrekte vergunningen	13
Aantal behandelde meldingen	38
Aantal uitgebrachte specialistische adviezen	1
Bouwen	
Aantal geïnspecteerde bouwvergunningen	297
Aantal klachten bouw	36
Aantal bouwaanvragen	349
Aantal sloopmeldingen	208
Aantal gebruiksmeldingen	6
Aantal leegstandswet aanvragen	14
Aantal kapaanvragen	50
Aantal reclame aanvragen	15
Aantal gebruiksvergunningen	2
Aantal controles DHW	7

De inbreng van de gemeente Groesbeek voor 2015 bedraagt € 1.411.200, -. Er is in 2015 € 1.368.045, - arbeid verricht in de gemeente Groesbeek. Er is 97% van het beschikbare budget besteed.

Milieu

In totaal zijn 140 initiële milieucontroles uitgevoerd, waarvan 117 uit het uitvoeringsprogramma 2015. Daarnaast zijn 40 hercontroles uitgevoerd, deels voortvloeiend uit een initiële controle uit 2014. Van die hercontroles hebben er 11 geleid tot een voornemen LOD en 4 tot een dwangsombeschikking (1 inning). Er zijn 14 klachten/meldingen binnengekomen, waarvan er 12 binnen de termijn zijn afgehandeld. Bij de vier vuurwerkverkooppunten binnen de gemeente Berg en Dal is een afsluitende controle uitgevoerd.

Er zijn 58 vergunningverleningszaken afgehandeld in deze periode. Het betrof hier 38 meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, het besluit mobiel breken en gesloten bodemsystemen. Daarnaast zijn er 7 reguliere en 6 uitgebreide procedures afgerond.

Bouwen

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Er zijn in deze periode 36 klachten/meldingen op het gebied van bouw binnengekomen.
In totaal zijn 297 bouwdossiers geïnspecteerd (deels opschonen van de werkvoorraad). Het totale aantal inspecties is hoger aangezien dossiers met een bouwsom hoger dan €50.000, - meerdere malen geïnspecteerd worden. Er zijn in deze periode 349 bouwaanvragen binnengekomen, 208 sloopmeldingen, 6 gebruiksmeldingen, 15 reclameaanvragen en 50 kapaanvragen.
Daarnaast is er bij 7 bedrijven op de inrichtingseisen van de Drank- en Horecawetvergunning gecontroleerd.

Gemeente Heumen

In onderstaande tabel wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden in 2015 van de ODRN in de gemeente Heumen.

Omschrijving	waarde
Inbreng 2015	€ 208.500
Bedrag geschreven	€ 249.620
Realisatie (percentage)	120%
Planning HUP 2015	84
Controles uitgevoerd	85
Waarvan controles uit het HUP 2015	69
Aantal hercontroles (deels voortvloeiend uit HUP 2014)	33
Aantal voornemen LOD	6
Klachten	87
Aantal verstrekte vergunningen	5
Aantal behandelde meldingen	17
Aantal uitgebrachte specialistische adviezen	14
Aantal vooroverleg	0

De inbreng van de gemeente Heumen voor 2015 bedraagt € 208.500, -. Er is voor € 349.620, - arbeid verricht in de gemeente Heumen. Er is dus 120% van het beschikbare budget besteed.

In totaal zijn 85 initiële controles uitgevoerd. Hiervan zijn er 69 initiële uit het uitvoeringsprogramma 2015 (gepland 84 controles). Daarnaast zijn controles uitgevoerd, deels voortvloeiend uit het uitvoeringsprogramma 2014. Ook hebben 33 hercontroles plaatsgevonden (deels naar aanleiding van een initiële controle uit 2014), hiervan hebben er 6 geleid tot een voornemen LOD en 1 tot een dwangsom. Er zijn 87 klachten/meldingen binnengekomen, waarvan er 85 binnen de termijn zijn afgehandeld. 69 klachten betreffen klachten over het Pannenkoekenrestaurant De Florijn. Er zijn twee afsluitende vuurwerkcontroles uitgevoerd.

Er zijn 21 vergunningverleningszaken afgehandeld in deze periode. Het betrof hier 17 meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, 4 reguliere en 1 uitgebreide procedure evenals 14 specialistische adviezen.

Gemeente Nijmegen

In onderstaande tabel wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden in 2015 van de ODRN in de gemeente Nijmegen.

omschrijving	waarde
Inbreng 2015	€ 5.582.600
Bedrag geschreven	€ 4.996.098
Realisatie (percentage)	90%
Milieu	
Planning HUP 2015	253
Controles uitgevoerd	438
Waarvan controles uit HUP 2015	242
Aantal hercontroles milieu (deels voortvloeiend uit HUP 2014)	194
Aantal klachten milieu	299
Aantal voornemen LOD	36
Aantal LOD	17
Aantal inningen	9
Aantal milieuprocedures afgerond in 2015	173
Aantal verstrekte vergunningen	38
Aantal behandelde meldingen	110
Aantal uitgebrachte specialistische adviezen	14
Aantal milieu-adviezen bij bouwaanvraag	263
Aantal vooroverleg	10
Bouwen	
Aantal geïnspecteerde bouwvergunningen	486
Aantal klachten bouw	310
Aantal bouwaanvragen	1.575
Aantal sloopmeldingen	746
Aantal gebruiksmeldingen	174
Aantal leegstandswet aanvragen	152
Aantal kapaanvragen	118
Aantal reclame aanvragen	104
Aantal gebruiksvergunningen	46

De inbreng van de gemeente Nijmegen voor 2015 bedraagt € 5.582.600, -. Dit is incl. het a-structurele budget van 300.000 euro voor inspecties. Er is voor € 4.996.098, - arbeid verricht in de gemeente Nijmegen. Er is dus 90% van het beschikbare budget besteed. In totaal zijn 438 initiële milieucontroles uitgevoerd, waarvan 242 uit het uitvoeringsprogramma 2015. De overige controles bestonden onder andere uit controles project Horeca (HAT) en zogenaamde inschieters.
Er zijn in deze periode 299 klachten/meldingen op het gebied van milieu binnengekomen.

Er zijn 436 milieu vergunningverleningszaken afgehandeld in deze periode. Het betrof hier 110 meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, 27 procedures, 11 maatwerkvoorschriften, 10 vooroverleggen en 14 specialistische adviezen. Daarnaast ook nog 263 milieuadviezen bij bouwaanvragen.

Er zijn in deze periode 310 klachten/meldingen op het gebied van bouw binnengekomen.
In totaal zijn 486 bouwdossiers geïnspecteerd. Het totale aantal inspecties is vele malen hoger aangezien dossiers met een bouwsom hoger dan €50.000, - meerdere malen geïnspecteerd

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

worden. Er zijn in deze periode 1.575 bouwaanvragen binnengekomen, 746 sloopmeldingen, 174 gebruiksmeldingen,104 reclameaanvragen en 118 kapaanvragen.

jaarstukken 2015 ODRN

Gemeente Wijchen

In onderstaande tabel wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden in 2015 van de ODRN in de gemeente Wijchen.

omschrijving	waarde
Inbreng 2015	€ 429.400
Bedrag geschreven	€ 397.252
Realisatie (percentage)	93%
Planning HUP 2015	162
Controles uitgevoerd	182
Waarvan controles uit het HUP 2015	149
Aantal hercontroles (deels voortvloeiend uit HUP 2014)	66
Aantal voornemen LOD	16
Aantal LOD	6
Klachten	23
Aantal verstrekte vergunningen	15
Aantal behandelde meldingen	50
Aantal uitgebrachte specialistische adviezen	3

De inbreng van de gemeente Wijchen voor 2015 bedraagt € 429.400, -. Er is voor € 397.252, - arbeid verricht in de gemeente Wijchen. Er is dus 93% van het beschikbare budget besteed.

In totaal zijn 182 initiële controles uitgevoerd. Hiervan zijn er 149 initiële uit het uitvoeringsprogramma 2015 (gepland 162 controles). Daarnaast zijn 33 controles uitgevoerd, deels voortvloeiend uit het uitvoeringsprogramma 2014. Ook hebben 66 hercontroles plaatsgevonden (waarvan 26 naar aanleiding van een initiële controle uit 2014), hiervan hebben er 16 geleid tot een voornemen LOD en 6 tot een dwangsombeschikking (4 inningen). Er zijn 23 klachten/meldingen binnengekomen, waarvan er 21 binnen de termijn zijn afgehandeld.

Er zijn 68 vergunningverleningszaken afgehandeld in deze periode. Het betrof hier 50 meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit en 9 reguliere en 6 uitgebreide procedures evenals 3 specialistische adviezen.

Provincie Gelderland

In onderstaande tabel wordt een overzicht geschetst van de werkzaamheden in 2015 van de ODRN in de provincie Gelderland.

omschrijving	waarde
Inbreng 2015	€ 1.339.200
Bedrag geschreven	€ 1.484.686
Realisatie (percentage)	111%
Milieu	
Planning HUP 2015	66
Milieucontroles uitgevoerd	53
Geplande controles in ODRN-gebied	39
Uitgevoerde controles in ODRN-gebied	28
Aantal hercontroles milieu	12
Aantal klachten milieu	22
Aantal milieuprocedures afgerond in 2015 in ODRN-gebied	44
Aantal verstrekte vergunningen	24
Aantal behandelde meldingen	2
Aantal uitgebrachte specialistische adviezen	17
Bouwen	
Aantal geïnspecteerde bouwvergunningen	46
Aantal klachten bouw	0
Aantal bouwaanvragen	125
Aantal sloopmeldingen	46
Aantal gebruiksmeldingen	9
Aantal leegstandswet aanvragen	0
Aantal kapaanvragen	10
Aantal reclame aanvragen	8
Aantal gebruiksvergunningen	0

De inbreng van de provincie Gelderland voor het 2015 bedraagt € 1.339.200, -.
Er is voor € 1.484.686, - arbeid verricht voor provinciale bedrijven. Er is dus 111% gerealiseerd.

In totaal zijn 53 milieucontroles uitgevoerd. Dit is 80% van de totaalplanning van 66 bedrijven. Het betreft hier controles over de bedrijven in het ODRN-gebied waarvoor de provincie bevoegd gezag is, evenals de BRZO-bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag in rest van de provincie. In het ODRN-gebied zijn 28 van de 39 geplande controles uitgevoerd en 10 hercontroles. Er zijn 22 klachten / meldingen binnengekomen.

Er zijn 44 vergunningverleningsprocedures op milieugebied afgerond. Het betrof 2 meldingen in het kader van het Activiteitenbesluit, 3 uitgebreide en 11 reguliere procedures, 7 vooroverleggen en 17 specialistische adviezen.

In totaal zijn 46 bouwdossiers geïnspecteerd. Er zijn in deze periode 69 bouwaanvragen binnengekomen (waarvan 30 in ODRN-gebied), 42 sloopmeldingen, 7 gebruiksmeldingen, 6 reclameaanvragen en 8 kapaanvragen.

9.4 Leden Algemeen Bestuur

Naam

- Dhr. H.A.M. van den Berg (Heumen)
- Dhr. J.J. van Dijk (Prov. Gelderland) (voorzitter) **(DB)**
- Dhr. P. de Klein (Beuningen) **(DB)**
- Dhr. M.H.T. Lepoutre (Druten)
- Mevr A. Schaap (Wijchen)
- Dhr. J.G.M. Thijssen (Groesbeek) (vicevoorzitter) **(DB)**
- Dhr. B. Velthuis (Nijmegen) **(DB)**

9.5 Controleverklaring Ernst & Young Accountants LLP

9.6 Verklarende woordenlijst

afkorting	voluit
B&W	Burgemeester en Wethouders
BERAP	BEstuursRAPportage
BOR	Bijzondere OndernemingsRaad
BRIKS	Bouw, Reclame, Inrit, Kap en Sloop
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
DVO	DienstVerleningsOvereenkomst
E-PRTR	Europese Pollutant Release Transfer Register. Verplichting van Milieujaarrapportage door industriële bedrijven
FTE	FullTime Equivalent
HUP	HandhavingsUitvoeringsProgramma
ICT	Informatie en CommunicatieTechnologie
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control. Geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging
LOD	Last Onder Dwangsom
MARAP	MAnagementRAPportage
OD's	OmgevingsDiensten
ODRN	OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OM	Openbaar Ministerie
P&O	Personeel en Organisatie
PIOFAH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Administratie en Huisvesting
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VR	VeilgheidsRapport
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WNT	Wet Normering Topinkomens
WRS	Wabo Registratie Systeem

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Advies

Jaarrekening 2015
Gemeenschappelijke Regeling
Omgevingsdienst Regio Nijmegen

Gemeente Nijmegen
Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen
Henk Jan Jansen van Doorn MC
Peggy van Gemert RA/AA
April 2016

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Advies 4
3. Bevindingen 5
   3.1. Algemeen 5
   3.2. Controleverklaring door de accountant 5
   3.3. Beleid 6
   3.4. Financieel 6
   3.5 Winstbestemmingsvoorstel 9
   3.6 Weerstandsvermogen 9
   BIJLAGE 10

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

1. Inleiding

In de jaarstukken legt de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) aan de deelnemende gemeenten verantwoording af over het gevoerde beleid in 2015. Voor de beoordeling van de jaarstukken hebben de gemeenten in de Regio Nijmegen de Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen opgericht (hierna: Adviesfunctie). De Adviesfunctie beoordeelt de jaarstukken en brengt hierover advies uit aan de regiogemeenten.

Deze notitie bevat de uitkomsten van de beoordeling van de jaarstukken 2015 van de ODRN.
Op 26 april 2016 hebben wij onze bevindingen besproken met de heer Bouman (Directeur) en de heer Peters (Controller) van de ODRN.

Tijdschema zienswijze
De ODRN heeft eind maart de jaarstukken 2015 verzonden naar de deelnemende gemeenten en de Adviesfunctie.
In de aanbiedingsbrief wordt u verzocht om vóór 22 juni 2016 uw zienswijze hierover mede te delen aan het Algemeen Bestuur van ODRN.
In de Algemeen Bestuursvergadering van 7 juli 2016 zullen de jaarstukken worden behandeld en vastgesteld.

Werkwijze Adviesfunctie
De Adviesfunctie is gepositioneerd bij de gemeente Nijmegen. Vertrekpunt bij de beoordeling van de jaarstukken zijn de Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen (BRN), vastgesteld door de gemeenten in de Regio Nijmegen. Hieraan wordt getoetst. De beoordeling richt zich daarbij op de financiële verantwoording en het voorstel over de bestemming van het resultaat. Hieronder valt ook een beoordeling van de risico's en de vermogenspositie. Daarmee valt een inhoudelijke beoordeling van geleverde prestaties buiten de scope van de Adviesfunctie.

Op basis van de accountantscontrole gaat de Adviesfunctie uit van de juistheid van de jaarrekeningcijfers en richt de Adviesfunctie zich op een beoordeling van deze cijfers. Daarbij worden de bevindingen in het accountantsverslag meegenomen.

2. Advies

Wij adviseren de deelnemende gemeenten van de ODRN om:

A. In te stemmen met de jaarrekening 2015 van de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Nijmegen

B. In te stemmen met de voorgestelde resultaatbestemming, zijnde

- € 325.000 te reserveren voor de eenmalige extra last voor vakantiegeld als gevolg van invoering van het Individueel Keuze Budget.

- € 534.623 uit te keren aan deelnemers, zijnde

  - Restant voordelig exploitatieresultaat van € 443.144.
  - Het restant € 91.479 van het in 2013 ter beschikking gestelde opstartbudget, welke nu conform afspraak wordt terugbetaald aan de deelnemers.

De deelnemende gemeenten worden geadviseerd om de risico's van € 453.000, voor zover deze de algemene reserve van de ODRN van € 200.000 overstijgen, voor hun aandeel op te nemen in hun eigen paragraaf weerstandsvermogen

3. Bevindingen

3.1. Algemeen

De ODRN heeft in 2015 naast de reguliere werkzaamheden ontwikkelingen meegemaakt die onder andere gericht waren op een verbetering van de dienstverlening. Zo is in 2015 het Wabo-registratiesysteem (WRS) doorontwikkeld, zodat deze het kernsysteem van de ODRN is geworden. Tevens is in WRS de Gelderse Zaaktypecatalogus en de productencatalogus geïmplementeerd.
Er is voorbereidend werk verricht om te komen tot een communicatieplan 2016. Bij de nadere uitwerking zal rekening worden gehouden met vijf focuspunten, te weten:

- Profilering
- Digitalisering
- Incidentenmanagement
- Relatiemanagement
- Kwaliteit- & klantgerichtheid.

Invoering vennootschapsbelastingplicht overheidslichamen
In zijn rapport maakt de accountant melding van invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) bij overheidslichamen per 1 januari 2016. Er wordt gemeld dat de ODRN op dit moment nader onderzoek uitvoert mede naar aanleiding van een beoordeling door een extern bureau die de belastingplicht heeft onderzocht voor de Gelderse omgevingsdiensten. Verder adviseren zij de Vpb-plicht concreet in beeld te brengen. De eventuele effecten van de Vpb-plicht moeten worden verwerkt in de begroting 2016 en jaarrekening 2016. De ODRN heeft aangegeven de verwachting te hebben dat zij niet door de ondernemerspoort komen en niet Vpb-plichtig zullen zijn. Afspraken met de fiscus hierover lopen. In de jaarrekening en de begroting heeft de ODRN hierover nog geen melding gedaan.

Van inputfinanciering naar Outputfinanciering
In de aanbiedingsbrief van de ODRN is aangegeven dat 2015 het laatste jaar is van de inputfinanciering. Een overzicht van geleverde prestaties wordt nog gegeven. In de jaarrekening zijn deze prestaties ook vermeld. Daaruit blijkt wel dat er onderscheid is tussen de diverse gemeenten. Er zijn gemeenten met onderbesteding ten opzichte van de geleverde budgetten en gemeenten met overbesteding. Het is daarom van belang om een goede verrekensystematiek met elkaar af te spreken.

Inhuur
De vraag hoe te komen tot een juiste balans tussen inhuur en vaste formatie zal nog in een notitie aan de gemeenten ter beoordeling worden aangeboden.

3.2. Controleverklaring door de accountant

De concept jaarstukken van de ODRN zijn door de accountant gecontroleerd en de accountant heeft een goedkeurende controleverklaring afgegeven voor getrouwheid en rechtmatigheid. Indien zich omstandigheden voordoen voor de vergadering van het Algemeen bestuur die aanpassing van de

jaarrekening noodzakelijk maken, dan moeten deze nog voor de vergadering aangebracht worden en dan ontstaat voor de accountant een nieuwe situatie.

3.3. Beleid

In hoofdstuk 2, 3 en 4 van het Jaarverslag wordt door de ODRN verslag gedaan over haar gerealiseerde beleid, het uitgevoerde programma en de vormgeving van de organisatie.

3.4. Financieel

3.4.1. Balans

Op de balans staan de bezittingen en hoe deze zijn gefinancierd. Bij een vergelijking met voorgaand jaar vallen een paar punten op.

Activazijde

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa laten een stijging zien van € 370.000. Dit wordt met name veroorzaakt door een investering in ict applicaties (WRS). In de nieuwe versie van WRS is onder andere de Gelderse Zaaktypecatalogus en de productencatalogus geïmplementeerd en een nieuwe wijze van tijdschrijven geïntroduceerd. Hiermee gaat de ODRN er van uit vanaf 2016 output gefinancierd te kunnen werken .

Passivazijde

De daling aan de passivazijde wordt mede veroorzaakt door de afname van het vooruitontvangen opstartbudget van € 305.000 naar € 91.000. Dit bedrag was bedoeld ter dekking van eenmalige opstartkosten. Hiervan wordt door de ODRN voorgesteld om het restant conform gemaakte afspraak terug te betalen aan de deelnemers.

Overige schulden

Onder de vlottende passiva is een post overige schulden opgenomen. De ze post wordt in de rekening niet nader toegelicht en betreft crediteuren.

Vakantiegeld

Vorig jaar heeft de Adviesfunctie gewezen op de gevolgen die de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) op de opbouw en uitbetaling van het vakantiegeld he eft. Direct gevolg is het ontstaan van een eenmalige extra last van 7 maanden vakantiegeld in 2016 (over de maanden juni tot en met december). De ODRN heeft dit becijferd op een bedrag van € 325.000 en stelt voor dit bedrag vanuit de resultaatbestemming op te nemen in een bestemmingsreserve. Dit sluit aan bij het door de Adviesfunctie afgegeven advies van afgelopen jaar.

3.4.2. Resultatenrekening

Het resultaat van de jaarrekening 2015 van de ODRN is als volgt samengesteld:

in €	*Realisatie*	*Begroting*	*Afwijking*
Lasten (exclusief opstartkosten)	12.411.422	11.429.000	**-/- 982.422**
Baten (exclusief onttrekking bestemmingsreserve)	12.879.566	11.429.000	**1.450.566**
Resultaat	**468.144**	**0**	**468.144**

Lasten

In de begroting waren lasten opgenomen voor een totaalbedrag van € 11.429.000, de werkelijke lasten zijn uitgekomen op € 12.411.422 en zijn daarmee bijna € 1.000.000 hoger uitgevallen dan de raming. De accountant heeft deze begrotingsoverschrijding ook opgemerkt in zijn rapport met daaraan gekoppeld dat hier direct gerelateerde baten tegenover staan. En daarmee als rechtmatig zijn gekwalificeerd.
De twee grootste afwijkingen betreffen de salariskosten en de kapitaallasten.
Opgemerkt wordt nog dat het hier over de afwijking ten opzichte van de gewijzigde begroting gaat. Na vaststelling van de primitieve begroting is een overeenkomst met de gemeente Groesbeek gemaakt om de bouwvergunningen ook de ODRN te laten onderzoeken. Hiermee is de bijdrage van Groesbeek (nu Berg en Dal) met € 1 miljoen verhoogd en zijn ook de kosten toegenomen. De meerkosten piofah gastheer van € 48.000 hangen hiermee samen.

Salarissen en inhuur

De lasten voor salarissen en inhuur laten ten opzichte van de begroting een stijging zien van per saldo € 1.247.000. Deze overschrijding wordt gedekt door extra inkomsten vanuit subsidiegelden, aanvullende opdrachten en een aanvullend budget voor bouwinspecties van en voor de gemeente Nijmegen (€ 300.000). Daarnaast is voor de implementatie van WRS extra ingehuurd. Ter dekking is hiervoor de in 2014 gevormde bestemmingsreserve (€ 300.000) ingezet.

In de bijlage 9.1 op pagina 52 van de rekening wordt een toelichting gegeven. Van de formatie is bijna 104 FTE opgevuld en wordt het restant (afgerond 15 FTE) ingevuld door de flexibele schil, bestaande uit detachering en inhuur. Er wordt bewust gewerkt met een flexibele schil om de pieken en dalen in de aanvragen op te kunnen blijven vangen.

Kapitaallasten

De kapitaallasten zijn ten opzichte van de raming € 245.000 achtergebleven op de begroting. Net zoals voorgaand jaar wil de ODRN zorgvuldig omgaan met de noodzakelijke investeringen. Hierdoor is van het beschikbaar krediet pas een gedeelte uitgegeven. Bovendien gaan de kapitaallasten pas in het jaar na aanschaf volledig meetellen. In het eerste jaar wordt met een half jaar kapitaallasten gerekend.
In 2015 is er voor circa € 400.000 in de ICT applicaties geïnvesteerd waardoor de kapitaallasten ten opzichte van 2014 wel zijn toegenomen.

Baten

In de begroting waren baten opgenomen voor een totaalbedrag van € 11.429.000, de werkelijke baten zijn uitgekomen op € 12.879.566 en daarmee ruim € 1.450.000 hoger dan begroot.

Dit wordt met name veroorzaakt door extra opbrengsten vanuit diverse opdrachten en subsidies en door een aanvullende bijdrage.

Diverse opdrachten
In 2015 zijn eenmalige baten uit extra opdrachten gerealiseerd met een omvang van € 686.000. Op pagina 40 van de rekening is een overzicht opgenomen van de verschillende opdrachtgevers.

Subsidies
In 2015 is een provinciale subsidie uit het Gelders uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid 2015 en een projectsubsidie voor het eerste deelprogramma Besluit Risico Zware Ongevallen opgenomen ten bedrage van € 336.000, zijnde de omvang van de gemaakte kosten. Beide subsidies zijn gedeclareerd. Afrekening wordt in 2016 verwacht.

Deelnemersbijdragen
De deelnemersbijdragen vallen € 300.000 zoals al bij salarissen en inhuur aangegeven hoger uit door een aanvullende budget van en voor de gemeente Nijmegen voor uitgevoerde bouwinspecties. Een overzicht van deelnemersbijdragen is als bijlage bij dit advies gevoegd.

<u>Opstartbudget</u>
Als opstartbudget voor de ODRN is € 991.000 verstrekt. Eind 2014 was nog een budget beschikbaar van € 305.601. Het gehele bedrag van € 991.000 is van de deelnemers ontvangen en op de balans als vooruitontvangen verantwoord. Bij de jaarrekening 2013 is besloten dit bedrag beschikbaar te houden voor opstartkosten en doorgroei naar een volwassen organisatie in 2014 en 2015.
In 2015 is een bedrag van € 214.000 besteed aan de uitvoering van de in het Dienstplan opgenomen acties en projecten. Het restant budget van € 91.479 wordt zoals reeds eerder vermeld terugbetaald aan de deelnemers. Op pagina 43 en 44 van de jaarrekening wordt een nadere toelichting gegeven waarvoor het opstartbudget in 2015 is ingezet.

<u>Productfinanciering</u>

In het jaarverslag is er een overzicht opgenomen waarin aangegeven is wat de bijdrage 2015 is versus de geschreven bedragen door de ODRN. (Zie overzicht op pagina 20 en pagina 54 e.v.)
Voor de vergelijking tussen geschreven producten en de inbreng van gemeenten i s hieronder een tabel opgenomen.
Hieruit wordt zichtbaar hoe de verhouding ingebrachte middelen ten opzichte van de geschreven productie is. In het overzicht in de jaarrekening is eveneens opgenomen hoeveel producten hiervoor geleverd zijn. Volgens toelichting van de ODRN en ook af te lezen uit de realisatie van de controles versus de geplande controles, worden de afwijkingen niet veroorzaakt door acht erstanden in de werkzaamheden. Het tijdschrijven is in 2015 geïntegreerd binnen één systeem (WRS).
De eerder afgegeven voorzichtige conclusie is op basis van de huidige gegevens nog steeds van kracht. Het lijkt erop dat bij de invoering van de outputfinanciering een herverdeeleffect gaat optreden, waarbij de bandbreedte van 2% bij de outputfinanciering mede bepalend zal zijn voor de omvang hiervan.
In het advies bij de begroting 2017 wordt hier nader op ingegaan.

in €	bijdrage	geschreven bedragen op basis van productie	verschil
Beuningen	511.600	460.394	51.206
Druten	390.000	357.571	32.429
Groesbeek	1.411.200	1.368.045	43.155
Heumen	208.500	249.620	-41.120
Nijmegen	5.582.600	4.996.098	586.502
Wijchen	429.400	397.252	32.148
Provincie	1.339.200	1.484.686	-145.486
	9.872.500	**9.313.666**	

In paragraaf 9.3 van de jaarrekening wordt uitleg gegeven over het ontstaan van deze verschillen per gemeente.

3.5 Winstbestemmingsvoorstel

Het resultaat van de jaarrekening 2015 van de ODRN is als volgt samengesteld:

in €	Realisatie	Begroting
Voordelig resultaat te bestemmen.	768.144	0

Door de ODRN wordt voorgesteld om € 325.000 te bestemmen voor de eenmalige extra last voor vakantiegeld als gevolg van invoering van het Individueel Keuze Budget. De omvang is bepaald op maximaal 7/12 van het vakantiegeld.

Het restant voordelig saldo van € 443.144 wordt in combinatie met het restant opstartbudget van € 91.479 in een terugbetalingsvoorstel aan de deelnemende gemeenten verdeeld.

3.6 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de organisatie in staat is om het hoofd te bieden aan mogelijke nadelen die kunnen voortvloeien uit risico's. Teneinde een goede beoordeling te kunnen maken van de benodigde omvang, is het van belang om een gedegen risico-inventarisatie uit te voeren. Voor gemeenschappelijke regelingen geldt dat deelnemers altijd de achtervang zijn voor de risico's van een GR. Om die reden heeft de regio Nijmegen een kadernota opgesteld waarin bepaald is welke omvang de vrije reserves bij een GR mogen hebben, zodat enige schommeling in de bedrijfsvoering in ieder geval opgevangen kan worden. Voor alle risico's van de GR staan de deelnemende gemeenten aan de lat, waarbij de algemene reserve van de GR in mindering gebracht kan worden. Deelnemers dienen in hun eigen begroting en rekening in de paragraaf weerstandsvermogen een buffer op te nemen voor de risico's van een GR.
Eind 2015 zijn de risico's van de ODRN geïnventariseerd en door het dagelijks bestuur vastgesteld. Op pagina 49-51 is deze inventarisatie opgenomen.

De ODRN heeft naar aanleiding van de notitie "kader weerstandsvermogen voor gemeenschappelijke regelingen" en de risico-inventarisatie per jaareinde haar toegestane algemene reserve gehandhaafd op € 200.000.

Voor de totaal berekende risico's van € 453.000, onder aftrek van de algemene reserve bij de ODRN van € 200.000 worden de deelnemende gemeenten geadviseerd een buffer op te nemen in hun eigen paragraaf weerstandsvermogen. Dit naar rato van hun deelname.

BIJLAGE

Overzicht deelnemersbijdragen (inclusief verrekening) (volgens voorstel ODRN)
Onderstaand wordt aangegeven welke bedragen volgens de jaarrekening (Zie pagina 39 van de programmarekening regel 10) als deelnemersbijdragen regulier zijn verantwoord. In de tweede kolom worden de te verrekenen bedragen vermeld.
De gastheercompensatie van € 270.000 is afzonderlijk aan de deelnemende gemeenten uitbetaald.

	Bijdragen volgens jaarrekening	Uit te keren bedrag
Beuningen	511.600	27.705
Druten	390.000	21.120
Groesbeek	1.411.200	76.420
Heumen	208.500	11.291
Nijmegen	5.582.600	302.313
Wijchen	429.400	23.253
Provincie	1.339.200	72.521
	9.872.500	**534.623**

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Omgevingsdienst
Regio Nijmegen

ODRN

Begroting 2017

Meerjarenraming 2018-2020

Datum: 23 maart 2016

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Versie: 003 dagelijks bestuur

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Inhoudsopgave

1. AANBIEDING ____ 6
1.1 inleiding ____ 6
1.2 Speerpunten en ontwikkelingen 2017 ____ 6
1.3 Berekening budgettair kader ____ 10
1.4 Individueel keuze budget ____ 11

2. PROGRAMMA'S ____ 12
2.1 Programma Vergunningverlening ____ 14
2.2 Programma Handhaving en Toezicht ____ 17
2.3 Programma BRZO ____ 19
2.4 Programma advisering en bijzondere opdrachten ____ 22

3. FINANCIËLE BEGROTING 2017-2020 ____ 24
3.1 Inleiding ____ 24
3.2 Uitgangspunten ____ 24
3.3 Bijdragen: outputgericht ____ 25
3.4 Efficiencytaakstelling ____ 26
3.5 Financiële meerjarenbegroting ____ 27
3.6 Toelichting op de begrotingsposten ____ 29

4. PARAGRAFEN ____ 33
4.1 Inleiding ____ 33
4.2 Paragraaf weerstandsvermogen ____ 33
4.3 Paragraaf Financiering ____ 33
4.4 Paragraaf Bedrijfsvoering ____ 34
4.5 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen ____ 35

5. BIJLAGEN ____ 36
5.1 Overzicht verwachte omzet van de deelnemers ____ 36
5.2 Bevoorschotting 2017 ____ 36
5.3 Verklarende woordenlijst ____ 37

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

1. Aanbieding

1.1 Inleiding

Hierbij ontvangt u de meerjarenbegroting 2017-2020 van de Omgevingsdienst regio Nijmegen (ODRN). De ODRN voert naast de verplichte basistaken voor de deelnemende gemeenten aan de ODRN in landsdeel Oost de VTH taak voor de BRZO-bedrijven uit. Daarnaast stelt de ODRN voor de zogenaamde complexe bedrijven in Gelderland het milieudeel van de omgevingsvergunning op. Deze speciale taken maken dat de ODRN naast een kwalitatief goede oriëntatie op de basistaken binnen de eigen regio, ook een sterk buiten de regio liggend takenpakket heeft te behartigen. Tevens voert de ODRN voor de gemeente Nijmegen, de gemeente Berg en Dal en de provincie Gelderland de overige Wabo-taken uit. De ODRN geeft bovendien voor haar partners invulling aan de regionale crisisorganisatie omgevingszorg (milieubeheer en bouwbeheer).

Met de vaststelling van de begroting krijgt de ODRN de budgetten om tot de taakuitvoering 2017 over te gaan. Financiële tegenvallers zijn niet aan de orde.

1.2 Speerpunten en ontwikkelingen 2017

Voor 2017 staat de ODRN aan de lat om de externe gerichtheid verder vorm en inhoud te geven. De dienst bestaat inmiddels 4 jaar en heeft de bedrijfsvoeringsaspecten goed op orde. Met de juiste informatie is een permanente sturing op het primaire proces daarvan een logisch onderdeel. Binnen de ODRN is maandelijks een analyse van resultaten van het primaire proces beschikbaar. Het is onderdeel van de inhoudelijke sturing om maandelijks te bespreken in hoeverre de verschillende uitvoeringsprogramma's worden gerealiseerd. Gewerkt wordt met een vastgestelde cyclus van waarbij de werkprocessen worden beheerst. Een belangrijk uitgangspunt is leren en verbeteren. De investering in het management informatiesysteem (WRS) van de laatste jaren betalen zich uit. Permanent zicht op de stand binnen het primaire proces maakt dat de ODRN levert wat afgesproken is en zich daarmee als een betrouwbare partner naar de opdrachtgevers presenteert.

Programmatisch/projectmatig werken

In 2016 heeft de ODRN de keuze gemaakt om een strategische agenda op te stellen en de onderwerpen die daarop staan programmatisch aan te pakken. Sturing op deze thema's vanuit het management maakt dat deze onderwerpen permanent aandacht hebben van het managementteam. Sturing krijgt daarmee een ander karakter dan de klassieke lijnsturing. Onderwerpen die zo vanuit de strategische agenda worden aangepakt zijn de Omgevingswet, BRZO, externe veiligheid, provinciale programma's lucht en geluid en het thema energie. De ODRN krijgt met deze aanpak " kleur op de wangen". Doelstelling is om een partner te zijn voor de lokale overheden en de provincie waarbij tactische en strategische thema's goed kunnen worden aangepakt én waarbij de ODRN in staat is om aan dergelijke thema's richting te geven.

Extra aandacht besteden we ook aan de sturing Vanuit het management team op grotere complexe projecten. Vaak zit hieraan een bestuurlijke component.

Realisatie uitvoeringsprogramma's partners

Het werkprogramma voor het programma toezicht en handhaving behelst reguliere controles, niet-geplande controles en thema's/projecten. Uiteraard realiseren wij het complete programma. Binnen dit uitvoeringsprogramma werken wij met een risicomodel waardoor het uitvoeringsprogramma risico gestuurd is opgebouwd. Dit risicomodel is een module binnen het werkbeheersingssysteem van de ODRN. Het digitaal handhaven zal in 2017 een geïntegreerd onderdeel zijn van het uitvoeringsprogramma toezicht en handhaving.

Voorbeelden van thema's en projecten die in 2017 worden uitgevoerd zijn controles bij bestaande bouw, toezicht bij de Honig in Nijmegen en het project woonomzettings-vergunningen.

Voor het onderdeel vergunning is een vraagafhankelijk programma beschikbaar in 2017. Dat programma kent een planning op prestatie-indicatoren dat op tijdigheid en termijnen is gestoeld.

Omgevingswet

In 2017 is er binnen de ODRN een programma vastgesteld dat voorziet in activiteiten ter voorbereiding op de Omgevingswet. Dat programma kent een viertal belangrijke invalshoeken.

1. juridische implementeren van de Omgevingswet
2. experimenten en projecten
3. werkzaamheden t.b.v. het Gelders stelsel
4. scholing en verbeteren competenties en vaardigheden

BRZO-uitvoering landsdeel Oost

De ODRN voert de BRZO-taken uit voor landsdeel Oost. Voor de provincie Overijssel betekent 2017 het jaar waarin de personeel, dat met de BRZO taak belast is, in dienst zal komen van de ODRN. De voorbereidingen daarvoor zijn in volle gang, maar de reeds gemaakte afspraken zijn nog niet zo concreet dat daarmee al in deze begroting rekenin kon worden gehouden. De taak wordt vanaf 2016 vanuit een gezamenlijk opgesteld programma voor Gelderland en Overijssel uitgevoerd waarbij ook het management informatiesysteem van de ODRN wordt gebruikt. In die zin is de aanpak van de taken voor landsdeel Oost geharmoniseerd met de aanpak die al voor de provincie Gelderland bestond. De ODRN is ook in 2017 verantwoordelijk voor het Impuls-programma onderdeel Vergunningverlening. Dit programma zal ook in 2017 programmatisch worden uitgevoerd.

Outputgericht werken Gelders stelsel.

De ODRN werkt vanaf 2016 outputgericht op producten die door de gemeenten in onze eigen regio worden gevraagd. In 2017 zullen ook de overige werkzaamheden buiten onze regio, worden opgenomen in de producten en dienstencatalogus. Daarmee worden ook de werkzaamheden die de ODRN verricht ten behoeve van het Gelders stelsel outputgericht gefinancierd.

Kwaliteitscriteria VTH Organisatie en Personeel

De Wet VTH en de inmiddels vastgestelde provinciale en gemeentelijke verordeningen kwaliteit verplichten de ODRN om te voldoen aan in de wet vastgestelde kwaliteitscriteria. Wij zijn kritisch op onze uitvoeringscyclus. Bewaking van de kwaliteit van onze organisatie en de daarbinnen afgesproken werkwijzen zijn belangrijk. Duurzaamheid van een uitstekende aanpak van ons primair proces, werken met goede en reële vastgestelde programma's en een gegarandeerde kwaliteit van werken zijn ons uitgangspunt. Daarvoor zijn goed opgeleide medewerkers een must. De kwaliteitscriteria stellen daarover eisen. Wij hebben in 2016 een meting met Yacht gedaan naar het opleidingsniveau van onze medewerkers. De resultaten daarvan en de opleidingsbehoefte die daaruit is voortgekomen hebben wij vertaald in ons opleidingsplan.

Privatisering van het bouwtoezicht

De kwaliteitsborging van het Bouwbesluit bij de private sector is op dit moment nog niet geheel duidelijk. Het oorspronkelijke idee van een duaal stelsel tussen overheid en de 'markt' is losgelaten en zal trapsgewijs, volledig naar de private markt gaan. Op 1 januari 2017 zou de eerste fase van de Wet private kwaliteitsborging moeten zijn ingevoerd en kan de feitelijk start een jaar later beginnen. Het probleem is echter dat de bouwsector de vereiste kwaliteit nog niet kan leveren. Ondertussen temporiseert het ministerie en de vraag is dan ook of de wet wel zal worden ingevoerd per 1 januari 2017.

Europese Energy Efficiency Directive (EED)

De EED dateert van 25 oktober 2012. De EED beoogt een overall energie-efficiëntieverbetering van 1,5% per jaar te bereiken bij eindgebruikers van energie. In principe dienden grote bedrijven een energie-audit gereed te hebben per 1 december 2015. Een groot bedrijf is in dit verband meer dan 250 medewerkers en/of een jaaromzet van € 50 miljoen of meer. De EED is pas vorig jaar door het Rijk vertaald in een regeling en de gevolgen de EED- richtlijn zijn onderschat voor bedrijven maar ook voor de omgevingsdiensten. Er is nog veel onduidelijkheid over de EED en de aanpak hiervan. Hiervoor is een gestructureerde aanpak noodzakelijk, het liefst op Gelders niveau. Omdat er sprake is van implementatie van een nieuw stuk wetgeving is een projectaanpak het meest geschikt. Hierin moet worden onderzocht:

- Om welke bedrijven gaat in onze regio en hoe informeren we de bedrijven;
- Waar we kunnen we provinciaal en landelijk krachten bundelen;
- Hoe beoordelen we audits en geven we vervolg aan de uitvoering van maatregelen;
- Wanneer gaan we over tot handhaving.

Ten tijde van de opstelling van deze begroting wordt gewerkt aan een projectvoorstel met als doel om zo snel als mogelijk te gaan toezien op het uitvoeren van de audits.

Werkplan 2017

De basis voor de uitvoering van de ODRN-taken is het Werkplan 2017. Dit Werkplan wordt samengesteld in nauw overleg met de deelnemers/opdrachtgevers in de ODRN en geeft aan hoe de beschikbare capaciteit voor 2017 zal worden ingezet. Naast de reguliere handhavings- en vergunningentaken worden er ook projecten of thema's benoemd waar bijzondere aandacht aan zal worden besteed. Het is van belang dat dit Werkplan uiterlijk 1 december 2016 beschikbaar is zodat het in de december 2016 door het Dagelijks Bestuur kan worden vastgesteld. Dit betekent ook dat de deelnemers/opdrachtgevers tijdig aan moeten kunnen geven waar in 2017 de prioriteiten gezet moeten worden! Goed en volwassen opdrachtgeverschap en juiste kaderstelling zijn immers randvoorwaardelijk voor het werkplan. De ODRN zal tijdig met de opdrachtgevers in gesprek gaan om het werkprogramma 2017 te vullen.

Communicatie

In 2017 zullen de communicatie-activiteiten van de ODRN zich meer en meer toespitsen op ontwikkelingen die vanuit de Omgevingswet op ons afkomen: voorlichting richting burgers en bedrijven. Evenals deelname en initiatief tot pilots die rondom samenwerking en participatie worden gestart, samen met onze opdrachtgevers.
In het kader van output naar outcome zal 'de klant' nog centraler komen te staan, en moeten passende vormen voor stakeholder-communicatie worden ontwikkeld. Ook digitalisering wordt een speerpunt, waarbij we kijken hoe de ODRN kan bijdragen aan instrumenten in het kader van een VTH-traject, die de communicatie zullen versnellen en vergemakkelijken. Cultuur is daarnaast een belangrijke focus, zowel intern als extern. Adequate informatievoorziening, eigentijdse middelen en oriëntatie-programma's die getuigen van omgevingsbewustzijn, en omgekeerd: dat de omgeving die de ODRN nodig heeft, ons weet te vinden. In 2017 zal naar alle waarschijnlijkheid ook de slag zijn gemaakt naar een meer front-office ingerichte organisatie, met een grote nadruk op bemiddeling en advisering. Het uitventen en etaleren van expertise is daardoor qua communicatie een punt van bijzondere aandacht. In 2017 zal ook fase 2 van de uitrol van communicatie-activiteiten namens de zes BRZO-OD's plaatsvinden, met als verwacht resultaat een uniforme registratie en een landelijke ranking.

Efficiencytaakstelling

In de meerjarenbegroting vanaf 2015 is de taakstelling in zijn geheel functioneel verwerkt en zijn geen stelposten meer te vinden. Paragraaf 3.4 geeft ter informatie nog de details over de invulling.

Indexering

De lasten en baten zijn conform het voorstel van de regionale adviesfunctie voor 2017 met 0,6% verhoogd.

Principes bij het bedrijfsplan van de ODRN

Bij de oprichting van de ODRN is door de deelnemers bepaald dat de ODRN de eerste 3 jaren wordt gefinancierd op basis van input: de deelnemer brengt personeel in en betaalt 3 jaar lang lumpsum de kosten hiervan aan de ODRN en krijgt hiervoor de gelijke omvang van dienstverlening terug als voorheen. Sinds 2016 wordt gewerkt met outputfinanciering en betalen de deelnemers op basis van werkelijk afname van de producten met de restrictie dat meer/minder afname binnen de afgesproken bandbreedte van 2% blijft.

1.3 Berekening budgettair kader

Onderstaand wordt het budgettaire kader voor de begroting 2017 berekend. Basis is het budget geraamd in de meerjarenbegroting 2016-2019.

De volgende mutaties zijn aan de orde:

Per 1 januari 2016 is het bevoegd gezag van de BRZO bedrijven gewijzigd. Naast het voordeel dat het aantal opdrachtgevers voor BRZO activiteiten terug gaat van 23 naar 2 heeft de verschuiving naar de provincie heeft ook gevolgen voor de begroting van de ODRN. De bijdrage die wij voor de Nijmeegse BRZO bedrijven van de gemeente Nijmegen zouden ontvangen vervalt. Van de provincie Gelderland ontvangen wij meer budget. Enerzijds ter compensatie van het wegvallen van het Nijmeegse budget en anderzijds omdat wij van vanuit het stelsel (bovenregionale baten) geen bijdragen voor BRZO werkzaamheden meer ontvangen. De provincie Gelderland heeft ter zake voor de ODRN 12.000 uur in haar werkplan 2016 geraamd. Op dit moment is echter nog niet duidelijk hoe deze uren worden ingezet vandaar dat dit bedrag als stelpost in de begroting is opgenomen.

Voor de provincie Overijssel geldt eigenlijk hetzelfde. Wij zijn als ODRN aangewezen om de VTH taken voor de Overijsselse BRZO bedrijven uit te voeren. Momenteel wordt overleg gevoerd hoe het opdrachtgeverschap zal worden georganiseerd. In de begroting wordt vooralsnog met een PM raming volstaan.

Voor 2017 is 0,6% prijscompensatie geraamd.

Overigens dient vermeld te worden dat door de invoering van outputfinanciering de geraamde bijdragen niet meer dan een omzetverwachting zijn: is echter de vraag in 2017 gelijk aan de geleverde prestaties in 2016 dan zal het in 2017 geraamde bedrag dienen te worden betaald.

De ODRN stelt prijs op een transparante verantwoording van de haar ter beschikking staande middelen. Deze budgetberekening toont het verband tussen de oude en de nieuwe meerjarenbegroting aan (MJB 2016-2019 versus MJB 2017-2020) en zorgt er voor dat de begrote budgetten te allen tijde herleid kunnen worden.

De cijfermatige opstelling op totaalniveau voor zowel lasten en baten ziet er als volgt uit.

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020

Meerjarenbegroting 2016-2019	11.710.000	11.492.000	11.492.000	11.492.000	11.492.000
Bijdrage gemeente Nijmegen wegens vervallen BRZO taak	-94.000	-87.000	-87.000	-87.000	-87.000
Bovenregionale taken	-273.000	-275.000	-275.000	-275.000	-275.000
Provincie Gelderland BRZO en RIE-4 bedrijven	984.000	984.000	984.000	984.000	984.000
Provincie Overijssel idem	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
compensatie verwachte prijsstijging voor 2017 0,6%		69.000	69.000	69.000	69.000
Totaal begroting 2016-2019	12.327.000	12.183.000	12.183.000	12.183.000	12.183.000

De verlaging, ten opzichte van 2016, van 217.000 euro in 2017 is de laatste tranche van de efficiencytaakstelling en vertaald zich een lagere beschikbare budgetten. Zie voor verdere toelichting de paragraaf 3.4.

Voor een specificatie van de bijdrage per deelnemer wordt verwezen naar de bijlage 5.2.

1.4 Individueel keuze budget

Per 1 januari 2017 wordt het individueel keuze budget ingevoerd en dit zal binnen ODRN tot een eenmalig nadeel leiden. De omvang van dit nadeel is maximaal 7/12 van het vakantiegeld. Voor de ODRN komt dat neer op 325.000 euro. Bij de bestemming van het voordelige resultaat over het jaar 2015 izal het Algemeen Bestuur worden geadviseerd 325.000 te bestemmen ter dekking van dit komende nadeel. In de begroting 2017 is gelet op dit advies met dit nadeel dan ook geen rekening gehouden.

2. Programma's

Uitvoering passend bij visie en missie

In de visie en missie van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen is aangegeven dat de opgedragen taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving zodanig worden uitgevoerd dat deze dienstbaar zijn aan een veilige fysieke leefomgeving. Hierbij vindt de uitvoering plaats op kwalitatief goed niveau, efficiënt en met oog voor de klant. Extra aandacht wordt hierbij gegeven aan de risicovolle (bedrijfs)activiteiten in het kader van het toezicht op majeure risicobedrijven (o.a. BRZO) en de vergunningverlening bij complexe bedrijven.

Uit te voeren taken

Door de deelnemers is de uitvoering van de milieu taken in het kader van toezicht, handhaving en vergunningverlening op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en daarmee samenhangende regels neergelegd bij de Omgevingsdienst Regio Nijmegen. Daarnaast hebben de gemeente Nijmegen, de gemeente Berg en Dal en de Provincie Gelderland het volledige Wabo-pakket ingebracht. De gemeente Nijmegen en de gemeente Berg en Dal hebben daarnaast ook de vergunningverlenende en handhavende taken op het terrein van de Huisvestingswet, Leegstandswet en (deels) de APV ingebracht. In het kader van het Gelders stelsel van omgevingsdiensten zal binnen de ODRN de vergunningverlening voor complexe bedrijven uit de hele provincie plaats vinden. Op basis van landelijke afspraken over de BRZO zal toezicht en handhaving van majeure risicobedrijven voor landsdeel Oost (Gelderland + Overijssel) onder verantwoordelijkheid van de ODRN plaats vinden.

Prestatie indicatoren

In deze begroting zijn in beperkte mate prestatie indicatoren opgenomen. Deze zijn besproken met de deelnemers en zijn opgenomen in de werkplannen. Mede aan de hand van deze indicatoren kan het functioneren van de ODRN worden beoordeeld. Uiteraard is hierbij ook maatwerk mogelijk per deelnemer. Daarnaast is het van belang dat op individuele dossiers maatwerk wordt geleverd. Het zal hier vooral gaan om situaties die bestuurlijk gevoelig en/of technisch inhoudelijk of juridisch complex zijn.

Beleidskaders

Bij de uitvoering van de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving gelden, naast wat wettelijk is voorgeschreven, de beleids- en/of toetsingskaders die worden ingebracht door de partners. Steeds zal beoordeeld worden in hoeverre er verschillen zitten in deze beleidskaders (bijv. het handhavingsbeleid, beleidsvisies op basis van Externe Veiligheid, Bibob beleid) van de partners en zullen voorstellen gedaan worden hoe met deze verschillen om te gaan.

Ontwikkelingen

De wet- en regelgeving is dynamisch. Het is van belang om tijdig in te spelen op veranderingen voor onszelf maar ook voor de partners. Deze veranderingen kunnen plaats vinden op gemeentelijk niveau (bijv. handhavingsbeleid of gemeentelijk Wabo-beleid), provinciaal niveau (bijv. provinciaal geurbeleid), nationaal niveau (bijv. Omgevingswet) of het Europese niveau (bijv. wijzigingen op het gebied van luchtkwaliteit).

Indeling en opzet programma's

De programma's zijn naast een algemene omschrijving, ingericht met de 3 W's vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we er voor doen?
- Wat mag het kosten?

Onder "wat willen we bereiken" is een eerste aanzet gemaakt met het opnemen van prestatie indicatoren. Bij "wat mag het kosten" zijn naast de lasten ook de bijdragen van de deelnemers/opdrachtgevers geraamd. Het programma's vergunningverlening en vergunningverlening t.b.v. het stelsel zijn samengevoegd.

Met de indeling van de programma's beogen we de financiële inzichtelijkheid van het totale takenpakket zo goed mogelijk in beeld te brengen, te kunnen ramen en voor straks in de jaarrekening te kunnen verantwoorden.

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

2.1 Programma Vergunningverlening

Omschrijving

Op het gebied van Vergunningverlening wordt er een diversiteit aan producten geleverd:

- *Omgevingsvergunningen: regulier en uitgebreid betreffende bouwen, milieu, brandveiligheid, aanleggen en alles wat verder onder de Wabo valt.*
- *Afhandeling meldingen: milieu (o.a. activiteitenbesluit), brandveilig gebruik, slopen.*
- *Adviezen in het kader van ontwikkeling bouwprojecten (toepassing Bouwbesluit, aanpasbaar en toegankelijk bouwen, GPR, EPC etc.).*
- *Vergunningen op basis van Huisvestingswet, Leegstandswet en APV.*
- *Adviezen op milieuaspecten die geen onderdeel uitmaken van een vergunningprocedure.*
- *Vergunningverlening in de vorm van adviezen voor het onderdeel milieu bij complexe bedrijven tbv het Gelders stelsel.*

Opdrachtgevers voor deze producten zijn de regiogemeenten, de Provincie Gelderland en de omgevingsdiensten in het Gelders Stelsel.

De diversiteit van producten en opdrachtgevers levert de volgende onderverdeling in deelprogramma's op:

a. *Wabo-Briks vergunningverlening in de regio*
b. *Wabo-milieu vergunningverlening in de regio*
c. *Milieuadvisering (niet verbonden aan vergunningprocedures)*
d. *Vergunningverlening t.b.v. het stelsel*

Deelprogramma d bestond tot nu toe als zelfstandig programma. Het is hier nu als deelprogramma opgenomen omdat de werkzaamheden nauwe samenhang vertonen met deelprogramma b en om een integrale Wabo-samenwerking te bevorderen.

Wat willen we bereiken?

- We zorgen ervoor dat de vergunningsaanvragen binnen de daarvoor afgesproken termijn worden afgehandeld.
- We voorkomen dat een vergunning 'van rechtswege' wordt verleend.
- We zorgen ervoor dat de vergunningen kwalitatief goed zijn om in een eventuele juridische procedure overeind te blijven.
- We leveren kwalitatief goede adviezen op milieu-aspecten op verzoek van onze opdrachtgevers.
- We leveren deze adviezen tijdig conform afspraken
- We zorgen ervoor dat vergunningaanvragen van complexe bedrijven in Gelderland binnen de daarvoor afgesproken termijnen worden behandeld voor wat betreft het onderdeel milieu. Dit betekent dat tijdig het vergunningsadvies geleverd wordt aan de Omgevingsdienst die het mandaat heeft voor de vergunning.

Indicatoren	realisatie	doelstelling				
VV Briks	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Verzenden aanvullingsverzoek		21dgn.	21dgn.	21dgn.	21dgn.	21dgn.
Tijdig leveren vergunning *	99%	90%	90%	90%	90%	90%

* van rechtswege van kracht zijn van vergunning zal geen sprake zijn omdat in 100% van de gevallen bericht wordt gegeven aan de aanvrager.

Indicatoren	realisatie	doelstelling				
VV Milieu	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tijdig leveren vergunning		80%	80%	80%	80%	80%
Actualiteit vergunningverlening		80%	80%	80%	80%	80%

Wat gaan we er voor doen?

We zorgen ervoor dat de vergunningverlening wordt uitgevoerd door medewerkers die voldoen aan de kwaliteitscriteria. Daarnaast bestaat de wens van de gemeente Nijmegen om extra te toetsen op duurzaamheid en toegankelijkheid bij afgesproken bouwplannen met het GPR-toetsingsprogramma.
Het vergunningenprogramma is vooral vraag gestuurd. Bij een toename van de vraag om vergunningen zorgen we ervoor dat, binnen de financiële mogelijkheden, extra personeel wordt ingezet zodat we op tijd kunnen leveren.

Bij advisering op milieuaspecten zorgen we ervoor dat de specialisten voldoen aan de kwaliteitscriteria om op de diverse aspecten te adviseren. Het betreft bijvoorbeeld adviezen op het gebied van bodem, lucht & geur, geluid, externe veiligheid en bijdragen aan bestemmingsplanparagrafen.

Voor de uitvoering van de complexe vergunningverlening wordt samengewerkt met de 6 andere Omgevingsdiensten in Gelderland. De werkwijze is in hoofdlijn zo dat de ODRN de vergunning opstelt en deze als een advies aanbiedt aan de andere Omgevingsdienst. Deze dienst (of haar één van haar partners) heeft het mandaat om de vergunning namens het bevoegd gezag te tekenen en te verzenden. Deze werkwijze is relatief complex en we zorgen dan ook voor een goede afstemming en overleg met de andere Omgevingsdienst.

Verwachte ontwikkelingen

De kwaliteitsborging van het Bouwbesluit bij de private sector is op dit moment nog niet geheel duidelijk. Het oorspronkelijke idee van een duaal stelsel tussen overheid en de 'markt' is losgelaten en zal trapsgewijs, volledig naar de private markt gaan. Op 1 januari 2017 zou de eerste fase van de Wet private kwaliteitsborging moeten zijn ingevoerd en kan de feitelijke start een jaar later beginnen. Het probleem is echter dat de bouwsector de vereiste kwaliteit nog niet kan leveren. Ondertussen temporiseert het ministerie en de vraag is dan ook of de wet wel zal worden ingevoerd per 1 januari 2017.

Met het in werking treden van de 4e tranche van het Activiteitenbesluit is een aantal inrichtingen in de regio meldingsplichtig geworden in plaats van vergunningsplichtig op het gebied van milieu. Het effect op het aantal vergunningsplichtig complexe inrichtingen is beperkt. Jaarlijks wordt het inrichtingenbestand geactualiseerd.

Verwacht wordt dat de adviesverzoeken vanuit de opdrachtgevers steeds meer een structurele vorm zullen krijgen. Een toename in het aantal adviesverzoeken is daarmee te verwachten.

Financiële gegevens

wat mag het kosten?	Rekening 2015	begroting 2016	2017	2018	2019	2020
Financiële Lasten per product						
Vergunningverlening		6.228.500	6.510.000	6.510.000	6.510.000	6.510.000
Financiële baten						
Te leveren producten		6.228.500	6.510.000	6.510.000	6.510.000	6.510.000
Totaal programma		0	0	0	0	0

Toelichting financiën

Geraamd zijn hier de kosten van vergunningverlening op totaalniveau. In de toekomst zal door de koppeling met de producten- en dienstencatalogus een verdere specificatie naar de geleverde producten worden opgenomen.

2.2 Programma Handhaving en Toezicht

Omschrijving

De controles en het toezicht in het kader van de milieuregelgeving vinden plaats voor alle deelnemers van de ODRN. De controles op het gebied van bouwen, slopen etc. vinden plaats voor de gemeente Nijmegen, de gemeente Berg en Dal en voor de provincie Gelderland.

Wat willen we bereiken?

In samenspraak met de deelnemers aan de ODRN is een werkplan opgesteld. Dit werkplan willen we uitvoeren conform afspraak. Daarnaast willen we de VTH taken goed en slagvaardig vormgeven, waardoor het naleefgedrag wordt verbeterd. Gemelde milieu- en bouwklachten willen we snel en adequaat in behandeling nemen. In 2017 maken we een verdere verdiepingsslag in de kwaliteit van de geleverde producten.

Indicatoren	realisatie	doelstelling				
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Geplande bezoekfrequentie Wabo gerealiseerd	93%	90%	90%	90%	90%	90%
2. Controlebevindingen dat binnen drie weken na het controlebezoek aan de inrichtinghouder is verzonden	Niet gemeten	85%	85%	85%	85%	85%
3. Klachten binnen 1 week in behandeling	100%	100%	100%	100%	100%	100%
4. Hercontroles uitgevoerd en gerapporteerd n.a.v. waarschuwingsbrief binnen vier weken na afloop hersteltermijn / -datum	Niet gemeten	80%	80%	80%	80%	80%
5. Lasten onder dwangsom binnen vier weken na verstrijken begunstigingstermijn gecontroleerd	Niet gemeten	80%	80%	80%	80%	80%

Wat gaan we er voor doen?

De beschikbare milieuhandhavingscapaciteit zal planmatig worden ingezet. Enerzijds voor het uitvoeren van de geplande milieucontroles, anderzijds voor de uitvoering van een aantal projecten (zowel regionaal als provinciaal binnen het stelsel). Binnen het stelsel is dat in ieder geval het ketentoezicht bij de gezamenlijk afgesproken branches (maximaal drie) en de Gelderse handhavingsweek. Daarnaast worden nog een aantal aanvullende projecten benoemd. Binnen de regio worden de Vierdaagseweek en de eindejaarscontroles bij vuurwerkverkooppunten projectmatig aangepakt.

Inspectie op de uitvoering van bouwplannen vindt plaats voor bouwwerken waarvoor een omgevingsvergunning is verstrekt. De frequentie van het toezicht wordt bepaald door het handhavingsbeleid van de opdrachtgevers en zal variëren afhankelijk van de aard van het bouwwerk. Indien hiervoor aanleiding is zal er steekproefsgewijs of themagericht toezicht worden gehouden op de bestaande bebouwing. Ook zal toezicht worden gehouden met het oog op illegale bouw, op voorschriften betrekking hebbende op slopen van een bouwwerk (inclusief asbestverwijdering) en het plaatsen van reclame. Bij overtredingen zal het bestuursrechtelijke instrumentarium worden aangewend om de overtreding te beëindigen.
Medewerkers zullen ook in 2017 opleidingen volgen in het kader van de kwaliteitscriteria.

Verwachte ontwikkelingen

In 2017 zullen de effecten van de wet VTH duidelijk zijn, waarin een deel van de kwaliteitscriteria verankerd zijn. Voor de overige kwaliteitscriteria stellen de opdrachtgevers een gezamenlijke verordening vast in 2016. Deze was ten tijde van samenstelling van deze begroting, maart 2016, nog niet beschikbaar.

Financiële gegevens

wat mag het kosten	rekening	begroting				
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Financiële lasten per product						
Handhaving en toezicht		4.438.400	4.382.000	4.382.000	4.382.000	4.382.000
Financiële baten						
Te leveren producten		4.438.400	4.382.400	4.382.000	4.382.000	4.382.000
Totaal programma			0	0	0	0

Toelichting financiën

Geraamd zijn hier de kosten van handhaving en toezicht op totaalniveau. In de toekomst zal door de koppeling met de producten- en dienstencatalogus een verdere specificatie naar de geleverde producten worden opgenomen.

2.3 Programma BRZO

Omschrijving

De ODRN is aangewezen als één van de 6 Omgevingsdiensten in Nederland die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de WABO taken bij de majeure risico bedrijven (BRZO of IPPC categorie 4 Richtlijn industriële emissies). De ODRN zal die taken uitvoeren voor de bedrijven in landsdeel Oost (Overijssel en Gelderland). Het gaat hierbij momenteel om 56 bedrijven, waarvan 41 gelegen in Gelderland en 15 in Overijssel. De ODRN is verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Wat willen we bereiken?

De VTH taken goed en slagvaardig vormgeven, waardoor de veiligheidsrisico's beter beheerst worden. Daarvoor zijn doelen gerealiseerd:

1. Samenwerking en uniformering tussen de Brzo omgevingsdiensten alsof sprake is van één overheid.
2. Samen met de andere instanties een integrale aanpak realiseren van de uitvoering van de VTH taken bij majeure risico bedrijven;
3. Uitvoering van toezicht en handhaving majeure risico bedrijven.

Indicatoren *	realisatie	Doelstelling				
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1. Aantal gerealiseerde Brzo controles		100%	100%	100%	100%	100%
2. Geplande Wabo controles gerealiseerd		90%	90%	90%	90%	90%
3. Onaangekondigde controles Wabo op veiligheidsaspecten		60%	60%	60%	60%	60%
4. Inspectierapportages binnen 8 weken na het controlebezoek aan bedrijf verzonden		90%	90%	90%	90%	90%

*Deze indicatoren staan in de DVO van de provincie Gelderland.

Wat gaan we er voor doen?

We zorgen ervoor dat de vergunningen bij BRZO bedrijven actueel zijn. Naast de in de tabel genoemde (administratieve) controles zullen we ook een bijdrage leveren aan landelijke en regionale projecten. Een van die projecten is uniformiteit en integraliteit van vergunningverlening voor BRZO bedrijven, dat landelijke project wordt door de ODRN getrokken. Medewerkers zullen opleidingen volgen in het kader van de kwaliteitscriteria. Het risico gericht toezicht zal verder vorm worden gegeven. We organiseren een bestuurlijk overleg Oost NL en managementoverleg Oost NL met andere partners die betrokken zijn bij de vergunningverlening, toezicht en handhaving bij majeure risico bedrijven.

Verwachte ontwikkelingen

Naar verwachting zal in 2018 de Omgevingswet in werking treden. De ODRN zal zich ter zake voorbereiden op de consequenties voor vergunningverlening, toezicht en handhaving bij deze majeure risico bedrijven. Tezamen met de opdrachtgevers de provincies Gelderland en Overijssel is afgesproken om in 2017 te komen tot een zoveel als mogelijke gezamenlijke opdracht ten aanzien van de majeure risico bedrijven.

Financiële gegevens

wat mag het kosten	rekening	Begroting				
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Financiële lasten per product						
BRZO		873.600	1.122.000	1.122.000	1.122.000	1.122.000
Financiële baten						
Te leveren producten		873.600	1.122.000	1.122.000	1.122.000	1.122.000
Totaal programma		0	0	0	0	0

Toelichting Financiën

Geraamd zijn hier de kosten van BRZO op totaalniveau (exclusief de kosten verbonden aan vergunningsprocesures). In de toekomst zal door de koppeling met de producten- en dienstencatalogus een verdere specificatie naar de geleverde producten worden opgenomen.

Er zijn voor de te verrichten werkzaamheden voor de provincie Overijssel geen baten geraamd. Dit omdat er op begrotingsbasis van uitgegaan wordt dat de kosten van de werkzaamheden over en weer elkaar compenseren. Mocht dit in werkelijkheid uit de pas lopen dan bestaat de mogelijkheid dat grotere verschillen worden verrekend.

2.4 Programma advisering en bijzondere opdrachten

Omschrijving

Advisering: Voor diverse opdrachtgevers verzorgen we de juridische advisering op het gebied van het omgevingsrecht. Het gaat hierbij om het bijdragen aan de juiste juridische inkadering van het door opdrachtgevers ontwikkelde beleid, zodat de op basis van dit beleid te nemen besluiten een goede juridische basis hebben. Daarnaast voeren wij op basis van dit programma de juridische bezwaar- en beroepsprocedures voor diverse opdrachtgevers.

Bijzondere opdrachten: Opdrachten al dan niet in projectvorm, met of zonder intern of extern budget die programma overstijgend zijn worden hier verantwoord.

Wat willen we bereiken?

Advisering: Als zich knelpunten in de uitvoering aandienen wordt aangegeven hoe hiermee kan worden omgegaan. In de uitvoeringspraktijk lopen wij soms tegen juridische onduidelijkheden aan in regelgeving en beleid van opdrachtgevers. Wij melden dit aan opdrachtgevers en dragen daarvoor verbetervoorstellen aan.

Bijzondere Opdrachten: Inzicht geven in de bijzondere projecten, processen en bijzondere opdrachten binnen de ODRN

Wat gaan we er voor doen?

Advisering: Voor de advisering zorgen we voor voldoende kwalitatief goed geschoold personeel. We zorgen ervoor dat we de ontwikkelingen op juridisch gebied verwerkt worden in onze adviezen. Een belangrijk voorbeeld daarbij is dat wij opdrachtgevers actief informeren over de gevolgen van veranderende wet- en regelgeving op het terrein van het omgevingsrecht zoals de (nieuwe) wet Omgevingswet en de Wet Verbetering Toezicht en Handhaving.

Bijzondere opdrachten: Bijzondere opdrachten kunnen voortvloeien uit specifieke wensen en ontwikkelingen bij opdrachtgevers of het Gelders Stelsel van Omgevingsdiensten. Zo worden wij op dit moment gevraagd actief mee te denken en bij te dragen aan de wijze waarop het Tijdelijk Anders Bestemmen/Gebruiken binnen de gemeente Nijmegen vorm en inhoud kan worden gegeven.

Verwachte ontwikkelingen

Op basis van de nieuwe wet VTH zullen door opdrachtgevers kwaliteitscriteria moeten worden vastgesteld waarin wij zullen dienen te voldoen. Vanzelfsprekend zullen deze kwaliteitscriteria gevolgen hebben voor de wijze waarop wij onze taken uitvoeren.

Daarnaast zullen de ontwikkelingen met betrekking tot de Omgevingswet grote gevolgen gaan hebben voor onze uitvoeringspraktijk. Naar verwachting zal de Omgevingswet in 2018 ingevoerd worden en i.o.m. opdrachtgevers zullen wij kijken of in dat kader pilots uitgevoerd kunnen worden.

Financiële Gegevens

wat mag het kosten	rekening	Begroting				
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Financiële lasten per product						
Adviezen		166.000	169.000	169.000	169.000	169.000
projecten			pm			
Financiële baten						
Te leveren producten		166.000	169.000	169000	169.000	169.000
Totaal programma		0	0	0	0	0

Toelichting financiën

Geraamd worden hier met de kosten van adviezen en bijzondere opdrachten. De koppeling met de producten en dienstencatalogus is nog niet beschikbaar waardoor verdere specificatie op programmaniveau helaas nog niet mogelijk is.

3. Financiële begroting 2017-2020

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de financiële begroting van de ODRN weergegeven.

3.2 Uitgangspunten

De basis voor deze begroting is de eerder vastgestelde begroting 2016. Voor de samenstelling van de begroting 2017 zijn de regionale begrotingsuitgangspunten aangehouden: In de regio Nijmegen worden door de gezamenlijke portefeuillehouders Financiën (ook bekend als regionale adviesfunctie) de regionale begrotingsrichtlijnen opgesteld. Deze richtlijnen dienen door alle gemeenschappelijke regelingen waar gemeenten in participeren uit de regio Nijmegen in acht te worden genomen.

- De salariskosten zijn gebaseerd op het maximum van de schaal van de inbreng.
- De lasten en de baten zijn ten opzicht van 2016 geïndexeerd met 0,6%

  Dit is conform het advies van de regionale adviescommissie.
- De opgelegde efficiencykorting is functioneel verwerkt in de begroting.
- De begroting is zonder kostprijsverhogend Btw-effect. De ODRN factureert naar de deelnemers inclusief BTW, waarna de deelnemers deze BTW kunnen declareren bij het BTW compensatiefonds.
- De bijdrage aan de programmatische bovenregionale taken van de omgevingsdiensten De Vallei, Rivierenland en Veluwe en IJssel (afspraken van het Gelders Stelsel) zijn verwerkt op basis van de opgave van de desbetreffende dienst.
- Er zijn geen materiële budgetten van het primair proces geraamd. Dit betreft proceskosten, onderzoeks- en advieskosten en publicatiekosten. Voor de laatste is dat correct omdat de publicatiekosten voor rekening van de deelnemers blijven (bevoegd gezag). Eventueel optredende proceskosten en onderzoeks- en advieskosten dienen rechtstreeks door desbetreffende deelnemer betaald te worden omdat de budgetten daarvoor zijn achtergebleven bij de deelnemers.
- Er is geen post onvoorzien geraamd.

3.3 Bijdragen: outputgericht

Deze ODRN begroting is gebaseerd op outputfinanciering. Met ingang van 2016 betalen de deelnemers in de ODRN op basis van geleverde prestaties en is dus afgestapt van een min of meer vaste bijdrage op basis van inbreng. Voordat in 2016 outputgericht gewerkt kon worden is er veel werk verzet worden. De basis van het outputmodel is een Producten en Diensten Catalogus (PDC) gecombineerd met het datamanagementsysteem WRS. Ten tijde van de opstelling van deze begroting (maart 2016) staan we kort voor facturering op basis van geleverde prestaties over het eerste kwartaal van 2016. Ter voorkoming van liquiditeitsproblemen binnen de ODRN wordt gewerkt met een voorschot per kwartaal dat wordt verrekend met de werkelijke kosten na afloop van enig kwartaal.
Door het vroege tijdstip van samenstelling van deze begroting is het ramen van een onderbouwde omzet niet mogelijk en is de omzet niet meer dan een verwachting.

Complexe vergunningverlening

Voor de Complexe vergunningverlening heeft de directeur een opdracht aanvullend op de hiervoor geschetste werkwijze. Deze taak wordt bekostigd door andere omgevingsdiensten en wordt voor het eerst in 2017 ook op basis van output gefinancierd.

3.4 Efficiencytaakstelling

Sinds de begroting 2015 is de efficiencytaakstelling taakstelling functioneel verwerkt. Dit betekent dat er geen stelposten meer geraamd zijn en dat door verlaging van de budgetten de bezuiniging is gerealiseerd. Onderstaand ter informatie de invulling op een rij. In deze begroting is de laatste tranche verwerkt resulterend in lagere begrote uitgaven van 217.000 euro.

Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018
Taakstelling	**235.000**	**463.000**	**690.000**	**907.000**	**907.000**
Realisatie:					
ingevuld via GH budget	74.000	44.000	314.000	314.000	314.000
Inhuurbudget schrappen	55.000	152.000	152.000	152.000	152.000
Korting loonsom	92.000	193.000	193.000	307.000	307.000
Korting materieel budget	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Korting op ondersteuning		60.000	90.000	120.000	120.000
Totaal realisatie	235.000	463.000	763.000	907.000	907.000

3.5 Financiële meerjarenbegroting

Onderstaand is de financiële meerjarenbegroting opgenomen, die vervolgens per onderdeel wordt toegelicht. De vermelde cijfers voor de jaarrekening zijn onverkort uit de jaarrekening 2015 overgenomen. De cijfers van de begroting 2016 zijn die van de primitieve, oorspronkelijke, begroting. Een wijziging van de begroting 2016 heeft nog niet plaatsgevonden

Het overgrote deel van de materiele kosten wordt ingekocht bij de gastheer de gemeente Nijmegen. De bedragen voor deze dienstverlening liggen vast in de gesloten dienstverleningsovereenkomst en passen met inachtneming van de mutaties o.a. als gevolg van een hogere personele formatie, binnen de in deze begroting geraamde materiële budgetten.

Overzicht van de lasten en baten

lasten

nr.	Omschrijving	jaarrekening 2015	begroting 2.016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
1	Salariskosten	6.941.579	8.421.000	8.417.000	8.417.000	8.417.000	8.417.000
2	Opleidingskosten	168.578	168.000	170.000	170.000	170.000	170.000
3	Inhuur	2.471.347	0	0	0	0	0
4	Piofah taken gastheer	1.220.000	1.190.000	1.101.000	1.101.000	1.101.000	1.101.000
5	Piofah gastheercompensatie	270.000	0	0	0	0	0
6	Kapitaallasten	154.394	399.000	399.000	399.000	399.000	399.000
7	Overige materiele kosten	1.043.961	1.238.000	1.180.000	1.180.000	1.180.000	1.180.000
8	Bijdrage regionaal stelsel	141.564	145.000	145.000	145.000	145.000	145.000
	Subtotaal lasten	**12.411.423**	**11.561.000**	**11.412.000**	**11.412.000**	**11.412.000**	**11.412.000**
9	Uitbestedingsbudget provincie		149.000	149.000	149.000	149.000	149.000
10	Stelpost BRZO en RIE-4			622.000	622.000	622.000	622.000
	Totaal lasten	**12.411.423**	**11.710.000**	**12.183.000**	**12.183.000**	**12.183.000**	**12.183.000**

baten

nr.	Omschrijving	jaarrekening 2015	begroting 2.016	begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019	begroting 2020
11	Baten bovenregionale taken	1.984.719	1.821.000	1.520.900	1.520.900	1.520.900	1.520.900
12	Omzetverwachting van de						
	Gemeente Beuningen	511.600	503.200	498.200	498.200	498.200	498.200
	Gemeente Druten	390.000	384.600	381.600	381.600	381.600	381.600
	Gemeente Groesbeek	1.411.200					
	gemeente Berg en Dal		1.405.200	1.408.200	1.408.200	1.408.200	1.408.200
	Gemeente Heumen	208.500	205.700	204.300	204.300	204.300	204.300
	Gemeente Nijmegen	5.582.600	5.169.000	5.003.700	5.003.700	5.003.700	5.003.700
	Gemeente Wijchen	429.400	423.100	419.500	419.500	419.500	419.500
	Provincie Gelderland, reguliere bijdrage	1.339.200	1.291.200	1.252.600	1.252.600	1.252.600	1.252.600
	Provincie Gelderland, BRZO en RIE-4			984.000	984.000	984.000	984.000
	subtotaal baten	**11.857.219**	**11.203.000**	**11.673.000**	**11.673.000**	**11.673.000**	**11.673.000**
13	provincie Gelderland o.b.v. opdrachten	258.415	507.000	510.000	510.000	510.000	510.000
	Diverse opdrachten	427.587					
	Subsidies	336.346					
	totaal baten	**12.879.567**	**11.710.000**	**12.183.000**	**12.183.000**	**12.183.000**	**12.183.000**
	onttrekking bestemmingsreserve	300.000					
	rekening/begrotingssaldo	**-768.144**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

3.6 Toelichting op de begrotingsposten

1.Salariskosten

De geraamde salariskosten zijn volgens onderstaande berekening tot stand gekomen.

Salariskosten	2016	2017	2018	2019	2020
Raming begroting 2016	8.421.000	8.307.000	8.307.000	8.307.000	8.307.000
Mutaties:					
1.Communicatieadviseur		49.000	49.000	49.000	49.000
2 Bestuursadviseur		65.500	65.500	65.500	65.500
3.Digitaal handhaven		-55.000	-55.000	-55.000	-55.000
Subtotaal		8.366.500	8.366.500	8366.500	8.366.500
Prijscompensatie 2017		50.500	50.500	50.500	50.500
Raming begroting 2016	**8.421.000**	**8.417.000**	**8.417.000**	**8.417.000**	**8.417.000**

De verlaging van de loonkosten -voor mutaties- tussen 2016 en 2017 zijnde 114.000 euro is onderdeel van invulling van de laatste tranche van de efficiencytaakstelling.

Toelichting op de mutaties:

1. Betreft uitbreiding van de formatie. Kosten worden uit de overheadvergoeding gedekt die ontvangen is van de gemeente Berg en Dal en de Provincie. Geen uitbreiding van het budget. Geen overschrijding.

2 Betreft uitbreiding van de formatie. Medewerker is vanuit de gastheer bij de ODRN in dienst gekomen. De hogere loonkosten worden gecompenseerd door een lager te betalen bijdrage aan de gastheer. Geen uitbreiding van het budget. Geen overschrijding.

3.met ingang medio 2016 is binnen de ODRN het project digitaal handhaven van start gegaan. Omdat hiermee minder personele capaciteit noodzakelijk is zijn de personeelskosten overeenkomstig de lasten van het project verminderd. Geen uitbreiding van het budget en geen overschrijding.

3. Opleidingskosten

Evenals in de vorige begrotingen is nu in de begroting 2017 voor opleidingen 2% van de loonsom geraamd.

4.Inhuur

Er is geen specifiek inhuurbudget meer beschikbaar omdat het budget ter realisatie van de efficiency taakstelling is bezuinigd.

5. Piofah taken gastheer

Een medewerker is vanuit de gastheer, en onderdeel van de verrekening van de gastheer bijdrage , bij de ODRN in dienst gekomen. De hogere loonkosten worden gecompenseerd door een lager te betalen bijdrage aan de gastheer.

Piofah taken	2015	2016	2017	2018	2019
Raming begroting 2016	1.190.000	1.160.000	1.160.000	1160.000	1160.000
Prijscompensatie 2017		6.500	6.500	6.500	6.500
Lagere bijdrage GH	-	-65.500	-65.500	-65.500	-65.500
Raming begroting 2017		**1.101.000**	**1.101.000**	**1.101.000**	**1.101.000**

6. Kapitaallasten

De ODRN doet investeringen in huisvesting en ICT van de organisatie. De investeringen worden annuïtair afgeschreven om een gelijkblijvende kapitaallast te krijgen. De afschrijvingstermijn voor de investeringen is: nr. 1 = 10 jaar, nr. 2 = 5 jaar en voor nr. 3 = 3 jaar. Deze investeringen hebben de volgende opbouw:

Investering	Bedrag	Kapitaallast
1. Inrichting (meubilair, vloerbedekking etc.)	1.000.000	130.000
2a. ICT Applicaties	400.000	
2b. ICT Integraal systeem Gelderland	430.000	
2c. ICT Servers	50.000	203.000
3. ICT Pc's, laptops, tablets, printers	180.000	66.000
Totaal	**2.060.000**	**399.000**

7. Overige materiele kosten

Geraamd zijn hier de materiele kosten die wij afnemen van de gastheer. Dit betreft o.a.de kosten van de salarisadministratie, bedrijfszorg, huur kantoorpand, schoonmaak bewaking, energiekosten, kosten reprografie, ICT kosten en telefoonkosten. Daarnaast

worden hier ook nog enkele kosten geraamd die niet via de gastheer worden afgenomen. Dit betreft o.a. de kosten van abonnementen, reis- en verblijfkosten en overige.

8. Bijdrage regionaal stelsel

In het Gelders stelsel van omgevingsdiensten zijn er programmatische bovenregionale taken belegd bij 3 OD's, te weten De Vallei, Rivierenland en Veluwe en IJssel. In totaal 9 fte. De ODRN betaalt hiervoor uiteraard een bijdrage.

9. Uitbestedingsbudget provincie

Voor de provincie is naast de kosten van een drietal fte voor de specialistische taken en medewerker risicokaart een uitbestedingsbudget opgenomen. De verrekening van de kosten gaat op basis van werkelijk gemaakte kosten waarvoor de provincie eerst een opdracht geeft.

10. Stelpost BRZO RIE-4

Per 1 januari 2016 is het bevoegd gezag van de BRZO bedrijven gewijzigd. De verschuiving naar de provincie heeft gevolgen voor de begroting van de ODRN. Door de provincie Gelderland is voor de BRZO en RIE-4 werkzaamheden meer budget geraamd (+984.000 euro). Enerzijds ter compensatie van het wegvallen van het Nijmeegse budget (-87.000) en anderzijds omdat wij van vanuit het stelsel (bovenregionale baten) geen bijdragen voor BRZO werkzaamheden meer ontvangen (-275.000 euro). Per saldo zou de ODRN maximaal 622.000 euro meer budget kunnen ontvangen van de provincie, maar omdat op dit moment nog niet duidelijk hoe, of en voor hoeveel dit budget wordt ingezet is dit saldo als stelpost in de begroting is opgenomen.

11. Baten bovenregionale taken

Betreft baten op de taken complexe vergunningverlening die de ODRN boven regionaal verricht ontvangen voor de omgevingsdiensten binnen het Gelders stelsel. De Raming is ten opzichte van de begroting 2016 verlaagd omdat de kosten van de BRZO taken voortaan voor rekening van de provincie worden uitgevoerd. In 2017 zal verrekening van de kosten voor het eerst op basis van outputfinanciering gaan. Het geraamd bedrag is dan ook niet meer dan een omzetverwachting.

12. Deelnemersbijdragen/omzetverwachting

De totale bijdrage van de directe ODRN deelnemers 2016 is in overeenstemming met het eerder in deze begroting berekende budgettaire kader. De geraamde bedragen zijn niet meer dan een omzetverwachting. De werkelijke bijdragen zijn afhankelijk van de feitelijke geleverde prestaties van de ODRN aan de deelnemers.

13 Provincie Gelderland op basis van opdrachten

Hier worden de ontvangsten geraamd van de opdrachten die de ODRN voor de provincie op het gebied van lucht, geluid en risicokaart uitvoert.

4. Paragrafen

4.1 Inleiding

In het Besluit Begroting en Verantwoording zijn 7 verplichte paragrafen opgenomen voor provincies, gemeenten en hun gemeenschappelijke regelingen. Deze zijn niet allemaal relevant voor de ODRN. Om die reden zijn de paragrafen lokale heffingen, grondbeleid en verbonden partijen niet opgenomen.

4.2 Paragraaf weerstandsvermogen

Om dubbele rapportage te voorkomen wordt voortaan wordt de paragraaf weerstandsvermogen alleen nog in het jaarverslag opgenomen.

4.3 Paragraaf Financiering

Volgens de Wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden), is elke gemeenschappelijke regeling verplicht om een financieringsparagraaf in haar begroting en jaarrekening op te nemen. Daarin worden de ontwikkelingen aangegeven met betrekking tot de kasgeldlimiet, de ontwikkelingen wat betreft de rente-risiconorm, de verwachte toe- of afname van geldleningen of uitzettingen en het verdere beleid ten aanzien van treasury. Deze paragraaf Financiering bevat in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan in welke mate in de financiering van investeringen mag worden voorzien in de vorm van kortlopende middelen. Volgens de Wet FIDO bedraagt de kasgeldlimiet 8,5% van het totaal van de (primitieve) begroting en dat is voor 2017 1,04 miljoen euro.

Er is een Treasurystatuut opgesteld voor de omgang met liquide middelen en financiering. Met BNG is een overeenkomst hiertoe gesloten waardoor dit weinig formatieve capaciteit vraagt. Gebruik van derivaten wordt niet toegestaan. Geleend wordt alleen voor kapitaaluitgaven die de reguliere bedrijfsvoering betreffen. De ODRN heeft voor de inrichting van de ICT-omgeving en de huisvesting sinds 2013 kredieten beschikbaar voor een totaal van € 2,1 miljoen. Om die reden kan de ODRN niet enkel met kortlopende leningen de investeringen plegen, maar zijn ook middelen nodig met een looptijd langer dan één jaar. Tot op heden is hiervan nog geen gebruik gemaakt. Voorstellen hierover worden in de BERAP's opgenomen.

In 2014 is het zogenaamde Schatkistbankieren verplicht geworden. De ODRN heeft daarvoor een speciale rekening geopend bij de huisbankier BNG en een bij het Rijk. De

ODRN dient alle bedragen boven € 1.000.000 (gemiddeld over een maand) over te maken naar deze speciale rekening. Het Rijk heeft toegang tot deze rekening en gebruikt deze gelden voor hun eigen financiering terwijl de ODRN maar een zeer geringe rentevergoeding over de gelden krijgt.

4.4 Paragraaf Bedrijfsvoering

Bestuursorganen, personeel en organisatie

De ODRN kent de volgende drie bestuursorganen: Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur en de Voorzitter.

Het Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur bestaat uit 8 leden, t.w. de leden van de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de deelnemende gemeenten en een vertegenwoordiger namens het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland. Tevens zijn er evenzoveel plaatsvervangende leden aangewezen. Aan het Algemeen Bestuur komt de bevoegdheid toe die in de gemeente toekomt aan de raad resp. in de provincie aan de staten met dien verstande dat de verhoudingen bij de gemeenschappelijke regeling niet volledig zijn gedualiseerd.

Het Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur telt vier leden inclusief de voorzitter. Conform de wet en de regeling komt het Dagelijks Bestuur de bevoegdheid toe die in de gemeente toekomt aan het College van Burgemeester en Wethouders dan wel het College van Gedeputeerde Staten.

De Voorzitter

De Voorzitter wordt door en uit het Algemeen Bestuur benoemd. De voorzitter is belast met de leiding van de vergaderingen van het Dagelijks als ook het Algemeen Bestuur. Hij vertegenwoordigt de regeling in en buiten rechte. De vertegenwoordiger van de Provincie Gelderland, dhr. J.J. van Dijk, bekleedt het voorzitterschap.

Ambtelijke organisatie

De ambtelijke organisatie kenmerkt zich door een platte organisatie met een beperkt aantal afdelingen met aan het hoofd de directeur, tevens secretaris. De afdelingshoofden geven ieder leiding aan een afdeling. Deze zijn in onderstaand organogram nader weergegeven. Het managementteam wordt gevormd door de directeur en de afdelingshoofden. De controller (deel uitmakend van de staf) heeft een speciale positie. Hij bevordert de kwaliteit, voert de controle uit als ook adviseert hij de organisatie over onder meer een juiste en goede planning- en control cyclus en informatievoorziening.

Financiën

Voor de omgevingsdienst Regio Nijmegen zijn enkele kaderstellende nota's opgesteld: een Treasurystatuut, de Financiële verordening en de Controleverordening en een Notitie weerstandsvermogen en risico-inventarisatie (zie hiervoor paragraaf 4.2). In het Treasurystatuut worden de afspraken van de omgang met liquide middelen en benodigde financiering voor investeringen vastgelegd. In de financiële verordening worden onder meer de afspraken vastgelegd over de aanbieding van rapportages. In de controleverordening staan de afspraken over de accountantscontrole. Naar aanleiding van deze verordeningen worden of zijn al diverse activiteiten ondernomen (zoals intern controleplan, normenkader rechtmatigheid, regels inkoop, aanbesteding accountant etc.). In 2017 zal dit op onderdelen nog inzet blijven vragen van de ODRN.

ICT

Van groot belang voor een succesvolle omslag is een goed functionerend informatiesysteem. Binnen de ODRN hebben we in 2015 niet gekozen voor een nieuw en waarschijnlijk ook duur informatiesysteem, maar hebben we ons bestaand informatiesysteem (WRS-corsa-risicosystematiek) doorontwikkeld. Deze doorontwikkeling heeft in 2015 en 2016 tot belangrijke resultaten geleid. Het is zaak om in 2017 alle medewerkers actief en verdergaand blijvend te betrekken bij het functioneren van ons informatiesysteem. Daarmee zal dat systeem ook een vaste waarde zijn binnen het Gelders stelsel

Huisvesting

ODRN huurt van de gemeente Nijmegen kantoorruimte. De huisvesting voldoet aan het uitgangspunt van "het nieuwe werken". De dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Nijmegen voorziet in de volledige bij de huisvesting behorende facilitaire ondersteuning, zoals gebruik van vergaderzalen, sanitaire voorzieningen, catering, telefooncentrale en receptie.

4.5 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Investeringen die omgevingsdiensten hebben, zitten regulier in huisvesting, ICT en dienstauto's. De ODRN heeft in het kader van het vervoer besloten over te gaan tot het leasen van één dienstauto. De paragraaf kapitaalgoederen heeft tot doel om te laten zien hoe de ODRN de instandhouding van de kapitaalgoederenvoorraad waarborgt. Aangezien er geen panden in eigendom zijn, betreffen dit de huurdersinvesteringen in de nieuwe werkplekken en de ICT-investeringen. Deze worden tegen een reële termijn annuïtair afgeschreven zodat er na het einde van de levensduur een vrijval is die gelijk is aan de jaarlast en enkel nog voor prijsontwikkelingen geïndexeerd hoeft te worden.

5. Bijlagen

5.1 Overzicht verwachte omzet van de deelnemers

Omschrijving	begroting 2.016	begroting 2017	2018	2019	2020
Gemeente Beuningen	503.200	498.200	498.200	498.200	498.200
Gemeente Druten	384.600	381.600	381.600	381.600	381.600
Gemeente Berg en Dal	1.405.200	1.408.200	1.408.200	1.408.200	1.408.200
Gemeente Heumen	205.700	204.300	204.300	204.300	204.300
Gemeente Nijmegen	5.169.000	5.003.700	5.003.700	5.003.700	5.003.700
Gemeente Wijchen	423.100	419.500	419.500	419.500	419.500
Provincie Gelderland (Reguliere Bijdrage)	1.291.200	1.252.600	1.252.600	1.252.600	1.252.600
Provincie Gelderland BRZO en RIE-4		984.000	984.000	984.000	984.000
totaal bijdrage deelnemers	**9.382.000**	**10.152.100**	**10.152.100**	**10.152.100**	**10.152.1000**

5.2 Bevoorschotting 2017

Aan het begin van elk kwartaal zal een voorschot van ¼ deel van de verwachte jaaromzet worden gevraagd. Dit voorschot wordt na afloop van het kwartaal verrekend met de kosten van de werkelijke geleverde prestaties over dat kwartaal.

5.3 Verklarende woordenlijst

afkorting	voluit
B&W	Burgemeester en Wethouders
BERAP	BEstuursRAPportage
BOR	Bijzondere OndernemingsRaad
BRIKS	Bouw, Reclame, Inrit, Kap en Sloop
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
DVO	DienstVerleningsOvereenkomst
EED	Energy Efficiency Directive (EED) of Energie Efficiëntie Richtlijn
E-PRTR	Europese Pollutant Release Transfer Register. Verplichting van Milieujaarrapportage door industriële bedrijven
FTE	FullTime Equivalent
HUP	HandhavingsUitvoeringsProgramma
ICT	Informatie en CommunicatieTechnologie
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control. Geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging
LOD	Last Onder Dwangsom
MARAP	MAnagementRAPportage
MUG-gemeenten	Millingen aan de Rijn, Ubbergen en Groesbeek
OD's	OmgevingsDiensten
ODRN	OmgevingsDienst Regio Nijmegen
OM	Openbaar Ministerie
P&O	Personeel en Organisatie
PDC	Producten en Diensten Catalogus
PIOFAH	Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Administratie en Huisvesting

RIE	Richtlijn Industriële Emissies
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VR	VeilgheidsRapport
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WRS	Wabo Registratie Systeem

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Advies

Begroting 2017
Gemeenschappelijke Regeling
Omgevingsdienst
Regio Nijmegen

Gemeente Nijmegen
Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen
Henk Jan Jansen van Doorn MC
Peggy van Gemert RA/AA
April 2016

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

Inhoud

1. Inleiding 3
2. Advies 4
3. Algemeen 5
4. Bevindingen 7
   4.1. Begroting 2017 en meerjarenbegroting 2018-2020 7
   4.2. Weerstandsvermogen 9

Brief aan de raad - Zienswijze op jaarrekening 2015 en begroting 2017 van de . . .

1. Inleiding

In de begroting legt de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) de deelnemende gemeenten een raming voor over 2017 en verdere jaren. Ten behoeve van de beoordeling van de begroting hebben de gemeenten in de Regio Nijmegen de Adviesfunctie Gemeenschappelijke Regelingen opgericht (hierna: Adviesfunctie). De Adviesfunctie beoordeelt de begroting en brengt hierover advies uit aan de regiogemeenten. Bijzonderheid bij de ODRN is dat er naast regiogemeenten tevens de provincie in de gemeenschappelijke regeling deelneemt.

Deze notitie bevat de uitkomsten van de beoordeling van de begroting 2017 van de ODRN.
Op 26 april 2016 hebben wij onze bevindingen besproken met de heer Bouman (Directeur) en de heer Peters (Controller) van de ODRN.

Tijdschema zienswijze
De ODRN heeft de begrotingsstukken 2017 verzonden naar de deelnemende gemeenten en de Adviesfunctie.
In de aanbiedingsbrief wordt u verzocht om vóór 22 juni 2016 uw zienswijze hierover mede te delen aan het Algemeen Bestuur van ODRN.
In de Algemeen Bestuursvergadering van 7 juli 2016 zullen de begrotingsstukken worden behandeld en vastgesteld.

Werkwijze Adviesfunctie
De Adviesfunctie is gepositioneerd bij de gemeente Nijmegen. Vertrekpunt bij de beoordeling zijn de Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen (BRN), vastgesteld door de gemeenten in de Regio Nijmegen. Hieraan wordt getoetst. De beoordeling van de begroting richt zich allereerst op het realiteitsgehalte van de meerjarenraming. Hiertoe worden de nieuwe ramingen in meerjarenperspectief afgezet tegen de realisatie over voorgaande jaren.

Ook wordt de vermogenspositie en in het bijzonder de ontwikkeling van de algemene reserves gevolgd. Tevens worden de risico's en de risicobeheersing in ogenschouw genomen.

Een inhoudelijke beoordeling van beleidsvoornemens valt buiten de scope van de Adviesfunctie.

2. Advies

Gezien de voorliggende begroting, adviseren wij de deelnemende gemeenten en in het verlengde hiervan het AB van de ODRN om

1. In te stemmen met de begroting 2017

2. Kennis te nemen van de meerjarenraming 2018-2020

De deelnemende gemeenten worden geadviseerd om de risico's van € 453.000 voor zover deze de algemene reserve € 200.000 van de ODRN overstijgen, op te nemen in hun eigen paragraaf weerstandsvermogen (zie toelichting in hoofdstuk 4.2). Dit naar rato van deelname.

3. Algemeen

De begroting 2017 is getoetst aan de Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen (BRN).

In het eerste hoofdstuk van de begroting wordt kernachtig uitgelegd welke ontwikkelingen effect hebben op de begroting 2017. Voor een toelichting wordt dan ook verwezen naar pagina 5 tot en met 10.

Een aantal bijzonderheden wordt hieronder kort vermeld:

- Vanaf 2016 wordt gewerkt met outputfinanciering. De deelnemers betalen op basis van werkelijke productafname. Hierbij geldt de restrictie dat meer of minder afname binnen de 2%-bandbreedte blijft.

- Het werkplan 2017 is de basis voor de uitvoering van de ODRN-taken. In nauw overleg de deelnemende partijen wordt dit plan samengesteld. Naast de reguliere taken worden er ook projecten en thema's in benoemd waar bijzondere aandacht aan zal worden besteed.
  Het werkplan moet uiterlijk 1 december 2016 beschikbaar zijn ter vaststelling in het Dagelijks Bestuur van december 2016.
  Dit vraagt van de deelnemende partijen dat zij tijdig aangeven waar in 2017 de prioriteiten moeten worden gelegd.

- Vanaf 2016 voert de ODRN de BRZO-taken uit voor landsdeel Oost. De activiteiten worden uitgevoerd vanuit een gezamenlijk opgesteld programma voor Gelderland en Overijssel. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het management informatiesysteem van de ODRN. De taken zijn voor landsdeel Oost zijn in deze geharmoniseerd met de aanpak voor de provincie Gelderland die al bestond.

- In 2017 heeft er conform de BRN richtlijnen een indexatie van de lasten en de baten plaatsgevonden van 0,6%.

- Outputfinanciering
  Met ingang van 2016 wordt voor de deelnemende gemeenten met outputfinanciering gewerkt. In de begroting 2016 is opgenomen dat er een kaderstelling voorbereid zou worden die de randvoorwaarden zou verwoorden voor de outputfinanciering. Een duidelijke kaderstelling waar ook de financiële consequenties opgenomen zijn, is er echter nog niet.
  De adviesfunctie constateert hierbij de volgende vraagstukken en onzekerheden :
  - In het verleden is aangegeven welke productie voor verschillende deelnemers gedraaid is en dit laat een nogal wisselend beeld zien. Sommige deelnemers hebben meer, andere minder geleverd gekregen dan de 100% financiering. Er wordt momenteel een bestuursnotitie opgesteld die inzicht geeft in de geleverde prestaties over de periode van inputfinanciering. De verwachting is dat er geen grote verschillen zijn opgetreden. Met outputfinanciering zal

dit voor de diverse gemeenten wel rechtgetrokken worden, maar hoe wordt omgegaan met eventuele tekorten die dit op zou kunnen leveren? Naar mening ODRN treden deze verschillen niet meer op bij outputfinanciering.

- Er wordt gesproken over een bandbreedte van 2%: is dit een bandbreedte per gemeente? En betekent dit dat de gemeente die 110% geleverd krijgt, maar 102% behoeft te betalen? Of geldt de marge voor de gehele ODRN? Als dit laatste het geval is hoe wordt dan verrekend? Volgens de ODRN is in 2016 de cyclus van programmering en uitvoering geoptimaliseerd. Er wordt gestuurd op realisatie van producten. Afwijkingen worden vroegtijdig (bestuurlijk) besproken. Productfinanciering betekent immers dat de afgenomen productie maatgevend is voor betaling. Volgens de ODRN is een nieuwe set van afspraken tussen opdrachtgevers en ODRN ontwikkeld. Volgens de adviesfunctie is het van belang dat een bestuurlijke afspraak rondom de outputfinanciering en de mogelijke verrekeningen gemaakt en vastgelegd worden.
- De productiecijfers worden gebaseerd op het pas geïmplementeerde systeem. Zijn de opgedane ervaringen voldoende om hier als basis voor de financiering direct op te kunnen bouwen? Toegelicht is dat het vanuit de ODRN technisch mogelijk is om op basis van de output te factureren. Voor de zomer van 2016 zal een kwaliteitsslag gemaakt worden die met name betrekking heeft op de urenverantwoording naar de producten. Hierdoor wordt de samenhang tussen pdc en realisatie geoptimaliseerd.
- Hoe wordt omgegaan met onderhanden werk? Besloten is al dat de onderhanden werk positie van 1 januari 2016 van ca. € 1,9 miljoen als 45% korting op de eindproducten verrekend zullen worden. Wat gebeurt er met de onderhanden werk positie eind 2016? Wordt deze op de balans als onderhanden werk, nog te verrekenen opgenomen?
  Voor gemeenten kan ook dit een wisselende bijdrage per jaar betekenen, terwijl gelijkmatigheid een wens zal zijn. Ook dit onderwerp wordt meegenomen in de reeds genoemde bestuurlijke afspraken.
- De prijzen per product zijn voorcalculatorisch opgesteld. Sommige met vast prijzen, sommige op basis van urenschrijven. Hoe om te gaan met de nacalculatie moet nog bepaald worden.

Verwacht wordt dat er op grond van de outputfinanciering nog de nodige risico's gelopen worden.

4. Bevindingen

4.1. Begroting 2017 en meerjarenbegroting 2018-2020

Onderstaand is een vergelijking gemaakt tussen de meerjarencijfers uit de begroting 2016 en de cijfers uit de meerjarenbegroting 2017 voor wat betreft de lasten. Daaronder is de dekking door bijdragen bovenregionaal, gemeenten en provincie aangegeven met het verloop van bijdrage 2017 uit de begroting 2016 naar bijdragen 2017 uit de voorliggende begroting.

In de begroting is vanaf pagina 28 ook een toelichting per post opgenomen. Onderstaand wordt een beknopte weergave hiervan gegeven.

LASTEN

Uit begroting 2016	**2017**	**2018**	**2019**	
Salariskosten (Incl inhuur)	8.307.000	8.307.000	8.307.000	
Piofah gastheer	1.160.000	1.160.000	1.160.000	
Diverse kosten	2.025.000	2.025.000	2.025.000	
Toegestane lasten	**11.492.000**	**11.492.000**	**11.492.000**	
Uit begroting 2017	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Salariskosten (Incl inhuur)	8.417.000	8.417.000	8.417.000	8.417.000
Piofah gastheer	1.101.000	1.101.000	1.101.000	1.101.000
Diverse kosten	2.665.000	2.665.000	2.665.000	2.665.000
Toegestane lasten	**12.183.000**	**12.183.000**	**12.183.000**	**12.183.000**
Verschil (hogere lasten)	**691.000**	**691.000**	**691.000**	

Toelichting op hoofdlijnen:

A. Opname stelpost voor BRZO en RIE-4 werkzaamheden	€ 622.000
B. Formatie uitbreiding	€ 115.000
C. Lagere bijdrage gastheerschap	-/- € 66.000
D. Overige verhogingen	€ 20.000
	€ 691.000

Raming 2017

De stijging van de lasten wordt met name veroorzaakt door mogelijk extra lasten voor BRZO-taken van € 622.000. Dit wordt veroorzaakt door het verschuiven van het bevoegd gezag van BRZO bedrijven naar de provincie. De ODRN voert deze taken voor de provincie uit. Voor hoeveel, hoe en of dit extra bedrag wordt ingezet is nog niet duidelijk. Vandaar dat hiervoor een stelpost is opgenomen. Hiertegenover staan bijdragen vanuit de provincie.
Daarnaast heeft er een uitbreiding van formatie plaatsgevonden. Tegenover deze uitbreiding staat een vergoeding en een verlaging van de bijdrage aan de gastheer.

Meerjarenraming
De ODRN heeft een bezuinigingstaakstelling opgelegd gekregen van 2,5% tot 10% in 2017.
Op pagina 25 van de begroting is een overzicht opgenomen hoe deze per jaarschijf wordt ingevuld.
In 2017 is er € 907.000 aan taakstelling gerealiseerd, zijnde 10%.

BATEN

in euro's	Bijdrage 2017 uit begroting 2016	Mutatie	Bijdrage 2017 uit begroting 2017
Beuningen	495.200	3.000	498.200
Druten	379.300	2.300	381.600
Berg en Dal	1.399.800	8.400	1.408.200
Heumen	203.100	1.200	204.300
Nijmegen	5.060.300	-56.600	5.003.700
Wijchen	417.000	2.500	419.500
Provincie	1.245.100	7.500	1.252.600
Sub-totaal	9.199.800	-/- 31.700	9.168.100
Provincie obv opdrachten	507.000	3.000	510.000
Provincie BRZO en RIE-4		984.000	984.000
Baten bovenregionale taken	1.785.200	-/- 264.300	1.520.900
	11.492.000	691.000	**12.183.000**

Toelichting op de grotere afwijkingen:

A. De daling van de bijdrage van Nijmegen wordt met name veroorzaakt door het verschuiven van het bevoegd gezag van de BRZO bedrijven naar de provincie. Voorheen waren gemeenten aangewezen en kregen een uitkering gemeentefonds. Nu krijgt de provincie een bijdrage in het provinciefonds. De provincie betaalt dan ook de vergoeding aan de ODRN voor de uitgevoerde taken. De Nijmeegse bijdrage is hiermee vervallen.
B. Provincie BRZO en RIE-4 betreft de door de provincie geraamde BRZO en RIE-4 werkzaamheden. Op pagina 30 bij onderdeel 10 wordt op deze post een nadere toelichting gegeven in combinatie met de lastenzijde.
C. De daling van de baten bovenregionale taken wordt met name veroorzaakt door de eerder vermelde verschuiving van het bevoegd gezag naar de provincie.

Op pagina 27 van de begroting worden de gemeentelijke en provinciale bijdragen meerjarig weergegeven.

Outputfinanciering
Vanaf 2016 is outputfinanciering een feit. Door het ontbreken van ervaringscijfers blijkt het lastig om te komen tot ramingen die een duidelijk verloop van de activiteiten weerspiegelen.
Dit blijkt ook uit de bijdragen die over de jaren 2018 tot en met 2020 een stabiel beeld geven.
Voor de ODRN is het van belang om inzicht te krijgen in de afname van diensten door de deelnemende gemeenten met daarbij een reële prognose van de ontwikkeling hiervan voor de komende jaren.

De ODRN heeft ervoor gekozen om kwartaalvoorschotten te gaan werken van een kwart van de verwachte jaaromzet. Na afloop van elk kwartaal zal dit voorschot worden verrekend met de werkelijk geleverde prestaties over dat kwartaal.

Herverdelingseffecten

De Adviesfunctie wijst de deelnemende gemeenten nogmaals erop dat de outputfinanciering zeer waarschijnlijk herverdelingseffecten tot gevolg heeft. Dit baseert zij op de cijfers vanuit de jaarrekening 2015. Zo zullen gemeenten waar nu de bijdrage lager ligt dan de geschreven bedragen mogelijk een verhoging van hun bijdrage tegemoet zien en bij gemeenten waar dit andersom ligt een verlaging.

4.2. Weerstandsvermogen

In de begroting is op pagina 32 is aangegeven dat voortaan de paragraaf weerstandsvermogen uitsluitend in het jaarverslag zal worden opgenomen om dubbele rapportages te voorkomen. Voor een zelfstandig leesbare rapportage is hieronder de passage opgenomen zoals deze ook in de rapportage bij de jaarrekening 2015 door de Adviesfunctie is verwoord.

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de organisatie in staat is om het hoofd te bieden aan mogelijke nadelen die kunnen voortvloeien uit risico's. Teneinde een goede beoordeling te kunnen maken van de benodigde omvang, is het van belang om een gedegen risico-inventarisatie uit te voeren. Voor gemeenschappelijke regelingen geldt dat deelnemers altijd de achtervang zijn voor de risico's van een GR. Om die reden heeft de regio Nijmegen een kadernota opgesteld waarin bepaald is welke omvang de vrije reserves bij een GR mogen hebben, zodat enige schommeling in de bedrijfsvoering in ieder geval opgevangen kunnen worden. Voor alle risico's van de GR staan de deelnemende gemeenten aan de lat, waarbij de algemene reserve van de GR in mindering gebracht kan worden. Deelnemers dienen in hun eigen begroting en rekening in de paragraaf weerstandsvermogen een buffer op te nemen voor de risico's van een GR.
Eind 2015 zijn de risico's van de ODRN geïnventariseerd en door het dagelijks bestuur vastgesteld. Op pagina 49-51 van de jaarrekening 2015 is deze inventarisatie opgenomen.

De ODRN heeft naar aanleiding van de notitie "kader weerstandsvermogen voor gemeenschappelijke regelingen" en de risico-inventarisatie per jaareinde haar toegestane algemene reserve gehandhaafd op € 200.000.

Voor de totaal berekende risico's van € 453.000, onder aftrek van de algemene reserve bij de ODRN van € 200.000 worden de deelnemende gemeenten geadviseerd een buffer op te nemen in hun eigen paragraaf weerstandsvermogen. Dit naar rato van hun deelname.

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Ingekomen stuk D19 (PA 6 juli 2016)

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	MO10/16.0005865	Cilia ten Den
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Ontwikkeltraject W4		(024) 3299226

Geachte leden van de Raad,

Met deze brief informeren we u over de voortgang van het ontwikkelingstraject W4. In 2014 zijn de vier welzijnsinstellingen in Nijmegen (Het Inter-Lokaal, NIM Maatschappelijk Werk, Swon het seniorennetwerk en Tandem Welzijn) een samenwerking aangegaan onder de noemer W4. In het najaar van 2015 hebben we een onderzoek laten uitvoeren ten behoeve van de gewenste doorkanteling van het welzijnswerk naar een geïntegreerde wijkgerichte samenwerking. Dit onderzoek, uitgevoerd en aan u gepresenteerd door Dirk Langedijk, heeft geleid tot het volgende advies:

> "Stel gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op voor de doorontwikkeling van de W4, met daarin de organisatieprincipes en organisatorische randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatie van de W4 moet voldoen. Het woord is daarbij aan de professionals en vrijwilligers: wat hebben zij nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?"

Ons college heeft op 21 juni jl. kennis genomen van het Programma van Eisen en het Organisatiemodel op hoofdlijnen waarover de W4-partijen overeenstemming hebben bereikt. Deze documenten vormen de basis voor de volgende fases van het ontwikkeltraject en bieden we u ter informatie aan.

Ontwikkeltraject
Naar aanleiding van het onderzoek hebben de W4-partijen geconcludeerd dat er overeenstemming is over de inhoudelijke ontwikkelingen die op basis van het gemeentelijk beleidsplan Wmo en Jeugdhulp de komende jaren gewenst zijn. Inhoudelijk wordt gewerkt volgens: de principes van de Kanteling; de acht bakens van Welzijn nieuwe stijl; en het stimuleren van zelfregie, participatie en eigenkracht. Het gezamenlijke uitgangspunt van de W4 is om het welzijnswerk integraal te organiseren en uit te voeren, ten behoeve van optimale dienstverlening aan de bewoners van Nijmegen: wijkgericht waar dat kan en wijkoverstijgend waar dat nodig is. Met het doel op deze manier het welzijnswerk beter en goedkoper te maken. Om dit te kunnen realiseren staat de optimale ondersteuning van professionals en vrijwilligers centraal.

De vraag "wat hebben professionals en vrijwilligers nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?" is daarom richtinggevend geweest voor de aanpak van het ontwikkeltraject. De doelstelling van het ontwikkeltraject is volgens de stuurgroep Ontwikkeling Welzijnsorganisaties[1] om in co-creatie met professionals en vrijwilligers:

[1] In de stuurgroep zijn de directeur-bestuurders van de 4 welzijnsorganisaties vertegenwoordigd, evenals een afvaardiging van de gemeente als opdrachtgever en subsidieverstrekker. Zij richten zich vooral op de procesmatige en voortgangsaspecten van het traject.

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
1

- een manier te ontwikkelen zodat het sociaal werk optimaal georganiseerd en uitgevoerd kan worden;
- een structuur te ontwikkelen waarin professionals en vrijwilligers zich ondersteund en gefaciliteerd voelen, en daarom optimaal uitvoering aan hun werk kunnen geven.

De bedoeling is dat de manier van organiseren en de bijpassende (organisatie)structu(u)ren in 2016 worden ontwikkeld en geïmplementeerd, zodat per 2017 op de nieuwe manier kan worden gewerkt.

Programma van Eisen en Organisatiemodel
In het Programma van Eisen is de input verwerkt van een groot aantal beroepskrachten en vrijwilligers van de W4-organisaties én van medewerkers van MEE Gelderse Poort en de gemeente Nijmegen die werkzaam zijn in de Sociale Wijkteams en de Stips. Het plan beschrijft geen nieuwe organisatievorm, maar formuleert eisen waaraan deze moet voldoen: van harde randvoorwaarden tot enkele inhoudelijke kaders ter nadere invulling. Naast de input vanuit 'de werkvloer' zijn er eisen, wensen en randvoorwaarden ingediend door de W4-organisaties, de gemeente Nijmegen en MEE Gelderse Poort. Hiermee is zowel de aansluiting bij het gemeentelijk beleidskader geborgd, als voldaan aan voorwaarden voor draagvlak bij alle betrokken organisaties voor de uiteindelijke organisatievorm.

De W4 organisaties hebben vervolgens gezocht naar een organisatievorm die aan de gestelde eisen voldoet én waarover alle vier de organisaties het in hoofdlijnen eens zijn. Deze variant bestaat uit de vorming van twee nieuwe welzijnsorganisaties, respectievelijk op de nulde lijn en de eerste lijn binnen het sociaal domein. Deze organisaties zijn in de basis strategisch en operationeel autonoom, maar op inhoud en in formele structuur aan elkaar verbonden. Zij vertrekken gezamenlijk vanuit de missie, visie en functie zoals geformuleerd in het Programma van Eisen.

Hiermee ontstaat een nieuw speelveld op het welzijnsdomein, los van de bestaande organisatiegrenzen. Het werk in de nulde lijn richt zich op het versterken van burgerkracht, zelfredzaamheid en samenredzaamheid in de civil society met een sterke focus op inclusie, preventie, mantelzorg en samenlevingsopbouw. De kwaliteiten, mogelijkheden en talenten van actieve(wijk)bewoners, vrijwilligers, mantelzorgers en ervaringsdeskundigen staan hierbij centraal. Waar nodig worden zij ondersteund en gefaciliteerd door sociale professionals. Het werk in de eerste lijn richt zich op zelfredzaamheid en samenredzaamheid met een sterke focus op ondersteunen en versterken van individuen en groepen mensen die het 'net niet redden'. Hierin gaat het primair om ondersteuning en dienstverlening, hulpverlening, coördinatie, toeleiding naar zorg, en het voorkomen en uitstellen van zwaardere zorg.

Volgende fase
De schets van het organisatiemodel geeft nog geen uitsluitsel over bijvoorbeeld de juridische inbedding van bijvoorbeeld de sociale wijkteams of de positionering van de gemeentelijke werknemers die in de Sociale Wijkteam en de Stips functioneren. Dit wordt de komende periode verder uitgewerkt. Ook is er in deze fase nog geen duidelijkheid over hoe de verschillende uitgangspunten uit het Programma van Eisen ten aanzien van samenwerking, vakmanschap, sturing en dergelijke binnen de nieuwe organisaties worden vormgegeven. Ook dit wordt in een volgende fase nader uitgewerkt.

De volgende stap in het ontwikkelingstraject is het verder uitwerken van het implementatieplan voor een zorgvuldig vervolg. Een traject waarin de verschillende besturen, raden van toezicht, ondernemings- en cliëntenraden hun geëigende rol zullen spelen. De gemeentelijke organisatie,

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

in de rol van werkgever, maakt hier uitdrukkelijk onderdeel van uit. Daarnaast bereiden we in de komende periode de opdrachtverlening (inhoudelijk, financieel) aan de nieuwe organisaties voor.

MEE Gelderse Poort
Een belangrijk opgave binnen het ontwikkelingstraject betreft de inbedding van de medewerkers van MEE Gelderse Poort en het behoud van de specifieke expertise van MEE Gelderse Poort voor Nijmegen. In onze brief van 13 mei hebben we u reeds geïnformeerd over de wijze waarop deze inbedding is geborgd. Hiertoe gaan onder meer de medewerkers van MEE Gelderse Poort in de wijkteams en de Stips per juli 2016 over naar een dienstverband bij NIM Maatschappelijk werk.

Medewerkers Gemeente Nijmegen
De gemeente Nijmegen is opdrachtgever en beleidsverantwoordelijk voor de huidige en toekomstige welzijnsorganisaties, maar tevens werkgever van medewerkers die een rol vervullen in de Sociale Wijkteams en in de Stips. Bij de start van het ontwikkelingstraject heeft de gemeente de bereidheid uitgesproken ook de aanpassing van onderdelen van de gemeentelijke organisatie in de aanpak te betrekken, d.w.z. op onderdelen mee te veranderen, als dat noodzakelijk is voor het te behalen resultaat. De gemeentelijke afdeling Zorg is betrokken bij de uitwerking en uitvoering van het implementatieplan. Op dit moment is over mogelijke veranderingen voor (medewerkers van) de gemeentelijke organisatie nog geen beslissing genomen. De betreffende werknemers zijn hier nauw bij betrokken.

Vervolg
We hebben u met deze brief geïnformeerd over de stand van zaken tot op dit moment. We houden uw Raad vanzelfsprekend op de hoogte van het vervolg van het ontwikkeltraject, met daarbij in het bijzonder aandacht voor de ontwikkelingen voor de gemeentelijke organisatie en de consequenties voor het gemeentelijk personeel.

Daarnaast zijn we gestart met de voorbereiding van de opdrachtverlening aan de nieuwe organisaties vanaf 2017, die we uw Raad in het vierde kwartaal van 2016 ter besluitvorming zullen voorleggen. Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn onder meer: diversiteit en de aansluiting tussen de nulde- en de eerstelijnsactiviteiten.

Hoogachtend,

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: Programma van Eisen
Aanzet tot een nieuwe basisinfrastructuur Welzijn

PROGRAMMA VAN EISEN

ONTWIKKELTRAJECT WELZIJNSORGANISATIES NIJMEGEN

[5 april 2016]

Versie 1.3 - Definitief

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Proces en methode	4
Thema's	6
Programma van eisen	
- Leeswijzer	6
- 1. Missie, visie en functie	6
- 2. Vakmanschap	7
- 3. Samenwerken	8
- 4. Aansturing en zelfsturing	9
- 5. Facilitering en ondersteuning	10
- 6. Randvoorwaarden	11
Vervolgproces	12
Bijlagen	13

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Inleiding

'Het woord is aan de professionals en vrijwilligers:
wat hebben zij nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?'

Met deze zin besloot het advies van Dirk Langendijk in het verkennende onderzoek naar de gewenste doorontwikkeling van de uitvoering van activiteiten op het terrein van nulde en eerste lijn welzijnswerk in Nijmegen, zoals door gemeente Nijmegen in 2015 geïnitieerd. Het advies, overgenomen in een gezamenlijk startdocument [1] van de vier grote welzijnsorganisaties in Nijmegen[2], omvatte een duidelijke opdracht voor de te zetten vervolgstap:
'Stel gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op voor de doorontwikkeling van de W4, met daarin de organisatieprincipes en organisatorische randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatie van de W4 moet voldoen. Het woord is daarbij aan de professionals en vrijwilligers: wat hebben zij nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?'

Dit document vormt dat programma van eisen, welke in een tijdsbestek van circa 2 maanden zorgvuldig is opgesteld uit inbreng van vele beroepskrachten, vrijwilligers, organisaties en gemeente. Dit programma van eisen poogt recht te doen aan alle verschillende perspectieven, belangen, beelden, ideeën, suggesties, wensen en eisen vanuit alle belanghebbenden bij de aanstaande organisatieveranderingen. Vanuit die brede basis vormt dit programma van eisen een toetssteen voor de te maken keuzes rondom nieuwe organisatievormen. Het beschrijft geen nieuwe organisatievorm[3], maar formuleert eisen waaraan zij moet voldoen: van harde randvoorwaarden tot een inhoudelijke kaders ter nadere invulling.

Dit programma van eisen is een 'gedragen' stuk. Gedragen, vanwege de grote en diverse groep beroepskrachten en vrijwilligers die zich hierop zeer actief betrokken heeft getoond en hun inbreng heeft gehad. Gedragen ook, vanwege de inbreng vanuit de W4-organisaties, MEE Gelderse Poort en gemeente Nijmegen die integraal in dit programma van eisen is verwerkt. Gedragen tenslotte, omdat in het proces van totstandkoming, ondanks tijdsdruk, geen concessies zijn gedaan aan het bestaansrecht van alle perspectieven en belangen. Het is geen stuk van 'de gemeente', noch van een organisatie of 'de W4', noch van 'de beroepskracht' of 'de vrijwilliger': het is een integraal programma ten behoeve van de doorontwikkeling van het welzijnswerk in Nijmegen. Een programma gericht op vernieuwing: inhoudelijk en kwalitatief gedreven, zonder vooropgestelde bezuinigingsdoelstelling.

De noodzaak en urgentie voor organisatieverandering zijn in eerdere fasen besproken en hebben geleid tot de gezamenlijke keuze om een programma van eisen op te stellen. Er is niet met beroepskrachten en vrijwilligers expliciet ingegaan op hun opvattingen hierover. Desalniettemin is er veel opgehaald en

[1] *Startdocument ontwikkeltraject welzijnsorganisaties Nijmegen (versie 1.5 – 2 februari 2016)*
[2] *Tandem Welzijnsorganisatie, Swon het seniorennetwerk, Het Inter-Lokaal, NIM Maatschappelijk Werk (samen: W4)*
[3] *De termen 'organisatievorm' en 'de organisatie(s)' worden in de loop van dit document door elkaar gebruikt. Op geen enkele wijze beoogt daarmee in de formulering gestuurd te worden op de vraag of er sprake kan/zal zijn van één of meerdere organisaties.*

worden ook hierop indrukken opgedaan. Allereerst opvallend is de positieve en open houding. Men begrijpt dat het van belang is om met elkaar in gesprek te gaan over vernieuwing en doorontwikkeling, men voelt zich er op betrokken en waardeert het zeer dat er 'meegepraat' kan worden. In de gespreksgroepen was er veel positieve energie. In algemene zin lijkt er vanuit beroepskrachten en vrijwilligers in deze fase vooral veel verbinding te zijn met het ontwikkeltraject, er is geen grote weerstand te bekennen. Deze observatie moet uiteraard in de context van de open vraagstelling in deze fase gezien worden, zodra consequenties (persoonlijk en organisatorisch) duidelijker worden, kan dit uiteraard anders gaan werken. Er gebeurt al veel goeds, maar er zijn ook veel vernieuwende ideeën en wensen. Bijlage 2 bevat diverse concrete suggesties hiervoor. Noodzaak voor verandering in organisatorische zin lijkt voor medewerkers vooral te zitten in ongelijkheid (in facilitering, bevoegdheden, beloning) en met onduidelijke aansturingsstructuren. Dit is het meest nadrukkelijk merkbaar in de Sociale Wijkteams en Stips in de wijken. Meer inhoudelijk valt vooral de noodzaak tot meer 'gekanteld werken' op, meer doen aan burgerkracht, aan nieuwe verhoudingen met bewoners, nog meer gericht op eigen kracht en vergroten van de zelfredzaamheid van bewoners in hun wijken. Zorgen maakt men zich het meest om wachtlijsten en om het behoud van vakspecifieke of doelgroepspecifieke expertise, als belangrijke keerzijde voor de winst die wordt ervaren in de multidisciplinaire integrale aanpak. Het is in dit spanningsveld zoeken naar de eisen die aan nieuwe organisatievormen zijn te stellen.

Er zit ook een 'zachtere' kant aan het ontwikkeltraject en keuzes die hierin gemaakt moeten worden. Dit heeft te maken met de vertrouwen, synergie, cultuurverschillen, bereidheid tot verandering, etc. Dit aspect is in het programma van eisen benoemd onder 6.3. Het vormt een essentieel criterium voor het slagen van een nieuwe organisatievorm. Dit is van verschillende kanten in verschillende woorden benadrukt. Een organisatievorm die perfect aan alle eisen voldoet is gedoemd te mislukken wanneer zij niet kan rekenen op voldoende vertrouwen vanuit bestuur of werkvloer, wanneer de synergie ontbreekt of er toch te weinig bereidheid is om werkelijk over de 'eigen schaduw heen te stappen'. Wanneer naast aan alle eisen ook hieraan voldaan kan worden, pas dan kan er werkelijk ontwikkeling en vernieuwing zijn van het welzijnswerk in Nijmegen.

Dit document beschrijft allereerst het proces en de hierbij gehanteerde methoden, met verwijzing naar diverse bijlagen. Vervolgens worden aan de hand van de 6 thema's beelden gepresenteerd en vertaald naar enkele concrete eisen per thema. Tenslotte bevat dit document enkele aandachtspunten voor vervolgfasen die na dit programma van eisen volgen.

Proces en methode

Voor het opstellen van het programma van eisen is gewerkt met een werkgroep. Zij heeft primair input opgehaald bij beroepskrachten en vrijwilligers die wijkgericht werken. Er zijn 7 bijeenkomsten georganiseerd waaraan in totaal 82 beroepskrachten en vrijwilligers hebben deelgenomen. De bijeenkomsten van de SWT-teamleiders en van de Stip-coördinatoren zijn op eigen initiatief tot stand gekomen. In bijlage 1 is de samenstelling van de werkgroep en gespreksgroepen te vinden. Deze keuzes zorgden er onder andere voor dat er veel input is opgehaald ten aanzien van de Stips en Sociale

Wijkteams. Onverlet staat dat dit programma van eisen betrekking heeft op (de organisatie van) het brede welzijnswerk in Nijmegen en dat het in gelijkwaardigheid poogt recht te doen aan alle functies en domeinen die daarbinnen te onderscheiden zijn.

Elke bijeenkomst is geleid door een afgevaardigde van de werkgroep en ondersteund door een tweede gespreksleider. Middels een zogenaamde 'tafelkleedjesmethode' zijn de circa 12 tot 15 deelnemers per groep gevraagd om na te denken over de thema's:

1. Zelfsturing (autonomie, beslissingsruimte, zelfstandigheid)
2. Inhoudelijk vakmanschap (expertise, specialist, generalist)
3. Samenwerking (tussen disciplines, tussen beroepskrachten en vrijwilligers)
4. Meerwaarde van culturen (organisatieculturen, groepsculturen, benadering)

Deze thema's zijn besproken aan de hand van 4 vragen:

1. Wat gaat er goed?
2. Wat kan beter?
3. Welke vernieuwing is mogelijk/nodig?
4. Welke wensen heb je?

De input vanuit de bijeenkomsten is in kernachtige notities en verslagen vastgelegd. Naast de input vanuit 'de werkvloer' zijn er eisen, wensen en randvoorwaarden ingediend door de W4-organisaties, de gemeente Nijmegen en MEE Gelderse Poort. In een afzonderlijke bijlage 'bronmateriaal' (separaat op te vragen) zijn de verslagen van de bijeenkomsten en de lijsten vanuit de organisaties terug te vinden.

Het bronmateriaal is in de volgende stappen geanalyseerd:

1. Alle input uit de brondocumenten zijn in één document verzameld: 744 items.
2. De 744 items zijn gecodeerd naar clusters – 70 in totaal.
3. Per cluster/code zijn de items die over eenzelfde eis/wens gaan samengevoegd tot concepteisen – 163 in totaal.
4. De 163 concepteisen zijn geclusterd naar 6 thema's, die eveneens de basis vormen van dit programma van eisen
5. Per thema zijn de bijbehorende concepteisen samengevat en aangescherpt – uiteindelijk leidend tot 30 eisen en diverse aandachtspunten voor het vervolg.

Parallel zijn er diverse documenten bestudeerd (eerdere onderzoeken, rapporten, wijkmonitors, offertes, e.d.) en samengevat. Deze input vanuit schriftelijke bronnen was veelal in lijn met de verzamelde input vanuit de bijeenkomsten en organisaties. Er zijn geen specifieke eisen geformuleerd vanuit de bestudeerde documenten. De input is meegenomen als ondersteuning van wat door beroepskrachten, vrijwilligers en organisaties is ingebracht.

Het is van belang om de eisen te lezen in hun context – dat wil zeggen: in samenhang met elkaar en met kennis over de totstandkoming ervan. Per thema is daarom aan de hand van de oorspronkelijke input een korte toelichting gegeven om de eisen te verduidelijken. Deze toelichting gaat vooral in op de opvattingen van beroepskrachten en vrijwilligers bij dit thema. In bijlage 2 is een samenvatting opgenomen van wat volgens hen op de verschillende thema's goed gaat en welke specifieke suggesties/wensen er zijn voor verdere vernieuwing. Het betreft hier de highlights en enkele suggesties

om een indruk te geven van de beelden achter de eisen, deze teksten en opsommingen pogen niet uitputtend te zijn.

Het concept programma van eisen is gepresenteerd aan diverse samenwerkingspartners, bij wijze van klankbord. Met hen zijn in een drietal sessies de belangrijkste punten hieruit doorgenomen en hen is gevraagd hierop te reflecteren. Een korte schets van de werkwijze en een samenvatting van deze reflecties is opgenomen in bijlage 3.

Thema's

Het Programma van Eisen wordt geordend aan de hand van de volgende zes thema's:

1. Missie, visie en functie
2. Vakmanschap
3. Samenwerken
4. Aansturing en zelfsturing
5. Facilitering en ondersteuning
6. Overige eisen

De belangrijkste uitspraken, suggesties en wensen die te maken hebben met het vervolgproces zijn samengevat in het hoofdstuk 'Vervolgproces'.

Programma van Eisen

Leeswijzer

De eisen worden per thema gepresenteerd. Bij elke eis is aangegeven of:

- deze is afgeleid vanuit de input vanuit organisaties (O) of werkvloer (W) of beide, middels markering in de laatste twee kolommen
- deze opvallend veel genoemd en breed gedragen is, middels een * achter het nummer (bv. 1.1*)

1. Missie, visie en functie

Aan de basis staat voor velen (organisaties en werkvloer) dat er nog meer werk gemaakt mag worden van wat we 'gekanteld' werken noemen. In relatie tot bewoners, binnen organisaties op verschillende niveaus, en in externe relaties met anderen. Het vormt de basis van het werken in deze tijd. Voor beroepskrachten en vrijwilligers is een integrale benadering van belang, gericht op het aanroepen van meer burgerkracht, en het bieden van laagdrempelige hulp en ondersteuning in de nabijheid van de bewoner. Dit benadrukt het belang van wijkgericht werken, waar allen het over eens zijn. Er zit spanning op het doorslaan in louter wijkgericht organiseren, diverse organisaties benadrukken de noodzaak voor stedelijke en/of regionale aanpak in verband met de aard en/of omvang van de dienstverlening.

Aan de proceskant blijkt er vooral een uitdaging rondom de wachtlijsten, welke door beroepskrachten en vrijwilligers als veel te lang worden ervaren en daarmee een groot knelpunt en risico vormen. Ook zijn processen regelmatig te onduidelijk of te lang, met te veel doorverwijzingen en onnodige procedures.

	1. Missie, visie en functie	W	O
1.1*	Gekanteld werken[4] is zowel intern als extern gericht en wordt toegepast op alle niveaus van de organisatie		
1.2	De organisatie bevordert eigen kracht en zelfredzaamheid en voorkomt dat er onnodig beroep op 2e lijns zorg wordt gedaan. Zij is gericht op uitstellen van zwaardere zorg en substitutie van 'tweede' naar 'eerste' en/of naar 'nulde' lijn		
1.3	De organisatie(s) vervult/vervullen tenminste drie gelijkwaardige hoofdfuncties: (1) preventie, inclusie, burgerkracht, mantelzorg, samenlevingsopbouw ('nuldelijn'), (2) ondersteuning, dienstverlening, hulpverlening, coördinatie (eerste lijn welzijn) en (3) toeleiding naar zorg. Dit omvat de reikwijdte van de huidige opdracht aan W4 en MEE plus de aangewezen taken voor het samenwerkingsverband Sociale Wijkteams. Stips en Sociale Wijkteams zijn hier integraal onderdeel van.		
1.4*	Er wordt primair wijkgericht[5] gewerkt, de organisatie staat dichtbij de mensen in de wijken. Dienstverlening wordt in de wijk georganiseerd en/of aangeboden, tenzij gezien de aard of omvang van de dienstverlening een stedelijke of regionale aanpak meer passend is.		
1.5*	Diversiteit in stad en wijk komt op effectieve wijzen tot uitdrukking in de uitvoering en organisatie van het werk		
1.6*	Processen zijn efficiënt en helder georganiseerd. Wachtlijsten en onnodig veel processtappen/doorverwijzingen worden voorkomen. Onnodige bureaucratie wordt voorkomen en bestreden.		
1.7*	Er zijn werkwijzen over hoe bewoners betekenisvolle inbreng hebben in het sociaal domein (bewonersparticipatie: meedenken, meepraten, meedoen, meebeslissen)		
1.8	Er is een visie op de functie 'onafhankelijke cliëntondersteuning' waaraan uitvoering gegeven wordt, binnen of buiten de organisatie.		

2. Vakmanschap

Zowel beroepskrachten als vrijwilligers geven aan gefaciliteerd te willen worden in het borgen, ontwikkelen en bevorderen van hun kennis, expertise en deskundigheid. Dit moet zoveel mogelijk vraaggericht worden ingestoken en wijk-overstijgend (zo nodig extern, bij zeer specifieke kennis) beschikbaar zijn. Daarnaast is er behoefte aan zelfzorg, intervisie en reflectie. Men is het er unaniem over eens dat het behoud van expertise van diverse (huidige) beroepsgroepen t.a.v. specifieke

[4] *Werken volgens het principe van De Kanteling: inzet op eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid, stimuleren van zelfredzaamheid, in dialoog met burger en cliënt, vanuit de 8 bakens 'Welzijn Nieuwe Stijl'*

[5] *Wanneer in deze context gesproken wordt over de wijk, wordt gedoeld op de geografische indeling in stadsdelen conform de indeling van de gemeente Nijmegen.*

problematiek/doelgroep essentieel is. Door velen wordt het verlies hiervan als een groot risico gezien in het ontwikkeltraject van de welzijnsorganisaties.

Specifiek vakmanschap is, naast de diverse expertises, vereist voor de (nieuwe) functie van toeleiding naar zorg bij de Sociale Wijkteams. Het gaat dan specifiek om kennis van wet- en regelgeving, het afwegen en beoordelen in relatie tot doelgroep en problematiek, steeds vanuit een gekantelde werkwijze. Het vereist veelvuldig tactisch manoeuvreren tussen verschillende belangen en denkwerelden.

	2. Vakmanschap	W	O
2.1*	Verschillende expertisegebieden (o.b.v. doelgroep-problematiek[6]) worden behouden en benut. Dit vraagt om een lerende organisatie die hierin investeert, gericht op het duurzaam waarborgen van kennis, overdracht aan nieuwe beroepskrachten/vrijwilligers en zorgen voor uitwisseling binnen teams, tussen teams en met andere relevante communities en partners.	■	
2.2	Kernwoorden voor professionele houding (voor beroepskrachten én vrijwilligers) zijn: proactief, deskundig, gekanteld, resultaatgericht, betrouwbaar, zelfstandig, open, lerend, normatief kritisch (op zichzelf, elkaar en de organisatie), met oog voor multidisciplinair werken en gericht op leerzame wrijving	■	■
2.3	Beroepskrachten zijn bereid en hebben de juiste kennis, attitude en vaardigheden om lerend-werkende medewerkers en vrijwilligers van diverse niveaus en met verschillende leerstijlen praktijkgericht op te leiden en te coachen.		■

3. Samenwerken

Samenwerking wordt op verschillende niveaus benaderd. Over de multidisciplinaire samenwerking binnen de Stips en SWTs wordt overwegend positief gesproken. Diverse groepen beroepskrachten en vrijwilligers werken in een goede verstandhouding met elkaar binnen een multidisciplinair team en staan open voor diversiteit en elkaars (organisatie)culturen. Binnen de Stips is er bij vrijwilligers regelmatig onduidelijkheid over welke bevoegdheden en verantwoordelijkheden vrijwilligers hebben en waar de hierin de grenzen liggen. Naast inhoudelijke kaders hebben vrijwilligers ook behoefte aan meer deskundigheidsbevordering en persoonlijke ontwikkeling.

Verder valt op dat het voor sommige Stips en SWTs nog een uitdaging is een juiste samenwerking te ontwikkelen. Hechte samenwerking is nog niet in alle wijken vanzelfsprekend.

Daarnaast is er door beroepskrachten en vrijwilligers veel genoemd over samenwerking binnen de wijk en tussen wijken. Dit kan gaan om verwante zorg- en welzijnspartijen, maar ook om organisaties vanuit andere sectoren. Er zijn door beroepskrachten en vrijwilligers vele ideeën geopperd om de samenwerking met deze verschillende partijen te concretiseren en/of te versterken (zie bijlage 2).

[6] *Specifieke genoemde doelgroepen zijn: jeugd en jongeren, (kwetsbare) ouderen, mensen met een beperking (oa. VB, LVB, ASS, NAH, LB), psychiatrie, allochtonen.*

	3. Samenwerken	W	O
3.1*	Optimale samenwerking en kennisdeling op alle niveaus vraagt om: elkaar kennen (wie is wie), sociale kaart (wat is waar), heldere werkafspraken en rolverdeling (wie doet wat, in de context van multidisciplinair werken)	■	
3.2*	Duurzame samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers/informele zorg is verankerd. Dit vraagt expliciet om gelijkwaardige erkenning, facilitering en heldere positionering vrijwilligers(werk)	■	
3.3	Samenhang tussen stedelijke dienstverlening en wijkgericht aanbod wordt behouden en blijvend verbeterd.	■	■
3.4	Samenhang tussen dienstverlening 'zorg en welzijn' in elke wijk[7] wordt behouden en blijvend verbeterd. De organisatie coördineert en neemt initiatief tot verbetering en vernieuwing, binnen en buiten de organisatiegrenzen ('uitvoeringsregie').	■	
3.5	Er worden verbindingen gelegd met andere sectoren op wijkniveau (wonen, onderwijs, zorg, detailhandel, horeca, ondernemers, etc.) en organisatieniveau (onderwijs, onderzoek, commercieel, etc.)	■	■

4. Aansturing en zelfsturing

Beroepskrachten en vrijwilligers willen zelfsturend kunnen werken, zowel als team als individueel. De huidige mate van autonomie, ruimte en beslissingsbevoegdheid wordt in zijn algemeenheid gewaardeerd. Maar het kan altijd beter en er wordt vanuit verschillende perspectieven anders naar gekeken. Vanuit de Sociale Wijkteams vraagt men om meer betrokkenheid, inspraak of beslissingsbevoegdheden in operationele zaken zoals werving en selectie of het opstellen van functieprofielen. In de Stip wordt specifiek aangegeven dat de rollen en bevoegdheden veelal nog niet helder zijn.

Beroepskrachten en vrijwilligers willen tijd en ruimte om improviserend te werken en initiatieven te kunnen ontwikkelen. Kaders en regels zijn ook nodig, specifiek door beroepskrachten genoemd rondom crisis, spoed, huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij moeten echter ruimte laten voor de eigen expertise en maatwerk. Vrijwilligers in de wijken hebben regelmatig last van een veelheid aan regels en voelen zich hierdoor beperkt in mogelijkheden om initiatieven te ontplooien.

In de matrix-structuur van Stips en – vooral – SWTs wordt veel hinder ondervonden van de veelheid aan leidinggevenden en organisaties, met verschillende belangen en onpraktische gevolgen voor het werk van teams en medewerkers.

Vanuit beroepskrachten en vrijwilligers is de wens is dat management, staf en ondersteuning dichter op de uitvoering georganiseerd worden. Tot slot is het van belang dat keuzes (en de argumentatie erachter), duidelijk worden uitgelegd – niet alleen het *wat* en *hoe*, maar ook het *waarom*.

[7] *Specifiek genoemd: samenwerking Stip – SWT – wijkmanagement, regieteam, ambulant team 2e lijn, informele zorg en vrijwilligersorganisaties*

	4. Aansturing en zelfsturing	W	O
4.1	Er is sprake van een platte organisatie: maximaal 4 lagen van bestuur tot werkvloer		
4.2*	Vanuit een houding van vertrouwen zijn bevoegdheden en mandaten helder geregeld en zo laag mogelijk in de organisatie neergelegd		
4.3*	Kaders zijn nodig; zij zijn dienend, scheppen ruimte, bieden veiligheid, komen in co-creatie tot stand en zijn duidelijk geformuleerd en gecommuniceerd		
4.4*	Iedere beroepskracht/vrijwilliger heeft één leidinggevende waaraan verantwoording wordt afgelegd		

5. Facilitering en ondersteuning

Beroepskrachten en vrijwilligers zijn het unaniem eens dat de nieuwe organisatie vooral moet zorgen voor een eenduidige aanpak omtrent arbeidsvoorwaarden en formele aansturing. Er wordt gevraagd om meer gelijkheid in de wijze waarop de medewerker wordt gefaciliteerd, en afhankelijk van het perspectief ook in het verbeteren hiervan. Faciliteren beperkt zich niet tot materiele faciliteiten, het gaat hier ook om inhoudelijke ondersteuning, bijvoorbeeld in de vorm van werkbegeleiding. Vrijwilligersinitiatieven in de wijken zijn gebaat bij financiële bijdragen of vrijstellingen, bijvoorbeeld in administratiekosten en/of accomodatiehuur.

Net als van aansturing wordt ook van de ondersteuning gewenst dat deze meer naar de wijken toe beweegt, bijvoorbeeld in de wijze waarop stafondersteuning wordt vormgegeven. Ook ondersteuning in loopbaanontwikkeling wordt door zowel beroepskrachten als vrijwilligers veel genoemd.

	5. Facilitering en ondersteuning	W	O
5.1	Er is sprake van een faciliterende organisatie. Ondersteunende activiteiten (leren en ontwikkelen, ICT, communicatie, veiligheid, huisvesting, kwaliteit, financiën) zijn primair gericht op hoogwaardige ondersteuning van de beroepskracht/vrijwilliger/dienst in het primair proces.		
5.2	Loopbaanontwikkeling van beroepskrachten en vrijwilligers wordt actief gefaciliteerd; de organisatie stimuleert startende beroepskrachten[8] en is gericht op duurzame inzetbaarheid.		
5.3*	Het werkgeverschap en de arbeidsvoorwaarden zijn transparant en eenduidig geregeld		

[8] *Hierbij wordt onder andere gedoeld op leer-werk-trajecten, begeleiding van jonge professionals, zij-instroom van 'oudere' professionals.*

6. Overige eisen

Naast de meer inhoudelijke thema's zijn er ook diverse randvoorwaarden en overige eisen genoemd voor de nieuwe organisatievorm. Deze komen veelal vanuit de hoek van de organisaties en gemeente, echter sommige onderwerpen (aansprakelijkheid en privacy) zijn ook in de gespreksgroepen met beroepskrachten en vrijwilligers duidelijk aan bod gekomen.

Naast de genoemde harde randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatievorm moet voldoen, komt er uit de input van de organisaties nog een aanvullend aandachtspunt naar voren: het perspectief groter dan Nijmegen cq. 'zorg en welzijn'. Dit is in algemene zin in eis 6.2 verwoord. Het betreft hier de activiteiten van de huidige organisaties die feitelijk buiten de scope van het ontwikkeltraject en de functie (zoals in eis 1.3 verwoord) vallen, in verband met de wijze waarop deze gefinancierd zijn. Specifiek te benoemen zijn hier tenminste:

- NIM: dienstverlening in de regiogemeenten
- Het Inter-Lokaal: materiële dienstverlening
- Swon: dienstverlening rondom dagbesteding ouderen
- Tandem: brede school coördinatie
- overige dienstverlening van alle organisaties die niet door gemeente(n) wordt gefinancierd

Ook de bijzondere positie van de afdeling Wmo van de gemeente Nijmegen, inmiddels grotendeels opgegaan in de Sociale Wijkteams, verdient in dit licht bijzondere aandacht.

	6. Overige eisen	W	O
6.1	Er is sprake van bestuurlijke effectiviteit, slagkracht en een doelmatige inrichting van de organisatie. Er is geen sprake van een vooropgestelde bezuinigingstaakstelling of efficiencytaakstelling		
6.2	De gekozen organisatievorm schaadt de belangen van andere opdrachtgevers en andere gemeentelijke afdelingen/programma's niet.		
6.3	In de organisatievorm is sprake van voldoende vertrouwen van alle belanghebbenden, is er synergie, zijn cultuurverschillen verrijkend en is bereidheid tot vernieuwing en verandering		
6.4	Juridische aansprakelijkheid is in de nieuwe organisatievorm op organisatieniveau en medewerkersniveau helder en eenduidig geregeld.		
6.5	De functie toeleiding is functioneel (af)gescheiden, zij valt onder directe verantwoordelijkheid van B&W		
6.6	Medezeggenschap van cliënten is geborgd in de organisatiestructuur.		
6.7	Privacywetgeving is vertaald naar heldere en bruikbare kaders en richtlijnen voor organisatie, beroepskrachten en vrijwilligers.		

Vervolgproces

Bij het ophalen van de input voor het programma van eisen zijn er ook suggesties, aanbevelingen en wensen opgetekend voor de vervolgstappen die op dit programma van eisen volgen. Deze alinea bevat een korte samenvatting hiervan.

Vanuit medewerkers wordt vooral gevraagd om zorgvuldige en tijdige communicatie. Er zijn zorgen: onder andere over rechtspositie en behoud van expertise en identiteit. Dit kent rationele, maar ook irrationele kanten. Er wordt verzocht om zorgvuldige procesgang met transparante en tijdige communicatie, gericht op het minimaliseren van deze onzekerheid. Er worden daarbij diverse suggesties gedaan voor inspraak in de ontwerp- en inrichtingsfase. Dit kan onzekerheid verder verkleinen en betrokkenheid van medewerkers vergroten. Medewerkers vragen daarnaast aandacht voor de verschillende vertrekposities die groepen medewerkers hebben in dit traject. Hierbij wordt specifiek gedoeld op de medewerkers van MEE en van de afdeling Wmo.

Vanuit organisaties wordt benadrukt dat er tijdig een 'due diligence' moet worden uitgevoerd, naast alle inhoudelijke en strategische verkenningen voor toekomstige organisatievorm. Daarnaast moeten er duidelijke afspraken zijn over de regie in het verdere traject. Regie en initiatief ligt volgens de organisaties primair bij de W4 als collectief, de gemeente voert regie over het gehele proces en kan knopen doorhakken bij stagnatie. Het is steeds van belang dat de beelden hierover voldoende scherp en afgestemd zijn.

Swon het seniorennetwerk
tandem
Welzijnsorganisatie Nijmegen
GEMEENTE
Nijmegen
nim
nim maatschappelijk werk
MET
Inter lokaal
KLEURRIJK IN ZORG EN WELZIJN

Bijlagen

Bijlage 1 - Samenstelling werkgroep en gespreksgroepen

Werkgroep

Mustapha Charifi (HIL), Cilia ten Den (gemeente Nijmegen), Carine Poels (Swon), Monique Reimert (MEE), Bea de Ruijter (Tandem), Sandra de Vries (NIM), Sjaak Floris (voorzitter, extern), Thijs Knoeff (beleidsondersteuner, NIM)

Groep 1: Beroepskrachten SWT

Mariska Braakhekke, Benno Linsen, Astrid Kroon, Berry Rodie, Bianca Jansen, Lucy Auch, Irma de Ridder, Sonia Romero, Karin Essers, Hatice Kilicsoy, Eliane Torres de Moura, Susanne Loeffen, John Toonen, Cees Waaijer Renate Simons, Auke Winkes

Groep 2: Beroepskrachten en vrijwilligers Stip

Vrijwilligers: Ismene Josso, Rob Vendel, Anjo Bors, Jan Crienen, Rene Huisman, Hamza Tahri, Henk Horstink, Anjo Bors, Jan Willem Gommers, Gymaria Meier. *Beroepskrachten*: Ton Sanders, Yilmaz Balikoc, Tim Kwak, Thao Nuygen, Jos van Bree, Astrid Jacobs

Groep 3+4: gemengde groep beroepskrachten W4 en MEE, meest buiten Stip/SWT

Ineke Schoffelmeer, Carla Weijermans, Hilda Bruinse, Fem Groen, Yuk Sie Cheung, Faysal Zouay, Solange de Maillie, Ricky Verbakel, Karin Jansen, Indra Knoop, Jackie Wijnroks, Lieke Peeters, Anita Schiks, Nathalie den Heeten, Hannie van der Meer, Mariska Braakhekke, Sandra Kloppenburg, Mieke van Gelder, Joelle vd Pol, Carine Pessers, Jose Hermens, Astrid Jansen, Shanta vd Boomen, Hmed Abdalla

Groep 5: vrijwilligers, in wijken werkzaam[9]

Melanie Reekers (Brakkestein, project Buur- voorheen de Kannunik)]
Eric Stuart (Oost, buurtverbinder en Stipvrijw)
Hanah Dits (Lindenholt, Wijkatelier, bewonersoverleg)
Vera Ros, (Hatertse Hei, buurtbeheer en moestuin de Mix)
Martine Wolven (Hatert, Kastelenbuurt,bewonersoverleg)
Hans Hermes (Hazenkamp,wijkraad en stipvrijw)
Suleha Esen (Heseveld, buurtsteunpunt)
Ruud de Vries (Waterkwartier,wijkraad)
Leo Woudstra (Wolfskuil, wijkraad)

Groep 6: Teamleiders SWT

Rutger van Kordelaar, Monique Onck, Monique Reimert, Harald te Grotenhuis, Erni Venhovens, Agnes Coumans, Natasja Scholten, Hatice Bolek, Paul Rikken.

Groep 7: Coördinatoren Stip

Agnes Coumans, Yilmaz Balikoc, Jacqueline Verspeek, Marjo Scheffer, Saskia Reiniers, Faysal Zouay, Hein van Teeffelen, Martine Geelen

[9] *Niet betrokken zijn vrijwilligers vanuit stedelijk georganiseerde projecten en diensten (ook indien werkzaam met bewoners in hun thuissituaties – achter de voordeur)*

Bijlage 2 – Samenvatting 'wat gaat goed' en 'wat kan beter'

Deze bijlage bevat een samenvatting, gegroepeerd per thema uit het programma van eisen, van wat door beroepskrachten en vrijwilligers specifiek is genoemd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen wat al goed gaat en wat er nog beter kan. Voor dit laatste zijn per thema enkele concrete suggesties hieronder vermeld. Het betreft nadrukkelijk een samenvatting, het bronmateriaal (verslagen van groepsbijeenkomsten) bevat volledige weergaven per gespreksgroep. Dit materiaal is desgewenst op te vragen bij de werkgroep.

1. Missie, visie en functie

Wat gaat goed?

- Wijkgericht integraal werken komt al echt van de grond
- Stip en SWT zijn vindbaar en laagdrempelig

Wat kan beter ? (enkele suggesties)

- Gezamenlijke visie op prioriteiten (welke klant eerst)
- Verzin iets bij de Stip voor de lange wachttijden in de verdere keten, wat daar al te bieden als ondersteuning/hulp nog niet voorhanden is.
- Deskundig doorvragen bij aanmelding (I&A lijn) i.p.v. later in het proces. Kwaliteit aan de voordeur.
- Meer collectieve aanpak (groepen) i.p.v. casussen behandelen op individueel
- Gezamenlijke wijkagenda vanuit bewoners, vrijwilligers en beroepskrachten
- Werken met wijkbudget

2. Vakmanschap

Wat gaat goed?

- Beroepskrachten waarderen de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid die ze ervaren.
- Er is heel veel deskundigheid onder beroepskrachten (in de wijk aanwezig) en wordt veel aan 'kruisbestuiving' gedaan. Er wordt dagelijks geprofiteerd van de brede kennis en expertise die in de wijk aanwezig is.
- Er zijn veel mogelijkheden voor ontwikkeling/deskundigheidsbevordering.
- Leren van en met elkaar (actieleren) heeft meerwaarde.

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Vrijwilligers en beroepskrachten willen meer wijkoverstijgend kennis uitwisselen.
- Beroepskrachten willen meer aandacht voor zelfzorg en intervisie.
- Stip-medewerkers en -vrijwilligers willen meer scholing over (het omgaan met) andere culturen en doelgroepen.
- Kennisdeling en -ontwikkeling binnen Stip.
- Beroepskrachten stellen voor om de eigen expertise te behouden middels vakgenotenoverleg per specialisme/beroepsgroep
- Wijkvrijwilligers kunnen in meer ontmoeting en uitwisseling onderling leren en gebruik maken van kennis en ervaring in andere wijken

3. Samenwerken

Wat gaat goed?

- Ervaringen met multidisciplinair samenwerken in de wijken zijn overwegend positief
- Kwaliteit van samenwerking tussen vrijwilligers Stips en beroepskrachten SWT's is wisselend (ene wijk uitstekend, andere wijk minder).

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Haal de beroepskracht naar de Stip; fysiek dichterbij
- Meer bekendheid geven aan alle vrijwilligersinitiatieven in de wijken
- Soms nog onduidelijk wie welke rol heeft en wat de afspraken zijn (leidt tot onnodige dubbelingen of hiaten) – specifiek aandacht gevraagd voor keten jeugd
- Stip vrijwilliger inzage laten krijgen in voortgang hulpvraag cliënt
- Meer gebruik maken van ervaringsdeskundigen.
- GGZ als organisatie mag explicieter aanwezig zijn binnen de wijk.
- Smoelenboek opzetten van niet alleen alle vrijwiligers/beroepskrachten maar ook van alle overhead
- Meer zichtbaarheid van en verbinding met collectief en informeel aanbod wat er al is in de wijken

4. Aansturing en zelfsturing

Wat gaat goed?

- Autonomie wordt gewaardeerd.
- Men ervaart (en waardeert) de professionele ruimte in het werk.
- Beslissingsbevoegdheden: men mag meedenken en meebeslissen.

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Stip-medewerkers en -vrijwilligers willen meer zeggenschap over het profiel en de keuze van werkbegeleiders.
- Vrijwilligers willen meer mogelijkheden voor (loopbaan)ontwikkeling.
- SWT-leden willen meer tijd en ruimte om zelf te handelen (ipv alleen toeleiden/doorverwijzen) en meer feeling met de wijk te krijgen.
- Beroepskrachten stellen voor een vervangingspool in te richten om flexibeler om te kunnen gaan met uitval van medewerkers; teams zijn nu kwetsbaar en raken overbelast.
- Er zou ruimte moeten zijn om regels en procedures op maat te maken (verschillen tussen wijken/teams moeten er kunnen zijn).
- Procedures moeten eenvoudiger vindbaar zijn en er moet beter over gecommuniceerd worden (te veel tijd gaat verloren met het zoekproces).
- Leg niet te veel van bovenaf op en laat meer ontstaan vanuit de wijken en mensen

5. Facilitering en ondersteuning

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Operationeel HR en communicatie moet dichterbij de wijkteams georganiseerd worden ('staf naar de wijken')
- Richt een flexpool op voor de SWT's bij ziekte, verlof, expertise tekort, ...
- Flexibele inzet van werkers om drukte op te vangen waar nodig
- De nieuwe organisatie geeft ruimte en schept voorwaarden voor leer-werktrajecten
- Wens voor meer en betere ondersteuning bij het werven van vrijwilligers
- Financiële ondersteuning en/of versimpelen van regelgeving rondom vrijwilligers- en bewonersinitiatieven

Bijlage 3 – Verslag reflectie samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners (deelnemers in kader hieronder) zijn in drie sessies meegenomen in het concept programma van eisen. Aan hen zijn tussentijds de voorlopige hoofdlijnen gepresenteerd, waarna er ruimte was voor reactie, reflectie en dialoog. Deze bijlage bevat de belangrijkste zaken uit deze sessies. De uitgebreide verslagen zijn toegevoegd aan het bronmateriaal met oa. de verslagen van de sessies met beroepskrachten en vrijwilligers.

Sessie 1: Wick Broes (Regieteam), Moniek Bens (Standvast), Jacques Steegmans (Talis), Florence Kleijnen (Talis), Michiel ten Dolle (Gemeente Nijmegen), Olaf Karkerissa (Wijkagent 't Hert – team midden)

Sessie 2: Hermien Vrehe (Driekracht, Ambulant Team), Menno Oudeman (gemeente, Bureau Wijk en Jeugdaccommodaties), Matthieu van de Marel (idem), Rebecca Kramer (GGD), Helma Verbeet (KION)

Sessie 3: Jacqueline Bisseling (kwartiermaker Combinatie Stadsdeel Zuid en ambulant begeleider Irisizorg), Ben Otten (KBO), Mirjam Kapteijn (VWC), Nanny van de Linden en Marion van Poelwijk (Zonnebloem)

In algemene zin delen de samenwerkingspartners de wens en noodzaak voor doorontwikkeling naar een nieuwe organisatievorm voor welzijn. De W4 heeft veel gebracht qua meer samenwerking en samenhang op uitvoerend niveau. Aan de andere kant zijn de verschillende organisatiebelangen, -culturen en -houdingen ook erg merkbaar, en dit wordt door samenwerkingspartners regelmatig als belemmerend gezien. Zorgen zijn er wel over de tijdsfactor, er wordt een krap tijdspad gekozen voor een grote verandering. Het betreft geen 2, maar zeker 5 of 6 organisatieculturen. De maatschappelijke verandering waar het werken op gericht is moet ook gezien worden als een proces van jaren, neem daar dus ook de tijd voor. De gemeente wordt geadviseerd een duidelijke rol te pakken, om de belangen van organisaties en personen te overstijgen en ook oog te blijven houden voor het algemeen belang.

Meer specifiek zijn opmerkingen vanuit de samenwerkingspartners veelal in lijn met het programma van eisen, al zorgt hun externe blik uiteraard voor specifieke accenten. Een samenvatting is weergegeven in onderstaande opsomming:

- Waak voor het doorschieten van wijkgericht werken. Een stedelijke aanpak blijft ook nodig en wijkgericht is soms ook te beperkend voor bepaalde doelgroepen en problematieken.
- Van beroepskrachten wordt een actieve houding verwacht (meer er op af), in relatie tot hun verbinding met wijken en bewoners. Samenwerkingspartners zien graag dat er meer tijd genomen wordt om gezamenlijk werkenderwijs de wijk en bewoners goed te leren kennen.
- De zorg voor het wegvallen van specifieke expertise in deze ontwikkeling wordt ook onder partners breed gedeeld.
- Het verbeteren van samenhang en samenwerking is ook een wens vanuit de samenwerkingspartners, zij wijzen specifiek op verbinding in de wijken met corporaties (oa. beheerders) en ondernemers. Er moet wel aandacht zijn voor beperken van 'samenwerking*overleggen*'. Liever de handen uit de mouwen en samen aan het *werk*. Zorg daarbij voor kaders waarbinnen geëxperimenteerd mag worden (begeleid experimenteren)

- Rondom vrijwilligers wordt bevestigd dat kaders en goede begeleiding met oog op kwaliteit van belang zijn. Daarbij verdienen ook richtlijnen voor zorgvuldige omgang met privacy specifiek aandacht.
- Zelfsturing met veel verantwoordelijk op laag niveau wordt als positief gezien, men merkt op dat dit vooral een beweging van het bestuur/management vraagt. De vraag wordt gesteld of hier in selectie en ontwikkeling van deze lagen genoeg aandacht voor is.
- Concrete suggesties zijn in lijn met opmerkingen die ook bij de beroepskrachten en vrijwilligers naar voren kwamen: werken met wijkbudgetten, flexibiliseren van inzet (zeker bij krapte), ondersteuning meer in de wijk en flexibeler om gaan met accomodaties en leegstand.

Tenslotte, apart te noemen is een toevoeging vanuit samenwerkingspartners aan wat ze van welzijnsprofessionals verwachten: 'een financiële bril'. In tijden van krapte werken aan de doelen achter 'gekanteld werken' vraagt van zelfsturende professionals dat niet alleen inhoudelijke maar ook financiële afwegingen kunnen maken. Wat kost het? Wat is effectief? Kloppen de keuzes dan nog wel? Dit vraagt van beroepskrachten meer dan alleen 'helper' te zijn.

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

AANZET TOT NIEUWE BASISINFRASTRUCTUUR WELZIJN

STERKE NULDE LIJN EN EERSTE LIJN ALS VOORWAARDE VOOR OPTIMALE VERBINDING IN BASISINFRASTRUCTUUR WELZIJN

In 2014 zijn vier welzijnsinstellingen in Nijmegen (Het Inter-Lokaal, NIM Maatschappelijk Werk, Swon het seniorennetwerk en Tandem Welzijn) een samenwerking aangegaan onder de noemer W4. Met deze samenwerking wordt beoogd actief bij te dragen aan de veranderingen op het terrein van zorg en welzijn, onder meer ingegeven door de transities. Eind 2015 heeft de gemeente Nijmegen[1] een onderzoek laten uitvoeren in het kader van de gewenste doorkanteling van de uitvoering van activiteiten op het terrein van nulde en eerste lijn welzijnswerk, naar een geïntegreerde wijkgerichte samenwerking. Dit onderzoek heeft geleid tot het advies om gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op te stellen: een overzicht van eisen waaraan de nieuwe organisatievorm(en) aan moet(en) voldoen – van harde randvoorwaarden tot inhoudelijke kaders ter nadere invulling. Uitgangspunt daarbij is de vraag wat professionals en vrijwilligers nodig hebben voor een gezamenlijke wijkaanpak. Het PvE – de eerste fase in het W4-ontwikkeltraject – is opgesteld aan de hand van inbreng van vele beroepskrachten, vrijwilligers, organisaties en gemeente. Het is om deze reden een breed gedragen stuk – mede omdat in de totstandkoming geen concessies zijn gedaan aan het bestaansrecht van alle perspectieven en belangen.

Na het vaststellen van het PvE (fase 1) zijn door de W4-bestuurders beelden uitgewisseld over mogelijke organisatievormen die aan de gestelde eisen voldoen (fase 2). Het uitwisselen van beelden heeft geleid tot het gezamenlijk schetsen van een variant op hoofdlijnen waar alle W4-organisaties het over eens zijn. Dit document schetst deze variant en is akkoord bevonden door de stuurgroep 'toekomst welzijnsorganisaties'[2], de Raden van Toezicht en de wethouder.

Deze variant bestaat uit de vorming van twee nieuwe welzijnsorganisaties, respectievelijk op de nulde lijn en de eerste lijn binnen het sociaal domein. Deze organisaties zijn in de basis strategisch en operationeel autonoom, maar op inhoud en in formele structuur aan elkaar verbonden Zij vertrekken gezamenlijk vanuit de missie, visie en functie zoals geformuleerd in het PvE (eisen 1.1 t/m 1.8).
Dit document is een eerste beschrijving van deze variant en is uitgewerkt tot op het niveau waar de W4 het over eens is. Na de beschrijving zijn ook de belangrijkste overwegingen, uitdagingen en aandachtspunten in dit document verwoord.

Organisatie van de nulde lijn

Het werk in de nulde lijn richt zich op het versterken van burgerkracht, zelfredzaamheid en samenredzaamheid in de civil society met een sterke focus op inclusie, preventie, mantelzorg en samenlevingsopbouw (community building) – doelgroepoverstijgend en van 0 tot 100+ jaar. Daarbij van belang zijn deelfuncties zoals signalering, talentontwikkeling, informatie & advies, ontmoeting & participatie,

[1] Als opdrachtgever van de W4. De gemeente heeft daarnaast een werkgeversrol voor diverse medewerkers die werkzaam zijn binnen de basisinfrastructuur welzijn. Hierbij valt te denken aan onder meer WMO-consulenten die deel uitmaken van Sociale Wijkteams.
[2] De stuurgroep 'toekomst welzijnsorganisaties' bestaat uit de vier bestuurders van de W4-organisaties, de programmamanager Zorg & Welzijn van de gemeente (vanuit de opdrachtgeversrol die de gemeente ten aanzien van de W4 vervult) en een directeur van de gemeente die vanuit een voorzittersrol het proces begeleid.

activering, en facilitering & ondersteuning. De kwaliteiten, mogelijkheden en talenten van actieve(wijk)bewoners, vrijwilligers, mantelzorgers en ervaringsdeskundigen staan hierbij centraal. Waar nodig worden zij ondersteund en gefaciliteerd door sociale professionals. Dit vindt zo veel mogelijk wijkgericht plaats binnen hun leefomgeving (civil society): op straat, thuis, op school etc. Tussen (wijk)bewoners/ vrijwilligers en beroepskrachten is sprake van co-creatie, nabijheid en gelijkwaardigheid. Een sterke nulde lijn (in kwalitatief en kwantitatief opzicht) is essentieel voor het kunnen slagen van de Kanteling en het versterken van de eerste en tweede lijn in het sociaal domein.
De expertise voor de werkzaamheden en inzet in de nulde lijn is voornamelijk aanwezig bij Tandem en Het Inter-lokaal. In de dagelijkse praktijk werken zij nu al met elkaar samen in onder meer het jongerenwerk, OJZ en in toenemende mate in de verbinding tussen Stips en opbouwwerk. Op het gebied van collectieve voorzieningen, versterking van wijknetwerken, participatie en integratie van diverse doelgroepen liggen kansen en mogelijkheden voor gezamenlijke professionalisering, vernieuwing en (door)ontwikkeling.

Organisatie van de eerste lijn

Het werk in de eerste lijn richt zich op zelfredzaamheid en samenredzaamheid met een sterke focus op ondersteunen en versterken van individuen en groepen mensen die het 'net niet redden'. Het omvat een breed pakket aan diensten en producten die hieraan bijdragen. Waar Het Inter-lokaal en Tandem elkaar vinden rond de nulde lijn, vinden NIM en Swon elkaar voornamelijk in de eerste lijn. Hierin gaat het primair om ondersteuning en dienstverlening, hulpverlening, coördinatie, toeleiding naar zorg, en het voorkomen en uitstellen van zwaardere zorg. NIM en Swon concentreren zich beide op het ondersteuningsdeel van het sociaal werk, zijn organisaties aan de kant van de hulp- en dienstverlening, die regelmatig raakt aan zorg. Er is een vergelijkbare professionele kijk op zelf- en samenredzaamheid, ondersteuning en hulp voor mensen met kwetsbaarheden, op zingeving als basis van waaruit gewerkt wordt – met en voor (normatieve) professionals, vrijwilligers, mantelzorgers, bewoners, cliënten en stakeholders. Een nauwere samenwerking in de eerste lijn kan zorgen voor een versterking en verbreding van het sociaal domein (welzijns- en zorgnetwerk) in Nijmegen (en de regio) met een wijkgericht aanbod voor mensen van 0 tot 100+ jaar. Er vormt zich dan een sterke partner die het medisch en sociaal domein met elkaar verbindt. Die professionele verbondenheid wordt gedragen door aspecten van (werk)cultuur en chemie tussen betrokken partijen.

Aansluiting en verbinding tussen nulde en eerste lijns organisaties

Een stevige basisinfrastructuur welzijn vraagt om een goede aansluiting en verbinding van de te vormen nulde en eerste lijns welzijnsorganisatie. Dit gaat over en weer om:

- signalering van kansen, mogelijkheden, risico's en problemen;
- intensivering van de verbinding tussen werkers en netwerken op wijkniveau mede gebaseerd op gezamenlijke wijkplannen;
- borgen, opbouwen, uitwisselen van expertise;
- aansluiten van ketens en het onderhouden, uitbreiden en benutten van verbindingen met externe partners.

De samenwerking tussen de 0e en 1e lijn gaat verder dan de huidige samenwerking binnen de W4. Er is nog winst te halen op verschillende terreinen zoals het kennen en inzetten van elkaars expertise en in de operationele samenwerking op wijkniveau en met de 2e lijn.

Een goede aansluiting en verbinding tussen het 0de en 1e lijns werk en de respectievelijke organisaties is gebaseerd op wederzijdse erkenning, gelijkwaardigheid en vertrouwen. We constateren met elkaar dat hierin nog winst te behalen valt ten opzichte van de huidige samenwerking. Daarnaast is het zoeken naar werkwijzen en een formele structuur waarin de verbindingen effectief en efficiënt geoperationaliseerd worden. Hierbij wordt gekozen voor gedeeltelijk gezamenlijke beleidscycli, waarbij zowel op wijkniveau (wijkagenda) als organisatieniveau (jaarplan) periodiek speerpunten worden bepaald waaraan gezamenlijk gewerkt wordt en waarover afspraken worden gemaakt. Deze cyclische werkwijze kent dus een niet-vrijblijvend karakter, en biedt inhoudelijk ruimte voor invulling vanuit de actuele en toekomstige thema's. Deze aanpak biedt ook de mogelijkheid om bewonersparticipatie vorm te geven (Zie PvE, eis 1.7). Ervaring met de W4 leert dat het hierbij nodig is niet in intenties en overleggen te blijven hangen, maar vooral gezamenlijk lerend en ontwikkelend aan het werk te gaan. Tenslotte moeten deze verbinding en werkwijzen ook in een formele structuur verankerd zijn, waarbinnen gezamenlijke sturing, besluitvorming en evaluatie en op de maatschappelijke opdracht kan plaatsvinden. Dit biedt eveneens een platform voor afstemming met de opdrachtgever.

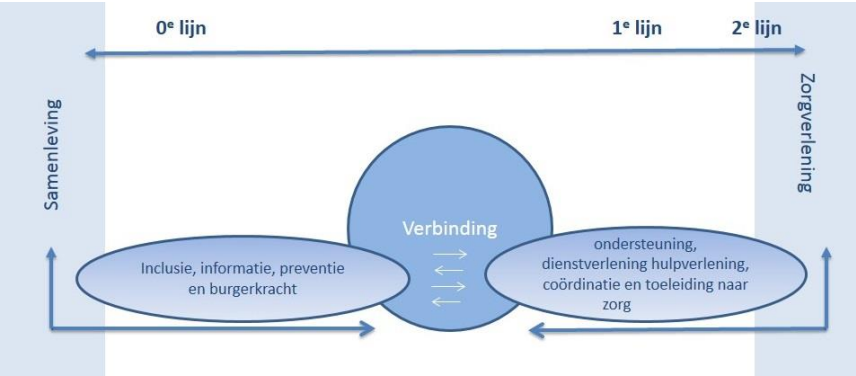

Overwegingen

In haar offertes 2014-2016 heeft de W4 steeds uitvoerig stilgestaan bij de zich binnen de kaders van het lokale beleidsplan 'Veur Mekäör' en de regionale nota 'Kracht door verbinding' ontwikkelde maatschappelijke opdracht. De W4 is van mening dat de maatschappelijke opdracht gediend is bij deze variant en heeft hierbij de volgende overwegingen:

- Er zijn inhoudelijke verschillen tussen de 0de lijn en de 1ste lijn in de inhoudelijke oriëntatie en focus, soort werk, dynamiek, expertise, benadering, relaties. De 0e lijn richt zich in zijn algemeenheid meer op kansen/participatie en een collectieve benadering en impact. De 1e lijn vertrekt vanuit een probleem, hulp- of ondersteuningsvraag en is in de regel individueler van aard. De vragen van mensen en organisaties aan 0e en 1e lijns welzijnswerk verschillen. Het is van belang beide kanten afzonderlijk te versterken en vernieuwen om in samenhang te werken aan het welzijn van bewoners van Nijmegen.
- De opgebouwde expertise zal gebundeld worden rond de nulde en de eerste lijn. Samen leren en kennis ontwikkelen staat centraal in de intensieve en wederkerige samenwerking tussen 0e en 1e lijn.

- De uitdagingen voor de komende jaren in de 0e lijn zijn van andere aard dan in de 1e lijn. Er is sprake van een andere vernieuwingsagenda en andere werkstructuren.
- De organisaties en hun werk zijn complementair, maar kunnen op bepaalde punten ook elkaars tegenpolen zijn. Het bestaan en positief benutten van verschillen kan zeer effectief zijn, mits het in verbinding leidt tot leerzame wrijving en als prikkel dient om elkaar scherp en alert te houden, en om daarmee het beste in elkaar en zichzelf naar boven te halen
- Er is in deze opzet bij alle partijen sprake van vertrouwen, synergie en bereidheid tot werkelijke vernieuwing en verandering (in het PvE als belangrijke eis aangemerkt).
- De belangrijkste knelpunten rondom samenwerkingsverbanden Stips en Sociale Wijkteams, zoals in het PvE geformuleerd, kunnen in deze opzet worden opgelost .
- De organisaties zijn een sterke partner in externe samenwerking en kunnen optimaal aansluiting vinden bij verschillende externe stakeholders, waaronder partners in de 2e lijn. De gemeente zal als opdrachtgever één opdracht verstrekken waarvoor de organisaties individueel en gezamenlijk verantwoordelijk zijn.
- De aanpak gericht op verbinding, vernieuwing en ontwikkeling vraagt om minder vrijblijvendheid en een ander intentieniveau dan waar in de huidige W4 structuur en werkwijze sprake van was.
- Alle partijen benadrukken elkaar in deze opzet met gelijkwaardigheid, erkenning, vertrouwen tegemoet te treden en kiezen bewust voor een opzet waarin sprake is van een sterke wederzijdse afhankelijkheid.

Uitdagingen en aandachtspunten

De belangrijkste uitdagingen en aandachtspunten zijn:

- Er zal sprake zijn van een (her)verdeling van bestaande producten en diensten. Ondanks dat Tandem en Het-InterLokaal momenteel meer rond de nulde lijn zijn gepositioneerd en Swon en NIM rond de eerste lijn, is het met een samengaan van de betreffende organisaties (2 aan 2) niet geregeld. Er zal vanuit de inhoudelijke definitie van 0de lijn en 1ste lijn een (her)verdeling moeten plaatsvinden. Daarbij is het belangrijk aandacht te hebben voor de kruisverbanden tussen verschillende diensten, met name in bepaalde 'ketens' en rondom specifieke expertise gebieden (zoals bijvoorbeeld de keten schuldhulpverlening, keten ontmoeten en dagbesteding en de expertise rondom kwetsbare ouderen).
- Er is geconstateerd dat het uitgangspunt van gelijkwaardigheid van 0de en 1ste lijn tot uiting moet komen in de (toekomstige) beschikbaarheid en toedeling van middelen.
- Autonomie en wederzijdse afhankelijkheid kunnen met elkaar op gespannen voet komen te staan. Het is zoeken naar structuren en werkwijzen die niet-vrijblijvend verbinden, maar eveneens genoeg ruimte en bewegingsvrijheid laten. Dit geldt zowel voor de formele structuur als binnen het dagelijks samenwerken. Beide organisaties willen apart en met elkaar adaptief en dynamisch kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen.
- Aandachtspunt is tenslotte dat kansen voor samenwerking/integratie op het gebied van bedrijfsvoering en ondersteuning worden gesignaleerd en benut (zie ook PvE, facilitering en ondersteuning). Zeker indien ondersteunende functies bijdragen aan inhoudelijke verbinding (zoals bijvoorbeeld gezamenlijke huisvesting in de wijken) is het essentieel hierin gezamenlijk op te trekken. Ook valt er efficiëntiewinst te behalen door het samenvoegen van (delen van) ondersteuning, zowel voor de nieuw te vormen organisaties als voor de totale basisinfrastructuur welzijn.

Vervolgtraject

Hoewel er overeenstemming is over de genoemde hoofdlijnen, maakt dit document ook duidelijk dat er nog veel aspecten nader uitgewerkt moeten worden. Het nader definiëren van de nulde en eerste lijn is noodzakelijk om te kunnen bepalen welke producten en diensten waar thuis horen, en welke verbinding daar tussen nodig is. Daarnaast is (in relatie tot het PvE) een vertaling naar een organisatieontwerp en organisatiestructuur van de vernieuwde basis infrastructuur welzijn nodig (zie ook het PvE, 'aansturing en zelfsturing' en 'overige eisen'). In de besluitvorming wordt toegewerkt naar het opstellen van dit organisatieontwerp dat uitgaat van een heldere en eenduidige indeling van de 0e en 1ste lijn en, welke als beslisdocument voorgelegd zal worden aan de diverse besluitvormingsorganen (Raden van Toezicht, ondernemingsraden, cliëntenraden, college van B&W en gemeenteraad). Het streven is dat het besluitvormingstraject voor 1 juli start.

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Ingekomen stuk D20 (PA 6 juli 2016)

Ruimtelijke Ontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	RO10/16.0005868	Bas Böhm
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Tussenstand prestatieafspraken woningcorporaties – wensen en bedenkingen		(024) 3293436

Geachte leden van de raad,

Begin dit jaar heeft u de Woonvisie 2015 – 2020, Samenwerken aan goed Wonen, vastgesteld. De nieuwe Woonvisie biedt het kader voor het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties. Conform de nieuwe Woningwet dienen corporaties in redelijkheid aan actueel lokaal volkshuisvestingsbeleid bij te dragen. In deze brief informeren wij u graag over de voortgang van het maken van de prestatieafspraken. Allereerst gaan wij in op het nieuwe tripartite proces tussen corporaties, gemeente en huurdersbelangenverenigingen. Vervolgens informeren wij u graag over de inhoudelijke voortgang, de financiële situatie van de woningcorporaties en het vervolgtraject.

In het kader van artikel 160 en 169 van de Gemeentewet bieden wij u de mogelijkheid om wensen en bedenkingen kenbaar te maken over deze tussenstand. De wensen en bedenkingen zullen we vervolgens meenemen bij de afronding van bilaterale prestatieafspraken.

Nieuw proces
De wettelijke kaders voor het maken van prestatieafspraken zijn anders dan voorheen. Ten eerste dienen corporaties in redelijkheid bij te dragen aan een lokale actuele woonvisie. De redelijke bijdrage dient te blijken uit een jaarlijks “bod” van een corporatie dat als basis dient voor het gesprek over prestatieafspraken. Dit gesprek vindt plaats in tripartite vorm; de tweede wijziging. Corporaties, gemeente én huurdersbelangenverenigingen dienen volwaardig aan tafel te zitten. Ons college acht de betrokkenheid en inbreng van huurders van belang en heeft nadrukkelijk invulling gegeven aan een nieuwe tripartite werkwijze en een duurzame samenwerking tussen de drie partijen.

Een tripartite werkwijze betekent nieuwe gezichten, nieuwe verhoudingen, nieuwe verwachtingen. We zitten om tafel met zeven corporaties en zeven huurdersbelangenverenigingen (deels in oprichting). Op de agenda staan de thema’s betaalbaarheid, woningbouwopgave, huisvesting van doelgroepen en wonen met zorg, duurzaamheid en leefbaarheid. Kortom: genoeg ingrediënten voor een complex proces.

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

In complexe processen is het van belang vóóraf te weten wat partijen van elkaar (en zichzelf) verwachten. Taken, rollen en verantwoordelijkheden zijn voor alle drie de partijen anders dan voorheen. Vóórdat er over de inhoud is gesproken hebben er zogenaamde verwachtingensessies plaatsgevonden met huurders en medewerkers van de zeven corporaties en ambtenaren van alle betrokken beleidsdisciplines. In deze sessies stond de vraag centraal: “Wat is uw verwachting van de rol van respectievelijk de huurdersbelangenvereniging, gemeente en corporaties bij het maken van prestatieafspraken?”.
Veelgenoemde punten bij alle partijen zijn openheid, respect, vertrouwen en gelijkwaardigheid. Hieronder gaan we wat dieper in op elke partij. Een belangrijke gezamenlijke constatering is dat dit eerste jaar een leerjaar is. Een jaar waarin we een basis willen leggen voor een duurzame samenwerking in de toekomst. In het najaar evalueren we samen het proces en maken we hierover afspraken voor de komende jaren.

Betekenis per partij
Een tripartite samenwerking betekent voor de gemeente organisatie, facilitering en coördinatie van dit proces. En uiteraard meer dan dat: uit de prestatieafspraken dient de redelijke bijdrage van corporaties aan de Woonvisie te blijken. Tegelijkertijd zitten huurders volwaardig aan tafel. Hun inbreng kan in lijn zijn met de Woonvisie, maar dit hoeft niet. Voor ons college betekent een tripartite proces dus náást het helder maken van de “redelijke bijdrage”, het aangeven op welke punten er in tripartite andere afspraken zijn gemaakt óf op welke punten er wellicht geen tripartite overeenstemming is. Enkel op die manier kunnen huurders volwaardig aan tafel zitten.

Waar ons college het tripartite overleg faciliteert en de bijdrage van corporaties aan de Woonvisie inzichtelijk maakt, zijn corporaties de schakel naar hun huurders en hun interne en externe toezichthouders. Hun plannen worden overlegd met huurders en dienen goedgekeurd te worden door hun Raad van Toezicht, passend binnen de kaders van de Autoriteit Woningcorporaties. Op het moment dat er bij het maken van prestatieafspraken andere keuzes worden gemaakt betekent dit dat bestaande plannen aangepast moeten worden, waarna de toezichthouders uiteraard ook over een aanpassing dienen te oordelen.

Tot slot de huurdersbelangenverenigingen. Voor hen brengt de nieuwe Woningwet de grootste verandering met zich mee. Een volwaardige positie aan tafel betekent meer overleg met de corporatie en gemeente en voor- en nabespreking met de achterban. Het vraagt om inhoudelijke verdieping in de verschillende onderwerpen. Het maken van afspraken betekent dat huurders medeverantwoordelijk worden. Waarbij het overigens een keuze voor de huurdersbelangenvereniging zélf is om een handtekening onder afspraken te zetten. Afhankelijk van de gewenste rol in het tripartite proces is elke huurdersbelangenvereniging vrij hierin een eigen keuze te maken. Een handtekening is niet het hoogste doel voor ons college. Belangrijker vinden we het, zoals huurders zelf hebben aangegeven, een win-win situatie te creëren. Een goede samenwerking die leidt tot betere afspraken en beter wonen in Nijmegen.

Waar staan we nu?
In april en mei zijn er per corporatie inhoudelijke werkateliers georganiseerd. In deze werkateliers is per thema (betaalbaarheid, woningbouwopgave, huisvesting doelgroepen en wonen met zorg, duurzaamheid en leefbaarheid) besproken wat de inzet van de gemeente (Woonvisie) is, hoe de plannen van de betreffende corporatie eruit zien en wat de inzet van huurders is. Ook is

inzichtelijk gemaakt wat de “optelsom“ van de plannen van alle corporaties oplevert. Hiermee wordt voor huurders ook inzichtelijk welke bijdrage hun corporatie aan het geheel levert. Vervolgens is de stedelijke tussenstand besproken in een collectief bestuurlijk tripartite overleg. Hieronder vindt u de uitkomsten en tussenstand per thema.

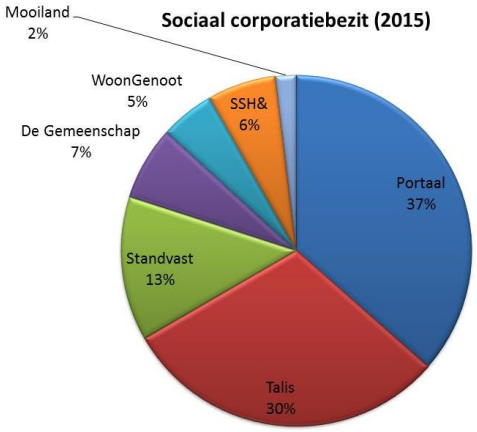

Figuur 1: verdeling sociaal corporatiebezit in Nijmegen. Totaal ca. 30.000 zelfstandige sociale huurwoningen (onzelfstandige woonruimten van de SSH& zijn niet meegerekend).

Betaalbaarheid
In de Woonvisie is de inzet opgenomen om in 2020 het aantal huishoudens in huurwoningen met een betalingsrisico te hebben teruggebracht met 50% ten opzichte van 2015. Hierbij wordt een brede aanpak voorgestaan gericht op woonlasten, bestedingspatroon en inkomsten.

In de werkateliers met corporaties is geconstateerd dat het bereiken van de inzet uit de Woonvisie deels afhangt van afspraken die corporaties, gemeente en huurders maken. Voor een belangrijk deel heeft dit ook te maken met de conjunctuur en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Bij monitoring van deze doelstelling is het van belang om ook deze ontwikkelingen in beeld te brengen.

Alle corporaties zijn aangesloten bij de uitvoering van het Aanvalsplan Armoede en Schulden. Ons college richt momenteel, samen met hen en energieleveranciers en zorgverzekeraars een integraal systeem van vroegsignalering van schulden op. Doel is om hogere schulden en huisuitzettingen te voorkomen. Hierover zal binnenkort, als één van de eerste gemeenten in Nederland, een convenant tussen de aangesloten partijen worden gesloten.

Betaalbaarheid gaat uiteraard ook over voldoende goedkope en betaalbare woningen. Enerzijds gaat dit over het aantal woningen, hierover meer onder de woningbouwopgave. Anderzijds gaat

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

dit over de huurprijs. In de Woonvisie wordt nagestreefd om de goedkope corporatievoorraad (< € 409) te verruimen en op het peil van 1 juli 2014 te brengen, te weten 20% van de sociale corporatieve voorraad. Corporaties onderschrijven dat het van belang is om voldoende goedkope woningen te hebben. Hierbij is hun inzet om te voldoen aan de vraag van de doelgroepen die hier behoefte aan hebben. Dit kán 20% zijn, maar ook meer of minder. De afspraak staat om vraag en aanbod komende jaren te monitoren. De meest actuele vraag zal blijken uit de lokale doorvertaling van WoON2015, waarvan de uitkomsten dit najaar verwacht worden.

In de Woonvisie komen ook de jaarlijkse huurverhogingen aan bod. De inzet in de visie varieert van een poging om inkomensafhankelijke huurverlaging door te voeren tot de huren van huishoudens met inkomens tot € 43.000 niet harder te laten stijgen dan de inflatie. Ons college heeft geconstateerd dat er sprake is van een trendbreuk: er is in algemene zin sprake van gematigde huurverhogingen. De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven verschilt per corporatie. Dit komt onder andere doordat de samenstelling van het woningbezit sterk verschilt. De trendbreuk en de verschillen tussen corporaties blijken onder andere uit de twee grootste corporaties Talis en Portaal. Talis heeft de huren van huishoudens met lage inkomens in woningen met huren boven de aftoppingsgrens (€ 574 of € 628, afhankelijk van het type huishouden) verlaagd en Portaal heeft de huurverhoging dit jaar generiek op 0% gezet. Per 1-1-2017 veranderen de landelijke kaders (weer) en gaat de huursombenadering in.

Afspraken over de woningbouwopgave, huisvesting doelgroepen en duurzaamheid raken uiteraard de betaalbaarheid van het wonen. Per thema maken we inzichtelijk wat de stand van zaken rondom deze afspraken is.

Woningbouwopgave
In de Woonvisie is de verhoogde druk op de sociale huurwoningenmarkt nadrukkelijk geagendeerd. De vraag naar sociale huurwoningen, op basis van WoON2012, is verhoogd met 2.600 woningen vanwege de vluchtelingencrisis en gevolgen van de extramuralisering. In totaal komt dit neer op een behoefte aan 31.200 sociale huurwoningen van corporaties in 2020. Corporaties zien ook dat er sprake is van een hogere druk op de sociale woningmarkt en zetten zich extra in om de woningbouw te versnellen of in tijdelijkheid woningen te realiseren. Hiervoor is begin dit jaar samen met de gemeente een Task Force opgericht die hier invulling aan geeft. Over de eerste resultaten van de versnelling van sociale woningbouw hebben we u eerder geïnformeerd. Afspraken uit de Task Force zullen ook worden opgenomen in de prestatieafspraken.

Ten aanzien van de cijfers uit de Woonvisie geven corporaties, net als bij het thema betaalbaarheid, aan te willen voldoen aan de vraag. Hierbij plaatsen zij vraagtekens of de extra opgave gaat om 2.600 woningen. De afspraak is, zoals eerder vermeld, om vraag en aanbod nauwkeurig te monitoren.

Hieronder zijn de vraag uit de Woonvisie en het aanbod van corporaties inzichtelijk gemaakt.

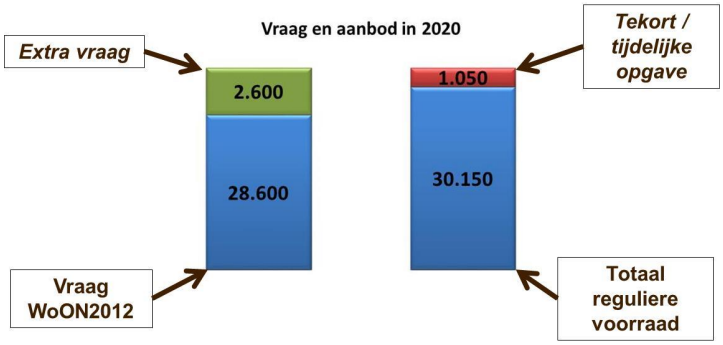

Figuur 2: de vraag naar sociale corporatieve woningen uit de Woonvisie en het aanbod (de sociale corporatieve voorraad in 2020) op basis van de huidige plannen van de corporaties.

Uit deze figuur blijkt dat corporaties in 2020 voldoen aan de vraag uit WoON2012. De Task Force richt zich op invulling van de extra / tijdelijke opgave. Dat er sprake is van extra inzet blijkt uit onderstaande tabel.

	Hard	Zacht	Totaal
Totaal eind 2015	1350	575	1925
Totaal na ateliers	1350	950	2300

Tabel 1: aantal nieuwbouw sociale huurwoningen van corporaties van 2016 tot 2020. Harde plannen zijn zeker, zachte plannen (nog) niet.

Uit de tabel is op te maken dat het aantal zachte plannen in de eerste maanden van 2016 flink is toegenomen. Een positieve ontwikkeling. Om tot uitvoering te komen een gezamenlijke inspanning van zowel corporaties en gemeente vereist. Afspraak is om projectmatig invulling te geven aan deze extra inspanning en na twee jaar te evalueren of en zo ja, welke algemene afspraken hierover gemaakt kunnen worden.

De ontwikkeling van de woningvoorraad van corporaties bestaat uiteraard niet alleen uit toevoeging van sociale huurwoningen. Verkoop, sloop, liberalisatie en eventueel aankoop van woningen hebben invloed op de totale woningvoorraad. Alle corporaties zetten zich primair in op sociale huurwoningen. Alleen Standvast Wonen zet in op een (tijdelijke) kleine uitbreiding van vrije sectorhuurwoningen om de vraag hiernaar te kunnen beantwoorden. Opbrengsten hieruit komen overigens weer ten goede aan de sociale voorraad. De corporaties Portaal, Talis,

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Mooiland en De Gemeenschap zetten zich samen met de gemeente in om beleggers te interesseren voor Nijmegen en zo het aantal middeldure huurwoningen te vergroten en meer menging in de wijk te krijgen.

Verkoop van woningen is bij elke corporatie afgestemd op het strategisch voorraadbeleid en prestatieafspraken over sociale huurwoningen en gemengde wijken. Overigens wordt bij verkoop van huurcomplexen van corporaties ook aan beleggers verkocht. Deze woningen worden vervolgens in de middeldure of dure huursector verhuurd.

Tot slot is op initiatief van huurders het onderwerp huur-koopwoning aan de agenda van de prestatieafspraken toegevoegd. Een huur-koopwoning is een woning die in de eerste jaren wordt gehuurd en vervolgens wordt gekocht door de huurder. HBV De Klink en Portaal onderzoeken de mogelijkheden van realisatie van huur-koopwoningen.

Huisvesting doelgroepen en wonen met zorg
Het thema huisvesting doelgroepen en wonen met zorg maakt onderscheid tussen “vergunninghouders en kwetsbare doelgroepen“ en “wonen met zorg“. Over het eerste onderwerp en de inzet om meer woningen te bouwen voor deze doelgroepen hebben we u geïnformeerd.

Als gevolg van de scheiding van wonen en zorg is de “zwakke instroom” in sommige wijken als risico benoemd in de Stads- en wijkmonitor. Ook corporaties zien dit. De woonbegeleiding van een zorginstantie speelt hier een belangrijke rol. Indien een corporatie signalen heeft dat de woonbegeleiding tekort schiet wordt dit gemeld en kan de gemeente, als contractant, de zorginstantie hierop aanspreken.

De huisvestingsopgave voor ouderen, verzorgd en beschermd wonen blijkt uit het planningskader wonen met zorg. Dit jaar wordt dit, op basis van WoON2015, geactualiseerd. De opgave uit het huidig planningskader wordt door corporaties op hoofdlijnen gedeeld:

- groeiende behoefte aan levensloopgeschikte woningen;
- rolstoelwoningen per woonservicegebied bekijken;
- meer vormen van beschermd en verzorgd wonen nodig;
- 4 prioriteitsgebieden: Centrum, Oost, Midden, Lindenholt

De actualisatie van het planningskader in 2016 houdt concreet in:

- gezamenlijk definities levensloopgeschikt, verzorgd en beschermd wonen bepalen;
- waarde kengetallen bespreken;
- vraag en aanbod inzichtelijk maken;
- opgave per woonservicegebied bepalen.

Een ontwikkeling waar ons college zich zorgen over maakt is dat het in Lindenholt ontbreekt aan een corporatie die het voortouw neemt. Corporaties hebben aangegeven dat zij ook daar aan de lat staan. Over vervolgstappen blijft ons college in gesprek met de corporaties.

Duurzaamheid
Nijmegen wil uiterlijk in 2045 een energieneutrale stad zijn. Om de doelstellingen uit de Parijsverklaring te bereiken dient 75% van de gebouwde omgeving in 2030 energieneutraal te zijn. Ons college wil samen met alle corporaties en huurdersbelangenverenigingen een proces

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

starten dat zich richt op energieneutraliteit. De gezamenlijke inzet in zo´n proces is door zowel huurders als corporaties de afgelopen periode onderschreven. De gemeente zal hierin faciliterend optreden. Er loopt al een onderzoek waardoor er inzicht komt in de mogelijkheden voor een energieneutrale warmtevoorziening per buurt. Dit wordt uitgebreid naar procesbegeleiding en inbreng van expertise met als doel het verkennen van scenario's die leiden tot een energieneutrale woningvoorraad. De scenario's moeten meer zicht geven op de haalbaarheid van een 75% energieneutrale woningvoorraad in 2030. Er is bij corporaties een hele sterke drive om te werken aan energieneutrale woningen en om beter zicht te krijgen op de mogelijkheden die hiervoor in Nijmegen zijn. Hiervoor starten wij, als eerste gemeente in Nederland, een gezamenlijk tripartite proces.

Op korte termijn is de doelstelling van de corporaties een gemiddeld label B in 2020. Waar mogelijk en wenselijk (no-regret) wordt dit versneld. Afspraak is om, naast het tripartite proces gericht op energieneutraliteit, jaarlijks energielabels, de EnergieIndex, het aantal energieneutrale woningen en het verbruik jaarlijks te monitoren.

Leefbaarheid
De inzet op leefbaarheid loopt volgens zowel gemeente, corporatie als huurders, ondanks beperktere wettelijke mogelijkheden, goed. De samenwerkingsstructuur met onder andere sociale wijkteams, regieteams en wijkaanpakplannen is op orde. Actuele gespreksonderwerpen zijn versterking van buurtinitiatieven en het samen optrekken bij signalen van polarisatie. Op onderdelen zijn corporaties kritischer: de contacten tussen corporaties en (nieuwe) sociale wijkteams en de eerder benoemde woonbegeleiding. Over de woonbegeleiding is een procesafspraak gemaakt. Ons college herkent de signalen over de sociale wijkteams en zet in op uitbreiding van capaciteit.

In de bilaterale prestatieafspraken wordt inzichtelijk gemaakt wat corporaties nog mogen op het gebied van leefbaarheid en welke afspraken hierover per wijk worden gemaakt. Op voorhand kan gemeld worden dat de financiële inzet doorgaans op het wettelijk maximum van € 125 per verhuureenheid ligt en dat er niet op de uitvoeringscapaciteit (buurt en sociaal beheer) wordt bezuinigd door corporaties.

Financiën
Om te bepalen of er sprake is van een redelijke bijdrage dient er ook inzicht te zijn in de financiële situatie van de corporaties. De financiële mogelijkheden voor corporaties worden bepaald door de landelijk toezichthouder, de Autoriteit Woningcorporaties (Aw) en door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het WSW is de instantie die bepaalt of een corporatie in aanmerking komt voor zogenaamde geborgde leningen (gunstige leningen door een achtervangconstructie van corporaties en overheden).

Om gemeenten meer inzicht te geven stuurt de minister vóór 1 juli 2016 voor het eerst aan elke gemeente voor elke corporatie een kengetal waarmee wij een indicatie krijgen van de mogelijke extra ruimte voor volkshuisvestelijke inspanningen van corporaties in hun werkgebied. Dit is de volkshuisvestelijke capaciteit ofwel de investeringscapaciteit. Dit kengetal hebben wij tot op heden nog niet ontvangen.

Brief aan de raad - Wensen en bedenkingen - Tussenstand prestatieafspraken . . .

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Ons college acht meer financieel inzicht van belang. Vorig jaar hebben verkennende financiële gesprekken tussen gemeente en corporaties plaatsgevonden. Vervolgens is per corporatie op basis van de laatste meerjarenbegroting bekeken in hoeverre er wordt voldaan aan de normen die de Aw en het WSW stellen. Concreet gaat het om 5 financiële indicatoren die allen boven de landelijke norm dienen te staan om te kunnen investeren. Uit dit onderzoek is gebleken dat de corporaties in algemene zin financieel robuust zijn. Bij twee corporaties zijn de investeringsmogelijkheden op dit moment beperkt doordat óf één indicator van de Aw negatief scoort óf omdat het zogenaamde borgingsplafond voor leningen bij het WSW is bereikt. De overige corporaties scoren net of wat ruimer boven de landelijke normen.

Eerder in deze brief gaven we aan dat corporaties inzetten op extra inspanning. Het is prettig te constateren dat er financieel ook mogelijkheden zijn. Tegelijkertijd zijn deze extra inspanningen nog niet in de plannen van corporaties opgenomen en dient te blijken wat dit betekent voor de financiële situatie. Ons college zal uw raad, ingebed in de jaarlijkse cyclus van prestatieafspraken, informeren over het kengetal van de minister en de investeringsmogelijkheden van de corporaties.

Tussenstand en vervolg
Deze tussenstand is een tussenstand op hoofdlijnen. De bilaterale uitwerking is uiteraard concreter en volledi ger. Wij zullen onder andere het thema Social Return uitwerken in de bilaterale afspraken. Daarnaast worden voor alle benoemde thema's concrete projecten voor de komende twee jaar in de bilaterale overeenkomsten inzichtelijk gemaakt.

Overall is ons college positief gestemd over de start van dit nieuwe tripartite proces en de vorming van prestatieafspraken. Op hoofdlijnen is er weinig verschil van inzicht en teksten voor bilaterale prestatieafspraken zijn in de maak. Tegelijkertijd zijn partijen zich ervan bewust dat het vooral om de uitvoering gaat. Hier zetten we met elkaar de schouders onder. We hebben er vertrouwen in dat we na de zomer de bilaterale prestatieovereenkomsten kunnen afronden en horen graag uw wensen en bedenkingen over deze tussenstand.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Ingekomen stuk D21 (PA 6 juli 2016)

Bestuursondersteuning en -advies
Strategie

GEMEENTE Nijmegen

6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 329 96 10
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	BA40/1515295.00	Karin Heijligers
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Beantwoording technische vragen Zomernota 2016		(024) 3299616

Geachte leden van de Raad,

De fracties van uw Raad hebben schriftelijke vragen gesteld over de Zomernota 2016. Bijgaand geven wij het overzicht van de gestelde vragen met daarbij de antwoorden van ons College.

Hoogachtend,

college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester, De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls mr. drs. A.H. van Hout

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Thema Zorgzame Stad

Fractie PvdA	**Webpagina: 7**	**Pagina boekwerk:** 8 - 10
Vraag: Armoede en schuld: Hoewel er duidelijk positieve signalen zijn met betrekking tot het economisch herstel zijn er nog te veel bewoners in armoede en schuld situaties. Voor deze mensen heeft het te lang geduurd en zijn nog niet zodanig hersteld dat deze bewoners snel en op eigen kracht in betere omstandigheden terecht komen. 1. Hoe kan de deskundigheid die in staat is om armoede en schuld situaties aan te pakken meer in de front bij de Stips en de sociale wijkteams worden ingezet? 2. Is er ook voldoende budget om deze bewoners voortvarend te helpen? Krijgen ze daarmee voldoende perspectief op betere tijden?		
Antwoord 1. Wij hebben veel expertise, regelingen en projecten in de stad om mensen effectief te helpen met financiële problemen. Een deel daarvan wordt zeer actief ingezet op wijkniveau, denk aan het Kinderfonds, de Formulierenbrigade en de Wmo-voorzieningen. Bij de doorontwikkeling van de STIPS en SWT's willen we de domeinen Werk, Inkomen, Armoedebestrijding en Schuldhulpverlening nog beter laten aansluiten ten behoeve van kwalitatieve en laagdrempelige ondersteuning in de wijken. 2. Dit is wel een knelpunt. Ten behoeve van de uitvoering van het Aanvalsplan Armoede en Schulden is, onder andere voor een betere aansluiting op wijkniveau, een extra (financiële) impuls gegeven. We merken dat pro-actief aanwezig zijn in de wijk ook leidt tot een hogere ondersteuningsvraag. Dat leidt tot een hoger beroep op regelingen met een open-einde karakter.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 10
Vraag: "Het aantal (unieke) personen dat op enig moment gebruik heeft gemaakt van een van onze minimaregelingen stijgt, eind 2015 waren dit er 16.235. Betreft de genoemde 16.235 unieke personen? Geef een cijfermatige onderbouwing waaruit duidelijk wordt dat het aantal unieke personen dat gebruik maakt van een van onze minimaregelingen stijgt.		
Antwoord Ja, het gaat om 16.235 unieke personen in 2015. Het aantal unieke personen stijgt: In 2012: 13.500 personen. In 2013: 14.257 In 2014: 14.696		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie VVD	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 10
Vraag: Met hoeveel en welke verschillende regelingen voor de minima draagt de gemeente bij aan de stijgende complexiteit van de mensen met een laag inkomen?		
Antwoord De stijgende complexiteit voor mensen met een laag inkomen komt allereerst door een aantal rijksmaatregelen. Zo is de alleenstaande oudernorm per 1 januari 2015 afgeschaft. Alleenstaande ouders ontvangen circa 70% van het wettelijk minimumloon bijstand en van de belastingdienst ontvangen zij het restant via een toeslag. Alleenstaande ouders ontvangen hun inkomen dus vanuit twee instanties (gemeente en belastingdienst). Als zij gaan werken, komt er een derde bij, namelijk de werkgever. De invoering van de kostendelersnorm maakt de inkomenssituatie ook weer wat complexer. Op lokaal niveau hebben we verschillende regelingen die (ongewild) ook kunnen leiden tot complexiteit: het kinderfonds, bijzondere bijstand en de individuele inkomenstoeslag. Sinds 2015 is het de gemeente niet meer toegestaan categoriale regelingen te verstrekken. Dit is alleen nog maar toegestaan bij een aanvullende ziektekostenverzekering. Ook dit is rijksbeleid.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk: 9**
Vraag: Aanpak radicalisering: Hoe groot is de doelgroep?		
Antwoord De caseload in het Veiligheidshuis bedraagt voor heel Gelderland-Zuid zo'n 15 personen. Het gaat hierbij niet om een homogene groep: het opleidingsniveau varieert, evenals andere achtergronden. En het gaat om zowel mannen als vrouwen. Onze inzet is vooral gericht op het tijdig binnenkrijgen en duiden van signalen die een aanwijzing vormen voor radicalisering.		

Fractie PvdA	**Webpagina: 8**	**Pagina boekwerk:** 8
Vraag: Er wordt gesproken over een 'sociale wijkagenda'. 1. welke vaste elementen worden opgenomen in deze agenda? 2. wie wordt bij het opstellen betrokken? 3. Wanneer zijn deze agenda's opgesteld?		
Antwoord 1/2. De gemeente is inmiddels gevorderd met de vaststelling van de Wijkaanpakplannen, waarmee een werkagenda wordt vastgesteld met thema's en agendapunten (van bewoners)over activiteiten en projecten die in een wijk spelen inclusief een overzicht van alle partijen die in die wijk samenwerken met heel veel relevante informatie over de wijk. De volgende stap is dat de Sociale wijkteams, regieteams, Stips en hun partners een 'sociale werkagenda' opstellen waarin wij verder inzoomen op de samenwerking tussen de professionals in het sociale domein en het gezamenlijk realiseren van collectief en preventief aanbod op wijkniveau: van zorg, welzijn, werk en inkomen en onderwijs. De kern wordt gevormd door de vertegenwoordigers van de vierhoek: SWT-Stips-regieteams-wijkmanagement-ambulante teams (Combinatie). Bij deze werkagenda worden ook (andere) zorgaanbieders, huisartsen, basisscholen en andere wijkvoorzieningen betrokken. Er worden nadere afspraken gemaakt over de inzet van expertise in de 0^{e} en 1^{e} lijn en samenwerking, zodat de professionals efficiënt kunnen worden ingezet. En er worden afspraken		

gemaakt over collectieve en preventieve activiteiten en de verbreding van het wijknetwerk.

3. Wij willen in 2017 daadwerkelijk gefaseerd (niet alle wijken tegelijk) starten met het vullen van deze 'sociale werkagenda'. Het gaat daarbij niet om een concreet uitvoeringsplan voor het komende jaar, maar een dynamische agenda die steeds aangevuld wordt met nieuwe acties en projecten. De realisatietermijn is mede afhankelijk van de medewerking van externe partijen en de bezetting van Stips en SWT in relatie tot met name aanmeldingen.

Fractie PvdA	**Webpagina: 8**	**Pagina boekwerk:** 9

Vraag:

1. Hoeveel capaciteit is nu beschikbaar ten behoeve van beschermd wonen? Is dat naar verwachting voldoende in de komende tijd? Is de financiering hiervan via de rijksbijdrage voldoende afgedekt?
2. Welke vernieuwing en inhoudelijke doorontwikkeling staat het college voor ogen? Gaan we hiermee bereiken dat meer mensen met ernstige psychische problemen zo zelfstandig mogelijk functioneren en zo goed mogelijk mee doen aan de maatschappij.

Antwoord

1. We hebben 692 plaatsen en 32.965 uren begeleiding gecontracteerd. Dit is in omvang gelijk aan 2014, het jaar voor de decentralisatie. Daarnaast is er de mogelijkheid van een pgb voor beschermd wonen, voor wie aan de bekwaamheidseisen voldoet.
   We voorzien dat de druk op beschermd wonen de komende tijd hoog blijft en mogelijk toeneemt. Belangrijke redenen zijn de afbouw van behandelplaatsen en opnameduurverkorting in de curatieve GGZ en de toenemende vraag naar zorg voor jonge volwassenen met autisme. Daarbij speelt ook mee dat om de uitstroom te versnellen, meer woningen of lichtere woonvormen nodig zijn en het ontwikkelingsgericht werken in het beschermd wonen nog verder ontwikkeld moet worden.
   De rijksbijdrage voor 2016 is naar de huidige inzichten toereikend, ook om knelpunten die zich dit jaar voordoen op te lossen. Bovendien was er in 2015 een voordeel dat in de bestemmingsreserve is gestort.
   De oplossing voor de toenemende druk is wat ons betreft echter niet uitbreiding van het volume aan intramurale beschermd wonen voorzieningen, omdat dit in de toekomst niet houdbaar is en bovendien niet past in de visie van inclusie en normalisering binnen de GGZ. Via innovatie moet het mogelijk gemaakt worden de grotere groep mensen met psychische aandoeningen die een beroep doet op de Wmo, passend te ondersteunen en participatie te bevorderen.
2. Wij zijn op dit moment bezig met visieontwikkeling en de voorbereiding van een beleidsplan over dit onderwerp. Dit doen wij samen met de gemeenten in onze regio en de betrokken partijen. Wij kunnen u daarom nu nog geen uitgekristalliseerd beeld geven van onze plannen. Wel zullen die in de lijn liggen van het advies van de commissie Dannenberg en tot doel hebben dat mensen met GGZ-problematiek zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren en meedoen in de maatschappij. Het eindplaatje zal in ieder geval zijn dat ook voor deze mensen de ondersteuning veel meer in de thuissituatie en in de wijk zal plaatsvinden, in plaats van dat zij naar een instelling verhuizen. Dit is wel een lange termijnontwikkeling die voor cliënten een grote verandering betekent en veel vraagt van aanbieders (o.m. vastgoed), GGZ-zorgaanbieders, zorgverzekeraars, woningcorporaties, de bestaande infrastructuur voor zorg & welzijn in de wijken en de sociale cohesie.
   Op onderdelen loopt deze ontwikkeling al. Zo is de behoefte aan meer passende woningen voor mensen die kunnen uitstromen uit beschermd wonen, onderdeel van de opdracht van de taskforce huisvesting bijzondere doelgroepen. Wij hebben een maatschappelijke businesscase gedaan naar re-integratie naar werk voor mensen met psychische problemen, die door het Werkbedrijf geïmplementeerd zal worden. Deze zomer starten wij met een maatschappelijke businesscase om de effecten van ambulantisering in kaart te brengen. Wij ondersteunen nieuwe werkwijzen en vormen van ondersteuning van zorgaanbieders die voorkomen dat mensen naar een intramurale voorziening moeten verhuizen. Ook werken we samen met enkele aanbieders om hun plannen voor vernieuwing mogelijk te maken. We zien dat in de sector de vernieuwing ook op gang begint te komen.

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 8
Vraag: 1. Er is een voorstel in ontwikkeling met betrekking tot Dagbesteding ouderen. Wanneer wordt dat voorstel voorgelegd? 2. Wat is het oordeel over de welzijnsituatie bij ouderen? Hoe staat het met de onderlinge verbinding en organisatiegraad? Is dit voldoende om eenzaamheid te voorkomen en te komen tot een zinnige en waardige tijdsbesteding? 3. Een grote groep ouderen verlies bij het ouder worden grip op gedrag en regie op het leven. Dat leidt in diverse situaties tot problemen met politie, schuldeisers, toegang tot voorzieningen en dergelijke. Zijn er voldoende mogelijkheden in Nijmegen om de hulp en begeleiding op te schroeven om dergelijke problemen te voorkomen. Kan er tijdig worden opgeschaald naar beschermd of begeleid wonen met 24 uur zorg?		
Antwoord 1. Er wordt een offertetraject voorbereid voor de lokale inkoop van dagbesteding voor ouderen in 2017, waaraan specialistische dagbesteding voor ouderen wordt toegevoegd. De offerteaanvraag zal na de zomer gereed zijn. 2. In de GGD-monitor die 4-jaarlijks wordt afgenomen onder ouderen, is te zien hoe het staat met het welzijn van ouderen in brede zin. De eerstvolgende GGD-monitor voor ouderen verschijnt in het najaar van 2016. Er is een breed scala aan activiteiten en voorzieningen voor ouderen in Nijmegen. Een overzicht hiervan wordt ontwikkeld en bijgehouden in de Stip. Via de wijknetwerken proberen wij in te spelen op lancunes in het aanbod. Zo zijn in de afgelopen periode door onder andere Stips en Sociale wijkteams nieuwe initiatieven ontwikkeld voor ouderen in de wijk gericht op ontmoeten en verbinden. Overigens is eenzaamheidsproblematiek niet helemaal te voorkomen; eenzaamheid is iets van alle tijden. 3. Als ouderen niet langer thuis kunnen wonen, omdat zij 24-uurstoezicht nodig hebben, komen ze in aanmerking voor de Wet langdurige zorg, oftewel opname in een verpleegtehuis. Wij hebben geen signalen dat er wachtlijsten zijn voor verpleeghuiszorg in (de regio) Nijmegen.		

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 8
Vraag: 1. Hoe is de stand van ontwikkeling Basis GGZ en de ambulante invulling? 2. Is de samenwerking met de huisartsen en POH GGZ van voldoende niveau om deze vorm van hulpverlening en zorg dichtbij voldoende effectief te laten zijn?		
Antwoord 1. De zorgverzekeraars zijn wat betreft 18+ verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Basis GGZ die is ingezet. Inmiddels beschikken de meeste huisartspraktijken over een praktijkondersteuner GGZ (POH GGZ) en functioneert eveneens de generalistische basis GGZ (1e lijnspsychologen) en specialistische GGZ, waar patiënten alleen op verwijzing van de huisarts terecht kunnen. 2. Voor 6 sociale wijkteams is een POH GGZ beschikbaar voor consultatie en advies, als onderdeel van het convenant met zorgverzekeraar Coöperatie VGZ. Hiermee vervullen de POH'ers GGZ in deze wijken een belangrijke verbindende rol tussen huisartsen en sociale wijkteams wat betreft de doelgroep van mensen met psychische problemen.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 9

Vraag:

Businesscases. Kan er op basis van de opgestelde cases duidelijkheid worden gegeven in:

1. Hoeveel capaciteit en budget er aan de voorkant van de keten en in de wijken wordt ingezet?

2.Hoeveel cliënten kunnen daarmee worden opgevangen?

3. Hoeveel capaciteit en budget er aan de achterkant van de keten in de komende jaren weg gehaald kan worden?

4. Welke meerjaren prognose is hiervoor opgesteld?

Antwoord

1. De maatschappelijke businesscases helpen bij het verkrijgen van dit inzicht over transformatiekansen maatschappelijke opbrengsten. Ze gaan steeds over een deel van de zorg, niet over de hele populatie. Dus we kunnen op grond van de businesscases nog geen conclusies trekken wat betreft het totale programma Zorg en Welzijn over capaciteit en budget aan de voorkant.

2/3. De inzichten in de maatschappelijke businesscase over jeugdhulp geven aan dat de zorg aan de achterkant effectiever en korter kan worden, mits er specialistische intensieve ambulante gezinsbehandeling wordt opgebouwd en mits zorg tijdig wordt ingezet. Voor de cliënten aan de achterkant van de keten zal specialistische zorg nodig blijven, maar de kosten per cliënt zullen op termijn lager worden. Die opbrengsten kunnen op termijn vrij komen voor de voorkant en andere (lichtere en effectievere) interventies. We verwerken deze inzichten in de subsidie- en contracteringsafspraken voor 2017 en verder.

4. Voor jeugd werken we in overleg met zorgaanbieders toe naar een meerjarenplan. Hierover zullen wij de raad informeren in het kader van de contractering 2017.

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 8

Vraag:

Meer preventie en pro actief werken in de basis en eerste lijn gezondheidszorg.

1. Is er in samenwerking met de belangrijke partners zoals huisartsen, zorginstellingen, zorgverzekeraar VGZ/CZ, Radboudumc, CWZ en de woningcorporaties een overzicht opgesteld waarbij dure zorg in de tweede lijn wordt overgeheveld naar de basis en eerste lijn?

2. Is daarbij aangegeven welke verbetering in de zorg bereikt gaat worden en welke kosten bespaard kunnen worden in deze samenhang?

3. Zijn de zorgverzekeraars bereid geldstromen hier om te buigen?

Antwoord

1. Wij hebben een convenant met de grootste zorgverzekeraar in Nijmegen, Coöperatie VGZ. In dit convenant focussen we op 3 thema's: kwetsbare ouderen, gezonde leefstijl en preventie en de keten GGZ. Binnen deze 3 deelprogramma's investeren wij op diverse punten gezamenlijk in preventie en versterking van de eerste lijn. Specifiek zijn wij in de verkennende fase om samen met UMC Radboud een samenwerkingsproject op te starten gericht op gezonde leefstijl. Bij het deelprogramma GGZ (18+) voeren we eerst twee maatschappelijke businesscases uit om zicht te krijgen op welke investeringen in de nulde en eerste lijn en ambulante begeleiding en behandeling nodig zijn voor zorgvuldige ambulantisering van plekken voor behandelopnames en beschermd wonen.
2. De maatschappelijke businesscases die wij uitvoeren moeten enerzijds inzicht geven in de maatschappelijke effecten (op kwaliteit van leven van mensen) en anderzijds in de kosten en baten voor de verschillende financiers. Er zijn twee businesscases over de ambulantisering van de jeugdhulp afgerond, waarvan we de uitkomsten gebruiken voor de inkoop van 2017. De rapporten van de overige businesscase, over o.a. maatjesprojecten, GGZ 18+ en het Amaliakinderziekenhuis verschijnen na de zomer.
3. Op basis van de businesscases gaan wij in gesprek met zorgverzekeraar(s) over de consequenties voor de financiering van zorg.

Fractie PvdA	**Webpagina:** 8	**Pagina boekwerk:** 9
Vraag: Asielzoekers, Statushouders en uitgeprocedeerde asielzoekers 1. Welke uitbreiding van woninggelegenheid wordt in 2017 voorzien voor deze groepen? 2. Welke verbetering van het taal- en inburgeringaanbod wordt voorzien? Het is gewenst dat de kwaliteit van dit aanbod op een dergelijk niveau wordt gebracht de groepen succesvol deelnemen. 3. Inzet bij de eigen opvang en ander vrijwilligerswerk en/of arbeidsparticipatietrajecten dragen bij aan snelle inburgering en op eigen kracht deelnemen in de samenleving. Welke maatregelen kunnen we in 2017 verwachten?		
Antwoord 1. Uitgangspunt is, dat er niet apart voor statushouders gebouwd wordt. Doel is, dat ondanks de verhoogde taakstelling statushouders de woningtoewijzing voor bijzondere doelgroepen niet boven de 20% van het aantal woningmutaties gaat komen. Berekend is, dat daartoe ongeveer 200 extra tijdelijke wooneenheden benodigd zijn. 2. De gewenste verbetering zit niet noodzakelijkerwijs in de kwaliteit van het aanbod, hoewel dit op onderdelen ook nog wel kan spelen. Belangrijkste opgave is, dat statushouders beter worden gevolgd en gecoacht in hun inburgeringstraject (casusregie), dat aanbod beter op elkaar wordt afgestemd (netwerkregie), wijkgerichter, eerder starten en vanuit versterking zelfredzaamheid. 3. Er heeft een uitgebreide inventarisatie plaatsgevonden van wensen, mogelijkheden en kansen onder vrijwilligers, professionals en vluchtelingen zelf. Op basis daarvan wordt met alle partijen bepaald wat gedaan moet worden en wie dat het beste kan gaan doen. De uitwerking daarvan zal in het najaar aan uw raad worden gestuurd ter kennisname. Beoogd wordt dat de nieuwe uitvoeringsafspraken gaan gelden voor 2017, maar we hopen in oktober 2016 al te kunnen starten, op basis van tijdelijke aanpassing van bestaande contracten. Vooruitlopend daarop zal voor 1 september een voorlopig plan worden opgesteld voor de invoering van de participatieverklaring. Dit zal later worden opgenomen in het integrale uitvoeringspakket. Natuurlijk gaan we in 2016 door met uitvoering van bestaand beleid, met daarbij o.a. extra inzet op de Griftdijk.		

Thema Woon en Groeistad

Fractie PvdA	**Webpagina:** 12	**Pagina boekwerk:** 13
Vraag: Is er een nadere financiële onderbouwing te geven van de financiën rond het Bastion? Welke opbrengstverwachting is er in de GREX Waalsprong? Welke huur wordt realistisch geacht? Wat wordt bedoeld met ‘allerlei voorzieningen’ rond het Bastion?		
Antwoord Wij zullen uw Raad een integraal voorstel voorleggen over Bastion als de plannen verder zijn uitgewerkt en de onderhandelingen met de partners in een volgende fase zitten. Wij verwachten dit op korte termijn in procedure te kunnen brengen.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie CDA	**Webpagina:** 11	**Pagina boekwerk:** 12
Vraag: Hoe wil het College de verkeersintensivering van vervoersstromen op de campus Heijendaal en het ruimtegebrek hiervoor aanpakken?		
Antwoord Door uitvoering te geven aan het programma Beter Benutten Vervolg (SLIM op weg) dat loopt t/m 2017 en bestaat uit verschillende aanpakken. Een aanpak in samenwerking met de grote partners (werkgevers Onderwijs, Ziekenhuis) en de partners in het OV. Een aanpak gericht op bewoners, een aanpak gericht op studenten en een aanpak voor versterking van de fietsinfrastuctuur. We voeren projecten uit zoals het stimuleren van de overstap van auto naar fiets/e-bike, het versterken van autodelen / carpoolen, pilots met SLIM roosteren (spreiding collegetijden), stimuleringsproject om studenten buiten de spits te laten reizen op de Maaslijn, het inzetten op digitale mogelijkheden om het reizen in de spits tegen te gaan, denk aan e-Consulting, e-Learning of Flexibel werken. Tevens zetten wij in op een grootschalige verbetering van de kwaliteit van het treinstation Heyendaal, en de aanpak van infrastructuur zoals bijvoorbeeld de Heyendaalseweg.		

Fractie CDA	**Webpagina:** 11	**Pagina boekwerk:** 12
Vraag: Wanneer wordt er nieuws verwacht inzake het onderzoek naar de realisatie van de Dorpensingel en de Ressense variant?		
Antwoord In het raadsvoorstel voor de afronding van de hoofdwegenstructuur Waalsprong westflank dat u is aangeboden, wordt tevens de laatste stand geschetst met betrekking tot de oostflank van de Waalsprong. Dit in vervolg op de raadsbrieven van november 2015 en maart 2016. Voor gemeente Nijmegen telt de besluitvorming in gemeente Lingewaard zwaar, aangezien de Ressense Variant, nog meer dan de Dorpensingel, op grondgebied van Lingewaard ligt. De verwachting is dat zowel Nijmegen als Lingewaard in de loop van dit jaar de omgeving kunnen informeren over de voorkeursvariant, inclusief de wijze van afwaardering van de Vossenpelssestraat. De afgewogen voorkeursoplossing van beide gemeentes kan vervolgens aan de gemeenteraden worden voorgelegd.		

Thema Stad die werkt en leert

Fractie VVD	**Webpagina:** 14	**Pagina boekwerk:** 17
Vraag: Onder ‘voortgang en ontwikkeling’ is te lezen dat er een loonkostensubsidieregeling is opgezet voor de ‘niet-wettelijke’ doelgroep. Wie behoort tot die ‘niet-wettelijke’ doelgroep in?		
Antwoord De ‘niet-wettelijke’ doelgroep kan iedereen zijn die wel tot de doelgroep van het Werkbedrijf behoort, maar niet volgens de Participatiewet ondersteund kan worden met de loonkostensubsidie zoals bedoeld in de Participatiewet. In de Participatiewet is een regeling opgenomen voor mensen met objectief vastgestelde beperking, die minder dan 100% van het minimumloon kunnen verdienen. Dit wordt getoetst volgens bepaalde regels, op basis van de Participatiewet, en is een voor de gemeente vaststaand kader. Dat betekent dus dat deze wettelijke doelgroep relatief klein is. Er zijn ook mensen die naar de mening van onze professionals een periode (bijvoorbeeld 1 jaar) ondersteund moeten worden met loonkostensubsidie, maar		

die niet onder die wettelijke regels vallen voor loonkostensubsidie. Daarvoor hebben wij een lokale (eigenlijk: regionale) loonkostensubsidieregeling.

Fractie VVD	**Webpagina:** 14	**Pagina boekwerk:** 17

Vraag:

"De groei van de werkgelegenheid zit meer aan de bovenkant van de arbeidsmarkt dan aan de onderkant" Graag een cijfermatige onderbouwing van de ontwikkeling van het werkeloosheidscijfer voor Nijmegen per opleidingsniveau in de jaren 2014, 2015 en 2016 (tot zover bekend)

Antwoord

Het is niet mogelijk om in de korte tijd die beschikbaar is voor beantwoording van de technische vragen deze gegevens op te leveren. Daarom geven we hieronder de tekst uit de Stadsmonitor 2015 weer.

Uit Stadsmonitor 2015, programma Economie en Werk, beroepsbevolking en werkloosheid

Naast de CBS-cijfers over het werkloosheidspercentage publiceert ook het UWV cijfers: het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW-ers). In deze administratie zijn alle mensen opgenomen die zich , omdat zij een uitkeringen en/of begeleiding willen, hebben gemeld bij het UWV. Niet al deze mensen zijn werkloos volgens de CBS-definitie (niet iedereen is namelijk actief of zoek naar werk of in staat per direct een baan aan te nemen) waardoor het UWV cijfer hoger is dan het CBS. Eind 2015 waren er ongeveer 600.000 werklozen volgens het CBS-cijfer en 1.000.000 ingeschreven niet- werkenden werkzoekenden bij het UWV.

De ontwikkeling van het UWV-cijfer wordt, behalve door economische ontwikkelingen, ook beinvloed door administratieve beslissingen en regels. Daardoor zijn de NWW-cijfers minder geschikt om ontwikkelingen door de tijd in beeld te brengen. Omdat deze gegevens wel heel gedetailleerd zijn (woonplaats, leeftijd, opleidingsniveau) kunnen ze wel gebruikt worden voor indicatieve vergelijkingen tussen steden.

Opleidingsniveau is een belangrijke indicator voor kansen op de arbeidsmarkt. Zoals in de figuur te zien is is werkloosheid onder mensen met een lage opleiding (dwz zonder startkwalificatie) vele malen hoger dan bij mensen met een hoge opleiding. In Nijmegen is van de hoogopgeleide beroepsbevolking 7% ingeschreven bij het UWV, van de laagopgeleiden meer dan 40%.

In vergelijking tot de situatie in Nederland hebben in Nijmegen vooral de laagopgeleiden erg slechte kansen op de arbeidsmarkt. In heel Nederland staan laagopgeleiden 2 tot 3 maal zo vaak ingeschreven bij het UWV als middelbaar of hoger opgeleiden. In Nijmegen 3 tot 5 keer zo vaak.

Ook in andere kennissteden is dit patroon te zien, maar iets minder extreem dan in Nijmegen.

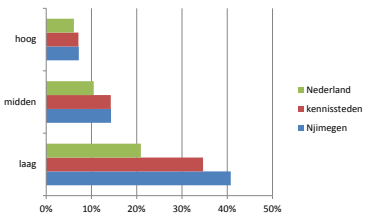

Ook naar leeftijd gezien zijn er grote verschillen in de mate waarin mensen ingeschreven zijn bij het UWV:

- Van alle 50+-ers die in Nijmegen wonen staat ongeveer 15% ingeschreven bij het UWV, van de jongeren tot 27 5%
- In Nijmegen en de andere kennissteden is de leeftijdsklassen 27-49 en 50+ het aandeel ingeschreven een stuk hoger dan gemiddeld in Nederland
- Voor de leeftijdsklasse tot 27 jaar is dat verschil veel kleiner. Toch is dit cijfer niet gunstig te noemen. Door de bevolkingssamenstelling in de kennissteden (veel studenten) zou je immers juist een duidelijk lager dan gemiddeld inschrijvingscijfer verwachten.

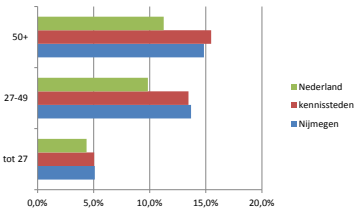

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie VVD	**Webpagina:** 14	**Pagina boekwerk:** 17
Vraag: "Het aantal huishoudens met een laag inkomen is de afgelopen jaren gestegen naar 17%." Wat is de definitie van een huishouden met een laag inkomen die u gebruikt? Graag een cijfermatige onderbouwing van de ontwikkeling van het aantal huishoudens met een laag inkomen in 2014, 2015 en 2016 (tot zover bekend)		
Antwoord Met een laag inkomen wordt hier bedoeld een inkomen onder de 110% van het sociaal minimum. De onderstaande tabel is afkomstig uit de stads- en Wijkmonitor 2016 en geeft inzicht in de ontwikkeling van het percentage huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaalminimum in Nijmegen en Nederland. De cijfers zijn gebaseerd op regionaal inkomensonderzoek en de Miniscan. 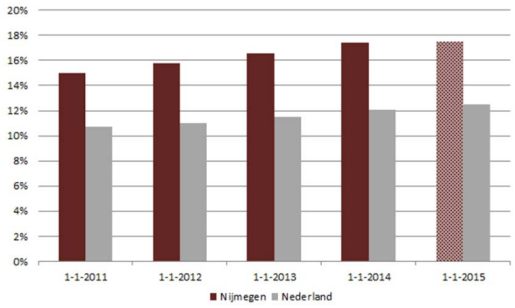 Het aandeel huishoudens met een inkomen tot 110 % in Nijmegen ligt zo'n 5% boven het Nederlandse niveau. Als je alle 400 Nederlandse gemeenten op volgorde van aandeel lage inkomens zet staat Nijmegen op positie 10. Het zijn juist de grotere steden waar veel huishoudens met een laag inkomen wonen. Vergeleken met de steden uit de benchmark kennissteden is het aandeel lage inkomens in Nijmegen gemiddeld.		

Thema duurzame stad

Fractie CDA	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19
Vraag: Wat gaat deze 'Stimuleringslening' voor non-profitorganisaties inhouden en wanneer vernemen wij hier meer van?		
Antwoord De Stimuleringslening non-profitorganisaties is in december 2015 door de raad vastgesteld. (nummer raadsvoorstel 162/2015). De regeling is januari 2016 van start gegaan. De Stimuleringslening non-proforganisaties is voor non-profitorganisaties (verenigingen, stichtingen) om bestaande panden te verduurzamen. Met deze lening kunnen non-profitinstellingen maatregelen financieren, die hun pand energiezuiniger maken. Denk aan vloer-, dak- en gevelisolatie, zonnepanelen en zonneboilers. Partijen kunnen 2.500 tot maximaal 100.000 euro lenen. We kennen een lening toe onder voor behoud van een positieve vermogenstoets door de SVn, de organisatie die de leningen namens de gemeente beheert. De Rente van de lening is momenteel 3.1%. Er zijn tot dusverre nog geen leningen aangevraagd. Na de zomer starten we een gerichte		

communicatiecampagne om de lening bij verengingen en stichtingen onder de aandacht te brengen. Onze ervaring met de Duurzaamheidslening voor particulieren is dat het enige tijd duurt tussen de bekendheid van een lening en wanneer partijen hier gebruik van maken.

Fractie VVD	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19
Vraag: "We overwegen de doelstelling Nijmegen energieneutraal uit te breiden door tussentijdse doelen vast te stellen, waaronder 75% energieneutraliteit in 2030" Wat is het huidige percentage energieneutraliteit? Hoe wordt energieneutraliteit berekend? Zo nee: 75% van wat? Hoe moet dit getal gelezen worden? Wordt bedoeld 75% van het totaal van de gebruikte energie moet ook duurzaam opgewekt worden in de regio? Hoeveel KW/h en GJ moet er duurzaam opgewekt worden om de 75% energieneutraliteit in 2030 te bereiken?		
Antwoord • De huidige doelstelling is 100% energieneutraal in 2045. Het huidige percentage is 7,6%. Eind 2016 is dit naar verwachting 9% en in 2020 15-18%. Verwachting is dat duurzame energie exponentieel groeit in de komende decennia. We zien dit nu al bij het percentage zonne-energie dat jaarlijks bijna verdubbelt. • Energieneutraliteit is het percentage van de totale energie die we als stad verbruiken, dat volledig duurzaam wordt opgewekt in Nijmegen of in de directe omgeving. Daarbij geldt dat als je minder energie verbruikt je minder energie hoeft op te wekken om energieneutraal te zijn. Daarom zetten we in op zowel energiebesparing als duurzame energie-opwekking. • Bij 75% energieneutraliteit wek je 75% van je totale energieverbruik duurzaam in Nijmegen of directe omgeving (regio) op. • Als stad verbruiken we op dit moment (2015) 2.532.767.000 KWh ofwel 9.117.961 GJ energie. Dit is bijna 17% minder dan in 2008 (nulmeting). Als de trend in energiebesparing doorzet (en dat is de verwachting) dan besparen we in 2020 27% energie ten opzichte van 2008 en in 2030 55%. Het stedelijke energieverbruik bedraagt in 2030 naar verwachting rond 1.400.000.000 KWh ofwel 5.040.000 GJ. Willen we hiervan 75% duurzaam opwekken dan is dat: 1.050.000.000 KWh ofwel 3.780.000 GJ.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19
Vraag: We gaan er van uit dat over ongeveer 15 jaar gas geen energiebron meer zal zijn voor de warmtevoorziening van woningen." Waarop is dit gebaseerd?		
Antwoord Het Ministerie van Economische Zaken heeft op 18 januari jl. een rapport gepubliceerd: "Energierapport – Transitie naar Duurzaam". Dit Energierapport geeft een integrale visie op de toekomstige energievoorziening van Nederland en wordt eind dit jaar vertaald in beleid op basis van een landelijke Energiedialoog die op dit moment wordt gevoerd. • Nederland moet in 2050 een energieneutrale gebouwde omgeving en een klimaatneutrale energievoorziening hebben. Dit komt voort uit de gemaakte klimaatafspraken en Europese		

richtlijnen.

- Daarnaast is de productie van ons eigen aardgas eindig. Volgens het Energierapport wordt Nederland ergens in de periode 2025-2030 van netto exporteur, netto importeur van aardgas. Wanneer de winning in Groningen nog verder moet worden teruggeschroefd zal dat omslagpunt eerder bereikt worden.
- Daarbij heeft geïmporteerd aardgas een andere samenstelling en is niet geschikt voor onze huidige verwarmingsinstallaties zonder voorbewerking. De geraamde capaciteit hiervoor is beperkt tot ongeveer de helft van de huidige vraag.
- Verder zijn de meeste gasnetten in Nederland aangelegd tussen 1960 en 1990 en is de gemiddelde levensduur 45 jaar. Daarom wordt bij geplande vervanging nu al gekeken naar alternatieven zoals warmtenetten of all-electric (al dan niet met WKO).
- In het Gelders Energie Akkoord wordt 2035 als datum genoemd dat aardgas is uitgefaseerd in de gebouwde omgeving.

Energierapport 2016:
Het kabinet wil het gebruik van aardgas, naarmate de transitieperiode vordert, steeds meer beperken tot die energiefuncties waar (nog) geen alternatief beschikbaar is. Dat is met de huidige inzichten het geval bij de productie van proceswarmte in de industrie, goederentransport over weg en water en de piekproductie van elektriciteit. Het overige aardgasgebruik, met name voor de productie van ruimteverwarming, zal zoveel en zo snel als mogelijk vervangen worden door CO2-arme alternatieven.

Fractie VVD	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 19

Vraag:
"We verwachten in 2017 besluiten te kunnen nemen over de doortrekking van het warmtenet naar de Heijendaalcampus"
Op basis waarvan verwacht u dit?
Wat is het totale kosten en baten overzicht van het eventueel doortrekken van het warmtenet? Graag in uw antwoord in ieder geval het financiële plaatje geven.

Antwoord
De verwachting is gebaseerd op de voortgang in de gesprekken tussen gemeente, provincie, Nuon en Alliander. Nuon en Alliander werken momenteel aan de bouw van de business-case warmtenet van Hezelpoort tot Houtlaan. Het besluit van het wel of niet doortrekken van het warmtenet is afhankelijk van de mogelijke invulling van de (waarschijnlijke) onrendabele top in deze business-case. Naar de huidige inzichten bedragen de investeringskosten voor een warmtenet van Hezelpoort tot Houtlaan, inclusief een aantal aftakkingen naar de bestaande stad en inclusief aansluitingen, 22 miljoen (+/- 30%). Hiervoor wordt dan het verbruik van bijna 13 miljoen m3 aan gas (per jaar) vervangen door warmte.
De komende maanden gaan genoemde partijen en de betrokken campuspartijen onderzoeken of en hoe doortrekking van het warmtenet (financieel) haalbaar is. Wij hopen voor de jaarwisseling u hierover nader te informeren

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie CDA	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 20
Vraag: "We hebben voor de resterende bestuursperiode de ambitie om meer te investeren in de fiets(delen), autodelen, elektrische voertuigen en openbaar vervoer": wat wordt bedoeld met het investeren in fiets(delen), autodelen en elektrische voertuigen? Hoe wil het College in deze voertuigen investeren?		
Antwoord Zie ook de antwoorden op de WEPOD vragen. We denken mee met aanbieders van dergelijke systemen. We werpen zo weinig mogelijk belemmeringen op en proberen waar mogelijk te faciliteren en te stimuleren. Bijvoorbeeld door het parkeerbeleid aan te passen, geschikte ruimtes ter beschikking te stellen of ons garant te stellen voor electrische laadinfrastructuur. Verder laten we de markt vooral zijn werk doen. Voor wat betreft electrische laadpalen geldt dat het college van B&W in juni 2015 heeft besloten om 30 nieuwe openbare oplaadpalen voor elektrische auto's te realiseren in Nijmegen. Er zijn 49 aanvragen ingediend. De gemeente heeft in de afgelopen periode onderzocht wat de beste locaties zijn voor de 30 nieuwe palen. Daarbij is geprobeerd alle 49 aanvragers tegemoet te komen. De aanvragers zijn hierover geïnformeerd. De palen zijn gelijkmatig verdeeld over de stad en komen binnen 300 meter van het adres van zoveel mogelijk aanvragers. In de week van 8 februari hebben alle omwonenden een brief gekregen over de gekozen locaties.		

Fractie CDA	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 20
Vraag: We blijven investeren in dynamisch verkeersmanagement en het beter benutten van wegennet zodat het verkeer beter verdeeld en gespreid wordt gedurende de dag." Hoe investeert het College hier in? Wat wordt verstaan onder 'dynamisch verkeersmanagement? Hoe wordt ervoor gezorgd dat het verkeer zo verdeeld is?		
Antwoord Dynamisch verkeersmanagement (DVM) is een palet van maatregelen om het verkeer beter te laten doorstromen. Dat kan door een netwerk van verkeerslichten slim met elkaar te laten communiceren, het maken van scenario's en op-maat afstellingen van verkeerslichten in een traject, het actief sturen van verkeer met matrixborden of tekstpanelen of het instellen van verkeerslichtenregelingen gericht op de vraag / aanbod van het verkeer. Zo kunnen automobilisten bijvoorbeeld op de hoogte worden gebracht van actuele reistijden via de Waalbrug of via de Oversteek. Via het rijksprogramma Beter Benutten Vervolg streven we naar een vermindering van het aantal zwaar vertraagde ritten in de spitsuren door mensen op een ander tijdstip of met een ander vervoersmiddel te laten reizen. Op Heyendaal zou spreiding van de collegetijden of het doen van digitale adviezen tijdens de spitsuren een oplossing kunnen bieden. Via het genoemde Rijksprogramma wordt ook gestreefd naar een regionaal netwerk van informatie van verkeerslichten die aangesloten wordt op de reiskeuzes van automobilisten (C-ITS) middels digitale communicatiemiddelen zoals een app.		

Fractie SP	**Webpagina:** 17	**Pagina boekwerk:** 20
Vraag: Waar gaat de 2x 50.000 voor de WePod aan besteed worden? Gaat er ook geld naar de ontwikkeling van het WePod-project zoals dat nu in Wageningen gebeurt? Of wordt het alleen besteed aan een eigen onderzoek naar de bruikbaarheid van het voertuig voor Nijmegen?		
Antwoord De middelen worden gebruikt om ook andere spelers en partners bij het project te betrekken. Er gaat geen Nijmeegs geld naar de ontwikkeling van het project in Ede en Wageningen. Het project in Nijmegen zou een volgende fase in de ontwikkeling van onbemande voertuigen zijn, namelijk onderzoek naar de mogelijke		

werking van het systeem in dicht stedelijk weefsel met multi-gebruik van voetgangers, fietsers enz. Het grootste deel van de financiering moet van externe partijen en de provincie komen, omdat zij profiteren van de kennisontwikkeling. Het Nijmeegse budget is bedoeld voor de kosten die wij als wegbeheerder moeten maken om de WePod hier te kunnen laten rijden en omdat van partners in dit project wordt verwacht dat hun commitment verder gaat dan de inzet van kennis. Nijmegen heeft hierin naar verwachting een concurrente positie ten opzichte van andere steden die hun interesse hebben getoond.

Thema Bruisende Binnenstad

Fractie DNF	**Webpagina:** 20	**Pagina boekwerk: 22**
Vraag: Bij de opmerking “gaan we van 2017 tot en met 2020 investeren in goede voorzieningen op evenementenlocaties”. Om welke locaties gaat het exact?		
Antwoord De komende vier jaar gaan we in onderstaande 12 locaties investeren in goede voorzieningen: De Goffert;; Het Hunnerpark Plein 44 De Ossenwaard Ten oosten van de spoorbrug Het Kronenburgerpark De Grote Markt Kelfkensbos Park Brakkenstein Het Valkhof De Lentse Warande De Lindenberghaven		

Fractie DNF	**Webpagina:** 20	**Pagina boekwerk:** 22
Vraag: Bij “we volgen de leegstandsontwikkelingen in de binnenstad op de voet.”etc. Wat is het huidige percentage?		
Antwoord In de Nieuwsbrief Binnenstad voor de Raad van juni is een artikel opgenomen over leegstandsontwikkelingen in de binnenstad. Hierin staat het jaarlijkse cijfer van Locatus uit januari van 8,8% en dit cijfer is afgezet tegen cijfers van andere vergelijkbare kennissteden. We zitten met de 8,8% net onder het landelijke gemiddelde van 8,9%. We inventariseren daarnaast iedere drie maanden de leegstand op straatniveau. Het percentage wisselt per straat. Wat wel duidelijk is, is dat de leegstand over het algemeen afgenomen is en dat de eerder benoemde aandachtsgebieden Bloemerstraat, Hertogstraat en Molenpoortpassage nog steeds om aandacht vragen. Percentages zijn dagkoersen, zie bijvoorbeeld de effecten van een leegstaande V&D op de cijfers. Het percentage schoot daarmee omhoog van 8,8 naar 16 %. Belangrijker is het verhaal achter de cijfers. Om een meer betrouwbaar beeld te krijgen voeren we om de drie maanden een nadere analyse uit en rapporteren we dit steeds in de Nieuwsbrief. Het artikel in de Nieuwsbrief van juni is het eerste in deze reeks.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie GL	**Webpagina:** 21	**Pagina boekwerk:** 23
Vraag: Wat is citydressing en waaraan wordt de 175.000 euro extra besteed?		
Antwoord In 2015 is de Uitvoeringsagenda Citymarketing 2015-2018 vastgesteld. De claim voor de Zomernota komt voort uit het vastgestelde uitvoeringsbeleid:. Hierin hebben we € 75.000 voor promoten (niet alleen citydressing (=aankleding van de stad), maar ook communicatie èn merchandising) en € 100.000 voor het benutten van kansen begroot. Het bedrag m.b.t. promoten is gebaseerd op een globale inschatting van kosten die gemaakt worden om de basisvoorzieningen t.b.v. citymarketing op orde te hebben. Denk hierbij aan actueel beeld- en informatiemateriaal. Dat Nijmegen allerwege gekend wordt als Oudste Stad is opbrengst van citymarketing. In het zichtbaar maken van de historie is de Bastei met het Valkhof en de Lindenberghaven van groot belang. Nu er in het project zelf geen geld is gereserveerd voor promotie (zoals dat wel gedaan is voor de Oversteek) zal dit vanuit citymarketing gefinancierd moeten worden, met name ook in het belang van de Binnenstad. Het bedrag m.b.t. Kansen benutten (€ 100.000) is gebaseerd op een globale inschatting van investeringen die gedaan kunnen worden voor het benutten van kansen. De middelen van de gemeente dienen daarbij veelal als cofinanciering van initiatieven vanuit de stad. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het leveren van een bijdrage aan initiatieven uit de stad die de citymarketing versterken zoals bijvoorbeeld de internationale USE-IT stadsplattegrond of het tijdelijke informatiecentrum aan de Waalkade. Deze voorbeelden zijn mede gefinancierd uit citymarketing. Maar we staan ook voor nieuwe kansen die we alleen met budget kunnen realiseren. Denk hierbij aan het vermarkten van het Nijmegen omarmt de Waal gebied, maar ook de verankering van het succes van de Giro. Nijmegen Fietsstad, Velocity zijn kansen om de stad en haar groene omgeving te promoten. Tenslotte willen we nog vermelden dat zowel de post promoten (€75.000) als die van kansen benutten (€100.000) behoudend is begroot, voortbordurend op ervaringsgegevens. Het werkelijk met focus oppakken van citymarketing vraagt om veel meer middelen (zie hiervoor het voorbeeld van de citymarketing van Eindhoven).		

Fractie GL	**Webpagina:** 21	**Pagina boekwerk:** 23
Vraag: De kosten van het gemeentelijk vuurwerk tijdens de afsluiting van het kroonjaar worden pm begroot. Gezien de vuurwerkshow tijdens de Vierdaagsefeesten zijn de kosten toch reeds bekend? Welke stappen zijn reeds ondernomen om ondernemers aan dit initiatief te binden?		
Antwoord De post is PM begroot omdat de uitkomst nog onbekend is of inderdaad zoals de motie stelt, marktpartijen bereid zijn mee in de kosten te dragen. Inmiddels zijn er diverse gesprekken gevoerd en is ook informatie opgehaald bij de gemeente Rotterdam. We verwachten rondom de zomer duidelijk te kunnen maken of de kosten inderdaad PM zijn of dat er gemeentelijk budget benodigd is.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie DNF	**Webpagina:** 21	**Pagina boekwerk:** 23
Vraag: Bij WePod (budget 2 x 50.000 euro). Bestaat deze pilot uit het daadwerkelijk inzetten van de WePod? Is al bekend hoe lang en hoe vaak? Welk deel van dit budget is gereserveerd voor onderzoek/externe adviezen		
Antwoord De middelen worden gebruikt om ook andere spelers en partners bij het project te betrekken. Er gaat geen Nijmeegs geld naar de ontwikkeling van het project in Ede en Wageningen. Het project in Nijmegen zou een volgende fase in de ontwikkeling van onbemande voertuigen zijn, namelijk onderzoek naar der werking van het systeem in dicht stedelijk weefsel met multi-gebruik van voetgangers, fietsers enz. Het grootste deel van de financiering moet van externe partijen komen, omdat zij profiteren van de kennisontwikkeling. Het Nijmeegse budget is bedoeld voor de kosten die wij als wegbeheerder moeten maken om de WePod hier te kunnen laten rijden en omdat van partners in dit project wordt verwacht dat hun commitment verder gaat dan de inzet van kennis. Nijmegen heeft hierin naar verwachting een concurrente positie ten opzichte van andere steden die hun interesse hebben getoond.		

Thema Stad in de regio

Fractie PvdA	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 25
Vraag: Er wordt gewerkt aan een website': wat is de planning hierbij?		
Antwoord De planning is om de website na het zomerreces te lanceren. Er zullen dan ook digitale nieuwsbrieven verspreid worden.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 24
Vraag: Kunt u een kwantitatieve uiteenzetting geven van de contacten die u heeft in het kader van regionale, nationale en internationale samenwerking per thema?		
Antwoord De contacten zijn zeer divers per vraagstuk Het is ondoenlijk om de contacten (zowel bestuurlijk als ambtelijk) per thema te kwantificeren. Een kwantitatieve opsomming van contacten geeft geen informatie over de intensiteit en de inhoud. Als we weten wat de achtergrond is van deze vraag kunnen we een gewenst overzicht geven van de regionale, nationale en internationale contacten		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie VVD	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 25
Vraag: Is er binnen Gelrestad aandacht voor de ontwikkeling van de binnensteden?		
Antwoord We zien Gelrestad als een netwerk in ontwikkeling dat elkaar op de inhoud kan versterken en gezamenlijk kan optrekken. Binnen het G32 Stedennetwerk is specifieke aandacht voor de ontwikkeling van de Binnensteden, Nijmegen is voorzitter van de G32 themagroep 'vitale binnensteden'. Uiteraard is er ook nadrukkelijk aandacht voor de binnensteden in de samenwerking Arnhem-Nijmegen.		

Fractie VVD	**Webpagina:** 23	**Pagina boekwerk:** 25
Vraag: Welke gemeentes binnen de veiligheidsregio hebben invulling gegeven aan de opvang van asielzoekers inclusief het aantal plaatsten per gemeente?		
Antwoord Sinds de zomer van 2015 hebben de 16 gemeenten in Gelderland-Zuid al ervaringen opgedaan met (crisis)noodopvang en de realisatie van een al dan niet tijdelijk asielzoekerscentrum (azc). Vanaf eind 2015 voeren ze regelmatig overleg over de opgave die ze allemaal hebben op het gebied van de opvang van vluchtelingen. Recent is besproken dat de gemeenten elkaar onderling steun leveren en dat er nog meer opvanglocaties in Gelderland-Zuid moeten komen. Stand van zaken is als volgt: Nijmegen: 400 plaatsen permanent AZC, 500 plaatsen noodopvang Beuningen: 300 plaatsen tijdelijk AZC		

Overige vragen

Fractie GL	**Webpagina:** 34	**Pagina boekwerk:** 40
Programma: Bestuur en Middelen		
Vraag: Kan de raad de beschikking krijgen over de ambtelijke lijst van mogelijke/wenselijke investeringen voor de jaren 2017-2020		
Antwoord De ambtelijke lijst van wenselijke investeringen is het overzicht dat is besproken op de heidag van ons College. Voorafgaand aan die heidag wordt eerst een ambtelijke inventarisatie gedaan. Dat is een eerste grove inventarisatie waarop technische aanpassingen worden gedaan. Geraamde bedragen kunnen worden aangepast omdat in deze fase subsidiemogelijkheden nog worden verkend of omdat er ruimte elders in de begroting is. Investeringen waarover nog teveel onzekerheid bestaat omdat nader onderzoek nodig is of gesprekken en onderhandelingen met derden in een vroeg stadium zijn, vallen af . En mogelijk vindt nog een verschuiving in jaarschijven en jaarbedragen plaats. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, is er een klein verschil tussen het investeringsplan dat is besproken op onze heidag en wat uiteindelijk in de Zomernota is opgenomen.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Investeringen Zomernota 2016
Bedragen * € 1.000

Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
Investeringswensen heidag College	**2.100**	**5.090**	**7.450**	**200**	**4.720**	**19.560**
Toegevoegd, aangepast						
Technische aanpassing: telfout			-1.000			
I17. Verkeersmaatregelen Griftdijk	572					
I13. Investeringen Nijmegen Noord	-800	-500			1.500	
Vervallen						
Uitbreiding basisschool Het Kleurrijk		-100				
Ontmoetingsplek / flexibele werkruimte Nijmegen noord					pm	
Subtotaal	**-228**	**-600**	**-1.000**	**0**	**1.500**	**-328**
Voorgestelde investeringen Zomernota 2016	**1.872**	**4.490**	**6.450**	**200**	**6.220**	**19.232**

Fractie PvdA	**Webpagina:** 34	**Pagina boekwerk:** 41
Programma: Bestuur en Middelen		

Vraag:
'In het licht van het nieuwe BBV is de manier waarop we het levensduur verlengend onderhoud financieel hebben geregeld zeer waarschijnlijk niet correct. We zullen dit type onderhoud moeten gaan activeren en over de gebruiksduur afschrijven'. Kunt u nader aangeven op grond van welke nieuwe BBV-bepaling dit zou moeten? Kunt u ook een meerjarenperspectief geven van de financiële gevolgen?

Antwoord
De wijzigingen in artikel 59 en 64 van het BBV schrijven voor dat investeringen met maatschappelijk nut vanaf 2017 geactiveerd moeten worden tegen aanschafwaarde en afgeschreven naar gebruiksduur. Dit is nieuw want in de vorige versie van het BBV werd de vrijheid geboden om dergelijke investeringen te activeren of ineens ten laste de exploitatie te brengen. Dit betekent voor ons dat we uitgaven voor onderhoud bij het programma Openbare Ruimte die het karakter hebben van investeringen weer moeten gaan activeren. Zoals op pagina 41 van de Zomernota aangegeven, verwachten we dat we van het jaarlijkse onderhoudsbudget bij Openbare Ruimte een bedrag van € 5 tot € 8 mln. als investering moeten behandelen. We gaan er nu vanuit dat we minimaal een bedrag van € 5 mln. aan onderhoudsbudgetten weghalen en dat daarvoor in de plaats de kapitaallasten van investeringen komen. Het voordeel in 2017 becijferen we nu op € 5 mln. omdat de kapitaallasten van de investering die daarvoor in de plaats komen vanaf 2018 gaan lopen. Dat voordeel loopt geleidelijk af naar € 3,7 mln. in 2020.

Bedragen x € 1.000	2017	2018	2019	2020
Vervallen onderhoudsbudget	5,0	5,0	5,0	5,0
Kapitaallasten investering		0,5	0,9	1,3
Voordeel	5,0	4,5	4,1	3,7

Vanwege het toerekenen van rentelasten zullen op de langere termijn de jaarlijkse kapitaallasten hoger zijn dan het huidige niveau van onderhoudsbudgetten. In de Zomernota 2016 stellen we voor de jaarlijkse voordelen toe te voegen aan de Saldireserve.

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie VVD	**Webpagina:** 28	**Pagina boekwerk:** 29/30
Programma: Bestuur en Middelen		
Vraag: in 2020 zien we een grotere stijging in de ozb opbrengsten en kosten onderhoud openbare ruimte dan je op basis van de trend zou verwachten, graag een toelichting.		
Antwoord Het nieuwe jaar in de meerjarenperiode, in deze begroting 2020, is in beginsel gelijk aan het voorgaande jaar (2019). De volgende stap is dat we de veranderingen ten opzichte van het vorig jaar toepassen. Voor de OZB-opbrengst is dit de gehele areaaluitbreiding van de niet–woningen en de gehele woningtoename van 2019 naar 2020. Voor de andere jaren in de meerjarenbegroting(2017-2019) is de areaaluitbreiding en woningtoename al opgenomen in voorgaande begrotingen. Het betreft voor deze jaren daarom een (relatief kleine) bijstelling ten opzichte van de vorige begroting. Voor de toename van de budgetten voor onderhoud van de openbare ruimte geldt hetzelfde. In voorgaande begrotingen zijn al budgetten gereserveerd vanuit de woningtoename waarmee we destijds rekende. Voor die jaren is er in deze begroting sprake van een bijstelling. In het toegevoegde jaar 2020 leidt de gehele woningtoename tot budget ophoging. In het deel “grondslagen en uitgangspunten” (webpagina 41) wordt ook op de areaalontwikkeling ingegaan.		

Fractie DNF	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 36
Programma: Cultuur, citymarketing en cultuurhistorie		
Vraag: Bij Leerstoel Nijmeegse geschiedenis / Vrede van Nijmegen (progr. Citymarketing, cultuur, cultuurhistorie) Er wordt vanaf 2017 een budget van 55.000 euro gereserveerd voor de leerstoel Nijmeegse Geschiedenis / Vrede van Nijmegen penning. In de Stadsbegroting 2016-2019 staat vermeld: “Daarnaast is 225.000 euro gereserveerd voor promotie, 300.000 euro voor sociale innovatie en participatie, waar onder ook de bestaande doorlopende projecten Vrede van Nijmegen Penning en de leeropdracht Nijmeegse Geschiedenis, ….”. In het Collegevoorstel dd. 28-9-2015 (registratienummer 15.0010005) wordt voorgesteld de leeropdracht “Geschiedenis van Nijmegen voor een periode van 1 november 2015 tot 1 november 2017, te verlenen (kosten €60.000,- te dekken uit het programma Citymarketing, uitvoeringsprogramma Citymarketing 2015-2018). Zijn deze budgetten nu gestapeld? Wat zijn nu de feitelijke kosten uitgesplitst per jaar voor deze leerstoel en de Vrede van Nijmegen penning?		
Antwoord De budgetten zijn niet gestapeld; de bijzondere leerstoel en de Vrede van Nijmegen Penning worden betaald uit het budget van citymarketing (apart benoemd in de Uitvoeringsagenda Citymarketing 2015-2018). De kosten voor de leerstoel bedragen 30.000 euro per jaar. De opdracht is verstrekt tot einde academisch jaar 2016-2017. Voor de daaropvolgende jaren bestaat het voornemen een nieuwe leeropdracht te verstrekken. De uitreiking van de Vrede van Nijmegen Penning vindt tweejaarlijks plaats. In totaal draagt de Gemeente Nijmegen per uitreiking 50.000 euro bij verdeeld over twee kalenderjaren (€ 25.000 per jaar). De Radboud Universiteit en NXP leveren gezamenlijk voor elke uitreiking € 55.000. Dekking voor beide is voor 2016 gevonden in het ter beschikking gestelde budget voor kroonjaar 2016- ‘Wij zijn Nijmegen’.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie DNF	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 36
Programma: Cultuur, citymarketing en cultuurhistorie		
Vraag: Bij Kroonjaar 2016 knelpunten. Om welke knelpunten gaat het, en waarom zijn deze uitgaven niet voorzien in de begroting van het kroonjaar? Waar wordt het bedrag van 25.000 concreet aan besteed (output vs. interne kosten)?		
Antwoord De knelpunten betreffen de uitvoering van de communicatie die niet binnen het reguliere takenpakket van de afdeling Communicatie kan worden opgevangen. Het blijkt dat in de uitvoering er toch meer menskracht nodig is dan voorzien. De eerder geraamde kosten waren bestemd voor productiekosten van de communicatie middelen, terwijl voor de inzet van menskracht werd verondersteld dat dit met gesloten portemonnee kon worden opgelost binnen de reguliere formatie Daarnaast is destijds bij de toekenning van het budget bij de zomernota 2015 geen ruimte gereserveerd voor het uitvoeren van een gedegen onderzoek (evenementenmonitor) naar de economische spinoff, omdat pas gaande het jaar duidelijk is geworden, dat ook binnen het programma CCC hiervoor geen middelen beschikbaar zijn.		

Fractie GL	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 36
Programma: Cultuur, citymarketing en cultuurhistorie		
Vraag: Graag ontvangen wij een overzicht van besteding van het budget voor het Kroonjaar 2016, zodat wij de claim voor 55.000 euro beter kunnen beoordelen		
Antwoord Destijds is bij de besluitvorming van de zomernota 2015 door de raad € 875.000,- beschikbaar gesteld voor uitvoering van het Kroonjaar 2016. Daarbij is bewust gekozen om uit dit budget tevens een aantal projecten te bekostigen, die niet specifiek gekoppeld zijn aan Wij zijn Nijmegen, maar wel onderdeel uitmaken van het programma Citymarketing en evenementen, te weten de Leerstoel Nijmeegse geschiedenis en de uitreiking van de penning Vrede van Nijmegen; samen € 55.000,- groot. Later is ook nog op basis van een raadsbrede motie € 30.000,- als subsidie toegekend aan het particuliere initiatief Nijmegen Summer Capital. Daarmee resteert specifiek voor de uitvoering van het project Wij zijn Nijmegen € 790.000,-. Het budget van € 790.000,- is als volgt verdeeld en dient voor de periode 1-8-2015 tot en met 31-12-2016: • Projectorganisatie: menskracht, huisvesting, bureaukosten: € 200.000,- • Budget 2016 project overstijgend, waaronder website, sociale media, communicatie, citymaking en citymarketing: € 215.000,- • Investerings- en stimuleringsfonds sociale en economische innovaties in coproductie € 225.000,-. Hiervan wordt ten behoeve van specifiek de binnenstad € 50.000,- toegekend door het Huis van de Binnenstad • Coördinatie, uitvoeringskosten en beheersmaatregelen in het kader van openbare orde en veiligheid: € 150.000,- • Uitvoeren van een onderzoek naar de effecten van WZN einde 2016: PM • Organiseren van een eye-catcher als afsluiting van 2016: PM.		

Het jaar is nog gaande: ongeveer 50% van het geprognoticeerde budget is besteed, maar op communicatie bijna volledig.
Ter referentie: in 2005 was voor de uitvoering van het project Nijmegen 2000 jaar een bedrag beschikbaar van € 3,3 miljoen. Dat betekent dat Wij zijn Nijmegen beschikt over een kwart van dat budget.

De knelpunten betreffen de uitvoering van de communicatie die niet binnen het reguliere takenpakket van de afdeling Communicatie kan worden opgevangen. Daarnaast is destijds bij de toekenning van het budget bij de zomernota 2015 geen ruimte gereserveerd voor het uitvoeren van een gedegen onderzoek naar de effecten van het Kroonjaar i.c. Wij zijn Nijmegen.

Fractie PvdA	**Webpagina:** 40	**Pagina boekwerk:** 47
Programma: Grondbeleid		
Vraag: Het RPW wordt genoemd als winstwaarschuwing. Is er al iets bekend over de ontwikkeling van de overprogrammering van bedrijventerreinen in de regio? Is die overprogrammering groter of kleiner geworden sinds de vorige inventarisatie?		
Antwoord Wij zullen uw raad informeren over de voortgang van het RPW zodra dat mogelijk is en er stukken zijn waarvan wij met de partners hebben besloten dat deze kunnen worden besproken.		

Fractie GL	**Webpagina:** 35	**Pagina boekwerk:** 41
Programma: Sport en accommodaties		
Vraag: Wanneer een voetbalclub meer behoefte heeft aan een nieuw kunstgrasveld dan aan renovatie, kan dan met budgetten geschoven worden om dit mogelijk te maken?		
Antwoord Binnen de huidige coalitieafspraken is geen ruimte voor de omvorming van natuurgrasvelden in nieuwe kunstgrasvelden. De opgevoerde budgetten worden ingezet om de technisch afgeschreven kunstgras toplagen te vervangen waarmee de velden weer aan de nieuwstaat voldoen. Indien de staat van de toplaag dit vereist of toestaat kan met instemming van het college geschoven worden met de budgetten.		

Fractie GL	**Webpagina:** 40	**Pagina boekwerk:** 47
Programma: Sport en accommodaties		
Vraag: Op bladzijde 47 wordt geschreven dat bij 'sport en accommodaties' objecten worden afgestoten. Welke objecten betreft dit?		
Antwoord Conform het gemeentelijk Vastgoedbeleid worden objecten die geen maatschappelijk of strategisch belang hebben voor de gemeente en waarbij verkoop financieel gunstiger is dan blijven exploiteren afgestoten. Welke concrete panden dat betreft staat niet op voorhand vast maar is onder meer afhankelijk van de markt. De praktijk leert dat er vrijwel ieder jaar wel enkele objecten uit de Vastgoedportefeuille worden verkocht. In 2015 waren dit bijvoorbeeld een woning aan de Heideparkseweg 201 en het voormalige schoolgebouw Meijhorst 24-74. Op dit moment is de gemeente in onderhandeling over Zwanenveld 32-02.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie GL	**Webpagina:** 32	**Pagina boekwerk:** 37/39
Programma: Stedelijke Ontwikkeling / Economie en Werk		
Vraag: Graag ontvangen wij een toelichting op het structureel afboeken van de taakstelling op het product werk en de financiële opgaaf bouwleges		
Antwoord Product werk Op het product Werk/ de afdeling Werk staat een taakstelling van structureel 9 ton. Deze taakstelling kan niet door de Afdeling Werk c.q. het Product Werk worden ingevuld omdat genoemd werkveld uit Rijksmiddelen werd gefinancierd en daarop konden geen lokale taakstellingen worden ingeboekt. Bij de besluitvorming over de oprichting van het Werkbedrijf werd vervolgens het besluit genomen om de taakstelling te realiseren uit de vrijvallende middelen centrale overhead die de ontvlechting van de Afdeling Werk en het product Werk zouden opleveren. Het traject van ontvlechting resulteert nu in een realisatie van de taakstelling van € 4,5 ton. Blijft nog over een tekort van € 4,5 ton. Bij zomernota worden voor dit tekort middelen vrijgemaakt. Bouwleges Ivm de terugloop in bouwactiviteiten tijdens de economische crisis zijn bij de begroting 2014 de verwachte inkomsten aan bouwleges structureel verlaagd met € 1,4 mln. Dit bracht met zich mee dat ook de uitgaven navenant naar beneden zijn bijgesteld met de opgave deze besparing in 2017 gerealiseerd te hebben. Wij hebben de afgelopen jaren onderzocht hoe wij de kosten op het product Vergunningverlening bouwen zoveel mogelijk omlaag konden brengen (dit betreft onze opdracht aan de ODRN) en wij komen nu tot de conclusie dat dit voor een bedrag van € 500.000 per jaar niet realistisch is. Het werk voor vergunningverlening en inspectie is immers niet in die omvang afgenomen. Tegelijkertijd zien wij dat het aantal producten waar leges voor geheven kan worden, afneemt. Dit is voor ons reden om uw raad voor te stellen om een deel van de taakstelling structureel af te boeken.		

Fractie GL	**Webpagina:** 46	**Pagina boekwerk:**
Programma: Zorg en Welzijn		
Vraag: Graag ontvangen wij een toelichting op de technische begrotingswijziging 40 V rondom jongerenparticipatie.		
Antwoord Deze technische begrotingswijziging heeft betrekking op het in 2015 aangenomen initiatiefvoorstel jongerenparticipatie in Nijmegen. Dit voorstel wordt gefinancierd door € 40.000 te bezuinigen op de ondersteuning van Raad en college. Met deze wijziging verwerken we dit besluit in de begroting.		

Brief aan de raad - Beantwoording technische vragen Zomernota 2016

Fractie DNF	**Webpagina:** 40	**Pagina boekwerk:** 46
Programma: Zorg en Welzijn		
Vraag: “Net zoals in het afgelopen jaar verwachten we een nadelig effect op de opbrengsten van de markten als gevolg van de schommelende conjunctuur. Vooralsnog lijkt het om een tekort van circa € 80.000 te gaan" Kan dit bedrag van 80.000 euro gespecificeerd worden?		
Antwoord Al enige jaren constateren wij dat de marktopbrengsten achterblijven bij de begroting. Ook in de eerste maanden van 2016 zien wij deze ontwikkeling. Als wij deze lijn doortrekken verwachten wij een tekort van € 80.000. We treffen bijsturingsmaatregelen om het tekort op te vangen en/of proberen het tekort binnen het programma op te vangen. We komen met een kwaliteitsslag voor de markt. Inzet is dat de markt dan functioneert volgens de principes van de ‘Markt van morgen‘, vastgelegd in een nieuwe marktverordening en marktreglement. In 2017 zijn de nieuwe beleidslijnen voor standplaatsen in werking.		

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Ingekomen stuk D22 (PA 6 juli 2016)

Ruimtelijke Ontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	RO10/16.0005238	Martijn Nicasie
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek (motie Hillen)		(024) 3292888

Geachte leden van de raad,

Op 25 juni 2014 heeft uw raad unaniem motie ‘Archeologisch onderzoek’ (140625.1) aangenomen, ingediend door raadslid Hillen. In deze motie hebt u het college gevraagd gedurende een jaar een pilot uit te voeren met betrekking tot doen van onderzoek, voor rekening van de gemeente, bij bouwactiviteiten in archeologisch waardevol gebied (waarde 3), waarvoor op grond van de Wabo of het bestemmingsplan geen archeologisch onderzoek verplicht kan worden gesteld. De motie vraagt om verslaglegging van de pilot na afloop van de pilotperiode. De pilot heeft plaatsgevonden gedurende het jaar 2015, en bijgaand bieden wij u de toegezegde rapportage aan.

In 2015 zijn in totaal vijftien onderzoeken als “Hillen-onderzoeken” geclassificeerd. Daarvan zijn er elf uitgevoerd. De overige zijn ofwel nog niet in uitvoering, ofwel hebben om uiteenlopende redenen geen doorgang kunnen vinden.

Omdat tot op heden uitsluitend de kosten van het veldwerk bekend zijn is het nog niet mogelijk een definitieve opgave te geven van de met deze onderzoeken gemoeide kosten. Het maken van een eindrapport is wettelijk verplicht en deze rapporten moeten aan relatief strenge regels voldoen. Wij streven er echter wel naar voor deze projecten zo efficiënt en doelmatig mogelijk te werken, en de rapportages zo sober mogelijk te houden om de kosten te beperken, In totaal zullen de kosten voor de in 2015 uitgevoerde onderzoeken ongeveer € 50.000 bedragen.

Op zichzelf was de pilot inhoudelijk een succes. Het is mogelijk gebleken om resultaten te behalen, waarmee voorkomen kan worden dat te veel archeologische informatie dankzij vergunningvrije bouwwerkzaamheden voorgoed verdwijnt. Dat is belangrijk; voor elk van deze kleine projectjes op zichzelf is het verlies van archeologische informatie wellicht acceptabel, hoewel ook dan altijd de kans bestaat dat iets extreem waardevols verloren gaat, maar juist de gestage accumulatie van dit soort kleinere projecten kan op termijn tot een onherstelbaar verlies

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

leiden. Evenzo kan de geboekte informatiewinst pas echt bepaald en gewaardeerd worden naarmate het aantal van deze kleinere onderzoeken zou toenemen.

Ons college kan zich vinden in de rapportage. Hoewel niet alle onderzoeken tot een bevredigend resultaat hebben geleid heeft de pilot zeker zin gehad. Echter, bij het indienen van de motie was de gedachte dat binnen het programma Ruimte en Cultuurhistorie (inmiddels het programma Cultuur & Cultuurhistorie & Citymarketing) voldoende ruimte zou zijn om de pilot te financieren. In de praktijk is gebleken dat die ruimte niet kon worden gevonden. Wij zullen de pilot dan ook beëindigen en er geen verder vervolg aan te geven.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: Rapportage archeologiepilot

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Rapportage Pilot Vrijwillig Archeologisch Onderzoek (Motie Hillen)

Inleiding

In 2014 heeft de gemeenteraad het facetbestemmingsplan archeologie vastgesteld. Daarbij is het gemeentelijk grondgebied verdeeld in vijf archeologische klassen:

1. Archeologische waarde 4: Archeologische rijksmonumenten. Hier is het Rijk het bevoegd gezag en speelt de gemeente niet of nauwelijks een rol. Werkzaamheden zijn vrijwel altijd vergunningplichtig.
2. Archeologische waarde 3: hoge archeologische verwachting. Onderzoek kan worden verplicht bij een bodemverstoring vanaf 50m2 en dieper dan 30cm.
3. Archeologische waarde 2: middelhoge archeologische verwachting. Onderzoek kan worden verplicht bij een bodemverstoring vanaf 100m2 en dieper dan 30cm.
4. Archeologische waarde 1: lage of onbekende archeologische verwachting. Archeologisch onderzoek kan worden verplicht bij ontwikkelingen met een oppervlakte van meer dan 2500m2.
5. Archeologische waarde 0: er zijn geen archeologische waarden (meer) aanwezig.

Het bestemmingsplan geeft aan de hand van deze verschillende klassen aan welke werkzaamheden zijn toegestaan zonder archeologische maatregelen, en in welke gevallen de aanvrager van een omgevingsvergunning rekening moet houden met archeologisch onderzoek, waarvan de kosten voor zijn rekening komen (het principe “de verstoorder betaalt”). Op grond van landelijke wetgeving is een aantal bodemverstorende activiteiten vergunningvrij; over het algemeen is dat het geval wanneer het gaat om een oppervlak kleiner dan 50m2. In onze lokale wetgeving mogen we van deze landelijke regels niet afwijken. Omdat de gemeente archeologisch onderzoek alleen mag opleggen via het verbinden van voorwaarden aan een omgevingsvergunning betekent dat dat bij deze vergunningvrije werkzaamheden kleine stukjes archeologie verloren gaan. In belangrijke archeologische gebieden kan dat er toe leiden dat door een opeenvolging van kleinere vergunningvrije bouwwerkzaamheden sluipenderwijs steeds meer archeologie, en daarmee potentiële kennis, ongezien verdwijnt.

Bij de behandeling van het facetbestemmingsplan in de raad heeft de raad dit gevaar onderkend en daarvoor aandacht gevraagd. Op 25 juni 2014 heeft de gemeenteraad unaniem een motie aangenomen, ingediend door DNF, waarin het college werd opgeroepen om gedurende een jaar een pilot uit te voeren met het doen van onderzoek voor rekening van de gemeente bij bouwactiviteiten in archeologisch waardevol gebied (waarde 3) waarvoor op grond van de Wabo of het bestemmingsplan geen archeologisch onderzoek verplicht kan worden gesteld (de motie Hillen).

De motie vraagt om verslaglegging van de pilot na afloop van de pilotperiode. In deze nota presenteren wij de toegezegde rapportage.

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Het proces

De doelen van de pilot waren om in te kunnen schatten in hoeverre het probleem speelt, wat de kosten zouden bedragen van het doen van onderzoek op kosten van de gemeente , en in hoeverre deze onderzoeken daadwerkelijk kenniswinst zouden opleveren. Besloten is om het jaar 2015 als pilotjaar te beschouwen. Ter uitvoering van deze motie is in 2015 daarom een aantal onderzoeken uitgevoerd.

Om te achterhalen welke bouwwerkzaamheden in aanmerking komen voor het “Hillen-traject” worden de vergunningaanvragen die bij de ODRN binnenkomen gescreend. Daar waar werkzaamheden in een archeologisch waardevol gebied plaatsvinden, maar onder de ondergrens voor archeologisch onderzoek blijven, wordt beoordeeld in hoeverre de locatie en het project geschikt zijn voor archeologisch onderzoek. Daarbij wordt o.a. gekeken naar de locatie, de omvang en de aard van het project, en of er in de buurt al dan niet eerder onderzoek is uitgevoerd en welke resultaten dat heeft opgeleverd. Als de inschatting is dat locatie en project geschikt zijn wordt de initiatiefnemer benaderd met de vraag of hij of zij wil toestaan dat de gemeente tijdens of voorafgaand aan de werkzaamheden archeologisch onderzoek uitvoert. In een enkel geval zijn bouwplannen ook via andere wegen de gemeente ter ore gekomen, en ook dan is de initiatiefnemer benaderd met deze vraag. Een laatste categorie gevallen is wanneer werkzaamheden al bezig zijn en men onverwacht op archeologische vondsten stuit, en dan de archeologische dienst waarschuwt. In al deze gevallen geldt dat, wanneer de initiatiefnemer instemt met archeologisch onderzoek, de bouwwerkzaamheden vervolgens door de archeologische dienst worden gevolgd, waarbij vondsten en sporen worden geborgen en gedocumenteerd.

Archeologisch onderzoek moet aan strenge regels voldoen, die zijn vastgelegd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). Tegelijkertijd is de KNA in principe niet berekend op kleinschalig vrijwillig onderzoek zoals dat in het kader van de motie wordt uitgevoerd. Zo schrijft de KNA een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen voor, waarin o.a. noodzaak en doel van het onderzoek en de onderzoeksmethoden worden omschreven. Wanneer voor elk klein onderzoek een apart PvE moet worden geschreven lopen de kosten snel op. Om de kosten voor deze onderzoeken zo laag mogelijk te houden en tegelijkertijd conform de KNA te werken is een paraplu-PvE geschreven, dat eenvoudig op het precieze onderzoek kan worden toegespitst.

Omdat het om relatief kleine onderzoeken gaat is er daarnaast voor gekozen om de onderzoeken met een minimale bezetting uit te voeren. De (verplichte) eindrapportage, die ook aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) moet worden overgelegd, wordt zo sober mogelijk gehouden. Waar mogelijk wordt de rapportage gecombineerd met lopend onderzoek in de nabijheid of met andere “Hillen-projecten”.

De vondsten worden goed gedocumenteerd en opgeslagen in het gemeentelijke depot. De onderzoeksgegevens worden bovendien in het elektronische registratiesysteem van de RCE, Archis, opgenomen.

Het is belangrijk te onderstrepen dat dit type onderzoek voor de initiatiefnemer van de bouwwerkzaamheden vrijwillig is, en dat is een heel andere situatie dan wanneer het onderzoek in het kader van een vergunningaanvraag verplicht is gesteld. Dat betekent dat de gemeente bij de “Hillen-onderzoeken” te gast is bij de initiatiefnemer en afhankelijk is en blijft van diens bereidwillige medewerking. De ervaring heeft echter geleerd dat daarop zonder meer mag worden gerekend en

dat veel initiatiefnemers grote belangstelling hebben voor het onderzoek en de resultaten. Niettemin dwingt dit er ook toe om de overlast voor de initiatiefnemer zoveel mogelijk te beperken, en het onderzoek zo snel en efficiënt mogelijk uit te voeren.

De onderzoeken

In totaal zijn vijftien onderzoeken als “Hillen-onderzoeken” geclassificeerd. Daarvan zijn er elf uitgevoerd. De overige zijn ofwel nog niet in uitvoering, ofwel hebben om uiteenlopende redenen geen doorgang kunnen vinden.

Sterrenschansweg	Sw13	Uitgevoerd
St. Stevenskerkhof	Stv3	Uitgevoerd
Lange Hezelstraat	He17	Uitgevoerd
Nieuwe Markt	Nm3-4-5	Uitgevoerd
St. Geertruidestraat	Stg1	Uitgevoerd
Hezelpoort	He19	Uitgevoerd
Berg en Dalseweg	Bw31	nog niet uitgevoerd
Berg en Dalseweg	Bw32	niet uitgevoerd; miscommunicatie
Berg en Dalseweg	Bw33	niet uitgevoerd; plannen aangepast
Kwakkenbergseweg	Kwb8	Uitgevoerd
Franseplaats	Frp1	Uitgevoerd
Krayenhofflaan	Kr4	Uitgevoerd
Sophiaweg	Sop2	niet uitgevoerd; plannen aangepast
Julianapark	Ju2	Uitgevoerd
Weurtseweg	WwX	Uitgevoerd
Ubbergseweg		n.t.b. (nieuw 2016)
Voorstadslaan		n.t.b. (nieuw 2016)

De belangrijkste resultaten van enkele van de uitgevoerde projecten worden hier kort gepresenteerd, waarbij de selectie zowel succesvolle als minder belangwekkende onderzoeken omvat.

A. Lange Hezelstraat

De onderzoekslocatie aan de Lange Hezelstraat - Hessenberg maakt onderdeel uit van het grafveld dat bij de Romeinse stad *Ulpia Noviomagus* hoort. Aan weerszijden van de Hessenberg zijn in de loop van de 20e eeuw verschillende resten van graven aangetroffen, maar ook in de wijdere omgeving langs de Hezelstraat. Het grafveld dat bij *Ulpia Noviomagus* hoort, is erg uitgebreid. Ondanks de uitgestrektheid is tot op heden nog maar weinig van het grafveld onderzocht. De mogelijkheid om bij een van de woningen in de Lange Hezelstraat onderzoek te doen was dan ook welkom. Bij het verdiepen van een kelder zijn inderdaad een Romeins graf en bovendien diverse sporen uit de middeleeuwen aangetroffen. De gevonden sporen en vondsten geven belangrijke aanvullende informatie over de bewonings- en bebouwingsgeschiedenis van het terrein in de Romeinse tijd en de 14^{e}-15^{e} eeuw, maar ook over de landschappelijke situatie van dit deel van de stad in het verleden.

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Figuur 1 Laatmiddeleeuwse beerput. Vlak in de buurt werd een Romeins graf aangetroffen.

B. Nieuwe Markt

Bij verbouwingen van enkele 19e-eeuwse panden aan de Nieuwe Markt zijn sporen van de 16e-eeuwse stadsmuur aangetroffen. Het belang hiervan is groot, omdat archeologische informatie over deze stadsmuur van Nijmegen zeer schaars is. De stadsmuur lag over de volledige breedte (4,5 m lang) van de kelder en liep noord- en zuidwaarts door onder de noordelijke en zuidelijke 19e-eeuwse keldermuren. Hoewel er in een andere kelderruimte geen uitputtend archeologisch onderzoek is uitgevoerd, lijkt het er op dat daar sprake was van een stadspoortje of doorgangetje in de stadsmuur, mogelijk naar de ten westen hiervan gelegen St. Jacobsgracht (1393). Met dit onderzoek is belangrijke en tot nu toe onbekende informatie over de laatmiddeleeuwse stadsmuur in de noordwestzone van de middeleeuwse stad vastgesteld en gedocumenteerd.

Figuur 2 De 13e-eeuwse stadsmuur direct onder de weggebroken 19e-eeuwse keldervloer

C. Krayenhofflaan

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Bij de bouw van een aanbouw aan een bestaande bebouwing zijn in de bouwput van ca. 30 m2 vier Romeinse crematiegraven aangetroffen. Daaronder was een dakpangraf: op een vlak gelegen *tegula* is een vierkante constructie van dakpannen gebouwd. In het graf zijn crematieresten aangetroffen en een complete schaal, een gebroken kruik en fragmenten van een glazen fles gevonden. Binnen de dakpanconstructie is een complete bronzen olielamp aangetroffen met daaraan een ketting om het lampje aan op te hangen. In graf 3, dat gedeeltelijk buiten de werkput ligt, is een beker van geverfd aardewerk gevonden. Ook graf 4 ligt gedeeltelijk buiten de werkput. In het opgegraven deel is een gladwandige kruik gevonden. Het archeologisch onderzoek heeft niet of nauwelijks voor vertraging gezorgd voor de aannemer. Nog dezelfde dag zijn alle sporen gedocumenteerd en vastgelegd. De aanleg van de funderingen voor de te plaatsen uitbouw heeft volgens planning de volgende dag plaats kunnen vinden. Zeker met de vondst van graf 1 heeft het onderzoek daarentegen archeologisch gezien zeer waardevolle informatie opgeleverd.

Figuur 3 Romeins dakpangraf aan de KRAYENHOFFLAAN

D. Julianapark

Bij graafwerkzaamheden in het zuidelijke deel van het Julianapark zijn menselijke botresten gevonden van minimaal zeven individuen, evenals een drietal ijzeren handvatten en een ijzeren sierknop. Alle vondsten kunnen direct in verband worden gebracht met de begraafplaats die in de 19e eeuw op deze plek gelegen was. Uit een gat van minder dan 1 m2 zijn schedelfragmenten van minimaal drie individuen afkomstig. Ook de metaalvondsten uit dit gat wijzen op meerdere kisten. Van intacte graven was op die plek dus geen sprake, eerder lijkt het materiaal afkomstig uit een knekelkuil. Het lijkt erop dat nadat de begraafplaats buiten gebruik geraakt is, zulke knekelkuilen en ook graven (zie de vondst van een kindergraf in de Prins Bernhardstraat) niet allemaal zijn geruimd voorafgaande aan de aanleg van het Julianapark. In dit geval heeft het onderzoek, dat door omstandigheden ook slechts relatief gebrekkig kon worden uitgevoerd, dus feitelijk geen nieuwe informatie opgeleverd.

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Figuur 4 Overzicht van het botmateriaal uit het Julianapark

E. Franseplaats

De aanleiding voor het onderzoek vormde de realisatie van een liftschacht aan de zuidoostelijke zijde van de Commanderie van St. Jan. De archeologische begeleiding heeft plaatsgevonden bij het uitgraven van de bouwput. Deze is tot 3,1 m beneden het maaiveld uitgegraven, waarbij alleen geroerde grond is aangetroffen. Bij nadere inspectie van de funderingen bleek dat deze bij de restauratiewerkzaamheden in de jaren zeventig van de vorige eeuw gedeeltelijk opnieuw zijn gezet. Daarvoor is buiten het gebouw een ruime bouwput aangelegd. Dit verklaart waarom bij het uitgraven van de bouwput voor de liftschacht geen oude cultuurlagen maar recent geroerde grond werd waargenomen. In de geroerde grond werden geen archeologisch relevante voorwerpen aangetroffen, ook niet met de metaaldetector. Dit onderzoek heeft derhalve geen relevante resultaten opgeleverd.

Financiën

De uitgevoerde onderzoeken hebben tot op heden ongeveer € 25.000 gekost. Dat zijn de kosten van het veldwerk en het onderzoek op locatie. In de meeste gevallen betrof het een tijdsbesteding van een dag, of hooguit enkele dagen. Een groot gedeelte van de verplichte werkzaamheden gebeurt echter pas na die fase: het analyseren en interpreteren van de vondsten en sporen, het schrijven van het rapport, en het conserveren en deponeren van de belangrijkste vondsten. De formele rapportages zijn nog niet in alle gevallen afgerond. De ervaring leert dat de kosten van uitwerken, rapporteren en deponeren in veel gevallen ongeveer gelijk zijn aan de kosten van het veldwerk. Naar verwachting zullen de in het kader van de pilot uitgevoerde onderzoeken na afronding van de rapportages in totaal dus ongeveer €50.000 gekost hebben. Daarbij zijn overigens grote onderlinge verschillen. In enkele gevallen is slechts weinig tijd geïnvesteerd, zijn de resultaten beperkt en de kosten navenant, maar in andere gevallen is veel gevonden en moet er meer tijd en geld worden besteed aan uitwerking en rapportage.

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Evaluatie

Het in de motie gesignaleerde gevaar is reëel. Vooral op locaties in de binnenstad, langs de Berg en Dalseweg en in het Waterkwartier is het risico dat door opeenvolgende kleinere (bouw-)werkzaamheden sluipenderwijs belangrijke informatie verloren gaat duidelijk aanwezig. Een treffende illustratie is het projectje aan de Krayenhofflaan, waar bij het uitbouwen van een woonhuis op een kleine 30 m2 diverse Romeinse graven tevoorschijn kwamen.

Lastig is en blijft het identificeren van potentiële onderzoekslocaties. Volgens het huidige rijksbeleid worden steeds meer werkzaamheden geheel vergunningvrij. Dat betekent dat zij zich ook aan de waarneming onttrekken. De onderzoeken die zijn uitgevoerd waren vrijwel allemaal bij werkzaamheden die op zichzelf wel vergunningplichtig waren, en dus bij de ODRN bekend, maar waarbij archeologisch onderzoek niet verplicht kon worden gesteld. Werkzaamheden die geheel vergunningvrij zijn komen alleen toevallig onder onze aandacht. Het is daarbij uiteraard wel mogelijk om, wanneer de pilot tot staand beleid zou worden verheven, meer bekendheid te geven aan de wens om bij dit soort kleine projecten toch archeologisch onderzoek te verrichten. Veel Nijmegenaren blijken daar gevoelig voor. Niettemin is het een illusie om te veronderstellen dat alle potentiële onderzoeksprojecten daarmee in beeld zullen komen. De pilot heeft wel geleerd dat het belangrijk is vroegtijdig contact te leggen met initiatiefnemers en dat contact ook op te volgen. In enkele gevallen is een voorgenomen onderzoek niet doorgegaan omdat de initiatiefnemer ervan uitging dat de archeologische dienst weer contact zou opnemen, terwijl de archeologische dienst juist wachtte op een signaal van de initiatiefnemer dat de werkzaamheden gingen beginnen.

Daarnaast is er nooit een garantie op succes. Enerzijds kan een locatie op het oog veel potentieel hebben, maar in de praktijk toch weinig of niets opleveren. Anderzijds kan het ook zo zijn dat een locatie die weinig kansrijk werd geacht toch veel materiaal oplevert. Niettemin hebben de onderzoeken die tot op heden zijn uitgevoerd in een aantal gevallen wel resultaten opgeleverd. In alle gevallen is het zo dat het onderzoek, of het nu veel oplevert of niet, in ieder geval meer kennis oplevert over de plaatsen waar de archeologie in Nijmegen nog goed of minder goed aanwezig is. Dat is een hulp bij het verder verfijnen van onze beleidsinstrumenten, waardoor in de toekomst mogelijk onderzoek kan worden voorkomen.

Conclusie

De pilot heeft geleid tot een aantal inhoudelijke resultaten. In een aantal gevallen was de kenniswinst gering of zelfs afwezig, in andere gevallen was deze juist aanzienlijk. Voor elk van de kleine projectjes op zichzelf is het verlies van archeologische informatie wellicht acceptabel, hoewel ook dan altijd de kans bestaat dat iets waardevols verloren gaat, maar juist de gestage accumulatie van dit soort kleinere projecten kan op termijn tot een onherstelbaar verlies van archeologische informatie en kennis over het verleden leiden. Evenzo kan de geboekte informatiewinst pas echt bepaald en gewaardeerd worden naarmate het aantal van deze kleinere projecten toeneemt. Een enkel Romeins graf hoeft weinig nieuws te zeggen, maar een serie van dergelijke vondsten over een langere periode kan wel flinke kenniswinst opleveren; de kans op een werkelijk unieke vondst, zoals bijvoorbeeld destijds de “loden lady” in de Burchtstraat, bestaat in de waarde 3-gebieden uiteraard ook altijd.

Brief aan de raad - Evaluatie pilot vrijwillig archeologisch onderzoek - Motie Hillen

Er zijn ook werkzaamheden die überhaupt niet vergunning- of meldingsplichtig zijn en daarmee niet in beeld komen voor eventueel archeologische onderzoek. Ook bij dit soort niet-vergunningsplichtige werkzaamheden bestaat het risico van verlies van archeologische informatie. Onderzoek naar de mogelijkheden om de Nijmegenaren ertoe te bewegen vrijwillig niet-vergunningplichtige bodemverstorende activiteiten bij de gemeente te melden zou dan ook gewenst zijn. Daarbij is het belangrijk ervoor te zorgen dat vroegtijdig contacten worden gelegd met initiatiefnemers en dat deze contacten worden opgevolgd

Strakke aanvullende criteria zijn nodig om te bepalen of onderzoek in een specifiek geval zinvol of wenselijk is. In een aantal gevallen in de pilot heeft het onderzoek immers weinig of niets opgeleverd. De met de “Hillen-onderzoeken” vergaarde informatie is nuttig voor het verder aanscherpen en detailleren van onze beleidsinstrumenten, en naarmate meer van dit soort kleine onderzoeken worden uitgevoerd kan ook steeds beter bepaald worden waar ze de meeste toegevoegde waarde kunnen opleveren en waar de verwachte toegevoegde waarde zo beperkt is dat het verlies van archeologische informatie geaccepteerd kan worden.

Door bijvoorbeeld gezamenlijke publicatie van de “Hillen-onderzoeken” in een gecombineerde rapportage kan een soort Nijmeegse archeologische kroniek worden geschreven. Dit is ook een goede manier om de raad en het Nijmeegse publiek te informeren over de resultaten van het archeologisch onderzoek. Dat kan het draagvlak voor en de bekendheid van de Hillen-onderzoeken verder vergroten.

De kosten van de elf onderzoeken in het pilotjaar bedragen € 50.000. Anders dan bij de aanvaarding van de motie werd verwacht, is het niet mogelijk gebleken om deze onderzoeken uit de lopende begroting van het programma CCCC te bekostigen.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ingekomen stuk D23 (PA 6 juli 2016)

Geachte raadsleden,

Eerder bent u geïnformeerd over de mogelijkheden omtrent gereguleerde wietteelt. Daarbij is u gemeld dat er door de gemeenten die het Manifest geïnitieerd hebben, een aanvullende onderzoeksopdracht is verstrekt aan onderzoekers van de Radbouduniversiteit om naast de drugsverdragen ook andere verdragen en daaruit voortvloeiende verplichtingen voor overheden te onderzoeken. De gemeente Nijmegen heeft dit initiatief financieel ondersteund.

De onderzoekers P.H.P.H.M.C. van Kempen en M.I. Fedorova hebben hun onderzoek afgerond en vandaag naar buiten gebracht. Dit rapport treft u bijgaand aan.
Dit juridische onderzoek toont aan dat er in weerwil van de VN-drugsverdragen volgens het internationaal recht ruimte voor staten kan zijn om cannabisteelt en -handel ten behoeve van de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd te legaliseren. De nationale overheid zal dan oprecht, overtuigend en onderbouwd aannemelijk moeten kunnen maken dat gereguleerd toestaan van teelt en handel een effectievere verwezenlijking van mensenrechten oplevert dan een prohibitief cannabisbeleid in overeenstemming met de drugsverdragen.

Aan regulering van het cannabisbeleid zijn voorwaarden verbonden. Zo moet de teelt en het gebruik van cannabis voor recreatieve gebruikers gepaard gaan met een ontmoedigingsbeleid voor gebruik van cannabis. Ook moet het beleid effectief de belangen van de individuele en volksgezondheid, de veiligheid en de bestrijding van drugscriminaliteit dienen en mag er geen nadeel zijn voor het buitenland. Het moet dus een gesloten systeem zijn.

Dit rapport betekent niet dat gemeenten nu kunnen starten met pilots. Het is de landelijke overheid die de keuze moet maken om over te gaan tot gereguleerd toestaan en het is dus ook aan de staat om afgewogen en onderbouwd te bezien of pilots zinvol kunnen zijn of niet en of de inzet ervan alles afwegende wenselijk is.
De gemeenten die het initiatief genomen hebben onderschrijven de voorwaarden en uitgangspunten zoals genoemd in het rapport. Namens de initiatief nemende gemeenten roept de gemeente Utrecht het rijk op hierover snel het gesprek aan te gaan. Zoals bekend heeft Nijmegen aangegeven zich aan te melden voor een pilot, als daar de ruimte voor komt.

Het VNG-bestuur zal op de ALV op 8 juni 2016 met een standpunt komen op basis van het rapport ‘Het failliet van het gedogen’ van de bestuurlijke werkgroep ‘Modernisering Cannabisbeleid’.

Namens de burgemeester van Nijmegen

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

INTERNATIONAAL RECHT EN CANNABIS II

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Internationaal recht en cannabis II

Regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik: positieve mensenrechtenverplichtingen versus VN-drugsverdragen

P.H.P.H.M.C. van Kempen
M.I. Fedorova

Wolters Kluwer

Deventer 2016

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Internationaal recht en cannabis II
Regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik: positieve mensenrechtenverplichtingen versus VN-drugsverdragen
P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova

Ontwerp omslag: Cremers visuele communicatie, Nijmegen
Lay-out: Hannie van de Put

ISBN: 9789013138481
E-book: 9789013138498
NUR: 824-407 Internationaal recht

© 2016, P.H.P.H.M.C. van Kempen en M.I. Fedorova

Alle rechten in deze uitgave zijn voorbehouden aan Wolters Kluwer Nederland B.V. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wolters Kluwer.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h t/m 16m Auteurswet jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3051, 2130 KB).

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor gevolgen hiervan.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Verkorte inhoudsopgave

VOORWOORD xiii

LIJST MET AFKORTINGEN xv

1. INLEIDING
   - 1.1 Aanleiding en doelstelling van het onderzoek 1
   - 1.2 Centrale probleemstelling en opzet van het onderzoek 2
   - 1.3 Relevante definities 6
   - 1.4 Relevantie van mensenrechten in andere opzichten 8
   - 1.5 Het onderzoek: keuzes en beperkingen 12
   - 1.6 Het onderzoek: aard en methodologie 17
   - 1.7 Het onderzoek: rechtsbronnen 18
   - 1.8 Tot slot 24

2. EEN BASIS VOOR CANNABISREGULERING VOLGENS POSITIEVE MENSENRECHTENVERPLICHTINGEN?
   - 2.1 Inleiding 25
   - 2.2 Positieve verplichtingen als juridisch concept 27
   - 2.3 Verplichtingen van staten ingevolge het recht op gezondheid 28
   - 2.4 Verplichtingen van staten ingevolge de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven 97
   - 2.5 Conclusie 172

3. INTERFERENTIE TUSSEN MENSENRECHTENVERPLICHTINGEN EN DE VN-DRUGSVERDRAGEN
   - 3.1 Inleiding 177
   - 3.2 Benaderingen bij interferentie tussen internationale normen 180
   - 3.3 Schema van behandeling 183
   - 3.4 Wat is een 'conflict' tussen normen van internationaal recht? 184
   - 3.5 Hiërarchie van bronnen en normen, en ontbreken van formele hiërarchie 188
   - 3.6 Expliciete voorrangsclausules in de verdragen 190
   - 3.7 Klassieke regels inzake prioriteits- en voorrangsbepaling 193
   - 3.8 Het cannabisvraagstuk: oplossing via de conflictbenadering 272
   - 3.9 Systematische integratie: presumpties van compatibiliteit en tegen conflict – axiomata voor harmoniëring 273

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

3.10 Het cannabisvraagstuk: oplossing via de harmonie-benadering 276
3.11 Staatsaansprakelijkheid bij gereguleerd toelaten? 299
3.12 Conclusie 303

4. SYNTHESE EN CONCLUSIES
4.1 Inleiding 311
4.2 Relevante argumenten pro gereguleerd toestaan 311
4.3 Onderbouwing dat gereguleerd toestaan effectiever is 313
4.4 Draagvlak en nationaal democratische besluitvorming 318
4.5 Positie van lagere overheden over gereguleerd toestaan 319
4.6 Geen nadeel voor buitenland: een nationaal gesloten systeem 320
4.7 Verplichting tot beleid ter ontmoediging van cannabisgebruik 321
4.8 Andere uitgangspunten voor regulering 323
4.9 Legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid 324
4.10 Cannabisteelt en -handel: via de staat, bedrijven of Cannabis Social Clubs? 326
4.11 Afsluiting 328

SAMENVATTING 331

EXECUTIVE SUMMARY 337

INTERNATIONALE DOCUMENTEN EN PARLEMENTAIRE STUKKEN 343

JURISPRUDENTIE 349

LITERATUUR 359

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Inhoudsopgave

VOORWOORD xv

LIJST MET AFKORTINGEN xvii

1 INLEIDING
- 1.1 Aanleiding en doelstelling van het onderzoek 1
- 1.2 Centrale probleemstelling en opzet van het onderzoek 2
  - *i. Positieve mensenrechtenverplichtingen: hoofdstuk 2* *3*
  - *ii. Mensenrechtenverdragen versus VN-drugsverdragen: hoofdstuk 3* *3*
  - *iii. Synthese en conclusies: hoofdstuk 4* *4*
  - *iv. Schematische weergave van het onderzoek* *5*
- 1.3 Relevante definities 6
- 1.4 Relevantie van mensenrechten in andere opzichten 8
  - *i. Drugsbestrijding leidt tot inbreuken op en schendingen van mensenrechten* *8*
  - *ii. Mensenrechten dwingen tot toepassing van 'harm reduction'-maatregelen* *9*
  - *iii. Een mensenrecht op cannabisteelt, -handel en/of -gebruik?* *10*
- 1.5 Het onderzoek: keuzes en beperkingen 12
  - *i. Vier mensenrechten* *12*
  - *ii. Nadruk op positieve verplichtingen* *13*
  - *iii. Vier mensenrechtenverdragen* *13*
  - *iv. Recreatieve cannabis, niet ook medicinale cannabis* *15*
  - *v. Positiefrechtelijk onderzoek en hypothese van feitelijke validiteit* *16*
- 1.6 Het onderzoek: aard en methodologie 17
- 1.7 Het onderzoek: rechtsbronnen 18
  - *i. De verdragen* *18*
  - *ii. Jurisprudentie en rapporten* *18*
  - *iii. Mensenrechtencomités bij IVESCR, ESH en IVBPR* *19*
  - *iv. Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)* *20*
  - *v. Internationaal Gerechtshof (ICJ)* *21*
  - *vi. VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid* *22*
  - *vii. International Law Commission (ILC)* *22*
  - *viii. International Narcotics Control Board (INCB)* *23*
  - *ix. Commission on Narcotic Drugs (CND)* *23*
- 1.8 Tot slot 24

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

2 EEN BASIS VOOR CANNABISREGULERING VOLGENS POSITIEVE MENSENRECHTENVERPLICHTINGEN?
2.1 Inleiding 25
2.2 Positieve verplichtingen als juridisch concept 27
2.3 Verplichtingen van staten ingevolge het recht op gezondheid 28
2.3.1 Op individuele en volksgezondheid gebaseerde argumenten voor regulering 29
2.3.2 Art. 25 Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als grondslag 31
2.3.3 Ratio van het recht op gezondheid 32
2.3.4 Wat valt onder gezondheid? 33
2.3.5 Waarborgingsniveau recht op gezondheid ('highest attainable standard') 35
2.3.6 Reikwijdte van verplichtingen inzake het recht op gezondheid 37
2.3.7 Algemene verplichtingen tot waarborging van het recht op gezondheid 40
i. Algemene bepalingen: art. 2 IVESCR en Deel I aanhef ESH 41
ii. Tripartiete typologie: plichten tot eerbiediging, bescherming en vervulling 42
iii. Plicht tot toenemende algehele verwezenlijking ('progressive realization') 47
iv. Verbod van retrogressieve maatregelen 49
v. Plicht om maatregelen te nemen ('to take steps') 50
vi. Plicht tot inzet van alle passende middelen ('all appropriate means') 51
vii. Plicht tot gebruik beschikbare hulpbronnen ('maximum available resources') 52
viii. Minimum kernverpichtingen ('minimum core obligations') 53
ix. Primariteit: nationale autoriteiten primair verantwoordelijk voor verwezenlijking recht op gezondheid 57
x. Discretionaire beoordelingsruimte omtrent welke middelen passend zijn en verzwaarde motiveringsplicht 64
xi. Het recht op gezondheid ten opzichte van andere internationale instrumenten 68
2.3.8 Specifieke uit het recht op gezondheid voortvloeiende positieve verplichtingen 69
i. De specifieke verplichtingen in art. 12 lid 2 IVESCR 69
ii. De specifieke verplichtingen in art. 11 ESH 71
iii. Volksgezondheid versus individuele gezondheid 72
2.3.9 Relevantie van democratische voorkeuren en 'presumptie van passendheid' 75

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

2.3.10 Drugs, alcohol en tabak en het recht op gezondheid in het IVESCR en ESH 78
i. De benadering van het IVESCR-Comité 79
ii. De benadering van het Europees CSR 83
iii. Conclusies betreffende de benadering van de Comités 86
2.3.11 Drugs en het recht op gezondheid volgens de VN Special Rapporteur 86
2.3.12 Conclusie wat betreft het recht op gezondheid 90
i. Eerste vraag: verzet het recht op gezondheid zich tegen gereguleerd toestaan? 91
ii. Tweede vraag: is gereguleerd toestaan verplicht onder recht op gezondheid? 91
iii. Derde vraag: welke eisen stelt recht op gezondheid aan cannabisbeleid? 95
iv. Slotsom 97
2.4 Verplichtingen van staten ingevolge de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven 97
2.4.1 Op veiligheid van burgers en criminaliteitsbestrijding gebaseerde argumenten voor regulering 99
2.4.2 Verdragsartikelen inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven 101
2.4.3 Ratio van rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven 103
2.4.4 Wat valt onder leven, onmenselijke behandeling en privéleven? 104
i. Leven 104
ii. Onmenselijke behandeling 106
iii. Privéleven 108
iv. Afsluitende opmerking 110
2.4.5 Positief waarborgingsniveau rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven (géén 'highest attainable standard') 111
2.4.6 Reikwijdte van verplichtingen inzake de rechten aangaande leven, onmenselijke behandeling en privéleven 111
2.4.7 Algemene verplichtingen tot waarborging van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven 112
i. Algemene bepalingen: art. 2 IVBPR en art. 1 EVRM 113
ii. Tripartiete typologie: plichten tot eerbiediging, bescherming en vervulling 114
iii. Géén plicht tot toenemende algehele verwezenlijking maar een plicht tot eerbiediging en verzekering 116
iv. Géén verbod van retrogressieve maatregelen 117
v. Plicht tot nemen noodzakelijke maatregelen ('to adopt necessary measures') 118

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

vi. *Géén plicht tot gebruik beschikbare hulpbronnen ('maximum available resources')* *120*
vii. *Kernrechten ('core rights')* *121*
viii. *Primariteit: nationale autoriteiten primair verantwoordelijk voor verwezenlijking rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven* *121*
ix. *Discretionaire beoordelingsruimte omtrent welke middelen passend zijn* *125*
x. *De rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven ten opzichte van andere internationale instrumenten* *130*
2.4.8 Specifieke uit het recht op leven voortvloeiende positieve verplichtingen 131
i. *Het beschermingsvereiste bij art. 6 IVBPR en art. 2 EVRM* *132*
ii. *Positieve verplichtingen ingevolge art. 6 lid 1 IVBPR* *132*
iii. *Positieve verplichtingen ingevolge art. 2 EVRM* *139*
iv. *Samenvatting van bevindingen betreffende art. 6 IVBPR en art. 2 EVRM* *146*
2.4.9 Specifieke uit het recht tegen onmenselijke behandeling voortvloeiende positieve verplichtingen 146
i. *Het beschermingsvereiste bij art. 7 IVBPR en art. 3 EVRM* *147*
ii. *Positieve verplichtingen ingevolge art. 7 IVBPR* *148*
iii. *Positieve verplichtingen ingevolge art. 3 EVRM* *150*
iv. *Samenvatting van bevindingen betreffende art. 7 IVBPR en art. 3 EVRM* *151*
2.4.10 Specifieke uit het recht op privéleven voortvloeiende positieve verplichtingen 152
i. *Het beschermingsvereiste bij art. 17 IVBPR en art. 8 EVRM* *153*
ii. *Positieve verplichtingen ingevolge art. 17 lid 2 IVBPR* *154*
iii. *Positieve verplichtingen ingevolge art. 8 lid 1 EVRM* *155*
iv. *Samenvatting van bevindingen betreffende art. 7 lid 2 IVBPR en art. 8 lid 1 EVRM* *159*
2.4.11 Drugs, alcohol en tabak en het recht op gezondheid in het IVBPR en EVRM 160
2.4.12 Conclusie wat betreft de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven 165
i. *Eerste vraag: verzet het IVBPR of het EVRM zich tegen gereguleerd toestaan?* *166*
ii. *Tweede vraag: is gereguleerd toestaan verplicht onder de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven?* *166*
iii. *Derde vraag: welke voorwaarden stellen de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven aan cannabisbeleid?* *171*
iv. *Slotsom* *172*
2.5 Conclusie 172

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

3 INTERFERENTIE TUSSEN MENSENRECHTENVERPLICHTINGEN EN DE VN-DRUGSVERDRAGEN
3.1 Inleiding 177
3.2 Benaderingen bij interferentie tussen internationale normen 180
3.3 Schema van behandeling 183
3.4 Wat is een 'conflict' tussen normen van internationaal recht? 184
i. Engere definitie van het 'conflict' van normen 184
ii. Ruimere definitie van het 'conflict' van normen 186
3.5 Hiërarchie van bronnen en normen, en ontbreken van formele hiërarchie 188
3.6 Expliciete voorrangsclausules in de verdragen 190
3.7 Klassieke regels inzake prioriteits- en voorrangsbepaling 193
3.7.1 'Systems', 'subsystems', 'branches', 'subsets' en institutionele eenheden 193
3.7.2 Algemeen over de voorrangsregels 198
3.7.3 Het criterium van 'hetzelfde onderwerp' (de 'same subject matter'-test) 201
3.7.4 Speciaal versus algemeen: onderwerp van de verdragen (*lex specialis*) 203
i. Ratio van de lex specialis-regel 203
ii. Twee varianten van de algemeen/specifiek-verhouding 204
iii. Beperkingen aan de toepasselijkheid van de lex specialis-regel 205
iv. Is de lex specialis-regel toepasselijk in het cannabisvraagstuk? 207
3.7.5 Nieuw versus oud: chronologie totstandkoming verdragen (*lex posterior*) 212
i. Ratio van de lex posteriori-regel 212
ii. Datumbepaling van de interfererende verdragen 213
iii. Beperkingen aan de toepasselijkheid van de lex postiori-regel 213
iv. Is de lex posterior-regel toepasselijk in het cannabisvraagstuk? 215
3.7.6 Hoger versus lager (*lex superior*): algemeen 217
3.7.7 *Lex superior I*: absolute voorrang van '*jus cogens*'-normen 219
i. Nader over jus cogens in het algemeen 219
ii. Jus cogens-status voor positieve mensenrechtenverplichtingen? 222
iii. Jus cogens-status voor drugsverdragsverplichtingen? 226
iv. Conclusie 227
3.7.8 Lex superior II: voorrang krachtens art. 103 VN Handvest 228
i. Nader in algemene zin over art. 103 VN Handvest 228
ii. Verplichtingen in de zin van art. 103 VN Handvest 229
iii. Erkenning van 'de rechten van de mens' in het VN Handvest 232
iv. De verplichting tot naleving van de mensenrechten in het VN Handvest 233
v. Voorrang van positieve mensenrechtenverplichtingen krachtens art. 103 VN Handvest? 240

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

vi. *Voorrang drugsverdragsverplichtingen krachtens art. 103 VN Handvest?* *246*
vii. *Conclusie* *248*
3.7.9 Lex superior III: bijzondere materiële status mensenrechten of drugsverdragsverplichtingen? 248
i. *Bijzondere materiële status mensenrechten volgens VN-instituties* *249*
ii. *Grondslagen van de bijzondere materiële status van mensenrechten: algemeen* *253*
iii. *Grondslag: erkenning in VN Handvest en RvE-Statuut* *253*
iv. *Grondslag: erkenning als 'jus cogens'* *253*
v. *Grondslag: erkenning als gewoonterecht* *254*
vi. *Grondslag: erkenning als 'erga omnes'* *254*
vii. *Grondslag: erkenning als 'integrale verplichtingen'* *257*
viii. *Grondslag: enkele andere bijzondere internationale erkenningen* *259*
ix. *Grondslag: Europese mensenrechten boven mondiaal internationaal recht* *260*
x. *Grondslagen van de bijzondere materiële status van mensenrechten: conclusie* *262*
xi. *Nuancering van de bijzondere materiële status van mensenrechten* *263*
xii. *Bijzondere materiële status drugsverdragsverplichtingen?* *264*
xiii. *Conclusie* *269*
3.7.10 Conclusie: mensenrechtenverplichtingen hebben prioriteit of zelfs voorrang 270
3.8 Het cannabisvraagstuk: oplossing via de conflictbenadering 272
3.9 Systematische integratie: presumpties van compatibiliteit en tegen conflict – axiomata voor harmoniëring 273
3.10 Het cannabisvraagstuk: oplossing via de harmoniebenadering 276
3.10.1 De axiomata van systematische integratie en het cannabisvraagstuk 277
i. *Interpretatie vanuit het actueel internationaal recht* *277*
ii. *Gemeenschappelijke doelen en waarden* *281*
iii. *Streven naar maximaal normenbehoud* *283*
3.10.2 Aanknopingspunten voor harmoniëring in het VN-drugscontrolesysteem 284
i. *Benadering INCB* *284*
ii. *Voorwerp en doel van de drugsverdragen ('object and purpose')* *284*
iii. *Gerichtheid op transnationale problemen en aanpak* *286*
iv. *Mensenrechten- en constitutionele clausules* *288*
v. *Legale versus illegale teelt en handel* *292*
3.10.3 Reguleringsuitgangspunten gelet op specifieke drugsverdragsverplichtingen 293
i. *Geen nadeel voor andere landen* *293*

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ii. Bestrijding van illegale cannabisteelt en -handel 293
iii. Maatregelen ter ontmoediging van cannabisgebruik 294
iv. Stelsel van ramingen, vergunningenstelsel en toezicht 294
3.10.4 Conflict met verplichting om te beperken tot 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden' 295
i. Oplossing via art. 9 EV? 296
ii. Oplossing door 'volksgezondheidsdoeleinden' in drugsverdragen in te lezen? 296
iii. Oplossing door 'doeleinden van volksgezondheid en maatschappelijk welzijn' in drugsverdragen in te lezen? 297
3.10.5 Conclusie 298
3.11 Staatsaansprakelijkheid bij gereguleerd toelaten? 299
3.12 Conclusie 303
i. Formele voorrangspositie van positieve mensenrechtenverplichtingen 303
ii. Materieel zwaarder gewicht van positieve mensenrechtenverplichtingen 304
iii. Volkenrechtelijke staatsaansprakelijkheid 305
iv. Afwijzing van de conflictbenadering ter oplossing van de interferentie 305
v. Axiomata bij harmoniëring 306
vi. Drugsverdragsverplichtingen die kunnen en moeten worden behouden 307
vii. Harmoniërende interpretatie drugsverdragen ter gereguleerde toelating 307
viii. Afsluiting: nogmaals de hypothese 309

4 SYNTHESE EN CONCLUSIES
4.1 Inleiding 311
4.2 Relevante argumenten pro gereguleerd toestaan 311
i. Argumenten die direct relevant zijn vanuit positieve verplichtingen 312
ii. Argumenten die niet direct relevant zijn vanuit positieve verplichtingen 313
4.3 Onderbouwing dat gereguleerd toestaan effectiever is 313
i. Vereiste van grotere effectiviteit 314
ii. Vereiste van aannemelijkheid 315
iii. Pilots 317
4.4 Draagvlak en nationaal democratische besluitvorming 318
4.5 Positie van lagere overheden over gereguleerd toestaan 319
4.6 Geen nadeel voor buitenland: een nationaal gesloten systeem 320
4.7 Verplichting tot beleid ter ontmoediging van cannabisgebruik 321
4.8 Andere uitgangspunten voor regulering 323
4.9 Legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid 324

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

4.10 Cannabisteelt en -handel: via de staat, bedrijven of Cannabis Social Clubs? 326
i. Overheid en/of al dan niet commerciële particuliere entiteiten 326
ii. Cannabis Social Clubs 328
4.11 Afsluiting 328

SAMENVATTING 331

EXECUTIVE SUMMARY 337

INTERNATIONALE DOCUMENTEN EN PARLEMENTAIRE STUKKEN 343

JURISPRUDENTIE 349

LITERATUUR 359

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Voorwoord

Is het onder het internationaal recht toelaatbaar voor staten om cannabisteelt en -handel ten behoeve van recreatief cannabisgebruik gereguleerd toe te staan? Bezien vanuit het interne perspectief van de relevante VN-drugsverdragen is dat niet het geval, zo blijkt in ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* (2014). Thans ligt de vraag voor of dat anders is wanneer men het vanuit het externe perspectief van mensenrechtenverdragen bekijkt. Meer in het bijzonder gaat het er dan om of positieve mensenrechtenverplichtingen van staten tot bescherming van de individuele en volksgezondheid, van de veiligheid van burgers en tegen criminaliteit, kunnen dwingen tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel wanneer zodanige regulering deze belangen beter beschermt dan een prohibitief drugsbeleid conform de drugsverdragen. Voor zover dit het geval is rijst de vraag of staten in dat geval prioriteit aan hun positieve mensenrechtenverplichtingen kunnen geven boven hun verplichtingen uit de drugsverdragen. Het zijn kortweg deze vragen die in dit strikt juridisch onderzoek centraal staan.

Het onderzoek is in opdracht van de Gemeenten Heerlen, Eindhoven en Utrecht door ons verricht binnen de gelederen van de vaksectie Strafrecht & Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Radboud Universiteit te Nijmegen. Om de kwaliteit van het onderzoek te bevorderen en om de onafhankelijke en objectieve uitvoering ervan mee te waarborgen, is een begeleidingscommissie ingesteld die gedurende het gehele onderzoek actief is geweest.

De commissie bestond uit voorzitter prof. mr. E. Myjer (voormalig rechter Europees Hof voor de Rechten van de Mens; Vrije Universiteit) en voorts mw. dr. C.M. Brölmann (Universiteit van Amsterdam), mw. dr. M.M.J. van Ooyen-Houben (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie), mw. dr. mr. E. Rieter (Radboud Universiteit), mw. prof. dr. mr. T.N.B.M. Spronken (advocaat-generaal Hoge Raad der Nederlanden; Maastricht University) en drs. D. Reinking (Gemeente Utrecht; GG&GD Utrecht). Wij zijn de commissieleden dankbaar voor de prettige en inhoudelijk diepgaande discussies met hen en voor hun precieze commentaar op conceptversies van dit onderzoek. Deze hebben een waardevolle bijdrage aan de kwaliteit van dit boek geleverd.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Voorts danken wij graag onze student-assistenten mw. Inge de Wit en mw. Evelien Boonzaaijer voor onder meer de accurate wijze waarop zij steeds snel flinke hoeveelheden informatie hebben verzameld en gestructureerd.

Piet Hein van Kempen & Masha Fedorova
Hoogleraar straf(proces)recht resp. universitair docent straf(proces)recht
Radboud Universiteit, Nijmegen

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Lijst met afkortingen

CESCR	Comité inzake economische, sociale en culturele rechten
CND	Commission on Narcotic Drugs
CSC	Cannabis Social Clubs
ECieRM	Europese Commissie voor de Rechten van de Mens
ECOSOC	Economic and Social Council / Economische en Sociale Raad
ESH	Europees Sociaal Handvest
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
ECSR	Europees Comité voor Sociale Rechten
ECtHR	European Court of Human Rights
EU	Europese Unie
EV	Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
GA	General Assembly / Algemene Vergadering
GK	Grote Kamer
I-ACionHR	Inter-American Commission on Human Rights
I-ACtHR	Inter-American Court of Human Rights
ICJ	International Court of Justice / Internationaal Gerechtshof
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
ILC	International Law Commission
INCB	International Narcotics Control Board
IVBPR	Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
IVESCR	Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten
IVESCR	Comité inzake economische, sociale en culturele rechten
HRC	Human Rights Committee / Mensenrechtencomité
HvJ	Hof van Justitie
PbEG / EU	Publicatieblad Europese Gemeenschappen/Europese Unie
RvE	Raad van Europa
SC	Security Council / Veiligheidsraad
SV	Sluikhandel Verdrag / Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen
Trb.	Tractatenblad
UN	United Nations
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
UVRM	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

VN	Verenigde Naties
WHO	World Health Organisation
WTO	World Trade Organisation

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK

In ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* concluderen wij op grond van een juridische analyse dat binnen de drugsverdragen van de Verenigde Naties en de anti-drugsregelgeving van de Europese Unie als zodanig geen ruimte kan worden gevonden voor het legaliseren, decriminaliseren, beleidsmatig gedogen en/of anderszins reguleren van cannabisteelt voor de recreatieve gebruikersmarkt.[1] Volgens de uit deze internationale instrumenten voortvloeiende staatsverplichtingen inzake drugsbestrijding, is er aldus geen ruimte voor regulering van cannabisteelt ter bevoorrading van coffeeshops, in het verband van zogenoemde Cannabis Social Clubs of via andere modaliteiten die strekken tot recreatief gebruik door derden. Deze conclusie over de internationale drugsregelgeving staat wat ons betreft nog volledig overeind. Ook argumenten die na het uitkomen van het boek in de discussie naar voren zijn gebracht, geven geen aanleiding om de conclusie bij te stellen.[2]

Dat laat onverlet dat het bovengenoemde boek begrensd is. Het richt zich immers alleen op de internationale drugsregelgeving en niet ook op de verhouding daarvan tot andere rechtsnormen. Voor die focus was toen en is nog altijd veel te zeggen, zowel inhoudelijk als onderzoekstechnisch. Zo telt dat met een al meteen veel breder perspectief aanzienlijk moeilijker grip had kunnen worden gekregen op de gedetailleerde en gelaagde materie van die drugsregelgeving. Dit impliceert echter geenszins dat het bredere perspectief niet ook van belang is. Wij hebben er in voormeld boek daarom uitdrukkelijk op gewezen dat voor de discussie over het cannabisvraagstuk – dat wil zeg-

1 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis. Een beoordeling op basis van VN-drugsverdragen en EU-drugsregelgeving van gemeentelijke en buitenlandse opvattingen pro regulering van cannabisteelt voor recreatief gebruik*, Deventer: Kluwer, 2014 (p. xiv + 258), p. 232.

2 Kanttekeningen bij enkele van onze argumenten heeft bijv. T. Blom, *Opiumwetgeving en drugsbeleid*, Deventer: Kluwer, 2015, p. 96, 98-99 en 112, maar diens commentaar kan ons niet overtuigen onder meer omdat dit zich slechts selectief richt tegen enkele onderdelen van een veel bredere onderbouwing en bovendien niet onze hoofdconclusie als zodanig betreft, hetgeen ook daaruit blijkt dat die conclusie kennelijk wordt onderschreven (zie p. 99-102). Ondertussen was er ook onvoorwaardelijke instemming met onze conclusies; zie bijv. Cyrille Fijnaut & Brice De Ruyver, *De derde weg. Een pleidooi voor een evenwichtig cannabisbeleid*, Antwerpen/Cambridge: Intersentia, 2014, p. 79-80, 81, 226-227 en 264.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gen: de vraag of het onder het internationaal recht juridisch toelaatbaar is om over te gaan tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel ten behoeve van recreatief cannabisgebruik – ook internationale mensenrechten van belang kunnen zijn.

Die potentiële relevantie van internationale mensenrechten hangt onder meer samen met argumenten die worden aangevoerd ten faveure van het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel. Standpunten in die richting steunen namelijk vaak op overwegingen die inhouden dat met zodanig toestaan de individuele en volksgezondheid, de veiligheid van individuen en het tegengaan van overlast en criminaliteitsbestrijding beter valt te verwezenlijken dan met een meer prohibitief en repressief drugs- c.q. cannabisbeleid. Dat is vanuit mensenrechten bezien interessant omdat uit mensenrechtenverdragen onder meer – positieve – verplichtingen voortvloeien tot bescherming van de individuele- en volksgezondheid, de veiligheid van individuen en tegen criminaliteit. In het voorgaande ligt de rechtvaardiging voor het onderzoek in dit boek, dat daarmee in feite een tweeluik vormt samen met het eerste boek over *Internationaal recht en cannabis*. Waar dat eerste boek dus een zuiver intern juridisch perspectief op de drugsverdragen biedt, voegt dit boek daaraan een extern juridisch perspectief toe, namelijk vanuit de rechten van de mens.

1.2 CENTRALE PROBLEEMSTELLING EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

Vanuit de hiervoor geschetste potentiële relevantie van internationale mensenrechten voor het cannabisvraagstuk, staan de volgende twee vragen centraal in dit onderzoek:

> In hoeverre kan regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik, omwille van belangen van gezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding (via legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid), aansluiting vinden bij rechten en verplichtingen die positiefrechtelijk uit internationale mensenrechtenverdragen voortvloeien?

Alleen voor zover dit mogelijk is, rijst de tweede hoofdvraag:

> In hoeverre kunnen rechten en verplichtingen uit internationale mensenrechtenverdragen die het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel rechtvaardigen of daartoe dwingen, aan de nationale autoriteiten volkenrechtelijk ruimte bieden om hun verplichtingen onder het internationale drugscontrolesysteem anders uit te leggen of opzij te zetten?

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Deze vragen zijn daarmee dus ook bepalend voor de verdere opzet van dit boek. De vragen zijn algemeen ingestoken vanuit het internationaal recht en vanuit de staat in het algemeen.

i. Positieve mensenrechtenverplichtingen: hoofdstuk 2

Met het oog op onderbouwde beantwoording van de eerste vraag wordt in hoofdstuk 2 achtereenvolgens gedetailleerd ingegaan op het *recht op gezondheid* respectievelijk het *recht op leven*, het *recht tegen onmenselijke behandeling* en het *recht op privéleven*. De nadruk ligt daarbij op de positieve verplichtingen die staten hebben om deze rechten te beschermen, dat wil zeggen: plichten ingevolge waarvan staten zijn gehouden om actief in bescherming van deze rechten te voorzien. Daarbij komen zowel algemene verdragsverplichtingen die op alle verdragsrechten van toepassing zijn aan bod, als positieve verplichtingen die specifiek bij bepaalde van deze rechten gelden.

Wat betreft het recht op gezondheid steunt de analyse primair op het *Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten* (VN, 1966) (IVESCR) en het *(Herzien) Europees Sociaal Handvest* (RvE, 1961/1996) (ESH), alsmede op de overwegingen daarover van respectievelijk het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR-Comité of CESCR) en het Europees Comité voor Sociale Rechten (Europees CSR of ECSR). De bespreking van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven ziet primair op het *Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten* (VN, 1966) (IVBPR) en het *Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens* (EVRM), alsmede op de overwegingen daarover van respectievelijk het Comité voor de rechten van de mens (Mensenrechtencomité of HRC) en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Secundair is er bij de verschillende rechten soms ook aandacht voor opvattingen van andere relevante mensenrechtenorganen, meer in het bijzonder die van de U.N. Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health (VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid). De analyse van deze rechtsbronnen en de beantwoording van de eerste vraag in het verlengde daarvan, vindt voor elk van de vier rechten mede plaats aan de hand van subvragen die nader zijn geformuleerd in hoofdstuk 2.[3]

ii. Mensenrechtenverdragen versus VN-drugsverdragen: hoofdstuk 3

Dit hoofdstuk strekt tot beantwoording van de tweede hiervoor geformuleerde hoofdvraag. In feite komen hier de resultaten van hoofdstuk 2 en die van ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* inzake de internationale anti-drugsregelgeving bijeen, althans voor zover in hoofdstuk 2 blijkt regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik steun vindt in

3 Zie daarvoor paragrafen 2.3, 2.4, 2.4.8.i, 2.4.9.i en 2.4.10.i.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

positieve mensenrechtenverplichtingen. Het gaat in dit derde hoofdstuk in de kern om de vraag hoe de zich dan manifesterende interferentie tussen de positieve mensenrechtenverplichtingen en de drugsverdragsverplichtingen dient te worden opgelost.

Ter beantwoording van die vraag is er onder meer aandacht voor zogenoemde verdragsvoorrangsclausules en de regels inzake voorrangsbepaling (*lex specialis-*, *lex posterior-* en *prior-* en *lex superior*). In de kern gaat het er daarbij om te bepalen of mensenrechten prioriteit hebben boven de drugsverdragen of juist andersom. Mede in het verlengde daarvan worden respectievelijk de conflictbenadering (de ene norm krijgt harde voorrang op de andere) en de harmoniebenadering (waarbij de normen door interpretatie zo veel mogelijk in overeenstemming met elkaar worden gebracht) op de interferentie toegepast. Vooral die laatste benadering zal van belang blijken te zijn. Het gaat er daarbij onder meer om of tussen mensenrechten en het drugscontrolesysteem voldoende gemeenschappelijke doelen en waarden bestaan dat zij door harmoniërende interpretatie systematisch kunnen worden geïntegreerd.

De positiefrechtelijke analyses en beschouwingen in dit hoofdstuk steunen primair op het *Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht* (Weens Verdragenverdrag), het *Handvest van de Verenigde Naties* (VN Handvest), de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof (ICJ), het werk van de International Law Commission (ILC) en de relevante literatuur daarover. Uiteraard spelen hier naast de rechtsbronnen uit hoofdstuk 2 ook de voor het cannabisvraagstuk relevante VN-drugsverdragen een rol. Het gaat dan om het *Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen* zoals gewijzigd door het Protocol tot wijziging van het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen (Enkelvoudig Verdrag) en het *Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen* (Sluikhandel Verdrag).

iii. Synthese en conclusies: hoofdstuk 4

De beantwoording van de twee hoofdvragen van dit onderzoek vindt dus plaats in respectievelijk hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3. Elk van deze hoofdstukken eindigt met samenvattende conclusies. Deze zullen niet nog eens worden herhaald in hoofdstuk 4. In plaats komen in dit slothoofdstuk de stappen, uitgangpunten en voorwaarden aan de orde die van belang kunnen zijn indien een staat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt zou overwegen. De actuele en precieze situatie in een bepaalde staat – zoals Nederland – is als zodanig niet relevant daarvoor, zodat die in beginsel buiten beschouwing blijft.[4]

4 Voor een actueel overzicht van het drugsbeleid in Nederland, zie bijv. Marianne van Ooyen-Houben & Edward Kleemans, 'Drug Policy: The 'Dutch Model'', *Crime & Justice* 2015, vol. 44, p. 165-226.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

iv. Schematische weergave van het onderzoek

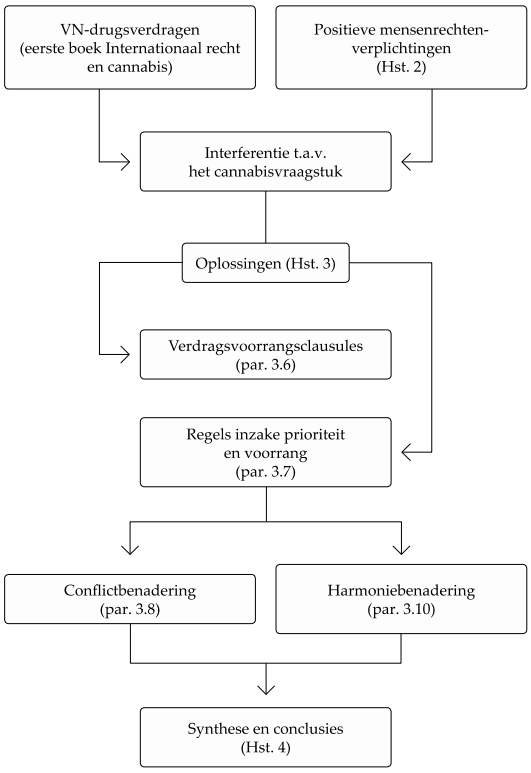

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

1.3 RELEVANTE DEFINITIES

Op enkele plaatsen in dit onderzoek komen termen voor ten aanzien waarvan het nuttig is de betekenis ervan hier reeds nader te duiden.[5]

– *Cannabisvraagstuk*. Teneinde lange zinsconstructies te voorkomen, wordt in die onderzoek soms gesproken over het cannabisvraagstuk. Daarmee wordt dan gedoeld op de vraag of het onder het internationaal recht juridisch mogelijk is om over te gaan tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel ten behoeve recreatief gebruik van cannabis. Medisch gebruik van cannabis valt dus buiten het vraagstuk en overigens ook buiten het bestek van dit onderzoek.

– *Toestaan*. Het cannabisvraagstuk richt zich dus op het gereguleerd toestaan. Toestaan is ook de term die in dit onderzoek wordt gebruikt. Bij toestaan gaat het om zoiets als actief goedkeuren, vergunnen, in staat stellen. Gereguleerd toestaan is verstrekkender dan gereguleerd toelaten. Toelaten omvat ook dulden, tolereren, niet verhinderen, en kan dus ook passief van aard zijn.

– *Cannabisteelt en -handel*. Deze termen worden in dit onderzoek in ruime zin gebruikt ter afdekking van de hele cyclus van grofweg teelt tot levering aan de consument van recreatieve cannabis. Daaronder vallen dan onder meer: verbouwen, kweken, cultiveren, extraheren, produceren, vervaardigen, bereiden, aanbieden, te koop stellen, aanbod ten verkoop, bezit voor verkoop, distribueren, vervoeren, doorvoeren, verhandelen, verkopen en afleveren.

– *Negatieve verplichtingen*. Het gaat hier om verplichtingen voor staten en autoriteiten om zich van het maken van onrechtmatige inbreuken op mensenrechten te onthouden, om de plicht dus om de fundamentele rechten van individuen te respecteren. Volgens deze verplichtingen dienen staten dus bijvoorbeeld na te laten om de gezondheid van individuen negatief te beïnvloeden, hun het leven te ontnemen, hun te folteren en onrechtmatig in hun privéleven binnen te dringen.[6]

– *Positieve verplichtingen*. Het gaat hier om uit mensenrechtenverdragen voortvloeiende verplichtingen voor staten en autoriteiten om verdragsrechten actief te verzekeren c.q. te beschermen tegen onder meer ook de gedragingen van andere private personen. Ingevolge deze verplichtingen dienen

5 Een deel van het navolgende is – ook om consistentie te bevorderen – ontleend aan P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 4-6.

6 Zie nader paragraaf 2.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

de autoriteiten dus niet na te laten maar juist te handelen. Voorbeelden hiervan zijn plichten om te voorzien in wetgeving, maatregelen, beleid of operationeel optreden.[7]

– *Legalisering*. Daarvan is sprake indien een verboden gedraging (handelen of nalaten) wettig wordt verklaard. De gedraging is dan dus niet langer in strijd met de wet, deze is voortaan wettelijk toegestaan en toelaatbaar. Dit laat onverlet dat de overheid voor die gedragingen wel voorwaarden kan stellen. Wanneer dat het geval is, kan men spreken van gereguleerde legalisering. Zo is het gebruik van alcohol in Nederland op zichzelf legaal, maar dat neemt niet weg dat voor zowel de aanbod- als de vraagzijde van de markt wettelijke beperkingen van toepassing zijn, waarbij de autoriteiten bevoegd zijn om tegen overtredingen van deze beperkingen op te treden.

– *Decriminalisering*. Dit is minder verstrekkend dan legalisering. In dit onderzoek houdt decriminalisering in dat een bij de strafwet verboden gedraging uit het strafrecht wordt gehaald. De gedraging is dan dus niet langer voorwerp van een strafbaarstelling, maar deze is nog wel verboden op grond van niet-strafrechtelijke wetgeving. Decriminalisering betekent met andere woorden nog niet dat de gedecriminaliseerde gedraging voortaan legaal c.q. toegestaan is. De gedraging geldt dan nog wel als onwenselijk en daartegen kan op andere wijzen dan via het strafrecht worden opgetreden, bijvoorbeeld bestuursrechtelijk of civielrechtelijk. Een voorbeeld van decriminalisering is dat handhaving van een verkeersvoorschrift niet langer via de strafwetgeving plaatsvindt maar dat dit in plaats daarvan louter administratiefrechtelijk gebeurt.

- *Beleidsmatig gedogen*. Dit begrip ziet ook in dit onderzoek op de situatie dat een strafbaar gestelde gedraging op basis van gedocumenteerd beleid uitdrukkelijk wordt toegelaten c.q. geduld door het openbaar ministerie en de bestuurlijke overheid. Dat toelaten berust daarbij dus op expliciet geformuleerde regels, uitgangspunten en criteria. Bij beleidsmatig gedogen kan het gaan om strafrechtelijk gedogen en bestuurlijk gedogen. *Strafrechtelijk beleidsmatig gedogen* houdt in dat het openbaar ministerie op basis van gedocumenteerd beleid algemeen afziet van vervolging van gedragingen die binnen de geformuleerde regels, uitgangspunten en criteria vallen. De mogelijkheid tot dergelijk gedogen vindt zijn grondslag in het opportuniteitsbeginsel (art. 167 lid 2 Sv). Van *bestuurlijk beleidsmatig gedogen* is sprake indien de bestuurlijke autoriteiten op basis van gedocumenteerd beleid er algemeen van afzien om op te treden tegen situaties en gedragingen die binnen de geformuleerde regels, uitgangspunten en criteria vallen. Ingeval bijvoorbeeld de gemeente

7 Zie nader paragraaf 2.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

een gedoogvergunning verstrekt aan een coffeeshop, is in zoverre bestuurlijk gedogen aan de orde.

– *Harm reduction*. Dit begrip verwijst naar beleid, programma's en praktijken die tot doel hebben de schade in verband met het gebruik van psychoactieve drugs door mensen die niet in staat of bereid zijn om te stoppen te verminderen. De nadruk ligt dan op het voorkomen van schade in plaats van op de preventie van drugsgebruik zelf.[8]

– *Interferentie tussen verdragen en verdragsnormen*. De term interferentie gebruiken wij in niet-juridische zin ter aanduiding van de situatie waarin tussen verdragen of de normen uit verschillende verdragen spanning, wrijving, collisie, conflict, strijd of iets dergelijks bestaat. In dit boek gaat het aldus om de interferentie tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen c.q. tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en verplichtingen ingevolge de hier relevante VN-drugsverdragen. Voor de term is gekozen om een begrip ter beschikking te hebben dat zich van het meer juridisch bepaalde begrip 'verdragenconflict'[9] onderscheidt.

1.4 Relevantie van mensenrechten in andere opzichten

In de nationale en internationale rechtswetenschappelijke literatuur is er voor zover wij weten geen aandacht voor de vraag die de aanleiding voor dit onderzoek vormt: valt het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel te baseren op uit internationale mensenrechten voortvloeiende positieve verplichtingen tot bescherming van de individuele en volksgezondheid, van de veiligheid van individuen en tegen criminaliteit? Wel is er veel – vooral buitenlandse en internationale – literatuur over de betekenis van mensenrechten voor drugs- c.q. cannabisbeleid in diverse andere opzichten. De belangrijkste daarvan zijn de volgende.

i. Drugsbestrijding leidt tot inbreuken op en schendingen van mensenrechten
Allereerst is er veel geschreven over hoe de bestrijding van productie, handel en gebruik van drugs leidt tot inbreuken op en schending van de individuele

8 Ontleend aan Harm Reduction International, 'What is harm reduction?', op: http://www.ihra.net/what-is-harm-reduction ; zie ook Trimbos Instituut, 'Harm reduction bij drugsverslaving', op: https://www.trimbos.nl/themas/infectieziekten-en-harm-reduction-bij-drugsgebruik/harm-reduction-bij-drugsverslaving.

9 Zie daarover paragraaf 3.3.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

rechten van personen tegen wie die bestrijding zich richt.[10] Het gaat daarbij onder meer om inbreuken en schendingen die voortvloeien uit (strafrechtelijke) handhaving van drugsregelgeving, operationele bestrijding van drugsgewassen alsmede discriminatoire en onmenselijke behandeling van drugsverslaafden. Voorts valt daaronder ook de beperking van de toegang tot medicinaal gebruik van drugs.[11] Hoewel deze onderwerpen niet zelfstandig voorwerp van onderzoek zijn in dit boek, hebben deze wel enige relevantie daarvoor, zoals nader zal blijken in hoofdstuk 2.[12]

ii. Mensenrechten dwingen tot toepassing van 'harm reduction'-maatregelen

Voorts gaan allerlei publicaties in op de vraag in hoeverre bepaalde mensenrechten dwingen of aanleiding geven tot toepassing van 'harm reduction'-maatregelen.[13] Maatregelen die daarbij aan de orde komen zijn onder meer

10 Zie o.a. Joanne Csete e.a., 'Public health and international drug policy', *The Lancet* 2016, vol. 387, p. 1427-1480; Juan Carlos Garzón & Luciana Pol, 'The Elephant in the Room: Drugs and Human Rights in Latin America', *SUR International Journal on Human Rights* 2015, vol. 12, nr. 21, p. 1-7; United Nations Development Programme, *Perspectives on the Development Dimensions of Drug Control Policy*, UNDP 2015; M. McFarland Sánchez-Moreno, 'The Human Rights Case for Drug Reform. How Drug Criminalization Destroys Lives, Feeds Abuses, and Subverts the Rule of Law', in: Human Rights Watch World Report 2014, New York: HRW, 2014, p. 19-28; Steve Rolles e.a., *The Alternative World Drug Report. Counting the Costs of the War on Drugs*, United Kingdom: Count the Costs, 2012, p. 71-83; Daniel Heilmann, 'The International Control of Illegal Drugs and the U.N. Treaty Regime: Preventing or Causing Human Rights Violations?', *Cardozo Journal of International & Comparitive Law* 2011, vol. 19, p. 237-290; Damon Barrett & Manfred Nowak, 'The United Nations and Drug Policy: Towards a Human Rights-Based Approach', in: Aristotle Constantinides & Nikos Zaikos (red.), *The Diversity of International Law: Essays in Honour of Professor Kalliopi K. Koufa*, Amsterdam: Brill & Martinus Nijhoff, 2009, p. 449-477. Zie ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/65/255, 6 augustus 2010, Summary en o.a. par. 8, 17-18, 29, 30-31, 48 en 70.

11 Zie bijv. ook Melissa Bone & Toby Seddon, 'Human rights, public health and medicinal cannabis use', *Critical Public Health* 2016, vol. 26, nr. 1, p. 51-61; Marie Elske C. Gispen, 'A human rights view on access to controlled substances for medical purposes under the international drug control framework', *European Journal of Pharmacology* 2013, p. 16-24; Robin Room & Peter Reuter, 'How well do international drug conventions protect public health?', 379 *The Lancet* 2012 (January 7), p. 84-91.

12 Zie vooral paragraaf 2.4.12.ii.

13 Zie bijv. Damon Barett, 'Drug Use and the Right of Everyone to the Highest Attainable Standard of Health', in: Sven Hessle (red.), *Human Rights and Social Equality: Challenges for Social Work*, Farnhem, UK/Burlington, USA: Ashgate, 2014, p. 158-166; Saul Takahashi, 'Drug Control, Human Rights, and the Right to the Highest Attainable Standard of Health: by no means straightforward issues', *Human Rights Quarterly* 2009, vol. 31, nr. 3, p. 748-776; Rick Lines, *International Human Rights Jurisprudence on Issues relating to* →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

naald- en spuit(verstrekkings)programma's, drugsgebruiksruimtes, interventies ter bevordering van niet-injecterende methoden voor drugsinname, overdosispreventie en straathoekwerk- en educatieve programma's. Weliswaar vormt ook 'harm reduction' geen zelfstandig onderwerp van dit onderzoek, maar indirect heeft het daarvoor toch enige relevantie. Daar waar relevant zullen we er kort op ingaan in hoofdstuk 2.[14]

iii. Een mensenrecht op cannabisteelt, -handel en/of -gebruik?

Tot slot zijn er in de literatuur betogen te vinden waarom productie, handel en/of gebruik van – al dan niet bepaalde – drugs bescherming heeft of zou moeten hebben onder bepaalde mensenrechten.[15] Daarbij valt dan te denken aan de bescherming van of zelfs het recht op drugsgebruik onder fundamentele rechten, zoals het recht op privéleven, het recht op vrijheid van meningsuiting, het recht op vrijheid van overtuiging en religie, het recht op gelijke behandeling, het recht om deel te nemen aan het culturele leven, het recht op zelfbeschikking en het recht om de voordelen te genieten van wetenschappelijke vooruitgang. De idee hierbij is dus dat de staat vanwege deze rechten zich moet onthouden van het verbieden van en optreden tegen gedragingen rondom cannabis. Dit roept de vraag op of ook het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik onder deze rechten bescherming zou vinden. Toch zullen wij deze vraag in de hierna volgende hoofdstukken niet verder in dit onderzoek betrekken. De reden daarvoor is dat het huidige positieve recht van de internationale mensenrechten nauwelijks of niet ruimte laat om tot positieve beantwoording te komen, zoals blijkt uit het volgende.

De vraag of niet-medicinaal gebruik van drugs – in het bijzonder cannabis – bescherming kan vinden onder mensenrechtenverdragen, komt in verschillende zaken bij internationale mensenrechtenorganen aan de orde.[16] Het Mensenrechtencomité overweegt in de zaak *M.A.B., W.A.T. and J.-A.Y.T.* dat de aanbidding en distributie van cannabis niet binnen het bereik valt van het recht op religie in artikel 18 IVBPR.[17] Evenmin verzet het recht tegen arbitraire vrijheidsbeneming in artikel 9 IVBPR zich als zodanig tegen aanhouding vanwege het bezit of de distributie van drugs. In de zaak *Prince* – waarin het

---

Drug Use and Harm Reduction, New York : Open Society Institute, 2007. Zie ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/65/255, 6 augustus 2010, par. 50-55.

14 Zie i.h.b. de paragrafen 2.3.10.i, 2.3.11, 2.3.12.ii, 2.4.11 en 2.4.12.ii.

15 Zie recent bijv. All Party Parliamentary Group for Drug Policy Reform (APPG), *Guidance on Drug Policy. Interpreting the UN Drug Conventions*, 2015, p. 7. Zie voorts Erik van Ree, 'Drugs as a human right', *International Journal of Drug Policy* 1999, vol. 10, p. 89-98.

16 De hierna genoemde zaken komen iets uitgebreider aan de orde in paragraaf 2.4.11.

17 HRC 8 april 1994, *M.A.B., W.A.T. and J.-A.Y.T./Canada*, nr. 570/93, par. 4.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gaat om gebruik van marihuana door Rastafari's – maakt het Comité duidelijk dat indien cannabisbezit en -gebruik onderdeel is van een religie die ook als zodanig wordt erkend onder artikel 18 IVBPR, de staat met in achtneming van de voorwaarde van het derde lid van deze bepaling dat bezit en gebruik mag verbieden.[18] Weliswaar kan cannabisgebruik dus binnen de reikwijdte van het recht vallen, maar de overheid mag dit recht vervolgens beperken door cannabis te verbieden. Zodanig verbod is evenzeer toegestaan wat betreft het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod in artikel 26 IVBPR en het recht om de eigen cultuur te beleven en de eigen godsdienst te belijden en in de praktijk toe te passen in artikel 27 IVBPR.[19] Het Mensenrechtencomité erkent dat een staat cannabis mag verbieden wanneer die staat oordeelt dat dit verbod, vanwege de schadelijke effecten van cannabis, nodig is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid, de goede zeden of de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

Een soortgelijke benadering hanteert het EHRM. In de zaak *Marlow* was klager vervolgd en veroordeeld wegens uitlokking van cannabisteelt omdat hij een boek had gepubliceerd over teelt en productie van cannabis.[20] Volgens Marlow was de veroordeling in strijd met onder meer zijn vrijheid van meningsuiting in artikel 10 EVRM. Het EHRM oordeelt dat de beslissing van de autoriteiten om de strafbaarstelling van uitlokking van cannabisproductie te handhaven en om auteurs van boeken die dienstig zijn aan zodanige productie te bestraffen, binnen de beoordelingsruimte ('the margin of appreciation'[21]) van de staat valt. Nader bevestiging van deze benadering biedt de zaak *De Bruin*, waarin de autoriteiten de gedoogbeschikking voor de coffeeshop van klager hadden ingetrokken en zijn coffeeshop hadden gesloten, en waarin klager zich bij het Hof beroept op het recht op een eerlijk proces in artikel 6 EVRM alsmede het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel in artikel 13 EVRM en het verbod van discriminatie in artikel 14 EVRM en artikel 1 Twaalfde Protocol EVRM.[22] Het EHRM maakt duidelijk dat staten vrij zijn om handel in softdrugs al dan niet strafbaar te stellen.[23] Ook indien staten kiezen voor toepassing van een gedoogbeleid, betekent dat volgens het Hof niet dat staten niet zouden mogen vervolgen voor overtredingen. Staten zijn niet alleen vrij om te bepalen welk beleid zij wat betreft strafbaarstellingen en vervolging in relatie tot cannabis voeren, dit mag bovendien afwijken van het beleid aangaande bijvoorbeeld alcohol.[24]

18 HRC 31 oktober 2007, *Prince/South Africa*, nr. 1474/06, par. 7.2-7.3.
19 *Idem*, par. 7.5 resp. 7.4.
20 EHRM 5 december 2000, *Marlow/The UK*, nr. 42015/98, par. 1.
21 Zie daarover wat betreft het EVRM nader 2.4.7.ix.
22 EHRM 19 september 2013, *De Bruin/The Netherlands*, nr. 9765/09.
23 *Idem*, par. 56-58.
24 *Idem*, par. 71.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Tot slot wijzen wij er nog op dat het IVESCR-Comité en het Europees CSR nooit hebben aangenomen dat niet-medicinaal gebruik van drugs c.q. cannabis bescherming kan vinden onder mensenrechtenverdragen. Dat geldt voor zover wij hebben kunnen nagaan eveneens voor VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid. Overigens overweegt de voor dit boek relevante International Narcotics Control Board (INCB) – dat geen mensenrechtenorgaan is – 'that drug control must be, and is, fully reconcilable with respect for human rights. However, the international drug control conventions do not accept the existence of a "right" to possess narcotic drugs or psychotropic substances unless they are to be used for medical or scientific purposes.'[25]

Wij concluderen op grond van deze zaken – of preciezer: op grond van de genoemde verdragsbepalingen zoals de relevante mensenrechtentoezichtsorganen deze uitleggen – dat bestuursrechtelijke en strafrechtelijke verboden van cannabisteelt, -handel en -gebruik toelaatbaar zijn. Daartegen wordt feitelijk in beginsel geen bescherming geboden door het recht op vrijheid van religie en geloofsovertuiging, het recht op gelijke behandeling en tegen discriminatie, het recht om de eigen cultuur te beleven en de eigen godsdienst te belijden en in de praktijk toe te passen en het recht op vrijheid van meningsuiting. Bij al deze rechten kunnen staten in beginsel kiezen voor het verbieden c.q. strafbaar stellen en bestuurlijk en strafrechtelijk handhaven van tegen cannabis gerichte regelgeving. Erop gelet dat staten daarvoor dus reeds kunnen opteren bij fundamentele vrijheden zoals het recht op religie en het recht op vrijheid van meningsuiting, achten wij het weinig realistisch om te veronderstellen dat de internationale mensenrechtenorganen cannabisteelt, -handel en/of -gebruik wel zullen willen beschermen onder andere mensenrechten. Dat dit in de toekomst mogelijk anders is, sluiten wij daarmee overigens niet uit.

1.5 HET ONDERZOEK: KEUZES EN BEPERKINGEN

Vanzelfsprekend moesten ook voor dit onderzoek keuzes worden gemaakt en gelden er daarbij beperkingen. De belangrijkste daarvan zijn de volgende.

i. Vier mensenrechten

Het onderzoek richt zich primair op positieve verplichtingen die voortvloeien uit het recht op gezondheid, het recht op leven, het recht tegen onmenselijke behandeling en het recht op privéleven. De reden om voor bespreking van deze rechten te kiezen is dat de daarbij behorende positieve verplichtin-

25 INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2008*, New York: United Nations, 2009, p. 7 (nr. 31).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gen het meest relevant zijn als het gaat om de individuele en volksgezondheid, de veiligheid van individuen en het tegengaan van overlast en criminaliteitsbestrijding. De meerwaarde van behandeling van positieve verplichtingen betreffende andere mensenrechten zou onzes inziens hooguit marginaal zijn, terwijl het de omvang van het onderzoek wel aanzienlijk zou vergroten.

ii. Nadruk op positieve verplichtingen

Voorts ligt de focus dus op positieve verplichtingen. Deze verplichtingen dwingen de staat c.q. autoriteiten om op te treden en actief bescherming te bieden tegen (dreigende) schendingen en dus niet – zoals negatieve verplichtingen – om juist na te laten. Bijgevolg zijn positieve verplichtingen in potentie het meest relevant in relatie tot argumenten die inhouden dat met het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel beter valt te voorzien in bescherming van de individuele en volksgezondheid, de veiligheid van individuen en het tegengaan van overlast en criminaliteit dan met een meer prohibitief en repressief drugs- c.q. cannabisbeleid. Daarbij komt – zoals daarnet aan bod kwam in paragraaf 1.4.iii – dat negatieve verplichtingen de facto ook geen bescherming bieden tegen het door de staat verbieden van cannabisteelt en -handel.

iii. Vier mensenrechtenverdragen

Een volgende keuze betreft de onderzochte mensenrechtenverdragen. Wereldwijd bestaat een zeer groot aantal mensenrechtenverdragen, waarvan er vele ook de in dit onderzoek besproken rechten tot uitdrukking brengen.[26] Dit gegeven dwingt tot selectie. Wij hebben gekozen voor verdragen (die dus juridisch bindend zijn) waarbij Nederland partij is, die algemeen van toepassing zijn op de relatie tussen de Nederlandse autoriteiten en individuen, en die het meest relevant zijn voor de rechten waarop dit onderzoek ziet in relatie tot bescherming van de individuele en volksgezondheid, de veiligheid van individuen en het tegengaan van overlast en criminaliteit. Deze criteria verklaren de behandeling van het IVESCR, het ESH, het IVBPR en het EVRM. Primair kijken we hierbij steeds naar de twee VN-mensenrechtenverdragen: het IVESCR en het IVBPR. De reden daarvoor is dat bij een eventueel conflict tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsbestrijdingsverplichtingen, het wat betreft het laatste primair gaat om verplichtingen uit drugsverdragen van eveneens de Verenigde Naties. Dat we niettemin toch ook nog andere verdragen in de beschouwing betrekken, is omdat dat verschillende mensenrechtenregiems soms een enigszins afwijkende invulling geven aan hetzelfde mensenrecht. Indien van zodanige afwijkingen sprake is, komt dit doorgaans

26 Zie bijv. de verzameling in P.H.P.H.M.C. van Kempen (red.), *International and Regional Human Rights Documents* (with a foreword by ECtHR Judge E. Myjer), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2010 (1217 pp.).

het duidelijkst tot uitdrukking in de jurisprudentie van de op die verdragen toezichthoudende internationale comités en hoven. Door voor elk van de vier gekozen mensenrechten twee mensenrechtenverdragen in de beschouwing te betrekken, wordt bijgevolg preciezer duidelijk welke verplichtingen staten precies rondom elk van de vier mensenrechten hebben.

Het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie maakt ondertussen dus geen deel uit van het onderzoek. Een praktische noodzaak daarvoor is dat behandeling van het Handvest de toch al omvangrijke analyse in dit onderzoek met nog eens grofweg de helft omvangrijker zou maken. Gezien de zojuist genoemde keuzecriteria zijn er echter ook inhoudelijk redenen voor uitsluiting van het Handvest. Ten eerste is van belang dat staten zich volgens artikel 51 lid 1 Handvest uitsluitend aan het Handvest dienen te houden voor zover zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen. Het Handvest strekt er slechts toe – en dus ook niet meer dan dat – een grondrechtconforme toepassing van het Unierecht te garanderen.[27] Het is ook niet mogelijk uit het Unierecht – het Handvest inbegrepen – een plicht tot eerbiediging van grondrechten af te leiden die niet herleidbaar is tot gebondenheid van de Unie zelf.[28] Dit betekent dat het Handvest niet rechtstreeks relevant is voor Nederland bij de implementatie en toepassing van het geheel van verplichtingen uit de VN-drugsverdragen. Weliswaar is de Europese Unie partij bij het VN Sluikhandelverdrag, maar dat is slechts het geval voor zover het de onder de bevoegdheid van de Unie vallende punten betreft.[29] Zelfs indien dit betekent dat het VN Sluikhandelverdrag in zoverre een bestanddeel van de rechtsorde van de Unie vormt waarop het Handvest van toepassing is,[30]

27 Zie met verdere verwijzingen Piet Hein van Kempen & Joeri Bemelmans, 'Over de betekenis van het EU-Handvest voor het materiële strafrecht. Onder- en overontwikkeling van fundamentele strafrechtelijke beginselen in unierechtelijke context', in: Janneke Gerards, Henri de Waele & Karin Zwaan (red.), *Vijf jaar bindend EU-Grondrechtenhandvest. Doorwerking, consequenties, perspectieven*, Deventer: Wolters Kluwer, 2015, p. 533-563 op 542-545.

28 Zie daarover M. de Mol, *De directe werking van de grondrechten van de Europese Unie* (diss. Maastricht), Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2014, p. 80.

29 Besluit 90/611/EEG van de Raad van 22 oktober 1990 betreffende de sluiting namens de Europese Economische Gemeenschap van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, *PbEG* 1990 L 326/56.

30 Vgl. M. de Mol, *De directe werking van de grondrechten van de Europese Unie* (diss. Maastricht), Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2014, p. 89, 90, die opmerkt dat 'de Unierechtelijke grondrechten ook bij de uitvoering van externe verdragen in acht [dienen] te worden genomen'. Dit standpunt baseert zij op het gegeven dat het HvJ EU – het binnen de Associatie tussen de EEG en Turkije (Besluit 64/732/EEG van de Raad van 23 december 1963, *Pb* 1964, 217, p. 3685') tot stand gekomen – art. 7 van besluit nr. 1/80 van de Associatieraad als 'bestanddeel van de rechtsorde van de Unie' aanmerkt (HvJ EU 29 maart 2012, *Staatssecretaris van Justitie Nederland/Kahveci en Inan*, zaken C-7/10 en →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

geldt dat in elk geval niet voor het Sluikhandel Verdrag in zijn geheel en zelfs geheel niet voor het VN Enkelvoudig Verdrag.

Daarnaast is van belang dat vooral de positieve verplichtingen die met bescherming van de veiligheid van individuen en het tegengaan van overlast en criminaliteit samenhangen, vanuit het Handvest minder of vooralsnog zelfs niet tot ontwikkeling zijn gekomen.[31] Voor zover thans positieve verplichtingen daaromtrent via het Handvest gelden, is dat veelal het geval omdat artikel 53 lid 3 Handvest bepaalt dat handvestrechten die corresponderen met rechten uit het EVRM, dezelfde inhoud en reikwijdte hebben als die welke er door het laatstgenoemd verdrag aan worden toegekend.[32] Deze verplichting tot minimaal gelijkschakeling geldt ook voor de protocollen en de jurisprudentie van het EHRM.[33] Dat is overigens ook een belangrijk punt omdat behandeling van het EVRM aldus ook betekenis heeft in relatie tot de Europese Unie.

iv. Recreatieve cannabis, niet ook medicinale cannabis

De onderzoeksvraag betreft regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik. De vraag heeft dus geen betrekking op teelt en handel van cannabis voor medicinaal gebruik, ook wel medicinale cannabis genoemd.[34] De reden daarvoor is dat de discussie over cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik zowel maatschappelijk als juridisch een wezenlijk andere is dan de discussie over medicinale cannabis. Ook vanuit zowel de internatio-

C-9/10, ECLI:EU:C:2012:180, par. 23). Niet uit te sluiten is dat ook multilaterale verdragen waarbij de EU partij is volgens dezelfde redenering bestanddeel van de Unie worden, maar dat is niet zeker nu zodanige verdragen toch van enigszins andere orde zijn dan een Associatieverdrag waarvoor de EU direct zelf mede verantwoordelijk is.

31 Vgl. Malu Beijer, 'Active Guidance of Fundamental Rights Protection by the Court of Justice of the European Union: Exploring the Possibilities of a Positive Obligations Doctrine', *Review of European Administrative Law* 2015, vol. 8, nr. 2, p. 127-150 op 132-135.

32 Piet Hein van Kempen & Joeri Bemelmans, 'Over de betekenis van het EU-Handvest voor het materiële strafrecht. Onder- en overontwikkeling van fundamentele strafrechtelijke beginselen in unierechtelijke context', in: Janneke Gerards, Henri de Waele & Karin Zwaan (red.), *Vijf jaar bindend EU-Grondrechtenhandvest. Doorwerking, consequenties, perspectieven*, Deventer: Wolters Kluwer, 2015, p. 533-563 op 541-542.

33 Zie de officiële Toelichtingen bij het Handvest van de Grondrechten, *PbEU* 303/17, 14.12.2007, p. 33 (Toelichting ad artikel 52). Zie voorts S. Peers & S. Prechal, 'Article 52 – Scope and Interpretation of Rights and Principles', in: S. Peers e.a. (red.), *The EU Charter of fundamental rights: a commentary*, Oxford: Hart Publishing 2014, p. 1455-1522, i.h.b. p. 1456, 1492-1495.

34 Zie daarover bijvoorbeeld Melissa Bone & Toby Seddon, 'Human rights, public health and medicinal cannabis use', *Critical Public Health* 2016, vol. 26, nr. 1, p. 51-61; Tony Bogdanoski, 'A dose of human rights: An antidote to the criminal prohibition of cannabis for medical use?', *Criminal Law Journal* 2009, vol. 33, p. 251-262.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nale drugsregelgeving (die een exceptie kent voor medicijnen maar niet voor recreatieve drugs[35]) als internationale mensenrechten (waarin toegang tot medicijnen onder het recht op gezondheid valt maar toegang tot recreatieve drugs dat niet doet[36]), zegt de eventuele toelaatbaarheid van teelt en handel ten behoeve van medicinale cannabis weinig over het vraagstuk dat in dit boek centraal staat.

v. Positiefrechtelijk onderzoek en hypothese van feitelijke validiteit

Het onderzoek is zo strikt mogelijk juridisch van aard. Het richt zich op het positieve recht van de internationale mensenrechten en het beoogt door de uiteenzetting en veelzijdige analyse van dat recht vanuit de centrale vragen van dit onderzoek vast te stellen hoe het werkt en geldt. Van normatieve of idealistische benaderingen van mensenrechten en van het hanteren van mensenrechten als maatschappelijk concept onthouden wij ons teneinde zo neutraal en objectief mogelijk tot juridische bevindingen en conclusies te komen.

Daarnaast gaat het er in dit onderzoek niet om te beoordelen of de argumenten die worden aangevoerd in pleidooien voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatieve consumptie wel of niet inhoudelijk juist zijn. Wij zetten deze argumenten slechts kort uiteen[37] en gaan in het hele onderzoek uit van de hypothese dat elk van deze argumenten valide is. Die hypothese is het vertrekpunt voor de beantwoording van de hoofdvragen uit paragraaf 1.2. Het is dus vanuit dat vertrekpunt dat we beoordelen of de argumenten een basis kunnen vinden in de besproken mensenrechten en positieve verplichtingen. Wij evalueren dus bijvoorbeeld niet of het juist is dat de individuele en volksgezondheid gemakkelijker valt te garanderen door het reguleren van cannabisteelt en -handel of het scheiden van de softdrugsmarkt en de harddrugsmarkt.

Hoewel we dit reeds opmerkten in ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis*, benadrukken we hier toch nog eens opnieuw dat wij eventuele persoonlijke opvattingen over de al dan niet wenselijkheid van het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik geen rol en in elk geval geen bewuste rol in dit onderzoek laten spelen.[38] Met de bedoeling tot een zo zuiver mogelijk juridische beoordeling te komen, ver-

35 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014 (pp. xiv + 258), p. 15, 41-47

36 Zie bijv. Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, on access to medicines, *UN Doc*. A/HRC/23/42, 1 mei 2013, par. 3-6; INCB, *Availability of Internationally Controlled Drugs: Ensuring Adequate Access for Medical and Scientific Purposes*, New York: United Nations, 2016, p. 2-4.

37 Zie paragrafen 2.3.1 en 2.4.1.

38 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 7.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

mijden wij invalshoeken van ijveraars voor of juist tegenstanders van zodanige regulering en daarop toegesneden argumentaties en stellingen. Dit betekent hier dat wij geen oordeel zullen vormen over de rechtspolitieke vraag of Nederland – indien blijkt dat toestaan van cannabisteelt (anders dan onder internationale anti-drugsregelgeving) wel of (in overeenstemming met die regelgeving) juist niet valt te verdedigen ingevolge mensenrechtenverdragen – internationaal wel of niet een voortrekkersrol zou moeten vervullen wat betreft het op die grond toestaan van cannabisteelt.

1.6 HET ONDERZOEK: AARD EN METHODOLOGIE

Het onderzoek betreft desk-research en is – zoals hiervoor al bleek – positiefrechtelijk van aard. Het gaat om juridische beschrijvingen, analyses en beoordelingen. Voor de juridische analyse van verdragsbepalingen volgen wij de algemeen erkende internationaal publiekrechtelijke uitgangspunten voor verdragsinterpretatie, zoals die tot uitdrukking komen in onder meer artikel 31 Weens Verdragenverdrag, artikel 38 Statuut Internationaal Gerechtshof (ICJ Statute) en Guideline 3.1.5.1 van de Guide to Practice on Reservations to Treaties van de International Law Commission.[39] Die interpretatie vindt aldus plaats op basis van primair de tekst van relevante verdragsbepalingen (taalkundige en grammaticale methoden) en voorts de internationale jurisprudentie daarover. Verder speelt daarbij ook het systeem van de verdragen (systematische methode) en de ratio van de verdragen (teleologische methode) een rol, alsmede de rechtswetenschappelijke literatuur over de relevante mensenrechtenbepalingen.[40] Omdat de beraadslagingsgeschiedenis bij de interpretatie van de gekozen mensenrechtenverdragen hoogst zelden van wezenlijke betekenis is,[41] zullen wij daaraan in beginsel geen aandacht schenken. Voor de drugsverdragen zal daarvoor soms subsidiair aandacht zijn.

---

39 Opgenomen in Report of the ILC on the Work of its 63rd session, General Assembly, Official Records, 66th Session, Supplement n° 10, Addendum 1, *UN Doc.* A/66/10/ Add.1. (2011); zie daarin ook het commentaar op Guideline 3.1.5.1 op p. 359 e.v.

40 Vgl. art. 38 lid 1 sub d ICJ Statute, welke bepaling 'the teachings of the most highly qualified publicists of the various nations, as subsidiary means for the determination of rules of law' erkent.

41 Zie daarover bijv. Dinah L. Shelton, *Advanced Introduction to International Human Rights Law*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2014, p. 109; D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 19-20; Magdalena Sepúlveda, Theo van Banning, Gudrún D. Gudmundsdóttir, Christine Chamoun & Willem J.M. van Genugten, *Human Rights Reference Handbook*, Ciudad Colon, Costa Rica: University for Peace, 2004, p. 47-48.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

1.7 HET ONDERZOEK: RECHTSBRONNEN

Voor dit onderzoek zijn verschillende bronnen van internationaal recht van betekenis. De belangrijkste daarvan zijn de volgende.

i. De verdragen

Allereerst zijn er de vier gekozen mensenrechtenverdragen. Hiervoor bleek al dat – de bepalingen in – het IVESCR, het ESH, het IVBPR en het EVRM juridisch bindende kracht hebben voor staten die partij zijn bij deze verdragen. Die bindende kracht is er aldus voor alle vier de verdragen ook voor Nederland.[42] Hetzelfde geldt voor de hier relevante VN-drugsverdragen (het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandel Verdrag), voor het VN Handvest en voor het Weens Verdragenverdrag.[43]

ii. Jurisprudentie en rapporten

Omdat de formulering van de bepalingen in deze verdragen doorgaans nogal open en algemeen van aard is, zodat er tekstueel gemakkelijk zeer veel onder te brengen valt, is het van belang terughoudend te zijn met conclusies die slechts op de verdragstekst steunen. In zowel de nationale als internationale rechtspraktijk en rechtspraak speelt daarom ook de jurisprudentie over deze verdragen van respectievelijk het IVESCR-Comité/CESCR, het Europees CSR/ECSR, het Mensenrechtencomité/HRC en het EHRM een belangrijke rol. Dat is ook in dit onderzoek het geval. Hoewel beschrijving, analyse en beoordeling van mensenrechtenbepalingen met het oog op juridische vraagstukken – zoals het cannabisvraagstuk – aldus van weinig waarde is wanneer daarbij niet ook de jurisprudentie van deze organen wordt betrokken, is het toch op zijn plaats iets over het gezag en de kracht daarvan te zeggen. Dat zullen wij hierna ook doen voor enkele andere belangrijke informatiebronnen voor dit onderzoek: de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof (ICJ), de rapporten van de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid en het werk van de International Law Commission (ILC). Zoals meteen hierna en in hoofdstuk 2 zal blijken, zijn er in bepaalde opzichten verschillen tussen de werkwijzen van deze organen en soms ook tussen de invullingen die zij aan de vier te bespreken mensenrechten geven, voor zover zij zich daarover uitlaten. Voorts volgt hierna een korte toelichting op het belangrijkste toezichthoudende orgaan bij de VN-drugsverdragen: de International Narcotics Control Board (INCB). Tot slot wordt nog een enkele opmerking gemaakt over de Commission on Narcotic Drugs (CND).

---

42 Zie paragraaf 2.1 voor de inwerkingtredingen en de relevante Traktatenbladnummers.

43 Zie paragraaf 3.1 voor de inwerkingtredingen en de relevante Traktatenbladnummers.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

iii. Mensenrechtencomités bij IVESCR, ESH en IVBPR

Allereerst enkele opmerkingen over het IVESCR-Comité, het Europees CSR en het Mensenrechtencomité.[44] Het gaat hierbij om quasi-rechterlijke instanties. Formeel hebben oordelen en verdragsinterpretaties uit de jurisprudentie van deze comités juridisch geen bindende kracht, of ze nu naar voren komen in 'General Comments', 'Concluding observations' betreffende landenrapportages of 'Views' naar aanleiding van staten- of individuele klachten (bij de VN-comités) dan wel 'Conclusions' over landenrapportages of 'Decisions' aangaande collectieve klachten (bij het Europees CSR). Dat neemt niet weg dat het IVESCR-Comité, het Europees CSR en het Mensenrechtencomité wel als hoogste en onafhankelijk oordelende deskundige organen fungeren die specifiek voor het toezicht op de naleving van respectievelijk het IVESCR, het ESH en het IVBPR in het leven zijn geroepen. In zoverre betreft het hier oordelen en interpretaties van gezaghebbende internationale organen. Daarom valt te verdedigen dat die oordelen en interpretaties uiteindelijk delen in de juridische bindende kracht van de verdragsbepalingen waarop ze zien.[45] Maar ook indien men niet zo ver wil gaan geldt nog altijd dat in dusdanige mate van gezaghebbende oordelen sprake is, dat deze reeds om die reden tot uitgangspunt dienen te worden genomen bij het bepalen van de betekenis van de verdragsrechten.[46]

---

44 Voor nadere informatie over deze comités, zie – naast de literatuur genoemd in hoofdstuk 2 – o.a. Malcolm Langford (red.), *Social Rights Jurisprudence: Emerging Trends in International and Comparative Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008; Dinah Shelton, *Remedies in International Human Rights Law*, Oxford: Oxford University Press, 2015; Olivier De Schutter, *International Human Rights Law: Cases, Materials, Commentary*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

45 Zie nader P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Heropening van procedures na veroordelingen door het EHRM* (diss. Tilburg), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2003, p. 464-467.

46 Zie met verdere verwijzingen ook bijv. Dinah L. Shelton, *Advanced Introduction to International Human Rights Law*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2014, p. 256; Renate Kicker & Markus Möstl, *Standard-setting through monitoring? The role of Council of Europe expert bodies in the development of human rights*, Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2012, par. I.1.1, IV.2 en V.I. Voorts wijzen wij nog op hetgeen dat op de website van de Raad van Europa valt te lezen op de pagina over 'The European Committee of Social Rights': 'Insofar as they refer to binding legal provisions and are adopted by a monitoring body established by the Charter and the relevant protocols, decisions and conclusions of the European Committee of Social Rights must be respected by the States concerned; even if they are not directly enforceable in the domestic legal systems, they set out the law and can provide the basis for positive developments in social rights through legislation and case-law at national level'; zie: http://www.coe.int/en/web/turin-european-social-charter/european-committee-of-social-rights.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

iv. Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)

Een sterkere positie heeft de rechtspraak van het EHRM. Het Hof beslist als zuiver rechterlijke instantie primair in specifieke zaken naar aanleiding van individuele klachten en soms ook statenklachten, maar beoordeelt geen landenrapportages. De rechtspraak van dit gerechtshof is veelal casuïstisch van aard en houdt doorgaans geen algemene oordelen in over nationale regelgeving, maatregelen en beleid in abstracto. De jurisprudentie van het EHRM is daardoor ook minder op algemene praktijken gericht dan de oordelen van de hiervoor genoemde comités.

Ingevolge artikel 46 EVRM zijn de uitspraken van het Hof in elk geval juridisch bindend in de zaken waarin zij zijn gewezen voor de verdragsstaten die partij zijn in die zaken. Krachtens deze bepaling kunnen staten ook gehouden zijn algemene maatregelen te nemen om de schending te voorkomen of te redresseren, zodat er in die zin reeds algemene werking van de uitspraak uit kan gaan voor de staat waarop die betrekking heeft.[47] Verder komt aan de jurisprudentie van het Hof grote algemene autoriteit toe. Veelal wordt bovendien aangenomen dat de beslissingen van het EHRM – indirect of de facto – ook *erga omnes* werking hebben c.q. algemeen bindende kracht.[48] Daartoe is van belang dat een staat die in strijd handelt met een tegen een andere staat gewezen uitspraak (het is door de casuïstische benadering van het Hof overigens niet altijd gemakkelijk vast te stellen of dat het geval is) bij beoordeling door het hof ook zelf door een bindende uitspraak zou kunnen worden veroordeeld wegens schending van het verdrag.[49] Het is ook daardoor niet mogelijk om in strijd met een uitspraak van het Hof te handelen zonder tegelijk het verdrag te schenden. Aldus deelt de uitspraak (als ken-

47 D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 162-164.

48 Zie met vele verwijzingen Kanstantsin Dzehtsiarou, *European Consensus and the Legitimacy of the European Court of Human Rights*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015, p. 90-91, 102-103, en voorts Marie-Louise Bemelmans-Videc, 'Guaranteeing the authority and effectiveness of the European Convention on Human Rights. Explanatory memorandum', Council of Europe Parliamentary Assembly, 4 november 2011, *AS/Jur* (2011) 44, par. 35; Judge Pinto de Albuquerque, Concurring Opinion, bij: EHRM (GK) 7 februari 2013, *Fabris/France*, nr. 16574/08.

49 Zie bijv. EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, Appl. 33401/02, par. 163: 'In carrying out this scrutiny, and bearing in mind that the Court provides final authoritative interpretation of the rights and freedoms defined in Section I of the Convention, the Court will consider whether the national authorities have sufficiently taken into account the principles flowing from its judgments on similar issues, even when they concern other States.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

bron van het verdrag) in de bindende kracht die het verdrag (de bron) toekomt ingevolge artikel 1 EVRM.[50]

Interessant is ondertussen dat een algemene werking van de rechtspraak van het EHRM indirect wordt gegenereerd door artikel 53 Handvest. Zoals hiervoor al aan bod kwam volgt uit deze bepaling immers dat de fundamentele rechten in het Handvest EU dezelfde inhoud en reikwijdte hebben als die welke er aan toekomt voor corresponderende rechten in het EVRM of de jurisprudentie van het EHRM. In zoverre heeft de jurisprudentie dus de facto algemene bindende kracht voor kwesties die binnen de reikwijdte vallen van het Handvest.

v. Internationaal Gerechtshof (ICJ)

Ook het Internationaal Gerechtshof (ICJ) is een onafhankelijke rechterlijke instantie. Dit hof – ook wel 'The World Court' genoemd – oordeelt over rechtsgeschillen tussen staten en geeft juridische adviezen (Advisory Opinions) over rechtsvragen die het ontvangt van onder meer daartoe bevoegde organen van de Verenigde Naties. Ten aanzien van staten die de bevoegdheid daartoe hebben erkend tegenover elke andere staat die dezelfde verplichting aanvaardt – zoals door Nederland is gebeurd[51] – heeft het hof verplicht rechtsmacht ten aanzien van alle rechtsgeschillen betreffende onder meer de uitlegging van een verdrag en elk punt van internationaal recht.[52] Het ICJ beslecht de voorgelegde geschillen op grond van het internationaal recht met toepassing van internationale verdragen, internationaal gewoonterecht, de erkende algemene rechtsbeginselen en voorts rechterlijke beslissingen alsmede de meest gezaghebbende literatuur.[53] Daarmee geven de beslissingen van het Hof in belangrijke mate inzicht in de inhoud, reikwijdte en werking van het internationaal recht. Volgens artikel 59 ICJ Statute is de beslissing van het Hof slechts bindend voor de partijen en uitsluitend met betrekking tot de behandelde zaak. Niettemin komt aan de uitspraken grote algemene autoriteit toe. Deze spelen een belangrijke rol in het vaststellen van wat het internationaal recht omvat – waaronder het gewoonterecht – en in het ontwikkelen van nieuwe internationaal rechtelijke concepten.[54]

---

50 Zie uitgebreider over de kenbron-werking van Straatsburgse jurisprudentie P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Heropening van procedures na veroordelingen door het EHRM* (diss. Tilburg), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2003, p. 40-46.

51 Zie de 'Declaration Recognizing the Jurisdiction of the Court as Compulsory' van Nederland van 1 augustus 1956, *Trb*. 1956/119.

52 Art. 36 ICJ Statute.

53 Art. 38 ICJ Statute.

54 Antonio Cassese, *International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2005, p. 194-196. Zie voorts o.a. Jan Klabbers, *International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, p. 160-161; Gideon Boas, *Public International Law: Contemporary Principles and Perspectives*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2012, p. 112-114; →

vi. VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid

Voorts enkele opmerkingen over een niet-(quasi)rechterlijke instituut: de U.N. Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health (VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid). Deze is benoemd om het thema van het recht op gezondheid te onderzoeken.[55] De Special Rapporteur is echter niet formeel aangewezen als orgaan belast met het toezicht op de naleving van het IVESCR of een ander verdrag, en evenmin met de interpretatie van de bepalingen daarin. De adviezen, rapporten en oordelen van Special Rapporteurs zijn ook niet juridisch bindend voor staten. Special Rapporteurs zijn echter onafhankelijk, bezitten een hoge mate van autonomie in hun werk en hebben grote invloed op de ontwikkeling, interpretatie en implementatie van mensenrechten.[56] Zij fungeren als belangrijk onderdeel van het mensenrechtentoezichtsysteem van de Verenigde Naties. Rapporten van Special Rapporteurs gelden bovendien als gezaghebbende rechtsbronnen, waarop toezichthoudende mensenrechten organen steunen bij hun werk. Gelet op de autoriteit die het werk van Special Rapporteurs geniet, besteden wij – grotendeels afzonderlijk – ook aandacht aan de inzichten van de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid. Meer marginaal geldt dat ook voor de Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights.

vii. International Law Commission (ILC)

Daar waar meer specifieke leerstukken van internationaal publiekrecht van belang zijn, leunen wij naast relevante literatuur ook op het werk van deze commissie. Dat is in het bijzonder het geval in hoofdstuk 3. De ICL is in 1948 tot stand gebracht door de Verenigde Naties om de ontwikkeling en de codificatie van het volkenrecht te bevorderen.[57] Het werk van de ILC wordt algemeen gezien als een gezaghebbende weergave van de inhoud van het volkenrecht zoals dit blijkt uit de algemeen erkende bronnen van internationaal

---

Marc Jacob, 'Precedents: Lawmaking Through International Adjudication', in: Armin von Bogdandy & Ingo Venzke (red.), *International Judicial Lawmaking*, Heidelberg: Springer, 2012, p. 35-68 i.h.b. op 47-59; James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 37-39.

55 Zie voor diens mandaat: Commission on Human Rights resolution 2002/31, 22 april 2002; Human Rights Council resolution 6/29, 14 december 2007; Human Rights Council resolution 24/6, 20 september 2013.

56 Zie uitgebreid Surya P. Subedi, 'Protection of Human Rights through the Mechanism of UN Special Rapporteurs', *Human Rights Quarterly* 2011, vol. 33, p. 201-228.

57 Zie artt. 1, 15 en 16-24 Statute of the International Law Commission (1947). Zie verder de website van de ICL op: http://legal.un.org/ilc/, en bijv. Jeffrey S. Morton, *The International Law Commission of the United Nations*, Columbia, South Carolina: University of South Carolina Press, 2000, p. 1-18.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

publiekrecht. In aanvulling op onder meer het Weens Verdragenverdrag zullen wij daarom ook naar het werk van de ILC verwijzen.

viii. International Narcotics Control Board (INCB)

De INCB is het internationale orgaan dat verantwoordelijk is voor het monitoren van de toepassing door de verdragsstaten van het Enkelvoudig Verdrag en in beperkter opzicht van het Sluikhandel Verdrag.[58] Het fungeert als een onafhankelijke en quasi-rechterlijke controle en regelgevende instantie, die vergelijkbaar is met de mensenrechtencomités bij het IVESCR, het IVBPR en het ESH.[59] De INCB is het internationaal aangewezen orgaan om over de naleving van de drugsverdragen te waken. Daartoe brengt de Board onder meer jaarlijks een rapport uit over de werking van het internationale drugsbestrijdingssysteem (de drie VN-drugsverdragen) en de ontwikkelingen in de internationale drugsbestrijding. De verdragspartijen hebben die autoriteit met de toetreding tot het verdrag erkend. Een verschil tussen de INCB en de mensenrechtencomités is dat de eerstgenoemde niet oordeelt over klachten in concrete zaken en dat hij ook zelden specifiek op de betekenis van concrete verdragsbepalingen ingaat. De oordelen van de INCB over de naleving door staten van de VN-drugsverdragen zijn ook niet juridisch bindend. Niettemin valt – net als bij de mensenrechtencomités – ook voor de INCB te verdedigen dat diens oordelen en interpretaties uiteindelijk delen in de juridische bindende kracht van de verdragsbepalingen waarop ze zien en dat ze anders in elk geval tot uitgangspunt dienen te worden genomen bij het bepalen van de verplichtingen van de verdragspartijen.

ix. Commission on Narcotic Drugs (CND)

De CND bestaat in de jaarlijkse vergadering van ministers en regeringsvertegenwoordigers van alle VN-lidstaten, waarop zij spreken, beslissen en resoluties aannemen over allerlei kwesties aangaande het drugcontrolesysteem van de Verenigde Naties, het werkprogramma van het United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) en de INCB.[60] Het betreft dus een politiek orgaan.

---

58 Zie uitgebreider P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, par. 2.2.5, 2.3.5 en 2.4, waarop navolgende beschrijving is gebaseerd.

59 Zie Damon Barrett, *'Unique in International Relations'? A Comparison of the International Narcotics Control Board and the UN Human Rights Treaty Bodies*, London: International Harm Reduction Association, 2008.

60 Zie uitgebreider P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, par. 2.2.5, 2.3.5 en 2.4.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

1.8 TOT SLOT

Het onderzoek is afgesloten op 1 april 2016. Ontwikkelingen en informatie van na deze datum spelen dus geen rol in het navolgende. Alle websites waarnaar in het navolgende wordt verwezen, waren op die datum actueel.

2 Een basis voor cannabisregulering volgens positieve mensenrechtenverplichtingen?

2.1 INLEIDING

Pleidooien voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel ten behoeve van recreatief gebruik, worden vaak gegrond op argumenten die samenhangen met de (volks- en individuele) gezondheid, de veiligheid van burgers, het tegengaan van overlast en criminaliteitsbestrijding.[1] De vraag die daarom in dit hoofdstuk centraal staat is:

> In hoeverre kan regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik, omwille van belangen van gezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding (via legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid), aansluiting vinden bij rechten en verplichtingen die positiefrechtelijk uit internationale mensenrechtenverdragen voortvloeien?

Ter beantwoording van deze vraag gaan wij hierna meer specifiek in op ten eerste het *recht op gezondheid*. In het bijzonder gaat het dan om de daarop gebaseerde positieve verplichtingen voor staten om de volksgezondheid te bevorderen. Vervolgens komen de *rechten op leven, fysieke en psychische integriteit en privéleven* in relatie met elkaar aan bod, in het bijzonder de daarop gebaseerde positieve verplichtingen voor staten om de veiligheid van burgers te garanderen en om criminaliteit te bestrijden. De beschouwing is positiefrechtelijk van aard: wij analyseren welke rechten en verplichtingen uit internationale mensenrechtenverdragen en de internationale jurisprudentie daarover voortvloeien.[2] Het betreft dus uitdrukkelijk geen normatieve beoordeling: wij betogen niet welke rechten en verplichtingen al dan niet uit de verdragen zouden moeten worden afgeleid.

De analyse over het recht op gezondheid steunt primair op het Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (VN 1966)

---

1 Zie P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis. Een beoordeling op basis van VN-drugsverdragen en EU-drugsregelgeving van gemeentelijke en buitenlandse opvattingen pro regulering van cannabisteelt voor recreatief gebruik*, Deventer: Kluwer, 2014, hst. 4, i.h.b. p. 180-192.

2 Zie nader over de hierna te noemen verdragen en toezichthoudende mensenrechtenorganen paragraaf 1.7.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

(IVESCR)[3] en de jurisprudentie, commentaren en observaties van het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR-Comité of CESCR). Voorts is er daarbij aandacht voor vooral het (Herzien) Europees Sociaal Handvest (RvE, 1961/1996) (ESH),[4] inclusief overwegingen daarover van het Europees Comité voor Sociale Rechten (Europees CSR of ECSR).

De belangrijkste basis hierna voor de bespreking van de rechten op leven, fysieke en psychische integriteit en privéleven, is het Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (VN, 1966) (IVBPR)[5] en de jurisprudentie, commentaren en observaties van het Comité voor de rechten van de mens (Mensenrechtencomité of HRC). Uiteraard wordt hier ook stilgestaan bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (RvE, 1950) (EVRM)[6] en de bijbehorende jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).

Voor zowel het recht op gezondheid als de rechten op leven, fysieke en psychische integriteit en privéleven, is er meer subsidiair aandacht voor opinies en commentaren van andere gespecialiseerde VN-instanties, zoals de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid.

In dit hoofdstuk staan de mensenrechten dus centraal. Bij de behandeling en uitlegging van die rechten wordt geen rekening gehouden met de verplichtingen die staten hebben onder de VN-drugsverdragen, wat betreft cannabis in het bijzonder: het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen (1961) zoals gewijzigd door het Protocol tot wijziging van het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen (1972) en Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope

---

3 *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (ICESCR), New York, 19 december 1966 (*Trb*. 1969/100, *Trb*. 1975/61); inwerkingtreding voor Nederland op 11 maart 1979 (*Trb*. 1978/178).

4 *European Social Charter* (ESC); zie voor het oorspronkelijk ESH: Turijn, 18 oktober 1961 (*Trb*. 1962/3, *Trb*. 1963/90); inwerkingtreding voor Nederland op 22 mei 1980 (*Trb*. 1980/65). *(Revised) European Social Charter*; zie voor het Herzien ESH: Straatsburg, 3 mei 1996 (*Trb*. 2004/13); inwerkingtreding voor Nederland op 1 juli 2006 (*Trb*. 2006/128). Omdat voor het ESH krachtens Deel III onder A ervan een model geldt ingevolge waarvan de verdragspartijen zich niet aan alle verdragsrechten hoeven te verbinden, merken wij op dat Nederland zich niet gebonden acht aan art. 6 lid 4 ESH voor wat betreft militaire ambtenaren in werkelijke dienst alsmede ambtenaren in dienst bij het Ministerie van Defensie en evenmin aan art. 19 lid 12 ESH. Nederland acht zich dus wel gebonden aan het recht op gezondheid in art. 11 ESH.

5 *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR), New York, 19 december 1966 (*Trb*. 1969/99, *Trb*. 1975/60); inwerkingtreding voor Nederland op 11 maart 1979 (*Trb*. 1978/177).

6 *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* (ECHR), Rome, 4 november 1950 (*Trb*. 1951/154, *Trb*. 1961/8); inwerkingtreding voor Nederland op 31 augustus 1954 (*Trb*. 1954/151).

stoffen (1988). De synthese aangaande de relatie tussen de hier te bespreken mensenrechteninstrumenten en die drugsverdragen komt immers aan bod in hoofdstuk 3 van dit onderzoek.

2.2 POSITIEVE VERPLICHTINGEN ALS JURIDISCH CONCEPT

Uit de jurisprudentie van het IVESCR-Comité,[7] het Mensenrechtencomité[8] en het EHRM[9] blijkt dat staten ter verzekering van mensenrechten niet alleen negatieve verplichtingen hebben maar ook positieve. Het Europees CSR focust vrijwel alleen op de laatste categorie.[10] Kort gezegd gaat het bij *negatieve verplichtingen* erom dat staten zich dienen te onthouden van onrechtmatige inbreuken op de verdragsrechten. De nadruk bij negatieve verplichtingen ligt dus erop dat de staat nalaat, respecteert. Daarentegen dwingen *positieve verplichtingen* de staat juist tot actief optreden teneinde de verwezenlijking van fundamentele rechten van de burger te garanderen. Ingevolge deze verplichtingen dienen de autoriteiten dus niet na te laten maar juist te handelen. Het betreft hier plichten tot bijvoorbeeld het voorzien in wetgeving, nemen van maatregelen, voeren van beleid, beschikbaar stellen van financiële en andere middelen en het operationeel beschermen van individuen tegen onrechtmatige inbreuken op hun mensenrechten.

Bij vrijwel alle mensenrechten spelen inmiddels zowel negatieve als positieve verplichtingen. Dat geldt ook voor de fundamentele rechten die in dit hoofdstuk centraal staan. Bij het recht op gezondheid is een negatieve verplichting bijvoorbeeld dat de autoriteiten niet het water mogen vervuilen waardoor personen ziek worden of overlijden. Een voorbeeld van een positieve verplichting bij dit recht is dat de staat dient te voorzien in een systeem van gezondheidszorg. Wat betreft de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven dient de staat bijvoorbeeld respectievelijk geen mensen dood te schieten, mensen te mishandelen en onrechtmatig binnen te dringen in woningen. Dit zijn alle negatieve verplichtingen. Positieve verplichtingen hierbij zijn onder meer dat de staat individuen ertegen dient te beschermen dat dergelijke gedragingen door andere private personen plaatsvinden.

---

7 Zie o.a. CESCR, General Comment No. 14, 'The right to the highest attainable standard of health', 11 mei 2000, *UN Doc.* E/C.12/2000/4, par. 33-37.

8 Zie o.a. HRC, General Comment No. 31, 'The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant', 26 mei 2004, *UN Doc.* CCPR/C/21/Rev.1/Add.13 (2004), par. 6-8.

9 Zie o.a. EHRM 26 maart 1985, *X and Y/The Netherlands*, nr. 8978/80, par. 23.

10 Zo spelen negatieve verplichtingen nauwelijks of niet in het groot aantal oordelen dat wordt genoemd in Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008.

Hoewel er ook situaties kunnen zijn waarin het onderscheid tussen negatieve en positieve verplichtingen diffuus is, valt in de meeste gevallen tamelijk eenvoudig vast te stellen waar het om gaat. Ondertussen zijn er conceptueel allerlei soorten positieve verplichtingen, maar omdat het onderscheid daartussen niet relevant is voor het navolgende zullen wij daar niet nader opin gaan. Dat geldt ook voor de vraag in hoeverre positieve verplichtingen problematischer zijn dan negatieve.[11] Wel relevant voor dit hoofdstuk is het globale onderscheid tussen negatieve en positieve verplichtingen steeds voor ogen te houden.

2.3 VERPLICHTINGEN VAN STATEN INGEVOLGE HET RECHT OP GEZONDHEID

Ter uiteindelijke beantwoording van de hoofdvraag van dit hoofdstuk komen hierna vanuit het recht op gezondheid diverse deelvragen aan de orde. De belangrijkste daarvan zijn de volgende drie:

> Verzet het mensenrecht op gezondheid zich tegen invoering van een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik toestaat, zelfs indien en voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid?

Daarmee samenhangend, maar dan vanuit een gebodsinvalshoek benaderd:

> Geldt een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik toestaat, als een aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van het mensenrecht op gezondheid, indien en voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid?

En tot slot:

> Vereist het mensenrecht op gezondheid een mede op effectuering van dit recht gericht drugs- c.q. cannabisbeleid en zo ja wat moet dat inhouden?

In het navolgende ligt de nadruk op de tweede vraag, aangezien het antwoord daarop het meest cruciaal is voor beantwoording van de hoofdvraag van dit hoofdstuk. Niettemin komen in het navolgende uiteraard alle boven-

11 Zie nader over deze verschillende kwesties P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten* (oratie Nijmegen), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008, p. 12-25.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

staande – en andere – vragen aan bod. De beantwoording van de vragen zal overigens pas op het einde van deze paragraaf kunnen plaatsvinden, nu daarvoor alle verschillende verplichtingen en deelaspecten daarvan die hierna aan de orde komen van belang zijn.

Hierna bespreken wij het recht op gezondheid eerst in meer algemene zin. In het bijzonder is er daarbij aandacht voor de achtergrond, ratio, reikwijdte en het beschermingsniveau van het recht op gezondheid alsmede de definitie van gezondheid; zie paragrafen 2.3.2 t/m 2.3.6. Vervolgens komen in paragraaf 2.3.7 de algemene verplichtingen rondom de bescherming van mensenrechten aan bod vanuit een flink aantal invalshoeken. Daarbij zal meer in het bijzonder ook steeds op de betekenis van die onderscheidenlijke algemene verplichtingen in relatie tot het recht op gezondheid en het cannabisvraagstuk worden ingegaan. Na de uitgebreide bespreking daarvan gaan wij in paragraaf 2.3.8 in op positieve verplichtingen die specifiek uit het recht op gezondheid voortvloeien, uiteraard opnieuw in het licht van het cannabisvraagstuk. Volgend hierop ziet paragraaf 2.3.9 op de relevantie van democratische besluitvorming, maatschappelijk draagvlak en participatie van burgers bij de invulling van het recht op gezondheid, terwijl paragraaf 2.3.10 een nadere uiteenzetting biedt van de mogelijkheden, beperkingen en voorwaarden omtrent het recht op gezondheid en alcohol, tabak en drugs vanuit het gezichtspunt van vooral het IVESCR-Comité en het Europees CSR. In het verlengde ziet paragraaf 2.3.11 op inzichten over drugs en het recht op gezondheid van de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid. Wij sluiten af met een conclusie – paragraaf 2.3.12 – waarin bovengenoemde vragen worden beantwoord.

Allereerst geven wij nu – in paragraaf 2.3.1 – een korte uiteenzetting van aan individuele en volksgezondheid gerelateerde argumenten die naar voren komen ter onderbouwing van voorstellen om tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatieve consumptie te komen. Daarmee wordt meteen ook meer concreet hoe het recht op gezondheid in relatie tot het cannabisvraagstuk relevant zou kunnen zijn.

2.3.1 Op individuele en volksgezondheid gebaseerde argumenten voor regulering

Zoals opgemerkt wordt ter ondersteuning van pleidooien voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatieve consumptie vaak gewezen op belangen van individuele en volksgezondheid. In dit onderzoek gaat het er niet om een volledige inventarisatie te geven van op individuele en volksgezondheid gebaseerde argumenten die voor regulering zouden pleiten. Het navolgende beperkt zich tot argumenten die vooral vanuit Nederlandse gemeenten en de autoriteiten van verschillende andere landen in

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dit verband zijn aangevoerd.[12/13] De verschillende aangevoerde, soms met elkaar samenhangende argumenten komen kort gezegd op het volgende neer.

- *Kwaliteitsbewaking cannabis*. Door regulering ontstaat voor de overheid de mogelijkheid de kwaliteit van cannabis beter te beheersen. Dit komt de gezondheid van de consument ten goede. Daarbij speelt volgens gemeenten ook dat door de constante druk die cannabistelers ervaren als gevolg van de mogelijkheid dat een politie-inval zal plaatsvinden, zij zich gedwongen voelen over te gaan tot een snelle oogst. Dit kan resulteren in een slechtere kwaliteit drugs.
- *Controle cannabisketen*. Met regulering van cannabisteelt kunnen duidelijke eisen worden gesteld aan het totale bedrijfsproces van de teelt. Dit komt de gezondheid van de consument, de producent en belanghebbenden ten goede. Eisen kunnen onder meer betrekking hebben op de brandveiligheid, de technische installaties, de verpakkingen van cannabis, de beveiliging van de kweeklocatie, de kwantiteit en kwaliteit van de bestrijdingsmiddelen, het THC-gehalte, de THC/CBD ratio, de ARBO-eisen voor werknemers, de integriteit van de ondernemer en de voorlichting voor gebruikers. Binnen een systeem van gereguleerde teelt zijn bovengenoemde eisen bovendien controleerbaar.
- *Gezondheids- en levensbescherming omwonenden*. Doordat illegale hennepkwekerijen momenteel veelal zijn gevestigd in woonwijken zorgen deze daar voor gevaarlijke situaties. Het risico op een legionellabesmetting als gevolg van de hoge luchtvochtigheid in combinatie met hoge temperaturen, zou directe risicosituaties opleveren voor omwonenden. Daarnaast vergroot het illegaal aftappen en onveilig aanleggen van stroom het risico op brand en het ontstaan van ernstige brandwonden of overlijden als gevolg daarvan.

---

12 Het navolgende is ontleend aan de inventarisatie – zoals uitgevoerd in P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 140-141 en 181-186 (zie ook p. 6 en 8) – van brieven, notities en rapporten afkomstig van 25 Nederlandse gemeenten, de literatuur waaraan deze gemeenten refereren en in het buitenland aangevoerde argumenten en ontplooide initiatieven zoals vooral beschreven in Beau Kilmer, Kristy Kruithof, Mafalda Pardal, Jonathan P. Caulkins & Jennifer Rubin, *Multinational overview of cannabis production regimes*, RAND Europe/ WODC, 2013.

13 Zie voor verdere illustratie van hoe meer liberale benaderingen kunnen aansluiten bij belangen van individuele en volksgezondheid het recente Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Study on the impact of the world drug problem on the enjoyment of human rights, *UN Doc.* A/HRC/30/65, 4 September 2015, par. 24-30; zie voorts het uitgebreide overzicht in Joanne Csete e.a., 'Public health and international drug policy', *The Lancet* 2016 (online).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- *Gezondheidsbescherming jeugdigen*. Bij regulering van cannabisteelt en -handel zou ook het gebruik door jongeren beter tegen te gaan zijn.
- *Scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt*. Reguleren van cannabisteelt en -handel draagt bij aan een duidelijke scheiding tussen de markten van softdrugs en harddrugs. De redenering is dat als de hele cannabisketen is gereguleerd, er geen harddrugs meer verkrijgbaar zullen zijn bij softdrugsverkopers/-telers en dat een softdrugsgebruiker hierdoor minder snel afglijdt naar harddrugsgebruik. Dit argument ligt ook ten grondslag aan het huidige softdrugsbeleid.
- *Cannabis als minder risicovol genotmiddelalternatief*. Verder zou regulering van cannabis bijdragen aan de individuele keuzevrijheid wat betreft intoxicatie; cannabis is volgens sommigen beduidend minder riskant dan legale middelen als alcohol en tabak.

Het verdient nog eens benadrukking dat het er in dit onderzoek niet om gaat deze aan gezondheid gerelateerde argumenten op hun inhoudelijke juistheid of validiteit te beoordelen. Dat zal dus ook niet gebeuren. Wij gaan uit van de hypothese dat elk van deze argumenten valide is en beoordelen vanuit dat vertrekpunt later of het argument bij die stand van zaken een basis in het recht op gezondheid zou kunnen vinden.

2.3.2 Art. 25 Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als grondslag

De codificatie van het recht op gezondheid ('the right to health') in internationaalrechtelijke mensenrechtenbepalingen, vindt haar grondslag in artikel 25 van de – juridisch niet bindende maar gezaghebbende – Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). Deze bepaling garandeert 'a standard of living *adequate* for the health and well-being of himself and of his family' (onze curs.), of zoals het eerste lid van artikel 25 UVRM in de Nederlandse taalversie luidt:

> 'Een ieder heeft recht op een levensstandaard, die *hoog genoeg* is *voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder inbegrepen* voeding, kleding, huisvesting en *geneeskundige verzorging* en de noodzakelijke sociale diensten, alsmede het recht op voorziening in geval van werkloosheid, *ziekte*, invaliditeit, overlijden van de echtgenoot, ouderdom of een ander gemis aan bestaansmiddelen, *ontstaan ten gevolge van omstandigheden onafhankelijk van zijn wil*.' (onze curs.)

Vanwege de omvang en complexiteit van de twee rechten die hier in feite naar voren komen – namelijk het recht op een adequate levensstandaard en het recht op gezondheid – zijn deze in bindende instrumenten in aparte be-

palingen opgenomen, zoals in respectievelijk artikel 11 en artikel 12 IVESCR.[14] Ook in het Europees Sociaal Handvest, het doel waarvan toepassing van de Universele verklaring is,[15] zijn de rechten uit elkaar getrokken; zie voor het recht op gezondheid artikel 11 ESH.[16] Niettemin is het voor het begrip en de interpretatie van het recht op gezondheid van belang zich te realiseren dat dit recht conceptueel is verbonden met het recht op een adequate levensstandaard en dat de verwezenlijking ervan voorts afhankelijk is van de verwezenlijking van andere rechten. Het IVESCR-Comité erkent deze verbondenheid en afhankelijkheid expliciet.[17]

2.3.3 Ratio van het recht op gezondheid

Het recht op gezondheid is een fundamenteel recht van de mens en is van wezenlijk belang om vrede en veiligheid te bereiken.[18] Hiermee zijn meteen ook de te beschermen belangen omlijst: internationale mensenrechten vinden hun conceptuele basis niet alleen in individuele belangen, maar dienen ook een breder, meer instrumenteel belang van de maatschappelijke orde.[19] Goede gezondheid is essentieel voor een menswaardig leven en menselijke waardigheid[20] en gezonde individuen zijn waardevol en zelfs onmisbaar voor de maatschappij in het algemeen. Ook bij verwezenlijking van het recht

14 Ben Saul, David Kinley & Jacqueline Mowbray, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 978.

15 Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 13.

16 Nederland heeft zich gebonden aan deze bepaling (*Trb*. 1980/65, *Trb*. 2006/128). Zie overigens ook het recht op gebruikmaking van gezondheidsvoorzieningen in Deel I punt 11 en het recht op geneeskundige bijstand in Deel I punt 13 en in art. 13 ESH; deze rechten zijn voor de vraag waarop dit onderzoek ziet echter niet direct relevant en deze blijven daarom verder in beginsel buiten beschouwing.

17 CESCR, General Comment No. 14, 'The right to the highest attainable standard of health', 11 mei 2000, *UN Doc.* E/C.12/2000/4 (verder: CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health'), par. 3.

18 Preambule van het Statuut van de Wereldgezondheidsorganisatie.

19 Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 25 (par. 51): '[t]here was, it was said, an absolute necessity for harmonising the rights of the individual on the one hand and the requirements of the community on the other'. Zie ook P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'Four Concepts of Security – A Human Rights Perspective', *Human Rights Law Review* 2013, vol. 13, nr. 1, p. 1-23.

20 Zie aldus vooral Europees CSR; zie Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81; ECSR 3 November 2004, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/France*, nr. 14/2003, par. 31.

op gezondheid bestaat aldus naast een fundamenteel individueel een zwaarwegend algemeen belang.[21]

2.3.4 Wat valt onder gezondheid?

Het Statuut van de Wereldgezondheidsorganisatie bevat in de Preambule een definitie van gezondheid:

> 'Gezondheid is een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welzijn en niet slechts de afwezigheid van ziekte of zwakheid.'

Deze – of een andere – definitie is niet uitdrukkelijk overgenomen in het IVESCR en evenmin in het ESH. Wat betreft het IVESCR is de reden daarvoor dat opname van zulke definities ongebruikelijk was in dit verdrag en omdat de verwijzing naar 'sociaal welzijn' ('social well-being') niet op zijn plaats zou zijn in het verdragsartikel.[22] De betekenis van de term 'sociaal welzijn' werd als onduidelijk beschouwd. Ook is erop gewezen dat de toevoeging van deze term het recht op gezondheid een (te) groot bereik zou geven en een onduidelijke en onwerkbare definitie van gezondheid zou veroorzaken.[23]

Desalniettemin gaat het Europees CSR wel expliciet uit van de definitie van de WHO.[24] En het IVESCR-Comité hanteert inmiddels zelfs een ruimere definitie dan die waarvan het WHO Statuut blijk geeft.[25] Het IVESCR-Comité benadrukt dat de term 'the highest attainable standard of physical and mental health' niet beperkt is tot gezondheidszorg:

> 'On the contrary, the drafting history and the express wording of article 12.2 acknowledge that *the right to health embraces a wide range of socio-economic fac-*

21 Zie ook paragraaf 2.3.8.iii.

22 Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 111 (par. 34).

23 Zie o.a. John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 125; Richard Baker & Vanessa Taylor, 'The Right To Health: A Right On The Rise?', *The Journal Jurisprudence* 2013, p. 275-303 op 276-280. Toebes is van mening dat een definitie van 'gezondheid' niet noodzakelijkerwijs bijdraagt aan een beter begrip van het 'recht op gezondheid', welk recht het beste kan worden verduidelijkt aan de hand van praktische toepassing via uitspraken van international en nationale (rechtsprekende) instanties; zie Brigit Toebes, *The Right to Health as a Human Right in International Law*, Antwerpen: Intersentia, 1999, p. 24.

24 Zie Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81.

25 M. Marochini, 'Council of Europe and the Right to Healthcare - Is the European Convention on Human Rights Appropriate Instrument for Protecting the Right to Healthcare?', *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilista u Rijeci* 2013, p. 729-760 op 730-731.

> *tors* that promote conditions in which people can lead a healthy life […].' (onze curs.)[26]

Dit komt ook tot uitdrukking bij de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid, die een nog bredere insteek kiest door er ook bescherming tegen geweld onder te laten vallen alsmede omgevingen die veilig zijn en kansen bieden voor gezondheid en welzijn:

> 'Importantly, the right to health includes more than access to health services; it is also the right to the underlying determinants of health, including equality and non-discrimination, protection against violence, participation, and safe and enabling environments for health and well-being.'[27]

Als een bezwaar tegen een te brede definitie van gezondheid wordt wel aangevoerd dat het recht op gezondheid dan een vergaarbak wordt van alles dat op gezondheid van individuen van invloed is.[28] Vrijwel alles zou dan uiteindelijk onder het recht zijn te brengen. Tegelijkertijd geldt dat bij een te enge definitie van gezondheid factoren die daadwerkelijk wezenlijke invloed op de gezondheid van individuen hebben of kunnen hebben aan de invloed van het recht onttrokken worden.

Dit onderzoek is niet de plaats om uitgebreid in te gaan op de discussie omtrent de definitie en de problemen daaromtrent van de term gezondheid. Wij volstaan hier met enkele vaststellingen. Ten eerste telt dat de idee van 'gezondheid' in het internationaal recht een multidimensionale constructie betreft die zowel biofysische als psychosociale elementen bevat.[29] Van belang daarbij is bovendien dat het recht op gezondheid geen harde of natuurlijke afgrenzing kent. Integendeel: het IVESCR-Comité erkent dat de betekenis van gezondheid substantieel is veranderd en in reikwijdte is toegenomen sinds de totstandkoming van het IVESCR in 1966. Dit brengt het IVESCR-Comité ertoe het begrip 'gezondheid' breed uit te leggen:

> 'The Committee interprets the right to health, as defined in article 12.1, as an inclusive right extending not only to timely and appropriate health care but also to the underlying determinants of health, such as access to safe and pot-

26 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 4; zie ook par. 9 en 10.

27 Open Letter by the Special Rapporteur on the right of everyone to the highest attainable standard of mental and physical health, Dainius Pūras, in the context of the preparations for the UN General Assembly Special Session on the Drug Problem (UNGASS), which will take place in New York in April 2016, 7 December 2015.

28 John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 132.

29 Zie ook CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 4 en 9.

> able water and adequate sanitation, an adequate supply of safe food, nutrition and housing, healthy occupational and environmental conditions, and access to health-related education and information, including on sexual and reproductive health.'[30]

Het recht op gezondheid en de daaruit voortvloeiende verplichtingen voor de staat zijn dus niet beperkt tot gezondheidszorg, maar hebben uitdrukkelijk ook betrekking op factoren die de gezondheid van individuen en de volksgezondheid beïnvloeden. Ook door het Europees CSR wordt het recht op gezondheid niet beperkt tot de gezondheidszorg, maar is – in overeenstemming met de tekst van artikel 11 ESH – van een veel bredere benadering sprake waarin de nadruk vooral op preventie en de algemene volksgezondheid ligt.[31] Drugs- c.q. cannabisbeleid kan aldus van belang zijn voor het begrip 'gezondheid' in de zin van het recht op gezondheid. Hierna zal herhaaldelijke blijken – meer in het bijzonder in de paragrafen 2.3.6, 2.3.10, 2.3.11 en 2.3.12 – dat dit inderdaad ook het geval is en dat drugs geen marginaal maar een kernonderwerp vanuit het recht op gezondheid is.

2.3.5 Waarborgingsniveau recht op gezondheid ('highest attainable standard')

Artikel 12 IVESCR bevat de meest uitgebreide algemene internationaalrechtelijke bepaling aangaande het recht op gezondheid.[32] Het eerste lid van artikel 12 IVESCR garandeert 'the right of everyone to the enjoyment of the *highest attainable standard* of physical and mental health' (onze curs.).[33] In de Nederlandse taalversie luidt de bepaling:

> '1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op een *zo goed mogelijke* lichamelijke en geestelijke gezondheid.' (onze curs.)

30 *Idem*, par. 11; zie ook par. 4, 9 en 10.

31 Zie Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81-88.

32 Dit betekent overigens niet dat deze bepaling tekstueel ook alle uit het recht op gezondheid voortvloeiende rechten en verplichtingen tot uitdrukking brengt die in de formuleringen van het recht op gezondheid in andere verdragen en instrumenten voorkomen. Het recht op gezondheid en gezondheidszorg wordt onder andere ook erkend in art. 25 UVRM; art. 5(e)(iv) Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van rassendiscriminatie; art. 11 en art. 12 Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen; art. 24 Verdrag rechten van het kind; art. 35 Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, art. 11 Europees Sociaal Handvest, art. 16 Afrikaans Handvest voor de Mensenrechten, en art. 10 Facultatief Protocol van het Amerikaans Verdrag voor de Mensenrechten.

33 Zie ook Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 20 (par. 25).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Met '*the highest attainable standard*' is in artikel 12 IVESCR voor een andere benadering gekozen dan met de '*adequate standard*' in artikel 25 UVRM. De standaard in het UVRM is meer absoluut geformuleerd: individuen hebben het recht op een 'levensstandaard, die hoog genoeg is voor de gezondheid', maar ook niet meer dan dat, zelfs niet indien de staat een hogere levensstandaard zou kunnen realiseren. Het niveau van de gezondheid is hierbij niet nader gekwalificeerd, maar aannemelijk lijkt dat ook de gezondheid adequaat zal moeten zijn. Dat is anders in artikel 12 IVESCR. Deze bepaling vereist immers 'een *zo goed mogelijke* lichamelijke en geestelijke gezondheid'. De verplichting is daarmee relatief geformuleerd, maar deze impliceert daarmee ook dat niet met verwezenlijking van slechts een adequaat niveau van gezondheid kan worden volstaan indien een hoger niveau bereikbaar is gelet op onder meer de middelen die de staat ter beschikking heeft.[34] De verplichting om het recht op gezondheid te verwezenlijken kent in dit opzicht aldus geen plafond en is wat dat betreft onbeperkt. Deze in zoverre meer ambitieuze en resultaatsgerichte formulering heeft zijn grondslag in het Statuut van de Wereldgezondheidsorganisatie[35] (World Health Organisation, WHO), waaruit is geput bij de formulering van artikel 12 IVESCR.[36/37] Op zichzelf bezien impliceert de tekst van deze bepaling aldus dat staten voor beleids- en andere maatregelen dienen te kiezen die zij daadwerkelijk kunnen effectueren en die de gezondheid van de individuen en maatschappij het best garanderen. Dit geldt ook voor het recht op gezondheid in artikel 11 ESH. Weliswaar verbindt deze bepaling staten er meer absoluut slechts toe dat zij 'passende maatregelen' nemen teneinde 'de doeltreffende uitoefening van het recht op bescherming van de gezondheid te waarborgen', maar het Europees CSR hanteert de resultaatsgerichte maatstaf van 'the highest possi-

34 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 47.

35 Het Statuut van WHO is op 22 juli 1946 door 61 staten ondertekend en is op 7 April 1948 in werking getreden. Momenteel heeft het WHO 194 lidstaten. Deze definitie van gezondheid werd echter niet overgenomen bij de totstandkoming van artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR), zie CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 4.

36 Zie voor de historische achtergrond Ben Saul, David Kinley & Jacqueline Mowbray, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 978-979; John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, hoofdstuk 2.

37 Zie in de Preambule van de Constitution of the World Health Organisation: 'The enjoyment of the highest attainable standard of health is one of the fundamental rights of every human being without distinction of race, religion, political belief, economic or social condition.' Zie voorts art. 1 ervan: 'The objective of the World Health Organization (hereinafter called the Organization) shall be the attainment by all peoples of the highest possible level of health.'

ble standard of health'.[38] Voor zover het recht op gezondheid zich uitstrekt in relatie tot recreatieve cannabis, zullen aldus ook beleid en maatregelen omtrent cannabis aan de hoogst mogelijke gezondheidsstandaard moeten bijdragen.

2.3.6 Reikwijdte van verplichtingen inzake het recht op gezondheid

De reikwijdte van het individuele recht op gezondheid vindt een belangrijke beperking in de aard van het recht zelf. Het recht op gezondheid impliceert namelijk niet het recht om gezond te zijn.[39] De overheid heeft in dat opzicht dus ook geen opdracht om individuen van 'gezondheid' te voorzien. Wel heeft de overheid met het oog op die gezondheid allerlei verplichtingen. Daaronder vallen zowel zogenoemde negatieve verplichtingen (respect voor de zeggenschap van het individu over diens eigen lichaam en gezondheid, onthouding van foltering en non-consensuele medische behandeling en experimenten; hier valt duidelijk overlap met het recht op privacy en het recht tegen marteling en onmenselijke/vernederende behandeling te bespeuren) als zogenoemde positieve verplichtingen (waaraan onder meer de subleden a t/m d van het tweede lid uitdrukking geven).[40] Deze verplichtingen komen verderop meer concreet aan de orde.[41]

Meer algemeen valt nu echter al op te merken dat het IVESCR-Comité een ruime opvatting heeft over hetgeen staten dienen te ondernemen ter effectuering van het recht op gezondheid:

> 'The realization of the right to health may be pursued through numerous, complementary approaches, such as the formulation of health policies, or the implementation of health programmes developed by the World Health Organization (WHO), or the adoption of specific legal instruments. Moreover, the right to health includes certain components which are legally enforceable.'[42]

38 Zie o.a. ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (The Netherlands), January 2014, onder: Article 11. Zie ook Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81.

39 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 8 en 9. Zie voorts Brigit Toebes, 'Het recht op gezondheid: geen recht om gezond te zijn', *Ars Aequi* 1999, p. 912-915.

40 Tegenover deze verschillende verplichtingen staan vrijheden en rechten ('freedoms and entitlements') van het individu; zie CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 8.

41 Zie paragraaf 2.3.8.

42 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 1.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ook in artikel 11 ESH en bij het Europees CSR is van zo'n ruime opvatting sprake, onder meer doordat het Comité onder artikel 11 ESH uitdrukkelijk aandacht heeft voor allerlei vermijdbare gezondheidsrisico's, de promotie van een gezonde levensstijl, het voorkomen van ziekten en ongevallen en gebruik van bepaalde middelen.43 Het Europees CSR benadrukt:

> 'under Article 11 para. 1 of the Charter, health systems must respond appropriately to avoidable health risks, i.e. ones that can be controlled by human action, and *states must guarantee the best possible results* in line with *the available knowledge*'. (onze curs.)[44]

De brede benadering door het IVESCR-Comité en het Europees CSR van de verplichtingen onder het recht op gezondheid is een belangrijk punt voor dit onderzoek. Juist omdat drugs een potentieel gezondheidsrisico zijn, roept dit immers de vraag op in hoeverre het recht op gezondheid staten dwingt tot een op de volksgezondheid gericht drugsbeleid. Zowel het IVESCR-Comité[45] als het Europees CSR[46] eist een op ontmoediging van recreatief gebruik van tabak, alcohol en drugs gericht beleid en maatregelen tegen zulk gebruik.[47] Ervan uitgaande – zoals overigens ook de VN-drugsverdragen doen[48] – dat recreatief cannabisgebruik in zijn algemeenheid gezondheidsrisico's meebrengt, valt aldus ook een beleid dat cannabis voor recreatief gebruik betreft, in beginsel binnen de werkingssfeer van het recht op gezondheid in artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH.

Zowel het IVESCR-Comité als wat frequenter het Europees CSR, heeft onder het recht op gezondheid inderdaad aandacht voor cannabis.[49] Hier is cruciaal dat echter noch het IVESCR en het IVESCR-Comité noch het ESH en het Europees CSR beleid of maatregelen vereisen die een absoluut verbod en/of een absolute uitroeiing van drugs(gebruik) nastreven als het gaat om

43 Zie Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81-88.

44 Zie o.a. ECSR 23 januari 2013, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/ Greece*, nr. 72/2011, par. 144; Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81.

45 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 9, 36.

46 Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 84.

47 Zie daarover nader paragraaf 2.3.10.

48 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 15-18.

49 Zie CESCR, Summary record of the 14th meeting (The Netherlands), *UN Doc*. E/C.12/ 1998/SR.14, 15 september 1998, par. 55-56, resp. o.a. ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (The Netherlands), onder: Article 11(3); Conclusions 2013 on the European Social Charter (Sweden), onder: Article 11(3).

volwassenen.[50] Niet de drugs als zodanig maar de individuele en volksgezondheid staan immers centraal. Aldus rijst nog altijd de vraag of ook een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik tot op zeker hoogte toestaat, als aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van het recht op gezondheid kan gelden, voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid. Uiteraard komen wij nader op deze vraag terug, onder meer in de conclusie over het recht op gezondheid.

Bij nadere bepaling van de verplichtingen die de staat ingevolge het recht op gezondheid heeft, is het voorts van belang voor ogen te houden dat er allerlei gezondheidsaspecten zijn waarvan de aanpak niet aan alleen de relatie tussen de staat en het individu is voorbehouden. Dat geldt bijvoorbeeld als het gaat om individueel genetische factoren en risicovolle levensstijlen. Het recht op gezondheid moet dan ook worden begrepen als het recht op het genieten van verschillende faciliteiten, goederen, diensten en voorwaarden die noodzakelijk zijn voor een individu om een zo hoog mogelijk niveau van gezondheid na te streven.[51] Ondertussen is hiermee niet gezegd dat de staat geheel geen verantwoordelijkheid zou kunnen nemen als het gaat om ongezonde levensstijlen. Verderop – vooral in paragrafen 2.3.10 en 2.3.11 – blijkt bijvoorbeeld dat staten onder het recht op gezondheid zeer nadrukkelijker zijn gehouden om drugsgebruik te ontmoedigen.

Hier eveneens interessant is dat de ratio van de VN-drugsverdragen[52] mede in belangen van volksgezondheid is gelegen en deze – op een bepaalde wijze – beogen te verzekeren: 1. beschikbaarheid van verdovende middelen als zinvol c.q. effectief medicijn of onderzoek daarnaar; 2. behandeling en zorg voor drugsgebruikers om hen van verdovende middelengebruik af te helpen; 3. bescherming van de maatschappij tegen verdovende middelen door onder meer de productie, de handel en het bezit ervan voor recreatieve doeleinden te bestrijden en te elimineren via het strafrecht en vele andere soorten verboden en maatregelen.[53] Weliswaar is volksgezondheid in algemene zin géén door die drugsverdragen erkend of nagestreefd belang, maar vooral met de verplichtingen inzake zorg voor drugsgebruikers en bestrijding van drugs dwingen de verdragen staten om drugsgebruik te bestrijden.

50 Vgl. Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 87. Zie daarover nader paragraaf 2.3.10.

51 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 9.

52 Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen (1961) zoals gewijzigd door het Protocol tot wijziging van het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen (1972), Verdrag inzake psychotrope stoffen (1971) en Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen (1988).

53 Zie P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, hst. 2, i.h.b. p. 99.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Overigens impliceert dit nog niet – zoals ook al uit het voorgaande volgt – dat de manier waarop de drugsverdragen hier aan de volksgezondheid beogen bij te dragen in overeenstemming is met de wijze waarop het mensenrechtelijke recht op gezondheid de volksgezondheid bedoelt te garanderen.

Voorts spelen enkele bredere onderwerpen een prominente rol in de realisering van het recht op gezondheid. Zo moet de toegang tot gezondheidszorg en de onderliggende gezondheidsdeterminanten gelijk en niet discriminatoir zijn. Het IVESCR-Comité raadt staten aan om een gender perspectief in hun volksgezondheidbeleid te integreren ('gender-based approach').[54] Vrouwen, kinderen en adolescenten, ouderen, mensen met een handicap en inheemse volkeren vereisen speciale aandacht met betrekking tot het recht op gezondheid.[55] Ook het Europees CSR wijst erop dat effectieve gezondheidszorg voor een ieder en zonder discriminatie een 'basic human right' is.[56]

2.3.7 Algemene verplichtingen tot waarborging van het recht op gezondheid

Mensenrechtenverdragen omvatten diverse algemene verplichtingen voor staten die zij in verband met de in die verdragen opgenomen individuele mensenrechten in acht dienen te nemen. De algemene verplichtingen in het IVESCR en het ESH gelden aldus ook voor het recht op gezondheid. Alvorens in de volgende paragraaf te gaan op de specifieke positieve verplichtingen die voor staten uit dit recht voortvloeien, bespreken wij daarom hier die algemene verplichtingen. Als algemeen uitgangspunt geldt daarbij overigens steeds dat op een effectieve wijze invulling moet worden gegeven aan rechten en verplichtingen. Het IVESCR-Comité beklemtoont dit bij herhaling in onder meer in General Comment No. 14 inzake het recht op gezondheid.[57] Verder stelt het Europees CSR wat betreft de aard van de verplichtingen voor de staat dat rechten 'concreet en effectief' moeten zijn en dat deze niet 'slechts theoretisch' maar ook 'feitelijk' moeten worden beschermd.[58] Daarbij

54 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 18-20.

55 *Idem*, par. 21-27.

56 Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 82.

57 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', zie o.a. par. 31: 'States parties have a specific and continuing obligation to move as expeditiously and effectively as possible towards the full realization of article 12'; zie ook CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 9.

58 Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 15; zie ook ECSR 9 september 2015, *Matica Unione Italiana del Lavoro U.I.L. Scuola – Sicilia/Italy*, nr.113/2014, par. 14: 'the aim and purpose of the Charter, being a human rights protection instrument, is to protect rights not merely theoretically, but also in fact'; in gelijke zin: ECSR 2 juli 2014, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA)/The Netherlands*, nr. 86/2012, par. 224.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

moet het Europees Sociaal Handvest bovendien worden beschouwd als een 'levend instrument'.[59] Dit brengt ook mee dat actuele kennis ('current knowledge' of 'available knowledge') van belang kan zijn voor de betekenis die moet toekomen aan het recht op gezondheid.[60] Aldus zou ook de ontwikkeling in de kennis omtrent de werking en risico's van cannabis daarbij een rol kunnen spelen.

i. Algemene bepalingen: art. 2 IVESCR en Deel I aanhef ESH

Hier allereerst relevant is artikel 2 IVESCR. Uit de totstandkomingsgeschiedenis van het verdrag blijkt dat er een drietal opties ten aanzien van de formulering van de algemene verplichting in het IVESCR voorhanden was. Een optie was dat elke individuele bepaling in het IVESCR de specifieke stappen die staten ter implementatie zouden moeten nemen in detail zou benoemen.[61] Daarvoor is niet gekozen. Dat geldt ook voor de tweede optie. Daarbij gaat het om de zienswijze dat, nu alle mensenrechten van gelijk belang zijn, staten dan ook gelijke verplichtingen moeten hebben onder het IVBPR en het IVESCR, en dat de meer dwingende verplichtingen zoals neergelegd in artikel 2 IVBPR ook in het IVESCR zouden moeten worden opgenomen.[62] Uiteindelijk werd het een derde optie, namelijk 'that it would be realistic to limit the terms of each individual article to a recognition of the particular right by the State and to add an "umbrella" article imposing a general obligation on states which would be applicable to all the rights recognized in the covenant'.[63] Naast de algemene verplichtingen geven de verdragsbepalingen die de individuele rechten specificeren – waaronder het recht op gezondheid – nu dus nader aan welke al dan niet strengere verplichtingen staten onder de desbetreffende specifieke rechten hebben.[64] In het Europees Sociaal Handvest is in zoverre sprake van een wat andere benadering, dat daarin een algemene doelstellingsbepaling is opgenomen die op bepaalde rechten van toepassing is (zie Deel I ESH) en vervolgens een algemene verplichting die weer voor verschillende andere rechten geldt (Deel II).

De algemene bepaling in het IVESCR bevat 'what was felt to be the firmest commitment which could reasonably be undertaken in relation to all the

59 Zie o.a. ECSR, Conclusions 2014 on the European Social Charter (Georgia), onder: Article 5: 'The Committee recalls that "the Charter is a living instrument, whose purpose is to protect rights not merely theoretically but also in fact".'

60 ECSR 6 december 2006, *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR)/Greece*, nr. 30/2005, par. 194 en 202. Zie hiervoor ook paragraaf 2.3.6.

61 Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 19 (par. 19).

62 *Idem*, p. 20 (par. 20).

63 *Idem*, p. 20 (par. 21).

64 *Idem*, p. 20 (par. 22).

rights treated in the covenant'.[65] Artikel 2 IVESCR vereist aldus onder meer dat de verdragspartijen:

- maatregelen nemen 'met volledige gebruikmaking' van de ter beschikking staande hulpbronnen, ten einde 'met alle passende middelen, inzonderheid de invoering van wettelijke maatregelen, steeds nader tot een algehele verwezenlijking' van de verdragsrechten te komen.
- het gaat hierbij om zowel zelfstandig als binnen het kader van de internationale hulp en samenwerking te nemen maatregelen.

Deel I aanhef ESH is in dit opzicht wat beperkter. Volgens het daarin gestelde geldt onder meer dat de verdragspartijen:

- zich ten doel stellen met alle passende middelen zodanige voorwaarden te scheppen dat nader genoemde rechten en beginselen – waaronder het recht om gebruik te maken van alle voorzieningen welke eenieder in staat stellen in een zo goed mogelijke gezondheid te verkeren – daadwerkelijk kunnen worden verwezenlijkt.
- het gaat daarbij om passende middelen op zowel nationaal als internationaal terrein.

Deze algemene doelstellingsbepaling ziet dus alleen op het recht op gezondheidsvoorzieningen en dus niet op het recht op gezondheid in artikel 11 ESH. Daarvoor geldt een andere algemene verplichting, volgens welke de verdragspartijen:

- zich gebonden achten door de verplichtingen vervat in de nader genoemde bepalingen.

Deze algemene verplichting is dus ook van toepassing op het recht op gezondheid in artikel 11 ESH. Deze bepaling bevat zelf nog verdergaande verplichtingen, waarover verderop nader. Hier van belang is dat het recht op gezondheid in artikel 11 ESH dus aan een dwingendere verplichting is onderworpen dan het recht op gezondheidsvoorzieningen in Deel I ESH.

ii. Tripartiete typologie: plichten tot eerbiediging, bescherming en vervulling

De verplichtingen in artikel 2 IVESCR zijn naar hun aard hybride[66] en deze omvatten – aldus het IVESCR-Comité – zowel inspannings- als resultaats-

65 *Idem*, p. 20 (par. 22).

66 Philip Alston & Gerard Quinn, 'The Nature and Scope of States Parties' Obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, *Human Rights Quarterly* 1987, vol. 9, p. 156-229 op 185.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

verplichtingen.[67] Aan deze verplichtingen worden voorts drie dimensies (typen of niveau's) onderscheiden: eerbiediging, bescherming en vervulling van de mensenrechten ('respect, protect and fulfil'). Deze tripartiete typologie is in de literatuur ontwikkeld.[68] Vervolgens is deze typologie door de internationale mensenrechteninstanties erkend en wordt die door deze toegepast.[69] Dat geldt eveneens voor het IVESCR-Comité, ook in relatie tot het recht op gezondheid.[70] Daarentegen heeft het Europees CSR bij ons weten nooit uitdrukkelijk aan de tripartiete typologie gerefereerd, maar het is duidelijk dat ook de verplichtingen onder het ESH invulling geven aan de drie dimensies van eerbiediging, bescherming en vervulling.

– *De plicht tot eerbiediging ('to respect')*. Deze plicht heeft binnen de tripartiete typologie het duidelijkst betrekking op de negatieve vrijheid van individuen in de zin dat de staat gehouden is zich niet (of in sommige gevallen: niet zonder wettelijke basis, niet zonder legitiem doel, niet zonder noodzaak en niet buitenproportioneel) te mengen in het uitoefenen van individuen van hun rechten zoals erkend in het IVESCR.

Specifiek met betrekking tot het recht op gezondheid houdt de verplichting 'to respect' volgens het IVESCR-Comité in dat staten zich ervan dienen te onthouden om direct dan wel indirect in te grijpen in het genot van dit

67 CESCR, General Comment No. 3: The Nature of States Parties' Obligations (Art. 2, Para. 1, of the Covenant), 14 December 1990, *UN Doc.* E/1991/23 (verder: CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations'), par. 1.

68 Shue introduceerde een 'tripartite typology' van verplichtingen die met elk fundamenteel mensenrecht corresponderen: 'to avoid depriving', 'to protect from deprivation' en 'to aid the deprived'; zie H. Shue, *Basic Rights: subsistence, affluence and U.S. foreign policy*, New Yersey: Prinston University Press, 1996, p. 52. Eide stelde een wat aangepaste classificatie voor: 'obligations to respect, to protect, to facilitate and to fulfil'; zie A. Eide et al. (eds), *Food as a Human Right*, Tokyo: United Nations University, 1984, p. 154. Van Hoof introduceerde de verplichtingen 'to respect, to protect, to ensure and to promote'; zie G.J.H. Van Hoof, 'Legal nature of economic, social and cultural rights: a rebuttal of some traditional views', in: P. Alston & K. Tomaševski (eds), *The Right to Food*, Utrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1984, p. 106-108. Steiner & Alston hanteren een vijfvoudig onderscheid: verplichting 'to respect', 'to create institutional machinery essential to the realisation of rights', 'to provide goods and services to satisfy rights' en 'to promote rights'; zie H.J. Steiner & P. Alston, *International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals*, Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 180-185.

69 Zie met verdere verwijzingen P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten* (oratie Nijmegen), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008, p. 22.

70 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 33 e.v.: 'The right to health, like all human rights, imposes three types or levels of obligations on States parties: the obligations to respect, protect and fulfil.' Zie bijv. ook CESCR, General Comment No. 12: The Right to Adequate Food, *UN Doc.* E/C.12/1999/5, 12 mei 1999, par. 15.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

recht.[71] Het omvat volgens de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid het recht en de autonomie van individuen om weloverwogen beslissingen over hun gezondheid te maken.[72] In tegenstelling tot het Europees CSR – dat primair op positieve verplichtingen focust – geeft het IVESCR-Comité ook nadrukkelijk concreet invulling aan de verplichting 'to respect' door allerlei verboden tot inmengingen in de gezondheid te formuleren. Zo dienen staten zich te onthouden van het verbieden of belemmeren van traditionele preventieve zorg, helende praktijken en medicijnen, en van het in de markt zetten van onveilige medicijnen ('marketing unsafe drugs').[73] Ook mogen staten geen activiteiten, beleid en regelgeving tot stand brengen wanneer dit strijd oplevert met de in artikel 12 IVESCR verankerde normen en dit waarschijnlijk lichamelijk letsel, onnodige ziekte of overlijden ten gevolge zal hebben. Dit betekent dat ook het opzettelijk achterhouden of verdraaien van informatie die van vitaal belang is voor de bescherming van de gezondheid of behandeling uit den boze is.[74]

De verplichting 'to respect' is in dit onderzoek dus in zoverre relevant dat de staat zich dient te onthouden van optreden dat de gezondheid van individuen direct of indirect negatief beïnvloedt. Op zichzelf betekent dit echter nog niet dat het staten verboden is onder het recht op gezondheid over te gaan tot het reguleren van de cannabismarkt voor recreatief gebruik en daarbij onder voorwaarden en binnen grenzen toe te staan – of zelf ter hand te nemen – dat recreatieve cannabis voor consumenten beschikbaar is. De vraag blijft immers nog altijd of ook een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik tot op zeker hoogte toestaat, als aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van het recht op gezondheid kan gelden, voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid.

– *De plicht tot bescherming ('to protect')*. Deze behoort primair tot het domein van de positieve verplichtingen. De plicht impliceert een grote mate van statelijke actie met het oog op de waarborging van de rechten in horizontale verhoudingen. De verplichting 'to protect' houdt in dat staten maatregelen dienen te nemen opdat niet-statelijke actoren (zoals individuen en onderne-

71 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 33. Zie ook CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc*. E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 7.

72 Zie ook: Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc*. A/HRC/26/31, 1 april 2014, par. 14.

73 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 34.

74 *Idem*, par. 50.

mingen) geen ongerechtvaardigde inbreuken maken op het genot van de rechten door anderen.

In relatie tot het recht op gezondheid – en voor zover hier relevant – betekent dit volgens het IVESCR-Comité onder meer dat staten ook de verkoop van medische apparatuur en medicijnen door derden dienen te controleren.[75] Meer in het algemeen geldt dat de plicht tot bescherming meebrengt dat staten de activiteiten van individuen, groepen of bedrijven zo dienen te reguleren dat wordt voorkomen dat het recht op gezondheid wordt geschonden. Deze verplichting illustreert dat staten verantwoordelijk kunnen zijn voor producten van private partijen die op de consumentenmarkt beschikbaar zijn wanneer die de individuele of volksgezondheid negatief kunnen beïnvloeden. Dit roept de vraag op of het zonder kwaliteitscontrolesysteem toestaan van consumentenverkoop van cannabis voor recreatief gebruik niet in strijd is met de verplichtingen tot bescherming onder het recht op gezondheid. In dit verband zijn onder meer ook de in paragraaf 2.3.1[76] vermelde argumenten van kwaliteitsbewaking van cannabis en controle van de cannabisketen van belang. Dat geldt eveneens voor de daar vermelde argumenten van gezondheidsbescherming van omwonenden, gezondheidsbescherming van jeugdigen en bescherming tegen harddrugsgebruik door scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt.

Ondertussen kan de plicht tot bescherming ook worden geschonden door de productie, verkoop en consumptie van tabak, drugs en andere schadelijke stoffen onvoldoende te ontmoedigen. Dit betekent – zoals reeds herhaaldelijk opgemerkt – als zodanig nog niet dat staten onder het recht op gezondheid niet zouden mogen overgaan tot het reguleren van de cannabismarkt voor recreatief gebruik. Wel betekent het – zo dit zou zijn toegestaan; dat is nog de vraag – dat zodanig beleid in elk geval gepaard zal moeten gaan met serieuze ontmoedigingsmaatregelen.[77]

– *De plicht tot vervulling ('to fulfil')*. Deze houdt in dat staten positieve maatregelen dienen te nemen om tot verwezenlijking van het recht op gezondheid te komen. Als het gaat om het recht op gezondheid dient dit te gebeuren door te voorzien in passende maatregelen. Daaronder vallen onder meer regelgeving, beleid, beschikbaar budget, promotieactiviteiten, monitoren van

75 *Idem*, par. 35.

76 Paragraaf 2.3.1 bevat een opsomming van op individuele en volksgezondheid gebaseerde argumenten die in het cannabisdebat ten faveure van regulering naar voren zijn gebracht door Nederlandse gemeenten, autoriteiten van andere landen en in de literatuur.

77 Vgl. betreffende tabak Virginia A. Leary, 'The Right to Health in International Human Rights Law', *Health and Human Rights* 1994, vol. 1, nr. 1, p. 24-56 op 45: 'The obligation to protect – preventing others from violating the right – might be considered as obligating the state to control tobacco companies' promotion of tobacco use.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

de maatregelen ter effectuering van het recht, identificeren van gezondheidsindicatoren en -criteria, alles met het oog op de volledige verwezenlijking van het recht op gezondheid.[78] Daarbij geldt als eis dat staten:

> 'give sufficient recognition to the right to health in the *national political and legal systems*, preferably by way of *legislative implementation*, and to adopt a *national health policy with a detailed plan for realizing the right to health*'. (onze curs.)[79]

Hiervoor bleek al – en zie hierna ook vooral paragrafen 2.3.10 en 2.3.11 – dat ook een beleid dat cannabis voor recreatief gebruik betreft, binnen de werkingssfeer valt van het recht op gezondheid in artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH.[80] Gelet op de verplichting tot vervulling is zo'n beleid zelfs vereist indien cannabis als een serieuze kwestie van volksgezondheid moet gelden. Volgens het IVESCR-Comité omvat dit ook de verplichting om medisch onderzoek en gezondheidsonderwijs te promoten en om voorlichtingscampagnes te organiseren met betrekking tot onder meer het misbruik van alcohol en het gebruik van sigaretten, drugs en andere schadelijke stoffen (dit laat overigens nog in het midden of een dergelijk beleid liberaal of juist prohibitief moet of kan zijn.).[81]

De 'obligation to fulfil' omvat aldus een breed scala aan verplichtingen, waarbij het gaat om: positieve maatregelen die het individuen en gemeenschappen mogelijk maken om hun recht op gezondheid te realiseren ('facilitate'), toekenning van rechten wanneer individuen of een groep niet in staat zijn, om buiten hun controle gelegen redenen, het recht op gezondheid te realiseren ('provide'), bevordering van een gezonde levensstijl ('promote').[82] Voorts gaat het er daarbij om het recht op gezondheid in nationale wetgeving te reguleren ('regulate'), de implementatie ervan te monitoren ('monitor') en in te grijpen bij niet naleving van de regelgeving ('adjudicate').[83]

Zoals opgemerkt is duidelijk dat ook de verplichtingen onder het ESH invulling geven aan de drie dimensies van eerbiediging, bescherming en

78 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 33 en 52. Zie bijv. ook Ben Saul, David Kinley & Jacqueline Mowbray, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 1041-1049.

79 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 36.

80 Zie paragraaf 2.3.6; zie hierna ook vooral paragraaf 2.3.10.

81 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 36.

82 *Idem*, par. 37; CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc.* E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 3.

83 Stefaan Smis, Christine Janssens, Sophie Mirgaux & Karen Van Laethem, *Handboek mensenrechten. De internationale bescherming van de rechten van de mens,* Antwerpen: Intersentia, 2011, p. 576.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

vervulling. In de jurisprudentie van het Europees CSR[84] komt onder meer naar voren dat staten zowel juridisch als feitelijk actie dienen te nemen ter volle effectuering van de rechten in het Handvest,[85] en dat ze daarbij ook middelen beschikbaar moeten maken en moeten voorzien in de voor die effectuering noodzakelijke operationele procedure.[86]

Het voorgaande laat zien dat in beginsel alle instrumenten die de autoriteiten ter beschikking staan, binnen de reikwijdte vallen van de algemene verplichtingen tot waarborging van onder meer het recht op gezondheid. Aldus kan er voor al die instrumenten een verplichting bestaan tot inzet ervan indien dit aan die waarborging kan bijdragen. Dat geldt dan vanzelf ook voor zover cannabis voor recreatief gebruik als kwestie van het recht op gezondheid geldt. In het navolgende gaan wij nader in op het niveau, de reikwijdte en de inhoud van de algemene verplichtingen tot inzet van de instrumenten die staten ter beschikking staan. Daarbij zal ook blijken dat sommige van de hiervoor genoemde verplichtingen als zogenoemde 'minimum kernverplichtingen' gelden.

De gezamenlijk reikwijdte van de plichten tot eerbiediging, bescherming en vervulling is dermate groot, dat de aan individuele en volksgezondheid gerelateerde argumenten die voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel worden aangevoerd – ervan uitgaande dat ze valide zijn – in beginsel alle relevant zijn onder deze plichten onder het recht op gezondheid. Kort gezegd gaat het om de volgende – in paragraaf 2.3.1 vermelde – argumenten: kwaliteitsbewaking cannabis, controle cannabisketen, gezondheidsbescherming omwonenden, gezondheidsbescherming jeugdigen, scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt, en cannabis als minder risicovol genotmiddelalternatief. Hierna – in het bijzonder in paragraaf 2.3.8 – blijkt dat die argumenten ook aansluiten bij uit het recht op gezondheid voortvloeiende specifieke positieve verplichtingen.

iii. Plicht tot toenemende algehele verwezenlijking ('progressive realization')

De ingevolge artikel 2 IVESCR geldende verplichting voor staten om 'steeds nader tot een algehele verwezenlijking' van de verdragsrechten te komen, brengt de centrale resultaatsdoelstelling van de door de verdragsstaten te plegen inspanningen tot uitdrukking.[87] Deze verplichting geldt in het licht van de schaarste van de middelen die staten ter beschikking hebben, welke

84 Zie ook Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 15.

85 ECSR 4 november 2003, *Autism Europe/France*, nr. 13/2002, par. 53.

86 ECSR 5 december 2007, *International Movement ATD Fourth world/France*, nr. 33/2006, par. 61.

87 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 9.

schaarste onmogelijkheden voor staten meebrengt om volledige verwezenlijking van de rechten te realiseren.[88] In artikel 2 komt dit tot uitdrukking door de zinsnede: 'met volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande hulpbronnen'. In het ESH komt de plicht tot 'progressive realization' niet in algemene zin voor,[89] maar het Europees CSR gaat wel uit van de verplichting tot het 'waarborgen van gestage vooruitgang bij de verwezenlijking van de doelen van het Handvest'.[90] Daarbij dienen redelijke tijdslimieten te worden gesteld.[91]

Het concept van nadere, vooruitgaande of toenemende verwezenlijking is naar zijn aard dynamisch en verbergt de hybride aard van de onderliggende verplichtingen van resultaat alsook inspanning duidelijk in zich. Het concept impliceert de erkenning dat een volledige verwezenlijking van alle economische, sociale en culturele rechten in het algemeen niet op korte termijn bereikbaar is.[92] Maar dat betekent niet dat staten passief kunnen blijven of optreden kunnen uitstellen. Integendeel: ook voor het recht op gezondheid impliceert de plicht tot vooruitgaande verwezenlijking een specifieke en blijvende verplichting om zo snel en doeltreffend mogelijk te bewegen richting volledige verwezenlijking ('full realization') van een zo goed mogelijke standaard ('the highest attainable standard') van dit recht.93 De verplichting om het recht op gezondheid te verwezenlijken kent aldus geen plafond en is in dit opzicht onbeperkt, zoals overigens ook blijkt uit artikel 12 lid 1 en lid 2 IVBPR zelf.[94] Aan staten dienen ondertussen echter geen onredelijke eisen te worden gesteld, of zoals de VN Special Rapporteur inzake het recht op ge-

88 *Idem*, par. 9; CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 30. Zie ook Philip Alston & Gerard Quinn, 'The Nature and Scope of States Parties' Obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights', *Human Rights Quarterly* 1987, vol. 9, p. 156-229.

89 Dat is overigens wel het geval in enkele specifieke bepalingen: zie art. 2 lid 1 ESH ('werkweek geleidelijk dient te worden verkort') en art. 3 lid 4 ESH ('geleidelijke uitbreiding van bedrijfsgezondheidsdiensten voor alle werknemers'), en art. 12 lid 3 ESH ('geleidelijk optrekken van het stelsel van sociale zekerheid naar een hoger niveau').

90 ECSR 5 december 2007, *International Movement ATD Fourth world/France*, nr. 33/2006, par. 61.

91 *Idem*, par. 65-66.

92 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 9.

93 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 31 en voorts 2, 5, 30, 33, 38, 49. Zie o.a. ook Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Economic, Social and Cultural Rights. Handbook for National Human Rights Institutions*, U.N./OHCHR: New York/Geneva, 2005, p. 10-12, met o.a. verwijzing naar de Limburg Principles on the Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

94 Wat betreft het EHS volgt dit uit de jurisprudentie van het Europees CSR; zie paragraaf 2.3.5.

zondheid het stelt: 'States' policies to progressively realize the right to health should be reasonable […] and fulfil, at a minimum, States' core obligations.'[95]

iv. Verbod van retrogressieve maatregelen

Ondertussen is het staten niet toegestaan om retrogressieve maatregelen te nemen, dat wil zeggen: maatregelen die tot een vermindering van de bescherming van een verdragsrecht leiden. Dit geldt althans als krachtig uitgangspunt: indien de staat zulke maatregelen toch neemt, is het aan die staat om te bewijzen ('the burden of proving') dat de maatregelen zijn ingevoerd na de meest zorgvuldige afweging van alle alternatieven en dat zij naar behoren worden gerechtvaardigd door het totaal van de verdragsrechten in de context van het volledige gebruik door de staat van de maximaal beschikbare middelen.[96] Dat geldt ook bij het recht op gezondheid in artikel 12 IVESCR, mits de verslechtering niet ziet op een uit dit recht voortvloeiende kernverplichting.[97/98]

Dit is een relevant punt wanneer een staat wat betreft de teelt van cannabis voor de recreatieve consumentenmarkt legalisering, regulering of toepassing van een meer liberaal beleid zou overwegen dan waarvan op dat moment sprake is. Indien een zodanige verandering tot een verminderde bescherming van het recht op gezondheid zou leiden, geldt in beginsel dat deze niet is toegestaan. Gelet op de ruimte die het IVESCR-Comité laat, lijkt het erop dat legalisering, regulering of toepassing van een meer liberaal beleid niet op dit verbod zou hoeven afstuiten, indien noch vaststaat dat de verandering een verslechtering inhoudt noch dat dit een verbetering is, maar de staat reden heeft om te veronderstellen dat van het laatste sprake is. Dit geldt nog te meer indien de overheid zich daarbij in eerste instantie zou beperken tot een pilot om het effect van de maatregelen te toetsen.

Daarnaast zou er misschien zelfs ruimte kunnen zijn voor genoemde legalisering, regulering of beleidsmaatregel indien dit wel tot een verslechtering leidt van het recht op gezondheid, maar dit vanwege de verzekering van andere rechten – bijvoorbeeld het recht op leven, fysieke en psychische integriteit en privéleven – dringend gewenst of zelfs noodzakelijk is. Ook daarbij

95 Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/69/299, 11 augustus 2014, par. 3.

96 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 9; CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc.* E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 8. Zie ook Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *UN Doc.* E/2007/82, 25 juni 2007, par. 19.

97 Zie daarover nader paragraaf 2.3.7.viii.

98 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 32 en 48.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zou een stap-voor-stap benadering via een pilot mogelijke spanning met het verbod van retrogressieve maatregelen nog kunnen reduceren.

v. Plicht om maatregelen te nemen ('to take steps')

De verplichting uit artikel 2 IVESCR om 'maatregelen te nemen', welke verplichting in deze bepaling niet is gekwalificeerd of beperkt, genereert volgens het IVESCR-Comité een verplichting met een onmiddellijk effect.[99] Van staten wordt actie vereist, wat in beginsel de algemene verplichting tot naleving van verdragsverplichtingen te goeder trouw ('pacta sunt servanda') weerspiegelt.[100]

De verplichting tot het nemen van 'maatregelen' – of in lijn met de Engelse tekst: 'stappen' ('to take steps') – is anders dan een verplichting om te 'garanderen' of te 'waarborgen',[101] in de zin dat de eerstgenoemde verplichting minder harde eisen stelt aan staten. Niettemin behelst ook de plicht tot het nemen van maatregelen c.q. stappen een identificeerbare en onmiddellijke juridische verplichting.[102] Belangrijk is dat de te nemen stappen richting de progressieve verwezenlijking van de rechten uit het Verdrag weloverwo-

99 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 1-2. De Engelse terminologie 'to take steps' luidt in het Frans 's'engage à agir' en in het Spaans als 'a adoptar medidas'. Het originele voorstel om de term 'to promote' te gebruiken werd vrijwel onmiddellijk van tafel geveegd, en termen als 'to guarantee', 'to ensure' en 'to pledge themselves' werden ook onacceptabel geacht. Zie nader Philip Alston & Gerard Quinn, 'The Nature and Scope of States Parties' Obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, *Human Rights Quarterly* 1987, vol. 9, p. 156-229 op 165-166. De andere belangrijke verplichting met een onmiddelijk effect is de verplichting vervat in art. 2 lid 2 IVESCR dat staten 'undertake to guarantee that the rights […] will be exercised without discrimination of any kind'.

100 Artikel 26 Weens Verdragenverdrag.

101 Reeds tijdens de totstandkoming van het IVESCR was opgemerkt dat de formulering van artikel 2 lid 1 te veel 'loopholes' voor staten toelaat om onder de verplichtingen uit te komen: (1) 'stappen te ondernemen' voor de verwezenlijking van de rechten is niet het 'garanderen' van deze rechten; (2) de formulering 'to the maximum of its available resources' zou ertoe kunnen leiden dat staten altijd een beroep op afwezigheid van middelen kunnen doen, en bovendien (3) de 'progressieve realisatie' van rechten laat ruimte voor onbeperkte vertragingen. Hier tegen werd betoogd dat de verwezenlijking van economische, sociale en cuturele rechten afhankelijk is van de beschikbare middelen en nationale en internationale economische en maatschappelijke omstandigheden 'over which the State exercised only incomplete control and which not only varied from country to country but were also liable to sudden change'. Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 20 (par. 23-24).

102 Philip Alston & Gerard Quinn, 'The Nature and Scope of States Parties' Obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, *Human Rights Quarterly* 1987, vol. 9, p. 156-229 op 166.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gen, concreet en doelgericht moeten zijn.[103] Staten moeten aldus zoveel mogelijk, rekening houdend met de beschikbare middelen, doen om de rechten te vervullen, maar moeten in elk geval vooruitgang boeken welke dan ook aangetoond moet worden.[104]

Binnen de context van de algemene verplichtingen is de verplichting tot het nemen van maatregelen c.q. stappen dus de facto niet lichter dan een verplichting om de rechten te waarborgen of effectueren. Het is juist met het oog op dit laatste dat maatregelen c.q. stappen dienen te worden genomen. In zoverre zou vasthouden aan beleid en maatregelen die onvoldoende resultaat opleveren, in strijd met deze verplichting kunnen komen. Dat zou ook van belang kunnen zijn voor het cannabisvraagstuk: indien een bepaalde benadering van cannabis door de autoriteiten tot gevolg heeft dat de individuele en volksgezondheid niet zo veel mogelijk wordt beschermd, is er in zoverre een verplichting om tot beleid en maatregelen te komen die een beter resultaat opleveren. Ook nieuwe kennis en voortschrijdend inzicht kunnen aanleiding geven tot de conclusie dat het beleid optimaler kan.[105]

vi. Plicht tot inzet van alle passende middelen ('all appropriate means')

Staten moeten ingevolge artikel 2 IVESCR maatregelen nemen 'teneinde met alle passende middelen, inzonderheid de invoering van wettelijke maatregelen' tot een volledige realisatie van de verdragsrechten te komen. Iets terughoudender vereist artikel 11 ESH dat staten 'hetzij rechtstreeks, hetzij in samenwerking met openbare of particuliere instanties, passende maatregelen' nemen ter waarborging van 'de doeltreffende uitoefening van het recht op bescherming van de gezondheid'. Zoals reeds uit de tekst van deze bepalingen blijkt, zijn passende maatregelen niet beperkt tot regelgeving ter implementatie van de verdragsrechten.[106] Hiervoor kwam in relatie tot het IVESCR al aan bod dat in beginsel alle instrumenten die de autoriteiten ter beschikking staan, binnen de reikwijdte vallen van de algemene verplichtingen tot

---

103 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 2; CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc*. E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 3.

104 Stefaan Smis, Christine Janssens, Sophie Mirgaux & Karen Van Laethem, *Handboek mensenrechten. De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen: Intersentia, 2011, p. 572.

105 Zie o.a. hierna paragraaf 2.3.7.ix.

106 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 4. Zie ook (over de voorkeur tot formele adoptie of incorporatie van de verdragsrechten in het nationaal recht) CESCR, General Comment 9: The domestic application of the Covenant, *UN Doc.* E/C.12/1998/24 (1998) en *UN Doc*. HRI/GEN/1/Rev.6 at 54 (2003) (verder: CESCR, General Comment 9 (1998) 'The domestic application of the Covenant'), par. 8. Zie voor het ESH: Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81-88 en 265-274.

waarborging van onder meer het recht op gezondheid. Het gaat daarbij onder meer om: regelgeving, beleid, financiën en budgettaire maatregelen, promotieactiviteiten, informatieverschaffing en educatie, handhaving, controle en anderszins operationeel optreden.[107] De formulering 'alle passende maatregelen' moet dus letterlijk worden opgenomen. Volgens het IVBPR-Comité toont het IVBPR hiermee een brede en flexibele benadering die het mogelijk maakt om rekening te houden met de bijzonderheden van het juridische en bestuurlijke systeem van elke staat alsmede met andere relevante overwegingen.[108] Daarbij geldt wel dat deze flexibiliteit gepaard gaat met de verplichting om 'all the means at its disposal' te gebruiken om de verdragsrechten te effectueren.[109] Kortom: alles wat bijdraagt aan het effectueren van de verdragsrechten dient te worden gebruikt indien dat feitelijk mogelijk is voor de staat. De verplichting om passende maatregelen te nemen is in die zin onbeperkt. Dat is een belangrijk punt hier. Zo bezien zou ook het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik als verplichting kunnen gelden wanneer en voor zover dat drugsbeleid het recht op gezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid.

vii. Plicht tot gebruik beschikbare hulpbronnen ('maximum available resources')

Volgens artikel 2 IVESCR dient de staat tot een algehele verwezenlijking van de verdragsrechten te komen 'met volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande hulpbronnen'. Een dergelijke bepaling komt niet voor in het ESH. Niettemin vereist ook het Europees CSR – zoals in de vorige subparagraaf al naar voren kwam – maatregelen nemen met 'the maximum use of available resources'.[110]

Reeds bij totstandkoming van het IVESCR werd het niet realistisch geacht van staten meer te eisen dan de verplichting om maatregelen c.q. stappen te ondernemen in het kader van maximale beschikbare middelen om op een progressieve manier tot volledige verwezenlijking van het recht op gezondheid te komen.[111] De inherente spanning tussen de realisatie van de economische, sociale en culturele rechten en de schaarste van middelen die een staat tot beschikking heeft, nam en neemt een centrale plek in de discus-

107 Zie paragraaf 2.3.7.ii.

108 CESCR, General comment No. 9 (1998) 'Domestic application Covenant', par. 1.

109 *Idem*, par. 2.

110 ECSR 4 november 2003, *Autism Europe/France*, nr. 13/2002, par. 53; ECSR 18 oktober 2006, *European Roma Rights Centre (ERRC)/Bulgaria*, nr. 31/2005, par. 37; ECSR 6 december 2006, *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR)/Greece*, nr. 30/2005, par. 203 en 205.

111 Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 20 (par. 21).

sie omtrent de implementatie van deze rechten.[112] In het kader van economische, sociale en culturele rechten staat deze spanning centraal en vormt de kern voor van de noodzakelijke afweging van de conflicterende belangen. Staten komt een ruime 'margin of appreciation' toe om een adequate allocatie en/of verdeling van middelen voor de bescherming van het recht op gezondheid te bewerkstelligen.[113] Onder 'maximaal beschikbare middelen' worden zowel nationale middelen alsook middelen door de staat ontvangen in het kader van internationale samenwerking en assistentie begrepen.[114]

De plicht tot 'volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande hulpbronnen' is niet rechtstreeks relevant voor de vraag in dit onderzoek of een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik tot op zeker hoogte toestaat als aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van het recht op gezondheid kan gelden. Daarom zullen wij niet verder ingaan op de plicht tot inzet van financiële middelen en andere hulpbronnen.

viii. Minimum kernverpichtingen ('minimum core obligations')

Juist omdat de reikwijdte van de verplichtingen onder het IVESCR naar de aard een dynamisch karakter heeft, merkt het IVESCR-Comité bepaalde verplichtingen aan als 'minimum kernverplichtingen' die absoluut en niet-opschortbaar zijn.[115] Deze verplichtingen moeten garanderen dat op zijn minst het essentiële niveau van elk recht wordt gegarandeerd, omdat het IVESCR anders van zijn *raison d'être* zou worden beroofd.[116] Volgens het Comité voldoet een staat waarin een significant aantal mensen bijvoorbeeld geen toegang heeft tot primaire gezondheidszorg *prima facie* niet aan de verplichtingen uit het IVESCR.[117] Bij een beoordeling of een staat aan deze minimum kernverplichtingen heeft voldaan, moet de beperkingen wat betreft de in die staat beschikbare middelen noodzakelijkerwijs in oogschouw worden geno-

112 Audrey R. Chapman, 'A "Violations Approach" for Monitoring the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights', *Human Rights Quarterly* 1996, vol. 18, nr. 1, p. 23-66 op 31.

113 John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 228.

114 CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc.* E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 5.

115 Zie nader over het concept van 'minimum kernverplichtingen' Katharine G. Young, 'The Minimum Core of Economic and Social Rights: A Concept in Search of Content', *The Yale Journal of International Law* 2008, p. 113-175; A.E.M. Leijten, *Core Rights and the Protection of Socio-Economic Interests by the European Court of Human Rights* (diss. Leiden), Leiden, 2015, p. 183-222 (over het IVESCR).

116 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 10.

117 *Idem.*

men.[118] Zelfs indien de beschikbare middelen aantoonbaar onvoldoende zijn, behoudt de staat echter de verplichting om te streven naar de zo volledig mogelijke bescherming van een mensenrecht onder de specifieke omstandigheden.[119]

Ook specifiek in relatie tot het recht op gezondheid merkt het IVESCR-Comité allerlei verplichtingen als 'minimum kernverplichtingen' aan. De daarvan voor het cannabisvraagstuk meest relevante zijn:[120]

- waarborging van het recht op toegang tot medische voorzieningen, goederen en diensten op een niet-discriminerende basis, in het bijzonder voor kwetsbare en gemarginaliseerde groepen;
- het aannemen en uitvoeren van een strategie voor de nationale volksgezondheid ('national public health strategy') en plan van aanpak ('plan of action'), op basis van epidemiologische gegevens, met het oog op het aanpakken van de gezondheidsproblemen van de hele bevolking. De strategie en het actieplan moeten worden opgesteld en periodiek herzien op basis van een participatieve en transparante procedure. Daarbij moet gebruik worden gemaakt van methoden, zoals indicatoren en criteria betreffende het recht op gezondheid, waarmee nauwlettend toezicht kan worden gehouden op voortgang. In zowel de procedure waarbij de strategie en het plan van aanpak worden opgesteld als ook de inhoud ervan, dient er bijzondere aandacht te zijn voor alle kwetsbare en gemarginaliseerde groepen;
- verschaffen van onderwijs en toegang tot informatie betreffende de belangrijkste gezondheidsproblemen in de gemeenschap, met inbegrip van methoden voor het voorkomen en beheersen daarvan.

Vooral de verplichting inzake het aannemen en uitvoeren van een nationale strategie voor de volksgezondheid en plan van aanpak is voor een *minimum* kernverplichting opvallend ruim en gedetailleerd. Deze verplichting lijkt alle ingrediënten te bevatten voor een ontwikkeld systeem ter bescherming van volksgezondheid, iets waar ook de rijkste staten in de praktijk immer mee worstelen.[121] Gelet op de grote reikwijdte van deze verplichting is moeilijk in te zien dat deze niet ook de plicht tot het maken van beleid omtrent cannabis voor recreatief gebruik omvat. Mede erop gelet dat alcohol, tabak en drugs belangrijke onderwerpen zijn vanuit het recht op gezondheid – zie verderop

118 *Idem*.

119 *Idem*, par. 11. Zie ook CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 43.

120 Zie de volledige opsomming in CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 43-44.

121 John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 246.

nader paragrafen 2.3.10 en 2.3.11 – gaan wij er dan ook vanuit dat bovenstaande strategie- en planplichten ook vereisen dat er een drugs- c.q. cannabisbeleid wordt gevoerd en dat er daarin uitdrukkelijk aandacht is voor het recht op gezondheid.

Het Europees CSR hanteert niet uitdrukkelijk een systeem van 'minimum kernverplichtingen. Wel past het soms een zogenoemde 'decency threshold' toe, en hanteert het ook allerlei andere 'thresholds', hetgeen de facto eveneens minimumverplichtingen impliceert.[122] In relatie tot het recht op gezondheid is van zodanige toepassing echter (nog) geen sprake. Daarnaast herinnert het Europees CSR er bij herhaling aan dat de menselijke waardigheid, de fundamentele waarden en de kern van het positieve Europese recht van de mensenrechten.[123]

In de literatuur is zowel het concept van 'minimum kernverplichtingen' alsook de erkenning en uitleg ervan door het IVESCR-Comité niet onomstreden.[124] Het Comité baseert deze minimum verplichtingen op 'the extensive experience gained by the Committee, as well as by the body that preceded it, over a period of more than a decade of examining States parties' reports'.[125] Het Comité licht niet toe waarom diens ervaring noopt tot een dergelijke erkenning van het concept van 'minimum kernverplichtingen' en evenmin waarom die erkenning – die overigens ook niet op een grammaticale of verdragshistorische interpretatie steunt – essentieel is voor het bereiken van het doel van het IVESCR.[126]

---

122 Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 217 en passim. Zie ook Evelyne Schmid, *Taking Economic, Social and Cultural Rights Seriously in International Criminal Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015, p. 53 vn 51.

123 Zie o.a. ECSR 23 januari 2013, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Greece*, nr. 72/2011, par. 50; ECSR 3 November 2004, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/France*, nr. 14/2003, par. 31; ECSR 26 juni 2007, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulgaria*, nr. 41/2007, par. 9.

124 Zie met verwijzing naar andere literatuur en zelf kritisch Katharine G. Young, 'The Minimum Core of Economic and Social Rights: A Concept in Search of Content', *The Yale Journal of International Law* 2008, p. 113-175 op 114-116. Tot de voorstanders behoort Philip Alston, 'Out of the Abyss: The Challenges Confronting the New U. N. Committee on Economic, Social and Cultural Rights', *Human Rights Quarterly* 1987, vol. 9, nr. 3, p. 332-381 op 352-353. Het concept wordt overigens ook erkend in de Maastricht Guidelines on Violations of Economic, Social and Cultural Rights, Maastricht, January 22-26, 1997 (in Guideline 9). Zie ook John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 241-246.

125 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 10

126 Zie ook David Bilchitz, *Poverty and Fundamental Rights: The Justification and Enforcement of Socio-Economic Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 185.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ter invulling van het concept van 'minimum kernverplichtingen' pleit Tobin voor een terughoudendere en meer praktische benadering dan die het IVESCR-Comité als uitgangspunt hanteert.[127] Hij stelt enkele verplichtingen voor, zowel wat betreft inspanning als resultaat, die een *minimale* en geen *optimale* invulling aan het concept kunnen geven. Met betrekking tot de inspanningsverplichtingen stelt hij twee typen voor:

> 'First, there is an obligation to ensure that when taking steps to secure the right to health, states remain cognisant of the interdependence of this right with other rights. […] The second type of conduct obligation concerns the processes required for the direct realization of the right to health. As a minimum states must undertake reasonable efforts to develop an appropriate health strategy or plan to achieve this end.'[128]

Waar het Comité vereist dat het aannemen en uitvoeren van een nationale strategie voor de volksgezondheid en plan van aanpak plaatsvindt 'op basis van epidemiologische gegevens', meent Tobin dat dit inderdaad de aspiratie moet zijn maar dat dit – erop gelet dat zelfs ontwikkelde landen worstelen om een dergelijk geavanceerd systeem te creëren – niet als minimum kernverplichting kan gelden. In plaats daarvan dient zijns inziens als uitgangspunt voor staten te gelden dat zij aantoonbaar redelijke en oprechte ('genuine') inzet tonen om ten minste een geschikt gezondheidsbeleid te ontwikkelen.[129]

De benadering van Tobin is hier interessant omdat deze de nadruk legt op de daadwerkelijk goede bedoelingen van staten en het door hen daadwerkelijk ondernemen van redelijke pogingen om tot een geschikt volksgezondheidsbeleid te komen. Hierbij zouden staten dus eerder invulling kunnen geven aan het recht op gezondheid op een manier waarvan zij menen dat die daadwerkelijk ten goede komt aan het recht, zonder dat zij dit op basis van epidemiologische gegevens hoeven te bewijzen. Daarmee zou er aldus ook eerder plaats kunnen zijn voor een meer liberaal drugsbeleid dat op de stelling steunt dat dit de individuele en volksgezondheid de facto beter waarborgt dan een meer prohibitief drugsbeleid. Die stelling hoeft dan immers niet hard te worden bewezen maar moet wel oprecht kunnen worden inge-

127 John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 243-246. Zie ook Katharine G. Young, 'The Minimum Core of Economic and Social Rights: A Concept in Search of Content', *The Yale Journal of International Law* 2008, p. 113-175.

128 John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 245.

129 *Idem*, p. 246.

nomen. Hoewel er zeker iets valt te zeggen voor deze benadering,[130] ook gezien onder meer het in de volgende paragraaf besproken primariteitsbeginsel, hanteert het IVESCR-comité vooralsnog dus een stringentere opvatting. Wij zullen daarom in het navolgende conform die opvatting ervan uitgaan dat een staat de adequaatheid van het gekozen beleid moet onderbouwen c.q. aannemelijk moet kunnen maken.

ix. Primariteit: nationale autoriteiten primair verantwoordelijk voor verwezenlijking recht op gezondheid

Krachtens het internationaal recht draagt de staat eerst en vooral de verantwoordelijkheid voor het verzekeren van individuele rechten en het voldoen c.q. uitvoeren van de verplichtingen in verdragen waaraan de staat zich heeft verbonden. Deze voor de hand liggende vaststelling is essentieel voor de analyse in dit hoofdstuk. Dat voornoemde primaire verantwoordelijkheid bij de staat ligt – men kan hier van het beginsel van primariteit spreken[131] – is de basis van, en volgt tegelijkertijd uit onder meer de algemene verplichtingen krachtens artikel 2 lid 1 IVESCR. Volgens die verplichtingen zijn het de staten die met alle 'passende middelen' stappen moeten ondernemen, alleen of door middel van internationale assistentie en samenwerking, om steeds nader tot een algehele verwezenlijking van de verdragsrechten en verdragsverplichtingen te komen op een wijze die het meest geschikt is binnen de context van de desbetreffende staat.[132] Het nemen van maatregelen die het best aansluiten bij de specifieke omstandigheden van de desbetreffende staat behelst dus niet alleen een mogelijkheid – waarover nader in de volgende subparagraaf – maar evenzeer een verplichting voor elke staat. Die verantwoordelijkheid van de verdragsstaten, tot het nemen van alle maatregelen die gelet op de

130 Vgl. ook de analyse van Katharine G. Young, 'The Minimum Core of Economic and Social Rights: A Concept in Search of Content', *The Yale Journal of International Law* 2008, p. 113-175.

131 Deze term is gemunt door Jonas Christoffersen, *Fair Balance: Proporitonality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, p. 5-6.

132 CESCR General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 53: 'The most appropriate feasible measures to implement the right to health will vary significantly from one State to another. Every State has a margin of discretion in assessing which measures are most suitable to meet its specific circumstances. The Covenant, however, clearly imposes a duty on each State to take whatever steps are necessary to ensure that everyone has access to health facilities, goods and services so that they can enjoy, as soon as possible, the highest attainable standard of physical and mental health. This requires the adoption of a national strategy to ensure to all the enjoyment of the right to health […]. The national health strategy should also identify the resources available to attain defined objectives, as well as the most cost-effective way of using those resources.' Zie ook CESCR, General Comment No. 9 (1998) 'Domestic application Covenant', par. 1.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

specifieke situatie van het land het best tot algehele verwezenlijking van de verdragsrechten leiden, geldt aldus onder meer ook het recht op gezondheid. Het hiervoor gestelde geldt evenzeer in relatie tot het ESH. Het Europees CSR bevestigde reeds bij herhaling dat de 'the primary responsibility for implementing the European Social Charter rests with national authorities'.[133] De vaststelling dat de primaire verantwoordelijkheid voor verwezenlijking van ook het recht op gezondheid bij de verdragsstaten ligt, vindt in verschillende opzichten nadere ondersteuning in het internationaal recht.

– *Het 'pacta sunt servanda'-vereiste.* Zo is hier relevant het volkenrechtelijke te goeder trouw-principe ('pacta sunt servanda'), dat onder meer is gecodificeerd in artikel 26 Weens Verdragenverdrag: 'Elk in werking getreden verdrag *verbindt de partijen* en moet *door hen te goeder trouw* ten uitvoer worden gelegd' (onze curs.). Het hier positief geformuleerde 'pacta sunt servanda'-vereiste geldt dus in twee opzichten: wat betreft het bindende karakter van de verdragsrechten en -verplichtingen zelf en wat betreft de plicht om deze rechten en verplichtingen te goeder trouw uit te voeren.[134] Het vereiste richt zich primair tot staten, zoals ook duidelijk blijkt uit de tekst van het zojuist geciteerde artikel 26 Weens Verdragenverdrag.

Dit betekent dat een verdragspartij zich dient te onthouden van gedragingen die het doel en de strekking ('object and purpose') van de verdragsverplichting zouden ondermijnen. Het betekent eveneens – zoals artikel 31 lid 1 Weens Verdragenverdrag duidelijk maakt – dat een 'verdrag […] te goeder trouw [moet] worden uitgelegd overeenkomstig de gewone betekenis van de termen van het Verdrag in hun context en in het licht van voorwerp en doel van het Verdrag'. Ook deze – weer positief geformuleerde – bepaling richt zich in elk geval tot staten (of preciezer: tot de partijen bij het Weens Verdragenverdrag).[135] Dat blijkt ook daaruit dat het te goeder trouw interpreteren van verdragen essentieel is voor en voortvloeit uit het algemene 'pacta sunt servanda'-vereiste zoals die tot uitdrukking komt in artikel 26 Weens

133 ECSR, Conclusions XX-3 (2014) on the European Social Charter (Denmark), onder: Article 6; ECSR 18 maart 2013, *International Federation of Human Rights (FIDH)/Belgium*, nr. 75/2011, par. 54; Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 14.

134 Zie International Court of Justice, Judgment of 25 september 1997, *I.C.J. Reports* 1997, p. 7 op 78-79 (par. 142) (*Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia)*). Zie voorts, met een verwijzing naar deze uitspraak, Daniel Davison-Vecchione, 'Beyond the Forms of Faith: Pacta Sunt Servanda and Loyalty', *German Law Journal* 2015, vol. 16, nr. 5, p. 1163-1190 op 1166.

135 Zie ook Markus Kotzur, 'Good Faith (Bona fide)', in: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press (online; last updated: jan. 2009), par. 19-21; Anthony D'Amato, 'Good Faith', in: Rudolf Bernhardt (ed.), *Encyclopedia of Public International Law* 1992, p. 600.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Verdragenverdrag.[136] Een en ander impliceert dat verdragsinterpretatie ook tot het domein van de staat behoort, hetgeen ook volgt uit de volgende overweging van het Internationaal Gerechtshof: 'The principle of good faith obliges the Parties to apply it [d.w.z. het verdrag, PHvK & MF] in a reasonable way and in such a manner that its purpose can be realized.'[137]

Gelet hierop en mede gezien de hiervoor geschetste primaire verantwoordelijkheid van staten, zal zodanige interpretatie en toepassing – zowel feitelijk als volgens het juridisch internationaal rechtelijke systeem – zelfs in eerste instantie door staten dienen te gebeuren, en wel te goeder trouw. In relatie tot het recht op gezondheid is dan van bijzonder belang dat het 'pacta sunt servanda'-vereiste mede geldt voor de plicht tot vervulling ('duty to fulfil')[138] en in het bijzonder voor de plicht om met alle passende middelen steeds nader 'tot een algehele verwezenlijking' van een zo goed mogelijke gezondheid ('the highest attainable standard') te komen.[139] Indien een staat conform deze verplichtingen vaststelt dat een bepaalde aanpak een verdragsverplichting – zoals waarborging van het recht op gezondheid – het best verwezenlijkt, is die staat aldus in beginsel verplicht is om die aanpak te realiseren.[140]

– *Jurisdictie en territorialiteit van staten.* Verder is van belang dat de verplichting tot het waarborgen van mensenrechten in beginsel is verbonden aan de territoriale jurisdictie van staten: het is in de eerste plaats daarbinnen dat de verdragsrechten en verdragsplichten moeten worden geëffectueerd.[141] Omdat de macht over het nationale territorium soeverein aan staten toevalt, zijn het

136 Zie ook ILC, Draft Articles on the Law of Treaties with commentaries 1966, *Yearbook of the International Law Commission* 1966, vol. II, p. 219 (par. 5) en p. 221 (par. 12).

137 International Court of Justice, Judgment of 25 september 1997, *I.C.J. Reports* 1997, p. 7 op 78-79 (par. 142) (*Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia)*).

138 Zie hiervoor paragraaf 2.3.7.ii.

139 Vgl. Lorand Bartels, 'Human rights and sustainable development through regional trade agreements', in: Jan Wouters, Axel Marx, Dylan Geraets & Bregt Natens (red.), *Global Governance through Trade: EU Policies and Approaches*, Cheltenham, UK/ Northampton, USA: Edward Elgar, 2015, p. 77.

140 Vgl. Steven Reinhold, 'Good Faith in International Law', *UCL Journal of Law and Jurisprudence* 2013, vol. 2, p. 40-63 op 58: 'the principle of good faith […] can guide a State's behaviour as to how the inherent rights and obligations are exercised'.

141 John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 325: 'In international law a state has the primary responsibility for securing the realization of the right to health for the individuals within its jurisdiction.' Zie ook IGH 9 juli 2004, Advisory Opinion, Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, par. 112: 'The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights contains no provision on its scope of application. This may be explicable by the fact that this Covenant guarantees rights which are essentially territorial.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ook alleen staten die daadwerkelijk verantwoordelijk kunnen zijn voor de effectuering van mensenrechtenverdragen binnen hun eigen territoriale grenzen.[142] Zelfs waar het IVESCR – in artikel 2 – een expliciete verplichting tot internationale samenwerking stelt, ligt de verantwoordelijkheid voor het effectueren van die verplichting eerst en vooral bij de verdragsstaten zelf. Kortom: zowel de algemene verplichtingen als de specifieke mensenrechten en daaruit voorvloeiende verplichtingen richten zich primair tot staten en deze zijn eerste en vooral verantwoordelijk om de rechten en plichten te verwezenlijken. Dit komt ook goed tot uitdrukking in de volgende overweging van het IVESCR-Comité:

> 'While only *States are* parties to the Covenant and thus *ultimately accountable for compliance* with it, all members of society – individuals, including health professionals, families, local communities, intergovernmental and non-governmental organizations, civil society organizations, as well as the private business sector – have responsibilities regarding the realization of the right to health. *State parties should therefore provide an environment which facilitates the discharge of these responsibilities*.' (onze curs.)[143]

Dus zelfs daar waar het IVESCR-Comité de verantwoordelijkheid voor verwezenlijking van het recht op gezondheid uitstrekt over de gemeenschap en individuen daarin in het algemeen, is het uiteindelijk toch nog de staat die er voor verantwoordelijk is om dit te bereiken. Ook bij het Europees CSR is van zodanige benadering sprake.[144]

– *Subsidiariteitsbeginsel*. Verder wijzen wij hier op het voor de relatie nationaal-internationaal relevante beginsel van subsidiariteit. Dit beginsel houdt in dat maatregelen zo veel mogelijk op nationaal niveau dienen te worden genomen en dat alleen indien dit onvoldoende mogelijk of effectief is ook op internationaal niveau maatregelen kunnen worden vastgesteld.[145] Volgens dit beginsel is het internationale niveau dus subsidiair aan het nationale niveau.

142 Zie ook art. 29 Weens Verdragenverdrag, dat als titel draagt 'Territoriale gelding van verdragen': 'Tenzij een andere bedoeling uit het verdrag blijkt of op een andere wijze is komen vast te staan, bindt een verdrag elke partij ten opzichte van haar gehele grondgebied.'

143 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 42.

144 ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Montenegro), onder: Article 11: 'These measures should be introduced [door de staat] […] to develop a sense of individual Responsibility.' Zie ook ECSR 11 september 2012, *Médecins du Monde - International/France*, nr. 67/2011, par. 150; Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 84.

145 Vgl. Andreas Follesdal, 'The Principle of Subsidiarity as a Consitutional Principle in International law', *Global Constitutionalism* 2013, vol. 2, p. 37-62 op 37.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

De grondslag van het subsidiariteitsbeginsel ligt mede in het uitgangspunt van de centrale positie van soevereine staten. Deze positie omvat meerdere veronderstellingen, waaronder de notie dat internationaal publiekrecht de nationale rechtsordes dient te complementeren; dat de kern van internationale verplichtingen in de notie van wederzijds 'consent' van staten ligt besloten; dat op het niveau van meer concrete rechtspraak de uitputting van nationale middelen vereist is alvorens toegang tot een internationale instantie openstaat. Het subsidiariteitsbeginsel komt voorts tot uitdrukking met het in de rechtspraak gehanteerde concept van de 'margin of appreciation'[146] alsook in de in het algemeen zwakke internationale handhavingsmechanismen met betrekking tot naleving van internationale verplichtingen.[147]

Wat betreft het laatste is van belang dat het subsidiariteitsbeginsel de mogelijkheden beperkt voor internationale organen om de maatregelen voor adequate verwezenlijking van de verdragsrechten in alle opzichten te kunnen vaststellen en implementeren. Het is juist ook daar waar het toezichtsmechanisme de verwezenlijking van verdragsrechten slechts beperkt kan verzekeren, dat het noodzakelijk is dat staten vaststellen waar de verzekering van verdragsrechten in hun staat tekortschiet en welke maatregelen daartegen zijn aangewezen en deze vervolgens invoeren.[148] Een andere benadering zou de effectiviteit van het verdrag wezenlijk ondermijnen. Wanneer een internationaal toezichthoudend orgaan niet expliciet heeft vastgesteld dat staten bepaalde maatregelen dienen te nemen met het oog op verzekering van het verdrag, betekent dit dus niet dat de staat geen verplichting heeft om die maatregelen te nemen. Het standpunt dat dit wel zo is, zou overigens ook in ander opzicht problematisch zijn. Dit zou immers betekenen dat bij verdragen die geen toezichtsmechanisme kennen, er geen verplichtingen zijn tot het nemen van maatregelen die niet expliciet in het verdrag zijn openomen, maar die wel degelijk noodzakelijk zijn om de bepalingen in het verdrag te verwezenlijken. Ingeval de autoriteiten moeten vaststellen dat een bepaalde situatie in de eigen staat bezwaarlijk is gelet op mensenrechten en dat daartegen bepaalde maatregelen nodig zijn, is de staat in beginsel aldus verplicht om die maatregelen te nemen. Dit kan nog anders zijn indien het internationaal toezichthoudende orgaan zou hebben vastgesteld dat er geen plicht is tot het nemen van die maatregelen of dat deze zelfs niet zijn toegestaan.

Dat staten eerst en vooral verantwoordelijk zijn om de rechten en verplichtingen aangaande onder meer het recht op gezondheid te verwezenlij-

146 Zie daarover de volgende paragraaf.

147 Andreas Follesdal, 'The Principle of Subsidiarity as a Consitutional Principle in International law', *Global Constitutionalism* 2013, vol. 2, p. 37-62 op 38.

148 Zie nader Jonas Christoffersen, *Fair Balance: Proporitonality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, i.h.b. p. 544-577.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ken op een wijze die het meest gepast is gelet op de specifieke omstandigheden van de desbetreffende staat, wil overigens dus niet zeggen dat de staat alle vrijheid heeft om te bepalen wat het beste is en/of daarover het laatste woord heeft. Staten zijn immers gehouden hun primaire verantwoordelijkheid te nemen binnen de grenzen van de individuele rechten en staatsverplichtingen die voortvloeien uit het verdrag waaraan zij zijn gebonden. In feite zijn die rechten en verplichtingen hetgeen wat hun verantwoordelijkheid bepaalt. Daarbij zijn de verdragsstaten – zoals hierboven al aan de orde kwam – gebonden aan het volkenrechtelijke te goeder trouw-principe ('pacta sunt servanda'). Binnen deze kaders draagt het subsidiariteitsbeginsel bij aan de effectiviteit van mensenrechtennormen. Ten eerste omdat het beginsel een breder draagvlak voor consensus tussen staten mogelijk maakt en hiermee de 'object and purpose' van de mensenrechtenverdragen (universele bescherming van individuen) bevordert.[149] Ten tweede omdat staten – zoals opgemerkt – in de beste positie zijn om de relevante inzichten, afwegingen en keuzes te maken teneinde de verplichtingen op een adequate manier te vervullen.[150] In zoverre ligt het beginsel van subsidiariteit reeds in de aard van mensenrechtelijke normen alsook in de systematiek van de mensenrechteninstrumenten besloten. De relatief open normen zoals vervat in de mensenrechtenverdragen brengen een brede interpretatieve marge voor staten met zich,[151] en vergroten in die zin de verantwoordelijkheid van de staat om er adequaat invulling aan te geven. De discretionaire ruimte voor een interpretatie van mensenrechtennormen in het licht van de nationale context wordt ook vergroot door de interne beperkingssystematiek, de mogelijkheid tot opschorting van rechten onder bepaalde omstandigheden alsook het stelsel van mogelijke voorbehouden.[152]

– *Verantwoordelijkheid voor vinden effectievere verwezenlijking verplichting*. Het voorgaande is van wezenlijk belang ingeval het om verwezenlijking van het recht op gezondheid gaat in relatie tot recreatieve cannabis. De primaire verantwoordelijkheid van de staat brengt immers mee dat het eerst en vooral

149 Paolo G. Carozza, 'Subsidiarity as a Structural Principle of International Human Rights Law', *American Journal of International Law* 2003, vol. 97, p. 38-79 op 60.

150 Vgl. ook art. 1 Protocol 15 EVRM: 'At the end of the preamble to the Convention, a new recital shall be added, which shall read as follows: "Affirming that the High Contracting Parties, in accordance with the principle of subsidiarity, have the primary responsibility to secure the rights and freedoms defined in this Convention and the Protocols thereto, and that in doing so they enjoy a margin of appreciation, subject to the supervisory jurisdiction of the European Court of Human Rights established by this Convention,".'

151 Paolo G. Carozza, 'Subsidiarity as a Structural Principle of International Human Rights Law', *American Journal of International Law* 2003, vol. 97, p. 38-79 op 60.

152 *Idem*, p. 38-79 op 61.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

aan de nationale autoriteiten is om te bezien welke maatregelen c.q. stappen, gelet op de specifieke omstandigheden in de staat, het meest geschikt zijn om steeds nader tot algehele verwezenlijking van het recht op gezondheid te komen in relatie tot cannabisconsumptie. In zoverre zijn staten juist ook verplicht om zelf voortdurend naar betere oplossingen te zoeken voor het beteugelen van door illegale cannabisteelt en -handel veroorzaakte gezondheidsrisico's indien en zolang het huidige beleid geen algehele – met ten minste adequate of redelijke stappen (zie volgende paragraaf) – verwezenlijking van dit recht effectueert. Hierbij is niet uitgesloten dat voormelde beteugeling plaatsvindt door de teelt en handel op zodanige wijze te organiseren dat gezondheidsrisico's het meest worden vermeden. Uiteindelijk gaat het immers erom dat gezondheidsrisico's het meest worden vermeden. Wanneer relevante nieuwe kennis beschikbaar komt, zal die daarbij moeten worden meegenomen.[153] Het IVESCR-Comité beschouwt dit zelfs als een kernverplichting.[154] Ook voortschrijdend inzicht kan van belang zijn. In dit verband interessant is de volgende opmerking van de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid:

> 'The current international system of drug control has focused on creating a drugfree world, almost exclusively through use of law enforcement policies and criminal sanctions. Mounting evidence, however, suggests this approach has failed, primarily because it does not acknowledge the realities of drug use and dependence. While drugs may have a pernicious effect on individual lives and society, this excessively punitive regime has not achieved its stated public health goals, and has resulted in countless human rights violations.'[155]

De verantwoordelijkheid voor staten om met het oog op de algehele verwezenlijking van het recht op gezondheid tot ontwikkeling, innovatie en/of wijziging van beleid en maatregelen te komen, is wat betreft de Special Rapporteur dus juist aangewezen voor zover het gaat om individuele en volksgezondheid in relatie tot drugs.

---

153 Zie hiervoor het inleidende deel van paragraaf 2.3.7.

154 Zie hiervoor paragraaf 2.3.7.viii, waar staat: De strategie en het actieplan moeten worden opgesteld en periodiek herzien op basis van een participatieve en transparante procedure.

155 Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/65/255, 6 augustus 2010, p. 2 (Summary) en voorts par. 14-16.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

x. Discretionaire beoordelingsruimte omtrent welke middelen passend zijn en verzwaarde motiveringsplicht

Het voorgaande beantwoordt nog niet de vraag welke middelen passend zijn in een concreet geval. Volgens het IVESCR-Comité geldt daarvoor:

> 'While each State party must decide for itself which means are the most appropriate under the circumstances with respect to each of the rights, the 'appropriateness' of the means chosen will not always be self-evident. It is therefore desirable that States parties' reports should *indicate not only the measures that have been taken but also the basis on which they are considered to be the most "appropriate" under the circumstances*.' (onze curs.)[156]

Het eindoordeel ligt echter bij het Comité:

> However, the ultimate determination as to *whether all appropriate measures* have been taken remains one for the Committee to make' (onze curs.).[157]

In deze overweging is de maatstaf of 'alle passende maatregelen' zijn genomen. Volgens een document van latere datum waarin het IVESCR-Comité algemene uitgangspunten uiteenzet, gaat het echter om een 'assessment of whether a State party has taken reasonable steps', dan wel of de daadwerkelijk genomen maatregelen 'adequate' of 'reasonable' zijn.[158] Dit lijkt een minder zware eis dan 'alle passende maatregelen' en daarmee een meer marginale toetsing te impliceren dan die welke het Comité aanvankelijk voor ogen had. Het IVESCR-Comité voegt daar nog aan toe:

> 'To this end, and in accordance with the practice of judicial and other quasi-judicial human rights treaty bodies, the Committee *always respects the margin of appreciation* of States to take steps and adopt measures *most suited to their specific circumstances*.' (onze curs.)[159]

Bij de beoordeling welke maatregelen passend of noodzakelijk zijn, hebben staten dus een behoorlijke discretionaire ruimte.[160] Rekening houdend met de

156 CESCR, General Comment No. 3 (1990) 'Obligations', par. 4.

157 *Idem*, par. 4.

158 CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc.* E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 11 en voorts par. 8 en 12.

159 CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc.* E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 11.

160 Zie ook CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 53; art. 8 lid 4 Optional Protocol IVESCR: '4. When examining communications under the present →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nationaal juridische en sociaaleconomische kaders kunnen staten bepalen welke maatregelen 'appropriate' zijn om tot verwezenlijking van het recht op gezondheid te komen. Tussen staten kunnen aldus significante verschillen bestaan in de te nemen maatregelen: wat voor de enige staat passend is, is dat niet per se voor een andere staat. Het voorgaande impliceert geen vrijbrief voor de staat. Uit de boven geciteerde overwegingen blijkt dat de beoordelingsruimte niet erop is gericht als zodanig vrijheid voor staten te verzekeren en evenmin om deze ruimte te geven om de positieve verplichtingen suboptimaal toe te passen. De vrijheidsverlening aan de staten is primair een middel om te komen tot de maatregelen die juist wel optimaal ('most appropriate steps', 'measures most suited') aan de verzekeringsplicht voor het verdrag voldoen, aangezien dat alleen mogelijk is indien voldoende rekening wordt gehouden met de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de eigen staat.[161] De staat is – zoals het Comité stelt – bij uitstek gepositioneerd om te bepalen wat daartoe nodig is. Een en ander neemt dan ook niet weg dat de uiteindelijke beslissing of staten inderdaad alle mogelijke passende – of in elk geval de redelijkerwijs te vereisen – maatregelen hebben genomen, is voorbehouden aan het IVESCR-Comité.

Hoewel niet duidelijk is wat het IVESCR-Comité al dan niet precies toelaat, geeft het wel enkele nadere aanwijzingen over de aan te leggen toets of de maatregelen die de staat daadwerkelijk heeft genomen 'adequaat' of 'redelijk' zijn. Hier vooral relevant zijn de volgende factoren:[162]

- de mate waarin de genomen maatregelen weloverwogen, concreet en gericht op de vervulling van het recht zijn;[163]
- of de discretionaire bevoegdheid op een niet-arbitraire wijze is uitgeoefend;
- ingeval verschillende beleidsopties beschikbaar zijn, of de staat de optie heeft gekozen die de rechten in het IVESCR het minst beperkt;
- het tijdsbestek waarin de maatregelen werden genomen;

Protocol, the Committee shall consider the reasonableness of the steps taken by the State Party in accordance with part II of the Covenant. In doing so, the Committee shall bear in mind that the State Party may adopt a range of possible policy measures for the implementation of the rights set forth in the Covenant.' Zie bijv. ook John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 200, die spreekt van 'a reasonable margin of appreciation to states […].The margin afforded to states is not, however, without boundaries.'

161 Vgl. Yutaka Arai-Takahashi, *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*, Antwerp/Oxford/New York: Intersentia, 2001, p. 84-85.

162 Deze – en andere hier niet relevante – criteria worden genoemd in: CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc*. E/C.12/2007/1, 10 mei 2007, par. 8.

163 Zie ook reeds paragraaf 2.3.7.v.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- of de maatregelen prioriteit geven aan ernstige situaties of risicovolle situaties;
- of specifieke aandacht is gegeven aan de betekenis die de gemaakte keuzes hebben voor kwetsbare groepen alsmede andere personen die door de maatregelen worden beïnvloed.[164]

Het voorgaande – vooral het eerste citaat van deze subparagraaf – maakt ook duidelijk dat veel kan afhangen van de wijze waarop een verdragsstaat zijn beslissingen omtrent het wel of juist niet nemen van bepaalde maatregelen motiveert, dat wil zeggen: onderbouwt met voor het recht op gezondheid relevante gegevens, argumenten en afwegingen.[165] Naar mate de beslissing minder voor de hand ligt of controversiëler is, zal de onderbouwing overtuigender en sluitender moeten zijn.[166]

Voorts enkele opmerkingen over het ESH en het Europees CSR. Ook dit Comité hanteert frequent het concept van de 'margin of appreciation'.[167] Het erkent dat nationale autoriteiten de beste positie hebben om de noden van de eigen staat te evalueren. Staten beschikken aldus over een beoordelingsmarge bij het bepalen van de positieve stappen die moeten worden genomen om naleving van het Handvest te waarborgen, vooral wat betreft de balans die moet worden gevonden tussen het algemeen belang en het belang van een specifieke groep en de keuzes die moeten worden gemaakt in termen van prioriteiten en middelen.[168] Het is niet de taak van het Comité om zich in de plaats van de staat te stellen bij het bepalen van het beleid dat het best aansluit op de concrete situatie. Maar de keuzes die de staat maakt zijn wel degelijk onderworpen aan toetsing door het Europees CSR. Daarbij legt het de volgende maatstaven aan:[169]

---

164 Dit laatste criterium komt naar voren in ECSR 4 november 2003, *Autism Europe/France*, nr. 13/2002, par. 53.

165 Zie John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 179.

166 Hier kan overigens ook democratische besluitvorming, maatschappelijk draagvlak en burgerparticipatie bij de genomen maatregelen een rol spelen; zie verderop paragraaf 2.3.9.

167 Zie nader en met verdere verwijzingen Holly Cullen, 'The Collective Complaints System of the European Social Charter: Interpretative Methods of the European Committee of Social Rights', *Human Rights Law Review* 2009, vol. 9, nr. 1, p. 61-93 op 89.

168 ECSR 18 oktober 2006, *European Roma Rights Centre (ERRC)/Bulgaria*, nr. 31/2005, par. 37 en 35. Zie ook ECSR 11 september 2012, *Médecins du Monde - International/France*, nr. 67/2011, par. 54; ECSR 23 mei 2012, *Confederation of Greek Civil Servants Trade Unions (ADEDY)/Greece*, nr. 66/2011, par. 20 en 12-13.

169 ECSR 18 oktober 2006, *European Roma Rights Centre (ERRC)/Bulgaria*, nr. 31/2005, par. 37; ECSR 4 november 2003, *Autism Europe/France*, nr. 13/2002, par. 53.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- of binnen een redelijke termijn maatregelen worden genomen;
- of sprake is van een meetbare vooruitgang;
- of sprake is van een financiering in overeenstemming met het maximaal gebruik van de beschikbare middelen.

Een en ander laat onverlet dat het Europees CSR in veel gevallen beroepen van staten op beoordelingsruimte verwerpt. Ook indien de beoordeling door een staat in beginsel binnen de 'margin' valt, toetst het Comité nog of deze redelijk is. Dat geldt ook als het gaat om het nemen van maatregelen om aan positieve verplichtingen te voldoen.[170]

Dat kan ertoe leiden dat de beperking in strijd met het verdrag wordt bevonden, al zijn er ook voorbeelden waarin het Comité vanwege de 'margin of appreciation' tot de conclusie komt dat van schending van een handvestrecht geen sprake is.[171] Omdat het oordeel van het Europees CSR mede zal afhangen van de gegevens, argumenten en afwegingen die de staat aandraagt, zal het overigens ook hier aan kunnen komen op de kracht van de motivering door de staat van de genomen maatregelen. Het voorgaande maakt duidelijk dat de 'margin of appreciation' ook bij het ESH geen 'carte blanche' aan de staat geeft, maar dat deze primair een middel is om te komen tot passende maatregelen.

De verzwaarde motiveringsplicht – die vooral bij het IVESCR-Comité tot uitdrukking komt – is onzes inziens in elk geval van toepassing indien een staat ter effectuering van het recht op gezondheid zou overgaan tot legalisering, regulering of toepassing van een meer liberaal beleid aangaande cannabisteelt en -handel voor de recreatieve consumentenmarkt. Dergelijke maatregelen worden immers niet expliciet erkend in het recht op gezondheid of in de opinies daarover van het IVESCR-Comité en het Europees CSR, terwijl de adequaatheid van zulke maatregelen in zoverre contra-intuïtief is doordat cannabis juist ook gezondheidsrisico's kent. Bij toepassing van zodanige maatregelen zal die staat – gesteld dat zodanig invulling van het recht op gezondheid mogelijk is – dus overtuigend met gegevens, argumenten en afwegingen uiteen moeten zetten waarom en in welk opzicht een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik tot op zeker hoogte toestaat, de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid.

Ondertussen impliceert het voorgaande nog geen antwoord op de vraag of ook een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief ge-

170 ECSR 18 oktober 2006, *European Roma Rights Centre (ERRC)/Bulgaria*, nr. 31/2005, par. 35-37.

171 Zie ook Holly Cullen, 'The Collective Complaints System of the European Social Charter: Interpretative Methods of the European Committee of Social Rights', *Human Rights Law Review* 2009, vol. 9, nr. 1, p. 61-93 op 88-90.

bruik tot op zekere hoogte toestaat, als aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van het recht op gezondheid kan gelden, voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid. Wel kan worden geconcludeerd dat de beoordelingsruimte voor staten om te bepalen welke maatregelen gelet op de specifieke situatie in die staat passend of noodzakelijk zijn, dermate groot en open is dat er in dat opzicht niet reeds een obstakel is om tot positieve beantwoording van de zojuist gestelde vraag te komen. Dit zou bijvoorbeeld anders zijn geweest indien staten zouden zijn gebonden aan een limitatieve opsomming van toe te passen maatregelen.

xi. Het recht op gezondheid ten opzichte van andere internationale instrumenten

Mensenrechtenverdragen waarin het recht op gezondheid is gelegen en andere internationale instrumenten zijn op ten minste twee manieren relevant voor elkaar. In de eerste plaats is relevant dat staten volgens artikel 2 IVESCR niet alleen zelfstandig verplicht zijn om maatregelen te nemen, maar ook 'binnen het kader van de internationale hulp en samenwerking, met name op economisch en technisch gebied'. Het ESH bevat overigens niet een dergelijke algemene verplichting die geldt ten opzichte van het recht op gezondheid in artikel 11 ESH.[172] De algemene verplichting tot internationale samenwerking in artikel 2 IVESCR houdt volgens het IVESCR-Comité onder meer in dat:

> 'States parties have to respect the enjoyment of the right to health in other countries, and to prevent third parties from violating the right in other countries, if they are able to influence these third parties by way of legal or political means, in accordance with the Charter of the United Nations and applicable international law.'[173]

Dit is een belangrijk punt voor het cannabisvraagstuk. Het door een land gevoerd drugsbeleid mag geen afbreuk doen aan de bescherming van de individuele en volksgezondheid in andere landen, terwijl men hier zelfs een verplichting in zou kunnen lezen om op te treden tegen vanuit Nederland door cannabisteelt en -handel veroorzaakte gezondheidsbedreigingen in andere landen. De plicht tot internationale samenwerking kan voorts de plicht

172 Zie wel Deel I aanheft ESH, dat de verdragspartijen verplicht om 'zowel op nationaal als internationaal terrein' zodanige voorwaarden te scheppen ter verwezenlijking van de in Deel I genoemde rechten, waaronder het recht op gebruikmaking van gezondheidsvoorzieningen in Deel I punt 11. Voorts erkent het Europees CSR soms de relevantie van internationale strategieën; zie Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 87.

173 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 39.

omvatten om hulp te bieden aan andere landen ter verwezenlijking van het recht op gezondheid.[174]

Ten tweede dienen staten het recht op gezondheid in acht te nemen bij internationale overeenkomsten die zij aangaan.[175] Zij hebben er – ingevolge de verplichting tot eerbiediging ('respect')[176] – voor te zorgen dat internationale instrumenten (zoals verdragen) gepaste aandacht voor het recht op gezondheid hebben en dienen te verzekeren dat die instrumenten geen negatieve invloed op effectuering van het recht op gezondheid hebben. Zij dienen daartoe zelfs stappen te ondernemen.[177] Ook deze verplichtingen vormen een belangrijk punt voor het cannabisvraagstuk. Voor zover verplichtingen uit de VN-drugsverdragen en andere internationale drugsregelgeving aan optimalisering van het recht op gezondheid in de weg zouden staan, zou er in dit opzicht dus een verplichting zijn om deze obstakels op te lossen. Men kan dan uitkomen bij de vraag hoe dit conflict van verplichtingen dient te worden beslecht; daarover gaat hoofdstuk 3.

2.3.8 Specifieke uit het recht op gezondheid voortvloeiende positieve verplichtingen

De voorgaande paragraaf bevat een uitgebreide uiteenzetting van de ingevolge vooral het IVESCR en voorts het ESH geldende algemene verplichtingen en de betekenis daarvan voor het recht op gezondheid. Nu gaan wij meer nadrukkelijk – maar kort – in op de verplichtingen voor staten die zijn opgenomen in de bepalingen waarin het recht op gezondheid is vervat en die relevant zijn voor het cannabisvraagstuk. Het gaat dan dus om artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH en uiteraard ook de jurisprudentie daarover van het IVESCR-Comité en het Europees CSR. Overigens vertonen de verplichtingen daaruit overlap met hetgeen hiervoor aan de orde kwam.

i. De specifieke verplichtingen in art. 12 lid 2 IVESCR

Het tweede lid van artikel 12 IVESCR bevat een opsomming van maatregelen die staten met het oog op het recht op gezondheid dienen te nemen.[178] Deze

174 *Idem*, par. 39-41 en 45; CESCR, General Comment No. 3 'Obligations', par. 14.

175 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 39.

176 *Idem*, par. 50.

177 *Idem*, par. 39: 'In relation to the conclusion of other international agreements, States parties should take steps to ensure that these instruments do not adversely impact upon the right to health.'; zie ook par. 50.

178 In de Engelse taalversie luidt art. 12 lid 2 IVESCR: 'The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for: a. The provision for the reduction of the stillbirth-rate and of infant mortality and for the healthy development of the child; b. The improvement of all aspects of environmental and industrial hygiene; c. The prevention, treatment and control of epidemic, endemic, occupational and other diseases; d. The creation of condi-
→

opsomming is uitdrukkelijk niet limitatief, hetgeen duidelijk wordt doordat het volgens de bepaling 'onder meer' om de genoemde maatregelen gaat ('shall include those'). Artikel 12 lid 2 IVESCR luidt:

> 'De door de Staten die partij zijn bij dit Verdrag te nemen maatregelen ter volledige verwezenlijking van dit recht omvatten onder meer die welke nodig zijn om te komen tot:
> a. Vermindering van het aantal doodgeborenen en van de kindersterfte, alsmede een gezonde ontwikkeling van het kind;
> b. Verbetering van alle aspecten betreffende de hygiëne van het gewone milieu van de mens en van het arbeidsmilieu;
> c. Voorkoming, behandeling en bestrijding van epidemische én endemische ziekten, alsmede van beroepsziekten en andere ziekten;
> d. Het scheppen van omstandigheden die een ieder in geval van ziekte geneeskundige bijstand en verzorging waarborgen.'

Geen van deze verplichtingen staat expliciet in relatie tot de in dit onderzoek centraal staande vraag inzake regulering van de op recreatief gebruik gerichte cannabisteelt en -handel. Dit wil niet zeggen dat ze daarvoor zonder relevantie zijn.

Voor onderdeel a – dat immers onder meer maatregelen vereist met het oog op een gezonde ontwikkeling van het kind – geldt dat daarop de noodzaak tot bescherming van kinderen tegen drugs kan worden gebaseerd. In paragraaf 2.3.1 werd het volksgezondheidargument vermeld dat bij regulering van cannabisteelt en -handel ook het verbod op het gebruik door jongeren beter te handhaven zou zijn. Voor zover dit argument juist is, sluit het aan bij onderdeel a.

Uit onderdeel b leidt het IVESCR-Comité de plicht af tot ontmoediging van het gebruik van alcohol, tabak, drugs en andere schadelijke stoffen (maar overigens niet de plicht om een verbod van deze stoffen in te stellen voor zover het volwassenen betreft).[179] De met deze middelen samenhangende verplichtingen komen hierna specifiek aan de bod in paragraaf 2.3.10. Niettemin merken wij al op dat de in paragraaf 2.3.1 vermelde argumenten van scheiding van softdrugsmarkt en harddrugsmarkt en van cannabis als minder risicovol genotmiddelalternatief in dit licht kunnen worden bezien.

Onderdeel c heeft in beginsel geen relevantie hier, maar dat ligt anders voor onderdeel d. Dat omvat onder meer de plicht voor staten om te voorzien in gelijke en tijdige toegang tot preventieve, curatieve en rehabilitatieve gezondheidszorg en gezondheidseducatie. Een ander belangrijk aspect van

---

tions which would assure to all medical service and medical attention in the event of sickness.'

179 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 15.

onderdeel d is – aldus het IVESCR-Comité – de verbetering en bevordering van de participatie van de bevolking in het verstrekken van preventieve en curatieve gezondheidszorg. Van betekenis daarbij is vooral ook bevolkingsdeelname aan de politieke besluitvorming betreffende het recht op gezondheid op zowel locaal, nationaal als internationaal niveau.[180] In paragraaf 2.3.9 gaan wij hierop nader in. Dit doet immers de vraag rijzen in hoeverre van belang is wanneer democratisch, met breed maatschappelijk draagvlak en na rechtstreekse betrokkenheid van burgers wordt gekozen voor het mede op grond van volksgezondheidsbelangen gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel.

ii. De specifieke verplichtingen in art. 11 ESH

In artikel 11 ESH ligt de nadruk veel sterker dan in artikel 12 IVESCR op de verplichtingen voor de staat in plaats van op het recht van individuen.[181] Bovendien staat daarbij het waarborgen van de volksgezondheid in het algemeen centraal in plaats van de individuele gezondheid. Weliswaar heeft artikel 11 ESH als titel 'Recht op bescherming van de gezondheid', maar de tekst ervan luidt:

> 'Teneinde de doeltreffende uitoefening van het recht op bescherming van de gezondheid te waarborgen, verbinden de Partijen zich, hetzij rechtstreeks, hetzij in samenwerking met openbare of particuliere instanties, passende maatregelen te nemen onder andere met het oogmerk:
> 1. de oorzaken van een slechte gezondheid zoveel mogelijk weg te nemen;
> 2. ter bevordering van de volksgezondheid en de persoonlijke verantwoordelijkheid op het gebied van de gezondheid voorzieningen te treffen op het terrein van voorlichting en onderwijs;
> 3. epidemische, endemische en andere ziekten, alsmede ongevallen, zoveel mogelijk te voorkomen.'

Ook hier staat geen van de opgesomde verplichtingen expliciet in relatie tot de in dit onderzoek centraal staande vraag in zake regulering van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt, maar hebben sommige van die verplichtingen daarvoor wel betekenis.

Onderdeel 1 brengt volgens de jurisprudentie van het Europees CSR de verplichting voor staten mee om adequaat te reageren op vermijdbare gezondheidsrisico's, dat wil zeggen risico's die door menselijk handelen onder

180 *Idem*, par. 17.

181 Zie ook Lorenza Mola, 'The margin of appreciation accorded to States in times of economic crisis. An analysis of the decision by the European Committee on Social Rights and by the European Court of Human Rights on national austerity measures', *Lex Social* 2015, vol. 5, nr. 1, p. 174-194 op 190.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

controle kunnen worden gebracht.[182] Nu ook aan cannabisgebruik gezondheidsrisico's kleven, zouden deze binnen de reikwijdte van deze verplichting kunnen liggen. In beginsel alle in paragraaf 2.3.1 vermelde argumenten kunnen hier – voor zover die argumenten valide zijn – relevantie hebben.

De in onderdeel 2 verwoorde verplichting om voorzieningen te treffen op het terrein van voorlichting en onderwijs is in elk geval relevant hier. Deze omvat namelijk de plicht tot het nemen van maatregelen om activiteiten die schadelijk zijn voor de gezondheid, zoals roken, alcoholgebruik en drugsgebruik te voorkomen, en om een gevoel van individuele verantwoordelijkheid te ontwikkelen.[183] Die plicht geldt dan dus ook in relatie tot recreatieve cannabis, ook – of wellicht: vooral! – indien de teelt en handel daarvan gereguleerd zou worden toegestaan.

Tot slot oordeelt het Europees CSR dat de preventieplichten in onderdeel 3 ook vereisen dat de levering van tabak wordt beperkt door middel van controles op de productie, distributie, reclame en prijsstelling. Het Comité vereist zelfs verboden voor roken in openbare binnenruimtes en adverteren op posters en in de pers. Deze aanpak is mutatis mutandis ook vereist bij maatregelen tegen alcoholisme en drugsverslaving. Hierna is er in paragraaf 2.3.10 nader aandacht voor de verplichtingen aangaande schadelijke middelen. Intussen merken wij nu al op dat van de in paragraaf 2.3.1 vermelde argumenten in relatie tot onderdeel 3 vooral het argument van controle van de cannabisketen van betekenis is.

Ook de opsomming van de vereiste 'passende maatregelen' in artikel 11 ESH is uitdrukkelijk niet limitatief van aard, zoals blijkt uit het gebruik van de woorden 'onder andere' ('inter alia'). Aldus kunnen ook argumenten zoals vermeld in paragraaf 2.3.1 die niet rechtstreeks aansluiting vinden bij een van de expliciet in artikel 11 ESH genoemde maatregelen, wel degelijk relevant zijn onder die bepaling.

iii. Volksgezondheid versus individuele gezondheid

Veel meer dan in artikel 11 ESH is in artikel 12 IVESCR een spanning waarneembaar die inherent is aan de aard van economische, sociale en culturele rechten in het algemeen. Aan de ene kant richt laatstgenoemde bepaling zich specifiek op de bescherming van het individuele recht op een bepaalde standaard van gezondheid en gezondheidszorg (zie primair het eerder geciteerde

182 Zie o.a. ECSR 23 januari 2013, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Greece*, nr. 72/2011, par. 144; Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81.

183 Zie o.a. ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Montenegro), onder: Article 11; Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 81.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

eerste lid[184]) en aan andere kant komen verplichtingen van de staat tot uitdrukking om de volksgezondheid in het algemeen te waarborgen (het tweede lid). Het IVESCR-Comité benadrukt dat verdragsstaten zijn gebonden aan zowel de collectieve als individuele aspecten van artikel 12 IVESCR.[185] Niettemin zijn de twee doelen niet noodzakelijkerwijs of altijd compatibel.[186] Er moet dan een balans worden bereikt tussen de bescherming van individuele rechten van burgers en de volkgezondheid in het algemeen.[187]

De vraag is dan hoe die balans dient te worden gevonden of welke benadering – positieve bescherming van de individuele gezondheid of positieve bescherming van de volksgezondheid – voorrang heeft indien het bereiken van zodanige balans niet mogelijk is. Die vraag is relevant voor het cannabisvraagstuk. Indien het gereguleerd toestaan van de teelt en -handel in cannabis voor recreatief gebruik de volksgezondheid de facto en per saldo beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid, dan zal dit immers ook kunnen betekenen dat bepaalde individuen toegang hebben tot cannabis terwijl zij bij een meer prohibitief drugsbeleid daartegen zouden worden beschermd. Is er dan toch ruimte voor een dergelijk meer liberaal op de volksgezondheid gericht cannabisbeleid of staat het belang van de individuele gezondheid daaraan in de weg?

Dat laatste hoeft onzes inziens in beginsel niet het geval te zijn. Op zichzelf vormt het algemeen belang bij volksgezondheid immers in mensenrechtenverdragen een legitieme reden om inbreuk op individuele rechten te maken. Zo erkent artikel 8 EVRM 'de bescherming van de gezondheid' als legitiem doel om het recht op privéleven te beperken.[188] Er is dan dus sprake van een inbreuk op het negatieve recht op privéleven om tot positieve bescherming van de gezondheid te komen. In het geval waarop de hoofdvraag van dit onderzoek ziet, is een veel minder vergaande situatie aan de orde. Daarin gaat het immers niet om een inbreuk op c.q. beperking van het negatieve recht op individuele gezondheid, maar slechts om een beperking van de positieve bescherming van dat recht. Tegen de achtergrond van de betekenis van het algemeen belang in het systeem van mensenrechten, is het in zoverre

184 Zie paragraaf 2.3.5.

185 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', vn. 30.

186 Zie ook Aart Hendriks, 'Het recht op gezondheid en het IVESCR-Comité', *NJCM-bul*. 1994, p. 171-180 op 171-172.

187 Ben Saul, David Kinley & Jacqueline Mowbray, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 979.

188 Zie met verdere verwijzingen en voorbeelden Benjamin Mason Meier & Larisa M. Mori, 'The Highest Attainable Standard: Advancing a Collective Human Right to Public Health', *Columbia Human Rights Law Review* 2005, p. 101-147 op 136-137; Ronald Bayer, 'The continuing tensions between individual rights and public health. Talking Point on public health versus civil liberties', *EMBO reports* 2007, vol. 8, nr. 12, p. 1099-1103.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dus niet bijzonder indien men voor een beperktere positieve bescherming van een individu tegen toegang tot recreatieve cannabis kiest ten faveure van de positieve bescherming van vele anderen tegen schadelijke gevolgen van illegale cannabisteelt en -handel. Uiteindelijk gaat het hier óók erom dat de belangen van verschillende individuen tegenover elkaar staan. Of men nu kiest voor het gereguleerd toestaan dan wel een absoluut verbod van cannabisteelt en -handel, de keuze zal altijd tot op zekere hoogte tegemoet komen aan een algemeen belang van volksgezondheid en tot bescherming van individuen leiden en tegelijkertijd evenzeer ten nadele van weer andere individuen zijn. Indien de keuze redelijk is, zal die ook al gauw vallen in de 'margin of appreciation' bij beperking van verdragsrechten, en dat geldt wellicht nog te meer indien de keuze maatschappelijk wordt gedragen (zie hierna paragraaf 2.3.9). Hier telt bovendien dat artikel 12 IVESCR duidelijk ook de volksgezondheid beoogt te beschermen, terwijl het IVESCR-Comité het aannemen en uitvoeren van een strategie en plan voor de nationale volksgezondheid ('national public health strategy') zelfs als minimale kernverplichting aanmerkt.

Wij zijn dan ook van oordeel dat een staat niet van de keuze voor het beleid dat de volksgezondheid het best waarborgt hoeft af te zien, op de enkele grond dat dit beleid een beperking meebrengt van de positieve bescherming van het recht op individuele gezondheid. Daarbij zal echter geen plaats kunnen zijn voor discriminatie van bepaalde individuen of groepen. Evenmin mag er hierbij sprake zijn van een disproportionele impact voor bepaalde kwetsbare groepen.[189] Het IVESCR-Comité vereist ook expliciet dat bijzondere aandacht wordt gegeven aan alle kwetsbare en gemarginaliseerde groepen.[190] Daarom ligt het onzes inziens voor de hand dat de beperking van de desbetreffende bescherming zoveel mogelijk moet worden gecompenseerd.

Zoals reeds bleek ligt in artikel 11 ESH de nadruk duidelijk op de verplichtingen voor de staat (in plaats van op het recht van individuen) en op het waarborgen van de volksgezondheid in het algemeen (in plaats van de individuele gezondheid). Die op het algemeen belang gerichte invalshoek komt ook naar voren bij het Europees CSR, dat immers onder meer een 'public health education policy in favour of the general population and population groups affected by specific problems' vereist.[191] De in de vorige alinea getrokken conclusie gaat daarom a fortiori hier op. Wel geldt ook daarbij dat specifieke aandacht moet worden gegeven aan de betekenis die gemaakte

189 Zie ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/69/299, 11 augustus 2014, par. 27.

190 Zie hiervoor paragraaf 2.3.7.viii.

191 Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 84.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

keuzes hebben voor kwetsbare groepen alsmede andere personen die door de maatregelen worden beïnvloed.[192]

2.3.9 Relevantie van democratische voorkeuren en 'presumptie van passendheid'

Ook met het oog op de discussie rondom regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik, is interessant dat het IVESCR-Comité in verband met de betekenis van het recht op gezondheid het belang benadrukt van maatschappelijke participatie bij besluitvorming op lokaal, nationaal en internationaal niveau omtrent gezondheid gerelateerde onderwerpen.[193] Ook volgens het Europees CSR dient het nationaal wettelijk kader te voorzien in mogelijkheden tot participatie in het besluitvormingsproces over voor het recht op gezondheid relevante kwesties zoals milieu,[194] maar veel nadruk legt men daarop niet.[195] Verder dient – wat betreft het IVESCR-Comité – het recht van individuen en groepen om te participeren in besluitvorming die hun ontwikkeling raakt een integraal onderdeel te zijn van elk beleid, programma en strategie gericht op het verlichten van de verplichtingen van de autoriteiten onder artikel 12 IVESCR.[196] Deze verplichting komt ook naar voren bij de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid: 'States' policies to progressively realize the right to health should be reasonable […] [and] be formulated with the participation of affected communities and fulfil, at a minimum, States' core obligations.'[197] Voorlichting en onderwijs ter bevordering van de volksgezondheid, wordt verder ook expliciet vereist door artikel 11 aanhef en onderdeel 2 ESH.[198] Bovendien wijst het IVESCR-Comité – zoals reeds opgemerkt – erop dat alle leden van de maatschappij (inclusief medici, families, plaatselijke gemeenschappen, overheden, ngo's, civil society en het bedrijfsleven) verantwoordelijk zijn voor de verwezenlijking van het recht op

192 ECSR 4 november 2003, *Autism Europe/France*, nr. 13/2002, par. 53.

193 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 11, 17 en 54.

194 ECSR 6 december 2006, *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR)/Greece*, nr. 30/2005, par. 205 en 216 (in deze zaak ging het om milieubeleid- en regelgeving).

195 Dat is anders in relatie tot vooral art. 22 ESH (recht deel te nemen aan de vaststelling en de verbetering van de arbeidsomstandigheden en werkomgeving): 'The Committee recalls that workers and/or their representatives (trade unions, workers' delegates, health and safety representatives, works councils) must be granted an effective right to participate in the decision-making process', aldus o.a. ECSR, Conclusions 2014 on the European Social Charter (Armenia), onder: Article 22.

196 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 54.

197 Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/69/299, 11 augustus 2014, par. 3.

198 Het Europees CSR stelt daaraan nog diverse nadere eisen; zie Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 84-85.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gezondheid.[199] De autoriteiten dienen er daarom voor te zorgen dat is voldaan aan de randvoorwaarden waarin betrokkenen hun maatschappelijke verantwoordelijkheden kunnen realiseren.

Vooral de eis van maatschappelijk participatie bij besluitvorming rondom gezondheidskwesties roept de vraag op in hoeverre democratische keuzes voor bepaald beleid de verplichtingen onder het recht op gezondheid kunnen invullen of zelfs dirigeren. Wat betekent het indien democratisch, met breed maatschappelijk draagvlak en na rechtstreekse betrokkenheid van burgers (bijvoorbeeld via belangenorganisaties[200]) bij de besluitvorming wordt gekozen voor het mede op grond van volksgezondheidsbelangen gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel? Die vraag is vooral van belang indien de democratisch en met directe participatie van de bevolking gemaakte keuze in conflict komt met de verplichtingen in het mensenrechtenverdrag. Geldt zo'n keuze dan per definitie toch als een door het recht op gezondheid vereiste keuze? Is het een keuze die niet door het recht op gezondheid wordt vereist maar die wel moet worden erkend als een legitieme invulling van het recht? Of nog weer minder vergaand: is het een keuze die niet als invulling van het recht op gezondheid kan gelden maar die dan evenmin door dit recht als ontoelaatbaar kan worden aangemerkt? Onzes inziens kan geen van deze varianten worden aanvaard. Volgens het volkenrecht (zie artikel 27 Weens Verdragenverdrag[201]) zal immers nationaal recht – ook als dat een democratische grondslag kent – geen afbreuk mogen doen aan verdragsverplichtingen, tenzij het verdrag daarvoor expliciet ruimte laat door bijvoorbeeld 'safeguard clauses'.[202] Dergelijke clausules komen echter niet voor in het IVESCR of ESH. Ook keuzes omtrent beleid en maatregelen inzake het recht op gezondheid en cannabis die democratisch en met directe participatie van de bevolking tot stand komen, zullen dus binnen de verplichtingen van deze mensenrechtenverdragen moeten passen.

Bij het bepalen van beleid en maatregelen inzake volksgezondheid gaat het erom dat daarbij rekening wordt gehouden met de bijzondere gezondheidsnoden van individuen, groepen en de bevolking als geheel. Zonder dat

199 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 42.

200 Zie bijv. Mashood Baderin & Robert McCorquodale, *Economic, Social, and Cultural Rights in Action*, Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 323 (zie matrix Participation).

201 Art. 27 Weens Verdragenverdrag houdt o.a. in: 'Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een verdrag te rechtvaardigen.'

202 Zo is de verplichting in art. 3 lid 2 Verdrag tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen van 1988 gebonden aan de clausule van de inachtneming van de 'grondwettelijke beginselen' van de verdragsstaat en 'de grondbeginselen van haar rechtsstelsel'; zie daarover P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 56-57.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zou het ook niet mogelijk zijn om – met ten minste adequate of redelijke stappen – tot algehele verwezenlijking van dit recht te komen. Tobin stelt aldus dat de eis van participatie 'mandates that the implementation of a rights-based approach must be sensitive to, informed by, and reflect the needs and interests of local populations'.[203] Dit komt in feite ook naar voren in de Concluding observations van het IVESCR-comité, waarin dit orgaan het onderwerp van participatie vooral aansnijdt met het oog op effectuering van onder meer het recht op gezondheid in relatie tot specifieke groepen, zoals Roma en inheemse bevolking.[204] In zoverre lijkt de verplichting omtrent participatie dan ook vooral formeel en instrumenteel te zijn aan het kunnen verwezenlijken van het recht op gezondheid.

Dat wil echter niet zeggen dat de plicht niet ook meer zelfstandig materieel betekenis heeft. Hiervoor kwam aan de orde dat de nationale autoriteiten primair verantwoordelijk zijn voor verwezenlijking van het recht op gezondheid, dat zij het best zijn gepositioneerd om de relevante inzichten, afwegingen en keuzes te maken teneinde de verplichtingen op een adequate manier te vervullen op het eigen territorium en dat zij aldus ook verplicht zijn te bezien hoe tot algehele verwezenlijking van het recht valt te komen (primariteitsbeginsel).[205] Stel dat een staat oprecht werkt aan vervulling van deze verplichtingen en daarbij beleid en maatregelen tot stand brengt met breed maatschappelijk draagvlak en na democratische besluitvorming en rechtstreekse participatie van burgers daarbij. Er is dan veel voor te zeggen om als uitgangspunt of presumptie aan te nemen dat dit beleid en die maatregelen inderdaad het best de algehele verwezenlijking van het recht op gezondheid kunnen effectueren en dat zij aldus vereist zijn. Pas indien er goede gronden zijn om aan te nemen dat hierbij géén sprake is van ten minste redelijke of adequate stappen ('passende maatregelen') om tot algehele verwezenlijking van het recht te komen, of wanneer deze stappen zelfs daadwerkelijk in strijd met de verdragsverplichtingen moeten worden geacht, zou onzes inziens mogen worden aangenomen dat de stappen niet passend zijn en dus niet ter verwezenlijking van het verdragsrecht worden vereist.

Democratische besluitvorming, maatschappelijk draagvlak en burgerparticipatie bij met het oog op verwezenlijking van het recht op gezondheid getroffen maatregelen, doen deze maatregelen dus nog niet *per se* als door het

203 John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 111. Zie ook Mashood Baderin & Robert McCorquodale, *Economic, Social, and Cultural Rights in Action*, Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 314; Lawrence O. Gostin, *Global Health Law*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2014, p. 245.

204 Zie bijv. CESCR, Concluding Observations (Serbia and Montenegro), *UN Doc.* E/2006/22 (2005) 41, par. 301; CESCR, Concluding Observations (Ecuador), *UN Doc.* E/2005/22 (2004) 39, par. 301.

205 Zie paragraaf 2.3.7.ix.

verdragsrecht vereist gelden. Dusdanige legitimatie van genomen maatregelen dwingt onzes inziens echter wel ertoe als *presumptie* aan te nemen dat de maatregelen passend zijn voor algehele verwezenlijking van het recht en aldus worden vereist. Zodanige 'presumptie van passendheid' verlicht ook de plicht om overtuigend te motiveren dat genomen de maatregelen nodig zijn voor algehele verwezenlijking van het recht. Dit zou dan ook moeten gelden indien het daarbij gaat om het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatieve consumptie, tenzij dit als zodanig niet toelaatbaar zou zijn onder het recht op gezondheid – zie daarover hierna paragraaf 2.3.10.

Overigens merken wij op dat indien het gereguleerde toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik als een passende en in zoverre vereiste verwezenlijking van het recht op gezondheid kan gelden, dit nog niet betekent dat dan alle staten tot deze stap moeten overgaan. Indien in die andere staten zodanige stap niet vanuit democratische besluitvorming, maatschappelijk draagvlak en burgerparticipatie wordt gedragen, kan deze immers minder gemakkelijk als passende stap worden aangemerkt. Niet alleen voldoen beleid en maatregelen dan immers niet aan een belangrijke voorwaarde, ook zullen dat beleid en die maatregelen dan minder gemakkelijk effectief kunnen zijn. Daarnaast brengt de 'margin of appreciation' onzes inziens mee dat de staat dikwijls aan de passende stap van het gereguleerd toestaan kan ontkomen door andere gepaste stappen te nemen die volgens de desbetreffende staat de voorkeur verdienen.

2.3.10 Drugs, alcohol en tabak en het recht op gezondheid in het IVESCR en ESH

In de voorgaande paragrafen zijn tabak, alcohol en drugs als belangrijke aandachtspunten vanuit het recht op gezondheid genoemd. Hierna kijken wij meer concreet naar de verplichtingen die het IVESCR-Comité en het Europees CSR aan staten opleggen betreffende deze drie voor de gezondheid potentieel schadelijke middelen. In hoeverre vereisen de Comités beperkingen aan de productie, de handel en het gebruik van tabak, alcohol en drugs? Aan welke vereisten toetsen zij beleid en maatregelen betreffende deze middelen? Wat betekent dit als het gaat om recreatieve cannabis? Overigens wordt geen van deze middelen in het IVESCR en het ESH zelf expliciet genoemd. Ook cannabis komt daarin niet voor. Dat neemt niet weg dat zowel het IVESCR-Comité als het Europees CSR drugs – inclusief cannabis – als onderwerpen beschouwen die binnen de reikwijdte vallen van het recht op gezondheid.[206]

206 Cannabis is expliciet aan de orde in CESCR, Summary record of the 14th meeting (The Netherlands), *UN Doc.* E/C.12/1998/SR.14, 15 september 1998, par. 55-56, resp. in o.a. ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (The Netherlands), onder: Ar-
→

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

i. De benadering van het IVESCR-Comité

Het IVESCR-Comité vereist niet van staten dat zij alcohol, tabak, recreatieve drugs of andere schadelijke genotsmiddelen verbieden, in elk geval niet voor zover het volwassenen betreft.[207] Er is vanuit het IVESCR dus plaats voor zowel legalisering, decriminalisering als gedoogbeleid. Wel zijn staten volgens het Comité verplicht om (recreatief) gebruik van alcohol, tabak, drugs en andere genotsmiddelen te ontmoedigen.[208] Dit brengt – krachtens de verplichting tot bescherming ('protect') – onder meer ook mee dat staten de productie en marketing van deze schadelijke stoffen ('harmful substances') dienen te ontmoedigen. Voorts is hier relevant dat staten – ingevolge de verplichting tot vervulling ('fulfil') – zijn gehouden tot bevordering van gezondheidseducatie en het organiseren van informatiecampagnes, in het bijzonder met betrekking tot genoemde genotsmiddelen.[209] Daarbij dient het ook om bewustmaking van de schadelijke gevolgen ervan te gaan.[210] In het

ticle 11(3); Conclusions 2013 on the European Social Charter (Sweden), onder: Article 11(3).

207 Voor het recht op gezondheid van kinderen en jeugdigen verwijst het IVESCR-Comité naar het Verdrag voor de Rechten van het Kind, al gebeurt dat niet expliciet in relatie tot drugs. Niettemin verdient daarom opmerking dat art. 33 van dit verdrag luidt: 'De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale produktie van en de sluikhandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.' Ofschoon deze bepaling niet expliciet de verplichting inhoudt om verstrekking van recreatieve drugs aan kinderen te verbieden, lijkt het VN Comité voor de Rechten van het Kind deze bepaling wel in die zin te interpreteren; zie Committee on the Right of the Child, General Comment No. 15 on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (Art. 24), 17 april 2013, *UN Doc*. CRC/C/GC/15, par. 66: 'The Committee encourages States parties that have not yet done so to ratify the international drug control conventions and the World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control. The Committee underscores the importance of adopting a rights-based approach to substance use and recommends that, where appropriate, harm reduction strategies should be employed to minimize the negative health impacts of substance abuse.' Zie voorts, met verwijzingen naar oordelen van dit Comité, Rachel Hodgkin & Peter Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneva: UNISEF, 2007, p. 504, 507, 508, 510.

208 CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 15.

209 *Idem*, par. 36. Zie ook CESCR, Concluding Observations (Finland), *UN Doc*. E/C.12/FIN /CO/6 (2014), par. 25; CESCR, Concluding Observations (Poland), *UN Doc*. E/C.12/ POL/CO/05 (2009), par. 25.

210 CESCR, Concluding Observations (Uzbekistan), *UN Doc*. E/C.12/UZB/CO/2 (2014), par. 24: 'Focus should be on preventive care, in particular raising awareness of harmful ef-

→

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

kader van het periodieke toezicht op de naleving van het IVESCR, dienen staten in hun rapportages aan het IVESCR-Comité informatie te verschaffen omtrent de ontmoediging van (recreatief) gebruik van alcohol, tabak, drugs en andere genotsmiddelen.[211] Staten moeten in dat kader aangeven welke maatregelen zij hebben genomen om voormeld recreatief gebruik te voorkomen, in het bijzonder als het gaat om kinderen en adolescenten, en om een adequate behandeling en rehabilitatie van drugsgebruikers te verzekeren alsmede de ondersteuning van hun families.[212] Ondertussen dringt het IVESCR-Comité er bij sommige staten op aan te voorzien in een alomvattende strategie voor de bestrijding van illegale drugshandel. Het Comité onderstreept daarbij dat drugsbestrijdinginspanningen niet mogen leiden tot negatieve gevolgen voor het genot van economische, sociale en culturele rechten[213] (uiteraard mag evenmin sprake zijn van schendingen van andere mensenrechten zoals burgerlijke en politieke rechten[214]). Uiteindelijk hebben staten volgens het IVESCR-Comité aldus:

- de verplichting om de productie, marketing en consumptie van alcohol, tabak, recreatieve drugs en andere schadelijke genotsmiddelen te ontmoedigen in het bijzonder – maar dus niet alleen – onder kinderen en adolescenten;
- de verplichting om het publiek effectief te informeren over de risico's van deze stoffen;
- de verplichting om illegale drugshandel te bestrijden maar zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor het genot van economische, sociale en culturele rechten.
- de verplichting om voor een adequate behandeling en rehabilitatie van drugsgebruikers te zorgen alsmede voor de ondersteuning van hun families.

---

fects of […] alcohol and tobacco consumption, the monitoring of those practices, […] and the promotion of healthy lifestyles.'

211 Report of the Secretary- General, Compilation of Guidelines on the Form and Content of reports to be submitted by State Parties to the International Human Rights Treaties, 3 juni 2009, *UN Doc.* HRI/GEN/2/Rev.6, par. 57(d).

212 Wat betreft het laatste verwijst het in de vorige voetnoot genoemde rapport naar CESCR, General Comment No. 14 (2000) 'Right to Health', par. 16.

213 CESCR Concluding Observations (Afganistan), *UN Doc.* E/C.12/AFG/CO/2-4, 7 juni 2010, par. 33; CESCR Concluding Observations (Mauritius), *UN Doc.* E/C.12/MUS/CO/4, 21 mei 2010, par. 27-28.

214 Dit is vanuit de VN recent nog eens bevestigd in U.N. General Assembly resolution 69/201, 18 december 2014, par. 2, 11, 24(a), en door de uitgebreide uiteenzetting in Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Study on the impact of the world drug problem on the enjoyment of human rights, *UN Doc.* A/HRC/30/65, 4 september 2015.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Voorts zijn er nog allerlei meer specifieke verplichtingen in relatie tot alcohol en tabak. Verschillende daarvan sluiten nauw aan bij de ontmoedigingsverplichting en kunnen ook bruikbaar zijn rondom cannabis.[215] Hierna volgen daarom die verplichtingen waarbij het voor de hand ligt dat deze ook in relatie tot recreatieve cannabis zouden worden gesteld indien de teelt en handel daarvan gereguleerd zou worden toegestaan. Het gaat hierbij om:

- de verplichting om hoge belasting (accijnzen) te heffen op het genotsmiddel;[216]
- de verplichting om reclame voor genotsmiddelen te verbieden;[217]
- de verplichting om gebruik van het genotmiddel (tabak) in de openbare binnenruimte te verbieden;[218]
- de verplichting om de verkoop aan kinderen te verbieden.[219]

Overigens komen deze deelverplichtingen veelal naar voren in bredere toetsingen van beleid omtrent verslavende genotmiddelen. Uiteindelijk staat het resultaat van het beleid als geheel sterk voorop en dat is dan ook waarop de staat zich dient te richten. Zo zal een staat onzes inziens niet tot hogere accijnzen hoeven te besluiten indien dat juist ertoe leidt dat bepaalde genotsmiddelen meer illegaal beschikbaar komen en daardoor het gebruik van het middel juist toeneemt. Dat zou immers onder meer juist ingaan tegen de plicht te streven naar de 'the highest attainable standard'.

Ondertussen maken oordelen van het IVESCR-Comité hierbij duidelijk dat staten niet gauw het 'plafond' bereiken als het gaat om de ingevolge artikel 12 IVESCR op staten rustende verplichting de nodige stappen te nemen teneinde 'steeds nader tot een algehele verwezenlijking' van het recht op gezondheid te komen. Zo heeft het Comité krachtig benadrukt dat Slowakije, ondanks de vele wettelijke initiatieven en bewustmakinscampagnes gericht

215 Vgl. Mark Haden & Brian Emerson, 'A vision for cannabis regulation: a public health approach based on lessons learned from the regulation of alcohol and tobacco', *Open Medicine* 2014, vol. 8(2)e, p. 73-80.

216 CESCR, Concluding Observations (Finland), *UN Doc.* E/C.12/FIN/CO/6 (2014), par. 25: 'high taxes […] to counter alcohol abuse and drug use'. Zie ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, on access to medicines, *UN Doc.* A/HRC/23/42, 1 mei 2013, par. 34 en 71(d).

217 CESCR, Concluding Observations (Finland), *UN Doc.* E/C.12/FIN/CO/6 (2014), par. 25: 'prohibition of advertisements, to counter alcohol abuse and drug use'. Zie ook CESCR, Concluding Observations (Brazil), *UN Doc.* E/C.12/BRA/CO/2 (2009), par. 30.

218 CESCR, Concluding Observations (Brazil), *UN Doc.* E/C.12/BRA/CO/2 (2009), par. 30, inzake tabakgebruik.

219 CESCR, Concluding Observations (Uzbekistan), *UN Doc.* E/C.12/UZB/CO/2 (2014), par. 24: 'Focus should be on […] the prohibition of the sale of alcohol and tobacco to children and the promotion of healthy lifestyles.'

op het bestrijden van het gebruik van tabak, een hogere inspanning ('step up its efforts') moet verrichten om tabakgebruik te bestrijden nu dit gebruik in Slowakije alarmerend hoog blijft.[220] Het Comité is dus duidelijk resultaatsgericht.

Het Comité gebruikt hierbij de statistische gegevens over het gebruik van voor de gezondheid risicovolle middelen aldus als een belangrijke meetlat voor de mate waarin staten aan hun uit artikel 12 IVESCR voortvloeiende verplichtingen voldoen.[221] In zoverre zal een beleid- en maatregelenpakket inzake cannabisteelt en -handel dat steunt op argumenten van individuele en volksgezondheid – zie daarvoor paragraaf 2.3.1 – dus tenminste enige onderbouwing met gegevens vereisen. Het voorgaande impliceert ook dat wanneer een staat tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel zou overgaan, die staat – na verloop van tijd – waarachtige gegevens zal moeten kunnen overleggen waaruit blijkt dat dit tot een verlaging en in elk geval niet een verhoging van nadelige gevolgen door middelengebruik of andere gezondheidsrisico's leidt.

De resultaatsgerichtheid als het gaat om het bereiken van een zo goed mogelijke gezondheid ('the highest attainable standard') in de zin van artikel 12 lid 1 IVESCR komt ook tot uitdrukking bij het IVESCR-Comité. Dat kapittelt landen namelijk omdat zij niet of onvoldoende voorzien in 'harm reduction'-maatregelen als medische toepassing bij drugsgebruikers van methadon en buprenorfine en naald- en spuit(verstrekkings)programma's.[222] Hoewel dergelijke maatregelen door sommigen wel worden gezien als het vergoelijken en faciliteren van drugsgebruik en het opzijzetten van het doel om drugs te bestrijden,[223] ziet het Comité het dus als een benadering die uiteindelijk de

220 CESCR, Concluding Observations (Slovakia), *UN Doc.* E/C.12/SVK/CO/2, 8 juni 2012, par. 23 ('[…] despite the State party's many legislative initiatives and awareness-raising campaigns aimed at combating tobacco use (art. 12) […] [the] Committee strongly recommends that the State party step up its efforts to combat tobacco use and to address the implications thereof, especially for young people. The Committee urges the State party to ensure the effective application of its anti-tobacco legislation and to intensify its awareness-raising campaigns in that respect. The Committee also recommends that the State party adopt a comprehensive national plan or strategy to combat tobacco use and that these include health-care provisions.')

221 Zie ook paragraaf 2.3.7.viii.

222 CESCR, Concluding Observations (Ukraine), *UN Doc.* E/C.12/UKR/CO/6 (2014), par. 24; CESCR, Concluding Observations (Russian Federation), *UN Doc.* E/C.12/RUS/CO/5 (2011), par. 29; CESCR, Concluding Observations (Mauritius), *UN Doc.* E/C.12/MUS/CO/4 (2010), par. 27-28; CESCR, Concluding Observations (Tajikistan), *UN Doc.* E/2007/22 (2006), par. 510.

223 Zie Saul Takahashi, 'Drug Control, Human Rights, and the Right to the Highest Attainable Standard of Health: by no means straightforward issues', *Human Rights Quarterly* 2009, vol. 31, nr. 3, p. 748-776 op 767.

facto het best invulling geeft aan het recht op gezondheid.[224] Dat geldt zelfs in dusdanige mate dat staten verplicht kunnen zijn om deze maatregelen toe te passen. Dat is interessant hier omdat ook het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel als zodanig ruimte biedt aan cannabisgebruik, maar desalniettemin juist op grond van individuele en volksgezondheidsbelangen wel wordt bepleit zoals hiervoor al bleek in paragraaf 2.3.1. Daarbij is dan ook duidelijk dat zodanig toestaan mogelijk een verplicht middel maar nooit een doel kan zijn vanuit het recht op gezondheid.

Blijkens het voorgaande legt het IVESCR-Comité de nadruk op regulering door middel van wetgeving en beleid met een sterke gerichtheid op preventie, ontmoedigen en bewustmaken.[225] Staten dienen daarbij aan te kunnen tonen dat hun daarop gerichte maatregelen daadwerkelijk effect sorteren. Uiteindelijk gaat het er om dat staten beleid en maatregelen toepassen die het best haalbare gezondheidsresultaat verwezenlijken.

ii. De benadering van het Europees CSR

Ook het Europees CSR eist niet dat staten alcohol, tabak, recreatieve drugs en andere genotmiddelen verbieden met het oog op het gebruik ervan, althans niet voor zover het gebruik door volwassenen betreft.[226] Ook het ESH laat dus ruimte voor zowel legalisering, decriminalisering als gedoogbeleid. Ondertussen dienen staten bij het treffen van maatregelen om de gezondheid te promoten wel speciale aandacht te hebben voor tabak, alcohol en drugs.[227]

224 Meer in het algemeen concludeert Saul Takahashi, 'Drug Control, Human Rights, and the Right to the Highest Attainable Standard of Health: by no means straightforward issues', *Human Rights Quarterly* 2009, vol. 31, nr. 3, p. 748-776 op 770: 'The human right to the highest attainable standard of health, therefore, appears to be used as one of the pillars of harm reduction.' Zie ook Damon Barett, 'Drug Use and the Right of Everyone to the Highest Attainable Standard of Health', in: Sven Hessle (red.), *Human Rights and Social Equality: Challenges for Social Work*, Farnhem, UK/Burlington, USA: Ashgate, 2014, p. 158-166 op 159, die met verwijzing naar documenten van diverse VN-organen concludeert: 'Indeed, in recent years, harm reduction has increasingly been seen as a component of the right to the highest attainable standard of health in the context of drug policies.'

225 Zie ook nog CESCR, Concluding Observations (Poland), *UN Doc.* E/C.12/POL/CO/05, 2 december 2009, par. 25; CESCR, Concluding Observations (Mauritius), *UN Doc.* E/C.12/MUS/CO/4, 21 mei 2010, par. 27-28.

226 Zodanig verbod is wel vereist voor verkoop aan jongeren, zo volgt uit Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 97. In elk geval vereist het Europees CSR een verbod op verkoop van tabak en alcohol aan jongeren; zie o.a. ECSR, Conclusions XIX-2 (2009) on the European Social Charter (Hungary), onder: Article 11(3) (inzake tabak); ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Cyprus), onder: Article 11(3) (inzake alcohol).

227 Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 september 2008, p. 97. 'Tabacco, alcohol and drugs' zijn ook een vast onderdeel van →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Het beleid ter bescherming tegen deze schadelijke middelen moet in elk geval effectieve beperkingen ('effective restrictions') stellen aan het aanbod van alcohol, tabak en drugs, meer specifiek door middel van controle op ('controls on') productie, distributie, reclame en prijsstelling.[228] Dit vereist voldoende precieze regulering.[229] Zo nodig dienen staten bovendien educatie en campagnes gericht op bewustmaking van risico's van drugsgebruik te entameren.[230] Ook wanneer er geen verbod op deze genotsmiddelen van toepassing is, dient het gebruik ervan dus effectief te worden tegengegaan en bijgevolg ontmoedigd. Uit Conclusions over Nederland volgt dat deze verplichtingen ook in relatie tot cannabis gelden.[231] Kort gezegd stelt het Europees CSR aldus:

- de verplichting om te voorzien in effectieve beperkingen aan en controle op productie, distributie, reclame en prijsstelling van alcohol, tabak en recreatieve drugs;
- de verplichting om het publiek effectief te informeren over de risico's van deze stoffen

In zijn Conclusions over de nationale rapportages over de implementatie van het ESH, besteedt het Europees CSR in het kader van artikel 11 ESH steeds aandacht aan de maatregelen genomen ter preventie van gebruik van 'Tabacco, alcohol and drugs'. Omdat tabak en alcohol doorgaans niet is verboden, is het ook hier interessant om te bezien welke verplichtingen het Europees CSR omtrent deze middelen stelt, aangezien dit nadere invulling geeft aan het vereiste om het gebruik van deze genotmiddelen tegen te gaan en te ontmoedigen. Het volgende kan relevant zijn indien de teelt en handel van recreatieve cannabis gereguleerd zou worden toegestaan:

- de verplichting om verkoop van tabak en alcohol aan minderjarigen te verbieden[232] (dit kan ook voor cannabis gelden);

---

de toetsing door het Europees CSR van door de lidstaten met het oog op het recht op gezondheid tot stand gebrachte maatregelen.

228 ECSR, Conclusions XVII-2 (2005) on the European Social Charter (Malta), onder: Article 11(3): 'Any protection policy must place effective restrictions on the supply of tobacco, alcohol and drugs, particularly through controls on production, distribution, advertising and prices.'

229 Zie bijv. ECSR, Conclusions 2009 on the European Social Charter (Cyprus), onder: Article 11(3).

230 Zie o.a. ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Cyprus), onder: Article 11(2); ECSR, Conclusions 2009 on the European Social Charter (Cyprus), onder: Article 11(2) en (3).

231 ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (The Netherlands), onder: Article 11(3).

232 Zie – zoals reeds opgemerkt in een van de voorgaande voetnoten – o.a. ECSR, Conclusions XIX-2 (2009) on the European Social Charter (Hungary), onder: Article 11(3) (in-

→

- de verplichting om roken in publieke ruimten – inclusief het openbaar vervoer – te verbieden[233] (bij cannabis zou het kunnen gaan om een verbod op het roken ervan in openbare binnenruimtes);
- de verplichting om adverteren voor tabak (waaronder op posters, in de pers, tijdschriften, op televisie en radio) te verbieden[234] (dit kan ook voor cannabis gelden);
- de wenselijkheid (maar mogelijk een verplichting) tot vermelding van gezondheidswaarschuwingen op pakjes sigaretten[235] (dit kan ook voor cannabis gelden);
- de wenselijkheid (maar mogelijk een verplichting) om wettelijk de hoeveelheid teer die in sigaretten mag zitten te maximeren[236] (analoog kan het bij cannabis om bijvoorbeeld het maximum THC-gehalte gaan).

Het Europees CSR evalueert de effectiviteit van het gevoerde beleid en de genomen maatregelen meer expliciet dan het CESCR op basis van de statistieken over tabaks-, alcohol- en drugsconsumptie.[237] Bij afwezigheid van 'up-to-date statistics or information on trends in the consumption of alcohol, tobacco and drugs' acht het Comité zich onvoldoende in staat te evalueren of de situatie in een staat conform de verplichtingen uit het ESH is.[238] Dit kan er in resulteren dat het Europees CSR ofwel zijn Conclusions uitstelt teneinde de nodige informatie af te wachten[239] ofwel concludeert dat niet kan worden vastgesteld dat de staat voldoet aan de verplichtingen die voortvloeien uit het recht op gezondheid uit artikel 11 ESH.[240] De focus op cijfers die terug-

zake tabak); ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Cyprus), onder: Article 11(3) (inzake alcohol).

233 ECSR, Conclusions XV-2 (2001) on the European Social Charter (Greece), onder: Article 11(3); ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Andorra), onder: Article 11(3).

234 ECSR, Conclusions XV-2 (2001) on the European Social Charter (Greece), onder: Article 11(3); ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Andorra), onder: Article 11(3).

235 ECSR, Addendum to Conclusions XV-2 (2001) on the European Social Charter (Cyprus), onder: Article 11(3).

236 *Idem*.

237 Zie o.a. ECSR, Conclusions XVII-2 (2005) on the European Social Charter (Malta), onder: Article 11; ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Andorra), onder: Article 11(3).

238 ECSR, Conclusions 2005 on the European Social Charter (Cyprus), onder: Article 11(3).

239 *Idem*; ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Belgium), onder: Article 11(3).

240 ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Andorra), onder: Article 11(3).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

loop in gebruik van alcohol, tabak en drugs aantonen, illustreert dat ook dit Comité duidelijk op resultaat is gericht.

iii. Conclusies betreffende de benadering van de Comités

Noch het IVESCR-Comité noch het Europees CSR vergt van staten dat zij alcohol, tabak, recreatieve drugs of andere schadelijke genotsmiddelen verbieden voor volwassenen. Deze benadering is in lijn met art. 12 IVESCR en artikel 11 ESH, in die zin dat deze bepalingen zodanig verbod evenmin vereisen of veronderstellen. Uit de benadering van de Comités blijkt evenmin dat het gereguleerd toestaan van de productie, de handel en het gebruik van genotsmiddelen – zoals dus ook van cannabis – geen zinvolle invulling zou kunnen zijn van het recht op gezondheid. Uiteindelijk steken deze organen vooral in op het resultaat: het bereiken van de hoogst bereikbare gezondheidsstandaard ('the highest attainable standard').[241]

In zoverre kan een drugsbeleid dat cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik gereguleerd toestaat via legalisering, decriminalisering of een gedoogbeleid, als vereiste invulling van het recht op gezondheid gelden. Dat is dan het geval voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid. Daarbij geldt ook dat zodanig toestaan weliswaar een verplicht middel maar nooit een doel kan zijn vanuit de verplichting tot verwezenlijking van het recht op gezondheid.

Dit betekent dan ook – en dat is hetgeen waarop de Comités de nadruk leggen ongeacht of een staat voor het toestaan dan wel het verbieden van cannabis kiest – dat beleid en maatregelen betreffende drugs c.q. cannabis sterk op preventie van het gebruik ervan moeten zijn gericht. Daarbij dienen ontmoedigingsbeleid (van productie, handel en gebruik), beperkende regulering (van de mogelijkheden tot productie, handel en gebruik) en educatie en informatieverschaffing (ter bewustwording van de risico's van middelengebruik) centraal te staan. Een staat die mede ter invulling van het recht op gezondheid overgaat tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik, zal dus eveneens vanwege dit recht serieus moeten inzetten op ontmoediging, beperking en risicobewustwording van recreatief cannabisgebruik.

2.3.11 Drugs en het recht op gezondheid volgens de VN Special Rapporteur

Aandacht verdienen hier tot slot ook inzichten van de U.N. Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health (verder ook: VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid). Zoals opgemerkt is de Special Rapporteur als

241 Zie ook paragraaf 2.3.5.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

onafhankelijk expert niet formeel aangewezen als orgaan belast met het toezicht op de naleving van het IVESCR of met de interpretatie van de bepalingen daarin, maar diens juridisch niet bindende inzichten, standpunten, conclusies en aanbevelingen gelden wel als gezaghebbende rechtsbronnen. Om die reden is het aangewezen er hier op in te gaan.

Vooral relevant hier is het rapport van de Special Rapporteur van 2010, waarin hij uitgebreid ingaat op 'The right to health and international drug control'.[242] In dit rapport presenteert de Special Rapporteur allerlei bevindingen en aanbevelingen, waarvan verschillende ook hier relevant zijn. Wij noemen de belangrijkste.

- De Special Rapporteur beveelt aan dat de mensenrechten worden geïntegreerd in de internationale respons op drugscontrole.[243]
- De Special Rapporteur stelt dat staten nationale wetgeving dienen te hervormen om tot decriminalisering of depenalisering van bezit en gebruik van drugs te komen, waarbij wordt benadrukt dat dit nog niet betekent dat legalisering vereist is.[244]
- De Special Rapporteur merkt op dat het duidelijk is dat mensenrechtelijke verplichtingen voorrang dienen te krijgen wanneer de doelstellingen en benaderingen van het internationale drugscontrolesysteem (d.w.z. de drie VN-drugsverdragen) en van het internationaal mensenrechtensysteem conflicteren.[245]
- De Special Rapporteur noemt het onfortuinlijk dat in huidige benadering van wereldwijde drugsbestrijding drugs als een onbetwistbaar kwaad ('an undisputable 'evil'') worden aangemerkt waarbij voor de internatio-

242 Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/65/255, 6 augustus 2010 (in de voetnoten hierna: Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010).

243 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, par. 6 en 77. Zie ook Open Letter by the Special Rapporteur on the right of everyone to the highest attainable standard of mental and physical health, Dainius Pūras, in the context of the preparations for the UN General Assembly Special Session on the Drug Problem (UNGASS), which will take place in New York in April 2016, 7 December 2015. Vgl. U.N. Secretary-General, Ban Ki-Moon, 'Message on International Day Against Drug Abuse and Illicit Trafficking', *UN Doc*. UNIS/SGSM/645, 26 juni 2015.

244 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, par. 6, 62-69 en 76. Zie ook Open Letter by the Special Rapporteur on the right of everyone to the highest attainable standard of mental and physical health, Dainius Pūras, in the context of the preparations for the UN General Assembly Special Session on the Drug Problem (UNGASS), which will take place in New York in April 2016, 7 December 2015, waarin de nadruk op o.a. educatie en behandeling wordt gelegd.

245 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, par. 10 ; zie nader daarover paragraaf 3.7.9.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nale gemeenschap een plicht te bestrijden ('duty to combat') heeft. Deze aanpak realiseert niet het primair verklaarde doel ervan – het voorkomen van gezondheidsgerelateerde schade van drugsgebruik – en slaagt er evenmin in drugs daadwerkelijk te controleren, aldus de Special Rapporteur. De 'war-on-drugs'-benadering miskent voorts de werkelijkheid van drugsgebruik en drugsafhankelijkheid, om welk reden de benadering niet succesvol is in het bereiken van de doelen ervan. Daarbij wijst de rapporteur erop dat mensen altijd drugs zullen blijven gebruiken ongeacht het strafrecht. En voorts dat punitieve benaderingen de schade door drugsgebruik verhogen doordat gekozen wordt voor ongeschikte aanpakmethoden en misplaatste oplossingen terwijl 'evidence-based' benaderingen worden verwaarloosd. De Special Rapporteur merkt ook op dat de huidige drugsbestrijdingsaanpak (waarbij hij kennelijk doelt op de aanpak volgens de VN-drugsverdragen) meer schade veroorzaakt dan voorkomt.[246]

- De Special Rapporteur stelt dat dient te worden gewerkt aan een humaan drugsbestrijdingssysteem dat diens eigen doelen wel weet te realiseren en dat (dus) het huidige internationaal drugscontrolesysteem dient te worden hervormd. Dit dient te gebeuren op alle beleidsniveaus, inclusief nationaal niveau. Voor zo'n alternatief drugscontrolesysteem zou het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging (2003) volgens de rapporteur model kunnen staan.[247]
- De Special Rapporteur stelt dat nationale autoriteiten 'harm reduction'-programma's en -beleid dienen te implementeren. Hij noemt daarbij onder meer naald- en spuit(verstrekkings)programma's, drugsgebruiksruimtes, interventies ter bevordering van niet-injecterende methoden voor drugsinname, overdosispreventie en straathoekwerk- en educatieve programma's.[248]

246 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, par. 14-16. Zie ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Dainius Pūras, *UN Doc.* A/HRC/29/33, 2 april 2015, par. 27.

247 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, par. 48-49 en 73-74 en 77.

248 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, par. 49-55. Zie ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Paul Hunt, Addendum (mission to Sweden), *UN Doc.* A/HRC/4/28/Add.2, 28 februari 2007, par. 35, 60-62; Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, Submission to the Committee against Torture regarding drug control laws, 19 October 2012, p. 3-5.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- De Special Rapporteur geeft aan dat beleid en maatregelen dienen te worden ontwikkeld in een participerend en transparant consultatie proces met betrokken gemeenschappen.[249]

Het bovenstaande maakt duidelijk dat de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid vanuit dat recht afwijzend staat ten opzichte van de sterk prohibitieve en repressieve aanpak van het drugsprobleem waartoe onder meer de VN-drugsverdragen verplichten. In plaats daarvan dient zijns inziens te worden gekomen tot een op mensenrechten gebaseerde aanpak.

Het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging (2003)[250] zou voor zo'n alternatief drugscontrolesysteem als model kunnen dienen volgens de rapporteur.[251] Interessant is dat dit verdrag geen verplichting inhoudt om productie, handel en gebruik van tabak te verbieden, maar wel een gedetailleerd maatregelenpakket vereist gericht op beperking en ontmoediging van productie, handel en gebruik. Het gaat daarbij onder meer om prijs- en belastingmaatregelen, bescherming van derden tegen tabaksrook, regulering van de inhoud van het product, verplichtingen inzake verpakking en etikettering van het product onder meer in de zin van waarschuwingen en informatieverstrekking over de relevante ingrediënten en emissies, bevordering van het publiek bewustzijn omtrent onder meer gezondheidsrisico's, invoering van een allesomvattend verbod van reclame, promotie en sponsoring van het product, maatregelen ter vermindering van de vraag, bestrijding van illegale handel, de verplichting om verkoop aan minderjarige te verbieden, en bevordering van nationaal onderzoek dat zich richt op de determinanten en gevolgen van consumptie voor derden. Dit model – dat valt samen te vatten als: toestaan maar beperken en ontmoedigen – biedt kennelijk een benadering die ook voor drugs bruikbaar kan zijn volgens de Special Rapporteur. Daarbij komt dat staten volgens de Special Rapporteur de verantwoordelijkheid hebben om 'harm reduction'-programma's en -beleid te implementeren, onder meer door te voorzien in drugsgebruiksruimten. Dat de staat daarmee in zeker zin medewerking verleent aan drugsgebruik, neemt niet weg dat dit toch door het recht op gezondheid wordt vereist.

---

249 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, par. 70. Zie o.a. ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc*. A/69/299, 11 augustus 2014, par. 3 en voorts 27, 30, 33, 50, 73(c), 75(e), 78.

250 WHO Framework Convention on Tobacco Control, Genève, 21 mei 2003 (Nederlandse tekst: *Trb*. 2004, 269; Engelse tekst: *Trb*. 2003, 127).

251 Zie ook Mark Haden & Brian Emerson, 'A vision for cannabis regulation: a public health approach based on lessons learned from the regulation of alcohol and tobacco', *Open Medicine* 2014, vol. 8(2)e, p. 73-80; Cyrille Fijnaut & Brice De Ruyver, *De derde weg. Een pleidooi voor een evenwichtig cannabisbeleid*, Antwerpen/Cambridge: Intersentia, 2014, p. 229-240.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Wij concluderen dat ook de Special Rapporteur van oordeel is dat staten vanwege het recht op gezondheid zijn gehouden om die maatregelen te nemen die uiteindelijk een zo goed mogelijke gezondheid ('the highest attainable standard') weten te realiseren. Ook bij de rapporteur is dus sprake van een sterke resultaatsgerichtheid, zoals die ook in de verdragstekst zelf tot uitdrukking komt. Ondertussen heeft de rapporteur nooit gesteld of geïmpliceerd dat staten – of een bepaalde staat – de verplichting hebben om wel of juist niet over te gaan tot een systeem waarin cannabisteelt en -handel gereguleerd worden toegestaan. Niettemin volgt uit het voorgaande dat invoering van zodanig gereguleerd toestaan vanuit het recht op gezondheid kan zijn aangewezen indien dit de individuele en volksgezondheid het best weet te waarborgen. Of het uiteindelijk daadwerkelijk is aangewezen zal onder meer ook afhankelijk kunnen zijn van de mate waarin de maatregelen voortvloeien uit een proces met participatie van burgers, steunen op democratische besluitvorming en maatschappelijk draagvlak hebben.

2.3.12 Conclusie wat betreft het recht op gezondheid

Het recht op gezondheid in artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH refereert niet uitdrukkelijk aan drugs of cannabis. Niettemin is er voor de risico's daarvan en het beleid en de maatregelen daaromtrent frequente en aanzienlijke aandacht vanuit het IVESCR-Comité en het Europees CSR en overigens ook vanuit andere organen van de VN zoals de Special Rapporteur en van de Raad van Europa.[252] Dit sluit aan bij de ruime definitie van het begrip 'gezondheid' in de zin van voornoemde bepalingen en de grote reikwijdte van het recht op gezondheid. Drugs vormen daarbij niet zomaar een marginaal doch juist een kernonderwerp vanuit dit recht. Weliswaar kleven aan cannabis minder grote individuele en volksgezondheidsrisico's dan aan bijvoorbeeld heroïne, cocaïne en methamfetamine, maar is er geen reden te veronderstellen dat beleid en maatregelen inzake cannabis als recreatieve drug niet eveneens een belangrijk gezondheidsonderwerp zijn vanuit voormelde verdragen. Hoewel voormelde organen doorgaans over drugs in het algemeen spreken, heeft vooral het Europees CSR ook specifiek aandacht voor cannabis bij de beoordeling van landenrapportages.

252 Zie recent bijv. Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Statement: Committee calls for a public-health-oriented drug policy, 23 november 2015: 'the committee strongly supports the call for a change in approach to drug policy and calls on member States to adopt and promote a public-health-oriented drug policy based on prevention, treatment and harm reduction'. Zie ook Council of Europe Parliamentary Assembly, Resolution 1576 (2007) For a European convention on promoting public health policy in drug control, 3 October 2007.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

i. Eerste vraag: verzet het recht op gezondheid zich tegen gereguleerd toestaan?
In het inleidende deel van paragraaf 2.3 formuleerden wij drie kernvragen. Met het oog daarbij is een eerste voor dit onderzoek belangrijk conclusie dat het recht op gezondheid zich niet verzet tegen invoering van een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik door volwassenen toestaat, indien en voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid. Of dat toestaan plaatsvindt door legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid, is daarbij als zodanig niet van belang. Intussen zijn teelt, handel en beschikbaarheid van cannabis voor minderjarigen wel in strijd met het recht op gezondheid en dienen deze dus te zijn verboden. Dat het recht op gezondheid wat betreft volwassenen niet in de weg hoeft te staan aan het gereguleerd toestaan van cannabis, betekent nog niet dat dergelijk toestaan als invulling van dit gezondheidsrecht kan gelden of zelfs daardoor wordt vereist. Daarmee komen wij bij het volgende.

ii. Tweede vraag: is gereguleerd toestaan verplicht onder recht op gezondheid?
Geldt een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik toestaat, als een aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van het recht op gezondheid, indien en voor zover dat drugsbeleid de individuele en volksgezondheid de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid? Gelet op het antwoord op de vorige vraag is er ruimte voor grofweg een van de volgende drie hierna te noemen alternatieve scenario's. Bij elk van die scenario's is de hypothese dat het – via legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid – gereguleerd toestaan van de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik tot een betere bescherming van de individuele en volksgezondheid leidt dan een meer prohibitief drugsbeleid. De eerste variant is dat de staat dan niet alleen tot het gereguleerd toestaan mag maar ook moet overgaan ingevolge het recht op gezondheid (mogen en moeten). De tweede variant is dat de staat dan invulling aan het recht op gezondheid mag en kan geven door cannabisteelt en -handel gereguleerd toe te staan, maar daartoe niet verplicht is (mogen, kunnen, niet moeten). De derde variant is dat het recht op gezondheid zich dan niet verzet tegen het gereguleerd toestaan, maar dat dit niet als invulling van dat recht kan gelden (mogen zonder relevantie). Mede omdat – zoals overigens ook de veronderstelling van de VN-drugsverdragen is – dat cannabis vanuit het belang van gezondheid een serieuze kwestie betreft, gaat deze laatste variant in elk geval niet op: beleid en maatregelen die cannabis voor recreatief gebruik betreffen, vallen binnen de werkingssfeer van het recht op gezondheid in artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH.

De eerste variant (mogen en moeten) is onzes inziens gelet op al het voorgaande in beginsel het meest en ook goed verdedigbaar. Daartoe is cruciaal dat staten onder het recht op gezondheid verplicht zijn om die maatregelen c.q. stappen ('all appropriate means') te nemen waarmee zij de hoogst

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

mogelijke standaard ('the highest attainable standard') van gezondheid volledig kunnen verwezenlijken ('full realization'). De verplichting om het recht op gezondheid te verwezenlijken is in die zin onbeperkt dat 1. deze geen plafond kent (volledige verwezenlijking van de hoogst haalbare standaard) en 2. dat daartoe alle maatregelen die bijdragen aan het effectueren van de verdragsrechten dienen te worden ingezet indien dat feitelijk mogelijk is voor de staat (alle passende middelen). Deze resultaatsverplichting volgt expliciet uit artikel 12 IVESCR alsmede uit de jurisprudentie van het IVESCR-Comité en het Europees CSR. In zoverre is het eenvoudig: indien het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel de individuele en volksgezondheid in een land het best waarborgt, is er a priori een verplichting om tot zodanige regulering over te gaan (mogen en moeten). Minder eenvoudig bezien is ook het volgende van belang.

Om het resultaat van 'the highest attainable standard' te behalen dienen staten vrijwel alle denkbare effectieve maatregelen te nemen die zij tot hun beschikking hebben. Voor zover de autoriteiten onder meer met regelgeving en beleid betreffende cannabis kunnen voldoen aan hun plichten tot eerbiediging, bescherming en vervulling ('respect, protect and fulfil') van de hoogst mogelijke gezondheidstandaard, zullen zij daarin dus moeten voorzien. Relevante nieuwe kennis en voortschrijdend inzicht kunnen daarbij van belang zijn. Daarbij telt dat staten ook primair verantwoordelijk zijn om te bezien welke maatregelen c.q. stappen, gelet op de specifieke omstandigheden in de staat, het meest geschikt zijn om steeds nader tot algehele verwezenlijking van het recht op gezondheid te komen (primariteitsbeginsel). Wanneer een staat conform het 'pacta sunt servanda'-vereiste oprecht en overtuigend oordeelt en onderbouwt dat het gereguleerd toestaan van de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik de individuele en volksgezondheid het best beschermt, geeft die staat met invoering van dergelijke regulering dus in de eerste plaats uitvoering aan diens verdragsverplichting om 'the highest attainable standard' van gezondheid te bereiken. Wanneer zodanige regulering breed maatschappelijk draagvlak heeft en na democratische besluitvorming en rechtstreekse participatie van burgers daarbij tot stand komt, verstrekt dit nog de veronderstelling dat dit beleid en die maatregelen inderdaad de passende stappen zijn die het best de algehele verwezenlijking van het recht op gezondheid kunnen effectueren en dat zij aldus vereist zijn. Wij concluderen dat indien het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel de individuele en volksgezondheid in een land het best waarborgt, ook volgens het te goeder trouw ingenomen standpunt van dat land, het als een uit het recht op gezondheid voortvloeiende verplichting kan worden gezien om tot zodanige regulering over te gaan, mits daarbij wordt voldaan aan een aantal – verderop nader te bespreken – voorwaarden (mogen en moeten).

Of zijn er toch nog argumenten die zich beslissend tegen deze conclusie verzetten, in die zin dat toch moet worden aangenomen dat staten onder het

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

recht op gezondheid weliswaar tot voormelde regulering mogen overgaan maar daartoe onder dit recht niet verplicht kunnen zijn (mogen, kunnen, niet moeten)? Dat is onzes inziens niet het geval.

Een eerste mogelijk argument tegen de 'mogen en moeten'-conclusie dat dan aandacht verdient, is dat met het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel ruimte en in zekere zin zelfs medewerking wordt verleend aan cannabisgebruik. Zelfs voor zover men het inderdaad als medewerking zou willen zien, verzet dit argument zich toch niet tegen gereguleerd toestaan. Het probleem van het argument is dat het een enkel nadelig effect van zodanige regulering isoleert (toegang tot recreatieve cannabis), in plaats van naar het totaal effect ervan te kijken (per saldo een betere verwezenlijking van het recht op gezondheid). Het gaat om het laatste. Staten zijn immers verplicht om met alle passende middelen steeds nader 'tot een algehele verwezenlijking' van een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid ('the highest attainable standard') te komen. Zou men steeds ook geïsoleerd naar bepaalde effecten moeten kijken, dan zou zelfs het gebruik van veel medicijnen problematisch worden: veel medicijnen zijn als zodanig immers risicovol voor de gezondheid, maar in allerlei gevallen leidt de toediening ervan per saldo toch tot een betere gezondheid ervan bij de patiënt. Ook directer in relatie tot recreatieve drugs wordt de geïsoleerde benadering niet aanvaard vanuit het recht op gezondheid. Zo worden staten – door onder meer het IVESCR-Comité en nadrukkelijker de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid – ter effectuering van het recht op gezondheid verplicht om met het oog op 'harm reduction' te voorzien in naald- en spuit(verstrekkings)programma's en drugsgebruiksruimtes. Dat de Special Rapporteur aandringt om tot decriminalisering of depenalisering van bezit en gebruik van drugs te komen, illustreert eveneens dat resultaatsgericht moet worden bezien met welke maatregelen 'the highest attainable standard' kan worden bereikt. Tot het nemen van die maatregelen is de staat dan in beginsel verplicht. Ten overvloede wijze wij er hier nog op dat de Special Rapporteur zich vanwege het recht op gezondheid zelfs voorstander verklaart van invoering van een internationaal drugsbestrijdingssysteem waarvoor het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging (2003) model zou kunnen staan. Hier interessant is dat dit verdrag juist geen verplichting inhoudt om productie, handel en gebruik van tabak te verbieden (maar overigens wel een gedetailleerd maatregelenpakket vereist gericht op beperking en ontmoediging van productie, handel en gebruik).

Een volgend argument dat men mogelijk tegen de 'mogen en moeten'-conclusie zou willen inbrengen, is dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel niet als verplichting voorkomt in de verdragsbepalingen en -jurisprudentie over het recht op gezondheid. Dit argument kan niet slagen. Allereerst zou erkenning van dit argument betekenen dat eigenlijk niets meer dat een staat concreet kan doen om tot 'the highest attainable standard' te komen als een verplichting zou kunnen gelden, tenzij de genomen maatregel

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

expliciet is genoemd in de bepaling. Dat is een benadering die niet aansluit bij mensenrechten – die immers concreet, effectief en praktisch moeten worden beschermd – en die de reikwijdte van het recht op gezondheid fors zou beperken. Deze benadering gaat er daarnaast aan voorbij dat zowel artikel 12 lid 2 IVESCR als artikel 11 ESH uitdrukkelijk geen limitatieve opsomming van te nemen maatregelen bevat. Anders gezegd: deze bepalingen veronderstellen ook allerlei verplichtingen die daarin niet expliciet tot uitdrukking komen, zoals overigens ook duidelijk blijkt uit de jurisprudentie van het IVESCR-Comité en van het Europees CSR. Ondertussen geldt bovendien dat diverse gezondheidsargumenten die voor het gereguleerd toestaan worden aangevoerd, juist duidelijk aansluiting vinden bij wel uitdrukkelijk in deze bepalingen genoemde maatregelen.

Voorts zou men – als meer politiek bezwaar – kunnen aanvoeren dat indien het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor Nederland als verplichting onder het recht op gezondheid zou kunnen gelden, dat dan ook alle andere landen zodanige stap zouden moeten zetten. Onzes inziens kan zodanige verplichting inderdaad in andere landen aan de orde zijn, maar het is niet zo dat dit zonder meer voor alle of zelfs de meeste landen het geval zal zijn. Allereerst is van belang dat – zoals hiervoor opgemerkt – staten primair verantwoordelijk zijn om te bezien welke maatregelen c.q. stappen, gelet op de specifieke omstandigheden in de staat, het meest geschikt zijn om steeds nader tot algehele verwezenlijking van het recht op gezondheid te komen (primariteitsbeginsel). Indien een staat in overeenstemming met dat recht concludeert dat een bepaalde aanpak het best is, dan is die staat in beginsel verplicht die aanpak te realiseren. Dat betekent ook dat een staat die zodanige conclusie niet trekt, die aanpak niet hoeft te realiseren, tenzij de plicht daartoe door een officieel toezichtsorgaan zou worden vastgesteld. Ten tweede is hier van belang of het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel in een staat vanuit democratische besluitvorming, maatschappelijk draagvlak en burgerparticipatie wordt gedragen. Indien dat niet het geval is kan deze minder gemakkelijk als passende stap worden aangemerkt. Niet alleen voldoen beleid en maatregelen dan immers niet aan een belangrijke voorwaarde, ook zullen dat beleid en die maatregelen dan minder gemakkelijk effectief kunnen zijn. Ten derde brengt de 'margin of appreciation' onzes inziens vaak mee dat de staat aan de verplichte passende stap van het gereguleerd toestaan kan ontkomen door andere gepaste stappen te nemen die volgens de desbetreffende staat de voorkeur verdienen.

Tot slot zijn de drie zojuist genoemde argumenten (primariteitsbeginsel, democratisch draagvlak, 'margin of appreciation') ook van belang voor de vraag of lagere overheden in een staat het nationale bestuur en de nationale wetgever onder het verdragsrecht verplicht zullen kunnen houden om tot gereguleerde toelating over te gaan indien die nationale overheden dit weigeren. Onzes inziens impliceren de drie argumenten dat dit in beginsel niet mogelijk is. Weliswaar zijn ook lagere staatsorganen (zoals deelstaten, pro-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

vincies, gemeenten) gehouden de verdragsrechten en -verplichtingen na te leven voor zover die relevant voor hen zijn,[253] maar zij kunnen de nationale overheid niet tot maatregelen dwingen waarvan die autoriteiten verdragsrechtelijk juist kunnen afzien. Om dezelfde redenen kunnen individuen of private organisaties dat evenmin.

iii. Derde vraag: welke eisen stelt recht op gezondheid aan cannabisbeleid?

Staten zijn onder het recht op gezondheid verplicht om te voorzien in adequaat gezondheidsbeleid. Het IVESCR-Comité merkt het aannemen en uitvoeren van een strategie voor de nationale volksgezondheid ('national public health strategy') en plan van aanpak ('plan of action') met het oog op het aanpakken van de gezondheidsproblemen van de hele bevolking zelfs aan als een kernverplichting ('core obligation'). Dit beleid zal in elk geval moeten voldoen aan zowel de algemene plichten tot eerbiediging, bescherming en vervulling ('respect, protect and fulfil') van het recht op gezondheid als de uit dit recht voortvloeiende specifieke positieve verplichtingen.

Gelet op deze algemene en bijzondere verplichtingen, moet worden vastgesteld dat alle aan individuele en volksgezondheid gerelateerde argumenten die voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel worden aangevoerd – uitgaande van de hypothese dat ze valide zijn – in beginsel relevant zijn onder het recht op gezondheid. Kort gezegd gaat het om de volgende argumenten: kwaliteitsbewaking cannabis, controle cannabisketen, gezondheidsbescherming omwonenden, gezondheidsbescherming jeugdigen, scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt, en cannabis als minder risicovol genotmiddelalternatief. Hetgeen in deze argumenten naar voren komt, geeft echter nog onvoldoende invulling aan het vereiste beleid. De vraag is nu wat dit beleid meer specifiek zou moeten inhouden indien een staat tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel zou overgaan.

Ten eerste zal de productie, marketing en consumptie van cannabis daadwerkelijk effectief moeten worden ontmoedigd. Dat geldt juist ook bij gereguleerd toestaan. Zodanig toestaan kan weliswaar een passend middel maar nooit een doel zijn vanuit de verplichting tot verwezenlijking van het recht op gezondheid. Dit betekent dan ook dat beleid en maatregelen betref-

253 Zie art. 27 Weens Verdragenverdrag. Zie HRC, General Comment No. 31, 'The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant', 26 mei 2004, *UN Doc*. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13 (2004) (verder: HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation'), par. 4, respectievelijk EHRM 26 oktober 1988, *Martins Moreira/Portugal*, nr. 11371/85, par. 60; T. Barkhuysen, 'Het EVRM als integraal onderdeel van het Nederlandse materiële bestuursrecht', in: T. Barkhuysen, A.B. Blomberg, M.K. Bulterman & J.M. Verschuuren, *De betekenis van het EVRM voor het materiële bestuursrecht* (Preadviezen VAR), Den Haag: Boom Juridische uitgeverij, 2004, p. 7-113 op 36.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

fende cannabis sterk op preventie van het gebruik ervan moeten zijn gericht. Dit geldt reeds zonder meer in relatie tot cannabisgebruik door volwassenen en nog nadrukkelijker in relatie tot jeugdigen en kinderen. Die ontmoedigingsplicht omvat een fors aantal deelverplichtingen. Toegespitst op cannabis zijn de belangrijkste daarvan de volgende: de verplichting om te voorzien in effectieve beperkingen van en controle op productie, distributie, en handel van/in cannabis; de verplichting om het publiek effectief te informeren over en bewust te maken van de risico's van cannabis; de verplichting om illegale cannabishandel te bestrijden met in achtneming van mensenrechten; de verplichting om hoge belasting (accijnzen) te heffen op cannabis; de verplichting om reclame voor en promotie van cannabis te verbieden; de verplichting om roken van cannabis in openbare binnenruimtes te verbieden. Zo niet als verplichtingen, dan in elk geval toch als dringende wenselijkheden gelden: vermelding van gezondheidswaarschuwingen op pakjes/eenheden cannabis; het wettelijk maximeren van bijvoorbeeld het THC-gehalte van cannabis). Intussen zal de staat ook bij invulling van al deze deelverplichtingen dienen te bezien wat uiteindelijk het meest effectief is. Ook de uit het verdrag blijkende resultaatsgerichtheid (zoals volgt uit de plicht te streven naar de 'the highest attainable standard') brengt mee dat verplichtingen niet zo moeten worden uitgevoerd dat zij juist averechts werken.

Ten tweede mag een drugsbeleid c.q. het gereguleerd toestaan van cannabis niet bepaalde individuen of groepen discrimineren in de staat. Evenmin mag er daarbij sprake zijn van een disproportionele impact voor bepaalde kwetsbare groepen. Voor zover het gereguleerd toestaan de risico's van cannabis voor bepaalde groepen zou verhogen, zullen voldoende compenserende beschermingsmaatregelen moeten worden genomen.

Ten derde dient het beleid te steunen op statistische gegevens. Ook een beleid- en maatregelenpakket inzake cannabisteelt en -handel dat steunt op argumenten van individuele en volksgezondheid, zal dus tenminste enige onderbouwing met cijfers vereisen. Uiteraard geldt in het algemeen dat wanneer beleid in een richting wordt gewijzigd die nog niet eerder daadwerkelijk in de praktijk is beproefd, het doorgaans moeilijk zal zijn om de effecten van de koerswijziging met harde cijfers te onderbouwen. Dit zal echter geen obstakel voor beleidswijziging mogen zijn, aangezien de gegevenseis dan in de weg zou kunnen komen te staan aan de hoofdverplichting om 'steeds nader tot een algehele verwezenlijking' ('progressive realization') van het recht op gezondheid te komen. De autoriteiten zullen onzes inziens dan wel tenminste overtuigend moeten onderbouwen waarom men verwacht dat het nieuwe beleid tot betere bescherming van de individuele en volksgezondheid zal leiden. Bovendien zullen zij dan na verloop van tijd waarachtige gegevens moeten kunnen overleggen waaruit blijkt dat de beleidswijziging tot een verlaging en in elk geval per saldo niet tot een verhoging van gezondheidsrisico's heeft geleid.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ten vierde zal een door een land gevoerd drugsbeleid geen afbreuk mogen doen aan de bescherming van de individuele en volksgezondheid in andere landen. Men zou hier ook een verplichting in kunnen lezen om op te treden tegen vanuit Nederland door cannabisteelt en -handel veroorzaakte gezondheidsbedreigingen in andere landen. Het ligt voor de hand dat deze verplichtingen temeer aandacht verdienen indien cannabisteelt en -handel gereguleerd worden toegestaan.

iv. Slotsom

De conclusie moet onzes inziens zijn dat niet alleen goed maar ook het best verdedigbaar is dat een staat gehouden is tot het – via legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid – gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel, indien dat de individuele en volksgezondheid in dat land het best waarborgt en indien de vaststelling dat dit het geval is wordt gedragen door die staat zelf en vanuit democratische besluitvorming, maatschappelijk draagvlak en burgerparticipatie. Dit volgt dan uit de plicht om met alle passende middelen steeds nader 'tot een algehele verwezenlijking' van een zo goed mogelijke gezondheid ('the highest attainable standard') te komen. Deze plicht impliceert daarbij dan ook dat het reguleringspakket de teelt van, de handel in en het gebruik van cannabis serieus beperkt, aan effectieve voorwaarden verbindt en zo veel mogelijk ontmoedigt.

2.4 Verplichtingen van staten ingevolge de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven

De rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven beschermen tegen levensberoving, onmenselijke behandeling en onrechtmatige inbreuken op het privéleven door zowel de staat en overheidsautoriteiten als tot op zekere hoogte inmiddels eveneens door private entiteiten. Onder die laatste categorie vallen naast individuen bijvoorbeeld ook bedrijven en andere private organisaties. Het is tegen deze achtergrond dat de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven in potentie relevant zijn voor het cannabisvraagstuk. De vraag rijst daardoor immers of – globaal geformuleerd – deze rechten meebrengen dat staten ook verplicht zijn het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van burgers te beschermen tegen onveiligheid, overlast en criminaliteit die wordt veroorzaak door personen en organisaties die zich met cannabisteelt en -handel bezighouden.

Tegen die achtergrond en met het oog op de uiteindelijke beantwoording van de hoofdvraag van dit hoofdstuk – zie paragraaf 2.1 – komen hierna vanuit de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven diverse deelvragen aan de orde die corresponderen met de deelvragen in paragraaf 2.3. De belangrijkste daarvan zijn de volgende drie:

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

> Verzetten de mensenrechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven zich tegen invoering van een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik toestaat, zelfs indien en voor zover zodanig drugsbeleid het tegengaan van ernstige overlast, de bestrijding van criminaliteit en de veiligheid en gezondheid van burgers de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid?

In het verlengde daarvan, maar dan vanuit een gebodsbenadering gesteld:

> Geldt een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik toestaat, als een aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van de mensenrechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, indien en voor zover zodanig drugsbeleid het tegengaan van ernstige overlast, de bestrijding van criminaliteit en de veiligheid en gezondheid van burgers beter waarborgt dan een meer prohibitief drugsbeleid?

En ten derde:

> Vereisen de mensenrechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven een mede op effectuering van dit recht gericht drugs- c.q. cannabisbeleid en zo ja wat moet dat inhouden?

Ook nu geldt dat de nadruk op de tweede vraag ligt, aangezien het antwoord daarop het meest cruciaal is voor beantwoording van de hoofdvraag van dit hoofdstuk. Dat laat onverlet dat in het navolgende uiteraard alle bovenstaande – en andere – vragen aan de orde komen. De beantwoording van de vragen zal wederom pas op het einde van de paragraaf kunnen plaatsvinden, nu daarvoor alle verschillende verplichtingen en deelaspecten daarvan die hierna aan de orde komen van belang zijn.

Hierna zal blijken dat de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven wat betreft inhoud en aard wezenlijk afwijken van het recht op gezondheid, terwijl de positieve verplichtingen bij de eerste categorie rechten vrijwel geheel op jurisprudentie steunen. Omwille van de vergelijkbaarheid tussen voorgaande en navolgende besprekingen, hebben wij er niettemin naar gestreefd hierna zoveel mogelijk de structuur van de vorige paragraaf te volgen. Eerst volgt nu een bespreking van de rechten in meer algemene zin. Aan de orde komen de tekst van de verdragsartikelen, de ratio van de rechten, de betekenis van de verdragsbegrippen leven, onmenselijke behandeling en privéleven, het beschermingsniveau en de algemene reikwijdte van de beschermingsplichten bij de rechten; zie paragrafen 2.4.2 t/m 2.4.6. Vervolgens behandelen wij in paragraaf 2.4.7 de uit het IVBPR en het EVRM voortvloeiende algemene verplichtingen rondom de bescherming van mensenrechten vanuit allerlei invalshoeken. Dit gebeurt zo veel mogelijk in relatie

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

tot het cannabisvraagstuk. Na de uitgebreide uiteenzetting daarvan gaan wij in de paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10 in op positieve beschermingsverplichtingen die specifiek gelden bij respectievelijk het recht op leven, het recht tegen onmenselijke behandeling en het recht op privéleven, uiteraard opnieuw in het licht van het cannabisvraagstuk. Paragraaf 2.4.11 biedt vervolgens een nadere uiteenzetting van de wijze waarop het Mensenrechtencomité en het EHRM aankijken tegen alcohol, tabak en drugs. Wij sluiten af met een conclusie – paragraaf 2.4.12 – waarin bovengenoemde vragen worden beantwoord.

Nu volgt eerst – in paragraaf 2.4.1 – een korte uiteenzetting van aan veiligheid van burgers en criminaliteitsbestrijding gerelateerde argumenten die naar voren komen ter onderbouwing van voorstellen om tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatieve consumptie te komen. Dit levert tegelijkertijd enige concretisering op van hoe de mensenrechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven in relatie tot het cannabisvraagstuk relevant zouden kunnen zijn.

2.4.1 Op veiligheid van burgers en criminaliteitsbestrijding gebaseerde argumenten voor regulering

Bij pleidooien voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatieve consumptie spelen – naast de hiervoor genoemde argumenten van gezondheid – veelal ook belangen van veiligheid van burgers, bescherming tegen overlast en bestrijding van (georganiseerde) criminaliteit een rol. Ook hier vindt geen volledige inventarisatie plaats van alle argumenten die ooit zijn gegeven, maar beperken wij ons tot het geven van een overzicht van argumenten die vooral vanuit Nederlandse gemeenten en de autoriteiten van verschillende andere landen in dit verband zijn aangevoerd.[254] De verschillende aangevoerde, soms met elkaar samenhangende argumenten houden globaal het volgende in.

- *Vermindering georganiseerde criminaliteit.* Gesteld wordt wel dat steeds meer geld dat omgaat in het criminele circuit afkomstig is van wietteelt. Regulering van cannabisteelt zal de criminaliteit doen teruglopen. Door teelt te reguleren wordt deze uit de illegaliteit gehaald. De redenering is dan dat deze markt minder interessant wordt voor de georganiseerde

254 Het navolgende is ontleend aan de inventarisatie – zoals uitgevoerd in P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 186-193 (zie ook p. 6 en 8) – van brieven, notities en rapporten afkomstig van 25 Nederlandse gemeenten, de literatuur waaraan deze gemeenten refereren en in het buitenland aangevoerde argumenten en ontplooide initiatieven zoals vooral beschreven in Beau Kilmer, Kristy Kruithof, Mafalda Pardal, Jonathan P. Caulkins & Jennifer Rubin, *Multinational overview of cannabis production regimes*, RAND Europe/WODC, 2013.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

criminaliteit. Coffeeshophouders hoeven dan ook geen zaken meer te doen met criminelen. De cannabismarkt zou dan ook minder aantrekkelijk zijn voor criminele netwerken, omdat de belastingdienst gereguleerde in- en verkoop kan controleren.

- *Vermindering cannabisexport.* Voort wordt wel aangevoerd dat het gevolg van het gereguleerd toestaan van cannabisteelt zal zijn dat de export van softdrugs vermindert. Export van softdrugs zal eveneens teruglopen door vraag (van cannabisverkooppunten) en aanbod (van cannabistelers) op elkaar af te stemmen, zodat er geen producten overblijven (gesloten systeem). Nu bij regulering van cannabisteelt de kwaliteit, continuïteit en diversiteit van de aanvoer beter kan worden beheerst, kan worden voorkomen dat cannabisconsumenten overlopen naar een ondergronds circuit.
- *Vermindering perifere criminaliteit.* Regulering zou ook leiden tot het teruglopen van indirecte criminaliteit zoals illegaal aftappen van elektriciteit, corruptie, witwassen, aantasting van sectoren zoals vastgoed, afrekeningen tussen drugsbendes en gebruik van drugsgeld voor illegale wapenhandel. Voorts wordt ook gewezen op het probleem van omkoping en bedreiging: sociaal zwakkere burgers in achterstandswijken worden door criminelen ingeschakeld bij de productie van softdrugs.
- *Tegengaan corrumperen van bovenwereld (ondermijning*[255]*).* Het zojuist gestelde zou ook nog een ander probleem opleveren: door de inschakeling van onder meer sociaal zwakkere burgers in achterstandswijken bij cannabisteelt, komen niet-criminelen en hele buurten in de greep van de georganiseerde criminaliteit.
- *Vermindering overlast en schade.* Omdat illegale teeltlocaties gebrekkig zijn ingericht, produceren ze stank, herrie en wateroverlast. Daarnaast levert het illegaal dumpen van kweekafval ook overlast op. Regulering van cannabisteelt zou al deze overlast terugbrengen. Eveneens wordt aangevoerd dat regulering een aantal terugkerende schadeposten zal terugbrengen, zoals (niet te verhalen) schade aan huurobjecten en schade van energiebedrijven, hetgeen nu worden verhaald op alle energieverbruikers.
- *Gezondheids- en levensbescherming omwonenden*. Dit reeds in paragraaf 2.3.1 in relatie tot het recht op gezondheid genoemde argument is hier in potentie relevant voor zover het gaat om het risico op het ontstaan van legionellabesmettingen en brand door onveilig aangelegde installaties.
- *Scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt*. Dit reeds in paragraaf 2.3.1 in relatie tot het recht op gezondheid genoemde argument speelt ook hier

255 Zie over het fenomeen 'ondermijning' o.a. *Kamerstukken II* 2013-2014, 29 911, nr. 92 (Brief minister van Veiligheid en Justitie over Bestrijding georganiseerde criminaliteit).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

een zekere rol, in het bijzonder voor zover deze scheiding tot minder doden als gevolg van harddrugsgebruik zou leiden.

Ook hier is een disclaimer op zijn plaats: wij merken nadrukkelijk op dat het er in dit onderzoek niet om gaat de aangevoerde argumenten inzake veiligheid van burgers, tegengaan van overlast en criminaliteitsbestrijding op hun inhoudelijke juistheid te beoordelen. Wij gaan uit van de hypothese dat elk van deze argumenten valide is en beoordelen vanuit dat vertrekpunt later of het argument bij die stand van zaken een basis in de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven zou kunnen vinden.

2.4.2 Verdragsartikelen inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven

In het Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) en in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) komen geen bepalingen voor die staten uitdrukkelijk positief verplichten de veiligheid van individuen te verzekeren, overlast tegen te gaan en/of criminaliteit te bestrijden.[256] Al evenmin is daarin sprake van enige verwijzing naar een verplichting om op bepaalde wijze met de risico's en bezwaren rondom drugs c.q. cannabis om te gaan. Dat betekent niet dat deze verdragen zonder betekenis zijn in dat opzicht. Vooral uit de mensenrechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, worden namelijk positieve verplichtingen voor staten afgeleid om de veiligheid en gezondheid van burgers te garanderen en om criminaliteit te bestrijden.

Het recht op leven houdt in:

> Volgens artikel 6 lid 1 IVBPR:
> 'Ieder heeft het recht op leven. Dit recht wordt door de wet beschermd. Niemand mag naar willekeur van zijn leven worden beroofd.'
>
> Volgens artikel 2 lid 1 EVRM:
> 'Het recht van een ieder op leven wordt beschermd door de wet. Niemand mag opzettelijk van het leven worden beroofd […].'

Het recht tegen – kort gezegd – onmenselijke behandeling behelst:

256 Wel houdt art. 9 IVBPR onder meer nog in: 'Een ieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon.' Deze bepaling – die hier verder buiten beschouwing blijft – richt zich primair op arrestatie en gevangenhouding. Niettemin kan daar onder bijzondere omstandigheden de plicht voor de staat voortvloeien om personen tegen doodsbedreigingen van derden te beschermen; zie verder Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 11.03-11.07.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

> Volgens artikel 7 IVBPR:
> 'Niemand mag worden onderworpen aan folteringen, of aan wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. In het bijzonder mag niemand, zonder zijn in vrijheid gegeven toestemming, worden onderworpen aan medische of wetenschappelijke experimenten.'[257]

> Volgens artikel 3 EVRM:
> 'Niemand mag worden onderworpen aan folteringen of aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen.'

Tot slot luidt het recht op privéleven:

> Volgens artikel 17 IVBPR:
> '1. Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privé leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam. 2. Een ieder heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.'

> Volgens artikel 8 lid 1 EVRM:
> 'Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.'

Deze bepalingen wijken in verschillende opzichten wezenlijk af van bepalingen inzake het recht op gezondheid zoals eerder besproken in dit hoofdstuk. Hoewel verschillende van de zojuist geciteerde artikelen 'bescherming door de wet' vereisen, leggen die artikelen toch vooral de nadruk op wat de verdragspartijen – waartoe de verdragen zich immers richten – niet mogen, kort gezegd: geen levensberoving, geen foltering en onmenselijke behandeling en geen ongerechtvaardigde inmenging in het privéleven. Voor zover de artikelen uitdrukkelijk in positieve zin verplichtingen aan staten opleggen, beperkt zich dit tot het voormeld vereiste om in 'bescherming door de wet' te voorzien. De artikelen geven niet expliciet aan dat ook verder maatregelen moeten worden genomen, laat staan dat daartoe concreet te nemen maatregelen worden genoemd. Het is dan ook in de jurisprudentie van de toezichthoudende organen bij het IVBPR en het EVRM, namelijk het Mensenrechtencomité en het EHRM, dat zulke nadere maatregelen c.q. positief optreden op grond van de bovengenoemde bepalingen worden vereist. Die jurisprudentie zal hierna dan ook centraal staan.

257 Vgl. het – hier verder niet relevante – art. 10 IVBPR: 'Allen die van hun vrijheid zijn beroofd dienen te worden behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid, inherent aan de menselijke persoon.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

2.4.3 Ratio van rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven

Inmiddels worden aan de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven ruime doelen toegekend. Waar deze rechten er klassiek toe strekken te beschermen tegen levensberoving, onmenselijke behandeling en onrechtmatige inbreuken op het privéleven door de staat, wordt tegenwoordig uitgegaan van een veel breder doel.[258] Daarin beogen deze rechten eveneens te beschermen tegen bedreigingen die niet van de staat uitgaan. Het kan daarbij gaan om bedreigingen vanuit private entiteiten, maar bijvoorbeeld ook vanuit de natuur, onveilige situaties of de maatschappelijke werkelijkheid. Op zichzelf zouden aldus ook risico's voor het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van burgers die ontstaan door onveiligheid, overlast en criminaliteit die wordt veroorzaakt door personen en organisaties die zich met cannabisteelt en -handel bezighouden relevant voor deze rechten kunnen zijn.

Het voorgaande laat zien dat de ratio van het mensenrecht op leven algemener van aard is geworden. Dat blijkt in die zin dat dit recht thans het leven als zodanig beoogt te doen respecteren door de staat alsmede te doen beschermen door de staat tegen intentionele levensberoving en in bepaalde gevallen ook tegen niet intentioneel doden van een persoon.[259] De ratio van het recht tegen onmenselijke behandeling is zowel de waardigheid als de lichamelijke en geestelijke integriteit van het individu te doen respecteren en beschermen door de staat.[260] Het recht op privéleven strekt tot bescherming

258 Zie daarover met verdere verwijzingen P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten* (oratie Nijmegen), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008, p. 12-25. Zie ook HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 6-8.

259 Zie voor het IVBPR o.a. HRC, General Comment No. 6, 'Article 6 (Right to life)', 30 april 1982, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008) (verder: HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life'), p. 176, par. 2-4, ook in samenhang met HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 8, en voorts: Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 8.41-8.54. Zie voor het EVRM o.a. EHRM 9 juni 1998, *L.C.B./ The UK*, nr. 23413/94, par. 36 (omtrent gevolgen van blootstelling aan bestraling); EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94, par. 115 (levensdelict door private persoon), met bevestiging in o.a. EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/ Turkey*, nr. 48939/99, par. 92-94 (doden door ontploffing gemeentelijke vuilnisbelt) en EHRM 9 mei 2006, *Pereira Henriques/Luxembourg*, nr. 60255/00, par. 54-57 (dodelijk ongeval werknemer bouwbedrijf); zie ook D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 203 en 207-212.

260 Zie voor het IVBPR o.a. HRC, General Comment No. 20, 'Article 7 (Prohibition of torture, or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment)', 30 september →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

door de staat van het individu tegen willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn privacy.[261]

2.4.4 Wat valt onder leven, onmenselijke behandeling en privéleven?

Noch het IVBPR noch het EVRM geeft nadere definities van de in deze verdragen voorkomende begrippen leven ('life'), onmenselijke behandeling ('inhuman treatment') en privéleven ('private life'). Ook de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité en van het EHRM voorzien niet in scherpe omschrijvingen van deze begrippen, maar van enige verduidelijking daaromtrent is daarin wel sprake.

i. Leven

Wat betreft het begrip 'leven' uit het recht op leven in artikel 6 lid 1 IVBPR en artikel 2 EVRM is van belang dat dit betrekking heeft op het leven van mensen en niet op dat van dieren, planten of organisatorische entiteiten. Het gaat voorts om leven in de zin van 'levend zijn'. Het recht op leven omvat aldus bijvoorbeeld niet het recht om te overlijden of het recht om de eigen dood boven het leven te verkiezen.[262] Tot slot gaat het om het leven als zodanig en levensduur, maar in beginsel[263] niet om een bepaalde kwaliteit van leven.

Het Mensenrechtencomité acht de verplichtingen rondom het recht van leven onder meer van toepassing op door private personen begane of veroorzaakte levensontneming (waaronder moord, doodslag of anderszins veroorzaakt overlijden)[264] alsmede op algemeen levensbedreigende individuele

1992, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008), p. 200 (verder: HRC, General Comment No. 20 (1992) 'Prohibition of torture and inhuman treatment'), par. 2. Zie voor het EVRM met verdere verwijzingen o.a. D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 235-248.

261 HRC, General Comment No. 16, 'Article 17 (Right to privacy)', 28 september 1988, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008), p. 193 (verder: HRC, General Comment No. 16 (1988) 'Right to privacy'), par. 1. Zie voor het EVRM o.a. D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 522-524.

262 EHRM 29 april 2002, *Pretty/The UK*, nr. 2346/02, par. 38-40.

263 Vgl. HRC, Draft general comment No. 36, Article 6: Right to life. Draft prepared by Yuval Shany and Nigel Rodley, Rapporteurs, *UN Doc.* CCPR/C/GC/R.36/Rev.2, 2 September 2015, par. 28: 'States parties should aim to facilitate and promote adequate conditions for a dignified existence for all individuals.'

264 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 3, 8; en o.a. HRC 26 maart 2012, *Krasovskaya and Krasovskaya/Belarus*, nr. 1820/2008, par. 8.3; HRC 21 oktober 2010, *Novaković/Serbia*, nr. 1556/2007, par. 7.2-9; HRC 13 November 1995, *Bautista/Colombia*, nr. 563/1993, par. 8.6, 10; HRC 29 maart 1982, *Bleier/Uruguay*, nr. 30/1978, par. 11-15.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

en volksgezondheidskwesties.[265/266] Ook het EHRM past de positieve verplichtingen bij het recht op leven toe op levensbeneming of overlijden door niet natuurlijke oorzaken, waaronder criminaliteit[267] alsmede bedreigingen van het leven door gevaarlijke situaties en activiteiten in de industrie en natuur,[268] gevaarlijke stoffen zoals asbest,[269] giftige emissies,[270] blootstelling aan straling[271] en onvoldoende bescherming tegen overdracht van besmettelijke ziektes zoals hepatitis C.[272] Ook het oplopen van HIV en hepatitis C door het hanteren van gebruikte drugsnaalden, kan in geval van ernstige risico's binnen de reikwijdte vallen van de positieve beschermingsplicht ingevolge artikel 2 EVRM.[273] De reikwijdte van die plicht is zeker niet beperkt tot deze voorbeelden. Volgens het EHRM geldt dat 'the Article 2 positive obligation must be construed as applying in the context of any activity, whether public or not, in which the right to life may be at stake'.[274]

Wat betreft het cannabisvraagstuk brengt ons dit tot de conclusie dat ingeval sprake is van moord en doodslag (wanneer die plaats zouden vinden vanuit illegale cannabisteelt en -handel) of overdosis of oplopen van dodelijke ziektes door harddrugsgebruik (wanneer dit gebeurt doordat te gemakkelijk toegang daartoe bestaat), dit in beginsel relevant is vanuit het begrip 'leven' in de zin van voormelde bepalingen. Hetzelfde geldt voor zover het bij illegale cannabiskweek illegaal aftappen en aanleggen van stroom leidt tot brand en overlijden van personen als gevolg daarvan, of wanneer er door cannabiskweek levensbedreigende legionellabesmettingen ontstaan.

---

265 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 5.

266 Zie voor nadere voorbeelden paragraaf 2.4.8.ii.

267 Zie bijv. EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94, par. 115; EHRM 15 september 2015, *Lari/The Republic of Moldova*, nr. 37847/13, par. 33-35; EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, nr. 33401/02, par. 150; EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 94.

268 Zie het uitgebreide overzicht van rechtspraak in EHRM 2 februari 2016, *Cavit Tinarlioğlu/Turquie*, nr. 3648/04, par. 62-78.

269 EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11, par. 103-117.

270 EHRM (GK) 19 februari 1998, *Guerra/Italy*, nr. 14967/89, par. 60, 62.

271 EHRM 9 juni 1998, *L.C.B./The UK*, nr. 23413/94, par. 36.

272 EHRM 1 december 2009, *G.N./Italy*, nr. 43134/05, par. 69; zie voor verwijzingen naar zaken over allerlei andere ziektes EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11, par. 82.

273 Dit blijkt uit EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06, par. 1, waarin het risico overigens onvoldoende 'severe' was.

274 Zie bijv. ook EHRM 16 juni 2011, *Ciechońska/Poland*, nr. 19776/04, par. 63, onder verwijzing naar EHRM (GK) 30 november 2004, *Oneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 71.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ii. Onmenselijke behandeling

Dit begrip hanteren wij als overkoepelende term voor alles wat valt onder artikel 7 IVBPR en artikel 3 EVRM.[275] Deze bepalingen omvatten zowel het folterverbod als het verbod tot in elk geval onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. Het Mensenrechtencomité biedt geen definitie van de in deze bepaling verboden gedragingen.[276] Niettemin maakt het duidelijk dat artikel 7 IVBPR tot doel heeft zowel de waardigheid als de fysieke en geestelijke integriteit van het individu te beschermen.[277] Binnen het bereik van de bepaling valt niet alleen fysieke pijn maar ook mentaal lijden.[278] Er lijkt dan sprake te moeten zijn van bijvoorbeeld 'severe pain or suffering' of van 'adverse physical or mental effects'.[279] Of iets als onmenselijke behandeling in de zin van artikel 7 IVBPR geldt, hangt uiteindelijk af van de omstandigheden van het geval, zoals de duur en de wijze van de behandeling, de fysieke of mentale gevolgen, evenals het geslacht, leeftijd en de gezondheidstoestand van het slachtoffer.[280] De nadruk ligt sterk op inbreuken op de fysieke en mentale integriteit die door anderen worden veroorzaakt. Voorbeelden van gedragingen die binnen het bereik van het recht tegen onmenselijke behandeling liggen, zijn lijfstraffen inclusief buitensporige kastijding en eenzame opsluiting.[281] Ook zeer zware mishandeling en opzettelijk onrechtmatig afbranden en slopen van huizen kan als onmenselijke behandeling kwalificeren.[282]

Een iets duidelijker algemeen kader is er voor artikel 3 EVRM. Binnen de reikwijdte daarvan valt niet lijden, pijn of vernedering waarbij geen sprake is van ten minste 'a minimum level of severity'.[283] Of aan dit vereiste wordt voldaan hangt af van alle omstandigheden van het geval, waaronder de zojuist genoemde factoren, alsmede het doel en het motief van de mishandeling. Een belangrijk – maar niet per se beslissend – handvat is dat het bij een

275 Zie de tekst van de bepalingen in paragraaf 2.4.2.

276 HRC, General Comment No. 20 (1992) 'Prohibition of torture and inhuman treatment', par. 2.

277 *Idem*, par. 2.

278 *Idem*, par. 5.

279 HRC 2 mei 1989, *Vuolanne/Finland*, nr. 265/1987, par. 9.2.

280 *Idem*.

281 HRC, General Comment No. 20 (1992) 'Prohibition of torture and inhuman treatment', par. 5, 6.

282 Zie de voorbeelden in Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 9.28-9.39, waarin sommige voorbeelden overigens zijn ontleend aan jurisprudentie van het VN Comité tegen Foltering (CAT), welke jurisprudentie ook relevant wordt geacht voor de reikwijdte van art. 7 IVBPR; zie daarover ook par. 9.02.

283 Zie recent met verdere verwijzingen EHRM (GK) 28 september 2015, *Bouyid/Belgium*, nr. 23380/09, par. 86-87.

behandeling die het vereiste minimum niveau haalt meestal om lichamelijk letsel of intens fysiek of mentaal lijden gaat. Zeer ernstige mishandeling valt er aldus onder[284] en dat kan ook gelden voor bijvoorbeeld doodsbedreigingen,[285] verkrachting[286] en ernstig seksueel misbruik.[287] Ook het ontstaan van HIV- en hepatitis C-infecties door het hanteren van gebruikte drugsnaalden kan in geval van ernstige risico's binnen de reikwijdte vallen van de positieve beschermingsplicht ingevolge artikel 3 EVRM.[288] Het recht tegen onmenselijke behandeling vertoont ondertussen materieel overlap met het recht op privéleven, in die zin dat bepaalde gedragingen – zoals verkrachting[289] – in strijd zijn met beide rechten.[290] Daarnaast geldt dat in gevallen waarin het 'minimum level of severity' niet wordt gehaald, nog wel wordt geraakt aan het privéleven (zie hierna). Daarvan is bijvoorbeeld wel sprake in sommige huiselijkgeweldzaken.[291] Het voorgaande bevestigt nog eens dat ook onmenselijke behandeling door private personen, binnen de reikwijdte valt van de verboden van artikel 7 IVBPR en artikel 3 EVRM. Ondertussen ligt ook bij artikel 3 EVRM de nadruk sterk op inbreuken op de fysieke en mentale integriteit die door anderen worden veroorzaakt.

Gelet op het voorgaande concluderen wij dat eventueel met illegale cannabisteelt en -handel samenhangende criminaliteit – zoals zeer ernstige mishandeling en het veroorzaken van ernstige brandwonden en ernstig schadelijke legionellabesmettingen – in beginsel binnen de reikwijdte van het begrip 'onmenselijke behandeling' ligt. Dat is daarentegen in beginsel niet het geval voor door cannabis veroorzaakte overlast, tenzij dit daadwerkelijk intens mentaal lijden zou veroorzaken. Evenmin lijkt hier bescherming te worden vereist tegen gezondheidsproblemen door harddrugsgebruik, voor zover deze niet rechtstreeks zijn veroorzaakt door anderen zoals het geval zou zijn bij ongewilde harddrugstoediening, maar veeleer het resultaat zijn van een maatschappelijke werkelijkheid waarin harddrugs beschikbaar zijn. Het ar-

284 Zie o.a. EHRM 16 juni 2015, *Vasil Hristov/Bulgaria*, nr. 81260/12, par. 39; EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, nr. 33401/02, par. 160-161; EHRM 23 september 1998, *A./The UK*, nr. 25599/94, par. 22-24.

285 EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, nr. 33401/02, par. 160-161.

286 EHRM 4 december 2003, *M.C./ Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 148.

287 EHRM 4 januari 2007, *Szual/The UK*, nr. 18727/06, par. 1 (seksueel misbruik).

288 Dit blijkt uit EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06, par. 1, waarin het risico overigens onvoldoende 'severe' was.

289 Dat wil niet zeggen dat klachten over onvoldoende bescherming tegen verkrachting ook daadwerkelijk onder beide rechten worden onderzocht door bijv. het EHRM; zie D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 541.

290 *Idem*, p. 238.

291 *Idem*, p. 541-542.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gument van de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt is in beginsel dus niet relevant vanuit het recht tegen onmenselijke behandeling.

iii. Privéleven

Het begrip 'privéleven' in de zin van artikel 17 IVBPR en artikel 8 lid 1 EVRM komt een zeer ruime niet exact te definiëren betekenis toe.[292] Volgens het Mensenrechtencomité refereert het begrip aan de levenssfeer van een persoon waar hij of zij vrij van een eigen identiteit blijk kan geven, hetzij door relaties met anderen aan te gaan, hetzij alleen.[293] Als het gaat om gedragingen van private personen, vereist het Comité ingevolge het recht op privéleven bescherming daartegen, wanneer deze onrechtmatig inbreuk maken op iemands privéleven (inclusief het gezinsleven, de woning en correspondentie) of op iemands eer of goede naam.[294] Daarvan lijkt onder meer sprake te zijn van het ernstig intimideren van iemand in diens woning of ingeval van telefonische bedreigingen thuis.[295] Omdat ons echter geen jurisprudentie bekend is waarin het Comité de positieve verplichtingen inzake het recht op privéleven concreet toepast ten aanzien van gedragingen van private personen, valt moeilijk in te schatten wat het bereik is van de beschermingsplicht van artikel 17 IVBPR.[296] Ook voor positieve bescherming tegen algemene risico's die uit de maatschappelijke of natuurlijke constellatie voortvloeien voor burgers, heeft het Comité voor het privacyrecht geen bijzondere aandacht.[297] Met enige reserve concluderen wij daarom met het oog op het cannabisvraagstuk het volgende. Indien overlast en schade (zoals door stank,

292 Zie Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 16.01, resp. bijv. EHRM 2 september 2010, *Uzun/Germany*, nr. 35623/05, par. 43.

293 Zie o.a. HRC 28 oktober 2010, *Raihman/Latvia*, nr. 1621/2007, par. 8.2.

294 HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 8; HRC, General Comment No. 16 (1988) 'Right to privacy', par. 1, 11.

295 HRC 17 oktober 2011, *Peiris/Sri Lanka*, nr. 1862/09, par. 7.6. Weliswaar gaat het in deze zaak om intimidaties en bedreigingen door de politie, maar de beschermingsplicht zou ook van toepassing moeten zijn ingeval dergelijke gedragingen door private personen worden begaan. Volgens het Comité dient namelijk bescherming te worden geboden tegen alle onrechtmatige inbreuken op artikel 17 IVBPR, of deze nu afkomstig zijn van overheidsautoriteiten of private personen; zie HRC, General Comment No. 16 (1988) 'Right to privacy', par. 1.

296 Zie aldus ook Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 16.16.

297 Vgl. HRC 30 juli 1996, *Bordes and Temeharo/France*, nr. 645/1995; HRC 18 oktober 2006, *Brun/France*, nr. 1453/2006. Zie ook United Nations Environment Programme, *UNEP Compendium on Human Rights and the Environment. Selected international legal materials and cases*, UNEP, 2014, p. 121-126, waar het recht op privacy in geen van de besproken zaken een rol speelt.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

herrie, water, brand en legionellabesmetting) en perifere criminaliteit (zoals mishandeling en bedreigingen) wezenlijk en tamelijk direct tot beperking van het genot van het privéleven leidt, valt dit waarschijnlijk onder regiem van positieve verplichtingen van artikel 17 IVBPR. Daarvan is in beginsel sprake bij onrechtmatige gedragingen die het privédomein raken, zoals de woning, het gezinsleven of de correspondentie. Dat geldt waarschijnlijk echter niet als het er bijvoorbeeld om gaat burgers te beschermen tegen de gevolgen van gebruik van harddrugs door hen. In dat geval is immers strikt genomen niet zozeer het privéleven als zodanig in het geding maar veeleer de psychische en mentale integriteit, terwijl bovendien de oorzaak in beginsel niet ligt in een concrete gedraging van een andere persoon maar veeleer in de maatschappelijke werkelijkheid waarin harddrugs beschikbaar zijn. Het argument betreffende de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt is dus waarschijnlijk niet relevant bij artikel 17 IVBPR.

Bij het EHRM is sprake van een duidelijk andere en meer houvast biedende benadering. Het Hof stelt voor het begrip privéleven juist wel de fysieke en psychische integriteit van de persoon centraal. Het kan daarbij gaan om diverse aspecten van de fysieke en sociale identiteit van het individu. Binnen de reikwijdte ervan vallen bijvoorbeeld geslacht, ras en etniciteit, naam, seksuele geaardheid, het beeldrecht, het seksuele leven, persoonlijke ontwikkeling, en het vestigen en ontwikkelen van relaties met andere mensen en de buitenwereld.[298] De positieve beschermingsplicht van artikel 8 EVRM – die deels overlapt met die van artikel 3 EVRM[299] – strekt zich uit over onder meer door private personen begane mishandeling,[300] huiselijk geweld,[301] verkrachting,[302] laster en smaad,[303] huisvredebreuk,[304] brandstichting en vernieling van de woning[305] en kinderontvoering.[306] Van belang is voorts dat voor het privéleven in het algemeen en voor de woning in het bijzonder ook geluid, emissies, stank en andere vormen van overlast relevant kunnen zijn.[307] Ook tegen algemene gevaren als aanvallen door zwerfhon-

298 Zie o.a. EHRM (GK) 4 december 2008, *S. and Marper/The UK*, nr. 30562/04, par. 66, *NJ* 2010/410, m.nt. Alkema.

299 Zie bijv. EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 148-187.

300 EHRM 8 oktober 2002, *Benedek/Slovakia*, nr. 46115/99, § 1.

301 EHRM 15 september 2009, *E.S./Slovakia*, nr. 8227/04, par. 39-44.

302 EHRM 4 december 2003, *M.C./ Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 150-166 en 185-187.

303 EHRM 15 november 2007, *Pfeifer/Austria*, nr. 12556/03, par. 37-38 jo 47-49 jo 17-22.

304 EHRM 8 oktober 2002, *Benedek/Slovakia*, nr. 46115/99, § 1.

305 EHRM 12 juli 2005, *Moldovan e.a./Romenia (2)*, nr. 41138/98, par. 93-98 en 105-109.

306 EHRM 25 januari 2000, *Ignaccolo-Zenide/Romania*, nr. 31679/96, par. 106-110 jo 113; EHRM 12 januari 2006, *Mihailova/Bulgaria*, nr. 35978/02, par. 79-102.

307 Zie o.a. EHRM (GK) 19 februari 1998, *Guerra/Italy*, nr. 14967/89, par. 56-60 (inzake giftige uitstoot door fabriek met risico voor milieu en gezondheid omwonenden), en voorts D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & War-*
→

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

den[308] of de overlast door feestgangers[309] moet ingevolge het recht op privéleven worden beschermd onder omstandigheden. Tot slot noemen wij dat het oplopen van HIV en hepatitis C door het hanteren van gebruikte drugsnaalden binnen de reikwijdte kan vallen van de positieve beschermingsplicht ingevolge artikel 8 EVRM.[310]

De maatstaf daarbij is of de overlast tenminste het minimumniveau van ernst ('minimum level of severity') bereikt. Of dat het geval is hangt af van de intensiteit en duur van de overlast, de fysieke of mentale effecten ervan, de algemene context waarin de overlast speelt, en of de overlast uitstijgt boven wat normaal is in de moderne samenleving.[311] Gelet op de ruime betekenis van 'privéleven' en de brede toepassing van het positieve-verplichtingenregiem bij artikel 8 EVRM, concluderen wij dat serieuze overlast en schade (zoals door stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting) en perifere criminaliteit (zoals serieuze mishandeling en serieuze bedreiging) relevant zijn voor deze bepaling. Hetzelfde geldt in beginsel voor het risico voor de fysieke en mentale integriteit van burgers door het gebruik van harddrugs door hen. Het argument betreffende de scheiding van de softdrugmarkt en harddrugmarkt kan dus relevant zijn wat betreft artikel 8 EVRM.

iv. Afsluitende opmerking

Door illegale cannabisteelt en -handel veroorzaakte ernstige onveiligheid, overlast en/of op de fysieke of mentale integriteit gerichte criminaliteit, vallen in beginsel binnen de reikwijdte van de begrippen leven, onmenselijke behandeling en/of privéleven. Drugs- c.q. cannabisbeleid kan aldus van belang zijn vanuit het IVBPR en EVRM. Dat wil echter nadrukkelijk niet zeggen dat ingevolge het IVBPR en/of EVRM tegen alle bedreigingen van de rechten hetzelfde niveau van positieve bescherming dient te worden geboden. Tot op welke hoogte en onder welke voorwaarde positieve plichten tot verzekering van de verdragsrechten gelden, komt in de navolgende paragrafen aan de orde.

Ondertussen verdient nog opmerking dat er geen aanwijzingen zijn dat vermindering van georganiseerde criminaliteit, vermindering van cannabisexport en het tegengaan van het corrumperen van de bovenwereld (ondermijning) reeds als zodanig relevantie hebben voor de rechten inzake leven,

---

brick, Law of the European Convention on Human Rights, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 582-585, met vele verwijzingen naar rechtspraak.

308 EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03, par. 53-63.

309 EHRM 22 november 2011, *Zammit Maempel/Malta*, nr. 24202/10, par. 34-40.

310 Zie EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06, par. 1: 'Article 8, which in its private life aspect protects physical and moral integrity, may require the authorities to take particular preventive measures to counter infection rates in prisons.'

311 EHRM 22 november 2011, *Zammit Maempel/Malta*, nr. 24202/10, par. 37; EHRM 25 november 2010, *Mileva And Others/Bulgaria*, nr. 43449/02, par. 90, 97.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

onmenselijke behandeling en privéleven. Pas als dit gepaard gaat met ernstige onveiligheid, overlast en/of op de fysieke of mentale integriteit gerichte criminaliteit kan dit anders zijn. Maar dan zijn het die gevolgen zelf die relevant zijn en in beginsel niet de achtergrond ervan.

2.4.5 Positief waarborgingsniveau rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven (géén 'highest attainable standard')

Hiervoor bleek dat voor het recht op gezondheid uit artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH een nogal onbeperkte verplichting voor staten volgt om dit recht te verwezenlijken. Staten zijn immers verplicht om tot volledige verwezenlijking van de hoogst haalbare standaard van gezondheid te komen en daartoe alle passende maatregelen te nemen die voor die staat feitelijk realiseerbaar zijn. Een dergelijke algemene en onbeperkte verplichting geldt niet als het gaat om positieve verwezenlijking c.q. bescherming van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven.[312] Het recht op leven dient ingevolge artikel 6 lid 1 IVBPR en artikel 2 lid 1 EVRM te worden beschermd door de wet, maar niet vereist wordt dat staten door middel van alle mogelijke maatregelen actief voorzien in de hoogst haalbare bescherming van het leven tegen allerlei risico's. Zoals hierna zal blijken – zie vooral paragraaf 2.4.8 – volgt een dergelijke onbeperkte verplichting evenmin uit de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité en/of het EHRM. Een en ander geldt nog in sterkere mate wat betreft het recht tegen onmenselijke behandeling (artikel 7 IVBPR en artikel 3 EVRM) en het recht op privéleven (artikel 17 IVBPR en artikel 8 lid 1 EVRM). Dat door illegale cannabisteelt en -handel veroorzaakte onveiligheid, overlast en criminaliteit, risico's kunnen opleveren voor het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van burgers, betekent dus nog niet dat de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven vereisen dat tegen die risico's bescherming wordt geboden. Om te kunnen bepalen of zodanige bescherming wel of niet wordt vereist, komt het niveau en de invulling van positieve waarborging c.q. bescherming dat het Mensenrechtencomité en het EHRM wel vereisen, ook voor deze rechten hierna meer specifiek aan bod.

2.4.6 Reikwijdte van verplichtingen inzake de rechten aangaande leven, onmenselijke behandeling en privéleven

Uit het voorgaande blijkt ondertussen al dat de reikwijdte van de verplichtingen die voortvloeien uit de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, in ten minste twee opzichten aanzienlijk ruimer is dan de verdragsbepalingen waarin deze rechten zijn opgenomen tonen.

312 Zie voor de hierna te noemen bepaling paragraaf 2.4.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

In de eerste plaats telt dat bij al deze rechten naast negatieve verplichtingen (om zich van schending van de rechten te onthouden), ook positieve verplichtingen gelden (om de verzekering van de rechten juist actief te waarborgen).

In het verlengde hiervan geldt ten tweede dat de staat niet alleen in positieve beschermingsmaatregelen dient te voorzien met het oog op mogelijke bedreigingen door overheidsautoriteiten van het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van individuen; eveneens zal actief moeten worden beschermd tegen bedreigingen daarvan door private actoren.[313]

Verder is hier in relatie tot alle drie de rechten van belang dat de uit deze rechten afgeleide verplichtingen, tot op zekere hoogte zowel op het bestrijden van criminaliteit betrekking hebben als op kwesties van veiligheid en gezondheid. Verderop – in paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10 – volgt de nadere uitwerking van verplichtingen tot bescherming van het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van individuen tegen bepaalde vormen van criminaliteit en tegen bepaalde gezondheidsdreigingen. Daarbij wordt dan uiteraard ook bezien in hoeverre die verplichtingen een grondslag zouden kunnen bieden om tot regulering van cannabisteelt en -handel te komen indien dat het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van burgers beter zou beschermen tegen onveiligheid, overlast en criminaliteit dan een meer prohibitief drugsbeleid.

2.4.7 *Algemene verplichtingen tot waarborging van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven*

Zowel het IVBPR als het EVRM vestigt algemene verplichtingen die staten in relatie tot alle daarin gelegen mensenrechten hebben, dus ook bij de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Deze komen aanstonds aan de orde en daarbij zal blijken dat de algemene verplichtingen die ingevolge deze verdragen gelden veel minder ontwikkeld en gedetailleerd zijn dan de hiervoor besproken algemene verplichtingen van het IVESCR en het ESH. Dat neemt niet weg dat ook bij het IVBPR en het EVRM steeds als algemeen uitgangspunt geldt dat op een effectieve wijze invulling moet worden gegeven aan rechten en verplichtingen. Het Mensenrechtencomité brengt

313 Zie wat betreft het IVBPR: HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 2-4, en ook HRC, General Comment No. 14, 'Article 6 (Right to life)', 1 januari 1985, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008) (verder: HRC, General Comment No. 14 (1985) 'Right to life'), p. 188; HRC, General Comment No. 20 (1992) 'Prohibition of torture and inhuman treatment', par. 2; HRC, General Comment No. 16 (1988) 'Right to privacy', par. 1. Zie voor het EVRM: D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 203 en 207-212, 274-277, en 532-535, steeds met verwijzingen naar jurisprudentie.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dit tot uitdrukking in onder meer diens General Comments over bepalingen in het IVBPR.[314] Het EHRM hanteert als vast principe dat het EVRM ertoe strekt rechten te garanderen die niet theoretisch of denkbeeldig zijn, maar praktisch en effectief.[315] De strekking en het doel ('object and purpose') van het verdrag als instrument voor de bescherming van individuele mensenrechten, vereist dat de verdragsbepalingen worden geïnterpreteerd en toegepast op zodanige wijze 'as to make its safeguards practical and effective'.[316] Deze invalshoek bezigt het EHRM ook bij het vaststellen van positieve verplichtingen.[317] Verder geldt dat het EVRM – net als het ESH – wordt beschouwd als een 'levend instrument', dat dient te worden uitgelegd in het licht van hedendaagse omstandigheden ('present-day conditions').[318] Aldus zouden in potentie ook wat betreft het EVRM ontwikkeling in de maatschappij en wat betreft de kennis over de werking en risico's van cannabis een rol kunnen spelen bij de invulling van positieve verplichtingen.

i. Algemene bepalingen: art. 2 IVBPR en art. 1 EVRM

Zowel artikel 2 IVBPR als artikel 1 EVRM brengt verplichtingen tot uitdrukking die gelden in relatie tot alle in het desbetreffende verdrag opgenomen mensenrechten. Deze algemene verplichtingen gelden dus ook voor de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Artikel 2 IVBPR kent een soortgelijke opzet als het eerder besproken artikel 2 IVESCR, maar wijkt daarvan op essentiële punten inhoudelijk af. Artikel 2 IVBPR vereist – kort gezegd en voor zover hier relevant – dat de verdragspartijen:

- de rechten in het IVBPR 'eerbiedigen' en deze aan een ieder 'verzekeren', en
- langs de door het staatsrecht voorgeschreven weg en in overeenstemming met de bepalingen van het IVBPR 'alle wettelijke of andere maatregelen' nemen 'die nodig zijn' om de rechten in het IVBPR 'tot gelding te brengen' voor zover daarin niet reeds door 'bestaande wettelijke regelingen of anderszins' is voorzien.

---

314 Zie bijv. HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 6, 14, 15, 20; HRC, General Comment No. 20 (1992) 'Prohibition of torture and inhuman treatment', par. 11, 14; HRC, General Comment No. 16 (1988) 'Right to privacy', par. 8, 10.

315 Zie o.a. EHRM (GK) 10 december 2007, *Stoll/Zwitserland*, nr. 69698/01, par. 128.

316 Bijv. EHRM (GK) 17 september 2014, *Mocanu/Romania*, nr. 10865/09, par. 315; EHRM (GK) 7 juli 2011, *Al-Skeini/The UK*, nr. 55721/07, par. 162; EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 69.

317 Zie D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 18 en 9.

318 EHRM 25 april 1978, *Tyrer/The UK*, nr. 5856/72, par. 31, en recenter bijv. EHRM (GK) 15 maart 2012, *Austin/The UK*, nr. 39692/09, par. 53.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Artikel 1 EVRM vereist dat de verdragspartijen:
- de rechten en vrijheden in het EVRM aan een ieder 'verzekeren'.

Bij deze algemene verplichtingen in het IVBPR en het EVRM valt in vergelijking tot het IVESCR en het ESH op, dat zij meer absolute resultaatsverplichtingen omvatten, maar staten minder precies voorschrijven wat zij ter verwezenlijking van die verplichtingen dienen te ondernemen.

ii. Tripartiete typologie: plichten tot eerbiediging, bescherming en vervulling

Noch het Mensenrechtencomité noch het EHRM heeft bij ons weten ooit uitdrukkelijk gerefereerd aan de tripartiete typologie van verplichtingen ('the duty to respect, protect and fulfil'). Van een uitwerking van verplichtingen voor staten aan de hand van deze typologie zoals die waarin het IVESCR-Comité voorziet,[319] is in de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité en het EHRM dan ook geen sprake. Om die reden en omdat de tripartiete typologie reeds is toegelicht in paragraaf 2.3.7.ii houden wij het hier kort. Vooral benadrukking verdient hier dat de verplichtingen uit de typologie wel degelijk tot op zekere hoogte direct of indirect tot uitdrukking komen in die jurisprudentie.[320]

– *De plicht tot eerbiediging ('to respect')*. Deze – negatieve – plicht komt in het IVBPR en het EVRM nog het meest uitdrukkelijk naar voren. Deze verdragen houden immers – zoals zojuist al bleek – uitdrukkelijk als algemene verplichting in dat de verdragspartijen de verdragsrechten dienen te 'eerbiedigen' (artikel 2 IVBPR) of – algemener uitgedrukt – te 'verzekeren' (artikel 1 EVRM). Ingevolge het IVBPR en het EVRM dienen staten zich te onthouden van onrechtmatig optreden dat het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van burgers direct of indirect negatief beïnvloedt.

Ook nu betekent dit echter nog niet dat staten niet zouden mogen overgaan tot het reguleren van de cannabismarkt voor recreatief gebruik en het daarbij onder voorwaarden en binnen grenzen toestaan – of zelf ter hand te nemen – dat recreatieve cannabis voor consumenten beschikbaar is. Het gaat er immers om of ook een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik tot op zeker hoogte toestaat, als aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en/of privéleven kan gelden, voor zover dat drugsbeleid het leven, de

319 Zie hiervoor paragraaf 2.3.7.ii.

320 Zie aldus ook Philip Lynch (red.), *Human Rights Law Resource Manual*, Melbourne: Human Rights Law Resource Centre Ltd., 2006, hoofdstuk 3, par. 3; D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 21-24.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

fysieke en psychische integriteit en/of het privéleven van burgers de facto beter zou beschermen dan een meer prohibitief drugsbeleid.

Overigens merken wij nog op dat ook de plicht tot eerbiediging niet zonder meer absoluut is, of scherper gesteld: sommige mensenrechten mogen onder omstandigheden gerechtvaardigd worden beperkt. Relevant in dit opzicht zijn de beginselen van proportionaliteit (in de zin van evenredigheid tussen doel en inbreuk) en subsidiariteit (in de zin van noodzakelijkheid). Het proportionaliteitsbeginsel houdt in dat de beperking van het recht niet in een wanverhouding mag staan tot het doel dat ermee wordt nagestreefd; de zwaarte van het belang bij het realiseren van het doel moet de beperking dus kunnen rechtvaardigen. Het subsidiariteitsbeginsel brengt mee dat inbreuken op mensenrechten hooguit kunnen zijn toegestaan indien geen minder bezwarend middel voorhanden is waarmee hetzelfde doel kan worden bereikt.

Dit subsidiariteitsvereiste vloeit voort uit de 'object and purpose' van het IVBPR en het EVRM, die immers zijn gericht op de bescherming van individuele fundamentele rechten.[321] Elke mensenrechteninbreuk staat daar ten minste mee op gespannen voet. Voorts komt dit subsidiariteitsbeginsel naar voren uit het systeem van het IVBPR respectievelijk het EVRM als geheel: de verdragen bieden beperkte mogelijkheden om inbreuk op mensenrechten te maken, waar dat mogelijk is kan dat alleen binnen allerlei voorwaarden, en het Mensenrechtencomité en het EHRM houden er toezicht op dat geen verboden en onnodige beperkingen op de verdragsrechten worden gemaakt. Tot slot komt het subsidiariteitsbeginsel ook expliciet tot uitdrukking in deze verdragen, namelijk in mensenrechtenbepalingen die beperking van het recht toelaten (zie bijvoorbeeld artt. 12, 18, 19, 21 en 22 en artt. 8, 9, 10 en 11 EVRM).

– *De plicht tot bescherming ('to protect')*. Deze plicht komt tot uitdrukking in allerlei – primair positieve – deelverplichtingen die staten met het oog op de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en/of privéleven hebben om het leven, de fysieke en psychische integriteit en/of het privéleven van burgers te beschermen tegen benadeling daarvan door private actoren (zoals individuen en ondernemingen). Het gaat dan onder meer om verplichtingen tot bescherming van burgers tegen – en dus ook het voorkomen en bestrijding van – onveiligheid, overlast en criminaliteit. Vooral deze verplichtingen 'to protect' zijn relevant voor het cannabisvraagstuk voor zover het gaat om

321 Zie de preambules bij het IVBPR en het EVRM; zie voorts HRC, General Comment No. 24, 'Issues Relating to Reservations Made upon Ratification or Accession to the Covenant or the Optional Protocols thereto, or in Relation to Declarations under Article 41 of the Covenant, *UN Doc.* CCPR/C/21/Rev.1/Add.6 (1994), par. 7; D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 7-8.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. In het bijzonder in de paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10 gaan wij er dan ook uitgebreid nader op in.

– *De plicht tot vervulling ('to fulfil')*. Deze zou inhouden dat staten positieve maatregelen dienen te nemen om tot verwezenlijking c.q. vervulling van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven te komen. Let wel: het gaat hier dus om maatregelen anders dan die strekken tot bescherming van deze rechten tegen benadeling daarvan door private actoren (die vallen immers onder de typologie 'to protect'). De verplichting tot verwezenlijking c.q. vervulling speelt – in vergelijking tot het IVESCR en het ESH – slechts een kleine rol in het IVBPR en het EVRM en de jurisprudentie daarover van het Mensenrechtencomité respectievelijk het EHRM. Hiervan is bijvoorbeeld sprake daar waar het Mensenrechtencomité op het belang wijst om het niveau van bewustzijn over het verdrag te verhogen bij zowel de autoriteiten als de bevolking in het algemeen,[322] en waar het ingevolge het recht op leven in artikel 6 IVBPR van staten verlangt dat zij maatregelen nemen om de levensverwachting van de bevolking te verhogen.[323] Het belang van de plicht 'to fulfil' is nog beperkter in de jurisprudentie van het EHRM. Wat betreft de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, is de vervullingsverplichting dan ook van geringere betekenis voor het cannabisvraagstuk dan de plicht 'to protect' is.

iii. Géén plicht tot toenemende algehele verwezenlijking maar een plicht tot eerbiediging en verzekering

Anders dan het geval is ingevolge artikel 2 IVESCR en op grond van het ESH, geldt er krachtens artikel 2 IVBPR en artikel 1 EVRM geen plicht om 'steeds nader tot een algehele verwezenlijking' van de verdragsrechten te komen. Het IVBPR en het EVRM dwingen dus niet tot 'progressive realisation' van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, en overigens evenmin – zoals hiervoor in paragraaf 2.4.5 al bleek – tot volledige verwezenlijking van de hoogst haalbare standaard van bescherming van deze rechten. In zoverre zijn de verdragsstaten dus niet expliciet gehouden om steeds tot bijstelling van beleid en andere maatregelen te komen – waaronder wellicht drugsbeleid en -maatregelen – wanneer dat de verzekering van de verdragsrechten in het IVBPR of EVRM zou verhogen. Daarmee is echter nog niet beantwoord of deze verdragen wel of niet tot een drugs- c.q. cannabisbeleid dwingen dat tot adequate verzekering leidt van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Van belang is immers

322 HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 7.

323 Zie Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 1.103-1.104.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ook dat het IVBPR en het EVRM – anders dan het IVESCR en het ESH – een meer absolute algemene verwezenlijkingsverplichting inhouden: de verdragsrechten dienen simpelweg te worden 'eerbiedigd' en 'verzekerd'.[324] Dat het daarbij niet gaat om een 'algehele' verzekering, neemt niet weg dat de rechten wel tot op een bepaald niveau en in een bepaalde vorm dienen te worden verzekerd, namelijk het niveau dat voor elk recht afzonderlijk wordt vereist door de verdragsbepalingen waarin dat recht is gelegen en de jurisprudentie daarover van het Mensenrechtencomité en het EHRM (zie daarover nader paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10). Niet een relatieve plicht tot progressieve realisatie maar een harde verzekeringsplicht staat hier dus centraal.

iv. Géén verbod van retrogressieve maatregelen

In relatie tot het IVBPR en het EVRM geldt niet als algemeen uitgangspunt het verbod om retrogressieve maatregelen te nemen, dat wil zeggen: het verbod om maatregelen te nemen die tot een vermindering van de bescherming van een verdragsrecht leiden.[325]

Dat een dergelijk algemeen uitgangspunt niet van toepassing is hier, blijkt bijvoorbeeld ook daaruit dat de afgelopen jaren veel antiterrorisme wetgeving toelaatbaar is geacht vanuit het IVBPR en EVRM, terwijl die wetgeving in veel gevallen tot een verminderde rechtsbescherming van terrorismeverdachten heeft geleid. Voorts brengt bijvoorbeeld versterking van positieve bescherming in bepaalde gevallen juist verzwakking van de negatieve bescherming met zich. Zo verstevigen positieve verplichtingen om strafrechtelijk onderzoek te doen bij een levensdelict en daders te vervolgen, te veroordelen en te bestraffen, de bescherming van het recht op leven, maar deze verplichtingen resulteren dan evenzeer in inbreuken op onder meer het recht op respect voor vrijheid en het recht op respect voor het privéleven.[326] Zodanige positieve verplichtingen passen dus ook niet goed bij een verbod van retrogressieve maatregelen.

De afwezigheid van een algemeen verbod op retrogressieve maatregelen is van belang wanneer een staat wat betreft de teelt van cannabis voor de recreatieve consumentenmarkt legalisering, regulering of toepassing van een meer liberaal beleid zou overwegen dan waarvan op dat moment sprake is.

---

324 Vgl. *Idem*, par. 1.17, waarin over art. 2 IVBPR wordt opgemerkt 'A state is either fulfilling its obligations or it is not', waarmee zij benadrukken dat het hier anders dan in art. 2 IVESCR niet om een relatieve verplichting gaat.

325 Zie aldus wat betreft het EVRM ook – met verwijzing naar EHRM 25 oktober 2011, *Valkov/Bulgaria*, nr. 2033/04 (zie par. 91-97) – Judge Pinto de Albuquerque, Partly Concurring, Partly Dissenting Opinion (de zinnen voor voetnoot 30 en die voetnoot zelf), bij: EHRM (GK) 22 maart 2012, *Konstantin Markin/Russia*, nr. 30078/06.

326 Zie daarover P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten* (oratie Nijmegen), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008, p. 80-84.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Indien zodanige verandering een verminderde bescherming van het leven, tegen onmenselijke behandeling en/of van het privéleven zou meebrengen, betekent dit – op zichzelf – nog niet dat het doorvoeren van die verandering niet is toegestaan.

v. Plicht tot nemen noodzakelijke maatregelen ('to adopt necessary measures')

De algemene artikelen 2 lid 1 IVBPR en 1 EVRM stellen de plicht tot het 'verzekeren' van de rechten in deze verdragen voorop. Het gaat hier om een resultaatsverplichting: er dient een systeem te zijn dat de rechten op voldoende niveau effectief verzekert. Dat betekent dus niet dat staten verplicht zijn ervoor te zorgen dat daadwerkelijk nooit door wie dan ook onrechtmatig inbreuk wordt gemaakt op verdragsrechten). Artikel 2 lid 2 IVBPR specificeert daarbij onder meer dat elke verdragspartij is gehouden 'alle wettelijke of andere *maatregelen* te nemen *die nodig zijn* om de in dit Verdrag erkende rechten *tot gelding te brengen*' (onze curs.). Volgens de Engelse tekst gaat het erom 'to take the *necessary steps* […] to adopt such legislative or other *measures* as may be *necessary to give effect* to the rights recognized in the present Covenant' (onze curs.). De verdragsstaten zijn dus verplicht alle maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om het recht te effectueren c.q. verzekeren. De verplichting uit artikel 2 lid 2 IVBPR om maatregelen te nemen geldt volgens het Mensenrechtencomité ongekwalificeerd en heeft onmiddellijk effect.[327] Het Mensenrechtencomité geeft nadere invulling aan de maatregelverplichting, onder meer waar het overweegt:

> 'Article 2 requires that States Parties adopt legislative, judicial, administrative, educative and other appropriate measures in order to fulfill their legal obligations. […] In general, the purposes of the Covenant would be defeated without an obligation integral to article 2 to take measures to prevent a recurrence of a violation of the Covenant.'[328]

De plicht om de maatregelen te nemen die ter effectuering van het verdragsrecht nodig zijn, wordt dus breed opgepakt: alle soorten maatregelen die geschikt zijn ('appropriate') voor de effectuering van de verdragsrechten en het voorkomen van schendingen ervan, gelden kennelijk als noodzakelijk indien zonder toepassing van de maatregel het recht niet wordt geëffectueerd. In potentie zou dus ook het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik als verplichting kunnen gelden wanneer en voor zover zodanig drugsbeleid noodzakelijk zou zijn om tot een afdoende verzekering te komen van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Nu artikel 2 IVBPR – zoals reeds herhaaldelijk opgemerkt –

327 HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 14.
328 *Idem*, par. 7 en 17.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

betrekking heeft op zowel negatieve verplichtingen (om zich van schending van de rechten te onthouden) als positieve verplichtingen (om de rechten juist actief te waarborgen en ook tegen private entiteiten te beschermen),[329] dienen al de maatregelen te worden genomen die noodzakelijk zijn om aan de negatieve en aan de positieve verplichtingen te voldoen. Kortom: beleid kan gelden als een maatregel in de zin van artikel 2 IVBPR en beleid kan aldus ook zijn vereist om aan positieve verplichtingen te voldoen. In potentie zou aldus een progressief drugsbeleid kunnen zijn vereist indien dat bescherming biedt tegen onveiligheid, overlast en/of criminaliteit. Of zodanig drugsbeleid ook daadwerkelijk wordt vereist, is uiteindelijk afhankelijk van het niveau en de vorm van verzekering c.q. bescherming die wordt vereist door de specifiek aan de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven verbonden positieve verplichtingen. Deze komen verderop aan de orde in paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10.

Artikel 1 EVRM of een andere bepaling in dit verdrag bevat niet een soortgelijke nadere invulling van de algemene verplichting om de verdragsrechten te 'verzekeren' door het nemen van maatregelen als artikel 2 lid 2 IVBPR. Wel biedt de jurisprudentie van het EHRM enige tamelijk algemene uitgangspunten als het gaat om de maatregelen die ter verzekering van de verdragsrechten dienen te worden genomen. Zo overweegt het EHRM:

> 'The undertaking given by a Contracting State under Article 1 normally includes two aspects, namely on the one hand a negative duty to refrain from interfering with the enjoyment of the rights and freedoms guaranteed and on the other hand positive obligations *to take appropriate steps to ensure respect* for those rights and freedoms within its territory' (onze curs.).[330]

En:

> 'The general duty imposed on the State by Article 1 of the Convention entails and requires the implementation of *a national system capable of securing compliance* with the Convention throughout the territory of the State for everyone' (onze curs.).[331]

De 'appropriate measures' die het Mensenrechtencomité vereist, heten bij het EHRM 'appropriate steps'. Deze houden onder meer in dat staten gehouden

329 *Idem*, zie o.a. par. 6: 'The legal obligation under article 2, paragraph 1, is both negative and positive in nature.' Zie ook Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 1.103-1.104.

330 EHRM (GK) 16 juni 2015, *Sargsyan/Azerbaijan*, nr. 40167/06, par. 129.

331 EHRM (GK) 8 april 2004, *Assanidze/Georgia*, nr. 71503/01, par. 147.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zijn om te voorzien in een systeem dat handelen in overeenstemming met de verdragsrechten verzekert ('ensure respect', 'securing compliance'). Dit systeem kan dus niet louter reactief van aard zijn, maar zal eerst en vooral erop moeten zijn gericht dat niet onrechtmatig inbreuk op verdragsrechten wordt gemaakt.

De 'appropriate steps' die het Hof vereist, dienen blijkens bovenstaande citaten te worden genomen opdat wordt voldaan aan de positieve verplichtingen die gelden ingevolge het EVRM. Deze positieve verplichtingen formuleert het EHRM niet algemeen voor alle verdragsrechten, maar het stelt deze in beginsel individueel vast voor en op grond van specifieke verdragsrechten zoals de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, al dan niet met een algemene verwijzing daarbij naar artikel 1 EVRM. Uiteindelijk gaat het erom dat elke verdragspartij een systeem implementeert dat in staat is te verzekeren dat overeenkomstig de verdragsrechten wordt gehandeld. De resultaatsverplichting waarmee daarbij sprake is komt ook hier op het volgende neer: er dient een systeem te zijn dat de rechten op voldoende niveau effectief verzekert (het gaat dus niet erom dat staten verplicht zijn er daadwerkelijk voor te zorgen dat nooit door wie dan ook onrechtmatig inbreuk wordt gemaakt op verdragsrechten). Dat impliceert dat ook ingevolge het EVRM in beginsel al de stappen c.q. maatregelen dienen te worden genomen die nodig zijn voor de effectuering van de verdragsrechten en waarzonder het recht in kwestie niet wordt gewaarborgd. In zoverre kunnen in potentie alle mogelijk te nemen maatregelen relevant zijn onder deze verplichting, en dat zou in zoverre aldus bijvoorbeeld ook een drugs- c.q. cannabisbeleid kunnen zijn waarin cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik worden toegestaan. Maar welke maatregelen daadwerkelijk concreet worden vereist en of daar ook het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief toebehoort, is aldus uiteindelijk afhankelijk van het niveau en de vorm van verzekering c.q. bescherming die voor het specifieke verdragsrecht wordt vereist door het EHRM. Voor de uiteenzetting daarover verwijzen wij naar paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10.

vi. Géén plicht tot gebruik beschikbare hulpbronnen ('maximum available resources')

Ter volledigheid merken wij op dat anders dan het geval is voor het IVESCR en het ESH, ingevolge het IVBPR en het EVRM geen uitdrukkelijke vastgestelde plicht voor de verdragspartijen geldt om de verwezenlijking van de verdragsrechten te realiseren 'met volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande hulpbronnen'. Omdat een zodanige plicht niet rechtstreeks relevant is voor het cannabisvraagstuk, zullen wij hier ook niet verder op in gaan.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

vii. Kernrechten ('core rights')

Anders dan het IVESCR-Comité, werken het Mensenrechtencomité en het EHRM niet met het concept van 'minimum kernverplichtingen' ('minimum core obligations'). Dat neemt niet weg dat ook zij mechanismen hanteren die moeten garanderen dat rechten ten minste op een bepaald essentieel niveau worden gewaarborgd. Voor rechten waarbij beperking ervan kan zijn toegestaan – zoals geldt voor het recht op privéleven – geldt volgens het Mensenrechtencomité: 'In no case may the restrictions be applied or invoked in a manner that would impair *the essence* of a Covenant right' (onze curs.).[332] Ook het EHRM gebruikt soms als maatstaf of een bepaalde kwestie aan de 'core' of 'the essence of the right' raakt. Naar mate dat sterker het geval is, komt de verdragspartijen omtrent de beperking van het recht – zo het recht daarvoor ruimte laat – een kleinere 'margin of appreciation' toe.[333] Daarnaast merkt het EHRM sommige mensenrechten als 'core rights' aan. Zo beschouwt het Hof artikel 2 EVRM (recht op leven) en artikel 3 EVRM (recht tegen onmenselijke behandeling) als de meest fundamentele bepalingen van het verdrag en als verankerde 'core values' van de democratische samenlevingen die samen de Raad van Europa vormen.[334] De reikwijdte van de verplichtingen voor staten betreffende het effectieve genot door individuen van deze rechten is doorgaans zeer ruim.[335] Tot slot wijzen wij er op dat het Hof er bij herhaling aan herinnert dat respect voor menselijke waardigheid de essentie van het verdrag uitmaakt.[336]

viii. Primariteit: nationale autoriteiten primair verantwoordelijk voor verwezenlijking rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven

In paragraaf 2.3.7.ix is uitgebreid uiteengezet dat en waarom de staat krachtens het internationaal recht de primaire verantwoordelijkheid draagt voor het verzekeren van individuele rechten en het voldoen c.q. uitvoeren van de verplichtingen in verdragen waaraan de staat zich heeft verbonden. Deze voor de hand liggende en voor de analyse in dit hoofdstuk essentiële vaststelling geldt ook in relatie tot het IVBPR en het EVRM, zoals onder meer artikel 2 IVBPR en artikel 1 EVRM onderstrepen.[337] Ook het EHRM bevestigt

332 HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 6.

333 Zie bijv. EHRM (GK) 27 augustus 2015, *Parrillo/Italy*, nr. 46470/11, par. 174-175; EHRM 6 mai 2003, *Appleby/The UK*, nr. 44306/98, par. 47-50. Zie ook Judge Pinto de Albuquerque, Dissenting Opinion, bij: EHRM (GK) 13 juli 2012, *Mouvement Raëlien Suisse/Switzerland*, nr. 16354/06.

334 EHRM (GK) 17 september 2014, *Mocanu/Romania*, nr. 10865/09, par. 315.

335 Aldus Judge Hajiyev, Dissenting Opinion, bij: EHRM (GK) 16 juni 2015, *Sargsyan/Azerbaijan*, nr. 40167/06.

336 Zie bijv. EHRM 29 april 2002, *Pretty/The UK*, nr. 2346/02, par. 65.

337 Zie ook Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 1.25-1.26; D.J. Harris, M. O'Boyle, →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

expliciet het bestaan van de 'primary duty on the State' om de verdragsrechten te verzekeren en daartoe maatregelen te nemen.[338] Men spreekt hier ook wel van het beginsel van primariteit. Omdat hetgeen in paragraaf 2.3.7.ix naar voren komt, mutatis mutandis evenzeer geldt voor deze verdragen, volstaan wij hier met enkele bevindingen en verwijzen wij voor de achtergrond ervan naar voormelde paragraaf.

Allereerst is dan van belang dat op het IVBPR en het EVRM uiteraard ook het 'pacta sunt servanda'-vereiste van toepassing is.[339] Dat betekent voor deze verdragen dat indien een staat vaststelt dat een bepaalde aanpak rondom cannabis nodig is om een verdragsverplichting – zoals positieve waarborging van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven – te kunnen waarborgen, die staat in beginsel verplicht is om die aanpak te realiseren. Het beginsel werkt ook andersom: wanneer de staat oordeelt dat een bepaalde aanpak nodig is om een bepaald mensenrechtenprobleem te verhelpen, is het uitgangpunt dat de staat te goeder trouw tot dat oordeel is gekomen en dat de toegepaste maatregelen de passende stappen zijn die de autoriteiten moeten nemen.[340]

Dat zowel de algemene verplichtingen in het IVBPR en het EVRM, als de specifieke mensenrechten daarin en de daaruit voorvloeiende verplichtingen, zich primair tot staten richten en dat deze primair verantwoordelijk zijn om de rechten en plichten te verwezenlijken, vindt verdere ondersteuning in onder meer de jurisdictie en territorialiteit van staten[341] en het subsidiariteits-

E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 16-17.

338 Zie o.a. EHRM 3 november 2015, *Olszewscy/Poland*, nr. 99/12, par. 58; EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94, par. 115. Zie nader Jonas Christoffersen, *Fair Balance: Proporitonality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, i.h.b. p. 380-384.

339 Zie aldus ook HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 3, en o.a. EHRM (GK) 20 oktober 2013, *Anowiec/Russia*, nr. 55508/07, par. 211: 'the Convention is an international treaty which, in accordance with the principle of pacta sunt servanda codified in Article 26 of the Vienna Convention on the Law of Treaties, is binding on the Contracting Parties and must be performed by them in good faith.'

340 Vgl. EHRM 31 mei 2011, *Khodorkovskiy/Russia*, nr. 5829/04, par. 255: 'The Court reiterates that the whole structure of the Convention rests on the general assumption that public authorities in the member States act in good faith.' Maar daarbij geldt: 'Indeed, any public policy or an individual measure may have a 'hidden agenda', and the presumption of good faith is rebuttable.' Zie over de presumptie dat de staat te goeder trouw handelt ook Judge Bushev, Partly Dissenting Opinion, Joined in Part by Judge Hajiyev, bij EHRM 20 september 2011, *Oao Neftyanaya Kompaniya Yukos/Russia*, nr. 14902/04, par. 2.5.

341 Zie HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 3, 10-12; EHRM (GK) 20 november 2014, *Jaloud/The Netherlands*, nr. 47708/08, par. 139: 'As provided by [Article 1 of the Convention] the engagement undertaken by a Contracting →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

beginsel.[342] Wat betreft dit beginsel biedt de volgende overweging van het EHRM hier relevante nadere verduidelijking:

> '[…] the Court *cannot disregard those legal and factual features which characterise the life of the society in the State* which, as a Contracting Party, has to answer for the measure in dispute. In so doing it cannot assume the rôle of the competent national authorities, for it would thereby lose sight of the subsidiary nature of the international machinery of collective enforcement established by the Convention. The *national authorities remain free to choose the measures which they consider appropriate* in those matters which are governed by the Convention. Review by the Court concerns only the conformity of these measures with the requirements of the Convention.' (onze curs.)[343]

En voorts:

> 'The Court points out that the machinery of protection established by the Convention is subsidiary to the national systems safeguarding human rights […]. The Convention *leaves to each Contracting State*, in the first place, *the task of securing* the rights and liberties it enshrines.' (onze curs.)[344]

Ook hier blijkt dat staten primair verantwoordelijk zijn de rechten en verplichtingen – waaronder die inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven – te verwezenlijken en dat de specifieke omstandigheden van de desbetreffende staat relevant kunnen zijn voor de wijze waarop die verwezenlijking kan worden bereikt. Dat het Mensenrechtencomité of het EHRM niet expliciet heeft vastgesteld dat staten bepaalde maatregelen dienen te nemen ter verzekering van het IVBPR of EVRM, betekent niet – zoals wij al bespraken in paragraaf 2.3.7.ix – dat de staat niet verplicht is die maatregelen te nemen. Wanneer de autoriteiten moeten vaststellen dat een bepaalde situatie in de eigen staat bezwaarlijk is gelet op mensenrechten en dat daartegen bepaalde maatregelen nodig zijn, is de staat in beginsel aldus verplicht die maatregelen te nemen. Daartoe is ook van belang dat zowel het Mensenrechtencomité als het EHRM door de vormgeving van de toezichtsprocedures bij deze organen niet steeds in alle opzichten duidelijk kunnen of zullen maken wat nodig is om de verdragsrechten te verzekeren. Interessant in dit opzicht

State is confined to 'securing' ('reconnaître' in the French text) the listed rights and freedoms to persons within its own 'jurisdiction' […].'

342 Wat betreft het IVBPR, zie met verdere verwijzingen Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 1.25 en 6.01.

343 EHRM 23 juli 1968, *Case 'Relating to Certain Aspects of the Laws on the Use of Languages in Education in Belgium'/Belgium*, nr. 1474/62, par. 10.

344 EHRM 7 december 1976, *Handyside/The UK*, nr. 5493/72, par. 48.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

is bijvoorbeeld dat het EHRM alleen individuele zaken beoordeelt en dus niet tot algemene Concluding Observations over algemene landenrapportages komt zoals wel gebeurt door het Mensenrechtencomité. Het gevolg hiervan is dat het EHRM minder gauw aangeeft dat en welke maatregelen een staat dient te nemen indien sprake is van algemene (serieuze) toestanden waarbij de verdragsrechten van burgers in het gedrang (dreigen te) komen. Het processuele gegeven dat het toezichtsmechanisme bij het EVRM anders is ingericht en dus anders functioneert dan bij het IVBPR, impliceert op zichzelf uiteraard niet dat staten onder het EVRM materieel ook andere verantwoordelijkheden hebben dan onder het IVBPR. De primaire verantwoordelijkheid van de verdragspartijen om het verdrag te verzekeren brengt mee dat het juist hier aan de staten is om te bepalen tot invoering van welke maatregelen zij ter verzekering van het IVBPR respectievelijk het EVRM in hun rechtstaat verplicht zijn. Dat impliceert echter niet dat de staat volstrekt vrij is om te bepalen wat het beste is en/of daarover het laatste woord heeft. Steeds zijn staten immers gehouden hun primaire verantwoordelijkheid te nemen binnen de grenzen van de individuele rechten en staatsverplichtingen die voortvloeien uit het verdrag waaraan zij zijn gebonden.

Het voorgaande is in potentie van wezenlijk belang voor het cannabisvraagstuk. De primaire verantwoordelijkheid van de staat brengt als het gaat om het IVBPR en het EVRM mee dat het eerst en vooral aan de nationale autoriteiten is om te bezien welke maatregelen nodig zijn om de verdragsrechten te verzekeren gelet op de specifieke omstandigheden in de staat. Hier gaat het dan om de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven te verzekeren. Bij deze rechten geldt echter niet een plicht tot 'algehele verwezenlijking' (zoals wel het geval is voor het recht op gezondheid in het IVESCR en het ESH) maar een plicht om de rechten te 'verzekeren' op het niveau en in de vorm die wordt verlangd door het Mensenrechtencomité en het EHRM. Anders dan bij het IVESCR en het ESH hebben staten onder het IVBPR en het EVRM dus ook niet nadrukkelijk de verantwoordelijkheid om alsmaar te zoeken naar maatregelen die een nog effectievere bescherming van de rechten opleveren dan waarvan tot op dat moment sprake is. Het verzekeringsniveau ligt hier dus lager (niet algeheel), maar de plicht is absoluter (een harde resultaatsverplichting). Dat betekent dat alleen voor zover de verzekeringsplicht voor de hier relevante rechten (inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven) zou meebrengen dat burgers dienen te worden beschermd tegen door illegale cannabisteelt en handel veroorzaakte onveiligheid, overlast en criminaliteit, er een verantwoordelijkheid voor de staat is om te bezien hoe die bescherming nationaal het best kan worden geboden. Indien de staat oordeelt dat die bescherming het best valt te realiseren door over te gaan tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt, vereist de verzekeringsplicht dat de staat die oplossing inderdaad doorvoert. Maar of de plicht daartoe zich daadwerkelijk kan manifesteren, hangt dus opnieuw af van de cruciale vraag

óf de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven wel bescherming vereisen tegen bedreigingen ervan door illegale cannabisteelt en -handel veroorzaakte onveiligheid, overlast en criminaliteit. Die vraag staat zoals reeds opgemerkt centraal in paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10.

ix. Discretionaire beoordelingsruimte omtrent welke middelen passend zijn

Bij de zojuist besproken verantwoordelijkheid voor staten tot het verzekeren van de individuele rechten en het voldoen aan de verplichtingen in de verdragen, komt staten in veel gevallen ook een beoordelingsruimte toe. Niettemin speelt de doctrine van de 'margin of appreciation' – die staten een beoordelingsruimte laat – in de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité bijna nooit uitdrukkelijke een rol, noch als het gaat om beperking van verdragsrechten noch wat betreft het treffen van positieve beschermingsmaatregelen.[345] In de paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10 zal daaraan aandacht worden besteed voor zover dit relevant is. Daarbij zal dan – wat betreft de beoordelingsruimte omtrent positieve verplichtingen – ook blijken dat het Mensenrechtencomité in onder meer diens Concluding Observations tamelijk algemene verplichtingen formuleert voor staten om bepaalde problemen aan te pakken zonder duidelijk te maken welke specifieke maatregelen dienen te worden genomen. Als gevolg daarvan hebben staten dan feitelijk veel ruimte om te beoordelen en te bepalen hoe het de mensenrechtelijk problematische situatie dient te worden verbeterd.

Het is het EHRM dat de doctrine van de 'margin of appreciation' tot ontwikkeling heeft gebracht. De doctrine houdt in dat de nationale autoriteiten – waaronder in elk geval de rechter, de wetgever en het bestuur – een beoordelingsmarge c.q. -ruimte hebben om te bepalen of en in welke mate het noodzakelijk en proportioneel is om inbreuk te maken op verdragsrechten die voor beperking vatbaar zijn (zoals het recht op privéleven).[346] De doctrine houdt voor zover het om positieve verplichtingen gaat in – en dat is dus be-

345 Soms komt die daarin wel impliciet tot uitdrukking in relatie tot een specifiek verdragsrecht. Zie met verdere verwijzingen Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 1.77, 18.69, 24.30; Andrew Legg, *The Margin of Appreciation in International Human Rights Law. Deference and Proportionality*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 5-6; Yutaka Arai-Takahashi, *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*, Antwerp/Oxford/New York: Intersentia, 2001, p. 4; Eyal Benvenisti, 'Margin of Appreciation, Consensus, and Universal Standards', *International Law and Politics* 1999, vol. 31, p. 843-854 op 844-845.

346 Zie o.a. EHRM (GK) 10 november 2015, *Couderc and Hachette Filipacchi Associés/France*, nr. 40454/07, par. 90; EHRM (GK) 15 oktober 2015, *Perinçek/Switzerland*, nr. 27510/08, par. 196; zie voorts, met verdere verwijzingen, D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 14-17.

langrijker hier – dat staten beoordelingsruimte hebben in de keuze van de maatregelen die zij nemen om de verdragsrechten te verzekeren. De ratio hierachter is dat staten het best gepositioneerd zijn om de nationale maatschappelijke behoeften, prioriteiten, de aanwending van beschikbare middelen, morele eisen, concrete omstandigheden en belangen te beoordelen.[347] Aldus impliceert de marge ook bij positieve verplichtingen geen vrijbrief voor de staat. De vrijheidsverlening aan de staten is primair een middel om tot een vaststelling te kunnen komen van wat – gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de staat – de aangewezen maatregelen ('appropriate steps') zijn om de verzekeringsplicht voor het verdrag te vervullen.[348] In positieve zin gaat het er daarbij om te bepalen wat in de context van de staat het meest noodzakelijk is en wat daar het best werkt. Daarvoor zijn bijvoorbeeld factoren als 'social needs' en 'particular difficulties' van belang. In negatieve zin is de marge relevant omdat die staten soms de ruimte geeft om juist aan de invoering van bepaalde maatregelen te ontsnappen op de grond dat deze wringen met of onmogelijk zijn gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de staat. In dat verband kunnen onder meer de aanwending van beschikbare middelen en morele vereisten een rol spelen. Voor de beoordeling van welke maatregelen zijn aangewezen, zal ook van belang kunnen zijn of de maatregel ondersteuning vindt in democratische besluitvorming en maatschappelijk draagvlak heeft. Een maatregel zal immers eerder effectief kunnen zijn indien dat het geval is. Bij de marge gaat het er echter niet om staten binnen bepaalde grenzen volledig 'carte blache' te geven. De vrijheidsverlening is in zoverre geen doel op zichzelf.

347 Zie o.a. EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06, par. 1: 'best placed to assess priorities, use of resources and social needs' (ook verderop geciteerd); EHRM (GK) 26 november 2013, *X/Latvia*, nr. 27853/09, par. 85; EHRM 9 maart 2010, *R.C./Sweden*, nr. 41827/07, par. 52; EHRM (GK) 22 april 2013, *Animal Defenders International/The UK*, nr. 48876/08, par. 111: 'By reason of their direct and continuous contact with the vital forces of their countries, their societies and their needs, the legislative and judicial authorities are best placed to assess the particular difficulties in safeguarding the democratic order in their State'; zie ook EHRM 30 januari 2007, *Yumak and Sadak/Turkey*, nr. 10226/03, par. 76, waarin het Hof overweegt dat de nationale wetgever, rechtspraak en politiek 'are best placed to assess the choice of an appropriate electoral system'; EHRM 8 december 2015, *Z.H. and R.H./Switzerland*, nr. 60119/12, par. 44 ('sensitive moral choices'); EHRM 7 december 1976, *Handyside/The UK*, nr. 5493/72, par. 47-48 ('requirements of morals') (in die zaak gaat het overigens om de beoordelingsruimte bij beperking van verdragsrechten).

348 Zie ook Yutaka Arai-Takahashi, *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*, Antwerp/Oxford/New York: Intersentia, 2001, p. 84-85.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Indien de doctrine van toepassing is, betekent dit dan ook niet dat de beoordelingsmarge onbeperkt is en evenmin dat daarop geen toezicht wordt uitgeoefend. In de woorden van het EHRM:

> 'However, this margin goes hand in hand with *European supervision*, embracing both the legislation and the decisions applying it, even those delivered by an independent court. In exercising its supervisory function, the Court's task is *not to take the place of the national courts, but rather to review*, in the light of the case as a whole, whether the decisions they have taken pursuant to their power of appreciation *are compatible* with the provisions of the Convention relied on' (onze curs.).[349]

Of nationale autoriteiten in een concreet geval een 'margin of appreciation' hebben en, zo ja, hoe groot die beoordelingsmarge is, hangt af van het mensenrecht in kwestie en het doel van de inbreuk daarop dan wel de bescherming daarvan.[350] Om die reden zullen wij er voor zover dat nuttig is, nader aandacht aan besteden bij de bespreking in paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10 van specifieke plichten die voortvloeien uit de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven.

Niettemin verdient hier nog opmerking dat als het gaat om positieve verplichtingen die bij specifieke mensenrechten gelden, doorgaans – expliciet dan wel impliciet – een 'margin of appreciation' wordt aangenomen door het EHRM en dat die dan in beginsel ruimer is dan voor de negatieve verplichtingen bij hetzelfde recht.[351] Zelfs is denkbaar dat er voor positieve verplichtingen wel zodanige margin bestaat, terwijl die bij de negatieve verplichting geheel afwezig is. Dat is bijvoorbeeld het geval bij het recht inzake onmenselijke behandeling.[352] Voormelde ruimere marge geldt in het bijzonder voor positieve verplichtingen om maatregelen te nemen ter voorkoming van risico's op de schending van verdragsrechten:

---

349 EHRM (GK) 10 november 2015, *Couderc and Hachette Filipacchi Associés/France*, nr. 40454/07, par. 90.

350 Zie bijv. EHRM (GK) 27 augustus 2015, *Parrillo/Italy*, nr. 46470/11, par. 169 (over art. 8 EVRM); EHRM (GK) 12 februari 2008, *Kafkaris/Cyprus*, nr. 21906/04, par. 161 (over art. 14).

351 Zie bijvoorbeeld wat betreft het recht op leven in art. 2 EVRM de overwegingen in EHRM (GK) 5 juni 2015, *Lambert/France*, nr. 46043/14, par. 144-148; EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 107. Zie wat betreft art. 8 EVRM o.a. EHRM 28 mei 1985, *Abdulaziz, Cabales and Balkandali/The UK*, nr. 9214/80, par. 67.

352 Zie bijv. D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 236 (negatieve plicht art. 3 EVRM: 'absolute guarantee, there is no room for a margin of appreciation') en p. 15 (inzake positieve verplichtingen).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

> 'As to the choice of particular practical measures, the Court has consistently held that where the State is required to take positive measures, *the choice of means is in principle a matter that falls within the Contracting State's margin of appreciation*. There are different avenues to ensure Convention rights, and even if the State has failed to apply one particular measure provided by domestic law, it may still fulfil its positive duty by other means. In this respect *an impossible or disproportionate burden must not be imposed on the authorities* without consideration being given, in particular, to the *operational choices which they must make in terms of priorities and resources*; this results from the *wide margin of appreciation* States enjoy, as the Court has previously held, in difficult social and technical spheres.' (onze curs.)[353]

Daarnaast telt dat de beoordelingsruimte voor de nationale autoriteiten – in het bijzonder de wetgever – bij de uitvoering van sociaal en economisch beleid groot is ('a wide one').[354] Hetzelfde gaat op voor beleid op het terrein van milieubescherming en de gezondheidszorg,[355] alsmede de volksgezondheid en openbare veiligheid.[356] Dat geldt in het bijzonder als het gaat om de vaststelling welke algemene preventieve maatregelen dienen te worden genomen, of zoals het EHRM het stelt:

> 'While it is not excluded that a *positive obligation might arise to eradicate or prevent the spread of a particular disease or infection*, the Court is not persuaded that any potential threat to health that fell short of the standards of Articles 2 or 3 would necessarily impose a duty on the State to take specific preventive steps. Matters of health care policy, *in particular as regards general preventive measures, are in principle within the margin of appreciation* of the domestic authorities who are *best placed to assess priorities, use of resources and social needs*.' (onze curs.)[357]

Gelet op de 'wide margin of appreciation' die staten hebben bij het tot stand brengen van preventieve maatregelen en beleid op sociaal en economisch gebied, milieubeschermingsterrein, de volksgezondheid en de openbare veiligheid, ligt het voor de hand dat eveneens een wijde beoordelingsruimte bestaat als het gaat om drugsbeleid en de strafrechtspleging. Anders gezegd:

---

353 EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11, par. 101, met verdere verwijzingen.

354 Zie o.a. EHRM (GK) 3 april 2012, *Kotov/Russia*, nr. 54522/00, par. 131.

355 D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 582-583 resp. p. 546.

356 EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03, par. 59.

357 EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06, par. 1; zie ook EHRM 13 november 2012, *Hristozov/Bulgaria*, nr. 47039/11, par. 119, en bij dit arrest Judge De Gaetano joined by Judge Vučinić, Dissenting Opinion.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

reeds in dit opzicht is er weinig grond om te veronderstellen dat het EHRM een specifiek drugsbeleid zal voorschrijven (zie nader paragraaf 2.4.11).

Een eventuele motivering door nationale autoriteiten van hun beoordeling, kan van belang zijn bij de toetsing door het EHRM of is gehandeld binnen de 'margin of appreciation'.[358] Dit ligt voor de hand als het erom gaat of de door een staat gemaakte inbreuk op een voor beperking vatbaar verdragsrecht inderdaad noodzakelijk en proportioneel is. Belangrijker voor het cannabisvraagstuk (waarin het immers niet erom gaat dat staten inbreuk maken op verdragsrechten maar juist de vraag centraal staat of het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel als verzekering van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en/of privéleven zou kunnen gelden) is dat ook de motivering van maatregelen die zijn genomen om te voldoen aan positieve verplichtingen van belang kan zijn bij de toets of de autoriteiten binnen hun beoordelingsmarge zijn gebleven.[359] Zonder zodanige motivering zal het bovendien moeilijk zijn voor het EHRM om te beoordelen of de maatregelen inderdaad gepast zijn gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de desbetreffende staat. In bepaalde gevallen – zoals bij gezondheidsbescherming, milieuzorg en economisch beleid – vereist het Hof zelfs dat het beoordelingsproces door de nationale autoriteiten adequaat onderzoek omvat en op relevante studies steunt.[360] Maar zelfs wanneer het gevoerde beleid tot inbreuken op verdragsrechten leidt, wil dat nadrukkelijk niet zeggen dat een staat alleen daartoe over mag gaan indien uitgebreide en meetbare gegevens beschikbaar zijn met betrekking tot elk aspect van de kwestie waarover moet worden beslist.[361] Het ligt voor de hand dat dit evenmin het geval is indien de staat juist positieve maatregelen neemt om de verdragsrechten te verwezenlijken. Centraal staat of de evaluatie en afweging zorgvuldig was, zodat de gegeven onderbouwing doorgaans cruciaal zal zijn. Het gaat er dus niet om dat een staat de effectiviteit van maatregelen bewijst, maar wel dat het die effectiviteit aannemelijk weet te maken. Mocht een staat ter effectuering van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en/of privéleven overgaan tot het (via legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid) toestaan van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve consumentenmarkt, dan zal die staat er dus verstandig aan doen goed te motiveren waar-

358 Zie bijv. EHRM (GK) 16 juni 2014, *Hämäläinen/Finland*, nr. 37359/09, par. 69-89.

359 Zie bijv. EHRM (GK) 12 november 2013, *Söderman/Sweden*, nr. 5786/08, par. 78-117 (waarin die motivering van de staat het Hof niet overtuigt); EHRM (GK) 3 april 2012, *Kotov/Russia*, nr. 54522/00, par. 131 (waarin die motivering het Hof er wel mede toebrengt juist geen schending van positieve verplichtingen aan te nemen).

360 Zie met verdere verwijzingen EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11, par. 101; D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 583.

361 EHRM 2 november 2006, *Giacomelli/Italy*, nr. 59909/00, par. 82.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

om deze beleidskoers inderdaad adequaat invulling geeft aan diens positieve verplichtingen onder deze rechten.

x. De rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven ten opzichte van andere internationale instrumenten

Artikel 2 IVBPR, artikel 1 EVRM en andere bepalingen in deze verdragen houden – anders dan artikel 2 IVESCR – niet uitdrukkelijk een algemene verplichting in om 'binnen het kader van de internationale hulp en samenwerking' maatregelen te nemen ter verwezenlijking van verdragsrechten. Dat wil niet zeggen dat internationale samenwerking nooit vereist kan zijn. Zo zijn staten volgens het Mensenrechtencomité bijvoorbeeld gehouden om elkaar bij te staan wanneer het erom gaat personen voor de rechter te brengen die worden verdacht van het plegen van feiten die in strijd zijn met het IVBPR en strafbaar zijn onder nationaal of internationaal recht.[362] Iets soortgelijks geldt onder het EVRM, bijvoorbeeld als internationale samenwerking nodig is om effectief strafrechtelijk onderzoek te kunnen doen naar gedragingen door private personen die in strijd zijn met het recht op leven.[363] Voor zover de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven zouden vereisen dat wordt opgetreden tegen door illegale cannabisteelt en -handel veroorzaakte onveiligheid, overlast en criminaliteit (zie daarover paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10), zou er dan dus ook een verplichting kunnen zijn om dit in internationaal verband te doen. Dat zal dan vooral het geval kunnen zijn indien het gaat om transnationale drugscriminaliteit.

Daarnaast geldt ook in relatie tot het IVBPR en EVRM dat een door een land genomen positieve maatregelen ter verwezenlijking van verdragsrechten geen – disproportionele en dissubsidiaire – afbreuk zullen mogen doen aan het genot van door deze verdragen gewaarborgde rechten in andere landen. Ook dit blijkt niet expliciet uit de verdragen. Van belang is echter dat dit in strijd kan komen met de negatieve verplichting om de mensenrechten te respecteren. Ook dit kan van belang zijn voor het cannabisvraagstuk. Het impliceert immers dat er bij een door een land gevoerd drugsbeleid respect zal moeten zijn voor de verdragsrechten van personen in andere landen en dat van willekeurige mensenrechteninbreuken jegens die personen geen sprake zal mogen zijn.

Tot slot houden artikel 2 IVBPR, artikel 1 EVRM en andere bepalingen in deze verdragen geen expliciete plicht in voor de verdragspartijen om de verdragsrechten in acht te nemen bij internationale overeenkomsten die zij aangaan. Dat neemt niet weg dat staten wel degelijk rekening dienen te houden met hun verantwoordelijkheden ingevolge het IVBPR en EVRM bij het aangaan van verdragen op andere terreinen en het uitvoeren van andere in-

362 HRC, General Comment No. 31 (2004) 'General Legal Obligation', par. 18.
363 Zie EHRM 7 januari 2010, *Rantsev/Cyprus and Russia*, nr. 25965/04, par. 241.

ternationaalrechtelijke verplichtingen.[364] Wat betreft het verwerkingsvraagstuk gaat het er dan om wat deze verantwoordelijkheden precies inhouden indien de verplichtingen uit de VN-drugsverdragen en andere internationale drugsregelgeving aan het verwezenlijken van positieve verplichtingen op grond van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven in de weg zouden staan. Om die reden komt nu eerst in paragrafen 2.4.8 t/m 2.4.10 aan bod wat die positieve verplichtingen inhouden. Voor zover deze wringen met de verplichtingen uit de VN-drugsverdragen, bespreken wij in hoofdstuk 3 hoe met dit conflict dient of kan worden omgegaan.

2.4.8 Specifieke uit het recht op leven voortvloeiende positieve verplichtingen

De uitgebreide uiteenzetting in de vorige paragraaf betreft de krachtens het IVBPR en het EVRM geldende algemene verplichtingen die staten hebben ten aanzien van de in deze verdragen opgenomen rechten. Deze algemene verplichtingen gelden dus ook voor wat betreft de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Het voorgaande maakt onder meer duidelijk dat staten verplicht zijn om die rechten te 'respecteren' en te 'verzekeren', dat zij daartoe zowel negatieve als positieve verplichtingen hebben, en dat de plicht om deze rechten te beschermen ook van toepassing kan zijn indien het gaat om bedreigingen die van private personen uitgaan. Voorts is hiervoor gebleken dat staten geen plicht hebben tot 'algehele verwezenlijking' van deze rechten (zoals wel het geval is voor het recht op gezondheid in het IVESCR en het ESH), maar een plicht om de rechten te 'verzekeren' op het niveau en in de vorm die wordt verlangd door het Mensenrechtencomité en het EHRM. Het gaat daarbij om harde resultaatsverplichtingen en niet om een relatieve plicht tot progressieve realisatie. Wat die verplichtingen concreet inhouden en welk verzekeringsniveau daarbij is vereist, vloeit voort uit de hiervoor besproken algemene verplichtingen en het concrete recht waarover het gaat. Daarom en om herhaling te voorkomen hebben wij ervoor gekozen de positieve verplichtingen nader uit te werken in relatie tot de hier relevante verdragsrechten. Aldus zullen wij in deze en de volgende twee paragrafen achtereenvolgens ingaan op de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve verplichtingen die zijn verbonden aan respectievelijk het recht op leven, het recht tegen onmenselijke behandeling en het recht op privéleven.

364 Vgl. bijv. HRC 22 oktober 2008, *Sayadi and Vinck/Belgium*, nr. 1472/2006, par. 7.2, 10.2-11; EHRM (GK) 12 september 2012, *Nada/Switzerland*, nr. 10593/08, par. 196-197.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

i. Het beschermingsvereiste bij art. 6 IVBPR en art. 2 EVRM

Zowel artikel 6 IVBPR als artikel 2 EVRM bepaalt dat het recht op leven door de wet wordt beschermd.[365] Bescherming staat dus centraal. Deze bepalingen maken echter niet duidelijk wat die bescherming inhoudt en of de staat daarbij ook niet-wettelijke maatregelen dient te nemen. De jurisprudentie van het Mensenrechtencomité respectievelijk het EHRM doet dat wel. De behandeling hierna van respectievelijk artikel 6 IVBPR en artikel 2 EVRM en de daarvoor relevante jurisprudentie strekt tot beantwoording van in het bijzonder de volgende vragen:

> Dwingt de positieve plicht om te beschermen tegen levensbedreigende criminaliteit tot het voorkomen en bestrijden van met cannabisteelt en -handel gepaard gaande criminaliteit, zoals dodelijke gewelddadigheden en het omkomen van burgers door bijvoorbeeld brand of legionellabesmetting die het gevolg is van illegaal en onveilig aanleggen van installaties voor illegale hennepkwekerijen?

> Dwingt de positieve plicht om te beschermen tegen levensbedreigende gezondheidskwesties tot het voorkomen van overlijden door gebruik van harddrugs, en is het argument van de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt in dit verband relevant?

Deze twee vragen zullen nu achtereenvolgens vanuit verschillende invalshoeken worden behandeld. Voor zover het tot positieve beantwoording komt, rijst een derde vraag:

> Kan aan de positieve beschermingsplicht invulling worden gegeven door een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat?

Voor zover zodanige invulling inderdaad mogelijk blijkt te zijn, rijst de vraag of het hierbij gaat om slechts een aanvaardbare invulling (de staat heeft dan de vrije keuze om wel of niet voor het beleid te kiezen) of om een in beginsel vereiste invulling (de staat is dan verplicht om het beleid in te voeren, al kunnen er mogelijkheden zijn om daar onderuit te komen). Deze vraag beantwoorden wij in de gezamenlijke conclusie voor de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, te weten in paragraaf 2.4.12.

ii. Positieve verplichtingen ingevolge art. 6 lid 1 IVBPR

Het recht op leven uit artikel 6 lid 1 IVBPR richt zich dus op bescherming van het leven. Het Mensenrechtencomité maakt duidelijk dat staten en over-

365 Zie de tekst van de bepalingen in paragraaf 2.4.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

heidsautoriteiten daarbij zijn gebonden aan zowel negatieve verplichtingen (zoals de plichten om zich te onthouden van willekeurige vrijheidsberoving en van het veroorzaken van oorlog) als positieve verplichtingen (zoals de plicht tot het voorkomen van oorlogen, genocide, andere daden van massaal geweld en willekeurig verlies van levens).[366] Ook niet-massale en niet-oorlogsgerelateerde bedreigingen van het leven kunnen binnen de reikwijdte vallen van het recht op leven in artikel 6 lid 1 IVBPR. Dat geldt in relatie tot zowel levensbedreigende criminele gewelddadigheden door individuen als levensbedreigende gezondheidskwesties. De ten aanzien daarvan geldende verplichtingen komen nu achtereenvolgens aan de orde.

– *Bescherming leven tegen criminaliteit*. Dat ook verplichtingen tot bescherming tegen levensbedreigend en dodelijk geweld door private actoren binnen het bereik liggen van artikel 6 lid 1 IVBPR, komt uitdrukkelijk naar voren in de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité.[367] Staten zijn verplicht burgers te *beschermen* tegen private personen.[368] Zij zijn gehouden tot het nemen van passende maatregelen ('appropriate measures') en het betrachten van de nodige zorgvuldigheid ('exercise due diligence') om onder meer levensontneming door private personen te *voorkomen*, te *straffen*, te *onderzoeken* of te *redresseren*.[369] In paragraaf 2.4.7.v kwam al naar voren dat staten verplicht zijn om daartoe wetgevende, rechtsprekende, bestuurlijke, educatieve en andere geschikte maatregelen te nemen teneinde aan hun verdragsverplichtingen te

366 Zie HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 2-4; zie ook HRC, General Comment No. 14 (1985) 'Right to life'.

367 Zie o.a. HRC, Concluding Observations (Peru), *UN Doc.* CCPR A/52/40 vol. I (1997), par. 167 (eis tot effectieve bescherming tegen verkrachting, seksueel misbruik en geweld tegen vrouwen); HRC, Concluding Observations (Colombia), *UN Doc.* CCPR A/52/40 vol. I (1997), par. 287, 290, 300 (eis tot effectieve bescherming tegen geweld tegen vrouwen en kinderen); HRC, Concluding Observations (Venezuela), *UN Doc.* CCPR A/56/40 vol. I (2001), par. 77(17) (effectieve bescherming vereist tegen ontvoering en moord van vrouwen); HRC, Concluding Observations (Russian Federation), *UN Doc.* CCPR A/59/40 vol. I (2003), par. 22 (plicht tot strafrechtelijk onderzoek en vervolgen bij bedreiging, mishandeling en moord van journalisten). Vgl. HRC, Draft general comment No. 36, Article 6: Right to life. Draft prepared by Yuval Shany and Nigel Rodley, Rapporteurs, *UN Doc.* CCPR/C/GC/R.36, 1 April 2015, par. 6.

368 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 8.

369 *Idem*, par. 3, 8; en o.a. HRC 26 maart 2012, *Krasovskaya and Krasovskaya/Belarus*, nr. 1820/2008, par. 8.3; HRC 21 oktober 2010, *Novakovič/Serbia*, nr. 1556/2007, par. 7.2-9; HRC 13 November 1995, *Bautista/Colombia*, nr. 563/1993, par. 8.6, 10; HRC 29 maart 1982, *Bleier/Uruguay*, nr. 30/1978, par. 11-15.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

voldoen.[370] Onder andere geschikte maatregelen kunnen bijvoorbeeld operationele maatregelen vallen.[371]

Wat betreft de zojuist genoemde onderzoeksplicht is van belang dat (vermoedelijke) schendingen onmiddellijk, grondig en effectief (strafrechtelijk[372]) dienen te worden onderzocht door onafhankelijke en onpartijdige organen.[373] Indien zulk onderzoek verdragsschendingen onthult, moeten staten ervoor zorgen dat de verantwoordelijken voor de rechter worden gebracht.[374] Hoewel er hierbij geen recht voor slachtoffers op vervolging bestaat,[375] kan het verzuim door autoriteiten om te voorzien in zulk onderzoek of om te vervolgen, zelfstandige als verdragsschending gelden.[376] Dat is onder meer het geval indien de verdragsschending volgens nationaal of internationaal recht tevens een strafbaar feit is, zoals geldt voor levensberoving (doodslag en moord).[377]

Deze plichten tot strafrechtelijk optreden doen zich eerst concreet voor indien sprake is van een materiële schending van het recht op leven. Het gaat dan dus om de situatie dat (een serieus risico op) levensontneming of overlijden niet is voorkomen. Voor zover men een cannabisbeleid hanteert waardoor van materiële schendingen van het recht op leven geen sprake is, bijvoorbeeld omdat daarmee doden worden voorkomen, zijn de uit het recht op leven voortvloeiende verplichtingen tot strafrechtelijk actief optreden niet relevant voor het cannabisvraagstuk. Daartoe is ook van belang dat het gegeven dat de VN-drugsverdragen dwingen tot strafbaarstelling van onder meer cannabisteelt en -handel, niet de zojuist genoemde verplichtingen tot onderzoek en vervolging doen ontstaan onder het recht op leven. Cannabisteelt en -handel en ook het gebruik van deze drug zijn als zodanig immers niet levensbedreigend. Wanneer zulke teelt en handel gepaard gaat met levensbe-

370 Zie ook HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 7.

371 Het kan daarbij ook gaan om operationele maatregelen om iemands leven tegen concrete bedreigingen te beschermen ingevolge het recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon uit artikel 9 IVBPR; zie HRC 12 juli 1990, *Delgado Páez/Colombia*, nr. 195/1985, par. 5.6.

372 HRC 26 maart 2012, *Krasovskaya and Krasovskaya/Belarus*, nr. 1820/2008, par. 8.3; HRC 29 juli 1997, *Arhuaco/Colombia*, nr. 612/1995, par. 8.2 en voorts 8.3-11.

373 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 15.

374 Zie uitdrukkelijk in die zin o.a. HRC 29 juli 1997, *Arhuaco/Colombia*, nr. 612/1995, par. 8.8.

375 Zie HRC 16 augustus 2007, *Messaouda Grioua/Algerije*, nr. 1327/2004, par. 9; HRC 29 juli 1997, *José Vicenté/Colombia*, nr. 612/1995, par. 8.8; HRC 30 maart 1989, *H.C.M.A./The Netherlands*, nr. 213/1986, par. 11.6.

376 Zie ook HRC 26 maart 2012, *Khirani/Algeria*, nr. 1905/2009, par. 7.10.

377 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 18. Zie ook Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, par. 8.42.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dreigende criminaliteit – zoals afrekeningen en ripdeals – is het ten aanzien van die criminaliteit dat de positieve verplichtingen tot beschermen, voorkomen, onderzoeken en vervolgen opkomen. Het zou kunnen zijn dat deze levensbedreigingen het best kunnen worden voorkomen door illegale cannabisteelt en -handel te bestrijden. Of die bestrijding dan plaatsvindt door strafrechtelijk op te treden tegen cannabisteelt en -handel of door die teelt en handel juist uit het criminele circuit te halen door regulering, is vanuit de positieve verplichtingen krachtens het recht op leven op zichzelf om het even. In beginsel is de aanpak die de resultaatsverplichting – bescherming van het leven – het best verwezenlijkt, vanuit de positieve verplichting tot bescherming van het leven immers de aangewezen aanpak.

Het Mensenrechtencomité benadrukt echter allereerst het belang van het voorkomen van schendingen van verdragsrechten. Deze voorkomingsplicht gaat dus in zoverre vooraf aan de plicht tot strafrechtelijk optreden. Dit geldt in het bijzonder ook als het gaat om het recht op leven. Dat blijkt allereerst uit de hiervoor genoemde plicht om burgers te beschermen tegen onder meer ook private personen. Zoals opgemerkt staat bescherming ook centraal in de tekst van artikel 6 IVBRP. Daarnaast telt dat het doel van het IVBPR volgens het Comité zou worden ondermijnd zonder verplichting om maatregelen te nemen om herhaling van schending van het verdrag te voorkomen.[378] Ook voor het cannabisvraagstuk is van belang dat die plicht om te beschermen c.q. te voorkomen niet alleen geldt wanneer sprake is van een concrete levensbedreiging van een concreet persoon. Het Mensenrechtencomité houdt staten ook verplicht tot het treffen van maatregelen met het oog op situaties en ontwikkelingen die in algemene zin het leven van mensen bedreigen. Zo drong het Comité er bij staten op aan positieve maatregelen te nemen: om te voorkomen dat dakloosheid tot overlijden leidt;[379] tegen kindersterfte;[380] ter verhoging van de levensduurverwachting, bijvoorbeeld wanneer die onder druk staat als gevolg van de voedselsituatie in het land;[381] tegen ondervoeding en epidemieën;[382] tegen vergiftiging van het milieu.[383] Het Comité maakt daarbij vaak niet duidelijk welke specifieke maatregelen staten daartoe die-

378 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 17.

379 HRC, Concluding Observations (Canada), *UN Doc.* CCPR/C/79/Add.105 (1999), par. 12.

380 Zie o.a. HRC, Concluding Observations (Brazil), *UN Doc.* CCPR/C/79/Add.66 (1996), par. 23; HRC, Concluding Observations (Ireland), *UN Doc.* CCPR/A/55/40 (2000), par. 27.

381 HRC, Concluding Observations (Democratic People's Republic of Korea), *UN Doc.* CCPR/CO/72/PRK (2001), par. 12. Zie ook HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 5 (verderop geciteerd).

382 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 5 (verderop geciteerd).

383 HRC, Concluding Observations (Suriname), *UN Doc.* CCPR/A/59/40 vol. I (2004), par. 69 (21)

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nen te nemen, tenzij de oplossingsrichting nogal voor de hand ligt.[384] In zoverre blijft het doorgaans dus bij een abstracte beschermingsplicht voor staten. Ook van een concrete beschermingsplicht omtrent cannabisteelt, -handel en/of gebruik is ons niet gebleken, zoals verderop nog nader aan bod komt in paragraaf 2.4.11. Het is aldus in beginsel aan de staat om te bepalen welke maatregelen het best geschikt zijn om het vereiste resultaat te verwezenlijken. Evenmin biedt het Comité concrete criteria of handvatten om te bepalen wanneer staten ingevolge het recht op leven gehouden zijn om positieve maatregelen te nemen tegen algemene bedreigingen van het leven of de levensverwachting. Niettemin is duidelijk dat wanneer daadwerkelijk sprake is van zulke dreigingen, staten volgens het Comité verplicht zijn om daar iets aan te doen. Het is immers juist bij zulke dreigingen dat het Comité consequent wijst op de verantwoordelijkheid van staten om maatregelen te nemen om het leven te beschermen.

Wij concluderen dan ook dat staten ingevolge artikel 6 jo artikel 2 IVBPR beschermende c.q. preventieve maatregelen dienen te nemen wanneer het recht op leven in algemene zin daadwerkelijk wordt bedreigd door de gevolgen van illegale cannabisteelt en -handel. Daarvan is bijvoorbeeld sprake bij dodelijke gewelddadigheden in en vanuit het circuit en het ontstaan van branden die het gevolg zijn van illegaal aftappen en onveilig aanleggen van elektriciteit voor illegale hennepkwekerijen. Het is dan aan de staat zelf om te bepalen hoe die bescherming het best valt te verwezenlijken. In zoverre impliceert de beschermingsplicht dus niet dat een strafrechtelijk verbod van cannabisteelt en -handel met stringente handhaving is aangewezen dan wel dat juist het gereguleerd toestaan daarvan de voorkeur verdient. Het gaat om het resultaat: met die maatregelen die de daadwerkelijke algemene bedreiging van het leven ook volgens de autoriteiten zelf het best kunnen wegnemen, kan de staat in beginsel invulling geven aan de uit het recht op leven voortvloeiende positieve beschermingsverplichting. Daarmee is overigens zeker niet gezegd dat alles is geoorloofd. Maatregelen zullen ook in overstemming met andere mensenrechten moeten zijn. Aldus is er bijvoorbeeld geen plaats voor onbeperkt strafrechtelijk optreden tegen drugsteelt en -handel.

– *Bescherming leven tegen gezondheidsbedreigingen*. Onder omstandigheden vereist het recht op leven dat staten algemene volksgezondheidsmaatregelen

384 Zie bijv. HRC, Concluding Observations (Senegal), *UN Doc.* CCPR/A/53/40 vol. I (1998), par. 61, waarin het Comité genitale verminking in strijd acht met onder meer het recht op leven, en zich vervolgens voorstander verklaart van strafbaarstelling van genitale verminking als beschermingsmaatregel daartegen. Zie soortgelijk inzake huiselijk geweld HRC, Concluding Observations (Suriname), *UN Doc.* CCPR/A/59/40 vol. I (2004), par. 69 (11-12).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nemen. De plicht om zulke maatregelen te nemen manifesteert zich grofweg wanneer daadwerkelijk sprake is van algemene situaties of ontwikkelingen die het leven of de levensverwachting bedreigen, en dus niet pas of alleen wanneer zich een concrete levensbedreiging van een concreet persoon voordoet. Illustratief in dit verband is de volgende overweging van het Mensenrechtencomité:

> 'Moreover, the Committee has noted that the right to life has been too often narrowly interpreted. The expression "inherent right to life" cannot properly be understood in a restrictive manner, and the protection of this right requires that States adopt positive measures. In this connection, the Committee considers that it would be desirable for States parties to take all possible measures to reduce infant mortality and to increase life expectancy, especially in adopting measures to eliminate malnutrition and epidemics.'[385]

Het recht op leven dient dus niet restrictief te worden bezien. Uit de overweging volgt voorts dat algemene maatregelen gericht op individuele en volksgezondheid die noodzakelijk zijn ter preventie van overlijden of voortijdig overlijden, binnen het bereik kunnen liggen van de verplichtingen die voortvloeien uit het recht op leven in artikel 6 lid 1 IVBPR.[386] Het is ook in relatie tot het recht op leven dat het Mensenrechtencomité landen in verband met de rapportageplicht in het algemeen heeft gevraagd welke maatregelen zijn genomen om de volksgezondheid te verbeteren.[387] Meer specifiek kan ook de toegang tot gezondheidszorg binnen de werkingssfeer vallen van het recht op leven (alsmede van het recht op privéleven in artikel 17 IVBPR).[388] Uit het recht op leven (en uit de rechten inzake onmenselijke behandeling en privéleven) kan voorts de plicht voortvloeien om beleid te voeren om ongewilde

385 HRC, General Comment No. 6 (1982) 'Right to Life', par. 5.

386 Zie ook HRC 21 oktober 2010, *Novaković/Serbia*, nr. 1556/2007, waaruit blijkt dat medische wanpraktijken en ernstige inbreuken op de gezondheid binnen de reikwijdte van deze bepaling kunnen vallen (in casu ging het om niet adequaat strafrechtelijk onderzoeken van de vermeende wanpraktijken).

387 HRC, Concluding Observations (Mali), *UN Doc.* CCPR A/36/40 (1981), par. 235: 'In relation to article 6 of the Covenant, it was asked what provisions the Government had enacted to improve public health'; HRC, Concluding observations (Kenya), *UN Doc.* CCPR A/36/40 (1981), par. 188: 'With respect to article 6 of the Covenant, information was requested on the measures that had been taken for the protection of life in its social context such as improvement of the general living conditions of the population and action to eradicate epidemics and provide better health conditions'. Zie ook HRC, Concluding Observations (Mali), *UN Doc.* CCPR A/58/40 (2003), par. 14.

388 HRC, Concluding Observations (Philippines), *UN Doc.* CCPR/C/PHL/CO/4 (2012), par. 13 (seksuele en reproductieve gezondheidszorg); HRC, Concluding Observations (Kenya), *UN Doc.* CCPR/CO/83/KEN (2005), par. 15 (personen met HIV).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zwangerschappen tegen te gaan en kunnen beperkingen of verboden wat betreft abortus onaanvaardbaar zijn.[389] Eveneens zijn staten ingevolge het recht op leven volgens het Mensenrechtencomité gehouden om de bevolking te beschermen tegen HIV en AIDS.[390] Voor zover wij hebben kunnen nagaan, heeft het Mensenrechtencomité nooit expliciet vastgesteld dat staten krachtens het recht op leven – of een ander verdragsrecht – eveneens gehouden zijn om de bevolking te beschermen tegen sterfte door drugs. Niettemin zou zodanige bescherming wel in lijn zijn met de zojuist beschreven volksgezondheidsbescherming die wel uitdrukkelijk wordt vereist door het Comité, terwijl die bovendien aansluit bij de vereiste ruime uitleg van het recht op leven in artikel 6 IVBPR.

Interessant in dit verband is ook dat momenteel wordt gewerkt aan General Comment No. 36, inzake het recht op leven.[391] Het doel van dit nieuwe algemeen commentaar is om de thans op het recht op leven betrekking hebbende General Comment No. 6 en General Comment No. 14 nog eens te bezien en uit te breiden.[392] De met het oog hierop aangestelde rapporteurs stellen diverse onderwerpen voor die in de nieuwe General Comment No. 36 aan de orde zouden kunnen komen omdat vragen daarover rijzen onder artikel 6. Zij noemen onder meer regulering van mogelijk levensbedreigende praktijken en omstandigheden, zoals alcohol, tabak, drugs, geweld.[393] Dat de rapporteurs bescherming tegen bedreiging van het leven door drugs en geweld als relevant onderwerp beschouwen onder artikel 6 IVBPR, bevestigt dat deze onderwerpen binnen de reikwijdte van deze bepaling liggen. Dat zou dan in beginsel eveneens gelden voor een drugsbeleid dat ernaar streeft om het aantal drugsdoden te beperken. Aldus is vanuit het recht op leven ook van belang dat in het cannabisdebat – zie paragraaf 2.3.1 – wordt aangevoerd dat door scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt, softdrugsgebruikers minder snel afglijden naar levensbedreigend harddrugsgebruik.

Wij concluderen dat volgens het Mensenrechtencomité uit artikel 6 IVBPR een algemene plicht voortvloeit om individuen bescherming te bieden tegen de gezondheid betreffende algemene levensbedreigingen. Wanneer overlijden door gebruik van harddrugs een reëel perspectief is in een staat,

389 HRC 24 oktober 2005, *Llantoy Huamán/Peru*, nr. 1153/2003; HRC 29 maart 2011, *V.D.A./Argentina*, nr. 1608/2007; en voorts o.a. HRC, Concluding Observations (Malta), *UN Doc.* CCPR/C/MLT/CO/2 (2014), par. 13; HRC, Concluding Observations (El Salvador), *UN Doc.* CCPR/C/SLV/CO/6 (2010), par. 10.

390 HRC, Concluding Observations (Namibia), *UN Doc.* CCPR/CO/81/NAM (2004), par. 10.

391 Zie website van OHCHR (U.N. Office of the High Commissioner on Human Rights): http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/GC36-Article6Righttolife.aspx.

392 HRC, Draft general comment No. 36, Article 6: Right to life. Draft prepared by Yuval Shany and Nigel Rodley, Rapporteurs, *UN Doc.* CCPR/C/GC/R.36, 1 April 2015, par. 2.

393 *Idem*, par. 6.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zullen aldus ook daartegen maatregelen dienen te worden genomen. Met een beleid waarin de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt van elkaar worden gescheiden, kan invulling worden gegeven aan die positieve beschermingsplicht, in elk geval in zoverre dit beleid het recht op leven het best beschermt.

iii. Positieve verplichtingen ingevolge art. 2 EVRM

Veel van de positieve verplichtingen die het Mensenrechtencomité afleidt uit artikel 6 IVBPR, gelden blijkens de jurisprudentie van het EHRM ook ingevolge artikel 2 EVRM.394 In de zaak *Osman* overweegt het EHRM:

> 'The Court notes that the first sentence of Article 2 § 1 enjoins the State not only to refrain from the intentional and unlawful taking of life, but also *to take appropriate steps to safeguard the lives of those within its jurisdiction* […]. It is common ground that the State's obligation in this respect extends beyond its primary duty to secure the right to life by *putting in place effective criminal-law provisions* to deter the commission of offences against the person *backed up by law-enforcement machinery* for the *prevention, suppression and sanctioning of breaches* of such provisions. […] Article 2 of the Convention may also imply in certain well-defined circumstances a *positive obligation on the authorities to take preventive operational measures* to protect an individual whose life is at risk from the criminal acts of another individual.' (onze curs.)[395]

Ook het recht op leven uit artikel 2 EVRM richt zich op bescherming van het leven. Het EHRM benadrukt dat staten de primaire plicht hebben om in die bescherming te voorzien.[396] En ook nu zijn staten en overheidsautoriteiten daarbij dus gebonden aan zowel negatieve verplichtingen (zoals de plicht om zich te onthouden van willekeurige vrijheidsberoving) als positieve verplichtingen (zoals de plicht om het leven te beschermen in de wetgeving, door rechtshandhaving en door inzet van het strafrechtelijk systeem). Deze positieve beschermingsverplichtingen zijn ook van toepassing bij dreigingen voor

394 Zie o.a. met vele verdere verwijzingen P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten* (oratie Nijmegen), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008, p. 25-56; F. Vellinga-Schootstra & W.H. Vellinga, 'Positive obligations' en het Nederlandse straf(proces)recht (Oratie Groningen), Deventer: Kluwer 2008; D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 203-218.

395 EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94, par. 115. Het gaat hier om vaste rechtspraak; zie eerder reeds EHRM 9 juni 1998, *L.C.B./The UK*, nr. 23413/94, par. 36, en recent o.a. EHRM 15 september 2015, *Lari/The Republic of Moldova*, nr. 37847/13, par. 33-35.

396 Zie o.a. ook EHRM 3 november 2015, *Olszewscy/Poland*, nr. 99/12, par. 58.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

het leven die uitgaan van private actoren zoals andere individuen.[397] De plichten kunnen bovendien relevant zijn in relatie tot zowel levensbedreigende criminele gewelddadigheden door individuen als levensbedreigende gezondheidskwesties.

Dit betekent echter nog niet dat bovenstaande conclusies inzake artikel 6 IVBPR als het gaat om het cannabisvraagstuk eveneens van toepassing zijn voor artikel 2 EVRM. De daarvoor cruciale vraag is namelijk of de uit artikel 2 EVRM voortvloeiende verplichtingen om positieve maatregelen te nemen ter bescherming van het leven reeds van toepassing zijn indien sprake is van algemene situaties of ontwikkelingen die het leven of de levensverwachting bedreigen. Of komen die verplichtingen pas en alleen op wanneer zich concrete levensbedreigingen van concrete personen voordoen? Op deze kwestie spitst het navolgende zich toe.

– *Bescherming leven tegen criminaliteit*. Bovenstaande overweging uit het *Osman*-arrest maakt duidelijk dat de positieve verplichtingen ingevolge artikel 2 EVRM ook van toepassing kunnen zijn indien het leven van een individu in gevaar is door de criminele handelingen van een andere persoon.[398] Daaruit volgt ook dat indien sprake is van levensbeneming of overlijden door niet natuurlijke oorzaken, op de autoriteiten plichten rusten tot strafrechtelijk onderzoek, vervolging, veroordeling, bestraffing en strafexecutie.[399] Deze verplichtingen zijn aldus ook van toepassing ingeval rondom cannabisteelt en -handel sprake is van bijvoorbeeld (serieuze dreiging van) moord en doodslag en het ontstaan van levensbedreigende branden of legionellabesmettingen door onveilige installaties in hennepkwekerijen.

Belangrijker voor het cannabisvraagstuk is echter dat de staat ook verplichtingen heeft om ervoor te zorgen dat criminele levensontneming wordt voorkomen. In bovenstaande overweging uit het Osman-arrest komen twee categorieën naar voren. Ten eerste de plicht om passende maatregelen te nemen om het leven van mensen te beschermen ('appropriate steps to safeguard'), waarover aanstonds nader. Ten tweede kan er 'in certain well-defined circumstances' ook een verplichting zijn om operationele beschermingsmaatregelen te nemen ('preventive operational measures'). Een voorwaarde voor het in concreto rijzen van deze laatste plicht is dat de autoriteiten weten of dienen te weten van het bestaan van een reëel en onmiddellijk

397 Daarop ziet ook EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94.

398 EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94, par. 115.

399 Zie naast het *Osman*-arrest o.a. ook EHRM 15 september 2015, *Lari/The Republic of Moldova*, nr. 37847/13, par. 33-35; EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, nr. 33401/02, par. 150; EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 94; zie voorts de aan het begin van deze subparagraaf in een voetnoot genoemde literatuur, waarin vele verdere verwijzingen naar jurisprudentie zijn opgenomen.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gevaar ('a real and immediate risk') voor het leven van een bepaald individu door de criminele handelingen van een ander persoon.[400] Deze verplichting is dus niet van toepassing indien sprake is van algemene situaties of ontwikkelingen die het leven of de levensverwachting bedreigen. Deze operationele plicht is dus niet relevant als het gaat om het voorkomen van algemene risico's op onder meer moord en doodslag of branden en legionellabesmettingen rondom cannabisteelt en -handel.

Voormelde plicht om passende maatregelen te nemen om het leven van mensen te beschermen is daarentegen in potentie wel relevant hier. Deze positieve verplichting is ten eerste ruim wat betreft toepassingsbereik. De plicht speelt namelijk niet alleen indien er doden vallen of zijn gevallen, maar ook indien er een serieus risico is daarop.[401] Bovendien is de maatregelplicht volgens het EHRM in beginsel van toepassing in de context van enige activiteit, publiek of privaat, waarin het recht op leven in het geding is.[402] De verplichting geldt aldus in elk geval in de bijzondere context van gevaarlijke activiteiten, waar er in het bijzonder aandacht moet zijn voor regelgeving die is afgestemd op de bijzondere kenmerken van desbetreffende activiteiten, vooral wat betreft het niveau van het potentiële risico voor mensenlevens.[403] Maar daarbij blijft het niet. Blijkens de rechtspraak van het EHRM is de plicht van belang in relatie tot onder meer: verkeersveiligheid;[404] veiligheid op het water;[405] natuurrampen;[406] de veiligheid op schepen,[407] op bouwplaatsen[408] en gevaarlijke omgevingen zoals vuilnisbelten en andere industrie,[409] maar ook in de normale openbare ruimte;[410] de gezondheidszorg;[411] noodhulpdiensten;[412] en de veiligheid rondom gevaarlijke (sport)activiteiten waarvoor het individu zelf kiest.[413] Deze lijst is niet uitputtend.[414] Blijkens onder meer bo-

400 Zie o.a. EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, nr. 33401/02, par. 150; EHRM 23 juni 2015, *Selahattin Demirtaş/Turkey*, nr. 15028/09, par. 27-31.
401 EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11, par. 103-117.
402 Zie bijv. ook EHRM 16 juni 2011, *Ciechońska/Poland*, nr. 19776/04, par. 63.
403 EHRM 26 februari 2015, *Prilutskiy/Ukraine*, nr. 40429/08, par. 31.
404 EHRM 27 november 2007, *Rajkowska/Poland*, nr. 37393/02.
405 EHRM 2 februari 2016, *Cavit Tinarlioğlu/Turquie*, nr. 3648/04, par. 60-78.
406 EHRM 20 maart 2008, *Budayeva/Russia*, nr. 15339/02, par. 137.
407 EHRM 16 januari 2008, *Leray, Guilcher, Ameon, Margue et Mad/La France*, nr. 44617/98.
408 EHRM 26 augustus 2003, *Pereira Henrique/Luxembourg*, nr. 60255/00, par. 54-63.
409 EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99.
410 EHRM 14 juni 2011, *Ciechońska/Poland*, nr. 19776/04, par. 67.
411 EHRM 17 januari 2008, *Dodov/Bulgaria*, nr. 59548/00, par. 70, 79-83 en 87.
412 EHRM 2 december 2008, *Furdik/Slovakia*, nr. 42994/05, par. 1; zie ook EHRM 16 januari 2008, *Leray, Guilcher, Ameon, Margue et Mad/La France*, nr. 44617/98.
413 Zie over watersport EHRM 2 februari 2016, *Cavit Tinarlioğlu/Turquie*, nr. 3648/04, en de verwijzingen daarin in par. 63 naar arresten over allerhande andere gevaarlijke activiteiten.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

venstaande overweging uit het *Osman*-arrest is de plicht bijvoorbeeld zeker ook relevant bij criminaliteit die inbreuk maakt op het recht op leven. Ook voor zover criminele activiteiten rondom cannabisteelt en -handel het leven van personen bedreigen – bijvoorbeeld door moord en doodslag of kwekerijbranden en legionellabesmettingen in woonbuurten – zijn de positieve verplichtingen van artikel 2 EVRM dan ook van belang. Uit het recht op leven volgen echter dus geen positieve verplichtingen tot bescherming tegen niet-levensbedreigende situaties, zoals georganiseerde criminaliteit als zodanig, het corrumperen van de bovenwereld (ondermijning) en overlast en schade.

Die positieve plicht tot het nemen van maatregelen is voorts breed qua inhoud. Het gaat hier namelijk om een plicht tot het nemen van 'alle' maatregelen die met het oog op de vereiste bescherming passend zijn ('all appropriate steps').[415] De plicht houdt onder meer in dat de autoriteiten in een legislatief en bestuurlijk kader dienen te voorzien om bedreigingen van het recht op leven effectief af te weren ('effective deterrence'). In elk geval zullen staten – zo blijkt onder meer uit de hiervoor weergegeven overweging uit het arrest-*Osman* – dienen te beschikken over effectieve strafrechtspleging ('effective criminal-law provisions […] backed up by law-enforcement machinery for the prevention, suppression and sanctioning of breaches of such provisions.').[416] Afhankelijk van de situaties waarom het gaat kunnen de autoriteiten bovendien onder meer gehouden zijn te voorzien in vergunningensystemen, toezichtstelsels en praktische maatregelen die het levensrisico feitelijk wegnemen.[417] Steeds gaat het erom of de maatregel passend is, dat wil zeggen: of de maatregel redelijkerwijs kan worden beschouwd als een geschikt (effectief) middel om het bestaande risico tegen te gaan.[418] Hierop gelet is er onzes inziens geen reden om te veronderstellen dat beleid en maatregelen inzake drugs- c.q. cannabis niet als een passende maatregel zouden kunnen gelden. Dit betekent dat voor zover een bepaald drugs- c.q. cannabisstelsel risico's voor het recht op leven kan voorkomen, bijvoorbeeld doordat het criminele activiteiten rondom cannabisteelt en -handel zoals moord en doodslag of kwekerijbranden en legionellabesmettingen werkelijk tegengaat, dit beleid in beginsel valt onder het positieve-verplichtingenregiem ingevolge artikel 2 EVRM. Dit betekent echter nog niet dat artikel 2 EVRM dan ook dwingt tot invoering van dat drugs- c.q. cannabisstelsel.

414 Zie aldus ook bijv. EHRM 14 juni 2011, *Ciechońska/Poland*, nr. 19776/04, par. 63.

415 Zie bijv. EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 94; EHRM 26 februari 2015, *Prilutskiy/Ukraine*, nr. 40429/08, par. 31.

416 Zie bijv. ook EHRM 10 oktober 2000, *Akkoç/Turkey*, nr. 22947/93, par. 87-94, waarin het Hof de strafrechtspleging in een bepaalde regio als zodanig stevig bekritiseert.

417 Zie EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 90.

418 Zie *idem*, par. 107.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ook van belang is namelijk dat de autoriteiten niet zijn gehouden elk risico weg te nemen, zelfs niet indien het gaat om risico's voor het leven. Hier speelt dus het punt dat er geen plicht is tot 'algehele verwezenlijking' van het recht op leven (zoals wel het geval is voor het recht op gezondheid in het IVESCR en het ESH). Ten eerste is de positieve verplichting tot het nemen van maatregelen in die zin beperkt dat staten geen onrealistische of onevenredig belastende maatregelen hoeven te nemen. In het bijzonder dient hierbij rekening te worden gehouden met de moeilijkheden voor autoriteiten om op de moderne maatschappij toezicht te houden, met de onvoorspelbaarheid van het menselijk gedrag en met operationele keuzes die moeten worden gemaakt in termen van prioriteiten en middelen.[419] Daarbij telt ten tweede dat individuen ook eigen verantwoordelijkheden hebben. Indien zij die veronachtzamen kan dat betekenen dat de nadelige gevolgen voor het leven van het slachtoffer niet voor rekening van de staat komen.[420] Dat geldt zeker ook als het gaat om drugsgebruik.[421] Wanneer van autoriteiten niet valt te verlangen dat zij elk risico voor het leven wegnemen, wil dat niet zeggen dat helemaal geen maatregelen hoeven te worden genomen. Uiteindelijk gaat het erom dat staten die passende maatregelen nemen die feitelijk redelijkerwijs kunnen worden geëffectueerd. In zoverre een bepaald drugs- c.q. cannabisbeleid een effectieve maatregel is om het leven te beschermen en de autoriteiten van oordeel zijn dat dit beleid de aangewezen oplossing biedt, valt dit beleid dus wel binnen het positieve-verplichtingregiem om preventieve maatregelen te nemen. Maar indien vervolgens ondanks dat beleid iemand harddrugs gebruikt en vervolgens aan een overdosis overlijdt, zal dit niet gauw een schending door de staat van artikel 2 EVRM meebrengen. Ten derde is het EHRM van oordeel dat de positieve verplichtingen ingevolge artikel 2 EVRM niet dienen te worden bepaald vanuit een paternalistische visie.[422] Daarbij wijst het Hof erop dat de notie van persoonlijke autonomie een belangrijk uitgangspunt is van het EVRM. Individuen komt de keuze toe activiteiten te ontplooien die fysiek of moreel schadelijke of van gevaarlijke aard zijn. Het hof wijst erop dat oneigenlijke staatsinmenging met deze vrijheid in strijd kan komen met het verdrag. In paragraaf 2.4.11 komen wij hier kort op terug daar waar wij ingaan op de benadering van het EHRM van alcohol, tabak en drugs. Hier is van belang dat wanneer een staat vanuit paternalistisch oogpunt tot bepaalde maatregelen ter bescherming van het leven komt, deze in beginsel niet zullen gelden als maatregelen waartoe die

419 Zie EHRM 26 februari 2015, *Prilutskiy/Ukraine*, nr. 40429/08, par. 33; EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99, par. 107; EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, nr. 33401/02, par. 129.

420 EHRM 2 februari 2016, *Cavit Tinarlioğlu/Turquie*, nr. 3648/04, par. 108.

421 EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06, par. 2 (zesde alinea).

422 EHRM 26 februari 2015, *Prilutskiy/Ukraine*, nr. 40429/08, par. 32.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

staat op grond van diens positieve verplichtingen gehouden is. Het eventuele gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt valt echter moeilijk als een paternalistisch aan te merken. Ook in dit opzicht is er dus geen reden te veronderstellen dat zodanig beleid niet valt onder het positieve-verplichtingregiem om preventieve maatregelen te nemen. Positief geformuleerd betekent dit dat staten met zodanig beleid invulling kunnen geven aan hun positieve beschermingsverplichting.

Wij concluderen dat staten aan de uit artikel 2 EVRM door het EHRM afgeleide positieve verplichtingen tot het nemen van alle passende maatregelen, invulling kunnen geven door invoering van een drugs- c.q. cannabisbeleid dat het leven beschermt. Dat is onder meer het geval indien rondom cannabisteelt en -handel daadwerkelijk sprake is van een enigszins algemeen serieus risico voor en/of concrete serieuze bedreigingen van het recht op leven door bijvoorbeeld moord, doodslag, kwekerijbranden en/of legionellabesmettingen, terwijl dat bepaalde drugs- c.q. cannabisbeleid daarbij een effectieve maatregel is om het leven daartegen te beschermen en de autoriteiten van oordeel zijn dat dit beleid de aangewezen oplossing is. Dat geldt dus ook indien dat drugs- c.q. cannabisbeleid inhoudt dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd worden toegestaan.

– *Bescherming leven tegen gezondheidsbedreigingen*. Het EHRM leidt uit artikel 2 EVRM ook positieve verplichtingen af ter bescherming van de volksgezondheid.[423] Ook bescherming tegen gevaarlijke situaties en activiteiten in de industrie en natuur valt binnen de reikwijdte van deze verplichtingen.[424] De plicht om alle passende maatregelen te nemen om het leven van mensen te beschermen ('*all appropriate steps to safeguard*'), speelt daarbij op dezelfde wijze als hiervoor is uiteengezet, om welke reden wij ons daarop hier verder baseren. De vraag waar het om gaat is of invoering van een drugs- c.q. cannabisbeleid dat zich erop richt te voorkomen dat softdrugsgebruikers afglijden naar levensbedreigend harddrugsgebruik, onder omstandigheden als invulling kan gelden van de positieve verplichting tot bescherming van het leven tegen gezondheidsproblemen.

Ten eerste is dan van belang of bescherming tegen levensbedreigend harddrugsgebruik in beginsel binnen de reikwijdte valt van de positieve verplichtingen ingevolge artikel 2 EVRM. Zoals hiervoor bleek heeft de positieve verplichting om alle passende maatregelen te nemen een ruim toepassings-

423 A.E.M. Leijten, *Core Rights and the Protection of Socio-Economic Interests by the European Court of Human Rights* (diss. Leiden), Leiden, 2015, p. 351-359; D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 212-214.

424 Zie het uitgebreide overzicht van rechtspraak in EHRM 2 februari 2016, *Cavit Tinarlioğlu/Turquie*, nr. 3648/04, par. 62-78.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

bereik. Zoals opgemerkt valt ook de sector van de gezondheidszorg er in bepaalde opzichten onder,[425] en dat geldt ook voor bedreiging van het leven door gevaarlijke stoffen zoals asbest,[426] giftige emissies,[427] blootstelling aan straling,[428] en onvoldoende bescherming tegen overdracht van besmettelijke ziektes zoals hepatitis C.[429] Tegen deze achtergrond is onaannemelijk dat bescherming van burgers tegen levensbedreigend drugsgebruik (of tegen de hiervoor al besproken legionellabesmettingen) irrelevant is wat betreft de positieve plicht om passende maatregelen te nemen om het leven van mensen te beschermen.

Ten tweede bleek reeds dat deze positieve plicht breed is qua inhoud: vrijwel alle denkbare maatregelen kunnen onder deze plicht zijn aangewezen. Aldus valt moeilijk in te zien dat een drugs- c.q. cannabisbeleid ter voorkoming van doden in de samenleving geen invulling zou kunnen geven aan de positieve beschermingsplicht. Dat zal dan ook moeten gelden indien dat beleid zich ertegen richt dat softdrugsgebruikers afglijden naar levensbedreigend harddrugsgebruik (of tegen het ontstaan van legionellabesmettingen, zoals hiervoor al is besproken). In beginsel valt daarmee ook de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt, voor zover die scheiding inderdaad effectief tot minder drugsdoden leidt, binnen het positieve-verplichtingenregiem ter bescherming van de volksgezondheid. Dat geldt echter wel in minder sterk in zoverre de drugsgebruiker mede verantwoordelijk is voor de situatie.

De plicht tot bescherming van het leven tegen serieuze gezondheidsbedreigingen ondersteunt daarmee de eerder getrokken conclusie: aan de uit artikel 2 EVRM door het EHRM afgeleide positieve verplichtingen tot het nemen van alle passende maatregelen, kunnen staten invulling geven door invoering van een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel gereguleerd toestaat. Dat is het geval indien sprake is van een enigszins algemeen serieus risico voor overlijden door harddrugsgebruik, terwijl de scheiding van de softdrugsmarkt en de harddrugsmarkt een effectieve maatregel is om de maatschappij tegen dat risico te beschermen en de autoriteiten van oordeel zijn dat dit beleid de aangewezen oplossing is. Dezelfde conclusie geldt mutatis mutandis – zoals hiervoor al aan de orde kwam – indien het erom gaat legionellabesmettingen door onveilige hennepkwekerijinstallaties tegen te gaan.

425 EHRM 17 januari 2008, *Dodov/Bulgaria*, nr. 59548/00, par. 70, 79-83 en 87.

426 EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11, par. 103-117.

427 EHRM (GK) 19 februari 1998, *Guerra/Italy*, nr. 14967/89, par. 60, 62.

428 EHRM 9 juni 1998, *L.C.B./The UK*, nr. 23413/94, par. 36.

429 EHRM 1 december 2009, *G.N./Italy*, nr. 43134/05, par. 69; zie voor verwijzingen naar zaken over allerlei andere ziektes EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11, par. 82.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

iv. Samenvatting van bevindingen betreffende art. 6 IVBPR en art. 2 EVRM

Uit de plicht tot bescherming van het recht op leven die volgt uit artikel 6 IVBPR en artikel 2 EVRM, hebben het Mensenrechtencomité en het EHRM afgeleid dat staten de positieve verplichting hebben om burgers te beschermen tegen levensbedreigende criminaliteit en levensbedreigende gezondheidsrisico's. Om te voorkomen dat deze gevaren zich verwezenlijken, zijn staten gehouden om (alle) passende maatregelen daartegen te nemen. De invoering van een drugs- c.q. cannabisbeleid dat het telen en verhandelen van cannabis voor de recreatieve gebruikersmarkt toestaat, kan onder omstandigheden gelden als invulling van de positieve beschermingsverplichting. Dat is het geval indien aan de volgende voorwaarden is voldaan.

Ten eerste dient daadwerkelijk sprake te zijn van een enigszins algemeen serieus risico voor en/of concrete serieuze bedreigingen van het leven van burgers. Aan deze voorwaarde is voldaan ingeval illegale cannabisteelt en -handel gepaard gaat met bijvoorbeeld moord, doodslag, kwekerijbranden en/of legionellabesmettingen of wanneer er een situatie is of zal ontstaan waarin softdrugsgebruikers afglijden naar levensbedreigend harddrugsgebruik. Uit het recht op leven volgen echter geen positieve verplichtingen tot bescherming tegen niet-levensbedreigende situaties, zoals georganiseerde criminaliteit als zodanig, het corrumperen van de bovenwereld (ondermijning) en overlast en schade.

Ten tweede dient voormeld drugs- c.q. cannabisbeleid een effectieve maatregel te zijn om het leven van burgers tegen voornoemde risico's te beschermen. Die effectiviteit hoeft niet cijfermatig te worden bewezen, maar deze zal wel op adequaat onderzoek en een adequate afweging door de autoriteiten moeten steunen.

Tot slot zullen de autoriteiten van oordeel moeten zijn dat dit beleid, mede gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van hun staat, de aangewezen oplossing is om de risico's tegen te gaan. Dit oordeel zullen zij ook moeten onderbouwen zoals zojuist al bleek.

Indien aan al deze voorwaarden is voldaan, kan een staat met een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat, invulling geven aan diens ingevolge het recht op leven geldende positieve beschermingsverplichting. Of het hierbij gaat om slechts een mogelijke invulling of zelfs een verplichte invulling, komt zoals opgemerkt aan bod in paragraaf 2.4.11.

2.4.9 Specifieke uit het recht tegen onmenselijke behandeling voortvloeiende positieve verplichtingen

De uiteenzettingen in de paragrafen 2.4.1 t/m 2.4.7 over onder meer de algemene verplichtingen die staten hebben ingevolge het IVBPR en EVRM, gel-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

den ook voor het recht tegen onmenselijke behandeling.[430] In het verlengde daarvan focussen wij nu op de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve verplichtingen die zijn verbonden aan het recht tegen onmenselijke behandeling.

i. Het beschermingsvereiste bij art. 7 IVBPR en art. 3 EVRM

Noch artikel 7 IVBPR noch artikel 3 EVRM expliciteert op enige wijze dat bescherming dient te worden geboden tegen onmenselijke behandeling.[431] De bepalingen houden slechts in dat 'Niemand mag worden onderworpen' daaraan. Niettemin vereist zowel het Mensenrechtencomité als het EHRM wel degelijk dat de staat bescherming biedt tegen de gedragingen die door artikel 7 IVBPR respectievelijk artikel 3 EVRM worden verboden, of deze nu worden begaan door staatsautoriteiten of door private personen.[432] Navolgende bespreking van de jurisprudentie van deze organen over deze verdragsbepalingen strekt tot beantwoording van in het bijzonder de volgende vraag:

> Dwingt de positieve plicht om te beschermen tegen criminaliteit die inbreuk maakt op de fysieke integriteit van burgers tot het voorkomen en bestrijden van met cannabisteelt en -handel gepaard gaande criminaliteit, zoals mishandeling, en het door burgers oplopen van ernstige gezondheidsproblemen door brand of legionellabesmetting die het gevolg is van illegaal en onveilig aanleggen van installaties voor illegale hennepkwekerijen?

Voor zover het tot positieve beantwoording daarvan komt, rijst een tweede vraag:

> Kan aan de positieve beschermingsplicht invulling worden gegeven door een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat?

Deze vragen worden nu achtereenvolgens behandeld voor het IVBPR en voor het EVRM. Van belang daarbij is dat het positieve-verplichtingenregiem rondom het recht tegen onmenselijke behandeling sterk overeenkomt met

430 Zie voor een korte samenvatting van de meest relevante punten het begin van paragraaf 2.4.8.

431 Zie de tekst van de bepalingen in paragraaf 2.4.2.

432 Zie HRC, General Comment No. 20 (1992) 'Prohibition of torture and inhuman treatment', par. 2, resp. o.a. EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 149-166, en met verdere verwijzingen D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 274-277.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dat van het hierboven behandelde recht op leven. Om verdubbeling te voorkomen, zal navolgende uiteenzetting minder uitgebreid zijn dan de voorgaande. Met het oog op beantwoording van bovenstaande vragen gaat het er hierna vooral om wat de reikwijdte van de beschermingsplicht is (waartegen dient te worden beschermd?) en wat die bescherming dient in te houden (welke maatregelen?). Omdat voor het cannabisvraagstuk vooral preventieve maatregelen van belang zijn, richten wij ons primair daarop en dus niet zozeer op repressieve en redresserende maatregelen. Voor zover de tweede hierboven weergegeven vraag positief wordt beantwoord, komt wederom de vraag op of het hierbij gaat om slechts een aanvaardbare invulling of om een in beginsel vereiste invulling. Deze vraag beantwoorden wij in paragraaf 2.4.12.

ii. Positieve verplichtingen ingevolge art. 7 IVBPR

Artikel 7 IVBPR strekt zich – zoals in paragraaf 2.4.4.ii uiteen is gezet – uit over gedragingen die ernstige fysieke pijn en/of mentaal lijden veroorzaken of nadelige fysieke of psychische gevolgen hebben, zoals onder meer ernstige mishandeling. Dat geldt ook indien dit door private personen wordt veroorzaakt. Wij concludeerden in voornoemde paragraaf dan ook zeer ernstige mishandeling en het veroorzaken van ernstige brandwonden en ernstig schadelijke legionellabesmettingen in beginsel binnen de reikwijdte van het begrip 'onmenselijke behandeling' liggen. Dat is daarentegen in beginsel niet het geval voor door cannabisteelt en -handel veroorzaakte overlast, tenzij dit daadwerkelijk intens mentaal lijden zou veroorzaken. Evenmin binnen de reikwijdte van het recht tegen onmenselijke behandeling liggen in beginsel ernstige gezondheidsproblemen door harddrugsgebruik, tenzij deze rechtstreeks zijn veroorzaakt door anderen, zoals het geval zou zijn bij ongewilde harddrugstoediening.

Het komt nu dus aan op de vraag welke maatregelen staten vanwege het recht tegen onmenselijke behandeling in artikel 7 IVBPR dienen te nemen om te voorkomen dat cannabisteelt en -handel leiden tot onder meer ernstige mishandelingen, gevaarlijke branden en ernstige legionellabesmettingen. In zijn algemeenheid zijn dan dezelfde maatregelen verplicht als die hiervoor bij het recht op leven aan de orde kwamen. Voor artikel 7 IVBPR geldt volgens het Mensenrechtencomité:

> 'It is the duty of the State party to afford everyone protection through legislative and other measures as may be necessary against the acts prohibited by article 7, whether inflicted by people acting in their official capacity, outside their official capacity or in a private capacity.'[433]

433 Zie HRC, General Comment No. 20 (1992) 'Prohibition of torture and inhuman treatment', par. 2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Er is geen beperking tot specifieke maatregelen: alle soorten bruikbare maatregelen ('other measures') kunnen binnen de plicht om maatregelen te nemen vallen, namelijk wanneer deze relevant zijn om onrechtmatige ernstige inbreuken op de fysieke integriteit te voorkomen, te straffen, te onderzoeken of te redresseren.[434] Ook nu is bovendien de algemene verplichting van belang – die in paragraaf 2.4.7.v is besproken – dat staten verplicht zijn om ter verzekering van de mensenrechten in het IVBPR wetgevende, rechtsprekende, bestuurlijke, educatieve en andere geschikte maatregelen te nemen. Deze verplichtingen kunnen betrekking hebben op zowel enigszins algemene (serieuze) risico's voor de fysieke en mentale integriteit van burgers als op concrete (serieuze) bedreigingen van die integriteit. Wat betreft het eerste: volgens het Mensenrechtencomité zijn staten gehouden om maatregelen te nemen tegen bijvoorbeeld huiselijk geweld en vrouwelijke genitale verminking,[435] verkrachting en aanranding,[436] ontvoering van vrouwen[437] en de kwetsbare situaties van ouderen in verzorgingstehuizen.[438] Gelet op een en ander is moeilijk voorstelbaar dat een drugs- c.q. cannabisbeleid dat bescherming biedt tegen onmenselijke behandeling niet als invulling zou gelden van de plicht om maatregelen te nemen.

De plicht daartoe kan echter pas daadwerkelijk ontstaan indien dat beleid als noodzakelijk valt aan te merken ('as may be necessary'). Zoals al herhaaldelijk aan de orde kwam – zie vooral paragrafen 2.4.7.viii en ix – is het eerst en vooral aan de nationale autoriteiten om te bepalen wat noodzakelijk is gezien de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de eigen staat. Indien de staat oordeelt dat een bepaalde maatregel noodzakelijk is, zal het daarvoor een onderbouwing moeten kunnen geven. In zoverre dient noodzakelijkheid en dus effectiviteit van de maatregel aannemelijk te kunnen worden gemaakt.

Wij concluderen dan ook dat staten ingevolge artikel 7 jo artikel 2 IVBPR beschermende c.q. preventieve maatregelen dienen te nemen wanneer de fysieke integriteit van burgers daadwerkelijk wordt bedreigd door de gevolgen van illegale cannabisteelt en -handel. Dit is aan de orde voor zover daar-

434 Zie o.a. *idem*, par. 2, 8, 13, 14.

435 Zie bijv. HRC, Concluding Observations (Sweden), *UN Doc.* CCPR A/57/40 vol. I (2002), par. 79(7), 79(8); HRC, Concluding Observations (Yemen), *UN Doc.* CCPR A/60/40 vol. I (2005), par. 12 (plicht tot aanpakken huiselijk geweld door bewustwordingscampagnes, strafrechtelijke wetgeving en hogere straffen).

436 Zie o.a. HRC, Concluding Observations (Hungary), *UN Doc.* CCPR A/57/40 vol. I (2002), par. 80(10); HRC, Concluding Observations (Peru), *UN Doc.* CCPR A/52/40 vol. I (1997), par. 160 en 167.

437 HRC, Concluding Observations (Venezuela), *UN Doc.* CCPR A/56/40 vol. I (2001), par. 77(17).

438 Zie o.a. HRC, Concluding Observations (Germany), *UN Doc.* CCPR A/59/40 vol. I (2004), par. 68(17).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

bij sprake is van – een wezenlijk risico op – bijvoorbeeld ernstige mishandelingen, gevaarlijke branden en ernstige legionellabesmettingen. Indien de staatsautoriteiten onderbouwd en afgewogen oordelen dat de bescherming daartegen het best valt te verwezenlijken door de teelt en handel voor de recreatieve gebruikersmarkt juist gereguleerd toe te staan, geldt dit toelatingsbeleid als invulling van de positieve beschermingsverplichting van die staat.

iii. Positieve verplichtingen ingevolge art. 3 EVRM

Binnen de reikwijdte van artikel 3 EVRM vallen – zoals in paragraaf 2.4.4.ii uiteen is gezet – gedragingen die 'a minimum level of severity' hebben, hetgeen doorgaans het geval is indien sprake is van lichamelijk letsel of intens fysiek of mentaal lijden, ook indien dit door private personen wordt veroorzaakt. Wij concludeerden in paragraaf 2.4.4.ii dan ook dat zeer ernstige mishandeling en het veroorzaken van ernstige brandwonden en ernstig schadelijke legionellabesmettingen in beginsel binnen de reikwijdte van het begrip 'onmenselijke behandeling' liggen, maar dat dit daarentegen in beginsel niet het geval is voor door cannabisteelt en -handel veroorzaakte overlast en voor ernstige gezondheidsproblemen door harddrugsgebruik.

Tot welke maatregelen zijn staten vanwege het recht tegen onmenselijke behandeling in artikel 3 EVRM gehouden om te voorkomen dat cannabisteelt en -handel leiden tot onder meer ernstige mishandelingen, gevaarlijke branden en ernstige legionellabesmettingen? Ook hierbij geldt dat staten in zijn algemeenheid tot dezelfde maatregelen verplicht zijn als die hiervoor bij het recht op leven aan de orde kwamen, zij het dat de rechtspraak over positieve verplichtingen ingevolge artikel 3 EVRM wel globaler is dan die over artikel 2 EVRM.[439] Vaste rechtspraak van het EHRM houdt in:

> 'Article 3, requires States to take measures designed to ensure that individuals within their jurisdiction are not subjected to ill-treatment, including ill-treatment administered by private individuals'.[440]

Dit betekent onder meer dat 'the framework of law' adequate bescherming zal moeten bieden.[441] Daarbij heeft de staat – zo bleek reeds in paragraaf 2.4.7.v – als algemene verplichting om 'appropriate steps' te nemen en te voorzien in 'the implementation of a national system capable of securing compliance with the Convention'. Ondertussen geldt ook als uitgangspunt

439 Zie de overzichten in o.a. EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 149-166; EHRM 3 maart 2014, *Amadayev/Russia*, nr. 18114/06, par. 68-72.

440 EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 149; EHRM 28 maart 2000, *Mahmut Kaya/Turkey*, nr. 22535/93, par. 115.

441 EHRM 28 maart 2000, *Mahmut Kaya/Turkey*, nr. 22535/93, par. 115.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dat gedragingen die in strijd zijn met artikel 3 EVRM niet tot aansprakelijkheid van de verdragsstaat leiden indien ze niet door staatsautoriteiten zijn begaan.[442] Het EHRM doelt hier op aansprakelijkheid voor de concrete gedraging als zodanig. Een en ander doet dus niet af aan de verplichting voor staten om in een algemeen beschermend rechtskader te voorzien.

Vanzelfsprekend hoeft 'the framework of law' niet van dusdanige aard te zijn dat het waarborgt dat feitelijk nooit meer sprake is van een gedraging in strijd met artikel 3 EVRM.[443] Als het gaat om de positieve verplichting om zulke gedragingen in zijn algemeenheid te voorkomen, zal een staat slechts aansprakelijk voor schending van die plicht zijn indien het nationale rechtssysteem naliet te voorzien in praktische en effectieve bescherming ('practical and effective protection'). Aangezien een staat niet elke eventualiteit hoeft te voorkomen, zal van zodanige nalaten in de praktijk slechts sprake kunnen zijn bij enigszins algemene (serieuze) risico's voor de fysieke en mentale integriteit van burgers, zoals wanneer cannabisteelt en -handel daadwerkelijk leidt tot (een wezenlijk risico op) ernstige mishandelingen, gevaarlijke branden en ernstige legionellabesmettingen. Een drugs- c.q. cannabisbeleid dat dergelijke gevolgen tegengaat, is in zoverre een relevante maatregel vanuit het positieve-verplichtingenregiem van artikel 3 EVRM. Daarbij telt – zoals reeds is besproken in vooral paragrafen 2.4.7.viii en ix – dat het is eerst en vooral aan de nationale autoriteiten is om te bepalen welke maatregelen noodzakelijk zijn gezien de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de eigen staat. Daarmee is het ook primair aan de nationale autoriteiten om te bepalen tegen welke situaties in die staat in het bijzonder bescherming moet worden geboden in de zin van artikel 3 EVRM (primariteitsbeginsel).

Een en ander brengt ons tot de conclusie dat de positieve beschermingsplicht van toepassing is indien een staat – onderbouwd en afgewogen – oordeelt dat ingevolge artikel 3 EVRM bescherming nodig is tegen ernstige mishandelingen, gevaarlijke branden en ernstige legionellabesmettingen rondom cannabisteelt en -handel. Indien de staatsautoriteiten dan bovendien – opnieuw onderbouwd en afgewogen – oordelen dat die bescherming het best valt te verwezenlijken door de teelt en handel voor de recreatieve gebruikersmarkt juist gereguleerd toe te staan, dient zodanig toelatingsbeleid te gelden als invulling van de positieve beschermingsverplichting.

iv. Samenvatting van bevindingen betreffende art. 7 IVBPR en art. 3 EVRM

Hoewel artikel 7 IVBPR en artikel 3 EVRM niet uitdrukkelijk een beschermingsplicht vestigen, houdt de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité en die van het EHRM in dat staten de positieve verplichting hebben om burgers te beschermen tegen gedragingen die in strijd zijn met deze bepalingen.

442 EHRM 16 juni 2015, *Vasil Hristov/Bulgaria*, nr. 81260/12, par. 37.

443 EHRM 3 maart 2014, *Amadayev/Russia*, nr. 18114/06, par. 72.

Om te voorkomen dat deze gedragingen of de gevolgen daarvan zich verwezenlijken, zijn staten gehouden passende maatregelen daartegen te nemen, onder meer door te voorzien in een adequaat beschermend rechtskader. De invoering van een drugs- c.q. cannabisbeleid dat het telen en verhandelen van cannabis voor de recreatieve gebruikersmarkt toestaat, kan onder omstandigheden als invulling van deze positieve beschermingsverplichting gelden. Dat is het geval indien – mutatis mutandis – aan dezelfde voorwaarden is voldaan als die we hiervoor in relatie tot het recht op leven bespraken. Aldus dient ten eerste daadwerkelijk sprake te zijn van een enigszins algemeen (serieus) risico voor en/of concrete (serieuze) bedreigingen van de fysieke of mentale integriteit van burgers als gevolg van de gedragingen van anderen. Het gaat dan om gedragingen die ernstige fysieke pijn en/of ernstig mentaal lijden en/of lichamelijk letsel veroorzaken. De plicht tot het nemen van preventieve maatregelen is ook van toepassing op gedragingen door private personen, zoals zeer ernstige mishandeling, het veroorzaken van ernstige brandwonden en ernstig schadelijke legionellabesmettingen, die zich afspelen rondom of het gevolg zijn van cannabisteelt en -handel. De positieve verplichtingen om tegen onmenselijke behandeling te beschermen hebben echter in beginsel geen betrekking op door cannabisteelt en -handel veroorzaakte overlast en op ernstige gezondheidsproblemen door harddrugsgebruik. Ten tweede dient voormeld drugs- c.q. cannabisbeleid effectief te zijn om de fysieke en mentale integriteit tegen de genoemde gedragingen te beschermen. De autoriteiten zullen die effectiviteit aannemelijk moeten kunnen maken. Tot slot geldt ook hier dat de autoriteiten – onderbouwd en afgewogen – van oordeel zullen moeten zijn dat dit beleid, mede gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van hun staat, de aangewezen oplossing is om de risico's tegen te gaan. Indien aan al deze voorwaarden is voldaan, kan een staat met een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat, invulling geven aan diens ingevolge het recht tegen onmenselijke behandeling geldende positieve beschermingsverplichting. Of het hierbij gaat om een mogelijke invulling of een verplichte invulling, komt zoals opgemerkt aan bod in paragraaf 2.4.12.

2.4.10 Specifieke uit het recht op privéleven voortvloeiende positieve verplichtingen

Tot slot gelden de uiteenzettingen in de paragrafen 2.4.1 t/m 2.4.7 over onder meer de algemene verplichtingen die staten hebben ingevolge het IVBPR en EVRM, evenzeer voor het recht op privéleven.[444] In het verlengde van die

444 Zie voor een korte samenvatting van de meest relevante punten het begin van paragraaf 2.4.8.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

uiteenzettingen behandelen wij nu de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve verplichtingen die zijn verbonden aan het recht op privéleven.

i. Het beschermingsvereiste bij art. 17 IVBPR en art. 8 EVRM

Waar volgens artikel 17 lid 2 IVBPR een ieder recht heeft op bescherming door het recht ('the law') tegen willekeurige of onwettige inmenging in zijn privéleven, verlangt de tekst van artikel 8 EVRM slechts 'respect' voor het privéleven. Toch vereist niet alleen het Mensenrechtencomité maar ook het EHRM dat de staat bescherming verschaft tegen onrechtmatige inbreuken op het privéleven, ook voor zover deze door private personen plaatsvinden.[445] Bij de bespreking hierna van de jurisprudentie van deze organen staan de volgende vragen centraal:

> Dwingt de positieve plicht om het recht op privéleven van burgers te beschermen tegen onrechtmatige inbreuken tot het voorkomen en bestrijden van met cannabisteelt en -handel gepaard gaande serieuze overlast en schade, zoals door stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting, en perifere criminaliteit, zoals mishandeling en serieuze bedreiging?
>
> Dwingt de positieve plicht om de fysieke en mentale integriteit van burgers ingevolge het recht op privéleven te beschermen tot voorkoming van harddrugsgebruik, en is het argument van de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt in dit verband relevant?

Voor zover het tot positieve beantwoording van ten minste een van deze vragen komt, rijst een derde vraag:

> Kan aan de positieve beschermingsplicht invulling worden gegeven door een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat?

Van belang bij de behandeling van deze vragen voor achtereenvolgens het IVBPR en het EVRM, is dat het positieve-verplichtingenregiem rondom het recht tegen onmenselijke behandeling veel overeenkomsten vertoont met de positieve verplichtingen bij het recht op leven en het recht tegen onmenselijke behandeling. Teneinde dubbeling te voorkomen, zal het navolgende zo veel mogelijk toespitsen op de reikwijdte van de beschermingsplicht (waar-

445 Zie HRC, General Comment No. 16 (1988) 'Right to privacy', par. 1, resp. o.a. EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 150-166 en 185-187, en met verdere verwijzingen D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 523, 532-536.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

tegen dient te worden beschermd?) en op de vereiste inhoud van die bescherming (welke maatregelen?). Bij die maatregelen richten wij ons gezien de relevantie voor het cannabisvraagstuk vooral op preventieve maatregelen en dus niet zozeer op repressieve en redresserende maatregelen. Voor zover de derde hierboven weergegeven vraag positief wordt beantwoord, komt het er wederom op aan of het hierbij gaat om slechts een aanvaardbare invulling of om een in beginsel vereiste invulling. Deze vraag beantwoorden wij in paragraaf 2.4.11.

ii. Positieve verplichtingen ingevolge art. 17 lid 2 IVBPR

Hiervoor bleek – in paragraaf 2.4.4.iii – dat de reikwijdte van de bescherming van artikel 17 IVBPR onduidelijk is. Wel kwam vast te staan dat die in elk geval beperkter is dan die van het verderop te bespreken artikel 8 EVRM. Dit bracht ons tot de volgende conclusies. Voor zover overlast en schade (zoals door ernstige stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting) en perifere criminaliteit (zoals mishandeling en bedreigingen) tot beperking van het genot van het privéleven leidt, valt dit waarschijnlijk binnen het positieve-verplichtingenregiem van artikel 17 IVBPR. Dat geldt althans indien die beperking van het privéleven wezenlijk is en tamelijk direct het privéleven in eigenlijke zin betreft. Daarvan is in beginsel sprake bij gedragingen die direct het privédomein zoals de woning raken, maar niet per se bij gedragingen die beperkt zijn tot een aantasting van de fysieke en mentale integriteit van een individu. Daarmee is de betekenis van artikel 17 IVBPR voor het cannabisvraagstuk tamelijk beperkt. Dat geldt temeer omdat er ook nauwelijks grond is om aan te nemen dat artikel 17 IVBPR volgens het Comité eveneens strekt tot bescherming van burgers tegen de gevolgen van gebruik van harddrugs door hen. Het argument betreffende de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt is dus waarschijnlijk niet relevant hier. Daarmee is de tweede vraag in de vorige subparagraaf negatief beantwoord.

De vraag is nu welke maatregelen staten vanwege het recht op privéleven in artikel 17 IVBPR dienen te nemen om te voorkomen dat cannabisteelt en -handel leiden tot onder meer ernstige stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling en/of bedreigingen in het privédomein. Dat valt niet precies te bepalen. De positieve verplichting tot bescherming van burgers tegen gedragingen van private personen die onrechtmatig inbreuk maken op het privéleven, is nauwelijks uitgewerkt in de jurisprudentie van het Comité. In elk geval geldt de – in paragraaf 2.4.7.v besproken – algemene verplichting uit artikel 2 IVBPR. Ingevolge daarvan zijn de verdragsstaten verplicht alle maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn ('as may be necessary') om het recht te effectueren c.q. verzekeren. Wat betreft artikel 17 IVBPR voegt het Comité daar in feite alleen aan toe dat staten verplicht zijn om legislatieve en andere maatregelen te nemen om het recht te beschermen

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

en om het verbod van onrechtmatige inbreuken op het privéleven te effectueren.[446] Verantwoordelijk daarvoor zijn de wetgever, het bestuur, de rechterlijke macht en andere relevante nationale organen. Op zichzelf zal een drugs- c.q. cannabisbeleid dat bescherming biedt tegen onrechtmatige inbreuken op het privéleven dus wel als invulling kunnen gelden van de plicht om maatregelen te nemen.

De vraag is echter ook of zodanig beleid wel als noodzakelijk kan worden gezien. Het Comité trekt de beschermingsplicht van artikel 17 IVBPR immers niet breed, maar beperkt die tot wezenlijke en tamelijk rechtstreekse inbreuken op het privéleven, waarvan bijvoorbeeld sprake is bij een rechtstreeks verstoring van het woongenot. Een drugs- c.q. cannabisbeleid heeft daar als zodanig niet direct mee van doen. Tegelijkertijd blijft echter gelden dat het eerst en vooral aan de nationale autoriteiten is om te bepalen met welke maatregelen dreigende inbreuken op het recht het best kunnen worden voorkomen. Indien een staat onderbouwd en afgelogen oordeelt dat bepaalde gedragingen (zoals ernstige stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling en/of bedreigingen die het privédomein raken) rondom cannabisteelt en -handel adequaat kunnen worden voorkomen door een bepaald drugsbeleid, zal dat beleid als invulling van de positieve beschermingsverplichting van artikel 17 IVBPR hebben te gelden. Dat geldt ook indien dat beleid het toestaan inhoudt van de teelt en handel van cannabis voor de recreatieve gebruikersmarkt. Het gaat immers om het resultaat: het realiseren van een effectieve algemene bescherming waardoor onrechtmatige inbreuken op het privéleven worden voorkomen.

iii. Positieve verplichtingen ingevolge art. 8 lid 1 EVRM

Binnen de reikwijdte van artikel 8 lid 1 EVRM vallen – zoals nader in paragraaf 2.4.4.iii uiteen is gezet – gedragingen die de fysieke of psychische integriteit dan wel identiteit van een persoon raken en die een 'minimum level of severity' hebben. De positieve beschermingsplicht van artikel 8 EVRM overlapt met die van artikel 3 EVRM.[447] In voormelde paragraaf concludeerden wij dat serieuze overlast en schade zoals door stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting, en perifere criminaliteit zoals mishandeling en serieuze bedreiging, relevant zijn voor deze bepaling. Hetzelfde geldt in beginsel voor het risico voor de fysieke en mentale integriteit van burgers door het gebruik van harddrugs door hen. Het argument betreffende de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt kan dus relevant zijn wat betreft artikel 8 EVRM. Gelet op de eigen verantwoordelijkheid van de drugsgebruiker geldt dat echter wel in mindere mate.

446 HRC, General Comment No. 16 (1988) 'Right to privacy', par. 1.

447 Zie bijv. EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 148-187.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Welke preventieve maatregelen dienen staten tegen deze gedragingen en gevolgen te nemen? Allereerst van belang zijn dan weer de – in paragraaf 2.4.7.v besproken – algemene verplichtingen die voor alle verdragsstaten gelden ingevolge artikel 1 EVRM. Het gaat daarbij om een resultaatsverplichting, zodat het er in de kern op neer komt dat staten alle gepaste stappen moeten zetten die nodig zijn om de verdragsrechten te verzekeren. De jurisprudentie van het EHRM biedt wat betreft het recht op privéleven nader eisen hierop, zij het dat die veel minder precies zijn dan bij het al eerder besproken recht op leven in artikel 2 EVRM. Vaste rechtspraak van het EHRM over artikel 8 EVRM houdt in dat deze bepaling zelfs maatregelen kan vereisen ter bescherming van het privéleven in situaties die beperkt zijn tot interacties tussen private individuen waar de overheid als zodanig buiten staat.[448] Als het erom gaat wanneer zulke maatregelen moeten worden getroffen, verschaft de volgende overweging van het Hof enige verduidelijking:

> 'The Court has previously held, in various contexts, that the concept of private life includes a person's physical and psychological integrity and that the States have a *positive obligation to prevent breaches of the physical and moral integrity* of an individual by other persons when the *authorities knew or ought to have known* of those breaches […]. The Court has also held that a positive obligation exists upon States to *ensure respect for human dignity and the quality of life* in certain respects.' (onze curs.)[449]

Het EHRM stelt in algemene zin voorop dat staten onrechtmatige inbreuken op het privéleven dienen te voorkomen en dat zij in bepaalde opzichten respect voor de menselijke waardigheid en de kwaliteit van het leven dienen te verzekeren. Het gaat hier dus om plichten tot het nemen van maatregelen voordat van een daadwerkelijk onrechtmatige inbreuk op het privéleven sprake is. Dat in deze zin algemene maatregelen ter bescherming van het privéleven dienen te worden genomen, volgt ook uit de algemene verplichting van artikel 1 EVRM, zoals bij de bespreking daarvan aan bod kwam. Voorts blijkt dit uit de door het EHRM gestelde positieve verplichting om ter bescherming van het privéleven te beschikken over een effectief rechtspraaksysteem ('effective judicial system').[450] Het Hof vereist ook effectieve afschrikking tegen grove gedragingen – zoals verkrachting – ter bescherming van artikel 8 EVRM.[451] Daartoe dienen zulke gedragingen onder meer strafbaar te zijn gesteld, terwijl bij overtreding van die strafbaarstelling strafrech-

448 Zie met verdere rechtspraakverwijzingen EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03, par. 48.

449 *Idem*, par. 49.

450 Zie *idem*, par. 52.

451 EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 150.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

telijk onderzoek, vervolging, veroordeling en bestraffing mogelijk moet zijn.[452] Al deze vereisten impliceren dat de staat voordat concreet sprake is van een onrechtmatige inbreuk op artikel 8 EVRM, allerlei maatregelen dient te nemen om zodanige inbreuk te voorkomen en te kunnen aanpakken indien deze zich toch voordoet. Geldt dat ook voor niet aanvaardbare consequenties voor het privéleven die samenhangen met cannabisteelt en -handel?

Van belang is dan wat gelet op voormelde plichten tot het nemen van algemene preventieve maatregelen, precies de betekenis is van de eis dat de autoriteiten van de inbreuken afwisten of hadden moeten afweten ('knew or ought to have known'). Die betekenis zal afhankelijk moeten zijn van het type maatregel waartoe de staat gehouden is. Bijvoorbeeld de plicht om specifieke personen operationeel te beschermen tegen concrete inbreuken op het privéleven zoals mishandeling of ernstige bedreiging, zal slechts kunnen rijzen indien de autoriteiten wisten of hadden moeten weten van het reële en acute gevaar voor het desbetreffende individu.[453] Maar indien het gaat om de verplichting tot het nemen van algemene preventieve maatregelen kan deze eis uiteraard niet gelden, aangezien dit deze plicht fors zou ondermijnen. De staat zou dan pas enige maatregelen hoeven te nemen tegen welke bedreiging van het recht op privéleven ook, indien de autoriteiten zich ervan bewust zouden zijn dat deze bedreiging zich concreet ten opzichte van een specifiek persoon voordoet. De hiervoor besproken algemene preventieve maatregelen waartoe staten verplicht zijn, tonen dat dit evident niet de bedoeling is van het Hof. Dit blijkt bovendien ook daaruit dat het Hof schendingen van artikel 8 EVRM aanneemt omdat de overheid situaties die inbreuk maken op het recht op privéleven onvoldoende heeft tegengegaan of gecontroleerd, terwijl de autoriteiten toch niet wisten welke specifieke individuen door die situaties werden geraakt.[454] Waar het om gaat is of de autoriteiten weten of behoren te weten dat zich bepaalde werkelijke risico's voor het recht op privéleven voordoen.[455] Indien dat het geval is, zullen zij daartegen algemene preventieve maatregelen dienen te nemen. Dit betekent dat wanneer de autoriteiten ervan op de hoogte zijn dat rondom cannabisteelt en -handel sprake is van ernstige vormen van stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling en/of bedreiging, de staat gehou-

452 Zie o.a. EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98, par. 150-153; EHRM 4 januari 2007, *Szula/The UK*, nr. 18727/06, par. 1.

453 EHRM 16 juli 2013, *B./Moldova*, nr. 61382/09, par. 71-75; EHRM 24 juli 2012, *Đorđević/Croatia*, nr. 41526/10, par. 137-150; EHRM 15 september 2009, *E.S./Slovakia*, nr. 8227/04, par. 39-44; zie ook, maar dan over art. 2 EVRM, EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94, par. 115-122.

454 Zie bijv. EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03, par. 53-63; EHRM 16 november 2004, *Moreno Gomez/Spain*, nr. 4143/02, par. 57-63.

455 Zie EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03, par. 56-57; EHRM 16 november 2004, *Moreno Gomez/Spain*, nr. 4143/02, par. 59.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

den is om daartegen maatregelen te nemen. Dat geldt ook indien de staat weet of moet weten dat harddrugsgebruik ernstige gevolgen heeft voor de fysieke en mentale integriteit van velen.

Om te bepalen welke preventieve maatregelen moeten worden genomen, biedt het EHRM enkele maatstaven.[456] Voor zover hier relevant is ten eerste de zwaarte van het belang dat in het geding is relevant, alsmede of 'fundamental values' of 'essential aspects' van het privéleven op het spel staan. Ten tweede: voor de vraag of toereikende maatregelen zijn genomen, kijkt het Hof voorts of sprake is van een discrepantie tussen het recht en de bestuurlijke en rechtspraktijk en, zo ja, welke gevolgen dit voor het individu heeft. Ten derde is van belang in welke mate een maatregel de autoriteiten zou belasten; maatregelen die onmogelijk of onevenredig belastend zijn voor de autoriteiten hoeven in elk geval niet te worden genomen. Tot slot hoeven staten niet elk gevaar tegen te gaan. Dat is al niet het geval voor risico's voor het leven en op onmenselijke behandeling, en dat moet dus a fortiori het geval zijn als het gaat om onaanvaardbare benadeling van het privéleven.[457]

Wat betekent dit voor het cannabisvraagstuk? Hiervoor is al uiteengezet dat wanneer sprake is van ernstige vormen van stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling, bedreiging en/of ernstige gezondheidsproblemen als gevolg van harddrugsgebruik, dit binnen het bereik valt van artikel 8 EVRM. Naarmate dit ernstigere gevolgen heeft voor het individu, is het belang voor het individu zwaarder en zullen er – conform de eerste maatstaf – hogere eisen worden gesteld aan de daartegen te nemen maatregelen. Dat geldt in het bijzonder indien bijvoorbeeld ook het privédomein van de woning in het geding is, aangezien dan nog duidelijker een 'fundamental value' en een 'essential aspect' van het privéleven op het spel staat. De tweede maatstaf is cryptische. Dit lijkt vooral in te houden dat er geen willekeur in de bescherming dient te bestaan. Niet duidelijk in hoeverre de discrepanties in het huidige cannabisbeleid hier relevant zijn. Wij doelen dan op de omstandigheid dat in Nederland cannabisverkoop volgens de wet verboden is, terwijl dit in de praktijk gereguleerd wordt toegestaan, maar dat dit niet geldt voor de aanvoer van cannabis naar de verkoper. Voor zover dat tot onevenwichtige bescherming van burgers leidt, is het wellicht van belang. Ten derde de belastingsmaatstaf: die speelt in elk geval niet indien de staat zelf voor de maatregel kiest. Los daarvan lijkt in beginsel noch een beleid dat

456 De hierna eerste vier hierna genoemde maatstaven volgen uit o.a. EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03, par. 50-51, waarin naar verdere rechtspraak wordt verwezen.

457 Zie EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94, par. 115 (m.b.t. art. 2 EVRM); EHRM 23 november 2010, *P.F. and E.F./ The UK*, nr. 28326/09, par. 40 (m.b.t. art. 3 EVRM); EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03, par. 51 (m.b.t. art. 8 EVRM).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

cannabisteelt en -handel verbiedt, noch een beleid dat dit gereguleerd toestaat gauw als onmogelijk of onevenredig belastend voor de autoriteiten te kunnen gelden. Ondertussen zal geen van beide beleidsbenadering op zichzelf of in samenhang met andere maatregelen alle onrechtmatige inbreuken op het privéleven kunnen voorkomen. Dat betekent echter niet – aldus de vierde maatstaf – dat dergelijk beleid onvoldoende tegemoet komt aan de positieve verplichtingen. Dat beleid zal dan echter wel daadwerkelijk een positieve bijdrage aan het voorkomen van voormelde onrechtmatige inbreuken moeten kunnen leveren om als invulling van de positieve beschermingsplicht te kunnen gelden.

De conclusie op grond van het voorgaande is dat de positieve beschermingsplicht ingevolge artikel 8 EVRM meebrengt dat staten dienen te voorzien in preventieve maatregelen tegen ernstige vormen van stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling en bedreiging rondom cannabisteelt en -handel en/of tegen ernstige gezondheidsproblemen als gevolg van harddrugsgebruik. Indien de staatsautoriteiten – onderbouwd en afgewogen – oordelen dat de vereiste effectieve bescherming het best valt te verwezenlijken door de teelt en handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toe te staan, vormt zodanig beleid een invulling van de positieve beschermingsverplichting.

iv. Samenvatting van bevindingen betreffende art. 7 lid 2 IVBPR en art. 8 lid 1 EVRM

Artikel 17 lid 2 IVBPR vereist in tegenstelling tot artikel 8 lid 1 EVRM uitdrukkelijk bescherming door het recht ('the law'). Toch kent de positieve bescherming die het EHRM op grond van laatstgenoemde bepaling verlangt een aanzienlijk grotere reikwijdte dan de beschermingsplicht die naar voren komt in de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité. Ingevolge artikel 17 IVBPR hoeft waarschijnlijk alleen in preventieve beschermingsmaatregelen te worden voorzien tegen ernstige vormen van stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling en bedreiging rondom cannabisteelt en -handel, voor zover deze beperkingen van het privéleven echt wezenlijk zijn en tamelijk direct het privéleven in eigenlijke zin raken. Dat geldt niet voor de positieve beschermingsplicht van artikel 8 EVRM. Deze is ook van toepassing indien deze gevolgen en gedragingen primair de fysieke of psychische integriteit van een persoon raken, mits ze wel ernstig van aard zijn. Die toepasselijkheid is er in mindere mate eveneens ten aanzien van het risico voor de fysieke en mentale integriteit van burgers door het gebruik van harddrugs door hen. Het argument betreffende de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt kan dus relevant zijn wat betreft artikel 8 EVRM. Het is dat waarschijnlijk echter niet voor artikel 17 IVBPR.

Voor zover staten positieve bescherming ingevolge het recht op privéleven dienen te verschaffen, zijn zij gehouden ook effectieve algemene preventieve maatregelen te nemen. Ingeval invoering van een drugs- c.q. cannabis-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

beleid dat het telen en verhandelen van cannabis voor de recreatieve gebruikersmarkt toestaat, daadwerkelijk voornoemde onrechtmatige inbreuken op het privéleven van burgers kan voorkomen, kan de staat daarmee invulling geven aan diens positieve beschermingsplicht. Daarbij zal dan wel aan de voorwaarden moeten zijn voldaan die ook al in relatie tot de rechten inzake leven en onmenselijke behandeling naar voren kwamen. Mutatis mutandis betekent dat hier: 1. er dient daadwerkelijk sprake te zijn van een enigszins algemeen serieus risico voor en/of concrete serieuze bedreigingen van hetgeen privéleven beoogt te beschermen; 2. de autoriteiten zullen aannemelijk dienen te maken dat voormeld drugs- c.q. cannabisbeleid een effectieve maatregel is om voormelde bedreigingen mee te helpen tegen te gaan; 3. de autoriteiten zullen – onderbouwd en afgewogen – van oordeel moeten zijn dat dit beleid, mede gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van hun staat, de aangewezen oplossing is om de risico's tegen te gaan.

Indien aan al deze voorwaarden is voldaan, kan een staat met een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat, invulling geven aan diens ingevolge het recht op privéleven geldende positieve beschermingsverplichting. Of het hierbij gaat om een mogelijke invulling of een verplichte invulling, komt zoals opgemerkt aan bod in paragraaf 2.4.12.

2.4.11 Drugs, alcohol en tabak en het recht op gezondheid in het IVBPR en EVRM

Het IVBPR en het EVRM bevatten geen bepalingen die expliciet strekken tot hetzij bescherming hetzij bestrijding van alcohol, tabak en drugs.[458] Zodanige bescherming dan wel bestrijding speelt voorts slechts een marginale rol in de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité en het EHRM. Wij hebben geen duidelijke standpunten van deze organen kunnen vinden over alcohol, tabak en drugs waaruit valt af te leiden dat huns inziens cannabisgebruik dient te worden bestreden of juist dient te worden toegestaan door legalisering, decriminalisering of een gedoogbeleid.

Het Mensenrechtencomité oordeelt in de zaak *M.A.B., W.A.T. and J.-A.Y.T.* dat de aanbidding en distributie van een narcotische drug – het ging in casu om cannabis – niet valt binnen het bereik van het recht op religie in artikel 18 IVBPR.[459] Evenmin verzet het recht tegen arbitraire vrijheidsbeneming in artikel 9 IVBPR zich als zodanig tegen aanhouding vanwege het bezit of de distributie van drugs. Het Comité laat zich verder echter niet uit over de al dan niet wenselijkheid van drugsgebruik of drugsverboden.

458 Wel erkent art. 5 lid 1 aanheft en sub e EVRM de mogelijkheid van rechtmatige detentie van verslaafden aan alcohol of verdovende middelen.

459 HRC 8 april 1994, *M.A.B., W.A.T. and J.-A.Y.T./Canada*, nr. 570/93, par. 4.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ook vermeldenswaard is de zaak *Prince*, waarin het gaat om Rastafari's. Het Comité maakt daarin duidelijk dat indien cannabisbezit en -gebruik onderdeel is van een religie die wel ook als zodanig wordt erkend onder artikel 18 IVBPR, de staat met in achtneming van de voorwaarde van het derde lid van deze bepaling dat bezit en gebruik mag verbieden.[460] In dat geval is het verbod evenzeer toegestaan wat betreft het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod in artikel 26 IVBPR en het recht om de eigen cultuur te beleven en de eigen godsdienst te belijden en in de praktijk toe te passen in artikel 27 IVBPR.[461] Het Comité erkent dat een staat cannabis mag verbieden wanneer die staat oordeelt dat dit verbod, vanwege de schadelijke effecten van cannabis, nodig is ter bescherming van de openbare veiligheid, de orde, de volksgezondheid, de goede zeden of de fundamentele rechten en vrijheden van anderen. Ook nu laat het Comité zich niet zelf uit over de al dan niet wenselijkheid van drugsgebruik of drugsverboden.

Wel heeft het Mensenrechtencomité ten behoeve van diens Concluding Observations in relatie tot het recht op leven aan staten gevraagd of zij bijvoorbeeld wetgeving hebben die het gebruik van drugs voor andere dan medische redenen verbiedt,[462] educatieve maatregelen implementeren om gebruik van narcotische drugs tegen te gaan,[463] en maatregelen nemen om drugshandel te ontmoedigen.[464] Voor het cannabisvraagstuk is dit echter nauwelijks of niet relevant, aangezien cannabis in beginsel geen levensbedreigende drug is. Verder dringt het Comité bijvoorbeeld aan op het voorkomen en behandelen van HIV/AIDS, ook indien het daarbij om drugsgebruikers gaat.[465] Dit is hier in zoverre wel relevant dat het argument van de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt van belang kan zijn met het oog op het voorkomen van levensbedreigende ziektes door intraveneus drugsgebruik.

Tot slot vermelden wij dat het Comité 'zero tolerance' drugsbeleid afwijst. In plaats daarvan dienen staten een op mensenrechten gebaseerde benadering te hanteren bij het aanpakken van het probleem van drugsgebruik. Daarbij dient de focus te liggen op adequate gezondheidszorg, psychologische ondersteuning en rehabilitatie van drugsgebruikers, met inbegrip van drugsverslavingbehandeling, zoals opioïde substitutietherapie en 'harm re-

460 HRC 31 oktober 2007, *Prince/South Africa*, nr. 1474/06, par. 7.2-7.3.

461 *Idem*, par. 7.5 resp. 7.4.

462 HRC, Concluding Observations (Italy), *UN Doc.* CCPR A/36/40 (1981), par. 115.

463 HRC, Concluding Observations (Federal Republic of Germany), *UN Doc.* CCPR A/33/40 (1978), par. 341.

464 HRC, Concluding Observations (Panama), *UN Doc.* CCPR A/46/40 (1991), par. 431.433.

465 Zie met verwijzingen naar overwegingen van het Mensenrechtencomité: Rick Lines, *International Human Rights Jurisprudence on Issues relating to Drug Use and Harm Reduction*, New York : Open Society Institute, 2007, p. 3-4.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

duction'-programma's.[466] Het Comité kiest hiermee voor een benadering vanuit individuele en volksgezondheid, in plaats van voor een prohibitieve en repressieve invalshoek.

Het EHRM kwam in 2000 tot een interessante overweging in de zaak *Marlow*.[467] Marlow had een boek gepubliceerd over teelt en productie van cannabis. Daarop werd hij vervolgd en veroordeeld wegens uitlokking van cannabisteelt. Volgens Marlow was de veroordeling in strijd met onder meer zijn vrijheid van meningsuiting in artikel 10 EVRM. Het EHRM oordeelt:

> 'In making its assessment the Court cannot overlook the fact that there is an increased public acceptance of cannabis for medicinal and recreational purposes and a vociferous lobby in favour of decriminalising certain types of use. A number of Contracting Parties have moved in this direction. However it is impossible to say that there is a European consensus on the desirability of decriminalisation. In the respondent State, it still remains a criminal offence, inter alia, to possess, produce and, of relevance to the instant case, to incite others to produce cannabis. In the Court's opinion, the decision to maintain on the statute book an offence of incitement to produce cannabis and to penalise authors of publications which serve this end must be considered to fall within the respondent State's margin of appreciation.'

Het Hof concludeert dat artikel 10 EVRM niet is geschonden jegens Marlow. Interessant aan bovenstaande overweging is dat het Hof zich niet blind toont voor maatschappelijke ontwikkelingen rondom cannabis, maar toch neutraal blijft als het gaat om de vraag of deze wenselijk zijn of niet.[468] Dat het Hof in dit opzicht van positie is verschoven, blijkt bij vergelijking met een zaak van vier jaar eerder, uit 1996. In het arrest *C./Belgium* ging het om de uitzetting van klager uit België vanwege zijn betrokkenheid bij de verkoop van meer dan 17 kilo cannabis. Het Hof oordeelt de uiteenzetting niet in strijd met artikel 8 EVRM. Het overweegt daartoe onder meer: 'The applicant had assisted in the sale of more than 17 kilograms of cannabis. In the light of the ravages of drugs among the population, and especially among young people, it is not surprising that the authorities show great firmness with regard to those who actively contribute to the spread of this scourge.'[469] Ondertussen

466 HRC, Concluding Observations (Georgia), *UN Doc*. CCPR C/GEO/CO/4 (2014), onder C.

467 EHRM 5 december 2000, *Marlow/The UK*, nr. 42015/98, par. 1.

468 Vgl. ECieRM 25 mei 1997, *Larmela/Finland*, nr. 26712/95.

469 EHRM 7 augustus 1996, *C./Belgium*, nr. 21794/93, par. 35. Zie nog in dezelfde zin, maar dan wat betreft harddrugs (heroïne) EHRM 12 januari 2010, *Khan A.W./The UK*, nr. 47486/06, par. 40; EHRM 30 november 1999, *Baghli/France*, nr. 34374/97, par. 48. Als het gaat om harddrugs oordeelt het Hof overigens ook: 'As it has pointed out on numerous occasions, in view of the ravages drugs cause it can see in particular why the au- →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zal doorgaans volgens het Hof niet in redelijkheid kunnen worden volgehouden dat drugsgebruik en drugsconsumptie een ernstige bedreiging van de openbare orde vormen, ook niet indien het daarbij om harddrugs gaat.[470]

De in elk geval thans bestaande terughoudendheid van het hof in zijn oordeel over cannabis en het beleid daaromtrent, toont zich ook in de tamelijk recente Nederlandse coffeeshopzaak *De Bruin*. Het EHRM overweegt daarin:

> 'The Court takes note in the instant case of section 3 of the Opium Act, by virtue of which the retail of soft drugs is, per se, illegal […]. This does not, in itself, raise any issue under the Convention: it should be recalled that the Convention leaves States free to designate as a criminal offence an act or omission not constituting the normal exercise of one of the rights that it protects […]. It may well be that public authority tolerates transgressions of that prohibition to a certain extent, or subject to certain conditions. In this connection, it should be recalled that, save in so far as substantive provisions of the Convention may require the active prosecution of individuals reasonably suspected of being responsible for serious violations thereof […], the decision whether or not to prosecute is not within the Court's remit. […] It cannot follow, however, that a "right" to commit acts prohibited by law can arise from the absence of sanctions, not even if public authority renounces the right to prosecute. Such renunciation, even if delivered in writing to a particular individual, is not to be equated with a licence granted in accordance with the law'.[471]

Staten zijn wat betreft het EHRM dus vrij om handel in softdrugs al dan niet strafbaar te stellen: het mag, maar het hoeft niet. Het Hof laat de complexe beleidskeuzes daaromtrent aan de nationale autoriteiten.[472] Bovenstaande overweging maakt daarbij duidelijk dat zelfs indien de nationale autoriteiten hebben gekozen voor strafbaarstelling van gedragingen rondom softdrugs, er ook dan geen positieve verplichting is tot vervolging indien de strafbaarstel-

---

thorities of the Contracting States are so firm towards those who contribute to the spread of this scourge, and it is fully aware of the need to combat drug trafficking and, accordingly, to secure fruitful cooperation between States in this area'; zie EHRM (GK) 29 maart 2010, *Medvedyev/France*, nr. 3394/03, par. 81.

470 EHRM 26 juni 2014, *Gablishvili/Russia*, nr. 39428/12, par. 50 (heroïne); EHRM 13 februari 2001, *Ezzouhdi/France*, nr. 47160/99, par. 34 (heroïne en cocaïne).

471 EHRM 19 september 2013, *De Bruin/The Netherlands*, nr. 9765/09, par. 56-58.

472 Aldus ook Egbert Myjer & Peter Kempees, 'Thoughts on the Positive Impact of Negative Case-Law', in: Luis López Guerra, Carmen Morte Gómez, Anna Maria Mengual I Mallol & Guillem Cano Palomares (red.), *El Tribunal Europeo de Derechos Humanos. Una visión desde dentro. En homenaje al Juez Josep Casadevall*, Valencia: Tirant lo Blanch, 2015, p. 343-356 in par. 6.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ling wordt overtreden. Indien daarbij sprake is van een gedoogbeleid betekent dat echter evenmin dat staten niet zouden mogen vervolgen voor de overtreding. Ook wat betreft het vervolgen van overtredingen rondom cannabis zijn staten vrij om daar wel of juist niet toe over te gaan. Staten zijn niet alleen vrij om te bepalen welk beleid zij wat betreft strafbaarstellingen en vervolging in relatie tot cannabis voeren, dit mag bovendien afwijken van het beleid aangaande bijvoorbeeld alcohol.[473]

Enkele zaken hebben betrekking op de vraag of staten ingevolge de positieve beschermingsplichten van het recht op leven in artikel 2 EVRM en het recht op privéleven in artikel 8 EVRM, gehouden zijn tot het invoeren van rookverboden. In de zaak *Botti* wijst het Hof erop dat er verschillende manieren zijn om de verdragsrechten te beschermen.[474] De keuze van de maatregelen om de naleving van de verdragsrechten in de verhouding tussen individuen te verzekeren, valt in beginsel binnen de beoordelingsmarge van de staat. Het Hof acht het ontbreken van een algeheel rookverbod daarom niet in strijd met artikel 2 EVRM en artikel 8 EVRM. In de zaak *Wockel* kwam de toenmalige Europese Commissie op soortgelijke gronden tot het oordeel dat het ontbreken van een algemeen verbod op reclame voor tabaksproducten en op roken geen tekortkoming oplevert in de door deze bepalingen vereiste bescherming.[475] Tot slot verdient de zaak *Barret* aandacht.[476] Daarin gaat het om excessief alcoholgebruik op een marine basis. De Commissie erkent dat wanneer een staat faciliteiten biedt voor het drinken van alcohol in omstandigheden waar sprake is van een duidelijke en aanzienlijk risico op overmatige consumptie, het ontbreken van maatregelen om het drinken te ontmoedigen problematisch is vanuit artikel 2 EVRM. In dit geval schoot de controle echter niet tekort volgens de Commissie, waarbij het mede betrekt dat staten het best gepositioneerd zijn om te bepalen welke maatregelen nodig zijn om het leven te beschermen.

Het EHRM is veel minder uitgesproken over de wenselijkheid van 'harm reduction'-maatregelen dan het Mensenrechtencomité. Niettemin is duidelijk dat ook het Hof er het belang van inziet en dat het deze niet in strijd acht met het EVRM.[477] In de zaak *Shelley* gaat het om de klacht dat de weigering van de autoriteiten om een naalduitwisselingsprogramma (needle exchange

473 EHRM 19 september 2013, *De Bruin/The Netherlands*, nr. 9765/09, par. 71.

474 EHRM 2 december 2004, *Botti/Italy*, nr. 77360/01, par. 1.

475 EcieRM 16 april 1998, *Wöckel/Germany*, nr. 32165/96.

476 ECieRM 9 april 1997, *Barrett/The UK*, nr. 30402/96, par. 1 en 2.

477 Vgl. EHRM 29 april 2003, *McGlinchey/The UK*, nr. 50390/99, par. 57 en 71 (gevangene overlijdt mede als gevolg van plotselinge heroïneonthouding; schending vanwege onvoldoende medische zorg); EHRM 27 mei 2010, *Artyomov/Russia*, nr. 14146/02, par. 190 (voldoende bescherming tegen overdracht HIV, onder meer omdat de staat 'employed a harm-reduction technique, namely condom distribution, together with universal precaution policies such as sterilising medical equipment for each patient').

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

scheme) in de gevangenis te introduceren in strijd is met de artikelen 2, 3 en 8 EVRM.[478] Bij de beoordeling van de klacht houdt het Hof er positief rekening mee dat de autoriteiten een aantal preventieve maatregelen hebben genomen (verstrekking van desinfecteringstabletten) en dat de autoriteiten de ontwikkelingen omtrent elders toegepaste naalduitwisselingsprogramma's volgen. Uiteindelijk oordeelt het Hof dat de weigering van de staat om een dergelijk programma in te voeren in casu binnen de 'margin of appreciation' valt. Het EHRM verzet zich dus zeker niet tegen het invoeren van dergelijke 'harm reduction'-maatregelen. Het laat zelfs duidelijk doorschemeren dat het 'needle exchange' effectiever acht dan 'providing disinfectants'.[479]

Het voorgaande illustreert nog eens dat het EHRM (en de voormalige Europese Commissie) staten niet gauw dwingt tot een bepaalde benadering als het gaat om genotsmiddelen als alcohol, tabak en drugs. Dit past overigens bij de opvatting van het Hof over artikel 2 EVRM, namelijk dat de daarbij geldende positieve verplichtingen niet dienen te worden bepaald vanuit een paternalistische visie.[480] Uiteindelijk gaat het erom dat risico's die zich omtrent voormelde genotsmiddelen voordoen voldoende worden gecontroleerd. Ook in zoverre is er dus ruimte voor beleid dat cannabisteelt en -handel gereguleerd toestaat en dat een scheiding van de softdrugmarkt en harddrugmarkt realiseert, mits dit inderdaad bescherming biedt van onder meer de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven.

2.4.12 Conclusie wat betreft de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven

De door het IVBPR en het EVRM gewaarborgde rechten op leven (artikel 6 IVBPR, artikel 2 EVRM), tegen onmenselijke behandeling (artikel 7 IVBPR, artikel 3 EVRM) en op privéleven (artikel 17 IVBPR, artikel 8 EVRM) hebben niet uitdrukkelijk betrekking op drugs c.q. cannabis. Ook het Mensenrechtencomité en het EHRM hebben – anders dan het IVESCR-Comité en het Europees CSR – nauwelijks aandacht voor de risico's van deze middelen en het beleid en de maatregelen daaromtrent. Dat betekent blijkens bovenstaande uiteenzettingen echter zeker niet dat genoemde bepalingen irrelevant zijn voor het cannabisvraagstuk. Wij komen nu toe aan beantwoording van de in het inleidende deel van paragraaf 2.4 drie geformuleerde kernvragen.

478 EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06, par. 1.
479 *Idem*, par. 2 (vijfde alinea).
480 EHRM 26 februari 2015, *Prilutskiy/Ukraine*, nr. 40429/08, par. 32.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

i. Eerste vraag: verzet het IVBPR of het EVRM zich tegen gereguleerd toestaan?

Door ons zijn geen aanwijzingen gevonden dat het IVBPR en/of het EVRM, dan wel de jurisprudentie daarover van respectievelijk het Mensenrechtencomité en het EHRM, zich verzetten tegen invoering van een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik door volwassenen toestaat, of het nu is in de vorm van legalisering, decriminalisering of door een gedoogbeleid. Het Mensenrechtencomité toont zich zelfs uitdrukkelijk voorstander van een op indivduele en volksgezondheid gericht drugsbeleid en wijst 'zero tolerance' drugsbeleid af. Tegelijkertijd is het staten niet toegestaan passief te blijven indien er bijvoorbeeld doden vallen of dreigen te vallen als direct gevolg van het gebruik van in de samenleving beschikbare drugs. Indien staten dus kiezen voor een beleid van gereguleerd toestaan, dienen zij er daarbij voor te zorgen dat voldoende algemene bescherming wordt geboden tegen onaanvaardbare inbreuken op de verdragsrechten. Dat het IVBPR en het EVRM niet in de weg hoeft te staan aan een beleid van gereguleerd toestaan, betekent nog niet dat dergelijk toestaan als invulling van het recht op leven, het recht tegen onmenselijke behandeling en/of het recht op privéleven kan functioneren of zelfs door deze rechten wordt vereist. Daarop ziet de volgende vraag.

ii. Tweede vraag: is gereguleerd toestaan verplicht onder de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven?

Geldt een drugsbeleid dat de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik toestaat, als een aanvaardbare en mogelijk zelfs vereiste invulling van de mensenrechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, indien en voor zover dat drugsbeleid de veiligheid van burgers, het tegengaan van overlast en de bestrijding van criminaliteit de facto beter zou waarborgen dan een meer prohibitief drugsbeleid? Gezien het antwoord op de vorige vraag, is er ook nu weer ruimte voor grofweg een van de volgende drie alternatieve scenario's. En ook nu is de hypothese daarbij steeds dat het gereguleerd toestaan in een betere bescherming van het leven, tegen onmenselijke behandeling en van het privéleven resulteert. De eerste variant is hier dat de staat dan niet alleen tot gereguleerd toestaan mag maar ook moet overgaan, gezien de positieve beschermingsplichten van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven (mogen en moeten). De tweede variant houdt in dat de staat dan invulling aan deze beschermingsplichten mag en kan geven door cannabisteelt en -handel gereguleerd toe te staan, maar daartoe niet verplicht is (mogen, kunnen, niet moeten). De derde variant is dat de genoemde rechten en de bijbehorende beschermingsplichten zich niet verzetten tegen gereguleerd toestaan, maar dat dit niet als invulling van die plichten kan gelden (mogen zonder relevantie).

Deze laatste variant (mogen zonder relevantie) is in elk geval niet van toepassing. Weliswaar speelt drugs- c.q. cannabisbeleid slechts een marginale

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

een rol in de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité en het EHRM, maar zodanig beleid kan wel van wezenlijke betekenis zijn voor de mate waarin zich rondom drugs c.q. cannabis criminele gedragingen en gezondheidsgerelateerde gevolgen voordoen. Hierbij valt te denken aan onder meer moord, doodslag en culpoze levensontneming, overdosis en het oplopen van dodelijke ziektes door intraveneus drugsgebruik, zeer ernstige mishandeling, veroorzaking van ernstige brandwonden en legionellabesmettingen, ernstige vormen van stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling en bedreiging, alsmede ernstige gezondheidsproblemen door harddrugsgebruik. Staten hebben onder omstandigheden positieve verplichtingen om tegen zodanige gedragingen en gevolgen te beschermen. Omdat drugs- c.q. cannabisbeleid daarbij een rol kan spelen, is zodanig beleid aldus vanuit de positieve beschermingsverplichtingen relevant.

Ondertussen verdient nog opmerking dat er geen aanwijzingen zijn dat ook vermindering van georganiseerde criminaliteit, vermindering van cannabisexport en het tegengaan van het corrumperen van de bovenwereld (ondermijning) reeds als zodanig relevantie hebben voor de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. De staat mag het belang bij het tegengaan van deze fenomenen aan diens drugs- en cannabisbeleid ten grondslag leggen, maar dat tegengaan kan op zichzelf dus niet als invulling van de positieve beschermingsplichten van deze rechten gelden. Wanneer deze fenomenen gepaard gaan met ernstige onveiligheid, overlast en/of op de fysieke of mentale integriteit gerichte criminaliteit kan dit anders zijn, maar dan is het de bestrijding van die gevolgen die relevant is vanuit de beschermingsplichten.

Uiteindelijk is onzes inziens de toepasselijkheid van de eerste variant (mogen en moeten) gelet op al het voorgaande in beginsel het meest verdedigbaar. Tot de toepasselijkheid van die variant concludeerden wij ook in relatie tot het recht op gezondheid; zie paragraaf 2.3.12.v. Dat is daarbij echter vanzelfsprekender dan dat het dat is bij de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Van belang is namelijk dat staten bij deze rechten geen plicht hebben tot 'algehele verwezenlijking', maar een plicht om de rechten te 'verzekeren' c.q. effectief te beschermen op het niveau en op de wijze die wordt vereist door het Mensenrechtencomité en het EHRM. Daartoe zijn de verdragspartijen gehouden (alle) maatregelen te nemen die geschikt ('appropriate') zijn om het vereiste beschermingsniveau te verwezenlijken. Omdat in beginsel alles dat effectief is als geschikte maatregel kan fungeren, zal als zodanig de toelating van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt kwalificeren, indien zodanig beleid de vereiste bescherming het best realiseert. Maar impliceert de positieve beschermingsplicht dan ook dat dit beleid moet worden ingevoerd? Grofweg kan men daar op twee manieren tegenaan kijken. Bij navolgende uiteenzetting van de twee zienswijzen is de hypothese dat de staat – conform diens primaire ver-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

antwoordelijkheid om te bezien welke maatregelen gelet op de specifieke omstandigheden in de staat het meest geschikt zijn om aan de positieve beschermingsplicht te voldoen (primariteitsbeginsel) – te goeder trouw ('pacta sunt servanda') en voldoende onderbouwd oordeelt dat het gereguleerd toestaan van de teelt en handel in cannabis voor recreatief gebruik de positieve beschermingsplichten van de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven het best vervult.

Eerste zienswijze. Deze gaat ervan uit dat de nationale autoriteiten slechts verplicht zijn om binnen de 'margin of appreciation' gepaste maatregelen te nemen. Bij deze zienswijze fungeert de marge als inhoudsbepalend instrument: de marge bepaalt van meet af aan mede wat de omvang van de op staten rustende mensenrechtverplichting is. De redenering is dan dat indien met in achtneming van die marge verschillende aanpakken mogelijk zijn, ten aanzien van geen van deze aanpakken een plicht bestaat om deze toe te passen, maar dat de autoriteiten slechts zijn gehouden een van de aanpakken te kiezen. Ter verduidelijking een theoretisch voorbeeld. Stel dat de marge ruimte laat voor aanpak A (deze voorkomt 100 onrechtmatige verdragsinbreuken) en aanpak B (deze voorkomt er 75). Aanpak A is dus effectiever dan aanpak B. De autoriteiten zijn dan noch tot A noch tot B verplicht; zij zijn slechts verplicht om een van beide toe te passen. Bij deze zienswijze geeft elk van beide aanpakken invulling aan de positieve beschermingsplicht, maar de autoriteiten kunnen zich wat betreft geen van beide op het standpunt stellen dat zij tot die aanpak verplicht zijn, aangezien er altijd het zonder meer toelaatbare alternatief van de andere aanpak is. Bij deze zienswijze zou men kunnen betogen dat gereguleerde toelating van cannabisteelt en -handel niet als positieve verplichting kan worden aangemerkt, zelfs niet indien dit de beschermingsplicht het meest effectief zou vervullen, aangezien de autoriteiten ook nog steeds mogen opteren voor het strafrechtelijk verbieden en bestrijden van cannabis en de gevolgen daarvan.

Tweede zienswijze. Deze gaat ervan uit dat de autoriteiten verplicht zijn om die gepaste maatregelen te nemen die de positieve beschermingsplicht feitelijk het meest effectief vervult. Dit betekent – verdergaand op het voorbeeld van aanpak A en aanpak B – dat er een verplichting is tot toepassing van aanpak A (die immers 25 onrechtmatige verdragsinbreuken meer voorkomt dan aanpak B). De autoriteiten kunnen de verplichting als zodanig niet wegnemen, maar zij kunnen er binnen de 'margin of appreciation' mogelijk wel aan ontkomen. Denkbaar is bijvoorbeeld dat het de autoriteiten wordt toegestaan om vanwege financiële, politieke of morele overwegingen van toepassing van aanpak A af te zien. Bij deze zienswijze bepaalt de 'margin of appreciation' niet wat de omvang van de verplichtingen is. De marge is daarentegen een instrument dat primair erop is gericht om staten tot toepassing te brengen van de maatregel die het meest effectief is gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van hun staat. Daarbij laat de marge staten een zekere ruimte om af te zien van maatregelen die gelet op

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

die maatschappij en constellatie als onaantrekkelijk of onmogelijk worden ervaren, maar de staat dient dan wel te onderbouwen waarom dit het geval is. De 'margin of appreciation' doet in deze zienswijze dus als zodanig niet principieel af aan de verplichting om de positieve beschermingsplicht het meest effectief te vervullen. Bij deze zienswijze kunnen de autoriteiten zich dus altijd op het standpunt stellen dat zij tot de meest effectieve aanpak verplicht zijn. Dit betekent dat gereguleerde toelating van cannabisteelt en -handel als positieve verplichting kan worden aangemerkt, indien dit de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven het meest effectief zou verwezenlijken. Dat is niet anders doordat staten met een beroep op de 'margin of appriciation' voor het strafrechtelijk verbieden en bestrijden van cannabis en de gevolgen daarvan kunnen opteren indien dat minder effectief zou zijn.

Hoewel de eerste zienswijze de werking van positieve verplichtingen en van de 'margin of appreciation' in de praktijk wellicht wat dichter benadert dan de tweede, menen wij dat verdragsrechtelijk de tweede zienswijze het meest verdedigbaar is. Daartoe telt allereerst dat de 'object en purpose'van mensenrechtenverdragen is mensenrechten effectief te beschermen. Daarmee rijmt niet dat staten volstrekt vrij zouden kunnen kiezen voor een aanpak die minder effectief is dan een andere eveneens beschikbare aanpak (vergelijk hiervoor de situatie waarin aanpak B vijfentwintig procent minder effectief is dan aanpak A). Ten tweede komt in de jurisprudentie van zowel het Mensenrechtencomité als het EHRM naar voren dat staten met het oog op de verzekering c.q. bescherming van de verdragsrechten (soms: alle) gepaste maatregelen dienen te nemen. Men kan zich afvragen of maatregelen die onrechtmatige inbreuken op verdragsrechten minder effectief voorkomen toch als gepast ('appropriate') kunnen gelden op principieel dezelfde voet als realiseerbare effectievere maatregelen. Ten derde gaat de eerste zienswijze voorbij aan de ratio en strekking van de 'margin of appreciation'. Deze is er bij positieve verplichtingen primair op gericht tot een vaststelling te kunnen komen van wat – gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de staat – de aangewezen maatregelen ('appropriate steps') zijn om de verzekeringsplicht voor het verdrag te vervullen. Zelfs indien een staat suboptimale maatregelen neemt en daarmee in potentie binnen de marge blijft, is dit toch nog altijd slechts toegestaan voor zover de staat daarvoor overtuigende redenen aanvoert. Tot slot telt dat het – overeenkomstig het primariteitsbeginsel – eerst en vooral aan de staat is om te bepalen waartegen en hoe met het oog op de verzekering van verdragsrechten bescherming dient te worden geboden. Indien een staat conform het 'pacta sunt servanda'-vereiste oprecht, onderbouwd en afgewogen oordeelt dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik het tegengaan van ernstige overlast, de bestrijding van criminaliteit en de veiligheid en gezondheid van burgers het best waarborgt, geeft die staat met dat beleid dus in de eerste plaats uitvoering aan diens verplichting om de verdragsrechten te verzeke-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ren. Wanneer zodanige regulering democratisch en maatschappelijk draagvlak heeft, verstrekt dit nog de veronderstelling dat dit beleid en die maatregelen inderdaad de passende stappen zijn die de autoriteiten moeten nemen.

Er is nog een ander argument voor de stelling dat een drugs- c.q. cannabisbeleid van gereguleerd toestaan als positieve verplichting geldt indien dat de beschermingsplicht het meest effectief zou vervullen. Dat is het argument dat de overheid met zodanig beleid veel minder inbreuk maakt op mensenrechten dan het geval is bij een prohibitief en repressief beleid.[481] Dat laatste beleid impliceert immers mede strafrechtelijk optreden tegen individuen. Dat betekent onder meer toepassing van opsporingsmethoden die inbreuk maken op onder meer het recht op privéleven, terwijl er ook aanhouding, voorlopige hechtenis en gevangenisstraffen bij komen kijken, hetgeen inbreuk maakt op het recht tegen vrijheidsbeneming. Het beginsel van subsidiariteit (in de zin van noodzakelijkheid) vereist – zoals bij de bespreking van de 'duty to respect'opgemerkt – dat inbreuken op mensenrechten hooguit kunnen zijn toegestaan indien geen minder bezwarend middel voor handen is waarmee hetzelfde doel kan worden bereikt. Dat dit ook in algemeen zin moet gelden volgt vooral uit de 'object and purpose' van het IVBPR en het EVRM en het systeem van deze verdragen, terwijl het nadere ondersteuning vindt in het gegeven dat sommige mensenrechtenbepalingen het vereiste ook expliciet stellen. Dit betekent dat wanneer met een beleid van gereguleerd toestaan het doel van het tegengaan van cannabisgebruik en harddrugsgebruik ten minste even goed kan worden bereikt als met een prohibitief en repressief beleid, het eerste beleid vanuit het oogpunt van mensenrechten in beginsel de voorkeur verdient.

Verder zijn er onzes inziens ook nu geen beslissende argumenten om juist aan te nemen dat staten onder het recht op gezondheid weliswaar tot voormelde regulering mogen overgaan maar daartoe niet verplicht kunnen zijn (mogen, kunnen, niet moeten)? De voor zodanige stelling aan te voeren argumenten kwamen eerder – in paragraaf 2.3.12.ii - al in relatie tot het recht op gezondheid aan bod. Hier kunnen ze om *mutatis mutandis* dezelfde redenen niet slagen als daar. In aanvulling daarop volstaan wij hier met enkele opmerkingen. Wat betreft het argument dat met het gereguleerd toestaan ruimte of medewerking wordt verleend aan cannabisgebruik, is hier nog van

481 Zie algemeen over de wijze waarop prohibitief en repressief drugsbeleid problematisch is vanuit het oogpunt van mensenrechten o.a. United Nations Development Programme, *Perspectives on the Development Dimensions of Drug Control Policy*, UNDP, 2015; Steve Rolles e.a., *The Alternative World Drug Report. Counting the Costs of the War on Drugs*, United Kingdom: Count the Costs, 2012, p. 71-83; Damon Barrett & Manfred Nowak, 'The United Nations and Drug Policy: Towards a Human Rights-Based Approach', in: Aristotle Constantinides & Nikos Zaikos (red.), *The Diversity of International Law: Essays in Honour of Professor Kalliopi K. Koufa*, Amsterdam: Brill & Martinus Nijhoff, 2009, p. 449-477.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

belang dat reeds bleek dat ook het EHRM zich allerminst verzet tegen 'harm reduction'-maatregelen die bijdragen aan veiliger drugsgebruik. Dan het argument dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel niet als verplichting in de verdragsbepalingen en -jurisprudentie over de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven voorkomt. Dit argument kan niet slagen aangezien dit de eigen verantwoordelijkheid om die rechten positief te beschermen aanzienlijk zou ondermijnen. Ten derde gaat ook nu het – meer politiek getinte – bezwaar niet op dat indien het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor Nederland als verplichting zou kunnen gelden, dan ook alle andere verdragspartijen zodanige stap zouden moeten zetten. Kort gezegd zorgen het primariteitsbeginsel, het belang van democratisch draagvlak en de 'margin of appreciation' ervoor dat staten die tegen gereguleerd toestaan zijn, ook niet daartoe zullen hoeven over te gaan.

Tot slot merken wij opnieuw op dat de drie zojuist gememoreerde argumenten (primariteitsbeginsel, democratisch draagvlak, 'margin of appreciation') ook van belang zijn voor de vraag of lagere overheden in een staat het nationale bestuur en de nationale wetgever onder het verdragsrecht verplicht zullen kunnen houden om tot gereguleerde toelating over te gaan indien die nationale overheden dit weigeren. Onzes inziens impliceren de drie argumenten dat dit in beginsel niet mogelijk is. Overigens is dat dan evenzeer onmogelijk voor individuen of private organisaties.

iii. Derde vraag: welke voorwaarden stellen de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven aan cannabisbeleid?

Uit de rechten in het IVBPR en het EVRM vloeit – anders dan uit het recht op gezondheid in het IVESCR en het ESH – als zodanig niet de plicht voor staten voort om te voorzien in adequaat gezondheidsbeleid. Daarop richten deze verdragen en de specifieke mensenrechten zich eenvoudigweg niet. In zoverre is het niet verwonderlijk dat beleid dat alcohol, tabak en drugs toelaat of juist bestrijdt slechts een marginale rol speelt in de jurisprudentie van het Mensenrechtencomité en het EHRM. Uit die jurisprudentie volgt dat staten in elk geval niet hoeven te kiezen voor een verbod van cannabisteelt, -handel en -gebruik. Zelfs vereisen deze organen niet dat staten met het oog op preventie van zodanig gebruik in allerlei samenhangende maatregelen voorzien. Voor het EHRM telt daartoe ook dat staten eigen verantwoordelijkheden hebben als het gaat om gedragingen die risico's voor henzelf opleveren. Dat geldt zeker ook als het gaat om drugsgebruik.

Een en ander betekent niet dat staten geen enkele verantwoordelijkheid hebben onder het IVBPR en EVRM om de kwalijke gevolgen van drugs, alcohol en tabak – en dus ook cannabis – voor de individuele en volksgezondheid tegen te gaan. Wanneer deze gevolgen in de sfeer liggen van de rechten inzake leven en onmenselijke behandeling in het IVBPR en EVRM en het recht op privéleven in de zin van de fysieke en psychische integriteit van de persoon

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

in het EVRM (dit wordt in beginsel niet beschermd door het recht op privéleven in het IVBPR), kunnen ook de daarbij geldende positieve beschermingsplichten relevant worden. Daarnaast zal er bij een door een land gevoerd drugsbeleid respect moeten zijn voor de verdragsrechten van personen in andere landen. Zo bezien is er wel een zekere algemene drang vanuit deze verdragen om het gebruik van middelen als cannabis te ontmoedigen. Tegelijkertijd mag ook dat ontmoedigingsbeleid niet in strijd komen met (de negatieve verplichting tot eerbiediging van) de mensenrechten in deze verdragen.

iv. Slotsom

De meest verdedigbare conclusie is dat een staat gehouden is tot het – via legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid – gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel, indien dat de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven in een staat het meest adequaat beschermt tegen daarvoor relevante vormen van ernstige onveiligheid, overlast, criminaliteit en gezondheidsbedreigingen en indien de vaststelling dat dit het geval is wordt gedragen door die staat zelf en door democratische besluitvorming. Dit volgt dan uit de positieve plicht om met (alle) passende middelen het genot van voornoemde rechten op het vereiste beschermingsniveau te verzekeren. De vormen van ernstige onveiligheid, overlast, criminaliteit en gezondheidsbedreigingen waarop de beschermingsplicht onder voorwaarden van toepassing kan zijn, omvatten onder meer met cannabisteelt en -handel samenhangende moord, doodslag en culpoze levensontneming, zeer ernstige mishandeling, veroorzaking van ernstige brandwonden en legionellabesmettingen, ernstige vormen van stank, herrie, wateroverlast, brand, legionellabesmetting, mishandeling en bedreiging. Ook overdosis en het oplopen van dodelijke ziektes en ernstige gezondheidsproblemen door harddrugsgebruik kunnen eronder vallen. Daarentegen kunnen fenomenen als georganiseerde criminaliteit, cannabisexport en het corrumperen van de bovenwereld (ondermijning) als zodanig niet de positieve beschermingsplicht activeren. Tot slot verdient opmerking dat de genoemde rechten geen bijzondere eisen stellen aan een eventueel beleid van gereguleerde toelating.

2.5 CONCLUSIE

In de kern betreft het cannabisvraagstuk de vraag of regulering – door legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid[482] – van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik, aansluiting kan vinden bij rechten en verplichtingen die positiefrechtelijk uit internationale mensenrechtenverdragen voortvloei-

482 Welke van deze opties het best aansluit bij de verplichtingen uit de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen komt nader aan bod in paragraaf 4.9.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

en. Uit het voorgaande volgt dat dit mogelijk is. Bovendien blijkt daaruit dat het goed en ook het best verdedigbaar is dat zodanige regulering onder omstandigheden zelfs als een positieve verplichting tot bescherming van mensenrechten kan gelden. Zowel het recht op gezondheid in het IVESCR en het ESH als de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven in het IVBPR en het EVRM, ondersteunen deze conclusie in verschillende opzichten.

De meest belangrijke voorwaarde om zodanige plicht aan te kunnen nemen zijn grofweg: 1. Er dient daadwerkelijk sprake te zijn van een belang dat relevant is vanuit deze mensenrechten; 2. De staat maakt – oprecht, overtuigend en onderbouwd – aannemelijk dat gereguleerde toelating het meest adequaat bescherming biedt aan dat mensenrechtelijk relevante belang, mede gelet op de maatschappelijke bijzonderheden en constellatie van de desbetreffende staat; 3. Het oordeel van de staat dat dit het geval is, wordt gedragen door democratische besluitvorming in de staat.

Voor bespreking van de meer specifieke betekenis en invulling van deze voorwaarden, verwijzen wij naar de conclusies in paragraaf 2.3.12.ii (wat betreft het recht op gezondheid) en paragraaf 2.4.12.ii (wat betreft de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven), welke conclusies steunen op de daaraan voorafgaande paragrafen. Slechts enkele punten daarvan lichten wij er hier nog uit.

Allereerst een korte indicatie als het gaat om de – in de paragrafen 2.3.1 en 2.4.1 toegelichte – argumenten voor gereguleerde toelating die relevant zijn vanuit de besproken rechten. Voor al deze argumenten gaan wij uit van de hypothese dat ze valide zijn.

- Relevant voor het recht op gezondheid in artikel 12 IVESCR en artikel 11 ESH zijn de argumenten betreffende: kwaliteitsbewaking cannabis; controle cannabisketen; gezondheids- en levensbescherming omwonenden; gezondheidsbescherming jeugdigen; scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt, en meer indirect ook cannabis als minder risicovol genotmiddelalternatief.
- Relevant voor het recht op leven in artikel 6 IVESCR en artikel 2 EVRM zijn de argumenten betreffende: vermindering perifere criminaliteit alsmede gezondheids- en levensbescherming omwonenden (moord, doodslag, culpoze levensontneming zoals door kwekerijbranden en/of legionellabesmettingen), en in mindere mate scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt (ter voorkoming van of overdosis of oplopen van dodelijke ziektes door harddrugsgebruik).
- Relevant voor het recht tegen onmenselijke behandeling in artikel 7 IVBPR en artikel 3 EVRM zijn de argumenten betreffende: vermindering perifere criminaliteit (zoals zeer ernstige mishandeling en zeer ernstige brandwonden en ernstig schadelijke legionellabesmettingen). Het argu-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ment inzake overlast en schade en dat inzake scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt zijn in beginsel niet relevant hier.
- Relevant voor het recht op privéleven in artikel 17 IVBPR zijn de argumenten betreffende: vermindering perifere criminaliteit (mishandeling en bedreigingen) en vermindering overlast en schade (zoals door ernstige stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting), indien daarbij sprake is van wezenlijke en tamelijk directe beperking van het genot van het eigenlijke privéleven. Het argument inzake scheiding softdrugsmarkt en harddrugsmarkt is in beginsel niet relevant hier.
- Relevant voor het recht op privéleven in artikel 8 EVRM zijn de argumenten betreffende: vermindering perifere criminaliteit (serieuze mishandeling en serieuze bedreiging), vermindering overlast en schade (zoals door ernstige stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting) en in mindere mate de scheiding van de softdrugsmarkt en harddrugsmarkt (het risico voor de fysieke en mentale integriteit van burgers door het gebruik van harddrugs door hen).
- Geen relevantie is gevonden voor de argumenten betreffende: vermindering van de georganiseerde criminaliteit als zodanig, vermindering van de cannabisexport, tegengaan van het corrumperen van de bovenwereld (ondermijning) als zodanig.

Van belang is voorts dat de omstandigheid dat een bepaalde maatregel niet expliciet tot uitdrukking komt in een verdragsbepaling of de internationale jurisprudentie daarover, niet betekent dat de staat niet verplicht kan zijn om die maatregel te nemen. Dat geldt ook indien de maatregel bestaat in een drugs- c.q. cannabisbeleid dat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat. In die gevallen waarin de verplichting tot invoering daarvan kan worden aangenomen, volgt dit uit het geheel van algemene verplichtingen en specifieke positieve verplichtingen die voortvloeien uit de besproken verdragsrechten.

Uit het voorgaande vloeit een belangrijke voorwaarde voort wil gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel als positieve verplichting kunnen worden aangemerkt. In beginsel is dit namelijk slechts mogelijk indien de staat – oprecht, overtuigend, onderbouwd en ondersteund door democratische besluitvorming – van oordeel is dat die benadering de vereiste bescherming van de verdragsrechten het meest adequaat verzekert.

Bovendien zal die staat dan dienen te voorzien in adequaat beleid ter ontmoediging, beperking en risicobewustwording van recreatief cannabisgebruik. Dit is niet alleen noodzakelijk om met het drugs- c.q. cannabisbeleid inderdaad tot de meest adequate verzekering van mensenrechtenbescherming te komen, er is zelfs ook sprake van een plicht daartoe ingevolge het recht op gezondheid.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Tot slot nog enkele opmerkingen over de vraag of lagere overheden in een staat – of individuen of private organisaties – de nationale overheid (bestuur en wetgever) met een beroep op positieve mensenrechtenverplichtingen zouden kunnen dwingen om tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel over te gaan indien die nationale overheden dit weigeren. Uiteraard zal die mogelijkheid in elk geval niet kunnen bestaan indien positieve mensenrechtenverplichtingen geen prioriteit zouden kunnen krijgen boven verplichtingen uit de VN-drugsverdragen. Nu deze prioriteitskwestie eerst hierna in hoofdstuk 3 aan bod komt, zullen wij op de mogelijkheden voor lagere overheden in het slot van dit boek – hoofdstuk 4 – terugkomen.[483]

Daarbij zullen wel enkele bevindingen uit het voorgaande van cruciaal belang zijn. Dat geldt vooral voor de conclusie dat de nationale overheid in beginsel zelf voorstander van zodanig toestaan zal moeten zijn om een positieve verplichting te kunnen doen ontstaan. In zoverre zullen lagere overheden of private partijen geen juridische middelen ter beschikking kunnen staan om de nationale overheid tot het gereguleerd toestaan van cannabis te dwingen. Meer in het bijzonder is dit het geval omdat het de staat is die eerst en vooral de verantwoordelijkheid heeft te bepalen waarvoor en met welke maatregelen bescherming is aangewezen (primariteitsbeginsel), omdat er een meer algemeen democratisch draagvlak daarvoor dient te zijn en omdat de staat binnen de 'margin of appreciation' aan die invoering kan ontkomen indien hij deze niet wenselijk acht.

483 Zie paragraaf 4.5.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

3 Interferentie tussen mensenrechten-verplichtingen en de VN-drugsverdragen

3.1 INLEIDING

In het vorige hoofdstuk stonden positieve verplichtingen ingevolge mensenrechtenverdragen centraal. Daarin komen wij tot bevestigende beantwoording van de kernvraag of regulering – door legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid – van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik, aansluiting kan vinden bij rechten en verplichtingen die positiefrechtelijk uit internationale mensenrechtenverdragen voortvloeien. Hierbij is het goed en ook het best verdedigbaar dat zodanige regulering onder omstandigheden zelfs als een positieve verplichting tot bescherming van mensenrechten kan gelden. Deze conclusie vindt ondersteuning in zowel het recht op gezondheid in het IVESCR en het ESH als de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven in het IVBPR en het EVRM.

Bij de behandeling en analyse van die mensenrechtenverdragen in het vorige hoofdstuk is geen rekening gehouden met de verplichtingen die staten hebben onder de VN-drugsverdragen. Van die drugsverdragen zijn voor cannabis in het bijzonder van belang het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen[1] zoals gewijzigd door het Protocol tot wijziging van het Enkelvoudig Verdrag inzake verdovende middelen (Enkelvoudig Verdrag),[2] en het Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen (Sluikhandel Verdrag)[3] Zoals uit ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* blijkt, beogen deze drugsverdragen ontegenzeggelijk aan belangen van volksgezondheid tegemoet te komen ('object and purpose').[4] Dit doen die verdragen in drie opzichten: 1. beschikbaarheid van verdovende middelen als zinvol c.q. effectief medicijn of on-

1 *Single Convention on Narcotic Drugs, 1961*, New York, 30 maart 1961 (*Trb*. 1962/30, *Trb*. 1963/81); inwerkingtreding voor Nederland op 15 augustus 1965 (*Trb*. 1965/136).

2 *Protocol amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, 1972*, Genève, 25 maart 1972 (*Trb*. 1980/184, *Trb*. 1987/90); inwerkingtreding voor Nederland op 28 juni 1987 (*Trb*. 1987/89).

3 *United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988*, Wenen, 20 december 1988 (*Trb*. 1989/97, *Trb*. 1990/94); inwerkingtreding voor Nederland op 7 december 1993 (*Trb*. 1993/140).

4 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis. Een beoordeling op basis van VN-drugsverdragen en EU-drugsregelgeving van gemeentelijke en buitenlandse opvattingen pro regulering van cannabisteelt voor recreatief gebruik*, Deventer: Kluwer, 2014, hst. 2, i.h.b. p. 99.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

derzoek daarnaar; 2. behandeling en zorg voor drugsgebruikers om hen van verdovende middelengebruik af te helpen; 3. bescherming van de maatschappij tegen verdovende middelen door onder meer de productie, de handel, het bezit en het gebruik ervan voor recreatieve doeleinden te bestrijden en te elimineren via het strafrecht en vele andere soorten verboden en maatregelen. De drugsverdragen streven dus niet in algemene zin verzekering van de volksgezondheid na, maar impliceren juist dat die verzekering strikt vanuit voornoemde drie specifieke perspectieven dient plaats te vinden. Zoals wij eerder concludeerden: in feite laten de VN-drugsverdragen hiermee een beperkte, eenzijdige en rigide benadering op volksgezondheidsbelangen zien.[5] Dus als het gaat om drugs c.q. cannabis ten behoeve van recreatief gebruik, verplichten de drugsverdragen tot een prohibitieve – om niet te zeggen: 'zero tolerance' – benadering, en laten zij als zodanig voor een daarvan afwijkende invalshoek geen ruimte.[6]

Zoals er in het vorige hoofdstuk geen aandacht is voor de VN-drugsverdragen, vindt andersom in voormeld boek over *Internationaal recht en cannabis* de behandeling van die drugsverdragen vanuit het interne perspectief van die verdragen plaats en worden daarbij dus geen mensenrechten betrokken. Het is het thans aangewezen die regiems alsnog op elkaar te betrekken. Inmiddels is immers duidelijk dat deze, wanneer zij louter op zichzelf worden bezien, tot tegenovergestelde uitkomsten leiden wat betreft de verplichtingen die de staat heeft omtrent diens drugs- c.q. cannabisbeleid in het geval regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik een hoger niveau van bescherming van mensenrechten kan verwezenlijken dan een prohibitieve benadering. Er doet zich met andere woorden binnen het internationaal publiekrecht (verder ook: het volkenrecht of het internationaal recht) interferentie tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen voor.[7] Met het oog daarop staat in dit hoofdstuk de volgende vraag centraal:

> In hoeverre kunnen rechten en verplichtingen uit internationale mensenrechtenverdragen die het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel rechtvaardigen of daartoe dwingen, aan de autoriteiten volkenrechtelijk ruimte bieden om hun verplichtingen onder het internationale drugscontrolesysteem anders uit te leggen of opzij te zetten?

Ter beantwoording van deze vraag komt in dit hoofdstuk aan de orde welke maatstaven en uitgangspunten het internationaal recht biedt om te komen tot een oplossing voor tegenover elkaar staande verdragsverplichtingen. Deze zullen wij daarbij toepassen op de – in elk geval op het eerste gezicht be-

5 *Idem*, p. 100.
6 *Idem*, o.a. p. 97-101, 170, 183, 224, 228, 237.
7 Voor nadere duiding van het begrip 'interferentie', zie paragraaf 1.3.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

staande – interferentie tussen de positieve mensenrechtenverplichtingen en de VN-drugsverdragen. Ook nu zijn de analyses en beschouwingen positiefrechtelijk van aard. Deze steunen primair op het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht (Weens Verdragenverdrag),[8] het Handvest van de Verenigde Naties (VN Handvest),[9] de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof (ICJ), het werk van de International Law Commission (ILC) en de relevante literatuur daarover. Gelet op het in veel gevallen enigszins diffuse karakter van het internationaal recht, worden de analyses, bevindingen en conclusies in dit hoofdstuk ondersteund met veel verwijzingen in voetnoten, teneinde een solide basis van de uiteenzettingen te garanderen.

De vraag naar interferentie in het internationaal publiekrecht tussen bronnen (verdragen, gewoonterechte, algemene rechtsbeginselen) en tussen normen is veelbesproken.[10] Het voert te ver en is onnodig om de discussie hier volledig te reproduceren. Wij gaan in op de discussie omtrent de verhouding tussen bronnen en vooral tussen normen van internationaal recht voor zover dat nuttig is om tot adequate beantwoording te komen van de vraag in welke verhouding de positieve verplichtingen die voortvloeien uit de in hoofdstuk 2 besproken mensenrechtenverdragen (het IVESCR, het ESH, het IVBPR en het EVRM) staan tot de hier relevante VN-drugsverdragen (het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandelverdrag). Verderop in paragraaf 3.3 zetten wij kort uiteen volgens welke structuur wij deze vraag behandelen, omdat daarvoor eerst het navolgende nog van belang is.

---

8 *Vienna Convention of the law of treaties*, Wenen, 23 mei 1969 (*Trb*. 1972/51); inwerkingtreding voor Nederland op 1 januari 1986 (*Trb*. 1985/79).

9 *Charter of the United Nations*, San Francisco, 26 juni 1945 (*Stb*. F 253 en *Stb*. F 321, en gewijzigde versies *Trb*. 1964/109, *Trb*. 1966/138 en *Trb*. 1972/96); inwerkingtreding voor Nederland 10 december 1945 (*Trb*. 1951/44).

10 Zie International Law Commission, Report of the Study Group finalized by Martti Koskenniemi, 'Fragmentation of International Law: Difficulties arising from the Diversification and Expansion of International Law', 13 april 2006, *UN Doc*. A/CN.4/L/682, 13 april 2006, A/CN.4/L/682 (verder: ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006). Zie voorts bijv. C. Rousseau, 'De la Compatibilité des Norms Juridique Contradictoires dans l'Ordre International', *Revue générale de droit international public* 1932, vol. 39, p. 133-192; W. Jenks, 'The Conflict of Law-Making Treaties', *British Yearbook of International Law* 1953, vol. 30, p. 401-453; W. Czapliński & G. Danilenko, 'Conflict of Norms in International Law', *Netherlands Yearbook of International Law* 1990, vol. 21, p. 3-42; Jan B. Mus, 'Conflicts between Treaties in International Law', *Netherlands International Law Review* 1998, vol. 45, p. 208-232; S.A. Sadat-Akhavi, *Methods of Resolving Conflicts between Treaties,* Leiden/Boston: Martinus Nijhoff, 2003; Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003; E. Vranes, 'The Definition of "Norm Conflict" in International Law and Legal Theory', *European Journal of International Law* 2006, vol. 17, p. 395-418.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

3.2 BENADERINGEN BIJ INTERFERENTIE TUSSEN INTERNATIONALE NORMEN

Wanneer internationaal publiekrechtelijke normen met elkaar interfereren, kan dit verschillende gevolgen hebben. Aan één uiteinde van het spectrum van oplossingen ligt de mogelijkheid dat de ene rechtsnorm de andere buiten werking stelt vanwege een formele of materiële hiërarchische verhouding tussen beide normen. De hogere norm verzet zich in dat geval absoluut tegen de geldigheid van de hiërarchisch ondergeschikte norm. In het internationaal publiekrecht kan hiervan sprake zijn bij een collisie tussen een *jus cogens*-norm en een 'gewone' norm. Ingeval geen *jus cogens*-norm is betrokken bij het normenconflict, zal de verhouding tussen de twee rechtsnormen meer relatief van aard zijn. Veeleer is dan sprake van een situatie waarin de ene norm de andere norm slechts tijdelijk verdrukt en dus niet als zodanig buitenwerking stelt. Niettemin wordt de normeninterferentie dan opgelost doordat de ene norm volledig voorrang krijgt boven de andere. Het andere uiteinde van voormeld spectrum is aan de orde wanneer twee interfererende normen gelijkwaardig van toepassing zijn terwijl het mogelijk is deze normen zo uit te leggen en toe te passen dat zij elkaar versterken. In dat geval komt de interferentie tussen de normen dus tot een oplossing door deze met elkaar te laten harmoniëren.[11] Kortom: de ene kant van het spectrum valt te typeren als een strikte *conflictbenadering*, terwijl de andere als optimale *harmoniebenadering* kan worden aangemerkt.

De vraag is of tussen deze twee benaderingen sprake kan zijn van gematigde vormen van verdrukking of harmoniering. Is het bijvoorbeeld mogelijk dat de interferentie tot een oplossing komt doordat de zwakkere norm de interpretatie en toepassing van de geprioriteerde norm beïnvloedt, zodat beide normen een zekere doorwerking krijgen, zij het de ene sterker dan de andere? In algemene zin is moeilijk vast te stellen onder welke omstandigheden het niet mogelijk is twee interfererende rechtsnormen met elkaar te 'verzoenen' door een harmoniërende interpretatie en toepassing, zodat de interferentie dan door een hiërarchie- of prioriteitsregeling tot een oplossing moet komen.

Sommige auteurs betogen dat het bij normeninterferentie gaat om twee elkaar uitsluitende situaties waarin de rechtsnormen ofwel accumuleren ofwel conflicteren: 'If two norms do not conflict, they necessarily accumulate (and vice versa).'[12] In deze zienswijze geldt er een duidelijke beperking aan

11 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 19.

12 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 161. Zie ook Ahmad Ali Ghouri, 'Determining Hierarchy Between Conflicting Treaties: Are There Vertical Rules in the Horizontal System?', *Asian Journal of International Law* 2012, vol. 2, nr. 2, p. 235-266 op 236.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

de mogelijkheid tot harmoniering van botsende rechtsnormen: 'interpretation of the terms in question may resolve apparent conflicts; it cannot resolve genuine conflicts'.[13]

De International Law Commission gaat daarentegen ervan uit dat interferentieoplossing en interpretatie niet van elkaar zijn te scheiden:[14]

> 'Whether there is a conflict and what can be done with prima facie conflicts depends on the way the relevant rules are interpreted. This cannot be stressed too much. Interpretation does not intervene only once it has already been ascertained that there is a conflict. Rules appear to be compatible or in conflict as a result of interpretation. Sometimes it may be useful to stress the conflicting nature of two rules or sets of rules so as to point to the need for legislative intervention. Often, however, it seems more appropriate to play down that sense of conflict and to read the relevant materials from the perspective of their contribution to some generally shared – 'systemic' – objective.'[15]

Gelet op de autoriteit van de ILC en vooral gezien haar meer realistische kijk op hoe recht in de werkelijkheid functioneert, gaan wij ervan uit dat – afgezien van het geval dat bij de normeninterferentie een *jus cogens*-norm is betrokken – vrijwel altijd in meer of mindere mate ruimte is voor harmoniëring indien sprake is van normeninterferentie. Los daarvan geldt bovendien dat interfererende verdragen al gauw zijn te harmoniëren indien de wil daartoe bij verdragspartijen aanwezig is.[16] De hier gehanteerde invalshoek op harmoniëring impliceert dat er tussen de strikte conflictbenadering en de optimale harmoniebenadering sprake is van een continuüm dat bestaat uit minder strikte en optimale vormen van deze benaderingen. Dit zegt echter nog weinig over de mogelijkheden en beperkingen die gelden bij de interferentie tussen mensenrechtenverplichtingen en de VN-drugsverdragen.

Met het oog op de uiteenzettingen daarover in de volgende paragrafen, is het nuttig het volgende in gedachten te houden. Elk rechtssysteem heeft op zeker moment de vraag naar de relatie tussen de normen onder ogen moeten zien. Dat neemt niet weg dat de internationale rechtsorde in allerlei voor die vraag relevante opzichten wezenlijk afwijkt van nationale rechtsordes. Het is vooral daardoor dat beantwoording van de vraag in de internationale context

13 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 272.

14 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 412.

15 *Idem.*

16 *Idem*, par. 42.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

aanzienlijk wordt bemoeilijkt.[17] De opbouw van een nationaal rechtssysteem is over het algemeen piramidaal en hiërarchisch van aard; de verhouding tussen twee rechtsbronnen staat vast of kan worden vastgesteld aan de hand van de klassieke voorrangsregels zoals de *lex specialis*-regel (specialiteit), de *lex posterior*- en *prior*-regels (temporaliteit) en de *lex superior*-regel (zwaarte belang). Het systeem van de internationale rechtsorde is gedecentraliseerd en gefragmenteerd van aard: er is geen sprake van een echte centrale of hoogste wetgever en evenmin van een traditionele scheiding der machten, maar veeleer van een veelvoud aan gelijkwaardige wetgevers die in verschillende, vaak onafhankelijk van elkaar opererende fora normen tot stand brengen en deze toepassen.[18]

Door expansie van het corpus van internationaalrechtelijke normen op allerlei uiteenlopende terreinen en de afwezigheid van een duidelijke hiërarchisch superieure wetgevende en/of rechtsprekende macht in internationale context, is de kans groter dat de verschillende rechtsnormen met elkaar op gespannen voet komen te staan of zelfs conflicteren dan in de nationale context. Daarbij komt dan ook nog eens dat de genoemde klassieke voorrangregels in het internationale recht niet op dezelfde wijze kunnen functioneren als in de nationale rechtsorde waaruit deze regels ontspringen.[19] Bij die verscheidenheid aan oorzaken en vormen van (potentiële) interferenties tussen rechtsnormen in het internationaal recht, kunnen uiteenlopende conflictoplossingstechnieken worden toegepast met de bedoeling rechtsnormconflicten: 1. te voorkomen; 2. op te lossen aan de hand van conflictoplossende re-

17 Zie o.a. K. Odendahl, 'Application of successive treaties relating to the same subject matter', in: Oliver Dörr & Kirsten Schmalenbach (red.), *Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Heidelberg/Dordrecht/London/New York: Springer, 2012, p. 505-518 op 506; Dinah Shelton, 'Normative Hierarchy in International Law', *American Journal of International Law* 2006, vol. 100, p. 291-323 op 291; Theodor Meron, 'On a Hierarchy of International Human Rights', *American Journal of International Law* 1986, vol. 80, p. 1-23 op 3; Anja Lindroos, 'Addressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 27.

18 Voor een uitgebreide bespreking, zie o.a. Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 13-24. Zie ook de vele verwijzingen in ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, en voorts A. Fischer-Lescarno & G. Teubner, 'Regime-Collision: The Vain Search for Legal Unity in the Fragmentation of Global Law', *Michigan Journal of International Law* 1999, vol. 25, p. 999-1046 op 1014-1017 (zij spreken van 'auto-constitutional regimes').

19 Michael Akehurst, 'The Hierarchy of the Sources of International Law', *British Yearbook of International Law*, vol. 47, 1974-1975, p. 273-285; Ralf Michaels & Joost Pauwelyn, 'Conflict of Norms or Conflict of Laws?: Different Techniques in the Fragmentation of Public International Law', *Duke Journal of Comparative & International Law* 2012, vol. 22, p. 349-376.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gels; 3. te harmoniëren door gebruikmaking van uiteenlopende interpretatiemethoden.[20] Daarbij komt dat de verschillende technieken c.q. voorrangsregels naar hun aard in potentie bij zowel de conflictoplossende als de harmoniërende benadering relevant kunnen zijn. Zo kan het *lex specialis* beginsel onder omstandigheden een rol spelen bij een harmoniërende interpretatie van de interfererende normen, terwijl het beginsel in andere gevallen als regel voor voorrangsbepaling zal kunnen dienen.[21] Een en ander brengt mee dat van een strak en overzichtelijk stelsel voor conflictoplossing in het internationaal recht geen sprake is.

3.3 SCHEMA VAN BEHANDELING

Het voorgaande raakt ook de vraag hoe de interferentie tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen dient te worden opgelost. Alvorens daarop in te gaan zetten wij een aantal onderwerpen rondom verdragsinterferentie in algemene zin uiteen. Allereerst dient te worden vastgesteld wanneer eigenlijk juridisch sprake is van interferentie c.q. een conflict van normen. Dit gebeurt in paragraaf 3.4. Vervolgens is er in paragraaf 3.5 aandacht voor het onderscheid tussen de hiërarchie van bronnen en de hiërarchie van normen alsmede voor het ontbreken van een formele hiërarchie van bronnen in het internationale recht.

In het verlengde daarvan komen wij in de paragrafen 3.6 en 3.7 dan concreet op de mechanismen voor interferentieoplossing. Daarbij wordt dan ook al steeds de interferentie tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen binnen het cannabisvraagstuk betrokken. Ten eerste komt de oplossing van zogenoemde verdragsvoorrangsclausules aan de orde (paragraaf 3.6). Ten tweede de verschillende regels inzake voorrangsbepaling (paragraaf 3.7). Voordat we in laatstgenoemde paragraaf de *lex specialis*-regel, de *lex posterior*- en *prior*-regels en de *lex superior*-regel kunnen bespreken en kunnen vaststellen of deze een rol kunnen vervullen binnen het cannabisvraagstuk, verdienen enkele algemene kwesties bespreking. Zo zullen enkele cruciale begrippen, grondslagen, criteria en beperkingen rondom de voorrangsregels worden toegelicht (paragrafen 3.7.1 t/m 3.7.3). Met de resultaten van vooral de paragrafen 3.6 en 3.7 zal nog dieper op de interferentie tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen kunnen worden ingegaan.

De twee hiervoor al getypeerde benaderingen staan daarbij centraal. De korte paragraaf 3.8 ziet op de eerste daarvan: de conflictbenadering. De focus ligt daarbij op de werking van de toepasselijke prioriteits- en voorrangsregels. De andere benadering – dat is de harmoniebenadering – komt uitge-

20 Vgl. ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 412.
21 *Idem*, par. 56-58.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

breid naar voren in paragraaf 3.10. In het verlengde van de uitgangspunten voor systematisch integratie van interfererende normen wordt daar eerst gezocht naar gemeenschappelijkheden tussen mensenrechtenverplichtingen en de drugsverdragen. Vervolgens wordt bezien in hoeverre de drugsverdragen aanknopingspunten bieden voor harmoniërende interpretatie om zo systematische integratie van de interfererende verplichtingen te realiseren. Tussendoor bespreken wij in paragraaf 3.9 enkele presumpties en uitgangspunten uit het internationaal recht die aandringen op hantering van de harmoniebenadering.

Uiteindelijk is er in paragraaf 3.11 nog kort aandacht voor de vraag of een staat die ter uitvoering van positieve mensenrechtenverplichtingen de teelt en handel in cannabis gereguleerd toelaat daarmee staatsaansprakelijkheid genereert. Wij sluiten in paragraaf 3.12 af met een conclusie van dit hoofdstuk.

3.4 WAT IS EEN 'CONFLICT' TUSSEN NORMEN VAN INTERNATIONAAL RECHT?

In dit onderzoek staat de term 'interferentie' kortweg voor spanning, wrijving, collisie, conflict, strijd of iets dergelijks tussen verdragen of verdragsnormen.[22] Niet elke interferentie tussen verdragen is echter internationaalrechtelijk relevant. Daarvoor dient er namelijk sprake te zijn van een 'conflict' tussen verdragen of verdragsnormen. In de literatuur wordt onderscheiden tussen een ruime en een enge benadering van de situatie waarin sprake is van een 'conflict' tussen internationale normen.[23] De wijze waarop het fenomeen 'conflict' wordt gedefinieerd, raakt de mogelijkheden voor toepassing van de conflictbenadering en de harmoniebenadering. Aldus kan de keuze tussen de twee definities eveneens van invloed zijn op de wijze waarop de interferentie tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen tot een oplossing kan worden gebracht. Beide definities verdienen hier dan ook aandacht.

i. Engere definitie van het 'conflict' van normen

Bij de enge definitie van het fenomeen normenconflict draait het traditioneel om de vraag of de staat zich in een situatie bevindt waarin twee verplichtingen betreffende hetzelfde onderwerp ('same subject matter') van toepassing

22 Zie paragraaf 1.3.

23 Volgens Marceau hangt de keuze voor een brede of enge definitie af van 'one's conception of the internationale legal order'. Gabrielle Marceau, 'Conflict of Norms and Conflict of Jurisdictions: The Relationship between the WTO Agreement and MEAs and Other Treaties', *Journal of World Trade* 2001, vol. 35, p. 1081-1131 op 1082-1083.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zijn en het niet mogelijk is aan beide tegelijkertijd te voldoen.[24] Alleen indien dat het geval is doet zich een normenconflict voor. Jenks introduceerde deze beperkte definitie van het conflict tussen internationale normen:

> 'A divergence between treaty provisions dealing with the same subject or related subjects does not in itself constitute a conflict. Two law-making treaties with a number of common parties may deal with the same subject with different points of view or be applicable in different circumstances or one of the treaties may embody obligations more far reaching than, but not inconsistent with, those of the other. A conflict in the strict sense of direct incompatibility arises only where a party to the two treaties cannot simultaneously comply with its obligations under both treaties.'[25]

Een conflict stricto sensu speelt aldus enkel bij twee elkaar uitsluitende verplichtingen.[26] Dit betekent dat een conflict alleen mogelijk is tussen normen die een bepaalde handeling voorschrijven of deze verbieden ('obligation' of 'prohibition'), en niet tussen bijvoorbeeld normen die handelen of nalaten toestaan ('permission' of 'exception').[27] In dat laatste geval kan een staat immers afzien van het uitoefenen van de specifieke toestemming (of bevoegdheid) en aldus kan geen sprake zijn van twee conflicterende normen. De vraag is dan of in de enge definitie sprake kan zijn van een conflict tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen, nu bij de eerste de 'margin of appreciation speelt' en bij de laatste onder meer constitutionele clausules van toepassing zijn, terwijl die respectievelijke verplichtingen in elk geval op het eerste gezicht verschillende onderwerpen betreffen. Indien zou moeten worden vastgesteld dat zich hier in enge zin

---

24 Jasper Finke, 'Regime-collisions: Tensions between treaties (and how to solve them)', in: Christian J. Tams, Antonios Tzanakopoulos & Andreas Zimmermann (red.), *Research Handbook on the Law of Treaties*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2014, p. 415-446 op 416; zie voorts o.a. Gabrielle Marceau, 'Conflict of Norms and Conflict of Jurisdictions: The Relationship between the WTO Agreement and MEAs and Other Treaties', *Journal of World Trade* 2001, vol. 35, p. 1081-1131 op 1084.

25 C. Wilfred Jenks, 'Conflict of Law-Making Treaties', *British Yearbook of International Law* 1953, vol. 30, p. 401-453 op 425-426.

26 Zie ook Gabrielle Marceau, 'Conflict of Norms and Conflict of Jurisdictions: The Relationship between the WTO Agreement and MEAs and Other Treaties', *Journal of World Trade* 2001, vol. 35, p. 1081-1131 op 1084.

27 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 159; als basis refereert Pauwelyn naar de theorie van Kelsen; zie uitgebreid Hans Kelsen, *General Theory of Norms*, Oxford: Oxford University Press, 1991 (vertaald vanuit het Duits door Michael Hartney, originele uitgave *Allgemeine Theorie der Normen,* Wien: Manz 1979), p. 96-101.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

geen normenconflict voordoet, zal er bij de enge definitie geen ruimte zijn voor de conflictbenadering. In paragraaf 3.8 komen we hierop kort terug.

De achterliggende gedachte voor het handhaven van de enge definitie is de 'presumptie tegen conflict' en de noodzaak om de coherentie van de internationale rechtsorder te promoten.[28] De redenering is dat internationale rechtsnormen uitingen zijn van de soevereine wil van staten en deze wil kan niet geacht worden te zijn gericht op het creëren van conflicten tussen normen.[29] Maar dat neemt niet weg, zoals Jenks in het verlengde van het bovenstaande citaat eveneens opmerkt, dat:

> 'A divergence which does not constitute a conflict may nevertheless defeat the object of one or both of the divergent instruments. […] A divergence of this kind may in some cases, from a practical point of view, be as serious as a conflict; it may, for instance, render inapplicable provisions designed to give one of the divergent instruments a measure of flexibility of operation which was thought necessary to its practicability.'[30]

Ondanks het belang achter de enge benadering van het fenomeen conflict, wordt die dan ook zeker niet als onproblematisch ervaren. Dit brengt ons bij het volgende.

ii. Ruimere definitie van het 'conflict' van normen

Voorstanders van een bredere definitie weerspreken dat sprake moet zijn van twee elkaar uitsluitende verplichtingen om van een conflict van normen te kunnen spreken.[31] Ook een conflict tussen bijvoorbeeld een verplichting en een recht, kan tot een situatie van conflict tussen deze normen leiden.[32] Zo definieert Pauwelyn het normconflict als volgt:

---

28 C. Wilfred Jenks, 'Conflict of Law-Making Treaties', *British Yearbook of International Law* 1953, vol. 30, p. 401-453 op 428.

29 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 172-174.

30 C. Wilfred Jenks, 'Conflict of Law-Making Treaties', *British Yearbook of International Law* 1953, vol. 30, p. 401-453 op 426-427.

31 Zie o.a. Erich Vranes, 'The Definition of 'Norm Conflict' in International Law and Legal Theory, *The European Journal of International Law* 2006, vol. 17, p. 395-418; Christopher J. Borgen, 'Treaty Conflicts and Normative Fragmentation', in: Duncan B. Hollis (red.), *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 448-471 op 455.

32 Hans Kelsen, 'Derogation', in: Ralph A. Newman (red.), *Essays in Jurisprudence in honour of Roscoe Pound*, Indianapolis: Bobbs-Merrill Publication, 1962, p. 339-355. Zie ook Hans Kelsen, *General Theory of Norms*, Oxford: Oxford University Press, 1991 (vertaald vanuit Duits door Michael Hartney, originele uitgave *Allgemeine Theorie der Normen*, →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

> 'Essentially, two norms are, therefore, in a relationship of conflict if one constitutes, has led to, or may lead to, a breach of the other.'[33]

Pauwelyn maakt voorts een onderscheid tussen 1. inherente conflicten (een norm is in en op zichzelf in strijd met een andere norm) en 2. conflicten die na vervulling van een verplichting of uitoefening van bepaalde rechten ontstaan (noodzakelijke conflicten wanneer de vervulling van een verplichting tot niet naleving van een andere verplichting leidt; en potentiële conflicten wanneer de uitoefening van een bepaald recht strijdig is met een andere norm).[34]

De International Law Commission neemt in haar rapport 'Fragmentation of International Law' een nog breder uitgangspunt:

> 'However, there are other, looser understandings of conflict as well. A treaty may sometimes frustrate the goals of another treaty without there being any strict incompatibility between their provisions. Two treaties or sets of rules may possess different background justifications or emerge from different legislative policies or aim at divergent ends.'[35]

Een conflict doet zich volgens de ILC voor in geval van: 'a situation where two rules or principles suggest different ways of dealing with a problem'.[36] Beide normen moeten valide (in die zin van geldigheid op het relevante moment) en toepasselijk (in de zin van bindendheid in de concrete situatie) zijn.[37] Het hanteren van een dergelijke meer omvattende definitie heeft

---

Wein : Manz, 1979), p. 100-101: 'It is true that the same norm which prohibits a certain behaviour cannot also command it, but it is perfectly possible for the same behaviour to be forbidden by a valid norm and commanded by another simultaneously valid norm. A conflict of norms will then exist, and the existence of conflicts of norm cannot be denied.'

33 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 175-176 (gecursiveerd in origineel). Zie ook Erich Vranes, 'The Definition of 'Norm Conflict' in International Law and Legal Theory, *The European Journal of International Law* 2006, vol. 17, p. 395-418 op 415: 'There is a conflict between two norms, one of which may be permissive, if in obeying or applying one norm, the other is necessarily or possibly violated.'

34 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 176.

35 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 24.

36 *Idem*, par. 25.

37 ILC, 'Report 58th Session. Chapter XII. Work of the Study Group on the Fragmentation of International Law: Difficulties arising from the Diversification and Expansion of International Law', 2006, *UN Doc.* A/61/10, (verder: ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006), p. 407 (par. 251(2) (vn. 1012)): 'That →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

meerdere voordelen. Zo dekt die een breder scala aan mogelijke spanningen, wrijvingen en botsingen – kortom: interferenties – tussen verschillende materiële normen in het internationale recht waarmee staten in aanraking kunnen komen. Voorts omvat die ook de institutionele dimensie van interferentieoplossing, zoals de coördinatie tussen de verschillende regiems in de implementatie van de materiële normen.[38] De brede definitie van het fenomeen normenconflict in het internationaal recht verschaft daarmee ook een meerdimensionaal perspectief op het probleem van interfererende verdragsnormen en geeft ruimte om alle relevante factoren in de analyse mee te nemen. Daarmee is het tevens mogelijk op de glijdende schaal tussen absolute normverdrukking en volmaakte harmoniëring naar de meest passende oplossing in het concrete geval te zoeken.

Juist omdat het – zoals in de vorige subparagraaf aan de orde kwam – in elk geval op het eerste gezicht bij de interferentie tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen niet evident gaat om een conflict in de enge definitie, is het voor dit onderzoek relevant om verder van de ruime definitie uit te gaan.

3.5 HIËRARCHIE VAN BRONNEN EN NORMEN, EN ONTBREKEN VAN FORMELE HIËRARCHIE

Principieel valt te onderscheiden tussen de hiërarchie van bronnen en de hiërarchie van normen van internationaal recht. Bronnenhiërarchie betreft de volgorde waarin de verscheidene 'bewijsmiddelen' van het bestaan van een juridisch bindende norm moeten worden geraadpleegd (zoals verdragen, gewoonterecht, algemene rechtsbeginselen).[39] De hiërarchie van normen ziet op

two norms are valid in regard to a situation means that they each cover the facts of which the situation consists. That two norms are applicable in a situation means that they have binding force in respect to the legal subjects finding themselves in the relevant situation.'

38 Jasper Finke, 'Regime-collisions: Tensions between treaties (and how to solve them)', in: Christian J. Tams, Antonios Tzanakopoulos & Andreas Zimmermann (red.), *Research Handbook on the Law of Treaties*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2014, p. 415-446 op 417.

39 Een gezaghebbende erkenning van bronnen van internationaal recht biedt art. 38 Statuut Internationaal Gerechtshof: verdragen, gewoonten, algemene rechtsbeginselen en voorts rechtspraak en gezaghebbende literatuur. Schwarzenberger noemt verdragen, gewoonterecht en algemene rechtsbeginselen de 'law-creating processes' en rechtspraak en literatuur de 'law-determining agencies'; zie Georg Schwarzenberger, *International Law as Applied by International Courts and Tribunals*, vol. I, 3de uitgave, London: Stevens & Sons Ltd., 1957, p. 26-27; zie ook Vladimir Đuro Degan, *Sources of International Law*, The Hague/Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers, 1997, p. 5.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

de sterkte van de normatieve bindingskracht van verschillende (typen) normen in de structuur van juridische argumentatie.[40]

In beginsel bestaat er geen formele hiërarchie in het internationale recht.[41] Een verdrag is als rechtsbron niet *a priori* van hiërarchisch hogere orde dan internationaal gewoonterecht of een algemeen rechtsbeginsel. Een hiërarchische rangschikking tussen verdragen, gewoonten en algemene rechtsbeginselen komt ook niet tot uiting in artikel 38 lid 1 ICJ Statute.[42] De opsomming van bronnen in deze bepaling weerspiegelt eerder de volgorde waarin een rechter logischerwijs de bronnen zou raadplegen: verdrag, internationaal gewoonterecht en algemene rechtsbeginselen.[43] Deze meer 'logische' of 'natuurlijke' manier om een juridische argumentatie op te bouwen, kan het bestaan van een *informele* hiërarchie van internationale bronnen impliceren.[44] Een verdrag bevat nu eenmaal – anders dan gewoonterecht en rechtsbeginselen – een expliciete uitwerking van specifiek door staten gemaakte afspraken, zodat het bij een verdrag in beginsel gemakkelijker is om vast te stellen wat de toepasselijke normen meer precies zijn.

Hoewel zowel de mensenrechtenverplichtingen als de drugsverdragsverplichtingen die met elkaar interfereren een basis hebben in verdragen, is de constatering dat een formele hiërarchie van bronnen in het internationale recht in beginsel ontbreekt hier wel relevant. Het ontbreken van die hiërarchie brengt namelijk mee dat in zoverre niet relevant is of een norm – zoals het recht op gezondheid of de plicht om cannabisteelt te bestrijden – naast een grondslag in een expliciete verdragsnorm ook een basis heeft in het internationaal gewoonterecht. Zelfs indien dat het geval is, komt die norm

40 Meer algemeen over de hiërarchische relaties in de juridische argumentatie in het internationaal recht, zie Martii Koskenniemi, 'Hierarchy in International Law: A Sketch', *European Journal of International Law* 1997, vol. 8, p. 566-582 op 566: 'Legal reason is a hierarchical form of reason, establishing relationships of inferiority and superiority between units and levels of legal discourse.'

41 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 85, 488. Zie voorts met vele verdere literatuurverwijzingen Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 94, en verder o.a.: Prosper Weil, 'Towards Relative Normativity in International Law?', *The American Journal of International Law* 1983, vol. 77, p. 413-442 op 423; Juan Antonio Carrillo Salcedo, 'Reflections on the Existence of a Hierarchy of Norms in International Law', *European Journal of International Law* 1997, p. 583-595 op 585.

42 James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law,* Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 22-23.

43 Zie over de totstandkomingsgeschiedenis van artikel 38 ICJ Statute Michael Akehurst, 'The Hierarchy of the Sources of International Law', *British Yearbook of International Law* 1974-1975, vol. 47, p. 273-285.

44 Zie voor verwijzingen ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 85, 86.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

daardoor immers niet ineens een formeel hogere hiërarchische positie toe, tenzij het om een *jus cogens*-norm zou gaan.[45] Materieel kan dat overigens enigszins anders liggen, zoals blijkt in paragraaf 3.7.9.

3.6 EXPLICIETE VOORRANGSCLAUSULES IN DE VERDRAGEN

Zoals opgemerkt dient bij de oplossing van interferentie tussen verdragen c.q. verplichtingen uit verschillende verdragen, allereerst te worden bezien of de betrokken verdragen regels inhouden ter voorkoming of oplossing van de normeninterferentie. Veel verdragen bevatten namelijk bepalingen die de verhouding tot andere verdragen expliciet vaststellen.[46] Grofweg gaat het daarbij om clausules die prioriteit bij het verdrag zelf leggen en clausules die prioriteit voor bepaalde andere verdragen vestigen. Binnen elk van deze categorieën zijn er diverse subcategorieën, maar deze zijn niet van belang voor het navolgende.

De vraag is nu of de in hoofdstuk 2 besproken mensenrechtenverdragen en de relevante VN-drugsverdragen zulke clausules bevatten, en zo ja, of die voldoende helder zijn om de interferentie tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen voor het cannabisvraagstuk op te lossen. Dat is niet het geval.

De hier relevante VN-drugsverdragen, te weten het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandelverdrag, bevatten geen expliciete voorrangsbepalingen die relevant zijn wanneer de normen uit de drugsverdragen interfereren met normen uit andere verdagen (externe werking).[47]

Iets anders ligt het voor de VN-mensenrechtenverdragen. Artikel 24 IVESCR en – het daaraan identieke – artikel 46 IVBPR bevatten voorrangsclausules die wel betrekking hebben op externe instrumenten. Maar de regeling beperkt zich ertoe te verordonneren dat geen van de bepalingen in deze verdragen mag worden uitgelegd als zijnde een aantasting van de bepalingen van het VN Handvest[48] en de statuten van gespecialiseerde agentschappen van de Verenigde Naties. Dat geldt dan voor zover die bepalingen de verantwoordelijkheden van deze organen met betrekking tot de in het

45 Zie wat betreft *jus cogens* paragraaf 3.2.

46 Uitgebreider over mogelijke expliciete clausules ter voorkoming en oplossing van conflicten tussen verschillende verdragsnormen, zie o.a. Christopher J. Borgen, 'Resolving Treaty Conflicts', *The George Washington International Law Review* 2005, vol. 37, p. 573-648 op 584-587; Duncan B. Hollis, 'Treaty clauses', in: Duncan B. Hollis (red.), *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 655-770 op 723-730.

47 Wel bevat het Sluikhandelverdrag een interne voorrangsregeling: art. 25 SV houdt in dat de bepalingen van het Sluikhandelverdrag geen afbreuk doen aan de rechten en verplichtingen die de verdragspartijen hebben onder het Enkelvoudig Verdrag.

48 Zie daarover paragraaf 3.7.8.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

IVESCR en het IVBPR geregelde materie omschrijven. Bijvoorbeeld andere mensenrechtenverdragen of regionale mensenrechtenorganen – zoals het Europees CSR en het EHRM – worden niet beschermd door deze clausule.[49] Dat geldt evenzeer voor andere organen – in of buiten de Verenigde Naties – voor zover hun taken niet op de in het IVESCR en het IVBPR geregelde materie zien. Nu de VN-drugsverdragen geen mensenrechtenbepalingen bevatten, is de clausule ook niet van toepassing op bijvoorbeeld de INCB en de CND. Maar zelfs indien dat wel zo zou zijn, zou dit slechts betekenen dat het IVESCR en het IVBPR geen afbreuk mogen doen aan de aan deze organen toebedeelde verantwoordelijkheden en bevoegdheden.[50]

Daarmee is niet alles gezegd. Wetenswaardig is namelijk dat bij de totstandbrenging van het IVESCR en het IVBPR een voorstel is gedaan om in de voorrangsclausule ook een verwijzing op te nemen naar het Verdrag inzake de Voorkoming en de Bestraffing van Genocide[51] (Genocideverdrag).[52] Dat is interessant omdat dit verdrag tot op zekere hoogte vergelijkbaar is met de VN-drugsverdragen. Weliswaar is de ernst van de gedragingen die het beoogt tegen te gaan (genocide) van andere orde dan de gedragingen waartegen de VN-drugsgedragingen zich richten (drugsproductie en -handel), maar het Genocideverdrag is een strafrechtelijk verdrag en dat geldt deels ook voor de VN-drugsverdragen. Beide behoren tot de 'branch'[53] van het internationaal (inclusief transnationaal[54]) strafrecht.[55] Om die reden is het nuttig erop in te gaan.

De voorstanders van opneming van het Genocideverdrag in de voorrangsclausule wezen op het belang van dit verdrag en op het feit dat dit ver-

49 Zie Ben Saul, David Kinley & Jacqueline Mowbray, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 269.

50 Vgl. *idem*.

51 *Convention on the prevention and punishment of the crime of genocide*, Parijs, 9 december 1948 (*Trb*. 1960/32, *Trb*. 1966/179); inwerkingtreding voor Nederland op 18 september 1966 (*Trb*. 1966/179).

52 De wijziging hield in: '*Similarly, it shall not be interpreted in such a way as to impair the provisions of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*'; zie Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 102 (par. 180).

53 Zie verderop paragraaf 3.7.1.

54 Neil Boister, '"Transnational Criminal Law"?', *European Journal of International Law* 2003, vol. 14, p. 953–976.

55 Zie ILC, *Yearbook of the International Law Commission, 1971*, vol. II, part two (1973), *UN Doc.* A/CN.4/SERJV/1971/Add.l (Part 2), i.h.b. par. 442-446 ; zie ook Alexander Orakhelashvili, *Peremptory Norms in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 101.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

drag geen soortgelijke bepaling kent als artikel 103 VN Handvest.[56] De tegenstanders van het amendement betoogden dat 'the primary purpose of the article was to safeguard not the Charter or the constitutions of the specialized agencies, but the distribution of responsibilities between the United Nations and the specialized agencies', waardoor een verwijzing naar het Genocideverdrag niet relevant zou zijn.[57] Bovendien zou het niet gepast zijn om dan niet ook naar andere relevante internationale verdragen te verwijzen. Dat zou betekenen dat 'considerable research would be needed to ensure a full listing of all the existing conventions which had a direct bearing on the rights enunciated in the covenant', welke lijst onmogelijk compleet en definitief zou kunnen zijn.[58] Het voorstel voor amendering van de bepaling in artikel 24 IVESCR en artikel 46 IVBPR werd ingetrokken vanwege de mogelijk ongunstige politieke gevolgen van een afwijzing ervan of van een aanvaarding met enkel een kleine meerderheid.[59]

Uit deze summiere toelichting uit de verdragshistorie blijkt ten eerste dat er bij de totstandkoming van het IVESCR en het IVBPR geen 'definite possibility of a discrepancy' tussen de mensenrechtenverdragen en de toenmalige drugsverdragen is voorzien.[60] Ten tweede zag men kennelijk ook los daarvan niet duidelijk een *specialis*/*generalis*-verhouding (of omgekeerd) tussen enerzijds het IVESCR en het IVBPR en anderzijds het Genocideverdrag en andere verdragen die van betekenis zouden kunnen zijn voor de rechten in de mensenrechtenverdragen (zoals kan gelden voor drugsverdragen).[61] Voorts verdient opmerking dat men dus zelfs het Genocideverdrag niet heeft beschermd en niet heeft willen beschermen tegen de situatie dat staten verplichtingen onder dit verdrag zouden kunnen ontwijken met een beroep op bepalingen in het IVESCR en IVBPR. Gelet op de toch andere orde van de drugsverdragen is er dan nog minder reden om aan te nemen dat dit voor

56 Zie Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 102 (par. 181). Nader over art. 103 VN Handvest, zie paragraaf 3.7.8.

57 *Idem*, p. 102 (par. 182).

58 *Idem*.

59 *Idem*, p. 102 (par. 183).

60 Zie over de toenmalige drugsverdragen – waaronder de *International Opium Convention* van 1925, waarvan de gelding is komen te vervallen met de inwerkingtreding op 13 december 1964 van het Enkelvoudig Verdrag; zie daarvan art. 44 lid 1 onder c – bijv. T. Blom, *Opiumwetgeving en drugsbeleid*, Deventer: Kluwer, 2015, p. 1-40.

61 Dat is niet het geval omdat men geen oog voor zodanige verhoudingen had; die verhouding zag men immers wel met het Verdrag betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht (ILO, 1948), waarnaar wordt verwezen in art. 8 lid 3 IVESCR en art. 22 lid 3 IVBPR; zie Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 juli 1955, p. 56 (par. 152) en 102 (par. 182).

die verdragen op een of andere manier wel de bedoeling zou zijn. Aldus is dit overgelaten aan de – aanstonds te bespreken – internationaalrechtelijke voorrangsregels.

Tot slot de twee Europese mensenrechtenverdragen. Het ESH bevat geen bepalingen die de verhouding tot andere internationale instrumenten of normen regelen. Hetzelfde geldt voor het EVRM. Weliswaar verwijst de preambule van dit verdrag naar de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM), maar het bevat geen voorrangsclausule ten opzichte van andere verdragen. Voor zover het om de relatie tot andere mensenrechtenverdragen gaat, is dit overigens niet verwonderlijk aangezien het EVRM het eerste bindende mensenrechteninstrument is dat – op 4 november 1950 – tot stand is gekomen. Ook de VN-drugsverdragen bestonden toen nog niet, al golden er zoals hiervoor opgemerkt wel andere drugsverdragen op dat moment.

De conclusie is dat de relevante mensenrechtenverdragen en drugsverdragen geen voorrangsclausules bevatten die relevant zijn voor de interferentie tussen deze verdragen.

3.7 KLASSIEKE REGELS INZAKE PRIORITEITS- EN VOORRANGSBEPALING

Indien de interferentie tussen verdragen c.q. verplichtingen uit verschillende verdragen niet valt op te lossen via verdragsvoorrangclausules als gevolg van ontbreken, onduidelijkheid of niet-toepasselijkheid van die clausules, kan zoals opgemerkt toevlucht worden genomen tot de klassieke regels inzake voorrangsbepaling. Het gaat dan om de regels inzake:

- specificiteit (lex specialis versus lex generalis)
- temporaliteit (*lex posterior* en *lex prior*) en
- status (*lex superior*, waartoe onder meer *jus cogens*, verplichtingen *erga omnes* en artikel 103 VN Handvest relevant zijn).

Voor de betekenis van deze regels spelen ook onder meer andere beginselen alsmede het Weens Verdragenverdrag een rol. Alvorens de verschillende regels verderop achtereenvolgens worden besproken, verdienen nog enkele algemene achtergronden en beperkingen daaromtrent aandacht.

3.7.1 'Systems', 'subsystems', 'branches', 'subsets' en institutionele eenheden

In de internationale literatuur over voorrangsregels worden regelmatig begrippen gebruikt als 'system', 'subsystem' en 'branches' en soms ook 'subsets'. Deze begrippen hebben op zichzelf geen juridische betekenis en zij vinden hun basis ook niet in bijvoorbeeld verdragen. In veel gevallen worden deze begrippen bovendien niet nader gedefinieerd door de auteurs die ze bezigen. Mede daardoor is niet altijd duidelijk in welke zin deze begrippen

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

worden gebruikt en of de begrippen in uiteenlopende teksten wel op precies hetzelfde doelen. Tegen de achtergrond van de in dit onderzoek gebruikte literatuur waarin deze begrippen voorkomen, gaan wij ervan uit dat de begrippen doorgaans de hierna beschreven betekenissen hebben. Dat zijn in elk geval de betekenissen die voor dit onderzoek worden gehanteerd. Naast de genoemde vier begrippen, definiëren wij ook nog het begrip 'institutionele eenheden', nu dit verderop in dit hoofdstuk mede in relatie tot de vier andere begrippen relevant is. Overigens wijzen wij erop dat het in dit onderzoek niet zelfstandig erom gaat, en voor het cannabisvraagstuk ook niet nodig is, precies vast te stellen wat de begrippen exact en in detail omvatten. Zodanige vaststelling heeft overigens bij ons weten tot dus ver ook in de internationaalrechtelijke literatuur niet plaatsgevonden.

– *System.* Dit begrip duidt doorgaans op een volledig rechtssysteem. Het internationaal recht vormt zo'n systeem.[62] Dat geldt ook voor het nationaal rechtssysteem van een individueel land.

– *Subsystems*. Het gaat hier om gespecialiseerde systemen die onderdeel zijn van een groter systeem. Dit betreft hier dan dus systemen die behoren tot het algemeen systeem van het internationaal recht, maar dat betekent niet dat ze steeds volkomen in lijn daarmee zijn.[63] Bij een subsysteem is – zoals de term impliceert – sprake van een zekere systematiek en consistente ordening, met een relatief autonoom complex van regels en beginselen, instituten en rechtspraktijk.[64]

62 ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 407 (par. 251(1) (vn. 1012)). Zie ook Joost Pauwelyn, 'Fragmentation of International Law', in: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press (online; last updated: sept. 2006), par. 27.

63 Zie over de afwijking van de 'branche' van het internationaal mensenrechten recht ten opzichte van het algemeen internationaal recht en de eigen institutionele ambities van die 'branche' bijv. Martti Koskenniemi & Päivi Leino, 'Fragmentation of International Law? Postmodern Anxieties', *Leiden Journal of International Law* 2002, vol. 15, nr. 3, p. 553-579 op op 567-570.

64 ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 404 (par. 243); zie ook ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 152. Zie ook Axel Marschik, 'Too Much Order? The Impact of Special Secondary Norms on the Unity and Efficacy of the International Legal System', *European Journal of International law* 1998, vol. 9, p. 212-239 op 212: 'Regimes of international law which combine certain primary norms with a distinct set of secondary norms designed to ensure the operation of those primary norms have since been termed 'subsystems' of international law.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Een eerste type subsystemen hangt samen met functioneel gedefinieerde thematerreinen – ook wel 'regimes'[65] genoemd – zoals internationaal mensenrechtenrecht, handelsrecht, milieubeschermingsrecht, strafrecht, diplomatiek recht en zeerecht.[66] Wellicht kan ook het VN-drugscontrolesysteem – met zijn eigen toezichtmechanismen en geschillenregeling en dat in de internationale literatuur als een zelfstandig onderwerp wordt behandeld – zo als subsysteem worden aangemerkt;[67] anders zou men het kunnen kwalificeren als 'subset' van de 'branch' die het internationaal recht inzake bestrijding van (internationale of transnationale) criminaliteit vormt (zie daarover hierna). Het gaat hier dan overigens om een subsysteem dat – net als het IVESCR en het IVBPR, maar anders dan het recht van de World Trade Organization (WTO)[68] – onderdeel uitmaakt van het systeem van de Verenigde Naties. Subsystemen op een functioneel thematerrein kunnen overigens samenvallen met functioneel gespecialiseerde organisaties, zoals de WTO en de International Labour Organization (ILO).

Een tweede type subsystemen ziet op geografische gebieden, zoals bijvoorbeeld geldt voor het mensenrechtensysteem van de Verenigde Naties (mondiaal) en het mensenrechtensysteem van de Raad van Europa (regionaal) of zelfs het EVRM-systeem als zodanig[69] (regionaal).[70] Dit tweede type

65 Zie daarover Stephen D. Krasner, 'Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables', in: Stephen D. Krasner (red), *International Regimes*, Ithaca/London: Cornell University Press, 1983, p. 1-21 op 1-5.

66 Zie Joost Pauwelyn, 'Fragmentation of International Law', in: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press (online; last updated: Sept. 2006), par. 2.

67 Literatuur waarin dit expliciet zo wordt gesteld hebben wij niet kunnen vinden, maar interessant is dat bijvoorbeeld internationaal terrorismerecht – dat duidelijke overeenkomsten heeft met internationaal drugsrecht – zelfs wordt aangemerkt als afzonderlijke 'branch' (zie over dit begrip hierna); zie in die zin Daniel Moeckli, 'The Emergence of Terrorism as a Distinct Category of International Law', *Texas International Law Journal* 2008, vol. 44, p. 157-183.

68 Dit is van belang omdat veel van de in de literatuur beschreven problemen rondom de toepassing van mensenrechten in het systeem van de WTO zich niet of niet op dezelfde wijze voordoen voor het drugscontrolesysteem, zodat de discussie daaromtrent als zodanig buiten beschouwing kan blijven in dit boek; zie wat betreft de WTO bijv. Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003; Sarah Joseph, *Blame it on the WTO?: A Human Rights Critique*, Oxford: Oxford University Press, 2011.

69 Dat het EVRM zelf een subsysteem omvat, concludeert Magdalena Forowicz, *The Reception of International Law in the European Court of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2010, p. 16-18.

70 *Idem*, par. 3. Vgl. ook Vgl. Bruno Simma & Dirk Pulkowski, 'Of Planets and the Universe: Self-contained Regimes in International Law', *Europeans Journal of International Law* 2006, vol. 17, nr. 3, p. 483-529 op 483, 516.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

subsystemen kan bijvoorbeeld ervoor zorgen dat er verschillen ontstaan binnen functioneel gedefinieerde thematerreinen c.q. branches. Dit wordt doorgaans als fragmentatie aangeduid.[71]

– *Branches*. Dit zijn takken van het internationaal recht. Sommigen lijken 'branches' en 'subsystems' als synoniemen van elkaar te zien.[72] Anderen gebruiken de term in ruimere zin: onder een branch valt dan grofweg al het internationaal recht op een bepaald thematerrein. Voorbeelden van branches zijn het internationaal recht op het terrein van het mensenrechtenrecht, handelsrecht, milieubeschermingsrecht, diplomatiek recht, zeerecht, ruimterecht en verdragenrecht.[73] Zo vallen het IVESCR, het IVBPR, het ESH, het EVRM en de daarbij behorende toezichtsmechanismen alle in de branch mensenrechtenrecht. Binnen deze branch is het mensenrechtensysteem van de Raad van Europa of zelfs het EVRM-systeem als zodanig een subsysteem.[74] Ook het internationaal recht ter bestrijding van (internationale of transnationale) criminaliteit wordt wel als branch erkend.[75] Tot die branch kan dan ook het

71 Dit is het onderwerp van ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006.

72 Zie aldus kennelijk Manuel Rama-Montaldo, 'Universalism and Particularisms in the Creation Process of International Law', in: Sienho Yee & Jacques-Yvan Morin, *Multiculturalism and International Law. Essays in Honour of Edward McWhinney*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, p. 129-167 op 144.

73 Vgl. bijv. de opsommingen in Davorin Lapas, 'Some remarks on fragmentation of international law: disintegration or transformation?', *Comparative and International Law Journal of Southern Africa (Comp. & Int'l L.J. S. Afr.)* 2007, vol. 40, p. 1-29 op 21 en 23; Daniel Moeckli, 'The Emergence of Terrorism as a Distinct Category of International Law', *Texas International Law Journal* 2008, vol. 44, p. 157-183 op 158. Door de ILC werden in 1971 zeventien 'topics' oftewel 'branches' geïdentificeerd waarin het internationaal recht op dat moment zou kunnen worden verdeeld; zie ILC, *Yearbook of the International Law Commission, 1971*, vol. II, part two (1973), *UN Doc.* A/CN.4/SERJV/1971/Add.l (Part 2), i.h.b. par. 13, 16.

74 In die zin Magdalena Forowicz, *The Reception of International Law in the European Court of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2010, p. 17; Axel Marschik, 'Too Much Order? The Impact of Special Secondary Norms on the Unity and Efficacy of the International Legal System', *European Journal of International law* 1998, vol. 9, p. 212-239 op 224 ('human rights regimes present interesting examples of subsystems') en 235 ('subsystems such as human rights treaties'); Joost Pauwelyn, 'Fragmentation of International Law', in: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press (online; last updated: Sept. 2006), par. 3 en 4; en kennelijk ook Jana Ondrovičová, 'Book review of: 'P. Šturma, S. Hýbnerová, J. Ondřej, V. Balaš, V. Bílková & V. Honusková: Competing Jurisdiction of International Judicial Bodies (Prague: Charles University in Prague, Faculty of Law, 2009, 117 pp.), *Czech Yearbook of International Law* 2010, p. 255-258 op 255.

75 Zie o.a. Davorin Lapas, 'Some remarks on fragmentation of international law: disintegration or transformation?', *Comparative and International Law Journal of Southern Africa* →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

VN-drugscontrolesysteem worden gerekend,[76] wellicht als 'subsystem' (zie hiervoor) en anders als 'subset' (zie hierna). In dit onderzoek zullen ook wij 'subsystems' en 'branches' als van elkaar te onderscheiden begrippen gebruiken.[77] Dat neemt niet weg dat zij in concrete gevallen samen kunnen vallen: het internationaal recht binnen een branch kan dusdanig systematisch en samenhangend zijn dat de gehele branch daarmee tevens een subsysteem vormt. Wat betreft de branch mensenrechten is daarvan onzes inziens echter geen sprake, gelet op de systematische, procedurele en inhoudelijke verschillen tussen de rechtsregiems van bijvoorbeeld het IVBPR, het EVRM en de Inter-Amerikaanse en Afrikaanse mensenrechtenverdragen.

– *Subsets*. Soms wordt het begrip 'branches' in engere zin gebruikt dan in dit onderzoek gebeurt, bijvoorbeeld door het internationaal vluchtelingenrecht en het internationaal humanitair recht als branches aan te merken van het internationaal mensenrechtenrecht.[78] In dit verband wordt echter ook wel gesproken van 'subsets';[79] dat is ook de term die wij zullen gebruiken. Een 'subset' is dan dus een kleiner samenhangend geheel dat onderdeel uitmaakt van een groter thematerrein oftewel een branch. Voor zover het VN-drugscontrolesysteem onvoldoende zelfstandigheid en eigenheid heeft om als 'subsystem' te kunnen gelden, valt het in elk geval – op het punt waarop dit systeem interfereert met mensenrechtenverdragen, te weten: de bestrijding van drugs voor recreatief gebruik – als 'subset' binnen de branch van het internationaal en transnationaal strafecht.[80]

– *Institutionele eenheden*. Dit begrip is van belang omdat de totstandbrenging van het internationale recht vanuit een groot aantal regelgevende fora plaatsvindt. Voorbeelden daarvan zijn de Verenigde Naties en de Raad van Euro-

(Comp. & Int'l L.J. S. Afr.) 2007, vol. 40, p. 1-29 op 13; Eduardo Vetere, 'Opening statement', in: *The Application of the United Nations Standards and Norms in Crime Prevention and Criminal Justice*, Papers of Expert Group Meeting, Vienna: UNODC, 2003, p. 7-9 op 8, waarin de 'whole spectrum of crime prevention and criminal justice aspects' als geheel wordt gepresenteerd en waaronder 'criminal justice subsystems' worden erkend.

76 Vgl. ILC, *Yearbook of the International Law Commission, 1971*, vol. II, part two (1973), *UN Doc*. A/CN.4/SERJV/1971/Add.l (Part 2), i.h.b. par. 446.

77 Overigens onderscheidt ook de ILC subsystems en branches van elkaar; zie ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 152.

78 Seira Yun, 'Breaking Imaginary Barriers. Obligations of Armed Non-State Actors Under General Human Rights Law – the Case of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child', *Journal of International Humanitarian Legal Studies* 2014, vol. 5, p. 213-257 op 218 en 220 (vn. 29)

79 *Idem*, p. 213, 215, 220, 256.

80 Vgl. ILC, *Yearbook of the International Law Commission, 1971*, vol. II, part two (1973), *UN Doc*. A/CN.4/SERJV/1971/Add.l (Part 2), i.h.b. par. 446.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

pa. Deze – en vele andere – internationale organisaties ontlenen hun regelgevende bevoegdheid aan een institutioneel basisdocument (bij de VN en de RvE is dat Handvest/Statuut) en deze zijn daarmee institutionele eenheden. Binnen een institutionele eenheid kunnen overigens verschillende organen functioneren, waaronder organen die toezicht houden op de naleving van verdragen. Daarvan is sprake in zowel de Verenigde Naties (o.a. de mensenrechtencomités, de INCB en de CND) als de Raad van Europa (o.a. het Europees CSR en het EHRM). Een subsysteem kan samenvallen met een institutionele eenheid, maar dat hoeft niet. Een subsysteem kan immers een onderdeel van een institutionele eenheid zijn (indien men het EVRM-systeem als subsysteem aanmerkt, is dat immers nog altijd onderdeel van de Raad van Europa), terwijl evenzeer mogelijk is dat een subsysteem door verschillende institutionele eenheden wordt gedragen (dit zou bijvoorbeeld het geval zijn indien men de hele branch van het mensenrechtenrecht als subsysteem zou kwalificeren).

Gezien het voorgaande behandelen wij het mensenrechtensysteem van de Verenigde Naties en dat van de Raad van Europa in dit onderzoek in beginsel als twee verschillende subsystemen die beide binnen de branch van het mensenrechtenrecht vallen. Daarnaast merken wij ook het VN-drugscontrole systeem in beginsel als subsysteem aan. Voorts beschouwen wij de Verenigde Naties en de Raad van Europa als institutionele eenheden, waarbinnen dan het IVESCR, het IVBPR en de VN-drugsverdragen respectievelijk het ESH en het EVRM vallen.

3.7.2 Algemeen over de voorrangsregels

Van de klassieke regels omtrent bepaling van de voorrang in het internationaal recht vinden *lex specialis*, *lex posterior/prior* en tot op zekere hoogte *lex superior* hun grondslag in een drietal algemene basisbeginselen: 1. de contractuele vrijheid van staten; 2. het beginsel *pacta sunt servanda;*[81] en 3. het beginsel *pacta tertiis nec nocent nec prosunt.*[82/83]

Volgens Pauwelyn speelt het beginsel van contractuele vrijheid van staten in de meeste gevallen een beslissende rol en geniet de meest recente uiting van de wil van staten doorgaans de voorrang.[84] Die wil kan bijvoorbeeld

81 Zie dit beginsel in relatie tot de plicht tot naleving van verdragen in art. 26 Weens Verdragenverdrag: 'Elk in werking getreden verdrag verbindt de partijen en moet door hen te goeder trouw ten uitvoer worden gelegd.'

82 Zie met betrekking tot verdragen art. 34 Weens Verdragenverdrag: 'Een verdrag schept geen verplichtingen of rechten voor een derde Staat zonder diens instemming.'

83 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 328.

84 *Idem.*

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

tot uitdrukking komen in de hiervoor – in paragraaf 3.6 – besproken zogenoemde voorrangsclausules. Maar vooral wanneer dat niet of niet duidelijk het geval is, of wanneer de clausule niet van toepassing is omdat een staat niet partij is bij beide verdragen waarop de clausule ziet (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*), zal de toepasselijkheid van voormelde drie basisbeginselen en de wijze waarop ze werken als zodanig sterk afhankelijk zijn van de omstandigheden van het concrete geval. Alleen al daarom zal ook de toepasselijkheid van de voorrangsregels en de wijze waarop die werken afhankelijk zijn van de omstandigheden van het geval. Daarbij komt dat deze voorrangsregels ook simultaan van toepassing kunnen zijn. Het gevolg van dit alles is dat de toepassing van de voorrangsregels per geval verschillend zal kunnen uitvallen, aangezien de werking van die regels mede wordt beïnvloed door voornoemde basisbeginselen.[85] Uiteindelijk gaat het er dan dus om binnen de concrete omstandigheden van een interferentie tot een juiste afweging te komen voor de vraag welke voorrangsregels in hoeverre en in welk opzicht van toepassing zijn. Daarbij gelden twee belangrijke beperkingen die steeds voor ogen moeten worden gehouden.

Ten eerste is van belang dat er geen hiërarchische verhouding bestaat tussen of voor de toepassing van deze klassieke voorrangsregels zelf. Er is geen hogere norm van internationaal recht die bijvoorbeeld bepaalt dat een meer specifieke regel altijd voorrang heeft op of voorrang moet geven aan een latere regel.[86] De werking van deze regels is niet mechanisch[87] maar is relatief en contextueel bepaald.[88] Bepalende factoren zijn daarbij:[89]

- de wil van de partijen;
- de aard van het instrument en diens doel en strekking ('object and purpose'); en

85 Zie o.a ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 250, 325, 410.

86 Zie o.a. Ralf Michaels & Joost Pauwelyn, 'Conflict of Norms or Conflict of Laws?: Different Techniques in the Fragmentation of Public International Law', *Duke Journal of Comparative & International Law* 2012, vol. 22, p. 349-376; Dinah Shelton, 'Normative Hierarchy in International Law', *The American Journal of International Law* 2006, vol. 100, p. 291-323 op 294: 'Conceptual problems abound because almost every purported principle of precedence (e.g. *lex specialis derogat lex generali*) has exceptions and no rule establishes when to apply the principle and when to apply the exception'; Martii Koskenniemi, 'Hierarchy in International Law: A Sketch', *European Journal of International Law* 1997, vol. 8, p. 566-582; C. Wilfred Jenks, 'Conflict of Law-Making Treaties', *British Yearbook of International Law* 1953, vol. 30, p. 401- 453 op 407: 'no particular principle or rule can be regarded as of absolute validity'.

87 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 36, 250, 488.

88 *Idem*, par. 62 en ook 410: 'The way the relevant techniques (*lex specialis; lex posterior, lex superior*) operated was dependent on what should be considered as the relevant aspects of each case.'

89 *Idem,* par. 410.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- redelijke toepassing met minimale verstoring van de werking van het rechtssysteem.[90]

Ten tweede is relevant of het bij de verdragsinterferentie gaat om de situatie waarin de verdragen noch tot stand zijn gebracht vanuit dezelfde institutionele eenheid noch vanuit hetzelfde subsysteem. Indien dat het geval is – het gaat dan om een zogenoemd 'inter-system'-conflict – bemoeilijk dit de toepassing van de voorrangsregels dikwijls nog aanzienlijk; in een 'intra-system'-verhouding is de werking van de voorrangsregels in dit opzicht optimaler.[91] Het veelvoud aan gelijkwaardige internationale regelgevers die in verschillende, vaak onafhankelijk van elkaar opererende organisaties normen tot stand brengen en deze toepassen, en voorts ook de afwezigheid van een duidelijke hiërarchie van rechtsbronnen en van een hiërarchische institutionele structuur in het internationaal publiekrecht, brengt mee dat de klassieke voorrangregels bij verdrags- c.q. norminterferenties anders moeten worden toegepast dan in nationale systemen of zelfs binnen de gespecialiseerde, min of meer zelfstandig opererende 'subsystemen' van het internationaal publiekrecht.[92] Binnen zulke subsystemen zal het duiden van het onderwerp van de verdragen of de wil van de verdragspartijen makkelijker kunnen zijn dan tussen deze verschillende 'subsystemen'. Dat geldt vooral wanneer de verdragsluitende partijen geen aandacht aan potentiële inter-systemische normconflicten hebben besteed.

Tot slot nog dit. In bepaalde gevallen kan het van belang zijn wie de verdragspartijen zijn van de bij een interferentie betrokken verdragen.[93] In beginsel is het voor de analyse in dit boek echter niet relevant om precies vast te stellen welke staten partij zijn bij de twee verdragen waarvan de normen

90 Zie daarover nader vooral paragrafen 3.9 en 3.10.1.iii.

91 Ralf Michaels & Joost Pauwelyn, 'Conflict of Norms or Conflict of Laws?: Different Techniques in the Fragmentation of Public International Law', *Duke Journal of Comparative & International Law* 2012, vol. 22, p. 349-376 op 357, 363, 366-367; zie o.a. ook Ahmad Ali Ghouri, 'Determining Hierarchy Between Conflicting Treaties: Are There Vertical Rules in the Horizontal System?', *Asian Journal of International Law* 2012, vol. 2, nr. 2, p. 235-266 op 254.

92 Zie voor een uiteenzetting van het concept 'self-contained regimes' (systemen, subsystemen en branches) o.a. ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 152 (zie ook 118, 132, 489); zie voorts Bruno Simma & Dirk Pulkowski, 'Of Planets and the Universe: Self-contained Regimes in International Law', *Europeans Journal of International Law* 2006, vol. 17, nr. 3, p. 483-529.

93 Zie art. 30 lid 4 Weens Verdragenverdrag, dat handelt over achtereenvolgende verdragen die betrekking hebben op eenzelfde onderwerp; zie voorts Ahmad Ali Ghouri, 'Determining Hierarchy Between Conflicting Treaties: Are There Vertical Rules in the Horizontal System?', *Asian Journal of International Law* 2012, vol. 2, nr. 2, p. 235-266 op 249.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

conflicteren. Allereerst telt daartoe dat het in dit onderzoek gaat om een analyse en beoordeling van positieve mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen als zodanig. Het onderzoek strekt niet tot opheldering van een concreet conflict tussen twee of meer staten aangaande de interferentie tussen deze verplichtingen. Maar zelfs indien dit anders zou zijn, zal dat in de meeste gevallen niet tot andere uitkomsten leiden, waarmee we op een tweede punt komen: zowel het Enkelvoudig Verdrag en Sluikhandelverdrag als het IVESCR en het IVBPR kunnen op praktisch universele participatie rekenen. Voor de Europese mensenrechtenverdragen – het ESH en het EVRM – is dat uiteraard niet het geval op wereldniveau, maar is er wel een vrijwel algemene acceptatie op Europees niveau. Daarbij komt dat het IVESCR en het IVBPR respectievelijk het ESH en het EVRM op de voor het cannabisvraagstuk relevante verplichtingen grotendeels overeenstemmen. Identiek zijn ze echter niet, zoals blijkt in hoofdstuk 2.

3.7.3 Het criterium van 'hetzelfde onderwerp' (de 'same subject matter'-test)

Hiervoor kwam de vraag of de interfererende verdragen c.q. verdragsnormen hetzelfde onderwerp ('same subject matter') betreffen al even aan bod in relatie tot de definitie van conflict. Die vraag kan ook relevant zijn wanneer het erom gaat te bepalen of de hierna besproken voorrangsregels toepasselijk kunnen zijn. Om die reden staan wij reeds hier meer in het algemeen stil bij dit criterium oftewel bij de 'same subject matter'-test.

Of sprake is van hetzelfde onderwerp valt op verschillende manieren te benaderen. Zo kan men het thema van de interfererende verdragen c.q. verdragsnormen centraal stellen.[94] Bij deze enge benadering van het criterium betreffen bijvoorbeeld mensenrechtenverdragen en drugsverdragen niet de 'same subject matter', aangezien de thema's ervan respectievelijk mensenrechten en drugs zijn. Deze enge interpretatie brengt mee dat de meeste problematische interferenties, zoals conflicten tussen mensenrechtenverdragen en humanitair recht of tussen milieu- en handelsverdragen, buiten de reikwijdte van de bepaling vallen.[95] De vraag is daarom of een ruimere invalshoek mogelijk en aangewezen is. Van belang is dan dat de meeste internationale verdragen vanuit verschillende perspectieven steeds op een andere manier kunnen worden gekwalificeerd. In plaats van aan te sluiten bij de 'nature of the instrument' is het ook mogelijk een instrument te kwalificeren vanuit 'the *interest* from the perspective of which the instrument is assessed by the observer.[96]

94 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 22.

95 Zie o.a. Christopher J. Borgen, 'Resolving Treaty Conflicts', *The George Washington International Law Review* 2005, vol. 37, p. 573-648 op 614.

96 Zie o.a. ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 254.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Van een ruimere benadering kan aldus sprake zijn door niet het thema van de verdragen bepalend te laten zijn maar het doel ervan.[97] Afhankelijk van hoe algemeen men de 'object and purpose' van bijvoorbeeld mensenrechtenverdragen en drugsverdragen typeert, kan het dan mogelijk zijn te concluderen dat zij de 'same subject matter' betreffen. Moet het doel van drugsverdragen worden aangemerkt als bijvoorbeeld waarborging van de volksgezondheid door bestrijding van drugs en verzekering van de beschikbaarheid van medicijnen? In dat geval is de 'subject matter' ervan wellicht een andere dan van de mensenrechtenverdragen. Maar dit kan anders zijn indien het doel ervan meer algemeen wordt aangemerkt als waarborging van de volksgezondheid of zelfs het welzijn de mens.[98] In dat geval komt het doel ervan sterk overeen met dat van mensenrechtenverdragen en zou het dus wel om de 'same subject matter' gaan. In de paragrafen 3.10.1.ii en 3.10.2.ii komen we nader terug op de 'object and purpose' van de betrokken verdragen.

Een nog ruimere benadering hanteert onder meer de International Law Commission, die – in navolging van Vierdag – ervan uitgaat dat sprake is van hetzelfde onderwerp indien een poging tot gelijktijdige toepassing van twee regels op hetzelfde complex van feiten of gedragingen tot onverenigbaar resultaten leidt.[99] Dit kan dus aan de orde zijn indien twee verdragen c.q. verdragsnormen vanuit verschillende doelstellingen en invalshoeken raken aan dezelfde kwestie. Zelfs bij een enge interpretatie van het thema en het doel van mensenrechtenverdragen en van drugsverdragen, zien deze instrumenten dan toch op de 'same subject matter' wanneer zij normatief relevant zijn voor drugs- c.q. cannabisbeleid. Omdat ook in de literatuur doorgaans wordt aangenomen dat deze benadering van de ILC de geldende

97 Vgl. ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 256: 'The distinction between treaties dealing with the "same subject-matter" and treaties within the same "regime" may appear slight, but it constitutes an important practical shift of perspective. In the former case, focus is on the object that is being regulated while in the latter case, focus is on the intent of the States parties and the institutions they have established.'

98 Vgl. INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2015*, New York: United Nations, 2016, p. 1 (nr. 1): 'The ultimate goal of the three international drug control conventions is to protect public and individual health and welfare.'

99 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 22-23 (zie ook 116-118 en 253-254), met verwijzing naar E.W. Vierdag, 'The Time of the 'Conclusion' of a Multilateral Treaty: Article 30 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and Related Provisions', *British Yearbook of International Law* 1988, vol. 59, p. 75-111 op 100. Zie voorts o.a. Anja Lindroos, 'Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 44-48; Jan Klabbers, 'Beyond the Vienna Convention: Conflicting Treaty Provisions', in: Enzo Cannizzaro (red.), *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention*, Oxford: Oxford University Press, 2011, p. 192-205 op 193-194.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

is, nemen wij deze hierna tot uitgangspunt. Niettemin wijzen wij erop dat het 'same subject matter'-criterium bij deze invulling weinig onderscheidend vermogen heeft. Voor de overtuigende toepassing van voorrangsregels kan het dan toch nuttig of nodig zijn nader te beoordelen of inhoudelijk daadwerkelijk een sterk verband qua onderwerp bestaat tussen de verdragen.

3.7.4 Speciaal versus algemeen: onderwerp van de verdragen (lex specialis)

Voor inhoudelijke differentiëring en prioritering in geval van verdrags(normen)interferentie kan het beginsel *lex specialis derogat lex generali* van belang zijn.[100] Hoewel dit beginsel geen basis heeft in het Weens Verdragenverdrag, geldt het als een 'standard technique of legal reasoning' en een 'widely accepted maxim of legal interpretation and technique for the resolution of normative conflicts'.[101] Het beginsel houdt in dat indien een juridisch onderwerp zowel door een algemene standaard alsook door een meer specifieke regel is gereguleerd, de laatste regel voorrang heeft. Dit impliceert overigens niet dat de specialis in inhoudelijk opzicht superieur is aan de algemene regel.[102]

i. Ratio van de lex specialis-regel

De premisse van deze voorrangsbepaling is dat indien een situatie door een specifieke regel wordt gedekt, het niet zinvol is terug te vallen op de algemene regel. Daartoe is ook van belang dat de speciale normen doorgaans meer ter zake doende en effectiever zijn dan algemene.[103] De kracht van de *lex specialis* regel wordt gevonden in het vermogen ervan om interferenties concreet, duidelijk en definitief op te lossen, rekening te houden met de specifieke omstandigheden van het geval en de bedoeling van de partijen tot uitdrukking te brengen.[104] Met name de nadruk op 'consent' en de bedoeling van de partijen maakt de *lex specialis* een geschikt instrument voor de oplos-

100 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 61. Hoewel het voor dit onderzoek slechts gaat om de *lex specialis*-regel in geval van interferentie tussen verdragen, kan die ook in andere verhoudingen een rol spelen; zie par. 68: 'The maxim may operate (a) within a single instrument; (b) between two different instruments; (c) between a treaty and a non-treaty standard and (d) between two non-treaty standards'; zie ook par. 66.

101 *Idem*, par. 119 en 56.

102 Aldus ook Antonios Tzanakopoulos, 'Collective Security and Human Rights', in: E. De Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 42-70 op 45-46.

103 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 59-60. Zie ook Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 387.

104 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 119.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

sing van normatieve conflicten in internationaal recht.[105] De contractuele vrijheid van staten brengt immers met zich dat staten in afwijking van algemeen internationaal recht specifieke regels in het leven kunnen roepen.[106]

ii. Twee varianten van de algemeen/specifiek-verhouding

Een specifieke norm kan zich op twee manieren tot een algemene norm verhouden: als toepassing daarvan of als uitzonderling daarop. 'A particular rule may be considered an *application* of a general standard in a given circumstance. The special relates to the general as does administrative regulation to law in domestic legal order. Or it may be considered as a *modification, overruling* or a *setting aside* of the latter.'[107]

Een eerste mogelijkheid is dus dat de *specialis* gelezen moet worden als een uitbreiding, update of een technische specificatie van de meer algemene norm.[108] In dat geval wijzen de algemene en de specifieke norm in dezelfde richting[109] en ligt de specifieke norm binnen de reikwijdte van de algemene norm.[110] De toepassing van de *specialis* vindt dan plaats door interpretatie ervan in overeenstemming met de ('object and purpose' van de) generalis. Van een interferentie is dan geen sprake en de *lex specialis*-regel is dan niet als voorrangsregel bruikbaar.[111] Wat betreft de verhouding tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen, is moeilijk verdedigbaar dat de een ertoe strekt specifiek invulling te geven aan de algemenere andere. Immers geen van beide verplichtingen zijn expliciet als nadere invulling van de verplichtingen in de ander tot stand gebracht, terwijl ze wat betreft het cannabisvraagstuk in beginsel juist in tegenovergestelde richting wijzen.

Bij de andere mogelijkheid wordt de regel inzake *lex specialis* beperkter uitgelegd: 'to cover the case where two legal provisions that are both valid and applicable, are in no express hierarchical relationship, and provide in-

105 Anja Lindroos, 'Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 36-37.

106 ICJ, Judgment of 20 February 1969, *I.C.J. Reports* 1969, par. 472 (*North Sea Continental Shelf cases – Federal Republic of Germany v. Denmark & Federal Republic of Germany v. The Netherlands*); ICJ, Judgment of 24 February 1982, *I.C.J. Reports* 1982, par. 24 (*Case concerning the Continental Shelf – Tunesia v. Libyan Arab Jamahiriya*).

107 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 88 (voetnoten weggelaten).

108 Jan B. Mus, 'Conflicts between Treaties in International Law', *Netherlands International Law Review* 1998, vol. 45, p. 208-232 op 218.

109 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 56.

110 Gerald Fitzmaurice, 'The Law and Procedure of the International Court of Justice 1951-1954: Treaty Interpretation and other Treaty Points', *British Yearbook of International Law* 1957, vol. 33, p. 203-293 op 236.

111 Zie met verdere verwijzingen Anja Lindroos, 'Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 44-45.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

compatible direction on how to deal with the same set of facts'.[112] Het is juist hier – anders dan bij de eerste mogelijkheid – dat de *lex specialis*-regel als oplossingstechniek bij normeninterferentie werkt. De oplossing is dan dat niet de algemene regel tot toepassing komt maar de specifieke uitzondering. Verderop in subparagraaf *iv* komt de vraag aan bod of – en zo ja: in welk opzicht – de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen in een verhouding algemeen/specifiek of vice versa staan.

iii. Beperkingen aan de toepasselijkheid van de lex specialis-regel

De potentiële toepasselijkheid van de regel in het internationaal recht is onderhevig aan in elk geval de volgende, deels met elkaar samenhangende beperkingen.[113]

Ten eerste wordt de werking van de *lex specialis* als problematisch gezien[114] en door sommigen zelfs uitgesloten[115] in gevallen waarbij aan de normen geen 'common system' ten grondslag ligt. De *lex specialis*-regel kan wel een rol spelen bij een interferentie tussen het algemeen internationaal recht en een subsysteem daarvan.[116] Dat is dan echter moeilijk of niet mogelijk ingeval de interferentie betrekking heeft op verdragen c.q. verdragsnormen

112 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 57.

113 Zie ook Anja Lindroos, 'Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 42-44.

114 Anja Lindroos, 'Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 41-42; Jan Klabbers, 'Beyond the Vienna Convention: Conflicting Treaty Provisions', in: Enzo Cannizzaro (red.), *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention*, Oxford: Oxford University Press, 2011, p. 192-205 op 201; Jasper Finke, 'Regime-collisions: Tensions between treaties (and how to solve them)', in: Christian J. Tams, Antonios Tzanakopoulos & Andreas Zimmermann (red.), *Research Handbook on the Law of Treaties*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2014, p. 415-446 op 423. In gelijke zin, maar dan in relatie tot de *lex posterior*-regel: ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 256.

115 Ralf Michaels & Joost Pauwelyn, 'Conflict of Norms or Conflict of Laws?: Different Techniques in the Fragmentation of Public International Law', *Duke Journal of Comparative & International Law* 2012, vol. 22, p. 349-376 op 355: 'the lex superior principle requires a common system within which a hierarchy of norms can be established; it does not function between systems'; Ahmad Ali Ghouri, 'Determining Hierarchy Between Conflicting Treaties: Are There Vertical Rules in the Horizontal System?', *Asian Journal of International Law* 2012, vol. 2, nr. 2, p. 235-266 op 254; Silvia Zorzetto, 'The Lex Specialis Principle and its Uses in Legal Argumentation. An Analytical Inquire', *Eunomía. Revista en Cultura de la Legalidad*, sept. 2012-febr. 2013, nr. 3, p. 61-87 op 64.

116 Aldus Davorin Lapas, 'Some remarks on fragmentation of international law: disintegration or transformation?', *Comparative and International Law Journal of Southern Africa (Comp. & Int'l L.J. S. Afr.)* 2007, vol. 40, p. 1-29 op 25.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

die van verschillende subsystemen deel uit maken.[117] Van belang is dan ook dat daarvan sprake is bij de interferentie tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen. Beide behoren immers tot verschillende subsystemen. Zelfs indien men van oordeel is dat de VN-drugsverdragen niet zelf een subsysteem vormen, maken deze nog altijd geen deel uit van een mensenrechtelijk subsysteem en zelfs niet van de branch van het mensenrechtenrecht. Dit betekent dat zich wat dit betreft een 'inter-system'-conflict voordoet en dat in zoverre dus ten minste niet op soepele toepassing van de *lex specialis*-regel valt te rekenen. Wel doet de interferentie zich deels voor binnen een institutionele eenheid: zowel de VN-drugsverdragen als het IVESCR en het IVBPR hebben immers hun basis in de Verenigde Naties. Voor zover het gaat om de interferentie ten opzichte van het ESH en het EVRM is er echter geen intraconflict maar een 'inter-system'-conflict waarin toepassing van de *lex specialis*-regel eveneens ten minste problematisch is.

Ten tweede bewijst de *lex specialis*-regel vooral zijn waarde wanneer een duidelijk inhoudelijk verband bestaat tussen de interfererende verdragen c.q. verdragsnormen. Er is formeel een inhoudelijk verband indien de verdragen op hetzelfde onderwerp ('same subject matter') zien of in elk geval op hetzelfde functioneel gedefinieerde thematerrein.[118] Doorgaans wordt aangenomen – zoals ook door de ILC – dat de *lex specialis*-regel zonder meer slechts van toepassing kan zijn daar waar de twee normen omtrent dezelfde 'subject matter' handelen.[119] Van belang is aldus wanneer het onderwerp overeen-

117 Zie Erika de Wet & Jure Vidmar, 'Conclusions', in: Erika De Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 300-310 op 305; Andreas R. Ziegler & Bertram Boie, 'The Relationship between International Trade Law and International Human Rights Law', in: Erika De Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 272-299 op 290; Anja Lindroos, 'Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 44.

118 Anja Lindroos, Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*, *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 44-46. Indien sprake is van de 'same subject matter' kan overigens ook sprake zijn van specialiteit wat betreft het aantal subjecten van wie de gedragingen door het verdrag worden gereguleerd; het verdrag dat op minder subjecten ziet, kan dan onder omstandigheden als *specialis* gelden van het verdrag waaronder meer subjecten vallen, overigens in het bijzonder indien zij binnen hetzelfde subsysteem vallen; zie met verdere verwijzingen ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 112; en iets anders ook Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 390-391.

119 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 116 (zie ook 46, 75, 89), met verwijzing naar Gerald Fitzmaurice, 'The Law and Procedure of the International Court of Justice 1951-1954: Treaty Interpretation and other Treaty Points', *British Yearbook of International Law* 1957, vol. 33, p. 203-293 op 237; International Law Commission, 'Draft →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

stemt. Hiervoor bleek al dat door de meeste auteurs wordt aangenomen – en zo ook door de ILC – dat sprake is van hetzelfde onderwerp indien een poging tot gelijktijdige toepassing van twee regels op hetzelfde complex van feiten of gedragingen tot onverenigbare resultaten leidt. In zoverre kan de *lex specialis*-regel dan – zoals reeds opgemerkt – in potentie een rol vervullen daar waar mensenrechtenverdragen en drugsverdragen normatief relevant zijn voor drugs- c.q. cannabisbeleid. Maar omdat de 'same subject matter'-test volgens de zojuist genoemde invulling van het criterium wel erg weinig onderscheidend vermogen heeft, is die bruikbaarheid nog zeker niet ook feitelijk gegeven. Dat formeel sprake is van hetzelfde onderwerp wil met andere woorden niet zeggen dat er ook inhoudelijk een sterk verband is qua onderwerp. Verderop in subparagraaf *iv* komen we hierop terug.

Ten derde kan de *lex specialis*-regel hooguit een rol spelen indien kan worden vastgesteld dat een van de interfererende regels van meer algemene aard is terwijl de andere een specifiek karakter heeft. Dat hoeft lang niet altijd het geval te zijn. Staten stellen voor bepaalde onderwerpen allerlei specifieke rechten en verplichtingen vast zonder dat er op het onderwerp ook algemene normen gelden. In dat geval zal geen *specialis* aanwijsbaar zijn en is de regel onbruikbaar.[120] De vraag is dus of in de interferentie tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen een verhouding algemeen-speciaal valt te zien.

Wat betreft dit laatste – daarmee komen we op een vierde beperking – is de *lex specialis*-regel overigens van weinig waarde. Deze verschaft namelijk geen maatstaf bij de beoordeling welke normen als generalis en welke als specialis gelden.

iv. Is de lex specialis-regel toepasselijk in het cannabisvraagstuk?

Hiervoor kwamen omtrent de *lex specialis*-regel al enkele kwesties ten aanzien van de interferentie tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen naar voren. Niettemin liggen er nog diverse vragen open, waaronder de meest belangrijke: kunnen de (verplichtingen uit de) mensenrechtenverdragen en de (verplichtingen uit de) drugsverdragen geacht worden te staan in een verhouding algemeen/specifiek en, zo ja, in welk opzicht? Indien zodanige verhouding noch formeel noch materieel speelt, is de *lex specialis*-regel zoals opgemerkt immers niet bruikbaar. De vraag dient vanwege het volgende ontkennend te worden beantwoord.

---

articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', *UN Doc.* A/56/10, 2001 (verder: ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001), comm. Art. 55 (par. 4-5).

120 Zie ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 121. Zie ook Anja Lindroos, 'Adressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66 op 42.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

– *Formele benadering*. Allereerst bestaat er in formele zin geen *specialis*/*generalis*-verhouding tussen de interfererende verdragen. De vier mensenrechtenverdragen (IVESCR, IVBPR, ESH en EVRM) houden nergens expliciet of impliciet in dat zij moeten worden gezien als nadere invulling van de op staten rustende verplichtingen omtrent drugs of andere mede strafrechtelijke verdragen. De tekst en de preambules van deze verdragen houden ook los daarvan – op een hier niet relevante detailuitzondering na[121] – niets in over drugs.[122] Hiervoor – in paragraaf 3.6 – bleek bovendien al dat ook tijdens de totstandkoming van het IVESCR en het IVBPR niet van een *specialis*/*generalis*-verhouding (of andersom) is uitgaan tussen enerzijds deze mensenrechtenverdragen en anderzijds verdragen die van betekenis zouden kunnen zijn voor de rechten in de mensenrechtenverdragen (zoals kan gelden voor drugsverdragen).

Iets anders ligt het als het gaat om de erkenning vanuit de drugsverdragen dat mensenrechten relevant kunnen zijn. Dat betreft dan niet zo zeer het Enkelvoudig Verdrag: de tekst en preambule daarvan verwijst niet uitdrukkelijk naar de internationale mensenrechten, mensenrechtenverdragen of een specifiek mensenrecht. Wel komen mensenrechten hier en daar naar voren in de beraadslagingsgeschiedenis van dit verdrag. De strekking is dan doorgaans dat de drugsverdragsverplichtingen niet in strijd zijn of niet in strijd mogen komen met mensenrechten.[123] Van enige opvatting omtrent een mogelijke *specialis*/*generalis*-verhouding tussen deze verdragen is ons niet gebleken. Het Sluikhandelverdrag houdt wel een expliciete verwijzing naar mensenrechten in. Volgens artikel 14 lid 2 SV worden bij het nemen van maatregelen ter voorkoming en uitroeiing van onder meer illegale cannabisteelt 'de fundamentele rechten van de mens geëerbiedigd en wordt naar behoren reke-

121 Zie art. 5 lid 1 aanheft en sub e EVRM, dat de mogelijkheid erkent van rechtmatige detentie van verslaafden aan alcohol of verdovende middelen.

122 Zie paragrafen 2.3.10 en 2.4.11.

123 Zie United Nations, 'Conference for the adoption of a Single Convention on Narcotic Drugs. New York – 24 January-25 March 1961, Official Records, Volume I', *UN Doc.* E/CONF. 34/24, p. 14 en 196-197 (o.a. '*to ensure the protection of human rights*'); zie voorts United Nations, 'United Nations Conference to consider amendments to the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. Geneva – 6-24 March 1972, Official Records, Volume I', New York, 1974, *UN Doc.* E/CONF. 63/10, p. 69 (par. 626) ('*individual rights*', '*right to personal freedom*'), p. 34, 47 ('*freedom of the individual*') en p. 70 (par. 630) ('*the proposal in no way constituted a threat to personal freedoms*'); United Nations, 'United Nations Conference to consider amendments to the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. Geneva – 6-24 March 1972, Official Records, Volume II', New York, 1973, *UN Doc.* E/CONF. 63/10/ Add. 1, p. 157-161 (par. 12, 14, 20, 22, 48, 50, 57) ('*freedom of expression*', '*freedom of the press*', '*freedom of thought*'), p. 163 (par. 14) ('*freedom of the press*') en p. 198 (par. 8) ('*respect for personal freedom*').

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ning gehouden met van oudsher toegestane vormen van gebruik, wanneer er historisch bewijs van dergelijk gebruik is, alsmede met de bescherming van het milieu'. Deze bepaling bevestigt dus de plicht tot naleving van mensenrechten, maar vestigt geen *specialis/generalis*-verhouding tussen mensenrechten en het Sluikhandelverdrag. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, is er ook tijdens de totstandkoming van dit verdrag niet wezenlijk ingegaan op zodanige verhouding. Wel wordt ook in de beraadslagingsgeschiedenis van dit verdrag hier en daar naar specifieke individuele rechten verwezen in relatie tot specifieke onderwerpen.[124] Het gaat ook daarbij vrijwel steeds erom dat de drugsverdragsverplichtingen niet in strijd zijn of niet in strijd mogen komen met mensenrechten.

Dit is overigens recent voor het VN-drugscontrolesysteem nog eens bevestigd door de INCB: 'Drug control action must be consistent with international human rights standards'.[125] Ook hierbij wordt een *specialis/generalis*-verhouding niet bevestigd noch geïmpliceerd.

– *Materiële benadering*. Ook materieel bezien bestaat er geen *specialis/generalis*-verhouding (of andersom) tussen de in het cannabisvraagstuk interfererende mensenrechten- en drugsverdragen. Weliswaar impliceert het daarnet gestelde dat de drugsverdragen dienen te worden toegepast met inachtneming van mensenrechten, maar dat betekent niet dat de één de facto een *specialis* is van de ander.

Zoals reeds naar voren kwam, is hier een probleem voor toepassing van de *lex specialis*-regel dat aan de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen geen 'common system' ten grondslag ligt. In elk geval behoren de verdragen immers niet tot dezelfde 'branches': de eerste vallen onder het internationaal mensenrechtenrecht, terwijl de drugsverdragen – op het punt waarop ze interfereren met mensenrechtenverdragen – het best aansluiten bij het internationaal recht inzake bestrijding van criminaliteit. Alleen voor de interferentie tussen de drugsverdragen en het IVESCR en het IVBPR (en dus niet het ESH en het EVRM) geldt dat dit probleem in potentie minder sterk zou kunnen zijn nu ze alle binnen een institutionele eenheid vallen: de Vere-

124 Zie United Nations, 'Conference for the Adoption of a Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. Vienna, 25 November-20 December 1988, Official Records, Volume I', *UN Doc.* E/CONF. 82/16, p. 18 (par. 101) ('*right to property*' en '*presumption of innocence*'), p. 25 (par. 200) ('*measures adopted must be compatible with fundamental human rights*')', p. 26 (par. 201) ('*respect for human rights was an unquestionable requirement*'), p. 34 (par. 45) ('*human rights*'), p. 65 (par. 93) ('*the right of asylum or a violation of individual human rights*') en p. 65 (par. 95) (De 'Review Group' over het ontwerpverdrag 'agreed that the Convention was not intended to prejudice the right to asylum in conformity with international law').

125 INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2015*, New York: United Nations, 2016, p. 6 (nr. 36). Zie hierover nader paragraaf 3.7.9.i.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nigde Naties. Maar feitelijk is daarvan geen sprake, nu in de praktijk geen inhoudelijke afstemming tussen deze verdragsregiems plaatsvindt, terwijl die ook tijdens de totstandkoming ervan niet heeft plaatsgevonden. Dat is ook in relatie tot het volgende relevant.

Dat bij de – gangbare – ruime opvatting van het criterium van de 'same subject matter' de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen hetzelfde onderwerp betreffen daar waar zij omtrent drugs- c.q. cannabisbeleid interfereren, betekent nog niet dat er ook inhoudelijk daadwerkelijk een sterk verband qua onderwerp bestaat tussen de verdragen. Zodanige sterke relatie valt ook niet gemakkelijk te construeren. Opnieuw telt dan dat de verdragen tot verschillende 'branches' behoren. Maar ook wanneer men daar doorheen kijkt en algemener vanuit de 'object and purpose' van de interfererende verdragen redeneert, leidt dit niet tot een sterk algemeen verband. Weliswaar strekken beide verdragsregiems in algemene zin tot bescherming van het welzijn van de mens, maar dat geldt direct of indirect voor vrijwel alle verdragen. Daardoor heeft deze typering onvoldoende onderscheidend vermogen in relatie tot de *lex specialis*-regel.[126] De vraag is dan of iets toegespitster de algemene deler in bescherming van de individuele en volksgezondheid ligt. Dat is in elk geval globaal bezien het doel van de drugsverdragen.[127] Maar voor de mensenrechtenverdragen is deze typering niet adequaat. Deze raakt namelijk alleen de kern van het recht op gezondheid. Voor de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven is gezondheid niet zonder betekenis, maar wel een veel te enge doelomschrijving. Bij de meeste andere rechten heeft het individuele en volksgezondheidsdoel zelfs geheel geen aansluiting, zodat de *lex specialis*-regel daarbij ook om die reden niet bruikbaar is. Wat betreft de verdragsinterferentie in het cannabisvraagstuk valt dus alleen enigszins steekhoudend een wezenlijk inhoudelijk verband tussen de drugsverdragen en het recht op gezondheid te construeren. Aan de andere beletselen voor toepassing van de *lex specialis*-regel doet dit echter niet af.

Ten slotte is het niet gemakkelijk een *specialis*/*generalis*-verhouding te ontwaren, zelfs niet wanneer men zich beperkt tot de interferentie tussen de drugsverdragen en het recht op gezondheid en over de hiervoor genoemde beletselen heenstapt. De vraag is immers welke van de verdragsregiems dan als algemeen zou moeten gelden. De twee verdragsregiems staan niet in een systematische verhouding, maar zijn veeleer twee verschillende subsystemen van verschillende branches. Indien men de betrokken verdragen – of enger: het recht op gezondheid en het VN-drugscontrolesysteem – desondanks in

126 In relatie tot harmoniërende interpretatie om tot systematische integratie van de systemen te komen, kan dit gemeenschappelijk doel overigens wel van belang zijn; zie paragraaf 3.10.

127 Zie daarover nader paragraaf 3.10.1.ii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

een specialiteitsverhouding wil plaatsen, leidt dit niet tot eenduidige gezichtspunten. Er valt namelijk in twee verschillende richtingen te redeneren, welke in beide gevallen weinig overtuigend zijn. Bij de ene redenering geldt het recht op gezondheid als de algemene bepaling en fungeert het VN-drugscontrolesysteem als specifieke invulling daarvan. Voor zover het binnen dat systeem gaat om de bestrijding van kort gezegd drugsproductie en -handel voor recreatief gebruik, zou dit dan als speciale invulling worden gezien van de plicht om voor een ieder 'een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid' te verzekeren (art. 12 lid 1 IVESCR) en 'de oorzaken van een slechte gezondheid zoveel mogelijk weg te nemen' (art. 11 sub 1 ESH). Het probleem van deze benadering is echter dat de verplichtingen uit de drugsverdragen slechts gering aansluiten bij de teneur van het recht op gezondheid en de wijze waarop het meer concreet invulling krijgt in het internationaal recht.[128] Een belangrijk verschil is bijvoorbeeld dat daar waar de drugsverdragen tot prohibitie en repressie van drugsproductie en -handel voor recreatief gebruik dwingen, het recht op gezondheid staten hier in beginsel juist vrijlaat opdat er geen obstakels ontstaan om de hoogst bereikbare gezondheidsstandaard te realiseren. Daarnaast is het in onze ogen geforceerd om het omvangrijke VN-drugscontrole systeem als *specialis* te zien van een enkel individueel recht, te meer nu een dergelijk verband noch in dat systeem noch in dat recht wordt gelegd. Verder telt nog dat het recht op gezondheid toen het Enkelvoudig Verdrag tot stand kwam in 1961, op VN-niveau nog slechts een gecodificeerde basis had in de niet juridische bindende Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (zie art. 25 UVRM[129]). Het IVESCR is immers pas van 1966.[130] Onder meer gelet daarop zou men dan juist het recht op gezondheid als *specialis* van de VN-drugsverdraging kunnen zien, waarmee we op de andere – tegenovergestelde – redenering komen. Het grootste bezwaar tegen die redenering is dat het recht op gezondheid juist veel breder betrekking heeft op de individuele en volksgezondheid dan het VN-drugscontrolesysteem.

Gelet op al het voorgaande concluderen wij dat de interferentie tussen de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen niet aan de vereisten voldoet voor toepassing van de *lex specialis*-regel, terwijl die regel ook materieel bezien niet bruikbaar is om de interferentie te beslechten.

128 Zie paragraaf 2.3.

129 Zie paragraaf 2.3.2.

130 Het ESH is overigens slechts ruim een half jaar na het Enkelvoudig Verdrag tot stand gekomen, maar ook los daarvan ligt het zonder meer al niet voor de hand dat het VN-drugscontrolesysteem als specialis is bedoeld van een recht uit het regionale ESH.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

3.7.5 Nieuw versus oud: chronologie totstandkoming verdragen (lex posterior)

Het adagium *lex posterior derogat legi priori* betekent: de latere wet ontkracht de eerdere wet. Als beginsel houdt het in dat een rechtsregel die tot stand komt na een met die regel conflicterende rechtsregel, prevaleert aan die eerdere rechtsregel voor wat betreft de omvang van het conflict.[131] In tegenstelling tot de *lex specialis*-regel heeft de *lex posterior*-regel een expliciete grondslag[132] in – een van de meest bediscussieerde[133] bepalingen uit – het Weens verdragenverdrag; het verderop te bespreken artikel 30.

i. Ratio van de lex posteriori-regel

De ratio van de regel ligt – voor wat betreft het internationaal recht – in de gedachte dat internationale regels een expressie van de wil van staten vormen, die in hun soevereine gelijkwaardigheid contactuele vrijheid genieten: de latere afspraken genieten daarom de voorrang op de eerdere,[134] tenzij uit de wil van staten de voorkeur voor een andere uitkomst blijkt.[135] De regel impliceert niet dat het latere verdrag ook op inhoudelijke gronden superieur is aan het eerdere verdrag.[136]

131 Aaron X. Fellmeth & Maurice Horwitz, *Guide to Latin in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2009, bij: 'Lex posterior derogat (legi) priori': 'A maxim meaning that a legal rule arising after a conflicting legal rule prevails over the earlier rule to the extent of the conflict.'

132 Christopher J. Borgen, 'Resolving Treaty Conflicts', *The George Washington International Law Review* 2005, vol. 37, p. 573-648, op 603: 'thus, Article 30 (3) effectively codifies the lex posterior rule'.

133 K. Odendahl, 'Application of successive treaties relating to the same subject matter', in: Oliver Dörr & Kirsten Schmalenbach (red.), *Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Heidelberg/Dordrecht/London/New York: Springer, 2012, p. 505-518 op 507-508; A. Orakhelashvili, 'Article 30', in: Olivier Corten & Pierre Klein, *The Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Oxford: Oxford University Press, 2011, vol. I, p. 764-800; ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 257-264.

134 Zie International Law Commission, 'Draft Articles on the Law of Treaties, with commentaries', *Yearbook of the International Law Commission* 1966, vol. II (verder: ILC, 'Draft Articles on the Law of Treaties, with commentaries', 1966), comm. Art. 26, p. 216 (par. 9); Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 96.

135 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 252.

136 Aldus ook Antonios Tzanakopoulos, 'Collective Security and Human Rights', in: E. De Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 42-70 op 45-46. Maar zie anders Zie A. Orakhelashvili, 'Article 30', in: Olivier Corten & Pierre Klein, *The Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Oxford: Oxford University Press, 2011, vol. I, p. 764-800 op 786, die het moment van inwerkingtreding bepalend acht.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ii. Datumbepaling van de interfererende verdragen

Ter bepaling van de temporele volgorde van achtereenvolgende verdragen, dient te worden vastgesteld van welk moment een verdrag is. De vraag is dan om welk moment het gaat: het moment van aanneming van het verdrag, van openstelling voor ondertekening, van inwerkingtreding, van ondertekening en/of van ratificatie door het vereiste aantal verdragspartijen? In het algemeen wordt het moment van aanneming ('adoption') van het verdrag als beslissend aangemerkt.[137] Meer concreet zal het effect van de toepassing van het nu te bespreken artikel 30 Weens Verdragenverdrag voor elke individuele partijstaat afhankelijk zijn van het moment van de inwerkingtreding van het verdrag in die staat.[138]

iii. Beperkingen aan de toepasselijkheid van de lex postiori-regel

Artikel 30 Weens Verdragenverdrag bepaalt – met voorbehoud van artikel 103 VN Handvest,[139] en voor zover hier relevant – voor 'achtereenvolgende verdragen die betrekking hebben op eenzelfde onderwerp' in de kern dat:[140]

a. indien een verdrag uitdrukkelijk vermeldt dat het ondergeschikt is aan een eerder of later verdrag of dat het niet als onverenigbaar met dit andere verdrag moet worden beschouwd, dat andere verdrag voorrang heeft (tweede lid);
b. indien alle partijen bij het eerdere verdrag eveneens partij zijn bij het latere verdrag, zonder dat het eerdere verdrag beëindigd is of zijn werking is opgeschort, is het eerdere verdrag slechts van toepassing voor zover het verenigbaar is met het latere verdrag (derde lid);
c. indien de partijen bij het eerdere verdrag en het latere verdrag niet overeenstemmen, geldt de regel onder *b.* ook tussen staten die partij zijn bij beide verdragen, terwijl tussen staten die niet bij beide verdragen partij zijn het verdrag geldt waarbij wel al die staten partij zijn (vierde lid).

Het kader van artikel 30 Weens Verdragenverdrag beperkt zich aldus tot 1. Verdragen,[141] die 2. achtereenvolgend en 3. met betrekking tot hetzelfde

137 K. Odendahl, 'Application of successive treaties relating to the same subject matter', in: Oliver Dörr & Kirsten Schmalenbach (red.), *Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Heidelberg/Dordrecht/London/New York: Springer, 2012, p. 505-518 op 509-510; ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 232.

138 E.W. Vierdag, 'The Time of 'Conclusion' of a Multilateral Treaty: Article 30 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and Related Provisions', *British Yearbook of International Law* 1988, vol. 20, p. 74-111 op 95, met verwijzing naar I. Sinclair, *The Vienna Convention on the Law of Treaties*, Manchester: Manchester University Press, 1984, p. 98.

139 Zie daarover paragraaf 3.7.8.

140 Zie ook R.D. Kearney & R.E. Dalton, 'The Treaty on Treaties', *American Journal of International Law* 1970, vol. 64, p. 495-561 op 517.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

onderwerp ('same subject matter'-test) tot stand zijn gebracht, waarbij van belang kan zijn 4. wat de verdragen zelf omtrent de verhouding tot elkaar inhouden en 5. of de partijen tussen de interfererende verdragen overeenkomen ('contracting parties'-test).[142] Met deze beperkte toepasselijkheid biedt artikel 30 Weens Verdragenverdrag slechts in geringe mate een oplossing voor verdragsinterferenties.[143] Dit raakt ook de verdragsinterferentie in het cannabisvraagstuk, zoals verderop zal blijken.

Dat is temeer het geval omdat het – zoals de International Law Commission ondanks de regel onder *c.* vaststelt – twijfelachtig is dat de *lex posterior*-regel nog enige zinvolle rol kan vervullen indien de partijen bij twee achtereenvolgende verdragen verschillend zijn.[144] Relevant in dit verband is onzes inziens dat in dat geval de wil van partijen als grondslag van de regel begint te wankelen. Het is immers moeilijk vol te houden dat de totstandbrenging van het latere verdrag impliceert dat de wil van de partijen bij het eerdere verdrag is gewijzigd, indien niet ten minste alle staten die partij bij het eerdere verdrag zijn dat ook bij het latere verdrag zijn.[145] Datzelfde zal in beginsel gelden indien de verdragen binnen verschillende institutionele eenheden tot stand zijn gekomen.[146] Toepassing van de *lex posterior*-regel in dat geval zou namelijk betekenen dat de activiteit van de ene internationale 'regelgever' (bijvoorbeeld de Verenigde Naties) de wil van de andere internationale 'regelgever' (bijvoorbeeld de Raad van Europa of de Europese Unie) zou kunnen wijzigen of althans zou kunnen vaststellen dat die is gewijzigd.

Ondertussen is de *lex prior*-regel, die de voorrang van een eerder tot stand gekomen norm gebiedt, als zodanig niet gecodificeerd in artikel 30 of

141 Als zodanig kan de *lex posterior*-regel ook van toepassing zijn tussen andere rechtsbronnen dan alleen verdragen, maar omdat het in het cannabisvraagstuk in beginsel om verdrageninterferentie gaat, kan dit hier verder buiten beschouwing blijven; zie daarvoor bijv. Jan Wouters, 'Bronnen van het internationaal recht', in: Nathalie Horbach, Rene Lefeber & Olivier Ribbelink (red.), *Handboek Internationaal Recht*, Den Haag: T.M.C. Asser Press, 2007, p. 119-122.

142 Vgl. Ahmad Ali Ghouri, 'Determining Hierarchy Between Conflicting Treaties: Are There Vertical Rules in the Horizontal System?', *Asian Journal of International Law* 2012, vol. 2, nr. 2, p. 235-266 op 249, die drie tests onderscheidt: 'the subject matter test', 'the chronology test' en 'the contracting parties test'.

143 Christopher J. Borgen, 'Treaty Conflicts and Normative Fragmentation', in: Duncan B. Hollis (ed.), *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 448-471 op 450.

144 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 243.

145 Vgl. Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 368-370, die spreekt van de '*fiction of 'legislative intent'*; zie ook p. 377-378, 380.

146 Zie ook Ralf Michaels & Joost Pauwelyn, 'Conflict of Norms or Conflict of Laws?: Different Techniques in the Fragmentation of Public International Law', *Duke Journal of Comparative & International Law* 2012, vol. 22, p. 349-376 op 353, 356, 365-369.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

een andere bepaling in het Weens Verdragenverdrag.[147/148] Wel houdt het tweede lid van deze bepaling onder meer in dat het eerdere verdrag voorgaat indien het latere verdrag uitdrukkelijk vermeldt dat het ondergeschikt is aan het eerdere verdrag of daarmee niet als onverenigbaar moet worden beschouwd. Daarvan is sprake in artikel 25 Sluikhandelverdrag, dat bepaalt dat dit verdrag geen afbreuk doet aan de rechten en verplichtingen van de partijstaten hebben ingevolge het Enkelvoudig Verdrag. De *lex prior*-regel ontspringt aan het beginsel *pacta sunt servanda*, dat onder meer staten ertoe verplicht de door hen aangegane verbintenissen te goeder trouw na te leven (art. 26 Weens Verdragenverdrag). Hoewel het beginsel *pacta sunt servanda* niet ook de grondslag van de *lex posterior*-regel is – dat is immers de wil van partijen – en zelfs op gespannen voet met dit beginsel staat,[149] moet toch worden aangenomen dat staten de *lex posterior*-regel in elk geval niet te kwader trouw mogen inroepen.[150]

iv. Is de lex posterior-regel toepasselijk in het cannabisvraagstuk?

Gelet op de hierboven beschreven vereisten voor toepasselijkheid van de *lex posterior*-regel in artikel 30 Weens Verdragenverdrag, komen wij tot de vaststelling dat deze bepaling niet toepasselijk is op de interferentie tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen. De belangrijkste belemmeringen daarvoor liggen – zoals zo meteen nader duidelijk wordt – in de 'same subject matter'-test, in het ontbreken van nadere bepaling in de verdragen over hoe zij zich tot elkaar verhouden en in de gevarieerdheid van verdragspartijen bij het Enkelvoudig Verdrag, het Sluikhandelverdrag, het IVESCR, het IVBPR, het ESH en het EVRM. Een en ander neemt niet weg – zoals hierna

147 Het ontwerp van de Harvard Draft on Law of Treaties, de voorloper van het Weens Verdragenverdrag, vermeldde wel het beginsel van lex prior. Zie A. Orakhelashvili, 'Article 30', in: Olivier Corten & Pierre Klein, *The Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Oxford: Oxford University Press, 2011, vol. I, p. 764-800.

148 En ook het hier – gelet op de niet-toepasselijkheid van de *lex specialis*-regel voor het cannabisvraagstuk - niet relevante adagium '*lex posterior generalis non derogat priori specialis*' is niet in (art. 30) Weens Verdragenverdrag opgenomen. Zie voor de betekenis daarvan Aaron X. Fellmeth & Maurice Horwitz, *Guide to Latin in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2009: '*A principle according to which a rule of lex specialis that conflicts with a later general treaty provision or rule of customary law is not usually considered to be repealed or amended. The rationale for this rule is that, in adopting general rules, the international community should not be assumed to intend to expunge preexisting nuances of the law.*'

149 Vgl. Christopher J. Borgen, 'Resolving Treaty Conflicts', *The George Washington International Law Review* 2005, vol. 37, p. 573-648 op 590: '*there is at the very least a tension between the notions of* lex posterior *(favoring the later treaty) and* pacta sunt servanda *(favoring the earlier treaty), if not an outright clash of norms.*'

150 *Idem*, p. 642.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

eveneens blijkt – dat artikel 30 analogisch wel betekenis heeft voor het cannabisvraagstuk.

Ten eerste het 'same subject matter'-vereiste. Daarvoor geldt wat betreft de interferentie tussen de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen in beginsel hetzelfde als hiervoor – in subparagraaf 3.7.4.iv – in relatie tot de *lex specialis*-regel is opgemerkt. Aldus valt tussen deze verdragen ook hier niet gemakkelijk een sterk inhoudelijk verband qua onderwerp te construeren. Alleen wat betreft de relatie tussen de drugsverdragen en het recht op gezondheid, is dit wel enigszins overtuigend mogelijk. Wij concluderen dan ook dat de *lex posterior*-regel – afgezien in de relatie tot het recht op gezondheid – reeds vanwege het grote verschil in onderwerp van de verdragen moeilijk[151] zo niet de facto onmogelijk[152] een rol kan spelen in het cannabisvraagstuk.

Ten tweede is van belang dat geen van de mensenrechtenverdragen uitdrukkelijk vermeldt dat het ondergeschikt is aan ('subject to') de VN-drugsverdragen of andersom. Eveneens houdt geen van de verdragen in dat het niet als onverenigbaar moet worden beschouwd ('not to be considered as incompatible') met de andere eerdere of latere verdragen (zie hiervoor paragraaf 3.6). Dit betekent dat artikel 30 lid 2 Weens Verdragenverdrag formeel niet van toepassing is. Interessant is niettemin dat – zoals hiervoor in paragraaf 3.7.4.iv is besproken – artikel 14 lid 2 SV onder meer inhoudt dat bij het nemen van maatregelen tegen illegale cannabisteelt 'de fundamentele rechten van de mens geëerbiedigd' worden, dat in de beraadslagingsgeschiedenis van zowel het Enkelvoudig Verdrag als het Sluikhandel Verdrag herhaaldelijk naar voren komt dat de drugsverdragsverplichtingen niet in strijd zijn of niet in strijd mogen komen met mensenrechten, en dat implementatie en uitvoering van het drugscontrolesysteem volgens de INCB in overeenstemming met mensenrechten standaarden dient plaats te vinden en zodanige standaarden dient te promoten. Analogische toepassing van artikel 30 lid 2 Weens Verdragenverdrag hierop betekent dat de mensenrechtenverdragen dan prioriteit hebben boven de VN-drugsverdragen.

Tot slot komen de verdragspartijen bij enerzijds het IVESCR, het IVBPR, het ESH en/of het EVRM en anderzijds het Enkelvoudig Verdrag en/of het Sluikhandelverdrag niet overeen. Dit betekent dat de *lex posterior*-regel uit artikel 30 Weens Verdragenverdrag niet algemeen toepasbaar is op de ver-

151 Vgl. ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 255-256; ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 417 (par. 251 (26)).

152 Vgl. bijv. Andreas R. Ziegler & Bertram Boie, 'The Relationship between International Trade Law and International Human Rights Law', in: Erika De Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 272-299 op 290, 296; Erika De Wet & Jure Vigmar, 'Conclusions', in: E. De Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 300-310 op 306.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dragsinterferentie,[153] in dit geval de interferentie die zich voor het cannabisvraagstuk voordoet voor drugs- c.q. cannabisbeleid. Voor zover de verdragsinterferentie centraal staat in een conflict tussen specifieke staten, kan dit ingevolge het vierde lid van de bepaling nog anders zijn, nu daarin regels zijn opgenomen voor het geval dat de partijen bij het eerdere verdrag niet alle partij zijn bij het latere verdrag. Maar ook dan blijft het probleem bestaan dat in elk geval de drugsverdragen (VN) en het ESH en het EVRM (RvE) niet binnen dezelfde institutionele eenheid tot stand zijn gekomen, terwijl de drugsverdragen en alle vier de mensenrechtenverdragen tot verschillende branches behoren en zelfs tot verschillende subsystemen. Ook om die reden kan – zoals hiervoor in subparagraaf iii naar voren kwam – de *lex posterior*-regel moeilijk[154] of de facto zelfs onmogelijk[155] een rol spelen in het cannabisvraagstuk. Het is daarom niet zinvol om nog nader te bezien hoe de verschillende temporaliteitsverhoudingen liggen tussen enerzijds het IVESCR (1966), het IVBPR (1966), het ESH (18 oktober 1961, 1996) en/of het EVRM (1950) en anderzijds het Enkelvoudig Verdrag (30 maart 1961, 1971) en/of het Sluikhandelverdrag (1988).

3.7.6 Hoger versus lager (lex superior): algemeen

Waar – afgezien van *jus cogens* – geen sprake is van een formele hiërarchie in het internationaal recht,[156] kent het wel tot op zekere hoogte een materiële hiërarchie. Deze volgt uit en is verbonden met de – niet volkomen onomstreden – idee van een internationale rechtsorde.[157] Belangrijkste aanknopings-

153 Jan Klabbers, 'Beyond the Vienna Convention: Conflicting Treaty Provisions', in: Enzo Cannizzaro (red.), *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention*, Oxford: Oxford University Press, 2011, p. 192-205 op 198.

154 Zie bijv. ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 255-256; ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 417 (par. 251(26)).

155 Zie bijv. Andreas R. Ziegler & Bertram Boie, 'The Relationship between International Trade Law and International Human Rights Law', in: Erika De Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 272-299 op 290, 296; Erika De Wet & Jure Vigmar, 'Conclusions, in: E. De Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 300-310 op 306.

156 Zie paragraaf 3.5.

157 Er is veel literatuur over de idee dat het internationaal recht een proces van 'constitutionalisering' doormaakt; zie o.a Erika De Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012; J. Klabbers, A. Peters & G. Ulfstein (red.), *The Constitutionalisation of International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2010; Dinah Shelton, 'Normative Hierarchy in International Law', *The American Journal of International Law* 2006, vol. 100, p. 291-323. Over het constitutioneel karakter van het VN Handvest, zie o.a. Bardo Fassbender, *The United Na-*
→

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

punten voor een zodanig *ordre public* worden in beginsel gevonden in de concepten van '*jus cogens*'-regels (dwingende niet-opschortbare regels) en '*erga omnes*'-verplichtingen (verplichtingen die elke staat tegenover alle andere staten heeft en bij de naleving waarvan alle staten belang hebben[158]).[159] De superieure status van *jus cogens*-normen in het internationaal recht veronderstelt de aanwezigheid van een op gemeenschappelijke waarden gebaseerd internationaal rechtssysteem van de 'community of states as a whole'.[160] Het is niet helemaal een onproblematische veronderstelling dat daarvan sprake is. Dat laat onverlet – zoals de International Law Commission vaststelt – dat:

> 'Irrespective of the difficulty of finding a general vocabulary that would express the role of the sense of importance of particular norms, the practice of international law has always recognized the presence of some norms that are superior to other norms and must therefore be given effect.'[161]

Het bestaan en de gelding van *jus cogens*-normen – en daarmee van een formele hiërarchie in het internationaal recht – is in zoverre ook een gegeven dat deze ook als 'peremptory norm of general international law' wordt erkend in artikel 53 en artikel 64 Weens Verdragenverdrag.[162]

Niet alleen met *jus cogens*-normen komt de *lex superior*-regel tot uiting, dat geldt ook voor de voorrangsclausule van artikel 103 VN Handvest.[163] Deze bepaling verleent kort gezegd een hogere status aan in het Handvest opgenomen verplichtingen.

---

tions Charter as the Constitution of the International Community, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

158 Zie paragraaf 3.7.9.vi.

159 Prosper Weil, 'Towards Relative Normativity in International Law?', *The American Journal of International Law*, 1983, vol. 77, p. 413-442 op 421 (waar hij de ontwikkeling vaststelt) en 425 (waar hij daarover kritisch is).

160 Zie o.a. Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?, in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *'Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights'*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 14; Juan Antonio Carillo Salcedo, 'Reflections on the Hierarchy of Norms in International Law', *European Journal of International Law* 1997, vol. 8, p. 583-595 op 588; Bruno Simma & Andreas L. Paulus, 'The "International Commmunity": Facing the Challenge of Globalization', *European Journal of International Law* 1998, vol. 9, p. 266-277; Jonathan I. Charney, 'Universal International Law', *The American Journal of International Law* 1993, vol. 87, p. 529-551 op 543.

161 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 326.

162 *Idem*, par. 362.

163 Dinah Shelton, 'Normative Hierarchy in International Law', *American Journal of International Law* 2006, vol. 100, p. 291-323 op. 293-294 (zie daar ook vn. 11).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Voorts zijn mensenrechtennormen een belangrijk onderdeel van de discussie over de hiërarchische positionering van internationaal publiekrechtelijke normen.[164] In de rechtspraktijk en vooral de literatuur vindt men vele opvattingen over de superieure positie van (sommige) mensenrechtennormen. Juist gezien de verdrageninterferentie binnen het 'cannabisvraagstuk' tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen is hier aldus relevant in hoeverre mensenrechtennormen al dan niet een hiërarchisch hogere positie innemen ten opzichte van andere internationaalrechtelijke normen.

De drie genoemde, belangrijkste aanknopingspunten voor het bestaan van een normatieve hiërarchie in het internationaal recht, worden hieronder achtereenvolgens nader uitwerkt. Het gaat dan dus om: 1. de *jus cogens*-verplichtingen; 2. de voorrang van verplichtingen uit het VN Handvest; en 3. de speciale status van bepaalde internationaalrechtelijke normen buiten de eerste twee genoemde concepten. In alle drie de gevallen komt het erop aan vast te stellen of positieve mensenrechtenverplichtingen voorrang hebben op drugsverdragsverplichtingen of juist andersom.

3.7.7 Lex superior I: absolute voorrang van 'jus cogens'-normen

Een norm met *jus cogens*-status is een algemeen internationaal rechtelijke norm die absolute gelding geniet en waarvan dus niet kan worden afgeweken. Deze is dus niet-derogeerbaar ('non derogable') terwijl er ook geen geldige voorbehouden ('reservations') bij kunnen worden gemaakt.[165] Zodanige norm heeft voorrang op alle andere normen inclusief verdragsnormen en gewoonterecht. Daarom is het hier van belang te bezien of de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve mensenrechtenverplichtingen dan wel de drugsverdragsverplichtingen als *jus cogens* gelden. Indien dat voor een van beide het geval is, zou dat immers de tegenoverliggende verplichtingen absoluut verdringen.

i. Nader over jus cogens in het algemeen

Een *jus cogens*-norm behoort tot het gewoonterecht (of deze is de resultante van internationale consensus),[166] maar deze kan tegelijkertijd ook in een verdrag zijn gelegen. Het concept van *jus cogens* heeft verwantschap met het concept van *erga omnes*, welk laatste begrip wil zeggen: verplichtingen die

164 Zie o.a. Dinah Shelton, 'Hierarchy of Norms and Human Rights: Of Trums and Winners', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 301-331; Theodor Meron, 'On a Hierarchy of International Human Rights', *American Journal of International Law* 1986, vol. 80, p. 1-23.

165 Zie nader Ineke Boerefijn, 'Impact on the Law on Treaty Reservations', in: Menno T. Kamminga & Martin Scheinin, *The Impact of Human Rights Law on General International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2009, p. 63-98 op 78-79.

166 Malcolm Evans (red.), *International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2014, p. 59.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

elke staat heeft tegenover alle andere staten.[167] *Jus cogens*-normen hebben namelijk *erga omnes*-werking, maar het omgekeerde is niet per se het geval.[168] De absolute voorrang van *jus cogens*-regels steunt niet op een formele hiërarchie van bronnen; er is immers geen formele hiërarchie van bronnen in het internationaal recht, dat wil zeggen: bronnen in de zin van verdragen, gewoonterecht, algemene rechtsbeginselen.[169] Bovendien is *jus cogens* ook geen bron maar een statuskwalificatie van een norm. De absolute voorrang van *jus cogens*-regels steunt dus op de erkenning van de materiële superioriteit van de norm: *lex superior derogat legi inferiori*.[170] Aan dit beginsel wordt uitdrukking gegeven door de *jus cogens*-regel, welke wat betreft de relatie ervan tot verdragen erkenning vindt in het Weens Verdragenverdrag. Volgens artikel 53 daarvan is een dwingende norm van algemeen volkenrecht:

> 'een norm die aanvaard en erkend is door de internationale gemeenschap van Staten in haar geheel als een norm, waarvan geen afwijking is toegestaan en die slechts kan worden gewijzigd door een latere norm van algemeen volkenrecht van dezelfde aard'.

Eveneens volgens artikel 53 Weens Verdragenverdrag zijn verdragen die op het tijdstip van totstandkoming strijdig zijn met een dwingende norm van algemeen volkenrecht, nietig. Voorts bepaalt artikel 64 Weens Verdragenverdrag: 'Ingeval van een nieuwe dwingende norm van algemeen volkenrecht, wordt elk bestaand verdrag dat in strijd is met deze norm nietig en eindigt het.' Dit illustreert dat *jus cogens* normen naar hun aard een absolute normatieve voorrang genieten boven alle andere normen. Dat geldt hier in die zin

167 Zie verderop paragraaf 3.7.9.vi.

168 Aldus o.a. Michael Byers, 'Conceptualising the Relationship between Jus Cogens and Erga Omnes Rules', *Nordic Journal of International Law* 1997, vol. 66, p. 211-239 op 211, 236-237; Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?', in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 23-24; Alexander Orakhelashvili, *Peremptory Norms in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 245. Zie echter anders, kennelijk met een nogal specifieke opvatting over wat verplichtingen zijn, Paolo Picone, 'The Distinction between Jus Cogens and Obligations Erga Omnes', in: Enzo Cannizzaro (red.), *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention*, Oxford: Oxford University Press, 2011, p. 411-424 op 417, 421.

169 Zie paragraaf 3.5.

170 Aaron X. Fellmeth & Maurice Horwitz, *Guide to Latin in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2009: '"Higher law." (1) A body of law of greater legitimacy than another body of law. (2) A body of law that supersedes another, conflicting body of law.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dat afspraken gemaakt door staten in strijd met een *jus cogens*-norm geacht dienen te worden nietig te zijn.

Los van het Weens Verdragenverdrag erkent – onder meer[171] – ook het Internationaal Gerechtshof het bestaan van *jus cogens*-recht, al dan niet onder verwijzing naar deze term. Deze wordt bijvoorbeeld expliciet gebruikt in de *Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite Case*.[172] Het gaat volgens het Hof in de *Diallo Case* om 'rules of general international law which are binding on States in all circumstances, even apart from any treaty commitments'.[173] Uit de jurisprudentie van het hof blijkt ook van meer inhoudelijke kwalificaties. In de *Corfu Channel Case*[174] beperkt het Hof de soevereiniteit van staten onder verwijzing naar 'elementary considerations of humanity'. En in de *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons Case*[175] overweegt het Hof dat veel regels van humanitair recht 'so fundamental to the respect of the human person and "elementary considerations of humanity"' zijn dat deze 'fundamental rules are to be observed by all States whether or not they have ratified the conventions that contain them, because they constitute *intransgressible principles* of international customary law' (onze curs.). Tot slot relevant is de *Case concerning the Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua*. Daarin stelt het Hof vast dat het internationaal verbod van agressie de gelding van gewoonterecht heeft, voor welk oordeel het Hof verdere bevestiging erin vindt dat dit verbod door onder meer de International Law Commission als *jus cogens* wordt gekwalificeerd.[176] Dat het Hof dit

171 Vgl. International Law Commission, 'Draft Articles on the Law of Treaties, with commentaries', *Yearbook of the International Law Commission* 2001, vol. II (verder: ILC, 'Draft Articles on the Law of Treaties, with commentaries', 2001), comm. Art. 40, p. 112 (par. 2): 'The concept of peremptory norms of general international law is recognized in international practice, in the jurisprudence of international and national courts and tribunals and in legal doctrine.' Zie ook Francisco Forrest Martin, 'Delineating a Hierarchical Outline of International Law Sources and Norms', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 333-368 op 342-343, met verwijzingen naar jurisprudentie van het EHRM, I-ACionHR, I-ACtHR en ICTY.

172 ICJ, Judgement of 20 July 2012, *I.C.J. Reports* 2012, p. 422 op 457 (par. 99) (*Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite – Belgium v. Senegal*)

173 ICJ, Judgment of 30 November 2010, *I.C.J. Reports* 2010, p. 639 op 671 (par. 87) (*Ahmadou Sadio Diallo – Republic of Guinea v. Democratic Republic of the Congo*).

174 ICJ, Judgment of 9 April 1949, *I.C.J. Reports* 1949, p. 22 (*Corfu Channel Case – The United Kingdom v. Albania*).

175 ICJ, Advisory Opinion 8 July 1996, *I.C.J. Reports* 1996, p. 257 (par. 79) (*Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*). Herhaald in ICJ, Advisory Opinion 9 July 2004, *I.C.J. Reports* 2004, p. 136 op 199 (par. 157) (*Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*).

176 Zie ook ICJ, Judgment 27 June 1986, *I.C.J. Reports* 1986, p. 14 op 100-101 (par. 190) (*Case concerning the Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua – Nicaragua v. United States*).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ter onderbouwing van zijn eigen vaststelling aanvoert, wijst erop dat hij het niet met die kwalificatie oneens is.

De vraag welk internationaal recht *jus cogens* status toekomt, is moeilijk in algemene zin te beantwoorden.[177] Martin geeft een opsomming van de volgende rechten en verplichtingen die internationaalrechtelijk als *jus cogens* moeten worden aangemerkt: het internationaal verbod van agressie, het recht op leven, het recht op een menswaardige behandeling, het verbod van strafbare ex post facto wetten ('*nulla poena sine lege praevia*'), het verbod van genocide, het verbod op oorlogsmisdrijven, het verbod van slavernij, het verbod van discriminatie op grond van ras, kleur, geslacht, taal, religie of sociale afkomst, het verbod van vrijheidsbeneming wegens contractuele schulden, het verbod van misdaden tegen de menselijkheid, het recht om als persoon te worden erkend, de vrijheid van geweten, en het recht op zelfbeschikking.[178] Hoewel dus zeker niet alle rechten en verplichtingen uit mensenrechtenverdragen *jus cogens*-status hebben, valt wel op dat de meeste normen die deze status wel hebben, mensenrechten zijn of daarmee samenhangen.[179]

ii. Jus cogens-status voor positieve mensenrechtenverplichtingen?

Van de vier mensenrechten die in hoofdstuk 2 centraal stonden, komen het recht op gezondheid en het recht op privéleven niet in bovenstaande opsomming voor (zie verderop over het recht op leven en het verbod van onmenselijke behandeling). Reeds nu het hierbij niet om niet-derogeerbare ('non derogable') rechten gaat, kunnen deze niet als *jus cogens*-normen kwalificeren.[180] Aangezien er ook verder geen duidelijke aanleiding is om te veronderstellen dat deze *jus cogens*-status hebben, kunnen deze hier verder buiten beschouwing blijven.

177 Vgl. Prosper Weil, 'Towards Relative Normativity in International Law?', *The American Journal of International Law* 1983, vol. 77, p. 413-442 op 428-426.

178 Francisco Forrest Martin, 'Delineating a Hierarchical Outline of International Law Sources and Norms', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 333-368 op 346-347; overigens geeft hij ook nog een opsomming van zogenoemde regionale *jus cogens*-normen: vrijheid van willekeurige detentie, de rechten van het gezin, het recht op een naam, de rechten van het kind, het recht op een nationaliteit en het recht op deelname aan het bestuur. Zie voorts, met verdere verwijzingen naar internationale rechtspraak en literatuur, de overzichten in ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 374-376; Annika Tahvanainen, 'Hierarchy of Norms in International and Human Rights Law', *Nordisk Tidsskrift For Menneskerettigheter* 2006, vol. 24, nr 3, p. 191-205 op 195.

179 In die zin ook Francisco Forrest Martin, 'Delineating a Hierarchical Outline of International Law Sources and Norms', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 333-368 op 347.

180 Opmerkelijk is dat soms wel wordt veronderstelt dat alle mensenrechten *jus cogens*-status hebben; vgl. o.a. Maurizio Ragazzi, *The Concept of International Obligations Erga Omnes*, Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 70.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Daarentegen komen de twee andere in hoofdstuk 2 besproken rechten wel voor in bovengenoemde opsomming: tamelijk algemeen wordt aangenomen dat het recht op leven[181] en het verbod van onmenselijke behandeling[182] *jus cogens*-status hebben.[183] Betekent dit aldus dat de uit deze rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die kunnen worden aangevoerd voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel, de status van *jus cogens* hebben en dat aldus de daarmee strijdige verplichtingen uit de drugsverdragen nietig zijn?

Het zou van een te gemakkelijke benadering getuigen om zodanige conclusie te trekken. Nog ervan afgezien dat de internationale rechtspraktijk zeer terughoudend is in het nietig verklaren van bepalingen op de grond dat deze strijden met *jus cogens*-recht,[184] is namelijk een belangrijke vraag of de status van *jus cogens* voor de volledige reikwijdte van de norm geldt, dus inclusief alle ingevolge daarvan geldende negatieve en positieve verplichtingen. Onzes inziens van essentieel belang is dat positieve verplichtingen tot activiteit dwingen, tot een beoordeling van de situatie en zelfs tot de aanwending van middelen c.q. hulpbronnen ('resources').[185] Martin merkt op dat het feit dat

181 Zie voor erkenning van de *jus cogens*-status van het recht op leven ook o.a. de Inter-American Commission on Human Rights: I-ACionHR 16 oktober 1996, *Victims of the Tugboat '13 de Marzo'/Cuba*, case 11.436, report 47/96, par. 79.

182 Zie voor erkenning van de *jus cogens*-status van het verbod van onmenselijke behandeling c.q. foltering ook o.a.: ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 374; Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?, in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 26; ICJ, Judgement of 20 July 2012, *I.C.J. Reports* 2012, p. 422 op 457 (par. 99) (*Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite – Belgium v. Senegal*); ICTY, Judgment of 10 December 1998, *Prosecutor v. Anto Furundžija*, Case No. IT-95-17/1, Trial Chamber II, par. 153-157; EHRM (GK) 21 november 2001, *Al-Adsani/The UK*, nr. 35763/97, par. 61.

183 Zie voor erkenning van de *jus cogens*-status voor beide o.a. de verwijzingen in: Annika Tahvanainen, 'Hierarchy of Norms in International and Human Rights Law', *Nordisk Tidsskrift For Menneskerettigheter* 2006, vol. 24, nr 3, p. 191-205 op 195; Teraya Koji, 'Emerging Hierarchy in International Human Rights and Beyond: From the Perspective of Non-derogable Rights', *European Journal of International Law* 2001, vol. 12, nr. 5, p. 917-941 op 927.

184 Zie bijv. Moshe Hirsch, 'Interactions between Investment and Non-investment Obligations', in: Peter Muchlinski, Federico Ortino & Christoph Schreuer (red.), *The Oxford Handbook of International Investment Law*, Oxford: Oxford University Press, 2008, p. 154-181 op 179.

185 Op dit probleem wijst ook Francisco Forrest Martin, 'Delineating a Hierarchical Outline of International Law Sources and Norms', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 333-368 op 348; Theodor Meron, 'On a Hierarchy of International Human Rights', *American Journal of International Law* 1986, vol. 80, p. 1-23 op 11.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

een recht positieve verplichtingen tot optreden omvat nog niet per se wil zeggen dat dit recht geen *jus cogens* status kan hebben. Die conclusie is onzes inziens juist. Onder meer het recht op leven, het verbod van onmenselijke behandeling en het verbod van genocide brengen alle positieve verplichtingen met zich, terwijl ze toch als *jus cogens* gelden. Martin verbindt daaraan dan de volgende conclusie:

> 'It simply means that such *jus cogens* norms require implementing international instruments and domestic legislation or action, which may in some cases be subject to a certain margin of appreciation or degree of deference. It does not mean that such norms do not have *jus cogens* status. […] The state must provide some form of remedy, and failure to do so means that the state has violated its *jus cogens* obligation.'[186]

Deze conclusie is wezenlijk aanvechtbaar en dient onzes inziens te worden verworpen. Ten eerste is het namelijk de vraag of de negatieve verplichting en de positieve verplichting altijd zonder meer dezelfde norm betreffen. Wat bijvoorbeeld te denken van de norm dat de staat zich dient te onthouden van foltering en de norm dat de staat individuen dient te beschermen tegen foltering door derden? Gaat het daarbij om één en dezelfde norm of betreft het in feite twee normen? Indien dat laatste het geval is – en dat lijkt ons mede gelet op het navolgende het meest verdedigbaar[187] – zal moeten worden bezien of de gevallen waarin aan het verbod van onmenselijke behandeling *jus cogens*-status is toegekend, op de eerste, de tweede of op beide normen betrekking had. Dat het behandelen van in feite een set van normen als zijnde één norm tot onjuiste conclusies leidt, manifesteert zich ook bij Shelton, die vanuit een incorrecte redenering het concept van *jus cogens* bestrijdt.[188] Zij wijst erop dat in de internationale rechtspraak wel wordt aangenomen dat het verbod van misdaden tegen de menselijkheid inclusief het verbod van foltering – welke als *jus cogens* gelden – niet tot nietigheid van staats- en diplomatieke immuniteiten leiden. Dat is juist. Dit brengt echter nog niet mee dat genoemde verboden geen *jus cogens* inhouden. Het houdt slechts in dat de staat en diplomaten niet voor misdaden tegen de menselijkheid en foltering kunnen worden vervolgd. Het houdt geenszins in dat de entiteiten die immuniteit toekomt het ook is toegestaan de verboden gedragingen te begaan. Het verbod

186 Francisco Forrest Martin, 'Delineating a Hierarchical Outline of International Law Sources and Norms', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 333-368 op 349.

187 Zie ook Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?, in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 35-36.

188 Dinah Shelton, 'Hierarchy of Norms and Human Rights: Of Trumps and Winners', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 301-331 op op 323-326.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

als zodanig – d.w.z.: de negatieve plicht om geen misdaden tegen de menselijkheid te plegen en niet te folteren – geldt uiteraard ook absoluut voor entiteiten met immuniteit. De aan deze verboden verbonden positieve plicht – d.w.z.: tot vervolging en bestraffing van plegers van de feiten – geldt daarentegen niet absoluut, zoals de ongestoorde werking van de immuniteiten toont. Onzes inziens heeft Shelton hiermee dan ook geen sterke argumentatie aangevoerd tegen het concept van *jus cogens*. Daarentegen laat haar argument – indirect – wel overtuigend zien dat het toekomen van *jus cogens*-status aan een verbod oftewel een negatieve verplichting, niet automatisch betekent dat eventueel daaraan verbonden positieve verplichtingen eveneens *jus cogens*-status hebben.[189]

Ten tweede lijkt ons van belang dat een norm alleen als *jus cogens* kan gelden indien het gaat om een norm die door de internationale gemeenschap van staten is aanvaard en erkend als een norm waarvan geen afwijking is toegestaan.[190] Wat betreft de negatieve verplichtingen bij het recht op leven (het is de staat verboden ongerechtvaardigd het leven van een individu te ontnemen) en het verbod tegen onmenselijke behandeling (het is de staat verboden individuen te folteren of onmenselijk te behandelen) kan die algemene aanvaarding, mede gelet op de formuleringen van deze rechten in de verdragen, wel worden aangenomen. Maar geldt dat ook voor de positieve verplichtingen? Deze zijn niet uitgewerkt en doorgaans zelfs niet genoemd in mensenrechtelijke verdragsbepalingen inzake burgerlijke rechten zoals het recht op leven, het verbod van onmenselijke behandeling en het verbod van slavernij.[191] Ook in de internationale mensenrechtenjurisprudentie bestaat geen volledige consensus over de reikwijdte en inhoudt ervan. Of is het voldoende dat de internationale gemeenschap van staten in abstracto aanvaardt dat bijvoorbeeld het recht op leven en het verbod van onmenselijke behandeling ook positieve verplichtingen veronderstellen? Dus zonder dat duidelijk is wat deze precies inhouden? Onzes inziens past die benadering moeilijk bij de unieke status van *jus cogens* (absoluut dwingend) en het effect ervan (nietigheid van bepalingen die ermee in strijd zijn).

Hiermee enigszins samenhangend is er nog een derde punt. Juist bij positieve verplichtingen hebben staten vrijwel steeds de zogenoemde 'margin of appreciation', ook indien zij deze niet hebben voor de negatieve verplichting bij hetzelfde recht.[192] Hoewel dit aan het bestaan van de positieve verplichting als zodanig niet afdoet, impliceert dit wel dat die moeilijk als absoluut

189 Vgl. EHRM (GK) 21 november 2001, *Al-Adsani/The UK*, nr. 35763/97, par. 61-66.

190 Zie art. 53 Weens Verdragenverdrag; zie voorts ILC, 'Draft Articles on the Law of Treaties, with commentaries', 2001, comm. Art. 26, p. 85 (par. 5).

191 Zie art. 6 IVBPR en art. 2 EVRM (recht op leven), art. 7 IVBPR en art. 3 EVRM (verbod van onmenselijke behandeling) en art. 8 IVBPR en art. 4 EVRM (verbod van slavernij).

192 Zie paragraaf 2.4.7.ix.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

geldend valt aan te merken. Daarnaast is het zelfs bij positieve verplichtingen betreffende rechten waarvan niet mag worden afgeweken tijdens een noodtoestand – die dus niet-derogeerbaar zijn – nog maar zeer de vraag of dat afwijkingsverbod ook de positieve verplichtingen bij het recht betreft. Waar het tijdens een noodtoestand nog altijd mogelijk is voor de autoriteiten om zich van inbreuken op 'non derogable rights' te onthouden, zal het dan juist zeer moeilijk kunnen zijn om de rechten bijvoorbeeld ook effectief te beschermen tegen bedreigingen ervan door derden. Zelfs indien de positieve verplichting ook dan formeel toch zou moeten blijven gelden – omdat ook die 'non derogable' zouden worden geacht – zal die feitelijk dan inhoudsloos kunnen worden. Ook dat sluit slecht aan bij de idee van een absoluut geldende norm.

Gezien het voorgaande gaan wij ervan uit dat positieve mensenrechtenverplichtingen niet reeds *jus cogens*-status toekomt op de enkele grond dat het recht waaruit die verplichtingen voortvloeien die status heeft. Anders gezegd: positieve mensenrechtenverplichtingen dienen onzes inziens als in beginsel zelfstandig te identificeren normen te worden gezien waarvoor alleen kan worden aangenomen dat zij *jus cogens*-status hebben indien zulks expliciet daarvoor blijkt of is aangenomen in bijvoorbeeld de internationale rechtspraak. Wij hebben geen solide grond kunnen vinden voor de stelling dat de uit de rechten inzake leven en onmenselijke behandeling voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant zijn voor het cannabisvraagstuk de status van *jus cogens* toekomt. Ondertussen betekent dit niet dat het voor het cannabisvraagstuk helemaal zonder belang is dat in elk geval de negatieve rechten inzake leven en onmenselijke behandeling *jus cogens*-status hebben. Zoals opgemerkt valt op dat de meeste normen die deze status hebben mensenrechten zijn of daarmee samenhangen. In zoverre wekt de *jus cogens*-doctrine de indruk dat mensenrechten een categorie binnen het internationaal recht vormt waaraan bijzonder gewicht toekomt.

iii. Jus cogens-status voor drugsverdragsverplichtingen?

In de opsomming aan het begin van deze subparagraaf komen geen verplichtingen voor die uitdrukkelijk of direct op drugs c.q. cannabis betrekking hebben. Evenmin hebben wij enige andere bron gevonden die *jus cogens*-status toekent aan verplichtingen in de VN-drugsverdragen. Volgens Boister vindt de veronderstelling dat drugsdelicten krachtens het internationaal gewoonterecht als misdrijven hebben te gelden, geen ondersteuning in statenpraktijk of *opinio juris*. Hij acht het zelfs absurd om te betogen dat de in de drugsverdragen vastgestelde strafbare feiten *erga omnes*-verplichtingen of *jus cogens*-normen inhouden.[193] Ook wij zien geen enkele grond daarvoor. Toen de

193 Neil Boister, *The Suppression of Illicit Drugs Through International Law*, Nottingham: University of Nottingham, 1998, p. 250-251. Zie ook de door hem aangevoerde maatstaven, →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

drugsverdragen tot stand kwamen ging het daarin niet om codificatie van gewoonterecht.[194] Zoals niet verdedigbaar is dat de drugsverdragen inmiddels door statenpraktijk achterhaald zijn,[195] is er evenmin ruimte voor het standpunt dat de inhoud van de verdragen inmiddels wel tot gewoonterecht is verworden.[196] Daaraan staat ook in de weg dat een aantal verdragspartijen tot legalisering, decriminalisering of beleidsmatig gedogen van productie, handel en/of bezit van drugs c.q. cannabis is overgegaan in de veronderstelling dat zij daartoe onder het internationale recht gerechtigd zijn.[197] Daarnaast staat hier aan het aannemen van *jus cogens* in de weg dat uit de drugsverdragen zelf blijkt dat de verplichtingen daarin niet absoluut zijn. Zo zijn diverse verplichtingen onderworpen aan de grondwettelijke beginselen ('subject to its constitutional principles') van de lidstaten. Dit geldt wat betreft het Enkelvoudig Verdrag voor de verplichtingen tot strafbaarstelling in artikel 36 en aangaande het Sluikhandelverdrag voor de verplichtingen tot strafbaarstelling in de artikelen 3 lid 1 sub c en lid 2. Verder houdt artikel 14 lid 2 SV in dat onder meer de bestrijding van cannabisteelt dient plaats te vinden met inachtneming van de fundamentele rechten van de mens. Voorts is – gelet op artikel 53 Weens Verdragenverdrag – van belang dat zowel het Enkelvoudig Verdrag (art. 47) als het Sluikhandelverdrag (art. 31) erkent dat elke verdragspartij een voorstel tot wijziging van het verdrag kan doen. Geen enkele verdragsbepaling is daarvan uitgesloten. Kortom: de drugsverdragen en de normen daarin behoren niet tot het *jus cogens*-recht.

iv. Conclusie

Er is onvoldoende solide grond voor de stelling dat de uit de rechten inzake leven en onmenselijke behandeling voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant zijn voor het cannabisvraagstuk de status van *jus cogens* hebben.

---

waaraan drugscriminaliteit niet voldoet, in Neil Boister, '"Transnational Criminal Law"?', *European Journal of International Law* 2003, vol. 14, 953–976 op 965-966.

194 Mark A. Leinwand, 'The International Law of Treaties and United States Legalization of Marijuana', *Columbia Journal of Transnational Law* 1971, vol. 10, nr. 2, p. 413-441 op 414: 'There are no traditional or customary norms in international law regarding drugs. The international legal norms that do exist are embodied in international agreements and treaties.' Zie ook S.K. Chatterjee, *Legal Aspects of International Drug Control*, The Hague/ Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers, 1981, p. 204-207, 530-531.

195 Zie P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 91-94.

196 Zie ook Juan Carlos Sainz-Borgo, 'The International Criminal Court, Drug Trafficking and Crimes against Humanity: A local Interpretation of the Rome Statute', *The Journal Jurisprudence* 2012, p. 373-388 op 386.

197 Zie bijv. het recente overzicht in Niamh Eastwood, Edward Fox & Ari Rosmarin, *A Quiet Revolution: drug decriminalization across the globe*, London: Release Publication, 2016.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Deze status komt zonder meer niet toe aan de rechten op gezondheid en privéleven noch aan de daarmee samenhangende positieve verplichtingen. Ook de verplichtingen in de drugsverdragen behoren niet tot het *jus cogens*-recht.

3.7.8 Lex superior II: voorrang krachtens art. 103 VN Handvest

Waar de gelding van een *jus cogens*-norm tot nietigheid van daarmee strijdige bepalingen leidt, heeft toepasselijkheid van de absolute voorrangsregel van artikel 103 VN Handvest een meer relatief effect. Overeenkomsten tussen staten die in strijd zijn met de verplichtingen onder het Handvest, verliezen door toepassing van artikel 103 in beginsel niet hun geldigheid, maar zullen wel prioriteit moeten laten aan die verplichtingen uit het Handvest.[198] Artikel 103 VN Handvest bepaalt:

> 'In the event of a conflict between the *obligations of the Members of the United Nations under the present Charter* and their *obligations under any other international agreement*, their obligations under the present Charter shall prevail.'[199]

De vraag is aldus of de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve mensenrechtenverplichtingen dan wel de verplichtingen ingevolge de drugsverdragen, gelden als verplichtingen krachtens het VN Handvest. Voor zover dat het geval zou zijn, betekent dit dat die verplichtingen ingevolge artikel 103 VN Handvest absolute voorrang hebben op tegenoverliggende verplichtingen die niet onder het Handvest vallen.

i. Nader in algemene zin over art. 103 VN Handvest

Deze bepaling strekt tot verzekering van de effectiviteit van het 'Charter system' en het wegnemen van belemmeringen voor de implementatie van handvestverplichtingen voor zover die belemmeringen voortvloeien uit 'ge-

198 Zie ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 333-335. Zie ook A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2116; Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?', in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 19.

199 Onze curs. Nederlandse tekst: 'In geval van strijdigheid tussen de verplichtingen van de Leden van de Verenigde Naties krachtens dit Handvest en hun verplichtingen krachtens andere internationale overeenkomsten, hebben hun verplichtingen krachtens dit Handvest voorrang.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

wone' verdragsnormen.[200] Artikel 103 verleent daartoe in geval van een normenconflict[201] – dat niet door interpretatie kan worden opgelost[202] – dus absolute voorrang aan de verplichtingen van de partijstaten onder het Handvest boven de andere verplichtingen (tenzij dit *jus cogens*-verplichtingen zijn[203]). Daarmee doorbreekt deze voorrangsbepaling de werking van de andere klassieke voorrangsregels, waaronder de *lex specialis*-regel en de *lex posterior*-regel.[204] Aldus creëert artikel 103 een hiërarchische verhouding tussen de bronnen van internationaal recht, maar dan wel beperkt tot één specifieke bron: het VN Handvest.[205] Zoals hiervoor al bleek, leidt toepassing van artikel 103 niet tot nietigheid van de andere conflicterende normen, maar zal slechts prioriteit moeten worden gegeven aan de verplichtingen ingevolge het Handvest. In de literatuur wordt doorgaans aangenomen dat geen sprake is van een schending van de 'lagere' verplichting, ingeval een staat deze niet kan nakomen omdat vanwege artikel 103 toepassing moet worden gegeven aan een andere 'charter-based' verplichting.[206]

ii. Verplichtingen in de zin van art. 103 VN Handvest.

De precieze reikwijdte van artikel 103 is niet zonder meer duidelijk of onomstreden.[207] Vooral sinds de *Lockerbie* zaken voor het Internationaal Gerechts-

200 A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2123.

201 Over de betekenis van 'conflict', zie paragraaf 3.4.

202 A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2120, 2123.

203 Zie *idem*, op 2119-2120, 2121, 2129.

204 *Idem*, op 2116.

205 Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?', in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 19.

206 Hans Van Houtte, 'Treaty Protection against Economic Sanctions', *Revue belge de droit international* 1984-1985, vol. 18, p. 34-56 op 51; Marko Milanović, 'Norm Conflict in International Law: Whither Human Rights?', *Duke Journal of Comparative and International Law* 2009, vol. 20, nr. 1, p. 69-131 op 77; T.D. Gill, 'Legal Aspects of the Transfer of Authority in UN Peace Operations', *Netherlands Yearbook of International Law* 2011, vol. 42, p. 37-70 op 60. Zie anders Kristen E. Boon, Aziz Huq & Douglas C. Lovelace (red.), *Terrorism. Commentary on Security Documents vol. 107, U.N. Response to Al-Qaeda*, Oxford: Oxford University Press, 2010, p. 432. Zie ook paragraaf 3.11.

207 Zie o.a. Robert Kolb, 'Does Article 103 of the Charter of the United Nations Apply Only to Decisions or Also to Authorizations Adopted by the Security Council?', *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 2004, vol. 64, nr. 1, p. 21-35 op 21; en met een overzicht van opvattingen Rain Liivoja, 'The Scope of the Supremacy Clause →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

hof en later in het kader van terrorismebestrijdingsmaatregelen, is er veel discussie over de reikwijdte van de beslissingen van de Veiligheidsraad en daarmee – ten minste indirect – de reikwijdte van artikel 103.[208] Niettemin kan van het volgende worden uitgegaan.

Artikel 103 VN Handvest verwijst naar twee categorieën verplichtingen: die onder het Handvest zelf en die onder andere internationale overeenkomsten. Wat betreft de laatstgenoemde: het bestanddeel 'obligations under *any other international agreement*' wordt breed uitgelegd. Meestentijds wordt aangenomen dat er ook gewoonterecht onder valt,[209] en dat geldt in elk geval voor verdragen en allerlei andere overeenkomsten die staten binden.[210] In zoverre kunnen zowel de hier relevante mensenrechtenverdragen als drugsverdragen dus als 'other international agreement' gelden.

De andere categorie betreft 'the obligations under the Charter'. Het is aan die verplichtingen dat artikel 103 voorrang geeft, niet dus aan het VN Handvest als zodanig. De vraag is aldus wat onder handvestverplichtingen dient te worden volstaan. Om te beginnen kunnen daaronder zowel de primaire

---

of The United Nations Charter', *International and Comparative Law Quarterly* 2008, vol. 57, p. 583-612 op 584-585.

208 A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2113. In *Lockerbie* moest het ICJ zich buigen over de vraag of een resolutie van de Veiligheidsraad die tot uitlevering dwong van verdachten van terrorisme, voorrang moest krijgen boven de bepalingen uit de Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation, Montreal 1971; zie ICJ, Provisional Measures, Order of 14 April 1991, *I.C.J. Reports* 1992, p. 114 op 126 (par. 42) (*Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention arising from the Aerial Incident at Lockerbie – Libyan Arab Jamahiriya v. United States of America).*

209 Zie ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 344-345 (en de verwijzingen in vn 475-477): 'the prevailing opinion [is] that Article 103 should be read extensively – so as to affirm that charter obligations prevail also over United Nations Member States' customary law obligations'. Zie in soortgelijke zin Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?', in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 18-19.

210 Separate Opinion of Judge Jessup, bij: ICJ, Preliminary Objections, Judgment of 21 December 1962, *I.C.J. Reports* 1962, p. 319 (*South West Africa Cases – Ethiopia v. South Africa*), p. 407: 'there appears to be no reason to interpret this Article as excluding any treaty, convention, accord, or other type of international engagement or undertaking'; Rain Liivoja, 'The Scope of the Supremacy Clause of The United Nations Charter', *International and Comparative Law Quarterly* 2008, vol. 57, p. 583-612 op 601, zie voorts op 602-612; Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?', in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 18-19.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

verplichtingen uit het Handvest vallen als secundaire verplichtingen in het verlengde daarvan. Tot de primaire verplichtingen behoren alle verplichtingen waarvan het Handvest zelf expliciet blijk geeft, zoals de algemene verplichtingen in artikel 2 en de verplichting om de beslissingen van de Veiligheidsraad en van het Internationaal Gerechtshof na te leven (art. 25 resp. art. 94).[211] De in die beslissingen opgenomen verplichtingen gelden zelf echter niet als primaire verplichtingen maar vallen als secundaire verplichtingen binnen het bereik van artikel 103.[212] Interessant is dat dit volgens de heersende opvatting inmiddels ook kan gelden voor besluiten van onder meer de Veiligheidsraad die geen verplichtingen omvatten maar bijvoorbeeld slechts autorisaties.[213] Het begrip 'verplichtingen' dient aldus tamelijk ruim te worden opgevat.[214] In zoverre is er dan ook geen grond om te veronderstellen dat de verplichtingen ingevolge mensenrechtenverdragen en drugsverdragen niet onder dit begrip zouden kunnen vallen.

Ondertussen kan artikel 103 ook op andere secundaire verplichtingen van toepassing zijn. Volgens ICJ rechter Ammoun geldt dat bijvoorbeeld voor 'obligations resulting from the provisions of the Charter and from its purposes'.[215] Zeker wanneer men ook verplichtingen uit de doelstellingen van het Handvest afleidt, kan de reikwijdte van artikel 103 zo ruim worden dat uiteindelijk al het recht dat binnen de Verenigde Naties tot stand komt binnen de bescherming van deze bepaling zou komen te liggen. Dat zou niet aansluiten bij de tekst van artikel 103. Het zou de voorrangsregel in deze be-

211 Zie o.a. Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 339.

212 Zie bijv. A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2116 en 2124-2125 met verwijzing naar rechtspraak van het ICJ.

213 *Idem*, op 2125.

214 Zie nader Rain Liivoja, 'The Scope of the Supremacy Clause of The United Nations Charter', *International and Comparative Law Quarterly* 2008, vol. 57, p. 583-612 op 588-589; Robert Kolb, 'Does Article 103 of the Charter of the United Nations Apply Only to Decisions or Also to Authorizations Adopted by the Security Council?', *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 2004, vol. 64, nr. 1, p. 21-35.

215 Separate Opinion of Vice-President Ammoun, bij: ICJ, Advisory Opinion of 21 June 1971, *I.C.J. Reports* 1971, p. 16 (*Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*), par. 18. Zie o.a. ook A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2124; Kjetil Mujezinovic Larsen, *The Human Rights Treaty Obligations of Peacekeepers*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, p. 314-315; Gabriel Orellana Zabalza, *The Principle of Systemic Integration*, Wien: Lit Verlag GmbH & Co., 2012, p. 85.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

paling bovendien zijn waarde ontnemen, omdat dan aan vrijwel alles voorrang zou toekomen en daarmee de facto aan niets.

Wij zijn het daarom met Pauwelyn eens dat verplichtingen 'under any agreement or act concluded *in the context of a UN body*' niet als verplichtingen krachtens het Handvest kwalificeren.[216] Dat het IVESCR, het IVBPR en de VN-drugsverdragen binnen de Verenigde Naties tot stand zijn gekomen, maakt de verplichtingen daaruit dus nog niet tot 'obligations under the Charter'. De vraag is of ze dat wel om andere redenen zijn. Uiteindelijk is dat het geval, ook als het gaat om de op deze verdragen gebaseerde positieve verplichtingen. Daartoe is allereerst het volgende van belang.

iii. Erkenning van 'de rechten van de mens' in het VN Handvest

Het is onomstreden dat het VN Handvest het fundament legt voor het moderne internationaal recht inzake de rechten van de mens.[217] Het Handvest verwijst in een aantal bepalingen ook uitdrukkelijk naar mensenrechten:

1. Preambule: deze bevestigt het '*vertrouwen*' van de volken van de Verenigde Naties in onder meer '*de fundamentele rechten van de mens*, in de waardigheid en de waarde van de menselijke persoon'.
2. Doelstellingen Verenigde Naties: artikel 1 lid 3 stipuleert dat een van de doelstellingen van de Verenigde Naties is 'Internationale samenwerking tot stand te brengen bij het oplossen van internationale vraagstukken van economische, sociale, culturele of humanitaire aard, alsmede bij het *bevorderen en stimuleren van eerbied voor de rechten van de mens en voor fundamentele vrijheden* voor allen, zonder onderscheid naar ras, geslacht, taal of godsdienst'.
3. Taken Algemene Vergadering: artikel 13 lid 1 sub b VN Handvest geeft de Algemene Vergadering de bevoegdheid opdrachten te geven tot het verrichten van studies en het doen van aanbevelingen gericht op het *bevorderen* van de bij het vorige punt genoemde doelstelling, waaronder aldus 'het medewerken aan de *verwezenlijking van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* voor allen.'
4. Taken Verenigde Naties: volgens artikel 55 aanhef en sub c VN Handvest '*bevorderen* de Verenigde Naties' met het oog op onder meer 'het scheppen van een sfeer van stabiliteit en welzijn' onder andere 'universele *eerbiediging en inachtneming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* voor allen'.

216 Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 338.

217 Zie o.a. Thomas Buergenthal, 'The Normative and Institutional Evolution of International Human Rights', *Human Rights Quarterly* 1997, vol. 19, nr. 4, p. 703-723 op 703.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

5. Taken VN-lidstaten: artikel 56 luidt: 'Alle Leden *verbinden* zich gezamenlijk en afzonderlijk op te treden in samenwerking met de Organisatie ter verwezenlijking van de in artikel 55 genoemde doeleinden.'[218]
6. Taken ECOSOC: volgens artikel 62 lid 2 kan de Economische en Sociale Raad '*aanbevelingen* doen met het oog op het *bevorderen van de eerbiediging en inachtneming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* voor allen.' En volgens artikel 68 stelt ECOSOC '*voor de bevordering* van de *rechten van de mens*' commissies in.
7. Taken trustschapsstelsel ('trusteeship system'): blijkens artikel 76 heeft ook dit orgaan als taak 'het *bevorderen* van eerbiediging van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden voor allen'.

iv. De verplichting tot naleving van de mensenrechten in het VN Handvest

Geen van de daarnet genoemde bepalingen bevat een ondubbelzinnige verplichting voor staten om mensenrechten te beschermen of daartoe maatregelen te nemen. Uit de beraadslagingsgeschiedenis van het VN Handvest blijkt dat de in dat opzicht terughoudende benadering in de tekst van de handvestbepalingen het gevolg is van de huivering bij de lidstaten om harde vereisten tot bescherming van mensenrechten op te nemen.[219] Voornoemde terughoudendheid komt verder ook naar voren in de keuze van de organen aan welke expliciet mandaat op het terrein van mensenrechten is toegekend, te weten: de Algemene Vergadering en de Economische en Sociale Raad. Deze hebben namelijk geen van beide de bevoegdheid tot het nemen van bindende beslissingen.[220]

---

218 De Engelse tekst van art. 56 bepaalt iets afwijkend: 'All Members pledge themselves to take joint and separate action in co-operation with the Organization for the achievement of the purposes set forth in Art. 55.'

219 Uitgebreid over alle voorstellen voor een sterkere verankering van mensenrechten in het VN Handvest, zie Katarina Månsson, 'Reviving the "Spirit of San Francisco": The Lost Proposals on Human Rights, Justice and International Law to the UN Charter', *Nordic Journal of International Law* 2007, vol. 76, p. 217-239; zie voorts H. Lauterpacht, *International Law and Human Rights*, Hamden: Archon Books, 1968 (1950), p. 146, die naar enkele voorstellen van staten en ook naar literatuur verwijst, waaronder Charles K. Webster, 'The Making of the Charter of the United Nations', *History* 1947, vol. 32, nr. 115, p. 16-38 op 35.

220 H. Lauterpacht, *International Law and Human Rights*, Hamden: Archon Books, 1968 (1950), p. 147. Zie ook Catherine Brölmann, 'Law-Making Treaties: Form and Function in International Law', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 383-404 op 386-387: 'States drafting the UN Charter had strongly opposed conferring on the Organization the power to enact binding international rules. Likewise, proposals to give the General Assembly powers to impose certain general conventions on States by some form of majority vote had been rejected.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Bevoegd tot het nemen van bindende beslissingen is wel de Veiligheidsraad. Deze kan in het kader van Hoofdstuk VII van het VN Handvest ook bindende besluiten nemen ter verwezenlijking van mensenrechten, maar alleen 'when the degree and scope of their violation are such as to constitute a threat to international peace and security', zodat deze mogelijkheid voor het cannabisvraagstuk in beginsel irrelevant is.[221]

– *Mensenrechten: verplichtingen, niet slechts uitgangspunten*. Met het voorgaande is duidelijk dat de positie van mensenrechten sterker tot uitdrukking had kunnen komen in de handvesttekst dan nu het geval is. Is er daarmee thans ook sprake van een 'zwakke' positie?[222] Dat lijkt ons toch moeilijk vol te houden. Door het Handvest heen wordt maar liefst zeven maal uitdrukkelijk naar 'de rechten van de mens' verwezen en nog verschillende malen indirect.[223] De lidstaten bevestigen niet alleen hun vertrouwen erin, volgens de handvestbepalingen geldt het bevorderen en stimuleren van eerbied voor mensenrechten zelfs als een van de hoofddoelstellingen van de Verenigde Naties, terwijl het bevorderen van de verwezenlijking van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden uitdrukkelijk wordt benoemd als taak van de Verenigde Naties, de Algemene Vergadering en ECOSOC. Daar komt nog bij dat alle VN-lidstaten zich ertoe 'verbinden' ('pledge themselves') zowel gezamenlijk als afzonderlijk in samenwerking met de Verenigde Naties op te treden ('to take action') ter verwezenlijking ('for the achievement') van het doeleinde van 'universele eerbiediging en inachtneming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden voor allen' (zie art. 56 jo art. 55).

Betekent een en ander nu toch nog slechts dat de verwijzing naar mensenrechten in het VN Handvest als niet meer dient te worden gezien dan als een uiting van relevante beginselen, als een soort 'programme of action' voor de organisatie, zonder dat deze beginselen als juridisch bindend dienen te worden beschouwd?[224] Dit is onzes inziens gelet op de tekst van de bepalin-

221 H. Lauterpacht, *International Law and Human Rights*, Hamden: Archon Books, 1968 (1950), p. 147.

222 In die zin Thomas Buergenthal, 'The Normative and Institutional Evolution of International Human Rights', *Human Rights Quarterly* 1997, vol. 19, nr. 4, p. 703-723 op 705-706: 'the human rights provisions of the Charter […] were purposefully drafted to be weak and vague'.

223 Zie o.a. de artt. 23, 24, 52 en 56 VN Handvest.

224 Zie Olivier De Schutter, *International Human Rights Law: Cases, Materials, Commentary*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p. 49, die zowel naar aanhangers als tegenstanders van deze benadering verwijst, waaronder als voorstanders: M.O. Hudson, 'Integrity of International Instruments', *American Journal of International Law* 1948, vol. 42, nr. 1, p. 105-108; H. Kelsen, *The Law of the United Nations*, London: The London Institute of World Affairs, 1950. Zie verder ook Egon Schwelb, 'The International Court of →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gen en de 'object and purpose' van het Handvest moeilijk verdedigbaar. Tot het doel ervan behoort immers uitdrukkelijk 'het bevorderen en stimuleren van eerbied voor de rechten van de mens en voor fundamentele vrijheden'. Lauterpacht merkt dan ook op dat de aanname dat hier geen sprake is van een juridische verplichting voor staten om de mensenrechten na te leven, niet alleen 'destructive of both the legal and the moral authority of the Charter as a whole' en 'the spirit' daarvan is, het eveneens 'runs counter to a cardinal principle of construction according to which treaties must be interpreted in good faith'.[225]

Dit is nog duidelijker voor zover het gaat om hetgeen waartoe de VN-lidstaten zelf zijn gehouden. Deze verbinden zich in artikel 56 jo 55 er immers toe om in actie te komen om universele eerbiediging en inachtneming van de mensenrechten voor allen te verwezenlijken. In de niet authentieke Nederlandse tekst gaat het om 'verbinden' en in de wel authentieke Engelse, Franse en Spaanse teksten om respectievelijk 'pledge to', 's'engagent' en 'compromeTen'. Waar de Engelse tekst in dit opzicht nog enigszins ambigu is, duiden de Franse en Spaanse net als de Nederlandse op een verbintenis oftewel een verplichting die men is aangegaan. Die verplichting ziet op het verwezenlijken van de doeleinden ('the achievement of the purposes') in artikel 56. De doeleinden (meervoud) staan onder de onderdelen a, b en c in artikel 55. Uit de teksten van artikel 55 en artikel 56 blijkt onzes inziens van een belangrijk inhoudelijk verschil daartussen. Waar de doeleinden in eerstgenoemde bepaling zijn verbonden aan de enkelvoudige taak voor de Verenigde Naties om deze te bevorderen ('promote'), hebben de staten ingevolge artikel 56 zich verbonden om die doeleinden te verwezenlijken ('achievement'). Van belang daarvoor is dat de tekst van artikel 56 naar de (meervoudige) doeleinden in artikel 55 verwijst en niet naar de (enkelvoudige) taakopdracht daarin. Aldus hebben de lidstaten ingevolge artikel 56 juncto artikel 55 de enkelvoudige verplichting op zich genomen om de doeleinden – waaronder universele eerbiediging en inachtneming van de mensenrechten – te verwezenlijken en dus niet om alleen de bevordering daarvan te verwezenlijken.

Daarmee geven de teksten van de bepalingen – en dit geldt zowel voor onder meer de Nederlandse als Engelse taalvariant – dus blijk van een verwezenlijkingsplicht voor de lidstaten in de zin van artikel 103 VN Handvest. Maar zelfs indien men van de – minder verdedigbare – lezing zou uitgaan dat ook staten slechts tot het bevorderen (in plaats van verwezenlijken) ervan zijn gebonden, dient redelijkerwijs eveneens nog altijd te worden aangenomen dat sprake is van een plicht tot naleving van de mensenrechten. Het is

Justice and the Human Rights Clauses of the Charter', *American Journal of International Law* 1972, vol. 66, p. 337-351.

225 H. Lauterpacht, *International Law and Human Rights*, Hamden: Archon Books, 1968 (1950), p. 149, 151.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

immers moeilijk verdedigbaar dat een staat die niet in overeenstemming met mensenrechtenverplichtingen handelt, toch te goeder trouw zou kunnen stellen dat deze zich wel aan de op zich genomen verplichting tot bevordering houdt.

– *Erkenning door VN-instituties en in de literatuur*. Dat de handvestbepalingen die aan mensenrechten refereren – waaronder artikel 56 jo artikel 55 – voor lidstaten een juridische verplichting betreffende mensenrechten inhoudt in (dus) de zin van artikel 103 VN Handvest, wordt op andere gronden ook door vele anderen aangenomen.[226] Zo stellen de Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights:

> 'States – beginning with the Charter of the United Nations and the International Bill of Human Rights – are subjected to a primary obligation to promote and protect human rights and that those obligations cannot be negotiated away when States function in another forum. […] We may add that where States Member of the United Nations are concerned, if any other obligations conflict with international agreements to which they are party, their obligations under the Charter shall prevail. [hier voetnoot verwijzing: Article 103 of the Charter of the United Nations.] Their obligations under the Charter supersede other international legal obligations. In sum, they have no choice but to give primacy, *inter alia*, to human rights obligations.'[227]

De Schutter komt voor de handvestbepalingen die naar mensenrechten verwijzen tot de conclusie dat de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof duidelijk maakt dat deze bepalingen juridische verplichtingen behelzen.[228]

---

226 Zie naast de hierna te noemen literatuur o.a. Jordan J. Paust, 'Human Rights on the Battlefield', *The George Washington International Law Review* 2015, vol. 47, p. 509-561 op 519-520, 530-531; Seung Hwan Choi, '"Human Dignity" as an Indispensable Requirement for Sustainable Regional Economic Integration', *Journal of East Asia and International Law* (*J. E. Asia & Int'l L*) 2013, vol. 6, p. 81-105 op 87, 90-91; Destaw A. Yigzaw, 'Hierarchy of Norms: The Case for the Primacy of Human Rights over WTO Law', *Suffolk Transnational Law Review* 2015, vol. 38, p. 33-68 op 62-64; E.H. Riedel & J.-M. Arend, 'Article 55 (c)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 1565-1602 op 1573. Zie ook de verwijzing naar landenstandpunten in die zin in G. Nolte, 'Article 2 (7)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 280-311 op 296.

227 Progress report of the Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights, J. Oloka-Onyango and Deepika Udagama, *UN Doc.* E/CN.4/Sub.2/2001/10, 2 August 2001, par. 58.

228 Olivier De Schutter, *International Human Rights Law: Cases, Materials, Commentary*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p. 49-50; zie ook Schwelb, 'The International →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Hij wijst daartoe onder meer op een overweging van het Hof in de *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Case*.[229] Daarin stelt het Hof over Zuid-Afrika (een VN-lidstaat) vast dat deze zich onder het VN Handvest

> 'had pledged itself to observe and respect […] human rights and fundamental freedoms for all without distinction as to race. To establish instead, and to enforce, distinctions, exclusions, restrictions and limitations exclusively based on grounds of race, colour, descent or national or ethnic origin which constitute a denial of fundamental human rights is a flagrant violation of the purposes and principles of the Charter.'[230]

Voorts verdient hier te worden gewezen op een overweging van het Hof uit de *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran Case*:

> 'Wrongfully to deprive human beings of their freedom and to subject them to physical constraint in conditions of hardship is in itself manifestly incompatible with the principles of the Charter of the United Nations, as well as with the fundamental principles enunciated in the Universal Declaration of Human Rights.'[231]

Het Hof stelt in bovenstaande zaken vast dat door schending van mensenrechten sprake is van een in strijd handelen met onder meer het Handvest, welke vaststelling alleen mogelijk is indien er een verplichting is om anders te handelen. Al vrij kort na de totstandkoming van het Handvest concludeert

---

Court of Justice and the Human Rights Clauses of the Charter', *The American Journal of International Law* 1972, vol. 66, p. 337-351 op 348. Overigens wijst De Schutter (p. 49) ook erop dat degene die skeptisch staan tegenover het aannemen van juridische verplichtingen 'were often confusing the question whether the Charter's provisions were self-executing, with the question whether they were legally binding; and they were premised on the indeterminate character of the content of the 'human rights and fundamental freedoms' referred to in the Charter, which the Universal Declaration of Human Rights precisely sought to make explicit.'

229 ICJ, Advisory Opinion of 21 June 1971, *I.C.J. Reports* 1971 (*Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*).

230 *Idem*, p. 16 op 57 (par. 131); zie ook p. 46 (par. 92), waarin het ICJ erop wijst dat de VN Algemene Vergadering in General Assembly resolution 2145 (XXI) stelt dat 'the Mandated Territory by South Africa has been conducted in a manner contrary' ten opzichte van onder meer het VN Handvest en de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens.

231 ICJ, Judgment of 24 May 1980, *I.C.J. Reports* 1980, p. 3, par. 91 (*United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran – United States of America v. Iran*).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ook Lauterpacht dat de VN-lidstaten de juridische verplichting hebben om in overeenstemming met de doelen ('purposes') van het Handvest te handelen. 'It is their legal duty to respect and observe fundamental human rights and freedoms.'[232] Reeds een resolutie van de VN Algemene Vergadering uit 1958 bevestigt dit.[233]

– *Niet nadere aanduiding mensenrechten belet niet aannemen verplichtingen*. Dat het VN Handvest juridische bindende verplichtingen tot eerbiediging en inachtneming van de mensenrechten vestigt, wordt soms bestreden met het argument dat de relevante catalogus van mensenrechten niet nader in het Handvest is aangeduid.[234] Indien dit argument zou slagen, moet men zich ook afvragen of het Handvest dan wel verplichtingen inhoudt die zijn gericht op de 'internationale vrede en veiligheid', aangezien deze notie nog vager is dan de verwijzing naar 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden'. Nu er geen twijfel over bestaat dat het Handvest hieromtrent verplichtingen bevat, kan de vaagheid omtrent mensenrechten evenmin betekenen dat daarbij geen sprake is van juridische verplichtingen. Los daarvan telt – zoals Lauterpacht terecht opmerkt – dat de kwestie of een bepaling een juridische verplichting omvat een wezenlijk andere is dan de vraag hoe effectief een bepaling is wanneer die niet helder definieert wat de verplichting precies inhoudt.[235] Hier draait het om het laatste.

– *VN Veiligheidsraad Resolutie 1267 (1999) vormt geen tegenargument*. Tot slot nog enkele opmerkingen over deze resolutie, die in de literatuur tot veel discussie heeft geleid en zowel nationale als internationale rechtspraak opleverde.[236] Vanwege de toenmalige situatie in Afghanistan, houdt deze resolutie –

232 H. Lauterpacht, *International Law and Human Rights*, Hamden: Archon Books 1968 (1950), p. 147; zie ook p. 148.

233 UN General Assembly Resolution 1248 (XIII), 'Question of race conflict in South Africa resulting from the policies of apartheid in the Government of the Union of South Africa', adopted 13th plenary meeting on 30 October 1958, *UN Doc.* A/3962.

234 Vgl. bijv. Hans Van Houtte, 'Treaty Protection against Economic Sanctions', *Revue belge de droit international* 1984-1985, vol. 18, p. 34-56 op 54. Zie ook de verwijzing naar landenstandpunten in G. Nolte, 'Article 2 (7)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 280-311 op 296.

235 H. Lauterpacht, *International Law and Human Rights*, Archon Books, 1968 (1950), p. 148-149. Zie ook Daniel Heilmann, 'The International Control of Illegal Drugs and the U.N. Treaty Regime: Preventing or Causing Human Rights Violations?', *Cordozo Journal of International and Comparative Law* 2011, vol. 19, p. 237-290 op 276.

236 Zie daarover bijv. Marko Milanović, 'Norm Conflict in International Law: Whither Human Rights?', *Duke Journal of Comparative and International Law* 2009, vol. 20, nr. 1, p. 69-131 op 79-92; Erika de Wet, 'From Kadi to Nada: Judicial Techniques Favouring →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

bij uitzondering – zeer strikte verplichtingen voor staten in.[237] Ingevolge daarvan dienden staten onder meer tegoeden te bevriezen van personen en entiteiten die banden hebben met Taliban en/of Al Qaida en om die reden op de VN-terroristenlijst waren geplaatst. De tekst van de resolutie en het onderliggende systeem lieten geen ruimte om onder de verplichting uit te komen, ook niet indien uitvoering ervan schending van mensenrechten tot gevolg had.[238] Personen en entiteiten die op de lijst waren geplaatst hadden binnen het VN-systeem geen toegang tot een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie in de zin van het recht op een eerlijk proces.

Waar het nu om gaat is dat de verplichtingen in Resolutie 1267 krachtens artikel 103 voorrang hadden op daarmee conflicterende verplichtingen. Wij nemen hier als uitgangspunt dat dit binnen het systeem van het VN Handvest ook gold indien het conflict zich met een VN-mensenrechtennorm voordeed.[239] Impliceert die veronderstelling dat die mensenrechtennormen toch niet binnen het bereik vallen van artikel 103? Onzes inziens is dat niet het geval. Ten eerste is van belang dat juridisch geenszins is uitgesloten dat zich ook binnen het kader van artikel 103 een conflict van normen voordoet. Normaal gesproken zal dan aan de hand van de in dit hoofdstuk besproken voorrangsregels dienen te worden beoordeeld welke van die verplichtingen uiteindelijk prioriteit verdient. Bij Resolutie 1267 ging het echter om zeer concreet geformuleerde verplichtingen met het oog op de internationale vrede en veiligheid ten opzichte van mensenrechtennormen. Met de zeer strikte formulering van die verplichtingen, leidde de resolutie niet alleen tot veroorzaking van het conflict, de resolutie maakte daarmee impliciet meteen ook duidelijk dat de verplichtingen daarin voorrang hadden. In feite liet de Veiligheidsraad de internationale vrede en veiligheid hier dus op absolute wijze zwaarder wegen dan de bescherming van mensenrechten.

Wat daarvan ook zij, moeilijk valt in te zien dat dit meebrengt dat artikel 103 VN Handvest niet eveneens op mensenrechten van toepassing is. Daarbij komt dat de Veiligheidsraad – juist ook bij terrorismebestrijding – bevestigt

---

Human Rights over United Nations Security Council Sanctions, *Chinese Journal of International Law* 2013, vol. 12, p. 787-807.

237 Resolutie 1267 is met zijn zeer strikte verplichtingen tamelijk uitzonderlijk omdat resoluties staten vrijwel altijd ten minste enige afwegingsruimte laten bij het uitvoeren van de verplichtingen, waardoor zij ook aan mensenrechtenverplichtingen tegemoet kunnen komen.

238 Zie o.a. Antonios Tzanakopoulos, 'Collective Security and Human Rights', in: E. de Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 42-70 op 43, 56, 57, 61. Zie in die zin ook EHRM (GK) 12 september 2012, *Nada/Switzerland*, nr. 10593/08, par. 172.

239 Hier is aldus niet relevant in hoeverre en waarom een beroep op het EVRM of het recht van de Europese Unie aan toepassing van de resolutie in de weg kon staan; zie daarover de in bovenstaande voetnoten genoemde literatuur.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dat 'Member States must ensure that any measures taken […] comply with all their obligations under international law, in particular international human rights, refugee and international humanitarian law'.[240] In zoverre vindt de doorwerking van mensenrechten via artikel 103 ook nog eens via dergelijke verplichtende resoluties plaats.

– *Slotsom.* Wij concluderen gezien de tekst van de handvestbepalingen die aan de mensenrechten refereren, de 'object and purpose' van het VN Handvest en de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof daarover, dat die bepalingen voor onder meer de lidstaten verplichtingen vestigen om de mensenrechten te eerbiedigen en in acht te nemen. Dit betekent dat die mensenrechtenverplichtingen krachtens artikel 103 VN Handvest voorrang hebben op daarmee strijdige verplichtingen uit andere internationale overeenkomsten. Daarmee staat echter nog niet vast voor welke specifieke mensenrechtenverplichtingen dit geldt en in hoeverre daarbij betekenis toekomt aan het IVESCR, het IVBPR, het EVRM en het ESH.

v. Voorrang van positieve mensenrechtenverplichtingen krachtens art. 103 VN Handvest?

Waar het nu om gaat is of positieve verplichtingen ingevolge de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven voorrang genieten in de zin van art. 103 VN Handvest. Deze vraag valt alleen positief te beantwoorden indien deze positieve verplichtingen kwalificeren onder 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden' in de zin van het Handvest.

In onder meer verdragen, niet bindende instrumenten zoals aanbevelingen en documenten met Rules, Principles en Guidelines alsmede in de rechtspraak, is alles bij elkaar een zeer groot aantal mensenrechten te vinden. Mede gezien de exceptionele prioriteit die verplichtingen in de zin van artikel 103 VN Handvest hebben, is het onaannemelijk dat al die mensenrechten via deze bepaling zonder meer voorrang hebben op allerlei internationale niet-mensenrechtelijke verplichtingen. Artikel 103 impliceert ook niet dat alles wat ergens als een mensenrechtenverplichting wordt aangemerkt, binnen de reikwijdte van deze bepaling valt, ongeacht wie, wanneer, in welke vorm en hoe deze zijn vastgesteld.[241]

Ondertussen is zeker dat in elk geval bepaalde mensenrechtenverplichtingen onder het Handvest moeten vallen, aangezien anders niet valt te begrijpen dat de verwijzingen naar 'de rechten van de mens' in het Handvest

240 Security Council Resolution 2170 (2014), *UN Doc.* S/RES/2170, 15 August 2014. Eerder o.a. Security Council Resolution 1456 (2003), *UN Doc.* S/RES/1456, 20 January 2003.

241 Jose E. Alvarez, 'How Not to Link: Institutional Conundrums of an Expanded Trade Regime', *Widener Law Symposium Journal* 2001, vol. 7, nr. 1, p. 1-19 op 5-6.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zijn opgenomen. Gezien het hiernavolgende is goed – en onzes inziens ook het best – verdedigbaar dat de vier in hoofdstuk 2 besproken mensenrechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven als mensenrechten in de zin van het Handvest gelden en daarmee binnen het bereik vallen van artikel 103. Goed verdedigbaar is dat dit eveneens geldt voor de uit deze rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant kunnen zijn voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel.

– *De rechten uit het ESH en EVRM onder art. 103?* Allereerst merken wij nog op dat dit niet direct het geval is voor zover het gaat om de erkenning van deze rechten in het ESH en het EVRM en de uitwerking daarvan in de jurisprudentie van het Europees CSR en het EHRM. Deze verdragen zijn als zodanig immers geen onderdeel van het recht van de Verenigde Naties, terwijl gelet op de regionale aard ervan de niet-Europese VN-lidstaten deze niet kunnen aanvaarden noch kunnen afwijzen. Dat neemt niet weg dat erkenning van de voor het cannabisvraagstuk relevante mensenrechten en positieve verplichtingen in het ESH en het EVRM, de universele gelding van die rechten en plichten kan ondersteunen. In zoverre kunnen ook deze verdragen dus wel betekenis en invulling geven aan de UVRM.

Daarnaast wijst het EHRM erop dat uit het VN Handvest de verplichting voor de VN Veiligheidsraad volgt om in overeenstemming met 'de rechten van de mens en fundamentele vrijheden' te handelen. Interessant is dat dit volgens het EHRM meebrengt dat moet worden aangenomen dat de Veiligheidsraad 'does not intend to impose any obligation on member States to breach fundamental principles of human rights' en dat aan diens resoluties daarom de betekenis moet worden gegeven 'which is most in harmony' met het EVRM. Kortom: het EHRM beschouwt het EVRM kennelijk als een relevante factor voor de verplichting van de VN Veiligheidsraad om mensenrechten te eerbiedigen.[242]

– *De rechten uit de UVRM, het IVESCR en het IVBPR onder art. 103?* Voor de erkenning van de vier rechten binnen het kader van de Verenigde Naties zelf ligt dat dus anders dan voor het ESH en het EVRM.

Ten eerste telt daarvoor dat de tekst van het Handvest tamelijk algemeen naar '*de* rechten van de mens' verwijst en de relevantie ervan geenszins clausuleert tot bijvoorbeeld mensenrechten die behoren tot de 'general principles'[243] of de 'peremptory norms' (*jus cogens*) van het algemeen internationaal

242 EHRM (GK) 7 juli 2011, *Al Jedda/The UK*, nr. 27021/08, par. 102, bevestigd in EHRM (GK) 12 september 2012, *Nada/Switzerland*, nr. 10593/08, par. 171-172.

243 Veeleer is het andersom: 'de rechten van de mens' in het Handvest zijn een expressie van 'general international law'; zie A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

recht. Tekstueel is er dan ook veeleer reden om een tamelijk ruim cluster van mensenrechten onder het handvest te scharen dan een kleine verzameling. Daarbij komt dat de artikelen 1, 13, 55, 56 (indirect), 62 en 76 ook naar '*de* fundamentele vrijheden' verwijzen. Mensenrechten die onder meer in de UVRM, het IVBPR en het EVRM als vrijheden worden aangeduid, betreffen bijvoorbeeld de rechten inzake meningsuiting, religie en vereniging. Verschillende daarvan werden overigens ook al als vrijheden aangeduid in de Franse *Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* van 1789 en de Bill of Rights van 1789 van de Verenigde Staten. Dat het Handvest ook expliciet op vrijheden ziet, impliceert aldus dat daaronder ten minste een wat ruimere verzameling van mensenrechten valt.

Ten tweede merken wij op dat het Internationaal Gerechtshof weliswaar 'the primary necessity of interpreting an instrument in accordance with the intentions of the parties at the time of its conclusion' erkent, maar evenzeer van oordeel is dat bepalingen in die instrumenten 'not static, but […] by definition evolutionary' kunnen zijn.[244] Dit zou dan ook moeten gelden voor het Handvest.[245] Daarom, maar zeker ook los daarvan, is relevant dat de VN Algemene Vergadering de taak heeft tot het *bevorderen* van 'het medewerken aan de *verwezenlijking van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* voor allen'. Onder meer de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) (reeds in 1948) en ook het IVESCR en het IVBPR (van 1966) zijn daarvan het resultaat.[246] Het IVESCR en het IVBPR wijzen in de preambules ervan ook zelf weer naar de mensenrechtenverplichtingen onder het VN Handvest. Daarbij komt dat hoewel niet alle VN-lidstaten partij zijn bij het IVSECR en het IVBPR, dit wel voor het overgrote deel ervan geldt.[247] Het is dan ook goed – en in onzes inziens zelfs het best – verdedigbaar dat de catalogus van mensenrechten die erkenning heeft in de UVRM, het IVESCR en het IVBPR in beginsel invulling geeft aan de verwijzing in het Handvest naar 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden'.

D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2131.

244 ICJ, Advisory Opinion of 21 June 1971, *I.C.J. Reports* 1971, p. 16 op 31 (par. 53) (*Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*). Zie ook ICJ, Judgment of 25 September 1997, *I.C.J. Reports* 1997, p. 7 op 67-68 (par. 112) (*Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project – Hungary v. Slovakia*).

245 Aldus A. Peters, 'Article 25', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 787-854 op 824.

246 Zie C.-A. Fleischhauer & B. Simma, 'Article 13', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 525-551 op 551.

247 Bij het IVESCR zijn 164 staten partij en bij het IVBPR zijn er dat 168; zie op: https://treaties.un.org/ (bezocht op: 17 april 2016).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Sommigen zijn echter terughoudender. In de literatuur wordt dikwijls aangenomen dat in elk geval de UVRM invulling geeft aan het Handvest of als een gezaghebbende interpretatie daarvan geldt.[248] Alle vier de in hoofdstuk 2 besproken mensenrechten komen in de Verklaring tot uitdrukking. Artikel 25 UVRM houdt onder meer in dat een ieder recht heeft 'op een levensstandaard, die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder begrepen […] geneeskundige verzorging'. Volgens artikel 3 UVRM heeft een ieder 'recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon'. Artikel 5 UVRM bepaalt dat niemand zal worden onderworpen 'aan folteringen, noch aan een wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing'. En artikel 12 UVRM stipuleert onder meer dat niemand zal worden onderworpen 'aan willekeurige inmenging in zijn persoonlijke aangelegenheden, in zijn gezin, zijn tehuis of zijn briefwisseling' en dat tegen een dergelijke inmenging of aantasting 'een ieder recht op bescherming door de wet' heeft. Voor de betekenis van de UVRM als invulling van het Handvest is ook van belang dat het Internationaal Gerechtshof in de – in de vorige subparagraaf geciteerde – *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran Case* bepaalde handelingen van een lidstaat als 'manifestly incompatible' met het Handvest en de UVRM oordeelt. Zo'n overweging kan alleen zin en legitimiteit hebben indien er kennelijk een verplichting is om niet in strijd te handelen met de Verklaring.

Anderen stellen nog strenger dat – in elk geval of alleen – mensenrechten die tot het gewoonterecht ('customary law') behoren binnen de reikwijdte liggen van de mensenrechtenverwijzingen in het Handvest en daarmee binnen het bereik van artikel 103.[249] Los ervan dat deze voorwaarde – zoals iets

248 Zie met verdere verwijzingen Noëlle Quénivet, 'Binding the United Nations to Human Rights Norms by Way of the Laws of Treaties', *The George Washington International Law Review* 2010, vol. 42, p. 587-621 op 599; en voorts o.a. A. Peters, 'Article 25', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 787-854 op 824; Olivier De Schutter, *International Human Rights Law: Cases, Materials, Commentary*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p. 49; Michael Singer, 'Jurisdictional Immunity of International Organizations: Human Rights and Functional Necessity Concerns', *Virginia Journal of International Law* 1953, vol. 36, p. 53-165 op 97.

249 Mary Ellen O'Connell, Jordan Paust & Rosa Pauks (panel), in: 'The Second Major General John L. Fugh Symposium', *Military Law Review* 2015, vol. 223, p. 440 op 486-487; Jordan J. Paust, 'The Bush-Cheney Legacy: Serial Torture and Forced Disappearance in Manifest Violation of Global Human Rights Law', *Barry Law Review* 2012, vol. 18, nr. 1, p. 61-85 op 69-70.
Zie – enigszins uitzonderlijk – nog beperkter Jose E. Alvarez, 'How Not to Link: Institutional Conundrums of an Expanded Trade Regime', *Widener Law Symposium Journal* 2001, vol. 7, nr. 1, p. 1-19 op 5-11. Alvarez wijst echter niet aan welke rechten dan nog wel binnen de reikwijdte van het Handvest vallen. Diens argumentatie lijkt uiteindelijk →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

hiervoor opgemerkt – slecht past bij de tekst van de handvestbepalingen die naar mensenrechten verwijzen, is het de vraag of het stellen van zodanige voorwaarde tot wezenlijk andere conclusies leidt wat betreft de vier hier relevante mensenrechten. Hiervoor kwam – in paragraaf 3.7.7.ii – al aan bod dat de uit het recht op leven en het verbod van onmenselijke behandeling voortvloeiende negatieve verplichtingen *jus cogens*-status hebben. Dit betekent dat deze in elk geval in dat opzicht ook tot het gewoonterecht behoren. Hoewel het niet zonder meer gemakkelijk is vast te stellen of recht ook gewoonterecht vormt, wordt in de literatuur – mede op basis van overwegingen van VN-organen en standpunten van staten – veelal (dus niet altijd[250]) aangenomen dat de mensenrechten in het UVRM ook als gewoonterecht gelden.[251] Aldus zouden dan naast het recht op leven en het recht inzake onmenselijke behandeling, ook het recht op gezondheid en het recht op privéleven in beginsel gewoonterechtelijke status hebben.[252] Voor zover het IVESCR en het IVBPR al niet direct zelf ook als gewoonterecht kwalificeren,[253] kunnen die dan worden aangemerkt als nadere invulling van de rechten in de UVRM.[254]

te impliceren dat dit voor vrijwel geen enkel recht kan worden aangenomen (uitgezonderd wellicht *jus cogens*-rechten), zodat diens conclusie reeds moeilijk houdbaar is erop gelet dat het Handvest herhaaldelijk ongeclausuleerd naar '*de* rechten van de mens en *de* fundamentele vrijheden' verwijst.

250 Dat alle universele mensenrechten gewoonterecht zijn, wordt afgewezen door Bruno Simma & Philip Alston, 'The Sources of Human Rights Law: Custom, Jus Cogens, and General Principles', *Australian Year Book of International Law* 1988-1989, vol. 12, p. 82-108, maar zij kwalificeren de universele mensenrechten uiteindelijk wel als 'general principles' van internationaal recht, welke eveneens als rechtsbron gelden volgens art. 38 lid 1 ICJ Statute. Zie voorts afwijzend Alain Pellet, '"Human Rightism" and International Law' (Lecture delivered on 18 July 2000 at Geneva), in: *Gilberto Amado: Memorial Lectures*, Brasília: FUNAG, 2012, p. 267-284 op 276.

251 Zie L.B. Sohn, 'The Human Rights Law of the Charter', *Texas International Law Journal* 1992, vol. 12, p. 129-140 op 131-134; en voorts met andere verwijzingen E.H. Riedel & J.-M. Arend, 'Article 55 (c)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 1565-1602 op 1578-1579; Richard B. Lillich, 'The Growing Importance of Customary International Human Rights Law', *Georgia Journal of International and Comparative Law* 1995-1996, vol. 25, p. 1-30.

252 Zie in die zin specifiek wat betreft het recht op gezondheid: Eleanor D. Kinney, 'The International Human Right to Health: What Does this Mean for Our Nation and World?', *Indiana Law Review* 2001, vol. 34, p. 1457-1475 op 1464-1467, 1475; en voor het recht op privéleven: Alexandra Rengel, 'Privacy as an International Human Right and the Right to Obscurity in Cyberspace', *Groningen Journal of International Law* 2014, vol 2, nr. 2, p. 33-54 op 37-42 (i.h.b. 42).

253 Aldus bijv. *idem*, op 1464; Thomas Buergenthal, 'The Normative and Institutional Evolution of International Human Rights', *Human Rights Quarterly* 1997, vol. 19, nr. 4, →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

– *Liggen de positieve verplichtingen binnen het bereik van art. 103?* Het is gezien het voorgaande moeilijk verdedigbaar dat de vier hier relevante mensenrechten (inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven) niet vallen onder 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden' in de zin van het VN Handvest. Daarentegen zijn er – eveneens blijkens het voorgaande – sterke argumenten waarom dat wel het geval is. Dit betekent dat wij aannemen dat deze vier rechten voorrang kunnen genieten in de zin van artikel 103 VN Handvest. Dit betekent echter nog niet dat dit ook zonder meer geldt voor de uit deze rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant kunnen zijn voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel. Ten minste twee posities lijken daarbij verdedigbaar.

Enerzijds valt te verdedigen dat positieve verplichtingen niet binnen de reikwijdte liggen van het Handvest. De bepalingen daarin zien op 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden' en niet uitdrukkelijk op positieve verplichtingen daaromtrent. Het Handvest legt ook de nadruk op eerbiediging en inachtneming van de mensenrechten. Daarbij komt de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven sterk vanuit de negatieve verplichtingen voor de staat werden ingestoken en begrepen destijds, terwijl de positieve verplichtingen rondom het recht op gezondheid nog beperkter waren.

Anderzijds moet onder ogen worden gezien dat ook het VN Handvest zoals opgemerkt 'not static, but […] by definition evolutionary' is, zodat de betekenis van formuleringen erin mede afhankelijk is van juridische en maatschappelijke ontwikkelingen. Inmiddels maken positieve verplichtingen ontegenzeggelijk onderdeel uit van het geldende positieve internationaal mensenrechtenrecht, waaronder het IVBPR, of men het daarmee nu eens is of niet.[255] Zo bezien omvatten de algemene verwijzingen in het Handvest naar 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden' inmiddels dan ook positieve verplichtingen. Ook daarbij telt echter dat dit niet voor elke positie-

p. 703-723 op 704-705; Louis B. Sohn, 'The Human Rights Law of the Charter', *Texas International Law Journal*, 1977, vol. 12, p. 129-140 op 135; Jordan J. Paust, 'Human Rights on the Battlefield', *The George Washington International Law Review* 2015, vol. 47, p. 509-561 op 520.

254 Zie uitgebreid E.H. Riedel & J.-M. Arend, 'Article 55 (c)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 1565-1602 op 1576-1585; L.B. Sohn, 'The Human Rights Law of the Charter', *Texas International Law Journal* 1992, vol. 12, p. 129-140 op 134-136.

255 Zie daarover kritisch P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'Four Concepts of Security – A Human Rights Perspective', *Human Rights Law Review* 2013, vol. 13, nr. 1, p. 1-23; P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ve verplichting zal kunnen gelden, ongeacht door welke instantie, wanneer, in welke vorm en hoe deze zijn vastgesteld. Op zijn minst zal onzes inziens moeten kunnen worden aangenomen dat de verplichting inmiddels als vaste verdragsverplichting geldt onder bijvoorbeeld het IVESCR of IVBPR. De positieve verplichtingen die in hoofdstuk 2 zijn vastgesteld, zijn dermate vast verankerd in de internationale jurisprudentie over die rechten en daarmee in het mensenrechtensysteem, dat dit onzes inziens daarvoor het geval is. Ondertussen is het ook nog zo dat juist bij de positieve verplichtingen staten een 'margin of appriciation' hebben of anderszins enigszins vrij zijn om te bepalen hoe zij daaraan invulling geven.[256] Mede daardoor is het voor staten mogelijk om uit te komen onder een positieve verplichting om tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt over te gaan. Hiervoor bleek echter – in subparagraaf *ii* – dat het begrip 'verplichtingen' in artikel 103 VN Handvest inmiddels tamelijk ruim dient te worden opgevat, waardoor er ook autorisaties onder kunnen vallen. In dat opzicht is een positieve mensenrechtenverplichting dwingender: dat staten een 'margin of appreciation' hebben bij het implementeren van hun verplichtingen doet immers niet principieel af aan de verplichting om de positieve beschermingsplicht het meest effectief te vervullen.[257]

Wij concluderen dat het goed verdedigbaar is dat de uit de vier rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant kunnen zijn voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel, als verplichtingen gelden in de zin van artikel 103 VN Handvest.

vi. Voorrang drugsverdragsverplichtingen krachtens art. 103 VN Handvest?

Waar het VN Handvest veelvuldig aan 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden' refereert, bevat de tekst ervan geen enkele uitdrukkelijke verwijzing naar drugs. Dat dit een bewuste keuze betreft, is reeds aannemelijk erop gelet dat het eerdere Covenant of the League of Nations van 1919 (Volkenbondverdrag) het algemeen toezicht op de uitvoering van instrumenten aangaande 'the traffic in opium and other dangerous drugs' wel uitdrukkelijk als taak van de Volkenbond noemt.[258] Ook de bestrijding van criminaliteit of internationale strafrechtelijke samenwerking worden niet expliciet genoemd in het VN Handvest. Wel is er een aantal meer algemene doelstellingen in het kader waarvan men de drugsverdragen kan plaatsen.

Artikel 1 VN Handvest formuleert als een van de doelstellingen van de Verenigde Naties het tot stand brengen van internationale samenwerking 'bij het oplossen van internationale vraagstukken van economische, sociale, culturele of humanitaire aard', terwijl volgens de artikelen 13, 55, 56 en 62 res-

256 Zie paragrafen 2.3.7.x, 2.4.7.ix en 2.4.12.ii.

257 Zie nader paragraaf 2.4.12.ii (vanaf: Tweede zienswijze).

258 Zie art. 23 sub c van het Covenant of the League of Nations van 28 april 1919.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

pectievelijk de Algemene Vergadering, de Verenigde Naties, de VN-lidstaten en ECOSOC taken op dit terrein hebben. Maar de doelstelling en de taken daaromtrent richten zich ook impliciet niet primair op het oplossen van drugsproblematiek of de totstandbrenging van drugsverdragen.[259]

Wellicht relevanter is dat het Handvest met de artikelen 13, 55, 56 (indirect), 57 en 62 ook verplichtingen kent betreffende gezondheid ('health fields', 'health problems', 'health matters'; in de Nederlandse tekst is steeds aanzienlijk enger van 'gezondheidszorg' sprake). De totstandbrenging van de VN-drugsverdragen lijkt vooral in dat kader te moeten worden gezien.[260] Onzes inziens staan de verplichtingen uit de drugsverdragen in een dermate ver verwijderd en indirect verband met het Handvest, dat ze moeilijk als verplichtingen zijn aan te merken in de zin van artikel 103.

Een tegenovergestelde conclusie zou deze artikel 103 overigens ook haar zin ontnemen. Dit zou immers betekenen dat vrijwel alles wat binnen de Verenigde Naties plaatsvindt via de algemene doelen en taakomschrijvingen in het Handvest, als voorrangsverplichting zou kunnen worden gezien volgens deze bepaling.[261] Dat geldt hier nog eens in het bijzonder doordat de status van 'gezondheid' in het Handvest lager is dan die van 'de rechten van de mens en voor fundamentele vrijheden'; 'gezondheid' maakt immers niet expliciet onderdeel uit van de hoofddoelstellingen uit artikel 1. Bijgevolg vallen de drugsverdragsverplichtingen ook moeilijker vanuit een 'object and purpose'-redenering binnen de reikwijdte te brengen van het Handvest.

Tot slot wijzen wij er nog op dat niet alleen de drugsverdragen als invulling van de taakopdracht omtrent 'gezondheid' kunnen worden gezien, dat geldt evengoed voor het mensenrecht op gezondheid.[262] Zou men – ondanks het hiervoor opgemerkte – toch een verplichting onder het Handvest via 'gezondheid' willen construeren, dan rijst aldus de vraag of de invulling daar-

259 Vgl. de uitgebreide commentaren op deze bepalingen in B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, in geen waarvan de drugsvragen, drugs of de bestrijding daarvan figureren voor zover het gaat om deze doelstelling, met één uitzondering: de INCB wordt aangemerkt als een functionele commissie die door ECOSOC is opgericht ter coördinatie en bevordering van de samenwerking in sociale aangelegenheden; zie daarin V. Röben, 'Article 62', p. 1678-1696 op 1693.

260 Zie T. Stoll, 'Article 55 (a) and (b)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 1535-1564 op 1561; Daniel Heilmann, 'The International Control of Illegal Drugs and the U.N. Treaty Regime: Preventing or Causing Human Rights Violations?', *Cordozo Journal of International and Comparative Law* 2011, vol. 19, p. 237-290 op 274.

261 Zie hiervoor reeds subparagraaf 3.7.8.*ii*.

262 Dit recht figureert dan ook in E.H. Riedel & J.-M. Arend, 'Article 55 (c)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 1565-1602 op 1560.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

van dient plaats te vinden door het recht op gezondheid of door de drugsverdragen. Daarmee is men dan weer terug bij de vraag welke daarvan voorrang heeft.

vii. Conclusie

Aangenomen dient te worden dat de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven alle als mensenrechten in de zin van het VN Handvest gelden en daarmee binnen het bereik vallen van artikel 103 ervan. Dat geldt althans voor zover het om deze rechten gaat in de zin van het UVRM, het IVESCR en het IVBPR (het ESH en het EVRM spelen hier geen directe rol, al ondersteunt erkenning van deze rechten daarin de universele gelding ervan). Goed verdedigbaar is dat artikel 103 eveneens van toepassing is voor de uit deze rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant kunnen zijn voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel. Daarentegen is het redelijkerwijs niet verdedigbaar dat ook de verplichtingen krachtens de drugsverdragen als verplichtingen gelden in de zin van het Handvest.

Een en ander betekent echter nog niet dat met positieve mensenrechtenverplichtingen strijdige verplichtingen uit de drugsverdragen zonder meer via artikel 103 opzij kunnen worden gezet. Van belang is namelijk – zoals in paragraaf 3.9 aan bod komt – dat onder meer een 'presumption of compatibility' van toepassing is.[263] Deze impliceert kort gezegd dat ernaar moet worden gestreefd om verplichtingen op dusdanige wijze uit te leggen dat een conflict daartussen wordt voorkomen en daarmee eveneens de schending van ten minste een van beide.

3.7.9 Lex superior III: bijzondere materiële status mensenrechten of drugsverdragsverplichtingen?

In de literatuur is er veel discussie over de vraag of bepaalde categorieën internationaalrechtelijke normen die geen *jus cogens* zijn – en los van artikel 103 VN Handvest – materieel zwaarder wegen dan andere van zulke normen. Voor zowel de mensenrechten- als de drugsverdragsverplichtingen bezien wij hierna of deze een degelijke speciale materiële status hebben. Daartoe is onder meer het concept van *erga omnes*-verplichtingen relevant. Van belang daartoe is voorts het onderscheid tussen 'gewone' multilaterale verdragen die in wezen enkel bilaterale verplichtingen omvatten en 'bijzondere' multilaterale verdragen die als normatief of rechtscheppend ('law-

263 Zie in relatie tot art. 103 VN Handvest A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2118-2119.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

creating') (of 'objectieve regimes' creërend) worden aangemerkt en die zogenoemde 'integrale verplichtingen' bevatten.

i. Bijzondere materiële status mensenrechten volgens VN-instituties

In documenten van belangrijke VN-organen en -entiteiten, de jurisprudentie en de literatuur komt men regelmatig de stelling tegen dat mensenrechten een bijzondere materiële status hebben en/of dat deze voorrang dienen te krijgen boven ander internationaal recht niet zijnde *jus cogens*. In dit verband bijzonder interessant voor het cannabisvraagstuk is het volgende gezichtspunt van de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid:

> 'A number of United Nations bodies enforce the three drug control treaties and are required to promote and protect human rights, as identified in Articles 1 and 55 of the Charter of the United Nations. When the goals and approaches of the international drug control regime and international human rights regime conflict, it is clear that human rights obligations should prevail. The General Assembly has consistently adopted resolutions declaring that international drug control must be carried out in conformity with the Charter, and "with full respect for human rights" (see resolutions 62/176 and 63/197).'[264]

De Special Rapporteur spreekt breed van het internationale mensenrechtenregiem en de verplichtingen daaruit, zodat de door hem onderkende voorrangspositie voor mensenrechten kennelijk ook opgaat voor positieve mensenrechtenverplichtingen. Verder vindt de conclusie van de Special Rapporteur dat uitvoering van de drugsverdragsverplichtingen slechts kan plaatsvinden met inachtneming van de mensenrechten, inderdaad ondersteuning in deze en vele andere resoluties van de VN Algemene Vergadering. Zo bevestigen bijvoorbeeld Resoluties 66/183 en 67/193:

> 'that countering the world drug problem is a common and shared responsibility that must be addressed in a multilateral setting, that it requires an integrated and balanced approach and that it must be carried out in full conformity with the purposes and principles of the Charter of the United Nations and other provisions of international law, the Universal Declaration of Human Rights and the Vienna Declaration and Programme of Action on human

264 Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc.* A/65/255, 6 augustus 2010, par. 10.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

> rights, and, in particular, with full respect for […] all human rights and fundamental freedoms'.[265]

Allereerst interessant aan deze overweging is dat eerbiediging van *alle* mensenrechten en fundamentele vrijheden wordt vereist. Dit suggereert een nog bredere set van in acht te nemen mensenrechten dan die welke onderdeel uitmaken van de UVRM, aangezien men anders wel met de verwijzing daarnaar had kunnen volstaan. Reeds met het noemen van de Verklaring vallen de vier in hoofdstuk 2 besproken mensenrechten (inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven) hoe dan ook binnen de vereiste eerbiediging.[266] Niettemin moet gezien de algemene en ruime verwijzing naar alle mensenrechten worden aangenomen dat 'countering the world drug problem' evenzeer slechts kan plaatsvinden binnen het mensenrechtenrecht ingevolge het IVESCR en het IVBPR.

Verder verdient de verwijzing naar de Vienna Declaration and Programme of Action hier aandacht. Punt 1 daarvan kent bijzonder gewicht toe aan mensenrechten en de verplichtingen van staten daaromtrent:

> 'Human rights and fundamental freedoms are the birthright of all human beings; their protection and promotion is the first responsibility of Governments.'[267]

Eerder citeerden wij – in paragraaf 3.7.8.iv – al de Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights. Kort gezegd geldt volgens hen dat bij een conflict tussen mensenrechtenverplichtingen en andere internationale verplichtingen, staten 'have no choice but to give primacy, *inter alia*, to human rights obligations'.[268] Dat geldt ook indien sprake is van een conflict met verplichtingen uit een andere branch of subsystem zoals het internationaal handelsrecht.[269] Dat zou dan evengoed moeten opgaan ten opzichte van het drugscontrolesysteem.

---

265 UN General Assembly Resolution 66/183, 'International cooperation against the world drug problem', adopted 66nd plenary meeting on 19 December 2011, *UN Doc*. A/RES/66/183, 3 April 2012, par. 2 en 14(a); UN General Assembly Resolution 67/193, 'International cooperation against the world drug problem', adopted 67th plenary meeting on 20 December 2012, *UN Doc*. A/RES/67/193, 23 April 2013, par. 2 en 17(a).

266 Zie hiervoor paragraaf 3.7.8.v.

267 U.N. World Conference on Human Rights, Vienna, 14-25 June 1993, 'Vienna Declaration and Programme of Action', *UN Doc*. A/CONF.157/24, 12 July 1993.

268 Progress report of the Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights, J. Oloka-Onyango and Deepika Udagama, *UN Doc*. E/CN.4/Sub.2/2001/10, 2 August 2001, par. 58.

269 Final report of the Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights, J. Oloka-Onyango and Deepika Udagama, *UN Doc*. →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ook de VN-organen die toezicht op de VN-drugsverdragen houden, erkennen dat uitvoering van de drugsverdragsverplichtingen binnen de kaders van de mensenrechten dient plaats te hebben.

Dat geldt ten eerste voor de International Narcotics Control Board. De INCB benadrukt het volgende:

> 'Drug control action *must be consistent with international human rights standards*.'[270] 'The drug control system is a balanced system, driving towards improving public health and welfare, based on the underlying principles of proportionality, collective responsibility and compliance with international human rights standards. Implementing this system means putting the health and welfare of mankind at the core of drug policies, applying comprehensive, integrated and balanced approaches to elaborating drug control policy, *promoting human rights standards*, giving higher priority to prevention, treatment, rehabilitation and the reduction of the negative consequences of drug abuse, and strengthening international cooperation based on shared responsibility.'[271] (onze curs.)

De INCB ziet mensenrechten kennelijk als een integraal onderdeel van het drugscontrole systeem, dat in overeenstemming met internationale mensenrechtenstandaarden kan en moet worden toegepast. In dit opzicht is ook van belang – zoals hiervoor al aan bod kwam in paragraaf 3.7.4.iv – dat artikel 14 lid 2 SV onder meer inhoudt dat bij het nemen van maatregelen tegen illegale cannabisteelt 'de fundamentele rechten van de mens geëerbiedigd' worden

---

E/CN.4/Sub.2/2003/14, 25 June 2003, Annex, par. 6. Zie bijv. ook UN Sub-Commission for the Prevention of Discrimination and the Protection of Minorities, Resolution 1998/12 on 'Human rights as the primary objective of trade, investment, and financial policy', UN Doc. E/CN.4/Sub.2/RES/1998/12, 20 August 1998, par. 1, waarin '*the realization of the human rights and fundamental freedoms*' uit de UVRM, het ICESCR, het IVBPR en andere internationale and regionale mensenrechteninstrumenten wordt aangemerkt als '*the first and most fundamental responsibility and objective of States in all areas of governance and development*'.

270 INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2015*, New York: United Nations, 2016, p. 6 (nr. 36). Zie voorts *Report for 2014*, p. iii, 1 (nrs. 1-2) en 8-9 (par. 35-38), welk jaarrapport het eerste is met een specifieke paragraaf over 'Respect for human rights'; *Report for 2013*, p. iv; *Report for 2012*, p. 3 (nr. 17); *Report for 2010*, p. vii; *Report for 2008*, p. 7 (nr. 31). Het belang bij het naleven van mensenrechten komt voor het eerst meer nadrukkelijk aan bod in het *Report for 2007*, p. 2 (nr. 7), p. 5 (nrs. 20-21) en vooral p. 9 (nrs. 37-38); vgl. het *Report for 1996*, p. 9 (nr. 31), volgens hetwelk nog slechts rekening hoefde te worden gehouden met de bescherming van mensenrechten, zo komt alleen in de marge aan de orde.

271 INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2015*, New York: United Nations, 2016, p. iv (Foreword).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

en dat in de beraadslagingsgeschiedenis van zowel het Enkelvoudig Verdrag als het Sluikhandel Verdrag herhaaldelijk naar voren komt dat de drugsverdragsverplichtingen niet in strijd zijn of niet in strijd mogen komen met mensenrechten.

Er is ondertussen geen reden om aan te nemen dat dit niet ook de positieve mensenrechtenverplichtingen omvat die – zoals geldt voor de in hoofdstuk 2 besproken positieve verplichtingen – vaste erkenning hebben gevonden onder mensenrechtenverdragen en daarmee tot deze verdragssystemen behoren. Ook deze positieve verplichtingen gelden immers als 'international human rights standards'. Daarbij komt dat de INCB daartoe ook uitdrukkelijk verwijst naar mensenrechtenverdragen en opmerkt dat de drugsverdragspartijen indien noodzakelijk 'should […] seek out the advice of human rights treaty bodies for the implementation of such [human rights] norms'.[272] De erkenning hiermee van de relevantie van de oordelen van de mensenrechtentoezichtsorganen, is van belang omdat positieve mensenrechtenverplichtingen juist ook in de jurisprudentie van die organen tot ontwikkeling zijn gebracht.

Tot slot is de Commission on Narcotic Drugs hier van belang. De CND bevestigde ook al herhaaldelijk 'that the world drug problem has to be addressed in full conformity with' onder meer het VN Handvest, de UVRM en in het bijzonder alle mensenrechten en fundamentele vrijheden.[273]

Met de hiervoor geciteerde overwegingen zeggen de VN Algemene Vergadering, de INCB en de CND niet dat wat hen betreft de verplichtingen uit de drugsverdragen tot onder meer strafbaarstelling, vervolging en anderszins bestrijden van onder meer cannabisteelt en -handel kunnen worden genegeerd. Steeds wanneer mensenrechten in relatie tot de drugsverdragen aan de orde zijn, maken zij wel duidelijk dat die mensenrechten prioriteit verdienen. Anders dan de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid zien deze organen echter kennelijk nauwelijks of niet een mogelijkheid tot conflict tussen beide. Hun veronderstelling is immers niet alleen dat de drugsverdragen conform mensenrechtenstandaarden – waartoe ook de positieve mensen-

272 INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2014*, New York: United Nations, 2015, p. 9 (nr. 38).

273 CND Resolution 56/16, 'Enhancing international cooperation to strengthen efforts in West Africa to counter illicit drug trafficking', *UN Doc.* E/CN.7/2013/14, preambule. Zie bijv. ook CND Resolution 58/4, 'Promoting the implementation of the United Nations Guiding Principles on Alternative Development', *UN Doc.* E/CN.7/2015/15, preambule; CND, 'Joint Ministerial Statement of the 2014 High-Level Review by the Commission on Narcotic Drugs of the Implementation by Member States of the Political Declaration and Plan of Action on International Cooperation towards an Integrated and Balanced Strategy to Counter the World Drug Problem, CND 57th session, Vienna, 13 and 14 March 2014', par. 1 en 23.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

rechtenverplichtingen behoren – moeten worden uitgevoerd, zij gaan er eveneens vanuit dat dit ook kan. Omdat zich binnen het cannabisvraagstuk in elk geval in eerste instantie wel degelijk een interferentie tussen mensenrechten- en drugsverdragsverplichtingen voordoet, is het van belang nog nader te bezien of een van beide een bijzonder materieel gewicht toekomt.

ii. Grondslagen van de bijzondere materiële status van mensenrechten: algemeen
Uit het internationale recht volgt niet ondubbelzinnig en uitdrukkelijk dat 'de rechten van de mens en voor fundamentele vrijheden' als categorie van normen bijzonder gewicht toekomt. Wel zijn er daarin – naast hetgeen uit de vorige subparagraaf volgt – diverse gronden te vinden om aan te nemen dat dit het geval is. Deze zijn niet alleen van belang voor het IVESCR en het IVBPR, deze hebben in elk geval indirect en soms ook direct betekenis voor het ESH en EVRM. Zoals verderop in subparagraaf *xi* blijkt, zijn er ondertussen ook enkele nuancerende opmerkingen op zijn plaats wat betreft die bijzondere status.

iii. Grondslag: erkenning in VN Handvest en RvE-Statuut
Er is uitdrukkelijke erkenning van 'de rechten van de mens en voor fundamentele vrijheden' in het VN Handvest en het bevorderen en stimuleren van eerbied ervoor wordt daarin zelfs erkend als een van de hoofddoelstellingen van de Verenigde Naties.[274] Hetzelfde geldt voor de Raad van Europa, dat 'handhaving en verdere verwezenlijking van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden' als een van diens hoofddoelstellingen noemt in artikel 1 Statuut van de Raad van Europa. Ook dit duidt op de bijzondere betekenis van de mensenrechten, maar het verschaft – buiten artikel 103 VN Handvest – geen hiërarchische voorrangspositie aan mensenrechten.[275] Een en ander geldt eveneens voor de vier in hoofdstuk 2 besproken mensenrechten, te weten die inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Dat is dan inclusief – zo is goed verdedigbaar[276] – de daarbij behorende positieve verplichtingen die relevant zijn voor het verwerkingsvraagstuk.

iv. Grondslag: erkenning als 'jus cogens'
Eerder kwam naar voren dat hoewel zeker niet alle rechten en verplichtingen uit mensenrechtenverdragen *jus cogens*-status hebben, de meeste normen die deze status wel hebben, mensenrechten zijn of daarmee samenhangen.[277]

274 Zie paragrafen 3.7.8.iii, iv en v.
275 Vgl. Dinah Shelton, 'Hierarchy of Norms and Human Rights: Of Trumps and Winners', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 301-331 op 307.
276 Zie hiervoor paragraaf 3.7.8.v.
277 Zie paragraaf 3.7.7.i.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Men zou kunnen zeggen dat dit meer algemeen erop duidt dat mensenrechten iets bijzonders zijn, vooral ook omdat het verschil in gewicht en belang tussen *jus cogens*-mensenrechten en veel andere mensenrechten eerder graduеel dan wezenlijk is.

v. Grondslag: erkenning als gewoonterecht

Hiervoor bleek ook dat de mensenrechten die voorkomen in de UVRM tevens behoren tot het gewoonterecht ('customary law').[278] Het gaat daarmee om recht dat voor alle staten bindende kracht heeft of het nu wel of niet ook in een verdrag is gecodificeerd. Gewoonterecht heeft aldus universele gelding. Dat is dan ook het geval voor de vier in hoofdstuk 2 besproken mensenrechten. Hoewel gewoonterecht niet hiërarchisch hoger is dan verdragsrecht, duidt ook het gegeven dat recht universele gelding heeft er weer op dat het om iets bijzonders gaat, aangezien dat niet opgaat voor het meeste internationale verdragsrecht.

vi. Grondslag: erkenning als 'erga omnes'

De meeste *erga omnes*-verplichtingen liggen op het terrein van de mensenrechten en het humanitaire recht,[279] al behelzen niet alle mensenrechtennormen *erga omnes*-verplichtingen, dat wil zeggen: verplichtingen die elke staat tegenover alle andere staten heeft en bij de naleving waarvan alle staten belang hebben.[280/281] De nauwe verbinding van het concept van *erga omnes* met mensenrechten is niet verwonderlijk. Juist de schending van mensenrechten door een land kan immers gemakkelijk onrust in andere landen veroorzaken en zelfs de internationale vrede en veiligheid bedreigen, zoals ook tot uitdrukking wordt gebracht in de preambules van onder meer het IVESCR, het IVBPR, het ESH en het EVRM.[282] *Erga omnes*-normen kunnen gewoonterech-

278 Zie paragraaf 3.7.8.v.

279 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 391; Maurizio Ragazzi, *The Concept of International Obligations Erga Omnes*, Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 135.

280 Aaron X. Fellmeth & Maurice Horwitz, *Guide to Latin in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2009: '"Toward all." […] obligations owed by a state to all other states or the international community at large […]. All states are considered to have a legal interest in deterring violations of erga omnes obligations.'

281 Het gaat hierna overigens niet om het beperktere *erga omnes inter partes* of *erga omnes contractantes*, waarbij de *erga omnes*-werking alleen tussen verdragspartijen geldt. Vgl. Ulf Linderfalk, 'International Legal Hierarchy Revisited – The Status of Obligations *Erga Omnes*', *Nordic Journal of International Law* 2011, vol. 80, p. 1-23 op 11.

282 Zie de preambules bij o.a. het EVRM.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

telijk en verdragsrechtelijk van aard zijn.[283] Voorts hebben *jus cogens*-normen *erga omnes*-werking, maar het omgekeerde is niet altijd het geval.

In de literatuur wordt – onder meer met een beroep op het VN Handvest en de UVRM – wel verdedigd dat de mensenrechten in het algemeen inmiddels *erga omnes*-werking hebben of dat in elk geval de algemene verplichting tot eerbiediging van mensenrechten dat heeft.[284] Daartoe wordt dan ook aangevoerd dat de ratio van het respecteren van mensenrechten niet in de subjectieve belangen van staten ligt, maar veeleer in die van individuen, die tezamen 'the international community' vormen.[285] Indien men zover zou willen gaan – en daar is zeker iets voor te zeggen – zal ook kunnen worden aangenomen dat in beginsel hetzelfde geldt voor de bij die rechten behorende positieve verplichtingen die vaste erkenning hebben gevonden in de internationale en regionale mensenrechtenverdragssystemen. Dat zou dan dus ook opgaan voor de in hoofdstuk 2 besproken positieve verplichtingen. Bij gebrek aan ondersteuning van deze algemene acceptatie in de jurisprudentie en rechtspraktijk voor het gehele mensenrechtenrecht, gaan wij echter – thans nog – niet uit van een dergelijke algemene toepasselijkheid van het *erga omnes*-concept (maar zie de volgende subparagraaf).

Volgens het Internationaal Gerechtshof in de *Barcelona Traction Case* ontspringen *erga omnes*-verplichtingen aan onder meer 'the basic rights of the human person'.[286] Ragazzi komt na een analyse van deze uitspraak en van de term basisrechten ten opzichte van de termen 'human rights' en 'fundamental human rights', tot de conclusie dat de categorie 'basic rights' enger is en dat 'the character *erga omnes* does not apply indiscriminately to all principles and rules protecting human rights'.[287] Naast de verboden van genocide, slavernij en rassendiscriminatie, vallen daaronder dan mogelijk de verboden tot

283 Michael Byers, 'Conceptualising the Relationship between Jus Cogens and Erga Omnes Rules', *Nordic Journal of International Law* 1997, vol. 66, p. 211-239.

284 Zie de discussie en verwijzingen in Maurizio Ragazzi, *The Concept of International Obligations Erga Omnes*, Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 141-145, die zelf tot een minder verstrekkende bevinding komt: 'each obligation should be assessed on its own merits, with a view to ascertaining whether or not it is an obligation erga omnes'.

285 Ian D. Seiderman, *Hierarchy in International Law*, Antwerpen/Groningen/Oxford: Intersentia/Hart, 2001, p. 129, 145, 276-277.

286 ICJ, Judgment of 5 February 1970, *I.C.J. Reports* 1970, p. 3 op 32 (par. 33-34) (*Case Concerning the Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited – Belgium v. Spain, Second Phase*).

287 Maurizio Ragazzi, *The Concept of International Obligations Erga Omnes*, Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 139-140. Zie anders Theodor Meron, *Human Rights and Humanitarian Norms as Customary Law*, Oxford: Oxford University Press, 1991, p. 188-201; Ian D. Seiderman, *Hierarchy in International Law*, Antwerpen/Oxford: Intersentia/Hart, 2001, p. 124 (zie ook 131-135), die betwist dat juridisch belang moet worden gehecht aan de kwalificatie 'basic rights'.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

moord, gedwongen verdwijning, foltering en onmenselijke behandeling, langdurige willekeurige vrijheidsbeneming en 'a consistent pattern of gross violations of internationally recognized human rights'.[288] De overtreding van deze verboden impliceren zeer ernstige mensenrechtenschendingen en de nadruk erbij ligt op de negatieve verplichting voor de staat om van dergelijk handelen af te zien.

Kan vanuit de – inmiddels wellicht:[289] te – beperkte benadering van het Internationaal Gerechtshof worden aangenomen dat ook de voor het cannabisvraagstuk relevante, in hoofdstuk 2 besproken positieve verplichtingen *erga omnes*-verplichtingen behelzen? Tot op zekere hoogte lijkt ons dat verdedigbaar, namelijk voor zover het er daarbij om gaat dat personen door geweld of branden om het leven komen of met onmenselijke behandeling vergelijkbaar letsel oplopen, terwijl de staat in de positie is om dit te voorkomen. Dit zou men immers als ernstige inbreuken op mensenrechten kunnen beschouwen.

Hoewel ook de *erga omnes*-status niet impliceert dat een norm hiërarchisch hoger is, gaat het wel om normen van bijzondere importantie en van bijzondere aard, aldus het Internationaal Gerechtshof.[290] Een grond voor het aannemen van zodanige status is ook dat de norm 'is one of the essential principles of contemporary international law'.[291] Wat betreft die bijzondere aard concludeert Byers:

> '*Jus cogens* rules and *erga omnes* rules seek to protect and promote the common interests of States to a much more obvious degree than most rules of international law. They are constitutional rules which help define the fundamental characteristics of the international legal system: they play an impor-

288 Vgl. Maurizio Ragazzi, *The Concept of International Obligations Erga Omnes*, Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 140-141, met een verwijzing naar Restatement 702 van *Restatement of the Law Third: The Foreign Relations Law of the United States*, American Law Institute, 1987.

289 Al zo'n 25 jaar geleden concludeerde Theodor Meron, *Human Rights and Humanitarian Norms as Customary Law*, Oxford: Oxford University Press, 1991, p. 199: 'In sum, both international practice and scholarly opinion seem to have moved well beyond the erga omnes dictum of *Barcelona Traction*.'

290 ICJ, Judgment of 5 February 1970, *I.C.J. Reports* 1970, p. 3 op 32 (par. 33) (*Case Concerning the Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited – Belgium v. Spain, Second Phase*): 'In view of the importance of the rights involved, all States can be held to have a legal interest in their protection; they are obligations *erga omnes*.' Zie ook Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?', in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *'Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights'*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 14, 23-25.

291 ICJ, Judgment of 30 June 1995, *I.C.J. Reports* 1995, p. 90 op 102 (par. 29) (*Case concerning East Timor – Portugal v. Australia*).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

> tant role in determining how rules of international law are developed, maintained and changed, and in protecting those human rights or civil liberties which are considered essential to the self-identity of the international legal system, and the international society it serves.'[292]

Dat een norm tot het gewoonterecht behoort en *erga omnes*-status heeft, verschaft deze norm dus geen voorrangspositie ten opzichte van andere normen, maar het duidt dus wel op het bijzondere gewicht ervan.

vii. Grondslag: erkenning als 'integrale verplichtingen'

De meeste verdragen behelzen verplichtingen die verdragspartijen ten opzichte van elkaar hebben in een netwerk van wederkerige relaties. Daarnaast zijn er verdragen die meer absoluut geldende verplichtingen inhouden en die dus niet slechts wederkerig tussen partijen gelden.[293] Daarbij valt te onderscheiden tussen 'integrale verplichtingen' ('integral obligations': optreden van elke verdragspartij staat los van optreden van alle andere partijen, zoals voor mensenrechtenverdragen geldt; zie hierna) en 'onderling afhankelijke' verplichtingen ('interdependent obligations': optreden van elke verdragspartij is afhankelijk van optreden van alle andere partijen, zoals geldt voor ontwapeningsverdragen).[294] Integrale verdragen zijn 'normatieve', rechtsvormende verdragen – of zoals Brölmann deze noemt: 'the true 'law-making' instruments' – en deze creëren 'objectieve' verplichtingen.[295] Het concept van 'integrale verplichtingen' heeft een sterke relatie met dat van *erga omnes*-verplichtingen, maar stemt daarmee niet volledig overeen. Anders dan *erga omnes*-verplichtingen steunen 'integrale verplichtingen' namelijk altijd op een multilateraal verdrag en gelden deze slechts tussen de verdragspartijen.[296]

Dat zulke 'integrale' verdragen c.q. verdragsverplichtingen bestaan, komt niet tot uitdrukking in het Weens Verdragenverdrag, maar wordt wel erkend door de International Law Commission.[297] Bovendien vindt zulke erkenning grond in de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof. In de *Reservations to the Convention on Genocide Case* bevestigt het Hod dat de 'object

---

292 Michael Byers, 'Conceptualising the Relationship between Jus Cogens and Erga Omnes Rules', *Nordic Journal of International Law* 1997, vol. 66, p. 211-239 op 239.

293 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 385.

294 Catherine Brölmann, 'Law-Making Treaties: Form and Function in International Law', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 388, 395.

295 *Idem*, p. 383-404 op 388, 401-402.

296 Zie ook K. Sachariew, 'State Responsibility for Multilateral Treaty Violations: Identifying the "Injured State" and its Legal Status', *Netherlands International Law Review* 1988, vol. 35, nr. 3, p 273-289 op 276 (vn 13).

297 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 248, 269, 311-313; ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001, comm. Art. 33 (par. 2), comm. Art. 42 (par. 5).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

and purpose' van verdagen in overweging moet worden genomen en dat er verdragen zijn die ontegenzeggelijk voor 'purely humanitarian and civilizing purpose' zijn aangenomen.

> 'In such a convention the contracting States do not have any interests of their own; they merely have, one and all, a common interest, namely, the accomplishment of those high purposes which are the raison d'être of the convention. Consequently, in a convention of this type one cannot speak of individual advantages or disadvantages to States, or of the maintenance of a perfect contractual balance between rights and duties. The high ideals which inspired the Convention provide, by virtue of the common will of the parties, the foundation and measure of all its provisions.'[298]

Dergelijke verdragen functioneren zelfstandig en dus ook los van het handelen of inroepen ervan door de verdragspartijen. Staten verbinden zich er bij dergelijke verdragen toe zich alle op een bepaalde 'parallelle' wijze te gedragen, niet jegens of in verhouding tot elkaar, maar in hun eigen rechtsorde.[299] Mensenrechtenverdragen gelden als belangrijke voorbeelden van verdragen die integraal geldende verplichtingen vestigen.[300] Als zodanige verplichtingen kwalificeren dan ook positieve verplichtingen die vaste erkenning heb-

298 ICJ, Advisory Opinion of 28 May 1951, *I.C.J. Reports* 1951, p. 15 op 23 (*Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*); zie ook ICJ, Judgment of 26 February 2007, *I.C.J. Reports* 2007, p. 43 op 110 (par. 161) (*Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide – Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro*).

299 Bruno Simma, 'International Crimes: Injury and Countermeasures. Comments on Part 2 of the ILC Work on State Responsibility', in: Joseph H.H. Weiler, Antonio Cassese & Marina Spinedi (eds.), *International Crimes of State*, Berlin/New York: Walter de Gruyter, 1989, p. 283-318 op 286.

300 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 248, 262, 312, 493(1); ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001, comm. Art. 48 (par. 7). Zie voorts Catherine Brölmann, 'Law-Making Treaties: Form and Function in International Law', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 383-404 op 383, 388, 397, 402; Bruno Simma, 'International Crimes: Injury and Countermeasures. Comments on Part 2 of the ILC Work on State Responsibility', in: Joseph H.H. Weiler, Antonio Cassese & Marina Spinedi (eds.), *International Crimes of State*, Berlin/New York: Walter de Gruyter, 1989, p. 283-318 op 286; Joost Pauwelyn, 'A Typology of Multilateral Treaty Obligations: Are WTO Obligations Bilateral or Collective in Nature?', *European Journal of International Law* 2003, vol. 14, nr. 5, p. 907-951 op o.a. 933-934. Zie ook Ahmad Ali Ghouri, 'Is Characterization of Treaties a Solution to Treaty Conflicts?', *Chinese Journal of International Law* 2012, vol. 11, p. 247-280 op 263 (par. 26-27) en 279-280 (par. 62); M. Craven, 'Legal differentiation and the concept of the human rights treaty in international law', *European Journal of International Law* 2000, vol. 11, p. 489-519.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ben gevonden onder mensenrechtenverdragen, aangezien deze tot het verdragssysteem (zijn gaan) behoren. Dit betekent dat de – in hoofdstuk 2 besproken – voor het cannabisvraagstuk relevante positieve verplichtingen uit het IVESCR, het IVBPR, het ESH en het EVRM, 'integrale verplichtingen' zijn.

Met zulke 'integrale' mensenrechtenverdragen onderwerpen de verdragspartijen zich in het algemeen belang aan verplichtingen, niet in relatie tot andere staten, maar jegens alle individuen binnen hun jurisdictie[301] en de internationale gemeenschap als geheel. Het is onder meer hier dat het concept van integrale verplichtingen sterke samenhang vertoont met dat inzake *erga omnes*. Overigens zijn internationale mensenrechtenhoven – waaronder het EHRM en het Inter-Amerikaans Hof – eveneens van oordeel dat mensenrechtenverdragen van bijzondere aard zijn.[302] Bij het voorgaande past dat het Mensenrechtencomité en het EHRM bijvoorbeeld van oordeel zijn dat de algemene regels omtrent voorbehouden niet zonder meer van toepassing zijn bij mensenrechtenverdragen.[303]

viii. Grondslag: enkele andere bijzondere internationale erkenningen

In het internationale recht zijn er verder allerlei verdragsbepalingen die een bijzondere status aan mensenrechten verlenen. Wij noemen ten eerste artikel 60 Weens Verdragenverdrag, dat mensenrechtenbepalingen uitsluit van de mogelijkheden tot beëindiging van een verdrag of opschorting van zijn werking ten gevolge van schending van het verdrag.[304] Verder bepaalt artikel 21 lid 3 Statuut van het International Strafhof (ICC) dat de toepassing en interpretatie door het Hof van het recht verenigbaar dient te zijn met internationaal erkende mensenrechten. Als laatste voorbeeld noemen wij artikel 50 van de Articles on State Responsibility.[305] Volgens deze bepaling mag een staat die wordt getroffen door een internationaalrechtelijke onrechtmatige daad ('wrongful act') onder meer geen tegenmaatregelen ('countermeasures') ne-

301 Catherine Brölmann, 'Law-Making Treaties: Form and Function in International Law', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 383-404 op 401-402.

302 Zie met verdere verwijzingen het hiervoor genoemde artikel van Brölmann, en ook ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 163, 428, 437.

303 Zie o.a. HRC, General Comment No. 24, 'Issues relating to reservations made upon ratification or accession to the Covenant or the Optional Protocols thereto, or in relation to declarations under article 41 of the Covenant', 4 November 1994, *UN Doc*. CCPR C/21/Rev.1/Add.6 (1994), par. 17; EHRM 23 maart 1985, *Loizidou/Turkey*, nr. 15318/89, par. 70, 89.

304 Dat de bepaling ook op mensenrechtenverdragen ziet komt aan de orde in Th. Giegerich, 'Article 60', in: O. Dörr & K. Schmalenbach (red.), *Vienna Convention on the Law of Treaties*, Berlin/Heidelberg: Springer-Verlag, 2012, p. 1021-1049 op 1047 (nr. 85).

305 ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

men die ingaan tegen de verplichtingen tot bescherming van de fundamentele rechten van de mens.

ix. Grondslag: Europese mensenrechten boven mondiaal internationaal recht

De bijzondere materiële status van mensenrechtennormen steunt in beginsel op de bijzondere waarden die deze normen vertegenwoordigen. In dat opzicht is niet van belang wat de formele basis van de normen is, in welk instrument zij zijn opgenomen, of het daarbij gaat om internationaal, regionaal of nationaal recht en of het instrument bindende kracht heeft of niet. De formele basis is echter indirect en de facto wel degelijk van belang, in elk geval wanneer het gaat om de vraag of een norm inhoudelijk die status inderdaad toekomt. Of men kan vaststellen dat de bijzondere materiële status van de norm algemene erkenning heeft, zal in veel gevallen namelijk mede afhankelijk zijn van het instrument, dat wil zeggen van de autoriteit ervan, de bindende kracht ervan en het aantal staten dat er partij bij is. Het voert te ver om hier uiteen te zetten wat in dat opzicht precies de waarde is van het ESH en het EVRM. Niettemin merken wij op dat vooral het EVRM-systeem een van de meest invloedrijke mensenrechtensystemen in de wereld is en waarschijnlijk als het meest gezaghebbende geldt. Daarbij komt dat de ingevolge het EVRM vastgestelde rechten en verplichtingen veel ondersteuning hebben in andere regionale mensenrechtensystemen alsmede in het mensenrechtensysteem van de Verenigde Naties. Dat geldt zonder meer ook voor de kern van de positieve verplichtingen die in hoofdstuk 2 aan bod kwamen, zoals daar overigens ook duidelijk is geworden voor zover het gaat om de relatie tot het IVESCR en het IVBPR.[306] Als belangrijke regionale mensenrechtenverdragen kunnen het ESH en vooral het EVRM dan ook als relevante uitwerkingen worden gezien van de UVRM.

Het EHRM gaat hierin nog aanzienlijk verder. In bijvoorbeeld de zaak *Al-Saadoon and Mufdhi* rechtvaardigde het Verenigd Koninkrijk zijn handelingen (het ging om een uitlevering aan Irak) door zich op internationaalrechtelijke verplichtingen te beroepen. Het EHRM verwerpt het verweer met onder meer de volgende overwegingen:

> 'The Court must […] have regard to the special character of the Convention as a treaty for the collective enforcement of human rights and fundamental

306 Zie voorts, ook over het Inter-Amerikaanse en het Afrikaanse mensenrechtenverdrag, o.a. P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'The Recognition of Legal Persons in International Human Rights Instruments: Protection Against and Through Criminal Justice?', in: M. Pieth & R. Ivory (red.), *Corporate Criminal Liability. Emergence, Convergence, and Risk*, New York/Dordrecht/Heidelberg/London: Springer, 2011, p. 355-389 op 379-386; Fernando Felipe Basch, 'The Doctrine of the Inter-American Court of Human Rights Regarding States' Duty to Punish Human Rights Violations and Its Dangers', *American University International Law Review* 2007, vol. 23, p. 195-229.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

> freedoms. […] It has been accepted that a Contracting Party is responsible under Article 1 of the Convention for all acts and omissions of its organs regardless of whether the act or omission in question was a consequence of domestic law or of the necessity to comply with international legal obligations. […] The State is considered to retain Convention liability in respect of treaty commitments subsequent to the entry into force of the Convention.'[307]

Interessant is dat het VN Handvest van eerder dateert dan het EVRM. Toch merkt het EHRM verplichtingen onder het VN Handvest niet als hiërarchisch hoger aan dan verplichtingen onder het Europees Verdrag.[308] Nu de drugsverdragen zelfs van latere datum dan het EVRM zijn, terwijl ze bovendien slechts in het verdere uitvoeringsverlengde liggen van het VN Handvest,[309] is er nog minder grond om aan te nemen dat het EHRM de drugsverdragsverplichtingen wel op een hiërarchisch hoger niveau zou plaatsen dan het Europees Verdrag.

Ondertussen impliceert de Grote Kamer van het EHRM in de zaak *Nada* dat staten misschien niet aan hun verplichtingen onder het EVRM zijn gehouden indien zij handelen op grond van een absoluut geldende verplichting in de zin van het VN Handvest en voor zover die verplichting hen geen enkele flexibiliteit laat om anders te handelen dan in strijd met het EVRM.[310] Zelfs dat is echter lang niet zeker. Ook in de zaak *Al-Dulimi and Montana Management Inc/Switzerland* wijkt het EHRM niet voor het Handvest en oordeelt het dat sprake is van een schending van het recht op toegang tot de rechter in de zin van artikel 6 EVRM.[311] Zwitserland handelde op grond van een verplichting in de zin van artikel 103 VN Handvest, die is opgenomen in Resolutie 1483 van de VN Veiligheidsraad.[312] Deze resolutie gaat over bevriezing van tegoeden van Sadam Hussein en andere senior ambtenaren van het voormalige regiem van Irak in het belang van de 'internationale vrede en veiligheid'. Interessant aan deze zaak is dat het EHRM van oordeel is dat het om een niet-flexibele absolute verplichting gaat, zodat de resolutie geen ruimte liet

307 EHRM 2 maart 2010, *Al-Saadoon and Mufdhi/The UK*, nr. 61498/08, par. 127-128.

308 Het Hof gaat die vraag uitdrukkelijk uit de weg; zie EHRM (GK) 12 september 2012, *Nada/Switzerland*, nr. 10593/08, par. 196.

309 Zie paragraaf 3.7.8.vi.

310 EHRM (GK) 12 september 2012, *Nada/Switzerland*, nr. 10593/08, par. 196-197; zie ook EHRM (GK) 7 juli 2011, *Al Jedda/The UK*, nr. 27021/08, par. 101-110; en alleen over het tweede vereiste EHRM (GK) 15 oktober 2015, *Perinçek/Switzerland*, nr. 27510/08, par. 258-268.

311 EHRM 26 november 2013, *Al-Dulimi and Montana Management Inc./Switzerland*, nr. 5809/08, par. 123-135. De zaak is overigens naar de Grote Kamer verwezen.

312 Security Council Resolution 1483 (2003), *UN Doc.* S/RES/1483, 22 May 2003.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

om toch beroep op de rechter toe te staan.[313] Nog bijzonderder is dat vier (!) van de zeven rechters in hun (Partly) Dissenting Opinions oordelen dat in het conflict tussen de verplichting van Resolutie 1483 en de verplichtingen uit het EVRM, de resolutieverplichting in elk geval in dit geval voorrang heeft.[314] Niettemin wordt de schending van artikel 6 lid 1 EVRM uiteindelijk met vier tegen drie vastgesteld.[315]

Vooralsnog laat het EHRM de mensenrechtenverplichtingen uit het EVRM dus voorgaan op zelfs absolute verplichtingen in de zin van het VN Handvest. Hiermee kent het Hof een soortgelijke werking toe aan de mensenrechtenverplichtingen van het EVRM als die artikel 103 VN Handvest voor Handvestverplichtingen vestigt. Maar zelfs indien een niet-flexibele absolute verplichting onder het VN Handvest een staat toch zou kunnen ontheffen van de verplichtingen onder het EVRM, is deze uitzondering niet van toepassing op drugsverdragsverplichtingen. Die verplichtingen gelden immers niet als verplichtingen in de zin van het VN Handvest.[316] Daarnaast kunnen deze ook niet als zo absoluut worden aangemerkt, dat zij staten kunnen dwingen om mensenrechten te schenden.[317]

Het bovenstaande impliceert dat ook de ingevolge het EVRM geldende mensenrechtenrechten en positieve verplichtingen een bijzondere status hebben, ook ten opzichte van mondiaal internationaal recht. In elk geval zijn de lidstaten – waaronder Nederland – in die zin gebonden aan het EVRM. Erop gelet dat de formele status van het ESH gelijk is aan die van het EVRM, dient er onzes inziens van uit te worden gegaan dat het bovenstaande ook voor eerstgenoemd verdrag van toepassing is.

x. Grondslagen van de bijzondere materiële status van mensenrechten: conclusie

Aan mensenrechten komt een bijzondere status toe. Dat is de conclusie die men wel moet trekken gezien de ratio en hoofddoeleinden van de grote internationale publiekrechtelijke organisaties zoals de Verenigde Naties en de Raad van Europa, het systeem van het internationaal recht met zijn concepten van onder meer *jus cogens*, *erga omnes*, gewoonterecht en integrale ver-

313 EHRM 26 november 2013, *Al-Dulimi and Montana Management Inc./Switzerland*, nr. 5809/08, par. 117.

314 Zie de Partly Dissenting Opinion of Judge Sajó (die uiteindelijk toch de vaststelling van de schending ondersteunt) en de Dissenting Opinion of Judge Lorenzen Joined by Judges Raimondi and Jočienė (volgens wie er geen sprake is van een schending).

315 Deze bijzondere situatie is ontstaan doordat Judge Sajó in zijn Partly Dissenting Opinion oordeelt dat de voorrang van de resolutieverplichting tot niet-ontvankelijkheid van de klacht had moeten leiden maar vervolgens (in de situatie waarin de meerderheid van de kamer de klacht ontvankelijk verklaarde) meent dat wel sprake is van een schending ondanks dat de resolutieverplichting voorrang heeft op het EVRM.

316 Zie paragraaf 3.7.8.vi.

317 Zie hiervoor paragraaf 3.7.9.i en zie hierna paragraaf 3.10.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

plichtingen, specifieke bepalingen in algemene regelingen zoals het Weens Verdragenverdrag, het ICC Statute en Articles on State Responsibility alsmede de internationale rechtspraak. Deze bijzondere status verschaft de mensenrechten rechten geen voorrangspositie – tenzij het een *jus cogens*-norm betreft of artikel 103 VN Handvest van toepassing is – maar impliceert wel dat aan mensenrechten bijzonder gewicht toekomt. Dat gaat uiteindelijk in beginsel op voor zowel de mensenrechten in het IVESCR en het IVBPR als voor die in het ESH en het EVRM. Ingeval mensenrechten bij een normeninterferentie zijn betrokken, kan dit meewegen wanneer men tot een afweging dient te komen of via interpretatie 'systematische integratie' van de normen tracht te bereiken.

xi. Nuancering van de bijzondere materiële status van mensenrechten

Mensenrechten zijn geen doel, maar slechts een middel. Ook al behoren mensenrechten tot de belangrijkste instrumenten om de menselijke waardigheid, het welzijn, de vrijheid, de positie, de gelijkheid en de rechtvaardige behandeling van mensen te beschermen, andere instrumenten zijn daarvoor niet irrelevant. Vaak streven deze – direct of indirect – zelfs soortgelijke doelen na. Onder omstandigheden kunnen deze andere instrumenten zelfs betere resultaten behalen als het gaat om het verwezenlijken van deze belangen, en in elk geval kan het simpelweg verdringen van die instrumenten ten voordele van mensenrechten die belangenverwezenlijking bemoeilijken. Dus bijvoorbeeld internationaal recht op het terrein van internationale vrede en veiligheid, economie en handel, transnationaal strafrecht en diplomatieke verhoudingen, zijn evenzeer van betekenis voor genoemde belangen van individuen en de gemeenschappen die zij gezamenlijk vormen. Hetzelfde geldt overigens voor nationaal recht. Het is daarom riskant en getuigt in elk geval van een te gemakkelijke benadering om bepaalde instrumenten – zoals mensenrechtenverdragen – reeds in abstracto een absolute gelding toe te kennen.

Mensenrechtenverdragen komen net als elk ander verdrag tot stand als overeenkomst tussen staten. Ze behoren tot het internationaal recht en vormen ook in dat opzicht geen autonoom systeem dat boven al het andere is verheven, zelfs al kunnen ze als subsysteem worden aangemerkt.[318] Mensenrechteninstrumenten zijn – zoals overigens ook de drugsverdragen – niet geschikt als leidraad bij alle onderwerpen waarmee de maatschappij en politiek heeft te maken. Zij zijn daarvoor simpelweg te specifiek gericht.[319] In zoverre vormen ook positieve verplichtingen uit mensenrechteninstrumenten slechts

318 James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law,* Oxford: Oxford University Press, 2012, 634-635.

319 Alain Pellet, '"Human Rightism" and International Law' (Lecture delivered on 18 July 2000 at Geneva), in: *Gilberto Amado: Memorial Lectures*, Brasília: FUNAG, 2012, p. 267-284 op 272.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

– dwingende – middelen die de staat naast andere mogelijkheden heeft bij de benadering van maatschappelijke kwesties, zoals de gevolgen van drugsproductie, -handel en -gebruik. Het primariteitsbeginsel kan ook tegen deze achtergrond worden gezien.[320]

Met het bovenstaande zeggen wij niet dat thans in het internationaal recht een te bijzondere status aan mensenrechten wordt toegekend. Waar het om gaat is dat het zojuist opgemerkte voor ogen dient te worden gehouden bij het doorgronden en toepassen van het internationaalrechtelijke systeem indien sprake is van normeninterferentie. Noch het mensenrechtensubsysteem zelf noch het internationale recht gaat – afgezien van *jus cogens* – uit van de absolute gelding van mensenrechten, in het bijzonder niet wanneer het om positieve mensenrechten verplichtingen gaat. Redeneringen die dat wel doen zijn aldus niet in overeenstemming met het internationaal recht. Dit betekent ook dat de normeninterferentie binnen het cannabisvraagstuk niet simpelweg valt op te lossen door van de absolute gelding of absolute voorrang van mensenrechtenverplichtingen uit te gaan.

xii. Bijzondere materiële status drugsverdragsverplichtingen?

Hiervoor kwam al aan de orde dat het VN Handvest direct noch indirect verwijst naar drugs of drugsverdragen en dat de zorg voor drugs ook niet tot de expliciete doelstellingen van deze organisatie behoort.[321] Dat geldt overigens ook voor het Handvest van de Raad van Europa. Verder bleek er geen grond om aan te nemen dat de drugsverdragsverplichtingen *jus cogens*-status hebben of tot het gewoonterecht behoren.[322]

Veel minder duidelijk ligt het wat betreft de vraag of de drugsverdragsverplichtingen *erga omnes*-status toekomt of als 'integrale verplichtingen' gelden. Ter beantwoording daarvan kunnen grofweg twee benaderingen worden gevolgd: een engere materiële en een ruimere formele.

– *Engere, materiële benadering*. Deze gaat uit van de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof en heeft daarmee de sterkste rechtsbasis; dit is ook de benadering die wij hiervoor in subparagraaf *ii* voor mensenrechten hanteren. Volgens het Hof kan alleen aan normen *erga omnes*-status toekomen indien zij van groot materieel belang zijn. Ze moeten immers zo belangrijk zijn dat alle staten belang bij de bescherming ervan hebben, hetgeen onder meer geldt voor de verboden van internationale agressie en genocide en voor 'the principles and rules concerning the basic rights of the human person, including

320 Vgl. *idem*, p. 281. Zie over het primariteitsbeginsel paragrafen 2.3.7.ix en 2.4.7.viii.
321 Zie paragraaf 3.7.8.vi.
322 Zie paragraaf 3.7.7.iii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

protection from slavery and racial discrimination'[323] en 'the right of peoples to self-determination'.[324/325] Onzes inziens valt moeilijk te verdedigen dat verplichtingen uit de VN-drugsverdragen – of andere verplichtingen ter bestrijding van (transnationale) strafbare feiten die niet als internationale misdrijven[326] gelden – hiermee gelijk te stellen zijn, in het bijzonder voor zover deze op cannabis betrekking hebben. Een belangrijk punt hierbij is ten slotte nog dat bij alle door het Hof genoemde normen – en dat geldt ook voor mensenrechten – individuen de dragers van de rechten zijn waaruit de verplichtingen voortvloeien, terwijl dat bij de verplichtingen in de drugsverdragen niet en in elk geval niet rechtstreeks het geval is.

Eerder kwam al naar voren dat ook Boister stellig van oordeel is dat de in drugsverdragen vastgestelde strafbare feiten evenmin verplichtingen *erga omnes* inhouden.[327] Hij voert aan dat de drugsverdragen gelet op de tekst ervan geen internationale misdrijven creëren en dat het ook niet de bedoeling van de verdragspartijen was om dit te doen.[328] Dit standpunt vindt nader ondersteuning bij onder meer het Mensenrechtencomité, dat oordeelt dat drugsdelicten niet gelden als 'the most serious crimes'.[329] Volgens Dominice is het ook niet zo dat de verplichtingen in multilaterale verdragen ook verplichtingen *erga omnes* zijn en evenmin 'multilaterale verplichtingen' c.q. 'integrale verplichtingen', dat wil zeggen: verplichtingen waarvan de schending niet slechts de verdragspartij die daardoor wordt getroffen aangaat, maar de

323 ICJ, Judgment of 5 February 1970, *I.C.J. Reports* 1970, p. 3 op 32 (par. 33-34) (*Case Concerning the Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited – Belgium v. Spain, Second Phase*); zie ook hiervoor paragraaf 3.7.9.vi.

324 ICJ, Advisory Opinion of 9 July 2004, *I.C.J. Reports* 2004, p. 136 op 172 (par. 88) en 199 (par. 155-157) (*Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*).

325 Vgl. Jure Vidmar, 'Norm Conflicts and Hierarchy in International Law: Towards a Vertical International Legal System?', in: Erika de Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-41 op 23.

326 Internationale misdrijven zijn onder meer oorlogsmisdrijven, genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en foltering.

327 Neil Boister, *The Suppression of Illicit Drugs Through International Law*, Nottingham: University of Nottingham 1998, p. 250-251.

328 Zie ook Neil Boister, ''Transnational Criminal Law'?', *European Journal of International Law* 2003, vol. 14, p. 953-976 op 965-966. Zie ook Neil Boister, *An Introduction to Transnational Criminal Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 57-58.

329 HRC, Concluding Observations (Thailand), *UN Doc.* CCPR/CO/84/THA (2005), par. 14; zie voorts UNODC, 'Drug control, crime prevention and criminal justice: A Human Rights perspective', Note by the Executive Director, *UN Doc.* E/CN.7/2010/CRP.6, E/CN.15/2010/CRP.1 3 March 2010, par. 25, waarin wordt gesteld dat de '*weight of opinion indicates that drug offences (such as possession and trafficking) and those of a purely economic nature*' niet onder het concept van '*most serious crimes*' kwalificeren.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

gehele internationale gemeenschap.[330] Die status komt bijvoorbeeld niet toe aan de verplichtingen in rechtshulpverdragen, wat bijvoorbeeld het Sluikhandel Verdrag voor een groot deel is. Ook wanneer andere verdragspartijen een zeker belang hebben bij de naleving van het verdrag door de ene verdragspartij jegens een andere verdragspartij, impliceert dit nog niet dat sprake is van verplichtingen *erga omnes* of 'multilaterale verplichtingen' c.q. 'integrale verplichtingen'.[331]

Ook de International Law Commission gaat niet van een dergelijke ruime toepasselijkheid van het *erga omnes*-concept op multilaterale verdragen uit. Als zodanig erkent artikel 48 van de Articles on State Responsibility dat elke andere staat dan de door een verdragsschending getroffen staat, de aansprakelijkheid van de schendende staat mag inroepen, indien de geschonden verplichting 'is owed to the international community as a whole' ('collective obligations'). Maar de ILC geeft daaraan een beperkte invulling door hierbij uit te gaan van hetgeen het Internationaal Gerechtshof als *erga omnes*-verplichtingen aanmerkt, al erkent de ILC ook dat de 'scope of the concept will necessarily evolve over time'.[332] Omdat daarvan – anders dan in de literatuur; zie hierna – in de rechtspraktijk nog niet duidelijk sprake is, leidt ook de benadering van de ILC tot de conclusie dat de drugsverdragen geen *erga omnes*-verplichtingen bevatten.[333]

– *Ruimere, formele benadering*. Deze neemt het belang dat multilaterale verdagen nastreven tot uitgangspunt. Bij deze 'object and purpose' benadering gaat het echter niet om de zwaarte van dat belang maar om de vraag of dat belang steeds een collectief belang van alle verdragspartijen is. Zo oordeelt

330 Zie C. Dominice, 'The international responsibility of states for breach of multilateral obligations', *European Journal of International Law* 1999, p. 353-363 op 354, 363. Dominice spreekt over 'multilaterale verplichtingen', welke hij definieert als verplichtingen waarvan de schending niet slechts de verdragspartij die daardoor wordt getroffen aangaat, maar de gehele internationale gemeenschap (zie ook 358). Het gaat dan dus om wat hiervoor 'integrale verplichtingen' werden genoemd. Zie de twee termen ook in Joost Pauwelyn, 'A Typology of Multilateral Treaty Obligations: Are WTO Obligations Bilateral or Collective in Nature?', *European Journal of International Law* 2003, vol. 14, nr. 5, p. 907-951 op 911.

331 K. Sachariew, 'State Responsibility for Multilateral Treaty Violations: Identifying the 'Injured State' and its Legal Status', *Netherlands International Law Review* 1988, vol. 35, nr. 3, p 273-289 op 278-279.

332 ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001, comm. Art. 1 (par. 4), comm. Chapter III (par. 3), comm. Art. 48 (par. 6 en 9).

333 Dit ligt bijvoorbeeld anders voor verbod op terrorisime, onder meer erop gelet dat dit een 'threat to international peace and security' volgens de VN Veiligheidsraad; zie met verwijzingen Thomas Weatherall, 'The Status of the Prohibition of Terrorism in International Law: Recent Developments', *Georgetown Journal of International Law* 2015, vol. 46, p. 589-627 op 619-620.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

advocaat-generaal Lenz bij het Hof van Justitie EU dat het Enkelvoudig Verdrag 'multilaterale verplichtingen' in het leven roept. Van de twee belangrijkste argumenten die hij daartoe aanvoert, is het eerste dat dit drugsverdrag blijkens de preambule ervan een gecoördineerd en wereldomspannend optreden vereist tegen verdovende middelen. Het tweede is dat het nalaten van het nemen van die maatregelen gevolgen kan hebben voor alle verdragsluitende partijen.[334]

Wat betreft dit tweede punt geldt dat dit zich inderdaad kan voordoen, maar het zal vaak echter niet het geval zijn. Aldus valt evenzeer te verdedigen dat bij een concrete verdragsschending door een staat zal moeten worden bezien welke andere staten daardoor worden getroffen. Daarbij komt dat schendingen van drugsverdragsverplichtingen – anders dan schendingen van mensenrechtenverplichtingen – niet per se ook nadeel opleveren voor specifieke staten of specifieke individuen. Bothe komt echter tot de conclusie dat de verplichtingen in de drugsverdragen juist *erga omnes*-werking hebben omdat door schending van die verplichtingen doorgaans geen concrete staat of een concreet individu wordt getroffen maar het volksgezondheidsbelang dat alle staten hebben. Bothe noemt het internationaal drugscontrole systeem daarom een 'objectief' systeem; oftewel een 'integraal systeem' dus.[335]

Tegen het eerste argument van advocaat-generaal Lenz (verdragen vereisen gecoördineerd en wereldomspannend optreden) valt feitelijk niets in te brengen. De vraag is echter wel of het voldoende grond oplevert om van multilaterale verplichtingen te kunnen spreken. De consequentie daarvan zou immers zijn dat in beginsel alle transnationale strafrechtelijke verdragen die strafbaarstellingsverplichtingen kennen, als verdragen moet worden gekwalificeerd die 'multilaterale' c.q. 'integrale' verplichtingen inhouden. Ver-

334 Conclusie A-G Lenz van 4 oktober 1994, Zaak C-324/93, *European Court Reports* 1995 I-00563, ECLI:EU:C:1994:357, par. 33.

335 Michael Bothe, 'Conflict Settlement in the Field of International Drug Control', in: Daniel Bardonnet (red.), *Le Règlement Pacifique Des Différends Internationaux en Europe: Perspectives D'avenir*, Dordrecht/Boston/Londen: Martinus Nijhoff Publishers, 1991, p. 145-158 op 146, 150. Zie een soortgelijke redenering ter ondersteuning van de stelling dat milieubeschermingsverdragen verplichtingen met *erga omnes*-werking bevatten in Karl Zemanek, 'New Trends in the Enforcement of Erga Omnes Obligations', *Max Planck Yearbook of United Nations Law* 2000, p. 1-52 op 6. Vgl. verder S.K. Verma, *An Introduction to Public International Law*, Delhi: Prentice-Hall, 1998, p. 276, die van oordeel is dat het Enkelvoudig Verdrag 'universal application' dan wel een 'public law character' heeft. Verma baseert dit louter op de verplichting van de verdragspartijen om geen uitvoer van (legale) verdovende middelen naar een niet-verdragsstaat toe te staan indien de ramingen voor dat land worden overschreden (zie art. 21 EV; zie ook art. 14 EV). Hoewel het verdrag daarmee druk uitoefent op niet-partijstaten, is hierbij slechts sprake van een juridische verplichting voor partijstaten en niet voor niet-partijstaten.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dragen die tot uniformering van het recht van verdragspartijen dwingen, hebben in deze visie integrale werking,[336] ook indien achter dat uniformeringsdoel materieel niet bijzonder ernstige belangen schuil gaan.

– *Beoordeling en slotsom*. Bij de laatste – ruimere, formele – benadering gaat het er in de kern dus om of de 'object and purpose' van een multilateraal verdrag is gericht op een gezamenlijk belang en of dat belang van een bijzondere materiële zwaarte is. Bij deze benadering kan – anders dan bij de enge, materiële benadering – uit de kwalificatie 'erga omnes' of 'multilaterale verplichting' dan ook niet worden afgeleid dat de norm een bijzondere status toekomt, een zwaarder gewicht heeft dan andere normen. Deze benadering impliceert bovendien een forse verruiming van de maatstaf van het Internationaal Gerechtshof.

Wanneer men deze ruime benadering bij de drugsverdragen hanteert, is er ook geen reden meer om van een enge uitleg van 'basic rights' in de rechtspraak van het Hof uit te gaan. Aldus zal dan moeten worden aangenomen dat alle algemeen aanvaarde mensenrechten en daarbij behorende positieve verplichtingen *erga omnes*-werking hebben. Dat geldt dan dus ook voor de positieve mensenrechtenverplichtingen die relevant zijn voor het verwerkingsvraagstuk. In dat geval komt die positieve verplichtingen en de drugsverdragsverplichtingen dus dezelfde kwalificatie toe, maar dat impliceert dan zoals opgemerkt geen materieel waardeoordeel over die verplichtingen. Vanwege het volgende wijzen wij deze benadering af.

De engere, materiële benadering van het *erga omnes*-concept vindt zijn grondslag in de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof en het werk van de International Law Commission. Daarentegen lijkt de ruimere benadering alleen in de literatuur en dan nog slechts door enkelen te worden voorgesteld. Bij die stand van zaken gaan wij in dit onderzoek ervan uit dat de eerste benadering de juridische geldende is. Daarvoor pleit ook dat de bepalingen in de VN-drugsverdragen zelf geen uitsluitsel geven over de vraag of het verdrag *erga omnes*-werking heeft. Interessant is bijvoorbeeld dat de drugsverdragen – anders dan het IVBPR en het EVRM[337] – geen specifieke klachtenprocedure kennen ingevolge waarvan verdragsstaten elke vermeende niet-nakoming van de bepalingen van het verdrag bij de INCB aanhangig kunnen maken, dus ook indien zij niet worden getroffen door die niet-

336 Zie Bruno Simma, 'International Crimes: Injury and Countermeasures. Comments on Part 2 of the ILC Work on State Responsibility', in: Joseph H.H. Weiler, Antonio Cassese & Marina Spinedi (red.), *International Crimes of State*, Berlin/New York: Walter de Gruyter, 1989, p. 283-318 op 286.

337 Zie art. 41 IVBPR (facultatief klachtenrecht) en art. 33 EVRM (verplicht klachtenrecht).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nakoming.[338] Daarentegen is juist wel in geschillenbeslechting voorzien voor het geval dat een concreet geschil bestaat tussen twee of meer bepaalde verdragspartijen omtrent de uitleg of toepassing van het verdrag (art. 48 EV en art. 32 SV). Daarmee neemt de geschillenbeslechtingsprocedure de bilaterale verhoudingen tussen verdragspartijen tot uitgangspunt en impliceert die niet dat het daarbij ook om *erga omnes*-verplichtingen of 'multilaterale verplichtingen' c.q. 'integrale verplichtingen' gaat. Voorts hebben wij ook in de beraadslagingsgeschiedenis geen duidelijke aanwijzingen gevonden dat (sommige van) de verdragspartijen de verplichtingen in het Enkelvoudig Verdrag en/of het Sluikhandel Verdrag als *erga omnes*-normen beschouwen. Tot slot verdient opmerking dat waar mensenrechtenverdragen zich direct richten op de bescherming van elk individu in elke verdragsstaat (hetgeen om integrale verplichtingen vraagt), de praktische grondslag van totstandbrenging van de drugsverdragen toch vooral lijkt te zijn gelegen in de wil om transnationale effecten van illegale drugshandel tegen te gaan (hetgeen met bilaterale verplichtingen valt te bereiken).[339] Ook gelet daarop is het minder voor de hand liggend aan de verplichtingen in drugsverdragen *erga omnes*- en 'integrale'-werking toe te kennen. Dit betekent dat wij aannemen dat de drugsverdragsverplichtingen geen normen bevatten die zodanige status hebben.

xiii. Conclusie

Voor mensenrechten komt op uiteenlopende wijzen naar voren dat deze een bijzondere materiële status c.q. een bijzonder materieel gewicht hebben onder het internationaal recht. Daarentegen blijkt daarvan nauwelijks of niet wat betreft de verplichtingen uit de drugsverdragen.

Allereerst maken onder meer de VN Algemene Vergadering, de INCB, de CND en de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid duidelijk dat de drugsverdragen slechts met inachtneming van de mensenrechten mogen worden uitgevoerd. Dit oordeel vindt ondersteuning in de bevindingen van de Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights. In zoverre geven alle deze instituties dus duidelijk prioriteit c.q. voorrang aan mensenrechtenverplichtingen boven drugsverdragsverplichtingen. Dit omvat zowel de negatieve mensenrechtenverplichtingen als onder meer de in hoofdstuk 2 besproken positieve verplichtingen die voortvloeien uit de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Waar de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid van oordeel is dat mensenrechtennormen en drugs-

338 Wel kan de INCB volgens art. 14 EV van Regeringen gegevens ontvangen, maar niet duidelijk is of die gegevens op andere staten betrekking kunnen hebben; zelfs indien dat wel zo is, betreft het hier echter geen procedure die is gericht op statenklachten over andere staten.

339 Zie nader paragraaf 3.10.2.iii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

verdragsverplichtingen ook met elkaar in conflict kunnen komen, is de veronderstelling van de VN Algemene Vergadering, de INCB en de CND dat de drugsverdragen zowel moeten als kunnen worden toegepast conform mensenrechtenstandaarden.

De bijzondere status van mensenrechten komt ook tot uitdrukking in de ratio en hoofddoeleinden van de grote internationale publiekrechtelijke organisaties, in het systeem van het internationaal recht, in specifieke bepalingen uit algemene regelingen alsmede in de internationale rechtspraak. Die bijzondere status strekt zich indirect uit over positieve mensenrechtenverplichtingen, en voor een deel zelfs direct, namelijk voor zover het gaat om *erga omnes*-werking, het concept van 'integrale verplichtingen' en de status die mensenrechten hebben door de positie ervan in het VN Handvest en volgens de jurisprudentie van het EHRM.

Ondertussen verdient de bijzondere materiële status van mensenrechten nuancering. Het gaat daarbij – afgezien van *jus cogens* – onder meer niet om een voorrang verlenende positie. Dit betekent dat de *lex superior*-regel hier niet als voorrangsregel fungeert maar als interpretatie- en afwegingsbeginsel. Voor ogen moet worden gehouden dat de normeninterferentie binnen het cannabisvraagstuk in zoverre niet eenvoudigweg valt op te lossen door van de absolute gelding of absolute voorrang van mensenrechtenverplichtingen uit te gaan.

3.7.10 Conclusie: mensenrechtenverplichtingen hebben prioriteit of zelfs voorrang

Formeel noch materieel is sprake van een *specialis*/*generalis*-verhouding (of andersom) tussen de in het cannabisvraagstuk interfererende mensenrechten- en drugsverdragen. De interferentie valt aldus niet op te lossen met de *lex specialis*-regel.

Datzelfde geldt voor de *lex posteriori*- en *prior*-regels zoals die tot uitdrukking komen in artikel 30 Weens Verdragenverdrag. Aan toepasselijkheid staan hier onder meer in de weg de 'same subject matter'-test, het ontbreken van nadere bepaling in de verdragen over hoe zij zich tot elkaar verhouden alsmede de gevarieerdheid van verdragspartijen bij het Enkelvoudig Verdrag, het Sluikhandelverdrag, het IVESCR, het IVBPR, het ESH en het EVRM. Niettemin blijkt uit artikel 14 lid 2 SV, de beraadslagingsgeschiedenis van zowel het Enkelvoudig Verdrag als het Sluikhandel Verdrag en het oordeel van de INCB en de CND, dat toepassing van de drugsverdragen in overeenstemming met mensenrechten standaarden dient plaats te vinden. Dit kan worden gezien als een aanwijzing hoe de verhouding tussen eerdere en latere verdragen moet worden gezien. Wanneer men artikel 30 Weens Verdragenverdrag analogisch toepast op het cannabisvraagstuk, dan betekent dit dat de mensenrechtenverdragen prioriteit hebben boven de VN-drugsverdragen.

Ook het *jus cogens*-concept (normen die absolute gelding hebben en waarvan niet kan worden afgeweken) biedt geen heldere oplossing voor de

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

interferentie tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen. Weliswaar hebben het recht op leven en het verbod van onmenselijke behandeling *jus cogens*-status, maar er is onvoldoende grond voor de vaststelling dat dit ook geldt voor de uit die rechten voortvloeiende positieve verplichtingen. Zodanige status komt verder zonder meer niet toe aan de rechten op gezondheid en privéleven en de verplichtingen uit de drugsverdragen.

Wel van betekenis is artikel 103 VN Handvest. Verplichtingen in de zin van deze bepaling hebben voorrang op daarmee conflicterende verplichtingen. Verplichtingen uit de drugsverdragen vallen niet binnen de reikwijdte van artikel 103, maar dat ligt anders voor mensenrechtenverplichtingen. Voor zover het gaat om de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven uit het IVESCR het IVBPR: dit zijn alle mensenrechten in de zin van het VN Handvest. Dit betekent dat in elk geval de negatieve plichten tot eerbiediging van deze rechten binnen het bereik vallen van de voorrangsregel van artikel 103. Goed verdedigbaar is dat dit eveneens geldt voor de uit deze rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant kunnen zijn voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel. Die verplichtingen hebben dan via artikel 103 dus voorrang op drugsverdragsverplichtingen. Het gaat hier daarmee om een specifieke regeling van de *lex superior*-regel als voorrangsregel.

De prioriteitspositie van het mensenrechtenrechten komt ook naar voren bij diverse VN-instituties. Onder meer de VN Algemene Vergadering, de INCB, de CND, de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid en de Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights, zijn van oordeel dat de drugsverdragen slechts met inachtneming van de mensenrechten mogen worden uitgevoerd. De Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid maakt hierbij duidelijk dat mensenrechtenverplichtingen ook echt voorrang hebben op – en dus niet slechts zwaarder wegen dan – drugsverdragsverplichtingen.

Tot slot blijkt in diverse andere opzichten dat mensenrechten – anders dan de drugsverdragen – een bijzondere materiële status hebben. Het gaat hierbij niet erom dat mensenrechten een voorrangspositie hebben, maar veeleer dat daaraan bijzonder materieel gewicht toekomt. De *lex superior*-regel fungeert hier vooral als interpretatie- en afwegingsbeginsel. Die bijzondere status komt tot uitdrukking in de ratio en hoofddoeleinden van de grote internationale publiekrechtelijke organisaties (zoals de VN en de RvE), in het systeem van het internationaal recht (onder meer *jus cogens*, *erga omnes*, gewoonterecht en 'integrale verplichtingen'), in specifieke bepalingen uit algemene regelingen alsmede in de internationale en Europese rechtspraak. Die bijzondere status strekt zich in elk geval indirect eveneens uit over positieve mensenrechtenverplichtingen. Voor een deel is daarvan zelfs ook direct sprake, namelijk voor zover het gaat om *erga omnes*-werking, het concept van 'in-

tegrale verplichtingen' en de positie die mensenrechten hebben in het VN Handvest en volgens het EHRM.

Kortom: waar er nauwelijks aanknopingspunten zijn te vinden om bijzondere prioriteit of gewicht toe te kennen aan de drugsverdragsverplichtingen, is er daarvoor wat betreft mensenrechtenverplichtingen juist wel een ruime basis te vinden in het internationaal recht. Dat geldt in beginsel voor zowel negatieve als positieve verplichtingen en in relatie tot zowel het IVESCR en het IVBPR als het ESH en het EVRM. Onbetwist kunnen de drugsverdragen slechts worden uitgevoerd binnen de kaders die volgen uit de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

3.8 HET CANNABISVRAAGSTUK: OPLOSSING VIA DE CONFLICTBENADERING

De uiteenzettingen in hoofdstuk 2 gaan uit van de hypothese dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel beter tegemoet komt aan de positieve verplichtingen die voortvloeien uit de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven dan een benadering waarin die teelt en handel is verboden en wordt bestreden. Die hypothese is ook de basis van dit hoofdstuk. Daarmee doet zich binnen het cannabisvraagstuk een interferentie c.q. conflict voor tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en verplichtingen onder het internationale drugscontrolesysteem. In paragraaf 3.2 kwam al aan de orde dat die interferentie valt op te lossen vanuit twee verschillende richtingen, te weten: de zogenoemde conflictbenadering en de zogenoemde harmoniebenadering. De vraag is nu tot welk resultaat de conflictbenadering leidt en of die benadering door het internationaal recht wordt gedragen. Hierna blijkt dat dit laatste niet het geval is.

Dat mensenrechtenverplichtingen prioriteit hebben boven de drugsverdragsverplichtingen is sterk en in diverse opzichten in het internationaal recht verankerd. In bepaalde opzichten hebben de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve mensenrechtenverplichtingen zelfs absolute voorrang op de drugsverdragen.[340] In elk geval kunnen de drugsverdragen slechts worden uitgevoerd binnen de marges die volgen uit de mensenrechtenverdragen, waaronder het IVESCR, het IVBPR, het ESH en het EVRM. Ook in de literatuur wordt aangenomen dat mensenrechtenverplichtingen prioriteit of zelfs voorrang hebben op drugsverdragsverplichtingen.[341]

340 Zie paragraaf 3.7 en zie voor de samenvattende conclusie paragraaf 3.7.10.

341 Zie o.a. Rick Lines & Richard Elliott, 'Injecting drugs into human rights advocacy', *International Journal of Drug Policy* 2007, vol. 18, p. 453-457 op 455; Daniel Heilmann, 'The International Control of Illegal Drugs and the U.N. Treaty Regime: Preventing or Causing Human Rights Violations?', *Cordozo Journal of International and Comparative Law* 2011, vol. 19, p. 237-290 ook op 275. Vgl. ook John Walsh & Geoff Ramsey, *Uru-*
→

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Toepassing van de conflictbenadering leidt ertoe dat de ene rechtsnorm de andere buiten werking stelt vanwege een formele of materiële hiërarchische verhouding tussen beide normen. De conclusies uit het voorgaande maken duidelijk dat toepassing van de conflictbenadering op het cannabisvraagstuk tot gevolg heeft dat de drugsverdragen moeten wijken voor de hier relevante positieve mensenrechtenverplichtingen. Dit zou aldus betekenen dat staten tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel kunnen overgaan voor zover dat tot een betere verwezenlijking leidt van de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Andersom gesteld: voor zover gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel valt te baseren op positieve mensenrechtenverplichtingen, kunnen drugsverdragsverplichtingen die daaraan in de weg staan geen toepassing vinden.

Onder meer de discussie of dit zelfs tot nietigheid van drugsverdragsbepalingen of nog verdergaand van de drugsverdragen als geheel leidt, blijft hier buiten beschouwing. Vanwege het hierna besproken primaat van het beginsel van systematische integratie, dient de conflictbenadering namelijk te worden verworpen. Los daarvan verdient opmerking dat indien men uitgaat van een enge definitie van normenconflict, van zodanig conflict geen sprake is wat betreft de interferentie tussen de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen. Er is dan geen ruimte voor de conflictbenadering.[342]

3.9 SYSTEMATISCHE INTEGRATIE: PRESUMPTIES VAN COMPATIBILITEIT EN TEGEN CONFLICT – AXIOMATA VOOR HARMONIËRING

In het internationale recht gelden het primaat van het beginsel van systematische integratie, de presumptie van compatibiliteit en de presumptie tegen conflict. In feite zijn dit veeleer technieken om conflict te voorkomen dan voor het oplossen ervan.[343] De presumptie tegen conflict ('presumption against conflict') sluit aan bij de gedachte dat staten normaliter niet de bedoeling hebben om overeenkomsten aan te gaan die met andere verplichtingen in strijd zijn.[344] Aan de presumptie tegen conflict ligt de idee van een cohe-

guay's Drug Policy: Major Innovations, Major Challenges, Washington: Brookings, 2015, p. 11.

342 Zie paragraaf 3.4.i.

343 A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2118.

344 ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 414 (par. 19); Sarah Joseph, *Blame it on the WTO?: A Human Rights Critique*, Oxford: Oxford University Press, 2011, p. 47; Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003, p. 240-241.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

rent en consistent rechtssysteem ten grondslag. De veronderstelling is aldus dat de normen, verdragen en subsystemen binnen het internationaal recht 'compatible' oftewel in harmonie met elkaar zijn. Die compatibiliteit is lang niet altijd evident en zal in gevallen waarin daarvan niet onmiddellijk sprake is alsnog via interpretatie dienen te worden bereikt. Bij die interpretatie is het beginsel van systematische integratie ('systemic integration') van toepassing. Dat geldt zelfs indien een van de interfererende verplichtingen *jus cogens*-status heeft of binnen de reikwijdte valt van artikel 103 VN Handvest. Ook dan dient te worden bezien of het mogelijk is de normen zo te interpreteren dat ook de andere norm zoveel mogelijk overeind kan blijven, waarbij aan een *jus cogens*-norm overigens niet zal mogen worden afgedaan.[345]

Het primaat van het beginsel van systematische integratie vloeit voort uit het systeem van het internationale recht, heeft een sterke basis in de rechtspraktijk en internationale rechtspraak en komt tot uitdrukking in artikel 31 lid 1 en lid 3 sub c Weens Verdragenverdrag.[346] Ingevolge deze bepaling dient bij de uitlegging van termen in verdragen rekening te worden gehouden met 'iedere ter zake dienende regel van het volkenrecht die op de betrekkingen tussen de partijen kan worden toegepast'. Die regels van het volkenrecht kunnen zijn gelegen in andere verdragen, het gewoonterecht en/of de algemene beginselen.[347]

Bij het EHRM komt het beginsel van systematische integratie onder verwijzing naar voormelde bepaling als volgt naar voren:

> 'The Convention […] cannot be interpreted in a vacuum. The Court must be mindful of *the Convention's special character as a human rights treaty*, and it must also take the relevant rules of international law into account […]. The Convention should *so far as possible* be interpreted *in harmony with other rules of international law* of which it forms part.' (onze curs.)[348]

Uit het primaat van het beginsel van systematische integratie, de presumptie van compatibiliteit en de presumptie tegen conflict vloeien in het bijzonder de volgende axiomata voort:

1. *Interpretatie vanuit het actueel internationaal recht*. Hoewel het noodzakelijk is internationale instrumenten – waaronder verdragen – te interpreteren in overeenstemming met de wil van de partijen ten tijde van de totstand-

345 Zie A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2118-2121.

346 ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 410-480.

347 *Idem*, zie de verwijzingen daarin.

348 EHRM (GK) 21 november 2001, *Al-Adsani/The UK*, nr. 35763/97, par. 55. Onder meer bevestigd in EHRM (GK) 16 september 2014, *Hassan/The UK*, nr. 29750/09, par. 77; EHRM (GK) 12 september 2012, *Nada/Switzerland*, nr. 10593/08, par. 170.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

koming van het instrument, dienen die instrumenten te worden uitgelegd en toegepast in het kader van het gehele rechtssysteem zoals dat geldt op het moment van interpretatie.[349] Dat geldt temeer indien de in het verdrag gebruikte concepten open of evolutionair van aard zijn[350] of wanneer het om de eerder genoemde 'integrale' oftewel 'normatieve' verdragen gaat.[351] Verder kan de betekenis van het recht mede afhankelijk zijn van bijvoorbeeld maatschappelijke, economische en technische ontwikkelingen.[352]

2. *Zoeken naar gemeenschappelijke doelen en waarden*. Een bruikbare grondregel is voorts dat indien verschillende subsystemen c.q. verdragsregiems van toepassing zijn op een bepaalde kwestie, niet zozeer van belang is tot welke daarvan het onderwerp het meest behoort, maar welke daarvan het meest geschikt is op de desbetreffende kwestie toe te passen.[353] Daartoe kan worden bezien of de betrokken verdragen een gemeenschappelijk voorwerp en doel ('object and purpose')[354] hebben of – nog abstracter

349 ICJ, Advisory Opinion of 21 June 1971, *I.C.J. Reports* 1971, p. 16 op 31 (par. 53) (*Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*). Zie ook ICJ, Judgement of 25 September 1997, *I.C.J. Reports* 1997, p. 7 op 67-68 (par. 112) (*Case Concerning the Gabcikovo-Nagymaros Project – Hungary v. Slovakia*); The Arbitral Tribunal, Decision of 24 May 2005, Reports of International Arbitral Awards, vol. XXVII, p. 35-125 op 66-67 (par. 57-60) (*Award in the Arbitration regarding the Iron Rhine ('IJzeren Rijn') Railway between the Kingdom of Belgium and the Kingdom of the Netherlands*). Zie voorts Campbell McLachlan, 'The Principle of Systemic Integration and Article 31 (3) (c) of the Vienna Convention', *International and Comparative Law Quarterly* 2005, vol. 54, p. 279-320 op 282-284, 316-319.

350 ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 415-416 (par. 22-23).

351 Catherine Brölmann, 'Law-Making Treaties: Form and Function in International Law', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 383-404 op 393-394.

352 Zie ICJ, Judgment of 13 July 2009, *I.C.J. Reports* 2009, p. 213 op 244 (par. 70-71) (*Dispute regarding Navigational and Related Rights – Costa Rica v. Nicaragua*); ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 415-416 (par. 23).

353 Zie Andreas Fischer-Lescano & Gunther Teubner, 'Regime-Collisions: the Vain Search for Legal Unity in the Fragmentation of Global Law', *Michigan Journal of International Law* vol. 25, p. 999-1046 op 1021-1023; Ralf Michaels & Joost Pauwelyn, 'Conflict of Norms or Conflict of Laws?: Different Techniques in the Fragmentation of Public International Law', *Duke Journal of Comparative & International Law* 2012, vol. 22, p. 349-376 op 369.

354 Artikel 31 lid 1 Weens Verdragenverdrag houdt immers in dat verdragen onder meer 'in hun context en in het licht van voorwerp en doel' ervan dienen te worden uitgelegd. Zie ook ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 95: 'Both rules are now rationalized under the same purpose'; en voorts par. 97.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

– of ze gemeenschappelijke waarden ('values') beogen te beschermen,[355] en welke van de verdragen de gemeenschappelijke doelen en waarden het best verwezenlijkt.[356]

3. *Streven naar maximaal normenbehoud en overige rechtsbronnen*. Een interpretatie van de interfererende normen waardoor beide normen en zo maximaal effect als mogelijk behouden heeft de voorkeur.[357] Verder is van belang dat vragen waaromtrent het verdrag of de verdragen geen uitsluitsel geven, dienen te worden opgelost op basis van het gewoonterecht en de algemene rechtsbeginselen (vgl. art. 38 ICJ).[358]

Deze grondregels geven invulling aan de harmoniebenadering indien sprake is van verdrags- c.q. normeninterferentie, zoals zich voordoet binnen het cannabisvraagstuk tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en de VN-drugsverdragen. Wij zullen deze axiomata hierna dan ook in acht nemen.

3.10 HET CANNABISVRAAGSTUK: OPLOSSING VIA DE HARMONIEBENADERING

Dat aan positieve mensenrechtenverplichtingen bijzonder gewicht toekomt en dat deze prioriteit en soms zelfs absolute voorrang hebben boven de drugsverdragsverplichtingen, is sterk en breed in het internationaal recht verankerd zoals hiervoor is uitgewerkt. Van belang is nu dat binnen het strikte kader van de drugsverdragen – dus het zuiver interne juridisch per-

355 Zie Ahmad Ali Ghouri, 'Determining Hierarchy Between Conflicting Treaties: Are There Vertical Rules in the Horizontal System?', *Asian Journal of International Law* 2012, vol. 2, nr. 2, p. 235-266.

356 Zie ook de wijze waarop het EHRM bij toepasselijkheid van een ander regiem (in casu dat van de Europese Unie) naast het EVRM-systeem, beziet in hoeverre dat andere regiem 'is considered to protect fundamental rights, as regards both the substantive guarantees offered and the mechanisms controlling their observance, in a manner which can be considered at least equivalent to that for which the Convention provides […]. By 'equivalent' the Court means 'comparable'; any requirement that the organisation's protection be 'identical' could run counter to the interest of international cooperation pursued […]. However, any such finding of equivalence could not be final and would be susceptible to review in the light of any relevant change in fundamental rights protection', aldus EHRM (GK) 30 juni 2005, *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi/Ireland*, nr. 45036/98, par. 155.

357 Zie met verdere verwijzingen A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 2110-2137 op 2118.

358 ILC, 'Report 58th Session: Chapter XII, Fragmentation of International Law', 2006, p. 414 (par. 19-20).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

spectief in het eerste boek over *Internationaal recht en cannabis*[359] – geen ruimte kan worden gevonden voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel. Vanwege de hier relevante positieve mensenrechten zal die ruimte nu alsnog in de die drugsverdragen moeten worden geforceerd.

Reeds vanwege de ongelijkwaardigheid tussen de in het cannabisvraagstuk interfererende verplichtingen, is het niet mogelijk om daarbij volmaakte harmoniëring van mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen te realiseren. Dat betekent echter zeker niet dat niet een bepaalde mate van harmoniëring mogelijk is. Daarom komt nu eerst aan de orde wat de in de vorige paragraaf besproken axiomata meer algemeen voor de interferentie in het cannabisvraagstuk betekenen. Daarna wordt meer concreet op de verplichtingen uit de drugsverdragen ingegaan. Het gaat er daarbij vooral om te bezien hoe die verplichtingen zo veel mogelijk in takt kunnen worden gelaten, terwijl staten tegelijkertijd de mogelijkheid hebben om met het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel aan hun positieve mensenrechtenverplichtingen te voldoen. Er is hierbij dus sprake van interferentieoplossing door harmoniërende interpretatie.[360]

3.10.1 De axiomata van systematische integratie en het cannabisvraagstuk

Achtereenvolgens bespreken wij nu welke betekenis de vier in paragraaf 3.9 vastgestelde axiomata van systematische integratie hebben voor de interferentie tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen.

i. Interpretatie vanuit het actueel internationaal recht

Wat betreft mensenrechtenverdragen en drugsverdragen zijn er ten minste twee ontwikkelingen die belangrijk zijn voor de verhouding daartussen.

– *Ontwikkeling in kennis over effectiviteit drugsbeleid*. De aan de drugsverdragen ten grondslag liggende veronderstelling dat gezondheidsrisico's rondom recreatief drugsgebruik het best zijn te bestrijden door een strikt prohibitieve benadering staat inmiddels ter discussie. In de wetenschappelijke literatuur, de rechtspraktijk en ook vanuit overheden wordt een grote variëteit aan feiten en argumenten aangedragen die deze veronderstelling nuanceren of

359 Zie P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014.

360 Vgl. Nele Matz-Lück, 'Harmonization, Systemic Integration, and Mutual Supportiveness as Conflict-Solution Techniques: Different Modes of Interpretation as a Challenge to Negative Effects of Fragmentation?', *Finnish Yearbook of International Law* 2006, vol. 17, p. 39-53 op 42-45.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

onderuit beogen te halen. Ook de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid komt tot zodanige conclusie:

> 'The current international system of drug control has focused on creating a drugfree world, almost exclusively through use of law enforcement policies and criminal sanctions. Mounting evidence, however, suggests this approach has failed, primarily because it does not acknowledge the realities of drug use and dependence. While drugs may have a pernicious effect on individual lives and society, this excessively punitive regime has not achieved its stated public health goals, and has resulted in countless human rights violations.'[361]

De vraag is of dit direct relevant is voor de interpretatie – en dus de actuele betekenis – van de drugsverdragen. Een stellig antwoord valt daarop niet te geven. Wel zijn er argumenten om aan te nemen dat gegevens omtrent de effectiviteit en ineffectiviteit van drugsbestrijding bij de uitleg en toepassing van de drugsverdragen kunnen of zelfs dienen te worden betrokken.

Zo bleek hiervoor al dat de betekenis van het internationaal recht volgens onder meer het Internationaal Gerechtshof mede afhankelijk kan zijn van bijvoorbeeld maatschappelijke, economische en technische ontwikkelingen. Dit lijkt ruimte te laten om ook de (in)effectiviteit van bepaalde verdragsverplichtingen mee te nemen bij de interpretatie van de normen waarop deze steunen. Dat het Hof die ruimte ook beoogt is echter niet met zekerheid te zeggen. Hetzelfde geldt in relatie tot bijvoorbeeld de in het internationaal recht erkende proportionaliteitstest.[362] Weliswaar zal voor toepassing van die test er enige duidelijkheid over moeten bestaan in hoeverre een maatregel feitelijk het beoogde doel kan bereiken, maar niet helemaal zeker is of die test ook toepasselijk is op de uitvoering van verplichtingen uit instrumenten zoals de drugsverdragen.

Dat de (in)effectiviteit van bepaalde verdragsverplichtingen dient te worden meegenomen bij uitleg van verdragsnormen, vindt in elk geval bevestiging in de regel dat verdragen zo moeten worden uitgelegd dat ze effectief in

---

361 Special Rapporteur Health, A/65/255, 2010, p. 2 (Summary) en uitgebreider par. 14-16. Zie ook Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Dainius Pūras, *UN Doc.* A/HRC/29/33, 2 april 2015, par. 27. Zie voorts paragraaf 2.3.11.

362 Zie bijv. ICJ, Judgment of 19 November 2012, *I.C.J. Reports* 2012, p. 624 op 715-717 (par. 239-247) (*Territorial and Maritime Dispute – Nicaragua v. Colombia*); ICJ, Advisory Opinion of 9 July 2004, *I.C.J. Reports* 2004, p. 136 op 193 (par. 136) (*Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*). Zie verder de verwijzingen betreffende de EU, het EVRM en de WTO in Alec Stone Sweet & Jud Mathews, 'Proportionality Balancing and Global Constitutionalism', *Columbia Journal of Transnational Law* 2008, vol. 47, p. 72-164 op 138-159.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

plaats van ineffectief zijn.[363] Aangezien die effectiviteit mede afhankelijk is van de maatschappelijke werkelijkheid, veronderstelt deze regel dat die werkelijkheid van invloed mag en moet zijn bij de interpretatie van verdragsnormen.

Aandacht verdient hier ook art. 15 lid 1 aanhef en sub b IVESCR. Krachtens deze bepaling erkennen de staten die partij zijn bij dit verdrag het recht van een ieder de 'voordelen te genieten van de wetenschappelijke vooruitgang en de toepassing daarvan'. In relatie hiermee dienen staten ervoor te zorgen dat de resultaten van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen worden gebruikt in het belang van de versterking van onder meer de economische en sociale ontwikkeling van volkeren en de verwezenlijking van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.[364] Ook zo bezien is het ingevolge het internationaal recht aangewezen bij de uitleg van de drugsverdragen rekening te houden met wetenschappelijke kennis over de feitelijke effecten van uitvoering van de verplichtingen daarin voor bijvoorbeeld de volksgezondheid alsmede over de daadwerkelijke aard en ernst van de risico's van cannabis.

Tot slot wijzen wij er nog op dat effectiviteit van maatregelen ook relevant is voor de vraag of positieve mensenrechtenverplichtingen tot toepassing van de maatregel kunnen dwingen. Heel hoofdstuk 2 steunt zelfs op de hypothese dat gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel tot een effectievere verwezenlijking van individuele en volksgezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding leidt. Alleen indien die hypothese opgaat kunnen de daarmee samenhangende positieve mensenrechtenverplichtingen van toepassing zijn. Ook in dat opzicht zou het merkwaardig zijn indien effectiviteit dan wel buiten beschouwing zou kunnen worden gelaten bij de interpretatie van drugsverdragsverplichtingen die tot het nemen van positieve maatregelen dwingen om drugs c.q. cannabis te bestrijden met het oog op de volksgezondheid en het welzijn van mensen.

Wij achten het daarom verdedigbaar dat voor zover er duidelijke gegevens zijn dat verplichtingen in de drugsverdragen minder effectief zijn dan wordt verondersteld, dit volgens het internationaal recht bij de interpretatie

363 Zie H. Lauterpacht, 'Restrictive Interpretation and the Principle of Effectiveness in the Interpretation of Treaties', *British Yearbook of International Law* 1949, vol. 26, p. 48-85 op 52; Ulf Linderfalk, *On the Interpretation of Treaties*, Dordrecht: Springer, 2007, p. 217-221, 290-291.

364 Zie punt 1 van de Declaration on the Use of Scientific and Technological Progress in the Interests of Peace and for the Benefit of Mankind, *UN Doc.* A/RES/3384(XXX), 10 November 1975); zie voorts Report of the Special Rapporteur in the field of cultural rights, Farida Shaheed, The right to enjoy the benefits of scientific progress and its applications, *UN Doc.* A/HRC/20/26, 14 May 2012, par. 50; Audrey R. Chapman, 'Towards an Understanding of the Right to Enjoy the Benefits of Scientific Progress and Its Applications, *Journal of Human Rights* 2009, vol. 8, p. 1-36 op 9-10.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

van de drugsverdragen een rol dient te spelen. In paragraaf 3.10.2.ii komen we hierop kort terug.

– *Ontwikkeling positieve mensenrechtenverplichtingen*. Voor zover het om het recht op gezondheid gaat, is deze ontwikkeling weinig opzienbarend. Reeds de formulering van dit recht in artikel 12 jo artikel 2 IVESCR en in artikel 11 ESH maakt duidelijk dat staten positieve verplichtingen hebben tot het nemen van maatregelen om dit recht te verwezenlijken.[365] Daarbij komt dat die formulering nogal open en algemeen van aard is. Het is dan ook begrijpelijk dat onder meer het IVESCR-Comité en het Europees CSR van meet af aan nader invulling aan deze positieve verplichtingen hebben gegeven. In relatie tot de primair of zelfs geheel negatief geformuleerde rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven in het IVBPR en het EVRM, lag het echter aanzienlijk minder voor de hand dat het op grond van die rechten eveneens tot uitbreide ontwikkeling van positieve verplichtingen zou komen. Die ontwikkeling heeft primair ook pas vanaf einde jaren negentig plaatsgevonden, dus na de totstandkoming van de drugsverdragen.

Een en ander is echter geen argument om voorbij te gaan aan de positieve verplichtingen die zijn afgeleid uit de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Het eerste axioma – dat steunt op onder meer artikel 31 Weens Verdragenverdrag, de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof en de literatuur – houdt immers in dat verdragen dienen te worden uitgelegd en toegepast in het kader van het gehele rechtssysteem zoals dat geldt op het moment van interpretatie. De positieve verplichtingen die in hoofdstuk 2 zijn vastgesteld, zijn dermate vast verankerd in de internationale jurisprudentie over die rechten, dat deze ontegenzeggelijk onderdeel uitmaken van het geldende positieve internationaal mensenrechtenrecht. Deze verplichtingen zullen aldus vol bij de interpretatie van de drugsverdragen moeten worden betrokken. Dit geldt gezien het hiervoor opgemerkte dan *a fortiori* voor de positieve verplichtingen ingevolge het recht op gezondheid. Ten overvloede merken wij nog op dat ook de INCB de relevantie van de oordelen van toezichtsorganen bij mensenrechtenverdragen erkent.[366]

365 Zie paragrafen 2.3.7 en 2.3.8.

366 INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2014*, New York: United Nations, 2015, p. 9 (nr. 38): 'Member States should give due consideration to the human rights norms relevant in the context of each element of a comprehensive, integrated and balanced approach, according to their legal obligations. They should also, if necessary, seek out the advice of human rights treaty bodies for the implementation of such norms.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ii. Gemeenschappelijke doelen en waarden

Het belang van het voorwerp en doel ('object and purpose') van een verdrag vindt zijn grondslag in onder meer de rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof en in het Weens Verdragenverdrag.[367] Geen van beide definieert echter wat onder deze begrippen precies dient te worden verstaan. Grofweg gaat het hierbij om die doelstellingen van het verdrag en de aard van de middelen om deze te realiseren.[368]

– *Voorwerp en doel drugsverdragen*. Wat betreft de 'object and purpose' van het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandelverdrag kunnen grofweg drie abstractie niveaus worden onderscheiden.

Eerste niveau. Het meest abstracte doel ('purpose') dat nog expliciet tot uitdrukking komt in de drugsverdragen is 'de gezondheid en het welzijn der mensheid' of 'van mensen'.[369] Hiermee worden in elk geval de volksgezondheid en het maatschappelijk welzijn, en misschien ook de individuele gezondheid, als de primaire grondwaarden van de verdragen erkend. In meest abstracte zin bestaat het voorwerp ('object') van de verdragen in verdovende middelen ('narcotic drugs').

Tweede niveau. Op concreter niveau bestaat het doel, zoals uit ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* blijkt, in het volgende:[370] 1. beschikbaarheid van verdovende middelen als zinvol c.q. effectief medicijn of onderzoek daarnaar; 2. behandeling en zorg voor drugsgebruikers om hen van verdovende middelengebruik af te helpen; 3. bescherming van de maatschappij tegen verdovende middelen door onder meer de productie, de handel, het bezit en het gebruik ervan voor recreatieve doeleinden te bestrijden en te elimineren via het strafrecht en vele andere soorten verboden en maatregelen. Het meer concrete voorwerp van de verdragen bestaat in cannabisproducten, cocaproducten en papaverproducten, aangezien alleen deze ook uitdrukkelijk in de verdragen zelf worden genoemd.

Derde niveau. Voor alle drie de zojuist genoemde doelen geven de verdragen blijk van nog weer concretere doelen. Voor dit onderzoek is uiteraard het derde doel van belang. Daarvoor geldt dat – gelet op de preambules, de

367 Zie o.a. ICJ, Advisory Opinion of 28 May 1951, *I.C.J. Reports* 1951, p. 15 op 21, 23-24 (*Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*); en o.a. art. 31 Weens Verdragenverdrag. Zie met verdere verwijzingen over de wijze van vaststelling van de 'object and purpose' P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 76.

368 Vgl. o.a. David S. Jonas & Thomas N. Saunders, 'The Object and Purpose of a Treaty: Three Interpretive Methods', *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 2010, vol. 43, nr. 3, p. 565-609 op 579-580.

369 Zie de preambules van het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandel Verdrag.

370 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 99.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

tekst, het systeem en de beraadslagingsgeschiedenis van het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandel Verdrag – ook het uitbannen ('eradicate') van cannabis voor recreatief gebruik tot de 'object and purpose' van deze verdragen behoort. Aan dit uitbanningsdoel ligt de veronderstelling ten grondslag dat verwezenlijking daarvan de belangen van in het bijzonder volksgezondheid en criminaliteitsbestrijding het meest adequaat vervult.[371] Ter verwezenlijking van dit uitbanningsdoel voorzien de verdragen in een prohibitief, repressief en meerlagig handhavingssysteem, dat onder meer een aanzienlijk scala van uiteenlopende strafrechtelijke, bestuurlijke en andersoortige verplichtingen aan de verdragspartijen oplegt.[372] Kortom: het verdrag richt zich hierbij erop het in omloop zijn van verdovende middelen voor andere dan geneeskundige of wetenschappelijke doeleinden volledig uit te bannen.[373] Dat geldt dan dus ook voor cannabis voor recreatief gebruik.

– *Gemeenschappelijkheid tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragen*. Op het eerste niveau van het doel van de drugsverdragen is er duidelijk gemeenschappelijkheid met het doel van de mensenrechtenverdragen.[374] Hoewel laatstgenoemde verdragen dit niet steeds zo letterlijk expliciteren in de preambules, zijn ook deze immers direct op het welzijn van de mens gericht.[375] Dat geldt voor alle fundamentele rechten en vrijheden daarin alsmede de daarbij geldende positieve verplichtingen. Voor zover het gaat om het recht op gezondheid, is er voorts duidelijke verwantschap met het primaire doel uit de drugsverdragen van de gezondheid der mensheid of van mensen. Ten dele geldt dit ook voor de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven, namelijk voor zover deze de staat verbieden om de gezondheid negatief te beïnvloeden en deze dwingen om op de gezondheid gerichte positieve maatregelen te nemen. Voor het overige hebben deze mensenrechten aansluiting bij het welzijnsdoel. Zonder meer beogen de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen dus gemeenschappelijke waarden ('values') te beschermen.

Op het tweede niveau is de aansluiting beperkter. Op zichzelf passen het eerste deeldoel (onder meer beschikbaarheid van verdovende middelen als medicijn) en het tweede deeldoel (behandeling en zorg voor drugsgebruikers) goed bij een 'human rights based approach'. Belangrijker hier is echter dat dit maar ten dele ook het geval is voor het derde deeldoel (bescherming

371 *Idem*, p. 222.
372 *Idem*, p. 222; zie ook p. 165.
373 *Idem*, p. 15-16.
374 In die zin ook INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2014*, New York: United Nations, 2015, p. 8 (nr. 37): 'the human rights treaties employ the same language and rationale as used in the preambles to the drug control treaties'.
375 Zie wel in letterlijke zin de preambule van het ESH; vlg. voorts o.a. art. 4 IVESCR.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

van de maatschappij tegen recreatieve verdovende middelen door bestrijden en eliminering ervan). Deels is er dus wel aansluiting. Dat volgens positieve verplichtingen een drugs- c.q. cannabisbeleid kan zijn aangewezen dat cannabisteelt en -handel gereguleerd toestaat, wil namelijk niet zeggen dat er geen ruimte meer is om recreatieve drugs c.q. cannabis te bestrijden. Integendeel. Dat het om gereguleerd toestaan gaat, impliceert juist dat teelt en handel die niet binnen de reguleringskaders plaatsvindt, niet als legaal geldt en dus voor bestrijding in aanmerking komt. Die regulering strekt niet slechts ertoe dat er ruimte is voor teelt en handel, maar evenzeer dat er die buiten de reguleringskaders niet is. Zowel de drugsverdragen als positieve mensenrechtenverplichtingen verzetten zich tegen serieuze drugs- c.q. cannabiscriminaliteit. Daarbij komt dat ook wanneer aan het recht op gezondheid juist het best invulling valt te geven door cannabisteelt en -handel gereguleerd toe te staan, dit recht tegelijkertijd nog altijd ook verplicht tot ontmoediging van recreatief drugsgebruik.[376] Op het tweede doelniveau van de drugsverdragen is er dus zeker geen volmaakte verwantschap met de mensenrechtendoelen maar wel een redelijke aansluiting.

Voor het derde niveau van doelen van de drugsverdragen ligt dit echter wezenlijk anders. Zowel een kernveronderstelling van dit doelniveau (risico's van recreatieve drugs voor de volksgezondheid zijn het best te bestrijden door een prohibitieve en repressieve benadering) als de kern van dit doelniveau (volledige uitbanning van recreatieve drugs), staat haaks op het vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel. Bovendien geldt dat de drugsverdragen zich niet direct richten op onder meer bescherming van burgers tegen gevolgen van drugscriminaliteit.

In paragraaf 3.10.2.ii komen wij op de 'object and purpose' als aanknopingspunt voor harmoniëring terug.

iii. Streven naar maximaal normenbehoud

De interpretatie van de interfererende normen dient bij voorkeur zo plaats te vinden dat zij zo maximaal mogelijk worden behouden. Gelet op de zowel abstracte als concrete prioriteit van de positieve mensenrechtenverplichtingen, kan het hierbij niet gaan om een compromis waarin toch wordt afgedaan aan de vereiste mensenrechtenbescherming. De prioritering van mensenrechten dwingt echter niet ertoe het drugssysteem voor wat betreft cannabis geheel buiten werking te stellen. Zoals hiervoor al aan de orde kwam, zal ook bij het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel, een illegaal circuit rondom cannabis kunnen blijven bestaan. Op dat illegale circuit kunnen in beginsel alle drugsverdragsnormen worden toegepast die verplichtingen ter bestrijding en uitroeiing van cannabis en tot internationale samenwerking op

376 Zie paragraaf 2.3.10.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dat terrein bevatten. Tot het legale circuit behoort dan de cannabisteelt en -handel die binnen het reguleringskader plaatsvindt. De drugsverdragen bevatten ook diverse voorschriften voor legale drugs (dat zijn onder de drugsverdragen thans slechts de verdovende middelen met uitsluitend 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden'). Bezien zal moeten worden in hoeverre deze redelijkerwijs toepasbaar zijn op cannabis die binnen het reguleringskader valt.

3.10.2 Aanknopingspunten voor harmoniëring in het VN-drugscontrolesysteem

In de inleiding van dit hoofdstuk merkten wij onder verwijzing naar ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* op dat de VN-drugsverdragen als het gaat om recreatieve drugs een beperkte, eenzijdige en rigide benadering op volksgezondheidsbelangen laten zien en tot een strikt prohibitieve benadering dwingen. Vanuit het intern perspectief op deze verdragen viel daaraan niet te ontkomen, zo bleek in voormeld boek. Onder druk van het extern perspectief van hier relevante positieve mensenrechtenverplichtingen zal dat echter moeten. De vraag is in hoeverre de drugsverdragen aanknopingspunten bieden voor harmoniering, zodat zoveel mogelijk kan worden voorkomen dat verdragsverplichtingen simpelweg buiten werking dienen te worden gesteld. Er blijken verschillende van die aanknopingspunten te zijn.

i. Benadering INCB

Interessant is dat de VN Algemene Vergadering en sinds kort ook de INCB een genuanceerdere benadering formuleren dan waarvan de drugsverdragen zelf blijk geven. In de hierboven – in paragraaf 3.7.9.i. – opgenomen citaten oordelen zij dat het drugsprobleem een 'multilateral setting' en 'comprehensive, integrated and balanced approaches' vergt en dat 'the health and welfare of mankind at the core of drug policies' dient te staan.[377] Daarmee is er ook binnen het drugscontrolesysteem zelf een zekere grondslag voor harmoniëring tot stand gekomen.

ii. Voorwerp en doel van de drugsverdragen ('object and purpose')

Bij de harmoniebenadering komt het zoals opgemerkt mede erop aan of de interfererende verdragen een gemeenschappelijk voorwerp en doel hebben en of ze gemeenschappelijke waarden beogen te beschermen. In de vorige paragraaf (3.10.1.ii) bleek dat daarvan duidelijk sprake is met het gemeenschappelijke streven naar bescherming van de gezondheid en het welzijn van

377 Zie ook INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2014*, New York: United Nations, 2015, p. 9 (nr. 38): 'Member States should give due consideration to the human rights norms relevant in the context of each element of a comprehensive, integrated and balanced approach, according to their legal obligations.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

mensen, terwijl dit voorts ook kan worden gevonden in het bestrijden van illegale cannabisteelt en -handel alsmede in het ontmoedigen van recreatief cannabisgebruik. Van een harde tegenstelling is echter sprake bij het derde doelniveau van de drugsverdragen: prohibitie en repressie van alle recreatieve cannabis (de drugsverdragen) versus gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel (positieve mensenrechtenverplichtingen).

Een grondregel bij de harmoniebenadering is dat de verdragsbenaderingen die gemeenschappelijke doelen en waarden het best verwezenlijkt, richtingsbepalend zijn bij de toepassing van het beginsel van systematisch integratie. Hiermee stuiten wij ook op een empirisch vraag: welke benadering biedt feitelijk de beste bescherming? Dit is deels dezelfde vraag als die met de hypothese van dit onderzoek is afgedekt: leidt een systeem van het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt tot betere c.q. effectievere positieve bescherming van de individuele en volksgezondheid, het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven?

Zoals reeds herhaaldelijk opgemerkt is de hypothese in dit onderzoek dat het antwoord op deze vraag positief is.[378] Deze hypothese heeft hier drie consequenties.

Ten eerste heeft die tot gevolg dat de in hoofdstuk 2 besproken positieve verplichtingen betreffende de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven van toepassing zijn. Gezien hun bijzondere gewicht en ten dele ook voorrangspositie hebben deze positieve verplichtingen prioriteit ten opzichte van de daarmee interfererende drugsverdragsverplichtingen.

Ten tweede brengt de hypothese mee dat voor zover het gaat om bescherming van de individuele en volksgezondheid alsmede het welzijn van mensen, de mensenrechtenbenadering beter werkt dan de strikt prohibitieve en repressieve benadering uit de drugsverdragen. Dat is eveneens het geval voor zover het gemeenschappelijk doel ontmoediging van recreatief drugsgebruik is. Meer dan de drugsverdragen verplicht het recht op gezondheid tot een gedetailleerd en op de feitelijke werkelijkheid en maatschappelijk-sociale constellatie gericht ontmoedigingsbeleid. Anders gezegd: de drugsverdragen vereisen een totaalverbod op recreatieve drugs op grond van de veronderstelling dat dit het best werkt, terwijl het recht op gezondheid vereist dat die maatregelen worden genomen die drugsgebruik daadwerkelijk het best ontmoedigen. Dat ontmoedigingsbeleid zal aldus vanuit het recht op gezondheid vorm moeten worden gegeven, al kunnen daarbij maatregelen uit de drugsverdragen mogelijk een rol spelen. Verder is hier nog van belang

378 Zie paragraaf 4.3 over de onderbouwing die een staat omtrent effectiviteit zal moeten leveren wanneer die tot gereguleerd toestaan over zou gaan.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dat regulering van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt impliceert dat er daarnaast ook sprake kan zijn van illegale teelt en handel. Voor de bestrijding daarvan bieden de drugsverdragen een aanzienlijk steviger kader dan de mensenrechtenverdragen. Op dit punt veronderstelt het beginsel van systematisch integratie dus dat juist de drugsverdragsverplichtingen tot uitgangspunt moeten worden genomen.

Ten derde impliceert de hypothese dat de drugsverdragen niet zo effectief zijn als deze veronderstellen. Hiervoor – in subparagraaf 3.10.1.i – kwam al aan bod dat het verdedigbaar is dat dit bij de interpretatie van de drugsverdragen een rol dient te spelen. Dat zou betekenen dat er ook vanuit de drugsverdragen zelf – dus zonder daartoe een beroep op positieve mensenrechtenverplichtingen te hoeven doen – aanleiding is om die drugsverdragen zo uit te leggen en toe te passen dat de primaire doelen ervan (volksgezondheid en welzijn) beter kunnen worden gerealiseerd. In de drugsverdragen zijn er ook concrete aanknopingspunten hiervoor. Blijkens de Preambule van het Enkelvoudig Verdrag richt dit verdrag zich op 'doeltreffende maatregelen tegen het misbruik van verdovende middelen', terwijl het Sluikhandel Verdrag is geleid 'door de wens een allesomvattend en doeltreffend internationaal verdrag te sluiten'. Vooral in het laatstgenoemde verdrag staat doeltreffendheid van optreden en samenwerking ook centraal in verschillende bepalingen.

iii. Gerichtheid op transnationale problemen en aanpak

Ontegenzeggelijk gelden de drugsverdragsverplichtingen tot onder meer het verbieden en bestrijden van verdovende middelen ook voor zover de productie, handel en het gebruik van zulke middelen slechts de interne rechtsorde van een staat raakt.[379] Niettemin zijn er verschillende aanknopingspunten om de verdragen toch vooral vanuit transnationale belangen en doelstellingen te bezien. Daarvoor is het volgende van belang.

Ten eerste betreffen de gedragingen tot strafbaarstelling waarvan de drugsverdragen dwingen zeker geen internationale misdrijven, die ook principieel zo ernstig zijn dat bestrijding ervan noodzakelijk is ongeacht door wie of waar deze worden gepleegd.[380] De ratio van de drugsverdragen ligt veeleer in een praktische veronderstelling, namelijk dat doeltreffende nationale drugscontrole niet mogelijk is indien andere staten geen controle houden op de productie en handel van verdovende middelen op hun territorium en

379 Zie o.a. art. 4 EV: 'Partijen nemen de wetgevende en administratieve maatregelen die nodig zijn om (a) de bepalingen van dit Verdrag op hun gebied in werking te stellen en uit te voeren'; maar o.a. ook: '(b) met andere Staten samen te werken bij de uitvoering van de bepalingen van dit Verdrag (c) […].'

380 Zie paragrafen 3.7.7.iii en 3.7.9.xii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

indien er geen internationale coördinatie daaromtrent plaatsvindt.[381] Daarvoor is 'een gecoördineerd en wereldomspannend optreden' vereist en aldus 'internationale samenwerking' nodig.[382] Waar de drugsverdragen drugs voor recreatief gebruik principieel afwijzen, lijkt de praktische grondslag van totstandbrenging van die verdragen toch vooral te zijn gelegen in de wil om transnationale effecten van illegale drugshandel tegen te gaan.

Dit blijkt ook uit artikel 14 EV. Deze bepaling verschaft het INCB bevoegdheden ter verzekering van de uitvoering van de verdragsbepalingen indien deze 'een objectieve aanleiding heeft te veronderstellen, dat de doelstellingen van dit Verdrag *ernstig in gevaar* worden gebracht doordat een bepaalde Partij […] in gebreke blijft de bepalingen van dit Verdrag uit te voeren' (onze curs.). Volgens de officiële UN Commentaries bij de verdragen worden die doelstellingen 'seriously endangered' indien 'lack of control or defective control in one country or territory appears to endanger the effectiveness of control in another country or territory'. Het commentaar voegt daaraan toe dat de INCB de procedure van artikel 14 EV in beginsel niet zal kunnen toepassen indien 'failure to comply with the treaty provisions has only a domestic impact'.[383] Eveneens relevant hier is bijvoorbeeld de preambule bij het Sluikhandelverdrag. Deze maakt duidelijk dat georganiseerde misdadige sluikhandelpraktijken 'de legale economieën ondermijnen en een bedreiging vormen voor de stabiliteit, de veiligheid en de soevereiniteit van Staten' en dat 'sluikhandel een vorm van internationale misdadige activiteit is'. Daarmee richt de preambule zich zowel op een nationaal als internationaal belang. In de preambule komt ook als probleem naar voren dat de sluikhandel in verdovende middelen 'in toenemende mate in verschillende maatschappelijke groepen weet binnen te dringen'.

Het voorgaande maakt onzes inziens duidelijk dat het er in de eerste plaats om gaat dat elke verdragsstaat dient te voorkomen dat productie, distributie en handel van drugs op het eigen territorium nadelige gevolgen heeft voor andere staten. Voor zover een verdragsstaat die gevolgen weet te voorkomen, heeft deze de praktische ratio van de drugsverdragen reeds in belangrijke mate verwezenlijkt. Voorts dient die staat ervoor te zorgen dat de eigen stabiliteit, veiligheid en soevereiniteit niet in gevaar komt, waarbij uiteraard ook een internationaal belang bestaat. Op zichzelf valt hier niet uit af te leiden welke maatregelen dienen te worden genomen. Veeleer is dit een resultaatsdoelstelling. De vraag is dan ook of een staat die deze doelstelling

381 Neil Boister, *An Introduction to Transnational Criminal Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 50.

382 Zie Preambule EV.

383 United Nations, *Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs*, 1961, New York: 1973, p. 178 (nr. 2). Zie over de status van de commentaren P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 14.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

verwezenlijkt zonder zich aan diens verdragsverplichtingen te houden in feite niet beter aan het verdrag voldoet dan een staat die wel aan diens verdragsverplichtingen voldoet maar juist daardoor het resultaat niet kan verwezenlijken. Een positief antwoord op deze vraag lijkt ons verdedigbaar. Van belang is dan ook dat de hypothese van dit onderzoek is dat het gereguleerd toelaten van cannabisteelt en -handel juist tot betere bescherming van de volksgezondheid, bestrijding van criminaliteit en voorkomen van de gevolgen daarvan leidt dan een prohibitief en repressief beleid.[384] Die hypothese houdt ondertussen ook in dat door regulering beter kan worden tegengegaan dat de bovenwereld door illegale cannabisteelt en -handel gecorrumpeerd raakt. Ook dat sluit aan bij de doelstelling om te voorkomen dat sluikhandel 'in toenemende mate in verschillende maatschappelijke groepen' binnendringt.

Met het voorgaande bieden de drugsverdragen aanknopingspunten om de verplichtingen daarin veel meer vanuit transnationale en internationale belangen en samenwerking uit te leggen. Maar voor zodanige uitleg is onzes inziens – gelet op zowel de inhoud van de drugsverdragen als die van de hier relevante positieve mensenrechtenverplichtingen – hooguit ruimte indien aan twee voorwaarden wordt voldaan. Ten eerste komt het erop aan dat het gereguleerd toelaten van cannabisteelt en -handel door een staat op eigen territorium niet tot verminderde bescherming voor andere staten leidt. Ten tweede zal die regulering wat betreft de volksgezondheid en het welzijn van mensen juist tot betere resultaten op eigen grondgebied moeten leiden dan een prohibitieve benadering.

iv. Mensenrechten- en constitutionele clausules

Ook op het meer concrete niveau van verdragsbepalingen valt een aanknopingspunt te forceren onder druk van de positieve mensenrechtenverplichtingen, of concreter: onder druk van de juridische verplichtingen om de volksgezondheid, het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven te beschermen. De meer algemene aanknopingspunten zijn de volgende.

– *Mensenrechtenclausule artikel 14 lid 2 SV*. Volgens deze reeds herhaaldelijk genoemde bepaling neemt elke verdragspartij 'passende maatregelen' om op haar grondgebied onder meer 'de illegale teelt' van onder meer cannabisplanten 'te voorkomen, en om deze planten uit te roeien, indien zij daar illegaal worden geteeld'. En voorts: 'Bij het nemen van deze maatregelen worden de fundamentele rechten van de mens geëerbiedigd […].' Kort gezegd vereist deze bepaling dus dat de bestrijding van illegale teelt met inachtneming van de mensenrechten gebeurt. Tekstueel bepaalt deze bepaling dus

384 Zie over de hypothese paragraaf 1.5.v en voor de argumenten paragrafen 2.3.1 en 2.4.1.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

niet dat mensenrechten in beschouwing dienen te worden genomen bij de afweging wat als 'illegale teelt' dient te worden aangemerkt en wat niet. Onder deze clausule valt strikt genomen aldus niet een drugs- c.q. cannabisbeleid te brengen dat cannabisteelt en -handel gereguleerd toelaat teneinde doorwerking te geven aan positieve mensenrechtenverplichtingen.

Ten einde harmoniëring mogelijk te maken, zou men de bepaling echter ook ruimer kunnen oppakken. De redenering is dan dat het bestrijden van cannabisteelt niet met inachtneming van de mensenrechten plaatsvindt, indien de staat blijkens positieve mensenrechtenverplichtingen juist gehouden is om teelt gereguleerd toe te staan. De implicatie van deze lezing is dat artikel 14 lid 2 SV dan vereist dat staten in een reguleringsbeleid voorzien teneinde te voorkomen dat de bestrijding van teelt als geheel in strijd met mensenrechten moet worden verklaard. Teelt die dan buiten de regulering valt – dat is dan de 'illegale teelt' waaraan artikel 14 lid 2 SV refereert – kan dan overigens gewoon worden bestreden, en wel met inachtneming van de mensenrechten.

Deze benadering heeft verstrekkende consequenties. Deze leidt ten eerste dus tot een wezenlijk andere invulling van wat als 'illegaal' onder de verdragen dient te worden aangemerkt. Dat is niet langer in beginsel alle cannabis die geen 'geneeskundige of wetenschappelijke doeleinden' dient.[385] Voortaan geldt als 'illegaal' cannabis die niet binnen het reguleringskader valt. De belangrijkste bepalingen die uitdrukkelijk op 'illegale' verdovende middelen of handelingen daarmee betrekking hebben, zijn te vinden in artikel 3 SV (plichten tot strafbaarstelling), artikel 12 (maatregelen tegen hulpstoffen), artikel 13 (maatregelen tegen materialen en apparatuur) en artikel 14 (maatregelen tegen teelt).

Een tweede verstrekkende consequentie is dat wanneer artikel 14 lid 2 SV bestrijding van gereguleerde cannabisteelt niet meer toelaat, een systematische lezing van de drugsverdragen moet meebrengen dat dan ook de bestrijding van onder meer de productie, distributie, handel en het bezit ervan niet meer is toegelaten voor zover dit binnen het reguleringskader valt. De veronderstelling is immers dat het verdrag zo moet worden gelezen dat het niet kan worden toegepast wanneer positieve verplichtingen meebrengen dat een staat tot het gereguleerd toelaten van cannabisteelt dient over te gaan. Bij die stand van zaken is het moeilijk verdedigbaar dat het verdrag nog wel verplicht tot bestrijding van gereguleerd toegestane distributie, handel en het bezit van cannabis wanneer die regulering eveneens op positieve verplichtingen steunt. Bij deze invalshoek schakelt artikel 14 lid 2 SV dus alle verplichtingen uit om cannabisteelt en -handel te bestrijden, althans voor zover deze plaatsvinden binnen het reguleringskader.

385 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, par. 2.2.3 en 2.3.3.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

– *Constitutionele clausules*. Verschillende bepalingen in het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandel Verdrag houden zogenoemde constitutionele clausules in. Deze houden in dat elke verdragsstaat verplichtingen waarop zulke clausules van toepassing zijn, niet in strijd met het grondwettelijke stelsel, grondwettelijke beperkingen of grondwettelijke beginselen hoeft uit te voeren. Het Enkelvoudig Verdrag kent zes van zulke clausules, het Sluikhandelverdrag drie.[386]

De belangrijkste consequenties van die clausules zijn hier dat alleen met inachtneming van de grondwet:
- internationale rechtshulp in de strijd tegen de sluikhandel hoeft te worden verleend (art. 35 EV);
- in strafbaarstelling hoeft te worden voorzien van en rondom onder meer opzettelijke teelt, distributie, handel en het bezit van cannabis (art. 36 lid 1 en lid 2 EV);
- in strafbaarstelling hoeft te worden voorzien ter bestrijding van wederrechtelijk verkregen vermogen alsmede materialen en hulpstoffen voor onder meer cannabisteelt (art. 3 lid 1 sub c SV);
- in strafbaarstelling hoeft te worden voorzien van uitlokking, deelneming aan en poging tot gedragingen met betrekking tot onder meer cannabis (art. 3 lid 1 sub c SV);
- in strafbaarstelling hoeft te worden voorzien van onder meer het opzettelijk telen, bezitten en aankopen van cannabis voor persoonlijk gebruik (art. 3 lid 2 SV; zie over art. 3 lid 1 SV verderop in deze subparagraaf).
- aan de verplichtingen hoeft te worden voldaan die in het verlengde liggen van verplichtingen waarop de constitutionele clausule van toepassing is.

In ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* stelden wij in relatie tot de constitutionele clausule onder meer vast dat het erop lijkt dat een staat slechts van strafbaarstelling mag afzien indien zodanige strafbaarstelling echt in strijd komt met fundamentele grondwettelijke beginselen. Bij deze – vanuit het intern perspectief van de drugsverdragen aangewezen – lezing is er feitelijk voor de meeste staten volstrekt geen ruimte om cannabisteelt, -bezit en -handel te decriminaliseren laat staan om deze te legaliseren.[387] Opnieuw geldt echter dat het externe perspectief van positieve mensenrechtenverplichtingen, alsmede het belang voor de drugsverdragen bij harmoniëring, tot systematische integratie door innovatieve interpretatie dwingt.

386 Zie overigens *Idem*, par. 2.3.2.vi, waaruit blijkt dat art. 2 lid 1 SV ondanks de daarin voorkomende woorden 'in overeenstemming met de grondbeginselen van hun onderscheiden nationale rechtsstelsels' toch niet een hier relevante clausule behelst.

387 *Idem*, p. 57, 58, 177-178.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Daarom en gezien het navolgende is er onzes inziens veel voor te zeggen om de term grondwet ('constitution') en grondwettelijk ('constitutional') niet langer strikt nationaal uit te leggen, maar daar ook het Europees en internationaal grondrechtenrecht onder te begrijpen. Het gevolg daarvan zou zijn dat voortaan ook de internationaal erkende mensenrechten en daaruit voortvloeiende positieve verplichtingen via de constitutionele clausules kunnen doorwerken in de drugsverdragen. Dit sluit ook goed aan bij de ontwikkeling waarin internationale mensenrechten steeds meer constitutionele betekenis hebben gekregen in nationale rechtsordes (zoals de Nederlandse; zie ook art. 94 Grondwet). Het past bovendien bij het constitutionele karakter van mensenrechten in de ontwikkeling van internationale rechtsordes.[388] Voorts valt materieel ook niet in te zien waarom fundamentele rechten uit nationale constituties wel aan drugsverdragsverplichtingen kunnen afdoen, maar dat dit niet mogelijk zou zijn voor internationaal – zelfs universeel erkende – grondrechtencatalogi. Door ook internationale mensenrechten en fundamentele vrijheden onder de constitutionele clausule te erkennen, kan tot slot ook gemakkelijker doorwerking worden gegeven aan de opvattingen van onder meer de VN Algemene Vergadering, de INCB en de CND dat de drugsverdragen volledig in overeenstemming met de mensenrechten dienen te worden uitgevoerd en dat het bevorderen van mensenrechten intrinsiek onderdeel is van de implementatie van de verdragen.[389]

Tot slot nog enkele opmerkingen over artikel 3 lid 1 sub a en sub b SV. Uit het Sluikhandel Verdrag blijkt niet dat de constitutionele clausule ook van toepassing is op deze bepaling. Het gaat daarin kort gezegd om de verplichting tot strafbaarstelling van het opzettelijk 1. begaan van gedragingen zoals teelt, productie, distributie en handel met betrekking tot cannabis of het bezit daartoe 'in strijd met de bepalingen van' het Enkelvoudig Verdrag, 2. vervaardigen, vervoeren of distribueren van benodigdheden, materialen of hulpstoffen, wetende dat zij zijn bestemd om te worden gebruikt bij of voor de 'illegale teelt, produktie of vervaardiging van verdovende middelen', 3. organiseren van, leiding geven aan of financiering van de hiervoor genoemde gedragingen, en 4. witwassen van voorwerpen verworven uit de hiervoor genoemde gedragingen.

De verplichtingen onder 3. en 4. zijn slechts relevant voor zover die onder 1. of 2. van toepassing zijn. De verplichting onder 2. ziet blijkens de tekst

388 Zie bijv. EHRM (GK) 30 juni 2005, *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi/Ireland*, nr. 45036/98, par. 156, waarin het Hof spreekt over '*the Convention's role as a 'constitutional instrument of European public order' in the field of human rights*'. Zie verder Erika de Wet, 'The International Constitutional Order', *International and Comparative Law Quarterly* 2006, vol. 55, p. 51-76.

389 Zie paragraaf 3.9.1.i.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

alleen op 'illegale' gedragingen. In geval men de drugsverdragen zo uitlegt dat cannabisteelt en andere gedragingen die binnen het reguleringskader plaatsvinden niet meer als 'ilegaal' gelden, spelen de verplichtingen onder 2 dus niet langer.

Minder gemakkelijk ligt het voor de verplichtingen onder 1. Blijkens het UN Commentary hebben de verdragspartijen namelijk bewust van opneming van een constitutionele clausule in artikel 3 lid 1 SV afgezien omdat zij 'were anxious to make the present text fully madatory, allowing parties no loopholes'.[390] Daarbij speelde ook dat men de clausule 'almost certainly unnecessary' achtte nu niet was gebleken van constitutionele belemmeringen hieromtrent. Die inschatting blijkt alsnog onjuist, althans uitgaande van een mede internationale lezing van de constitutionele clausule, als waartoe harmoniërende interpretatie aanleiding geeft zoals hiervoor uiteengezet. Weliswaar is er geen beletsel om genoemde gedragingen als zodanig strafbaar te stellen, maar het probleem ligt erin dat artikel 3 lid 1 SV zo is geformuleerd dat het niet toelaat om daarnaast binnen een reguleringskader ook een legaal circuit van gedragingen met betrekking tot recreatieve drugs c.q. cannabis te hebben. Aangezien zodanig circuit vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen kan zijn aangewezen, is er reden de bepaling anders te lezen. Deze biedt daartoe ook een aanknopingspunt.

Artikel 3 lid 1 SV verplicht tot strafbaarstelling van allerlei gedragingen die 'in strijd met de bepalingen van' het Enkelvoudig Verdrag zijn. Op de strafbaarstellingenverplichtingen in het Enkelvoudig Verdrag is echter wel steeds de constitutionele clausule van toepassing; zie artikel 36 EV. Aldus zou men gedragingen die vanwege de clausule in deze bepaling kunnen worden toegestaan, kunnen aanmerken als niet in strijd met het Enkelvoudig Verdrag. Dat zou dan gelden voor de gedragingen die plaatsvinden met inachtneming van een reguleringskader voor cannabis dat steunt op positieve mensenrechtenverplichtingen. Blijkens de tekst van artikel 3 lid 1 SV zijn de verplichtingen tot strafbaarstelling daarin dan niet meer van toepassing daarop, aangezien die handelingen dan niet in strijd zijn met het Enkelvoudig Verdrag.

v. Legale versus illegale teelt en handel

Wanneer gereguleerde toelating van cannabisteelt en -handel niet steunt op gedoogbeleid maar zijn grondslag heeft in legaliserende wetgeving, zal teelt en handel die binnen het reguleringskader plaatsvindt legaal zijn en teelt en handel daarbuiten illegaal. Het wordt dan mogelijk de interpretatie van verdragsbepalingen daarbij te laten aansluiten. Steeds waar de verdragen verplichtingen inhouden ten aanzien van 'illegale' ('illegal') of 'clandestiene'

390 United Nations, *Commentary on the United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, Vienna: 1988, p. 50 (nr. 3.5).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

('illicit') gedragingen of van 'sluikhandel' ('illicit traffic'), zijn die verplichtingen slechts van toepassing op gedragingen die niet zijn gelegaliseerd en dus buiten het reguleringskader plaatsvinden. Het omgekeerde geldt daar waar het verdrag over 'wettig' spreekt, zoals wettige toestemming voor drugsbezit in artikel 33 EV. Het gaat hierbij overigens niet om het creëren van zogenoemde 'claw-back'-clausules, op grond waarvan staten simpelweg aan drugsverdragsverplichtingen kunnen ontkomen door gedragingen in de nationale rechtsorde te legaliseren. Deze verdragsinterpretatie zal immers slechts toepassing kunnen vinden voor zover kan worden aangenomen dat het reguleringskader steunt op mensenrechtenverplichtingen.

3.10.3 Reguleringsuitgangspunten gelet op specifieke drugsverdragsverplichtingen

Naast de noodzakelijke interpretatie en toepassing van de drugsverdragsverplichtingen in het licht van positieve mensenrechtenverplichtingen, is er ook ruimte om juist bepaalde verplichtingen in de drugsverdragen als basis of zelfs vereiste te hanteren. Daarvoor zijn niet alleen inhoudelijke redenen, ook het uitgangspunt om naar maximaal normenbehoud te streven vraagt daarom. Op de belangrijkste van die verplichtingen gaan wij hier kort in. Sommige daarvan liggen overigens in het verlengde van het voorgaande.

i. Geen nadeel voor andere landen

Een belangrijkste eis lijkt ons dat het gereguleerd toelaten van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt in elk geval niet tot nadeel voor andere landen mag leiden. Dit betekent dat de bescherming van die andere landen bij zodanige regulering niet minder mag zijn – en bij voorkeur zelfs beter – dan bij hantering van een prohibitief beleid dat volkomen in overeenstemming met de drugsverdragen is. Aldus zal moeten worden voorzien in een nationaal gesloten systeem c.q. keten voor teelt, handel en misschien ook gebruik. Juist omdat niet valt in te zien dat de positieve mensenrechtenverplichtingen zich hiertegen verzetten, terwijl het voorkomen van transnationale effecten de praktische hoofdgrondslag van de drugsverdragen vormt, zal in dit opzicht volle toepassing aan die verdragen moeten worden gegeven. Dat houdt dan ook in dat illegale cannabisteelt en -handel (die dus buiten het reguleringskader plaatsvindt) in overeenstemming met de verdragen bestreden zal moeten blijven worden en dat daartoe ook met andere staten zal moeten blijven worden samengewerkt.

ii. Bestrijding van illegale cannabisteelt en -handel

Cannabisteelt en -handel die niet binnen het reguleringskader plaatsvindt, zal als illegaal moeten worden aangemerkt. Alle verplichtingen in de drugsverdragen tot het strafbaar stellen, vervolgen, administratief verbieden, in

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

beslag nemen en anderszins bestrijden zullen tegen die illegale activiteiten moeten worden uitgevoerd.[391]

iii. Maatregelen ter ontmoediging van cannabisgebruik

Ingevolge artikel 38 EV zijn verdragsstaten gehouden maatregelen te nemen tegen het gebruik van verdovende middelen. Deze maatregelen dienen onder meer te zijn gericht op de vroege identificatie, behandeling, educatie, nazorg, resocialisatie en sociale re-integratie van probleemgebruikers, op de opleiding van personeel daartoe, en op het met het oog op preventie voorlichten van relevante beroepsgroepen en het publiek. Deze maatregelen sluiten goed aan bij de uit het recht op gezondheid voortvloeiende positieve verplichting om drugsgebruik te ontmoedigen.[392] Ook de verplichtingen uit artikel 38 EV zullen daarom volledig in acht moeten worden genomen.

iv. Stelsel van ramingen, vergunningenstelsel en toezicht

Het in de artikelen 12 t/m 21bis EV voorziene zogenoemde 'stelsel van ramingen' beoogt strikte controle mogelijk te maken van alle fasen van de legale drugseconomie. Artikel 19 EV verplicht staten de INCB jaarlijks ramingen te verstrekken over onder meer de hoeveelheden te verbruiken verdovende middelen voor geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden en de voorraden verdovende middelen op 31 december van het jaar waarop de ramingen betrekking hebben. Dit stelsel strekt ertoe te verzekeren dat verdovende middelen voor geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden in zowel daadwerkelijk voldoende mate als niet buitensporige hoeveelheden beschikbaar zijn. Vooral gezien laatstgenoemde intentie, om de geslotenheid van het systeem c.q. de keten mee te bewaken en vanwege het uitgangspunt van maximaal normbehoud, ligt het voor de hand dit stelsel ook toe te passen op cannabisteelt, -handel en voorraden binnen het reguleringskader.

Verder zal in elk geval een vergunningenstelsel dienen te worden opgezet voor de teelt en productie alsmede de handel en distributie van cannabis (artt. 29 en 30 EV). Overigens stelt artikel 30 EV ook eisen omtrent de verpakking en etikettering van verdovende middelen. Daarnaast zou moeten worden bezien hoe binnen het reguleringskader zoveel mogelijk uitvoering kan worden gegeven aan de verplichting tot oprichting van een nationaal cannabisbureau, dat onder meer verantwoordelijk is voor het verstrekken van teeltvergunningen (artt. 28 jo 23 EV). Dat geldt ook voor de maatregelen van toezicht en inspectie omtrent personen en instellingen die bij onder meer de teelt, distributie en handel zijn betrokken (art. 34 EV) en voor de maatregelen omtrent internationale handel (art. 31 EV). Van uitvoer naar andere

391 Zie daarover uitgebreid P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, hst. 2 en het overzicht in par. 2.6.

392 Zie paragraaf 2.3.10.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

landen zal hooguit sprake kunnen zijn voor zover de wetten en regelingen van het andere land dit toelaat.

Tot slot verdient nog opmerking dat uit de artikelen 28 lid 1 jo 23 lid 2 EV volgt dat cannabisteelt aan particuliere verbouwers mag worden overgelaten. Bij strikte toepassing van het systeem van deze bepalingen is er echter geen ruimte om de cannabisketen volledig in handen te leggen van particuliere entiteiten. In paragraaf 4.10 gaan wij nader in op de vraag of deze bepalingen volledige doorwerking vereisen indien een staat eenmaal tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel zou overgaan. Hier wijzen we er wel al op dat – mede gelet op artikel 34 onder a EV – personen die vergunning voor cannabisteelt krijgen en personen die bij zodanige verbouwers werkzaam zijn, geen criminele antecedenten mogen hebben op het terrein van drugsregelgeving, aldus het officiële UN Commentary bij het Enkelvoudig Verdrag.[393]

3.10.4 Conflict met verplichting om te beperken tot 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden'

Een cruciaal onderdeel in de drugsverdragen is nog onbesproken gebleven. Verschillende verdragsbepalingen houden verplichtingen in om het in omloop zijn van verdovende middelen te beperken tot 'uitsluitend' ('exclusively') verdovende middelen die 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden' dienen. Omdat cannabis voor recreatief gebruik niet binnen deze doeleinden valt, staat het verdrag eraan in de weg dit in welke vorm dan ook, toe te staan (legalisering) of toe te laten (decriminalisering en/of beleidsmatig gedogen).[394]

De hier belangrijkste bepaling is artikel 4 EV (algemene verplichtingen), ingevolge waarvan de verdragspartijen verplicht zijn tot het nemen van onder meer 'de wetgevende en administratieve maatregelen die nodig zijn om […] met inachtneming van de bepalingen van dit Verdrag de produktie, de vervaardiging, de uit- en invoer, de afgifte van, de handel in, het gebruik en het bezit van verdovende middelen uitsluitend tot geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden te beperken'. De verplichting om te beperken tot verdovende middelen met geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden volgt voorts uit het stelsel van ramingen (zie de artt. 12 lid 5, 19 en 21 EV), de exceptie die van toepassing is als het gaat om de verplichting om cannabisteelt te bestrijden (art. 22 lid 2 EV) en de bevoegdheden van de INCB (zie art. 9 EV). De vraag is of het mogelijk is door een harmoniërende interpretatie

393 United Nations, *Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs*, 1961, New York: 1973, p. 281 (nr. 1).

394 Zie daarover uitgebreid P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, par. 2.2.3, 2.3.3, 2.4.iii en 4.2.4.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ook deze belemmering weg te nemen opdat ook regulering van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt mogelijk wordt.

i. Oplossing via art. 9 EV?

Een eerste invalshoek zou aansluiting zoeken bij het daarnet genoemde artikel 9 EV, dat handelt omtrent de bevoegdheden van de INCB. Krachtens deze bepaling streeft de INCB onder meer 'naar beperking van de verbouw, de produktie, de vervaardiging en het gebruik van verdovende middelen tot een hoeveelheid die voldoende is voor geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden' en naar 'voorkoming van clandestiene verbouw, produktie en vervaardiging van, sluikhandel in en clandestien gebruik van verdovende middelen'.

Het is niet mogelijk beide taken optimaal te verwezenlijken wanneer illegale cannabisteelt en -handel en recreatief cannabisgebruik feitelijk beter zijn tegen te gaan met een toelatingsbenadering (waarin cannabisteelt en -handel binnen een reguleringskader wordt toegestaan en cannabisgebruik tegelijkertijd wordt ontmoedigd) dan met een prohibitieve en repressieve benadering. Aan dit takenconflict zou kunnen worden ontkomen door de nadruk op de laatste taak te leggen, maar staten conform de eerste taak wel zo veel mogelijk ertoe aan te zeggen cannabisgebruik te ontmoedigen.

Het belangrijkste bezwaar tegen deze oplossing is dat die wel uitkomst biedt voor het takenconflict van de INCB, maar als zodanig niets afdoet aan de algemene verplichting voor staten om de beschikbaarheid van verdovende middelen uitsluitend tot geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden te beperken.

ii. Oplossing door 'volksgezondheidsdoeleinden' in drugsverdragen in te lezen?

Een tweede invalshoek zou zijn om het begrip 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden' zo uit te leggen dat daaronder ook 'individuele gezondheids- en volksgezondheidsdoeleinden' zou vallen. In ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* hebben wij uiteengezet waarom zodanige uitleg – vanuit het interne perspectief van de drugsverdragen – niet te goeder trouw mogelijk is.[395] Inmiddels is er echter het externe perspectief van positieve mensenrechtenverplichtingen, welke tot herinterpretatie van de drugsverdragen dwingen. Niettemin menen wij dat ook nu nog verschillende bezwaren tegen deze oplossing bestaan.

Ten eerste blijft het taalkundig nogal gewrongen om onder een specifieke term als 'geneeskundig' alle hier relevante belangen van individuele en volksgezondheid te scharen. Dat het daarbij om een forse verruimende interpretatie van de term geneeskundige zou moeten gaan, is ook het geval doordat de beschikbaarheid van cannabis voor de recreatieve gebruikersmarkt

395 *Idem*, par. 4.2.4.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

zich ook niet direct op de volksgezondheid richt (beschikbaarheid van cannabis voor recreatief gebruik komt op zichzelf immers niet de volksgezondheid ten goede) maar alleen indirect van belang daarvoor is (door gereguleerde toelating van cannabis zou de volksgezondheid per saldo beter kunnen worden gewaarborgd volgens de hypothese). Aldus zou de term dan dusdanig breed moeten worden uitgelegd dat ook beleid dat indirect relevant is voor de volksgezondheid eronder kan vallen.

Ten tweede zou een dergelijk verruimende herinterpretatie van de 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden'-clausule slechts gedeeltelijk een oplossing bieden. Weliswaar zou dit het obstakel wegnemen om volledig te voldoen aan de positieve verplichtingen die voortvloeien uit het recht op gezondheid, maar dat ligt anders voor de positieve verplichtingen die voortvloeien uit de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Voormelde verruimde interpretatie biedt vooral geen oplossing voor zover laatstgenoemde positieve verplichtingen op het voorkomen en bestrijden van criminaliteit rondom cannabisteelt en -handel zien.

iii. Oplossing door 'doeleinden van volksgezondheid en maatschappelijk welzijn' in drugsverdragen in te lezen?

Gelet op de prioriteitspositie van de in hoofdstuk 2 besproken positieve mensenrechtenverplichtingen, waaraan dus volledig doorwerking zal moeten worden gegeven, komt het uiteindelijk aan op een keuze. De keuze is die tussen het volledig opzij zetten van de verplichting om uitsluitend cannabis voor geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden toe te staan (in feite toch een conflictbenadering) en het alsnog zo lezen van de drugsverdragen dat de verplichtingen daarin niet van toepassing zijn op cannabis die gereguleerd wordt toegelaten vanwege 'doeleinden van volksgezondheid en maatschappelijk welzijn' (harmoniebenadering). Laatste optie valt te realiseren door de begrippen 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden' aanzienlijk ruimer uit te leggen of door in aanvulling daarop bijvoorbeeld een ongeschreven 'doeleinden van volksgezondheid en maatschappelijk welzijn'-clausule te erkennen.

Een voldoende ruime interpretatie zou zijn dat daaronder iets dergelijks als 'doeleinden van volksgezondheid, maatschappelijk welzijn en wetenschap' wordt verstaan. Uiteraard is daarmee sprake van een nog meer gewrongen uitleg dan die daarnet is besproken, zodat die taalkundig moeilijk verdedigbaar is. Teleologisch ligt dat echter anders. Eerder kwam immers al naar voren dat de preambules van de drugsverdragen uitdrukkelijk 'de gezondheid en het welzijn der mensheid' of 'van mensen' voorop stellen. Voormelde interpretatie sluit daarbij aan.

Dat is echter evenzeer het geval bij erkenning van een ongeschreven 'doeleinden van volksgezondheid en maatschappelijk welzijn'-clausule. Het voordeel daarvan is bovendien dat op die wijze de drugsverdragen zo maximaal als mogelijk kunnen blijven functioneren. De 'geneeskundige en weten-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

schappelijke doeleinden'-clausule kan dan immers de betekenis en invulling houden die deze thans heeft, zodat in dat opzicht de verdragen volledig overeind blijven. Aan de daarnaast te erkennen ongeschreven clausule kan dan een passende invulling worden gegeven en aan de toepasselijkheid kan aan bijzondere voorwaarden worden gebonden.

Hoe dan ook, het simpelweg opzijzetten van verplichtingen en bepalingen uit het verdrag dient te worden afgewezen, nu dit tot ontwrichting ervan leidt. Er is nog een ander voordeel bij het zo lezen van de verdragen dat staten verplicht zijn om drugs c.q. cannabis voor recreatief gebruik uitsluitend (hooguit) toe te staan voor zover dat gebeurt vanwege 'doeleinden van volksgezondheid of maatschappelijk welzijn'. Daarmee blijft de bewijslast dat regulering per saldo ten goede komt aan de volksgezondheid en/of het welzijn van de mensen namelijk bij de staat liggen. Bovendien bieden de verdragen hiermee ook een maatstaf om te beoordelen of het drugs c.q. cannabisbeleid van staten nuttig en effectief is. Dit impliceert dan bovendien ook dat de daadwerkelijke effectiviteit en ineffectiviteit van het drugscontrolesysteem een grotere rol kan spelen bij de uitleg en toepassing van drugsverdragsbepalingen.

Gelet op deze argumenten en gezien de noodzaak om doorwerking aan positieve mensenrechtenverplichtingen te verlenen, menen wij dat voor een harmoniërende benadering moet worden kozen. Erkenning van een ongeschreven clausule die aansluit bij het doel van bescherming van de volksgezondheid en het welzijn van mensen heeft daarbij onze voorkeur. Daarmee miskennen wij niet dat ook deze oplossing gelet op de inhoud van de verdragen bezwaarlijk is, het impliceert slechts dat toepassing van de conflictbenadering onzes inziens op nog zwaardere nadelen stuit.

3.10.5 Conclusie

Het voorgaande toont dat het door een harmoniërende interpretatie van de relevante drugsverdragen mogelijk is om in behoorlijke mate een systematische integratie van positieve mensenrechtenverplichtingen en de drugsverdragen te bereiken. Daarbij kan in overeenstemming met de positieve verplichtingen tot het gereguleerd toelaten van cannabisteelt en -handel worden gekomen, terwijl de verplichtingen uit de drugsverdragen van waarde blijven en dus niet rigoureus opzij hoeven te worden gezet. Uiteindelijk geldt dat ook voor de – vanuit de drugsverdragen: zeer cruciale – verplichting om uitsluitend cannabis voor geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden toe te staan. Deze valt door een tekstueel zeer gewrongen maar teleologisch passende verdragsinterpretatie te harmoniëren met de positieve mensenrechtenverplichtingen.

Niet alleen op het niveau van specifieke drugsverdragsbepalingen zijn er allerlei aanknopingspunten voor een harmoniërende benadering. Deze zijn er ook in meer algemene zin. Aanknopingspunten daarvoor liggen in de oorde-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

len van diverse VN-instituties, in de deels gemeenschappelijke doelen ('object and purpose') van de mensenrechtenverdragen en de drugsverdragen, in de praktische gerichtheid van de drugsverdragen op transnationale risico's en samenwerking, en in de mensenrechten- en constitutionele clausules in die drugsverdragen.

Waar er vanuit het intern perspectief van de drugsverdragen dus geen ruimte is om cannabisteelt en -handel gereguleerd toe te laten, dwingt het externe perspectief van positieve mensenrechtenverplichtingen ertoe die ruimte wel te maken. Het voorgaande toont dat dit ook mogelijk is. Dat wil niet zeggen dat de harmoniëring optimaal is. Het bereiken daarvan leidt er immers toe dat de verplichtingen in de drugsverdragen een minder groot bereik krijgen terwijl de geldingskracht ervan ook relatiever wordt. Gelet op de prioriteitspositie van de positieve mensenrechtenverplichtingen, is het echter juist in het belang van de drugsverdragen om deze harmoniëring te realiseren, aangezien de conflictbenadering veel schadelijkere gevolgen voor die verdragen heeft.

3.11 Staatsaansprakelijkheid bij gereguleerd toelaten?

Een vraag die bij sommigen nog zou kunnen opkomen heeft betrekking op internationale c.q. volkenrechtelijke staatsaansprakelijkheid.[396] Nu dit onderwerp op zichzelf niet relevant is voor de beantwoording van de hoofdvragen van dit onderzoek en dus buiten het bestek ervan valt, zullen wij in elk geval geen uitgebreide analyse daaraan wijden. Helemaal onbehandeld laten willen wij het echter ook niet. Er ligt immers de kwestie dat een staat die vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd zou toestaan, als zodanig niet aan de verplichtingen uit de drugsverdragen voldoet. Betekent dit dat die staat daarmee volkenrechtelijk staatsaansprakelijkheid genereert op de grond dat zodanige regulering in strijd is met de drugsverdragen?

Alvorens betrekkelijk kort op deze vraag in te gaan, verdient opmerking dat het internationaal recht inzake staatsaansprakelijkheid vanwege het schenden van verdragsverplichtingen niet in een verdrag is vastgelegd, nog altijd in ontwikkeling is en bovendien op veel vragen nog geen antwoord geeft. Over veel kwesties kunnen daardoor geen stellige uitspraken worden gedaan. Het is dan ook met voorzichtigheid dat wij vanwege het navolgende

396 Zie daarvoor de Articles on State Responsibility, zoals opgenomen in: ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001, en inmiddels ook in: United Nations, *Materials on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, United Nations Legislative Series, ST/LEG/SER.B/25*, New York: United Nations 2012.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

concluderen dat het niet voor de hand ligt dat een staat die onder voornoemde voorwaarden cannabisteelt en -handel gereguleerd toelaat, onder het internationaal recht aansprakelijk zal worden gehouden wegens schending van de drugsverdragen.

– *Afwezigheid van aansprakelijkheid omdat mensenrechten onderdeel zijn van het drugscontrolesysteem*. Onder meer de VN Algemene Vergadering, de INCB, de CND en de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid maken duidelijk dat de drugsverdragen slechts met inachtneming van de mensenrechten mogen worden uitgevoerd. Dit betekent dat de plicht om mensenrechten na te leven in elk geval de facto onderdeel van het drugscontrolesysteem zelf is geworden, in het bijzonder vanwege de erkenning van die nalevingsplicht door de twee belangrijkste toezichthoudende organen binnen dat systeem: de INCB en de CND. Die erkenning is er ook via artikel 14 lid 2 SV. Dit impliceert niet alleen de erkenning van mensenrechten, maar ook dat de naleving daarvan voorgaat op andere verplichtingen binnen het drugscontrolesysteem. Daarmee geeft het systeem zelf aan hoe een staat dient te handelen bij interferentie met mensenrechtenverplichtingen. Uiteraard kan het overeenkomstig deze prioritering naleven van mensenrechten dan niet onder datzelfde systeem toch ook nog tot staatsaansprakelijkheid leiden.

–*Afwezigheid van aansprakelijkheid door artikel 103 VN Handvest*. Voor zover het een verplichting in de zin van deze bepaling betreft, is aannemelijk dat naleving van die verplichting gelet op artikel 59 Articles on State Responsibility niet tot internationale staatsaansprakelijkheid kan leiden. Dat geldt dus ook indien die naleving meebrengt dat een andere internationaalrechtelijke verplichting wordt geschonden.[397/398] In paragraaf 3.7.8.v concluderen wij dat het

397 Tenzij het daarbij gaat om een *jus cogens*-regel, maar daarvan is geen sprake bij de drugsverdragsverplichtingen; zie paragraaf 3.7.7.iii.

398 Art. 59 Articles on State Responsibility luidt: '*These articles are without prejudice to the Charter of the United Nations*.' Zie ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001, comm. Art. 59 (par. 1-2), waarin uitdrukkelijk wordt verwezen naar art. 103 VN Handvest; ILC, *Articles on State Responsibility with Commentaries Thereto Adopted by the International Law Commission on First Reading*, January 1997, p. 96 (par. 23), 128 (par. 55), 350 (par. 3), waarin wordt toegelicht waarom het handelen in overeenstemming met een verplichting in de zin van art. 103 VN Handvest niet tot staatsaansprakelijkheid kan leiden; Marko Milanović, 'Norm Conflict in International Law: Whither Human Rights?', *Duke Journal of Comparative and International Law* 2009, vol. 20, nr. 1, p. 69-131 op 76-77. Zie anders op grond van een *a contrario*-redenering, terwijl niet wordt opgehelderd welke betekenis dan nog wel kan toekomen aan art. 59 Articles en waarom art. 103 VN Handvest van die werking zou zijn uitgesloten, Antonios Tzanakopoulos, 'Collective Security and Human Rights', in: →

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

goed verdedigbaar is dat de uit de vier rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant kunnen zijn voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel, als verplichtingen gelden in de zin van artikel 103 VN Handvest. Aldus kan nakoming van die verplichtingen – uitgaande van artikel 59 Articles on State Responsibility – niet tot staatsaansprakelijkheid leiden voor een staat die overeenkomstig die verplichtingen overgaat tot het gereguleerd toelaten van zodanige teelt en handel. Die staat zal er dan wel voor moeten zorgen dat het reguleringssysteem niet nadeliger uitpakt voor andere staten dan een systeem dat in overeenstemming met de drugsverdragen is. Het is immers moeilijk verdedigbaar dat de positieve mensenrechtenverplichtingen in de weg staan aan het voorkomen van zulk nadeel.

– *Afwezigheid van aansprakelijkheid door harmoniërende interpretatie.* Artikel 103 VN Handvest is slechts van toepassing indien de interferentie tussen normen tot een oplossing komt via de conflictbenadering. Indien de interfererende normen door harmoniërende interpretatie systematisch worden geïntegreerd, is er geen conflict meer en daarmee evenmin een schending van een van de normen.[399] Bij gebreke aan een schending is er dan evenmin grond voor staatsaansprakelijkheid. Dit betekent dat bij toepassing van die hiervoor gehanteerde harmoniebenadering staatsaansprakelijkheid in beginsel niet speelt.

– *Afwezigheid van aansprakelijkheid door nadeel voor andere staten te voorkomen*. Wat betreft mensenrechtenverdragen geldt dat een staat bij schending daarvan in beginsel niet alleen tegenover een daardoor getroffen verdragsstaat aansprakelijk is, die aansprakelijkheid is er in beginsel ten opzichte van alle andere verdragspartijen tegelijkertijd en jegens het individu dat door de schending is getroffen.[400] Aangenomen dient te worden dat schending van de drugsverdragen niet tot soortgelijke aansprakelijkheidsrelaties leidt. De reden daarvoor is – zoals in paragraaf 3.7.9.xii aan de orde kwam – dat de drugsverdragen geen *erga omnes*-werking hebben terwijl aannemelijk is dat ze evenmin 'integrale verplichtingen' inhouden. Dit betekent dat een staat die drugsverdragsverplichtingen niet naleeft in beginsel alleen aansprakelijk

E. de Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 42-70 op 64-66. Zie ook paragraaf 3.7.8.i.

399 Zie ook paragraaf 3.2.

400 ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001, comm. Art. 33 (par. 3), comm. Art. 36 (par. 19), comm. Art. 48 (par. 7, 12), comm. Chp. II, Countermeasures (par. 5); ILC, 'Fragmentation of International Law', 2006, par. 400. Zie bijv. ook C. Dominice, 'The international responsibility of states for breach of multilateral obligations', *European Journal of International Law* 1999, p. 353-363 op 355, 362-363.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

kan zijn tegenover staten die daardoor nadeel ('injury') in de zin van schade ondervinden.[401] Er dient dus sprake te zijn van een 'injured State'.[402]

Het gevolg hiervan is dat wanneer het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel – ondanks het voorgaande – toch als een verdragsschending zou worden aangemerkt, dit slechts tot aansprakelijkheid zou kunnen leiden volgens de Articles on State Responsibility indien andere verdragsstaten daarvan daadwerkelijk nadeel ondervinden. Ook wat dit betreft komt het er dus op aan te verzekeren dat de regulering staten niet een nadeligere positie brengt dan die zij hebben bij hantering van een prohibitief beleid dat volkomen in overeenstemming met de drugsverdragen is. Dat betekent onzes inziens dat het gereguleerd toelaten van cannabis voor de nationale recreatieve gebruikersmarkt in elk geval niet tot een toename van illegale cannabisexpert naar andere landen zal mogen leiden.

Overigens is dit volgens de Articles on State Responsibility niet wezenlijk anders voor zover men – anders dan wij – aanneemt dat sprake is van een schending en daarbij de drugsverdragsverplichtingen – onzes inziens ten onrechte – toch wel als 'integrale verplichtingen' zou aanmerken. Op zichzelf zou in die situatie elk van de verdragspartijen de aansprakelijkheid van de verdragsschendende staat kunnen inroepen en daarbij beëindiging ('cessation') van de schending en wellicht toezeggingen van niet-herhaling ('assurances and guarantees of non-repetition') kunnen vereisen. Maar de vraag is of een van die verdragspartijen daartoe dan zal willen overgaan. Bovendien zal de schendende staat ook in dat geval hooguit verplicht zijn in reparatie ('reparation') van de schending te voorzien ten gunste van de door de schending getroffen staten of individuen.[403] Indien de schending niet tot concreet nadeel leidt voor staten of individuen, is reparatie – waaronder: financiële compensatie – dus niet aan de orde.

---

401 Zie art. 31 lid 2 Articles on State Responsibility: '2. Injury includes any damage, whether material or moral, caused by the internationally wrongful act of a State', en daarover ILC, 'Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', 2001, comm. Art. 31 (par. 5): 'This formulation is intended both as inclusive, covering both material and moral damage broadly understood, and as limitative, excluding merely abstract concerns or general interests of a State which is individually unaffected by the breach'; vgl. ook comm. Art. 42 (par. 12).

402 Art. 42 Articles on State Responsibility.

403 Zie art. 48 lid 2 aanhef en sub b Articles on State Responsibility: '2. Any State entitled to invoke responsibility under paragraph 1 may claim from the responsible State: (a) cessation of the internationally wrongful act, and assurances and guarantees of non-repetition in accordance with article 30; and (b) performance of the obligation of reparation in accordance with the preceding articles, in the interest of the injured State or of the beneficiaries of the obligation breached.'

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

– *Slotsom*. Wij concluderen primair dat een staat die ter uitvoering van positieve mensenrechtenverplichtingen de teelt en handel in cannabis gereguleerd toelaat, in beginsel geen staatsaansprakelijkheid genereert. Hoewel met zodanige regulering niet aan de drugsverdragsverplichtingen wordt voldaan, lijkt er dan formeel toch geen sprake te zijn van een verdragsschending, althans gelet op de prioriteitspositie die mensenrechten binnen het drugscontrolesysteem hebben. Datzelfde geldt voor zover men via harmoniërende interpretatie tot systematische integratie van de mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen komt. Van een schending is daarentegen wel sprake bij toepassing van de conflictbenadering, maar dan is het aannemelijk dat aansprakelijkheid wordt uitgesloten door artikel 103 VN Handvest. Voor zover men – onzes inziens ten onrechte – ook de gelding van dit argument zou verwerpen, zal wel sprake zijn van een schending waarvoor de staat aansprakelijk kan worden gehouden. Zolang het reguleringssysteem geen nadelige gevolgen voor andere landen heeft, zal er echter ook dan in beginsel geen grond voor onder meer financiële compensatie zijn.

3.12 CONCLUSIE

Kort gezegd luidt de conclusie dat voor zover het door een staat gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel steunt op positieve mensenrechtenverplichtingen uit het IVESCR, het IVBPR, het EVRM en het ESH, deze verplichtingen de staatsautoriteiten volkenrechtelijk voldoende ruimte kunnen geven om af te wijken van het VN-drugscontrolesysteem. Daarmee resulteert dit onderzoek in een andere conclusie dan ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis*. Dat boek leidt vanuit een intern perspectief op de drugsverdragen immers tot de slotsom dat er binnen die verdragen geen ruimte is om cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toe te staan. Het is dan ook onder druk van het extern perspectief van de hier relevante positieve mensenrechtenverplichtingen dat de drugsverdragen die ruimte onder omstandigheden alsnog zullen moeten laten. Meer specifiek steunt deze conclusie, die impliceert dat in de interferentie tussen de positieve mensenrechtenverplichtingen en de drugsverdragen de eerste prioriteit hebben, op het volgende. Voor die conclusie is overigens geen van de daartoe aangevoerde argumenten cruciaal, zodat indien een of enkele daarvan zouden wegvallen, de conclusie nog steeds wordt gedragen door de overige.

i. Formele voorrangspositie van positieve mensenrechtenverplichtingen

De klassieke voorrangsregels – dus: de *lex specialis*-regel (specialiteit), de *lex posterior*- en *prior*-regels (temporaliteit) en de *lex superior*-regel (zwaarte belang) – zijn slechts beperkt bruikbaar voor de in het cannabisvraagstuk interfererende mensenrechten- en drugsverdragen. De interferentie valt niet formeel op te lossen met de *lex specialis*-regel. Datzelfde geldt voor de *lex posteri-*

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ori- en *prior*-regels zoals die tot uitdrukking komt in artikel 30 Weens Verdragenverdrag. Wanneer men deze bepaling echter analogisch toepast op het cannabisvraagstuk, hebben de mensenrechtenverdragen prioriteit boven de VN-drugsverdragen. Wat betreft de *lex superior*-regel is allereerst het *jus cogens*-concept van belang. Dat biedt echter geen heldere oplossing voor de interferentie tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen. Er is namelijk onvoldoende grond om aan te nemen dat positieve mensenrechtenverplichtingen *jus cogens*-status hebben, ook niet indien die verplichtingen voortvloeien uit negatieve mensenrechten die zulke status wel hebben. Aan – verplichtingen in – de drugsverdragen komt zodanige status zonder meer niet toe.

Wel van betekenis is artikel 103 VN Handvest, welke bepaling een bijzondere invulling van de *lex superior*-regel betreft. Verplichtingen in de zin van deze bepaling hebben voorrang op daarmee conflicterende verplichtingen. Waar verplichtingen uit de drugsverdragen niet binnen de reikwijdte van artikel 103 vallen, is dat wel het geval voor de negatieve plichten tot eerbiediging van de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven uit de UVRM, het IVESCR en het IVBPR. Goed verdedigbaar is bovendien dat dit eveneens geldt voor de uit deze rechten voortvloeiende positieve verplichtingen die relevant kunnen zijn voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel. Die verplichtingen hebben dan via artikel 103 VN Handvest dus absoluut voorrang op drugsverdragsverplichtingen. Uit de jurisprudentie van het EHRM volgt dat voor de mensenrechtenverplichtingen uit het EVRM een soortgelijke absolute gelding van toepassing is. Aannemelijk is dat dit dan ook opgaat voor het ESH.

ii. Materieel zwaarder gewicht van positieve mensenrechtenverplichtingen

Volgens zowel het internationaal recht in het algemeen als meer specifiek het VN-drugscontrolesysteem, kunnen de drugsverdragen slechts worden uitgevoerd binnen de kaders die volgen uit de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Vanuit een meer materiële benadering van de *lex superior*-regel – deze fungeert dan niet als formele voorrangsregel maar veeleer als beginsel voor interpretatie en afweging – is ten eerste van belang dat mensenrechten anders dan de drugsverdragen een bijzondere materiële status hebben. Het bijzondere gewicht van mensenrechten komt tot uitdrukking in de ratio en hoofddoeleinden van de grote internationale publiekrechtelijke organisaties (zoals de VN en de RvE), in het systeem van het internationaal recht (onder meer *jus cogens*, *erga omnes*, gewoonterecht en 'integrale verplichtingen'), in specifieke bepalingen uit algemene regelingen alsmede in de internationale rechtspraak. Die bijzondere status strekt zich in elk geval indirect eveneens uit over positieve mensenrechtenverplichtingen en geldt voor een belangrijk deel ook direct daarvoor.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Voorts telt dat onder meer de VN Algemene Vergadering, de INCB, de CND, de Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid en de Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights, alle van oordeel zijn dat de drugsverdragen slechts met inachtneming van de mensenrechten mogen worden uitgevoerd. Voor zover het meer specifiek gaat om maatregelen ter voorkoming en uitroeiing van onder meer illegale cannabisteelt volgt dit ook artikel 14 lid 2 EV. De Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid maakt hierbij duidelijk dat bij een conflict tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen, eerstgenoemde voorrang hebben. Er is geen grond om aan te nemen dat een en ander niet ook geldt voor de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve verplichtingen. Integendeel. Die positieve verplichtingen hebben immers vaste erkenning gevonden onder de algemene mensenrechtenverdragen en behoren daarmee tot deze verdragssystemen oftewel 'de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden'.

iii. Volkenrechtelijke staatsaansprakelijkheid

Gezien de erkenning van mensenrechten vanuit het drugscontrolesysteem, kunnen mensenrechtenstandaarden inmiddels als onderdeel daarvan worden aangemerkt. Daarom en ook gezien de werking van artikel 103 VN Handvest, genereert een staat die ter uitvoering van positieve mensenrechtenverplichtingen de teelt en handel in cannabis gereguleerd toelaat, in beginsel geen staatsaansprakelijkheid. Dat geldt nog in het bijzonder indien de normeninterferentie wordt opgelost door harmoniërende interpretatie. Voor deze conclusie is onder meer wel van belang dat de staat voorkomt dat die gereguleerde toelating nadeliger werkt voor andere landen dan een cannabisbeleid dat overeenkomst de drugsverdragen is.

iv. Afwijzing van de conflictbenadering ter oplossing van de interferentie

Indien op de interferentie tussen mensenrechtenverdragen en drugsverdragsverplichtingen de zogenoemde conflictbenadering zou worden toegepast, betekent dit dat de verplichtingen uit de drugsverdragen tamelijk rigoureus opzij worden gezet. Deze benadering sluit niet aan bij de uitgangspunten van het internationaal recht. Ingevolge daarvan gelden het primaat van het beginsel van systematische integratie, de presumptie van compatibiliteit en de presumptie tegen conflict. Ingeval van interferentie tussen normen dringt het internationaal recht er aldus op aan om de normen zo veel mogelijk door interpretatie te harmoniëren. Een conflictbenadering komt bovendien de drugsverdragen allesbehalve ten goede, aangezien dit de verplichtingen erin meer aantast dan strikt noodzakelijk is. Daarnaast telt hier dat mensenrechten geen doel, maar slechts een middel zijn. Daarom dient steeds te worden bezien hoe de waarden die zij beogen te beschermen het best kunnen worden verwezenlijkt. Het oplossen van de normeninterferentie binnen het cannabisvraagstuk door simpelweg van de absolute gelding en

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

formele voorrang van mensenrechtenverplichtingen uit te gaan past daarbij niet.

v. Axiomata bij harmoniëring

Bij toepassing van de harmoniebenadering geldt een aantal belangrijke axiomata. De eerste grondregel is dat de interpretatie dient plaats te vinden vanuit het actueel internationaal recht. Daartoe behoren in elk geval de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve verplichtingen betreffende de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Daarnaast impliceert het eerste axioma onzes inziens dat voor zover er duidelijke gegevens zijn dat verplichtingen in de drugsverdragen minder effectief zijn dan wordt verondersteld, dit volgens het internationaal invloed dient te hebben op de interpretatie van de drugsverdragen.

Het tweede axioma houdt in dat om tot systematische integratie door harmoniërende interpretatie te komen, naar gemeenschappelijke doelen ('object and purpose') en waarden ('values') van de interfererende normenstelsels dient te worden gezocht. Deze doelen en waarden kunnen in het drugscontrolesysteem op drie niveaus worden gevonden. Grote gemeenschappelijkheid met de mensenrechten is er op het eerste niveau: zowel het subsysteem van de mensenrechten als dat van drugscontrole strekt tot menselijk welzijn en volksgezondheid. Op het tweede niveau is gemeenschappelijkheid minder volmaakt, maar afwezig is die zeker niet. Onder meer vragen beide subsystemen om ontmoediging van drugs- c.q. cannabisgebruik en om het bestrijden van serieuze drugs- c.q. cannabiscriminaliteit (het gaat daarbij dan dus per definitie om illegale handelingen die buiten een eventueel reguleringskader plaatsvinden). Op het derde niveau staan de subsystemen tegenover elkaar: zowel een kernveronderstelling van dit doelniveau (risico's van recreatieve drugs voor de volksgezondheid zijn het best te bestrijden door een prohibitieve en repressieve benadering) als de kern van dit doelniveau (volledige uitbanning van recreatieve drugs), staat haaks op het vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen gereguleerd toestaan van cannabisteelt en handel. Uiteindelijk is dus sprake van grote gemeenschappelijkheid op het eerste niveau, terwijl er nog belangrijke aanknopingspunten voor harmoniërende interpretatie op het tweede niveau zijn. Deze dienen te worden gebruikt om de sterke interferentie op het derde niveau te overbruggen.

Daarbij van grote relevantie is het derde axioma: een interpretatie van de interfererende normenstelsels waardoor beide stelsels een zo maximaal effect als mogelijk behouden heeft de voorkeur. Dat is vooral van belang omdat de harmoniëring niet optimaal zal kunnen zijn. Daaraan staat ten eerste in de weg dat in elk geval volledige doorwerking aan mensenrechtenverplichtingen dient te worden gegeven. De harmoniëring zal bijgevolg door herinterpretatie van de drugsverdragen dienen plaats te vinden; daaraan zullen concessies moeten worden gedaan. Dit leidt ertoe dat bepaalde verplichtingen in de drugsverdragen een minder groot bereik krijgen terwijl de geldingskracht

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ervan ook relatiever wordt. Dat de harmoniëring suboptimaal zal zijn, heeft er ten tweede mee te maken dat de mensenrechtenverplichtingen en de drugsverdragsverplichtingen tot verschillende internationale subsystemen behoren. De verschillende aard, opzet en inhoud van deze subsystemen bemoeilijkt harmoniëring nog verder. Juist daarom is het van belang te bezien hoe naast en bij gereguleerde toelating van cannabisteelt en -handel de drugsverdragsverplichtingen zoveel mogelijk recht valt te doen.

vi. Drugsverdragsverplichtingen die kunnen en moeten worden behouden

Op een aantal kernpunten is het mogelijk en – aldus – noodzakelijk het drugscontrolesysteem volledig te laten doorwerken. Ten eerste zal het door een staat gereguleerd toelaten van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt voor andere landen in elk geval niet nadeliger mogen uitpakken – en bij voorkeur zelfs beter – dan een prohibitief beleid dat volkomen in overeenstemming met de drugsverdragen is. Dit vraagt om een nationaal gesloten systeem c.q. keten voor teelt, handel en misschien ook gebruik van recreatieve cannabis. Voorts zal cannabisteelt en -handel die niet binnen het reguleringskader plaatsvindt, als illegaal moeten worden aangemerkt en conform het drugscontrolesysteem moeten worden bestreden (door onder meer strafbaarstellingen, vervolging, administratieve verboden en inbeslagneming). Ten derde zal recreatief cannabisgebruik – conform artikel 38 EV en voorts overigens het recht op gezondheid – dienen te worden ontmoedigd. Tot slot zal het reguleringskader onder meer een vergunningenstelsel (voor teelt, productie, distributie en handel van cannabis) dienen te omvatten alsmede een effectief stelsel van toezicht en inspectie omtrent personen en instellingen die bij onder meer de teelt, distributie en handel zijn betrokken. Ook het stelsel van ramingen kan daarbij van betekenis zijn.

vii. Harmoniërende interpretatie drugsverdragen ter gereguleerde toelating

In navolging van onder meer de VN Algemene Vergadering vergt het drugsprobleem volgens de INCB 'comprehensive, integrated and balanced approaches' en dient 'the health and welfare of mankind at the core of drug policies' te staan. Dit geeft van een zekere harmoniërende benadering blijk waarin mensenrechtenverplichtingen prioriteit kan worden gegeven. Met deze overwegingen stelt de INCB bovendien de 'object and purpose' van de drugsverdragen op het hiervoor genoemde eerste doelniveau centraal.

Daarmee geeft ook de INCB legitimatie aan een harmoniërende interpretatie waarin de volksgezondheid en het welzijn van mensen als primair aanknopingspunt dient om de interferentie tussen de subsystemen van mensenrechten en drugscontrole op te lossen. Zoals hiervoor opgemerkt kunnen daarbij voorts op het tweede niveau van doelen en waarden aanknopingspunten worden gevonden: ontmoediging van drugs- c.q. cannabisgebruik en het bestrijden van serieuze drugs- c.q. cannabiscriminaliteit sluit bij beide subsystemen aan.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Verder zijn er verschillende aanknopingspunten in de drugsverdragen om het drugscontrolesysteem toch vooral vanuit transnationale en internationale belangen en doelstellingen te bezien. Het gevolg daarvan is dat de verplichtingen die staten ten aanzien van hun eigen territorium hebben minder wezenlijk worden. Aldus kunnen die dan gemakkelijker op dusdanige wijze worden uitgelegd en toegepast dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel op het eigen territorium van een verdragsstaat mogelijk wordt. Dit zal dan niet tot verminderde bescherming voor andere staten mogen leiden, terwijl die regulering de volksgezondheid en het welzijn van mensen op eigen grondgebied juist beter zal moeten verwezenlijken dan een prohibitieve benadering.

Thans biedt het drugscontrolesysteem met de zogenoemde mensenrechtenclausule in artikel 14 lid 2 SV en diverse constitutionele clausules in zowel het Enkelvoudig Verdrag als het Sluikhandel Verdrag, concrete mogelijkheden om positieve mensenrechtenverplichtingen in de drugsverdragen te laten doorwerken. Daarvoor is wel een zekere herinterpretatie van deze clausules noodzakelijk. Zo is het nodig – en overigens ook mogelijk en om tot harmoniëring te bereiken tevens wenselijk – de termen grondwet ('constitution') en grondwettelijk ('constitutional') niet langer strikt nationaal op te vatten, maar daar ook het Europees en internationaal grondrechtenrecht onder te scharen.

Verder zijn er allerlei bepalingen in de drugsverdragen waarin het draait om 'illegale' ('illegal') of 'clandestiene' ('illicit') gedragingen of om 'sluikhandel' ('illicit traffic'). Deze termen kunnen zo worden verstaan dat daaronder alleen gedragingen vallen die niet zijn gelegaliseerd en dus buiten het reguleringskader plaatsvinden. Het omgekeerde geldt daar waar het verdrag over 'wettig' spreekt, zoals wettige toestemming voor drugsbezit in artikel 33 EV. Daarbij dient dan te worden aangenomen – ook gelet op het axioma van zo maximaal mogelijk normbehoud – dat gedragingen alleen als niet-illegaal of wettig kunnen worden aangemerkt indien de legalisering ervan plaatsvindt ter uitvoering van mensenrechtenverplichtingen.

Met het voorgaande is het ook mogelijk tot een oplossing te komen wat betreft de verplichting in de drugsverdragen om het in omloop zijn van verdovende middelen te beperken tot 'uitsluitend' drugs die 'geneeskundige en wetenschappelijke doeleinden' dienen. Van de verschillende opties verdient erkenning van een ongeschreven 'doeleinden van volksgezondheid en maatschappelijk welzijn'-clausule onzes inziens de voorkeur. In zoverre die clausule dan van toepassing is, hoeven staten verdovende middelen niet te verbieden. De optie heeft verschillende voordelen. Deze sluit aan bij het eerste doelniveau van de drugsverdragen. Verder laat die de inhoud en werking van de drugsverdragen zo veel mogelijk in stand. De optie maakt het bovendien mogelijk om specifieke nadere voorwaarden aan de toepasselijkheid van de clausule te stellen. Voorts blijft de bewijslast dat regulering per saldo ten goede komt aan de volksgezondheid en/of het welzijn van de mensen bij de

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

staat liggen. Niettemin kan de daadwerkelijke effectiviteit en ineffectiviteit van het drugscontrolesysteem meer invloed krijgen op de uitleg en toepassing van drugsverdragsbepalingen. Gelet op deze argumenten en gezien de noodzaak om doorwerking aan positieve mensenrechtenverplichtingen te verlenen, concluderen wij dat voor deze harmoniërende benadering moet worden kozen, hoewel ook deze niet tot optimale harmoniëring leidt.

viii. Afsluiting: nogmaals de hypothese

Bij interferentie tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en verplichtingen ingevolge het drugscontrolesysteem, hebben eerstgenoemde verplichtingen prioriteit. Dit betekent dat wanneer het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel op positieve verplichtingen steunt, het drugsverdragssysteem blijkens het volkenrecht zo zal moeten worden uitgelegd en toegepast, dat een staat tot die regulering kan overgaan. Deze conclusie steunt op een belangrijke hypothese. Dat is de hypothese dat gereguleerde toelating de door positieve verplichtingen vereiste bescherming – van de individuele en volksgezondheid en tegen criminaliteit – beter verwezenlijkt dan een prohibitief drugsbeleid conform de drugsverdragen. Zoals reeds in hoofdstuk 2 naar voren kwam, is de staat verantwoordelijk om hiertoe in een onderbouwing te voorzien, indien deze tot regulering zou besluiten. In het volgende hoofdstuk gaan we hier nader op in.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

4 Synthese en conclusies

4.1 INLEIDING

Het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik omwille van belangen van individuele en volksgezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding, kan steunen op positieve verplichtingen die uit internationale mensenrechtenverdragen voortvloeien. Aan die positieve verplichtingen komt ingevolge het internationaal recht prioriteit toe boven de verplichtingen uit de VN-drugsverdragen ingeval deze met elkaar interfereren. Voor zover voornoemde ondersteuning er is, hebben staten dan ook volkenrechtelijk voldoende ruimte om tot dat toestaan over te gaan, in weerwil van de verplichtingen onder de drugsverdragen.

Dit zijn in het kort de antwoorden op de twee hoofdvragen van dit onderzoek, waarop de hoofdstukken hiervoor uitgebreid ingaan. Gezamenlijk geven deze een gekwalificeerd – dus aan voorwaarden gebonden – positief antwoord op het cannabisvraagstuk. De bij deze conclusies geldende nuances en bijbehorende analyses zullen wij hier niet opnieuw samenvatten; zie daarvoor paragrafen 2.5 en 3.12. In plaats daarvan bespreken wij in dit slothoofdstuk de stappen, uitgangpunten en voorwaarden die van belang zijn indien een staat vanwege op hem rustende positieve mensenverplichtingen zou willen overgaan tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt.

4.2 RELEVANTE ARGUMENTEN PRO GEREGULEERD TOESTAAN

Uit alle vier de besproken mensenrechten – te weten de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven – vloeien positieve verplichtingen voort die ondersteuning kunnen geven aan het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel ten behoeve van recreatief cannabisgebruik. Het gaat dan in de kern om positieve verplichtingen voor de staat om individuen te beschermen tegen de nadelige gevolgen – voor de gezondheid, het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven – van ongereguleerde cannabisteelt en -handel. Voor die positieve verplichtingen zijn echter niet alle argumenten relevant die voor gereguleerd toestaan worden aangevoerd vanuit de belangen bij individuele en volksgezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding.[1]

1 Zie de overzichten van argumenten in de paragrafen 2.3.1 en 2.4.1.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

i. Argumenten die direct relevant zijn vanuit positieve verplichtingen

Allereerst de in dit onderzoek betrokken argumenten pro-regulering die wel ondersteuning vinden in een of meer van die positieve mensenrechtenverplichtingen. Dat zijn de argumenten die impliceren dat gereguleerd toestaan wenselijk is omdat zodanige regulering tot betere verwezenlijking zou leiden van de volgende belangen:[2] kwaliteitsbewaking van cannabis; controle van de cannabisketen; vermindering perifere criminaliteit (moord, doodslag, culpoze levensontneming, mishandeling en bedreigingen); bescherming van de gezondheid, het leven en de fysieke en psychische integriteit van omwonende (tegen bijvoorbeeld brand of legionellabesmetting die het gevolg is van illegaal en onveilig aanleggen van installaties voor illegale hennepkwekerijen); gezondheidsbescherming van jeugdigen; vermindering van wezenlijke overlast en schade die tot directe beperking van het genot van het eigenlijke privéleven leidt (als gevolg van bijvoorbeeld stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting) en scheiding van de softdrugmarkt en de harddrugmarkt (hetgeen een drempel zou opwerpen tegen gelijktijdige beschikbaarheid en verkrijgbaarheid van softdrugs en harddrugs).

Deze lijst is niet zonder meer uitputtend. De genoemde – door Nederlandse gemeenten, buitenlandse autoriteiten en in de Nederlandse literatuur aangedragen – argumenten staan centraal in ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis*.[3] Om die reden zijn deze ook in dit onderzoek tot uitgangspunt genomen. Dat neemt niet weg dat in vooral buitenlandse en internationale literatuur nog vele andere argumenten pro regulering zijn te vinden. Sommige daarvan zijn eveneens relevant vanuit positieve mensenrechtenverplichtingen. Dit lijkt te gelden voor argumenten die bijvoorbeeld inhouden dat de prohibitie en repressie van cannabis vooral nadelig uitwerkt voor minderheden en/of de sociale onderklasse en tot veel justitiële documentatie en detentie leidt met aanzienlijke gevolgen voor onder meer de betrokkenen, hun familieleden en de samenleving.[4] Om dergelijke gevolgen van een prohibitief beleid te voorkomen, zou de staat immers allerlei positieve maatregelen dienen te nemen, waarbij het onder meer zou kunnen gaan om maatregelen op sociaal-maatschappelijk terrein, wat betreft de opleiding van rechtshandhavers en aangaande het drugs- c.q. cannabisbeleid.

---

2 Zie nader het overzicht in paragraaf 2.5.

3 P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis. Een beoordeling op basis van VN-drugsverdragen en EU-drugsregelgeving van gemeentelijke en buitenlandse opvattingen pro regulering van cannabisteelt voor recreatief gebruik*, Deventer: Kluwer, 2014 (pp. xiv + 258), p. 232.

4 Zie bijv. Steve Rolles e.a., *The Alternative World Drug Report. Counting the Costs of the War on Drugs*, United Kingdom: Count the Costs, 2012 en 2016 (2nd Edition).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

ii. Argumenten die niet direct relevant zijn vanuit positieve verplichtingen
Daarnaast zijn er nog verscheidene andere argumenten voor – en trouwens ook tegen – het gereguleerd toestaan die niet direct relevant zijn voor de positieve verplichtingen die uit de vier besproken mensenrechten voortvloeien. Omdat dergelijke argumenten geen ondersteuning in mensenrechten c.q. positieve verplichtingen vinden, kunnen ze verdragsstaten in beginsel niet in staat stellen om aan hun drugsverdragsverplichtingen te ontkomen. Argumenten die tot deze categorie behoren en in dit onderzoek aan de orde komen zijn dat met het gereguleerd toestaan van cannabis: de georganiseerde criminaliteit als zodanig zal worden verminderd; de cannabisexport zal afnemen; het corrumperen van de bovenwereld (ondermijning) zal worden tegengegaan.

Dat deze en andere argumenten strikt genomen niet relevant zijn als het gaat om de interferentie tussen mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen, betekent niet dat ze ook zonder betekenis zijn indien er eenmaal volkenrechtelijk ruimte is voor gereguleerd toestaan. Interessant is bijvoorbeeld dat het argument over het corrumperen van de bovenwereld aansluit bij de preambule van het Sluikhandel Verdrag. Daaruit blijkt dat het een doelstelling van het verdrag is te voorkomen dat sluikhandel 'in toenemende mate in verschillende maatschappelijke groepen' binnendringt. Dergelijke argumenten kunnen dan ook wel degelijk een rol spelen als het erom gaat hoe de regulering van cannabisteelt en -handel vorm zou moeten krijgen en bij de afwegingen die een staat daaromtrent maakt.

4.3 ONDERBOUWING DAT GEREGULEERD TOESTAAN EFFECTIEVER IS

Dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik kan steunen op positieve mensenrechtenverplichtingen, betekent als zodanig nog niet dat zodanige regulering in concreto zonder meer toelaatbaar is. Van belang is immers dat de conclusies in voorgaande hoofdstukken op een – in dit onderzoek steeds gehanteerde – hypothese steunen. Die hypothese is dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel de hier relevante positieve mensenrechtenverplichtingen (inzake de gezondheid, het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven) beter zou verwezenlijken dan een benadering waarin die teelt en handel is verboden en wordt bestreden. De hypothese is aldus ook dat de inhoudelijke validiteit van de besproken argumenten pro regulering voldoende is om de positieve verplichtingen van toepassing te doen zijn. In dit juridische onderzoek gaat het niet erom vast te stellen of die argumenten dat feitelijk ook zijn. Een staat die tot het gereguleerd toestaan wenst over te gaan, zal echter wel moeten onderbouwen dat die argumenten inhoudelijk juist zijn. Anders valt zodanige regulering immers niet op positieve mensenrechtenverplichtingen te baseren en zullen de drugsverdragsverplichtingen volledig moeten worden nage-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

leefd. Wat betreft de vereiste onderbouwing is allereerst het volgende van belang.

i. Vereiste van grotere effectiviteit

Positieve mensenrechtenverplichtingen zullen het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel slechts ten koste van de drugsverdragsverplichtingen kunnen rechtvaardigen, indien dat toestaan een effectievere mensenrechtenbescherming oplevert dan een cannabisbeleid dat conform de drugsverdragen is. Indien die bescherming bij gereguleerd toestaan slechts gelijk is aan de bescherming bij een prohibitief cannabisbeleid, is het vanuit de positieve verplichting tot bescherming van de gezondheid om het even welk beleid toepassing krijgt. In dat geval zal die positieve verplichting zich dus niet meer verzetten tegen drugsverdragsverplichtingen. Van een interferentie tussen verplichtingen is dan geen sprake meer. Zowel de positieve mensenrechtenverplichtingen als de drugsverdragsverplichtingen kunnen dan volledig worden nageleefd. Indien een prohibitief drugsbeleid zelfs meer effectieve positieve mensenrechtenbescherming zou verwezenlijken, is er uiteraard helemaal geen grond meer om positieve mensenrechtenverplichtingen tegen de drugsverdragen in stelling te brengen.

Voor de vraag of het gereguleerd toestaan tot effectievere mensenrechtenbescherming leidt dan een prohibitieve benadering, is in de eerste plaats relevant in hoeverre daarmee positieve mensenrechtenverplichtingen worden verwezenlijkt. Dat betekent onzes inziens echter niet dat negatieve mensenrechtenverplichtingen hier zonder relevantie zijn.[5] Op zichzelf ligt het namelijk voor de hand dat een benadering van gereguleerd toestaan veel minder tot inbreuken leidt op mensenrechten dan het geval is bij een prohibitief en repressief beleid. Dat laatste beleid impliceert in beginsel immers meer veelvuldig strafrechtelijk optreden tegen individuen. Dat is ook bezwaarlijk vanuit het uit de mensenrechtenverdragen volgende beginsel van subsidiariteit in de zin van noodzakelijkheid. Dat beginsel houdt immers in dat inbreuken op mensenrechten hooguit kunnen zijn toegestaan indien geen minder bezwarend middel voor handen is waarmee hetzelfde doel kan worden bereikt. Dit betekent dat wanneer een beleid van gereguleerd toestaan en een prohibitief beleid tot gelijke vervulling van positieve mensenrechtenverplichtingen zouden leiden, eerstgenoemde beleid vanuit mensenrechtenperspectief aantrekkelijker is. Dat voldoet immers beter aan de negatieve verplichting om mensenrechten te respecteren. Daardoor is het beleid van gereguleerd toestaan dan toch nog effectiever als het gaat om mensenrechtenbescherming.

5 Zie paragraaf 2.4.12.ii. Zie over de concepten van negatieve en positie verplichtingen de paragrafen 1.3 en 2.2.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ondertussen zal wat betreft de vraag welke benadering – gereguleerd toestaan of prohibitie en bestrijding – effectievere mensenrechtenbescherming oplevert, niet alleen dienen te worden gekeken naar de voordelen van gereguleerd toestaan. Daarbij zal eveneens moeten worden betrokken welke nadelen verminderde repressie heeft en of die nadelen vermijdbaar zijn. Zal gereguleerd toestaan bijvoorbeeld leiden tot een toename – of juist vermindering – van cannabisgebruik? Welke gevolgen heeft dit ten aanzien van gebruik van andere drugs en verslavende genotsmiddelen? Kunnen eventueel nadelige gevolgen worden voorkomen? In relatie daartoe zal ook relevant zijn in hoeverre cannabisgebruik feitelijk wel en niet risicovol is, en wat de daadwerkelijke omvang en ernst van eventuele risico's is.[6]

ii. Vereiste van aannemelijkheid

De cruciale vraag is aldus op welke wijze en met welke mate van zekerheid een staat moet onderbouwen dat het gereguleerd toestaan van cannabis feitelijk tot effectievere mensenrechtenbescherming leidt dan een prohibitieve en repressieve benadering. In elk geval zal dit niet absoluut en definitief wetenschappelijk hoeven te worden bewezen. Een dergelijke eis zou de werking van positieve mensenrechten ondermijnen. Wanneer de verplichting slechts zou gelden bij beschikbaarheid van zodanig bewijs, zou er immers geen stimulans meer zijn om naar innovatieve oplossingen te zoeken teneinde zo goed mogelijk aan die verplichtingen invulling te geven. Dat staten daartoe juist wel verplicht zijn blijkt nog het duidelijkst uit de voor het recht op gezondheid relevante algemene verplichting om 'steeds nader tot een algehele verwezenlijking' van de verdragsrechten te komen.[7] Die verplichting zou sterk aan kracht inboeten indien staten daartoe geen maatregelen zouden hoeven te treffen die naar verwachting – maar niet zeker – effectief zijn.

De positieve verplichtingen inzake het recht op gezondheid bieden nadere duidelijkheid over wat ter onderbouwing wordt vereist.[8] Voor zover het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel plaatsvindt ter verwezenlijking van dit recht, zal de staat dit moeten ondersteunen met een strategie en plan van aanpak. Het lijkt erop dat daarbij epidemiologische gegevens een rol dienen te spelen en dat geldt in elk geval voor 'up-to-date statistics or information on trends in the consumption' van cannabis. Daarbij moet gebruik worden gemaakt van methoden, zoals indicatoren en criteria betreffende het recht op gezondheid, waarmee nauwlettend toezicht kan worden gehouden op de voortgang. In elk geval zal een politieke opvatting dat regulering wenselijk is stellig als onderbouwing tekortschieten.

6 Vgl. paragraaf 3.10.1.i.
7 Zie paragraaf 2.3.7.iii.
8 Zie paragrafen 2.3.7.viii, 2.3.7.x, 2.3.10.i, 2.3.10.ii en 2.3.12.iii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Het komt erop neer dat een beleid- en maatregelenpakket inzake cannabisteelt en -handel dat steunt op argumenten van individuele en volksgezondheid, met relevante beschikbare wetenschappelijke en andere gegevens, argumenten en afwegingen zal dienen te worden onderbouwd. Die onderbouwing zal de verwachting moeten rechtvaardigen dat gereguleerd toestaan tot betere bescherming van de individuele en volksgezondheid zal leiden. Kortom: de staat zal daadwerkelijk aannemelijk dienen te maken dat regulering het recht op gezondheid effectiever verwezenlijkt dan een prohibitief cannabisbeleid en dat de daartoe aangevoerde argumenten dus feitelijk valide zijn. Bij gebrek aan rechtstreeks relevante cijfers over het reguleringsbeleid, zal daartoe in eerste instantie kunnen worden volstaan met oprechte analyses, redeneringen en afwegingen die overtuigend zijn en die dus zo veel mogelijk worden onderbouwd met indirect relevante cijfers en wetenschappelijk onderzoek.

Uit de positieve verplichtingenrechtspraak over de rechten op leven, onmenselijke behandeling en privéleven, blijkt niet duidelijk op welke wijze en met welke mate van zekerheid staten de effectiviteit van maatregelen dienen aan te tonen. Het Mensenrechtencomité en het EHRM stellen in dit opzicht bij ons weten geen expliciete eisen. Uiteraard geldt in elk geval het vereiste dat staten verdragen te goeder trouw dienen uit te voeren.[9] Dit betekent dat zij waarachtig zullen moeten kunnen betogen dat zij aan hun positieve verplichtingen voldoen (te goeder trouw ten opzichte van de mensenrechtenverdragen) en dat zij daarom niet in alle opzichten kunnen voldoen aan de drugsverdragsverplichtingen (te goeder trouw ten opzichte van de drugsverdragen). Aldus zullen staten onzes inziens – conform de daarnet geschetste uitgangspunten – ten minste aannemelijk moeten maken dat de genomen reguleringsmaatregelen tot effectievere bescherming van het leven, de fysieke en psychische integriteit en het recht op privéleven leiden dan een prohibitief beleid dat conform de drugsverdragen is.

Naar gelang het beleid van gereguleerd toestaan langer in werking is, zullen meer gegevens over de effecten daarvan kunnen worden verkregen. Deze kunnen dan worden vergeleken met cijfers over het daarvoor bestaande beleid. Daarnaast kan ook wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van het beleid worden gedaan. De staat zal na verloop van tijd daarom waarachtige gegevens moeten kunnen overleggen die uitwijzen of de beleidswijziging per saldo tot een verbeterde bescherming heeft geleid van de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en/of privéleven. De eisen die aan de onderbouwing van de effectiviteit van gereguleerd toestaan worden gesteld, zullen dus zwaarder kunnen worden na verloop van tijd. Naast een overtuigende redenering zullen dan in toenemende mate ook harde cijfers en onderzoeksresultaten moeten kunnen worden gepresenteerd. Zonder

9 Zie art. 26 Weens Verdragenverdrag.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

dat lijkt ons het moeilijk de niet-naleving van vrijwillig aangegane verplichtingen onder de drugsverdragen internationaalrechtelijk te blijven rechtvaardigen met een beroep op positieve mensenrechtenverplichtingen.

iii. Pilots

Een vraag is nog of een staat die cannabisteelt en -handel vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen gereguleerd wil toestaan, meteen nationaal tot regulering kan overgaan of dat deze eerst via pilots dient te bezien wat de effecten daarvan zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om projecten waarbij cannabisteelt en -handel voor een bepaalde periode gereguleerd wordt toegestaan voor een bepaalde gemeente of regio dan wel tussen bepaalde producenten, handelaren en verkopers. Het is daarbij de bedoeling de werking en effecten van het project nauwlettend te monitoren en analyseren (zoals door doelbereikingsonderzoek, procesonderzoek, effectonderzoek).

Men kan op verschillende manieren aankijken tegen de juridische noodzaak van dergelijke pilots. Vanuit de drugsverdragen bezien is het aangewezen zo terughoudend mogelijk te werk te gaan als het gaat om het gereguleerd toestaan van recreatieve cannabis. Pilots lijken in die zin de mogelijkheid te bieden om stap voor stap te bezien of gereguleerd toestaan wenselijk en effectief is. De vraag is echter of dit ook echt mogelijk is.

Verschillende van de argumenten zijn in beginsel afhankelijk van nationale invoering. Dat geldt bijvoorbeeld voor controle van de cannabisketen voor recreatief gebruik en scheiding van de softdrugmarkt en de harddrugmarkt. Pilots kunnen onvoldoende geschikt zijn om aan te tonen in hoeverre dergelijke argumenten valide zijn. Vereisen dat eerst via pilots wordt bezien wat de effecten zijn, zou er dan ook toe kunnen leiden dat het niet tot effectieve nationale invoering kan komen, omdat de pilots vanwege methodologische beperkingen niet tot de conclusie kunnen leiden dat zodanige invoering effectief zal zijn. Dat kan uiteindelijk nadelig zijn vanuit het oogpunt van positieve mensenrechtenbescherming, omdat over de effectiviteit van regulering geen adequate conclusies worden getrokken.

Datzelfde geldt in verband met bijkomende argumenten, zoals het ondergraven van de georganiseerde criminaliteit en het argument over het tegengaan van het corrumperen van de bovenwereld. Deze kunnen juist bij de nadere vormgeving van het reguleringsbeleid wel een rol spelen. Onzes inziens is het – mede gelet op het zogenoemde primariteitsbeginsel[10] – daarom aan de staat om afgewogen en onderbouwd te bezien of pilots zinvol kunnen zijn of niet en of de inzet ervan alles afwegende wenselijk is.

10 Zie paragrafen 2.3.7.ix en 2.4.7.viii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

4.4 DRAAGVLAK EN NATIONAAL DEMOCRATISCHE BESLUITVORMING

Wanneer sprake is van op zichzelf valide argumenten pro regulering van cannabisteelt en -handel die ondersteuning vinden in positieve mensenrechtenverplichtingen, betekent ook dat nog niet dat de staat verplicht is om die teelt en handel gereguleerd toe te staan. De plicht daartoe zal zich pas daadwerkelijk manifesteren indien de staat c.q. de nationale overheid op basis van maatschappelijk draagvlak en democratische besluitvorming oprecht, overtuigend en onderbouwd tot het oordeel komt dat gereguleerd toestaan een effectievere invulling van positieve mensenrechtenverplichtingen oplevert dan een prohibitief cannabisbeleid in overeenstemming met de drugsverdragen.

Dat is onder meer het geval omdat staten hun eigen maatschappelijke bijzonderheden en constellaties hebben, zodat een aanpak die in een bepaalde staat het meest effectief is dat niet per se ook in andere staten is. Het is mede daarom dat elke staat – ingevolge het zogenoemde beginsel van primariteit – eerst en vooral verantwoordelijk is ter uitvoering van diens verdragsverplichtingen te bepalen welke maatregelen daartoe het meest adequaat zijn gelet op de specifieke omstandigheden van de desbetreffende staat en die maatregelen vervolgens te nemen.[11] Juist om die verantwoordelijkheid met het oog op de omstandigheden optimaal te kunnen nemen, beschikt de staat bij positieve mensenrechtenverplichtingen over een zogenoemde discretionaire beoordelingsruimte ('margin of appreciation').[12] Indien een staat aldus te goeder trouw, overtuigend en onderbouwd het standpunt inneemt dat positieve mensenrechtenbescherming het meest adequaat valt te verwezenlijken door gereguleerd toestaan, zal moeten worden aangenomen dat dit inderdaad het geval is, tenzij er aantoonbaar onvoldoende grond is voor het standpunt.

Daarnaast wordt vooral vanuit positieve verplichtingen inzake het recht op gezondheid het belang benadrukt van maatschappelijke participatie bij besluitvorming omtrent gezondheid gerelateerde onderwerpen.[13] Ook hierbij gaat het om een op de kwaliteit en effectiviteit van beleid gerichte waarborg. Wanneer een staat maatregelen neemt die uitvoering geven aan positieve mensenrechtenverplichtingen en die worden gelegitimeerd door democratische besluitvorming, maatschappelijk draagvlak en burgerparticipatie, zijn dat belangrijke indicaties dat de maatregelen goed aansluiten bij de omstandigheden van de desbetreffende staat. Daarom zal bij zodanige legitimatie van het gereguleerd toestaan van cannabis, moeten worden aangenomen dat dit de positieve verplichtingen tot bescherming van de gezondheid het meest

11 *Idem*.
12 Zie paragrafen 2.3.7.x en 2.4.7.ix.
13 Zie paragraaf 2.3.9.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

adequaat verwezenlijkt, tenzij er weer aantoonbaar onvoldoende grond is voor zodanige aanname.

Ook wanneer het gereguleerde toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik op zichzelf als een passende en in zoverre vereiste verwezenlijking van het recht op gezondheid kan gelden, brengt dit zoals opgemerkt nog niet mee dat dit voor alle landen zo is. Er kunnen allerlei omstandigheden zijn waardoor gereguleerd toestaan in het ene land goed kan functioneren terwijl dat in een ander land moeilijk realiseerbaar is. Indien er in een land bijvoorbeeld democratische en maatschappelijke weerstand is om bepaalde maatregelen te nemen, is dit in beginsel een indicatie dat die maatregelen minder adequaat zijn voor die staat. Zonder maatschappelijk draagvlak zal een maatregel in veel gevallen ook minder effectief kunnen functioneren dan wanneer zodanig draagvlak er wel is.

Aldus zal niet zomaar kunnen worden aangenomen dat positieve verplichtingen tot mensenrechtenbescherming het meest adequaat worden verzekerd door cannabisteelt en -handel gereguleerd toe te staan, indien de staat zelf juist voorstander is van een cannabisbeleid in overeenstemming met de drugsverdragen.

4.5 Positie van lagere overheden over gereguleerd toestaan

Met het daarnet opgemerkte rijst de vraag of lagere overheden – of individuen of private organisaties – de nationale overheid (bestuur en wetgever) onder het verdragsrecht juridisch kunnen dwingen om tot gereguleerd toestaan over te gaan indien die nationale overheid dit weigert. Een positief antwoord op deze vraag is onzes inziens niet gemakkelijk verdedigbaar.

Daarvoor telt om te beginnen opnieuw dat het de staat c.q. de nationale overheid is – en niet bijvoorbeeld lagere overheden daarbinnen – die eerst en vooral de verantwoordelijkheid heeft om te bepalen waarvoor en met welke maatregelen positieve verplichtingen dienen te worden uitgevoerd. Indien de staat tegen gereguleerd toestaan is, zal gelet op het primariteitsbeginsel in beginsel moeten worden aangenomen dat zodanig toestaan een minder effectieve oplossing is voor dat land. De staat kan zich dan tamelijk eenvoudig op het standpunt stellen dat geen sprake is van interferentie tussen positieve mensenrechtenverplichtingen en drugsverdragsverplichtingen.

Een en ander geldt nog in het bijzonder indien er in de zich tegen regulering kerende staat geen democratische meerderheid of algemeen draagvlak is voor het gereguleerd toestaan. Maar zelfs indien die meerderheid en dat draagvlak er feitelijk wel zijn, zal die staat in beginsel met een beroep op diens 'margin of appreciation' aan de noodzaak kunnen ontkomen om zodanige regulering in te voeren. Dat geldt in het bijzonder indien die staat de keuze voor een alternatieve aanpak voldoende overtuigend onderbouwt. Dat de drugsverdragen ook internationaal nog altijd veel draagvlak hebben, maakt het die staat in zoverre gemakkelijker. De keuze van de staat vindt

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

immers juridisch – maar daarmee nog niet ook feitelijk – ondersteuning in de verdragen.

Alleen indien er harde, tamelijk onbetwistbare gegevens zijn dat gereguleerd toestaan daadwerkelijk tot significant effectievere mensenrechtenbescherming leidt dan een prohibitief beleid, zal de staat moeilijk met dat prohibitief beleid kunnen doorgaan. De staat zal in dat geval immers – te goeder trouw – moeten kunnen uitleggen waarom voor een wezenlijk minder effectieve positieve bescherming van de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven wordt gekozen dan die binnen die staat realiseerbaar is.

Deze situatie lijkt echter vooralsnog tamelijk theoretisch. Wanneer in een land nog geen sprake is van gereguleerd toestaan, zullen er ook geen harde gegevens zijn over de positieve effecten die het gereguleerd toestaan in dat land zal hebben indien daartoe zou worden overgegaan. Het is maar de vraag of de ervaringen van andere staten – met doorgaans toch weer andere omstandigheden – in dit opzicht van doorslaggevende betekenis kunnen zijn.

Daarbij komt dat naar mate de effectiviteit van regulering minder uitsteekt boven die van prohibitie volgens de harde gegevens, het eerder aanvaardbaar is dat de nationale overheid diens prohibitieve voorkeursbeleid blijft voeren. Uiteindelijk zijn keuzes omtrent te nemen maatregelen immers niet alleen afhankelijk van de effectiviteit ervan, ook andere wegingsfactoren mogen daarbij een rol spelen, zoals kosten, morele oordelen, de operationele mogelijkheden in de desbetreffende staat om een reguleringskader te handhaven en de relatie met andere staten.

Tot slot: indien de nationale overheid juist wel voorstander is van gereguleerd toestaan, zal voor het daarvoor benodigde draagvlak ook van belang kunnen zijn hoe lagere overheden die met drugsbeleid te maken hebben daar tegenaan kijken. Ingeval deze vanwege bescherming van de individuele en volksgezondheid, het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven voor gereguleerd toestaan zijn, zal de nationale overheid nog gemakkelijker het standpunt kunnen innemen dat zodanige regulering vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen is aangewezen in het eigen land.

4.6 GEEN NADEEL VOOR BUITENLAND: EEN NATIONAAL GESLOTEN SYSTEEM

Indien een staat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat, zal de controle daarover dusdanig moeten zijn dat andere landen daarvan geen nadelige gevolgen ondervinden. Onzes inziens is daartoe in elk geval van belang hoe regulering de eventuele export vanuit de regulerende staat naar andere landen beïnvloedt. De bescherming van andere landen daartegen zal bij het gereguleerd toestaan dus niet minder mogen zijn – en bij voorkeur zelfs beter – dan bij hantering van een prohibitief beleid dat volkomen in overeenstemming met de drugsverdragen is.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Aldus zal moeten worden voorzien in een nationaal gesloten systeem c.q. keten voor teelt, handel en misschien ook gebruik. De noodzaak hiertoe vloeit uit het volgende voort.

De praktische grondslag van de totstandbrenging van de drugsverdragen lijkt vooral te zijn gelegen in de wil van de verdragspartijen om transnationale effecten van illegale drugshandel tegen te gaan.[14] Effectieve nationale drugscontrole is daarvoor een belangrijke voorwaarde. Juist omdat positieve mensenrechtenverplichtingen geen beletsel vormen om nadelige gevolgen voor het buitenland te voorkomen, zal in dit opzicht volle toepassing aan die verdragen moeten worden gegeven. Dat impliceert adequate bestrijding van teelt, handel en uitvoer van illegale cannabis (dat is dus cannabis buiten het reguleringskader) en in het kader daarvan samenwerking met andere verdragsstaten (waaronder internationale rechtshulp) in overeenstemming met de drugsverdragen. Er is op dit punt immers geen sprake van norminterferentie. Aldus moeten deze verplichtingen geheel worden verwezenlijkt. Daartoe dwingen onder meer ook de verplichting om verdragen te goeder trouw ten uitvoer te leggen (*pacta sunt servanda*),[15] het axioma van maximaal normbehoud[16] en het recht op gezondheid,[17] terwijl het eveneens is aangewezen vanuit het oogpunt van volkenrechtelijke staatsaansprakelijkheid.[18]

Het gereguleerd toestaan van cannabis zal dus niet nadeliger mogen uitpakken voor andere landen dan een prohibitief beleid dat conform de drugsverdragen is. Nog beter zou zijn indien de bescherming van andere landen hierdoor zou verbeteren. In dat geval zou de staat immers de praktische grondslag – en tegelijkertijd doel – van de drugsverdragen om transnationale effecten van illegale drugshandel tegen te gaan beter verwezenlijken. Daardoor valt dan invoering van een – nationaal gesloten – reguleringssysteem ook vanuit de drugsverdragen zelf beter te verdedigen.

4.7 VERPLICHTING TOT BELEID TER ONTMOEDIGING VAN CANNABISGEBRUIK

De besproken mensenrechtenverdragen – het IVESCR, het ESH, het IVBPR en het EVRM – vereisen van staten niet dat zij alcohol, tabak, recreatieve drugs of andere schadelijke genotsmiddelen verbieden, in elk geval niet voor zover het volwassenen betreft. Ook het recht op gezondheid vereist zulks

14 Zie paragraaf 3.10.2.iii.
15 Zie art. 26 Weens Verdragenverdrag.
16 Zie paragraaf 3.10.1.iii.
17 Zie paragrafen 2.3.7.xi, 2.3.12.iii, 2.4.7.x en 2.4.12.iii.
18 Zie paragraaf 3.11.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

niet.[19] Een 'zero tolerance' drugsbeleid is vanuit mensenrechten zelfs problematisch en wordt afgewezen door het Mensenrechtencomité en de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid. Het gaat er ingevolge de mensenrechten om dat staten dat beleid voeren dat uiteindelijk de gezondheid en andere mensenrechtenbelangen het best verwezenlijkt ('the highest attainable standard').

Er is vanuit de mensenrechtenverdragen in beginsel dan ook plaats voor zowel een gematigd prohibitieve benadering als legalisering, decriminalisering en/of gedoogbeleid, afhankelijk van welke benadering de beste resultaten oplevert. Dit betekent dat indien een staat voor gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel kiest, het noodzakelijk is om dit te flankeren met adequaat beleid ter ontmoediging, beperking en risicobewustwording van recreatief cannabisgebruik. Zonder dat loopt een beleid van gereguleerd toestaan immers al gauw het risico niet effectiever te zijn dan een prohibitief drugsbeleid en het zal in elk geval betekenen dat het beleid niet op de meest effectieve wijze invulling geeft aan positieve verplichtingen. Reeds dat is problematisch vanuit de positieve mensenrechtenverplichtingen die juist zijn ingeroepen om het gereguleerd toestaan te rechtvaardigen.

Dat geldt in het bijzonder in relatie tot het recht op gezondheid. Ingeval verslavende genotsmiddelen worden toegestaan, dienen staten volgens de uit dit recht voortvloeiende positieve verplichtingen te voorzien in beleid dat sterk op preventie van het gebruik ervan is gericht. Dit geldt reeds zonder meer in relatie tot cannabisgebruik door volwassenen en nog nadrukkelijker in relatie tot jeugdigen en kinderen. Die ontmoedigingsplicht omvat een fors aantal deelverplichtingen. De hier belangrijkste daarvan zijn: de verplichting te voorzien in effectieve beperkingen van en controle op productie, distributie, en handel van/in cannabis; de verplichting het publiek effectief te informeren over en bewust te maken van de risico's van cannabis; de verplichting illegale cannabishandel te bestrijden met in achtneming van mensenrechten; de verplichting hoge belasting (accijnzen) te zetten op cannabis; de verplichting reclame voor en promotie van cannabis te verbieden; en de verplichting roken van cannabis in openbare binnenruimtes te verbieden. Dringende wenselijkheid is er om gezondheidswaarschuwingen op pakjes/eenheden cannabis te vermelden en om bijvoorbeeld het THC-gehalte van cannabis wettelijk te maximeren. Mede gelet op de verplichting voor staten om te streven naar de 'the highest attainable standard' van gezondheid, zal de staat ook bij invulling van al deze deelverplichtingen dienen te bezien wat uiteindelijk het meest effectief is. Verplichtingen hoeven en dienen niet op zodanige wijze te worden uitgevoerd dat zij juist averechts werken.

19 Zie over mensenrechtelijke eisen aan drugsbeleid paragrafen 2.3.10, 2.3.11, 2.3.12.iii en 2.4.11.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

De regulering van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt dient dus ook vanuit gezondheidsbeschermingbelangen vorm te worden geven. Bij het opzetten van een adequaat ontmoedigingsbeleid kan het WHO-Kaderverdrag inzake tabaksontmoediging (2003) tot voorbeeld strekken volgens de VN Special Rapporteur inzake het recht op gezondheid.[20] Voorts kunnen daarbij resultaten uit wetenschappelijk onderzoek van betekenis zijn.[21] In elk geval zal uiteraard ook gevolg moeten worden gegeven aan artikel 38 EV.[22] Dit betekent dat het drugs- c.q. cannabisbeleid maatregelen zal dienen te bevatten gericht op onder meer de vroege identificatie, behandeling, educatie, nazorg, resocialisatie en sociale re-integratie van probleemgebruikers, op de opleiding van personeel daartoe, en op het met het oog op preventie voorlichten van relevante beroepsgroepen en het publiek.

4.8 ANDERE UITGANGSPUNTEN VOOR REGULERING

Ook wanneer cannabisteelt en -handel vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen gereguleerd zouden worden toegestaan, zijn er nog diverse verplichtingen in de drugsverdragen die daarbij in acht kunnen – en aldus: moeten – worden genomen. Voorts stellen ook de positieve mensenrechten zelf eisen aan een eventueel reguleringskader en beleid. Een vanuit zowel de mensenrechten als de drugsverdragen belangrijk vereiste kwam daarnet al aan bod: serieuze ontmoediging van cannabisgebruik. Er zijn echter ook andere vereisten.

Ten eerste[23] dient het reguleringskader onder meer een vergunningenstelsel te omvatten, dat betrekking zal moeten hebben op telers, producenten, distributeurs, handelaars (maar zie hierna ook paragraaf 4.10.i) en ook verkooppunten van cannabis voor de recreatieve gebruikersmarkt. Daarbij geldt dat personen die vergunningen krijgen en personen die bij hen werkzaam zijn, geen criminele antecedenten mogen hebben op het terrein van drugsregelgeving. Voorts dient te worden voorzien in een effectief stelsel van toezicht en inspectie omtrent personen en instellingen die bij onder meer die teelt, distributie en handel zijn betrokken. Ook het stelsel van ramingen uit het Enkelvoudig Verdrag kan daarbij van betekenis zijn.

---

20 Zie paragraaf 2.3.11.

21 Zie o.a. de vele aanbevelingen in Joanne Csete e.a., 'Public health and international drug policy', *The Lancet* 2016, vol. 387, p. 1427-1480; American Public Health Association, *Regulating Commercially Legalized Marijuana as a Public Health Priority*, APHA 2015, op: www.apha.org. Zie voorts vanuit een veel brede perspectief dan alleen gezondheid bijv. Jonathan P. Caulkins, Angela Hawken, Beau Kilmer & Mark A.R. Kleiman, *Marijuana Legalization. What Everyone Needs to Know*, Oxford: Oxford University Press, 2016.

22 Zie paragraaf 3.10.3.iii.

23 Zie nader paragraaf 3.10.3.iv.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Ten tweede zal cannabisteelt en -handel die niet binnen het reguleringskader plaatsvindt, als illegaal moeten worden aangemerkt. Deze zal overeenkomstig het drugscontrolesysteem moeten worden bestreden (door onder meer strafbaarstellingen, vervolging, administratieve verboden en inbeslagneming). Dat is overigens ook van belang met het oog op het buitenland, zoals hiervoor al is besproken.

Ten derde dient de bestrijding van illegale cannabisteelt en -handel (dat is dus cannabis buiten het reguleringskader) uiteraard in overeenstemming met de relevante rechten van de mens en fundamentele vrijheden te gebeuren.[24]

Ten vierde mag het gereguleerd toestaan van cannabis niet tot discriminatie leiden van bepaalde individuen of groepen in de staat. Evenmin mag er daarbij sprake zijn van een disproportionele impact voor bepaalde kwetsbare groepen. Voor zover het gereguleerd toestaan de risico's van cannabis voor bepaalde groepen zou verhogen, zullen voldoende compenserende beschermingsmaatregelen moeten worden genomen.[25] Dit vereiste sluit aan bij de hiervoor besproken noodzaak om cannabisgebruik te ontmoedigen.

4.9 LEGALISERING, DECRIMINALISERING OF GEDOOGBELEID

Mensenrechtenverdragen en de internationale jurisprudentie daarover geven niet aan hoe drugs c.q. cannabisbeleid precies dient te worden vormgegeven. Zij bepalen dan ook evenmin uitdrukkelijk of het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt dient plaats te vinden via gereguleerde legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid. In algemene zin verplichten de mensenrechtenverdragen er staten wel toe die maatregelen te nemen die mensenrechten het best beschermen en verwezenlijken. Aldus moet worden bezien of de beste resultaten zijn te verwachten van legalisering, decriminalisering of gedoogbeleid. Dit vergt mede afwegingen die de staat binnen diens 'margin of appreciation' dient te maken. Dat neemt echter niet weg dat legalisering vanuit zowel mensenrechten als – opmerkelijk genoeg – de drugsverdragen de meest passende oplossing lijkt te bieden indien een staat tot gereguleerd toestaan overgaat.

Uit het voorgaande volgt dat verregaande regulering nodig is om met het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel optimaal invulling te kunnen geven aan de positieve mensenrechtenverplichtingen die voortvloeien uit de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven. Relevante onderwerpen zijn ondermeer een stelsel van vergunningen en toezicht (voor telers, producenten, distributeurs, handelaars en verkoop-

24 Zie ook paragraaf 1.4.i.
25 Zie paragraaf 2.3.12.iii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

punten), kwaliteitsbewaking aangaande de productie van cannabisproducten en de samenstelling van die producten (vele voorschriften), de wijze waarop producten mogen worden verkocht (onder meer betreffende hoeveelheden, etikettering, waarschuwingen, reclamebeperkingen), beleid ter ontmoediging van cannabisgebruik (allerlei maatregelen daarvoor) en optimaliseren van de scheiding van de softdrugmarkt en de harddrugmarkt (hetgeen eveneens uiteenlopende maatregelen vereist).

Decriminalisering van cannabisteelt en -handel is als zodanig ongeschikt om deze regulering te bewerkstelligen.[26] Decriminalisering betekent immers slechts dat een bij de strafwet verboden gedraging uit het strafrecht wordt gehaald en dat daartegen niet langer strafrechtelijk wordt opgetreden. Daarmee is de gedraging echter nog niet toegestaan, aangezien het product daarmee nog wel bestuursrechtelijk verboden zal zijn en ook bestuursrechtelijk kan worden bestreden (indien ook dat niet het geval is, is geen sprake van decriminalisering, maar van legalisering). Bovendien behelst decriminalisering als zodanig geen nadere regulering. Decriminalisering van cannabisteelt en -handel zou aldus slechts relevant voor het gereguleerd toestaan daarvan zijn indien er daarnaast in regulerend beleid wordt voorzien.

Daarmee komen wij op de tweede vorm: gedoogbeleid. De vraag is of met gedoogbeleid – al dan niet in aanvulling op decriminalisering – valt te voorzien in de regulering die noodzakelijk is om gereguleerd toestaan met een beroep op positieve mensenrechtenverplichtingen te kunnen rechtvaardigen. Op zichzelf is juridisch niet ondenkbaar dat men allerhande kwaliteitseisen stelt aan een product en aan de productie daarvan, terwijl dat product als zodanig – strafrechtelijk en/of bestuursrechtelijk – verboden is. De vraag is echter of zodanig gedoogsysteem in de praktijk effectief zal kunnen werken. Dat zou immers betekenen dat de overheid daadwerkelijk gedetailleerde kwaliteitsvoorschriften voor verboden producten en productie zal moeten opstellen en vervolgens zal moeten controleren of die producten en productie daaraan voldoen. Bovendien is de vraag of zo'n systeem echt voldoende afstand kan nemen van het criminele circuit waarin teelt en handel doorgaans plaatsvinden.

Bij gereguleerde legalisering van cannabisteelt en -handel zou een en ander in elk geval minder problematisch zijn. In dat geval kan worden voorzien in een heldere en harde scheiding tussen legale en illegale teelt en handel. Dit kan aantrekkelijk zijn voor de rechtszekerheid van de burger en de overheid. De illegale teelt kan dan normaal worden bestreden zoals alle criminaliteit, terwijl de legale teelt en handel aan gedetailleerde kwaliteitsvoorschriften, een vergunningenstelsel en controle kan worden onderworpen en aldus kan worden gehandhaafd. Een heldere scheiding tussen legale en illegale teelt en handel kan voorts relevant zijn als het erom gaat het corrumperen van de

26 Een toelichting op het begrip biedt paragraaf 1.3.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

bovenwereld (ondermijning) tegen te gaan, omdat daarmee ook voor de burger echt helder is wat verboden is en wat is toegestaan.

Relevant is tot slot dat zowel de mensenrechtenverdragen als de drugsverdragen in bepaalde opzichten strekken tot de bescherming van de individuele en volksgezondheid en bestrijding van drugscriminaliteit. Beide subsystemen vereisen met het oog daarop allerhande maatregelen – zoals hiervoor in vooral de paragrafen 4.7 en 4.8 bleek – die gebaat zijn bij een heldere systematische uitwerking en uitvoering. Het is dan ook zeer wel denkbaar dat zowel de bescherming van mensenrechten als het belang bij een zo goed mogelijke werking van de drugsverdragen, uiteindelijk pleit voor gereguleerde legalisering van cannabisteelt en -handel indien een staat eenmaal tot gereguleerd toestaan daarvan besluit over te gaan.

4.10 CANNABISTEELT EN -HANDEL: VIA DE STAAT, BEDRIJVEN OF CANNABIS SOCIAL CLUBS?

Voor zover het gaat om legale verdovende middelen, verschaffen de VN-drugsverdragen staten ruimte om de productie, distributie en handel daaromtrent door commerciële partijen te laten plaatsvinden. Wat betreft cannabis zijn de mogelijkheden echter stringenter, althans vanuit een verdragstekstuele interpretatie, want vanuit een teleologische interpretatie ligt dat anders zoals hierna blijkt.

i. Overheid en/of al dan niet commerciële particuliere entiteiten

Uit de artikelen 28 lid 1 jo 23 lid 2 EV volgt dat teelt van legale cannabis aan particuliere verbouwers mag worden overgelaten.[27] Niettemin is daarbij volgens de artikelen 28 lid 1 jo 23 lid 2 sub c en sub d EV ook vereist dat alle verbouwers van cannabis worden verplicht hun gehele oogsten tijdig aan een nationaal overheidsbureau voor cannabis te verkopen en daadwerkelijk af te leveren. Dat bureau heeft het alleenrecht van invoer, uitvoer en groothandel. Dit alleenrecht hoeft alleen niet te worden toegepast voor medicinale opium en cannabispreparaten.

Gelet hierop zou wel de teelt van recreatieve cannabis maar niet de distributie daarvan en groothandel daarin aan particulieren kunnen worden overgelaten. Bovendien mag ook de kleinhandel – en daarmee dus de verkoop aan consumenten – door private entiteiten plaatsvinden. De kortst toegestane keten waarin particulieren zijn betrokken zou als volgt moeten ver-

27 United Nations, *Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs*, 1961, New York: 1973, p. 281 (nr. 1) 282 (nr. 3) 283 (nr. 1). Zie ook P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, p. 40, 46 en par. 4.4.3, 4.4.4 en 5.3.3.iii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

lopen: particuliere entiteit (cannabisteelt) → overheidsentiteit (in voorraad nemen en verhandelen) → particuliere entiteit (consumentenverkoop).

De ratio van het strengere systeem van de artikelen 28 lid 1 jo 23 lid 2 EV is operationeel te verzekeren dat het in omloop zijn van recreatieve cannabis volledig wordt voorkomen en uitgeroeid. De periode waarin de drug in handen is van individuele telers wordt in het officiële UN Commentary bij het Enkelvoudig Verdrag gezien als het meest kritieke tijdsbestek vanuit het oogpunt van het drugscontrolesysteem. Om die reden dienen voorraden binnen korte termijn fysiek onder toezicht van de overheid te komen.[28] Daarmee benadrukken deze bepalingen in elk geval het belang van een nationaal gesloten systeem c.q. keten. De vraag is of in die keten dan ook per se de overheid (in de vorm van een nationaal overheidsbureau voor cannabis) dient te worden opgenomen. Verdedigbaar lijkt ons dat dit niet nodig is wanneer men eenmaal overgaat tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen.

Daarvoor is van belang dat van het strenge systeem van de drugsverdragen geen sprake meer is ten aanzien van cannabis bij gereguleerd toestaan. Dit nuanceert het praktisch nut – dat de ratio is van artikelen 28 lid 1 jo 23 lid 2 EV – en dus het belang om het in voorraad nemen en verhandelen van cannabis te laten plaatsvinden via een nationaal overheidsbureau aanzienlijk. Daarbij komt dat uit onder meer de artikelen 29 en 30 volgt dat de vervaardiging, distributie en handel betreffende (andere) verdovende middelen (inclusief middelen die als veel zwaarder gelden dan cannabis) wel volledig kan plaatsvinden anders dan door staatsondernemingen.[29] Het kan daarbij gaan om onder meer particuliere individuen, bedrijven en coöperaties. Dat het vanuit het drugscontrolesysteem op zichzelf inderdaad niet van principieel belang is of entiteiten al dan niet van commerciële aard zijn, blijkt ook daaruit dat dit geen rol speelt voor de strafrechtelijke en bestuursrechtelijke verboden alsmede vele andere bestrijdingsverplichtingen uit de drugsverdragen.[30]

Onzes inziens is daarom verdedigbaar dat – wanneer het gereguleerd toestaan van recreatieve cannabis eenmaal mogelijk is vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen – de in voorraadneming en groothandel ook aan al dan niet commerciële particuliere entiteiten mag worden overgelaten, mits daarbij voldoende wordt gegarandeerd dat daadwerkelijk sprake is van een nationaal gesloten systeem c.q. keten. Uiteraard heeft de staat ook dan nog altijd de ruimte om de teelt, groothandel, distributie en/of kleinhandel

28 United Nations, *Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs*, 1961, New York: 1973, p. 283 (nr. 1).

29 *Idem*, p. 317-318 (nrs. 3-5) 329 (nr. 4).

30 Zie P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis*, Deventer: Kluwer, 2014, par. 5.3.3.iii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

wel in handen van een staatsorganisatie te stellen. Uiteindelijk is de keuze daarover dan dus aan de staat. Zou die echter de voorkeur hebben voor een geheel particuliere cannabisketen (waarin bijvoorbeeld particuliere telers coffeeshops bevoorraden), dan lijkt dit mogelijk mits de keten daarbij wordt gebonden aan een precies reguleringskader.

ii. Cannabis Social Clubs

Indien men er conform het voorgaande van uitgaat dat particuliere entiteiten de gehele cannabisketen voor hun rekening kunnen nemen, is er in zoverre ook een mogelijkheid voor het toestaan van zogenoemde Cannabis Social Clubs (CSC's). Dit zijn besloten private clubs waarin individuen gezamenlijk cannabis telen en consumeren op een gemeenschappelijke locatie ('shared consumption'), waarbij dan aan elk van de clubleden enkele van de cannabisplanten binnen de club toebehoren.[31]

Voor de vraag of het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel daadwerkelijk zou kunnen plaatsvinden via een systeem van CSC's, gaat het vooral erom of zodanig systeem de beste manier is om invulling te geven aan de voor het cannabisvraagstuk relevante positieve mensenrechtenverplichtingen. In het bijzonder is dan van belang of het met CSC's ten minste even goed als met een ander reguleringssysteem mogelijk is de kwaliteit van cannabis en de productie ervan met het oog op de individuele en volksgezondheid te verzekeren, te waarborgen dat sprake is van een nationaal gesloten systeem en criminaliteit rondom cannabisteelt en -handel te voorkomen en bestrijden.

Naarmate CSC's minder bruikbaar zijn om deze doelen te realiseren, zullen positieve mensenrechtenverplichtingen minder rechtvaardigen dat wordt afgeweken van drugsverdragsverplichtingen. Dat CSC's in dit opzicht wel voldoende adequaat zouden kunnen functioneren, is onzes inziens niet evident, zodat dit nader zou moeten worden bezien door een staat die deze mogelijkheid in overweging neemt. Ondertussen illustreert dit nog eens dat bij de vormgeving en invulling van het reguleringssysteem, het zo adequaat mogelijk uitvoering geven aan de relevante positieve mensenrechtenverplichtingen voorop dient te staan. Die verplichtingen vormen immers de rechtvaardigende grondslag van gereguleerd toestaan.

4.11 AFSLUITING

Dit juridische onderzoek toont aan dat er in weerwil van het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandel Verdrag volgens het thans geldende positieve internationaal recht ruimte voor staten kan zijn om cannabisteelt en -handel ten

31 Zie nader *idem*, par. 4.4.2 en 5.5.3.ii.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

behoeve van de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd te legaliseren. De nationale overheid zal dan te goeder trouw, door onderbouwing met gegevens en op basis van maatschappelijk draagvlak en democratische legitimatie, aannemelijk moeten kunnen maken dat gereguleerd toestaan van teelt en handel een effectievere verwezenlijking van mensenrechten oplevert dan een prohibitief cannabisbeleid in overeenstemming met de drugsverdragen. Wat betreft die mensenrechten gaat het vooral om de positieve verplichtingen die voortvloeien uit de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven, voor zover deze verplichtingen strekken tot de verwezenlijking van individuele en volksgezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding. Ondertussen zal de regulering aan diverse voorwaarden moeten voldoen en gepaard moeten gaan met een beleid ter ontmoediging van cannabisgebruik. Indien de staat ook daaraan voldoet is die onder het huidige internationaal recht gelegitimeerd om mensenrechtenverplichtingen prioriteit te geven boven daarmee interfererende verplichtingen onder de VN-drugsverdragen.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Samenvatting

Internationaal recht en cannabis II
Regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik: positieve mensenrechtenverplichtingen versus VN-drugsverdragen

Hebben overheden internationaalrechtelijk de ruimte om cannabisteelt en -handel ten behoeve van recreatief cannabisgebruik gereguleerd toe te staan? In ons eerste boek over *Internationaal recht en cannabis* (Van Kempen & Fedorova, Kluwer 2014) concluderen wij dat dit niet het geval is indien men het zuiver beziet vanuit het interne perspectief van onder meer de relevante VN-drugsverdragen (het Enkelvoudig Verdrag en het Sluikhandel Verdrag). Thans ligt de vraag voor of dat anders is wanneer men het bekijkt vanuit het externe perspectief van mensenrechtenverdragen (IVESCR, ESH, IVBPR, EVRM). Vanuit dat perspectief blijkt er wel ruimte te kunnen zijn voor zelfs gereguleerde legalisering van cannabisteelt en -handel ten behoeve van de recreatieve gebruikersmarkt.

Potentiële relevantie van mensenrechtenverplichtingen
Pleidooien voor het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel ten behoeve van recreatief gebruik, worden vaak gegrond op argumenten die samenhangen met de individuele en volksgezondheid, de veiligheid van burgers en de bestrijding van criminaliteit. De strekking van die argumentatie is dat deze belangen beter zijn te vervullen met het gereguleerd toestaan van cannabis dan met een prohibitieve benadering. Dat is vanuit mensenrechten bezien interessant omdat belangen van gezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding eveneens binnen het bereik daarvan vallen. Uit onder meer het recht op gezondheid, het recht op leven, het recht tegen onmenselijke behandeling en het recht op privéleven vloeien namelijk zogenoemde positieve verplichtingen voor staten voort tot verwezenlijking van genoemde belangen. Positieve mensenrechtenverplichtingen zijn verplichtingen die staten dwingen tot actief optreden teneinde de fundamentele rechten van individuen te garanderen. In dit onderzoek gaat het om verplichtingen tot actieve bevordering van de individuele en volksgezondheid en tot actieve bescherming van het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven van burgers. Zogenoemde negatieve verplichtingen – dat wil zeggen: verplichtingen die inhouden dat staten zich moeten onthouden van onrechtmatige inbreuken op de verdragsrechten – zijn minder relevant voor de vraag of tot het gereguleerd toestaan van cannabis kan worden gekomen.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Hoofdvragen van het onderzoek
In dit tweede boek over 'internationaal recht en cannabis' staat aldus allereerst de vraag centraal of staten vanwege hun positieve mensenrechtenverplichtingen tot bescherming van de individuele en volksgezondheid, van de veiligheid van burgers en tegen criminaliteit, verplicht kunnen zijn tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel wanneer zodanige regulering deze belangen beter beschermt dan een prohibitief drugsbeleid conform de drugsverdragen. Voor zover dit het geval is rijst ten tweede de vraag of staten internationaalrechtelijk prioriteit aan hun positieve mensenrechtenverplichtingen kunnen of moeten geven boven hun verplichtingen uit de drugsverdragen.

Conclusies van het onderzoek
Beide vragen worden positief beantwoord. Het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik omwille van belangen van individuele en volksgezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding, kan steunen op positieve verplichtingen die uit internationale mensenrechtenverdragen voortvloeien (*hoofdstuk 2*). Aan die positieve mensenrechtenverplichtingen komt ingevolge het internationaal recht prioriteit toe boven de verplichtingen uit de VN-drugsverdragen ingeval deze met elkaar strijden (*hoofdstuk 3*). Voor zover voornoemde ondersteuning er is, hebben staten dan ook volkenrechtelijk voldoende ruimte om tot dat toestaan over te gaan, in weerwil van de verplichtingen onder de drugsverdragen. Dat geldt althans indien aan verscheidene voorwaarden wordt voldaan (*hoofdstuk 4*).

Primaire voorwaarden voor gereguleerd toestaan
Een op positieve mensenrechten gebaseerde ruimte om tot het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel over te gaan, kan alleen bestaan indien ten minste de volgende voorwaarden worden vervuld.

1. Mensenrechtelijk relevant belang. Allereerst dient het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel belangen te vervullen die relevant zijn vanuit positieve mensenrechtenverplichtingen. Anders kan van potentiële toepasselijkheid van zodanige verplichtingen immers geen sprake zijn.

In de discussie over regulering van cannabisteelt komen diverse argumenten pro-regulering naar voren die – uitgaande van de hypothese dat ze feitelijk valide zijn – ondersteuning vinden in een of meer van die positieve verplichtingen. Die relevante argumenten houden in dat gereguleerd toestaan wenselijk is omdat zodanige regulering tot betere verwezenlijking zou leiden van de volgende belangen: kwaliteitsbewaking van cannabis; controle van de cannabisketen; vermindering perifere criminaliteit (moord, doodslag, culpoze levensontneming, mishandeling en bedreigingen); bescherming van de gezondheid, het leven en de fysieke en psychische integriteit van omwo-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

nenden (tegen bijvoorbeeld brand of legionellabesmetting die het gevolg is van illegaal en onveilig aanleggen van installaties voor illegale hennepkwekerijen); gezondheidsbescherming van jeugdigen; vermindering van wezenlijke overlast en schade die tot directe beperking van het genot van het eigenlijke privéleven leidt (als gevolg van bijvoorbeeld ernstige stank, herrie, water, brand en legionellabesmetting) en scheiding van de softdrugmarkt en de hard-drugmarkt (hetgeen een drempel zou opwerpen tegen gelijktijdige beschikbaarheid en verkrijgbaarheid van softdrugs en harddrugs).

Het is goed en ook het best verdedigbaar dat regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik onder omstandigheden als een positieve verplichting tot bescherming van mensenrechten geldt. Steun hiervoor bieden het recht op gezondheid (IVESCR en ESH) en de rechten inzake leven, onmenselijke behandeling en privéleven (IVBPR en EVRM).

2. *Aannemelijk maken van effectievere mensenrechtenbescherming*. Dat het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik kan steunen op positieve mensenrechtenverplichtingen, betekent als zodanig nog niet dat zodanige regulering in concreto zonder meer toelaatbaar is. Daartoe zal de staat namelijk – oprecht, overtuigend en onderbouwd – aannemelijk moeten maken dat de regulering de hier relevante positieve mensenrechtenverplichtingen (inzake de gezondheid, het leven, de fysieke en psychische integriteit en het privéleven) beter zal verwezenlijken dan een benadering waarin die teelt en handel is verboden en wordt bestreden. Anders valt zodanige regulering immers niet op positieve mensenrechtenverplichtingen te baseren en zullen de drugsverdragsverplichtingen volledig moeten worden nageleefd.

Om de in potentie relevante positieve mensenrechtenverplichtingen daadwerkelijk van toepassing te doen zijn, dient aldus in elk geval aan de volgende twee eisen te worden voldaan. Ten eerste dient het gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik een effectievere c.q. betere mensenrechtenbescherming op te leveren dan een cannabisbeleid dat conform de drugsverdragen is (*eis van grotere effectiviteit*). Ten tweede zal een staat die tot het gereguleerd toestaan wenst over te gaan ten minste daadwerkelijk aannemelijk moeten maken dat het gereguleerd toestaan van cannabis feitelijk tot een effectievere mensenrechtenbescherming leidt dan een prohibitieve en repressieve benadering (*eis van aannemelijkheid*). De daartoe door de staat te geven onderbouwing zal moeten steunen op oprechte analyses, redeneringen en afwegingen die overtuigend zijn en die dus zo veel mogelijk worden onderbouwd met relevante beschikbare wetenschappelijke en andere gegevens.

Een vraag is nog of een staat die cannabisteelt en -handel vanwege positieve mensenrechtenverplichtingen gereguleerd wil toestaan, meteen nationaal tot regulering kan overgaan of dat deze eerst via pilots dient te bezien wat de effecten daarvan zijn. Het is aan de staat om afgewogen en onder-

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

bouwd te bezien of pilots zinvol kunnen zijn of niet en of de inzet ervan alles afwegende wenselijk is.

3. Draagvlak en nationaal democratische besluitvorming. Het oordeel van de staat dat gereguleerd toestaan van cannabis tot effectievere mensenrechtenbescherming leidt, moet worden gedragen door democratische besluitvorming in de staat. Omdat staten hun eigen maatschappelijke bijzonderheden en constellaties hebben, zal een aanpak die in een staat het meest effectief is dat niet per se ook in een andere staat behoeven te zijn. Het is mede daarom dat elke staat – ingevolge het zogenoemde beginsel van primariteit – eerst en vooral verantwoordelijk is ter uitvoering van diens verdragsverplichtingen te bepalen welke maatregelen daartoe het meest adequaat zijn. Daarnaast wordt vooral vanuit het recht op gezondheid het belang benadrukt van maatschappelijke participatie bij besluitvorming omtrent gezondheid gerelateerde onderwerpen. Bovendien zal een maatregel zonder maatschappelijk draagvlak in veel gevallen ook minder effectief kunnen functioneren dan wanneer zodanig draagvlak er wel is. Voor lagere overheden – of individuen of private organisaties – bestaat in beginsel niet de mogelijkheid om de nationale overheid (bestuur en wetgever) te dwingen cannabisteelt en -handel gereguleerd toe te staan indien die nationale overheid dit weigert.

4. Geen nadeel voor buitenland: gesloten systeem. Indien een staat cannabisteelt en -handel voor de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd toestaat, zal de controle daarover dusdanig moeten zijn dat andere landen daarvan geen nadelige gevolgen ondervinden, vooral wat betreft de export vanuit de regulerende staat. De bescherming van andere landen zal bij het gereguleerd toestaan dus niet minder mogen zijn – en bij voorkeur zelfs effectiever – dan bij hantering van een prohibitief beleid dat volkomen in overeenstemming met de drugsverdragen is. Aldus zal een staat moeten voorzien in een nationaal gesloten systeem c.q. keten voor teelt, handel en misschien ook gebruik.

5. Verplicht ontmoedigingsbeleid. Indien een staat voor gereguleerd toestaan van cannabisteelt en -handel kiest, dient die staat te voorzien in adequaat beleid ter ontmoediging, beperking en risicobewustwording van recreatief cannabisgebruik. Dit is niet alleen noodzakelijk om met het drugs- c.q. cannabisbeleid inderdaad tot de meest adequate verzekering van mensenrechtenbescherming te komen, er is zelfs ook sprake van een plicht daartoe ingevolge het recht op gezondheid. Ook bij invulling van deze ontmoedigingsplicht zal de staat dienen te bezien wat uiteindelijk het meest effectief is. Van belang is voorts dat verplichtingen niet op zodanige wijze hoeven en dienen te worden uitgevoerd dat zij juist averechts werken.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Samenvattende slotsom
Dit juridische onderzoek toont aan dat er in weerwil van de VN-drugsverdragen volgens het internationaal recht ruimte voor staten kan zijn om cannabisteelt en -handel ten behoeve van de recreatieve gebruikersmarkt gereguleerd te legaliseren. De nationale overheid zal dan oprecht, overtuigend en onderbouwd aannemelijk moeten kunnen maken dat gereguleerd toestaan van teelt en handel een effectievere verwezenlijking van mensenrechten oplevert dan een prohibitief cannabisbeleid in overeenstemming met de drugsverdragen. Wat betreft die mensenrechten gaat het vooral om de positieve verplichtingen die voortvloeien uit de rechten inzake gezondheid, leven, onmenselijke behandeling en privéleven, voor zover deze verplichtingen strekken tot de verwezenlijking van individuele en volksgezondheid, veiligheid en criminaliteitsbestrijding. Ondertussen zal de regulering aan diverse voorwaarden moeten voldoen en gepaard moeten gaan met een beleid ter ontmoediging van cannabisgebruik. Indien de staat ook daaraan voldoet is die onder het huidige internationaal recht gelegitimeerd om mensenrechtenverplichtingen prioriteit te geven boven daarmee interfererende verplichtingen onder de VN-drugsverdragen.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Executive summary

The title of this study translates as: *International law and cannabis II. Regulation of cannabis cultivation and trade for recreational use: positive human rights obligations versus UN Narcotic Drugs Conventions*

Are authorities permitted under international law to regulate the cultivation of and trade in cannabis for recreational use? In our first book on *International law and cannabis* (Van Kempen & Fedorova, Kluwer 2014), we conclude that this is not the case when the question is considered strictly from the internal perspective of the relevant UN Narcotic Drugs Conventions (the UN 1961 Single Convention and the UN 1988 Illicit Traffic Convention). Whether the answer is different when considered from the external perspective of international human rights conventions (ICESCR, ESC, ICCPR, ECHR1) is the subject of the current study. From this external perspective there is a possibility to regulate, even by legalization, the cultivation of and trade in cannabis for the recreational user market.

Potential relevance of human rights obligations

Pleas in favour of regulating cannabis cultivations and trade for recreational use are often based on arguments that relate to the interests of individual and public health, the security of citizens and crime control. The essence of these arguments is that regulation of cannabis can better protect these interests than a prohibitive approach. This is interesting from a human rights perspective because health, security and crime control interests are also covered by the umbrella of human rights. The right to health, the right to life, the right not to be subjected to inhumane treatment and the right to privacy are the source of the so-called positive obligations for the fulfilment of the stated interests. Positive human rights obligations require states to take measures in order to guarantee fundamental human rights of individuals. Central to this study are the obligations to improve actively individual and public health, and to protect actively the lives and physical and mental integrity and privacy of citizens. The so-called negative obligations – that is: obligations that stipulate that a state has to abstain from unlawful interference with rights

1 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), European Social Charter (ESC), International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), and European Convention on Human Rights (ESHR).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

guaranteed under the human rights conventions – are less relevant for the question whether states are allowed to permit cannabis for recreational use through regulation.

Central research questions
In this second book on "international law and cannabis", the first central question is whether states – on the basis of their positive human rights obligations for the protection of individual and public health, the security of citizens and crime control – can be obligated to regulate cannabis cultivation and trade for recreational use if such regulation ensures a better protection of these interests than a prohibitive drug policy in conformity with the UN Narcotic Drugs Conventions. To the extent that such an obligation can be established, the second question arises whether states can or must prioritize their positive human rights obligations rather than their obligations under the drugs conventions. This book approaches this second question from two perspectives: the so-called conflict approach and the so-called harmony approach. More specifically this study discuses the different rules for solving conflicts between treaty provisions, including *lex specialis* and *lex prior*; it addresses the relevance of the priority rule in article 103 of the UN Charter and the concepts such as *jus cogens*, *erga omnes* and integral obligations; and finally it examines the substantive weight of human rights as compared to other international legal norms. Moreover, on the basis of the principles of systemic integration and the presumption against conflict, this book explores in what way the conflicting obligations under the international human rights conventions and the UN Narcotic Drugs conventions can best be reconciled or harmonized.

Conclusions of this research
Both questions are answered in the affirmative. The regulation of cannabis cultivation and trade for recreational use because of the interests of individual and public health, security and crime control can find its basis in positive human rights obligations that arise from international human rights conventions (*Chapter 2*). Under international law, states must give priority to their human rights obligations over and above any conflicting obligations under the UN Drugs Conventions (*Chapter 3*). This means that states have the possibility under international law to regulate cannabis despite their obligations under the UN Drugs Conventions. However, this applies only when certain conditions are met (*Chapter 4*).

Primary conditions for regulating cannabis cultivation and trade for recreational use
The possibility for states to regulate cannabis cultivation and trade in view of their positive human rights obligations only exists if at least the following conditions are met:

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

1. Relevant human rights based interest. First, the regulation of cannabis cultivation and trade should protect interests that are relevant from the perspective of positive human rights obligations. Otherwise, the potential applicability of such obligations is out of the question.

In the discussion about the possibilities of regulating cannabis cultivation and trade, several arguments in its favour are presented that – assuming their empirical validity – are supported by one or more of those positive obligations. These relevant arguments hold that it is desirable to regulate cannabis because such regulation would better protect the following interests: safeguarding the quality of cannabis; monitoring the cannabis chain; reducing peripheral crime (murder, manslaughter, causing death by negligence, abuse and assault and threats); protection of health, life and the physical and mental integrity of local residents (e.g. against fire or legionella contamination that results from the illegal and unsafe installation for illicit cannabis plantations); protection of health of juveniles; reducing substantial nuisance and damage that directly affects the enjoyment of people's private lives (due to, for example, a terrible stench, noise, fire and legionella infection) and the separation of the soft drugs market and the hard drugs market (which would divide the simultaneous availability of and access to soft drugs and hard drugs).

We have come to the conclusion that regulation of cannabis cultivation and trade for recreational use, under certain conditions is to be considered a positive obligation for the protection of human rights. This conclusion is based on the right to health (ICESCR and ESC) and the right to life, the right not to be subjected to inhumane treatment and the right to privacy (ICCPR and ECHR).

2. The claim of a more effective human rights protection must be substantiated. The conclusion that regulation of cannabis cultivation and trade for recreational use can indeed be based on positive human rights obligations does not mean that such regulation is automatically permissible. For this purpose, the state should – in a sincere and convincing manner – demonstrate that regulation would better fulfil the relevant positive human rights obligations (derived from the rights to health, life, physical and mental integrity and privacy) than an approach in which the cultivation and trade of cannabis is prohibited and combatted. Otherwise, it would not be possible to base the regulation of cannabis on positive human rights obligations and the state would be obliged to fully honour its obligations under the UN Narcotic Drugs Conventions.

Thus, for the potentially relevant positive human rights obligations to be applicable, at least two conditions must be met. First, the regulation of cannabis cultivation and trade for recreational use should provide for a more effective protection of human rights than a policy that is in accordance with the drugs conventions (*the requirement of greater effectiveness*). Second, a state

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

that aspires to regulate cannabis should at a minimum substantiate that this regulation would actually lead to a more effective protection of human rights than a prohibitive and repressive approach (*the requirement of substantiation i.e. plausibility*). The substantiation by the state required for this purpose should be based on genuine analysis, argumentation and considerations that are convincing and that are, as far as possible, based on available scientific and other research data.

There is also the question whether a state that intends to regulate cannabis cultivation and trade because of its positive human rights obligations should first collect data on the effects of such regulation through pilot studies rather than introduce nation-wide regulation without any further ado. We conclude that it is up to the state to make a considered and substantiated decision on whether such pilots are meaningful and desirable.

3. *National democratic support and decision-making*. A state's conclusion that regulation of cannabis would lead to more effective protection of human rights should be based on the democratic decision-making process in that state. As states and their societies have their own idiosyncrasies, peculiarities and constellations, the most effective approach in one state does not necessarily work in another state. It is partly for this reason that every state – in accordance with the so-called principle of primarity – in order to fulfil its treaty obligations is first and foremost responsible for determining which means are most adequate. Moreover, in the context of the right to health, the importance of participation of the public in the decision-making process concerning health related issues is emphasized. Furthermore, a measure that cannot count on public support will in many instances also prove to be less effective than in a case where such support exists. Local authorities – or individuals or private organisations – as a rule do not possess the possibility to force national authorities (both the administration and the legislator) to regulate cannabis cultivation and trade when national authorities refuse to take that step.

4. *No disadvantage for other states: a closed system*. When a state proceeds with regulation of cannabis cultivation and trade for recreational use, it should make sure to monitor the regulation to such a degree that other states are not confronted with negative consequences, most importantly with the export from the regulating state. The protection offered in that sense to other states should not be less – and preferably even more effective – than that offered under the prohibitive approach that fully accords with the drugs conventions. Therefore, the state should create a closed national system and/or chain for cultivation, trade and possibly also use of cannabis.

5. *The obligatory policy of discouragement.* When a state proceeds with regulation of cannabis cultivation and trade for recreational use, it should create an

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

adequate policy to ensure discouragement, limitation and increased public awareness of the risks associated with recreational use of cannabis. This is necessary not only to ensure that the national drugs policy adequately protects human rights; the right to health itself creates an obligation to that end. When developing such a policy of discouragement, the state needs to consider what measures are most effective. In this context it is important to underline that obligations do not have to be implemented so as to backfire in the end.

Summarizing conclusion

This legal research shows that it can be possible for states to regulate cannabis cultivation and trade for recreational use by legalization in accordance with international law in spite of the UN Drugs Conventions. To this end, the state should – in a sincere and convincing manner – demonstrate that regulation would constitute a better protection of human rights than a prohibitive approach in accordance with the drugs conventions. These human rights first and foremost concern positive obligations deriving from the rights to health, life, physical and mental integrity, and privacy to the extent that these obligations serve to ensure individual and public health, security and crime control. The regulation, however, will have to satisfy several requirements and must be accompanied by a policy that discourages recreational cannabis use. If a state is able to satisfy these conditions, under current international law it can legitimately prioritize the human rights obligations over and above any conflicting obligations arising from the UN Narcotic Drugs Conventions.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Internationale documenten en parlementaire stukken

DOCUMENTEN VERENIGDE NATIES

United Nations Security Council

- Security Council Resolution 1456 (2003), *UN Doc*. S/RES/1456, 20 January 2003.
- Security Council Resolution 1483 (2003), *UN Doc*. S/RES/1483, 22 May 2003.
- Security Council Resolution 2170 (2014), *UN Doc*. S/RES/2170, 15 August 2014.

United Nations General Assembly

- UN General Assembly Resolution 1248 (XIII), 'Question of race conflict in South Africa resulting from the policies of apartheid in the Government of the Union of South Africa', adopted 13th plenary meeting on 30 October 1958, *UN Doc.* A/3962.
- Declaration on the Use of Scientific and Technological Progress in the Interests of Peace and for the Benefit of Mankind, *UN Doc*. A/RES/3384 (XXX), 10 November 1975.
- UN General Assembly Resolution 66/183, 'International cooperation against the world drug problem', adopted 66nd plenary meeting on 19 December 2011, *UN Doc*. A/RES/66/183, 3 April 2012.
- UN General Assembly Resolution 67/193, 'International cooperation against the world drug problem', adopted 67th plenary meeting on 20 December 2012, *UN Doc*. A/RES/67/193, 23 april 2013.
- UN General Assembly, Resolution 69/201, 'International cooperation against the world drug problem', adopted 69th plenary meeting on 18 December 2014, *UN Doc*. A/RES/69/201, 12 February 2015.

United Nations Secretary-General

- Report of the Secretary-General, Compilation of Guidelines on the Form and Content of reports to be submitted by State Parties to the International Human Rights Treaties, *UN Doc*. HRI/GEN/2/Rev.6, 3 June 2009.
- UN Secretary-General, Ban Ki-Moon, 'Message on International Day Against Drug Abuse and Illicit Trafficking', *UN Doc*. UNIS/SGSM/645, 26 June 2015.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

United Nations Human Rights Council
- Human Rights Council Resolution 6/29, 14 December 2007.
- Human Rights Council Resolution 24/6, 20 September 2013.

United Nations Human Rights Commission
- Commission on Human Rights resolution 2002/31, 22 April 2002.

United Nations High Commissioner for Human Rights (UNHCHR)
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *Economic, Social and Cultural Rights. Handbook for National Human Rights Institutions*, U.N./OHCHR: New York/Geneva, 2005.
- Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *UN Doc*. E/2007/82, 25 June 2007.
- Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, Study on the impact of the world drug problem on the enjoyment of human rights, *UN Doc*. A/HRC/30/65, 4 September 2015.

United Nations Special Rapporteurs
- Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Paul Hunt, Addendum (mission to Sweden), *UN Doc*. A/HRC/4/28/Add.2, 28 February 2007.
- Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc*. A/65/255, 6 August 2010.
- Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, Submission to the Committee against Torture regarding drug control laws, 19 October 2012.
- Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, on access to medicines, *UN Doc*. A/HRC/23/42, 1 May 2013.
- Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc*. A/HRC/26/31, 1 April 2014.
- Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grover, *UN Doc*. A/69/299, 11 August 2014.
- Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Dainius Pūras, *UN Doc*. A/HRC/29/33, 2 April 2015.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- Open Letter by the Special Rapporteur on the right of everyone to the highest attainable standard of mental and physical health, Dainius Pūras, in the context of the preparations for the UN General Assembly Special Session on the Drug Problem (UNGASS), which will take place in New York in April 2016, 7 December 2015.

- Progress report of the Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights, J. Oloka-Onyango and Deepika Udagama, *UN Doc*. E/CN.4/Sub.2/2001/10, 2 August 2001.
- Final report of the Special Rapporteurs on globalization and its impact on the full enjoyment of all human rights, J. Oloka-Onyango and Deepika Udagama, *UN Doc*. E/CN.4/Sub.2/2003/14, 25 June 2003.

- Report of the Special Rapporteur in the field of cultural rights, Farida Shaheed, The right to enjoy the benefits of scientific progress and its applications, *UN Doc*. A/HRC/20/26, 14 May 2012.

United Nations Office on Drugs and Crime
- UNODC, 'Drug control, crime prevention and criminal justice: A Human Rights perspective', Note by the Executive Director, *UN Doc*. E/CN.7/2010/CRP.6, E/CN.15/2010/CRP.1, 3 March 2010.

International Narcotics Control Board
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 1996*, New York: United Nations, 1997.
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2007*, New York: United Nations, 2008.
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2008*, New York: United Nations, 2009.
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2010*, New York: United Nations, 2011.
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2012*, New York: United Nations, 2013.
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2013*, New York: United Nations, 2014.
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2014*, New York: United Nations, 2015.
- INCB, *Report of the International Narcotics Control Board for 2015*, New York: United Nations, 2016.
- INCB, *Availability of Internationally Controlled Drugs: Ensuring Adequate Access for Medical and Scientific Purposes*, New York: United Nations, 2016.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Commission on Narcotic Drugs
- CND Resolution 56/16, 'Enhancing international cooperation to strengthen efforts in West Africa to counter illicit drug trafficking', *UN Doc*. E/CN.7/2013/14.
- CND, 'Joint Ministerial Statement of the 2014 High-Level Review by the Commission on Narcotic Drugs of the Implementation by Member States of the Political Declaration and Plan of Action on International Cooperation towards an Integrated and Balanced Strategy to Counter the World Drug Problem', CND 57th session, Vienna, 13 and 14 March 2014.
- CND Resolution 58/4, 'Promoting the implementation of the United Nations Guiding Principles on Alternative Development', *UN Doc*. E/CN.7/2015/15.

Conferenties VN mensenrechten- en drugsverdragen
- United Nations, 'Conference for the adoption of a Single Convention on Narcotic Drugs. New York – 24 January-25 March 1961, Official Records, Volume I', *UN Doc*. E/CONF. 34/24,
- United Nations, 'United Nations Conference to consider amendments to the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961. Geneva – 6-24 March 1972, Official Records, Volume I', New York, 1974, *UN Doc*. E/CONF. 63/10.
- United Nations, 'Conference for the Adoption of a Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. Vienna, 25 November-20 December 1988, Official Records, Volume I', *UN Doc*. E/CONF. 82/16.
- U.N. World Conference on Human Rights, Vienna, 14-25 June 1993, 'Vienna Declaration and Programme of Action', *UN Doc*. A/CONF.157/24, 12 July 1993.

Officiële commentaren VN verdragen
- Annotations on the Text of the Draft International Covenants on Human Rights, *UN Doc.* A/2929, 1 July 1955.
- United Nations, *Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs*, 1961, New York: 1973.
- United Nations, *Commentary on the United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*, Vienna: 1988.

International Law Commission
- ILC, Draft Articles on the Law of Treaties with commentaries 1966, *Yearbook of the International Law Commission* 1966, vol. II.
- ILC, *Yearbook of the International Law Commission, 1971*, vol. II, part two, 1973, *UN Doc.* A/CN.4/SERJV/1971/Add.l (part 2).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- International Law Commission, 'Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries', *UN Doc*. A/56/10, 2001.
- International Law Commission, Report of the Study Group finalized by Martti Koskenniemi, 'Fragmentation of International Law: Difficulties arising from the Diversification and Expansion of International Law', *UN Doc*. A/CN.4/L/682, 13 April 2006.
- ILC, 'Report 58th Session. Chapter XII. Work of the Study Group on the Fragmentation of International Law: Difficulties arising from the Diversification and Expansion of International Law', *UN Doc*. A/61/10, 2006.
- Report of the ILC on the Work of its 63rd session, General Assembly, Official Records, 66th Session, Supplement n° 10, Addendum 1, *UN Doc*. A/66/10/Add.1, 2011.
- United Nations, *Materials on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, United Nations Legislative Series, ST/LEG/SER.B/25*, New York: United Nations, 2012.

Overige
- UN Sub-Commission for the Prevention of Discrimination and the Protection of Minorities, Resolution 1998/12 on 'Human rights as the primary objective of trade, investment, and financial policy', *UN Doc*. E/CN.4/Sub.2/RES/1998/12, 20 August 1998.
- United Nations Environment Programme, *UNEP Compendium on Human Rights and the Environment. Selected international legal materials and cases*, UNEP 2014.
- United Nations Development Programme, *Perspectives on the Development Dimensions of Drug Control Policy*, UNDP 2015.

DOCUMENTEN ANDERE ORGANISATIES

Europese Unie
- Besluit 90/611/EEG van de Raad van 22 oktober 1990 betreffende de sluiting namens de Europese Economische Gemeenschap van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen, *PbEG* 1990 L 326/56.
- Besluit 64/732/EEG van de Raad van 23 december 1963, *Pb* 1964, 217, p. 3685.
- Toelichtingen bij het Handvest van de Grondrechten, *PbEU* 303/17, 14 december 2007.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Raad van Europa
- Council of Europe Parliamentary Assembly, Resolution 1576 (2007) For a European convention on promoting public health policy in drug control, 3 October 2007.
- Council of Europe, *Digest of the Case Law of the European Committee of Social Rights*, 1 September 2008.
- Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Statement: Committee calls for a public-health-oriented drug policy, 23 November 2015.

DOCUMENTEN NEDERLAND

Parlementaire stukken
- *Kamerstukken II* 2013-2014, 29 911, nr. 92 (Brief minister van Veiligheid en Justitie over Bestrijding georganiseerde criminaliteit).

Overige
- 'Declaration Recognizing the Jurisdiction of the Court as Compulsory' van Nederland van 1 augustus 1956, *Trb*. 1956/119.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Jurisprudentie

International Court of Justice

- ICJ, Judgment of 9 April 1949, *I.C.J. Reports* 1949 (*Corfu Channel Case – The United Kingdom v. Albania*).
- ICJ, Advisory Opinion of 28 May 1951, *I.C.J. Reports* 1951(*Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*).
- ICJ, Preliminary Objections, Judgment of 21 December 1962, *I.C.J. Reports* 1962 (*South West Africa Cases – Ethiopia v. South Africa*).
- ICJ, Judgment of 20 February 1969, *I.C.J. Reports* 1969 (*North Sea Continental Shelf cases – Federal Republic of Germany v. Denmark & Federal Republic of Germany v. The Netherlands*).
- ICJ, Judgment of 5 February 1970, *I.C.J. Reports* 1970 (*Case Concerning the Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited – Belgium v. Spain, Second Phase*).
- ICJ, Advisory Opinion of 21 June 1971, *I.C.J. Reports* 1971 (*Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970).*
- ICJ, Judgment of 24 May 1980, *I.C.J. Reports* 1980 (*United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran – United States of America v. Iran*).
- ICJ, Judgment of 24 February 1982, *I.C.J. Reports* 1982 (*Case concerning the Continental Shelf – Tunesia v. Libyan Arab Jamahiriya*).
- ICJ, Judgment 27 June 1986, *I.C.J. Reports* 1986 (*Case concerning the Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua – Nicaragua v. United States*).
- ICJ, Provisional Measures, Order of 14 April 1991, *I.C.J. Reports* 1992 (*Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention arising from the Aerial Incident at Lockerbie – Libyan Arab Jamahiriya v. United States of America).*
- ICJ, Judgment of 30 June 1995, *I.C.J. Reports* 1995 (*Case concerning East Timor – Portugal v. Australia*).
- ICJ, Advisory Opinion 8 July 1996, *I.C.J. Reports* 1996 (*Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*).
- ICJ, Judgment of 25 September 1997, *I.C.J. Reports* 1997 (*Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary v. Slovakia).*
- ICJ, Advisory Opinion of 9 July 2004, *I.C.J. Reports* 2004, p. 136 (*Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- ICJ, Judgment of 26 February 2007, *I.C.J. Reports* 2007 (*Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide – Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro*).
- ICJ, Judgment of 13 July 2009, *I.C.J. Reports* 2009 (*Dispute regarding Navigational and Related Rights – Costa Rica v. Nicaragua*).
- ICJ, Judgment of 30 November 2010, *I.C.J. Reports* 2010 (*Ahmadou Sadio Diallo – Republic of Guinea v. Democratic Republic of the Congo*).
- ICJ, Judgment of 20 July 2012, *I.C.J. Reports* 2012 (*Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite – Belgium v. Senegal*).
- ICJ, Judgment of 19 November 2012, *I.C.J. Reports* 2012 (*Territorial and Maritime Dispute – Nicaragua v. Colombia*).

Arbitral Tribunal
- The Arbitral Tribunal, Decision of 24 May 2005, Reports of International Arbitral Awards, vol. XXVII (*Award in the Arbitration regarding the Iron Rhine ('IJzeren Rijn') Railway between the Kingdom of Belgium and the Kingdom of the Netherlands*).

International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
- ICTY, Judgment of 10 December 1998, *Prosecutor v. Anto Furundžija*, Case No. IT-95-17/1, Trial Chamber II.

Human Rights Committee
- HRC, General Comment No. 6, 'Article 6 (Right to life)', 30 april 1982, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008).
- HRC, General Comment No. 14, 'Article 6 (Right to life)', 1 januari 1985, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008).
- HRC, General Comment No. 16, 'Article 17 (Right to privacy)', 28 september 1988, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008).
- HRC, General Comment No. 20, 'Article 7 (Prohibition of torture, or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment)', 30 september 1992, *UN Doc.* HRI/GEN/1/Rev.9, Vol. I (2008).
- HRC, General Comment No. 24, 'Issues Relating to Reservations Made upon Ratification or Accession to the Covenant or the Optional Protocols thereto, or in Relation to Declarations under Article 41 of the Covenant, 4 november 1994, *UN Doc*. CCPR/C/21/Rev.1/Add.6 (1994).
- HRC, General Comment No. 31, 'The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant', 26 mei 2004, *UN Doc*. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13 (2004).
- HRC, Draft general comment No. 36, Article 6: Right to life. Draft prepared by Yuval Shany and Nigel Rodley, Rapporteurs, *UN Doc*. CCPR/C/GC/R.36, 1 April 2015.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- HRC, Draft general comment No. 36, Article 6: Right to life. Draft prepared by Yuval Shany and Nigel Rodley, Rapporteurs, *UN Doc*. CCPR/C/GC/R.36/Rev.2, 2 September 2015.

- HRC, Concluding Observations (Federal Republic of Germany), UN DOC. CCPR A/33/40 (1978).
- HRC, Concluding Observations (Italy), *UN Doc*. CCPR A/36/40 (1981).
- HRC, Concluding observations (Kenya), *UN Doc*. CCPR A/36/40 (1981).
- HRC, Concluding Observations (Mali), *UN Doc*. CCPR A/36/40 (1981).
- HRC, Concluding Observations (Panama), *UN Doc*. CCPR A/46/40 (1991).
- HRC, Concluding Observations (Brazil), *UN Doc*. CCPR/C/79/Add.66 (1996).
- HRC, Concluding Observations (Colombia), *UN Doc.* CCPR A/52/40 vol. I (1997).
- HRC, Concluding Observations (Peru), *UN Doc.* CCPR A/52/40 vol. I (1997).
- HRC, Concluding Observations (Senegal), *UN Doc*. CCPR/A/53/40 vol. I (1998).
- HRC, Concluding Observations (Canada), *UN Doc*. CCPR/C/79/Add.105 (1999).
- HRC, Concluding Observations (Ireland), *UN Doc*. CCPR/A/55/40 (2000).
- HRC, Concluding Observations (Democratic People's Republic of Korea), *UN Doc*. CCPR/CO/72/PRK (2001).
- HRC, Concluding Observations (Venezuela), *UN Doc.* CCPR A/56/40 vol. I (2001).
- HRC, Concluding Observations (Hungary), *UN Doc.* CCPR A/57/40 vol. I (2002).
- HRC, Concluding Observations (Sweden), *UN Doc.* CCPR A/57/40 vol. I (2002).
- HRC, Concluding Observations (Mali), *UN Doc*. CCPR A/58/40 (2003).
- HRC, Concluding Observations (Russian Federation), *UN Doc.* CCPR A/59/40 vol. I (2003).
- HRC, Concluding Observations (Germany), *UN Doc.* CCPR A/59/40 vol. I (2004).
- HRC, Concluding Observations (Namibia), *UN Doc.* CCPR/CO/81/NAM (2004).
- HRC, Concluding Observations (Suriname), *UN Doc*. CCPR/A/59/40 vol. I (2004).
- HRC, Concluding Observations (Kenya), *UN Doc.* CCPR/CO/83/KEN (2005).
- HRC, Concluding Observations (Thailand), *UN Doc*. CCPR/CO/84/THA (2005).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- HRC, Concluding Observations (Yemen), *UN Doc.* CCPR A/60/40 vol. I (2005).
- HRC, Concluding Observations (El Salvador), *UN Doc*. CCPR/C/SLV/CO/6 (2010).
- HRC, Concluding Observations (Philippines), *UN Doc*. CCPR/C/PHL/CO/4 (2012).
- HRC, Concluding Observations (Georgia), *UN Doc*. CCPR C/GEO/CO/4 (2014).
- HRC, Concluding Observations (Malta), *UN Doc*. CCPR/C/MLT/CO/2 (2014).

- HRC 29 maart 1982, *Bleier/Uruguay*, nr. 30/1978.
- HRC 30 maart 1989, *H.C.M.A./The Netherlands*, nr. 213/1986.
- HRC 2 mei 1989, *Vuolanne/Finland*, nr. 265/1987.
- HRC 12 juli 1990, *Delgado Páez/Colombia*, nr. 195/1985.
- HRC 8 april 1994, *M.A.B., W.A.T. and J.-A.Y.T./Canada*, nr. 570/93.
- HRC 13 november 1995, *Bautista/Colombia*, nr. 563/1993.
- HRC 30 juli 1996, Bordes and Temeharo/France, nr. 645/1995.
- HRC 29 juli 1997, *Arhuaco/Colombia*, nr. 612/1995.
- HRC 29 juli 1997, *José Vicenté/Colombia*, nr. 612/199.
- HRC 24 oktober 2005, *Llantoy Huamán/Peru*, nr. 1153/2003.
- HRC 18 oktober 2006, *Brun/France*, nr. 1453/2006.
- HRC 16 augustus 2007, *Messaouda Grioua/Algerije*, nr. 1327/2004.
- HRC 31 oktober 2007, *Prince/South Africa*, nr. 1474/06.
- HRC 22 oktober 2008, *Sayadi and Vinck/Belgium*, nr. 1472/2006.
- HRC 21 oktober 2010, *Novaković/Serbia*, nr. 1556/2007.
- HRC 28 oktober 2010, *Raihman/Latvia*, nr. 1621/2007.
- HRC 29 maart 2011, *V.D.A./Argentina*, nr. 1608/2007.
- HRC 17 oktober 2011, *Peiris/Sri Lanka*, nr. 1862/09.
- HRC 26 maart 2012, *Krasovskaya and Krasovskaya/Belarus*, nr. 1820/2008.
- HRC 26 maart 2012, *Khirani/Algeria*, nr. 1905/2009.

Committee on Economic, Social and Cultural Rights
- CESCR, General Comment No. 3: The Nature of States Parties' Obligations (Art. 2, Para. 1, of the Covenant), 14 December 1990, *UN Doc*. E/1991/23.
- CESCR, General Comment 9: The domestic application of the Covenant, *UN Doc*. E/C.12/1998/24 (1998) en *UN Doc*. HRI/GEN/1/Rev.6 at 54 (2003).
- CESCR, Summary record of the 14th meeting (The Netherlands), *UN Doc*. E/C.12/1998/SR.14, 15 september 1998.
- CESCR, General Comment No. 12: The Right to Adequate Food, *UN Doc*. E/C.12/1999/5, 12 mei 1999.
- CESCR, General Comment No. 14, 'The right to the highest attainable standard of health', 11 mei 2000, *UN Doc.* E/C.12/2000/4.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- CESCR, An Evaluation of the Obligation to Take Steps to the 'Maximum of Available Resources' under an Optional Protocol to the Covenant, *UN Doc*. E/C.12/2007/1, 10 mei 2007.

- CESCR, Concluding Observations (Ecuador), *UN Doc*. E/2005/22 (2004).
- CESCR, Concluding Observations (Serbia and Montenegro), *UN Doc*. E/2006/22 (2005).
- CESCR, Concluding Observations (Tajikistan), *UN Doc*. E/2007/22 (2006).
- CESCR, Concluding Observations (Brazil), *UN Doc*. E/C.12/BRA/CO/2 (2009).
- CESCR, Concluding Observations (Poland), *UN Doc*. E/C.12/POL/CO/05 (2009).
- CESCR Concluding Observations (Mauritius), *UN Doc*. E/C.12/MUS/CO/4 (2010).
- CESCR Concluding Observations (Afganistan), *UN Doc*. E/C.12/AFG/CO/2-4 (2010).
- CESCR, Concluding Observations (Russian Federation), *UN Doc*. E/C.12/RUS/CO/5 (2011).
- CESCR, Concluding Observations (Slovakia), *UN Doc*. E/C.12/SVK/CO/2 (2012).
- CESCR, Concluding Observations (Finland), *UN Doc*. E/C.12/FIN/CO/6 (2014).
- CESCR, Concluding Observations (Ukraine), *UN Doc*. E/C.12/UKR/CO/6 (2014).
- CESCR, Concluding Observations (Uzbekistan), *UN Doc*. E/C.12/UZB/CO/2 (2014).

- CESCR, Summary record of the 14th meeting (The Netherlands), *UN Doc*. E/C.12/1998/SR.14 (1998).

Committee on the Right of the Child
- Committee on the Right of the Child, General Comment No. 15 on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (Art. 24), 17 april 2013, *UN Doc*. CRC/C/GC/15.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens
- EHRM 23 juli 1968, *Case 'Relating to Certain Aspects of the Laws on the Use of Languages in Education in Belgium'/Belgium*, nr. 1474/62.
- EHRM 7 december 1976, *Handyside/The UK*, nr. 5493/72.
- EHRM 25 april 1978, *Tyrer/The UK*, nr. 5856/72.
- EHRM 23 maart 1985, *Loizidou/Turkey*, nr. 15318/89.
- EHRM 26 maart 1985, *X and Y/The Netherlands*, nr. 8978/80.
- EHRM 28 mei 1985, *Abdulaziz, Cabales and Balkandali/The UK*, nr. 9214/80.
- EHRM 26 oktober 1988, *Martins Moreira/Portugal*, nr. 11371/85.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- EHRM 7 augustus 1996, *C./Belgium*, nr. 21794/93.
- EHRM (GK) 19 februari 1998, *Guerra/Italy*, nr. 14967/89.
- EVRM EHRM 9 juni 1998, *L.C.B./The UK*, nr. 23413/94.
- EHRM 23 september 1998, *A./The UK*, nr. 25599/94.
- EHRM (GK) 28 oktober 1998, *Osman/The UK*, nr. 23452/94.
- EHRM 30 november 1999, *Baghli/France*, nr. 34374/97.
- EHRM 25 januari 2000, *Ignaccolo-Zenide/Romania*, nr. 31679/96.
- EHRM 28 maart 2000, *Mahmut Kaya/Turkey*, nr. 22535/93.
- EHRM 10 oktober 2000, *Akkoç/Turkey*, nr. 22947/93.
- EHRM 5 december 2000, *Marlow/The UK*, nr. 42015/98.
- EHRM 13 februari 2001, *Ezzouhdi/France*, nr. 47160/99.
- EHRM (GK) 21 november 2001, *Al-Adsani/The UK*, nr. 35763/97.
- EHRM 29 april 2002, *Pretty/The UK*, nr. 2346/02.
- EHRM 8 oktober 2002, *Benedek/Slovakia*, nr. 46115/99.
- EHRM 29 april 2003, *McGlinchey/The UK*, nr. 50390/99.
- EHRM 6 mei 2003, *Appleby/The UK*, nr. 44306/98.
- EHRM 26 augustus 2003, *Pereira Henrique/Luxembourg*, nr. 60255/00.
- EHRM 4 december 2003, *M.C./Bulgaria*, nr. 39272/98.
- EHRM (GK) 8 april 2004, *Assanidze/Georgia*, nr. 71503/01.
- EHRM 16 november 2004, *Moreno Gomez/Spain*, nr. 4143/02.
- EHRM (GK) 30 november 2004, *Öneryildiz/Turkey*, nr. 48939/99.
- EHRM 2 december 2004, *Botti/Italy*, nr. 77360/01.
- EHRM (GK) 30 juni 2005, *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi/Ireland*, nr. 45036/98.
- EHRM 12 juli 2005, *Moldovan e.a./Romania (2)*, nr. 41138/98.
- EHRM 12 januari 2006, *Mihailova/Bulgaria*, nr. 35978/02.
- EHRM 9 mei 2006, *Pereira Henriques/Luxembourg*, nr. 60255/00.
- EHRM 2 november 2006, *Giacomelli/Italy*, nr. 59909/00.
- EHRM 4 januari 2007, *Szual/The UK*, nr. 18727/06.
- EHRM 30 januari 2007, *Yumak and Sadak/Turkey*, nr. 10226/03.
- EHRM 15 november 2007, *Pfeifer/Austria*, nr. 12556/03.
- EHRM 27 november 2007, *Rajkowska/Poland*, nr. 37393/02.
- EHRM (GK) 10 december 2007, *Stoll/Ztwitserland*, nr. 69698/01.
- EHRM 4 januari 2008, *Shelley/The UK*, nr. 23800/06.
- EHRM 16 januari 2008, *Leray, Guilcher, Ameon, Margue et Mad/La France*, nr. 44617/98.
- EHRM 17 januari 2008, *Dodov/Bulgaria*, nr. 59548/00.
- EHRM (GK) 12 februari 2008, *Kafkaris/Cyprus*, nr. 21906/04.
- EHRM 20 maart 2008, *Budayeva/Russia*, nr. 15339/02.
- EHRM 2 december 2008, *Furdik/Slovakia*, nr. 42994/05.
- EHRM (GK) 4 december 2008, *S. and Marper/The UK*, nr. 30562/04, par. 66, *NJ* 2010/410, m.nt. Alkema.
- EHRM 9 juni 2009, *Opuz/Turkey*, nr. 33401/02.
- EHRM 15 september 2009, *E.S./Slovakia*, nr. 8227/04.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- EHRM 1 december 2009, *G.N./Italie*, nr. 43134/05.
- EHRM 7 januari 2010, *Rantsev/Cyprus and Russia*, nr. 25965/04.
- EHRM 12 januari 2010, *Khan A.W./The UK*, nr. 47486/06.
- EHRM 2 maart 2010, *Al-Saadoon and Mufdhi/The UK*, nr. 61498/08.
- EHRM 9 maart 2010, *R.C./Sweden*, nr. 41827/07.
- EHRM (GK) 29 maart 2010, *Medvedyev/France*, nr. 3394/03.
- EHRM 27 mei 2010, *Artyomov/Russia*, nr. 14146/02.
- EHRM 23 november 2010, *P.F. and E.F./The UK*, nr. 28326/09.
- EHRM 25 november 2010, *Mileva And Others/Bulgaria*, nr. 43449/02.
- EHRM 31 mei 2011, *Khodorkovskiy/Russia*, nr. 5829/04.
- EHRM 16 juni 2011, *Ciechońska/Poland*, nr. 19776/04.
- EHRM (GK) 7 juli 2011, *Al Jedda/The UK*, nr. 27021/08.
- EHRM (GK) 7 juli 2011, *Al-Skeini/The UK*, nr. 55721/07.
- EHRM 26 juli 2011, *Georgel and Georgeta Stoicescu/Romania*, nr. 9718/03.
- EHRM 20 september 2011, *Oao Neftyanaya Kompaniya Yukos/Russia*, nr. 14902/04.
- EHRM 25 oktober 2011, *Valkov/Bulgaria*, nr. 2033/04.
- EHRM 22 november 2011, *Zammit Maempel/Malta*, nr. 24202/10.
- EHRM (GK) 15 maart 2012, *Austin/The UK,* nr. 39692/09.
- EHRM (GK) 22 maart 2012, *Konstantin Markin/Russia*, nr. 30078/06.
- EHRM (GK) 3 april 2012, *Kotov/Russia*, nr. 54522/00.
- EHRM (GK) 13 juli 2012, *Mouvement Raëlien Suisse/Switzerland*, nr. 16354/06.
- EHRM 24 juli 2012, *Đorđević/Croatia*, nr. 41526/10.
- EHRM (GK) 12 september 2012, *Nada/Switzerland*, nr. 10593/08.
- EHRM 13 november 2012, *Hristozov/Bulgaria*, nr. 47039/11.
- EHRM (GK) 7 februari 2013, *Fabris/France*, nr. 16574/08.
- EHRM 19 september 2013, *De Bruin/The Netherlands*, nr. 9765/09.
- EHRM (GK) 22 april 2013, *Animal Defenders International/The UK*, nr. 48876/08.
- EHRM (GK) 20 oktober 2013, *Anowiec/Russia*, nr. 55508/07.
- EHRM (GK) 12 november 2013, *Söderman/Sweden*, nr. 5786/08.
- EHRM (GK) 26 november 2013, *X/Latvia*, nr. 27853/09.
- EHRM 26 november 2013, *Al-Dulimi and Montana Management Inc./Switzerland*, nr. 5809/08.
- EHRM 3 maart 2014, *Amadayev/Russia*, nr. 18114/06.
- EHRM (GK) 16 juni 2014, *Hämäläinen/Finland*, nr. 37359/09.
- EHRM 26 juni 2014, *Gablishvili/Russia*, nr. 39428/12.
- EHRM 24 juli 2014, *Brincat/Malta*, nr. 60908/11.
- EHRM (GK) 16 september 2014, *Hassan/The UK*, nr. 29750/09.
- EHRM (GK) 17 september 2014, *Mocanu/Romania*, nr. 10865/09.
- EHRM (GK) 20 november 2014, *Jaloud/The Netherlands*, nr. 47708/08.
- EHRM 26 februari 2015, *Prilutskiy/Ukraine*, nr. 40429/08.
- EHRM (GK) 5 juni 2015, *Lambert/France*, nr. 46043/14.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- EHRM (GK) 16 juni 2015, *Sargsyan/Azerbaijan*, nr. 40167/06.
- EHRM 16 juni 2015, *Vasil Hristov/Bulgaria*, nr. 81260/12.
- EHRM 23 juni 2015, *Selahattin Demirtaş/Turkey*, nr. 15028/09.
- EHRM (GK) 27 augustus 2015, *Parrillo/Italy*, nr. 46470/11.
- EHRM 15 september 2015, *Lari/The Republic of Moldova*, nr. 37847/13.
- EHRM (GK) 28 september 2015, *Bouyid/Belgium*, nr. 23380/09.
- EHRM (GK) 15 oktober 2015, *Perinçek/Switzerland*, nr. 27510/08.
- EHRM 3 november 2015, *Olszewscy/Poland*, nr. 99/12.
- EHRM (GK) 10 november 2015, *Couderc and Hachette Filipacchi Associés/ France*, nr. 40454/07.
- EHRM 8 december 2015, *Z.H. and R.H./Switzerland*, nr. 60119/12.
- EHRM 2 februari 2016, *Cavit Tinarlioğlu/Turquie*, nr. 3648/04.

Europese Commissie voor de Rechten van de Mens
- ECieRM 9 april 1997, *Barrett/The UK*, nr. 30402/96.
- ECieRM 25 mei 1997, *Larmela/Finland*, nr. 26712/95.
- ECieRM 16 april 1998, *Wöckel/Germany*, nr. 32165/96.

Hof van Justitie van de Europese Unie
- HvJ EU 4 oktober 1994, *European Court Reports*, C324/92, ECLI:EU:C: 1994:357.
- HvJ EU 29 maart 2012, *Staatssecretaris van Justitie Nederland/Kahveci en Inan*, zaken C-7/10 en C-9/10, ECLI:EU:C:2012:180.

European Committee of Social Rights
- ECSR, Addendum to Conclusions XV-2 (2001) on the European Social Charter (Cyprus).
- ECSR, Conclusions XV-2 (2001) on the European Social Charter (Greece).
- ECSR, Conclusions XVII-2 (2005) on the European Social Charter (Malta).
- ECSR, Conclusions 2005 on the European Social Charter (Cyprus).
- ECSR, Conclusions 2009 on the European Social Charter (Cyprus).
- ECSR, Conclusions XIX-2 (2009) on the European Social Charter (Hungary).
- ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Andorra).
- ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Belgium).
- ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Cyprus).
- ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Montenegro).
- ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (The Netherlands).
- ECSR, Conclusions 2013 on the European Social Charter (Sweden).
- ECSR, Conclusions 2014 on the European Social Charter (Armenia).
- ECSR, Conclusions XX-3 (2014) on the European Social Charter (Denmark).
- ECSR, Conclusions 2014 on the European Social Charter (Georgia).

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

- ECSR 4 november 2003, *Autism Europe/France*, nr. 13/2002.
- ECSR 3 November 2004, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/France*, nr. 14/2003.
- ECSR 18 oktober 2006, *European Roma Rights Centre (ERRC)/Bulgaria*, nr. 31/2005.
- ECSR 6 december 2006, *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR)/Greece*, nr. 30/2005.
- ECSR 26 juni 2007, *Mental Disability Advocacy Center (MDAC)/Bulgaria*, nr. 41/2007.
- ECSR 5 december 2007, *International Movement ATD Fourth world/France*, nr. 33/2006.
- ECSR 23 mei 2012, *Confederation of Greek Civil Servants Trade Unions (ADEDY)/Greece*, nr. 66/2011.
- ECSR 11 september 2012, *Médecins du Monde - International/France*, nr. 67/2011.
- ECSR 23 januari 2013, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH)/Greece*, nr. 72/2011.
- ECSR 18 maart 2013, *International Federation of Human Rights (FIDH)/Belgium*, nr. 75/2011.
- ECSR 2 juli 2014, *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA)/The Netherlands*, nr. 86/2012.
- ECSR 9 september 2015, *Matica Unione Italiana del Lavoro U.I.L. Scuola – Sicilia/Italy*, nr.113/2014.

Inter-American Commission on Human Rights

- Inter-American Commission on Human Rights: I-ACionHR 16 oktober 1996, *Victims of the Tugboat '13 de Marzo'/Cuba*, case 11.436, report 47/96.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Literatuur

Michael Akehurst, 'The Hierarchy of the Sources of International Law', *British Yearbook of International Law* 1974-1975, vol. 47, p. 273-285.

Jose E. Alvarez, 'How Not to Link: Institutional Conundrums of an Expanded Trade Regime', *Widener Law Symposium Journal* 2001, vol. 7, nr. 1, p. 1-19.

All Party Parliamentary Group for Drug Policy Reform (APPG), *Guidance on Drug Policy. Interpreting the UN Drug Conventions*, 2015.

Philip Alston, 'Out of the Abyss: The Challenges Confronting the New U. N. Committee on Economic, Social and Cultural Rights', *Human Rights Quarterly* 1987, vol. 9, nr. 3, p. 332-381.

Philip Alston en Gerard Quinn, 'The Nature and Scope of States Parties' Obligations under the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, *Human Rights Quarterly* 1987, vol. 9, p. 156-229.

Yutaka Arai-Takahashi, *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*, Antwerp/Oxford/New York: Intersentia, 2001.

Mashood Baderin & Robert McCorquodale, *Economic, Social, and Cultural Rights in Action*, Oxford: Oxford University Press, 2007.

Richard Baker & Vanessa Taylor, 'The Right To Health: A Right On The Rise?', *The Journal Jurisprudence* 2013, p. 275-303.

T. Barkhuysen, 'Het EVRM als integraal onderdeel van het Nederlandse materiële bestuursrecht', in: T. Barkhuysen, A.B. Blomberg, M.K. Bulterman & J.M. Verschuuren, *De betekenis van het EVRM voor het materiële bestuursrecht* (Preadviezen VAR), Den Haag: Boom Juridische uitgeverij, 2004.

Damon Barrett, *'Unique in International Relations'? A Comparison of the International Narcotics Control Board and the UN Human Rights Treaty Bodies*, London: International Harm Reduction Association, 2008.

Damon Barett, 'Drug Use and the Right of Everyone to the Highest Attainable Standard of Health', in: Sven Hessle (red.), *Human Rights and Social Equality: Challenges for Social Work*, Farnhem, UK/Burlington, USA: Ashgate, 2014.

Damon Barrett & Manfred Nowak, 'The United Nations and Drug Policy: Towards a Human Rights-Based Approach', in: Aristotle Constantinides & Nikos Zaikos (red.), *The Diversity of International Law: Essays in Honour of Professor Kalliopi K. Koufa*, Amsterdam: Brill & Martinus Nijhoff, 2009.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Lorand Bartels, 'Human rights and sustainable development through regional trade agreements', in: Jan Wouters, Axel Marx, Dylan Geraets & Bregt Natens (red.), *Global Governance through Trade: EU Policies and Approaches*, Cheltenham, UK/ Northampton, USA: Edward Elgar, 2015.

Fernando Felipe Basch, 'The Doctrine of the Inter-American Court of Human Rights Regarding States' Duty to Punish Human Rights Violations and Its Dangers', *American University International Law Review* 2007, vol. 23, p. 195-229.

Ronald Bayer, 'The continuing tensions between individual rights and public health. Talking Point on public health versus civil liberties', *EMBO reports* 2007, vol. 8, nr. 12, p. 1099-1103.

Malu Beijer, 'Active Guidance of Fundamental Rights Protection by the Court of Justice of the European Union: Exploring the Possibilities of a Positive Obligations Doctrine', *Review of European Administrative Law* 2015, vol. 8, nr. 2, p. 127-150.

Marie-Louise Bemelmans-Videc, 'Guaranteeing the authority and effectiveness of the European Convention on Human Rights. Explanatory memorandum', Council of Europe Parliamentary Assembly, 4 november 2011, *AS/Jur* (2011) 44.

Eyal Benvenisti, 'Margin of Appreciation, Consensus, and Universal Standards', *International Law and Politics* 1999, vol. 31, p. 843-854.

David Bilchitz, *Poverty and Fundamnetal Rights: The Justification and Enforcement of Socio-Economic Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2007.

T. Blom, *Opiumwetgeving en drugsbeleid*, Deventer: Kluwer, 2015.

Gideon Boas, *Public International Law: Contemporary Principles and Perspectives*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2012.

Ineke Boerefijn, 'Impact on the Law on Treaty Reservations', in: Menno T. Kamminga & Martin Scheinin, *The Impact of Human Rights Law on General International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2009.

Tony Bogdanoski, 'A dose of human rights: An antidote to the criminal prohibition of cannabis for medical use?', *Criminal Law Journal* 2009, vol. 33, p. 251-262.

Neil Boister, *The Suppression of Illicit Drugs Through International Law*, Nottingham: University of Nottingham, 1998.

Neil Boister, ''Transnational Criminal Law"?', *European Journal of International Law* 2003, vol. 14, p. 953-976.

Neil Boister, *An Introduction to Transnational Criminal Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Melissa Bone & Toby Seddon, 'Human rights, public health and medicinal cannabis use', *Critical Public Health* 2016, vol. 26, nr. 1, p. 51-61.

Kristen E. Boon, Aziz Huq & Douglas C. Lovelace (red.), *Terrorism. Commentary on Security Documents vol. 107, U.N. Response to Al-Qaeda*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Christopher J. Borgen, 'Resolving Treaty Conflicts', *The George Washington International Law Review* 2005, vol. 37, p. 573-648.

Christopher J. Borgen, 'Treaty Conflicts and Normative Fragmentation', in: Duncan B. Hollis (red.), *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Michael Bothe, 'Conflict Settlement in the Field of International Drug Control', in: Daniel Bardonnet (red.), *Le Règlement Pacifique Des Différends Internationaux en Europe: Perspectives D'avenir*, Dordrecht/Boston/Londen: Martinus Nijhoff Publishers, 1991.

Catherine Brölmann, 'Law-Making Treaties: Form and Function in International Law', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 383-404.

Thomas Buergenthal, 'The Normative and Institutional Evolution of International Human Rights', *Human Rights Quarterly* 1997, vol. 19, nr. 4, p. 703-723.

Michael Byers, 'Conceptualising the Relationship between Jus Cogens and Erga Omnes Rules', *Nordic Journal of International Law* 1997, vol. 66, p. 211-239.

Paolo G. Carozza, 'Subsidiarity as a Structural Principle of International Human Rights Law', *American Journal of International Law* 2003, vol. 97, p. 38-79.

Antonio Cassese, *International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2005.

Jonathan P. Caulkins, Angela Hawken, Beau Kilmer & Mark A.R. Kleiman, *Marijuana Legalization. What Everyone Needs to Know*, Oxford: Oxford University Press, 2016.

Audrey R. Chapman, 'A 'Violations Approach' for Monitoring the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights', *Human Rights Quarterly* 1996, vol. 18, nr. 1, p. 23-66.

Audrey R. Chapman, 'Towards an Understanding of the Right to Enjoy the Benefits of Scientific Progress and Its Applications, *Journal of Human Rights* 2009, vol. 8, p. 1-36.

Jonathan I. Charney, 'Universal International Law', *The American Journal of International Law* 1993, vol. 87, p. 529-551.

S.K. Chatterjee, *Legal Aspects of International Drug Control*, The Hague/ Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers, 1981.

Seung Hwan Choi, ''Human Dignity' as an Indispensable Requirement for Sustainable Regional Economic Integration', *Journal of East Asia and International Law* (*J. E. Asia & Int'l L*) 2013, vol. 6, p. 81-105.

Jonas Christoffersen, *Fair Balance: Proporitonality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

M. Craven, 'Legal differentiation and the concept of the human rights treaty in international law', *European Journal of International Law* 2000, vol. 11, p. 489-519.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

James Crawford, *Brownlie's Principles of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012.
Joanne Csete e.a., 'Public health and international drug policy', *The Lancet* 2016, vol. 387, p. 1427-1480.
Holly Cullen, 'The Collective Complaints System of the European Social Charter: Interpretative Methods of the European Committee of Social Rights', *Human Rights Law Review* 2009, vol. 9, nr. 1, p. 61-93.
W. Czapliński & G. Danilenko, 'Conflict of Norms in International Law', *Netherlands Yearbook of International Law* 1990, vol. 21, p. 3-42.
Kanstantsin Dzehtsiarou, *European Consensus and the Legitimacy of the European Court of Human Rights*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
Anthony D'Amato, 'Good Faith', in: Rudolf Bernhardt (red.), *Encyclopedia of Public International Law*, 1992, p. 600.
Daniel Davison-Vecchione, 'Beyond the Forms of Faith: Pacta Sunt Servanda and Loyalty', *German Law Journal* 2015, vol. 16, nr. 5, p. 1163-1190.
C. Dominice, 'The international responsibility of states for breach of multilateral obligations', *European Journal of International Law* 1999, p. 353-363.
Vladimir Đuro Degan, *Sources of International Law*, The Hague/Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers, 1997.
Niamh Eastwood, Edward Fox & Ari Rosmarin, *A Quiet Revolution: drug decriminalization across the globe*, London: Release Publication, 2016.
A. Eide et al. (eds.), *Food as a Human Right*, Tokyo: United Nations University, 1984.
Malcolm Evans (red.), *International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2014.
Bardo Fassbender, *The United Nations Charter as the Constitution of the International Community*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers 2009.
Aaron X. Fellmeth & Maurice Horwitz, *Guide to Latin in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2009.
Cyrille Fijnaut & Brice De Ruyver, *De derde weg. Een pleidooi voor een evenwichtig cannabisbeleid*, Antwerpen/Cambridge: Intersentia, 2014.
Jasper Finke, 'Regime-collisions: Tensions between treaties (and how to solve them)', in: Christian J. Tams, Antonios Tzanakopoulos & Andreas Zimmermann (red.), *Research Handbook on the Law of Treaties*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2014.
A. Fischer-Lescarno & G. Teubner, 'Regime-Collision: The Vain Search for Legal Unity in the Fragmentation of Global Law', *Michigan Journal of International Law*, 1999, vol. 25, p. 999-1046.
Gerald Fitzmaurice, 'The Law and Procedure of the International Court of Justice 1951-1954: Treaty Interpretation and other Treaty Points', *British Yearbook of International Law* 1957, vol. 33, p. 203-293.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

C.-A. Fleischhauer & B. Simma, 'Article 13', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Andreas Follesdal, 'The Principle of Subsidiarity as a Consitutional Principle in International law', *Global Constitutionalism* 2013, vol. 2, p. 37-62.

Magdalena Forowicz, *The Reception of International Law in the European Court of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

Juan Carlos Garzón & Luciana Pol, 'The Elephant in the Room: Drugs and Human Rights in Latin America', *SUR International Journal on Human Rights* 2015, vol. 12, nr. 21, p. 1-7.

Ahmad Ali Ghouri, 'Determining Hierarchy Between Conflicting Treaties: Are There Vertical Rules in the Horizontal System?', *Asian Journal of International Law* 2012, vol. 2, nr. 2, p. 235-266.

Ahmad Ali Ghouri, 'Is Characterization of Treaties a Solution to Treaty Conflicts?', *Chinese Journal of International Law* 2012, vol. 11, p. 247-280.

Th. Giegerich, 'Article 60', in: O. Dörr & K. Schmalenbach (red.), *Vienna Convention on the Law of Treaties*, Berlin/Heidelberg: Springer-Verlag, 2012.

T.D. Gill, 'Legal Aspects of the Transfer of Authority in UN Peace Operations', *Netherlands Yearbook of International Law* 2011, vol. 42 p. 37-70.

Marie Elske C. Gispen, 'A human rights view on access to controlled substances for medical purposes under the international drug control framework', *European Journal of Pharmacology* 2013, p. 16-24.

Mark Haden & Brian Emerson, 'A vision for cannabis regulation: a public health approach based on lessons learned from the regulation of alcohol and tobacco', *Open Medicine* 2014, vol. 8(2)e, p. 73-80.

D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014.

Harm Reduction International, 'What is harm reduction?', op: http://www.ihra.net/what-is-harm-reduction.

Daniel Heilmann, 'The International Control of Illegal Drugs and the U.N. Treaty Regime: Preventing or Causing Human Rights Violations?', *Cardozo Journal of International & Comparitive Law* 2011, vol. 19, p. 237-290.

Aart Hendriks, 'Het recht op gezondheid en het IVESCR-Comité', *NJCM-bul*. 1994, p. 171-180.

Moshe Hirsch, 'Interactions between Investment and Non-investment Obligations', in: Peter Muchlinski, Federico Ortino & Christoph Schreuer (red.), *The Oxford Handbook of International Investment Law*, Oxford: Oxford University Press, 2008.

Rachel Hodgkin & Peter Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneva: UNISEF 2007.

Duncan B. Hollis, 'Treaty clauses', in: Duncan B. Hollis (red.), *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

G.J.H. Van Hoof, Legal nature of economic, social and cultural rights: a rebuttal of some traditional views, in: P. Alston & K. Tomaševski (eds.), *The Right to Food*, Utrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1984.

Hans Van Houtte, 'Treaty Protection against Economic Sanctions', *Revue belge de droit international* 1984-1985, vol. 18, p. 34-56.

M.O. Hudson, 'Integrity of International Instruments', *American Journal of International Law* 1948, vol. 42, nr. 1, p. 105-108.

Marc Jacob, 'Precedents: Lawmaking Through International Adjudication', in: Armin von Bogdandy & Ingo Venzke (red.), *International Judicial Lawmaking*, Heidelberg: Springer, 2012.

C. Wilfred Jenks, 'The Conflict of Law-Making Treaties', *British Yearbook of International Law* 1953, vol. 30, p. 401-453.

David S. Jonas & Thomas N. Saunders, 'The Object and Purpose of a Treaty: Three Interpretive Methods', *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 2010, vol. 43, nr. 3, p. 565-609.

Sarah Joseph, *Blame it on the WTO?: A Human Rights Critique*, Oxford: Oxford University Press, 2011.

Sarah Joseph & Melissa Castan, *The International Covenant on Civil and Political Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014.

R.D. Kearney & R.E. Dalton, 'The Treaty on Treaties', *American Journal of International Law* 1970, vol. 64, p. 495-561.

H. Kelsen, *The Law of the United Nations*, London: The London Institute of World Affairs, 1950.

Hans Kelsen, 'Derogation', in: Ralph A. Newman (red.), *Essays in Jurisprudence in honour of Roscoe Pound*, Indianapolis: Bobbs-Merrill Publication, 1962.

Hans Kelsen, *General Theory of Norms*, Oxford: Oxford University Press, 1991.

P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Heropening van procedures na veroordelingen door het EHRM* (diss. Tilburg), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2003.

P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten* (oratie Nijmegen), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008.

P.H.P.H.M.C. van Kempen (red.), *International and Regional Human Rights Documents* (with a foreword by ECtHR Judge E. Myjer), Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2010.

P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'The Recognition of Legal Persons in International Human Rights Instruments: Protection Against and Through Criminal Justice?', in: M. Pieth & R. Ivory (red.), *Corporate Criminal Liability. Emergence, Convergence, and Risk*, New York/Dordrecht/Heidelberg/London: Springer, 2011.

P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'Four Concepts of Security – A Human Rights Perspective', *Human Rights Law Review* 2013, vol. 13, nr. 1, p. 1-23.

Piet Hein van Kempen & Joeri Bemelmans, 'Over de betekenis van het EU-Handvest voor het materiële strafrecht. Onder- en overontwikkeling van

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

fundamentele strafrechtelijke beginselen in unierechtelijke context', in: Janneke Gerards, Henri de Waele & Karin Zwaan (red.), *Vijf jaar bindend EU-Grondrechtenhandvest. Doorwerking, consequenties, perspectieven*, Deventer: Wolters Kluwer, 2015.

P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis. Een beoordeling op basis van VN-drugsverdragen en EU-drugsregelgeving van gemeentelijke en buitenlandse opvattingen pro regulering van cannabisteelt voor recreatief gebruik*, Deventer: Kluwer, 2014.

Renate Kicker & Markus Möstl, *Standard-setting through monitoring? The role of Council of Europe expert bodies in the development of human rights*, Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2012.

Beau Kilmer, Kristy Kruithof, Mafalda Pardal, Jonathan P. Caulkins & Jennifer Rubin, *Multinational overview of cannabis production regimes*, RAND Europe/WODC, 2013.

Eleanor D. Kinney, 'The International Human Right to Health: What Does this Mean for Our Nation and World?', *Indiana Law Review* 2001, vol. 34, p. 1457-1475.

Jan Klabbers, 'Beyond the Vienna Convention: Conflicting Treaty Provisions', in: Enzo Cannizzaro (red.), *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention*, Oxford: Oxford University Press, 2011.

Jan Klabbers, *International Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

J. Klabbers, A. Peters & G. Ulfstein (red.), *The Constitutionalisation of International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

Teraya Koji, 'Emerging Hierarchy in International Human Rights and Beyond: From the Perspective of Non-derogable Rights', *European Journal of International Law* 2001, vol. 12, nr. 5, p. 917-941.

Robert Kolb, 'Does Article 103 of the Charter of the United Nations Apply Only to Decisions or Also to Authorizations Adopted by the Security Council?', *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 2004, vol. 64, nr. 1, p. 21-35.

Martti Koskenniemi, 'Hierarchy in International Law: A Sketch', *European Journal of International Law* 1997, vol. 8, p. 566-582.

Martti Koskenniemi & Päivi Leino, 'Fragmentation of International Law? Postmodern Anxieties', *Leiden Journal of International Law* 2002, vol. 15, nr. 3, p. 553-579.

Markus Kotzur, 'Good Faith (Bona fide)', in: *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford: Oxford University Press (online; last updated: jan. 2009).

Stephen D. Krasner, 'Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables', in: Stephen D. Krasner (red), *International Regimes*, Ithaca/London: Cornell University Press, 1983.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Malcolm Langford (red.), *Social Rights Jurisprudence: Emerging Trends in International and Comparative Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Davorin Lapas, 'Some remarks on fragmentation of international law: disintegration or transformation?', *Comparative and International Law Journal of Southern Africa (Comp. & Int'l L.J. S. Afr.)* 2007, vol. 40, p. 1-29.

Kjetil Mujezinovic Larsen, *The Human Rights Treaty Obligations of Peacekeepers*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

H. Lauterpacht, 'Restrictive Interpretation and the Principle of Effectiveness in the Interpretation of Treaties', *British Yearbook of International Law* 1949, vol. 26, p. 48-85.

H. Lauterpacht, *International Law and Human Rights*, Archon Books, 1968 (1950).

Virginia A. Leary, 'The Right to Health in International Human Rights Law', *Health and Human Rights* 1994, vol. 1, nr. 1, p. 24-56.

Andrew Legg, *The Margin of Appreciation in International Human Rights Law. Deference and Proportionality*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

A.E.M. Leijten, *Core Rights and the Protection of Socio-Economic Interests by the European Court of Human Rights* (diss. Leiden), Leiden, 2015.

Mark A. Leinwand, 'The International Law of Treaties and United States Legalization of Marijuana', *Columbia Journal of Transnational Law* 1971, vol. 10, nr. 2, p. 413-441.

Rain Liivoja, 'The Scope of the Supremacy Clause of The United Nations Charter', *International and Comparative Law Quarterly* 2008, vol. 57, p. 583-612.

Richard B. Lillich, 'The Growing Importance of Customary International Human Rights Law, *Georgia Journal of International and Comparative Law* 1995-1996, vol. 25, p. 1-30.

Ulf Linderfalk, *On the Interpretation of Treaties*, Dordrecht: Springer 2007.

Ulf Linderfalk, 'International Legal Hierarchy Revisited – The Status of Obligations *Erga Omnes*', *Nordic Journal of International Law*, 2011, vol. 80, p. 1-23.

Anja Lindroos, 'Addressing Norm Conflicts in a Fragmented Legal System: The Doctrine of *Lex Specialis*', *Nordic Journal of International Law* 2005, vol. 74, p. 27-66.

Rick Lines, *International Human Rights Jurisprudence on Issues relating to Drug Use and Harm Reduction*, New York: Open Society Institute 2007.

Rick Lines & Richard Elliott, 'Injecting drugs into human rights advocacy', International Journal of Drug Policy 2007, vol. 18, p. 453-457.

Philip Lynch (red.), *Human Rights Law Resource Manual*, Melbourne: Human Rights Law Resource Centre Ltd., 2006.

Maastricht Guidelines on Violations of Economic, Social and Cultural Rights, Maastricht, January 22-26, 1997.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Katarina Månsson, 'Reviving the 'Spirit of San Francisco': The Lost Proposals on Human Rights, Justice and International Law to the UN Charter', *Nordic Journal of International Law* 2007, vol. 76, p. 217-239.

Gabrielle Marceau, 'Conflict of Norms and Conflict of Jurisdictions: The Relationship between the WTO Agreement and MEAs and Other Treaties', *Journal of World Trade* 2001, vol. 35, p. 1081-1131.

M. Marochini, Council of Europe and the Right to Healthcare - Is the European Convention on Human Rights Appropriate Instrument for Protecting the Right to Healthcare?, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilista u Rijeci* 2013, p. 729-760.

Axel Marschik, 'Too Much Order? The Impact of Special Secondary Norms on the Unity and Efficacy of the International Legal System', *European Journal of International law* 1998, vol. 9, p. 212-239.

Francisco Forrest Martin, 'Delineating a Hierarchical Outline of International Law Sources and Norms', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 333-368.

Benjamin Mason Meier & Larisa M. Mori, 'The Highest Attainable Standard: Advancing a Collective Human Right to Public Health', *Columbia Human Rights Law Review* 2005, p. 101-147.

Nele Matz-Lück, 'Harmonization, Systemic Integration, and 'Mutual Supportiveness' as Conflict-Solution Techniques: Different Modes of Interpretation as a Challenge to Negative Effects of Fragmentation?', *Finnish Yearbook of International Law* 2006, vol. 17, p. 39-53.

M. McFarland Sánchez-Moreno, 'The Human Rights Case for Drug Reform. How Drug Criminalization Destroys Lives, Feeds Abuses, and Subverts the Rule of Law', in: *Human Rights Watch World Report 2014*, New York: HRW, 2014.

Campbell McLachlan, 'The Principle of Systemic Integration and Article 31 (3) (c) of the Vienna Convention', *International and Comparative Law Quarterly* 2005, vol. 54, p. 279-320.

Theodor Meron, 'On a Hierarchy of International Human Rights', *American Journal of International Law* 1986, vol. 80, p. 1-23.

Theodor Meron, *Human Rights and Humanitarian Norms as Customary Law*, Oxford: Oxford University Press, 1991.

Ralf Michaels & Joost Pauwelyn, 'Conflict of Norms or Conflict of Laws?: Different Techniques in the Fragmentation of Public International Law', *Duke Journal of Comparative & International Law* 2012, vol. 22, p. 349-376.

Marko Milanović, 'Norm Conflict in International Law: Whither Human Rights?', *Duke Journal of Comparative and International Law* 2009, vol. 20, nr. 1, p. 69-131.

Daniel Moeckli, 'The Emergence of Terrorism as a Distinct Category of International Law', *Texas International Law Journal* 2008, vol. 44, p. 157-183.

M. de Mol, *De directe werking van de grondrechten van de Europese Unie* (diss. Maastricht), Oisterwijk: Wolf Legal Publishers, 2014.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Lorenza Mola, '*The margin of appreciation accorded to States in times of economic crisis. An analysis of the decision by the European Committee on Social Rights and by the European Court of Human Rights on national austerity measures*', *Lex Social* 2015, vol. 5, nr. 1, p. 174-194.

Jeffrey S. Morton, *The International Law Commission of the United Nations*, Columbia, South Carolina: University of South Carolina Press, 2000.

Jan B. Mus, 'Conflicts between Treaties in International Law', *Netherlands International Law Review* 1998, vol. 45, p. 208-232.

Egbert Myjer & Peter Kempees, 'Thoughts on the Positive Impact of Negative Case-Law', in: Luis López Guerra, Carmen Morte Gómez, Anna Maria Mengual I Mallol & Guillem Cano Palomares (red.), *El Tribunal Europeo de Derechos Humanos. Una visión desde dentro. En homenaje al Juez Josep Casadevall*, Valencia: Tirant lo Blanch, 2015.

D.J. Harris, M. O'Boyle, E.P. Bates & C.M. Buckley (red.), *Harris, O'Boyle & Warbrick, Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014.

G. Nolte, 'Article 2 (7)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Mary Ellen O'Connell, Jordan Paust & Rosa Pauks (panel), in: 'The Second Major General John L. Fugh Symposium', *Military Law Review* 2015, vol. 223, p. 440.

K. Odendahl, 'Application of successive treaties relating to the same subject matter', in: Oliver Dörr & Kirsten Schmalenbach (red.), *Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Heidelberg/Dordrecht/London/New York: Springer 2012.

Jana Ondrovičová, 'Book review of: 'P. Šturma, S. Hýbnerová, J. Ondřej, V. Balaš, V. Bílková & V. Honusková: Competing Jurisdiction of International Judicial Bodies (Prague: Charles University in Prague, Faculty of Law, 2009, 117 pp.), *Czech Yearbook of International Law* 2010, p. 255-258.

Marianne van Ooyen-Houben & Edward Kleemans, 'Drug Policy: The 'Dutch Model'', *Crime & Justice* 2015, vol. 44, p. 165-226.

Alexander Orakhelashvili, *Peremptory Norms in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2008.

A. Orakhelashvili, 'Article 30', in: Olivier Corten & Pierre Klein, *The Vienna Convention on the Law of Treaties, A Commentary*, Oxford: Oxford University Press 2011, vol. I, p. 764-800.

A. Paulus & J.R. Leiß, 'Article 103', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Jordan J. Paust, 'The Bush-Cheney Legacy: Serial Torture and Forced Disappearance in Manifest Violation of Global Human Rights Law', *Barry Law Review* 2012, vol. 18, nr. 1, p. 61-85.

Jordan J. Paust, 'Human Rights on the Battlefield', *The George Washington International Law Review* 2015, vol. 47, p. 509-561.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Joost Pauwelyn, 'A Typology of Multilateral Treaty Obligations: Are WTO Obligations Bilateral or Collective in Nature?', *European Journal of International Law* 2003, vol. 14, nr. 5, p. 907-951.

Joost Pauwelyn, *Conflict of Norms in Public International Law: How WTO Law relates to Other Rules of International Law,* Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

S. Peers & S. Prechal, 'Article 52 – Scope and Interpretation of Rights and Principles', in: S. Peers e.a. (red.), *The EU Charter of fundamental rights: a commentary*, Oxford: Hart Publishing, 2014.

Alain Pellet, ''Human Rightism' and International Law' (Lecture delivered on 18 July 2000 at Geneva), in: *Gilberto Amado: Memorial Lectures*, Brasília: FUNAG 2012, p. 267-284.

A. Peters, 'Article 25', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Paolo Picone, 'The Distinction between Jus Cogens and Obligations Erga Omnes', in: Enzo Cannizzaro (red.), *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention*, Oxford: Oxford University Press, 2011.

Noëlle Quénivet, 'Binding the United Nations to Human Rights Norms by Way of the Laws of Treaties', *The George Washington International Law Review* 2010, vol. 42, p. 587-621.

Maurizio Ragazzi, *The Concept of International Obligations Erga Omnes*, Oxford: Oxford University Press, 2000.

Manuel Rama-Montaldo, 'Universalism and Particularisms in the Creation Process of International Law', in: Sienho Yee & Jacques-Yvan Morin, *Multiculturalism and International Law. Essays in Honour of Edward McWhinney*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009.

Erik van Ree, 'Drugs as a human right', *International Journal of Drug Policy* 1999, vol. 10, p. 89-98.

Steven Reinhold, 'Good Faith in International Law', UCL *Journal of Law and Jurisprudence* 2013, vol. 2, p. 40-63.

Alexandra Rengel, 'Privacy as an International Human Right and the Right to Obscurity in Cyberspace', *Groningen Journal of International Law* 2014, vol 2, nr. 2, p. 33-54.

E.H. Riedel & J.-M. Arend, 'Article 55 (c)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Steve Rolles e.a., *The Alternative World Drug Report. Counting the Costs of the War on Drugs*, United Kingdom: Count the Costs, 2012.

Robin Room & Peter Reuter, 'How well do international drug conventions protect public health?', 379 *The Lancet* 2012 (January 7), p. 84-91.

C. Rousseau, 'De la Compatibilité des Norms Juridique Contradictoires dans l'Ordre International', *Revue générale de droit international public* 1932, vol. 39, p. 133-192.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

K. Sachariew, 'State Responsibility for Multilateral Treaty Violations: Identifying the 'Injured State' and its Legal Status', *Netherlands International Law Review* 1988, vol. 35, nr. 3, p. 273-289.

S.A. Sadat-Akhavi, *Methods of Resolving Conflicts between Treaties*, Leiden/Boston: Martinus Nijhoff, 2003.

Juan Carlos Sainz-Borgo, 'The International Criminal Court, Drug Trafficking and Crimes against Humanity: A local Interpretation of the Rome Statute', *The Journal Jurisprudence* 2012, p. 373-388.

Juan Antonio Carrillo Salcedo, 'Reflections on the Existence of a Hierarchy of Norms in International Law', *European Journal of International Law* 1997, p. 583-595.

Ben Saul, David Kinley and Jacqueline Mowbray, *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2014.

Evelyne Schmid, *Taking Economic, Social and Cultural Rights Seriously in International Criminal Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Olivier De Schutter, *International Human Rights Law: Cases, Materials, Commentary*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

Georg Schwarzenberger, *International Law as Applied by International Courts and Tribunals*, vol. I, London: Stevens & Sons Ltd., 1957.

Egon Schwelb, 'The International Court of Justice and the Human Rights Clauses of the Charter', *American Journal of International Law* 1972, vol. 66, p. 337-351.

Ian D. Seiderman, *Hierarchy in International Law*, Antwerpen/Groningen/Oxford: Intersentia/Hart, 2001.

Magdalena Sepúlveda, Theo van Banning, Gudrún D. Gudmundsdóttir, Christine Chamoun & Willem J.M. van Genugten, *Human Rights Reference Handbook*, Ciudad Colon, Costa Rica: University for Peace, 2004.

Dinah Shelton, 'Hierarchy of Norms and Human Rights: Of Trumps and Winners', *Saskatchewan Law Review* 2002, vol. 65, p. 301-331.

Dinah Shelton, 'Normative Hierarchy in International Law', *American Journal of International Law* 2006, vol. 100, p. 291-323.

Dinah L. Shelton, *Advanced Introduction to International Human Rights Law*, Cheltenham, UK/Northhampton, USA: Edward Elgar, 2014.

Dinah Shelton, *Remedies in International Human Rights Law*, Oxford: Oxford University Press, 2015.

H. Shue, *Basic Rights: subsistence, affluence and U.S. foreign policy*, New Yersey: Prinston University Press 1996.

Bruno Simma, 'International Crimes: Injury and Countermeasures. Comments on Part 2 of the ILC Work on State Responsibility', in: Joseph H.H. Weiler, Antonio Cassese & Marina Spinedi (eds.), *International Crimes of State*, Berlin/New York: Walter de Gruyter, 1989.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Bruno Simma & Philip Alston, 'The Sources of Human Rights Law: Custom, Jus Cogens, and General Principles', *Australian Year Book of International Law* 1988-1989, vol. 12, p. 82-108.

B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Bruno Simma & Andreas L. Paulus, 'The 'International Commmunity': Facing the Challenge of Globalization', *European Journal of International Law* 1998, vol. 9, p. 266-277.

Bruno Simma & Dirk Pulkowski, 'Of Planets and the Universe: Self-contained Regimes in International Law', *Europeans Journal of International Law* 2006, vol. 17, nr. 3, p. 483-529.

I. Sinclair, *The Vienna Convention on the Law of Treaties*, Manchester: Manchester University Press, 1984.

Michael Singer, 'Jurisdictional Immunity of International Organizations: Human Rights and Functional Necessity Concerns', *Virginia Journal of International Law* 1953, vol. 36, p. 53-165.

Stefaan Smis, Christine Janssens, Sophie Mirgaux & Karen Van Laethem, *Handboek mensenrechten. De internationale bescherming van de rechten van de mens,* Antwerpen: Intersentia 2011.

L.B. Sohn, 'The Human Rights Law of the Charter', *Texas International Law Journal* 1992, vol. 12, p. 129-140.

H.J. Steiner & P. Alston, *International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals*, Oxford: Oxford University Press, 2000.

T. Stoll, 'Article 55 (a) and (b)', in: B. Simma, D.E. Khan, G. Nolte & A. Paulus (red.), *The Charter of the United Nations*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Alec Stone Sweet & Jud Mathews, 'Proportionality Balancing and Global Constitutionalism', *Columbia Journal of Transnational Law* 2008, vol. 47, p. 72-164.

Surya P. Subedi, 'Protection of Human Rights through the Mechanism of UN Special Rapporteurs', *Human Rights Quarterly* 2011, vol. 33, p. 201-228.

Annika Tahvanainen, 'Hierarchy of Norms in International and Human Rights Law', *Nordisk Tidsskrift For Menneskerettigheter* 2006, vol. 24, nr 3, p. 191-205.

Saul Takahashi, 'Drug Control, Human Rights, and the Right to the Highest Attainable Standard of Health: by no means straightforward issues', *Human Rights Quarterly* 2009, vol. 31, nr. 3, p. 748-776.

John Tobin, *The Right to Health in International Law*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Brigit Toebes, 'Het recht op gezondheid: geen recht om gezond te zijn', *Ars Aequi* 1999, p. 912-915.

Brigit Toebes, *The Right to Health as a Human Right in International Law*, Antwerpen: Intersentia, 1999.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Trimbos Instituut, 'Harm reduction bij drugsverslaving', op: https://www.trimbos.nl/themas/infectieziekten-en-harm-reduction-bij-drugsgebruik/harm-reduction-bij-drugsverslaving.

Antonios Tzanakopoulos, 'Collective Security and Human Rights', in: E. De Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

U.N. Office of the High Commissioner on Human Rights: http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/GC36-Article6Righttolife.aspx.

F. Vellinga-Schootstra & W.H. Vellinga, 'Positive obligations' en het Nederlandse straf(proces)recht (Oratie Groningen), Deventer: Kluwer, 2008.

S.K. Verma, *An Introduction to Public International Law*, Delhi: Prentice-Hall, 1998.

Eduardo Vetere, 'Opening statement', in: *The Application of the United Nations Standards and Norms in Crime Prevention and Criminal Justice*, Papers of Expert Group Meeting, Vienna: UNODC, 2003.

E.W. Vierdag, 'The Time of 'Conclusion' of a Multilateral Treaty: Article 30 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and Related Provisions', *British Yearbook of International Law* 1988, vol. 20, p. 74-111.

E. Vranes, 'The Definition of 'Norm Conflict' in International Law and Legal Theory', *European Journal of International Law* 2006, vol. 17, p. 395-418.

John Walsh & Geoff Ramsey, *Uruguay's Drug Policy: Major Innovations, Major Challenges*, Washington: Brookings, 2015.

Thomas Weatherall, 'The Status of the Prohibition of Terrorism in International Law: Recent Developments', *Georgetown Journal of International Law* 2015, vol. 46, p. 589-627.

Charles K. Webster, 'The Making of the Charter of the United Nations', *History* 1947, vol. 32, nr. 115, p. 16-38.

Prosper Weil, 'Towards Relative Normativity in International Law?', *The American Journal of International Law* 1983, vol. 77, p. 413-442.

Erika de Wet, 'The International Constitutional Order', *International and Comparative Law Quarterly* 2006, vol. 55, p. 51-76.

Erika de Wet, 'From Kadi to Nada: Judicial Techniques Favouring Human Rights over United Nations Security Council Sanctions, *Chinese Journal of International Law* 2013, vol. 12, p. 787-807.

Erika de Wet & J. Vigmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012.

Jan Wouters, 'Bronnen van het internationaal recht', in: Nathalie Horbach, Rene Lefeber & Olivier Ribbelink (red.), *Handboek Internationaal Recht*, Den Haag: T.M.C. Asser Press, 2007.

Destaw A. Yigzaw, 'Hierarchy of Norms: The Case for the Primacy of Human Rights over WTO Law', *Suffolk Transnational Law Review* 2015, vol. 38, p. 33-68.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Katharine G. Young, 'The Minimum Core of Economic and Social Rights: A Concept in Search of Content', *The Yale Journal of International Law* 2008, p. 113-175.

Seira Yun, 'Breaking Imaginary Barriers. Obligations of Armed Non-State Actors Under General Human Rights Law – the Case of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child', *Journal of International Humanitarian Legal Studies* 2014, vol. 5, p. 213-257.

Gabriel Orellana Zabalza, *The Principle of Systemic Integration,* Wien: Lit Verlag GmbH & Co., 2012.

Karl Zemanek, 'New Trends in the Enforcement of Erga Omnes Obligations', *Max Planck Yearbook of United Nations Law* 2000, p. 1-52.

Andreas R. Ziegler & Bertram Boie, 'The Relationship between International Trade Law and International Human Rights Law', in: Erika De Wet & Jure Vidmar (red.), *Hierarchy in International Law: The Place of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 272-299

Silvia Zorzetto, 'The Lex Specialis Principle and its Uses in Legal Argumentation. An Analytical Inquire', *Eunomía. Revista en Cultura de la Legalidad*, sept. 2012-febr. 2013, nr. 3, p. 61-87.

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Serie Staat en Recht

In de Serie Staat en Recht van het Onderzoekcentrum voor Staat en Recht* zijn verschenen:

1. J.J.J. Sillen, *Rechtsgevolgen van toetsing van wetgeving. Een vergelijkend onderzoek naar het Amerikaanse, Duitse en Nederlandse recht* (2010)
2. L.A. Kjellevold Hoegee, *Rechtsbescherming tegen bestuurshandelen in Nederland, Noorwegen en Zweden* (2011)
3. P.M. van den Eijnden, *Onafhankelijkheid van de rechter in constitutioneel perspectief* (2011)
4. P.P.T. Bovend'Eert, J.L.W. Broeksteeg, D.E. Bunschoten, D.J. Elzinga, M. Herweijer, M.A.D.W. de Jong & H.G. Warmelink, *Constitutionele normen en decentralisatie. Een evaluatie van Hoofdstuk 7 Grondwet* (2011)
5. H. Broeksteeg & A. Terlouw (red.), *Overheid, recht en religie* (2011)
6. M. Laemers, *Morren in de marge van de rechtspraak. Klagen over rechters, gerechtsambtenaren en de rechterlijke organisatie* (2011)
7. A. Terlouw & K. Zwaan, *Tijd en asiel. 60 jaar vluchtelingenverdrag* (2011)
8. F.F. Larsson, *De EU-richtlijn over opvang van asielzoekers. Opvangvoorzieningen in Nederland en Frankrijk en de rechtsbescherming tegen het onthouden van opvang* (2011)
9. J.D.A. den Tonkelaar & K.G. de Vries (red.), *Omgangsvormen tussen politici en rechters* (2011)
10. R.J.N. Schlössels, A.J. Bok, S.D.P. Kole & A.G.A. Nijmeijer (red.), *In de regel. Over kenmerken, structuur en samenhang van geschreven en ongeschreven regels in het bestuursrecht* (2012)
11. E.L. de Jongh, *De rechtsgronden voor nadeelcompensatie in rechtshistorisch perspectief* (2012)
12. L.E. de Groot-van Leeuwen & J.D.A. den Tonkelaar (red.), *Rechtsvinding op veertien terreinen* (2012)
13. P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.G.J.M. van der Staak, *Een meewerkverplichting bij grootschalig DNA-onderzoek in strafzaken?* (2013)
14. P.J.P. Tak, *Slachtoffer-dader mediation in het strafrecht* (2013)
15. A. Böcker & A.B. Terlouw (red.), *De gelaagdheid van de vreemdelingenregelgeving in historisch en vergelijkend perspectief* (2013)

* Bezoek www.kluwerstaatsenbestuursrecht.nl/categorie/boeken/ster voor meer informatie over deze serie.

Serie Staat en Recht

16. P.H.P.H.M.C. van Kempen, C.J.M. Klaassen, R.J.N. Schlössels & J.J. Dammingh (red.), *Hoger beroep: renovatie en innovatie. Het appel in het burgerlijk, straf- en bestuursprocesrecht* (2014)
17. S.D.P. Kole, *Het beheerplan voor Natura 2000-gebieden. Een onderzoek naar de effectiviteit van het beheerplan, mede in relatie tot andere planfiguren in het omgevingsrecht* (2014)
18. P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis. Een beoordeling op basis van VN-drugsverdragen en EU-drugsregelgeving van gemeentelijke en buitenlandse opvattingen pro regulering van cannabisteelt voor recreatief gebruik* (2014)
19. R. Kuiper, *Vormfouten. Juridische consequenties van vormverzuimen in strafzaken* (2014)
20. A.G.D. Overmars, *Codes en convenanten: (zelf)regulering van studentenmigratie naar Europa* (2014)
21. P.P.J.L. van Peteghem, *De Nederlanden en het Vrijgraafschap Bourgondië tussen paus en keizer. De rol van het apostolische indult in de staatkundige centralisatie en desintegratie onder Karel V (1500-55-581)* (2015)
22. D.G.J. Sanderink, *Het EVRM en het materiële omgevingsrecht* (2015)
23. H. Broeksteeg & R. Tinnevelt (red.), *Politieke partijen als anomalie van het Nederlandse staatsrecht* (2015)
24. R. Baas, T. Havinga, M. Laemers & H. den Tonkelaar (red.), *Rechtspleging en rechtsbescherming. Liber amicorum voor prof. dr. Leny E. de Groot-van Leeuwen* (2015)
25. J. Sluysmans, S. Verbist & E. Waring (eds), *Expropriation Law in Europe* (2015)
26. J. Gerards, H. de Waele & K. Zwaan (red.), *Vijf jaar bindend EU-Grondrechtenhandvest – Doorwerking, consequenties, perspectieven* (2015)
27. P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, '*Foreign terrorist fighters': strafbaarstelling van verblijf op een terroristisch grondgebied?* (2015)
28. F. Diepenmaat, *De Nederlandse strafbaarstelling van witwassen. Een onderzoek naar de reikwijdte en de toepassing van artikel 420bis Sr* (2016)
29. B. de Kam, *De intrekking van beschikkingen, mede in Europees en rechtsvergelijkend perspectief* (2016)
30. P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.I. Fedorova, *Internationaal recht en cannabis II. Regulering van cannabisteelt en -handel voor recreatief gebruik: positieve mensenrechtenverplichtingen versus VN-drugsverdragen* (2016)

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Agenda voor de bijeenkomst in de Theophanukamer

Datum: woensdag 6 juli 2016
Aanvang: 17:00

Burgerronde

Geen programma

Kamerronde

Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Geen programma

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Geen programma

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong
Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (pdf)
Brief aan de raad - Stichting Platform Waalsprong - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (pdf)
Brief aan de raad - Families Lent - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (pdf)
Brief aan de raad - Afschrift petitie TEGEN de Ressense variant als alternatief op de Dorpensingel-Oost - Getekende pagina's ter inzage bij de Griffie (pdf)
Bijlage - Toezegging Tiemens inzake RVS Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong (pdf)

Brief aan de raad - Burgemeester Onderzoek cannabisteelt en mensenrechten

Geen programma

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Toelichting over de behandeling van:

Raadsvoorstel Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Van:	College van B&W d.d. 14 juni 2016		
Doel:	Behandeladvies geven voor de besluitronde		
Toelichting:	**1. Voorliggende besluitvorming** Het college stelt de raad voor over te gaan tot het verplaatsen van de knip in de Griftdijk Noord naar een locatie direct ten zuiden van de Terralaan (busbaan) en aanvullende verkeersmaatregelen te realiseren; en het begrip 'bewonersvriendelijk' uit het raadsbesluit van mei 2007 (nr. 97/2007) zodanig in te vullen dat ontheffing verleend kan worden conform dit voorstel. **2. Achtergrond - Westflank** In het najaar van 2015 is de verkeerskundige situatie in Nijmegen Noord opnieuw beschouwd door actualisatie en doorrekening van het verkeersmodel. Ten aanzien van de westflank (Griftdijk Noord) verwacht het college de komende jaren een toename van de verkeersintensiteit in het gebied. De locatie van de noordelijke knip levert onvoldoende verkeersreductie op. Na onderzoek is het college tot de conclusie gekomen dat een zuidelijke knip met aanvullende verkeersmaatregelen de beste oplossingsrichting vormt om deze toename in goede banen te leiden. In het raadsvoorstel wordt dieper ingegaan op de zuidelijke knip als hoofdmaatregel, en welke aanvullende verkeersmaatregelen getroffen worden. De (bewonersvriendelijke) knip wordt gerealiseerd in de vorm van een spitsknip. Dit houdt in dat door de week alleen ontheffingshouders tijdens de ochtend – en avondspits gereguleerd voorbij de knip kunnen. Met deze maatregel wordt volgens het college de verkeersintensiteit in deze fase van de ontwikkeling van de Waalsprong voldoende beheerst. Zodra de verkeersintensiteit richting 2025 conform de modelberekeningen toeneemt richting de huidige intensiteit, dient te worden bepaald wat het moment is om de werking van de knip over een groter deel van de dag uit te breiden. Het voorstel is bestuurlijk besproken met de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. Gemeente Overbetuwe bewaakt met betrekking tot de westflank vooral de bereikbaarheid van Oosterhout; voor gemeente Overbetuwe is de wijziging van de locatie voor de knip positief voor de algemene bereikbaarheid van Oosterhout. Het college stelt na besluitvorming een uitvoeringsaanpak op, waarbij rekening wordt gehouden met de bewonerswensen voor de vlotte invoering van aanvullende maatregelen (waar mogelijk), maar ook met de noodzakelijk te nemen project- verkeersbesluiten aanpassen van de legesverordening. Het college verwacht dat eind 2017 alle maatregelen in een juiste volgorde van afhankelijkheid zijn gerealiseerd. **3. Oostflank** Het traject voor de oostflank loopt nog; de stand van zaken van dit project als integraal onderdeel van de verkeersstructuur Waalsprong is opgenomen in een notitie in de bijlage bij dit voorstel.		
Naam steller: **E-mail steller:**	Erwin Olzheim e.olzheim@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 329 2232
Bijlagen:	1. Raadsvoorstel 'Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong' d.d. 14 juni 2016 2. Notitie afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong, verkenning van de varianten west – en oostflank, gemeente Nijmegen, juni 2016 **Achtergrondinformatie** 3. Raadsbrief inzake 'stand van zaken wegenstructuur Waalsprong' d.d. 8 maart 2016 4. Raadsbrief inzake 'stand van zaken wegenstructuur Waalsprong' d.d. 10 november 2015		

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

	5. Brief van Vereniging Dorpsbelangen Ressen d.d. 21 juni 2016 van VDR inzake Voorstel verbindingsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen (staat als brief A5 op de agenda van de PA van 6 juli) 6. Raadsbesluit 97/2007 7. Raadsbesluit 86/2011 Raadsbesluit d.d.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel
6 juli 2016 / 83/2016

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

Onderwerp
Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Programma
Mobiliteit en Grondbeleid

Portefeuillehouder
H. Tiemens en B. Velthuis

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.
14 juni 2016

Samenvatting
Het voorstel voorziet in een aanpassing en verdere invulling van het raadsbesluit van mei 2007 ten aanzien van de locatie en uitvoeringswijze van een knip in de Griftdijk als hoofdmaatregel in het kader van de afronding van de hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong.

Voorstel om te besluiten

1. Over te gaan tot het verplaatsen van de knip in de Griftdijk Noord naar een locatie direct ten zuiden van de Terralaan (busbaan) en realisatie van aanvullende verkeersmaatregelen.
2. Het begrip ‘bewonersvriendelijk’ uit het raadsbesluit van mei 2007 (nr. 97/2007) zodanig in te vullen dat ontheffing verleend kan worden conform dit voorstel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

In het najaar 2015 is de verkeerskundige situatie in Nijmegen Noord opnieuw beschouwd door actualisatie en doorrekening van het verkeersmodel. In de raadsbrieven van 10 november 2015 en 9 maart 2016 zijn de ontwikkelingen al breder beschreven.
Ten aanzien van de westflank (Griftdijk Noord) leidt niets doen tot bijna een verdubbeling van de verkeersintensiteit in de huidige situatie van 11.000 voertuigen per etmaal nu tot 19.000 in 2025. Ook de noordelijke knip waartoe u hebt besloten in 2007 levert onvoldoende verkeersreductie op. In de actuele berekeningen betreft de verkeersintensiteit op de Griftdijk Noord bij een noordelijke knip 14.000 voertuigen per etmaal in 2025.
Tegelijkertijd blijft de Griftdijk Noord een belangrijkste gebiedsontsluitingsweg voor de westflank van de Waalsprong, naast de Keizer Hendrik VI singel en de Margaretha van Mechelenweg.

Het onderzoek naar de westflank hebben wij afgerond met de conclusie dat een zuidelijke knip met aanvullende verkeersmaatregelen de beste oplossingsrichting vormt. Behalve een aantal gemeentelijke scenario's is daartoe een veelheid van suggesties voor alternatieve (deel)oplossingen afgewogen die zijn ingebracht tijdens de bewonersbijeenkomsten op 2 februari en 5 april 2016.
Het traject voor de oostflank, gericht op het afwaarderen van de Vossenpelssestraat en Laauwikstraat loopt nog en is een traject van bestuurlijke samenwerking met (vooral) gemeente Lingewaard. De stand van zaken van dit project als integraal onderdeel van de verkeersstructuur Waalsprong is opgenomen in de bijlage "Afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong, verkenning van de varianten west- en oostflank" van juni 2016.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader

Via diverse raadsbesluiten is de verkeersstructuur Waalsprong vormgegeven. Dit voorstel omvat een wijziging ten opzichte het raadsbesluit van 9 mei 2007 (97.2007) en het raadsbesluit van 2011 (nr.86.2011).
Behalve via de besluitvorming met betrekking tot de verkeersstructuur Waalsprong zijn de verkeersmaatregelen voor Nijmegen Noord ook voorgenomen in de Nota Nijmegen Duurzaam Bereikbaar zoals door uw Raad vastgesteld op 12 oktober 2011.

Met betrekking tot de uitvoering van de in dit voorstel genoemde verkeersmaatregelen zijn diverse wettelijke regelingen van toepassing:

- Wet Ruimtelijke Ordening (projectafwijkingsbesluit voor rotonde)
- Wet Geluidshinder
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990 (RVV),
- Besluit Administratieve Bepalingen inzake het Wegverkeer
- Legesverordening Nijmegen.
- Wet Bescherming Persoonsgegevens

De noodzakelijke besluiten zullen bij uitvoering van de maatregelen separaat worden genomen. Het nemen van deze besluiten betreft op uitzondering van de legesverordening, allen een collegeverantwoordelijkheid. Gelet op het achterliggende proces van besluitvorming willen wij willen wij het besluit tot een gewijzigde locatie voor de knip en de uitvoeringsvorm aan u voorleggen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

De vaststelling van de jaarlijks verschuldigde leges voor het verkrijgen van een ontheffing voor het inrijverbod zal u worden voorgelegd bij de aanpassing van de legesverordening voor 2017.

1.2 Relatie met programma

Vanuit het onderwerp Verkeer is dit voorstel onderdeel van het programma Mobiliteit.
De afronding van de verkeersstructuur Waalsprong is echter tevens een conditie voor een verdere verantwoorde ruimtelijke ontwikkeling van de Waalsprong, waardoor ook de afstemming met de grondexploitatie Waalsprong (programma Grondbeleid)) van belang is. Meest concreet vormt dit besluit voor de westflank de basis voor de verkeerskundige uitgangspunten voor Hof van Holland en wordt vanuit de grondexploitatie Waalsprong een bijdrage geleverd aan de realisatie van de verkeersmaatregelen (bovenwijkse voorzieningen).

2 Doelstelling

De doelstelling van dit besluit is er op gericht om enerzijds de gebiedsontsluitingsfunctie van de Griftdijk Noord te kunnen blijven garanderen (bereikbaarheid), maar anderzijds de overlast in de vorm van geluid en congestie (spits) en verkeersveiligheid te beheersen (leefbaarheid).

3 Argumenten

Locatie noordelijke knip levert onvoldoende verkeersreductie op

Al bij het raadsbesluit van 2007 bleef de verkeersintensiteit op de Griftdijk hoog (berekend 15.300 voertuigen per etmaal). In de berekening in najaar 2015 betreft dit 14.000 bewegingen.
Daarmee is bereikbaarheid en leefbaarheid van de Griftdijk niet beheerst. In de huidige situatie is met 11.000 voertuigen per etmaal al sprake van congestie en verminderde leefbaarheid in de spits.
Gelet op de functie van de Griftdijk Noord als gebiedsontsluitingsweg, is een intensiteit van circa 9.000-10.000 voertuigbewegingen, met een verminderde spitsdruk, een belasting die meer evenwicht biedt tussen bereikbaarheid en leefbaarheid.

Geconstateerde problemen

Door de hoge verkeersintensiteit in de spits en de typische kenmerken en functies van de Griftdijk (hoogteligging en beschikbare breedte, snelfietsroute, HOV-tracé) is er, samen met de verkeersdrukte, sprake van nog een aantal problemen. Het betreft samengevat de ontsluiting van erftoegangswegen, de oversteekbaarheid voor langzaam verkeer en fietsveiligheid op de fietspaden.

Bijkomend aspect hierbij is het gegroeide aantal vrachtwagens dat, zonder beheersing vanuit de bedrijfssector zelf, regelmatig de kortste route kiest tussen A15 en de Oversteek. Behalve extra verkeersdruk en verkeersveiligheid leidt dit ook tot meer geluid- en trillingsoverlast.

De zuidelijke knip is de meest effectieve en robuuste oplossing

Vanuit de gemeente zijn diverse oplossingsrichtingen verkend. Deze zijn uitgebreid met de ideeën die in de bewonersbijeenkomsten zijn opgehaald.
In totaal betreft het ruim 30 afgewogen (deel)oplossingen, waarvan 3 hoofdoplossingen met aanvullende maatregelen voldoen aan de doelstellingen ten aanzien van leefbaarheid, bereikbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid..
Deze betreffen:

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

1. Griftdijk inrichten als 30km/u gebied
2. Een zuidelijke knip in de Griftdijk (gefaseerde invoer)
3. Meer bestaande infrastructuur openstellen voor autoverkeer en de Griftdijk inrichten als 30km/u gebied.

In de daarop volgende gemaakte afweging leveren de oplossingsrichtingen 1 en 3 teveel andere problemen op en is de robuustheid van de oplossing 1 onzeker. Een knip in de Griftdijk, met een aantal aanvullende maatregelen, voldoet wel volledig aan de doelstelling.
Met een zuidelijke knip kan tegelijkertijd de verkeersintensiteit worden beheerst en kunnen de andere functies van de Griftdijk als snelfietsroute, busroute en gebiedsontsluitingsweg in stand blijven.

De knip wordt gerealiseerd in de vorm van een spitsknip. Door de week kunnen alleen de ontheffingshouders tijdens de ochtend- en avondspits gereguleerd voorbij de knip. Met deze maatregel wordt de verkeersintensiteit in deze fase van de ontwikkeling van de Waalsprong voldoende beheerst. Zodra de verkeersintensiteit richting 2025 conform de modelberekeningen toeneemt richting de huidige intensiteit, dient te worden bepaald wat het moment is om de werking van de knip over een groter deel van de dag uit te breiden..

<u>Zuidelijke knip kan bewonersvriendelijk worden ingericht</u>
In het raadsbesluit uit 2007 is nadrukkelijk gesteld dat een (noordelijke) knip bewonersvriendelijk dient te worden ingericht. In dit voorstel hebben we dit eveneens als uitgangspunt genomen.
Het begrip bewonersvriendelijk is ingevuld als een knip die zonder fysieke vertraging of belemmering 24 uur per dag te passeren is voor bewoners van het ontheffingsgebied zoals in figuur 1 voorgesteld. Tegelijkertijd blijft voor niet-ontheffingshouders ieder adres in de Waalsprong ook bereikbaar zonder het passeren van de knip, bijvoorbeeld via de Margaretha van Mechelenweg.
Voorstel is dan ook alle adressen van het gebied zoals aangegeven op figuur 1 één of desgewenst twee ontheffingen te verlenen, zodat ook de sociale verbanden in de wijk niet gehinderd worden (denk aan ophalen van kinderen van school, bereikbaarheid van de Klif en andere voorzieningen met de auto zonder omrijfactor).

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Figuur 1 Ontheffingsgebied Zuidelijke knip

Het is het voornemen om de knip (de geslotenverklaring) in eerste instantie alleen tijdens de spits op werkdagen in te stellen. Dit zijn namelijk de momenten waarop het probleem zich manifesteert. Hierdoor kan de invoering en gewenning zonder al te veel problemen worden gerealiseerd. Er zullen geen fysieke barrières worden geplaatst; de knip zal worden gehandhaafd met behulp van camera's. De eigenaar van een voertuig die zonder ontheffing de knip passeert, wordt de eerste keer gewaarschuwd door middel van een brief en pas bij een tweede overtreding bekeurd.

De kosten en administratieve belasting voor bewoners in het ontheffingsgebied worden zo laag mogelijk gehouden. De leges per ontheffing voor 2 kentekens zouden bij een bedrag van €10,00 per jaar voldoende kostendekking bieden voor het wettelijk voorgeschreven kostenverhaal. Een

precies bedrag zal u worden voorgelegd in het raadsvoorstel voor het vaststellen van de legesverordening 2017.

De definitieve inrichting en invoeringsaspecten worden na deze besluitvorming verder voorbereid. Eveneens zullen beleidsregels worden opgesteld voor aanvullende ontheffingen voor hulpdiensten, taxi's, transporteurs en zorgdiensten. Hiervoor zal zoveel mogelijk aansluiting worden gezocht bij de bestaande beleidsregels ontheffingen artikel 87 RVV. Afwijkingen zullen in voornoemd beleidsstuk in een nieuw RVV product specifiek voor de zuidelijke knip worden opgenomen.

Aanvullende maatregelen zijn kosteneffectief en ondersteunen op de zuidelijke knip
Met de invoering van de knip kan de verkeersintensiteit worden beheerst. Tegelijkertijd is de overblijvende intensiteit nog zodanig dat de veiligheid voor langzaam verkeer en op de kruisingsvlakken moet worden bevorderd. Ook het verkeer van het zuiden en het noorden moet worden gewezen op de meest logische rijroutes.

De volgende aanvullende maatregelen zijn daarom voorzien:

- De realisatie van een rotonde op de kruising Griftdijk Noord- Terralaan. Hierbij is tevens een gedeeltelijke openstelling van de busbaan voorzien voor het bestemmingsverkeer dat nu afhankelijk is van de aansluiting van de Volsellastraat op de Griftdijk Noord, in samenhang met een afsluiting van de kruising Volsellastraat- Griftdijk Noord;
- de realisatie van een fietsoversteek op de Griftdijk Noord en Terracottastraat;
- het verleggen van de fietspaden bij de erftoegangswegen die aan sluiten op de Griftdijk Noord;
- het instellen van een geslotenverklaring voor vrachtauto's op de Griftdijk Noord tussen Stationsstraat en Oude Groenestraat;
- het verbeteren van wegbewijzering inclusief navigatiesystemen van derden voor de westflank van de Waalsprong gericht op het doorstroomverkeer.

Alle aanvullende maatregelen zijn gericht op bepaalde gebruiksgroepen (vrachtwagen, auto, fiets), maar hebben een breder effect in het kader van de veiligheid, doorstroming en leefbaarheid van andere weggebruikers of bewoners van de Griftdijk en omgeving.
Het wisselende karakter van deze aanvullende maatregelen met betrekking tot kosten, complexiteit en doorlooptijd vergt samen met de zuidelijke knip als hoofdmaatregel een gefaseerde uitvoeringsaanpak.

4 Klimaat

Ten aanzien van dit voorstel zijn er geen klimaataspecten te beschouwen.

5 Risico's

Voorliggend voorstel combineert een hoofdmaatregel (zuidelijke knip) met een aantal aanvullende maatregelen. De uitvoering van de verschillende maatregelen vergt in de voorbereiding diverse besluiten die open staan voor inspraak en bezwaren. Mogelijk wordt hierdoor de wijze, fasering van uitvoering en kosten van de maatregelen beïnvloed.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

6 Financiën

Realisatie
De uitvoering van een knip in de Griftdijk en aanvullende maatregelen vergt een investering van €727.000 ex BTW, waarvan €150.000 is voorzien in de grondexploitatie Waalsprong (Grote Boel). Het nog te dekken deel van €572.000 ex BTW is aangemeld in de Zomernota.

Beheer
De totale jaarlijkse exploitatielasten (kapitaallasten, onderhoud, kostenverhaal leges) van de knip bedragen €30.000. De kosten voor de afgifte van ontheffingen moeten wettelijk verhaald. Afhankelijk van de te vast te stellen hoogte van de jaarlijkse kosten van een ontheffing van de knip, blijft een door Programma Mobiliteit te dekken structurele last over. Deze zal worden aangemeld in de Slotnota 2016 zodra de hoogte van de leges zijn vastgesteld.

7 Participatie en Communicatie

Vanaf de start in najaar 2015 is onderkend dat voor de westflank een overleg met bewoners en belanghebbenden niet alleen gewenst, maar zelfs noodzakelijk was, gelet op de mogelijke breedte van te kiezen (deel)oplossingen. De informatieavonden hebben meer verdieping gegeven op locatiegebonden verkeersproblemen.
Op de eerste en tweede informatieavond konden inwoners en ondernemers tijdens tafelgesprekken meedenken en -praten over een hoofdoplossing (knip) met aanvullende verkeersmaatregelen. Veelgenoemd was de variant ‘Grftdijk 30 km/u-weg in plaats van een knip. Deze variant is modelmatig doorgerekend en afgewogen. De conclusie daarvan is dat de variant voor de specifieke situatie van de Griftdijk niet voldoet.

Op de derde informatieavond op 24 mei is het voorstel dat voor u ligt gepresenteerd aan bewoners en ondernemers en in tafelgesprekken uitgebreid besproken. Door wisselende geluiden is het moeilijk om vast te stellen of de zuidelijke knip als hoofdoplossing voldoende draagvlak heeft. Een groot deel van de bewoners en aanwonenden van de Griftdijk is hier positief over. Mensen die wat verder van de Griftdijk wonen en nieuwe of aanstaande bewoners hebben zich kritisch geuit over een zuidelijke knip, als gevolg van een gevoel van minder goede bereikbaarheid of het principe van kosten voor een ontheffing.
Voor de aanvullende maatregelen is het draagvlak makkelijker te duiden. Het nut van deze maatregelen wordt algemeen onderkend. Op het niveau van de aanvullende maatregelen zal per maatregel nog vaker inspraak met de direct betrokkenen worden georganiseerd.

Complicerend is dat binnen de totale verkeersstructuur Waalsprong het proces om een oplossingsrichting voor de oostflank voor te leggen, een langere doorlooptijd kent dan de westflank. De noodzakelijke en gewenste bestuurlijke samenwerking met gemeente Lingewaard voor het inzichtelijk krijgen van de bestuurlijke oplossingsrichtingen vergt meer tijd dan het proces voor de oplossingsrichting voor de westzijde.
De Wijkraad Lent en de groep Draagvlakalternatief zijn hier erg kritisch over, omdat naar hun mening de integraliteit van de verkeersstructuur Waalsprong als totaal onder druk staat.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Met dit voorstel menen wij echter voor de westflank een vereiste oplossingsrichting te bieden voor de groeiende problematiek. Een oplossingsrichting die, als uitwerking van de eerdere besluitvorming, tegemoet komt aan veel bewonerswensen en past altijd binnen afronding van de integrale verkeersstructuur van de Waalsprong.

Het voorstel is bestuurlijk besproken met de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. Gemeente Overbetuwe bewaakt met betrekking tot de westflank vooral de bereikbaarheid van Oosterhout. Voor gemeente Overbetuwe is de wijziging van de locatie voor de knip positief voor de algemene bereikbaarheid van Oosterhout.

8 Uitvoering en evaluatie

Wij stellen na besluitvorming een uitvoeringsaanpak op, waarbij rekening wordt gehouden met de bewonerswensen voor de vlotte invoering waar mogelijk van aanvullende maatregelen, maar ook met de noodzakelijk te nemen project- , verkeersbesluiten en aanpassing van de legesverordening. Het algemene beeld is dat einde 2017 alle maatregelen in een juiste volgorde van afhankelijkheid kunnen zijn gerealiseerd.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: Notitie afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong, verkenning van de varianten west- en oostflank, gemeente Nijmegen, juni 2016.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

GEMEENTE Nijmegen

Afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong

Verkenning van de varianten west- en oostflank

Gemeente Nijmegen, juni 2016

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en ontwikkelingen

In 2015 is de studie gestart naar de afronding van de wegenstructuur in de Waalsprong. In deze notitie wordt de problematiek beschreven en komen de onderzochte varianten aan de orde. Vervolgens worden de effecten van de varianten in hoofdlijnen beschreven en wordt geconcludeerd welke maatregelen worden geadviseerd. Voor een deel is deze informatie ook al onderdeel geweest van de raadsbrieven van november 2015 en maart 2016. Tenslotte wordt ook het procesverloop beschreven

In het onderzoek naar de problematiek is de verkeerkundige situatie medio 2015 van de Waalsprong als geheel beschouwd. Uit de analyse bleek echter ook dat problematiek en aanpak voor het gebied ten westen van de Prins Mauritssingel en het gebied ten oosten van de Prins Mauritssingel verschillen kent.

Voor de westflank gaat het vooral om de vraag op welke wijze de verkeersintensiteit op de Griftdijk op een aanvaardbaar niveau kan gebracht en gehouden. Dit is vooral een zaak van gemeente Nijmegen en voor gemeente Overbetuwe in relatie tot dorp Oosterhout. De maatregelen die mogelijk zijn, liggen geheel op grondgebied van Nijmegen. Ook is gebleken dat de verkeersproblematiek nadrukkelijker groeit aan de westzijde dan aan de oostzijde.

Voor de oostflank gaat het vooral om de vraag hoe de belasting op de oostflank van de Waalsprong van het verkeer vanuit Bemmel en oostelijk gelegen kernen kan worden verlaagd. De Dorpensingel is voor een deel gelegen op het grondgebied van Lingewaard. Voor de door de gemeente Lingewaard voorgestelde Ressense variant geldt dit nog sterker: De aanpassingen rond de Ressensestraat liggen voor het grootste deel op het grondgebied van Lingewaard. Dat geldt ook voor de Vossenpelssestraat, die parallel moet worden afgewaardeerd.

Er is geen sluitende financiering van de Dorpensingel en noodzakelijke aanvullende infrastructurele aanpassingen. Er ontbreekt nog 4 miljoen euro.

Voor de oostflank kan gemeente Nijmegen pas een besluit nemen als er voldoende zekerheid geboden kan worden over de bestuurlijke en financiële haalbaarheid van de alternatieven. De problematiek rond de Griftdijk vraagt echter ook om een concrete aanpak. Omdat het verkeerssysteem en de ruimtelijke opbouw van het gebied één integraal geheel vormen, hebben wij in de eerste fase van de studie verkend óf en in hoeverre een gescheiden aanpak van west- en oostflank verantwoord is. Dat is het geval gebleken. In paragraaf 1.2 lichten we dit verder toe.

Na een periode van stagnatie in de woningbouw is de laatste tijd een flink herstel te zien in de woningmarkt. Dit heeft ertoe geleid dat de plannen Visveld, Laauwik, Nijland, Vossenpels-Zuid en Lentseveld binnenkort kunnen worden afgerond en dat die van Grote Boel en De Stelt inmiddels zijn gestart. De ontwikkeling van Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp en Vossenpels-Noord wordt voorbereid.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Dit alles leidt tot een toename van de verkeersintensiteiten op de wegen in de Waalsprong. Het afronden van de maatregelen voor de vastgestelde verkeersstructuur komt daardoor nadrukkelijk in beeld. Daarnaast is het voor de planontwikkeling in een aantal van de nieuwe woongebieden nodig dat er nu meer duidelijkheid komt over welke verkeersstromen er te verwachten zijn. Dit is nodig voor de dimensionering van de wegen en kruispunten en het ruimtelijke beeld in de woongebieden.

In 2007 heeft de Raad van Nijmegen een besluit genomen over de wegenstructuur in de Waalsprong. In 2011 heeft de Raad voor de verkeersstructuur ten oosten van de Prins Mauritssingel een aanvullend besluit genomen. Daarmee is de beoogde verkeersstructuur vastgelegd zoals schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding.

In de afgelopen jaren is een groot aantal maatregelen -zoals opgenomen in de besluitvorming van de Raad- gerealiseerd. Hiertoe behoren de aanleg van de Graaf Alardsingel naar De Oversteek, de verbreding en ombouw van de Prins Mauritssingel, en de realisering van het splitsingspunt Lent, de Margaretha van Mechelenweg en de Vrouwe Udasingel. Ook is in het kader van de activiteiten voor de Nevengeul (tijdelijk) al een verbinding gemaakt van de Turennesingel naar de oprit van de Prins Mauritssingel bij de Verlengde Waalbrug. Voor de ontsluiting van een aantal ontwikkellocaties (zoals De Grift, Groot Oosterhout, De Stelt en Vossenpels Zuid) zijn bestemmingsplannen (en dus de ontsluitingswijze) vastgesteld. Ook op het vlak van het openbaar vervoer en de fiets zijn diverse maatregelen getroffen, zoals de aanleg van het RijnWaalpad en de fietstunnels/viaducten de opening van het definitieve station Lent, de HOV-verbindingen en –voorzieningen en P&R Nijmegen Noord.

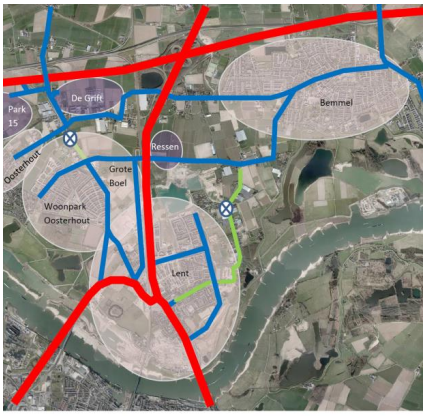

Gewenste verkeersstructuur besluit Raad Nijmegen 2011

Doorstroom- en invalswegen

Overige gebiedsontsluitingswegen

Functiewijziging: 50 → 30km-weg

Knip

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

We zijn nu in de fase beland van de afronding van de maatregelen voor de verkeersstructuur zoals bijna 10 jaar geleden voorzien. Er zijn hierbij nog drie structurerende maatregelen die fundamenteel van invloed (kunnen) zijn op de mogelijke ontsluiting van de ontwikkellocaties en waarover zekerheid moet worden gekregen voordat de locaties verder uitgewerkt kunnen worden. Het gaat daarbij in de westflank over de ("bewonersvriendelijke") knip in de Griftdijk. De term "bewonersvriendelijk" duidt erop dat bewoners van de direct omliggende wijken zelf weinig tot geen hinder ondervinden van een eventuele maatregel. In de oostflank betreft het de aanleg van de Dorpensingel en de knip in de Vossenpelsseroute.

Doel van drie maatregelen is om de leefbaarheid in de omliggende woongebieden te vergroten door het niet-bestemmingsverkeer een andere route aan te bieden.
In de westflank moet de bewonersvriendelijke knip in de Griftdijk (in het besluit van 2007 gelegen tussen Stationsstraat en Oude Groenestraat) er voor zorgen dat de verkeersintensiteit op de Griftdijk beperkt blijft. Vooral nabij Woonpark Oosterhout is nu al sprake van een leefbaarheids- en verkeersprobleem: in de spits is het oprijden en oversteken van de Griftdijk nauwelijks mogelijk. De alternatieve route voor de knip in het raadsbesluit van 2007 leidt via de A15 en de Prins Mauritssingel. Vanwege de vrij grote omrijafstand naar de Waalbruggen zullen veel bewoners (in het Raadsbesluit van 2007 ook die van het dorp Oosterhout) een ontheffing krijgen voor het passeren van de knip.
Voor de oostflank is in 2011 besloten de Dorpensingel aan te leggen, een nieuwe verbinding tussen Ovatonde (Keizer Augustusplein) en de Zandsestraat in Bemmel en de bestaande verbinding tussen Lent en Bemmel via de Vossenpelssestraat te knippen voor alle gemotoriseerd verkeer behalve openbaar vervoer. Integraal onderdeel van dit besluit was tevens de verbinding van de Turennesingel naar de Waalbrug (inmiddels gerealiseerd in het kader van de Nevengeulwerkzaamheden). Doel van deze maatregelen is om het doorgaand verkeer langs de oostflank van de Waalsprong te weren en Bemmel via de Dorpensingel een goede aansluiting op het hoofdwegennet te beiden.

Gelet op de planontwikkelingen in en rond de Waalsprong is het nodig om op korte termijn deze afrondende maatregelen uit te voeren. De maatregelen dienen daarvoor eerst verder te worden uitgewerkt en nogmaals op de effecten beoordeeld aan de hand van de recente ontwikkelingen en ruimtelijke plannen. Zo blijkt voor de westflank de doorstroming in de spits op de Griftdijk nu al een probleem te zijn, terwijl in het verleden verwacht werd dat de capaciteit pas bij duidelijk hogere intensiteiten te kort zou schieten. Daarnaast zijn voor de oostflank onvoldoende financiële middelen beschikbaar voor de aanleg van de Dorpensingel en de benodigde aanvullende maatregelen.

Daarom heeft het college van B&W van Nijmegen opdracht gegeven zowel voor de west- als de oostflank een aantal varianten te onderzoeken op basis waarvan de Raad een besluit kan nemen over de wijze waarop de raadsbesluiten van 2007 en 2011 kunnen worden uitgewerkt. In aanvulling op de vele varianten die in het verleden voor de wegenstructuur zijn onderzocht is gefaseerd een aantal nieuwe varianten onderzocht, waarbij op basis van de resultaten per fase en de inbreng van belanghebbenden nieuwe varianten zijn bekeken. Op basis van een beoordeling op effecten, haalbaarheid en de al genomen besluiten heeft vervolgens een trechtering plaatsvinden naar een aantal meest haalbare opties.

De verkeersintensiteiten per etmaal op een aantal wegvakken voor diverse varianten zijn samengevat in de bijgevoegde tabel (bijlage 1).

1.2. Fase 1: Eerste verkenning van de varianten

In de eerste fase van de studie is in september 2015 een aantal varianten verkeerskundig onderzocht, waarbij de vraag centraal staat: welke verkeersintensiteiten zijn in 2025 te verwachten bij de betreffende varianten? Hierbij is er van uitgegaan dat alle woningbouwplannen in het gebied zijn afgerond en ook alle voorzieningen en werkgelegenheidsgebieden zijn gerealiseerd. Het prognosejaar 2025 is in die zin fictief: waarschijnlijk zal de ontwikkeling van de Waalsprong enkele jaren ná 2025 zijn afgerond; door toch al uit te gaan van een volledige Waalsprong wordt de robuustheid van het wegennet getoetst: is de structuur ook op langere termijn in staat het verkeer op een aanvaardbare wijze te laten doorstromen?

Als basis voor de berekeningen is gebruik gemaakt van het Regionale Verkeersmodel, zoals dat in het hele stadsregiogebied wordt gehanteerd voor de verkeersberekeningen. Dit model wordt ook gekoppeld aan het landelijke model dat het rijk hanteert voor het hoofdwegennet. De wegenstructuur en te onderscheiden woon- en werkgebieden in het Regionale Verkeersmodel zijn fijnmaziger dan in het landelijke verkeersmodel.

Diverse varianten zijn in deze fase zijn onderzocht; bij alle varianten zijn de laatste bouwprogramma's en ontwikkelingen in de Waalsprong toegepast. De varianten betreffen:

1. Raadsbesluiten 2007/2011: De structuur zoals vastgesteld in de Raadsbesluiten van 2007 en 2011.
2. Niets doen: géén knippen en géén Dorpensingel.
3. Maximale belasting Griftdijk: deze variant is doorgerekend om te achterhalen wat er zou gebeuren als in de oostflank de meest maximale verkeersbelemmering wordt uitgevoerd (een harde knip in de Vossenpels zonder de aanleg van een Dorpensingel) en er géén knip in de Griftdijk is.
4. Maximale belasting Prins Mauritssingel: Door de aanleg van de Dorpensingel, een knip in de Vossenpels en een harde knip in de Griftdijk bij de Landschapszone worden de woongebieden maximaal ontzien en wordt duidelijk of dit leidt tot problemen op de Prins Mauritssingel (en evt. ook op de Margaretha van Mechelenweg).
5. Harde knip Griftdijk bij Stationsstraat. Deze variant is conform Raadsbesluit, met één belangrijke wijziging: de knip in de Griftdijk is niét "bewonersvriendelijk". Het doorrekenen van deze variant is ingegeven door het feit dat de knip in het raadsbesluit te weinig verkeersreducerend effect heeft op de Griftdijk bij Woonpark Oosterhout.
6. Bewonersvriendelijke knip Griftdijk bij Landschapszone: Verder grotendeels conform Raadsbesluit. Doel van deze variant is om te bezien of een zuidelijker knip meer verkeersreducerend effect heeft op de Griftdijk bij Woonpark Oosterhout
7. Als 6, maar dan een harde knip: deze variant laat het maximale effect van een knipmaatregel zien.
8. Géén Dorpensingel: voor het overige conform raadsvoorstel. Hierdoor wordt duidelijk welke wegen het verkeer zoekt als de huidige verbinding Lent – Bemmel wordt geknipt maar de Dorpensingel niet wordt aangelegd.
9. Wél Dorpensingel, Vossenpels 30km/u. Verder conform Raadsvoorstel

10. De door de gemeente Lingewaard voorgestelde “Ressense variant”: In plaats van de Dorpensingel een aansluiting via bestaande wegen en busroutes op de Prins Mauritssingel via de Ressense straat bij Ressen.
11. Vrouwe Udasingel: Gelijk aan 10, maar in plaats van aanleg Dorpensingel doortrekken Vrouwe Udasingel naar Vossenpelssestraat (via plangebied Vossenpels-Noord)
12. Vrouwe Udasingel: Gelijk aan 11, ook knip in Griftdijk.
13. Doortrekken Margaretha van Mechelenweg: In deze variant wordt in plaats van de aanleg van de Dorpensingel een nieuwe weg aangelegd tussen de Margaretha van Mechelenweg en de Stationsstraat

Conclusies eerste fase:

- Niets doen is geen optie: vooral in de westflank zal door de geplande woningbouw de verkeersintensiteit sterk toenemen (op de Griftdijk bij Woonpark Oosterhout) bijna een verdubbeling van de verkeersintensiteit. Ook in de oostflank zal het verkeer nog toenemen als gevolg van de ontwikkeling in Vossenpels-Noord en De Stelt. Dat leidt ertoe dat zonder aanvullende maatregelen de verkeersintensiteit op de Vossenpelssestraat en de Laauwikstraat ten oosten van de Turennesingel verder toenemen. De inrichting van de weg is hier niet op berekend.
- In de westflank is het lastig om de verkeersintensiteit op het gewenste niveau te brengen; door de woningbouw rondom de Griftdijk en de “logische” route richting Waalbruggen is de automobilist al snel geneigd om te kiezen voor een route via de Griftdijk. Bij een noordelijke “bewonersvriendelijke” knip neemt de verkeersintensiteit bij Woonpark Oosterhout toe tot 14.000 mvt./etmaal, daarmee verslechtert de toegang tot de wijken, de oversteekbaarheid en doorstroming ten opzichte van de huidige situatie. Alleen varianten met een “harde” knip (=geen ontheffingen voor bewoners) of het verplaatsen van de knip naar het wegvak tussen Oude Groenestraat en de busbaan Italiëstraat leveren voldoende afname van het verkeer op.
- Maatregelen in de westflank leiden niet tot een toename van het verkeer ten oosten van de Prins Mauritssingel. Het niet-bestemmingsverkeer kiest voor de Prins Mauritssingel (en in een aantal varianten voor de Margaretha van Mechelenweg).
- Maatregelen in de oostflank kúnnen wel tot een (beperkte) toename van het verkeer in de westflank (1000 tot 2000 mvt./etmaal) leiden indien de Vossenpels “hard” geknipt wordt en er géén Dorpensingel of alternatief hiervoor wordt aangelegd.
- Op basis hiervan kan geconstateerd worden dat de westflank en de oostflank weliswaar integraal onderdeel vormen van de totale verkeersstructuur, maar dat de aanpak van beide flanken los van elkaar kan geschieden, **mits** in de oostflank een verbinding van Bemmel met de Prins Mauritssingel wordt geboden.
- Bij een 30km/u-inrichting van de Vossenpelsseroute neemt het “doorgaand” verkeer op de route af tot ca. 3.000 mvt./etmaal.
- Om te voorkomen dat de Laauwikstraat ten oosten van de Turennesingel te zwaar belast wordt zal in alle gevallen de ontsluiting van Vossenpels-Noord maar voor een beperkt deel via de Vossenpelssestraat moeten verlopen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Omdat uit de eerste analyse is gebleken dat de maatregelen in de westflank en oostflank wederzijds geen of hooguit een beperkte invloed op elkaar hebben is in de vervolgfase van het project de aanpak van beide flanken gescheiden. [1]

[1] Tijdens de loop van de studie is gebleken dat op twee locaties de input van het model moest worden aangepast:
Dit betreft ten eerste het aantal arbeidsplaatsen en de verkeersproductie van het gebied rond de Cinemec-bioscoop: bij de eerste prognoses was uitgegaan van kantoorwerkgelegenheid, waardoor de verkeersprognoses te laag waren; dit is in de loop van de studie gecorrigeerd, uitgaande van de door Nijmegen gewenste ontwikkeling in dit gebied.
Daarnaast is voor de ontwikkeling van bedrijventerrein De Grift in de eerste plannen de ontsluiting van de Grift-Noord aangehaakt op de Stationsstraat via de al bestaande bedrijfsontsluiting; dit is in latere versies gecorrigeerd op basis van de ontsluiting zoals beschreven in het door de Raad vastgestelde bestemmingsplan; deze verloopt via de Griftdijk.
Onderzocht is of en hoeverre deze aanpassingen van invloed zijn op de resultaten van de verkeersberekeningen en de conclusies. Door de aanpassingen van het model rond het Cinemeccomplex wijzigen de intensiteiten wezenlijk in de directe omgeving van dit complex (Ovatonde), maar is daarbuiten het effect beperkt, omdat het extra verkeer vrijwel totaal via de Prins Mauritssingel wordt afgewikkeld; de toename hier is procentueel beperkt. Door de gewijzigde ontsluiting van de Grift Noord is een duidelijke afname te zien van het verkeer op de Stationsstraat en de rotonde bij de Griftdijk. Op de rest van het wegennet heeft de wijziging geen gevolgen. Beide aanpassingen leiden niet tot andere conclusies over de afronding van de wegenstructuur van de Waalsprong in de west- en de oostflank.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

2. De westflank

2.1. De problematiek

Voor de westflank is in 2007 besloten tot een bewonersvriendelijke knip tussen de rotondes Stationsstraat en Oude Groenestraat. Doel hiervan is om de intensiteit van het autoverkeer op de Griftdijk dusdanig te beheersen dat er sprake is van een leefbare situatie in de omliggende wijken en dat de bereikbaarheid van de wijken en de stad voldoende gegarandeerd is.

Door de maatregelen aan de Prins Mauritssingel en knoop Lent was er de afgelopen jaren aanvankelijk sprake van een afname van het autoverkeer op de Griftdijk. Door de opening van de Oversteek en de woningbouwontwikkeling is de laatste jaren de druk op de Griftdijk weer toegenomen. Momenteel rijden er over de Griftdijk nabij Woonpark Oosterhout bijna 11.000 mvt./etmaal. Het is daar vooral in de spits zo druk dat men de weg nauwelijks kan oversteken, automobilisten uit de wijk moeten lang wachten voor ze de Griftdijk op kunnen en de doorstroming op de Griftdijk verslechtert. Bewoners vinden de situatie (vooral voor fietsers) onveilig.

Terracottastraat/Griftdijk: autoverkeer kan de wijk in de ochtendspits nauwelijks verlaten

Op de weg rijdt ook doorgaand verkeer: momenteel heeft ongeveer 25% van het autoverkeer op de dit deel van de Griftdijk geen herkomst en bestemming binnen het Waalspronggebied en het dorp Oosterhout.

Omdat door de woningbouw in de Waalsprong het aantal inwoners in de westflank aanmerkelijk zal groeien, zal de urgentie van het treffen van maatregelen op korte termijn sterk toenemen. Zonder maatregelen zal de verkeersintensiteit groeien tot 19.000 mvt./etmaal in 2025; dit is vanuit een oogpunt van verkeersveiligheid, leefbaarheid en doorstroming een onaanvaardbare situatie. Uit de eerste verkenning is gebleken dat een noordelijke bewonersvriendelijke knip te weinig effect zal hebben op de verkeersintensiteiten rondom Woonpark Oosterhout; bij zo een maatregel zal de

verkeersintensiteit uiteindelijk niet afnemen maar nog toenemen tot 14.000 mvt./etmaal. Daarmee verslechtert de leefbaarheid en bereikbaarheid van het gebied.

2.2. Verkenning van de mogelijkheden

Om binnen de huidige inrichtingsmogelijkheden van de Griftdijk tot een aanvaardbare situatie te komen is per etmaal een intensiteit tussen de 8.000 en 11.000 mvt./etmaal aanvaardbaar, mits de intensiteit in de spits beperkt wordt (tot plusminus 900 voertuigen per uur). Uit de eerste verkenning is gebleken dat verplaatsen van de bewonersvriendelijke knip naar een zuidelijker locatie wél het gewenste effect op de verkeersintensiteit heeft. Het verplaatsen van de knip betekent dat de verkeerscirculatie en bereikbaarheid in de westflank verandert ten opzichte van de oorspronkelijke plannen. Om die reden is besloten uitgebreid met bewoners en belanghebbenden te overleggen over de problematiek en de mogelijke maatregelen. Hiertoe hebben wij alle bewoners en belanghebbenden van de Waalsprong ten westen van de Prins Mauritssingel uitgenodigd voor een drietal bijeenkomsten in februari, april en mei 2016. Ook de bewoners van het dorp Oosterhout (gemeente Overbetuwe) zijn hiervoor uitgenodigd.

Veel bewoners hebben één of meerdere avonden bezocht. De opkomst varieerde van 150 tot 250 personen.

In de eerste bijeenkomst is vooral ingezoomd op het probleem en de wensen. In de tweede bijeenkomst zijn op basis van de geopperde suggesties twee varianten vergeleken en zijn door de aanwezigen andere maatregelen gesuggereerd. In de derde bijeenkomst heeft de gemeente de voorkeursoplossing toegelicht en de motivering van deze voorkeur.

Over het algemeen werd de geschetste problematiek door een groot deel van de aanwezigen herkend. Over de te nemen maatregelen werd verschillend gedacht. Dat heeft deels ook te maken

met hoe men de Griftdijk gebruikt: bewoners van het dorp Oosterhout rijden met de auto over de Griftdijk naar de Waalbruggen, bewoners van De Elten gebruiken de weg om hun woonstraat te bereiken/verlaten, scholieren fietsen langs de Griftdijk en/of willen hem oversteken, ouders van leerlingen van De Oversteek halen/brengen hun kinderen via de afslag Terracottastraat. En de aanwonenden ervaren vooral de omvang van het verkeer in hun directe woonomgeving. In totaal is een dertigtal suggesties gedaan, variërend van ingrijpende maatregelen in de structuur van de wegen en de woongebieden tot kleine aanpassingen van bestaande kruispunten en van rigoureuze knippen tot vrachtwagenverboden. In grote lijnen zijn de volgende categorieën maatregelen gesuggereerd:

- Variaties op een knip: toch een noordelijke locatie, twee knippen, “harde” knippen of juist een groter ontheffingengebied. Ook over de technische uitvoering van een knip zijn diverse ideeën geopperd.
- Openstellen dan wel aantrekkelijker maken van andere wegen om de intensiteit op de Griftdijk te beperken. Suggesties waren o.m. het openstellen van de busbaan Fruitlaan/Terralaan voor auto’s, het openstellen van de Oosterhoutsedijk, het anders ontsluiten van de woonwijk Grote Boel (nu in ontwikkeling) en het stimuleren van het gebruik van Margaretha van Mechelenweg en Prins Mauritssingel.
- Van de Griftdijk een 30km-weg maken.
- Specifieke maatregelen voor categorieën weggebruikers. Vooral genoemd werden het beperken/verbieden van vrachtverkeer en het verbeteren van de voorzieningen voor fietsers.

2.3. De varianten

Na de eerste bewonersavond is alle inbreng van de bewoners geïnventariseerd. Vanuit deze groslijst zijn de varianten samengesteld met voldoende verkeerskundig effect, waarna deze zijn vergeleken met de situatie indien het oorspronkelijke raadsbesluit uit 2007 zou worden uitgevoerd.

Voor de westflank zijn op basis hiervan de volgende varianten onderzocht:

1. Het raadsbesluit van 2007: Een noordelijke bewonersvriendelijke knip.
2. Een zuidelijke bewonersvriendelijke knip.
3. Openstellen van infrastructuur en Griftdijk 30km/u: openstellen busbaan Fruitlaan/Terralaan en Oosterhoutsedijk en 30km/u op Griftdijk tussen Oude Groenestraat en Terralaan.
4. Een 30km/u-inrichting van de Griftdijk en Italiëstraat.

Alle varianten zijn weer onderzocht op de verkeerseffecten in 2025 na afronding van het bouwprogramma in de Waalsprong. Varianten 2, 3 en 4 beperken alle drie de verkeersintensiteit op de Griftdijk nabij Woonpark Oosterhout en zijn in dat opzicht dus betere oplossingen dan het raadsbesluit uit 2007.

Variant 3 zal ertoe leiden dat er per etmaal ca. 6.000 auto’s rijden over de Fruitlaan/Terralaan. Hiermee is geen rekening gehouden bij inrichting van de weg en de stedenbouwkundige opzet van de woonwijk. Wijkcentrum de Klif en basisschool de Oversteek komen dan aan een weg te liggen met doorgaand verkeer. De oversteeksituaties voor voetgangers en fietsers worden daardoor onveiliger.

Vanwege de geluidbelasting zullen maatregelen getroffen moeten worden; ook het bestemmingsplan moet worden aangepast, omdat de busbaan hierin als zodanig apart bestemd is.

Het openstellen van de Oosterhoutsedijk heeft slechts een te verwaarlozen effect op de intensiteit op de Griftdijk. Het al dan niet toelaten van autoverkeer op de Oosterhoutsedijk kan daarom los gezien worden van de Griftdijkproblematiek.

Variant 4 (30km/u-inrichting Griftdijk en Italiëstraat) beperkt in theorie de verkeersintensiteit op de Griftdijk in voldoende mate. Voordeel is bovendien dat een knip dan overbodig zou zijn en er geen ontheffingen nodig zijn voor de bewoners. `
Probleem van deze variant is dat de uitvoerbaarheid van een 30km/u -maatregel niet goed mogelijk is: Totaal moet een weg ter lengte van ca. 1,5km. als 30km/u-weg worden ingericht. Bij een 30km-inrichting wordt de verblijfsfunctie van de weg belangrijker dan de stroomfunctie. De inrichting van de weg moet ervoor zorgen dat duidelijk is dat men op een 30km/u -weg rijdt. Daarom zullen de aansluitingen met de zijstraten gelijkwaardig moeten zijn: dat wil zeggen dat verkeer van rechts (bijvoorbeeld uit de woonwijk) voorrang heeft. Plateaus en drempels (met bij voorkeur een maximale onderlinge afstand van 100m) moeten er voor zorgen dat de snelheid daadwerkelijk niet te hoog kan worden. Voorts wordt op een 30km/u -weg het fiets- en autoverkeer gemengd; dat betekent dat de fietsers op de weg zullen rijden. Verwacht wordt dat als alle maatregelen getroffen worden er nog altijd zeker 6.000 motorvoertuigen per etmaal over de Griftdijk zullen rijden; voor 30km/u -wegen wordt in de landelijke richtlijnen maximaal een intensiteit van 5.000 mvt./etmaal gehanteerd. Voor een weg van 1,5km is het niet aanvaardbaar dat over zo een grote afstand fietsers met dergelijke hoeveelheden auto's worden gecombineerd. Als echter de fietspaden gehandhaafd worden is de inrichting van de Griftdijk als 30km/u -weg niet geloofwaardig. Bovendien zullen fietsers op de Griftdijk dan voorrang moeten verlenen aan het zijverkeer van rechts.
Het openbaar vervoer zal te maken krijgen met een slechtere doorstroming. In de toekomst zal de HOV-lijn over de Griftdijk rijden; een 30km/u -inrichting past niet in de eisen die het openbaar vervoer stelt aan de doorstroming op HOV-routes.

2.4. Conclusie

Uit de bewonersavonden is gebleken dat het draagvlak voor het treffen van maatregelen groot is, maar dat de meningen verdeeld zijn over wélke maatregelen gewenst zijn. Vooral de optie om de Griftdijk als 30km/u -weg in te richten wordt genoemd als de meest wenselijke oplossing gezien en alternatief voor een knip. Veel bewoners vinden het niet terecht dat een ontheffing moet worden aangevraagd, waarvoor legeskosten moet worden betaald, terwijl ze zelf niet de veroorzaker van het probleem zijn. Daarnaast geeft een aantal bewoners aan dat ze de snelheid op de Griftdijk te hoog vinden en dat een 30km/u -inrichting dat probleem het beste oplost.
Indien een 30km/u -variant reëel uitvoerbaar en handhaafbaar zou zijn, een veilige oplossing voor het fietsverkeer zou bieden én tevens voldoende doorstroming voor het openbaar vervoer zou bieden, dan zou deze de voorkeur moeten krijgen boven een knip. Dat is echter niet het geval.

Dit alles leidt tot de conclusie dat een bewonersvriendelijke knip de beste manier blijft om de verkeersintensiteit op de Griftdijk te kunnen blijven beheersen, zij het op een meer zuidelijke locatie. Omdat momenteel alleen in de spitsen de verkeersintensiteiten te hoog zijn, zal gestart worden met een spitsknip: op werkdagen van 7.00 tot 9.00 uur en van 16.00 tot 18.00 uur. Uiteindelijk zal, als het

woningbouwprogramma in de Waalsprong is afgerond, ook buiten de spits de verkeersintensiteit te hoog worden. Verwacht wordt dat de situatie overdag dan te vergelijken is met de huidige situatie in de spits. Er komt een moment waarop besloten moet worden de knip 24 uur per dag te laten gelden.

De knip wordt geëffectueerd door ten zuiden van de huidige busbaan (Terralaan) een inrijverbod voor motorvoertuigen in te stellen, uitgezonderd lijnbussen. Ontheffinghouders mogen wel langs het inrijverbod rijden; ook hulpdiensten mogen langs de knip. Door middel van een camerasysteem wordt gecontroleerd of men in overtreding is. Er komen geen inzinkbare palen (pollers) die de weg fysiek afsluiten. Dergelijke systemen zijn kostbaar, schadegevoelig en kosten ter plekke erg veel ruimte, omdat er door de hoge verkeersintensiteit meerdere inzinkbare palen per richting nodig zijn en tevens een keermogelijkheid voor auto's moet worden gemaakt.
Bebording bij de rotonde Oude Groenestraat en bij de Graaf Alardsingel moet al duidelijk maken dat de route via de Griftdijk is afgesloten. Vlak voor de knip kan het verkeer alsnog draaien bij een aan te leggen rotonde bij de Aquilastraat (zie 2.5) en bij de afslag Griftdijk / Italiëstraat (deze laatste straat zal bij de planontwikkeling van Woenderskamp worden geschikt gemaakt voor autoverkeer).

Het gebied waar bewoners een ontheffing mogen aanvragen (voor maximaal 2 kentekens) is vrij ruim begrensd. Niet alleen de bewoners dichtbij de knip (die relatief veel moeten omrijden) komen in aanmerking voor een ontheffing, maar ook andere bewoners van het gebied dat ligt ten zuiden van de rotonde Griftdijk/Oude Groenestraat, ten westen van de Prins Mauritssingel en ten noorden van de Graaf Alardsingel.

De gedachte hierbij is dat het woongebied één geheel is en dat daarom ook voor de onderlinge contacten een knip te veel een belemmerende factor is. Het spreekt voor zich dat de begrenzing van een woongebied in zekere mate een arbitraire zaak is. Getracht is zo veel mogelijk een logische grens vast te stellen. Daarbij geldt dat er een limiet gesteld moet worden aan het aantal ontheffinghouders om te voorkomen dat het verkeersreducerend effect van de knip te gering wordt. Het gebied kan dus niet te groot worden.

2.5. Overige maatregelen rond de Griftdijk

Op basis van de verkenningen en de input van de bewoners is voorts nog een scala aan andere aanvullende maatregelen genoemd en onderzocht. Een aantal hiervan zal in aanvulling op het instellen van een knip worden uitgevoerd. Het betreft:

- Een vrachtautoverbod op de Griftdijk. De ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd dat sinds de opening van De Oversteek een deel van het vrachtverkeer vanaf de A15 de Griftdijk als route kiest. Zolang er nog geen 24-uursknip functioneert, is het nodig het zware vrachtverkeer te weren van de Griftdijk. Het vrachtautoverbod zal gelden op een kort wegvak tussen de rotondes Stationsstraat en Oude Groenestraat. Alle adressen blijven bereikbaar via de Griftdijk, de A15, de Prins Mauritssingel en de Keizer Hendrik VI-singel.
  Combinatie van de locatie van het vrachtautoverbod met de knip is niet mogelijk, omdat dit zou leiden tot verwarring en onduidelijke bebording. Als de knip 24 uur per dag geldt, kan overwogen worden dit vrachtautoverbod weer op te heffen.
- Een fietsoversteek met een middengeleider ter hoogte van de Terracottastraat; daarmee wordt de huidige lastige oversteek voor fietsers verbeterd en geanticipeerd op de planontwikkeling in de Grote Boel, waarin op deze locatie een fietsverbinding aanhaakt op de Griftdijk.
- Een rotonde bij de Aquilastraat; deze heeft meerdere functies: hij dient als keerlus voor de automobilisten die per abuis vanuit het noorden de Griftdijk zijn opgereden maar geen ontheffing hebben voor de knip. Daarnaast wordt hier ook de nieuwe ontsluitingsweg voor Grote Boel-Zuid op een veilige manier aangesloten op de Griftdijk. Ten slotte zal in combinatie hiermee ook de verkeerscirculatie naar/via de Volsellastraat worden aangepast. Voorgesteld wordt de huidige lastige aansluiting van de Volsellastraat op de Griftdijk te vervangen door een ontsluiting via de rotonde en de busbaan Terralaan. Dit alles vergt een bestemmingsplanwijziging en zal in samenspraak met de omwonenden en het vervoerbedrijf worden verkend en uitgewerkt.
- Het verleggen van de fietspaden bij de erftoegangswegen. Doordat de Griftdijk iets hoger ligt dan de omgeving en de fietspaden ook iets hoger liggen dan de zijstraten, is het voor automobilisten vanuit de zijstraten lastig om de Griftdijk op te rijden. Door de fietspaden iets af te buigen naar de rijbaan wordt het overzicht voor de automobilisten beter.
- Aanpassen bewegwijzering en de navigatiesystemen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

3. De oostflank

3.1. Problematiek en eerste trechtering

Naar aanleiding van het Raadsbesluit uit 2011 hebben Nijmegen en Lingewaard een bestuursconvenant getekend, waarin is afgesproken dat het tracé van de Dorpensingel verder verkend en uitgewerkt zou worden. Op basis van deze uitwerking, de meer gedetailleerde raming en overleg over de dekking van de kosten kan door beide gemeenteraden een definitief besluit over de Dorpensingel genomen worden.

In dit kader hebben de gemeenten een tracéverkenning uitgevoerd, waarin een vijftal tracés is vergeleken op een groot aantal aspecten. Het voorkeurstracé omvat een nieuw aan te leggen weg van 1100m. en kost € 8,8 mln.; dat is 0,8 mln. meer dan de eerste globale raming. In de ramingen is nog geen rekening gehouden met aanpassingen elders in het wegennet, zoals de aanpassingen van de Vossenpelsseroute, het Vossenhol in Bemmel en de wens om de kruising met het RijnWaalpad ongelijkvloers vorm te geven; dit vergt nog enkele miljoenen euro's.

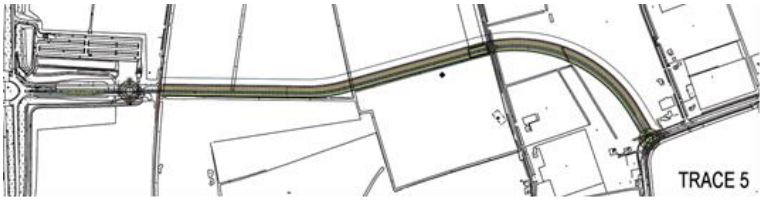

Voorkeurstracé Dorpensingel

De financiering van de Dorpensingel en de andere maatregelen is niet rond. Nijmegen heeft in totaal € 5 mln. gereserveerd voor de investering; Lingewaard heeft maximaal € 1,5 mln. gereserveerd en de voormalige stadsregio heeft voor een fietsvoorziening lángs de Dorpensingel een bijdrage van maximaal € 275.000 toegezegd. De provincie heeft het project opgenomen in het overzicht van de infrastructuurprojecten in Gelderland. Mondelinge en schriftelijke verzoeken om een bijdrage hebben niet geleid tot een provinciale bijdrage. Gelet op het beleid van de provincie om prioriteit te geven aan fiets, openbaar vervoer en benuttingsmaatregelen, heeft het provinciebestuur aangegeven dat binnen de beschikbare budgetten voor mobiliteit er geen ruimte is voor een bijdrage aan de kosten van de Dorpensingel.

Omdat de planontwikkeling in de Waalsprong doorgaat en mede daardoor de verkeersintensiteiten toenemen, is het nodig alternatieve opties in beeld te brengen voor de Dorpensingel.

Voor de oostflank is in de brief aan de Raad van 10 november 2015 aangegeven dat vier varianten worden onderzocht:

1. Aanleg Dorpensingel in combinatie met een 30km/u-inrichting van de Vossenpelssestraat/Laauwikstraat.
2. Een verbinding via de Ressensestraat (de "Ressense variant") met eveneens een 30km/u-inrichting van de route via de Vossenpelssestraat/Laauwikstraat. De gemeente Lingewaard

heeft voorgesteld in plaats van de Dorpensingel de bestaande busaansluitingen van de Ressensestraat op de Prins Mauritssingel (v.v. .) in te zetten voor het autoverkeer.
3. Het doortrekken van de Vrouwe Udasingel via het plangebied Vossenpels-Noord naar de Vossenpelssestraat.
4. Een harde knip in Vossenpelssestraat op grondgebied van gemeente Nijmegen.

Variant 3 (de doortrekking van de Vrouwe Udasingel) is in het verleden in het kader van het MER Verkeersstructuur Waalsprong al onderzocht en op basis daarvan en van de reacties bij de inspraak toen afgevallen. Verkeerskundig is het op zich een logische verbinding en de verkeersdruk op de Laauwikstraat neemt flink af. Nadelen zijn dat de ruimtelijke implicaties groot zijn en er weinig draagvlak voor is; er blijft immers een doorgaande route door Lent gaan.
Bij variant 4 zal het huidige verkeer op de Vossenpelsseroute gedwongen worden via de A15 — Prins Mauritssingel te rijden of via de Ressensestraat naar de Griftdijk. Omdat een deel van de Vossenpelssestraat "achter" de knip zal komen te liggen, zullen deze bewoners en bedrijven dus via Bemmel moeten omrijden om in Nijmegen te komen, tenzij er een ontheffingsregeling komt. Bovendien wordt bij een dergelijke oplossing de westflank extra belast door verkeer uit de oostflank. Voorts heeft Lingewaard zich in het verleden al tegen een knip uitgesproken in het plaatje waarin er een Dorpensingel wordt aangelegd. Als er geen Dorpensingel komt of vervangende verbinding ligt het voor de hand dat Lingewaard een dergelijk besluit zal trachten te voorkomen.

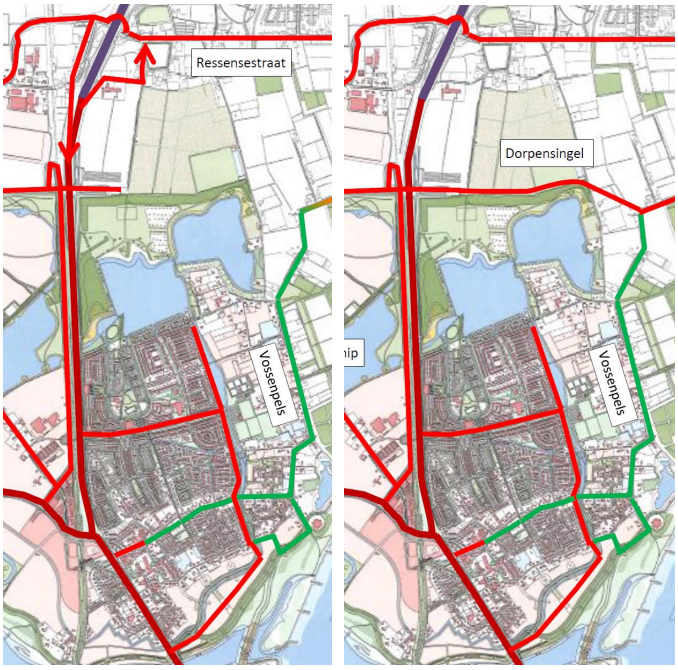

Geconcludeerd kan daarom worden dat de uitvoering van varianten 3 en 4 uitermate lastig blijft. Daarom beperkt de studie zich momenteel tot varianten 1 en 2. In bovenstaande afbeeldingen zijn deze twee varianten weergegeven.

3.2. Variant 2 De Ressense variant

De gemeente Lingewaard heeft voorgesteld als alternatief voor de Dorpensingel de “Ressense variant” te onderzoeken. Deze omvat een aanpassing van bestaande busbaan van A325 naar Ressensestraat v.v. tot een weg voor personenauto’s, vrachtwagens (alleen inkomend Nijmegen) en bussen. Het autoverkeer via deze route wordt via de Ovatonde van het Keizer Augustusplein geleid, zodat er ten noorden van de Ovatonde geen weefbewegingen ontstaan met het verkeer op de hoofdrijbaan van de Prins Mauritssingel/A325. Dergelijke weefbewegingen zouden de doorstroming en de verkeersveiligheid verslechteren.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

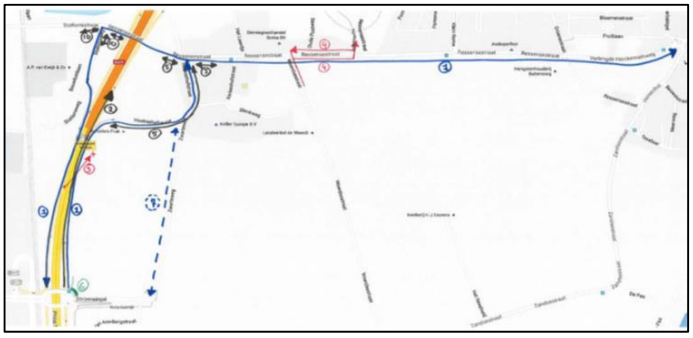

De variant maakt gebruik van de bestaande infrastructuur; op een aantal locaties moet deze worden aangepast:

- Vanaf de Ovatonde zal een extra rijstrook aangelegd worden tot aan de huidige busafrit naar Ressen.
- In de andere richting (stadinwaarts) zal de aansluiting van de busoprit een vloeiender verloop krijgen.
- De aansluitingen op de Stationsstraat en de Ressensestraat worden aangepast waarbij de verbinding Nijmegen – Bemmel v.v. de voorrang krijgt.
- Het RijnWaalpad langs de Ressensestraat wordt voor beide richtingen aan de zuidzijde van de weg gelegd met één centrale oversteek met middengeleider over de Ressensestraat. De wegversmallingen bij de huidige fietsoversteken worden verwijderd.
- De aansluiting van de wijk Klein Rome op de Ressensestraat wordt aangepast: verkeer op de Ressensestraat krijgt weer voorrang.

Vooral de kruising met het RijnWaalpad en de doorstroming van het openbaar vervoer op de Ressensestraat zijn hierbij aandachtspunten. Voor het openbaar vervoer is de huidige rijtijd op het traject gemeten en via een model gesimuleerd voor de toekomstige situatie. Doordat de wegversmallingen bij het RijnWaalpad worden verwijderd zal de rijtijd voor het openbaar vervoer in de spitsen verbeteren; de voorspelde rijtijdwinst is 20 tot 40 seconden.
Bij de uitwerking van de maatregelen moet nog bepaald worden of het op qua verkeersveiligheid verantwoord is om de huidige voorrangssituatie (fietsers hebben voorrang) te handhaven.

3.3. Vergelijking Dorpensingel – Ressense variant

Deze notitie gaat in op de meest relevante zaken voor deze alternatievenstudie, te weten verkeer (bereikbaarheid en doorstroming), verkeersveiligheid, leefmilieu en kosten.

Verkeersintensiteiten

Op de onderstaande afbeeldingen zijn de toe- en afnames van het verkeer in beide varianten weergegeven vergeleken met de variant “Voortzetten huidige situatie”. Door de Dorpensingel neemt het verkeer natuurlijk toe op de Dorpensingel zelf en de Ovatonde. Op de Zandsestraat neemt het verkeer toe van ongeveer 6.000 mvt./etmaal tot 9.000 mvt./etmaal.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

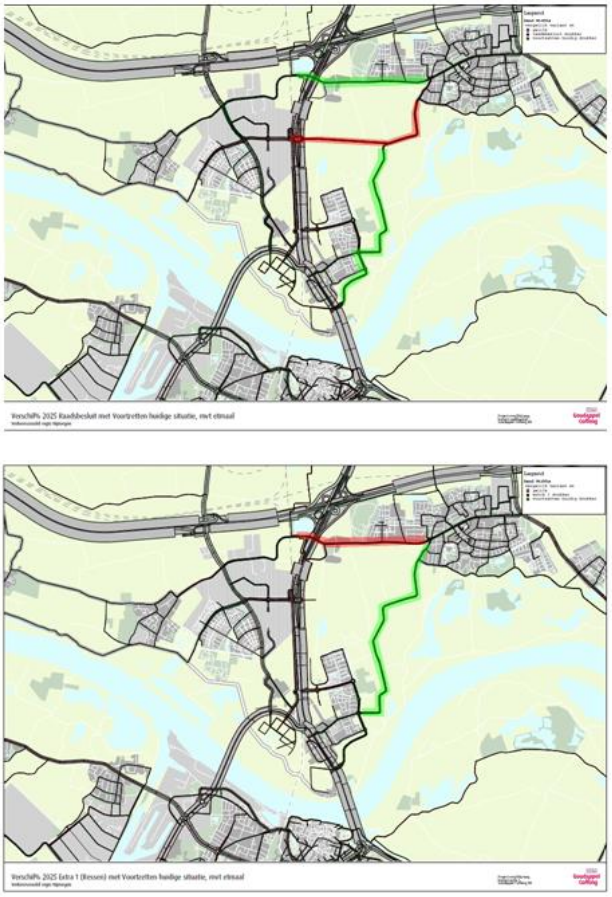

Toe- en afname van verkeer t.o.v. "niets doen" in variant Dorpensingel (boven) en Ressen (onder)

Het verkeer op de Ressensestraat neemt af van 6.000mvt/etmaal naar 3.000mvt/etmaal. Ook op de Vossenpelssestraat - Laauwikstraat is een afname te verwachten; de mate waarin hangt af van de maatregelen op de route.

In de Ressense variant zien we voor de Ressensestraat en de Zandsestraat het omgekeerde effect: Het verkeer op de Ressensestraat neemt toe met tot 9.000 mvt./etmaal (een toename van 3.000 mvt.). Op de Zandsestraat is een afname van het verkeer te zien met 1.500 mvt./etmaal tot 4.500 mvt./etmaal. Ook op het Vossenhol neemt het verkeer af. Op de Hoeksehofstraat neemt het verkeer toe van 100 (alleen bussen en bestemmingsverkeer) naar 4.000 mvt./etmaal.

De afname van het verkeer op de Vossenpelssestraat is vergelijkbaar met die in de variant Dorpensingel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Verkeersveiligheid

Zowel de Zandsestraat als de Ressensestraat heeft vrijliggende fietspaden, de Zandsestraat is een 80km/u -weg, de Ressensestraat een 50km/u -weg. Het Vossenhol is een 50km/u -weg met smalle aanliggende fietsstroken (foto). De Hoeksehofstraat is een 30km/u-zone.

De situatie van een nieuw aan te leggen Dorpensingel volledig ontworpen op basis van CROW-normen is in principe veiliger dan een bestaande route waar de bomen vaak dicht op de weg staan, er smalle fietspaden zijn en uitritten. Aandacht moet bij de variant Dorpensingel dus vooral uitgaan naar de kruisingen en aansluitingen (RijnWaalpad, Woerdsestraat en Zandsestraat). Daarnaast speelt de problematiek van het Vossenhol.

Voor de Ressensestraat zijn de uitritten een aandachtspunt, de oversteek van het RijnWaalpad (voorrang fietsers), de situatie in de Hoeksehofstraat, de toegang tot de boerderij op de huidige busbaan en, in geval van 2 richtingen HOV parallel aan de Zwarteweg, de hoek Hoeksehofstraat met de huidige busbaan.

Bereikbaarheid en doorstroming

Qua bereikbaarheid ontlopen de varianten elkaar voor het gewone autoverkeer niet veel. De Ressense variant vergt meer oriëntatie en oplettendheid van de automobilist. Beide richtingen zijn deels gescheiden. De Ressense variant kent meer woonaansluitingen. Op de A325 moet vanaf Nijmegen uitvoegend naar de route naar Bemmel worden gekozen. Verkeer van Bemmel naar Nijmegen kruist de PMS over het viaduct en voegt in op de strook parallel aan de PMS om vervolgens via de Ovatonde pas echt in te voegen op de PMS zelf.

In de visie van Lingewaard wordt de Hoeksehofstraat niet opengesteld voor vrachtverkeer; op dit onderdeel scoort de variant Dorpensingel dus beter. Indien er wel vrachtverkeer wordt toegelaten via Ressen gaat het om naar schatting 400 vrachtauto's per etmaal, waarvan ongeveer de helft georiënteerd is op Bemmel (en anders via de Vossenpels zouden rijden); de rest gaat naar het westen (de Grift/Griftdijk).

Mits de maatregelen getroffen worden zoals opgenomen in de Ressense variant is de doorstroming in beide varianten voldoende, ook voor het HOV, zolang de OV halte aan de Ovatonde ligt. Uit een simulatie van de ochtend- en avondspitssituatie is gebleken dat de doorstroming voor het openbaar vervoer verbetert doordat de wegversmallingen bij de kruisingen met het RijnWaalpad worden verwijderd en vervangen door een middengeleider met de fietsers in de voorrang.

Leefmilieu

Met de toe-/afname van de intensiteiten ontstaan ook verschillen in aantallen woningen die hinder ondervinden in hun woonomgeving en de mate waarin. Langs de route via de Ressensestraat staan meer woningen dan langs de Zandsestraat/Vossenhol.
Vooral de vier woningen in Ressen langs de Hoeksehofstraat staan dicht op de weg (hier verandert de verkeersintensiteit op de weg ook het meest ingrijpend van 100 nu naar 4000 straks).

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Hoeksehofstraat Ressen

Bij gelijkblijvend snelheidsregiem (30 km/uur) zijn geen geluidmaatregelen nodig langs de Hoeksehofstraat. Voor de kwaliteit van de verbinding zou het snelheidsregiem over het hele tracé uniform moeten zijn (50km/uur). Langs de Ressensestraat zal voor enkele tientallen woningen een Besluit Hogere waarde-procedure moeten worden genomen; verwacht wordt dat dit ook leidt tot het treffen van maatregelen.

De Ressense variant leidt via het dorp Ressen. Langs de Ressensestraat wordt over een lengte van ruim 200 meter het fietspad verbreed en opengesteld voor twee richtingen; dit verandert het ruimtelijk beeld (symmetrische bomenlaan) ter plaatse. Voor de aanpassing van de oversteek van het RijnWaalpad moeten één of twee bomen gekapt worden.

De Hoeksehofstraat krijgt vanuit zijn functie een meer formeel uiterlijk, daar waar deze weg nu een wat informeel uiterlijk heeft, zoals het ontbreken van een trottoir en markeringen. Het belangrijkste effect is natuurlijk de groeiende autodrukte die het rustige straatbeeld beïnvloedt. Dit gebied is het geldende bestemmingsplan beschreven als een beschermd dorpsgezicht; de ingrepen betreffen het aanpassen van de aansluitingen van de Hoeksehofstraat. In formele zin is het beschermd dorpsgezicht geen beletsel voor de te treffen maatregelen omdat de beschermende voorwaarden alleen bouw- en sloopwerken betreffen.

De Dorpensingel doorsnijdt een open landschap met een overwegend agrarisch karakter. De nieuwe weg van 1100m is daarmee een inbreuk op het landschap. Het plangebied kent echter geen bijzondere natuurwaarden.

Omdat in de Ressense variant gebruik gemaakt wordt van het bestaande wegennet, sluit deze variant beter aan op de doelstellingen rond duurzaamheid en Beter Benutten.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Kosten (alles ex BTW)

Dorpensingelvariant
De kosten van de aanleg van de Dorpensingel worden geraamd op € 8,8 mln. (variant 5 met 80km/uur). Een eventuele ongelijkvloerse kruising van het RijnWaalpad met de Dorpensingel is geraamd op € 1,7 mln. (tunnel) of € 1,3 mln. (viaduct).
Het treffen van maatregelen aan het Vossenhol is lastig: de intensiteit vereist feitelijk vrijliggende fietspaden, maar hiervoor is geen ruimte. (lengte wegvak 300m.).

Ressense variant
De kosten hiervan worden geraamd op € 2,8 mln.

Vossenpelssestraat 30km/u
In beide ramingen zijn nog niet opgenomen de kosten van de 30km/u-maatregelen op de Vossenpelssestraat - Laauwikstraat (€ 920.000 in de meest uitgebreide vorm). In paragraaf 3.4 wordt hier nader op ingegaan.

Procedure/uitvoerbaarheid

Voor de aanleg van de Dorpensingel zullen in Lingewaard en Nijmegen bestemmingsplannen moeten worden aangepast. Voor de Ressense variant is dit niet nodig. Ten aanzien van het aanpassen van de doelgroepenstroken en snelheidsregimes dienen verkeersbesluiten te worden genomen.

Voor de Dorpensingel zullen gronden moeten worden verworven, voor de Ressense variant niet.

Aspect geluidhinder is globaal verkend. Bij de Ressense variant is er sprake van een reconstructie in het kader van de wet Geluidshinder. B&W Lingewaard zal een besluit moeten nemen over Hogere waarden-procedures.

Conclusie
De Ressense variant maakt gebruik van bestaande infrastructuur. Daarmee sluit het beter aan op de beleidsuitgangspunten van rijk, provincie en gemeenten.

Beide varianten hebben een vergelijkbaar effect op de verkeersintensiteit via de Vossenpels. Verkeerskundig is er in dat opzicht weinig onderscheid tussen beide varianten.
De Ressense variant leidt (vergeleken met de Dorpensingelvariant) tot meer verkeer via de Ressensestraat en de Hoeksehofstraat en minder verkeer via het Vossenhol. Langs de Ressensestraat moeten in het kader van de Wet geluidhinder besluiten Hogere Waarden worden genomen. Voor het Vossenhol opent de Ressense variant de mogelijkheid 30km/u-maatregelen te treffen.

De Ressense variant vergt geen grondaankopen en bestemmingsplanwijzigingen en is aanmerkelijk goedkoper dan de Dorpensingel. Resumerend kan worden gesteld dat de Ressense variant (en aansluitend het afwaarderen van de Vossenpelssestraat) sneller uitvoerbaar is dan de realisatie van de Dorpensingel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

3.4. De Vossenpelsroute en de ontwikkeling van Vossenpels-Noord

Als er geen maatregelen getroffen worden zal de verkeersintensiteit op de Vossenpels in 2025 6.000 mvt./etmaal bedragen. Op de Laauwikstraat bij Plantjevlag worden dan 9.000 mvt./etmaal verwacht. Daarmee behoort de route tot de rustige gebiedsontsluitingswegen (50km/u-wegen) in de stad, maar de inrichting van de weg past hier niet bij: er zijn te veel uitritten, de fietsstroken zijn te smal en er ontbreken trottoirs. Dit geldt nu al voor de situatie bij Plantjevlag en zal als Vossenpels-Noord is ontwikkeld ook het geval zijn op de Vossenpelssestraat

Laauwikstraat bij Plantjevlag: veel uitritten en voetgangers op fietspad

De huidige intensiteit is te hoog voor een 30km-straat. Doelstelling van de gemeente Nijmegen bij de maatregelen in de oostflank is het beperken van het doorgaand verkeer door het woongebied. Zowel in de variant Dorpensingel als in de Ressense variant is sprake van een afname van het doorgaand verkeer via de Vossenpels, mits de feitelijke snelheden van het autoverkeer verlaagd worden naar 30km/uur. In een 30km-zone staat de verblijfsfunctie voorop. Voor een 30km-weg dient de intensiteit daarom beperkt te worden tot maximaal 5.000 mvt./etmaal. Een aanpassing van de inrichting van de route is dus noodzakelijk. Maatregelen die dan nodig zijn betreffen:

- Mengen van fiets- en autoverkeer (dus geen fietspaden),
- Verkeersplateau's nabij aansluitingen,
- Verkeer van rechts heeft voorrang,
- Snelheidsremmende drempels.

Hoe groot de feitelijke afname van de verkeersintensiteit op de route is, wordt niet alleen door de inrichting van de weg bepaald maar in dit geval ook voor een belangrijk deel door de ontsluitingsstructuur van het te ontwikkelen woongebied Vossenpels-Noord. In dit plangebied zullen 800 woningen komen, goed voor ruim 5.000 autoritten. Indien de Vossenpels-Noord alleen en volledig ontsloten wordt via de Vossenpelsroute, zal daarmee het effect van de 30km/u-maatregelen op de verkeersintensiteit geheel teniet gedaan worden. Daarom is het noodzakelijk voor Vossenpels-Noord de ontsluiting voor autoverkeer voor een deel via 't Buske/ Turennesingel/Vrouwe Udasingel te laten verlopen. Hierbij moet worden voorkomen dat er doorgaand verkeer door de wijk gaat rijden.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

3.5. Alternatief Vereniging Dorpsbelangen Ressen

In een brief aan de gemeente Lingewaard heeft de Vereniging Dorpsbelangen Ressen aangegeven dat zij bezwaren heeft tegen de Ressense variant. De Vereniging wijst op de leefbaarheid in de kern en de waarde die het beschermd dorpsgezicht heeft. Zij draagt een aantal alternatieve maatregelen voor.

Het betreft het doortrekken van de Vrouwe Udasingel naar de Vossenpels; voorts ter ontlasting van het beschermd dorpsgezicht het aanleggen van een nieuwe verbinding tussen Keizer Hendrik VI-singel (lengte 700m.) en de Stationsstraat (in één richting) en aanvullend nog de opties op in de verbindingsboog van knooppunt Ressen twee afritten te maken naar de Ressensestraat en/of de Plaksestraat . De maatregelen zijn weergegeven op onderstaande afbeelding.

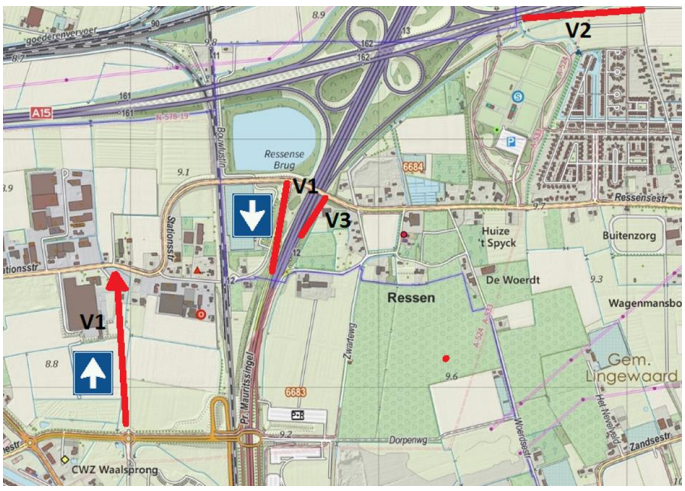

Door deze structuur wordt vooral de verbinding van Nijmegen naar Bemmel minder logisch en ook langer. Een deel van dit verkeer zal daarom toch kiezen voor de route via de Vossenpels. Maatregelen V2 en V3 zijn strijdig met het beleid van Rijkswaterstaat over aansluitingen bij knooppunten en is daarom onhaalbaar. De nieuwe verbinding van de Keizer Hendrik VI-singel doorkruist het plangebied Zuiderveld en beperkt daarmee de exploitatiemogelijkheden van dat gebied. Voorts zal een bedrijfslocatie aan de Griftdijk doorsneden worden.

Ten slotte zal dit leiden tot een toename van de verkeersdruk in de westflank, waarvan eerder al geconstateerd is dat dat zo veel mogelijk voorkomen moet worden.

Ook in deze variant is (net als in de Ressense variant) een toename van het verkeer via de Ressensestraat te verwachten; daarmee onderscheidt deze variant zich nauwelijks van de Ressense variant en zullen ook hogere waardenprocedures nodig zijn.
De Hoeksehofstraat wordt in deze variant ontzien.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Conclusie

Als alternatief voor de Dorpensingel scoren de alternatieven van de Dorpsraad Ressen slechter dan de Ressense variant; in het alternatief van de Dorpsvereniging is net als bij de Dorpensingel nieuwe infrastructuur nodig, in dit geval op een veel minder logische plek dan de Dorpensingel; daarnaast zullen er ook maatregelen nodig blijven aan de Ressensestraat (aanpassen van de weg en geluidsmaatregelen). Voorts beperkt dit de exploitatie- en ruimtelijke mogelijkheden in het plangebied Zuiderveld.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Bijlage 1: Overzicht intensiteiten huidige situatie, raadsbesluiten en varianten (bron: verkeersmodel)

	1. Huidige situatie (najaar 2015)	2.Voortzetten huidige situatie naar afbouw Waalsprong (2025); Geen knippen, Geen dorpensingel, Vossenpels-noord Vossenpels Noord 50% via Vossenpelsestraat 50% via Turennesingel	3. Raadsbesluit 2007 en 2011 situatie 2025; bewonersvriendelijke knip Griftdijk Stationsstraat (noord), harde knip Vossenpelsestraat (noord), dorpensingel, Vossenpels Noord 100% via Vossenpelsestraat 0% via Turennesingel	4. Ressense variant zonder aanpassingen west situatie 2025; Geen knippen, openstellen busbanen Ressen, Vossenpels 30km Vossenpels noord 0% via Vossenpelsestraat, 100% via Turennesingel	5. West situatie 2017 (collegevoorstel zuidelijke knip); bewonersvriendelijke knip Griftdijk (zuid), verder bestaand beleid	6. Ressense variant en Knip Zuid Griftdijk, Turennesingel 0% bewonersvriendelijke knip Griftdijk (zuid), geen dorpensingel, openstellen busbanen Ressen, Vossenpels 30km Vossenpels noord 100% via Vossenpelsestraat, 0% via Turennesingel	7. Ressense variant en Knip Zuid Griftdijk, Turennesingel 100% bewonersvriendelijke knip Griftdijk (zuid), geen dorpensingel, openstellen busbanen Ressen, Vossenpels 30km Vossenpels noord 0% via Vossenpelsestraat, 100% via Turennesingel	8. Alternatief Dorpsvereniging Ressen; retourverbinding aan westzijde PM5 (extra weg tussen Keizer Hendrik VI en Stationsstraat) situatie 2025
1 Ressensestraat	4.900	6.000	3.000	9.000	5.000	9.000	9.000	8.000
2 Dorpensingel			10.000					
3 Vossenpelssestraat	5.800	6.000	0	3.000	6.000	4.500	4.000	5.000
4 Laauwikstraat "Vossenpels"	2.600	9.000	7.000	4.000	4.000	8.000	4.000	8.000
5 Laauwikstraat "Lent"	3.500	5.000	4.000	3.000	4.000	3.500	2.000	3.500
6 Vrouwe Udasingel "Lentseveld"	7.800	13.000	13.000	14.000	8.000	12.000	14.000	12.000
rotonde Lentseveld	8.100	14.000	14.500	14.500	9.000	12.500	14.500	12.000
7 "verlengde" Vrouwe Udasingel "Vossenpels"								
8 Turennesingel	3.900	8.000	8.000	7.000	4.000	7.000	8.000	7.000
9 aansluiting Parmasingel/Pr. Mauritssingel	6.300	10.000	10.000	9.000	7.000	10.000	10.000	10.000
aansluiting Elst Oosterhout	21.250	35.500	31.000	34.000	20.500	32.000	32.000	32.000
10 Griftdijk "de Grift"	15.800	23.000	18.000	23.000	15.000	20.000	20.000	20.000
rotonde dorp oosterhout	18.300	28.500	20.500	25.500	17.500	21.000	20.500	20.000
11 Griftdijk "sportpark"	9.200	18.000	9.000	16.000	8.000	12.000	12.000	11.000
rotonde woonpark oosterhout	17.250	28.500	23.000	27.500	17.000	23.000	23.000	23.000
12 Griftdijk "Woonpark"	10.300	19.000	14.000	19.000	8.000	10.000	10.000	10.000
13 Griftdijk Noord "Landschapszone"	9.000	17.000	13.000	17.000	6.000	9.000	9.000	9.000
14 Griftdijk Noord "Citadel college"	9.000	5.000	6.000	5.000	6.000	5.000	5.000	6.000
15 Margaretha van Mechelenweg "Woenderskamp"	11.700	13.000	16.000	13.000	11.000	17.000	17.000	17.000
16 Margaretha van Mechelenweg "Landschapszone"	2.500	9.000	12.000	10.000	5.000	13.000	13.000	13.000
17 "verlengde" Margaretha van Mechelenweg "de Grift"								3.000
18 Stationsstraat "de Grift"	6.200	9.000	7.000	6.000	6.000	5.000	5.000	5.000
19 Keizer Hendrik VI singel	5.400	13.000	14.000	14.000	8.000	17.000	17.000	19.000
20 Italiestraat "Woenderskamp"	0	14.000	9.000	14.000		6.000	6.000	6.000
21 Graaf Alardsingel "de oversteek"	23.000	39.000	38.000	40.000	24.000	38.000	38.000	38.000
kruispunt oversteek	23.000	40.500	38.500	41.000		39.500	39.500	39.000
22 Graaf Alardsingel "hof van Holland"	23.000	24.000	26.000	25.000	24.000	31.000	31.000	31.000
kruispunt hof van holland	21.750	34.500	37.000	35.000	28.000	42.000	42.000	42.000
23 Graaf Alardsingel "splitsingspunt"	18.800	26.000	26.000	26.000	20.000	29.000	29.000	29.000
24 Parmasingel "spoorviaduct"			3.000		0	0	0	0
30 Prins Mauritssingel "Ressen"	57.300	80.000	87.000	88.000	61.000	84.000	84.000	82.000
ovatonde	5.700	16.000	25.500	20.000	11.000	28.000	28.000	26.000
31 Prins Mauritssingel "Landschapszone"	51.500	64.000	71.000	67.000	56.000	73.000	73.000	72.000
aansluiting Vrouwe Udasingel	54.750	67.000	73.500	70.500	59.000	75.500	76.500	76.000
32 Prins Mauritssingel "Lentse veld"	50.200	59.000	63.000	61.000	54.000	66.000	66.000	66.000
splitsingspunt	57.550	71.500	74.000	71.000	61.000	76.500	76.500	76.000
kruising dorp lent	48.800	60.000	60.000	58.000	50.000	60.000	60.000	60.000
33 Prins Mauritssingel "Lent"	42.600	50.000	51.000	50.000	44.000	52.000	52.000	52.000
34 busbaan richting zuid				5.000				
35 busbaan richting noord/Hoeksehofstraat				4.000				
41 Herckenrathweg	7.400	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
42 verlengde Herckenrathweg	5.500	6.000	5.000	9.000	6.000	9.000	9.000	8.000
43 Vossenhol	4.500	6.000	6.000	4.000	4.500	5.000	5.000	4.500

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Ruimtelijke Ontwikkeling

Ingekomen stuk D6 (PA 30 maart 2016)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de Gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
9 maart 2016	RO10/16.0002200	Paul van den Anker
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Stand van zaken wegenstructuur Waalsprong		(024) 3299050

Geachte leden van de Raad,

Afgelopen november hebben wij in de raadsbrief met kenmerk RO10/15.0011376 toegelicht op welke wijze en in welk tijdpad wij tot een raadsvoorstel willen komen met betrekking tot de afronding van de hoofdstructuur wegen in Nijmegen-Noord.

Met deze brief willen wij u een korte tussenstand bieden van de stappen die wij sinds november hebben gezet en welke wij samen met belanghebbenden en u nog willen nemen.

In onze aanpak blijft voorop staan dat wij de wegenstructuur in Nijmegen als een geheel beschouwen. De samenhang van de hele verkeersstructuur voor Nijmegen-Noord (en omliggende gebieden) bewaken wij door iedere oplossingsrichting te toetsen aan de gevolgen voor de hele verkeersstructuur.
Op 2 februari hebben we een drukbezochte informatiebijeenkomst gehouden voor de westflank van de Waalsprong. Een aantal van u was daar bij aanwezig. De uitkomsten uit de informatiebijeenkomst voor de westzijde hebben bevestigd dat de feitelijke verkeersdruk op de Griftdijk, met name in de spits, inmiddels om maatregelen vraagt. Ook de komende renovatie van de Waalbrug vanaf 2017 speelt hierin een rol.
De informatiebijeenkomst heeft ons een verdere inhoudelijke verdieping gegeven op de problematiek en de wijze waarop deze wordt ervaren door de omwonenden en gebruikers van de Griftdijk. De bandbreedte van de aangedragen oplossingen voor de westzijde is breed, maar tegelijkertijd overzichtelijk te ordenen naar maatregelen voor optimalisering van de wijkontsluitingsfunctie van de Griftdijk en maatregelen voor het beheersen van de doorstroomfunctie.

Voor de oostflank hebben wij in onze raadsbrief aangegeven dat er geen zicht is op een sluitende financiering van de Dorpensingel als gevolg van een provinciale bijdrage. Sinds de bespreking in de raadskamer van 9 december is dit beeld niet gewijzigd.
De aanpak van oostflank doen wij in samenwerking met de gemeente Lingewaard. Wij willen de opties in de oostflank en de gevolgen ervan eerst globaal verkennen voordat wij uitgebreid met

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

belanghebbenden hierover spreken. In de Burgerronde van afgelopen 9 december bleek al de zorg van belanghebbenden als gevolg van de opsomming van de alternatieven voor de oostflank in de raadsbrief. Door deze aspecten samen bevindt het participatieproces voor de westflank zich daarmee in een andere fase dan de oostflank.

In het volgende gaan wij in op de stand van zaken met betrekking tot de oost- en de westflank.

Oostflank
Ten aanzien van de oostflank hebben wij de focus gelegd op het onderzoek naar de haalbaarheid van Ressense variant zoals deze is voorgesteld door gemeente Lingewaard. Deze bestaat Zuid-Noord uit een verbinding tussen Nijmegen en Bemmel via Prins Mauritssingel, Keizer Augustusplein (Ovatonde), huidige busbaan, Hoeksehofstraat en Ressensestraat. Noord-Zuid loopt de verbinding tussen Bemmel en Nijmegen via Ressensestraat, Viaduct A325, busbaan A325 en Ovatonde en Prins Mauritssingel. Beide richtingen faciliteren ieder circa 4000 voertuigbewegingen per etmaal in 2025.

Gemeente Lingewaard heeft deze variant in samenwerking met gemeente Nijmegen inhoudelijk uitgewerkt. Het betreft dan met name aanpassingen op kruisingen, oversteken en invoegstroken. De eerste inhoudelijke resultaten zijn positief. De variant vergt aanzienlijke investeringen, maar zal in totaal ruimschoots goedkoper zijn dan de Dorpensingel. Een eerste kosteninschatting bedraagt € 2,6 mln. ex. BTW. Op modelniveau is de Ressense variant verkeerskundig een voldoende alternatief voor de Dorpensingel. Bovendien kan deze variant relatief gezien sneller worden uitgevoerd.

Voor Provincie Gelderland zijn er vooral aandachtspunten met betrekking tot het RijnWaalpad, de doorstroming van het (hoogwaardig) openbaar vervoer en de verkeersafwikkeling op de A325 Voor Rijkswaterstaat geldt als randvoorwaarde dat de ingreep geen negatief effect mag hebben op de afwikkeling op het totale knooppunt Ressen. Eerste ambtelijke gesprekken hebben geleid tot de constatering dat deze punten in principe oplosbaar zijn.

Parallel aan dit onderzoek heeft gemeente Nijmegen onderzocht op welke wijze vorm kan worden gegeven aan de inrichting van de Vossenpelssestraat en Laauwikstraat tot 30km-wegen. In een uitgebreid scenario met maatregelen over een wegvak van in totaal 1,6km bedragen de kosten ca. € 950.000 ex BTW.

De komende weken zal zowel gemeente Lingewaard als gemeente Nijmegen, naast een verdere uitwerking van bovenstaande, overleg voeren met de belanghebbende organisaties, zodat wij u op de hoogte kunnen stellen van het draagvlak voor deze variant.
Indien uw Raad besluit tot de realisatie van de Ressense variant in plaats van de Dorpensingel, zullen wij overgaan tot de aanpassing van het tussen de colleges van beide gemeenten gesloten bestuursconvenant voor de Dorpensingel.

Westflank
Zoals al aangegeven heeft de informatieavond veel inhoudelijke verdieping opgeleverd ten aanzien van de huidige knelpunten op en aan de Griftdijk. Het verslag en de bijdragen van de aanwezigen van deze avond zijn terug te vinden op www.waalsprong.nl.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Onder aanwezigen was draagvlak te vinden voor een vorm van een knip, met name op een zuidelijke locatie.

Behalve heel concrete zorgen omtrent de bereikbaarheid van de wijk bij een knip en het toenemend gebruik door vrachtverkeer bleek ook de bereikbaarheid binnen de wijk en de oversteekbaarheid en veiligheid van de Griftdijk een grote zorg.
Veel oplossingsrichtingen vanuit de aanwezigen waren dan ook hier op gericht.
Wij zullen de komende weken nog verder gebruiken om oplossingsrichting in hoofdlijnen uit werken.
Uitgangspunt blijft daarbij het beperken van de doorstroomfunctie van de Griftdijk, boven het faciliteren hiervan. Dat maakt een knip, in tijd en omvang op maat van de problematiek en op de juiste plek een belangrijke variant. Duidelijk is echter ook dat er meer moet gebeuren om de verkeersstructuur binnen de wijk aan te passen aan de nog lopende gebiedsontwikkelingen.
In die zin is onze denkrichting niet zozeer één maatregel, maar een pakket van een grotere verkeersmaatregel met kleinere aanpassingen in een langere tijdsperiode.

In de tweede bijeenkomst zullen wij onze bevindingen presenteren en om reactie vragen van de belanghebbenden op onze voorstellen. In onze voorstellen zullen wij ook met betrekking tot de westflank de door ons gepeilde meningen van de omgeving aan u meegeven.

Hoogachtend,
College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,

drs. H.M.F. Bruls

De Gemeentesecretaris a.i.,

drs. R. Wever

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Ruimtelijke Ontwikkeling

Ingekomen stuk D20 (PA 25 november 2015)

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
10 november 2015	RO10/15.0011376	Paul van den Anker
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Stand van zaken verkeersstructuur Waalsprong		(024) 3299050

Geachte leden van de Raad,

In juni heeft ons college toegezegd uw Raad in september te informeren over de voortgang in de realisatie van de Dorpensingel. De problematiek van de Dorpensingel is nauw verbonden is met de andere verkeerskundige maatregelen die nog getroffen moeten worden en de ruimtelijke ontwikkelingen in de Waalsprong. Daarom beperken wij ons in deze brief niet tot de Dorpensingel alleen, maar komt de voortgang op het totale dossier van de verkeersstructuur Waalsprong aan de orde. Wij hebben daartoe inmiddels nieuwe geactualiseerde berekeningen laten maken van de te verwachten verkeersintensiteiten. Dit heeft er toe geleid dat deze informatiebrief u niet in september maar november bereikt.

De ontwikkelingen
Na een periode van stagnatie in de woningbouw is de laatste tijd weer een herstel te zien in de woningmarkt. Dit heeft ertoe geleid dat de plannen Visveld, Laauwik, Nijland, Vossenpels-Zuid en Lentseveld binnenkort kunnen worden afgerond en dat de ontwikkeling van Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp en Vossenpels-Noord wordt voorbereid.
Dit alles leidt tot een toename van de verkeersintensiteiten op de wegen in de Waalsprong. Het afronden van de maatregelen voor de vastgestelde verkeersstructuur komt daardoor nadrukkelijk in beeld. Daarnaast is het voor de planontwikkeling in een aantal van de nieuwe woongebieden nodig dat er nu meer duidelijkheid komt over welke verkeersstromen er te verwachten zijn, zodat hiermee met de dimensionering van de wegen en kruispunten rekening kan worden gehouden en dit ook kan worden afgezet tegen het gewenste ruimtelijke beeld in de woongebieden.

In 2007 heeft uw Raad een besluit genomen over de wegenstructuur in de Waalsprong. In 2011 heeft de Raad voor de verkeersstructuur ten oosten van de Prins Mauritssingel een aanvullend besluit genomen. Daarmee is de beoogde verkeersstructuur vastgelegd zoals schematisch weergegeven in onderstaande afbeelding.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Vervolgvel
1

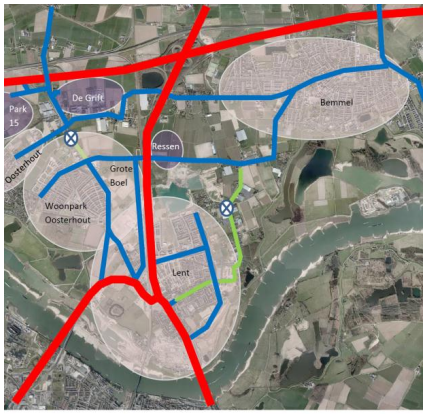

Gewenste verkeersstructuur besluit Raad Nijmegen 2011

Doorstroom- en invalswegen
Overige gebiedsontsluitingswegen
Functiewijziging: 50 → 30km-weg
Knip

In de afgelopen jaren is een groot aantal maatregelen -zoals opgenomen in de besluitvorming van de Raad- gerealiseerd. Hiertoe behoren de aanleg van de Graaf Alardsingel naar De Oversteek, de verbreding en ombouw van de Prins Mauritssingel, splitsingspunt Lent, de Margaretha van Mechelenweg en de Vrouwe Udasingel. Ook is in het kader van de activiteiten voor de Nevengeul (tijdelijk) al een verbinding gemaakt van de Turennesingel naar de oprit van de Prins Mauritssingel bij de Verlengde Waalbrug. Voor de ontsluiting van een aantal ontwikkellocaties (zoals De Grift, Groot Oosterhout, De Stelt en Vossenpels Zuid) zijn bestemmingsplannen (en dus de ontsluitingswijze) vastgesteld. Ook op het vlak van het openbaar vervoer en de fiets zijn diverse maatregelen getroffen, zoals de aanleg van het RijnWaalpad en de fietstunnels/viaducten de opening van het definitieve station Lent, de HOV-verbindingen en –voorzieningen en P&R Nijmegen Noord.
We zijn nu in de fase beland van de afronding van de maatregelen voor de verkeersstructuur zoals bijna 10 jaar geleden voorzien. Er zijn hierbij nog drie structurerende maatregelen die fundamenteel van invloed (kunnen) zijn op de mogelijke ontsluiting van de ontwikkellocaties en waarover zekerheid moet worden gekregen voordat de locaties verder uitgewerkt kunnen worden. Het gaat daarbij in de oostflank over de aanleg van de Dorpensingel en de knip in de Vossenpelsseroute. In de westflank gaat het over het effectueren van de minder prominente functie die de Griftdijk heeft in de hoofdwegenstructuur. De Griftdijk heeft in de nieuwe structuur met name een functie als wijkontsluiting, doorgaand verkeer heeft passende alternatieven middels Prins Mauritssingel/A325 en de Margaretha van Mechelenweg. Een knip is een passende maatregel om de verkeersintensiteit op de Griftdijk in de toekomst te kunnen beheersen.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Vervolgvel
2

Oostflank
In uw vergadering van 6 juli 2011 heeft u besloten tot de aansluiting van de Parmasingel/Turennesingel op de Prins Mauritssingel bij de Waalbrug, de aanleg van de Dorpensingel vanaf 2015 en het realiseren van een knip in de Vossenpelssestraat. De Raad heeft toen tevens besloten dat deze drie onderdelen één onlosmakelijk geheel vormen en dat met Lingewaard overleg gevoerd moet worden over de Dorpensingel (die deels op het grondgebied van Lingewaard zal liggen) en de knip. In de Stadsbegroting van Nijmegen is in totaal € 5 mln. opgenomen voor de investeringskosten. Met Lingewaard, de provincie en de stadsregio zou overleg moeten plaatsvinden over (co)financiering van de resterende € 3 mln. Over de drie onderdelen van het raadsbesluit is de stand van zaken als volgt:

1. Aansluiting Parmasingel/Turennesingel bij de Waalbrug
   In het kader van de werkzaamheden voor de Nevengeul is (ter vervanging van de opgang van de Bemmelsedijk) al een tijdelijke verbinding vanaf de Turennesingel naar de Waalbrug gemaakt. Ook in het bestemmingsplan De Stelt is een definitief tracé hiervoor opgenomen. Daarmee wordt voorkomen dat verkeer de Laauwikstraat tussen Prins Mauritssingel en Turennesingel te zwaar belast.

2. Dorpensingel
   Voor de Dorpensingel hebben wij op 11 november 2013 een bestuursconvenant met de gemeente Lingewaard gesloten om de aanleg van de Dorpensingel uit te werken. De tracéverkenning is afgerond en heeft geleid tot een voorkeurstracé. De investeringskosten hiervan bedragen € 8,8 mln. In deze raming is nog geen rekening gehouden met een eventuele ongelijkvloerse kruising met het RijnWaalpad en met de kosten van inrichtingsmaatregelen van de bestaande route (Vossenpelssestraat – Laauwikstraat-Oost) en mogelijke risico's. Op de Stadsbegroting van Nijmegen is in totaal € 5mln. opgenomen. Voorts is er door de stadsregio een kleine bijdrage toegezegd voor de aanleg van een fietspad lángs de Dorpensingel. De gemeente Lingewaard heeft inmiddels besloten maximaal € 1,5 mln. bij te dragen aan de investeringskosten. Resteert voor de Dorpensingel nog een bedrag van ruim € 2 mln. waarvoor nog geen dekking is gevonden. We hebben regelmatig ambtelijk en bestuurlijk met de provincie overleg gevoerd over een mogelijke bijdrage aan de kosten van dit intergemeentelijke project. Dit heeft er toe geleid dat het project is opgenomen in het projectenoverzicht van de provincie (Meerjaren Investeringsagenda Mobiliteit oftewel MIAM). Het college van Gedeputeerde Staten ziet echter in deze bestuursperiode geen ruimte om de komende jaren geld vrij te maken voor de Dorpensingel. Dit leidt ons tot de conclusie dat de financiering van de Dorpensingel nog niet rond is.

3. Knip Vossenpelssestraat
   Voor de knip in de Vossenpelssestraat is met de gemeente Lingewaard overleg gevoerd over de mogelijke locatie en vorm van de knip. De gemeente Lingewaard stelt zich op het standpunt dat de weg altijd toegankelijk moet zijn voor verkeer van/naar Bemmel; in de visie van Lingewaard kan (als de Dorpensingel wordt aangelegd) de verkeersfunctie van de straat wel gewijzigd worden in een 30km-weg.
   Voor de omwonenden hebben wij samen met Lingewaard een informatieavond georganiseerd over de Dorpensingel en de knip, waarbij diverse opties voor de knip zijn gepresenteerd. Deze opties betreffen de technische mogelijkheden en de vraag, wie op welke momenten de knip mag passeren (in bijlage 1 is een verkenning opgenomen van

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

mogelijke uitvoeringsvormen van een knip en de aandachtspunten). De avond vond in Bemmel plaats; waarschijnlijk mede hierdoor was een groot deel van de aanwezigen inwoner van Lingewaard. De meningen op de avond waren verdeeld; veel van de aanwezigen pleitten voor het openhouden van de verbinding voor met name het bestemmingsverkeer.
Omdat de gemeente Lingewaard tegen een knip is, zal de medewerking van Lingewaard aan de Dorpensingel vervallen als er een knip komt. Voorts beperkt deze opstelling ook de locatiemogelijkheden van de knip, omdat een groot deel van de Vossenpelssestraat tevens op het grondgebied van Lingewaard ligt. De locatie van de knip die was opgenomen in het Raadsbesluit (nabij Pelseland) is om deze reden niet haalbaar.

Indien we geen maatregelen treffen blijft het bestaande doorgaand verkeer van Bemmel naar Nijmegen en Lent v.v. over de route via de Vossenpels rijden. Vooral op het oostelijke deel van de Laauwikstraat (bij Plantjevlag) blijft de verkeersintensiteit dan relatief hoog (ca. 9.000 mvt/etmaal). Bij intensiteiten boven de 5.000mvt/etmaal is het lastig om de weg als 30km-weg in te richten, omdat fietsers en auto's op 30km-wegen in principe van dezelfde ruimte gebruik maken.
Daarnaast starten wij momenteel met de visieontwikkeling voor de Vossenpels-Noord, waarbij zekerheid vereist is over de ontsluitingswijze en de verkeersintensiteiten rond het woongebied.

Omdat de woningbouw van de Waalsprong gestaag doorgaat noopt dit ons tot de vraag of er alternatieven voor de korte en lange termijn mogelijk zijn. Wij hebben hierover ook met de gemeente Lingewaard overlegd. Op basis hiervan zien wij voor de oostflank de volgende opties:

1. Vasthouden aan het besluit de Dorpensingel aan te leggen. Dit impliceert dat een oplossing moet worden gevonden voor de nog niet gedekte € 2 mln.; daarnaast is gelet op de opstelling van Lingewaard een knip dan onhaalbaar en zal de route via de Vossenpels (tussen Turennesingel en Zandsestraat) als 30km-verbinding worden ingericht; deze kosten zijn nog niet gedekt.
2. Een verbinding via de Ressensestraat. De gemeente Lingewaard heeft voorgesteld in plaats van de Dorpensingel de bestaande busaansluitingen van de Ressensestraat op de Prins Mauritssingel (v.v.) in te zetten voor het autoverkeer. Een dergelijke variant vergt nadere uitwerking en overleg; zo zal met de wegbeheerders Rijkswaterstaat en de provincie moeten worden gesproken over een veilige oplossing bij de aansluiting op de Prins Mauritssingel – A325. Ook de inpassing van deze route langs Ressen en de kruising met het RijnWaalpad vergt veel aandacht. Een eerste verkenning geeft aan bij dat deze variant de verkeersafname op de Vossenpelsroute nagenoeg vergelijkbaar is met de hierboven beschreven variant 1.
3. Het doortrekken van de Vrouwe Udasingel naar de Vossenpelssestraat als alternatieve verbinding voor de Dorpensingel. Een dergelijke maatregel is verkeerskundig weliswaar logisch, maar past niet in de structuur zoals tot nu in de Raad is vastgesteld. Daarnaast beperkt het de ruimtelijke en exploitatiemogelijkheden van het plangebied Vossenpels-Noord aanzienlijk
4. Het knippen van de Vossenpelsseroute op Nijmeegs grondgebied. Het huidige verkeer op de Vossenpelsseroute wordt dan gedwongen via de A15 – Prins Mauritssingel te rijden of via de Ressensestraat naar de Griftdijk (deze optie vervalt als er ook een knip bij de Stationsstraat komt). Omdat een deel van de Vossenpelssestraat "achter" de knip zal komen te liggen, zullen deze bewoners en bedrijven dus via Bemmel moeten omrijden om in Nijmegen te komen, tenzij er een ontheffingsregeling komt.

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

> Formeel kan Nijmegen als wegbeheerder besluiten een weg af te sluiten voor het autoverkeer. Lingewaard heeft zich al tegen een dergelijke maatregel uitgesproken in het plaatje waarin er een Dorpensingel wordt aangelegd. Als er geen Dorpensingel komt of vervangende verbinding ligt het voor de hand dat Lingewaard een dergelijk besluit zal trachten te voorkomen.

Het mag duidelijk zijn dat aan alle varianten nadelen zijn verbonden. Wij willen de aanleg van de Dorpensingel op langere termijn niet onmogelijk maken, maar vinden het onverantwoord daar op te wachten. Wij willen daarom vooral onze inzet richten op een variant via de Ressensestraat, mede omdat hierbij voornamelijk gebruik gemaakt wordt van bestaande infrastructuur. Wij willen de twee andere opties overigens nog niet afschrijven. Wij zullen de varianten het komende half jaar verder uitwerken. Wij willen uiteindelijk een gedragen besluit en zullen uw Raad en de belanghebbenden intensief in het vervolgproces betrekken.
In de tussentijd handhaven wij de verbinding van de Turennesingel met de Prins Mauritssingel (één van de drie onderdelen van het Raadsbesluit van 2011). Het afsluiten van deze weg zou ertoe leiden dat al het verkeer vanaf de Turennesingel via de Laauwikstraat gaat rijden. Dit is ongewenst, omdat de Laauwikstraat te smal is voor dergelijke intensiteiten. Het zou ook in de afwikkeling van het verkeer bij de aansluiting op de Prins Mauritssingel tot problemen leiden.

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van het huidige wegennet, het in de raadsbesluiten vastgestelde structuur en mogelijke varianten, voor de oost en de westflank.

Westflank
Voor de westflank resteert vanuit de besluitvorming van de Raad als voornaamste verkeerskundige ingreep het knippen van de Griftdijk. Daarnaast spelen nog inrichtings- en ontwerpopgaven rond de aansluitingen van Hof van Holland en de Grote Boel en de dimensionering van de Italiëstraat. De wijze van uitvoering van een knip is hierbij een belangrijke factor.
Uw Raad heeft in 2007 besloten dat ten zuiden van de rotonde Stationsstraat een “bewonersvriendelijke“ knip moet komen. Bewoners van Woonpark Oosterhout, Groot Oosterhout en het dorp Oosterhout zouden 24 uur per dag langs de knip moeten kunnen rijden. De knip zou pas gerealiseerd worden als het leefklimaat van de aanwonenden rond de Griftdijk te zwaar wordt aangetast of milieunormen worden overschreden.
De wijze van uitvoering van de knip, de ontheffingscriteria, de exacte locatie en inrichting van de weg rond de knip zouden later uitgewerkt moeten worden. Verondersteld werd dat de technische mogelijkheden zich zodanig zouden ontwikkelen dat zich steeds meer klantvriendelijker oplossingen zouden aandienen. Voorts is nooit exact vastgesteld wanneer sprake is van het overschrijden van milieunormen of van een onaanvaardbare aantasting van de leefbaarheid.

In de tussentijd is bij de inrichting van de woongebieden en de vaststelling van de bestemmingsplannen al wel uitgegaan van verkeersreducerende maatregelen op de Griftdijk. Gelet op de recente en de te verwachten ontwikkelingen in de woningbouw in de Waalsprong en op de mobiliteitstoename (landelijk en ook in deze regio) is het nodig dat daadwerkelijk maatregelen worden getroffen die de verkeersomvang op de Griftdijk beperken. Als wij géén maatregel treffen zal de intensiteit van het autoverkeer op de Griftdijk ter hoogte van het Woonpark Oosterhout meer dan verdubbelen ten opzichte van de huidige situatie. Waar het nu al

lastig is om in de spits vanuit de toeleidende straten de Griftdijk op te rijden zou dat in de toekomst haast onmogelijk worden. De leefbaarheid rond de Griftdijk komt daarbij in het gedrang.

Daarom gaan wij de komende maanden de opties voor de knip uitwerken. Daarbij willen wij de bewoners en uw Raad intensief betrekken. Voor ons staat hierbij voorop dat maatregelen op de Griftdijk nodig zijn; de exacte locatie van de knip, de bewonersvriendelijkheid, de ontheffingscriteria, de wijze van uitvoering en de mogelijke specifieke tijdvakken van openstelling/sluiting zijn wat ons betreft bespreekbaar en zullen op hun gevolgen moeten worden beoordeeld. Daarnaast brengen wij de juridische aspecten en de financiële gevolgen van de maatregelen in beeld, voor zowel de investering als de exploitatie.

Planning planvorming nieuwe ontwikkelgebieden
In de zomer is het tussendocument Hof van Holland e.o. besproken in de Raadscie GREC Waalsprong Hierin is aangegeven dat fase 3, waar de essentiële uitgangspunten en de uitwerking van de deelvlekken en ontwikkelstrategie Hof van Holland centraal staan, in oktober wordt opgeleverd.
Het hiervoor geschetste vervolgtraject om te komen tot een keuze voor de invulling van de verkeersstructuur Waalsprong heeft gevolgen voor de voorbereiding van Hof van Holland-Broodkorf-Woenderskamp. Ook is extra afstemming noodzakelijk gebleken met het waterschap over de eisen ten aanzien van de waterkering (dijk) en de watersingel. Deze onderwerpen zijn dermate belangrijk voor de hoofdstructuur van het plangebied dat duidelijkheid hierover nodig is voordat fase 3 kan worden afgerond.
De verwachting is dat ten aanzien van de waterkering en watersingel er voor het eind van het jaar duidelijkheid ontstaat. Als uitgangspunt voor de planvorming is, om de voortgang van de planvorming niet verder te vertragen, ten aanzien van de verkeersstructuur is gekozen voor het uitgangspunt dat de uiteindelijke intensiteiten op de Griftdijk passen bij de huidige inrichting van de Griftdijk en een vergelijkbaar profiel van de Italiëstraat. Mocht uiteindelijk blijken dat de intensiteiten hier ver van afwijken zal dit mogelijk leiden tot aanpassingen in de plannen voor Hof van Holland. Gezien het voornoemde kunnen wij u het fase 3 document Hof van Holland naar verwachting in februari 2016 aanbieden.
Voor de oostflank wordt een aantal opties verkend die rechtstreeks van invloed zijn op de ontwikkeling van de Vossenpels-Noord. De definitieve afronding van de verkenning Vossenpels-Noord kan dan plaatsvinden nadat er keuzes gemaakt zijn ten aanzien van de verkeersstructuur en verkeersfuncties.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Gemeente Nijmegen
Ruimtelijke Ontwikkeling

Vervolgvel
6

Ten slotte
Wij willen voor beide flanken via een integrale aanpak komen tot besluitvorming, dit houdt in het betrekken van alle relevante aspecten en betrokkenen. Ter voorbereiding hierop hebben wij inmiddels een aantal mogelijke varianten verkeerskundig laten doorrekenen en globaal verkend op de effecten. In het vervolgtraject willen wij met de belanghebbenden deze en mogelijk andere opties bespreken die passen binnen beleidskaders voor de Waalsprong en de mogelijkheden van de gemeente.
Vóór mei 2016 willen wij u op basis hiervan een voorstel doen toekomen waarin het een en ander is uitgewerkt.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	drs. B. van der Ploeg

Aantal Bijlagen: 1. Verkenning knippen
2. Huidige wegennet en varianten

Bijlage 1

Verkenning knippen

Bijlage bij brief aan Raad over verkeersstructuur Waalsprong

Knippen: Te beantwoorden vragen

- Welke primaire doelgroep(en) hebben recht op ontheffing
  Bewoners, werknemers, bevoorradingsverkeer, openbaar vervoer, hulpdiensten, landbouwverkeer,
- Welke uitzonderingen
  Taxi, regiotaxi, aannemers, verhuizers, thuiszorg, huisartsen, bezorgdiensten, vuilophaaldiensten,
- Welk tijdsinterval
  hele dag, iedere werkdag, spits
- Welke techniek
  Bord (en camera (en fysiek))
- Welke realisatie kosten
- Welke beheerskosten

Bewonersvriendelijk?

- **Definitie bewonersvriendelijk knip:**

- *bestuurders van motorvoertuigen hebben geen doorgang*
- *(Brom)Fietsers hebben doorgang,*
- *Lijndiensten hebben doorgang*
- *Landbouwverkeer heeft doorgang?*
- *Hulpdiensten hebben doorgang*

- *Ontheffingen zijn mogelijk voor:*
- *bewoners van de gebieden rondom de knip*
- *Werknemers van bedrijfsterreinen rondom de knip?*
- *Bedrijfsvoertuigen van bedrijfsterreinen rondom de knip?*
- *Service verkeer (huisartsen, thuiszorg, enz. regiotaxi)*

Bebording

1. Alleen borden

2. Tevens camera's

Starre afsluiting

1. Hek/paaltjes

2. Bussluis

Elektronische afsluiting

1. Alleen met transponder

2. Uitgebreide communicatie

In plaats van knip: Verkeersluw maken

30km-zone

Zo niet!
(weginrichting is niet aangepast)

Zo eventueel wel

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

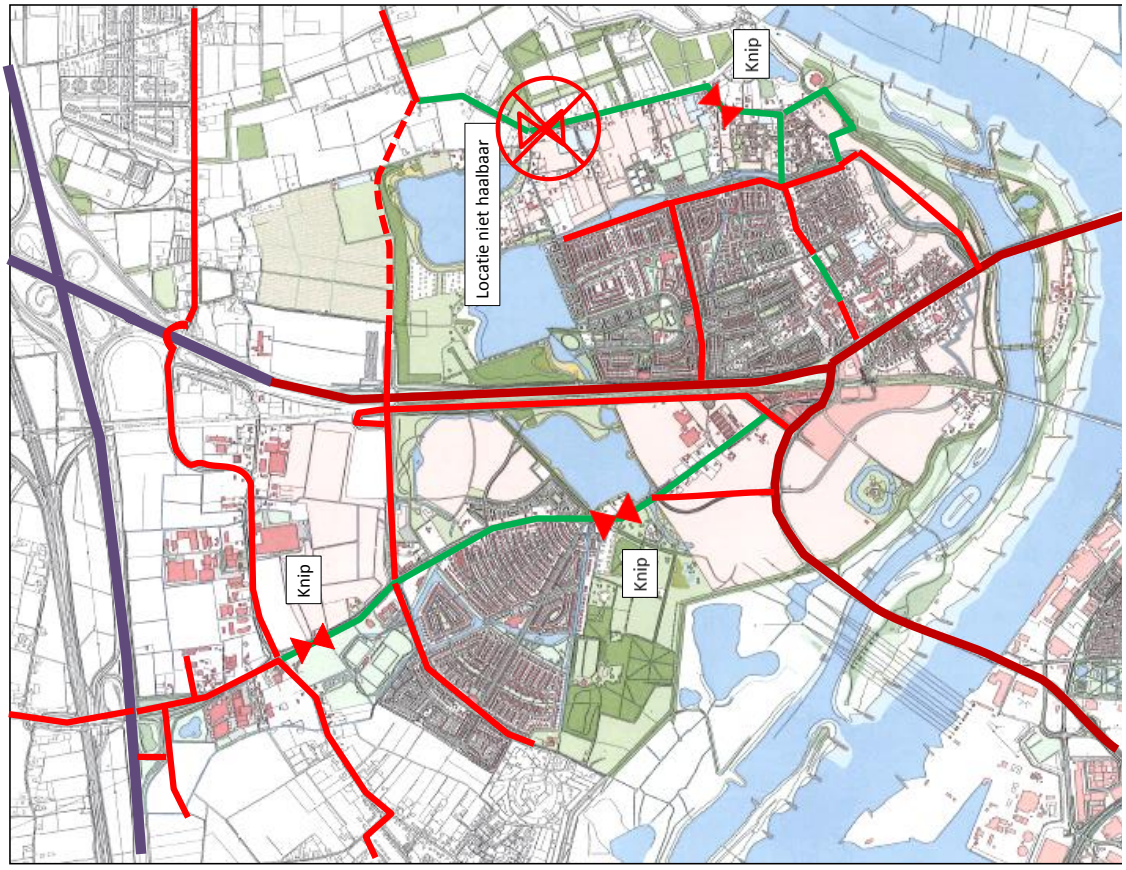

Mogelijke locaties knippen

Bijkomende taken bebording

Gemeente

- Verordening selectieve toegang
- Registratie ontheffinghouders op persoon of kenteken
- Uitgifte papieren ontheffingen
- Monitoren gebruik (past het binnen milieu afspraken)

Politie en OM

- Handhaving via staande houding
- Sanctioneren overtreding

Bijkomende taken camera's

Gemeente

- Verordening selectieve toegang
- Registratie ontheffinghouders op kenteken
- Controle en selectie overtreders
- Aanschrijven overtreders
- Monitoren gebruik (past het binnen milieu afspraken)

Politie en OM

- Handhaving via CJIB

Bijkomende taken 3 fysiek

Gemeente

- Verordening selectieve toegang
- Registratie ontheffinghouders op persoon of kenteken
- Communicatie met verkeerscentrale bij weigering doorgang
- Herstellen schade
- Monitoren gebruik (past het binnen milieu afspraken)

Opties knip in overzicht

Vorm	1. Bebording	1a. Bebording met camera's	2. Fysiek Hek (met fietssluis)	2a. Fysiek Bussluis	3. Elektronisch + fysiek: Poller en transponder	3a. Elektronisch uitgebreid: met communicatie		Geen knip maar weg verkeersluw maken
Voorbeeld								
Passeerbaar door:								
Fiets	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Wel	Wel	Wel	Wel		Wel
Bromfiets	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Wel	Wel	Wel	Wel		Wel
Motor	Te regelen door bord	Te regelen door bord		Te regelen door bord	Te regelen door bord	Te regelen door bord		Wel
OV	Te regelen door bord	Te regelen door bord		Wel	Wel	Wel		Wel
Politie/ziekenauto	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Sleutel	Niet	Wel	Wel		Wel
Brandweer	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Sleutel	Wel	Wel	Wel		Wel
Bewoners e.d. (ontheffing)	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Niet/nauwelijks	Niet	Ontheffing + transponder	Ontheffing + transponder		Wel
Taxi's	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Niet	Niet	Ontheffing + transponder	Ontheffing + transponder		Wel
Touringcars	Te regelen door bord	Te regelen door bord	Niet	Wel	Ontheffing + transponder	Ontheffing + transponder		Wel
Handhaaf-baarheid	Matig/ slecht	Redelijk	Goed	Goed	Goed	Goed		Hangt af van welke maatregelen getroffen worden
Overtreders	Waarschijnlijk veel	Vooral onbekenden	Geen	Beperkt	Geen	Geen		N.v.t. Wel blijft er doorgaand verkeer mogelijk
Expl. kosten	Laag	Systeem + evt. administratie	Laag	Door schades	Schades + systeem + administratie	Schades + systeem + bemensing + administratie		Flinke investeringskosten (afhankelijk van mate van aanpassen wegprofiel); daarnaast toename exploitatiekosten voor het openbaar vervoer door lagere snelheid.
Schadekans infra	Laag	Laag (vandalisme camera's)	Beperkt	Groot	Afhankelijk van locatie groot	Verhaalbaar		Beperkt
Storingskans	Niet	Mogelijk	Niet	Niet	Mogelijk	Mogelijk		Niet
Verstoring visueel beeld	Zeer beperkt (borden)	Beperkt (borden, camera)	Beperkt (hek/borden)	Bussluis + (veel) borden (+ evt. keerlus)	Bussluis + borden (+ evt. keerlus	Uitgebreide bussluis + borden (+ evt. keerlus		Kan variëren

Bijlage 2

Huidige wegennet en varianten

Bijlage bij brief aan Raad over verkeersstructuur Waalsprong

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

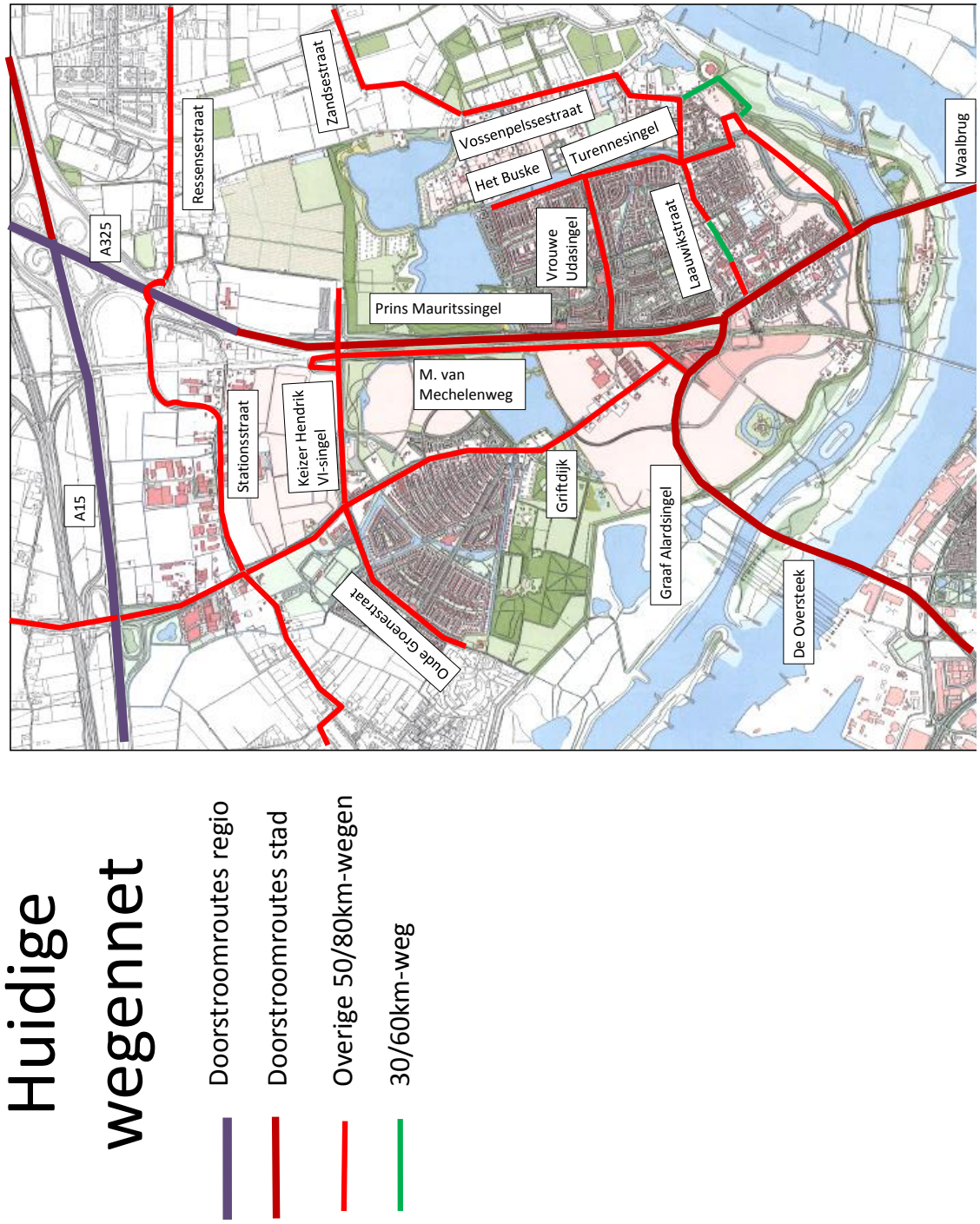

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

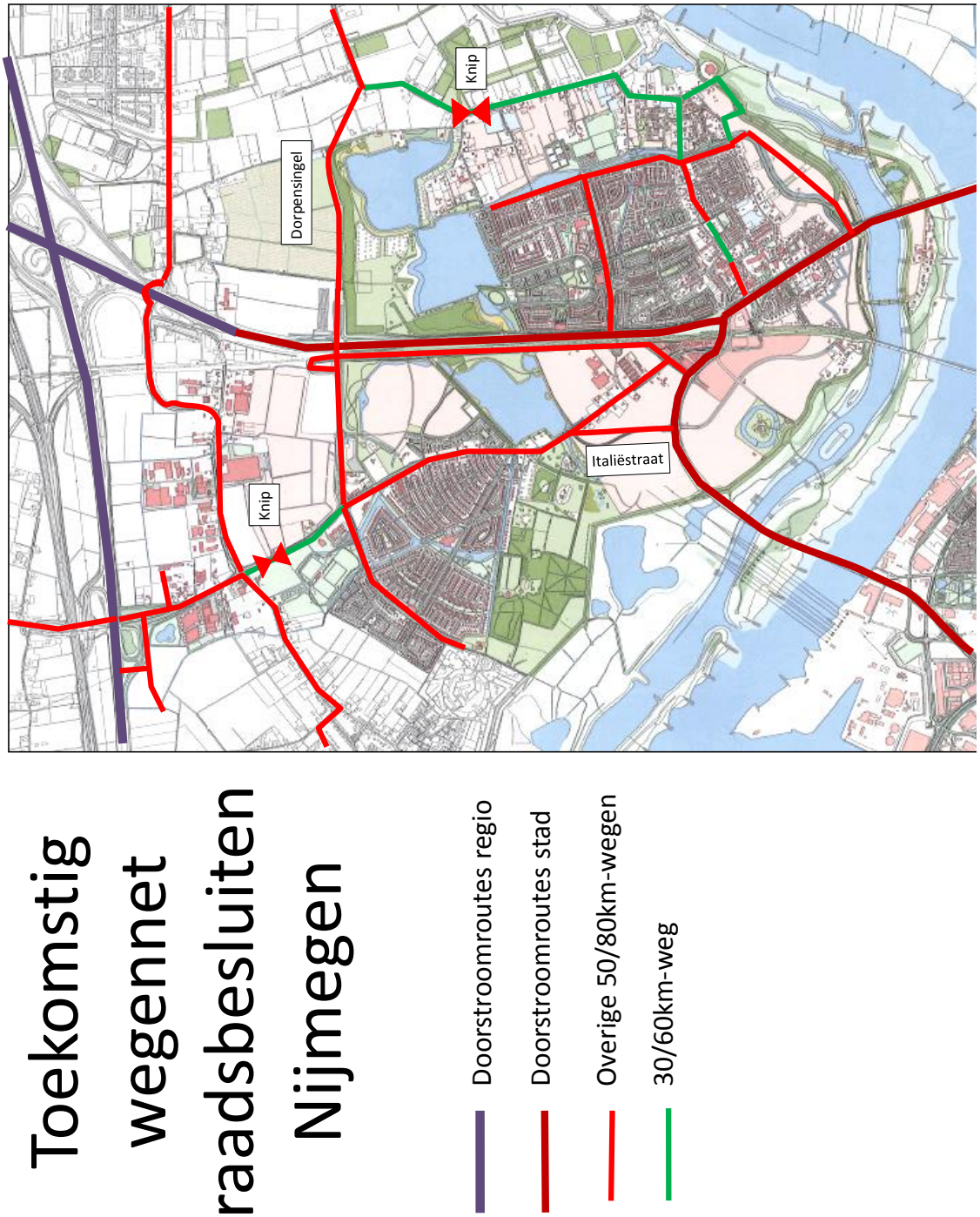

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

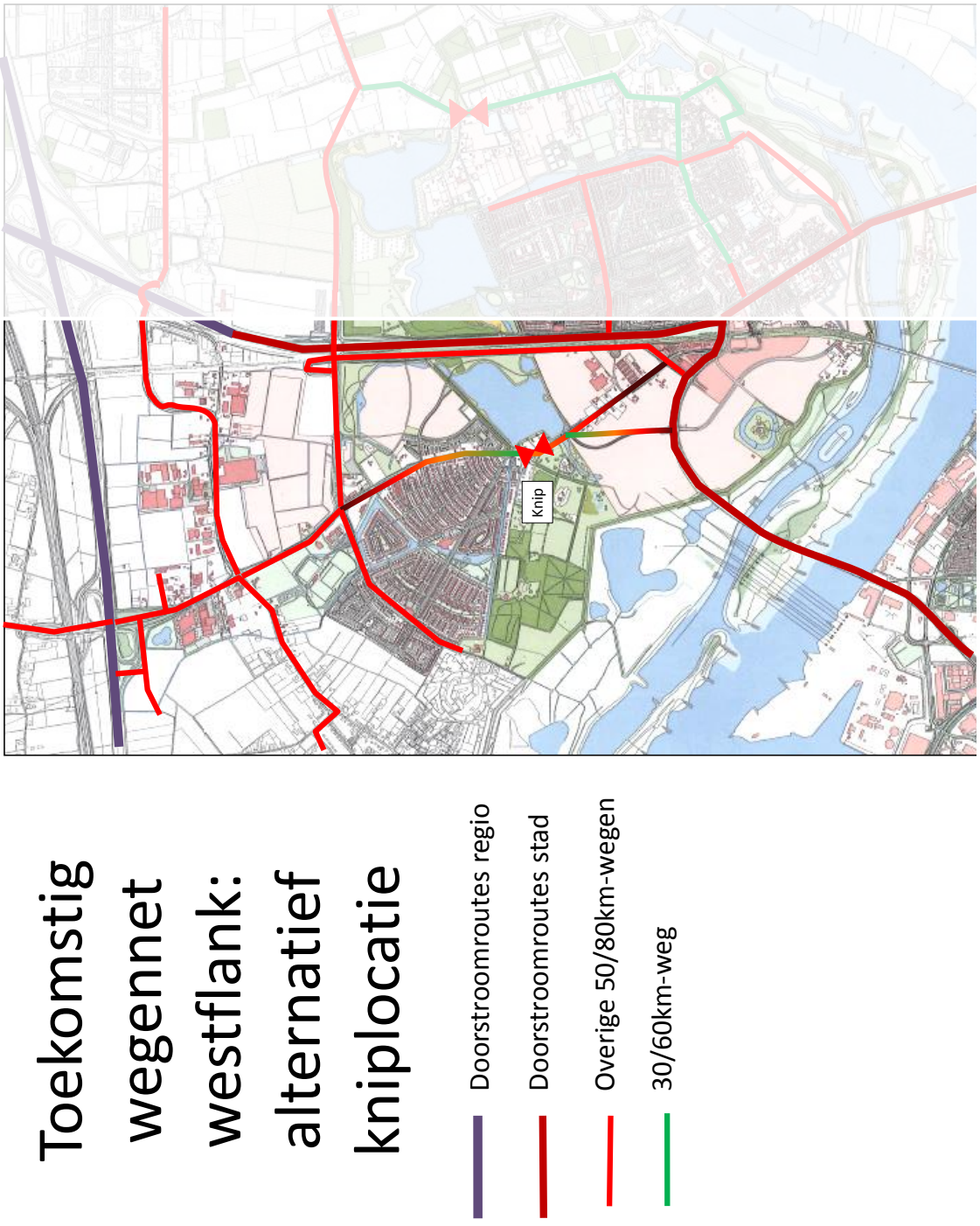

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

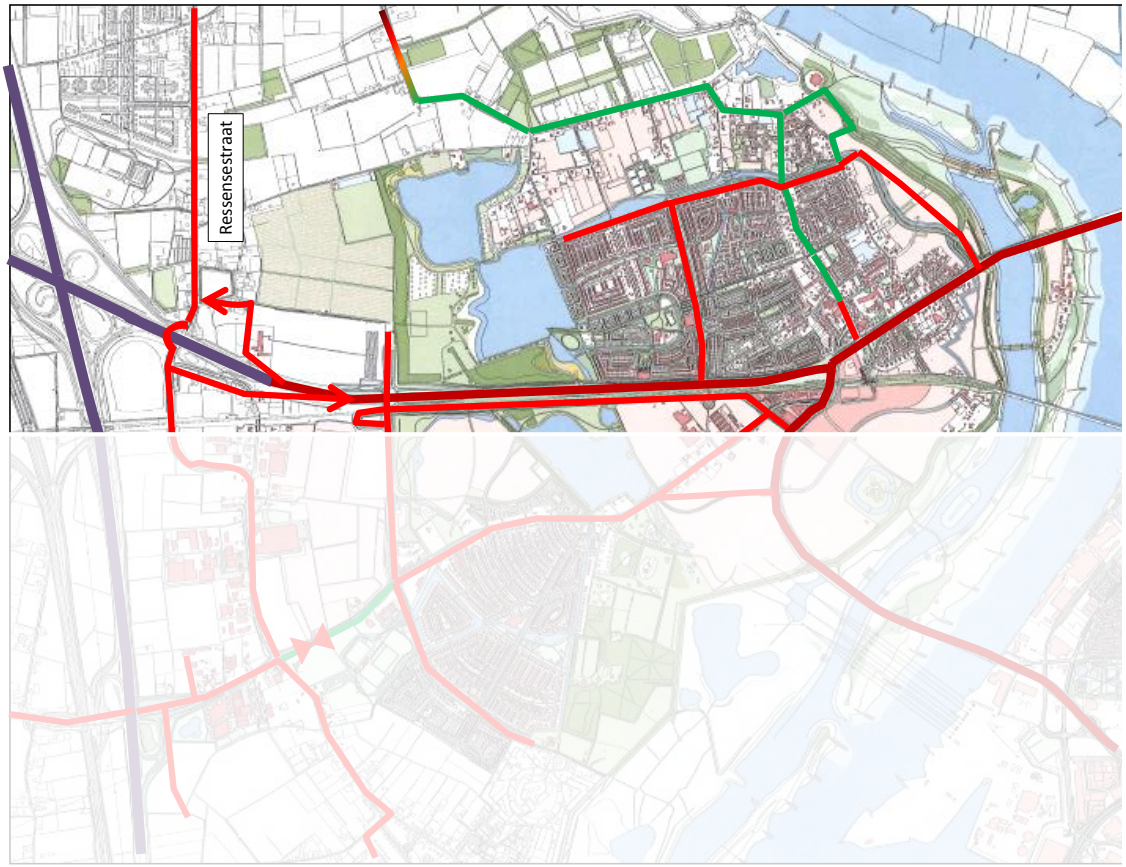

Toekomstig wegennet oostflank: alternatief Ressensestraat

- Doorstroomroutes regio
- Doorstroomroutes stad
- Overige 50/80km-wegen
- 30/60km-weg

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

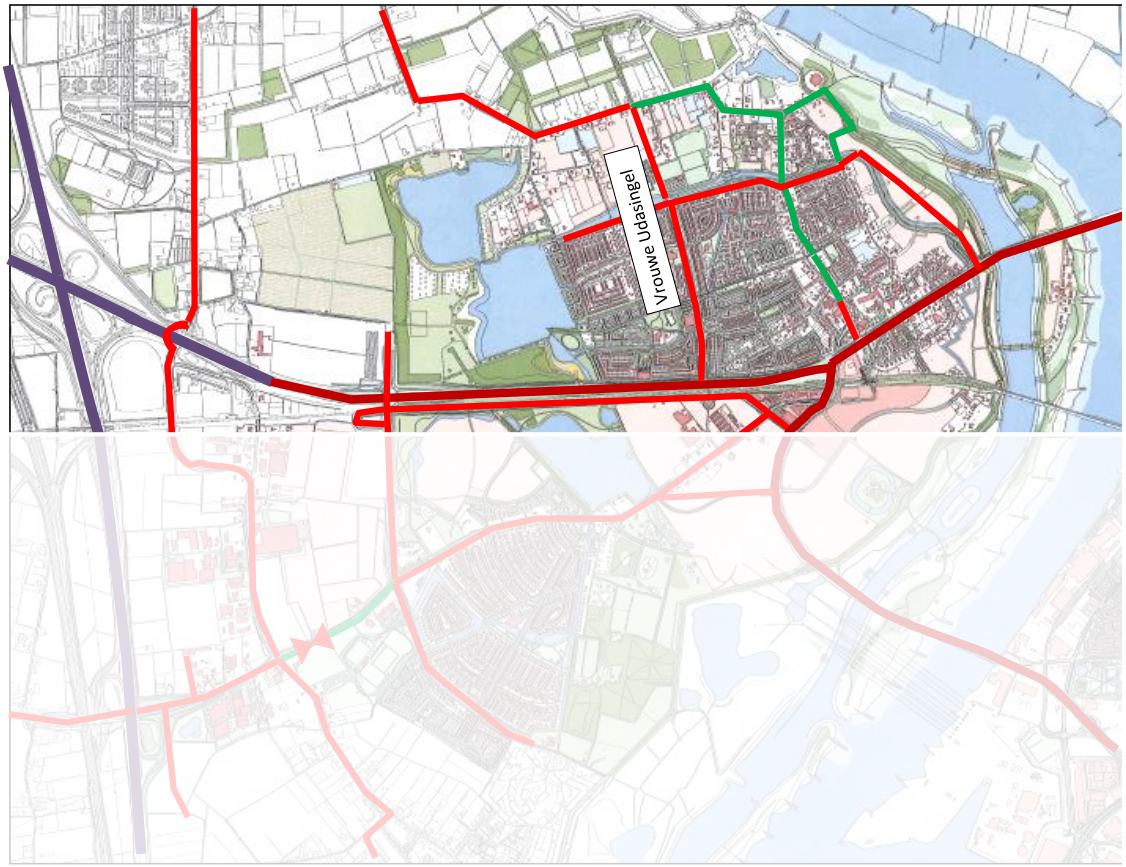

Toekomstig wegennet oostflank: alternatief Vrouwe Udasingel

- Doorstroomroutes regio
- Doorstroomroutes stad
- Overige 50/80km-wegen
- 30/60km-weg

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

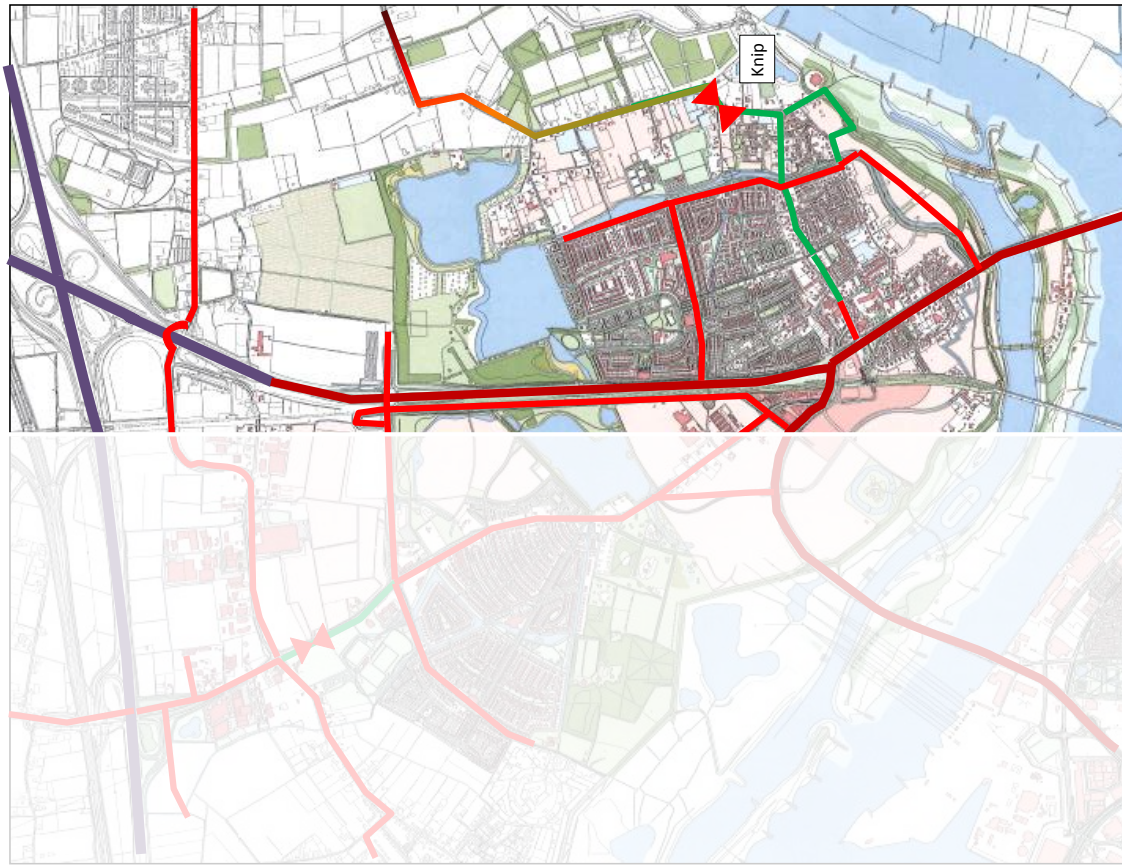

Toekomstig wegennet oostflank: alternatief knip

Doorstroomroutes regio

Doorstroomroutes stad

Overige 50/80km-wegen

30/60km-weg

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

reg.nr.: 16.0006118
procesverantw.: BHSO

INGEKOMEN
21 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr
afgedaan:

A5

College en Raad Gemeente Nijmegen

griffie@nijmegen.nl

Ressen, 21 juni 2016

Betreft: voorstel verbindingsweg Stationsstraat – Keizer Hendrik VI-singel op Westflank Ressen.

Geacht College en Raad van Nijmegen,

In aansluiting op de verkeersplannen van de Gemeente Nijmegen voor de Westflank, heeft de VDR (Vereniging Dorpsbelangen Ressen) bijgaand voorstel uitgewerkt. Dit voorstel om op de Westflank, de Stationsstraat te verbinden met de Keizer Hendrik VI-singel krijgt massaal steun. Een petitie voor deze verbindingsweg, is ondertekend door Dorpsbelangen Ressen, Dorpsraad Oosterhout en 25 bedrijven, gevestigd aan de Stationsstraat. Dit voorstel is tijdens het locatiebezoek van de raadsleden op 6 juni jl. in het Quintoli gebouw aan de Stationsstraat gepresenteerd.

In het kort samengevat zijn de voordelen van de voorgestelde verbindingsweg Stationsstraat – Keizer Hendrik VI-singel:

- ✓ Verbetert de bereikbaarheid van Ressen, Oosterhout en de bedrijven op de Grift. Vanuit de bedrijven geldt dat natuurlijk ook voor haar werknemers en tevens voor klanten van o.a. de 2 milieustraten gevestigd op de Grift.
- ✓ Ontlast de Griftdijk, inclusief de belangrijke rotonde nabij de benzinepomp van Total
- ✓ Benut beter de Machta van Mechtenelenweg als parallelweg naar de Oversteek. De verbindingsweg sluit via Keizer Hendrik VI-singel goed aan.
- ✓ Sluit goed aan bij de recente plannen van de gemeente Nijmegen voor de buurt Zuiderveld. Voor dit deel van de Waalsprong komt de gemeente op korte termijn met plannen voor woningbouw en een park met zonnepanelen. "Eerst stukje asfalt, dan bouwen" is hiervoor dan toch het beste adagium.

Voor het exacte tracé van de voorgestelde weg zijn meerdere opties mogelijk, op bijgaand kaartje is een logische variant getekend (zie afbeelding 1). Naast aandacht voor het autoverkeer pleiten we ook voor een veilige fietsverbinding op de westflank. Een vrijliggende Noord-Zuid fietsverbinding door Zuiderveld en de Grote Boel, zal de fietsveiligheid op de westflank verbeteren.

In het onverhoopte geval dat deze verbindingsweg niet wordt meegenomen in de verkeersplannen, onderkennen we 2 grote nadelen in het collegevoorstel voor de Westflank:

- ✓ Ressen en de bedrijven aan de Stationsstraat worden onterecht uitgesloten van het voorgestelde " pasjessysteem" en daarmee wordt de bereikbaarheid gereduceerd.
- ✓ Het autoverkeer dat omgeleid gaat worden via Knoop38-A15-PrinsMauritssingel, zal leiden tot extra verkeer langs de Kern Ressen. Dit zal leiden tot extra aantasting van de leefbaarheid in de Kern Ressen en filedruk op Knoop 38.

Graag horen we uw reactie op dit voorstel.

Met vriendelijke groet,
Nms. Bestuur VDR

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

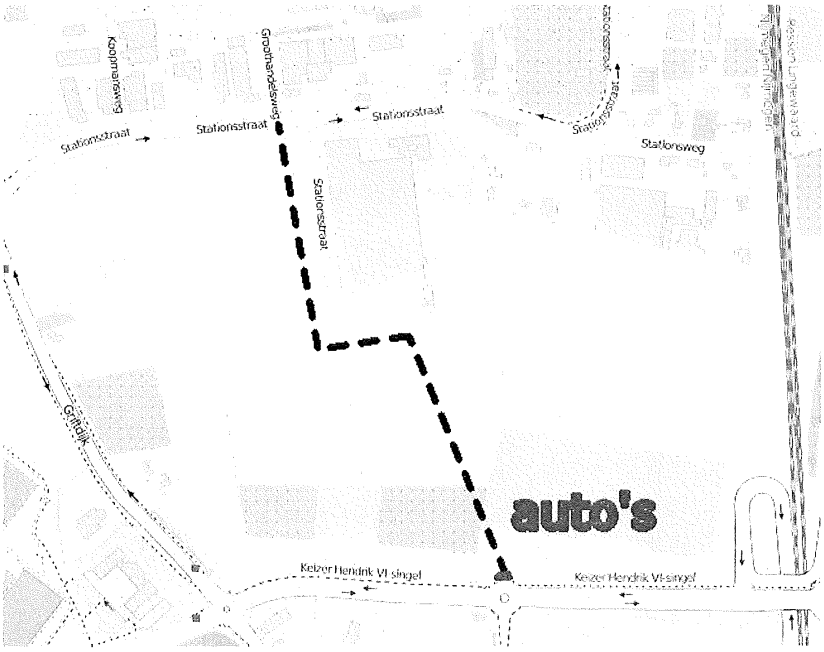

Afbeelding 1: tracë voor verbindingsweg Stationsstraat - Keizer Hendrik VI singel.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

10. **Verkeersstructuur Waalsprong (97/2007)**

Raadsvoorstel d.d. 27 maart 2007

1. Voor de verkeersstructuur Waalsprong te kiezen voor het Collegealternatief 2-I, dat wil zeggen:
   - Verbreding va de Prins Mauritssingel tussen Ovatonde en het splitsingspunt naar een 2x3strooksweg
   - Inzet va de parallelroutes (Griftdijk en Vossenpelsestraat) en het treffen van maatregelen op deze routes

   Het splitsingspunt naar de Stadsbrug ligt hierbij op de zuidelijke locatie onder het spoor en heeft de vorm van een rotonde.

2. Alleen als de bijdragen van derden onvoldoende zijn, terug te vallen op de optie van een T-aansluiting voor het splitsingspunt.

Motie: **Bewoners e nbedrijven betrekken bij verdere uitvoering verkeersstructuur**
1e indiener M. van Hunnik (SP)

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 9 mei 2007, overwegende dat:
- De bewonersgroepen veel tijd en energie hebben gestoken in het ontwikkelen van alternatieven voor de verkeersstructuur in de Waalsprong;
- De betrokkenheid van belanghebbenden bij de verkeersstructuur van eminent belang is voor het draagvlak en een goede uitvoering;
- De vaart in de ontwikkeling van de verkeersstructuur moet blijven;
- Om de mogelijke negatieve effecten van uitvoering te beperken voor bewoners en bedrijven goede afspraken wenslijk zijn;
- Stimulering van het openbaar vervoer en het gebruik van de fiets een bijdrage kan leveren om het auto gebruik terug te dringen;

Besluit:
1. De bewonersgroepen en bedrijven in de Waalsprong regelmatig en nauw te betrekken bij de optimalisatie en inrichting van de verkeerstructuur en bij de monitoring van de effecten van de verkeersmaatregelen op de leefbaarheid.

Motie ingetrokken

Motie: **Geen transferium zonder HOV**
1e indiener L. van den Broek (D66)

De raad van de gemeente Nijmegen, bijeen in zijn openbare vergadering van 9 mei 2007, overwegende dat
- het college een transferium in Ressen wil aanleggen;
- in Ressen geen treinstation is en dit ook niet gepland staat;
- de idee van een transferium is om automobilisten een aantrekkelijk alternatief te bieden voor de auto;
- met de bus in de file op de A325 aansluiten geen aantrekkelijk alternatief is;
- het succes van een transferium dus bepaald wordt door de aanwezigheid van een treinstation of een andere comfortabele, snelle openbaar vervoer aansluiting.

roept het college op om:
1. Te kiezen voor de aanleg van een transferium daar waar aansluiting op snel en comfortabel openbaar vervoer gegarandeerd is; hierbij heeft een treinstation de voorkeur.

en gaat over tot de orde van de dag.

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Voor:	(2)	D66
Tegen:	(33)	PvdA, SP, GL, CDA, VVD, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij, Fractie Bos

Motie verworpen

Motie: **Inzet voor geode fietsverbindingen**
1e indiener W. van Eck (GroenLinks)

De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 9 mei 2007,
overwegende dat,
- Het college de raad vergevorderde plannen voorlegt voor de doorstroming van het autoverkeer aan de noordkant van de Waal;
- Plannen voor realisering van fietsverbindingen in dit gebied minder uitgewerkt zijn;
- Gebruik van de fiets goed is voor de gezondheid, bijdraagt aan verbetering van het leefmilieu, beter is voor het mondiale klimaat én de kans op files vermindert;
- De verkeersveiligheid van fietsers (die onder druk staat) kan verbeteren als tijdig gekozen wordt voor een goede ruimtelijke invulling, onder meer in de vast te stellen bestemmingsplannen;
- De inzet voor veilige en comfortabele fietsverbindingen integraal onderdeel dient te zijn voor de gemeentelijke inspanningen voor de bereikbaarheid en ook hiervoor extra financiële middelen ingezet moeten worden;
- De raad bij de behandeling van de voorstellen voor de verkeersstructuur aan de Noordkant van de Waal in februari 2006 het college met de motie *Stimuleer het gebruik van de fiets met goede ontsluitingen* al heeft opgedragen om twee extra Oost-West fietsverbindingen aan te leggen in de verkeersstructuur;

Verzoekt het College het volgende punt mee te nemen:
1. Voortvarend een plan aan de raad voor te leggen voor realisering van doorgaande fietsverbindingen aan de Noordkant van de Waal. Oost-West verbindingen binnen dit gebied en logische aansluiting met de Snelbinder en beide stadsbruggen dienen hiervan onderdeel te zijn. De dekking hiervan dient integraal onderdeel te zijn van de voor de verkeersstructuur benodigde financiering.

Motie unaniem aanvaard

Motie: **Geen goede bereikbaarheid zonder goed openbaar vervoer**
1e indiener W. van Eck (GroenLinks)

De gemeenteraad van Nijmegen, in vergadering bijeen op woensdag 9 mei 2007,
overwegende dat,
- Het college de raad vergevorderde plannen voorlegt om de doorstroming van het autoverkeer aan de noordkant van de Waal te reguleren;
- Plannen voor realisering van (hoogwaardig) openbaar vervoer in dit gebied minder uitgewerkt zijn en onvoldoende financiële dekking hebben, zeker waar het gaat om de Oostkant van de Prins Mauritssingel;
- Goed openbaar vervoer bijdraagt aan verbetering van het leefmilieu, beter is voor het mondiale klimaat en de kans op files vermindert;
- Tijdige realisering van goed openbaar vervoer noodzakelijk is om bewoners en bezoekers van Nijmegen te verlokken minder vaak de auto te gebruiken;
- De inzet voor beter openbaar vervoer onderdeel dient te zijn voor de gemeentelijke inspanningen voor de bereikbaarheid en hiervoor ook extra financiële middelen ingezet moeten worden;

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

Verzoekt het College voortvarend met het volgende aan de slag te gaan:
1. Gelijktijdig met de geplande verbetering van de bereikbaarheid per auto zal worden geïnvesteerd in realisering van (hoogwaardig) openbaar vervoer aan de Noordkant van de Waal. Hiervoor wordt minimaal 5 miljoen Euro extra aangewend, als integraal onderdeel van de voor de bereikbaarheid benodigde financiering.

Motie unaniem aanvaard

Amendement: Kiezen voor de Draagvlakvariant
1e indiener B. Muhren (VVD)

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 9 mei 2007, overwegende dat de Draagvlakvariant op de navolgende punten beter scoort in de MER:
- beter verkeersoplossend vermogen;
- bereikbaarheid dorpskernen beter gewaarborgd;
- betere kansen en mogelijkheden voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer en ketenmobiliteit.

Besluit
Beslispunt 1 geheel te schrappen en te wijzigen in:
1. Voor de verkeersstructuur Waalsprong te kiezen voorde Draagvlakvariant 3A dat wil zeggen:
   a. verbreding Prins Mauritssingel tussen Ovatonde en de aansluiting naar de Stadsbrug naar een 2x3 strooksweg;
   b. aanleggen van de Dorpensingel-Oost
   c. aanleggen van de Parallelroute-West;
   d. aanleggen van een bewonersvriendelijke knip in de Vossenpelssestraat.

Voor:	(14)	CDA, VVD, D66, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij
Tegen:	(21)	PvdA, SP, GL, Fractie Bos

Amendement verworpen

Amendement: Draagvlakalternatief heeft een streepje voor
1e indiener M. van Hunnik (SP)

De gemeenteraad van Nijmegen, bijeen op 9 mei 2007, overwegende dat:
- Zowel het collegealternatief als het draagvlakalternatief lossen het verkeersprobleem in de Waalsprong in afdoende mate op;
- Het college-alternatief landschappelijk het beste scoort;
- In het collegeakkoord is afgesproken dat bij de beoordeling van de verschillende varianten de gevolgen voor de landschappelijke kwaliteiten, zwaar worden meegewogen.
- Het draagvlakalternatief op het onderdeel verkeer een lichte voorkeur heeft in de MER ten opzichte van het Collegealternatief;
- De commissie MER stelt dat het draagvlakalternatief op openbaar vervoer en oversteekbaarheid voor fietsers beter scoort;
- Er nog aanvullend mobiliteitsonderzoek door de gemeente Lingewaard wordt verricht naar ontsluiting van Bemmel;
- De verdeling van het verkeer over de bestaande Waalbrug en de nieuwe Stadsbrug middels het draagvlakalternatief beter kan worden gedoseerd door middel van de aanleg van een westelijke parallelle route langs de A325/ prins Mauritssingel.
- Dat voor de aanleg van de westelijke parallelle route er een optimale

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

landschappelijke inpassing kan worden gerealiseerd omdat het zoekgebied in het draagvlakalternatief hiervoor maximale ruimte biedt
- De kosten van het draagvlakalternatief vergelijkbaar zijn aan die van het collegealternatief;

Besluit om beslispunt 1 en 2 te wijzigen in:

1a. Voor de uitvoering van de verkeersstructuur Waalsprong voor de westelijke kant te kiezen voor het draagvlakalternatief d.w.z.:
- verbreding van de Prins Mauritssingel tussen de ovatonde en het zuidelijke splitsingspunt naar een 2x3 strooksweg;
- vanaf de Ovatonde een westelijke parallelle route(van 2x1 rijstroken) die zo optimaal mogelijk wordt ingepast;
- een zuidelijke T-splitsing (en als bijdragen van derden voldoende zijn te kiezen voor een zuidelijke rotonde onder het spoor);

1b. Voor de oostelijke kant niet te kiezen voor de Dorpensingel Oost en vooralsnog te kiezen voor de inzet van de oostelijke parallelroute (Vossenpelsestraat) en het treffen van maatregelen op deze route (collegealternatief);

2. Voor de lange termijn worden geen initiatieven genomen om de Dorpensingel-Oost ruimtelijk onmogelijk te maken doordat ontwikkelingen voor Oostelijke kant van de Waalsprong tot een andere afweging kunnen leiden.

Beslispunt 1a

Voor:	(30)	PvdA, SP, CDA, VVD, D66, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij, Fractie Bos
Tegen:	(5)	GL

Beslispunt 1a aanvaard

Beslispunt 1b

Voor:	(21)	PvdA, SP, GL, Fractie Bos
Tegen:	(14)	CDA, VVD, D66, VSP, NijmegenNu, GewoonNijmegen, Stadspartij

Beslispunt 1b aanvaard

Beslispunt 2 unaniem aanvaard

Raadsbesluit d.d. 9 mei 2007
Voorstel aanvaard met inachtneming van het aanvaarde amendement en met een stemverklaring van raadslid Roorda

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

12. **Dorpensingel Oost (86/2011)**

Raadsvoorstel d.d. 14 juni 2011

1. De beoogde verkeersstructuur voor autoverkeer in Nijmegen Noord vast te stellen conform afbeelding 3 van dit voorstel (de aansluitingsvariant).
2. Te besluiten tot aanleg van de Dorpensingel Oost vanaf 2015.
3. De aansluiting van de Parmasingel op de Prins Mauritssingel bij de Waalbrug volgens de oorspronkelijke plannen uit te voeren.
4. Ons college opdracht te geven verder te overleggen met Lingewaard om de aanleg van de Dorpensingel Oost en de knip in de Vossenpelssestraat daadwerkelijk te realiseren; met de stadsregio en de provincie over bijdragen in de aanlegkosten en voorts de benodigde milieuonderzoeken in gang te zetten.

Motie: **Verkeersveiligheid en leefbaarheid in Lent gaan voor!**
1e indiener M. van Nijnatten (PvdA)

De Raad van de Gemeente Nijmegen in vergadering bijeen op woensdag 6 juli 2011,

Overweegt het volgende:
In Nijmegen Noord gaan in de komende jaren veel gebieden op de schop. Niet alleen om huizen te bouwen, maar ook om de dijk terug te leggen en andere wegen aan te leggen. Duidelijk is dat vanwege de beoogde dijkteruglegging de zgn. “Lentse Oortjes” komen te vervallen. Hierdoor kan het sluipverkeer tijdens de bouwwerkzaamheden niet meer tot voor aan bij de Waalbrug komen. Dit verkeer zal nieuwe sluiproutes door de wijken in Lent gaan zoeken. Verkeer vanuit de regio dat nu via de Vossenpelssestraat naar de Lentse Oortjes rijdt zal ongetwijfeld over de Laauwikstraat en andere onveilige routes door Lent gaan sluipen.
Dit zijn ongewenste verkeersstromen die de leefbaarheid en de verkeersveiligheid in het geding brengen op onbedoelde punten in Lent. Deze verkeersstromen kunnen zich gaan voordoen zolang de nieuwe verkeersstructuur conform het model van de “aansluitingsvariant” nog niet is gerealiseerd.

Spreekt uit dat:
1) Tijdelijke verkeersmaatregelen tijdens te verwachten bouwwerkzaamheden gebruikelijk zijn. (zie bv. tijdelijke afsluiting Oosterhoutsedijk voor autoverkeer gedurende de bouw van de stadsbrug);
2) Een tijdige aankondiging van de verkeersmaatregelen voor gebruikers gewenst is.

Verzoekt het college:
1) Op korte termijn, doch in ieder geval voordat de Lentse Oortjes worden afgesloten, tijdelijk verkeersremmende maatregelen te nemen op de verbinding tussen Lent en Bemmel ter voorkoming van onbedoeld sluipverkeer door Lent.

En gaat over tot de orde van de dag.

Motie unaniem aanvaard

Voorstel - Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

Agendapunt	Omschrijving voorstel

Amendement: Verkeersstructuur Nijmegen Noord is één geheel
1e indiener M. van Nijnatten (PvdA)

De raad van Nijmegen in vergadering bijeen op 6 juli 2011,

Constaterende dat:
- er in de afgelopen anderhalf jaar diverse deelbesluiten die betrekking hebben op de verkeersstructuur in Nijmegen Noord aan de raad zijn voorgelegd;
- de verkeersstructuur zoals deze in 2007 is vastgesteld nog steeds niet in zijn gehele samenhang is herzien conform de motie "goede voornemens direct uitvoeren, de dorpensingel oost wordt aangelegd" die het college opriep zo snel mogelijk een besluit aan de raad voor te leggen waarin de verkeersstructuur werd uitgewerkt conform het voorstel van de 'draagvlakvariant';
- het college inmiddels een nieuwe variant heeft uitgewerkt onder de naam 'aansluitingsvariant';
- het in de aansluitingsvariant niet alleen over de dorpensingel oost gaat, maar over alle nieuw aan te leggen wegen in Nijmegen Noord, zoals de westelijke parallelroute, de parmasingel, maar ook te wijzigen wegen zoals de knip in de Vossenpelssestraat, oftewel de hele infrastructuur;
- de verkeersstructuur zoals uitgewerkt onder de naam 'aansluitingsvariant' één onlosmakelijk geheel vormt;
- de beslispunten in het voorstel van het college niet als losse beslispunten maar eveneens als één onlosmakelijk besluit genomen dienen te worden;

Besluit:
- Beslispunt 1 tot en met 4 van het raadsvoorstel "Dorpensingel Oost" te schrappen en te vervangen door het volgende beslispunt;
  "1. De beoogde verkeersstructuur voor autoverkeer in Nijmegen Noord als één onlosmakelijk geheel vast te stellen conform afbeelding 3 van dit voorstel (de aansluitingsvariant), waarbij onder andere wordt besloten;
  a) Tot aanleg van de Dorpensingel Oost vanaf 2015;
  b) Tot aansluiting van de Parmasingel op de Prins Mauritssingel bij de Waalbrug volgens de oorspronkelijk plannen uit 2007;
  c) Het college opdracht te geven verder te overleggen met Lingewaard om de aanleg van de Dorpensingel Oost en de knip in de Vossenpelssestraat daadwerkelijk te realiseren; met de Stadsregio en de Provincie over bijdragen in de aanlegkosten te overleggen en voorts de benodigde milieuonderzoeken in gang te zetten.

Voor: (35) GroenLinks, PvdA, D66, SP, VVD, CDA, Gewoon Nijmegen, Stadspartij Nijmegen NU!
Tegen: (1) VSP

Amendement aanvaard

Raadsbesluit d.d. 6 juli 2011
Voorstel aanvaard met inachtneming van het aanvaarde amendement

Brief aan de raad - Stichting Platform Waalsprong - Afronding hoofdstructuur . . .

16.000639 3

B

reg.nr.: *Stg. Platform Waalsprong, Turennesingel 52, 6663 GZ Lent KvK:nr.09130897*

procesverantw.: BMO

INGEKOMEN
28 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:

afgedaan:

Platform Waalspong

naar een *volwaardig en duurzaam* stadsdeel

Aan de raad van de Gemeente Nijmegen
T.a.v. alle raadsleden
Korte Nieuwstraat 6
Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Onderwerp: verkeersstructuur Nijmegen Noord Lent, 27 juni 2016

Geachte leden van de Gemeenteraad Nijmegen,

Onlangs is door het college van B & W aan uw Raad een voorstel gezonden betreffende "Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong".

Hoewel Platform Waalsprong, conform art. 3.1.1. van BRO, niet om een reactie is gevraagd, hecht het platform er aan toch zijn reactie c.q. visie op het voorstel van B & W met u te delen.

Al twee jaar wordt om actuele verkeersonderzoeken gevraagd, het hele gebied omvattend, waar Platform Waalsprong de maatregelen aan kan toetsen. Helaas zijn deze nog steeds niet beschikbaar gesteld.

Platform Waalsprong betreurt het dat er geen Waalsprong-breed verkeersbesluit komt. Immers alle maatregelen die in Nijmegen Noord genomen worden hebben gevolgen voor het totale gebied.
Voor afslag 38, ontsluiting bedrijventerrein De Grift en ontsluiting via Dorpensingel Oost zijn verkeersmaatregelen nodig die niet los van elkaar kunnen worden gezien.
Met onderstaande situatie wordt dat nog eens nadrukkelijk onderstreept:
Door de knip op de Griftdijk naar het zuiden te verplaatsen is er doorstroom mogelijk vanuit het noorden (Elst) via de Ovatonde. Dit geeft 3000 verkeersbewegingen per etmaal extra op de rotonde ter hoogte van het pompstation. Deze extra verkeersbewegingen zien we nergens terug in de afwegingen. Ook het sluipverkeer (m.n.vrachtverkeer) dat hierdoor door het dorp Oosterhout zal gaan staat nergens beschreven. Datzelfde geldt voor omleidingen van verkeer via Ressen: via de A325 en Prins Mauritssingel.

Brief aan de raad - Stichting Platform Waalsprong - Afronding hoofdstructuur . . .

Stg. Platform Waalsprong, Turennesingel 52, 6663 GZ Lent KvK:nr.09130897

Het B&W voorstel zal leiden tot een toenemend ongewenst sluipverkeer in het betrokken gebied aan zowel de oost- als de westflank.

Platform Waalsprong constateert ook in het voorstel een te geringe aandacht voor de bestaande bedrijven. Voor betrokken bedrijven in het gebied zijn er geen ontheffingsmogelijkheden. Het gevolg van het B&W-voorstel is wel een slechtere bereikbaarheid van deze bedrijven.
Ook komen inwoners uit Ressen aan de westflank ten onrechte niet in aanmerking voor het zgn. 'bewonerspasje'.

Platform Waalsprong ziet graag een compleet verkeersbesluit waar de doorstroming in het hele Waalspronggebied, in het bijzonder de flessenhals De Grift/afslag 38 en Oostflank, naast de Westflank ook gewaarborgd wordt.

Wij vertrouwen er op dat u voornoemde argumenten in uw afweging in voldoende mate meeneemt om uiteindelijk tot een verantwoorde besluitvorming te komen.

Met vriendelijke groet,

Namens Platform Waalsprong

J.T.I. Kropman
Secretaris

Brief aan de raad - Families Lent - Afronding hoofdstructuur wegen westflank . . .

reg.nr.: 16.000637 5
procesverantw.: BM30
B

INGEKOMEN
2 8 JUNI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

Van: Ingrid Sluiter [mailto:ingridsluiter@gmail.com]
Verzonden: maandag 27 juni 2016 14:18
Aan: Griffie; Bruls, Hubert BM20; Helmer, Renske BM30; Frings, Bert BM30; Tankir, Turgay BM30; Hees, Ben van BM30; Velthuis, Bert BM30; Tiemens, Harriet BM30
CC: DocInfo
Onderwerp: Brief aan college en aan de raad

Betreft: afschrift brief provincie Gelderland Dorpensingel-Oost / Ressense variant

Geachte burgemeester en wethouders,
Geachte raadsleden,

Afgelopen maanden is door uw gemeente en de gemeente Lingewaard als alternatief op de aanleg van de Dorpensingel-Oost de Ressense variant onderzocht. De Vereniging Dorpsbelangen Ressen heeft geprobeerd bij de gemeente Lingewaard aandacht te vragen voor bescherming van de leefbaarheid en cultuurhistorische en landschappelijke waarden van Ressen.

Ondergetekenden hebben zich nu genoodzaakt gezien richting provincie Gelderland een noodkreet te uiten, mede gelet op de behandeling van de Voorjaarsbegroting door Provinciale Staten Gelderland. Hierbij zenden wij u een afschrift van de brief die gisteren is verzonden.

Op 6 juli a.s. vindt er bij u besluitvorming plaats over de afronding hoofdwegenstructuur Waalspong westflank. In het document "Afronding hoofdwegenstructuur Waalsprong" wordt ook de oostflank beschreven. Wij verzoeken u dringend aandacht te hebben voor onze bezwaren tegen de Ressense variant. Wij stellen het daarom erg op prijs dat ook u kennis neemt van deze brief aan de provincie.

Binnenkort zullen wij de gemeente Lingewaard een petitie aanbieden en willen dan ook u uitgebreider berichten over onze bezwaren in deze.

Hoogachtend,
mede namens,
Familie Zegers, Hoeksehofstraat 16
Familie Lammers, Oude Postweg 2
Familie Sluiter, Oude Postweg 5
Familie Van Thiel, Ressensestraat 38
Familie Hermsen, Ressensestraat 40
Familie Van Eck-De Weerd, Ressensestraat 46

Ingrid van Thiel-Sluiter

Brief aan de raad - Families Lent - Afronding hoofdstructuur wegen westflank . . .

Provincie Gelderland
Aan Provinciale Staten
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

cc. Gedeputeerde Staten

tevens verstuurd per e-mail:
post@gelderland.nl

Ressen, 26 juni 2016

Betreft: Voorjaarsbegroting - Dorpensingel-Oost / Ressense variant

Geachte leden van Provinciale Staten Gelderland,
Geachte gedeputeerden van provincie Gelderland,

Afgelopen maanden is door de gemeenten Lingewaard en Nijmegen als alternatief op de aanleg van de Dorpensingel-Oost de Ressense variant onderzocht. De Vereniging Dorpsbelangen Ressen heeft tevergeefs geprobeerd bij de gemeente Lingewaard aandacht te vragen voor bescherming van de leefbaarheid en karakteristieke waarden van Ressen. Ondergetekenden zien ons nu genoodzaakt richting u een noodkreet te uiten.

Ressen is een van de oudste cultuur-historische kernen in Gelderland, namelijk de heerlijkheid Ressen, een koningshof uit de 5e eeuw. De kern van Ressen is in diverse beleidsdocumenten alsmede in het bestemmingsplan Park Lingezegen (artikel 29) aangewezen als beschermd dorpsgezicht, waarbij de gronden zijn bestemd voor de bescherming en instandhouding van de binnen het beschermd dorpsgezicht voorkomende, dan wel daaraan eigen landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De eerder door het college vastgestelde Beleidsanalyse Ressen-Dorpskern is ook als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd. Het beschermd dorpsgezicht heeft derhalve een formele basis.

Ressen krijgt de afgelopen jaren enorm veel voor haar kiezen en wordt vanuit alle kanten bedreigd. Het Rijnwaalpad vormt reeds een litteken door het historische Ressen met felgekleurde verlichting en gevaarlijke oversteken. Vanuit het zuiden rust er een enorme druk op Ressen door de uitbreiding van Nijmegen en de ovatonde boven de A325. Vanuit het noorden speelt de doortrekking van de A15. De intensiteiten op de snelwegen rondom Ressen nemen steeds verder toe. De cumulatieve negatieve effecten (zoals geluid en fijnstof) op Ressen van al deze ontwikkelingen zijn enorm. De voltallige raad van gemeente Lingewaard heeft u op 10 maart jl. een brief gestuurd om aandacht te vragen voor deze negatieve milieueffecten en de bescherming van Ressen.

De genoemde ontwikkelingen betreffen bedreigingen om Ressen heen, maar de Ressense variant als alternatief van de Dorpensingel-Oost gaat zelfs dwars door Ressen heen.

Met het openstellen van de bussluizen voor doorgaand verkeer waarmee een (indirecte) aansluiting op de A325 wordt gerealiseerd, zorgt de Ressense variant voor een ernstige aantasting van de leefbaarheid en de cultuurhistorische, landschappelijke en toeristische waarden van Ressen. Het aantal motorvoertuigen op de Verlengde Herckenrathweg en Ressensestraat zal volgens verkeerscijfers van gemeente Nijmegen toenemen van 6.000 naar

Brief aan de raad - Afschrift petitie TEGEN de Ressense variant als alternatief . . .

TEKEN DE PETITIE

TEGEN de Ressense variant als alternatief op de Dorpensingel-Oost

GEEN afstel Dorpensingel-Oost ten koste van Ressen

Al bijna 20 jaar is de Dorpensingel-Oost voorzien; de nieuwe verbindingsweg tussen de Ovatonde en Zandsestraat in Bemmel/Lent. De aanleg van de Dorpensingel-Oost is telkens uitgesteld en nu dreigt er zelfs afstel ten koste van de leefbaarheid in Ressen.

GEEN 9.000 motorvoertuigen per etmaal door Ressen

De gemeenten Nijmegen en Lingewaard zijn voornemens in plaats van de aanleg van de Dorpensingel-Oost bij Bemmel/Lent doorgaand motorverkeer toe te staan over de Verlengde Herckenrathweg, Ressensestraat en Hoeksehofstraat (de zogenoemde "Ressense variant"). In plaats van het huidige aantal van 4.900 motorvoertuigen per etmaal, gaan we naar 9.000. Terwijl met de aanleg van de Dorpensingel-Oost het verkeer over de Ressensestraat zou afnemen tot 3.000 motorvoertuigen per etmaal.

GEEN 4.000 motorvoertuigen p/e door Hoeksehofstraat

De bussluis bij Ressen van en naar de A325 zal worden opengesteld. De karakteristieke en boomrijke straat krijgt dan maar liefst 4.000 motorvoertuigen per etmaal te verwerken, in plaats van de 100 (bussen en bestemmingsverkeer) die er nu rijden. Door al het extra verkeer door Ressen, wordt de leefbaarheid en de cultuur-historische, landschappelijke en toeristische waarde van een van de oudste kernen in Gelderland ernstig bedreigd.

GEEN slechter leefklimaat

De Ressensestraat is nu al erg druk en onveilig. Het verkeer zorgt o.a. voor geluidsoverlast en aantasting van de luchtkwaliteit. Daarnaast krijgt Ressen al genoeg te verduren met de ontwikkelingen van de A325 en het doortrekken van de A15. De intensiteiten op de snelwegen rondom Ressen nemen steeds verder toe. De cumulatieve negatieve effecten van al deze ontwikkelingen zijn enorm.

Ressense variant is NIET de oplossing

De Ressense variant vergt ten opzichte van de Dorpensingel-Oost meer oriëntatie en oplettendheid van de automobilist. Zo kent de Ressense variant meer woonaansluitingen dan de Dorpensingel-Oost. Ten opzichte van de Dorpensingel-Oost staan langs de route van de Ressensestraat meer woningen die hinder ondervinden in hun directe woonomgeving. De Ressense variant is dus geen beter alternatief dan de Dorpensingel-Oost.

Doe mee en teken nu de petitie!

Brief aan de raad - Afschrift petitie TEGEN de Ressense variant als alternatief . . .

TEKEN DE PETITIE
TEGEN de Ressense variant als alternatief op de Dorpensingel-Oost

GEEN afstel Dorpensingel-Oost ten koste van Ressen
Al bijna 20 jaar is de Dorpensingel-Oost voorzien; de nieuwe verbindingsweg tussen de Ovatonde en Zandsestraat in Bemmel/Lent. De aanleg van de Dorpensingel-Oost is telkens uitgesteld en nu dreigt er zelfs afstel ten koste van de leefbaarheid in Ressen.

GEEN 9.000 motorvoertuigen per etmaal door Ressen
De gemeenten Nijmegen en Lingewaard zijn voornemens in plaats van de aanleg van de Dorpensingel-Oost bij Bemmel/Lent doorgaand motorverkeer toe te staan over de Verlengde Herckenrathweg, Ressensestraat en Hoeksehofstraat (de zogenoemde "Ressense variant"). In plaats van het huidige aantal van 4.900 motorvoertuigen per etmaal, gaan we naar 9.000. Terwijl met de aanleg van de Dorpensingel-Oost het verkeer over de Ressensestraat zou afnemen tot 3.000 motorvoertuigen per etmaal.

GEEN 4.000 motorvoertuigen p/e door Hoeksehofstraat
De bussluis bij Ressen van en naar de A325 zal worden opengesteld. De karakteristieke en boomrijke straat krijgt dan maar liefst 4.000 motorvoertuigen per etmaal te verwerken, in plaats van de 100 (bussen en bestemmingsverkeer) die er nu rijden. Door al het extra verkeer door Ressen, wordt de leefbaarheid en de cultuur-historische, landschappelijke en toeristische waarde van een van de oudste kernen in Gelderland ernstig bedreigd.

GEEN slechter leefklimaat
De Ressensestraat is nu al erg druk en onveilig. Het verkeer zorgt o.a. voor geluidsoverlast en aantasting van de luchtkwaliteit. Daarnaast krijgt Ressen al genoeg te verduren met de ontwikkelingen van de A325 en het doortrekken van de A15. De intensiteiten op de snelwegen rondom Ressen nemen steeds verder toe. De cumulatieve negatieve effecten van al deze ontwikkelingen zijn enorm.

Ressense variant is NIET de oplossing
De Ressense variant vergt ten opzichte van de Dorpensingel-Oost meer oriëntatie en oplettendheid van de automobilist. Zo kent de Ressense variant meer woonaansluitingen dan de Dorpensingel-Oost. Ten opzichte van de Dorpensingel-Oost staan langs de route van de Ressensestraat meer woningen die hinder ondervinden in hun directe woonomgeving. De Ressense variant is dus geen beter alternatief dan de Dorpensingel-Oost.

namens Wijkraad Lent
3 juli 2016
voorzitter: A.A. Pennings

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake RVS Afronding hoofdstructuur wegen . . .

ORTEFEUILLEHOUDER TIEMENS

Toezeggingen
Kamerronde inzake RVS Afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong **1.** De wethouder zal de huidige grens van het ontheffingsgebied bij het dorp Oosterhout en eventuele uitbreiding daarvan naar het dorp zelf nogmaals onder de loep nemen en de raad daarover informeren. **2.** De raad wordt geïnformeerd over verdere uitwerking over waar het vrachtwagenverbod precies wordt neergelegd. **3.** De raad wordt geïnformeerd over de bevindingen omtrent geluidsbelasting boven de knip op de griftdijk.

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake RVS Afronding hoofdstructuur wegen . . .

Agenda voor de bijeenkomst in de Traianuskamer

Datum: woensdag 6 juli 2016
Aanvang: 17:00

Burgerronde

Inspraak van burgers

Kamerronde

Ontwikkeltraject W4

Beantw. art. 39 vragen inzake Lobby van de VNG inzake de Wet Open Overheid
Op verzoek van D66

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake RVS Afronding hoofdstructuur wegen . . .

Inspraak van burgers

Bijlage - Overzicht burgerronde 6 juli (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake RVS Afronding hoofdstructuur wegen . . .

Ontwikkeltraject W4
Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties (pdf)

Bijlage - Toezegging Tiemens inzake RVS Afronding hoofdstructuur wegen . . .

Beantw. art. 39 vragen inzake Lobby van de VNG inzake de Wet Open Overheid
Op verzoek van D66
Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over de VNG-lobby tegen Woo-wet (pdf)
Bijlage - Toezegging Bruls inzake Lobby van de VNG de Wet Open Overheid (pdf)

Bijlage - Overzicht burgerronde 6 juli

Overzicht

van insprekers

aangemeld voor de Politieke Avond
van de Raad van de gemeente Nijmegen
op woensdag **6 juli** in het Stadhuis

INTERVIEW INSPRAAK 17.00 uur Gebroeders Van Limburgkamer

Doorontwikkeling Welzijnsorganisaties

- De heer Arie de Vries, NIM maatschappelijk werk
  (voor vragen in de zaal beschikbaar: Mevrouw Susanne Plass, Tandem welzijn, mevrouw Anja van Baardewijk, Swon het seniorennetwerk, mevrouw Rietje Compiet, Het Inter-lokaal)

Raadsvoorstel afronding hoofdstructuur wegen westflank Waalsprong

- Mevrouw Mariken Konert
- Mevrouw Lisa Esselink
- De heer Charles Meijers, ondernemersvereniging Waalsprong
- De heer Johan Plamont, Dorpsraad Oosterhout
- Mevrouw Ingrid van Thiel-Sluiter, bewoners Ressen en Bemmel
- Mevrouw Leonie Schuijt, wijkraad Lent

INSPRAAK REGULIER 17.00 uur Traianuskamer

Raadsvoorstel Onttrekking aan openbaar verkeer wandelpad Turennesingel

- De heer Michel Riet

Vragen vragenhalfuurtje Burgerronde 17.30 uur Barbarossakamer

Vragen SP – Acties brandweer

Sinds 6 mei 2015 zijn de vakbonden in onderhandeling met de Brandweerkamer van de VNG over de herzieningen van het overgangsrecht FLO. Deze wijziging is noodzakelijk omdat de huidige regeling door gewijzigde wet- en regelgeving (mn verhoging AOW-leeftijd en vervallen levensloopverlofregeling) niet meer uitvoerbaar is en voor de werknemer grote inkomensnadelen kent. Meer dan een jaar na de start van de onderhandelingen is er nog geen akkoord bereikt en zijn de onderhandelingen afgebroken. Inmiddels voert de brandweer in het hele land acties om hun eisen kracht bij te zetten. Ook onze Nijmeegse brandweerlieden zijn op 27 juni in actie gekomen om duidelijk te maken dat zij een fatsoenlijke regeling willen voor ouder brandweerpersoneel in repressieve functies.

De VNG/Brandweerkamer voert ook namens Nijmegen onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden van het Nijmeegse brandweerpersoneel. Nu de onderhandelingen zijn gestaakt en niet tot een bevredigend resultaat hebben geleid, is het wenselijk om deze impasse te doorbreken.

Daarom heeft de SP-fractie de volgende vragen aan het college van B en W:

1. Is het college van B en W op de hoogte van de (gestaakte) onderhandelingen tussen de vakbonden en de Brandweerkamer van de VNG over de herzieningen van het overgangsrecht FLO?
2. Is het college van B en W met ons van mening dat het wenselijk is dat er snel een fatsoenlijke regeling komt voor ouder brandweerpersoneel in repressieve functies?
3. Is het college met ons van mening dat het wenselijk is dat de VNG/Brandweerkamer verder tegemoet komt aan de redelijke wensen van het brandweerpersoneel zodat er snel een akkoord kan worden gesloten?
4. Is het college van B en W van Nijmegen bereid de VNG/Brandweerkamer op korte termijn op te roepen om:
   a. over alle acht eisen van het brandweerpersoneel in onderhandeling te gaan.
   b. verder tegemoet te komen aan alle redelijke wensen van het brandweerpersoneel zodat er snel een akkoord kan worden gesloten.

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Toelichting over de behandeling van:

Brief inzake Ontwikkeltraject W4

Van:	College van B&W d.d. 21 juni 2016		
Doel:	Opinievorming		
Toelichting:	**1. Brief inzake Ontwikkeltraject W4** Met deze brief informeert het college de raad over de stand van zaken rondom het ontwikkeltraject van de W4, het samenwerkingsverband tussen de vier welzijnsinstellingen in Nijmegen (Inter-Lokaal, NIM, Swon en Tandem). In het najaar van 2015 heeft het college een onderzoek laten uitvoeren ten behoeve van de gewenste doorkanteling van het welzijnswerk naar een geïntegreerde wijkgerichte samenwerking. Het onderzoek heeft geleid tot het opstellen van een Programma van Eisen en een organisatiemodel waarover de W4-partijen overeenstemming hebben bereikt. Deze documenten vormen de basis voor de volgende fases in het ontwikkeltraject en zijn ter info aan de raad aangeboden. De W4-partijen hebben geconcludeerd dat er overeenstemming is over de inhoudelijke ontwikkelingen die de komende jaren gewenst is. Gezamenlijk uitgangspunt van de W4 is om het welzijnswerk integraal te organiseren en uit te voeren. De brief gaat verder in op de doelstellingen van het ontwikkeltraject om in co-creatie met professionals en vrijwilligers: - een manier te ontwikkelen zodat het sociaal werk optimaal georganiseerd en uitgevoerd kan worden - een structuur te ontwikkelen waarin professionals en vrijwilligers zich ondersteund en gefaciliteerd voelen, en daarom optimaal uitvoering aan hun werk kunnen geven *Vervolg* De schets van het organisatiemodel, de verschillende uitgangspunten in het Programma van Eisen, en het implementatieplan worden in de komende periode verder uitgewerkt. Het college zal de raad op de hoogte houden van het vervolg. Daarnaast is het college gestart met de voorbereiding van de opdrachtverlening aan de nieuwe organisaties vanaf 2017; de raad zal in het vierde kwartaal van 2016 hierover een raadsvoorstel voorgelegd krijgen. Belangrijke aandachtspunten zijn daarbij onder meer diversiteit, en aansluiting tussen nulde- en eerstelijnsactiviteiten. Het college wisselt graag met uw raad van gedachten over dit ontwikkeltraject.		
Naam steller: **E-mail steller:**	Cilia ten Den c.ten.den@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 – 329 92 26
Bijlagen:	1. Brief College van B&W inzake 'Ontwikkeltraject W4' d.d. 21 juni 2016 **Achtergrondinformatie** 2. Programma van Eisen 3. Aanzet tot een nieuwe basisinfrastructuur Welzijn		

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Collegevoorstel
Openbaar

GEMEENTE Nijmegen

Onderwerp

Organisatieontwikkeling W4

Programma
Zorg & Welzijn

BW-nummer

Portefeuillehouder
B. Frings

Samenvatting
Eind 2015 is een onderzoek uitgevoerd ten behoeve van de gewenste doorkanteling van de nulde en eerste lijn welzijnswerk naar een geïntegreerde wijkgerichte aanpak. Dit onderzoek leidde tot het advies om gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op te stellen voor de doorontwikkeling van de W4, met daarin de organisatieprincipes en organisatorische randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatie van de W4 moet voldoen. Naast een PvE ligt nu een organisatiemodel op hoofdlijnen voor, waarover de W4-partijen overeenstemming hebben bereikt. Deze documenten vormen de basis voor de volgende fases van het ontwikkeltraject.
Met een raadsinformatiebrief informeren we de raad over de stand van zaken van het ontwikkeltraject W4, het PvE en de Aanzet tot een nieuwe basisinfrastructuur welzijn.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
MO10, Cilia ten Den, 9226

Datum ambtelijk voorstel
15-6-2016

Registratienummer
16.0005741

Ter besluitvorming door het college

1. De brief aan de raad over ‘ Het Programma van Eisen’ van W4 en ‘ Aanzet tot een nieuwe basisinfrastructuur Welzijn’ vast te stellen.

Paraaf akkoord | Datum

Steller
Cilia ten Den

☒ Alleen ter besluitvorming door het College
☒ Actief informeren van de Raad

Besluit B&W d.d. 21 juni 2016 **nummer: 3.6**

X Conform advies
☐ Aanhouden
☐ Anders, nl.

Paraaf akkoord | Datum

Bestuursagenda

Portefeuillehouder

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Collegevoorstel

1 Probleemstelling

In 2014 zijn de vier welzijnsinstellingen in Nijmegen (Het Inter-Lokaal, NIM Maatschappelijk Werk, Swon het seniorennetwerk en Tandem Welzijn) een samenwerking aangegaan onder de noemer W4. In het najaar van 2015 hebben we een onderzoek laten uitvoeren in het kader van de gewenste doorkanteling van de uitvoering van activiteiten op het terrein van nulde en eerste lijn welzijnswerk, naar een geïntegreerde wijkgerichte samenwerking. Dit onderzoek, uitgevoerd door Dirk Langedijk, heeft geleid tot het volgende advies:

> "Stel gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op voor de doorontwikkeling van de W4, met daarin de organisatieprincipes en organisatorische randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatie van de W4 moet voldoen. Het woord is daarbij aan de professionals en vrijwilligers: wat hebben zij nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?"

De Stuurgroep ontwikkeling Welzijnsorganisaties heeft naast het Programma van Eisen nu ook een beschrijving van een organisatiemodel op hoofdlijnen vastgesteld en ter informatie aan het college aangeboden. Deze beide documenten vormen de basis voor de volgende fases van het ontwikkeltraject.

2 Juridische aspecten

De gemeente Nijmegen is als opdrachtgever en subsidieverlener van de W4-organisaties en de toekomstige nieuwe organisatie(s) betrokken bij de organisatieontwikkeling van de W4. In de Stuurgroep organisatieontwikkeling W4 vervult de gemeentelijke vertegenwoordiging vooral een procesrol. De uitvoeringsverantwoordelijkheid ligt primair bij de W4.

Daarnaast is de gemeente werkgever van een aantal medewerkers die een rol vervullen in de Sociale wijkteams en de Stips. Vanuit deze rol is de gemeente als samenwerkingspartner van de W4 nauw betrokken bij het opstellen van het implementatieplan en de uitvoering daarvan in de komende periode. Daarbij hoort ook de positionering van de gemeentelijke werknemers die in de Sociale Wijkteams en de Stips functioneren. Hierover vindt op dit moment ook nog geen besluitvorming plaats.

De aanzet tot een nieuwe basisinfrastructuur Welzijn is een plan op hoofdlijnen. In een volgende fase vindt de toetsing van onder meer de juridische uitwerking plaats.

3 Doelstelling

- Kennis nemen van de documenten van de stuurgroep ontwikkeling Welzijnsorganisaties: PvE en Aanzet tot en nieuwe basisinfrastructuur Welzijn.
- Informeren van de raad over de stand van zaken met betrekking tot de organisatieontwikkeling W4.

4 Argumenten

In het Programma van Eisen is de input verwerkt van een groot aantal beroepskrachten en vrijwilligers van de W4-organisaties én van medewerkers van MEE Gelderse Poort en de gemeente Nijmegen die werkzaam zijn in de Sociale Wijkteams en de Stips. Het plan beschrijft geen nieuwe organisatievorm, maar formuleert eisen waaraan deze moet voldoen: van harde randvoorwaarden tot enkele inhoudelijke kaders ter nadere invulling. Naast de input vanuit 'de werkvloer' zijn er eisen, wensen en randvoorwaarden ingediend door de W4-organisaties, de gemeente Nijmegen en MEE Gelderse Poort. Hiermee is zowel de aansluiting bij het gemeentelijk beleidskader geborgd, als voldaan aan de voorwaarden voor het verkrijgen van draagvlak voor de uiteindelijke organisatievorm bij alle betrokken organisaties.

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Collegevoorstel

Na het vaststellen van het programma van eisen zijn door de W4-bestuurders beelden uitgewisseld over mogelijke organisatievormen die aan de gestelde eisen voldoen. Dit heeft geleid tot het gezamenlijk schetsen van een variant waarover alle W4-organisaties het in hoofdlijnen eens zijn. Deze variant bestaat uit de vorming van twee nieuwe welzijnsorganisaties, respectievelijk op de nulde lijn en de eerste lijn binnen het sociaal domein. Deze organisaties zijn in de basis strategisch en operationeel autonoom, maar op inhoud en in formele structuur aan elkaar verbonden. Zij vertrekken gezamenlijk vanuit de missie, visie en functie zoals geformuleerd in het Programma van Eisen.

Het voorstel geeft nog geen uitsluitsel over de juridische inbedding van bijvoorbeeld de sociale wijkteams. Daarbij hoort ook de positionering van de gemeentelijke werknemers die in de Sociale Wijkteam en de Stips functioneren. Dit wordt de komende periode verder uitgewerkt.

Ook is er in deze fase nog geen duidelijkheid over hoe de verschillende uitgangspunten uit het Programma van Eisen ten aanzien van samenwerking, vakmanschap, sturing en dergelijke binnen de nieuwe organisaties worden vormgegeven. Ook dit wordt in een volgende fase nader uitgewerkt.

5 Financiën
Aan dit voorstel zijn geen financiële consequenties verbonden

6 Participatie en Communicatie
Bij de totstandkoming van het PvE zijn alle belanghebbenden betrokken: beroepskrachten, vrijwilligers, organisaties (directie/bestuur), raden van toezicht, ondernemings- en cliëntenraden. Het organisatievoorstel op hoofdlijnen ligt nu voor bij de verschillende raden van toezicht en ondernemingsraden. Ook de werknemers zijn half juni geïnformeerd over de voornemens.

7 Uitvoering en evaluatie
De volgende stap in het ontwikkelingstraject is het verder uitwerken van het implementatieplan voor een zorgvuldig vervolg. Een traject waarin de verschillende besturen, raden van toezicht, ondernemings- en cliëntenraden hun geëigende rol zullen spelen. De gemeentelijke organisatie, in de rol van werkgever, maakt hier uitdrukkelijk onderdeel van uit. De betreffende werknemers zijn nauw bij het proces betrokken.

Daarnaast wordt in de komende periode de opdrachtverlening (inhoudelijk, financieel) vanaf 2017 aan de nieuwe organisaties voorbereid. Belangrijke aandachtspunten zijn onder meer: diversiteit en de aansluiting tussen de nulde en eerste lijn.

8 Risico
Aan dit voorstel zijn geen directe (financiële) risico's verbonden

Bijlage(n): Programma van Eisen;
Aanzet tot een nieuwe basisinfrastructuur Welzijn

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Ingekomen stuk D19 (PA 6 juli 2016)

Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
21 juni 2016	MO10/16.0005865	Cilia ten Den
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Ontwikkeltraject W4		(024) 3299226

Geachte leden van de Raad,

Met deze brief informeren we u over de voortgang van het ontwikkelingstraject W4. In 2014 zijn de vier welzijnsinstellingen in Nijmegen (Het Inter-Lokaal, NIM Maatschappelijk Werk, Swon het seniorennetwerk en Tandem Welzijn) een samenwerking aangegaan onder de noemer W4. In het najaar van 2015 hebben we een onderzoek laten uitvoeren ten behoeve van de gewenste doorkanteling van het welzijnswerk naar een geïntegreerde wijkgerichte samenwerking. Dit onderzoek, uitgevoerd en aan u gepresenteerd door Dirk Langedijk, heeft geleid tot het volgende advies:

> "Stel gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op voor de doorontwikkeling van de W4, met daarin de organisatieprincipes en organisatorische randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatie van de W4 moet voldoen. Het woord is daarbij aan de professionals en vrijwilligers: wat hebben zij nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?"

Ons college heeft op 21 juni jl. kennis genomen van het Programma van Eisen en het Organisatiemodel op hoofdlijnen waarover de W4-partijen overeenstemming hebben bereikt. Deze documenten vormen de basis voor de volgende fases van het ontwikkeltraject en bieden we u ter informatie aan.

Ontwikkeltraject
Naar aanleiding van het onderzoek hebben de W4-partijen geconcludeerd dat er overeenstemming is over de inhoudelijke ontwikkelingen die op basis van het gemeentelijk beleidsplan Wmo en Jeugdhulp de komende jaren gewenst zijn. Inhoudelijk wordt gewerkt volgens: de principes van de Kanteling; de acht bakens van Welzijn nieuwe stijl; en het stimuleren van zelfregie, participatie en eigenkracht. Het gezamenlijke uitgangspunt van de W4 is om het welzijnswerk integraal te organiseren en uit te voeren, ten behoeve van optimale dienstverlening aan de bewoners van Nijmegen: wijkgericht waar dat kan en wijkoverstijgend waar dat nodig is. Met het doel op deze manier het welzijnswerk beter en goedkoper te maken. Om dit te kunnen realiseren staat de optimale ondersteuning van professionals en vrijwilligers centraal.

De vraag "wat hebben professionals en vrijwilligers nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?" is daarom richtinggevend geweest voor de aanpak van het ontwikkeltraject. De doelstelling van het ontwikkeltraject is volgens de stuurgroep Ontwikkeling Welzijnsorganisaties[1] om in co-creatie met professionals en vrijwilligers:

[1] In de stuurgroep zijn de directeur-bestuurders van de 4 welzijnsorganisaties vertegenwoordigd, evenals een afvaardiging van de gemeente als opdrachtgever en subsidieverstrekker. Zij richten zich vooral op de procesmatige en voortgangsaspecten van het traject.

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

Vervolgvel
1

- een manier te ontwikkelen zodat het sociaal werk optimaal georganiseerd en uitgevoerd kan worden;
- een structuur te ontwikkelen waarin professionals en vrijwilligers zich ondersteund en gefaciliteerd voelen, en daarom optimaal uitvoering aan hun werk kunnen geven.

De bedoeling is dat de manier van organiseren en de bijpassende (organisatie)structu(u)ren in 2016 worden ontwikkeld en geïmplementeerd, zodat per 2017 op de nieuwe manier kan worden gewerkt.

Programma van Eisen en Organisatiemodel
In het Programma van Eisen is de input verwerkt van een groot aantal beroepskrachten en vrijwilligers van de W4-organisaties én van medewerkers van MEE Gelderse Poort en de gemeente Nijmegen die werkzaam zijn in de Sociale Wijkteams en de Stips. Het plan beschrijft geen nieuwe organisatievorm, maar formuleert eisen waaraan deze moet voldoen: van harde randvoorwaarden tot enkele inhoudelijke kaders ter nadere invulling. Naast de input vanuit 'de werkvloer' zijn er eisen, wensen en randvoorwaarden ingediend door de W4-organisaties, de gemeente Nijmegen en MEE Gelderse Poort. Hiermee is zowel de aansluiting bij het gemeentelijk beleidskader geborgd, als voldaan aan voorwaarden voor draagvlak bij alle betrokken organisaties voor de uiteindelijke organisatievorm.

De W4 organisaties hebben vervolgens gezocht naar een organisatievorm die aan de gestelde eisen voldoet én waarover alle vier de organisaties het in hoofdlijnen eens zijn. Deze variant bestaat uit de vorming van twee nieuwe welzijnsorganisaties, respectievelijk op de nulde lijn en de eerste lijn binnen het sociaal domein. Deze organisaties zijn in de basis strategisch en operationeel autonoom, maar op inhoud en in formele structuur aan elkaar verbonden. Zij vertrekken gezamenlijk vanuit de missie, visie en functie zoals geformuleerd in het Programma van Eisen.

Hiermee ontstaat een nieuw speelveld op het welzijnsdomein, los van de bestaande organisatiegrenzen. Het werk in de nulde lijn richt zich op het versterken van burgerkracht, zelfredzaamheid en samenredzaamheid in de civil society met een sterke focus op inclusie, preventie, mantelzorg en samenlevingsopbouw. De kwaliteiten, mogelijkheden en talenten van actieve(wijk)bewoners, vrijwilligers, mantelzorgers en ervaringsdeskundigen staan hierbij centraal. Waar nodig worden zij ondersteund en gefaciliteerd door sociale professionals. Het werk in de eerste lijn richt zich op zelfredzaamheid en samenredzaamheid met een sterke focus op ondersteunen en versterken van individuen en groepen mensen die het 'net niet redden'. Hierin gaat het primair om ondersteuning en dienstverlening, hulpverlening, coördinatie, toeleiding naar zorg, en het voorkomen en uitstellen van zwaardere zorg.

Volgende fase
De schets van het organisatiemodel geeft nog geen uitsluitsel over bijvoorbeeld de juridische inbedding van bijvoorbeeld de sociale wijkteams of de positionering van de gemeentelijke werknemers die in de Sociale Wijkteam en de Stips functioneren. Dit wordt de komende periode verder uitgewerkt. Ook is er in deze fase nog geen duidelijkheid over hoe de verschillende uitgangspunten uit het Programma van Eisen ten aanzien van samenwerking, vakmanschap, sturing en dergelijke binnen de nieuwe organisaties worden vormgegeven. Ook dit wordt in een volgende fase nader uitgewerkt.

De volgende stap in het ontwikkelingstraject is het verder uitwerken van het implementatieplan voor een zorgvuldig vervolg. Een traject waarin de verschillende besturen, raden van toezicht, ondernemings- en cliëntenraden hun geëigende rol zullen spelen. De gemeentelijke organisatie,

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Gemeente Nijmegen
Maatschappelijke Ontwikkeling
Beleidsontwikkeling

in de rol van werkgever, maakt hier uitdrukkelijk onderdeel van uit. Daarnaast bereiden we in de komende periode de opdrachtverlening (inhoudelijk, financieel) aan de nieuwe organisaties voor.

MEE Gelderse Poort
Een belangrijk opgave binnen het ontwikkelingstraject betreft de inbedding van de medewerkers van MEE Gelderse Poort en het behoud van de specifieke expertise van MEE Gelderse Poort voor Nijmegen. In onze brief van 13 mei hebben we u reeds geïnformeerd over de wijze waarop deze inbedding is geborgd. Hiertoe gaan onder meer de medewerkers van MEE Gelderse Poort in de wijkteams en de Stips per juli 2016 over naar een dienstverband bij NIM Maatschappelijk werk.

Medewerkers Gemeente Nijmegen
De gemeente Nijmegen is opdrachtgever en beleidsverantwoordelijk voor de huidige en toekomstige welzijnsorganisaties, maar tevens werkgever van medewerkers die een rol vervullen in de Sociale Wijkteams en in de Stips. Bij de start van het ontwikkelingstraject heeft de gemeente de bereidheid uitgesproken ook de aanpassing van onderdelen van de gemeentelijke organisatie in de aanpak te betrekken, d.w.z. op onderdelen mee te veranderen, als dat noodzakelijk is voor het te behalen resultaat. De gemeentelijke afdeling Zorg is betrokken bij de uitwerking en uitvoering van het implementatieplan. Op dit moment is over mogelijke veranderingen voor (medewerkers van) de gemeentelijke organisatie nog geen beslissing genomen. De betreffende werknemers zijn hier nauw bij betrokken.

Vervolg
We hebben u met deze brief geïnformeerd over de stand van zaken tot op dit moment. We houden uw Raad vanzelfsprekend op de hoogte van het vervolg van het ontwikkeltraject, met daarbij in het bijzonder aandacht voor de ontwikkelingen voor de gemeentelijke organisatie en de consequenties voor het gemeentelijk personeel.

Daarnaast zijn we gestart met de voorbereiding van de opdrachtverlening aan de nieuwe organisaties vanaf 2017, die we uw Raad in het vierde kwartaal van 2016 ter besluitvorming zullen voorleggen. Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn onder meer: diversiteit en de aansluiting tussen de nulde- en de eerstelijnsactiviteiten.

Hoogachtend,

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Bijlage: Programma van Eisen
Aanzet tot een nieuwe basisinfrastructuur Welzijn

PROGRAMMA VAN EISEN

ONTWIKKELTRAJECT WELZIJNSORGANISATIES NIJMEGEN

[5 april 2016]

Versie 1.3 - Definitief

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Proces en methode	4
Thema's	6
Programma van eisen	
- Leeswijzer	6
- 1. Missie, visie en functie	6
- 2. Vakmanschap	7
- 3. Samenwerken	8
- 4. Aansturing en zelfsturing	9
- 5. Facilitering en ondersteuning	10
- 6. Randvoorwaarden	11
Vervolgproces	12
Bijlagen	13

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

Inleiding

'Het woord is aan de professionals en vrijwilligers:
wat hebben zij nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?'

Met deze zin besloot het advies van Dirk Langendijk in het verkennende onderzoek naar de gewenste doorontwikkeling van de uitvoering van activiteiten op het terrein van nulde en eerste lijn welzijnswerk in Nijmegen, zoals door gemeente Nijmegen in 2015 geïnitieerd. Het advies, overgenomen in een gezamenlijk startdocument [1] van de vier grote welzijnsorganisaties in Nijmegen[2], omvatte een duidelijke opdracht voor de te zetten vervolgstap:
'Stel gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op voor de doorontwikkeling van de W4, met daarin de organisatieprincipes en organisatorische randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatie van de W4 moet voldoen. Het woord is daarbij aan de professionals en vrijwilligers: wat hebben zij nodig voor een gezamenlijke wijkaanpak?'

Dit document vormt dat programma van eisen, welke in een tijdsbestek van circa 2 maanden zorgvuldig is opgesteld uit inbreng van vele beroepskrachten, vrijwilligers, organisaties en gemeente. Dit programma van eisen poogt recht te doen aan alle verschillende perspectieven, belangen, beelden, ideeën, suggesties, wensen en eisen vanuit alle belanghebbenden bij de aanstaande organisatieveranderingen. Vanuit die brede basis vormt dit programma van eisen een toetssteen voor de te maken keuzes rondom nieuwe organisatievormen. Het beschrijft geen nieuwe organisatievorm[3], maar formuleert eisen waaraan zij moet voldoen: van harde randvoorwaarden tot een inhoudelijke kaders ter nadere invulling.

Dit programma van eisen is een 'gedragen' stuk. Gedragen, vanwege de grote en diverse groep beroepskrachten en vrijwilligers die zich hierop zeer actief betrokken heeft getoond en hun inbreng heeft gehad. Gedragen ook, vanwege de inbreng vanuit de W4-organisaties, MEE Gelderse Poort en gemeente Nijmegen die integraal in dit programma van eisen is verwerkt. Gedragen tenslotte, omdat in het proces van totstandkoming, ondanks tijdsdruk, geen concessies zijn gedaan aan het bestaansrecht van alle perspectieven en belangen. Het is geen stuk van 'de gemeente', noch van een organisatie of 'de W4', noch van 'de beroepskracht' of 'de vrijwilliger': het is een integraal programma ten behoeve van de doorontwikkeling van het welzijnswerk in Nijmegen. Een programma gericht op vernieuwing: inhoudelijk en kwalitatief gedreven, zonder vooropgestelde bezuinigingsdoelstelling.

De noodzaak en urgentie voor organisatieverandering zijn in eerdere fasen besproken en hebben geleid tot de gezamenlijke keuze om een programma van eisen op te stellen. Er is niet met beroepskrachten en vrijwilligers expliciet ingegaan op hun opvattingen hierover. Desalniettemin is er veel opgehaald en

[1] *Startdocument ontwikkeltraject welzijnsorganisaties Nijmegen (versie 1.5 – 2 februari 2016)*
[2] *Tandem Welzijnsorganisatie, Swon het seniorennetwerk, Het Inter-Lokaal, NIM Maatschappelijk Werk (samen: W4)*
[3] *De termen 'organisatievorm' en 'de organisatie(s)' worden in de loop van dit document door elkaar gebruikt. Op geen enkele wijze beoogt daarmee in de formulering gestuurd te worden op de vraag of er sprake kan/zal zijn van één of meerdere organisaties.*

worden ook hierop indrukken opgedaan. Allereerst opvallend is de positieve en open houding. Men begrijpt dat het van belang is om met elkaar in gesprek te gaan over vernieuwing en doorontwikkeling, men voelt zich er op betrokken en waardeert het zeer dat er 'meegepraat' kan worden. In de gespreksgroepen was er veel positieve energie. In algemene zin lijkt er vanuit beroepskrachten en vrijwilligers in deze fase vooral veel verbinding te zijn met het ontwikkeltraject, er is geen grote weerstand te bekennen. Deze observatie moet uiteraard in de context van de open vraagstelling in deze fase gezien worden, zodra consequenties (persoonlijk en organisatorisch) duidelijker worden, kan dit uiteraard anders gaan werken. Er gebeurt al veel goeds, maar er zijn ook veel vernieuwende ideeën en wensen. Bijlage 2 bevat diverse concrete suggesties hiervoor. Noodzaak voor verandering in organisatorische zin lijkt voor medewerkers vooral te zitten in ongelijkheid (in facilitering, bevoegdheden, beloning) en met onduidelijke aansturingsstructuren. Dit is het meest nadrukkelijk merkbaar in de Sociale Wijkteams en Stips in de wijken. Meer inhoudelijk valt vooral de noodzaak tot meer 'gekanteld werken' op, meer doen aan burgerkracht, aan nieuwe verhoudingen met bewoners, nog meer gericht op eigen kracht en vergroten van de zelfredzaamheid van bewoners in hun wijken. Zorgen maakt men zich het meest om wachtlijsten en om het behoud van vakspecifieke of doelgroepspecifieke expertise, als belangrijke keerzijde voor de winst die wordt ervaren in de multidisciplinaire integrale aanpak. Het is in dit spanningsveld zoeken naar de eisen die aan nieuwe organisatievormen zijn te stellen.

Er zit ook een 'zachtere' kant aan het ontwikkeltraject en keuzes die hierin gemaakt moeten worden. Dit heeft te maken met de vertrouwen, synergie, cultuurverschillen, bereidheid tot verandering, etc. Dit aspect is in het programma van eisen benoemd onder 6.3. Het vormt een essentieel criterium voor het slagen van een nieuwe organisatievorm. Dit is van verschillende kanten in verschillende woorden benadrukt. Een organisatievorm die perfect aan alle eisen voldoet is gedoemd te mislukken wanneer zij niet kan rekenen op voldoende vertrouwen vanuit bestuur of werkvloer, wanneer de synergie ontbreekt of er toch te weinig bereidheid is om werkelijk over de 'eigen schaduw heen te stappen'. Wanneer naast aan alle eisen ook hieraan voldaan kan worden, pas dan kan er werkelijk ontwikkeling en vernieuwing zijn van het welzijnswerk in Nijmegen.

Dit document beschrijft allereerst het proces en de hierbij gehanteerde methoden, met verwijzing naar diverse bijlagen. Vervolgens worden aan de hand van de 6 thema's beelden gepresenteerd en vertaald naar enkele concrete eisen per thema. Tenslotte bevat dit document enkele aandachtspunten voor vervolgfasen die na dit programma van eisen volgen.

Proces en methode

Voor het opstellen van het programma van eisen is gewerkt met een werkgroep. Zij heeft primair input opgehaald bij beroepskrachten en vrijwilligers die wijkgericht werken. Er zijn 7 bijeenkomsten georganiseerd waaraan in totaal 82 beroepskrachten en vrijwilligers hebben deelgenomen. De bijeenkomsten van de SWT-teamleiders en van de Stip-coördinatoren zijn op eigen initiatief tot stand gekomen. In bijlage 1 is de samenstelling van de werkgroep en gespreksgroepen te vinden. Deze keuzes zorgden er onder andere voor dat er veel input is opgehaald ten aanzien van de Stips en Sociale

Wijkteams. Onverlet staat dat dit programma van eisen betrekking heeft op (de organisatie van) het brede welzijnswerk in Nijmegen en dat het in gelijkwaardigheid poogt recht te doen aan alle functies en domeinen die daarbinnen te onderscheiden zijn.

Elke bijeenkomst is geleid door een afgevaardigde van de werkgroep en ondersteund door een tweede gespreksleider. Middels een zogenaamde 'tafelkleedjesmethode' zijn de circa 12 tot 15 deelnemers per groep gevraagd om na te denken over de thema's:

1. Zelfsturing (autonomie, beslissingsruimte, zelfstandigheid)
2. Inhoudelijk vakmanschap (expertise, specialist, generalist)
3. Samenwerking (tussen disciplines, tussen beroepskrachten en vrijwilligers)
4. Meerwaarde van culturen (organisatieculturen, groepsculturen, benadering)

Deze thema's zijn besproken aan de hand van 4 vragen:

1. Wat gaat er goed?
2. Wat kan beter?
3. Welke vernieuwing is mogelijk/nodig?
4. Welke wensen heb je?

De input vanuit de bijeenkomsten is in kernachtige notities en verslagen vastgelegd. Naast de input vanuit 'de werkvloer' zijn er eisen, wensen en randvoorwaarden ingediend door de W4-organisaties, de gemeente Nijmegen en MEE Gelderse Poort. In een afzonderlijke bijlage 'bronmateriaal' (separaat op te vragen) zijn de verslagen van de bijeenkomsten en de lijsten vanuit de organisaties terug te vinden.

Het bronmateriaal is in de volgende stappen geanalyseerd:

1. Alle input uit de brondocumenten zijn in één document verzameld: 744 items.
2. De 744 items zijn gecodeerd naar clusters – 70 in totaal.
3. Per cluster/code zijn de items die over eenzelfde eis/wens gaan samengevoegd tot concepteisen – 163 in totaal.
4. De 163 concepteisen zijn geclusterd naar 6 thema's, die eveneens de basis vormen van dit programma van eisen
5. Per thema zijn de bijbehorende concepteisen samengevat en aangescherpt – uiteindelijk leidend tot 30 eisen en diverse aandachtspunten voor het vervolg.

Parallel zijn er diverse documenten bestudeerd (eerdere onderzoeken, rapporten, wijkmonitors, offertes, e.d.) en samengevat. Deze input vanuit schriftelijke bronnen was veelal in lijn met de verzamelde input vanuit de bijeenkomsten en organisaties. Er zijn geen specifieke eisen geformuleerd vanuit de bestudeerde documenten. De input is meegenomen als ondersteuning van wat door beroepskrachten, vrijwilligers en organisaties is ingebracht.

Het is van belang om de eisen te lezen in hun context – dat wil zeggen: in samenhang met elkaar en met kennis over de totstandkoming ervan. Per thema is daarom aan de hand van de oorspronkelijke input een korte toelichting gegeven om de eisen te verduidelijken. Deze toelichting gaat vooral in op de opvattingen van beroepskrachten en vrijwilligers bij dit thema. In bijlage 2 is een samenvatting opgenomen van wat volgens hen op de verschillende thema's goed gaat en welke specifieke suggesties/wensen er zijn voor verdere vernieuwing. Het betreft hier de highlights en enkele suggesties

om een indruk te geven van de beelden achter de eisen, deze teksten en opsommingen pogen niet uitputtend te zijn.

Het concept programma van eisen is gepresenteerd aan diverse samenwerkingspartners, bij wijze van klankbord. Met hen zijn in een drietal sessies de belangrijkste punten hieruit doorgenomen en hen is gevraagd hierop te reflecteren. Een korte schets van de werkwijze en een samenvatting van deze reflecties is opgenomen in bijlage 3.

Thema's

Het Programma van Eisen wordt geordend aan de hand van de volgende zes thema's:

1. Missie, visie en functie
2. Vakmanschap
3. Samenwerken
4. Aansturing en zelfsturing
5. Facilitering en ondersteuning
6. Overige eisen

De belangrijkste uitspraken, suggesties en wensen die te maken hebben met het vervolgproces zijn samengevat in het hoofdstuk 'Vervolgproces'.

Programma van Eisen

Leeswijzer

De eisen worden per thema gepresenteerd. Bij elke eis is aangegeven of:

- deze is afgeleid vanuit de input vanuit organisaties (O) of werkvloer (W) of beide, middels markering in de laatste twee kolommen
- deze opvallend veel genoemd en breed gedragen is, middels een * achter het nummer (bv. 1.1*)

1. Missie, visie en functie

Aan de basis staat voor velen (organisaties en werkvloer) dat er nog meer werk gemaakt mag worden van wat we 'gekanteld' werken noemen. In relatie tot bewoners, binnen organisaties op verschillende niveaus, en in externe relaties met anderen. Het vormt de basis van het werken in deze tijd. Voor beroepskrachten en vrijwilligers is een integrale benadering van belang, gericht op het aanroepen van meer burgerkracht, en het bieden van laagdrempelige hulp en ondersteuning in de nabijheid van de bewoner. Dit benadrukt het belang van wijkgericht werken, waar allen het over eens zijn. Er zit spanning op het doorslaan in louter wijkgericht organiseren, diverse organisaties benadrukken de noodzaak voor stedelijke en/of regionale aanpak in verband met de aard en/of omvang van de dienstverlening.

Aan de proceskant blijkt er vooral een uitdaging rondom de wachtlijsten, welke door beroepskrachten en vrijwilligers als veel te lang worden ervaren en daarmee een groot knelpunt en risico vormen. Ook zijn processen regelmatig te onduidelijk of te lang, met te veel doorverwijzingen en onnodige procedures.

	1. Missie, visie en functie	W	O
1.1*	Gekanteld werken[4] is zowel intern als extern gericht en wordt toegepast op alle niveaus van de organisatie		
1.2	De organisatie bevordert eigen kracht en zelfredzaamheid en voorkomt dat er onnodig beroep op 2e lijns zorg wordt gedaan. Zij is gericht op uitstellen van zwaardere zorg en substitutie van 'tweede' naar 'eerste' en/of naar 'nulde' lijn		
1.3	De organisatie(s) vervult/vervullen tenminste drie gelijkwaardige hoofdfuncties: (1) preventie, inclusie, burgerkracht, mantelzorg, samenlevingsopbouw ('nuldelijn'), (2) ondersteuning, dienstverlening, hulpverlening, coördinatie (eerste lijn welzijn) en (3) toeleiding naar zorg. Dit omvat de reikwijdte van de huidige opdracht aan W4 en MEE plus de aangewezen taken voor het samenwerkingsverband Sociale Wijkteams. Stips en Sociale Wijkteams zijn hier integraal onderdeel van.		
1.4*	Er wordt primair wijkgericht[5] gewerkt, de organisatie staat dichtbij de mensen in de wijken. Dienstverlening wordt in de wijk georganiseerd en/of aangeboden, tenzij gezien de aard of omvang van de dienstverlening een stedelijke of regionale aanpak meer passend is.		
1.5*	Diversiteit in stad en wijk komt op effectieve wijzen tot uitdrukking in de uitvoering en organisatie van het werk		
1.6*	Processen zijn efficiënt en helder georganiseerd. Wachtlijsten en onnodig veel processtappen/doorverwijzingen worden voorkomen. Onnodige bureaucratie wordt voorkomen en bestreden.		
1.7*	Er zijn werkwijzen over hoe bewoners betekenisvolle inbreng hebben in het sociaal domein (bewonersparticipatie: meedenken, meepraten, meedoen, meebeslissen)		
1.8	Er is een visie op de functie 'onafhankelijke cliëntondersteuning' waaraan uitvoering gegeven wordt, binnen of buiten de organisatie.		

2. Vakmanschap

Zowel beroepskrachten als vrijwilligers geven aan gefaciliteerd te willen worden in het borgen, ontwikkelen en bevorderen van hun kennis, expertise en deskundigheid. Dit moet zoveel mogelijk vraaggericht worden ingestoken en wijk-overstijgend (zo nodig extern, bij zeer specifieke kennis) beschikbaar zijn. Daarnaast is er behoefte aan zelfzorg, intervisie en reflectie. Men is het er unaniem over eens dat het behoud van expertise van diverse (huidige) beroepsgroepen t.a.v. specifieke

[4] *Werken volgens het principe van De Kanteling: inzet op eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid, stimuleren van zelfredzaamheid, in dialoog met burger en cliënt, vanuit de 8 bakens 'Welzijn Nieuwe Stijl'*

[5] *Wanneer in deze context gesproken wordt over de wijk, wordt gedoeld op de geografische indeling in stadsdelen conform de indeling van de gemeente Nijmegen.*

problematiek/doelgroep essentieel is. Door velen wordt het verlies hiervan als een groot risico gezien in het ontwikkeltraject van de welzijnsorganisaties.

Specifiek vakmanschap is, naast de diverse expertises, vereist voor de (nieuwe) functie van toeleiding naar zorg bij de Sociale Wijkteams. Het gaat dan specifiek om kennis van wet- en regelgeving, het afwegen en beoordelen in relatie tot doelgroep en problematiek, steeds vanuit een gekantelde werkwijze. Het vereist veelvuldig tactisch manoeuvreren tussen verschillende belangen en denkwerelden.

	2. Vakmanschap	W	O
2.1*	Verschillende expertisegebieden (o.b.v. doelgroep-problematiek[6]) worden behouden en benut. Dit vraagt om een lerende organisatie die hierin investeert, gericht op het duurzaam waarborgen van kennis, overdracht aan nieuwe beroepskrachten/vrijwilligers en zorgen voor uitwisseling binnen teams, tussen teams en met andere relevante communities en partners.	■	
2.2	Kernwoorden voor professionele houding (voor beroepskrachten én vrijwilligers) zijn: proactief, deskundig, gekanteld, resultaatgericht, betrouwbaar, zelfstandig, open, lerend, normatief kritisch (op zichzelf, elkaar en de organisatie), met oog voor multidisciplinair werken en gericht op leerzame wrijving	■	■
2.3	Beroepskrachten zijn bereid en hebben de juiste kennis, attitude en vaardigheden om lerend-werkende medewerkers en vrijwilligers van diverse niveaus en met verschillende leerstijlen praktijkgericht op te leiden en te coachen.		■

3. Samenwerken

Samenwerking wordt op verschillende niveaus benaderd. Over de multidisciplinaire samenwerking binnen de Stips en SWTs wordt overwegend positief gesproken. Diverse groepen beroepskrachten en vrijwilligers werken in een goede verstandhouding met elkaar binnen een multidisciplinair team en staan open voor diversiteit en elkaars (organisatie)culturen. Binnen de Stips is er bij vrijwilligers regelmatig onduidelijkheid over welke bevoegdheden en verantwoordelijkheden vrijwilligers hebben en waar de hierin de grenzen liggen. Naast inhoudelijke kaders hebben vrijwilligers ook behoefte aan meer deskundigheidsbevordering en persoonlijke ontwikkeling.

Verder valt op dat het voor sommige Stips en SWTs nog een uitdaging is een juiste samenwerking te ontwikkelen. Hechte samenwerking is nog niet in alle wijken vanzelfsprekend.

Daarnaast is er door beroepskrachten en vrijwilligers veel genoemd over samenwerking binnen de wijk en tussen wijken. Dit kan gaan om verwante zorg- en welzijnspartijen, maar ook om organisaties vanuit andere sectoren. Er zijn door beroepskrachten en vrijwilligers vele ideeën geopperd om de samenwerking met deze verschillende partijen te concretiseren en/of te versterken (zie bijlage 2).

[6] *Specifieke genoemde doelgroepen zijn: jeugd en jongeren, (kwetsbare) ouderen, mensen met een beperking (oa. VB, LVB, ASS, NAH, LB), psychiatrie, allochtonen.*

	3. Samenwerken	W	O
3.1*	Optimale samenwerking en kennisdeling op alle niveaus vraagt om: elkaar kennen (wie is wie), sociale kaart (wat is waar), heldere werkafspraken en rolverdeling (wie doet wat, in de context van multidisciplinair werken)	■	
3.2*	Duurzame samenwerking tussen beroepskrachten en vrijwilligers/informele zorg is verankerd. Dit vraagt expliciet om gelijkwaardige erkenning, facilitering en heldere positionering vrijwilligers(werk)	■	
3.3	Samenhang tussen stedelijke dienstverlening en wijkgericht aanbod wordt behouden en blijvend verbeterd.	■	■
3.4	Samenhang tussen dienstverlening 'zorg en welzijn' in elke wijk[7] wordt behouden en blijvend verbeterd. De organisatie coördineert en neemt initiatief tot verbetering en vernieuwing, binnen en buiten de organisatiegrenzen ('uitvoeringsregie').	■	
3.5	Er worden verbindingen gelegd met andere sectoren op wijkniveau (wonen, onderwijs, zorg, detailhandel, horeca, ondernemers, etc.) en organisatieniveau (onderwijs, onderzoek, commercieel, etc.)	■	■

4. Aansturing en zelfsturing

Beroepskrachten en vrijwilligers willen zelfsturend kunnen werken, zowel als team als individueel. De huidige mate van autonomie, ruimte en beslissingsbevoegdheid wordt in zijn algemeenheid gewaardeerd. Maar het kan altijd beter en er wordt vanuit verschillende perspectieven anders naar gekeken. Vanuit de Sociale Wijkteams vraagt men om meer betrokkenheid, inspraak of beslissingsbevoegdheden in operationele zaken zoals werving en selectie of het opstellen van functieprofielen. In de Stip wordt specifiek aangegeven dat de rollen en bevoegdheden veelal nog niet helder zijn.

Beroepskrachten en vrijwilligers willen tijd en ruimte om improviserend te werken en initiatieven te kunnen ontwikkelen. Kaders en regels zijn ook nodig, specifiek door beroepskrachten genoemd rondom crisis, spoed, huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij moeten echter ruimte laten voor de eigen expertise en maatwerk. Vrijwilligers in de wijken hebben regelmatig last van een veelheid aan regels en voelen zich hierdoor beperkt in mogelijkheden om initiatieven te ontplooien.

In de matrix-structuur van Stips en – vooral – SWTs wordt veel hinder ondervonden van de veelheid aan leidinggevenden en organisaties, met verschillende belangen en onpraktische gevolgen voor het werk van teams en medewerkers.

Vanuit beroepskrachten en vrijwilligers is de wens is dat management, staf en ondersteuning dichter op de uitvoering georganiseerd worden. Tot slot is het van belang dat keuzes (en de argumentatie erachter), duidelijk worden uitgelegd – niet alleen het *wat* en *hoe*, maar ook het *waarom*.

[7] *Specifiek genoemd: samenwerking Stip – SWT – wijkmanagement, regieteam, ambulant team 2e lijn, informele zorg en vrijwilligersorganisaties*

	4. Aansturing en zelfsturing	W	O
4.1	Er is sprake van een platte organisatie: maximaal 4 lagen van bestuur tot werkvloer		
4.2*	Vanuit een houding van vertrouwen zijn bevoegdheden en mandaten helder geregeld en zo laag mogelijk in de organisatie neergelegd		
4.3*	Kaders zijn nodig; zij zijn dienend, scheppen ruimte, bieden veiligheid, komen in co-creatie tot stand en zijn duidelijk geformuleerd en gecommuniceerd		
4.4*	Iedere beroepskracht/vrijwilliger heeft één leidinggevende waaraan verantwoording wordt afgelegd		

5. Facilitering en ondersteuning

Beroepskrachten en vrijwilligers zijn het unaniem eens dat de nieuwe organisatie vooral moet zorgen voor een eenduidige aanpak omtrent arbeidsvoorwaarden en formele aansturing. Er wordt gevraagd om meer gelijkheid in de wijze waarop de medewerker wordt gefaciliteerd, en afhankelijk van het perspectief ook in het verbeteren hiervan. Faciliteren beperkt zich niet tot materiele faciliteiten, het gaat hier ook om inhoudelijke ondersteuning, bijvoorbeeld in de vorm van werkbegeleiding. Vrijwilligersinitiatieven in de wijken zijn gebaat bij financiële bijdragen of vrijstellingen, bijvoorbeeld in administratiekosten en/of accomodatiehuur.

Net als van aansturing wordt ook van de ondersteuning gewenst dat deze meer naar de wijken toe beweegt, bijvoorbeeld in de wijze waarop stafondersteuning wordt vormgegeven. Ook ondersteuning in loopbaanontwikkeling wordt door zowel beroepskrachten als vrijwilligers veel genoemd.

	5. Facilitering en ondersteuning	W	O
5.1	Er is sprake van een faciliterende organisatie. Ondersteunende activiteiten (leren en ontwikkelen, ICT, communicatie, veiligheid, huisvesting, kwaliteit, financiën) zijn primair gericht op hoogwaardige ondersteuning van de beroepskracht/vrijwilliger/dienst in het primair proces.		
5.2	Loopbaanontwikkeling van beroepskrachten en vrijwilligers wordt actief gefaciliteerd; de organisatie stimuleert startende beroepskrachten[8] en is gericht op duurzame inzetbaarheid.		
5.3*	Het werkgeverschap en de arbeidsvoorwaarden zijn transparant en eenduidig geregeld		

[8] *Hierbij wordt onder andere gedoeld op leer-werk-trajecten, begeleiding van jonge professionals, zij-instroom van 'oudere' professionals.*

6. Overige eisen

Naast de meer inhoudelijke thema's zijn er ook diverse randvoorwaarden en overige eisen genoemd voor de nieuwe organisatievorm. Deze komen veelal vanuit de hoek van de organisaties en gemeente, echter sommige onderwerpen (aansprakelijkheid en privacy) zijn ook in de gespreksgroepen met beroepskrachten en vrijwilligers duidelijk aan bod gekomen.

Naast de genoemde harde randvoorwaarden waaraan de nieuwe organisatievorm moet voldoen, komt er uit de input van de organisaties nog een aanvullend aandachtspunt naar voren: het perspectief groter dan Nijmegen cq. 'zorg en welzijn'. Dit is in algemene zin in eis 6.2 verwoord. Het betreft hier de activiteiten van de huidige organisaties die feitelijk buiten de scope van het ontwikkeltraject en de functie (zoals in eis 1.3 verwoord) vallen, in verband met de wijze waarop deze gefinancierd zijn. Specifiek te benoemen zijn hier tenminste:

- NIM: dienstverlening in de regiogemeenten
- Het Inter-Lokaal: materiële dienstverlening
- Swon: dienstverlening rondom dagbesteding ouderen
- Tandem: brede school coördinatie
- overige dienstverlening van alle organisaties die niet door gemeente(n) wordt gefinancierd

Ook de bijzondere positie van de afdeling Wmo van de gemeente Nijmegen, inmiddels grotendeels opgegaan in de Sociale Wijkteams, verdient in dit licht bijzondere aandacht.

	6. Overige eisen	W	O
6.1	Er is sprake van bestuurlijke effectiviteit, slagkracht en een doelmatige inrichting van de organisatie. Er is geen sprake van een vooropgestelde bezuinigingstaakstelling of efficiencytaakstelling		
6.2	De gekozen organisatievorm schaadt de belangen van andere opdrachtgevers en andere gemeentelijke afdelingen/programma's niet.		
6.3	In de organisatievorm is sprake van voldoende vertrouwen van alle belanghebbenden, is er synergie, zijn cultuurverschillen verrijkend en is bereidheid tot vernieuwing en verandering		
6.4	Juridische aansprakelijkheid is in de nieuwe organisatievorm op organisatieniveau en medewerkersniveau helder en eenduidig geregeld.		
6.5	De functie toeleiding is functioneel (af)gescheiden, zij valt onder directe verantwoordelijkheid van B&W		
6.6	Medezeggenschap van cliënten is geborgd in de organisatiestructuur.		
6.7	Privacywetgeving is vertaald naar heldere en bruikbare kaders en richtlijnen voor organisatie, beroepskrachten en vrijwilligers.		

Vervolgproces

Bij het ophalen van de input voor het programma van eisen zijn er ook suggesties, aanbevelingen en wensen opgetekend voor de vervolgstappen die op dit programma van eisen volgen. Deze alinea bevat een korte samenvatting hiervan.

Vanuit medewerkers wordt vooral gevraagd om zorgvuldige en tijdige communicatie. Er zijn zorgen: onder andere over rechtspositie en behoud van expertise en identiteit. Dit kent rationele, maar ook irrationele kanten. Er wordt verzocht om zorgvuldige procesgang met transparante en tijdige communicatie, gericht op het minimaliseren van deze onzekerheid. Er worden daarbij diverse suggesties gedaan voor inspraak in de ontwerp- en inrichtingsfase. Dit kan onzekerheid verder verkleinen en betrokkenheid van medewerkers vergroten. Medewerkers vragen daarnaast aandacht voor de verschillende vertrekposities die groepen medewerkers hebben in dit traject. Hierbij wordt specifiek gedoeld op de medewerkers van MEE en van de afdeling Wmo.

Vanuit organisaties wordt benadrukt dat er tijdig een 'due diligence' moet worden uitgevoerd, naast alle inhoudelijke en strategische verkenningen voor toekomstige organisatievorm. Daarnaast moeten er duidelijke afspraken zijn over de regie in het verdere traject. Regie en initiatief ligt volgens de organisaties primair bij de W4 als collectief, de gemeente voert regie over het gehele proces en kan knopen doorhakken bij stagnatie. Het is steeds van belang dat de beelden hierover voldoende scherp en afgestemd zijn.

Swon het seniorennetwerk
tandem
Welzijnsorganisatie Nijmegen
GEMEENTE
Nijmegen
nim
nim maatschappelijk werk
MET
Inter lokaal
KLEURRIJK IN ZORG EN WELZIJN

Bijlagen

Bijlage 1 - Samenstelling werkgroep en gespreksgroepen

Werkgroep

Mustapha Charifi (HIL), Cilia ten Den (gemeente Nijmegen), Carine Poels (Swon), Monique Reimert (MEE), Bea de Ruijter (Tandem), Sandra de Vries (NIM), Sjaak Floris (voorzitter, extern), Thijs Knoeff (beleidsondersteuner, NIM)

Groep 1: Beroepskrachten SWT

Mariska Braakhekke, Benno Linsen, Astrid Kroon, Berry Rodie, Bianca Jansen, Lucy Auch, Irma de Ridder, Sonia Romero, Karin Essers, Hatice Kilicsoy, Eliane Torres de Moura, Susanne Loeffen, John Toonen, Cees Waaijer Renate Simons, Auke Winkes

Groep 2: Beroepskrachten en vrijwilligers Stip

Vrijwilligers: Ismene Josso, Rob Vendel, Anjo Bors, Jan Crienen, Rene Huisman, Hamza Tahri, Henk Horstink, Anjo Bors, Jan Willem Gommers, Gymaria Meier. *Beroepskrachten*: Ton Sanders, Yilmaz Balikoc, Tim Kwak, Thao Nuygen, Jos van Bree, Astrid Jacobs

Groep 3+4: gemengde groep beroepskrachten W4 en MEE, meest buiten Stip/SWT

Ineke Schoffelmeer, Carla Weijermans, Hilda Bruinse, Fem Groen, Yuk Sie Cheung, Faysal Zouay, Solange de Maillie, Ricky Verbakel, Karin Jansen, Indra Knoop, Jackie Wijnroks, Lieke Peeters, Anita Schiks, Nathalie den Heeten, Hannie van der Meer, Mariska Braakhekke, Sandra Kloppenburg, Mieke van Gelder, Joelle vd Pol, Carine Pessers, Jose Hermens, Astrid Jansen, Shanta vd Boomen, Hmed Abdalla

Groep 5: vrijwilligers, in wijken werkzaam[9]

Melanie Reekers (Brakkestein, project Buur- voorheen de Kannunik)]
Eric Stuart (Oost, buurtverbinder en Stipvrijw)
Hanah Dits (Lindenholt, Wijkatelier, bewonersoverleg)
Vera Ros, (Hatertse Hei, buurtbeheer en moestuin de Mix)
Martine Wolven (Hatert, Kastelenbuurt,bewonersoverleg)
Hans Hermes (Hazenkamp,wijkraad en stipvrijw)
Suleha Esen (Heseveld, buurtsteunpunt)
Ruud de Vries (Waterkwartier,wijkraad)
Leo Woudstra (Wolfskuil, wijkraad)

Groep 6: Teamleiders SWT

Rutger van Kordelaar, Monique Onck, Monique Reimert, Harald te Grotenhuis, Erni Venhovens, Agnes Coumans, Natasja Scholten, Hatice Bolek, Paul Rikken.

Groep 7: Coördinatoren Stip

Agnes Coumans, Yilmaz Balikoc, Jacqueline Verspeek, Marjo Scheffer, Saskia Reiniers, Faysal Zouay, Hein van Teeffelen, Martine Geelen

[9] *Niet betrokken zijn vrijwilligers vanuit stedelijk georganiseerde projecten en diensten (ook indien werkzaam met bewoners in hun thuissituaties – achter de voordeur)*

Bijlage 2 – Samenvatting 'wat gaat goed' en 'wat kan beter'

Deze bijlage bevat een samenvatting, gegroepeerd per thema uit het programma van eisen, van wat door beroepskrachten en vrijwilligers specifiek is genoemd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen wat al goed gaat en wat er nog beter kan. Voor dit laatste zijn per thema enkele concrete suggesties hieronder vermeld. Het betreft nadrukkelijk een samenvatting, het bronmateriaal (verslagen van groepsbijeenkomsten) bevat volledige weergaven per gespreksgroep. Dit materiaal is desgewenst op te vragen bij de werkgroep.

1. Missie, visie en functie

Wat gaat goed?

- Wijkgericht integraal werken komt al echt van de grond
- Stip en SWT zijn vindbaar en laagdrempelig

Wat kan beter ? (enkele suggesties)

- Gezamenlijke visie op prioriteiten (welke klant eerst)
- Verzin iets bij de Stip voor de lange wachttijden in de verdere keten, wat daar al te bieden als ondersteuning/hulp nog niet voorhanden is.
- Deskundig doorvragen bij aanmelding (I&A lijn) i.p.v. later in het proces. Kwaliteit aan de voordeur.
- Meer collectieve aanpak (groepen) i.p.v. casussen behandelen op individueel
- Gezamenlijke wijkagenda vanuit bewoners, vrijwilligers en beroepskrachten
- Werken met wijkbudget

2. Vakmanschap

Wat gaat goed?

- Beroepskrachten waarderen de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid die ze ervaren.
- Er is heel veel deskundigheid onder beroepskrachten (in de wijk aanwezig) en wordt veel aan 'kruisbestuiving' gedaan. Er wordt dagelijks geprofiteerd van de brede kennis en expertise die in de wijk aanwezig is.
- Er zijn veel mogelijkheden voor ontwikkeling/deskundigheidsbevordering.
- Leren van en met elkaar (actieleren) heeft meerwaarde.

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Vrijwilligers en beroepskrachten willen meer wijkoverstijgend kennis uitwisselen.
- Beroepskrachten willen meer aandacht voor zelfzorg en intervisie.
- Stip-medewerkers en -vrijwilligers willen meer scholing over (het omgaan met) andere culturen en doelgroepen.
- Kennisdeling en -ontwikkeling binnen Stip.
- Beroepskrachten stellen voor om de eigen expertise te behouden middels vakgenotenoverleg per specialisme/beroepsgroep
- Wijkvrijwilligers kunnen in meer ontmoeting en uitwisseling onderling leren en gebruik maken van kennis en ervaring in andere wijken

3. Samenwerken

Wat gaat goed?

- Ervaringen met multidisciplinair samenwerken in de wijken zijn overwegend positief
- Kwaliteit van samenwerking tussen vrijwilligers Stips en beroepskrachten SWT's is wisselend (ene wijk uitstekend, andere wijk minder).

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Haal de beroepskracht naar de Stip; fysiek dichterbij
- Meer bekendheid geven aan alle vrijwilligersinitiatieven in de wijken
- Soms nog onduidelijk wie welke rol heeft en wat de afspraken zijn (leidt tot onnodige dubbelingen of hiaten) – specifiek aandacht gevraagd voor keten jeugd
- Stip vrijwilliger inzage laten krijgen in voortgang hulpvraag cliënt
- Meer gebruik maken van ervaringsdeskundigen.
- GGZ als organisatie mag explicieter aanwezig zijn binnen de wijk.
- Smoelenboek opzetten van niet alleen alle vrijwiligers/beroepskrachten maar ook van alle overhead
- Meer zichtbaarheid van en verbinding met collectief en informeel aanbod wat er al is in de wijken

4. Aansturing en zelfsturing

Wat gaat goed?

- Autonomie wordt gewaardeerd.
- Men ervaart (en waardeert) de professionele ruimte in het werk.
- Beslissingsbevoegdheden: men mag meedenken en meebeslissen.

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Stip-medewerkers en -vrijwilligers willen meer zeggenschap over het profiel en de keuze van werkbegeleiders.
- Vrijwilligers willen meer mogelijkheden voor (loopbaan)ontwikkeling.
- SWT-leden willen meer tijd en ruimte om zelf te handelen (ipv alleen toeleiden/doorverwijzen) en meer feeling met de wijk te krijgen.
- Beroepskrachten stellen voor een vervangingspool in te richten om flexibeler om te kunnen gaan met uitval van medewerkers; teams zijn nu kwetsbaar en raken overbelast.
- Er zou ruimte moeten zijn om regels en procedures op maat te maken (verschillen tussen wijken/teams moeten er kunnen zijn).
- Procedures moeten eenvoudiger vindbaar zijn en er moet beter over gecommuniceerd worden (te veel tijd gaat verloren met het zoekproces).
- Leg niet te veel van bovenaf op en laat meer ontstaan vanuit de wijken en mensen

5. Facilitering en ondersteuning

Wat kan beter? (enkele suggesties)

- Operationeel HR en communicatie moet dichterbij de wijkteams georganiseerd worden ('staf naar de wijken')
- Richt een flexpool op voor de SWT's bij ziekte, verlof, expertise tekort, ...
- Flexibele inzet van werkers om drukte op te vangen waar nodig
- De nieuwe organisatie geeft ruimte en schept voorwaarden voor leer-werktrajecten
- Wens voor meer en betere ondersteuning bij het werven van vrijwilligers
- Financiële ondersteuning en/of versimpelen van regelgeving rondom vrijwilligers- en bewonersinitiatieven

Bijlage 3 – Verslag reflectie samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners (deelnemers in kader hieronder) zijn in drie sessies meegenomen in het concept programma van eisen. Aan hen zijn tussentijds de voorlopige hoofdlijnen gepresenteerd, waarna er ruimte was voor reactie, reflectie en dialoog. Deze bijlage bevat de belangrijkste zaken uit deze sessies. De uitgebreide verslagen zijn toegevoegd aan het bronmateriaal met oa. de verslagen van de sessies met beroepskrachten en vrijwilligers.

Sessie 1: Wick Broes (Regieteam), Moniek Bens (Standvast), Jacques Steegmans (Talis), Florence Kleijnen (Talis), Michiel ten Dolle (Gemeente Nijmegen), Olaf Karkerissa (Wijkagent 't Hert – team midden)

Sessie 2: Hermien Vrehe (Driekracht, Ambulant Team), Menno Oudeman (gemeente, Bureau Wijk en Jeugdaccommodaties), Matthieu van de Marel (idem), Rebecca Kramer (GGD), Helma Verbeet (KION)

Sessie 3: Jacqueline Bisseling (kwartiermaker Combinatie Stadsdeel Zuid en ambulant begeleider Irisizorg), Ben Otten (KBO), Mirjam Kapteijn (VWC), Nanny van de Linden en Marion van Poelwijk (Zonnebloem)

In algemene zin delen de samenwerkingspartners de wens en noodzaak voor doorontwikkeling naar een nieuwe organisatievorm voor welzijn. De W4 heeft veel gebracht qua meer samenwerking en samenhang op uitvoerend niveau. Aan de andere kant zijn de verschillende organisatiebelangen, -culturen en -houdingen ook erg merkbaar, en dit wordt door samenwerkingspartners regelmatig als belemmerend gezien. Zorgen zijn er wel over de tijdsfactor, er wordt een krap tijdspad gekozen voor een grote verandering. Het betreft geen 2, maar zeker 5 of 6 organisatieculturen. De maatschappelijke verandering waar het werken op gericht is moet ook gezien worden als een proces van jaren, neem daar dus ook de tijd voor. De gemeente wordt geadviseerd een duidelijke rol te pakken, om de belangen van organisaties en personen te overstijgen en ook oog te blijven houden voor het algemeen belang.

Meer specifiek zijn opmerkingen vanuit de samenwerkingspartners veelal in lijn met het programma van eisen, al zorgt hun externe blik uiteraard voor specifieke accenten. Een samenvatting is weergegeven in onderstaande opsomming:

- Waak voor het doorschieten van wijkgericht werken. Een stedelijke aanpak blijft ook nodig en wijkgericht is soms ook te beperkend voor bepaalde doelgroepen en problematieken.
- Van beroepskrachten wordt een actieve houding verwacht (meer er op af), in relatie tot hun verbinding met wijken en bewoners. Samenwerkingspartners zien graag dat er meer tijd genomen wordt om gezamenlijk werkenderwijs de wijk en bewoners goed te leren kennen.
- De zorg voor het wegvallen van specifieke expertise in deze ontwikkeling wordt ook onder partners breed gedeeld.
- Het verbeteren van samenhang en samenwerking is ook een wens vanuit de samenwerkingspartners, zij wijzen specifiek op verbinding in de wijken met corporaties (oa. beheerders) en ondernemers. Er moet wel aandacht zijn voor beperken van 'samenwerking*overleggen*'. Liever de handen uit de mouwen en samen aan het *werk*. Zorg daarbij voor kaders waarbinnen geëxperimenteerd mag worden (begeleid experimenteren)

- Rondom vrijwilligers wordt bevestigd dat kaders en goede begeleiding met oog op kwaliteit van belang zijn. Daarbij verdienen ook richtlijnen voor zorgvuldige omgang met privacy specifiek aandacht.
- Zelfsturing met veel verantwoordelijk op laag niveau wordt als positief gezien, men merkt op dat dit vooral een beweging van het bestuur/management vraagt. De vraag wordt gesteld of hier in selectie en ontwikkeling van deze lagen genoeg aandacht voor is.
- Concrete suggesties zijn in lijn met opmerkingen die ook bij de beroepskrachten en vrijwilligers naar voren kwamen: werken met wijkbudgetten, flexibiliseren van inzet (zeker bij krapte), ondersteuning meer in de wijk en flexibeler om gaan met accomodaties en leegstand.

Tenslotte, apart te noemen is een toevoeging vanuit samenwerkingspartners aan wat ze van welzijnsprofessionals verwachten: 'een financiële bril'. In tijden van krapte werken aan de doelen achter 'gekanteld werken' vraagt van zelfsturende professionals dat niet alleen inhoudelijke maar ook financiële afwegingen kunnen maken. Wat kost het? Wat is effectief? Kloppen de keuzes dan nog wel? Dit vraagt van beroepskrachten meer dan alleen 'helper' te zijn.

Brief aan de raad - Ontwikkeltraject W4 Welzijnsorganisaties

AANZET TOT NIEUWE BASISINFRASTRUCTUUR WELZIJN

STERKE NULDE LIJN EN EERSTE LIJN ALS VOORWAARDE VOOR OPTIMALE VERBINDING IN BASISINFRASTRUCTUUR WELZIJN

In 2014 zijn vier welzijnsinstellingen in Nijmegen (Het Inter-Lokaal, NIM Maatschappelijk Werk, Swon het seniorennetwerk en Tandem Welzijn) een samenwerking aangegaan onder de noemer W4. Met deze samenwerking wordt beoogd actief bij te dragen aan de veranderingen op het terrein van zorg en welzijn, onder meer ingegeven door de transities. Eind 2015 heeft de gemeente Nijmegen[1] een onderzoek laten uitvoeren in het kader van de gewenste doorkanteling van de uitvoering van activiteiten op het terrein van nulde en eerste lijn welzijnswerk, naar een geïntegreerde wijkgerichte samenwerking. Dit onderzoek heeft geleid tot het advies om gezamenlijk een programma van eisen (PvE) op te stellen: een overzicht van eisen waaraan de nieuwe organisatievorm(en) aan moet(en) voldoen – van harde randvoorwaarden tot inhoudelijke kaders ter nadere invulling. Uitgangspunt daarbij is de vraag wat professionals en vrijwilligers nodig hebben voor een gezamenlijke wijkaanpak. Het PvE – de eerste fase in het W4-ontwikkeltraject – is opgesteld aan de hand van inbreng van vele beroepskrachten, vrijwilligers, organisaties en gemeente. Het is om deze reden een breed gedragen stuk – mede omdat in de totstandkoming geen concessies zijn gedaan aan het bestaansrecht van alle perspectieven en belangen.

Na het vaststellen van het PvE (fase 1) zijn door de W4-bestuurders beelden uitgewisseld over mogelijke organisatievormen die aan de gestelde eisen voldoen (fase 2). Het uitwisselen van beelden heeft geleid tot het gezamenlijk schetsen van een variant op hoofdlijnen waar alle W4-organisaties het over eens zijn. Dit document schetst deze variant en is akkoord bevonden door de stuurgroep 'toekomst welzijnsorganisaties'[2], de Raden van Toezicht en de wethouder.

Deze variant bestaat uit de vorming van twee nieuwe welzijnsorganisaties, respectievelijk op de nulde lijn en de eerste lijn binnen het sociaal domein. Deze organisaties zijn in de basis strategisch en operationeel autonoom, maar op inhoud en in formele structuur aan elkaar verbonden Zij vertrekken gezamenlijk vanuit de missie, visie en functie zoals geformuleerd in het PvE (eisen 1.1 t/m 1.8).
Dit document is een eerste beschrijving van deze variant en is uitgewerkt tot op het niveau waar de W4 het over eens is. Na de beschrijving zijn ook de belangrijkste overwegingen, uitdagingen en aandachtspunten in dit document verwoord.

Organisatie van de nulde lijn

Het werk in de nulde lijn richt zich op het versterken van burgerkracht, zelfredzaamheid en samenredzaamheid in de civil society met een sterke focus op inclusie, preventie, mantelzorg en samenlevingsopbouw (community building) – doelgroepoverstijgend en van 0 tot 100+ jaar. Daarbij van belang zijn deelfuncties zoals signalering, talentontwikkeling, informatie & advies, ontmoeting & participatie,

[1] Als opdrachtgever van de W4. De gemeente heeft daarnaast een werkgeversrol voor diverse medewerkers die werkzaam zijn binnen de basisinfrastructuur welzijn. Hierbij valt te denken aan onder meer WMO-consulenten die deel uitmaken van Sociale Wijkteams.
[2] De stuurgroep 'toekomst welzijnsorganisaties' bestaat uit de vier bestuurders van de W4-organisaties, de programmamanager Zorg & Welzijn van de gemeente (vanuit de opdrachtgeversrol die de gemeente ten aanzien van de W4 vervult) en een directeur van de gemeente die vanuit een voorzittersrol het proces begeleid.

activering, en facilitering & ondersteuning. De kwaliteiten, mogelijkheden en talenten van actieve(wijk)bewoners, vrijwilligers, mantelzorgers en ervaringsdeskundigen staan hierbij centraal. Waar nodig worden zij ondersteund en gefaciliteerd door sociale professionals. Dit vindt zo veel mogelijk wijkgericht plaats binnen hun leefomgeving (civil society): op straat, thuis, op school etc. Tussen (wijk)bewoners/ vrijwilligers en beroepskrachten is sprake van co-creatie, nabijheid en gelijkwaardigheid. Een sterke nulde lijn (in kwalitatief en kwantitatief opzicht) is essentieel voor het kunnen slagen van de Kanteling en het versterken van de eerste en tweede lijn in het sociaal domein.
De expertise voor de werkzaamheden en inzet in de nulde lijn is voornamelijk aanwezig bij Tandem en Het Inter-lokaal. In de dagelijkse praktijk werken zij nu al met elkaar samen in onder meer het jongerenwerk, OJZ en in toenemende mate in de verbinding tussen Stips en opbouwwerk. Op het gebied van collectieve voorzieningen, versterking van wijknetwerken, participatie en integratie van diverse doelgroepen liggen kansen en mogelijkheden voor gezamenlijke professionalisering, vernieuwing en (door)ontwikkeling.

Organisatie van de eerste lijn

Het werk in de eerste lijn richt zich op zelfredzaamheid en samenredzaamheid met een sterke focus op ondersteunen en versterken van individuen en groepen mensen die het 'net niet redden'. Het omvat een breed pakket aan diensten en producten die hieraan bijdragen. Waar Het Inter-lokaal en Tandem elkaar vinden rond de nulde lijn, vinden NIM en Swon elkaar voornamelijk in de eerste lijn. Hierin gaat het primair om ondersteuning en dienstverlening, hulpverlening, coördinatie, toeleiding naar zorg, en het voorkomen en uitstellen van zwaardere zorg. NIM en Swon concentreren zich beide op het ondersteuningsdeel van het sociaal werk, zijn organisaties aan de kant van de hulp- en dienstverlening, die regelmatig raakt aan zorg. Er is een vergelijkbare professionele kijk op zelf- en samenredzaamheid, ondersteuning en hulp voor mensen met kwetsbaarheden, op zingeving als basis van waaruit gewerkt wordt – met en voor (normatieve) professionals, vrijwilligers, mantelzorgers, bewoners, cliënten en stakeholders. Een nauwere samenwerking in de eerste lijn kan zorgen voor een versterking en verbreding van het sociaal domein (welzijns- en zorgnetwerk) in Nijmegen (en de regio) met een wijkgericht aanbod voor mensen van 0 tot 100+ jaar. Er vormt zich dan een sterke partner die het medisch en sociaal domein met elkaar verbindt. Die professionele verbondenheid wordt gedragen door aspecten van (werk)cultuur en chemie tussen betrokken partijen.

Aansluiting en verbinding tussen nulde en eerste lijns organisaties

Een stevige basisinfrastructuur welzijn vraagt om een goede aansluiting en verbinding van de te vormen nulde en eerste lijns welzijnsorganisatie. Dit gaat over en weer om:

- signalering van kansen, mogelijkheden, risico's en problemen;
- intensivering van de verbinding tussen werkers en netwerken op wijkniveau mede gebaseerd op gezamenlijke wijkplannen;
- borgen, opbouwen, uitwisselen van expertise;
- aansluiten van ketens en het onderhouden, uitbreiden en benutten van verbindingen met externe partners.

De samenwerking tussen de 0e en 1e lijn gaat verder dan de huidige samenwerking binnen de W4. Er is nog winst te halen op verschillende terreinen zoals het kennen en inzetten van elkaars expertise en in de operationele samenwerking op wijkniveau en met de 2e lijn.

Een goede aansluiting en verbinding tussen het 0de en 1e lijns werk en de respectievelijke organisaties is gebaseerd op wederzijdse erkenning, gelijkwaardigheid en vertrouwen. We constateren met elkaar dat hierin nog winst te behalen valt ten opzichte van de huidige samenwerking. Daarnaast is het zoeken naar werkwijzen en een formele structuur waarin de verbindingen effectief en efficiënt geoperationaliseerd worden. Hierbij wordt gekozen voor gedeeltelijk gezamenlijke beleidscycli, waarbij zowel op wijkniveau (wijkagenda) als organisatieniveau (jaarplan) periodiek speerpunten worden bepaald waaraan gezamenlijk gewerkt wordt en waarover afspraken worden gemaakt. Deze cyclische werkwijze kent dus een niet-vrijblijvend karakter, en biedt inhoudelijk ruimte voor invulling vanuit de actuele en toekomstige thema's. Deze aanpak biedt ook de mogelijkheid om bewonersparticipatie vorm te geven (Zie PvE, eis 1.7). Ervaring met de W4 leert dat het hierbij nodig is niet in intenties en overleggen te blijven hangen, maar vooral gezamenlijk lerend en ontwikkelend aan het werk te gaan. Tenslotte moeten deze verbinding en werkwijzen ook in een formele structuur verankerd zijn, waarbinnen gezamenlijke sturing, besluitvorming en evaluatie en op de maatschappelijke opdracht kan plaatsvinden. Dit biedt eveneens een platform voor afstemming met de opdrachtgever.

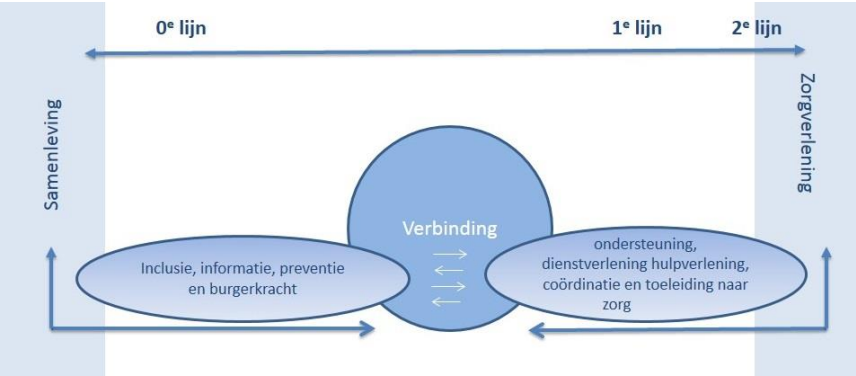

Overwegingen

In haar offertes 2014-2016 heeft de W4 steeds uitvoerig stilgestaan bij de zich binnen de kaders van het lokale beleidsplan 'Veur Mekäör' en de regionale nota 'Kracht door verbinding' ontwikkelde maatschappelijke opdracht. De W4 is van mening dat de maatschappelijke opdracht gediend is bij deze variant en heeft hierbij de volgende overwegingen:

- Er zijn inhoudelijke verschillen tussen de 0de lijn en de 1ste lijn in de inhoudelijke oriëntatie en focus, soort werk, dynamiek, expertise, benadering, relaties. De 0e lijn richt zich in zijn algemeenheid meer op kansen/participatie en een collectieve benadering en impact. De 1e lijn vertrekt vanuit een probleem, hulp- of ondersteuningsvraag en is in de regel individueler van aard. De vragen van mensen en organisaties aan 0e en 1e lijns welzijnswerk verschillen. Het is van belang beide kanten afzonderlijk te versterken en vernieuwen om in samenhang te werken aan het welzijn van bewoners van Nijmegen.
- De opgebouwde expertise zal gebundeld worden rond de nulde en de eerste lijn. Samen leren en kennis ontwikkelen staat centraal in de intensieve en wederkerige samenwerking tussen 0e en 1e lijn.

- De uitdagingen voor de komende jaren in de 0e lijn zijn van andere aard dan in de 1e lijn. Er is sprake van een andere vernieuwingsagenda en andere werkstructuren.
- De organisaties en hun werk zijn complementair, maar kunnen op bepaalde punten ook elkaars tegenpolen zijn. Het bestaan en positief benutten van verschillen kan zeer effectief zijn, mits het in verbinding leidt tot leerzame wrijving en als prikkel dient om elkaar scherp en alert te houden, en om daarmee het beste in elkaar en zichzelf naar boven te halen
- Er is in deze opzet bij alle partijen sprake van vertrouwen, synergie en bereidheid tot werkelijke vernieuwing en verandering (in het PvE als belangrijke eis aangemerkt).
- De belangrijkste knelpunten rondom samenwerkingsverbanden Stips en Sociale Wijkteams, zoals in het PvE geformuleerd, kunnen in deze opzet worden opgelost .
- De organisaties zijn een sterke partner in externe samenwerking en kunnen optimaal aansluiting vinden bij verschillende externe stakeholders, waaronder partners in de 2e lijn. De gemeente zal als opdrachtgever één opdracht verstrekken waarvoor de organisaties individueel en gezamenlijk verantwoordelijk zijn.
- De aanpak gericht op verbinding, vernieuwing en ontwikkeling vraagt om minder vrijblijvendheid en een ander intentieniveau dan waar in de huidige W4 structuur en werkwijze sprake van was.
- Alle partijen benadrukken elkaar in deze opzet met gelijkwaardigheid, erkenning, vertrouwen tegemoet te treden en kiezen bewust voor een opzet waarin sprake is van een sterke wederzijdse afhankelijkheid.

Uitdagingen en aandachtspunten

De belangrijkste uitdagingen en aandachtspunten zijn:

- Er zal sprake zijn van een (her)verdeling van bestaande producten en diensten. Ondanks dat Tandem en Het-InterLokaal momenteel meer rond de nulde lijn zijn gepositioneerd en Swon en NIM rond de eerste lijn, is het met een samengaan van de betreffende organisaties (2 aan 2) niet geregeld. Er zal vanuit de inhoudelijke definitie van 0de lijn en 1ste lijn een (her)verdeling moeten plaatsvinden. Daarbij is het belangrijk aandacht te hebben voor de kruisverbanden tussen verschillende diensten, met name in bepaalde 'ketens' en rondom specifieke expertise gebieden (zoals bijvoorbeeld de keten schuldhulpverlening, keten ontmoeten en dagbesteding en de expertise rondom kwetsbare ouderen).
- Er is geconstateerd dat het uitgangspunt van gelijkwaardigheid van 0de en 1ste lijn tot uiting moet komen in de (toekomstige) beschikbaarheid en toedeling van middelen.
- Autonomie en wederzijdse afhankelijkheid kunnen met elkaar op gespannen voet komen te staan. Het is zoeken naar structuren en werkwijzen die niet-vrijblijvend verbinden, maar eveneens genoeg ruimte en bewegingsvrijheid laten. Dit geldt zowel voor de formele structuur als binnen het dagelijks samenwerken. Beide organisaties willen apart en met elkaar adaptief en dynamisch kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen.
- Aandachtspunt is tenslotte dat kansen voor samenwerking/integratie op het gebied van bedrijfsvoering en ondersteuning worden gesignaleerd en benut (zie ook PvE, facilitering en ondersteuning). Zeker indien ondersteunende functies bijdragen aan inhoudelijke verbinding (zoals bijvoorbeeld gezamenlijke huisvesting in de wijken) is het essentieel hierin gezamenlijk op te trekken. Ook valt er efficiëntiewinst te behalen door het samenvoegen van (delen van) ondersteuning, zowel voor de nieuw te vormen organisaties als voor de totale basisinfrastructuur welzijn.

Vervolgtraject

Hoewel er overeenstemming is over de genoemde hoofdlijnen, maakt dit document ook duidelijk dat er nog veel aspecten nader uitgewerkt moeten worden. Het nader definiëren van de nulde en eerste lijn is noodzakelijk om te kunnen bepalen welke producten en diensten waar thuis horen, en welke verbinding daar tussen nodig is. Daarnaast is (in relatie tot het PvE) een vertaling naar een organisatieontwerp en organisatiestructuur van de vernieuwde basis infrastructuur welzijn nodig (zie ook het PvE, 'aansturing en zelfsturing' en 'overige eisen'). In de besluitvorming wordt toegewerkt naar het opstellen van dit organisatieontwerp dat uitgaat van een heldere en eenduidige indeling van de 0e en 1ste lijn en, welke als beslisdocument voorgelegd zal worden aan de diverse besluitvormingsorganen (Raden van Toezicht, ondernemingsraden, cliëntenraden, college van B&W en gemeenteraad). Het streven is dat het besluitvormingstraject voor 1 juli start.

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

Toelichting over de behandeling van:

Brief Beantwoording art. 39 van D66 en GroenLinks over de VNG-lobby tegen de Wet Open Overheid

Van:	College van B&W d.d. 31 mei 2016		
Doel:	Opinievorming		
Toelichting:	**1. Brief inzake beantwoording art. 39 vragen** Op 3 mei 2016 stelden de fractie van D66 en de fractie GroenLinks schriftelijke vragen aan het college over de VNG-lobby tegen de Wet Open Overheid (Woo). Deze nieuwe wet zou in de plaats moeten komen van de Wet Openbaarheid van Bestuur (Wob). Op 31 mei jl. heeft het college schriftelijk gereageerd op deze vragen. **2. Reden van agendering** Op verzoek van de fractie van D66 is de brief geagendeerd in de kamerronde, *'om met andere fracties van gedachten te wisselen of zij de lijn van het college van B&W volgen, of liever de lobby van VNG namens Nijmegen staken.'*		
Naam steller: **E-mail steller:**	Hans van Oerle h.van.oerle@nijmegen.nl	**Tel. steller:**	024 329 23 13
Bijlagen:	1. Raadsbrief beantwoording art. 39 vragen van D66 en GroenLinks 'inzake de VNG-lobby tegen de Woo' d.d. 31 mei 2016 2. Schriftelijke vragen D66 en GroenLinks inzake de VNG-lobby tegen de Woo d.d. 3 mei 2016 3. Korte beschrijving "Wet Open Overheid"		

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

Collegevoorstel
Openbaar

GEMEENTE Nijmegen

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen ex art. 39 van de fracties D66 en GroenLinks over de VNG-lobby tegen de Woo

Programma
Bestuur & Middelen

BW-nummer

Portefeuillehouder
H.M.F. Bruls

Samenvatting
Berichten in de media dat de VNG bij de leden van de Eerste Kamer wil pleiten tegen de in de Tweede Kamer aangenomen Wet Open Overheid, een initiatief van D66 en Groen Links, hebben ook in Nijmegen geleid tot schriftelijke vragen aan het college.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
BA40, Hans van Oerle, 2313

Datum ambtelijk voorstel
20 mei 2016

Registratienummer
16.000.5056

Ter besluitvorming door het college
1. De beantwoordingsbrief aan de fracties D66 en GroenLinks over de VNG-lobby tegen de Woo vast te stellen.

	Paraaf akkoord	Datum
Steller Hans van Oerle		

☒ Alleen ter besluitvorming door het College

Besluit B&W d.d. 31 mei 2016 **nummer: 3.8**
X Conform advies
☐ Aanhouden
☐ Anders, nl.

	Paraaf akkoord	Datum
Bestuursagenda		
Portefeuillehouder		

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

Collegevoorstel

1 Probleemstelling

De Wet Openbaarheid Bestuur wordt op ruime schaal misbruikt. Op verzoek van de VNG heeft het ministerie BZK een voorstel aan de Kamer voorgelegd tot aanpassing van de wet. Behandeling van dit ook voor Nijmegen positieve voorstel wordt doorkruist door een initiatiefwetsvoorstel van Groen Links en D66, de Wet Open Bestuur. Onderdeel van het voorstel is de WOB volledig in te trekken. De behandeling van het wijzigingsvoorstel van de minister is om die reden opgeschort.
De WOO heeft als doel overheden en semi-overheden transparanter te maken om zo het belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en economische ontwikkeling beter te dienen.

Om deze doelen te bereiken verankert het voorstel de toegang tot publieke informatie en het hergebruik van die informatie als rechten van burgers. Daarnaast wordt de actieve openbaarheid versterkt door het verplicht stellen van openbaarmaking uit eigen beweging van bepaalde categorieën informatie. Overheidsorganen moeten een online beschikbaar register gaan bijhouden van de documenten en datasets waarover zij beschikken. Om de gewenste normalisering in de verhouding tussen burger en overheid te bewerkstelligen en de implementatie van deze wet te bevorderen, wordt de functie van Informatiecommissaris gecreëerd. Diens taak is het om organen en burgers te ondersteunen en om conflicten op te lossen door belangen bij elkaar te brengen.

Het voorstel is in 2012 ingediend en op 19 april 2016 in een gewijzigde vorm door een meerderheid van de Tweede Kamer aanvaard, ondanks veel vooral praktische bezwaren van de kant van de VNG. Onder de voorstemmers bevonden zich naast de fracties van D66 en Groen Links ook die van de SP en de PvdA. De VNG overweegt nu een lobby bij de Eerste Kamer om de WOO in de huidige vorm te doen aanpassen of te verwerpen. De Eerste Kamer gaat over het wetsvoorstel een expertmeeting bijeen roepen op 7 juni 2016.

De opstelling van de VNG werd gehekeld in een column in Vrij Nederland, wat aanleiding was voor een aantal schriftelijke vragen aan het college, gesteld door de raadsleden Jetten en Boekhorst. Deze vragen zijn ongeveer gelijkluidend aan vragen die in een groot aantal steden aan colleges gesteld worden.

2 Juridische aspecten

De beantwoording van de gestelde vragen heeft geen juridische consequenties.

3 Doelstelling

Het doel van dit voorstel is om aan betreffende raadsleden een helder antwoord te geven op de gestelde vragen en inzicht te geven in het standpunt van het college ten aanzien van het optreden van de VNG.

4 Argumenten

De vragen impliceren twijfel aan de mate waarin de VNG in dit geval, maar daardoor in alle gevallen, in haar advisering aan regering en parlement namens haar leden kan en mag spreken. Daarmee wordt een cruciale taak van de VNG, onderdeel van de

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

belangenbehartiging van haar leden, ter discussie gesteld. De VNG heeft een zeker mandaat nodig om in de lobby effectief te kunnen zijn.

5 Financiën

Dit voorstel heeft geen financiële consequenties.

6 Participatie en Communicatie

Het besluit van ons college is openbaar. De andere raadsleden kunnen bijgevoegde antwoordbrief via de Griffie en/of een openbare besluitenlijst lezen.

7 Uitvoering en evaluatie

Na vaststelling van dit collegevoorstel kunnen middels bijvoegde brief de raadsleden Jetten en Boekhorst geïnformeerd worden.

8 Risico

Aan dit voorstel zijn geen risico's verbonden.

Bijlagen:
1. Brief aan de fracties van D66 en GroenLinks.
2. Schriftelijke vragen.

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

Bestuursondersteuning en -advies

GEMEENTE Nijmegen

Korte Nieuwstraat 6
6511 PP Nijmegen
Telefoon 14024
Telefax (024) 323 59 92
E-mail gemeente@nijmegen.nl

Postbus 9105
6500 HG Nijmegen

Aan de fracties van D66 en GroenLinks,
t.a.v. de heer R. Jetten en de heer P. Boekhorst

Datum	Ons kenmerk	Contactpersoon
	BA40/16.0005180	Hans van Oerle
Onderwerp	**Datum uw brief**	**Doorkiesnummer**
Beantwoording schriftelijke ex art. 39 over de VNG-lobby tegen de Woo		(024) 3292313

Geachte heren Jetten en Boekhorst,

Op 3 mei 2016 heeft u schriftelijke vragen aan ons college gesteld over de huisvesting van statushouders. Met deze brief geven wij antwoord op uw vragen.

1. *Is het college bekend met het genoemde artikel?*

De inhoud van de door u aangehaalde column is ons bekend en blijkt niet af te wijken van hetgeen ons bekend is uit publicaties van de VNG zelf (zie www.vng.nl) en in Binnenlands Bestuur van 13 mei jl. Laatstgenoemde publicatie maakt ook melding van vragen aan hun college van lokale D66- en GL-fracties in een hele reeks aan gemeenten, waarin ook een lobby gezien kan worden.

2. *Klopt het dat de VNG namens de Nederlandse gemeenten een lobby voert tegen de wet?*

De VNG heeft haar bezwaren tegen de initiatiefwet voor het eerst duidelijk gemaakt in een position paper d.d. 3 september 2014 naar aanleiding van een hoorzitting. Die bezwaren zijn later herhaald in een brief aan de Tweede Kamer d.d. 8 december 2014. Beide documenten zijn openbaar en terug te vinden o.a. op de website van de VNG. Het standpunt van de VNG is sindsdien niet gewijzigd. De VNG kan claimen namens de gemeenten te spreken aangezien in de afgelopen twee jaren geen enkele gemeente tegen deze stellingname in het geweer is gekomen.

3. *Klopt het dat die lobby nu gericht gaat worden op de Eerste Kamer?*

“Het wetsvoorstel voor de Woo wordt nu ter behandeling aangeboden aan de Eerste Kamer. Als de Woo rechtskracht krijgt, is dat slecht nieuws. Gemeenten worden geconfronteerd met een onuitvoerbare wet en zeer hoge kosten. We proberen de komende maanden de Eerste Kamer te

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

overtuigen van deze negatieve gevolgen." (citaat uit een op 19 april 2016 op de VNG-website geplaatst bericht)

4. Waarom voert de VNG die lobby?

De VNG is voorstander van een reparatie van de Wet Openbaarheid Bestuur om het huidige veel voorkomende misbruik van die wet in te dammen. Minister Plasterk (BZK) heeft een daartoe strekkend voorstel aan de Kamer voorgelegd. De Woo gaat veel verder en zorgt volgens de VNG o.a. voor extra bureaucratie (invoering van een registerplicht), belemmering van het lokale democratisch besluitvormingsproces (actieve openbaarmaking hindert vertrouwelijk overleg), zeer hoge kosten (door de registerplicht). De VNG heeft een 8 punten plan voorgelegd o.a. om transparantie te verbeteren, journalisten te faciliteren, privacy te borgen, archivering te verbeteren.

5. Wat vindt het college van die lobbyactiviteiten?

De VNG is een van de vaste gesprekspartners van het Rijk, inclusief het parlement. De VNG wordt geacht te adviseren in wetgevingstrajecten en daarin op te komen voor de belangen van de lokale overheden. Naar onze mening is dat exact wat de VNG ook in deze zaak doet. Dat is niet zozeer te kenschetsen als een lobby, maar meer te zien als normale taakuitvoering.

6. Doet de VNG die lobbyactiviteiten ook namens de gemeente Nijmegen? Zo ja, heeft de gemeente Nijmegen daar bewust mee ingestemd? Zo ja, waarom?

Ja. Ja. Naar onze mening heeft de VNG serieuze bezwaren naar voren gebracht, die door het ministerie BZK ook als zodanig zijn erkend en door de initiatiefnemers onvoldoende zijn weerlegd.

Hoogachtend,
college van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,	De Gemeentesecretaris,
drs. H.M.F. Bruls	mr. drs. A.H. van Hout

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

reg.nr.: 16.0004551
procesverantw.: BA 20

INGEKOMEN
03 MEI 2016
GEMEENTE NIJMEGEN

class.nr.:
afgedaan:

Nijmegen, 3 mei 2016

Betreft: Schriftelijke vragen ex art. 39

Onderwerp: Lobby van de VNG tegen de Wet Open Overheid

Geachte College,

Op dinsdag 19 april nam de Tweede Kamer de initiatiefwet Wet Open Overheid aan van Linda Voortman (GroenLinks) en Steven van Weyenberg (D66). Op basis van de wet krijgen burgers, journalisten en onderzoekers meer toegang tot informatie van de overheid. Daarnaast gaan overheden meer informatie uit zichzelf openbaar maken. Bovendien wordt er een halt geroepen aan personen die Wob-verzoeken indienen voor financieel gewin. De Wet Open Overheid moet in de plaats komen van de Wet Openbaar Bestuur.

In Vrij Nederland[1] valt te lezen dat onder andere de VNG namens Nederlandse gemeenten een flinke lobby voerde tegen de Wet Open Overheid en ook van plan is om die actief bij de Eerste Kamer te lobbyen tegen het wetsvoorstel. Dat verbaast GroenLinks en D66.

Naar aanleiding van bovenstaande hebben de GroenLinks- en D66-fractie de volgende vragen:

1. Is het college bekend met het genoemde artikel?
2. Klopt het dat de VNG namens de Nederlandse gemeentes een lobby voert tegen de wet?
3. Klopt het dat die lobby nu gericht gaat worden op de Eerste Kamer?
4. Waarom voert de VNG die lobby?
5. Wat vindt het college van die lobbyactiviteiten?
6. Doet de VNG die lobbyactiviteiten ook namens de gemeente Nijmegen? Zo ja, heeft de gemeente Nijmegen daar bewust mee ingestemd? Zo ja, waarom?

Hoogachtend,

Rob Jetten (D66) Pepijn Boekhorst (GroenLinks)

[1] https://www.vn.nl/hoe-de-machtigste-lobby-deze-week-een-smadelijke-nederlaag-leed/

Vraag aan het College - Vragen art 39 rvO van fracties D66 en GroenLinks over . . .

WET OPEN OVERHEID

Over de wet

De Woo is een initiatiefwet van GroenLinks en D66, recent door de Tweede Kamer aangenomen en dient als vervanging en modernisering van de huidige Wet openbaarheid van bestuur en introduceert het principe dat overheidsinformatie op alle bestuurslagen in principe openbaar is, tenzij goede redenen daaraan in de weg staan.

Wat staat erin?

· De wet regelt dat bepaalde zaken actief openbaar worden. Dat zal leiden tot een afname van het aantal Wob-verzoeken.

· De wet legt duidelijker vast wat valt onder de veel bediscussieerde weigeringsgrond persoonlijke beleidsopvattingen en schept daarmee duidelijkheid voor bestuurders, ambtenaren en burgers.

· De wet legt vast dat bestuursorganen een register bijhouden met welke documenten er zijn. Op die manier kan er beter voldaan worden aan de wettelijke archiveringsplicht die bestuursorganen reeds hebben. Het is makkelijker om stukken te vinden en Wob-verzoeken kunnen gerichter gedaan worden. Dat brengt de kosten per Wob-verzoek omlaag.

· Het register hoeft niet meteen gerealiseerd te worden, maar kan meegenomen worden in lopende ict-investeringen en voortborduren op systemen die bestuursorganen nu ook al hebben om documenten te beheren.

➔ Kosten: Daarbij is het ons inziens ook onterecht om hoge kosten voor achterstallige ICT-investeringen voor goede archivering/digitalisering op onze initiatiefwet af te schuiven. Dat had sowieso al op orde moeten zijn op grond van andere wetgeving (o.a. archiefwet) en dan is een extensie voor een publiekelijk informatieregister een (relatief) kleine stap.

· De wet pakt misbruik door mensen die geld willen verdienen aan de Wob aan door de koppeling met de wet dwangsom te schrappen.

De Wet open overheid is daarmee een gebalanceerde wet geworden die enerzijds meer openbaarheid betracht en anderzijds erover zorgt dat mensen die de wet misbruiken voor andere doelen dan openbaarheid aangepakt kunnen worden. Niet voor niets is die dan uiteindelijk ook met een ruime meerderheid aangenomen in de Kamer. PvdA, SP, PVV, PvdD, GroenLinks, D66, 50+ en ChristenUnie stemden onder andere voor. Alleen CDA, VVD en SGP stemden tegen.

Code Interbestuurlijke verhoudingen

De VNG heeft aangegeven dat bij de totstandkoming van de Woo de code interbestuurlijke verhoudingen met voeten getreden is, omdat de VNG op geen enkele manier betrokken is geweest bij de vraag over uitvoerbaarheid.

De uitvoerbaarheid voor onder andere het gemeentelijk bestuur is een zeer belangrijk punt geweest bij het opstellen van de Woo. In opdracht van het ministerie van BZK is uitgebreid onderzoek gedaan door het SEO naar de uitvoerbaarheid en de kosten van de Wob zoals die nu is, de oorspronkelijke initiatiefwet en de wet zoals hij uiteindelijk aan de Kamer is voorgelegd. Daaruit blijkt dat de

invoeringskosten van de wet zeer beperkt zullen zijn voor bestuursorganen en dat er ook besparingen zullen zijn als gevolg van betere archivering en meer duidelijkheid wat wel en niet gewobt kan worden.

De indieners hebben met heel veel verschillende organisaties gesprekken gevoerd. Ook met de VNG is meerdere malen overlegd. Daar hebben wij veel belang aan gehecht, ook nu leden van de Tweede Kamer in tegenstelling tot de regering niet gebonden zijn aan de code interbestuurlijke verhoudingen. Bij deze overleggen zijn door de VNG bijzonder veel bezwaarpunten aangedragen, waar wij als indieners zeer goed naar hebben geluisterd. Sommige bezwaarpunten waren onderbouwd, andere bezwaarpunten helaas niet. Zo is de stelling dat de Woo interne besluitvorming bij gemeenten zou ontregelen tot op heden helaas nooit nader gemotiveerd.

Mede op basis van de bezwaren van de VNG is de Woo op een aanzienlijk aantal punten aangepast. Zo is de termijn voor het actief openbaren van informatie verdubbeld tot twee weken. Daarnaast is het invoeren van een informatiecommissaris (de grootste kostenpost bij de wet) tot nader order uitgesteld, en is het verkorten van de initiële beslistermijn op informatieverzoeken niet doorgegaan.

Interne besluitvorming

De VNG schrijft dat interne besluitvorming binnen een gemeente onmogelijk wordt met de wet open overheid. Dit gaat over de aanscherping van wat valt onder de uitsluitingsgrond 'persoonlijke beleidsopvatting' in de Woo. Deze weigergrond is in de Wob dusdanig geformuleerd dat onduidelijk is wat er wel of niet onder valt. Daarom is in de Woo ervoor gekozen deze weigergrond te verduidelijken. De verduidelijking die in de Woo ten opzichte van de Wob wordt gemaakt, ziet op feiten, prognoses en beleidsalternatieven. Wij menen als indieners dat informatie die dermate objectief van aard is, zonder gevaar voor de beleidsintimiteit openbaar gemaakt kunnen worden. Overigens is dat ook bij de huidige Wob de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever geweest. Een uitzondering op deze regel mogelijk als het openbaar maken onevenredig nadeel oplevert. Van het niet meer kunnen sparren tussen wethouder en ambtenaar is dus geen sprake.

Bijlage - Toezegging Bruls inzake Lobby van de VNG de Wet Open Overheid

PORTEFEUILLEHOUDER BRULS

Toezeggingen
Kamerronde inzake Art. 39 vragen inzake Lobby van de VNG inzake de Wet Open Overheid 1. De verwoorde gevoelens van de gemeenteraad ten aanzien van de Wet Open Overheid worden overgebracht aan de VNG (meenemen impactanalyse in wetsbehandeling, geen lobby tegen de wet).